

АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСКАЙ ССР
ІНСТЫТУТ МОВАЗНАЎСТВА імя ЯКУБА КОЛАСА

ДЫЯЛЕКТАЛАГІЧНЫ АТЛАС БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

УСТУПНЫЯ АРТЫКУЛЫ
ДАВЕДАЧНЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ
і КАМЕНТАРЫІ ДА КАРТ

Па д рэдакцыяй
члена-карэспандэнта АН СССР Р. І. Аванесавы,
акадэміка АН БССР К. К. Крапівы
і доктара філалагічных навук Ю. Ф. Мацкевіч

ВЫДАВЕЦТВА АКАДЭМІІ НАВУК БССР
МІНСК 1963

«Дыялекталагічны атлас беларускай мовы» змяшчае звесткі, якія дазваляць у радзе выпадкаў па-новаму ставіць і вырашаць складаныя праблемы ўсходнеславянскага і наогул славянскага мовазнаўства. Разам з тым ён з'явіцца верагоднай крыніцай для вывучэння гісторыі і этнаграфіі беларускага народа, высвятлення этнагенезу ўсходніх славян. Акрамя таго, Атлас мае вялікае агульнакультурнае значэнне як багатая скарбніца народнай беларускай мовы, якая захаваецца для будучых пакаленняў.

Атлас беларускіх народных гаворак разлічан на моваведаў-славістаў, аспірантаў і студэнтаў-філолагаў, а таксама на спецыялістаў, якія займаюцца вывучэннем гісторыі, этнаграфіі беларускага народа і этнагенезу ўсходніх славян.

Аўтарскі калектыў:

Член-карэспандэнт АН СССР Р. І. Аванесаў, доктар філалагічных навук Ю. Ф. Мацкевіч, кандыдаты філалагічных навук А. У. Арашонкава, М. В. Бірыла, Н. Т. Вайтовіч, І. М. Гайдукевіч, А. П. Груцо, А. А. Крывіцкі, А. Р. Мурашка, Я. М. Рамановіч, малодшыя навуковыя супрацоўнікі З. Ф. Краўчанка, А. І. Чабярук, В. М. Шэлег.

ПРАДМОВА

«Дыялекталагічны атлас беларускай мовы» складае неад'емную частку атласаў усходнеславянскіх моў — рускай, украінскай і беларускай. Усходнеславянскія атласы змяшчаюць навуковае абгрунтаванне для пастаноўкі і вырашэння цэлага рада агульных праблем усходнеславянскага і агульнаславянскага мовазнаўства, а таксама прыватных праблем рускай, украінскай і беларускай моў.

Важнае значэнне мае «Дыялекталагічны атлас беларускай мовы» як атлас гаворак заходняй часткі ўсходнеславянскай моўнай тэрыторыі, што мяжуе з іншымі славянскімі і неславянскімі моўнымі тэрыторыямі, паколькі змешчаныя ў ім карты даюць новыя звесткі не толькі аб групавыя беларускіх гаворак, але і аб іх узаемаадносінах з рускімі, украінскімі і іншымі славянскімі і неславянскімі мовамі. Разам з тым карты атласа з'яўляюцца верагоднай крыніцай для вывучэння гісторыі і этнаграфіі беларускага народа, высвятлення этнагенезу ўсходніх славян.

Атлас складаецца з дзвюх частак. Адна з іх уключае дапаможныя карты (гістарычныя і адміністрацыйныя, якія адносяцца да розных перыядаў гісторыі Беларусі) і 338 лінгвістычных карт, якія адлюстроўваюць моўныя з'явы сучасных беларускіх гаворак у іх тэрытарыяльнай разнастайнасці і ўзаемаадносінах. Гэтыя з'явы адносяцца да ўсіх узроўняў моўнай сістэмы — фанетыкі, флексіі, словаўтварэння, сінтаксісу, лексікі і семантыкі. Другая частка Атласа змяшчае ўступныя артыкулы, даведачныя матэрыялы і бібліяграфію, а таксама каментарыі да лінгвістычных карт.

У Атласе картаграфуюцца матэрыялы 1027 населеных пунктаў. Матэрыялы сабраны ў асноўным на працягу 1950—1955 гг. паводле «Праграмы па вывучэнню беларускіх гаворак і збіранню звестак для складання Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы», выдадзенай у 1950 г.

Побач з супрацоўнікамі Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа Акадэміі навук БССР у гэтай рабоце на працягу дзесяці год прымалі самы актыўны ўдзел выкладчыкі, аспіранты і студэнты філалагічных факультэтаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна і ўсіх педагагічных і былых настаўніцкіх інстытутаў рэспублікі.

Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа Акадэміі навук БССР выказвае глыбокую падзяку Міністэрству вышэйшай і сярэдняй, спецыяльнай і прафесіянальнай адукацыі БССР, а таксама Міністэрству асветы БССР за вялікую дапамогу, аказаную ў справе арганізацыі ў рэспубліцы масавага і сістэматычнага збірання дыялектных матэрыялаў шляхам прыцягвання да гэтай работы навуковых калектываў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна, педагогічных і былых настаўніцкіх інстытутаў, якія з'яўляліся непасрэднымі выканаўцамі работы па збіранню фактычных звестак для «Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы».

Разам з тым Інстытут мовазнаўства глыбока ўдзячны выкладчыкам ўніверсітэта, педінстытутаў і студэнтам філалагічных факультэтаў, а таксама настаўнікам і ўсім тым, хто прымаў удзел у дыялекталагічных экспедыцыях або даслаў у Інстытут матэрыялы аб мясцовых гаворках па сваёй уласнай ініцыятыве.

Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа выказвае глыбокую падзяку навуковым супрацоўнікам Інстытута рускай мовы Акадэміі навук СССР — В. Г. Арловай, С. У. Брамлей, Л. М. Булатавай, С. С. Высоцкаму, Е. А. Камшылавай, Ф. П. Філіну, А. П. Яўгеньевай, якія сваім багатым вопытам дапамагалі ў разгортванні дыялекталагічнай работы ў рэспубліцы.

Асабліва вялікая дапамога ў падрыхтоўцы Атласа аказана членам-карэспандэнтам АН СССР Р. І. Аванесавым, які, пачынаючы ад складання беларускай Праграмы, на працягу ўсяго паследуючага перыяду ажыццяўляў агульнае навуковае кіраўніцтва работамі па Атласу, падрыхтаваў кадры складальнікаў Атласа і прарабіў выключна вялікую працу па рэдагаванню карт і каментарыяў Атласа. Інстытут мовазнаўства выносіць Рубену Іванавічу Аванесаву глыбокую падзяку.

ДА ТЭАРЭТЫЧНЫХ ПЫТАННЯЎ ЛІНГВІСТЫЧНАЙ ГЕАГРАФІІ

1. УСТУПНЫЯ ЗАЎВАГІ

Лінгвістычная геаграфія, якая ўзнікла ў апошняй чвэрці XIX ст., на працягу XX ст. дасягнула вялікіх поспехаў. За гэты час былі створаны нацыянальныя атласы рада еўрапейскіх моў. Складаліся таксама шматлікія спецыяльныя атласы асобных абмежаваных тэрыторый. За апошняе дзесяцігоддзе зроблены значныя зрухі ў лінгвістычным вывучэнні славянскіх моў. Ва ўсіх славянскіх краінах у цяперашні час праводзіцца работа па складанню нацыянальных атласаў. Вялікая работа вядзецца ў Савецкім Саюзе па дыялекталагічнаму атласу рускай мовы: адна з яго частак — «Атлас русских народных говоров центральных областей к востоку от Москвы» — выйшла з друку ў 1957 г. Складаецца атлас украінскай мовы.

У гэтым выданні публікуецца «Дыялекталагічны атлас беларускай мовы».

Вядома, што за час свайго існавання паралельна з мовазнаўствам наогул развівалася і лінгвістычная геаграфія.

Сучасныя лінгвістычныя атласы па тым, што і як у іх картаграфуецца, істотна адрозніваюцца ад першых спроб лінгвістычнай геаграфіі, калі картаграфаваліся асобныя словы як назвы таго ці іншага прадмета або з'явы рэчаіснасці, прычым на адной карце адным і тым жа спосабам даваліся словы розных караняў, іх фанетычныя, марфалагічныя і словаўтваральныя варыянты. Нават у тых выпадках, калі складаліся карты фанетычнага або марфалагічнага характару, гэта звычайна былі карты вымаўлення ці граматычнай формы данага слова. Падагульняючы сказанае, можна канстатаваць, што прадмет картаграфавання раней вызначаўся безадносна да мовы як сістэмы. Фанетыка і марфалогія побач з індывідуальнымі асаблівасцямі гукавога афармлення і ўтварэння граматычных форм вызначаюцца перш за ўсё паслядоўнымі заканамернасцямі моўнай сістэмы, а таксама характарызуюць многія элементы сінтаксічнага ладу мовы.

Істотнае адрозненне сучаснай лінгвістычнай геаграфіі якраз і заключаецца ў тым, што мова разглядаецца як сістэма і што асноўным прадметам картаграфавання з'яўляюцца пэўныя элементы моўнай сістэмы, а іменна тыя, у якіх праяўляецца спецыфіка дыялектнай мовы, інакш — адметныя элементы сістэмы мовы як адзінага цэлага. Апошнія могуць

адносіцца да любога ўзроўню сістэмы данай мовы (фанетычнай сістэмы, флексіі, словаўтварэння, сінтаксічнага ладу, фразеалогіі, лексікі, семантыкі). Займаючы ў ёй рознае месца, яны могуць прадстаўляць асобнае слова, групу граматычна аднародных слоў, а таксама неабмежаваны рад канкрэтных фактаў, што характарызуюць той ці іншы элемент моўнай сістэмы (напрыклад, фанетычнай сістэмы або марфалагічнага ладу).

Адметныя ў тэрытарыяльных адносінах элементы сістэмы мовы ў розных канкрэтных мовах могуць быць больш або менш глыбокімі, яны могуць датычыцца гукавога афармлення адных і тых жа агульных для мовы граматычных катэгорый або закранаць увесь склад граматычных катэгорый, адрознівацца граматычнымі катэгорыямі і г. д. У залежнасці ад гэтага змяняецца характар атласа ў адносінах да розных моў, а гэта ў сваю чаргу не можа не накласці свайго адбітку на тэорыю лінгвістычнай геаграфіі. У сувязі з гэтым неабходна падкрэсліць, што ніжэй будзе ісці гутарка не аб агульнай тэорыі лінгвістычнай геаграфіі, а толькі аб асноўных пытаннях гэтай тэорыі ў прыстасаванні да беларускага дыялекталагічнага атласа, а таксама да Атласа рускай мовы. Пры гэтым неабходна падкрэсліць, што па сваіх тэарэтычных асновах Атлас беларускай мовы не адрозніваецца ад Атласа рускай мовы. Тэарэтычныя асновы ствараліся на працягу многіх год у працэсе разгортвання работы над атласам рускай, а затым і беларускай мовы. Яны знайшлі сваё адлюстраванне ўжо ў суправаджальных артыкулах да «Программы собирания сведений для составления диалектологического атласа русского языка» (1-е выданне выйшла ў 1945 г.) і ў самой гэтай «Программе», а таксама ў «Праграме па вывучэнню беларускіх гаворак і збіранню звестак для складання Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы», выдадзенай у 1950 г.

Пытанне аб мове як сістэме прыватных сістэм і тэорыі дыялектных адрозненняў на фанетычным матэрыяле было пастаўлена ў артыкуле Р. І. Аванесава «Вопросы фонетической системы русских говоров и литературного языка» (Изв. АН СССР, Отделение литературы и языка, т. VI, вып. 3, 1947). Асноўныя пытанні тэорыі рускага лінгвістычнага атласа адлюстраваны ў яго працы «Очерки русской диалектологии» (ч. I, 1949), дзе паказана сувязь паміж лінгвагеаграфічным вывучэннем мовы і вывучэннем мовы як сістэмы, указана, што ў рускім атласе побач са словам як адзінкавым фактам «картаграфуецца моўная з'ява як цэлае звязно, элемент моўнай сістэмы» (стар. 314), а таксама вызначаецца задача лінгвістычных карт, якая заключаецца ў тым, каб рознымі графічнымі сродкамі паказаць структурныя сувязі паміж разнакаснымі агульнымі і прыватнымі з'явамі, што сустраліся ў картаграфуемых дыялектных фактах (там жа). Нарэшце, больш поўна прынцыпы Атласа былі выкладзены ва ўступных артыкулах да «Атласа русских народных говоров центральных областей к востоку от Москвы».

Больш поўна тэарэтычныя асновы лінгвістычнай геаграфіі вызначаюцца ў спецыяльнай рабоце «Вопросы теории лингвистической географии» пад рэдакцыяй Р. І. Аванесава (Изд. АН СССР, 1962).

2. ДА ПЫТАННЯ АБ СТРУКТУРЫ МОВЫ ЯК ЦЭЛАГА

Сучасная беларуская мова, як і іншыя нацыянальныя мовы, па сваёй структуры з'яўляецца вельмі складанай і разнастайнай. У розных сферах свайго ўжывання яна шмат чым адрозніваецца, але ў той жа час заўсёды застаецца самой сабою. Яе асноўныя элементы — літаратурная мова з яе рознымі функцыянальна-стылістычнымі адгалінаваннямі, пісьмовай і вуснай формамі і дыялектная мова ў яе мясцовых разнавіднасцях. Паміж імі знаходзяцца разнастайныя формы народна-дыялектных гаворак, адны з якіх у большай або меншай ступені набліжаюцца да літаратурнай мовы, другія значна адрозніваюцца ад яе.

Нягледзячы на істотныя адрозненні асобных (функцыянальна-стылістычных і тэрытарыяльных) разнавіднасцей беларускай мовы, адначасова мае месца адзінства мовы як адзінага цэлага. Адзінства мовы выяўляецца ў агульнасці рашаючых элементаў граматычнага ладу, рада прыныповых элементаў фанетычнай сістэмы, так званага асноўнага слоўнікавага фонду — пры наяўнасці больш ці менш істотных спецыфічных адрозненняў ва ўсіх элементах ладу мовы ў розных тэрытарыяльных і функцыянальна-стылістычных разнавіднасцях. Такім чынам, беларуская мова як адзінае цэлае ўтварае не простую суму выдзяляемых з рознага пункту погляду сваіх разнавіднасцей, размежаваных паміж сабою, а сістэму ўзаемапранікаючых разнавіднасцей, кожная з якіх па адных элементах сваёй структуры аб'ядноўваецца з іншымі разнавіднасцямі, а па другіх супрацьстаўляецца ім.

Вывучэнне сучаснай нацыянальнай мовы як складанай структуры, як суіснуючых прыватных сістэм ва ўзаемаадносінах іх адпаведных элементаў яшчэ, можна сказаць, не распачата. Гэта тлумачыцца тым, што паняцце сістэмы мовы звычайна вызначаецца на аснове адной яе адзнакі — сінхроннасці, аднесенасці элементаў да аднаго часу і ў сувязі з гэтым да аднаго калектыву, г. зн. мысліцца велічыня, якая не мае вымярэнняў і заўсёды роўная самой сабе.

Іменна адпаведна такому разуменню сістэмы мовы ў нас распрацаваны паняцці, якія адносяцца да яе — фанетычная або граматычная сістэма, фанема, варыянт фанемы, слова, сінонім, амонім і г. д. Між іншым, кожны дыялектолаг, спецыяліст па літаратурнай мове і гісторыі мовы, кожны, хто вывучае моўны матэрыял, заўсёды сустракаецца з вялікай колькасцю разнакасных варыянтаў моўнай сістэмы — тэрытарыяльных, стылістычных, часавых. Вядома, што сістэма мовы далёка не заўсёды роўная сабе нават у моўнай дзейнасці адной асобы — яна можа больш або менш адрознівацца ў розных сферах моўных адносін.

Ідэя аб тым, што мова складае сістэму, ёсць, безумоўна, вялікая заваёва сучаснага мовазнаўства, якая ідзе ад часоў І. А. Бадуэна дэ Куртэнэ і Ф. дэ Сасюра. Больш таго, нават само ўяўленне аб сістэме мовы як велічыне, якая не мае вымярэнняў, з'яўляецца надзвычай важным, бо без яе рушылася б сама ідэя сістэмы мовы. Не адпавядаючы непасрэдна і ў поўнай меры рэальна існуючай моўнай сістэме, такое ўяўленне аб сістэме мовы мае вялікае значэнне таму, што яно прадстаў-

ляе сабою як бы ідэальную мадэль моўнай сістэмы, адлюстроўвае яе істотную прымету — наяўнасць заканамерных сувязей паміж асобнымі яе элементамі. Без такога ўяўлення нельга было б зразумець моўную сістэму як больш складаную з'яву, якой яна з'яўляецца ў сапраўднасці.

Такім чынам, сістэма мовы як цэлага не ёсць з'ява, якая не мае вымярэнняў, яна не заўсёды роўная самой сабе, яна — з'ява складаная, «аб'ёмная».

Для лінгвагеаграфічнага вывучэння мовы асноўным аспектам з'яўляецца вывучэнне тэрытарыяльных адрозненняў сістэмы мовы, але пэўнае значэнне маюць таксама функцыянальна-стылістычны і часавы аспекты.

Беларуская дыялектная мова ў яе прасторавай праекцыі — гэта складанае адзінства ў разнастайнасці. У кожным тэрытарыяльным пункце яна мае сваю сістэму. Прыватныя сістэмы дыялектнай мовы ў розных тэрытарыяльных пунктах маюць як рысы, агульныя для іх, так і рысы, якімі яны адрозніваюцца. Пры разглядзе сістэмы дыялектнай мовы на больш або менш шырокай тэрыторыі звычайна выдзяляюцца, з аднаго боку, такія яе часткі, якія характарызуюцца комплексам аднолькавых рыс, з другога — такія, па якіх праходзяць звычайна аднолькавыя межы гэтых суадносных рыс. Такім чынам, у любым тэрытарыяльным пункце дыялектная мова мае сваю сістэму. Аднак граніцы паміж сучаснымі дыялектамі рэдка бываюць граніцамі паміж рознымі дыялектнымі сістэмамі, а звычайна — гэта больш або менш шырокая паласа рада межаў асобных спецыфічных для гэтых сістэм моўных рыс.

Сістэма беларускай мовы ў яе прасторавай праекцыі ў розных тэрытарыяльных пунктах з'яўляецца тоеснай у адных сваіх звонках (элементах) і адрозніваецца ў другіх. Гэтыя адметныя ў тэрытарыяльных адносінах элементы сістэмы мовы і з'яўляюцца асноўнымі аб'ектамі вывучэння ў дыялекталогіі і лінгвістычнай геаграфіі.

Істотнымі таксама з'яўляюцца функцыянальна-стылістычныя і часовыя варыянты мовы, але аб іх мы не будзем тут гаварыць, таму што Атлас будзеца на стылістычна нейтральным матэрыяле, які запісаны адносна традыцыйнай дыялектнай мовы.

3. ТЭРЫТАРЫЯЛЬНАЕ ВАР'ІРАВАННЕ СІСТЭМЫ МОВЫ І ЭЛЕМЕНТЫ ТЭОРЫ ДЫАЛЕКТАГА АДРОЗНЕННЯ

Вывучаючы дыялекты беларускай мовы ў розных пунктах яе пашырэння, сярод адметных рыс перш за ўсё можна заўважыць адны рысы несудадносныя для розных прыватных (дыялектных) сістэм, другія судадносныя. Першыя — гэта такія элементы данай прыватнай (дыялектнай) сістэмы, для якіх у іншых прыватных (дыялектных) сістэмах адсутнічаюць непасрэдныя эквіваленты. Гэта так званыя не супрацьстаўленыя дыялектныя адрозненні. Такія асаблівасці ў большай ступені вядомы лексіцы: у адной з прыватных сістэм ёсць слова са сваім пэўным значэннем, у той час як у іншых прыватных сістэмах адсутнічае як гэта слова, так і іншыя словы ў якасці яго непасрэдных

эквівалентаў. Яны часцей за ўсё, хоць і не заўсёды звязаны са спецыфічнымі з'явамі, якія належаць да матэрыяльнай і духоўнай культуры, да гістарычна склаўшыхся паняццяў і звычаяў, да адрозненняў у прыродных умовах. Так, напрыклад, словы, якія абазначаюць паняцці, звязаныя з лясным промыслам, з абпальваннем вугалю, выганкай дзёгцю, ёсць у гаворках мясцовасцей, багатых лясамі, у той час як у мясцовасцях, дзе няма лясоў, яны адсутнічаюць, таму што ў мове мясцовага насельніцтва няма адпаведных паняццяў.

Несупрацьстаўленыя дыялектныя адрозненні таксама могуць адносіцца да граматычнага ладу, а магчыма, і да фанематычнай сістэмы. Так, калі б адной з прыватных сістэм было ўласціва слова, якое адсутнічае ў другіх, прычым гукавая абалонка гэтага слова ў данай прыватнай сістэме ўключала б у свой склад фанему, якая адсутнічае ў іншых прыватных сістэмах, — перад намі было б несупрацьстаўленае дыялектнае адрозненне факетычнай сістэмы.

У аснове несуднасных адметных рыс, якія ўмоўна называюцца несупрацьстаўленымі дыялектнымі адрозненнямі, ляжыць супрацьстаўленне наяўнасці аднаго моўнага факта або з'явы ў адной прыватнай сістэме адсутнасці адпаведнага факта або з'явы ў другой. У пазалінгвістычным плане (этнаграфічным у шырокім сэнсе) гэтаму супрацьстаўленню, калі яно адносіцца да лексікі, можа адпавядаць супрацьстаўленне наяўнасці або адсутнасці данай рэаліі або паняцця. Параўн., напрыклад, наяўнасць слоў для абазначэння прыстасавання, у якім носяць сена, салому (*рэзгіны, крошні*), а таксама слоў для абазначэння будынка з печкай для сушкі снапоў (*ёўня, асець*) у адных дыялектах і адсутнасць іх у другіх. Апошнія ў сваю чаргу для адных тэрыторый можа быць абумоўлена рэчаіснасцю (матэрыяльнай культурай, кліматычнымі ўмовамі і г. д.), для другіх такой абумоўленасці можа не быць.

Несуднасныя адметныя рысы, інакш несупрацьстаўленыя дыялектныя адрозненні, у той ступені, у якой яны выяўлены (а яны ў многіх выпадках яшчэ застаюцца невядомымі даследчыку, таму што дыялектолагі, як правіла, не столькі даследавалі прыватныя дыялектныя сістэмы ў суднасных іх агульных адметных рыс, колькі праводзілі больш-менш выпадковыя назіранні), маюць немалаважнае значэнне для лінгвістычнай геаграфіі. Аднак значна большае значэнне маюць суднасныя адметныя рысы, г. зн. супрацьстаўленыя дыялектныя адрозненні, якія шырока вядомы і могуць адносіцца да кожнага ўзроўню структуры мовы.

Суднасныя адметныя элементы розных прыватных дыялектных сістэм выдзяляюцца іменна як супрацьстаўленыя дзякуючы таму, што яны знаходзяцца ў пэўных заканамерных адносінах адзін да другога, прадстаўляючы сабою тоеснасць у адных адносінах і адрозненні ў другіх. Дзякуючы гэтым суднасінам такія адметныя элементы ўтвараюць тое, што мы адвольна называем адпаведнай з'явай. Апошнія з'яўляюцца такім элементам агульнай сістэмы мовы, які ў асобных прыватных сістэмах выступае ў розных сваіх праяўленнях, у розных сваіх членах. Таму суднасная з'ява заўсёды двухчленная або мнагачленная. Пры гэтым

розныя члены адной адпаведнай з’явы ў прынцыпе ўзаемна выключаюцца ў адной прыватнай сістэме і, наадварот, замяняюць адна другую ў розных прыватных сістэмах, утвараючы свайго роду тоеснасць у якіх-небудзь адносінах пры адначасовым адрозненні ў другіх адносінах. Параўн., напрыклад, дыялектныя адрозненні: *вавёрка* : *белка* (тоеснасць у значэнні пры адрозненні слоў), [z’ed] : [d’ed], [y os’c’] : [y os’t’] і інш. (тоеснасць слоў пры неаднолькавым утварэнні фанем [z’], [ц’]), *ляда* — высечаны ўчастак лесу, які раскарчоўваецца пад поле; *ляда* — пустазелле ў абмалочаным збожжы; *ляда* — набіліцы ў кроснах (тоеснасць гукавой абалонкі пры розных значэннях), на *с’ц’ан’е* : на *с’ц’аны* (тоеснасць тыпу скланення і склону пры адрозненні ў фанеме флексіі, якая выражаецца адной фанемай, і таму пры адрозненні ў флексіі).

Аднак практычна розныя члены адной адпаведнай з’явы нярэдка сустракаюцца ў адной прыватнай дыялектнай сістэме. Асабліва характэрна для сучаснай дыялектнай мовы наяўнасць такіх членаў адпаведнай з’явы, адзін з якіх з’яўляецца ва ўласным сэнсе дыялектным, другі ўласцівы літаратурнай мове. З генетычнага пункту погляду — гэта вынік уплыву літаратурнай мовы на сучасную беларускую дыялектную мову на любой тэрыторыі або вынік узаемадзеяння дыялектаў.

З сінхроннага пункту погляду магчыма нейтральнае ўжыванне членаў адпаведнай з’явы ў данай прыватнай сістэме, іх стылістычна і лексічна размежаванае ўжыванне і г. д. Чым шырэй прадстаўлены розныя члены адной адпаведнай з’явы ў адной прыватнай дыялектнай сістэме, тым у большай ступені яна разбураецца. Калі такое іх ужыванне ахоплівае ўсю тэрыторыю, якая картаграфуецца, то ў межах гэтай тэрыторыі адпаведная з’ява паступова страчваецца.

Кожны з суадносных дыялектных варыянтаў прадстаўляе элемент розных прыватных дыялектных сістэм. Сукупнасць гэтых варыянтаў у іх міжсістэмных адносінах утварае адпаведную з’яву як элемент агульнай сістэмы мовы (суперструктуры), якая ўтварае супрацьстаўленае дыялектнае адрозненне.

Як ужо адзначалася вышэй, суадносныя і таму супрацьстаўленыя адметныя элементы розных прыватных дыялектных сістэм як члены адпаведнай з’явы заўсёды прадстаўляюць тоеснасць у адных адносінах і адрозненне ў другіх. Гэта значыць, што адрозненні ў адных якіх-небудзь адносінах выдзяляюцца на базе агульнасці або тоеснасці ў другіх. Члены адпаведнай з’явы таму і з’яўляюцца суадноснымі адрозненнямі, што яны прадстаўляюць сабою рознае ў адных адносінах і тое ж у другіх.

Значная частка супрацьстаўленых адметных элементаў выдзяляецца на базе матэрыяльнай агульнасці — гэта можа быць агульнасць слова, каранёвай марфемы, агульнасць словаўтваральнай марфемы, агульнасць флексіі або сістэмы флексій, гэта значыць прыналежнасць да пэўнай парадыгмы. Такім чынам, матэрыяльная агульнасць можа быць зусім канкрэтнай (агульнасць слова) і больш ці менш абстрагаванай (параўн. агульнасць парадыгмы, элементаў сінтаксічнай канструкцыі). Напрыклад, дыялектнае адрозненне *пахць* «араць» : *пахць* «бара-

наваць» выдзяляецца на базе агульнасці слова; яно прадстаўляе сабою адначасова тоеснасць слова ва ўсіх прыватных сістэмах і адрозненні ў значэнні кожнай часткі сістэмы. Дыялектнае адрозненне *ляда* «высечаны ўчастак лесу, які раскарчоўваецца пад поле»: «пуста-зелле ў абмалочаным збожжы»: «набіліцы ў кроснах» таксама выдзяляецца на базе матэрыяльнай агульнасці слова. Аднак у гэтым выпадку асобныя значэнні, якія ўласцівы розным прыватным дыялектным сістэмам, разышліся ў такой ступені, што не маюць у сучасны момант агульнага семантычнага ядра. Таму з пункту погляду сучасных моўных адносін правільна было б гаварыць не столькі аб агульнасці слова, колькі аб агульнасці гукавой абалонкі розных слоў. На базе агульнасці слова пры адрозненні ў месцы націску выдзяляем дыялектнае адрозненне *вѣрба* : *вярба́*, на базе агульнасці слова пры тым ці іншым адрозненні ў складзе фанем яго гукавой абалонкі выдзяляюцца дыялектныя адрозненні *вострый* : *гострый*; *гриб* : *грыб* і інш. На базе агульнасці слова пры адрозненні ў яго граматычнай характарыстыцы выдзяляюцца дыялектныя адрозненні *мыш* (жан. р.) : *мыш* (мужч. р.) : *мыша*; *яблык* : *яблыка*; *цяля* (-ѣ) : *цялёнак*. На базе матэрыяльнай агульнасці каранёвай марфемы выдзяляюцца такія, напрыклад, дыялектныя адрозненні, як *аўсянне* : *аўсянішча* : *аўсяніска*; *сталяванне* : *усталяванне*; *аблога* : *адлога*; *зруб* : *абруб*; *стог* : *стажок*. На базе матэрыяльнай агульнасці слоў выдзяляецца адрозненне ў складзе фанем суфікса *-ух-* : *-уг-* — *чарнухі* : *чарнугі*.

Дыялектныя адрозненні, якія адносяцца да фанетычнай сістэмы, выдзяляюцца на базе матэрыяльнай агульнасці не асобнага канкрэтнага слова, а неабмежаванага рада слоў. Параўн., напрыклад, дыялектныя адрозненні [д'] : [з'], [т'] : [ц'] : ([д'ед] : [з'ед], [т'эста] : [ц'эста]); [o-] — [a-] : [a-]̂ (*водá*, *травá* : *вадá*, *травá*). У першым выпадку маюцца на ўвазе розныя формы (рознае ўтварэнне) фанем [д], [т] агульнай сістэмы мовы ў асобных прыватных дыялектных сістэмах, у другім выпадку — адрозніванне галосных [o] і [a] ў першым пераднаціскным складзе пасля цвёрдых парных і заднеязычных зычных у адных прыватных сістэмах (оканне) і іх неадозніванне — наяўнасць толькі галоснага [a] ў другіх (аканне). Прыклады тыпу [д'ед] : [з'ед] або [водá] : [вадá] толькі ілюструюць данае дыялектнае адрозненне, але не ўказваюць на яго аб'ём, які практычна не абмежаваны. Тут трэба адзначыць, што частка гэтых выпадкаў усё ж ужываецца ў адных і тых жа словах (або марфемах), г. зн. што дыялектнае адрозненне выдзяляецца на базе матэрыяльнай агульнасці.

Дыялектныя адрозненні, якія адносяцца да марфалагічнага ладу мовы, выдзяляюцца на базе матэрыяльнай агульнасці асобага роду — прыналежнасці да адной і той жа парадигмы, г. зн. агульнасці сістэмы флексій. Яны, як і адрозненні, якія адносяцца да фанематычнай сістэмы, носяць абагульняючы характар, ахопліваюць практычна неабмежаваны рад фактаў. Такія рознадыялектныя факты, як *аб вадзѣ* : *аб вады́*; *аб спіне́* : *аб спіны́*, толькі ілюструюць дыялектнае адрозненне, але ні ў якой меры не ўказваюць на яго аб'ём, таму што побач з прыведзенымі пры-

кладамі існуюць *аб сястры* : *аб сястрэ*. Аднак сутнасць адрозненняў у марфалагічным ладзе мовы не ў формах асобных слоў, не ў агульнасці слоў, а ў агульнасці парадыгмы, у якой выдзяляюцца прыватныя рознадыялектныя адрозненні. Дыялектнае адрозненне тут утвараецца флексіямі меснага склону адзіночнага ліку пэўнай парадыгмы **-ы** : **-е**. У той меры, у якой яно адносіцца да марфалагічнага ладу мовы, яно магло б быць выдзелена і на базе такіх прыкладаў, як *аб сястрэ* : *на вадзі* (г. зн. у розных словах).

Калі ж у данай прыватнай сістэме разглядаемая катэгорыя (меснага склону адзіночнага ліку з прыназоўнікам **аб** ад слоў на **-а**) з канчаткам **-е** ўжываецца толькі ад аднаго слова або некалькіх пэўных слоў, а другія словы той жа парадыгмы маюць канчатак **-ы**, то з'ява траціць свой уласна марфалагічны характар і ператвараецца ў лексічную з'яву. Як вядома, лексічныя з'явы бываюць вельмі разнастайныя. У даным выпадку справа зводзіцца да граматычнай характарыстыкі аднаго пэўнага слова (або некалькіх слоў).

Матэрыяльная агульнасць можа быць базай для выдзялення таксама некаторых тыпаў сінтаксічных дыялектных адрозненняў: параўн., напрыклад, такія канструкцыі, як прыназоўнік **паўз** + род. скл. : прыназоўнік **паўз** + він. скл. (*бег паўз саду* : *бег паўз сад*) або прыназоўнік **аб** + род. скл. : прыназоўнік **аб** + месн. скл. (*забылася аб яго* : *забылася аб ім*). Або: вышэйшая ступень параўнання + род. скл. : вышэйшая ступень параўнання + прыназоўнік **за** з він. скл. (*саладзей мёду* : *саладзей за мёд*). У гэтых выпадках назіраецца матэрыяльная агульнасць — агульнасць прыназоўніка **паўз** або **аб** і адрозненні ў кіруемым склоне (родным або вінавальным).

Большая колькасць супрацьстаўленых дыялектных адрозненняў выдзяляецца таксама на базе семантычнай агульнасці. Яны адносяцца перш за ўсё да лексікі — да розных назваў адных і тых жа прадметаў, з'яў, паняццяў. Так, напрыклад, *пяхух* : *певень*; *белка* : *вавёрка*; *хворы* : *бальны*; *качка* : *вутка*; *лён браць* : *лён рваць*; *халадна* : *сцюдзёна* : *зімна*; *вельмі* : *дужа* : *надта*. Гэтыя і падобныя да іх рознадыялектныя суадносныя рады слоў характарызуюцца семантычнай агульнасцю і адрозненнем саміх слоў, у даным выпадку іх гукавой абалонкі.

Неабходна дакладна размяжоўваць даны тып супрацьстаўленых дыялектных адрозненняў ад такіх радоў рознадыялектных слоў, якія характарызуюцца не семантычнай агульнасцю, а агульнасцю функцыянальнай, якія не ўтвараюць адпаведнай з'явы, не валодаюць семантычнай тоеснасцю і ў сувязі з гэтым не з'яўляюцца рознадыялектнымі эквівалентамі. Параўн., напрыклад, *андарак* і *спадніца*, *ложак* і *калыска*, *хлеў* і *пуня*.

Гэтыя пары рознадыялектных слоў, як вядома, абазначаюць функцыянальна тоесныя, але рэальна розныя прадметы або такія, якімі адрозніваюцца адзін ад аднаго. У працэсе моўных узаемадзеянняў паміж адпаведнымі гаворкамі (запазычанні або перадачы назваў) і культурнага ўзаемадзеяння паміж іх носьбітамі (запазычанні або перадачы саміх прадметаў) функцыянальная агульнасць на асобных тэрыторыях можа

перарасці ў агульнасць семантычную. Але прыцыпова іх трэба размяжоўваць.

Падобныя словы ўтвараюць несупрацьстаўленыя дыялектныя адрозненні, г. зн. такія, для якіх у плане лінгвістычным існуе супрацьстаўленне наяўнасці слова яго адсутнасці, што абумоўлена наяўнасцю адпаведнага прадмета на адной тэрыторыі і яго адсутнасцю на другой.

Рознадыялектныя словы — члены адпаведнай з’явы, якія маюць семантычную агульнасць, адрозніваюцца сваёй гукавой абалонкай. Адрозненне гукавой абалонкі можа ахопліваць слова ў цэлым (параўн. *пятух : певень*). Іменна гэта характэрна для данага тыпу дыялектных адрозненняў. Аднак яно можа ахопліваць толькі адзін з структурных элементаў эквівалентных адзін другому рознадыялектных слоў, напрыклад суфікс або прэфікс пры тоеснасці каранёвай марфемы. Параўн. *шчыт : зашчыт : зашчыта : зашчытак ; коссе : акоссе : касавілна : касавіла : касавідла : касавішча*. У гэтых выпадках суданосіны эквівалентных адзін другому суадносных слоў двухбаковыя: з аднаго боку, тут маем семантычную тоеснасць слоў пры адрозненні ў гукавой абалонцы, з другога боку, што вельмі важна, матэрыяльную агульнасць каранёвай марфемы пры адрозненні ў суфіксацыі або прэфіксацыі.

Як ужо адзначалася вышэй, характар адпаведных з’яў, якія ўтвараюць дыялектнае адрозненне, у залежнасці ад больш ці менш шырокага ахаплення моўных фактаў можа быць даволі разнастайным. Адны з іх ахопліваюць адзінкавы факт — слова, другія — абмежаваныя ў лексіка-граматычных адносінах групы слоў, трэція — прыцыпова неабмежаваны рад фактаў, якія ўтвараюць суцэльныя звенні або элементы моўнай сістэмы. Напрыклад, наступныя адпаведныя з’явы ахопліваюць адно слова ў кожнай з прыватных дыялектных сістэм — *вутка : качка ; кузнец : каваль* (розныя назвы аднаго прадмета), *ляда* «высечаны ўчастак лесу, які раскарчоўваецца пад поле» : «пустазелле ў абмалочаным збожжы» : «набіліцы ў кроснах» (розныя значэнні аднаго слова або ва ўсякім выпадку аднаго гукавога комплексу), *вон : ён ; востры : гостры ; гриб : грыб* (рознае ў складзе фанем аднаго слова); *рашчына : рашчына ; вёрба : вярба* (адрозненні ў месцы націску аднаго слова). Прыкладам адпаведнай з’явы процілеглага тыпу, які ахоплівае прыцыпова неабмежаваны рад фактаў, можа служыць аканне недысімілятыўнае : аканне дысімілятыўнае ў першым пераднаціскным складзе пасля цвёрдых парных і заднеязычных. Адрозненні гэтых тыпаў акання заключаюцца ў тым, што ў адпаведнасці з націскнымі [o] і [a] ва ўказаным палажэнні перад націскным [a] пры недысімілятыўным аканні вымаўляецца [a], а пры дысімілятыўным — [ɤ]. Параўн.: [вада́] : [вѣда́], [нау́а] : [нѣу́а], [трава́] : [трѣва́], [стайа́ў] : [сты́аў]. Аднак гэтыя прыклады толькі ілюструюць адпаведную з’яву, але не ўказваюць на яе аб’ём, не вычэрпваюць яе. Сутнасць гэтай з’явы ў тым, што ў адпаведнасці з націскнымі [o] і [a] ў першым складзе перад націскам пасля цвёрдых парных і заднеязычных у л ю б ы м с л о в е перад націскным [á] пры недысімілятыўным аканні вымаўляецца [a], а пры дысімілятыўным — [ɤ].

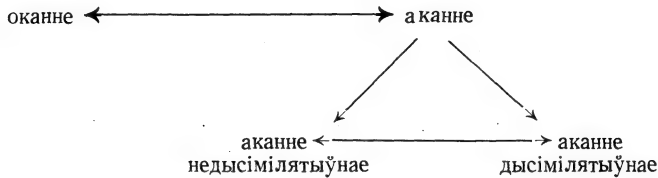
Вышэй ужо было адзначана, што адпаведная з’ява, якая ўтварае супрацьстаўленае дыялектнае адрозненне, заўсёды двухчленная або мнагачленная. Адно і тое ж дыялектнае адрозненне ў больш вузкіх тэрытарыяльных межах можа быць двухчленным, а ў больш шырокіх — мнагачленным. Прыкладамі двухчленных і мнагачленных дыялектных адрозненняў могуць служыць — *вавёрка : белка; пасаг : пасага; вельмі : надта : дужа; холадна (халодна) : сцюдзёна : зімна; оканне : аканне* ў першым складзе перад націскам пасля цвёрдых парных і заднеязычных і г. д.

Характар адпаведных з’яў адрозніваецца ў залежнасці ад таго, што прадстаўляюць сабою яе члены — з’яву простую або — хоць бы адзін з іх — складаную. Члены прастай адпаведнай з’явы не маюць вымярэнняў, кожная з іх з’яўляецца як бы пунктам у сістэме мовы. Параўн., напрыклад: *птух : певень : кабан; вёсела : вясёла; пахаць «араць» : пахаць «баранаваць»* і г. д. Наадварот, калі нават адзін з членаў складанай адпаведнай з’явы прадстаўляе сабою нешта складанае, якое мае вымярэнні, само ўтварае сістэму, то перад намі будзе складаная адпаведная з’ява. Напрыклад, адзін з членаў такой адпаведнай з’явы, як «аканне недысімілятыўнае : аканне дысімілятыўнае ў першым складзе перад націскам пасля цвёрдых парных зычных і заднеязычных», а іменна дысімілятыўнае аканне складае сістэму: пры дысімілятыўным аканні вымаўляецца галосны [а] пры кожным націскным галосным, акрамя націскага [а], і галосны [ъ] пры націскным галосным [а], г. зн. мае месца пазіцыйнае чаргаванне [а] з не-а ў залежнасці ад якасці націскага складу. Аканне недысімілятыўнае прадстаўляе сабою з’яву простую («пункт» у сістэме мовы) — галосны [а] ў першым складзе перад націскам пры любым націскным галосным. Формулу гэтай адпаведнай з’явы можна абазначыць наступным чынам: [а-] || [ъ-] : [а-]. У такіх выпадках дыялектным адрозненнем з’яўляецца не проста вымаўленне [вѣ́да] або [вада́], а цэлая сістэма: [вѣ́да] пры [ваз’е́], [вады́] і г. д. або [вада́], [вады́], [ваз’е́] і г. д. Да складаных адносіцца таксама адпаведная з’ява, як *ба́ц’ка — без ба́ц’к’и : ба́ц’ко — без ба́ц’ка*, кожны з членаў якой утварае пэўную сістэму — асобную парадыгму. Тут таксама дыялектным адрозненнем з’яўляецца не адна са склонавых форм сама па сабе, а сістэма ў цэлым — парадыгма.

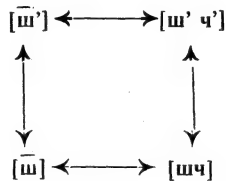
Нарэшце, характар адпаведнай з’явы можа адрознівацца ў залежнасці ад таго, супрацьстаўлены яго члены ў адным плане або ў некалькіх розных планах, інакш — ці з’яўляюцца яны аднапланавымі або мнагпланавымі. У першым выпадку члены адпаведнай з’явы могуць быць пастаўлены ў адзін рад, таму што кожны з іх у роўнай меры супрацьстаўляецца ўсім астатнім. У другім выпадку члены адпаведнай з’явы не могуць быць пастаўлены ў адзін рад, таму што некаторыя з іх аб’ядноўваюцца па той ці іншай прымеце, а разам узятыя супрацьстаўляюцца іншым. Прыкладамі аднапланавай адпаведнасці могуць быць *оканне : аканне (недысімілятыўнае)* у першым складзе перад націскам пасля цвёрдых парных і заднеязычных або *аканне недысімілятыўнае : аканне дысімілятыўнае* пасля тых жа зычных. Абедзве гэтыя адпаведныя з’явы,

узятых разом у их связях, утвараюць мнагапланавую адпаведную з'яву, бо кожны з трох яе членаў не можа быць у аднолькавай ступені супрацьстаўленым двум астатнім: оканне як адрозненне галосных [o] і [a] ў першым складзе перад націскам пасля ўказаных зычных супрацьстаўляецца аканню наогул як неадрозніванню ўказаных галосных у тым жа становішчы, а ў сваю чаргу пры аканні супрацьстаўляецца недысімілятыўнае аканне дысімілятыўнаму: оканне : аканне (недысімілятыўнае : дысімілятыўнае). У гэтым выпадку ў наяўнасці паслядоўнае чляненне — больш агульнае супрацьстаўленне (першай ступені) і больш прыватнае супрацьстаўленне (другой ступені).

Схема такой адпаведнай з'явы можа быць прадстаўлена наступным чынам:

У іншых выпадках у мнагапланавай адпаведнай з'яве ёсць розныя планы супрацьстаўлення, якія не могуць быць пастаўлены ў адзін рад, але адсутнічаюць больш агульныя і прыватныя супрацьстаўленні, асобныя планы як бы перакрываюцца. Так, напрыклад, доўгі шыпячы глухі зычны ў рускіх гаворках адрозніваецца мяккасцю-цвёрдасцю і наяўнасцю або адсутнасцю выбухнога элемента (параўн. [ш'ўка], [шўка], [ш'чўка], [шчўка]). Перад намі мнагапланавая адпаведная з'ява, аднак адсутнічаюць больш агульныя і прыватныя планы (супрацьстаўленне першай і другой ступеней): гэта мнагапланавая адпаведная з'ява з перакрываваемымі членамі:

4. СТРУКТУРА ДЫАЛЕКТНАЙ МОВЫ І ЛІНГВІСТЫЧНЫЯ КАРТЫ

Аб'ектам картаграфавання ў «Дыялекталагічным атласе беларускай мовы» ў прынцыпе з'яўляецца не адвольна ўзяты моўны факт, на які пачаць або іншых прычынах звярнуў увагу даследчык, а дыялектнае адрозненне, характар і аб'ём якога, а таксама месца ў структуры мовы аб'ектыўныя, не залежаць ад даследчыка і вызначаюцца самай данай мовай на даным этапе яе развіцця. У практыцы складання карт «Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы» адхіленні ад гэтага палажэння носяць не-прынцыповы характар і тлумачацца галоўным чынам недастатковасцю матэрыялу, а ў асобных выпадках недастаткова высокай яго якасцю.

Аб'ектам лінгвістычнага картаграфавання з'яўляецца кожнае дыялектнае адрозненне незалежна ад таго, да якога ўзроўню сістэмы мовы (фанематычнай сістэмы, граматычнага ладу, слоўнікавага саставу) яно

адносіцца, а таксама незалежна ад таго, ахоплівае яно адзінкавы факт, групу такіх фактаў або неабмежаваны іх рад.

Істотнай асаблівасцю гэтага Атласа з'яўляецца спроба адлюстравання на картах разнакасных структурных адносіны паміж варыянтамі картаграфуемай з'явы. Вядома, што мова з'яўляецца складаным цэлым, асобныя бакі яе развіваюцца ў цеснай сувязі адзін з другім, і таму іх нельга зразумець ізалявана, у адрыве адзін ад другога. Кожны асобны дыялектны факт з'яўляецца, можна сказаць, лініяй перасячэння рада разнакасных з'яў — фанетычных, граматычных, лексічных. Пры гэтым адны з іх знутры не звязаны адно з другім, не абмежаваны пэўным кругам фактаў, другія, наадварот, звязаны і ахопліваюць адзін і той жа круг фактаў. Параўн., напрыклад, асабовыя формы дзеясловаў II спражэння з рухомым націскам і асновай на зубныя і губныя зычныя (*прыносіць, прывозіць, завозіць, карміць* і інш.). У дыялектах сустракаюцца формы з чаргаваннем зычных асновы ([с'] || [ш], [з'] || [ж], [д] || [дж] і г. д.) з рухомым або нерухомым націскам на аснове: [прынашў], [прываджў], [заваджў]; [прыношў], [прывожў], [заводжў]; [прынас'ў], [прываз'ў], [завад'ў]; [прынос'ў], [прывоз'ў], [завод'ў], [прынос'у], [прывоз'у], [завод'у]. Пры націску на канчатку ў першым складзе перад націскам можа быць аканне або оканне. Аднак гэта з'ява адлюстроўвае заканамернасць фанематычнай сістэмы і не мае ніякіх адносін да гэтых дзеяслоўных форм; пры аканні вымаўляецца не толькі [прыважў] або [прываз'ў] і інш., але таксама [маўў], [сталы], [дамóў], [хаз'йц'] і інш.

Пры оканні таксама вымаўляецца не толькі [прывож'ў] або [прывоз'ў], але і [моўў], [столы], [домóў], [ход'йт'] і інш. Такім чынам, аканне-оканне ахоплівае значна большы круг фактаў, чым даная група дзеясловаў, у якіх ёсць адрозненні па месцы націску і наяўнасці або адсутнасці чаргавання зычных у асабовых формах. Разам з тым гэтыя адрозненні на месцы націску і наяўнасці або адсутнасці чаргавання зычных у асабовых формах прыведзеных дзеясловаў могуць быць таксама ў дзеясловах, у якіх не адрозніваецца аканне-оканне, бо ў іх адсутнічае адпаведны галосны ў пераднаціскным складзе. Параўн., напрыклад, дзеясловы таго ж тыпу з пераднаціскным у: [купл'ў], [кўпл'у], [куп'ў], [кўп'у]; [пушчў], [пуст'ў], [пўст'у]. Важна тое, што адрозненні па месцы націску і наяўнасці або адсутнасці чаргавання зычных у аснове маюць месца ў адных і тых жа дзеясловах II спражэння з рухомым націскам у асабовых формах у частцы гаворак. Паколькі аканне-оканне не мае адносін да гэтых дзеясловаў, то, натуральна, яно не прымаецца пад увагу пры картаграфаванні іх асабовых форм. З другога боку, паколькі наяўнасць ці адсутнасць чаргавання зычных і адрозненні па месцы націску ахопліваюць адны і тыя ж дзеясловы і, акрамя таго, могуць быць структурна звязаны, то гэтыя з'явы картаграфуюцца на адной карце. Аднак яны прадстаўляюць сабою разнакасных з'явы і таму супрацьстаўляюцца на карце не адналінейна, у адным радзе, а з улікам іх структурных сувязей. У гэтым і падобных выпадках робіцца спроба паказаць на карце рознымі графічнымі сродкамі іерархію супрацьстаўленняў, мнагапланавасць структурных сувязей варыянтаў з'явы, якая картаграфуецца, калі рознымі фігу-

рамі ў нашым прыкладзе паказваецца наяўнасць або адсутнасць чаргавання зычных [прыво́жу], [прыво́з'у], то адрозненні па месцы націску [прыво́джу], [прыва́жу]: [прыво́джу] паказваюцца розным колерам.

Такім чынам, на картах Атласа робіцца спроба, калі так можна сказаць, разблытаць клубок якасна розных элементаў структуры мовы, на лініі перакрывавання якіх утварылася картаграфуемая з'ява, рознымі графічнымі сродкамі паказаць якасна розныя сувязі картаграфуемых варыянтаў.

5. СТРУКТУРА ДЫАЛЕКТНАЙ МОВЫ І ПЫТАННЕ АБ ІНТЭРПРЭТАЦЫІ ДАНЫХ ЛІНГВІСТЫЧНАЙ ГЕАГРАФІІ

Зыходным палажэннем для інтэрпрэтацыі даных лінгвістычнай геаграфіі з'яўляецца той факт, што сучасная дыялектная мова і сучасныя межы дыялектных з'яў прадстаўляюць сабою не непасрэдны прадукт тых больш старажытных эпох, калі яны ўтварыліся — нярэдка пасля неаднаразовых перагруповак у выніку працэсу моўнай дыферэнцыяцыі, але перш за ўсё прадукт перажытых у пазнейшую эпоху развіцця нацыянальнай мовы працэсаў нівеліроўкі дыялектаў, частковай іх інтэграцыі, уздзеяння нармалізаванай формы нацыянальнай мовы — беларускай літаратурнай мовы, а ў некаторых выпадках таксама рускай і польскай моў. У выніку гэтых пазнейшых працэсаў старыя межы дыялектных з'яў вельмі часта аказваюцца ў той ці іншай ступені «размытымі», «сцёртымі». Таму задача даследчыка заключаецца ў тым, каб, наколькі гэта магчыма, «зняць» гэтыя пазнейшыя насленні. Яе можна вырашыць толькі ў тым выпадку, калі даныя лінгвістычнай геаграфіі будуць вывучацца ў цеснай сувязі з данымі ўнутранай гісторыі моўных з'яў, з аднаго боку, і гісторыі саміх носьбітаў гэтых з'яў — народа, з другога.

Для інтэрпрэтацыі даных лінгвістычнай геаграфіі важнае значэнне мае той факт, што ў адносінах да гістарычнага развіцця структуры мовы адзін з членаў адпаведнай з'явы, якая складае дыялектнае адрозненне, звычайна прадстаўляе сабою захаванне старыны (архаізм), а другі (ці другія) — рысу новую (новаўтварэнне ці запазычанне). Адзін з членаў дыялектнага адрознення можа ўзыходзіць да глыбокай старажытнасці, але дыялектнае адрозненне як такое паяўляецца толькі ў тым выпадку, калі побач з ім на другой тэрыторыі паяўляецца другі член, які з'яўляецца новаўтварэннем. Напрыклад, форма *маці* ўзыходзіць да праславяншчыны, а дыялектныя адрозненні [*маці*] : [*маць*] : [*матка*] — да той адносна позняй эпохі гісторыі беларускай мовы, калі паявіліся дзве іншыя формы назоўнага склону адзіночнага ліку гэтага слова. Слова *гной* таксама з'яўляецца праславянскім па паходжанню, а дыялектнае адрозненне *гной* : *навоз* паявілася толькі тады, калі ў частцы ўсходнеславянскіх дыялектаў слова *гной* было заменена словам *навоз* (або ўжывалася побач са словам *навоз*). Адрозненне галосных няверхняга пад'ёму ў ненаціскных складах ёсць рыса праславянская, а оканне ў паўднёва-заходніх гаворках беларускай мовы як рыса, супрацьстаўленая аканню

ў астатняй частцы гаворак, і адпаведная з'ява оканне : аканне паявілася толькі ў тую адносна познюю эпоху гісторыі беларускай мовы, калі на частцы яе тэрыторыі ненаціскныя галосныя няверхняга пад'ёму супалі.

Для інтэрпрэтацыі даных лінгвістычнай геаграфіі не менш важны і той факт, што ў познія эпохі гісторыі мовы ў працэсе фарміравання норм нацыянальнай мовы адзін з членаў адпаведнай з'явы ў процілегласць астатнім можа аказацца ў складзе гэтых норм, і тады ён паступова перастае быць уласна дыялектнай рысай. Натуральна, што яго тэрыторыя па меры таго, як ён умацоўваецца ў якасці нормы нацыянальнай мовы, мае тэндэнцыю да расшырэння. Так, напрыклад, расшыралася тэрыторыя акання, замяняючы сабою оканне, якое, функцыяніруючы ў якасці чыста дыялектнай рысы, паступова звужвалася ў сваім тэрытарыяльным распаўсюджанні.

Трэба мець на ўвазе таксама і тое, што тэрытарыяльныя межы моўных з'яў, якія адносяцца да розных узроўняў сістэмы мовы — да фанетычнай сістэмы, марфалагічнага ладу, сінтаксічных пабудов, слоўнікавага саставу — нярэдка вельмі адрозніваюцца. Яны могуць адлюстроўваць розныя эпохі — ад часу паяўлення адпаведнага дыялектнага адрознення да часу набыцця ім сучаснага тэрытарыяльнага распаўсюджання. Асабліва адрозніваюцца межы з'яў, якія адносяцца да фанетычнай сістэмы і граматычнага ладу, з аднаго боку, і лексікі, з другога. Высвятляецца, што для гісторыі ўтварэння асноўных беларускіх дыялектных масіваў першыя маюць большае значэнне. Межы лексічных з'яў часта больш дробныя і не супадаюць, а нярэдка перакрываюць межы фанетычных і граматычных з'яў. У той жа час яны могуць захоўваць вельмі архаічныя рысы, у чым заключаецца іх своеасабліва цікавасць.

Як вядома, лінгвісты адрозніваюць узнікненне моўнай з'явы на пэўнай тэрыторыі, яе далейшае распаўсюджанне. Аднак апошняе далёка не заўсёды (у адносінах да з'яў фанетычнай сістэмы і граматычнага ладу) з'яўляецца механічным працэсам запазычання, «міграцыі» слоў і форм, для фанетычных з'яў — простаай заменай гукаў. У блізкіх дыялектах, якімі з'яўляюцца беларускія дыялекты, яно часцей за ўсё прадстаўляе сабою складаны арганічны ўнутраны працэс. Само распаўсюджанне моўнай з'явы, асабліва фанетычнай і марфалагічнай, на тэрыторыі блізкіх дыялектаў сведчыць аб іх структуры і тым самым аб наяўнасці ўмоў для ўнутранага развіцця адпаведных з'яў. Структурныя адрозненні данай з'явы (напрыклад, тыпы якання, розныя галосныя ў адпаведнасці з фанемай [ê] тых гаворак, якім яна вядома) у адных выпадках сведчаць аб разначасавасці яе паяўлення, аб розных этапах яе развіцця, у другіх — аб існаванні ў сістэме розных дыялектаў больш старых адрозненняў, якія адносяцца да часу, што папярэднічае ўзнікненню данай з'явы, і якія наклалі свой адбітак на гэту з'яву. Адсутнасць структурных адрозненняў на вялікай тэрыторыі не заўсёды сведчыць аб узнікненні з'явы на ўсёй гэтай тэрыторыі, таму што іншы раз структурная тоеснасць можа аказацца вынікам якасна розных працэсаў, якія адносяцца да розных часоў.

З усяго сказанага вынікае, што характар ізагласы, яе канфігурацыя, лінгвістычны «ландшафт» самі па сабе яшчэ не тлумачаць гісторыі з'явы, бо адзін і той жа «ландшафт» можа паявіцца рознымі шляхамі, у выніку розных працэсаў і пры розных гістарычных умовах. Ізагласа ёсць вынік усяго пройдзенага данай мовай гістарычнага шляху развіцця. Таму простае супастаўленне ізаглас з гістарычнымі і этнаграфічнымі картамі таго ці іншага перыяду далёка не заўсёды можа дапамагчы высвятленню гісторыі адпаведных з'яў. Інакш кажучы, з лінгвістычных карт нельга непасрэдна вывесці гісторыю моўных з'яў і дыялектаў. Аднак лінгвістычная геаграфія аказваецца надзвычай важнай для гісторыі мовы і гістарычнай дыялекталогіі і можа дапамагчы вызначэнню шляху развіцця данай з'явы, часу яе ўзнікнення, першапачатковай тэрыторыі яе распаўсюджвання, калі адначасова з тэрытарыяльным распаўсюджваннем моўнай з'явы вывучаецца ўнутраная гісторыя данай з'явы ва ўсіх яе разнавіднасцях, улічваецца адносная храналогія моўных з'яў, выкарыстоўваюцца даныя мовы пісьмовых помнікаў — і ўсе гэтыя моўныя даныя супастаўляюцца з данымі гісторыі, матэрыяльнай культуры, гістарычнай геаграфіі, археалогіі розных эпох.

6. СТРУКТУРА ДЫАЛЕКТНАЙ МОВЫ І ПРАБЛЕМА ВЫДЗЯЛЕННЯ МОЎ І ДЫАЛЕКТАЎ

Структура дыялектнай мовы ў розных пунктах яе тэрытарыяльнага распаўсюджвання вар'іруецца, уключаючы ў сябе адметныя і агульныя рысы. Суадносіны тых і другіх і характар адметных рыс могуць быць вельмі рознымі, у сувязі з чым на адным полюсе могуць канстатаваць адзіную складаную сістэму (сістэму прыватных сістэм, суперсістэму), якая мае адметныя элементы, на другім — розныя сістэмы, якія маюць агульныя элементы (напрыклад, у групе блізкіх моў). Гэта размежаванне не супадае з размежаваннем канкрэтнай мовы, з аднаго боку, і групы блізкіх моў, з другога. Магчымы розныя мовы, якім уласціва адна складаная сістэма, што мае адметныя элементы. Ёсць таксама мовы, дыялектам якіх уласцівы розныя сістэмы, што маюць агульныя элементы (напрыклад, многія каўказскія мовы). Магчымы і шматлікія прамежкавыя ступені, калі цяжка ўстанавіць, — маем мы справу з адной складанай сістэмай, якая мае адметныя элементы, ці з рознымі сістэмамі, якім уласцівы агульныя элементы. Між іншым, гэта размежаванне практычна з'яўляецца не такім ужо істотным: важна вызначыць удзельную вагу агульных і адметных элементаў сістэмы мовы на розных тэрыторыях.

Выстаўляючы гэтыя палажэнні, трэба падкрэсліць неабходнасць размежавання двух аспектаў дыялекталагічных даследаванняў — даследаванняў структуры дыялектнай мовы і выдзялення дыялектаў і блізкіх моў. Першы з іх датычыць пытання аб сістэме мовы ў яе тэрытарыяльным вар'іраванні, і толькі другі — ва ўласным сэнсе датычыць пытання аб выдзяленні моў і дыялектаў. Лінгвістычная геаграфія мае справу з тэрытарыяльнымі варыянтамі стылістычна нейтральнай мовы ў яе не-

пісьменных формах. Да якога дыялекта (а ў іншых выпадках нават да якой мовы) адносіцца жывая мова ў даным населеным пункце, для яе не мае істотнага значэння. Для лінгвістычнай геаграфіі важна выдзяленне тых элементаў сістэмы мясцовай мовы, якія аб'ядноўваюць або супрацьстаўляюць яе мясцовай мове ў іншых населеных пунктах.

Што датычыць пытання аб дыялектным члянэнні мовы і аб выдзяленні блізкіх моў, то яно не вырашаецца непасрэдна структурнай агульнасцю ці адрозненнямі або толькі структурнай супольнасцю ці адрозненнямі (хоць, бясспрэчна, мовы наогул маюць паміж сабою больш структурных адрозненняў, чым дыялекты, а апошнія больш, чым іх больш дробныя дзяленні — паўдыялекты і гаворкі).

Этнічная і нацыянальная самасвядомасць, гісторыка-культурная арыентацыя, для якіх побач з іншымі адзнакамі мае значэнне і адзнака агульнасці ці адрознення ў мове, абслугоўванне данай тэрыторыі адзінай літаратурнай мовай ці рознымі літаратурнымі мовамі — усё гэта мае вялікае значэнне для выдзялення блізкіх моў і вялікіх тэрытарыяльна-моўных масіваў унутры іх (дыялектаў).

Практычна гэтыя масівы звычайна выдзяляюцца самімі носьбітамі мовы незалежна ад іх навуковага вывучэння і да часу такога вывучэння. Здавалася б, што прынцыпова не з практычна вядомых дыялектных масіваў трэба выводзіць іх моўныя асаблівасці, а хутчэй, наадварот, з высвятлення спецыфікі дыялектнай мовы на розных тэрыторыях трэба выводзіць адпаведныя дыялектныя і тэрытарыяльныя масівы. Апошнія часта выдзяляюцца пэўнымі моўнымі рысамі. Таму можна гаварыць і аб пэўных характэрных рысах таго ці іншага дыялекта. Аднак да гэтага пытання трэба падыходзіць надзвычай асцярожна, таму што рысы, якімі адрозніваецца сістэма мовы ў розных населеных пунктах, могуць быць распаўсюджаны ў тэрытарыяльных адносінах вельмі разнастайна, у розных напрамках, адлюстроўваючы розныя моўныя і сацыяльна-гістарычныя працэсы, якія адносяцца да розных эпох. Таму задача заключаецца ў тым, каб выбраць такія адметныя рысы для выдзялення дыялектаў, якія ў найбольшай ступені адпавядалі б адрозненням у матэрыяльнай і духоўнай культуры, адрозненням этнічным і сацыяльна-гістарычным, адрозненням у гісторыі народа, у пройдзеным ім гістарычным шляху на розных тэрыторыях. Падкрэслім, што калі размова ідзе аб выбары моўных рыс, на аснове якіх будзе праводзіцца выдзяленне або групоўка дыялектаў, то гэта азначае, што выдзяленне або групоўка дыялектаў праводзіцца не толькі на аснове структурнай агульнасці і адрозненняў.

Пытанне аб выдзяленні беларускіх дыялектаў і іх групоўцы, а таксама аб выдзяленні больш дробных дыялектных адзінак беларускай мовы будзе распрацоўвацца ў асобнай рабоце на аснове зводных лінгвістычных карт (карт ізаглас).

3 ГІСТОРЫІ РАСПРАЦОЎКІ ЛІНГВІСТЫЧНАЙ ГЕАГРАФІІ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

1. БЕЛАРУСКАЯ ДЫЯЛЕКТАЛОГІЯ І ЛІНГВІСТЫЧНАЯ ГЕАГРАФІЯ К ПАЧАТКУ ПРАЦЫ НАД „ДЫЯЛЕКТАЛАГІЧНЫМ АТЛАСАМ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ“

Беларуская дыялекталогія прайшла доўгі шлях свайго развіцця. Пачынаючы ўжо з першых гадоў XIX ст. этнографы апісвалі народны быт беларусаў, запісвалі тэксты песень, у якіх адлюстроўваліся рысы гаворак розных мясцовасцей Беларусі. Праўда, колькасць гэтых рыс была вельмі нязначная, але ў пэўнай ступені яны даюць уяўленне аб той ці іншай гаворцы. Да такіх запісаў можна аднесці запіс песні в. Гайна Барысаўскага павета, зроблен І. Шыдлоўскім у 1800—1802 г.¹, запісы Я. Чачота², П. Кушына³ і інш.

Больш інтэнсіўнае збіранне фальклорна-этнаграфічных матэрыялаў адзначаецца ў другой палавіне XIX ст., калі абуджаецца агульная цікавасць да так званага Заходнярускага краю. Паяўляюцца зборнікі, куды ўключаюцца песні, прыказкі і прымаўкі, казкі, апавяданні. У 1866 г. выходзіць з друку першы вялікі фальклорны зборнік (300 старонак) «Памятников народного творчества в Северо-Западном крае», дзе адлюстравана жывое вымаўленне носьбітаў беларускіх гаворак, у асноўным б. Гродзенскай губерні. У наступныя гады паяўляецца цэлы рад зборнікаў, часам шматтомных: П. М. Шпілеўскага «Белоруссия в характеристических описаниях и фантастических поверьях»⁴, П. Гільтэбранта «Сборник памятников народного творчества в Северо-Западном крае»⁵, П. П. Чубінскага «Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западнорусский край. Материалы и исследования», т. III⁶, П. В. Шэйна «Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-Западного края»⁷, Е. Р. Раманава «Белорусский сборник»⁸, З. Радченко «Гомельские народные песни (белорусские и малорусские)»⁹ і інш.

¹ Tygodnik Wilenski, t. VII, 1819.

² J. Czeczot. Piosnki wieśniacze z nad Niemna i Dźwiny, niektóre przysłówia i idiomy w mowie sławianokrewickiej, z spostrzeżeniami nad nią uczynionymi. Wilno, 1840.

³ П. Кушын. Гецыки. Москвитянин, 1843, № 8.

⁴ Пантеон, т. XXV, кн. I, № 3, СПб., 1856.

⁵ Вильна, 1866.

⁶ СПб., 1872.

⁷ Тт. I—IV, СПб., 1887—1902.

⁸ Тт. 1—10, 1880—1925.

⁹ Записки Русского географического общества по Отд. этногр., т. XIII, вып. II, СПб., 1888.

Лінгвістычны бок гэтых зборнікаў меў вялікае значэнне ў працэсе далейшага вывучэння беларускіх дыялектаў. На фальклорна-этнаграфічным матэрыяле пачынаюць стварацца больш ці менш грунтоўныя апісанні асобных гаворак. Так, напрыклад, артыкул П. Шастакова «Смоленский говор»¹ прысвячаецца апісанню некаторых асаблівасцей беларускіх гаворак б. Смаленскай губерні; у артыкуле Н. Анімеле «Быт белорусских крестьян»² разглядаюцца асаблівасці мовы жыхароў б. Суражскага, Полацкага, Лепельскага, Дрысенскага павеатаў. У рабоце Шпілеўскага «Путешествие по Полесью и Белорусскому краю»³ характарызуюцца асаблівасці мясцовых гаворак. У гэтых работах разглядаліся найбольш характэрныя з'явы гаворкі. Пытанне ж тэрытарыяльнай мяжы дыялектных масіваў беларускай мовы тут зусім не закраналася.

Першы вопыт сінтэзу сабранага дыялектнага матэрыялу і размеркавання яго па губернях і павеатах належыць А. І. Сабалеўскаму. У рэцэнзії на працу І. Нядзёшова «Исторический обзор важнейших звуковых и морфологических особенностей белорусских говоров» заўважаецца, што беларускія гаворкі, хоць яны і мала вывучаны, можна падзяліць на дзве групы: адна, большая, не ведае мены **ц** і **ч**, другая мяняе гэтыя гукі⁴. Такі ж падзел беларускіх гаворак прапануецца ім і ў рэцэнзії на працу Я. Ф. Карскага «Обзор звуков и форм белорусской речи»⁵.

У пачатку 90-х гадоў XIX ст. выходзіць з друку грунтоўнае даследаванне А. І. Сабалеўскага «Очерк русской диалектологии»⁶, дзе распрацоўваюцца пытанні дыялекталогіі рускай, беларускай і ўкраінскай моў. Тут, як і ў папярэдніх артыкулах, быў прапанаваны падзел беларускіх гаворак па характару мены гукаў **ц** і **ч** на цокаючыя і няцокаючыя. Аднак, паклаўшы ў аснову падзелу архаічную рысу — мену **ц** і **ч**, Сабалеўскі не ўлічыў таго, што гэта з'ява не адыгрывае колькі-небудзь значнай ролі ў фанетычнай сістэме гаворак беларускай мовы. Зразумела, цоканне на тэрыторыі поўначы Беларусі ў XIX ст. магло быць распаўсюджана шырэй, чым у цяперашні час. Аднак трэба адзначыць, што ў матэрыялах, сабраных для Атласа беларускіх народных гаворак (у 50-х гадах XX ст.), цоканне адзначана толькі ў некаторых населеных пунктах Суражскага раёна Віцебскай вобласці.

Такім чынам, падзел беларускіх гаворак на дзве групы на аснове адной толькі рысы — мены **ц** і **ч** і адрознівання **ц** і **ч** не адпавядае аб'ектыўнаму стану групойкі беларускіх гаворак.

З канца 90-х гадоў распачалося інтэнсіўнае збіранне дыялектных матэрыялаў, што непасрэдна звязана з выданнем «Программы для собирання особенностей говоров белорусского наречия»⁷, падрыхтаванай Я. Ф. Карскім. Пры дапамозе карэспандэнтаў, якім была разаслана

¹ Смоленские губернские ведомости, 1853, № 45 и 46.

² Этнографический сборник, изд. имп. Русским географическим обществом, вып. II, СПб., 1854, стар. 111—268.

³ СПб., 1858, 242 с.

⁴ ЖМНП, ч. ССXXXIX, июнь, 1885, стр. 300.

⁵ ЖМНП, ч. ССLI, май 1887, с. 147.

⁶ Живая старина, вып. III, СПб., 1892.

⁷ ИОРЯС, т. II, кн. 2, СПб., 1897.

праграма, ажыццяўлялася масавае збіранне дыялектных матэрыялаў у розных мясцовасцях Беларусі. Накоплены такім чынам на працягу некалькіх год багаты фактычны матэрыял даў магчымасць перайсці ад назіранняў над паасобнымі з'явамі да шырокага вывучэння дыялектаў беларускай мовы ва ўсёй іх разнастайнасці.

На аснове даных пісьмовых помнікаў і крытычнага выкарыстання фальклорных і дыялектных матэрыялаў Я. Ф. Карскім была створана манаграфія па беларускай мове — «Белорусы»¹, у якой пераканаўча даказана цесная генетычная сувязь мовы старых заходнярускіх тэкстаў і беларускіх гаворак. Сістэматызацыю і абагульненне найвялікшага фактычнага матэрыялу Карскі распачынае разглядам пытанняў групоўкі беларускіх гаворак як важнейшага навуковага прыёму вывучэння жывой мовы. Як адзначалася вышэй, у сваёй першай працы («Обзор звуков и форм белорусской речи») ён выдзяляе два асноўныя дыялектныя масівы — паўднёва-заходні і паўночна-ўсходні, улічваючы асаблівасці тэрытарыяльнага пашырэння дзеяслоўных форм у 3-й асобе адзіночнага ліку на **-ць** і без **-ць**. Моўная характарыстыка гэтых груп удакладняецца і пашыраецца Карскім у першым томе манаграфіі «Белорусы»² з улікам пры гэтым навіейшых фактычных даных тэрытарыяльнага пашырэння моўных асаблівасцей. У аснову падзелу беларускіх гаворак на асобныя групы Карскі паклаў найбольш важныя фанетычныя рысы: 1) цвёрдасць і мяккасць **р**, 2) якасць змякчэння асноўных **д** і **т**, 3) захаванне ў нязменным стане **ц** і **ч** або ўзаемную мену іх, 4) наяўнасць або адсутнасць пратэтычных зычных перад пачатковым **о** і часткова **у**, 5) якасць акання, 6) наяўнасць або адсутнасць дыфтонгаў, 7) ужыванне часціцы **-са** або **-ся** ў зваротных дзеясловах, 8) наяўнасць або адсутнасць **-ць** (**-ть**) у 3-й асобе адзіночнага ліку дзеясловаў I спражэння.

Асноўныя ж дыялектныя масівы Карскі выдзяляе ў залежнасці ад характару вымаўлення гука **р**: паўднёва-заходні масіў цвёрдаэры і паўночна-ўсходні масіў мяккаэры. Мяжа, праведзеная Карскім паміж імі, праходзіць ад паўночнай граніцы Беларусі каля Себежа (Велікалуцкай вобласці) у напрамку на паўднёвы ўсход паміж Гарадком і Віцебскам да Оршы, далей каля Горак, Чавус, Слаўгарада, а затым на паўднёвы ўсход да адміністрацыйнай мяжы БССР з Бранскай і Чарнігаўскай абласцямі. У сваю чаргу ў паўднёва-заходнім дыялекце Карскі адрозніваў групу гаворак, якім уласціва моцнае аканне, цвёрдае **р**, і групу гаворак, дзе адзначаецца ўмеранае аканне, паяўленне **о**, **е** не пад націскам. У паўднёвай частцы апошняй групы гаворак паяўляюцца закрытыя **о**, **е**, якія ў вымаўленні набліжаюцца да **у**, **ю**, спарадычна тут у націсным становішчы ўжываюцца дыфтонгі, зваротныя часціцы **-се**, **-ся**. Мяжа гэтых гаворак праводзіцца ад Навазыбкава праз паўднёвыя часткі былых

¹ Белорусы. Введение в изучение языка и народной словесности с приложением двух карт, т. I, Вильно, 1904; т. II. Язык белорусского племени. Вып. I. Исторический очерк звуков белорусского наречия, 1908; вып. 2. Исторический очерк словообразования и словоизменения в белорусском наречии, 1911; вып. 3. Очерк синтаксиса белорусского наречия. Дополнения и поправки, 1912.

² Е. Ф. Карский. Белорусы, т. I. Вильно, 1904, стар. 191—197.

Гомельскага, Бабруйскага, Слуцкага, Навагрудскага паведаў, далей каля Слоніма, Ваўкавыска да Друскенік.

Заўважым, што тыпалогія акання ў той час, калі Карскі ствараў сваю класіфікацыю беларускіх гаворак, не была распрацавана, а таму Карскі карыстаецца тэрмінамі «моцнае, умеранае аканне» не ў тым значэнні, у якім ужывалі ў далейшым у сваіх працах А. А. Шахматаў, аўтары «Опыта диалектологической карты» і асабліва М. М. Дурнаво.

Акрамя гэтых груп, Карскі выдзяляў яшчэ беларуска-палескія гаворкі, якія знаходзяцца на поўдзень ад адзначанай вышэй групы. Характарызуюцца яны наступнымі асаблівасцямі: больш слабым аканнем, амаль паслядоўным саканнем, закрытымі **о, е**, формаі давальнага склону на **-ові, -еві**, а ў асобных гаворках — адсутнасцю дзекання і цекання, ацвярдзеннем губных, ужываннем **у, ю** на месцы **о, е і а, я і інш.**

Так, Карскі ў паўднёва-заходнім дыялекце адрозніваў тры падгрупы: моцнаакаячую, умеранаакаячую і беларуска-палескую. Паўночна-ўсходні масіў беларускіх гаворак быў выдзелены на аснове дысімільнага акання, мяккага **р**, форм прыметнікаў мужчынскага роду ў назоўным склоне адзіночнага ліку з канчаткам **-ей**, наяўнасці **-ць** у асобным канчатку 3-й асобы адзіночнага ліку дзеясловаў. На карце «Белорусские говоры», прыкладзенай да першага тома «Белорусов», штрыхоўкай паказана геаграфічнае пашырэнне асноўных асаблівасцей беларускай мовы, у залежнасці ад якіх выдзелены дыялектныя групы. Але на ёй закартаграфаваны не асобныя з'явы, а цэлыя групы гаворак, і таму карта носіць схематычны характар. І ўсё ж карта з'яўляецца пэўным этапам у развіцці лінгвістычнай геаграфіі беларускай мовы.

Вырашэнне пытання класіфікацыі гаворак у больш шырокіх маштабах звязана з дзейнасцю Маскоўскай дыялекталагічнай камісіі, калі работа па вывучэнню рускіх, украінскіх і беларускіх гаворак набыла больш арганізаваны і сістэматычны характар і ажыццяўлялася шляхам дыялекталагічных экспедыцый і індывідуальных выездаў у розныя мясцовасці абследаемых тэрыторый, у тым ліку і Беларусі. У выніку дзесяцігадовай працы па збіранню дыялектных матэрыялаў і адначасовай сістэматызацыі і крытычнай апрацоўкі фальклорных матэрыялаў, а таксама паступіўшых адказаў на рознага тыпу праграмы Маскоўская дыялекталагічная камісія склала дыялекталагічную карту¹, дзе паказаны тэрыторыі сучасных усходнеславянскіх моў (рускай, украінскай і беларускай). Аўтары «Опыта диалектологической карты русского языка в Европе» пры выдзяленні асноўных дыялектных масіваў аб'ядноўвалі блізкія гаворкі ў групы і вызначалі межы кожнай групы на карце. «Хоча гэты спосаб картаграфавання, — пісалі яны, — і непазбежна цягне за сабою некаторыя недакладнасці, мы ўсё ж аддаём яму перавагу перад другім, згодна з якім на картах вызначаюцца межы пашырэння асобных з'яў вымаўлення без спробы вызначэння дыялектных груп»².

¹ Опыт диалектологической карты в Европе с приложением очерка русской диалектологии. Составили члены комиссии Н. Н. Дурново, Н. Н. Соколов, Д. Н. Ушаков. Труды Московской диалектологической комиссии, вып. 5, М., 1915.

² Труды МДК, вып. 5, М., 1915, стар. IV.

На аснове фанетычных асаблівасцей, у прыватнасці акання, выдзяляюцца два асноўныя масівы беларускіх гаворак: паўночна-ўсходні і паўднёва-заходні. Размежаваны яны былі па лініі Ушачы — Чашнікі — Сянно — Магілёў — Чавусы — Навазыбкаў¹. Моўная характарыстыка дыялектных груп, вызначаная Карскім, была значна ўдакладнена і дапоўнена².

Шырокі размах дыялекталагічная работа атрымала пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, якая адкрыла новую эпоху ў развіцці культуры і навукі. Новы этап у галіне беларускай дыялекталогіі вызначаецца пачаткам вывучэння беларускіх гаворак шляхам збірання новых звестак з арыентацыяй на складанне лінгвістычных карт. На аснове сабранага матэрыялу ствараюцца працы, у якіх даследуюцца як асаблівасці адной гаворкі, так і асаблівасці дыялектных груп. Кожная з гэтых прац мела пэўнае значэнне для высвятлення пытання аб колькасным складзе дыялектных груп беларускай мовы.

Вялікую цікавасць прадстаўляе манаграфія П. А. Растаргуева «Северско-белорусский говор»³, прысвечаная даследаванню гаворак паўночнай часткі Чарнігаўшчыны. Работа грунтуецца на матэрыялах уласных назіранняў і вялікай колькасці друкаваных і рукапісных крыніц. Аўтар даў поўную характарыстыку названых гаворак фанетычнай сістэмы, граматычнай структуры і лексічнага саставу і вызначыў адносіны іх да паўднёва-заходніх беларускіх, а таксама сумежных рускіх і ўкраінскіх гаворак.

Улічваючы характар агульнасці і адрознення гаворак Чарнігаўшчыны з суседнімі гаворкамі, Растаргуеў выдзеліў іх у асобную групу — севера-беларускую як гаворкі патомкаў старажытных севяран.

Навейшыя даныя былі выкарыстаны даследчыкамі, якія ў сваіх працах па-новаму сталі падыходзіць да класіфікацыі беларускіх гаворак. Так, М. Дурнаво, разглядаючы асаблівасці важнейшых дыялектных груп ва ўсходнеславянскіх мовах, пісаў: «Паміж асноўнымі дыялектнымі масівамі кожнай усходнеславянскай мовы — паміж гаворкамі паўночна-вельікарускімі і паўднёва-вельікарускімі, паўночнабеларускімі і паўднёва-беларускімі, паўночнаўкраінскімі і паўднёваўкраінскімі і карпацкімі ў сучасны момант рэзкай мяжы няма, а ёсць пераходныя гаворкі, якія ўтвараюць пастаянны пераход ад аднаго асноўнага дыялектнага масіву да другога»⁴.

¹ Труды МДК, вып. 5, М., 1915, стар. 102.

² Пазней, у 1927 г., на аснове ўліку навейшых даных М. Дурнаво ў кнізе «Введение в историю русского языка» (Брно, 1927) удакладніў межы беларускіх дыялектных груп. З улікам гэтых паправак праведзена граніца паміж паўночна-ўсходнімі і паўднёва-заходнімі беларускімі гаворкамі ў наступных працах па дыялекталогіі: Р. И. Аванесов. Очерки по русской диалектологии. М., 1949; П. С. Кузнецов. Русская диалектология. М., 1951.

³ П. А. Растаргуев. Северско-белорусский говор. Исследование в области диалектологии и истории белорусских говоров. Л., 1927.

⁴ Н. Дурново. Введение в историю русского языка, ч. I. Источники. Брно, 1927, стар. 99.

Паўстае пытанне аб неабходнасці складання дыялекталагічнага атласа гаворак беларускай мовы, у якім бы фіксаваліся раёны распаўсюджання моўных з'яў. Акрэсліваючы чарговыя задачы ў галіне вывучэння рускай мовы, Карскі на першае месца ставіў складанне атласа жывой мовы¹. Значны ўклад у распрацоўку пытанняў лінгвістычнай геаграфіі ўнёс П. А. Бузук. У 1928 г. выходзіць з друку яго кніга «Спроба лінгвістычнай геаграфіі Беларусі», ч. I. Гэта пробны дыялекталагічны атлас усходняй часткі Беларусі². У параўнанні з лінгвістычнымі картамі Карскага, МДК, якія носяць агульны характар — прысвечаныя дыялектам беларускай мовы ў цэлым, карты Бузука выдзяляюць межы пашырэння паасобных з'яў. Бузук зыходзіць з таго, што без дэталёвага вывучэння галоўных і другарадных моўных з'яў і параўнання іх з літаратурнымі мовамі, без дакладнага ведання лінгвістычнай геаграфіі няма ніякай магчымасці вызначыць межы беларускай і іншых славянскіх моў, а таму дыялектолагі павінны ў першую чаргу займацца вывясненнем межаў пашырэння асобных з'яў³.

У справе картаграфавання асаблівасцей беларускіх гаворак вялікую працу прарабіў Бузук, які сам вывучаў матэрыял розных тэрыторый Беларусі. Ім было складзена шмат лінгвістычных карт, прысвечаных асобным бакам моўнай сістэмы беларускіх гаворак. Значная частка гэтых карт адлюстроўвала агульныя фанетычныя з'явы, якія пашыраны на ўсёй моўнай тэрыторыі: тыпы акання (карта № 1), захаванне **ы** перад ётавымі галоснымі: *мыю, крыю* (карта № 5), мяккае вымаўленне зубных зычных перад **е, і** (карта № 7), пераход **л у ў** (карта № 9), наяўнасць фрыкатыўнага **г** (карта № 10), чаргаванне заднеязычных са свісцячымі пры змякчэнні (карта № 12).

Бузук зыходзіў з паказу геаграфіі асобных моўных з'яў. На яго картах не адлюстравана сістэма асаблівасцей, тэрытарыяльнае супрацьстаўленне членаў данай моўнай з'явы, а пры дапамозе каляровай замалёўкі акрэслены толькі тэрытарыяльныя масівы паасобных рыс па-за іх сістэмнымі ўзаемаадносінамі. Пры дапамозе штрыхоўкі выдзяляюцца зоны з пераходнымі характарам моўных з'яў.

Асаблівасцям, пашыраным на вялікім паўночна-ўсходнім масіве, аўтар «Спробы лінгвістычнай геаграфіі Беларусі» прысвяціў карту дысімілятыўнага акання (карта № 2), у аснову якой пакладзены межы, праведзеныя І. Г. Галанавым у артыкуле «О диссимилативном аканье» (1914), Бузуком унесены істотныя ўдакладненні ў тэрыторыю распаўсюджання гэтай з'явы, асобная карта прысвечана пашырэнню мяккага **р** (карта № 6).

З марфалагічных рыс указанай зоны Бузук спыняе ўвагу на форме творнага склону множнага ліку назоўнікаў з аднаскладовым канчаткам тыпу *рукам, дрывам* (карта № 16), пашыранай у паўночнай частцы гаворак, і на форме меснага склону адзіночнага ліку прыметнікаў муж-

¹ Е. Ф. Карский. Очерк научной разработки русского языка в пределах СССР, 1926, стар. 99.

² Маецца на ўвазе тэрыторыя Беларусі ў межах да 1939 г.

³ П. Бузук. Спроба лінгвістычнай геаграфіі Беларусі, ч. I. Мінск, 1928, стар. 6.

чынскага і ніякага роду з націскным канчаткам тыпу *ў глухім, у старым* (карта № 17). З лакальных асаблівасцей ён адзначае такую фанетычную з'яву, як мена *ц і ч* (карта № 8).

З агульнапашыраных структурных з'яў на тэрыторыі паўднёва-заходняй групы гаворак Бузук спыняецца на форме назоўнага склону множнага ліку прыметнікаў ніякага роду на *-а* тыпу *вокна* (карта № 14), форме давальнага склону на *-ом* і меснага склону на *-ох* назоўнікаў мужчынскага роду множнага ліку (карта № 15). У галіне форм спражэння Бузук вызначыў мяжу форм 3-й асобы адзіночнага ліку дзеясловаў без *-ць (-ть)* (карта № 18) і такой з'явы, як наяўнасць цвёрдага зычнага ў аснове 1-ай асобы множнага ліку дзеясловаў I спражэння тыпу *идом, будам* (карта № 19). З лакальных рыс ён спыняецца на лабіялізацыі *а* перад *ў*: *шукой, пройда* (карта № 3), вымаўленні *у* на месцы *ы* пасля губных: *мула, спутаць* (карта № 4), наяўнасці пратэтычнага *г* у займенніку *гэты* (карта № 11), формах назоўнікаў назоўнага склону мужчынскага роду з націскным канчаткам *-э*: *лясэ, вайке* (карта № 13) і саканні (карта № 20).

Атлас 1928 г. складзены на аснове розных крыніц: адказаў на «Праграму для збірання асаблівасцей беларускіх гаворак»¹, звестак, атрыманых ад студэнтаў, сваіх уласных назіранняў і друкаваных выданняў. Зразумела, што матэрыялы, храналагічна і якасна неаднародныя, не маглі забяспечыць дакладнае вызначэнне тэрытарыяльнага пашырэння асобных моўных з'яў, на што ўказвае П. А. Растаргуеў у сваёй рэцэнзіі². Бузук дае падрабязны фанетыка-марфалагічны нарыс, які з'яўляецца каментарыем да карт, дзе не толькі аналізуецца асаблівасці беларускіх гаворак, але адначасова высвятляецца іх месца ў моўнай сістэме, спыняецца на пытаннях групоўкі беларускіх гаворак, удакладняе і дапаўняе выказванні папярэдніх даследчыкаў па гэтаму пытанню. Так, калі Карскі ў залежнасці ад характару канчаткаў дзеясловаў 3-й асобы адзіночнага ліку падзяляў беларускія гаворкі на дзве групы (формы без *-ць* ён лічыў адзнакай паўднёва-заходняга дыялекту, а формы з *-ць* — адзнакай паўночна-ўсходняга дыялекту), то Бузук сцвярджаў, што «ў адносінах форм 3-й асобы адзіночнага ліку дзеясловаў беларускія гаворкі трэба падзяляць не на дзве, а на тры паласы. Такой трэцяй, пераходнай паласой з'яўляюцца гаворкі, у якіх канчатак *-ць* у дзеясловах II спражэння можа адпадаць, прычым умовай гэтага адпаўнення з'яўляецца ненаціскное становішча тэматычнага галоснага: *носе* або ў выніку акання *нося*»³. Паласа пераходных гаворак, як зазначае ён далей, непасрэдна пераходзіць на тэрыторыю Украіны і працягваецца ў паўночнай частцы былой Чарнігаўскай губерні⁴. Такім чы-

¹ Праграма для збірання асаблівасцей беларускіх гаворак і гаворак пераходных да суседніх моў. Укладальнікі С. Некрашэвіч і П. Бузук. Мінск, 1927.

² П. А. Растаргуев. Об атласе проф. П. А. Бузука по белорусской диалектологии, т. III, кн. 2. Изв. по РЯС, 1930, стар. 619—620.

³ П. Бузук. Спроба лінгвістычнай геаграфіі Беларусі, ч. I, стар. 80—81. На карце, прысвечанай формам 3-й асобы адзіночнага ліку (карта № 18), шырокая паласа пераходных гаворак не заштрыхавана.

⁴ А. Бузук. Спроба лінгвістычнай геаграфіі Беларусі, стар. 82.

нам, выказанае меркаванне М. М. Дурнаво аб наяўнасці паміж асноўнымі беларускімі дыялектнымі групамі пераходных сярэднебеларускіх гаворак было абгрунтавана фактычным матэрыялам.

П. Бузук прытрымліваўся аднаго з асноўных вывадаў у «Atlas linguistique de la France» Жыльберона і Эдманта адносна таго, што «магчымым з'яўляецца супадзенне плошчы дзвюх з'яў толькі тады, калі яны маюць у сабе два розныя выпадкі аднаго і таго ж факта»¹.

Аднак, улічваючы аднабаковасць гэтага вываду, Бузук унёс некаторыя дадаткі і папраўкі да яго. Ён заўважае, што «ізагласы з'яў, звязаныя паміж сабою прычыннай залежнасцю, абавязкова супадаюць сваімі плошчамі. Бясспрэчным і важным з'яўляецца той факт, што тэрыторыя з'явы, цалкам абумоўленай іншай якой-небудзь з'явай, не выходзіць за межы гэтай абумоўліваючай з'явы»². Аўтар «Спробы» імкнуўся вывучаць не выпадковыя, разрозненыя факты, а цэльныя моўныя з'явы, што знайшло сваё адлюстраванне на картах.

Новы этап у распрацоўцы лінгвістычнай карты знамянае сабою не толькі шырокі размах у збіранні дыялектных матэрыялаў і іх сістэматызацыі і тэарэтычным абагульненні ў шматлікіх манаграфіях, але і ў распрацоўцы тэарэтычных асноў лінгвістычнай геаграфіі, у вызначэнні яе метадалагічных прынцыпаў і метадычных прыёмаў. Гэта тэарэтычная аснова, на якой разгортвалася і лінгвістычная геаграфія беларускай мовы, распрацавана членам-карэспандэнтам АН СССР Р. І. Аванесавым. На аснове абагульнення найвялікшага матэрыялу рускіх народных гаворак Аванесавым былі закладзены тэарэтычныя асновы савецкай лінгвістычнай геаграфіі, асобныя раздзелы якой складаюць праблемныя пытанні аб адносінах яе да структуры мовы, аб сістэмнасці мовы, аб паняцці дыялектных адрозненняў, аб характары дыялектных адносін, аб строгай адпаведнасці дыялектных з'яў на розных тэрыторыях і г. д., што складае тэорыю картаграфавання моўных з'яў у іх інтэрпрэтацыі і вызначае яе метадычныя прыёмы.

Ім былі крытычна прааналізаваны погляды папярэдніх вучоных (А. А. Шахматава і інш.) на гісторыю ўтварэння рускай, беларускай і ўкраінскай моў³. Структура мовы разглядаецца ва ўсёй разнастайнасці мясцовых дыялектаў і нармалізаванага тыпу нацыянальнай мовы.

Тэарэтычныя прынцыпы савецкай лінгвістычнай геаграфіі, выкладзеныя ў шматлікіх работах Р. І. Аванесавы, былі пакладзены ў аснову складання «Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы».

¹ П. Бузук. Лінгвістычная геаграфія як дапаможны метад пры вывучэнні гісторыі мовы. У кн.: Sborník prací I sjezdu slovan. filol. v Praze, 1929, sv. II. Praha, 1932, стар. 461. Гл. яго ж: Становішча беларускай мовы сярод іншых славянскіх моў. У кн.: Працы Акадэмічнай канферэнцыі па рэформе беларускага правапісу і азбукі. Мінск, 1927, стар. 75 + 114.

² П. Бузук. Лінгвістычная геаграфія, стар. 461.

³ Р. И. Аванесов. Вопросы образования русского языка в его говорах. Вестник Московск. ун-та, 1947, № 9, стар. 109—158; яго ж: Вопросы истории русского языка в эпоху формирования и дальнейшего развития русской (великорусской) народности. У зб.: «Вопросы формирования русской народности и нации». Изд. АН СССР, М.—Л., 1958

2. РАБОТА НАД „ДЫЯЛЕКТАЛАГІЧНЫМ АТЛАСАМ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ“

Арганізацыя сістэматычнай работы над Атласам беларускай мовы непасрэдна звязана з Першай рэспубліканскай дыялекталагічнай канферэнцыяй, якая адбылася ў 1948 г. у Мінску.

Канферэнцыя ставіла сваёй задачай уцягненне ў работу па збіранню дыялектных матэрыялаў выкладчыкаў мовы, аспірантаў і шырокі круг студэнтаў педагагічных і настаўніцкіх інстытутаў. У гэтых адносінах канферэнцыя паклала пачатак шырокаму разгортванню работы ў рэспубліцы. Узначалілі гэту работу на месцах кафедры мовы вышэйшых навучальных устаноў.

Улічваючы тую акалічнасць, што сістэматычнае, планамернае збіранне матэрыялаў для лінгвістычнага атласа можна праводзіць толькі пры наяўнасці адпаведнай праграмы, у якой павінны быць прадугледжаны ўсе бакі моўнай сістэмы сучасных дыялектаў, першы этап работы над Атласам беларускай мовы і распачаўся з падрыхтоўкі такой праграмы.

Яшчэ ў 1947 г. па даручэнню загадчыка сектара дыялекталогіі Інстытута рускай мовы Акадэміі навук СССР Р. І. Аванесава быў складзены праект беларускай праграмы П. А. Растаргуевым. У аснову яго была пакладзена «Программа собирания сведений для составления диалектологического атласа русского языка». Складзены праект праграмы абмяркоўваўся на Першай рэспубліканскай дыялекталагічнай канферэнцыі і згодна з пастановай гэтай канферэнцыі быў выдадзены на правах рукапісу ў 1948 г.¹

Праект беларускай праграмы правяраўся шляхам практычнага выкарыстання ў час экспедыцый 1948—1949 гг. Дапоўнены і ўдакладнены праект неаднаразова абмяркоўваўся на дыялекталагічных канферэнцыях 1949—1950 гг. і на спецыяльным пасяджэнні сектара дыялекталогіі Інстытута рускай мовы Акадэміі навук СССР.

У абмеркаванні праграмы, акрамя выкладчыкаў мовы педагагічных і настаўніцкіх інстытутаў рэспублікі і навуковых супрацоўнікаў Інстытута мовазнаўства АН БССР, прымалі актыўны ўдзел лінгвісты-дыялектолагі Інстытута рускай мовы АН СССР — Р. І. Аванесаў, В. Г. Арлова, С. У. Брамлей, Л. М. Булатава, С. С. Высоцкі, Л. П. Жукоўская, Е. А. Камшылава, П. С. Кузняцоў, Д. М. Мальцаў, В. Н. Сідараў, Ф. П. Філін, А. П. Яўгеньева.

Каштоўныя крытычныя заўвагі на праграму прыслаў старшы навуковы супрацоўнік Інстытута мовазнаўства АН УССР П. С. Лысенка.

У адпаведнасці з крытычнымі заўвагамі ўсе раздзелы беларускай праграмы былі дапоўнены, дэталізаваны з улікам тыповых фанетычных, граматычных і лексічных дыялектных асаблівасцей беларускіх гаворак, пасля чаго праграма была выдадзена масавым тыражом у 1950 г.

Першая канферэнцыя прыняла рад пастановаў, якія непасрэдна адносіліся да складання Атласа. Так, лічылася мэтазгодным праводзіць пад-

¹ Праграма па вивучэнню беларускіх гаворак і збіранню звестак для складання Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы. Выдавецтва Акадэміі навук Беларускай ССР. Мінск, 1948.

рыхтоўчую работу з арыентацыяй на складанне двух тамоў Атласа: моўная тэрыторыя на ўсход ад 28 мерыдыяна ўключалася ў I том, а тэрыторыя на захад ад таго ж мерыдыяна — у II том. У адпаведнасці з гэтым была прынята пастанова аб размеркаванні работы над атласамі паміж двума цэнтрамі: правядзенне падрыхтоўчай работы па I тому Атласа даручана было ўзначальваць Мінскаму педінстытуту імя М. Горкага і праводзіць яе разам з Магілёўскім, Гомельскім педінстытутамі і былымі Віцебскім, Аршанскім, Мазырскім настаўніцкімі інстытутамі. Падрыхтоўчую работу па II тому даручалася ўзначальваць Інстытуту літаратуры, мовы і мастацтва АН БССР і праводзіць яе разам з Беларускай дзяржаўнай універсітэтам, Гродзенскім педінстытутам і былымі Брэсцкім, Пінскім, Баранавіцкім і Маладзечанскім настаўніцкімі інстытутамі.

Аднак практычнае ажыццяўленне работы над Атласам пераканала ў мэтазгоднасці складання аднаго тома Атласа беларускай мовы.

Агульнае кіраўніцтва падрыхтоўчай работай на працягу ўсяго перыяду ажыццяўлялася адзіным цэнтрам — спачатку Інстытутам літаратуры, мовы і мастацтва, а затым з 1952 г. — Інстытутам мовазнаўства Акадэміі навук БССР.

Перш чым прыступіць да картаграфавання, неабходна было па адзінай праграме абследаваць гаворкі 1150—1200 населеных пунктаў.

Першая рэспубліканская канферэнцыя лічыла абавязковым для кожнага інстытута разгарнуць у самы бліжэйшы час падрыхтоўку студэнтаў да экспедыцый шляхам вывучэння адпаведнай літаратуры, правядзення семінараў з чытаннем і аналізам тэкстаў, дзе адлюстраваны асаблівасці беларускіх народных гаворак. У гэтым напрамку кафедрамі мовы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, педагогічных і настаўніцкіх інстытутаў праводзілася вялікая падрыхтоўчая работа на працягу ўсяго перыяду тэрытарыяльнага абследавання мясцовых гаворак.

У збіранні звестак для Атласа беларускай мовы прымалі ўдзел, акрамя супрацоўнікаў Інстытута мовазнаўства АН БССР, выкладчыкі і студэнты Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна (кіраўнікі М. А. Жыдовіч і М. І. Жыркевіч), Мінскага педінстытута (кіраўнікі У. Л. Важнік, Н. Т. Вайтовіч, Ф. М. Янкоўскі), Магілёўскага педінстытута (кіраўнік П. Я. Юргелевіч), Гродзенскага педінстытута (кіраўнік Т. Ф. Сцяшковіч), Брэсцкага педінстытута (кіраўнікі І. І. Зянько і А. С. Барысавец), Гомельскага педінстытута (кіраўнікі Ф. Н. Цімошак, Т. С. Янкова, Д. А. Лявончанка), Мазырскага настаўніцкага, а пазней педагогічнага інстытута (кіраўнікі А. І. Макарава і С. А. Грыгор'еў), Маладзечанскага настаўніцкага інстытута (кіраўнік А. І. Бабкоўскі), Аршанскага настаўніцкага інстытута (кіраўнікі М. М. Баркоўскі, П. М. Таміла), Бабруйскага настаўніцкага інстытута (кіраўнікі І. Ц. Зяневіч і М. І. Касцянян), Баранавіцкага настаўніцкага інстытута (кіраўнік А. І. Саладуха), Віцебскага настаўніцкага інстытута (кіраўнік І. Ю. Русак), Пінскага настаўніцкага інстытута (кіраўнік Д. С. Целянюк).

Агульнымі сіламі ўсіх навуковых калектываў абследаванне беларускіх гаворак на тэрыторыі Беларускай ССР да 1955 г. было ў асноўным

закончана. Усяго за перыяд з 1948 (калі пачалі збіраць матэрыялы па «Праекту праграмы» і з 1950 г. — па «Праграме») да 1955 г. быў сабраны дыялектны матэрыял у 1174 населеных пунктах. З 1955 па 1959 г. праводзіліся кантрольныя экспедыцыі і даабследаванне гаворак тых раёнаў, дзе папярэдне збіраўся матэрыял па праекту праграмы 1948 г.

Усе сабраныя дыялектныя матэрыялы сканцэнтраваны ў Інстытуце мовазнаўства імя Я. Коласа АН БССР.

Такім чынам, перыяд работы па стварэнню Атласа беларускіх народных гаворак падзяляецца на два этапы. На працягу першага праводзілася збіранне дыялектных матэрыялаў шляхам раўнамернага абследавання ўсіх гаворак на тэрыторыі БССР (да 1955 г.). На працягу другога — картаграфаванне сабраных матэрыялаў, непасрэднае складанне лінгвістычных карт і каментарыяў да іх (1956—1961 гг.).

Дыялекталагічная работа ў рэспубліцы каардынавалася Інстытутам мовазнаўства Акадэміі навук БССР. Метадычнае і арганізацыйна-метадычнае кіраўніцтва ажыццяўлялася шляхам склікання штогадовых дыялекталагічных нарад, шляхам праверкі і рэцэнзіравання сабраных дыялектных матэрыялаў. Аддзел вышэйшай школы Міністэрства асветы БССР (кіраўнік В. А. Жучкевіч) актыўна падтрымліваў усе мерапрыемствы, накіраваныя на разгортванне дыялекталагічнай работы ў БССР.

Складанне лінгвістычнага атласа беларускай мовы праходзіла ў цесным кантакце з Інстытутам рускай мовы Акадэміі навук СССР пры актыўнай дапамозе з боку рускіх лінгвістаў. На рэспубліканскіх нарадах русісты-дыялектолагі выступалі з навуковымі дакладамі, у якіх высвятляліся тэарэтычныя асновы савецкай лінгвістычнай геаграфіі ў адрозненне ад манаграфічнага даследавання, вызначаліся чарговыя праблемы савецкай дыялекталогіі, якія чакалі неадкладнага вырашэння.

На канферэнцыях заслухоўваліся даклады практычнага характару, прысвечаныя пытанням фанетычнай транскрыпцыі, методыцы збірання і апрацоўкі дыялектных матэрыялаў, абагульняўся і перадаваўся беларускім дыялектолагам той багаты вопыт, які быў накоплены рускімі дыялектолагамі ў працэсе складання лінгвістычнага атласа рускай мовы.

У 1949 г. была арганізавана экспедыцыя пад кіраўніцтвам старшага навуковага супрацоўніка Інстытута рускай мовы Акадэміі навук СССР С. С. Высоцкага ў адзін з раёнаў Мінскай вобласці, дзе праводзілася практыкаванне ў фіксацыі і апрацоўцы дыялектных матэрыялаў.

Дзякуючы дапамозе Каардынацыйнай камісіі па вывучэнню дыялекталогіі моў народаў СССР (пры Інстытуце мовазнаўства АН СССР, старшыня Р. І. Аванесаў) работа над Атласам беларускай мовы праходзіла хуткімі тэмпамі. Выкарыстоўваючы багаты вопыт, накоплены рускімі дыялектолагамі па збіранню, апрацоўцы і картаграфаванню дыялектнага матэрыялу, калектыў беларускіх дыялектолагаў за адносна кароткі час паспяхова прарабіў вялікую работу.

Паралельна са збіраннем дыялектных матэрыялаў значная работа праводзілася ў галіне манаграфічнага вывучэння беларускіх гаворак. Спалучэнне лінгва-геаграфічнага і манаграфічнага метадаў забяспечвала больш паглыбленае вывучэнне гаворак.

Аднак гаворкі розных дыялектаў на тэрыторыі БССР не ў аднолькавай ступені падлягалі вывучэнню. Асабліва шырока за апошнія гады даследаваліся гаворкі паўднёва-заходняга дыялекту.

На першым этапе збірання дыялектных матэрыялаў пры недастатковасці і абмежаванасці фактычных даных асобныя манаграфіі прысвячаліся сістэме адной гаворкі з вызначэннем яе месца ў сістэме аднаго дыялекту і сумежных дыялектных груп. У такім плане напісана рад манаграфій галоўным чынам на матэрыяле паўднёва-заходніх гаворак. З боку тэматыкі і зместу большасць манаграфій і артыкулаў прысвечана аналізу фанетычнай сістэмы і граматычнай структуры гаворак асобных раёнаў. Недастаткова даследаваліся пытанні сінтаксісу і лексікі беларускіх гаворак.

Дэтальнае апісанне моўнай сістэмы народных гаворак у іх сучасным стане з'яўляецца неабходнай умовай для пастаноўкі і выражэння больш агульных пытанняў гісторыі мовы і дыялекталогіі. Сукупнасць манаграфій, у якіх аналізуюцца асобныя групы гаворак, даюць дакладнае ўяўленне аб моўнай сістэме цэлага дыялекту, аб суадносінах гаворак у межах цэлага дыялектнага аб'яднання. Такія работы змяшчаюць у сабе багацейшы матэрыял, які з адпаведнымі данымі пісьмовых помнікаў дазваляе вызначыць паслядоўнасць моўных працэсаў, устанавіць храналогію і ўнутраную сувязь іх.

На аснове прыватных манаграфій пачалі стварацца абагульняючыя работы па беларускай дыялекталогіі, прысвечаныя даследаванню па асобных бакоў моўнай сістэмы¹.

Даследаванне паасобных граматычных катэгорый на шырокім дыялектным матэрыяле дазволіла вызначыць накіраванасць і характар узаемаадносін асноўных ізаглас ад больш старажытных да пазнейшых. Групоўка і перакрыважанне іх указвае на складаныя ўзаемаадносіны розных дыялектных масіваў і асобных груп, якія па адных моўных адзнаках аб'ядноўваюцца, а па другіх раз'ядноўваюцца і ўваходзяць у больш дробныя аб'яднанні. Гэта сведчыць аб тым, што суадносіны паміж дыялектнымі групамі змяняліся, што сучасная групоўка беларускіх дыялектаў адлюстроўвае як элементы старажытных моўных узаемаадносін, так і пазнейшыя змены, якія адбыліся к часу фарміравання нацыі і нацыянальных моў.

Такім чынам, у працэсе разгортвання работы над Атласам беларускай мовы змяняўся і характар даследавання па дыялекталогіі. Наяўнасць сістэматызаванага матэрыялу, прадстаўленага з усёй моўнай тэрыторыі, дазволіла ставіць і вырашаць праблемныя пытанні беларускага мовазнаўства, пытанні сістэмных узаемаадносін сучасных дыялектных аб'яднанняў.

¹ Гл.: А. Г. Мурашко. Формы прилагательных в белорусских говорах. Минск, 1958; А. А. Кривицкий. Формы личных и возвратных местоимений современных белорусских говоров в их истории, 1958; Ю. Ф. Мацкевич. Марфалогія дзеяслова ў беларускай мове. Мінск, 1959; А. Е. Баханьков. Сложноподчиненное предложение в юго-западных белорусских говорах. Минск, 1961 і інш.

ДЫЯЛЕКТАЛАГІЧНЫ АТЛАС БЕЛАРУСКОЙ МОВЫ

1. СЕТКА АБСЛЕДАВАННЯ

Дыялекталагічны атлас беларускай мовы грунтуецца на матэрыялах, сабраных паводле «Праграмы па вывучэнню беларускіх гаворак і збіранню звестак для складання дыялекталагічнага атласа беларускай мовы» 1950 г. супрацоўнікамі Інстытута мовазнаўства імя Я. Коласа Акадэміі навук БССР і калектывамі выкладчыкаў, аспірантаў і студэнтаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна, педагогічных і настаўніцкіх інстытутаў рэспублікі.

У Атласе беларускіх народных гаворак закартаграфаваны звесткі 1027 населеных пунктаў.

Сетка абследавання для Атласа вызначалася з разліку 1 населены пункт прыблізна на 220 км² пры сярэдняй адлегласці 15 км ад аднаго населенага пункта да другога.

Спачатку прыкладна арыентаваліся на абследаванне 1150 населеных пунктаў, але ў працэсе работы матэрыялы былі прадстаўлены з 1174 населеных пунктаў, з гэтай агульнай колькасці частка матэрыялаў была адсеена: не ўвайшлі ў Атлас матэрыялы, якія былі запісаны выпадковымі людзьмі, студэнтамі-адзіночкамі, а таксама матэрыялы, сабраныя экспедыцыйным шляхам па згушчанай сетцы.

Спіс абследаваных населеных пунктаў з неабходнымі фактычнымі данымі (парадкавы нумар, раён, вобласць, шыфр, які ўказвае на месца размяшчэння населенага пункта на карце, указанне на тое, хто і калі збіраў матэрыялы) змешчан у гэтай частцы Атласа сярод іншых даведачных матэрыялаў. Прыведзеныя збіральнікамі назвы абследаваных населеных пунктаў звераны з савецкім і польскім¹ выданнямі спісаў населеных месц і сучаснымі картамі, а таксама са спісамі населеных месц пачатку XX ст. Вынікі гэтай зверкі знайшлі сваё адлюстраванне ў графах № 4, 5 спіса, дзе, акрамя назваў абследаваных населеных пунктаў, варыянтаў і розначытанняў гэтых назваў, пададзены адпаведныя бібліяграфічныя ўказанні. Для палёгкі карыстання спісам да яго прыкладаецца алфавітны паказальнік.

¹ Як вядома, з сакавіка 1921 да 1939 г. Заходняя Беларусь уваходзіла ў склад Польшчы.

У приведзеным вышэй спісе змяшчаюцца звесткі аб населеных пунктах з паўторным абследаваннем.

2. ФАНЕТЫЧНАЯ ТРАНСКРЫПЦЫЯ

Адначасова са складаннем беларускай Праграмы была распрацавана даступная для масавых збіральнікаў сістэма фанетычнай транскрыпцыі.

Транскрыпцыя грунтуецца на аснове беларускага алфавіта з уключэннем некалькіх літар з іншых алфавітаў (**и, z, ž, γ, h**) і дадатковых значкоў: коскі (.) — для абазначэння мяккасці, дзвюх косак (..) — для абазначэння шапялявага вымаўлення свісцячых, гарызантальнай рыскі (—) — для абазначэння даўгаты, значка (^) для абазначэння закрытых галосных і дужкі (_) — для абазначэння спалучэнняў літар.

Для абазначэння галосных ужываюцца літары: **и, е, ё, ы, о, ъ, у, а, ъ, ь**, а таксама спалучэнні **ие, еи, ые, уо, оу**.

Літара **ё** абазначае нелабіялізаваны гук пярэдняга рада сярэдня-верхняга пад'ёму, які па акустычных асаблівасцях набліжаецца да гука **і** (*л'ёта, на стал'ё*). Для гісторыі мовы выключна важнае значэнне мае фіксацыя закрытага **ё** як асобнай фанемы ў тых гаворках, дзе закрываецца не абумоўліваецца мяккасцю зычных, г. зн. дзе закрыты **ё** вымаўляецца перад цвёрдым і мяккім зычнымі, у адкрытых і закрытых складах, пад націскам і не пад націскам (*ц'ёста, на с'в'ёц'е, на дварё*).

Літара **ъ** абазначае лабіялізаваны гук задняга рада сярэдня-верхняга пад'ёму, які вымаўляецца ў новых закрытых складах (*въз, ъъд*), што таксама мае выключна важнае значэнне для гісторыі мовы.

Літары **ъ** і **ь** абазначаюць рэдуцыраваныя галосныя гукі няверхняга пад'ёму, якія вымаўляюцца невыразна і могуць мець у паасобных гаворках розныя адценні.

Літара **ь** абазначае галосны пярэдняга рада сярэдня-верхняга пад'ёму пасля мяккіх зычных.

Літара **ъ** абазначае рэдуцыраваны галосны сярэдняга, а ў некаторых гаворках задняга рада сярэдняга пад'ёму пасля цвёрдых зычных. У некаторых гаворках на месцы ненаціскных **а, о, у, ы** вымаўляецца невыразны гук, які прынята перадаваць літарай **ъ** (*къзъц', пъсълъц', мъръшк'и*).

Спалучэннямі **ие, еи, ые, еы, уо, оу** абазначаюцца дыфтонгі.

Асноўны націск абазначаецца знакам акута ('), а пабочны — знакам гравіса (`) .

Для абазначэння зычных ужываюцца наступныя літары:

- а) губныя — **б, п, м, ф, в, ў**;
- б) пярэднеязычныя — **д, т, z, ц, ž, ч, ж, ш, з, с, л, н, р**;
- в) сярэднеязычныя — **й**;
- г) заднеязычныя — **г, к, х, γ, h**.

Літара **ў** ужываецца для абазначэння двух гукаў: **ў** (нескладовага) і губна-губнога (білабіяльнага) **w** (не адрозніваліся пры қартаграфаванні дыялектных матэрыялаў).

Літарай **й** абазначаецца два гукі: **й** (нескладовае) і **j**, адрозненні якіх таксама не ўлічваліся ў Атласе.

Літара **l** прынята ў транскрыпцыі для абазначэння «сярэдняга» паў-мяккага **л** (практычна не ўжывалася).

Літарай **ү** прынята абазначаць заднеязычны фрыкатыўны гук, які ўласцівы беларускай мове.

Літарай **h** перадаецца заднеязычны фарынгальны «прыдыхальны» гук, які з'яўляецца тыповым для ўкраінскай мовы і для некаторых беларускіх гаворак, сумежных з украінскімі.

Мяккасць зычных абазначаецца коскай (**'**), якая ставіцца справа ўверсе ад зычнай літары (*л'ес, п'ен'*).

Паўмяккае вымаўленне зычных абазначаецца кропкай *р'ечка, ч'іста*).

Вымаўленне свісцячай афрыкаты на месцы мяккага **д** перадаецца літарай **z'** (*з'ен', з'ед*).

Вымаўленне шыпячай афрыкаты **дж** перадаецца літарай **ž** (*уража́й, хажа́ў*).

Доўгія зычныя перадаюцца двайным напісаннем (*з'е́л'л'е*) ці рыскай над літарай (*з'е́л'е*).

Пры збіранні матэрыялаў для Атласа пераважная большасць удзельнікаў прытрымлівалася прынятай для Атласа сістэмы фанетычнай транскрыпцыі, аднак некаторыя збіральнікі карысталіся індывідуальнымі прыёмамі транскрыпцыі, асабліва пры фіксацыі матэрыялу паўднёвых гаворак, якія адрозніваюцца асаблівасцямі фанетычнай сістэмы і граматычнай структуры.

Так, для перадачы асаблівасцей вакалізму карысталіся надрадковымі літарамі: **е^н, ы^н, ы^н, и^н, и^н, а^о, о^а, у^о, оу** і інш., якімі перадаваліся розныя адценні галосных, што вынікалі ў тых ці іншых пазіцыйных умовах.

Пры картаграфаванні цяжка было ўлічыць разнастайнасць падобных абазначэнняў. Усе матэрыялы з надрадковымі абазначэннямі і з іншымі індывідуальнымі абазначэннямі мясцовага вымаўлення прыведзены ў каментарыях да карт.

У матэрыялах, сабраных для Атласа беларускай мовы, сустракаюцца выпадкі арфаграфічных запісаў, што перашкаджала ў вызначэнні характару вымаўлення зычных перад галоснымі пярэдняга рада.

У каментарыях да карт фактычны матэрыял пададзены ў транскрыпцыі, якая адпавядае арыгіналу. Толькі ў асобных выпадках у абазначэнні некаторых гукаў праведзена уніфікацыя знакаў.

Доўгія зычныя, якія ў некаторых матэрыялах перададзены гарызантальнай рыскай зверху над зычнай, заменены ў каментарыях двайнымі зычнымі (*збóжжа — збóжжа*).

3. АГУЛЬНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА САБРАНЫХ ДЫАЛЕКТНЫХ МАТЭРЫЯЛАЎ

Пераважная большасць дыялектных матэрыялаў, сабраных па адзінай праграме для Атласа беларускай мовы, правільна і ўсебакова адлю-

строўвае моўныя з'явы сучасных беларускіх гаворак, што з'яўляецца надзейнай асновай для складання лінгвістычных карт.

Разам з тым пэўная колькасць праграмных адказаў не поўнасю задавальняе тыя патрабаванні, якія прад'яўляюцца да такога роду матэрыялаў, што адмоўна адбілася на навуковай вартасці лінгвістычных карт, прадстаўленых у беларускім атласе. Істотным недахопам з'яўляецца недастатковасць фактычнага матэрыялу ў тым сэнсе, што на асобныя пункты і падпункты «Праграмы» прыводзіцца адзін — два прыклады, якія часта бываюць супярэчлівымі. Пры картаграфаванні такія адказы стваралі вялікія цяжкасці. Так, адсутнасць дастатковай колькасці прыкладаў не дазваляла вызначыць у асобных населеных пунктах характар акання (якання) у раздзеле ненаціскавага вакалізму, тыпы асноў, склонавых і асабовых канчаткаў — у раздзелах марфалогіі, тыповых прыназоўнікавых канструкцый — у раздзеле сінтаксісу.

Звычайна ў матэрыялах ёсць розныя фанетычныя варыянты слоў, дублеты марфалагічных форм, сінтаксічных канструкцый з тымі ці іншымі заўвагамі да іх. Аднак вельмі часта ў адказах не даюцца заўвагі і тлумачэнні аб характары ўжывання розных варыянтаў, што складае пэўныя цяжкасці ў размеркаванні такіх варыянтаў, у вызначэнні іх адносін да моўнай сістэмы гаворак. Часта фактычны матэрыял падаецца ў адказах без належнай сістэматызацыі размежавання па пунктах, прадугледжаных у праграме. У такіх выпадках адказы па марфалогіі можна адшукаць у раздзелах фанетыкі ці сінтаксісу. Так, напрыклад, у адказе на 83-і пункт «Праграмы», які прадугледжвае выяўленне форм меснага склону множнага ліку назоўнікаў, адзначаюцца толькі формы з канчаткам *-ах* (*па сада́х*), а ў адказе на 147-ы пункт раздзела па сінтаксісу, дзе прадугледжваецца выяўленне тыпаў прыназоўнікавых канструкцый, адзначаюцца формы меснага склону на *-ох* (*па лясо́х, па кусто́х*).

Адным з недахопаў, які адносіцца да ўсіх матэрыялаў, з'яўляецца абмежаванне адказаў пераважна праграмнымі прыкладамі, што абмяджае матэрыял, зніжае яго якасць.

У частцы адказаў, у прыватнасці па марфалогіі, адзначаюцца літаратурны і дыялектны варыянты моўных з'яў, а ў частцы — толькі літаратурны варыянт. Пры картаграфаванні абодвух варыянтаў ствараецца ўражанне, што літаратурны варыянт займае суцэльную тэрыторыю, у параўнанні з якім разрэджана адлюстроўваецца дыялектны варыянт, што звычайна звязана з недахопам матэрыялу і не адпавядае аб'ектыўнаму стану сучасных гаворак, паколькі сістэма гаворак даволі ўстойліва і паслядоўна захоўваецца ў прадстаўнікоў старэйшага пакалення калгаснага сялянства і адсутнасць на карце дыялектнага варыянта не заўсёды адпавядае адсутнасці яго ў мясцовай гаворцы.

Недастатковы матэрыял прадстаўлены па раздзелу сінтаксісу. Вельмі часта ён абмежаваны праграмным варыянтам, які адпавядае асаблівасцям мясцовай гаворкі пры поўнай або частковай адсутнасці мясцовых выразаў і сказаў.

У некаторых камплектах матэрыялаў на паасобныя пытанні часткова або поўнасю адсутнічаюць адказы. Таму ў радзе карт маюць месца

«белыя» плямы, што не дае поўнага тэрытарыяльнага выяўлення моўных з'яў.

Асноўным недахопам адказаў раздзела лексікі з'яўляецца фіксацыя слова без тлумачэння яго значэння, без указання прадмета, назву якога абазначае данае слова, што не давала магчымасці картаграфаваньня такіх матэрыялаў, паколькі невядома, аднолькавыя словы ў розных населеных пунктах абазначаюць адны і тыя ж рэаліі або розныя, напрыклад на 275-е пытанне зафіксаваны *укроп, кроп*. З такога адказу без дадатковых тлумачэнняў нельга высветліць, назва гэта травы ці гарачай вады (кіптку).

Часта на тое ці іншае пытанне лексікі ў адказах прыводзіцца па два словы без указання на тое, ужываюцца яны як сінонімы і абазначаюць адзін прадмет або з'яўляюцца назвамі блізкіх, але не тоесных прадметаў ці працэсаў. Напрыклад: **154 хата, дом. 155 склеп, пограб. 162 пўня, гумно. 165 клець, свіран. 188 пашуць, арўць. 189 баранўюць, скарддзяць.**

Такога тыпу адказы, якіх, на жаль, вельмі многа, уносілі блытаніну пры картаграфаванні, зацямялі тэму карты.

У галіне лексікі прадугледжвалася не толькі даць поўны адказ на пытанне, але і прыводзіць адпаведныя ілюстрацыі ў выглядзе схематычных зарысавак. Адсутнасць такіх ілюстрацый не дала магчымасці склаці карты, прысвечаныя выяўленню назваў частак сахі (**183 сашнікі, нарогі, ручкі, разгонка...**).

У частцы матэрыялаў адсутнічаюць рысункі, а там, дзе яны ёсць, бывае цяжка або зусім немагчыма суаднесці тую ці іншую назву з рысункам. Напрыклад, у адказах на пытанне № 170 «Як называецца калыска?» рысункі вісячай і стаячай калыскі не падпісаны і словы, прыведзеныя ў адказе, нельга суаднесці з асобнымі рэальнымі прадметамі.

Недахопам некаторых матэрыялаў па лексіцы з'яўляецца адсутнасць націску ў словах, што не дазваляе на карце вызначыць пашырэнне акцэнталагічных варыянтаў; напрыклад, у такім слове, як *холодна*, можа быць тры акцэнталагічных варыянты: *хóладна, халóдна і халаднó*.

На якасці дыялектных матэрыялаў адмоўна адбілася тая акалічнасць, што абследаванне мясцовых гаворак праводзілася па дзвюх праграмах; па праекту праграмы 1948 г. і праграме 1950 г., якія адрозніваліся паміж сабою ў якасных і колькасных адносінах. У выніку несупадзення праграм было праведзена даабследаванне звыш 260 населеных пунктаў, дзе першапачаткова быў сабраны матэрыял па першай праграме.

У час даабследавання не толькі дапаўняліся адказы на тыя пункты, якія адсутнічалі ў першай праграме, але і правяраліся адказы на тыя пункты, якія з'яўляюцца агульнымі для першай і другой праграм.

Звычайна пры праверцы дапаўняліся матэрыялы: калі ў першым адказе быў адзначан адзін варыянт моўных з'яў, то ў час паўторнага абследавання выяўляўся другі варыянт адпаведных з'яў, не зафіксаваны першым абследаваннем. У выніку гэтага прыведзеныя такога тыпу матэрыялы ў каментарыях выклікаюць уяўленне аб супярэчлівасці даных

першага і паўторнага абследаванняў, але па сутнасці справа тлумачыцца недастатковасцю адказаў першага абследавання, якія ўдакладняюцца і дапаўняюцца данымі паўторнага абследавання.

У некаторых выпадках якасць матэрыялаў зніжалася ў залежнасці ад не зусім дакладнай пастаноўкі пытання праграмы. Гэта ў асноўным датычыцца пытанняў у раздзеле «Лексіка». Напрыклад, у пытаннях № 188 *плугам пашуць, аруць...* і № 255 *добра, ладна, балазе...*, дзе адсутнічае фармулёўка пытання, якое патрабавала б высвятлення розніцы ў значэнні слоў. У пытанні № 174 «Чым чэрпаюць ваду для піцця» не прадугледжана адрозненне назваў у залежнасці ад формы гэтай пасудзіны і ад матэрыялу, з якога яна зроблена. У пытанні № 165 «Будынак для захавання збожжа» не ўлічана адрозненне ў назвах калгаснага будынка для захавання збожжа і будынка ў індывідуальнай гаспадарцы.

Адзначаныя недахопы, аднак, не з'яўляюцца агульнымі, яны датычацца толькі нязначнай часткі дыялектных матэрыялаў, сабраных для Атласа.

4. САСТАЎ АТЛАСА

Атлас беларускай мовы ўключае дапаможныя і лінгвістычныя карты. Карты першага тыпу служаць даведнікам па гісторыі і геаграфіі краю.

На дапаможнай карце I «Старажытныя ўсходнеславянскія плямёны на тэрыторыі Беларусі (сярэдзіна IX — сярэдзіна XI стст.)» паказана схема размяшчэння асноўных славянскіх плямёнаў на картаграфуемай тэрыторыі: крывічоў, дрыгавічоў, радзімічаў, а таксама суседніх з імі славянскіх і неславянскіх плямёнаў — севяран, драўлян, яцвягаў, літвы і земіголы.

На дапаможнай карце II «Старажытнарускія землі і княствы ў перыяд феадальнай раздробленасці на тэрыторыі Беларусі (XI—XIV стст.)» паказаны межы паасобных княстваў на картаграфуемай тэрыторыі.

Дапаможная карта III «Беларусь канца XV—сярэдзіны XVII стст.» прадстаўляе тэрыторыю Беларусі да 1569 г. у складзе Вялікага княства Літоўскага і з 1569 г. — у складзе Рэчы Паспалітай.

Дапаможная карта IV «Уз'яднанне Беларусі з Расіяй (1772—1795 гг.)» прадстаўляе адміністрацыйны падзел тэрыторыі БССР у складзе адзінай Рускай дзяржавы.

Гістарычныя карты I, II, III, IV прадстаўляюць сабой копіі адпаведных карт, якія змешчаны ў «Атласе БССР», які выдадзены Акадэміяй навук БССР і Галоўным упраўленнем геадэзіі і картаграфіі Міністэрства ўнутраных спраў СССР у 1958 г. (Мінск — Масква).

На дапаможнай карце V «Беларуская ССР, адміністрацыйная карта» паказаны межы абласцей і раёнаў Беларускай ССР на 1 студзеня 1962 г., а таксама межы губерняў і павеатаў паводле адміністрацыйнага падзелу ў канцы XIX і пачатку XX стст.

На дапаможнай карце VI даюцца назвы абследаваных населеных пунктаў на тэрыторыі Беларускай ССР.

Карта № 7 прадстаўляе беларускія гаворкі ў адпаведнасці з картай, складзенай Я. Ф. Карскім у 1903 г.

На дапаможнай карце VIII прадстаўлены беларускія гаворкі паводле даных карты Маскоўскай дыялекталагічнай камісіі 1915 г.

На ўкладках № 1 і № 2 да карт абазначаны межы старога (да 1917 г.) і новага (па даных на 1 студзеня 1962 г.) адміністрацыйнага падзелу.

Карта VI і ўкладкі разам з адміністрацыйнай картай № 5 з'яўляюцца неабходнымі пры вывучэнні тэрытарыяльнай суадноснасці даных Атласа з ранейшымі матэрыяламі і даследаваннямі па дыялекталогіі.

Лінгвістычныя карты Атласа прысвечаны найбольш важным з'явам моўнай сістэмы беларускіх гаворак.

Лінгвістычныя карты ў Атласе пададзены ў той паслядоўнасці, што і пытанні беларускай праграмы, па якой праводзілася абследаванне.

5. КАМЕНТАРЫІ ДА КАРТ

Кожнай карце адпавядае каментарый, які ўдакладняе і раскрывае змест карты.

Каментарый падзяляецца на дзве часткі — агульную і спецыяльную. Першая частка пачынаецца з прывядзення пытання «Праграмы», на адказах якога складзена карта. Калі карта звязана матэрыялам ці тэмай з іншымі картамі, то ў першай частцы каментарыяў даюцца спасылкі на іншыя карты. Далей указваецца, якой моўнай з'яве прысвечана карта. Тэма карты агаварваецца ў тых выпадках, калі гэта не зусім ясна з загалоўка (назвы) карты, а таксама ў тых выпадках, калі пры картаграфаванні якой-небудзь з'явы ўлічваюцца не ўсе дыялектныя адрозненні, якія звязаны з гэтай з'явай, а толькі частка іх.

Для фанетычных, марфалагічных і сінтаксічных карт па меры неабходнасці вызначаецца аб'ём лексічнага матэрыялу (абмежаваны, неабмежаваны), які ахоплівае картаграфуемая з'ява.

У першай частцы растлумачваюцца прынцыпы пабудовы карты, калі яны недакладна выказаны ў легендзе і не вынікаюць з агульных прынцыпаў картаграфавання. Тут жа агаварваецца адвод ад картаграфавання з'яў, якія адносяцца да тэмы карты, але па розных прычынах не ўлічваліся пры картаграфаванні.

Акрамя таго, у першай частцы каментарыяў раскрываюцца некаторыя знакі, калі адзін знак аб'ядноўвае два або некалькі блізкіх варыянтаў картаграфуемай з'явы.

Другая частка каментарыяў змяшчае фактычны матэрыял, які падаецца па парадку следавання населеных пунктаў. Толькі ў каментарыях да некаторых лексічных карт фактычны матэрыял разбіваецца на паасобныя групы (рубрыкі).

Прывядзенне фактычнага матэрыялу ў каментарыях абумоўлівалася характарам картаграфуемай з'явы, спосабам картаграфавання і якаснай годнасцю сабраных для Атласа дыялектных матэрыялаў. У залежнасці ад гэтага ў кожным разе і вызначаліся выпадкі прывядзення

ў каментарыях фактычнага матэрыялу і яго аб'ём. Матэрыял у каментарыях падаецца па тых населеных пунктах, у якіх адзначана суіснаванне розных варыянтаў картаграфуемай з'явы, і наяўны ў адказах матэрыял дапамагае высвятленню ўмоў ужывання іх, а таксама ў тых выпадках, калі ўмовы бытавання розных варыянтаў не зусім ясныя.

Увесь матэрыял, на аснове якога пастаўлены знакі на карце, прыводзіўся ў тых выпадках, калі картаграфуемая з'ява прадстаўлена непаслядоўна ў гаворках або яна бярэцца ў агульным выглядзе, бо матэрыял не дазваляе ўлічыць заканамернасці, якія крыюцца ў ёй.

Частковае прывядзенне фактычнага матэрыялу мае месца па тых пунктах, дзе: а) знак пастаўлен на аснове недастатковага матэрыялу ў якасных або колькасных адносінах, або на аснове матэрыялу, прыцягнутага з адказаў на іншыя пытанні; б) аўтары адказаў даюць і тлумачэнні, якія ўдакладняюць характар бытавання моўных з'яў у гаворках. У асобных выпадках у каментарыях прыводзіўся дадатковы матэрыял, цесна звязаны з картаграфуемай з'явай, які па тых ці іншых прычынах не выносіўся на асобную карту. У большасці каментарыяў фактычны матэрыял абмяжоўваецца спецыфічнымі дыялектнымі разнавіднасцямі форм (да карт па марфалогіі).

Фактычны матэрыял, прыведзены ў каментарыях, у радзе выпадкаў дазваляе вызначыць характар суіснавання варыянтаў моўных з'яў сярод носьбітаў дыялекту, перавагу таго ці іншага варыянта ў мове пэўных узроставых груп.

ДАВЕДАЧНЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ

1. ПАПЯРЭДНІЯ ЗАЎВАГІ

ДА СПІСА АБСЛЕДАВАНЫХ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТАЎ

Першая графа змяшчае парадкавы нумар абследаванага населенага пункта, другая — шыфр, які ўказвае на месца размяшчэння яго на карце. Звесткі аб назве населеных пунктаў пададзены ў графах 3—5. У графе 3 гэта назва даецца так, як яна запісана ў матэрыялах. Прыведзеныя збіральнікамі назвы звераны з савецкімі і польскімі выданнямі спісаў населеных месц і сучаснымі картамі¹ (графа 4), а таксама са спісамі населеных месц пачатку XX ст. (графа 5). У графах 6—7 даецца адміністрацыйны падзел, які існаваў у час збірання матэрыялаў для ўкладання «Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы» (1948—1959 гг.), а ў графах 8—9 — адміністрацыйны падзел на 1 студзеня 1962 г. Данія сучасных карт прыводзяцца ў графе 4 услед за данымі адзначаных савецкіх і польскіх выданняў. Пасля літары К. (карта) ідзе назва населенага пункта, а пры адсутнасці таго ці іншага населенага пункта на карце — слова «няма». Ніжэй прыводзяцца выкарыстаныя першакрыніцы. Справа ў дужках даюцца скарачэнні, прынятыя ў гэтым спісе:

1. И. И. Гошкевич. Виленская губерния. Полный список населенных мест со статистическими данными о каждом поселении, Вильна, 1905 (ВГ ПСНМ);
2. Алфавитный список населенных мест Ковенской губернии, Ковна, 1903 (АСНМКГ);
3. Список населенных мест Витебской губернии, Витебск, 1906 (СНМВГ);
4. Список населенных мест Могилевской губернии, Могилев, 1910 (СНММог. Г);
5. Список населенных мест Минской губернии, Минск, 1909 (СНММГ);
6. Указатель населенным местностям Гродненской губернии с относящимися к ним необходимыми сведениями, Гродно, 1905 (УНМГГ);
7. Список населенных мест БССР (б. Минской губернии), Минск, 1924 (СНМ БССР);
8. Список населенных мест Гомельского округа, Гомель, 1927 (СНМГО);
9. Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, 1923 (SMRP).
10. Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej z oznaczeniem terytorjalnie im właściwych władz i urządzeń komunikacyjnych, Przemysł—Warszawa (SMRP z ozn.).

Акрамя скарачонай назвы адзначаных выданняў, у графах 4—5 указваецца старонка, а калі выданне складаецца з некалькіх тамоў і частак, — нумар тома і часткі.

Назвы адміністрацыйных адзінак, а таксама арганізацый, якія займаліся збіраннем матэрыялаў для Атласа таксама падаюцца скарачана: в. — *вёска*; выс. — *выселок*; д. — *дэревня*; ж. ст. — *станция железной дороги*; з. — *застенок*; ім. — *имение*; м. — *местечко*; одн. — *однодворец*; ок. — *околица*; п. — *поселок*; р. — *разъезд*; с. — *село*; сел. — *селение*; сл. — *слобода*; ур. — *урочище*; ф. — *фольварк*; х. — *хутор*; f. — *folwark*; kol. — *kolonja*; m. — *miasteczko*; w. — *wieś*; z. — *zastaniek*.

Арш. наст. ін-т — *Аршанскі настаўніцкі інстытут*. Бабр. наст. ін-т — *Бабруйскі настаўніцкі інстытут*. Баранав. наст. ін-т — *Баранавіцкі настаўніцкі інстытут*. БДУ — *Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У. І. Леніна*. Бр. ПІ — *Брэсцкі педагагічны інстытут імя А. С. Пушкіна*. Бр. наст. ін-т — *Брэсцкі настаўніцкі інстытут імя А. С. Пушкіна*. Віц. наст. ін-т — *Віцебскі настаўніцкі інстытут*. ГПІ — *Гомельскі педагагічны інстытут імя В. П. Чкалава*. Гр. ПІ — *Гродзенскі педагагічны інстытут*. Ін-т м-ва — *Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа АН БССР*. Маг. ПІ — *Магілёўскі педагагічны інстытут*. Маз. наст. ін-т — *Мазырскі настаўніцкі інстытут*. Маз. ПІ — *Мазырскі педагагічны інстытут*. Маладзеч. наст. ін-т — *Маладзечанскі настаўніцкі інстытут*. МПІ — *Мінскі педагагічны інстытут імя А. М. Горкага*. Пін. наст. ін-т — *Пінскі настаўніцкі інстытут*.

Да спіса абследаваных населеных пунктаў прыкладаецца алфавітны паказальнік.

¹ Гл. Атлас Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі. Мінск—Масква, 1958.

2. СПІС АБСЛЕДАВАНЫХ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТАЎ

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
1	A6	в. Нарушова	К. няма	д. Нарушево, СНМВГ, 147	Полацкая	Асвей- скі	Віцебская	Дрысен- скі	1951	МПІ; А. П. Груцо, З. К. Тка- чук
2	A7	в. Поціна	К. няма	д. Поціно, СНМВГ, 150	»	»	»	»	1951	МПІ; А. П. Груцо, З. К. Тка- чук
3	A7	в. Залучча	К. няма	д. Залучье, СНМВГ, 170	»	»	»	»	1951	МПІ; С. Залескі, Н. Стэльмах
4	A7	в. Юхавічы	К. Юхавічы	м. Юховичи, СНМВГ, 170	»	Расонскі	»	Расонскі	1951	МПІ; В. Н. Зеленеўскі, А. Б. Балай
5	B5	в. Карасіна	w. Karasin, SMRP, t. VII, cz. II, 5 К. няма	д. Карасино, АСНМКГ, 214	Маладзё- чанская	Браслаў- скі	»	Браслаў- скі	1954	МПІ; З. А. Безгень, Л. С. Кумко, І. Н. Кучук
6	B5	в. Іланцы	w. Iłance, SMRP, t. VII, cz. II, 3 К. няма	—	Полацкая	»	»	»	1950	Ін-т м-ва; А. І. Владыка, Р. С. Мяседава
7	B5	в. Купчэлі	w. Kupczele, SMRP, t. VII, cz. II, 9 К. няма	д. Купчели, АСНМКГ, 211	»	»	»	»	1951	Ін-т м-ва; А. І. Жураўскі, Р. С. Жываткевіч
8	B5	в. Вайнюнцы	w. Wojniunce, SMRP, t. VII, cz. II, 10 К. няма	д. Войнюнцы, АСНМКГ, 193	»	Відзаў- скі	»	»	1951	Ін-т м-ва; А. І. Жураўскі, Р. С. Жываткевіч

9	Б5	в. Хвасты	w. Chwosty (Chosty), SMRP z ozn., 253 К. няма	д. Хвосты, ВГ ПСНМ, 136	»	»	»	»	1951	І-т м-ва; А. І. Жураўскі Р. С. Жываткевіч, В. Ц. Мя- цельскі, П. П. Шуба
10	Б5	в. Мілашкі	w. Miłaszki, SMRP, t. VII, cz. II, 40 К. няма	д. Милашки, ВГ ПСНМ, 136	Маладзе- чанская	»	»	»	1954	МПІ; З. А. Безгень, Л. С. Кум- ко, І. Н. Кучук
11	Б5	в. Ісаі	w. Isaje, SMRP, t. VII, cz. II, 40 К. няма	д. Исаи, ВГ ПСНМ, 136	Полацкая	»	»	»	1951	Ін-т м-ва; В. Ц. Мяцельскі, П. П. Шуба
12	Б5	в. Дуброўкі	К. Дуброўка	з. Дубровка І, з. Дубровка ІІ, АСНМКГ, 204	»	»	»	»	1951	Ін-т м-ва; В. Ц. Мяцельскі П. П. Шуба
13	Б5	в. Казяны	m. Koziany, w. Koziany, SMRP, t. VII, cz. II, 40 К. Казяны	д. Козяны, с. Козяны, ВГ ПСНМ, 136	»	»	»	»	1951	Ін-т м-ва; В. Ц. Мяцельскі, П. П. Шуба
14	Б5	в. Андроны	w. Androny, SMRP, t. VII, cz. II, 34 К. Андроны	д. Андроны, ВГ ПСНМ, 169	Маладзе- чанская	Пастаў- скі	»	Пастаў- скі	1954	Маладзеч. наст. ін-т; Т. К. Ра- гачэўская, Н. М. Кісель
15	Б5	в. Русакі	w. Rusaki, SMRP, t. VII, cz. II, 35 К. няма	д. Русаки, ВГ ПСНМ, 171	»	»	»	»	1954	Маладзеч. наст. ін-т; Г. Ду- рэйка, О. Бусько
16	Б5	в. Рынкяны	w. Rynkiany, SMRP z ozn., 1490 К. няма	д. Рынкяны, ВГ ПСНМ, 301	»	»	»	»	1954	Маладзеч. наст. ін-т; О. Бара- нава, Г. Букатая

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
17	Б5	в. Оцкавічы	w. Ockowicze, SMRP z ozn., 1173 К. Ацковічы	д. Оцковичи, ВГ ПСНМ, 283	Маладзе- чанская	Пастаў- скі	Віцебская	Пастаў- скі	1952	МПІ; К. В. Стоцік, А. Б. Балай
18	Б5	в. Загацце	w. Zahacie, SMRP, t. VII, cz. II, 38 К. няма	д. Загатье, ВГ ПСНМ, 93	»	»	»	»	1952	МПІ; А. Б. Балай, К. В. Стоцік
19	Б5	в. Савічы	w. Sawicze, SMRP, t. VII, cz. II, 27 К. Савічы	д. Савичи, ВГ ПСНМ, 115	»	»	»	»	1952	МПІ; П. П. Шуба, А. Дрозд
20	Б5	в. Радуты	z. Raducie, SMRP z ozn., 1419 К. Радута	д. Редута, ВГ ПСНМ, 293	»	»	»	»	1952	МПІ; няма даных
21	Б6	в. Вознава	К. няма	д. Возново, СНМВГ, 160	Полацкая	Дрысен- скі	»	Дрысен- скі	1951	МПІ; Р. Ф. Фіндык, В. І. Мі- хайлоўская
22	Б6	в. Паўлюкі	К. няма	д. Павлюки, СНМВГ, 165	»	»	»	»	1951	МПІ; Р. Ф. Фіндык, В. І. Мі- хайлоўская
23	Б6	в. Спрынды	w. Spryndy, SMRP, t. VII, cz. II, 11 К. няма	д. Спринды, АСНМКГ, 258	»	Браслаў- скі	»	Браслаў- скі	1951	Ін-т м-ва; А. І. Владыка, Р. С. Мяседава
24	Б6	в. Лукшы	w. Łuksze, SMRP, t. VII, cz. II, 10 К. няма	д. Лукши, АСНМКГ, 225	»	»	»	»	1951	Ін-т м-ва; А. І. Владыка, Р. С. Мяседава

25	Б6	в. Баранаў-шчына	w. Baranow-szczyzna, SMRP, t. VII, cz. II, 12 К. няма	д. Баранов-щина АСНМКГ, 180	»	»	»	»	1951	Ін-т м-ва; Н. М. Яцкевіч, Л. Н. Красько
26	Б6	в. Трыбухі	w. Trybuchy, SMRP, t. VII, cz. II, 44 К. няма	д. Трибухи-Рыжевские, д. Тробухи-Задруйские, ВГ ПСНМ, 143	»	Міёрскі	»	Міёрскі	1951	Ін-т м-ва; А. П. Груцо
27	Б6	в. Павяці	w. Powiecie, SMRP, t. VII, cz. II, 44 К. Павяці	д. Повятъе, ВГ ПСНМ, 142	»	»	»	»	1951	Ін-т м-ва; А. П. Груцо, З. К. Ткачук
28	Б6	в. Барсукі	w. Borsuki, SMRP, t. VII, cz. II, 42 К. няма	д. Барсуки, ВГ ПСНМ, 151	»	»	»	»	1951	Ін-т м-ва; І. К. Германовіч, В. А. Каваленка
29	Б6	в. Барсукі	К. няма	д. Барсуки, СНМВГ, 169	»	Дрысен-скі	»	Дрысен-скі	1951 1954	МПІ; І. Скобеж, В. Гарбацевіч БДУ; А. А. Крывіцкі, Н. І. Пратковіч, Е. І. Шулейка
30	Б6	в. Мураж	w. Muraż, SMRP, t. VII, cz. II, 4 К. няма	д. Мураж, АСНМКГ, 232	»	Браслаў-скі	»	Браслаў-скі	1951	Ін-т м-ва; Н. М. Яцкевіч, Л. Н. Красько
31	Б6	в. Пераброддзе	m. Przebrodze, SMRP, t. VII, cz. II, 72 К. Пераброддзе	м. Перебродье, ВГ ПСНМ, 166	»	Міёрскі	»	Міёрскі	1951	МПІ; З. К. Ткачук
32	Б6	в. Қазлы	w. Kozły, SMRP, t. VII, cz. II, 41 К. няма	д. Қозлы, ВГ ПСНМ, 177	»	»	»	»	1951	Ін-т м-ва; В. А. Каваленка, І. К. Германовіч

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
33	Б6	в. Марозаў- шчына	w. Morozow- szczyzna, SMRP, t. VII, cz. II, 4 К. няма	д. Морозов- щина, АСНМКГ, 231	Полацкая	Браслаў- скі	Віцебская	Браслаў- скі	1951	Ін-т м-ва; А. І. Жураўскі, Р. С. Жываткевіч
34	Б6	Голубаўшчына	w. Hołubow- szczyzna, SMRP, t. VII, cz. II, 71 К. няма	д. Голубов- щина, ВГ ПСНМ, 165	»	»	»	»	1951	Ін-т м-ва; Н. М. Яцкевіч, Л. Н. Красько
35	Б6	в. Мілейкі	w. Milejki, SMRP, t. VII, cz. II, 71 К. няма	д. Милейки, ВГ ПСНМ, 166	»	Міёрскі	»	Міёрскі	1951	Ін-т м-ва; В. А. Каваленка, І. К. Германовіч
36	Б6	в. Більдзюгі	w. Bildziugi, SMRP, t. VII, cz. II, 51 К. Більдзюгі	д. Бильдюги, ВГ ПСНМ, 147	»	Шаркоў- шчынскі	»	Шаркоў- шчынскі	1951	Ін-т м-ва; А. Г. Мурашка, В. Б. Хацкевіч
37	Б6	в. Рыгораў- шчына	w. Hryhorow- szczyzna, SMRP, t. VII, cz. II, 74 К. няма	д. Григоров- щина, ВГ ПСНМ, 135	»	»	»	»	1951	Ін-т м-ва; А. Р. Мурашка, В. Б. Хацкевіч
38	Б6	в. Кукаўка	w. Kukawka, SMRP, t. VII, cz. II, 47 К. няма	ф. Куковка, ВГ ПСНМ, 176	»	»	»	»	1951	Ін-т м-ва; А. Р. Мурашка, В. Б. Хацкевіч

39	Б6	в. Кушталі	w. Kusztale, SMRP, t. VII, cz. II, 52 К. няма	д. Кушталі, ВГ ПСНМ, 149	»	»	»	»	1951	Ин-т м-ва; А. Р. Мурашка, В. Б. Хацкевіч
40	Б6	в. Пялікі	w. Pialiki, SMRP, t. VII, cz. II, 75 К. Пялікі	д. Пялики, ВГ ПСНМ, 147	»	»	»	»	1951	Ин-т м-ва; А. П. Груцо, З. К. Ткачук
41	Б6	в. Путрыніца	w. Putrenica, SMRP, t. VII, cz. II, 57 К. няма	д. Путреница, ВГ ПСНМ, 154	»	Пліскі	»	Пліскі	1951	БДУ; Э. Блінава, Л. І. Бурак, Т. Самойлава
42	Б6	в. Белькі	w. Bielki, SMRP, t. VII, cz. II, 34 К. Белькі	д. Бельки, ВГ ПСНМ, 170	»	Дуніла- віцкі	»	Глыбоц- кі	1951	БДУ; І. Карнеева, В. Дамашэвіч, Ц. Хвашнянская
43	Б6	в. Залессе	w. Zalesie, SMRP, t. VII, cz. II, 54 К. Залессе	д. Залесье, ВГ ПСНМ, 170, 144, 148, 163	»	Глыбоц- кі	»	»	1952	Ин-т м-ва; К. В. Стоцік, А. Б. Балай
44	Б6	в. Лазічы	w. Łozicze, SMRP, t. VII, cz. II, 76 К. няма	д. Лозичи, ВГ ПСНМ, 137	»	»	»	»	1952	Ин-т м-ва; К. В. Стоцік, А. Б. Балай
45	Б6	в. Гваздова	w. Hwozdowo, SMRP, t. VII, cz. II, 45 К. Гваздова	д. Гвоздово, ВГ ПСНМ, 138	»	»	»	»	1952	Ин-т м-ва; А. Б. Балай, К. В. Стоцік
46	Б6	в. Рудая	w. Ruda, SMRP, t. VII, cz. II, 24 К. няма	д. Рудая, ВГ ПСНМ, 156	»	Дуніла- віцкі	»	»	1951	БДУ; А. У. Квяткоўская, С. Радкевіч, Л. Шахрай
47	Б6	в. Круткі	w. Krótki, SMRP, t. VII, cz. II, 25 К. Круткі	д. Крутки, ВГ ПСНМ, 113	»	»	»	»	1951	БДУ; В. Дамашэвіч, І. Кар- неева, Ц. Хвашнянская

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
48	Б6	в. Лаўцы	w. Łowce, SMRP, t. VII, cz. II, 46 К. няма	д. Ловцы, ВГ ПСНМ, 139	Полацкая	Глыбоц- кі	Віцебская	Глыбоц- кі	1952	Ін-т м-ва; К. В. Стоцік, А. Б. Балай
49	Б6	в. Зашчэслі	w. Zaszczesle, SMRP, t. VII, cz. II, 22 К. няма	—	»	Пліскі	»	Пліскі	1951	БДУ; Е. С. Мяцельская, І. А. Саковіч, А. Сіліна, Р. Барыч
50	Б6	в. Даравое	w. Darewo, SMRP, t. VII, cz. II, 30 К. няма	д. Дарево, ВГ ПСНМ, 120	»	Дуніла- віцкі	»	Глыбоц- кі	1951	БДУ; А. У. Квяткоўская, О. Лойка, С. Радкевіч, Л. Шахрай
51	Б6	в. Груздава	m. Hruzdowo, SMRP, t. VII, cz. II, 26 К. Груздава	с. Груздово, ВГ ПСНМ, 114	Маладзе- чанская	Пастаў- скі	»	Пастаў- скі	1952	МПІ; няма даных
52	Б7	в. Петракова	К. няма	д. Петраково, СНМВГ, 291	Полацкая	Расонскі	»	Расонскі	1951	МПІ; В. Н. Зелянеўскі, А. Б. Балай
53	Б7	в. Зайцава	К. няма	д. Зайцево, СНМВГ, 154	Віцебская	Асвейскі	»	Дрысен- скі	1954	БДУ; А. А. Крывіцкі, Н. І. Пратковіч, Е. І. Шулейка
54	Б7	в. Маскалёнкі	К. няма	д. Москаленки, СНМВГ, 151	Полацкая	»	»	»	1951	МПІ; С. Залескі, Н. Стэльмах
55	Б7	в. Якубова	К. няма	им. Якубово, СНМВГ, 154	»	Расонскі	»	Расонскі	1951	МПІ; В. А. Каваленка, І. К. Германовіч

56	Б7	в. Забудычына	К. няма	—	»	»	»	»	1951	МПІ; няма даных
57	Б7	в. Бажкі	К. няма	д. Божки, СНМВГ, 154	»	Дрысен- скі	»	Дрысен- скі	1951	МПІ; І. М. Гайдукевіч, А. В. Жылко
58	Б7	в. Янкавічы	К. Янковічы	д. Янковичи, СНМВГ, 305	»	Расонскі	»	Расонскі	1951	МПІ; няма даных
59	Б7	в. Калюціна	К. няма	д. Колю- тино 1-е, д. Колю- тино 2-е, СНМВГ, 295	»	»	»	»	1951	МПІ; няма даных
60	Б7	в. Латышова	К. няма	ф. Латышево, СНМВГ, 307	»	»	»	»	1951	МПІ; няма даных
61	Б7	в. Шчаперня	К. няма	д. Шчаперня, д. Шчапер- ня 1-я, д. Шчапер- ня 2-я, СНМВГ, 296, 297	»	Полацкі	»	Полацкі	1950	Ін-т м-ва; А. П. Груцо, Р. С. Жываткевіч
62	Б7	в. Стайкі	К. няма	д. Стайки, СНМВГ, 169	»	Дрысен- скі	»	Дрысен- скі	1951	МПІ; І. Скобеж, В. Гарбацэвіч
63	Б7	в. Арцейка- вічы	К. няма	ім. Артейко- вичи 1-е, ім. Артейко- вичи 2-е, СНМВГ, 295, 296	Віцебская	Полацкі	»	Полацкі	1954	БДУ; А. К. Юрэвіч, А. В. Ма- жэйка
64	Б7	в. Владычына	К. няма	д. Владычино, СНМВГ, 308	Полацкая	»	»	Дрысен- скі	1950	Ін-т м-ва; Л. Н. Красько, Б. С. Лапаў
65	Б7	в. Навінцы	w. Nowiniec, SMRP, t. VII, cz. II, 59 К. няма	д. Новинцы, ВГ ПСНМ, 161	»	Дзісен- скі	»	Міёрскі	1951	Ін-т м-ва; М. В. Бірыла, Г. А. Буката, Н. А. Купрыянчык

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.І 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
66	Б7	в. Кушлікі	К. няма	д. Кушлики, СНМВГ, 309	Полацкая	Полацкі	Віцебская	Полацкі	1951	Ін-т м-ва; Л. Н. Красько, Б. С. Лапаў
67	Б7	в. Гэндзікі	К. няма	д. Гендики, СНМВГ, 328	»	»	»	»	1950	Ін-т м-ва; Л. Н. Красько, Б. С. Лапаў
68	Б7	в. Казлоўцы	w. Kozłowce, SMRP, t. VII, cz. II, 73 К. няма	д. Козловцы, СНМВГ, 308	»	Дзісенскі	»	Пліскі	1951	Ін-т м-ва; М. В. Бірыла, Г. А. Буката, Н. А. Купрыянчык
69	Б7	в. Мётлы	w. Miotły, SMRP, t. VII, cz. II, 49 К. няма	д. Метлы, ВГ ПСНМ, 180	»	»	»	»	1951	Ін-т м-ва; М. В. Бірыла, Г. А. Буката, Н. А. Купрыянчык
70	Б7	в. Паметнікі	К. няма	д. Пометники, СНМВГ, 172	»	Ветрынскі	»	Полацкі	1950	Ін-т м-ва; В. Б. Хацкевіч, О. П. Логвінава
71	Б7	в. Шчарбіцкія	w. Szczerbickie I, w. Szczerbickie II, SMRP, t. VII, cz. II, 50 К. няма	—	»	Дзісенскі	»	Пліскі	1951	Ін-т м-ва; М. В. Бірыла, Г. А. Буката, Н. А. Купрыянчык
72	Б7	в. Гараўцы	w. Horawce, SMRP, t. VII, cz. II, 49 К. няма	д. Горовцы, СНМВГ, 182 195	»	Ветрынскі	»	»	1950	Ін-т м-ва; В. Б. Хацкевіч, О. П. Логвінава
73	Б7	в. Вішнева	К. няма	д. Вишнево, СНМВГ, 300	»	»	»	Полацкі	1950	Ін-т м-ва; А. І. Владыка, Р. С. Мяседава

74	Б7	в. Мяжно	К. няма	д. Межно 1-е, д. Межно 2-е, д. Межно 3-е, СНМВГ, 326	»	»	»	»	1950	Ин-т м-ва; Р. С. Мяседава, А. І. Владыка
75	Б7	в. Саланезічы	К. няма	д. Солоневічы, СНМВГ, 173	»	»	»	Ушацкі	1950	Ин-т м-ва; В. Б. Хацкевіч
76	Б7	в. Шчалкуны	w. Szczekuny, SMRP, t. VII, cz. II, 67 К. няма	д. Щелкуны, ВГ ПСНМ, 169	»	Пліскі	»	Пліскі	1951	БДУ; Л. І. Бурак, Э. Блінава, Т. Самойлава
77	Б7	в. Кульгаі	w. Kulhaje Małe, w. Kulhaje Wielkie, SMRP, t. VII, sz. II, 69 К. няма	д. Кульгаі, ВГ ПСНМ, 173	Маладзечанская	»	»	»	1954	МПИ; няма даных
78	Б7	в. Лабуноўшчына	К. няма	д. Лабуновщина, СНМВГ, 181	Полацкая	Ветрынскі	»	Ушацкі	1950	Ин-т м-ва; Р. С. Мяседава; А. І. Владыка
79	Б7	в. Слабодка	w. Słobódka, SMRP, t. VII, cz. II, 70 К. няма	—	»	Пліскі	»	Пліскі	1951	БДУ; Сіліна, Бірыч
80	Б7	в. Зерчанічы	К. няма	—	»	Ушацкі	»	Ушацкі	1951	БДУ; А. К. Юрэвіч, І. Д. Міхальцава, Г. М. Паслядовіч
81	Б7	в. Сарочына	К. Сарочына	д. Сорочино, СНМВГ, 210	»	»	»	»	1951	БДУ; Л. Ф. Копаць, Н. В. Сіцько
82	Б7	в. Цінаўка	w. Cinówka, SMRP, t. VII, cz. II, 66 К. няма	д. Цігозка, ВГ ПСНМ, 169	»	Пліскі	»	Пліскі	1951	БДУ; Д. Мяцельская, Саковіч
83	Б7	в. Слабада	К. няма	д. Слобода, СНМВГ, 209	»	Ушацкі	»	Ушацкі	1951	БДУ; М. А. Жыдовіч, Л. М. Шакун, Л. Р. Копаць, Н. В. Сіцько

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
84	Б7	в. Гарадзец	К. няма	д. Городец 1-й, д. Городец 2-й, д. Городец 3-й, СНМВГ, 187	Полацкая	Ушацкі	Віцебская	Ушацкі	1951	БДУ; М. А. Жыдовіч, Л. М. Шакун
85	Б7	в. Весніцк	д. Вестницк, СНМ БССР, 38 К. Весніцк	—	»	»	»	»	1951	БДУ; А. К. Юрэвіч, І. Д. Мі- хальцава, Г. М. Паслядовіч
86	Б7	в. Задоры	К. няма	д. Задоры, СНМВГ, 189	Віцебская	Лепель- скі	»	Лепель- скі	1952	Ін-т м-ва; Р. Ф. Фіндрых, А. І. Жураўскі
87	Б7	в. Ворань	К. Ворань	с. Воронь, СНМВГ, 182	»	»	»	»	1952	Ін-т м-ва; М. В. Бірыла, А. Е. Курбыка
88	Б8	в. Галубова	К. няма	ф. Голубово, 302	Полацкая	Расонскі	»	Расонскі	1951	МПІ; В. Стома, З. Барталевіч
89	Б8	Гальніца	К. няма	—	»	»	»	»	1951	МПІ; Ю. С. Церах, Л. С. Пу- рышкіна
90	Б8	в. Бярозаўка	К. няма	д. Березовка, СНМВГ, 316	»	»	»	»	1951	МПІ; В. Стома, З. Барталевіч
91	Б8	в. Гвазды	К. няма	д. Гвозды, СНМВГ, 318	»	Полацкі	»	Полацкі	1950	Ін-т м-ва; А. П. Груцо, Р. С. Жываткевіч
92	Б8	в. Чухіліна	К. няма	д. Чухилино, СНМВГ, 96	»	Мехаў- скі	»	Езяр- шчанскі	1950	Віц. наст. ін-т; няма даных
93	Б8	в. Мехавае	К. Мехавае	с. Меховое, СНМВГ, 95	Віцебская	»	»	»	1950	Віц. наст. ін-т; няма даных

94	Б8	в. Арлея	Қ. няма	д. Арлен, СНМВГ, 73	Полацкая	Полацкі	»	Полацкі	1950	Ин-т м-ва; А. П. Груцо, Р. С. Жываткевіч
95	Б8	в. Қазімірова	Қ. няма	им. Қазими- рово, СНМВГ, 303	»	»	»	»	1950	Ин-т м-ва; А. П. Груцо, Р. С. Жываткевіч, М. В. Бірыла, Б. С. Лапаў
96	Б8	в. Якушонкі	Қ. няма	д. Якушенки, СНМВГ, 71	Віцебская	Мехаў- скі	»	Езяры- шчанскі	1950	Віц. наст. ін-т; няма даных
97	Б8	в. Іванаўка	Қ. няма	п. Ивановка, СНМВГ, 85	»	Гара- доцкі	»	Гара- доцкі	1952	Віц. наст. ін-т; няма даных
98	Б8	в. Сасно	Қ. няма	д. Сосно, СНМВГ, 322	»	Полацкі	»	Полацкі	1954	БДУ; А. В. Мажэйка, А. Қ. Юрэвіч
99	Б8	в. Қазяны	Қ. Қазьяны	д. Козьяны, СНМВГ, 83	»	Сіроцін- скі	»	Шумі- лінскі	1951 1954	Віц. наст. ін-т; В. П. Вараб'- ёва Ин-т м-ва; С. А. Грыгор'еў
100	Б8	в. Веремеева	Қ. няма	д. Веремеево, СНМВГ, 89	»	Гара- доцкі	»	Гара- доцкі	1952	Віц. наст. ін-т; няма даных
101	Б8	в. Зарачанне	Қ. няма	с. Заречане, СНМВГ, 321	Полацкая	Полацкі	»	Полацкі	1950	Ин-т м-ва; Н. А. Куприянчук, М. В. Бірыла
102	Б8	в. Качан (Қанчаны)	Қ. няма	ф. Кончане, СНМВГ, 93	Віцебская	Гара- доцкі	»	Гара- доцкі	1952	Віц. наст. ін-т; няма даных
103	Б8	в. Запалянка	Қ. няма	д. Заполянка, СНМВГ, 85	»	Сіроцін- скі	»	Шумі- лінскі	1954	Арш. наст. ін-т; няма даных
104	Б8	в. Залессе	Қ. Залессе	д. Залесье, СНМВГ, 318	Полацкая	Полацкі	»	Полацкі	1950	Ин-т м-ва; М. В. Бірыла, Н. А. Куприянчук
105	Б8	в. Ласвіцкія	Қ. няма	—	Віцебская	Сіроцін- скі	»	Шумі- лінскі	1954	Ин-т м-ва; С. А. Грыгор'еў
106	Б8	в. Бялянкi (Стабуры)	Қ. няма	д. Стабуры, СНМВГ, 18	»	Віцебскі	»	Віцебскі	1956	Ин-т м-ва; А. А. Крывіцкі

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
107	Б8	в. Шыліна	К. няма	д. Шилино СНМВГ, 319	Віцебская	Ульскі	Віцебская	Шумі- лінскі	1953	Арш. наст. ін-т; няма даных
108	Б8	в. Залессе	К. няма	д. Залесье, СНМВГ, 87	»	Сіроцін- скі	»	»	1954	Арш. наст. ін-т; няма даных
109	Б8	в. Нікалаева	К. Мікалаева	ф. Николаево, СНМВГ, 294	»	Ульскі	»	»	1953	Арш. наст. ін-т; няма даных
110	Б8	в. Фролкавічы	К. няма	д. Фролковичи, СНМВГ, 204	»	»	»	Бешан- ковіцкі	1953	Арш. наст. ін-т; няма даных
111	Б8	в. Увалокі	К. няма	д. Уволоки, СНМВГ, 30	»	Сіроцін- скі	»	Шумі- лінскі	1954	Арш. наст. ін-т; няма даных
112	Б8	в. Дзягілёва	К. няма	д. Дягилево, СНММог. Г, 181	»	Бешан- ковіцкі	»	Бешан- ковіцкі	1954	Арш. наст. ін-т; няма даных
113	Б8	в. Дворышча	К. няма	д. Дворище, СНМВГ, 313	»	»	»	»	1953	Арш. наст. ін-т; няма даных
114	Б8	в. Сокарава	К. Сакарова	д. Сокорово, СНМВГ, 193	»	Ульскі	»	»	1953	Арш. наст. ін-т; няма даных
115	Б8	в. Сіняны	К. няма	д. Синяны, СНММог. Г, 181	»	Бешан- ковіцкі	»	»	1955	Арш. наст. ін-т; няма даных
116	Б8	в. Дубраўкі	К. няма	д. Дубровки, СНМВГ, 178	»	»	»	»	1954	Арш. наст. ін-т; няма даных
117	Б8	в. Клешчына	К. няма	д. Клещино, СНМВГ, 175	»	»	»	»	1953	Арш. наст. ін-т; няма даных

118	Б9	в. Марчанкі	К. няма	д. Марченкі, СНМВГ, 79	»	Межаў- скі	»	Езяры- шчанскі	1954	БДУ; К. І. Шчарбакова, Н. І. Кавалёва
119	Б9	в. Баннікі	К. няма	ф. Баннікі, СНМВГ, 83	»	»	»	»	1954	БДУ; Н. І. Кавалёва, К. І. Шчарбакова
120	Б9	в. Гаруны	К. няма	д. Горюны, СНМВГ, 96	»	Сураж- скі	»	»	1952	Ін-т м-ва; Н. С. Стэльмах, Н. М. Мальцаў
121	Б9	в. Навасёлкі	К. Навасёлкі	д. Церковище, СНМВГ, 81	»	»	»	Віцебскі	1952	Ін-т м-ва; Г. А. Буката, С. Х. Александровіч
122	Б9	в. Лапушніцы	К. няма	д. Лапушни- ца-Большая, д. Лапушни- ца-Парши, СНМВГ, 69	»	Гара- доцкі	»	Гара- доцкі	1952	Віц. наст. ін-т; няма даных
123	Б9	в. Казловічы	К. няма	ім. Козловичі, СНМВГ, 29	»	Сураж- скі	»	»	1952	Ін-т м-ва; Н. С. Стэльмах, Н. М. Мальцаў
124	Б9	в. Сапраны	К. няма	д. Сапроны (Ивахненки), СНМВГ, 53	»	»	»	Віцебскі	1952	Ін-т м-ва; С. Х. Александро- віч, Г. А. Буката
125	Б9	в. Стайкі	К. няма	д. Стайкі, СНМВГ, 54	»	»	»	»	1952	Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, Л. М. Токарава
126	Б9	в. Баркова	К. няма	д. Борково, СНМВГ, 75	»	Гара- доцкі	»	Гара- доцкі	1956	Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, А. Жук
127	Б9	в. Курына	К. Курына	д. Курино, СНМВГ, 24	»	Сураж- скі	»	Віцебскі	1952	Ін-т м-ва; Н. С. Стэльмах, Н. М. Мальцаў
128	Б9	в. Задуброўе	К. няма	ім. Задубровье, СНМВГ, 44	»	»	»	»	1952	Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, Л. М. Токарава
129	Б9	в. Астрэйкава	К. няма	д. Астрейково, СНМВГ, 14	»	»	»	»	1952	Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, Л. М. Токарава
130	Б9	в. Глоданкі	К. Глоданкі	д. Глоданики, СНМВГ, 7	»	Лёзнен- скі	»	Лёзнен- скі	1952	Ін-т м-ва; А. Р. Мурашка, Б. С. Лапаў

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных к. ртах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
131	Б9	в. Яроміна	К. няма	х. Еремино, СНМВГ, 22	Віцебская	Віцебскі	Віцебская	Віцебскі	1952	Віц. наст. ін-т; няма даных
132	Б9	в. Шэркіна	К. няма	д. Шеркино, СНМВГ, 7	»	Лёзнен- скі	»	Лёзнен- скі	1952	Ін-т м-ва; Б. С. Лапаў, А. Р. Мурашка
133	Б9	в. Паўлючонкі	К. няма	д. Павлюченки, СНМВГ, 35	»	Віцебскі	»	Віцебскі	1953	Ін-т м-ва; С. А. Грыгор'еў
134	Б9	в. Ноў (Ушыўка)	К. няма	д. Ушивка, СНМВГ, 7	»	Лёзненскі	»	Лёзненскі	1952	Ін-т м-ва; Б. С. Лапаў, А. Р. Мурашка
135	Б9	в. Зазыбы	К. няма	д. Зазыбы, СНМВГ, 35, 36	»	Віцебскі	»	Віцебскі	1953	Ін-т м-ва; С. А. Грыгор'еў
136	В3	в. Чыжуны	w. Czyżyny, SMRP z ozn., 300 К. Чыжуны	д. Чижуны, ВГ ПСНМ, 310	Гродзенская	Радунскі	Гродзенская	Радунскі	1952	Гр. ПІ; І. І. Таранка, Н. Ды- лейка
137	В3	в. Мяжанцы	w. Miejańce, SMRP z ozn., 1043 К. няма	д. Межанце, ВГ ПСНМ, 36 47, 51	»	»	»	»	1952	Гр. ПІ; Л. М. Аўсейчык, Ф. Таранка
138	В4	в. Кемялішкі	m. Kiemie- liszki, SMRP z ozn., 697 К. няма	м. Кемелишки, д. Кемелишки, ВГ ПСНМ, 278	»	Свірскі	»	Астра- вецкі	1954 1958	Маладзеч. наст. ін-т; А. А. Гед- ровіч, В. В. Саматія Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, І. П. Шайпук, Т. А. Шаблыка

139	B4	в. Дубнікі	w. Dubniki, SMRP z ozn., 371 К. няма	в. Дубники, ВГ ПСНМ, 32	Маладзечанская	Астра- вецкі	Гродзенская	Астра- вецкі	1952	МПІ; няма даных
140	B4	в. Дрэвенікі	w. Drewieniki, SMRP z ozn., 363 К. Дравенікі	д. Дровеники, ВГ ПСНМ, 81	»	»	»	»	1952	МПІ; К. К. Адамовіч, В. С. Стома
141	B4	в. Лоша	w. Łosza, SMRP z ozn., 954 К. няма	д. Лоша, ВГ ПСНМ, 245	»	»	»	»	1952	МПІ; І. Грынчык, Н. Стэльмах
142	B4	в. Слабодка	w. Słobódka, SMRP z ozn., 1562 К. Слабодка	д. Слободка, ВГ ПСНМ, 246	»	»	»	»	1952	МПІ; І. Грынчык, Н. Стэльмах
143	B4	в. Буняны	w. Buniany, SMRP z ozn., 200 К. няма	д. Буняны, ВГ ПСНМ, 228	»	Ашмян- скі	»	Ашмян- скі	1953	Маладзеч. наст. ін-т; Г. К. Ляш- чынская
144	B4	в. Свілы	w. Swiły, SMRP z ozn., 1712 К. няма	д. Сви́лы, ВГ ПСНМ, 187	Гродзенская	Воранаў- скі	»	Воранаў- скі	1954	Гр. ПІ; Н. В. Міскевіч, Н. Қаляда
145	B4	в. Паліцкішкі	w. Poleckiszki, SMRP z ozn., 1338 К. няма	д. Полецкишки, ВГ ПСНМ, 185	»	»	»	»	1953	Гр. ПІ; Н. Ф. Қаляда, Р. П. Хаткевіч
146	B4	в. Утканы	w. Utkany, SMRP z ozn., 1786 К. няма	д. Утканы, ВГ ПСНМ, 231	»	»	»	»	1953	Гр. ПІ; Е. Стасевіч, А. Ворац
147	B4	в. Рамашканцы	w. Romaszkańce, SMRP z ozn., 1450 К. няма	д. Ромашканцы, ВГ ПСНМ, 253	»	»	»	»	1953	Гр. ПІ; Р. П. Хаткевіч, Н. Ф. Қаляда

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
148	B4	в. Трабы	m. Traby, SMRP z ozn., 1744 К. Трабы	м. Трабы, ВГ ПСНМ, 255	Маладзе- чанская	Юраціш- каўскі	Гродзенская	Іўеўскі	1952	Маладзеч. наст. ін-т; няма да- ных
149	B4	в. Асава	w. Osowo, SMRP z ozn., 213 К. Асава	д. Осова, ВГ ПСНМ, 185	Гродзенская	Радун- скі	»	Воранаў- скі	1952	Гр. ПІ; Н. Дылейка, І. Таранка
150	B4	в. Макуці	w. Makucie, SMRP z ozn., 987 К. няма	д. Макуці 1-е, д. Макуці 2-е, ВГ ПСНМ, 256	Маладзе- чанская	Юраціш- каўскі	»	Іўеўскі	1952	Маладзеч. наст. ін-т; М. Е. Сушко
151	B4	в. Тракелі	m. Trokiele, SMRP z ozn., 1747 К. Тракелі	с. Трокели, ВГ ПСНМ, 253	Гродзенская	Лідскі	»	Воранаў- скі	1952	Гр. ПІ; Ворэц, Дудук, Чарток
152	B4	в. Рацкуны	w. Rackuny, SMRP z ozn., 1413 К. няма	д. Рацкуны, ВГ ПСНМ, 208	»	Радун- скі	»	Радун- скі	1953 1957	Гр. ПІ; Дудук, Дароніна Ін-т м-ва; Н. Стэльмах
153	B5	в. Дамуці	w. Damucie, SMRP z ozn., 307 К. няма	д. Дамуці, ВГ ПСНМ, 292	Маладзе- чанская	Пастаў- скі	Віцебская	Пастаў- скі	1952	МПІ; няма даных

154	B5	в. Папоўцы	w. Popowce, SMRP z ozn., 1352 К. няма	д. Поповцы, ВГ ПСНМ, 283	»	»	»	»	1954	Маладзеч. наст. ін-т; А. Шары- кала, О. Трафімчык
155	B5	в. Мацясы	w. Maciasy, SMRP z ozn., 976 К. няма	д. Мотясы 1-е, д. Мотясы 2-е, ВГ ПСНМ, 103	»	Мядзель- скі	Мінская	Мядзель- скі	1951	Маладзеч. наст. ін-т; няма даных
156	B5	в. Ключчаны	m. Kluszczy,. SMRP z ozn., 713 К. Ключчаны	м. Ключаны, ВГ ПСНМ, 292	»	Свірскі	Гродзенская	Астра- вецкі	1954	Маладзеч. наст. ін-т; З. Н. Трасковіч, Я. Я. Шпакоў- ская
157	B5	в. Нарэйшы	w. Narejsze, SMRP z ozn., 1110 К. няма	д. Нарейши, ВГ ПСНМ, 302	»	»	Мінская	Мядзель- скі	1952	МПП; Н. Ф. Пальчэўская, Н. П. Панас
158	B5	в. Жукойні	w. Żukojnie Strackie, w. Żukojnie Żeladzkie, SMRP z ozn., 2039 К. Жукойні	д. Жукойні 1-е, д. Жукойні 2-е, ВГ ПСНМ, 261	»	»	»	Астра- вецкі	1952	МПП; О. І. Мазанік, Р. В. Дайнека
159	B5	в. Засвір	w. Zaswirz, SMRP z ozn., 1984 К. няма	с. Засвирь, ВГ ПСНМ, 302	»	»	»	Мядзель- скі	1952	МПП; Н. Ф. Пальчэўская, Н. П. Панас
160	B5	в. Пронькі	К. няма	д. Проньки, ВГ ПСНМ, 276	»	Мядзель- скі	»	»	1952	Маладзеч. наст. ін-т; няма даных
161	B5	в. Азаркі-Пу- давінка	w. Azarki- Pudowinka, SMRP z ozn., 52 К. няма	д. Азарки-Пу- довинка, ВГ ПСНМ, 117	»	»	»	»	1951 1958	Маладзеч. наст. ін-т; няма даных Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, І. П. Шайпук, Т. А. Шаблыка

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
162	B5	в. Маркуны	w. Markuny, SMRP z ozn., 1011 К. няма	д. Маркуны, ВГ ПСНМ, 32	Маладзечанская	Астравецкі	Гродзенская	Астравецкі	1952	МПП; няма даных
163	B5	в. Хведзевічы	w. Chwednie-wicze, SMRP z ozn., 252 К. няма	д. Хведзевічы, ВГ ПСНМ, 303	»	Свірскі	»	Смаргонскі	1952	МПП; І. Каўцэвіч, А. Дрозд
164	B5	в. Ністанішкі	m. Nistaniszki, w. Nistaniszki, SMRP z ozn., 1126 К. няма	м. Нестанишки, д. Нистанишки, ВГ ПСНМ, 264	»	»	»	»	1952	МПП; О. І. Мазанік, Р. В. Дайнека
165	B5	в. Бабраўнікі	w. Bobrowniki, SMRP z ozn., 116 К. няма	д. Бобровники, ВГ ПСНМ, 31	»	Астравецкі	»	Астравецкі	1952	МПП; няма даных
166	B5	в. Вішнева	m. Wiszniew (Wiszniewo), SMRP z ozn., 1850 К. Вішнева	м. Вишнево, ВГ ПСНМ, 263	»	Свірскі	»	Смаргонскі	1954	Маладзеч. наст. ін-т; І. І. Далінкевіч, А. А. Ярашэвіч
167	B5	в. Слабада	w. Słoboda, SMRP z ozn., 1560 К. Слабада	д. Слобода, ВГ ПСНМ, 103	»	Вілейскі	Мінская	Вілейскі	1950	Маладзеч. наст. ін-т; Н. А. Малейковіч

168	B5	в. Журыхі	w. Żurychy, SMRP z ozn., 2042 К. няма	д. Журихи, ВГ ПСНМ, 109	»	»	»	»	1950	Маладзеч. наст. ін-т; А. Г. Рудак
169	B5	в. Абрамаў- шчына	w. Abramow- szczyzna, SMRP z ozn., 27 К. няма	д. Абрамов- щина, ВГ ПСНМ, 106	»	Смаргон- скі	Гродзенская	Смаргон- скі	1953	Маладзеч. наст. ін-т; З. Э. Гал- дакоўская
170	B5	в. Дзевятні	w. Dziewię- tnie, SMRP z ozn., 393 К. няма	им. Дзевятни, ВГ ПСНМ, 265	»	»	»	»	1953 1955	Маладзеч. наст. ін-т; Л. С. Паўлава Ін-т м-ва; П. М. Гапановіч, А. Жук
171	B5	в. Кавалі	w. Kowale, SMRP z ozn., 776 К. няма	д. Ковали, ВГ ПСНМ, 94	»	»	»	»	1953	Маладзеч. наст. ін-т; М. Хра- павіцкая
172	B5	в. Нароч (Нарач)	w. Narocz, SMRP z ozn., 1111 К. Нароча	с. Нароч, ВГ ПСНМ, 102	»	Вілейскі	Мінская	Вілейскі	1950	Маладзеч. наст. ін-т; І. Н. Қазыр
173	B5	в. Анкуды	w. Ankudy, SMRP z ozn., 42 К. няма	д. Анкуды, ВГ ПСНМ, 243	»	Ашмян- скі	Гродзенская	Ашмян- скі	1953	Маладзеч. наст. ін-т; А. А. Иванчык
174	B5	в. Міцкавічы	w. Mickiewicz, SMRP z ozn., 1035 К. Міцкевічы	д. Мицкевичи, ВГ ПСНМ, 221	»	Смаргон- скі	»	Смаргон- скі	1953 1955	Маладзеч. наст. ін-т; Л. Ла- мака Ін-т м-ва; П. М. Гапановіч, А. Жук
175	B5	с. Несцяняты	w. Niescie- nięta, SMRP z ozn., 1127 К. няма	д. Нестенента, ВГ ПСНМ, 250	»	»	»	»	1953	Маладзеч. наст. ін-т; няма данных

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1. I 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
176	B5	в. Ілішчавічы	w. Iliszczewice, SMRP z ozn., 558 К. няма	д. Илище- вичи, ВГ ПСНМ, 92	Маладзечанская	Вілейскі	Мінская	Вілейскі	1950	Маладзеч. наст. ін-т; Г. Л. Боган
177	B5	в. Заскавічы	w. Zaskiewicz, SMRP z ozn., 1984 К. Заскевічы	д. Заскевичи 1-е, д. Заскевичи 2-е, ВГ ПСНМ, 220—221	»	Маладзечанскі	»	Маладзечанскі	1950	Маладзеч. наст. ін-т; К. К. Шарайка
178	B5	с. Маставілішкі	w. Mostwili- szki, SMRP z ozn., 1083 К. няма	им. Мостви- лишки, ВГ ПСНМ, 237	»	Ашмянскі	Гродзенская	Ашмянскі	1953 1955	Маладзеч. наст. ін-т; А. Ф. Гапанёнак Ін-т м-ва; П. М. Гапановіч, А. Жук
179	B5	в. Сакавічы	w. Sakowicze, SMRP z ozn., 1505 К. няма	д. Саковичи, ВГ ПСНМ, 225	»	Смаргонскі	»	Смаргонскі	1953	Маладзеч. наст. ін-т; няма даных
180	B5	в. Вярэбушкі	w. Wierebushki, SMRP z ozn., 1827 К. няма	д. Веребушки, ВГ ПСНМ, 235	»	»	»	»	1953	Маладзеч. наст. ін-т; няма даных
181	B5	в. Лоск	w. Łosk, SMRP z ozn., 924 К. Лоск	с. Лосск 1-е, с. Лосск 2-е, ВГ ПСНМ, 233	»	Валожынскі	Мінская	Валожынскі	1952	Маладзеч. наст. ін-т; Е. Бобрык

182	B5	в. Хажова	w. Chozów, SMRP z ozn., 244 К. Хожава	с. Хожево, д. Хожево, ВГ ПСНМ, 117	»	Маладзечанскі	»	Маладзечанскі	1950	Маладзеч. наст. ін-т; Т. Н. Шаўчонак
183	B5	в. Драглеўцы	w. Drahlowce, SMRP z ozn., 361 К. няма	д. Драглевцы, ВГ ПСНМ, 226	»	Ашмянскі	Гродзенская	Ашмянскі	1953 1955	Маладзеч. наст. ін-т; Г. П. Пссах Ін-т м-ва; П. М. Гапановіч, А. Жук
184	B5	в. Селішчы	w. Sieliszczce, SMRP z ozn., 1529 К. няма	д. Селищи, ВГ ПСНМ, 223	»	Валожынскі	»	»	1952	Маладзеч. наст. ін-т; М. Гейсік
185	B5	в. Узбалаць	w. Uzbłoc I, w. Uzbłoc II, w. Uzbłoc III, SMRP z ozn., 1787 К. Узбалаць	д. Узболоть 1-я, д. Узболоть 2-я, ВГ ПСНМ, 233—234	»	»	Мінская	Валожынскі	1952	Маладзеч. наст. ін-т; А. Қонюх
186	B5	в. Хоўхлава	w. Chołchło, SMRP z ozn., 237 К. Холхла	с. Хохло, ВГ ПСНМ, 99	»	Маладзечанскі	»	Маладзечанскі	1950 1955	Маладзеч. наст. ін-т; В. К. Акульская Ін-т м-ва; П. М. Гапановіч, А. Жук
187	B5	в. Адамава	w. Adamowo, SMRP z ozn., 29 К. няма	д. Адамово, ВГ ПСНМ, 222	»	Валожынскі	»	Валожынскі	1952	Маладзеч. наст. ін-т; І. Қапцюг
188	B5	в. Магенцы	w. Magience, SMRP z ozn., 979 К. няма	д. Магенцы, ВГ ПСНМ, 256	»	Юрацішкаўскі	Гродзенская	Ашмянскі	1952	Маладзеч. наст. ін-т; В. Қомар
189	B5	в. Саланай	w. Sołonaj, SMRP z ozn., 1587 К. няма	д. Солоная, ВГ ПСНМ, 225	»	Валожынскі	Мінская	Валожынскі	1952	Маладзеч. наст. ін-т; Ф. П. Дзюшко

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
190	B5	в. Рум	w. Rum, SMRP z ozn., 1477 К. Рум	д. Рум, ВГ ПСНМ, 225	Маладзечанская	Валожынскі	Мінская	Валожынскі	1952	Маладзеч. наст. ін-т; Т. В. Марговіч
191	B6	в. Слабада	д. Слобода, СНМ БССР, 36 К. няма	с. Слобода, СНММГ, 186	Полацкая	Докшыцкі	Віцебская	Докшыцкі	1951	БДУ; М. Г. Ярош, М. Я. Рысіна, Л. С. Шыбека, В. Г. Швайбовіч, М. М. Шумская
192	B6	в. Порплішча	w. Porpliszcz, SMRP, t. VII, cz. II, 48 К. Порплішча	с. Порплище, ВГ ПСНМ, 124	»	»	»	»	1951	БДУ; М. Г. Ярош, М. Я. Рысіна, Л. С. Шыбека, В. Г. Швайбовіч, М. М. Шумская
193	B6	в. Сценкі	К. няма	д. Большая Стенка, д. Меньшая Стенка, СНМВГ, 208	Маладзечанская	»	»	»	1954	МПП; А. А. Жук, Е. С. Секіш, Р. У. Дайнека, М. Ф. Смяяновіч
194	B6	в. Дзягілі	w. Dziahile, SMRP, t. VII, cz. II, 38 К. Дзягілі	д. Дягили, ВГ ПСНМ, 101	»	Мядзельскі	Мінская	Мядзельскі	1951	Маладзеч. наст. ін-т; няма даных
195	B6	в. Баяры	w. Bojary, SMRP, t. VII, cz. II, 38 К. няма	д. Бояры, ВГ ПСНМ, 121	»	»	»	»	1951	Маладзеч. наст. ін-т; няма даных

196	B6	в. Станіслаўцы	w. Stanisławce, SMRP, t. VII, cz. II, 38 К. няма	д. Стані- славцы, ВГ ПСНМ, 93	Полацкая	Глы- боцкі	Віцебская	Глы- боцкі	1951 1958	БДУ; А. Лойка, А. Квяткоў- ская, С. Радкевіч, Л. Шахрай Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, І. П. Шайпук
197	B6	в. Атрубак	д. Отрубок, СНМ БССР, 36 К. няма	д. Отрубок, СНММГ, 147	»	Док- шыцкі	»	Док- шыцкі	1951	БДУ; М. Г. Ярош, М. Я. Ры- сіна, Л. С. Шыбека, В. Г. Швай- бовіч, М. М. Шумская
198	B6	в. Пузыры	w. Puzyry, SMRP, t. VII, cz. II, 22 К. Пузыры	д. Пузыры 1-е, д. Пузыры 2-е, ВГ ПСНМ, 109	Маладэ- чанская	Кры- віцкі	Мінская	Кры- віцкі	1951 1958	Маладзеч. наст. ін-т; няма данных Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, І. П. Шайпук, П. А. Шаблыка
199	B6	в. Сваткі	w. Swatki, SMRP, t. VII, cz. II, 30 К. Сваткі	д. Сватки, ВГ ПСНМ, 104	»	Мядзель- скі	»	Мядзель- скі	1951	Маладзеч. наст. ін-т; няма данных
200	B6	в. П'яны Лес	д. Лес Пьяный, СНМ БССР, 34 К. няма	д. Лес Пьяный, СНММГ, 113	Мінская	Бягомль- скі	Віцебская	Док- шыцкі	1950	Ін-т м-ва; Л. Р. Копець, Е. С. Мяцельская
201	B6	в. Ваўкалатка	w. Wołkołatka, SMRP, t. VII, cz. II, 21 К. Валкалаты	с. Волколота, ВГ ПСНМ, 91	Маладэ- чанская	Кры- віцкі	Мінская	Кры- віцкі	1951	Маладзеч. наст. ін-т; Т. І. Ме- дзінская
202	B6	в. Чысці	д. Чисти-Вар- домичские, д. Чисти-Миль- чанские, д. Чисти-Това- рищские, СНМ БССР, 52 К. няма	д. Чисти, СНММГ, 216	Мінская	Бягомль- скі	Мінская	Кры- віцкі	1950	Ін-т м-ва; Л. Р. Копець, Е. С. Мяцельская
203	B6	в. Асавец	w. Osowiec, SMRP, t. VII, cz. II, 86, 92 К. няма	д. Осовец, ВГ ПСНМ, 107, 125	Маладэ- чанская	Вілейскі	Мінская	Вілейскі	1950	Маладзеч. наст. ін-т; няма данных

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
204	B6	в. Красная	д. Красное, СНМ БССР, 50 К. няма	д. Красное, ВГ ПСНМ, 105	Мінская	Плешча- ніцкі	Мінская	Плешча- ніцкі	1949 1956	БДУ; няма даных Ін-т м-ва; няма даных
205	B6	в. Ракшыцы	w. Rakszyce, SMRP, t. VII, cz. II, 91 К. няма	д. Ракшицы, ВГ ПСНМ, 105	Маладзе- чанская	Ільянскі	»	Вілейскі	1951	Маладзеч. наст. ін-т; няма даных
206	B6	в. Малмыгі (Малмічы)	w. Małmygi, SMRP, t. VII, cz. II, 89 К. няма	д. Малмичи, ВГ ПСНМ, 110	»	Вілейскі	»	»	1950	Маладзеч. наст. ін-т; О. Ф. Шахалай
207	B6	в. Мятлічыцы	д. Метличицы, СНМ БССР, 74 К. няма	д. Метличицы, СНММГ, 122	Мінская	Плешча- ніцкі	»	Плешча- ніцкі	1949 1956	БДУ; Л. Р. Копаць, В. Б. Хацкевіч Ін-т м-ва; няма даных
208	B6	в. Суднікі	w. Sudniki, SMRP, t. VII, cz. II, 93 К. няма	д. Судники, ВГ ПСНМ, 119	Маладзе- чанская	Ільянскі	»	Вілейскі	1951	Маладзеч. наст. ін-т; няма даных
209	B6	в. Белая	д. Белое, СНМ БССР, 71 К. няма	д. Белое, СНММГ, 23	Мінская	Плешча- ніцкі	»	Плешча- ніцкі	1949 1956	БДУ; няма даных Ін-т м-ва; няма даных
210	B6	в. Рудня	д. Рудня, СНМ БССР, 49 К. няма	д. Рудня, СНММГ, 173	»	»	»	»	1949 1956	БДУ; Н. В. Ярашэвіч, А. І. Пётух Ін-т м-ва; няма даных

211	B6	в. Новая Гута	w. Huta Nowa, SMRP, t. VII, cz. II, 83 К. няма	д. Гута Новая, ВГ ПСНМ, 94	Маладзечанская	Ільянскі	»	Вілейскі	1951	Маладзеч. наст. ін-т; няма даных
212	B6	в. Рогавічы	w. Rohowicze, SMRP, t. VII, cz. II, 93 К. няма	д. Роговичи, ВГ ПСНМ, 95	»	»	»	»	1951	Маладзеч. наст. ін-т; няма даных
213	B6	в. Казыры	д. Козыри, СНМ БССР, 47 К. няма	д. Козыри, СНММГ, 87	Мінская	Лагойскі	»	Лагойскі	1949 1956	БДУ; няма даных Ін-т м-ва; Кавалёва, Самойла
214	B6	в. Стайкі	д. Стайки, СНМ БССР, 49 К. няма	д. Стайки, СНММГ, 191	»	»	»	»	1949 1956	БДУ; няма даных Ін-т м-ва; Самойла, Кавалёва
215	B6	в. Карпавічы	w. Karpowicze, SMRP, t. VII, cz. II, 78	К. Карпавічы	Маладзечанская	Ільянскі	»	Вілейскі	1951	Маладзеч. наст. ін-т; Н. А. Вайцяхоўскі
216	B6	в. Бясяды	д. Бясяды, СНМ БССР, 46 К. няма	д. Бясяды, СНММГ, 23	Мінская	Лагойскі	»	Лагойскі	1949 1956	БДУ; няма даных Ін-т м-ва; Кавалёва, Самойла
217	B6	в. Уланаўшчына	w. Ulanow-szczyzna, SMRP, t. VII, cz. II, 86 К. няма	д. Улановщина, ВГ ПСНМ, 108	Маладзечанская	Радашковіцкі	»	Маладзечанскі	1954	Маладзеч. наст. ін-т; Я. А. Юшкевіч, В. М. Барыскевіч
218	B6	в. Валодзькі	д. Володьки, СНМ БССР, 161 К. Валодзькі,	д. Володьки, СНММГ, 30	»	»	»	»	1957	Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, М. Д. Сакалоўская, Л. Э. Булгак

№	Шыфр	Назва населенага пункта.			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
219	B6	в. Лысавічы	д. Лысцевичи, СНМ БССР, 130 К. Нама	д. Лысцевичи, СНММГ, 112	Мінская	Заслаў- скі	Мінская	Мінскі	1948	БДУ; В. Б. Хацкевіч, В. М. Казбярук, Н. Гурская, С. Грычанік
									1957	Ін-т м-ра; Ю. Ф. Мацкевіч, Л. Э. Булгак, М. Д. Сакалоўская
220	B6	в. Падонкі	д. Подонки, СНМ БССР, 65 К. Падонкі	д. Подонки, СНММГ, 158	»	Лагойскі	»	Лагойскі	1949 1956	БДУ; няма даных Ін-т м-ва; няма даных
221	B6	в. Пруднянская Слабада	д. Слобода, СНМ БССР, 135 К. Слабада	д. Слобода, СНММГ, 185	»	Заслаў- скі	»	Мінскі	1948 1957	БДУ; няма даных Ін-т м-ва; Л. Э. Булгак, М. Д. Сакалоўская, Ю. Ф. Мацкевіч
222	B6	в. Паперня	с. Паперня, СНМ БССР, 131 К. Паперня	с. Паперня, СНММГ, 148	»	Мінскі	»	»	1950	МПІ; Н. А. Падабед, Л. В. Валчэцкая, С. Н. Барэйша
223	B6	в. Слабада	д. Слобода- Озерицкая, СНМ БССР, 78 К. Слабада	д. Слобода, СНММГ, 185	»	Смаля- віцкі	»	Смаля- віцкі	1950	БДУ; Н. Ярашэвіч, А. К. Юрэ- віч, Е. М. Камароўскі
224	B6	в. Сёмкаў Гарадок	м. Семково Городок, СНМ БССР, 154 К. Сёмкаў Гарадок	д. Семково, СНММГ, 181, м. Городок, СНММГ, 43	»	Заслаў- скі	»	Мінскі	1948 1957	БДУ; В. М. Казбярук, В. Б. Хацкевіч, Н. Гурская, С. Грычанік Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, Л. Э. Булгак, М. Д. Сакалоўская

225	B6	в. Курганы	д. Курган, СНМ БССР, 143 К. няма	ок. Курган, ур. Курган, СНММГ, 100	»	Мінскі	»	»	1950	МПІ; Н. А. Падабед, Л. В. Вал- чацкая, С. Н. Барэйша
226	B7	в. Матырына	К. няма	д. Матырино, СНМВГ, 198	Віцебская	Лепель- скі	Віцебская	Лепель- скі	1952	Ін-т м-ва; А. І. Жураўскі, Р. Ф. Фіндрык
227	B7	в. Стары Лепель	К. няма	с. Старый Лепель, СНМВГ, 209	»	»	»	»	1952	Ін-т м-ва; М. В. Бірыла, А. Е. Курбыка
228	B7	в. Малае Жэжліна	К. няма	д. Жежліно, СНМВГ, 198	»	»	»	»	1952	Ін-т м-ва; А. І. Жураўскі, Р. Ф. Фіндрык
229	B7	в. Зацякляссе	К. Зацякляссе	д. Затеклясье, СНМВГ, 200	»	»	»	»	1952	Ін-т м-ва; М. В. Бірыла, А. Е. Курбыка
230	B7	в. Пустаселле	д. Пустоселье, СНМ БССР, 36 К. няма	д. Пустоселье, СНМВГ, 166	Мінская	Бягомль- скі	»	Док- шыцкі	1950	Ін-т м-ва; Е. С. Мяцельская, Л. Ф. Копаць
231	B7	в. Гарачэвічы	К. няма	с. Городче- вичи, СНМВГ, 185	Віцебская	Лепель- скі	»	Лепель- скі	1952	Ін-т м-ва; А. І. Жураўскі, Р. Ф. Фіндрык
232	B7	в. Свядзіца	д. Свядица, СНМ БССР, 46 К. няма	д. Свядица, СНММГ, 179	»	»	»	»	1952	Ін-т м-ва; Р. С. Жываткевіч, П. П. Шуба
233	B7	в. Чарніца	д. Черница, СНМ БССР, 46	д. Черница, СНММГ, 215	»	»	»	»	1952	Ін-т м-ва; Р. С. Жываткевіч, П. П. Шуба
234	B7	в. Рожна	д. Рожно, СНМ БССР, 36 К. няма	з. Рожно, СНММГ, 171	Мінская	Бягомль- скі	»	»	1950	Ін-т м-ва; Н. В. Ярашэвіч, У. В. Анічэнка
235	B7	в. Старыя Валосавічы	д. Волосевичи Старые, СНМ БССР, 43 К. Валосавічы	д. Волосевичи Старые, СНММГ, 30	Віцебская	Лепель- скі	»	»	1952	Ін-т м-ва; Р. С. Жываткевіч, П. П. Шуба

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- лых месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
236	B7	в. Замошша	д. Замошье, СНМ БССР, 38 К. Замошша	д. Замошье, СНММГ, 70	Віцебская	Лепель- скі	Віцебская	Лепель- скі	1952	Ін-т м-ва; Р. С. Жываткевіч, П. П. Шуба
237	B7	в. Гарэлае	д. Горелое, СНМ БССР, 70 К. няма	д. Горелое, СНММГ, 43	Мінская	Бягомль- скі	»	Док- шыцкі	1950	Ін-т м-ва; Н. В. Ярашэвіч, У. В. Анічэнка
238	B7	в. Красналукі	м. Красно- луки, СНМ БССР, 62 К. Красналукі	м. Красно- луки, СНММГ, 95	»	Халопе- ніцкі	»	Лепель- скі	1950	Ін-т м-ва; С. Х. Александро- віч, Г. А. Буката, А. І. Пётых, М. А. Жыдовіч
239	B7	в. Уборак	д. Уборок, СНМ БССР, 69 К. няма	д. Уборок, СНММГ, 204	»	Бягомль- скі	Мінская	Барысаў- скі	1950	Ін-т м-ва; Н. В. Ярашэвіч, У. В. Анічэнка
240	B7	в. Жортай	д. Жортай I, д. Жортай II, СНМ БССР, 62 К. Жартай	д. Жортай, СНММГ, 62	»	Халопе- ніцкі	»	»	1950	Ін-т м-ва; С. Х. Александро- віч, Г. А. Буката
241	B7	в. Слабада	д. Слобода, СНМ БССР, 80 К. няма	д. Слобода, СНММГ, 185	»	»	»	Крупскі	1950	Ін-т м-ва; М. А. Жыдовіч, А. І. Пётых
242	B7	в. Пагарэлае	д. Погорелое, СНМ БССР, 63 К. няма	д. Погорелое, СНММГ, 155	»	»	»	Барысаў- скі	1950	Ін-т м-ва; А. І. Пётых
243	B7	в. Мачулішчы	д. Мочулище, СНМ БССР, 80 К. няма	д. Мочулище, СНММГ, 128	»	»	»	Крупскі	1950	Ін-т м-ва; А. І. Пётых, Г. А. Буката

244	B7	в. Камена	с. Камень, СНМ БССР, 55 К. Камень	с. Камень или Лог, СНММГ, 81	»	Плешча- ніцкі	»	Плешча- ніцкі	1949 1956	БДУ; А. І. Владыка, Р. С. Жываткевіч Ин-т м-ва; А. С. Рагавы, Ф. Пучук, К. Шымук
245	B7	в. Рагатка	д. Рогатка, СНМ БССР, 59 К. няма	д. Рогатка, СНММГ, 170	»	Барысаў- скі	»	Барысаў- скі	1950	БДУ; В. Б. Хацкевіч, А. І. Сіліна, І. В. Карнеева
246	B7	в. Пупелічы	д. Пупеличи, СНМ БССР, 53 К. няма	д. Пупеличи, СНММГ, 166	»	»	»	»	1950	БДУ; В. Б. Хацкевіч, І. В. Карнеева, А. І. Сіліна
247	B7	в. Жыцькава	д. Житково, СНМ БССР, 37 К. Жыцькава	д. Житково, СНММГ, 62	»	»	»	»	1950	БДУ; няма даных
248	B7	в. Клён	д. Клен, СНМ БССР, 67 К. няма	д. Клен, СНММГ, 84	»	Крупскі	»	Крупскі	1950	БДУ; У. В. Анічэнка, Л. С. Шыбека, Я. І. Шчэпко
249	B7	в. Бытча	с. Бытча, СНМ БССР, 37	с. Бытча, СНММГ, 22	»	Барысаў- скі	»	Барысаў- скі	1950	БДУ; Л. Н. Красько, Б. С. Лапаў
250	B7	в. Паграбішча (Моладзі Малыя)	д. Молоди Ма- лые (Погреби- ще), СНМ БССР, 82 К. няма	д. Молодзи Малые, СНММГ, 126	»	Лагойскі	»	Лагойскі	1949 1956	БДУ; Л. Р. Копець, В. Б. Хацкевіч Ин-т м-ва; няма даных
251	B7	в. Стайкі	с. Стайки, СНМ БССР, 68 К. няма	д. Стайки, СНММГ, 191	»	Барысаў- скі	»	Барысаў- скі	1950	БДУ; Л. Р. Копець, Э. Д. Блінава, Т. А. Самойлава
252	B7	в. Бабі Лес	д. Лес Бабий, СНМ БССР, 82 К. няма	д. Лес Бабий, СНММГ, 113	»	Смаля- віцкі	»	Смаля- віцкі	1950	БДУ; Н. В. Ярашэвіч, А. К. Юрэвіч, Е. М. Камароўскі
253	B7	в. Струпень	д. Струпень, СНМ БССР, 51 К. няма	д. Струпень, СНММГ, 195	»	Барысаў- скі	»	Барысаў- скі	1950	БДУ; Р. С. Мяседава, Р. С. Жываткевіч, А. І. Владыка

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- лых месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
254	B7	в. Дроздіна	д. Дроздино, СНМ БССР, 40	д. Дроздино, СНММГ, 55	Мінская	Бары- саўскі	Мінская	Бары- саўскі	1950	БДУ; Л. Р. Копець, Э. Д. Блінава, Т. А. Самойлава
255	B7	в. Яловіца	д. Яловица (Еловица), СНМ БССР, 78 К. няма	д. Яловица, СНММГ, 222	»	Смяля- віцкі	»	Смяля- віцкі	1950	БДУ; Н. В. Ярашэвіч, А. К. Юрэвіч, Е. М. Камароўскі
256	B7	в. Лаўніца	д. Лавница, СНМ БССР, 40 К. няма	д. Лавницы, СНММГ, 101	»	Бары- саўскі	»	Бары- саўскі	1950	БДУ; Л. Р. Копець, Т. А. Самойлава, Э. Д. Блінава
257	B7	в. Устроны	х. Устроны, СНМ БССР, 51 К. няма	ф. Устронь, СНММГ, 207	»	»	»	»	1955	БДУ; няма даных
258	B8	в. Ходцы	К. Ходцы	с. Ходцы, СНММог. Г, 170	Віцебская	Сеннен- скі	Віцебская	Сеннен- скі	1952	Арш. наст. ін-т; няма даных
259	B8	в. Застадолле	К. Застадолле	с. Застодолье, СНММог. Г, 177	»	Багу- шэўскі	»	»	1952	Ін-т м-ва; А. П. Груцо, З. Пісарык
260	B8	в. Малая Вядрэнь	К. няма	д. Ведрень- Рожан, Ведрень- Брилева, СНМВГ, 200	»	Чаш- ніцкі	»	Чаш- ніцкі	1952	Віц. наст. ін-т; А. П. Курак
261	B8	в. Савінічы	К. няма	д. Совиничи, СНММог. Г, 185	»	Сеннен- скі	»	Сеннен- скі	1952	Арш. наст. ін-т; няма даных

262	B8	в. Канева	К. няма	с. Канево, СНММог. Г, 189	»	»	»	»	1952	Арш. наст. ін-т; няма даных
263	B8	в. Цяпіна	К. Цяпіна	д. Тяпино, СНМВГ, 203	»	Чаш- ніцкі	»	Чаш- ніцкі	1953	Арш. наст. ін-т; няма даных
264	B8	в. Лазукі	К. няма	д. Лазукі, СНММог. Г, 165	»	»	»	»	1953 1955	Арш. наст. ін-т; няма даных Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч
265	B8	в. Латыгала	К. Латыгаль	д. Латыголь, СНММог. Г, 189	»	Сеннен- скі	»	Сеннен- скі	1952	Арш. наст. ін-т; няма даных
266	B8	в. Забор'е	К. няма	д. Заборье, СНММог. Г, 184	»	»	»	»	1952	Арш. наст. ін-т; Л. Е. Галенка, Н. М. Мяцеліца
267	B8	в. Алексенічы	К. Аляксенічы	с. Алексиничи, СНММог. Г, 184	»	»	»	»	1952	Арш. наст. ін-т; Н. Н. Сталя- рова, Т. І. Сугак
268	B8	в. Лукомль	К. Лукомль	м. Лукомль 1-е, м. Лукомль 2-е, СНММог. Г, 174	»	Чаш- ніцкі	»	Чаш- ніцкі	1953	Арш. наст. ін-т; няма даных
269	B8	в. Цотава	К. няма	д. Цотово, СНММог. Г, 165	»	»	»	»	1953 1955	Арш. наст. ін-т; няма даных Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, Т. Ціва
270	B8	с. Расна	К. Расна	с. Рясно, СНММог. Г, 186	»	Сеннен- скі	»	Сеннен- скі	1952	Арш. наст. ін-т; няма даных
271	B8	в. Лазы	К. няма	д. Лозы, СНММог. Г, 163	»	Тала- чынскі	»	Тала- чынскі	1954	БДУ; В. А. Сарока, В. А. Слабко
272	B8	м. Чарэя	К. Чарэя	м. Черёя, СНММог. Г, 191	»	Чаш- ніцкі	»	Чаш- ніцкі	1953	Арш. наст. ін-т; няма даных
273	B8	в. Няклюдава	К. Няклюдава	с. Неклюдово, СНММог. Г, 187	»	Тала- чынскі	»	Тала- чынскі	1954	БДУ; В. А. Сарока, В. А. Слабко
274	B8	в. Алёнавічы	К. Алёнавічы	с. Аленовичи, СНММог. Г, 103	»	Коха- наўскі	»	»	1955	МПП; Брысюк, Рагач

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
275	B8	в. Дакучын	Қ. няма	д. Докучин, СНММог. Г, 172	Мінская	Халопе- ніцкі	Мінская	Крупскі	1950	Ін-т м-ва; С. Х. Александровіч, Г. А. Буката
276	B8	в. Абчуга	Қ. Абчуга	м. Обчуга, СНММог. Г, 179	»	Крупскі	»	»	1956	Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі
277	B8	в. Узгоі	Қ. няма	д. Узгой, СНММог. Г, 140	Віцебская	Тала- чынскі	Віцебская	Тала- чынскі	1952	Арш. наст. ін-т; няма даных
278	B8	в. Ігрушка	Қ. Ігрушка	с. Игрушка, СНММог. Г, 161	Мінская	Крупскі	Мінская	Крупскі	1950	БДУ; У. В. Анічэнка, Л. С. Шыбека, Я. І. Шчэпко
279	B8	в. Худаўцы	Қ. няма	с. Худовцы, СНММог. Г, 161	»	»	»	»	1950	БДУ; У. В. Анічэнка, Л. С. Шыбека, Я. І. Шчэпко
280	B8	в. Варанцэвічы	Қ. Варанцэ- вічы	с. Воронцевичи, д. Воронцевичи, СНММог. Г, 139	Віцебская	Тала- чынскі	Віцебская	Тала- чынскі	1949 1957	БДУ; М. Я. Прускі Ін-т м-ва; Л. Дзеніскевіч, Г. Пікулік
281	B8	в. Таласкаў- шчына	Қ. няма	д. Таласков- щина, СНММог. Г, 166	»	»	»	»	1952	Арш. наст. ін-т; няма даных
282	B8	в. Славені	Қ. няма	д. Славени, СНММог. Г, 124	»	»	»	»	1952	Арш. наст. ін-т; няма даных
283	B8	в. Сакалавічы	Қ. няма	д. Соколовичи, СНММог. Г, 161	Мінская	Крупскі	Мінская	Крупскі	1950	БДУ; Е. А. Мяцельская, Я. А. Закжэўская, Л. С. Гецман
284	B8	в. Скураты	Қ. Скураты	д. Скураты 1-е, д. Скураты 2-е, СНММог. Г, 7	Магілёў- ская	Круг- лянскі	Магілёў- ская	Бялы- ніцкі	1953	Маг. ПІ; І. Я. Яшкін, Л. Цурыкава, В. Шэпелева

285	B8	в. Круча	К. Круча	м. Круча, СНММог. Г, 11	»	»	»	»	1953	Маг. ПІ; І. Я. Яшкін, Л. Цу- рыкава, В. Шэпелева
286	B8	в. Альшанікі	К. няма	д. Ольшаники, СНММог. Г, 7	»	»	»	»	1953	Маг. ПІ; І. Я. Яшкін, Л. Цу- рыкава, В. Шэпелева
287	B8	в. Старыя Дзянісавічы	д. Денисовичи, СНМ БССР, 79 К. Дзянісавічы	д. Денисовичи, СНММГ, 51	Мінская	Крупскі	Мінская	Крупскі	1950	БДУ; Е. С. Мясельская, Я. А. Закжэўская, Л. С. Гецман
288	B8	в. Зелянкова	К. няма	д. Зеленьков, СНММог. Г, 17	Магілёў- ская	Круг- лянскі	Магілёў- ская	Бялы- ніцкі	1953	Маг. ПІ; І. Я. Яшкін, Л. Цу- рыкава, В. Шэпелева
289	B8	в. Ухвала	с. Ухвала, СНМ БССР, 79 К. Ухвала	с. Ухвала, СНММГ, 207	Мінская	Крупскі	Мінская	Крупскі	1950	БДУ; Е. С. Мясельская, Я. А. Закжэўская, Л. С. Гецман
290	B8	в. Царковішча	К. няма	с. Церковище, СНММог. Г, 18	Магілёў- ская	Шклоў- скі	Магілёў- ская	Бялы- ніцкі	1948	Маг. ПІ; няма даных
291	B8	в. Заазер'е	д. Заозерье, СНМ БССР, 81 К. Заазер'е	—	»	Бялы- ніцкі	»	»	1957	Ін-т м-ва; О. М. Шэлег, Р. Г. Еўдакімчык
292	B9	в. Лядзінкі	К. няма	д. Лядинки, СНММог. Г, 177	Віцебская	Багу- шэўскі	Віцебская	Віцебскі	1952	Ін-т м-ва; А. П. Груцо, З. Пісарык
293	B9	в. Пушкі	К. няма	—	»	Лёзнен- скі	»	Лёзнен- скі	1952	Ін-т м-ва; А. Р. Мурашка, Б. С. Лапаў
294	B9	в. Стараба- былле	К. няма	д. Царобобыли, СНМВГ, 36	»	Багу- шэўскі	»	Віцебскі	1952	Ін-т м-ва; А. П. Груцо, А. А. Крывіцкі, З. Пісарык, Н. Г. Жук
295	B9	в. Кучын- шчына	К. няма	—	»	»	»	Лёзнен- скі	1952	Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, Н. Г. Жук
296	B9	в. Барсеева	К. няма	д. Барсеево, СНММог. Г, 115	»	Лёзнен- скі	»	»	1952	Ін-т м-ва; А. Р. Мурашка, Б. С. Лапаў
297	B9	в. Луг	К. няма	д. Луг, СНММог. Г, 176	»	Багу- шэўскі	»	Сеннен- скі	1952	Ін-т м-ва; А. П. Груцо, З. Пісарык

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
298	B9	в. Бабінавічы	К. Бабінавічы	Заштатны горад Бабіно- вичи СНММог. Г (Таблица на ст. XVII)	Віцебская	Арэхаў- скі	Віцебская	Лёзнен- скі	1955	МПІ; І. Я. Яшкін, Налягач, Галавачэнка
299	B9	в. Казакі	К. няма	д. Казакі, СНММог. Г, 136	»	Багу- шэўскі	»	Сеннен- скі	1952	Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, Н. Г. Жук
300	B9	в. Рамальдава	К. няма	—	»	Арэхаў- скі	»	Аршан- скі	1955	МПІ; М. Кірэнка, Рабкевіч, А. Жук
301	B9	в. Шэмітаўка	К. няма	д. Шеметовка, СНММог. Г, 168	»	Багу- шэўскі	»	Сеннен- скі	1952	Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, Н. Г. Жук
302	B9	в. Шэкі	К. няма	д. Шеки, СНММог. Г, 132	»	Арэхаў- скі	»	Дубро- венскі	1955	МПІ; І. Я. Яшкін, Налягач, Галавачэнка
303	B9	в. Чапеліна	К. няма	д. Чепелино, СНММог. Г, 107	»	»	»	Аршан- скі	1955	МПІ; А. Жук, М. Кірэнка, Рабкевіч
304	B9	в. Карумны	К. няма	д. Корунны, СНММог. Г, 132	»	Дубро- венскі	»	Дубро- венскі	1954	БДУ; В. А. Несцяровіч, К. А. Пятакоў
305	B9	в. Мардашэ- вічы (Мардахі)	К. няма	с. Мордаше- вичи, СНММог. Г, 132	»	»	»	»	1954	БДУ; О. М. Мельнікава, З. Л. Роўба
306	B9	в. Цюльпін	К. няма	д. Тюльпин, СНММог. Г, 104	»	Коха- наўскі	»	Аршан- скі	1950	Арш. наст. ін-т; няма даных

307	B9	в. Машкова	К. няма	с. Мошково, СНММог. Г, 128	»	Аршан- скі	»	»	1948 1957	Арш. наст. ін-т; З. І. Гарнак, Р. А. Каладзейская Ін-т м-ва; А. У. Арашонкава, Л. Ф. Шаталава
308	B9	в. Кудаева	К. няма	д. Кудаево, СНММог. Г, 107	»	»	»	»	1950	Арш. наст. ін-т; няма даных
309	B9	в. Ерамееў- шчына	К. няма	д. Еремеев- щина, СНММог. Г, 55	»	Дубро- венскі	»	Дубро- венскі	1951	Арш. наст. ін-т; Федарцова
310	B9	в. Слатаўшчына (Сватаў- шчына)	К. няма	д. Слатовщина, СНММог. Г, 53	»	»	»	»	1951	Арш. наст. ін-т; няма даных
311	B9	в. Задроўе	К. няма	д. Задровье, СНММог. Г, 120	»	Коха- наўскі	»	Аршан- скі	1955	МПІ; Н. Т. Вайтовіч, Е. І. Брысюк, Р. У. Бусел, Т. С. Ціва
312	B9	в. Дабрынь	К. Дабрынь	д. Добрынь, СНММог. Г, 62	»	Дубро- венскі	»	Дубро- венскі	1951	Арш. наст. ін-т; няма даных
313	B9	в. Пугляі	К. Пугляі	с. Пугляи, СНММог. Г, 59	»	Аршан- скі	»	Аршан- скі	1951 1957	Арш. наст. ін-т; Л. П. Халі- сава, Н. І. Сідарэнка Ін-т м-ва; А. У. Арашонкава, Л. Ф. Шаталава
314	B9	в. Тарчылава	К. ня ма	д. Торчилово, СНММог. Г, 104	»	»	»	»	1954 1957	Арш. наст. ін-т; няма даных Ін-т м-ва; А. У. Арашонкава, Л. Ф. Шаталава
315	B9	в. Засценкі	К. няма	почт.-телегр. отдел. Застенки, СНММог. Г, 58	»	»	»	»	1952	Арш. наст. ін-т; няма даных
316	B9	в. Маслакі	К. Маслакі	с. Маслаки, СНММог. Г, 57	Магілёў- ская	Горацкі	Магілёў- ская	Горацкі	1952	Маг. ПІ; І. Я. Яшкін, Мазі- ліна, Стражэвіч

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
317	B9	в. Рэкта	К. Рэкта	д. Ректа, СНММог. Г, 62	Магілёў- ская	Горацкі	Магілёў- ская	Горацкі	1955	Маг. ПП; няма даных
318	B9	в. Слабодка	К. няма	с. Слободка, СНММог. Г, 139	»	Шклоў- скі	»	Шклоў- скі	1948	Маг. ПП; няма даных
319	B9	в. Каменка	К. няма	д. Каменка, СНММог. Г, 138	»	»	»	»	1955	Маг. ПП; няма даных
320	B9	в. Галышана	К. няма	д. Голышино, СНММог. Г, 193	»	Горацкі	»	Горацкі	1952	Маг. ПП; І. Я. Яшкін, Мазі- ліна, Стражэвіч
321	B9	в. Любіж	К. няма	с. Любизь, СНММог. Г, 54	»	»	»	»	1952	Маг. ПП; І. Я. Яшкін, Мазі- ліна, Стражэвіч
322	B9	в. Вялікія Аўчыніны	К. няма	—	»	Шклоў- скі	»	Шклоў- скі	1948	Маг. ПП; няма даных
323	B9	в. Фашчаўка	К. Фашчаўка	с. Фашевка, СНММог. Г, 59	»	»	»	»	1954	Маг. ПП; няма даных
324	B9	в. Рудзіцы	К. няма	д. Рудицы, СНММог. Г, 202	»	Дры- бінскі	»	»	1952	Маг. ПП; Каралёва, Едзіновіч, Жашкова
325	B9	в. Старая Водва	К. Старая Водва	с. Водва, СНММог. Г, 17	»	Шклоў- скі	»	»	1950	Маг. ПП; няма даных
326	B9	в. Нічыпара- вічы	К. няма	с. Ничипоро- вичи, СНММог. Г, 58	»	»	»	»	1949 1959	Маг. ПП; няма даных Ін-т м-ва; Л. К. Сіневіч, Т. А. Шаблыка, Н. Т. Вайтовіч

327	B9	в. Навасёлкі	К. няма	д. Новоселки, СНММог. Г, 5	»	»	»	Бялы- ніцкі	1948	Маг. ПІ; няма даных
328	B9	в. Вялікае Шчокатава	К. няма	д. Большой Шекотов, СНММог. Г, 198	»	Дрыбін- скі	»	Горацкі	1952	Маг. ПІ; Каралёва, Едзіновіч, Жашкова
329	B10	в. Аляксейкі (Сазонаўка)	К. няма	д. Сазоновка, д. Алексейки, СНММог. Г, 63	Віцбеская	Дубро- венскі	»	Дубро- венскі	1954	БДУ; К. А. Пятакоў, В. А. Несцяровіч
330	B10	в. Чашнікі	К. няма	д. Чашники, СНММог. Г, 54	Магілёў- ская	Горацкі	»	Горацкі	1952	Маг. ПІ; Т. Семчанка, Кара- лёва, Бядуленка
331	B10	в. Ходараўка	К. няма	д. Ходоровка, СНММог. Г, 54	»	»	»	»	1952 1959	Маг. ПІ; Бядуленка, Т. Сем- чанка, Каравлёва Ін-т м-ва; О. М. Шэлег, К. Р. Іванова
332	B10	в. Паляшыцы	К. няма	д. Полящицы, СНММог. Г, 195	»	»	»	»	1952	Маг. ПІ; Т. Семчанка, Кара- лёва, Бядуленка
333	B10	в. Валынцава	К. няма	д. Волынцево, СНММог. Г, 61	»	»	»	»	1952	Маг. ПІ; Т. Семчанка, Кны- шава, Сіпайла
334	B10	в. Студзянец	К. няма	д. Студенец, СНММог. Г, 101	»	Дрыбін- скі	»	»	1952	Маг. ПІ; Т. Семчанка, Кны- шава, Сіпайла
335	B10	в. Несцерава	К. няма	д. Нестерево, СНММог. Г, 101	»	Мсці- слаўскі	»	Мсці- слаўскі	1952	Маг. ПІ; Трусава, Жолудзева, Раманенка
336	B10	в. Старако- жаўка	К. няма	д. Староко- жевка, СНММог. Г, 193	»	Дрыбін- скі	»	Горацкі	1952	Маг. ПІ; Каралёва, Едзіновіч, Жашкова
337	B10	в. Ржавец	К. няма	д. Ржавец, СНММог. Г, 97	»	Мсці- слаўскі	»	Мсці- слаўскі	1952 1959	Маг. ПІ; Валчкова, Грапчан- кава, Мельнікава Ін-т м-ва; О. М. Шэлег, К. Р. Іванова

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
338	B10	в. Галалобаўка	К. Галалобаўка	д. Гололобровка, СНММог. Г, 99	Магілёўская	Дрыбінскі	Магілёўская	Горацкі	1952	Маг. ПІ; Семчанка, Кнышава, Сіпайла
339	B10	в. Пацкава	К. няма	ф. Пацково, СНММог. Г, 102	»	Мсціслаўскі	»	Мсціслаўскі	1952	Маг. ПІ; Трусава, Жолудзева, Раманенка
340	B10	в. Янаўка	К. няма	д. Яновка, СНММог. Г, 96	»	»	»	»	1952	Маг. ПІ; Валчкова, Грашчанкава, Мельнікава
341	Г2	в. Привалкі	w. Przewałka, SMRP, t. V, 40 К. Привалкі	д. Привалки, УНМГГ, 15	Гродзенская	Гродзенскі	Гродзенская	Гродзенскі	1952	Гр. ПІ; Амбражэйчык, Кухан, Гарбач
342	Г2	в. Радзівілки	w. Radziwiłki, SMRP, t. V, 7 К. няма	—	»	Сапоцкінскі	»	»	1953	Гр. ПІ; Зайко, Мінтэль
343	Г2	в. Гожа	w. Hoża, SMRP, t. V, 34 К. Гожа	с. Гожа, УНМГГ, 3	»	Гродзенскі	»	»	1952 1956	Гр. ПІ; К. В. Кухан, К. І. Амбражэвіч Ин-т м-ва; А. А. Крывіцкі
344	Г2	в. Скрынники	w. Skryniki, SMRP, t. V, 1 К. няма	—	»	Сапоцкінскі	»	»	1953	Гр. ПІ; Мінцель, Зайко
345	Г2	в. Малахавічы	w. Małachowicze, SMRP, t. V, 34 К. Малахавічы	д. Малаховичи, УНМГГ, 11	»	Гродзенскі	»	»	1953	Гр. ПІ; М. Я. Ісакевіч, Л. Д. Амелішка

346	Г2	в. Саломінка	w. Słomianka, SMRP, t. V, 34 К. няма	д. Соломенка, УНМГГ, 17	»	»	»	»	1954	Гр. ПІ; М. Н. Літкоўская, Е. С. Чыж
347	Г2	в. Алектшыцы	w. Olekszyce, SMRP, t. V, 32 К. няма	д. Олекшицы, УНМГГ, 172	»	Берасто- віцкі	»	Берасто- віцкі	1953 1957	Гр. ПІ; К. І. Амбражэйчык, Л. А. Панцэвіч, М. Д. Петруцый Ін-т м-ва; Л. Ф. Шаталава, О. В. Лыско
348	Г2	в. Карпаўцы	w. Karpowce, SMRP, t. V, 32 К. няма	д. Карповцы, УНМГГ, 167	»	»	»	»	1953 1957	Гр. ПІ; М. Д. Петруцый, Л. А. Панцэвіч, К. І. Амбра- жэйчык Ін-т м-ва; Л. Ф. Шаталава, О. В. Лыско
349	Г2	в. Грыцавічы	w. Hrycewicze, SMRP, t. V, 105 К. Грыцэвічы	д. Грицевичи, УНМГГ, 163	»	Свіс- лацкі	»	Свіс- лацкі	1953 1957	Гр. ПІ; Чарток, Юрчык Ін-т м-ва; Л. Ф. Шаталава, О. В. Лыско
350	Г3	в. Парэчча	w. Porzecze, m. Porzecze, SMRP, t. V, 38, 40 К. Парэчча	д. Поречье, УНМГГ, 15	»	Гродзен- скі	»	Гродзен- скі	1951 1957	Гр. ПІ; Н. М. Уроніч, П. В. Стэцко Ін-т м-ва; Л. Ф. Шаталава, О. В. Лыско
351	Г3	в. Першамайск (Сабакінцы)	m. Sobakince, SMRP, t. VII, cz. I, 29 К. Перша- майска	ім. Соба- кинцы, ВГ ПСНМ, 207	»	Васіліш- каўскі	»	Радун- скі	1951	Гр. ПІ; Н. В. Сухадольская, Н. С. Сулаўка, І. М. Пашкевіч
352	Г3	в. Курчаўцы	w. Kurczowce, SMRP z ozn., 845 К. няма	д. Курчовцы, ВГ ПСНМ, 197	»	Радунскі	»	»	1952	Гр. ПІ; Е. П. Лебецкая, О. В. Сачок, З. Ф. Саўко
353	Г3	в. Філевічы	w. Filewicze, SMRP, t. VII, cz. I, 23 К. няма	д. Филевичи, ВГ ПСНМ, 193	»	Васіліш- каўскі	»	Шчу- чынскі	1952	Гр. ПІ; В. Е. Байбак, П. В. Стэцко, Н. М. Уроніч

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
354	ГЗ	в. Бахшты	w. Bakszty, SMRP, t. VII, cz. I, 31 К. Бахшты	д. Бахшты, ВГ ПСНМ, 188	Гродзенская	Васілішкаўскі	Гродзенская	Шчучынскі	1952 1957	Гр. ПІ; Н. М. Уроніч, В. Е. Байбак, П. В. Стэцко Ін-т м-ва; Н. С. Стэльмах
355	ГЗ	в. Старыя Васілішкі	w. Wasiliszki Stare, SMRP, t. VII, cz. I, 33 К. Старыя Васілішкі	с. Василишки Старые, ВГ ПСНМ, 188	»	»	»	Радунскі	1952 1957	Гр. ПІ; В. Е. Байбак, П. В. Стэцко, Н. М. Уроніч Ін-т м-ва; Н. С. Стэльмах
356	ГЗ	в. Кірпічоўшчына	К. няма	—	»	»	»	Шчучынскі	1951	Гр. ПІ; В. П. Васілевіч, В. І. Малаток, Н. І. Масько
357	ГЗ	в. Верцялішкі	w. Wiercieszki, SMRP, t. V, 42 К. Верцялішкі	с. Верцелишки, УНМГГ, 2	»	Гродзенскі	»	Гродзенскі	1950	Гр. ПІ; П. В. Стэцко, Н. М. Уроніч
358	ГЗ	в. Стральцы	w. Strzelce, SMRP, t. V, 37, 41 К. няма	д. Стрельцы, УНМГГ, 17	»	Скідэльскі	»	Скідэльскі	1948 1957	Гр. ПІ; няма даных Гр. ПІ; Е. Г. Грабавікоў, Е. А. Цыхун, І. І. Целеш
359	ГЗ	в. Царкоўцы	w. Cerkowce, SMRP, t. VII, cz. I, 20 К. няма	д. Церковцы, ВГ ПСНМ, 200	»	Жалудоцкі	»	Жалудоцкі	1950	Гр. ПІ; У. М. Енко, У. І. Крой
360	ГЗ	в. Жыдомля	w. Żydomla, SMRP, t. V, 43 К. Жытомля	с. Жидомля, УНМГГ, 6	»	Скідэльскі	»	Скідэльскі	1951	Гр. ПІ; Байбак, Сонец, Журкевіч

361	ГЗ	в. Стараў-шчына	w. Starow-szczyzna, SMRP, t. V, 37 К. няма	д. Старов-щизна, УНМГГ, 17	»	Шчу-чынскі	»	Шчу-чынскі	1950	Гр. ПІ; А. А. Галавач, У. М. Енко
362	ГЗ	в. Вялікія Баяры	w. Bojary Wielkie, SMRP, t. VII, cz. I, 29 К. Вял. Баяры	д. Бояры, ВГ ПСНМ, 211	»	»	»	»	1950	Гр. ПІ; І. Ю. Здановіч, Б. А. Сагайдак
363	ГЗ	в. Вярбілкі	w. Wierzbicki, SMRP, t. VII, cz. I, 28 К. няма	д. Вербилки, ВГ ПСНМ, 209	»	»	»	»	1951 1957	Гр. ПІ; Г. В. Гулько Гр. ПІ; К. Я. Крук, А. А. Краўчанка, А. М. Голуб, Ж. В. Шманай
364	ГЗ	в. Лагады	w. Lahody I, w. Lahody II, SMRP, t. VII, cz. I, 27 К. няма	д. Лагоды 1-е, д. Лагоды 2-е ВГ ПСНМ, 209	»	»	»	»	1950	Гр. ПІ; У. М. Енко, А. А. Галавач
365	ГЗ	в. Дарашэвічы	w. Doroszewice, SMRP, t. V, 38 К. няма	д. Дороше-вичи, УНМГГ, 5	»	Гродзен-скі	»	Гродзен-скі	1950	Гр. ПІ; няма даных
366	ГЗ	в. Русінаўцы	w. Rusinowce, SMRP, t. V, 41 К. Русінаўцы	д. Русиновцы, УНМГГ, 16	»	Скідэль-скі	»	Скідэль-скі	1951 1957	Гр. ПІ; Крой Гр. ПІ; М. В. Шынкевіч, Н. С. Санец, Г. І. Гладкі
367	ГЗ	в. Мясэтнікі	w. Mieszetniki, SMRP, t. V, 39 К. няма	д. Меше-тники, УНМГГ, 11	»	»	»	»	1951	Гр. ПІ; Байбак, Сонец, Журкевіч
368	ГЗ	в. Сухая Даліна	w. Sucha Dolina, SMRP, t. V, 38 К. няма	д. Сухая Долина, УНМГГ, 18	»	Гродзен-скі	»	Гродзен-скі	1950	Гр. ПІ; няма даных

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
369	ГЗ	в. Крупава	w. Krupowo, SMRP, t. VII, cz. I, 27 К. няма	д. Крупа, ВГ ПСНМ, 209	Гродзенская	Шчу- чынскі	Гродзенская	Шчу- чынскі	1950	Гр. ПІ; Б. А. Сагайдак, І. Ю. Здановіч
370	ГЗ	в. Заполле	w. Zapole, SMRP, t. V, 33 К. няма	д. Заполье, УНМГГ, 6	»	Скідэль- скі	»	Мастоў- скі	1949 1957	Гр. ПІ; Жыткевіч, Талако, Сагайдак Гр. ПІ; Д. Н. Каляцінская, Л. К. Бакаць
371	ГЗ	в. Гостраў	w. Ostrów, SMRP, t. V, 35 К. няма	д. Острово, УНМГГ, 13	»	Ваўка- гыскі	»	Ваўка- выскі	1953	Гр. ПІ; Т. Ф. Сцяшковіч
372	ГЗ	в. Тупічане	w. Tupiczany, SMRP, t. V, 43 К. няма	д. Тупичаны, УНМГГ, 18	»	»	»	»	1953	Гр. ПІ; Т. Ф. Сцяшковіч
373	ГЗ	в. Малькавічы	w. Malkie- wicze, SMRP, t. V, 101 К. Малькевічы	д. Мальке- вичи, УНМГГ, 170	»	Мастоў- скі	»	Мастоў- скі	1950	Гр. ПІ; В. І. Шундрык, М. П. Сідаровіч
374	ГЗ	в. Маскалі	w. Moskale, SMRP, t. VII, cz. I, 25 К. няма	д. Москалі, ВГ ПСНМ, 205	»	Жалу- доцкі	»	Жалу- доцкі	1950	Гр. ПІ; І. Ю. Здановіч, Б. А. Сагайдак
375	ГЗ	в. Плебанаўцы	w. Plebanowce, SMRP, t. V, 101 К. няма	д. Плеба- новцы, УНМГГ, 14	»	Ваўка- выскі	»	Ваўка- выскі	1953	Гр. ПІ; Т. Ф. Сцяшковіч

376	ГЗ	в. Пацавічы	w. Pacewicze, SMRP, t. V, 101 К. няма	д. Пацевичи, УНМГГ, 173	»	Мастоў- скі	»	Мастоў- скі	1950	Гр. ПІ; В. І. Шундрык, М. Л. Сідаровіч
377	ГЗ	в. Мілявічы	К. Мілевiчы	д. Милевичи, УНМГГ, 145	»	»	»	»	1950	Гр. ПІ; А. А. Галавач, Д. С. Аляшкewiч
378	ГЗ	в. Цярэшкі	w. Tereszki, SMRP, t. V, 108 К. няма	д. Терешки, УНМГГ, 177	»	Ваўка- выскі	»	Ваўка- выскі	1953	Гр. ПІ; Т. Ф. Сцяшкewiч
379	ГЗ	в. Мачуліна	w. Moczulna, SMRP, t. V, 103 К. няма	д. Мочулино, УНМГГ, 172	»	»	»	»	1953	Гр. ПІ; Т. Ф. Сцяшкewiч
380	ГЗ	в. Дзевяткаў- цы	w. Dziewiat- kowce, SMRP, t. V, 107 К. няма	д. Девятковцы, УНМГГ, 164	»	»	»	»	1953	Гр. ПІ; Т. Ф. Сцяшкewiч
381	ГЗ	в. Старое Сяло	К. няма	—	»	Зель- венскі	»	Зель- венскі	1953	Гр. ПІ; няма даных
382	ГЗ	в. Грыцкewiчы	w. Hryckie- wicze, SMRP, t. V, 97 К. няма	д. Грыцке- вичи, УНМГГ, 163	»	»	»	»	1953	Гр. ПІ; Бакавец, Дарахewiч
383	ГЗ	в. Дзякі	w. Dziaki, SMRP, t. V, 99 К. няма	д. Дяки, УНМГГ, 164	»	Ваўка- выскі	»	Ваўка- выскі	1953	Гр. ПІ; Т. Ф. Сцяшкewiч
384	ГЗ	в. Янышы	w. Janysze, SMRP, t. V, 100 К. няма	д. Яныши, УНМГГ, 180	»	»	»	»	1954	Гр. ПІ; В. Наруй, М. Рудзiк

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
385	ГЗ	в. Есенавіца	w. Jasionowica, SMRP, t. V, 94 К. няма	д. Ясеновица, УНМГГ, 180	Гродзенская	Ваўкавыскі	Гродзенская	Ваўкавыскі	1953	Гр. ПІ; Т. Ф. Сцяшковіч
386	ГЗ	в. Міжэрычы	w. Międzyrzecz, SMRP, t. V, 99	с. Межиречи, УНМГГ, 171	»	Зельвенскі	»	Зельвенскі	1953	Гр. ПІ; няма даных
387	ГЗ	в. Палонка	w. Połonka, SMRP, t. V, 106 К. Палонка	с. Полонка, д. Полонка, УНМГГ, 174	»	Свіслацкі	»	Свіслацкі	1954	Гр. ПІ; Т. Анікей, В. Крывеня
388	ГЗ	в. Вялікая Кракотка	w. Krokotka Wielka, SMRP, t. VII, cz. I, 66 К. няма	д. Кракотка Великая, УНМГГ, 142	»	Слонімскі	»	Слонімскі	1955	МПІ; Г. І. Карлаў, А. С. Рагавы, М. І. Рачок, В. Г. Шаліма
389	Г4	в. Крупа	w. Krupa, SMRP, t. VII, cz. I, 21 К. няма	д. Крупа 1-я, д. Крупа 2-я, ВГ ПСНМ, 201	»	Лідскі	»	Лідскі	1952	Гр. ПІ; Дудук, Варэц, Чарток
390	Г4	в. Кір'янаўцы	w. Kirjanowce, SMRP, t. VII, cz. I, 21 К. няма	д. Кирьяновцы, ВГ ПСНМ, 191	»	»	»	»	1951	Гр. ПІ; В. В. Яглейка
391	Г4	в. Агароднікі	w. Ogrodniki, SMRP, t. VII, cz. I, 22 К. няма	д. Огородники, ВГ ПСНМ, 200	»	»	»	»	1951	Гр. ПІ; Н. Папко

392	Г4	в. Рулевiчы	w. Rulewicz, SMRP, t. VII, cz. I, 23 К. няма	д. Рулевичи, ВГ ПСНМ, 204	»	»	»	»	1952	Гр. ПІ; Дудук, Варэц, Чарток
393	Г4	в. Ляхавічы	w. Lachowicze, SMRP, t. VII, cz. I, 58 К. няма	д. Ляховичи, СНММГ, 116	Баранавіцкая	Любчанскі	»	Навагрудскі	1952	Баранав. наст. ін-т; Т. Л. Рован, А. П. Бейня, Г. А. Варэнік
394	Г4	в. Альхоўка	w. Olchówka, SMRP, t. VII, cz. I, 14 К. няма	д. Ольховка, ВГ ПСНМ, 192	»	»	»	»	1952	Баранав. наст. ін-т; Т. А. Рован, А. П. Бейня, Г. А. Варэнік
395	Г4	в. Бiльтаўцы	w. Biltowce, SMRP, t. VII, cz. I, 31 К. няма	д. Бильтовцы, ВГ ПСНМ, 210	Гродзенская	Лідскі	»	Лідскі	1951	Гр. ПІ; А. П. Хіневіч
396	Г4	в. Дзяляцічы	m. Delatycze, SMRP, t. VII, cz. I, 53 К. Дзяляцічы	м. Делятичи, СНММГ, 50	Баранавіцкая	Любчанскі	»	Навагрудскі	1952	Баранав. наст. ін-т; Л. А. Жаландкоўская, М. Е. Дзядовіч
397	Г4	в. Леснікі	w. Leśniki, SMRP, t. VII, cz. I, 20 К. няма	д. Лесники, ВГ ПСНМ, 200	Гродзенская	Жалудоцкі	»	Жалудоцкі	1950	Гр. ПІ; У. М. Енко, У. І. Крой
398	Г4	в. Бярозаўка	w. Brzozówka, SMRP, t. VII, cz. I, 33 К. Бярозаўка	д. Березовка, СНММГ, 8	Баранавіцкая	Навагрудскі	»	Навагрудскі	1952	Баранав. наст. ін-т; М. В. Лапата, В. Д. Матылевіч
399	Г4	в. Трасцянка	w. Tróścianka, SMRP, t. VII, cz. I, 58 К. няма	д. Тростянка, СНММГ, 202	»	»	»	»	1952	Баранав. наст. ін-т; А. І. Гадун, В. І. Казёл

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
400	Г4	в. Сіманы	К. няма	—	Гродзенская	Лідскі	Гродзенская	Лідскі	1951 1957	Гр. ПІ; Н. Н. Кучынскі Гр. ПІ; Барашчук, Шацюк, Фурман, Сідо
401	Г4	в. Асмолава	w. Osmołowo, SMRP, t. VII, cz. I, 52 К. няма	д. Осмолово, СНММГ, 142	Баранавіц- кая	Нава- грудскі	»	Нава- грудскі	1952	Баранав. наст. ін-т; М. В. Ла- пата, В. Д. Матылевіч
402	Г4	в. Гарадзечна	w. Horo- deczna I, w. Horo- deczna II, SMRP, t. VII, cz. I, 48 К. Гарадзечна	д. Городечно I, д. Городечно II, СНММГ, 42	»	»	»	»	1952	Баранав. наст. ін-т; А. І. Га- дун, В. І. Казёл
403	Г4	в. Нагородавічы	w. Nahorodo- wicze, SMRP, t. VII, cz. I, 68 К. Нагородавічы	с. Нагородо- вичи, УНММГ, 146	»	Дзят- лаўскі	»	Дзят- лаўскі	1952	БДУ; Н. А. Манько, Н. В. Ба- зарэвіч, В. А. Сарока
404	Г4	в. Ахонава	w. Ochonowo, SMRP, t. VII, cz. I, 72 К. Аханова	с. Охоново, УНММГ, 148	»	»	»	»	1952	БДУ; У. Анічэнка, Л. Кур- бека, В. Слабко, Н. Манько, Н. Базарэвіч, В. Сарока
405	Г4	в. Сянежыцы	w. Sieneżyce, SMRP, t. VII, cz. I, 57 К. няма	д. Сенежицы, СНММГ, 181	»	Нава- грудскі	»	Нава- грудскі	1952	Баранав. наст. ін-т; І. Н. Сак, Л. А. Шчарбач

406	Г4	в. Дзямянаўцы	w. Dziemia- nowce, SMRP, t. VII, cz. I, 24 К. Дземянаўцы	д. Дземяновцы, ВГ ПСНМ, 205	Гродзенская	Жалу- доцкі	»	Жалу- доцкі	1950	Гр. ПІ; І. Ю. Здановіч, Б. А. Сагайдак
407	Г4	в. Зарой	w. Zarój, SMRP, t. VII, cz. I, 53 К. няма	д. Зарой, СНММГ, 72	Баранавіц- кая	Дзят- лаўскі	»	Дзят- лаўскі	1952	БДУ; У. В. Анічэнка, Л. С. Курбека, В. А. Слабко
408	Г4	в. Хвіневічы	w. Chwinie- wicze, SMRP, t. VII, cz. I, 68 К. няма	д. Хвиневици, УНМГГ, 156	»	»	»	»	1952	БДУ; Н. А. Манько, Н. В. Базарэвіч, В. А. Сарока
409	Г4	в. Міратычы	w. Miratycze, SMRP, t. VII, cz. I, 56 К. няма	д. Миратичи, СНММГ, 123	Гродзенская	Карэ- ліцкі	»	Карэ- ліцкі	1952	БДУ; А. С. Ліс, В. А. Несця- ровіч
410	Г4	в. Руда- Яварская	w. Ruda Jaworska, SMRP, t. VII, cz. I, 69 К. Руда- Яворская	д. Руда- Яворская, ВГ ПСНМ, 196	»	Казлоў- шчынскі	»	Жалу- доцкі	1954	МПІ; В. Таранда, А. Дрозд
411	Г4	в. Дварэц	m. Dworzec, SMRP, t. VII, cz. I, 62 К. Дварэц	м. Дворец, УНМГГ, 135	Баранавіц- кая	Дзят- лаўскі	»	Дзят- лаўскі	1952	БДУ; У. В. Анічэнка, В. А. Слабко, Л. С. Курбека
412	Г4	в. Явар	w. Jawór, SMRP, t. VII, cz. I, 69 К. няма	с. Явор, УНМГГ, 158	Маладзё- чанская	Казлоў- шчынскі	»	»	1954	МПІ; Пугач, Арлова, Каўцэ- віч
413	Г4	в. Пачапава	w. Poczapowo, SMRP, t. VII, cz. I, 55 К. Пачапава	с. Почапово, СНММГ, 163	Баранавіц- кая	Гарадзі- шчанскі	Брэсцкая	Гарадзі- шчанскі	1951 1956	Баранав. наст. ін-т; Ю. П. Нара- новіч, Л. С. Герасімовіч Ін-т м-ва; А. Р. Мурашка, Б. С. Лапаў

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
414	Г4	в. Падвялікае	w. Podwielkie, SMRP, t. VII, cz. I, 64 К. Падвялікае	д. Подвеликое, УНМГГ, 150	Гродзенская	Казлоўшчынскі	Гродзенская	Дзятлаўскі	1954	МПІ; В. Ф. Таранда, А. С. Дрозд
415	Г4	в. Вялікае Сяло	w. Wielkie Sioło, SMRP, t. VII, cz. I, 50 К. Вялікае Сяло	д. Село Великое, СНМГГ, 180	Баранавіцкая	Гарадзішчанскі	Брэсцкая	Гарадзішчанскі	1951	Баранав. наст. ін-т; Ю. П. Нарановіч, Л. С. Герасімовіч
416	Г4	в. Іванкавічы	w. Iwankowicze I, w. Iwankowicze II, SMRP, t. VII, cz. I, 67 К. няма	д. Иванковичи, УНММГ, 140	»	Навамышскі	»	Баранавіцкі	1950	Баранав. наст. ін-т; В. В. Станкевіч, Я. Д. Яцэвіч
417	Г4	в. Перонім	w. Pironim, SMRP, t. VII, cz. I, 61 К. Піронім	д. Пироним, УНМГГ, 149	Маладзечанская	Казлоўшчынскі	Гродзенская	Слоніmsкі	1954	МПІ; Пугач, Арлова, Каўцэвіч
418	Г4	в. Кастровічы	w. Kostrowicze, SMRP, t. VII, cz. I, 63 К. Кастровічы	д. Костровичи, УНМГГ, 142	Гродзенская	Зельвенскі	»	Зельвенскі	1953	Гр. ПІ; Пышко, Сончык
419	Г4	в. Дубава	w. Dubowo, SMRP, t. VII, cz. I, 3 К. няма	д. Дубово, СНММГ, 56	Баранавіцкая	Навамышскі	Брэсцкая	Баранавіцкі	1950	Баранав. наст. ін-т; А. Г. Шабан, З. І. Жыткоўская

420	Г4	в. Свяцілавічы	w. Swiciłowicze, SMRP, t. VII, cz. I, 8 К. няма	—	»	»	»	»	1953	БДУ; Е. І. Шулейка
421	Г4	в. Нагуевічы	w. Nahujewicze, SMRP, t. VII, cz. I, 61 К. няма	д. Нагуевичы, УНМГГ, 146	Гродзенская	Слоні́мскі	Гродзенская	Слоні́мскі	1955	МПІ; Г. Ф. Пажарыцкая, З. М. Сурко, Н. В. Шуліцкая
422	Г4	в. Дзеткавічы	К. няма	—	Баранавіцкая	Навамышскі	Брэсцкая	Баранавіцкі	1950	Баранав. наст. ін-т; І. С. Дуброўскі, І. Шумская, А. І. Кузьміч, В. Н. Бажко
423	Г4	в. Мелькана-вічы	w. Milkano-wicze, SMRP, t. VII, cz. I, 60 К. няма	с. Милькано-вичи, УНМГГ, 145	Гродзенская	Слоні́мскі	Гродзенская	Слоні́мскі	1955	МПІ; няма даных
424	Г4	в. Малахоўцы	w. Małachowce, SMRP, t. VII, cz. I, 4 К. Малахаўцы	д. Малаховцы, СНММГ, 117	Баранавіцкая	Навамышскі	Брэсцкая	Баранавіцкі	1950	Баранав. наст. ін-т; А. Г. Шабан, З. І. Жыткоўская
425	Г4	в. Шылавічы	w. Szydłowicze, SMRP, t. VII, cz. I, 71 К. Шылавічы	с. Шиловичи Большие, с. Шиловичи Малые, УНМГГ, 157	Гродзенская	Слоні́мскі	Гродзенская	Слоні́мскі	1955	МПІ; Г. Ф. Пажарыцкая, З. М. Сурко, Н. В. Шуліцкая
426	Г5	в. Бобравічы	w. Bobrowicze, SMRP, t. VII, cz. I, 87, 95 К. няма	д. Бобровичи, ВГ ПСНМ, 240	Маладзечанская	Юраціш-каўскі	»	Іўеўскі	1952	Маладзеч. наст. ін-т; С. П. Захарчук
427	Г5	в. Падневічы	w. Padniewiczze, SMRP, t. VII, cz. I, 73 К. Падневічы	д. Падневичи, СНММГ, 147	»	Івянецкі	Мінская	Івянецкі	1954	МПІ; Н. В. Сіняк, Л. В. Свірыд

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па спісах абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
428	Г5	в. Заберазь	w. Zabrzeż, SMRP, t. VII, cz. I, 82 К. Забераж	д. Заберезье, ВГ ПСНМ, 219	Маладзечанская	Юраціш- каўскі	Гродзенская	Іўеўскі	1952	Маладзеч. наст. ін-т; М. С. Ра- кіцкі
429	Г5	в. Вуглы	w. Uhły, SMRP, t. VII, cz. I, 74 К. няма	д. Углы, СНММГ, 204	»	Івянецкі	Мінская	Івянецкі	1954	МПІ; Н. В. Сіняк, Л. В. Сві- рыд
430	Г5	в. Янкоўцы	w. Jankowce, SMRP, t. VII, cz. I, 80 К. няма	д. Янковцы, СНММГ, 223	»	»	»	»	1954	МПІ; З. Н. Ягорава, З. М. Сурко, Н. В. Шуліцкая, Н. Т. Вайтовіч
431	Г5	в. Старынкi	w. Starzynki, SMRP, t. VII, cz. I, 74 К. Старынкi	д. Старинки, СНММГ, 192	»	»	»	»	1954	МПІ; Н. Т. Вайтовіч, Л. І. Ба- лотнік, В. І. Будзько, Е. І. Брысюк
432	Г5	в. Чапунь	w. Czapun, SMRP, t. VII, cz. I, 87 К. няма	д. Чапунь, ВГ ПСНМ, 241	»	Юраціш- каўскі	Гродзенская	Іўеўскі	1952	Маладзеч. наст. ін-т; С. Гера- сімовіч
433	Г5	в. Кляцішча	w. Kleciszcz, SMRP, t. VII, cz. I, 88 К. няма	ур. Клешище, ВГ ПСНМ, 241	»	Івянецкі	Мінская	Івянецкі	1954	МПІ; З. Н. Ягорава, З. М. Сурко, Н. В. Шуліцкая

434	Г5	в. Пруды	w. Prudy, SMRP, t. VII, cz. I, 88 К. Пруды	д. Пруды, ВГ ПСНМ, 241	»	»	»	»	1954	МПИ; няма даных
435	Г5	в. Літва	w. Litwa, SMRP, t. VII, cz. I, 78 К. Літва	им. Литва, СНММГ, 107	»	»	»	»	1954	МПИ; В. І. Будзько, Л. І. Балотнік, Е. І. Брысюк
436	Г5	в. Купіск	w. Kupisk Lubczanski, w. Kupisk Rządowy, w. Kupisk Sieniński, SMRP, t. VII, cz. I, 53 К. Вялікі Купіск	д. Купіск Любчанский, д. Купіск Сенненский, СНММГ, 99	Баранавіц- кая	Любчан- скі	Гродзенская	Нава- грудскі	1952	Баранав. наст. ін-т; Л. А. Жаландкоўская, М. Е. Дзядовіч
437	Г5	в. Вялікае Сяло	д. Село Большое, СНМ БССР, 133 К. няма	д. Село Большое, СНММГ, 180	Мінская	Дзяр- жынскі	Мінская	Дзяр- жынскі	1948 1958	БДУ; Л. Красько, А. Ма- жэйка Ін-т м-ва; Л. Дзеніскевіч, Г. Пікулік
438	Г5	в. Асташына	w. Ostaszyn, SMRP, t. VII, cz. I, 47, 53 К. Асташын	д. Осташино, СНММГ, 144	Баранавіц- кая	Любчан- скі	Гродзенская	Нава- грудскі	1952	Баранав. наст. ін-т; В. А. Ту- ранкевіч, С. С. Дрозд, Л. А. Бер- чук, В. М. Мушчынская
439	Г5	в. Дзераўное	m. Derewna, SMRP, t. VII, cz. I, 83 К. Дзераўна	м. Деревно, ВГ ПСНМ, 232	Маладзё- чанская	Івянецкі	Мінская	Івянецкі	1954	МПИ; Н. Т. Вайтовіч, В. І. Будзько, Л. І. Балотнік, Г. І. Брысюк
440	Г5	в. Шчорсы	w. Szczorse, SMRP, t. VII, cz. I, 57 К. Шчорсы	с. Щорсы, СНММГ, 220	Баранавіц- кая	Любчан- скі	Гродзенская	Нава- грудскі	1952	Баранав. наст. ін-т; В. М. Муш- чынская, С. С. Дрозд, Л. А. Берчук

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
441	Г5	в. Антонова	f. Antonowo, SMRP, t. VII, cz. I, 80 К. няма	х. Антоново, СНММГ, 4	Баранавіц- кая	Мірскі	Гродзенская	Карэ- ліцкі	1952	БДУ; Е. С. Мяцельская, К. І. Шчарбакова, Н. І. Кава- лёва, Т. А. Леўчук
442	Г5	в. Шашкоў- шчына	w. Szaszkow- szczyzna, SMRP, t. VII, cz. I, 81 К. Шашкоў- шчына,	д. Шашков- щина, СНММГ, 217	»	Стаўб- цоўскі	Мінская	Стаўб- цоўскі	1952	БДУ; Л. Шыбека, О. Мельні- кава, А. Тарасевіч
443	Г5	в. Заполле	w. Zapole, SMRP, t. VII, cz. I, 51 К. Заполле	д. Заполье, СНММГ, 71	»	Карэ- ліцкі	Гродзенская	Карэ- ліцкі	1949	БДУ; І. М. Шчарбакова
444	Г5	в. Засулле	w. Zasule, SMRP, t. VII, cz. I, 81 К. Засулле	с. Засулье, СНММГ, 74	»	Стаўб- цоўскі	Мінская	Стаўб- цоўскі	1952	БДУ; Л. С. Шыбека, А. Н. Та- расевіч, О. М. Мельнікава
445	Г5	в. Беражно	w. Berezno, SMRP, t. VII, cz. I, 43 К. няма	д. Бережно, СНММГ, 8	»	Мірскі	Гродзенская	Карэ- ліцкі	1952	БДУ; Е. С. Мяцельская, Н. І. Кавалёва, К. І. Шчарбакова, Т. А. Леўчук, І. І. Крамко
446	Г5	в. Кайшоўкі	w. Kajszówki, SMRP, t. VII, cz. I, 46 К. Кайшоўка	д. Кайшовки, СНММГ, 79	Гродзенская	Карэ- ліцкі	»	»	1952	БДУ; В. Б. Хацкевіч, О. К. Пікулік

447	Г5	в. Кожава	w. Kozewo, SMRP, t. VII, cz. I, 46 К. няма	д. Кожево, СНММГ, 86	Баранавіц- кая	Мірскі	Гродзенская	Карэ- ліцкі	1952	БДУ; Е. С. Мяцельская, Н. І. Кавалёва, К. В. Шчарба кова, Т. А. Леўчук
448	Г5	в. Стары Свержань	w. Świerzeń Stary, SMRP, t. VII, cz. I, 80 К. няма	с. Свержень Старый, СНММГ, 178	»	Стаўб- цоўскі	Мінская	Стаўб- цоўскі	1952	БДУ; Л. С. Шыбека, Е. М. Ка- мароўскі, І. К. Цішчанка, М. А. Александровіч, О. М. Мель- нікава, А. Н. Тарасевіч
449	Г5	в. Савані	w. Sawonie, SMRP, t. VII, cz. I, 43 К. няма	—	»	»	»	»	1952	БДУ; М. А. Жыдовіч, Е. М. Камароўскі, І. К. Ціш- чанка, М. А. Александровіч
450	Г5	в. Мікалаеў- шчына	w. Mikołajew- szczyzna, SMRP, t. VII, cz. I, 79 К. Мікалаеў- шчына	с. Николаев- щина, СНММГ, 134	»	»	»	»	1952	БДУ; М. А. Жыдовіч, Е. М. Камароўскі, І. К. Ціш- чанка, М. А. Александровіч
451	Г5	в. Сярэмавічы	w. Szeremo- wicze, SMRP, t. VII, cz. I, 9 К. няма	д. Серемо- вичи, СНММГ, 182	»	Гарадзі- шчанскі	Брэсцкая	Гарадзі- шчанскі	1950	Баранав. наст. ін-т; В. І. Чыр- воная, Л. І. Варабей
452	Г5	в. Астроўкі	w. Ostrówki, SMRP, t. VII, cz. I, 38 К. Астроўкі	им. Островки, СНММГ, 144	Мінская	Нясвіж- скі	Мінская	Нясвіж- скі	1952	БДУ; Э. Д. Блінава, Г. А. Бар- ташэвіч, І. М. Дзянісава
453	Г5	в. Сейлавічы	w. Siejło- wicze, SMRP, t. VII, cz. I, 39 К. Сейла- вічы	д. Сейловичи, СНММГ, 179	Баранавіц- кая	»	»	»	1952	БДУ; Л. Р. Копець, А. П. Барцэвіч, З. Л. Роўба

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
454	Г5	в. Стайкі	w. Stajki, SMRP, t. VII, cz. I, 3 К. Стайкі	им. Стайки, СНММГ, 191	Баранавіц- кая	Гарадзі- шчанскі	Брэсцкая	Гарадзі- шчанскі	1950	Баранав. наст. ін-т; Л. І. Вара- бей, В. І. Чырвоная
455	Г5	в. Квачы	w. Kwacze, SMRP, t. VII, cz. I, 38 К. няма	д. Квачи, СНММГ, 83	»	Нясвіж- скі	Мінская	Нясвіж- скі	1952	БДУ; Л. Р. Копаць, З. Л. Роўба, А. П. Барцэвіч, Э. Д. Блінава, І. М. Дзянісава
456	Г5	в. Грускава	w. Hruszkowo, SMRP, t. VII, cz. I, 45 К. няма	д. Грусково, СНММГ, 46	Мінская	»	»	»	1952	БДУ; Э. Д. Блінава, Г. А. Бар- ташэвіч, І. М. Дзянісава
457	Г5	в. Выня	д. Выня, СНМ БССР, 218 К. няма	д. Выня, СНММГ, 33	Бабруйская	Капыль- скі	»	Капыль- скі	1949 1956	Ін-т м-ва; Я. М. Рамановіч, М. А. Жыдовіч Ін-т м-ва; Л. В. Цімкавец, Г. М. Пікулік
458	Г5	в. Навасёлкі	w. Nowosiołki, SMRP, t. VII, cz. I, 4 К. Навасёлкі	д. Новоселкі, СНММГ, 136	Баранавіц- кая	Ляха- віцкі	Брэсцкая	Ляха- віцкі	1950 1956	Баранав. наст. ін-т; няма даных Ін-т м-ва; Б. С. Лапаў, А. Р. Мурашка
459	Г5	в. Іванава	w. Iwanowo, SMRP, t. VII, cz. I, 42 К. няма	д. Иваново, СНММГ, 77	»	Нясвіж- скі	Мінская	Нясвіж- скі	1952	БДУ; Л. Р. Копаць, З. Л. Роўба, А. П. Барцэвіч

460	Г5	в. Руднае	д. Рудное, СНМ БССР, 220 К. няма	д. Рудное СНММГ, 173	Бабруйская	Капыль- скі	»	Капыль- скі	1949 1956	Ин-т м-ва; Н. В. Ярашэвіч, Л. Р. Копець, Е. С. Мяцельская Ин-т м-ва; Л. В. Цімкевец, Г. М. Пікулік
461	Г5	Вялікае Пад- лессе	w. Podlesie, SMRP, t. VII, cz. I, 4, 6 К. Падлессе	с. Подлесье, СНММГ, 158	Баранавіц- кая	Ляха- віцкі	Брэсцкая	Ляха- віцкі	1950 1956	Баранав. наст. ін-т; С. А. Кар- даш, А. Шэйман Ин-т м-ва; Б. С. Лапаў, А. Р. Мурашка
462	Г5	в. Цепра	w. Серга, SMRP, t. VII, cz. I, 39 К. няма	с. Цепра, д. Цепра, СНММГ, 212	»	Клецкі	Мінская	Клецкі	1951 1956	Баранав. наст. ін-т; А. Г. Ша- бан, Л. Жыткоўская Ин-т м-ва; Л. В. Цімкевец, Г. М. Пікулік
463	Г6	в. Захарычы	д. Захаричи, СНМ БССР, 134 К. няма	д. Захаричи, СНММГ, 74	Мінская	Заслаў- скі	»	Мінскі	1948 1956	БДУ; А. Мажэйка, Л. Красько. Б. Ланда, С. Доўгая МПП; Л. Булгак, М. Рачок, А. Давыдоўская
464	Г6	в. Аксакаў- шчына	д. Аксаков- щина, СНМ БССР, 162 К. няма	д. Аксаков- щина, СНММГ, 3	»	»	»	»	1948 1956	БДУ; А. Мажэйка, Л. Красько, С. Доўгая МПП; Н. Т. Вайтовіч, Л. Булгак, М. Рачок, А. Давыдоўская
465	Г6	в. Глебковічы	д. Глебковичи, СНМ БССР, 142 К. няма	д. Глебковичи, СНММГ, 38	»	Мінскі	»	»	1950	МПП; П. Н. Гапановіч, І. К. Германовіч
466	Г6	в. Закаблукі	д. Закаблукі, СНМ БССР, 164 К. няма	д. Закаблукі, СНММГ, 68	»	Заслаў- скі	»	»	1956	МПП; Н. Т. Вайтовіч, М. Рачок, Л. Булгак, А. Давыдоўская

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
467	Г6	в. Бальдзюкі	К. няма	д. Бальдзюкі, СНММГ, 6	Мінская	Дзяр- жынскі	Мінская	Дзяр- жынскі	1948	Ін-т м-ва; У. М. Казбярук В. Б. Хацкевіч
468	Г6	в. Дзяхань	д. Дзехань, СНМ БССР, 117 К. няма	д. Дзехань, СНММГ, 52	»	Смяля- віцкі	»	Смяля- віцкі	1950	БДУ; А. І. Пётых, М. Я. Ры- сіна, А. У. Квяткоўская
469	Г6	в. Новы Двор	д. Двор Новый, СНМ БССР, 156 К. Новы Двор	д. Двор Новый, СНММГ, 50	»	Мінскі	»	Мінскі	1950	МПП; няма даных
470	Г6	в. Палкава	К. няма	—	»	Дзяр- жынскі	»	Дзяр- жынскі	1957	Ін-т м-ва; Л. Дзеніскевіч, Г. Пікулік
471	Г6	в. Забалоцце	д. Заболотье, СНМ БССР, 102 К. няма	д. Заболотье СНММГ, 64	»	Мінскі	»	Мінскі	1950	МПП; П. Н. Гапановіч, І. К. Германовіч
472	Г6	в. Лешніца	с. Лешница, СНМ БССР, 102 К. няма	д. Лешница, СНММГ, 113	»	Рудзен- скі	»	Пуха- віцкі	1948	Ін-т м-ва; Н. Г. Еўдакімчык, Р. Г. Еўдакімчык
473	Г6	в. Касілавічы	д. Касило- вичи, СНМ БССР, 137 К. няма	д. Касило- вичи, СНММГ, 82	»	Дзяр- жынскі	»	Дзяр- жынскі	1957	МПП; М. М. Хлапцкая, Ф. М. Лукашэвіч

474	Г6	в. Дабрынёва	с. Добринево, СНМ БССР, 242 К. Дабрынёва	д. Добринево, СНММГ, 52	»	»	»	»	1948	Ин-т м-ва; М. В. Бірыла
475	Г6	в. Дукора	м. Дукора, СНМ БССР, 95 К. Дукора	м. Дукора, СНММГ, 58	»	Рудзен- скі	»	Пуха- віцкі	1954	БДУ; О. Камлюк, Н. Пікулік
476	Г6	в. Вясёлы Вугал	д. Угол Веселый, СНМ БССР, 140 К. няма	д. Угол Веселый, СНММГ, 205	»	Дзяр- жынскі	»	Дзяр- жынскі	1948	Ин-т м-ва; няма даных
477	Г6	в. Цеплень	д. Теплень, СНМ БССР, 291 К. Цеплень	д. Теплень, СНММГ, 199	»	Уздзен- скі	»	Уздзен- скі	1948	Ин-т м-ва; няма даных
478	Г6	в. Дудзічы	с. Дудичи, СНМ БССР, 93 К. няма	с. Дудичи, СНММГ, 58	»	Рудзен- скі	»	»	1954	БДУ; О. Камлюк, Н. Пікулік
479	Г6	в. Азярычына	д. Озеричино, СНМ БССР, 94 К. няма	д. Озеричин, СНММГ, 139	»	»	»	Пуха- віцкі	1954	БДУ; Г. А. Барташэвіч, М. М. Купрэнка
480	Г6	в. Целякова	с. Теляково, СНМ БССР, 120 К. Целякова	с. Теляково, СНММГ, 199	»	Уздзен- скі	»	Уздзен- скі	1948 1955	Ин-т м-ва; М. А. Жыдовіч, Г. А. Буката Ин-т м-ва; Я. М. Рамановіч
481	Г6	в. Скрыль	д. Скрыль, СНМ БССР, 124 К. няма	д. Скрыль, СНММГ, 184	»	Пуха- віцкі	»	Пуха- віцкі	1948	МПІ; В. Ц. Мяцельскі, Н. П. Колас
482	Г6	в. Ракашыцы	д. Рако- шицы, СНМ БССР, 139 К. няма	д. Ракошичи, СНММГ, 169	»	Уздзен- скі	»	Уздзен- скі	1948	Ин-т м-ва; А. І. Пётух, Г. А. Буката

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
483	Г6	в. Сяргеевічы	с. Сергее- вичи, СНМ БССР, 124 К. Сяргеевічы	с. Сергеевичи, СНММГ, 182	Мінская	Рудзен- скі	Мінская	Пуха- віцкі	1954	БДУ; Г. А. Барташэвіч, М. М. Купрэнка
484	Г6	в. Гарэлец	д. Горелец, СНМ БССР, 123 К. Гарэлец	д. Горелец, СНММГ, 44	»	Пуха- віцкі	»	»	1948	МПІ; В. Ц. Мяцельскі, Н. П. Колас
485	Г6	в. Нізок	д. Низок, СНМ БССР, 119 К. няма	д. Низок, СНММГ, 134	»	Уздзен- скі	»	Уздзен- скі	1948	Ін-т м-ва; М. А. Жыдовіч, А. В. Скалуба
486	Г6	в. Пыршаў- ская Слабада	с. Слобода Парышевская, СНМ БССР, 116 К. няма	—	»	»	»	»	1948	Ін-т м-ва; С. Грычанік, У. Ані- чэнка, С. Александровіч
487	Г6	в. Хатляны	с. Хотляны, СНМ БССР, 126 К. Хатляны	с. Хотляны, СНММГ, 211	»	»	»	»	1948	Ін-т м-ва; В. Л. Важнік, Н. П. Колас
488	Г6	в. Веркалы	д. Веркалы, СНМ БССР, 125 К. Веркалы	д. Веркалы, СНММГ, 26	»	Пуха- віцкі	»	Пуха- віцкі	1948	МПІ; П. П. Шуба, Е. П. Шнэйдэр

489	Г6	в. Парэчча	с. Поречье, СНМ БССР, 99 К. Парэчча	с. Поречье, СНММГ, 162	»	»	»	»	1948	МП; П. П. Шуба, Е. П. Шнэйдэр
490	Г6	в. Вялешына	д. Велешино I, д. Велешино II, СНМ БССР, 218 К. Вялешын	д. Велешино I, д. Велешино II, СНММГ, 25	Бабруйская	Капыль- скі	»	Капыль- скі	1949 1955	Ин-т м-ва; А. І. Пётух, М. А. Жыдовіч Ин-т м-ва; П. П. Шуба, Р. С. Жываткевіч
491	Г6	в. Буда- Грэская	д. Буда- Грэская, СНМ БССР, 113 К. Буда- Грэская	д. Буда- Грэская, СНММГ, 19	»	Грэскі	»	Уздзен- скі	1949	Ин-т м-ва; М. А. Жыдовіч, А. І. Пётух
492	Г6	в. Обчае	ур. Обчае, СНМ БССР, 98 К. Обчае	ур. Обчае, СНММГ, 137	»	»	»	Пуха- віцкі	1949 1955	Ин-т м-ва; Н. В. Ярашэвіч, Л. Р. Копаць, І. Ю. Русак Ин-т м-ва; П. П. Шуба, Р. С. Жываткевіч
493	Г6	в. Пукава	с. Пуково, д. Пуково, СНМ БССР, 212 К. Пукава	с. Пуково, д. Пуково, СНММГ, 166	»	»	»	Капыль- скі	1949 1955	Ин-т м-ва; М. А. Жыдовіч, А. І. Пётух Ин-т м-ва; П. П. Шуба, Р. С. Жываткевіч
494	Г6	в. Палікараўка	д. Поликар- повка, СНМ БССР, 200 К. няма	з. Поликар- повка, СНММГ, 160	»	»	»	Слуцкі	1949 1958	Ин-т м-ва; Н. В. Ярашэвіч, Л. Р. Копаць, І. Ю. Русак Ин-т м-ва; Л. Ф. Шаталава, А. А. Крывіцкая
495	Г6	в. Жукі	д. Жуки, СНМ БССР, 201 К. няма	д. Жуки, СНММГ, 63	»	»	»	»	1949 1958	Ин-т м-ва; няма даных Ин-т м-ва; Л. Ф. Шаталава, А. А. Крывіцкая

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі-рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль-нікаў	па спісах населе-ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
496	Г6	в. Гольчыцы	д. Гольчыцы, СНМ БССР, 199 К. Гольчыцы	д. Гольчыцы, СНММГ, 39	Бабруйская	Грэскі	Мінская	Слуцкі	1949 1958	Ін-т м-ва; няма даных Ін-т м-ва; Л. Ф. Шаталава, А. А. Крывіцкая
497	Г6	в. Ванелевічы	д. Евангеле-вичи, СНМ БССР, 207 К. Ванелевічы	д. Евангеле-вичи, СНММГ, 59	»	Капыль-скі	»	Капыль-скі	1949 1956	Ін-т м-ва; А. І. Пётух, М. А. Жыдовіч, І. Ю. Русак Ін-т м-ва; няма даных
498	Г6	в. Амговічы	с. Омговичи, СНМ БССР, 12 К. Амговічы	с. Омговичи, СНММГ, 140	»	Слуцкі	»	Слуцкі	1949 1956	Ін-т м-ва; Б. С. Лапаў, Л. Н. Красько Ін-т м-ва; няма даных
499	Г6	в. Бокшыцы	в. Бокшицы, СНМ БССР, 212 К. Бокшыцы	д. Бокшицы, СНММГ, 12	»	»	»	»	1949 1956	Ін-т м-ва; Б. С. Лапаў, Л. Н. Красько Ін-т м-ва; няма даных
500	Г6	в. Старцавічы	д. Старце-вичи, СНМ БССР, 207 К. Старцавічы	д. Старцевичи, СНММГ, 193	»	»	»	»	1949 1955	Ін-т м-ва; А. І. Владыка, В. Хацкевіч Ін-т м-ва; П. П. Шуба, Р. С. Жываткевіч
501	Г6	в. Мялешкі	д. Мелеш-ковичи, СНМ БССР, 213 К. Мялешкавічы	д. Мелешко-вичи, СНММГ, 121	»	»	»	»	1949 1956	Ін-т м-ва; Б. С. Лапаў, Л. Н. Красько Ін-т м-ва; няма даных

502	Г6	в. Сорэгі	д. Сорэгі, СНМ БССР, 12 К. Сорэгі	з. Сорэг, СНММГ, 190	»	»	»	»	1949 1956	Ин-т м-ва; Б. С. Лапаў, Л. Н. Красько Ин-т м-ва; няма даных
503	Г6	в. Лешня	с. Лешня, СНМ БССР, 206 К. няма	с. Лешня, СНММГ, 113	»	Капыль- скі	»	Капыль- скі	1949 1956	Ин-т м-ва; Н. В. Ярашэвіч, Л. Р. Қопаць, Е. С. Мяцельская Ин-т м-ва; Л. В. Цімкавец, Г. М. Пікулік
504	Г7	в. Жукавец	д. Жуковец, СНМ БССР, 52 К. няма	х. Жуковец, СНММГ, 63	Мінская	Бярэзін- скі	»	Бярэзін- скі	1955	БДУ; М. М. Купрэнка, І. В. Радашкевіч
505	Г7	в. Шабуні	д. Шабуні, СНМ БССР, 89 К. няма	д. Шабуні, СНММГ, 217	»	Смаля- віцкі	»	Смаля- віцкі	1950	БДУ; А. У. Квяткоўская, М. Я. Рысіна, А. І. Пётух
506	Г7	в. Қляннік	д. Қленник, СНМ БССР, 88 К. няма	д. Қленник, СНММГ, 84	»	»	»	»	1950	БДУ; А. У. Квяткоўская, М. Я. Рысіна, А. І. Пётух
507	Г7	в. Раванічы	с. Раванічы, СНМ БССР, 85 К. Раванічы	с. Раванічы, СНММГ, 167	»	Чэрвень- скі	»	Чэрвень- скі	1949 1956	МПП; В. Ц. Мяцельскі, І. І. Скобеж, П. П. Шуба Ин-т м-ва; няма даных
508	Г7	в. Грабёнка	с. Гребенка, СНМ БССР, 90 К. Грабёнка	с. Гребенка, СНММГ, 45	»	»	»	»	1949 1956	МПП; В. В. Рудакоўскі, Н. С. Васілеўскі Ин-т м-ва; няма даных
509	Г7	в. Паплавы	д. Поплавы, СНМ БССР, 122 К. Паплавы	д. Поплавы, СНММГ, 162	»	Бярэзін- скі	»	Бярэзін- скі	1949 1957	МПП; няма даных Ин-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, Л. Ф. Шаталава
510	Г7	в. Новая Ніва	д. Нива Новая, СНМ БССР, 133 К. няма	ур. Нива Новая, СНММГ, 133	»	Чэрвень- скі	»	Чэрвень- скі	1949 1957	МПП; В. Ц. Мяцельскі, І. І. Скобеж, П. П. Шуба Ин-т м-ва; няма даных

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
511	Г7	в. Багушэвічы	с. Богушевичи, СНМ БССР, 126 К. Багушэ- вічы	с. Богушевичи, СНММГ, 11	Мінская	Бярэзін- скі	Мінская	Бярэзін- скі	1949	МПІ; М. А. Лазурук, А. М. Самурын
									1957	Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, Л. Ф. Шталава
512	Г7	в. Волма	д. Волма, СНМ БССР, 96 К. Волма	д. Волма, СНММГ, 29	»	Чэрвень- скі	»	Чэрвень- скі	1949	МПІ; Э. І. Рудзячанка, В. В. Міхайлава
									1957	Ін-т м-ва; няма даных
513	Г7	в. Ананічы	д. Ананичи, СНМ БССР, 96 К. Ананічы	д. Ананичи, СНММГ, 4	»	Пуха- віцкі	»	Пуха- віцкі	1948	МПІ; В. Л. Важнік, В. Ляпёшкін, Н. Купрыянчык
									1956	Ін-т м-ва; няма даных
514	Г7	в. Якшыцы	с. Якшицы, СНМ БССР, 128 К. Якшыцы	с. Якшицы, СНММГ, 222	»	Бярэзін- скі	»	Бярэзін- скі	1949	МПІ; М. А. Лазурук, А. М. Самурын
									1957	Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, Л. Ф. Шталава
515	Г7	в. Ляды	д. Ляды Новые д. Ляды Старые, СНМ БССР, 127, 128 К. Старыя Ляды	д. Ляды, СНММГ, 115	»	Чэрвень- скі	»	Чэрвень- скі	1949	МПІ; І. Германовіч, С. Залескі
									1956	Ін-т м-ва; няма даных
516	Г7	в. Ачыжа	с. Очига, СНМ БССР, 112 К. няма	с. Очига, СНММГ, 147	»	»	»	»	1949	МПІ; І. Германовіч, С. Залескі
									1956	Ін-т м-ва; няма даных

517	Г7	в. Угалец	д. Уголец, СНМ БССР, 113 К. няма	д. Уголец, СНММГ, 205	»	Пуха- віцкі	»	Пуха- віцкі	1948 1956	МПІ; В. Л. Важнік, В. Ля- пёшкін, Н. Купрыянчык Ін-т м-ва; няма даных
518	Г7	в. Стары Востраў	с. Остров, СНМ БССР, 128 К. няма	с. Остров, СНММГ, 145	Магілёў- ская	Клічаў- скі	Магілёў- ская	Клічаў- скі	1952	Бабр. наст. ін-т; Р. А. Крыў- цова, Т. Д. Бекарэвіч
519	Г7	в. Зацітава Слабада	д. Слобода Зацитовская, СНМ БССР, 112 К. няма	д. Слобода Зацитовская, СНММГ, 185	Мінская	Пуха- віцкі	Мінская	Пуха- віцкі	1948 1956	МПІ; няма даных Ін-т м-ва; няма даных
520	Г7	в. Пагарэлае	с. Погорелое, СНМ БССР, 106 К. Пагарэлае	с. Погорелое, СНММГ, 155	Магілёў- ская	Асіпо- віцкі	Магілёў- ская	Асіпо- віцкі	1954	БДУ; Э. Д. Блінава, Т. А. Комар
521	Г7	в. Вязоўніца	д. Вязовница, СНМ БССР, 104 К. Вязоўніца	д. Вязовница, СНММГ, 34	Бабруйская	»	»	»	1950	МПІ; Грынчык, Смоляк
522	Г7	в. Сінча	д. Синча, СНМ БССР, 99 К. Сінча	д. Синча, СНММГ, 183	Мінская	Пуха- віцкі	Мінская	Пуха- віцкі	1948 1956	МПІ; Д. І. Недапёкіна, М. А. Ворган Ін-т м-ва; няма даных
523	Г7	в. Лапічы	м. Лапичи, с. Лапичи, СНМ БССР, 105 К. Лапічы	м. Лапичи, с. Лапичи, СНММГ, 102	Бабруйская	Асіпо- віцкі	Магілёў- ская	Асіпо- віцкі	1950	МПІ; Н. Т. Вайтовіч, Грынчык, Смоляк
524	Г7	в. Арэшкавічы	д. Орешко- вичи, СНМ БССР, 112 К. няма	д. Орешко- вичи, СНММГ, 142	Мінская	Пуха- віцкі	Мінская	Пуха- віцкі	1948 1956	МПІ; М. І. Жыркевіч, І. Т. Зяневіч Ін-т м-ва; Г. Г. Невядомская, Р. Г. Еўдакімчык

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
525	Г7	в. Шэйпічы	д. Шейпици, СНМ БССР, 28 К. няма	д. Шейпици, СНММГ, 217	Бабруйская	Асіпо- віцкі	Магілёў- ская	Асіпо- віцкі	1950	МПП; С. К. Залескі, В. А. Каваленка
526	Г7	в. Мацеевічы	д. Мацеевичи, СНМ БССР, 98 К. няма	д. Мацеевичи, СНММГ, 120	Мінская	Пуха- віцкі	Мінская	Пуха- віцкі	1948 1956	МПП; М. А. Жыркевіч І. Т. Зяневіч Ін-т м-ва; няма даных
527	Г7	в. Новая Дражня	д. Дражня Новая, СНМ БССР, 33 К. няма	д. Дражня Новая, СНММГ, 54	Магілёў- кая	Асіпо- віцкі	Магілёў- ская	Асіпо- віцкі	1954	МПП; Э. Д. Блінава, Т. А. Комар
528	Г7	в. Замошша	с. Замошье, СНМ БССР, 33 К. Замошша	с. Замошье, СНММГ, 70	Бабруйская	»	»	»	1950	МПП; Н. А. Купрыянчык, С. П. Логвінава
529	Г7	в. Ясень	д. Ясень, СНМ БССР, 34 К. Ясень	д. Ясень, СНММГ, 224	Магілёў- ская	»	»	»	1950 1957	МПП; няма даных Ін-т м-ва; няма даных
530	Г7	в. Майсеевічы	д. Моисеевичи, СНМ БССР, 15 К. няма	д. Моисеевичи, СНММГ, 125	Бабруйская	Стара- дарожскі	Мінская	Стара- дарожскі	1950	МПП; В. С. Стома, Ю. С. Церах
531	Г7	в. Дрочава	д. Дрочево, СНМ БССР, 33 К. няма	—	Мінская	Асіпо- віцкі	Магілёў- ская	Асіпо- віцкі	1950	МПП; П. П. Шуба, А. І. Наркевіч

532	Г7	в. Карытнае	с. Корытно, СНМ БССР, 14 К. Карытна	им. Корытно, СНММГ, 92	Марілёў- ская	»	»	»	1950 1957	МПИ; няма даных Ин-т м-ва; няма даных
533	Г7	в. Падарэсее	д. Подоресье, СНМ БССР, 12 К. няма	д. Подоресье, СНММГ, 158	Бабруйская	Старада- рожскі	Мінская	Старада- рожскі	1950	МПИ; І. Скобеж, І. В. Зеля- неўскі
534	Г7	в. Шапчыцы (Шапчычы)	д. Шапчыцы, СНМ БССР, 21 К. няма	д. Шапчыцы, СНММГ, 217	»	»	»	»	1950	МПИ; І. Скобеж, І. В. Зеля- неўскі
535	Г7	в. Новыя Фалічы	д. Фалічы Новыя, СНМ БССР, 21 К. няма	д. Фалічы Новыя, СНММГ, 207	»	»	»	»	1950	МПИ; В. С. Стома, Ю. С. Церах
536	Г7	в. Сымонавічы	д. Симоно- вичи, СНМ БССР, 14 К. Сымона- вічы	д. Симановичи, СНММГ, 182	»	Глускі	Марілёў- ская	Глускі	1952	МПИ; А. І. Жылко, Ф. М. Янкоўскі
537	Г8	в. Нежкаў	К. няма	с. Нежков Большой, с. Нежков Малый, СНММог. Г, 9	Марілёў- ская	Бялы- ніцкі	»	Бялы- ніцкі	1949 1956	Маг. ПІ; няма даных Ин-т м-ва; няма даных
538	Г8	в. Асавец	К. Асавец	д. Осовец, СНММог. Г, 18	»	»	»	»	1949 1955	Маг. ПІ; няма даных Ин-т м-ва; А. А. Крывіцкі
539	Г8	в. Карытна	д. Корытна, СНМ БССР, 108 К. Карытна	д. Корытна, СНММГ, 92	»	»	»	»	1954 1957	Маг. ПІ; няма даных Ин-т м-ва; О. М. Шэлег, Р. Г. Еўдакімчык
540	Г8	в. Кукарэва	д. Кукарево, СНМ БССР, 108 К. няма	д. Кукарево, СНММГ, 98	Мінская	Бярэзін- скі	Мінская	Бярэзін- скі	1949 1956	МПИ; В. І. Ляпёшкін, Н. А. Купрыянчык Ин-т м-ва; няма даных

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
541	Г8	в. Пагост	м. Погост, СНМ БССР, 109 К. Пагост	м. Погост, СНММГ, 155	Мінская	Бярэзін- скі	Мінская	Бярэзін- скі	1949 1956	МПІ; Н. Шурко, М. Ворган Ін-т м-ва; няма даных
542	Г8	в. Вугальшчына (Угольшчына)	К. Угаль- шчына	д. Угольщина, СНММог. Г, 18	Магілёў- ская	Бялы- ніцкі	Магілёў- ская	Бялы- ніцкі	1948 1956	Маг. ПІ; няма даных Ін-т м-ва; няма даных
543	Г8	в. Ігліца	д. Иглица, СНМ БССР, 92 К. няма	д. Иглица, СНММГ, 77	»	»	»	»	1954	Маг. ПІ; няма даных
544	Г8	в. Семукачы	К. Семукачы	д. Семукачи, СНММог. Г, 26	»	Магілёў- скі	»	Магілёў- скі	1949 1956	Маг. ПІ; няма даных Ін-т м-ва; няма даных
545	Г8	в. Дулебы	д. Дулебы, СНМ БССР, 108 К. Дулебы	д. Дулебы, СНММГ, 58	Мінская	Бярэзін- скі	Мінская	Бярэзін- скі	1949 1956	МПІ; Н. Шкурко, М. Ворган Ін-т м-ва; няма даных
546	Г8	в. Дубна	д. Дубно, СНМ БССР, 92 К. Дубна	д. Дубно, СНММГ, 56	Бабруйская	Клічаў- скі	Магілёў- ская	Клічаў- скі	1952	Бабр. наст. ін-т; М. Казлоў- ская, І. М. Калеснікава, Л. А. Барэйша
547	Г8	в. Коўбча	с. Колбча, СНМ БССР, 86 К. Колбча	с. Колбча, СНММГ, 87	»	»	»	»	1952	Бабр. наст. ін-т; М. Ф. Ка- пусцін, М. М. Гледны

548	Г8	в. Усакіна	д. Усакино, СНМ БССР, 93 К. Усакіна	д. Усакино, СНММГ, 206	»	»	»	»	1952	Бабр. наст. ін-т; Г. І. Гурская, М. Н. Феакістава
549	Г8	в. Балонаў Сялец	К. Балонаў Сялец	с. Болонов Сялец, д. Болонов Сялец, СНММог. Г, 24	Магілёў- ская	Быхаў- скі	»	Быхаў- скі	1953	Маг. ПІ; Бедуленка, Пячкоўская
550	Г8	в. Закупленне	К. няма	д. Закупленье, СНММог. Г, 26	Бабруйская	Клічаў- скі	»	Клічаў- скі	1952	Бабр. наст. ін-т; І. І. Мац- веенка, В. Ф. Фесько
551	Г8	в. Анатальеўка	д. Анатолиевка, СНМ БССР, 2 К. няма	п. Анато- лиевка, СНММГ, 4	»	»	»	»	1952	Бабр. наст. ін-т; В. Пратасеня, Н. Варона
552	Г8	в. Чычэвічы	К. Чэчавічы	д. Чечевичи, СНММог. Г, 32	Магілёў- ская	Быхаў- скі	»	Быхаў- скі	1950	Маг. ПІ; Р. П. Нароўская, З. П. Індзюкова
553	Г8	в. Віркаў	д. Вирково, СНМ БССР, 27 К. Віркаў	д. Вирков, СНММГ, 28	Бабруйская	Клічаў- скі	»	Клічаў- скі	1952	Бабр. наст. ін-т; М. І. Касця- лей, М. Р. Ліннік
554	Г8	в. Рубеж	д. Рубеж, СНМ БССР, 92 К. няма	з. Рубеж, СНММГ, 172	»	»	»	»	1952	Бабр. наст. ін-т; С. П. Іванова, В. І. Касцюкавец
555	Г8	в. Зеляніца	К. няма	ф. Зеленица, СНММог. Г, 32	»	Кіраўскі	»	Кіраў- скі	1953	Бабр. наст. ін-т; З. У. Жаўла- кова, В. А. Лошч
556	Г8	в. Чыгірынка	К. Чыгірынка	с. Чигиринка, СНММог. Г, 32	»	»	»	»	1951	Бабр. наст. ін-т; Т. І. Лемеш, М. І. Котава
557	Г8	в. Орліна	д. Орлино, СНМ БССР, 3 К. Орліна	д. Орлино, СНММГ, 141	»	Клічаў- скі	»	Клічаў- скі	1952	Бабр. наст. ін-т; І. Корбут, С. Лук'яновіч
558	Г8	в. Ахоцічы	д. Охотичи, СНМ БССР, 16 К. няма	д. Охотичи, СНММГ, 147	»	Кіраў- скі	»	Кіраў- скі	1951	Бабр. наст. ін-т; Дрозд, Дубінчык

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
559	Г8	в. Кострычы	д. Костричи, СНМ БССР, 17 К. няма	д. Костричи, СНММГ, 93	Бабруйская	Кіраў- скі	Магілёў- ская	Кіраў- скі	1951 1956	Бабр. наст. ін-т; няма даных Ін-т м-ва; Л. Ф. Шаталава
560	Г8	в. Забуднян- скія хутары	К. няма	—	»	»	»	»	1953	Бабр. наст. ін-т; С. П. Ганча- рык, Д. М. Ліберман
561	Г8	в. Глубокавічы	д. Глубоко- вичи, СНМ БССР, 16 К. няма	д. Глубоко- вичи, СНММГ, 38	»	»	»	»	1951 1956	Бабр. наст. ін-т; Н. В. Маё- рава, З. К. Клімава Ін-т м-ва; Л. Ф. Шаталава
562	Г8	в. Крушы- наўка	К. Крушы- наўка	д. Круши- новка Большая, д. Круши- новка Малая, СНММог. Г, 157	Гомельская	Рагачоў- скі	Гомельская	Рагачоў- скі	1954 1957	МПІ; Г. Г. Шыёнак, Е. Ткачова Ін-т м-ва; няма даных
563	Г8	в. Сычкава	д. Сычково, СНМ БССР, 10 К. Сычкова	д. Сычково, СНММГ, 197	Бабруйская	Бабруй- скі	Магілёў- ская	Бабруй- скі	1950	Бабр. наст. ін-т; Л. М. Цітко, П. Ф. Шэўчэнка
564	Г8	в. Паўлавічы	с. Павло- вичи, СНМ БССР, 4 К. Паўла- вічы	с. Павловичи, СНММГ, 147	»	Кіраў- скі	»	Кіраў- скі	1951 1956	Бабр. наст. ін-т; Майсеенка, Парахневіч Ін-т м-ва; Л. Ф. Шаталава
565	Г8	в. Новая Дзярэўня	К. няма	—	Магілёў- ская	Бабруй- скі	»	Бабруй- скі	1953 1956	Бабр. наст. ін-т; З. Юшкевіч, В. Берасцень Ін-т м-ва; О. М. Шэлег, А. А. Крывіцкая

566	Г8	в. Атрошка- вічы	д. Атрошко- вичи, СНМ БССР, 8 К. няма	д. Атрош- ковичи, СНММГ, 5	Бабруйская	»	»	»	1951 1956	Бабр. наст. ін-т; няма даных Ін-т м-ва; О. М. Шэлег, А. А. Крывіцкая
567	Г8	в. Дварэц	К. Дварэц	д. Дворец Климантовича (Дворецкая мыза); д. Дворец Судзиловской и Журавской, СНММог. Г, 157	Гомельская	Рагачоў- скі	Гомельская	Рагачоў- скі	1954	МПІ; Н. Стэльмах, Шукевіч
568	Г8	в. Плёсы	д. Плёсы, СНМ БССР, 31 К. Плёсы	д. Плессы, СНММГ, 154	Бабруйская	Бабруй- скі	Магілёў- ская	Бабруй- скі	1950 1957	Бабр. наст. ін-т; няма даных Ін-т м-ва; О. М. Шэлег, А. А. Крывіцкая
569	Г8	в. Даманава	д. Доманово I, д. Доманово II, СНМ БССР, 5 К. няма	д. Доманово I, д. Доманово II, СНММГ, 53	»	»	»	»	1953	Бабр. наст. ін-т; Р. П. Чугуева, Г. Ф. Цівунчык
570	Г9	в. Палыкавічы	К. Палыка- вічы	с. Польшко- вичи, СНММог. Г, 14	Магілёў- ская	Магілёў- скі	»	Магілёў- скі	1954	Маг. ПІ; няма даных
571	Г9	в. Машэнакі	К. Машэнакі	с. Мошеняки, СНММог. Г, 59	»	»	»	»	1949 1956	Маг. ПІ; няма даных Ін-т м-ва; няма даных
572	Г9	в. Сухары	К. Сухары	с. Сухари, СНММог. Г, 196	»	Чавускі	»	Чавускі	1955	Маг. ПІ; няма даных
573	Г9	в. Пракшынічы	К. няма	д. Проксеничи, СНММог. Г, 5	»	Магілёў- скі	»	Магілёў- скі	1949 1956	Маг. ПІ; няма даных Ін-т м-ва; няма даных
574	Г9	в. Халмы	К. няма	д. Холмы, СНММог. Г, 195	»	Чавускі	»	Чавускі	1951	Маг. ПІ; Л. І. Юрчанка, М. В. Каралёва

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
575	Г9	в. Вялікія Бардзінічы	Қ. няма	д. Бордзиничи, СНММог. Г, 201	Магілёўская	Чавускі	Магілёўская	Чавускі	1950	Маг. ПІ; Л. І. Юрчанка, Р. В. Воранава
576	Г9	в. Амхінічы	Қ. няма	д. Амхиничи, СНММог. Г, 195	»	»	»	»	1951	Маг. ПІ; Л. І. Юрчанка, М. В. Каралёва
577	Г9	в. Вендараж	Қ. Вендараж	с. Вендорож, СНММог. Г, 3	»	Магілёўскі	»	Магілёўскі	1949 1956	Маг. ПІ; няма даных Ін-т м-ва; няма даных
578	Г9	в. Гусянка	Қ. няма	сел. Гусянка, СНММог. Г, 4	»	»	»	»	1949 1959	Маг. ПІ; няма даных Ін-т м-ва; Т. А. Шаблыка, Н. Т. Вайтовіч, Л. Сіневіч
579	Г9	в. Шэперава	Қ. няма	д. Шаперено, СНММог. Г, 201	»	Чавускі	»	Чавускі	1950	МПІ; В. П. Юргелевіч, М. Г. Дзюбакова
580	Г9	в. Дасавічы	Қ. няма	д. Досовичи, СНММог. Г, 24	»	Магілёўскі	»	Магілёўскі	1955	Маг. ПІ; няма даных
581	Г9	в. Ісакава Буда	Қ. няма	д. Исакова Буда, СНММог. Г, 27	»	Чавускі	»	Чавускі	1955	Маг. ПІ; няма даных
582	Г9	в. Стайкі	Қ. няма	д. Стайки, СНММог. Г, 24	»	Магілёўскі	»	Магілёўскі	1955	Маг. МІ; няма даных
583	Г9	в. Сідаравічы	Қ. Сідаравічы	с. Сидоровичи, СНММог. Г, 27	»	»	»	»	1955	Маг. ПІ; няма даных

584	Г9	в. Барсукі	К. няма	х. Барсуки, СНММог. Г, 32	»	Быхаў- скі	»	Быхаў- скі	1953	Маг. ПІ; М. Стражэвіч, Л. Ка- ліновіч, С. Салавей
585	Г9	в. Гразівец	К. няма	д. Грязивец, СНММог. Г, 203	»	Чавускі	»	Чавускі	1951	Маг. ПІ; Л. І. Юрчанка, М. В. Каралёва
586	Г9	в. Следзюкі	К. Следзюкі	д. Следюки, СНММог. Г, 27	»	Быхаў- скі	»	Быхаў- скі	1950 1959	Маг. ПІ; А. Л. Юрэвіч, Г. Юрчанка Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, Л. К. Сіневіч, Т. А. Шаблыка
587	Г9	в. Трылесіна	К. Трылесіна	д. Трилесин, СНММог. Г, 28	»	»	»	»	1950	Маг. ПІ; А. Л. Юрэвіч, Г. Юрчанка
588	Г9	в. Рабавічы	К. няма	с. Рабовичи, СНММог. Г, 31	»	Слаўга- радскі	»	Слаўга- радскі	1951	Маг. ПІ; Д. Я. Бугаёў, Т. Я. Семчанка
589	Г9	в. Ямнае	К. няма	д. Ямное, СНММог. Г, 25	»	Быхаў- скі	»	Быхаў- скі	1950	Маг. ПІ; З. П. Індзюкова, Р. П. Нароўская
590	Г9	в. Кульшычы	К. Кульшычы	с. Кульшицы, СНММог. Г, 31	»	Слаўга- радскі	»	Слаўга- радскі	1951	Маг. ПІ; І. Я. Яшкін, Л. Л. Трусава, С. І. Ваўчкова
591	Г9	в. Ніканавічы	К. Нікана- вічы	с. Никоно- вичи, СНММог. Г, 22	»	Быхаў- скі	»	Быхаў- скі	1950	Маг. ПІ; А. Л. Юрэвіч, Г. Юрчанка
592	Г9	в. Шаламы	К. няма	д. Шеломы, СНММог. Г, 31	»	Слаўга- радскі	»	Слаўга- радскі	1951	Маг. ПІ; І. Я. Яшкін, Л. Л. Трусава, С. І. Ваўчкова
593	Г9	в. Камарычы	К. няма	ф. Комаричи, СНММог. Г, 30	»	Быхаў- скі	»	Быхаў- скі	1953 1959	Маг. ПІ; Э. П. Бедуленка, Н. К. Пячкоўская, Р. П. Нароў- ская, З. П. Індзюкова Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, Т. А. Шаблыка Л. К. Сіневіч
594	Г9	в. Бязуевічы	К. няма	д. Безуевичи, СНММог. Г, 23	»	Слаўга- радскі	»	Слаўга- радскі	1951	Маг. ПІ; І. Я. Яшкін, Л. Л. Трусава, С. І. Ваўчкова

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
595	Г9	в. Дзедава	К. няма	д. Дедово, СНММог. Г, 30	Магілёў- ская	Быхаў- скі	Магілёў- ская	Быхаў- скі	1953	Маг. ПІ; М. Н. Стражэвіч, Л. В. Қаліновіч, Е. М. Салавей
596	Г9	в. Вець	К. няма	д. Вець, СНММог. Г, 30	Гомельская	Жура- віцкі	»	»	1954 1955	ГПІ; Н. Е. Фаміна, А. А. Кір- янава, І. А. Тарасава Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, Т. А. Мартынюк
597	Г9	в. Ніжняя Тошчыца	К. Тошчыца, Верхняя Тошчыца	д. Ніжняя Тошчыца, СНММог. Г, 147	Магілёў- ская	Быхаў- скі	»	»	1953	Маг. ПІ; М. Н. Стражэвіч, Л. В. Қаліновіч, Е. М. Салавей
598	Г9	в. Салабута	К. няма	д. Солобута, СНММог. Г, 23	Гомельская	Кармян- скі	Гомельская	Кармян- скі	1952	ГПІ; М. І. Навуменка, Л. С. Цітова
599	Г9	в. Задуб'е	К. няма	д. Задубье, СНММог. Г, 144	»	»	»	»	1952	ГПІ; С. В. Хурбатава, А. П. Афанасева
600	Г9	в. Сверхань	К. няма	м. Сверхень, СНММог. Г, 144	»	Жура- віцкі	»	Рагачоў- скі	1954	ГПІ; Ермалаева, Қлючнікава, Несцяровіч
601	Г9	в. Літвінавічы	К. Літвінавічы	с. Литвино- вичи, СНММог. Г, 148	»	Кармян- скі	»	Кармян- скі	1951 1955	ГПІ; В. Ф. Крээ, З. А. Да- рожка, Т. Б. Каплан Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, Т. Л. Мартынюк

602	Г9	в. Рыскоў	К. няма	с. Рискон, СНММог. Г, 143	»	Жура- віцкі	»	Рагачоў- скі	1954	ГПІ; А. Ф. Ключнікава, Р. М. Несцяровіч
603	Г9	в. Струкачоў	К. Струкачоў	д. Струкачев, СНММог. Г, 154	»	Кармян- скі	»	Кармян- скі	1951	ГПІ; В. Ф. Крэз, З. А. Да- рожка, Т. Б. Каплан
604	Г9	в. Лучын	К. Лучын	с. Лучин, СНММог. Г, 151	»	Рагачоў- скі	»	Рагачоў- скі	1954 1955	МПІ; Н. Стэльмах, Шукевіч Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, Т. Л. Мартынюк
605	Г10	в. Каўшова	К. няма	д. Ковшево, СНММог. Г, 87	Магілёў- ская	Мсці- слаўскі	Магілёў- ская	Мсці- слаўскі	1952	Маг. ПІ; Ваўчкова, Грашчан- кава, Мельнікава
606	Г10	в. Дзедня	К. Дзедня	д. Дедня, СНММог. Г, 199	»	Чавускі	»	Чавускі	1950	Маг. ПІ; Л. І. Юрчанка, Р. В. Воранава
607	Г10	в. Лапаціна	К. няма	д. Лопатин, СНММог. Г, 213	»	Мсці- слаўскі	»	Мсці- слаўскі	1952	Маг. ПІ; Трусава, Жолудзева, Раманенка
608	Г10	в. Сялец	К. няма	д. Селец, СНММог. Г, 213	»	»	»	»	1952	Маг. ПІ; Валчкова, Грашчан- кава, Мельнікава
609	Г10	в. Забалотце	К. Забалотце	д. Заболотье, СНММог. Г, 204	»	»	»	»	1952	Маг. ПІ; Трусава, Жолудзева, Раманенка
610	Г10	в. Глупікі	К. няма	д. Глупики 1-е, д. Глупики 2-е, СНММог. Г, 213	»	Крычаў- скі	»	Крычаў- скі	1950	Маг. ПІ; Раентава, Жураўлёва, Кучук
611	Г10	в. Прылессе	К. няма	с. Прилесье, СНММог. Г, 201	»	Чавускі	»	Чавускі	1950 1959	Маг. ПІ; Л. І. Юрчанка, Р. В. Воранава Ін-т м-ва; О. М. Шэлег, К. Р. Іванова

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
612	Г10	в. Беражыстае	Қ. няма	д. Бережистая, СНММог. Г, 213	Магілёў- ская	Крычаў- скі	Магілёў- ская	Крычаў- скі	1950	Маг. ПІ; Раентава, Жураў- лёва, Кучук
613	Г10	в. Первамайск (до 1943 г. Дрышчаў)	Қ. няма	д. Дрицев, СНММог. Г, 82	»	»	»	»	1954	Маг. ПІ; няма даных
614	Г10	в. Сычык	Қ. няма	—	»	Чэры- каўскі	»	»	1950	Маг. ПІ; А. А. Крывіцкі, Д. Я. Бугаёў, Трусава
615	Г10	в. Каменка	Қ. няма	д. Каменка, СНММог. Г, 212	»	»	»	»	1951	Маг. ПІ; Д. Я. Бугаёў, Т. Я. Семчанка
616	Г10	в. Шаровіўка	Қ. Шароеўка	д. Шароевка, СНММог. Г, 212	»	»	»	»	1950	Маг. ПІ; А. А. Крывіцкі, Д. Я. Бугаёў, Трусава
617	Г10	в. Паклады	Қ. Паклады	д. Поклады, СНММог. Г, 212	»	Крычаў- скі	»	»	1950 1959	Маг. ПІ; Раентава, Жураў- лёва, Кучук Ин-т м-ва; Л. Ф. Шаталава, З. Н. Казлова, К. М. Клопава
618	Г10	в. Ціляшы	Қ. Целяшы	с. Телеши, СНММог. Г, 207	»	Слаўга- радскі	»	Слаўга- радскі	1951	Маг. ПІ; Д. Я. Бугаёў, Т. Я. Семчанка
619	Г10	в. Зоры	Қ. няма	д. Зори, СНММог. Г, 209	»	Чэры- каўскі	»	Крычаў- скі	1950	Маг. ПІ; А. А. Крывіцкі, Д. Я. Бугаёў, Трусава

620	Г10	в. Лобжа	Қ. няма	д. Лобжа, СНММог. Г, 80	»	Қліма- віцкі	»	Қліма- віцкі	1953	Маг. ПІ; В. Сіпайла, Л. Кіся- лёва, Ф. Грышчанкава
621	Г10	в. Прыпечына	К. Прыпечына	д. Припечин, СНММог. Г, 207	»	Чэры- каўскі	»	Крычаў- скі	1954	Маг. ПІ; няма даных
622	Г10	в. Чудзяны	Қ. няма	д. Чудяны, СНММог. Г, 208	»	»	»	»	1954	Маг. ПІ; няма даных
623	Г10	в. Завад Віравая	Қ. няма	д. Вировая, СНММог. Г, 31	»	Слаўга- радскі	»	Слаўга- радскі	1951	Маг. ПІ; Д. Я. Бугаёў, Т. Я. Семчанка
624	Г10	в. Бакунавічы	Қ. няма	д. Бакуно- вичи, СНММог. Г, 219	»	Чэры- каўскі	»	Крычаў- скі	1950 1959	Маг. ПІ; С. Б. Фінкельштэйн, Т. А. Сулаева, А. А. Юрэвіч Ин-т м-ва; А. У. Арашонкава, Я. І. Ангельская, У. І. Содаль
625	Г10	в. Пільня	Қ. няма	д. Сенский Завод (Пильня), СНММог. Г, 211	»	»	»	»	1950	Маг. ПІ; С. Б. Фінкельштэйн, Т. А. Сулаева, А. А. Юрэвіч
626	Г10	в. Жаліжжа	Қ. няма	д. Жалижья, СНММог. Г, 216 (Памылкова надрукавана Жамежья. Гл. папраўку на стар. 227)	»	Красна- польскі	»	Красна- польскі	1951	Маг. ПІ; Ф. Шуткоў, Р. Воранава
627	Г10	в. Негін	К. Негін	д. Негин, СНММог. Г, 219	»	Қасцю- ковіцкі	»	Қасцю- ковіцкі	1951	Маг. ПІ; С. Б. Фінкельштэйн, А. П. Жураўлёва, Л. І. Крупская
628	Г10	в. Қалодзская	К. Қалодзес- кая	д. Колодезская, СНММог. Г, 203	»	»	»	»	1959	Ин-т м-ва; Л. Ф. Шаталава, Қ. М. Қлопава, З. Н. Қазлова

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
629	Г10	в. Ясенка	Қ. няма	д. Ясенка, СНММог. Г, 211	Магілёў- ская	Красна- польскі	Магілёў- ская	Красна- польскі	1951	Маг. ПІ; Т. А. Сулаева, Л. Серакова, Л. Саўчанка
630	Г10	в. Старая Каменка	Қ. Старая Каменка	д. Старая Каменка, СНММог. Г, 218	»	Слаўга- радскі	»	Слаўга- радскі	1954	Маг. ПІ; няма даных
631	Г10	в. Новая Ельня	Қ. Новая Ельня	с. Ново-Ельня, СНММог. Г, 215	»	Красна- польскі	»	Красна- польскі	1951	Маг. ПІ; Т. А. Сулаева, Л. Серакова, Л. Саўчанка
632	Г10	в. Гніліцы	Қ. Гніліца	д. Гнилица, СНММог. Г, 216	»	»	»	»	1951	Маг. ПІ; Т. А. Сулаева, Л. Серакова, Л. Саўчанка
633	Г10	в. Белая Дуброва	Қ. Белая Дуброва	с. Белая Дуброва, СНММог. Г, 219	»	Касцю- ковіцкі	»	Касцю- ковіцкі	1951	Маг. ПІ; Юрчанка, Кучынскі
634	Г10	в. Самацэвічы	Қ. Самацэвічы	м. Самотее- вичи, с. Самотее- вичи, СНММог. Г, 217	»	»	»	»	1951	Маг. ПІ; Юрчанка, Кучынскі
635	Г10	в. Қляпін	Қ. Қляпіна	с. Қляпин, СНММог. Г, 215	Гомельская	Кармян- скі	Гомельская	Кармян- скі	1952	ГПІ; няма даных

636	Г10	в. Выбранка	К. Выдрэнка	с. Выдренка, СНММог. Г, 214	Магілёў- ская	Красна- польскі	Магілёў- ская	Красна- польскі	1955 1959	Маг. ПІ; няма даных Ін-т м-ва; Л. Ф. Шаталава, К. М. Клопава, З. Н. Казлова
637	Г10	в. Вішанькі	К. няма	д. Вишеньки, СНММог. Г, 72	»	Касцю- ковіцкі	»	Касцю- ковіцкі	1955	Маг. ПІ; няма даных
638	Г10	в. Слабодка	д. Слободка, СНМГО, 106 К. няма	д. Слободка, СНММог. Г, 46	Гомельская	Чачэрскі	Гомельская	Чачэрскі	1953	ГПІ; В. Ф. Крэз, Г. М. Семян- цова, Н. Я. Фаміна
639	Г11	в. Стары Дзедзін	К. няма	д. Старый Дедин, СНММог. Г, 82	Магілёў- ская	Кліма- віцкі	Магілёў- ская	Кліма- віцкі	1953	Маг. ПІ; Г. Ф. Жажкова, А. С. Мельнікава, А. Ерафеенка
640	Г11	в. Гулькі	К. няма	д. Гульки, СНММог. Г, 74	»	»	»	»	1953	Маг. ПІ; Г. Ф. Жажкова, А. С. Мельнікава, А. Ерафеенка
641	Г11	в. Мілаславічы	К. Міла- славічы	м. Милосла- вичи, СНММог. Г, 74	»	»	»	»	1953	Маг. ПІ; Г. Ф. Жажкова, А. С. Мельнікава, А. Ерафеенка
642	Г11	в. Гусарка	К. Гусарка	д. Гусарка, СНММог. Г, 82	»	»	»	»	1953 1959	Маг. ПІ; Г. Ф. Жажкова, А. С. Мельнікава, А. Ерафеенка Ін-т м-ва; Л. Ф. Шаталава, К. М. Клопава, З. Н. Казлова
643	Г11	в. Арлоўка	К. Арлоўка	д. Орловка, СНММог. Г, 69	»	Хоцім- скі	»	Хоцім- скі	1953	Маг. ПІ; І. Я. Яшкін, Е. Лемцюгоў, Н. Грашчанка
644	Г11	в. Боркі	К. няма	—	»	»	»	»	1953	Маг. ПІ; Р. М. Едзіновіч, Р. Г. Грышчанкава
645	Г11	в. Ялавец	К. Елавец	—	»	»	»	»	1953	Маг. ПІ; І. Я. Яшкін, Е. Лемцюгоў, Н. Грашчанка
646	Г11	в. Пралетар- скае (Царко- вішча)	К. Пралетар- скае	с. Церковище, СНММог. Г, 72	»	Касцю- ковіцкі	»	Касцю- ковіцкі	1951	Маг. ПІ; С. Б. Фінкельштэйн, А. П. Жураўлёва, Л. І. Крупская

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
647	Г11	в. Мосін	Қ. няма	д. Новый Мосин, д. Старый Мосин, СНММог. Г, 65	Магілёўская	Хоцімскі	Магілёўская	Хоцімскі	1953	Маг. ПІ; І. Яшкін, Е. Лемцюгоў, Н. Грашчанка
648	Г11	в. Канічы	Қ. Канічы	м. Каничи, с. Каничи, СНММог. Г, 72	»	Касцюковіцкі	»	Касцюковіцкі	1951	Маг. ПІ; С. Б. Фінкельштэйн, А. П. Жураўлёва, Л. І. Крупская
649	Г11	в. Батаева	Қ. Батаева	д. Батаев, СНММог. Г, 66	»	Хоцімскі	»	Хоцімскі	1953	Маг. ПІ; Р. М. Едзіновіч, Р. Г. Грышчанкава
650	Г11	в. Барэйкі	Қ. няма	д. Борейки, СНММог. Г, 66	»	Касцюковіцкі	»	Касцюковіцкі	1951	Маг. ПІ; Юрчанка, Кучынскі
651	Д2	в. Белая	w. Biała, SMRP, t. V, 25 Қ. няма	с. Белое, УНМГГ, 112	Брэсцкая	Камянецкі	Брэсцкая	Камянецкі	1954	Бр. ПІ; М. Н. Леановіч, А. Ц. Лызо
652	Д2	в. Каленкавічы	w. Kalenkowicze, SMRP, t. VIII, 11 Қ. Калянковічы	д. Каленковичи, УНМГГ, 78	»	Высокаўскі	»	Высокаўскі	1953	Бр. ПІ; няма даных
653	Д2	в. Дзмітравічы	w. Dmitrowicze, SMRP, t. VIII, 3 Қ. Дзмітравічы	с. Дмитровичи, УНМГГ, 76	»	Камянецкі	»	Камянецкі	1954	Бр. ПІ; няма даных

654	Д2	в. Бярозаўка	w. Brzozówka, SMRP, t. VIII, 11 К. няма	д. Березовка, УНМГГ, 72	»	Высо- каўскі	»	Высо- каўскі	1952	Бр. ПІ; В. І. Саўчуп, В. Я. Кузуб
655	Д2	в. Войская	w. Wojska, SMRP, t. VIII, 12 К. няма	с. Войская, УНМГГ, 74	»	Камя- нецкі	»	Камя- нецкі	1952	Бр. ПІ; няма даных
656	Д2	в. Падрэчаны	w. Pod- rzeczany, SMRP, t. VIII, 4 К. няма	д. Подречаны, УНМГГ, 84	»	»	»	»	1954	Бр. ПІ; няма даных
657	Д2	в. Расна	m. Rasna, w. Rasna Nowa, SMRP, t. VIII, 13 К. Старая Расна	м. Рясна, УНМГГ, 85	»	Высо- каўскі	»	Высо- каўскі	1953	Бр. ПІ; няма даных
658	Д2	в. Залессе	w. Zalesie, SMRP, t. VIII, 12 К. няма	д. Залесье, УНМГГ, 77	»	»	»	»	1954	Бр. ПІ; Л. І. Якубук, Н. А. Шумік
659	Д2	в. Відомля	w. Widomla, SMRP, t. VIII, 10 К. Відомля	д. Видомле, УНМГГ, 74	»	Камя- нецкі	»	Камя- нецкі	1954	Бр. ПІ; М. Сідун, Е. Карунец, Е. Семянюк
660	Д2	в. Астрэмечав	w. Ostro- meczew, SMRP, t. VIII, 6 К. Астра- мечав	с. Остро- мечево, УНМГГ, 82	»	Брэсцкі	»	Брэсцкі	1952	Бр. ПІ; А. К. Леўчук, І. С. Краўчук, В. Я. Краўчук

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
661	Д2	в. Хмелева	w. Chmielewówo, SMRP, t. VIII, 10 К. няма	с. Хмелево, УНМГГ, 88	Брэсцкая	Жабінкаўскі	Брэсцкая	Камянецкі	1952	Бр. ПІ; П. Р. Манько
662	Д2	в. Ставы	w. Stawy, SMRP, t. VIII, 12 К. няма	с. Ставы, УНМГГ, 86	»	Высокаўскі	»	Высокаўскі	1953	Бр. ПІ; няма даных
663	Д2	в. Сычы	w. Sycze, SMRP, t. VIII, 6 К. няма	с. Сычи, УНМГГ, 86	»	Брэсцкі	»	Брэсцкі	1952	Бр. ПІ; няма даных
664	Д2	в. Казловічы	w. Kozłowicze, SMRP, t. VIII, 7 К. няма	д. Козловици, УНМГГ, 78	»	»	»	»	1952	Бр. ПІ; няма даных
665	Д2	в. Тэльмы	w. Telmy, SMRP, t. VIII, 6 К. няма	д. Тельмы, УНМГГ, 86	»	»	»	»	1952	Бр. ПІ; Д. Жучык, М. Максімук
666	Д3	в. Ліхасельцы	w. Lichosielce, SMRP, t. V, 106 К. няма	д. Лихосельцы, УНМГГ, 170	Гродзенская	Свіслацкі	Гродзенская	Свіслацкі	1953	Гр. ПІ. Чарток, Юрчык
667	Д3	в. Хрустава	w. Chrustów, SMRP, t. V, 102 К. няма	д. Хрустово, УНМГГ, 178	»	Поразаўскі	»	»	1953	Гр. ПІ; Е. А. Іёська, Л. І. Ярашэвіч

668	ДЗ	в. Манцякі	w. Mańczyki, SMRP, t. VIII, 33 К. няма	д. Монтяки, УНМГГ, 171	Брэсцкая	Ружан- скі	Брэсцкая	Ружан- скі	1954	Гр. ПІ; Л. Акуловіч, А. Куля- шэвіч
669	ДЗ	в. Дзежкаўцы	w. Dzieszkowce, SMRP, t. V, 102 К. няма	д. Дешковцы, Старые, УНМГГ, 164	Гродзен- ская	Поразаў- скі	Гродзенская	Свіслац- кі	1953	Гр. ПІ. Л. І. Ярашэвіч, Е. А. Іэська
670	ДЗ	в. Баяры	w. Bojary, SMRP, t. V, 102 К. няма	д. Бояры, УНМГГ, 161	Брэсцкая	Ружан- скі	Брэсцкая	Ружан- скі	1954	Гр. ПІ; Л. Акуловіч, Е. Куляшэвіч
671	ДЗ	в. Навасёлкі	w. Nowosiółki, SMRP, t. V, 102 К. няма	д. Новоселки, УНМГГ, 172	Гродзенская	Пора- заўскі	Гродзенская	Свіслац- кі	1954	Гр. ПІ; А. В. Дараховіч, А. А. Сончык
672	ДЗ	в. Рудня	w. Rudnia, SMRP, t. V, 106 К. Рудня	д. Рудня, УНМГГ, 175	»	Свіслац- кі	»	»	1954	Гр. ПІ; Анікей, Крывеня, Петруцый
673	ДЗ	в. Куклічы	w. Kuklicze, SMRP, t. V, 98 К. Куклічы	д. Кукличы, УНМГГ, 169	»	Пора- заўскі	»	»	1954	Гр. ПІ; А. А. Сончык, А. Дараховіч
674	ДЗ	в. Ласосін	w. Łasosin, SMRP, t. VIII, 33 К. няма	д. Лососин, УНМГГ, 144	Брэсцкая	Ружан- скі	Брэсцкая	Ружан- скі	1954	Гр. ПІ; Е. Ф. Севасцінкевіч, Р. Хаткевіч
675	ДЗ	в. Вялікі Краснік	w. Krasnik Wielki, SMRP, t. V, 9 К. няма	д. Красник Большой, УНМГГ, 118	»	Шара- шоўскі	»	Пружан- скі	1954	Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, Шукевіч, А. А. Крывіцкая

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
676	ДЗ	в. Смаляніца	w. Smolanica, SMRP, t. VIII, 56 К. Смаляніца	с. Смоляница, УНМГГ, 126	Брэсцкая	Пру- жанскі	Брэсцкая	Пру- жанскі	1952 1954	Бр. ПІ; няма даных Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч
677	ДЗ	в. Мокрае	w. Mokre, SMRP, t. VIII, 53 К. няма	с. Мокре, УНМГГ, 121	»	»	»	»	1952	Бр. ПІ; М. А. Давідзюк, Е. Н. Маркевіч
678	ДЗ	в. Ківачына	w. Kiwaczyna, SMRP, t. V, 8 К. няма	д. Киватчина, УНМГГ, 117	»	Шара- шоўскі	»	»	1954	Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкая, Шукевіч, Ю. Ф. Мацкевіч
679	ДЗ	в. Ялова	w. Jałowa, SMRP, t. V, 9 К. няма	д. Ялово, УНМГГ, 129	»	»	»	»	1954	Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, А. А. Крывіцкая, Шукевіч
680	ДЗ	в. Дабучын	w. Dobuczyn, SMRP, t. VIII, 52 К. няма	с. Добучин, УНМГГ, 114	»	Пру- жанскі	»	»	1952	Бр. ПІ; М. С. Дзівак
681	ДЗ	в. Асаўцы	К. няма	д. Осовцы, УНМГГ, 122	»	Бяро- заўскі	»	Бяро- заўскі	1953	Бр. ПІ; няма даных,
682	ДЗ	в. Лукамір	w. Lukomierz, SMRP, t. VIII, 54 К. няма	д. Лукомер, УНМГГ, 119	»	Пру- жанскі	»	»	1954	Бр. ПІ; Н. Н. Стасевіч, Л. В. Стасюк

683	ДЗ	в. Брады	w. Brody, SMRP, t. VIII, 52 К. Брады	д. Броды, УНМГГ, 112	»	Шара- шоўскі	»	Пру- жанскі	1954	Ин-т м-ва; А. Р. Мурашка А. А. Крывіцкая
684	ДЗ	в. Кабаки	w. Kabaki, SMRP, t. VIII, 54 К. Кабаки	д. Кабаки, УНМГГ, 117	»	Бяро- заўскі	»	Бяро- заўскі	1953	Бр. ПІ; няма даных
685	ДЗ	в. Лінова	w. Linowo, SMRP, t. VIII, 54 К. Лінева	ст. Линево, им. Линево, УНМГГ, 119	»	Пру- жанскі	»	Пру- жанскі	1953 1954	Бр. ПІ; А. М. Царук, М. І. Ра- мановіч, Н. Тромза, Л. Кугач Ин-т м-ва; А. Р. Мурашка
686	ДЗ	в. Сасноўка	w. Sasnowka, SMRP, t. VIII, 53 К. няма	д. Сосновка, УНМГГ, 126	»	»	»	»	1953	Бр. ПІ; Т. І. Мядзведзь, Е. М. Кугач
687	ДЗ	в. Горск	w. Horsk, SMRP, t. VIII, 56 К. няма	д. Горск, УНМГГ, 114	»	»	»	Бяро- заўскі	1953	Бр. ПІ; Т. І. Мядзведзь, Е. М. Кугач
688	ДЗ	в. Батарэя	w. Bateria, SMRP, t. VIII, 52 К. няма	—	»	Бяро- заўскі	»	»	1952	Бр. ПІ; няма даных
689	ДЗ	в. Навасёлкі	w. Nowosiółki, SMRP, t. VIII, 51 К. няма	д. Новоселки, УНМГГ, 102	»	Анто- пальскі	»	Кобрын- скі	1954	Бр. ПІ; Л. А. Целякоўская, Е. Я. Вайтовіч
690	ДЗ	в. Засімы	w. Zosimy, SMRP, t. VIII, 27 К. няма	д. Зосимы, УНМГГ, 97	»	Кобрын- скі	»	»	1952	Бр. ПІ; Н. Ф. Барылюк

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
691	ДЗ	в. Тэўлі	w. Tewle, SMRP, t. VIII, 55 К. Тэўлі	с. Тевли, УНМГГ, 127	Брэсцкая	Кобрынскі	Брэсцкая	Кобрынскі	1954	Бр. ПІ; М. А. Ніжнік, А. Д. Грышук
692	ДЗ	в. Вярхі	w. Wierzchy, SMRP, t. VIII, 25 К. няма	ок. Верхи, УНМГГ, 92	»	Жабінкаўскі	»	Камянецкі	1952	Бр. ПІ; А. Ф. Крыўчэня, А. М. Царук
693	ДЗ	в. Турная	w. Turna, SMRP, t. VIII, 28 К. няма	д. Турно, УНМГГ, 108	»	Кобрынскі	»	Кобрынскі	1952	Бр. ПІ; І. Е. Прылуцкі, В. Ф. Валасюк, І. Г. Пятручык
694	ДЗ	в. Варатынічы	w. Woroty- nicze, SMRP, t. VIII, 23 К. Варатынічы	д. Воротыничы, УНМГГ, 92	»	Антопальскі	»	»	1952 1955	Бр. ПІ; няма даных Ін-т м-ва; І. Я. Яшкін, А. А. Крывіцкая
695	ДЗ	в. Якоўчыцы	w. Jakow- czyce, SMRP, t. VIII, 27 К. няма	д. Яковичи, УНМГГ, 110	»	Жабінкаўскі	»	Камянецкі	1953	Бр. ПІ; А. М. Царук, А. Ц. Максімук, Р. Я. Андрасюк, М. С. Бельская
696	ДЗ	в. Балшыя Лепясы	w. Lepiosy Wielkie, SMRP, t. VIII, 29 К. Лепясы	д. Лепесы Большие, УНМГГ, 99	»	Кобрынскі	»	Кобрынскі	1952	Бр. ПІ; Н. Самцэвіч, Г. Кі- вака, В. Валасюк

697	ДЗ	в. Гарадзец	m. Horodec, SMRP, t. VIII, 23 К. Гарадзец	м. Городец, УНМГГ, 93	»	Анто- пальскі	»	»	1953	Бр. ПІ; няма даных
698	ДЗ	в. Уліца	w. Ulica, SMRP, t. VIII, 15 К. няма	д. Улица, УНМГГ, 108	»	»	»	Драгі- чынскі	1954	Бр. ПІ; Н. Т. Вайтовіч, Л. А. Целякоўская
699	ДЗ	в. Гірск	w. Hirsk, SMRP, t. VIII, 22 К. няма	д. Гірск, УНМГГ, 93	»	Кобрын- скі	»	Кобрын- скі	1952	Бр. ПІ; Н. Самцэвіч, Г. Кі- вака, В. Валасюк
700	ДЗ	в. Стрыганец	w. Strycha- niec, SMRP, t. VIII, 28 К. Стрыганец	д. Стриганец, п. Стриганец, УНМГГ, 107	»	Жабін- каўскі	»	»	1952	Бр. ПІ; А. Ц. Максімук, А. М. Царук, Р. Я. Андрасюк, М. С. Бельская
701	ДЗ	в. Гурка	w. Górka, SMRP, t. VIII, 17 К. няма	д. Горка, УНМГГ, 93	»	Драгі- чынскі	»	Драгі- чынскі	1953 1955	БДУ; З. Л. Роўба, З. П. Рушкевіч Ін-т м-ва; І. Я. Яшкін, А. А. Крывіцкая
702	ДЗ	в. Добрае	w. Dobre, SMRP, t. VIII, 23 К. няма	д. Добрае, УНМГГ, 94	»	Анто- пальскі	»	Кобрын- скі	1953 1955	Бр. ПІ; няма даных Ін-т м-ва; І. Я. Яшкін, А. А. Крывіцкая
703	ДЗ	в. Радванічы	w. Radwanicze Kościelne, w. Radwanicze Zarzeczne, SMRP, t. VIII, 9 К. Радванічы	д. Радваничи Церьковные, д. Радваничи Заречные, УНМГГ, 84	»	Жабін- каўскі	»	Брэсцкі	1952	Бр. ПІ; А. М. Царук, А. Ц. Максімук, Р. Я. Андрасюк, М. С. Бельская
704	ДЗ	в. Бельск	w. Bielsk, SMRP, t. VIII, 24 К. няма	д. Бельск, УНМГГ, 92	»	Дзівін- скі	»	Кобрын- скі	1953 1955	Бр. ПІ; няма даных Ін-т м-ва; І. Я. Яшкін, А. А. Крывіцкая

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
705	Д4	в. Добры Бор	w. Dobry Bór Mały, w. Dobry Bór Wielki, SMRP, t. VII, cz. I, 71 К. няма	д. Добрибор Большой, д. Добрибор Малый, УНМГГ, 136	Баранавіцкая	Быценскі	Брэсцкая	Баранавіцкі	1951	Баранав. наст. ін-т; М. Смаршчок, Я. Яцэвіч
706	Д4	в. Уцёс	w. Ucios, SMRP, t. VII, cz. I, 9 К. Уцёс	д. Утесы, СНММГ, 207	»	Навамышскі	»	»	1950	Баранав. наст. ін-т; І. С. Дуброўскі, І. Щумская, А. І. Кузміч, В. Н. Бажко
707	Д4	в. Баравікі	w. Borowiki, SMRP, t. VII, cz. I, 71 К. няма	д. Боровики, УНМГГ, 131	Гродзенская	Слонімскі	Гродзенская	Слонімскі	1955	МПІ; Сурко, Шуліцкая
708	Д4	в. Доўгае	w. Długie, SMRP, t. VII, cz. I, 59 К. Доўгае	д. Долгая, УНМГГ, 136	Баранавіцкая	Быценскі	Брэсцкая	Івацэвіцкі	1951	Баранав. наст. ін-т; М. Смаршчок, Я. Яцэвіч
709	Д4	в. Юндзілавічы	w. Jndziłowicze, SMRP, t. VIII, 33 К. няма	д. Юндзиловичи, УНМГГ, 158	Брэсцкая	Ружанскі	»	Ружанскі	1952	Бр. ПІ; няма даных
710	Д4	в. Ямічна	w. Jamiczno, SMRP, t. VII, cz. I, 61 К. Ямічна	д. Ямично, УНМГГ, 158	Баранавіцкая	Быценскі	»	Баранавіцкі	1951	Баранав. наст. ін-т; Л. С. Бачечка, Т. Ф. Зайцава

711	Д4	в. Галік	w. Halik Wielki, SMRP, t. VIII, 31 К. няма	д. Галик, УНМГГ, 134	Брэсцкая	Івацэ- віцкі	»	Івацэ- віцкі	1955	Ін-т м-ва; М. В. Бірыла Л. Ф. Шаталава
712	Д4	в. Магіліцы	w. Mogilica, SMRP, t. VII, cz. I, 59 К. няма	д. Могилицы, УНМГГ, 146	Баранавіц- кая	Быцен- скі	»	»	1951 1955	Баранав. наст. ін-т; Л. С. Ба- цечка, Т. Ф. Зайцава Ін-т м-ва; М. В. Бірыла, Л. Ф. Шаталава
713	Д4	в. Любішчыцы	w. Lubi- szczyce, SMRP, t. VIII, 31 К. Любі- шчыцы	с. Любищицы Церковные, с. Любищицы Заречные, д. Любищицы Подуховные, УНМГГ, 144	Брэсцкая	Івацэ- віцкі	»	»	1948 1955	Бр. ПІ; няма даных Ін-т м-ва; М. В. Бірыла, Л. Ф. Шаталава
714	Д4	в. Альшаніцы	w. Olszanica, SMRP, t. VIII, 32 К. Альшаніца	д. Ольшаница, УНМГГ, 148	»	»	»	»	1949 1956	Бр. ПІ; В. Дошчык, В. Крэчка, І. Мельянчук, П. Прымшыц, М. Якуцэня, У. Валасюк Бр. ПІ; У. М. Васілеўскі
715	Д4	в. Стайкі	w. Stajki, SMRP, t. VIII, 31 К. Стайкі	д. Стайки, УНМГГ, 154	»	»	»	»	1949 1956	Бр. ПІ; В. Крэчка, В. До- шчык, І. Мельянчук, М. Кліман- скі, І. Прылуцкі, І. Пятручык, В. Хітрык Бр. ПІ; А. А. Майсейчык
716	Д4	в. Козікі	w. Koziki, SMRP, t. VIII, 31 К. Козікі	д. Козики, УНМГГ, 141	Пінская	Целяхан- скі	»	»	1953 1955	БДУ; І. Цішчанка, Н. Праш- ковіч Ін-т м-ва; М. В. Бірыла, Л. Ф. Шаталава

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
717	Д4	в. Выганішчы	w. Wygonoszcza, SMRP, t. VIII, 34 К. Выганішча	с. Выгонощи, СНММГ, 32	Пінская	Целяхан- скі	Брэсцкая	Лагі- шынскі	1953	БДУ; В. А. Несцяровіч, Н. В. Ляпеха
718	Д4	в. Бабровічы	w. Bobrowicze, SMRP, t. VIII, 33 К. няма	с. Бобровичи, СНММГ, 10	»	»	»	»	1953	БДУ; А. В. Несцяровіч, Н. В. Ляпеха
719	Д4	в. Хадакі	w. Chodaki, SMRP, t. VIII, 30 К. няма	д. Ходаки, УНМГГ, 156	Брэсцкая	Івацэ- віцкі	»	Івацэ- віцкі	1954	Бр. ПІ; Р. Я. Андрасюк, Е. В. Марціновіч
720	Д4	в. Рэчыца	w. Rzeczyca, SMRP, t. VIII, 32 К. няма	д. Речица, УНМГГ, 152	»	Бярозаў- скі	»	Бярозаў- скі	1953	Бр. ПІ; Е. В. Марціновіч
721	Д4	в. Старыя Пескі	w. Piaski Stare, SMRP, t. VIII, 32 К. Старыя Пяскі	с. Пески, УНМГГ, 149	»	»	»	»	1952 1955	Бр. ПІ; В. І. Нікалаева, В. Я. Краўчук Ін-т м-ва; М. В. Бірыла, Л. Ф. Шаталава
722	Д4	в. Аброва	w. Obrowo, SMRP, t. VIII, 34 К. Оброва	с. Оброво, СНММГ, 137	Пінская	Целяхан- скі	»	Івацэ- віцкі	1953	БДУ; І. К. Цішчанка, Н. І. Прашковіч

723	Д4	в. Турная	w. Turna, SMRP, t. VIII, 34 К. няма	д. Турная, СНММГ, 203	»	»	»	»	1953	БДУ; В. Б. Хацкевіч, Я. М. Тарашкевіч, К. І. Шу- лейка
724	Д4	в. Здзітава	w. Zdzitów, SMRP, t. VIII, 32 К. Здзітава	с. Здитово, УНМГГ, 140	Брэсцкая	Бяро- заўскі	»	Бяро- заўскі	1953	Бр. ПІ; няма даных
725	Д4	в. Азарычы	w. Ozarycze, SMRP, t. VIII, 34 К. няма	с. Озаричи, СНММГ, 138	Пінская	Целяхан- скі	»	Лагі- шынскі	1953	БДУ; В. Б. Хацкевіч, Я. М. Тарашкевіч, К. І. Шулейка
726	Д4	в. Тышкавічы	w. Tyszkowicze, SMRP, t. VIII, 16 К. Тышковічы	д. Тышковици, УНМГГ, 108	»	Іванаў- скі	»	Іванаў- скі	1953	БДУ; О. К. Пікулік, Н. Н. Камлюк
727	Д4	в. Панцэвічы	w. Pancewicze, SMRP, t. VIII, 16 К. няма	д. Панцевичи, УНМГГ, 103	»	»	»	»	1952	Пін. наст. ін-т; А. М. Леано- віч
728	Д4	в. Опаль	w. Opol, SMRP, t. VIII, 14 К. Опаль	д. Ополь, УНМГГ, 103	»	»	»	»	1953	БДУ; Н. І. Кавалёва, К. І. Шчарбакова
729	Д4	в. Гошава	w. Hoszewo, SMRP, t. VIII, 14 К. Гошава	д. Гошево, УНМГГ, 93	»	Драгі- чынскі	»	Драгі- чынскі	1953 1955	БДУ; І. М. Дзянісава, Э. Д. Блінава Ін-т м-ва; І. Я. Яшкін, А. А. Крывіцкая
730	Д4	в. Вскоды (Сходы)	w. Wschody, SMRP, t. VIII, 14 К. няма	д. Сходы, УНМГГ, 108	»	»	»	»	1951	Пін. наст. ін-т; няма даных

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.І 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
731	Д4	в. Парэчча	w. Porzecze, SMRP, t. VIII, 49 К. Парэчча	с. Поречье, СНММГ, 162	Брэсцкая	Лагішынскі	Брэсцкая	Лагішынскі	1955	Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, А. П. Груцо
732	Д4	в. Лосінцы	w. Losiniec, SMRP, t. VIII, 14 К. няма	д. Лосинцы, УНМГГ, 100	Пінская	Драгічынскі	»	Драгічынскі	1953	БДУ; І. М. Дзянісава, Э. Д. Блінава
733	Д4	в. Сочыўкі	w. Soczewki, SMRP, t. VIII, 15 К. няма	д. Сачивки, УНМГГ, 106	»	Іванаўскі	»	Іванаўскі	1953	БДУ; Н. І. Кавалёва, К. І. Шчарбакова
734	Д4	в. Застружжа	w. Zastruże, SMRP, t. VIII, 15 К. няма	д. Застружье, УНМГГ, 97	»	»	»	»	1953 1954	БДУ; О. К. Пікулік, Н. Н. Камлюк Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, А. П. Груцо
735	Д4	в. Каладзеевічы	w. Kołodziejewicze, SMRP, t. VIII, 51 К. няма	д. Колодеевичи, СНММГ, 88	Брэсцкая	Жабчыцкі	»	Пінскі	1954	Бр. ПІ; М. Юшчук, В. Баласюк
736	Д4	в. Ляжыткавічы	w. Lezytkowicze, SMRP, t. VIII, 14 К. няма	д. Лежитковичи, УНМГГ, 99	Пінская	Драгічынскі	»	Драгічынскі	1953	БДУ; Л. І. Бурак

737	Д4	в. Юхнавічы	w. Juchnowicze, SMRP, t. VIII, 44 К. няма	д. Юхновичи, СНМГГ, 221	Брэсцкая	Жабчыцкі	»	Іванаўскі	1954	Бр. ПІ; М. Я. Юшчук
738	Д4	в. Крытышын	w. Krytyszyn, SMRP, t. VIII, 15 К. Крытышын	д. Крытышин, УНМГГ, 99	Пінская	Іванаўскі	»	»	1953	БДУ; Г. Барцэвіч, Г. Барташэвіч, Н. Бранавец
739	Д4	в. Жытнавічы	w. Żytnowicze, SMRP, t. VIII, 45 К. няма	д. Житновичи, СНММГ, 62	Брэсцкая	Жабчыцкі	»	Пінскі	1954	Бр. ПІ; А. А. Нічык, М. А. Данілюк
740	Д4	в. Ляхавічы	f. Lachowicze, SMRP, t. VIII, 17 К. Ляхавічы 1-я	им. Ляховичи, УНМГГ, 100	Пінская	Драгічынскі	»	Драгічынскі	1953	БДУ; З. Л. Роўба, З. П. Рушкевіч
741	Д4	в. Журавок	w. Żurawek, SMRP, t. VIII, 17 К. няма	д. Журавок, УНМГГ, 95	»	Іванаўскі	»	Іванаўскі	1953	БДУ; Г. Барцэвіч, Г. Барташэвіч, Н. Бранавец
742	Д5	в. Альхоўцы	w. Olchowce, SMRP, t. VII, cz. I, 7 К. няма	д. Ольховцы, СНММГ, 140	Баранавіцкая	Ляхавіцкі	»	Ляхавіцкі	1951	Баранав. наст. ін-т; М. В. Жу- пранская, К. Д. Комар
743	Д5	в. Масцілавічы	К. няма	д. Мостило- вичи, СНММГ, 127	»	Клецкі	Мінская	Клецкі	1951	Баранав. наст. ін-т; А. Г. Ша- бан, Л. Жыткоўская
744	Д5	в. Мядзведзічы	К. няма	м. Медведичи, СНММГ, 120	»	Ляхавіцкі	Брэсцкая	Ляхавіцкі	1951	Баранав. наст. ін-т; М. В. Жу- пранская, К. Д. Комар

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
745	Д5	в. Макраны	д. Мокраны Средние, СНМ БССР, 206 К. няма	д. Мокраны Задворье, д. Мокраны Новые, д. Мокраны Средние, СНММГ, 126	Бабруйская	Чырво- насла- бодскі	Мінская	Капыль- скі	1949 1956	Ін-т м-ва; няма даных Ін-т м-ва; няма даных
746	Д5	в. Бурдзейкі	w. Burdzejki, SMRP, t. VIII, 42 К. няма	д. Бурдейки, СНММГ, 21	Барана- віцкая	Клецкі	»	Клецкі	1951 1956	Баранав. наст. ін-т; А. А. Літ- він, А. Кузміч Ін-т м-ва; Л. В. Цімкавец, Г. М. Пікулік
747	Д5	в. Колкі	w. Kołek, SMRP, t. VIII, 35 К. няма	д. Колок, СНММГ, 88	»	»	»	»	1951	Баранав. наст. ін-т; А. А. Літ- він, А. Кузміч
748	Д5	в. Кукава	kol. Kukowo, SMRP, t. VIII, 38 К. няма	им. Куково, СНММГ, 98	Пінская	Ганца- віцкі	Брэсцкая	Ганца- віцкі	1953	БДУ; Е. М. Камароўскі, С. І. Крупіч, Л. В. Леўчык, О. М. Мельнікава
749	Д5	в. Навасёлкі	w. Nowosiółki, SMRP, t. VIII, 36 К. няма	д. Новоселки, СНММГ, 136	»	»	»	Ляха- віцкі	1953	БДУ. В. А. Слабко, К. А. Пя- такоў, М. М. Купрэнка, М. С. Шушкевіч
750	Д5	в. Боркі	w. Borki, SMRP, t. VIII, 36 К. няма	д. Борки, СНММГ, 13	»	»	»	Ганца- віцкі	1953 1954	БДУ; В. А. Слабко, К. А. Пя- такоў, М. М. Купрэнка, М. С. Шушкевіч Ін-т м-ва; М. В. Бірыла, А. П. Груцо

751	Д5	в. Дзяніска- вічы	w. Denisko- wicze, SMRP, t. VIII, 38 К. Дзяніска- вічы	с. Дениско- вичи, СНММГ, 51	»	»	»	»	1953	БДУ; Е. М. Камароўскі, С. І. Крупіч, Л. В. Леўчык, О. М. Мельнікава
752	Д5	в. Чудзін	w. Czudzin, SMRP, t. VIII, 36 К. Чудзін	д. Чудин, СНММГ, 216	»	»	»	»	1953	БДУ; Е. М. Камароўскі, С. І. Крупіч, Л. В. Леўчык, О. М. Мельнікава
									1954	Ин-т м-ва: А. Р. Мурашка, Л. А. Малаш
753	Д5	в. Раздзяла- вічы	w. Rozdziało- wicze, SMRP, t. VIII, 36 К. няма	д. Роздяло- вичи, СНММГ, 171	»	»	»	»	1953	БДУ; В. А. Слабко, К. А. Пя- такоў, М. М. Купрэнка, М. С. Шушкевіч
754	Д5	в. Хатынічы	w. Chotynicze, SMRP, t. VIII, 36 К. Хатынічы	с. Хотыничы, СНММГ, 211	»	»	»	»	1953	БДУ; В. А. Слабко, К. А. Пя- такоў, М. М. Купрэнка, М. С. Шушкевіч, А. Н. Тарасе- віч, Я. Н. Рапановіч, З. Н. Лы- сак
									1954	Ин-т м-ва; А. Р. Мурашка, Л. А. Малаш
755	Д5	в. Люсіна	w. Lusino, SMRP, t. VIII, 36 К. Люсіна	д. Люсин, СНММГ, 114	»	»	»	»	1953	БДУ; А. Н. Тарасевіч, Я. Н. Рапановіч, З. Н. Лысак
756	Д5	с. Бальшыя Чучавічы	w. Czuczewicze Wielkie, SMRP, t. VIII, 36 К. Вялікія Чучавічы	с. Чучевичи Беликие, СНММГ, 216	»	Луні- нецкі	»	Луні- нецкі	1948 1959	Пін. наст. ін-т; Казак Ин-т м-ва; няма даных

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
757	Д5	в. Ялова	kol. Jałowo, SMRP, t. VIII, 36 К. няма	ур. Ялово, СНММГ, 222	Пінская	Ганцавіцкі	Брэсцкая	Ганцавіцкі	1953	БДУ; А. Н. Тарасевіч, Я. Н. Рапановіч, З. Н. Лысак
758	Д5	в. Ліпск	w. Lipsk, SMRP, t. VIII, 40 К. няма	д. Ліпск, СНММГ, 107	»	»	»	»	1953	БДУ; А. Н. Тарасевіч, Я. Н. Рапановіч, З. Н. Лысак
759	Д5	в. Рэчкі	w. Rzeczki, SMRP, t. VIII, 34 К. няма	д. Речки, СНММГ, 176	»	Целяханскі	»	Лягішынскі	1953	БДУ; В. Б. Хацкевіч, Я. М. Тарашкевіч, Е. І. Шулейка
760	Д5	в. Пłosкінь	w. Płoskin, SMRP, t. VIII, 37 К. няма	д. Пłosкинь, СНММГ, 154	Брэсцкая	Лягішынскі	»	»	1954	Ін-т м-ва; няма даных
761	Д5	в. Валута	w. Wołuta, SMRP, t. VIII, 40 К. Валута	д. Велута, СНММГ, 25	»	Лунінецкі	»	Лунінецкі	1954	Ін-т м-ва; М. А. Александро-віч, М. В. Базарэвіч, С. А. Грыгор'еў
762	Д5	в. Багданаўка	w. Bohdanówka, SMRP, t. VIII, 41 К. Багданаўка	д. Богдановка, СНММГ, 11	»	Лягішынскі	»	Лягішынскі	1954	Ін-т м-ва; няма даных

763	Д5	в. Каўняцін	w. Kowniatyn, SMRP, t. VIII, 47 К. няма	д. Ковнятин, СНММГ, 86	Пінская	»	»	»	1951	Пін. наст. ін-т; Л. Лінкевіч
764	Д5	в. Чухава	w. Czuchowo, SMRP, t. VIII, 37 К. Чухава	д. Чухов, СНММГ, 216	Брэсцкая	»	»	»	1954	Ін-т м-ва; Н. В. Сіняк, Л. В. Свірыд
765	Д5	в. Вулька II	w. Wólka, SMRP, t. VIII, 38 К. Вулька 2-я	д. Вулька, СНММГ, 32	»	Луні- нецкі	»	Луні- нецкі	1954	Ін-т м-ва; М. А. Александровіч, М. В. Базарэвіч, С. А. Грыгор'еў
766	Д5	в. Лунін	w. Łunin, SMRP, t. VIII, 40 К. Лунін	с. Лунин, СНММГ, 111	Пінская	»	»	»	1948 1959	Пін. наст. ін-т; Д. С. Целянцюк Ін-т м-ва; А. І. Чабярук
767	Д5	в. Вулька I	w. Wólka, SMRP, t. VIII, 40 К. няма	д. Вулька, СНММГ, 32	»	»	»	»	1948 1959	Пін. наст. ін-т; Д. С. Целянцюк Ін-т м-ва; няма даных
768	Д5	в. Селішча	w. Sieliszczce, SMRP, t. VIII, 41 К. няма	д. Селище, СНММГ, 180	»	Пінскі	»	Пінскі	1950	Пін. наст. ін-т; Ляўша-Хіц, Лысенка, Панішава
769	Д5	в. Купяцічы	w. Kupia- tycze, SMRP, t. VIII, 48 К. няма	с. Купятичи, д. Купятичи, СНММГ, 100	»	»	»	»	1951 1959	Пін. наст. ін-т; А. В. Смужэвіч Ін-т м-ва; А. І. Чабярук
770	Д5	с. Стахаў	w. Stachów, SMRP, t. VIII, 41 К. Стахава	ок. Стахово, СНММГ, 193	»	Столін- скі	»	Столін- скі	1950	Пін. наст. ін-т; Е. Л. Ценцер, В. Ц. Шпудзейка

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
771	Д5	в. Плешчыцы	w. Pleszczyce, SMRP, t. VIII, 46 К. Плешчыцы	д. Плещицы, СНММГ, 154	Брэсцкая	Пінскі	Брэсцкая	Пінскі	1954	Бр. ПІ; няма даных
772	Д5	в. Месяцічы	w. M'sitycze, SMRP, t. VIII, 46 К. няма	ок. Месятичи, СНММГ, 130	»	»	»	»	1954	Бр. ПІ; няма даных
773	Д5	в. Дубай	w. Duboj, SMRP, t. VIII, 40 К. Дубой	им. Дубой Заречный, ок. Дубой Заречный, СНММГ, 56	»	Столін- скі	»	Столін- скі	1953	МПІ; Д. П. Канькова, Л. В. Свірыд
774	Д6	в. Языль	с. Языль, СНМ БССР, 13 К. Языль	с. Языль, СНММГ, 222	Бабруйская	Старада- рожскі	Мінская	Старада- рожскі	1950	МПІ; П. П. Шуба
775	Д6	в. Бялевічы	с. Белевичи, СНМ БССР, 222 К. няма	с. Белевичи, СНММГ, 22	»	Чырво- насла- бодскі	»	Слуцкі	1949 1957	Ін-т м-ва; А. І. Владыка, Р. С. Жываткевіч, В. Б. Хацкевіч Ін-т м-ва; П. П. Шуба
776	Д6	в. Белічы	д. Беличи, СНМ БССР, 220 К. Белічы	д. Беличи, СНММГ, 23	»	Слуцкі	»	»	1949 1957	Ін-т м-ва; Р. Мясеедава, Ю. Ф. Мацкевіч Ін-т м-ва; Л. Ф. Шаталава, А. А. Крывіцкая
777	Д6	в. Танежыцы	д. Танежицы, СНМ БССР, 223 К. Танежыцы	д. Танежицы, СНММГ, 198	»	Чырво- насла- бодскі	»	»	1949	Ін-т м-ва; М. В. Бірыла, П. П. Шуба, Р. С. Жываткевіч

778	Д6	в. Дарасіно	с. Доросіно, СНМ БССР, 207 К. Дарасіно	с. Доросіно, СНММГ, 54	»	Слуцкі	»	»	1949 1955	Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, Р. С. Мяседава Ін-т м-ва; П. П. Шуба, Р. С. Жываткевіч
779	Д6	в. Вялікі Быкаў	д. Быков Большой, СНМ БССР, 207 К. няма	д. Быков Великий, СНММГ, 22	»	»	»	»	1949 1959	Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч Ін-т м-ва; няма даных
780	Д6	в. Смалічы	д. Смоличи, СНМ БССР, 198 К. Смалічы	з. Смоличи, СНММГ, 188	»	Чырво- насла- бодскі	»	Капыль- скі	1949	Ін-т м-ва; А. І. Владыка, В. Б. Хацкевіч
781	Д6	в. Таль	с. Таль, СНМ БССР, 205 К. Таль	с. Таль СНММГ, 198	Мінская	Любан- скі	»	Любан- скі	1954	Ін-т м-ва; Д. Я. Бугаёў, Н. С. Васілеўскі
782	Д6	в. Красна- дворцы	д. Красно- дворцы, СНМ БССР, 215 К. Краснадворцы	д. Красно- дворцы, СНММГ, 95	»	Старо- бінскі	»	Старо- бінскі	1954	БДУ; Дзянісава, Сяляўка, Александровіч
783	Д6	в. Веска	д. Веска, СНМ БССР, 197 К. няма	д. Веска, СНММГ, 27	Бабруйская	Чырво- насла- бодскі	»	»	1949	Ін-т м-ва; М. В. Бірыла
784	Д6	в. Старыя Цярушкі	д. Терушки, СНМ БССР, 208 К. няма	д. Терушки, СНММГ, 200	Мінская	Старо- бінскі	»	»	1949 1959	Ін-т м-ва; М. А. Жыдовіч, Ю. Ф. Мацкевіч, У. Л. Важнік, М. В. Бірыла, Е. М. Рамановіч, А. Р. Мурашка, С. С. Высоцкі Ін-т м-ва; А. І. Чабырук
785	Д6	в. Вялікі Рожан	w. Rozan Wielki SMRP, t. VIII, 37 К. Вялікі Рожан	с. Рожан Великий, СНММГ, 171	Пінская	Ганца- віцкі	Брэсцкая	Ганца- віцкі	1953	БДУ; Е. М. Камароўскі, С. І. Крупіч, Л. В. Леўчык, О. М. Мельнікава

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.І 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
786	Д6	в. Малыя Лістападавічы	д. Листопадовичи, СНМ БССР, 215 К. няма	д. Листопадовичи, СНММГ, 107	Мінская	Старобінскі	Мінская	Старобінскі	1954	БДУ; Дзянісава, Александровіч, Сяляўка
787	Д6	в. Новая Дуброва	д. Дуброва Новая, СНМ БССР, 22 К. няма	з. Дуброва Новая, СНММГ, 57	»	Любанскі	»	Любанскі	1954	Ін-т м-ва; Н. С. Стэльмах, Л. С. Курбека
788	Д6	в. Гаўрыльчыцы	в. Hawrylczyce, SMRP, t. VIII, 37 К. Гаўрыльчыцы	д. Гаврильчицы, СНММГ, 34	Пінская	Лунінецкі	Брэсцкая	Лунінецкі	1948 1959	Пін. наст. ін-т; Казак Ін-т м-ва; няма даных
789	Д6	в. Қапацэвічы (Қапачы)	д. Қапацевичи, СНМ БССР, 215 К. Қапацэвічы	д. Қапацевичи, СНММГ, 90	Мінская	Старобінскі	Мінская	Старобінскі	1954	БДУ; Дзянісава, Александровіч, Сяляўка
790	Д6	в. Махнавічы	д. Махновичи, СНМ БССР, 215 К. няма	д. Махновичи, СНММГ, 120	»	»	»	»	1954	БДУ; І. Қ. Цішчанка, Е. М. Қамароўскі
791	Д6	в. Яскавічы	в. Jaskowicze, SMRP, t. VIII, 39 К. няма	д. Ясковичи, СНММГ, 224	Брэсцкая	Ленінскі	»	»	1954	Ін-т м-ва; няма даных

792	Д6	в. Сосны	х. Сосны, СНМ БССР, 19 К. няма	х. Сосны, СНММГ, 190	Мінская	Любан- скі	»	Любан- скі	1954	Ін-т м-ва; Н. С. Стэльмах, Л. С. Курбека
793	Д6	в. Лугі	в. Лугі, SMRP, t. VIII, 37 К. Лугі	д. Лугі, СНММГ, 110	Пінская	Луні- нецкі	Брэцкая	Луні- нецкі	1948 1959	Пін. наст. ін-т; Буда, Белка Ін-т м-ва; няма даных
794	Д6	в. Гоцк	в. Гоцк, SMRP, t. VIII, 37 К. Гоцк	д. Гоцк, СНММГ, 44	»	»	Мінская	Старо- бінскі	1948 1959	Пін. наст. ін-т; Буда, Белка Ін-т м-ва; няма даных
795	Д6	в. Чаланец	в. Czołopiec, SMRP, t. VIII, 39 К. Чаланец	д. Челонец, СНММГ, 214	Брэцкая	Ленін- скі	»	»	1954	Ін-т м-ва; М. В. Бірыла, А. Жук
796	Д6	в. Даманавічы	д. Домановичи, СНМ БССР, 171 К. Даманавічы	д. Домановичи, СНММГ, 53	Мінская	Старо- бінскі	»	»	1954	БДУ. Е. М. Камароўскі, І. К. Цішчанка
797	Д6	в. Мілевічы	в. Milewicz, SMRP, t. VIII, 39 К. Мілевічы	с. Милевичи, СНММГ, 122	Брэцкая	Ленін- скі	Гомельская	Жытка- віцкі	1954	Ін-т м-ва; няма даных
798	Д6	в. Залюцічы	в. Zalutycze, SMRP, t. VIII, 39 К. Залюцічы	д. Залютчи, СНММГ, 70	»	»	Мінская	»	1954	Ін-т м-ва; Д. Я. Бугаёў
799	Д6	в. Ляхавічы	д. Ляховичи, СНМ БССР, 174 К. няма	д. Ляховичи, СНММГ, 116	Палеская	Жытка- віцкі	Гомельская	»	1953	Ін-т м-ва; А. П. Груцо, М. С. Васілеўскі
800	Д6	в. Вялікія Сцеблевічы	в. Steblewicz Welkie, t. VIII, 39 К. няма	д. Стеблевичи Большие, СНММГ, 193	Брэцкая	Ленін- скі	»	»	1954	Ін-т м-ва; Д. Я. Бугаёў, М. С. Васілеўскі, І. І. Крамко

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
801	Д6	в. Юркевічы	д. Юркевичи, СНМ БССР, 175 К. Юркевічы	д. Юркевичи, СНММГ, 221	Палеская	Жыткавіцкі	Гомельская	Жыткавіцкі	1953	Ін-т м-ва; Е. В. Крус, А. П. Барцэвіч, С. А. Грыгор'еў
802	Д6	в. Дзедаўка	д. Дедовка, СНМ БССР, 173 К. няма	д. Дедовка, СНММГ, 59	»	»	»	»	1953	Ін-т м-ва; Е. В. Крус, А. П. Барцэвіч
803	Д6	в. Дрэбск	w. Drebsk, SMRP, t. VIII, 38 К. няма	д. Дребск, СНММГ, 55	Брэсцкая	Лунінецкі	Брэсцкая	Лунінецкі	1948 1958	Пін. наст. ін-т; Д. С. Целянцюк Бр. ПІ; Г. І. Карлаў, І. Л. Паўлоўская, М. С. Артышук, Ф. Ф. Цудзіла
804	Д6	в. Лахаўка	w. Lachówka, SMRP, t. VIII, 40 К. няма	д. Лаховка, СНММГ, 105	»	Ленінскі	»	»	1954	Ін-т м-ва; М. С. Васілеўскі, І. І. Крамко
805	Д6	в. Сітніца	w. Sytnica, SMRP, t. VIII, 39 К. няма	д. Ситница, СНММГ, 183	»	»	»	»	1954	Ін-т м-ва; М. В. Бірыла, М. С. Васілеўскі, І. І. Крамко
806	Д6	в. Чарацянка	х. Черетянка, СНМ БССР, 175 К. няма	х. Черетянка, СНММГ, 214	Палеская	Жыткавіцкі	Гомельская	Жыткавіцкі	1953	Ін-т м-ва; С. А. Грыгор'еў, Е. В. Крус
807	Д6	в. Семігосцічы	w. Siemihos-cicze, SMRP, t. VIII, 35 К. няма	д. Семигостичи, СНММГ, 181	Пінская	Давыд-Гарадоцкі	Брэсцкая	Сталінскі	1953	МПІ; Н. Пальчэўская, А. Дрозд

808	Д6	в. Запасочча	с. Запасочье, СНМ БССР, 195 К. няма	с. Запасочье, СНММГ, 71	Палеская	Тураў- скі	Гомельская	Тураў- скі	1953	Ін-т м-ва; Н. С. Стэльмах, А. А. Жук
809	Д6	в. Вялікія Арлы	w. Orły Wielkie, SMRP, t. VIII, 40 К. няма	д. Орлы Великие, СНММГ, 141	Пінская	Давыд- Гара- доцкі	Брэсцкая	Столін- скі	1953	МПІ; О. М. Мазанік, В. І. Гарбацэвіч
810	Д6	в. Бечи	д. Бечи, СНМ БССР, 195 К. няма	д. Бечи, СНММГ, 9	Палеская	Тураў- скі	Гомельская	Тураў- скі	1953	Ін-т м-ва; А. А. Жук, Н. С. Стэльмах
811	Д6	в. Вялемічы	w. Wielemicze, SMRP, t. VIII, 36 К. Вялемічы	с. Велемичи, СНММГ, 25	Пінская	Давыд- Гара- доцкі	Брэсцкая	Столін- скі	1950	Пін. наст. ін-т; Н. П. Кулага, Л. Н. Смеян
812	Д6	в. Аздамічы	w. Ozdamicze, SMRP, t. VIII, 35 К. Азданічы	с. Оздамичи, СНММГ, 138	»	»	»	»	1953	МПІ; Н. Ф. Пальчэўская, А. С. Дрозд
813	Д7	в. Вільча	д. Вильча, СНМ БССР, 13	д. Вильча, СНММГ, 28	Бабруйская	Глускі	Магілёў- ская	Глускі	1952	МПІ; А. В. Жылко, Л. В. Свірыд
814	Д7	в. Кармазы	д. Кармазы, СНМ, БССР, 20 К. няма	д. Кармазы, СНММГ, 82	»	Старада- рожскі	Мінская	Старада- рожскі	1950	МПІ; А. П. Груцо, В. Ц. Мя- цельскі
815	Д7	в. Пасека	д. Пасека, СНМ БССР, 25 К. Пасека	д. Пасека, СНММГ, 149	»	»	»	»	1950	МПІ; А. П. Груцо, В. Ц. Мя- цельскі
816	Д7	в. Вольніца	с. Ольница СНМ БССР, 7 К. няма	с. Ольница, СНММГ, 140	»	Глускі	Магілёў- ская	Глускі	1951	МПІ; Ф. М. Янкоўскі, Н. П. Кароткі
817	Д7	в. Поблін	с. Поблин, СНМ БССР, 7 К. няма	с. Поблин, СНММГ, 155	»	»	»	»	1951	МПІ; О. І. Мазанік, Н. П. Панас

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
818	Д7	в. Чабусы	д. Чабусы, СНМ БССР, 26 К. няма	д. Чабусы, СНММГ, 213	Мінская	Любанскі	Мінская	Любанскі	1954	Ін-т м-ва; Д. Я. Бугаёў, М. С. Васілеўскі
819	Д7	в. Клетнае	д. Клетное, СНМ БССР, 6 К. Клетнае	д. Клетное, СНММГ, 85	Бабруйская	Глускі	Магілёўская	Глускі	1952	МПІ; Ф. М. Янкоўскі
820	Д7	в. Зубарэвічы	д. Зубаревічы I, д. Зубаревічы II, СНМ БССР, 22 К. няма	д. Зубаревічы, СНММГ, 76	»	»	»	»	1951	МПІ; О. І. Мазанік, Н. П. Панас
821	Д7	в. Ямінск	д. Яминск, СНМ БССР, 26 К. Ямінск	д. Яминск, с. Яминск, СНММГ, 222	Мінская	Любанскі	Мінская	Любанскі	1954	Ін-т м-ва; Д. Я. Бугаёў, М. С. Васілеўскі
822	Д7	в. Шапілавічы	с. Шипиловічы, СНМ БССР, 205 К. Шыпілавічы	с. Шипиловичи, СНММГ, 218	»	»	»	»	1954	Ін-т м-ва; М. С. Стэльмах, Л. С. Курбека
823	Д7	в. Слаўкавічы	с. Славковичи, СНМ БССР, 18 К. Слаўкавічы	с. Славковичи, СНММГ, 184	Бабруйская	Глускі	Магілёўская	Глускі	1951	МПІ; Ф. М. Янкоўскі, Н. П. Кароткі
824	Д7	в. Халопенічы	д. Холопеничи, СНМ БССР, 19 К. Халопенічы	д. Холопеничи, СНММГ, 210	»	»	»	»	1952	МПІ; Ф. М. Янкоўскі

825	Д7	в. Загалле	с. Загалле, СНМ БССР, 17 К. Загалле	с. Загалле, СНММГ, 66	»	Любан- скі	Мінская	Любан- скі	1953	Бабр. наст. ін-т; М. К. Алейнік, В. Ф. Фясько
826	Д7	в. Ніжын	д. Ніжын, СНМ БССР, 204 К. Ніжын	д. Ніжын, СНММГ, 134	Мінская	»	»	»	1954	Ін-т м-ва; Л. В. Свірыд, Н. В. Сіняк
827	Д7	в. Альбін	д. Альбінск, СНМ БССР, 17 К. няма	д. Альбінск, СНММГ, 3	Магілёў- ская	Акцябр- скі	Гомельская	Акцябр- скі	1954	Ін-т м-ва; Л. В. Свірыд, Н. В. Сіняк, А. А. Крывіцкі
828	Д7	в. Смыковічы	д. Смыковичи, СНМ БССР, 24 К. няма	д. Смыковичи, СНММГ, 188	Гомельская	»	»	»	1954	Ін-т м-ва; А. Р. Мурашка, А. У. Арашонкава, А. А. Кры- віцкая
829	Д7	в. Растаў	К. няма	—	»	»	»	»	1954	Ін-т м-ва; Л. І. Бурак, А. А. Жук
830	Д7	в. Малыя Гарадзяцічы	с. Городятчи Малые, СНМ БССР, 179 К. Малыя Гарадзяцічы	с. Городятчи Малые, СНММГ, 43	Мінская	Любан- скі	Мінская	Любан- скі	1954	Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, Л. В. Свірыд, Н. В. Сіняк
831	Д7	в. Ламавічы	д. Ломовичи, СНМ БССР, 23 К. Ламавічы	д. Ломовичи, СНММГ, 109	Гомельская	Акцябр- скі	Гомельская	Акцябр- скі	1954	Ін-т м-ва; Л. І. Бурак, А. А. Жук
832	Д7	в. Хвойня	д. Хойно, СНМ БССР, 184 К. няма	д. Хойно, СНММГ, 210	»	Капат- кевіцкі	»	Капат- кевіцкі	1954	Ін-т м-ва; Л. І. Бурак, А. А. Жук, К. В. Стоцік, М. Г. Майкова
833	Д7	в. Фаставічы	д. Фастовичи, СНМ БССР, 181 К. няма	д. Фастовичи, СНММГ, 20	Палеская	»	»	»	1953	Ін-т м-ва; К. В. Стоцік, М. Г. Майкова
834	Д7	в. Дзякавічы	д. Дяковичи, СНМ БССР, 171 К. Дзякавічы	д. Дяковичи, СНММГ, 59	»	Жытка- віцкі	»	Жытка- віцкі	1953	Ін-т м-ва; А. П. Груцо, М. С. Васілеўскі

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
835	Д7	в. Філіпавічы	д. Филипо- вичи, СНМ БССР, 181 К. няма	д. Филиповичи, СНММГ, 208	Палеская	Капат- кевіцкі	Гомельская	Капат- кевіцкі	1953	Ін-т м-ва; К. В. Стоцік, М. Г. Майкова
836	Д7	в. Рудня Вет- чинская	х. Рудня Ветчинская, СНМ БССР, 172 К. няма	х. Рудня, СНММГ, 174	»	Жытка- віцкі	»	Жытка- віцкі	1953	Ін-т м-ва; А. П. Груцо, М. С. Васілеўскі
837	Д7	в. Қолкі	К. Қолкі	с. Қолки, СНММГ, 88	»	Капат- кевіцкі	»	Капат- кевіцкі	1953	Ін-т м-ва; У. В. Анічэнка, А. І. Наркевіч
838	Д7	в. Босрыкі	д. Бобрік, СНМ БССР, 179 К. Бобрык	д. Бобрік, СНММГ, 10	»	»	»	»	1953	Ін-т м-ва; А. Б. Балай, Т. І. Сцяпанав
839	Д7	в. Залессе	д. Залесье, СНМ БССР, 182 К. няма	д. Залесье, СНММГ, 69	»	»	»	»	1953	Ін-т м-ва; А. Б. Балай, Т. І. Сцяпанав
840	Д7	в. Вялікія Сялючычы	д. Селютічы І, д. Селю- тичи ІІ, СНМ БССР, 171 К. Вялікія Сялюцічы	д. Селютічы, СНММГ, 181	»	Петры- каўскі	»	Петры- каўскі	1953	Ін-т м-ва; М. А. Арціховіч
841	Д7	в. Бялёў	д. Белев, СНМ БССР, 172 К. няма	д. Белев, СНММГ, 22	»	Жытка- віцкі	»	Жытка- віцкі	1953	Ін-т м-ва; Л. Р. Копаць, А. Р. Мурашка

842	Д7	в. Бабунічы	д. Бабунічы, СНМ БССР, 187 К. Бабунічы	д. Бабунічы, СНММГ, 5	»	Петры- каўскі	»	Петры- каўскі	1953	Ин-т м-ва; А. Б. Балай, Т. І. Сцяпанав
843	Д7	в. Івашкавічы	д. Івашко- вичи, СНМ БССР, 182 К. няма	д. Івашкевичи, СНММГ, 77	»	Капат- кевіцкі	»	Капат- кевіцкі	1953	Ин-т м-ва; У. В. Анічэнка, А. І. Наркевіч
844	Д7	в. Церабаў	д. Теребово, СНМ БССР, 182 К. Церабава	д. Теребово, СНММГ, 200	»	»	»	»	1953	Ин-т м-ва; У. В. Анічэнка, А. І. Наркевіч
845	Д7	в. Аголічы	д. Оголичи, СНМ БССР, 189 К. няма	д. Оголичи, СНММГ, 138	»	Петры- каўскі	»	Петры- каўскі	1953	Ин-т м-ва; М. А. Арціховіч, М. Ф. Аскабовіч
846	Д7	в. Грэбень	д. Гребень, СНМ БССР, 173 К. няма	д. Гребень, СНММГ, 45	»	Жытка- віцкі	»	Жытка- віцкі	1953	Ин-т м-ва; Л. Р. Копаць, А. Р. Мурашка
847	Д7	в. Конкавічы	д. Конковичи, СНМ БССР, 188 К. Канковічы	д. Конковичи, СНММГ, 89	»	Петры- каўскі	»	Петры- каўскі	1953	Ин-т м-ва; Г. Карповіч, Ю. Ф. Мацкевіч
848	Д7	в. Ляскавічы	с. Лясковичи, СНМ БССР, 184 К. Ляскавічы	с. Лясковичи, СНММГ, 115	»	»	»	»	1953	Ин-т м-ва; М. А. Арціховіч, М. Ф. Аскабовіч
849	Д7	в. Жахавічы	д. Жаховичи, СНМ БССР, 192 К. няма	д. Жаховичи, СНММГ, 61	»	Мазыр- скі	»	Мазыр- скі	1950	Маз. наст. ін-т; І. Кузьменка, Д. Мяцельскі, М. Краўцоў
850	Д7	в. Снедзін	с. Снядин, СНМ БССР, 185 К. Снядзін	с. Снядин, СНММГ, 189	»	Петры- каўскі	»	Петры- каўскі	1953	Ин-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, Г. Карповіч
851	Д7	в. Хлупін	д. Хлупин, СНМ БССР, 196 К. няма	д. Хлупин, СНММГ, 209	»	Тураўскі	»	Тураў- скі	1953	Ин-т м-ва; А. Р. Мурашка, Л. Р. Копаць

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
852	Д7	в. Глініца	д. Глинница, СНМ БССР, 191 К. няма	д. Глинница, СНММГ, 37	Палеская	Петры- каўскі	Гомельская	Петры- каўскі	1953	Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, Г. Карповіч
853	Д7	в. Лешня	д. Лешня, СНМ БССР, 191 К. няма	д. Лешня, СНММГ, 113	Гомельская	Мазыр- скі	»	Мазыр- скі	1954	Маз. ПІ; Г. С. Краснабарод, Ж. М. Маляўская
854	Д8	в. Стасеўка	д. Стасевка, СНМ БССР, 27 К. Стасеўка	д. Стасевка, СНММГ, 193	Бабруйская	Бабруй- скі	Магілёў- ская	Бабруй- скі	1951	Бабр. наст. ін-т; Лемяшонак, Зыбіна
855	Д8	в. Бутчын	К. няма	—	Магілёў- ская	»	»	»	1957	Ін-т м-ва; А. І. Хадоркіна, А. А. Крывіцкая
856	Д8	в. Орсічы	д. Орсици, СНМ БССР, 5 К. Орсічы	д. Орсици, СНММГ, 141	Бабруйская	»	»	»	1950	Бабр. наст. ін-т; Т. І. Асмалоў- ская, М. С. Кульбацкая, В. А. Балыка
857	Д8	в. Радуша	д. Радуша, СНМ БССР, 30 К. Радуша	д. Радуша, СНММГ, 168	Гомельская	Жлобін- скі	Гомельская	Жлобін- скі	1953	ГПІ; Дашкевіч, Мельнік
858	Д8	в. Навікі	д. Новики, СНМ БССР, 4 К. няма	д. Новики, СНММГ, 151	»	»	»	»	1953 1955	ГПІ; Ф. Е. Лыся, М. Парфёнава Ін-т м-ва, А. П. Груцо
859	Д8	в. Краснаўка	д. Красновка, СНМ БССР, 26 К. Краснаўка	д. Красновка, СНММГ, 94	Бабруйская	Парыцкі	»	Светла- горскі	1953	Бабр. наст. ін-т; С. Ф. Кніга, Л. К. Грабко

860	Д8	в. Коўчыцы	д. Ковчицы I, д. Ковчицы II, СНМ БССР, 5 К. Коўчыцы	д. Ковчицы I, д. Ковчицы II, СНММГ, 86	»	»	»	»	1953	Бабр. наст. ін-т; І. П. Дамарод, У. Ф. Қаліцька
861	Д8	в. Дворышчы	д. Дворище, СНМ БССР, 29 К. Дворышча	д. Дворище, СНММГ, 49	»	»	»	»	1953	Бабр. наст. ін-т; В. А. Лапцёва, Т. І. Паддубская
862	Д8	в. Чорныя Брады	д. Брод Черный, СНМ БССР, 4 К. няма	д. Броды Черные, СНММГ, 19	Гомельская	Акцябр- скі	»	Акцябр- скі	1954	Ін- м-ва; А. Р. Мурашка, А. У. Квяткоўская, А. А. Кры- віцкая
863	Д8	в. Кароткавічы	д. Коротко- вичи, СНМ БССР, 29 К. Кароткавічы	д. Коротко- вичи, СНММГ, 92	»	Стрэ- шыньскі	»	Жлобін- скі	1955	ГПІ; няма даных
864	Д8	в. Қнышэвічы	д. Қнышевичи, СНМ БССР, 26 К. няма	д. Қнышевичи, СНММГ, 85	Бабруйская	Парыцкі	»	Светла- горскі	1953	Бабр. наст. ін-т; Н. В. Бела- курская, Н. Ц. Валодзька
865	Д8	в. Здудзічы	д. Здудичи, СНМ БССР, 26 К. Здудзічы	д. Здудичи, СНММГ, 75	»	»	»	»	1953	Бабр. наст. ін-т; Л. Қ. Бенчук, А. М. Габец
866	Д8	в. Чэрнін	с. Чернин, СНМ БССР, 32 К. Чэрнін	с. Чернин, СНММГ, 215	»	»	»	»	1953	Бабр. наст. ін-т; Л. П. Шыло- віч, Е. П. Глушакова
867	Д8	в. Майсееўка	д. Моисеевка, СНМ БССР, 32 К. Майсееўка	д. Моисеевка, СНММГ, 126	Гомельская	Акцябр- скі	»	Акцябр- скі	1954	Ін-т м-ва; А. Р. Мурашка, А. А. Қривіцкая
868	Д8	в. Зарэчча	д. Заречье, СНМ БССР, 29 К. няма	д. Заречье, СНММГ, 72	»	Парыцкі	»	Светла- горскі	1955	БДУ; Г. А. Барташэвіч, Н. Г. Еўдакімчык, Р. Г. Еўда- кімчык, А. М. Лазоўскі
869	Д8	в. Зарэчча	д. Заречье, СНМ БССР, 32 К. няма	д. Заречье, СНММГ, 72	»	»	»	»	1954	БДУ; Л. С. Курбека, Н. В. Базарэвіч

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
870	Д8	в. Шацілкі	ок. Шатилки, им. Шатилки, СНМ БССР, 27 К. Шацілкі	ок. Шатилки, им. Шатилки, СНММГ, 217	Гомельская	Парыцкі	Гомельская	Светла- горскі	1954	БДУ; Н. В. Базарэвіч, Л. С. Курбека
871	Д8	в. Параслішча	К. няма	—	»	Дамана- віцкі	»	Акцябр- скі	1954	Маз. ПІ; В. М. Бандарчык, Г. А. Пігулеўская
872	Д8	в. Палессе (Қабыль- шчына)	д. Қобыль- щина, СНМ БССР, 21 К. Палессе	д. Қобыль- щина, СНММГ, 85	»	»	»	Светла- горскі	1954	Маз. ПІ; Ю. М. Стораж, Т. Г. Цыбулькіна
873	Д8	в. Баравікі	К. няма	д. Баравики, СНММГ, 6	Бабруйская	Парыцкі	»	»	1953	Бабр. наст. ін-т; М. Д. Гаўры- ленка, М. І. Штолік
874	Д8	в. Узнаж	К. няма	д. Узнож, СНММГ, 205	Гомельская	Дамана- віцкі	»	»	1955 1956	Маз. ПІ; Л. С. Судзенка, А. А. Кляцоўская Ін-т м-ва; А. Жук, Л. А. Малаш
875	Д8	в. Қарані	К. няма	д. Корени, СНММГ, 91	»	»	»	»	1954	Маз. ПІ; М. Ігнаценка, Т. Анашчанка
876	Д8	в. Крукавічы	К. Крукавічы	д. Крюковичи, СНММГ, 98	»	Қалінка- віцкі	»	Қалінка- віцкі	1954	Маз. ПІ; няма даных
877	Д8	в. Чкалава (Қакуевичы)	К. няма	с. Қакуевичи, СНММГ, 79	»	Васіле- віцкі	»	»	1954	Маз. ПІ; М. Д. Пархоменка, Р. І. Зенчанка
878	Д8	в. Елізаравічы	К. няма	—	»	»	»	Рэчыцкі	1954	Маз. ПІ; Е. Ф. Шынкарова, Л. А. Қанстанцінава

879	Д8	в. Вязавіца	К. няма	д. Вязовица, СНММГ, 34	»	»	»	Калінка- віцкі	1954	Маз. ПІ; П. І. Мароз, Ю. М. Кірпи́чэнка
880	Д8	в. Каплічы	К. Каплічы	д. Капличи, СНММГ, 81	»	Дамана- віцкі	»	»	1954	Маз. ПІ; М. А. Новік, Н. П. Шведок
881	Д8	в. Ланпекі	К. няма	д. Лампеки, СНММГ, 102	»	»	»	»	1954	Маз. ПІ; О. Г. Гаркуша, С. Дро́жжа
882	Д8	в. Навінкі	К. няма	д. Новинки, СНММГ, 135	»	Васіле- віцкі	»	»	1954	Маз. ПІ; Ю. С. Бандарэ́нка, І. М. Верамейчык
883	Д8	в. Сухавічы	К. няма	с. Суховичи, СНММГ, 197	»	Калінка- віцкі	»	»	1954	Маз. ПІ; А. А. Міхед, Г. Г. Кажамякі́на
884	Д8	в. Вішар	К. няма	—	»	»	»	»	1950	Маз. наст. ін-т; Бара́віцкая, Прыходзька, Мі́кула
885	Д8	в. Клінск	К. няма	д. Клиск, СНММГ, 84	Палеская	»	»	»	1950	Маз. наст. ін-т; З. К. Мяцель- скі, К. С. Заяц
886	Д8	в. Малыя Аўцюкі	К. Малыя Аўцюкі	с. Автютё- вичи Малые, СНММГ, 2	»	»	»	»	1950 1958	Маз. наст. ін-т; В. А. Купры- енка, М. Гура́р'я Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтові́ч, А. А. Крыві́цкі, Л. Ф. Шатала́ва
887	Д8	в. Рудня Гар- бавіцкая	К. няма	д. Рудня Гор- бовицкая, СНММГ, 173	Гомельская	»	»	»	1959	Ін-т м-ва; І. І. Кра́мко, В. І. Рабкеві́ч, М. Ф. Гулі́цкі
888	Д8	в. Ужынец	К. няма	д. Ужинец, СНММГ, 205	»	»	»	»	1959	Ін-т м-ва; І. І. Кра́мко, В. І. Рабкеві́ч, М. Ф. Гулі́цкі
889	Д8	в. Барыскавічы	д. Бориско- вичи, СНМ БССР, 192 К. няма	д. Бориско- вичи, СНММГ, 13	Палеская	Мазыр- скі	»	Мазыр- скі	1950 1958	Маз. наст. ін-т; М. Г. Люлькі́на, Л. М. Дубі́нская Ін-т м-ва; Г. А. Каса́р, Л. Ф. Шатала́ва
890	Д8	в. Вялікі Бор	К. Вялікі Бор	с. Бор Великий, СНММГ, 16	Гомельская	Хойні́цкі	»	Хойні́цкі	1953	Маз. ПІ; Л. С. Судзе́нка, Г. С. Кра́снабаро́д

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948–1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
891	Д8	в. Прудок	Қ. няма	д. Прудок, СНММГ, 165	Палеская	Қалінка- віцкі	Гомельская	Қалінка- віцкі	1950 1953	Маз. наст. ін-т; Я. А. Міцкевіч, Н. В. Міцкевіч Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі
892	Д9	в. Чорная Віжня	Қ. няма	д. Черная Вирня, СНММог. Г, 155	Гомельская	Жлобін- скі	»	Жлобін- скі	1953	ГПІ; М. С. Нікіценка, З. П. Скрыннікава, Е. І. Іванчы- кава
893	Д9	в. Царкоўе	Қ. Царкоўе	д. Церковье, с. Церковье, СНММог. Г, 143, 152	»	Буда- Қашалёў- скі	»	Буда- Қашалёў- скі	1953	ГПІ; В. С. Балтушкін, З. А. Папкова, А. Р. Булгакава
894	Д9	в. Глыбочыца	п. Глыбочица, СНМГО, 98 Қ. Глыбочыца	д. Глыбочица, СНММог. Г, 159	»	Чачэрскі	»	Чачэрскі	1951 1955	ГПІ; М. І. Старавойтаў, М. Е. Быкоўскі, М. І. Қазлова Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, Т. А. Мартынюк
895	Д9	в. Проскурні	Қ. Праскурні	д. Проскурни, СНММог., Г, 156	»	Стрэ- шынскі	»	Жлобін- скі	1953 1955	ГПІ; няма даных Ін-т м-ва; А. П. Груцо, Д. Я. Бугаёў
896	Д9	в. Забалоцце	Қ. няма	д. Заболотье, СНММог. Г, 150	»	Буда- Қашалёў- скі	»	Буда- Қашалёў- скі	1954	ГПІ; няма даных
897	Д9	в. Забаб'е	Қ. няма	д. Забавье, СНММог. Г, 155	»	»	»	»	1953 1955	ГПІ; У. Ф. Туманская, Л. Р. Петручык Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, Л. Ф. Шаталава

898	Д9	с. Шыхаў	К. Шыхаў	д. Шихов, СНММог. Г, 156	»	Стрэ- шыньскі	»	Жлобін- скі	1953 1955	ГПІ; няма даных Ін-т м-ва; А. П. Груцо, Д. Я. Бугаёў
899	Д9	в. Марозавічы	К. Марозавічы	д. Морозовичи, СНММог. Г, 52	»	Буда- Кашалёў- скі	»	Буда- Кашалёў- скі	1953 1955	ГПІ; Л. Р. Петрушук, У. Ф. Туманская Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, Л. Ф. Шаталава
900	Д9	в. Акцябр	К. няма	д. Поповка, СНММог. Г, 46	»	Увара- віцкі	»	Увара- віцкі	1950	ГПІ; В. С. Балтушкін, Е. С. Кавалёва, Н. М. Заікіна, Т. А. Ермалаева
901	Д9	в. Гусевіца	д. Новая Гусевіца, д. Старая Гусевіца, СНМГО, 82, 90 К. Новая Гусевіца	д. Новая Гусевіца, д. Старая Гусевіца, СНММог. Г, 47	»	»	»	»	1950	ГПІ; В. С. Балтушкін, Е. С. Кавалёва, Н. М. Заікіна, Т. А. Ермалаева
902	Д9	в. Горваль	К. Горваль	м. Горволь, СНММГ, 40	»	Рэчыцкі	»	Рэчыцкі	1949 1955	ГПІ; Г. Багданаў, З. Грамыка, М. Карпачоў Ін-т м-ва; Д. Я. Бугаёў, А. П. Груцо
903	Д9	в. Чабатовічы	с. Чеботовичи, СНМГО, 94 К. Чабатовічы	с. Чеботовичи, СНММог. Г, 52	»	Увара- віцкі	»	Увара- віцкі	1954	ГПІ; Н. Карпенка, А. Сіль- чанка, Н. Грэчанкова
904	Д9	в. Сведскае	К. Сведскае	с. Сведское, СНММГ, 179	»	Рэчыцкі	»	Рэчыцкі	1954	Маз. ПІ; В. Я. Каваленка, Е. І. Некрашэвіч
905	Д9	в. Зялёныя Луки	ок. Зеленые Луки, СНМГО, 90 К. няма	д. Зеленые Луки, СНММог. Г, 50	»	Увара- віцкі	»	Увара- віцкі	1953 1955	ГПІ; В. Л. Файвушкіна, З. П. Драбышэўская Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, Л. Ф. Шаталава

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948–1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
906	Д9	в. Урыцкае (Волкавіц- кі Крупец)	с. Урицкое, (Волковицкий Крупец), СНМГО, 22 К. Урыцкае	с. Волкович- ский Крупец, СНММог. Г, 50	Гомельская	Гомель- скі	Гомельская	Гомель- скі	1949 1959	ГПІ; В. С. Балтушкін, Е. С. Кавалёва, І. К. Сталярова Ін-т м-ва; А. У. Арашонкава, У. І. Содаль, А. І. Ангельская
907	Д9	в. Валадарскае (Гавенавічы)	К. няма	д. Гавеновичи, СНММГ, 34	»	Рэчыцкі	»	Рэчыцкі	1949 1959	ГПІ; Г. Багданаў, З. Грамыка, М. Н. Карпачоў, Л. В. Цэха- новіч Ін-т м-ва; І. І. Крамко, В. І. Рабкевіч, М. Ф. Гуліцкі
908	Д9	в. Заселле	д. Заселье, СНМГО, 76 К. няма	с. Заселье, СНММог. Г, 50	»	Увара- віцкі	»	»	1954	ГПІ; Н. І. Карпенка, А. В. Сільчанка, Н. Ф. Грачан- кова
909	Д9	в. Азершчына	К. Азяршчына	д. Озерщина, СНММГ, 139	»	Рэчыцкі	»	»	1951 1955	ГПІ; П. І. Крывіцкі, Я. М. Ка- наненка, С. В. Баруховіч Ін-т м-ва; А. П. Груцо, Д. Я. Бугаёў
910	Д9	в. Якімаўка	д. Якимовка, СНМГО, 94 К. няма	д. Якимовка, СНММог. Г, 50	»	Увара- віцкі	»	»	1953 1955	ГПІ; В. А. Файвушкіна, З. П. Драбышэўская Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкая, Л. В. Свірыд
911	Д9	в. Сеўрукі	д. Севрюки, СНМГО, 22 К. Сеўрукі	ок. Севрюки, СНММог. Г, 36	»	Гомель- скі	»	Гомель- скі	1949 1957	ГПІ; В. Ф. Крэз, Пятрова, Сімховіч ГПІ; В. Я. Кандрацёў

912	Д9	в. Коз'е	К. няма	д. Козье, СНММГ, 87	»	Рэчыцкі	»	Рэчыцкі	1952	ГПІ; П. І. Крывіцкі, Я. М. Кананенка, С. В. Баруховіч
913	Д9	в. Бабічы	К. Бабічы	д. Бабичи, СНММГ, 5	»	Васіле- віцкі	»	»	1954	Маз. ПІ; Е. Е. Давыдзенка, Н. І. Лук'яненка
914	Д9	в. Сукачоўка	д. Сукачевка, СНМГО, 38 К. няма	д. Сукачевка, СНММог. Г, 38	»	Гомель- скі	»	Гомель- скі	1950 1955	ГПІ; Р. В. Гушча, З. А. Да- рожка, В. Ф. Крэз Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкая, Л. В. Свірыд
915	Д9	с. Заспа	К. Заспа	с. Заспа, СНММГ, 73	»	Рэчыцкі	»	Рэчыцкі	1949 1959	ГПІ; Т. С. Янкова, Н. Н. Мартыненка, Т. А. Сокалава Ін-т м-ва; І. І. Крамко, В. І. Рабкевіч, М. Ф. Гуліцкі
916	Д9	в. Новыя Ця- рэшкавічы	д. Новые Терешковичи, СНМГО, 38 К. няма	д. Новые Терешковичи (Ольховка), СНММог. Г, 38	»	Гомель- скі	»	Гомель- скі	1954	ГПІ; В. С. Балтушкін, Н. В. Пагарэцкая, Г. А. Дзюндзя
917	Д9	в. Маладуша	К. Маладуша	с. Малодуша, СНММГ, 118	Мазырская	Хойніц- кі	»	Рэчыцкі	1953	Маз. ПІ; П. І. Мароз, Е. Е. Да- выдзенка
918	Д9	с. Пракісель	К. няма	д. Прокисель, СНММГ, 164	Гомельская	Рэчыцкі	»	»	1950	ГПІ; няма даных
919	Д9	в. Ізбынь	К. няма	д. Избин, СНММГ, 77	»	Хойніц- кі	»	Хойніц- кі	1953	Маз. ПІ; Ю. С. Бандарэнка, Р. І. Зенчанка
920	Д9	в. Рудня Ма- рымонава	д. Рудня Маримонова, СНМГО, 38 К. Рудня Марымонава	д. Рудня Маримонова, СНММог. Г, 38	»	Лоеўскі	»	Лоеўскі	1959	Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, І. П. Шайпук, А. І. Кісялеўскі
921	Д9	в. Амелькаў- шчына	К. Амелькаў- шчына	д. Амельков- щина, СНММГ, 4	»	Хойніц- кі	»	Хойніц- кі	1953	Маз. ПІ; С. Бандарэнка, С. Дрожжа

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
922	Д9	в. Пярэдзелка	К. Пярэдзелка	д. Переделка, СНММГ, 150	Гомельская	Лоеўскі	Гомельская	Лоеўскі	1950	ГПІ; Ф. Н. Цімошанка, Вайцяшэнка, Зайцава
923	Д9	в. Хаткі	К. Хаткі	д. Хатки, СНММГ, 208	»	»	»	»	1955	ГПІ; няма даных
924	Д10	в. Валосавічы	д. Волосовичи, СНМГО, 98 К. Валосавічы	д. Волосовичи, СНММог. Г, 45	»	Чачэрскі	»	Чачэрскі	1952 1955	ГПІ; Д. С. Целянцюк Ин-т м-ва; Т. Л. Мартынюк, Н. Т. Вайтовіч
925	Д10	в. Бяляеўка	д. Беляевка, СНМГО, 98 К. Бяляеўка	д. Беляевка, СНММог. Г, 45	»	»	»	»	1952	ГПІ; Н. І. Журомская, Р. М. Несцяровіч, Н. Е. Дзічанкіна
926	Д10	в. Пералёўкі	д. Перелевка, СНМГО, 66 К. няма	с. Перелевка, СНММог. Г, 50	»	Свяцілавіцкі	»	Веткаўскі	1953	ГПІ; Б. Д. Яфімава, А. Ц. Грамыка, М. Ф. Грамыка
927	Д10	в. Покаць	д. Покоть, СНМГО, 66 К. Покаць	д. Покоть, СНММог. Г, 44	»	»	»	Чачэрскі	1952	ГПІ; Ксяндзова, Ваўчкова, Лукомская
928	Д10	в. Янова	с. Яново, СНМГО, 72 К. Янава	д. Янова, СНММог. Г, 50	»	»	»	Веткаўскі	1952	ГПІ; Ксяндзова, Ваўчкова, Лукомская
929	Д10	в. Рыслаўе	д. Рыславль, СНМГО, 70 К. няма	ок. Рысловль, СНММог. Г, 48	»	»	»	»	1951	ГПІ; М. П. Куцапалава, Н. Б. Ваўчкова, Г. Ксяндзова

930	Д10	в. Малкава	д. Малков, СНМГО, 64 К. няма	д. Малков, СНММог. Г, 48	»	»	»	»	1951	ГПІ; М. П. Куцапалава, Н. Б. Ваўчкова, Г. Ксяндзова
931	Д10	в. Шарсцін	с. Шерстин, СНМГО, 12 К. Шэрсцін	м. Шерстин, СНММог. Г, 48	»	Веткаў- скі	»	»	1951 1955	ГПІ; В. С. Балтушкін, Е. А. Гар- батоўская, М. М. Міронава Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, Л. Ф. Шаталава
932	Д10	в. Дзям'янкi	д. Дем'янки, СНМГО, 4 К. Дзям'янкi	д. Дем'янки, СНММог. Г, 34	»	Добруш- скі	»	Добруш- скі	1950 1955	ГПІ; няма даных Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, Л. Ф. Шаталава
933	Д10	в. Купрэўка	д. Купреевка, СНМГО, 6 К. няма	д. Купреевка, СНММог. Г, 35	»	Веткаў- скі	»	Веткаў- скі	1955	Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, Л. Ф. Шаталава
934	Д10	в. Пакалюбічы	с. Поколю- бичи, СНМГО, 18 К. Пакалю- бічы	с. Поколю- бичи, СНММог. Г, 43	»	Гомель- скі	»	Гомель- скі	1949 1959	ГПІ; В. С. Балтушкін, Е. С. Кавалёва, І. К. Сталярова Ін-т м-ва; А. У. Арашонкава, А. І. Ангельская, У. І. Содаль
935	Д10	в. Закапыцце	р. Закопытье, СНМГО, 32 К. няма	лесная сторожка Закопытье, СНММог. Г, 40	»	Добруш- скі	»	Добруш- скі	1955	ГПІ; няма даных
936	Д10	в. Харошаўка	с. Хоро- шевка, СНМГО, 32 К. няма	с. Хорошевка, СНММог. Г, 40	»	»	»	»	1952 1955	ГПІ; Міронава, Беруховіч, Бурлакова Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкая, Л. В. Свірыд
937	Д10	с. Крупец	с. Новый Крупец, с. Старый Крупец, СНМГО, 28, 32 К. Крупец	с. Старый Крупец, сл. Новый Крупец, СНММог. Г, 39	»	»	»	»	1950 1955	ГПІ; М. П. Куцалапава, Е. Р. Шэнк, П. Кавалёў Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкая, Л. Ф. Шаталава

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
938	Д10	в. Прибытки	с. Прибытки, СНМГО, 56 К. Прибытки	с. Прибытки, СНММог. Г, 42	Гомельская	Гомельскі	Гомельская	Гомельскі	1949	ГПІ; В. Ф. Крэз, Пятрова, Сімховіч
939	Д10	в. Вуць	с. Уть, СНМГО, 48 К. Уць	с. Уть, СНММог. Г, 40	»	Церахоўскі	»	Церахоўскі	1949	ГПІ; М. Е. Ханін, М. П. Куцапалава, Е. Р. Шэнк, Л. А. Іваненка
									1959	Ін-т м-ва; А. У. Арашонкава, А. І. Ангельская, У. І. Содаль
940	Д10	в. Грабаўка	с. Грабовка, СНМГО, 52 К. Грабоўка	с. Грабовка, СНММог. Г, 42	»	»	»	»	1952	ГПІ; Л. С. Цітова, М. І. Навуменка, В. П. Захарэўская
									1955	Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкая, Л. В. Свірыд
941	Д10	с. Усохская Буда	с. Усохская Буда, СНМГО, 48 К. Усохская Буда	с. Усохская Буда, СНММог. Г, 40	»	»	»	»	1950	ГПІ; М. П. Куцапалава, Е. Р. Шэнк
									1955	Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкая, Л. В. Свірыд
942	Д10	в. Усохі	д. Усохи, СНМГО, 48 К. няма	д. Усохи, СНММог. Г, 46	»	»	»	»	1952	ГПІ; І. Е. Сувалаў, І. А. Су-конкін, Д. А. Лявончанка
									1959	Ін-т м-ва; Ю. Ф. Мацкевіч, І. П. Шайпук, А. І. Кісялеўскі
943	Д10	в. Маркавічы	с. Марковичи, СНМГО, 54 К. Маркавічы	с. Марковичи, СНММог. Г, 41	»	»	»	»	1949	ГПІ; Ф. Н. Цімошак, Палеева, Бірыла
									1959	ГПІ; няма даных

944	Д10	в. Глыбоцкае	с. Глубоцкое, СНМГО, 50 К. Глыбоцкае	с. Глубоцкое, СНМГО. Г, 41	»	»	»	»	1952	ГП; Л. С. Цітова, М. І. Навуменка, В. П. Захарэўская
945	Е2	в. Масевічы	w. Masiewiczze, SMRP, t. VIII, 11 К. няма	д. Масевичи, УНМГГ, 81	Брэсцкая	Маларыцкі	Брэсцкая	Маларыцкі	1952	Бр. наст. ін-т; І. С. Краўчук, В. З. Булыгіна, Н. М. Шабала
946	Е2	в. Страдзеч	w. Stradecz, t. VIII, 7 К. Страдэч	с. Страдечь, УНМГГ, 86	»	Брэсцкі	»	Брэсцкі	1954	Бр. наст. ін-т; В. Я. Краўчук, А. Ф. Крывічэня ✓
947	Е2	в. Медная	w. Miedna, SMRP, t. VIII, 7 К. Медна	д. Медна, УНМГГ, 81	»	Дамачоўскі	»	»	1954	Бр. ПІ; няма даных
948	Е2	в. Збураж	w. Zburaż, SMRP, t. VIII, 7 К. Збураж	с. Збураж, УНМГГ, 78	»	Маларыцкі	»	Маларыцкі	1952	Бр. ПІ; О. А. Шах, Л. Г. Сацюк, Т. А. Вальнчук
949	Е2	в. Ліплеўка	w. Lepłówka, SMRP, t. VIII, 3 К. Леплеўка	д. Леплева, УНМГГ, 80	»	Дамачоўскі	»	Брэсцкі	1954	Бр. ПІ; няма даных
950	Е2	в. Радзеж	w. Radziej, SMRP, t. VIII, 8 К. няма	с. Радеж, УНМГГ, 84	»	Маларыцкі	»	Маларыцкі	1953	Бр. ПІ; няма даных
951	Е2	в. Арэхава	w. Orzechowo, SMRP, t. VIII, 8 К. Арэхава	с. Орехово, УНМГГ, 82	»	»	»	»	1953 1955	Бр. ПІ; няма даных Ін-т м-ва; М. В. Бірыла
952	Е3	в. Чарняны	w. Czerniany, SMRP, t. VIII, 10 К. Чарняны	с. Черняне, УНМГГ, 88	»	Дзівінскі	»	»	1953	Бр. ПІ; няма даных

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
953	ЕЗ	в. Травы	w. Trawy, SMRP, t. VIII, 20 К. няма	—	Брэсцкая	Дзвін- скі	Брэсцкая	Кобрын- скі	1953	Бр. ПІ; няма даных
954	ЕЗ	в. Аса	w. Ossa, SMRP, t. VIII, 23 К. Оса	д. Осса, УНМГГ, 103	»	»	»	Мала- рыцкі	1953	Бр. ПІ; няма даных
955	ЕЗ	в. Замосце	w. Zamoscie, SMRP, t. VIII, 21 К. няма	—	»	»	»	Кобрын- скі	1953 1955	Бр. ПІ; няма даных Ін-т м-ва; І. Я. Яшкін, А. А. Крывіцкая
956	ЕЗ	в. Высокае	kol. Wysokie, SMRP, t. VIII, 24 К. няма	выс. Высоко, УНМГГ, 75	»	Мала- рыцкі	»	Мала- рыцкі	1953	Бр. ПІ; няма даных
957	ЕЗ	в. Хаціслаў	w. Chocisław, SMRP, t. VIII, 8 К. Хаціслаў	с. Хотислав, УНМГГ, 88	»	»	»	»	1952	Бр. ПІ; І. В. Шульжык
958	Е4	в. Махро	w. Mochre, SMRP, t. VIII, 44 К. Мохра	с. Мохро, СНММГ, 128	Пінская	Іванаў- скі	»	Іванаў- скі	1953 1954	БДУ; Г. Барцэвіч, Г. Барта- шэвіч, Н. Баранавец Ін-т м-ва; А. П. Груцо, Н. Т. Вайтовіч

959	E4	в. Сварынь	w. Swaryn, SMRP, t. VIII, 20 К. няма	—	Брэцкая	Дзівін- скі	»	Драгі- чынскі	1953	Бр. ПІ; няма даных
960	E4	в. Невель	w. Nowel, SMRP, t. VIII, 45 К. Невель	с. Невель, СНММГ, 132	»	Жаб- чыцкі	»	Пінскі	1954	Бр. ПІ; няма даных
961	E5	с. Рухча II	w. Ruchcza, SMRP, t. VIII, 49 К. няма	д. Рухче, СНММГ, 175	Пінская	Столін- скі	»	Столін- скі	1950	Пін. наст. ін-т; В. Л. Вярэніч
962	E5	в. Хойна	w. Chojno, SMRP, t. VIII, 44 К. Хойна	с. Хойно, СНММГ, 210	Брэцкая	Жаб- чыцкі	»	Пінскі	1954	Бр. ПІ; Н. М. Галавейка, Е. К. Войтка, О. Е. Шусціцкая
963	E5	в. Федары	w. Chwedory, SMRP, t. VIII, 49 К. Федары	д. Федоры, СНММГ, 207	Пінская	Столін- скі	»	Столін- скі	1950	Пін. наст. ін-т; М. К. Быбко
964	E5	в. Глінка	w. Glinka, SMRP, t. VIII, 42 К. Глінка	д. Глінка, СНММГ, 37	»	»	»	»	1953 1958	МПІ; А. С. Рагавы, М. С. Васілеўскі Бр. ПІ; В. В. Гніламедаў, Г. М. Лазіцкі
965	E5	в. Остраў	w. Ostrów, SMRP, t. VIII, 48 К. няма	ф. Остров, СНММГ, 145	Брэцкая	Пінскі	»	Пінскі	1954	Бр. ПІ; Е. К. Войтка, О. Е. Шу- сціцкая, Н. М. Галавейка
966	E5	в. Атвержычы	w. Otwie- rzyce, SMRP, t. VIII, 42 К. няма	д. Отвержичи, СНММГ, 146	»	Столін- скі	»	Столін- скі	1953 1958	МПІ; А. С. Рагавы, М. С. Васілеўскі Бр. ПІ; В. В. Гніламедаў, Г. М. Лазіцкі

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
967	E5	в. Гарадное	m. Horodno, SMRP, t. VIII, 34 К. Гарадно	м. Городная, СНММГ, 43	Пінская	Столін- скі	Брэцкая	Столін- скі	1953 1955	МПІ; А. В. Жылко, К. К. Адамовіч Ін-т м-ва; А. Р. Мурашка, Л. А. Малаш
968	E5	в. Рэчыца	w. Rzeczyca, SMRP, t. VIII, 42 К. Рэчыца	д. Речица, СНММГ, 176	»	»	»	»	1953 1955	МПІ; А. В. Жылко, К. К. Адамовіч Ін-т м-ва; А. Р. Мурашка, Л. А. Малаш
969	E6	в. Адрынкі	х. Адрынка, СНМ БССР, 168 К. няма	х. Адрынка, СНММГ, 3	Палеская	Тураў- скі	Гомельская	Тураў- скі	1953	Ін-т м-ва; Н. С. Стэльмах, А. А. Жук
970	E6	в. Хотамель	w. Chotomla, SMRP, t. VIII, 41 К. няма	д. Хотомле, СНММГ, 211	Пінская	Давыд- Гара- доцкі	Брэцкая	Столін- скі	1953	МПІ; О. І. Мазанік, В. І. Гарбацэвіч
971	E6	в. Колбікі	К. няма	—	»	»	»	»	1953	МПІ; А. А. Крывіцкі, А. А. Жук, М. Т. Кірэенка
972	E6	в. Іванава Слабада	д. Слободка Иванова, СНМ БССР, 195 К. Іванава Слабада	д. Слобода Иванова, СНММГ, 185	Палеская	Тураў- скі	Гомельская	Тураў- скі	1953	Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, Д. Я. Бугаёў, А. С. Рагавы

973	E6	с. Альманы	w. Olmanu, SMRP, t. VIII, 42 К. няма	с. Ольманы, СНММГ, 140	Пінская	Столін- скі	Брэсцкая	Столін- скі	1953	МПІ; Н. С. Стэльмах, Н. А. Арціховіч
974	E6	в. Колкі	w. Kołki, SMRP, t. VIII, 63 К. няма	д. Колки, СНММГ, 88	»	Давыд- Гара- доцкі	»	»	1953	МПІ; А. А. Крывіцкі, А. А. Жук, М. Т. Кірэнка
975	E6	в. Букча	с. Букча, СНМ БССР, 194 К. Букча	с. Букча, СНММГ, 21	Палеская	Тураў- скі	Гомельская	Тураў- скі	1953	Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, Д. Я. Бугаёў, А. С. Рагавы
976	E6	в. Прыбала- вічы	д. Приболо- вичи, СНМ БССР, 195 К. Прыбала- вічы	д. Приболо- вичи, СНММГ, 163	»	Лель- чыцкі	»	Лель- чыцкі	1953	Ін-т м-ва; А. Е. Курбыка, В. П. Жураўлёў
977	E6	в. Дзяржынск (Радзіла- вічы)	w. Radziło- wicze, SMRP, t. VIII, 35 К. Дзяржынск	с. Радилевичи, СНММГ, 168	»	Тураў- скі	»	Тураў- скі	1953	Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, А. С. Рагавы, Д. Я. Бугаёў
978	E6	в. Глушкавічы	с. Глушковичи, СНМ БССР, 194 К. Глушкевічы	с. Глушкевичи, СНММГ, 38	»	Лель- чыцкі	»	Лель- чыцкі	1953	Ін-т м-ва; А. Е. Курбыка, В. П. Жураўлёў
979	E7	в. Каросцін	х. Коростынь, СНМ БССР, 183 К. Карасцін	х. Коростынь, СНММГ, 92	»	»	»	»	1953	Ін-т м-ва; М. Г. Харытановіч, Л. В. Свірыд
980	E7	в. Мялешка- вічы	с. Мелешко- вичи, СНМ БССР, 186 К. Меляшковічы	с. Мелешко- вичи, СНММГ, 121	»	Мазыр- скі	»	Мазыр- скі	1950	Маз. наст. ін-т; І. В. Кузьменка, М. Д. Левіна, А. Ф. Чэркас

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948–1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збірання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследавальнікаў	па спісах населеных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
981	E7	в. Маньчыцы	д. Манчыцы, СНМ БССР, 169 К. няма	д. Манчицы, СНММГ, 119	Палеская	Лельчыцкі	Гомельская	Лельчыцкі	1953	Ін-т м-ва; Н. С. Стэльмах, Н. А. Арціховіч
982	E7	в. Махнавічы	д. Махновичи, СНМ БССР, 186 К. Махновічы	с. Махновичи, СНММГ, 120	»	Ельскі	»	Ельскі	1952 1958	Маз. наст. ін-т; Т. С. Малец, М. І. Қаламар Ін-т м-ва; А. У. Арашонкава, З. Н. Қазлова, К. М. Қлопава
983	E7	в. Сіманічы	с. Симоничи, СНМ БССР, 183 К. Сімонічы	с. Симоничи, СНММГ, 182	»	Лельчыцкі	»	Лельчыцкі	1953	Ін-т м-ва; М. Г. Харытановіч, Л. В. Свірыд
984	E7	в. Рэмязы	с. Ремезы, СНМ БССР, 186 К. Рамязы	с. Ремезы, СНММГ, 169	»	Ельскі	»	Ельскі	1952	Маз. наст. ін-т; Т. І. Малец, П. А. Мароз
985	E7	в. Сін-Поле	д. Поле Синицкое, СНМ БССР, 170 К. Сініцкае Поле	д. Поле Синицкое, СНММГ, 160	»	Лельчыцкі	»	Лельчыцкі	1953	Ін-т м-ва; Н. С. Стэльмах, Н. А. Арціховіч
986	E7	в. Ліпляны	с. Липляны, СНМ БССР, 183 К. Ліпляны	с. Липляны, СНММГ, 106	»	»	»	»	1953	Ін-т м-ва; Н. С. Стэльмах, Н. А. Арціховіч

987	E7	в. Дуброва	д. Дуброва, СНМ БССР, 183 К. Дуброва	д. Дуброва, СНММГ, 56	»	»	»	»	1953	Ин-т м-ва; М. Г. Харытановіч, Л. В. Свірыд
988	E7	в. Карма	д. Корма, СНМ БССР, 190 К. Карма	д. Корма, СНММГ, 91	»	Ельські	»	Ельські	1952	Маз. наст. ін-т; С. Я. Бельская, В. З. Гурыновіч
989	E7	в. Баравое	д. Боровое, СНМ БССР, 194 К. Баравое	д. Боровое, СНММГ, 14	Гомельская	Лель- чыцкі	»	Лель- чыцкі	1953	Ин-т м-ва; М. В. Бірыла
990	E7	в. Лохница	х. Лохница, СНМ БССР, 183 К. няма	х. Лохница, СНММГ, 110	Палеская	»	»	»	1953	Ин-т м-ва; А. А. Крывіцкі, Г. І. Карповіч
991	E7	в. Валаўск	д. Валавск, СНМ БССР, 191 К. Валаўск	д. Валавск, СНММГ, 23	»	Ельські	»	Ельські	1952 1958	Маз. наст. ін-т; С. Р. Бончак, Е. П. Бабовіч Ин-т м-ва; А. У. Арашонкава, З. Н. Казлова, К. М. Клопава
992	E7	в. Кузьмічы	д. Кузьмичи, СНМ БССР, 190 К. няма	д. Кузьмичи, СНММГ, 98	»	»	»	»	1952	Маз. наст. ін-т; Е. Д. Драпеза, Р. М. Дубавец
993	E7	в. Усаў	х. Усов, СНМ БССР, 170 К. Усаў	х. Усов, СНММГ, 206	»	Лель- чыцкі	»	Лель- чыцкі	1953	Ин-т м-ва; А. А. Крывіцкі, Г. І. Карповіч
994	E7	в. Запасочная	х. Запесочное, СНМ БССР, 183 К. няма	х. Запесочное, СНММГ, 71	»	»	»	»	1953	Ин-т м-ва; А. А. Крывіцкі, Г. І. Карповіч

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах населе- ных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
995	E7	в. Засінцы	х. Зосінцы, СНМ БССР, 190 К. Зосінцы	х. Зосінцы, СНММГ, 76	Палеская	Ельскі	Гомельская	Ельскі	1952 1958	Маз. наст. ін-т; У. М. Галай, В. І. Агуновіч Ін-т м-ва; А. У. Арашонкава, К. М. Клопава, З. Н. Казлова
996	E8	в. Гурыны	д. Гурыны, СНМ БССР, 187 К. няма	д. Гурыны, СНММГ, 48	»	Мазыр- скі	»	Мазыр- скі	1950	Маз. наст. ін-т; М. І. Шурын, І. Л. Гарэлік
997	E8	в. Княжацкая Слабада	К. няма	—	»	Хойніц- кі	»	Хойніц- кі	1953 1958	Маз. ПІ; Г. С. Краснабарод, Л. С. Судзенка Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, Л. Ф. Шаталава
998	E8	в. Санюкі	д. Санюкі, СНМ БССР, 187 К. няма	д. Санюкі, СНММГ, 178	»	Ельскі	»	Ельскі	1952	Маз. наст. ін-т; М. А. Қарака, О. С. Пінчук
999	E8	в. Гута	К. няма	д. Гута, СНММГ, 48	Гомельская	Нараў- лянскі	»	Нараў- лянскі	1952 1958	Маз. наст. ін-т; У. М. Галай, Е. С. Судзько Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, Л. Ф. Шаталава
1000	E8	в. Стралічаў	К. Стрэлічава	с. Стреличево, СНММГ, 195	Палеская	Хойніц- кі	»	Хойніц- кі	1953	Маз. ПІ; С. Е. Дрожжа, В. Е. Каваленка
1001	E8	в. Тульгавічы	К. Тульговічы	с. Тульговичи, СНММГ, 202	»	»	»	»	1950	Маз. наст. ін-т; М. І. Ані- шчанка, К. С. Бачына

1002	E8	в. Багуцічы	д. Богутичи, СНМ БССР, 175 К. Багуцічы	д. Богутичи, СНММГ, 11	»	Ельські	»	Ельські	1952 1958	Маз. наст. ін-т; Т. У. Дуда, В. М. Зенчанка Ін-т м-ва; А. У. Арашонкава, К. М. Клопава, З. Н. Қазлова
1003	E8	в. Буда	Қ. няма	д. Буда Головчицкая, СНММГ, 19	»	Нараў- лянські	»	Нараў- лянські	1951	Маз. наст. ін-т; С. М. Дзені- сенка, М. І. Баравік
1004	E8	в. Вербавічы	К. Вярбовічы	с. Вербовичи, СНММГ, 26	»	»	»	»	1951 1958	Маз. наст. ін-т; С. М. Дзені- сенка, М. І. Баравік Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, Л. Ф. Шаталава, Г. А. Косар
1005	E8	в. Антонаў	Қ. Антонаў	д. Антонов, СНММГ, 4	»	»	»	»	1953	Маз. наст. ін-т; Е. С. Ажанілак, Т. В. Дуда
1006	E8	в. Дронькі	Қ. няма	д. Дроньки, СНММГ, 55	»	Хойніц- кі	»	Хойніц- кі	1953	Маз. ПІ, О. А. Новік, Е. Я. Давыдзенка
1007	E8	в. Свеча	Қ. няма	д. Свеча, СНММГ, 179	»	Нараў- лянські	»	Нараў- лянські	1952 1957	Маз. наст. ін-т; М. У. Фе- шчанка, А. І. Маргулец Ін-т м-ва; А. А. Қривіцкі, А. І. Хадоркіна
1008	E8	в. Міхайлаўка	Қ. няма	д. Михай- ловка, СНММГ, 123	»	»	»	»	1951 1957	Маз. наст. ін-т; А. І. Маргулец, М. В. Фешчанка Ін-т м-ва; А. А. Қривіцкі, А. І. Хадоркіна
1009	E8	в. Нічыпараўка	Қ. няма	д. Ничипоровка, СНММГ, 134	»	»	»	»	1952	Маз. наст. ін-т; Я. С. Грыгаро- віч, Н. Г. Кажадуб
1010	E8	в. Баршчоўка	Қ. Баршчоўка	с. Борщовка, СНММГ, 16	»	Кама- рынські	»	Кама- рынські	1952 1958	Маз. наст. ін-т; няма даных Ін-т м-ва; А. А. Қривіцкі, А. А. Қривіцкая, Д. Я. Бугаёў, А. І. Хадоркіна

№	Шыфр	Назва населенага пункта			Па адміністрацыйнаму падзелу 1948—1959 гг.		Па адміністрацыйнаму падзелу на 1.1 1962 г.		Год збі- рання	Арганізацыя і аўтары адказаў
		па даных абследаваль- нікаў	па спісах насе- леных месц 20-х гадоў і сучасных картах	па спісах населеных месц пачатку XX ст.	вобласць	раён	вобласць	раён		
1011	E8	в. Даўляды (Доўледы)	К. Даўляды	д. Довляды, СНММГ, 52	Палеская	Нараў- лянскі	Гомельская	Нараў- лянскі	1952 1958	Маз. наст. ін-т; няма даных Ін-т м-ва; Н. Т. Вайтовіч, Л. Ф. Шаталава
1012	E8	в. Аконы	К. няма	—	»	»	»	»	1952 1957	Маз. наст. ін-т; Г. А. Мароз, А. Косар Маз. ПІ; Мікула, Касценка, Трыбуш
1013	E8	в. Бук	К. няма	д. Бук, СНММГ, 21	»	»	»	»	1952	Маз. наст. ін-т; Н. Г. Қажадуб, Я. С. Грыгаровіч, Грыпінская, Бабовіч
1014	E9	в. Конанаў- шчына	К. няма	д. Кононов- щина, СНММГ, 89	»	Брагін- скі	»	Брагін- скі	1952	Маз. наст. ін-т; О. С. Пінчук, А. П. Галезнік
1015	E9	в. Новакуз- нечная	К. няма	—	Гомельская	Лоеўскі	»	Лоеўскі	1955	ГПІ; няма даных
1016	E9	в. Веляцін	К. няма	д. Велятин, СНММГ, 25	Палеская	Хойніц- кі	»	Хойніц- кі	1953	Маз. ПІ; Ю. С. Бандарэнка, В. М. Бандарчык
1017	E9	в. Бывалькі	К. Бывалькі	с. Бывалькі, СНММГ, 22	Гомельская	Лоеўскі	»	Лоеўскі	1950	ГПІ; няма даных
1018	E9	в. Шкураты	К. няма	д. Шкураты, СНММГ, 218	Палеская	Брагін- скі	»	Брагін- скі	1952	Маз. наст. ін-т; Л. М. Шкурко, М. Т. Шкурко, Д. Я. Бугаёў, Н. Корань
1019	E9	в. Астрагляды	К. Астрагляды	с. Острогляды, СНММГ, 146	»	»	»	»	1952	Маз. наст. ін-т; няма даных

1020	E9	в. Вараец	К. няма	д. Воротец I, д. Воротец II, СНММГ, 31	»	Хойніцкі	»	Хойніцкі	1952	Маз. наст. ін-т; Г. Г. Кажамякіна, П. І. Мароз
1021	E9	в. Спярыжжа	К. Спярыжжа	д. Сперижье, СНММГ, 190	»	Брагінскі	»	Брагінскі	1952 1958	Маз. наст. ін-т; Л. М. Шкурко, М. Т. Шкурко Ін-т м-ва; Д. Я. Бугаёў
1022	E9	в. Чамерышы (Чэмерышы)	К. Чамярысы	д. Чемериссы, СНММГ, 214	»	»	»	»	1952 1958	Маз. наст. ін-т; В. Ф. Таміловіч Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, А. А. Крывіцкая, Д. Я. Бугаёў, А. І. Хадоркіна
1023	E9	в. Сувіды	К. няма	д. Сувиды, СНММГ, 196	»	Кама-рынскі	»	Кама-рынскі	1952 1958	Маз. наст. ін-т; няма даных Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, А. А. Крывіцкая, Д. Я. Багаёў, А. І. Хадоркіна
1024	E9	в. Кулажын	К. няма	д. Кулажин, СНММГ, 99	Гомельская	»	»	»	1957	Ін-т м-ва; А. У. Арашонкава, А. Р. Мурашка
1025	E9	в. Новая Іолча	К. Новая Елча	д. Иолча Новая, СНММГ, 78	»	»	»	»	1957	Ін-т м-ва; А. Р. Мурашка, А. У. Арашонкава
1026	E9	в. Чыкалавічы	К. Чыкаловічы	с. Чиколо- вичи, СНММГ, 216	Палеская	»	»	»	1953 1958	Маз. наст. ін-т; М. А. Карака, Е. Д. Драпеза Ін-т м-ва; А. А. Крывіцкі, А. А. Крывіцкая, Д. Я. Бугаёў, А. І. Хадоркіна
1027	E9	в. Ніжнія Жары	К. няма	д. Жары Нижние, СНММГ, 61	Гомельская	»	»	»	1957	Ін-т м-ва; А. У. Арашонкава, А. Р. Мурашка

3. АЛФАВІТНЫ ПАКАЗАЛЬНІК ДА СПІСА АБСЛЕДАВАНЫХ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТАЎ

Населены пункт	Вобласць	Раён	№ на карце	Шыфр
Абрамаўшчына	Гродзенская	Смаргонскі	169	В5
Аброва	Брэсцкая	Івацэвіцкі	722	Д4
Абчуга	Мінская	Крупскі	276	В8
Агароднікі	Гродзенская	Лідскі	391	Г4
Аголічы	Гомельская	Петрыкаўскі	845	Д7
Адамава	Мінская	Валожынскі	187	В5
Адрынкі	Гомельская	Тураўскі	969	Е6
Азаркі-Пудавінка	Мінская	Мядзельскі	161	В5
Азарычы	Брэсцкая	Лагішынскі	725	Д4
Азданічы	»	Столінскі	812	Д6
Азершчына	Гомельская	Рэчыцкі	909	Д9
Азярычына	Мінская	Пухавіцкі	479	Г6
Акопы	Гомельская	Нараўлянскі	1012	Е8
Аксакаўшчына	Мінская	Мінскі	464	Г6
Акцябр	Гомельская	Уваравіцкі	900	Д9
Алексенічы	Віцебская	Сенненскі	267	В8
Алекшыцы	Гродзенская	Берастовіцкі	347	Г2
Алёнавічы	Віцебская	Талачынскі	274	В8
Альбін	Гомельская	Акцябрскі	827	Д7
Альманы	Брэсцкая	Столінскі	973	Е6
Альхоўка	Гродзенская	Навагрудскі	394	Г4
Альхоўцы	Брэсцкая	Ляхавіцкі	742	Д5
Альшанікі	Магілёўская	Бялыніцкі	286	В8
Альшаніцы	Брэсцкая	Івацэвіцкі	714	Д4
Аляксейкі (Сазонаўка)	Віцебская	Дубровенскі	329	В10
Амговічы	Мінская	Слуцкі	498	Г6
Амелькаўшчына	Гомельская	Хойніцкі	921	Д9
Амхінічы	Магілёўская	Чавускі	576	Г9
Ананічы	Мінская	Пухавіцкі	513	Г7
Анатальеўка	Магілёўская	Клічаўскі	551	Г8
Андроны	Віцебская	Пастаўскі	14	В5
Анкуды	Гродзенская	Ашмянскі	173	В5
Аптонава	»	Карэліцкі	441	Г5
Аптонаў	Гомельская	Нараўлянскі	1005	Е8
Арлея	Віцебская	Полацкі	94	В8
Арлоўка	Магілёўская	Хоміцкі	643	Г11
Арцейкавічы	Віцебская	Полацкі	63	В7

Населены пункт	Вобласць	Райн	№ на карце	Шыфр
Арэхава	Брэсцкая	Маларыцкі	951	E2
Арэшкавічы	Мінская	Пухавіцкі	524	G7
Аса	Брэсцкая	Маларыцкі	954	E3
Асава	Гродзенская	Воранаўскі	149	B4
Асавец	Мінская	Вілейскі	203	B6
Асавец	Магілёўская	Бялыніцкі	538	G8
Асаўцы	Брэсцкая	Бярозаўскі	681	D3
Асмолава	Гродзенская	Навагрудскі	401	G4
Асташына	»	»	438	G5
Астрагляды	Гомельская	Брагінскі	1019	E9
Астрамечава	Брэсцкая	Брэсцкі	660	D2
Астроўкі	Мінская	Нясвіжскі	452	G5
Астрэйкава	Віцебская	Віцебскі	129	B9
Атвержычы	Брэсцкая	Столінскі	966	E5
Атрошкічы	Магілёўская	Мабруйскі	566	G8
Атрубак	Віцебская	Докшыцкі	197	B6
Ахонава	Гродзенская	Дзятлаўскі	404	G4
Ахоцічы	Магілёўская	Кіраўскі	558	G8
Ачыжа	Мінская	Чэрвеньскі	516	G7
Бабі Лес	»	Смалявіцкі	252	B7
Бабінавічы	Віцебская	Лёзненскі	298	B9
Бабічы	Гомельская	Рэчыцкі	913	D9
Бабраўнікі	Гродзенская	Астравецкі	165	B5
Бабровічы	Брэсцкая	Лагішынскі	718	D4
Бабунічы	Гомельская	Петрыкаўскі	842	D7
Багданаўка	Брэсцкая	Лагішынскі	762	D5
Багуцічы	Гомельская	Ельскі	1002	E8
Багушэвічы	Мінская	Бярэзінскі	511	G7
Бажкі	Віцебская	Дрысенскі	57	B7
Бакунавічы	Магілёўская	Крычаўскі	624	G10
Бакшты	Гродзенская	Шчучынскі	354	G3
Балонаў-Сялец	Магілёўская	Быхаўскі	549	G8
Бальдзюкі	Мінская	Дзяржынскі	467	G6
Бальшыя Лепацы	Брэсцкая	Кобрынскі	696	D3
Бальшыя Чукавічы	»	Лунінецкі	756	D5
Баннікі	Віцебская	Езёрышчанскі	119	B9
Баравікі	Гродзенская	Слоніўскі	707	D4
Баравікі	Гомельская	Светлагорскі	873	D8
Баравое	»	Лельчыцкі	989	E7
Баранаўшчына	Віцебская	Браслаўскі	25	B6
Баркова	»	Гарадоцкі	126	B9
Барсеева	»	Лёзненскі	296	B9
Барсукі	»	Міёрскі	28	B6
Барсукі	»	Дрысенскі	29	B6
Барсукі	Магілёўская	Быхаўскі	584	G9
Баршчоўка	Гомельская	Камаўскі	1010	E8
Барыскавічы	»	Мазырскі	889	D8
Барэйкі	Магілёўская	Касцюковіцкі	650	G11
Батаева	»	Хоцімскі	649	G11
Батарэя	Брэсцкая	Бярозаўскі	688	D3
Баяры	Мінская	Мядзельскі	195	B6
Баяры	Брэсцкая	Ружанскі	670	D3

Населены пункт	Вобласць	Раён	№ на карце	Шыфр.
Белая	Мінская	Плешчаницкі	209	B6
Белая	Брэсцкая	Камянецкі	651	D2
Белая Дубрава	Магілёўская	Касцюковіцкі	633	Г10
Белічы	Мінская	Слуцкі	776	D6
Белькі	Віцебская	Глыбоцкі	42	B6
Бельск	Брэсцкая	Кобрынскі	704	D3
Беражно	Гродзенская	Карэліцкі	445	Г5
Беражыстае	Магілёўская	Крычаўскі	612	Г10
Бечы	Гомельская	Тураўскі	810	D6
Більдзюгі	Віцебская	Шаркоўшчынскі	36	B6
Більтаўцы	Гродзенская	Лідскі	395	Г4
Бобравічы	»	Іўеўскі	426	Г5
Бобрыкі	Гомельская	Капаткевіцкі	838	D7
Бокшыцы	Мінская	Слуцкі	499	Г6
Боркі	Магілёўская	Хоцімскі	644	Г11
Боркі	Брэсцкая	Ганцавіцкі	750	D5
Брады	»	Пружанскі	683	D3
Буда	Гомельская	Нараўлянскі	1003	E8
Буда Грэская	Мінская	Уздзенскі	491	Г6
Бук	Гомельская	Нараўлянскі	1013	E8
Букча	»	Тураўскі	975	E6
Буняны	Гродзенская	Ашмянскі	143	B4
Бурдзейкі	Мінская	Клецкі	746	D5
Бутчын	Магілёўская	Бабруйскі	855	D8
Бывалькі	Гомельская	Лоеўскі	1117	E9
Бытча	Мінская	Барысаўскі	249	B7
Бязуевічы	Магілёўская	Слаўгарадскі	594	Г9
Бялевічы	Мінская	Слуцкі	775	D6
Бялеў	Гомельская	Жыткавіцкі	841	D7
Бяляеўка	»	Чачэрскі	925	D10
Бялянкі (Стабуры)	Віцебская	Віцебскі	106	B8
Бярозаўка	»	Расонскі	90	B8
Бярозаўка	Гродзенская	Навагрудскі	398	Г4
Бярозаўка	Брэсцкая	Высокаўскі	654	D2
Бясяды	Мінская	Лагойскі	216	B6
Вайнюнцы	Віцебская	Браслаўскі	8	B5
Валадарскае (Гавенавічы)	Гомельская	Рэчыцкі	907	D9
Валаўск	»	Ельскі	991	E7
Валодзькі	Мінская	Маладзечанскі	218	B6
Валосавічы	Гомельская	Чачэрскі	924	D10
Валута	Брэсцкая	Лунінецкі	761	D5
Валынцава	Магілёўская	Горацкі	333	B10
Ванелевічы	Мінская	Капыльскі	497	Г6
Варанцэвічы	Віцебская	Талачынскі	280	B8
Варатынічы	Брэсцкая	Кобрынскі	694	D3
Варацц	Гомельская	Хойніцкі	1020	E9
Ваўкалатка	Мінская	Крывіцкі	201	B6
Вяляцін	Гомельская	Хойніцкі	1016	E9
Вендараж	Магілёўская	Магілёўскі	577	Г9
Верамеева	Віцебская	Гарадоцкі	100	B8
Вербавічы	Гомельская	Нараўлянскі	1004	E8
Веркалы	Мінская	Пуховацкі	488	Г6

Населены пункт	Вобласць	Раён	№ на карце	Шыфр
Верцялішкі	Гродзенская	Гродзенскі	357	Г3
Веска	Мінская	Старобінскі	783	Д6
Весніцк	Віцебская	Ушацкі	85	Б7
Вець	Магілёўская	Быхаўскі	596	Г9
Відомля	Брэсцкая	Камянецкі	659	Д2
Вільча	Магілёўская	Глускі	813	Д7
Віркаў	»	Клічаўскі	553	Г8
Вішанькі	»	Касцюковіцкі	637	Г10
Вішар	Гомельская	Калінкавіцкі	884	Д8
Вішнева	Віцебская	Полацкі	73	Б7
Вішнева	Гродзенская	Смаргонскі	166	В5
Владычына	Віцебская	Дрысенскі	64	Б7
Вознава	»	»	21	Б6
Войская	Брэсцкая	Камянецкі	655	Д2
Волма	Мінская	Чэрвеньскі	512	Г7
Вольніца	Магілёўская	Глускі	816	Д7
Ворань	Віцебская	Лепельскі	87	Б7
Всходы (Сходы)	Брэсцкая	Драгічынскі	730	Д4
Вугальшчына (Угольшчына)	Магілёўская	Бялыніцкі	542	Г8
Вуглы	Мінская	Івянецкі	429	Г5
Вулька I	Брэсцкая	Лунінецкі	767	Д5
Вулька II	»	»	765	Д5
Вуць	Гомельская	Церахоўскі	939	Д10
Выганішчы	Брэсцкая	Лагішынскі	717	Д4
Выдранка	Магілёўская	Краснапольскі	636	Г10
Выня	Мінская	Капыльскі	457	Г5
Высокае	Брэсцкая	Маларыцкі	956	Е3
Вязавіца	Гомельская	Калінкавіцкі	879	Д8
Вязаўніца	Магілёўская	Асіповіцкі	521	Г7
Вялемічы	Брэсцкая	Столінскі	811	Д6
Вялешына	Мінская	Капыльскі	490	Г6
Вялікае Падлессе	Брэсцкая	Ляхавіцкі	461	Г6
Вялікае Сяло	Мінская	Дзяржынскі	437	Г5
Вялікае Сяло	Брэсцкая	Гарадзішчанскі	415	Г4
Вялікае Шчокатава	Магілёўская	Горацкі	328	В9
Вялікая Кракотка	Гродзенская	Слоніскі	388	Г3
Вялікі Бор	Гомельская	Хойніцкі	890	Д8
Вялікі Быкаў	Мінская	Слуцкі	779	Д6
Вялікі Краснік	Брэсцкая	Пружанскі	675	Д3
Вялікі Рожан	»	Ганцавіцкі	785	Д6
Вялікія Арлы	»	Столінскі	809	Д6
Вялікія Аўчыніны	Магілёўская	Шклоўскі	322	В9
Вялікія Бардзінічы	»	Чавускі	575	Г9
Вялікія Баяры	Гродзенская	Шчучынскі	362	Г3
Вялікія Сялючычы	»	Петрыкаўскі	840	Д7
Вялікія Сцеблевічы	Гомельская	Жыткавіцкі	800	Д6
Вярбілі	Гродзенская	Шчучынскі	363	Г3
Вярхі	Брэсцкая	Камянецкі	692	Д3
Вярэбушкі	Гродзенская	Смаргонскі	180	В5
Вясёлы Вугал	Мінская	Дзяржынскі	476	Г6
Галалобаўка	Магілёўская	Горацкі	338	В10

Населены пункт	Вобласць	Райн	№ на карце	Шыфр
Галік	Брэсцкая	Івацэвіцкі	711	Д4
Галубова	Віцебская	Расонскі	88	Б8
Галышана	Магілёўская	Горацкі	320	В9
Гальніца	Віцебская	Расонскі	89	Б8
Гарадзец	»	Ушацкі	84	Б7
Гарадзец	Брэсцкая	Кобрынскі	697	Д3
Гарадзечна	Гродзенская	Навагрудскі	402	Г4
Гарадное	Брэсцкая	Столінскі	967	Е5
Гараўцы	Віцебская	Пліскі	72	Б7
Гарачэвічы	»	Лепельскі	231	В7
Гаруны	»	Езярышчанскі	120	Б9
Гарэлае	»	Докшыцкі	237	В7
Гарэлец	Мінская	Пухавіцкі	484	Г6
Гаўрыльчыцы	Брэсцкая	Лунінецкі	788	Д6
Гваздова	Віцебская	Глыбоцкі	45	Б6
Гвазды	»	Полацкі	91	Б8
Гірск	Брэсцкая	Кобрынскі	699	Д3
Глебкавічы	Мінская	Мінскі	465	Г6
Глініца	Гомельская	Петрыкаўскі	852	Д7
Глінка	Брэсцкая	Столінскі	964	Е5
Глоданкі	Віцебская	Лёзненскі	130	Б9
Глубокавічы	Магілёўская	Кіраўскі	561	Г8
Глупікі	»	Крычаўскі	610	Г10
Глушкавічы	Гомельская	Лельчыцкі	978	Е6
Глыбоцкае	»	Церахоўскі	944	Д10
Глыбочыца	»	Чачэрскі	894	Д9
Гніліцы	Магілёўская	Краснапольскі	632	Г10
Гожа	Гродзенская	Гродзенскі	343	Г2
Голубаўшчына	Віцебская	Браслаўскі	34	Б6
Гольчыцы	Мінская	Слуцкі	496	Г6
Горваль	Гомельская	Рэчыцкі	902	Д9
Горск	Брэсцкая	Бярозаўскі	687	Д3
Гостраў	Гродзенская	Ваўкавыскі	371	Г3
Гоцк	Мінская	Старобінскі	794	Д6
Гошава	Брэсцкая	Драгічынскі	729	Д4
Грабаўка	Гомельская	Церахоўскі	940	Д10
Грабёнка	Мінская	Чэрвеньскі	508	Г7
Гразівец	Магілёўская	Чавускі	585	Г9
Груздава	Віцебская	Пастаўскі	51	Б6
Грускава	Мінская	Нясвіжскі	456	Г5
Грыцавічы	Гродзенская	Свіслацкі	349	Г2
Грыцкевічы	»	Зельвенскі	382	Г3
Грэбень	Гомельская	Жыткавіцкі	846	Д7
Гулькі	Магілёўская	Клімавіцкі	640	Г11
Гурка	Брэсцкая	Драгічынскі	701	Д3
Гурыны	Гомельская	Мазырскі	996	Е8
Гусарка	Магілёўская	Клімавіцкі	642	Г11
Гусевіца	Гомельская	Уваравіцкі	901	Д9
Гуслянка	Магілёўская	Магілёўскі	578	Г9
Гута	Гомельская	Нараўлянскі	999	Е8
Гэндзікі	Віцебская	Полацкі	67	Б7
Дабрынёва	Мінская	Дзяржынскі	474	Г6

Населены пункт	Вобласць	Раён	№ на карце	Шыфр
Дабрынь	Віцебская	Дубровенскі	312	B9
Дабучын	Брэсцкая	Пружанскі	680	D3
Дакучын	Мінская	Крупскі	275	B8
Даманава	Магілёўская	Бабруйскі	569	Г8
Даманавічы	Мінская	Старобінскі	796	D6
Дамуці	Віцебская	Пастаўскі	153	B5
Даравое	»	Глыбоцкі	50	B6
Дарасіно	Мінская	Слуцкі	778	D6
Дарашэвічы	Гродзенская	Гродзенскі	365	Г3
Дасавічы	Магілёўская	Магілёўскі	580	Г9
Даўляды (Доўляды)	Гомельская	Нараўлянскі	1011	E8
Дварэц	Гродзенская	Дзятлаўскі	411	Г4
Дварэц	Гомельская	Рагачоўскі	567	Г8
Дворышча	Віцебская	Бешанковіцкі	113	B8
Дворышчы	Гомельская	Светлагорскі	861	D8
Дзевяткаўцы	Гродзенская	Ваўкавыскі	380	Г3
Дзевятні	»	Смаргонскі	170	B5
Дзедава	Магілёўская	Быхаўскі	595	Г9
Дзедаўка	Гомельская	Жыткавіцкі	802	D6
Дзедня	Магілёўская	Чавускі	606	Г10
Дзежкаўцы	Гродзенская	Свіслацкі	669	D3
Дзераўное	Мінская	Івянецкі	439	Г5
Дзеткавічы	Брэсцкая	Баранавіцкі	422	Г4
Дзмітравічы	»	Камянецкі	653	D2
Дзягілі	Мінская	Мядзельскі	194	B6
Дзягілёва	Віцебская	Бешанковіцкі	112	B8
Дзякавічы	Гомельская	Жыткавіцкі	834	D7
Дзякі	Гродзенская	Ваўкавыскі	383	Г3
Дзяляцічы	»	Навагрудскі	396	Г4
Дзямянаўцы	»	Жалудоцкі	406	Г4
Дзям'яні	Гомельская	Добрушскі	932	D10
Дзяніскавічы	Брэсцкая	Ганцавіцкі	751	D5
Дзяржынск (Радзілавічы)	Гомельская	Тураўскі	977	E6
Дзяхань	Мінская	Смялявіцкі	468	Г6
Добрае	Брэсцкая	Кобрынскі	702	D3
Добры Бор	»	Баранавіцкі	705	D4
Доўгае	Брэсцкая	Івацэвіцкі	708	D4
Драглеўцы	Гродзенская	Ашмянскі	183	B5
Дроздзіна	Мінская	Барысаўскі	254	B7
Дронькі	Гомельская	Хойніцкі	1006	E8
Дрочава	Магілёўская	Асіповіцкі	531	Г7
Дрэбск	Брэсцкая	Лунінецкі	803	D6
Дрэвенікі	Гродзенская	Астравецкі	140	B4
Дубава	Брэсцкая	Баранавіцкі	419	Г4
Дубай	»	Столінскі	773	D5
Дубна	Магілёўская	Клічаўскі	546	Г8
Дубнікі	Гродзенская	Астравецкі	139	B4
Дубраўкі	Віцебская	Бешанковіцкі	116	B8
Дуброва	Гомельская	Лельчыцкі	987	E7
Дуброўкі	Віцебская	Браслаўскі	12	B5
Дудзічы	Мінская	Уздзенскі	478	Г6
Дукора	»	Пухавіцкі	475	Г6

Населены пункт	Вобласць	Раён	№ на карце	Шыфр
Дулебы	Мінская	Бярэзінскі	545	Г8
Елізаравічы	Гомельская	Рэчыцкі	878	Д8
Ерамееўшчына	Віцебская	Дубровенскі	309	В9
Есенавіца	Гродзенская	Ваўкавыскі	385	Г3
Жаліжжа	Магілёўская	Краснапольскі	626	Г10
Жахавічы	Гомельская	Мазырскі	849	Д7
Жортай	Мінская	Барысаўскі	240	В7
Жукавец	»	Бярэзінскі	504	Г7
Жукі	»	Слуцкі	495	Г6
Жукойні	»	Астравецкі	158	В5
Журавок	Брэсцкая	Іванаўскі	741	Д4
Журыхі	Мінская	Вілейскі	168	В5
Жыдомля	Гродзенская	Скідэльскі	360	Г3
Жытнавічы	Брэсцкая	Пінскі	739	Д4
Жыцькава	Мінская	Барысаўскі	247	В7
Заазер'е	Магілёўская	Бялыніцкі	291	В8
Забаб'е	Гомельская	Буда-Кашалёўскі	897	Д9
Забалоцце	Магілёўская	Мсціслаўскі	609	Г10
Забалоцце	Мінская	Мінскі	471	Г6
Забалоцце	Гомельская	Буда-Кашалёўскі	896	Д9
Заберазь	Гродзенская	Іўеўскі	428	Г5
Забор'е	Віцебская	Сенненскі	266	В8
Забуднянскія Хутары	Магілёўская	Кіраўскі	560	Г8
Забулдычына	Віцебская	Расонскі	56	Б7
Завад-Віравая	Магілёўская	Слаўгарадскі	623	Г10
Загалле	Мінская	Любанскі	825	Д7
Загацце	Віцебская	Пастаўскі	18	Б5
Задоры	»	Лепельскі	86	Б7
Задроўе	»	Аршанскі	311	В9
Задуброўе	»	Віцебскі	128	Б9
Задубье	Гомельская	Кармянскі	599	Г9
Зазыбы	Віцебская	Віцебскі	135	Б9
Зайцава	»	Дрысенскі	53	Б7
Закаблукі	Мінская	Мінскі	466	Г6
Закапыцце	Гомельская	Добрушскі	935	Д10
Закупленне	Магілёўская	Клічаўскі	550	Г8
Залессе	Віцебская	Глыбоцкі	43	Б6
Залессе	»	Шумілінскі	108	Б8
Залессе	»	Полацкі	104	Б8
Залессе	Брэсцкая	Высокаўскі	658	Д2
Залессе	Гомельская	Капаткевіцкі	839	Д7
Залучча	Віцебская	Дрысенскі	3	А7
Залюціны	Мінская	Жыткавіцкі	798	Д6
Замосце	Брэсцкая	Кобрынскі	955	Е3
Замошша	Віцебская	Лепельскі	236	Б7
Замошша	Магілёўская	Асіповіцкі	528	Г7
Запалянка	Віцебская	Шумілінскі	103	Б8
Заполле	Гродзенская	Мастоўскі	370	Г3
Заполле	»	Карэліцкі	443	Г5
Запяточная	Гомельская	Лельчыцкі	994	Е7
Запяточная	»	Тураўскі	808	Д6
Зарачанне	Віцебская	Полацкі	101	Б8

Населены пункт	Вобласць	Райн	№ на карце	Шыфр
Зарой	Гродзенская	Дзятлаўскі	407	Г4
Зарэчча	Гомельская	Светлагорскі	868	Д8
Зарэчча	»	»	869	Д8
Засвір	Мінская	Мядзельскі	159	В5
Заселле	Гомельская	Рэчыцкі	908	Д9
Засімы	Брэсцкая	Кобрынскі	690	Д3
Засінцы	Гомельская	Ельскі	995	Е7
Заскавічы	Мінская	Маладзечанскі	177	В5
Заспа	Гомельская	Рэчыцкі	915	Д9
Застадолле	Віцебская	Сенненскі	259	В8
Застружжа	Брэсцкая	Іванаўскі	734	Д4
Засулле	Мінская	Стаўбцоўскі	444	Г5
Засценкі	Віцебская	Аршанскі	315	В9
Захарычы	Мінская	Мінскі	463	Г6
Зацітава Слабада	»	Пухавіцкі	519	Г7
Зацякляссе	Віцебская	Лепельскі	229	В7
Зашчэслі	»	Пліскі	49	Б6
Збураж	Брэсцкая	Маларыцкі	948	Е2
Здзітава	»	Бярозаўскі	724	Д4
Здудзічы	Гомельская	Светлагорскі	865	Д8
Зеляніца	Магілёўская	Кіраўскі	555	Г8
Зелянкова	»	Бялыніцкі	288	В8
Зерчанічы	Віцебская	Ушацкі	80	Б7
Зоры	Магілёўская	Крычаўскі	619	Г10
Зубарэвічы	»	Глускі	820	Д7
Зялёныя Лукі	Гомельская	Уваравіцкі	905	Д9
Іванава	Мінская	Нясвіжскі	459	Г5
Іванава Слабада	Гомельская	Тураўскі	972	Е6
Іванаўка	Віцебская	Гарадоцкі	97	Б8
Іванкавічы	Брэсцкая	Баранавіцкі	416	Г4
Івашкавічы	Гомельская	Капаткевіцкі	843	Д7
Ігліца	Магілёўская	Бялыніцкі	543	Г8
Ігрушка	Мінская	Крупскі	278	В8
Ізбынь	Гомельская	Хойніцкі	919	Д9
Іланцы	Віцебская	Браслаўскі	6	Б5
Ілішчавічы	Мінская	Вілейскі	176	Б5
Ісаі	Віцебская	Браслаўскі	11	Б5
Ісакава-Буда	Магілёўская	Чавускі	581	Г9
Кабакі	Брэсцкая	Бярозаўскі	684	Д3
Кавалі	Гродзенская	Смаргонскі	171	В5
Казакі	Віцебская	Сенненскі	299	В9
Казімірова	»	Полацкі	95	Б8
Казловічы	»	Гарадоцкі	123	Б9
Казловічы	Брэсцкая	Брэсцкі	664	Д2
Казлоўцы	Віцебская	Пліскі	68	Б7
Казлы	»	Міёрскі	32	Б6
Казыры	Мінская	Лагойскі	213	В6
Казяны	Віцебская	Браслаўскі	13	Б5
Казяны	»	Шумілінскі	99	Б8
Кайшоўкі	Гродзенская	Карэліцкі	446	Г5
Каладзеічы	Брэсцкая	Пінскі	735	Д4
Каленкавічы	»	Высокаўскі	652	Д2

Населены пункт	Вобласць	Раён	№ на карце	Шыфр
Қалодзецкая	Магілёўская	Қасцюковіцкі	628	Г10
Қалюціна	Віцебская	Расонскі	59	Б7
Қамарычы	Магілёўская	Быхаўскі	593	Г9
Қамена	Мінская	Плешчаніцкі	244	Б7
Қаменка	Магілёўская	Шклоўскі	319	В9
Қаменка	»	Қрычаўскі	615	Г10
Қанева	Віцебская	Сенненскі	262	В8
Қанічы	Магілёўская	Қасцюковіцкі	648	Г11
Қапацэвічы (Қапачы)	Мінская	Старобінскі	789	Д6
Қаплічы	Гомельская	Қалінкавіцкі	880	Д8
Қарані	»	Светлагорскі	875	Д8
Қарасіна	Віцебская	Браслаўскі	5	Б5
Қарма	Гомельская	Ельскі	988	Е7
Қармазы	Мінская	Старадарожскі	814	Д7
Қаросцін	Гомельская	Лельчыцкі	879	Е7
Қароткавічы	»	Жлобінскі	863	Д8
Қарпавічы	Мінская	Вілейскі	215	В6
Қарпаўцы	Гродзенская	Берастовіцкі	348	Г2
Қарумны	Віцебская	Дубровенскі	304	В9
Қарытнае	Магілёўская	Асіповіцкі	532	Г7
Қарытніца	»	Бялыніцкі	539	Г8
Қасілавічы	Мінская	Дзяржынскі	473	Г6
Қастровічы	Гродзенская	Зельвенскі	418	Г4
Қаўняцін	Брэсцкая	Лагішынскі	763	Д5
Қаўшова	Магілёўская	Мсціслаўскі	605	Г10
Қачан	Віцебская	Гарадоцкі	102	Б8
Қвачы	Мінская	Нясвіжскі	455	Г5
Қемялішкі	Гродзенская	Астравецкі	138	В4
Қівачына	Брэсцкая	Пружанскі	678	Д3
Қірпічоўшчына	Гродзенская	Шчучынскі	356	Г3
Қір'янаўцы	»	Лідскі	390	Г4
Қлетнае	Магілёўская	Глускі	819	Д7
Қлешчына	Віцебская	Бешанковіцкі	117	Б8
Қлён	Мінская	Крупскі	248	В7
Қлінск	Гомельская	Қалінкавіцкі	885	Д8
Қлюшчаны	Гродзенская	Астравецкі	156	В5
Қляннік	Мінская	Смалявіцкі	506	Г7
Қляпін	Гомельская	Қармянскі	635	Г10
Қляцішча	Мінская	Івянецкі	433	Г5
Қнышэвічы	Гомельская	Светлагорскі	864	Д8
Қняжацкая Слабада	»	Хойніцкі	997	Е8
Қожава	Гродзенская	Қарэліцкі	447	Г5
Қозікі	Брэсцкая	Івацэвіцкі	716	Д4
Қоз'е	Гомельская	Рэчыцкі	912	Д9
Қолбікі	Брэсцкая	Столінскі	971	Е6
Қолкі	Мінская	Қлецкі	747	Д5
Қолкі	Гомельская	Қапаткевіцкі	837	Д7
Қолкі	Брэсцкая	Столінскі	974	Е6
Қонанаўшчына	Гомельская	Брагінскі	1014	Е9
Қонкавічы	»	Петрыкаўскі	847	Д7
Қострычы	Магілёўская	Қіраўскі	559	Г8
Қоўбча	»	Қлічаўскі	547	Г8

Населены пункт	Вобласць	Раён	№ на карце	Шыфр
Коўчыцы	Гомельская	Светлагорскі	860	Д8
Краснадворцы	Мінская	Старобінскі	762	Д6
Красналукі	Віцебская	Лепельскі	238	В7
Краснаўка	Гомельская	Светлагорскі	859	Д8
Красная	Мінская	Плешчаніцкі	204	Б6
Крукавічы	Гомельская	Калінкавіцкі	876	Д8
Крупа	Гродзенская	Лідскі	389	Г4
Крупава	»	Шчучынскі	369	Г3
Крупец	Гомельская	Добрушскі	937	Д10
Круткі	Віцебская	Глыбоцкі	47	Б6
Круча	Магілёўская	Бялыніцкі	285	В8
Крушынаўка	Гомельская	Рагачоўскі	562	Г8
Крытышын	Брэсцкая	Іванаўскі	738	Д4
Кудаева	Віцебская	Аршанскі	308	В9
Кузьмічы	Гомельская	Ельскі	992	Е7
Кукава	Брэсцкая	Ганцавіцкі	748	Д5
Кукарава	Мінская	Бярэзінскі	540	Г8
Кукаўка	Віцебская	Шаркоўшчынскі	38	Б6
Куклічы	Гродзенская	Свіслацкі	673	Д3
Кулажын	Гомельская	Камарынскі	1024	Е9
Кульгаі	Віцебская	Пліскі	77	Б7
Кульшычы	Магілёўская	Слаўгарадскі	590	Г9
Купіск	Гродзенская	Навагрудскі	436	Г5
Купрэўка	Гомельская	Веткаўскі	933	Д10
Купчэлі	Віцебская	Браслаўскі	7	Б5
Купяцічы	Брэсцкая	Пінскі	769	Д5
Курганы	Мінская	Мінскі	225	В6
Курчаўцы	Гродзенская	Радунскі	352	Г3
Курына	Віцебская	Віцебскі	127	Б9
Кучыншчына	»	Лёзненскі	295	В9
Кушлікі	»	Полацкі	66	Б7
Кушталі	»	Шаркаўшчынскі	39	Б6
Лабуноўшчына	»	Ушацкі	78	Б7
Лагады	Гродзенская	Шчучынскі	364	Г3
Лазічы	Віцебская	Глыбоцкі	44	Б6
Лазукі	»	Чашніцкі	264	В8
Лазы	»	Талачынскі	271	В8
Ламавічы	Гомельская	Акцябрскі	831	Д7
Ланпекі	»	Калінкавіцкі	881	Д8
Лапаціна	Магілёўская	Мсціслаўскі	607	Г10
Лапічы	»	Асіповіцкі	23	Г7
Лапушніцы	Віцебская	Гарадоцкі	122	Б9
Ласвіцкія	»	Шумілінскі	105	Б8
Ласосін	Брэсцкая	Ружанскі	674	Д3
Латыгала	Віцебская	Сенненскі	265	В8
Латышова	»	Расонскі	60	Б7
Лаўніца	Мінская	Барысаўскі	256	В7
Лаўцы	Віцебская	Глыбоцкі	48	Б6
Лахаўка	Брэсцкая	Лунінецкі	804	Д6
Леснікі	Гродзенская	Жалудоцкі	397	Г4
Лешніца	Мінская	Пухавіцкі	472	Г6
Лешня	»	Капыльскі	503	Г6

Населены пункт	Вобласць	Райн	№ на карце	Шыфр
Лешня	Гомельская	Мазырскі	853	Д7
Лінова	Брэсцкая	Пружанскі	685	Д3
Ліплёўка	»	Брэсцкі	949	Е2
Ліпляны	Гомельская	Лельчыцкі	986	Е7
Ліпск	Брэсцкая	Ганцавіцкі	758	Д5
Літва	Мінская	Івянецкі	435	Г5
Ліхасельцы	Гродзенская	Свіслацкі	666	Д3
Ліцвінавічы	Гомельская	Кармянскі	601	Г9
Лобжа	Магілёўская	Клімавіцкі	620	Г10
Лосінцы	Брэсцкая	Драгічынскі	732	Д4
Лоск	Мінская	Валожынскі	181	В5
Лохніца	Гомельская	Лельчыцкі	990	Е7
Лоша	Гродзенская	Астравецкі	141	В4
Луг	Віцебская	Сенненскі	297	В9
Лугі	Брэсцкая	Лунінецкі	793	Д6
Лукамір	»	Бярозаўскі	682	Д3
Лукомль	Віцебская	Чашніцкі	268	В8
Лукшы	»	Браслаўскі	24	Б6
Лунін	Брэсцкая	Лунінецкі	766	Д5
Лучын	Гомельская	Рагачоўскі	604	Г9
Лысавічы	Мінская	Мінскі	219	В6
Любіж	Магілёўская	Горацкі	321	В9
Любішчыцы	Брэсцкая	Івацэвіцкі	713	Д4
Люсіна	»	Ганцавіцкі	755	Д5
Лядзінкі	Віцебская	Віцебскі	292	В9
Ляды	Мінская	Чэрвеньскі	515	Г7
Ляжыткавічы	Брэсцкая	Драгічынскі	736	Д4
Ляскавічы	Гомельская	Петрыкаўскі	848	Д7
Ляхавічы	Гродзенская	Навагрудскі	393	Г4
Ляхавічы	Брэсцкая	Драгічынскі	740	Д4
Ляхавічы	Гомельская	Жыткавіцкі	799	Д6
Магенцы	Гродзенская	Ашмянскі	188	В5
Магіліцы	Брэсцкая	Івацэвіцкі	712	Д4
Майсеевічы	Мінская	Старадарожскі	530	Г7
Майсееўка	Гомельская	Акцябрскі	867	Д8
Макраны	Мінская	Капыльскі	745	Д5
Макуці	Гродзенская	Іўеўскі	150	В4
Маладуша	Гомельская	Рэчыцкі	917	Д9
Малае Жэжліна	Віцебская	Лепельскі	228	В7
Малахавічы	Гродзенская	Гродзенскі	345	Г2
Малахоўцы	Брэсцкая	Баранавіцкі	424	Г4
Малая Вядрэнь	Віцебская	Чашніцкі	260	В8
Малкава	Гомельская	Веткаўскі	930	Д10
Малмыгі	Мінская	Вілейскі	206	В6
Малыя Аўцюкі	Гомельская	Калінкавіцкі	886	Д8
Малыя Гарадзяцічы	Мінская	Любанскі	830	Д7
Малыя Лістападавічы	»	Старобінскі	786	Д6
Малькавічы	Гродзенская	Мастоўскі	373	Г3
Манцякі	Брэсцкая	Ружанскі	668	Д3
Маньчыцы	Гомельская	Лельчыцкі	981	Е7
Мардашэвічы (Мардахі)	Віцебская	Дубровенскі	305	В9
Маркавічы	Гомельская	Церахоўскі	943	Д10

Населены пункт	Вобласць	Раён	№ на карце	Шыфр
Маркуны	Гродзенская	Астравецкі	162	В5
Мазоравічы	Гомельская	Буда-Кашалёўскі	899	Д9
Марозаўшчына	Віцебская	Браслаўскі	33	Б6
Марчанкі	»	Езьярышчанскі	118	Б9
Масевічы	Брэсцкая	Маларыцкі	945	Е2
Маскалёнкі	Віцебская	Дрысенскі	54	Б7
Маскалі	Гродзенская	Жалудоцкі	374	Г3
Маслакі	Магілёўская	Горацкі	316	В9
Маствілішкі	Гродзенская	Ашмянскі	178	В5
Масцілавічы	Мінская	Клецкі	743	Д5
Матырына	Віцебская	Лепельскі	226	В7
Махнавічы	Мінская	Старобінскі	790	Д6
Махнавічы	Гомельская	Ельскі	982	Е7
Махро	Брэсцкая	Іванаўскі	958	Е4
Мачуліна	Гродзенская	Ваўкавыскі	379	Г3
Мачулішчы	Мінская	Крупскі	243	В7
Мацеевічы	»	Пухавіцкі	526	Г7
Мацясы	»	Мядзельскі	155	В5
Машанакі	Магілёўская	Магілёўскі	571	Г9
Машкова	Віцебская	Аршанскі	307	В9
Медная	Брэсцкая	Брэсцкі	947	Е2
Мельканавічы	Гродзенская	Слоні́мскі	423	Г4
Месяцічы	Брэсцкая	Пінскі	772	Д5
Мехавое	Віцебская	Езьярышчанскі	93	Б8
Мётлы	»	Пліскі	69	Б7
Міжэрычы	Гродзенская	Зельвенскі	386	Г3
Мікалаеўшчына	Мінская	Стаўбцоўскі	450	Г5
Мілаславічы	Магілёўская	Клімавіцкі	641	Г11
Мілашкі	Віцебская	Браслаўскі	10	Б5
Мілевічы	Гомельская	Жыткавіцкі	797	Д6
Мілейкі	Віцебская	Міёрскі	35	Б6
Малаявічы	Гродзенская	Мастоўскі	377	Г3
Міратычы	»	Карэліцкі	409	Г4
Міхайлаўка	Гомельская	Нараўлянскі	1008	Е8
Міцкавічы	Гродзенская	Смаргонскі	174	В5
Мокрае	Брэсцкая	Пружанскі	677	Д3
Мосін	Магілёўская	Хоцімскі	647	Г11
Мураж	Віцебская	Браслаўскі	30	Б6
Мядзведзічы	Брэсцкая	Ляхавіцкі	744	Д5
Мяжанцы	Гродзенская	Радунскі	137	В3
Мяжно	Віцебская	Полацкі	74	Б7
Мялешкавічы	Гомельская	Мазырскі	980	Е7
Мялешкі	Мінская	Слуцкі	501	Г6
Мятлічыцы	»	Плешчаніцкі	207	В6
Мяшэтнікі	Гродзенская	Скідзельскі	367	Г3
Навасёлкі	Віцебская	Віцебскі	121	Б9
Навасёлкі	Магілёўская	Бялыніцкі	327	В9
Навасёлкі	Брэсцкая	Ляхавіцкі	458	Г5
Навасёлкі	Гродзенская	Свіслацкі	671	Д3
Навасёлкі	Брэсцкая	Кобрынскі	689	Д3
Навасёлкі	»	Ляхавіцкі	749	Д5
Навікі	Гомельская	Жлобінскі	858	Д8

Населены пункт	Вобласць	Раён	№ на карце	Шыфр
Навінкі	Гомельская	Калінкавіцкі	882	Д8
Навінцы	Віцебская	Міёрскі	65	В7
Нагарадавічы	Гродзенская	Дзятлаўскі	403	Г4
Нагуевічы	»	Слоні́мскі	421	Г4
Нароч (Нарач)	Мінская	Вілейскі	172	В5
Нарушова	Віцебская	Дрысенскі	1	А6
Нарэйшы	Мінская	Мядзельскі	157	В5
Невель	Брэсцкая	Пінскі	960	Е4
Негін	Магілёўская	Касцюковіцкі	627	Г10
Нежкаў	»	Бялыніцкі	537	Г8
Несцерава	»	Мсціслаўскі	335	В10
Несцяняты	Гродзенская	Смаргонскі	175	В5
Ніжнія Жары	Гомельская	Камарынскі	1027	Е9
Ніжняя Тошчыца	Магілёўская	Быхаўскі	597	Г9
Ніжын	Мінская	Любанскі	826	Д7
Нізок	»	Уздзенскі	485	Г6
Нікалаева	Віцебская	Шумілінскі	109	В8
Ніканавічы	Магілёўская	Быхаўскі	591	Г9
Ністанішкі	Гродзенская	Смаргонскі	164	В5
Нічыпаравічы	Магілёўская	Шклоўскі	326	В9
Нічыпараўка	Гомельская	Нараўлянскі	1009	Е8
Нова-Кузнечная	»	Лоеўскі	1015	Е9
Новая Дзярэўня (Раўчок)	Магілёўская	Бабруйскі	565	Г8
Новая Гута	Мінская	Вілейскі	211	В6
Новая Дразня	Магілёўская	Асіповіцкі	527	Г7
Новая Дуброва	Мінская	Любанскі	787	Д6
Новая Ельня	Магілёўская	Краснапольскі	631	Г10
Новая Іолча	Гомельская	Камарынскі	1025	Е9
Новая Ніва	Мінская	Чэрвеньскі	510	Г7
Новы Двор	»	Мінскі	469	Г6
Новыя Фалічы	»	Старадарожскі	535	Г7
Новыя Цярэшкавічы	Гомельская	Гомельскі	916	Д9
Ноў	Віцебская	Лёзненскі	134	В9
Няклюдава	»	Талачынскі	273	В8
Обчая	Мінская	Пухавіцкі	492	Г6
Опаль	Брэсцкая	Іванаўскі	728	Д4
Орліна	Магілёўская	Клічаўскі	557	Г8
Орсічы	Магілёўская	Бабруйскі	856	Д8
Остраў	Брэсцкая	Пінскі	965	Е5
Оцкавічы	Віцебская	Пастаўскі	17	В5
Павяці	»	Міёрскі	27	В6
Пагарэлае	Мінская	Барысаўскі	242	В7
Пагарэлае	Магілёўская	Асіповіцкі	520	Г7
Пагост	Мінская	Бярэзінскі	541	Г8
Паграбішча	»	Лагойскі	250	В7
Падарэссе	»	Старадарожскі	533	Г7
Падвялікае	Гродзенская	Дзятлаўскі	414	Г4
Падневічы	Мінская	Івянецкі	427	Г5
Падонкі	»	Лагойскі	220	В6
Падрэчаны	Брэсцкая	Камянецкі	656	Д2
Пакалюбічы	Гомельская	Гомельскі	934	Д10
Паклады	Магілёўская	Крычаўскі	617	Г10

Населены пункт	Вобласць	Райён	№ на карце	Шыфр
Палессе (Кабылышчына)	Гомельская	Светлагорскі	872	Д8
Палікараўка	Мінская	Слуцкі	494	Г6
Паліцкішкі	Гродзенская	Воранаўскі	145	В4
Палкава	Мінская	Дзяржынскі	470	Г6
Палонка	Гродзенская	Свіслацкі	387	Г3
Палыкавічы	Магілёўская	Магілёўскі	570	Г9
Паляшыцы	»	Горацкі	332	В10
Паметнікі	Віцебская	Полацкі	70	В7
Панцавічы	Брэсцкая	Іванаўскі	727	Д4
Паперня	Мінская	Мінскі	222	В6
Паплавы	»	Бярэзінскі	509	Г7
Папоўцы	Віцебская	Пастаўскі	154	В5
Параслішча	Гомельская	Акцябрскі	871	Д8
Парэчка	Гродзенская	Гродзенскі	350	Г3
Парэчка	Мінская	Пухавіцкі	489	Г6
Парэчка	Брэсцкая	Лагішынскі	731	Д4
Пасека	Мінская	Старадарожскі	815	Д7
Паўлавічы	Магілёўская	Кіраўскі	564	Г8
Паўлюкі	Віцебская	Дрысенскі	22	Б6
Паўлючонкі	»	Віцебскі	133	Б9
Пацавічы	Гродзенская	Мастоўскі	376	Г3
Пацава	Магілёўская	Мсціслаўскі	339	В10
Пачапава	Брэсцкая	Гарадзішчанскі	413	Г4
Пераброддзе	Віцебская	Міёрскі	31	Б6
Пералёўкі	Гомельская	Веткаўскі	926	Д10
Первамайск (Дрышчаў)	Магілёўская	Крычаўскі	613	Г10
Перонім	Гродзенская	Слоніўскі	417	Г4
Першамайск (Сабакінцы)	»	Радунскі	351	Г3
Петракова	Віцебская	Расонскі	52	Б7
Пільня	Магілёўская	Крычаўскі	625	Г10
Плебанаўцы	Гродзенская	Ваўкавыскі	375	Г3
Плешчыцы	Брэсцкая	Пінскі	771	Д5
Плёсы	Магілёўская	Бабруйскі	568	Г8
Плоскінь	Брэсцкая	Лагішынскі	760	Д5
Полбін	Магілёўская	Глускі	817	Д7
Покаць	Гомельская	Чачэрскі	927	Д10
Порплішча	Віцебская	Докшыцкі	192	В6
Поціна	»	Дрысенскі	2	А7
Пракісель	Гомельская	Рэчыцкі	918	Д9
Пракшынічы	Магілёўская	Магілёўскі	573	Г9
Пралетарскае (Царковішча)	»	Касцюковіцкі	646	Г11
Пронькі	Мінская	Мядзельскі	160	В3
Проскурні	Гомельская	Жлобінскі	895	Д9
Пруднянская Слабада	Мінская	Мінскі	221	В6
Прудок	Гомельская	Калінкавіцкі	891	Д8
Пруды	Мінская	Івянецкі	434	Г5
Прыбылавічы	Гомельская	Лельчыцкі	976	Е6
Прыбыткі	»	Гомельскі	938	Д10
Прывалкі	Гродзенская	Гродзенскі	341	Г2
Прылессе	Магілёўская	Чавускі	611	Г10
Прыпечына	»	Крычаўскі	621	Г10
Пугляі	Віцебская	Аршанскі	313	В9

Населены пункт	Вобласць	Раён	№ на карце	Шыфр
Пузыры	Мінская	Крывіцкі	198	В6
Пукава	»	Капыльскі	493	Г6
Пупелічы	»	Барысаўскі	246	В7
Пустаселле	Віцебская	Докшыцкі	230	В7
Путрыніца	»	Пліскі	41	Б6
Пушкі	»	Лёзненскі	293	В9
Пырашаўская Слабада	Мінская	Уздзенскі	486	Г6
П'яны Лес	Віцебская	Докшыцкі	200	В6
Пялікі	»	Шаркоўшчынскі	40	Б6
Пярэдзелка	Гомельская	Лоеўскі	922	Д9
Рабавічы	Магілёўская	Слаўгарадскі	588	Г9
Раванічы	Мінская	Чэрвеньскі	507	Г7
Рагатка	»	Барысаўскі	245	В7
Радванічы	Брэсцкая	Брэсцкі	703	Д3
Радзеж	»	Маларыцкі	950	Е2
Радзівілкі	Гродзенская	Гродзенскі	342	Г2
Радуты	Віцебская	Пастаўскі	20	Б5
Радуша	Гомельская	Жлобінскі	857	Д8
Раздзялавічы	Брэсцкая	Ганцавіцкі	753	Д5
Ракашыцы	Мінская	Уздзенскі	482	Г6
Ракшыцы	»	Вілейскі	205	В6
Рамальдава	Віцебская	Аршанскі	300	В9
Рамашканцы	Гродзенская	Воранаўскі	147	В4
Расна	Віцебская	Сенненскі	270	В8
Расна	Брэсцкая	Высокаўскі	657	Д2
Растаў	Гомельская	Акцябрскі	829	Д7
Рацкуны	Гродзенская	Радунскі	152	В4
Ржавец	Магілёўская	Мсціслаўскі	337	В10
Рогавічы	Мінская	Вілейскі	212	В6
Рожна	Віцебская	Лепельскі	234	В7
Рубеж	Магілёўская	Клічаўскі	554	Г8
Рудая	Віцебская	Глыбоцкі	46	Б6
Руда-Яварская	Гродзенская	Жалудоцкі	410	Г4
Рудзіцы	Магілёўская	Шклоўскі	324	В9
Руднае	Мінская	Капыльскі	460	Г5
Рудня	Гродзенская	Свіслацкі	672	Д3
Рудня	Мінская	Плешчаніцкі	210	В6
Рудня Ветчынская	Гомельская	Жыткавіцкі	836	Д7
Рудня Гарбавіцкая	»	Калінкавіцкі	887	Д8
Рудня Марымонава	»	Лоеўскі	920	Д9
Рулевічы	Гродзенская	Лідскі	392	Г4
Рум	Мінская	Валожынскі	190	В5
Русакі	Віцебская	Пастаўскі	15	Б5
Русінаўцы	Гродзенская	Скідэльскі	366	Г3
Рухча II	Брэсцкая	Столінскі	961	Е5
Рыгораўшчына	Віцебская	Шаркоўшчынскі	37	Б6
Рынкяны	»	Пастаўскі	16	Б5
Рыскаў	Гомельская	Рагачоўскі	602	Г9
Рыслаўе	»	Веткаўскі	929	Д10
Рэкта	Магілёўская	Горацкі	317	В9
Рэмызы	Гомельская	Ельскі	984	Е7
Рэчкі	Брэсцкая	Лагішынскі	759	Д5

Населены пункт	Вобласць	Раён	№ на карце	Шыфр
Рэчыца	Брэсцкая	Бярозаўскі	720	Д4
Рэчыца	»	Столінскі	968	Е5
Савані	Мінская	Стаўбцоўскі	449	Г5
Савінічы	Віцебская	Сенненскі	261	В8
Савічы	»	Пастаўскі	19	Б5
Сакавічы	Гродзенская	Смаргонскі	179	В5
Сакалавічы	Мінская	Крупскі	283	В8
Салабута	Гомельская	Кармянскі	598	Г9
Саланай	Мінская	Валожынскі	189	В5
Саланевічы	Віцебская	Ушацкі	75	Б7
Саломенка	Гродзенская	Гродзенскі	346	Г2
Смацэвічы	Магілёўская	Касцюковіцкі	634	Г10
Санюкі	Гомельская	Ельскі	998	Е8
Сапрыны	Віцебская	Віцебскі	124	Б9
Сарочына	»	Ушацкі	81	Б7
Сасно	»	Полацкі	98	Б8
Сасноўка	Брэсцкая	Пружанскі	686	Д3
Сачыўкі	»	Іванаўскі	733	Д4
Сварынь	»	Драгічынскі	959	Е4
Сваткі	Мінская	Мядзельскі	199	В6
Сведскае	Гомельская	Рэчыцкі	904	Д9
Свержань	»	Рагачоўскі	600	Г9
Свеча	»	Нараўлянскі	1007	Е8
Свілы	Гродзенская	Воранаўскі	144	В4
Свядзіца	Віцебская	Лепельскі	232	В7
Свяцілавічы	Брэсцкая	Баранавіцкі	420	Г4
Сейлавічы	Мінская	Нясвіжскі	453	Г5
Селішча	Брэсцкая	Пінскі	768	Д5
Селішчы	Гродзенская	Ашмянскі	184	В5
Семігосцічы	Брэсцкая	Столінскі	807	Д6
Семукачы	Магілёўская	Магілёўскі	544	Г8
Сеўрукі	Гомельская	Гомельскі	911	Д9
Сёмкаў Гарадок	Мінская	Мінскі	224	В6
Сідаравічы	Магілёўская	Магілёўскі	583	Г9
Сіманічы	Гомельская	Лельчыцкі	983	Е7
Сіманы	Гродзенская	Лідскі	400	Г4
Сін-Поле	Гомельская	Лельчыцкі	985	Е7
Сінча	Мінская	Пухавіцкі	522	Г7
Сіняны	Віцебская	Бешанковіцкі	115	Б8
Сітніца	Брэсцкая	Лунінецкі	805	Д6
Скрыль	Мінская	Пухавіцкі	481	Г6
Скрыннікі	Гродзенская	Гродзенскі	344	Г2
Скураты	Магілёўская	Бялыніцкі	284	В8
Слабада	Віцебская	Ушацкі	83	Б7
Слабада	Мінская	Вілейскі	167	В5
Слабада	Віцебская	Докшыцкі	191	В6
Слабада	Мінская	Смалявіцкі	223	В6
Слабада	»	Крупскі	241	В7
Слабодка	Віцебская	Пліскі	79	Б7
Слабодка	Гродзенская	Астравецкі	142	В4
Слабодка	Магілёўская	Шклоўскі	318	В9
Слабодка	Гомельская	Чачэрскі	638	Г10

Населены пункт	Вобласць	Райн	№ на карце	Шыфр
Славені	Віцебская	Талачынскі	282	B8
Слатаўшчына (Сватаў-шчына)	»	Дубровенскі	310	B9
Слаўкавічы	Магілёўская	Глускі	823	D7
Следзюкі	»	Быхаўскі	586	G9
Смалічы	Мінская	Капыльскі	780	D6
Смаляніца	Брэцкая	Пружанскі	676	D3
Смыковічы	Гомельская	Акциябскі	828	D7
Снедзін	»	Петрыкаўскі	850	D7
Спрынды	Віцебская	Браслаўскі	23	B6
Спярыжжа	Гомельская	Брагінскі	1021	E9
Сокарава	Віцебская	Бешанковіцкі	114	B8
Сорагі	Мінская	Слуцкі	502	G6
Сосны	»	Любанскі	792	D6
Ставы	Брэцкая	Высокаўскі	662	D2
Стайкі	Віцебская	Дрысенскі	62	B7
Стайкі	»	Віцебскі	125	B9
Стайкі	Мінская	Лагойскі	214	B6
Стайкі	»	Барысаўскі	251	B7
Стайкі	Брэцкая	Гарадзішчанскі	454	G5
Стайкі	Магілёўская	Магілёўскі	582	G9
Стайкі	Брэцкая	Івацэвіцкі	715	D4
Станіслаўцы	Віцебская	Глыбоцкі	196	B6
Старабылле	»	Віцебскі	294	B9
Старакожаўка	Магілёўская	Горацкі	336	B10
Стараўшчына	Гродзенская	Шчучынскі	361	G3
Старая Водва	Магілёўская	Шклоўскі	325	B9
Старая Каменка	»	Слаўгарадскі	630	G10
Старае Сяло	Гродзенская	Зельвенскі	381	G3
Старцавічы	Мінская	Слуцкі	500	G6
Стары Востраў	Магілёўская	Клічаўскі	518	G7
Стары Дзедзін	»	Клімавіцкі	639	G11
Стары Лепель	Віцебская	Лепельскі	227	B7
Старынкi	Мінская	Івянецкі	431	G5
Стары Сержань	»	Стаўбцоўскі	448	G5
Старыя Валосавічы	Віцебская	Лепельскі	235	B7
Старыя Васілішкі	Гродзенская	Радунскі	355	G3
Старыя Дзянісавічы	Мінская	Крупскі	287	B8
Старыя Пескі	Брэцкая	Бярозаўскі	721	D4
Старыя Цярушкі	Мінская	Старобінскі	784	D6
Стасеўка	Магілёўская	Бабруйскі	854	D8
Стахаў	Брэцкая	Столінскі	770	D5
Страдзеч	»	Брэцкі	946	E2
Стралічаў	Гомельская	Хойніцкі	1000	E8
Стральцы	Гродзенская	Скідэльскі	358	G3
Струкачоў	Гомельская	Кармянскі	603	G9
Струпень	Мінская	Барысаўскі	253	B7
Стрыганец	Брэцкая	Кобрынскі	700	D3
Студзянец	Магілёўская	Горацкі	334	B10
Сувіды	Гомельская	Камарынскі	1023	E9
Суднікі	Мінская	Вілейскі	208	B6
Сукачоўка	Гомельская	Гомельскі	914	D9

Населены пункт	Вобласць	Раён	№ на карце	Шыфр
Сухавічы	Гомельская	Калінкавіцкі	883	Д8
Сухары	Магілёўская	Чавускі	572	Г9
Сухая Даліна	Гродзенская	Гродзенскі	368	Г3
Сценкі	Віцебская	Докшыцкі	193	В6
Сымонавічы	Магілёўская	Глускі	536	Г7
Сычкава	»	Бабруйскі	563	Г8
Сычы	Брэсцкая	Брэсцкі	663	Д2
Сычык	Магілёўская	Крычаўскі	614	Г10
Сялец	»	Мсціслаўскі	608	Г10
Сянежыцы	Гродзенская	Навагрудскі	405	Г4
Сяргеевічы	Мінская	Пухавіцкі	483	Г6
Сярэмавічы	Брэсцкая	Гарадзішчанскі	451	Г5
Таласкаўшчына	Віцебская	Талачынскі	281	В8
Таль	Мінская	Любанскі	781	Д7
Танежыцы	»	Слуцкі	777	Д6
Тарчылава	Віцебская	Аршанскі	314	В9
Трабы	Гродзенская	Іўеўскі	148	В4
Травы	Брэсцкая	Кобрынскі	953	Е3
Тракелі	Гродзенская	Воранаўскі	151	В4
Трасцянка	»	Навагрудскі	399	Г4
Трыбухі	Віцебская	Міёрскі	26	Б6
Трылесіна	Магілёўская	Быхаўскі	587	Г9
Тульгавічы	Гомельская	Хойніцкі	1001	Е8
Тупічане	Гродзенская	Ваўкавыскі	372	Г3
Турная	Брэсцкая	Кобрынскі	693	Д3
Турная	»	Івацэвіцкі	723	Д4
Тышкавічы	»	Іванаўскі	726	Д4
Тэльны	»	Брэсцкі	665	Д2
Тэўлі	»	Кобрынскі	699	Д3
Уборак	Мінская	Барысаўскі	239	В7
Увалокі	Віцебская	Шумілінскі	111	Б8
Угалец	Мінская	Пухавіцкі	517	Г7
Угліца	Брэсцкая	Драгічынскі	698	Д3
Ужынец	Гомельская	Калінкавіцкі	888	Д8
Узбалаць	Мінская	Валожынскі	185	В5
Узгоі	Віцебская	Талачынскі	277	В8
Узнаж	Гомельская	Светлагорскі	874	Д8
Уланаўшчына	Мінская	Маладзечанскі	217	В6
Урыцкае (Волкавіцкі Крупец)	Гомельская	Гомельскі	906	Д9
Усакіна	Магілёўская	Клічаўскі	548	Г8
Усаў	Гомельская	Лельчыцкі	993	Е7
Усохі	»	Церахоўскі	942	Д10
Усохская Буда	»	»	941	Д10
Устрыны	Мінская	Барысаўскі	257	В7
Утканы	Гродзенская	Воранаўскі	146	В4
Ухвала	Мінская	Крупскі	289	В8
Уцёс	Брэсцкая	Баранавіцкі	706	Д4
Фаставічы	Гомельская	Капаткевіцкі	833	Д7
Фашчаўка	Магілёўская	Шклоўскі	323	В9
Федары	Брэсцкая	Столінскі	963	Е5
Філевічы	Гродзенская	Шчучынскі	353	Г3

Населены пункт	Вобласць	Раён	№ на карце	Шыфр
Філіпавічы	Гомельская	Капаткевіцкі	835	Д7
Фролкавічы	Віцебская	Бешанковіцкі	110	Б8
Хадакі	Брэсцкая	Івацэвіцкі	719	Д4
Хажова	Мінская	Маладзечанскі	182	В5
Халмы	Магілёўская	Чавускі	574	Г9
Халопенічы	»	Глускі	824	Д7
Харошаўка	Гомельская	Добрушскі	936	Д10
Хаткі	»	Лоеўскі	923	Д9
Хатляны	Мінская	Уздзенскі	487	Г6
Хатынічы	Брэсцкая	Ганцавіцкі	754	Д5
Хаціслаў	»	Маларыцкі	957	Е3
Хвасты	Віцебская	Браслаўскі	9	Д5
Хведзевічы	Гродзенская	Смаргонскі	163	В5
Хвіневічы	»	Дзятлаўскі	408	Г4
Хвойня	Гомельская	Капаткевіцкі	832	Д7
Хлупін	»	Тураўскі	851	Д7
Хмялёва	Брэсцкая	Камянецкі	661	Д2
Ходараўка	Магілёўская	Горацкі	331	В10
Ходшы	Віцебская	Сенненскі	258	В8
Хойна	Брэсцкая	Пінскі	962	Е5
Хотамель	»	Столінскі	970	Е6
Хоўхлава	Мінская	Маладзечанскі	186	В5
Хрустава	Гродзенская	Свіслацкі	667	Д3
Худаўцы	Мінская	Крупскі	279	В8
Царковішча	Магілёўская	Бялыніцкі	290	В8
Царкоўе	Гомельская	Буда-Кашалёўскі	893	Д9
Царкоўцы	Гродзенская	Жалудоцкі	359	Г3
Целякова	Мінская	Уздзенскі	480	Г6
Цеплень	»	»	477	Г6
Цепра	»	Клецкі	462	Г5
Церабаў	Гомельская	Капаткевіцкі	844	Д7
Ціляшы	Магілёўская	Слаўгарадскі	618	Г10
Цінаўка	Віцебская	Пліскі	82	Б7
Цотава	»	Чашніцкі	269	В8
Цюльпін	»	Аршанскі	306	В9
Цяпіна	»	Чашніцкі	263	В8
Цярэшкі	Гродзенская	Ваўкавыскі	378	Г3
Чабатовічы	Гомельская	Уваравіцкі	903	Д9
Чабусы	Мінская	Любанскі	818	Д7
Чаланец	»	Старобінскі	795	Д6
Чамерыцы (Чэмерыцы)	Гомельская	Брагінскі	1022	Е9
Чапеліна	Віцебская	Аршанскі	303	В9
Чапунь	Гродзенская	Іўеўскі	432	Г5
Чарацянка	Гомельская	Жыткавіцкі	806	Д6
Чарніца	Віцебская	Лепельскі	233	В7
Чарняны	Брэсцкая	Маларыцкі	952	Е3
Чарэя	Віцебская	Чашніцкі	272	В8
Чашнікі	Магілёўская	Горацкі	330	В10
Чкалава (Какуевічы)	Гомельская	Калінкавіцкі	877	Д8
Чорная Вірня	»	Жлобінскі	892	Д9
Чорныя Брады	»	Акцябрскі	862	Д8
Чудзін	Брэсцкая	Ганцавіцкі	752	Д5

Населены пункт	Вобласць	Райн	№ на карце	Шыфр
Чудзяны	Магілёўская	Крычаўскі	622	Г10
Чухава	Брэсцкая	Лагішынскі	764	Д5
Чухіліна	Віцебская	Езьярышчанскі	92	Б8
Чыгірынка	Магілёўская	Кіраўскі	556	Г8
Чыжуны	Гродзенская	Радунскі	136	В3
Чыкалавічы	Гомельская	Камарынскі	126	Е9
Чысці	Мінская	Крывіцкі	202	В6
Чычэвічы	Магілёўская	Быхаўскі	552	Г8
Чэрнін	Гомельская	Светлагорскі	866	Д8
Шабуні	Мінская	Смялявіцкі	505	Г7
Шаламы	Магілёўская	Слаўгарадскі	592	Г9
Шапілавічы	Мінская	Любанскі	822	Д7
Шапчыцы (Шапчычы)	»	Старадарожскі	534	Г7
Шаровіўка	Магілёўская	Крычаўскі	616	Г10
Шарсцін	Гомельская	Веткаўскі	931	Д10
Шацілкі	»	Светлагорскі	870	Д8
Шашкоўшчына	Мінская	Стаўбцоўскі	442	Г5
Шкураты	Гомельская	Брагінскі	1018	Е9
Шчалкуны	Віцебская	Пліскі	76	Б7
Шчаперня	»	Полацкі	61	Б7
Шчарбіцкія	»	Пліскі	71	Б7
Шчорсы	Гродзенская	Навагрудскі	440	Г5
Шылавічы	»	Слоніўскі	425	Г4
Шыліна	Віцебская	Шумілінскі	107	Б8
Шыхаў	Гомельская	Жлобінскі	898	Д9
Шэйпічы	Магілёўская	Асіповіцкі	525	Г7
Шэкі	Віцебская	Дубровенскі	302	В9
Шэмітаўка	»	Сенненскі	301	В9
Шэперава	Магілёўская	Чавускі	579	Г9
Шэркіна	Віцебская	Лёзненскі	132	Б9
Юндзілавічы	Брэсцкая	Ружанскі	709	Д4
Юркевічы	Гомельская	Жыткавіцкі	801	Д6
Юхавічы	Віцебская	Расонскі	4	А7
Юхнавічы	Брэсцкая	Іванаўскі	737	Д4
Явар	Гродзенская	Дзятлаўскі	412	Г4
Языль	Мінская	Старадарожскі	774	Д6
Якімаўка	Гомельская	Рэчыцкі	910	Д9
Якоўчыцы	Брэсцкая	Камянецкі	695	Д3
Якубова	Віцебская	Расонскі	55	Б7
Якушонкі	»	Езьярышчанскі	96	Б7
Якшыцы	Мінская	Бярэзінскі	514	Г7
Ялавец	Магілёўская	Хоцімскі	645	Г11
Ялова	Брэсцкая	Пружанскі	679	Д3
Ялова	»	Ганцавіцкі	757	Д5
Яловіца	Мінская	Смялявіцкі	255	В7
Ямінск	»	Любанскі	821	Д7
Ямічна	Брэсцкая	Баранавіцкі	710	Д4
Ямнае	Магілёўская	Быхаўскі	589	Г9
Янаўка	»	Мсціслаўскі	340	В10
Янкавічы	Віцебская	Расонскі	58	Б7
Янкоўцы	Мінская	Івянецкі	430	Г5
Янова	Гомельская	Веткаўскі	928	Д10

Населены пункт	Вобласць	Раён	№ на карце	Шыфр
Янышы	Гродзенская	Ваўкавыскі	384	Г3
Яроміна	Віцебская	Віцебскі	131	Б9
Ясенка	Магілёўская	Краснапольскі	629	Г10
Ясень	»	Асіповіцкі	529	Г7
Яскавічы	Мінская	Старобінскі	791	Д6

**4. ПАКАЗАЛЬНІК АБСЛЕДАВАНЫХ РАЁНАЎ.
УКЛАДКА № 1 МЕЖЫ АБЛАСЦЕЙ І РАЁНАЎ**

№ раёна	Раён	Раённы цэнтр	Вобласць
1	Дрысенскі	г. Дрыса	Віцебская
2	Расонскі	пгт. Расоны	»
3	Браслаўскі	г. Браслаў	»
4	Міёрскі	пгт. Міёры	»
5	Шаркоўшчынскі	пгт. Шаркоўшчына	»
6	Полацкі	г. Полацк	»
7	Езярэшчанскі	пгт. Езярэшча	»
8	Гарадоцкі	г. Гарадок	»
9	Пастаўскі	г. Паставы	»
10	Глыбоцкі	г. Глыбокае	»
11	Пліскі	пгт. Падсвілле	»
12	Ушацкі	пгт. Ушачы	»
13	Шумілінскі	пгт. Шуміліна	»
14	Бешанковіцкі	пгт. Бешанковічы	»
15	Віцебскі	г. Віцебск	»
16	Лёзненскі	пгт. Лёзна	»
17	Астравецкі	пгт. Астравец	Гродзенская
18	Ашмянскі	г. Ашмяны	»
19	Воранаўскі	пгт. Воранава	»
20	Смаргонскі	г. Сморгонь	»
21	Мядзельскі	пгт. Мядзель	Мінская
22	Крывіцкі	пгт. Крывічы	»
23	Вілейскі	г. Вілейка	»
24	Маладзечанскі	г. Маладзечна	»
25	Докшыцкі	г. Докшыцы	Віцебская
26	Плешчаніцкі	пгт. Плешчаніцы	Мінская
27	Лагойскі	пгт. Лагойск	»
28	Лепельскі	г. Лепель	Віцебская
29	Барысаўскі	г. Барысаў	Мінская
30	Чашніцкі	пгт. Чашнікі	Віцебская
31	Крупскі	пгт. Крупкі	Мінская
32	Сенненскі	г. Сянно	Віцебская
33	Талачынскі	г. Талачын	»
34	Аршанскі	г. Орша	»
35	Дубровенскі	г. Дуброўна	»
36	Шклоўскі	г. Шклоў	Магілёўская
37	Горацкі	г. Горкі	»

№ раёна	Раён	Раённы цэнтр	Вобласць
38	Радунскі	пгт. Радунь	Гродзенская
39	Іўеўскі	пгт. Іўе	»
40	Валожынскі	г. Валожын	Мінская
41	Мінскі	г. Мінск	»
42	Смалявіцкі	пгт. Смалявічы	»
43	Бярэзінскі	пгт. Беразіно	»
44	Бялыніцкі	пгт. Бялынічы	Магілёўская
45	Магілёўскі	г. Магілёў	»
46	Чавускі	г. Чавусы	»
47	Мсціслаўскі	г. Мсціслаў	»
48	Гродзенскі	г. Гродна	Гродзенская
49	Бераставіцкі	пгт. Вялікая Бераставіца	»
50	Скідэльскі	пгт. Скідэль	»
51	Ваўкавыскі	г. Ваўкавыск	»
52	Шчучынскі	пгт. Шчучын	»
53	Мастоўскі	г. Масты	»
54	Зельвенскі	пгт. Зельва	»
55	Лідскі	г. Ліда	»
56	Жалудокі	пгт. Жалудок	»
57	Дзятлаўскі	пгт. Дзятлава	»
58	Навагрудскі	г. Навагрудак	»
59	Карэліцкі	пгт. Карэлічы	»
60	Гарадзішчанскі	пгт. Гарадзішча	Брэцкая
61	Івянецкі	пгт. Івянец	Мінская
62	Стаўбцоўскі	г. Стоўбцы	»
63	Нясвіжскі	г. Нясвіж	»
64	Дзяржынскі	г. Дзяржынск	»
65	Уздзенскі	пгт. Узда	»
66	Пухавіцкі	г. Мар'іна Горка	»
67	Чэрвеньскі	г. Чэрвень	»
68	Асіповіцкі	г. Асіповічы	Магілёўская
69	Клічаўскі	пгт. Клічаў	»
70	Кіраўскі	пгт. Кіраўск	»
71	Быхаўскі	г. Быхаў	»
72	Рагачоўскі	г. Рагачоў	Гомельская
73	Слаўгарадскі	г. Слаўгарад	Магілёўская
74	Кармянскі	пгт. Карма	Гомельская
75	Крычаўскі	г. Крычаў	Магілёўская
76	Краснапольскі	пгт. Краснаполле	»
77	Клімавіцкі	г. Клімавічы	»
78	Касцюковіцкі	г. Касцюковічы	»
79	Хоцімскі	пгт. Хоцімск	»
80	Свіслацкі	пгт. Свіслач	Гродзенская
81	Ружанскі	пгт. Ружаны	Брэцкая
82	Слонімскі	г. Слонім	Гродзенская
83	Баранавіцкі	г. Баранавічы	Брэцкая
84	Ляхавіцкі	г. Ляхавічы	»
85	Клецкі	г. Клецк	Мінская
86	Капыльскі	пгт. Капыль	»
87	Слуцкі	г. Слуцк	»
88	Старадарожскі	г. Старыя Дарогі	»
89	Глускі	пгт. Глуск	Магілёўская

№ раёна	Раён	Раённы цэнтр	Вобласць
90	Бабруйскі	г. Бабруйск	Магілёўская
91	Высокаўскі	г. Высокае	Брэсцкая
92	Камянецкі	пгт. Камянец	»
93	Брэсцкі	г. Брэст	»
94	Пружанскі	г. Пружаны	»
95	Кобрынскі	г. Кобрын	»
96	Маларыцкі	пгт. Маларыта	»
97	Івацэвіцкі	пгт. Івацэвічы	»
98	Бярозаўскі	г. Бяроза	»
99	Драгічынскі	пгт. Драгічын	»
100	Іванаўскі	пгт. Іванава	»
101	Ганцавіцкі	пгт. Ганцавічы	»
102	Лагішынскі	пгт. Лагішын	»
103	Пінскі	г. Пінск	»
104	Лунінецкі	г. Лунінец	»
105	Столінскі	г. Столін	»
106	Старобінскі	пгт. Старобін	Мінская
107	Жыткавіцкі	пгт. Жыткавічы	Гомельская
108	Любанскі	пгт. Любань	Мінская
109	Капаткевіцкі	пгт. Капаткевічы	Гомельская
110	Петрыкаўскі	г. Петрыкаў	»
111	Акцябрскі	пгт. Акцябрскі	»
112	Светлагорскі	г. Светлагорск	»
113	Калінкавіцкі	г. Калінкавічы	»
114	Жлобінскі	г. Жлобін	»
115	Буда-Кашалёўскі	пгт. Буда-Кашалёва	»
116	Уваравіцкі	пгт. Уваравічы	»
117	Рэчыцкі	г. Рэчыца	»
118	Гомельскі	г. Гомель	»
119	Чачэрскі	пгт. Чачэрск	»
120	Веткаўскі	г. Ветка	»
121	Добрушскі	г. Добруш	»
122	Церахоўскі	пгт. Церахоўка	»
123	Тураўскі	пгт. Тураў	»
124	Лельчыцкі	пгт. Лельчыцы	»
125	Ельскі	пгт. Ельск	»
126	Мазырскі	г. Мазыр	»
127	Нараўлянскі	пгт. Нароўля	»
128	Хойніцкі	пгт. Хойнікі	»
129	Лоеўскі	пгт. Лоеў	»
130	Брагінскі	пгт. Брагін	»
131	Камарынскі	пгт. Камарын	»

**5. ПАКАЗАЛЬНІК ПАВЕТАЎ
(ПА СТАРОМУ АДМІНІСТРАЦЫЙНАМУ ПАДЗЕЛУ).
УКЛАДКА № 2 МЕЖЫ ГУБЕРНЯЎ І ПАВЕТАЎ**

№ павета на карце	Павет	Павятовы горад	Губерня
1	Дрысенскі	Дрыса	Віцебская
2	Новаалексandraўскі	Новаалексandraўск	Ковенская
3	Дзісенскі	Дзісна	Віленская
4	Свянцянскі	Свянцянны	»
5	Вілейскі	Вілейка	»
6	Полацкі	Полацк	Віцебская
7	Лепельскі	Лепель	»
8	Гарадоцкі	Гарадок	»
9	Віцебскі	Віцебск	»
10	Сенненскі	Сянно	Магілёўская
11	Веліжскі	Веліж	Віцебская
12	Аўгустоўскі	Аўгустоў	Суwałкаўская
13	Віленскі	Вільна	Віленская
14	Ашмянскі	Ашмяны	»
15	Лідскі	Ліда	»
16	Барысаўскі	Барысаў	Мінская
17	Мінскі	Мінск	»
18	Аршанскі	Орша	Магілёўская
19	Магілёўскі	Магілёў	»
20	Горацкі	Горкі	»
21	Чавускі	Чавусы	»
22	Мсціслаўскі	Мсціслаў	»
23	Гродзенскі	Гродна	Гродзенская
24	Ваўкавыскі	Ваўкавыск	»
25	Слоні́мскі	Слонім	»
26	Навагрудскі	Навагрудак	Мінская
27	Слуцкі	Слуцк	»
28	Ігуменскі	Ігумен	»
29	Бабруйскі	Бабруйск	»
30	Быхаўскі	Быхаў	Магілёўская
31	Рагачоўскі	Рагачоў	»
32	Чэрыкаўскі	Чэрыкаў	»
33	Клімавіцкі	Клімавічы	»
34	Гомельскі	Гомель	»
35	Пружанскі	Пружаны	Гродзенская
36	Брэсцкі	Брэст	»
37	Кобрынскі	Кобрын	»
38	Пінскі	Пінск	Мінская
39	Мазырскі	Мазыр	»
40	Рэчыцкі	Рэчыца	»
41	Ковельскі	Ковель	Валынская

БІБЛІЯГРАФІЯ

„ДЫЯЛЕКТАЛАГІЧНАГА АТЛАСА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ“

У даную бібліяграфію ўвайшлі друкаваныя працы, якія выйшлі з друку да 1962 г. Разам з манаграфічнымі апісаннямі, дзе разглядаюцца асаблівасці гаворкі ці групы гавораў картаграфуемай у Атласе тэрыторыі або на мяжы з ёю, сюды ўключаны работы, прысвечаныя асобным пытанням фанетыкі, марфалогіі, лексікі беларускіх гавораў, работы па гісторыі беларускай мовы, у якіх выкарыстаны дыялектныя звесткі па гістарычнай дыялекталогіі і ўсходнеславянскіх моў, вучэбныя дапаможнікі па рускай і беларускай дыялекталогіі; у бібліяграфію ўключаюцца таксама фальклорныя матэрыялы, калі ў іх ёсць апісанні асаблівасцей беларускіх гавораў, абласныя слоўнікі і праграмы для збірання дыялекталагічных звестак, этымалагічныя заўвагі аб некаторых словах, якія картаграфуюцца ў Атласе.

Работы ў бібліяграфіі даюцца ў алфавітным парадку па прозвішчах аўтараў або пры адсутнасці прозвішчаў аўтараў — па назвах кніг. Яны суправаджаюцца анатацыямі, калі назва не раскрывае змест работы. Рэцэнзіі даюцца да тых работ, якія прысвечаны беларускай дыялекталогіі. Змяшчаюцца яны ў канцы работы. Калі рэцэнзіі маюць самастойнае значэнне, заключаюць у сабе заўвагі аб асаблівасцях гавораў, яны друкуюцца ў агульным парадку.

Бібліяграфія складаецца з дзвюх частак: да першай адносяцца працы, надрукаваныя кірыліцай, да другой — лацінкай. Адпаведна праводзіцца парадкавая нумарацыя ў кожным раздзеле.

Да бібліяграфіі прыкладзены спіс скарачэнняў і геаграфічны паказальнік.

1. **Аванесов Р. И.** Вопросы образования русского языка в его говорах. — Вестн. Моск. ун-та, 1947, № 9, с. 109—158.

Крытыка поглядаў Шахматава на фарміраванне рускай, украінскай і беларускай моў. Разгляд пытання ўтварэння рускай мовы ў яе гаворках у сувязі з паралельнымі працэсамі ўтварэння беларускай і украінскай моў.

2. **Аванесов Р. И.** Лингвистическая география и история русского языка. —

Вопр. языкозн., 1952, № 6, с. 25—47.

С. 36—44. Крытыка поглядаў Шахматава на паходжанне беларускага акання. С. 46—47. Гісторыя гука г на тэрыторыі беларускай мовы.

3. **Аванесов Р. И.** Очерки русской диалектологии, ч. 1. М., 1949. 336 с.

С. 202—211. Разглядаюцца асноўныя рысы: а) якія адрозніваюць рускую мову ад беларускай; б) якія аб'ядноўваюць рускую і беларускую мовы і

адрозніваюць ад украінскай; в) рысы, па якіх адна частка беларускіх гаворак аб'ядноўваецца з рускай мовай, другая — з украінскай.

4. **Аванесов Р. И.** Проблемы образования русской (великорусской) народности. — Вopr. языкозн., 1955, № 5, с. 20—42.
С. 34. Заўвага аб распаўсюджанні акання ў XV ст. на беларускую моўную тэрыторыю.

5. **Адзінец А. і Юрашкевіч І.** Нататкі аб асаблівасцях мовы Тураўшчыны. — Наш край, 1928, № 8—9, с. 71—81.

Фанетычныя і марфалагічныя асаблівасці гаворкі.

6. **Аксамітаў А. С.** Лексіка беларускіх прыказак XIX ст. у сувязі з агульнай праблемай фразеалогіі. Мінск, 1958. 80 с.

Рэц.: 1) У. Боган. — ЛіМ, 7. III 1959; 2) П. Охрименко. — Сов. Бел., 19. XII 1959.

7. **Андреева Л. К.** Явление ассимиляции в новых сочетаниях согласных с *j* в говорах северновеликорусского наречия. — Уч. зап. Пермск. гос. ун-та, т. XVI, вып. I. Языкознание, 1960, с. 3—12.

С. 3—4. Аб падвоеных зычных у беларускіх і ўкраінскіх гаворках.

8. **Аникиевич К. Т.** Сенненский уезд Могилевской губернии. Опыт описания в географическом, историческом, этнографическом, бытовом, промышленном и статистическом отношениях с картою уезда, схемою двух озер и рисунками в тексте. Могилев, 1907. 148 с.

С. 106. Заўвага аб асаблівасцях гаворкі.

9. **Анимелле Н.** Быт белорусских крестьян. — Этногр. сб., изд. имп. Русск. геогр. общ., вып. II, 1854, с. III—268.

С. 115—116. Аб мове жыхароў б. паветаў Суражскага, Полацкага, Лепельскага, Дрысенскага. С. 116—122. Слоўнік мясцовых слоў.

Таксама: Вестник Русск. геогр. общ., ч. VIII, кн. IV, с. 1—20; кн. V, с. 1—80; ч. IX, кн. VI, с. 81—140, 1853.

10. **Аниченко В. В.** Глагольные формы прошедшего времени в белорусском языке по материалам Литовской метрики XV—XVI вв. Автореферат диссертации на соискание учёной степени кандидата филологических наук. Минск, 1955. 19 с.

У рабоце для параўнання выкарыстан матэрыял фальклорных запісаў, даныя сучасных беларускіх гаворак і асобныя творы беларускай літаратуры.

11. **Анічэнка У. В.** Формы плюсквамперфекта ў беларускай пісьменнасці XV—XVI стст. — Уч. зап. Мозырск. гос. пед. ин-та, вып. I, 1957, с. 169—182.

С. 177. Заўвага аб ужыванні форм плюсквамперфекта ў беларускіх гаворках.

12. **Антонов А.** О врачебных растениях, дикорастущих в Витебской губернии и употребляемых населением ее в домашней народной медицине. — Памятн. кн. Витебск. губ. на 1888 г.

Прыводзяцца мясцовыя назвы дзікарослых раслін.

13. **Анучин Д. Н.** К вопросу о белорусской территории. — Уч. кн.: Курс белорусоведения. М., 1918—1920, с. 87—100.

Прыводзіцца беларуская моўная мяжа.

14. **Аппель К.** О белорусском наречии. — РФВ, т. III. № 1—2, 1880, с. 197—224.

Даследуюцца асаблівасці беларускіх гаворак (без выдзялення пэўных груп гаворак) на матэрыяле друкаваных крыніц Шэйна, Бяссонава і Насовіча.

Рэц.: И. А. Бодуэн де Куртене. — Фил. зап., вып. V, 1880, с. 12—14.

15. **Арашонкава А. У.** Асноўныя тэндэнцыі ў развіцці асабовых форм дзеясловаў у беларускай мове. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. V, 1958, с. 86—115.

Разглядаюцца асабовыя формы дзеясловаў чыперашняга часу на матэрыяле беларускіх помнікаў. Прыводзяцца таксама дыялектныя формы.

16. **Арашонкава А. У.** Дзеяслоўны канчаток **-мо** ў 1-ай асобе множнага ліку як дыялектная рыса беларускай мовы ў пісьменнасці XVI стагоддзя. — Весці АН БССР. Серыя грамад. навук, 1958, № 1, с. 114—121.

17. **Арашонкава А. У.** Дыялектныя назвы **маланкі**. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VII, 1960, с. 126—129.

18. **Астапович.** Белорусская частушка. — Витебск. губ. вед., 17, 18, 21 і 24 ноября 1903 г.

Тлумачацца значэнні слоў.

19. **Бардон М.** Колькі заўваг пра некаторыя словы. — Узвышша, 1922, № 8, с. 101—102.

- Аб словах: 1. *Ростань*. 2. *Жаба, курапа, рапуха*. 3. *Канешне, конча*.
20. **Баханьков А. Е.** Сложноподчиненные предложения в юго-западных белорусских говорах. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1961. 27 с.
 21. **Баханькоў А. Я.** Складаназалежныя сказы з даданымі азначальнымі ў паўднёва-заходніх беларускіх гаворках. — Весті АН БССР. Серыя грамад. навук, 1960, № 4, с. 116—128.
 22. **Баханькоў А. Я.** Складаназалежныя сказы з даданымі дапаўняльнымі ў паўднёва-заходніх беларускіх гаворках. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VIII, 1961, с. 190—205.
Даследуецца гэта пытанне на матэрыяле гаворак Ганцавіцкага і Лунінецкага раёнаў Брэсцкай вобласці, Капаткевіцкага раёна Гомельскай вобласці і Любанскага раёна Мінскай вобласці.
 23. **Баханькоў А. Я.** Складаназалежныя сказы з даданымі дзейнікавымі, выказнікавымі і месца ў паўднёва-заходніх беларускіх гаворках. — Весті АН БССР. Серыя грамад. навук, 1961, № 1, с. 117—128.
 24. **Баханькоў А. Я.** Складаназалежныя сказы з даданымі ўмовы ў паўднёва-заходніх беларускіх гаворках. — Весті АН БССР. Серыя грамад. навук, 1961, № 2, с. 122—133.
 25. **Беланович И.** Песни, записанные в Вилейском уезде в 1908 г. Минск. ст., вып. II, 1911, с. 218—231.
У заўвагах тлумачацца значэнні некаторых мясцовых слоў.
 26. **Белорус.** Судьба русского языка на Жмуди. — Русский вестник, т. 81, июнь, 1869, с. 404—437.
Работа прысвечана насельніцтву і мове Беларусі.
 27. **Белорусские имена мужские и женские.** — Могилев. губ. вед., 1850, № 46, с. 822.
Прыводзяцца беларускія імёны ў алфавітным парадку. Тут жа даюцца адпаведныя рускія імёны.
 28. **Бессараба И. В.** Материалы для этнографии Седлецкой губернии. — Сб. ОРЯС, т. LXXV, № 7, 1903, с. VII + 324.
 - Зыходзячы з этнаграфічнага матэрыялу б. Бельскага, Радзінскага і Канстанцінаўскага павеатаў Седлецчыны, аўтар лічыць, што ў аснове разглядаемых гаворак ляжыць лексіка ўкраінскай мовы, гукавыя рысы змешанага характару — беларуска-ўкраінскія.
 29. **Бессонов П.** Белорусские песни с подробными объяснениями их творчества и языка, с очерками народного обряда, обычая и всего быта. М., 1871. LXXXI + 176 с.
С. LIX — LXXXI. Нарыс асаблівасцей беларускай мовы. У заўвагах тлумачацца значэнні слоў і выразаў.
 30. **Бірала А. Я.** Да пытання аб паходжанні і развіцці беларускай мовы. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. II, 1954, с. 25—50.
 31. **Бірала А. Я.** З гісторыі прыметнікаў у беларускай мове. Іменнае скланенне прыметнікаў. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. I, 1954, с. 41—59.
Прыводзяцца прыклады ўжывання кароткіх форм прыметнікаў у жывой мове са зборнікаў Шэйна, Раманава і з працы Карскага «Белорусы».
 32. **Бирило Н. В.** Говоры Краснослободского района Бобруйской области. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1953. 20 с.
 33. **Бірыла М. В.** Вопыт апісання фанетычнай сістэмы адной гаворкі. (Па матэрыялах гаворак Чырвонаслабодскага раёна). — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, 1954, вып. I, с. 91—117.
 34. **Бірыла М. В.** Гаворкі Чырвонаслабодскага раёна Мінскай вобласці. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. IV, 1957, с. 123—190.
Апісанне фанетычнай сістэмы і марфалагічнага ладу гаворак Чырвонаслабодскага раёна.
 35. **Бірыла М. В.** Да пытання аб тыпе і прынцыпах укладання беларускіх абласных слоўнікаў. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. V, 1958, с. 116—144.
 36. **Бірыла М. В.** Парныя па цвёрдасці-мяккасці д—дз' (д'), т—ц' (т') у беларускіх гаворках. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VII, 1960, с. 89—101.
 37. **Бірыла М. В.** Рэфлексы агульнаславянскіх о, ъ, ѣ, е, ь у беларускіх га-

- ворках — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VI, 1959, с. 67—97.
38. **Бірыла М. В.** Этымалагічна мяккія губныя зычныя ў беларускіх народных гаворках. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. III, 1957, с. 71—93.
 39. **Бірыла М. В., Вайтовіч Н. Т.** Кніга па ўсходнеславянскай дыялекталогіі. W. Kuraszewicz. Zarys dialektologii wschodnio-słowiańskiej z wyborem tekstów gwarowych. Państwowe wydawnictwo naukowe. Warszawa, 1954. — Вещі АН БССР. Серыя грамад. навук, 1956, № 3, с. 141—146. Крытычны агляд падручніка. С. 143—144. Разглядаецца пытанне класіфікацыі беларускіх гаворак.
 40. **Бірыла М. В. і Мацкевіч Ю. Ф.** Арганізацыя і вынікі дыялекталагічнай работы ў Беларусі (1948—1960). — Вещі АН БССР. Серыя грамад. навук, 1961, № 1, с. 129—140.
 41. **Блінава Э. Д.** Рэшткі парнага ліку назоўнікаў у сучасных беларускіх гаворках. — У брашуры: Блінава Э. Д. і Жакава З. І. Пытанні беларускай дыялекталогіі. Мінск, 1962, с. 19—31.
 42. **Бобровский П.** Материалы для географии и статистики России, собранные офицерами генерального штаба. Гродненская губерния, ч. 1. СПб., 1863. 850 с.
С. 623—649. Разглядаюцца асаблівасці некаторых гаворак б. Гродзенскай губерні: Ваўкавыскага, Гродзенскага, Слонімскага, Пружанскага, Кобрынскага і Брэсцкага паветаў. Прыводзяцца ўзоры мовы.
 43. **Богородицкий В. А.** Краткий очерк диалектологии и истории русского языка. (Дополнение ко 2-му изд. «Общего курса русской грамматики»). Казань, 1910. 405 с.
С. 279. Аб тэрыторыі беларускай мовы, яе асноўных асаблівасцяў. С. 311—314. Разглядаецца беларуская мова як адгалінаванне ад паўднёваўсходняга карускага нарэчча. Характарызуецца найбольш яркія асаблівасці яе: дзеканне, цеканне, цвёрдае **р**, падваенне зычных і інш.
 44. **Богородицкий В. А.** Очерки по языковедению и русскому языку. Казань, 1901. 313 с.
С. 161—162. Выказваецца думка, што беларускае аканне найбольш распаўсюджана, а таму, мяркуецца, яно ўзнікла ўпершыню ў беларускай вобласці, а затым адсюль пашырылася далей; што датычыцца **ц'** і **дз'** і цвёрдага **р**, то гэта — запазычанні з польскай мовы.
 45. **Бодуэн де Куртене И.** Лингвистические заметки и афоризмы. По поводу новейших лингвистических трудов В. А. Богородицкого. — ЖМНП, ч. CCCXLVI, 1903, апрель, с. 279—334; ч. CCCXLVII, май, с. 1—37.
С. 318 (ч. 346). Падкрэсліваецца, што такія з'явы, як дзеканне, цеканне і цвёрдае **р** узніклі ў беларускай мове незалежна ад польскага ўплыву.
Тое ж: Асобны адбітак, 1903.
 46. **Брандт Р.** О двойных формах и об ограниченном числе. — Нов. сб. статей по славяноведению. Составлен и издан учениками В. И. Ламанского при участии их учеников по случаю 50-летия его учено-литературной деятельности. СПб, 1905, с. 35—44.
С. 35, 36, 41. Аб формах парнага ліку ў беларускіх гаворках.
 47. **Будде Е. К.** Диалектологин великорусских наречий. Исследование особенностей рязанского говора. — РФВ, 1892, т. XXVII, № 2, с. 161—269; т. XXVIII, № 3, с. 22—113.
Т. XXVII С. 262. Аўтар мяркуе, што ацвярдзенне **р** у беларускай мове тлумачыцца блізкасцю да польскай мовы, дзе мяккае **р** пераходзіць у шыпячы (**rz**).
Т. XXVIII. Падкрэсліваецца, што разанскае аканне, як і беларускае, ёсць від старажытнага акання, і па паходжанню яно больш ранняе, чым умеранае маскоўскае аканне.
Тое ж: Асобны адбітак, Варшава, 1892. VII + 191 с.
 48. **Будде Е. К.** Какому из русских наречий принадлежит говор современных жителей Брянского уезда Орловской губернии? — ИОРЯС, т. X, кн. 4, 1905, с. 281—293.
У процілегласць Карскаму, які лічыў, што аснова гаворкі б. Бранскага павета і гаворкі б. Акуліцкай воласці беларуская, Буддэ даказвае, што аснова гаворкі б. Бранскага павета і гаворкі Акуліцкай воласці руская.
 49. **Будде Е. К.** Истории великорусских говоров. Опыт историко-сравнительного исследования народного говора

в Касимовском уезде Рязанской губернии. Казань, 1896. 377 с.

На розных старонках працы разглядаюцца асаблівасці беларускіх гаворак: аканне, пераход д' і т' у дз' і ц', пераход в у ў і інш. На с. 140 аўтар гаворыць аб існаванні «эпохі велікабеларускага адзінства», эпохі агульнага жыцця велікарускай і беларускай моў. На с. 210—215 разглядаюцца дыфтонгі ў беларускіх гаворках, на с. 221—222, 248—250—гук ь, на с. 254—256—пераход я ў ё і наадварот і г. д. і розныя асаблівасці ў галіне зычных гукаў.

Тое ж: Асобны адбітак, Казань, 1896. 377 с.

50. **Будде Е.** (Рэц.). Научное значенне «Диалектологических разысканий» последнего времени. — ИОРЯС, 1918, т. XXIII, кн. 2, 1921, с. 26—59.

Аўтар не згаджаецца з той класіфікацый у сходнеславянскіх гаворак, якую прапануе Дурнаво ў кнізе «Диалектологические разыскания в области великорусских говоров». Крытыкуецца падзел акання на тыпы.

51. **Будде Е.** Некоторые выводы из позднейших трудов по великорусской диалектологии. — Юбилейный сб. в честь В. Ф. Миллера, изданный его учениками и почитателями. М., 1900, с. 49—54.

Заўвагі аб непамякчальным е, аканні, цвёрдым р у беларускай мове (с. 52—54).

52. **Будде Е.** О говорах Тульской и Орловской губерний. Материалы, исследования и словарь. — Сб. ОРЯС, т. LXXVI, № 3, 1904, с. 1—148.

С. 90—112. Разглядаецца пытанне: як адносяцца названыя гаворкі, з аднаго боку, да паўднёвабеларускіх гаворак і, з другога боку, да беларускіх гаворак. Аўтар не адмаўляе, што шмат фанетычных рыс у гаворках б. Арлоўскай губерні, у прыватнасці ў Бранскіх гаворках, якія падобны на беларускія. Аднак у процілегласць Карскаму лічыць, што гэта гаворкі паўднёвабеларускія без якога-небудзь беларускага ўплыву. Яны падпалі пад уплыў севяран; апошнія «безумоўна не продкі беларусаў». Закранаецца пытанне аб зме-

шаных і пераходных гаворках. С. 113—144. Слоўнік мясцовых слоў.

53. **Будде Е.** О следах северской колонизации в уездах Орловской и Владимирской губерний. — РФВ, т. LIV, № 3—4, 1905, с. 237—242.

Аўтар не згаджаецца з меркаваннем Карскага, які лічыў, што гаворка б. Акуліцкай воласці Бранскага павята — беларуская гаворка. Буддэ лічыць гэту гаворку рускай без якіх-небудзь беларускіх асаблівасцей.

54. **Будде Е.** Ответ академику А. А. Шахматову и разбор его последнего мнения об образовании русских наречий. — ЖМНП, ч. CCCXXV, сентябрь, 1899, с. 163—178.

С. 170—175. Аўтар рэцэнзіі не згаджаецца з Шахматавым адносна паходжання беларускага акання.

55. **Будилович А.** Славянская библиография. — ЖМНП, ч. CLVII, октябрь, 1871, с. 353—378.

С. 360—361. Заўвага аб паходжанні беларускага дзекання.

56. **Бузук П.** Взаємовідносини між українською та білоруською мовами. — Зап. іст.-філ. відд., кн. VII—VIII, 1926, с. 421—426.

С. 423. Аб асаблівасцях паўднёвых беларускіх гаворак (дыфтонгі, формы на -му, -меш і інш.).

57. **Бузук П.** Да пытання аб лёсе прадгістарычнага (праславянскага) ę. — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. II, кн. 9, 1929, с. 61—67.

Прыводзіцца матэрыял з беларускіх гаворак: с. 63 мёса-мяса (<* temso); с. 64 пацёгся, прыцёгся—тут е замест я (з ь); с. 66 дзесець, памець у паўднёва-заходніх гаворках.

58. **Бузук П.** Да характарыстыкі дыялектаў паўднёвабеларускіх і пераходных да ўкраінскіх. — Sveslavenski zbornik. Spomenica o tisućugodišnjici hrvatskoga kraljevstva. Zagreb, 1930, с. 154—167.

59. **Бузук П. А.** Да характарыстыкі паўночнабеларускіх дыялектаў. Гутаркі Невельскага і Вяліжскага павятаў. Мінск, 1926. 15 с.

Рэц.: И. О. Кузьмин. — Изв. по РЯС, т. II, кн. 2, 1930, с. 718—730.

60. **Бузук П.** Да характарыстыкі цэнтральнабеларускіх дыялектаў. Гутаркі Асіповіцкага раёна. — Зап. аддз. гум.

наук. Працы класа філалогіі, т. II, кн. 9. Мінск, 1929, с. 245—259.

61. **Бузук П.** Діалектолагічны нарис Полтавіны. — Укр. дыялект. зб., кн. II, 1929, с. 159—209.

Для параўнання выкарыстоўваецца матэрыял з беларускіх гаворак: с. 168—169. Ужыванне білабіяльнага **в** і губна-зубнога **в**. С. 171. Аб пераходзе звонкіх у глухія перад глухімі. Формы прыметнікаў наз. скл. адз. л. мужч. р. С. 178—180. Формы прыметнікаў наз. скл. мн. л. мужч. р. С. 185—186. Формы дзеясловаў 3-й асобы адз. л. тыпу *хóдз'е, нóс'е*. С. 193. Некаторыя асаблівасці сінтаксіса.

62. **Бузук П.** З гісторычнай дыялекталогіі украінскай мовы. Говірка Луцкай евангеліі XIV в. — Зб. коміс. для даследавання іст. укр. м., т. I, Кіев, 1931, с. 113—135.

Некаторыя асаблівасці, якія адзначаюцца ў Луцкім евангеллі, маюць месца ў сучасных паўднёва-заходніх беларускіх гаворках: зычны **+j**, канчаткі **-ом, -ох** у дав. і месн. скл. мн. л. назоўнікаў мужч. і н. р., замена **ы** на **у** (*медавуі*) у прыметніках. Прыводзіцца прыблізная мяжа распаўсюджвання гэтых з'яў у беларускіх гаворках.

63. **Бузук П. О.** З лінгвістычных розкопін на Білорусі (Граматычны і етымалагічны заміткі). — Зап. іст.-філ. відд. Укр. АН (Ювілейны зб. на акад. Д. І. Багалія), кн. 13—14, 1927, с. 277—280.

Выказваецца меркаванне аб паходжанні дыялектных форм (канчаткі **-ыя** і **-ія** прым. жан. р.; дзеяслоўныя формы на **-ам, -ом**: *бўдам, жывём*) асобных слоў: *каўнер, тўмар, тўмарнік, цівосья, ціцперся, чавіць* і інш.

64. **Бузук П.** З прыводу рэцэнзій В. Дем'янчука і проф. М. Грунскога на мой «Нарис гісторыі украінскай мовы». — Зап. іст.-філ. відд. кн. XIX, 1928, с. 353—367.

Аб беларуска-украінскай моўнай мяжы. Разглядаюцца асаблівасці паўднёвабеларускіх і паўночнабеларускіх гаворак. Бузук, як і Шахматаў, лічыць, што дыфтонгі ў паўночнаукраінскіх гаворках — запазычаны з беларускай мовы.

65. **Бузук П. К** вопросу о составлении диалектологической карты белорусского

языка. — Сб. ОРЯС, т. CI, № 3, 1928, с. 214—217.

Падкрэсліваецца, што нельга правесці мяжу паміж гаворкамі, калі за аснову ўзяць толькі адну з'яву; трэба мець на ўвазе і галоўныя і прыватныя моўныя асаблівасці (напрыклад, работа над дыялекталагічнай картай беларускай мовы).

66. **Бузук П.** Лінгвістычная геаграфія як дапаможны метад пры вывучэнні гісторыі мовы. — Sborník prací I sjezdu slovan. filol. v Praze 1929, sv. II. Praha, 1932, с. 458—475.

Аб значэнні лінгвістычнай геаграфіі пры высвятленні паходжання з'явы, часе яе ўзнікнення, яе тэрыторыі і аб тым, ці з'яўляецца даны факт запазычаннем ці спрадвечным (апошняе цікава ў галіне лексікі) і інш. Ілюстрацыйны матэрыял у працы прадстаўлен з беларускіх гаворак.

67. **Бузук П.** Результаты диалектологического изучения Белоруссии в 1926—1928 гг. — Slavica, гоc. IX, seš. 2, 1930, с. 369—375.

С. 370. Аўтар не згаджаецца з Растаргуевым, які ў сваёй працы «Северско-белорусский говор» северска-беларускія гаворкі адносіць да зусім асобнай дыялектнай групы беларускай мовы, якая не падыходзіць ні пад адну з вядомых у навуцы класіфікацый беларускай мовы.

68. **Бузук П.** Спроба лінгвістычнай геаграфіі Беларусі. Ч. I. Фанетыка і марфалогія. Вып. I. Гаворкі Цэнтральнай і Усходняй Беларусі і суседніх мясцовасцей Украіны і Велікарасіі ў першай чвэрці XX в. Мінск, 1928. 110 с.

Рэц.: 1) Е. Ф. Карский. — Изв. по РЯС, т. I, кн. 2, 1928, с. 606—608; 2) М. М. Дурнаво. — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. II, кн. 9, 1929, с. 308—314; 3) Ковальков. — Зап. іст.-філ. відд. Укр. АН, т. XXIII, 1929, с. 370—373; П. А. Растаргуев. — Изв. по РЯС, т. III, кн. 2, 1930, с. 619—633; Meillet. — Bulletin de la Societe de linguistique de Paris, t. 29, s. 219—220.

69. **Бузук П.** Становішча беларускай мовы сярод іншых славянскіх моў. Даклад, прачытаны на Акадэмічнай канферэнцыі па рэформе правапісу і азбукі. — У кн.: Працы Акадэмічнай канферэнцыі па рэформе беларускага правапісу

і азбукі (14—21 лістапада 1926 г.). Мінск, 1927, с. 75—114.

Прыводзяцца межы дыялектных з'яў: формы дзеясловаў 1-ай асобы мн. л. *будам, правядом*, саканне, вымаўленне у замест *ы*. Аўтар лічыць, што, каб правесці мяжу беларускай мовы, трэба дэталёва вывучыць яе гаворкі, асабліва гаворкі на мяжы з іншымі мовамі. Нельга правесці мяжы беларускай мовы, узяўшы за аснову якую-небудзь адну характэрную з'яву.

70. Бузук П., Мацюкевіч Я., Юргелевіч П. Анкета для збірання матэрыялаў па беларускай мове, вып. 1. Мінск, 1931. 16 с.

71. Бука Р. Народныя тэрміны *прайдзівы, добры*. — Узвышша, 1930, № 3, с. 103.

Адзначаецца, што на Случчыне тэрмін *прайдзівы* прымяняецца да грыбоў і раслін і адпавядае рускаму *благородный*.

72. Булахаў М. Г. Гісторыя назоўнікаў з суфіксам *изн-а (-чизн-а, шизн-а)* у беларускай мове. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VIII, 1961, с. 117—123.

Заўважаецца, што ў гаворках і літаратурнай мове ўжываюцца галоўным чынам адпрыметнікавыя назоўнікі на *-изн-а*, якія маюць значэнне адцягненай якасці. Карскі адзначае ў беларускіх народных гаворках некаторыя іншыя назоўнікі на *-изн-а*: *величизна, голизна*.

73. Булахов М. Г. Некоторые вопросы описательной грамматики белорусского языка. — У кн.: Вопросы составления описательных грамматик. М., 1961, с. 22—36.

Падкрэсліваецца, што без уліку адносін літаратурнай мовы да мясцовых дыялектаў не могуць быць з дастатковай глыбінёй устаноўлены некаторыя нормы мовы. Аб ужыванні форм дзеясловаў 1-ай асобы на *-мо, -ма*, двайных прыставак і інш. у беларускіх гаворках і літаратурнай мове.

74. Булахоўскі Л. А. Аб перасоўванні націску на склады перад слабымі канцавымі рэдуцыраванымі. — Зап. адз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. I, кн. 2, 1928, с. 230—234.

Націск у формах *берагом, жалудом*, на *берагах, у гарадох* (с. 232—233).

75. Булгаковский Д. Г. Пинчуки. Этнографический сборник. Песни, загадки, пословицы, обряды, приметы, предрассудки, поверья, суеверия и местный словарь. — Зап. имп. Русск. геогр. общ. по Отд. этногр., т. XIII, вып. 3, 1890, с. VI + 200.

Матэрыял сабраны ў б. Пінскім павеце Мінскай губерні. На с. 159—164 разглядаецца мова песень. С. 193—200. Тлумачальны слоўнік да песень, загадак і прыказак.

76. Булич С. Белорусское наречие. — Новый энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона, т. VII, 1912, с. 947—952.

77. Быковский В. Свадебные обряды и песни в Пинском уезде Минской губернии. — Памятн. кн. Виленск. генерал-губ. на 1868, с. 63—76.

С. 63. Гаворкі б. Пінскага павета Мінскай губерні аўтар адносіць да пераходных ад беларускай мовы да ўкраінскай. У заўвагах даецца пераклад беларускіх слоў на рускую мову.

78. Вайтовіч Н. Т. Аб дыялектных асаблівасцях у мове вучняў. — Сав. шк., 1954, № 2, с. 84—91.

79. Вайтовіч Н. Т. Аб рэалізацыі ненаціскага гука *ы* ў беларускіх гаворках. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VII, 1960, с. 102—125.

80. Вайтовіч Н. Т. Аб тыпах акання ў першым складзе перад націскам пасля цвёрдых зычных у беларускіх гаворках (Па матэрыялах дыялекталагічных экспедыцый). — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. V, Мінск, 1958, с. 169—194.

81. Вайтовіч Н. Т. Да пытання аб дыялектнай аснове беларускай літаратурнай мовы. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. II, 1954, с. 155—181.

Разглядаюцца асаблівасці паўночнаўсходніх, паўднёва-заходніх і цэнтральных гаворак.

82. Вайтовіч Н. Т. Да пытання аб паходжанні беларускага дзекання і цекання. — Вуч. зап. Мінск. пед. ін-та, вып. I, 1950, с. 94—104.

83. Вайтовіч Н. Т. Да пытання аб фарміраванні нацыянальнай літаратурнай беларускай мовы (Аб суадноснасці літаратурнай мовы і дыялектаў). Мінск, 1958. 47 с.

84. **Вайтовіч Н. Т.** Да характарыстыкі сучасных беларускіх народных гаворак. (Гаворка в. Лучын Рагачоўскага раёна Гомельскай вобласці). — Уч. зап. Минск, гос. пед. ин-та им. А. М. Горького, вып. VI, юбилейный, Минск, 1956, с. 203—230.
85. **Вайтовіч Н. Т.** Оканне ў гаворках Беларусі. — Весці АН БССР. Серыя грамад. навук, 1961, № 3, с. 97—110.
86. **Вайцюлевіч П.** Да беларускай мовы Гарадзенскага павета Чарнігаўшчыны. — Родная мова, 1930, № 1—2, с. 41—45.
Аўтар зазначае, што па асаблівасцях гаворка в. Харобрычаў адносіцца да беларускай мовы.
87. **Вайцюлевіч П.** (Рэц.). А. Полевой. О языке населения Новозыбковского уезда Гомельской губернии. Минск, 1926, 47 с. — Родная мова, 1930, № 1—2, с. 33—41.
Падрабязны аналіз работы. С. 34—35. Аб аканні ў навазыбкаўскіх гаворках і беларускай мове. У канцы друкуецца слоўнік — 650 слоў з работы Палявога.
88. **Васільев А. К.** Гайно Слободской волости Борисовского уезда Минской губернии. — Жив. ст., вып. II, 1902, с. 246—249.
Прыводзяцца мясцовыя назвы пабудовы, частак хаты, а таксама назвы прадметаў хатняга ўжытку. Дадаецца план хаты, двара і гумна.
89. **Васільев Л. Л.** К характэрыстыцы сильно акаюшых гаворак. — РФВ, 1907, т. LVIII, № 3—4, с. 241—262.
С. 247, 251—258. Моцнае аканне ў беларускіх гаворках.
Тое ж: Асобнае выданне, Варшава, 1907. 22 с.
90. **Васільев Л. Л.** О влиянии нейотированных гласных на предыдущий открытый слог. — ИОРЯС, т. XIII, кн. 3, 1908, с. 181—255.
С. 218—221. Заўвага аб ужыванні ў (нескладовага) на месцы пачатковага о ў некаторых гаворках Міншчыны і Піншчыны; аб рэдукцыі пачатковага о ў беларускіх гаворках.
91. **Васількоў І. Г.** Матэрыялы да флоры Горацкага раёна. — Працы навук. тав. па вывуч. Беларусі, т. III, 1927, с. 35—73.
- Прыводзіцца спіс назваў папаратнікавых, голанасенных і пакрытанасенных, якія зарэгістраваны ў Горацкім раёне, на лацінскай мове і ў мясцовым афармленні.
92. **Вахрос И. С.** Наименования обуви в русском языке. I. Древнейшие наименования, до петровской эпохи. Хельсинки, 1959. 271 с.
Праследжваецца гісторыя слоў, якія абазначаюць розныя віды абутку ва ўсходнеславянскіх мовах і іх дыялектах, разглядаецца семантыка гэтых слоў і эвалюцыя іх значэнняў. Апісваюцца: плецены абутак, абутак са скуры і іншых матэрыялаў, анучы, панчохі.
93. **Верас З.** Беларуска-польска-руска-лацінскі батанічны слоўнік. Вільня, 1924. 76 с.
Слоўнік складзены на матэрыяле гаворак Гродзеншчыны (ваколіцы Саколак, Сухавойлі, Янава, Карыціна, Ваўкавыска, Слоніма і Ліды) і б. паведаў: Лепельскага, Дзісенскага, Пружанскага.
94. **Винокур Г. О.** Заметки по фонетике одного украинского говора. — Бюл. диалект. сект. Ин-та русск. яз. АН СССР, вып. I, 1947, с. 23—36.
Апісана гаворка в. Макарка Бельскага павета б. Гродзенскай губерні.
95. **Висковский А.** Белоруссия (этнографический очерк). — Моск. вед., 1854, № 148, 149, 152, 153.
Разгляд фанетычных асаблівасцей беларускай мовы. Аб уплыве ўкраінскай мовы на паўднёвабеларускія гаворкі. № 149. Тлумачыцца слова *пахолки*. № 153. Тлумачыцца каля 20 беларускіх слоў.
96. **Войтович Н. Т.** О диалектной основе современного белорусского литературного языка. — Вопр. языкозн. 1954, № 4, с. 26—41.
97. **Волк-Левоневич И.** Еще к вопросу о «ляшских» чертах в белорусской фонетике. — Slavica, гоґ. IX, сеґ. 3, 1930, с. 500—523.
Аўтар артыкула лічыць, што паходжанне беларускага і польскага дзекання агульнае.
Рэц.: В. О. Unbegaun. — Revue des études slaves, t. 10, 1930, s. 274.
98. **Волочебники** в Витебской губернии. — Русск. дневник, 1859, № 101.

- Даецца тлумачэнне на рускай мове беларускіх слоў і выразаў (напрыклад, *дуда, кубел* і інш.).
99. **Вопросы и ответы.** 1. Белорусы. 2. Латыши. 3. Поляки. — Жив. ст., вып. II, 1893, с. 279—280.
- Разглядаецца пытанне аб ужыванні назваў сушні на Беларусі (*рейя, евна, амбар* і інш.).
100. **Воўк-Левановіч Я.** Беларускае аканне. Матэрыялы да Акадэмічнай канферэнцыі па рэформе правапісу і азбукі, V. Мінск, 1926. 23 с.
101. **Воўк-Левановіч Я. В.** Важнейшыя рысы гаворкі в Татаркавічы і гаворак ваколічных вёсак. — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. I, кн. 2, 1928, с. 147—219.
- Фанетычныя, марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці гаворак вв. Татаркавічы, Каты, с. Касё на Бабруйшчыне.
- Тое ж: Асобны адбітак, М., 1928. 42 с.
102. **Воўк-Левановіч Я. В.** Важнейшыя рысы ў кансанантызме в. Татаркавічы Бабруйскай акругі. — Сб. ОРЯС, т. CI, № 3, 1928, с. 209—213.
103. **Воўк-Левановіч Я.** Да пытання аб аканні ў беларускім правапісе. (Ін-белкульт. Секцыя беларускай мовы і літаратуры. Матэрыялы да Акадэмічнай канферэнцыі па рэформе правапісу і азбукі. VII). Мінск, 1926. 7 с.
- Заўвагі аб аканні ў беларускіх гаворках.
104. **Воўк-Левановіч Я.** Да рэформы беларускага правапісу. [Выступленні на Акад. канферэнцыі па рэформе бел. правапісу і азбукі]. — Працы Акад. канфер. па рэформе бел. правапісу і азбукі (14—21 лістапада 1926 г.). Мінск, 1927, с. 220—223, 238—244, 281—283.
- Падкрэсліваецца, што без дэтальнага вывучэння народных гаворак і помнікаў пісьменнасці беларускай мовы нельга вырашыць пытанні беларускага правапісу. Даецца характарыстыка акання ў беларускай мове.
105. **Воўк-Левановіч О. В.** Кароткія ўвагі на некаторыя помнікі беларускай мовы ў Ленінградзе. — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. II, кн. 9, 1929, с. 117—158.
- Заўвагі аб ужыванні некаторых асаблівасцей у гаворках Бабруйшчыны, Віцебшчыны: аб вымаўленні і з **ѣ**, **щ** < * **stj**, **іе** — *дзіе, братыѣ* і інш. (с. 123, 128—130, 136—137).
106. **Вярхоў П. В.** Лічэбнік у беларускай мове (параўнальна з рускай і ўкраінскай мовамі). Мінск, 1961. 36 с.
- Робяцца заўвагі аб ужыванні некаторых форм лічэбнікаў у беларускіх гаворках (с. 13, 23, 32 і інш.).
107. **Гайдукевіч І. М.** Аб зменах у беларускіх гаворках у савецкі перыяд. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VI, 1959, с. 52—66.
108. **Гайдукевіч І. М.** Асаблівасці гаворак Дрысенскага раёна Віцебскай вобласці. — Уч. зап. Брест. гос. пед. ін-та ім. А. С. Пушкіна, вып. I, 1956, с. 21—34.
- Характарыстыка фанетычных і марфалагічных асаблівасцей гаворак Дрысенскага раёна.
109. **Гайдукевіч І. М.** Говоры Дриссенскаго района Витебской области. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1954. 14 с.
110. **Гайдукевіч І. М.** Дзеясловы з дзвюма прыстаўкамі ў сучаснай беларускай мове. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VIII, 1961, с. 213—225.
- Аб ужыванні адзначаных форм у народных гаворках і літаратурнай мове.
111. **Галюн І.** Як досліджувана ўкраінскі дыфтонгі. — Зап. іст.-філ. відд. Укр. АН, 1926, кн. IX, с. 254—277; 1927, кн. X, с. 99—115; кн. XII, с. 12—39.
- Кн. XII. Крытыка выказванняў Шахматава аб тым, што дыфтонгі паўночнаўкраінскіх гаворак — запазычаныя з суседніх беларускіх гаворак. Аўтар лічыць іх уласна ўкраінскай асаблівасцю. Агляд прац, якія прысвечаны даследаванню дыфтонгаў.
112. **Ганцов В. (Рэц.).** П. О. Бузук. Коротка історія української мови. I. Вступ і звучня. 1924. 60 с. — Зап. іст.-філ. відд. Укр. АН, кн. V, 1925, с. 252—267.
- Рэцэнзент не згаджаецца з Бузуком адносна ўкраінска-беларускай моўнай мяжы. У процілегласць Бузуку, які адносіць дыфтонгі да спрадвечных асаблівасцей беларускай мовы, Ганцоў лічыць, што дыфтонгі ўкраінскага паходжання.
113. **Ганцов В.** Діалектычні межі на Черни-

- гівщині. — У кн.: Чернігів і північне Лівобережжя. Огляди, розвідки, матеріали. Київ, 1928, с. 262—280.
- Даследуюцца два пытанні: 1. Украінска-беларуская моўная мяжа. 2. Узаемадзеянне паўночных (палескіх) і паўднёвых украінскіх гаворак.
114. **Ганцов В.** Дыялектолагічна класіфікацыя украінскіх гаворак. — Зап. іст.-філ. відд. Укр. АН, кн. IV, 1924, с. 80—144. С. 93—95, 132, 142. Характарыстыка гродзенскіх, седлецкіх, брэсцкіх гаворак. Да артыкула прыкладаецца дыялекталагічная карта Украіны, на якой мяжа паўночнаукраінскіх гаворак праходзіць паўночней Пружан, Пінска і далей па Прыпяці.
115. **Ганцов В.** До історыі звукаў у украінскай мове. — Зап. іст.-філ. відд. Укр. АН, кн. VII—VIII, 1926, с. 74—85. С. 79. Аб гуку **ы** замест пачатковага **и** пасля прэфіксаў тыпу *падышоў, зышліся ў* паўднёвабеларускіх гаворках.
116. **Ганцов В.** Характарыстыка поліскіх дыфтонгаў. — Зап. іст.-філ. відд. Укр. АН, кн. II—III, 1923, с. 116—144.
117. **Ганчарык М. М.** Беларускія назвы раслін. — Працы навук. тав. па вывуч. Беларусі, т. II, 1927, с. 194—216; т. IV, с. 1—28. Разглядаюцца дыялектныя назвы раслін, паходжанне іх. Дзецца спіс, у якім прыводзяцца лацінскія і народныя назвы.
118. **Гапановіч П. Н.** К вопросу о народно-диалектной основе современного белорусского национально-литературного языка. (Говоры Минского района Минской области). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1954. 19 с.
119. **Гапановіч П. Н. і Мацкевіч Ю. Ф.** О классификации белорусских диалектов. — Вopr. языкозн., 1959, № 6, с. 87—102.
120. **Гапановіч П. М., Мацкевіч Ю. Ф.** Пытанні класіфікацыі сучасных беларускіх гаворак. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VI, 1959, с. 26—51.
121. **Гарбацэвіч В.** Аб слоўнікавых асаблівасцях Магілёўшчыны. — Магілёўшчына, т. I, Магілёў, 1927, с. 106—108. Прыводзіцца невялікі слоўнік (беларуска-рускі) гаворак Магілёўшчыны.
122. **Гильтебрандт П.** Сборник памятников народного творчества в Северо-Западном крае, вып. I. Вильна, 1866. CXVIII + 294 с. С. XX—XXII. Найбольш характэрныя асаблівасці беларускіх гаворак. С. XXII—XXV. Апісанне гаворкі 40 вёсак, якія знаходзяцца каля м. Заблудава, інакш заблудаўскай гаворкі. У процівагу Шафарыку, які адносіў заблудаўскую гаворку да беларускай мовы, Гільтэбрант адносіць яе да ўкраінскай. Прыводзяцца песні з б. Слонімскага, Дзісенскага, Кобрынскага, Бельскага, Брэсцкага, Беластоцкага павятаў б. Гродзенскай губерні і некалькі песень з б. Мінскай губерні. (Навагрудскага і Пінскага павятаў) з захаваннем мясцовых асаблівасцей.
123. **Гнатюк В.** (Рэц.). Е. Ф. Карский. Белорусы. Т. I. Введение в изучение языка и народной словесности. Варшава, 1903, с. X + 466. — Зап. наук. т-ва ім. Шевченка, т. LXVII, кн. V, 1905, с. 51—65. На с. 53—54 прыводзяцца рысы, агульныя для беларускай і ўкраінскай моў. Дзецца спіс запазычанняў у беларускай мове з розных моў, якія ўжываюцца ва ўкраінскай мове. Рэцэнзент заўважае, што Карскі не заўсёды правільна вызначае запазычанне, асабліва з польскай мовы. С. 55—65. З «Белорусов» Карскага прыводзяцца тыя словы, якія ўжываюцца ва ўкраінскай мове.
124. **Гнедовский И.** Несколько слов к вопросу об этнографической границе между литовским и белорусским населением в Ново-Александровском уезде Ковенской губ. — Памятн. кн. Ковенской губ. на 1890 г., 1889, с. 326—330. Адзначаецца, што ўсходняя частка павята населена беларусамі або беларусамі і палякамі. Толькі беларусы жывуць у б. абласцях: Дрысвяцкай, Ансоўскай, Браслаўскай, Слабадскай і Краснагорскай. Спраба правесці мяжу паміж беларусамі і літоўцамі ў б. Ковенскай губерні.
125. **Голанов И.** Заметка о говоре некоторых селений Брянского уезда Орловской губ. — Труды МДК, вып. 3, 1914, с. 154—162.

- Адзначаецца, што асаблівасці: дысімілятыўнае аканне, **ы** замест **о** (*мыю*), падваенне зычных, **-эй** у прыметніках і займенніках, пытальяная часціца **ти** даюць магчымасць аднесці гэту гаворку да пераходных ад беларускіх да паўднёвабеларускіх з беларускай асновай. С. 159—160. Слоўнік мясцовых слоў.
- Тое ж:** РФВ, т. LXXI, № 2, 1914, с. 354—362.
126. **Голанов И. Г.** Заметка о говоре Чериковского уезда Могилевской губернии. — РФВ, т. LXXIV, № 4, М., 1915, с. 345—350.
- Разглядаюцца некаторыя фанетычныя і марфалагічныя асаблівасці, прыводзяцца сказы і паасобныя словы гаворака вв. Горкі, Мірагошча, с. Азёры, м. Расна Чэрыкаўскага павета.
- Тое ж:** Труды МДК, вып. 8, 1919, с. 1—6.
127. **Голанов И. Г.** Несколько новых данных к вопросу о географическом распространении диссимильативного аканья. — Сб. ОРЯС, т. CI, № 3, 1928, с. 479—483.
- Разглядаецца пытанне аб распаўсюджанні дысімілятыўнага акання наогул, у тым ліку аб дысімілятыўным аканні ў беларускіх гаворках.
128. **Голанов И. Г.** О диссимильативном аканьи. — Труды МДК, вып. 3, 1914, с. 183—218.
- Значная ўвага ўдзяляецца дысімілятыўнаму аканню на тэрыторыі Беларусі. На с. 218 змяшчаецца карта распаўсюджання гэтага тыпу акання.
- Тое ж:** РФВ, т. LXXI, № 2, 1914, с. 383—418.
129. **Голанов И. Г.** Русская диалектология. М., 1929, № 1—2. 30 с.; № 3—4. 32 с.
- Даследаванне праводзіцца на матэрыяле гаворака трох усходнеславянскіх моў. № 3—4, с. 16—17. Гісторыя працоўкі беларускай дыялекталогіі.
- Рэц.:** Л. Копецкий. — Slavia, год IX, сер. 4, 1931, с. 859—860.
130. **Голанский Н.** Свадьба у белорусских крестьян. — Прибавление к № 47 Могилев. губ. вед. за 1841 (часть неофиц.).
- Тлумачацца значэнні спецыфічных слоў.
131. **Голотузов Ф.** Заметки касательно белорусского наречия. Митава, 1852. 49 с.
- Назіранні над мовай Віцебскай і Магілёўскай губерняў. Характарыстыка лексікі.
132. **Григорьев С. А.** Междометные глагольные формы в витебских говорах белорусского языка и смежных с ними переходных смоленских говорах. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. М., 1953. 11 с.
133. **Гринкова Н. П.** Из истории областных слов русского языка. I. Скрыня. — Уч. зап. Ленингр. гос. пед. ин-та им. А. И. Герцена, т. 130. Кафедра русск. яз., 1957, с. 121—148.
- С. 125. Аб значэнні слова *скрыня* ў беларускіх гаворках і беларускай літаратурнай мове.
134. **Гринкова Н. П.** Очерки по русской диалектологии. IV. Говоры тудовлян Ржевского уезда. — ИОРЯС, т. XXXI, 1926, с. 303—326. Названыя гаворкі аўтар адносіць да гаворака пераходных ад беларускіх да паўночнарускіх, прычым у аснове іх ляжаць гаворкі беларускія, якія падпадалі і падпадаюць уплыву з боку рускіх гаворака, аб чым сведчыць знікненне найбольш яркіх беларускіх асаблівасцей.
- Рэц.:** П. А. Бузук. — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. II, кн. 9, 1929, с. 321—322.
135. **Гринкова Н. П.** Очерки по русской диалектологии. VI. К вопросу о влиянии великорусских говоров на пограничные украинские. Говор слободы Урыв б. Коротоякского уезда Воронежской губернии. — Изв. по РЯС, т. III, кн. I, 1930, с. 205—224.
- С. 221—222. Заўважаецца, што ў некаторых паўночнаўкраінскіх гаворках, якія мяжуюць з беларускімі, наглядаецца адлюстраванне асаблівасцей беларускай фанетыкі.
136. **Грунский М.** Білоруська мова в її минулому та сучасному вивченні. — Зап. Київ. ін-ту народн. освіти, кн. IV. 1930, с. 147—163.
- С. 154—155. Аб узаемадзеянні беларускай літаратурнай мовы і гаворака. С. 158—159. Аб прынцыпах укладання тэрміналагічных слоўнікаў. Падкрэсліваецца неабходнасць спалучэння народнай тэрміналогіі з навуковай.
137. **Грунский Н. К.** Русский язык. Учебник. [Б. м., б. г.]. 24 с.

- С. 6—7. Галоўнейшыя рысы беларускай мовы. С. 8—9. Асаблівасці, якія адрозніваюць паўночнабеларускія і паўднёвабеларускія гаворкі ад беларускіх і ўкраінскіх. Заўважаецца, што ва ўкраінскай мове шмат рыс, якія збліжаюць яе з беларускай і рускай мовамі. На с. 24 прыводзіцца невялічкі беларуска-рускі слоўнік да беларускага тэксту. Прыкладаецца карта рускай, беларускай і ўкраінскай моў.
138. **Груцо А. П.** Аб некаторых сельскагаспадарчых назвах у беларускіх народных гаворках. — Весці АН БССР. Серыя грамад. навук, 1961, № 4, с. 23—31.
139. **Груцо А. П.** Будучы складаны ІІ у беларускай мове. — Весці АН БССР. Серыя грамад. навук, 1958, № 1, с. 62—73.
С. 63. Аб формах будучага ІІ у гаворках.
140. **Груцо А. П.** Будучы прасты час у мове беларускай пісьменнасці XIV—XVII стст. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VII, 1960, с. 159—171.
С. 163. Заўвага аб тым, што беларускай літаратурнай мове і беларускім гаворкам не ўласцівы ўтварэнні будучага часу з прыстаўкамі **вз-(вс-), воз-(вос-), из-(ис-)**, якія ўжываліся, хоць і рэдка, у помніках пісьменнасці. С. 164. Аб пашырэнні двайных прыставак у беларускіх гаворках.
141. **Груцо А. П.** Гісторыя будучага складанага І у беларускай мове. — Весці АН БССР. Серыя грамад. навук, 1957, № 4, с. 79—91.
Заўвага аб ужыванні **иму** ў постпазіцыі ў паўднёва-заходніх беларускіх гаворках.
142. **Груцо А. П.** История сложных форм будущего времени в белорусском языке. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1956. 20 с.
Формы будучага складанага часу вывучаюцца на матэрыяле мовы беларускай пісьменнасці XIV—XVIII стст., беларускіх народных гаворак XIX—XX стст. і беларускай літаратурнай мовы.
143. **Груцо А.** Сінтэтычная форма будучага часу дзеясловаў незакончанага трывання. — Народная асвета, 1960, № 9, с. 81—85.
Аб дыялектнай форме тыпу *рабіцьму*.
144. **Груцо А. П.** Спалучэнне *маю* + інфінітыў у беларускай мове. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VI, 1959, с. 160—167.
Пытанне разглядаецца на матэрыяле помнікаў беларускай пісьменнасці, сучаснай літаратурнай мовы і гаворак.
145. **Грыгор'еў С. А.** Да пытання аб узаемаадносінах паміж прафесійнай лексікай і слоўніковым саставам дыалекта або групы гаворак (на матэрыяле віцебскіх гаворак). — Уч. зап. Мозырск. гос. пед. ін-та, вып. 1, 1958, с. 155—168.
На матэрыяле гаворак Віцебскага, Лёзненскага і Сіроцінскага раёнаў.
146. **Грыгор'еў С. А.** Лексічная характарыстыка выклічнікавых дзеяслоўных форм (па матэрыялах гаворак Віцебшчыны і Смаленшчыны). — Уч. зап. Мозырск. пед. ін-та, вып. 2, 1958, с. 79—95.
147. **Грынблат М. Я.** Анамастыка як крыніца вывучэння гісторыі і этнаграфіі беларускага народа. — Зб. «Матэрыялы да IV Міжнароднага з'езда славістаў». Мінск, 1958, с. 3—23.
С. 4—7. Утварэнне прозвішчаў пры дапамозе суфіксаў **-аў, -оў, -скі, -іч, -ук, -юк** і інш. С. 12. Прозвішчы на Беларусі, утвораныя з літоўскімі суфіксамі. С. 13—15. Прозвішчы з коранем **-гуд-**. С. 16. Прозвішчы з коранем **-рус-**. С. 17—22. Аб паходжанні беларускіх прозвішчаў.
148. **Дабіжа В. Д. і Метлінскі А. Л.** Программа для этнографического описания губерний Киевского учебного округа, составленная по поручению Комиссии, высочайше утвержденной при имп. Университете св. Владимира, действительными членами кн. В. Д. Дабіжею и (по языку) А. Л. Метлинским. Киев, 1854. 36 с.
С. 23—24. Прыводзяцца некаторыя асаблівасці беларускай мовы. Праграмай прапануецца збор матэрыялу для слоўніка па словаўтварэнню, марфалогіі, а таксама некаторы матэрыял па сінтаксісу. Дзецца спіс рускіх слоў і вымаўленне гэтых слоў у беларускай мове.
149. **Даль В. И.** О русском словаре. Речь, читанная в Обществе любителей российской словесности в частном его заседании 25 февраля и в публичном 6 мар-

та 1860 г. — Русск. беседа, т. 1, кн. 19, отд. II, 1860, с. 111—130.

Заўвага аб адрозненнях у граматычным ладзе рускай, беларускай і ўкраінскай моў.

150. **Дембовецкі А. С.** Опыт описания Могилевской губернии в историческом, физико-географическом, этнографическом, промышленном, сельскохозяйственном, лесном, учебном, медицинском и статистическом отношениях с двумя картами губернии и 17 резанями на дереве гравюрами видов и типов, в трех книгах, составлен по программе и под редакцией председателя Могилевского губернского статистического комитета А. С. Дембовецкого, кн. I. Могилев на Днепре, 1882. 782 с.

С. 340—381. У спісе дзікіх дрэў, хмызнякоў і паўхмызнякоў даюцца мясцовыя назвы. С. 396—469. Прыводзяцца мясцовыя назвы лекавых раслін, грыбоў, культурных раслін, пладовых дрэў і ягадных хмызнякоў, лісцевых і хвойных дрэў, жывёл.

С. 523—599. Прыводзяцца калядныя, вясеннія, летнія, вясельныя і інш. песні, у якіх фанетычнай транскрыпцыяй адлюстраваны асаблівасці мясцовых гаворак б. Чэрыкаўскага, Быхаўскага, Чавускага, Гомельскага, Клімавіцкага, Рагачоўскага, Мсціслаўскага, Магілёўскага, Сенненскага, Горацкага, Аршанскага паветаў.

151. **Демидович П.** Из области верований и сказаний белорусов. — Этногр. обозр., кн. XXVIII, № 1, 1896, с. 91—120; № 2—3, 1897, с. 107—145.

Прыводзіцца матэрыял з б. Мінскага, Навагрудскага і Слуцкага паветаў. У падрадкавых каментарыях тлумачацца мясцовыя словы: *бердо, навой, азярод, канюх, стырники* і інш.

152. **Дзендзелівскі І. О.** Особенности словотвору українських говірок Нижнього Подністров'я. — Діалект. бюл., вып. IV, 1953, с. 37—51.

С. 50. Аб ужыванні ў гаворках поўдня Беларусі форм *атутоцьки, тамоцька* або *тамоцьки, тутоцьки*.

153. **Дмитриев М.** Несколько сведений о домашнем быте крестьян северо-западных губерний. — Вестн. Зап. России, т. IV, кн. 10, 1869, с. 55—62.

Тлумачацца значэнні беларускіх слоў сельскагаспадарчай і бытавой лексікі.

154. **Дмитриев М.** Описание похорон и дядов в Новоградском уезде. — Памятн. кн. Виленск. генерал-губ. на 1868 г. СПб., 1868, с. 84—88.

У падрадкавым каментарыі даецца пераклад беларускіх слоў на рускую мову, прыводзяцца прыклады з бытавой лексікі.

155. **Добровольский В. Н.** О дорогобужских мешанах и их шубрейском, или кубрацком, языке. — ИОРЯС, с. II, кн. 2, 1897, с. 320—352.

С. 343—352. Прыводзіцца слоўнік дарагабужскіх мяшчан.

156. **Добровольский В. Н.** Различия в верованиях и обычаях белорусов и великорусов Смоленской губернии. — Жив. ст., вып. IV, 1903, с. 470—475.

С. 471. Прыводзяцца назвы беларускіх гуляняў.

157. **Добровольский В. Н.** Смоленский областной словарь. Смоленск, 1914. IV + 1022 с.

Слоўнік укладзены на матэрыяле гаворак б. Смаленскай губерні і ўсходняй часткі Беларусі.

158. **Добровольский В. Н.** Смоленский этнографический сборник, ч. I. — Зап. имп. Русск. геогр. общ. по Отд. этногр., т. XX, СПб., 1891. 716 с.

Зборнік складзены на матэрыяле гаворак б. Смаленскай губерні і ўсходняй часткі Беларусі. У пачатку работы змешчаны лінгвістычныя артыкулы, дзе разглядаюцца моўныя асаблівасці адзначаных гаворак.

Ч. IV. Зап. имп. Русск. геогр. общ. по Отд. этногр. т. XXVII, 1903. XVI + 718 с.

На с. 693—716 даецца слоўнік, у які ўключаны словы, неадзначаныя ў Слоўніку Насовіча.

Ч. II. Зап. имп. Русск. геогр. общ. по Отд. этногр., т. XXIII, вып. I, 1893. 443 с.

Ч. III: там жа, т. XXIII, вып. 2, 1894. 137 с.

159. **[Довнар-Запольский М. В.]** Белорусское наречие. — Календарь Сев.-Зап. края на 1889 г. М., 1889, с. 86—89.

Разглядаюцца галоўнейшыя асаблівасці ў галіне фанетыкі і марфалогіі.

160. **Довнар-Запольский М. В.** Белорусское Полесье. Сборник этнографических материалов, собранных М. Довнар-Запольским, вып. I. Песни пинчуков.

- С приложением карты северной части уезда и статьи о говоре. — Унив. изв. [Киевск.], 1896, № 1, с. 1—XXVIII; № 2, с. 1—48; № 4, с. 49—96; № 6, с. 97—128; № 9, с. 129—203.
- На матэрыяле песень б. Пінскага, Мазырскага і Рэчыцкага паветаў да-следуюцца асаблівасці ў галіне фанетыкі і марфалогіі беларускіх гаворак. Групу адзначаных гаворак аўтар называе палескай, аснова якой украінская з беларускімі асаблівасцямі. Песні прыводзяцца з захаваннем мясцовых асаблівасцей.
- Тое ж:** Асобны адбітак, Киев, 1895. XXVIII + 205 с.
161. **Довнар-Запольский М. В.** Белорусское прошлое (По поводу статей А. Пыпина, помещенных в «Вестнике Европы» прошлого года). — Минский листок, 1888, № 53, 57, 58, 62, 82, 87.
- Адзначаецца, што беларусы маюць сваю мову, якая адрозніваецца ад суседніх моў, і што беларуская мова мае сваю гісторыю.
- Тое ж:** Исследования и статьи, т. I, Киев, 1909, с. 317—345.
162. **Довнар-Запольский М. В.** Белорусы. Этнографический очерк. — У кн.: Исследования и статьи, т. I, Киев, 1909, с. 256—316.
- Прыводзяцца характэрныя рысы беларускай мовы і разглядаюцца яе межы.
163. **Довнар-Запольский М.** Женская доля в песнях пинчуков. — Этногр. обозр., кн. IX, № 2, 1891, с. 42—58.
- У падрэдкавым каментарыі тлумачацца мясцовыя словы і выразы на рускай мове.
164. **Довнар-Запольский М. В.** Заметки о белорусских говорах. 1. Говор Новосверженской волости Минского уезда. — Жив. ст., вып. I, 1893, с. 3—19.
- Некаторыя агульныя заўвагі аб асаблівасцях галосных гукаў гаворкі Навасвержанскай воласці. Ва ўступе аўтар робіць агульныя заўвагі аб асаблівасцях беларускіх гаворак наогул, «што з'яўляецца слухным, паколькі гаворка Навасвержанскай воласці, якая размяшчаецца ў Мінскім павеце, належыць да цэнтральных беларускіх».
- Тое ж:** Исследования и статьи, т. I, Киев, 1909, с. 405—421.
165. **Довнар-Запольский М. В.** Заметки по белорусской этнографии. — Жив. ст., вып. II, 1893, с. 283—296.
- Аб абрадах, павер'ях і звычаях беларускага насельніцтва б. Мінскай губерні. На с. 285—286 у зносках даецца этымалогія некаторых беларускіх слоў.
166. **Довнар-Запольский М. В.** Значение этнографического изучения Гродненской губернии. — Гродн. губ. вед. за 1893 г., № 61 (неофиц. часть).
- Прыводзяцца фанетычныя асаблівасці гродзенскіх гаворак.
167. **Довнар-Запольский М.** Письмо в редакцию (По поводу одной рецензии). — Этногр. обозр., кн. XXVIII, № 1, 1896, с. 196—202.
- С. 199—200. Тлумачацца значэнні слоў у палескіх гаворках: *затыты, тканка, боровыночка, затхнуты*.
168. **Долгоруков В. М.** Витебская губерния. Историко-географический и статистический обзор, вып. I. История, природа, население, просвещение. Витебск, 1890. 387 с.
- С. 234—239. Вызначаюцца межы беларускай мовы. Характарыстыка асаблівасцей мовы б. Віцебскай губерні.
169. **Домонтович М.** Материалы для географии и статистики России, собранные офицерами генерального штаба. Черниговская губерния. СПб., 1865. 686 + 19 с.
- С. 532. Заўважаецца, што на поўначы б. Чарнігаўскай губерні жывуць беларусы і характэрнай асаблівасцю іх мовы з'яўляецца дзеканне.
170. **Древности** Могилевской губернии. — Сев. пчела, 1839, № 214.
- Заўвагі аб паходжанні і развіцці беларускай мовы.
171. **Дурнаво М.** Увагі да беларускай фанетыкі. — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. II, кн. 9, 1929, с. 68—72.
- Змест: 1. Да пытання аб беларускім аканні. 2. Некалькі слоў аб паўднёва-беларускіх дыфтонгах.
172. **Дурново Н.** Введение в историю русского языка, ч. I. Источники. Брно, 1927.
- Выказваюцца погляды на колькасны склад дыялектных груп беларускай мовы. Разглядаюцца асаблівасці важнейшых дыялектных груп ва ўсходне-славянскіх мовах.

173. **Дурново Н.** Диалектологическая карта Калужской губернии. — Сб. ОРЯС. т. LXXVI, № 1, 1903, с. 1—35.
Адзначаецца, што гаворкам заходняй часткі б. Калужскай губерні ўласцівы беларускія асаблівасці. Гэта тлумачыцца тым, што паўднёва-заходняя частка Калужскай губерні доўгі час уваходзіла ў склад Літоўскай дзяржавы (с. 11, 17—24).
174. **Дурново Н.** Диалектологические разыскания в области великорусских говоров, ч. I. Южновеликорусское наречие, вып. I. М., 1917. 224 с.
Шырока асвятляецца пытанне аб беларускім аканні.
175. **Дурново Н.** Диалектологические разыскания в области великорусских говоров, ч. I. Южновеликорусское наречие, вып. 2. М., 1918. 87 с.
С. 12—39. «Гласные 1-го предударного слога в белорусском. Отношение белорусского аканья к южновеликорусскому».
176. **Дурново Н.** (Рэц.). К украинской диалектологии. — Slavia, роc. IV, seš. I, 1925, s. 149—160.
Станоўчы водзыў на працу В. Ганцова «Характеристика польских диалектов». Аб дыфтонгах у новазаккрытых складах у палескіх гаворках.
177. **Дурново Н.** (Рэц.). О. Курило. Фонетичні та деякі морфологічні особливості говірки села Хоробричів. У Києві, 1924. — Slavia, роc. IV, seš. I, 1925, с. 193—194.
Падкрэсліваецца, што гаворка в. Харобрычаў пераходная да беларускай на ўкраінскай аснове.
178. **Дурново Н. Н.** Отчет о разработке материалов по южновеликорусскому наречию для диалектологической карты русского языка. — Сб. ОРЯС, т. LXXXII, 1906, с. 30—42.
С. 33—35. Заўвагі аб вызначэнні мяжы паміж пераходнымі гаворкамі ад беларускіх да паўднёварускіх.
179. **Дурново Н. Н.** Очерк истории русского языка. М., 1924. 376 с.
§ 93. Особенности переходных говоров от северновеликорусских к белорусским. § 94. Особенности белорусского языка. § 95. Деление белорусского языка. § 96. Различия между наречиями белорусского языка. § 97. Переходные белорусские говоры с южновеликорусским наслоением. § 102. Говоры, переходные от малорусских к белорусским. § 106. Состав белорусского языка.
180. **Дурново Н. Н.** Свод материалов, собранных комиссией. Смоленская губерния. — РФВ, т. LXII, № 3—4, 1909, с. 196—216.
Характарыстыка гаворкі беларусаў, якія насялялі некаторыя павёты б. Смаленскай губерні.
Тое ж: Труды МДК, вып. 2, 1910, с. 72—92.
181. **Дурново Н.** (Южно)великорусские деепричастия на -мчи и -мши. — Сб. статей, посвященный учениками и почитателями акад. Ф. Ф. Фортунатову по случаю 30-летия его ученой и преподавательской деятельности. Варшава, 1902, с. 407—423.
Заўвага аб ужыванні дзеепрыметнікаў на -мши ў беларускіх гаворках (с. 417, 418, 421).
Тое ж: Асобны адбітак, 1902. 17 с.
182. **Дурново Н. Н., Соколов Н. Н., Ушаков Д. Н.** Опыт диалектологической карты русского языка в Европе с приложением очерка русской диалектологии (Труды Моск. диалект. комисс.). — РФВ, т. LXXIV, № 4, 1915, с. 211—344.
С. 246—252. Говоры, переходные от с.-в.-р. к б.-р. и к ю.-в.-р. («средневеликорусские»). С. 261—272. Белорусский язык. С. 286—288. Говоры переходные от м.-р. к б.-р.
Тое ж: Асобны адбітак, М., 1915. VI + 132 с.
183. **Евневич М. С.** Функции и значения предлогов на, у, з, за в современном белорусском литературном языке. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1956. 21 с.
Пытанне даследуецца на матэрыяле сучаснай літаратурнай мовы, зборнікаў вуснай народнай творчасці і жывых беларускіх гаворак.
184. **Ельчанинов Н.** О значении пословиц и поговорок и о бельском местном наречии. — Смоленск. губ. вед., 1864, № 28.
Адзначаецца, што ў смаленскіх гаворках (як гаворках беларускіх) на мяжы з гаворкамі Віцебшчыны і Магілёўшчыны шмат польскіх запазычан-

- няў. Дзеца невялічкі слоўнік мясцовых слоў б. Бельскага павета ў перакладзе на рускую мову.
185. **Еремін С. А. і Фалев І. А.** Русская диалектология. Хрестоматія з краткім очерком диалектологіі і праграмай для сабірання матэрыяла па народным гаворам. М. — Л., 1928. 195 с.
- Прыводзяцца звесткі па беларускай дыялекталогіі.
186. **Ефімов Б. Д.** Говоры Светиловіцкага раёна Гомельскай абласці БССР. Аўтореферат дысертациі на соискание ученой степени кандидата филологических наук. М., 1955. 15 с.
187. **Жакова З. И.** К вопросу об исторических связях северо-восточных белорусских и смоленских говоров. — У кн.: Даследаванні па бел. і руск. мовах. Мінск, 1961, с. 26—46.
- Разглядаюцца найбольш характэрныя асаблівасці вакалізму, кансанантызму і марфалогіі.
188. **Жакава З. І.** Тыпы лексічных адрозненняў у паўночна-ўсходніх беларускіх гаворках. — У брашуры: Блінава Э. Д. і Жакава З. І. Пытанні беларускай дыялекталогіі. Мінск, 1962, с. 5—18.
189. **Жидович М. А.** Именное склонение в белорусском языке (имя существительное), ч. I. Единственное число. Аўтореферат дысертациі на соискание ученой степени доктора филологических наук. Минск, 1958. 42 с.
- На матэрыяле помнікаў, сучаснай літаратурнай мовы і дыялектаў аўтар паказвае станаўленне сістэмы скланення назоўнікаў (адзіночнага ліку) у беларускай мове.
190. **Жилко Ф. Т.** Говоры украінскай мовы. Кіў, 1958. 171 с.
- Разглядаецца гісторыя ўзнікнення беларускай мовы і яе дыялектаў (с. 12). У раздзеле «Північні гаворы» праводзіцца мяжа пераходных гаворак ад украінскіх да беларускіх. Разглядаюцца фанетычныя, марфалагічныя, сінтаксічныя і лексічныя асаблівасці гэтых гаворак (с. 17—47). Паўночныя ўкраінскія гаворкі падзяляюцца на 3 групы: 1. Усходнепалескія (чарнігаўскія); паўночная частка гэтых гаворак мае беларускую дыялектную аснову. 2. Сярэднепалескія і 3. Заходнепалескія.
191. **Жилко Ф. Т.** Деякі пытанні класіфікацыі гаворкіў украінскай мовы в светлі даных лінгвістычнай географіі. — Філолог. зб., Кіў, 1958, 73—95.
- Ставіцца пытанне аб вызначэнні мяжы паўночных гаворак украінскай мовы і гаворак беларускай мовы. Прыводзіцца рад ізаглас, якія праходзяць на поўдні Беларусі.
192. **Жилко Ф. Т.** Дифтонги в чернігівських гаворах. — Діалект. бюл. Ін-ту мовозн. АН УРСР, вып. VI, 1956, с. 71—88.
- С. 80—86. Аб дыфтонгах у гаворках на поўдні Беларусі.
193. **Жилко Ф. Т.** Нариси діалектології української мови. Кіў, 1955. 315 с.
- Разглядаюцца асаблівасці фанетычнай сістэмы, граматычнай будовы і лексічнага саставу пераходных гаворак ад украінскай мовы да беларускай (с. 63—89).
194. **Жилко Ф. Т.** Очерки по диалектологии украинского языка. Аўтореферат дысертациі на соискание ученой степени доктора филологических наук. Киев, 1959. 41 с.
- С. 18. Заўвага аб падаўжэнні зычных у беларускіх гаворках. С. 36. Праводзіцца мяжа паміж паўночнымі гаворкамі ўкраінскай мовы і паўднёвымі гаворкамі беларускай мовы. Характарыстыка дыфтонгаў паўночнаўкраінскіх гаворак.
195. **Жилко Ф. Т.** Перехідні гаворкі від украінскай до білорускоў мовы в північно-західних районах Чернігівщини. — Діалект. бюл. Ін-ту мовозн. АН УРСР, вып. IV, 1953, с. 7—20.
196. **Журавский А. И.** История повелительного наклонения в белорусском языке. Аўтореферат дысертациі на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1953. 19 с.
- Разглядаюцца формы загаднага ладу на матэрыяле помнікаў пісьменнасці, твораў мастацкай літаратуры і гаворак.
197. **Жураўскі А. І.** Гісторыя форм загаднага ладу ў беларускай мове. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. IV, 1957, с. 3—61.
- Крыніцамі вывучэння гісторыі загаднага ладу ў беларускай мове служаць даныя сучасных беларускіх гаворак і пісьмовых помнікаў.
198. **Жыдовіч М. А.** Да гісторыі скланення

- назоўнікаў у беларускай мове. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. III, 1957, с. 3—31.
- Даследуюцца формы назоўнікаў на **-о** на матэрыяле помнікаў пісьменнасці, беларускіх гаворак і твораў мастацкай літаратуры.
199. **Жыдовіч М. А.** Да пытання аб устойлівасці скланення назоўнікаў у беларускай мове. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. II, 1954, с. 103—124.
- Пытанне даследуецца на матэрыяле помнікаў, гаворак і мастацкай літаратуры.
200. **Жыдовіч М. А.** Гаворка Рудзенскага раёна Мінскай вобласці. — Матэр. I дыялект. канфер. БССР. Мінск, 1950, с. 27—53.
201. **Завилейский В.** Витебск. — Сев. пчела, 1834, № 162—165. Тлумачацца значэнні мясцовых слоў і выразаў Віцебшчыны.
202. (Рэц.). **Заметка** касательно белорусского наречия Ф. Голотузова. Митава. 1852. — Изв. имп. АН по ОРЯС, т. II, 1853, с. 102.
- Заўвага аб значэнні слова *атарыца*.
203. **Заметки** о западной части Гродненской губернии. — Этногр. сб., изд. имп. Русск. геогр. общ., вып. III, 1858, с. 47—114.
- С. 102—111. Аб асаблівасцях гаворкі б. Гродзенскай губерні. Прыводзяцца ўзоры мовы з тлумачэннем некаторых беларускіх слоў і выразаў.
204. **Зеленин Д. К.** Великорусские говоры с неорганическим и непреходным смягчением заднеязычных согласных в связи с течением позднейшей великорусской колонизации. СПб., 1913. 544 с.
- С. 187—189. Заўвага аб беларускіх асаблівасцях у гаворках б. Бранскага павета.
205. **Зеленин Д. К.** О происхождении северновеликорусов великого Новгорода. — Доклады и сообщ. Ин-та языкозн. АН СССР, 1954, № 6, с. 47—95.
- Разглядаецца пытанне аб «ляшскіх» элементах у рускіх гаворках. Закранаецца гэта пытанне ў беларускай мове; заўважаецца аб цвёрдым **р** у беларускай мове.
206. **Зеленский И.** Материалы для географии и статистики России, собранные офицерами генерального штаба. Минская губерния, ч. II. СПб., 1864. 701 с.
- С. 667—670. Прыводзяцца мясцовыя назвы сельскагаспадарчых будынкаў, а таксама назвы некаторых прадметаў хатняга ўжытку.
207. **Зеневич И. Т.** Непредикативные конструкции с творительным падежом в современном белорусском литературном языке. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1958. 18 с.
- С. 10. Заўвага аб ужыванні ў гаворках канструкцыі з месным + **па**: *хадзіў па грыбах*.
208. **Зенько И. И.** Говоры Пружанского района Брестской области. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1953. 18 с.
209. **Зілінський І.** З фонетичних студій. — Lud słowiański, t. I. zesz. 2, dział A, 1930, с. 169—211.
- Аб лабіялізаваным вымаўленні губных у беларускіх гаворках (с. 175). Аб вымаўленні **о** на месцы **а** (*зоўтра, узёў* і інш.) у цэнтральных беларускіх гаворках (с. 192—193).
210. **Зілінський І.** Проба упорядковання украінських говорів. — Зап. наук. т-ва ім. Шевченка, т. CXVII і CXVIII, 1914, с. 333—375.
- Аб асаблівасцях палескіх гаворак.
211. **Зорин Н.** Вопрос об этнографическом составе населения Невельского уезда в связи с диалектологическими особенностями местного говора, с данными истории местного края и экономическими центрами его тяготения. — Сб. Псковск. общ. краевед., вып. 3, 1927, с. 33—63.
- Вызначаецца паўночная мяжа распаўсюджання беларускай мовы. С. 36—49. Характарыстыка асаблівасцей гаворак б. Невельскага павета, якія дазваляюць меркаваць аб той ці іншай ступені роднасці гэтых гаворак з суседнімі гаворкамі — паўночнарускімі, беларускімі.
- Тое ж:** Асобны адбітак, Псков, 1927. 33 с.
212. **Зянько І. І.** Важнейшыя асаблівасці фанетычнай сістэмы і граматычнага ладу гаворак Пружанскага раёна Брэсцкай вобласці. — Працы Ін-та

- мовазн. АН БССР, вып. III, 1957, с. 145—158.
213. **І. В.** Матэрыялы да слоўніка беларускай (крывічанскай) мовы. — Крывіч, 1927, № 12, с. 111—113.
- У слоўнік уключаны матэрыялы з б. Лідскага, Трокскага і Браслаўскага паветаў.
214. **Іванов В. В.** Приметы и поверья крестьян Витебского уезда Витебской губ. (Записаны в Пышниковском сельском обществе Куринской вол.). — Зап. Сев.-зап. отд. имп. Русск. геогр. общ., кн. I, 1910, с. 208—213.
- Прыводзяцца мясцовыя назвы птушак, прадметаў рознага прызначэння і інш. (*ношница — сава, налой — лёд, аброть — уздзечка, тикун — мак* і г. д.).
215. **Иеропольский К. А.** Говор д. Савкино Пушкинского р-на Пушкинского округа. — Изв. по РЯС, т. III, кн. 2, 1930, с. 585—597.
- Адзначаецца, што гаворка названай вёскі мае асаблівасці, якія характэрны для паўночнарускіх гаворак, і асаблівасці, якія характэрны для беларускіх гаворак: э замяняецца на о пад націскам — *злэй*, дзеканне і інш., што збліжае вывучаемую гаворку з беларускімі гаворкамі больш, чым з рускімі.
216. **Ільінскі Г.** Аб канчатку *-эй* наз. скл. адз. л. мужч. роду прыметнікаў і займеннікаў ва ўсходнеславянскіх мовах наогул і ў беларускай паасобку. — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. II, кн. 9, 1929, с. 260—281.
217. **Ільінскі Г. А.** Блр. *нетра* — рас. «*болото, трясина, дебри*». — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. I, кн. 2, 1928, с. 235.
218. **Ильинский Г. А.** Мнимая ассимиляция редуцированных гласных в праславянском языке. — ИОРЯС, т. XXII, кн. 1, 1917, с. 188—204.
- Прыводзіцца беларускі матэрыял: с. 196. Этымалогія слова *дрягва*; с. 201 — *денцо, дзенцо*.
219. **Ильинский Г. А.** Славянские этимологии. LI—LX. — РФВ, т. LXXIII, № 2—3, 1915, с. 281—308, 119—140.
- Дзецца беларуская этымалогія слоў: *овин* (с. 135), *присок* = «горячая зола с огнем» (с. 137).
220. **Інструкцыя** да збірання беларускіх народных тэрмінаў па анатоміі жывёл. — Наш край, 1926, № 1, с. 47—53.
221. **Інструкцыя** да збірання народнага слоўніка — тэрміналагічнага матэрыялу ў беларускай мове. — Наш край, 1925, № 1, с. 49—53.
222. **Інструкцыя** па збіранню матэрыялаў для складання абласных слоўнікаў беларускай мовы, вып. I. Мінск, 1959. 127 с.
223. **Інструкцыя** па збіранню матэрыялаў для складання абласных слоўнікаў беларускай мовы, вып. II. Мінск, 1960. 127 с.
224. **К этнографическому** прошлому Гродненской губ. — Гродн. губ. вед., 1895, № 99.
- Аб неаднароднасці гродзенскіх гаворак, у якіх шмат паланізмаў і ўкраінізмаў.
225. **К. І.** Слова «друя». — Крывіч, 1923, № 3, с. 53.
- Слова пашырана ў некаторых месцах Беларусі. Значэнне яго — «другая»: раллю ўзворваюць, а потым пераворваюць другі раз, або друяць.
226. **Каминский В.** Белорусы Ново-Александровского уезда Ковенской губернии в их песнях, обрядах и обычаях. — Фил. зап. 1910, вып. 2, с. 276—303; вып. 3, с. 422—440; вып. 5, с. 739—767.
- Разглядаюцца фанетычныя асаблівасці гаворак населеных пунктаў: Слабодкі, Браслаўля, Опсы, Дрысвяты, Відзаў, Рымжан, Смолвы.
227. **Каминский В. А.** Отчет о поездке в Волынское Полесье для изучения народных говоров летом 1910 года. — ИОРЯС, т. XVI, кн. 4, 1911, с. 67—94.
- Дзецца апісанне заходняй і ўсходняй частак паўночнаўкраінскіх гаворак. Разглядаюцца беларускія асаблівасці ва ўсходняй частцы гэтых гаворак.
228. **Каминский В. А.** Отчет о поездке по Волынскому Полесью для изучения народных говоров летом 1913 года. — ИОРЯС, т. XIX, кн. 2, 1914, с. 68—89.
- Дзецца апісанне беларускіх асаблівасцей у гаворках паўночна-заходняй і ўсходняй частак Валынскага Палесся (с. 78, 87—88).
- Тое ж:** Асобны адбітак, Пгр., 1914. 22 с.
229. **Караулов М.** Говор палех Жиздринского уезда Калужской губ. — РФВ, т. XLIII, № 1—2, 1900, с. 218—230.

- На матэрыяле «Рассказов из жизни палех Жидринского Полесья», запісаных Дабравольскім, аўтар артыкула робіць вывад, што адзначаная гаворка адносіцца да пераходных беларуска-рускіх гаворак з перавагай рускіх рыс.
230. **Кардашевскі С. М.** О лексике курско-орловских говоров, общей с украинской и белорусской. — Уч. зап. Моск. обл. пед. ин-та, т. XLVIII, вып. IV, 1957, с. 67—133.
231. **Карлаў Г. І.** Да гісторыі ўказальных займеннікаў *сей* і *зэты* ў беларускай мове. — Уч. зап. Брест. гос. пед. ин-та, вып. IV, 1958, с. 159—174.
- Робяцца заўвагі аб ужыванні ў жывой народнай мове форм *сё, сёе, зэсты*.
232. **Карлаў Г. І.** Да гісторыі форм указальных займеннікаў у старажытнай беларускай мове (займеннік *той* (*тот*). — У кн.: Даследаванне па бел. і руск. мовах. Мінск, 1961, с. 117—133.
- У артыкуле выкарыстоўваюцца даныя старажытных помнікаў XIV—XVII стст. і ў некаторых выпадках робіцца параўнанне з формамі жывой народнай мовы.
233. **Карпинский М.** Говор пинчуков. — РФВ, т. XIX, № 1 і 2, 1888, с. 45—54.
- Аўтар не згаджаецца з Карскім адносна вызначэння мяжа гаворкі пінчукоў (б. Пінскі павет і паўднёва-ўсходняя частка б. Гродзенскай губ.). Аналізуючы моўныя асаблівасці гаворкі пінчукоў, ён робіць вывад, што апошняя належыць да паўночнаўкраінскіх.
- Тое ж:** Асобны адбітак [Варшава], 1888. 10 с.
234. **Карскі Я.** Беларускі народ і яго мова. — Беларусь, 29. II і 2. III 1920.
- Вызначаецца мяжа распаўсюджвання беларусаў і іх мовы. Прыводзяцца галоўныя асаблівасці беларускай мовы.
- Тое ж:** Асобны адбітак, Мінск, 1920. 16 с.
235. **Карскі Я.** Жыдоўскі элемент у беларускай мове і літаратуры, асабліва старой. — Беларусь, 5. VI і 6. VI 1920.
236. **Карскі Я.** Літоўцы, латышы і беларусы: узаемныя ўплывы на мову. — Беларусь, 1920, № 141.
237. **Карскі Я.** Цюрка-татарскія элементы ў беларускай мове. — Беларусь, 4. VI 1920.
238. **Карский Е. Ф.** Белорусская речь. Очерк народного языка с историческим освещением. Изд. Белорусского обл. комитета при Всероссийском совете крестьянских депутатов, № 2, Пгр., 1918. 60 с. Рэц.: А. Н. — Гоман, 1918, № 59.
239. **Карский Е.** Белорусские песни деревни Новоселок-Затрокских Виленской губ. Трокского уезда. — РФВ, т. XXI, № 1—2, 1889, с. 243—259.
- У падрадкавым каментарыі тлумачацца моўныя факты гаворкі в. Навасёлак-Затрокскіх.
240. **Карский Е. Ф.** Белорусские песни с. Березовца Новогрудского уезда Минской губ. — РФВ, т. XII, № 3—4, 1884, с. 124—135; т. XIII, № 1—2, 1885, с. 266—283.
- Прыводзіцца падрадкавы моўны каментарый, дзе аналізуецца лексіка песень, высвятляецца значэнне асобных слоў, іх паходжанне, даюцца звесткі па фанетыцы і марфалогіі.
- Тое ж:** Асобны адбітак, Варшава, 1884. 11 с.
241. **Карский Е. Ф.** Белорусы. — БСЭ, т. V, М., 1927, с. 422—426.
- Прыводзяцца прыклады бытавой, сельскагаспадарчай, рыбалавецкай і іншай лексікі.
242. **Карский Е. Ф.** Белорусы. Т. I. Введение в изучение языка и народной словесности с приложением двух карт. Варшава, 1903. X + 466 с.
- Разглядаюцца гаворкі беларускай мовы, змешчана карта беларускіх дыялектаў.
- Тое ж:** Виленский временник, Вильно, 1904.
- Рэц.: 1) А. И. Соболевский. — ИОРЯС, т. IX, кн. 2, 1904, с. 14—23; 2) М. Д. Никский. — Ист. вестник, т. ХСVII, сентябрь, 1904, с. 1052—1053; 3) Л. Евг. — Вестник Европы, т. 70, кн. 2, февраль, 1904, с. 839—840; 4) В. Гнатюк. — Зап. наук т-ва ім. Шевченка, т. LXVII, кн. V, 1905, с. 51—65; 5) А. А. Шахматов. — Сб. отчетов о премиях и наградах за 1910 г., с. 200—204.
243. **Карский Е. Ф.** Белорусы. Т. II. Язык белорусского племени. 1. Исторический очерк звуков белорусского наречия. Варшава, 1908. IV + XXIV + 579 с.
- Даследаванне праводзіцца на матэ-

рылле старажытных беларускіх помнікаў і жывых гаворак.

Тое ж: Варш. унів. изв., 1908, № 2, с. 1—XXIV, 1—120; № 3, с. 121—126; № 4, с. 297—360; № 5—6, с. 361—496; 1909, № 1, с. 497—579. Белорусы. Язык белорусского народа. Вып. I. Исторический очерк звуков белорусского языка. Изд. АН СССР, М., 1955. 475 с.

244. **Карский Е. Ф.** Белорусы. Т. II. Язык белорусского племени. 2. Исторический очерк словообразования и словоизменения в белорусском наречии. Варшава, 1911. XV + 423 с.

Сабраны факты па марфалогіі старабеларускай мовы і жывых беларускіх гаворак, даецца навуковае тлумачэнне іх.

Тое ж: Варш. унів. изв., 1910, № 6, с. 1—16; № 7, с. 17—32; № 8, с. 33—48; № 9, с. 49—56; 1911, № 1, с. 57—64; № 2, с. 65—72; № 3, с. 73—80; № 4, с. 81—88; № 5, с. 89—104; № 6, с. 105—112; № 7, с. 113—120; № 8, с. 121—184; № 9, с. 185—216; 1912, № 1, с. 217—264; № 2, с. 265—312; № 3, с. 313—344; № 4, с. 345—384; № 5, с. 385—419. Белорусы. Язык белорусского народа. Вып. 2. Исторический очерк словообразования и словоизменения в белорусском языке. Вып. 3. Очерки синтаксиса белорусского языка. Изд. АН СССР, М., 1956. 518 с.

245. **Карский Е. Ф.** Белорусы. Т. II. Язык белорусского племени. 3. Очерки синтаксиса белорусского наречия. Дополнения и поправки. Варшава, 1912. 347 с.

Тое ж: Варш. унів. изв., 1912, № 6, с. 1—8; № 7, с. 9—48; № 8, с. 49—96; № 9, с. 97—144; 1913, № 1, с. 145—176; № 2, с. 177—192; № 3, с. 193—208; № 4, с. 209—224; № 5, с. 225—240; № 6, с. 241—256; 1913, № 7, с. 257—272; № 8, с. 273—304; № 9, с. 305—359. Белорусы. Язык белорусского народа. Вып. 2. Исторический очерк словообразования и словоизменения в белорусском языке. Вып. 3. Очерки синтаксиса белорусского языка. Изд. АН СССР, М., 1956. 518 с.

246. **Карский Е. Ф.** (Рэц.). Бузук П. Спроба лінгвістычнай геаграфіі Беларусі. Ч. I. Фанетыка і марфалогія. Вып. I. Гаворкі цэнтральнай і ўсходняй Беларусі і суседніх мясцовасцей Украіны

і Велікарасіі ў першай чвэрці XX ст. Мінск, 1928.—Изв. по РЯС, т. I, кн. 2, 1928, с. 606—608.

Крытыка поглядаў Бузука адносна вызначэння мяжы беларускіх гаворак.

247. **Карский Е. Ф.** (Рэц.). Н. Н. Дурново, Н. Н. Соколов и Д. Н. Ушаков. Опыт диалектологической карты русского языка в Европе с приложением очерка русской диалектологии. М., 1916. — РФВ, № 1—2, 1916, с. 319—321.

Зроблена некалькі дапаўненняў і паправак да беларускага аддзела.

248. **Карский Е. Ф.** Заметка относительно дифтонгов в народном говоре с. Баславцев и д. Подлесье Слуцкого уезда Минской губернии. — РФВ, 1898, т. XL, № 3—4, с. 325—327.

249. **Карский Е. Ф.** Заметки по белорусским говорам. — РФВ, т. XLVI, № 3—4, 1901, с. 275—282.

Даецца характарыстыка беларускіх гаворак паўночна-заходняй часткі б. Гродзенскай губерні, Аўгустоўскага павета Сувальскай губерні, Слуцкага павета Мінскай губерні.

250. **Карский Е. Ф.** Заметки по белорусскому наречию. — РФВ, т. LXXVI, № 3, 1916, с. 136—139.

Заўвагі аб фанетычных, марфалагічных і сінтаксічных асаблівасцях беларускай мовы.

251. **Карский Е.** Заметки по русской диалектологии. Белорусское *бу* на месте *ал—ав*. — РФВ, т. XXXIV, № 3—4, 1895, с. 158.

Характарыстыка фанетычнай рысы (пераход націскаго *а ў о: казоў, доў, зоўтра, варшоўка, узёў*) у гаворцы м. Волма б. Мінскага павета.

252. **Карский Е. Ф.** Из русской диалектологии. — Изборник Киевский, посвященный Т. Д. Флоринскому. Киев, 1904, с. 83—90.

Разглядаюцца пытанні аб ацвярджэнні зычных гукаў перад *е і и* ва ўкраінскай мове, аб гуку *у* замест *ы*, *к* на месцы *х*, канчатку *т* у 3-й асобе мн. л. і *ць* замест *ть* у беларускіх гаворках:

Тое ж: Асобны адбітак, Киев, 1904. 8 с.

253. **Карский Е. Ф.** Из синтаксических наблюдений над языком Лаврентьевского списка летописи. — Сб. ОРЯС, т. CI, № 3, 1928, с. 39—42.

- С. 41. Аб ужыванні дзеяпрыметніка ў ролі выказніка ў беларускіх гаворках.
254. **Карский Е. Ф.** К вопросу о влиянии литовского и латышского языков на белорусское наречие. — РФВ, т. XLIX, № 1—2, 1903, с. 1—23.
- Праводзіцца моўная мяжа паміж беларусамі, латышамі і літоўцамі. С. 10—22. Аб запазычаннях у беларускай мове з літоўскай і латышскай моў.
- Тое ж:** Сборник статей, посвященный учениками и почитателями акад. Ф. Ф. Фортунатову по случаю 30-летия его ученой и преподавательской деятельности в имп. Московском ун-те, 1872—1902. Варшава, 1902, с. 469—491.
255. **Карский Е. Ф.** К вопросу о границе белорусских говоров. Звук *у* вместо *ы* в некоторых белорусских говорах. — РФВ, т. LIII, № 1—2, 1905, с. 54—62.
256. **Карский Е. Ф.** К вопросу о народном говоре Брянского уезда Орловской губернии. — Новый сб. статей по славяноведению, составленный и изданный учениками В. И. Ламанского при участии их учеников по случаю 50-летия его учено-литературной деятельности. СПб., 1905, с. 314—320.
- Падкрэсліваецца, што гаворка Акуліцкай і Луцускай валасцей б. Бранскага павета з'яўляецца беларускай з моцным уплывам рускай мовы.
257. **Карский Е. Ф.** К вопросу о разграничении русских наречий. — Труды XII археологического съезда в Харькове, т. II, М., 1905, с. 430—436.
- Прыводзіцца мяжа беларускай мовы, разглядаюцца яе асаблівасці.
- Тое ж:** Асобны адбітак, М., 1905. 8 с.
258. **Карский Е. Ф.** К вопросу об этнографической карте белорусского племени. — ИОРЯС, т. VII, кн. 3, 1902, с. 219—234.
- Вызначаецца мяжа беларускай мовы, характарызуецца яе асаблівасці.
- Тое ж:** Асобнае выданне, Минск, 1902; Могил. губ. вед., 1902, № 8—9.
259. **Карский Е.** К истории звуков и форм белорусской речи. — РФВ, 1890, т. XXIII, № 1—2, с. 219—235; т. XXIV, № 3—4, с. 198—230; 1891, т. XXVI, № 3—4, с. 220—256; 1892, т. XXVII, № 1—2, с. 28—56; т. XXVIII, № 4, с. 173—235; 1893, т. XXIX, № 1—2, с. 57—107; т. XXX, № 3—4, с. 1—85.
- Тт. XXVIII (с. 229—235) — XXX: Агляд фанетычных і марфалагічных асаблівасцей беларускіх гаворак.
- Тое ж:** Асобны адбітак, Варшава, 1893. IV + 313 с.
- Рэц.: А. И. Соболевский. — Жив. ст., вып. II, 1894, с. 283.
260. **Карский Е. Ф.** Культурные взаимоотношения народностей Белоруссии. I. Евреи и их влияние на белорусский язык и литературу, особенно старую. — Утро Белоруссии, 9.VI 1920.
261. **Карский Е. Ф.** Культурные завоевания русского языка в старину на западной окраине его области. — ИОРЯС, т. XXIX, 1925, с. 1—22.
- Аб уплыве беларускай мовы на літоўскую, татарскую і яўрэйскую мовы ў галіне фанетыкі, марфалогіі і лексікі.
- Тое ж:** Асобны адбітак, Л., 1925, 22 с.
- Рэц.: А. Шлюбскі. — Зап. аддз. гум. навук, кн. 4, 1928, с. 194—195.
262. **Карский Е. Ф.** (Рэц.). Moszyński K. Polesie wschodnie. Warszawa, 1928. XV + 328 + 14 табл. снимков. — Slavia, гоc. VII, seš. 2, 1928, s. 662—664.
- Разглядаюцца асаблівасці беларускіх гаворак на мяжы з Украінай.
263. **Карский Е.** Некоторые редкие особенности белорусского наречия в Сокольском уезде Гродненской губернии. — РФВ, т. XXXV, № 1—2, 1896, с. 220—221.
264. **Карский Е. Ф.** Обзор звуков и форм белорусской речи. — Изв. Ист.-фил. ин-та кн. Безбородко в Нежине, т. X, № 5, 1885, с. 1—170.
- У рабоце, улічваючы пашырэнне дзеяслоўных форм у 3-й асобе адз. л. на *-ц'* і без *-ц'*, Карскі падзяляе беларускія гаворкі на дзве групы: паўднёва-заходнюю і паўночна-ўсходнюю.
- Тое ж:** Асобны адбітак, М., 1885. 170 с.
- Рэц.: 1) РФВ, т. XVI, 1886, с. 375—376; 2) А. И. Соболевский. — ЖМНП, ч. CCLI, май, 1887, с. 137—147; 3) А. И. Соболевский. — Жив. ст., вып. II, 1894, с. 283; 4) Н. Янчук. — Минск. листок, 1887, № 32.
265. **Карский Е. Ф.** О некоторых особенностях белорусского языка. — Symbolae grammaticae in honorem J. Rozwadowski. Vol. II, Cracovie, 1927, с. 291—296.

1. Частицы **ci** и **ty**. 2. Белорусское *serce*. 3. Дательный падеж ед. ч. на **-ei** у слов муж. р. типа *žažkei, bažkei*.
266. **Карский Е. Ф.** О суффиксах в русских словах типа *телёнок, Васенька, рученька, беленький*. — РФВ, т. XXII, 1889, с. 179—183.
- С. 179. Заўвага аб беларускай форме *цяля* — *цяляці*.
267. **Карский Е. Ф.** Отчет о командировке с научной целью за границу на летние месяцы. — Изв. АН СССР, VI серия, т. XX, № 12—18, 1926, с. 1701—1713.
- С. 1709. Заўвага аб фанетычных асаблівасцях гаворкі в. Мірацічы б. Навагрудскага павета.
268. **Карский Е. Ф.** Отчет о научных занятиях в библиотеках Москвы, Троице-Сергиевой лавры и Слуцка в течение летних месяцев 1898 г. — Варш. унив. изв., 1898, вып. IX, с. 1—25.
- На с. 20—25 характарызуюцца асноўныя асаблівасці гаворкі с. Баслаўцы і в. Падлесья.
269. **Карский Е. Ф.** Отчет о поездке в Белоруссию в 1903 г. — Изв. имп. Русск. геогр. общ., т. XLI, вып. 4, 1905, с. 705—736.
- Характарызуюцца асаблівасці беларускіх гаворак, якія мяжуюць з рускімі, украінскімі, польскімі, літоўскімі і латышскімі гаворкамі.
- Тое ж:** Асобны адбітак, СПб., 1905. 32 с.
270. **Карский Е. Ф.** Программы для собирання особенностей народных говоров. III. Программа для собирання особенностей белорусского наречия. — ИОРЯС, т. II, кн. 2, 1897, с. 501—560.
- Тое ж:** Асобны адбітак, выд. 2-е, Пгр., 1916. 60 с.
271. **Карский Е. Ф.** (Рэц.). J. Rozwadowski Kilka uwag o parzeczu gadowickim. Отд. отт. из «Materiały i prace kom. język. Ak. umiejętn. W Krakowie, t. II. — РФВ, т. LVII, № 3—4, 1907, с. 230.
- Дзецца этымалогія назвы *Кобрын*, а таксама іншых месц, звязаных з гэтай назвай.
272. **Карский Е. Ф.** Русская диалектология. Очерк литературного русского произношения и народной речи великорусской (южновеликорусских и северновеликорусских говоров), белорусской и малорусской (украинского языка). Л., 1924. 172 с., 1 карта.
273. **Карский Е. Ф.** Русские наречия *домой, долой*. — Изв. Ист.-фил. ин-та им. Безбородко в Нежине, т. XV, № 11, 1895, с. 1—12.
- С. 3—5. Аб ужыванні прыслоўяў *домой, долой* у беларускай мове. С. 10. Аб утварэнні беларускіх прыслоўяў *кудою* (-ой), *сюдою* (-ой), *тудою* (о-й).
274. **Карский Е. Ф.** (Рэц.). Е. Тимченко. Українська граматика, ч. I. Київ, 1907. VIII + 179 с. — РФВ, т. LVII, № 1—2, 1907, с. 419—422.
- Заўвагі Карскага аб украінска-беларускіх інфінітывах на **-ерти**, аб замене асноўных складоў тыпу **ыг** і **гь** у пэўным становішчы, аб спалучэнні **дж** (с. 42).
275. **Карский Е. Ф.** Червенский говор (Из белорусской диалектологии). — Изв. по РЯС, т. III, кн. 1, 1930, с. 225—237.
- Разглядаюцца фанетычныя і марфалагічныя асаблівасці гаворкі.
276. **Карский Е. Ф.** Что такое древнее западнорусское наречие? — Труды IX археологического съезда в Вильно. 1893. Т. II, 1897, с. 62—70.
- Аб асаблівасцях старажытнай і сучаснай беларускай мовы.
- Тое ж:** Асобны адбітак, [М., 1897]. 10 с.
277. **Карский Е. Ф.** Этнографическая карта белорусского племени. Пгр., 1917. 32 с. (Труды Комиссии по изучению племенного состава населения России, вып. 2). Изд. 2-е, Пгр., 1918.
- Вызначаюцца межы распаўсюджання беларусаў і іх мовы па губернях. Дзецца карта беларускай тэрыторыі.
278. **Карский С.** Народные белорусские свадьбы в Ошмянском уезде Виленской губернии. — Виленск. вестн., 1888, № 104, 106, 109, 112, 115, 121, 122.
- Аб вымаўленні некаторых зычных гукаў (**г**, **ц**, **дз**, **дж**) у гаворцы Ашмянскага павета. У заўвагах перакладаецца на рускую мову рад беларускіх слоў. У тэксце прыводзіцца абрадавая лексіка.
279. **Касцяня Н. І.** Некоторые асаблівасці гаворак Кіраўскага раёна Бабруйскай вобласці. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. I, 1954, с. 121—127.
- Разглядаюцца некаторыя фанетычныя і марфалагічныя асаблівасці.

280. **К[ачановский]**. Особенности говора деревни Новоселок-Затрокских (Трокского у. Виленской губ.). — Вестн. слав., кн. V, 1890, с. 76—79.

На матэрыяле песень б. Віленскай губерні разглядаюцца фанетычныя і марфалагічныя асаблівасці гаворкі.

281. **Киндурис М.** Литовский говор в белорусском окружении (Говор д. Мальковка в БССР). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Л., 1956. 23 с.

282. **Киркор А.** Этнографический взгляд на Виленскую губернию. — Этногр. сб., изд. имп. Русск. геогр. общ., вып. III, 1858, с. 115—276.

С. 124—134. Аб моўных асаблівасцях беларускага насельніцтва б. Віленскай губерні. С. 193—201. Слоўнік беларускай мовы жыхароў Віленскай губерні.

283. **Кісялёўскі А. І.** Да пытання тэрміналагічнага нарміравання некаторых спрэчных назваў беларускай флоры. — Весці АН БССР. Серыя грамад. навук, 1962, № 1, с. 128—138.

Прыводзяцца дыялектныя назвы раслін.

284. **Кісялёўскі А. І.** Лексічная аснова і словаўтваральныя сродкі беларускай батанічнай тэрміналогіі. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VIII, 1961, с. 234—247.

У якасці дапаможнага матэрыялу выкарыстана народная лексіка.

285. **Ковальов П.** (Рэц.). Проф. П. Бузук. Спроба лінгвістычнай геаграфіі Беларусі. Ч. I, вып. I. 1928. 110 с. — Зап. іст.-філ. відд. Укр. АН, кн. XXIII, 1929, с. 370—373.

Рэцэнзент не згаджаецца з прыведзенай у кнізе мяжой (на поўдні Беларусі і поўначы Украіны) паміж паўднёвабеларускімі і паўночнаўкраінскімі гаворкамі.

286. **Коген М. В.** Матэрыялы да этымалагічнага слоўніка беларускай мовы. — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. II, кн. 9, 1929, с. 84—95.

Прыводзіцца этымалогія слоў: *азярод, буката, вуда, корх, лешыць, прыкры, асець, золкі, скрэнда, золак, твань, бруй, стогнуць, брэд «лязо нажа», шута, прэць, скрыль, руць, скупаць,*

скепка. Выкарыстоўваюцца даныя беларускіх гаворак.

287. **Колосов М. А.** Заметки о языке и народной поэзии в области севернорусского наречия. — Сб. ОРЯС, т. XVII, № 3, 1877, с. 1—343.

Разглядаюцца некаторыя асаблівасці беларускіх гаворак: мена у і в, дзеканне, замена творнага склону давальным і наадварот у мн. л., кароткая форма прыметнікаў, мена ч і ц (с. 294, 296, 297, 304, 305, 308).

288. **Колосов М.** Обзор звуковых и формальных особенностей народного русского языка. Варшава, 1878. X+266 с.

Побач з характарыстыкай асаблівасцей рускіх гаворак характарызуюцца гукі і формы беларускіх і ўкраінскіх гаворак. У вывадах даследчык падкрэслівае, што беларуская мова — самастойная мова са сваімі асаблівасцямі, а не «нарэчча» рускай мовы.

289. **Корнеева-Петрулан М. И.** К истории отдельных фонетических особенностей белорусского языка. — У кн.: Даследаванні па бел. і руск. мовах. Мінск, 1958, с. 111—131.

Аўтар падкрэслівае, што дзеканне, цеканне і цвёрдае р — уласнабеларускія рысы.

290. **Коробка Н.** Звук дж в малорусском наречии. — РФВ, т. XXXIV, 1895, с. 223—232.

На с. 225, 231, 232 разглядаецца дж у беларускіх гаворках.

291. **Косич М. Н.** Литвины-белорусы Черниговской губернии, их быт и песни. — Жив. ст., 1901, вып. II, с. 221—260; вып. III—IV, с. 1—88.

Вып. II. С. 231—232. Заметка аб гаворцы. У падрадковым каментарыі тлумачацца мясцовыя словы і выразы. Вып. III—IV, с. 73—88. Разглядаюцца гукавыя асаблівасці беларускай гаворкі б. Чарнігаўскай губерні.

292. **Крамко І. І.** Да гісторыі адноснага падпарадкавання ў беларускай мове (канструкцыі з даданымі азначальнымі ў Слоні́мскіх актах другой палавіны XVI ст.). — Весці АН БССР. Серыя грамад. навук, 1959, № 4, с. 146—154.

С. 147. Заўвага аб канструкцыі з прапазіцыйным азначальным у беларускіх гаворках.

293. **Крамко І. І.** Канструкцыі з даданымі дапаўняльнымі і даданымі часавымі сказамі ў Слоніміскіх актах другой палавіны XVI ст. — *Весці АН БССР. Серыя грамад. навук*, 1960, № 1, с. 133—142.

С. 136. Заўвага аб ужыванні канструкцый, якія прадстаўляюць сабою спалучэнне простае мовы і даданага сказа, у беларускіх гаворках.

294. **Крамко І. І.** Складаназлучаныя сказы ў Слоніміскіх актах другой палавіны XVI ст. — *Працы Ін-та мовазн. АН БССР*, вып. VI, 1959, с. 168—180.

С. 176. Аб ужыванні канструкцый са злучнікам *а*, якія выражаюць адносіны далучэння ў беларускіх гаворках.

295. **Крапіва К.** Аб некаторых пытаннях беларускай мовы. — 36. твораў, т. II, Мінск, 1956, с. 494—513.

Аб паходжанні і развіцці беларускай літаратурнай мовы, аб яе цяперашнім стане і адносінах да агульнанароднай беларускай мовы.

296. **Крапіва К.** Беларускія прыказкі. — *Узвышша*, 1927, № 6, с. 112—145.

Аб асаблівасцях слоўніка беларускіх прыказак.

Тое ж: 36. твораў, т. II, Мінск, 1956, с. 383—429.

297. **Красневіч А.** Крывіцкія назвы звёзд. — *Крывіч*, 1926, № 1, с. 112.

Прыводзяцца назвы зорак, запісаныя ў в. Опа са б. Браслаўскага павета. Тут вячэрнюю зорку называюць *Вячорка*, *Мілавіца*, ранішнюю — *Заранка*; сем зорак у форме каляскі называюць *Воз* або *Стажары*, а Млечны шлях — *Стан* і інш.

298. **Краткий** очерк деятельности Постоянной комиссии по диалектологии русского языка за 12 лет (январь 1914 г. — январь 1926 г.), составленный Д. Н. Ушаковым и И. Г. Голановым. — *Труды пост. ком. по диал. русск. яз.*, вып. 9, 1927, с. 1—12.

С. 9. Заўвага аб тым, што гаворкі цэнтральнай часткі б. Ржэўскага павета Цвярской губерні (яны абследаваліся Галанавым) у аснове сваёй паўночнарускія з беларускімі асаблівасцямі. Заходняя частка павета беларуская па паходжанню.

299. **Крачковский Ю. Ф.** Быт западнорусского селянина. — *Чт. в Общ. ист. и*

древн. росс., кн. IV, октябрь — декабрь 1873, с. 1—212.

Тлумачацца значэнні шматлікіх беларускіх слоў, звязаных з абрадамі і павер'ямі.

Тое ж: Асобны адбітак, М., 1874. 212 с.

300. **Кремко И. И.** Синтаксис сложного предложения Слонимских актов второй половины XVI века. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1960. 26 с.

Выкарыстоўваюцца даныя твораў беларускай мастацкай літаратуры і сучасных гаворак.

301. **Кривицкий А. А.** Формы личных и возвратного местоимений современного белорусского языка в их истории. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1958. 20 с.

Пытанне вывучаецца на матэрыяле помнікаў XIV—XVIII стст., фальклорна-этнаграфічных зборнікаў, сучаснай літаратурнай мовы і дыялектаў (1175 нас. п.).

302. **Крымский А. Е.** Древнекневицкий говор. — *ИОРЯС*, т. XI, кн. 3, 1906, с. 368—411.

С. 399. Аб словы *квет* у беларускай мове. С. 402, 410. Аб уласных імёнах.

303. **Крымский А.** (Рэц.). Еще по поводу «Белорусского Полесья» г. Довнар-Запольского. — *Киев. ст.*, т. LVII, апрель, 1897, с. 46—54.

Рэцэнзент крытыкуе Доўнар-Запольскага за аднясенне палескай гаворкі да беларускай. Крымскі адзначае, што мова пінчукоў — украінская мова.

304. **Крымский А. Е.** Филология и погодина-ская гипотеза. Дает ли филология малейшие основания поддерживать гипотезу г. Погодина и г. Соболевского о Галицко-Волынском происхождении малорусов? I—IV. Разбор общих историко-филологических данных и обзор письменных памятников старокиевских. — *Киев. ст.*, 1898, июнь, с. 347—365; сентябрь, с. 234—266; 1899, январь, с. 9—29; июнь, с. 307—316; сентябрь, 277—311.

Заўвагі аб пераходным характары беларускіх гаворак, якія займаюць паўднёвую і заходнюю акраіны беларускай тэрыторыі, аб іх асаблівасцях (с. 15, 94 і інш.).

- Тое ж: Асобны адбітак, Киев, 1904. XXXVI + 113 с.
305. **Крывіцкі А. А.** Аб аканні ў гаворках Лагойскага раёна Мінскай вобласці. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. III, 1957, с. 159—164.
306. **Крывіцкі А. А. Я. Ф. Карскі** — выдатны беларускі вучоны (Да 100-годдзя з дня нараджэння). — Весці АН БССР. Серыя грамад. навук, 1961, № 1, с. 5—14.
- С. 8. Разглядаецца пытанне аб падзеле беларускіх гаворак на групы. С. 9—10. Аб межах тэрытарыяльнага пашырэння асаблівасцей беларускіх гаворак.
307. **Крывіцкі А. А.** Сучасная беларуская літаратурная мова і народныя гаворкі. Мінск, 1961. 40 с.
308. **Крывіцкі А. А.** Фанетычныя асаблівасці адной з гаворак поўдня Беларусі. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VI, 1959, с. 98—104.
- Даследуюцца гаворкі вёсак Сірода, Ладыжына, Лозак, Малых і Вялікіх Аўцюкоў, Боруска Калінкавіцкага раёна і Гліннай Слабоды Васілевіцкага раёна Гомельскай вобласці.
309. **Крывіцкі А. А.** Формы асабовых займеннікаў 3-й асобы ў беларускай мове. — Весці АН БССР. Серыя грамад. навук, 1957, № 1, с. 111—118.
310. **Крывіцкі А. А.** Формы асабовых і зваротнага займеннікаў беларускай мовы ў іх гісторыі. — Уч. зап. Мозырск. пед. ін-та, вып. I, 1957, с. 183—212.
- С. 189—192. Разглядаюцца формы *мін'ё, ціб'ё, сіб'ё* ў беларускіх гаворках.
311. **Кузнецов П. С.** К вопросу о сказуемости употреблении причастий и деепричастий в русских говорах. — Материалы исслед. по русск. диал., т. III, 1949, с. 59—83.
- С. 80. Аб форме дзеепрыслоўя ў ролі выказніка ў беларускіх гаворках.
312. **Кузнецов П. С.** Русская диалектология. Проспект курса для заочного факультета языка и литературы пединститута. М., 1946. 75 с.
- Разглядаюцца адрозненні ўкраінскай і беларускай моў ад рускай (с. 15—19). Характарызуюцца рускія гаворкі, якія маюць у сабе некаторыя беларускія рысы (с. 50—52).
- Тое ж: Выд. 2-е, М., 1960. 184 с.
313. **Кузнецов Ю. П.** Извлечение из письма Ю. П. Кузнецова к секретарю общества. — Изв. Русск. геогр. общ., т. IX, № 1, отд. 1, 1873, с. 18—19.
- С. 18. Тлумачыцца слова *выспа*, якое ўжываецца навокал горада Гродна.
314. **Кузьмин И. О.** Материалы для изучения говоров Велижского уезда. — Изв. по РЯС, т. III, кн. 1, 1930, с. 179—204.
- Асаблівасці апісваемых гаворак параўноўваюцца з асаблівасцямі гаворак б. Віцебскай губерні.
315. **Кузьмин И. О.** Отчет о поездке в Великолуцкий округ в 1929 г. — Труды Комиссии по русск. яз. АН СССР, т. I, 1931, с. 149—169.
- Характарыстыка гаворак паўднёвай часткі б. Трапецкага павета і большай часткі Веліжскага павета. Першыя аўтар лічыць пераходнымі на паўночнавельікарускай аснове, другія — беларускімі.
316. **Кулакоў Т. П. і Валтоўскі М. С.** Крукавіцкі сельсавет Азарыцкага раёна на Мазыршчыне. — Наш край, 1930, № 2(53), с. 22—28.
- С. 23—24. Прыклады мясцовай лексікі. С. 24. Некаторыя асаблівасці мясцовай гаворкі.
317. **Кулиш П.** Отрывок из записок о Южной Руси. — Русск. беседа, т. II, кн. 2, 1856, с. 49—62.
- Этымалогія некаторых беларускіх слоў.
318. **Кульбакин С. М.** Украинский язык. Краткий очерк исторической фонетики и морфологии. Харьков, 1919. 103 с.
- Робяцца заўвагі адносна фанетычных і марфалагічных асаблівасцей беларускай мовы (с. 19—22, 25—28, 35—38, 47, 49, 60—82).
319. **Курило О.** До питання про умови розвитку дисимілятивного акання. — Зап. іст-філ. відд. Укр. АН, кн. XVI, 1928, с. 48—71.
- Аб дысімілятыўным аканні ў пераходных гаворках на поўначы Чарнігаўшчыны (на матэрыяле гаворкі с. Харобрычы).
320. **Курило О.** До характеристики и процессу монофтонгизации Черниговских дифтонгичных звуков. — Україна, 1925, кн. 5, с. 14—37.
- С. 16—19. Характарыстыка дыфтонгаў у пераходнай украінска-беларускай харобрыцкай гаворцы.

321. **Курило О.** Спроба пояснити процес зміни **о, е** в нових закритих складах у південній групі українських діалектів. — Зап. іст.-філ. відд. Укр. АН, кн. XIX, 1928, с. 167—183.
- Історія дифтонгаў з **о, е** ў новазакритых складах ва ўкраінскай, беларускай і рускай мовах.
322. **Курило О.** Фонетичні та деякі морфологічні особливості говірки села Хоробричів. Київ, 1924. 111 с. [літаграф. вид.].
- У гаворцы в. Харобрычаў пераважаюць українскія рысы. Але разам з тым, адзначаецца рад беларускіх рыс: аканне, дзеканне, цеканне і некаторыя іншыя.
323. **Курилова О.** До питання про походження північно-українських рефлексів **о — ve, we, wy, е.** — Зб. коміс. для досліджен. іст. укр. м., т. I, Київ, 1931, с. 79—85.
- Характеризуюцца дыфтонгі ў пераходных гаворках ад українскай мовы да беларускай — паўночнаукраїнскія палескія гаворкі.
324. **Кустарева М. А.** Матеріали к изучению говоров Смоленщины (Говор Андреевского района Смоленской обл.). — Фил. сб. (Смоленск. обл. краевед. научно-иссл. ин-т). Смоленск, 1950, с. 149—184.
- Падкрэсліваецца, што названай гаворцы ўласцівы некаторыя беларускія рысы.
325. **Л. Сватовство** в белорусской свадьбе. — Витебск. губ. вед., 1 августа 1892 г. (часть неофиц.).
- Даецца значэнне слоў, звязаных са сватаўствам.
326. **Л. Л.** Материалы для характеристики наречий и говоров русского языка. — РФВ, т. XI, № 1—2, 1884, с. 116—120.
- Характарыстыка пераходных гаворак ад українскай да беларускай і ад українскай да рускай моў б. Чарнігаўскай губерні.
327. **Лавровский П. А.** Коренное значение в названиях родства у славян. — Сб. ст., чит. в ОРЯС, т. II, № 3, 1868, с. 118+11.
- Аб назвах сваяцтва ў беларусаў (с. 37, 117).
328. **Леков И.** Окончание **-ov** за род. р. мн. ч. в славянските езици. — Сб. в честь на проф. Л. Милетич за седем-
- десет годишнината от рождението му (1863—1933). София, 1933, с. 282—300.
- С. 295. Заўвага аб канчатку **-ov** назоўнікаў род. скл. мн. л. у беларускіх гаворках. С. 298. Аб формах назоўнікаў род. скл. мн. л. без канчатка **-ov**.
329. **Леонченко Д. А.** История деепричастий в белорусском языке. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1957. 19 с.
- Пытанне даследуецца на матэрыяле помнікаў пісьменнасці беларускай мовы, яе гаворак, твораў мастацкай літаратуры.
330. **Леся-ій.** Из Городнецкого уезда (Черниговская губ.). — Основа, август, 1862, с. 46—51.
- Гаворкі б. Чарнігаўскай губерні падзяляюцца аўтарам на ўкраінскія, пераходныя і беларускія. Даецца характарыстыка асаблівасцей пераходных гаворак.
331. **Лисенко П. С.** Говірка с. Міхайло-Коцюбинського Чернігівської області. (Фонетичний нарис). — Діалект. бюл. Ін-ту мовозн. АН УРСР, вып. II, 1950, с. 61—83.
- С. 76. Аб пашырэнні паўднёвабеларускага слаблага акання.
332. **Лисенко П. С.** Деякі особливості говірок Олишівського району Чернігівської області. — Діалект. бюл. Ін-ту мовозн. УРСР, вып. IV, 1953, с. 21—36.
- С. 36. Заўважаецца, што неазначальная форма дзеясловаў збліжае вылучаемыя гаворкі з беларускімі гаворкамі.
333. **Ломтев Т. П.** Белорусский язык. М., 1951. 131 с.
- С. 13—14. Разглядаецца сучасны падзел беларускай мовы на групы гаворак — паўднёва-заходнюю і паўночна-ўсходнюю; характарызуюцца асаблівасці гэтых гаворак.
- Рэц.: П. А. Расторгуев. — Вопр. языкозн., 1953, № 3, с. 143—148.
334. **Ломтев Т. П.** Грамматика белорусского языка. Пособие для университетов и педагогических институтов. М., 1956. 336 с.
- С. 19. Аб падзеле беларускай мовы на групы гаворак — паўднёва-заходнія і паўночна-ўсходнія, характарыстыка іх асаблівасцей. С. 32—35. Разглядаецца сістэма літаратурнага вакалізму

ў яе адносінах да дыялектных адрозненняў.

335. **Ломтев Т. П.** Сравнительно-историческая грамматика восточнославянских языков. М., 1961. 323 с.

Для параўнання выкарыстоўваюцца факты сучаснай беларускай літаратурнай мовы, гісторыі мовы і беларускіх гаворак.

336. **Лосева Л. М.** Сложноподчиненные предложения с придаточным условия в курских говорах. — Наук. зап. Чернівіцк. ун-ту, т. XXXI. Серія філोल. наук, вып. 7, 1958, с. 121—138.

Названыя канструкцыі параўноўваюцца з адна тыпнымі канструкцыямі ў беларускіх гаворках па зборніку Раманава (с. 127, 130—132).

337. **Ляончанка Д.** З гісторыі форм дзеепрыметнікаў у беларускай мове. Матэрыялы к курсу гістарычнай граматыкі беларускай мовы. Гомель, 1957. 66 с.

Матэрыялам для даследавання паслужылі помнікі пісьменнасці беларускай мовы, дыялектныя даныя, запісы вуснай народнай творчасці і творы мастацкай літаратуры.

338. **Ляпунов Б. М.** Единство русского языка в его наречиях (Пособие к лекциям по истории русского языка). Одесса, 1919. 18 с.

Аўтар разглядае беларускую мову, а таксама ўкраінскую як дыялект рускай мовы. На с. 10 прыводзяцца асаблівасці беларускай мовы, на с. 11 — рысы ўкраінскай мовы, якія ўласцівы беларускай мове.

339. **Ляпунов Б. М.** Лингвистические заметки. По поводу сочинения С. М. Кульбакина «К истории и диалектологии польского языка». — РФВ, т. LV, № 1—2, 1906, с. 1—33.

На с. 8, 18, 29 закранаецца пытанне аб дыфтонгах у беларускай мове.

340. **Ляпунов Б. М.** (Рэц.). А. Шахматов. Исследования в области русской фонетики. Варшава, 1893. — Жив. ст., вып. I, 1895, с. 101—116.

С. 106—107. Аб моўных рысах, паводле якіх Шахматаў выдзяляе рускую, украінскую і беларускую мовы. С. 107—108. Дыфтонгі ў паўночнаўкраінскіх і паўднёвабеларускіх гаворках. С. 114—115. Крытычны разгляд вывадаў Шахматава, якія датыча-

ца гісторыі рускай, беларускай і ўкраінскай моў і іх распаўсюджання.

341. **Ляцкий Е.** (Рэц.). Белорусское Полесье. Сборник этнографических материалов, собранных М. Довнар-Запольским. Вып. I. Песни пинчуков. С приложением карты сев. части уезда и статьи о говоре. Киев, 1895. — Этногр. обозр., 1895, № 3, с. 153—160.

С. 155. Рэцэнзент не згаджаецца з назвай «Белорусское Полесье», паколькі гэта гаворка характарызуецца напластаннем беларусізмаў на ўкраінскай аснове.

342. **М. К.** Заметка да вивучэння сялянскай адзежы Дубровеншчыны. — Наш край, 1930, № 3, с. 51—54.

Прыводзяцца мясцовыя назвы матэрыялу для вырабу адзення, назвы жаночага адзення.

343. **Максимов С. В.** Обитель и житель. (Из очерков о Белоруссии). — Древн. и нов. Россия, 1876, т. II, № 6, с. 127—143; № 7, с. 201—212; № 8, с. 297—310.

№ 8, с. 299—300. Заўвага аб асноўных фанетычных асаблівасцях беларускай мовы.

344. **Максимович М. А.** История древней русской словесности. — Собр. соч., т. III. Киев, 1880, с. 346—745.

С. 402—416. Погляд аўтара на паходжанне ўсходнеславянскіх моў: рускай, украінскай і беларускай; адзначаюцца асаблівасці, якія адрозніваюць гэтыя тры мовы. С. 424. Заўвага аб цоканні ў беларускіх гаворках. С. 427. Аб поўнагалосці ва ўсходнеславянскіх мовах.

Асобна работа выдадзена пад назвай «История русской словесности». Киев, 1839, кн. I. 226 с.

345. **Максимович М. А.** Начатки русской филологии. — Собр. соч., т. III, Киев, 1880, с. 25—155.

Для параўнання прыцягваецца матэрыял беларускай народнай мовы: разглядаюцца асаблівасці ў галіне фанетыкі (с. 77, 87, 97, 109, 120—125, 132) і марфалогіі (с. 134, 137, 139, 141, 148).

346. **Максимович М. А.** Новые письма к М. П. Погодину. О старобытности малороссийского наречия. — День, 1863, № 8, 10, 15, 16.

Заўвагі аб некаторых асаблівасцях беларускай мовы: пераход в у у, пераход г, к, х у з, ц, с, аканне, дзекан-

не і інш. (с. 285, 289, 290, 301, 307, 309—311).

Тое ж: Асобнае выданне, М., 1863. 70 с.; Собр. соч., т. III, Киев, 1880, с. 273—311.

347. **Малевич С.** Белорусские народные песни. — Сб. ОРЯС, т. LXXXII, № 5, 1907, с. 1—194.

Назіранні над гаворкамі паўночна-заходняй часткі б. Слуцкага павета Мінскай губерні (вв. Малево, Альхоўка, Карцэвічы, Яскевічы і Гусакі). Дзеца кароткі агляд фанетычных, марфалагічных і сінтаксічных асаблівасцей. Прыводзяцца казкі, песні з захаваннем мясцовага вымаўлення. С. 165—194. Перакладны слоўнік (беларуска-рускі).

Тое ж: Асобны адбітак, СПб., 1907. 194 с.

348. **Малевич С.** Белорусский нищенский «Лазарь». — Жив. ст., вып. II, 1907, с. 109—114.

С. 109—110. Значэнне слоў *ліра, лірнік*.

349. **Мальчевский К.** Белорусские имена мужские и женские. — Могилев. губ. вед., 1850, № 46.

Царкоўныя імёны ў народным вымаўленні.

350. **Манаенкова А. Ф.** Говор русского села Леонтьево Ветковского района Гомельской области (фонетические особенности). — Труды по языкозн. БГУ им. Ленина, вып. I, 1958, с. 281—308.

Гаворка сяла Ляонцьева адносіцца да паўднёварускай. Разам з тым у гаворцы шмат беларускіх асаблівасцей — вынік уплыву суседніх гаворак.

351. **Манаенкова А. Ф.** Морфологические особенности говора села Леонтьево Добрушского района Гомельской области (Имя существительное). — У кн.: Даследаванні па бел. і руск. мовах. Мінск, 1958, с. 195—215.

352. **Марков А. В.** Данные по говору Стародубского уезда Черниговской губернии. — ИОРЯС, т. XV, кн. 1, 1910, с. 184—195.

Аналізуецца мова 53 песень в. Куцічаў-Брановых. Адзначаецца, што гаворка названай вёскі — архаічная паўночнаўкраінская гаворка, пераходная да беларускай.

353. **Марков А. В.** Заметки по русской

диалектологии. — РФВ, т. LXXV, № 3—4, 1916, с. 264—268.

Падкрэсліваецца, што ў гаворках б. Пінскага павета Мінскай губерні і Пружанскага павета Гродзенскай губерні на месцы старажытнага **ѣ** вымаўляецца **і**.

354. **Масякина В. В.** Глаголы с основой на заднеязычный согласный в истории русского языка и диалектов (в сравнении с фактами истории украинского и белорусского языков и их современных говоров). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Саратов, 1956. 19 с.

355. **Масякина В. В.** Формы инфинитива от глаголов с основой на заднеязычный согласный в говорах русского языка в сравнении с данными говоров украинского и белорусского языков. — Уч. зап. Балашов. гос. пед. ин-та, т. I. Ист.-фил. серия, 1956, с. 78—103.

356. **Матач А.** Дыфтонгі *yo* (*yo = iyo*), *ye* (*ie*). — Крывіч, 1924, № 2, с. 104—105; 1925, № 5, с. 103—105.

Разглядаюцца формы, у якіх ужываюцца дыфтонгі ў беларускіх гаворках. Называецца тэрыторыя пашырэння дыфтонгаў.

357. **Матвеева Г. И.** Числительные *два, три, четыре* в русских говорах. — Материалы и исслед. по русск. диал., т. I. Нов. серия, 1959, с. 86—104.

С. 97. Аб формах творнага склону на **-ма** ў пераходных гаворках ад рускай мовы да беларускай і ў беларускай мове.

358. **Матвеев В. А.** Страдательно-безличный оборот в говорах восточнославянских языков. — Slavica, гос. XXIX. ser. 3, 1960, с. 350—365.

Разглядаюцца залежныя дзеепрыметнікі ў складзе залежна-безасабовага звяроту з пункту гледжання своеасаблівасці адзначаных катэгорый у рускіх, украінскіх і беларускіх гаворках. Спачатку вывучаецца пытанне аб стане (залогі) формы на **-но, -то**, потым — пытанне аб яе віда-часавым значэнні.

359. **Материалы** для изучения белорусских говоров под ред. Е. Ф. Карского. — ИОРЯС, т. II, кн. 2, 1897, с. 561—575; т. III, кн. 3, 1898, с. 1—67; т. IV, кн. 3—4, 1899, с. 1—32 і 33—69;

Сб. ОРЯС, т. LXXV, № 5, 1903, с. 1—72; т. LXXXII, № 8, 1907, с. 1—67; т. LXXXVIII, № 1, 1910, с. 1—15.

Вып. I. Матэрыялы б. Мінскай губерні, заходняй часткі Мінскага павета, Гродзенскай губерні Сакольнага павета, Магілёўскай губерні розных месц.

Вып. II. Матэрыялы б. Мінскай губерні паветаў: Слуцкага, Мінскага, Ігуменскага, Мазырскага, Віленскай губерні Дзісенскага павета; Магілёўскай губерні Быхаўскага павета; Ковенскай губерні Нова-Аляксандраўскага павета.

Вып. III. Матэрыялы б. Мінскай губерні паветаў: Слуцкага, Ігуменскага, Рэчыцкага; Віленскай губерні Свянцянскага павета; Ковенскай губерні Нова-Аляксандраўскага павета; Магілёўскай губерні і павета.

Вып. IV. Матэрыялы б. Гродзенскай губерні розных месц; Сувальскай губерні Аўгустоўскага павета; Мінскай губерні паветаў: Слуцкага, Мінскага, Навагрудскага, Рэчыцкага; Віцебскай губерні паветаў: Себежскага, Лепельскага.

Вып. V. Матэрыялы б. Віленскай губерні Вілейскага павета.

Вып. VI. Матэрыялы б. Магілёўскай губерні Аршанскага павета; Віцебскай губерні і павета; Магілёўскай губерні Рагачоўскага павета.

Тое ж: Асобныя адбіткі, вып. I, СПб., 1897, с. 1—15; вып. II, СПб., 1898, с. 17—83; вып. III, СПб., 1900, с. 85—153; вып. IV, СПб., 1903, с. 155—226; вып. V, СПб., 1907, 67 с.

360. **Материалы** для изучения севернорусских говоров, а также переходных от белорусских к малорусским (Полесье). Под редакцией Е. Ф. Карского. — ИОРЯС, т. III, кн. 3, 1898, с. 1—42; Сб. ОРЯС, т. LXXV, № 6, 1903, с. 1—39.

Вып. I. Матэрыялы б. Мінскай губерні Пінскага павета.

Вып. II. Матэрыялы б. Мінскай губерні Мазырскага павета, Пінскага павета; Гродзенскай губерні Пружанскага павета.

Тое ж: Асобныя адбіткі, вып. I, СПб., 1898, с. 1—42; вып. II, СПб., 1903, с. 43—81.

361. **Материалы** по этнографии Гродненской губернии, вып. I. Вильно, 1911. 237 с.

С. 14. Заўвагі аб гаворках б. Гродзенскай губерні.

362. **Матэрыялы** для слоўніка народна-дыялектнай мовы (Пад рэд. Ф. Янкоўскага). Мінск, 1960. 198 с.

Кніга ўключае народна-дыялектную лексіку з розных месц Беларусі (Бялыніцкі, Быхаўскі і Глускі р-ны Магілёўскай вобл., Докшыцкі р-н Віцебскай вобл., Маладзечанскі р-н Мінскай вобл., Ляхавіцкі р-н Брэсцкай вобл., Карэліцкі р-н Гродзенскай вобл., Парыцкі р-н Гомельскай вобл.). Да кожнага слова даюцца граматычныя каментарыі, тлумачэнне сэнсу і прыклады іх ужывання ў сказах.

363. **Мацкевіч Ю. Ф.** Важнейшыя пытанні беларускай дыялекталогіі. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. 2, 1954, с. 125—154.

364. **Мацкевіч Ю. Ф.** Да характарыстыкі моўных асаблівасцей сярэднебеларускіх гаворак. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VIII, 1961, с. 143—158.

365. **Мацкевіч Ю. Ф.** Дыялектныя асаблівасці паўднёвабеларускіх гаворак. — Матэрыялы I дыялект. канфер. Мінск, 1950, с. 54—80.

366. **Мацкевіч Ю. Ф.** Марфалогія дзеяслова ў беларускай мове. Мінск, 1959. 292 с.

Апісанне дзеяслова на базе дыялектных даных беларускіх гаворак і мовы мастацкай літаратуры.

367. **Мацкевіч Ю. Ф.** Некаторыя дыялектныя асаблівасці паўночна-ўсходніх беларускіх гаворак. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. III, 1957, с. 32—49.

368. **Мацкевіч Ю. Ф.** Некаторыя формы дзеяслова па матэрыялах Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. I, 1954, с. 60—90.

369. **Мацкевіч Ю. Ф.** Формы інфінітыва ў беларускай мове. — Весці АН БССР. Серыя грамад. навук, 1958, № 4, с. 157—171.

Агляд форм інфінітыва праводзіцца на матэрыяле беларускіх гаворак.

370. **Мацкевіч Ю. Ф.** Формы 3-й асобы адзіночнага ліку цяперашняга і будучага простага ў беларускай мове. — Весці АН БССР. Серыя грамад. навук, 1958, № 3, с. 150—164.

371. **Мацкевіч Ю. Ф.** Формы 3-й асобы адзіночнага ліку цяперашняга і будучага простага часу ў беларускай мове. — *Slavia*, год. XXIX, сес. 2, 1960, с. 193—206.
Разглядаюцца формы 3-й асобы адз. л. з **-t** і без **t** у беларускіх гаворках.
372. **Мацкевич Ю. Ф., Мурашко А. Г., Орешонкова А. В.** Взаимодействие между белорусским национальным литературным языком и народными говорами. — *Вопр. образов. вост.-слав. нац. яз. М.*, 1962, с. 127—143, з 9 картамі.
373. **Мейер А.** Описание Кричевского графства 1786 года. — *Могилев. ст. Сб. статей Могилев. губ. вед.*, вып. II, 1901, с. 86—137.
С. 90. Заўвага аб асаблівасцях мясцовай гаворкі: ужыванне пыталнай часціцы **чи**, вымаўленне з замест с; тут жа прыводзяцца прыклады гаворкі мясцовых краўцоў, шаўцоў, а таксама некаторыя мясцовыя назвы звяроў, птушак, дрэў, раслін, грыбоў.
374. **Миклошич Ф.** Сравнительная морфология славянских языков. Перевел Н. Шляков. Под ред. Р. Брандта, вып. I—V. М., 1885—1887. 838 с.
Вып. III. Языки малорусский и русский. Прыводзіцца фактычны матэрыял з беларускіх гаворак, які ілюструе некаторыя асаблівасці ў скланенні і спражэнні (с. 341, 343, 348—361, 363, 366, 369, 371—391, 392—393).
375. **Микуцкий С. П.** Белорусские слова. Материалы для сравнительного и объяснительного словаря и грамматики. — *Изв. имп. АН по ОРЯС*, т. V, 1856, с. 176—192.
376. **Микуцкий С. П.** Областные слова белорусских старцев. — *Изв. имп. АН по ОРЯС*, т. II, 1853, с. 400.
377. **Микуцкий С.** Отчет о путешествии по западным губерниям. 6-й отчет кандидата С. Микуцкого. — *Изв. имп. АН по ОРЯС*, т. IV, 1855, с. 87—111.
Разглядаюцца розныя прыстаўкі ў беларускай мове ў параўнанні з іншымі мовамі. На с. 110—111 вядзецца размова аб межах беларускіх гаворак. Прыводзяцца некалькі найбольш характэрных асаблівасцей беларускай мовы. Тлумачацца значэнні рада беларускіх слоў.
378. **Микуцкий С.** Отчет о путешествии по западным губерниям. 7-й отчет кандидата С. Микуцкого. — *Изв. имп. АН по ОРЯС*, т. IV, 1855, с. 330—336, 360—368, 403—416.
Ужыванне рада суфіксаў і канчаткаў у беларускай мове ў параўнанні з рускай, польскай, літоўскай мовамі і санскрытам. Прыводзяцца значэнні некаторых беларускіх слоў: *рэч, шум, бахаць, хрушч, віск, набрыняць, друк, сакатаць, краса, красаваць, квактаць* і інш.
379. **Микуцкий С. П.** Пятый отчет кандидата С. Микуцкого. — *Изв. имп. АН по ОРЯС*, т. IV, вып. 1, 1855, с. 38—48.
С. 47—48. Заўвагі аб этымалогіі асобных беларускіх слоў.
380. **Микуцкий С. П.** Третий отчет о путешествии кандидата С. П. Микуцкого 1854 г. — *Изв. имп. АН по ОРЯС*, т. III, вып. 5, 1854, с. 204—207.
Тлумачацца значэнні некаторых беларускіх слоў.
381. **Михальчук К.** До праці В. Науменки «Обзор малорусской речи». Київ, 1889. — *Укр. діалект. зб.*, кн. II, 1929, с. 43—74.
Аб пераходзе **о ў а і** аб гуках на месцы старажытнага **ѣ** у беларускай мове (с. 49, 51).
382. **Михальчук К. П.** Наречия, поднаречия и говоры Южной России в связи с наречиями Галичины. — *Труды этног.-статист. экспед. в Зап.-Русский край*, т. VII, вып. 2, 1877, с. 452—512.
С. 473—490 і 493—501. Вызначаюцца межы паўночнаўкраінскіх і палескіх гаворак, характарызуюцца асаблівасці іх. С. 490—492. Апісанне гаворак Чарнігаўшчыны.
383. **Могилевские** губерньские ведомости. Могилевская шляхта. — *Вестн. Зап. Рос.-син*, т. IV, кн. X, 1866, с. 77—102.
С. 98—99. Аб асаблівасцях мовы шляхты. Заўважаецца, што мова магільскай шляхты — сумесь польскай і беларускай моў з перавагай апошняй.
384. **Мурашка А. Р.** Да пытання аб кароткіх формах прыметнікаў у беларускіх гаворках (Скланавыя формы прыналежных прыметнікаў). Материалы конференции молодых ученых АН БССР. Мінск, 1958, с. 53—57.
385. **Мурашка А. Р.** Дыялектныя назвы свойскай жывёлы. — *Працы Ін-та мо-*

- вазн. АН БССР, вып. VII, 1960, с. 130—135.
- Прыводзяцца назвы ў беларускіх гаворках.
386. **Мурашка А. Р.** Кароткія формы прыметнікаў у беларускіх гаворках. — Весті АН БССР. Серыя грамад. навук, 1958, № 1, с. 122—134.
387. **Мурашка А. Р.** Склонавыя формы якісных і адносных прыметнікаў у беларускіх гаворках. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. V, 1958, с. 195—226.
388. **Мурашка А. Р.** Ступені параўнання якісных прыметнікаў (Па матэрыялах Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы). — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VIII, 1961, с. 206—212.
389. **Мурашка А. Р.** Формы меснага склону адзіночнага ліку прыметнікаў мужчынскага і ніякага роду ў беларускіх гаворках. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. III, 1957, с. 156—170.
390. **Мурашка А. Р. і Арашонкава А. У.** Некаторыя асаблівасці гаворак Камярынскага раёна Гомельскай вобласці. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VI, 1959, с. 105—110.
391. **Мурашко А. Г.** Формы прылагальных у беларускіх гаворках. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1958. 24 с.
392. **Мухлинский.** Праздники, забавы, предразсудки и суеверные обряды простого народа в Новогрудском уезде Литовско-Гродненской губернии. — Вестник Европы, № 14, июль, с. 147—153; № 15 и 16, август, 1830, с. 271—276.
- Тлумачацца значэнні слоў, якія адносяцца да абрадавай лексікі.
393. **Мяцельская Е. С.** Абстрактная лексіка ў гаворцы с. Грэск Слуцкага раёна Мінскай вобласці. — У кн.: Даследаванні па бел. і руск. мовах, 1960, с. 105—112.
- Дзецца апісанне тыпаў марфалагічнага словаўтварэння адцягнутых назоўнікаў гаворкі.
394. **Н. Б.** Жатвенные песни в Борисовском уезде (Минской губернии). — Зап. Сев.-зап. отд. имп. Русск. геогр. общ., кн. 3, 1912, с. 295—299.
- У падрадковых каментарыях тлумачацца мясцовыя словы і выразы.
395. **Н. Я. Н.** Глашатаи добрых начал в сельской среде. — Жив. ст., вып. III—IV, 1902, с. 479—488.
- Прыводзяцца дзве гутаркі, якія запісаны ў сяле Лаўрышова б. Навагрудскага павета Мінскай губерні. На с. 487—488 тлумачацца мясцовыя словы і выразы.
396. **(Рэц.). Народные белорусские песни.** Собраны Е. П. 1853. — Современник, т. XLII, № 11, отд. IV, 1853, с. 22—27.
- Аб паходжанні беларускага слова *танок*.
397. **Народные** праздники, увеселения, поверья и суеверные обряды жителей Белоруссии. — Вестн. Европы, 1828, с. № 5—6, с. 75—92.
- На с. 77—90 тлумачацца значэнні рада слоў, якія адносяцца да абрадавай лексікі.
398. **Наумов И. Ф.** Дополнения и заметки к Толковому словарю Даля. — Сб. ОРЯС, т. XI, № 6, 1874, с. 1—46.
- У дадатку да артыкула прыводзіцца спіс беларускіх слоў, якія ўжываюцца ў «заходніх губернях».
399. **Недешев И.** Исторический обзор важнейших звуковых и морфологических особенностей белорусских говоров. — РФВ, т. XII, № 3—4, 1884, с. 1—54.
- Тое ж: Асобны адбітак, 1884. 54 с.
- Рэц.: А. И. Соболевский. — ЖМНП, ч. ССXXXIX, июнь, 1855, с. 299—305.
400. **Некрасевич С.** Да характарыстыкі беларускіх гаворак Парыцкага раёна (Кароткі этнаграфічна-лінгвістычны нарыс). — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. II, кн. 9, 1929, с. 159—244.
401. **Некрасевич С. і Бузук П.** Праграма для збірання асаблівасцей беларускіх гаворак і гаворак, пераходных да суседніх моў. Мінск, 1927. 80 с.
- Рэц.: Настаўнік. — Звязда, 1927, № 231. П. А. Расторгуев. — Изв. по РЯС, т. 1, кн. 2, 1928, с. 602—605.
402. **Нечаев А. Д.** Материалы по русской диалектологии (под редакцией и с предисловием проф. Е. Ф. Карского). — Варш. унив. изв., кн. IX, 1914, с. 17—121.
- Прыводзяцца матэрыялы паўночнай часткі б. Старадубскага павета Чарнігаўскай губерні. На с. 17—18 заўвага Карскага аб тым, што гаворка б. Старадубскага павета з'яўляецца беларускай: тут паўсямесна ўжываецца дзе-

канне і цеканне. На с. 119—121 даюцца некаторыя лексічныя асаблівасці гаворкі.

403. **Никифоровский Н. Я.** Белорусские песни «Частушки». Вильна, 1911. 166 с.

Прыводзяцца тэксты частушак з б. Віцебскай, Віленскай і Мінскай губерняў. У прадмове, якую напісаў Занкевіч, адзначаецца, што ў мове частушак, прадстаўленых у зборніку, шмат утварэнняў з ласкальнымі суфіксамі. Падкрэсліваецца, што пад уплывам рускай мовы ў некаторых гаворках Віцебскай губерні адсутнічае цвёрдае **р**, пераход **в** у **ў** і слабей выражаецца дзеканне і цеканне.

404. **Нікіфароўскі М.** Напаўпрыказкі — напўпрымаўкі. — Зап. аддз. гум. навук, кн. 4. Працы кафедры этнагр., т. I, ш. I, 1928, с. 81—115.

Даюцца значэнні прыказак і прымавак. Разглядаюцца некаторыя спосабы ўтварэння фразеалагізмаў у беларускай мове.

Пачатак гэтай працы надрукаваны ў Зап. Сев.-зап. отд. имп. Русск. геогр. общ., кн. 1—4, 1910—1914.

405. **Никифоровский Н. Я.** Очерки Витебской Белоруссии. 1. Старцы. 2. Дудар и музыка. 3. Пособники жихара. 4. Подданные пособия. 5. Питушие и пропойцы. 6. Игры и игроки. 7. Бабы або жонкі. 8. Сбязі, прочкі, вонкі, ухоталы. — Этногр. обозр., 1892, кн. XII, № 1, с. 70—105; кн. XIII—XIV, № 2—3, с. 170—202; 1893, кн. XVII, № 2, с. 92—154; 1894, кн. XX, № 1, с. 30—88; 1896, кн. XXXI, № 4, с. 65—88; 1897, кн. XXXIV, № 3, с. 21—66; 1898, кн. XXXVII, № 2, с. 1—36; 1899, кн. XL—XLI, № 1—2, с. 1—18.

У гэтым прыводзіцца адпаведная лексіка. У канцы кожнага раздзела даецца тлумачэнне на рускай мове рада беларускіх слоў і выразаў (усяго тлумачыцца каля 540 слоў).

Тое ж: Асобныя адбіткі, вып. I, М., 1892. 36 с.; вып. II, М., 1892. 33 с.

406. **Никифоровский Н. Я.** Очерки простонародного життя-бытия в Витебской Белоруссии и описание предметов бытности (Этнографические данные). С географическим видом Витебской губернии и четырьмя чертежами в тексте. Витебск, 1895. VIII+522+CLIV с.

Даюцца прыклады бытавой лексікі.

С. I—CXIX. У заўвагах тлумачацца значэнні слоў на рускай мове.

Тое ж: Витебск. губ. вед., 1894—1895 г.

407. **Никифоровский Н. Я.** Полупословицы и полупоговорки, употребляемые в Витебской Белоруссии. Посмертный труд. — Зап. Сев.-зап. отд. имп. Русск. геогр. общ., кн. 1, 1910, с. 197—207; кн. 2, 1911, с. 142—154; кн. 3, 1912, с. 300—303; кн. 4, 1914, с. 205—210.

Тлумачацца значэнні беларускіх прыказак і прымавак на рускай мове.

З нязначнымі зменамі праца была надрукавана таксама ў часоп. «Крывіч», № 1(7), 1924, с. 13—23.

408. **Никифоровский Н. Я.** Простонародные загадки. Собрал в Витебской губернии Н. Я. Никифоровский. Витебск, 1898. 33 с.

У канцы даюцца «Выноски и примечания к тексту загадок», дзе тлумачацца на рускай мове значэнні слоў і выразаў.

Тое ж: Памятн. кн. Витебск. губ. на 1898 г., Витебск, 1898, с. 309—343.

409. **Ніколаенко З. Г.** Деякі асаблівасці сістэмы голасных пераходных гаворак від украінскай да білорусскай мовы. — Доповіді та павідомл. (Ужгород. держ. ун-т). Серія філ., № 2, 1958, с. 103—104.

410. **Ніколаенко З. Г.** Дзекання та цекання в пераходных гаворках від української до білоруської мови. — Доповіді та павідомл. (Ужгород. держ. ун-т). Серія філ., 1959, № 4, с. 84—85.

411. **Ніколаенко З. Г.** Рефлексія давніх **о**, **е** та **ѣ** в гаворках Любецького району Чернігівської області. — Наук. зап. Ужгород. держ. ун-ту, т. XIV, 1955, с. 193—203.

С. 200—201. Параўнанне вивучаемых гаворак з гаворкамі Мазыршчыны па матэрыялах Карскага.

412. **Н. К.** Заметки о городе Борисове и его уезде. — Памятная кн. Виленск. ген.-губ. на 1868 г. СПб., 1869, с. 88—102.

Прыводзяцца прыклады бытавой лексікі мясцовых гаворак.

413. **Носович И. И.** Белорусские песни. — Зап. имп. Русск. геогр. общ. по Отд. этногр., т. V, 1873, с. 45—280.

У заўвагах тлумачацца значэнні асобных слоў.

Тое ж: Асобнае выданне, СПб., 1874. 236 с.

414. **Носович И. И.** Белорусские пословицы и поговорки. — Изв. имп. АН по ОРЯС, т. 1, 1852, с. 34—79; 103—107.
С. 103—107. Тлумачальны слоўнік—каля 250 беларускіх слоў.
415. **Носович И. И.** Дополнение к белорусскому словарю.—Сб. ОРЯС, т. XXI, № 6, 1881, с. 1—22.
416. **Носович И. И.** Сборник белорусских пословиц.—Сб. ОРЯС, т. XII, № 2, 1874, с. VI, 251—482.
С. V. Заўвага аб беларускім вымаўленні. С. 205—232. «Лексический указатель к сборнику белорусских пословиц».
Тое ж: Асобны адбітак, СПб., 1874. 232 с.
417. **Носович И. И.** Сборник белорусских пословиц. — Зап. имп. Русск. геогр. общ. по Отд. этногр., т. 1, 1867, с. 251—482.
Заўвага аб польскіх запазычаннях у беларускай мове (с. 254). На с. 254 робяцца заўвагі адносна форм дзеяслова 3-й асобы адзіночнага ліку.
418. **Носович И. И.** Словарь белорусского наречия. СПб., 1870. 756 с.
Слоўнік укладзены на матэрыяле паўднёвабеларускіх гаворак.
Рэц.: И. И. Срезневский. — Зап. АН, т. VIII, кн. 1, 1866, с. 18—19.
419. **Обнорский С. П.** Заметки по русской диалектологии. 1. Южновеликорусские формы вин. ед. жен. род. прилагательных на **-уя**. — Slavica, гош. VII, seš. 4, 1929, s. 836—852.
С. 842—843. Аўтар заўважае, што формы на **-уя** тыпу *маладуя, залатуя* адсутнічаюць у беларускіх гаворках. С. 848. Аб формах прыметнікаў він. скл. адз. л. жан. р. на **-аю** ў беларускіх гаворках.
420. **Обнорский С. П.** Заметки по русской диалектологии. 2. Исчезновение **д** между гласными. — Slavica, гош. XI, seš. I, 1932, s. 43—55.
С. 54. Аб дысіміляцыі зубных зычных у беларускіх гаворках.
421. **Обнорский С. П.** Именное склонение в современном русском языке. Вып. I. Единственное число, Л., 1927. 324 с.
Адзначаюцца асаблівасці ў скланенні ў гаворках беларускай мовы (с. 9, 97—99, 103, 277, 301).
422. **Обнорский С. П.** Именное склонение в современном русском языке. Вып. II. Множественное число. Л., 1931. IV + 411 с.
Разглядаюцца некаторыя асаблівасці ў скланенні беларускіх гаворак. Змест: Именительный падеж. Бел. матэрыялы: с. 5, 72, 104, 110, 111, 147, 149. Родительный падеж. Бел. матэрыялы: с. 223, 242, 279, 291, 296—297. Дательный, творительный, местный падежи. Бел. матэрыялы: с. 308, 312—314, 329, 334, 346, 349, 352, 358, 360, 365, 370, 373. Приложение. Бел. матэрыялы: с. 392.
423. **Обнорский С. П.** Очерк по морфологии русского глагола. М., 1953. 251 с.
Заўвагі: а) аб формах дзеяслова 3-й асобы адз. л. без **-т** і з **-ть** і б) аб утварэнні дзеясловаў 3-й асобы мн. л. на **-ти** ў беларускіх гаворках (с. 126, 137).
424. **Огиенко И. И.** Ударение в слове «музыка». Очерк из истории русского ударения. — РФВ, т. LXXVII, № 1—2, 1917, с. 164—188.
Націск у словах *суніца, чарніца* (с. 174), *музыка* (с. 175) у беларускай мове.
425. **Орешонкова А. В.** Личные формы глаголов настоящего времени в белорусской письменности XVI века. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1958. 19 с.
Як параўнальны матэрыял выкарыстоўваюцца даныя беларускіх гаворак (формы 1-ай асобы мн. л. на **-мо**, 2-ой асобы на **-це, -цё**, формы дапаможнага дзеяслова **имаць**).
426. **Орлов А.** О русском языке в Минской епархии. — Минск. епарх. вед., часть неофиц., 1868, № 14—15.
№ 14. Характарыстыка мовы старажылаў б. Мінскай губерні. № 15. Аб некаторых фанетычных асаблівасцях беларускай мовы.
427. **Орлова В. Г.** Русско-белорусские языковые отношения по данным диалектологических атласов. — У кн.: Материалы и исследования по русск. диалект., вып. II, 1961, с. 3—14.
428. **Оссовецкий И. А.** (Рэц.). W. Kuraszkie-wicz. Zarys dialektologii wschodniosłowiań-skiej z wyborem tekstów gwarowych. Warszawa, Państwowe Wyd-wo naukowe, 1954. 146 с., 4 карты. — Вопр. языкозн., 1956, № 2, с. 103—110.

- Рэцэнзент не згаджаецца з той групоўкай старажытных усходнеславянскіх дыялектаў, якую прапануе Курашкевіч. Падкрэсліваецца, што аўтар не выкарыстаў працы савецкіх дыялектолагаў, а карыстаецца формуламі і вызначэннямі аўтараў «Опыта диалектологической карты» і таму, па-першае, памыляецца пры падзеле на асноўныя групы дыялектаў сучасных усходнеславянскіх моў; па-другое, няправільна выдзяляе на тэрыторыі беларускай мовы паласу пераходных гаворак.
429. **Остапчук В.** Народные песни, сказания, сказки и проч. (записанные в Седлецкой и Люблинской губерниях). — Жив. ст., вып. III—IV, 1902, с. 442—473.
- У падрадкавых каментарыях тлумачацца мясцовыя словы і выразы: *саган*, *кабат*, *шанда* і інш.
430. **Отрембский И. С.** Очерк белорусских говоров Виленской губернии. Сочинение И. С. Отрембского, удостоено имп. Варшавским университетом золотой медали. Варшава, 1914. IV + 20 с.
431. **П. Ос-кий.** Письма из Белоруссии. — Русск. инвалид, 1864, № 1, 13.
- № 1. Аб уплыве беларускай і польскай моў на латышскую ў гарадах Рэжыцы і Люцыне.
432. **Памятники** народного творчества в Северо-Западном крае. Вильна, 1866. 300 с.
- Прыводзяцца песні, прыказкі і прымаўкі з б. Гродзенскага, Кобрынскага, Бельскага, Брэсцкага, Пружанскага, Слонімскага паветаў Гродзенскай губерні, Дзісенскага і Вілейскага паветаў Віленскай губерні і Навагрудскага і Пінскага паветаў Мінскай губерні.
- Пад тэкстамі даецца тлумачэнне мясцовых слоў на рускай мове.
433. **Погодин А.** Образование сравнительной степени в славянских языках. — ИОРЯС, т. VIII, кн. I, 1903, с. 206—211.
- С. 208. Заўвага аб ужыванні вышэйшай ступені прыметнікаў з суфіксам **ѣш-ь** у беларускай мове (па матэрыялах Карскага).
434. **Полевой А.** Описание говора Новозыбковского уезда Гомельской губ. (Описание не подвергаются селения, расположенные к югу от линии Блешня—Семеновка). — У кн.: Сб. материалов Гомельских губ. курсов по переподготовке сельских школьных работников в г. Новозыбкове. Новозыбков, 1924, с. 272—293.
- Аўтар адносіць гаворку б. Навазыбкаўскага павета да беларускай мовы. Даецца характарыстыка асаблівасцей гэтай гаворкі.
435. **Полевой А. О** языке населения Новозыбковского уезда Гомельской губернии. Минск, 1926. 47 с.
- Аналіз фанетыкі, марфалогіі і лексікі гаворкі Навазыбкаўскага павета дае аўтару падставу аднесці яе да беларускай.
- Рэц.: П. Вайцюлевіч. — Родная мова, 1930, № 1—2, с. 33—41.
436. **Попов В. М.** Замечания о северно-смоленских и ржевских говорах. Отчет Отделению русского языка о поездке в Поречский и Ржевский уезды. — ИОРЯС, т. XVIII, кн. 3, 1913, с. 225—275.
- Адзначаецца, што названыя гаворкі нельга аднесці да беларускіх (як гэта сцвярджалі Мікуцкі, Сабалеўскі), бо тут адсутнічаюць беларускія рысы.
437. **Попов В. М.** К определению типа русского наречия в верховьях Западной Двины. — Изв. по РЯС, т. II, кв. I, 1929, с. 117—121.
- У процілегласць меркаванню Сабалеўскага і Карскага, якія адносілі гаворкі паўночнай часткі Смаленскай вобласці да чыста беларускіх гаворак, Папоў лічыць, што гэтыя гаворкі можна назваць зменшанымі, бо ў іх няма дзекання і цекання.
- Рэц.: П. А. Бузук. — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. II, кн. 9, 1929, с. 321—322.
438. **Попов П.** Диалектологичні спостереження на північно-східньому кордоні України. — Зап. іст.-філ. відд., Укр. АН, кн. VII—VIII, 1926, с. 410—421.
- Заўвагі аб дыфтонгах у паўночна-украінскіх пераходных гаворках.
439. **Потебня А. А.** Два исследования о звуках русского языка. I. О полногласии. 2. О звуковых особенностях русских наречий. — Фил. зап., вып. V, 1864, с. 202—252; 1865, вып. I, с. 49—91; вып. II—III, с. 95—157.
- С. 49. Аўтар зазначае, што ў беларускай мове няма ніводнай рысы, якая б не сустракалася ў рускай мове, а таму беларуская мова адносіцца да рускай мовы, пры гэтым да паўднёва-

- велікарускага нарэчча; у даследаванні выкарыстоўваецца фактычны матэрыял беларускіх гаворак.
- Тое ж:** Асобнае выданне, Воронеж, 1866. 156 с.
440. **Потебня А. А.** Заметки о малорусском наречии. — Фил. зап., 1870, вып. I, с. 1—36; вып. II, с. 37—76; вып. IV, с. 77—100; вып. V, с. 101—134.
- Разглядаюцца ў асноўным асабліва-сці гаворак б. Брэсцкага, Кобрынскага, Пружанскага паветаў Гродзенскай губерні, а таксама б. Пінскага павета Мінскай губерні (вып. I, с. 4, 7, 20—22, 28, 30; вып. II, с. 44, 46, 48, 57 і інш.).
441. **Потебня А. А.** Значения множественного числа в русском языке. — Фил. зап., 1887, вып. II, с. 1—22; вып. V, с. 23—34; вып. VI, с. 35—44; 1888, вып. I, с. 45—60; вып. II, с. 61—78.
- Разглядаецца беларускі матэрыял: *купала, дажынкi, запоiны, у прочках* і інш. (с. 50—55, 57—59, 64, 68, 70, 72).
442. **Потебня А. А.** Малорусская народная песня по списку XVI века. — Фил. зап., вып. II, 1877, с. 1—53.
- С. 4. Аб ужыванні **и** на месцы **ѣ** у гаворцы с. Азяты б. Кобрынскага павета. С. 5. Аб ужыванні канчатка 3-й асобы адз. л. дзеясловаў у гаворках б. Пружанскага, Кобрынскага паветаў.
443. **Потебня А. А.** О некоторых случаях влияния небности на согласные звуки. — РФВ, т. II, 1879, с. 1—44, 207—232.
- Даследаванне праводзіцца на матэрыяле славянскіх моў. Для ілюстрацыі бяруцца прыклады з беларускіх гаворак (с. 2, 4, 5, 39, 213, 220, 222, 224).
444. **Потебня А. А.** Отзыв о сочинении А. Соболевского «Очерки из истории русского языка», ч. I. Киев, 1884. — ИОРЯС, т. I, кн. 4, 1896, с. 804—831.
- Аб ужыванні **о** з **е** (*vitēr, човён*), **е** замест **о** (*лихеі*) у гаворках б. Гродзенскай губерні (с. 827, 829).
445. **Праграма** па вывучэнню беларускіх гаворак і збіранню звестак для складання Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы. Мінск, 1948. 48 с.
446. **Праграма** па вывучэнню беларускіх гаворак і збіранню звестак для складання Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы. Мінск, 1950. 112 с.
447. **Приговорский И.** Народные песни Гродненской губернии Волковысского уезда. — Грод. губ. вед., № 17, 18, 1868, с. 89, 97.
- У заўвагах тлумачацца значэнні мясцовых слоў.
448. **Программа** для собирания народных юридических обычаев. — Пермск. губ. вед., 1864, № 46 (часть неофиц.).
- Тлумачацца словы, якія адносяцца да вясельнай абраднасці на Беларусі.
449. **Пруссак А. В.** О говорах Брянского и Ливенского уездов (Материалы для изучения великорусских говоров, вып. X). — Сб. ОРЯС, т. ХСІХ, № 2, 1921, с. 5—27.
- Аўтар адзначае, што ў бранскіх і паўночна-ўсходніх беларускіх гаворках, ёсць шмат агульных рыс. Нельга згадзіцца з Буддэ, што беларускія асаблівасці адсутнічаюць у гаворках Бранскага павета.
450. **Пшеничнова Н. Н.** К истории редуцированных **ы, и** в восточнославянских языках. — Научн. докл. высш. шк. Фил. науки, № 1, 1960, с. 43—54.
- Артыкул пабудаваны на матэрыяле рускіх, беларускіх і ўкраінскіх гаворак.
451. **Щелко А.** Зажинки и обжинки. — Витебск. губ. вед., 2 октября, 1903.
- Тлумачацца значэнні некаторых слоў.
452. **Пянькоўскі А. Б.** Аб мнагакратных формах дзеяслова з заменай каранёвага **е** праз **а** ў рускіх гаворках, сумежных з беларускімі. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. V, Мінск, 1958, с. 161—168.
- Разгляд праводзіцца на матэрыяле Суражскага і Гардзееўскага раёнаў Бранскай вобласці.
453. **Р. Кагадзе** — слова, пашыранае на Случчыне. — Узвышша, 1927, № 6, с. 194.
454. **Р. Я.** (Рэц.). Н. Н. Дурново, Н. Н. Соколов, Д. Н. Ушаков. Опыт диалектологической карты русского языка в Европе с приложением очерка русской диалектологии (Труды МДК, вып. V). М., 1915. — Этногр. обозр., кн. СІХ—СХ, № 1—2, 1916, с. 102—107.
- Заўвага аб тым, што нельга класці ў аснову падзелу беларускіх гаворак

- дысімілятыўнае аканне, паколькі яно наглядаецца ў некаторых гаворках б. Курскай і Варонежскай губерняў.
455. **Радченко З.** Гомельскія народныя песні (беларускія і малорускія). Запісаны в Дятловіцкай волості Гомельскага уезда Могілеўскай губерніі. — Зап. имп. Русск. геогр. общ. по Отд. этногр., т. XIII, вып. II, 1888, с. XLIII+265.
- С. IV—IX. Характарыстыка гаворкі б. Гомельскага павета. С. X—XIV. Тлумачацца значэнні мясцовых слоў і выразаў. Ва «Уводзінах» (с. I—XLIII) прыводзяцца прыклады бытавой і абадавай лексікі.
- Тое ж:** Асобны адбітак, СПб., 1888. 321 с.
456. **Раманаў Е.** Гаворкі Магілёўскай губерні. — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. I, кн. 2, 1928, с. 121—146.
- У залежнасці ад вымаўлення гука **р** названыя гаворкі падзяляюцца на мяккаэрыя і цвёрдаэрыя.
- Рэц.:** Е. Ф. Карскі. — Изв. по РЯС, т. III, кн. I, с. 365.
457. **Рамановіч Я. М.** Заўвагі аб некаторых сінтаксічных рысах гаворак Уздзенскага раёна Мінскай вобласці. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VI, 1959, с. 111—119.
458. **Рамановіч Я. М.** Некаторыя фанетычныя асаблівасці гаворак Уздзенскага раёна Мінскай вобласці. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. V, 1958, с. 227—248.
459. **Рамзевіч Н. К.** Из лексикона о белорусской розге (по поводу 40-летия отмены телесных наказаний, 1863—1903 гг., 17 апреля). — Фил. зап., вып. IV—V, 1903, с. 1—4.
460. **Рапановіч Я.** Беларускія прыказкі, прымаўкі і загадкі. Мінск, 1958. 378 с.
- У падрадкавых каментарыях тлумачацца дыялектныя словы і выразы.
461. **Растаргуеў П. А.** Аб вывучэнні беларускай дыялекталогіі. — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. I, кн. 2, 1928, с. 115—120.
462. **Растаргуеў П. А.** Беларуская дыялекталогія ў мінулым і яе бліжэйшыя задачы. Доклад, прачытаны на I дыялекталагічнай канферэнцыі БССР, якая праходзіла 25—30 сакавіка 1948 г. у г. Мінску. — Весті АН БССР, № 3, 1948, с. 27—33.
463. **Расторгуев П. А.** Белорусская речь в ее современном и прошлом состоянии. Из лекций, читанных в Белорусском народном университете в Москве летом 1918 г. — У кн.: Курс белорусоведения. М., 1918—1920, с. 185—257.
- Апісанне гукавой сістэмы беларускай мовы ў параўнанні з гукавой сістэмай рускіх гаворак і рускай літаратурнай мовы. Асаблівасці, якія характэрны для асобных гаворак беларускай мовы.
464. **Расторгуев П. А.** Белорусский язык. — БСЭ, т. V, М., 1927, с. 413—416.
- Аб падзеле беларускай мовы на дзве асноўныя дыялектныя групы. Разглядаюцца некаторыя дыялектныя асаблівасці.
465. **Расторгуев П. А.** Говор с. Хоробричей б. Городнянского уезда Черниговской губернии в описании О. Курило и говоры западных уездов Брянской губернии. — Уч. зап. Ин-та яз. и лит. Росс. ассоц. науч.-исслед. ин-тов обществ. наук, т. 3 (лингвист. секц.), 1929, с. 195—201.
- Параўнанне асаблівасцей гаворак заходняй часткі б. Бранскай губерні і гаворкі с. Харобрычаў дазволіла аўтару зрабіць вывад, што гаворка, в. Харобрычаў беларуская, з моцным украінскім уплывам.
466. **Расторгуев П. А.** Говоры восточных уездов Гомельской губернии в их современном состоянии. Минск, 1927. 24 с.
- Рэц.:** 1) Е. Ф. Карскі. — Изв. по РЯС, т. I, кн. 1, 1928, с. 326—327. 2) П. А. Бузук. — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. I, кн. 2, 1928, с. 372—376.
467. **Расторгуев П. А.** Говоры на территории Смоленщины. М., 1960. 207 с.
- У гэтым даследаванні пад тэрыторыяй Смаленшчыны разумеецца тэрыторыя, якую займалі смаленскія крывічы ў перыяд з XI да канца XII ст. Адзначаецца, што аснова гаворак Заходняй Смаленшчыны беларуская. На с. 163—181 разглядаюцца гаворкі перасяленцаў з БССР. На с. 182—183 намячаюцца межы смаленскіх гаворак у адносінах да суседніх гаворак у іх сучасным стане. Падкрэсліваецца, што разглядаемая гаворкі трэба назваць змешанымі, прычым у гэтых адносінах

- рускія рысы пераважаюць над беларускімі.
- Рэц.: И. Г. Голанов. — Изв. АН СССР. Отд. лит. и яз., т. 20, 1960, с. 344—346. J. R. — *Slavia orientalis*, № 2, 1961, s. 281.
468. **Расторгуев П.** Да характарыстыкі беларускіх гаворак. — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. I, кн. 2, 1928, с. 189—219.
- Рэц.: Е. Ф. Карский. — Изв. по РЯС, т. II, кн. I, 1929, с. 365.
469. **Расторгуев П. А.** Диалектологические заметки. — Бюлл. диалект. сект. Ин-та русск. яз. АН СССР, 1948, вып. 2, с. 41—45; вып. 3, с. 57—59.
- Аб некаторых асаблівасцях (уплыве ўкраінскай мовы, аканні, дыфтонгах) гаворак заходніх раёнаў Бранскай вобласці, якія па сваёй аснове беларускія.
470. **Расторгуев П. А.** К вопросу о ляхских чертах в белорусской фонетике. — Труды пост. ком. по диал. русск. яз., вып. 9, 1927, с. 35—48.
- Даказваецца, што дзеканне, цеканне і цвёрдае **р** — гэта не запазычанні з польскай мовы, а развіліся самастойна на беларускай глебе.
471. **Расторгуев П. А.** О программе по белорусской диалектологии. (По поводу «Праграмы для збірання асаблівасцей беларускіх гаворак і гаворак, пераходных да суседніх моваў». Апрацавалі С. Некрашэвіч і П. Бузук. Мінск, 1927). — Изв. по РЯС, т. I, кн. 2, 1928, с. 602—605.
- Прапануюцца пытанні, якія не ўлічаны названай праграмай, але якія неабходна мець на ўвазе пры збіранні матэрыялу.
- Тое ж.:** Асобны адбітак, [б. м., б. г.]. 4 с.
472. **Расторгуев П. А.** (Рэц.). Об атласе проф. П. А. Бузука по белорусской диалектологии. — Изв. по РЯС, т. III, кн. 2, 1930, с. 619—633.
- Крытычны разгляд асобных карт. Аўтар рэцэнзіі ўносіць шмат паправак адносна распаўсюджання з’яў у беларускіх гаворках (пераход **а ў о** пад націскам, мяккае **р**, цоканне, пераход **л у ў**, фрыкатыўнае **г** і інш.).
473. **Расторгуев П.** Про польський та білоруський вплив на українські говірки кол. Сідлецької губернії. — Укр. діалект. зб., кн. II, 1929, с. 199—209.
- Тое ж:** Асобны адбітак, 1929. 10 с.
474. **Расторгуев П. А.** Северско-белорусский говор. Исследование в области диалектологии и истории белорусских говоров. Л., 1927. 224 с. і 1 карта.
- Рэц.: 1) Е. Ф. Карский. — Изв. по РЯС, т. I, кн. I, 1928, с. 327—328; 2) П. А. Бузук. — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. I, кн. 2, 1928, с. 372—376.
475. **Родионова (Нащокина) А. М.** Восточнославянская лексика говоров Навлинского района Брянской области. — Уч. зап. Ленингр. гос. пед. ин-та им. А. И. Герцена, т. 144. Кафедра русск. яз., 1958, с. 251—294.
- Беларускі матэрыял прыводзіцца ў асноўным па слоўніку Насовіча. Разглядаецца: 1) агульнаславянская лексіка; 2) лексіка, якая вядома рускім гаворкам і ўкраінскай мове і 3) лексіка, якая вядома рускім гаворкам і беларускай мове.
476. **Родионова (Нащокина) А. М.** Лексика говоров Навлинского района Брянской области в системе русских диалектов. — Уч. зап. Ленингр. гос. пед. ин-та им. А. И. Герцена, т. 130. Кафедра русск. яз., 1957, с. 213—235.
- С. 224. Заўвага аб значэнні слова *приданка* ў беларускіх гаворках. С. 225—226. Аб назвах *пазёмка*, *суніца*, *сунічка* ў беларускай мове.
477. **Романов А.** Говор Павловической волости Могилевского уезда. — Жив. ст., вып. IV, 1893, с. 513—518.
- Разглядаюцца фанетычныя і марфалагічныя асаблівасці гаворкі.
478. **Романов Е.** Белорусский сборник. Т. I. Губерния Могилевская. Вып. 1 и 2. Песни, пословицы и загадки. Киев, 1886. XI + 486 с.
- У заўвагах да тэкстаў тлумачацца значэнні мясцовых слоў і выразаў.
- Рэц.: 1) А. Ф. Бычков. — Сб. ОРЯС, т. XL, 1886, с. I—V. 2) Е. Ф. Карский. — ЖМНП, ч. CCLII, октябрь, 1887, с. 320—330.
479. **Романов Е. Р.** Белорусский сборник. Т. I. Губерния Могилевская. Вып. 3. Сказки. Витебск, 1887. XVIII + 443 с.
- С. XIV—XVI. Звесткі аб магільёўскіх гаворках.
480. **Романов Е. Р.** Белорусский сборник. Вып. V. Заговоры, апокрифы и духовные стихи. Витебск, 1891. XV + 448 с.

- Да тэкстаў даецца пастаронкавы моўны каментарый.
481. **Романов Е. Р.** Белорусский сборник. Вып. VII. Песни сезонные, обрядовые, игорные, танцы, духовные стихи. Вильно, 1910. VI+44 с.
- Да тэкстаў дадаецца моўны каментарый.
482. **Романов Е. Р.** Внешний быт быховского белоруса. — Зап. Сев.-зап. отд. имп. Русск. геогр. общ., кн. 2, 1911, с. 75—141.
- Прыводзяцца прыклады бытавой лексікі.
483. **Романов Е. Р.** Катрушницкий лемезень. Условный язык дрибинских шаповалов. — Сб. ОРЯС, т. LXXI, № 3, 1901, с. 1—44.
- Аб мове магілёўскіх і мінскіх жабракоў і дрыбінскіх шапавалаў. С. 5—44. Слоўнік катрушніцкага лемезня.
- Тое ж: Асобны адбітак, СПб., 1901, 44 с.
484. **Романов Е. Р.** Катрушницкий лемезень. (Условный язык шерстобитов м. Дрибина). — Жив. ст., вып. I, 1890, с. 9—16. С. 12—16. Слоўнічак катрушніцкага лемезня.
- Тое ж: Могилев. ст., вып. II (1900—1901 гг.), 1901, с. 45—68.
485. **Романов Е. Р.** Материалы для изучения говоров Могилевской губернии. — Могилев. губ. вед., 1902, № 70—72, 74, 76, 79—81, 83, 85, 86.
- Прыводзяцца матэрыялы с. Высокае б. Аршанскага павета. № 70. Разглядаюцца асаблівасці гаворак б. Магілёўскай губерні.
- Тое ж: Жив. ст., вып. III—IV, 1902, с. 413—428.
486. **Романов Е.** Общий очерк Витебской губернии. — Памятн. кн. Витебск. губ., изд. 1898 года. Приложения, с. 39—308.
- С. 107—116. Разглядаюцца асаблівасці гаворак б. Віцебскай губ.
487. **Романов Е. Р.** Очерк быта нищих Могилевской губернии и их условный язык (любецкий лемент). — Этногр. обозр., кн. VII, № 4, 1890, с. 118—145. С. 127—145. Слоўнік, які ўключае каля 1000 слоў.
- Тое ж: Асобны адбітак, М., 1891. 27 с.
488. **Романович Е. М.** Говоры Узденского района Минской области. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1953. 16 с.
489. **Руднев Я. И.** Белорусско-литовское Полесье. — У кн.: Русская земля (Природа страны, население и его промыслы). Сборник для народного чтения, т. VII, СПб., 1898. 205 с.
- С. 125—126. Як характэрную рысу беларускай мовы аўтар прыводзіць дзеканне і цеканне. Заўважаецца, што на паўднёвыя гаворкі вельмі ўплывае ўкраінская мова.
490. **Рытов М. В.** Русские лекарственные растения. Народные названия. Отличительные признаки. Культура. Употребление в медицине (научной, народной, ветеринарной). Наставления по сбору и сушке. Свежие употребляемые растения. Производство препаратов. Полное практическое руководство для хозяев и для преподавания. Т. I. Дикорастущие и возделываемые лекарственные растения. Пгр., 1918. 256 с.
- Прыводзяцца беларускія народныя назвы раслін.
491. **С. К.** Аб напісанні ул у крыўскай мове. — Крывіч, 1927, № 12, с. 11.
- Заўважаецца, што ў беларускіх гаворках пачатковае ул звычайна замяняецца праз *вала* або *у* зусім не вымаўляецца: *Валадзімір* або *Ладзімір*.
492. **С. К.** Заметки о западной части Гродненской губернии. — Вестн. имп. Русск. геогр. общ., ч. XVI, кн. I, отд. 2, 1856, с. 93—158.
- С. 86—111. Узоры народнай мовы, запісаныя фанетычнай транскрыпцыяй. Адзначаюцца некаторыя асаблівасці мясцовых гаворак.
- Тое ж: Этногр. сб., изд. имп. Русск. геогр. общ., вып. III, 1858, с. 47—114.
493. **Сабаляускас А. И.** Относительно происхождения русского *шурпа*, *шурпатый*, белорусского *шурпа* и др. — Труды АН Лит. ССР. Серия А, № 1, 1960, с. 123—124.
- Прыводзіцца беларускі дыялектны матэрыял. Артыкул напісаны на літоўскай мове. Даецца рэзюме на рускай мове.
494. **Савельев П.** Об отличительных признаках и наречиях русского языка по системе Надеждина. — ЖМНП, ч. XCIII, № 2, отд. 2, 1857, с. 302—314. С. 306—307. Праводзіцца мяжа бе-

- ларускай мовы. С. 310—311. Аб аканні і оканні ў беларускай мове.
495. **Сакович М. А.** Песни крестьян села Молодова Гродненской губ. Кобринского уезда. — Жив. ст., 1890, вып. I, с. 5—8; вып. II, с. 141—146.
- У падрадковых каментарыях тлумачацца беларускія словы на рускай мове. У канцы даецца тлумачэнне 58 словам.
496. **Свод материалов, собранных комиссией по диалектологии русского языка.** Серия 1-ая. Черниговская губерния. Обработал П. А. Расторгуев. — Труды МДК, вып. 9, 1927, с. 157—175.
- Прыводзіцца матэрыял гаворак, якія па сваёй аснове беларускія.
497. **Сементовский А. М.** Сборник в память Первого русского статистического съезда 1870 г. Составлен А. М. Сементовским, членом-сотрудником имп. Общества Русского географического и Вольного экономического, членом-корресп. Московского археологического общества и секретарем Витебского статистического комитета. СПб., 1872. 579 с.
- С. 302—304. Характарыстыка некаторых моўных асаблівасцей беларускай мовы ў параўнанні з рускай і іншымі славянскімі мовамі.
498. **Сементовский А. М.** Этнографический обзор Витебской губернии. СПб., 1872. 69 с.
- С. 7—8. Характарыстыка некаторых фанетычных і марфалагічных асаблівасцей беларускіх гаворак.
499. **Сербаў І. А.** Вічынскія паляне. Этнаграфічны нарыс беларускага Палесся, ч. I. Матэрыяльная культура. — У кн.: 36. артыкулаў: этнаграфія, антрапалогія, псіхалогія, псіхатэхніка і навуковая арганізацыя працы, гісторыя мастацтва. Мінск, 1928, с. 1—52.
- Прыводзяцца мясцовыя назвы сельскагаспадарчых будынкаў, прылад, ежы. У падрадковых каментарыях тлумачацца значэнні слоў і выразаў (*нагавіцы, вярэнька, лейцы, губка, крук, сэрютут, броднічане, чайка, суярок, цацвярговы венік* і інш.).
- Тое ж:** Асобны адбітак, Мінск, 1928. 52 с.
500. **Сербов И. А.** Белорусы-сакуны. Краткий этнографический очерк. — Сб. ОРЯС, т. XCIV, № 1, 1915. с. XVII + 180.
- С. XIV—XV. Заўвага аб гаворцы паўночнай часткі Палесся. С. 4. Заўвага аб асаблівасцях гаворкі беларусаў-сакуноў. С. 50—128. Апісанне сістэмы гаворкі в. Жыцін, Крамок, Юравічы, Церабут, Шчыткавічы, Ляўкі, Дразын, Залужжа, Падарэссе, якія размешчаны на мяжы б. Бабруйскага і Ігуменскага павеатаў Мінскай губерні. У заўвагах тлумачацца значэнні слоў і выразаў. С. 77—80. Слоўнік найбольш ужывальных слоў у гэтых гаворках.
- Тое ж:** Асобны адбітак, СПб., 1915. 180 с.
501. **Сербов И. А.** Поездки по Полесью. 1) По дреговичской области летом 1911 г. 2) Поездка по Полесью летом 1910 г. — Зап. Сев.-зап. отд. имп. Русск. геогр. общ., кн. 3, 1912, с. 304—320; кн. 4, 1914, с. 70—102.
- Кн. 3. С. 305. Заўвага аб характэрнай асаблівасці — «саканні» слуска-капыльскіх гаворак. У падрадковых каментарыях тлумачацца значэнні мясцовых слоў і выразаў. Прыводзяцца прыклады бытавой і сельскагаспадарчай лексікі. Кн. 4. С. 83. Апісваецца размова палешукоў. С. 86. Заўвага аб дыфтонгах. С. 91—92. Характарыстыка гаворкі в. Аброва. С. 94. Аб пераходнай гаворцы в. Нобель і Марачна. С. 102. Аб асаблівасцях гаворкі в. Аўцюкі.
- Тое ж:** Асобны адбітак, Вільна, 1914. 51 с.
502. **Сергеев А. Н.** Опыт объяснения названий русских городов и селений. — Древн. и нов. Россия, № 8, 1876, с. 343—361.
- Аб паходжанні назваў буйнейшых беларускіх гарадоў.
503. **Серебrenников Ф.** Обычаи и обряды крестьян Себежского уезда при крестинах, свадьбах и похоронах. — Памятн. кн. Витебск. губ. на 1865 г., с. 75—90.
- С. 88. Заўвага аб цоканні ў гаворцы б. Себежскага павеата Віцебскай губерні.
504. **Сержпутовский А. К.** Грамматический очерк белорусского наречия д. Чудин Слуцкого уезда Минской губернии. — Сб. ОРЯС, т. LXXXIX, № 1, 1911, с. 1—66.
- Тое ж:** Асобны адбітак, СПб., 1911. 66 с.

505. **Сержпутовский А. К.** Земледельческие орудия белорусского Полесья (К этнографии белорусов-полешуков южной части Слуцкого и северной половины Мозырского уездов Минской губ.) — *Материалы по этнографии России*, т. I, СПб., 1910, с. 45—59.
- Дзеца апісанне сельскагаспадарчых прылад працы, прыводзяцца мясцовыя назвы гэтых прылад і іх частак.
506. **Сержпутовский А. К.** Отчет о поездке в Гомельскую губернию в 1926 году. Минск, 1926. 16 с.
- Характарыстыка асаблівасцей мясцовых гаворак.
507. **Сержпутовский А. К.** Очерки Белоруссии. I. *Сябрына* (Из жизни полесских белорусов южной части Слуцкого уезда Минской губернии). II. *Бонда*. III. *Ловля вьюнов*. IV. *Талака*. V. *Каўтун* (колтун). VI. *Запасвание, гаўяда*. VII. *Добывание огня*. — *Жив. ст.*, вып. III, с. 149—152; вып. IV, с. 207—214, 1907; вып. I, 1908, с. 25—33; вып. I, 1909, с. 40—45.
- Лексічна-этымалагічныя заметкі.
508. **Сержпутовский А. К.** Сказки и рассказы белорусов-полешуков (Материалы к изучению творчества белорусов и их говора). СПб., 1911. VII + 185с.
- У зборнік уключаны аповяданні і казкі, запісаныя ў паўднёвай частцы Слуцкага і паўночнай частцы Мазырскага паветаў б. Мінскай губ. С. I—II. Заўвага аб фанетычных асаблівасцях гаворкі: дыфтонгах, *ў* (нескладовым) і інш.
509. **Сивицкене М. К.** Некоторые типы безличных предложений в говоре д. Мальковка (БССР, Мстиславльский район Могилевской области). — *Вопр. литовск. языкозн.*, вып. 2, 1959, с. 231—238.
510. **Сидорук І.** Проблема українсько-білоруської мовної межі. *Slavistica*, № 3, 1948.
511. **Синявський О.** Замітка про мову с. Любеча на Чернігівщині. — *Мовознавство*, № 1, 1934, с. 91—97.
- Як паказвае даследаваны матэрыял, у гаворцы любячан пераплятаюцца моўныя асаблівасці беларускай, украінскай і рускай моў.
512. **Скрынченко Д. В.** Бедорусы, их разговорный язык при свете истории. — Минск. ст., вып. I, отд. 2, 1909, с. 58—79.
513. **Слабадзецкі А.** Мова калгаснай вёскі. — *Полымя рэвал.*, 1936, № 9, с. 109—119.
- Аб зменах у мове паслярэвалюцыйнай вёскі.
514. **Смаль-Стоцький С.** Поліські мішані говори і поліські дифтонги. — *Slavia*, гоґ. VI, сеґ. I, 1927, s. 28—39.
- Даследаванне вядзецца на матэрыяле харобрыцкай і сумежных гаворак.
515. **Смаль-Стоцький С.** (Рэц.). В. Ганцов. Характеристика поліських дифтонгів і шляхи їх фонетичного розвитку. Діалектологічна класифікація українських говорів. — *Slavia*, 1924, гоґ. III, сеґ. 2 і 3, s. 462—470; 1925, гоґ. III, сеґ. 4, s. 695—709.
- Адмаўляюцца погляды Ганцова на палескія гаворкі. С.-Стоцкі прапануе ў аснову падзелу палескіх гаворак пакласці не націскныя і ненаціскныя склады (і іншыя з'явы), як гэта робіць Ганцоў, а аканне (і іншыя з'явы, у тым ліку і дыфтонгі).
516. **Соболевский А. И.** (Рэц.). Важная особенность старого псковского говора. Н. Каринский. Язык Пскова и его области в XV веке. СПб., 1909.—РФВ, т. LXII, № 3—4, 1909, с. 231—234.
- С. 234. Аб г перад н у слове *стыгнуть* у беларускіх гаворках.
517. **Соболевский А.** (Рэц.). Диалектологическая карта русского языка в Европе. Составлена членами МДК, состоящей при ОРЯС, Н. Н. Дурново, Н. Н. Соколовым и Д. Н. Ушаковым. Пгр., 1914. — *ЖМНП*, ч. LVII, июнь, 1915, с. 398—402.
- Рэцэнзент лічыць, што неправамерна ўключаць у склад пераходных гаворак, ад беларускіх да паўднёвабеларускіх, паўднёвы ўсход б. Смаленскай губерні і большую частку Калужскай і Арлоўскай губерняў, бо агульных рыс апошніх гаворак з беларускімі вельмі мала. Адмоўным бокам карты лічыцца тое, што не адзначаны найбольш характэрныя асаблівасці рускіх і беларускіх гаворак: у замест **в**, с замест **ц**, дзеканне ў рускіх гаворках, беларускае у замест **ы**, цоканне, чоканне.
518. **Соболевский А. И.** Древнекиевский говор. — *ИОРЯС*, т. X, кн. I, 1905, с. 308—323.

- С. 316. Пераходны характар гаворак паўднёвай часткі Беларусі. Адзначаецца, што неабходна бачыць у старажытнакіеўскай гаворцы адну з гаворак, блізкую да суседніх гаворак беларуска-велякарускага тыпу (без падзўжэння галосных пад уплывам знікнення глухіх).
519. **Соболевский А. И.** Заметки о северских говорах. М. Халанский. Народные говоры Курской губернии. Заметки и материалы по диалектологии и народной поэзии Курской губернии. СПб., 1904. — РФВ, т. LIV, № 3—4, 1905, с. 37—48.
- Разглядаючы кнігу Халанскага, аўтар звесткі адносіць гаворкі гаруноў і казінаў да пераходных ад велякарускай да беларускай мовы.
520. **Соболевский А. И.** Из истории русского языка. — ЖМНП, ч. ССХСХVI, ноябрь, 1894, с. 22—34; ч. ССХСХI, май, 1897, с. 44—59; ч. ССХСХIV, ноябрь, 1897, с. 61—69; ч. ССХСХХVII, сентябрь, 1901, с. 396—409.
- Шырока выкарыстоўваюцца факты беларускіх гаворак. С. 25. Вымаўленне ш. С. 27—30. Замена аднаго гука другім у галіне галосных і зычных. С. 44—46. Паходжанне шыпячых, якія паявіліся на месцы свісцячых. С. 51—52. Ужыванне дж замест ж. С. 56—57. Сцяжэнне галосных. С. 64—65. Пераход т у н, аб паходжанні злучэння зд. С. 67. ув замест в. С. 68—69. Формы 3-й асобы адз. і мн. л. цяперашняга часу на -**ти**. С. 400. j у слове *войстры*. С. 401. Аб падваенні зычных.
521. **Соболевский А.** Из истории словарного материала. — РФВ, т. LXV, № 1—2, 1911, с. 409—419.
- С. 418. Беларуская назва птушкі *бацян*. С. 419. Памяншальныя ўтварэнні на -**хно**, -**хна** ў беларускай мове.
522. **Соболевский А.** Из истории уменьшительных слов. — РФВ, т. LXV, № 1—2, 1911, с. 400—402.
- Аб ужыванні ў беларускай мове назоўнікаў на -**йло**, як напрыклад *попыхайло*.
523. **Соболевский А. И.** Исследования в области русской грамматики. — РФВ, т. VI, № 3, с. 15—53; № 4, 1881, с. 204—255.
- Апісанне асаблівасцей беларускай мовы праводзіцца на матэрыяле помнікаў пісьменнасці і дыялектаў. Характарызуюцца формы назоўнікаў, прыметнікаў, дзеясловаў.
524. **Соболевский А.** (Рэц.). Исторический обзор важнейших звуковых и морфологических особенностей белорусских говоров И. Недешева. Варшава, 1884. — ЖМНП, ч. ССХСХIX, июнь, 1885, с. 299—305.
- Аб поглядах розных вучоных (Даля, Патэбні, Міклошыча і інш.) на беларускую мову. На с. 300 заўважаецца, што беларускія гаворкі, хоць яны і мала вывучаны, можна падзяліць на дзве групы: адна, большая, не ведае мены ц і ч, і другая мяняе гэтыя гукі.
525. **Соболевский А.** К истории русских акающих говоров. — РФВ, т. XII, № 1—2, 1884, с. 106—108.
- Заўвагі аб аканні ў беларускай мове.
526. **Соболевский А.** К истории русского языка. — РФВ, т. LIII, № 1—2, 1905, с. 7—10.
- С. 8. Спалучэнне -**скъ** у словах *скепать*, *скепина*, *раскен*, *оскёпок* у беларускіх гаворках. С. 10. Назоўнікі ў форме прыметнікаў (бел. *ораты*).
527. **Соболевский А. И.** Лекции по истории русского языка. Киев, 1888. VIII+212 с.
- Для характарыстыкі беларускай мовы прыцягваецца шмат тэарэтычнага і фактычнага беларускага матэрыялу, у тым ліку і дыялектны матэрыял, 4-е выд., М., 1907. 309 с.
528. **Соболевский А.** Мелкие заметки по морфологии. — РФВ, т. LXIV, № 3—4, 1910, с. 150—167.
- С. 158. Заўвага аб ужыванні займенніка **тот** у беларускіх гаворках. С. 159. Аб прыназоўніку **ув**. С. 162. Формы 3-й асобы адз. і мн. л. цяперашняга часу на -**ти** ў гаворках б. Магілёўскай губерні.
529. **Соболевский А.** Мелкие заметки по славянской и русской фонетике. — РФВ, т. LXIV, № 3—4, 1910, с. 102—149.
- Разглядаюцца розныя фанетычныя з'явы ў беларускіх гаворках: х замест с у слове *зехаць*, **ъ** у слове *денцо*, *дзенцо*, паяўленне j у словах *молойца*, *войстрый* і інш. (с. 105, 109, 114—115, 118, 122, 128, 133—136, 143—149).
530. **Соболевский А.** Несколько местных названий. — РФВ, т. LXV, № 1—2, 1911, с. 405—408.

- С. 406—407. Аб назве горада Сураж.
531. **Соболевский А.** (Рэц.). Обзор звуков и форм белорусской речи. Сочинение Е. Ф. Карского. М., 1886. — ЖМНП, ч. ССLI, май, 1887, с. 137—147.
- Сабалеўскі прапануе наступны падзел беларускіх гаворак: гаворкі, у якіх няма мены **ц і ч**, падзяляюцца на акаючыя паўночна-ўсходнія і гаворкі, ў якіх у большай ці меншай ступені захоўваецца ненаціскае **о** — паўднёва-заходнія; выдзяляецца паўночна-ўсходняя група з аканнем, але якая мае мену **ц і ч**, і група гаворак б. Магілёўскай губерні, у якіх адсутнічае дзеканне і цеканне. Аўтар рэцэнзіі прапануе сваё меркаванне адносна паходжання асобных з’яў у беларускіх гаворках; напрыклад, ён лічыць, што формы *тэй, аднэй* — польскія формы. Таксама польскімі ён лічыць словы *відэльцы, золоты, падло* і інш.
532. **Соболевский А. И.** Опыт русской диалектологии. Наречия великорусское и белорусское. СПб., 1897. 108 с.
- Беларуская мова падзяляецца на дзве дыялектныя групы: цокаючую і няцокаючую. Дзецца характарыстыка асаблівасцей гэтых груп.
- Тое ж: Выд. 2-е. Опыт русской диалектологии академика А. И. Соболевского. Наречия великорусское, белорусское и малорусское. Киев, 1911. 168 + 93 с. (Літаграф. выд.).
- Рэц.: 1) Е. Карский. — ИОРЯС, т. III, кн. 4, 1897, с. 1162—1164; 2) А. А. Шахматов. — ИОРЯС, т. III, кн. 4, 1897, с. 1157—1162; 3) V. Jagić. — Arch. für sl. ph., 1898, t. XX, S. 435—489.
533. **Соболевский А. И.** О русских говорах вообще и белорусских говорах в частности. По поводу книги проф. Е. Ф. Карского «Белорусы», т. I. — ИОРЯС, т. IX, кн. 2, 1904, с. 14—23.
- Рэц.: Е. Ф. Карский. — РФВ, т. LIII, № 1—2, 1905, с. 54—62.
534. **Соболевский А. И.** Очерк русской диалектологии. — Жив. ст., 1892, вып. I, с. 1—24; вып. II, с. 1—26; вып. III, с. 3—30; вып. IV, с. 3—61.
- Апісанне фанетычных і граматычных асаблівасцей паўднёварускіх, паўночнарускіх, беларускіх і ўкраінскіх гаворак. Вып. III. Белорусское наречие.
- Тое ж: Асобны адбітак, СПб., 1892. 134.
535. **Соболевский А. И.** Русские говоры и польский язык. По поводу книжки К. Nitsch’a. Mowa ludu polskiego. — РФВ, т. LXVI, № 3—4, 1911, с. 401—404.
- Разглядаецца пытанне аб адносінах польскіх дыялектаў да рускіх, беларускіх і ўкраінскіх.
536. **Соболевский А. И.** Следы литовского влияния на славянские языки. — РФВ, т. XIV, № 3—4, 1885, с. 297—300.
- С. 299. Аб паходжанні слова *свіран*.
537. **Соболевский А. И.** Смоленско-полоцкий говор в XIII—XV вв. — РФВ, т. XV, № 1, 1886, с. 7—24.
- Характарыстыка старажытнай смаленска-полацкай гаворкі на матэрыяле грамат, якія захоўваліся ў Рыжскім гарадскім архіве. Падкрэсліваецца, што смаленска-полацкая гаворка ўвайшла ў склад беларускай мовы.
538. **Соболевский Д.** Белорусы и Белоруссия. — Чырвоны шлях, 1918, № 3—4, с. 8—10; № 5—6, с. 10—14; № 7—8, с. 14—18; № 9—10, с. 22—25.
- Характэрныя асаблівасці беларускай мовы. Межы яе распаўсюджання (№ 3—4).
539. **Собственные** имена в Западном крае. — Голос, 1867, № 259, с. 1—2.
540. **Соколов В.** Собрание белорусских слов. — Могилев. губ. вед., 1854, № 44—50, с. 792—794, 805—808, 825—827, 843—845, 864—866, 882—884, 899—900.
- Руска-беларускі слоўнік Магілёўшчыны.
541. **Соколов Н. Н.** Летние экскурсии Н. Н. Соколова в 1908 году. I. Поездка в Белоруссию. — РФВ, т. LXII, № 3—4, 1909, с. 268—276.
- Разглядаюцца асноўныя фанетычныя і марфалагічныя асаблівасці гаворак паўднёвага захаду б. Мінскай губерні і паўночнай часткі б. Гродзенскай губерні, а таксама часткова сумежных мясцовасцей б. Віленскай, Магілёўскай і Чарнігаўскай губерняў.
- Тое ж: Труды МДК, вып. 2, Варшава, 1910, с. 93—101.
542. **Соколов Н.** Определение и обозначение границ русских говоров. — РФВ, т. LIV, № 3—4, 1905, с. 248—263.
- Галоўная ўвага звернута на вызначэнне мяжы пераходных гаворак. Раз-

глядаецца пытанне аб вызначэнні мяжы пераходных гаворак паўднёвабеларускіх і паўночнаўкраінскіх.

Тое ж: Труды МДК, вып. I, с. 1—16.

543. **Соколов Н.** Отчет о поездке в южную часть Трубчевского уезда Орловской губернии летом 1907 г. — Труды МДК, вып. I, 1908, с. 125—128.

С. 126. Адзначаецца, што гаворка в. Негіна б. Сеўскага павета Арлоўскай губерні паўднёвабеларуская з пазнейшым беларускім напластаваннем.

544. **Соколов Н. Н.** Проект программы для собирания сведений о белорусских говорах, необходимых для Диалектологической карты русского языка (Издание предварительное Московской комиссии для составления Диалектологической карты русского языка). М., 1913. 24 с.

545. **Срезневский И. И.** Записки о трудах Носовича касательно наречия белорусского. — Изв. имп. АН по ОРЯС, т. I, 1852, с. 74—75.

Заўвага аб тым, што беларуская мова — адгалінаванне паўночнарускога нарэчча з яркім уплывам украінскай і польскай моў.

546. **Срезневский И. И.** Мысли об истории русского языка. СПб., 1850. IV+164 с.

Агляд асноўных этапаў развіцця ўсходнеславянскіх моў. Выказваецца думка, што беларуская мова — мясцовая гаворка велікарускай мовы: у беларускай мове няма ніводнай рысы, якая б не паўтаралася ў рускай мове (с. 43). Разглядаюцца некаторыя асаблівасці беларускай мовы (фанетычныя і марфалагічныя).

547. **Срезневский И.** Обзорение главных черт родства звуков в наречиях славянских. — ЖМНП, ч. XLVIII, 1845, с. 149—186.

Беларускую мову аўтар адносіць да паднарэчча рускай мовы. Робяцца заўвагі аб асаблівасцях беларускай мовы (аканне, с. 161, 164; пераход л у ў: жоўты).

548. **Ставрович Ф.** Лабори (Этнографический очерк). — Виленск. сб., т. I, 1869, с. 119—145.

С. 131. Заўвага аб мове янаўскіх лабароў (м. Янава Гродзенскай губерні).

549. **Старчевский А. В.** Проводник и переводчик по окраинам России, заклю-

чающий в себе 24 языка: шведский, финский, этский, латышский, литовский, польский, белорусский, малорусский, татарский казанский, татарский сибирский, алтайский, якутский, тунгусский, калмыцкий, бурятский, сартовский, узбекский, персидский, киргизский, туркменский, армянский, грузинский, татарский кавказский и татарский крымский. (По каждому языку 1000 самонужнейших слов, 500 разговорных фраз и грамматический очерк). СПб., 1888. XXIX + 448 с.

С. XIX—XX. Граматычны нарыс беларускай мовы. С. 50—63. Слоўнік украінскай і беларускай моў. С. 286—295. Пераклад прастамоўных беларускіх выразаў.

550. **Старчевский А. В.** Русский объяснительный словарь, заключающий в себе одни непонятные слова русского книжного (учебного и литературного, общественного и народного) языка и областных его говоров, а также малорусского, южнорусского и белорусского наречий и церковнославянского языка, вып. I. СПб., 1891. 240 с.

У першы выпуск уключаны словы ад А да ВСТ.

551. **Степанец Б.** Крестьянская свадьба в Южном Полесье (Этнографический очерк). — Зап. Сев.-зап. отд. имп. Русск. геогр. общ., кн. 1, 1910, с. 161—196.

С. 163. Заўвага аб тым, што часціца *но* (*покажить-но*) на Палессі роўная рускім *же, ка*. Прыводзіцца шмат прыкладаў абрадавай лексікі.

552. **Стешкович Т. Ф.** Говоры Волковысского района Гродненской области. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1954. 20 с.

553. **Стукалич В. К.** Краткая заметка о белорусском наречии. Витебск, 1898. 24 с.

554. **Стукалич В. К.** Никифоровский Н. Я. (1845—1910). Зап. Сев.-зап. отд. имп. Русск. геогр. общ., кн. I, 1910, с. 129—160.

С. 143. Заўвагі аб тым, што для беларускай мовы характэрна дзеканне, цеканне, аканне, якія, на жаль, у працах Нікіфароўскага або не знайшлі свайго адлюстравання, або недакладна адлюстроўваюцца.

555. **Стэцко П. У.** Марфалагічныя асаблівасці гаворак Зельвенскага раёна Гродзенскай вобласці. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VIII, 1961, с. 159—177.
556. **Стэцко П. У.** Прадметна-бытавая лексіка зельвенскіх гаворак. — Весці АН БССР. Серыя грамад. навук, 1962, № 2, с. 98—108.
557. **Стэцко П. У.** Словаўтварэнне прадметна-бытавой лексікі ў гаворках Зельвенскага раёна Гродзенскай вобласці. — Весці АН БССР. Серыя грамад. навук, 1962, № 1, с. 116—127.
558. **Сцепура Ф.** Русско-нищенский словарь, составленный из разговора нищих Слуцкого уезда Минской губернии м. Семезова. — Зап. имп. АН, т XXXVII, кн. 1, 1881, с. 188—199.
Тое ж: Сб. ОРЯС, т. XXI. Прилож., 1881, с. XXIII—XXXII. Минск, епарх. вед., 1880, № 16.
559. **Сцяшковіч Т. Ф.** Гаворкі Ваўкавыскага раёна Гродзенскай вобласці Беларускай ССР. Метадычны дапаможнік для практычных заняткаў па дыялекталогіі. Гродна, 1959. 129 с.
560. **Тараноўскі Я.** Да пытання аб паходжанні назваў вёсак, мястэчак, гарадоў Беларусі. — Наш край, 1926, № 4—5, с. 8—13.
Прыводзяцца суфіксы, пры дапамозе якіх утвараюцца беларускія назвы.
561. **Тарановский Я.** Значение местоименных речений в словообразовании. — Фил. зап., вып. I, 1912, с. 129—149.
На с. 133, 136—143, 146, 149 разглядаецца пытанне аб удзеле суфіксаў **-ки, -чи, -ци, -вичи, -ко, -як, -чик** і інш. ва ўтварэнні беларускіх прозвішчаў, імёнаў, назваў населеных пунктаў і рэк.
562. **Тарановский Я.** Образование главных суффиксов имен существительных и прилагательных. — Фил. зап., вып. VI, 1909, с. 1—22.
Назваюцца характэрныя рысы беларускай мовы: дзеканне, цеканне, пераход в у у і і інш. Словаўтварэнне назоўнікаў і прыметнікаў у беларускай мове разглядаецца на с. 8—12, 15—17.
563. **Тарановский Я.** Соображения о суффиксах, входящих в состав западно-русских фамилий и названий сел и деревень в Белоруссии. — Фил. зап., вып. II, 1892, с. 1—18.
Пытанне разглядаецца на матэрыяле б. Минскай губерні (яе паўднёва-ўсходняя частка).
564. **Тарановский Я.** Суффиксы глагольных форм. — Фил. зап., вып. IV, 1914, с. 587—598.
С. 588, 597. Аб неазначальнай форме дзеясловаў на **-ці, -чы**. С. 593. Заўвага аб словаўтварэнні ў беларускай мове тыпу *теляткі, цыпляткі, ягняткі* і г. д.
565. **Телентюк Д. С.** Безличные предложения в белорусских народных говорах. — Уч. зап. Гомельск. пед. ин-та, вып. VII, 1958, с. 129—141.
Даследуюцца народныя гаворкі ўсходніх раёнаў Брэсцкай вобласці.
566. **Телентюк Д. С.** Выражение сказуемого в лунинецких говорах. — Уч. зап. Гомельск. гос. пед. ин-та, вып. III, 1956, с. 135—141.
567. **Телентюк Д. С.** Лунинецкие говоры (Исследование в области белорусской диалектологии). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Л., 1950.
568. **Телентюк Д. С.** Перехідні гаворкі Лунінецкага раёну Пінскай вобласці Беларускай РСР. — Діалект. бюл. Ин-ту мовозн. АН УРСР, вып. IV, 1953, с. 52—59.
569. **Телентюк Д. С.** Сложное предложение в лунинецких говорах. — Уч. зап. Гомельск. гос. пед. ин-та, вып. II, 1956, с. 129—139.
570. **Тихонов П.** Брянский говор. Заметки из области русской этнологии. — Сб. ОРЯС, т. LXXVI, № 4, 1904, с. IV + 263.
С. 11. Аўтар лічыць, што ніякіх прымет беларускай мовы ў названай гаворцы няма. І наогул беларускія рысы не наглядаюцца ні ў гаворцы Калужскай, ні ў гаворцы Арлоўскай губерняў. С. 33—112. Слоўнік бранскай гаворкі.
571. **Тихонов П.** Черниговские старцы. — Труды черниговск. архив. ком., вып. II, 1899—1900, с. 65—168.
Прыводзіцца 846 слоў мовы жабракоў б. Чарнігаўскага, Мглінскага, Гомельскага (42 словы) і Бранскага павеятаў, краўцоў Жыздрынскага павеята і шапавалаў Пензенскай губерні.
572. **Тишинский А.** Либретто малороссий-

ских, польских и др. песен и романсов С. Д. Поливода-Карпенка. — Черниговск. губ. вед., 1860, № 4, с. 24—27. (часть неофиц.).

Гаворкі б. Чарнігаўскай губерні падзяляюцца на 3 групы: паўночную (беларускую), сярэднюю (пераходную) і паўднёвую (украінскую). Характарызуюцца асаблівасці кожнай групы.

573. **Томсон А. И.** К вопросу о возникновении род.-вин. пад. в славянских языках. Сходные явления в других языках. — ИОРЯС, т. XIV, кн. I, 1909, с. 59—83.

С. 62. Заўвага аб тым, што ў беларускіх гаворках захаваўся стары вінавальны побач з родным-вінавальным пры назвах жывёл, напрыклад *кони*.

574. **Трусман Ю. Ю.** Этимология местных названий Витебской губернии. Ревель, 1897. 331 с.

Дзецца этымалогія мясцовых неўсходнеславянскіх назваў.

575. **Тулуб А. Д.** Об изучении народного языка в Черниговской губернии. — Черниговск. губ. вед., 1861, № 21, с. 190—192.

Аб асаблівасцях беларускіх гаворак на поўначы б. Чарнігаўскай губерні. Адзначаецца, што, набліжаючыся да Дзясны, можна пачуць беларускае вымаўленне: *пойдем, во-усем, ничогу-сенька, сорокоувка* і інш. Заўвага аб вымаўленні *о* як *у*, *д* як *дз*, *т* як *ц*.

576. **У. Л.** Корань *корс, корх*, выводныя ад яго словы і паняцці ў крыўскай (беларускай) мове. — Крывіч, 1926, № 1, с. 110.

Прыводзяцца прыклады ўтварэнняў з адзначаным коранем.

577. **Ушаков М. В.** Заметка о говорах Гжатского и Можайского уездов Московской губернии. — Труды пост. ком. по диал. русск. язык., вып. 9, 1927, с. 136—143.

Адзначаецца, што гаворкі заходняй часткі б. Гжацкага павета з'яўляюцца пераходнымі на беларускай аснове з паўднёварускім уплывам.

578. **Ушаков М. В.** Описание говора местечка Мглина Гомельской губернии и его окрестностей. — Труды пост. ком. по диал. русск. яз., вып. 9, 1927, с. 144—156.

На аснове даследаванага матэрыялу аўтар прыйшоў да вываду, што ад-

значаная гаворка — беларуская па сваёй аснове з моцным паўднёварускім напластаннем. С. 152—156. Слоўнік мясцовых слоў.

Тое ж: Асобны адбітак, Л., [б. г.], 13 с.

579. **Фалютинский К.** Народные праздники, увеселения, поверья и суеверные обряды жителей Белоруссии. — Вестник Европы, 1828, № 5, с. 75—92; № 6, с. 77—90.

Тлумачыцца абрадавая лексіка б. Віцебскай губерні.

580. **Филатов К.** Очерк народных говоров Воронежской губернии. — РФВ, 1897, т. XXXVII, с. 165—228; т. XXXVIII, с. 257—321; 1898, т. XXXIX, с. 174—230; т. XL, с. 1—52.

Адзначаецца, што гаворкі Варонежскай губерні маюць рад рыс, якія ўласцівы беларускай мове. Для ілюстрацыі прыводзіцца беларускі матэрыял.

Тое ж: Асобнае выданне, Варшава, 1898.

581. **Хмелевская Е. С.** Конструкции с относительным подчинением в грамотах Северо-Восточной Руси конца XIV—начала XVI в. — У кн.: Даследаванні па бел. і руск. мовах. Мінск, 1961, с. 143—172.

Матэрыялам для даследавання паслужылі граматы і даныя рускіх і беларускіх народных гаворак.

582. **Хрэстаматыя** па гісторыі беларускай мовы, ч. II. Вучэбны дапаможнік для студэнтаў філалагічных факультэтаў вышэйшых навучальных устаноў. Складальнікі: У. В. Анічэнка, П. В. Вярхоў, А. І. Жураўскі, Я. М. Рамановіч. Мінск, 1962. 327 с.

У першым раздзеле «Хрэстаматыі» змешчаны ўзоры фальклорна-этнаграфічных запісаў, якія адлюстроўваюць жывую мову розных мясцовасцей Беларусі. Дзецца падрадкавы моўны каментарый. С. 308—323. Змешчан слоўнік да тэкстаў.

583. **Хрэстаматыя** па беларускай дыялекталогіі. Складальнікі: А. У. Арашонкава, М. В. Бірыла, Н. Т. Вайтовіч, А. А. Крывіцкі, Ю. Ф. Мацкевіч, А. Р. Мурашка, А. І. Чабярук, а таксама І. М. Гайдукевіч, П. М. Гапановіч і С. А. Грыгор'еў. Мінск, 1962. 350 с.

584. **Цапнікова В. М.** Из наблюдений над лексикой говора белорусов-переселенцев Ярославской области. — Уч. зап. Тульск. пед. ин-та им. Л. Н. Толстого, т. XI, 1959, с. 161—182.
- Даследуецца лексіка перасяленцаў з б. Магілёўскай губерні. Для параўнання прыводзіцца матэрыял для Атласа беларускай мовы, сабраны ў Бялыніцкім і Шклоўскім раёнах Магілёўскай вобласці і Талачынскім раёне Віцебскай вобласці.
585. **Целянюк Д. С.** Аб дыфтонгу *іе* ў гаворках Пінскай вобласці. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. I, 1954, с. 118—120.
586. **Целянюк Д. С.** Лунінецкія гаворкі. — Матэр. I дыялект. канфер. БССР. Мінск, 1950, с. 81—85.
- Апісваюцца найбольш яркія асаблівасці гаворкі.
587. **Цымборскі А.** Рачное імязоўніцтва. — Крывіч, 1926, № 1, с. 111.
- Мясцовыя назвы запісаны ў Дзісне ў 1894 г.
588. **Цытовіч.** Слова два о языке и грамотности Белой Руси (Письмо к издателю). — Маяк, т. IX, кн. 17, гл. 5, 1843.
- У заўвагах разглядаюцца некаторыя фанетычныя і марфалагічныя рысы беларускай мовы.
589. **Чабярук А. І.** Дыялектныя назвы *рубля* (прадмета, якім уціскаюць снапы або сена на возе). — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VII, 1960, с. 136—138.
- Прыводзяцца назвы ў беларускіх гаворках.
590. **Чагішева В. И.** К изучению курско-орловских говоров (Наблюдения над говорами Суземского района Брянской области). — Уч. зап. Ленингр. гос. пед. ин-та им. А. И. Герцена, т. 92. Кафедра русск. яз., 1954, с. 153—191.
- Дзецца апісанне найбольш характэрных асаблівасцей гаворкі. Як у фанетыцы, так і ў марфалогіі адзначаецца аднолькавасць названай гаворкі з беларускімі (с. 157, 165, 167, 175—176, 180 і інш.) і ўкраінскімі гаворкамі. Разам з тым падкрэсліваецца, што наўрад ці можна гаварыць тут аб уплыве беларускай мовы. Хутэй за ўсё гэта вынік агульнасці паходжання.
591. **Чагішева В. И.** О брянских говорах. — Уч. зап. Ленингр. гос. пед. ин-та им. А. И. Герцена, т. 130. Кафедра русск. яз., 1957, с. 175—212.
- Разглядаючы бранскія гаворкі, аўтар артыкула адзначае, што яны адносяцца да асобнай групы паўднёварускіх гаворак з беларускімі асаблівасцямі на захадзе, якія па меры аддалення ад мяжы БССР становяцца менш ужывальнымі.
592. **Чарнецкі М.** Хата, хатні і гаспадарскі рыштунак. — Крывіч, 1924, № 2, с. 65—74.
- Разглядаецца бытавая і сельскагаспадарчая лексіка в. Русакі (каля г. Ліды Гродзенскай губерні).
593. **Чарняўскі Д.** Так званая «бабская» мера. — Крывіч, 1927, № 12, с. 106.
- Аб мерах: *пальцы, кархі, пядзі, локці, наручкі або станы, сажні, сцены, паставы* ў в. Ройсты б. Свянцянскага павета.
594. **Черных П.** О формах *итти, идти, итить, идить* (в русских и белорусских говорах). — Докл. и сообщ. фил. фак-та МГУ, вып. VII, 1948, с. 50—55.
595. **Чернышев В.** Удлинение звуков *т* и *д* в русском языке. — Сборник в честь на проф. Л. Милетич за семидесятилетие от рождения до смерти (1863—1933). София, 1933, с. 180—198.
- С. 187. Заўвага аб падваенні *ц* у беларускіх гаворках.
596. **Чубинский П. П.** Малорусы Юго-Западного края, ч. III. — Труды этногр.-статист. экспед. в Западнорусск. край, снаряж. русск. географ. общ. Юго-зап. отд-ния. Материалы и исслед., собранные П. П. Чубинским, т. VII, вып. 2 (с тремя картами). СПб., 1877, с. 341—608.
- С. 473—474. Асаблівасці гаворак паўднёва-заходняй часткі б. Пінскага павета і паўднёва-ўсходняй паласы б. Кобрынскага павета. С. 483—501. Асаблівасці палескіх гаворак.
597. **Чудовский Н. И.** Материалы для изучения белорусских говоров. Слуцкий говор. — РФВ, т. XL, № 3—4, 1898, с. 53—91.
- Аналізуецца гукавая сістэма гаворак б. Слуцкага павета.
- Тое ж: Асобны адбітак. Варшава, 1898. 35 с.
598. **Шавельскі В.** Да пытання аб этнаграфічным складзе насельніцтва Невель-

- шчыны (Крытычны нарыс). — Наш край, 1928, № 11, с. 6—21.
- Аўтар сцвярджае, што насельніцтва ў б. Невельскім павеце беларускае. Заўвагі аб асаблівасцях гаворкі Невельшчыны.
599. **Шахун Л. М.** Нарысы гісторыі беларускай літаратурнай мовы. Мінск, 1960. 223 с.
- Разглядаецца пытанне аб узаемаадносінах паміж беларускай літаратурнай мовай і мясцовымі дыялектамі на розных этапах іх суіснавання.
600. **Шахун Л. М.** Употребление именных и местоименных форм прилагательных в белорусском языке. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1953. 19 с.
601. **Шаровольский И. В.** Прийдучий час на -му. Походження й функції. — Зап. іст.-філ. відд. Укр. АН (Ювілейний зб. на акад. Д. И. Багалія), кн. 13—14, 1927, с. 284—293.
- С. 286—287. Падкрэсліваецца, што формы тыпу *рабіцьму* выключна ўкраінскія. І калі Карскі прыводзіць гэтыя формы на поўдні Беларусі, то гэта памылка, бо Карскі аднёс паўночнаўкраінскія гаворкі да беларускіх; формы на -му сустракаюцца ў гаворках каля Слуцка, Мазыра і г. д.; гэта вынік уплыву ўкраінскай мовы.
602. **Шафонский А.** Черниговского наместничества топографическое описание с кратким географическим и историческим описанием Малая России, и частей коей оное наместничество составлено. Киев, 1851. 697 с.
- Аўтар выдзяляе паўночна-заходнюю паласу Чарнігаўшчыны (паміж р. Дзясной, Іпущо, Сожам і Дняпром), для якой характэрна «вымаўленне, як на Беларусі» (с. 24).
603. **Шахматов А. А.** (Рэц.). Будде Е. К истории великорусских говоров. Опыт историко-сравнительного исследования народного говора в Касимовском уезде Рязанской губернии. Казань, 1896. 377 с. — Сб. ОРЯС, т. LXVI, № 2, 1900. У «Отчете о присуждении Ломоносовских премий в 1897 г.», с. 25—73.
- Заўвагі аб некаторых беларускіх асаблівасцях: с. 33. Беларускае **ры**. С. 47. Пераход *д і ў дзі*. С. 48. Гукі *ч і ц*. С. 51. Пераход *т і д у ц і дз*.
- С. 54. Аканне. С. 56. Злучэнне **кв** у слове *квет*. С. 59—60. Канчаткі прыметнікаў наз.-він. склону на -**ый**, -**ій**. С. 64. Аб вымаўленні некаторых слоў.
604. **Шахматов А. А.** Введение в курс истории русского языка. Ч. I. Исторический процесс образования русских племен и наречий. Пгр., 1916. 146 с.
- С. 104—110. Аб утварэнні беларускай народнасці і яе мовы, асаблівасці мовы беларускай народнасці. Заўважаецца, што дзеканне і цеканне, цвёрдае **р** — польскія запазычанні. Разглядаецца пытанне аб паходжанні беларускага акання.
605. **Шахматов А. А.** Древнейшие судьбы русского племени. СПб., 1919. 64 с.
- Заўвагі аб рассяленні беларускіх плямёнаў (с. 28—29); аб «ляшскіх» асаблівасцях у беларускай мове (с. 38).
606. **Шахматов А.** Звуковые особенности ельнинских и мосальских говоров. — РФВ, т. XXXVI, № 3—4, 1896, с. 60—99; т. XXXVIII, № 3—4, 1897, с. 172—209.
- Даследуюцца гукі **о, а, е ў** ненаціскных складах у ельнінскіх і масальскіх гаворках, якія з'яўляюцца «прамежкавымі гаворкамі паміж абедзвюма вялікімі сем'ямі — паўднёвабелікарускай і беларускай». Супастаўляюцца гукавыя з'явы адзначаных гаворак.
607. **Шахматов А.** Исследования в области русской фонетики. — РФВ, 1893, т. XXIX, № 3—4, с. 1—50, 229—307; т. XXX, с. 86—149, 193—251; т. XXXI, с. 1—65.
- Для параўнання прыводзіцца вялікі фактычны матэрыял з беларускіх помнікаў і гаворак.
- Тое ж: Асобны адбітак, Варшава, 1893. 317 с.
608. **Шахматов А. А.** К вопросу об историческом преподавании русского языка в средних учебных заведениях. — РФВ, т. LIII, № 1—2, 1905, с. 1—19.
- С. 14. Аб канчатку **а ў** назоўным і вінавальным склонах мн. ліку назоўнікаў мужч. р. у беларускай мове.
609. **Шахматов А. А.** К вопросу об образовании русских наречий. — РФВ, т. XXXII, № 3—4, 1894, с. 1—12.
- Даецца гісторыя ўтварэння ўсходнеславянскіх моў.

Тое ж: Асобны адбітак, Варшава, 1894. 12 с.

610. **Шахматов А. А.** К вопросу об образовании русских наречий и русских народностей. — ЖМНП, ч. CCCXXII, март, 1899, с. 324—384.

Аб утварэнні рускай, беларускай і ўкраінскай моў.

611. **Шахматов А. А.** К вопросу о польском влиянии на древнерусские говоры. — РФВ, т. LXIX, № 1—2, 1913, с. 1—11.

Як мяркуе аўтар, беларускае цеканне і дзеканне з'яўляецца вынікам уплыву польскай мовы (с. 4, 10).

612. **Шахматов А. А.** К вопросу о различении йота и неслогового и в истории славянских языков. — РФВ, т. L, кн. 3—4, 1903, с. 161—181.

Гэта пытанне разглядаецца ў беларускай народнай мове на с. 162, 166, 167, 169, 171, 172, 174, 180.

613. **Шахматов А. А.** К истории звуков русского языка. — ИОРЯС, т. I, кн. 4, 1896, с. 695—743; т. VI, кн. 4, 1901, с. 269—294; т. VII, кн. 1—2, 1902, с. 280—318 і 303—382; т. VIII, кн. 1—2, 1903, с. 297—356 і 312—346.

Даследаванне гукаў рускай мовы праводзіцца ў параўнанні з асаблівасцямі беларускай, ўкраінскай і іншых славянскіх моў. Беларускі матэрыял адзначаецца ў раздзелах аб памякчэнні зычных перад і, ъ, е, е, ь (с. 714—724, 731—735, 737, 739—741), аб суфіксу -ян- (с. 283), аб поўнагалосці (с. 300—302, 304, 305, 307, 309, 311, 314, 331 і г. д.) і ў іншых раздзелах.

Раздзел працы «Смягченные согласные, гл. I. Эпоха общеславянская, гл. II. Эпоха общерусская» надрукаваны, таксама ў зб. ОРЯС, т. LXVII № 7, 1901, с. 1—49.

614. **Шахматов А. А.** Курс истории русского языка (Читан в С.-Петербургском университете в 1909/10 уч. г.), II ч., изд. 2-е [літаграф. выд.]. СПб., 1911—1912. 300 + 396 с.

Для параўнання прыцягваецца вялікі фактычны матэрыял беларускай мовы. У раздзеле II, А (с. 1—5) даследуецца беларуская мова і яе асноўныя элементы.

615. **Шахматов А. А.** Очерк древнейшего периода истории русского языка. Энциклопедия славянской филологии. Изд.

ОРЯС под ред. И. В. Ягича, вып. 11, I. Пгр., 1915. L + 367 с.

Ва ўступе разглядаецца пытанне аб паходжанні рускай, беларускай і ўкраінскай моў. Заўважаецца, што мова беларускай народнасці ўтварылася шляхам зліцця ўсходнярускіх элементаў з паўднёварускімі, узяўшы некаторыя так званыя «ляшскія» элементы.

616. **Шахматов А. А.** Русский язык, его особенности. Вопрос об образовании наречий. Очерк основных моментов развития литературного языка. — Ист. русск. лит. до XIX в. Под ред. А. Е. Грузинского, т. I, М., 1916, с. 39—63.

Аб утварэнні рускай, беларускай і ўкраінскай моў, характарыстыка іх асаблівасцей.

617. **Шахматов А.** Русское и словенское аканье. — РФВ, т. XLVIII, № 3—4, 1902, с. 1—92.

Разглядаецца аканне беларускіх і паўднёвабеларускіх гаворак.

Тое ж: Сб. статей, посвящ. учениками и почитателями акад. Ф. Ф. Фортунатову по случаю 30-летия его ученой и преподават. деят. в имп. Московском ун-те, 1872—1902. Варшава, 1902, с. 1—91.

618. **Шахматов А. А.** (Рэц.). А. И. Соболевский. Опыт русской диалектологии. Вып. I. Наречие великорусское и белорусское. СПб., 1897. — ИОРЯС, т. II, кн. IV, 1897, с. 1157—1162.

С. 1158. Крытычная заўвага адносна вызначэння беларускай мовы. Рэцэнзент не згаджаецца з Сабалеўскім адносна аднясення гаворак паўночна-заходняй і паўднёвай частак б. Смаленскай губерні да беларускіх.

Тое ж: Асобны адбітак, СПб., 1897. 6 с.

619. **Шахматов О. О.** і **Кримський А.** Нариси з гісторыі ўкраінскай мовы та хрестоматія пам'яток пісьменскай староукраїнщини XI—XVIII в. Київ, 1922. 182 с.

Гісторыя рассялення славянскіх плямёнаў. Утварэнне ўсходнеславянскіх моў (Шахматаў лічыць, што «ўсходняе славянства» распалася на паўночна-рускую, усходнярускую і паўднёварускую групы). На с. 28 заўважаецца, што дзеканне і цеканне ў беларускай мове, як і шаплявы характар с і з у

- Надволжчине, — уплыў польскай мовы. С. 43—47. Асаблівасці, якія характэрны для ўкраінскай і беларускай моў. С. 56—58. Крытыкуюцца погляды Пятэбні аб паходжанні беларускай мовы.
620. **Шейн П. В.** Белорусские песни. — Зап. имп. Русск. геогр. общ. по Отд. этногр., т. V, 1873, с. 281—854.
- Прыводзяцца тэксты песень у асноўным з б. Віцебскай губерні. С. 771—788. Дзецца тлумачэнне незразумелых слоў, якія сустракаюцца ў зборніку. С. 809—820. Разглядаюцца найбольш характэрныя рысы беларускай мовы.
- Тое ж:** СПб., 1874. 285—850 с.
621. **Шейн П. В.** Дополнения и заметки к «Толковому словарю» Даля. — Сб. ОРЯС, т. X, № 8, 1873, с. 1—52.
- С. 4. Заўвага аб неабходнасці ўключэння ў слоўнік слоў, якія абазначаюць імёны людзей у адносінах да іх месцазнаходжання, месцажыхарства і г. д.: *пинчук, минчук, витебец, витеблянин, витебчанин*. С. 51. Адзначаецца, што ў беларускай мове прыстаўное в чуюцца не толькі перад о, як гэта адзначае Грот у «Заметках и дополнениях к Толковому словарю Даля», але і перад а, у.
- Тое ж:** Зап. имп. АН, т. XXII, кн. 2, 1873.
622. **Шейн П. В.** Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-Западного края. Т. I, ч. 1. Бытовая и семейная жизнь белоруса в обрядах и песнях. СПб., 1887. XXVI + 385 с.
- Прыводзяцца матэрыялы з б. Віленскай, Віцебскай, Гродзенскай, Ковенскай, Курляндскай, Мінскай, Магілёўскай і Смаленскай губерняў.
- Тое ж:** Сб. ОРЯС, т. XLI, № 3, 1887.
- Рэц.: 1) Е. Ф. Карский. — ЖМНП, ч. CCLII, октябрь, 1887, с. 320—330; 2) Е. Ф. Карский. — Зап. имп. АН по ист.-фил. отд., т. IV, № 1, 1899, с. 5—85.
623. **Шейн П. В.** Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-Западного края. Т. I, ч. 2. Бытовая и семейная жизнь белоруса в обрядах и песнях. СПб., 1890. XXXI + 708 с.
- Прыводзяцца матэрыялы з б. Віленскай, Віцебскай, Мінскай, Магілёўскай, Гродзенскай, Смаленскай і Цвярской губерняў.
- Тое ж:** Сб. ОРЯС, т. LIII, № 3.
- Рэц.: Н. Я. — Этногр. обозр., кн. VI, № 3, 1880, с. 178—182.
624. **Шейн П. В.** Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-Западного края. Т. II. Сказки, анекдоты, легенды, предания, воспоминания, пословицы, загадки, приветствия, пожелания, божба, проклятия, ругань, заговор, духовные стихи и проч. СПб., 1893. 715 с.
- Матэрыялы з б. Віленскай, Віцебскай, Гродзенскай, Ковенскай, Мінскай, Магілёўскай, Смаленскай і Чарнігаўскай губерняў. У заўвагах даецца тлумачэнне беларускіх слоў і выразаў на рускай мове.
- Тое ж:** Сб. ОРЯС, т. LVII, 1893, V + 715 с.
625. **Шейн П. В.** Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-Западного края. Т. III. Описание жилища, одежды, пищи, занятий, препровождение времени, игры, верования, обычное право; чародейство, колдовство, знахарство, лечение болезней, средства от напастей, поверья, суеверия, приметы и т. д. СПб., 1902. IV + 535 с.
- Матэрыялы з б. Віцебскай, Гродзенскай, Мінскай і Магілёўскай губерняў. Прыводзяцца пэўныя лексіка-семантычныя групы слоў. У падрадкавых каментарыях прыводзіцца тлумачэнне значэнняў мясцовых слоў. На с. 523—535 даецца спіс мясцовых слоў.
- Тое ж:** Сб. ОРЯС, т. LXXII, № 4, 1902.
626. **Шендрик Д. З. и Довнар-Запольский М. В.** Распределение населения Верхнего Поднепровья и Белоруссии по территории, его этнографический состав, быт и культура. — У кн.: Россия. Полное географическое описание нашего отечества. Настольная и дорожная книга для русских людей. Под ред. В. П. Семенова. СПб., 1905, с. 126—139.
- С. 138—139. Вызначаецца тэрыторыя беларускай мовы. Характарызуюцца яе асаблівасці. Робяцца заўвагі аб распаўсюджанасці гэтых з’яў.
627. **Шестаков П.** Смоленский говор. — Смоленск. губ. вед., 1853, № 45, с. 353—358; № 46, с. 366—373; 1854, № 2, с. 11—15.

Апісваюцца асаблівасці беларускіх гаворак б. Смаленскай губерні.

628. **Шлюбскі А.** Матэрыялы да вывучэння фальклору і мовы Віцебшчыны, ч. I. (Беларуская этнаграфія ў даследаваннях і матэрыялах, кн. II. Addzel гум. навук. Кафедра этнаграфіі). Мінск, 1927. 187 с.

Прыводзіцца матэрыял, запісаны аўтарам у б. Полацкім, Віцебскім, Лепельскім, Сенненскім, Суражскім, Веліжскім і Парыцкім паветах. С. 51. Заўвага аб тым, што асаблівасці вымаўлення залежаць ад розных прычын, напрыклад ад тэмпу. С. 141. Прыводзяцца мясцовыя назвы страў.

Рэц.: 1) Е. Ф. Карскі. — Изв. по РЯС, т. I, кн. 1, 1928, с. 329; 2) М. Петуховіч. — Зап. аддз. гум. навук. Працы класа філалогіі, т. I, кн. 2, 1928, с. 381; 3) Крывіч Мікола. — Польша, 1928, № 1, с. 206—208; 4) И. О. Кузьмин. — Изв. по РЯС, т. II, кн. 2, 1929, с. 718—730; 5) Н. Колпакова. — Україна, кн. 41, 1930, с. 201—205.

629. **Шлюбскі А.** Матэрыялы да вывучэння фальклору і мовы Віцебшчыны, ч. II. (Беларуская этнаграфія ў доследах і матэрыялах, кн. V. Addzel гум. навук. Кафедра этнаграфіі). Мінск, 1928. 259 с.

Прыводзяцца прыклады абрадавай лексікі.

Рэц.: Н. Колпакова. — Україна, кн. 41, 1930, с. 201—205.

630. **Шляков Н.** Статты по славянским наречиям и русскому языку. Варшава, 1896. 50 с.

С. 41. Аб формах дзеепрыметнікаў у беларускай мове.

631. **Шпилевский П. М.** Белоруссия в характеристических описаниях и фантастических поверьях. — Пантеон, т. 8, № 4, смесь, с. 71—96; т. 9, № 5, с. 1—20; № 6, с. 1—34; т. 10, № 7, с. 15—56, 1853; т. 15, № 5, с. 21—44, № 6, с. 47—68, 1854; т. 25, № 1, с. 1—30; т. 26, № 3, с. 1—28, 1856.

У гэксце даецца тлумачэнне слоў, звязаных з беларускай абраднасцю.

632. **Шпилевский П.** Белорусские пословицы. — Изв. имп. АН по ОРЯС, т. II, 1853, с. 174—192.

У гэксце тлумачацца значэнні некаторых слоў і выразаў.

633. **Шпилевский П. М.** Исследование о вов-

калаках на основании белорусских поверий. — Москвитин, т. II, № 5, отд. III, 1853, с. 1—30.

Аналіз значэнняў асобных беларускіх слоў.

634. **Шпилевский П. М.** Мозырщина (Из путешествия по Западнорусскому краю). — Архив ист. и практ. свед., кн. III, отд. II, 1859, с. 1—49.

Даецца тлумачэнне значэнняў мясцовых слоў і выразаў.

635. **Шпилевский П. М.** Путешествие по Полесью и Белорусскому краю. — Современник, т. XXXIX, № 6, отд. II, с. 75—98; т. XL, № 7, с. 1—26; № 8, с. 39—110, 1853; т. XLVIII, № 11, с. 1—58, 1854; т. LII, № 7, с. 1—62, 1855.

Заўвагі аб мясцовых асаблівасцях беларускай мовы (с. 36, 38, 88, 89). Прыводзіцца этымалогія мясцовых назваў і тлумачэнне значэнняў некаторых слоў бытавой лексікі (С. 108—113).

Тое ж: Асобнае выданне, СПб., 1858. 242 с.

636. **Шчарбакова І. М.** Формы назоўнага і вінавальнага склонаў назоўнікаў мужчынскага роду множнага ліку ў сучаснай беларускай мове. — У кн.: Даследаванні па бел. і руск. мовах, 1960, с. 169—179.

Аналіз форм праводзіцца на матэрыяле беларускіх гаворак.

637. **Щербакова И.** Формы именительного и винительного падежей существительных мужского рода множественного числа основ на -о, -ю в белорусском языке. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1961. 18 с.

Пытанне даследуецца на матэрыяле даных помнікаў пісьменнасці, твораў мастацкай літаратуры і гаворак.

638. **Эндзелин И.** Латышские заимствования из славянских языков. — Жив. ст., вып. III, 1899, с. 285—312.

Аб уплыве на латышскую мову рускай мовы, гаворак б. Віцебскай губерні і польскай мовы. Прыводзяцца прыклады запазычанняў з беларускай мовы: *благі, ганіць, ласка, мань, мана, трапіць* і шмат іншых.

639. **Эремич И.** Очерки Белорусского Полесья. — Вестн. Зап. России, кн. VIII, с. 107—133; кн. IX, с. 202—222; кн. X, с. 1—20; кн. XI, с. 95—117, 1867.

- У гэтым тлумачацца значэнні мясцовых слоў.
640. **Этнографическо-статистическая экспедиция в Западнорусский край.** — Вилensk. вестн., 1873, № 59, с. 233—234.
- У дадатку — карта распаўсюджвання гаворак беларускай і ўкраінскай моў.
641. **Юргелевич П. Я.** К вопросу о происхождении окончаний полных прилагательных родительного падежа **-ого** и дательного **-ому** в восточнославянских языках. — Уч. зап. Могилевск. пед. ин-та, вып. II, 1956, с. 161—168.
642. **Юргелевич П. Я.** Нарыс сучаснай беларускай мовы з гістарычнымі каментарыямі. Фанетыка, арфаэпія, графіка і правапіс, лексіка і фразеалогія. Дапаможнік для студэнтаў філалагічных і гісторыка-філалагічных факультэтаў педагагічных інстытутаў. Мінск, 1958. 148 с.
- Аб паходжанні беларускай мовы, яе асноўных этапах развіцця (с. 8—26). На с. 17—19 даецца падзел беларускіх гаворак на 3 групы: паўночна-ўсходнюю, цэнтральную і паўднёва-заходнюю, характарыстыка іх асаблівасцей.
- Тое ж:** Выд. 2-е, Мінск, 1961. 165 с.
643. **Юргелевич П. Я.** Особенности говоров Могилевской области. — Уч. зап. Могилевск. пед. ин-та, вып. I, 1955, с. 69—83.
644. **Юркевич И.** Остринский приход Виленьской губернии Лидского уезда. — Этногр. сб., изд. имп. Русск. геогр. общ., вып. I, 1853, с. 283—293.
- С. 283. Апісваюцца некаторыя асаблівасці мясцовай гаворкі: зваротныя дзеясловы на **са**, часціца **чи** і інш.; прыводзяцца прыклады мясцовай лексікі: *каубаки* — сасновыя паленні, расколатыя ў лучыну; *дразги* — лучына і інш.
645. **Юрэвіч А. К.** Афармленне і выражэнне граматычнага роду назоўнікаў у беларускай мове (ніякі род). — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VII, 1960, с. 198—212.
- Пытанне разглядаецца на матэрыяле помнікаў, сучаснай мовы і гаворак.
646. **Юрэвіч А. К.** Да пытання ўзаемаадносін граматычнага роду і прыроднага полу ў назоўніках беларускай мовы. — Весці АН БССР. Серыя грамад. навук, 1959, № 3, с. 116—126.
- Пытанне даследуецца на матэрыяле гаворак і сучаснай літаратурнай мовы.
647. **Юрэвіч А. К.** Змяшэнне граматычнага роду назоўнікаў у беларускай мове. — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VI, 1959, с. 138—150.
- Пытанне даследуецца на матэрыяле помнікаў пісьменнасці, сучаснай літаратурнай мовы і гаворак.
648. **Юрэвіч Е. К.** Категория грамматического рода имен существительных в белорусском языке. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1960. 25 с.
- Для даследавання выкарыстаны даныя беларускіх помнікаў, дыялектныя матэрыялы, фальклорныя запісы XIX—XX стст. і даныя мастацкай літаратуры.
649. **Ягич И. В.** Критические заметки по истории русского языка. — Сб. ОРЯС, т. XLVI, № 4, 1899, с. 1—171.
- Заўвагі аб некаторых беларускіх асаблівасцях: с. 35—39. Аб пераходзе **е ў о**. С. 40. Аб тоеснасці **е і ъ**. С. 53. Аканне. С. 81—83. Пераход **в у ў**. С. 83. Беларускае *борздо*. С. 92. Давальны склон *тобѣ, собѣ*. С. 148. Формы загаднага ладу на *-ѣмѣ, -ѣте*.
650. **Якубайтис Т. А.** История окончания дательного единственного существительных мужского рода **-ови** в восточнославянских языках. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. М., 1954. 15 с.
- С. 13—14. Аб ужыванні канчатка дав. скл. адз. л. **-ови ў** беларускіх гаворках. Падкрэсліваецца, што гэты канчатак быў уласцівы гаворкам — продкам беларускай мовы, аб чым сведчаць некаторыя паўднёва-заходнія беларускія гаворкі.
651. **Янкова Т. С.** Гласные в переходном говоре Лоевского района. — Уч. зап. Гомельск. гос. пед. ин-та, вып. 3, 1956, с. 143—154.
652. **Янкова Т. С.** Говоры Лоевского района Гомельской области (Фонетика и морфология). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. М., 1955. 20 с.
653. **Янкова Т. С.** Согласные в переходном говоре Лоевского района Гомельской области. — Уч. зап. Гомельск. пед. ин-та, вып. 7, 1958, с. 161—180.

654. **Янковский Ф. М.** Глусские говоры. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1954. 17 с.
655. **Янкоўскі Ф.** Беларускія народныя прыказкі і прымаўкі. Мінск, 1957. 451 с. У заўвагах (с. 436—448) тлумачацца незразумелыя словы і выразы.
656. **Янкоўскі Ф.** Дыялекты слоўнік. Мінск, 1959. 230 с.
Слоўнік складзены на матэрыяле гаворак Глускага раёна.
657. **Янкоўскі Ф.** Дыялекты слоўнік, вып. II. Мінск, 1960. 230 с.
Слоўнік складзены на матэрыяле гаворак Глускага раёна.
658. **Янкоўскі Ф. М.** Назоўнікі і іх формы ў народных гаворках Глускага раёна. — Уч. зап. Минск. гос. пед. ин-та., вып. VI, юбилейный, 1956, с. 187—202.
659. **Янкоўскі Ф. М.** Нарыс фанетыкі гаворак Глускага раёна. — У кн.: З даследаванняў па бел. і руск. мовах. Мінск, 1961, с. 3—25.
660. **Янкоўскі Ф. М.** Некаторыя сінтаксічныя асаблівасці народных гаворак. — Весті АН БССР. Серыя грамад. навук, 1956, № 2, с. 75—83.
Разглядаюцца сінтаксічныя асаблівасці ў гаворках Глускага раёна.
661. **Янович Е. И.** Вопросы суффиксального глаголообразования в истории белорусского языка (типы глагольных образований на **-ива-, -ыва-, -ва-** и **-ова-, -ева-** в белорусских письменных памятниках XV—XVII вв.). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Минск, 1960. 19 с.
Матэрыялам для даследавання паслужылі помнікі беларускай пісьменнасці XV—XVII стст., даныя сучаснай беларускай мовы, фальклорных і дыялектных запісаў.
662. **Яновіч А. І.** З гісторыі ўжывання дзеясловаў з суфіксамі **-ова- (-ава-), -ева-, -у-, -ю-** ў беларускай мове (Па матэрыялах помнікаў беларускай пісьменнасці XV—XVII стст.). — Весті АН БССР. Серыя грамад. навук, 1960, № 1, с. 122—132.
С. 128. Заўвага аб ужыванні ў гаворках утварэнняў з суфіксамі **-ова-, -ева- (-у-, -ю-)** як паказчыкаў незакончанага трывання.
663. **Яновіч А. І.** Назіранні над катэгорыяй

трывання ў гісторыі беларускай мовы (Па матэрыялах помнікаў пісьменнасці XV—XVII стст.). — Працы Ін-та мовазн. АН БССР, вып. VII, 1960, с. 172—187.

Заўвагі аб катэгорыі трывання ў беларускіх гаворках (с. 179, 181, 184).

664. **Янчук Н. А.** [Доклад о поездке в Белоруссию]. — Изв. имп. Общ. любит. естествозн. и этнограф., т. I, вып. I. Протоколы заседаний имп. Общ. любит. естествозн., антропол. и этнограф. с 15 октября 1886 г. 1887, с. 20—24.

С. 22. Заўвага аб паходжанні беларускіх прозвішчаў на **-еня, -енок**.

665. **Янчук Н.** Из научной поездки в Белоруссию. — Минский листок, 1886, № 71, 73; 1887, № 2, 3, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 16, 19, 21, 70, 89.

Характарыстыка некаторых асаблівасцей: дзекання, цекання, дыфтонгаў у гаворках б. Ігуменскага, Мінскага, Бабруйскага і Слуцкага паветаў Мінскай губерні.

666. **Янчук Н.** (Рэц.). Е. Ф. Карский. Обзор звуков и форм белорусской речи. М., 1886. — Минский листок, 1887, № 32.

Станоўчы водзыў аб працы. Заўважаецца, што ў гаворках б. Мінскай губерні ўжываюцца дыфтонгі **yo** і **ie** (**іэ**) з **о** і **ѣ(е)** пад націскам, якіх, на жаль, не адзначыў Карскі.

667. **Янчук Н. А.** Корницкий говор б. Константиновского уезда Седлецкой губернии (Обработал по поручению МДК П. А. Расторгуев). — Труды пост. ком. по диал. русск. яз., вып. 9, 1927, с. 13—34.

Адзначаецца, што гаворка в. Корніц належыць да паўночна-заходніх украінскіх гаворак, якія прымыкаюць да беларускіх і польскіх, у выніку чаго ў гэтых гаворках шмат беларусізмаў і паланізмаў не толькі ў лексіцы, але і ў фанетыцы, марфалогіі і сінтаксісе.

668. **Янчук Н.** Малорусская свадьба в Корницком приходе Константиновского уезда Седлецкой губернии. — Изв. имп. Общ. любит. естествозн., антропол. и этнограф., т. XLVIII, вып. I. Труды этнограф. отд., кн. VII, 1886, с. 64—178.

С. 66—72. Характарызуюцца некаторыя асаблівасці карніцкай гаворкі

(дыфтонгі *іе, уо, юо* на месцы *ѣ, е, о*, дзеканне і цеканне, змяненні ў сістэме зычных, марфалагічныя, сінтаксічныя асаблівасці), якая прымае да беларускіх і польскіх гаворак. У дадатку прыводзяцца для параўнання беларускія і іншыя славянскія песні, адпаведна тлумачацца значэнні слоў, якія адносяцца да гэтых песень.

669. **Янчук Н. А.** По Минской губернии (за-метки из поездки в 1886 г.).—Изв. имп. Общ. любит. естествозн., антропол. и этнограф. Труды этнограф. отд. имп. Общ. любит. естествозн., антропол. и этнограф., кн. IX. Сб. свед. для изуч. быта крестьянск. населения Рос-сии, вып. I, 1889, с. 57—112.

С. 69—70. Аб вымаўленні дыфтон-гаў на месцы націскных *ѣ, о, е* ў га-

ворках б. Ігуменскага, Мінскага, Слуц-кага і Бабруйскага паветаў. Харак-тарызуюцца іншыя асаблівасці гэтых гаворак: дзеканне, цеканне, аканне, вымаўленне л на месцы *ль, у* на мес-цы *ы* і інш.

Тое ж: Асобны адбітак. М., 1889, 130 с.

670. **Янчук Н. А.** Этнографическая поездка в Белоруссию (Реферат).—Изв. имп. Общ. любит. естествозн., антропол. и этнограф., т. XLVIII, вып. 2. Труды этнограф. отд. имп. Общ. любит. есте-ствозн., антропол. и этнограф., кн. VIII, 1888, с. 27.

Заўвага аб нагляданнях над дзекан-нем, цеканнем, аканнем, дыфтонгамі, заменай *ль* на *л*, *ы* на *у* ў гаворках б. Мінскай губерні.

1. **А. А. К. (Kryn'ski).** Białoruski język.—Wielka encykłoped. powszechna ilustrow., t. 7—8. Warszawa, 1892, s. 658—660.

Праводзіцца мяжа беларускай мовы. Аўтар разглядае беларускую мову як мо-ву самастойную з асаблівасцямі, уласці-вымі толькі ёй: дзеканне, цеканне, цвёр-дае *р*, а таксама асаблівасці, якія зблі-жаюць яе з рускай або ўкраінскай мовай. Называецца 20 галоўных асаблівасцей бе-ларускай мовы.

2. **Anonim.** Obszar języka litewskiego w gub. Wilenskiej.—Materiały Antropol. i Etnograf., wyd. staraniem Komis. Antro-pol. Akad. Um. w Krakowie, t. III, 1898, s. 1—72.

На тэрыторыі б. Віленскай губерні пра-водзіцца мяжа распаўсюджання белару-скага насельніцтва і яго мовы (с. 74).

3. **Boudouin de Courtenay J.** Pieśni biało-rusko-polskie z powiatu Sokólskiego gu-berni Grodzińskiej.—Zbiór Wiadomości do Antropol. Krajowej, t. XVI, 1892, s. 219—238.

Песні захоўваюць мясцовыя асаблівасці. У падрадковых заўвагах тлумачацца зна-чэнні слоў і выразаў.

4. **Boudouin de Courtenay J.** Rosija, Biało-rus i Ukraina.—Przegląd Wilenski, 1928, № 3, 4, 5.

Аб утварэнні рускай, беларускай і ўкра-інскай моў.

5. **Birutą.** Pieśni białoruskie z powiatu Lidz-kiego.—Zbiór Wiadomości do Antropol. Krajowej, t. XVI, 1892, s. 239—251.

Песні адлюстроўваюць мясцовае вымаў-ленне. У падрадковых заўвагах тлума-чацца словы і выразы на польскай мове.

6. **Bray R. G. A.** Guide to the slavonic lan-guages. London, 1951. 797 p.

С. 140—141. Разглядаюцца беларускія гаворкі па групах. Прыводзяцца найбольш характэрныя асаблівасці гэтых гаворак.

7. **Broch O.** Über einen weissrussischen Di-alekt aus der Gegend Südlich von Wilna.—Zeitschrift für slavische Philologie, B. XXVI, H. I, 1957, s. 1—46.

Даследуюцца фанетычныя і марфалагіч-ныя асаблівасці гаворкі в. Двор Казакаў-шчызна Лідскага павета.

8. **Buga K.** Die litauisch-weissrussischen Beriehungen und ihr Alter.—Zeitschrift für slavische Philologie, B. I, 1925, S. 26—55.

Аб літоўскіх запазычаннях у беларускай мове. Фактычны матэрыял прыводзіцца са зборнікаў Шэйна.

9. **Bykowski P.** Pieśni obrzędowe ludu rus-kiego z okolic Pińska. Zbiór Wiadomości do Antropol. Krajowej, wyd. Komis. Ant-ro-pol. Akad. Um. w Krakowie, t., II, 1878, s. 260—285.

У падрадковых заўвагах тлумачацца мяс-цовыя словы на польскай мове.

10. **Czeczot J.** Piosnki wieśniacze z nad Nie-mna i Dzwiny, niektóre przysłowia i idiotyzmy w mowie sławianokrewickiej, s postrzeżeniami nad nią uczynionemi. Wil-no, 1846. 134 s.

- С. 64—68. Слоўнік беларускіх слоў з перакладам на польскую мову. С. 69—96. Тлумачальны слоўнік беларускіх слоў. У прадмове—разважанні аб беларускім вымаўленні.
11. **Černy A.** Pieśni białoruskie z powiatu Dziśnieńskiego gubernii Wileńskiej. Zapisał Adolf Černy. — Zbiór Wiadomości do Antropol. Krajowej wyd. Komis. Antropol. Akad. Um. w Krakowie, t. XVIII, 1895, s. 195—224.
Прыводзяцца тэксты песень з захаваннем асаблівасцей вымаўлення. У падрадковых заўвагах даецца тлумачэнне значэнняў мясцовых слоў і выразаў.
 12. **Dybowski W.** Przysłowia białoruskie z powiatu Nowogródzkiego. — Zbiór Wiadomości do Antropol. Krajowej, wyd. Komis. Antropol. Akad. Um. w Krakowie, t. V, 1881, s. 3—23.
С. 4. Прыводзяцца характэрныя асаблівасці навагрудскіх гаворак: аканне, дэканне, цеканне, пераход у у ў і інш. С. 21 — 23. Даецца беларуска-польскі слоўнік.
 13. **Friedrich H.** Obserwacje nad mową wsi mazurskiej na Polesiu. Referat zgłoszony na I Zjazd Sprawozd. - nauk. — У кн.: Pierwszy Zjazd Sprawozd. - nauk., poświęc. ziemiam wschodnim w Warszawie. Warszawa, 1936, № 6, s. 3—11.
Аб моўнай каланізацыі мазурамі гаворкі в. Белае Возера ў б. Лунінецкім павеце.
 14. **Glinka S.** Granica językowa i przykłady różnicowania fonetycznego gwar białoruskich Białostocczyzny. — Sprawozd. z Prac Nauk. Wydziału Nauk Społecz. PAN, r. 3, z. 5, 1961, s. 36—45.
Карта межаў беларускай мовы: 1) праведзеная Карскім, 2) старажытная мяжа паміж Польшчай і Вялікім княствам Літоўскім, 1569—1795; 3) мяжа заходніх беларускіх гаворак у стане 1960 г. На гэту карту нанесены ізаглысы акання, цекання і дэканання і інш.
 15. **Jelski A.** O gwarze białoruskiej. — Kraj, № 5—6, 1885.
Аўтар адзначае, што беларуская мова—гэта сярэдняя паміж рускай і польскай мовамі. Гаворыцца аб запазычаннях з літоўскай мовы.
 16. **Karski E. F.** Deux points de phonétique blanc-russe. Revue des études slaves, t. VII, № 1—2, 1927, s. 22—26.
Змест: 1. Замена ж на т н і. 2. Некотрыя случаи лабіалізацыі гласных у беларускай мове.
 17. **Karski E. F.** Stan obecny etnograficznych badań na Białorusi. — Ruch Słowiański, rocz. III, № 4—5, 1930, s. 105—110.
Прыводзіцца мяжа беларускай мовы.
Тое ж: Przegląd Wileński, 1930, № 11—12, с. 5—8.
 18. **Klich E.** Teksty białoruskie z powiatu Nowogródzkiego. — Materiały i Prace Komis. Język. Akad. Um. w Krakowie, t. II, zesz. I, 1903, s. 1—160; zesz. 2, 1907, s. 161—282.
С. 3—4. Даецца характарыстыка гаворкі.
 19. **Kuraszkiewicz W.** Najważniejsze zjawiska językowe ruskie w gwarach między Bugiem i Narwią. — Sprawozd. z Posiedzeń Komis. Język. T-wa Nauk. Warsz., Wydział I. Językozn. i Hist. lit., t. II, 1939, s. 104—120.
Даецца характарыстыка асаблівасцей сумежных беларускіх і ўкраінскіх гаворак.
 20. **Kuraszkiewicz W.** Skic położonej się ruskiej gwary archaicznej w Dratowie pod Łęczną. — Słavia Occidentalis, t. 18, 1947, s. 139—152.
С. 143. Заўвара аб тым, што дыфтонг *іо*, які адзначаецца ў названай гаворцы, лічыцца асаблівасцю мяжуючых беларуска-ўкраінскіх гаворак і з'яўляецца тыповай беларускай з'явай. На думку аўтара—гэта паўночнаўкраінскі архаізм, што захавалася на самай польскай і беларускай межах.
 21. **Kuraszkiewicz W.** Zarys dialektologii wschodnio-słowiańskiej z wyborem tekstów gwarowych. Warszawa, 1954. 146 s.
С. 42—46. Прыводзяцца асаблівасці беларускай мовы. Разглядаецца пытанне аб класіфікацыі беларускіх гаворак. С. 72—76. Характарызуецца асаблівасці беларускіх гаворак. С. 102—115. Змешчаны тэксты беларускіх гаворак. Прыкладаецца карта гаворак беларускай мовы.
Рэц.: 1) М. В. Бірыла, Н. Т. Вайтовіч. — Весці АН БССР. Серыя грамад. навук, 1956, № 6, с. 141—146; 2) И. А. Оссовецкий. — Вopr. языкозн., 1956, № 2, с. 103—110.
 22. **Kuraszkiewicz W.** Z badań nad gwarami różnosp. małopolskimi. (Z powodu prac W. Hancowa, O. Kuryłowej, St. Smal-Stockiego, I. Ziłyńskiego). — Rocznik Sławistyczny, t. X, 1931, s. 175—209.
Артыкул прысвечан дыфтонгам у паў-

- ночна українських і південнобеларуських гаворках.
23. **Kuraszkiewicz W.** W sprawie końcówki 3 sg. i pl. -ti w gwarach białoruskich i północnowielkoruskich. — *Slavia*, rocz. XIII, ses. 4, 1935, s. 610—618.
 24. **Lehr-Spławinski T.** Stosunki pokrewieństwa języków ruskich. — *Rocznik Sławistyczny*, t. IX, cz. 1, 1921—1922. Kraków, 1930, s. 23—71.
Крытычны агляд прац Шахматава, у якіх разглядаецца пытанне аб паходжанні ўсходнеславянскіх моў. Аўтар артыкула прыводзіць сваё меркаванне: ён у процілегласць Шахматаву лічыць, што да XI—XII стст. «Русь распадалася... на дзве групы: паўночную і паўднёвую», а пасля на тры буйныя моўныя масівы: рускі, украінскі, беларускі.
 25. **Lehr-Spławinski T., Kuraszkiewicz W., Sławski T.** Przegląd i charakterystyka języków słowiańskich. Warszawa, 1954. 166 s.
С. 107—109 прысвечаны асаблівасцям гаворак беларускай мовы.
 26. **Mackiewicz J., Muraszka A., Obrebska-Jabłńska A.** O niektórych gramatycznych osobliwościach gwar białoruskich (w związku z projektem ogólnosłowiańskiego atlasu językowego). — *Slavia orientalis*, rocz. XI, № 1, 1962, s. 79—114.
 27. **Mondalski W.** Polesie. Cz. I. Zarys Wiadomości ogólnych. Brześć, 1927. 235 s.
У раздзеле «Палешукі» (с. 201—203) адзначаецца, што «палешукі» антрапалагічна адносяцца да беларусаў, этнаграфічны бок іх спрэчны; на думку аўтара, яны часткай адносяцца да беларусаў, а часткай да ўкраінцаў. Тое ж трэба сказаць і адносна мовы: насельніцтва Беларускага Палесся гаворыць *вол*, *конь*, насельніцтва ўкраінскага Палесся—*віл*, *кінь*. Дзецца апісанне двара, прыводзяцца мясцовыя назвы будынкаў (с. 210—213).
 28. **Moszyński K.** Białoruski *spor i sparyś*. Treść. Materiał słownikowy. 2. Etymologia. 3. Materiały etnograficzne. 4. Uwagi i komentarze. — *Lud Słowiański*, 1930, t. 1, zesz. 1, s. 54—66; zesz. 2, s. 319—321.
 29. **Moszyński K.** Polesie wschodnie. Materiały etnograficzne z wschodniej części b. powiatu Mozyrskiego oraz z powiatu Rzeszyckiego. Warszawa, 1928. 323 s.
Прыводзіцца багацейшая лексіка, якая звязана з рознымі галінамі жыцця мясцовага насельніцтва. Ва ўступе (с. VIII—IX) характарызуецца фанетычныя асаблівасці мясцовай гаворкі.
 30. **Moszyński K.** Uwagi o słowiańskiej terminologii topograficznej i fizjograficznej oparte przeważnie na materiale białorusko-polskim. — *Archiwum Nauk Antropol.*, t. 1, № 5, s. 1—19.
Прыводзяцца заўважкі: *bagno*, *biel*, *blonie*, *bor*, *debrza*, *gaj*, *gato*, *krynica*, *las*, *lędo*, *łęg*, *pasieka*, *pasznia*, *ptaw*, *pleso* (неглыбокае балота), *pole*, *ponik* (месца, дзе вада знікае пад зямлёй), *kania*, *kon*, *parzydło*, *sosna*.
 31. **Nitsch K.** (Рэц.). Нидерле Л. Обозрение современного славянства. — *Rocznik Sławistyczny*, t. 3, 1910, s. 108—111.
Уносяцца папраўкі адносна мяжы беларускай мовы, якую правёў Я. Ф. Карскі. Адзначаецца, што беларуская мова чуецца толькі ў 9 вёсках паміж Аўгустовым і Штабнем (на тэрыторыі Польшчы).
 32. **Obnorski S.** Die Form vokativs im Russischen. — *Zeitschrift für sl. Ph.*, B. I, 1925, S. 102—116.
С. 103, 109, 112. Аб ужыванні клічных форм у беларускіх гаворках.
 33. **Obnorski S.** (Рэц.). Durnovo N. Диалектологические разыскания в области великорусских говоров. Ч. 1. Южновеликорусское наречие. М., 1917—1918. — *Zeitschrift für sl. Ph.*, B. 1, 1925, S. 240—252.
Дзецца падрабязны агляд працы. Прыводзяцца выказванні М. М. Дурнава аб паходжанні аканання беларускага і півднёварускага, а таксама аканання пераходных гаворак.
 34. **Obrebski J.** Problem etniczny Polesia. — *Sprawy Narodowosciowy*, rocz. X, № 1—2, 1936, s. 1—23.
У залежнасці ад вымаўлення таго ці іншага слова прыводзяцца назвы мясцовага насельніцтва: *гецыкі* (ад *гэты*), *гэтуны*, *епакі*, *колікачы* (ад *колі*), *колібанькі* і інш. Этнічная тэрыторыя Палесся падзяляецца на паўночную частку, дзе вымаўляюцца *дз*, *ц'*, і паўднёвую, дзе вымаўляюцца *д* і *т* цвёрдыя. На с. 20—21 заўважаецца, што ў палескіх гаворках маюць месца беларускія, украінскія і польскія асаблівасці. Прыкладаецца карта Палесся.
 35. **Ogonowski E.** O ważniejszych właściwościach języka ruskiego. — *Rozprawy i Sprawozd. z Posiedz. Wyd. Fil. Akad. Um.*, t. X, 1884, s. 30—93.

- На с. 32 даецца падзел украінскіх гаворак, у склад якіх уваходзіць уся тэрыторыя беларускай мовы. Адзначаны артыкул — гэта ў значнай ступені дапоўняючая праца Аганоўскага «Studien auf dem Gebiete der ruthenischen Sprache» (Lemberg, 1880).
36. Ossowski L. Biańoruskie gwarowe $\acute{c}z'$ ($\geq t'd'$) $\geq cz'$. Językoznawstwo. Uniwersytet Wrocławski im. B. Bieruta. Zeszyty naukowe, seria A, № 5, 1957, s. 143—146.
На матэрыяле гаворак б. Лунінецкага павета даследуецца пытанне аб ацвярдзенні \acute{c}' , $d\acute{z}'$ у \acute{c} , $d\acute{z}$.
37. Ossowski L. Biańoruskie gwarowe formy I. pl. typu id'óm, búdam. — Lud Słowiański, t. II, sesz. 2, dz. A., 1931, s. 178—190.
38. Ossowski L. Biańoruskie gwarowe formy 3 osoby singularis i pluralis praesentis i infinitivi typu: $m\acute{y}ie\acute{c}'a$, $m\acute{y}iuc'a$, $m\acute{y}\bar{c}'a$. — Językoznawstwo. Uniwersytet Wrocławski im. B. Bieruta. Zeszyty naukowe, seria A, № 5, 1957, s. 137—141.
Аб мяккім вымаўленні \acute{c} у дзеясловах *мыцяца*, *мыюцяца*, *мыцяца* на мяжы цвёрдага і мяккага вымаўлення часціцы *-ся*.
39. Ossowski L. Biańoruskie gwarowe *kryk* || *krecz* || *kruoc* || *kruok* — 'clamor. — Językoznawstwo. Uniwersytet Wrocławski im. B. Bieruta. Zeszyty naukowe, seria A, № 5, 1957, s. 131—135.
Даследаванне праводзіцца на матэрыяле б. Ваўкавыскага павета. Разглядаецца працэс узнікнення форм *крык*, *крэч*, *круоч*, *круок*.
40. Ossowski L. Biańoruszczyzna w «Puszczy» J. Weyssenhoffa. — Język Polski, rocz. XVII, № 3, 1932, s. 65—68.
Аб асаблівасцях гаворак вёсак, якія размясціліся па р. Пціч і воз. Князь.
41. Ossowski L. Gwarowe biańorusko-ukraińskie nazwy miejscowe na *-ica*. — Onomastica, 1955, zes. I., s. 117—120.
Тое ж: Асобны адбітак, Wrocław, 1955. 117—120 s.
42. Ossowski L. Jak powstaje mańoruska twar-da wymowa prasłow. połączeń: spółgłoska + i, e. — Sprawozd. z Czynności i Posiedzeń Polsk. Akad. Um., t. 40, 1936, s. 249—251.
Аб вымаўленні зычных перад *e*, *i* ў гаворках на беларуска-ўкраінскай мяжы.
- Ілюструецца на матэрыяле гаворак б. Лунінецкага павета.
43. Ossowski L. Kontynuanty prosłowiańskich połączeń t, d + e na południe od środkowej Prypeczi. — Językoznawstwo. Uniwersytet Wrocławski im. B. Bieruta. Zeszyty naukowe, seria A, № 5, 1957, s. 147—148.
Заметка аб з'явах, якія выступаюць на месцы агульнаславянскіх злучэнняў *t*, *d + e* на мяжы паміж украінскай і беларускай мовамі: украінскія цвёрдыя злучэнні *дэ*, *тэ*: *будэтэ*; беларускія мяккія *дз'е*, *ц'е*: *будз'ец'е* і некаторыя іншыя.
44. Ossowski L. O zagadnieniu ukraińsko-biańoruskiej granicy językowej (Stan badań). Sprawozd. z Posiedzeń Komis. Język. Twa nauk Warsz. Wyd. I, Językozn. i Hist., lit., t. II, 1939, s. 121—123.
Прыкладаецца карта, на якую нанесены беларуска-ўкраінскія моўныя межы, вызначаныя рознымі лінгвістамі ў сваіх працах (Міхальчуком, Карскім, Бузуком, Ганцовым і інш.). Прыводзіцца бібліяграфія па гэтым пытанню.
45. Ossowski L. O zastępstwie prasłow. grup *tort* i *tert*, *tolt* i *telt* w językach ruskich (Peńnogłos). (Streszczenie). — Sprawozd. z Posiedzeń T-wa Nauk. Warsz., Wyd. I. Językozn. i Hist., lit., rocz. XXXI, 1938, s. 19—22.
Прасочваецца, як праяўляюцца ў поўнагалосных формах: 1) украінскі «ікавізм»; 2) на месцы *о* пярвічнага сцягнутае *о* або дыфтонг *ou*; беларускія дыфтонгі *ou*. *ie* або галосныя *ó*, *e*.
46. Ossowski L. Przyczynki do biańoruskiej dialektologii. — Сб. в честь на проф. Л. Милетич за седемдесет годишнината от рождението му (1863—1933). София, 1933, с. 255—258.
1. Аб ужыванні *о* на месцы этымалагічнага *а* і наадварот у гаворках б. Лунінецкага павета. 2. Ужыванне форм тыпу *косіцімо* ў гэтых жа гаворках. 3. Аб ужыванні слова *кабан* у значэнні *певень*. 4. *η*, *κ* замест *τ*, *χ*, *h*.
47. Ossowski L. Przejście y w u po wargowych w niektórych gwarach południowo-biańoruskich (z mapą w tekście). — Lud Słowiański, t. III, zes. I, dz. A, 1933, s. 49—56.
48. Ossowski L. Studia nad wpływami języka polskiego na biańoruski: I. Przyrostki *-isko* oraz *-dło* w gwarach biańoruskich. — Spra-

wozd. T-wa Nauk. we Lwowie, rocz. XVII, 1937, s. 7—10.

Сцвярджэнне аб тым, што суфіксы *-isko*, *-dło*—словатворчыя паланізмы ў беларускай мове. Адзначаецца мяжа распаўсюджвання гэтай з’явы.

49. **Ossowski L.** Zagadnienie językowe Polesia. Referat zgłoszony na I Zjazd Sprawozd.-nauk. — У кн.: Pierwszy Zjazd Sprawozd.-nauk., Poświęc. Ziemiom Wschod. w Warsz. Warszawa, 1936, № 3, s. 1—13.

Вывучаецца паласа гаворак, у якую ўваходзяць паўночнаўкраінскія і паўднёвабеларускія гаворкі. Праводзіцца беларуска-ўкраінская моўная мяжа. Прыкладаецца 3 карты межаў моўных з’яў.

50. **Ossowski L.** Ze studiów gwarowych z pogranicza malorusko-białoruskiego. — Sprawozd. Polsk. Akad. Um., t. 38, № 3, 1933, s. 8—10.

51. **Ossowski L.** Ze studiów nad wpływami języka polskiego na białoruski. Referat zgłoszony na I Zjazd Sprawozd.-nauk. — У кн.: Pierwszy Zjazd Sprawozd.-nauk. — Poświęc. Ziemiom Wschod. w Warszawie. Warszawa, 1936, № 4, s. 3—7.

Аб суфіксах *-isko* і *-iszcz* ў беларускіх гаворках.

52. **Ossowski L.** Z fonetyki białoruskiej. — Lud Słowiański, t. IV, 1938, s. 111—115.

Разглядаецца дзеканне і цеканне, даецца храналогія гэтых з’яў. Разглядаюцца дыялектныя формы.

53. **Ossowski L.** Z poleskiej terminologii toponymicznej. — III Мёхународні конгрэс славіста, 2. Београд, 1939, с. 45—46.

Прыводзіцца мясцовая лясная і водная тэрміналогія.

55. **Pietkiewicz Cz.** Polesie rzeczyskie. Materiały etnograficzne. Cz. I. Kultura materialna. Z 291 rysunkami w tekście. Kraków, 1928. VI+319 s. (№ 7 Prace Komis. Etnograf. Polsk. Akad. Um.).

Прыводзяцца мясцовыя назвы прадметаў і дзеянняў, якія звязаны са зборам пладоў, пчаларствам, жывёлагадоўляй, земляробствам, прыгатаваннем стравы, загатоўкай дрэва і дроў, вытворчасцю пасуды, калёс, вазоў, пабудовай дамоў і інш.

56. **Poliwka J.** Z małopolskiej dialektologii. — Časopis pro moderní filologii a literatury, roč. III, seš. 4—5, Praha, 1913, s. 306—309.

Аб змешванні *ц*, *с*, *з* і *ч*, *ш*, *ж* у гаворках б. Бельскага павета, напр.: *жвязут*, *бацют*, *шпивае* і інш.—асабліваць

мазуракачых гаворак. Аб уплыве мазуракавання ў беларускіх гаворках на захадзе б. Гродзенскай губерні.

57. **Porzeziński W.** Rzekome pierwiastki lechickie w językach wschodnio-słowiańskich. — Prace Filologiczne, t. X, 1926, s. 86—104.

Аб паходжанні і часе ўзнікнення *р*, дзекання, цекання і мены *ц* і *ч*. Крытыка поглядаў Шахматава на гэтыя з’явы.

58. **Ptaszycki S.** Zewnętrzne dzieje języków ruskich w granicach dawnej Rzeczy Polskiej. — У кн.: Encykloped. Polska, t. III (cz. II). Język Polski i jego historia, [1915], s. 344—365.

Адзначаецца, што ў Літве ў XVI ст. афіцыйнай мовай была беларуская, а не ўкраінская. Аб уплыве польскай мовы на беларускую (с. 350). Падзел «рускага племя» на групы, моўныя асаблівасці кожнай групы (с. 351—358). На с. 355, 357 разглядаюцца асаблівасці гаворак паўночнаўкраінскіх і беларускіх (апошнія падзяляюцца на паўднёвую, сярэднюю і паўночную групы).

59. **Rozwadowski J.** Objasnienie do mapy języka litewskiego w gubernii Wilenskiej. — Mater. i Prace Komis. Język. Polsk. Akad. Um. w Krakowie, t. I, 1904, с. 89—93 і 1 карта.

60. **Rozwadowski J.** Uwagi o dyfongach *ie*, *uo* w południowozachodnim narzeczu białoruskiem. — Mater. i Prace. Komis. Język. Polsk. Akad. Um. w Krakowie, t. I, 1904, s. 207—220.

61. **Schachmatov A.** Wie im kleinrussischen die Polatalisation der Consonanten vor *e* und *i* verloren ging. — Arch. für sl. Ph., B. XXV, 1903, S. 222—238.

Аб вымаўленні *мјата*, *вјаз*, *мята*, *вяз*, дыфтонгаў, *бук* замест *бык* і інш. у паўднёвабеларускіх гаворках (с. 228, 232, 235).

62. **Smulkowa E.** Przykłady zrużnicowania morfologicznego gwar białoruskich Białostoczyzny. — Sprawozd. z Prac Nauk. Wydziału Nauk Społecznych PAN, rocz. 3, zesz. 5, 1961, s. 45—56.

63. **Stieber Z.** Z pogranicza językowego polsko-białoruskiego. — Sprawozd. T-wa Nauk. we Lwowie, rocz. XVIII, zesz. I, 1938, s. 34—39.

Апісанне гаворкі насельніцтва ад Аўгустова да Нёмана (да Гродна), якая мае ў сабе асаблівасці беларускія і польскія.

64. **Tarnacki J.** Podział językowy Polesia na podstawie faktów leksykalnych. Streszczenie referatu zgłoszonego na I Zjazd Sprawozd.-nauk. — Pierwszy Zjazd Sprawozd.-nauk., Poświęc. Ziemiom Wschodnim w Warszawie. Warszawa, 1936, № 5, s. 4—10 i 1 карта.

На аснове лексічнага матэрыялу аўтар падзяляе палескія гаворкі на тры групы: паўночна-заходнюю, паўднёва-заходнюю і паўночна-ўсходнюю.

65. **Trubetzkoy N.** Einiges über die russische Lautentwicklung und die Auflösung der gemeinrussischen Spracheinheit. — Zeitschrift für sl. Ph., B. I, 1925, S. 287—319.

Разглядаецца пытанне аб паходжанні ўсходнеславянскіх моў. Аўтар не згаджаецца з Шахматавым, які лічыў, што ў старажытны перыяд існавала тры ўсходнеславянскія дыялекты. Трубецкой далучаецца да Лер-Сплавінскага, які прапанаваў тэорыю «Старажытнага падзелу на дзве часткі». Ён высоўвае палажэнне, што эпохай распаду агульнаславянскай мовы трэба лічыць эпоху падзення глухіх, якое адбылося на поўдні славянства ў X ст. і закончылася на поўначы Расіі толькі ў XIII ст.

66. **Weryhę W.** Podania białoruskie zebrane przez Wł. Weryhę poprzedzone wstępem przez Jana Karłowicza. Lwów, 1889. 77 s. С. 3—13. Прыводзяцца погляды Карскага, Срэнеўскага, Пятэбні, Міклошыча, Надзеждзіна на беларускую мову. Сам аўтар далучаецца да думкі Міклошыча,

і Надзеждзіна, што беларуская мова займае сярэднія становішчы паміж рускай і ўкраінскай мовамі. Адзначаюцца рысы, якія ўласцівы толькі беларускай мове: дзеканне, цеканне, цвёрдае **р**, падваенне зычных, і рысы, якія збліжаюць беларускую мову з рускай і ўкраінскай мовамі.

67. **Z.** Пасха в Белоруссии. [Записано в Слуцком уезде Минской губ., в деревне Конюки]. — Календарь Сев.-Зап. края на 1889 г., 1889, с. 136—138.

Прыводзяцца прыклады бытавой лексікі.

68. **Zaborski B.** Rozmieszczenie ludności według języka i wyznania na Polesiu w świetle spisu 1931 r. Streszczenie referatu zgłoszonego na I Zjazd Sprawozd.-nauk. — У кн.: Pierwszy Zjazd Sprawozd.-nauk., Poświęc. Ziemiom Wschod. w Warszawie. Warszawa, 1936, № 10, s. 3—7.

69. **Zdancewicz T.** Z zagadnień gwar pszejsiowych pogranicza polsko-białoruskiego. — Z Polskich Studiów Sławistycznych, t. I, 1958, s. 205—216.

70. **Zelenin D.** Russische (Ostslavische) volkskunde. Slavischer Grundriss. Berlin und Leipzig, 1927. XXVI+424s.

Шырока прадстаўлена сельскагаспадарчая і бытавая лексіка рускіх, беларускіх і ўкраінскіх гаворак.

71. **Zienkiewicz R.** Piosenki gminne ludu Pińskiego. Kowno, 1851. 414 s.

У падрадкавых заўвагах тлумачацца беларускія словы і выразы на польскай мове.

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ У БІБЛІЯГРАФІІ І ІХ СКАРАЧЭННІ

Архив ист. и практ. свед. — Архив исторических и практических сведений. СПб.
Бюлл. диалект. сект. Ин-та русск. яз. АН СССР — Бюллетень диалектологического сектора Института русского языка АН СССР. М.
Вестн. Европы — Вестник Европы. СПб.
Вестн. Зап. России — Вестник Западной России. Вильно.
Вестн. имп. Русск. геогр. общ. — Вестник имп. Русского географического общества. СПб.
Вестн. Моск. ун-та — Вестник Московского университета. М.
Вестн. слав. — Вестник славянства. Казань.

Весці АН БССР — Весці Акадэміі навук БССР. Мінск.
Вилensk. вестн. — Виленский вестник.
Вилensk. сб. — Виленский сборник.
Витебск. губ. вед. — Витебские губернские ведомости.
Вопр. литовск. языкозн. — Вопросы литовского языкознания. Вильнюс.
Вопр. слав. языкозн. — Вопросы славянского языкознания. Львов.
Вопр. языкозн. — Вопросы языкознания. М.
Вуч. зап. Віцебск. дзярж. пед. ін-та — Вучоныя запіскі Віцебскага педагагічнага інстытута.

Вуч. зап. Мінск. пед. ін-та — Вучоныя запіскі Мінскага педагагічнага інстытута.

Голос. Вільно.

Гродн. губ. вед. — Гродненские губернские ведомости. Гродно.

Даследаванні па бел. і руск. мовах — Даследаванні па беларускай і рускай мовах. БДУ імя У. І. Леніна. Мінск. День. М.

Діалект. бюл. Ін-ту мовозн. АН УРСР — Діалектологічний бюлетень Інституту мовознавства ім. А. А. Потебні АН УРСР. Київ.

Докл. и сообщ. Ин-та языкозн. АН СССР — Доклады и сообщения Института языкознания Академии наук СССР. М.

Докл. и сообщ. фил. фак-та. МГУ — Доклады и сообщения филологического факультета Московского государственного университета им. М. В. Ломоносова. М.

Доповіді та повідомл. (Ужгород. держ. ун-т) — Доповіді та повідомлення Ужгородського державного університету.

Древн. и нов. Россия — Древняя и новая Россия. СПб.

Жив. ст. — Живая старина. СПб.

Зап. аддз. гум. навук — Запіскі аддзела гуманітарных навук. Мінск.

Зап. имп. АН — Записки имп. Академии наук. СПб.

Зап. имп. Русск. геогр. общ. — Записки имп. Русского географического общества. СПб.

Зап. имп. Русск. геогр. общ. по Отд. этногр. — Записки имп. Русского географического общества по Отделению этнографии. СПб.

Зап. іст.-філ. відд. Укр. АН — Записки історично-філологічного відділу Української АН. Київ.

Зап. Київ. ін-ту народн. освіти — Записки Київського інституту народної освіти.

Зап. наук т-ва ім. Шевченка — Записки наукового товариства ім. Шевченка. Київ.

Зап. Сев.-зап. отд. имп. Русск. геогр. общ. — Записки Северо-западного отдела имп. Русского географического общества. Вильно.

Зб. коміс. для досліджен. іст. укр. м. — Збірник комісії для дослідження історії української мови. Київ.

Изв. АН СССР — Известия Академии наук СССР. М.

Изв. имп. АН по ОРЯС — Известия имп.

Академии наук по Отделению русского языка и словесности. СПб.

Изв. имп. Общ. любит. естествозн., антропол. и этнограф. — Известия имп. Общества любителей естествознания, антропологии и этнографии. М.

Изв. имп. Русск. геогр. общ. — Известия имп. Русского географического общества. СПб.

Изв. ист.-фил. Ин-та им. Безбородко в Нежине — Известия Историко-филологического института кн. Безбородко в Нежине. Киев.

Изв. по РЯС — Известия по русскому языку и словесности. Л.

ИОРЯС — Известия Отделения русского языка и словесности. СПб.

Ист. вестник — Исторический вестник. СПб. Календарь Сев.-Зап. края — Календарь Северо-Западного края. М.

Киев. ст. — Киевская старина. Киев.

Крывіч. Каўнас.

Магілёўшчына. Магілёў.

Матер. и исслед. по русск. диал. — Материалы и исследования по русской диалектологии. М. — Л.

Матэр. І дзялект. канфер. — Матэрыялы першай дзялекталагічнай канферэнцыі. Мінск.

Маяк. СПб.

Минск. епарх. вед. — Минские епархиальные ведомости.

Минск. листок — Минский листок.

Минск. ст. — Минская старина. Минск, Вильно.

Мовознавство. Наукові записки. Київ.

Могилев. губ. вед. — Могилевские губернские ведомости.

Могилев. ст. — Могилевская старина.

Москвитянин. М.

Наук. зап. Ужгород. ун-ту — Наукові записки Ужгородського державного університету.

Наук. зап. Чернівецьк. ун-ту — Наукові записки Чернівецького університету. Чернівці.

Научн. докл. высш. шк. Фил. науки — Научные доклады высшей школы. Филологические науки. М.

Наш край. Мінск.

Основа. СПб.

Памятн. кн. Виленск. ген.-губ. — Памятная книжка Виленского генерал-губернаторства.

Памятн. кн. Витебск. губ. — Памятная книжка Витебской губернии.

- Памятн. кн. Ковенской губ. — Памятная книжка Ковенской губернии.
- Пантеон. СПб.
- Полымя рэв. — Полымя рэвалюцыі. Мінск.
- Працы Акад. канфер. па рэформе бел. правапісу і азбукі — Працы Акадэмічнай канферэнцыі па рэформе беларускага правапісу і азбукі. Мінск.
- Працы БДУ — Працы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна. Мінск.
- Працы Ін-та мовазн. АН БССР — Працы Інстытута мовазнаўства імя Я. Коласа Акадэміі навук БССР. Мінск.
- Працы навук. тав. па вывуч. Беларусі — Працы навуковага таварыства па вывучэнню Беларусі. Горы-Горкі.
- Родная мова. Вільня.
- Русск. беседа — Русская беседа. М.
- Русск. инвалид — Русский инвалид. СПб.
- РФВ — Русский филологический вестник. Варшава і М.
- Сав. шк. — Савецкая школа. Мінск.
- Сб. ОРЯС — Сборник Отделения русского языка и словесности. СПб.
- Сб. ст., чит. в ОРЯС — Сборник статей, читанных в Отделении русского языка и словесности. СПб.
- Сб. Псковск. общ. краевед. — Сборник Псковского общества краеведения.
- Сев. пчела — Северная пчела. СПб.
- Смоленск. губ. вед. — Смоленские губернские ведомости.
- Современник. СПб.
- Труды АН ЛитССР — Труды Академии наук Литовской ССР. Вильнюс.
- Труды Комиссии по русск. яз. АН СССР — Труды Комиссии по русскому языку Академии наук СССР. М.
- Труды МДК — Труды Московской диалектологической комиссии. Л.
- Труды пост. ком. по диал. русск. яз. — Труды постоянной комиссии по диалектологии русского языка. Л.
- Труды по языкозн. БГУ им. В. И. Ленина — Труды по языкознанию Белорусского государственного университета им. В. И. Ленина. Минск.
- Труды этногр.-статист. экспед. в Зап.-русс. край — Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край. М.
- Узвышша. Мінск.
- Україна. Київ.
- Укр. діалект. зб. — Український діалектологічний збірник. Київ.
- Уч. зап. Балашов. гос. пед. ин-та. Ист.-фил. серия — Ученые записки Балашовского государственного педагогического института. Историко-филологическая серия. Балашов.
- Уч. зап. Брест. гос. пед. ин-та — Ученые записки Брестского государственного педагогического института им. А. С. Пушкина.
- Уч. зап. Витебск. гос. пед. ин-та — Ученые записки Витебского государственного педагогического института им. С. М. Кирова.
- Уч. зап. II отд. имп. АН — Ученые записки II отделения имп. Академии наук. СПб.
- Уч. зап. Гомельск. гос. пед. ин-та — Ученые записки Гомельского государственного педагогического института.
- Уч. зап. Гродн. гос. пед. ин-та — Ученые записки Гродненского государственного педагогического института.
- Уч. зап. Ин-та яз. и лит. Росс. ассоц. научн.-исслед. ин-тов обществ. наук — Ученые записки Института языка и литературы. Российская ассоциация научно-исследовательских институтов общественных наук. М.
- Уч. зап. Ленингр. гос. пед. ин-та им. А. И. Герцена — Ученые записки Ленинградского государственного педагогического института им. А. И. Герцена.
- Уч. зап. Минск. гос. пед. ин-та им. Горького — Ученые записки Минского государственного педагогического института им. А. М. Горького.
- Уч. зап. Могил. пед. ин-та — Ученые записки Могилевского государственного педагогического института.
- Уч. зап. Мозырск. гос. пед. ин-та — Ученые записки Мозырского государственного педагогического института.
- Уч. зап. Моск. обл. пед. ин-та — Ученые записки Московского областного педагогического института.
- Уч. зап. Пермск. гос. ун-та — Ученые записки Пермского государственного университета.
- Уч. зап. Тульск. пед. ин-та им. Л. Н. Толстого — Ученые записки Тульского педагогического института им. Л. Н. Толстого.
- Уч. зап. Ярославск. гос. пед. ин-та — Ученые записки Ярославского государственного педагогического института.

- Фил. зап. — Филологические записки. Воронеж.
- Філолог. зб. — Філологічний збірник. Київ.
- Фил. сб. Смоленск. обл. краеведч. научно-иссл. ин-та — Филологический сборник Смоленского областного краеведческого научно-исследовательского института.
- Черниговск. губ. вед. — Черниговские губернские ведомости.
- Чт. в Общ. ист. и древн. росс. — Чтения в имп. Обществе истории и древностей российских при Московском университете.
- Чырвоны шлях, Мінск.
- Этногр. обзор. — Этнографическое обозрение. М.
- Этногр. сб., изд. имп. Русск. геогр. общ. — Этнографический сборник, издаваемый имп. Русским географическим обществом. СПб.
- Arch. für sl. Ph. — Archiv für slavische Philologie. Berlin.
- Archiwum Nauk Antropol. — Archiwum Nauk Antropologicznych. Warszawa.
- Язык Polski. Warszawa.
- Языкознанство. Uniwersitet Wrocławski im. B. Bieruta.
- Kraj. Petersburg.
- Lud Słowiański.
- Mater. Antropol.-archeol. i Etnograf., wyd. staraniem Komis. Antropol. Akad. Um. w Krakowie. — Materyały Antropologiczno-archeologiczne i Etnograficzne, wydawane staraniem Komisji Antropologicznej Akademii Umiejętności w Krakowie.
- Mater. i Prace Komis. Język. Akad. Um. w Krakowie. — Materyały i Prace Komisji Językowej Akademii Umiejętności w Krakowie, Onomastica. Wrocław.
- Prace Filologiczne. Warszawa.
- Przegląd Wileński.
- Revue des études slaves. Paris.
- Rocznik Sławistyczny. Kraków.
- Rozprawy i Sprawozd. z Posiedz. Wydz. Fil. Akad. Um. — Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności. Kraków.
- Ruch Słowiański.
- Slavia. Praha.
- Slavia Occidentalis. Poznań.
- Slavia Orientalis. Warszawa.
- Sprawozd. T-wa Nauk. we Lwowie. — Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie.
- Sprawozd. z Czynności i Posiedzeń Polsk. Akad. Um. — Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności. Warszawa.
- Sprawozd. z Posiedz. Komis. Język. T-wa Nauk. Warsz. Wyd. I. Językozn. i Lit. — Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Językowej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział I. Językoznawstwo i Literatura.
- Sprawozd. z Prac Nauk. Wydz. Nauk Społecz. Polsk. Akad. Um. — Sprawozdania z Prac Naukowych Wydziału Nauk Społecznych. Polska Akademia Nauk. Warszawa.
- Sprawy Narodowościowy.
- Zbiór Wiadomości do Antropol. Krajowej Wyd. Komis. Antropol. Akad. Um. w Krakowie. — Zbiór Wiadomości do Antropologii Krajowej, Wydawany staraniem Komisji Antropologicznej Akademii Umiejętności w Krakowie.
- Zeitschrift für sl. Ph. — Zeitschrift für slavische Philologie. Leipzig, Heidelberg.

ГЕАГРАФІЧНЫ ПАКАЗАЛЬНІК ДА БІБЛІЯГРАФІІ

У геаграфічным паказальніку прыводзяцца назвы раёнаў і паветаў, абласцей і губерняў, гаворкі якіх разглядаюцца ў працах, што ўвайшлі ў бібліяграфію. Назвы даюцца ў алфавітным парадку.

Лічбы паказваюць на парадкавы нумар працы ў бібліяграфіі.

Азарыцкі раён 316	Віцебскі павет 214, 259, 628, 629
Аршанскі павет 150, 359, 485	Віцебскі раён 145
Асіповіцкі раён 60	Ганцавіцкі раён 21—24
Аўгустоўскі павет 249, 359	Гарадзянскі павет 86, 330, 465
Ашмянскі павет 278	Глускі раён 362, 654, 656—660
Бабруйская акруга 101, 102	Гомельская вобласць 5, 21—24, 84, 186, 308, 350, 351, 362, 390, 651—653
Бабруйская вобласць 32, 33, 279, 654	Гомельская губерня 87, 434, 435, 466, 506, 571, 578
Бабруйскі павет 500, 665, 669	Гомельскі павет 150, 455, 571
Барысаўскі павет 88, 394, 412	Горацкі павет 150
Беластоцкі павет 122, 596	Горацкі раён 91
Бельскі павет Гродз. губ. 28, 94, 122, 432, 596	Гродзенская вобласць 362, 552, 555—557, 559
Бельскі павет Смал. губ. 184	Гродзенская губерня 42, 93, 94, 122, 166, 203, 233, 249, 263, 353, 359, 361, 392, 432, 440, 442, 444, 447, 492, 541, 548, 592, 622—625; 3, 5, 56
Бранскі павет 48, 52, 53, 125, 204, 256, 449, 570, 571	Гродзенскі павет 42, 432
Браслаўскі павет 213, 297	Дзісенскі павет 93, 122, 359, 432
Брэсцкая вобласць 21—24, 208, 212, 362, 565—569, 585, 586	Добрушскі раён 351
Брэсцкі павет 42, 122, 432, 440, 596	Докшыцкі раён 362
Быхаўскі павет 150, 359	Драгічынскі раён 585
Быхаўскі раён 362	Дрысенскі павет 9
Бялыніцкі раён 362, 584	Дрысенскі раён 108, 109
Васілевіцкі раён 308	Ельнінскі 606
Ваўкавыскі павет 42, 447, 596; 39	Жабчыцкі раён 585
Ваўкавыскі раён 552, 559	Жыздрынскі павет 229
Веліжскі павет 59, 314, 628, 629	Зельвенскі раён 555—557
Веткаўскі раён 350	Іванаўскі раён 585
Вілейскі павет 25, 359, 432	Ігуменскі павет 359, 500, 665, 669
Віленская губерня 239, 278, 282, 359, 403, 430, 432, 541, 623—625, 640; 2, 11, 59	Калінкавіцкі раён 308
Віцебская вобласць 108, 109, 132, 145, 146, 362, 367, 584, 629	Капаткевіцкі раён 21—24
Віцебская губерня 12, 98, 131, 168, 214, 314, 359, 403—408, 498, 503, 579, 620, 622—625, 628, 629.	Карэліцкі раён 362
	Кіраўскі раён 279

Клімавіцкі павет 150
Кобрынскі павет 42, 122, 432, 440, 442, 495, 596
Ковенская губерня 124, 226, 359, 622, 624
Лагойскі раён 305
Лёзненскі раён 145
Лепельскі павет 9, 93, 628, 629
Лідскі павет 213, 359, 644; 5, 7
Лоеўскі раён 651—653
Лунінецкі павет 13, 38, 42, 46 (лац.)
Лунінецкі раён 21—24, 566—569, 586
Любанскі раён 21—24
Ляхавіцкі раён 362
Магілёўская вобласць 362, 509, 584, 643, 656—659
Магілёўская губерня 8, 126, 131, 150, 359, 383, 455, 456, 477—481, 485, 487, 531, 540, 622—625
Магілёўскі павет 150, 359, 477
Мазырскі павет 160, 359, 360, 501, 505; 29
Маладзечанскі раён 362
Масальскі павет 606
Мінская вобласць 21—24, 33, 118, 200, 362, 393, 457, 458, 488
Мінская губерня 75, 77, 88, 122, 151, 165, 206, 240, 248, 249, 251, 347, 353, 359, 360, 394, 403, 426, 432, 440, 500, 501, 504, 505, 541, 558, 563, 596, 597, 622—625, 665, 666, 669, 670; 69
Мінскі павет 151, 164, 251, 359, 665, 669
Мінскі раён 118
Мсціслаўскі павет 150
Мсціслаўскі раён 509
Навагрудскі павет 122, 151, 154, 240, 267, 359, 392, 395, 432; 12, 18
Навазыбкаўскі павет 87, 434, 435
Невельскі павет 59, 211, 598
Нова-Аляксандраўскі павет 124, 226, 359
Парыцкі павет 628, 629
Парыцкі раён 362, 400
Пінская вобласць 568, 585, 586
Пінскі павет 75, 77, 122, 160, 253, 353, 360, 432, 440, 596; 9
Полацкі павет 9, 628, 629
Пружанскі павет 42, 92, 353, 360, 432, 440, 442, 596
Пружанскі раён 208, 212
Рагачоўскі павет 150, 359
Рагачоўскі раён 84
Рудзенскі раён 200
Рэчыцкі павет 160, 359; 29
Сакольскі павет 263, 359; 3
Свянцянскі павет 359, 593
Свяцілавіцкі раён 186
Себежскі павет 359, 503
Седлецкая губерня 28, 429, 473, 596, 667, 668
Сенненскі павет 8, 150, 628, 629
Сіроцінскі раён 145
Слоні́мскі павет 42, 122, 432
Слуцкі павет 151, 248, 249, 268, 347, 359, 500, 501, 504, 505, 558, 665, 669; 69
Слуцкі раён 393
Старадубскі павет 352
Суражскі павет 9, 628, 629
Талачынскі раён 584
Троцкі павет 213, 239, 280
Уздзенскі раён 457, 458, 488
Чавускі павет 150
Чырвонаслабодскі раён 32—34
Чэ́рыкаўскі павет 126, 150
Шклоўскі раён 584

КАМЕНТАРЫІ ДА КАРТ

Карта № 1

ТЫПЫ ВАКАЛІЗМУ ПЕРШАГА СКЛАДУ ПЕРАД НАЦІСКАМ ПАСЛЯ ЦВЁРДЫХ ЗЫЧНЫХ

Карта складзена на матэрыяле пунктаў «а», «б», «в» пытання № 1:

«Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест этымалагічнага **о**:

а) перад націскнымі **ы, і, у, і э, е з е'**: *сталы, стулы ці столы; двары, валы, снапы, гады, насій, хадзіў, касій, кажух, хадун, каню, на расу, на вадзе, на стале, на назе, гарей;*

б) перад націскным **а**: *вада, вьда, выда, вуда ці вода; нага, каваль, каня, памяў, мая, твая, калгас, падняць, пабраць, кампанія, багаты;*

в) перад націскнымі **о, е**: *парой, пьрой, пырой, пурой ці порой; вадой, нагой, дамоў, парог, мароз, вароты, карова, дарога, панёс, падвесці...?*

і пунктаў «а», «б» пытання № 2:

«Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест **а** ў наступных словах:

а) перад націскным **о**: *садок, съдок, сыдок, судок ці содок; забота, забор, далёка, замок;*

б) перад націскным **а**: *трава, трьва, трыва, трува ці трова; сказаць, баран, карась, давай, малая?»*

Карта складзена на аснове лексічна неабмежаванага матэрыялу, у значнай меры вызначанага праграмнымі пытаннямі, але часта дапоўненага збіральнікамі.

Картаграфуецца супадзенне ненаціскных галосных «о» і «а» ў пазіцыі пасля цвёрдых зычных (парных і заднеязычных) у адным гучу, г. зн. аканне, прычым паказваюцца тыпы акання. Адрозніванне ненаціскных галосных «о» і «а», г. зн. оканне картаграфуецца без дэталізацыі, бо рэалізацыя ненаціскага «о» прадстаўлена на карце № 2: «Галосны на месцы «о» ў першым складзе перад націскам у окаючых гаворках», а рэалізацыя ненаціскага «а» — на карце № 3: «Галосны на месцы «а» ў першым складзе перад націскам у окаючых гаворках».

Адводзяцца ад картаграфавання змены «о», «а» ў [y] ў акаючых і окаючых гаворках, бо яны суадносны з сістэмай вакалізму і таму не выклікаюць прэрэчання пры пастаноўцы знака: *пушл́а, кумáр, пуд хáту, ску-зáў*. Не картаграфуюцца адзінкавыя выпадкі наяўнасці ненаціскага [o], якія сустракаюцца ў некаторых гаворках з недысімілятыўным аканнем (*роўн'áц', моўчáц'*), або змены «а» ў [o] ў гэтых жа гаворках (*доўнó*),

якія паявіліся не ў выніку окання, а ў выніку іншых фанетычных прычын. Пры картаграфаванні дысімілятыўнага акання не ўлічваюцца прыклады тыпу *тэ́парá, бэ́радá*, бо ў першым складзе перад націскам не ў пачатку слова галосныя на месцы «о», «а» могуць рэалізавацца інакш, чым у пачатковым складзе: *вэ́дá, але́ тэ́парá*. Адказы тыпу *вады́ — вэ́дá, але́ травы́ — травá* картаграфуюцца як дысімілятыўнае аканне.

На карце таксама абазначаны гаворкі з вакалізмам змешанага тыпу — з суіснаваннем дысімілятыўнага і недысімілятыўнага акання, акаюча-окаючыя. Окаючыя гаворкі з наяўнасцю элементаў акання больш дэталёва картаграфуюцца на карце № 2.

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца знакі індывідуальнай транскрыпцыі: *ы^ъ, ы^и*, а таксама *а, а^ъ, ь^а, у^ъ* аб'ядноўваюцца з *ь — ы* і картаграфуюцца як паказчыкі дысімілятыўнага акання. Адсылачным знакам абазначаюцца рэдкія дыялектныя з'явы, існаванне пэўных асаблівасцей або адхіленняў у тыпе вакалізму, напр. [*ъ*] перад націскным і [*о*], [*е*] ці галоснымі верхняга пад'ёму ў гаворках з дысімілятыўным аканнем.

Адказы абодвух абследаванняў аб'ядноўваюцца. Матэрыялы, якія не пацвярджаюцца адказамі на іншыя пункты Праграмы і выклікаюць сумненне, адводзяцца ад картаграфавання; не картаграфуюцца паказанні першага абследавання, знятыя пры паўторным абследаванні.

У каментарыях змяшчаецца матэрыял пры суіснаванні тыпаў вакалізму (окання і акання, дысімілятыўнага і недысімілятыўнага акання), пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачных знакаў. У асобных выпадках прыводзяцца матэрыялы дзвюх экспедыцый (з паметай: перш., паўт.). Аднастайны матэрыял падаецца ў скарачэнні, найбольш скарачаецца матэрыял адказаў на пытанні № 1 а, в, 2 а (пазіцыя перад націскнымі галоснымі «не-а»). Пры суіснаванні тыпаў вакалізму, калі неабходна паказаць ступень іх пашырэння ў гаворцы, матэрыял таксама скарачаецца, але ў дужках указваецца агульная колькасць прыкладаў на кожную з'яву.

Прыводзіцца матэрыял з наступных нас. пп.: **1** *падўшк'и, кас'ілк'и, пэлав'іна, ўавары́ц', пэлажы́ла, валы́, кас'іў, стаў'і, пас'е́иц', чалав'эк, на наў'е, на наз'е; к'ілаўра́м, скыта́, дэ́рма, када́, пэрыс'а́т', хыз'а́шн, нэ́ўá, наўá, вы́да, пы́дн'а́ц', пэ́бра́ц', кавáл', баўáты́й; малóчаны́м, парóх, парас'о́нка, марóс, варóты, саб'э́рыш, трудэ́ж'е́н'; кэ́рoва, дэ́рoўa; забóта, забóр, садóк, замóк, дал'óка; барáн, травá, малáйa, дэ́ва́й. 7 каршў́н, хвасты́, стаў'і́, на стал'е́, пайэ́ж'и́ц'е, прас'и́ц'; пашлá, пэ́шлá, прада́ш, пайáс, ура́жáй, бэ́ўáта, у канáв'е, канчáйиц', сэ́бака, кавáл', вада́, майá, вэ́да, бэ́ўáты, пэ́днáц'; балóта, сэ́маўóнку, ка́ц'óл, садóй, катóры, карóва, у калхóз'е, малóц'а́ц', наўóй, парóх, дарóўa, марóс, варóты; забóта, дал'óка, садóк, замóк, нэ́стóл'н'ик; на-стаў́н'ица, хватáла, назва́ў, карáс', барáн, дава́й, дэ́ва́ла, зэ́ла́тац', трэ́ва, мэ́ла́йa. 12 ха́ж'и́ла, снапы́, кажў́х; вада́, наўá, кан'á, майá, калўáс, твайá, падн'áц', пабра́ц', пэ́т хáтай; парóй, вадóй, карóва; садóк, дал'óка, сказа́ц', дава́ц', малáйa, травá, сарáй, ўарáш. 23 зэ́хаж'и́ўшы, дамы́, пры такў́, нэ́ наз'е́; стэ́йáц', пэ́шлá, нэ́ўá, вэ́да, кэ́н'á, кэ́ва́л',*

тѣм'а́й, мѣ́йа, тѣ́йа, бѣ́атый, да ва́кна; ва́кно, падо́ğa, ма́рос; забо́р, садо́к, бѣра́н, трѣ́ва, дѣва́й, ма́лѣйа. 25 ста́лы, ка́с'и́й, ка́н'и́, на да́ск'е́; ҃ара́, на́҃а, кава́л', ма́йа, па́м'а́й, са́лда́т — усяго 19 сло́у, але вы́да; ҃аво́руц', вадо́й, ка́рова, ка́л'о́сы; забо́та, садо́к, тра́ва, ка́рас', сказа́ц', дава́й, ма́лѣйа. 26 мы́лац'и́л'и, пра́жы́й, ста́лы, ка́н'и́, на на́з'е́; ды́чка, пры́да́й, вы́да, сы́ва, мы́лычка, мы́лын'а́, кыва́л', бы́҃а́тый, пы́дн'а́йс'а; ка́торы, ба́лота, за́в'е́ца, па́м'о́рла, ҃уну́ро́вый; садо́к, да́л'о́ка; быра́н, тры́ва, кура́с', скы́за́ц', дѣва́й, мы́лѣйа; ма́лѣйа, дава́й. 29 па́йе́ха́ла, пра́с'и́ц', да́мы, ста́ру́хай, ҃аре́й; кѣ́н'а́, нѣ́҃на́й, тѣва́рышы, пра́да́й, да́чка, ва́да, кѣ́нча́й, вѣ́да, тѣ́йа, кѣ́л҃а́с, тѣбра́ц', кѣ́ва́л', бѣ́л'ша́йа, пѣ́дн'а́ц', нѣ́҃а́, мѣ́йа, бѣ́аты, рѣ́҃а́тайа; ба́лоты, ха́рошы, ка́рову, ма́рос, ҃ѣро́т, вѣ́йн'ой, кѣ́҃о, ка́ло́л'и, ха́рашо́, па́м'о́р, дѣро́гай, па́стро́йка; забо́р, за́мо́к, бра́то́к, зѣ́бота, дѣ́҃но́, зѣ́во́т, дѣ́л'о́ка, сѣ́до́к; ба́ра́н, тра́ва, ка́рас', сказа́ц', дава́й, мѣ́лѣйа. 31 ҃адо́у, ка́мы, ҃а́рыц', на дваре́, са́҃с'и́м, кѣ́ж҃х; папа́ла, капа́йуц', нѣ́҃а́, ба́л'ша́йа, мѣ́лака́, па́҃на́л'и, вѣ́да, сѣ́ста́в'и́л'и, да́л҃на́, ка́н'а́, дѣ́ска́м'и, на фу́тура́х; ха́рошы, на́҃ой, ва́роны; забо́та, садо́к; бѣра́н, трѣ́ва, кѣ́рас', скѣ́за́ц', дѣва́й, ма́лѣйа. 40 па́йе́м, да́л҃҃ны́, па́сл҃҃ха́ц', ва́з'и́л'и, ба́нб'и́ц', пу́л҃҃уц'; са́бра́н'и́йа, па́҃л'а́з'и́м, ры́дн'а́, капа́йс'а́, пѣ́ма́за́ца, та́҃ста́йа, ку́нча́й, пу́на́с'и́, з'и́вува́ца; ва́пиш'е́, ба́л'е́ла, са́҃с'о́м, па́йз'о́м, ка́ровы, да́л҃҃но́, ҃уну́рова́йа; забо́та, садо́к, за́мо́к, да́л'о́ка; бѣра́н, трѣ́ва, ка́рас', ска́за́ц', дѣва́й, мѣ́лѣйа. 41 сна́пы, ка́с'и́й, ка́н'и́; вѣ́да, нѣ́҃а́, ка́н'а́, ма́йа, ба́аты, ка́мпа́н'и́йа; па́ро́й, са́҃҃хо́з, Ал'е́нка, па́н'о́с, ка́нто́ра; да́л'о́ка, садо́к; ба́ра́н, тра́ва, ка́рас', сказа́ц', дава́й, ма́лѣйа. 48 ста́лы, ва́лы, ка́с'и́й, ка́н'и́, нѣ́ ста́л'е́; вѣ́да, нѣ́҃а́, кѣ́ва́л', кѣ́н'а́, пѣ́ма́й, мѣ́йа, тѣ́йа, пѣ́дн'а́ц', тѣбра́ц', бѣ́аты, кѣ́мпа́н'и́йа; пѣ́ро́й, вѣ́до́й, нѣ́҃о́й, дѣ́мо́й, ма́ро́с, кѣ́рова́, дѣ́ро́҃а, пѣ́н'о́с; да́л'о́ка, садо́к, за́мо́к; бѣра́н, трѣ́ва, кѣ́рас', скѣ́за́ц', дѣва́й, мѣ́лѣйа. 53 па́йм҃, са́҃с'и́м, па́йе́ха́й, а́сл'е́пла; хѣ́з'а́йка, хѣ́з'а́йи́н, саба́ка, ста́йа́ла, кава́л', ра́забра́л'и, са́лда́ты, ма́йа, ба́аты, ҃ама́н'а́ц' — ҃ѣмѣ́н'а́ц', н'и́пѣ́н'а́тна, кѣ́н'а́, вѣ́йна́, кѣ́та́; [ъ] — гу́к з невы́разнай я́ка́сцю, с҃ра́э́днi па́миж [ы] i [а]; ё́н я́ка́сна а́дро́зні́вае́цца а́д гу́ка [а] ҃ па́зи́цыи пе́ра́д íншы́ми на́ѣ́скны́ми га́лосны́ми: ва́ды — вѣ́да; ка́ро́й, пѣ́рас'о́нка, ха́ро́шы́йа, ка́л҃о́с, са́ло́тка́йа, па́стро́и́л'и, ста́ро́нка, са́л'о́на́йе, да́ро́҃а, па́дв'е́с'и́, на́҃ой, кѣ́л҃о́з'н'и́к, ка́л҃о́з'н'и́ца; тра́во́й, ра́йко́ма, на́ро́д, ка́рто́шка; Ка́й҃ка́с, на́за́д, ста́ра́л'и́с'а, нѣ́рва́йшы, кѣ́рма́ны, ҃усу́ка́ (я́сна чу́), скы́ка́й. 55 ка́ж҃х, ста́҃и́, ка́с'и́й; нѣ́҃а́, кѣ́ва́л', кѣ́л҃а́с, на́҃а, ма́ро́с, да́ро́҃а, па́ро́х; за́мо́к, забо́р, да́л'о́ка; трѣ́ва, кѣ́за́, мѣ́лѣйа, сказа́ц'. 57 спра́с'и́й, два́йны́, ҃адо́у, ҃аре́й, набу́же́нства, ка́сн҃с'у́; ма́йа, ха́за́йи́н, хѣ́за́йи́н, ка́л҃а́с, ва́да, вѣ́да, на́ст҃҃а́йшчы́й, ка́мпа́н'и́йа, ра́з҃ува́ры́вала, на ху́тура́х; па́то́м, ма́сто́й, ка́торы, па́дв'е́с'и́, па́с'е́вы, па́с'л'е́дн'и́; а́ста́ло́с'а́, за́мок, на бо́к, забо́та, да́л'о́ка; ха́та́ла, ҃ада́йуц', дава́й, па́ха́л'и, ба́ра́н, на́пра́в'и́л'и, у́выжа́йе́ш, ду́рука́м'и. 59 ста́лы, ка́н'и́, ча́лава́е́к, ха́з'и́й; пѣ́па́ла, нѣ́҃а́, вѣ́да, мѣ́йа, ма́йа, ба́а́тый, ка́мпа́н'и́йа, пѣ́дн'а́ц', ма́л҃ка́, па́хува́л'и, в'е́рбѣ́ва́лас'а́; ва́до́й, ма́ро́с, ка́рова́, па́дв'е́с'и́; забо́р, да́л'о́ка, садо́к, за́мо́к; ба́ра́н, тра́ва, ка́рас', сказа́ц', дава́й, ма́лѣйа. 61 па́йе́л'и́, ча́лава́е́к, ва́йи́ны́,

тап'иц'; пал'ана, баразна, плаха́йя, кап'иц', лам'иц', хаз'айскайя; бал'ота, каро́йка, дал'жо́н, каро́ва, рабо́таиц'; карт'ошкай, заб'ота, зам'ок, дал'о́ка; ба́ран, трава́, дава́й, кара́с', сказа́ц'. 65 пасы́лку, расту́ц', зий'з'и́, гара́й; хаз'айка, дачка́, на́га, кан'а́, па́дн'а́ц', в'эда́, п'э́гн'а́й, үй'з'а́йца, хыз'а́йин, ву́йка́, кыва́л', сыха́, тып'ча́н, пупра́тк'и; кар'овы, малато́к, мар'ос, на́гой; наро́т, да́йно́, садо́к, заб'ойи́ц; насл'а́й, сказа́ла, дава́ла, трава́, кара́с', дава́й, кыз'а́й. 68 га́ды, кас'и́й, рас'у́; кав'ал'к'и, папала́м, гара́, бал'ша́йя, кан'а́, лапа́та, гара́л'а́ч, кав'ал', друкува́ц', рукуй'а́тка, у двура́х, ву́йка́, пу́йпа́нак, н'и чырта́, к'эрма́, па фул'ва́рках, тып'ча́н, сыха́, к'эса́, в'эда́, п'э́дн'а́ц', пыжа́р, кыпа́йу, б'э́л'ша́к; рабо́тац', патало́к, вар'оты; да́йно́, замо́к; назна́чыл'и, хала́ты, аткладн'а́, дава́й, мала́йя, па́страда́ц', трыва́, к'эра́с', скыз'а́ц'. 69 снапы́, дачку́, лазы́, на́йи́, галав'е́; пас'а́х, пас'ц'а́ц', хав'ал'ис'и, са́ха — 24 прыклады; с'э́ха, к'э́н'а́, х'э́да́к, к'э́са́ — кас'а́, к'э́ва́л', м'э́йя́, т'э́йя́, хыз'а́йя, хыз'а́йин, курупа́т; га́до́й, тапо́р, каро́ва, пудро́стк'и; бра́ты, дал'о́ка, штано́й; ба́ран — б'э́ран, трава́, дава́й, мала́йя, забра́й — з'э́бра́й, стара́йя, заста́й, ва́га, сама́. 71 двары́, прас'и́ц', са́ху; сал'а́ц', пас'а́т, гара́, лапа́та — 21 прыклад; в'эда́, к'э́ва́л', к'э́н'а́, фул'ба́ркай; кал'о́сы, сало́ма; пан'о́й, садо́й, залом́; даста́н', аткладн'а́, ба́ран, пырка́н, трыва́, ск'э́за́ц', кара́с', мала́йя. 72 ста́лы, нас'и́й, пар'ой, дар'о́га, дал'о́ка, садо́к; в'эда́, н'э́га́, к'э́ва́л', к'э́н'а́, м'э́йя́, т'э́йя́, п'э́дн'а́ц', пубра́ц', кал'у́с; ба́ран, трава́, кара́с', сказа́ц'. дава́й, мала́йя. 79 ста́лы, каж'у́х, вадо́й, пан'о́с, дал'о́ка, садо́к, замо́к; в'эда́, н'э́га́, к'э́ва́л', к'э́н'а́, п'э́м'а́й, м'э́йя́, т'э́йя́, п'э́дн'а́ц', п'э́бра́ц', б'э́га́ты, к'э́мпна́н'ийя; ба́ран, трава́, кара́с', сказа́ц', дава́й, мала́йя. 87 хаз'и́ла, чалав'е́к, вады́, хало́дна, вадо́й, пан'о́с, да́йно́, наро́т, зан'о́с; май'а́, лаза́, на́га, ва́ган'а́й, гара́, гара́л'а́ч, на снапа́х, вада́, бал'ша́к, пас'а́т, пабра́ц', талака́, з'ел'енкава́ты; кын'а́, дычка́, п'э́л'а́, кыва́л', был'ша́йя, м'э́ста́, ста́хува́ц', у самува́ры, ву́йка́; трава́, мала́йя, скла́да́л'и, нама́зана, каба́н, зала́тац', кара́с', хвата́йе, сказа́й; к'э́ра́с', к'э́за́ц', к'э́ча́лка, дыва́й, дурука́, үсук'а́. 89 снапы́, каж'у́х, хало́дна, дал'о́ка, садо́к; х'э́з'а́йя, п'э́м'а́л'и, п'э́бра́л'и, п'э́шла́, в'эда́, схува́й, схав'а́й, дур'кува́тайя; б'э́ран, т'э́ва́, к'э́ра́с', ск'э́за́ц', д'э́ва́й, м'э́ла́йя. 94 пайе́сц', па́йи́п, вайны́, пар'о́х, кантро́л', замо́к, карт'ошка; удава́, стай'а́ц', в'э́за́м, в'э́лна́м, х'э́з'а́йин, пупа́р; трава́, б'э́ран, м'э́ла́йя, скла́да́йуц'. 97 хаз'и́й, снапы́, прас'и́й, кан'у́, ста́йи́, гара́й; в'эда́, к'э́ва́л', к'э́л'у́с, т'э́ва́, н'э́га́, т'э́йя́; п'э́ро́й, м'э́ро́з, н'э́го́й, д'э́ро́га, п'э́дн'е́с'ц', п'э́дв'е́с'ц'; замо́к, дал'о́ка, садо́к, заб'о́р, заб'ота́; б'э́ран, д'э́ва́й, ск'э́за́ц', к'э́ра́с', м'э́ла́йя. 101 ста́лы, каж'у́х, гара́й, пар'ой, мар'ос, садо́к; вада́, на́га, кав'ал', май'а́, твай'а́, пам'а́й, ба́га́тый, кампа́н'ийя, кын'а́, пы́дн'а́ц', пубра́ц', схува́йца, сыха́, кыса́, пыса́т, ка́да́, талака́, кав'ал'; ба́ран, трава́, кара́с', сказа́ц', дава́й, мала́йя, скла́да́ц'. 104 ваз'м'и́, ма́йу́, прас'и́ц', харо́шы, мар'ос, наво́с, садо́к; үй'ра́, вы́да́, ны́га́, кыва́л', сыба́ка, кын'а́, кыса́, пыса́т, кыпа́, але су-стракаю́цца гэтыя ж словы і з [а]: вада́, на́га, лаза́, адарва́ц', за́ган'а́йуц', са́ха, пала́тна́, талака́; [а] ў першым складзе перад націскным [а] вымаўляецца блізка да [ы], але часта [а] можа заставацца нязмэнным, нават у гаворцы адной і той жа асобы; дава́й, ба́ран, трава́,

малáйя, сказа́ц', забра́ц', заспа́ц', зыла́п'иц', зыла́тац', зысла́ны. 120
стала́, ваз'е́; вѣда́, нѣ́га, кѣ́н'а, мыйа́, твѣ́йа, бы́гаты, пѣ́дн'ац', пѣ́брац',
кѣ́мпан'и́йя; па́ро́й, вадо́й, на́го́й, дамо́й, па́ро́х, ма́ро́с, ва́ро́ты, да́ро́га,
па́дв'е́с'; зѣ́бота, сѣ́до́к, але́ да́ло́ка, замо́к; быра́н, трыва́, скыза́ц',
дыва́й, мыла́йя, скыза́й. 121 хаму́т, ваз'м'и́, на на́г'е́; байа́л'ис',
вайна́, хаз'а́инай, на́га, майа́, ба́гата, бал'ша́к, турчу́вац', лупа́тка,
узчу́дува́йс'а, кумпа́н'и́йя, турчу́вац', закунтру́ктува́й, слабува́та, пу-
му́гайу, пупа́, пудн'а́ц', хыз'а́йин, скыза́й; каро́ву, как'е́й, ма́ро́с,
па́л'е́с; садо́к, замо́к, за́бота, да́ло́ка; бара́н, трѣ́ва, ка́ра́с', скыза́й,
дува́й, дава́й, пазабра́л'и. 122 га́ды, снапы́, ва́лы; нѣ́га, вѣ́да, кѣ́н'а;
вадо́й, ва́ро́ты, каро́ва, да́ро́га; зѣ́бота, дѣ́ло́ка; трѣ́ва, дѣ́ва́й,
кѣ́ра́с'. 123 стала́, расу́, на стал'е́; майа́, твайа́, ба́гаты, пабра́ц',
па́дн'а́ц', на́га, кан'а́, кава́л', вѣ́да, буйа́н, хува́ла, чумуда́н, сустру-
ка́йеца; па́ро́й, на́го́й, ма́ро́с, ва́ро́ты, па́дв'е́с'ц'и, па́н'о́с; забо́р,
да́ло́ка, садо́к, бара́н, трава́, сказа́ц', дава́й, малáйя, крас', в'ину-
ва́ты. 124 чула́в'е́к, хаз'и́ла, вады́, кан'у́; га́да, твайа́, дашла́, хаз'а́ин,
ча́р'а́ча́я, га́дам, на́га, бал'ша́йя, па́гна́й, кѣ́пайи́ш, вѣ́да, сту́чува́ц',
ну́мачува́ц', на́лума́йу, за́чу́н'а́ц', схува́й, лу́ма́йу, сту́чува́ц', у́тпру́л'а́ц',
пупа́йс'а, кува́л'; пахува́л'и, лупа́тка, купа́л'и, лупа́там; ча́ро́ды, на́го́й,
па́н'о́с, па́м'е́рл'и, па́дв'е́с'ил'и — 28 прыкладаў, дѣ́мо́й; за́бота, да́ло́ка,
замо́к; бара́н, трава́, сказа́й, дува́й, дава́й, малáйя. 127 снапы́, расу́,
ча́р'е́й; вѣ́да, нѣ́га, кѣ́н'а, бѣ́гаты, кѣ́мпан'и́йя, па́м'а́й, майа́, твайа́,
ка́ла́с, па́дн'а́ц', пабра́ц'; па́ро́й, вѣ́до́й, нѣ́го́й, дѣ́ро́га, па́н'о́с, дамо́й,
па́ро́х, ва́ро́ты, па́дв'е́с'ц'и, па́дн'е́с'ц'и, па́в'о́с; за́бота, зѣ́бо́р, дѣ́ло́ка,
зѣ́мо́к, садо́к; бѣ́ран, трѣ́ва, кѣ́ра́с', сказа́ц', дѣ́ва́й, мѣ́ла́йя. 128 стала́,
каму́, на на́з'е́; вѣ́да, нѣ́га, пыста́й, хѣ́з'а́йка, бы́йа́л'ис', хыз'а́йин, сты́га́й,
пѣ́дн'а́ц', пѣ́бра́л'и, сѣ́бра́л'и, кува́л', хува́ц', пупа́с, майа́, дачка́, аба-
бра́л'и, сабра́лас' бѣ́л'ша́йя кумпа́н'и́йя; па́ро́й, дамо́й, майе́й; забо́р,
да́ло́ка, замо́к, бѣ́ран, трѣ́ва, дѣ́ва́й, зыда́л'и, зѣ́па́хла. 130 ваз'м'и́,
та́п'и́ц', дачку́; вѣ́да, пѣ́шла, стѣ́йа́ла, кѣ́н'а, дѣ́чка, бѣ́тва, сѣ́ва́,
сѣ́сна́, дѣ́пра́шува́й, пѣ́па́ла, прусува́ц', хува́йс'а, лупа́тк'и, аблума́л'и,
пупа́с'ц', та́рчу́ва́л'и, са́гна́л'и, хаз'а́йин, па́шла, прада́л'и, дачка́м'и,
прапа́й, бал'на́йя, саха́, кана́, скака́й; ха́ро́шайя, па́шо́й, па́в'е́ц',
па́б'е́гла, марко́йка; наво́с, за́бота, Лу́кушо́м, садо́к; задра́ла, паха́ц',
таба́к, бара́н, трава́, ка́ра́с', зѣ́шка́ф, зѣ́ка́пу́вуйи́ц'. 134 бал'ше́й,
снапы́; пѣ́са́т, дѣ́ска́, кува́л', кѣ́та — 31 прыклад, спра́йл'а́л'и; вадо́й,
ка́ро́ва, плах'е́йи; наво́с, да́ло́ка, садо́к, засо́хла; пѣ́ха́ц', трѣ́ва, кѣ́ра́с',
скѣ́за́ц', дѣ́ва́й, кѣ́за́л'и, мѣ́ла́йя. 138 стала́, сады́; вѣ́да, нѣ́га, ва́да,
на́га, кава́л', кан'а́, па́м'а́й, майа́, твайа́; па́ро́й, вадо́й, па́ро́х, да́ро́га,
па́н'о́с; за́бота, да́ло́ка, садо́к, замо́к; бара́н, трѣ́ва, трава́, ка́ра́с',
сказа́ц', дава́й, малáйя. 155 стала́, хаз'и́й, кан'у́, на на́з'е́; ва́да,
кава́л', майа́, ба́гаты, пѣ́дн'а́ц'; па́ро́й, вадо́й, па́н'о́с; да́ло́ка, садо́к,
заме́к; бара́н, трава́, дава́й, малáйя. 156 снапы́, стала́, га́ды, сады́;
вѣ́да, нѣ́га; ва́ро́ты, каро́вы; забо́р, садо́к, замо́к; трѣ́ва, сказа́ц',
дава́й. У іншых адказах адзначана недысімілятыўнае аканне, таму по-
бач з дысімілятыўным аканнем абазначаецца і недысімілятыўнае.
167 стала́, ва́лы; вѣ́да, на́га; вѣ́до́й, па́ро́й, траво́й; садо́к, да́ло́ка;

травá, малáйá. 172 сталы́, валы́; вѣдá, нѣ́гá; вѣдóй, парóй, травóй; забóта, замóк; барáн, давáй. 174 У матэрыялах абодвух экспедыцый адзначана недысімілятыўнае аканне. Але перад [ў] з «л» зрэдку захоўваецца этымалагічнае «о»: роўн'áйиц', поўл'йт́ра, поўквáрти. 178 У першым складзе перад націскам выступае чоткі і ясны гук [а] на месцы этымалагічнага «а». 183 У пераднаціскных складах ні дысіміляцыя, ні рэдукцыя зусім не заўважаецца: сталá, валá, кан'á; дысімілятыўнае аканне і яканне для гэтай гаворкі зусім не характэрны. 186 Але зрэдку перад [ў] вымаўляецца [о]: дао́ўно́, дао́ўн'ейшы, дабоўл'áц'. 204 Часам этымалагічнае «о» перад націскным [а] (толькі перад [а]!) вымаўляецца як бы каротка, ледзь улоўна ў першым складзе перад націскам; такое сустракалася вельмі рэдка: па́ра, на́гá, ва́дá, па́ркáн, і таму мы не адзначалі. 209 Першым абследаваннем адзначана недысімілятыўнае аканне; пры паўторным абследаванні ў некаторых словах над а пастаўлена ◡: на́гá, свáйá, па́м'áц', ба́ра́н, тра́ва, да́ва́й, ска́за́ц', канча́йим, па́л'áк'и, ў́глава́, за́чунáў. Перад націскным [а] этымалагічнае «о» ў першым складзе вымаўляецца як а (кароткае [а]), але рэдка. 227 ха́ц'ёл'и, са́мы, па́ў'ип, па́чўл'и, на́ дварé, да́бро, карóва, кан'ё́шка, пан'о́с; хава́л'ис'и, ма́йá, ста́йáл'и, са́ўна́ла, да́чка, ўа́лава́, папáл'ис'и, паса́бл'áц', паса́з'уц', ската́, ўарла́ч, са́ха, капа́, кава́л', талака́, хыз'áйин, сыхáм'и, сыба́ка, кын'á, ўырла́ч, ўарла́ч, бы́лтайуц', пупáла, кумпа́н'ийа, пабу́нтува́ла, бара́нува́ц'; нашо́ў, шпáкóў, ста́но́к, наво́с, замóк; са́ра́йи, нача́л'и, скла́да́л'и, нача́л'н'ик, зарза́ў, ба́ра́н, кара́с', дава́й, трыва́, кызáла, скызáц', мыла́йá, хвыта́ц', ўрыка́ (грака), трэ́ва, скызáў, ўусука́. 229 вайны́, ваз'и́л'и, ўады́, паши́л'ўц'; па́то́м, каро́ў, бала́та, бал'ё́с', кан'ё́й, свайо́; пастáв'ил'и, ста́йáл'и, хава́л'ис'и, сабра́л'и, да́чка, аста́лас'а, ча́шла, капа́ц', нама́ўáл'и, н'и кала́, н'и двара́; сы́лда́ты, пы́шла, хывáл'и, кын'á, сты́йáл'и, ды́чка, был'на́йá, бы́йáл'ис'а, хэ́вайц'е, саба́ку — сыба́ка, арфы́ва́ц', пы́дн'áц', сы́лгáў, атыбра́л'и, хыз'áйин — хаз'áйин, урыжа́й, вуйна́, му́ўча́ц'; садо́к, зан'о́с, ста́рый, да́йо́м, са́мо́му, па́рц'ейны́й; каза́л'и, на́ўра́нул'и, таба́ку, та́кайá, са́ма, паскла́да́на, скызáл'и, зыбра́л'и, ды́ва́й, бэ́ра́н, трэ́ва, кыра́с', скызáў, мыла́йá, хыба́раўск'ий. 231 ўады́, кас'и́ў, кажў́, кан'ў́; вѣдá, нѣ́гá, кэ́ва́л', кал'ў́ас, твэ́йá, пэ́дн'áц', бэ́ўáты́йá, мэ́йá, пэ́м'áў; вадо́й, ма́ро́с, ва́ро́ты, пэ́н'о́с, пэ́в'ёс'ц'и, пэ́дн'ёс'ц'и; забóта, забóр, замóк, садо́к, дал'о́ка; бэ́ра́н, трэ́ва, кэ́рас', скэ́за́ц', дэ́ва́й, мэ́ла́йá. 232 сталы́, кас'и́ў, кажў́х, ўаре́ў; ўаво́руц', даро́ўá, пан'о́с, вадо́й; вѣдá, нѣ́гá, кэ́ва́л', твэ́йá, пэ́бра́ц', бэ́ўáты, ма́йá; забóта, дал'о́ка, замóк, ма́лоўá; трэ́ва, дэ́ва́й, бэ́ра́н, ма́ла́йá, сказа́ц'. 235 хаз'и́, памы́йам, байў́с'а, на́рав'и́сты, байи́ццá, ўава́ры́ла, зама́ры́лас'а, па́чўў, хэ́лаз'и́ц', па́дйё́ла, ха́ц'ё́ла, на́ вѣз'ё́; даро́ўай, хало́нна, ма́ло́чны, хэ́ладо́к, ма́лачкó, вадо́й, карóва, па́ро́х, ва́ро́ты, дэ́роўá, мэ́ро́с; ва́з'ана́йá, на́гá, кава́л', ма́йá, вѣдá, бэ́ўáты, пэ́м'áў, пэ́дн'áў; забóта, дал'о́ка, садо́к, замóк, руба́шо́нк'и, ўзна́йо́ш; дава́й, са́ра́й, ба́ра́н, бэ́ра́н, трэ́ва, кэ́за́ц', кэ́рас'. 236 сталы́, двары́, кас'и́ў, кажў́х, ўаре́ў; ма́ро́с, да́мо́й, карóва, на́ўо́й, па́дв'о́с; вѣдá, рѣ́са, пэ́м'áў, кэ́ва́л', нѣ́гá, стэ́ла, бэ́ўáты, пэ́дн'áц', ма́йá; твайá, свáйá; забóта, дал'о́ка, замóк, садо́к; бэ́ра́н, трэ́ва, дэ́ва́й, скэ́за́ц', мэ́ла́йá.

травá, малáйа. 260 сталы́, хаз'у́й, каж'у́х, на ваз'е́; парóй, вадóй, нагóй, дамóй, парóх, марóс, карóва, дарóґа, пан'ос, падв'ес'ц'и; вэдá, нг'а́, кэвáл', кэ́н'а́, пэм'а́й, мы́йá, твѳ́йá, кэл'ас, пэдн'а́ц', пэб́ра́ц', кэмпа́н'и́йа, бг'а́ты; зэбóта, забóр, дэл'о́ка, сэдóк, зэмóк; бэ́ра́н, трэ́ва́, кэ́рас', скэ́за́ц', дэ́ва́й, мэ́ла́йа. 269 сталы́, кас'у́й, стаґу́и; нг'а́, вэдá, кэвáл', кэ́н'а́; вэдóй, нг'óй, дэмóй, дэ́роґэ́; забóтэ́, забóр, дал'о́кэ́, замóк; трэ́ва́, кэ́рас', скэ́за́ц', мэ́ла́йь (перш.); кас'у́ц', старейшы́, васкрес'н'ик, скаре́й, вад'у́, кас'у́й, у ваз'е́; пш́ла́, мэ́йá, г'э́р'а́чка, бѳ́йáцца, кэ́н'а́ — кын'а́, сэмá, хэ́з'а́йин, стѳ́йáй, с кэ́нцá, аблэмáн'ик, г'э́р'ла́ч, пэ́ста́в'и́ц', кэмба́йнэм, сэ́ба́к, пэ́н'а́ц', г'э́н'а́ц', пэдн'а́та, пѳ́ймáл'и, нэ́рмáл'ных, дэ́ста́й, пэдáй, пы́шла́, стѳ́йáл'и; нг'чу́ва́л'и, пэ́ц'лу́ва́ла, нг'г'ру́ва́лас'а, стэ́рґу́ва́л'и, пу́ґту́ра́, г'э́ду́ва́ла, абы́жда́ц', з'з'икту́ва́ц', кыда́; вадóй, халóннай, рабóтац', памóх, салóма, патóм, óалжнó, парóх, нагóй, варóта, дарóґа, балóта, вазóк, мэ́лакóм, катóрайа, хал'е́ра, пайз'óм, пакóс'иш, пажóр, салóма, пашóй (пэ́шóй), бэ́лóта?, дэ́ґнó?; забóр, дал'о́ка, замóк, замóрк'и, картóшк'и, катóрайа, такóйе; сэ́ра́й, трэ́ва́, зыбра́л'и, скэ́за́ц', дэ́ва́й, скэ́ка́ц', дэ́ста́й, сэмá, снэ́ра́т, Мэ́карэ́м, нг'ча́л'и, мэ́ра́ц', ды́ва́йц'а, зыбра́л'и, ху́ґту́раґ (паўт.). 272 сталы́, стаґу́и, нас'у́й, прас'у́ц'; вэдá, кэ́н'а́, кэвáл', пэдн'а́ц', кэмпа́н'и́йь, бг'а́ты; пэ́ро́й, вэдóй, нг'óй, дамóй, парóґ, марóс, дарóґэ́, пан'ос, падв'ес'ц'и; забóтэ́, забóр, дал'о́кэ́, садóк; бэ́ра́н, трэ́ва́, кэ́рас', скэ́за́ц', дэ́ва́й. 275 валы́, стаґу́и, нас'у́й, на стал'е́, пал'ын, г'ару́; наґá, майá, твайá, паб́ра́ц', па́дн'а́ц', кан'á, баґа́ты, са́ба́ка, ху́ва́йс'а, ху́ва́л'ис'а; вадóй, марóз, варóты, падв'ес'ц'и, кас'цóй, нас'ц'е́л', вак'е́нца; дал'о́ка, садóк, замóк; ба́ра́н, травá, карáс', да́ва́й, малáйа, сказа́й, ды́ва́й, зубра́л'и. 280 сталы́, пашл'и́, кас'у́й, на наз'е́, стал'у́; вэдá, нг'а́, стѳ́йáй, мэ́йá, твѳ́йá, пэ́бра́л'и, пэм'а́й, лэ́па́ту; вадóй, нагóй, дамóй, карóва, пан'ос; забóр, дал'о́ка, замóк; бэ́ра́н, трэ́ва́, дэ́ва́й, скэ́за́й, ба́ра́н, травá, карáс', сказа́ц', да́ва́й. 291 сталы́, снапы́, кас'у́й, кан'у́, нг' ваз'е́; г'аре́й; вэдá, нг'а́, кэвáл', кэл'ас, пэдн'а́ц', бг'а́ты, пэм'а́й, кан'á, мэ́йá, майá, твѳ́йá, твайá; вадóй, дамóй, парóх, марóс, варóты, карóва, пан'ос, па́дв'ес'ц'и; зэбóта, забóр, дал'о́ка, сэдóк, зэмóк; бэ́ра́н, травá, карáс', скэ́за́ц', дэ́ва́й. 292 паз'е́л'ис'а, стыраж'у́, пав'е́тка, стэ́рав'е́ры, павы́гадн'е́й; сы́бак'у́, пы́ймáл'и, пры́па́й, мы́лыка́, кыта́, кылы́ґра́ма, сэ́бра́л'ис'а, пы́дла́з'и́ц', пы́ста́в'ил'и, вы́ла́, пэ́ста́в'ил'и, кы́ла мы́ста́, свѳ́йáк, нг' пал'и́, пы́н'áтна; да́жд'á; мэ́лаз'е́ц, калхóс, дарóґ'и, вадóй, паґóду, та́пл'о́нка; зэбóта, замóк, садóк, забóр; ба́ра́н, тры́ва́, да́ва́й, кы́рас'. 293 пажы́й, байи́цца, павы́н'ал'и, мала́ц'и́ц', вад'у́, ба́дл'и́вайа, хаз'у́й; са́ва́, хаз'а́йин, саґна́л'и, раґа́ч, вы́ґан'áл'и, па́р'ада́шина, ура́жа́й, вэдá, ху́ва́л'ис'а, пэ́са́т, рэ́зв'áзвал'и, кэвáл', пэ́ла́ц'; карóґка, маркóґка, салóма, сала́в'е́й; да́ґнó, навóс, замóк, садóчык, дал'о́ка; травá, на́за́т, са́ра́й, крас', бэ́ра́н. 294 да́жжы́, пайе́хаґ, маґу́, кан'у́шин'а, пав'е́ц', кас'у́лка; касá, са́ха́, са́ба́ка, вайна́, па́р'áтку, г'арá, камба́йн, па́дарва́йс'а, пэ́ста́в'ил'и, сы́ва́, пы́ка́, мы́лыда́йа, пы́тылка́, сыґна́л'и, ды́чка́, вѳ́йна́, з'и́мува́ла, спру́сува́ла, пы́дґу́ту́ва́ла; спáсoб'ен, канто́ры, мы́лакó, дарóґа, калхóзы; зыбóта, забóр, садóк, замóк; бы́ра́н, тры́ва́, скы́за́ц', дэ́ва́й, пры́дыла́, ны́за́д, ны́н'а́ц',

скыза́ц'. 300 *ҫады, прас'и́ц', пайёду, плах'ёйа, пасм'ёйс'а, памый, кабы́лка, прас'и́ц', пас'п'ёй, пал'и, кѣбы́ла, пѣил'и, кѣмлы́жына; вѣда́, кѣва́л', пѣл'а́к, мѣла́нка, дѣчка́, бѣл'ша́йа, сѣва́, пѣдѣа́л, мѣйа́, нѣу́а, кѣнба́й, кѣба́н, сѣба́ка, бѣрына́, сыха́, кѣн'а́, вѣз'а́нка, пѣркáн, нѣ ха́ту, хыз'а́йин; вадб́й, халодны, прасто́й; забо́та, забо́р, дал'о́ка, садо́к, замо́к; бѣра́н, трѣва́, кѣра́с', скѣза́ц', дѣва́й, мѣла́йа. 303 вайны́, мѣлада́йа, вайну́, хаз'и́, кас'и́, нѣ наз'ё, ҫарёй; сѣба́ка, дѣчка́, вѣда́, ҫѣдава́ц', ҫудува́ц', мыйа́; хоз'а́йка; каро́й, дачо́к, пашо́й; забо́р, садо́к; бѣра́н, трѣва́, мѣла́йа, мыла́йа, кѣра́с'. 305 чалав'ёк, хаз'и́л, пайд́у, ҫады́; вѣйна́, вѣда́, нѣу́а, выда́, ны́а, пѣдра́йс'а — 31 прыклад; вада́, нау́а, капта́н, прада́с', браз'а́уи; ҫулува́й, турҫува́ц', поҫудува́ла, пудра́йс'а; сало́ма, удаво́й, паб'ёх, вадб́й; разо́й, запро́с, карто́шка, вазо́н, забо́та, замо́к; нѣпра́в'уц', скѣка́ц', кѣза́й, нѣрва́ла, астѣла́с'а, трѣва́, дѣва́й, дѣва́ла i дава́ла, зѣма́зала i зама́зала. 307 ста́лы, стау́и, рас́у, на ваз'ё; кѣпа́ц', пѣжа́р, нѣу́а, кѣн'а́, пѣшла́, пашла́, ва/ѣда́, нау́а, кава́л', кан'а́, пам'а́й, майа́, дачка́, твайа́, па́дн'а́ц', падабра́ц', кампа́н'и́йа, бау́аты, пара́дашина, хува́йуц', лупа́та; паро́й, вадб́й, паро́х, каро́ва, пан'о́с, па́дв'ёс'ц'и, пайз'о́м; забо́та, забо́р, дал'о́ка, садо́к, замо́к; бара́н, тра́ва, кара́с', дава́й, ма́ла́йа. Замест этымалагичнага «о» у першым складзе перад на́іскным [а] непаслядоўна вымаўляецца гук [а] або рэдуцыраваны, які мы абазначаем праз ь. Якасць [ъ] немагчыма вызначыць. 309 масты́, снапы́, прас'и́й, ҫар'ёй, нѣ наз'ё; лѣза́, ҫрѣза́, ҫѣра́, кѣва́л', кѣлҫа́с, пум'а́й, пубра́й, кумпа́н'и́йа; пр'ѣш́у́й, пѣдѣо́з, пѣтро́с, каро́ва, маро́з, даро́ҫа, пѣв'о́з, пѣдв'ёс'ц'и; забо́та, замо́к, зау́он, ҫадо́к; скѣза́ц', дѣва́й, трѣва́. 311 вайну́, хаму́т, карм'и́ц', хац'ёла; ҫѣрла́ч, кѣса́, пѣмѣу́а́ц', хѣз'а́инѣй, прѣда́й, сѣба́к'и, кѣза́, дѣѣра́, плѣхайа́, тѣва́рыш, вѣ^ийна́, на пы'л'а́х, свѣйа́, быйа́л'ис', кѣрма́, пѣста́в'ил'и, пыра́н'ила, бѣл'на́йа, удыва́, пупа́й, хува́л'ис'и, му́йча́й, лупа́та, ҫудува́ла, схува́йи́ца, атлума́л'ис'и, пупума́й, тѣрҫува́ц'; вадб́й, паро́х, каро́ву, калхо́с, пайз'ё́ц', прайшо́й; дал'о́ка, заво́зу, ста́но́в'им, на́ро́т, бра́ты; скѣза́л'и, зѣу́ар, брыта́м'и, трѣва́, кѣба́н, зыбра́ц', нырва́ц', кызáл'и, скуза́й, дува́л'и. Перад на́іскным [а] вымаўляецца [ъ] або гук, больш блізка да [ы]; найбольш пашыран [ъ], радзей (у старэйшых) — [ы]; [у] — рэдка, пры губных. 313 нас'и́й, на ваз'ё, пайд́у, пайёха́й; вѣда́, нѣу́а, кѣн'а́, мѣйа́, тѣйа́, пѣдн'а́ц', бѣу́аты, стѣйа́ла, пѣшла́, дѣчка́, увѣбра́ц', пѣсла́ла, вѣкна́, у вѣчка́х, слѣва́, пам'а́й, твайа́, канча́йи́ца, пабра́ц', снава́ц', пупа́й, пупа́лывала, аснуба́ц'; па́ро́й, маро́с, варо́ты, пайз'о́м, пало́л'и, забо́та, забо́р, з ҫаро́да, дал'о́ка, садо́к, замо́к; бѣра́н, трѣва́, кѣра́с', скыза́ц', скѣза́ц', дѣва́й, дува́й. мѣла́йа. Пры спяванні часта чуецца не толькі рэдуцыраваны галосны, а [ы] (вельмі ясна): кын'а́, сымá, мыйа́. У тэксе, напісаным жанчынай 48 г., знаходзім ы перад на́іскным [а]: кын'а́, кызáча, выкла́ла, пыра́й, в'и́ныҫра́дчыку, ны пыра́дычку. 314 двару́, ҫарёлк'и; вѣда́, вада́, нау́а, нѣу́а, кѣва́л', кѣн'а́, кан'а́, пѣм'а́й, пам'а́й, пум'а́й, майа́, твайа́, калҫа́с, кѣлҫа́с, пѣдн'а́й, па́дн'а́й, бѣу́аты, бау́аты, пѣшла́, пѣсла́л'и, ҫѣрла́чык, пѣу́на́й, папа́йс'а, дѣчка́, лѣпа́ткай, па́кра́дуц', з двара́, далҫна́, фѣна́рык, пѣжа́луйста, дабра́нач, кѣза́, бѣйа́л'ис', кампа́н'и́йа, кѣмпа́н'и́йа, кум-*

пáн'ийа, муўча́ла, пу́ста́в'ила, пу́па́ла, з'имува́ц', пу́па́рыца; па́ро́й, дамо́й, ма́ро́с, па́в'о́с, җало́ўка; забо́р, да́л'о́ка, садо́к, замо́к; ба́ра́н, трэ́ва, ка́ра́с', скэ́за́ц', дэ́вай, дава́й, мэ́ла́йя, ма́ла́йя. 317 сто́лы, во́лы, дво́ры, сно́пы, җо́ды, кэ́с'и́ў, стоу́й, нэ́с'и́ў, хэ́з'и́ў, прэ́с'и́ў, ко́жух, хо́дун, ко́н'у, ро́су, на воз'е́, на сто́л'е, на но́з'е, го́реў; вы́да, ны́га, кыва́л', кы́н'а, пы́м'а́ў, мы́йа, твы́йа, кыл́ас, пы́дн'а́ц', пы́бра́ц', кым-па́н'ийа, бы́га́ты; пы́ро́й, вы́до́й, ны́го́й, дымо́ў, пы́роу, мы́ро́з, вы́ро́ты, кы́ро́ва, ды́ро́җа, пы́н'о́с, пы́дв'е́с'ц'и; зыбо́та, зыбо́р, ды́л'о́ка, сыдо́к, зымо́к; бы́ра́н, тры́ва, кы́ра́с', скы́за́ц', ды́вай, мы́ла́йя. 318 ста́лы, пра́с'и́ў; ва́да, на́га, ма́йа; вадо́й, на́го́й, ка́ро́ва, па́н'о́с; тра́ва, дава́ў, сказа́ў, забо́та, садо́к (перш.); бэ́ра́н, трэ́ва, кэ́ра́с, скэ́за́ц', дэ́вай, (паўт.). 322 карш́ун, җа́ды; ста́йа́ў, да́чка, ва́да, двара́, на́га, ка́н'а, лама́йуц', пабра́л'и, па́м'а́ў; табо́й, дамо́ў, калхо́з, траво́й, па́н'о́с; ба́ра́н, тра́ва, дава́й, сказа́ў, бэ́ра́н, трэ́ва, кэ́ра́с, скэ́за́ц', дэ́вай, мэ́ла́йя. 325 ста́лы, нау́й, на́з'е, ста́лу, ва́да, на́га, ста́йа́ў, ма́йа, тва́йа, ка́н'а, ба́җатаму, лума́йуц', пубра́л'и, лупа́ту, пум'а́ў, пу пра́уэ'и; ба́ра́н, тра́ва, дава́й, сказа́ў, бэ́ра́н, трэ́ва, кэ́ра́с, скэ́за́ц', дэ́вай, мэ́ла́йя, стэ́ра́йя. 452 җа́ды, ка́с'и́ў, җалава́, свай́а, кава́л', ка́ро́ў, ка́то́к — 39 прыкладаў; вэ́да, кэ́то́к. 464 ва́ды, җару́, та́б'е́, дадо́му, ка́ло́да, па́рас'о́; пе́рад на-ці́скным [а]: лапа́тамы, ла́па́тк'и, ка́н'а, ка́та, ка́н'а, па́ра, ва́йна, да́чка, ма́йа, па́уна́л'и, На́ста́с'а, у ла́пц'а́х, к'илаҗра́ма, па́ра, па́сла́ла, са́ма-тка́ны, пака́звала, да́хаты, ка́мба́йн, уҗава́рвала, җалава́, на́жа, На́та́ша, са́ха, сэ́ха, хэ́з'а́йка, нэ́ кэ́мба́йн'и, па́ра, пэ́л'а́к'и, в'инува́та, ху́ўту́рыц', хэ́у́ту́рыц', кун'е́шна, кумпа́н'ийа; тра́ва, ба́ра́н, са́га́н, ма́ла́йя, та́ка́йя, па́рка́н, ка́рма́н, заста́ва, да́ла, база́р, дава́й, у Ру́дака́х, ка́за́ла, дава́ц', бэ́за́р, скэ́за́ц' — ска́за́ц'. 466 ла́зы, пайду́, ска́ц'и́на, пайе́ду, ва́да, җалава́, җаспа́да́р, рабо́та, ка́с'с'о́, па́в'о́ў, ма́ро́с, траво́й, на́ро́х, тра́ва, са́ма — 113 прыкладаў з [а] на месцы «о», «а»; җа́н'а́ц', ка́са, кэ́са, ба́за́р. 493 ста́лы, ста́лу, ва́да, ма́йа, на́го́й, ка́ро́ва; у першым складзе пе́рад на́ціскам замест э́тымалагічнага «о» вы́маўляе́цца гук, вельмі блі́зкі да [а] (з нязначнай рэ́дукцыяй) незале́жна ад яка́сці на́ступнага зы́чнага або на́ціска́нага га́лоснага. Ды́сіміляты́ўнага а́кання не на́глядае́цца. 509 Вы́маўляю́цца [э́], [а́], [ы́], [ы́] пе́рад на́ціскным [а́] на месцы «о», «а»; гук не заўсе́ды выра́зны, ча́сам чуе́цца [ы́], [а́], рэ́дукцыя не вельмі мо́цная, але сла́басць га́лоснага на месцы «о», «а» пе́рад на́ціскным [а́] несумне́нная, пры ў́змоцненым вы́маўленні я́сней чуе́цца [ы́]; пе́рад і́ншымі га́лоснымі — выра́знае [а́]: ста́лы, па́мыў'с'а, на́с'и́ў, па́ку́л', па́с'ел'и́ца, па́б'е́ўла, ба́ло́та, рабо́та, да́роуа, па́ло́н, па́н'е́сла, кэ́н'а, лэ́за, кэ́штáн, ва́йна — вэ́йна, ста́йа́л'и, з ка́нца, са́бра́л'ис'и, у Бе́рко́х, кэ́ва́лк'и, хэ́з'а́йства, бэ́җаты, вэ́ла — вэ́ла, пэ́л'а́к'и, сыба́ка, сыбра́ўс'а, сыба́ка, пабы́йа́лас'а, крыва́ц', пэ́уна́л'и, па́уна́ў, пэ́жа́р, пы́л'а́нка — пэ́л'а́нка — па́л'а́нка, пы́ра́н'ила, пэ́рва́ла, на́рыска́зу́йя, җэ́рла́ч, сэ́ха, са́ха, кэ́са, җэ́н'а́ла, рэ́җа́м'и, вэ́ўка́, ву́ўка́, забу́ўла́йуц', ву́ўн'а́нк'и, анды́ра́к, сты́йа́ў, Те́ма́ра, кы́н'а, ба́л'а́ц', ва́йна, ка́ма́нду, мэ́җча́л'и, ву́йна, ды́уна́ла, адвы́ка́т, тры́пл'а́ў, ды́зна́л'ис'а, кы́за, прэ́па́ла, нэ́җа́м'и,

на быра́х; трымва́й, дэ́ва́л'и, ныча́л'н'ик, за́бра́л'и, тра́ва, на́ста́й'н'ик, кыза́л'и, кэ́за́л'и, да́вай, дыва́л'и, сыма́, та́ка́йа, такса́ма, бэ́за́р, быза́р, зыбра́лас'а, кэ́ца́ты, зыра́за, кыза́ла, знышла́, хыпа́йа. 511 Аканне недысімілятыўнае, але зрэдку чуецца ў некаторых як бы аслабленае [а] перад націскным [а]: ва́л'а́лас'а, ка́н'а, за́бра́л'и, анда́ра́к. 538 Дысімілятыўнае аканне. 542 ста́лы, вадо́й, забо́р, садо́к; кэ́чо́, вэ́до́й; вы́да, ны́га, кыза́, мы́йа, кын'а, сты́йа́й, пы́ха́й, твы́йа, лыма́йуц', пыбра́л'и, лыпа́ту, пым'а́та, пыпра́йз'и, пыкла́л'и, ўынча́р, ўрыза́, пышла́, рыдн'а́, бы́га́тыму; вэ́да, кэ́ва́л', кэ́н'а, пэм'а́й, мэ́йа, кэ́лхас, пэ́дн'а́ц', пэ́бра́ц', кэ́мпан'и́йа. 571 ста́лы, ва́зы, нас'и́й, кас'и́й, ста́лү, на наз'е́, дамо́й, каро́ва, пан'о́с, пав'о́с, дадо́му, вадо́й, на́чо́й, ха́рошайа; ва́да, на́га, ў́глава́, твай́а, май́а, свай́а, ка́н'а, ла́ма́й, ў́га́та́й, ба́га́тэму, ла́па́ту, пубра́л'и, пупра́йз'и, пэ́прайз'и; ба́ра́н, тра́ва, да́вай (перш.); забо́та, садо́к, дал'о́ка; быра́н, скыза́ц', трыва́ (паўт.). 578 лэ́за, ла́за, кэ́ша́ра — ка́ша́ра, вы́йна — вэ́йна, кэ́н'а, саба́ка, твы́йа — мэ́йа, хэ́з'а́йка — хы́з'а́йка, кыда́, пэ́ка, пры́ра́ма, дэ́бра́йс'а, му́йча́ц', бунтува́л'и, сэ́ стра́ху, пурва́й, пуму́га́йуц'. 579 ста́лы, гады́, кас'и́й, ста́у́й; вэ́да, нэ́га, кэ́ва́л', кыва́л', кэ́н'а, кын'а, пум'а́й, мэ́йа, тэ́йа́, твы́йа, кэ́лхас, пэ́дн'а́ц', пэ́бра́ц', кэ́мпан'и́йа, кымпа́н'и́йа, кумпа́н'и́йа, бы́га́ты; па́ро́й, вэ́до́й, дэ́мо́й, пэ́ро́ү, ма́ро́з, каро́ва, дэ́ро́га; зэ́бо́та, зэ́бо́р, дэ́л'о́ка, сэ́до́к, зэ́мо́к; бэ́ра́н, трыва́, трэ́ва, кыра́с', кэ́рас', крас', скэ́за́ц', дэ́вай, дыва́й, мэ́ла́йа, мыла́йа. 586 сты́йа́ц', пэ́ка, сэ́ха, сы́ха, хэ́ва́ла, сэ́ха́, стыка́на, хэ́ва́ла, сыба́ка, пын'а́цца, ў́н'а́л'и, кэ́па́л'и, саба́к — сэ́ба́к, Бе́ра́нава, пэ́др'а́д, трэ́ва, трыва́, бэ́за́р, дыва́л'и, кэ́навы, ныла́з'иш, кыза́ла, сэ́ра́й, кыза́ла, дэ́ва́ла, сакры́шча́йуц'. Дысімілятыўнае аканне. 601 Наглядаецца рэдукцыя ненацісканога [о]: перад націскным [а] вымаўляецца гук [ъ] або [ы], часам [у], рэдукцыя не вельмі моцная (слабей, чым у нас. п. 596): пэ́кла́ла, пэ́шла, лэ́па́та, двыра́, ў́н'а́й, дэ́чка, вэ́ча́м'и, кэ́н'а, бэ́га́та, сты́каны, кэ́лбасы́, кэ́с'ца́н'и́йа, скува́л'и, нэ́ лупа́ту, вэ́да, скы́та, пупа́ла, и́скува́й, пы́ймала́; нэ́га́йка, кэ́за́ла, скыза́й, скы́за́й, дэ́вай, сы́ма, дыва́й, платка́мы. 604 дамы́, вайну́, пайе́хала, ва́з'и́л'и, саба́чка, гара́, сасна́, рабо́тала, дамо́й, каро́ва — 68 прыкладаў. Але [а] перад націскным [о] вымаўляецца непаслядоўна, многія вымаўляюць [а] і [о], у некаторых, нават у моладзі, часта сустракаецца [о]: ро́бо́ту, по́үдо́а, мо́ро́з, отмо́ро́жу, по́шю́, по́здора́ваемс'а, по́стро́йи́л'и, Бо́ркоўск'и, по́ло́жыл'и, хо́рошо́, ко́тара́йа, у ро́днóм, во́ро́чайу́цца. Зрэдку сустракаецца [о] і на месцы [а]: плото́к, корто́шк'и, плото́чок. 622 ста́лы, ва́лы, ка́жүх, ны расу́, га́рэў; вы́да, кыва́л', кын'а, мы́йа, твы́йа, кы́лхас, пым'а́й, пы́дн'а́й, пыбра́ц', бы́га́ты, кымпа́н'и́йа; пэ́ро́й, вэ́до́й, дэ́мо́й, пэ́ро́ү, мэ́ро́з, вэ́ро́ты, кэ́ро́ва, пэ́н'о́с; зэ́бо́та, зэ́бо́р, дэ́л'о́ка, зэ́мо́к; быра́н, трыва́, кыра́с', скыза́ц', дыва́й, мыла́йа. 628 ста́лы, пра́с'и́й, ны ста́л'е́, па́ро́й, каро́ва, забо́та, садо́к; вы́да, ры́са, хува́йуц', пубра́й, быра́н, трыва́, мыла́йа; да́вай. 629 ста́лы, ста́у́й, нас'и́й,

273

оканне, ні аканне; оканню падпарадкоўваюцца прыстаўкі **по-, под-, о-, подо-** і злучальная галосная [о]. У паўнагалосных злучэннях — не вытрымана: *ўалава́, ўолава́, ўолова́; забо́та, забо́р, дал’о́ка, садо́к, замо́к; бара́н, трава́, кара́с’, сказа́ц’, мала́йя, дава́й*. 845 *снапу́, валы́, ўаду́, ваз’у́й, хаз’ём, ўалава́, наўа́, майа́, кавал’*, дамо́й, ўалаво́йу, ва́рота — 28 прыкладаў; *на кон’у́, пом’а́й, подн’а́ц’, пов’і́бз, мо́локо; за́ко́н, до́л’о́ко, садо́к, забо́р, замо́к; трава́, бара́н, сказа́ц’, мала́йя*. Навытрыманае аканне (нават нельга распазнаць, у якім выпадку будзе [о], а ў якім [а]); у гаворцы адной і той жа асобы можа быць: *ўолава́, ўолова́, ўалава́ і ўолова́*. 847 *пайд’у́, ваўк’у́, лажы́, ўар’е́ў, вада́, тавар, дава́й, маро́з, ўаво́рка, сахо́йу* — 73 прыклады акання. У прадстаўнікоў старэйшага пакалення заўважаецца яшчэ оканне. Насельніцтва расказвае, што іх «дзеда» гаварылі на [о]; прыклады окання сустракаюцца ў тэкстах і ў іншых адказах: *по́лоц’, до́йно́нка, сво́го, хоро́шэ́нны, бо́л’е́ла, бо́лото, здо́ров’е́нна, хоро́шэ́нны́е*. Знакі ставяцца на аснове кантрольных адказаў, заўваг і адказаў на іншыя пытанні. 855 Паслядоўнае аканне: *ўалаву́, ваўк’у́, пам’е́рла, саба́ка, ўаво́рац’, харо́шыйа*. 864 *калы́ска, ўува́рыў, пакла́ў, даска́, кавал’*, ўаршо́к, да́ро́ўа, ба́лото, па́в’е́ц’; *ву́лы, ву́дзі, ву́ла, ву́дзі; на сто́л’е; зоб’о́р, содо́к, зомо́к, зубо́та, трова́, коза́ц’, мола́йя, карто́шка, карто́пл’а*. 866 *валы́, ву́лы, ваз’у́й, ўаре́ў, наўу́, двары́, наўа́, ўалава́, двара́, кан’а́, пудв’е́сц’у, падв’е́сц’у; дал’о́ка, забо́та, замо́к, трава́, дава́й, таба́ка, мала́йя*. 867 *валы́, пайд’у́, кас’і́е, капа́, пада́й, па́шла, памо́ст, вадо́й* — 63 прыклады; *воз’му́, по́шла, по́клаў, по́сто́й, под’о́с’ен’*. 871 Тут самае яўнае аканне як у цэнтры Беларусі: *ста́лы, двары́, ха́ло́дны, каро́ва і інш.* 874 Адлюстраванае ў матэрыялах аканне з’яўляецца бяспрэчным. 882 У матэрыялах першага абследавання націск быў пастаўлен на пераднаціскным складзе: *ста́лы, ва́лы, ка́н’у, ва́да, ка́вал’, ва́дой, ва́роты...* Пры паўторным абследаванні націск ставіцца на сваё месца; «верыць толькі выпраўленаму, націск на першым складзе не адпавядае сапраўднасці, у гаворцы — яўнае аканне» (паўт.). 885 Аканне паслядоўнае. 886 *во́лы, сно́пы, но́сы, Мо́сквы, до́жчы, хо́з’у́й, ко́с’у́ц’, про́с’у́й, зло́в’у́й, сво́их, ко́жух, ко́н’у, аг’ до́вору, по́д’у́шка, ко́была, по́мыц’, то́б’у, ко́ мн’у, по́л’е́на, з ло́зы, по́йес’, по́б’еў, про́йеха́ц’, на сто́л’е, захо́ц’у́ла, с’ел’сав’е́та; вада́, ноўа́, дочка́, дачка́, саша́, свойа́к, сто́йа́л’у, со́браў, коха́ны, то́вар, ро́са, кавал’*, бойа́л’ис’а, подбра́сыва́л’у, са́ха, баўа́то, паўна́л’у, ўадава́ла, паба́чым, злама́ла, наўа́; до́роўа, бо́лото, паўо́да, ка́л’хо́з, каро́ва, рабо́та, ко́лода, коўо́, чоўо́, по́кос, с’е́но́кос, ўоло́дна, по́шс’у, бло́кно́ц’у́к, ма́ло́л’у, ўоро́х, каро́бачку, падво́з’а́ц’, ко́робо́ку, по́кый’у́к, ко́п’е́йка, пам’е́рла, водо́йу, коно́пл’у, по́шоў, ко́м’е́л’, по́йм’о́ш, по́смóтрыц’, ба́лото — бо́лото, мо́лоц’, да́чкóйу, да́роўа, ва́рона, на ка́л’хо́зном, ка́ло́с’с’е, ка́н’ём; за́вод, на то́рх, на́сто́ўн’ица, на́м’о́г, драко́н, сказа́ў, воўо́н, корто́пл’у — карто́пл’у, у са́дох; Заха́р, ка́заў, за́пасны́й, да́рма, па́дава́й, са́ма, ка́н’аву, стра́да́л’у, ба́за́р, сна́ра́ды, на́ча́л’н’и́к, На́та́л’л’а, да́ла. Знакам ~ абазначана асобая музычная

інтанацыя пры вымаўленні ненаціскага [о] ў пазіцыі перад націскнымі [и]-[ы], [у], [ѐ], зрэдку перад [ѐ]. 889 *сталы́, валы́, хаз'і́ў, прас'і́ў, кан'і́, на стал'е́, вадá, кан'á, вадóй, парóу, карóва* — 66 прыкладаў; *ўо́ды*. 890 *ста́лы, ва́лы, двáры, сна́пы, ўáды, ка́с'іў, ста́ў'и, на́с'іў, ха́з'іў, прáс'иц', ка́жух, ха́дун, кан'у́, на ра́су, на ва́з'е, на на́з'е, ўáрэў; ва́да, на́џа, ка́вал', кан'á, на́м'аў, ма́йа, тва́йа, ка́лџас, пўдн'ац', на́брац', ба́џаты; па́рой, ва́дой, на́џой, да́моў, па́роў, ма́роз, ва́роты, ка́ро́вы, да́роўа, на́н'ос, па́дв'ес'ц'и; за́бо́та, да́л'ека, са́до́к, за́мо́к; ба́ран, тра́ва, ка́рас', ска́зац', да́вай, ма́лайа*. У дужках да кожнага слова дабаўлена: «і рэдка»: *сталы́, валы́, вадá, вадóй* (з пастаноўкай націску на сваім звычайным месце). 894 У складзе перад націскным [а] замест «о» і «а» вымаўляецца [ъ] — гук не зусім выразны, які пры павольным вымаўленні набліжаецца да [ы]: *бџ'а́ц', дџ'ка́, пџ'ста́в'им, хџ'а́йин, хџ'а́йка, кџ'а́ц', пџ'шла́, кџ'мба́йны, кџ'на́ву, кџ'ла́дам, мџ'а́ — мџ'а́, бџ'а́та, сџ'бра́на, Сџ'жа́, пџ'жа́рнай, с сыбра́н'н'а, ны кыл'áских, кџ'м'а́нскаџа, ўџ'н'а́йџц'*. 897 *сталы́, вадá, на́џа, парóу* — 36 прыкладаў; моцнае аканне. 899 *снапы́, вадá, дарóуа* — 41 прыклад; *садо́к, трава́*. Так, паслядоўнае аканне. 903 *сталы́, кас'і́ў, кан'і́, ўáрэў; вџ'да́, нџ'а́, пџ'м'а́ў, мџ'а́, пыдн'а́ц'; парóй, на́џой, ма́роз, карóва; за́бо́та, дал'о́ка, садо́к, замо́к, забо́р; бара́н, трава́, сказа́ц', дава́й, ма́лайа*. Адводзіцца ад картаграфавання, бо дысімілятыўнае аканне не пацвярджаецца іншымі запісамі ў кніжцы. 904 *ста́лы, ва́лы, двáры, сна́пы, ўáды, ка́с'іў, ста́ў'и, на́с'іў, ха́з'іў, прáс'иц', ка́жух, ха́дун, кан'і́у, на ра́су, на ва́з'е, на ста́л'е, на на́з'е, ўáрэў; ва́да, на́џа, ка́вал', кан'á, на́м'аў, ма́йа, тва́йа, ка́лџас, па́дн'ац', на́брац', кампа́н'и́а (і рэдка кумпа́н'и́а), ба́џаты; па́рой, ва́дой, на́џой, да́моў, па́роў, ма́роз, ва́роты, ка́рова, да́роўа, на́н'ос, па́дв'ес'ц'и; за́бо́та, да́л'о́ка, са́до́к, за́мо́к; ба́ран, тра́ва, ка́рас', ска́зац', да́вай, ма́лайа* (гл. нас. п. 882). 909 *нџ' стал'е́, наџ' ва́з'е́, заџ'ары́, нџ' зарѐ, ўáды, калхóс, сџ'ба́ка, каџ'ра́к, аб'ѐд, балóта, кџ'ва́л', паб'ѐдаў, пайѐс', баџ'а́та, пайѐз'е, малóз'ей, маџ'лаџ'да́йа, паџ'а́рэл'и; коро́ву, хоро́шы; [о] ў спалучэннях -оро-, -оло- захоўваецца рэдка, толькі ў асобных выпадках у мове старэйшага пакалення; у іншых выпадках (не ў спалучэннях -оро-, -оло-) ненаціскае [о] не сустракаецца: *абаџ'рва́л'и, ўаџ'лас'і́сты́аџ', пам'ѐрла, дабро́, садо́к, замо́к, дал'е́ка, трава́, сказа́ц', махну́ла, нџ'каза́ла, набóр*. 911 *сталы́, наў'і́, сталу́, па́шл'і́, кас'і́ў, прас'і́ў, на ва́з'е́, на на́з'е́; вадá, на́џа, стайа́ў, страл'ба́, майа́, твайа́; вадóй, на́џой, дамо́ў, карóва; бара́н, трава́, дава́й, сказа́ў (перш.); сталы́, валы́, двары́, кас'і́ў, стаў'і́, на́с'і́ў, хадз'і́ў, прас'і́ц', кажџ́х, хадџ́н, кан'і́, нџ' расџ́, нџ' вадз'е́. нџ' стал'е́, ўáрэў; вџ'да́, нџ'а́, кџ'ва́л', кџ'н'á, пџ'м'а́ў, мџ'а́, тџ'а́йа, пџ'дн'а́ц', пџ'бра́ц', кџ'мпа́н'и́а, бџ'а́ты; парóй, вадóй, на́џой, дамо́ў, парóу, ма́роз, ва́роты, карóва, дарóуа, па́н'ос, па́дв'ес'ц'и; за́бо́та, забо́р, дал'о́ка, садо́к, замо́к; бџ'ра́н, трџ'ва́, кџ'ра́с', скџ'за́ц', дџ'ва́й, ма́лайа (паўт.)*. 915 *стараны́, са́з'і́ў, сталы́, па́шл'і́, на ва́з'е́, саба́каў, на́џа, стайа́ў*; малодшыя вымаўляюць: *карóвы, паџ'он'и́ц', рабо́ты, паџ'ода́, касóй; старэйшыя гавораць: коро́вы, поџ'он'и́ц', робо́ты, поџ'ода́, косóй; спако́йны, харóшы, ўавóрац', вазóў, дамо́й, хаз'ём,**

кан'ёшна, җалл'ё; коробк'и, хоробыйе, у контору, ков'ёркайуц'. 924 Перад націскным [а]адбываецца рэдукцыя ненаціскных [о] і [а] ў першым складзе: бѣўтыя, вѣда, бѣсайа, пѣшла, раскажац', нѣжа, стѣкана, пѣшла, сѣсн'ак, сѣлдатѣм, пѣцанка, хѣз'аин, пѣрвацца, сырвац', дѣстац', Н'икѣлай, бѣўата, җн'айца, напѣлам, кѣмбайна, сѣбраў, пѣжалуста; перад іншымі націскнымі галоснымі вымаўляецца [а]: пакўл', бал'н'ицы, җадў, чѣлав'ек, падрўҗа, вайны, сахў, пѣҗарел'и, у дварѣ, халобнайа, харобыя, каржобў, мѣлаком, җарох, балота, карова; забота, забор, дал'ока, садок, замок; тѣкайа, нѣзад, сѣма, дѣвай, мѣла, зыбрацца, нѣ трактары, җаранн'а, нѣстаўн'ик, бѣзар, стѣрайа, скѣзай, зыбрац', бѣран. 928 двары, вада, дамобў — 38 прыкладаў акання; баран, трава, сказац', давай, крас' (карась). 929 крас'. 930 крас'. 931 Аканне паслядоўнае, поўнае: малака, дал'ока, вайны, җароху. 942 сталы, вада, парбў — 50 прыкладаў. Пры звычайным тэмпе мовы чуецца лабіялізацыя [а]: ба'ўата, ка'лхозны, ка'чан'н'е. 997 сталы, вада, наҗа, парбў, карова — 94 прыклады з [а] на месцы «о». Але перад націскным [о] вымаўляецца то [а], то [о] (асімілятыўнае оканне): пад'лоҗу, сахой, у балоб'е, таҗо, пакосу, хароша, сапобж'и, калхуоз, рабобы, кал'цо, саробка, валобчуц', пакос, җалобҗа, начобҗк'и, вадобу, прайз'еш, пам'ёр, пам'ёрз'л'и, сав'ецку, дадому, даробу, лазобу, малоб'им; у некаторых чутно: соҗхоз, покосу, робобу, поҗсотк'и, на покос'е, здороба, толкова, ка'морн'ик, ка'сой, под бобом, пуд козну. 999 дачк'и, җады, камў, маўу, рабл'у, пайѣду, аднайѣ, җарѣў, зҗарыла, паҗарел'и, разв'ѣдка; сна'пў, до вобны, комў, проб'ило, со'б'ѣ, поб'иҗ; сасна, каса, лапату, ба'ўато, вада, саха, прадавац', каўтаў — поҗз нас, пуўстубал'и, подац'; павобка, кал'оса, каромус'ел, патробоу, җаворка, табор, мароз, җалоб, балото, канопл'и, дажѣм, пад җн'етам — з вадобу, па'д поҗдн'а, ка'робў, разҗавоб, ка'рова, вав'обка, со'мнойу, ба'лото, җовобрыц', со мнойу, тоҗо, доробу, рошчобска, розҗовоб, бордобо, шчотаводом — перад націскным [о] вымаўляюцца [а], [а°], зредку [о]; зарѣзала, дав'уоз, картонл'и, картошка, Нароб'ла, да Нороб'л'и, рамонк'и, зан'ос, заҗон; старайа, наказац', сама, качал'к'и, такайа, забрал'и, таксамо. У адказах першага абследавання на месцы ненаціскага «о» былі запісаны літары ъ або о: стѣлы, нѣ вѣз'ѣ, вѣда, кон'а, вѣдобу, поробу; тое ж самае і на месцы ненаціскага «а»: зобота, дѣл'ѣко, скѣзац'. 1010 Гл. каментары да карты № 2. 1017 җады, нас'иҗ, кажўх, кан'у, на стал'ѣ, җарѣў; вада, наҗа, кавал', кан'а, твайа, калҗас, падн'ац' і пудн'ац', пабрац' і пубрац'; парбў, калхоз, карова, даробу, дадому, вадоб, мароз, пан'ос, падв'ѣс'ц'и, варобы і порбў, колхоз, коро́ва, доробу, додому, вобдой, мороз, пон'ос, пудв'ѣс'ц'и, воброты; забота, забор, замок, дал'ока, садок і зобота, зобор, зомок, дол'ока, содок; баран, трава, карас', сказац', давай, малайа. 1021 сталы, нас'иҗ, кажўх, кан'у, на стал'ѣ, җарѣў, снапў; вада, пам'аў, майа, пабрац', падн'ац', ба'ўаты; парбў, паробу, мароз, пан'ос, падв'ѣс'ц'и, садок, трава, сказац' — 55 прыкладаў. Ва ўсіх гэтых словах націск стаяў на пераднаціскным складзе: ста́лы, ва́да, ва́дой, са́док, тра́ва... Націск перанесен на сваё месца пры паўтор-

ным абследаванні. **1022** Для гаворкі характэрна аканне, але часта гук [о] захоўваецца, прычым [о] блізкае неяк да [а]: *лажыс', калац'іўс'а, падплула, халадн'ей, хац'ела, паў'ібл'и, слажыў, таб'ё, вайны, пайёдам, пан'ўхайе — поўц'и, поўехаў, поўеду, помруц', забол'ела, бойўс', надойёдл'ивайе, поэыч, за свойи, воды, воз'ица, поп'и; кап'ац', баўата, папарв'ала, падажд'ац', паўано, паб'ачым, вада, наўа — порв'ала, пол'таўск'и, подн'ал'и, ков'ал'; ўато́ва, панос'ац', ўраматв'од, зраб'отал'ис', у калх'оз'и, накас'ом, сар'очку, харашо́ — хор'ошы, колх'оза, на бол'оц'и, мол'ол'и, пор'оды, поўот, твоўо, своўо, моўо; заб'ота, заб'ор, дал'ека, сад'ок, зам'ок, найшоў, скаж'у, так'эйе; бар'ан, трав'а, кар'ас', сказац', дава́й, мала́йа, назва́ц', стары, заўа́дувал'и, храк'а, напраўл'ац'. **1023** Аканне з захаваннем у некаторых выпадках (непаслядоўна) гука, блізкага па якасці да [о]: *карчы, раў'и, скар'ей, пайёду, пай'ехац', сак'ира, стал'у́а, на ўар'е, падажж'ы, накас'ила, тач'ыц', харашо́, тапчы, хаз'и, паб'ёу, у карчы, прав'ёрка, праўду, спас'и́ба — на ход'у, пойд'у, кос'и́ц', пошы́ц', под'умай; у карча́х, разадраў, паб'ач, саба́ка, аштрапав'ал'и, дал'екава́та, наўам'и, ўан'а́ам — пошла́, пок'а, поб'ачу, това́р; харашо́, ўар'одчык, Вал'оз'а, таб'ой, ўато́выйе, дава́йў, паў'одка, кас'ойу, стал'овы, наў'ой, ўал'оўка, ўав'орац', Баршч'оўка, дадо́му, ўав'орыц'и, хаз'ём, калх'оз, саўх'оз, ўал'ос'и́ц', бал'ота — раз'уво́р, по сво́йему, тоўо, моўо, своўо, твоўо, роб'отац', роб'оты; заб'ор, дал'ека, карт'опл'у, нап'и́ишеш, так'и́, у рада́х, назва́н'н'е, мала́йа, кулак'ом, крас'и́ва; гук «а» нязменна захоўваецца, але пл'от'ок. **1025** Як сістэма — аканне, аднак часам з элементамі окання, ненаціскны гук не зусім, як [о], але набліжаецца да яго і наглядаецца пры хуткім тэмпе размовы як у прадстаўнікоў старэйшага, так і малодшага пакалення: *сталы́, нас'и́ў, вада́, кав'ал', пар'ой, вад'ой — 49 прыкладаў; па'осл'ёдн'и, ба'орты, ма'ор'оз. **1026** Аканне, інакш пераход «о» ў [а] — звычайная з'ява, але даволі часта ў адных і тых жа словах адзначаецца гук [о], праўда, не вельмі выразны, падобны да [а]; запісана 30 прыкладаў акання і 34 прыклады захавання ненаціскнога [о]: на двор'е, поўи́с'ц', полоў'ёнце, молод'ыйе, ко'ан'у́шн'а — кан'у́шн'а, посп'ёл'и, позвон'и́, хороше́н'ка, ўор'ёлка; поста́в'ил'и, пожа́ц', поўдн'а, поп'ас'ц'и, война́, подн'ал'и — пудн'ал'и; ўов'орац', подх'оз'а, кол'оз'ес, моўо, пол'ож, поўода; заб'ота, сад'ок, трав'а, дава́й, мошы́на, вол'ал'ис'. **1027** валы́, ўар'ей, наўа, двара́, вар'ота, дабро́ — 55 прыкладаў; поў'ибло, поб'уде, пода́з'ена, прорва́ты, н'ебожа́та; заб'ота, сад'ок, трав'а, дава́й.***

Карта № 2

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „о“ Ў ПЕРШЫМ СКЛАДЗЕ ПЕРАД НАЦІСКАМ У ОКАЮЧЫХ ГАВОРКАХ

Карта складзена на матэрыяле пунктаў «а», «б», «в» пытання № 1:

«Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест этымалагічнага «о»? Ці вымаўляецца гук **а** або сярэдні гук паміж **а** і **ы**, на слых блізкі да **э** або **ы** (абазначым яго літарай **ъ**), ці больш-менш ясныя гукі — **ы**, **у** або **о**:

а) перад націскнымі **ы**, **і**, **у** і **э**, **е**, з **ъ**: *сталы́, стулы́ ці столы́; валы́,*

двары, снапы, гады, касіў, стагі, насіў, хадзіў, прасіць, кажух, хадун, каню, на расу, на вадзе, на стале, на назе, гарэў;

б) перад націскным а: *вада, вѣда, выда, вуда* ці *вода, нага, каваль, каня, памяў, мая, твая, калгас, падняць, пабраць, кампанія, багаты;*

в) перад націскнымі о, е: *парой, пѣрой, пырой, пурой* ці *порой; вадой, нагой, дамоў, парог, мароз, вароты, карова, дарога, панёс, падвесці?»*

На карце паказана вымаўленне галоснага на месцы этымалагічнага «о» пасля цвёрдых зычных парных і заднеязычных у першым складзе перад націскам у окаючых гаворках і ў гаворках са змешаным окаюча-акаючым вакалізмам. Рэалізацыя «о» ў акаючых і акаюча-окаючых гаворках картаграфуецца на карце № 1 «Тыпы вакалізму першага складу перад націскам пасля цвёрдых зычных», таму аканне на карце № 2 падаецца без дэталізацыі.

Картаграфаванне праводзіцца на лексічна неабмежаваным матэрыяле, пераважна падказаным праграмнымі пытаннямі.

Адводзяцца ад картаграфавання прыназоўнікі-прыстаўкі **под-, по-**, якія часта вылучаюцца па свайму вымаўленню сярод іншых слоў (*пуд-, п'ид-, пид-, пу-*). Не картаграфуюцца словы *баўато, ламайуц'*, якія ўжываюцца з гукам [а] ў радзе беларускіх окаючых гаворак (напр., *баўато*: нас. пп. 680, 681, 684, 687, 700, 720, 723, 725, 769, 848, 852, 945, 961, 985, 986 і інш.), а таксама і ва ўкраінскіх гаворках, таму яны не могуць быць паказчыкам акання. Па тых жа прычынах варта адвесці ад картаграфавання і слова *хамўт*, якое часам ужываецца ў окаючых гаворках з гукам [а], таксама як і ва ўкраінскай мове. Словы *калхóz, калгас* могуць ужывацца з гукам [а] паводле рускага або беларускага літаратурнага вымаўлення і таму адводзяцца ад картаграфавання. Не картаграфуецца і слова *кумпанія* — *кампанія*, якое з гукам [а] або [у] ўжываецца ў розных беларускіх гаворках, а таксама словы *сусед, суседка*, у якіх прэфікс **су-** можа быць асобым марфалагічным утварэннем.

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца прыёмы індывідуальнай транскрыпцыі: у^о абазначаецца як [у] ў нас. пп. 659, 842, 950; у^о — як [о] ў нас. п. 842; о^у — як [о] ў нас. пп. 660, 950; ô — як [у] ў нас. пп. 995, 1002; уо — як [у] ў нас. пп. 812, 964, 1011; о^а — як [а] ў нас. пп. 750, 1004, 1011. Адсылачным знакам перадаецца ъ, які звычайна абазначае гук з неакрэсленай артыкуляцыяй, часцей за ўсё — гук, сярэдні паміж [о] і [а].

У каментарых змяшчаецца матэрыял са зменамі гука «о» ў [у], [у^о], [оу], якія адбываюцца паслядоўна або спарадычна, матэрыялы са змешаным окаюча-акаючым вакалізмам, з заўвагамі збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачных знакаў. Аднастайны матэрыял падаецца скарочана і ўказваецца агульная колькасць запісаных у адказах слоў. 655 *столы, волю, дворы, снопы, ўоды, стоў'і, на стол'і, на нозыі; кусыі, нусыі, худыі, прусыі, кужіх, худіх, ґурыі, кун'овы, на вудыі; вуді, нуўа, кувал', кун'а, пум'аі, пубраты, кумпан'іа, буўаты; пурой, вудой, нуўой, дудбому, пуроу, муроу, вуроу, курова, дуроу, пуныйс, пудвыстыі. 656 стулы, вулы, двуры, снуы, हुды, кусыв, стуһы, нусыв, худыв,*

прусы́в, кужу́х, кун'у́, на русу́, на вуд'у́, на стул'у́, на нуз'у́, нуры́в;
 вуда́, ну́а, кун'а́, пумн'а́в, муйа́, твуйа́, пудн'а́ты, пубра́ты, буна́тый;
 пуро́йу, вудо́йу, нухо́йу, пуро́н, муро́с, вуро́ты, куро́ва, дуро́на, пун'ис,
 кулхо́з. 657 стулы́, вулы́, двуры́, снупы́, кусы́в, сту́н, нусы́в, худы́в,
 прусы́ты, кужу́х, худу́н, кун'у́, на вуд'у́, на стул'у́, на нуз'у́, на росу́,
 ходы́; вуда́, ну́а, кувáл', кун'а́, пушо́в, кул'а́с, пудн'а́ты, пубра́ты;
 пуро́йу, вудо́йу, нухо́йу, муро́з, вуро́та, куро́ва, дуро́на. 659 сту́лы,
 ву́лы, дву́ры, сну́пы, ку́сыв, сту́н, ну́сыв, ху́дыв, прусы́ты,
 ку́жу́х, на ву́д'у́, сту́лы, на ну́з'у́, росу́, хо́р'у́в; ву́да, ну́а,
 ку́ва́л', пумн'е́в, пудн'е́ты, пубра́ты, кон'е́, мойа́, твойа́, колхо́з,
 бо́на́тый, компáн'ийа; ву́до́йу, ву́ро́та, ку́ро́ва, ду́ро́на, поро́йу, но́хо́йу,
 дом'у́в, пор'у́н, моро́з, пон'ис. 660 стулы́, столы́, во́лы, дво́ры, пудви́-
 рок, сну́пы, сну́пы, ко́сыв, сто́у́, носы́в, хо́дыв, про́сыв, про́сыты, ко́жу́х,
 хо́д'у́н, на росу́, на вод'у́, на стол'у́, на ноз'у́, го́ры́в; но́у́а, во́да, ко́ва́л',
 кон'а́, по́мн'а́в, мо́у́а, по́дн'а́ты, по́бра́ты, бо́у́а́тый, кумпáн'ийа; по́-
 ро́йу, во́до́йу, но́у́о́йу, до́д'о́му, моро́з, пор'у́, мо́ро́з, во́ро́та, коро́ва,
 до́ро́а, пон'ис. 663 сну́пы, кужу́х, носы́в; вода́, но́а, подн'а́ты; но́о́йу,
 моро́з, во́ро́та. 693 стулы́, вулы́, двуры́, снупы́, кусы́у, нусы́у, худы́у,
 кужу́х, худу́н, кун'у́, на русу́, на вуд'у́, на стул'у́, на нуз'у́, гу́ры́у,
 стушкы́, про́сыу́; вуда́, ну́а, кун'а́, пумйа́у, муйа́, твуйа́, пудн'а́ты,
 пубра́ты, бу́а́ты, кумпáн'ийа, кова́л', ду хаты́; пуро́йу, вудо́йу, ну́о́йу,
 дудо́му, пур'у́, муро́з, кул'о́с, вуро́та, дуро́а, пун'ис. 694 столы́, вода́,
 кон'а́, до́д'о́му — 45 прыкладаў з [о]; твуйа́, куро́ва, дуро́а. 697 стулы́,
 ву́лы, двуры́, сну́пы, кусы́в, нусы́в, худы́в, прусы́в, кужу́х, кун'у́, на
 вуд'у́, на стул'у́, на нуз'у́, нуры́в, на росу́; вуда́, ну́а, кувáл', кун'а́, муйа́,
 твуйа́, пудн'а́в, буна́тый; пуро́йу, вудо́йу, нухо́йу, пуро́н, муро́з, вуро́та,
 куро́ва, дуро́на. 703 столы́, ко́жу́х, вода́, кова́л', водо́йу, моро́з —
 40 прыкладаў з [о]; у курчы́, кунча́йицца, пупáло, пукáзуйут, пушо́в. 704
 стулы́, вулы́, двуры́, стушкы́, худы́в, кужу́х, прусы́в, кун'у́, на вуд'у́, на
 стул'у́, на нуз'у́, гу́ры́в; вуда́, ну́а, кувáл', кун'а́, пумн'а́в, муйа́, твуйа́,
 пудн'а́в, пубра́в, бу́а́тый, кунпáн'ийа; пуро́йу, вудо́йу, ну́о́йу, дудо́му,
 пур'у́х, муро́з, кувуро́та, куро́ва, дуро́а, пун'ис, пудвы́з, дужну́т, русá,
 вуро́та. У в. Бельск больш [у] любяць, але побач з вуро́та, куро́ва
 ўжываецца і коро́ва, во́ро́та. 716 во́лы, го́ду, дочка́, вода́, побра́ц',
 бо́лото, пон'е́с — 82 прыклады з [о]; хо́а'е́ра, га́рмо́а'и́ста. 718 побá-
 чыц', мо́локо́, ко́с'и́ц'и, хо́з'и́ла — 29 прыкладаў з [о]; пайз'е́ш, чума́й-
 да́н'ик, га́во́рымо. 734 столы́, вода́, хо́ва́ла, со́ло́ма — 66 прыкладаў
 з [о]. Оканне паслядоўнае. 740 ко́жу́х, возы́у, но́а, мо́лода́йа, моро́с,
 мо́локо́ — 41 прыклад з [о]; му́луда́йа. 750 поды́шац', воды́, пошл'у́,
 за́гон'у́, вода́, по́на́у, во́йна́, по́ко́с, го́во́рац', мо́ло́ц' — 61 прыклад і 28
 прыкладаў з [а]: пас'е́йал'и, сасны́, саба́кам'и, бала́та, бала́то́у, у равóх,
 пашо́у; бо́а́а́то. 753 зробл'у́, хо́з'и́, по́ложу́, сто́йу, стошкá, вода́,
 ко́ло́тка, мо́лодо́о́ — 44 прыклады; здаро́ва. 764 по́йд'у́, носы́лы, ко́па,
 ко́мо́ры, со́ро́чка — 41 прыклад з [о]; ступта́ла, покрупы́ла. 765 столбы́,
 во́лы, росá, по́ра́дку, со́ло́ма, коро́вам — 55 прыкладаў з [о]; по́дры́у,
 по́да́тку, по́ка́звайе, по́шоу́; на ва́з'е́, мастá, мо́лайца́. 767 столы́,
 кон'у́, воз'е́, вода́, твойа́, поро́йу, коро́ва — 38 прыкладаў; снапы́,

калхóз. 768 столы́, кон'у́, вода́, кова́л', порóй, дорóча — 38 прыкладаў з [о]; муйа́, твуйа́, вуро́та. 772 снопы́, кожýх, вода́, порóйу, морóз — 32 прыклады з [о]; кун'у́. 790 войны́, скорéй, соба́к'и, пожа́ры, боло́то, коро́пку — 109 прыкладаў з [о], 15 прыкладаў з [а]: валасы́, пайéз'а, ґан'и́ла, прасхн'е́, ґатýйуц', паса́з'и́л'и, зламáла, схавáй'с'и, хаз'а́йка, малáнка, на хутарóх, плахо́йе, бала́ц'и́руйеца, пакá, рука́-бо́ства; слабу́ва́то, зав'ербува́л'и. 795 хо́жý, помрэ́, кова́л', ноґа́, подн'а́ц', поґо́да, хоро́ша — 100 прыкладаў з [о]; паўс'е́л'ивал'и, праґна́й. 796 возы́, кон'е́ц, ростýц', пойма́л'и, кота́, ґорова́й, хоро́шы, воро́там — 153 прыклады з [о]; захвуре́й, куро́йка. 799 чолов'е́к; наплод'и́лосо, накос'и́й, моґу́, кожýх, тоб'е́, нато́чы́й, во́лы, дво́ре, снопé, нос'и́й, кон'у́, пом'е́шчык, ґоре́й; вода́, мойа́, кова́л', конца́, колґас, твоя́, помийа́й, побра́ц', компáн'и́я, соба́ка; кото́ра, ґоло́й, на боло́ц'и, порóй, порóу, домо́й, водо́й; але: по-б'иларýск'и, палав'и́ну, баґа́тый, н'енарма́л'ный, касá, панара́в'и́ца, пуда́й, пушла́, пудру́шк'и, бал'шóй, пудрасто́м, калхóзны́е, папаз'е́; мѣ́рос. Знакам ъ абазначаеца гук, сярэдні паміж [а] і [о], недастаткова выразны, але не рэдуцыраваны. 800 роб'и́й, коше́л', кова́л', пошла́, лоза́, порóу, домо́й — 67 прыкладаў з [о]; карóва, ба́ц'в'и́н'н'е. 801 столы́, ко́лыску, два кон'и́, вода́, мойа́, това́р, порóй, морóз, хоз'е́м — 94 прыклады з [о]; карчы́, полажы́, ха́жаина, дачк'и́, дачка́; муйа́, твуйа́, куро́ва. 802 во́лы, кожýх, ґоре́й, ко́лыска, вода́, кон'а́, подн'а́ц', норóй, дорóча, пон'ос — 82 прыклады з [о]; муйа́, твуйа́; малóц'а́ц'. 806 вайны́, сасýн, памрэ́, ґара́ц', кавáл', касá, карóв'и, снапýй, кан'е́шно — 237 прыкладаў з [а]; во́йк'и, по́йеха́й, нос'и́ла, това́р, война́, соба́ка, пошóй, робóты, хоро́ша — 92 прыклады з [о]. 836 столы́, подýшка, мо́лока, по́пáло, кова́л', хо́ц'ела, дорóча — 37 прыкладаў з [о]; ґады́, карóва, дарóча і коро́ва, дорóча; пудкра́й'са, пубра́л'и, пудн'а́й. 839 столы́, во́лы, дво́ры, снопы́, ґоды́, стоґи́, нос'и́й, хоз'и́й, прос'и́й, кожýх, кон'у́, нѣ́ воз'е́, нѣ́ стол'е́, нѣ́ ноз'е́, ґоре́й; вѣ́да, нѣ́ґа, кѣ́вал', кѣ́н'а, по́м'а́й, мойа́, твоя́, пѣ́дн'а́ц', боґа́ты, кумпáн'и́я; пѣ́ро́й, вѣ́до́й, нѣ́ґой, мѣ́рос, вѣ́ро́ты, кѣ́ро́ва, дѣ́ро́ча, пѣ́н'ос, подв'е́с'ц'и; думóй (дом — дамоў?). 840 Гл. каментарыі да карты № 1. 841 нос'и́ц', дожжы́, вода́, дочка́, мойа́, добро́, боло́то — 41 прыклад з [о]; малáнка, ґраза́. 842 сту́лы, двуро́ры, хоз'и́й, куо́н'у́, нѣ́ воз'е́, нѣ́ сту́л'е́, нѣ́ ноз'е́; вѣ́да, нѣ́ґа, кувáл', кѣ́н'а, муйа́, твуйа́, кумпáн'и́я, боґа́то; пѣ́ро́йу, водо́йу, ноґо́й, пѣ́ро́х, морóс, воро́ты, коро́ва, пун'ос; пѣ́дв'е́с'ц'. 848 столы́, хоз'и́й, вода́, кова́л', своя́, ноґо́йу, порóу; узмоцненае оканне. 850 ко́лыска, косý, война́, соха́, солóма, водо́йу — 110 прыкладаў; му́ро́з, кумпáн'и́я; адсутнасць акання і якання. 852 дво́ры, кон'у́, кол'е́но, росá, война́, коро́ва, сокóче — 100 прыкладаў з [о], але ў пытанні № 2 б запісана: качáн, саба́чн'ик, малáнка. 946 сту́лы, ву́лы, двуро́ры, сну́пы, стуґу́й, нус'и́в, кун'у́, на вуд'и́, на сту́л'и, на нуз'е́, ґор'и́в, стоґи́й, ходы́в, просы́в, кожýх; нуґа́, кувáл', кун'а́, муйа́, твуйа́, кулґас, пудн'а́ты, буґа́ты, помн'а́в, побра́ты, вѣ́да, пуро́й, вудóй, нуґо́йу, дудóму, пуро́у, му́ро́з, вуро́ты, пон'и́с, кѣ́ро́ва. 947 сту́лы, ву́лы, двуро́ры, сну́пы, кусы́в, стуґн'и́, нусы́в, худы́в, прусы́в, куґжýх, худýн, на вуд'и́, на

стул'і, на нуз'і, *хур'ів*; *вудá*, *нуhá*, *кувáл'*, *кун'á*, *пумн'áv*, *муйá*,
твуйá, *пудн'áты*, *буháтый*, *кумпáн'ийá*; *пурóйу*, *вудóйу*, *нуhóйу*, *дудóму*,
хур'іх, *мурóз*, *вурóта*, *курóва*, *дурóха*, *пун'іс*, *кулхóз*. **949** *стул'і*,
вул'і, *двур'і*, *снуп'і*, *кус'ів*, *худ'ів*, *прус'ів*, *куж'іх*, *худ'ін*, на *рус'у*, на
 стул'і, на нуз'і, *хур'ів*; *вудá*, *нуhá*, *муйá*, *твуйá*, *пубрáты*, *буháтый*,
пудн'ев, *кумпáн'ийá*; *пурóйу*, *вудóйу*, *нуhóйу*, *дудóму*, *кулх'ос*, *мур'ос*,
пур'іх, *вур'ота*, *кур'ова*, *дур'оха*, *пун'іс*, *пудв'іс*. **950** *стол'і*, *вол'і*,
сноп'і, *кос'ів*, *ход'ів*, *прос'ів*, *кож'іх*, на *рос'у*, на *ноз'і*, *згор'ів*, *стуhы*;
водá, *ноhá*, *кувáл'*, *мойá*, *твойá*, *пудн'áты*, *пубрáты*, *буháтый*; *порóйу*,
вуд'ойу, *кулх'ос*, *дудóму*, *пор'іх*, *мор'оз*, *вор'ота*, *кор'ова*, *дор'оха*, *пон'іс*.
954 *стул'і*, *двур'і*, *вул'і*, *снуп'і*, *кус'ів*, *стушк'і*, *худ'ів*, *вуд'і*, на
 стул'і, на нуз'і, *гор'ів*, *кож'іху*, *кон'і*; *вудá*, *нуhá*, *кувáл'*, *кун'á*, *муйá*,
твуйá, *пун'áv*, *пумн'áv*, *пудн'áты*, *буháтый*, *кумпáн'ийá*; *пурóйу*, *вудóйу*,
нуhóйу, *дудóму*, *мур'оз*, *пур'іу*, *кур'ова*, *дур'оха*, *пун'іс*. **957** *стол'і*,
вол'і, *двор'і*, *сноп'і*, *кос'іу*, *нос'ів*, *ход'ів*, *прос'іт'*, *кож'іх*, *кон'і*, *рос'і*,
 на *вод'і*, на *стол'і*, на *ноз'і*, *гор'ів*, *стушк'і*; *водá*, *ноhá*, *ковáл'*, *кон'е*,
пумн'ев, *мойá*, *твойá*, *пудн'еты*, *пубрáты*, *кумпáн'ийá*, *б'уháты*; *порóйу*,
вуд'ойу, *ноh'ойу*, *пор'іу*, *мор'оз*, *дор'оха*, *пон'іс*, *кэл'ос*, *кэр'ова*. **958** За-
 писана 122 приклади з [о]. Оканне ў гаворцы паслядоўнае. **959** *стул'і*,
вул'і, *двур'і*, *гуд'і*, *кус'ів*, *стуш'і*, *нус'ів*, *худ'ів*, *прус'іц'*, *куж'іх*, *худ'ін*,
кун'і, на *рус'у*, на *вуд'і*, на *стул'і*, на *нуз'і*, *хур'ів*; *вудá*, *нуhá*, *кувáл'*,
кун'á, *пумн'áv*, *муйá*, *твуйá*, *пудн'ац'*, *пубр'ац'*, *буháтый*, *кумпáн'ийá*;
пур'ойу, *вуд'ойу*, *нуh'ойу*, *ду д'ому*, *пур'оу*, *мур'ос*, *вур'ота*, *кур'ова*, *дур'оха*,
пун'іс. **964** *стол'і*, *вул'і*, *сноп'і*, *стожк'і*, *кож'іх*, на *стол'і*, на
воз'е, на *ноз'е*; *вода* і *в'ода*, *н'уhá* і *ноhá*, *кун'á*, *вулá*, *твойá*,
подн'áты, *побрáты*, *боháты*; *пэр'ойу*, *в'д'ойу* і *вод'ойу*, *н'уh'ойу*, *ноh'ойу*,
мэр'оз, *мор'оз*, *дуор'оу*, *пон'іс*; *вол'і*, *сноп'і*, *водá*, *мойá*, *мор'ос* —
 37 прыкладаў з [о]. **965** *сноп'і*, *кож'іх*, *водá*, *ноhá*, *пор'ойу*, *мор'ос* — 40
 прыкладаў з [о]; *кувáл'*, *вур'ота*. **969** *хоч'і*, *сноп'і*, *водá*, *ноhá*, *кор'ова*,
кон'ец — 24 прыклады з [о]. Аканне ў гаворцы адсутнічае зусім, тут га-
 вораць: *водá*, *стол'і*, *дор'оха* (гэта оканне). **981** *сноп'і*, *вол'і*, *водá*,
кон'á, *Вол'оз'á*, *кор'ова* — 35 прыкладаў з [о] і 12 прыкладаў з [а]:
кас'іу, *стаг'і*, *каж'іх*, *вадá*, *майá*, *Вал'оз'á*, *малаз'ен'к'і*. У гаворцы існуе
 оканне, але наглядаецца набліжэнне мовы сярэдняга і малодшага
 пакалення да літаратурнай нормы, г. зн. да акання, прычым у іх мове
 не вытрымліваецца ні оканне, ні аканне, бо адны і тыя ж асобы ў адной
 гутарцы могуць сказаць: *кас'іу* і *кас'іу*, *раб'іу* і *роб'іу*. Оканне ўлас-
 ціва мове старэйшага і сярэдняга пакалення, аканне — мове малодшага
 і часткова сярэдняга пакалення (у асноўным з былых школьнікаў). **985** *стол'і*,
кас'іу, *водá*, *мойá*, *ноh'ойу*, *вор'ота* — 21 прыклад з [о]; *баháты*;
п'обра'у, *п'он'ос*, *пудн'ау*. Оканне даволі вытрыманае, за выключэннем
барав'ік. **986** Оканне вытрыманае, зруху ў бок акання не відаць і
 ў малодшага пакалення, якое наведвае школу. **990** *бол'іт'*, *пойд'і*,
ноhá, *войн'і*, *стойклá*, *кор'ова* — 68 прыкладаў з [о]. Самая яркая
 рыса — оканне і еканне. **992** *стол'і*, *двор'і*, *рос'у*, на *стол'е*, *водá*,
мойá, *пор'ой*, *дом'ой* — 35 прыкладаў з [о]; *стул'і* — рэдка, *кур'ова*;
в'ода — рэдка. **995** *стол'і*, *кож'іх*, *водá*, *ковáл'*, *кор'ова*, *пор'ой* — 109

прыкладаў з [o]; [o] пасля губных часта набліжаецца да [y]: *пòтóm, бòйáры, пòшла, пòйдú, пòдстаú*. **1002** *вольы, нос'úй, кова́л', кон'á, порóй, дорóуа* — 104 прыклады з [o]; *мурóз, мóроз*. **1004** *воз'úла, свойé, пол'ёно, товáр, сховáла, змолóла, корóвы* — 105 прыкладаў з [o]; *дачк'ú, раз'úл'ис', па карчáх, саламíйна, парáдк'и, саба́ка, асакá, ўглава́, баўáто, на карчóх, харóша, рабóчих; дочкá, дъчкá, тоáвар*. У гаворцы пануе оканне. У старэйшага пакалення — [o] выразнае: *болóто, пошла́, дочкú*. У асоб малодшага і сярэдняга ўзросту, якія вучыліся ў школе, оканне няўстойлівае, часта чуецца гук, сярэдні паміж [o] і [a] — [o^а] або [o^а]. Адна і тая ж асоба можа сказаць па-рознаму — [o] і [a]. **1005** *столы́, дворы́, вода́, ноу́а, мойá, порóх, ворóта* — 37 прыкладаў; *мурóс*. **1006** *столы́, кожúх, кова́л', ноу́а, домóу, дорóуа* — 29 прыкладаў з [o]; *вудá, пум'áй, пубра́ц', пун'ós, пудн'áц'; кан'á, парóй, парóх, калчúсным, канпáн'ийа, баўáты*. **1007** *столы́, дворы́, вода́, кова́л', порóй, водóй* — 70 прыкладаў; *дарóуа, нау́й, парóу, панós, кун'ú; [o]* звычайна не пад націскам. **1008** *сталы́, двары́, кажúх, вадá, кавáл', дамóу, варóты* — 26 прыкладаў; *поу́йб, у копцé, поийш', воз'út', воды́, ноу́у, наб'ёу, робл'ú; ўвозда́, росá, товáр, у корчáх, твайá, побáчу, морóз, додóму, посóхла, корóву, хворóба* — 64 прыклады; *канхв'ёт'ик*. **1010** *ход'út', сподн'úца, подúшка, тоб'ё, положи́ла, подрáлас'а, вода́, саба́ка, молоко́, додóму* — 76 прыкладаў з [o] і 21 прыклад з [a]: *зrab'ú, хад'ём, пахавáй, саба́ка, вайна́, харóшы, барада́, пайёй*. Як перад [o], так і перад [a], [y], [ы]-[и] на месцы [o] адзначаецца часцей за ўсё гук [o] (оканне), але не паслядоўна; іншы раз вымаўляецца [a] (рэдка, у некаторых асоб больш часта). Гук [o] вымаўляецца не зусім як [o], а з нейкім невялікім элементам [a], шыракавата, больш шырока ў моладзі. «Мы яшчэ мала на [o] гаворым. А вось ад нас 3 км дзярэўня, дык там — *корóва, хорошó*, так на [o] палучаецца, што мы з іх смяемся» (са слоў моладзі). **1011** *кобу́ла, пол'ёно, сноп'ú, должна́, молодá, ўво́рка, морóчиц', рабóты* — 103 прыклады з [o]: *соáха, тоáлоáка; вудóа, вудóы, вудóлы*.

Карта № 3

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „а“ Ў ПЕРШЫМ СКЛАДЗЕ ПЕРАД НАЦІСКАМ У ОКАЮЧЫХ ГАВОРКАХ

Карта складзена на матэрыяле пунктаў «а», «б» пытання № 2:

«Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест а:

а) перад націскным **о**: *забор, зьбор, зыбор, зубор* ці *зобор; садок, далёка, замок, забота*;

б) перад націскным **а**: *трава, тръва, трыва, трува* ці *трова; карась, сказаць, давай, малая, баран?*»

Картаграфуецца вымаўленне галоснага на месцы этымалагічнага «а» пасля цвёрдых зычных парных і заднеязычных у першым складзе

перад націскам у окаючых гаворках і ў гаворках са змешаным окаюча-акаючым вакалізмам (пры наяўнасці элементаў акання пры оканні). Рэалізацыя «а» ў акаючых гаворках паказана на карце № 1 «Тыпы вакалізму першага складу перад націскам пасля цвёрдых зычных».

Картаграфаванне праводзіцца на лексічна неабмежаваным матэрыяле, пераважна падказаным праграмнымі пытаннямі, а таксама на аснове слоў, памылкова занесеных у адказы на пытанні № 1 а, б, в (у нас. пп. 683, 728, 736, 738, 753, 754, 760, 762, 764, 765, 790, 834, 836, 841, 990, 994); такія словы з'яўляюцца каштоўным матэрыялам для паказу змен «а» ў [о]. У сувязі з тым, што змены гука «а» ў окаючых гаворках адбываюцца не толькі ў пазіцыі перад націскнымі [о], [а], пры картаграфаванні ўлічваюцца прыклады, у якіх гук «а» знаходзіцца і перад іншымі націскнымі галоснымі.

Адводзяцца ад картаграфавання словы *забóта* — *зобóта*, *барáн* — *борáн*, *кабáн* — *кобáн*, калі яны выдзяляюцца з агульнай сістэмы, бо не заўсёды ясна, які этымалагічны галосны ў гэтых словах — «о» ці «а»; калі ж гэтыя словы не адрозніваюцца ад іншых, яны ўлічваюцца пры картаграфаванні і ўносяцца ў каментарыі.

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца знакі індывідуальнай транскрыпцыі: *о^а*, *а^о*, якія сустракаюцца побач з *о* і *а*, аб'ядноўваюцца з імі; *а^а* картаграфуецца як [а] ў нас. п. 799. Адсылачным знакам абазначаецца *ъ*, які ў адказах у большасці выпадкаў абазначае гук неакрэсленай артыкуляцыі, сярэдні паміж [а] і [о], або іншыя варыянты гука «а» — [ы], [е].

У каментарыях змяшчаецца матэрыял са зменамі гука «а» ў [о], [о^а], [а^о], [у], пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачных знакаў. Аднастайны матэрыял падаецца скарачана; адказы з захаваннем ненаціскавага «а» ў большасці выпадкаў апускаюцца. **683** *облока́, коз'о́нны*. **686** *зубе́р* (забор). **701** *зобóта, дол'о́ко, содо́к, зобо́р, зомо́к, ноло́х, мола́йя, скоза́ты, зойма́йе, трова́, борáн, корáс', дова́й, зора́за; забóта, зобо́р* — 11 прыкладаў. **703** *долéко*. **704** *дуле́ко*; словы *барáн, травá, карáс'* ужываюцца толькі з [а] ў першым складзе перад націскам. **716** *зобóта, зобо́р, дол'о́ко, содо́к, зомо́к, плото́чек, ўормо́шка, корто́шка; зобра́л'и, борáн, трова́, корáс', скоза́ц', дова́й, моле́йе*. Пры паўторным абследаванні запісана *а* над *о*: *со^адо́к, зо^амо́к, зо^абра́л'и, бо^ара́н, тро^ава́, ко^ара́с', ско^аза́ц', до^ава́й, мо^але́йе, ўо^ар-мо́шка, пло^ато́чок, ко^арто́шка; зо^абóта, дал'о́ко, карáс', сказа́ц', дава́й, мала́йя; а* над *о* абазначае гук, сярэдні паміж [а] і [о]. **717** *зба-но́к, наво́з, содо́к, зоўно́иш; нача́л'н'ик, травá, каза́рмы, запáс, сара́й, кабáн; поха́л'и*. **718** *содо́к, потро́ны, ўормо́н'ам'и, ўармо́шкоўу, дал'о́ко; дова́л'и, сора́й, нозва́л'и, кона́вы, травá, каба́н*. **721** *забóта, травá, дава́й* — 11 прыкладаў; *зобóта, за^обо́р, за^омо́к; [а^о]* — невыразнае, блізкае да [о]. **728** *слоба́йя, кол'е́ка, кол'ино*. **729** *дал'о́ко, дол'о́ко*. **731** *мохо́рку, корто́пл'ам'и, зошл'и́; коба́н, тоба́к, зобра́лы, на^опа́д*. **733** *увожа́йут, ўлоза́; дыва́й, мыла́йя*. **734** *зобóта, содо́к, зомо́к, зосýз'ац', соды́с'; зобра́лы, мо́з'ары, зобра́ты*. **736** *коза́ты, ном'áв*. **738** *посто-но́вку, пончо́шк'и, залота́ты*. **740** *содо́к, дол'о́ко, зобóта, ройко́м, зово́д,*

корто́пл'и; трова́, дова́ла, хватáйе, кона́ва, кона́л, коза́лы, бо́ра́н, ко́ра́с', скоза́ты, дова́й, мола́йя. 741 позото́пл'ивало, бо́ра́н. 753 бо-ра́шка, ковол'е́р, со́жа́йуц'. 754 воуо́н, тоба́к, поха́л'и. 755 зобо́та, зобо́р, дол'о́ко, содо́к, зомо́к, бо́ра́н, трова́, ко́ра́с', скоза́ц', дова́й, мо-ла́йя, зодра́ўса. 758 дова́й, зомо́к, керас'. 759 мола́йя. 760 возо́н, боуо́р, зохо́дым, дова́йте, остола́са. 762 бо́ра́н, пончо́хы, коза́ты, за-плото́ў, скока́т'. 763 дол'о́ко. 764 фосо́ну, посо́л'а, содо́к, зомо́к, зобо́тыца; тоска́ўса, бо́ра́н, трова́. 765 зослу́уу, корто́шку. 773 зо-бо́та, зобо́р, до́ле́ко, содо́к, зомо́к; бо́ра́н, трова́, ко́ра́с', дова́й, мо́ўйя, скоза́ў; забо́та, да́ле́ко, садо́к, замо́к; ба́ра́н, трава́, ка́рас', дава́й, сказа́ты, ма́ла́йя. 790 дол'е́ко, содо́к, зэмо́к, зэбо́р, зэбо́та, у Старо́б'ин'и, кар-то́шку — корто́шк'и, остоло́с'о, кулако́ў; трова́, дова́й, бо́ра́н, ко́ра́с', скоза́ц', мола́йя, боза́ра; зава́н'а, показáл'и, хвата́йе. 795 розо́чку, мо́ло́уо, содо́к, зобо́р, бо́ра́н, мола́йя, скоза́ц', трова́; мошы́ны. 796 зо-бо́та, дол'о́ко, содо́к, зомо́к, корто́пл'и, зовйо́м, строхо́ўку, пло́ц'и́л'и, ко́ўста, ўорбу́з'н'ик, мошы́нойу, на зово́з'и; бо́ра́н, трова́, ко́ра́с', скоза́ў, дова́й, мола́йя; зубо́р, продува́ла. 797 зобо́та, дол'о́ко, содо́к, зомо́к; трова́, бо́ра́н, ко́ра́с', дова́й, мола́йя, мо́ла, скоза́ц', стока́н. 798 дова́й, скоза́ў, дол'о́к'и́е, устовáй, тоба́к, плотка́, зобра́ўса. 799 зэбо́та, зэбо́р, забо́та, да́л'е́ко, са́до́к, за́мо́к; ба́ра́н, бэ́ра́н, трава́ і трэ́ва, скэ́за́ц' і сказа́ц', дава́й і дэ́ва́й, мэ́ла́йя, страда́ўуц', Опо́насов'и. Знакам ь аба-значаецца гук, сярэдні паміж [а] і [о], недастаткова выразны, але не рэдуцыраваны. 800 кочéл'а, ко́ра́с', бо́ра́н, розо́к, со́ма, дова́й, пры-сторáйс'а, скоза́ц', мо́ла, коба́н, каба́н, трэ́ва. 801 зобо́та, дол'е́ко, содо́к, зомо́к, зодо́к, карто́п'ел', на ўро́з'е; ба́ра́н, то́ра́н, трова́, ко́ра́с', скоза́ц', мо́ла, помора́ла. 802 содо́к, зомо́к, розо́к, дол'о́ко, зобо́та, трову́; то́ра́н, трова́, ко́ра́с', дова́й, скоза́ц', стока́н. 804 зобо́та, содо́к, зомо́к, скэ́жу, зоп'и́сайе, корто́пл'и, остоло́со; да́л'е́ко, стано́к, садо́к; боза́р, но́ча́л'н'иком'и, трова́, бо́ра́н, ко́ра́с', дова́й, мола́йя, мо́ла. 805 корто́шкойу, Моры́с'а, по́поз'е, сто́ры́е, дова́ц'муц', бо́ра́н. 807 содо́к, бо́ра́н, трова́, мола́йя. 809 зобо́та, зобо́р, дол'о́ка, содо́к, зомо́к; боза́р, тоба́к, дова́ц', скока́ц', бо́ра́н, трова́, ко́ра́с', дова́й. 812 содо́к, дова́й, бо́ра́н, мола́йя. 834 зобо́та, зобо́р, ко́ўшк'и, обмон'и́ў, бо́ра́н, трова́, ко́ра́с', дова́й, мола́йя. 836 зобо́та і зэбо́та, содо́к і сэдóк, дол'о́ко і дэ́л'о́ко; ба́ра́н і бэ́ра́н, трава́ і трэ́ва, ка́рас' і кэ́рас', сказа́ц' і скэ́за́ц'; корто́пл'и, до́ўно́, пол'то́, дова́ц'; на́л'э́з'л'и, пока́ўи́ (пакажы). 838 дэ́л'е́ко, сэдóк, зэмо́к, бэ́ра́н, трэ́ва, скэ́за́ц', дэ́ва́й, мэ́ла́йя. 839 зэбо́р, дэ́л'о́ко, сэдóк, зэмо́к; бэ́ра́н, трэ́ва, кэ́рас', скэ́за́ц', дэ́ва́й, мэ́ла́йя. 841 зобо́р, содо́к, зомо́к, содо́ўн'ик, корто́пл'и, корто́шка; карто́шок, да́л'е́ко, на́ро́б'ил'и; боза́р, бо́ра́н, трова́, ко́ра́с', скоза́л'и, дова́йц'е, мола́йя, по́коза́ла, показáла, нашла́. 842 зэбо́р, дол'е́ко (ь выпраўлена на о), сэдóк, зэмо́к; бэ́ра́н, трэ́ва, кэ́рас', скэ́за́ц', дэ́ва́й, мэ́ла́йя. 846 зобо́та, содо́к, зомо́к, корто́шк'и, ўло́дышк'и, ко́ўсту, ўл'ок'и́; заўйо́з, здал'о́к; бо́ра́н, трова́, ко́ра́с', дова́й, мола́йя, хвата́ло, ко́на́ну; задра́ла. 850 коба́н, кочáлка, мола́йя. 851 зобо́та, содо́к, ўло́дышка, корто́пл'и, ко́ўста; садо́к, замо́к, да́л'е́ко; коба́н, коба́т, по́пода́лосо.

дава́л'и, трова́, мола́йя; наста́й'н'ик, кара́с', травá, на майдáн'е. 864 Гл. каментары́ да карты № 1. 946 трукá, дэва́й. 953 скоза́т'. 964 зэбо́та, зэмо́к, дэ́л'о́ка — уживае старэйшае пакаленне; забо́та, садо́к, забóр — малодшае пакаленне; бо́ра́н, морка́ч і трэ́ва, мэ́ла́йя (перш.); далéко, замо́к; ба́ра́н, травá, кара́с, сказа́ты, дава́й, ма́ла́йя (паўт.). 965 кура́с', мула́йя. 966 зобо́та, бо́ра́н, мо́ла́йя; ба́ра́н, ма́ла́йя — 16 прыкладаў з а. 967 дол'е́ко. 968 зобо́та, дол'е́ко, зомо́к, трова́, скоза́т', дова́й, мола́йя, бо́ра́н, у род'у́гах, збоно́чок, дал'е́ко, корто́шку — рэдка. 969 дова́й, дола́. 970 зобо́та, зобо́р, содо́к, зомо́к, дал'е́ко; трова́, корáс', скоза́ц', дова́й, мола́. 971 дол'е́ко. 972 дол'о́к'ийе, корто́шка, коча́йем. 973 бо́ра́н, корáс'. 974 ток'ийе. 976 зобо́та, содо́к, ко́ж'у, што́н'и; дова́й, дова́ла, трова́, корáс'. 977 зобра́л'и, корто́пл'а, стона́в'ят. 978 зобо́та, зомо́к, содо́к, зово́д; моши́нку, хвол'и́л'и. 979 зобо́та, содо́к; бо́ра́н, дова́й, корáс', мойá, скоза́ц'. 983 зобо́та, содо́к, зомо́к, дол'е́ка; корáс', дова́й, мола́, травá, ба́ра́н, сказа́ц'. 985 мола́йя. 987 стору́х, бол'е́йка, трова́й, зобо́та, содо́к, зомо́к, дол'е́ко; мола́йя, дова́й, корáс', трова́, скоза́ц'. 988 зобо́та, зэбо́р, дол'е́ко, содо́к, зомо́к; бо́ра́н, трова́, корáс', скоза́ц' (сказа́ц' — рэдка), мола́йя; рэдка — дова́й, дава́й. 989 зобо́та, доўно́, зово́д, содо́к, но до́м'и, скоза́ц', дова́й. 990 навор'и́ла, спол'и́ло. 992 зобо́та, зобо́р, дол'о́ко, содо́к, зомо́к; трова́, корáс', скоза́ц', дова́й, мола́йя; ба́ра́н. 993 дова́л'и. 994 садо́к, травá, кара́с' — 31 прыклад; свору́йца, зоста́ва, зок'и́нув. 995 зобо́та, зобо́р, дол'е́ко, содо́к, зомо́к; бо́ра́н, трова́, корáс', скоза́ц', по трову́, дова́й, мола́йя; свато́ў, дал'е́ко, замо́к; каба́на, ма́ла, ста́ра, ба́ра́н, травá. 1002 садо́к, травá, кара́с' — 13 прыкладаў з [а]; бо́ра́н, трова́, трову́, корáс', скоза́ц', дова́й, дова́й, мола́йя, мошы́ны. 1004 зобо́та, дол'е́ко, садо́к, забу́ор, замо́к, ко́ж'у, хвол'и́цца, мошы́на, корто́шка, корто́пл'и, руково́, жо́з'у́ка, пончо́х, ко́п'уста, Наро́ўл'а — Нору́ўл'а, мо́лу́йу, пол'то́, вато́ўка, Сайо́ўка, коз'о́н'ный, сапуо́у, үало́шы, за'мүжн'ийе; коза́ла, ко́наву, бо́ра́н, трова́, корáс', скоза́ц', дова́й, мола́йя, хвота́ло, устава́й, ко́ча́ла, ка́наву, с'еко́ча (секача), тро́ва́ (невыразны гук), зо па́зуху, по сода́х. 1005 дова́й. 1006 дова́й, скуза́ц'. 1007 содо́к, трова́; садо́к, траво́йу, дава́й — 32 прыклады з а. 1009 зобо́р, зобо́та, дол'е́ко, зомо́к; бо́ра́н, трова́, корáс', дова́й, мола́йя. 1010 малы́х, устава́й, садо́к, са́ма, каза́й — 28 прыкладаў; у́года́йт'е, спос'и́бо, хвота́йе, мошы́на (ні то [а], ні то [о]). 1011 зобо́та, замо́к, барка́н, дал'и́еко, корáс', мо́л'е́нка, мошы́на, мо́лы, ма́л'е́н'к'и, стары́йе, трову́, траву́, мо́лых, золо́у, по содо́х, сомо́й, зо рэ́чкайу, пос'е́цца, забу́лас'е, зошы́йе, воу́, ко́ж'у, свору́лас', квосо́л'а, бол'е́тк'и, мола́, това́р'иш, трова́, трева́ (невыразны гук), воу́а. коза́ла, хвота́йе, на́поха́ла, хвол'и́цца, са́ма, ста́но́к, коба́н — ко́ба́н — каба́н; «а» вымаўляецца як [о], [о^а], [а] перад рознымі галоснымі, магчыма, [о] часцей перад [о]. 1013 зобо́та, зобо́р, дол'е́ко, зомо́к, бо́ра́н, трова́, корáс', дова́й, мола́йя, зэбо́та, забóр, далéко, содо́к, замо́к; ба́ра́н, трэ́ва, кара́с', скоза́т, мола́.

Карта № 4

ТЫПЫ ВАКАЛІЗМУ ПЕРШАГА СКЛАДУ ПЕРАД НАЦІСКАМ ПАСЛЯ МЯККІХ ЗЫЧНЫХ

Карта складзена на матэрыяле пытанняў № 3—9:

3. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест ненацісканога этымалагічнага *е* перад цвёрдымі зычнымі:

а) перад націскным *а*: *вясна, вісна* ці *весна; зямля, сястра, вярста, мятла, сляза, мяла, пляла, няма, не маю, няхай, без*;

б) перад націскным *о* (асноўным): *сяло, сіло* ці *село; зяло, вясло, сястрой, мятлой*;

в) перад націскным *о* з *ъ*: *за сялом, за сілом* ці *за селом; вяслом, зялом, зярном, сярпом*;

г) перад націскным *у*: *вяду, віду* ці *веду; нясу, няку, бяру, пярун*;

д) перад націскным *ы*: *тры вярсты, тры вірсты* ці *тры версты; тры сястры, дзве мятлы*;

е) перад націскным *і* (з папярэдняй групай зычных): *зімлі, зімлі* ці *землі; пяклі, цяклі*;

ж) перад націскным *е* з *ѣ* з папярэдняй групай зычных: *у цяпле, у ціпле* ці *ў цеple; цямнець?*»

4. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест ненацісканога *е* з *ѣ* перад цвёрдым зычным:

а) перад націскным *а*: *бѣда, біда* ці *беда; сѣяна, рака, спѣваць, яда, язда, вятрак, сѣѣба, сякач*;

б) перад націскным *о* (асноўным): *вѣдро, вѣдро* ці *ведро; гнѣздо, гніздо* ці *гнездо; сѣдло, вѣдомы, на лясной дарозе, сѣѣбой, сѣяной; яздой*;

в) перад націскным *о* з *ъ*: *вѣдром, відром* ці *ведром; гнѣздом, пѣсок, лѣсок*;

г) перад націскным *у*: *у снѣгу, у снігу* ці *ў снегу; бѣгу, сѣку, пѣтух, пѣвун, сѣѣбу*;

д) перад націскным *ы*: *сѣяны, сѣіны* ці *сѣены; бѣды, яды, язды*;

е) перад націскным *е* з *ѣ* з папярэдняй групай зычных: *сѣятлець, свѣтлець* ці *сѣетлець; у гнѣздзе, у бѣдзе?*»

5. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест этымалагічнага *е* і *е* з *ѣ* перад мяккім зычным:

а) перад націскным *у*(*ю*): *змялю, змілю* ці *змелю; пасѣялю, пабѣялю, падзѣялю, смяюся*;

б) перад націскным *і*: *прывіясі, прывісі* ці *прывінесі; прывіядзі, павялі, запляці, вялікі, пабѣлілі*;

в) перад націскным *е* з *ѣ*: *паляцелі, паліцелі* ці *палецелі; пабѣялеў, нѣдзеля, бѣседа, у сѣле, на сѣяне, пры сѣѣбе*;

г) перад націскным *е* з *е* і *ь*: *вяселле, віселле* ці *веселле; мяцеліца, дзянѣк, пнянѣк, цянѣк, зялѣны, вясѣлы, вяселы, нясѣм, вядзѣм, вядзем, зямлѣй, зямлей*;

д) перад націскным *а* (*я*): *памяняў, паміняў* ці *паменяў; дзясяты, дзялянка, смяяцца, сядзяць, цяляты, сѣўня?*»

6. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест ненацісканога *э* тымалагічнага *я* перад цвёрдымі зычнымі:

а) перад націскным *а*: *пята, піта* ці *пета; вязаць, цягаць, лягаць, аглядаць, пятак, цяжар*;

б) перад націскным *о* (асноўным): *ядро, йдро* ці *едро, ярмо, святочны, пятой*;

в) перад націскным *о* з *ь*: *ядром, йдром* ці *едром; ярмом, пятак*;

г) перад націскным *у*: *цягну, цігну* ці *цегну; клянуп, пятак, вяжу, успамяну*;

д) перад націскным *ы*: *язык, йзык* ці *езык; аб ядры, святы, мясны, без пятак?*»

7. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест ненацісканога *я* перад мяккімі зычнымі:

а) перад націскным *і*: *глядзім, глідзім* ці *гледзім; мякіна, пяці, дзесяці*;

б) перад націскным *е* з *ь*: *глядзела, глідзела* ці *гледзела; на пяце, на піце* ці *на пеце?*»

8. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест *э* тымалагічнага *е* і *е* з *ь* перад шыпячымі:

а) перад націскным *у*: *плацяжу, плаціжу* ці *плацежу; ляжу, лячу, к плячу, дзяжу, мяшу, на мяжу, у мяшку*;

б) перад націскным *а*: *ляжаць, ліжаць* ці *лежаць; мяшаць, дзяжа, мяжа, з пляча, ляжак, з мяшка*;

в) перад націскнымі *ы, і*: *ляжыш, ліжыш* ці *лежыш; бяжыш, на мяжы, у дзяжы, мяшкі*;

г) перад націскным *о*: *дзяжой, дзіжой* ці *дзежой; мяжой, з мяшком, пашком?*»

9. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест арфаграфічнага *я* перад шыпячымі: *пагляджу, пагліджу* ці *пагледжу; прывяжу, цяжар, ячмень?*»

Картаграфуецца вымаўленне галосных на месцы *э* тымалагічных «*е*», «*ё*», «*а*» пасля мяккіх зычных у першым складзе перад націскам у гаворках з поўным або частковым адрозніваннем іх. Рэалізацыя галосных у гаворках з адрозніваннем галосных няверхняга пад'ёму падаецца без дэталізацыі, бо складаюцца дадатковыя карты: карта № 5 «Галосны на месцы «*е*» ў першым складзе перад націскам у гаворках з поўным ці частковым адрозніваннем галосных няверхняга пад'ёму», карта № 6 «Галосны на месцы «*ё*» ў першым складзе перад націскам у гаворках з поўным ці частковым адрозніваннем галосных няверхняга пад'ёму» і карта № 7 «Галосны на месцы «*а*» ў першым складзе перад націскам у гаворках з поўным ці частковым адрозніваннем галосных няверхняга пад'ёму».

У гаворках з супадзеннем галосных няверхняга пад'ёму ў адным гуку ў першым складзе перад націскам пасля мяккіх зычных картаграфуецца асноўныя тыпы вакалізму (яканне дысімілятыўнае, недысімілятыўнае (моцнае), еканне) і тыпы змешанага вакалізму (якаюча-

екаючыя, з яканнем дысімілятыўна-асімілятыўнага тыпу, дысімілятыўна-недысімілятыўна якаючыя і інш.).

Карта складаецца на лексічна неабмежаваным матэрыяле, прадстаўленым вялікай колькасцю праграмных і праграмавых слоў; асабліва вялікі матэрыял атрымліваецца пры аб'яднанні запісаў абодвух абследаванняў. Знакі карты ставяцца на аснове абагульнення ўсяго матэрыялу ў адказах на пытанні № 3—9. Пры картаграфаванні не ўлічваюцца толькі тыя словы і граматычныя катэгорыі, вымаўленне якіх адступае ад сістэмы вакалізму гаворкі. Адводзіцца ад картаграфавання вымаўленне слоў *няма, няхай, адмоўя не, прыназоўніка-прыстаўкі без, займеннікаў мяне, цябе, сябе, прыслоўя цяпер, лічэбнікаў дзевяты, дзесяты, восемсот, восемнаццаць*, а таксама не картаграфуюцца словы *вядома, кляню, мяшаць, памяняў, дзяцёнак, сляза* і некаторыя іншыя, калі яны вымаўляюцца інакш, чым астатнія словы ў гаворцы; гэтыя словы змяшчаюцца ў каментарыях. Па ўказанай прычыне ў гаворках з дысімілятыўным аканнем не картаграфуюцца словы *цяжар, пятак*; акрамя таго, трэба ўлічваць, што ў даных гаворках звычайна ўжываецца слова *ц'ужал'*, а *ц'ажар* магло паявіцца пад уплывам беларускай літаратурнай мовы. Не ўлічваюцца пры картаграфаванні запазычаныя словы, калі яны не падпарадкоўваюцца агульнапрынятаму ў гаворцы вымаўленню: *л'из'ўінка, ў'ин'іралы, з'ижурны, с'ил'пó, ц'ил'ихвóн, ў'ектáр, с'изóн, рен'ец'ўца* і інш. Калі ж гэтыя словы падпарадкоўваюцца сістэме вакалізму гаворкі, яны картаграфуюцца, напрыклад, у моцнаекаючых гаворках: *кал'андáр, м'адáл', кл'айéнты, ц'ал'аўрáму, с'ал'мáуа, ап'арáца* і інш.

Адводзяцца ад картаграфавання матэрыялы, у якіх адзначана іканне паслядоўнае ці ў суіснаванні з іншым тыпам вакалізму (напрыклад, іканне і дысімілятыўнае яканне), або адзінкавыя прыклады вымаўлення [и] ў пазіцыі перад націскным [о] ці іншымі націскнымі галоснымі, бо ўзнікае сумненне ў дасканаласці матэрыялаў; у такіх выпадках ставяцца адсылачныя знакі. Неабходна пры гэтым ўлічваць выпадкі, калі іканне пры паўторным абследаванні замянялася дысімілятыўным яканнем розных тыпаў або адносілася збіральнікамі да асаблівай гарадской ці месцачковай гаворкі, якая наслайвалася на дыялект (гл. каментарыі).

Пры картаграфаванні знакі індывідуальнай транскрыпцыі аб'ядноўваюцца: **и, ъ, и^в, и^е** перад націскным [а] картаграфуюцца як [и]; знакі **е^а, а^е, ъ^а, е^в**, якія ўжываюцца побач з **е і а**, інтэрпрэтуюцца, паводле заўваг збіральнікаў, як гук, сярэдні паміж [е] і [а], і картаграфуюцца ў екаючых гаворках як элементы якання, а ў якаючых гаворках — як элементы екання; **ê** перадаецца як [е] або, паводле заўваг збіральнікаў, як [e^а].

Матэрыялы абодвух абследаванняў аб'ядноўваюцца. Пры неаднолькавых паказаннях першага і паўторнага абследаванняў і адсутнасці тлумачэнняў ставяцца два знакі (напр., яканне — еканне) або знак «нявысветлены тып» (напр., моцнае яканне і іканне ў нас. п. 911). Пры недастатковасці матэрыялу ў радзе нас. пп. колькасны бок пашырэння

моўных з'яў не паказваецца, а ў радзе выпадкаў знак ставіцца ўмоўна, напрыклад у нас. п. 268.

У каментарыях змяшчаецца матэрыял: пры складаных тыпах вакалізму і пры суіснаванні розных тыпаў вакалізму, пры картаграфаванні складаных з'яў, калі цяжка вызначыць іх заканамернасці, пры картаграфаванні рэдкіх і цікавых дыялектных з'яў, пры наяўнасці дыялектных асаблівасцей, якія не картаграфуюцца, напр., вымаўленне тыпу *сл'оза, ц'оуац'* і інш., пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачных знакаў. Пры выпраўленнях матэрыялу збіральнікам паўторнага абследавання змяшчаецца матэрыял абодвух абследаванняў з паметай: перш., паўт.

У мэтах скарачэння каментарыяў аднародны матэрыял апускаецца або падаецца скарачана, у выбарачным парадку. У гаворках з непаслядоўным дысімілятыўным яканнем матэрыял змяшчаецца толькі ў пазіцыі галоснага перад націскным [а]: *в'асна — в'исна*, а ў дысімілятыўна-якаючых гаворках з ваганнямі ў вымаўленні галоснага перад іншымі націскнымі галоснымі — і ў іншых умовах. Пры вакалізме змешанага тыпу ў каментарыях паказваецца характар ваганняў у рэалізацыі галоснага ў першым складзе перад націскам. Пры пастаноўцы адсылачнага знака ў каментарыях змяшчаюцца толькі адхіленні ці асаблівасці ў сістэме вакалізму, а ў некаторых выпадках падаецца ў скарачаным выглядзе і матэрыял для асноўнага знака. Поўнасцю прыводзіцца матэрыял пры складаных або нявысветленых тыпах вакалізму і пры картаграфаванні рэдкіх дыялектных з'яў. 1 *в'исна, с'истра, с'м'ийац', абм'итайуц', з'имл'а, с'ц'ина, в'итра́к, йизда́, п'ита́, ц'иуа́ц', п'ита́к; м'иша́ц', л'ижа́ц', м'ижа́, з м'ишка́; ц'имн'е́ц', н'из'е́ла, н'аз'е́ла, б'ис'е́да, пѣб'ал'е́й, у с'ал'е́; з'в'из'е́м, в'ас'е́лл'а, з'ал'о́ны, в'ас'о́лий, з'амл'о́й; г'л'из'е́й, пѣг'л'из'е́й, пыг'л'аз'е́й, на п'а́ц'е, с'в'атл'е́ц', у б'аз'е́, у г'на́з'з'е́, йичм'е́н'; з м'ишко́м. 2 с'истра́, в'исна́, б'ида́, с'иу́ба, п'ита́, ц'ижа́р, л'ижа́ц', м'иша́ц', с'из'а́ц', см'ийа́цца; с'иу́н'на, с'истрой́, м'итло́й; ц'амн'е́ц', у ц'апл'е́, с'в'итл'е́ц', м'ин'е́, ц'иб'е́, с'иб'е́, з'ил'е́зний, н'изв'е́сна; г'л'аз'е́ла, на п'а́ц'е; в'ас'е́лл'е, з'ал'о́ний, з'в'аз'е́м, н'ас'о́м, н'асо́м, йичм'е́н'. 3 з'имл'а́, разг'ива́цца, с'а́стра, с'истра́, н'има́, сц'ина́, п'ата́, п'ита́, з'ис'а́ты, ц'ил'а́ты, м'иша́ц', з м'ишка́, м'ижа́, ц'ижа́р; п'ийе́ц', ц'ил'о́нак. 4 в'асна́, з'амл'а́, с'а́стра, с'ла́за, м'атла́; б'ада́, с'ц'ана́, йада́, с'иу́ба, с'ика́ч; п'ита́, в'иза́ц', ц'иуа́ц', аг'лида́ц', п'ита́к; л'ижа́ц', м'иша́ц', з'ижа́, м'ижа́, с пл'ича́, з м'ишка́; ц'ижа́р, ц'ажа́р; пам'ин'а́й, з'ис'а́ты, с'м'ийа́цца, ц'ил'а́ты, с'еу́на́. 6 п'ийа́ц'. 7 з'в'ина́ццац', с'истра́, з'ижу́рна́я, с'ича́с, п'итна́стайа; дн'ава́ц', с'а́стра, м'атла́, сц'ана́, с'ау́ба, с'п'ава́ц', в'аза́ц', ц'ауа́ц', мажа́, з м'ашка́; ц'ажа́р, ц'ал'а́ты. 8 ц'ижа́р; н'асла́, с'ц'ана́, в'атра́к, в'аза́ц', ц'ажа́р, с'м'айа́цца, з'ал'а́нка, ц'ал'а́ты. 13 в'ирста́, в'исна́, с'истра́, зам'ила́, м'итла́, з'имл'а́; б'ида́, с'ау́ба, йада́; п'ита́, в'иза́ц', наг'лида́ц'; пам'ин'а́й, ц'ил'а́ты, с'м'ийа́цца; л'ижа́ц', з'ижа́, м'иша́ц', з пл'ича́. 16 з'амл'а́, в'асна́, м'атла́, б'ада, с'ц'ана, з'ажа́, мажа́; п'ета́, з'ис'а́ты; с'ало́, б'ады́, н'аз'е́ла, мажой́. 19 в'асна́, с'а́стра, н'ада́йна, з'амл'а́, в'арста́, йана́; с'ц'ана́, б'ада́, йада́, с'ау́ба; ц'иуа́ц', в'иза́ц', ц'ижа́р; л'ажа́ц',*

м'и/аша́ц', л'ажáк, уц'аша́ц'; пам'ин'а́й, з'имл'а́, п'ийа́ц', с'а́йн'а́. 21
в'исна́, з'имл'а́, н'има́, в'ила́; м'ило́, в'исло́, з'имл'о́й, за з'ирно́м, за
с'ирно́м, за м'итло́й; у з'имл'е́, у ц'ипл'е́; б'идá, с'ика́ч, издá, с'и́йба́;
сц'ино́й, гн'издо́, в'идро́м, гн'издо́м, л'исо́к; у гн'изз'е́, у б'из'е́; пысц'ил'у́,
пab'ил'у́, пab'ир'у́, прыв'из'у́, прын'ис'у́, з'ил'ан'йна́, л'иц'и́м, н'из'ел'а́,
б'ис'еда́, з'ал'о́ны, пры з'ире́йн'и, в'ис'елл'е́, з'имл'о́й, п'ан'о́к; пам'ин'а́й,
с'м'ийа́цца; п'ита́, ц'ижáр, ц'и́ац'; з'ис'иц'и́, гл'из'и́м, гл'из'ела́;
л'иж'у́, с пл'ичá, л'ижáц', м'иша́ц', у з'ижы́, м'ишк'и́, л'а м'ижы́, п'ишкóм,
з'ижóй; ц'ижáр, гл'иж'у́, йачм'ен', ц'ип'ёр. 25 л'ика́рства, выл'ита́ла,
в'исна́, с'истра́, сц'ина́, с'п'ива́л'и, а́гл'идáц', пац'и́а́й, ц'ижáр,
зам'ин'ала́, с'м'ийа́цца, ц'ил'а́ты, абз'ил'а́ц', рэдка ц'ел'а́ты, з'ел'анка́;
з'ижá, л'ижáц', з м'ишкá, ц'ишкáйа, ц'ижáр. 27 в'ирба́, в'исна́, с'истра́,
с'ц'ина́, с'и́йба́, с'а́йба́, с'имйá, з'в'изáц', ц'и́ац', п'ата́, л'ижáц', м'ижá,
ц'ижáр; у б'из'е́. 29 в'исна́, с'истра́, с'ц'ина́, с'ика́ч, см'ийа́цца, ц'ил'а́ты,
пум'ин'а́й; п'ита́, в'из'а́ц', ц'и́ац', пл'ем'анн'ица́, с'астра́, з'ажá, м'ажá,
л'ижáц', м'иша́ц', ц'ажáр; — с'ало́, в'асло́, м'итло́й; с'ало́м, с'арпо́м,
в'исло́м; в'адро́, с'ц'анóй, в'адро́м, п'асо́к, л'асо́к; йадро́, с'в'ато́чны,
йадро́м, п'ато́к; з'ажóй, з м'ашкóм; — у ц'апл'е́, ц'амн'е́ц', с'в'атл'е́ц',
у гн'аз'з'е́; пал'иц'ел'и́, н'из'ел'а́, б'ис'еда́, у с'ал'е́, на с'ц'ан'е́; в'ис'елл'е́,
з'амл'о́й; гл'из'ела́, на п'ац'е́; йачм'ен' (перш.); с'истра́, в'исна́, м'итла́,
пл'ила́, с'ика́ч, с'ц'ина́, с'и́йба́, в'итра́к, ц'ил'а́ты, с'из'а́ц', п'ита́, п'ита́к,
ц'и́ац', ц'ижáр, в'изáц', л'ижáк; — с'ало́, з'ало́, в'асло́, м'атло́й, в'асно́й;
б'идóй, л'асно́й, с'ц'анóй; йидро́, йирмо́, п'ито́й; з'амл'о́й, з'ажóй;
с'ало́м, в'асло́м, з'арно́м, в'архо́м; л'асо́к, п'асо́к, гн'аздо́м; йадро́м,
п'ато́к, йармо́м; п'ашкóм; — ц'амн'е́ц', в'арн'е́й, м'ац'е́ц', б'аре́ц', у б'аз'е́,
на з'амл'е́; н'ис'е́ц', в'из'е́ц', н'из'ел'а́, б'ис'еда́, б'ирóза, м'иц'ел'и́ца,
з'иц'е́й, с'из'ел'и́, с'аз'ела́; гл'аз'ела́, на п'ац'е́. 30 л'ика́рства, в'идра́,
чып'ила́, с'истра́, м'итла́, з'имл'а́, н'ихáй, н'има́, сл'изá; рэдка — сл'азá,
н'амá, з'ерн'а́ты; б'идá, с'пивáц', в'итра́к, гн'издá, йездá, с'е́йба́; [e] сус
тракаецца рэдка, часцей — [и]; пам'ин'а́й, з'ил'анка́, з'ис'а́ты, с'м'ийа́цца;
п'ита́, п'ита́к, в'изáц', п'итна́ццац'; м'иша́йуц', м'иша́на, пал'ижа́йшы,
з'ежа́; [e] ў гэтай пазіцыі сустракаецца рэдка: пам'ешча́й'а; ц'ажáр.
31 б'идá, йидá, йиздá, ц'ил'а́т, с'из'а́ц', п'ита́, в'изáц', л'ижáй, з'ижá,
ц'ижáр, кэц'ан'а́ты; у ц'апл'е́, ц'амн'е́ц', с'аз'е́й, св'атл'е́ц', пэб'ал'е́й,
нэ с'ц'ан'е́; гл'аз'ела́, на п'ац'е́, йачм'ен'; н'из'ел'а́, н'аз'ел'у́, с'из'ел'и́,
на ц'иб'е́, ц'ип'ёр. **32** с'истра́, з'имл'анка́, уц'икла́, с'амйá; м'истá,
б'адá; с'из'а́ц', п'ийа́ц', з'ис'а́ты; п'итна́ццац', в'изáц', п'ита́, п'ита́к,
ц'и́ац'; м'иша́ц', м'ашáц', л'ажáц'. **33** б'ис'еда́. **35** л'ика́рства,
уц'ика́йуц', з'имл'а́, пл'етн'á, в'исна́, чап'ала́, с'а́йба́, з'и́йча́ты, пав'изáл'и́,
с'ц'ис'н'а́й'са, м'иша́ц', з м'ишкá. **38** йаздá. **40** в'азáц'. **41** в'асна́,
з'амл'а́, с'астра́, в'арста́, в'алá, пл'алá, б'ис ша́пк'и́, б'ис ма́ц'и́; б'идá,
с'ц'ина́, идá, в'итра́к, с'и́йба́, с'ика́ч; пам'ан'а́й, з'ал'анка́, з'ас'а́ты,
с'м'айа́цца, ц'ал'ата́, с'а́йн'а́; п'ита́, л'ажáц', з'ажá, пл'ачá; ц'ижар; на
с'ц'ин'е́, пры с'а́йб'е́, у с'ал'е́, пab'ал'е́й, н'аз'ел'а́; у б'из'е́, у гн'азз'е́,
св'атл'е́ц'; с'ц'ины́, б'иды́; пaгл'иж'у́, прыв'иж'у́; п'ешкóм. **42** в'исна́,
з'имл'а́, с'истра́, м'ила́; с'в'ита́йиц', б'идá, с'и́йба́, йидá; з'м'ан'а́й,
с'м'айа́цца, ц'ал'а́ты, йагн'а́ты; п'ита́, ц'ижáр, п'ита́к; л'ажáц', м'ашáц'.

з'ажá. 46 в'исна́, в'ирста́, с'истра́, м'итла́, пл'ила́, м'ила́, н'исла́,
 чац'в'арта́к; б'ада́, йада́, в'атра́к, с'аўба́, хл'ава́, с'ц'ана́; с'м'айа́цца,
 с'п'ава́ц', з'ас'аты, с'аз'а́ц', гл'аз'а́ц'; п'ита́, в'иза́ц', з'ижá, з м'ишка́,
 з пл'ичá, в'инча́йуц'. 47 з'имл'á, в'исна́, с'истра́, сл'изá, пл'ила́, н'има́;
 б'ада́, йада́, с'аўба́; з'ив'аты, с'м'ийа́цца; п'ита́, ц'иу́а́ц'; м'аша́ц',
 з пл'ачá, л'ажáц', ц'ажáр; — с'ило́, в'исло́, п'икло́, н'исло́; в'адро́,
 гн'аздо́, л'асно́й, сц'ано́й, в'адо́мы; йайко́, йадро́; с'ило́м, з'ирно́м,
 п'асо́к, п'аско́м; н'ас'ом, з'ал'оны, з'амл'о́й, йадро́м; м'ашко́м, п'аш-
 ко́м; — у ц'ипл'е́, ц'имн'е́ц', ц'амн'е́ц', св'атл'е́ц', гл'аз'е́ла, на п'ац'е́,
 йачм'е́н'; — л'ижу́, пл'ичу́, м'ишкú, в'ажу́, ц'агну́, б'иру́, в'иду́, н'ису́,
 на багу́, п'ату́х, п'ару́н; в'ирсты́, в'изл'и́, ц'икл'и́; йазды́, б'ады́;
 в'ал'и́к'и, прыв'аз'и́; йазы́к, св'аты́, м'асны́. 49 в'асна́, запл'ала́,
 прын'асла́, сл'азá, л'иу́ла, п'ераз'ива́цца, с'истра́; б'ада́, с'ц'ана́, йада́,
 йада́, в'атра́к, с'аўба́, с'ика́ч; зам'ан'а́ў, с'м'айа́лис'а, с'аз'а́ц', ц'ил'áты,
 пам'ин'áў, пийа́ц'; п'ата́, зав'азáц', зац'агáц', пагл'ада́ц', п'ата́к;
 атв'ачáц', пал'ажáц', м'ажá, м'ашка́, м'аз'в'ажáт, плац'ажáм'и. 51
 н'апра́ўда, с'астра́, пл'ала́, с'истра́, н'има́, с'аўба́, йада́, с'акáч, с'ц'ана́,
 б'ада́; с'аз'а́ц', с'м'ийа́цца, пам'ин'áў, з'ис'аты; п'ата́, в'изáл'и; м'ажá,
 с пл'ачá, м'ашка́, л'ажáк, ц'ажáр. 53 н'ипра́ўда, з'имл'á, с'истра́,
 в'исна́, в'ирста́, в'ила́, с'имйá, з'имл'áнка, зам'ирзáйиц'; с'ц'ина́, б'ида́,
 сл'ипáйа; п'ита́, в'иза́ц', ц'иу́а́ц', п'ита́к; с'п'ийáла, ц'ил'áт, п'ийа́ц';
 л'ижáц', м'иша́ц', з'ижá; — з'ли́ц'е́ў, ц'имн'е́ц', н'из'е́л'а, н'ис'е́ц',
 ц'ирп'е́ў, пл'и́ц'е́ц', м'и́ц'е́л'ица, з'ире́ўн'а, ц'ип'е́р, ц'иб'е́, н'ис'е́ц',
 гл'из'е́ц', в'из'е́ц', пл'им'е́н'н'ик, ц'ил'е́ўи, ли́ц'е́ў, аб'ис'п'е́чыў,
 з'и́ц'е́ў, с'из'е́ла, гл'из'е́ла, йичм'е́н'; н'ам'е́ц'к'и, у м'ас'ц'е́чку, ву-
 чыц'ал'е́й, в'ас'н'е́, з'амл'е́, у б'аз'е́, у с'амйе́, в'аз'е́ц'. 54 з'имл'á,
 с'истра́, н'има́; с'иу́ба́, б'ида́, с'ц'ана́; пам'ин'áў, з'ис'аты; ц'иу́а́л'и,
 п'ита́, ц'ижáр; л'ажáц', з'ажá; — в'ис'е́н'н'ийа, ц'ил'о́нка, ц'ал'о́нка,
 л'ац'е́ла, на п'ац'е́; наб'ал'у́, см'айу́с'а, наб'ил'у́, с'м'ийу́с'а. 55 в'исна́,
 с'ьстра́, с'ила́; б'ада́, йада́, с'акáч, в'идра́; ц'ил'áта, с'ьз'а́ц', пам'ин'áў,
 п'ьта́, в'ьза́ц', ц'иу́а́ц'; л'ьжа́ц', м'ижá, м'ашка́, пл'ачá, ц'ажáр. 57
 в'ирста́, ликáрства, ус'иу́да, уц'ика́ц'; б'ида́, с'иу́ба́, с'ц'ина́, изда́, па
 л'исáх; пам'ин'áў, с'из'а́ц', с'м'ийа́цца, ц'ил'áты, з'ис'аты, с'м'айа́л'иса;
 п'ита́, п'ита́к, ц'иу́а́ц', агл'ида́ц', аб'изáц'ил'на, в'а"за́ц', ц'ижáр,
 ц'ажáр; л'ажáц', м'ашáц', з пл'ачá, з м'ашка́, л'ажáл'и, наб'ижáл'и,
 вийжжáйа; — гн'издо́, в'исло́, в'асло́, с'агoн'ашн'и, п'арoйдуц', н'адо́-
 йимка; в'идо́мы, в'идро́, в'адро́, с'иу́бо́й, л'исно́й, с'ц'ино́й, йиздо́й,
 гн'аздо́, гн'издо́; йадро́, йармо́, с'в'ато́чны, п'ато́й; м'ажoй, з'ажoй;
 с'арпо́м, с'ало́м, з'арно́м, П'атро́м, в'адро́м, гн'аздо́м, в'идро́м, гн'издо́м,
 ц'в'ато́чк'и, в'áно́чк'и, п'асо́к, л'асо́к, п'исо́к, л'исо́к; йадро́м, йармо́м;
 п'ашко́м, м'ашко́м; — ц'амн'е́ц', ц'имн'е́ц', у ц'апл'е́, у ц'ипл'е́, в'из'з'е́;
 с'в'атл'е́ц', с'в'итл'е́ц', у гн'аз'з'е́, у б'аз'е́, у гн'из'з'е́, у б'из'е́; наб'ил'е́ў,
 н'из'е́л'а, н'аз'е́л'и, на с'ц'ин'е́, пры с'аўб'е́, у с'ал'е́, ц'иб'е́; гл'аз'е́ла,
 пагл'аз'е́ц', на п'ац'е́; в'ас'е́л'л'е, м'и́ц'е́л'ица, н'ас'е́ш, з'ан'о́к, з'ал'оны,
 в'ас'oлы, н'ас'ом, в'аз'ом, з'амл'о́й; йачм'е́н'; — зм'ал'у́, наб'ал'у́,
 паз'ал'у́, см'ийу́с'и. 59 с'имна́ццац', н'и да́м, с'ц'ина́, б'ида́, м'ин'áйиц-
 ца, з'ис'а́тый, з'м'ийá, п'ита́, в'ьза́ц', питна́ццатау́а; з'ажá, л'ажáц'. 60

в'исна́, с'истра́, чап'ила́, чап'ала́; б'ида́, с'иўба; с'из'а́ц', з'ис'а́ты; л'ижа́ц', с пл'ича́; — у ц'апл'е́, у ц'ипл'е́; у б'аз'е́, у с'ал'е́, пал'ац'е́л'и, м'аз'в'е́з'; м'ац'е́л'ица, йачм'е́н'; — л'исно́й, л'асной, с'ало́, в'асло́, в'адро́. 61 с'аўба́. 64 в'исна́, пл'им'а́нн'ица, с'ц'ина́, пам'ин'а́ў, з'ил'а́нка, в'иза́ц', л'ижа́ц', з'ижа́, бл'иша́ный, але з'арв'а́ны, аўл'ада́ц'. 65 с'имйа́, пл'итн'а́; в'исна́, б'ида́, с'ц'ина́, с'иўба́, с'из'а́ц', з'м'ийа́, п'ита́, в'иза́ц', з'ижа́, л'ижа́ц'; п'атна́ццац', напры́йажа́ўшы; атл'иц'е́ла. 66 в'исна́, сп'икла́, б'ида́, в'итра́к, с'из'а́ц', пам'ин'а́ў, п'ита́, в'иза́ла, м'ижа́, з'ижа́, ц'ижа́р; пры́йежа́л'и, учыц'е́л'а, п'ерас'е́л'а́л'ис'а. 67 в'асна́, з'амл'а́, с'астра́, в'арста́, пл'ала́, пал'ата́ц', прыв'ала́, з'аржа́ла, н'ама́, б'аз ма́ц'и; с'л'еза́, м'ила́, м'итла́; б'ада́, с'ц'ана́, с'аўба́, йада́, с'ака́ч, с'це́на́, бе́да, с'ика́ч; з'ес'ата́к, с'аз'а́ц', с'арм'а́у; п'ата́, ц'а́а́ц', в'аза́ц', аўл'ада́ц', п'ата́к; м'ежа́, м'ешка́, з'ежа́, л'ежа́чы, с пл'ича́. 71 с'иўба́, с'аўба́. 76 з'имл'а́, в'исна́, в'ила́, с'ц'ина́, б'ида́, м'ин'а́ў, п'ита́, ц'и́а́ц', л'ижа́ц', з'ижа́; м'ала́, йазда́, з'амл'а́нка; — в'асло́, н'асло́, в'азло́, с'астро́й, с'истро́й; в'адро́, с'адло́, л'асно́й, с'ц'ано́й; йармо́, п'ато́й, п'ито́й, з'ижо́й, м'ижо́й; з'ан'о́к, в'ас'о́лы, з'амл'о́й; — у с'ал'е́, с'аўбе́, л'ац'е́л'и, ўл'аз'е́ла, с'ц'ин'е́. 80 выл'азы́уц', поўм'а́ха, зав'ала́с'а, пры́н'исла́, изз'ива́ўс'а, байива́йа, з'в'ина́ццац', уц'ика́ла, с'п'ирва́, с'имна́ццац', зап'ика́найа, п'ика́рн'и; б'ада́, с'ц'ана́, с'п'ава́ц', йада́, йазда́, в'атра́к, с'ака́ч, с'аўба́, с'иўба́; ц'ал'ата́м, з'ав'а́ц'ера, м'ин'а́л'и, пас'ц'ис'н'а́ўс'а; уз'ила́, ц'и́а́ц', аб'иза́ц'ил'на; аб'и́шчаў, пры́йажа́ўшы, з'а́ўча́ты, вы́йежа́л'и, з'иржа́ў. 81 аўл'ада́ц'. 82 з'амл'а́, б'ада́, в'арста́, П'атра́, н'асма́чн'и́а, м'атла́; с'истра́, з'имл'а́, в'ирста́, па з'ил'а́м, м'итла́, м'ила́, б'из пра́цы, с'ирпа́м'и; б'ида́, б'ада́, с'ц'ана́, с'ика́ч, с'ака́ч, в'ирста́, в'арста́, с'иўба́, с'аўба́; пам'ин'а́ў, пам'ан'а́ў, ц'ил'а́ты, ц'ал'а́ты, з'ил'а́нка, з'ал'а́нка, с'м'ийа́цца, с'м'айа́цца; п'ита́к, п'ита́, с'п'ава́ц', в'аза́ц', ц'а́а́ц', разўл'ада́ц'; пал'ажа́ц', м'ашка́, пл'ача́, п'ашча́найа, ц'ажа́р; — кац'ало́к, с'астро́й, с'истро́й, м'атло́й, м'итло́й, с'ало́, с'ило́, в'асло́; в'идро́, в'адро́, м'асто́ў, па л'исно́й даро́з'и, с'ц'ино́й, в'идо́ма; йадро́, йармо́, п'ито́й, п'ато́й; с'ило́м, в'асло́м, с'ирпо́м; в'идро́м, п'иско́м, л'асо́к, ўн'аздо́; йармо́м, п'ато́к; п'ашко́м, м'ашко́м; — в'адў, прыб'арў, н'асу́ц', з'ару́ц', с'истру́, нап'ику́; б'адў, с'акў, п'итўх, п'атўн, п'авўн, б'ау́уц'; ц'ау́ну́ла, зав'ажу́, зав'ижу́, пракл'ану́, успам'ану́; м'ажу́, у м'ашку́, пал'ажу́, у з'ажу́, зам'ашу́; — с'истры́, в'арсты́; б'ады́, с'ц'аны́, йады́, цв'а́ты, з'в'ары́, б'иды́; м'асны́, с'в'аты́, йазы́к, п'аты́; л'ажы́ц', заб'ажы́ц'; — н'ас'и́, на з'амл'и́, в'аз'и́, с'п'акл'и́, с'п'икл'и́, с'аз'и́, н'ас'и́, п'ац'и́, мак'и́на. 83 с'истра́, м'ила́, с'л'иза́, чып'ила́, з'з'аржа́ў, с'айча́с, уц'ака́ла, в'асна́, з'амл'а́, в'арста́, м'атла́, в'ала́, пл'ала́, н'ама́, н'иха́й; б'ида́, с'ц'ина́, с'п'ива́ў, йида́, йизда́, в'итра́к, с'ика́ч, с'иўба́; п'ийа́ў, с'ц'икл'а́ны, пам'ан'а́ў, з'ал'а́нка, см'айа́цца, ц'ал'а́ты, с'аўн'а́; п'ита́к, п'ата́к, йана́, йина́, п'ита́, в'иза́ц', ц'а́а́ў, аўл'ада́ў; л'ижа́ц', з'ижа́, м'ижа́, м'иша́ў, с пл'ача́, л'ижа́к, м'ишка́, ц'ажа́р. 84 уц'ика́й, з'имл'а́нка, з'имл'а́, зан'исла́, пан'асла́, н'ама́, н'аха́й; б'ида́, с'ц'ина́, с'п'ива́ц', йида́, йизда́, с'ика́ч; пам'ан'а́ў, с'м'айа́цца, ц'ал'а́ты; зв'аза́л'и, йака́йа, йана́; рэдка́ — ина́, п'ата́, в'аза́ц', ц'а́а́ц', аўл'ада́ц', падв'иза́ў, уз'ала́с'а; л'ажа́ц', м'аша́ц', м'ажа́,

пл'ача, л'ажак, м'ашка, ц'ажар. 85 с'имйа, зан'исла, л'иула, с'ц'ис'н'а'й'с'а, аз'ийа'лы, л'итайиц', с'астра; б'ида, з'иу'ч'аты, с'м'итану, у ц'в'ит'ах, см'икалка, с'ц'ина, с'п'ивац', йеда, в'етрак, с'еуба, с'екач, з'ау'ч'аты, йазда; пам'ан'а'й, с'аз'ац', с'м'айа'цца; п'ата, в'аз'ац', ц'ау'ац', п'атак; л'аж'ац', з'аж'а, с пл'ача, прыйи'ж'ала, прыйа'ж'ал'и; — с'ало, в'асло, с'истрой, м'итай. 87 в'исна, с'истра, б'ида, в'из'ац', ц'ил'ат, л'иж'ала; з'емл'а, с'п'ерва, с'ем'ена. 88 в'асна, з'амл'а, в'арста, н'има, н'и майу, б'ис-платна; с'ало, в'асло, м'ажой, с'алом, в'аслом, з'арном, в'ад'у, б'ар'у, три в'ерсты, тры с'естры, з'имл'и, п'икл'и, у ц'ипл'е; — б'еда, сп'евац', сц'ена, с'еуба; в'адр'о, гн'аздо, на л'есной дар'о'з'е, в'адр'ом, л'асок, п'асок; с'ак'у, б'ау'у, ат с'ц'ены, б'еды, св'етл'е'ц', у б'ез'е; — з'мел'у, пас'ц'ел'у, па'з'ел'у, прын'ес'и, паб'ел'и'л'и, в'ел'и'к'и, запл'е'ц'и, па-л'е'ц'ел'и, паб'ел'е'у, м'е'ц'ел'ица, з'ел'оны, в'ес'олы, в'ис'олы, з'е-с'аты, ц'ел'аты, пам'ен'а'у; — в'ез'ац', п'ета, ц'еу'ац'; п'етой, йедр'о, йедр'ом; ц'еу'ну, в'еж'у; м'есны, с'в'еты; гл'ез'им, з'ес'е'ц'и; гл'ез'ела, на п'е'ц'е; — пла'ц'еж'у, л'еж'у, м'еж'у, з'еж'у, м'еш'у; з'аж'а, м'аж'а, м'ашка; л'аж'иш, б'аж'иш, м'ашк'и; п'ешком, з'еж'ой; у з'еж'и; па'л'е'ж'у, прыв'еж'у, йачм'ен'. 89 с'аз'ац'. 90 в'асна, з'амл'а, з'емл'а, н'има, в'арста; с'алом, з'ерном, с'арном, с'ало, в'асло; н'ас'у, п'ак'у, тры в'арсты, з'в'е с'астры, з'амл'и, п'акл'и, у ц'апл'е, ц'амн'е'ц'; — б'ада, сц'ана, с'ау'ба, йада, с'екач; в'адр'о, в'ад'омы, аз'ар'о, с'ц'ен'ой, в'адр'ом; п'ат'ух, с'еуб'у, у с'н'ау'у, б'ау'у, б'ады, с'ц'ены, йады, св'атл'е'ц', у б'аз'е; — з'амл'у, паб'ал'у, с'ц'ану, прын'ас'и, в'ал'и'к'и, пав'ал'и, па'л'а'ц'ел'и, н'аз'ел'а, б'ас'еда, у с'ал'е, в'ас'ел'л'е, м'а'ц'ел'ица, з'ал'оны, в'ас'олы, н'ас'ом; з'ис'аты, пам'ен'а'у, см'ейа'цца; — в'ез'ац', ц'еу'ац', п'ета; йадр'о, св'аточны, п'етой, йадр'ом, п'аток; ц'ау'ну, ц'еу'ну, в'еж'у, йазык, п'аты. м'асны; гл'ез'им, м'ак'ина, п'а'ц'и, зес'а'ц'и, гл'аз'ела, на п'а'ц'е; — л'аж'у, л'ач'у, л'еч'у, з'аж'у, у м'ешк'у, л'еж'ац', м'еш'ац', л'аж'иш, б'ау'иш, м'ешк'и, у з'аж'и, з'еж'ой, м'ашком, п'ешком; — йачм'ен', ц'еж'ар, прыв'еж'у, па'л'е'ж'у. 91 с'ау'ба. 92 с'имна'ццац', в'ила, ц'исак, с'ир'ида; йида, з'в'ена'ццац'; з'м'ин'ала, с'из'ац', с'м'ийа'цца; ц'иу'а'йе'ца, а'л'и'да'у; м'иж'а, м'иш'ац', с пл'ича; — йиздой; — с'ц'имн'е'ц', н'из'ел'а, гл'из'ела, йачм'ен', йичм'ен'. 93 б'ида, р'ика, с'иу'ба, с'икач, йида, йизда; с'из'ац', ц'ил'аты, н'ил'за, с'м'ийа'цца; а'л'и'да'у, п'итак, ц'б'а'йу'у, пр'и'л'ьда'у, м'иш'ка, л'иж'ац', л'иж'ак, ц'иж'ар; — ц'амн'е'ц', у ц'апл'е, с'в'атл'е'ц', на сц'ан'е, з'ам'ел'ну'у; з'ир'е'у'на, йичм'ен'; п'б'л'аз'е'ц', н'б' п'а'ц'е. 95 па л'исной дар'о'у, з'ел'оны. 96 с'ила, абм'ира'ц', в'из'ац', л'иж'ац'; — ц'амн'е'ц', з'ил'ан'е'ц', с'лапейу, у гн'азз'е, н'из'ел'а, з'ил'езный, з'ир'е'у'на, б'ил'е'ц', п'б'ил'ела, п'б'ис'едвий, гл'из'ела, с'из'ела; йичм'ен'. 97 в'исна, с'истра, м'ила, в'ирста, пл'ила; б'еда, с'еуба, с'екач, йада; пам'ин'а'у, ц'ил'аты, с'м'ийа'цца, з'ис'аты, з'ес'атак; п'ата, в'аз'ац', ц'ау'ац', а'л'ад'ац'; л'аж'ац', м'аж'а, м'аш'ац', пл'ача, ц'ажар; — ц'имн'е'ц', у ц'ипл'е, ц'ип'ер; с'в'атл'е'ц', б'аз'е, у гн'азз'е, у с'ал'е, па'л'а'ц'ел'и, с'ау'б'е, б'ас'е'з'е; гл'из'ела, йачм'ен', гл'из'им. 98 с'ил'ма'у, с'ичас, з'ис'аты. 99 в'исна, б'ида, р'ика, ц'ил'аты, в'из'ац', м'иж'а; ц'имн'е'ц', с'в'итл'е'ц', гл'из'е'ц', гл'из'ела, с'из'ела, н'из'ела, б'ис'еда, п'л'и'ц'ел'и, м'и'ц'ел'ица, в'ис'ел'л'а; у ц'апл'е, у гн'азз'е, у б'аз'е; п'ан'ок, з'ан'ок. 100 в'исна, с'и-

кач, ц'ил'аты, п'ита, м'ишац', ц'ижар; — ц'имн'ец', с'в'итл'ец'; у җ'н'из'з'е, у б'из'е, у с'ил'е, нъ с'ц'ин'е, у ц'ипл'е, нъ п'иц'е; пъл'иц'ел'и, пъл'ил'еҗ, н'из'ел'а, б'ис'еда, в'ис'ел'л'е, м'иц'ел'ица, җ'л'из'ела, йичм'ен'; п'ан'ок, ц'ан'ок, з'ал'оны, в'ас'олы, н'ас'ом, в'аз'ом, з'амл'ой. 102 с'истра, б'ида, ц'ил'аты, п'ита, л'ижац'; м'итлоҗ, с'истроҗ; в'адро, җ'н'аздо, нъ л'асной; п'атой, йармо, с'в'аточный. 103 в'исна, з'имл'а, з'емл'а, в'ерста, в'ирста, в'ела, в'ила, м'етла, м'итла; б'еда, с'ц'ена, с'еҗба; з'ел'анка, п'ийац', с'м'ейацца, с'ез'ац'; п'ета, в'езац', ц'еҗац'; л'ежац', м'ешац', з'ежа, м'ежа, пл'еча, м'ешка; ц'ежа, ц'ажар; — в'едро, в'едомы, л'есной, с'ц'енной, йедой; с'ало, в'асло, с'астроҗ, п'атой; п'есок, л'есок, ц'в'аток, в'адром, җ'н'аздом, в'анок, с'алом, п'аток; — йичм'ен', йачм'ен', б'ас'еда, җ'л'аз'ела. 105 в'исна, б'ида, ц'ил'аты, п'ита, л'ижац'; — с'в'итл'ец', ц'имн'ец', у ц'ипл'е, у җ'н'из'з'е, нъ с'иҗб'е, пъл'ил'еҗ, з'б'ил'еҗ, нъ с'ц'ин'е, нъ с'ц'ан'е, м'иц'ец'; з'ан'ок, з'ал'оны, в'ас'олы, н'ас'ом, в'аз'ом, з'амл'ой; җ'л'из'ела, нъ п'иц'е, нъ п'ац'е; йичм'ен'. 106 в'исна, с'ц'ина, ц'ил'аты, пъл'м'н'аҗ, п'ита, л'ижац', ц'иҗац', ц'ижар, с'метана; — атл'иц'ела, б'ирец', җ'л'из'ела, йичм'ен'; н'аз'ел', пъл'ал'еҗ, м'ас'ц'ечка, ц'амн'ец', у ц'апл'е, у б'аз'е, у җ'н'аз'з'е, на с'ц'ан'е; в'ас'олы, з'ал'оны, п'ан'ок, з'ан'ок, н'ас'ом; йешчо. 108 в'исна, з'имл'а, з'емл'а, в'ирста, в'ерста, в'ила, в'ела, м'итла, м'етла; б'еда, с'ц'ена, с'еҗба; з'ел'анкз, с'ез'ац', с'м'ейацца, з'ес'аты; п'ета, в'езац', ц'еҗац', ц'ежа, л'ежац', м'ешац', з'ежа, м'ежа, з пл'еча, з м'ешка; — в'едро, в'едомы, л'есной, с'ц'енной, йедой; с'ало, в'адро, в'асло, с'астроҗ, м'атлоҗ; п'атой, с'в'аточный; йичм'ен', йачм'ен'. 111 в'исна, в'итрак, ц'ил'аты, п'ита, л'ижац', ц'ижар; — пъл'иц'ел'и, н'из'ел'ь, б'ис'еда, җ'л'из'елз, җ'л'аз'елз, йачм'ен'; йичм'ен'; ц'амн'ец', ц'арп'ец', в'ас'ел'л'е, м'ац'ел'ицз, у җ'н'аз'з'е, у б'аз'е, нъ п'ац'е, п'ан'ок, з'ал'оны, в'ас'олы, в'аз'ом, з'амл'ой, м'ажой, п'ашком. 112 в'исна, з'имл'а, м'итла, пл'ила, б'ида, с'ц'ина, с'п'ивац', с'иҗба; пъл'м'н'аҗ, ц'ил'аты, с'иҗна, с'м'ийацца; п'ита, в'изац', ц'иҗац', аҗ'л'идац', п'ита, ц'ижар; л'ижац', м'ижа; — с'ило, в'исло, с'истроҗ; в'адро, в'идро, с'адло, с'идло, с'ц'анной, с'ц'инной; йармо, йирмо, с'в'ятонны, с'в'итонны, п'атой, п'итой; с'илом, з'ирном; в'адром, в'идром, җ'н'аздом, җ'н'издом, п'ашком; п'асок, п'исок; йадром, йидром, йармом, йирмом; ц'амн'ец', с'в'атл'ец', с'в'итл'ец'; пъл'иц'ел'и, пъл'ил'еҗ, б'ис'едз, җ'л'из'елз; у ц'апл'е, у б'аз'е, у б'из'е, нъ п'иц'е; в'ис'ел'л'е, м'иц'ел'ицз, йичм'ен'; п'ин'ок, ц'ин'ок, з'ил'оны, в'ис'олы, н'ис'ом; — у с'н'аҗу, у с'н'иҗу, б'аҗу, б'иҗу, п'атух, п'итух; л'ижу, л'ичу, пл'ичу, м'ижу, у м'ишкы; п'рив'ижу, пъл'иҗу; в'аду, н'асу, п'акы, б'ары, п'арын; з'м'ал'у, с'м'айус'; цаҗну, п'ату, в'ажу; с'астры, б'ады, п'аты, м'ажы; з'амл'и, в'ал'ик'и, җ'л'аз'им. 113 в'исна, с'иҗба, ц'ил'аты, в'изац', л'ижац', ц'ежа; — с'в'иточный, п'иток; с'в'атонны, йадро, йармо, с'ало, в'адро, м'ажой, йдром, йармом, с'алом, п'аском, п'ашком. 115 у б'из'е, у б'аз'е; с'м'ийус'. 116 з'емл'ей. 117 в'исна, з'имл'а, в'ила, с'л'иза; б'ида, с'ц'ина, с'п'ивац', с'икач, в'итрак, с'иҗба; ц'ил'аты, пъл'м'н'аҗ, з'ил'анкз; в'изац', ц'аҗац', п'атак, аҗ'л'адац', ц'ажар; м'ишац', л'ижац', з'ижа, м'ижа, ц'ажар. 118 с'истра, б'ида, пл'им'ан'н'ица, п'ита, л'ижац', ц'ижар; — ц'имн'ец', с'в'итл'ец', бл'идн'ец',

295

л'иц'эл'и, н'из'эл'а, пуб'ил'ей, г'л'аз'ела, г'л'аз'ейшы, с'ватл'ец'; в'ас'н'е, с'ц'ан'е, на с'ц'ин'е, на в'ис'н'е, у ц'ипл'е, нъ п'ац'е; м'иц'эл'ица, в'ичер'иц', ц'ип'ер, иичм'ен'; з'ан'ок, з'ал'оный, в'аз'ом, н'ас'ом, з'амл'ой, в'ас'олый, ц'ан'ок. **127** в'исн'а, б'ид'а, ц'ил'аты, п'ит'а, але: с'аг'н'а, аг'л'ад'ац'; з'иж'а, м'иж'а, пл'ич'а, л'аж'ак, м'ашк'а, м'аш'ац', ц'иж'ар; — с'ватл'ец', ц'амн'ец', пал'ац'эл'и, г'л'аз'ела, паб'ил'ей, н'из'эл'а, б'ис'еда; у ц'апл'е, на с'ц'ан'е, пры с'аг'б'е, на п'ац'е, у с'ил'е, у б'из'е, у ц'иб'е, у г'н'из'з'е; в'ас'эл'л'е, в'ис'эл'л'е, м'иц'эл'ица, в'аз'е, н'ас'е, йачм'ен'; з'ан'ок, ц'ан'ок, з'ал'оны, в'ас'олы, н'ас'ом, в'аз'ом, з'амл'ой. **128** с'истр'а, с'иуб'а, ц'ил'ат, уз'ил'а, м'ишк'а, ц'иж'ар; — ц'имн'ейица, пас'витл'ела, с'витл'ец', пал'г'из'ела, пал'иц'эл'и, паб'ил'ей, н'из'эл'а, пан'гиз'ела, б'ис'еда, м'из'в'ец', б'ил'ей, л'ив'ей, ц'ис'н'ей. н'ив'естка, иийе, б'из'м'ен'; у в'идр'е, м'ин'е, ц'иб'е, але: у ц'апл'е, у б'аз'е, у г'н'аз'з'е, на с'с'ан'е, на с'аг'б'е; — миц'эл'ица, л'иц'ец', ц'ип'ер, иийец, иийечка, иийешн'и, иичм'ен', иичм'енный, але з'ан'ок, п'ан'ок, з'ал'оный, в'ас'олый, н'ас'ом, з'амл'ой. **129** в'исн'а, р'ик'а, з'ил'анка, в'из'ац', л'иж'ац', ц'иж'ар; — ц'имн'ец', с'витл'ец', пал'иц'эл'и, паб'ил'ей, н'из'эл'а, б'ис'еда, г'л'из'ела, пал'гиз'ела; у ц'ипл'е, у с'витл'е, у г'н'из'з'е, у б'из'е, аб в'ис'н'е, на м'итл'е, на з'имл'е, на з'ирн'е, на с'ирн'е, у г'н'из'з'е, на с'ц'ин'е, на с'иуб'е, на п'иц'е, на м'иж'е; — м'иц'эл'ица, в'ис'эл'л'е, б'ир'ез'н'ик, пам'ишч'ен'н'а, в'ичер'ишн'ай, иичм'ен', иичм'ен'ишча, иичм'енная; з'ан'ок, п'ан'ок, з'ал'оный, в'ас'олый, н'ас'ом, в'аз'ом, з'амл'ой. **130** в'исн'а, р'ик'а, з'ил'анка, в'из'ац', л'иж'ац'; — пал'иц'эл'и, з'б'ил'ей, н'из'эл'а, б'ис'еда, ц'ирп'ел'и, з'ил'езный, з'ал'езнай, м'из'в'ец', ц'амн'ец', г'л'аз'ела; у ц'апл'е, у г'н'аз'з'е, у б'аз'е, у йаз'е, на п'ац'е; — м'иц'эл'ица, ц'ип'ер, иичм'ен'; н'ас'ец', ц'ак'ец', п'ан'ок, н'ас'ом, в'аз'ом. **131** в'исн'а, р'ик'а, с'из'ац', п'ит'а, м'иж'а, ц'иж'ар; — ц'имн'ец', с'витл'ец', пъл'иц'эл'и, пълб'ил'ей, б'ис'еда, н'из'эл'а, г'л'из'ела; у ц'ипл'е, у г'н'из'з'е, у б'из'е, у с'ил'е, нъ п'иц'е, пр'и с'аг'б'е; в'ис'эл'л'а, м'иц'эл', иичм'ен'; п'ан'ок, з'ан'ок, ц'ан'ок, в'ас'олый, з'ал'оный, н'ас'ом, в'аз'ом, з'амл'ой. **132** в'ил'а, с'истр'а, б'ид'а, с'из'ац', п'ит'а, м'иж'а; ц'амн'ец', пъл'ац'эл'и, пълб'ал'ей, н'из'эл'а, м'из'в'ец', г'л'аз'ела; у ц'апл'е, у г'н'аз'з'е, у г'н'из'з'е, у б'аз'е, на с'ц'ан'е, на п'ац'е; — п'л'иц'ен', пр'ин'ис'еш, л'им'еш, ц'ип'ер, п'ир'енн'ик, м'ац'эл'ица, б'ар'ез'н'ик, иичм'ен', р'ав'ец'; з'ан'ок, з'ал'оный, н'ас'ом, в'аз'ом, з'амл'ой. **133** в'исн'а, б'ид'а, ц'ил'аты, в'из'ац', л'иж'ац', ц'иж'ар; — ц'имн'ец', с'витл'ец', пъл'иц'эл'и, пълб'ил'ей, б'ис'еда, н'из'эл'а, г'л'из'ела; у ц'ипл'е, у г'н'из'з'е, у б'из'е, у с'ил'е, нъ с'ц'ин'е, у с'иуб'е, нъ п'иц'е; — в'ис'эл'л'а, м'иц'эл'ица, иичм'ен'; з'ан'ок, ц'ан'ок, п'ан'ок, з'ал'оный, в'ас'олый, н'ас'ом, в'аз'ом, з'амл'ой. **134** с'ирп'а, б'ид'а, с'анн'айа, йезд'а; з'ил'анка, с'из'ац', ц'ил'аты, з'м'ин'ал'и, с'м'ийац'а, пълм'ан'ай; п'ит'а, в'из'ац', ц'иг'ац', аг'л'ид'ац', п'ит'ак, ц'иж'ар, пъл г'рад'ах; л'иж'ац'; — ц'амн'ец', с'ватл'ец', пълб'ал'ей, пъл'ац'эл'и, г'л'аз'ела; на з'амл'е, у ц'апл'е, у г'н'аз'з'е, у б'аз'е, у с'ал'е, на п'ац'е, с'иб'е; — р'им'енная, ц'ир'еб'уц', ц'ип'ер, л'им'еш, с'ц'ир'ец', м'ац'эл'ица, иичм'ен', йачм'ен'ишча; з'ас'олый, н'ас'ом, в'аз'ом, з'амл'ой, м'аж'ой, з'аж'ой; ц'иж'олайа. **135** в'исн'а, с'ик'ац, ц'ил'аты, в'из'ац', л'иж'ац', ц'иж'ар; — ц'имн'ейиц'.

с'в'итл'е́ц', з'б'ил'е́й, пъл'иц'е́й, б'ис'е́да, н'из'е́л'а, гл'из'е́ла, у ц'апл'е́, у гн'из'з'е́, у б'из'е́, на с'ил'е́, на с'ц'ине́, с'и́б'е́, нъ п'иц'е́; в'ис'е́л'л'а, м'иц'е́л'ьца, йичм'е́н', йичм'е́нный; з'ан'о́к, п'ан'о́к, м'ан'о́к, ц'ан'о́к, з'ал'о́ный, в'ас'о́лый, б'ар'о́м, н'ас'о́м, з'амл'о́й, ц'ал'о́нѣк. 136 н'ез'е́л'а, п'ен'о́к, з'е́л'анка. 137 с'естра́, с'ело́, в'есло́м, м'етлы́, н'ес'л'и́, ц'емн'е́ц', б'еда́, в'едро́м, б'еу́, б'е́ды, у б'ез'е́, з'м'ел'у́, прын'ес'и́, пал'ец'е́л'и, ц'ел'а́ты, в'еза́ц', л'е́гáц', с'в'ето́чны, п'ето́й, йермо́м, йармо́м, йедро́м; в'ажу́, успам'ану́, йазы́к, без п'аты́, св'аты́, гл'аз'е́м, м'ак'и́на, на п'ац'е́, гл'аз'е́ла; л'ажу́, на м'ажу́, у м'ашку́, м'ежа́, з пл'еча́, на м'ажы́, у з'ажы́, м'ажо́й, з'ажо́й, йачм'е́н', ц'ажáр. 143 в'асна́, с'астра́, м'атла́, с'л'азá, м'алá, в'алá, пл'алá, н'амá; б'адá, б'идá, с'ц'анá, с'ц'инá, с'п'авáц', с'п'ивáц', йадá, йздá, в'атра́к, с'а́йба́; пам'ан'а́й, з'ал'а́нка, с'м'ийа́нца, с'м'айа́йс', с'из'а́ц', ц'ал'а́ты, с'а́йнá; п'атá, п'итá, в'азáц', ц'а́гáц', ц'и́гáц', л'а́гáц', л'и́гáц'; л'ажáц', м'ашáц', з'ажá, м'ажá, с пл'ачá, л'ажáк, м'ашká, ц'ажáр. 147 б'еда́, с'п'евáц', у с'н'еу́. 148 в'асна́, з'амл'á, с'астра́; с'ц'анá, б'адá, йадá; п'атá, а́гл'адáц', в'азáц'; пам'ан'а́й, з'ас'а́ты; л'ажáц', л'и́жáц', м'и́шáц', м'и́шáц' — паралельнае ўжыванне; ц'ажáр; — пал'иц'е́л'и, н'из'е́л'а, ц'ип'е́р; гл'из'е́ла, на п'иц'е́; у ц'апл'е́, ц'амн'е́ц', йачм'е́н'. 149 с'е́йба́, йеда́, с'в'ето́чны, н'ема́. 150 пам'ин'а́й, с'м'ийа́нца, з'ис'а́ты. 152 з'емл'у́, с'м'ейу́с'а, паб'ел'и́, б'ес'е́да, вес'е́л'л'е, с'м'ейе́цца. 153 с'л'изá, н'имá, н'ахáй, йидá, пам'ан'а́й, з'ис'а́ты, п'атá, л'а́жáц', м'ашáц'. 155 в'асна́, с'астра́, з'амл'á, в'алá, уц'ика́й; б'идá, йадá, с'ьу́ба, с'ька́ч; пам'ин'а́й, с'м'ийа́нца, ц'ал'а́ты, с'м'ийа́л'ис'а; п'атá, ц'а́гáц', а́гл'ьда́ц', ц'ьжáр; л'ажáц', з'ажá, м'ашká. 156 у б'ез'е́, б'ес'е́да, с'ез'áц', ц'ел'а́ты, п'ето́к, на п'ец'е́, л'ежáц', л'ежы́ш, б'ежы́ш, м'ежо́й; в'асна́, з'амл'á, б'адá, в'азáц', с'ало́, б'адро́м, в'ас'е́л'л'е, в'ал'и́к'и, с'в'ато́чны. 160 в'асна́, в'алá, с'ц'анá, йадá; б'ьдэ́, с'ьу́ба, с'ька́ч, в'ьтра́к; пам'ин'а́й, с'м'ийа́нца; в'азáц', ц'ь́гáц', а́гл'идáц'; л'ажáц', м'и́шáц', м'и́шка, ц'ьжáр; с'ьу́бо́й. 161 пам'ин'а́й, з'ис'а́ты, м'и́шáц'. 166 м'и́шáц'. 167 в'исна́, м'итла́, с'ило́, с'ирпо́м, в'асло́. 168 с'м'ийа́нца, пам'ин'а́й, ц'ал'а́ты, с'аз'áц'. 169 м'и́шáц', пам'ин'а́й. 171 з'и́емл'á, м'и́ла, пл'и́ла; б'и́еда́, с'ц'и́енá, в'и́е́трак, с'и́еу́ба; пам'и́енáй, ц'и́ел'а́ты, с'м'и́еа́нца; п'и́ета́, ц'и́е́гáц', п'ата́к; ц'ажáр, л'ажáц', з'ажá, м'ашká. 172 в'есна́, б'еда́, б'адá, п'ета́, п'ата́к, ц'ажáр, л'ажáц'; с'ало́, с'адло́, в'едро́, п'ато́й; п'ашко́м, м'ашко́м, с'ело́м, л'асо́к, п'есо́к; б'ас'е́да, б'ис'е́да, гл'аз'е́ла, йечм'е́н'; б'а́у, б'е́у, б'а́ру, пл'а́чу, л'а́чу; в'арсты́, б'а́ды, св'аты́, л'ажым; ц'акл'и́, прын'ас'и́, паб'ал'у́. 173 м'и́шáц'. 174 звычайна м'и́шáц'. 175 с'м'ейа́нца. 176 с'л'изá, с'м'ьйа́нца, з'ежа́. 177 з'амл'á, в'асна́, м'и́ла, м'итла́, в'азáц', л'ажáц'. 179 пам'ин'а́й. 180 пам'ин'а́й, м'и́шáц'. 181 пам'ин'а́й, але: с'аз'áц', ц'ал'а́ты. 183 с'м'ийа́нца. У пераднаіскных складах ні дысіміляцыя, ні рэдукцыя зусім не заўважаецца: в'асна́, з'амл'á, б'адá; дысімілятыўнае аканне і яканне для гэтай гаворкі не характэрна. 184 с'м'ийа́нца, але: ц'ал'а́та, с'аз'áц'; м'и́шáц', л'и́жáц', але: з'ажá; в'асна́, б'адá, п'атá. 185 пам'ин'а́й. 186 з'ажá, на пл'ачáх, але с'п'и́шáйс'а, м'и́шáйуц'. 187 пам'ин'а́й, с'м'ийа́нца, але: ц'ал'а́ты, с'а́йнá. 188 в'есна́, з'емл'á; б'адá, с'п'авáц', в'атра́к; ц'ал'а́ты,

с'аз'ац'; п'атá, в'азáц', п'атáк; м'ишáц', м'ашкá. 189 м'ишáц'. 191 с'астрá, в'адрá, хл'авá, ц'ажáр, п'атá, пам'ашáц', з'ажá; в'езлá, ц'ел'áт, л'ежáлa, инá, йанá; в'ас'ц'ý, в'ес'ц'ý, з'амл'ý, з'имл'ý. 192 з'иўчáт. 193 в'аснá, з'амл'á, в'арстá, м'атлá, с'астрá, в'алá, пл'алá, б'илá, пл'илá; йидá, йадá, йиздá, в'итрáк, с'иўбá, б'адá, с'ц'анá; в'изáц', п'итá, ц'иўáц', аўл'идáц'; пл'ачá, м'ашкá, л'ажáк, ц'ажáр; пам'ан'áў, прал'атáў, с'аз'áц', с'м'айáцца; — пал'ац'эл'и, пал'иц'эл'и, пab'ал'ей, пас'аз'ей, пав'ас'ал'ей, н'аз'эл'а, у с'ал'е, у с'ц'ан'е. Ужываецца дваякае вымаўленне некаторых слоў: н'аз'эл'а, н'из'эл'а, прыл'ац'эл'и, прыл'иц'эл'и, п'атýх, п'итýх. 194 У першым складзе перад націскам ужываюцца [и] і [е]: м'итлá, м'етлá, але пераважае [и]: в'иснá, б'идá, п'итá, л'ижáц', але с'аўбá, ц'ажáр. 195 в'иснá, с'иестрá, в'е"рстá (гук пераважна сярэдні паміж [е] і [и]); б'идá, в'итрáк, с'икáч, с'аўн'á, пам'ин'áў, с'м'ийáцца (ужываецца пераважна [и]); п'атá, ц'ажáр, ц'аўáц', в'изáц' (пераважна [а]); л'ижáц', м'ишáц', м'ишкá. 196 в'аснá, з'амл'á, с'астрá, в'иснá, с'истрá, м'атлá, с'л'азá, в'алá, пл'алá; б'адá, с'аўбá, с'ц'анá, йздá; б'идá, йидá, пам'ин'áў, пам'ан'áў, с'м'ийáцца, с'изáц'; п'итá, аўл'идáц', в'азáц'; л'ажáц', м'ашáц', з'ажá, м'ашкá, л'ижáц'. 197 б'идá, с'ез'áц'. 198 б'адá, с'акáч, в'атрáк; [а] набліжаецца да [е]; ц'ал'áты (ужываецца пераважна [а]), с'м'айáцца; пам'ин'áў, м'ишáў. 200 кал'асá. 201 в'аснá, в'арстá, в'еснá, б'идá, йаздá, ц'ъл'áты; п'итá, п'итáк; л'ьжáў. 203 с'икáч, б'адá, ц'ъл'áт, п'атá, м'ажá. 204 в'алá, апав'ашчáў, пам'ашáўс'а, зам'ашчáў; м'итлá, с'истрá, в'иснá, зас'ивáц', в'изáц', м'ишáц'. 206 прын'аслá, с'ьстрá, ц'ел'áты, п'атá, з'ажá; с'ълó, с'ълóм. 207 в'илá, н'ислá, л'итáц'и, с'истрá, с'ичáс, н'имá; с'алó, с'астрóй, за с'алóм, в'аслóм, л'ажым, л'ац'ým, в'адý, н'асý, б'арý, п'акý, п'акл'ý, л'аўл'ý, ц'акл'ý, да с'астрý;— б'идá, пас'п'ивáйам, пас'п'ивáц'; в'адрó, па л'аснóй дарóз'е, сн'аўý, л'асным, у в'адрé; — пас'ц'ал'ý, пab'ал'ý, пам'ал'ý, паз'ал'ý; прын'ас'ý, прыв'аз'ý, пав'ал'ý, пab'ал'ýл'и, паз'ал'ýл'и; адл'ац'эл'и, н'аз'эл'а, у с'ал'е, пab'ал'ей, у үн'азз'е, на с'ц'ан'е; з'ал'óны, в'ас'óлы, б'арóза, в'арóўка, б'арóм, п'ачóм, н'ас'óм, в'аз'óм, з'ис'áты, с'м'ийáцца, пам'ин'áў; — п'итáк, в'изáў; ц'аўлó, пab'арý, ц'аўлóм, пац'аўнóц', заўл'анý, зав'ажы; паўл'аз'ým, п'ац'ý, з'ис'ац'ý, үл'аз'ела;— л'ажý, на м'ажý, на л'ашчý, к пл'ачý; л'ижáў, с пл'ичá, м'ишáц', ат м'ишкá; л'ажыш, на м'ажý, м'ашк'ý, з'ашóвы, пл'ачó, м'ажóй, за м'ашкóм, на пл'ачы; прыв'ажу (перш.); в'иснá, з'имл'á, с'истрá, в'ирстá, м'илá; н'аслó, в'алó, м'алó; сц'аны, б'ады, йады; йидá, в'ётрáк, с'иўбá; в'идрóм, п'искóм, л'исóк, п'исóк; б'аўý, с'акý, св'итл'ец', у үн'из'з'е, у б'из'е, аб в'исн'е. У старэйшых перад націскным [у], [ү] ў першым складзе перад націскам вымаўляецца [и]: пас'ц'ил'ý, зм'ил'ý, пab'ил'ý; ц'иўáц', аўл'идáц', п'итá, ц'ежáр; йадрó, св'атóчны, п'итóй, к'ип'атóк; кл'анý, п'итý, в'ежý; йазык, св'атý, м'ас'ны, п'атý; на п'иц'е, м'ишáц', б'ажыш, на м'ежы, м'ижóй, м'ишкóм; паўл'ижý, ц'ижáр, йачм'ён' (паўт.). 209 в'иснá, б'идá, в'изáц', п'ичáтка, пл'илá, с'икáч, ц'ил'áты, п'итá, ц'ижáр; м'ашáц', апав'ашчáц'. Ненаціскае этымалагічнае «е» вымаўляецца як [и] толькі перад націск-

ным [а]; найбільш характернай рысай гэтай гаворкі з'яўляецца дысімілятыўнае яканне. **210** с'істра́, б'іда́, л'іжа́ц', в'іза́ц'; ц'іжо́лайа, м'ішкóм; үл'аз'эла, үл'из'эла. **212** в'исна́, з'имл'а́, с'істра́, б'іда́, с'ц'ина́, йазда́, с'аўба́ (пераважна ўжываецца [и]); ц'ил'а́ты; п'ита́, в'іза́ц', ц'иу́ац'; з м'ішкá, л'іжа́ц', ц'ижáр; п'итой, йадрó, с'в'атóчны (пераважна ўжываецца [а]). **213** в'асна́, з'амл'а́, с'ц'анá, л'ажáц', с'л'апáйа, б'ада́, пам'ан'а́ў; з'ис'а́ты, п'ита́к, в'іза́ц', м'ижá, м'ішкá, в'исна́, з'имл'а́, с'істра́, м'итла́, б'іда́ (школьнікі ўжываюць б'ада́, с'ц'анá), ц'ил'а́ты, пам'ин'а́ў, ц'иу́ац', л'іжа́ц', зам'ишáйу. **214** н'исла́, с'істра́, с'естра́, п'екла́, п'икла́, м'етла́; зас'ивáц', б'еда́, б'ида́, п'ита́к, в'іза́ц'; м'ишáц', л'іжа́ц', пам'ачáц', апав'ашчáц', пам'ашкán'н'е, п'ечáтка; п'екý, с'в'екрóў. **216** в'алá, л'ата́ц'; с'а́стра, в'арба́, с'істра́; б'ида́, б'ада́, пас'п'авáйе; ц'ил'а́ты, м'ишáнцы, з'м'ишáл'ис'а, пам'ин'áл'и, с'м'ейáцца; п'ата́к, п'ита́к, в'азáц'; л'ажáц', з м'ашкá, пл'ачá, на пл'ичáх. **218** с'оўбо́й. **219** в'асна́, в'исна́, з'амл'а́, з'имл'а́, с'а́стра, с'істра́, в'арста́, в'ирста́, м'алá, м'илá, в'алá, в'илá, пл'алá, пл'илá; б'ада́, с'ц'анá, с'п'авáц', йада́, йазда́, в'атра́к, с'аўба́, с'акáч; пам'ан'óў, з'ис'а́ты, з'ил'áнка, с'м'ийáцца, с'из'áц', с'аз'áц', ц'ал'а́ты, с'аўн'á; п'ата́, в'азáц', ц'ау́ац', л'ау́ац', аүл'а-да́ц', п'ата́к, п'ита́к; л'ажáц', м'ашáц', з'ажá, м'ажá, з пл'ачá, л'ажáк, з м'ашкá; ц'ажáр, ц'ижáр. **220** в'алá, с'а́стра, л'ата́ц', але i с'ё́стра; б'ада́, пас'п'авáц', але i б'ида́; с'м'ейáцца, пам'ён'а́ў; п'ита́к, в'ёза́ц', але i п'ата́к; л'ёжа́ц', л'ёшчá, пл'ечá, м'ешáц', м'ёшкá, с'ё́стры; паўц'акáл'и, аүл'ада́ц'. **221** м'илá, н'исла́, с'в'ичá, б'едн'áк, абм'ён'а́ў, п'етна́ццац'; п'атна́ццац', в'азáц', з'ажá, на пл'ачáх, пал'ажáў, в'асна́, с'акáч, з'ал'áнка, с'м'айáцца, с'аз'áц'. **222** в'асна́, з'амл'а́, м'алá, уц'икáйа; б'ада́, с'ц'анá, йада́; ц'ил'а́ты, кац'ин'а́ты, с'аўн'á, пам'ан'а́ў; п'ата́к, аүл'ада́ц', в'азáц'; л'ажáц', м'ашáц', з'ажá, м'ажá, зм'ишáйу, л'ажáк, з м'ашкá, ц'ажáр; у з'ижы́, л'ижы́ш. **223** б'идн'áк, з'ил'áнка, с'илá, с'м'ийáцца, ц'ил'áта. **224** з'имл'а́, в'исна́, с'а́стра, с'істра́, в'ирста́, м'итла́, с'л'изá, м'илá, в'илá, пл'илá; б'ида́, с'ц'ина́, йизда́, йада́, с'п'авáц', с'икáч, с'иу́ба́; пам'ин'а́ў, з'ил'áнка, с'м'ийáцца, с'из'áц', ц'ил'áта, с'аўн'á, с'иу́н'á; п'ита́, в'азáц', в'іза́ц', ц'иу́ац', п'ита́к, аүл'ада́ц'; л'іжа́ц', л'ажáц', м'ишáц', з'ижá, м'ижá, з пл'ачá, з' м'ашкá, ц'ижáр, ц'ажáр. **225** уц'икáў, с'м'ийáцца, с'м'айáцца. **226** н'исý. **229** с'м'ейáцца. **230** м'аккáйа. **232** с'ц'анá, л'ажáц'. **236** с'аўба́. **240** с'а́стра, с'ц'анá, йада́, йазда́, с'аўба́; зан'исла́, в'исна́, с'істра́, в'ирста́, м'итла́, с'икáч, ц'ил'а́ты, с'из'áц', п'ита́, ц'иу́ац', в'іза́ц', п'ита́к, м'ижá, м'ішкá, пл'ичá, з'ижá, м'ишáйе. **241** йада́; з'ижóй. **243** в'исна́, в'асна́, з'имл'а́, з'амл'а́, с'істра́, с'а́стра, в'ирста́, в'арста́, м'итла́, м'атла́; б'ада́, б'ида́, с'ц'анá, йада́, йида́, в'атра́к, в'итра́к, с'аўба́, с'иу́ба́, с'икáч, с'акáч; пам'ин'а́ў, пам'ан'а́ў, с'м'ийáцца, с'м'айáцца, с'аз'áц', с'из'áц'; п'ата́, п'ита́, в'азáц', в'іза́ц', ц'ау́ац', ц'иу́ац', п'ата́к, п'ита́к, м'ашáц', м'ишáц'; ц'ажáр, ц'ижáр; — пал'ац'ёл'и, паб'ал'ёў, б'ас'ёда, б'ис'ёда, с'в'атл'ёц'; у с'ал'ё, у с'ил'ё, на с'ц'ан'ё, у с'ц'ин'ё, у үн'аз'з'ё, у үн'ез'з'ё, үл'аз'эла, үл'из'эла, на п'ац'ё, на п'иц'ё; — м'ашкóм, п'ашкóм, п'ишкóм, м'ишкóм, йишчó, йаишчó; — ц'аүнү, ц'иүнү, в'ажү, в'ижү. **244** в'илá, б'ида́, в'іза́ц', л'іжа́ц', в'исна́, с'ц'ина́, п'ита́, аүл'ида́ц'; ц'ау́ац'.

ц'ажар, п'атак. Старыя людзі вымаўляюць [и] ў слове ц'ижар, моладзь жа вымаўляе [а]: ц'ажар. **248** с'истра́, йида́, п'ита́к, л'ижáц', з'в'изáц', в'езáц', м'ен'áцца, б'ежáц', аґл'ада́ц'. **249** в'исна́, б'ида́, п'ита́, ц'ил'áты, с пл'ичá, с'ез'áц'; с'ц'анá, б'ада́, выц'аґáц'и, выґл'ада́ц'и, м'ажá, л'ажáц'. **250** с'истра́, б'ида́, б'ада́, ус'п'авáйе, пас'п'ивáц'; с'м'ийáцца, п'ита́к, л'ижáц', с'истра́, м'ишáнцы, л'ижáла. **251** в'исна́, б'ида́, с'из'áц', п'ита́, ц'ижар, ц'ажар; л'ажáнка, л'ажáц', з'ажá; б'иґом, з'ил'óны, в'ис'óлы (перш.); м'итлá, с'иґба́, йеда́, йезде́, с'мийáцца, ц'ил'áты, з'ил'áнка, ц'ал'áты, аґл'ида́ц', в'изáц', л'иґáц'; пл'ачá, м'ашка́, пл'ачáм'и; з'ирно́ (паўт.). **252** уц'ика́й, с'имна́ццац', с'алá, ґуб'арна́тар; б'ида́, с'ц'ина́, с'п'ивáц', б'идн'áк, с'ика́ч, с'иґба́, в'итра́к, л'асáм'и, з'аґчá-ты; бл'ийáйа, с'из'áц', з'ис'áтн'ику, ц'ал'áты, з'амл'áнка; п'итá, в'изáц'; л'ижáц', м'ишáц', з'ижá, м'ижá, прыйазжáй. **253** с'аэстра́, з'аэмл'á, в'асна́, чап'алá; с'ц'асна́, б'ада́, с'аґба́, с'ака́ч, в'аэтра́к; ц'аел'áт, пам'аен'áй, с'м'айáцца, с'аез'áц'; п'ита́к, п'атна́ццац', п'итá, аґл'ида́ц'; л'ажáц', пам'аешáц', з'ажá, с пл'ачá; ц'ажар; — в'асло́ с'аэстро́й, м'атло́й, м'етло́й; в'аэдро́, ґн'аэздо́, в'аэдо́ма, с'ц'асно́й, с'адло́; п'ато́к; з'ажо́й, м'ажо́й; с'аерпо́м, в'асло́м, с'аélóм, з'аерно́м; в'адро́м, ґн'аздо́м, л'асо́к, п'ато́к, п'ашко́м, м'ашко́м; — пал'ац'ел'и, н'аз'ел'а, у б'ас'ез'е, у ґн'аз'з'е, на п'ац'е, ц'амн'ей; бар'уц', п'аск'у́, в'адо́у, б'аґу́, ц'аґн'у́, успам'асн'у́, м'ажу́; в'аел'и́к'и, паб'аел'и́, прын'ас'и́, пав'ал'и́, ґл'аз'и́м. **254** с'истра́, в'ирба́, м'итлá, з'арна́, з'н'аслá; л'акáрства, б'ида́, с'ц'ина́, в'итра́к, с'ика́ч, с'иґба́, йезде́, йада́; п'ийáц', ц'ал'áта, с'м'айáцца; п'итá, ц'иґáц', п'ита́к, аґл'ида́ц', ц'ижар; л'ижáц', м'ишáц', з'ижá, м'ишкá. **255** уц'ика́й, в'исна́, прац'ика́йа, с'астра́, с'алá; в'итра́к, с'п'ивáц', б'ада́, с'ц'анá, йада́, йазда́, с'аґба́, с'акáч; ц'ил'áт, ц'ал'áты, с'м'ийáцца, жн'айáрак, распраз'ал'áйуц'; п'итá, в'изáц', п'ита́к, ц'иґáц', аґл'ада́ц'; з'ажá, м'ажá, с пл'ачá, з м'ашкá, ц'ижар. **256** в'исна́, с'истра́; б'ида́, с'ц'ина́, в'итра́к, с'иґба́, с'ика́ч, йада́, йазда́, с'аґба́; з'ил'áнка, ц'ил'áта, с'м'ийáцца; п'ита́к, в'изáц', ц'иґáц', аґл'ида́ц'; з'ижá, м'ишáц', л'ажáнка, пл'ачáм'и, м'ашкáм'и, м'ажá; ц'ижар, ц'ажар. **257** в'асна́, с'астра́, з'амл'á, в'арста́, м'атлá, с'л'азá, м'алá, пл'илá; б'ада́, с'аґба́, в'атра́к, с'ц'ина́, с'п'ивáц', йезде́, йеда́, с'ика́ч; пам'ан'áй, з'ас'áты, ц'аґáц', аґл'ада́ц', п'ата́к, ц'ажар; л'ажáц', м'ашáц', з'ажá, м'ажá, пл'ачá, л'ажáк, м'ашкá. **259** в'исна́, б'ида́, ц'ил'áт, п'ита́, л'ижáц'; ц'ам'н'е́ц', с'в'атл'е́ц', пыл'ац'ел'и, н'аз'ел'а, у б'ас'ез'и, пуб'ал'е́й, ґл'аз'ела́, у ґн'аз'з'е, ны с'ц'ан'е́, ны п'ац'е́; м'из'в'ез'е́, пын'из'е́лык; ны б'ир'ез'ин'и, м'иц'ел'ица́; ц'ан'о́к, н'ас'ом, з'амл'óй, в'ас'óлы, з'ал'óны; йачм'ен', йичм'ен'. **264** в'исна́, з'ьмл'á, м'ьла́, с'ьло́, м'ьтло́й, с'ьло́м, з'ьмл'и́, ц'ьмн'е́ц'и; б'ьда́, в'ьдро́, п'ьсо́к, б'ьґу́, б'ьды́, у б'ьз'е́, н'ьз'ел'ь, в'ьс'ел'ь, з'ьн'о́к; п'ьта́, йьдро́, ц'ьґн'у́, йьзык... (перш.). Чуецца не поўнасю [ь], а гук, блізкі да [и]: с'истра́, в'исна́, з'имл'á, узилá, с'ц'ина́, йида́, с'м'ийáл'ис'а, п'ита́, ийка́йа, в'изáц', л'ижáц', з'ижá, ц'ижар; перад націскнымі [о], [е], [и]—[ы], [у] вымаўляецца [а]: с'алó, с'арпо́м, в'асны́, в'адо́у, с'п'акл'и́, в'адро́, п'асо́к, п'аґх, л'ац'ел'и, в'ас'о́лка, ґл'аз'ела́ (паўт.). **268** в'исна́, з'ьмл'á, с'ьло́, в'ьсло́м, в'адо́у, з'ьмл'и́, б'ьда́, в'ьдро́, п'ьсо́к, б'ьґу́, б'ьды́, у б'ьз'е́, з'ьно́к.

301

з'арэўн'а, з'ішэўшы, м'ац'эл'іца, б'ар'эз'н'ічык, зыб'ір'эц', з'ір'эц'.
295 *в'изла, в'ирна, у с'ин'ах, йидак, в'изац', л'ижаў, ц'ижар; — б'ал'ейиц', б'ил'ейиц', ц'амн'эц', б'аз'м'эн; у үн'из'з'э, у үн'аз'з'э, р'ак'э, р'ик'э, м'ин'э, нэ п'иц'э; з'арэўн'а, пл'ац'эн', б'ір'эц', пл'им'эн'н'ица; з'ал'оны, з'ан'ок, н'ис'ом, в'из'ом.* **296** *м'ила, с'икач, з'ил'анка, м'ишк'а, ц'ижар..., с'ак'ач, з'аржац'; — в'исн'ой, с'истрой, с'астрой, б'адр'о, в'адр'о, Л'авон, йадр'о, йаг'о; с'ал'ом, л'ас'ок, в'адр'ом, в'ин'ок, з'арн'ом, с'в'акр'оў; — б'ал'ейиц', б'ис'эда, н'из'эл'а, үл'аз'эў, үл'из'эла, м'аз'в'эц'; у үн'аз'з'э, б'аз'э, у с'ал'э; м'ац'эц', м'ац'эл'іца, б'ір'эч, н'ис'эц', үр'иб'эц'; з'ал'онайа, в'ас'олайа, в'аз'ом, з'амл'ой; паўл'из'ў.* **297** *в'исна, пын'исла, л'иүла, с'истра, з'имл'а, в'ирста, м'итла, м'атла; в'итрач, с'икач, с'ц'ина, с'ц'ан'а; пл'им'ан'н'ик, с'м'ийац'ца, ц'ил'аты, ц'ал'аты; п'ита, в'изац', ц'иүац', п'итац, ц'ижар; м'ишац', л'ижац', пл'ича, м'ишк'а, л'ижак; — н'аз'эл'а, н'из'эл'а, б'ас'эда, пэб'ал'эў, ц'амн'эц', с'в'атл'эц', үл'из'эц', үл'аз'эла; у ц'апл'э, у б'аз'э, ны с'ц'ан'э, ны п'ац'э; в'ас'эл'л'а, в'ис'ол'ый, п'ан'ок, з'ан'ок, в'из'ом, з'аж'ой, м'аж'ой.* **298** *в'исна, м'итла, б'ида, п'ита, ц'ижар, л'ижац'; в'асл'о, в'адр'о, с'ал'ом, п'ас'ок, в'ад'ў, б'аүү, л'аж'ў, б'ад'ы, б'аж'ыш, м'аж'ой; пэл'иц'эл'и, пэб'ил'эў, н'из'эл'а, б'ис'эда, нэ с'ц'ин'э, пры с'иүб'э; ны п'иц'э, у үн'аз'з'э, у б'аз'э, үл'из'эла і үл'аз'эла; в'ис'эл'л'а, м'иц'эл'іца, з'ин'ок, п'ин'ок, ц'ин'ок, з'ил'он'ый, в'ис'ол'ый, н'ис'ом; прын'ис'ў, прыв'из'ў, зыпл'иц'ў, спл'иц'ў, пыв'ил'ў, в'ил'ўк'ий, пыб'ил'ўл'и, үл'из'ў, м'ик'ўна, п'иц'ў, з'ис'ац'ў; з'м'ил'ў, пыс'ц'ил'ў, пыб'ил'ў, пыз'ил'ў, с'м'ийўс'а; — йидром, йирмом, п'иток; ц'иүн'ў, п'ит'ў, кл'ин'ў, в'иж'ў, успэм'ин'ў; йизык, ап йидры, св'ит'ый, м'ис'н'ый, п'ит'ы. Формы йадром і йидром сустракаюцца амаль што нароўні, але лічыцца, што гаварыць йидром лепш; йазык — асноўная форма, але да яе прымыкаюць йизык, йезык; ужываюцца йазык, с'в'атэй, п'ат'ў, в'аж'ў і інш. Мова былых местачкоўцаў падобна да мовы сучасных жыхароў раённых цэнтраў, дзе дома гавораць на сваім дыялекце, а ў грамадстве — па-руску, але з беларускім акцэнтам (цвёрдасць шыпячых, [р], гук [ү] і г. д.) або на сваім дыялекце, з рускім вымаўленнем слоў.* **299** *пэм'ила, пр'итс'идац'ил', сб'ир'иүла, үн'изда, з'в'изда, р'ика, с'иүба, л'иснайа, с'имйа, с'из'ац', м'иснайа, йида, п'ита, ц'иүац', в'изац', з'иж'а, м'иж'а, м'иш'алка, ц'иж'ал', л'иж'ала; з'аўч'аты; н'из'эл'у, н'им'эцк'ий, п'ир'ийэхыл'и, б'ис'эдтвэц', в'ис'ал'эй, с'ц'амн'эла, с'в'атл'эй, үл'аз'эла, у б'аз'э, нэ п'ац'э; з'арэўн'и, ц'ап'эр, з'ир'ав'эн'с'к'их, з'ац'эй, ныс'ал'эн'н'а; асл'апл'оны, пэв'аз'ом.* **303** *м'ик'ўна.* **304** *с'в'ача.* **305** *пр'ив'эз'ў, пл'ич'ом.* **306** *с'истра, з'имл'анка, з'илах, н'им'а, с'из'ац', аб'ишч'ал'и; л'аж'ац', йада, с'аўба.* **310** *п'иток.* **311** *в'исна, с'и'ла, уз'ила, з'имл'а, уц'икай, з'н'исла, чэп'и'ла, П'итра.* Гук [и] перад націскным [а] не зусім выразны: гэта не чыстае [и], бо набліжаецца да [ь]; больш выразнае [и] ў адмоўі н'и; с'ц'и'на, с'икач, ц'ил'аты, с'из'ац', пл'им'ан'н'ик, у з'ім'л'анках, з'эм'л'анкаў, л'иц'ац', п'ита, л'иж'ац'. **312** *с'истра, м'идал'и, з'имл'а, з'иүч'аты, в'итрач, в'изац', л'иж'ала, з'м'ишк'а; л'аж'ац', б'аж'ац', прыязз'ай.* **313** *ц'ижар, а часам і невыразнае ц'эжар.* **314** *в'исна, в'эсна, б'эда, ц'ьл'аты, п'ьтац, м'ьшк'а; п'ьтоў (перш.); в'исна, б'ида, ц'ил'аты, п'итац, м'иж'а, ц'ижар (паўт.).* **317** *в'исна,*

з'имл'а, с'истра́, в'ирста́, м'итла́, сл'иза́, м'ила́, пл'ила́, н'има́, н'и ма́йа, н'и зна́йу, н'иха́й, б'ис ма́тк'и, б'из ма́ц'и; с'ило́, з'ило́, в'исло́, с'истро́й, м'итло́й; за с'ило́м, в'исло́м, з'ило́м, з'ирно́м, с'ирпо́м; в'иду́, н'ису́, п'икю́, б'ирю́, п'ирю́н; тры в'ирсты́, тры с'истры́, з'в'е м'итлы́; з'имл'и́, п'икл'и́, ц'икл'и́, у ц'ипл'е́, ц'имн'е́ц'; — б'ида́, с'ц'ина́, с'п'ива́ц', йида́, йизда́, в'итра́к, с'иу́ба, с'ика́ч; в'идро́, үн'издо́, с'идло́, в'идо́мы, па л'исно́й дыро́з'и, с'иу́бо́й, с'ц'ино́й, йиздо́й; в'идро́м, үн'издо́м, п'исо́к, л'исо́к; у с'н'иу́, б'иу́, с'ику́, п'итү́х, п'иву́н, с'иу́бу́, с'ц'ины́, б'иды́, йиды́, йизды́; с'в'итл'е́ц', у үн'из'з'е́, у б'из'е́; — з'м'ил'у́, пас'ц'ил'у́, паб'ил'у́, паз'ел'у́, см'ийу́с'а; прын'ис'и́, прыв'из'и́, пав'ил'и́, запл'иц'и́, в'ил'и́к'и, паб'ил'и́л'и; пал'иц'е́л'и, паб'ил'е́у, н'из'е́л'а, б'ис'е́да, у с'ил'е́, на с'ц'ин'е́, пры с'иу́б'е́; в'ис'е́л'л'а, м'иц'е́л'ица, з'ин'о́к, п'ин'о́к, з'ил'о́ны, в'ис'о́лы, н'ис'о́м, в'из'о́м, з'имл'о́й; пам'ин'а́й, з'ис'а́ты, з'ил'а́нка, с'м'ийа́цца, с'из'а́ц', ц'ил'а́ты, с'иу́н'а́; — п'ита́, в'иза́ц', ц'иу́а́ц', л'иу́а́ц', аүл'ида́ц', п'ита́к, ц'ижа́р; йидро́, йирмо́, с'в'ито́чны, п'ито́й; йидро́м, йирмо́м, п'ито́к; ц'иу́ну́, кл'ину́, п'итү́, в'ижү́, успам'ину́; йизы́к, аб йидры́, с'в'иты́, м'исны́, бис' п'иты́; үл'из'и́м, м'ик'и́на, п'иц'и́, з'ис'и́ц'и́, үл'из'е́ла, на п'иц'е́; — плац'и́жү, л'и́жү, л'ичү́, к пл'ичү́, з'и́жү, м'и́шү, на м'и́жү, у м'и́шкү; л'и́жа́ц', м'и́ша́ц', з'и́жа́, м'и́жа́, с пл'и́ча, л'и́жа́к, з' м'и́шкa; л'и́жыш, б'и́жыш, на м'и́жы, у з'и́жы, м'и́шк'и́, з'и́жой, м'и́жой, з м'и́шкoм, п'и́шкoм; — паүл'и́зү, прыв'и́жү, ц'и́жа́р, йичм'е́н'. 320 з'емл'а́. 325 з пл'а́ча, в'аза́ц'; в'иза́ц', п'ита́к, ц'иу́а́ц', л'и́жа́ц', м'и́ша́ц'. 326 з'и́ц'е́й. 329 п'ичо́нка, м'и́шoк, с'н'и́жoк, м'и́жой. 334 п'ито́к. 335 в'есна́, с'ьу́ба, п'ьта́, аүл'ида́ц', л'ьжа́ц'..., йада́, йа́зда. 336 аүл'а́да́ц'. 337 л'и́жа́ц', м'и́ша́ц', м'и́жа́; с пл'а́ча, з' м'а́шкa. 339 с'ау́н'а. 342 с'м'ийу́с'а, с'м'ийа́цца. 343 в'есна́, з'емл'а́, с'естра́; б'ада́, йада́, с'м'айа́цца, п'ата́; пам'ин'а́й. У першым складзе перад націскам заўсёды [а] з папярэдняй мяккасцю зычных: в'асна́, з'амл'а́, ц'аса́ц', ц'ас'л'а́р і інш., але з'ес'а́ты; адмоўе не заўсёды вымаўляецца як н'и, а таксама м'ин'е́, ц'иб'е́, с'иб'е́, ц'ип'е́рака, йийе́, з'и́ц'е́й. 344 б'еда́, б'еды́, пас'ц'ел'у́, в'еза́ц', йедрó, с'из'е́ц'; с'аз'а́ц', с'м'айа́цца, м'ажá, м'атло́й, с'ало́м, в'арсты́, з'амл'и́, ц'амн'е́ц'; л'асóк, п'аву́н, у үн'аз'з'е́, прын'ас'и́, в'ас'е́л'о́, в'ажү́, йазы́к, с'аз'е́ла, л'ажы́ш, м'ажой. 346 н'из'е́л'а. 347 з'и́ц'е́й, н'из'е́л'у. 349 кл'ин'е́. 351 в'есна́, с'ерпо́м, в'едү́, тры с'а́стрé, б'ары́, п'акл'и́, ц'амн'е́ц', в'едрó, л'есóк, б'еу́, с'в'атл'е́ц', у үн'ез'з'е́; прын'ес'и́, паб'ел'и́ц', н'аз'е́л'а, у с'ел'е́, ц'еп'е́р, у м'е́ц'е́л'ицу, з'ес'а́ты, ц'ел'а́ты; в'аза́ц', ц'ау́а́ц', п'ата́, с'в'ато́чны, йармо́, п'ато́к, на п'атү́, з'ва́жү, йазы́к, үл'аз'и́м, да п'а́ц'и́, м'ак'и́ну, үл'аз'е́ла, на п'а́ц'е́; л'ажү́, м'ашү́, м'ажá, м'ашкá, м'ашк'и́, п'ашкóм; паүл'ажү́, йачм'е́н'. 354 с'м'ийа́цца, с'м'ийу́с'а; с'ц'ены́, б'еды́. 355 в'асна́, з'амл'а́, б'ада́, в'аза́ц', в'адрó, м'ала́, м'ела́, в'ала́, в'ела́, в'атра́к, в'етра́к, паз'ал'у́, паз'ел'у́, с'ц'ены́, б'еды́, в'ел'и́к'и; пам'ен'а́й, см'ийа́цца, с'аз'а́ц', з'ал'а́нка, с'ау́н'а. 366 пам'ин'а́й, пам'ан'а́й. 367 в'есна́, пл'ела́, с'елó, за с'ало́м, з'арно́м, в'едү́, в'адү́ц', п'екү́, п'акү́ц', м'атлы́, з'амл'и́, ц'амн'е́ц'; сц'ена́, сп'ева́ц', в'етра́к, в'адрó, с'ау́бо́й, үн'аздо́м, п'асóк, с'акү́, сц'аны́, св'атл'е́ц', у үн'аз'з'е́; зм'ел'у́, паб'ал'у́, см'ейу́со, прын'ес'и́, б'ес'е́да, у с'ел'е́, в'ас'е́лл'е, м'а́ц'е́л'ица; з'ан'о́к, з'ал'о́ны.

в'ас'обы; пам'ан'аў, з'ис'аты, з'ал'анка, см'ийаца, с'аз'иц', ц'ал'ата, с'аўн'а; п'ата, в'аз'иц'; св'атобы, п'атой, йадром, йармом, п'аток; ц'аўнў, м'асны, м'ак'ина, г'л'аз'ела, на п'ац'е; л'ежў, з'ежў, м'аш'иц', з'аж'а, м'аж'а, б'аж'ыш, на м'аж'ы, з'аж'ой, п'ашком, п'аўл'аў, прыв'ажў, ц'аж'ар, йачм'ен'. 384 м'итла, сл'иза. 392 с'в'итац'. 393 ц'ел'аты. 402 У першым складзе звычайна [а], аднак сустракаецца [а^е] (сярэдні гук паміж [а] і [е]) ці нават [е]; у адмоўі не амаль выключна [и]: зан'асла, с'астра, з'амл'а, паз'арж'ал'и, ц'екла, йа^ена, л'ата'л'и, аз'евай'с'а, з'ерж'ал'и, с'ц'е^ана; пл'ем'ан'н'ик, ц'ел'ата, ус'ал'ак'ийе, з'ес'ат'ник; л'аж'иц', м'еаш'аны; с'амйойу, ц'акло, б'аром, в'аройка, п'ак'иц', з'арж'ыш, йа^ены і йены, б'ары, б'аж'ы, пас'аз'ел'и, у хл'ев'е, пан'аз'елак, ц'арп'ела, прыл'а-ц'ела. 411 в'асна, с'астра, с'естра, в'есна, в'ерста, йада, йеда, в'етра^к, л'аўла, з'аж'а, м'аж'а, л'еж'иц', л'иж'иц', л'аж'ала, м'еш'аў, п'ачатка, б'ада, нап'акла, в'аз'мак, ц'акла, л'аўла, л'иўла, п'ата; с'астрой, с'естрой, в'адро, в'едро, в'ас'ел'л'е, в'ес'ел'л'е, с'арпом, в'аслом, мадо^к, в'анок, пл'етў, ц'аўнў, н'асў, п'ашком, пл'ачом, м'аж'ой, с'м'ийаца, с'м'ейаца, ц'ел'аты, ц'ил'аты; н'ас'л'и, в'аз'л'и. 412 с'м'ийу'с'а, с'м'ейаца. 418 с'ц'ены. 427 в'из'иц', м'ин'иц', м'иш'иц'. 430 с'п'е^авайуц', с'е^акач, стре^аха. 431 зас'м'ийаца. 439 уц'икайуц' — уц'акац', н'из'ел'и — н'аз'ел'и, с'м'иш'кам'и. 441 в'енчал'ис'а, Ив'ен'ец, вас'имнацаца'. 444 с'из'иц' — с'аз'иц'. 446 см'ийаца, см'ийу'с'о. 456 с'астра, б'ада, п'ата^к, ц'аж'ар, л'аж'иц', в'адро, пал'ац'ей, йачм'ен', с'естра, с'астра, з'ерж'ало, в'ела, л'етайуц'; б'еда, с'ц'ена, с'м'ейал'ис'а, з'ейчатам; с'ело, с'едло, с'ц'енойу, с'елом, л'есной; в'едў, с'естры, в'асны, з'еды, ц'веты, л'ечы'л'и, л'аж'иц'; у ц'епл'е, ц'емн'ец', с'ватл'ец', у г'н'аз'з'е, у б'аз'е, с'амйейу, с'ез'ел'и. 458 вайевал'и. 463 аз'ийала, ц'ил'аты, с'м'ийал'иса, п'етнацаца'. 464 с'астра, с'амйа, м'аж'а, Патра, в'ала, жн'айарка, жн'ийарка, аз'ийала, з'еж'а, м'иш'айуц', м'иш'айуц'. 466 с'имнацаца', з'вин'ацаца', ц'ил'ат, уз'ила, м'иш'аў. 467 м'иш'иц'. 468 з'имл'а, м'ин'иц', с'м'ийаца. 486 с'м'ийаца. 490 Дысімілятыўнага акання і якання не наглядаецца. 492 ц'е/ан'ок, з'е/ал'оны, з'е/ас'аты, с'м'е/айаца, пам'е/ан'аў, ц'е/ал'ата, з'е/ас'иц'ким; я вымаўляецца як гук [е/а], з некаторай рэдукцыяй, але некалькі бліжэй да [а]. 493 в'ала, с'астра, с'ало, в'аслом, в'адў, с'астры, б'ада, в'адро, у с'н'аў, пас'ц'ал'ў, з'м'ал'ў, прын'ас'и, н'аз'ел'а, у с'ал'е, з'ал'оны, пам'ан'аў. Пераднаціскны галосны (з «е» і «ё») вымаўляецца не як [а], бо гэта гук, сярэдні паміж [е] і [а], які значна бліжэй да [е], прычым гэта [е] набліжаецца не да [и], а да гука сярэдняга рада сярэдняга пад'ёму: л'е/асы, с'е/астры, с'е/алом і інш.; тое ж самае наглядаецца і ў пазіцыі перад мяккімі зычнымі; ніякіх слядоў дысімілятыўнага якання няма; п'ата^к, в'аз'иц', ц'аўло, п'ац'и; замест «а» (я) вымаўляецца гук [а] з нязначнай рэдукцыяй; л'ажў, л'аж'иц', л'аж'ыш, пл'ачо. Перад шыпячымі галосны на месцы «е» і «ё» ў першым складзе перад націскам вымаўляецца блізка да [а], у той час як перад астатнімі зычнымі гэты ж гук вымаўляецца бліжэй да [е]. 497 в'е/адром; с'изон не характэрна для гаворкі. 498 в'асна, з'амл'а, м'ала, йада, с'аз'иц', ц'ал'аты, м'ан'аў, п'ата, ц'аўиц', аўл'адац'; с'ц'ена, с'ейба, ц'еж'ар, м'еш'иц', з'еж'а, л'еж'ак; в'еслом, з'ерном, с'елом.

ҫ'адлѳ, с'адлѳ, с'ц'анѳ, йадрѳ, п'атѳ, в'арстѳ, з'амл'и, б'адѳ, пав'ал'и,
 м'аснѳ, м'ак'ина, б'ажѳи; с'м'ийаца, засм'айаѳс'и. **499** у ц'епл'ѳ,
 з'ѳжѳ, з'ѳжѳ, п'аѳл'ѳжѳ. **500** в'алѳ, с'алѳ, б'адѳ, л'аснѳм, з'л'ац'ѳѳ,
 н'аз'ѳл'а, п'акл'и, с'астрѳ. Яканне ў гаворцы нельга лічыць моцным;
 у першым пераднаціскным складзе на месцы «е» вымаўляецца гук,
 сярэдні паміж [e] і [a], некалькі бліжэйшы да [a]; этымалагічнае «а»
 ў ненаціскных складах чуецца бліжэй да [a], з некаторай рэдукцыяй;
 толькі ў некаторых выпадках яно чуецца як гук, сярэдні паміж [e] і [a]:
 п'атак, в'е/азѳц', зав'е/ажѳ, зав'ажѳ. **502** в'елѳ, с'естра, с'астрѳ, с'алѳ,
 с'естрѳ, с'елѳм, н'асѳм, н'асѳ, з'елѳны, з'анѳк, л'ѳжѳ, л'ажѳц', пл'аѳ,
 прын'ѳс'и, з'б'ѳл'ѳѳ, з'ѳлѳны, л'ѳѳз'ѳла. **509** Паслядоўнае дысіміля-
 тыўнае яканне: [и] вымаўляецца перад націскным [a], перад іншымі на-
 ціскнымі галоснымі — выразнае [a]; пры скланенні слоў [и] перад [a]
 праяўляецца паслядоўна. Дысімілятыўнае яканне наглядаецца ў людзей
 усіх узростаў, вельмі пашырана і ў мове моладзі. **510** в'иснѳ, з'имл'а,
 в'ирстѳ, м'итлѳ, м'илѳ, в'илѳ, с'л'изѳ, пл'илѳ; б'адѳ, с'ц'анѳ, йадѳ,
 йаздѳ, в'атрак, с'аѳбѳ, с'акѳч, л'акѳрства; пам'ин'аѳ, з'ил'анка, с'из'ѳц',
 с'иѳн'а, с'м'ийаца; п'ѳтѳ, в'ѳзѳц', ц'ѳѳц', аѳл'ѳдѳц', п'ѳтѳк; л'ажѳц',
 м'ашѳц', з'ажѳ, м'ажѳ, пл'ачѳ, л'ажѳк, м'ашкѳ, ц'ѳѳр — ц'ажѳр. **511**
 с'астрѳ, зам'алѳ, ус'аѳдѳ, в'алѳ, в'аснѳ, спл'илѳ, с'истра, в'ѳснѳ, в'ѳрстѳ,
 ус'иѳдѳ; с'ц'анѳ, ц'в'атѳм'и, б'адѳ, с'аѳбѳ, выс'икѳл'и; ц'ал'ѳт, с'аз'ѳц',
 кац'ан'ѳты, жн'айѳркаѳ; п'ѳтѳ, йакѳйа, в'азѳѳ, аѳл'адѳѳ, даѳл'идѳц',
 уз'илѳ, л'ажѳц', л'ажѳла, уѳажѳжѳл'и, з'ирѳжѳц', в'ѳнчѳл'ис'а. Непаслядоў-
 нае недысімілятыўнае (моцнае) яканне ўжываецца паралельна з дысі-
 мілятыўным. **514** Яканне недысімілятыўнае, але сустракаюцца эле-
 менты дысімілятыўнага: ц'аклѳ, с'астрѳ, б'адѳ, ц'ал'ѳты, л'ац'ѳц', в'азѳц',
 л'ажѳц'; уц'икѳй, с'л'изѳ, пац'ирѳлас'а, ц'ил'ѳт, м'ѳшѳла, м'ѳнтѳшац',
 л'ѳжѳк. **518** клѳлѳ, адм'алѳ, ц'аклѳ, п'аклѳ, с'п'авѳѳе, з'авѳтка,
 ц'ил'ѳтка, ц'ил'ѳц'и; п'ѳтѳ, в'изѳц', п'ѳтѳ, в'азѳц'; л'ажѳц', м'ишѳц',
 л'ишѳц', з'ажѳ. **532** в'аснѳ, с'астрѳ, с'акѳч, с'аз'ѳц', в'адѳ, с'акѳ, с'алѳ,
 м'ажѳ, с'астрѳ, в'а(ѳ)снѳ, с'а(ѳ)стрѳ, б'а(ѳ)дѳ, с'ц'а(ѳ)нѳ, с'п'а(ѳ)вѳц',
 с'а(ѳ)ѳбѳ, с'а(ѳ)кѳч, с'ѳѳн'а; п'ѳтѳ, в'азѳц', аѳл'адѳц'; л'ажѳц', м'ашѳц',
 з'ажѳ, з пл'ачѳ, з м'ашкѳ; м'а(ѳ)тлѳѳ, в'а(ѳ)рстѳ, ц'а(ѳ)мн'ѳц', в'а(ѳ)дрѳ,
 п'а(ѳ)сѳк, зм'а(ѳ)л'ѳ, пав'а(ѳ)л'и, б'а(ѳ)с'ѳда, св'а(ѳ)тл'ѳѳ, в'а(ѳ)дрѳм,
 с'а(ѳ)ѳбѳѳ. **536** нам'ѳчѳѳм; в'ѳслѳм, с'ѳслѳм, п'ѳсѳк, пам'ѳл'ѳ,
 л'ѳс'н'ѳк, на с'ѳл'ѳ, б'ѳжѳѳц'. **538** Паслядоўнае дысімілятыўнае якан-
 не: гук [и] (на месцы «е», «а») перад націскным [a] ўстойлівы, без ваган-
 няў па якасці. **539** в'атрак, з'ал'анка. **541** в'иснѳ, з'имл'а, с'ц'инѳ,
 с'ѳѳбѳ, с'ѳкѳч, с'из'ѳц', з'ил'анка, с пл'ѳчѳ, м'ѳшѳц', ц'ѳѳр, с'м'ѳѳѳца,
 ц'ал'ѳты; п'ѳтѳ, аѳл'адѳц', ц'ажѳр, м'ѳжѳ. **545** в'алѳ, в'илѳ, н'аслѳ,
 м'алѳ, л'атѳц', с'астрѳ, в'иснѳ, м'итлѳ, з'имл'а; б'аѳдѳ, пас'п'аѳѳц',
 пам'ан'аѳ, см'айѳца, с'м'ийѳца, с'иѳбѳ; с'из'ѳц', ц'ил'ѳты; в'азѳц',
 п'ѳтѳк, п'ѳтѳк; л'ажѳц', м'ашкѳ, пл'ачѳ, ц'иѳѳц', аѳл'идѳц'; прыв'ѳжѳ,
 крыв'ѳжѳ. **548** з'имл'а, с'истра, с'астрѳ, с'аѳбѳ, с'икѳч, с'акѳч, идѳ,
 йадѳ, з'ил'анка, з'ал'анка, с'м'айѳца, с'м'ийѳца; п'ѳтѳ, п'ѳтѳк, ц'аѳѳц';
 м'ажѳ, пл'ачѳ; ҫ'н'изѳдѳ, ҫ'н'изѳдѳм, п'искѳм, б'идѳ, идѳ, падпл'иѳѳ. **549**
 пам'ин'аѳ, з'ил'анка, ц'ил'ѳты; с'илѳ, з'илѳ, в'ислѳ, с'илѳм, в'ислѳм,

с'ирпóm. 550 м'алá, йадá, с'аўбá, с'аўн'á, п'атáк, ц'аўáц', ц'ажáр, л'ажáц', л'ажáк, пл'ачá; м'ихáм'и, па л'исáх. 551 с'áстрá, в'аснá, в'ерстá, з'имл'á, с'м'итáна; л'ац'áц', ц'ал'á; п'атá, аўл'идáц', ц'ажáр; з'ажá, м'ажá, пл'ачá, м'ашкá. 553 б'едá, в'етрáк, л'еснáйá. 554 п'áтáк — п'итáк; пaўл'из'ý. 556 б'адá, йадá, с'аўбá, с'истрá, в'ирстá, в'ирбá, в'аснá; б'идá, сц'инá, йидá, с'идáц', идá, с'п'ивáц', в'итрáк, с'иўбá, с'икáч; пaм'ин'áў, з'ил'áнка, с'м'ийáцца, с'иўн'á, з'ис'áты, ц'ал'áты; малодшае пакаленне скажа: з'ас'áты, с'м'айáцца; п'итá, п'атá, в'изáц', ц'аўáц', п'итáк, аўл'адáц'; малодшае пакаленне скажа: н'амá, п'атá; м'ишáц', з'ижá, м'ижá, пл'ичá, л'ижáк, з м'ишкá; ц'ажáр, ц'ижáр. 562 ц'ил'áты; ц'ал'áта — рэдка. 567 йадрóm, йазык, ц'ажáр, йачм'én'. 568 пaўл'ежý. 570 йиздóй. 571 в'ислóm. 579 ц'ажáр, йиздý. 583 р'икá, р'екá, с'ц'енý. 594 в'иснá, с'истрá, б'идá, в'итрáк, пым'ин'áў, п'итá, в'изáц', м'ижá; — с'истрóй, м'итлóй, з'ирнóm, с'илóm, с'ирпóm; в'адрó, үн'аздó, с'адлó, в'адóмы, л'аснóй, л'асók, в'адрóm, үн'аздóm; йидрó, йирмó, п'атóй, йидрóm, йирмóm. 595 с пл'ачá. 597 б'адá, л'ажáц'и, м'ашáц'; м'ижá, с пл'ичá, л'ижáк, м'ишкá, ц'ижáр. 598 ц'ажáр, аб идрý. 601 в'аснá, з'амл'á, б'едá, с'ц'енá; уз'илá, пэв'илá, у з'в'ирах, с'истрá, ц'ирзáйу, выс'икáц', п'ишчáна, м'истáм'и, н'ипрáўда, п'итá, л'ижáц', м'ишáц', атв'ичáйе, л'ижáла, прыйижжáл'и, с'ийчáс. 603 в'иснá, в'ирстá, м'итлá, с'л'изá, в'арстá, с'áстрá, м'атлá; б'идá, с'п'ивáц', йидá, йездá, с'еўбá, с'ц'анá; пaм'ан'áў, з'ил'áнка, с'м'ийáцца, з'ал'áнка, ц'ил'áты, ц'ал'áты; п'итá, в'изáц', ц'иўáц', п'атá, аўл'идáц', аўл'адáц', л'ажáц', м'ашáц', з пл'ечá, з'ажá, м'ажá, л'ажáк, м'ашкá, ц'ажáр; — у үн'аз'з'é, у б'аз'é, у үн'из'з'é, у б'из'é, на с'ц'ан'é, у с'ал'é, на п'иц'é; пал'ац'эл'и, пaб'ал'éў, үл'аз'éла; ц'иўну, п'итý, в'ижý, успаm'анý; л'ажý, пл'ачý, пaўл'азý, м'ашý. 604 в'еснá, с'екáч, ц'ел'áты, ц'еўáц', ц'ежáр, с'елó, н'есý, б'ес'éда, з'емл'óй, м'ец'эл'ица; м'еснý, йечм'én'; б'еapý, п'еapýх; с'еакóm, с'с'еакý — блізка да [а]; в'еал'ýк'и, з'еac'éй, з'ац'éй, н'еac'в'éстка, н'ав'éста, йеap'рэй. 613 в'ьснá, з'ьмл'á, с'ьстрá, в'ьлá, б'ьдá, с'ц'ьнá, п'ьтá, ц'ьжáр, л'ьжáц', пл'ьчá; с'алó, в'аснóй, в'адрó, б'аўý, п'атóй, в'ажý. 623 л'ажáц', м'ашáц'. 624 у ц'ипл'é. 625 з'илó, с'илóm; с'алó, в'аслó, с'арпóm, з'арнóm. 632 в'етрáк, с'аўбá, ц'ажáр; б'ис'éда. 633 л'ажáц', м'ашáц', м'ажá, з м'ашкá, ц'ажáр; в'иснá, б'идá, ц'ил'áты, п'итá, в'изáц'. 635 ц'ажáр, ц'ижáр; п'итók, с'в'итóшный. 638 в'иснá, з'имл'á, с'истрá, м'илá, в'илá, м'итлá; б'идá, с'ц'инá, с'п'ивáц', йидá, йиздá; пaм'ин'áў, з'ис'áты, з'ил'áнка, с'м'ийáцца, с'из'áц', с'иўн'á; п'итá, в'изáц', ц'иўáц', аўл'идáц', п'итáк; з'ижá, м'ижá, з пл'ичá, л'ижáк, м'ишкá; л'ажáц', м'ашáц', ц'ажáр; в'атрáк, с'акáч; — с'алó, в'ислó, с'истрóй, м'итлóй; в'адрó, үн'аздó, с'адлó, в'адóмы, па л'аснóй дарóз'е, с'аўбóй; йидрó, йирмó, п'итóй, с'в'атóчны; с'илóm, в'ислóm, з'ирнóm, с'ирпóm; в'адрóm, үн'аздóm, п'асók, л'асók; йирмóm, йидрóm; — пал'ац'éла, н'аз'эл'á, у с'ал'é, үл'аз'éла, в'ас'эл'л'е, м'ац'эл'ица, з'ан'ók, п'ан'ок, з'ал'óны, в'аз'óm, м'ажóй, п'ашкóm; — в'адý, б'аўý, зм'ал'ý, ц'аўнý, л'ажý; — в'ирстý, с'истрý, м'итлý; с'ц'анý, б'адý, йаздý, йидý; йазык, с'в'атý, м'аснý, йидý, п'атý; п'акл'ý, ц'акл'ý, з'имл'ý; в'ал'ýк'и, прын'ас'ý, үл'аз'ýм, м'ак'ýна, п'ац'ý, м'ашк'ý. 648 в'ьснá, з'ьмл'á, с'ьстрá.

в'єрста́, м'єтла́, в'єла́, пл'єла́; б'ада́, с'ц'анá, с'п'авáц', йазда́, йида́, в'атра́к, с'аўба́, с'акáч; пым'ан'áў, з'ал'áнка, с'аўн'á, с'м'ийáцца, ц'ил'áты; п'ита́, в'изáц', ц'иўáц', ц'иўжа́р, п'ита́к, аўл'ида́ц'; л'ижа́ц', м'иша́ц', з'ижа́, м'ижа́, л'ижа́к, м'ишка́; — с'алó, с'астро́й, в'аслóм, в'адро́, п'асóк, йадро́, п'ато́к, пыл'ац'є́л'и, н'аз'є́ла, у с'ал'є́, м'ац'є́л'ица, ўл'аз'є́ла, з'ан'óк, з'амл'óй; — в'єдý, ньсý, нькý, бьрý, ньрýн; б'аўý, с'акý, с'аўбý, п'атýх, у с'н'аўý, пыб'ал'ý, ц'аўнý, в'ажý, з'ажý, в'арсты́, б'ады́, м'асны́. 651 Гл. каментары да карт № 5—7. 667 пал'е́ц'є́л'и, м'ешáц', з'ежа́. 669 в'адро́, аўл'ада́ц', йачм'є́н; н'из'є́л'а, б'ис'є́да, с'м'ийáцца, ц'ил'áта, паўл'и́зý. 670 п'отýх. 675 с'естра́, с'ц'енá, з'ел'áнка, с'єкáч, л'єжа́ц', з'ежа́, с'елó, н'єсý, л'єсóк; ц'ал'áта, прын'ас'ц'и́, прыв'аз'ц'и́, з'ан'óк, ц'ан'óк, з'ал'óны, з'амл'óй; в'азáц', ц'аўáц'и, п'ятóй, м'асны́, аўл'єда́ц'и, ц'єўнý, йєчм'є́н; васна́, матла́, мала́, бада́, барý, в'арсты́, пасóк, вал'ýк'и, пан'óк, вас'óлы. 678 з'емл'á, с'елóм, н'єсý, с'естры́, в'єтра́к, ц'єкýт', ўн'єздó; змел'ý, у без'є́, серпóм; пл'алá, прын'аслá, с'астра́, с'алó, з'аржýш, см'атáна, с'ц'анá, л'асóк, с'акý, прын'ас'ц'и́, паб'ал'є́ў; васна́, в'арста́, васлó, пакý, барý, бады́, баўý, мажý, машкá, пашкóм; п'атá, в'азáц'и, ц'єўнý, йєзýк, м'єк'ýна, в'ажý. 707 с'астра́, с'аўба́, в'адро́, п'аскóм, пас'ц'ал'ý, з'амл'óй; ц'аўáц', п'атý, в'ажý, але в'асна́, с'астро́й, с'єкáч, п'єтýх, паб'ал'ýл'и, з'єс'áты, л'аечý, м'аешáц', с'в'иатл'є́ц', н'и́аз'є́ла, с'и́аз'є́ц'. 712 У першым складзе перад націскам часцей чуецца [e] або гук, бліскі да яго — [e̞], [a̞], у паасобных выпадках — [ʼa]: в'єсна́, с'аестра́, з'амл'á, з'емл'á, с'елó, с'астро́й, с'елóм, п'єкý, с'єкý, п'арýн; б'єда́, в'єдро́, ўн'єздó, л'єсóк, с'ц'єна́, у ўн'а́з'з'є́, у б'аз'є́, б'єрý, с'єз'áц'; паг'єл'ý, паб'ал'ý, паб'ал'ý, с'єзý, ц'єл'áта, в'ас'є́л'є, ц'ан'óк, з'ан'óк, з'амл'óйу. 713 з'емл'á, з'амл'á, с'астра́, с'аестра, в'єрста́, в'асна́, в'єла́, пл'єла́, с'алó, с'алóм, с'єалó, в'єслó, в'адý, в'єдý, в'єрсты́, в'арсты́; звычайна ў першым складзе перад націскам чуецца [ʼa] або гук, бліскі да яго — [a̞]; б'ада́, с'ц'анá, б'єда́, с'акáч, с'ц'єна́; в'адро́, ўн'аздо́, в'аєдро́, с'акý, п'аєкý; зм'ал'ý, в'ал'ýк'и, м'ац'є́л'ица, з'ан'óк, з'ал'áнка; п'атá, йадро́, ц'аўнý, ўл'аз'є́ла; л'ажыш, п'єшчáны. 714 в'єс'óла, б'єрóза, пасп'євáц', на м'єжý. 718 ц'єрп'є́ц', ц'ємн'є́ц', у сн'єўý, поз'єл'ý, з'ел'áнка; весна́, сестра́, серпóм, пекý, бедá, секý, седлó; з'арнóм, м'астэ́чко, ц'ал'áта, м'ан'áйс'а; вапрýк, патýх, бал'ý, смайáл'иса; заспóвайем, йоўó; св'áты, йазýк, п'и́ац'и́, йачм'є́н, месны́, в'єжý, ўл'єз'є́ла; уц'и́кац'и́, прокл'и́нý. 719 м'єк'ýна, п'єц'и́, з'єс'є́ц'и́, на п'єц'є́, ц'єл'áты. 746 ўн'єздó, з'ел'áнка. 750 м'єтла́, в'єрста́, в'єсна́, з'емл'á, с'естра́, в'єдро́, з'єржýц', с'алá, з'єды́, л'єсы́, в'асны́, л'атáц', п'асóк, вайавáў, уц'єкл'ý, у л'асы́, с'амна́ццац', семна́ццац', с'єл'ýба, з'єц'є́й, в'єс'є́л'л'є. 752 в'єсна́, з'амл'á, с'естра́, в'арста́, б'ада́, в'атра́к, с'алó, ўн'аздо́, с'акý, в'арсты́, в'ас'є́л'йє, п'єн'óк, п'ан'óк, ц'ал'áта, п'атá, л'ажáц'; пашырана яканне, але радзей адзначаецца і еканне. 753 з'амл'á, с'алó, з'арнóм, с'астры́, л'асóк, с'аўбý, з'ал'óны; в'арста́, васлó, барýц', спачы́, бады́, вал'ýк'и, вас'óла; з'єв'áты, з'ел'áнка, в'єтра́к; ц'аўнý, поўл'азý, ц'ажáр, масны́, в'ажý. 754 з'амл'á, с'акáч, с'алó, з'адо́к, с'аўбý, ц'аплóм, з'ал'óны, н'асóм; ц'аўáц', п'ятá, ц'ашкó, в'и́ажý, п'а́ц'и́; поз'єл'ý, з'єс'áты; сл'озá; васна́, пакла́, в'атра́к,

патѹх, вадрѡм, барѡм, вазáц', сватѡчны, машáц', пашкѡм, мажѡй. 755 н'еслá, с'естрá, умерлá, ветрáк, б'едá, в'едрѡ гн'ездѡ, с'екáч, с'елѡ, п'есѡк, б'едѡй, с'аѹбá, л'асѡк; змел'ѹ, пос'ц'ел'ѹ, поб'ел'ѹ, л'ежѹ, у с'ал'ѣ, ц'ан'ѡк, м'ец'ел'ица; п'атá, с'в'етѡк, п'атѹ, с'в'етѹ. 756 н'е^аз'ел'á, п'а^ен'ѡк, з'а^ссáты, заѹл'е^анѹ, зав'а^жѹ, м'а^жѹ, к пл'ачѹ, пл'ечѹ, м'ешáц', м'ешк'ѹ, пас'ц'ел'ѹ, на м'ежѹ; в'алá, с'акáч, пab'ал'ѣѹ, п'асѡк, в'азáц', л'ажáц'. 757 з'ежá, с'екáч, л'есѡк, ц'ен'ѡк, з'ежѹ, л'ежѹ; веснá, берѹ, бедѹ, ведрѡ, пен'ѡк, мешкá, бежáц'; н'асѡм, ус'аѹѡ, йадá, с'акѹ, сц'анѹ, прын'ас'ѹ, з'ан'ѡк, с'аз'ѣц'; змсл'ѹ, вас'ѡлы; п'итá, гл'акѹ, йазык, в'ажѹ, йачм'ѣн', св'етѹ, уз'ел'ѹ. 758 з'емл'á, с'елѡ, с'естрá, с'екáч, зм'ел'ѹ, в'ел'ѹк'и, м'ежѹ; веснѡй, бедá, беѹѹ, прынес'ѹ, пен'ѡк, вес'ѡлы, межá; с'арпѡм, уц'акл'ѹ, з'аржѹ; вас'ел'ѹе, мышк'ѹ; п'атá, аѹл'адáц', гл'азѹ, йайцѡ, прыв'ежѹ. 761 с'естрá, с'екáч, л'есѡк, с'елѡ, с'ерпѡм, сц'ѣнѹ; веснá, веслѡ, берѹ, мел'ѹ, бел'ѹ, межá; варстá, мадáл', вадрá, васлѡм, бадѹ, мажá, пашкѡм; п'атѡй, петнáццáц', к'ип'атѡк, вежѹ, ц'еѹнѹ, зв'ижѹ. 765 з'емл'á, С'ц'епáн, с'емѹ, з'ел'áнка, з'ел'ѡнѡе, л'ежѹ; веслѡ, наберѹ, побел'ѹ, напеклá, вел'ѹка, межѹ; с'арпѡм, ц'ал'áтн'ик, ц'амн'ѣе, сц'анѡйу, н'аз'ел'á, л'ажѹ; васлѡм, васнѡй, вазлá, варнѹл'и, васѹ, вал'ѹк'и, машѡк; йармѡ, йачм'ѣн', на пец'ѣ. 774 с'естрá, с'л'азá, в'арстá, м'етлá, з'еркáч; б'адá, йадá, п'ейáц', п'ейáц', ц'ал'áта, с'аз'áц'; п'атá, ц'аѹáц', аѹл'едáц'; л'ажáц', м'ашкá; с'алѡ, с'естрѡй, с'арпѡм, п'асѡк, с'ц'анѡй, л'есѡк, н'ез'ел'á, с'ак'ѣра, з'ал'ѡны, в'ес'ѡлы, в'ас'ѡлы, ц'ал'áта; п'атѹ, йармѡм, з'ажѹ, прыв'ажѹ, йачм'ѣн'. Яканне тут умеранае, таму вельмі цяжка было вызначыць, якой літарай перадаваць пераднаціскныя гукі: а або е. 775 выб'еѹáйе, с'м'ийáл'иса, с'а^екáч. 776 м'елá, пл'е^алá, в'аслѡ, с'едлѡ, н'асѹ, с'ц'ечнá, с'п'авáц', б'аѹѹ, б'адѹ, в'ал'ѹк'и. 777 в'елá, с'естрá, б'едá, с'ц'анá, с'елѡ, в'аслѡ, в'арстѹ, пab'ел'ѹ, пab'ал'ѹ, м'ац'ел'ица, на с'ц'ен'ѣ, з'ежá, л'ажáц', м'ажѡй, п'атáк, в'азáц'. 778 Яканне нават у першым складзе перад націскам і перад шыпячымі выражана слаба: яго можна запісваць і як л'ажѹ, ад м'ашкá і л'ежѹ, ад м'ешкá, таму што тут чуецца гук, сярэдні паміж [e] і [a]; в'елá, с'елѡ, н'есѹ, у с'ал'ѣ, з'ал'ѡны, в'ерѡѹка, з'ан'ѡк, пам'ен'áла, л'ажáц', м'ешкá, б'ежѹш; йечм'ѣн', в'азáц', гл'аз'ѣла, п'ац'ѹ. 779 в'еснá, з'емл'á, м'етлá, с'елѡм, з'ернѡм, с'ерпѡм; в'адѹ, н'асѹ, п'акѹ, б'арѹ, п'арѹн; в'арстѹ, с'астры, м'атлѹ, ц'акл'ѹ, з'амл'ѹ. Але ў моладзі, у вучняѹ у першым складзе перад націскам пасля мяккіх зычных вымаўляецца [a]: уб'арѣ, з'ал'ѡны, з'аз'ѹл'á, с'аѹѡн'н'á, пан'асѹ, н'аслá, в'ас'ц'ѹ, зав'аз'ѣ, л'ажѹц', с'арѣз'ина, в'аз'ѣ, в'арѡѹку, с'акáч, гн'азѡѡ, п'асѡк, с'акѹ, б'адѹ, пасц'ал'ѹ. 781 в'еснá, м'елá, б'едá, зм'ел'ѹ, п'етá, л'ечѹ, з'ежá — 154 прыклады; с'арпѡм, ц'акл'ѹ, ц'амн'ѣц', у ц'апл'ѣ, с'п'авáц', с'ц'анѹ, з'ал'ѡны, с'в'атѡчны, л'ажѹ, б'ажѹш, прыв'ажѹ. 784 с'алá, з'амл'á, с'естрá, в'алá, прыв'елá; б'едá, в'едрá, в'адрá; с'елѡ, с'алѡ, св'екрѡѹ; с'астры, с'естры; л'еѹл'ѹ, в'ал'ѹка, прын'ас'ѹ, прын'ес'ѹ; п'етáк, з'в'езáц', ц'еѹáц'. 788 б'а^едá, прын'а^сс'ѹ. 790 з'емл'á, л'ежáц', ц'ел'áтам, зав'елá, с'елѡм, л'ечѹ, в'езл'ѹ, с'в'ечá, с'п'евáц', в'едрѡ, с'едлѡм, в'ел'ѹк'и, пол'ец'ел'и, але: прын'ас'ѹ, н'аз'ел'á, у с'ал'ѣ, Л'авѡн, з'ал'ѡны, в'ас'ѡлы, з'амл'ѡй, з'ан'ѡк, ц'ал'áта; л'ачѹ, з'ажá, пшан'ѹца,

з'ажы, п'ашком, с'ажу. 792 с'астрá, в'асна́, в'асло́, в'адý, п'акл'и́, в'аз'л'и́, у ц'апл'е́, з'арно́м — з'ёрно́м, в'арсты́ — в'ёрсты́, с'астры́ — с'ёстры́, м'атлы́ — м'ётлы́; б'адá, с'ц'анá, в'адрó, п'асóк, с'акý, с'ц'аны́, б'ады́, гн'аздо́ — гн'ездо́, у сн'агý — у сн'е́гý, б'агý — б'е́гý, п'атýх — п'етýх, с'агбý — с'е́гбý, пл'атý — пл'е́тý, у б'аз'е́ — у б'е́з'е́; зм'ал'ý — зм'е́л'ý, см'айýс'а — см'е́йýс'а, в'ал'и́к'и — в'е́л'и́к'и, ц'ал'áты — ц'е́л'áты; п'атá, в'азáц', йадрó, ц'áгнý, п'атý, гл'аз'и́м; л'ажáц', з'ажá, л'ажыш, з'ажý, з'ажóй, йачм'е́н'. 795 с'л'озá, ц'омн'е́ц'; на с'а́л'е́, уз'алá, йечм'е́н' — йачм'е́н'. 796 с'м'ийáйýс'а, з м'ишкá. 797 с'л'озá. 798 с'л'озá; у словах мйак'и́на, пйац'и́, з'ес'ац'и́ перад на́іскам вымаўляецца вельмі невыразны гук, сярэдні паміж [e] і [a], магчыма, бліжэй да апошняга. 800 м'ашу́, у з'ажé, з м'ашком; с'л'озá. 801 йаз'áц', пос'аз'е́ц', у хл'ав'е́, м'асте́чка, с'м'айáцца. 803 велá, с'естра́, весна́; л'ежý, к пл'е́чý, к машкý, на межы́, машк'и́, межéйу, прывйажý; вйасло́, машóк, пекл'и́, версты́, с'елó, селó, несý, с'екý, пол'е́ц'е́л'и, м'е́ц'е́л'ица, з'ен'ók, ц'ел'áта, м'ежá, м'ешкá, м'ешком; по́ц'агннý, завйажы́, по́гл'аз'и́м, п'етá, в'езáц'и, ц'о́гáц'и, п'атók, ц'агнý. 806 весна́, в'есна́, в'асна́, з'емл'á, с'естра́, в'ерста́, сл'озá, сл'езá, мелá, м'елá, пл'алá, без ма́мы, с'елó, с'алó, весло́, с'естро́йу, с'астро́йу, версты́, м'етлы́, с'естры́, с'астры́, ц'амн'е́ц'; б'едá, сц'анá, ведрó, в'адрó, см'айýс'а, в'ал'и́к'и, паб'ел'и́л'и, паб'ал'е́й, н'аз'е́л'а, з'ан'ók, з'ал'óны, в'ас'óлы, н'есóм, н'асóм, в'едóм, в'адóм, з'амл'óйу, з'амл'е́йу; пйотá, вйезáц', па́йц'агáц', кл'алá; йермо́, пйетóйу, гл'ез'и́м, м'ек'и́на, пйе́ц'и́, п'е́ц'и́, з'ес'ац'и́, гл'аз'е́ла, на пйа́ц'е́, на п'е́ц'е́; у м'ешкý, л'ажáц', м'ашáц', м'ешáц', па́гл'азý, прывйажý, йачм'е́н'. 807 в'есна́, з'имл'á, с'истра́, в'илá, пл'елá, н'ема́, н'е ма́йу, н'е зна́йу, н'еха́й, б'ез ша́пк'и, б'ез ма́ц'ер; с'ило́, в'исло́, с'истро́й, с'ило́м, в'исло́м, с'ирпо́м, з'ирно́м; выдý, н'исý, п'екý, б'ерý, тр'и с'истры́, з'в'и м'итлы́, з'емл'и́, п'екл'и́, ц'икл'и́, у ц'ипл'и́, ц'имн'и́ц'; — б'едá, с'ц'ина́, сп'ивáц', йедá, йездá, с'е́гбá, в'етра́к; ведрó, с'едло́, н'ев'едóмы, по л'исно́й дорóз'и, с'и́гбóйу, йездóйу, с'ц'ино́йу; в'идро́м, п'есóк, л'исóк, у сн'и́гý, б'е́гý, с'икý, с'и́гбý; с'ц'ины́, б'иды́, йеды́, йезды́, с'в'итл'и́ц'; у б'из'и́; — зм'ел'ý, пос'ц'ил'ý, поз'ил'ý, см'е́йýс; пры́н'ис'и́, пры́в'ез'и́, пов'ел'и́, запл'и́ц'и́, в'ел'и́к'и; пол'и́ц'е́л'и, н'из'е́л'а, б'ис'е́да, у с'ил'и́, на с'ц'ин'и́, пры с'и́гб'и́е, в'ис'и́л'и́е, м'е́ц'е́-лица; з'ен'ók, п'ин'ók, ц'ин'ók, з'ил'óны, в'ес'óлы, н'есýм, в'едýм, з'емл'е́йу; з'ис'áты, с'м'ийáцца, с'м'е́йáцца, с'из'áц', ц'ил'áты; — пйетá, вйезáц', ц'е́гáц', о́гл'едáц'; йедрó, йермо́, с'йатóчны, п'йетóй, йедрóм, йермо́м, пйетók; ц'е́гнý, кл'и́нý, пйетý, вйежý, успом'и́нý; йезы́к, аб йедры́, с'йаты́, б'ез пйеты́, м'ек'и́на, пйе́ц'и́, з'ис'ац'и́, гл'ез'и́ла, на пйе́ц'и́; — л'ежý, л'ижý, л'ичý (радзей л'е́чý), з'ижý, ми́шý, на м'и́жý, у м'ешкý; л'ежáц', м'ешáц', з'ижá, м'ежá, з пл'ичá, з м'ишкá; л'ижы́ш, би́г'и́ш, у з'ежы́, м'ешк'и́; м'ежóйу, п'ешком; по́гл'е́зý, прив'йежý, йачм'и́н'. 809 У старэйшых жыхаров можна сустрэць з'ин'ók, в'ис'óлы, в'из'ом, з'имл'ой, ц'ин'ók. 810 в'ерста́, з'емл'á, с'естра́, с'елó, с'ека́ч, в'едрó, с'екý, в'еснý, ц'емн'е́ц', на в'ес'н'е́, з'ел'áчка, с'ез'е́ц', паб'ел'е́л'и; беры́, ве́дом, з мешкá, на межé, пешком, весны́, межóй: з машкá, машком,

машк'і, вадром, вору́жай; — п'ета́, пйета́, в'еза́ц', веза́ц', йедро́, ц'еу́нү, йезы́к, прывйежу́, ц'ежа́р; тут вымаўляюць п'ета́ і пйета́. 811 весна́, з'емл'а́, с'естра́, весло́, с'ело́, ветра́к, с'ека́ч, ведро́, л'есок; пйата́, вйаза́ц', ц'ау́ац', йармо́, пйато́йу, ц'ау́нү, пйату́, вйажу́, спомйану́; оу́л'еда́ц', йезы́к, св'еты́, м'есны́. 812 вйесна́, з'емл'а́, с'истра́, м'етла́, с'л'иза́, м'ела́, в'ила́, пл'ела́, без ма́ц'ер; с'ило́, с'ерно́м; в'еду́, н'ису́, тры в'ерс'ц'і́, тры с'истры́, з'имл'і́; беда́, с'ц'ена́, в'едро́, с'еу́ббой, п'есок, л'исок, с'еку́, с'ц'ены́, у б'ез'і́; зм'ел'у́, поз'ил'у́, см'ейу́с; прын'ес'і́, пов'ел'і́, в'ел'і́к'и, пол'ец'і́л'и, поб'ел'і́й, у с'ил'і́, ц'ен'ок, з'ел'оны́, в'ес'олы́, з'емл'ейу́, пом'ен'а́й, с'ез'а́ц', с'м'ейа́цца, ц'ел'ата́; пйета́, в'еза́ц', ц'еу́ац', оу́л'еда́ц', п'ето́й, йедро́м, йермо́м, ц'ау́нү, кл'инү́, пйету́, в'ежу́, успом'ену́, йезы́к, мйесны́, б'ес пйеты́, мйек'і́не, пйа́ц'і́, з'ес'а́ц'і́, гл'ез'і́ла, пйа́ц'і́; л'ежу́, к пл'ечу́, м'ежу́, у м'ешку́, л'ежа́ц', з'ежо́й, з м'ешка́; л'ежым, у з'ежы́, м'ешк'і́, прывйежу́, йечм'і́н'. 813 в'есна́, с'естра́, с'ело́, с'елом́, б'еда́, с'ц'ена́, п'есок, л'есок, пал'ец'е́л'и, б'ес'еда́, л'ежа́ц', з'ежа́, л'ежу́; в'адү́, б'еру́, ц'акл'і́, у ц'апл'е́, ц'амн'е́ц', с'акү́, п'еву́н, сц'аны́, б'ады́, з'м'ал'у́, паб'ал'у́; прын'ас'і́, в'ал'і́к'и; у с'ал'е́, у с'ел'е́, м'а́ц'е́л'и́ца, з'ал'оны́, пам'ан'а́й, с'аз'а́ц', с'м'айа́цца, ц'ал'а́ты; п'ета́, ц'еу́ац', п'ато́й, ц'ау́нү, м'асны́, гл'аз'і́ш, гл'ез'е́ла, пау́л'езу́, йечм'е́н'. 818 в'есна́, с'естра́, с'астра́, в'асно́йу, с'естро́йу, с'ало́, н'асу́, м'атлы́; с'ц'ана́, йеда́, с'ау́ба́, йездой́, п'аском́, паб'ел'і́л'и, пал'а́ц'е́л'и, з'ел'анка́, ц'ал'ата́; йачм'е́н', пау́л'азу́. 819 нав'ела́, в'ала́, с'ало́, ц'аплом́, б'ада́, б'ида́, йада́, с'ц'ана́, в'адро́, в'аноќ, л'асоќ, с'акү́, на б'аз'е́, на б'ез'е́, у б'ьз'е́; зм'ал'у́, з'ал'і́ц', в'ал'і́к'и, в'ьл'і́к'і́йе; ь блі́жэй да [е]; зав'ал'і́, у с'ал'е́, с'аз'е́й, на в'ьс'н'е́, з'а́ц'е́й, ц'ал'а́, л'ажу́, л'ажаќ, б'ажы́ц', йачм'е́н'у. 821 л'ачу́, л'ажа́ц', м'ашк'і́. 823 м'етла́, с'ело́, с'ека́ч, б'еу́у, п'ета́, гл'ез'е́ла; з'ьмл'і́, с'ц'е́на́, гн'ьздо́, нам'е́л'у́, наз'ьйу́, йьрмо́, с'в'ьто́к, йьрмо́м, йьзы́к, йьк'і́м, з'ьжа́, йьчм'е́н'; в'арбу́, в'ал'і́к'и, прыкм'а́ц'і́ла. 824 л'ата́ц', з'амл'а́, з'ава́цца, с'алом́, с'астры́, в'адро́, з'ал'оны́; в'еасло́м, с'еасстры́, б'еа́да́, л'еачу́, ц'еа́л'а́, п'еа́шком́; в'есло́м, в'едро́, с'ез'ело́, м'ешко́й, б'еды́, зм'ел'у́; п'ета́, п'еа́та́, йадро́м, гл'аз'і́м, йачм'е́н', гл'еа́зу́. 827 на м'ежы́. 829 в'асна́ — в'есна́, з'амл'а́ — з'емл'а́, с'амйа́ — с'емйа́, с'ало́ — с'ело́, в'адү́ — в'едү́, в'асны́ — в'есны́, з'амл'і́ — з'емл'і́, з'а́ц'е́й — з'е́ц'е́й; в'атра́к — в'е́тра́к, с'ачы́ — с'е́чы, сц'ан'е́ — с'ц'е́н'е́, з'ан'оќ — з'е́н'оќ, б'ал'у́ — б'е́л'у́, л'ажу́ — л'е́жу; п'ата́ — п'е́та́, ц'ау́нү — ц'е́у́нү, йачм'е́н' — йе́чм'е́н'. Вымаўляецца дваяка — з [е] і [а]; ё абазначае няяснае вымаўленне [е]; што часцей ужываецца, устанавіць не ўдалося, бо адзін чалавек можа вымавіць адно і тое ж слова дваякім чынам. 831 с'ала́, с'астра́, с'ака́ч, зм'ал'у́, ц'ажар́; сл'иза́, йида́, йизда́, йина́, йиздой́, н'и́ма́, б'и́ез хл'і́е́ба; часам сустракаецца [и] з прыгукам [е] на месцы «е»; характар [ь] у словах з'ьс'а́ты, з'ьв'а́ты цяжка вызначыць; літара ь абазначае нешта сярэдняе паміж [е] і [а]. 832 в'есна́, с'естра́, с'амйа́, в'асло́, з'е́рно́, с'астро́й, в'асно́й; ё абазначае гук, сярэдні паміж [е] і [а]; з'е́рно́м, в'е́сло́м, в'адро́м, в'е́зу́, пл'ату́, в'есны́, б'е́ды, з'емл'і́, с'амйі́, уц'акл'і́, н'е́с'і́, в'ас'е́н'н'и, в'адро́, с'е́ка́ч, п'асоќ, с'е́кү́, с'ц'ал'у́, п'айу́ц', б'е́л'і́, ц'ал'ата́, см'айа́цца, м'е́жа́, л'ажа́ц'; йида́, йизда́, йидой́, йиды́. 834 поб'и́жала́, п'ита́, с'м'ийа́цца.

839 з'в'е с'острэ. 840 с'алó. 842 с'оўба́, с'оўб'е́; б'іеу́, св'іетл'е́ц', л'іежы́, л'іе́ц, л'іежа́ц', л'іежы́ш, у з'іежы́... 843 в'есна́, с'еўба́, ц'ел'а́, в'еза́ц', з'ежа́; [а] радзей: п'акчы́, на с'н'агу́, с'ц'аны́, на с'ал'е́, м'ан'е́, пан'а́з'элак. 844 н'ев'адóмы, н'аз'е́л'а. 845 в'есна́, с'елó, п'есóк, м'ежа́..., але́ н'амáшака, зав'ал'у́. 847 на с'ц'ин'е́. 849 пры с'оўб'е́. 853 в'есна́, с'елó, з'ернóм, б'еру́, с'естры́, ц'екл'у́, у ц'епл'е́, рэдка — у ц'апл'е́, ц'амн'е́ц'; с'ека́ч, п'есóк, з'м'ел'у́, в'еза́ц', үл'ез'э́ла. 854 н'имá, н'и ма́йу, н'иха́й, з'имл'а́, с'илó, с'истра́, с'ирпóм, б'иру́, тры с'истры́, ц'икл'у́, ц'имн'е́ц'; сп'ива́ц', с'иўба́, с'ц'ина́, п'итү́х, йазды́, св'атл'е́ц'; с'м'айү́с'а, в'ал'у́к'и, у с'ал'е́, з'ал'óны, ц'ил'а́ты; п'ита́, йармó, п'ита́к, с'азү́, бес п'иты́; з'ес'а́ц'и́, на п'и́ц'е́, үл'ажү́, л'ажа́ц', на м'ажы́, з'ажóй, йачм'е́н'. 856 с'алó, с'астро́й, б'ада́, с'ека́ч, с'ц'ена́, с'ц'ана́, сп'ева́ц', в'едрóм, л'асóк, у үн'ез'з'е́, у б'аз'е́, паб'ел'у́, см'айү́с'а, у з'ежы́, на м'ажы́, п'ашкóм. 858 с'астра́, пл'алá, в'асна́, в'адү́, с'алó, с'акү́: с'и́стра́, н'и́сла. 859 н'имá, н'исла́, в'идрó, с'илó, п'ирó, б'идрó, п'ерóм, н'есóм, з'ернóм, н'есү́, б'еру́, в'едү́, п'ерү́н, в'асны́, тры с'истры́, н'исл'у́, уц'икл'у́, ув'из'л'у́, з'емл'е́, в'ерб'е́; сп'ава́ц', йазда́, видра́; үн'аздо́, л'анóк, сц'анóй, үн'аздо́м, л'анкóм, п'атү́х, п'акү́н, в'азү́, йазды́, сл'апы́; п'айү́, ас'м'айү́, прыв'ез'у́, адв'ез'у́, пал'а́ц'ели, в'ас'е́лл'е, ц'ал'а́ты; п'ата́к, св'атóчны, йармóм, уц'а́нү, кл'анү́, м'асны́, п'е́ц'и́, м'ек'у́на, үл'аз'э́ла, п'а́ц'е́; з'ажү́, м'ажү́, л'ажү́, м'ажá, м'ашкá, б'ажы́ш, з'ажы́, з'ажóй, м'ашкóм, йечм'е́н', ц'ежа́р. 860 с'естра́, с'елó, в'едрóм, з'еды́, с'ез'э́ла, з'емл'у́, паб'ел'у́л'и, з'ежа́, п'ешкóм; пл'атү́ц', св'атл'е́ц', з'аўба́йе, в'ас'е́лл'е, ц'ал'а́т, с'м'айа́цца; п'ета́, с'в'е́чыны, п'е́ц'и́, на п'а́ц'е́, ц'ажáр, йечм'е́н', йачм'е́н'. 861 с'естро́й, з'ернóм, с'елó; в'арсты́, в'адрó, с'астра́, п'асóк, ц'ал'а́ты, в'аза́ц', в'аслóм, ц'а́нү, з'ажá; с'ика́ч, б'иру́. 864 в'есна́, с'еўба́, л'есóк, в'ес'елү́ха, з'ен'óк, в'еза́ц', п'етóй, з'ежү́, п'ешкóм, ц'ежа́р: с'ака́ч, м'а́ц'е́л'ица, с'в'арб'е́ц', н'амáшака — н'имá, з'ажá, м'ажá. 866 с'истра́, в'исна́, б'ида́, м'атла́, м'итла́, с'арпóм, с'ирпóм, з'арү́, п'акү́, н'исү́, тры в'арсц'е́, п'акл'у́, ц'амн'е́ц'; б'ида́, с'ака́ч, с'ика́ч, с'аўба́, в'адрó, үн'аздо́, п'асóк, үн'аздо́м, п'аскóм, п'исóк, б'агу́, б'ады́, б'иды́, у б'аз'е́; па́з'ал'у́, прыв'аз'у́, у с'ал'е́, в'ас'е́лл'е, см'ийа́цца, см'айа́цца; п'ита́к, п'ата́к, аүл'ида́ц', аүл'ада́ц', св'атóшны, п'атóк, п'етóк, в'ажү́, б'ес п'аты́, св'атóчны; м'ак'у́ны, үл'аз'у́м, үл'аз'э́ла; л'ачү́, пал'ижа́ц', м'ижа́, м'ишк'е́, з м'ишкóм, п'ашкóм; ц'ижа́р, прыв'ажү́, паүл'ижа́. 870 в'асна́, в'есна́, с'естра́, с'астра́, с'алó, с'елó, с'алóм, с'елóм, в'адү́, в'едү́, в'атра́к, в'ётра́к, л'асóк, л'есóк, б'ады́, б'еды́, з'м'ал'у́, з'м'ел'у́; п'ата́, п'ета́, йадрóм, йе́дрóм, үл'аз'э́ла, үл'ез'э́ла. 871 сл'аза́, в'ас'е́лл'а. 873 в'ирста́, с'истра́, л'ижа́ц', ц'ил'а́ты, с'из'а́ц'; с'ц'ана́, с'аўба́, сп'ава́ц', л'ажа́ц', м'аша́ц', з'ажá; в'аза́ц', п'ата́к, ц'ажáр. 874 сл'изá. 877 п'екл'у́, ц'екл'у́. 880 в'есна́, с'еўба́, в'етра́к; [е] блізкае да [а]; в'едрó, с'елó, п'есóк, н'есү́, с'екү́, з'ел'а́нка, ц'ел'а́та, з'ежа́; зм'ал'у́, пас'ц'ал'у́, паб'ал'у́, с'м'айү́с'а, прын'ас'у́, пав'ал'у́, в'ал'у́к'и, паб'ал'у́л'и, пал'а́ц'е́л'и, с'аўб'е́. Моладзь часцей гаворыць з [а]: в'асна́; п'ета́, ц'еүа́ц', ц'еүнү́, п'етóй, п'е́ц'и́, үл'ез'у́м, ц'ежа́р, м'ак'у́на, үл'аз'э́ла. 881 с'л'изá. 882 в'асна́, п'акү́, б'ада́, с'акү́, ц'амн'е́ц', см'айү́с'а, п'ан'óк, ц'ал'а́та,

п'атá, үл'аз'ím, м'ашáц', прыв'ажү; в'еснá, с'естрá, п'етá, пaүл'ежү, прыв'ежү, ц'ежáр, йечм'ён'; у мове жыхароў чуецца яўнае еканне: в'еснá, з'емл'á, б'едá, в'едү, але ў мове моладзі і школьнікаў існуе яканне: в'аснá, з'амл'á. 883 сл'изá, рэдка сл'азá; успам'анүý, рэдка — успам'инүý; з'ес'ац'ү, рэдка — з'ес'ец'ү. 884 в'иснá, з'имл'á, с'ирпáм'и, кав'ан'á, н'ал'з'á, м'адáл'и, м'антáшка; б'идá, с'ц'инá, йидá, исс'икáйа, аз'ивáл'и, спав'адáйе, в'инчáл'и; ц'ил'áты, йиз'áц', с'м'ийáццá; л'ижáц', м'ишáц', з'ижá, м'ижá, з п'л'ичá, з м'ишкá; п'итá, в'изáц', п'итáк, п'етáк; — в'адрóм, с'ц'анóй, с'алó, п'арүн, б'арү, с'л'ап'ы, пab'ал'ү, пры-н'ас'ү, пал'ац'ёл'и, в'ас'ёл'л'е, в'ас'óлы, з'ал'óны...; в'идрó, в'адрó, үн'издó, у үн'из'з'е, з'м'ил'ү, з'ил'óны; йидрó, йирмó, п'итбóй, йипóнск'и, йидрóм, йирмóм (жывуць перасяленцы з Магілёўшчыны). 885 в'аснá, з'амл'á, с'астрá, с'алó, в'аснóй, с'астры, ц'акл'ү, б'адá, в'адрó, үн'ездó, л'асóк, б'ад'ы, с'ц'ен'ы, б'едá, в'едрó, с'еку, йеды, пab'ел'ү, в'ел'үк'ий, з'ел'óны; з'м'ел'ү, пab'ал'ү, пав'ал'ү, ц'ал'áта; л'ечү, м'ежү, л'ажáц', м'аж'ы; ц'агáц', в'язáц', п'атáк, п'етá, в'езáц', л'еуáц', л'агáц', йазык, м'ес-н'ы, үл'ез'ела, йечм'ён'. 886 Першая экспедыцыя адзначыла амаль паслядоўнае яканне. Паўторная: с'ц'еасн'áйс'а, в'еapбá — в'арбá, уц'еклá, Ал'ексáндрайкa, з'емл'á, с'естрá, кап'ерáцыи, уц'екáл'и, в'еаснá, пл'еalá, з'аржáла, з'еамл'á — з'амл'á, з'в'енáццáц', С'ц'епáн'иха, раз'з'евéй, запл'еатéй, л'еуéй, н'ехéй, н'е тáк, н'еa плач, н'емá, н'имá; с'елó, н'е мóцно, П'етрó, с'еуóн'н'и, с'еэстрóйу, в'еснóйу, з'емл'óйу, с'алó, н'есóм, в'едóм, н'еасóм, в'еадóм; с'елóм, с'алóм, з'еapнóм, с'еapнóм; в'ёрнүлас', б'ёрү, в'ёзүц', с'еэстрү, с'п'еку, п'еку́чайа, свёкруха, з'ёруц', н'е́ буý; ак с'еэстры, в'ёсн'ы, с'еастры, б'ез дрýка; з'емл'и; ак в'есн'е; — б'еадá, с'н'аг'үр, по л'есáх, с'ц'енá, с'ц'енá; в'еадрó, б'едóйу, в'едрóм, п'еасóк, п'асóк, п'е-есóк; б'ёдү; б'ёд'ы, у в'ёдры; у б'ёз'е; нам'ёл'ү, пab'ёл'ү, пас'ц'ёл'ү, с'м'ейүс'а; с'ёз'ила, ц'еахн'ичк'и, ц'ахн'ичк'и, н'е п'ишуц', рёв'и, л'еу'иц', на в'есн'е, у б'ез'е, н'ез'ил'а, м'ён'е; С'ерóжа, б'еapóза, С'ёрүéй, п'айё, з'ел'óный, з'емл'ейу, з'емл'óйу, б'еapүзкa, ц'еп'ерака, в'ёл'үк'ий; ц'еal'á, з'ес'áтый, с'мейáццá, коц'ен'áт; — пaүл'аз'ím, үл'аз'ела; найежжáлы, н'ешчáснайа, л'еж'ыц', л'еишчына, м'ешóчк'и; прыв'ежү, зв'ежү, йачм'ён', йеачм'ён' (аб інтанацыі гл. каментарыі да карты № 1, нас. п. 886). 889 в'аснá, с'астрá, м'атлá, с'алó, н'асү, с'астры, б'адá, п'асóк, с'аўбү, пab'ал'ү, б'ас'еда, з'ал'áнка, п'атá, м'асн'ы, м'ак'ина, л'аж'ыш, з'ажóй, ц'ажáр, йачм'ён'; з'емл'á, с'л'езá, м'елá, з'ернóм, в'едү, п'ерүн, м'етл'ы, ц'екл'ү, в'етрáк, зм'ел'и, в'еаснá, б'еадá, л'еасóк, с'еакү, з'еамл'á, с'еастрá, в'ерстá, с'еалó, в'еадү, в'етрáк, с'п'еавáц', зм'ел'ү, з'ел'áнка, п'етá, в'еазáц', ц'еүнү, в'ежү, с'в'ет'ы, м'еак'ина, на п'еу'е. 890 в'аснá, з'амл'á, с'алó, в'адү, б'адá, б'атрáк, с'акү, зм'ал'ү, ц'ал'áты, л'ажү, б'аж'ыш і рэдка — в'еснá, з'емл'á, с'елó, в'едү, б'едá, в'етрáк (у тых жа словах); п'атá і п'етá, аүл'адáц', рэдка — аүл'едáц', ц'аүнү; рэдка — ц'еүнү. Многія з гэтых слоў запісаны з націскам на першым складзе: в'áсна, з'áмл'а, с'áстра, в'áсло, з'áрном, в'áду, в'áдрó, в'áдром і в'едрóм..., аүл'áдац', аүл'адáц'; рэдка — аүл'едáц'.

892 см'ейáццá. 893 в'иснá, с'истрá, с'алó, в'ислó, в'адү, в'ерст'ы, с'естры.

з'амл'і́, п'акл'і́, у ц'апл'е́; б'ида́, сц'ина́, в'идро́, ҃н'издо́, в'идро́м, ҃н'издо́м, у сн'ау́, б'ару́, сц'аньі́, б'ады́, у ҃н'азду́; зм'ал'у́, пасц'ал'у́, прын'ас'і́, прыв'аз'і́, пал'ац'е́л'и, б'ас'е́да, з'ис'а́ты, см'ийа́цца; п'ита́, а҃л'ида́ц', йадро́, св'ато́чны, йадро́м, йармо́м, ц'ау́ну, в'ажу́. йазы́к, б'ез п'а́ты; ҃л'аз'і́м, м'ак'і́на, ҃л'аз'е́ла, на п'ац'е́; л'ажу́, л'ачу́, л'ажа́ц', м'иша́ц', л'ежы́ш, б'ежы́ш, м'ежой́, п'ишко́м, па҃л'ажу́, прыв'ажу́. **897** в'есна́, с'естра́, в'ерста́, м'етла́, в'ела́, з'емл'а́, сл'еза́; б'еда́, с'ц'ена́, йеда́, с'еу́ба; пам'е́н'ау́, ц'ел'а́ты; п'ета́, в'еза́ц', ц'ега́ц', а҃л'еда́ц', п'ета́к; л'ежа́у, м'ежа́, з пл'еча́, з м'ешка́, м'еша́ц', б'ежа́ц'; с'ало́, в'асло́м, в'аду́, п'асо́к, с'ц'аньі́, з'м'ал'у́, пав'ал'і́, пал'ац'е́л'и, м'ац'е́л'ица, ц'ан'о́к, з'а-л'о́ны; п'ато́й, йармо́, в'ажу́, йазы́к... (перш.). Так, дысімілятыўнае яканне; у першым складзе перад націскным [а] чуецца гук, які адрозніваецца ад [а] ў пазіцыі перад іншымі націскнымі галоснымі: гэта ні то [е], ні то гук, вузейшы за яго (можа [и]?). наогул [а] ў гэтай пазіцыі ставім няўпэўнена, бо чуем не зусім [а], але і не [е] і не [и]: *прыйижжа́у, пам'ишча́л'ис', ц'л'а́ты, пракл'ава́у, йаз'а́ц', с'имйа́, Сц'ипа́н, Сц'апа́н, абйисн'а́у, сл'из'а́ц', з'иц'а́м, уз'ала́, пам'ша́л'и, прытс'ида́ц'ал', з'л'иу́ла́с'а, з'имл'а́, зн'ла́, п'тна́ццац', с'с'тра́, йана́, с'ц'акла́, да҃л'ида́ц', см'ейа́л'ис'а* і інш. Матэрыял запісаны ў час размовы жанчын: перад націскным [а] часцей вымаўляюць [и], але ў тых жа словах вымаўляюць і [а]: *Сц'апа́н, Сц'ипа́н*; іншы раз гэты гук зусім невыразны або нагадвае [е]. Мужчыны ў большасці вымаўляюць з дысімілятыўным яканнем, моладзь і дзеці, здаецца, больш паслядоўна вымаўляюць [а] перад [а]. Відаць, тут дзесьці праходзіць мяжа дысімілятыўнага і моцнага якання. **898** з'имл'а́, н'ил'за́. **899** в'исна́, пл'ила́, с'ило́м, с'истры́, в'ирсты́, ц'имн'е́ц', б'ида́, в'итра́к, л'исо́к, б'иу́, у б'из'е́, паб'ил'у́, пал'иц'е́л'и, п'ин'о́к, з'ил'анка́, в'ил'і́к'и; п'ита́, св'иты́, в'ижу́, ҃л'из'і́м, па҃л'иу́, йичм'е́н', л'ижа́ц', з'ижу́, п'ишко́м (перш.); так, матэрыял правераны; м'из'в'е́з', н'ис'е́, ц'ицун'і́, в'из'і́, цв'иты́, з'ирно́м, с'иу́ба, паз'ил'у́, в'ис'о́лы... (паўт.). **902** ц'ил'а́ты. **903** з'ен'о́к, в'ес'е́л'іе, в'ес'о́лы, н'ес'о́м, з'емл'ой́, с'еу́на́, пам'е́н'ау́, с'ез'а́ц', ц'ел'а́ты, см'ейа́цца; з'амл'а́, в'асна́, с'ало́, с'аку́, б'ас'е́да... **905** У матэрыялах першага абследавання было адзначана паслядоўнае іканне. Збіральнік паўторнага абследавання пацвярджае падкрэсліваннем вымаўленне [и] на месцы «е», «ё», «а» перад націскнымі [а], [о], [е]: *в'исна́, з'имл'а́, в'ила́, б'ида́, с'ика́ч, з'ил'анка́, ц'ил'а́ты, п'ита́, в'иза́ц', л'ижа́ц', з'ижа́; с'ило́, з'ило́, с'ило́м, з'ирно́м, в'идро́, п'исо́к, йидро́, п'итой́, п'ито́к, з'ижой́, п'ишко́м; пал'иц'е́л'и, па-б'ил'е́у, б'ис'е́да, на с'ц'ин'е́, в'ис'е́лл'е, м'иц'е́л'ица, з'ин'о́к, з'ил'о́ны, н'и-с'е́м, в'из'е́м, з'имл'ой́*; дапісвае прыклады з [а] на месцы «е», «ё», «а» ў пазіцыі перад націскнымі [у], [ы]—[и]: *в'аду́, н'асу́, в'арсты́, з'амл'і́, б'ау́, с'аку́, б'ады́, зм'ал'у́, паб'ал'у́, прын'ас'і́, пав'ал'і́, в'ал'і́к'и, ц'ау́ну, п'ату́, йазы́к, м'асны́, св'аты́, л'ажу́, б'ажы́ш, м'ашк'і́*. Перад націскнымі [а], [о], [е] вымаўляецца [и]: *н'исо́м, в'из'о́м, п'ико́м, с'ико́м, на п'итро́, аз'ийа́ла, з'ире́уна́, в'ирбо́йка, б'ис'е́дал'и, с'иу́одна́, у с'ц'икол'ным, дл'и ва́с, йиу́о, н'из'е́ла́, з'ире́уна́, у м'ин'е́, ражз'и́ство, л'исо́й, у ц'ибе́, ц'ип'е́р, з'ац'е́й, з'иу́чо́нка, б'изро́дна́я, в'исна́, в'идро́, ун'иро́д, п'ин'ка́, н'и хо́з'а, б'ире́з'ник, з'ив'ино́ста, с'ире́з'ина, йийбо́гу, ц'иу́а́йс'а, ц'и-*

жб́ла, с'из'ела, з'ил'оны, варац'ино́, з'имл'ой, н'ис'ем, н'ис'иц'о́, үн'издо́, с'идло́, пад с'ц'иной, на б'из'е, йирмо́, св'итойе, с'в'иточны, пад н'итой, в'идро́, ц'имн'ец', св'итл'ец', б'идá, сц'ина́. Але перад [ы], [у], [ү] вымаўляецца [а]: с'аз'у́, үл'аз'у́, н'асу́, в'азу́, в'аду́, тры в'арсты́, тры с'астры́, м'атлы́, м'атку́, с'астру́, п'акл'и́, в'азл'и́, н'ас'л'и́, с'акү́, п'акү́, п'атүх, б'ады́, у б'адү́, пас'ц'ал'у́, наб'ал'у́, с'м'айүс'а, прын'ас'и́, прыв'аз'и́, в'ал'и́к'и, кл'анү́, ц'аүнү́, н'иүспам'инү́, йазы́к, п'ац'и́. У вёсцы існуюць дзве гаворкі: адна з моцным яканнем, носьбіты якой — былая «шляхта» (не абследавалася), другая — з «мужыцкай ікаўкай» (абследавалася). Моцнае яканне разбураецца пад уплывам «ікаўкі»: «Вот я и не кажу в'адро́, а в'идро́», — гаворыць «шляхцянка». Але наогул моцнае яканне яшчэ даволі паслядоўна захоўваецца (паўт.). 909 м'елá, с'естра́, в'есло́, п'екл'и́, в'едро́, п'еску́, з'мел'у́, в'ел'и́к'и, з'ел'ánка, з'ежа́; п'ета́, с'в'еты́, йермо́м, йармо́м, үл'ез'ела́; еканне недастаткова выразнае: у большасці прыкладаў вымаўляецца гук невыразны, сярэдні паміж [е] і [а]; у адных асоб больш выразна гучыць [е], у другіх — [а]: с'ерпо́м, в'есло́м, с'естра́, с'ека́ч, п'еску́, на шл'еху́, йермо́, йезы́к, с'ин'ак'и́, з'з'ес'ац'и́. 910 Вымаўляецца заўсёды [а]; перад мяккімі зычнымі заўсёды чуецца [а]: үл'аз'ела́, зав'аз'и́, ц'ап'ёр. 911 Першай экспедыцыяй адзначана іканне: в'илá, н'ислá, с'ило́, в'идү́, б'идá, у л'исү́, наб'ил'у́, в'ис'олы́, н'исом́, з'ин'оќ, п'иц'и́, л'ижа́ц', пл'ичо́, прыв'ижу́, үл'из'ела́, л'ижи́. Другой экспедыцыяй адзначана моцнае яканне: в'асна́, м'алá, с'ц'анá, үн'аздо́, зм'ал'у́, з'ал'ánка, в'ас'ёл'л'а, м'ац'ёл'ица́, п'атá, в'азáц', в'ажү́. 912 с'ез'áц', с'м'ейáцца, ц'ел'áты, з'ес'áты. 913 Не-націскныя этымалагічныя «е», «ё», «а» вымаўляюцца як [е], перад шыпячымі чуецца [е] значна ясней; уц'екү́, наб'ерү́, с'елó, м'етлóй — яўна чуецца [е]; моладзь ужывае [е], але зусім рэдка: в'асна́. 914 м'атлá, с'л'азá, с'аүбá, п'авү́н, прын'ас'и́, з'ал'оны́, с'м'айáцца, ц'ал'áты, л'ажáк; прын'ес'и́, з'ел'ánка, с'естра́; п'атна́ццац', йак'и́йа. У першым складзе перад націскам на месцы этымалагічнага «а» чуецца выразна [а]. 915 с'астра́, з'амл'á, с'акáч, с'аз'áц', с'алó, в'адро́м, н'асү́, с'аз'ела́, л'ажáц', з'ажы́; п'атá, в'азáц', ц'аүнү́; с'ерпо́м, ц'ел'á, з'ержы́, в'есн'ец', зв'енчáйе; прыв'есдо́м, в'едро́, п'есоќ, з'емл'á, парав'есл'и́, ул'еп'и́ла, пан'ес'ем, л'ежу́, с'ечé, м'ещоќ, м'ежа́, пл'ечó, на пл'ечé, с'ез'и́ц', в'ел'и́к, в'ес'олы́, з'ел'оньйе́; у п'ес'ац'ох, м'ек'и́на, в'ежу́, үл'езү́, йечм'енка́, патц'еүнү́, йако́му, з'н'елá, п'атна́ццац'. 916 в'есна́, с'естра́, с'елó, в'едү́, в'едро́, м'ец'ёл'ица́, в'ес'ёлл'е́; в'арсты́, с'астры́, б'адá, йадá, в'адро́м, сц'аны́, зм'ал'у́, прын'ас'и́, пам'ан'áй, л'ажáц', м'ажой́, б'ажы́ш; пал'иц'ёл'и, наб'ил'ёү́; п'атá, ц'аүнү́, м'ак'и́на, прыв'ажү́; ц'еүáц', йедро́; үл'из'ела́. 919 с'м'ейáцца. 920 в'есна́, с'естра́, м'ешкá, з'ел'ánка, с'ез'áц'; у мове старэйшага пакалення чуецца гук, блізкі да [е]: в'едү́, н'есү́, п'екү́, б'ерү́, п'ерү́н; у мове малодшага пакалення — сярэдні гук паміж [а] і [е]: в'аедү́, н'асү́, п'акү́, б'аерү́, п'аерү́н; плац'аежу́, л'аежу́, л'аечү́ і л'ечү́ — чуецца няясны гук, сярэдні паміж [а] і [е]. 921 с'м'ейáцца. 927 в'асна́, з'амл'á, с'астра́, в'арста́, м'атлá, пл'алá, сл'азá; б'идá, с'ц'анá, с'п'авáц', йидá, с'иүбá, йаздá, в'атра́к, с'акáч; с'аз'áц', с'м'айáцца, ц'ал'áты; п'атá, в'азáц', ц'аүáц', аүл'адáц', п'атáк, ц'ажáр;

л'ажáц', м'ашáц', м'ажá, пл'ачá, л'ажáк, з м'ашкá. 931 Паслядоўнае моцнае яканне: б'адá, у л'асáх, л'ажáла, н'аслá. 933 Перад націскным [а] вымаўляецца [а]: йад'áт', д'аржáт', прыкл'анáт', с хл'авá, с'т'абáлка, пал'ажáт', йанá, н'и м'ашáйа, в'аснá, з'амл'á, з'яжжáйемс'а, п'атá, л'атáт', д'аржáт', в'азáт', завайавáў; перад [о], [е] вымаўляецца [и]: с'иц'óл'ета, һаўл'ид'эт', пам'ишч'én'ийах, иц'ó, б'ирé, над'ийéцца, пас'ирóд, ас'илóк, з'им'él'ка, ас'илкóм, п'исóч'ек, на ст'ин'é, д'в'ирéй, т'ижóлаа, т'ирп'ét', в'иснóй, в'ис'én'нийа, йичм'én', к в'ис'н'é, з'имл'óй, н'ис'эш, н'исóм, в'изóм, с'икóм, п'икóм, н'ис'эт'е, ид'эт'е, м'ид'в'éd', н'ид'él'а, в'ис'él'л'а, м'ис'т'эчка, н'ис'é, в'из'é, ст'иреўц'ут', т'ип'ёр, м'ин'é, т'иб'é, с'иб'é, т'ил'óнак, йицүн'óнак, д'ит'óнку; перад [и] — [ы], [у] вымаўляецца [а]: йак'ийа, аб'йасн'йт', йамў, д'аржыт', ўлад'йт'а, с'ан'н'ик, л'ажыт', б'ажы, б'арўт', м'ак'ину, з'амл'у, н'асу, н'асут', в'азут', йазык, м'ак'ина, с'астрычка, п'арўн, п'атўх; н'е заўсёды вымаўляецца як н'и: н'и знáйу, н'ил'з'á, н'ипрáўда, н'и чўла, н'илóўка. У вёсцы ёсць некалькі двароў «шляхты», для іх гаворкі характэрна моцнае яканне. 934 в'иснá, с'ц'инá, пл'им'ян'н'ик, з'ижá, в'изáц'; с'алó, в'адрó, м'ак'ина, ўл'аз'éла; [и] ўжываецца толькі перад націскным [а], у астатніх выпадках вымаўляецца [а]. 935 м'ишáц'. 936 в'аснá, с'алó, в'адў, б'адá, п'аскóм, пab'ал'ў, п'атá, в'ажў; б'ас'éда, б'ис'éда, з'ал'óны, з'ил'óны, в'ис'óлы, ўл'аз'éла, ўл'из'éла; п'атá, п'итáк. 937 в'аснá, з'амл'á, с'астрá, в'арстá, м'атлá, с'л'азá, м'алá, в'алá, пл'алá, н'и знáйу, б'иш шáпк'и, б'из мáтк'и; с'илó, з'илó, в'ислó, с'истрóй, м'итлóй; за с'алóм, в'аслóм, з'алóм, з' з'ирнóм; в'идў, н'асу, п'акў, б'арў, п'арўн; тры в'арсты, тры с'астры, тры м'атлы, з'амл'и, п'акл'и, ц'акл'и; у ц'ипл'é, ц'амн'éц'; — б'адá, с'ц'анá, йадá, йаздá, в'атрáк, с'аўбá, с'акáч; в'идрó, с'идлó, в'адóмы, на л'иснóй дарóўи, с'аўбóй, с'ц'анóй, йиздóй; в'идрóм, п'искóм, п'исóк, л'асóк; у с'н'аўу, б'аўу, с'акў, п'атўх, с'аўбў; с'ц'аны, б'ады, йады, йазды; — з'амл'у, пас'ц'ал'у, пab'ал'у, паз'ал'у, с'м'айўс'; прын'ас'и, прыв'аз'и, пав'ал'и, запл'ац'и, в'ал'ик'и, пab'ал'ил'и; — пал'иц'él'и, пab'ил'éў, н'из'él'а, б'ис'éда, у с'ил'é, на с'ц'ин'é, пры с'аўб'é; в'ас'él'л'а, м'иц'é-л'ица, з'ин'ók, п'ан'ók, ц'ан'ók, ц'ин'ók, з'ил'óны, в'ис'óлы, н'исóм, в'идóм, з'имл'óй; пам'ан'áй, з'ис'áты, з'ал'ánка, с'м'айáцца, с'аз'áц', ц'ал'áты; — п'атá, в'азáц', ц'аўáц', аўл'адáц', п'атáк; ц'ижóла, йадрó, йармó, п'атóй; йадрóм, йармóм; ц'аўнў, кл'анў, п'атў, в'ажў, пам'анў; йазык, аб йадрэ, с'в'аты, м'асны, б'ис' п'аты; ўл'аз'им, п'ац'и; ўл'из'éла, на п'иц'é; — л'ажў, л'ачў, к пл'ачў, м'ашў, у м'ашкў; л'ажáц', м'ашáц', м'ажá, с пл'ачá, л'ажáк, з' м'ашкá; л'ажыш, б'аўиш, на м'ижé, м'ашк'и; м'ижóй, з' м'ишкóм, п'ишкóм; паўл'аўў, прыв'ажў (перш.); так! н'амá, з'арнó, в'иснóй, м'етлóй, в'ислóм; в'адрó, сц'инóй; зм'ал'у, пасм'айáўс'а; з'арéцца, паўл'аз'и, ўл'аз'иц', з'имл'óй, в'ал'икайа, пл'ам'én'ица, на м'ижé, б'ажым, у м'ишóчку, йачм'én' (паўт.). 938 в'еснá, с'естрá, в'емл'á, сл'езá, в'ерстá, падм'елá, запл'елá, в'елá, л'еўлá, н'имáшака, н'имá, н'ихáй, н'и знáйу, б'из бáц'к'и, б'из мáтк'и; с'алó, в'аслó, м'атлóй, за с'алóм, з'арнó, с'арпóм; в'адў, б'арў, п'акў, н'асу, п'арўн; тры в'арсты, с'астры, м'атлы, з'амл'и, п'акл'и, ц'акл'и; — б'едá, с'ц'енá, йедá, йездá, в'етрáк, с'еўбá, с'екач, л'икáрства; в'адрó, ўн'аздó, с'адлó, за сц'анóй,

с'аўбой, йаздбой, з в'адром, пад ўн'аздом, п'асок, л'асок; п'акў, с'акў, п'атўх, п'авўн, с'аўбў; йадбы, йазды, с'ц'аны, б'ады; —зм'алў, пасц'алў, паб'алў, паг'алў, см'айўс'; прын'ас'ў, прыв'аз'ў, пав'ал'ў, запл'ац'ў, в'ал'ўк'ў, паб'ал'ўл'ў; пал'ўц'эл'ў, паб'ил'ёў, н'из'ёл'а, б'ис'ёда, у с'ел'ё, ц'ип'ёрака, м'ин'ё, ц'иб'ё, с'иб'ё, л'уц'ёла, у ц'епл'ё, ц'емн'ёц'; п'ан'ок, з'ан'ок, в'ас'олы, н'ас'ом, в'аз'ом, з'ал'оны, наг'аром, але: б'ир'оза, б'ир'озавыйа, в'ир'ойка; пам'ин'ац', з'ес'аты і з'ис'аты, ц'ел'аты; п'етá, в'езáц', ц'еуáц', п'итáк, ц'ежáр; йадрó, йармó, п'атóй, йадрóм, йармóм, с'в'атóишнайа; ц'аўнў, кл'анў, на п'атў, в'ажў, успан'анў; йазык, с'в'аты, м'асны, б'ис п'аты; — ўл'аз'ўм, м'ак'ўна, п'ац'ў, з'ес'ац'ў; ўл'из'ёла, паўл'из'ёла, на п'уц'ё, у йидрё; — л'ажў, л'ачў, м'ажў, м'ашў, к пл'ачў, плац'ажў, у м'ашкў; л'ежáц', м'ешáц', с пл'ечá, з м'ешкá, л'ижáк, м'ежá; л'ажыш, б'ажыш, на м'ажы, м'ашк'ў, м'ижóй, з м'ишкóм, п'ишкóм, паўл'ажў, прыв'ажў; йичм'ён', йичм'ённы. 939 в'ьлá, с'ьлá, н'ьслá, л'ьтáц', с'ьстрá; с'ьлó, в'ьслó, с'ьстрóй, с'ьлóм, в'ьслóм; в'едў, н'есў, п'екў, б'ерў, на с'елў; тры в'ерсты, с'естры, п'екл'ў, л'еул'ў, ц'екл'ў; — б'ьдá, пасп'ьвáц'; в'ьдрó, на л'иснóй дарóз'ў; у с'н'еуў, л'есным; — пас'ц'ел'ў, паб'ел'ў, прын'ес'ў, прыв'ез'ў, пав'ел'ў, паб'ел'ўл'ў; л'уц'ёц', атл'уц'ёл'ў, н'из'ёл'а, у с'ил'ё, паб'ил'ёў, у ўн'из'з'ё, у в'идрё, к с'истрё, на с'ц'ин'ё; в'ис'ёлл'а, з'ьл'оны, в'ьслóм, б'ьр'оза, в'ьройка, н'исóм, в'идóм, в'изóм, з'ьн'ок, п'ьн'ок; з'ьс'ьáты, с'м'ьйáцца, пам'ьн'аў; — п'ьтáк, в'ьзáц', ц'ьўлó, ц'ьўлóм, п'ьтóк, у акц'ибрё; пац'еўнўц', йекўйу, заўл'енў, зав'ежы; паўл'ез'ўм, п'ец'ў, з'ис'ец'ў, ўл'из'ёла; — л'ежў, на м'ежў, к пл'ечў, к м'ешкў; л'ьжáц', з л'ьшчá, с' пл'ьчá, м'ьшáц', ат м'ьшкá; л'ежыш, л'еишчы, м'ешк'ў; з'ьшóвы, пл'ьчó, м'ьжóй, за м'ьшкóм, на м'ижё, на пл'ьчё; прыв'ежў, прыв'ежы (перш.); в'аснá, з'амлá, с'астрá, н'и нáда, н'ахáй, зв'алáс'а, л'акáрства, м'атлá, б'ез мáтк'ў, сл'езá; с'алó, м'атлóй, с'астрóй, з'в'енó; с'алóм, с'арпóм; пав'езў, н'есў, в'езў, б'ерў, б'ерўц', з'ерўха, с'в'екрўха; в'ерсты, л'ежы, с'естры; з'емл'ў, п'екл'ў, ц'имн'ёц'; — в'атрáк, б'адá; в'адрó, с'ц'анóй, в'адрóм; б'еуў, б'еуўц', у с'н'еуў, с'екў, п'етўх; с'ц'ены, б'еды; св'итл'ёц', у б'из'ё; — з'емлў, паб'ел'ў, см'ейўс'а, паг'ел'ў, п'ен'к'ў, с'ез'ў, в'ел'ўкайа, с'ел'н'ўк; м'уц'ё, н'из'ёл'а, у с'ил'ё, на с'ц'ин'ё, в'из'ес'с'а, у хл'ив'ё; з'ал'л'ó, з'ал'ó-н'ен'к'ейе, в'ас'олы; м'ез'в'éz', л'уц'анáйа, з'ал'л'á; — п'етá, зв'езáц', п'етáк; йермó, йедрó, йейцó; п'етóк, ц'еунў, кл'енў, в'ежў; йезык, св'еты, м'есны, б'ез п'еты; паўл'ез'ўм, ўл'ез'ўм, м'ек'ўна, з'ис'ец'ў, п'ец'ў; ўл'ез'ёла, на п'ец'ё; — л'ежў, к пл'ечў, у м'ешкў, м'ежў; м'ажá, з м'ашкá; л'ежыш, б'ежыш, м'ешк'ў, на м'ежё; м'ежóй, м'ешкóм; паўл'ежў, йичм'ён', прыв'ежў. На месцы «е» перад нацискнымі [а] і [о] вымаўляецца [а], перад нацискным [у], [ы]- [и]захоўваецца [е]; «е» перад [е] пераходзіць у [и] (паўт.). 940 пан'аслá, л'ажыц', у з'арёўн'ў, заз'ел'ан'ёйе, с'м'айёцца, у ц'ан'кў; йазык. 942 с'естрá, з'емлá, в'еснá, в'ерстá, с'аестрá, з'аемлá, в'аеснá, в'аерстá, пл'алá, в'алá; б'едá, б'адá, с'ц'енá, йадá, в'атрáк, с'аўбá; ц'ал'аты, пам'ан'аў, з'ал'ánка, см'айáцца, с'азáц'; плац'ажá, л'аежáц', м'аешáц', м'ажá, из м'ашкá; п'етá і п'аetá — чуецца няясны гук: пры хуткай размове набліжаецца да [е], пры працяглым, павольным вымаўленні — да [а]; в'азáц', ц'ауáц', л'аўлá, даўл'адáц'.

*п'ета́к; с'ало́, с'арпо́м, в'адро́, п'асо́к, п'акý, с'акý, б'ады́, б'ас'е́да, в'ас'е́л'л'а, з'ан'о́к, ц'а́нý, йа́зык, үл'аз'е́ла. 943 в'ала́, б'ада́, с'ало́, наб'ал'е́й, л'ажа́ц', в'аза́ц', үл'аз'е́ла; с'в'етл'е́ц', у үн'ез'з'е́, у б'ез'е́, в'ес'н'е́, з'емл'е́. 944 змьл'ý, пасцýл'ý. 972 на берез'и, берез'е́; св'акрýха. 974 в'есна́, с'ело́, з'ен'о́к, вез'ý, сез'ýц'е, вел'ýк'и. 975 Бе-
 рез'и́е, зберýцца, прывезо́м. 976 весло́м, ведро́м, бес'е́да, дес'а́ты; сл'о-
 за́. 977 з'в'е ведре́, ветра́к, вел'ýк'и́е, бежýт', вед'е́ш. 979 м'и-
 ц'е́л'ица, в'ис'е́л'л'е, в'ис'е́лы. 980 в'есна́, с'естра́, б'ада́, сп'ава́ц', в'есло́,
 с'адло́, с'еýбý, у сн'а́ý, зм'ел'ý, пас'ц'ал'ý, п'ата́, ц'а́ца́, йа́зык, м'есны́.
 Вельмі часта перад націскным [а] чуецца [а]: н'амá, пл'алá, б'ада́, йада́;
 п'е́та́к, п'ета́, в'еза́ц', ц'е́нý. 981 в'есна́, з'емл'á, м'е́ц'е́л'ица, м'а-
 ц'е́л'ица, Л'акс'е́й, с'ело́м, п'акýц', с'м'айýцца, в'адро́, в'едро́, ц'ел'áта;
 пйета́, пйата́, ц'а́нý, үл'ез'е́ла. Ненаціस्कное [е] (з «е» і «е́») у першым
 складзе перад націскам можа пераходзіць у [а], але гэты пераход не
 абавязковы і не заканамерны. 983 в'есна́, в'ерста́, пл'елá, б'еда́,
 сц'енá, с'еýба́, в'едро́, п'еско́м, с'ело́, в'едý, с'е́кý, зм'ел'ý, наб'ел'ý,
 в'ес'е́лы; але: м'алá, в'асло́, м'атла́, м'атло́й, м'ан'áй, м'атýц', в'асло́м;
 п'ета́, в'еза́ц', ц'ежа́р, ц'е́нý, йечм'е́н'... 986 с'из'е́ц'. 988 в'есна́,
 с'естра́, пл'елá, с'ело́, б'еда́, в'едра́, л'есо́к, поз'ел'ý, прын'ес'ý, з'ел'е́ны,
 л'ежа́ц', з'ежý; п'ета́, ц'е́ца́, ц'е́нý, үл'ез'е́ла, йечм'е́н'; рэдка —
 в'ирста́, м'илá, пл'илá, пом'ин'áй; рэдка — заду́, барý, бада́, баз ша́п'к'и,
 спава́ц', павýн, бадý, вал'ýк'и, бас'е́да, вас'е́лл'е, мак'ýна, машкý, мажа́,
 на мажý. 989 в'оробýкам'и. 990 с'ело́м, сестрý, весна́, берý, теч'е́,
 з'емл'ý, темн'е́т', песо́к, секýт', с'ед'ýт', ден'о́к; пйета́, вйезáт, везáт',
 с'етóчны (святочны), йезýк, мйек'ýна; спова́т'. 991 в'есна́, с'ц'енá,
 н'есý, с'ез'áц', п'ета́, йезýк, заўсёды [е]. 992 з'емл'á, в'елá, пл'елý,
 з'ерно́м, с'ека́ч, с'еýба́, п'есо́к, с'е́кý, св'етл'е́ц', зм'ел'ý, пол'е́ц'е́л'и,
 з'ен'о́к, л'ежа́ц', з'ежóй, м'ешý; с'истра́, в'ирста́, м'итла́, сл'изá,
 м'илá, с'ило́, сц'инá, см'ийáцца; с'астро́й, с'áло́м, с'астры́, з'амл'ý,
 ц'акл'ý, ц'амн'е́ц', у ц'апл'е́; васна́, валá, баз ма́ц'и, васло́, матло́й, вас-
 ло́м, ваду́, матлы́, пакл'ý, бада́, спава́ц', ватра́к, вадро́, вадóмы, повал'ý,
 вал'ýк'и, вас'е́л'л'е, ма́ц'е́л'ица, вас'óлы, ва́з'ем, поман'áй, маша́ц', мажа́;
 ц'е́ца́, л'е́ца́, ц'ежа́р, ц'е́нý, м'есны́, м'ек'ýна, үл'ез'е́ла, по́л'ажý, йач-
 м'е́н'; патá, ваза́ц', патáк, патóй, важý, паты́. 993 с'естры́, п'е́кý, с'е́кý,
 в'елá, дете́й, уперо́д, везáт', на меж'е́, мешáт'; с'о́о́н'н'и. 994 с'естра́,
 верста́, м'елá, пл'елá, ведро́, л'есо́к, тел'áта, дете́й; пйета́, тeýнý,
 м'ек'ýна, в'ежý. 995 с'естра́, м'етла́, пл'елá, с'ело́, в'есло́м, в'едý,
 п'екл'ý; в'етра́к, в'едро́, п'есо́к, св'етл'е́ц'; зм'ел'ý, пов'ел'ý, бес'е́да,
 у с'ел'е́, з'ел'óны, ц'ел'áта, п'ен'о́к; вос'е́л'л'е, мо́ц'е́л'ица, васна́, покý
 (пякý); ц'е́ца́, п'ета́к, св'е́ты, үл'ез'е́ла, патá, ваза́ц', важý; [е] пасля
 губных часта пераходзіць у [а], часцей за ўсё ў мове старых людзей:
 ва́дра́, упа́кла́са (упя́клася), спова́л'и, васна́, матла́, матло́йу, ман'е́,
 вас'е́л'л'е (в'ес'е́лл'е — гаворыць моладзь), васн'е́, ма́з'в'е́з'. 997
 У першым складзе яканне, але гук не заўсёды выразны, часам чуецца
 [e^a], [ae], асабліва ў мове старых; моладзь і школьнікі выразна «якаюць».
 «Мы гаворым на «я», а ў суседніх сёлах — на «е», — кажуць жыхары;
 б'асна́, з'амл'á, з'еамл'á, с'а́стра́, с'е́ла́, с'емйá, с'амйá, в'ербá,*

пац'арал'и, йена́, йеа́на, йана́, с'астр'у́, з'еа́ўз'у́л'а; в'еа́трак, в'атра́к, с'ц'еа́на, см'еа́тана, в'адро́, п'асо́к, в'еа́дром, с'ак'у́, у п'еа́ск'у, п'аск'у́, с'ц'еа́ны: з'ац'е́й, н'еа́с'е́, в'аз'е́, м'еа́з'в'е́з', ц'ерп'е́ла, з'ал'о́ны; м'еа́жа́, л'ежы́ц', б'ажы́ц'; п'ата́, аґл'еа́да́ц', п'еа́так, в'аж'у́, йазы́к, ґл'аз'е́ц', ґл'еа́з'а́ц'; чыстага [е] замест [а] няма, чуецца [а] або [еа], [еа]. 999

У гаворцы існуе еканне: на месцы «е», «ё», «а» вымаўляецца [е], радзей — [еа]: с'е́стра, в'еа́сна́, в'ела́, н'есла́, с'ело́, в'еду́, по с'еа́лу, уц'е́кла, в'едра́, сц'еа́на, стреа́ха, в'едро́, в'еа́дро, у сн'еу́, у сн'еа́у; пал'е́ц'е́л'и, м'е-ц'е́лица, с'ез'а́ц', с'еа́з'а́ц', паб'еа́л'е́ў, л'ежа́ў, м'ежа́, л'еж'у́, м'ешко́м, л'ежа́ў; рэдка — раз'з'ава́йц'с', зм'ал'у́, з'ау́з'у́л'а, паб'ас'е́даваў, пл'ац'е́; п'ета́, п'еа́так, в'еаж'у́, йейе́шн'а. 1000 па́з'ел'у́. 1001 в'асна́, з'емл'а́, с'ц'ана́, сп'ава́ц', в'етра́к, с'ау́ба, с'ека́ч, пам'ан'а́ў, з'ел'а́нка, см'ейа́цца, л'ежа́ц', з'ежа́; с'ело́, в'адро́, с'естро́й, л'есо́к, б'еу́, н'ес'у́, з'емл'и́, ц'амн'е́ц', б'ады́, йеды́, прын'ес'и́, пав'ал'и́, пал'а́ц'е́л'и, паб'ел'е́ў, з'ен'о́к, п'ен'о́к. 1002 напл'ава́ў; рэдка — п'ата́к, ц'ажа́р; сл'оза́, л'о-ну́йеца. 1003 с'е́стра, с'ело́, б'ер'у́, в'ерсты́, с'еу́ба, л'есо́к, с'ек'у́, па́з'ел'у́, с'ез'а́ц', л'еж'у́, з'ежойу́, б'иу́; васна́, васло́, ватра́к, вадро́, пасо́к, пату́х, паву́н, бады́, сватл'е́ц', у ба́з'е, змал'у́, пабал'у́, прываз'и́, бас'е́да, васи́ел'і́е, ма́ц'е́л'и́ца, пан'о́к, маж'у́, маш'у́, маша́ц', бажы́ш, пашко́м; п'ето́к, ц'еу́ну́, йезы́к, ґл'ез'и́м, ґл'аз'и́ела, ц'ежа́р, йечм'и́ен'; патá, ваза́ц', свато́чны, пато́йу, пату́, сваты́, мак'и́на, пац'и́, на пац'и́е, прываж'у́. 1004 сц'и́ена́, лие́сно́й, пол'и́ец'и́е́л'и, на сц'и́ен'е́, у ц'и́епл'е́, с'в'иетл'е́ц', у ґн'и́езз'е́. 1005 в'есна́, з'емл'а́, м'ела́, с'ело́, в'еду́, п'екл'и́, в'етра́к, л'есо́к, с'еч'у́, н'есом́, л'еж'у́, б'ежы́ш; ц'еу́а́ц', м'есны́, йезы́к, ґл'ез'е́ла, поу́л'еж'у́, йечм'е́н'; матлы́, бада́, спова́ц', вадро́м, пасо́к, бады́; рэдка — б'еда́; змал'у́, побал'у́, смай'ц'с', прываз'и́, повал'и́, вал'и́к'и, побал'и́л'и, побал'е́ў, бас'е́да, вас'е́л'л'е, ма́ц'е́л'и́ца, пан'о́к, вас'о́лы, вадо́м, поман'а́ў, с'ма́йа́цца; патá, ваза́ц', патáк, пато́й, пато́к, пату́, важ'у́, сваты́, бас паты́, мак'и́на, пац'и́, пац'е́; мажа́, маш'у́, машк'у́, маша́ц', мажа́, машка́, на мажé, машк'и́, мажой́, з машко́м, пашко́м, прываж'у́. 1006 в'есна́, з'амл'а́, с'а́стра, в'арста́, сл'а́за, м'ала́, в'ала́, б'еда́, сп'ева́ц', с'ека́ч, йеда́, з'ел'а́нка, ц'ел'а́та, л'ежа́ц', м'ежа́; п'ета́, в'еза́ц', ц'ежа́р; с'ало́, с'естро́й, в'едро́, п'есо́к, л'асно́й, йаздо́й, в'еду́, с'ек'у́, п'ату́х, паб'ел'е́ў, м'еу́е́л'и́ца, с'ез'е́ц', л'еж'у́, у з'ежы́, м'ежой́, п'ешко́м. 1010 Замест «е», «ё», «а» пасля мяккіх зычных паслядоўна адзначаецца [е]: уц'ека́й, йед'а́т', зм'ел'у́, зв'еж'у́, с'ез'е́ц', п'еч'у́. 1016 в'есна́, сл'иза́, пам'ен'а́ў, з'ел'а́нка, с'м'ейа́цца, с'ез'а́ц', с'еу́на́. 1018 в'есна́, м'ела́, с'ело́, с'елом́, в'ерсты́, б'ер'у́, б'еда́, л'есо́к, зм'ел'у́, прын'ес'и́, н'есом́, с'ез'а́ц', з'ежа́, б'ежы́ш, п'ешко́м; с'арпо́м, п'ару́н, м'атлы́, ц'амн'е́ц', сп'ава́ц', с'ау́ба, б'ады́, вас'е́л'л'е, ц'ал'а́ты, з'аж'у́; п'ета́, в'еза́ц', в'еж'у́, п'еу́и́, ц'ау́а́ц', ц'ажа́р, п'ато́к, м'асны́, ґл'аз'и́м (перш.); над літарай **е** пастаўлена **а** (в'еа́сна́), над **а** — часта напісана **е** (с'п'а́ева́ц'). Двойная літара абазначае няясны гук, сярэдні паміж [е] і [а]; калі гэты няясны гук набліжаўся да [е], яго перадавалі літарай **е**; калі ён быў бліжэй да [а], абазначалі літарай **а**; але і ў адным і ў другім выпадках гук заставаўся шырэйшым, чым [е], і вузейшым, чым [а] ў літа-

ратурнай мове: *б'аеры, нас'п'е'ва́ла* (паўт.). **1019** *б'ада́, йада́, йазда́, йады́, н'аз'е́л'а*. **1020** *в'асна́, з'амл'а́, в'арста́, с'ало́, с'а́стра́; рэдка — с'е́стра́*. **1021** *в'асна́, с'а́стра́, с'ало́, б'ада́, в'адро́, п'асо́к, з'м'ал'у́, прын'ас'у́, б'ас'е́да, у с'ал'е́, ц'ал'а́т; в'ела́, сл'еза́, в'ерста́, з'ерно́м; л'ата́, в'аза́ц', п'ато́к, ц'ау́нў, йазы́к, үл'аз'у́м, ц'ажа́р* (перш.). Збіральнікам паўторнага абследавання над літарай **а** ў многіх выпадках пастаўлена **е**: *л'а'жа́ц', с'а'кү́, в'а'сна́, п'а'е́та́, ц'а'е́үа́ц', ц'а'е́үнү́*. Двойная літара абазначае няясны гук, сярэдні паміж [а] і [е]; калі гэты гук набліжаўся да [а], яго абазначалі літарай **а**; калі ён набліжаўся да [е], абазначалі літарай **е**; двойную літару пісалі, калі нельга было вызначыць, да якога полюса набліжаецца няясны гук, сярэдні паміж [е] і [а] (паўт.). У матэрыялах першага абследавання націск быў пастаўлен на першым складзе: *в'а́сна, с'а́ло, үл'а́з'им, ц'а́жар...* Збіральнікам паўторнага абследавання націск ва ўсіх словах перанесен на апошні склад: *в'асна́, с'ало́, үл'аз'у́м, ц'ажа́р*. **1022** *в'асна́, с'а́стра́, в'ала́, с'ало́, в'аду́, в'арста́, у ц'ап'л'е́, с'аўба́, с'ц'аны́, п'ата́, в'аза́ц', йадро́* (перш.). Ва ўсіх словах **а** выпраўлена на **е**: *в'есна́, с'е́стра́, в'ела́, с'ело́, в'еду́*. Дапісана: *л'ета́йе, ус'еүда́, н'есла́, прац'ака́а, п'есо́к, ц'е́плó, з'еды́, л'е-чы́ў, л'есо́к, пас'е́з'еү́, ц'ел'а́та; йезы́к, үл'ез'е́ла; гукі «е», «а» пасля мяккіх зычных вымаўляюцца не зусім як [е], іншы раз нават вельмі блізка да [а], але пераважна — гэта шырокае [е], а не [а]. Больш шырока вымаўляецца [е] ў моладзі, асабліва пасляшкольнага ўзросту, відаць, уплываюць школа, радыё (паўт.). **1023** *с'е́стра́, в'есно́йу, п'е́кү́, с'еүба́, Сц'епан, п'ету́х, в'ел'у́к'и, с'ез'е́ла, йез'а́ц', б'ежы́; пас'е́рòд, ц'е́амн'е́йе, с'е́аб'е́, л'е́асо́к, см'е́а́йү́ца, з'е́аз'у́лка, з'е́ал'о́ны́е, йе́анó, прын'е́ас'у́, м'е́ан'о́к, ц'е́а́үа́ц'*. Для гаворкі характэрна еканне: гук [е] адзначаецца ў пераважнай большасці выпадкаў, але іншы раз чуецца зусім як [а] (адзначым [e^a]); гук [е] мае не сярэдняю якасць, а шырокую і набліжаецца да [а], знаходзячыся іншы раз вельмі блізка да яго. **1026** *п'екл'у́, з'емл'у́, с'елó, з'ек'о́к, б'еры́; чуецца гук [е], але шырокі, іншы раз вельмі блізкі да [а], асабліва ў маладзейшых, яны неяк «шырэ́й» гавораць: п'е́ата́, в'е́аза́ц', аүл'е́ада́ц', йе́адро́м, п'е́ату́, св'е́аты́, йе́азы́к, үл'е́аз'у́м, йе́ачм'е́н'; e^a абазначае шырокі гук [е], блізкі па якасці да [а], але не [а]; м'е́шайү́ца, с'ечы́, п'ечы́, л'ечы́ў, плац'е́жы́, з'ешо́ўка* (літара **е** абазначае гук [e^a]). **1027** *весна́, село́, спева́т, св'етл'е́т', у б'ед'е́, үл'ет'е́лы, сед'а́т', тел'а́та; пета́, веза́т, оүледа́т, теүнү́, йезы́к; үл'ад'е́ла, на пйат'у́*.*

Карта № 5

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „е“ Ў ПЕРШЫМ СКЛАДЗЕ ПЕРАД НАЦІСКАМ У ГАВОРКАХ З ПОЎНЫМ ЦІ ЧАСТКОВЫМ АДРОЗНІВАННЯМ ГАЛОСНЫХ НЯВЕРХНЯГА ПАД'ЁМУ

Карта складзена на матэрыяле пытанняў № 3, 5 і 8:

3. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест ненацісканога этымалагічнага **е** перад цвёрдымі зычнымі:

а) перад націскным **а**: *вясна, вісна ці весна; зямля, сястра, вярста, мятла, сляза, вяла, пляла, няма, не маю, няхай, без шапкі*;

б) перад націскным **о** (асноўным): *сяло, сіло ці село; зяло, вясло. сястрой, мятлой*;

в) перад націскным **о** з **ъ**: *за сялом, за сілом ці за селом; вяслom, зялом, зярном, сярпом*;

г) перад націскным **у**: *вяду, віду ці ве́ду; нясу, нісу ці несу; няку, бяру, пярун*;

д) перад націскным **ы**: *тры вярсты, тры вірсты ці тры версты; тры сястры, дзве мятлы*;

е) перад націскным **і** (з папярэдняй групай зычных): *зямлі, зімлі ці землі; няклі, цяклі*;

ж) перад націскным **е** з **ѣ** з папярэдняй групай зычных: *у цяпле, у ціпле ці ў це́пле; цямнець?»*.

5. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест этымалагічнага **е** ... перад мяккім зычным:

а) перад націскным **у** (**ю**): *змялю, змілю ці змелю; пасцялю*;

б) перад націскным **і**: *прынясі, прынісі ці прынесі; прывядзі, павялі, запляці, вялікі*;

в) перад націскным **е** з **ѣ**: *паляцелі, паліцелі ці палецелі; нядзеля, бяседа, у сяле*;

г) перад націскным **е** з **е і ь**: *вяселле, віселле ці веселле; мяцеліца, дзянёк, пянёк, цянёк, зялёны, вясёлы, вяселы, нясём, нясем, вядзём, вядзем, зямлёй, зямлей*;

д) перад націскным **а** (**я**): *дзясяты, дзісяты ці дзесяты; цяляты?»*

8. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест этымалагічнага **е**... перад шыпячымі:

а) перад націскным **у**: *ляжу, ліжу ці лежу; лячу, на мяжу, плацяжу*;

б) перад націскным **а**: *ляжаць, ліжаць ці лежаць; мяжа, ляжак*;

в) перад націскнымі **ы, і**: *ляжыш, ліжыш ці лежыш; на мяжы*;

г) перад націскным **о**: *мяжой, міжой ці межой?»*

Карта складзена на аснове матэрыялу пытання № 3 і выбарачна на матэрыяле пытанняў № 5 і 8, у якіх адбіраюцца для картаграфавання словы з галосным «е» ў першым складзе перад націскам. Картаграфуецца вымаўленне галоснага на месцы «е» (з «е і ь») у гаворках з поўным ці частковым адрозніваннем галосных няверхняга пад'ёму. Карта з'яўляецца дадаткам да карты № 4 «Тыпы вакалізму першага складу перад націскам пасля мяккіх зычных», на якой вымаўленне галосных з поўным ці частковым адрозніваннем галосных няверхняга пад'ёму пададзена без дэталізацыі (вызначаецца толькі тып вакалізму).

На тэрыторыі Беларусі гаворкі з адрозніваннем галосных няверхняга пад'ёму звычайна характарызуюцца поўным ці частковым ацвярдзеннем зычных (у першую чаргу губных зычных) перад галоснымі пярэдняга рада. Таму на карце паказваецца вымаўленне галоснага на месцы «е» пасля мяккага ці цвёрдага зычнага (кругам і контурным кругам); адзінкавыя выпадкі цвёрдасці ці мяккасці зычнага перад «е» не картаграфуюцца, але змяшчаюцца ў каментарыях. Пры недакладнасці запі-

саў цвёрдасць ці мяккасць зычных правяраецца на матэрыяле пытанняў № 56—58. Улічваецца вымаўленне галоснага ў пазіцыі перад рознымі націскнымі галоснымі і перад рознымі зычнымі — цвёрдымі, мяккімі і шыпячымі.

Карта складаецца на лексічна неабмежаваным матэрыяле, але пераважна падказаным праграмнымі словамі. Адводзяцца ад картаграфавання словы *няма, няхай*, займеннікі *мяне, цябе, сябе*, адмоўе *не*, прыназоўнік *без*, прыслоўе *цяпер*, назоўнік *сяза*, у якіх рэалізацыя галоснага на месцы «е» можа быць іншай, чым у астатніх словах; таксама не картаграфуецца праграмае слова *плацежу* і некаторыя іншыя словы, запазычаныя з літаратурнай мовы: напр., *т'іл'іурама*. Часта адрозніваецца вымаўленне слоў *перу́н, серпо́м* (магчыма, пад уплывам вымаўлення *сёрпом, пёрун*, якое сустракаецца ў гэтых гаворках).

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца знакі індывідуальнай транскрыпцыі: *ѐ, э́* перадаюцца як [е]; *ы́, ыи, ыѐ* — як [ы]; *иы́* — як [и]; *еы́* — як [е]; *ыѐ* — як [ы]; *еы́, ыѐ, иы́* абазначаюць гукі, сярэднія паміж [е] і [ы], [ы] і [и]; звычайна такія галосныя ўжываюцца побач з [е] і [ы], [ѐ] і [и], а таму і ўваходзяць у абазначэнне гэтых асноўных знакаў.

У каментарыях змяшчаецца матэрыял пры суіснаванні розных варыянтаў галоснага, пры ваганнях ва ўжыванні цвёрдасці-мяккасці зычнага, пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачных знакаў. Аднастайны матэрыял асноўных варыянтаў галоснага прыводзіцца ў скарачэнні, а ў некаторых выпадках апускаецца зусім. Варыянты, прадстаўленыя адзінкавымі прыкладамі, а таксама рэдкія дыялектныя з'явы, напр., вымаўленне тыпу *матэ́лица, дан'ок*, вымаўленне слова *сяза* і некаторыя іншыя, прыводзяцца поўнасю. На першым месцы падаецца найбольш пашыраны варыянт галоснага. 651 *весна́, земл'а́, зерно́м, пекл'у́, у тепл'е́, змел'у́, прынесы́, метел'и́ца, вес'олы́, тел'аты́, межа́; с'естра́, сл'еза́, пл'ела́, с'ерпо́м, н'есу́, л'ежым, л'ежа́к; сыло́, сыло́м, зыл'оны́; пол'ител'и́, н'ид'ел'а́, н'исём, л'ит'у́ты; васы́л'л'е. 652 серпо́м; сл'оза́. 653 высна́, зымл'а́, сыло́м, выду́, зымл'у́, выс'илл'е, мыжбы́; серпо́м, пл'ела́, запл'ел'е́, л'ет'ил'е́, л'ежу́, л'ежы́т; сл'оза́. 654 сыстра́, выла́, сыло́, нысу́, зымл'и́, змыл'у́, выс'и́л'ле, пын'ок, лыжы́ш, ди́н'ок; сл'оза́. 655 вырста́, тын'ок, зыл'оний, пыкльы́, мыжу́; сл'иза́, пл'ила́, л'ижу́, к пл'ичу́, м'ижа́. 656 плыла́, слыза́, нысу́, мытел'и́ца, мыжу́; зирно́м, сирпо́м, лижы́т'. 657 зымл'а́, выду́, прынысы́, пын'ок, мыжу́; сл'иза́, пл'ила́, в'исло́, з'ило́м, запл'иты́, пул'ит'ил'и́, б'ис'еда́, м'ит'ел'и́ца, д'ис'аты́, л'ижу́. 658 высна́, сыло́, дын'ок, зыл'оний, мыжу́, зымл'у́, повы́л'и́, вы́л'и́кы́; з'ирно́м, запл'и́ты, пол'и́т'ил'и́, л'и́жы́, л'и́жы́т, л'и́жы́т; серпо́м, земл'у́; сл'оза́. 659 сыстра́, выду́, пыкльы́, змыл'у́, прынысы́, быс'еда́, быжы́ш, мыжé ; пл'ила́, сл'иза́, запл'иты́, пол'ит'ил'и́, л'ижу́, л'ичу́, л'ижы́ш; серпо́м. 660 мыла́, сыстра́, высло́, вылыкый, лыжу́, лычу́, мыжа́, лыжа́к; бис'еда́; серпо́м, у сел'и́, сл'оза́. 661 сл'оза́; серпо́м; сило́м. 662 выс'олый, тыл'ата, лыжу́, мыжа́; м'ила́, серпо́м, сл'оза́. 663 высна́, зымл'и́, зыл'оны́, быжы́ш; серпо́м, полет'илы́. 664 сыстра́, выла́, быру́, нысём, лыжéк; сл'оза́; серпо́м, перу́н. 665 зымл'а́, сыло́, нысу́, прынысы́, зыл'оний, пын'ок.*

лыжѹ, мыжбѹ; сл'иза, пл'ила, зирнѹм, личѹ; змел'ѹ. 676 весна, земл'а, сестра, село, зернѹм, берѹ, змел'ѹ, принес'и, межѹ; пл'ела, запл'ец'и, пол'ец'ел'и, л'ежѹ, л'ежац', л'ежыш; ц'омн'ец'и, сл'оза. 677 весна, метла, з'емл'а, с'естра, пл'ела, с'ело, весло, повел'и, пол'ец'ел'и, межѹ, л'ежыш; сл'оза. 680 весна, с'естра, ведѹ, н'есѹ, пен'ок, з'ел'оны. 681 весна, земл'а, берѹ, н'есѹ, вес'елл'е, л'ежыш. 683 высна, сестра, мыла, выла, сыло, зымл'и, у тыпл'и, постыл'ѹ, пын'ок, зыл'оный, тыл'ата, пыкѹ, нысѹ; пл'ила, запл'иты, пол'ит'и́лы, д'ивйаты, л'ижат', л'ижыш, на мы/ижы; верста, измѣрала, намел'ѹ, принесы, вел'и́к'и^ий, нед'ил'а, сел'ан'е; л'ежѹ, л'ечѹ; сл'оза, т'омн'иты. 685 весна, земл'а, сестры, несѹ, ден'ок, межѹ; пл'ела, запл'ец'и, пол'ец'еѹ, л'ежыш; сл'оза. 686 высна, сестра, нысѹ, пыкѹ, зымл'ѹ, мыжѹ, дын'ок; пл'ила, запл'иты, пол'ит'и́л'и, л'ижаты, т'ин'ок; версты, земл'и, метлы, темн'иты, перѹн, без шапк'и; сл'оза. 687 верста, несѹ, селѹм; пл'ела, запл'еты, л'ежѹ, л'ечѹ, л'ежыш; сл'оза. 688, 689 сл'оза. 691 серпѹм, т'ин'ок; сл'оза. 692 серпѹм, л'ичѹ; сл'оза. 694 сестра, тыклы, дын'ок; берѹ, перѹн, б'ис'ѣда, сл'оза. 695 берѹ, перѹн, сл'оза. 697 з'ирнѹм. 698 сл'оза. 699 зымн'ѣ, слыза, сыло, лыжѹ, лыж'ек; велы́кий, межа, повелы. 700 сл'оза. 701 высна, мытла, выла, сыло, пыро, змыл'ѹ, выс'ил'л'ѣ, лыжѹ, мыж'ѣ; несла, земл'а, умерла, пекла, везла, плела; вирста, м'итл'и, з'имл'и, д'ис'аты. 702 сл'оза; на мижы. 703, 704 сл'оза. 716 весна, мела, весло, межа, змел'ѹ, вез'ем; с'естра, з'ернѹм, з'ерѹ, з'ен'ок, л'ежыц'. 717 з'емл'а, т'епло, з'ерно, в'есны, с'естры, м'ет'ел'ица, м'ежа; верѹйк'и, бес'ѣда, бежыш, вернѹца. 720 весна, село, змел'ѹ, межа; пл'ела, сл'еза, з'ернѹм, пол'ет'ел'и, л'ежѹ, запл'ет'и. 721 весна, земл'а, село, несѹ, межа; т'емн'ѣе, л'ежѹ, л'ежымо, л'ежат'; л'ижак, сл'оза. 723 пол'ец'ел'и, в'ѣдемо. 724 высна, слыза, зырнѹм, нысѹ, заплыт'и; л'ижат', м'ижа, л'ижак, м'ижѹ, л'ижыш. 725 весна, сестра, село; п'ерѹн, пол'ец'ел'и, в'ѣдемо, л'ежаѹ. 726 весна, сестра, земл'а. ведѹ, несѹ, метлѹи, змел'и, межѹ; сыло, висло, быс'ѣда, зырнѹм, сылом, вислом; сл'оза. 727 земл'а, сл'еза. 728 висна, сестра, вирста, мытла, пл'ила, сило, висло, мытлѹ, зил'ѹни, лижѹ, вис'илл'о; стена, ведѹ, несѹ, берѹ, змел'ѹ; п'икѹ, пол'ит'ѣла. 729 зымн'а, сылом, пыклы, полыт'и́лы; св'икров, с'истрой, н'ид'ил'а, м'итѣлыца, заплитайуц'; прын'есла, з'смн'ѹ. 730 тин'ок, сл'оза. 731 сестра, зымл'а, земл'а, село, сыло, несы, ныз'ил'а, межа, мыжа; зан'есл'и, н'ез'ел'а. 732 в'исна, с'ила, сл'иза, з'ирно, з'имл'ѹ; прынысы, вылы́кы, зыл'ѹны, лыжѹ, лыжа-ти; с'естра. 733 висна, сестра, зырнѹм, пикл'и, в'ил'и́к'и, б'ис'ѣда, в'ис'ѹлы, тил'ата, м'ижа, т'ин'ок; систрой, зымл'и, в тыпл'и; д'ержи, серпѹм, деревн'а. 734 высна, зымл'а, сыло, выдѹ, постел'ѹ, стыл'ѹ, земл'и, дын'ок, лыжац', села, сыла, завезлы; сл'оза. 736 слеза. 737 сл'оза. 738 сестра, втекайте, берѹ, селѹм, велы́ки, на мижы; зымн'и, зыл'ѹна, полыжѹ, лыжаты, у тыпл'и; в'исна, с'ило, в'ислом, у с'ил'и, в'ис'илл'е, сестра; прив'ѣды. 739 сл'оза. 740 сестра, мытла, плела, умерла, верба, село, перѹм, несѹ, берѹ, велы́ки, несы, лежаты; вырсты, плытѹ, нысѹ, быс'ѣда, в сыл'ѣ, лыжѹ, быжыш; в'исна, сл'иза, м'ила, в'исло, м'итлѹ, у ц'ипл'ѣ, в'ис'елл'е, ц'имнѣц', в'ид'ѹ, п'икѹ,

л'иц'эла. 741 высна, прынысы, полыт'ілы, полиж'у, т'ыл'эт, лыж'ыт'; л'иж'ыт', в'ис'ілл'е, в'ис'олы, на м'иж'ы; сел'а, умерл'а, земл'а, сел'о, серп'ом, бер'у, нес'у, вел'ыка, повел'ы, зел'оны; оп'окл'а. 759 весна, сестр'а, верст'а, сел'о, пер'ун, метел'ица, пен'ок, зел'оны, земл'ей; пол'ет'ел'и, л'еч'у; тры в'орсты. 760 мел'а, сел'о, сестр'ойу, вед'у, ден'ок, метел'ица, тел'ата; в'ерб'ойу, в'ед'у, б'ес'еда; л'он'ок; пол'ит'ел'и. 762 земл'а, сестр'а, змерк'аты, зел'онайа, сел'ом, нес'у, змел'у, вес'ілл'е, леж'ак, меж'у; зымл'а, лыж'ыш, зымл'ой, зымл'и; д'ин'ок, з'ил'о. 763 земл'а, сестр'а, весл'о, пекл'и, повел'ы, меж'у; л'еж'аты, пол'ет'ил'и, запл'еты; прывыд'ы; сл'оз'а. 764 сестр'а, весна, сел'о, весл'о, забер'у, повел'ы. леж'ат'; зымл'а, полыт'ілы, зыл'оны, выс'ыл'л'е, зымл'ойу, дыс'аты, дыт'ук, у сыл'и. 766 н'есл'а, с'ел'о, с'ем'я, адл'ец'ил'и, з'емл'ой, л'еж'у, л'еж'ат', прын'ес'и; верст'ы, весна, весл'о, пекл'и, побел'ил'и, зел'оны, на меж'ы, меж'ой; вар'ойка. 769 несл'а, ныисл'а, сестр'а, сыстр'а, сел'ом, сыл'ом, нес'у, ныс'у, пекл'ы, пыкл'ы, зел'он'ый, зыл'он'ый, леж'аты, лыж'аты; вел'а, в'ил'а, бер'у, б'ир'у, вес'ол'ый, в'ис'ол'ый, вед'ем, в'ид'ем, з л'ишч'а, л'ишч'ы, печ'у, п'ич'у, вед'у, в'ид'у; вор'ойка. 770 ве^всна, зе^вмл'а, се^встр'а, ве^врст'а, ме^втл'а, ме^вл'а, ве^вл'а, плыл'а, не^вм'а, бы^вез шапк'и, сел'о, весл'о, сестр'ойу, зе^вмл'и, прынес'и, вес'ілл'е, ме^вж'у, ле^вж'ыш; вы^всна, зы^вмл'а, сы^встр'а, мы^втл'а, запл'ел'а, нех'ай, быш шапк'и; сыл'о, высл'о, се^вл'о, сыл'ом, выд'у, бе^вс'еду, те^вн'ок, зе^вл'он'ый, ведем'о, зе^вмл'ойу, вы^вдем, ме^вж'у, лыж'ак; літара е^в абазначае гук, сярэдні паміж [е] і [ы]. 804 весл'о, земл'а, змел'у, меж'ы; с'ел'ом, в'ед'у, б'ер'у, с'естр'а, прын'ес'и, л'еж'ац'. 807, 809, 811, 812 Гл. каментары да карты № 4. 945 высна, зымл'а, сыстр'а, весна, земл'а, сестр'а, сыл'о, сел'о, метл'ы, мытл'ы, прынес'и, леж'ат'. 946 весна, сестр'а, сел'ом, нес'у, пекл'а, змел'у, меж'а; постыл'у, полыт'ілы, пын'ок, тин'ок, ныс'ем, т'ыл'ата, лыж'у, лыж'аты, лыч'у, пл'ил'а, плыл'а; сл'уз'а. 949 сл'уз'а. 950 высна, зымл'а, сыстр'а, выл'а, быс'еда, лыж'аты; сыл'о, высл'о, сыстр'ойу, выд'у, ныс'у, зыемл'и, в т'епл'и, постыл'у, прыныс'ы, полыт'ілы, выс'ыл'л'е, дын'ок, зыл'оны, лыж'у, лыж'ым; верст'а, пер'ун; сл'оз'а, старыя кажуць сл'из'а. 951 зымл'а, выл'а, сыл'о, зыр'ном, ныс'у, пык'у, постыл'у, зыл'оны, выс'олы, лыж'у, мыж'а, т'ыл'ата; метл'ы, земл'е, весна, сестр'а, вед'у, пекл'ы, вел'ек'и, ве^вдр'о. Гук [ы] або [е] вельмі часта зусім нельга адрозніць: у адных асоб большая схільнасць да [ы], у другіх — да [е]. Такі гук часта абазначаецца як [e^в], [ы^е] — гэта гук пярэдне-сярэдняга рада верхняга пад'ёму; змал'у, прынасы, прывад'ы, дан'ок. 952 сл'оз'а. 953 в'исна, м'итл'а, сл'из'а, с'ил'о, с'истр'ой, с'ил'ом, п'ик'у, с'истр'ы, т'икл'и, зм'ил'у, прын'ис'и, в'ис'ол'ый, з'ил'он'ый, н'ис'ем, т'ил'ата, л'иж'у, л'иж'ыш; выл'ик'и, мыт'ел'ица, выс'ілл'е. 955 весна, сестр'а, метл'а, сел'о, нес'у, бес'еда, вел'екей, вес'іл'л'е, ден'ок, зел'ены, леж'у, леж'еш, метел'ыц'е; матал'ыц'а, лат'у, на маж'у; быз шапк'и, быз ма^втера; сл'оз'а. 956 весна, сел'ом, весл'ом, земн'а, постел'у, в с'ел'и, бес'едн'и, зел'он'ый, леж'у; мытл'ойу, выд'емо, зымн'ейу, выс'ілл'е, на мыж'и, лыж'аты, мыж'а; сл'оз'а. 957 бер'у; сл'оз'а. 958 сыстр'а, высна, весна, сел'о, серп'ом, сырп'ом, нес'у, ныс'у, вел'ыка, зымл'а, земл'а; сп'икч'ы, м'итл'ы, на в'исн'и, н'ид'ил'а, в'ис'іл'л'е, м'иж'у, л'иж'ат', зав'изл'а, с'и-

стры, м'ітэ́ліца, в'ісэлы, л'еж́у, л'еч́у, м'ежэ́йу. 959 сл'уза́. 960
весна́, ссэ́тра, велá, селó, бер́у, зерно́м, земл'і́; нысу́, пычу́, змыл'у́,
прынысы́, полыт'і́лы, бысэ́да, ныв'і́л'а дын'о́к, мыж́у; сл'о́за. 963
сл'о́за. 964 весна́, земл'а́, сестра́, нэсу́, тен'о́к, ідемó, лежа́ты;
сл'і́за, пл'і́ла, пов'і́л'у, запл'і́ты, в'і́л'і́к'и; л'еж́у, л'ет́у, л'ежа́к.
965 высна́, зымл'а́, сы́тра, сыло́м, зырно́м, змыл'у́, дын'о́к, тын'о́к,
лыжа́ты; за с́ло́м, за сыло́м, на п́сќу, на пысќу. 967 с'і́стра,
в'і́сна, в'і́рста, с'і́лом, в'і́сло́м, с'і́рпо́м, б'і́сэ́да, д'і́н'о́к, п'і́н'о́к,
м'і́ж́у; велá, пеку́, бер́у, п'екл'і́, прыв'е́ды, помен'áв, верста́, земл'а́,
земл'ейу, текл'і́, змел'у́. 968 с'і́стра, в'і́сна́, зам'і́ла, ви́ла, с'і́лом
(шк.), в'і́сло́м, з'і́рно́м, с'і́стро́й, в'і́ду́, нес́у, п'і́чу, б'і́ж́у (шк.),
в'і́рсты, с'і́стры; метл'і́, земл'і́, пекл'і́, текл'і́, у теплы́, темн'ёт',
змел'у́, по́ж'ел'у́, прыв'е́з'у́, вес'ёл'л'е, изм'ел'у́, смей́са, ден'о́к. 970
бесна́, зм'ел'у́, по́сц'ел'у́, пры́н'ес'у́, б'ес'э́да, в'ес'ёл'л'е, запл'е́ц'у́, л'еж́у,
м'ежа́. 1007 весна́, сестра́, плелá, ден'о́к, колесó, шал'е́ва́н'е, печу́т',
сечу́т', несл'і́, леж́у, берэ́за, зелéны, повел'і́, нед'ёл'а, пен'о́к, тел'áта;
йо́у, йому́. 1009 весна́, земл'а́, селó, серпо́м, нес́у, метлы́, змел'у́,
бесэ́да, ден'о́к, тел'áта, лежым; в'есéлы. 1012 весна́, земл'а́, нема́,
сестра́, селó, серпо́м, несу́т', велы́к'і́йе, земл'і́, змел'у́, тел'а́, прынесы́,
зелéны, леж́у, межойу́; пров'е́дыт', п'екты́с', в'езéм, н'есéм; в'і́с'і́л'л'е.
1013 весна́, земл'а́, селó, змел'у́, ден'о́к, т'ел'áты, леж́у; с'естра́, м'ет'о́л-
кой; з'і́мл'е́, в'і́с'ёл'л'е; полыт'е́л'и, лыжа́т'; сл'о́за.

Карта № 6

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „е“ Ў ПЕРШЫМ СКЛАДЗЕ ПЕРАД НАЦІСКАМ У ГАВОРКАХ З ПОЎНЫМ ЦІ ЧАСТКОВЫМ АДРОЗНІВАННЕМ ГАЛОСНЫХ НЯВЕРХНЯГА ПАД'ЁМУ

Карта складзена на матэрыяле пытанняў № 4, 5, 8:

4. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест ненацісканога *е* з *ё* перад цвёрдым зычным:

а) перад націскным *а*: *бяда, біда* ці *беда*; *сцяна, спяваць, яда, язда, вятрак, сяўба, сякач*;

б) перад націскным *о* (асноўным): *вадро, вёдро* ці *ведро*; *гняздо, гніздо* ці *гнездо*; *сядло, вядомы, па лясной дарозе, сяўбой, сцяной, яздай*;

в) перад націскным *о* з *ъ*: *вадром, відром* ці *ведром*; *гняздом, пясок, лясок*;

г) перад націскным *у*: *у снягу, у снегу* ці *ў снегу*; *бягу, сяку, пятух, пвяун, сяўбу*;

д) перад націскным *ы*: *сцяны, сціны* ці *сцены*; *бяды, яды, язды*;

е) перад націскным *е* з *ё* з папярэдняй групай зычных: *святлець, свіглець* ці *светлець*; *у гняздзе, у бядзе?*»

5. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест *е* з *ё* перад мяккім зычным:

а) перад націскным **у (ю)**: *пабялю, пабілю* ці *пабелю; падзялю, смяюся*;

б) перад націскным **і**: *пабялілі, пабілілі* ці *пабелілі*;

в) перад націскным **е з ё**: *пабялеў, пабілеў* ці *пабелеў; на сцяне, пры сябе*;

д) перад націскным **а (я)**: *памяняў, паміняў* ці *паменяў; дзялянка, смяяцца, сядзяць, сяўня?*»

8. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест... **е з ё** перад шыпячымі:

а) перад націскным **у**: *к плячу, к плічу* ці *к плечу; дзяжу, мяшу, у мяшку*;

б) перад націскным **а**: *мяшаць, мішаць* ці *мешаць; дзяжа, з мяшка*;

в) перад націскнымі **ы, і**: *бяжыш, біжыш* ці *бежыш; у дзяжы, мяшкі*;

г) перад націскным **о**: *дзяжой, дзіжой* ці *дзежой; з мяшком, пяхком?*»

Карта складзена на матэрыяле пытання № 4 і выбарачна на матэрыяле пытанняў № 5 і 8 (словы з этымалагічным «ё»). Картаграфуецца вымаўленне галоснага на месцы «ё» ў першым складзе перад націскам у гаворках з поўным ці частковым адрозніваннем галосных няверхняга пад'ёму ў пазіцыі перад цвёрдымі, мяккімі і шыпячымі зычнымі. Карта з'яўляецца дадаткам да карты № 4 «Тыпы вакалізму першага складу перад націскам пасля мяккіх зычных», на якой вымаўленне галосных у гаворках з поўным ці частковым адрозніваннем галосных няверхняга пад'ёму пададзена без дэталізацыі.

У сувязі з тым, што ў гаворках з поўным ці частковым адрозніваннем галосных няверхняга пад'ёму зычныя перад галоснымі прыядняга рада могуць вымаўляцца цвёрда, на карце адзначаецца цвёрдасць і мяккасць зычнага перад галосным на месцы «ё»; колькасны бок пры вызначэнні цвёрдасці-мяккасці не ўлічваецца.

Карта складзена на лексічна неабмежаваным матэрыяле, але пераважна падказаным праграмнымі пытаннямі. Адводзіцца ад картаграфавання слова *вядомы*, вымаўленне якога адрозніваецца ад іншых слоў і, магчыма, паявілася пад уплывам літаратурнай мовы, і слова *рака*, у якім зычны ў большасці гаворак з'яўляецца цвёрдым. Не картаграфуецца мяккасць зычнага, прадстаўленая толькі словамі *йіда, йізда*, але матэрыял змяшчаецца ў каментарыях.

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца знакі: **ы^н** перадаецца як [ы]; **ы^е**, які абазначае гук, сярэдні паміж [е] і [ы], звычайна перадаецца як [е] і [ы], каб адзначыць яго дваістасць; калі **е^н** ўжываецца побач з **е** і **ы**, то лёгка аб'ядноўваецца з імі.

У каментарыях змяшчаецца матэрыял пры суіснаванні розных варыянтаў галоснага на месцы «ё», пры ўжыванні цвёрдых і мяккіх зычных перад галосным, пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пры пастапоўцы адсылачных знакаў. Аднастайны матэрыял асноўных варыянтаў галоснага прыводзіцца ў скарачэнні або апускаецца зусім; варыянты, прадстаўленыя адзінкавымі прыкладамі, напр., *спова́ты, сп'ова́ты* і не-

каторыя іншыя, падаюцца ў каментарыях поўнасьцю. На першым месцы даецца найбольш пашыраны варыянт галоснага. 651 *беда́, стена́, ветра́к, ведро́, песко́м, светла́ёц, побел'и́л'и, смейа́тыс', меша́ты; л'есно́й, йезда́, с'еўбо́й, һн'ездо́м, л'есо́к, см'ейу́с'а, с'еўн'а, к пл'ечу́, с'ека́ч; спыва́ты, с'иде́ты; поман'а́ў.* 653 *сывба́, стыны́, сыди́ты, мыша́ты; сидло́, йизда́, йида́, в һн'изд'и́; до пл'ечка́, л'есни́й, л'есо́к.* 654 *быда́, выдро́, дылёнка, плыча́; йизда́, йизды́, смийу́с'а; йеда́, йеды́.* 655 *стына́, сыдло́, пысо́к, дыла́нка, быжы́ш, пышко́м; с'иўба́, л'исно́й, йида́, у снычо́вы, пум'ин'а́ў, смийа́тысь, пл'ичу́, м'иша́ты, с'иўн'а, п'иву́н.* 657 *спыва́ты, выдро́, сыку́, мышко́м; с'ивба́, л'исо́к, у сн'и́ху, би́ху, п'иву́н, пум'ин'а́в, д'ижо́й.* 658 *быда́, сыка́ч, пысо́к, помын'а́в, мышко́м; с'ивба́, йида́, с'идло́, л'исну́й, һн'издо́м, л'исо́к, з пл'ича́.* 659 *л'исо́к, з пл'ича́, йизда́.* 660 *вытра́к, по лысны́й дорозы́, сывбо́й, з плыча́, свята́ты, быжы́ш; лисо́к, в снихо́вы, йиды́, свитлы́ты.* 661 *по лисну́й, смийа́тыс'а.* 662 *сыка́ч, пысо́к, лысо́к, на стын'и́, мыша́ты, до плыча́; с'ивба́, сидло́, в сн'и́чо́вы, в үн'издо́вы, йида́.* 663 *с'идло́, в сн'и́ху, йиде́.* 664 *лисо́к, снычо́вы, смийе́цца.* 665 *быда́, сычу́, мышко́м; с'идло́, йизда́, л'исо́к, д'ижа́.* 676 *беда́, стена́, ведро́, үнездо́, седло́, песо́к, секу́, смейу́с'а, побел'е́у, на стен'е́, помен'а́ў, сез'е́ц'и, дежу́, пешко́м; л'есо́к, по л'есно́й, к пл'ечу́; спова́ц'и.* 677 *беда́, ветра́к, песо́к, меша́ц'; с'еўба́, с'ека́ч, сц'ено́йу, п'еву́н, у сн'е́ху, с'еку́, к пл'ечу́; спова́ц'и.* 680 *беда́, песо́к, бежы́ш; сц'ена́, с'еўба́, з'ежо́й.* 681 *стена́, песо́к, у снеху́, дел'а́нка; с'еўба́, л'есо́к, з пл'ечка́; спова́т'и.* 683 *быда́, стына́, спыва́ты, сыка́ч, выдро́, үныздо́, сычу́, побыл'и́у, дыла́нка, мышк'и́; с'иўба́, с'идло́, л'исо́к, үныздо́м, у сн'и́ху, м'иша́ты, д'ижа́, б'ижы́ш, д'ижу́; две ведре́, смейу́цца.* 685 *стена́, сека́ч, ведро́, побел'е́у, дежа́; һн'ездо́, л'есо́к, у сн'е́ху, з пл'ечка́; спова́ц'и.* 686 *быда́, стына́, сыка́ч, сыку́, быжы́ш, һныздо́; л'исо́к, с'ивбу́, у сн'и́ху, с'иўба́, до пл'ичка́.* 687 *беда́, стена́, секу́, һнездо́, дежа́, с'еўба́; с'еўбо́йу, л'есо́к, у сн'е́ху, м'ешку́ — мешка́.* 688 *спыва́ты, выдро́, стыны́, дыжу́; в'итра́к, с'идло́, л'исну́ой, л'исо́к, в сн'и́ху, св'итл'и́ты, на с'ивб'и́.* 689 *л'исо́к, йизда́, йида́.* 690 *л'исо́к, п'ишко́м.* 691 *быда́, стына́, выдро́, пры сывб'и́; в'итра́к, йида́, л'исо́к, л'исно́й, у сн'и́ху, д'ижу́, д'ижа́.* 692 *стына́, вытра́к, пысо́к, быжы́; л'исо́к, йиды́, с'иўбо́й, у сн'и́чо́вы.* 694 *л'исо́к, йиды́.* 695 *быда́, һныздо́, пышко́м; с'идло́, л'исно́й, у сн'и́ху.* 696 *л'исо́к, в снихо́вы.* 697 *выдро́, мышка́; в'итра́к, с'идло́, л'исо́к, у сн'и́ху, з пл'ичка́, д'ижу́, п'ишко́м.* 698 *в'итра́к, л'исо́к.* 699 *быда́, үныздо́, пысо́к, мышко́м; үныздо́м.* 700 *выдро́, һныздо́, быжу́; по л'исну́й, у сн'и́хо́вы, ст'ины́, л'исо́к.* 701 *стыно́йу, сывбо́йу, үныздо́м, быжу́; б'ида́, сц'ина́, спыва́ты, по л'исне́йи; сека́ч, беда́, севба́.* 703 *сыка́ч, һныздо́, выдро́м, мыша́ты; л'исо́к, писко́м, по л'исну́й.* 704 *л'исо́к, л'исну́й.* 716 *беда́, ведро́, бел'е́у, у без'е́, смейу́с'а, пешко́м; сц'ена́, с'едло́, үн'ездо́м, п'еску́, б'еда́, з'ежа́, пл'еча́, йеда́, йезда́; спова́ц'.* 717 *ведро́, песо́к, бежы́ш; д'ева́ха, үн'ездо́, л'есо́к, ст'ена́, д'ежа́, б'ежы́ш; спова́т'и.* 720 *беда́, сека́ч, ведро́, үнездо́, дежа́, бежы́ш; л'есно́й, л'есо́к, йеда́, йезда́; спова́т'и.* 721 *б'ида́, сц'ина́, спыва́ты, йида́, в'итра́к, п'исо́к, бижу́, сичу́, побил'ёв, при сивбо́й, миша́т', мишка́, пишко́м, д'ил'а́нка,*

с'м'ийа́тыс', сп'ива́ты; ведро́, светл'е́ц', в мешку́, сед'а́т', подел'у́; поб'ел'и́з, к пл'ечу́; [и] — часта невыразнае, набліжаецца да [е], але поўнасьцю з [е] не супадае: б'и́еда́, в'и́тра́к, в'е́дро. 722 б'еда́, в'едро́, с'едло́, б'ежы́, йездá; с'ика́ч. 723 ведро́, үнездó, дежу́, смейу́са; у үн'езз'е́, до пл'еча́. 724 стына́, сыка́ч, быһу́; д'ижу́, к пл'ичу́, м'ишү́, у м'ишкү́, б'ижы́ш, п'ишкóм. 725 у үн'езз'е́. 726 сыка́ч, быда́, выдро́; с'идло́, йида́, йизда́, см'ийе́тыса; ведро́м, пескóм, ст'ены́, у снеху́, дежу́, бежы́ш. 728 сидло́, бидá, винóк, видро́, стини́, ийдí, дижа́, стриху́, пишкóм; м'идв'ёт', сп'ивáти, п'ихóта, б'ижёт', поб'ил'е́й, б'идн'а́к; наб'ал'и́л'и, наб'ал'у́; б'ел'и́зна. 729 стына́, выдро́, үныздó, дыжу́, дыжы́; б'ида́, в'идро́, ст'ины́, св'итáты, в үн'изз'и́. 730 быда́, сыўба́, выдро́м, сыкү́, з мышкá; спивáты, йизда́, по лисный дорóзы, лисóк, у сн'иу́. 731 быда́, пысóк, лысóк, ст'ину́, сыз'и́ц', дыжа́; беда́, смейу́са, побел'у́, побелы́ла, дежой; йида́, п'еши́чана́я. 732 стына́, үныздó, дыжа́, з плыча́, мышкóм, быжéш; б'ида́, видро́, в'идро́м, п'искóм, у сн'иу́, б'иу́, поб'ил'у́. 733 б'ида́, б'ижáт', в'инóк, в'идро́, ст'инóй, л'искóм, с'илóм, п'иву́н, п'ишкóм, см'ишнó, д'ивчи́на; бидн'а́к, сидлóм, дижа́, мишáт', пл'ичóм, дивчи́ны, на дил'áнках; леч'итиса, үн'ев'и́т, үр'еш'и́т, зм'ен'и́лса, седло́, мес'ити, стр'ем'и́на, в'ешчү́н'и. 734 быда́, стына́, выдро́, быжы́ш, дыжой, помын'áй; м'ишк'и́в, з'и́чына, м'идв'и́ц', м'ишáц', м'ишкóм, м'ишкы́; побел'у́, побел'и́. 735 лисóк, в сн'и́й, йизда́. 736 йида́, йизда́, сп'ивáты, з'ижү́. 737 сыка́ч, выдро́, һныздó, мышáты; л'исóк, по л'исн'и́й, в сн'и́й, св'итл'и́ты, йида́, йизда́. 738 выдро́, быда́, мышкóм, у быд'и́; м'истá, сп'ивáты, с'ика́ч, с'идло́, по л'иснóй, л'исóк, п'исóк, у сн'иу́, б'иды́, с пл'ичé, б'ижы́ш; ведро́, мен'óк, поб'ел'у́, смейе́тес, межéйу. 739 по лисный, йида́, йизда́. 740 үныздó, выдро́, дыжу́, быжы́ш; ведро́, седло́, секү́, пешкóм, песóк, смейу́са, с плеча́; б'ида́, в'идро́м, п'исóк, поб'ил'у́, йиды́, по л'иснóй, сц'инóй. 741 стына́, выдро́, сычу́, плыча́; б'ида́, в'итра́к, с'ика́ч, сп'ивáты, на м'ижы́, п'исóк, л'исóк; с'елó, обел'у́, сед'а́т'. 759 беда́, сеўба́, стена́, дежу́; л'есóк, ст'енá, поб'ел'е́й; у сн'ау́; спувáт'и. 760 беда́, стена́, седло́, смейу́са, побел'и́; л'исóк, св'итл'е́йша, б'ил'е́йша, у б'идé; п'есóк. 762 секү́т', ст'енóй, песóк, дежа́, мешкóм, побел'у́; б'ида́, йида́, л'исóк, поб'ил'у́, у б'ид'е́, у сн'иу́; к плычу́, з плыча́; сповáйу; йеда́. 763 беда́, стена́, сеўба́, у снеху́, побелы́й, с'ид'иты, дежа́; л'есóк, л'есн'и́й, йеда́, з пл'еча́. 764 стена́, беда́, секáч, дежа́, песóк, лесóк; стына́, сидлóм, сыкү́, смыйáтыса; сп'ивáты, л'иснóй, л'исóк, йида́, св'итл'е́йе. 766 беда́, ведро́, мешкóм, пл'ечó, до сл'епóй, у сн'еу́, пл'еча́. 768 спивáты, йизда́. 769 беда́, ведро́, з плеча́, побелы́лы; лыс-ным, у сныу́, на стын'и́, з плыча́, мышкы́; поб'ил'у́, см'ийáцца, см'ийáтыса, пом'ин'áй, м'ишáты. 770 бе^вида́, сте^ви́на, се^ви́йба́, побе^ви́лылы; бе^в-жы́ш; літары е^в абазначаюць гук, сярэдні паміж [е] і [ы]; л'исóк, пл'ичá, м'ишкá, йизда́, йи^вды́; выдро́, побел'и́й, мышкы́, плычу́. 771 в сн'и́й, йида́, йизда́. 773 беда́, үнездó, седло́, пескóм, побел'е́й, мешку́; сц'инá, ст'инóй, л'исóм, по л'иснóй, йида́, йизда́, сп'ивáты. 804 беда́, ведро́м, побел'у́, з мешкá, бежы́ш; с'ека́ч, сц'енá, п'есóк, л'есóк, поб'ел'и́л'и. 807, 809, 811, 812 Гл. каментарыі да карты № 4. 945 быда́, стына́, выдро́, пысóк, үныздóм, мышкы́; лисóк, в'итра́к, в сн'иу́, йида́, йизда́,

миша́ты. 946 беда́, стена́, седло́, песо́к, беда́, меша́ты, з мешка́, меш-
ко́м; сывба́, сыка́ч, лысо́к, стынá, побыл'и́в, плычу́, мышко́м; спыва́ты,
үниздо́, по лисно́й, биу́у, свита́ты, йида́, йизда́. 947 быда́, сыка́ч,
һныздо́м, на стын'и́, мышк'и́; л'иско́м, в сн'иһо́вы, йизда́. 948 стынá,
лысо́к, спыва́ты, үныздо́, в снычу́, свитл'и́ты, з плыча́; по л'исно́й дорó-
зы, йиды́, йезды́. 949 быда́, пыско́м, һныздо́, спыва́ты, смый'у́с'а; с'идло́,
л'иско́м, в сн'иһо́вы. 950 быда́, стынá, спыва́ты, сыка́ч, выдро́,
в снычу́, побыл'и́в, быжым; быжу́, сычу́, свита́йе, з плычка́, мышка́;
по л'исно́й, йиды́. 951 быда́, стынá, сыка́ч, һныздо́м, сыку́, дыжа́, бы-
жым, лысочак; йиздо́й; беда́, стынá, спыва́ты. 952 быда́, выдро́, сыку́,
пышко́м, лысо́к; с'идло́, йида́, по л'исну́й дорóзы. 953 б'ида́, ст'ина́,
сп'ива́т', б'иу́у, в'идро́, поб'ил'и́в, д'ижа́, п'ишко́м, в м'ишк'у́, л'исо́к,
с'ику́. 954 быда́, стынá, сыку́, пышко́м; л'исо́к, сц'ины́, л'исну́й, йизда́,
йида́. 955 стена́, сейба́, ведрём, секу́, побел'у́; б'ида́, сп'ива́те, в'итра́к,
с'иу́кач, в'идро́, п'исо́к, л'исо́к, б'иу́у, у б'ид'и́, м'ишко́м; дыл'анка́,
смый'еты́с'а. 956 сыка́ч, вытра́к, дыл'анка́, миша́ты, сыды́т; беда́, сте-
на́, ведро́, һнездо́, помен'ав, секу́, бежым; сп'ива́ты, р'ика́, по л'исно́й,
в сн'иу́о́вы. 957 йизда́. 958. ведро́, үнездо́, стена́, обел'у́, седло́; хлыва́,
выдро́, сыка́ч, быда́, пысо́к, стынá; писо́к, п'исо́к, см'ий'у́са, пом'ин'е́у,
б'ижы́, з м'ишка́, п'ишко́м, н'имцы́; сп'ева́ты. 959 свитле́ц', йида́, йизда́.
960 стена́, спыва́ты, ведро́, беһу́; сыка́ч, һныздо́, стынóйу, быһу́, дыжа́,
з плыча́; на л'исн'и́й, йижа́, йизда́; в сн'еһу́. 961 быда́, сыба́, стынá,
үныздо́, пысо́к, мышко́м, побыл'и́у; у сн'иу́у; йеда́, йезда́; побелы́лы.
962 сыка́ч, пысо́к, у быд'и́, дыл'анка́, миша́ты; л'исо́к, по л'исн'и́й, йида́,
йизда́. 963 стынá, спыва́ты, выдро́, у снычу́, дыл'анка́, пышко́м, по-
был'у́; см'ий'у́са, йиды́, йизды́; ведрём. 964 беда́, стена́, сейба́, сека́ч,
ведро́, һнездо́, побел'у́, меша́ты; в'етра́к, йеда́, йезда́, с пл'еча́; б'иһу́,
с'ивбу́, св'итл'и́ты, см'ий'у́са, си́убе́, пом'ин'а́й, с'иу́н'а, см'ий'аты́са,
у м'ишк'у́; пышко́м. 965 вытра́к, сыба́, пысо́к, подыл'у́, у дыж'и́; л'и-
со́к, по л'исно́й, у сн'иу́у, йида́, йизда́, д'ижу́. 966 б'еда́, сц'енá, в'едро́,
см'ей'а́цца; спыва́ц'. 967 б'ида́, с'ика́ч, с'идло́, на л'исно́й, в'идро́м,
п'исо́к, л'исо́к, с'ику́, с'ивбу́, б'иды́, под'ил'у́, к пл'ичу́, д'ижу́; йеда́,
сп'ева́ты, йездóй, б'еу́у, поб'ел'е́у, помен'ав, дел'анка́, йеды́, мес'у́, меш-
к'у́, подел'у́, беда́, стена́, с'ека́ч. 968 б'еда́, сц'енá, спыва́т', йеда́, с'ика́ч,
в'идро́, үнездо́, сц'енóй, б'ида́, стынá, сп'ива́ты, йида́, спыва́ла,
үн'издо́, сыдло́, п'исо́к, л'исо́к, сыку́, стынá, подел'у́, смей'у́са, помен'а́т',
дыл'анка́, сид'а́т', м'иу́жа́, б'ижым. 1007 стена́, утекл'и́, лежу́, мешо́к,
на плече́, на стен'и́, севба́, севбу́, река́; сывба́; б'еда́, у сн'еу́у, д'едо́к,
с'м'ел'ейша́, пр'ийежжа́л'и; л'еу́са́, реу́ка́, йеу́да́, сеу́ку́; б'ил'ейшы́,
св'итл'е́т, л'исо́к, у б'ид'и́. 1008 стена́, севба́, лесно́йу, лесо́к, сечу́,
у снеу́у, у бед'е́; б'еда́, дел'и́т', йеда́, д'едо́к. 1009 беда́, стена́,
седло́, секу́, йеды́, побел'у́. 1012 сека́ч, ведро́, песо́к, лесо́к, бежу́,
побел'у́; с'ека́ч, в'етра́к, л'есна́йа, с'еуба́, үнездо́, св'етл'е́т', м'ешк'и́;
п'ит'ух, на б'иу́у, у сн'иу́у, у цв'ита́х, в'идро́, у д'ижи́; сп'ива́йем, см'е-
й'а́цца, у в'идры́; сымйá. 1013 стена́, ветра́к, песо́к, побел'у́, дежа́;
б'еды́, в'едо́мы, св'етл'е́т', у б'ед'е́, б'ежым, с'ека́ч; в'идро́, үн'издо́,
с'идло́, л'исно́й.

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „а“ Ў ПЕРШЫМ СКЛАДЗЕ ПЕРАД НАЦІСКАМ У ГАВОРКАХ З ПОЎНЫМ ЦІ ЧАСТКОВЫМ АДРОЗНІВАННЕМ ГАЛОСНЫХ НЯВЕРХНЯГА ПАД'ЁМУ

Карта складзена на матэрыяле пытанняў № 6, 7, 9:

6. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест ненацісканога этымалагічнага **я** перад цвёрдымі зычнымі:

а) перад націскным **а**: *пята, піта* ці *пета; вязаць, цягаць, лягаць, аглядаць, пятак, цяжар*;

б) перад націскным **о** (асноўным): *ядро, йдро* ці *едро; ярмо, святочны, пятай*;

в) перад націскным **о** з **ъ**: *ядром, йдром* ці *едром; ярмом, пятак*;

г) перад націскным **у**: *цягну, цігну* ці *цегну; клянү, пятаү, вяжу, успамяну*;

д) перад націскным **ы**: *язык, йзык* ці *езык; аб ядры, святы, мясны, без пятаү?*»

7. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест ненацісканога **я** перад мяккімі зычнымі:

а) перад націскным **і**: *глядзім, глідзім* ці *гледзім; мякіна, пяці, дзесяці*;

б) перад націскным **е** з **ё**: *глядзела, глідзела* ці *гледзела; на пяце?*»

9. «Які галосны гук вымаўляецца ў першым складзе перад націскам замест арфаграфічнага **я** перад шыпячымі: *пагляджу, пагліджу* ці *пагледжу; прывяжу, цяжар, ячень?*»

Картаграфуецца вымаўленне галоснага на месцы «а» пасля мяккіх зычных у гаворках з поўным або частковым адрозніваннем галосных няверхняга пад'ёму. Карта з'яўляецца дадаткам да карты № 4 «Тыпы вакалізму першага складу перад націскам пасля мяккіх зычных», на якой вымаўленне галосных у гаворках з поўным або частковым адрозніваннем галосных няверхняга пад'ёму пададзена без дэталізацыі — толькі як тып вакалізму. Вымаўленне галоснага на месцы «а» паказана ў пазіцыі перад рознымі націскнымі галоснымі і перад рознымі зычнымі — цвёрдымі, мяккімі, шыпячымі.

Карта складзена на лексічна неабмежаваным матэрыяле, але пераважна падказаным праграмнымі пытаннямі і таму ў значнай ступені аднастайным. Адводзяцца ад картаграфавання словы *клянү, успамяну*, вымаўленне якіх часта выдзяляецца з агульнай сістэмы.

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца знакі індывідуальнай транскрыпцыі: **ы**, **ы/и**, **ы^е** перадаюцца як [ы], **я^е** — як [а], **а^е** пры паралельным ужыванні **а** і **е** аб'ядноўваюцца з імі, адным знакам картаграфуюцца **а, йа, іа**.

У каментарыях змяшчаецца матэрыял пры суіснаванні розных варыянтаў галоснага, пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачных знакаў. У мэтах скарачэння матэрыялу прыводзяцца звычайна толькі дыялектныя варыянты (не — [а]), прадстаўленыя адзінка-

вымі прыкладамі; пры значнай колькасці такіх прыкладаў у каментарыях змяшчаюцца ўсе варыянты галоснага. Аднастайны матэрыял падаецца ў скарачэнні: 651 *пета́, веза́ты, ц'е́на́ты, л'е́на́ты, о́хл'еда́ты, пета́к, ц'е́жа́р; йадро́, йармо́, свето́чны, пето́й; ц'а́нну́, кл'е́ну́, пету́, ве́жу, успом'ину́; йа́зык, об йе́дры, светы́, м'я́сны, без петы́; хл'е́дым, ме́кіна, п'и́ты, д'ес'е́ц'у́, хл'у́з'ела, на п'а́ты; по́хл'ужу́, прыве́жу, ц'и́жа́р, йачм'и́н'. 652 пята́, веза́ты, т'оу́аты, оу́ла́даты, л'ау́аты, йадро́, йармо́, пыто́йу, пята́к, т'ау́ну́, клыну́, пыту́, в'ажу́, вспо́мну́, йа́зык, с'в'а́тый, м'асны́, быс пы́ты; мык'у́на, пы́ты, дысы́ты, на пы́ты; прыв'ажу́, йачм'и́н'. 653 пята́, пы́ты, дысы́ты, на пы́ту́. 654 пята́, веза́ты, пята́к, пыту́, ве́жу, об пы́ту́, дысы́ты; пету́, т'оу́аты. 655 пята́, пыту́, пята́к, на пы́ты. 656 пята́, пята́к, пы́ты (пяці́). 659 пята́, пята́к, пыто́йу, пы́ты, мы́кіна, дысы́ты. 660 пята́, пята́, пыту́, пы́ты. 663 пята́. 664 пята́, пыто́йу, мы́кіна, пы́ту́, дысы́ту́, на пы́ту́; п'ето́к, п'ету́. 665 пята́, пы́ты, дысы́ту́. 676 веза́ц'у, пета́к, свето́чны, ве́зу, светы́, ме́кіна, пе́ц'у́, десе́ц'у́, хл'е́з'ем, по́хл'е́жу, прыве́жу. 677 веза́ц', ме́кіна, пе́ц'у́, прыве́жу, свето́чны; с'в'е́ты, об йе́дрэ, м'есны́, хл'е́з'им, з'ес'е́ц'у́, хл'е́з'и́ела, по́хл'е́жу; п'ота́к. 680 пета́к, свето́чны, светы́, ме́кіна, прыве́жу; а́хл'и́еда́ц', хл'е́з'им, хл'е́зи́ела, п'е́ц'у́, з'ес'е́ц'у́. 681 пета́, веза́ту, петы́, ме́кіна, те́на́ту, хл'е́з'ела, по́хл'е́жу. 683 пята́, веза́ты, т'ау́аты, л'ау́аты, оу́ла́даты, пы́тата́к, йадро́, йармо́, пыто́й, т'ау́ну́, кл'и́ну́, пыту́, в'а́жу, спа́м'ану́, йа́зык, на йа́дры, с'в'а́тый, без пы́ты; пы́ту́, дыс'и́ту́, хл'и́д'ела; по́хл'и́д'у́, прыв'а́жу, йачм'и́н'. 685 пета́к, свето́чны, пето́к, ме́кіна, десе́ц'у́, пе́ц'у́; хл'е́з'им, хл'е́з'и́ла, по́хл'е́жу. 687 пета́, веза́ты, т'а́на́ты, о́хл'а́даты, пета́к, йадро́, йармо́, свето́чны, пето́йу, т'а́нну́, кл'е́ну́, пету́, в'а́жу, вспо́мну́, йе́зык, м'я́сны, без петы́, св'я́та́; хл'е́д'и́ем, ме́кіна, пет'и́, десе́ту́, хл'е́д'и́ела, на пет'и́е; по́хл'е́жу, прыв'а́жу, йе́чм'и́ен'. 692 пята́, пята́к, пыту́, пы́ты, дысы́ты, пы́ту́. 694 п'ету́. 699 п'ета́, в'еза́ты, т'еу́аты, л'еу́аты, п'ета́к, св'ето́чны, п'ето́йу, йадро́м, йармо́м, п'ето́к, т'еу́ну́, клыну́, успомы́ну́, п'ету́, в'е́жу, йа́зык, об йа́дры, с'в'е́тый, м'есны́, быз п'еты́; хл'а́д'имо, м'я́кіна, п'и́еты́, хл'а́д'и́ла, на п'и́еты́; прыв'е́жу, т'е́жа́р, йачм'и́н'. 700 пята́, пыто́йу, пыто́к, пыту́, пы́ты, пы́ты (пяці́), на пы́ту́, мы́кіна, дысы́ту́; м'есны́, т'е́жа́р; т'оу́аты. 702 т'еу́ну́. 703 пы́ты, дысы́ту́, на пы́ту́; т'е́жа́р; т'оу́аты. 716 п'ята́, ц'ау́а́ц', в'а́за́ц', оу́ла́да́ц', оу́ле́да́ц'у, ц'ау́ло́м, ц'ау́ну́ц'у, йе́йце́, йедро́, с'в'ето́чны, ц'ау́ло́, йедро́м, п'ету́, ц'ау́ну́, в'е́жу, успом'е́ну́, йа́зык, с'в'е́ты, м'асны́, в'еза́ц'; ц'ау́ну́, п'а́а́ц'у́, з'ев'е́ц'у́, спо́м'ен'у́, хл'е́з'им, з'ес'е́ц'у́, хл'е́з'и́ела, на п'и́ец'е́, з'ес'а́ц'у́, з'еве́ц'у́; ц'а́жа́р, йачм'е́н', прыв'и́ежу, по́хл'е́жу. 717 п'ета́, в'еза́ту, оу́ле́да́ту, по́мета́йу, п'и́ето́к, йермо́м, св'ето́чны, прыв'е́жу, по́хл'е́ду́, т'е́жа́р. 720 пета́, веза́ту, те́на́ту, л'а́на́ту, о́хл'е́да́ту, п'ета́к, св'ето́чны, пето́йу, йедро́м, йермо́м, п'ето́к, т'а́нну́, кл'е́ну́, пету́, ве́жу, спо́мну́, йе́зык, об йе́дрэ, светы́, мн'асны́, без петы́; ме́кіна, пет'и́, десе́ту́, хл'е́д'ела, на пет'е́; по́хл'е́жу, прыв'а́жу, т'а́жа́р, йе́чм'е́н'. 721 п'а́ета́, веза́ты, т'еу́ну́ты, л'а́у́аты, оу́ле́даты, пета́к; йа́дро́, йермо́,*

св'ѣто́чны, п'ѣто́йу, ѡа́дрѡ, ѡермо́, ѡа́дрѡм, ѡармо́м, п'ато́к, т'а́чнѡ, п'атѡ́, вежѡ́; ѡазы́к, об ѡадрѡ́, св'ѣты́й, м'асны́, п'аты́; ѡл'ѣды́ш, мек'ѡна, п'ат'ѡ́, ѡл'ѣды́ла, на п'ат'ѡ́; поѡл'ѣд'ѡ́, привѡежѡ́, ѡечм'ѡн'. Гук [e] або [a] на месцы «а» часта бывае вельмі цяжка адрозніць з-за невыразнасці гэтага гука; акрамя таго, у адной і той жа асобы ён неаднолькавы: набліжаецца то да [e], то да [a]. 722 паѡл'ежѡ́. 723 привѡежѡ́, мек'ѡна. 724 п'ѡта́, в'ѡзѡ́т', т'ѡхѡ́т', ѡхл'ѡдѡ́т', п'ѡта́к, т'ѡжѡ́р, св'ѣто́чны, п'ѡто́й, ѡидро́м, ѡирмо́м, т'ѡхнѡ́, кл'ѡнѡ́, п'ѡтѡ́, выжѡ́, вспо́мынѡ́, ѡизы́к, св'ѡты́, м'ѡсны́, быз п'ѡты́; хлѡд'ѡ́м, мык'ѡна, пы́т'ѡ, дысы́т'ѡ, хлѡд'ѡ́ла, на пы́т'ѡ; похл'ѡжѡ́, похл'ѡжѡ́, прив'ѡжѡ́, т'ѡжѡ́р, ѡчм'ѡн'. 725 мек'ѡна, привѡежѡ́. 728 ѡа́каѡа, оѡл'ѡдѡ́ти, прокл'ѡли, ѡанѡ́тар, пѡѡта́, визѡ́т', тѡѡ́ати, цѡ́ажѡ́р, пѡѡ́так, лѡѡ́ати, пѡѡ́то́й, с'в'ѣто́чны, ѡидро́, ѡирмо́, ѡало́вена, свѡто́чны, пѡѡ́то́к, ѡидро́м, ѡирмо́м, пѡѡ́тѡ́, тѡѡ́нѡ́, клѡнѡ́, в'ѡжѡ́, вспо́минѡ́, ѡазѡ́к, бѡс пѡѡ́ты́, свѡ́ти, об ѡидро́, ѡакѡ́й; мек'ѡна, праѡаснѡ́ла, дас'ѡа́ти, ѡли́дѡ́м, п'ѡет'ѡ́, ѡа́чнѡ́, пѡѡ́ты́, ѡли́дѡ́ла; ѡчм'ѡн', в'ѡжѡ́, ѡа́шчѡ́, тѡжѡ́р. 732 ѡидро́, ѡл'ѡз'ѡ́ла; ѡезѡ́к. 733 п'ѡта́, п'ѡта́к, в'ѡзѡ́ти, т'ѡѡ́ати, аѡл'ѡдѡ́т', т'ѡжѡ́р, ѡармо́м, п'ѡто́к, с'в'ѣто́чны, п'ѡто́й, ѡадрѡ́, ѡармо́, ѡеѡ́цѡ́м, п'ѡто́к, т'а́чнѡ́ла, кл'ѡнѡ́. ѡр'азнѡ́ла, п'атѡ́, в'ѡжѡ́, ѡанѡ́л'а, успа́минѡ́, ѡазы́к, св'ѣты́, м'асны́, б'ѡс п'ѡты́, аб ѡадрѡ́, ѡакѡ́й; праѡаснѡ́ло, т'а́чнѡ́, ѡлѡ́дѡ́м, м'ѡк'ѡна, п'ат'ѡ́, десѡ́ти, ѡа́чнѡ́, ѡл'ѡды́ла, на п'ат'ѡ́; поѡл'ѡжѡ́, прив'ѡжѡ́, ѡа́чм'ѡн', т'ѡжѡ́р, ѡи́шчѡ́, л'ѡжѡ́. 734 пѡѡ́та́, вѡежѡ́, поѡ́чнѡ́ла, дыс'ѡ́тын, дыс'ѡ́ц'ѡ́. 736 оѡлѡ́дѡ́ты, ѡлежѡ́, ѡлѡ́ды́м, ѡлѡ́ды́ла, пѡѡ́ти, дѡв'ѡ́ти; ѡа́чмѡ́н', прив'ѡжѡ́. 737 пы́та́, пы́то́йу, пы́ты́, мык'ѡна, дысы́т'ѡ, на пы́т'ѡ; п'ѡта́к. 740 пы́та́, п'ѡта́, в'ѡзѡ́ты́, цѡ́ѡ́аты, п'ѡта́к; ѡидро́, свѡто́чны; ѡидро́м, ѡирмо́м, п'ѡто́к; цѡ́ѡ́нѡ́, вежѡ́; ѡизы́к, свѡ́ты, месны́, п'ѡты́; ѡлѡ́ды́ш, мек'ѡна, пѡ́ц'ѡ́; ѡл'ѡз'ѡ́ла, на п'ѡтѡ́; привѡежѡ́, цѡ́жѡ́р, ѡи́чмѡ́н'; оѡлѡ́дѡ́ты, ѡлыжѡ́. 741 ѡечм'ѡн', ѡормо́м. 759 ц'ѡ́ѡ́а́ц'ѡ́, мек'ѡна, пѡ́ц'ѡ́, поѡл'ѡжѡ́. 760 затѡ́ѡ́ѡе, тежѡ́р, в'ѡзѡ́т', дѡе́но́сто, ѡе́рѡ́мце, вежѡ́, теѡ́нѡ́; дес'ѡ́ет'ѡ́, ѡл'ѡд'ѡ́ѡ́, ѡл'ѡды́ла, поѡл'ѡд'ѡ́; привѡежѡ́, ѡечм'ѡ́н', звежѡ́. 762 в'ѡзѡ́аты, вѡ́зѡ́аты, теѡ́ѡ́са, вежѡ́, по́теѡ́нѡ́са, ѡазы́к, ѡизы́к, мек'ѡна, ѡечмѡ́н', поѡл'ѡд'ѡ́. 763 оѡл'ѡды́ты, мек'ѡна, десѡ́ти. 764 вѡ́зѡ́т', в'ѡ́зѡ́аты, теѡ́ѡ́ѡт', пѡѡ́тѡ́ вежѡ́, теѡ́нѡ́, вѡежѡ́, поѡлѡ́ды́ш, мек'ѡна, десѡ́т'ѡ́, тежѡ́р; поѡл'ѡд'ѡ́, поѡл'ѡды́ш, св'ѡты́. 768 оѡлѡ́дѡ́ты. 770 поѡл'ѡд'ѡ́. 772 пы́та́, в'ѡзѡ́аты, лы́хѡ́аты, ѡхл'ѡды́ты, пы́та́к, т'ѡжѡ́р, ѡидро́, ѡирмо́, пы́то́йу, свѡто́чны, клѡнѡ́, пы́тѡ́, выжѡ́, успо́мынѡ́, ѡизы́к, об ѡидро́, св'ѡты́; пѡѡ́т'ѡ́, хлѡд'ѡ́, десѡ́ет'ѡ́, на пѡѡ́т'ѡ́, хлѡд'ѡ́; прывыжѡ́, ѡхлыжѡ́, т'ѡжѡ́р, ѡа́чм'ѡн'. 773 ѡадрѡ́, ѡармо́м, ѡазы́к, цѡ́а́чнѡ́; вѡ́зѡ́а́ц', ѡлѡ́ды́м, поѡ́лежѡ́, на пѡ́ц'ѡ́, пѡ́тѡ́; п'ѡта́к, оѡл'ѡды́а́ц'. 804 пѡѡ́та́, цѡ́ѡ́а́ц', ѡл'ѡз'ѡ́ѡ́, ѡедрѡ́, с'в'ѡто́чны, ѡермо́, ѡедрѡ́, ѡл'ѡз'ѡ́ла, на пѡ́а́ц'ѡ́; поѡл'ѡжѡ́, ѡечм'ѡ́н'. 807, 809, 811, 812 Гл. каментары́ да карты № 4. 946 пѡѡ́та́, ѡирмо́м, тѡжѡ́р. 947 на пы́т'ѡ, пы́т'ѡ́, быз пы́ты́. 948 т'ѡѡ́аты. 951 т'ѡѡ́аты, свѡто́чны. 953 п'ѡта́, в'ѡ́зѡ́аты, т'ѡѡ́аты, л'ѡѡ́аты, оѡл'ѡды́а́т', п'ѡта́к, т'ѡжѡ́р, ѡидро́, ѡирмо́, св'ѡто́чны́й, п'ѡто́й, ѡидро́м, ѡирмо́м, п'ѡто́к, т'ѡѡ́нѡ́, в'ѡжѡ́, ѡизы́к, об ѡидро́, св'ѡ́ты́й, б'ѡз п'ѡ́ты́, м'ѡсны́; ѡл'ѡд'ѡ́м, м'ѡк'ѡна, п'ѡт'ѡ́, д'ѡс'ѡ́ит'ѡ́, ѡл'ѡды́ла; поѡл'ѡжѡ́, привѡежѡ́, т'ѡжѡ́р, ѡечм'ѡ́н'. 955 оѡл'ѡды́ате, свѡто́чней, ѡечмѡ́н', ѡечм'ѡ́н'.

956 пйетá, вйезáты, пйетóйу, пйеты́, на пйет'у́. 957 св'итóчны. 958 пe-
та́, оу́л'едáты, пет'у́, на пет'у́. 959 пы́та, пы́так, пыто́йу, пыто́к, пыты́,
пыт'у́, на пыт'у́. 960 т'е́ннү, пйету́, т'ежа́р, йечм'е́н'. 962 пыты́ (пяці).
964 пйетá, везáты, ц'еуáты, оу́л'едáты, йезы́к, светы́, м'ек'у́на, үл'ез'э́ла,
пец'у́, йечм'е́н'; пйатá, т'а́һаты, л'а́һаты, йадрó, йазы́к, мйак'у́на, пры-
вйажу́, т'ажáр, йачм'у́н'. 965 м'ук'у́на, д'ис'еты́, пыты́. 966 пйетá,
поу́йезáт', оу́л'едáт', свйетóчны, пйетóйу, йейцо́м, ц'еу́нү, с'в'еты́, үл'е-
з'э́ла, йечм'е́н'; пйатá, вйазáц', ц'ау́ац'и, с'в'атны́, прывйажу́, йачм'е́н'.
967 пйатá, вйазáт', оу́л'идáты, йермо́, св'итóчны, т'иу́нү, йезы́к, м'есны́,
п'иты́, үл'иды́т', п'ит'у́, м'ук'у́на, десеты́, үл'идéла, үл'еды́т', прывежу́,
ц'ежа́р, йечм'е́н'; т'ау́нү, вйажу́, св'аты́, пйат'у́, йачм'е́н'. 968 оу́л'едáт'и,
йдрó, св'етóчны, йезы́к, дес'ег'у́, на п'ет'у́. 970 пйатá, вйазáц', в'изáц',
ц'еу́ац', л'еу́ац', аүл'едáц', пйатáк, ц'ежа́р, спйавáц', йермо́, йедрó, св'е-
то́чны, пйатóй, йедрóм, пйатóк, ц'еу́нү, йерлы́к, йезы́к, аб йедры́, с'в'еты́,
мйасны́, пйаты́, в'ежы́; үл'ез'у́м, пйац'у́, з'ес'ац'у́, үл'ез'э́ла; в'ежу́, ц'е-
жа́р, поүл'ижу́, йачм'е́н'. 1009 петá, в'езáт, ц'еу́а́т, ц'ажáр; йадрó,
йармо́, петóй, петóк; теу́нү, пету́, вежу́; йазы́к, йадры́, светы́, петы́.
1012 пйатá, п'ат'ма́, пйатáк, йармо́, св'атóшны, т'ау́нү, прывйажу́,
пйат'у́; йезы́к, үл'ед'э́ла, йечм'е́н'; петóк, светы́, м'есны́, йермо́, везáт',
т'еу́а́т', м'ек'у́на; мок'у́на. 1013 пйатá, т'ау́а́т', л'ау́а́т', йармо́, тау́нү,
св'аты́; оүледáт, петáк, йедрó, мйесны́, поүлезу́, прыв'ежу́.

Карта № 8

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „о“ Ё ДРУГІМ СКЛАДЗЕ ПЕРАД НАЦІСКАМ ПАСЛЯ ЦВЁРДЫХ ЗЫЧНЫХ

Карта складзена на матэрыяле пунктаў «а», «б», «в», «г» пытан-
ня № 13:

«Які галосны вымаўляецца ў другім складзе перад націскам замест
этымалагічнага **о**? Ці вымаўляецца гук **а** або **о** ці сярэдні гук па-
між **а** і **ы** (абазначым яго літарай **ь**), або больш-меньш выразны
гук **ы** ці **у**:

а) у розных умовах: та́пара, то́пара, ть́пара, ты́пара ці ту́пара; са-
біраць, сала́дзіць, гала́ва, га́даваць;

б) пасля губнога: ба́равік, бо́равік, бь́равік, бы́равік ці бу́равік; ба-
ра́да, мала́ды, мала́ко, мала́дзік, паса́дзіць, па́д акном;

в) паміж губнымі: па́палам, по́палам, пь́палам, пы́палам ці пу́па-
лам; па́мінаць, па́вялі, па́д нагамі;

г) перад складовым **у**: га́лубой, го́лубой, гь́лубой, гы́лубой ці гу́лу-
бой; ка́жухой, ва́луі, па́любіць?»

Картаграфуецца вымаўленне галоснага на месцы «о» ў другім скла-
дзе перад націскам у розных умовах — у пазіцыі пасля розных зычных,
перад рознымі зычнымі і галоснымі наступнага складу. Таму ўлічваец-
ца матэрыял не толькі пункта «а», але і пунктаў «б», «в», «г», у якіх
галосны знаходзіцца ў пазіцыі пасля губных, паміж губнымі зычнымі
і перад складам з галосным [у]. Узмацненне лабіялізацыі галоснага на
месцы «о» ў другім складзе перад націскам картаграфуецца на карце

№ 9 «Галосны на месцы «о» ў другім складзе перад націскам у су-
седстве з зычнымі губнымі, заднеязычнымі і [л] або галосным [у] ў на-
ступным складзе». Картаграфаванне праводзіцца на лексічна неабме-
жаваным матэрыяле, у дастатковай меры прыведзеным у адпаведных
пунктах адказаў; таксама ўлічваюцца прыклады з «о» ў другім скла-
дзе, якія памылкова трапілі ў адказ на пытанне № 14: «Які галосны
гук вымаўляецца ў другім складзе перад націскам замест этымалагіч-
нага «а»? Вымаўленне галоснага на месцы «о» ў прыназоўніку-пры-
стаўцы **под-** адводзіцца ад картаграфавання, бо ў гэтым выпадку ў ра-
дзе гаворак могуць быць іншыя вынікі, чым у астатніх словах (**пуд-**
пид-, пид-): *палав'іна*, але *пуд акно́м*. Адводзіцца ад картаграфавання
вымаўленне слова *Магілёў* (*М'иґ'ил'ёў, М'еґ'ил'ёў, Муґул'ёў*) і слова
хамутоў у окаючых гаворках, якое можа ўжывацца ў некаторых гавор-
ках з галосным [а].

Паколькі ў гаворках паўночнага ўсходу, дзе ў першым складзе існуе
дысімілятыўнае аканне, галосныя [ъ] і [ы] недастаткова дыферэнцыра-
ваны і ўжываюцца паралельна, яны картаграфуюцца адным знакам.
У гаворках паўднёвага захаду, дзе няма дысімілятыўнага акання, пры
дапамозе літары **ъ** збіральнікі, відаць, перадавалі іншы галосны
няўстойлівай артыкуляцыі, пераважна галосны, сярэдні паміж [о] і [а]
(гл. каментарыі да гэтай карты і карты № 1, нас. п. 821), таму ён карта-
графуецца адсылачным знакам.

У гаворках з рэдукцыяй ненаціскавага «о» ў другім складзе перад
націскам (*тэ́парá*) адводзяцца ад картаграфавання запісы тыпу
саб'іра́ц', праб'іва́йцеца, кац'ілка́, ґалубо́ў, пал'уб'і́ц', бо ў такіх на-
пісаннях можна бачыць праяўленне дысіміляцый галосных першага
і другога пераднаціскных складоў: *тэ́парá, мэ́лако́*, але *саб'іра́ц', ґалу-
бо́ў*, уласціваю гаворкам з дысімілятыўным аканнем у першым складзе
і рэдукцыяй ненаціскных галосных у астатніх складах.

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца знакі індывідуальнай тран-
скрыпцыі: **ы** перадаецца як [ы] ў нас. пп. 326, 509, 511, 578, 924; **ъы** —
як [ъ] — [ы] ў нас. пп. 326, 578; **аъ** — як [ъ] ў нас. пп. 2, 27, 31, 40;
а — як [ъ] ў нас. пп. 204, 276, 318, 464, 466, 509, 511, 514, 544, 578, 593;
о — як [о] ў нас. пп. 986, 991, 995, 999; **о̆** — як [о] ў нас. пп. 995, 997;
а° — як [о] ў нас. пп. 920; **у°** — як [у] ў нас. п. 659.

У каментарыях змяшчаецца матэрыял пры выпраўленнях адказаў
збіральнікамі паўторнага абследавання, пры наяўнасці заўваг і пры
пастаноўцы адсылачных знакаў. Аднародны матэрыял падаецца ў ска-
рачэнні, поўнасю прыводзяцца прыклады адзінкавага ўжывання пэў-
ных варыянтаў галоснага. **174** *тапа́ра, саб'іра́ц', салаз'і́ц', ґалава́,
ґадава́ц', барав'і́к, барада́, папала́м, пав'ал'і́, малады́, пасаз'і́ц', ґа-
лу́боў, кажухо́ў, пал'уб'і́ц'; пэ́пала́м, пэ́л'уб'і́ц'*. Зрэдку магчыма вымаў-
ленне [ъ]: *пэ́пала́м* (звычайна ў прыстаўках або прыназоўніках). **204** *барада́, зала́ты, расцалава́ц', паслухм'а́ны, талака́, на́пра́с'і́ц'; ґа-
дава́ц', малаз'і́к, зала́тн'і́к, ба́рада́, ма́лако́, па́руб'і́ц'*. Кароткае [а] заў-
важаецца ў размове не ва ўсіх асоб і непаслядоўна, г. зн. рэдка. У дру-

гім і трэцім складах перад націскным [а] этымалагічнае «о» часам знікае: *бѣрнава́ц'*. 276 *у́лыда́ц'*, *сѣб'ира́ц'*, *мѣлако́*, *мѣлыва́ты*, *пѣл'уб'иц'*, *у́лубо́ў*; *па́м'ина́ц'*; а абазначае кароткае [а]. 298 *тѣпыра́*, *у́лыва́*, *у́дыва́ц'*, *бѣрав'і́к*, *мѣлако́*, *пы́м'ина́ц'*, *пѣпыла́м*, *у́лубо́ў*, *пѣл'уб'и́ц'*, *вулу́й*. У другіх складах перад націскам чуваць гукі [ы], [у] і [ѣ]; ѣ пішам, калі першыя два гукі на розных прычынах чуліся вельмі невыразна; у другіх складах няма поўнай паслядоўнасці ва ўжыванні гэтых гукаў. 325 *тѣпара́*, *зѣб'ира́ц'*, *улава́*. 366 *улава́*, *малады́*, *малака́*, *пав'ал'і́*, *пам'ина́л'и*; *пѣпала́м*, *у́длубы́*, *у́лава́*, *мѣлако́*, *пѣв'ал'і́*, *пѣпала́м*, *пал'уб'и́ў*. 401 *кац'ало́к*, *далажы́ў*, *валасе́*, *падава́л'и*, *малаз'ба́*, *памахчы́*, *папала́м*, *кажухо́ў*; *у́лаву́*, *пѣлажы́ў*, *пѣдчан'а́ц'*, *палучы́л'и*, *па паўтары́*. 419 *уавары́ц'*, *варата́м*, *пац'ану́лас'*, *пѣлав'йна́йу*, *пѣнара́в'илас'а*, *пѣрас'ц'и́ў*, *пѣдаба́лас'а*, *пѣц'акло́*, *пам'арла́*. 451 *пакало́ла*, *Малаз'эчы́на*, *палав'і́на*, *валачы́ца*, *палучы́лас'а*, *пау́л'а́ц'*, *павал'и́ўс'о*, *у́лубы́е*, *Вѣлавы́ску*. 452 *палав'і́к*, *маразы́*, *баразні́*, *пав'аду́ц'*, *пам'ина́ц'*, *кажухо́ў*, *пал'уб'и́ц'*; *пѣбайа́ўс'а*, *пѣмау́ў*. 461 *кѣласка́м'и*, *скѣварадо́ў*, *пастѣпра́ўднату*, *уавару́*, *кавал'а́м'и*, *падасла́ўшы*, *пастайа́нна*, *малако́*, *пал'уб'и́ц'*, *улава́*, *уадава́ц'*, *сѣб'ира́ц'*. 488 *улава́*, *малако́*, *пав'ал'і́*, *падаро́жны*; *кѣлато́ўка*. 490 *улава́*, *малады́*, *тапара́*, *уавары́ц'*, *пасаз'и́ц'*, *калаўро́так*, *прадава́ў*. Наглядаецца некаторая рэдукцыя ў другім пераднаціскным складзе. 497 *улава́*, *малады́*, *тапара́*, *уавары́ц'*, *малац'и́л'и*, *паўтары́ла*. У пераднаціскных складах чуецца гук, блізкі да рэдуцыраванага [ѣ], асабліва ў хуткай гаворцы. 499 *улава́*, *малады́*, *пасаз'и́ц'*, *пал'уб'и́ц'*, *малака́*, *пав'аду́*, *папала́м*, *у́лубо́ў*, *пѣўтары́*, *пѣўтары́ла*, *пав'ал'і́*, *пакало́ў*, *барада́*, *кажухо́ў*. 500 *палуча́ц'*, *малака́*, *улава́*, *малады́*, *папала́м*, *у́лубо́ў*, *паруб'и́ў*, *мѣлака́*, *пѣуаво́рым*. 509 *дырау́ўша*, *хѣрашо́*, *дѣражэй*, *дѣктаро́ў*, *дѣрау́ўа*, *дырау́ўа*, *уавары́ц'*, *качы́рүа́*, *хы́рашён'ка*, *дѣуын'а́ц'*, *ка́лупа́ц'*, *рызы́рваў*, *дажыв'ом*, *у́лава́*, *хѣлас'ц'а́к*, *ба́рав'і́к*, *мѣхав'і́к*, *мѣлака́*, *пы́насу́ц'*, *пы́лац'е́ў*, *па́лаз'и́*, *пѣпѣла́м*, *па́в'ал'і́*, *ка́жух'и́*, *кажухо́ў*, *кѣжухо́м*, *у́лубо́ў*; у другім складзе вымаўляюцца аслабленыя гукі [ѣ], [ы], [а], а таксама [а] і [ы]. 511 *скарац'э́чны*, *уараз'и́ц'*, *улава́*, *састауа́вана*, *раскало́ў*, *прабал'е́ў*, *уаман'и́ц'*, *старану́*, *пражы́ла*, *каласо́к*, *тапара́*; *палав'і́на*, *малады́*, *пачало́*, *палажу́*, *парас'а́ц'и*, *папала́м*, *пабал'е́ў*. Зрэдку чуецца [а], [ы]: *са́бакарн'а*, *да́ кал'э́на*, *зы́рабл'а́л'и*. 514 *улава́*, *палучы́л'и*, *уавары́ц'*, *салан'е́й*, *барав'і́к*, *малады́*, *памау́ў*, *пабраха́ла*, *папала́м*, *кажу́ха*, *але воўкала́ка*; зрэдку пры хуткім тэмпе мовы чуецца: *талака́*, *тѣлако́й*, *малако́*, *кѣбана́*. 544 *улава́*, *малады́*, *тапара́*, *пы́лѣма́ц'*, *рызү́н'а́ц'*, *ма́лако́*, *па́уадава́ў*, *пы двѣра́х*, *пы́м'ина́л'и*, *папѣла́м*, *тыпыра́*, *сыб'ира́ц'*, *мылачу́*, *бырав'і́к*, *кыжухо́ў*, *пы́л'уб'и́ц'*. 601 *пѣкажу́*, *пѣпрас'и́ўс'а*, *пѣл'ижа́ла*, *пѣхажу́*, *дѣкыза́ла*, *лѣпата́ц'*, *пѣпайе́хал'и*, *мѣлады́*, *у́вары́*; у другім складзе вымаўляецца [ѣ], зрэдку — [у]. 684 *боров'і́к*, *молоко́*, *попола́м*, *пол'уб'и́ц'*, *кожуху́оў*; *сѣб'ира́ц'*, *у́лубо́ў*. 708 *кан'ушы́на*, *халадно́*,

ҫалава, нѣчавал'и, сѣб'ареш, пѣталок, палучайу, паўтарá, пал'уб'иц'. 724 солодыты, голова, ходоваг', борода, молоды, посадыты, пополám, кожухоў; сѣб'и́раты, пѣсад'ит', нылова. 732 ҫоловѣ, солодыты, ҫодовагы, молоко, пом'ен'áлы, проволы́вса, пополám, повылы, кожух'и́в; тапарá, карам'óсла, зѣбыраты. 767 ҫолова, борода, молоко, пополám, ҫолубоў, пол'уб'и́в; у другім складзе вымаўляецца гук [о]. 778 ҫалава, малады, тапарá, малако, папалám, пав'ал'и, пал'уб'и́ц'; у другім перадаццёвым складзе, калі на яго не падае пабочны наццёк, [а], [о] некалькі рэдуцыруюцца. 784 пал'аз'а́ц', маладоў, парас'ц'ѣ, ҫалава, ҫлава, ҫлавоў, малако, мѣлако, валачы́ц', пав'ел'и, пѣ дваро́х, ҫалубоў, пав'елá (перш.); ҫалава, ҫадава́ц', тапары́шче, саб'ира́ц', каршун'и, папалám, малако, барада, ҫалубоў; пал'уб'и́ц', колоты́ша, молочáй (паўт.). 799 топора́, саб'ира́ц', ҫолова, ҫодава́ц', боров'и́к, борода, параз'ѣ, пов'ел'и, попалám, ҫолубоў, мѣлоды, кажухоў, панарáв'и́цца, пал'уб'и́ц'. 814 тапарá, ҫалава, ҫадава́ц', барада, малако, пам'ина́ц', пыпалám, пав'ал'и, ҫалубоў, кажухоў. 821 саб'ира́ц', сѣб'ира́ц', су́б-ира́ц', тапарá, тѣпарá, сѣлаз'и́ц', ҫлава, ҫалава, ҫдава́ц', ҫадава́ц', барав'и́к, барада, малады, мѣлады, малако, мѣлако, параз'и́ц', папалám, пѣпалám, пѣпѣлám, успам'ина́ц', пав'ел'и, ҫалубоў, кажухоў, пал'уб'и́ц'. 836 хорошо́, тороба́н'уц', тѣпарá, сѣлаз'и́ц', ҫлава, ҫдава́ц', бѣрада, мѣлады, мѣлако, мѣлаз'и́к, попытрашыл'и, пѣпалám, пѣв'ел'и, ҫалубоў, кажухоў, пал'уб'и́ц'. 839 тѣпѣра́, сѣлоз'и́ц', ҫолѣва, саб'ера́ц', ҫодува́ц', бѣрода, бѣров'и́к, мѣлоко, пѣсоз'и́ц', попѣлám, пов'ел'и, ҫолубоў, кѣжу-хоў, пѣл'уб'и́ц'. 842 тѣпора́, солоз'и́ц', ҫолова, ҫодува́ц', толока, суб'ера́ц', бѣрода, бѣров'и́к, мѣлоко, мѣлода, пѣсѣз'и́ц', пупѣлám, пум'ина́й, пов'ел'и, ҫолубоў, пол'уб'и́ц'. 858 тапарá, саб'ира́ц', салаз'и́ц', ҫалава, ҫадава́ц', барав'и́к, барада, малако, папалám, пам'ина́ц', ҫалубоў, кажухоў, валуйи́, пал'уб'и́ц' (перш.); парабл'áйу, пыҫул'áйц'а, пѣсыхран'и́л'ис', пѣрас'ц'ѣ, пѣзакóпвал'и, пѣзнако́м'и́ѣс'а (паўт.). 871 Тут самае выразнае аканне: сталы́, папалám, пам'ина́ц', пав'ал'и, ҫалубоў, кажухоў, пал'уб'и́ц'. 882 ҫалава, саб'ира́ц', бѣрада, па́палам, па́м'ина́ц', ҫáлу́боў (перш.). У мове жыхароў ҫуецца самае выразнае аканне: барав'и́к, карóва. Наццёк з першага складу ва ўсіх словах перанесен на апошні склад: барада́, ҫалава́... (паўт.). 886 солóз'ейшы́й, хорóн'и́л'и, солож'и́ны́й, калóск'и, ҫовóрy, калóсы, лобода́, лапанóсы́я, каравáц'и, падава́й, порос'óначка, посóл'и́ў, поўторы́ла, попыта́ѣс'а, поўкошѣ́л'ика, поўво́лока; кажухоў, кажухá, пал'уб'и́ў (гл. каментары да населенага пункта 886). 898 тапарá, салаз'и́ц', ҫалава, барада́, пахаз'и́ц', папалám, пам'ина́ц', пал'уб'и́ц', ҫалубоў (перш.); пѣс'аз'ѣм, халаста́йя, палав'и́най, пы́л'аз'и́ц', ҫѣвары́ц', пѣпалám, ба́рав'и́к, па́в'ал'и ҫа́вары́ц', па́палам, ма́лаз'и́к, кажух'и́, дараҫ'ѣн'к'и, лыз'и́ява, раскало́ла, пас'ив'ѣ́й, ҫаман'и́ц' (паўт.). 902 ҫалава, малады, тапарá, папалám, ҫалубоў, паўтары́ла, пам'ина́л'и, ҫлавоў, саб'ира́ў, ҫаласóк, малако, мѣлачка, паҫарѣ́ла, парас'áтам, памало́ц'им, пѣзҫан'áл'и. 904 та́пара, са́б'ира́ц', са́лаз'и́ц', ҫáлава, ҫáдава́ц', ба́рав'и́к, ба́рада, ма́лады, па́палам, ҫáлу́боў (гл. каментары да нас.

п. 882). **909** сѣб'ирáц', үѣдавáц', бѣрадá, мѣлакó, пав'ал'и, үѣлубóѳ, тѣпѣрá, палучыла, пѣүл'аз'ѣц', ма'лаз'óж, үа'ѣлас'и́сты, пѣрѣс'áтѣм, ма'лаз'и́ца, па'ѣлав'и́на, па'ѣкам'áчыла. **911** үалѣвá, малѣды, тапарá, малакó, пал'уб'и́ц', папалáм, па дварáх, үѣлубóѳ, папайи́ц'. **914** та-парá, сáб'ирáц', салаз'и́ц', үалавá, үадавáцѣ, барадá, малакó, папалáм, үалу́бóѳ. У другім складзе перад націскам замест «о» вымаўляецца ва ўсіх выпадках [а]. **918** ү́лава, каманз'и́ра, сáб'ару́цѣ, каравáц', сáб'ирáц', нач'евáл'и, прадналóѳ, каранáцыи, пасаз'и́ц', мѣлакó, пам'ина́ц', падалá, паүубл'áйеш, кажухóѳ. **924** тапарá, сáб'ирáц', салаз'и́ц', үалавá, үадавáц', барадá, малады, малакó, папалáм, пасаз'и́ц', пав'ал'и, үалу́бóѳ, пал'уб'и́ц', ү́лава, хѣрашó, зыбал'éла, үѣман'и, бѣйивáйа, мѣлакá, пѣхаз'и́ц', пѣлатнó, зы́йаѳл'éнн'е, зы вадóѳ, үѣвары́т. У другім складзе галосны можа рэдуцыравацца: вымаўляецца [ѣ], які часам набліжаецца да [а], [ы]; рэдукцыя слабая. **940** тѣпарá, сѣб'ирáц', сѣлаз'и́ц', ү́лава, үѣдавáц' (перш.); ѣ выпраўлена на а: тапарá, сáб'ирáц', үалавá; запісана: хара́шѣ, па́дава́й, паспы́тац', ма-лакó, пан'аслá (паўт.). **945** үоловá, үодувáты, боровы́к, боро́дá, мо-лоды́й, молоко́, повелы́, кожух'и́в, пол'убы́ты; пѣполáм. **957** топорá, солоды́ты, үоловá, үодовáты, боровы́к, молоды́, молоко́, пѣполáм, пѣмына́ты, пѣвылы́, үолубы́, кожухы́, пол'убы́ты. **960** топорá, соло-ды́ты, үоловá, үодовáты, молоко́, повылы́, үолуб'и́в, кожух'и́в, пол'у-бы́ты; сѣб'ирáты. **965** топоры́, собыра́ты, үоловá, үодовáты, боро́дá, боровы́к, молоко́, по́полáм, помына́ты, повыл'и́, кожухóѳ, пол'убы́ты; сѣбыра́ты, сѣлоды́ты. **966** сѣб'ирáт', сѣлоды́т', ү́ловá, үѣдовáт, бѣо-родá, мѣолоды́, мѣолокó, пѣовал'и́, гѣолубóѳ (перш.); топорá, үоловá, соб'ирáц', молоды́, боро́дá, по́полáм, кожухóѳ (паўт.). **969** үоловá, солоз'и́ц', үодовáц', молоды́, молоко́, по́полáм, пом'ина́ц', кожухóѳ, пол'уб'и́ц', але бара́дá, барав'и́к. **995** топорá, үоловá, по́полáм, по-в'ел'и́, шко́довáц', скородá, полотнó, молодá, посоз'и́ц', пѣбойи́цѣ, пѣполáм, пѣв'ел'и́, по́полóла, кожухóѳ, пол'уб'и́ц'; [о] — няяснае, карот-кае. **999** саракá, үалавá, каласóчка, раздав'и́ло, начувáла, каз'л'ак'и́, баранá, малаз'и́к, пакапáл'и, папа'лóц', үалубы́ — 34 прыклады; ка-пан'и́ца, ма'лаз'и́к, хо'ладá, поматáц', до вóйны. **1004** топарá, соб'и-ра́ц', үоловá, топорá, хлопчука́, попорýс'е, поўторá, поўкопáц', попу-жа́л'ис', пол'уб'и́ц', үолубóѳ; малакó, сала́мийáнайа, прахаз'и́л'и, по-клаз'и́, пѣлазы́, бѣродá, бѣрадá, скѣродá, ү́лавы; [о^а], [ѣ], [а] сустрака-юцца часцей у моладзі і людзей, якія былі ў арміі, у гарадах. **1010** дастайи́ц', үалавá, малакó, караву́, пакрыва́ла, здарав'éнна, үавары́л'и, палучы́л'и, павува́л'вала, кажухá, тапарá; поруб'и́ц', молоды́, боро́дá, спорожн'у́, молоко́, молод'и́к, үоворы́т', посыла́йуц', үолубóѳ, волю́й, үоловóѳу, пол'уб'и́ц', молоко́. Немагчыма разабраць, дзе [а], а дзе [о], і нельга сказаць, што часцей. **1011** топорá, молоко́, үоловá, пол'уб'и́ц', холо́дкóм, скороводá, пожоры́, волочéц', үолубóѳ. Другі склад вымаў-ляецца карацей. **1018** тѣпарá, сáб'ирáц', салаз'и́ц', ү́лава, үадавáц', бѣрадá, барав'и́к, мѣлады́й, малакó, малаз'и́к, пасаз'и́ц', папалáм,

пам'інац', кажухоў (перш.); ь выпраўлена на а: тапарá, ґалава́, барада́, малады́ (паўт.). 1021 саб'ірац', барада, ма́лады, пам'інац', ґалу́боў (перш.). Націск пастаўлен на канцавы склад: барада́, малады́... (паўт.). 1026 тапарá, саб'іра́ц', ґалава́, барада́, малако́, папала́м, ґалу́боў; мо́лачкó, мо́лаз'ік, по́пала́м, пов'ел'і, ґолубо́ў, ко́жухоў; чуецца [о], але блізкае да [а], якое ад [а] нярэдка цяжка адрозніць.

Карта № 9

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „о“ Ў ДРУГІМ СКЛАДЗЕ ПЕРАД НАЦІСКАМ У СУСЕДСТВЕ З ЗЫЧНЫМІ ГУБНЫМІ, ЗАДНЕЯЗЫЧНЫМІ І [л] АБО ГАЛОСНЫМ [у] Ў НАСТУПНЫМ СКЛАДЗЕ

Карта складзена на матэрыяле пунктаў «а», «б», «в», «г» пытання № 13:

«Які галосны гук вымаўляецца ў другім складзе перад націскам замест этымалагічнага о? Ці вымаўляецца гук а або о, ці сярэдні паміж а і ы (абазначым яго літарай ь), або больш-менш выразны гук ы ці у:

а) у розных умовах: тапара, топара, тьпара, тыпара ці тупара; сабіраць, саладзіць, ґалава, ґадаваць;

б) пасля губнога: барада, борада, бьрада, бырада ці бурада; бара-вік, малады, малако, маладзік, пасадзіць, пад акном;

в) паміж губнымі: папалам, попалам, пьпалам, пыпалам ці пупалам; памінаць, павялі;

г) перад складовым у: ґалу́боў, голу́боў, гьлу́боў, ґылу́боў ці гулу́боў; кажухоў, валуі; палюбіць?»

На карце паказана змена галоснага «о» ў [у] ў пазіцыі каля зычных губных, заднеязычных і [л] (пасля зычнага або перад ім), а таксама і перад складам з галосным [у]. Змены «о» ў [у] ў радзе паўднёвых гаворак адбываюцца часта толькі ў асобных словах (субіраць) і ў прыстаўцы по- і таму картаграфуюцца як адзінкавыя выпадкі. Карта № 9 дапаўняе карту № 8 «Галосны на месцы «о» ў другім складзе перад націскам пасля цвёрдых зычных», на якой паказана рэалізацыя ненацісканога «о» ў розных умовах. На карту пераносяцца знакі для [о], [а], [ь] — [ы] з карты № 8, але колькасны бок ужывання таго ці іншага галоснага не ўлічваецца, бо гэта паказана на карце № 8.

Адводзіцца ад картаграфавання прыназоўнік-прыстаўка под-, у якім галосны можа рэалізавацца інакш, чым у астатніх словах, і словы М'іу'іл'ёў, б'ерав'ік — б'ірав'ік (баравік).

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца знакі індывідуальнай транскрыпцыі: ьу перадаецца як [у] ў нас. пп. 274, 293, 464, 466; ь — як [у] ў нас. п. 290; уо — як [у] ў нас. п. 966; уо — як [у] ў нас. п. 659.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял толькі са зменамі ненацісканога «о» ў [у], бо матэрыялы з іншымі зменамі галоснага прыведзены ў каментарыях да карты № 8: 26 пупала́м, пупада́йніца, пуйты́ра, пумы́-ґа́йніц', ны пупыла́м, успум'іна́ц', кувал'і. 27 пуб'аґі́м, пув'арну́лі,

пумаҗайуц'. 29 пупалám, пум'ина́ц'. 36, 37 кужухо́й. 38 җулубо́й. 40 кун'ушы́ну, пулав'ина, пув'арн'и, пухл'уба́й, пупалám, пум'ина́ц'; кужухо́й. 53 пув'ал'и, җулубк'и, кужухо́й. 63 пумаҗайуц'. 65 пубала́кал'и, пупалám, кужуху́. 68 кужухо́й. 69 пупалám, пупрас'и́й. 70 вулуйо́й. 72, 73 җулубо́й, кужухо́й. 75 җулубо́й, кужухо́й, пул'уб'ила. 81 у кужуху́. 87 пув'ал'и. 88 пубайа́л'ис'а. 95 пупалám, пум'ина́ц', пув'ал'и, пуб'ал'и́л'и. 97 пул'уб'и́ц', кужухо́й, вулуйи́, җулубо́й. 101 пув'ал'и, җулубо́й, кужухо́й, пул'уб'и́ц'. 104 пубарн'и́иш, пубайа́лас'а, пупалám, пу браҗа́дах, пу буҗра́х, пу брата́х, кужухо́й, җулупк'о́й, вулуйо́й. 107 җулубо́й, кужухо́й. 111 пум'ина́ц', җулубо́й. 120 җулува́, заҗурува́ла. 121 узҗудува́йс'а, турҗува́ц', җусударству, рукуваз'и́ц'ел', пумҗа́йу, пупалám, пув'ал'и, пум'ина́ц'. 122 пупалám. 124 стуҗува́ц', кувал'ова, кумаро́й, стурҗува́ц', утпруйла́ц', суймас'и́л'и, җудува́ц', суб'ира́ц', пумало́ц'иш, пув'ал'и, пум'ина́ц'. 125 пупыла́м, пум'ина́ц', пув'ал'и, нучува́л'и, җулубо́й, пул'уб'и́й. 126 пув'ал'и, җулубо́й, кужухо́й, пул'уб'и́ц'. 128 наҗудува́лас'а, турҗува́л'ис'а, стуҗува́л'и, җудува́л'и, җутува́л'и, бурнува́л'и, нучува́л'и, буц'аны́, җулубы́, җусударства. 129 җудува́ц', җулубо́й, кужухо́й, вулуйо́й, пул'уб'и́ц', җурува́ла, хумутам'и, стурҗува́ц', җур'и́ны. 130 турҗува́цца, кулупа́ц', кувал'и, җудува́ц', наҗурува́л'ис'а, пул'уб'и́й. 131 җулубо́й, кужухо́й. 132 кулупа́ц', җудува́ц', пум'ан'и́л'и. 133 кулупа́ц', пупт́лам, пув'ал'и, җулубо́й. 134 кун'ушы́ну. 135 пупад'и́ц'. 214 суб'ира́йс'а, җрумада́. 227 у хумуту́, кун'ухо́й. 229 дукум'ента́й, пупалám, пум'ина́ц', җулубо́й, кужухо́й, пул'уб'и́й, кужушобк. 234 суб'ира́йс'а, у куп'ира́цыйу, пулуча́ц', пуйкап'ейк'и, пупал'и́ла, пумал'ен'ку, пувал'и́йс'а, у кужуху́. 239 җусударству, пулуча́йиш, пупаз'е́цца, пувыла́з'ил'и, кужухо́й. 241 җувары́, пурас'она́к, пупалám, пум'ина́ц', пупал'и́л'и, пув'ал'и, пупало́л'и. 248 мулад'и́ху, суб'ира́йс'а, путн'имал'и (паатн'имал'и), пуйв'ирста́, пупало́ц', пул'уб'и́ц', җурува́ц', кулупа́ц'. 259 пум'ина́йиш, кынтрухтува́ц'. 260 җулубо́й, кужухо́й, вулуйи́, пул'уб'и́ц'. 262 кужухо́й. 264 пуйтэ́ра, пувал'и́лас'ь, пумуҗа́й, вуйчан'аты. 266 җудт́ва́ц', җулубо́й, кужухо́й. 267 пупт́лам, пум'ина́ц', пув'ал'и. 269 напупалám, пувал'и́лас'а, пуйтурá, буйтуны́, буц'аны́, пуйк'ило́м'этра, пу брыҗа́дэм, стурҗува́л'и. 274 буц'ано́й, ктэжухо́й. 275 җудува́ц', пупаз'е́цца. 278 суб'ира́ц', пумало́ц'им, пупарезал'и, плухавата́, пупалám. 284 җулубо́й, кужухо́й, вулуйи́. 285 җулубо́й, кужухо́й, вулуйи́. 286, 288 җулубо́й, кужухо́й, вулуйи́, пул'уб'и́ц'. 290 пупт́лам. 292 пуйа́йла́йуц'а. 293 җур'ува́л'и, җудува́ла, пупалám, пум'ина́ц', пув'ал'и, кужухом, җулубо́й, җт́лубо́й. 294 пидҗутува́ла, пупайе́хал'и. 295 зэҗуту́йла́йуц', стуҗува́ц', нучува́ла, п'ирыкучува́ла, җувар'и́, пукупл'а́л'и, Буҗуше́йск, пукупа́ц'ил'ий, пулучи́, пулуча́йуц', пув'изла́, пув'арн'и́йс'а, пулуча́ц', кулупа́йиш, пулучы́й. 298 җулубо́й, вулуйи́. 299 пув'ал'и, пув'иза́л'и, пуб'аҗу́, пуб'ажым, пум'ан'и́й, пуйбу́ханк'и, пуйка́ровы, Буҗуше́йск, пувучы́цца, кулупа́ц', пул'уб'и́ц', җулубо́й, пумуҗа́ц'. 301 җулува́, җурува́ла, пумуҗа́л'и, кулупа́йиш, стуҗува́ц'. 302 җулува́, җудува́ц', пупт́лам, пум'ина́ц', пув'ал'и, җулубо́й, пул'уб'и́ц', вулуйо́й. 303 җудува́ц', пум'ина́ц', пув'ал'и, пул'уб'и́ц'. Для старых характэрна ў некаторай ступені: пув'ал'и, җуду-

ва́ц'. 304 пум'ир'і́л'ис'и, пупавы́расл'и, пуб'ар'е́ц', пув'ал'і́, пума́га́ц',
 пум'ина́ц', пум'ало́, ґулубо́й, кун'ухо́й, кужухо́й. 305 ґудува́ц'.
 306 пулуи́йка. 307 нучува́л'и, пубайа́л'ис'а, пупула́м. 308 нучава́лэ,
 ґудува́лэ, кулдава́лэ, пупта́лм, пув'ал'і́. 309 пугу́л'а́ц', пупта́лм.
 310 пупыла́м, кужухо́й. 311 пувал'і́лас'а, пулумай́, пупавы́л'иц'и, буц'а-
 но́й. 312 пум'ану́ц', пул'уб'і́ц'. 313 ґудэ́вала, ґудува́ц', суб'іра́йс'а,
 пупаз'е́ца, пупала́м, пум'ина́ц', пув'ал'і́, пухува́йуца, ґулу́пцы, ґулу́п-
 цо́й, кулу́пайица, кулу́пц'. 314 ґудува́ц', турґува́ц', суб'іра́лас'а, пу-
 была́, пухува́ла, пу куста́х, пугу́л'а́ц', павула́клá, пупала́м, пум'ина́ц',
 пув'ал'і́, сунсува́ла, пубыл'і́, пувал'і́й, пув'азу́ц', пупадо́хл'и, пум'ало́,
 пуп'ил'і́, ґулубо́й, кужухо́й, ґудува́ла, вулуй́, пул'уб'і́ц', пулажы́, пув'а-
 зу́ц', пу плахо́му, пуц'іра́ла. 316 ґудува́ц', пупыла́м, пум'ина́ц'.
 пув'ал'і́, ґулубо́й, кужухо́й, вулуй́, пул'уб'і́ц'. 318 пув'аду́, пулуча́-
 йу́ц', пумагы́, пумага́йе́ц', пув'ал'і́. 320 ґудува́ц', пупыла́м, пум'ина́ц',
 пув'ал'і́, ґулубо́й, кужухо́й, вулуй́, пул'уб'і́ц'. 321 пупыла́м, пум'и-
 на́ц', пув'ал'і́, ґулубо́й, кужухо́й, вулуй́, пул'уб'і́ц'. 322 ґулубо́й,
 пуруб'і́й. 323 пупта́лм, пум'ина́ц', пув'ал'і́, ґулубо́й. 325 ґулубо́й,
 пул'уб'і́ц'. 326 нучува́ц', турґува́ла, пувал'і́л'и, пупрас'і́й, пугту́ра,
 пугу́л'а́й. 329 пум'ина́йе́ц', пув'ал'і́, пубува́й, пубуз'і́л'и. 330 ґулу́п-
 цо́й, вулуй́, пул'уб'і́ц'. 331, 332 ґулубо́й. 333 ґудува́ц', пупула́м,
 пум'ина́ц', пув'ал'і́, ґулубо́й, кужухо́й, пул'уб'і́ц'. 334 пум'ина́ц',
 ґулубо́й, пул'уб'і́ц'. 337 кужухо́й, вулуй́. 338 ґулубо́й, кужухо́й,
 пул'уб'і́ц'. 437 суб'іра́ц'. 463 ту́йкачы — тэ́йкачы. 464 ту́йкачы —
 тэ́йкачы, паўта́ра — пугту́ра. 466 ту́йкачы, пугта́ра, пэ́йта́ра. 490 поў-
 тарá. 492 ґалава́, тапа́ра, ґавары́ц', паґадава́л'и. Гук [y] замест «о» не
 вымаўляецца. 498 суб'іра́ц'. 502 пурас'ц'е́. 509 пув'аду́, пугтары́ла,
 пув'ал'і́, поўта́ра, пугту́ра. 514 воўкала́ка. 537 ґулубо́й. 538 пупы-
 ла́м, пув'ал'і́, пупайі́ц', пугтары́ла, пуваз'і́ц', пум'ина́л'и, пуруб'і́й,
 пукру́ц'і́й, пул'уб'і́ц', ґулубо́й, пуруб'і́й, пувал'і́л'и. 544 дуку́м'е́нты.
 571 ґулубо́й, пупайі́ц', пуруб'і́й. 572 ґулубо́й, кужухо́й, пул'уб'і́ц'.
 573 пув'аду́, пуб'ару́, пупала́м, ґулубо́й, нучува́л'и. 574 пум'ина́ц'.
 575 пупыла́м, пум'ина́ц'. 576 пупыла́м. 577 пув'аду́, пупула́м, пу-
 пайі́ц', пум'ина́л'и, пугты́ра, Мугу́л'е́й. 578 пул'уб'і́ц', пув'аду́, ґулу-
 бо́й, пупал'і́ц', пуваз'і́йшы, пугтары́, пув'ал'і́, пум'ина́л'и, пуруб'і́й, ку-
 жуху́, ґулубы́, ґудува́ла, пуму́гайи́ц', пугте́ра, пувал'і́ц'. 580, 581,
 582 ґулубо́й, кужухо́й, пул'уб'і́ц'. 583 пул'уб'і́й, пув'аду́, ґулубо́й,
 пупайі́ц', пув'ал'і́, пум'ина́л'и, пуруб'і́й. 585 пув'ал'і́, пул'уб'і́ц'.
 586 пулуб'і́ц', пугсты́кана, пулумай́, Мугу́л'о́й. 590 ґулува́, ґудува́ц',
 пупыла́м, пум'ина́й, пув'ал'і́, ґулубо́й, кужухо́й, вулуй́, пул'уб'і́й.
 591 ґулубо́й, пул'уб'і́ц'. 592 пум'ина́ц', ґулува́, пупыла́м, пув'ал'і́
 (больш), ґулубо́й, ґулубо́й. 593 наґурува́ца, ту́йкачо́м, ґулусува́л'и,
 пулумал'і́, пугте́ра, пуму́гайи́ц', пупру́л'а́йица, кумун'і́ст, пугу́л'а́ц',
 кун'ух'і́. 596 пугу́л'а́й, пуму́га́йе. 598 ґулубо́й, кужухо́й, пул'уб'і́ц'.
 601 У другім складзе [э], зредку — [y]: тупа́ро́м, пугту́ра́йе, пэ́ґудува́ла.
 605 ґудува́ц'. 606 пупыла́м, пум'ина́ц'. 610 ґудува́ц', пупула́м, пум'и-
 на́ц', пув'ал'і́; ґулубо́й, кужухо́й, вулуй́, пул'уб'і́ц'. 611 пупыла́м,
 пум'ина́ц', пул'уб'і́ц', ґудува́ц', пупта́лм. 612 ґудува́ц', пупула́м,

пум'ина́ц', пув'ал'и́, гулубо́й, кужухо́й, пул'уб'и́ц'. 614 пупыла́м, пум'ина́ц', пув'ал'и́, гулубо́й. 615 пупыла́м, пум'ина́ц', пув'ал'и́, гулубо́й. 616 пулума́л'и́, гулубо́й, вулуйи́, пул'уб'и́ц', Муғул'о́й. 617 гу-
 дува́ц', пупула́м, пум'ина́ц', пув'ал'и́, гулубо́й, кужухо́й, вулуйи́, пу-
 л'уб'и́ц', гу́дува́ц', пулусáдн'ик, тулкува́ц', пум'ало́, пул'уб'и́й, узгу́дува́ц',
 пупрас'и́й, пул'уб'и́й, пу́тушы́й, пуплыла́, вуйува́й, гувары́ц', пупаре́зай,
 пус'ма́йыца, пупрада́ц', пуп'ил'нұ́й, пустуна́й, пуйтару́, пув'арнұ́, ду-
 кум'е́нты, развулнава́лас'а, пубыва́йу, гурува́й, пумуға́йиц'. 618 пупы-
 ла́м, пум'ина́й. 619 гулубо́й. 623 пупыла́м, пум'ина́й, пув'ал'и́, пу-
 л'уб'и́ц'. 624 турғува́ц', пуплув'е́, пуп'ила́, пуб'ары́, пупал'и́й, пубыл'и́,
 пупуз'е́ца, пуб'аро́м. 627 гулубо́й, кужухо́й, вулуйо́й, пул'уб'и́ц'.
 628 пупыла́м, пум'ина́ц', пув'ал'и́, пуб'аро́м, поб'ары́ца, пумуға́й, гуру-
 ва́л'и, пупыта́й, пуғул'а́й, кумун'и́зма, пулусáдн'ик, гулубо́й, кужухо́й,
 вулуйи́, пул'уб'и́ц', пукруц'и́л'ис'а. 630 гулубо́й, кужухо́й. 633 гулубо́й,
 вулуйи́, пул'уб'и́ц'. 635 гулубо́й. 636 пулучы́йс'а, гулува́, гу́ду-
 ва́ц', пупыла́м, пум'ина́ц', пув'ал'и́, гулубо́й, кужухо́й, вулуйи́, пупуға́ц',
 нучува́ц', пупрас'и́, пум'ан'о́м. 641 пупыла́м, пув'ал'и́. 642 гу́дува́ц',
 пуғудува́ла, пув'ал'и́, пупам'е́рл'и, пупаре́зый, пупал'и́л'и, пупас'ц'е́-
 л'иш, пукупа́йуца, пум'ало́, пузлума́й, гулубо́й, кужухо́й, вулуйи́,
 пул'уб'и́ц', гувары́ла, пуваз'и́й, гу́сц'ува́ла, гу́тува́ц', гувару́шачк'и,
 гурува́ла, пулуча́ла, пув'аз'л'и́, пудува́ла. 643 пупыла́м, пув'ал'и́, гулу-
 бо́й, кужухо́й, вулуйи́, пул'уб'и́ц'. 645, 647 пупыла́м, пум'ина́ц', пу-
 в'ал'и́, гулубо́й, вулуйи́, пул'уб'и́ц'. 648 гулубо́й, кужухо́й, вулуйи́,
 пул'уб'и́ц'. 649 гу́дува́ц', пупыла́м, пум'ина́ц', пул'уб'и́ц'. 650 гу́ду-
 ва́ц', гулубо́й, пул'уб'и́ц', вулуйи́. 656 солоды́ты, ғолова́, гу́дова́ты,
 буровы́к, бурода́, мулоды́й, пусады́ты, пупола́м, пувылы́, пуд окно́м,
 гулуб'и́в, пол'убы́в, пол'убы́т'. 657 тупура́, субыра́ты, сулуды́ты,
 гулува́, гу́дува́ты, бурув'и́к, буруда́, мулуды́й, мулукó, мулуд'и́к,
 пусады́ты, пуд укно́м, пупула́м, пумына́ты, пувыл'и́, гулуб'и́в, кужух'и́в,
 вулуйи́, пул'убы́ты. 659 топора́, су́лоды́ты, гу́лова́, гу́дова́ты,
 бу́рода́, молоды́й, му́локо́, посады́ты, попола́м, помына́ты, пувыл'и́,
 ғолуб'и́в, пол'убы́ты. 693 сулуды́ты, гулува́, гу́дува́ты, буруда́, мулуды́й,
 мулукó, мулуды́к, пусады́ты, пупула́м, напулувы́ну, пумына́ты, пувылы́,
 ғолуби́й, кужухи́й, пул'убы́ты, пусады́ты. 697 топора́, солоды́ты,
 ғолова́, борода́, молоко́, пувылы́, гу́дува́ты. 704 сулуды́ты, гулува́,
 гу́дува́ты, бурав'и́к, буруда́, мулуды́й, мулукó, мулуды́к, пусады́ты,
 пупула́м, пувылы́, спумына́ты, гулубы́й, кун'ух'и́в, пул'убы́ты. 740 му-
 луда́йа. 746 суб'аре́цца. 751 суб'ира́цца. 760 пусады́т', пуводы́т'.
 764 пусады́т', пупола́м. 766 пуказа́л'и. 779 суб'ира́ц'. 785 суб'и-
 ра́л'и. 799 гувары́й. 801 пупола́м. 802 пупола́м, пум'ина́ц'. 803
 со́б'ира́ц', суб'ира́ц'. 815 пупала́м. 819 суб'ира́ла, суб'ира́ц'. 821 су-
 б'ира́ц'. 826 пупрас'и́л'и, пум'ал'и́. 830 суб'ира́ц'. 841 пупыта́йы́е,
 пун'има́йем, пум'ина́ц'. 842 суб'ера́ц', пупла́м, пум'ина́ц'. 844 су-
 б'ира́ц'. 864 мулакó, бурав'и́к, мулаз'и́к. 866 гурува́ла, узгу́дава́л'и.
 889 пусаз'и́ц', пупала́м. 890 суб'ира́ц'. 894 пулуча́йе, куршуны́, гу́су-
 да́рства. 898 пупыта́ла, пупаби́еца. 902 пумағл'и́. 946 гу́лова́,
 гу́дова́ты, бурода́, пусады́ты, молоды́й, наполовы́ну, повелы́. 947 сулу-

дыты, җулува́, җудува́ты, бурувы́к, буруда́, мулудый, мулуко́, мулуды́к, пусадыты, пупула́м, спумына́ты, пувыла́, кужух'и́в, кужу́хув, пул'убыты, җолуб'и́в. 949 сулудыты, җулува́, җудува́ты, буруда́, мулудый, мулуко́, мулуды́к, пусадыты, пупула́м, пумын'ёты, җулуб'и́в, пул'убыты. 954 сулудыты, җулува́, җудува́ты, буруда́, мулудый, мулуко́, мулуды́к, пусадыты, боровы́к, пупула́м, пумына́ты, пувылы́, җулубый, пул'убыты. 959 тупура́, субыра́ц', сулуды́ц', җулува́, җудува́ц', бурувы́к, буруда́, мулудый, мулуко́, мулуды́х, пусады́ц', пупула́м, пумына́ц', пувылы́, җулубу́в, кужуху́в, вулуйи́, пул'убы́ц'. 966 бу́орода́, му́олоды́, му́олоко́. пу́осад'и́т', пу́овал'и́, җу́олубо́й, ку́ожухо́й, пу́ол'уби́т'. 968 җудова́т'. 974 пум'ина́т'. 978 пу́уло́к. 988 молоко́, му́локо́, молоз'и́к, му́лоз'и́к, посаз'и́ц', пусаз'и́ц', по́полам, пу́полам, пом'ина́ц', пум'ина́ц', пов'ал'и́, пу-в'ал'и́, пол'уб'и́ц', пул'уб'и́ц'; җолубо́й, ко́жухо́й, во́луйи́, то́пара́, со́б'ира́ц', со́лаз'и́ц', җолова́, җодава́ц', борода́, молоды́, мо́лоток. 989 пу́ боло́ту. 999 пу́йствува́л'и. 1011 пу́ пуд о́кнам'и, пу́моҗа́йе. 1017 пусаз'и́ц', пув'ал'и́.

Карта № 10

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „е“ Ў ДРУГІМ СКЛАДЗЕ ПЕРАД НАЦІСКАМ У ПРЫСТАЎЦЫ пера-

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 15:

«Які галосны гук вымаўляецца замест этымалагічнага **е** і **е** з **ё** ў другім складзе перад націскам:

б) у прыстаўцы **пера-**: *перавясла, піравясла* ці *пяравясла*; *перапёлка, пірапёлка* ці *пярапёлка*; *пераняць, піраняць* ці *пяраняць*?»

На карце адзначаецца вымаўленне галоснага на месцы «е» ў прыстаўцы **пера-** ў другім складзе перад націскам пасля мяккага або цвёрдага губнога зычнага.

Пры недастатковасці матэрыялу або недакладнасці транскрыпцыі ўлічваўся матэрыял пытанняў № 16 і 36 а. Калі ў матэрыялах поўдня Беларусі цяжка было ўстанавіць, абазначана цвёрдасць ці мяккасць зычнага перад [e], прыцягваўся матэрыял з пытанняў № 15 а, 16, 36 ж, 56, 57. Там, дзе цвёрдасць зычнага перад [e] не ўласціва гаворцы, а ў іншых адказах на пытанні таксама транскрыпцыя непаслядоўная, літара **е** трактуецца як гук [e], перададзены арфаграфічна.

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца знакі індывідуальнай транскрыпцыі, прычым знак ставіцца па асноўнаму варыянту галоснага з улікам заўваг збіральнікаў: **ê** перадаецца як [e] ў нас. пп.: 777, 787, 792, 869, 870, 890; **еа** ў нас. п. 536, **еи** ў нас. п. 464 — як [e]; **ае** — як [a] ў нас. пп. 458, 888, 942; **ие** — як [и] ў нас. пп. 171, 179, 532, 540. У тых гаворках, дзе на месцы «е» паралельна ўжываюцца [ь], [ь"], [и], знакі **ь**, **ьи** перадаюцца як [и]: нас. пп. 93, 103, 174, 186, 264, 268, 269, 277, 282, 306, 307, 326, 463, 464, 509, 578, 601, 613, 628, 648, 924. Адсылачным знакам перадаюцца іншыя абазначэнні варыянтаў галоснага [e]: літара **ь**, калі ёсць заўвагі, што яна абазначае гук, сярэдні паміж [e] і [a]

(нас. п. 497), або калі цяжка аб'яднаць **ь з и** і дакладна невядома, які гук абазначан гэтай літарай: нас. пп. 419, 532, 857.

Поўнасю прыводзіцца матэрыял з заўвагамі збіральнікаў пры неабходнасці тлумачэння адносна пастаноўкі знакаў і пры ўжыванні адсылачнага знака: **30** *п'ерал'эжыц', п'еракладвала, п'ераплыс'ц', п'ерапóлата, п'ералóжыц',* але: *п'ирас'ейиц'.* **126** Толькі **п'ир'-** перад націскным [а], перад астатнімі галоснымі вымаўляецца **п'ира-**: *п'ир'ин'ац', п'ир'идац', п'иран'олка, п'ирайэхц'.* **170** *п'ирав'асла, п'ирайехац', п'иран'олка.* У прыстаўцы **пера-** толькі [и]: *п'иран'ац'.* **174** *п'ерав'асла, п'ерайехац', п'ирав'асла.* У прыстаўках варыянты [и] і [ь]: *п'ирав'асла, п'ирав'азана, п'раймай.* **178** *п'ерав'асла, п'ерап'олка, п'иран'ац'.* У прыстаўцы **пера-** яшчэ адзначана [и] на месцы «е». **183** *п'ерап'олка, п'ирайехац', п'иран'ац'.* Прыстаўка **пера-** часта непаслядоўна ўжываецца як **пира-**: *пирабрац'.* **217** *п'арав'асло.* На аснове адказаў на пытанні № 16, 36 ж: *п'ерав'ос, п'ерадац', п'ераста́в'иц', п'ерамыва́ц'* ставіцца другі знак. **276** Ужываецца прыстаўка **п'иры-** (**п'ира-**): *п'ирын'ац', п'ирийэхц', п'ирыдрац'* або: *п'иран'ац', п'ирайэхц', п'ирадрац'.* **402** Картаграфуецца толькі знак для гук [е], бо збіральнікам паўторнага абследавання **ь** выпраўлена на **е** ў словах *п'ерав'асла, п'ерайехац', п'еран'ац';* дапісана: *п'ерада́на, п'еражыва́ц'.* **419** *п'ерав'ес, п'ерав'асло, п'еражыц'.* **497** *п'эрав'асла, п'эрайехац' (п'е/арав'асла).* У другім пераднаціскным складзе вымаўляецца гук, сярэдні паміж [е] і [а] (некалькі бліжэй да [а]), з некаторай рэдукцыяй. У заўвазе да пытанняў № 3, 4 указана, што ў астатніх пераднаціскных складах пасля мяккіх зычных вымаўляецца гук, больш блізкі да [е], чым у першым складзе, але ўсё ж яго нельга адзначаць як [е]. **511** *п'ирав'асла, п'иран'олка, п'иран'ац', п'ирайехац'; п'еран'эсла, п'еража́рым;* прыстаўка **п'ера-** чуваць ва ўсіх, зрэдку — [и]. **532** *п'эрав'асла, п'эран'олка, п'эран'ац', п'эрайехац'; п'и^(е)рав'асла, п'и^(е)райехац'.* **578** *п'ирыбрац', п'иран'олка, п'ирын'ац', п'эрабрац', п'эраброшы, п'эрауры́зда, п'эрасо́хла, п'ирабра́ўс'а, п'иран'а́л'и.* **601** *п'ерав'асла, п'ерап'олка, п'еран'ац', п'ерайехац'; п'ерада́й, п'эрыпу́вал'ис'; ь* — слабы гук, сярэдні паміж [и] і [е]. **732** *п'ерав'исло, п'ир'ин'олка, п'ирийихаты;* трэці знак ставіцца на матэрыяле пытанняў № 16, 36 і інш.: *пересева́ты, перемыва́ты.* **855** *парайеха́л'и, парабра́л'ис'а, паракру́чывал'и; п'ерайеха́л'и, п'ераспа́ц', п'еран'эс'ц'и.* Паралельна з прыстаўкай **пера-** ўжываецца прыстаўка **пара-**: **857** *п'эран'олка, п'эран'ац', п'эрайехац'.* **865** *п'арайц'и, п'ерайехац' (1—5); п'ерайц'и, п'ерайехац' (6—7)* (лічбы 1—5 абазначаюць асоб ва ўзросце 50—85 год, 6—7 — асоб 19 і 35 год). **888** *п'эраво́з'ил'и, п'эраста́й, п'арап'олка, п'аран'ац', п'арайшла́; а* абазначае гук, сярэдні паміж [а] і [е], але больш блізкі да [а]. **897** *п'арап'олка, п'ерап'олка, п'ерайехац', п'еран'ац';* у большасці выпадкаў вымаўляецца [е]; сустракаецца і **пара-**: *парайеха́й, парайшо́ў.* **924** *п'иран'олка, п'иран'ац', п'ирайехац', п'эрайехы́ц', п'эрау́нац', п'эрапра́ва, п'эраво́дчык.* У другім складзе [ь] часта бліжэй да [и]. **932** *п'ерав'аслы, п'ерап'олка, п'ерайехац', п'ерав'асло; п'ираста́в'иц', п'ирайехац'.* Прыстаўка **пера-**

заўсёды вымаўляецца з **п'** і галоснымі [и], [е]: *п'урайэхац', п'ераходз'иц'*. 933 *паран'олка, парайэхац', парабра́цца*; заўсёды вымаўляецца **пара-**: *парайэхат', парабра́цца*. 970 *п'еравй́асло, п'ерапй́олка, п'еран'ац', п'ерайэхац'*. На аснове заўвагі да пытання № 16 аб цвёрдым вымаўленні губнога (*перомыва́ц', перос'ева́ц'*) і адказаў да пытанняў № 36, 56, 57, на карце абазначаецца цвёрдасць губнога зычнага перад [е]. 988 *п'ерав'асла, п'ерап'олка, п'еран'ац', п'ерайэхац'* і рэдка — *паран'олка, паран'ац', парайэхац'*. 1009 *перепл'от, перейэхат'*. На аснове адказаў на пытанні № 36, 56, 57, дзе сустракаюцца **п'ера-** і **пера-**, картаграфуюцца [е] і [ʼе]. 1022 *перав'асло, перапй́олка*; ставіцца знак толькі для абазначэння мяккасці зычнага перад [е] на аснове адказаў на пытанні № 15 «а», 16, 36, 57, 58.

Карта № 11

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „е“ Ў ТРЭЦІМ СКЛАДЗЕ ПЕРАД НАЦІСКАМ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 16:

«Які галосны гук вымаўляецца замест этымалагічнага **е** ў трэцім складзе перад націскам: *верацяно, вірацяно* ці *вярацяно; велічыня, зелянкаваты, перамываць, не заміна́й?*»

Матэрыял у адказах прадстаўлен пераважна праграмнымі словамі: *верацяно, велічыня, зеленаваты, зеленкаваты*; зрэдку прыводзяцца іншыя словы: *беразняка, берагавы, велікаваты, цецярукі, цецярука, Беразіна, цецера́нята*.

Адводзяцца ад картаграфавання словы з прыстаўкай **пера-**: *перамываць, перадаваць, прыназоўнікі-прыстаўкі без, цера́с* і адмоўе *не*, бо ў гэтых словах змены галоснага на месцы «е» могуць быць іншымі, чым у прыведзеных вышэй словах. Не картаграфуюцца складаныя словы: *дзесяцігодка, дзесяцілетка, дзесяціпольная, сямікласо́ўка, хлебапярка́ня, сенакасі́лка*, бо ў іх галосны ў пачатковым складзе можа вымаўляцца з пабочным націскам. Не картаграфуюцца некаторыя запазычаныя словы, якія часта вымаўляюцца паводле рускага літаратурнага вымаўлення: *ці́мпература, цілі́фаністка, цілі́графіст, Іру́салім, едзі́налічна, спі́цыяліст, механі́затары, заінце́расавалі*, а таксама слова *ві́рцяно, вертэ́но*, у якім пачатковы галосны апынуўся ў другім складзе перад націскам.

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца знакі індывідуальнай транскрыпцыі: **а^е** перадаецца як [а] ў нас. пп. 713, 888; **е^а, е^я** — як [е] ў нас. пп. 514, 559, 816; **ѐ** — як [е] ў нас. пп. 220, 787, 792, 829, 869, 890; **е^и** — як [е] ў нас. п. 532; **і^е** — як [и] ў нас. п. 171; **ь** аб'ядноўваецца з [и] ў нас. пп. 103, 106, 133, 135, 174, 186, 203, 243, 264, 267, 268, 277, 282, 306, 314, 463, 464, 466, 546, 578, 613, 646, 648, 894, 939. У нас. пп. 358, 400, 402, 451, 514, 532, 857, 1017, 1018, у якіх адзначана **ь** на месцы «е», адсылачны знак ставіцца для абазначэння іншага варыянта галоснага, які нельга аб'яднаць з [и]. Картаграфуюцца **и** як [ы], калі ў матэрыялах ужываюцца знакі **и** і **'и** (нас. п. 728); спалучэнні *вие-, в'іе-* чытаюцца як *в'е* (нас. п. 834).

У каментарыях прыводзіцца матэрыял пры наяўнасці рэдкіх дыялектных варыянтаў галоснага, заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачных знакаў: 103 в'ѡл'ичын'а, з'ѡл'нкаваты. 106 в'ириц'анѡ, в'ил'ичын'а, зѡл'инѣваты. 126 «е» вымаўляецца як [и]: з'ил'инаватыѡ, в'ириц'анѡ. 133 в'ириц'анѡ, з'ѡл'инѣватыѡ. 135 в'ѡл'ичын'а. 161 в'и'рац'анѡ, в'ил'ичын'а, з'и'л'анкаваты. Вымаўляецца ні то [и], ні то [ѡ]; в'и'рац'анѡ, з'ил'анкаваты. 174 в'ерац'анѡ. Адзначан рэдуцыраваны [ѡ]: в'ѡрац'анѡ. 178 в'ерац'анѡ, в'ел'ичын'а, з'ел'анкаватаѡ; у трэцім складзе перад націскам замест этымалагічнага «е» можа вымаўляцца гук [и]: в'и'рац'анѡ. Менш выразна ён чуваць у беспрыставачных словах і зусім ясна, выразна вымаўляецца ў прыстаўцы пера-: п'и'рас'авац'ѡ. 186 з'ѡл'ьнкаватыѡ. 203 в'ѡрац'анѡ. 220 з'ѡл'енаваты, в'ѡрац'анѡ, в'ѡл'ичын'а, в'и'рац'анѡ. 243 в'и'рац'анѡ, в'ѡрац'анѡ, в'ел'ичын'а. 264 в'ѡл'ичын'а, з'ѡл'ьнѣваты, в'ѡрц'анѡ. 267 в'ѡрѣц'анѡ, в'ѡл'ичын'а, з'ѡл'ьнѣваты. 268 в'ѡрц'анѡ, в'ѡл'ичын'а, з'ѡл'ьнѣваты. 277 в'ѡрѣц'анѡ. 282 в'ѡрац'анѡ, вѡл'ичын'а, з'ѡл'анкаваты. 287 в'ил'ичын'а, в'ѡрац'анѡ, з'ел'анкаваты. 306 вѡрѣц'анѡ. 311 з'ѡл'ьнѣватыѡ, в'ѡрѣц'анѡ. 314 в'ѡрѣц'анѡ, в'ил'ичын'а, з'ил'инавата, с'ц'у'ражыц'ѡ. 358 з'ел'ьнаваты, в'ел'ьчын'а, вѡрац'анѡ; в'ерац'анѡ, в'ел'ичын'а, з'ел'анаваты. 400 в'арац'анѡ, в'ал'ичын'а, з'ал'анкаваты, в'ѡрац'анѡ, в'ѡл'ичын'а, з'ѡл'анкаваты. 402 в'ѡрац'анѡм. 451 вѡрац'анѡ. 463 в'ерац'анѡ, з'ел'енаватаѡ, в'ѡрац'анѡ, в'ел'ичын'а. 464 в'ѡрац'анѡ; в'ѡрац'анѡ, з'ѡл'ьнкаваты, Б'ѡраз'инѡ. 466 в'ѡрац'анѡ. 514 в'ѡрац'анѡ, в'ел'ичын'а, з'ел'анкаваты, з'ѡл'енаваты, Б'ѡраз'инѡ; в'ѡрац'анѡ, в'ѡрац'анѡ — хутка гавораць. 532 в'ѡрац'анѡ, в'ѡл'ичын'а, в'ѡрац'анѡ, в'ѡл'ичын'а, з'ѡл'енкавата і з'ал'анкавата. 545 з'ал'анаваты, в'арац'анѡ, в'ал'ичын'а; в'ѡрац'анѡ, в'ѡл'ичын'а; з'ил'анкаваты. 546 в'ѡрѣц'анѡ. 559 варац'анѡ, в'ѡл'ичын'а, з'ел'енкаваты, з'ал'анкаваты. 561 варац'анѡ, в'ѡрац'анѡ, в'ел'ичын'а, в'ел'ичын'а, з'ел'енкаваты. 564 варац'анѡ, з'ел'анкаваты. 565 вѡрац'анѡ, в'ел'ікаваты; варац'анѡм — гавораць старыя. 578 з'ил'инаваты, в'и'рац'анѡ, в'ѡрыц'анѡ. 613 в'ѡр'ѣц'анѡ, в'ѡл'ичын'а, з'ѡл'ьнѣваты. 646 вѡрѣц'анѡ, вѡльчын'а, зѡльнѣваты. 648 вѡрыц'анѡ, вѡличын'а, зѡльнѣваты. 675 з'ел'енкаваты, варац'анѡ, вѡл'ичын'а. 700 верытынѡ, вылычын'а, зыл'онковатыѡ. 701 веретенѡ, велечын'а; вылычын'а, зыл'онковаты. 731 веретенѡ, зыл'оноваты, зѡлоноваты. 733 верѣг'онѡ, в'иличын'а, зыл'оноваты. 764 зѡленоваты, верытынѡ, вылычын'а. 769 зыленоватый, вырытенѡ, величын'а, веретенѡ, зѡлоноватый. 787 в'ѡрац'анѡ, в'арац'анѡ, з'ал'анкаваты. 792 в'ѡрац'анѡ, в'арац'анѡ. 857 вѡрац'анѡ, вѡл'ичын'а, з'ѡл'анкаваты. 884 варац'анѡ, в'ѡрац'анѡ. 888 в'ѡрац'анѡ, з'ал'анаватаѡ; ае абазначае гук, сярэдні паміж [а] і [ѡ], але больш блізкі да [а]. 889 в'ѡрац'анѡ, в'ел'ичын'а, з'ел'енкаваты, варац'ѡнѡ. 894 в'ѡрац'анѡ, в'и'рац'анѡ, в'ил'ичын'а, з'ил'анкаваты. 895 в'ѡрац'анѡ, варац'анѡ, з'ел'енкаваты. 898 в'ѡрац'анѡ, з'ел'енкаваты, з'ел'енаваты, варац'анѡ. 899 в'и'рац'анѡ, варац'анѡ, в'ил'ичын'а, з'ил'инкаваты. 905 в'и'рац'анѡ, в'ил'ичын'а, з'ел'енаваты, з'ил'инкаваты, варац'анѡ. 906 варац'анѡ, в'ал'ичын'а, в'ѡрац'анѡ. 910 в'ѡрац'анѡ, в'ел'ичын'а, варац'анѡ. 914 варац'анѡ, в'ал'ичын'а, в'ел'ичын'а, з'ел'енкаваты.

923 *варац'анó, в'ел'ичын'á, з'ел'енавáты.* 931 *варац'анó, в'ел'ичын'á.* 933 *варат'инó, з'ел'енавáты.* 934 *з'ел'енавáты, в'арац'анó, варац'анó, величынá; в'ирац'анó.* 937 *в'арац'анó; в'ирац'инó, в'ил'ичынá, з'ил'ана-вáты.* 939 *з'ъл'ьनावáты, в'ъл'ичынá, варац'ьнó, в'ерац'анó.* 940 *варац'а-нó, в'ерац'анó, в'ел'ечынá, з'ел'енкавáтый; старыя замест [е] ў трэцім складзе перад націскам гавораць [а], маладыя — [е] (відаць, у пазіцыі пасля губнога зычнага).* 944 *варац'анó, в'ел'ичынá, з'ел'енкавáты.* 956 *верытынó, зылонкавáтый.* 970 *в'ероц'енó, в'ел'ичынá, з'ел'енковáты, або могуць сказаць так: вероц'енó, вел'ичынá, зел'енковáты.* 992 *ва-рац'анó, вал'ичынá, з'ел'енавáты.* 1005 *варац'анó, вал'ичын'á, з'ел'ен-ковáты.* 1017 *в'ьрац'анó, в'ъл'ичын'á.* 1018 *в'ерац'анó, з'ел'енкавáты.* На месцы «е» можа вымаўляцца галосны, сярэдні паміж [ʔe] і [ʔa].

Карта № 12

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „о“ ПАСЛЯ ЦВЁРДЫХ ЗЫЧНЫХ У ПАСЛЯНАЦІСКНЫМ АДКРЫТЫМ НЕКАНЦАВЫМ СКЛАДЗЕ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 17:

«Які галосны гук вымаўляецца замест этымалагічнага *о* ў па-слянаціскных складах:

а) не ў канцавым складзе: *у горадзе, у горъдзе, у горыдзе ці ў горадзе; голаса, гэтага, дорага, белага, выпрасіў?»*

На карце паказаны змены «о» ў акаючых гаворках і наяўнасць «о» (з рэдкімі зменамі) у окаючых гаворках.

Карта складзена на аснове лексічна неабмежаванага матэрыялу, але пераважна на матэрыяле слоў: *у горадзе, голаса, дорага, гэтага, белага, выпрасіў.*

Адводзяцца ад картаграфавання змены «о» ў [y] ў спалучэнні **-ова-**: 63 *прóбувал'и.* 229 *з'áкувайу.* 304 *үарóхувайа.* 492 *трéбувал'и.* 777 *с'л'éдувац'ел'ем* і ў слове *н'ёкуму* — нас. п. 63. Нягледзячы на тое што ў некаторых гаворках у форме роднага склону прыметнікаў часцей захоўваецца «о», чым у іншых словах (*үóласа*, але *рóдноүо*), гэтыя формы не выдзяляюцца пры картаграфаванні, бо ў адказах яны зай-маюць значнае месца і без іх матэрыял будзе няпоўным. Не абазна-чаецца на карце вымаўленне [а] замест «о» ў нас. пп. 607, 608, 610, 612, 627, 628, 630, 636, дзе [а] адзначана толькі ў слове *вы́прас'иц'*, тады як у астатніх словах на месцы «о» адзначана [ы]: *үóрыда*, бо ў гаворках з дысімілятыўным аканнем у вымаўленні тыпу *вы́прас'иц'* можна ба-чыць дысіміляцыю галосных суседніх складоў, а не праяўленне недысі-мілятыўнага акання.

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца [ʔ] і [ы] на месцы «о» ў га-ворках з дысімілятыўным аканнем у першым складзе перад націскам. У гаворках з недысімілятыўным аканнем літарай **ъ** збіральнікі абазна-чалі іншы галосны, пераважна сярэдні паміж [o] і [a], і перадаецца адсылачным знакам.

Аб'ядноўваюцца знакі індывідуальнай транскрыпцыі: **ьʔ** — у нас. п. 274, **ы** — у нас. пп. 276, 326, 894, **а** — у нас. пп. 318, 544, 571, 924 картаграфуюцца як [ʔ]; **а°** — у нас. п. 980 — як [a].

У каментарыях прыводзіцца матэрыял пры наяўнасці заўваг збіральнікаў, пры пастаноўцы адсылачнага знака і пры зменах «о» ў [y] ў паўднёвых гаворках: 126 *голыса, дорыга, чорныга*; чуваць [ы]. 616 *йётэга, у го́рыг'и, б'ёлэга, с'м'ёлэга*; кароткае [ы]. 653 *го́лоса, хётоно*; в *го́руди*. 655 *гётото, дорото, бёлото, вы́прусыў*. 656 *го́лоса, хётоно, бёлоно, вы́прусыв*. 657 в *го́роде, етуго, доруго, б'ілуго, вы́прусыв*. 693 *го́луса, гетуго, білуго, вы́прусыў*. 704 у *го́род'и, гетуго, б'ілуго, вы́просыв*. 708 *вы́кас'иц', ц'ажо́лайе, йа́лэв'ина, ма́кэв'ишча*. 784 *го́ласа, гэтаго*; у *го́роз'е, ры́бойу, у го́рэз'е, хо́рэше, б'і́лэго*. 799 у *го́раз'и, у го́рэз'и, гётото, б'ёлаго, вы́прэс'иў*. 839 у *го́роз'е, го́лэса, йётэго, б'ёлэга, вы́прос'иў*. 842 у *го́роз'и, го́лэса, дорото, вы́прос'иў, йётэ(а)а, б'ёлэа*. 909 *го́лэса, у го́рэз'е*. 911 *этага, вы́прас'иц', го́рада*; у *го́рэз'ь, го́лэса, йётэга, дорэга, б'ёлэга*. 947 в *го́руд'и, го́лусу, б'і́луго, вы́прусыв*. 949 в *го́руд'и, го́лусу, хётото, б'і́луго, вы́прусыв*. 959 у *го́руд'и, гетуго, бі́луго, вы́прусыв*.

Карта № 13

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „о“ ПАСЛЯ ЦВЁРДЫХ ЗЫЧНЫХ У ПАСЛЯНАЦІСКНЫМ КАНЦАВЫМ ЗАКРЫТЫМ СКЛАДЗЕ Ў АСНОВЕ СЛОВА

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 17:

«Які галосны гук вымаўляецца замест этымалагічнага о ў паслянаціскных складах:

б) у канцавым закрытым складзе перад цвёрдым зычным: *горад, горэ́д, горы́д, город*; *колас, холад, кубак, молат*?»

На карце паказаны змены «о» ў акаючых гаворках і наяўнасць «о» (з рэдкімі змяненнямі) у окаючых гаворках.

Карта складзена на аснове лексічна неабмежаванага матэрыялу, але пераважна на матэрыяле слоў *горад, волас, колас, молат, холад, кубак, сора́м* і інш.

У нас пп. 58, 114, 136, 167, 176, 206, 342, 344, 353, 382, 394, 419, 524, 555, 574, 575, 576, 585, 606, 747, 854, 861, 866 картаграфаванне праводзіцца на матэрыяле аднаго слова.

Картаграфуецца галосны на месцы «о» ў канцавым закрытым складзе ў аснове слова. Галосны на месцы «о» ў склонавых канчатках (у месным склоне прыметнікаў мужчынскага і ніякага роду адзіночнага ліку, у творным склоне назоўнікаў мужчынскага і ніякага роду адзіночнага ліку, у родным склоне назоўнікаў множнага ліку з канчаткам *-аў (-оў)*), у канчатках дзеясловаў: *по́йдом*) адводзіцца ад картаграфавання; не картаграфуецца слова *н'ёску́л'к'и* ў нас. пп. 509, 513, 514, 578, 712, 816.

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца знакі індывідуальнай транскрыпцыі: а^ь перадаецца як [ъ] у нас. п. 40; ь^ь — як [ъ] — у нас. п. 274; а̃ — як [ъ] у нас. пп. 318, 322, 509, 571, 578, 924; ы̃ — як [ъ] — [ы] ў нас. пп. 276, 509, 578, 586, 894; о^а — як [о] ў нас. п. 604; о̃ —

як [о] ў нас. п. 999; а° — як [а] ў нас. пп. 980, 999; [ъ] і [ы] ў гаворках з дысімілятыўным аканнем аб'ядноўваюцца пры картаграфаванні. Адсылачным знакам абазначаюцца іншыя варыянты галоснага, перададзеныя літарамі: **ъ** (у гаворках з недысімілятыўным аканнем або оканнем), а таксама **и, у** на месцы «о» ў окаючых гаворках.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачных знакаў (у асобных выпадках аднародны матэрыял скарачаецца): **34** *цѣбар, хóлат, мóлад, ўóрат, кóлас, вóлас, мóлат, кúбак*. Гук [а] вельмі кароткі. **106** *хóлът, ўóрът, вóлътс, кóлътс*; ледзь улоўнае [ы], у большасці зусім рэдуцыраваны гук. **126** *ўóлътс, ўóрътд, хóлът, ўóлът, мóлът*; [ы] знікае. **276** *кúбэк, кúбык, ўóлыт, ўóлът, хóлът, хóлыт, вóлыс, вóлътс*. Вымаўляецца [ъ] або кароткае [ы], у большасці ставім **ъ**. **499** *ўóрат, кóлътс, хóлад, лóдак, ўóлас, мóлат*. **578** *ўóрад, кóлас, хóлад, з'ѣтэк, лóдэк, ўóрът, м'ѣтър, м'исычка, Бѣхѣў, аўтóрык*. Вымаўляюцца [ъ], [а], [ы], [ы]. **593** *кúбэк, вóлътс, Бѣхѣў, Бѣхуў*. **604** *ўóрад, кóлос, ўóлос, хóлод, мóлот, кúбак, вóлас, стóрож, кóлас, кóлос, хóлад, ўóлас*. Пасля націску часта ўжываецца [а]. **616** *ўóлыс, ўóрыд, кóлыс, вóлыс* — вымаўляецца кароткае [ы]. **660** *ўóрод, кóлос, ўóлътс, ўóлос, хóлътд, хóлод, мóлот, кúбок, вóлътс*. **708** *падвóрэк, кúбэк, пóмач, ўóлад*. **728** *ўóрод, ўóлос, кúбок, кóл'ис, ўóл'ис, хóлид, мóлит, вóл'ис*. **733** *д'ўректор, трáктор, с'в'ўкор, чóбот, ўóрод, кóлис, ўóлис, хóлод, мóлит, кúбок, вóлос*. **839** *ўóрът, кóлътс, ўóлътс, хóлът, мóлът, вóлътс*. **842** *ўóрът, ўóлътс, мóлът, вóлътс, кóлътс*. **894** *нáныч, ўáлычка, кúбэк, па лóкуц'*. **909** *ўóрът, ўóлътс, кóлас*. **911** *ўóрат, кóлас, хóлад, лóдэк, ўóрътд, кóлътс, ўóлътс, мóлът, кúбэк, вóлътс*. **949** *һóрод, кóлос, һóлос, хóлод, мóлот, кúбок, вóлос, һóруд, кóлус, һóлус, хóлуд, мóлут, вóлус*. **959** *ўóруд, кóлус, ўóлус, хóлуд, мóлут, кúбок, вóлус*. **999** *ўóрод, кóлътс, ўóлътс, хóлътд, мóлът, кúбэк, вóлътс; стóлак, з'ѣвак, пóвад, ўóлаў, нáп'ерац', тáбур, рамóноак*. **1001** *ўóрад, кóлас, ўóлас, хóлад, мóлат, кúбак, вóлас*; картаграфуецца, хоць націск пастаўлены няправільна.

Карта № 14

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „о“ ПАСЛЯ ЦВЁРДЫХ ЗЫЧНЫХ У КАНЦАВЫМ АДКРЫТЫМ СКЛАДЗЕ

Карта складзена на матэрыяле пункта «г» пытання № 17:

«Які галосны гук вымаўляецца замест этымалагічнага **о** ў паслянаціскных складах:

г) у канцавым адкрытым складзе: *сена* ці *сено*; *многа* ці *много*; *старога* ці *старого*; *сала*, *сонейка*, *блізка*, *гэтага?*»

Картаграфуецца вымаўленне ненаціскавага галоснага на месцы этымалагічнага «о» ў канцавым адкрытым складзе ў акаючых і окаючых гаворках.

Карта складаецца на аснове лексічна неабмежаванага матэрыялу. У многіх нас. пп. прыводзіцца значны матэрыял, які паказвае вымаў-

ленне ненаціскага галоснага ў розных граматычных катэгорыях: у назоўніках ніякага роду адзіночнага ліку, прыслоўях, дзеясловах прошлага часу, у формах роднага склону прыметнікаў. Пры непаўнаце адказаў выкарыстоўваецца матэрыял пытаньняў № 17 «а», 18 «а» (слова *вóз'ера* і прыметнікі роднага склону). У нас. пп. 58, 153, 344 знак ставіцца на матэрыяле аднаго слова.

Адвядзяцца ад картаграфавання адказы з канцавым галосным [е] ў прыметніках ніякага роду і ў прыслоўях: *дóбре, мал'ён'к'е, з'ел'оне*, бо [е] тут паявілася нефанетычным шляхам, займеннік *тóўа* і некалькі слоў, якія вылучаюцца ў сістэме вакалізму окаючых гаворак і могуць быць растлумачаны ўплывам рускай або беларускай літаратурнай мовы: *инц'арэсна, аб'азац'ел'на, дóбра, на́да* і інш. або ў акаючых гаворках: *то́лко, ско́лко* і інш.

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца прыёмы індывідуальнай транскрыпцыі: **а** картаграфуецца як [а] ў нас. пп. 264, 269, 290, 311, 312, 318; **о** — як [о] ў нас. пп. 358, 366; **о^а** — як [о] ў нас. пп. 604, 886, 997; **о^о** — як [о] ў нас. п. 997. Адказы са знакам **ъ** на месцы «о» (*ско́ръъ, са́лъ*) абазначаюцца адсылачным знакам.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял у выпадку выпраўленняў пры паўторным абследаванні, пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пастаноўцы адсылачнага знака; аднастайны матэрыял скарачаецца: **68** *с'эна, прасла, са́ла, ма́сла, мно́ўа, по́ўна, старо́ўа; бл'іскъ, чы́стъ, крэ́нкъ, н'і́скъ. 109* *с'энтъ, л'этъ, са́лъ, крэ́нкъ, н'іводнъўъ. 110* *с'энтъ, ма́слъ. 111* *с'энтъ, ма́слъ, бл'і́скъ, крэ́нкъ. 112* *с'энтъ, л'этъ, са́лъ. 113* *с'энтъ, л'этъ, бл'і́скъ, н'іводнъўъ. 114* *с'энтъ, са́лъ. 115* *с'энтъ, л'этъ, бл'і́скъ, дал'о́къ, ста́раўъ. 116* *с'энтъ, л'этъ, ма́слъ, крэ́нкъ. 117* *с'энтъ, л'этъ, са́лъ, бл'і́скъ, мно́ўъ, по́ўнтъ, н'іводнъўъ. 184* *с'эна, л'эта, мно́ўа, але: үэтаүо, н'іводнаүо. 244* *с'эна, л'эта, са́ла, ма́сла, бл'і́ска, мно́үо, чы́сто, крэ́пка, старо́ўа; [о] на канцы не пад націскам сустракаецца ў старых вельмі рэдка; ад моладзі не знойдзены прыклады. 263* *с'энтъ, са́лъ, ма́слъ, крэ́пка. 264* *с'энтъ, со́н'ыйка, бл'і́скъ, мно́ўъ, ма́слъ, чы́стъ. Пры праверцы ў першых чатырох словах закрэсленъ, дапісана: с'эна, мно́ўа, на́да; адзначана а, гэта значыць гук [а]; але, магчыма, больш кароткі. 268* *с'энтъ, л'этъ, ма́слъ, со́н'ыйкъ, бл'і́скъ, чы́стъ, мно́ўъ. 269* *с'энтъ, л'этъ, са́лъ, крэ́нкъ (перш.); с'эна, л'эта, мно́ўа, спас'і́ба, звонка́ (паўт). 272* *с'энтъ, л'этъ, са́лъ, ма́слъ, по́ўнтъ, мно́ўъ. 276* Толькі [а]: *с'і́та, рэ́шъта, ма́сла, са́ла, бл'і́ска, дал'о́ка, ўлыбо́ка, шыро́ка, крэ́пка, бы́стра, ц'эсна, бо́лна, с'эна, старо́ўа, м'яладо́ўа, с'л'апо́ўа. 277* *с'энтъ, л'этъ, са́лъ, ма́слъ, по́ўнтъ, мно́ўъ. 281* *с'энтъ, л'этъ, са́лъ, ма́слъ, бл'і́скъ, по́ўнтъ, мы́лъ, крэ́нкъ, үетъўъ (перш.); л'эта, с'эна, са́ла, ма́сла, мно́ўа, чы́ста, крэ́пка, старо́ўа (паўт). 307* *во́къ, ско́ръъ (перш.); с'эна, л'эта, са́ла, ма́сла, со́н'ейка, бл'і́ска, мно́ўа, чы́ста, по́ўна, крэ́пка, үэтаүа, старо́ўа, н'іводнаүа, вóз'ера, жы́та, нав'эрна (паўт). 343* *с'эно, л'это, үэтаүо, сло́нцо, са́ло, та́то, ма́мо. Канцавое [о] захоўваецца: раг'і́ласо, то́йо. 346* *на́ша с'эна, са́ла, ма́сла; але ў іншых адказах: мно́үо, дóбро, маладо́үо, дóброүо, дал'о́ко,*

пахарéло, вьпало, з'áz'ко, ма́мо. 366 ц'éсто, ху́тко, ско́ро; жы́то, до́бро, дал'о́ко, л'éдво́, ба́ц'ко, трéбо́, с'и́н'ауо́, ста́ло, мнóуо́; мнóуа, старо́уа, дал'о́ко. 497 ско́ро, мо́жно, жы́то, сла́бо, ц'о́мно, вь́шло, ц'а́шко, наз'б'и́раласо, н'и́коуо; до́бра; канцавое ненаціскае [о] захоўваецца з нязначнай рэдукцыяй. 500 мо́жна, ц'э́ста, по́зна, до́бра, бры́тка, дь́жа, ско́ра, трéба; ско́ро, ра́но. У паслянаціскных складах даволі часта можа захоўвацца гук, блізкі да этымалагічнага (з некаторай рэдукцыяй): ра́но, ско́ро, ү́тауо. 514 с'э́на, л'э́та, са́ла, абра́тна, жа́рка, крэ́пка, мнóуа, ра́на, са́мауа, йэ́тауа, маладо́уа; до́брауо. У канцавым адкрытым складзе звычайна чуецца [а]: с'э́на, м'а́са, маладо́уа, ма́ла, мнóуа. У асобных выпадках сустракаецца і [о^а] або [о]: до́брауо, крэ́пка, үо́рко, мнóуо^а, мнóуа^о (рэдка сустракаецца), у назоўніках [а] не заўважылі. 604 с'э́но, л'э́то, са́ло, ма́сло, по́ўна, стрóуо, мнóуо, бау́а^{то}, бау́ата, бау́а^{то}, н'едал'о́ко, нал'э́во, мнóуа, ла́дна, с'э́но^а, м'а́са, в'адóма, л'э́то^а, м'а́со^а. 688 со́н'ейко, блы́ско, мнóуо, чы́сто, по́вно, м'у́цно, ү́этоуо, старо́уо, ны́водноуо. Запісы с'у́на, л'у́та, са́ла, ма́сла выклікаюць сумненне і адводзяцца ад картаграфавання, бо ў гаворцы адзначана паслядоўнае оканне і ў іншых адказах гэтыя словы запісаны з літарай **о**. 787 крэ́пка, старо́уа (старóуо — больш рэдка), ү́тауа, ма́сла, с'э́на, мнóуа (мнóуо з [о] — больш рэдка). 806 с'э́но, радзей с'э́на, са́ло, ма́сло, бл'иско, дал'о́ко, боу́а^{то}, старо́уо, л'у́дно, с'м'э́шна. 822 с'э́но, л'э́то, са́ло, ма́сло, со́н'ейко, бл'у́зко, крэ́пка, старо́уо, дру́гоуо, на́шауо; сустракаецца часам і л'э́та, со́н'ейка, але часцей на канцы [о]. 842 с'у́э́но, л'у́э́то, са́ло, ма́сло, со́н'ейко, бл'у́ско, боу́а^{то}, чы́сто, крэ́пка; йэ́тэа, стоу́роа, н'иво́нэ^а; мо́лодо хлóпца, старо́о з'э́да, до́броо. 886 ма́сло^а, са́ло^а, с'у́но — с'э́на, кары́та, рэ́шата, ма́ло^а, мо́цно^а, с'у́л'но^а, жа́лобно^а, пра́в'ил'на, ху́тко^а, до́бра, жы́та, сты́дна, ста́до, йэ́то, про́со, ра́з'ива. 909 Формы на [о] (кре́пка) сустракаюцца толькі ў асоб старэйшага пакалення, ды і то вельмі рэдка. 915 н'и́коуа, мо́жна, бау́ата, ц'э́ста, ско́ра, прац'у́йна, с'э́дала, ц'э́сна, трéба; м'э́сто (рэдка; часцей ужываюцца формы на [а]), хороше́н'ко. 951 са́ло, ма́сло, со́ныйко, блы́з'ко, мн'у́но, чы́сто, ныво́дноо; запісы по́вна, м'у́цна, сторо́уа не картаграфуюцца, бо яны супярэчаць астатнім запісам з нас. п. 997 л'э́та, мнóуа, ү́тауа, л'у́э́та — л'у́э́то, ху́тка, н'и́чоуа, ма́ло, мнóуо, с'э́на, са́ла, ма́сл^а, про́са, ма́сло^а, м'а́с^ао, жа́рко, краса́ло^а. 1025 с'э́но(а), ма́сл^а(а), бл'у́зка, крэ́пка, старо́уа; с'э́но, ма́сло — зрэдку гавораць старэйшыя ў скарагаворцы, а часцей — [а]. 1026 ва́рыва, балóта, ц'э́ла, бау́ата, з'э́шава, жа́лка, н'едал'э́ка, ро́ўна, по́ўна, мо́жна; ун'и́сто́жыло, м'э́шано, н'е хвата́ло, забол'э́ло, хаз'у́ло, кас'у́ло — заўсёды [о].

Карта № 15

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „е“ (З „е“ І „ё“)

У ПАСЛЯНАЦІСКНЫМ НЕКАНЦАВЫМ АДКРЫТЫМ СКЛАДЗЕ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 18:

«Які галосны гук вымаўляецца замест этымалагічнага **е і ё з ё** ў паслянаціскных складах:

а) не ў канцавым складзе: *возера, возяра ці возіра; сёлета, сёлята ці сёліта; сінега, вылезу, выведзі?»*

Адводзяцца ад картаграфавання формы роднага склону прыметнікаў *сіняга, сінега* ці *сініга* і формы дзеясловаў *выведзі, вывядзі* ці *вывідзі*, у якіх змены галоснага могуць даваць іншы вынік, чым у астатніх словах.

Картаграфаванне праводзіцца на аснове лексічна неабмежаванага матэрыялу: *возера, сёлета, восені, у Гомелі, камера, шофера, номера, зелены, засека, пасека, лагера, вучыцеля, колеру, попелу, вёсела, камнем, мучыцелям, запечак, пяцера, дзесяцера* і інш.; улічваюцца таксама і дзеепрыметнікі: *зроблена, пастаўлена, куплена* і інш., у якіх у суфіксе адбываюцца такія ж змены галоснага, як і ў астатніх словах. Але ў большасці адказаў сустракаюцца толькі словы *возера, сёлета*, на аснове якіх і праводзіцца картаграфаванне. У паўднёвых гаворках (брэсцкіх) слова *сёлета* ў большасці выпадкаў адсутнічае, бо існуе раздзельнае вымаўленне назоўніка з займеннікам: *с'ойе л'іто, соўо л'іта, гёте л'іто, ц'ойе л'іто, с'ой р'ук* і інш. У такіх выпадках картаграфуецца толькі слова *возера*. У асобных выпадках, калі адказы выклікаюць сумненне ў адносінах цвёрдасці-мяккасці зычнага, выкарыстоўваецца матэрыял пытання № 50.

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца прыёмы індыўдуальнай транскрыпцыі: *и^е* перадаецца як [и] ў нас. пп. 33, 311, 431; *е^и* — як [е] ў нас. п. 769; *ѐ* — як [е] ў нас. пп. 305, 787, 822, 831, 890; *ѣ* — як [е] ў нас. п. 464; *е^а* — як [е] ў нас. пп. 511, 514, 713, 756, 902; *а^е* — як [а] ў нас. пп. 536; *е^ы* — як [е] ў нас. п. 951.

У гаворках з дысімілятыўным яканнем *ь* картаграфуецца як [и], таму што [ь] і [и] ў гэтых гаворках ужываюцца паралельна. Ва ўсіх астатніх гаворках *ь* перадаецца адсылачным знакам, бо пры адсутнасці заўваг цяжка вызначыць якасць абазначанага ім галоснага (магчыма, гук, сярэдні паміж [е] і [а]).

Поўнасю прыводзіцца матэрыял з наяўнасцю галоснага [ь], заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы на карце адсылачных знакаў, якія ўказваюць на іншыя варыянты галоснага або на неабходнасць тлумачэння пры пастаноўцы знака: **30** *шоф'ура, урём'ин'и, воб'ура*; ужываецца: *воб'ера, с'ол'ета*. **103** *воб'ьра, с'ол'ьтѣ*. **106** *с'ол'ита, воб'ура* або [ь]: *воб'ьра*. **133** *воб'ьра, с'ол'ьта*. **135** *с'ол'ьта, воб'ьра*. **243** *воб'ара, с'ол'ата* (у дарослых); *воб'ура, с'ол'ита* (у дзяцей школьнага ўзросту). **244** *воб'ура, с'ол'ита*; рэдка — *воб'ера, с'ол'ата*. **264** *воб'ьртѣ, с'ол'ьтѣ; воб'ура, с'ол'ита*. **268** *воб'ьртѣ, с'ол'ьтѣ*. **269** *воб'ьртѣ, с'ол'ьтѣ*. **307** *выб'иру, воўн'ины; воб'ьра, с'ол'ьта*. **311** *с'ол'ита, воб'ьра, воб'ура, спл'эц'ны*. **314** *с'ол'ьтѣ; воб'ура, с'ол'ита*. **335** *воб'ьра, с'ол'ита*. **370** *воб'аро, воб'ьра; воб'ера, с'ол'ета*. **390** *воб'ера, воб'ьра*. **426** *воб'ера, с'ол'ета*, але сустракаецца *воб'ара, с'ол'ата*. **438** *ран'аны, выл'ачал'и, ран'ьна*. **464** *воб'ьра, воб'ьра, на прып'ику, с'ол'ата*. **536** *выйал'и, на пас'аце, з'ац'ал'ина, в'ес'ала, прэз'ады, с'ол'ата, с'аўол'ата, пас'а'ка; с'ол'ьта*. **578** *воб'ура, с'ол'ита, п'ац'ьра, прэз'ьды, пан'ес'ина*. **613**

вóз'бра, с'óл'ьта. 628 вóз'ира, с'óл'ита; вóз'бра. 648 вóз'бра, с'óл'ьта. 708 вóз'бро. 799 óз'иро, з вóз'ира, але вóз'ера, óз'еро. 823 вóз'бра, с'óл'ьта; у гэтых словах літара е была выпраўлена на ь. 905 вóз'ира, с'óл'ита; у гэтых і падобных выпадках заўсёды чуецца вузкі гук: вóс'ин', з'эв'ир, с'óл'ита. 911 вóз'ера, вóз'бра, с'óл'ьта. 931 вóз'ера, с'óл'ьта, у Ўм'ел'и, вóс'ен'н'и; с'óл'ата; у сярэдзіне слова — шырокае [е] або [а]. 939 вóз'бра, вóз'ера, с'óл'ата. 951 нóзыро, нозе^{ро}. 968 óз'иро (у школьнікаў). 970 вóзеро, с'óлето, але: вóз'еро. 1025 вóз'ара; рэдка — вóз'ера; с'óл'ьта, с'аўóл'ьта.

Карта № 16

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „е“ Ў ПАСЛЯНАЦІСКНЫМ ЗАКРЫТЫМ КАНЦАВЫМ СКЛАДЗЕ Ў АСНОВЕ СЛОВА

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 18:

«Які галосны гук вымаўляецца замест этымалагічнага е... у паслянаціскных складах:

б) у канцавым закрытым складзе: *вецер, вецяр ці вецір; восень, хлопец, дзевер, палец, восем, полем, будзем?»*

Картаграфуецца вымаўленне галоснага на месцы «е» ў канцавым закрытым складзе пасля націску ў аснове слова. Галосны ў канчатках 1-ай асобы множнага ліку дзеясловаў (*станем, будзем*) і творнага склону адзіночнага ліку назоўнікаў (*вучнем, каменем*) не картаграфуецца, бо змены галоснага ў канчатках часта носяць іншы характар, чым у аснове слова.

Картаграфаванне праводзіцца на лексічна неабмежаваным матэрыяле: *палец, хлопец, восень, дзевер, клевер, поезд, човен, тыдзень, цэцьвер, студзень, ліпень, дзяцел, поспех, цэмент, восець, скацёрць, калодзесь, прадсядацель, харакцер, вецер* і інш. Але ў большасці выпадкаў картаграфуюцца словы *хлопец, палец, восень, дзевер, вецер*, якія сустракаюцца ў адказах. Слова *вецер* улічваецца пры картаграфаванні толькі там, дзе яно супадае ў вымаўленні з іншымі картаграфуемымі словамі; у паўднёвых гаворках, дзе яно вымаўляецца як *в'йт'ор* і гэтым адрозніваецца ад іншых слоў, яно не картаграфуецца. Адводзіцца ад картаграфавання слова *восем*, у якім прадстаўлены іншыя змены галоснага на месцы «е», чым у астатніх словах. Не картаграфуюцца адказы, прадстаўленыя адным словам *вецер* (нас. пп. 58, 386).

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца прыёмы індывідуальнай транскрыпцыі. У гаворках з дысімілятыўным яканнем ь і и картаграфуюцца як гук [и] (у нас. пп. 103, 105, 106, 124, 133, 306, 307, 311, 314, 464, 578, 613, 628, 642, 646, 648, 911). У гаворках з недысімілятыўным аканнем, дзе ь не можа аб'яднацца з [и], бо абазначае іншы варыянт галоснага, ставіцца адсылачны знак. Картаграфуецца *и* як [и] ў нас. пп. 91, 179; *и^н* — як [и] ў нас. пп. 264, 311; *ь^н* — як [ь] — [и] ў нас. п. 311; *е^н* — як [е] ў нас. п. 795; *е^н* — як [е] ў нас. п. 971; *ê* — як [е] ў нас. пп. 305, 777, 784, 787, 792, 829, 832, 869, 870, 991; *е^а* — як [е] ў нас.

пп. 430, 511, 514, 713, 776, 830, 886, 997, 999, 1018, 1021; а^е — як [а] ў нас. пп. 707, 711; ы^и — як [ы] ў нас. п. 654; и^ы — як [ы] ў нас. п. 658.

Поўнасю прыводзіцца матэрыял пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пастаноўцы адсылачнага знака: **126** *з'эв'ур, в'ос'ин', в'эц'ур, п'ал'иц* — таксама [и]. **185** *в'эц'ар, х'л'оп'ац*, але: *в'ос'ин'*. **198** *в'эц'ар* вымаўляецца сярэдне паміж [е] і [а]; *в'ос'ан', х'л'оп'ац, з'эв'ар*. **218** *в'эц'ур, в'ос'ин', з'эв'ур, п'ал'иц*; зрэдку — *п'ал'ац*. **244** *в'эц'ур, үр'ыв'ин', п'ал'иц, в'ос'ин'*; *в'эц'ер, үр'ыв'ен', п'ал'ец* — рэдка. **343** *в'эц'ар, в'ос'ен'*; тут можа быць [е] і [а]; [е] шырокае, блізкае да [а]. **390** *в'эц'ар, в'ос'ан', х'л'оп'ац; в'эц'ьр, в'ос'ьн', х'л'оп'ьц*. **399** *в'эц'ар, в'ос'ьн', х'л'оп'ьц*. **409** *в'ос'ен', в'эц'ер, х'л'оп'ец, п'ал'ец; з'эв'ар, в'ос'ан', в'эц'ар*. **464** *п'ал'ьц, х'л'оп'ьц, в'эц'ар, кал'оз'ис'*. **507** *й'ас'ен', п'ал'ец, в'эц'ар, п'эв'ан', л'эб'ец'*, але: *ш'ваг'ур*. **536** *ш'ч'ав'ьл', в'эц'ьр, р'эм'ан'*. **777** *с'ів'ер, к'ип'ен', п'эв'ен', в'эц'ер, х'л'оп'ьц, з'эв'ер; п'алац* (гавораць старыя), *п'ал'ец* (гаворыць моладзь). **784** *в'эц'ер, п'ал'ец, үм'ел', г'арн'ец, в'ос'ен', к'ам'ен', в'иц'ьр*. **798** *х'л'оп'ец, п'эв'ен', з'эв'ер, п'ал'ьц, ск'ац'ерц', д'ур'ен', ос'ен', к'уб'йол, коп'ейок, в'эз'ор*. **874** *в'эц'ар, в'ос'ан', в'ос'ен'* (рэдка), *х'л'оп'ац, з'эв'ар, п'ал'ац*. **882** *в'эц'ар, в'ос'ан', х'л'оп'ац, з'эв'ар, п'ал'ац; в'эц'ер, х'л'оп'ец, п'ал'ец, з'эв'ер*; у некаторых маладых людзей чуецца і [а]: *в'эц'ар, в'ос'ан'*, але вельмі рэдка. **905** *в'эц'ур, в'ос'ин', х'л'оп'иц, з'эв'ур, п'ал'иц*; у падобных выпадках заўсёды вузкі гук: *в'ос'ин', з'эв'ур* і г. д. **911** *в'эц'ар, п'ал'иц; в'эц'ьр, в'ос'ьн', х'л'оп'ьц, з'эв'ьр, п'ал'ьц*. **931** *х'л'оп'ац, в'ос'ан', в'эц'ар, п'ал'ац, з'эв'ар, кап'ейак, х'л'оп'ец*; у сярэдзіне слова вымаўляецца шырокае [е] або [а]. **939** *в'эц'ьр, үр'ыв'ьн', п'ал'ьц; в'эц'ер, в'ос'ен', п'ал'ец; з'эв'ар, х'л'оп'ац*. **949** У словах *х'осын', х'лопыц', д'ивир, п'алыц* раней была напісана літара э, якая потым выпраўлена на ы. **966** *ос'ен', з'ив'ер, х'л'оп'ец, п'ал'ец, в'иц'ер, в'уос'ен', х'л'уоп'иц, п'уал'ец*. **1017** *в'эц'ьр, в'ос'ьн', п'ал'ьц*. **1018** *в'эц'ер, в'ос'ен', х'л'оп'ец, з'эв'ер, п'ал'ец; х'л'оп'е^ац, з'эв'е^ар*; двайная літара абазначае няясны гук, сярэдні паміж [е] і [а]. **1021** *в'эц'ер, в'ос'ен', х'л'оп'ец, з'эв'ар, п'ал'ец, в'ос'е^ан', з'эв'а^ер*; двайная літара абазначае няясны гук, сярэдні паміж [е] і [а].

Карта № 17

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „е“ Ў КАНЦАВЫМ АДКРЫТЫМ СКЛАДЗЕ Ў ФОРМЕ НАЗОЎНА-ВІНАВАЛЬНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ НІЯКАГА РОДУ З МЯККАЙ АСНОВАЙ

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 18:

«Які галосны гук вымаўляецца замест этымалагічнага с... у паслянаціскных складах:

в) у канцавым адкрытым складзе ў канчатках назоўнікаў назоўна-вінавальнага склону адзіночнага ліку: *насенне* ці *насення*,

вещця ці веще...?» Пры адсутнасці ці непаўнаце матэрыялу ў кантрольным адказе выкарыстоўваецца матэрыял пытання № 64 а: «Ці падвойваюцца зычныя перад **й** паміж галоснымі: *насенне, насене* ці *насенье...?*».

Знак на аснове адказаў на пытанне № 64 а ставіцца толькі тады, калі ў адказе побач з літарай **е** (*кам'ён'н'е, в'ёц'ц'е*) сустракаюцца запісы з літарай **о** або **а** (*нас'ён'н'о, нас'ён'н'а*), што ўказвае на перадачу дыялектных асаблівасцей.

Адводзяцца ад картаграфавання адказы тыпу *карён'н'и, кам'ён'н'и, св'ін'н'е* як формы множнага ліку назоўнікаў, а таксама напісанні з літарай **а** ў слове *корён'н'а* ў тых выпадках, калі апошняе выдзяляецца сярод іншых слоў: *корён'н'а*, але: *нас'ён'н'е, в'ёц'ц'е*, бо тут таксама можна бачыць форму множнага ліку. Гэта меркаванне пацвярджаецца тым, што сустракаюцца запісы: *карён'н'а даў'у'йя, карён'н'а мал'йя, карён'н'а глыб'ка с'аз'іц'* або *пасох'л'и*, што ўказвае на форму множнага ліку. Не картаграфуюцца і іншыя словы, калі ў адказе мелася ўказанне на форму множнага ліку (*скрып'ц' палоззя*), а таксама словы, якія, відаць, прыйшлі з рускай мовы і адрозніваюцца сярод іншых слоў вымаўленнем: *сражен'йе, ўалавакружён'ийе, зайавл'ён'ийе*. Не картаграфуюцца і слова *п'ол'е*, у якім канцавы галосны часта вымаўляецца інакш, чым у зборных назоўніках: *п'ол'е*, але: *кам'ён'н'а, в'ёц'ц'а*.

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца знакі: **а^в** перадаецца як [а] ў нас. пп. 241, 915; **ё, е^а** — як [е] ў нас. пп. 514, 787, 1018; **э^е** — як [а] ў нас. п. 887; **е^и** — як [е] ў нас. п. 91. Напісанні тыпу *нас'ён'н'а* (**ё**) перадаюцца знакамі для абазначэння галосных [а] і [е] (нас. п. 787).

Поўнасю прыводзіцца матэрыял пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачнага знака: **9** Зборныя назоўнікі тыпу *насенне* сустракаюцца вельмі рэдка. **11** Формы зборных назоўнікаў амаль адсутнічаюць. Кажуць: *звяр'б, сук'і, нас'она*. **103** *нас'ённ'б, в'ёцц'б, карённ'б, аз'ённ'б*. **111** *в'ёцц'б, карённ'б, здарённ'б, в'ас'ёл'б, кал'осс'б*. **112** *нас'ённ'б, в'ёцц'б, карённ'б*. **113** *в'ёцц'б, нас'ённ'б, карённ'б*. **115** *нас'ённ'б, аз'ённ'б, карённ'б, пал'ённ'б*. **117** *нас'ённ'б, карённ'б*. **126** *карённ'а; [а]* пасля мяккага зычнага. **155** *в'ас'ёл'л'а, здарённ'б, нас'ённ'б*. **244** *нас'ён'н'е, в'ёц'ц'е, карён'н'е, с'м'ёц'ц'е*; канцавое [е] часам чуецца як [и], але больш выразна чуецца [е]. **263** *нас'ён'н'б, карённ'б*. **272** *нас'ённ'б, карённ'б*. **281** *нас'ённ'б, с'м'ёцц'б; нас'ён'н'е, в'ёцц'е, см'ёцц'е; нас'ён'н'а, карён'н'а, в'ас'ёл'л'а, кал'ос'с'а*. **426** *нас'ён'н'е, але: карённ'а*. **773** *нас'ён'е, корён'е, нас'інн'е, корыінн'е; але: в'ёц'йя*. **889** *нас'ён'н'е, карён'н'е; здарённ'а, карённ'а, нас'ён'н'а, с'м'ёцц'а; [е]* вымаўляецца шырока, як [ä]. **897** *нас'ён'н'а, карённ'а, см'ёцц'а, пам'ашчённ'а; у* назоўным склоне назоўнікаў ніякага роду вымаўляецца [а]: *п'ол'а, в'ёцц'а*. **899** *карённ'е, здарённ'а, карённ'а, нас'ённ'а, см'ёцц'а; е* вымаўляецца як [е^а]; канцавое [е] шырокае па ўтварэнню — [еа], [а]: *нас'ён'н'а, в'ис'ёл'л'а, пал'оз'з'а, с'м'ёцц'а; [е]* вымаўляецца шырока, як [ä]. **915** *нас'ён'н'е, зайаўл'ён'н'е, нас'ённ'а^б, карённ'а^б, с'м'ёцц'а^б, варённ'а^б, пахалад'анн'а^б, зац'амн'ённ'а^б, кал'ос'с'а^б*.

Поўнасю приводзіцца матэрыял пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачнага знака: **103** у *хл'ев'ь*, у *балóц'ь*, у *ха́ц'ь*. **104** у *ха́ц'и*, у *ха́ц'ь*, у *чо́раз'и*, на *даро́ў'и*, на *ла́ўк'и*, на *му́х'и*, на *ла́в'и*, на *бры́га́з'и*, на *рабо́ц'и*, у *кал'а́с'и*. **113** нэ *заво́з'ь*, у *л'ес'и*, у *чо́рыз'и*. **126** У месным склоне вымаўляецца [и]: у *ха́ц'и*, у *до́м'и*. **198** у *л'ес'а*, на *рабо́ц'а*, але: на *рабо́ц'е*; пераважна вымаўляецца [а]: на *заво́з'а*, у *калхо́з'а*, на *м'ес'ца*, у *балóц'а*. **244** на *рабо́ц'и*, у *кал'а́с'и*, у *л'у́з'и*, на *л'і́п'и*; на *заво́з'е*, у *кал'а́с'е*, у *л'ес'е*, на *рабо́ц'е*, у *ха́ц'е*, у *балóц'е*; радзей — у *ха́ц'и*, у *л'ес'и*. **269** у *л'ес'ь*; аб *На́з'и*, нэ *даро́з'и*, *стару́с'и*. **343** на *заво́з'е*, у *кал'а́с'е*, на *рабо́ц'е*, на *заво́з'е*, у *кал'а́с'е*, на *рабо́ц'е*. **490** на *рабо́ц'и*, у *кал'а́с'и*, на *заво́з'и*; вымаўляецца гук, вельмі блізкі да [и]. **668** на *заво́з'и*, але сустракаецца і на *заво́з'е*, у *калхо́з'и*; канчатак [е] часцей ужывае моладзь. **751** у *ха́ц'а*, у *л'ес'а*, у *л'ес'е*, на *с'ён'е*, у *са́з'а*, на *а́гаро́з'е*, у *калхо́з'и*. Вельмі часта ўжываецца канчатак [а], радзей — [е] і яшчэ радзей — [и]. **773** на *заво́д'и*, у *калхо́з'и*, у *л'і́сы*, у *ха́т'и*, у *боло́т'и*, але бывае і ў *колхо́зы*, у *боло́ты*. **784** на *во́з'е*, г *ба́б'е*, у *л'ес'е*, у *ха́ц'е*, у *чо́ро́з'е*, *чо́р'э́з'е*, на *св'е́ц'ь*, у *с'і́н'ь*, у *с'ён'ь*. **871** Сустракаюцца дзве формы: на *заво́з'и*, у *л'ес'и*, у *калхо́з'и* і на *заво́з'е*, у *калхо́з'е*, у *л'ес'е*. **877** на *заво́з'и*, у *калхо́з'и*, у *ха́ц'и*, на *рабо́ц'и*, у *л'ес'и*; менш пашырана форма на *заво́з'а*. **890** на *заво́з'и*, у *л'ес'и*, у *ха́ц'и*; рэдка — на *заво́з'е*, у *л'ес'е*, на *рабо́ц'е*. **891** на *заво́з'е*, у *кал'а́с'е*, у *л'ес'е*, на *рабо́ц'и*, у *ха́ц'и*, на *м'ес'ца*, у *балóц'е*; на *заво́з'е*, у *кал'а́с'е*, у *л'ес'е*, у *балóц'е*. **911** на *рабо́ц'и*, у *кал'а́с'и*, нэ *заво́з'ь*, у *калхо́з'ь*, у *л'ес'ь*, нэ *рабо́ц'ь*, у *ха́ц'ь*, на *м'ес'ца*, у *балóц'ь*. **955** у *калхо́зе*, у *л'і́се*, на *робо́те*, у *ха́те*, у *боло́те*, на *робо́ты*. **1018** на *заво́з'е*, у *кал'а́с'е*, а таксама у *л'ес'е*, на *рабо́ц'е*, у *ха́ц'е*, у *балóц'е*. **1020** на *заво́з'и*, на *заво́з'е* (рэдка), у *кал'а́с'и*, у *л'ес'и*, на *рабо́ц'и*, у *ха́ц'и*. **1021** на *заво́з'е*, у *кал'а́с'е*, у *л'ес'е*, на *рабо́ц'е*, у *ха́ц'е* (е абазначае няясны гук, сярэдні паміж [е] і [и]).

Карта № 19

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „а“

Ў ПАСЛЯНАЦІСКНЫМ ЗАКРЫТЫМ СКЛАДЗЕ Ў АСНОВЕ СЛОВА

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 19:

«Які галосны гук вымаўляецца ў паслянаціскных складах замест я...:

б) перад *ц*, *с*...: *заяц*, *заі́ц* ці *зае́ц*; *месяц*, *ме́сіц* ці *месе́ц*; *пояс*, *поі́с* ці *пое́с*; *памя́ць*, *дзева́ць*?»

У сувязі з тым, што ў адказах прыведзены словы з галосным [а] ў пазіцыі не толькі перад *ц*, *с*, але і перад іншымі зычнымі, картаграфаванне праводзіцца на больш шырокім матэрыяле з улікам слоў, прыведзеных у адказах: *заяц*, *месяц*, *пояс*, *памя́ць*, *дзева́ць*, *дзеся́ць*, *Пры́пяць*, *ча́лядзь*, *завя́зь*, *дро́бязь*, *ты́сяч* і інш.

Адводзяцца ад картаграфавання словы, у якіх [а] знаходзіцца ў адкрытым складзе: *ты́сяча*, *памя́ці*, *ме́сяца* і інш., а таксама формы трэ-

цяй асобы множнага ліку дзеясловаў: *косяць, паляць*, якія картаграфуюцца на карце № 157. Не картаграфуецца слова *паяс*, калі ў ім не абазначан націск або пастаўлен на канцавым складзе.

Трэба адзначыць, што картаграфаванне праводзіцца на даволі абмежаваным матэрыяле, прычым знак ставіцца часта паводле аднаго слова.

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца прыёмы індывідуальнай транскрыпцыі: *и*^е перадаецца як [и] ў нас. пп. 529, 971; *а*^е — як [а] ў нас. пп. 711, 770, 886, 909, 1018, 1021; *е*^а — як [е] ў нас. пп. 712, 766, 824, 915, 996, 1021; *ѐ* — як [е] ў нас. пп. 220, 890; *ǎ* — як [а] ў нас. п. 464. Літара *ь*, якая ў гаворках з дысімілятыўным яканнем сустракаецца ў адказах часцей за ўсё побач з *и*, перадаецца як [и] ў нас. пп. 105, 113, 114, 124, 133, 135, 160, 262, 264, 268, 307, 313, 314, 613, 628. У гаворках, дзе адсутнічае дысімілятыўнае яканне, *ь* абазначаецца адсылачным знакам, у нас. п. 464 *ь* аб'ядноўваецца з [и], бо там паралельна вымаўляецца [а] і [и].

У нас. п. 411 не картаграфуецца рыска над *е*: *зайе̑ц, м'ес'е̑ц, з'ев'е̑ц*, значэнне якой не раскрыта. Адказ у нас. п. 1001 картаграфуецца, хоць націск у словах пастаўлен яўна няправільна: *м'ес'е̑ц, пам'е̑ц*.

Поўнасю прыводзіцца матэрыял пры наяўнасці рэдкіх дыялектных варыянтаў, напр. *памац'*, заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачнага знака: 363 *зайац, м'ес'ац, пам'ац', пойас, зайа^(е)ц, м'ес'а^(е)ц, пам'а^(е)ц, з'ев'ац', пойа^(е)с*. 464 *зайац, м'ес'ац, в'ейалка, н'ейак, м'ес'ац, м'ес'ьц, зайац, з'ев'уц', з'ес'уц', с'емз'ис'ат*. 499 *зайац, м'ес'ац, пам'ьц', з'ев'ац'*. 536 *з'ев'ац', з'ес'ьц', з'ес'ац'*. 562 *зайац, м'ес'ац, пам'ац', але: з'ев'уц', з'ев'уац', пойс*. 700 *зайец, м'ис'ац', памет', дэ-выт', пойас*. 824 *пойас, м'ес'еац, з'ес'ац', з'евьц', Прып'ец'*. 840 *пам'ац', з'ев'ац', але: зайец, м'ес'ец, пойес*. 939 *завц, м'ес'ьц, пам'ьц', пав'ьс; м'ес'ачка, з'ес'ац', зайац, пам'ац'*. 950 *зайец, м'ис'ац, памет', дэсет', пойас, памат', дэс'ат'*. 964 *зайец, м'ис'ац, памыт', дэ-вет', пойас, м'ис'ец, памец', дэв'ац', пойес*. 988 *зайец, м'ес'ец, пам'е̑ц, пам'ац', з'ев'е̑ц і рэдка — з'ев'ац', пойес*. 996 *зайац, з'ев'ац', м'ес'ац, пам'ац'; зайеац, м'ес'еац, з'ев'еац', пойеас*. 1017 *зайьц, м'ес'ьц, пам'ьц', пойьс*. 1020 *зайац, м'ес'ац, пам'ац', з'ев'ац', пойас; рэдка — пойис, пам'иц'*. 1021 Двайныя літары — *ае, еа* абазначаюць нясны гук, сярэдні паміж [е] і [а]: *зайаец, м'ес'аец, пам'ац', з'ев'аец', пойас, з'ес'еац'*.

Карта № 20

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „а“ Ў ПАСЛЯНАЦІСКНЫМ ЗАКРЫТЫМ СКЛАДЗЕ Ў ФОРМЕ ДАВАЛЬНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ З МЯККАЙ АСНОВАЙ

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 19:

«Які галосны гук вымаўляецца ў паслянаціскных складах замест я:

в) у канчатках назоўнікаў давальнага склону множнага ліку: *к сараям, к сараім ці к сараем; к вішням, к вішнім ці к вішнем, каплям, гаспадыням?»*

Картаграфаванне праводзіцца на лексічна неабмежаваным матэрыяле: *вішням, каноплям, баням, пуням, хвойм, людзям, сушням, гусям, пясням, кузням, картоплям* і г. д. Але ў адказах часта прыводзіцца малая колькасць слоў, пераважна *вішням, сараям, гаспадыням*; часам прыходзіцца картаграфаваць на матэрыяле аднаго слова, таму адзінкаваць з'яў не адзначаецца.

Адводзіцца ад картаграфавання форма творнага склону множнага ліку назоўнікаў з закрытым складам (*с п'ёсн'ам*).

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца прыёмы індывідуальнай транскрыпцыі: **е**^и перадаецца як [e] ў нас. пп. 138, 156, 481; **е̄** — як [e] ў нас. п. 411; **ê** — як [e] ў нас. п. 869; **ь** і **ь**^и аб'ядноўваюцца з [и] ў наступных нас. пп.: 53, 71, 105, 111, 112, 113, 115, 117, 133, 135, 264, 268, 269, 270, 272, 282, 307, 311, 314, 578, 586, 613, 628, 646, 648, 894. Там, дзе **ь** нельга аб'яднаць з [и] і дзе ёсць заўвагі збіральнікаў аб тым, што **ь** абазначае гук, сярэдні паміж [e] і [a], ставіцца адсылачны знак; акрамя таго, адсылачным знакам абазначаюцца варыянты галоснага гук, не паказаныя ў легендзе і абазначаныя літарамі **у, о, ь** і інш.

Поўнасю прыводзіцца матэрыял пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачнага знака: **29** *сарайам, к в'ішн'ам, кáпл'ам; к сарайѐм*. **34** *гаспадын'им, в'ішн'им, сарайим, кáпл'им*; часта чуецца гук, блізкі да [e]: *кáпл'ем, сарайѐм*. **134** *к сьрайим, к в'ішн'им, к кáпл'им*; у маладога пакалення: *к в'ішн'ам, к кáпл'ам, к сьрайам*. **138** *к в'ішн'еам; в'ішн'ам, кáпл'ам, гаспадын'ам*. **411** *в'ішн'ѐм, гаспадын'ѐм, гаспадын'ам*. **615** *к в'ішн'им, п'ун'им; кáпл'ум*. **618** *к в'ішн'ум, п'ёсн'ум, кáпл'им*. **797** *сарайам, кáпл'ам, в'ішн'ам*; сустракаецца і канчатак **-ем**, але рэдка. **853** *к в'ішн'аам, кáпл'ам, гаспадын'ам*. **889** *к сарайам, к в'ішн'ам, кáпл'ам, гаспадын'ам; к сарайом, к в'ішн'ом, кáпл'ем, гаспадын'ем*. **894** *к сьрайѐм, к в'ішн'ѐм, кáпл'ѐм, п'ёсн'ѐм*; рэдукцыя, слабы гук. **897** *к в'ішн'ам, кáпл'ам, гаспадын'ам*; у канчатку назоўнікаў **-ам** паслядоўна вымаўляецца гук [a]. **905** *к в'ішн'ам, сарайам, кáпл'ам, гаспадын'ам*; адзначаецца таксама *в'ішн'им'и, к в'ішн'им* і інш.; якасць гук няўстойлівая, але часцей чуецца [a]: *в'ішн'ам, в'ішн'ам'и*. **913** *к сарайам, к в'ішн'ам, кáпл'ам; к сарайѐм, в'ішн'ѐм, кáпл'ѐм*. **990** *к в'ішн'ѐм, к кáпл'ѐм; ь* — гэта гук ні [e], ні [a], а то адно, то другое. **1018** *к в'ішн'ам, кáпл'ам, гаспадын'ам; в'ішн'аам*; двайная літара **ае** абазначае нясны гук, сярэдні паміж [e] і [a]. **1021** *к в'ішн'ам, кáпл'ам, к в'ішна'ем, кáпл'а'ем; е ба́н'еам*; двайная літара абазначае нясны гук, сярэдні паміж [e] і [a]. **1026** *к сарайѐм, к в'ішн'ѐм, кáпл'ѐм, гаспадын'ѐм; к сарайѐам, к в'ішн'ѐам*.

Карта № 21

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „у“ Ў СЛОВЕ субота

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 20:

«Які галосны гук вымаўляецца... замест у:

а) у першым складзе перад націскам: *субота, сьбота, сыбота* ці *сабота?*»

Пры картаграфаванні ўлічваюцца словы *субо́тн'ик, сыбо́тн'ик, субо́н'а* (народжаны ў суботу).

Адсылачным знакам абазначаецца ў нас. пп.: **953 сабо́та. 269 субо́та, сыубо́та.** Змешчаны заўвагі: **509 сыбо́та;** радзей сустракаецца *субо́та. 511 сыбо́та* — звычайна гавораць, але сустракаецца і *субо́та. 517 субо́та;* радзей — *сыбо́та. 750 субо́та,* але ёсць і *сыбо́та. 790 бура́н, кружо́к,* але: *сыбо́та.*

Карта № 22

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „Ы“ Ў ПЕРШЫМ СКЛАДЗЕ ПЕРАД НАЦІСКАМ У ПАЗІЦЫІ КАЛЯ ГУБНЫХ ЗЫЧНЫХ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 22:

«Які гук вымаўляецца замест **ы**:

...у першым складзе перад націскам:

б) у суседстве з губнымі: *пытаць, патаць* ці *путаць; падымаць, адмыкаць, рассыпаць, была, бывала?*»

Кружкамі рознага колеру картаграфуецца вымаўленне галоснага на месцы «ы» ў першым складзе перад націскам у пазіцыі каля губных зычных (пасля губнога або перад ім). Змены галоснага ў пазіцыі толькі пасля губнога, якія наглядаюцца ў паўднёвых гаворках, адзначаны трохвугольнікам адпаведнага колеру.

Адводзіцца ад картаграфавання дзеяслоўная форма *была́*, бо яна картаграфуецца на карце № 23 «Галосны на месцы «ы» ў форме дзеяслова *была*». Не картаграфуюцца словы *атамка́ц', атамкн'у́, адмака́ты,* у якіх у першым складзе знаходзіцца іншы галосны, не [ы].

Поўнасю прыводзіцца матэрыял пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачнага знака: **245 пѣ́тацѣ́ца, па́дѣ́мац', рас-сы́пац', замака́йем;** [ѣ] — гук, сярэдні паміж [ы] і [а]. **246 атмы́кац', пѣ́тацѣ́ца, па́дѣ́мац', рассы́пац';** [ѣ] — гук, сярэдні паміж [ы] і [а]. **247 пѣ́тацѣ́ца, па́дѣ́мац', рассы́пац';** [ѣ] — гук, сярэдні паміж [ы] і [а]. **276 пы́тац', атмы́кац',** але часам чуецца: *рассы́пац' — рѣ́ссѣ́пац'.* **578 па́тац', атма́кац', па́дама́ц', ра́ссапа́ц', па́тацѣ́ца, высо́к'и; замы́кац'.** **593 па́дама́ц', пѣ́па́таѣ́, пруву́каѣ́ец', дѣ́па́таѣ́ес'с'а, па́таѣ́ус'а, па́дама́ѣ́ецѣ́ца; часам чуецца аслабленае [а]. **827 пы́тац', адмы́кац', прапы́таѣ́, пабы-ва́ѣ́, падыма́ѣ́ем; пу́тац', адму́кац', прапу́таѣ́, вусо́ко, нават *усо́ко;* [у] на месцы [ы] пасля губных зычных як пад націскам, так і не пад націскам адзначаецца ў прадстаўнікоў традыцыйнай гаворкі (старых жанчын, дзяцей), аднак непаслядоўна. **955 пета́те, одмека́те, поде́йма́те, россе-па́те. 956 пета́ты, одмека́ты, пуде́йма́ты, россепа́ты. 994 п'ита́т', одм'ика́т', зам'ика́т', б'истре́йша, па́д'има́т', рассыпа́т', б'ичо́к;** у суседстве з губнымі — [и]. **997 пу́тац', адму́кац', паспу́тац', па́дума́ц', пады-ма́ц', насы́пац';** рэдка *пы́тац'.* **1010 пу́тац', адму́кац', рассы́пац'.** Гук [у] замест [ы] адзначаецца выключна паслядоўна, нават у мове моладзі; але моладзь імкнецца пазбягаць [у], бо, як яна гаворыць, «з нас смяюцца»; сапраўды, гэта **му-, ву-** — вельмі характэрная з'ява.****

Карта № 23

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „ы“ Ё ФОРМЕ ДЗЕЯСЛОВА была

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 22:
«Які гук вымаўляецца замест **ы** ё пераднаціскных складах:

б) у суседстве з губнымі:... *была, бала ці була?*»

Акрамя таго, выкарыстоўваюцца адказы на пытанне № 21 а, куды часам трапляе картаграфуемае слова.

Картаграфуецца вымаўленне галоснага на месцы «ы» ё першым складзе перад націскам у дзеяслоўнай форме *была́*. Вымаўленне галоснага ё формах *было́, были́* ўлічваецца ё тых гаворках, дзе ненаціскны галосны не змяняецца ё залежнасці ад націска.

Пры картаграфаванні аб'ядноўваюцца знакі індывідуальнай транскрыпцыі: **а** перадаецца як [а] ё нас. п. 40; **у** — як [у] ё нас. п. 888; **ѣ** з'яўляецца варыянтам [ѣ] і [а], прадстаўленых у адказах з нас. пп. 326, 593, і таму аб'ядноўваецца з імі; у нас. п. 264 **ѣ** перадаецца як [а], каб паказаць іншае адценне галоснага побач з адзначаным у адказе [ѣ]. Адсылачным знакам абазначаюцца іншыя варыянты галоснага.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачнага знака: **490** *бу/ыла́, бу/ыло́*; пасля [б] вымаўляецца гук, блізкі да [у], але запісаць яго як [у] яшчэ немагчыма. **578** *была́, был'і́, было́*, зрэдку — *була́*. **593** *была́, было́, бѣла́, бѣла́, бала́, бѣло́, було́* — рэдка. **665** *була́, бола́*. **796** Заўсёды вымаўляецца *буѣ́, була́*. **878** *была́*; рэдка — *була́*. **915** *была́*, старэйшыя гавораць *була́*. **938** *была́, бы́ла́*; **ѣ** абазначае менш выразнае [ы], з нахілам да [а] ё вымаўленні некаторых старых жанчын. **988** *була́* і рэдка *бала́*. **997** *була́* і рэдка *была́*. **1008** *билá, була́*. **1017** *была́*; [ы] ё пазіцыі пасля губных лабіялізуецца: *була́*.

Карта № 24

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „ы“ Ё НЕНАЦІСНЫМ КАНЦАВЫМ АДКРЫТЫМ СКЛАДЗЕ ПАСЛЯ ГУБНЫХ ЗЫЧНЫХ

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 23:

«Які гук вымаўляецца замест **ы**... у складах пасля націску:

в) у канцавым адкрытым складзе ё назоўным склоне множнага ліку: *бабы ці бабу, удовы ці ўдову?*»

На карце адзначаецца вымаўленне галоснага на месцы «ы» ё пасля-націскным адкрытым складзе ё пазіцыі пасля губных зычных. Карта складзена пераважна на матэрыяле слоў *ба́бы, удо́вы*, але ё некаторых адказах сустрэліся і іншыя словы: *совы, жабы, луны, халуны, каровы, дровы, дрэвы, травы, слівы, пасмы, галовы, копы, рыбы, лапы, бровы, ставы, замовы, ямы, торбы, пасевы, асновы, рамы, фермы, зубы, свякровы, думы, буквы, вербы, канавы, часціца бы: прышоў бы, прыметнікі новы, гадовы, мядовы, устойчывы і інш.* Пры недастатковасці матэрыялу ўлічваліся адказы на пытанні 20 б, 21 б, в: *рука́вы, рыба́-*

ловы, крыва́вы. У радзе нас. пп. картаграфаванне праводзілася на аснове аднаго слова, асабліва ў гаворках поўдня Беларусі, дзе слова *ба́бы* ўжываецца з націскам на канчатку (*бабы́*).

Адводзяцца ад картаграфавання словы, у якіх у канцавым складзе паяўляецца націск: *бабы́, бабу́, баб'і, коровы́* і інш. Не картаграфуюцца адказы тыпу *бабу, удаву́*, бо тут можна бачыць форму вінавальнага склону, а таксама адказы *баб'и, удав'е́*, у якіх можна бачыць форму давальнага склону. Запісы тыпу *удóви, ка́рпи* картаграфуюцца як *удóвы, ка́рпы*, калі ў запісах ужываюцца літары *и* і *'и* (нас. пп. 118, 119, 522, 728, 733, 1003, 1012).

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з наяўнасцю заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачных знакаў: **293** у *ба́бы, хо́ц'ба*. **326** *ба́бы, ры́бы, жа́бы, йак ба, йон ба, так ба, хо́ц' ба, хай ба*. **577** *ба́бы, удо́вы; даў ба, н'ихай ба*. **586** *ба́бѣ, удо́вѣ; ба́бы, вам ба, хай ба, до́лжын ба*. **593** *удо́вы, ба́бы; йон ба можа што из'з'елы́ ба, хай ба, йак ба*. **628** *ба́бе, каро́вы, ба́бы, удо́ве*. **698** *ба́бые, удо́вые, рыболо́вые*. **701** *ба́бе, удо́ве*. **732** *ба́бе, вдо́ве*. **790** *ба́бы, удо́вы* (малодшае пакаленне); *ба́бу, удо́ву* (старэйшае пакаленне). **810** *ба́бы, удо́вы*, але ў большасці выпадкаў сустракаецца *бабы́*. **827** *н'е́рв'и, н'е́рву, удо́ву, ба́бы, со́вы, но́ву дом*; [у] на месцы **ы** пасля губных як пад націскам, так і не пад націскам адзначаецца ў прадстаўнікоў традыцыйнай гаворкі (старых жанчын, дзяцей), аднак непаслядоўна. **841** *ба́бу, удо́ву* (наз. скл. мн. л.). **847** *ба́бу пошл'і́, удо́ву, з л'і́пу*. **890** *ба́бу, удо́ву*; рэдка — *ба́бы, удо́вы*. **939** *даў ба, йак ба, рука́вы, кучара́вы; ба́бы, удо́вы, тра́вы, хал'а́вы*. **942** *ба́б'и стайа́ц', удо́в'и* **949** *ба́бе, вдо́ве; ба́бы, до́вы*. **955** *ба́бе стойе́т', вдо́ве стойе́т'*.

Карта № 25

ДЗЕЯСЛОВЫ З СУФІКСАМ -ва- БЕЗ ПАПЯРЭДНЯГА ГАЛОСНАГА АБО З ТЫМ ЦІ ІНШЫМ ПАПЯРЭДНІМ ГАЛОСНЫМ (-ва-, -ыва-, -тва-, -ава-, -ува-, -ова-)

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 23:

«Які гук вымаўляецца замест **ы**, **і** ў складах пасля націску:

б) у дзеяслоўных суфіксах **-іва-**, **-ыва-**: *расказваць, расказьваць, раска́зываць, раска́заваць* ці *раска́зуваць*;... *абломліваць, абломльваць, абломляваць* ці *абломлюваць*?»

У сувязі з тым, што матэрыял адносна суфікса **-іва-** ў многіх адказах адсутнічае, гэты суфікс не картаграфуецца. Звесткі аб ім даюцца ў каментарыях.

Суфікс **-іва-** найбольш распаўсюджаны ў сваёй асноўнай, літаратурнай форме. Фанетычныя разнавіднасці яго адзначаны ў наступных нас. пп.: 121, 232, 243, 244, 510, 538, 561, 615, 660, 699, 850, 863, 868, 874, 880, 882, 883, 885, 886, 887, 915, 920, 921, 922, 942, 943, 945, 999, 1000, 1003, 1020, 1021 **-юва-** (*абло́мл'увац', абло́мл'уваты*). 17 19, 153, 196, 198, 199, 211, 215, 218, 222, 224, 225, 238, 348, 359, 472, 514, 541

-ява- (абломл'авац', зашчэпл'авац'). 652, 653, 654, 658, 692 -ёва- (обломл'оваты). 97, 100, 268 -ьва- (абломл'ьвац'). 172, 257, 347, 596 -'ва- (абломл'вац').

У наступных нас. пп. адзначаны дзве паралельныя формы суфікса -іва-: 101, 138 -іва-, -ява- (абломл'ивац', абломл'авац'). 568, 871 -іва-, -юва- (абломл'ивац', абломл'увац'). 19, 141, 142, 162, 378, 413, 556, 654 -іва-, -ва- (абломл'ивац', абломл'вац'). 242 -ява-, -юва- (абломл'авац', абломл'увац').

Не адзначан суфікс -іва- ў матэрыялах па наступных нас. пп.: 345, 365, 368 зашчапл'ац'. 755 выдумл'ац'. 951 зачэпл'аты. 956 зашчэп'аты.

У наступных нас. пп. суфікс -іва- і яго формы (у тым ліку і нулявая) ужываюцца замест -ыва- ў слове абманываць: 214, 258, 306, 446, 566, 572, 582, 584, 613, 614, 620, 722, 728, 733, 852, 906, 911, 917, 987 абман'ивац'. 657, 658, 659, 693, 694, 698, 700, 701, 703, 704, 730, 735, 737, 739, 853, 880, 887, 890, 945, 947, 949, 962, 965 абман'увац', абман'уваты. 678, 699, 726, 774, 809, 815, 816, 819, 840, 845, 847, 872, 884, 964, 970, 971, 978, 982, 985, 1003, 1004, 1012, 1025 абман'вац', абман'ваты. 268, 630, 727, 763, 770, 963, 964 абман'ьвац', абман'ьваты. 653, 656, 689, 691, 692, 702 абман'оваты. 924 абман'авац'.

У матэрыялах абследавання нас. пп. 91, 203, 500 сказана, што формы дзеясловаў з суфіксамі -ыва-, -іва- не ўжываюцца. Аднак іншыя адпаведныя формы дзеясловаў не даюцца.

Карта № 26

ВЫМАЎЛЕННЕ СЛОВА аржаны

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 25:

«Ці ўжываюцца прыстаўныя галосныя ў пачатку слоў перад санорнымі **р, л**, калі яны стаяць побач з наступным зычным:

а) *іржаны, аржаны ці ржаны; іржанішча, іржа, ірваць?*»

Картаграфуецца толькі адно слова *аржаны*, бо пратэтычны галосны перад **р** можа не быць аднолькавым у астатніх словах, нават у словах, утвораных ад аднаго кораня: *аржаны*, але: *іржышча, іржэўнік* і інш. Месца націску не картаграфуецца, бо сустракаецца націск на сярэднім і канцавым складах: *аржаны* — *аржа́ны, іржаны* — *іржа́ны*. У некаторых матэрыялах адзначана паралельнае ўжыванне націску ў гэтых складах: *аржа́ны, іржа́ны*; у радзе адказаў націск зусім не абазначан. Адсылачным знакам абазначаюцца іншыя варыянты пратэтычнага галоснага: **е, ъ, о**; на змены галоснага ў аснове слова ўказваецца зорачкай.

Не ва ўсіх матэрыялах прыведзен адказ на данае слова, таму карта атрымалася некалькі разрэджанай. Акрамя таго, у гаворках паўднёва-заходняй часткі Беларусі слова *іржаны* часта адсутнічае, бо замест яго ўжываецца слова *жытні* (гл. заўвагу да нас. пп. 824, 996 і інш.). Слова *іржаны* часцей за ўсё адносіцца да слоў *хлеб* і *мука*.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачных знакаў: 102 *ѣржаный*. 376 *рѣжаны*. 381 Не ўжываюцца прыстаўныя галосныя. 478 *йиржаны*; радзей — *аржаны*. 603 *ержаны*, *аржаны*. 662 Не ўжываюцца прыстаўныя галосныя перад [р], [л]: *ржаный*. 769 *ржаный*, *ержаний*. 780 *иржаны*; *ржаны* *хл'еб у нас ус'е гавораць*. 797 *оржаны*. 801 *ржоны*. 802 *ржоны*. 824 *аржаны*; *иржаны* не ўжываецца. 877 Часам перад некаторымі зычнымі ёсць прыстаўныя гукі, але гэта не паслядоўна: *ил'л'аны*, але: *ржаны*. 882 *йиржэны*. 969 *ержаны*. 987 *йиржэны*. 995 *ржэны*. 996 Слова *иржаны* і ўтвораныя ад яго не ўжываюцца: ужываецца *жытн'и*. 997 *ржаны*; рэдка — *иржаны*; *хл'еб ржаны*; старыя кажуць — *иржаны*. 1013 *ржаны*, *йержаной*. 1025 *иржаны*; рэдка — *ржаны*.

Карта № 27

ВЫМАЎЛЕННЕ СЛОВА ільняны

Карта складзена на матэрыяле пытання № 25:

«Ці ўжываюцца прыстаўныя галосныя ў пачатку слоў перад санорнымі **р, л**, калі яны стаяць побач з наступным зычным?»

На гэтай карце картаграфуецца пратэтычны галосны: *ил'н'аны*, *ал'н'аны* і адсутнасць яго — *л'н'аны*.

Матэрыял, на аснове якога пабудавана карта, прадстаўляе сабою асобныя словы, а таму не адлюстроўвае аб'ектыўных заканамернасцей паяўлення і адсутнасці галоснага перад санорнымі, паколькі гэта з'ява залежыць не толькі ад спалучэння санорнага з наступнымі зычнымі, але і ад галоснага ці зычнага папярэдняга слова. З прычыны таго, што ў адказах прыводзіцца картаграфуемае слова не ў звязаным тэксце, карта з'яўляецца не зусім дакладнай.

У многіх нас. пп. не даецца адказу на пастаўленае пытанне, у сувязі з гэтым карта атрымалася разрэджанай.

Карта № 28

ГАЛОСНЫЯ НА МЕСЦЫ НАЦІСКНОГА „а“ Ў ПАЗІЦЫІ ПЕРАД [ў]

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 27:

«Які галосны — **а** ці **о** вымаўляецца пад націскам:

в) перад **ў** (нескладовым): *пагнаў* ці *пагноў*, *пазнаў* ці *пазнноў*, *даў* ці *доў*, *казаў* ці *казноў*, *клаў* ці *клоў*, *спаў* ці *спноў*, *папытаў* ці *папытоў*, *шкадаваў* ці *шкадавоў*, *прыняў* ці *прынеў*, *узьяў* ці *ўзеў*;

настаўнік ці *настоўнік*, *лаўка* ці *лоўка*, *праўда* ці *проўда*, *заўтра* ці *зоўтра*, *даўнасьць* ці *доўнасьць*, *пастаў* ці *пастоў*...?»

Картаграфуемы матэрыял у асноўным адносіцца да двух граматычных разрадаў слоў: 1) дзеясловаў абвеснага ладу прошлага часу мужчынскага роду і 2) назоўнікаў. На карце паказана вымаўленне галосных на месцы націскнога «а» пасля цвёрдых і мяккіх зычных. Гэта ж з'ява пасля шыпячых зычных паказана на карце № 36.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, калі ў запісах ёсць заўвагі збіральнікаў, калі ў запісах адзначана ў адной гаворцы суіснаванне [a] і [o], на аснове чаго на карце ставяцца два знакі: **26** пы́наў, пы́наў, даў, кызáў, пры́наў, ныста́ўн'ик, ла́ўка, папыто́ў, про́ўда, зо́ўтра. **81** паўна́ў, пазна́ў, даў, каза́ў, клаў, спаў, пыта́ў, шкадава́ў, пры́наў, уз'а́ў, паста́ў, наста́ўн'ик, ла́ўка, пра́ўда, за́ўтра, уз'о́ў. **103** даў, каза́ў, наста́ўн'ик, за́ўтрѣ, пра́ўдѣ, казо́ў. **166** паўна́ў, спаў, за́ўтра, про́ўда. **186** паўна́ў, каза́ў, наста́ўн'ик, за́ўтра; зо́ўтра — сустракаецца рэдка, уз'о́ў, крычо́ў, баз'о́ўс'а, н'исо́ў. Лабіялізаванае [a] ў мове старэйшага пакалення — звычайная з'ява, фанетычная заканамернасць. **189** паўна́ў, пазна́ў, каза́ў, стайа́ў, наста́ўн'ик, ла́ўка, стайо́ў, казо́ў. **205** паўно́ў, казо́ў, уз'о́ў, зо́ўтра, пасто́ў, ла́ўка, наста́ўн'ик. **211** паўно́ў, казо́ў, уз'о́ў, пасто́ў, зо́ўтра; ла́ўка, наста́ўн'ик — ужывае малодшае пакаленне, але больш вучы́ц'ал'. **215** паўно́ў, пазно́ў, казо́ў, клоў, споў, шкадаво́ў, уз'о́ў, пры́ноў, про́ўда, зо́ўтра, до́ўнас'ц', пасто́ў, наста́ўн'ик (большасць гаворыць вучы́ц'ил'). **216** зо́ўтра, про́ўда, казо́ў, прадо́ў, уз'о́ў, паўно́ў, доў, споў, спаў, уз'а́ў, пры́наў, даў, тра́ўка, наста́ўн'ик. Старэйшыя гавораць доў, а маладыя — даў. **218** паўно́ў, пазно́ў, доў, казо́ў, споў, папыто́ў, пры́ноў, уз'о́ў, зо́ўтра, пасто́ў, рвоў, шчыпо́ў, прадо́ў, пазво́ў, стайо́ў, про́ўда, клаў, за́ўтра, ла́ўка, наста́ўн'ик. **219** зо́ўтра, пры́ноў, уз'о́ў, доў, казо́ў, про́ўда і пра́ўда, паўно́ў, пазно́ў, клоў, споў, папыто́ў, шкадаво́ў, паста́ў, наста́ўн'ик, ла́ўка. **220** тра́ўка, за́ўтра, даў, каза́ў, пры́наў, уз'а́ў, пра́ўда, да́ў, паказа́ў. **221** зо́ўтра, про́ўда, прысло́ў, наламо́ў, н'адбо́на, н'исо́ў, укро́ў, уз'а́ў, даў, наста́ўн'ик, ла́ўка. **222** паўна́ў, клаў, паста́ў, уз'а́ў, шкадава́ў, наста́ўн'ик, ла́ўка; споў, пры́ноў гавораць у некаторых выпадках старыя. **225** паўна́ў, пры́наў, папыта́ў, за́ўтра, доў, аро́ў. Словы з [oў] ужываюцца радзей. **250** тра́ўка, за́ўтра, даў, каза́ў, пры́наў, уз'а́ў, пра́ўда; уз'о́ў, па́нисо́ў — больш у старых. **301** паўна́ў, пазна́ў, даў, уз'а́ў, каза́ў, клаў, спаў, пыта́ў, пры́наў, уз'а́ў, пра́ўда, наста́ўн'ик, ла́ўка, пра́ўда, за́ўтра, ныста́ў, забро́ў, падн'о́ў, пам'о́ў. Формы на [o] не характэрны для большасці, але ў мове некаторых сустракаюцца побач з [a]. **350** спую́ў, казуо́ў, дуо́ў, паўно́ў, пазно́ў, до́ў, казо́ў, кло́ў, спо́ў, папыто́ў, шкадаво́ў, пры́ноў, уз'о́ў, забро́ў, зо́ўтра, про́ўда, наста́ўн'ик, ла́ўка, пра́ўда, за́ўтра. **352** прыу́ноў, пабро́ў, назо́ўтра, прыв'азо́ў, заўно́ў, пакло́ў, наста́ўн'ик. **354** казо́ў, пыто́ў, шкадаво́ў, зо́ўтра, паўна́ў, даў, клаў, папыта́ў, уз'а́ў, наста́ўн'ик, ла́ўка, пра́ўда; доў, папыто́ў, про́ўда, зо́ўтра — вымаўляе старэйшае пакаленне. **357** паўно́ў, казо́ў, спо́ў, ла́ўка, пра́ўда, уза́ўтра. **362** паўно́ў, доў, казо́ў, споў, уз'о́ў, шкадаво́ў, ла́ўка, наста́ўн'ик, пра́ўда, да́ўнас'ц', паста́ў. **364** казо́ў, пры́ноў, наста́ўн'ик, ла́ўка, пра́ўда, паста́ў. **365** паўна́ў, пазна́ў, даў, кл'а́ў, спаў, папыта́ў, шкадава́ў, пры́наў, уз'а́ў, паста́ў, наста́ўн'ик, ла́ўка, пра́ўда, за́ўтра, казо́ў. **374** паўно́ў, пазно́ў, доў, казо́ў, пыто́ў, шкадаво́ў, пасто́ў, пры́наў, уз'а́ў, ла́ўка, пра́ўда, за́ўтра. **398** замато́ўс'а, зап'исо́ўс'а, сказо́ў, уз'о́ў, шкадава́ў, папыта́ў, наста́ўн'ик'и, за́ўтра. **400** паўна́ў, пазна́ў, даў, каза́ў, спаў, папыта́ў, шкадава́ў, пры́наў, уз'а́ў, наста́ўн'ик, ла́ўка, за́ўтра. У прадстаўнікоў

традиційнай гаворкі сустракаецца паўноў. 401 доў, нап'исоў, разаброў, зойтрэ, н'идоўна, з'б'ироў, уз'оў, нап'исаў, даў, нап'исаў, разабраў, заўтра, н'идаўна, з'б'ираў, уз'аў, зап'исаў, нап'аў, паслаў, набраў. 404 паўнаў, даў, казаў, клаў, спаў, папытаў, шкадаваў, прын'аў, уз'аў, настаўн'ик, лаўка, праўда, заўтра; рэдка: казоў, уз'оў, паўноў. 405 прыслаў, настаў, прарваў, набраў, п'ерапраўл'аў, даў, казаў, нап'аў, браў, патанцаваў, сказаў, праўда, пазнаў, наск'идаў, на зойтрай. 407 паўнаў, пазнаў, даў, казаў, клаў, спаў, папытаў, шкадаваў, прын'аў, уз'аў, настаўн'ик, лаўка, праўда, заўтра, настаў, паўноў, пазноў, доў, казоў, клоў, споў, папытоў, шкадавоў, прын'оў, уз'оў, лоўка, проўда, зойтра, пастоў. 408 настаўн'ик, вып'акоў, заґадбоў, распазноў, казоў, уз'оў, заўтра, н'адаўна. 409 паўноў, заброў, пускоў, саброў, назвоў, уз'оў, казоў, доў, клаў, настаўн'ик, лаўка. 417 паўнаў, пазнаў, даў, казаў, клаў, спаў, папытаў, шкадаваў, прын'аў, уз'аў, настаўн'ик, лаўка, праўда, заўтра, даўнасьць. 419 набраў, прадаў, знёў, выб'ирёўс'о, заароў, пытоў, п'исоў. 421 уз'оў, прыслоў, доў, зойтра, проўда, паслоў, нап'исоў, казоў, заброў, казоў, устоў, заўтра, утрымоў, здоў. 424 доў, уз'оў, казоў, аб'ашчаў, назаўтро, навыв'ираў, п'исаў, чытаў, высилаў, сказаў, пааб'ираў, стаў, паўн'ивоў, абаброў бы, аддоў, астоўс'а, заброў, панапускоў, наброў, уноў, папоў, байдоўс'а, н'и бр'оўшы, забраў, набраў, нап'аў. 430 казоў, вым'ароў, укроў, уз'оў, саброўс'а, наклоў, проўда, забаранавоў, прымушоў, зойтра, прыслоў, лоўка, настаўн'ик, нап'аў, сабраўс'а. 431 паўноў, пазноў, доў, казоў, клоў, споў, папытоў, шкадавоў, прын'оў, уз'оў, настаўн'ик, настаўн'ик, лоўка, проўда, зойтра, клаў, спаў; [aў] сустракаецца радзей, чым [oў]. 435 даў, казаў, уз'аў, сказаў, праўду, настаўн'ик, настаў, парадаваў, даваў, падраўс'а, прадаў, доў, казоў, уз'оў, казоў, проўду, настаўн'ик, пастоў. 437 траўка, зойтра, доў, уз'оў, прадбоў, прыставоў, назывоўс'а, проўда, на лоўца, л'ажоў, наклоў, заброў, траўка, паўноў, пазноў, казоў, папытаў, уз'аў, настаўн'ица. 444 паўноў, пазноў, доў, казоў, споў, прыяжэў, п'исоў, пазнаў, клаў, спаў, запытаў, пачакёўшы, стаўл'оў, падн'оўс'а, прапоў. 463 уз'аў, прын'аў, праўда, сказаў, траўка, ґадаваў, зойтра, ароў, троўка, заўтра, паўноў, доў, споў; [oў] сустракаецца рэдка, часта ўжываецца [aў]. 464 траўка, уз'аў, доў, ухахоўс'а, казоў, прыслоў, уз'оў, споў, Заслоўіе, зойтра, настаўн'ик, н'едоўна, клоў, проўда, пастоў. Часта сустракаецца а^о: каза^оў. 465 называўс'а, лаўка, заўтра, казоў, проўда, троўка. Пераход этымалагічнага «а» перад [ў] пад націскам адзначан толькі ў прыведзеных словах, прычым адначасова адна і тая ж асоба можа сказаць: праўда і проўда. 466 спаў, казаў, даў, уз'аў, заўтра, паўноў, доў, зойтра, проўда, споў, устоў. Часцей сустракаецца [aў]. 467 казаў, прын'аў, заўтра, проўда, уз'оў. 468 паўноў, пазноў, доў, казоў, уз'оў, проўда, зойтра, шкадаваў. 470 траўка, заўтра, даў, прын'аў, казоў, проўда, паўноў, пазноў, папытоў, уз'оў, настаўн'ик, лоўка, зойтра, пастоў. 471 доў, уз'оў, казоў, б'едавоў, споў, проўда, троўка, спаў, праўда, траўка. Націскное [а] перад [ў] у дзеясловах перадаецца праз [о], а ў назоўніках гэта з'ява адзначаецца спарадычна. 472 даў, лаўка, шкадаваў.

җаладаў, җадаваў, заўтра, настаўн'ица, паслоў, проўда, сказоў, прадоў.
474 зоўтра, доў, уз'оў, траўка. **475** паўноў, пазноў, доў, казоў, зоўтра, клоў, споў, пытоў, прын'оў, уз'оў, проўда, шкадаваў, лаўка, настаўн'ик. **476** траўка, зоўтра, доў, казоў, прын'оў, уз'оў, броў, пабывоў, проўда. **477** зоўтра, проўда, казоў, прын'оў, уз'оў, утарҗавоў, вайавоў, л'ажоў, спраўл'оў, н'а давоў, памчоў, набл'удоў, астаўс'а, траўка, заўтра, даў, казаў, прын'аў, уз'аў, прадаў. Старэйшае і нават сярэдняе пакаленне вымаўляюць [оў], [аў] вымаўляе моладзь. **484** зоўтра, аддоў, җнаў, аддаў; часцей — [оў]. **487** траўка, заўтра, даў, начаваў, забраў, казаў, прын'аў, уз'аў, праўда, начавоў, настаўн'ик, лаўка. **492** астоўс'а, прадаў, траўка, заўтра, даў, казаў, прын'аў, уз'аў, праўда. У гаворцы некаторых жыхароў наглядаецца нешта блізкае да [о] ў націскным канцавым закрытым складзе перад [ў] — невялікая лабіялізацыя [а] і набліжэнне яго да [о]: прад'аў. **509** праўда, доў, зоўтра, уз'оў, сказоў, прын'оў, проўда, казаў, спаў, пытаў, уз'аў, аддаў, настаўн'ик, лаўка, заўтра. **510** паўноў, казоў, давоў, доў, папытоў, уз'оў, проўда, зоўтра, траўка, заўтра, даў, казаў, прын'аў, уз'аў, праўда. У гэтым пункце ёсць адценне [о]: пр'аўда, сказ'аў. **512** паўноў, доў, прадоў, уз'оў, траўка, споў, зоўтра. **516** траўка, заўтра, уз'оў, сказоў, казоў, зоўтра, папытоў. **522** траўка, доў, казоў, уз'оў, прын'оў. **523** капоў, паброў, стоў, заброўс'а, доў, надаваў, уз'оў, вайаваў, лаўка, праўда, настаўн'ик, патдаваў, пац'араў. **524** крычоў, зап'исоў, лоўка, паўнаў, казаў, араў, ап'ан'аў, настаўн'ик. **530** уз'оў, доў, проўда, паклоў, пазрываў, заўтра, настаўн'ица, здымаў. **533** паўнаў, казоў, клаў, настаўн'ик, лаўка, праўда, заўтра, казоў. **534** казоў, папытоў, будавоў, патрымोў, пазноў, але часцей з [а]: казаў, пытаў; настаўн'ик—гэта слова толькі з [а]; настаўн'ица, заўтра, лаўка—толькі з [а]. **540** траўка, праўда, зоўтра, доў, казоў, прымоў, уз'оў, праўда, троўка. **541** зоўтра, казоў, прын'оў, уз'оў, проўда, троўка, казаў, даў, паўнаў, пазнаў, клаў, уз'аў, настаўн'ик, лаўка, даўнас'. **545** траўка, зоўтра, доў, уз'оў, прын'оў, проўда, н'адоўна. **547** заўтра, лаўка, задроўс'а, доў, спаў, уз'оў, паўноў. Маладыя гавораць: уз'аў, паўнаў. **740** уз'ов, коз'ов, поўнов, довоў, бров, спов, прыв'ов, попроў, зопытоў, шкодовов, ностовн'ик, зовтра, проўда, постов, ноставн'ик, лавка. **801** даў, настаўн'ик, спаў, уз'аў, споў, казоў. **814** прад'аў, пазнаў, казаў, папытаў — тут нешта сярэдняе паміж [а] і [о]; настаўн'ик, лаўка, заўтра, праўда. **882** пастоў, паўноў, пазноў, доў, казоў, клоў, споў, папутоў, прын'оў, проўда, уз'оў, настаўн'ик, лаўка, шкадаваў, заўтра. Часам можна сустрэць і [а]: паўнаў, даў. **902** траўка, праўда, заўтра, уз'аў, даў, казаў, пр'ин'аў; сказоў, уз'оў, доў, заброў — такое вымаўленне сустракаецца рэдка і характэрна для прадстаўнікоў старэйшага пакалення. **913** паўноў, пазноў, доў, казоў, клоў, п'исоў, споў, попутоў, шкадаваў, прын'оў, уз'оў, зоўтра, настаўн'ик, лаўка, праўда, пастаў. У моладзі і школьнікаў паралельна сустракаюцца [а] і [о]. **918** паўноў, даў, казаў, клаў, спаў, папытаў, шкадаваў, прын'аў, уз'аў, настаўн'ик, лаўка, праўда, заўтра, пастаў.

Карта № 29
ВЫМАЎЛЕННЕ СЛОВА авёс

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 29:

«Які галосны — **е** або **о** (**ё**) вымаўляецца пад націскам:

а) у коранях слоў перад цвёрдым зычным... *авёс* ці *авёс..?*» і на матэрыяле пытання № 56:

«Як вымаўляюцца губныя перад галоснымі **е**, **ё**, **я**... *авёс*, *авйос* ці *аўйос..?*»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзены карты № 30—32. Часткова выкарыстаны адказы на пытанне № 29 і пры складанні карты № 33.

Карта адлюстроўвае асаблівасці вымаўлення націскага галоснага і папярэдняга губнога ў слове *авёс*. Як паказваюць матэрыялы адказаў, пад націскам выступаюць галосныя [o], [e]. Губны зычны перад націскным галосным у адных гаворках з'яўляецца мяккім (*ав'ос*, *ав'ёс*), а ў другіх — цвёрдым (*овёс*). У частцы гавораў паміж губным і націскным галосным узнік [j], губны зычны ў такім становішчы выступае ў гуках [y], [v], [v'] (*аўйос*, *авйос*, *ав'йос*). Якасць пачатковага ненаціскага галоснага на карце не картаграфуецца.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, калі ў адказах ёсць варыянты *авйос*, *ав'йос*, якія картаграфуюцца адным знакам з варыянтам *аўйос*:

462 *авйос*. 495 *аўйос*, *авйос*. 496 *аўос*, *аўйос*. 528 *ав'ос*, *авйос*. 530 *ав'ос*, *авйос*. 566 *авйос*, *ав'ос*. 670 *ав'ёс*. 675 *ав'йос*. 676 *ов'йос*. 677 *ов'йос*, *ав'ос*. 679 *ав'ос*, *авйос*. 680 *авйос*. 681 *овйос*. 684 *ов'йос*. 685 *овйос*. 687 *ов'йос*, *оўйос*. 688 *ов'ос*, *овйос*. 712 *аўйос*, *ав'ос*. 716 *ав'йос*, *аўйос*, *авйос*. 717 *овйос*. 718 *авйос*. 721 *ав'йос*, *аўйос*. 723 *овйос*. 725 *овйос*. 726 *ов'ос*, *овйос*. 728 *ов'йёс*, *ов'йос*. 731 *овйос*. 733 *овйос*. 734 *овйос*. 751 *аўйос*, *авйос*. 752 *авйос*, *аўйос*. 757 *овйос*. 758 *ов'йос*, *овйос*. 759 *овйос*. 762 *овйос*, *ов'ос*, *овйос*. 764 *овйос*. 766 *ов'йос*, *аўйос*, *ов'ос*. 769 *ов'йос*, *ов'ос*. 773 *овёс*, *овйос*. 776 *аўйос*, *авйос*. 777 *аўйос*, *авйос*. 781 *ав'ос*, *авйос*. 783 *авйос*. 785 *аўйос*, *авйос*. 787 *авйос*, *ав'ос*. 788 *аўйос*, *авйос*. 791 *авйос*. 792 *ав'ос*, *авйос*. 793 *авйос*. 795 *овйос*. 797 *овйос*. 798 *овйос*. 799 *аўйос*, *авйос*. 800 *овйос*. 802 *авйос*. 804 *оўйос*, *овйос*. 805 *ов'ос*, *овйос*. 807 *аўйос*, *овйос*. 809 *овйос*. 812 *овйос*, *оўйос*. 813 *ав'ос*, *авйос*. 815 *аўйос*, *авйос*. 816 *авйос*. 817 *ав'ос*, *аўйос*, *авйос*. 818 *ав'ос*, *авйос*. 820 *авйос*. 821 *аўйос*, *ав'ос*, *авйос*. 822 *ав'ос*, *ав'йос*. 823 *аўйос*, *авйос*. 826 *авйос*. 827 *ав'ос*, *аўйос*. 830 *ав'ос*, *авйос*. 831 *авйос*. 832 *авйос*. 833 *авйос*. 834 *овйос*. 835 *авйос*. 837 *ав'ос*, *ав'йос*. 838 *авйос*. 842 *авйос*. 843 *ав'ос*, *авйос*. 844 *ав'ос*, *ав'йос*. 845 *аўос*, *авйос*. 846 *аўйос*, *ав'ос*, *аўос*. 848 *овйос*. 852 *оўйос*, *овйос*. 853 *авйос*, *аўйос*, *ав'ос*. 856 *авйос*. 869 *ав'ос*, *авйос*. 871 *аўйос*, *авйос*. 874 *ав'йос*. 875 *авйос*. 882 *авйос*, *ав'йос*. 885 *авйос*, *аўйос*. 888 *ав'йос*. 889 *ав'ос*, *авйос*. 909 *авйос*, *ав'ос*. 913 *ав'ос*, *авйос*. 923 *ав'ёс*, *авйос*. 967 *овйос*, *ов'йос*. 968 *овйос*. 970 *овйос*, *ов'ос*. 971 *овйос*. 972 *овйос*. 974 *овйос*, *ов'йос*. 975 *овйос*. 976 *овйос*. 977 *овйос*. 978 *оўйос*, *овйос*.

979 овйós. 983 овйós. 985 авйós. 987 ав'йós. 989 овйós. 991 ав'ós, овйós. 993 овés, овйés. 1002 ов'ós, авйós. 1003 аййós, авйós. 1004 аййós, авйós, айós. 1008 ав'йós, овés, овйós. 1009 овйés. 1010 ав'ós, авйós. 1011 ав'ós, аййós, авйós. 1013 овйós, ов'és. 1018 аййós, авйós. 1019 авйós. 1020 авйós. 1022 ав'ós, авйós, ав'és.

Карта № 30

ВЫМАЎЛЕННЕ СЛОВА мёд

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 29:

«Які галосны — **е** або **о** (ё) вымаўляецца пад націскам:

а) у коранях слоў перад цвёрдым зычным: ... *мёд* ці *мед*..?» і пытання № 56:

«Як вымаўляюцца губныя перад галоснымі **е, ё, я**: *мёд* ці *мйод*..?»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзены карты № 29, 31, 32. Часткова выкарыстаны адказы на пытанне № 29 і пры складанні карты № 33.

На карце падаецца якасць націскага галоснага ([o] ці [e]) і якасць папярэдняга губнога зычнага ([m'] ці [m]), а таксама наяўнасць ці адсутнасць [j] паміж губным і націскным галосным. Звонкасць-глухасць канцавога зычнага на карце не паказана. Захаванне канцавога звонкага [ð] у слове мёд або аглушэнне яго падпарадкавана агульнай заканамернасці рэалізацыі звонкіх зычных у канцы слова (гл. карту № 45).

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, калі сустракаецца [m'] перад [j] (*м'йот*), якое картаграфуецца тым жа знакам, што і [m] перад [j] (*мйот*), калі знак пастаўлен на аснове ўскоснай формы слова або вытворнага ад яго і калі ў запісах ёсць заўвагі збіральнікаў: 398 *у м'óz'u*. 402 *м'óz'ук*. 451 *м'уот*. 454 *м'уот*. 493 *мйот, м'йот*. 495 *м'оду, мйот*. 563 *м'иот, м'от*. 568 *м'йот, м'от*. 604 *м'од* — гавораць маладыя або бывалыя людзі; у мове старэйшага пакалення, асабліва жанчын, ужываецца [й], але непаслядоўна—*мйод*. 655 *м'од, мйид*. 675 *м'йод, мет*. 698 *мад*. 706 *мйот, у м'óz'u, м'от*. 728 *мад*. 740 *м'ат, мет*. 753 *м'от, мот*. 779 *мйоду*. 781 *м'од, мйоду*. 798 *мйоду*. 822 *м'од, м'йод*. 838 *м'йот, м'от*. 839 *м'йот*. 842 *у мйóz'u, м'йет*. 951 *мад*. 955 *мед, мад*. 956 *м'ед, мйед, мед*. 966 *м'ед, мйед, мед*. 1016 *м'ед, м'йед*.

Карта № 31

ВЫМАЎЛЕННЕ СЛОВА бёрда

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 29:

«Які галосны — **е** ці **о** (ё) вымаўляецца пад націскам:

а) у коранях слоў перад цвёрдым зычным: ...*бёрда* ці *берда*..?»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзены карты № 29, 30, 32. Часткова выкарыстаны адказы на пытанне № 29 і пры складанні карты № 33.

Тэмай карты з'яўляецца якасць націскага галоснага і якасць папярэдняга губнога зычнага. Асаблівасці рэалізацыі ненаціскага галос-

нага ў канцавым адкрытым складзе не картаграфуюцца, паколькі гэтай з'яве прысвечана асобная карта (гл. № 14).

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, які не картаграфуецца — адзінкавыя выпадкі ўжывання слова *бёрда* з націскам на апошнім складзе: **652** *бырда́*. **662** *бырда́*.

Карта № 32

ВЫМАЎЛЕННЕ СЛОВА *памёрла*

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 29:

«Які галосны — **е** ці **о** (**ё**) вымаўляецца пад націскам:

а) у коранях слоў перад цвёрдым зычным: ... *памёрла* ці *памерла*..?»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзены карты № 29—31. Часткова выкарыстаны адказы на пытанні № 29 і пры складанні карты № 33.

На карце картаграфуецца месца націску ў слове *памерла*, якім націскага галоснага пасля губнога зычнага (*пам'орла*, *пам'ёрла*) і ўтвараючая прыстаўка (*пам'ерла*, *ум'ерла*).

У каментарыях прыводзяцца варыянты слова *памерла*, якія сустракаюцца ў паасобных гаворках і на карце абазначаюцца зорачкай: **311** *пам'орла*, *ум'орла*. **604** *памйорла*. **675** *пам'иорла*. **740** *пóмерла*. **741** *пóмерла*. **799** *пам'иорла*. **812** *памйорла*. **821** *памйорла*. **849** *пам'йорла*.

Карта № 33

ВЫМАЎЛЕННЕ СЛОВА *далёка*

Карта складзена на матэрыяле пункта «е» пытання № 122:

«На якім складзе робіцца націск у наступных словах:

е) ... *далёка* (*далёка*) ці *даляко́*..?»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзены карты: № 200 «Месца націску ў слове *відна*» і № 201 «Месца націску ў слове *весела*».

У сувязі з тым, што ў частцы матэрыялаў не было адказаў на пытанне № 122 е, пры картаграфаванні гэтай карты выкарыстоўваўся матэрыял з адказаў на пытанне № 29 б: «Які галосны — **е** ці **о** (**ё**) вымаўляецца пад націскам: б) у суфіксах: *далёка* ці *далёка*..?»

У нас. п. **904** картаграфуецца слова *дал'ека*.

Карта № 34

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ ЭТЫМАЛАГІчнага „ё“ Ў НАЦІСКНЫМ СКЛАДЗЕ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 30:

«Які гук вымаўляецца замест этымалагічнага *ё*? Ці вымаўляецца гук **е**, або галосны, сярэдні паміж **е** і **і** (абазначым яго закрытым *ѐ*), або спалучэнне *іе* ці **і** (пасля зацвярдзелых — *э*, *ыэ*, *ы*):

а) перад цвёрдым зычным: *хлеб, хлѣб, хлѣб, хлѣб* ці *хліб*; *лес, лѣс, лѣс, лѣс* ці *ліс*; *век, вѣк, вѣк, вѣк* ці *вік*; *смелы, смѣлы, смѣлы, смѣлы* ці *смiлы*; *хварѣла, хварѣла, хварѣла, хварѣла* ці *хварыла*; *пагарѣла, пагарѣла, пагарѣла, пагарѣла* ці *пагарыла*;

б) перад мяккімі зычнымі: *вѣцер, вѣцер, вѣцер, вѣцер* ці *віцер*; *мѣсяц, мѣсяц, мѣсяц, мѣсяц* ці *місяц*; *у сене, у сѣне, у сѣне, у сѣне* ці *ў сiне*;

в) у канцы слова: *на сталѣ, на сталѣ, на сталѣ, на сталѣ* ці *на сталі*; *на сцяне, на сцяне, на сцяне, на сцяне* ці *на сцяні*; *на руцѣ, на руцѣ, на руцѣ, на руцѣ* ці *на руцы*; *мне, мнѣ, мнѣ, мнѣ* ці *мні..?*»

Як паказвае матэрыял, па гаворках на месцы «ѣ» адрозніваюцца галосныя [е], [ѣ], [и] і дыфтонг [іе].

Карта складзена па прынцыпу адлюстравання дыялектных варыянтаў. Гэта значыць пры наяўнасці ў канкрэтнай гаворцы дыялектнага варыянту — [е], [іе] ці [и] і варыянту, які супадае з нормай літаратурнай мовы — [е], картаграфуецца толькі дыялектны варыянт незалежна ад таго, колькі выпадкаў ужывання гэтага варыянту адзначана ў матэрыялах. Галосны [е] картаграфуецца ў тым выпадку, калі ў канкрэтнай гаворцы адсутнічаюць дыялектныя варыянты.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з нас. пп., дзе зафіксавана суіснаванне розных варыянтаў на месцы «ѣ»: **4** *хл'ѣп, л'ѣс, л'ѣта, в'ѣк, с'ѣна, с'в'ѣт, з'ѣт, с'м'ѣлы, ц'ѣста, ц'ѣсны, м'ѣра, паб'ѣх, чалав'ѣк, хварѣла, в'ѣц'ер, м'ѣс'ац, в'ѣн'ик, у с'ѣн'е, на стал'ѣ, на с'ц'ан'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ*. **6** *хл'ѣп, л'ѣс, л'ѣта, в'ѣк, с'ѣна, с'в'ѣт, з'ѣт, с'м'ѣлы, ц'ѣста, паб'ѣх, чалав'ѣк, хварѣла, зүарѣла, хл'ѣп, л'ѣс, л'ѣта, в'ѣк, с'ѣна, в'ѣц'ер, м'ѣс'иц, в'ѣн'ик, у с'ѣн'а, в'ѣц'ер, м'ѣс'иц, в'ѣн'ик, у с'ѣн'е, на стал'ѣ, на с'ц'ан'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ*. Замест этымалагічнага «ѣ» вымаўляецца [ѣ], але трэба адзначыць, што гэта не ва ўсіх асоб, а толькі ў некаторых. **41** *хл'ѣп, л'ѣс, л'ѣта, в'ѣк, с'ѣна, с'в'ѣт, з'ѣд, с'м'ѣлы, ц'ѣста, м'ѣра, паб'ѣу, чалав'ѣк, паүарѣла, хварѣла, в'ѣц'ер, м'ѣс'ац, в'ѣн'ик, у с'ѣн'е, на стал'ѣ, на вакн'ѣ, на сц'ан'ѣ, таб'ѣ*. **105** Замест этымалагічнага «е» пад націскам заўсёды вымаўляецца [е]. **197** *с'в'іѣт, чалав'іѣк, паб'іѣх, з'іѣд, хл'іѣба, л'іѣс, ц'іѣста, у с'іѣн'е, с'іѣйац', в'іѣц'ар, м'іѣс'ац, на с'ц'ан'ѣ, на стал'іѣ, мн'іѣ, таб'ѣ, таб'іѣ*. **205** *хл'ѣп, л'ѣс, с'ѣна, з'ѣт, хварѣла, в'ѣц'ир, в'ѣн'ик, м'ѣс'иц, на стал'ѣ, на с'ц'ан'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ*. **220** *хл'ѣп, л'ѣс, с'ѣна, йѣхац', в'ѣц'ер, у с'ѣн'е, м'ѣс'ацай, м'ѣс'ацай, с'ѣйаш, йѣс'ц'и, на стал'ѣ, на с'ц'ан'ѣ, на акн'ѣ, на страс'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ*. **251** *хл'ѣп, л'ѣс, л'ѣта, в'ѣк, с'ѣна, с'в'ѣт, з'ѣт, с'м'ѣлы, ц'ѣста, ц'ѣсна, м'ѣра, паб'ѣу, чалав'ѣк, хварѣла, паүарѣла, в'ѣц'ер, м'ѣс'ац, в'ѣн'ик, с'ѣйац', у с'ѣн'е, на стал'ѣ, на с'ц'ан'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ*. **267** *хл'ѣп, л'ѣс, л'ѣта, в'ѣк, с'ѣна, с'в'ѣт, з'ѣт, с'м'ѣлы, в'ѣц'ир, м'ѣс'ац, в'ѣн'ик, у с'ѣн'и, нѣ стал'ѣ, нѣ с'ц'ан'ѣ, нѣ руцѣ, м'н'ѣ*. **272** *хл'ѣп, л'ѣтѣ, в'ѣк, паб'ѣу,*

пры мн'е, на той старан'е, на кап'е. 443 л'ес, с'ёно, с'в'ёт, хл'ён, м'ёсца, св'ёжы, з'ед, в'ёк, ц'ёсто, паб'ёх, н'и в'ёдайу, м'ёс'ац, з'ёц'и, в'ён'ик, п'ёв'ен', в'ёц'ар, п'ёс'н'а, н'аз'ёл'а, хварёла, чалав'ёк, на стал'е, на с'ал'е, на с'ц'ан'е, таб'е, мн'е. 445 хл'еп, л'ес, в'ёк, в'ёц'ер, в'ён'ик, на стал'е, хл'ён, л'ес, л'ёто, в'ёк, с'ёно, с'в'ёт, с'м'ёлы, ц'ёсно, м'ёра, паб'ёх, чалав'ёк, захварёла, зүарёла, в'ёц'ар, в'ён'ик, м'ёс'ац, с'ёйац', на с'ён'и, на стал'е, на с'ц'ан'е, на руцё, на с'ал'е. 446 хл'ён, л'ес, в'ёк, св'ёт, з'ёт, с'ёна, ц'ёста, ц'ёсны, м'ёра, м'ёс'ац, в'ёц'ар, в'ён'ик, с'ёйац', у с'ён'е, чалав'ёк, на стал'е, на сц'ан'е, на руцё, на наз'е, мн'е, таб'е, с'ёно, ц'ёсто, ц'ёсны, чалав'ёк, хварёла, паүарёла, в'ён'ик, у с'ён'ах, на стал'е, на сц'ан'е, на руцё, на наз'е, мн'е, таб'е. 451 ц'ан'иер, чалав'иёка, зүарыёло, л'иётам, б'иёдно, парыёзал'и, н'иёмцы, хл'иёба, йёдуц', паб'иёх, прыйёхал'и, зрыёзал'и, аб'иёду. 454 хл'иёба, с'иёна, пайёла, б'иёла, в'иёц'ар, м'иёс'ац', пайиё-хаў, разм'иер, н'иём'ац, з'в'иё, н'аз'иёл'и, на аб'иёз'и, ус'иё, у ц'урм'иё, дачыё, з'иё. 458 ц'в'ет, л'иёс, хл'иён, в'ёчна, бл'ёдны, в'ёк, йёхаў, паз'ёлал'и, с'л'ет, м'иёч, хл'ёба, с'н'иёх, н'езам'ётна, з'ёла, м'ёла, йёс'ц'и, сус'ёз'е, б'аз'е, на стал'е, хл'ён, л'ес, л'ёта, з'ет, паүарёла, хварёла, паб'ёх, в'ёц'ар, м'ёс'ац, в'ён'ик, у с'ён'е, на стал'е, на с'ц'ан'е, на руцё. Закрытасць адчуваецца вельмі слаба. 461 хл'ён, л'ес, л'ёта, с'ёно, з'ет, паб'ёх, хварёла, чалав'ёк, м'ёс'ац, с'ёйац', у с'ён'е, в'ёц'ар, на стал'е, на с'ц'ан'е, на руцё, мн'е, таб'е. 462 в'ёк, хл'ёба, у л'иёс'и, у с'иён'и, прым'ёру, с'ёна, с'ёна, в'ёдай, два м'ёс'ацы, с'ёйал'и, на вайн'е, у с'ал'е, у п'ис'м'е. 481 хл'ён, з'ёт, в'ёдайу, п'ёс'н'а, в'ёц'ар, на стал'е, на с'ц'ан'е, у үумн'е, у хл'ав'е. 482 с'ёна, л'ес, з з'ёдам, с'вёт, в'ёк, мёс'ац, б'ёүчы, в'ёц'ар, нас'ён'н'а, м'ёсац, на стал'е, у пшан'е, мн'е, таб'е, з'в'ё, н'аз'ёл'а. 484 хл'ён, л'ес, с'ёна, б'ёлы, пал'ёна, йёхац', в'ёц'ар, у с'ёне, п'ёс'н'а, в'ён'ик, йёс'ц'и, м'ёс'ац, на стал'е, мн'е, таб'е, на сц'ан'е, на акн'е. 485 с'ёна, хл'ён, в'ёк, с'в'ёт, з'ёт, в'ёра, чалав'ёк, ц'ёсна, с'ёла, б'ёлы, н'а в'ёдай, с' с'ёна, с'в'ёту, йёс'ц'и, чалав'ёк, п'ёс'н'у, м'ёс'ац, н'аз'ёл'а, в'ёц'ар, с'ёл'и, с'ёйац', у с'ён'и, пас'ёйал'и, на үалав'е, на с'ц'ан'е, мн'е, таб'е. 488 л'ес, с'ёна, б'ёлы, хл'ён, м'ёс'ац, в'ёц'ар, п'ёс'н'и, йёс'ц'и, на руцё, на стал'е, мн'е. 491 хл'еп, л'ес, л'ёта, в'ёк, с'ёна, с'в'ёт, з'ёт, с'м'ёлы, ц'ёста, ц'ёсны, м'ёра, паб'ёх, чалав'ёк, хварёла, паүарёла, в'ёц'ар, м'ёс'ац, в'ён'ик, с'ёйац', у с'ён'а, на стал'е, на с'ц'ан'е, на руцё, мн'е, таб'е. 492 хл'ён, л'ес, с'ёна, с'в'ёт, б'ёлы, пал'ёна, йёхац', в'ёц'ар, у с'ён'а, пав'ёс'иц', п'ёс'н'а, м'ёс'ац, в'ён'ик, м'ёц', с'ёйац', йёс'ц'и, на стал'е, на с'ц'ан'е, на руцё, мн'е, таб'е, саб'е. Закрытасць [ё] наглядаецца амаль рэгулярна, але чуецца яна значна слабей, чым у вёсках, размешчаных на поўдзень ад гэтага населенага пункта; закрытасць нават меншая, чым у в. Пукава. 493 хл'ён, м'ёсны, л'ес, с'ёна, йёзз'ила, л'ёта, з'ёт, в'ёк, на м'ёс'ц'е, в'ёц'ер, м'ёс'аец, у с'ён'е, н'аз'ёл'а, үл'аз'ёла, на с'ц'еан'е, на стал'е, на хл'еав'е, на с'еал'е, мн'е, таб'е. У гаворцы наглядаюцца закрытыя [ё], [õ] у тых жа выпадках, што і ў гаворцы Чырвонаслабодскага раёна. 494 хл'ён, л'ес, с'ёна, с'в'ёт, б'ёлы, пал'ёна, в'ёц'ар, у с'ён'и, пав'ёс'иц', п'ёс'н'и, м'ёс'ац,

в'ён'ук, мѐц', сѣйац', йѣс'ц'и, на стал'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ, л'ѣта, в'ѣк, з'ѣт, с'м'ѣлы, ц'ѣста, м'ѣра, паб'ѣх, чалав'ѣк, у с'ѣн'и, на с'ц'ан'ѣ. 495 хл'еп, в'ѣк, л'ес, с'ѣна, св'ѣт, б'ѣлы, пал'ѣна, пайѣхац', ц'ѣла, м'ѣс'ац, п'ѣсн'а, в'ѣн'ук, с'ѣйац', йѣхац', в'ѣдац', на стал'ѣ, на руцѣ, л'ѣта, в'ѣк, с'ѣно, д'ѣт, см'ѣлы, хл'ѣп, ц'ѣста, б'ѣлы, м'ѣрка, с'в'ѣт, паб'ѣх, чалав'ѣк, з'уарѣла, в'ѣц'ер, у с'ѣн'и, на стал'ѣ, на с'ц'ан'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ. 496 хл'ѣп, л'ес, с'ѣна, б'ѣлы, пал'ѣна, в'ѣц'ар, п'ѣсн'а, м'ѣс'ац, с'ѣйац', йѣс'ц'и, на стал'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ, в'ѣк, с'в'ѣт, з'ѣт, чалав'ѣк, хварѣла, пауарѣла, м'ѣс'ац, мн'ѣ, аб'ѣду, н'ѣмцы, л'ѣта, л'ес, с'в'ѣт, ц'ѣста. 498 хл'ѣб, л'ѣс, с'ѣна, с'в'ѣт, б'ѣлы, йѣхац', ат в'ѣтпру, кал'ѣн'и, па л'ѣсу, в'ѣц'ер, у с'ѣн'е, пав'ѣс'иц', п'ѣсн'у, м'ѣс'ац, в'ѣн'икам, с'ѣйац', на стал'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ, ус'ѣ, хварыѣла, хл'ѣб, л'ес, л'ѣта, в'ѣк, на с'ц'ан'ѣ, на руцѣ. 499 хл'ѣп, л'ѣс, с'ѣна, с'в'ѣт, б'ѣлы, пал'ѣна, б'ѣлку, с'н'ѣгу, кал'ѣна, с'ѣна, с'в'ѣт, б'ѣлы, в'ѣц'ир, у с'ѣн'е, йѣс'ц'и, п'ѣсн'а, в'ѣн'ук, в'ѣн'ук, на стал'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, мн'ѣ, таб'ѣ, с'ѣйац', в'ѣц'ар, м'ѣс'ац, м'ѣс'ац, на стал'ѣ, на с'ц'ан'ѣ. 501 хл'ѣп, л'ѣс, с'ѣна, с'в'ѣт, б'ѣлы, пал'ѣна, пайѣхац', л'ес, хл'еп, с'ѣна, чалав'ѣк, в'ѣц'ер, у с'ѣн'е, пав'ѣс'иц', м'ѣс'ац, в'ѣн'ук, м'ѣдны, йѣс'ц'и, у стал'ѣ, у с'адл'ѣ, мн'ѣ, таб'ѣ, на с'ц'ан'ѣ. 502 хл'ѣп, л'ѣс, с'ѣна, б'ѣлы, пал'ѣна, йѣхац', б'ѣл'ен'ких, у с'ѣнцах, с'ѣнам, хл'ѣбам, на стал'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ, паб'ѣу, хварѣла, пауарѣла, м'ѣс'ац, в'ѣн'ук, у с'ѣн'е, на стал'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ, па с'ц'ан'ѣ. Закрытыя гукі не ўжываюцца. 510 л'ес, хл'ѣп, б'ѣлы, б'ас'ѣдувал'и, б'ѣлыя, хл'еп, пал'ѣна, йѣхац', с'ѣна, в'ѣц'ар, м'ѣс'ац, п'ѣсн'а, в'ѣн'ук, м'ѣз', на стал'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ, л'ѣта, в'ѣк, с'ѣна, с'в'ѣт, з'ѣт, с'м'ѣлы, ц'ѣста, ц'ѣсны, м'ѣра, паб'ѣх, чалав'ѣк, хварѣла, пауарѣло, в'ѣц'ер, м'ѣс'ац, в'ѣн'ук, у с'ѣн'е. 512 хл'ѣп, л'ѣс, б'ѣлка, с'ѣна, с'в'ѣт, пал'ѣна, йѣхац', в'ѣц'ар, у с'ѣн'е, пав'ѣс'иц', п'ѣсн'а, м'ѣс'ац, в'ѣн'ук, м'ѣц', с'ѣйац', йѣс'ц'и, на стал'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ. 513 л'ѣта, хл'ѣба, з'ѣу, у л'ес, йѣду, с'ѣна, с'в'ѣт, б'ѣлы, пал'ѣна, м'ѣс'ац, з'ѣду, з'ѣвак, в'ѣц'ар, у с'ѣн'а, пав'ѣсила, п'ѣсн'а, в'ѣн'ук, м'ѣц', с'ѣйац', йѣс'ц'и, на стал'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ. 515 с'ѣна, с'в'ѣт, п'ѣсн'а, в'ѣн'ук, м'ѣс'ац, пав'ѣс'иц', йѣс'ц'и, б'ѣлы, йѣхац', на стал'ѣ, ка мн'ѣ, на руцѣ. 523 л'ѣс, рыетко, у л'ѣс'а, у л'ѣс'а, с'ц'ѣнк'и, с'ѣна, пас'ѣяла, пал'ѣна, м'ѣшаны, чалав'ѣк, с'н'ѣшкам'и, з'ѣтуха, б'ѣлка, в'ѣц'ар, в'ѣн'ук, м'ѣс'ац, на рацѣ, у г'умн'ѣ. 524 л'ес, п'ѣв'ан', в'ѣн'ук, на стал'ѣ, на с'ц'ан'ѣ. 526 скл'ѣп, хл'ѣу, пав'ѣтка, лав'ѣц', кл'ѣц', хл'еп, св'ѣт, з'ѣт, в'ѣц'ар, в'ѣн'ук, на стал'ѣ, на с'ц'ан'ѣ. 529 хл'еп, в'ѣк, в'ѣц'ер, на стал'ѣ, мн'ѣ, с'ѣна, пауарѣла. У мове старэйшых асоб сустракаецца гук [ѣ] ([е] «закрывае»), аднак непаслядоўна: м'ѣра, в'ѣра, цѣп, л'ес, л'ѣс, паб'ѣх, паб'ѣх, м'ѣс'ац, в'ѣн'ук, у с'ѣн'и, в'ѣц'ар, в'ѣц'ар, у с'ѣн'и, на стал'ѣ, на с'ц'ан'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ. 530 чалав'ѣча, л'ѣташн'а, с'ѣна, хл'ѣба, з'ѣу, йѣхал'и, з л'ѣсу, в'ѣк, с'в'ѣт, паб'ѣх,

наре́жа, с'е́нцы, с'е́йац', н'е́с'н'и, с'п'е́йа, в'е́ц'ар, с'е́йац', ц'е́с'н'а́н'ка, на стал'е́, на с'ц'а́н'е́, мн'е́, таб'е́, з'в'е́. 534 з л'е́су, у хл'е́й, л'е́та, з'е́вачка, н'а́в'е́стка, кв'е́тачка, с'е́на, в'е́к, хл'е́б, чалав'е́к, б'е́лы, л'е́пишы, па-йе́хал'и, паб'е́х, ґаре́ла, па́ре́зал'и, м'е́с'ац, пас'е́йаў, н'е́с'н'а, у с'е́н'е, в'е́ц'ар, л'е́та, паб'е́х, с'м'е́х, на акн'е́, з'в'е́, на сц'а́н'е́, на ґалав'е́, ґл'аз'е́ц', таб'е́, мн'е́, у с'ал'е́, на ґраз'е́. У гэтых жа словах, асабліва ў маладых, вымаўляецца [e]: н'а́в'е́стка, з'е́вачк'и, м'е́с'ац і г. д. 535 хл'е́п, л'е́с, л'е́та, с'е́на, в'е́к, з'е́т, с'м'е́лы, ц'е́сна, ц'е́сны, м'е́ра, чалав'е́к, хваре́ла, паґаре́ла, в'е́ц'ар, м'е́с'ачка, в'е́н'ик, пас'е́йал'и, на с'е́н'е, на стал'е́, на руце́, мн'е́, таб'е́. 536 м'е́рачку, чалав'е́к, з'е́вак, на хл'е́п, захваре́ла, з'з'е́лаў'с'а, с'м'е́лы, хл'е́ба, с'п'е́лы, баґац'е́йшы, чалав'е́к, з'е́тк'и, б'е́хц'и, м'е́лка, нас'е́к, л'е́с, с'е́на, з'ет, л'ес, сав'е́т, крéпка, з'е́тк'и, ул'е́зу, з' л'е́су, ґл'аз'е́ла, з'е́ду, б'е́лайа, у шес' л'ет, атв'е́ту, м'е́стам, жал'е́й, па́л'е́зла, н'и л'ес', ґл'аз'е́ц', па́в'е́с'иц', таб'е́, у вакн'е́, у раце́, мн'е́, з'в'е́. 563 хл'е́б, л'ес, з'е́т, л'е́то, чалав'е́к, паґаре́л'и, в'е́ц'ер, в'е́н'н'ик, на стал'е́, с'ц'а́н'е́, руце́. 565 хл'е́п, в'е́ц'ар, на стал'е́, хл'е́п, л'е́с, л'е́та, в'ек, с'е́на, с'в'е́т, з'е́т, с'м'е́лы, ц'е́ста, ц'е́сны, паб'е́х, чалав'е́к, хваре́ла, в'е́ц'ар, м'е́с'ац, в'е́н'ик, с'е́йац', у с'е́н'и, на стал'е́, на с'ц'а́н'е́, на руце́, мн'е́, таб'е́. У аднолькавай ступені сустракаюцца [ê] і [e]. 568 л'ес, с'е́на, в'ек, м'е́с'ац, на стал'е́, мн'е́, хл'е́б, л'е́с, л'е́та, в'е́к, с'е́на, с'в'е́т, з'ед, с'м'е́лы, ц'е́ста, ц'е́сны, паб'е́у, чалав'е́к, хваре́ла, бал'е́ла, в'е́ц'ар, м'е́с'ац, в'е́н'ик, с'е́йац', у с'е́н'и, на стал'е́, на с'ц'а́н'е́, на руце́, мн'е́, таб'е́, хл'е́б, хл'е́ба, л'е́та, м'е́с'ац, в'е́н'ик'и, с'е́йац', на стал'е́, на руце́, таб'е́. 604 хл'е́б, л'ес, в'ек, с'е́на, св'ет, з'ед, см'е́лы, ц'е́ста, ц'е́сны, м'е́ра, чалав'е́к, паґаре́ла, в'е́ц'ер, м'е́с'ац, с'е́йац', на стал'е́, на сц'е́н'е́, на руце́, мн'е́, таб'е́. У мове некаторых асоб заўважана [ê], але не вельмі паслядоўна, у моладзі рэдка: рэ́зац', хац'е́л'и, л'е́то, с'е́но, хац'е́у, у трав'іе́, на руцы́е — пры працяглым вымаўленні. 628 хл'е́б, л'ес, в'е́ц'ир, ны стал'е́, хл'е́б, л'е́с, л'е́та, в'е́к, с'е́на, с'в'е́т, з'ед, с'м'е́лы, ц'е́ста, ц'е́сний, м'е́ра, паб'е́у, чыла-в'е́к, хваре́ла, пыґаре́ла, м'е́с'ыц, в'е́н'ик, с'е́йиц', у с'е́н'е, ны с'ц'а́н'е́, ны руце́, мн'е́, таб'е́. 636 хл'е́б, л'и́ес, л'и́ета, в'и́ек, с'и́ена, ц'и́еста, ц'и́есны, м'и́ера, пуб'и́еу, чалав'и́ек, хвары́ела, пуґары́ела, в'и́ец'ер, м'и́ес'иц, в'и́ен'ик, с'и́ейац', у с'и́ен'и, на стал'и́е, на сц'и́ин'и́е, на руцы́е, мн'и́е, таб'и́е, хл'и́еб, л'и́ес, в'ек, с'и́ена, л'и́ета, с'в'и́ет, з'и́ед, ц'и́еста, с'м'и́е́лы, ц'и́есны, м'и́ера, паб'и́еу, чылав'е́к, хвар'и́ела, уґар'и́ела, в'и́ец'ир, м'и́ес'ац, в'е́н'ик, с'и́ейиц', у с'е́н'и, ны стал'и́е, хл'и́еб, ны с'ц'а́н'е́, на руцы́е, мн'е́, таб'е́. 642 хл'е́б, л'и́ес, л'и́ета, в'е́к, чылав'е́к, с'е́на, з'ед, с'м'е́лы, ц'е́ста, ц'е́сний, м'е́ра, паб'е́у, чылав'е́к, хвар'е́ла, ныґар'е́ла, в'е́ц'ир, м'е́с'иц, в'е́н'ик, с'е́йиц', у с'е́н'и, ны стал'е́, ны с'ц'а́н'е́, на рук'е́, мн'е́, таб'е́. 651 хл'и́б, л'ис, л'и́то, с'и́но, св'ит, з'ид, см'и́лы, т'и́сно, паб'и́н, чолов'и́к, хваре́лы, поґор'е́ла, в'и́ц'ор, м'и́сец, в'и́н'ик, с'и́йаты, у сыны, на стол'и́, на стын'и́, на руце́, мн'е́, тоб'и́. 652 хл'е́п, лы́с, лы́то, в'ик, с'и́но, св'ит, д'ид, см'и́лый, т'и́сто, т'и́сний, поб'и́х, чолов'и́к, хвор'и́ла, зґор'и́ла, в'и́т'ор, м'и́с'иц, в'и́нык, в с'и́новы,

на стол'и, на стын'и, на руц'и, мн'и, тоб'и. 654 хл'и^иб, л'и^ис, л'и^ито, в'ек, с'и^исно, св'и^ит, д'и^ид, см'и^илый, т'и^исно, т'и^исто, м'и^ира, поб'и^их, чолов'и^ик, хвор'и^ила, поґор'и^ила, в'и^итер, м'и^ис'ац', в'и^инык, с'и^ийаты, у с'и^иновы, на руц'и^и, мн'и^и, тоб'и^и. 655 хл'и^иб, л'и^ис, в'и^ик, с'и^ина, св'и^ит, см'и^илый, т'и^исто, т'и^исный, м'и^ира, поб'и^их, чолов'и^ик, хвур'и^ила, пугур'и^ила, в'и^итер, м'и^ис'ац', в'и^инык, с'и^ийаты, у с'и^иновы, на стол'и, на стын'и, на руц'и, мн'и, тоб'и. 660 хл'и^иб, л'и^ис, л'и^ито, в'и^ик, с'и^ино, св'и^иет, д'и^ит, см'и^илый, т'и^исто, т'и^исна, м'и^ира, поґб'и^иг, чолов'и^ик, хвор'и^ила, поґгор'и^ила, в'и^ит'ор, м'и^ис'ац', в'и^инык, с'и^ийаты, у с'и^иновы, на стол'и, на стын'и, на руц'и, мн'и, тоб'и. 676 хл'и^иеб, л'и^иес, л'и^ието, в'и^иек, с'и^иено, б'ела, с'в'и^иет, с'м'и^иелы, ц'и^иесто, л'епи, ц'и^иесны, м'и^иера, поб'и^иеу, чолов'и^иек, хвор'и^иела, поґор'и^иела, до сус'етк'и, пол'езла, в'и^иец'ор, м'и^иесец, в'и^иен'и^ик, у с'и^иен'и, на стол'и^и, на стен'и^и, на руц'и^и, мн'и^и, тоб'и^и, чолов'и^ик, поб'и^ила, забол'ела, хл'еб, р'едко, об'едал'и, нев'естка, пор'езала, й'ез', у с'ел'сов'ец'е, тоб'е, на гумн'е, ус'е. 679 л'ето, в'ек, св'ет, м'ера, л'ес, ґарелка, хл'еб, л'епи, в'едаю, л'ет, зас'ек, наб'ехчы, б'елу, б'една, з'ело, й'ехаю, з'еуца, зай'едут, хл'еу, хл'еба, с'ел'сов'ет, л'епише, папай'ела, з'еука, чалав'ек, зай'ехала, с'н'еу, на в'ек, б'елауо, в'ец'ер, в'ен'и^ик, м'ес'ец, с'ейац'и, из'ец'е, клаз'ец'е, зачын'ец'е, б'ерец'е. 681 хл'и^иеб, л'и^иес, в'и^иек, с'и^иено, з'и^иед, в'и^иец'ор, в'и^иен'и^ик, с'ейац'и, на стол'и^и, на стен'и^и, на мн'и^и. 683 м'исто, с'и^ино, хл'и^иб, л'и^ис, л'и^ито, в'и^ик, св'и^ит, д'и^ид, т'и^исто, т'и^исный, м'и^ира, поб'и^иу, чолов'и^ик, хвор'и^ила, поґор'и^ила, поґор'и^ил'ец, м'и^ис'ац', в'и^ит'ор, в'и^инык, с'и^ийаты, у с'и^иновы, на стол'и, на стын'и, на руц'и, мн'и, тоб'и. 685 хл'и^иеб, л'и^иес, л'и^ието, в'и^иек, с'и^иено, св'и^иет, з'и^иед, см'и^иелы, ц'и^иесто, ц'и^иесны, м'и^иера, поб'и^ии, чолов'и^иек, хвор'и^иела, поґор'и^иела, в'и^иец'ор, м'и^иесец, в'и^иен'и^ик, с'и^ийац'и, на стол'и^и, стен'и^и, руц'и^и, мн'и^и, тоб'и^и, хл'еб, л'ес, л'ето, в'ек, с'ено, с'вет, з'ед, в'ет'ор, м'ес'ац', с'ейац'и, на стол'е, на сц'ен'е, на руц'е, мн'е, тоб'е. 705 хл'еу, с'ена, хл'еба, с'вет, на л'ета, л'ес, хл'еп, чалав'ек, з'ело, м'ес'ацау, мн'е, у с'ал'е. 706 пау'лаз'ела, мн'е, таб'е, даб'еу'и, с'м'ех, хл'еп, саб'е, л'ес, сус'и^иет, з'ело, с'в'ету, с'ено, скарыей, чалав'ек, хвар'ела, пау'ар'ела, пай'ехаю, л'ес, хл'еп, л'ето, с'ено, с'вет, з'ег, ц'есто, в'ец'еар, м'ес'ац, в'ен'и^ик, с'ейац', у с'ен'и, на стал'е, на сц'ан'е, на руц'е, ка мн'е, таб'е. 708 хл'еу, л'есу, с'ено, заб'и^ила, ц'в'ет, м'ес'ац, пас'ейау, й'езз'иу, у л'ес'е, с'ейал'и, ваз'м'ец'е, ґалав'е, мн'е. 721 хл'и^иб, л'и^ис, л'и^ито, в'и^ик, с'и^ино, св'и^ит, д'и^ид, см'и^илы, т'и^исто, м'и^ира, поґб'и^иг, чолов'и^ик, хвор'и^ила, поґгор'и^ила, в'и^итер, м'и^ис'ац, в'и^ин'и^ик, у с'и^ин'и, на стол'и, на сц'ин'и, л'и^ис, в'и^ик, св'и^ит, д'и^ид, т'и^исто, т'и^исный, в'и^итер, м'и^ис'ац, в'и^ин'и^ик, с'и^ийат', у с'и^ин'и, на сц'ин'и, л'и^ис, об'и^ид, с'ено, розрыж, кв'итк'и, пай'ехала, цылый, мн'и, тоб'и; вымау'ляецца звычайна як [и]. 722 хл'и^иеб, л'и^иес, м'и^иело, л'и^ието, с'и^иено, в'и^иек, св'и^иет, м'и^иера, в'и^иет'ер, м'и^иес'ац, ум'и^иелы, б'и^иелы, ц'и^исто, чолов'и^ик, в'и^иен'и^ик, с'и^иейат', в'и^иейат', у с'и^иен'и, на стол'и, на ст'ен'и, на руц'и, тоб'е, мн'е. 726 хл'и^иб, л'и^ис, л'и^ито, в'и^ик, с'и^ино, с'в'и^ит, з'и^ид, см'и^илы, ц'и^исто, ц'и^ис-

ны, м'іра, паб'іу, чолов'ік, хвор'ела, паґар'ела, в'іц'ер, м'іс'ац, в'інык, с'ійаты. на стол'і, на стен'і на руц'і, на ноз'і, мн'і, тоб'і, соб'і. 728 хл'іб, л'іс, л'іто, с'іно, с'в'ит, д'ид, с'м'ілий, т'істо, т'існый, м'іра, поб'іу, чолов'ік, хвор'іла, поґор'іло, цв'ит, в'ітер, м'іс'ац, в'інык, с'ійаты, у с'ін'і, нид'ел'а, на ст'і-л'і, на стен'і, на руц'і, мн'і, тоб'і. 731 хл'іб, р'ічка, р'ічка, с'м'іх, ум'іс'ці, об'ідаты, ум'ійу, узлыц'і, цыл'ін'коґо, зр'ізваем, поійхалы, сыройіжы, б'ілы, ц'ілы, наґр'ілосо, с'ійац', пол'іно, чолов'ік, чолов'ік, с'іно, прыі́ехал'і, н'імцы, поб'іу, Пор'ічча, стор'іиша, до р'ічк'і, л'іт, б'ілы, з л'ісу, низ'ел'і, в'іц'ор, м'іс'ац, нос'ійеш, н'ив'іска, з'в'і, дв'і, мн'і, тоб'і, соб'і, на воз'і, на сел'і, аб цын'і. 733 хл'іб, л'іс, л'іто, в'ік, с'іно, с'в'ит, д'ид, с'м'ілий, т'істо, т'існый, м'іра, поб'іг, хвор'іла, поґор'іла, пол'із, кл'ітка, в'ітка, цв'ит, в'ітер, м'іс'ац, в'інык, с'ійат' нид'ел'і, умл'ів, л'ит'ет'і, на стол'і, в б'ид'е, на стын'і, на рук'е. 734 хл'іб, л'іс, л'іто, найімса, с'іно, з'ійу, в'ік, с'в'ит, з'ид, р'ічка, ц'істо, ц'існы, чолов'ік, сус'іда, хвор'іла, поґор'іло, ц'іла, с'ічка, н'імец, сн'іх, йіхау, в'іц'ор, м'іс'ац, с'ійаты, в'інык, у с'ін'е, на стол'і, на стен'і, на руц'і, мн'і, тоб'і, соб'і. 736 хл'іб, л'іс, л'іто, в'ік, с'іно, б'ілы, т'істо, м'іра, чолов'ік, поґор'іла, хвор'іла, в'іт'ир, м'іс'ац, в'інык, с'ійаты, на руц'е, мен'і, тоб'і, соб'і. 740 чолов'ік, в'ічор, хлеп, л'іс, с'іно, хвор'ела, т'істо, л'іто, век, свет, д'ит, поґор'ела, поб'іх, т'існы, см'ілы, в'ітер, п'івен', м'ісец, с'ійаты, в с'ін'е, в'інык, на ноз'е, на стол'е, на вод'е, на рук'е, мне, мн'і, тоб'е, тоб'і, на стен'е, на коп'е, у бед'е, на земл'е. 742 с'іна, чалав'ік, пас'л'едн'і, з'ёґчына, ґл'аз'ец', пайёхау, паб'іх, с'ел'сав'ета, жал'ёзнуі, в'ёц'ар, м'іс'ацау, с'іац', у с'ін'і, у л'іс'і, таб'е, мн'е. 743 хл'ёба, б'ёлу, в'ёдайу, пам'ёшчык, паб'аб'ед, с'іно, м'істо, л'ісу, прыі́ез'а, адм'ён'в'ац', абй'ел'і, с'ін'і, в'інык, с'іац', у ваб'ёз'і, мн'е, таб'е. 744 чалав'ік, хл'ёба, пас'л'едн'іу, з'іёла, йёду, з'ёц'і, з'ёт, зайёхала, л'ёт, йёхала, с'іна, чалав'іку, л'ёташн'і, м'іс'ац, хац'ел'і, м'ел'і, у л'іс'і, в'ёц'ер, мн'е, на стал'е, ус'е, на с'ц'ан'е. 745 пал'ёна, пайёхау, в'ёц'ар, с'ін'і, пав'іс'іц', п'іс'н'а, м'іс'ац, в'інык, м'із', с'іац', й'іс'і, па стал'е, на руц'е, мн'е, таб'е, л'іс, хл'іп, л'ёт, с'іно, с'в'ет, з'ёт, с'м'елы, ц'істо, м'іра, в'іра, паб'іх, чалав'ік, хвар'ела, паґар'ела. 750 хлеп, л'іс, л'ёта, в'ік, з'ет, чалав'ік, б'ас'ёда, б'іх, б'ілы, см'елы, в'іра, в'ітка, хвар'ела, в'ёц'ер, м'іс'ац, в'іац', с'іац', ґар'ец', на стал'е, на руц'е, мн'е, таб'е, у з'ёда, чалав'ік, нарёзац', хл'ёу, на двор'е, пол'іс, с'ц'іны, с'іно, с'н'іх, л'іс, хл'ёба, б'ер'ец'е, й'іс'і (еґце), в'ёдайу, р'ётко, йёхала, стр'ел'і, тоб'е, в'ёдайеш, ц'іп, р'іс'і, б'ілыі, у л'іс'і, з'ед, зрёзау, б'ер'ец'е, с'іе. 752 У пераважнай большасці выпадкаў сустракаецца літаратурнае [е]: л'іс, л'ёт, в'ік, с'іно, св'ітлы, з'ет, ц'істо, ц'існы, м'іра, чалав'ік, п'ар'еста, в'ёц'ер, у с'ін'іх, м'іс'ац, в'інык, с'іац', у с'ін'е, на стал'е, на с'ц'ан'е, на руц'е, мн'е, таб'е, саб'е. Аднак ёсць некалькі слоў з дыфтонгамі, але гэта заўважана толькі ў рэдкіх словах: паб'ііх, в'іінык. 754 б'ілы, б'ілка, в'ік, л'іс, хл'ёб, с'іно, св'ет, в'ічна, ґрех, з'ёло, кл'ітка, кол'іно, пол'іно, л'ёт, в'ік, с'іно, св'ет, ц'існы, з'ед, з'ёло, см'елы, поґр'ела, поб'іу, чолов'ік,

в'єн'ик, в'єтка, в'єйац', с'єйац', на св'єц'є, в'єц'ор, м'єс'оц, у с'єн'и, у ґо-
 рєх'и, на стол'є, на с'ц'ан'є, мн'є, тоб'є, на руцє. **759** хл'єб, л'єс, л'єто,
 см'єлы, т'єсто, т'єсны, м'єра, поб'єґ, чолов'єк, хворєла, поґорєла,
 в'єц'ор, м'єс'ац, в'єн'ик, с'єйаты, у с'єн'и, на стол'є, на стен'є, на руцє,
 мн'є. **760** крєпка, т'исто, д'ило, хл'иб, чолов'ик, хл'иґ, с'ино, в'ик,
 сн'идаты, у с'ин'є, в'єнык, кр'исло, в'ит'ор, на стол'є, мн'и, на стол'и,
 тоб'и, на рук'є, ґолов'и. **761** хл'єба, хл'єґ, поїєдом, з'єд, в'єк,
 в'єц'єр, на войн'є, пры ґн'єзз'є. **764** л'ис, хл'иб, л'ито, в'ик, с'ино,
 с'вит, д'ид, с'м'илый, т'исто, т'исный, поб'иґ, чолов'ик, хвор'ыла, поґо-
 рылы, в'ит'ор, м'ис'ац, в'ин'ик, на стол'є, на стын'є, на руц'ц'є, на
 рыц'ц'є, мн'и, тоб'и, соб'и. **765** в'єк, л'єс, ґорєла, з'єло, з'єло, на
 с'єн'и, м'єс'єц, в'єц'єр, на стол'є, тоб'є, соб'є, мн'є, у с'ал'є, на сц'єн'є.
766 хл'иб, л'ис, с'ино, св'ит, б'илы, иґхат', в'ит'ор, у с'ин'и, м'ис'ац,
 в'ин'ик, с'ийат', иґс'т'и, на стол'и, на руц'ы, тоб'и, т'исто, см'илы, поб'иґ,
 чолов'ик, хворєло, н'им'єц, зал'иташн'и, на окн'и, на ст'єн'и, на
 руц'ы, мн'и, тоб'и. **769** хл'ип, с'ино, с'єно, д'ит, л'ито, л'єто, чолов'ик,
 сн'идан'н'є, поб'иґх, см'иґх, в'ит'ор, м'исто, с'ийаты, у с'ин'и, в'иґнык,
 с'итка, дв'и, мн'и, тоб'и, соб'и. **773** хл'иб, л'ис, л'ито, в'ик, с'ино,
 д'єд, м'ис'єц, в'єнык, на стол'и, на сц'єн'и, на руцє, на руц'ы,
 с'м'илый, т'исто, т'исны, м'ира, поб'иґ, чолов'ик, хвор'ила, хвор'ыла,
 поґор'ила, поґор'ыла, в'ит'ор, м'ис'ац, в'иґнык, с'ийаты, у с'ин'и, на стол'и,
 на стын'и, на руц'ц'и, мн'и, тоб'и. **775** с'єно, н'и в'єрац', хл'єп, с'в'єт,
 б'єлы, пал'єна, иґєхац', в'єц'єр, у с'єн'є, пав'єс'иц', п'єс'н'а, м'єс'ац,
 е'єн'ик, м'єц', с'єйац', иґєс'ц'и, на стал'є, на руцє, мн'є, таб'є, л'єс, л'єто,
 з'єт, с'м'єлы, м'єра, чалав'єк, хварєла, с'єна, в'єц'ор. **776** хл'єб, л'єс,
 с'єно, пал'єно, иґєхац', в'єц'єр, у с'єн'є, пав'єс'иц', п'єс'н'а, м'єс'єц',
 в'єн'ик, с'єйац', иґєс'ц'и, на стал'є, мн'є, с'єс'ц'и, п'єкло, нам'єтка,
 таб'є, мн'є. **777** зал'єташн'єґо, б'єлы, пав'єґл'и, пасл'єдн'и, с'в'єт,
 хл'єґ, л'єтас', хл'єп, л'єс, с'н'єх, с'єна, нам'єс'н'икам, з'єц'м'и, м'єз',
 ґалав'є, з'в'є, на стал'є, на руцє, мн'є, таб'є, с'иєно, ц'єсно, с'м'єлы,
 чалав'єк, в'єц'єр, в'єн'ик, на стал'є, на с'ц'ан'є, мн'є, таб'є. **778** хл'єба,
 пайєхаґ, з'єло, до с'в'єта (у слове до с'в'єта [є] вымаґляецца настольк'и
 бл'изка да [и], што яґо лепш было б писац' до с'в'ита), л'єсам, пааб'є-
 дайц'є, с'в'єт, ц'єсто, з з'єґкайу, л'єпишы, в'єк, ґрєло, с'м'єлы, пав'єґц'и,
 ґарєлка, пайєхал'и, чалав'єка, в'єдайє, паґарєло, в'єц'єр, п'єс'н'у,
 у с'єн'є, в'єн'ик, з'єц'и, иґєс'ц'и, найєхал'и, м'єс'ац, на руц'є, на стал'є.
 мн'є, таб'є, саб'є. **779** хл'єб, л'єс, с'єно, с'в'єт, б'єлы, пал'єно, пайєхаґ,
 чалав'єк. Прадстаґн'ик'и старєйшаґа пакалення вымаґляюц' [є], але не-
 паслядоґна: хл'єба, з'єд, ц'єлы, л'єтас', в'єц'єр, у с'єн'є, п'єс'н'а, м'єс'ац,
 в'єн'ик, с'єйац', на стал'є, на с'в'єц'є, на руцє, мн'є, таб'є, саб'є.
780 хл'єп, л'єс, с'єно, с'в'єт, см'єх, б'єлы, пал'єно, в'єра, в'єшац',
 в'єчко, чалав'єкам, в'єц'єр, п'єс'н'а, м'єс'ац, в'єн'ик, м'єц', с'єйац',
 иґєс'ц'и, кл'єйиц', в'єйац', на стал'є, на руцє, на страс'є, на ваз'є, мн'є,
 таб'є, в'єк, л'єто, з'єт, ц'єста, м'єра, пав'єґ, паґарєла, у с'єн'є, на стал'є,
 на с'ц'ан'є, на руцє, мн'є, таб'є. **784** б'єлыйє, л'єсу, з'єтк'и, пайєду,
 м'єрку, н'ав'єстка, з'єло, з'єла, хл'єба, хл'єб, хл'єба, хл'єб, хац'єла,
 б'илы, б'єлы, с'єно, пайєхал'и, ц'єлы, ц'єлы, ц'єґка, ц'єґка, з'в'єс'ц'є,

в'єц'ер, с'єйал'и, на св'єц'и, в'иц'ьр, ѱ с'ін'ь, ѱ с'єн'ь, ѱ с'ал'є, ѱ с'ал'і, з'єл'є, пав'іс'иц', п'іс'н'и, на стал'є, руцє, на стал'і; [є], [и] адзначана і ѱ вымаўленні мясцовай інтэлігенцыі (настаўнікаў). 785 Ужываюцца дыфтонгі: хл'іеп, л'іес, л'іета, с'іена, в'іец'ар, в'іен'ик, у с'іен'е, ц'іеста. У многіх словах дыфтонгі чуваць менш яскрава. Так у словах: с'м'єлы, м'єра, чалав'єк, хвар'єла, с'єйац', на стал'є, на с'ц'єн'є, на руцє, мн'є, таб'є і іншых вымаўляецца [є], падобнае да [и]. 788 хл'єб, л'єс, с'єна, в'єц'ер, у с'єн'е, на стал'є, в'єн'ик, хл'іеп, л'іес, в'іек, с'в'іет, паб'іех, з'іет, ц'іесто, с'м'іелы, хвар'іела, в'іец'ер, м'іес'ац, в'іен'ик, на стал'і, на с'ц'ан'і, на руц'і, мн'є, таб'є. 791 пал'єзла, пай'єхаў, падурн'єла, в'єдайу, сус'єдн'а, прыл'єц'єла, чалав'єк, дровас'єк, зашум'єла, хл'єп, л'єс, в'єк, м'єра, ц'існо, с'м'єлы, ум'єлы, сп'єлы, з'єт, паб'єу, зай'єла, прыпр'єла, пахар'єла, пастар'єла, пахар'єла, зазв'ин'єла, пар'єзала, с'іно, н'ємцы, м'єз'в'єц', пас'из'єл'и, в'єн'ик, на с'єн'и, м'єс'єц, з'в'є, на с'ц'єн'є, на стал'є, таб'є, саб'є, мн'є, на руц'є, у муц'є, на дуз'є, на наз'є, на сас'є, на сп'ин'є. 793 хл'єб, л'єс, с'єно, св'єт, в'єц'ер, у с'єн'и, п'єс'н'а, в'єн'ик, м'єз', ієс'ц'и, хл'іеп, л'іес, в'іек, л'іето, с'в'іет, с'іено, ц'іесто, пахар'єла, м'єс'ац, с'єйац', на стал'є, на сц'ан'є, на руцє. 795 пай'єхаў, л'єс, в'єдайу, в'єтрыка, пол'єзла, в'єдайу, надой'єло, сус'єдн'а, нал'єц'єла, с'єно, б'єлу, чолов'єк, зал'єтас', с'єно, н'ємцы, б'єлка, хоц'єла, п'ерем'єна, р'єзал'и, з'вар'єла, хл'єп, хац'єу, л'єтас', подб'єл, в'єк, з'єт, ц'єсны, поб'єх, хвор'єла, из'єц'є, кос'єц'є, позов'єц'є, н'є ум'єйуц', нал'єц'єл'и, н'є ус'п'єл'и, в'єц'ер, с'єйац', на с'єн'и, скаж'єц'є, на с'єл'є, з'в'є, тоб'є, соб'є, мн'є, на стол'є, на с'ц'єн'є, руцє. 797 хл'єб, л'єс, в'єк, л'єто, с'єно, с'в'єт, с'м'єлы, ц'єсто, чолов'єк, поґор'єло, поб'єх, пол'єзла, в'єдайу, сус'єднайа, нос'єц'є, в'єз'єц'є, в'єц'ор, м'єс'оц, в'єн'ик, с'єйац', у с'єн'и, соб'є, з'в'є, на с'ц'єн'є, на стол'є, на руц'є, тоб'є, мн'є. 799 хл'іеп, л'іес, л'іето, в'іек, с'єно, с'в'іет, з'єт, с'м'єлы, ц'іеста, ц'єсны, м'єра, поб'єу, чалав'єк, хвар'єла, пахар'єла, в'єц'ер, м'єс'єц, в'єн'ик, с'єйец', у с'єн'и, на стол'є, на с'ц'єн'є, на руцє, мн'є, тоб'є. 800 захвор'єу, пой'єхала, л'єсу, мн'є, об'єдац', б'єґал'и, л'єпш, хл'єб, пор'єжу, на с'єл'є, ґор'єлку, стар'єйшы, поб'єл'єло, тонч'єйша, с'єно, з'єука, зар'єзац', з'й'єу, с'в'єт, з'єло, л'єт, з'в'є, з'єд. 801 з'єтк'и, з'ґор'ыла, л'єто, у л'єс'и, з'ґор'єло, с'єно, хл'єба, хоц'єла, хл'єб, нар'єжаш, м'єсто, б'єґала, попр'єл'и, у л'єс'и, з'єц'и, с'єйац', н'єз'єл'у, с'єу, з'єуцы, на ґолов'є, на ґор'є, в'єсн'є, мн'є, тоб'є, тоб'і, тоб'є. 802 в'єк, м'єрац', чолов'єк, с'єно, сус'єдка, с'єнцы, сн'єу, л'єт, м'єсто, л'єс, пос'єйаў, з'єц'и, с'єйалкойу, по руцє, соб'є, на вайн'є. 806 чалав'єка, н'є, р'єзаў, р'єжа, б'єґайе, с'єу, хоц'єу, хл'єб, хл'єб, сус'єтка, з'єжка, к каз'є, на ваз'є, у ґумн'є. 808 с'в'єт, в'єк, хл'єб, л'єто, з'єд, с'м'єлы, ц'єста, ц'єсны, м'єра, поб'єу, чел'ов'єк, хвор'єла, поґор'єла, в'єц'ер, м'єс'єц, в'єн'ик, с'єйац', у с'єн'е, на стал'є, на с'ц'єн'є, на руцє, мн'є, тоб'є. 810 с'в'єт, з'єд, хл'єб, л'єто, в'єк, л'єс, с'м'єлы, ц'єсны, м'єры, хвор'єла, чел'ов'єк, м'єс'єц, в'єн'ик, с'єйац', у с'єн'е, на стол'є, на с'ц'єн'є, на руцє, мн'є, тоб'є. 811 хл'єб, л'єс, л'єто, в'єк, с'з'єно, св'єт, з'єт, см'єлы, ц'єсто, ц'єсны, м'єрка,

поб'ѣу, чолов'ѣк, хворѣла, погорѣла, в'ѣц'ор, м'ѣс'ац, в'ѣн'ик,
 с'ѣй'ац, у с'ѣн'и, на стол'ѣ, на сц'ен'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, тоб'ѣ. 813
 хл'ѣп, л'ѣс, в'ѣк, с'в'ѣт, паб'ѣх, ц'ѣста, чалав'ѣк, хвар'ѣла,
 в'ѣц'ер, у с'ѣн'е, м'ѣс'ац, на стал'ѣ, на с'ц'ан'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ. 816 за
 с'ѣн'цам'и, з'ѣло, да҃харѣла, в'ѣк, уйѣйса, пап'рѣй, л'ѣс, в'ѣк, с л'ѣс'н'айу,
 з҃харѣй, б'ѣднаму, с'ѣй, м'ѣснасц', б'ѣула, з'ѣло, з҃харѣло, чалав'ѣк,
 прыб'ѣула, з'ѣдам, с'м'ѣлы, с'ѣз'ачы, уцал'ѣл'и, йѣз'з'ил'и, с'ѣйе, п'ѣй'н'и,
 на л'ѣс'е, ус'ѣ, ус'ѣ, мн'ѣ, саб'ѣ, у с'ал'ѣ. 818 б'ѣлка, с'м'ѣху, пайѣдом,
 л'ѣс, сц'ѣнка, з'ѣшка, пр'и в'ѣтр'е, м'ѣсто, с'ѣно, хл'ѣб, р'ѣдко, за-
 бал'ѣло, к наз'ѣ, к дуз'ѣ, г дацѣ, к с'ц'ан'ѣ, на вайн'ѣ, на ҃чалав'ѣ, на
 с'п'ин'ѣ, на ваз'ѣ, в'ас'н'ѣ, на каз'ѣ, зал'ѣзла, пажайц'ѣй, з'ѣла,
 б'ѣла, цѣлы. 819 у л'ѣс, прыйѣду, цѣло, з'ѣйка, в'ѣтру, н'и в'ѣдайу,
 с'ѣна, рѣзал'и, л'ѣто, зрѣзац', с'м'ѣшны, з'ѣйка, б'ѣд'нан'к'ийе, з'ѣд, ас'ѣй,
 с'ѣнс, хл'ѣба, б'ѣул'и, на рѣку, крѣпко, в'ѣдайу, л'ѣтас', л'ѣто, прыб'ѣу,
 в'ѣчко, чалав'ѣк, з' б'ѣла҃а, з'в'ѣс'ц'е, с'н'еу, зал'ѣз'е, пас'аз'ѣла, пайѣз'е,
 таб'ѣ, мн'ѣ, на стал'ѣ, свайѣ, таб'ѣ. 823 л'ес, л'ѣс, л'ѣто, па҃харѣло,
 в'ѣн'ик, в'ѣн'ик, с'ѣно, на стал'ѣ, ус'ѣ, саб'ѣ. 824 с'в'ѣтла, л'ѣсу, м'ѣх,
 прыйѣхал'и, прыб'ѣул'и, м'ѣх, л'ѣз, у з'ѣжку, цѣла, л'ѣто, л'ѣто, в'ѣ-
 дац'м'ѣш, уз'л'ѣз'ц'и, мл'ец', на св'ѣц'е, на м'ѣс'ц'е, й л'ѣс'е, з'ѣц'и, саб'ѣ,
 мн'ѣ, ус'ѣ. 827 л'ѣс, л'ѣтам, з'ѣйка, ц'ѣсто, б'ѣлы, л'ѣс, мйѣс'ац, ц'в'ет,
 у с'ѣн'е, в'ѣц'ер, на стал'ѣ, с'ц'ан'ѣ, чалав'ѣка, на с'ѣно, йѣхац', л'ахчѣйшы,
 таб'ѣ, хл'ѣп, з'в'ѣ, н'аз'ѣл'и, саб'ѣ, хварѣл'и, ҃арѣла, л'ѣпша,
 в'ѣдайе, рѣзац', см'ѣх, пал'ѣна, на ҃чалав'ѣ, к с'ц'ан'ѣ, з'ѣйкай, ус'ѣ. 828 л'ес,
 хл'ѣб, с'ѣна, з'ѣд, хл'ѣп, л'ѣта, с'в'ѣт, с'м'ѣлас'ц'и, ц'ѣста,
 чалав'ѣчак, захварѣла, па҃харѣла, паб'ѣх, м'ѣс'ац, в'ѣн'ик, с'ѣй'ац,
 у с'ѣн'е, на с'ц'ан'ѣ, на стал'ѣ, на руцѣ, таб'ѣ, мн'ѣ. 829 хл'ѣб, л'ѣс,
 л'ѣто, в'ѣк, с'ѣно, св'ѣт, з'ѣд, ц'ѣсто, м'ѣсто, ц'ѣсны, м'ѣра, в'ѣра, см'ѣлы,
 чалав'ѣк, хварѣй, з҃харѣй, м'ѣс'ац, в'ѣн'ик, с'ѣй'ац, у с'ѣн'е, у л'ѣс'е,
 у ц'ѣс'ц'е, на стал'ѣ, на сц'ан'ѣ, руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ. 830 с'ѣно, в'ѣдайе,
 чалав'ѣк, з'в'ѣ, н'аз'ѣл'и, л'ахчѣй, пал'ац'ѣла, старѣйшыйе, в'ѣк,
 захворѣла, засц'ѣнак, ус'ѣ йм'ѣс'ц'е, сус'ѣтка, м'ѣс'ац, мн'ѣ, бѣлы, л'ѣс,
 хац'ѣй, прыйѣз'а, йѣз'з'иу, йѣц', м'ѣс'ацы, пайѣдам, таб'ѣ, з'ѣт, твайѣ,
 з'ѣйка, з'ѣц'и, хл'ѣп, назрѣйуц', паб'ѣуло, с'ѣно. 831 хл'иѣб, л'иѣс,
 л'иѣто, с'иѣно, в'иѣк, св'иѣт, з'иѣд, см'иѣлы, ц'иѣсто, ц'ѣсто, ц'иѣсны,
 м'иѣра, чалав'иѣк, в'иѣц'ар, м'иѣс'ац, с'иѣй'ац, у с'иѣн'е, у сн'иѣз'е,
 у л'иѣс'е, на св'иѣц'е, на стал'ѣ, на сц'ан'ѣ, на руцѣ, на наз'ѣ, на ҃чалав'ѣ,
 таб'ѣ, тоб'иѣ, мн'ѣ, мн'иѣ, саб'ѣ, соб'иѣ. 832 л'ѣс, хл'ѣб, в'ѣк, св'ѣт,
 с'ѣно, цв'ет, з'ѣд, ц'ѣло, з'ѣло, ц'ѣсто, м'ѣсто, м'ѣра, хварѣла, чалав'ѣк,
 в'ѣц'ар, м'ѣс'ац, на с'ѣн'е, на ц'ѣл'е, у св'ѣц'е, у ц'ѣс'ц'е, на м'ѣс'ц'е, на
 стал'ѣ, на наз'ѣ, на ҃умн'ѣ, пры в'асн'ѣ, на сц'ан'ѣ, мн'ѣ, таб'ѣ. 835
 хл'иѣб, л'иѣто, в'иѣк, с'иѣно, ц'иѣсны, м'иѣра, паб'иѣу, св'иѣт, з'иѣд,
 см'иѣлы, ц'иѣсто, чалав'иѣк, па҃харыѣла, хварыѣла, в'иѣц'ер, м'иѣс'еу,
 в'иѣн'ик, с'иѣй'ац, у с'иѣн'е, на стал'иѣ, на сц'ан'иѣ, на руцыѣ, мн'иѣ,
 таб'иѣ, хл'ѣб, л'ѣс, с'ѣно, ц'ѣсто, м'ѣс'еу, у с'ѣн'е, у катл'ѣ, на стал'ѣ, на
 руцѣ. 838 хл'иѣп, л'иѣс, л'иѣто, в'иѣк, с'иѣно, с'в'ѣт, з'иѣт, с'м'иѣлы,
 ц'иѣсто, ц'иѣсны, м'иѣра, поб'иѣх, челоу'иѣк, хворѣла, по҃горѣла, нз

стол'е, нъ с'ц'ен'е, нъ руцѣ, мн'е, тоб'е, в'иѣц'ер, м'иѣс'ец, в'иѣн'ик.
 с'иѣйац'. 839 хл'иѣп, л'иѣс, л'иѣто, в'иѣк, с'иѣно, с'в'ет, з'иѣт, с'м'ѣлы,
 ц'ѣсто, ц'ѣсно, м'иѣра, паб'ѣх, хворѣла, в'иѣц'ер, м'ѣс'йац, в'иѣн'ик,
 с'иѣйац', у с'иѣн'е, нъ стол'е, нъ сц'ен'е, нъ руцѣ, мн'иѣ, тоб'е. 841
 с'ѣно, л'ѣтас', прыч'иѣхал'и, прыб'ѣл'и, хл'ѣб, л'ес, л'ѣто, в'ѣк, в'ек,
 св'ѣт, з'ѣд, з'ед, с'м'ѣлы, ц'ѣсто, ц'ѣсны, м'ѣра, поб'ѣу, чолов'ѣк, хворѣла,
 погорѣла, в'ѣц'ер, м'ѣс'ац, в'ѣн'ик, с'ѣйец', у с'ѣн'е, на руцѣ, на рук'ѣ,
 мн'е, тоб'е, на стол'е, на с'ц'ен'е. 843 л'ѣс, хл'ѣб, л'ѣто, з'ет, чалав'ѣк,
 с'в'ѣт, с'ѣно, ц'ѣсто, паб'ѣн, м'ѣс'ец, в'ѣц'ер, у с'ѣн'е, на стал'е, на
 с'ц'ен'е, на руцѣ, к таб'ѣ. 844 с'ѣно, л'ѣс, хл'ѣб, хл'ѣб, у с'ѣн'и, чала-
 в'ѣк, папрѣло, п'ера҃ра҃рѣло, м'ѣс'ец, с'ѣйец', в'ѣн'ик, на с'п'ин'ѣ, мн'е,
 таб'ѣ. 845 хл'ѣб, л'ес, в'ек, л'ѣто, с'ѣно, св'ѣт, з'ед, см'ѣлый, ц'ѣсто,
 м'ѣра, чалав'ѣк, хварѣла, па҃ра҃рѣла, в'ѣц'ер, м'ѣс'ец, в'ѣн'ик, с'ѣйац',
 у с'ѣн'и, на стол'иѣ, на сц'ен'иѣ, на руцѣ, таб'ѣ, мн'е. 846 л'ѣс, хл'ѣб,
 л'ѣто, с'ѣно, з'ѣд, ц'ѣсто, ц'ѣсны, м'ѣра, поб'ѣу, чолов'ѣк, хворѣла,
 зас'ѣк'и, побѣула, в'ѣц'ер, м'ѣс'ец, в'ѣн'ик, с'ѣйац', у с'ѣн'е, на стол'е, на
 с'ц'ен'е, на руцѣ, мн'е. 851 забол'ѣл'и, л'ѣс, л'ѣто, с'ѣно, ц'ѣсто, поб'ѣу, чо-
 лов'ѣк, поѣхал'и, об'ѣд, малол'ѣтн'еуо, нав'ѣрно, м'ѣдны, в'ѣн'ик, б'ѣлка,
 м'ѣс'ец, у с'ѣн'е, на стол'е, на с'ц'ен'е, на руцѣ, тоб'е, соб'ѣ. 852 хл'ѣб,
 л'ѣс, лѣто, в'ѣк, с'ѣно, с'в'ѣт, з'ѣд, с'м'ѣлы, ц'ѣсто, ц'ѣсны, м'ѣра,
 поб'ѣу, ҃орѣлка, поѣдуц', м'ѣлко, б'ѣдна, ц'ѣло, л'ѣсу, н'ез'ѣл'а, кол'ѣно,
 пол'ѣно, з'ѣжка, с'м'ѣху, за хл'ѣбом, сыройѣжка, б'ѣлка, на пол'ѣтку,
 в'ѣц'ер, м'ѣс'ец, в'ѣн'ик, на с'ѣн'и, на м'ѣс'ц'и, на с'ц'ен'е, на стол'е, на
 руцѣ, ҃н'езз'ѣ, у б'езз'ѣ, пры с'ѣу҃б'ѣ, з'в'ѣ. 853 хл'ѣб, л'ес, л'ѣто, в'ек,
 с'ѣн'о, с'в'ет, з'ед, с'м'ѣлы, ц'ѣсто, ц'ѣсны, м'ѣра, паб'ѣу, чалав'ѣк,
 с'ѣйац', у с'ѣн'и, на стал'е, хварѣла, па҃ра҃рѣла, в'ѣц'ер, м'ѣс'ец, в'ѣн'ик,
 на с'ц'ан'ѣ, на руцѣ, мн'е, таб'ѣ, хл'ѣб, л'ѣс, в'ѣк, с'в'ѣт, н'ѣмцы, з'ѣд,
 л'ѣто, с'ѣно, в'ѣдайу, п'ѣу, з'ѣу, ѣхала, пав'ѣц', м'ѣс'ец, у с'ѣн'е, саб'ѣ,
 на вайн'ѣ, на ваз'ѣ, на ҃алав'ѣ. Адзначана і [и] ў словах л'ис, с'в'ит.
 855 с'ѣна, л'ѣс, пайѣхау, рѣзац', ц'апл'ѣйшы, л'ез', хл'ѣу, аб'ѣдац', б'ѣд-
 найа, парайѣхал'и, хл'ѣба, з'ѣжк'и, зас'ѣк'и, л'ѣсу, сус'ѣда, б'ѣжанцы,
 ка мн'е, к таб'ѣ, ѣс'ц'и, захац'ѣу, чалав'ѣчаскайа, з'ѣука, б'ѣлы,
 б'ѣл'ен'к'и, сн'ѣдан'н'а, аб'ѣд, рѣдка, хац'ѣла, прыѣхау, л'ѣташн'и,
 хл'ѣб. Закрытыя адзначаюцца асабл'іва ў старэйшых, але рѣдка, спа-
 радычна. 862 пау҃лаз'ѣла, в'ек, с'ѣна, хл'ѣб, л'ес, з'ед, с'м'ѣлы, ц'ѣста,
 чалав'ѣк, па҃ра҃рѣла, паб'ѣу, хварѣла, м'ѣра, б'ѣлауа, св'ѣту, захварѣла,
 м'ѣс'ацау, захац'ѣу, нарѣжацца, чалав'ѣк, нѣс'ц'и, сус'ѣз'е, сц'амн'ѣло,
 душн'ѣй, м'ѣс'ацы, зѣѣж, м'ѣс'ац, в'ѣц'ер, с'ѣйац', у с'ѣн'е, сн'ѣу, хл'ѣба,
 ѣсц'име, б'ѣуае, саб'ѣ, на с'ц'ан'ѣ, на стал'е, на руцѣ, мн'е, таб'ѣ, на
 ваз'ѣ. 867 с'ѣна, л'ес, з'ед, чалав'ѣк, па҃ра҃рѣла, л'ѣта, в'ѣк, с'в'ет,
 ц'ѣсны, ц'ѣста, м'ѣра, хварѣла, с'ѣйац', в'ѣц'ар, м'ѣс'ац, у с'ѣн'е, на стал'е,
 на сц'ан'ѣ, на руцѣ, мн'е, таб'ѣ, у б'аз'ѣ, на в'арб'ѣ, у л'еб'аз'ѣ.
 882 хл'ѣб, л'ѣс, л'ѣта, в'ѣк, с'ѣна, св'ѣт, з'ед, см'ѣлы, ц'ѣста, ц'ѣсны,
 м'ѣра, паб'ѣу, чалав'ѣк, хварѣла, па҃ра҃рѣла, в'ѣц'ер, м'ѣс'иц, в'ѣн'ик,
 с'ѣйац', у с'ѣн'и, на стал'е, на сц'ен'е, на руцѣ, мн'е, таб'ѣ. 885 хл'ѣп,
 л'ес, в'ек, в'ѣц'ер, на стал'е, мн'е, хл'ѣб, л'ѣс, л'ѣто, в'ѣк, с'ѣно, с'в'ѣт,

з'ед, с'м'ёлы, пал'ёз, ц'ёсто, ц'ёсны, м'ёра, наб'ёу, чалав'ёк, хварёла, паґарёла, падйёхай, падйёла, м'ёс'ец, в'ён'ик, с'ёйца, у с'ён'и, на стал'ё, на сц'ен'ё, на руцё, мн'ё. 886 чолов'іек, л'іес, пл'іечы, с'в'іет, ц'ёсно, с'іено, с'іёно, з'іела, с'м'іех, з'ёўка, пол'ёно, чолов'ёк, сус'ёд, сус'ёдка, з'іетк'и, пов'істк'и, з'іло, стрыел'іу, с'іно, с'м'іх, поійхала, об'ід, б'іуц'и, м'іес'ац, л'ісу, на руцё, у Москв'ё. 889 хл'еп, л'ес, л'ёта, в'ёц'ер, с'ёна, св'ет, з'ед, см'ёлы, ц'ёста, ц'ёсна, м'ёра, наб'ёу, чалав'ёк, хварёла, паґарёла, в'ёц'ер, м'ёс'ац, в'ён'ик, с'ёйца, у с'ён'е, на стал'ё, на сц'ан'ё, на руцё, мн'ё, таб'ё, хл'іеб, хл'ёб, хл'иб, л'іес, л'ёс, л'ис, л'ёто, в'ёк, с'ёно, с'в'ёт, з'іед, з'ёд, с'м'ёлы, ц'іёсто, ц'ёсто, ц'іёсно, ц'ёсно, м'ёра, наб'ёу, наб'іёу, чалав'ёк, хварыёла, паґарыёла, в'ёц'ер, м'ёс'ец, в'ён'ик, с'ёйца, у с'ён'и, на стал'ё, на с'п'ин'ё. 904 хл'еб, л'ёс, л'ёта, в'ёк, с'ёна, с'в'ёт, з'ёд, с'м'ёлы, ц'ёста, ц'ёсны, м'ёра, наб'ёу, чалав'ёк, хварёла, паґарёла, в'ёц'ар, м'ёс'ац, в'ён'ик, с'ёйца, на стал'ё, на сц'ан'ё, на руцё, мн'ё, таб'ё. 907 хл'ёб, л'ёс, л'ёта, в'ёк, с'ёна, с'в'ёт, з'ёд, с'м'ёлы, ц'ёста, ц'ёсны, ц'ёмра, м'ёра, наб'ёу, чалав'ёк, хварёла, паґарёла, падм'ён'уйа, з'ёц'и, с'ёйца, с'ёна, ул'ёза, с'в'ёц'иц', п'ёс'н'а, сус'ёз'и, с'аз'ёл'и, с'ёс'ц'и, с'в'ётла, ц'ёла, на стал'ё, на сц'ан'ё, на вайн'ё, у муцё, мн'ё, з'ё, з'в'ё, таб'ё. 909 с'ёна, хл'еб, л'ёта, в'ёц'ер, в'ён'ик, на стал'ё, на сц'ан'ё, наб'ёдала, пайёс', үрешны, с'м'ешны, хл'ёб, йёхала, зал'ёз, хл'ёў, з'ёўка, з'в'ё, хл'ёба, л'ёт, к таб'ё, праб'ёўла, с'ёна, у смал'ё, чалав'ёк, з' з'ёла'м, паґарёла, в'ёк, пав'ёру, мн'ё, с'ц'емн'ёла. 911 хл'ёб, л'ёс, с'ёна, с'в'ёт, б'ёлы, пал'ёна, йёхац', в'ёц'ер, у с'ён'е, пав'ёс'иц', п'ёс'н'а, м'ёс'ец, в'ён'ик, йёс'ц'и, на стал'ё, на руцё, мн'ё, таб'ё, хл'еб, л'ес, л'ёта, в'ек, с'ёна, с'в'ет, з'ед, с'м'ёлы, ц'ёста, ц'ёсны, м'ёра, наб'ёг, ч'лав'ёк, н'э стал'ё, н'э сц'ан'ё, н'э руцё, мн'ё, таб'ё. 913 Зрэдку сустракаюцца закрытыя: хл'ёб, л'ёс, л'ёта, в'ёк, с'ёна, св'ет, з'ед, см'ёлы, ц'ёста, ц'ёсны, м'ёра, наб'ёу, чалав'ёк, хварёла, паґарёла; в'ёц'ер, м'ёс'ац, в'ён'ик, с'ёйца, у с'ён'и, на стал'ё, на сц'ан'ё, на руцё, мн'ё, таб'ё. 915 л'ес, хл'еб, йёхац', аб'ёд, в'ёц'ар, у с'ён'и, п'ёс'н'а, йёс'ц'и, пав'ёс'иц', м'ёс'ац, в'ён'ик, с'ёйца, на стал'ё, на руцё, мн'ё, таб'ё, нас'ён'н'е, падйёж, на с'м'ёх, з'ёду, забал'ёў, сус'ёдка, н'е ум'ёйу, з'ёжка, в'ёруйе, хл'ёў, н'е ўл'ёзам, ц'ёсна, з'з'ёлац', з'ёўка, зал'ёзуц', м'ёста, ц'ёла, б'ёлы, йёду, с'ёла, хл'ёб, л'ёс, с'ёна, с'в'ёт, з'ёд, с'м'ёлы, ц'ёста, ц'ёсны, м'ёра, наб'ёу, чалав'ёк, хварёла, паґарёла, бал'ёла, пайёхай, з'ёўк'и, хаз'ёмц'а, с'ёнцы, драбн'ейшы, изб'ёўла, на м'ёс'ц'и, у с'ён'и, у л'ёс'и, йёс'ц'и, пайёз'а, в'ёц'ар, м'ёс'ац, в'ён'ик, с'ёйца, даццё, у раццё, н'а ўм'ёў, чалав'ёк, паґарёў, наз'ёў, с'аз'ёў, у асаццё, на стал'ё, на сц'ан'ё, мн'ё, таб'ё, кум'ё. 920 хл'ёб, л'ёс, л'ёта, в'ёк, св'ёт, з'ёд, см'ёлы, ц'ёста, наб'ёу, чалав'ёк, паґарёла, м'ёх, йёж, за св'ёт, в'ёц'ер, м'ёс'ец, в'ён'ик, с'ёйца, у с'ён'е, хл'еб, л'ес, л'ёта, в'ек, с'ёна, с'в'ет, з'ед, с'м'ёлы, ц'ёста, ц'ёсны, м'ёра, чалав'ёк, хварёла, паґарёла, в'ёц'ер, м'ёс'ец, в'ён'ик, у с'ён'и, на стал'ё, на сц'ен'ё, на руцё, мн'ё, таб'ё.

Прадстаўнікі старэйшага пакалення на месцы этымалагічнага «е»-вымаўляюць у закрытых складах дыфтонг [іе]: хл'іеб, д'іед, в'іек, с'віет. 921 хл'еб, л'ес, л'ёта, в'ек, с'ёна, с'в'ет, з'ед, с'м'ёлы, ц'ёста,

ц'ёсны, үарёу, м'ёра, паб'ёу, чалав'ёк, хварёла, паҕарёла, прыб'ёула, в'ёц'ар, м'ёс'ац, в'ён'ик, с'ёйац', у с'ён'и, на стал'ё, на с'ц'ан'ё, на руцё, на наз'ё, мн'е, таб'ё. **924** хл'ёб, л'ёс, л'ёта, в'ёк, с'ёна, с'в'ёт, з'ёд, с'м'ёлы, ц'ёсны, м'ёра, паб'ёу, чалав'ёк, хварёла, паҕарёла, в'ёц'ир, в'ён'ик, с'ёйац', у с'ён'и, на стал'ё, на с'ц'ан'ё, на руцё, мн'ё, таб'ё, хл'ёб, л'ёс, в'ёк, с'ёна, з'ёд, чалав'ёк, в'ёц'ир, м'ёс'иц, нъ стал'ё, нъ руцё. **938** хл'ен, л'ес, с'ёна, с'в'ет, б'ёлы, пал'ёна, йёхац', в'ёц'ер, у с'ён'и, пав'ёс'иц', п'ёс'н'а, м'ёс'иц', в'ён'ик, м'ез', на стал'ё, мн'е, на рук'ё, на руцё, таб'ё. Сляды закрытых захоўваюцца ў мове старых жанчын: хл'ёб, л'ёс, дз'ёд. **939** хл'ёб, л'ёс, с'ёна, с'в'ёт, б'ёлы, пал'ёна, йёхац', в'ёц'ър, у с'ёнцы, пав'ёс'иц', п'ёс'н'а, м'ёс'ыц, в'ён'ик, м'ез', с'ёйац', йёс'ц', на стал'ё, на руцё, мн'ё, л'ёта, с'в'ет, б'ёднайа, з'ёўка, з'ёла, чалав'ёк, п'ёв'ен', б'ёлка, з б'ёлайе, в'ёц'ер, б'ёл'ен'к'ийа, пав'ёц', у хл'ив'ё, на стал'ё, на с'ц'ан'ё, мн'е. **942** хл'ёб, л'ес, л'ёта, в'ек, с'ёна, св'ет, з'ёд, см'ёлы, ц'ёста, м'ёра, паб'ёу, чалав'ёк, паҕарёла, хварёла, в'ёц'ер, м'ёс'ац, в'ён'ик, с'ёйиц', на с'ён'и, м'ёс'ац, на стал'ё, на с'ц'ан'ё, на руцё, таб'ё. **946** хл'иб, л'ис, л'іто, в'ик, с'іно, с'в'ит, см'ілы, т'істо, т'існо, чолов'ік, хварёла, поҕор'іло, в'іц'ор, в'ін'ик, с'ійаты, у с'ін'и, на стол'і, на стен'і, на руц'і, мн'и, тоб'і. **964** хл'іеб, л'іес, л'іето, в'іек, с'іено, св'іет, м'іесец, в'іенык, на стен'ё, на руц'і, хл'ип, л'ис, л'іто, в'ик, с'іно, св'ит, д'ит, см'ілы, т'істо, т'існы, м'іра, поб'іу, чолов'ік, хвор'іла, поҕор'іло, в'іт'ор, м'іс'ац, в'ін'ик, с'ійаты, у с'іны, на стол'і, на стен'і, на руц'і, мн'и, тоб'і. **965** хл'иб, л'ис, л'іто, в'ик, с'іно, с'в'ит, д'ид, с'м'ёлый, т'істо, т'існый, м'іра, поб'іу, чолов'ік, хвор'іла, поҕор'іло, в'іт'ор, м'іс'ац, в'ін'ик, с'ійаты, у с'іны, на стол'і, на стын'і, на руц'і, мн'и, тоб'і, мын'і. **966** хл'ен, л'ёс, л'ёто, в'ёк, с'вёт, з'ёд, см'ёлы, т'ёсто, поб'ёу, чолов'ёк, в'ёц'ор, м'ёс'ец, в'ён'ик, с'ёйат', у с'ён'и, на стол'ё, на ст'енё, на руцё, мн'ё, тоб'ё, хл'ен, л'ес, с'в'ет, л'ёто, в'ек, с'ёно, з'ет, с'м'ёлы, ц'ёсто, ц'ёсны, м'ёра, поб'ёх, чолов'ёк, хворёла, поҕорёла, в'ёц'ер, м'ес'ац, в'ён'ик, с'ёйац', у с'ён'е, на стол'ё, на сц'ен'ё, на руцё, мн'е, тоб'ё. **967** хл'ёб, л'ёс, л'ёто, с'в'ёт, с'ёно, вёк, дёд, чолов'ёк, см'ёлы, поҕорёла, тёсто, тёсны, хворёла, вёт'ор, в'ён'ик, с'ёйаты, у с'ёну, на стол'ё, на стен'ё, на руцё, соб'ы, тоб'ы, мны. **968** хл'иб, л'ис, л'іто, с'іно, с'в'ит, д'ид, с'м'ілы, чолов'ік, т'істо, т'існы, поб'іу, захвор'іла, в'іт'ор, м'іс'ац, в'ін'ик, с'ійат', в с'ін'и, на стол'і, на стен'і, на руц'і, мн'и, тоб'і, соб'і, на стол'ё, поҕорёла, в'ёц'ер, в'ён'ик, на стол'ё, на стен'ё, соб'ё, тоб'ё. **969** хл'ёб, л'ёс, л'ёта, в'ёк, с'в'ёт, з'ёд, с'м'ёлы, ц'ёста, ц'ёсны, м'ёра, челоу'ёк, хварёла, поҕорёла, в'ёц'ер, м'ёс'ец, в'ён'ик, с'ёйец', у с'ён'е, на стол'ё, на с'ц'ен'ё, на руцё, тоб'ё. **972** тоб'ё, соб'ё, цен'ёр, з'ёц'и, л'ётос', з'ёўку, дол'икатн'ейшыёе, розумн'ейшыёе, үрөх, хоц'ёла, чолов'ёк, хоц'ёу, порёже, з'ёло, коц'ёц'е, лехч'ей, б'еж'ец' (заг. лад), в'ётка, пайёхала, грым'ёло, на стол'ё, крөпк'е, бедн'ейшыёе, л'ёс, надойёло, б'ёл'ен'к'и, л'ёсу, поб'ёҕау. **973** хл'ёб, л'ёс, л'ёто, в'ёк, с'ёна, св'ет, з'ёд, с'м'ёлы, ц'ёста, ц'ёсны, м'ёра, чалав'ёк, хварёла, паҕарёла, в'ёц'ер, м'ёс'ац, в'ён'ик, с'ёйац', у с'ён'е, на стол'ё, на с'ц'ен'ё, на руцё, мн'е. **974** в'ётру, сн'ёу, сус'ёдкы,

св'ѣта, м'есойѣд, чолов'ѣк, чорѣлк'и, с'ѣтка, йѣхаш. 975 св'ѣт, сез'ѣц'е, чл'аз'ѣц'е, пров'ѣрку, в'ѣчером, пойѣхала, ко мн'ѣ, к тоб'ѣ, к соб'ѣ, пойѣст', посов'ѣтовацца, сц'ѣнкойу, прыз'ѣлал'и, цѣп, сн'ѣу, в'ѣц'ор, сус'ѣд, рѣд'ен'к'и, хл'ѣб, м'ѣсто, в'ѣдае, л'ѣт, старѣйшыѣе, старѣйшыѣе, ул'ѣз, з'йѣж, разум'ѣйу, чолов'ѣк, д'ѣвкой, на стол'ѣ, у л'ѣс'ѣ. 976 н'ймцы, йѣхал'и, хл'ѣба, хот'ѣв, смотр'ѣла, б'ѣдныѣе, сус'ѣд, чолов'ѣк, под'ѣхал'и, стрѣй, кр'ѣпк'и, р'ѣчка, жел'ѣзна, на б'ѣд, йѣу, с'ѣно, на з'ѣда, ус'л'ѣд, б'ѣлка, хл'ѣб, л'ес, н'ед'ил'а, йѣз'д'ив, ид'йт', д'ѣт'и, в'ѣт'ор, м'ѣс'ец, в'ѣн'ик, с'ѣйат', с'ѣн'и, мн'ѣ, д'ѣ, у с'ел'ѣ, соб'ѣ, тоб'ѣ, на стол'ѣ, чр'ѣх, на стол'ѣ, на с'т'ен'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, тоб'ѣ. 977 аб'ѣдал'и, чорѣлк'и, хл'ѣб, аб'ѣзд'ив, сус'ѣд, м'ѣс'ац, прыб'ѣл'и, у л'ѣс, л'ѣто, хл'ѣба, зйѣла, пол'ѣно, у с'ѣн'ах, д'ѣвка, чолов'ѣк, д'ѣд, с'ѣно, чорѣлк'и, м'ѣсто, л'ѣсу, рѣзал'и, д'ѣду, зал'ѣтос', на войн'ѣ, на вод'ѣ, на с'т'ен'ѣ. У моладзі амаль няма закрытых галосных, за выключэннем некаторых слоў: чолов'ѣк, пойѣхаш. У гаворцы старэйшага пакалення яны ўжываюцца часцей. 978 хот'ѣй, н'йм'ец, с'ем'ил'ѣтка, ййхаты, сн'ѣданн'е, чолов'ѣк, л'ес, по л'ѣсу, порызаты, д'ило, б'ѣу, ц'в'ѣт, сус'ид, рѣж, б'ѣла, д'ивка, хл'ив, ул'изла, поб'иу, н'ез'ѣл'у, н'ѣс'ен', пойис'т'и, ран'ѣй, ран'ий, в'ѣт'ер, в'ѣн'ик, с'ѣйет', ус'и, у вод'и, ус'ѣ, у л'ѣс'и, на стол'ѣ, на ст'ин'и, в руцѣ, мн'ѣ, тоб'ѣ, соб'ѣ, скор'ийше, урыж, вр'изат', дв'ѣ, кос'ѣ, м'ис'ец, сн'ѣу, войн'ѣ, у с'ел'ѣ, пос'ед'ѣт'е, хл'ѣб, д'ѣтк'и, йис'т'и, сн'ѣдай, л'ѣтом, в'ѣк, с'ѣно, с'в'ѣт, д'ѣд, поб'ѣу. 980 хл'еп, л'ес, с'ѣна, св'ѣт, см'ѣлы, чалав'ѣк, хварѣла, в'ѣц'ер, м'ѣс'ац, с'ѣйац', в'ѣн'ик, на стал'ѣ, на сц'ѣан'ѣ, на рук'ѣ, таб'ѣ, л'ес, хл'ѣб, п'ѣй, с'ел'савѣт, хл'ѣй, бал'ѣло, у з'ѣцтв'и, зас'ѣка, чалав'ѣка, пайѣхаш, в'ѣра, в'ѣц'ер, н'ез'ѣл'а, м'ѣс'ец, у смал'ѣ, з'в'ѣ, саб'ѣ, мн'ѣ, на стал'ѣ. 982 хл'еп, л'ес, л'ѣта, в'ѣк, с'ѣно, с'в'ѣт, з'ѣт, с'м'ѣлы, ц'ѣсто, ц'ѣсны, м'ѣра, паб'ѣх, чалав'ѣк, хварѣла, пацар'ѣла, в'ѣц'ер, м'ѣс'ец, в'ѣн'ик, с'ѣйац', у с'ѣн'и, на руцѣ, мн'ѣ, тоб'ѣ, хл'ѣй, хл'ѣбна, б'ѣлка, подз'ѣйка, чолов'ѣк, пойѣхаш, сн'ѣу, б'ѣуае, на стол'ѣ, на сц'ѣн'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, тоб'ѣ. 986 хл'ѣб, л'ес, л'ѣто, в'ѣк, с'ѣно, св'ѣт, з'ѣд, см'ѣлы, ц'ѣсто, ц'ѣсны, м'ѣра, поб'ѣу, чолов'ѣк, поцорѣла, хворѣла, в'ѣц'ер, м'ѣс'ец, в'ѣн'ик, с'ѣйац', у с'ѣн'ѣ, на стол'ѣ, на сц'ѣн'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, тоб'ѣ. 989 пойѣй бы, чолов'ѣк, н'ѣ в'ѣрац', за рѣчку, ц'ѣло, л'ѣто, м'ѣсто, хл'ѣб, забол'ѣла, хворѣла, хл'ѣб, л'ѣс, з'ѣд, м'ѣс'еца, с'ѣз'ѣл'и, у л'ѣс'и, с'ѣл'и, в'ѣц'ор, в'ѣн'ик, с'ѣйец', у с'ѣн'и, мн'ѣ, з'в'ѣ, на стол'ѣ, по сц'ѣн'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, тоб'ѣ. 991 хл'ѣб, л'ес, в'ѣк, св'ѣт, з'ѣд, в'ѣц'ер, м'ѣс'ац, у с'ѣн'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, см'ѣлы, ц'ѣсны, м'ѣра, хл'ѣб, л'ѣс, л'ѣто, в'ѣк, с'ѣно, св'ѣт, чолов'ѣк, хл'ѣй, з'ѣд, в'ѣтрана, по с'в'ѣц'и, чрѣх, в'ѣк, ц'ѣсто, чорѣй, в'ѣн'ик, хл'ѣба, пайѣхала, поб'ѣула, чл'ез'ѣц', чорѣц', хл'ѣба, забол'ѣла, з'ѣло, соб'ѣ, на стол'ѣ. 992 хл'ѣб, л'ѣс, л'ѣто, в'ѣк, с'ѣно, св'ѣт, з'ѣд, с'м'ѣлы, ц'ѣсто, ц'ѣсны, м'ѣра, поб'ѣу, чолов'ѣк, хворѣла, поцорѣла, в'ѣц'ер, м'ѣс'ец, в'ѣн'ик, с'ѣсц', у с'ѣн'ѣ, на стол'ѣ, на сц'ѣн'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, тоб'ѣ. 994 хл'ѣб, л'ѣс, л'ѣто, нав'ѣк, с'ѣно, св'ѣт, д'ѣд, см'ѣлы, т'ѣсто, т'ѣсны, поб'ѣу, чолов'ѣк, хворѣла, поцорѣла, в'ѣт'ер, м'ѣс'ец, в'ѣн'ик, у с'ѣн'ѣ, на стен'ѣ, на руцѣ, тоб'ѣ, найѣвса, захворѣла, надойѣло, ум'ѣг', йѣдуч'и, л'ѣзг'и, в'ѣтром, чрѣчку, одрѣзуй, см'ѣшно, крѣп'ен'к'и, рѣд'ен'к'ѣ.

пом'эрайу. 995 хл'ѣб, л'ѣс, л'ѣто, в'ѣк, с'ѣно, с'в'ѣт, з'ѣд, см'ѣлы, ц'ѣсто, м'ѣра, ц'ѣсны, пѣб'ѣу, хворѣла, пѣгарѣла, в'ѣц'ер, м'ѣс'ѣц, в'ѣн'ик, с'ѣйац', у с'ѣн'и, нѣ стол'ѣ, нѣ с'ц'ен'ѣ, нѣ руцѣ, мн'ѣ, тоб'ѣ, б'ѣлка, з'ѣйк'и, с'ѣла, б'ѣуайе, сн'ѣдац', на ноз'ѣ, на сц'ен'ѣ. Могучь быць і «незакрытыя» [е] і [о], часцей за ўсё ў моладзі. 996 хл'іѣб, л'іѣс, м'іѣста, паўарѣла, хварѣла, в'ѣц'ер, м'ѣс'ѣц, в'ѣн'ик, на стал'ѣ, на сц'ан'ѣ, на руце, хл'ѣб, л'ѣс, л'ѣта, в'ѣк, с'ѣна, с'в'ѣт, з'ѣд, ц'ѣсна, паб'ѣу, чалав'ѣк, мн'ѣ, таб'ѣ. 997 хл'ѣб, л'ѣс, в'ѣц'ер, таб'ѣ, хл'іѣб, хл'іѣба, ц'ѣло, пайѣхала, чолов'іѣк, цв'іт, абл'іѣз, зас'іѣк, ц'ерп'ѣла, ц'ерп'іла, б'ѣдна, зарѣзац', л'іѣс, л'ѣто, л'іѣто, у в'іѣку, н'аз'ѣл'а, б'іѣлы, хл'іѣб, аб'ѣд, хл'ѣй, хл'іѣй, л'іт, м'ѣс'ац, в'іѣн'ик, на стал'ѣ, у с'ел'ѣ, мн'ѣ, к таб'ѣ. 999 хл'ѣб, л'ѣс, л'ѣто, в'ѣк, с'ѣно, с'в'ѣт, з'ѣд, с'м'ѣлы, ц'ѣсто, ц'ѣсны, м'ѣра, пѣб'ѣг, чолов'ѣк, хворѣла, пѣгарѣла, в'ѣц'ер, м'ѣс'ѣц, в'ѣн'ик, с'ѣйѣц', у с'ѣн'и, на стол'ѣ, на с'ц'ен'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, тоб'ѣ, хл'іѣб, зарѣзала, ум'ѣс'ц'и, ум'іс'ц'и, пр'ійіхуѣ, паўарѣл'и, бал'ѣла, бал'іла, с'іѣно, з'ѣйк'и, поб'іѣу, б'ѣуайе, рѣчка, рыѣчка, пар'іѣчк'и, п'ѣв'ен', нав'ѣрно, мн'ѣ, мн'и. 1003 хл'іѣб, л'іѣс, м'ѣста, в'іѣк, с'іѣна, ц'іѣста, ц'іѣсны, м'іѣра, паб'ѣу, в'іѣц'ер, м'іѣс'ѣц, в'іѣн'ик, у с'іѣн'и, на стал'іѣ, на с'ц'ен'іѣ, на руцѣіѣ, мн'іѣ, тоб'іѣ. 1004 л'іѣто, в'іѣк, с'в'іѣт, з'іѣд, с'м'іѣлы, ц'іѣсто, ц'іѣсны, м'іѣра, поб'іѣу, чалав'іѣк, в'іѣц'ер, м'іѣс'ѣц, в'іѣн'ик, у с'іѣн'и, на с'ц'ен'іѣ, на руцѣіѣ, мн'іѣ, хл'ѣб, хл'іѣб, хл'іѣб, л'ѣс, л'іѣс, л'іс, с'ѣно, с'іѣно, с'іѣно, з'ѣт, в'ѣк, ц'ѣсто, б'ѣлы, б'іѣлы, чолов'ѣк, б'ѣу, сум'ѣу, з'ѣйка, поўор'іла, захвор'іла, з'в'ѣ, з'в'и, н'ѣв'істка, н'ѣв'ѣстка, д'іло, ц'іѣсто, пр'ійіхуѣ, л'ѣтос', с'в'іѣту, на-пр'им'іѣр, м'іѣс'ѣц, на стол'іѣ, на стол'ѣ, на дворѣ, на двор'іѣ, на двор'іѣ, мн'ѣ, мн'и, тоб'ѣ, тоб'іѣ, у с'іѣн'цах, кр'іѣпко, хл'іѣба, с'м'іѣхом. 1008 хл'іѣб, л'ѣс, л'іѣто, в'ѣк, с'в'ѣт, ц'ѣсны, м'ѣра, в'іѣц'ер, м'іѣс'ац, в'ѣн'ик, на стал'ѣ, на сц'ѣн'ѣ, мн'ѣ, таб'ѣ, соб'ѣ, чолов'ѣк, йѣздила, з'іѣжѣу, у Слобод'іѣ, кр'ѣпко, на р'ѣчку, б'ѣдныѣ, д'ѣд, р'ѣзал'и, з д'ѣйкач'и, поб'ѣу, не бол'ѣв, в'ѣк, зл'ѣзу, без с'іѣна, сторон'ѣ, пом'ѣрат', м'ѣс'ац. 1010 хл'ѣб, л'ѣс, в'ѣц'ер, мн'ѣ, тоб'ѣ, аб'ѣд, здурн'ѣла, пайѣдам, сн'ѣдац', з'іѣй, л'ѣс, чалав'ѣк, с'ѣна, мн'ѣ, рѣж, цѣлы, ц'ѣсна, рѣчка, с'ѣз'ѣл'и, з'ѣд, паб'ѣг, хварѣла, на стол'ѣ, на сц'ен'ѣ. Закрывае [ѣ] адрозніваецца добра ад [е]. 1011 хл'ѣб, л'ѣс, л'ѣта, в'ѣк, в'ѣц'ер, с'ѣна, с'в'ѣт, з'ѣд, с'м'ѣла, м'ѣс'ац, в'ѣн'ик, на стал'ѣ, на с'ц'ан'ѣ, на руцѣ, мн'ѣ, таб'ѣ, ц'ѣста, ц'ѣсны, м'ѣра, паб'ѣг, чалав'ѣк, хварѣла, пагарѣла, с'ѣйац', у с'ѣн'ѣ, хл'ѣб, хл'іѣб, хл'іѣб, л'ѣс, л'іс, л'іѣс, б'іѣлочка, с'іѣно, хл'ѣй, з'іѣйк'и, з'ѣд, з'ід, н'ѣв'ѣстка, чолов'ѣк, чолов'іѣк, прорѣзала, л'іѣто, л'іѣто, в'ѣку, в'іѣк, хл'іѣбна, н'ѣз'іѣлка, в'іѣс'ц'и, д'іло, д'іѣло, поѣйхуѣ, хл'ѣба, у л'ѣс'и, з в'ѣку, в'іѣк, в'ѣц'ир, м'ѣс'иѣ, м'іѣс'ѣц, у с'ѣн'и, на стол'ѣ, з'в'ѣ, з'в'и, мн'ѣ, мн'и. 1013 хл'іѣб, л'іѣс, л'іѣта, с'в'іѣт, паб'іѣг, в'іѣц'ер, м'іѣс'ац, в'іѣн'ик, на стал'іѣ, на с'ц'ан'іѣ, мн'іѣ, хл'ѣп, л'ѣс, л'ѣто, в'іѣк, с'ѣно, с'в'ѣт, з'ѣт, ц'ѣсто, ц'ѣсны, м'ѣра, поб'ѣу, чо-

лясо́ў, лясо́ў ці лясу́оў, лясубо́ў; гадо́ў, гадо́ў ці гадю́оў, гаду́сёў; разо́ў, разо́ў, разю́оў, разубо́ў ці разі́ў..?»

Не картаграфуецца прыведзены ў пункце «а» матэрыял адносна вымаўлення [o] пасля мяккіх зычных.

На месцы этымалагічнага «о» пасля цвёрдых зычных у закрытых складах пад націскам па гаворках адрозніваюцца галосныя гукі [o], [ô], [y], [и] і дыфтонг [yo̞]. Карта складзена па прынцыпу адлюстравання дыялектных варыянтаў. Гэта значыць пры наяўнасці ў канкрэтнай гаворцы дыялектнага варыянта ([ô], [y], [и], [yo̞]) і варыянта, які супадае з нормай літаратурнай мовы ([o]), картаграфуецца толькі дыялектны варыянт незалежна ад таго, колькі выпадкаў ужывання гэтага варыянта адзначана ў матэрыялах. Галосны [o] картаграфуецца толькі ў тым выпадку, калі ў канкрэтнай гаворцы адсутнічаюць дыялектныя варыянты.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, калі ў гаворцы адзначана суіснаванне двух ці больш варыянтаў і калі ў адказах ёсць заўвагі збіральнікаў: **205** *ґот, вѳс, двѳр, вѳл, кѳн', нѳх, за ґарѳй, сырѳй, с'л'апѳй, л'асѳй, разѳй, ґот, вѳс, двѳр, кѳн', нѳх, за ґарѳй, сырѳй, с'л'апѳй, л'асѳй, разѳй.* **230** *ґот, вѳс, двѳр, вѳл, кѳн', нѳх, за ґарѳй, сырѳй, крутѳй, с'истрѳй, л'асѳй, ґадѳй, разѳй, с'абрѳй.* **350** *ґот, вѳс, вѳл, двѳр, кѳн', мѳх, нѳх, за ґарѳй, л'асѳй, ґадѳй, разѳй, двѳр, ґарѳй, л'асѳй.* **354** *вѳз, скѳл'ко, ґот, вѳс, двѳр, вол, кѳн', нѳх, л'асѳй, разѳй.* **366** *ваѳ-кѳй, мѳй, сынѳй, мох, пѳйз'а, вол, вѳл, вѳс, л'асѳй.* **396** *вѳс', нарѳт, ґот, вол, вѳс, кѳн', нѳх, ґадѳй, ґарѳй, сырѳй, с'л'апѳй, крутѳй, л'асѳй, разѳй.* **401** *калхѳс, вѳт, аднѳй, друґѳй, пѳйдуц', дѳбрум, пѳзно, кар-тѳпл'а, бѳх, калхѳс, двѳр, кѳнчу, скѳт, пол, рѳст, нѳс, ґот, плѳт.* **410** *ґот, вѳс, двѳр, кѳн', л'асѳй, л'асѳй, ґадѳй.* **413** *дѳм, стѳй, пѳйз'ам, пѳт, вѳл, вѳс, двѳр.* **436** *калхѳс, с'енакѳс, закѳнчыл'и, звѳл'н'ил'и, стѳй, хлѳпцы, нѳш, здѳхло, лѳшко, ґот, кѳн', вол, за ґарѳй.* **440** *тѳл'ко, аднѳй, н'аґѳдѳнайа, ґот, н'аґдѳбно, падѳбнайа, кѳл'к'и, хлѳп-чык, лѳшка, двѳр, бѳл'шайа, ґот, правѳрнайа, нѳс.* **443** *кѳл'ко, дѳбры, кѳрм'ац', двѳр, ґѳд, пѳйдуц', кѳл'ка, бѳл'шуйу.* **445** *бой, поп, пот, ток, снок, бѳп, пѳп, стѳх, асѳт, завѳт, снѳп, калхѳс, ґот, кѳл, плѳт, тѳк, пѳл, пѳт, вѳтка, камарѳй, с'л'апѳй, зубрѳй, дубѳй, ґрыпѳѳй, футарѳй, пудѳй, ґадѳй, калѳй, арлѳй, палѳй.* **451** *хлѳпцы, на вѳс, камѳрку, мѳжно, дѳбро, мѳжно.* **454** *ґот, калхѳс, тѳк, свѳѳй, знѳй, н'аруѳт.* **459** *ґот, вѳс, двѳр, хл'ѳпцу, ґѳс'ц'и, вѳс, вѳс', тѳл'ка, стѳл', л'асѳй, за ґарѳй, сырѳй, сухѳй, наґѳй, с'ц'анѳй.* **460** *бѳл'шы, двѳр, са-дѳй, у камѳрцы, стрыхѳйка, патѳм, калхѳз, скѳл'к'и, у тѳм, на паґрабѳх, у йакѳм, па ґадѳх, ахвѳтны, ґѳрш, свѳй, камѳрн'ик, мѳй, ґѳрша, мѳх, вѳс, кот, ґот, л'асѳй, вазѳй.* **461** *ґот, вѳс, двѳр, вѳл, кѳн', за ґарѳй, крутѳй, л'асѳй, ґадѳй,* **462** *кул'хѳзны, мѳй, бѳл'ш, пѳйз'ам, на тѳм, нуѳжцы, пѳзно, двѳр, дѳм, ґот, кѳн', нуѳзно, плѳт, вѳс.* **484** *кла-дѳйка, тѳк, плѳт, спѳт, стѳл, заслѳн, кѳйка, мѳн, вѳс' (у калѳсах), кѳн', двѳр, бѳл'ш.* **485** *с'енакѳс, калхѳс, на двѳр, кѳн', вѳс', нѳх, ґѳр, стѳл,*

386

у друґом, закон, двѣр, кѣнчыла, колхѣзны, ґуод, вуѣз, двуѣр, вуѣл, кѣон', нуѣу, л'есуѣу, ґодуѣу, разуѣу, у тѣм, рѣд, стѣу, вѣн, покѣт, тѣк, постѣл, ґнѣй, нѣу. 683 ток, нос, плут, слон, пѣжн'а, ґод, рук, вуз, двур, вул, кун', нуу. 684 ґуод, вуѣз, двуѣр, вуѣл, кѣон', нуѣу, крутѣй, л'есуѣу, ґодуѣу, разуѣу. 685 ґуод, вуѣз, двуѣр, вуѣл, кѣон', нуѣу, л'есѣв, ґодѣв, рок, воз, двор, вол, кон. 688 ґод, вуз, двур, вул, кун', нуу, л'исѣу, ґодѣу, разуѣу. 689 ґод, в'из, дв'ир, в'ил, к'ин', н'иу, л'исѣв, ґодѣв, раз'ив. 691 ґод, в'из, дв'ир, в'ил, н'иу, л'исѣв, ґодѣв, раз'ив. 693 Слова ґод не ўжываецца, а ёсьць словы р'ик, рук. 694 в'из, дв'ир, к'ин', ґод, в'ил, лысѣу, разыѣу. 696 ґод, вуѣз, двуѣр, вуѣл, кѣон', нуѣу, рокѣу, разуѣу. 697 ґод, воз, двор, вол, кон', нуу. 698 в'из, дв'ир, к'ин', нуу, л'исѣу, разыѣу. 700 Большасць вымаўляе [и], аднак у некаторых адчуваецца нешта падобнае да [у]: к'ун', в'ул, н'уу, р'иѣк, в'ис, дв'ир, в'иѣл, к'иѣн', н'иѣу, л'исѣу, рокѣу, разуѣу. 701 ґот, в'из, дв'ир, в'ил, к'ин', колхѣс, ноу, за ґорѣй, лысѣу, разыѣу. 703 р'ик, в'ис, дв'ир, в'ил, к'ин', нуу, л'исѣу, рокѣу, разуѣу. 704 р'ик, в'ис, двуѣр, в'уѣл, кѣон', нуу, дв'ир. 706 двѣр, пѣмн'у, у тѣй, ґрамѣкл'и, вѣс, ґѣт, вѣс, двѣр, вѣл, кѣн', нѣх, за ґарѣй, нѣу, сырѣй, с'л'апѣй, за крутѣй, л'асѣу, радѣу, разѣу. 708 двѣр, дѣм, стѣл, ґнѣй, тѣк, пѣжн'а, ґадѣу, мѣжна, на тѣм, пѣкѣт, свуѣу, пудѣу, скѣл'к'и, дахѣт, пакѣс, мѣй. 711 вѣс, ґѣт, двѣр, вѣл, кѣн', нѣх, сырѣй, с'л'апѣй, маладѣй, л'асѣу, ґадѣу, братѣу, ґалѣу, вазѣу. «Закрытасць» [ѣ] нямоцная, некаторы раз ледзь улоўліваецца ці не адчуваецца зусім. 712 хутарѣу, с'енакѣс, хлѣпцау, ґуѣс'ц'и, ґуѣт, нѣу, кѣнск'а, скѣл'к'и, тѣнк'и, брѣт, кѣн', ґнѣй. 713 кѣт, нѣс, бѣл'иу, ґѣт, паравѣс, нѣиу, двѣр, кѣл, вѣс, вѣл, кѣн', з нѣх, маладѣй, с'л'апѣй, л'асѣу, братѣу, пастухѣй, ґадѣу. 716 кѣт, кѣн', мѣст, ґѣдт, вѣз, двѣр, вѣл, кѣн', нѣх, дварѣу, волѣу, разѣу. 721 ґѣд, вуз, двур, вул, кун', нуу, л'исѣв, ґодѣв, разѣв. 722 стѣл, двуѣр, ґуѣр, тѣѣрт, вуѣл, кѣон', двуѣр, ґуѣд, ґод, засѣука. 723 вѣз, ґѣд, двѣр, вѣл, кен', л'есѣу. 725 вѣз, ґѣд, двѣр, вѣл, кен', неу, л'есѣу. 726 рык, в'из, дв'ир, н'иу, в'ил, к'ин', ноу, з ґорѣй, за водѣй, сырѣй, бедѣй, слѣпѣй, крутѣй, л'исѣу, рыкѣу, розѣу. 727 ґод, р'ик, в'из, дв'ир, в'ил, к'ин', н'иу, л'исѣу, рокѣу, раз'ив. 728 ґод, в'из, дв'ир, в'ил, к'ин', н'иу, мѣжна, вазѣн, ґадѣу, разѣу. 729 ґод, р'ик, стѣу, вѣз, вѣл, дв'ир, разыѣу, л'исѣв. 730 ґод, в'из, дв'ир, в'ил, к'ин', л'исѣу, ґодѣу, раз'иу. 731 у н'ис, шнур'ивк'и, по надв'ірках, к'ин'мы, р'ивн'е, б'ил'иу, бол'иу, штан'ив, плыт, плот, к'ишка (кошка), п'ист, хв'ист, на дв'ир, с'ишка, с'ишка, тѣл'ко, стр'иу, др'ит. 732 ґѣт, двор, ноу, л'исѣу. 733 ст'иу, ґѣд, н'иу, к'ин', бѣк, лѣс, колхѣз, торф, хѣд, рок, сол', ст'ил, рост, бѣчка, в'из, дв'ир, в'ил, за ґорѣй, л'исѣв, разѣв. 735 ґод, в'из, дв'ир, нѣу, л'исѣв, ґодѣв, разѣв. 736 ґод, в'из, дв'ир, в'ил, к'ин', нуу, порѣу, ґорѣй, стѣнѣй, сырѣй, порѣй, тобѣй, собѣй, слѣпѣй, лѣсѣу, рубл'ив. 737 ґод, в'из, дв'ир, в'ил, к'ин', н'иу, л'исѣу, розѣу. 738 ґод, в'из, дв'ир, в'ил, к'ин', л'исѣв, ґодѣв, разыѣу, л'исѣв, разыѣу. 741 ґод, в'из, в'ил, к'ин', н'иу, л'исѣв. 743 часѣу, лѣжку, тхѣр, тхарѣу, калхѣзны, рѣс, садаѣт, рѣт, ґнѣй, камѣрн'иу, калхѣс, вѣску, пѣчта, бѣл'иу, свѣй, дѣм,

388

пѡл, заслѡн, честокѡл, ѳнѡй, луѡвѡй, с'енокѡс, долѡѳ, бѡл'ш, мѡцнѡ, кѡл'ко, схѡд, кѡл'ко, стѡл, тарынѡѳк'и, мусл'инѡѳка, бѡх, мѡст, крѡп, кѡл, зубѡѳ, пойдѡм, ѡвѡрку, снопѡѳ, хуторѡѳ, мостѡѳ, волосѡѳ, ризѡѳ, пожѡѳ, кл'учѡѳ, кошѡѳ, сторожѡѳ, косѡѳ, зайѡѳ, роѡж, пѡр, буйакѡѳ, слѡѳ, нѡж, бѡл', ѳѡрк'и, пѡп, кѡн', хвѡст, мѡй. 799 ѳѡт, вос, двор, вол, кѡн', нѡѳ, л'есѡѳ, ѳадѡѳ, разѡѳ. 801 бол'ш, на двѡр, долѡѳ, на прѡсту, хлѡпчык'и, домѡѳ, ѳадѡѳ, ѳолѡѳ. 802 кѡн', плѡт, слѡн, стол, стоѳ, двѡр, пол, ѳной, ѳѡд, на воз, нѡѳ, ѳѡдѡѳ, збѡжжа, конѡпл'и, настѡл'н'ица, картѡпл'и, бѡл'шы, домѡѳ, ѳуркѡѳ. 803 вѡл, на тѡм, нѡѳ, воѳкѡѳ, кѡн', зуѡрка, двѡр, ѳѡд, двѡр, выз, вѡл, кѡн', нѡѳ, л'есѡѳ, ѳѡдѡѳ, разѡѳ. 804 тѡк, плѡт, слѡн (заслѡн), кѡс'ѡе, пѡжн'а, стѡѳ, укрѡп, ѳѡд, вѡс, двѡр, вѡл, кѡн', нѡх, л'есѡѳ, разѡѳ. 805 бѡѳ, колхѡзна, ѳрыбѡѳ, пѡп, навѡз, повѡск'и, у вѡйску, пѡзно, ѳѡд, вѡз, двѡр, вѡл, кѡн', нѡѳ, сл'епѡй, за крутѡй, л'есѡѳ, ѳѡдѡѳ, разѡѳ. 806 ѳѡд, вѡз, ѳѡд, воз, вѡл, кѡн', кон', сѡл', бѡѳ, стѡл, ѳадѡѳ, л'асѡѳ, разѡѳ, стол', нѡж, мозѡл', кош, ком, стѡѳ, лѡѳ. 808 ѳѡд, вѡз, двѡр, вѡл, кѡн', нѡѳ, за ѳѡрѡй, сырѡй, сл'епѡй, крутѡй, л'есѡѳ, ѳѡдѡѳ, разѡѳ. 810 ѳѡд, вѡз, двѡр, вѡл, кѡн', нѡѳ, за ѳѡрѡй, сырѡй, сл'епѡй, крутѡй, л'есѡѳ, ѳѡдѡѳ, разѡѳ. 811 ѳѡѳ, воѳз, двѡр, воѳл, кѡн', нѡѳ, лесѡв, разѡв. 812 ѳѡѳ, воѳз двѡр, кон', нѡѳ, л'есѡѳ, ѳадѡѳ, разѡѳ. 813 ѳѡт, кѡн', вѡл, нѡж, сл'апѡй, л'асѡѳ, ѳадѡѳ. 815 ѳѡт, вос, двор, вул і вол, за ѳѡрѡй, сл'апѡй, л'асѡѳ. 816 укрѡп, кѡн', вѡзѡ, ѳѡѳт, вѡстраѳ, вѡѳстраѳ, тапѡр, сахѡр, на хрѡнту, на аднѡм, пакѡс, пѡп, пуѡп, ѳадѡѳ, палкѡѳн'икам, вѡл'н'ица, в'интѡѳку, ѳавѡрка, Папкѡѳск'и, ат былатѡѳ, бѡй, нарыхтѡѳку, нѡчѳ, н'и мѡх, зубрѡѳѳы, с кустѡѳ, дѡм, бѡр, нѡжны, бѡрк'и, вѡстраѳ, мѡжнѡ, Баркѡѳ, хвѡйн'ик, стаѳѡѳ, прапѡлку, кон', у Кѡѳн'е, закѡт, мост, пуд мѡст. 818 тѡл'ка, двѡр, настѡл'ник, бѡт, тарынѡѳка, памѡст, укрѡп, кѡл, маркѡтна, заѳѡѳѡно, н'е тѡл'ко, скѡл'ко, бѡл'ша, навѡз, хвѡст, калѡдка, далѡѳ, жывѡт, пѡзно, лѡс', ѳѡд, радѡѳк'и. 819 помѡѳ, пудѡѳ, дѡм, у сталѡѳѳе, свѡй, п'араѳѡрѡдку, слѡѳ, мѡй, хлѡпѳы, кѡл, у кладѡѳѳку. 823 ѳѡд, с кѡн'м'и, вѡн', вѡн', вѡл, кон', ѳадѡѳ, ѳадѡѳ, ѳалѡѳ, пат страхѡй. 824 дом, у вѡйну, дабравѡл'ѳы, бѡл'ш, нѡч, вѡл, у Арлѡѳскѡй вѡблас'ѳи, мѡй, на бок, нѡч, тѡк, вѡл'ных, мѡцны, вѡтѳына, кѡшка, кѡт, нѡжка, слабѡдка, сѡл', бѡйка, нарыхтѡѳку, стѡл, кѡн', бѡл'ш, рѡѳ, раскѡпк'и, ѳадѡѳ, ѳѡрк'и, л'есѡѳ, разѡѳ, ѳадѡѳ. 826 слабѡдна, прысѡхла, з'в'енавѡй, прѡхѡднаѳа, вѡз, за ѳѡрѡй. 827 снѡп, у тѡм, твѡй, мѡст, снапѡѳ, валѡѳ, вѡз, дѡбро, частакѡл, знѡѳ, вѡзѡѳ, на канѡпл'и, с'ам'иѳѡтка, нѡч, ѳѡрка, двѡрѡѳ, нѡж, ѳѡт, стѡх, н'и пѡйз'е, бѡх, с'енакѡс. 828 дрѡбны, стѡл', стѡпка, ѳѡт, кѡтна, вѡл, скѡт, квѡкѳа, кѡшка, дрѡзд, ѳадѡѳ, л'асѡѳ, сл'апѡй, жывѡт, хвѡст, нѡш, нѡс, бѡб, нѡж, тѡрба, плѡт. 829 ѳѡд, вѡз, двѡр, стѡл, кѡл, вѡл, пѡл, кѡн', рѡѳ, бѡѳ, стѡѳ, парѡѳ, парѡѳ, ѳѡрѡй. парѡй, наѳѡй, рукѡй, страхѡй, сл'апѡй, крутѡй, сѳ'анѡй, травѡй, ѳалѡѳ, двѡрѡѳ, стаѳѡѳ, валѡѳ, разѡѳ. 830 тѡл'ко, памидѡр, ѳадѡѳ, разѳавѡр, пѡзно, ѳадѡѳ, лѡмѳик, бок, у тѡм, стѡх, вѡчка. 831 ѳѡѳ, воѳз, двѡр, снѡп, вул, пул, з нѡѳ, руѳ, стѡѳ, плѡт, крут, за ѳѡрѡй, сырѡй, сл'апѡй, маладѡй, крутѡй, старѡй, л'асѡѳ,

җадбў, разбў. 832 җбд, вбз, двбр, вбл, снбп, укрбп, кбн', плбт, скбт, рбт, крбт, парбў, за җарбў, сырбў, рудбў, крутбў, св'атбў, җубд, вуол, двур, кубн', вуоз, нуоу, за җарбў, сырбў, сл'епбў, крутбў, л'есбў, разбў, җадбў. 833 җубд, вуол, двур, вуоз, кубн', нуоу, за җарбў, сырбў, сл'епбў, крутбў, л'есбў, разбў, җадбў. 835 җубд, вуоз, двур, вуол, кубн', нуоу, за җарбў, сырбў, сл'епбў, крутбў. 836 җот, вос, двбр, вбл, кбн', ноу, за җарбў, л'есбў, җадбў, разбў. 837 җбд, вбл, нбу, кбн', снапбў, разбў. 838 җубт, вуос, двур, вуол, кубн', нуож, зб җрбў, сырбў, сл'епбў, крутбў, л'есбў, җбдбў. 839 җубт, вуос, двур, вуол, кубн', нох, зб җрбў, сырбў, сл'апбў, крутбў, л'есбў, җбдбў, рбзбў. 840 воз, җбд, двор, вол, кон', ноу, крутубў, л'есубў, разубў. 841 нбч, ноч. 843 җбд, кбт, сол', вбз, двбр, вбл, кбн', нбж, за җарбў, сл'апбў, л'есбў, разбў. 844 җбд, вбз, кбн', вбл, двбр, җбд, воз, кон', вол, двор, җадбў, л'есбў, валбў, дварбў. 846 частокбл, плбт, тбк, мбст, у ббк, җбд, вбз, двбр, вбл, кбн', нбу, крутбў, сл'епбў, л'есбў, разбў. 847 плбт, мбй, тбл'к'и, нбч, ббл'ша, тбк, найббл'ш, кбз, вбс'мы, җбд, з рбжкам'и, җрецкбўйе, ббр, брбд, укрбп, снопбў, вбл (чуецца вул), поҗовбрка, кбтна, кбт, мбст, дбл, кбл, нарбд, җбл'йе, лбўко, оскблк'и, л'есбў, дуббў, җарадбў, б'ереҗбў, садбў, сватбў, җр'иббў, кбн'. 849 җубд, воуз, вул, кубн', нууч. 851 мбкры, тбк, плбт, на нбшках, с'енокбс, крбп, җбдт, вбс, двбр, вбл, нбрка, кбн', к сырбў, сл'епбў, крутбў, л'есбў. 855 в'бз, җадбў, стбл', у аднбм, на тбм, нбччу, сноп, тбк, тбрба, панбў, стбпка, удвбх, мбст, тбл'ка, ша-стакбл, плот, кбн', кбт, стбу, чарв'акбў, с'енакбс, җасбў. Закрытыя су-стракающца, але рэдка. 862 стол', роу, җбд, вол, стбл', вбл, җбд, нанбс, мбй, тбл'к'и, у такбм. 880 җбд, вбз, двбр, вбл, кбн', нбу, за җарбў, сырбў, сл'апбў, крутбў, л'асбў, җадбў, разбў. 882 җбд, вбз, двбр, вбл, кбн', нбу, за җарбў, сырбў, л'есбў, җадбў, разбў, зббхла, плбт; [б] адзначана толькi ў закрытых складах. 886 җбт, вбс, двбр, вбл, кбн', нбу, за җарбў, сырбў, сл'апбў, крутбў, л'асбў, җадбў, разбў. 887 вол, җот, ноу, кон', ноу, җбдбў, җбд, вбз, двбр, вбл, стбл, кбн', нбу, стбу, ббк, кбп, кбт, мбст, ноч, сырбў, сл'апбў, җлухбў, крутбў, җустбў, малбў, маладбў, старбў, пустбў, л'асбў, кустбў, мастбў, разбў, җадбў, җрыббў, стаҗбў, балбў, вазбў, на тбм. 888 җбд, вбз, двбр, вбл, кбн', нбу, стбл'к'и, кбл, хбд, зуслбн, двбрн'а, плбт, бол'ш, пбйз'а, л'асбў, җадбў, разбў, мухалбўка. 889 җот, воз, җубд, вуоз, вул, кбн', нуу, за җарбў, сырбў, сл'епбў, крутбў, л'есубў, җадубў, разубў, карбўка, җалбўка, җалубўка. 890 җбд, вбз, двбр, вбл, кбн', нбу, за җарбў, сырбў, сл'апбў, крутбў, л'асбў, җадбў, разбў. 891 җбд, вбз, двбр, вбл, кбн', нбу, за җарбў, сырбў, л'есбў, җадбў, разбў. 902 кубн', зурбка, двур, двор, плот, вол, кот, җбд. У некоторых асоб [о] ў словах вол, җбд, кот не зусім чыстае, але не мае такога прыгуку [у], як бывае пры «закрытым» [б]. 904 җбд, вбз, двбр, вбл, кбн', нбу, за җарбў, сл'апбў, крутбў, разбў, л'асбў, җадбў. 907 кбл, стбл, җбб, вбз, двбр, вбл, кбн', нбу, стбу, дбм, ббх, рбх, укрбп, л'асбў, ваўкбў, разбў, братбў, стаҗбў, мухалбўка.

909 воз, *җод*, кот, за *җарой*, *җод*, у *тѳм*, калхѳз, нарѳд, двѳр, на *стѳу*, *тѳк*, *җнѳй*, *җрѳзна*, *пѳзна*, *шчетавѳд*, *җѳл'л'е*, *пѳйз'им*, у *бѳк*, *җадѳй*, *нѳч*, *прѳйз'е*, *бѳу*, *разҗавѳр*, *пѳл'за*, *хвѳст*, у *бѳл'н'ицу*, *рѳднайа*, *твѳй*, у *сталѳйцы*, *кѳаманз'ирѳйку*. 939 *вѳл*, *двѳр*, на *тѳй*, на *тѳм*, *нѳч*, *вайкѳу*, *сынѳу*, *дамѳу*, *с'ц'ьнѳй*, у *сырѳй*, *с'л'ипѳй*, *н'и мѳу*, *вѳт*, *кѳн'*, *зѳрка*, *двѳр*, *стѳй*, *дрѳбны*, *нѳжка*. 945 *вѳуыз*, *дѳуир*, *в'ил*, *кѳын'*, *нѳых*, *слѳпѳой*, *кѳрутѳой*, *раз'иѳ*. 946 *җод*, *в'ик*, *дв'ир*, *вол*, *в'ил*, *к'ин'*, *н'ич*, *л'ис'ив*, *җод'ив*, *раз'ив*. 951 *р'ик*, *воз*, *дв'ир*, *вол*, *к'ин'*, *н'иһ*, *лыс'ив*, *рок'ив*, *раз'ив*. 953 *җод*, *в'из*, *дв'ир*, *в'ил*, *к'ин'*, *н'иү*, за *җорѳй*, *л'ис'ив*, *җод'ив*, *раз'ив*. 955 *р'ик*, *в'из*, *дв'ир*, *к'ин'*, *ныү*, *л'исѳв*, *рак'ив*, *разыѳв*. 958 *җод*, *дѳвор*, *вол*, *ноү*, *л'исѳв*, *җадѳв*, *р'ик*, *р'ивно*, *тх'ир*, *к'ит*, *җод*, *дв'ир*, *б'иб*, *к'ит*, *к'ишка*, *к'ин'*, *н'ис*, *хв'ист*, *р'ик*, *стѳл'ко*, *н'иж*, *ст'ил*, *б'ил'шы*. *Дыфтонгаѳ няма*. *Закрытых няма*. *Наглядаецца пераход* [o] ѳ [и]. 960 *ход*, *в'из*, *дв'ир*, *в'ил*, *к'ин'*, *н'иһ*, *ходѳв*, *л'исѳв*, *разѳв*. 961 *җод*, *в'из*, *дв'ир*, *в'ил*, *лыс'иѳ*, *җодѳу*, *раз'иѳ*. 962 *җод*, *в'из*, *дв'ир*, *в'ил*, *к'ин'*, *н'иү*, *лыс'ив*. 963 *җод*, *в'из*, *дв'ир*, *в'ил*, *к'ин'*, *ныч*, *л'исѳу*, *җодѳу*, *разыѳ*. 964 *җуод*, *вѳоз*, *дѳвор*, *вѳол*, *кѳон'*, *кѳрутѳой*, *җодуѳу*, *җоѳ*, *вус*, *дѳвур*, *вѳул*, *кун'*, *нуү*, *разѳй*. 965 *җот*, *в'из*, *дв'ир*, *в'ил*, *к'ин'*, *ныү*, *җодыѳ*, *разыѳ*. 966 *җѳд*, *вѳс*, *дѳѳр*, *вѳл*, *кѳн'*, *нѳч*, *нѳу*, *л'есѳу*, *җодѳу*, *җот*, *вос*, *дѳвор*, *вол*, *кон'*. 967 *җѳд*, *вѳз*, *дѳѳр*, *вѳл*, *разыѳ*, *кѳн'*, *л'есѳв*, *л'есѳу*, *җодѳу*. на *кѳрутѳой*, *сл'епѳй*, *сл'епѳиѳ*. 968 *җод*, *вѳуз*, *дѳвур*, *вѳул*, *кун'*, *нуү*, *л'исѳу*, *җодѳу*, *вос*, *дѳвор*, *вол*, *кон'*, за *җорѳй*. 971 *җѳд*, *вѳз*, *дѳѳр*, *вѳл*, *кѳн*, *нѳу*, *сырѳй*, *л'есѳу*, *җадѳй*. 974 *мѳй*, *җн'ездѳу*, *морѳу*, *ножѳу*, *кл'учѳу*, *косѳѳу*, *җѳд*, *җодѳу*, *твѳй*, *тѳл'ко*, *скѳрѳз'*, *обрѳк*, *вѳл*, *вѳз*, *дѳѳр*, *скѳл'к'и*, *бѳк*, *бѳѳк*, *тѳк*, *стѳл*, *стѳу*, *настѳл'н'ца*, *пѳстѳйц'е*, *шѳсто-кѳл*. 975 на *стѳл*, *колѳѳуѳка*, *узѳдѳйж*, *нѳж*, *цы'пѳлно* (*цапѳльна*), *пакѳс*, *облѳу*, *пѳп*, *бѳб*, *потѳм*, *җнѳй*, *снопѳв*, на *прѳст*, *стѳу*, *кѳтна*, у *бѳк*, *пѳйз'е*, *нѳч*, *настѳл'н'ица*, *кѳт*, *тѳк*, *пѳл*, *крѳп*, *кѳл*, *маркѳтно*, *нѳу*, *кѳл'к'и*, *җѳришы*, *мѳжна*, *җѳркайа*, *вѳкны*, *лѳжку*, *лѳжку*, *Паҗѳст*, *нарѳс*, *плѳт*, *м'естѳв*, *вѳс'*, *бѳк*, *җѳд*, *косѳѳу*, *зайѳѳу*, *дохтурѳу*, *җадѳу*, *дѳѳр*, *мѳй*, *твѳй*, *вѳйско*, *прѳстѳр*, *берлѳу*, *мазѳл'*, *дрѳзд*, *пѳйд'е*, *луҗѳй*, *пр'ивѳлѳк*, *нѳч*, *розҗѳвѳр*, *нѳж*. 976 *ток*, *т'ел'ефѳн*, *н'и моү*, *скѳт*, *нѳч'иу*, *җѳд*, *пѳст*, *бѳй*, *пѳхѳд*, *бѳр*, *мѳст*, *настѳл'н'ица*, *тѳк*, *кѳс'иѳ*, *вѳз*, *дѳѳр*, *вѳл*, *кѳн'*, *ноү*, за *җарѳй*, *сырѳй*, *с'л'епѳй*, на *кѳрутѳой*, *л'есѳу*, *җодѳу*, *разѳу*. 977 *прѳйд'е*, *вскѳрѳз'*, *бѳк*, *вѳйско*, *җѳд*, *обѳз*, *помѳу*, *рѳвно*, *стѳл*, *пѳл*, *вѳл*, *бѳл'ш*, *тѳл'ко*, *җѳд*, *хвѳст*, *кѳн'*, *л'есѳу*, *вѳл*, *вѳз*, *запрѳу*, *трѳс*, *скѳл'ко*, *вѳжк'и*, *пѳзнѳ*, *крѳп*, *скѳрѳз'*, *хлѳпцы*, *дѳбры*, *трѳшк'и*. 978 *җуркѳв*, *в'енкѳу*, *җѳд*, *бѳл'ш*, *н'имнѳжко*, *кѳст'*, *вѳул*, *кун'*, *кѳн'*, *удѳв*, *вѳуз*, *пуп*, *стул*, *сѳл'*, *җѳрко*, *буү*, *боү*, *пудрѳс*, *надѳвѳрны*, *абхѳд*, *скѳт*, *кѳп*, *дѳѳр*, *друзд*, *тѳк*, *тук*, *җѳд*, *л'есѳв*. 980 *җод*, *воз*, *дѳвор*, *вол*, *кон'*, *ноч*, за *җарѳй*, *л'асѳу*, *җадѳу*, *пѳп*, *вѳл*, *җѳд*, *плѳт*, *с'енакѳс*, *крѳп*, *стѳу*, *пастѳл*, *заслѳн*, *тѳк*, *дѳѳр*, *вѳл'х'и*, *в'ерстѳу*, *пѳзно*, *сѳл'*. 983 *җѳд*, *вѳз*, *вѳл*, *кѳн'*, *н'иү*, *ноү*, *җарѳй*, *стрѳй*, *сл'апѳй*, *кѳрутѳой*, *җадѳу*, *л'есѳу*. 988 *җѳд*, *вѳз* і *рѳдка* — *воз*; *дѳѳр*, *вѳл* і *рѳдка* — *вол*; *кѳн'*, *нѳу*, за *җарѳй* і *рѳдка* — за

җарой; сырой, сл'апой, крутой, л'асой, җадой, разой. 989 җод, трудой, ной, возов, воз, стой, у калхоз, скот, сол', двор, вол, кон', сл'епой, крутой, л'есой, җадой, разой. 990 җод, двор, тол'к'и, бол'и', рос, җадов, воз, вол, кон', ной, л'есой. 991 җод, двор, җод, ток, дубройка, җрецькойка, стой, плотка, кон'м'и, повозка, волый, на плот, җадой. 992 җод, воз, двор, вол, кон', ной, за җарой, сырой, сл'епой, крутой, л'есой, җадой, разой. 996 җод, воз, кон', за җарой, җод, воз, двор, кон', за җарой, за ракой, җной. 997 җод, воз, җуод, стуол'к'и, разговор, нуч, вудок'и, дуом, бол'ший, луозка, лозка, покос, буор, на туом, буракуой, муой, у җустуом, муой. 999 җод, двор, вол, кон', ной, зъ җорой, л'есой, җодой, розой, воз, вуоз, навозка, навоз, дом, стол, навуоз, ветрой, стой, буб, на стуол, войны, руодны, завод, вот, вут. 1003 җод, вуоз, двуор, вуол, куон', нуоу, сл'епуой, крутой, л'есуой, җодуой, разуой. 1004 җод, вуоз, двуор, вуол, куон', нуоу, крутой, л'есуой, җодуой, разуой, скуол'к'и, пуозно, позно, руодны, буоу, стуоу, куон', куот, плуот, җадой, җодуой, колхуозном, стуол, ствуолка, кот, җуод, сапуоу, волуой, об молодом, покос, войкой. 1007 җот, вос, вол, верстой, җадой, пудрос, д'едой, двор, ток, дробн'ен'ка, воз, җод, вол, җроб, мост, сол', дом, разговор, скроз', җорка, покос, стой, котна, рой, настол'н'ик, рубл'ив, тил'ко. 1008 җод, вуоз, двуор, вуол, кон', за җарой, сырой, мороз, разой, пойде, җвезд, воз, запроу, ной, на кол, җазыков, у том, җод, хлопцы, коп, стой, позно, у кладовцы, җребцов. 1009 җуод, вуоз, двуор, вуол, за җаруой, сыруой, крутуой, л'асой. 1010 җод, воз, вол, җод, позна, найбол'ша, тхарой, ной, вожк'и, твой, разговор, кнот, у том, у адном, кон', настол'н'ик, патом, перевозка, мост, пойда, клон. Закрытае [о] чувачь добра. 1011 җод, воз, вол, сом, плуот, кон', куон', берлуоу, з'алуоу, җонко, җунко, пузно, позно, колхуоз, луодкам'и, мурой, покус, покос, покус, полуй, муруй, на помус'ц'и, нуож, плуот, җуод, у том, җоруой, пуд туой, җуод, хвойн'ик, хвойн'ик, скуол'ко, җоруой, покус, покос, нож. 1013 җуод, вуоз, двуор, вуол, куон', за җаруой, сыруой, крутуой, л'асуой, җот, вос, двор, вол, кон', нох, л'есой, җот. 1018 җод, воз, двор, вол, кон', ной, за җарой, сырой, л'асой, җадой, разой. 1021 җод, воз, двор, вол, кол, ной, сл'апой, сл'апой, ласой, забор, частакол, плот, стол'к'и, җод, у Пол'шчы, покос, пудов, двор, скол'к'и, ной, җвезд, здор, вол, скроз'. 1022 җод, воз, двор, вол, кон', за җарой, сырой, сл'апой, крутой, л'асой, сол', рой, свой, стол'к'и, граматвод, тол'к'и, на җаком, на касом, поудт, двор. 1023 җод, воз, двор, вол, за җарой, сл'апой, двор, чулкой, бой, ной, услон, плот, зброд, җадой, стол', настандойлена, воз, кот, хл'евой, паудка, у том, каморка, разавор, пасарод, стой, кол'к'и, плотка, капот, кол, абмюкла, котна, пой, җуркой, бол'ша, патом, капот, замкой, настол'н'ица. 1024 җод, воз, двор, вол, кон', за җарой, л'асой, җадой, разой, җод, воз, вол, двор, кон', ной, за җарой, сл'апой, за крутой, л'асой, җадой, радой. 1025 җод.

укроп, ўод, вѳз, на двор, кон', вѳл, бѳл'шы, ноу^х, сырѳй, с'л'апѳй, за крутѳй, л'асѳѳ, ўадѳѳ, ўѳдт, разѳѳ, круѳѳм, хвост, двѳѳк'и, тѳк, на-вѳз, нѳс.

Карта № 36

НАЦІСКНЫ ГАЛОСНЫ ПАСЛЯ ШЫПЯЧЫХ У ІНФІНІТИВЕ І ФОРМАХ ПРОШЛАГА ЧАСУ ДЗЕЯСЛОВАЎ ТЫПУ маўчаць, дрыжаць, крычаць

Карта складзена на матэрыяле пытання № 33:

«Які гук вымаўляецца замест нацiсканога а пасля шыпячых:

а) перад мяккім зычным: *крычаць* ці *крычэць*, *пішчаць* ці *пішчэць*, *маўчаць* ці *маўчэць*;

б) перад цвѳрдым зычным: *крычай*, *крычоѳ* ці *крычэѳ*; *крычала* ці *крычэла*...?»

На гэтай карце картаграфуюцца нацiскныя галосныя [а] і [е] ў формах iнфiнiтыва і прошлага часу ўказаных дзеясловаў, што і складае асноўнае супрацьстаўленне карты.

Пры картаграфаванні матэрыял пунктаў «а» і «б» не размяжоўваецца, паколькі характар галоснага тут не адрозніваецца ў залежнасці ад пазіцыйных умоў. Фактычны матэрыял не адлюстроўвае залежнасці вымаўлення [а] або [е] ад папярэдняга і наступнага цвѳрдага ці мяккага зычнага. У адказах прыводзяцца формы з [а] і [е] пасля цвѳрдых і мяккіх шыпячых як перад цвѳрдымі, так і перад мяккімі зычнымі.

Картаграфуемы матэрыял неаднародны. У адных адказах адзначаны паралельныя формы з [а] і [е] ад адных і тых жа дзеясловаў, у iншых больш-менш паслядоўна вытрымліваецца форма з [а] ад дзеясловаў *маўчаць*, *крычаць*. Аднак улiчыць рознага тыпу адхiленнi асобных дзеясловаў на адной карце не магчыма, таму паралельныя варыянты ад адных дзеясловаў (*крычай*, *крычэѳ*) і тыя ж варыянты ад розных дзеясловаў (*крычай*, *дрыжэѳ*) картаграфуюцца аднолькава.

Калі ў матэрыяле адзначаны формы з [а] і [е], то на карце картаграфуюцца абедзве формы.

Фанетычныя адрозненні ў рэалiзацыi нацiсканога галоснага ў паасобных формах (*крычiѳ*, *крычiѳты*, *кричиѳеты*) абазначаюцца на карце адсылачнымі знакамі.

Прыведзены ў каментарыях фактычны матэрыял адносіцца да наступных выпадкаў: а) калі знакі ставяцца на аснове недастатковай колькасці прыкладаў; б) калі адказы суправаджаюцца тлумачэннямі і заўвагамі збiральнікаў; в) калі адзначана форма на -оў (*крычѳѳ*).

Матэрыял з паўднёвай зоны, які адлюстроўвае фанетычныя асаблівасці, што не картаграфуюцца на гэтай карце (наяўнасць мяккіх зычных перад рэфлексамі „ѳ“, а таксама цвѳрдых зычных перад галоснымі пярэдняга рада), больш поўна змяшчаецца ў каментарыях.

Адказы з паслядоўным ужываннем форм з адным тыпам нацiсканога галоснага і выпадкі паралельнага ўжывання форм з нацiскным [а] і

[e] ў каментарыях не прыводзяцца. 4 бл'ишчэў, п'ишчаў. 16 маўчац', маўчэц', крычаў, крычэў. 25 дрыжаў, задрыжэў, бурчаў, бл'ишчаў. 29 крачаў, маўчэў, др'ижаў, п'ишчала. 34 п'ишчаў, бл'ишчала, п'ишчала, бл'ишчэў, п'ишчэў, бл'ишчэла. 61 п'ишчаў, дрыжаў, бл'ишчэў, трышчаў, гучаў. 93 кр'ичал'и, п'ишчал'и, бл'ишчэл'и, крычаў. 114 крычаў, п'ишчаў, трашчэў. 116 маўчалъ, трашчэлъ, п'ишчэлъ. 146 йон крычаў, йон маўчаў, йон дрыжэў, вурчэў. 152 йон пачаў дрыжац', крычац', бурчац', гучац', трашчэц'. 170 крычаў, п'ишчэў, маўчаў, дрыжэў, бл'ишчэў, гучэў, маўчала, п'ишчэла. 174 крычал'и, крычаў; але і паралельна: крычэў, п'ишчэў, крычэла, п'ишчэла, крычэл'и, бл'ишчэл'и. 175 бл'ишчэц', гучэц', бл'ишчэл'и, дрыжаў, вурчаў, бурчаў, гучаў, п'ишчала. 176 крычац', крычаў, крычала, бл'ишчэл'и. 177 крычэц', крычэў, п'ишчобў, маўчобў, п'ишчэў. 189 бл'ишчац', крычаў, п'ишчаў, п'ишчэл'и. 190 дрыжал'и, бурчаў, крычаў, бл'ишчэла. 206 маўчац', п'ишчэў. 212 крычац', крычобў. 215 трашчэц', бл'ишчэц', дрыжэў, маўчобў, трашчэла, п'ишчэл'и, маўчал'и. 216 крычац', крычал'и, крычэл'и, крычобў, крычаў, крычала. 219 п'ишчац', п'ишчэц', п'ишчэл'и, п'ишчаў, маўчобў, п'ишчэў. 221 п'ишчац', п'ишчэц', крычэц', крычал'и, маўчал'и, крычэў, крычобў, маўчаў, стал'и стучэцца. 222 крычаў, бурчобў. 240 дрыжэў, бурчэў, трашчаў, п'ишчала. 254 крычал'и, маўчал'и, вурчал'и, гучаў, гучэл'и. 265 крычэў, крычаў, п'ишчэў, вурчаў, бурчаў, бл'ишчэла. 266 крычаў, п'ишчаў, вурчаў, бл'ишчэў. 275 крычаў, п'ишчэў, дрыжаў, вурчэў, трашчэў, п'ишчэла. 285 крычаў, п'ишчэў, бурчэў, бл'ишчэў, крычала, трашчэла. 286 крычаў, п'ишчаў, бурчаў, бл'ишчэў, трашчэла, бл'ишчэла. 290 п'ишчэл'и, крычаў, маўчаў. 309 гур'учэл'и, бурч'эў, маўчала, п'ишчэла. 310 п'ишчэц', кр'ичал'и, п'ишчэў, мѣўчаў. 319 крычаў, маўчаў, вурчэў, дрыжэў, бурчэў. 325 п'ишчэл'и, маўчал'и, крычаў, п'ишчэў. 336 кр'ичаў, мыўчаў, бурчэў, бл'ишчэў, кр'ичала, бл'ишчэла. 342 ц'и дѣга бѣз'еш ты мн'е в'ишчац', ус'о маўчала, йон ус'о маўчаў, бѣз'е вурчэц'. 344 пол трашчаў. 346 гучэл'и пчолы, мац'и крычала. 350 крычац', крычал'и, крычобў, маўчобў. 352 крычобў, бурчобў, маўчобў, маўчала. 357 маўчац', крычобў, маўчала, крычал'и. 362 маўчобў, маўчала, крычал'и. 364 п'ишчобў, крычала, маўчал'и. 369 крычобў, дрыжобў, крычала, крычал'и. 374 дрыжобў, гучобў, п'ишчала, п'ишчал'и. 404 мычал'и, гучал'и, п'ишчал'и, дрыжэл'и, гучаў, п'ишчобў. 406 дрыжобў, дрыжал'и. 407 мычобў, мычала, мычац'. 408 бурчобў, бурчац'. 409 крычаў, крычобў, дрыжэў, вурчэў, бурчаў, крычала. 421 маўчобў, журчобў, журчала. 424 вурчобў, дрыжобў, маўчал'и. 425 маўчобў, маўчала. 427 крычобў, крычала. 429 дрыжобў, вурчал'и. 430 п'ишчэц', бл'ишчэц', крычаў, п'ишчаў, крычала, бл'ишчэла, п'ишчэла. 431 п'ишчэц', дрыжэц', вурчэц', крычаў, п'ишчэў, крычобў, бурчэў, маўчала, п'ишчэла, бурчэла. 434 гучэл'и, крычал'и, бл'ишчэл'и, маўчаў, п'ишчала. 435 крычаў, крычобў, маўчал'и. 444 аз'ичац', аз'ичэц', маўчобў. 447 бл'ишчэў, крычаў, бурчэў. 463 крычаў, п'ишчаў, дрыжаў; рэдка — дрыжобў, п'ишчобў; крычала. 464 п'ишчобў, маўчобў, крычала. 466 п'ишчэў, дрыжаў, дрыжобў, крычала, маўчала. 467 п'ишчэц', п'ишчэла, маўчац',

маўчал'и, крычаў, маўчоў, п'ишчэў. 470 үучоў, крычала, крычал'и. 471 бурчоў, бурчаў, маўчала. 474 крычаў, крычоў, п'ишчаў, п'ишчэў. 475 дрыжоў, дрыжала. 477 крычаў, крычоў, маўчал'и. 478 трашчаў, бл'ишчаў, крычала, п'ишчала, бл'ишчэла. 483 бурчоў, п'ишчоў, бурчала. 488 маўчоў, крычоў, маўчал'и. 489 крычоў, маўчал'и. 507 крычац', крычэц', крычала, бл'ишчэла. 509 дрыжэц', п'ишчэц', п'ишчэл'и, дрыжэл'и, үучэл'и, крычаў, крычоў, п'ишчэў, дрыжэў, дрыжаў, крычала, п'ишчэла. 513 крычоў, п'ишчоў, моўчоў, моўчал'и. 514 жрыжал'и, дрыжэл'и, вурчал'и, дрыжаў, бл'ишчэў. 516 крычоў, крычаў, крычала. 534 крычоў, үучоў, крычал'и. 537 п'ишчэц', крычаў, п'ишчэў, маўчаў. 540 крычала, п'ишчэў, п'ишчэл'и, үучал'и. 542 п'ишчэц', крычаў, п'ишчэў, мыўчаў. 545 маўчоў; часцей — маўчаў; крычала, маўчал'и. 446 крычаў, маўчаў, бурчэў, крычэла. 550 вурчал'и, бл'ишчэл'и. 574 кричац', п'ишчэў, бурчэў, п'ишчэла. 600 крычал'и, маўчал'и, бл'ишчэл'и, үучэл'и. 601 дрыжэц', дрыжал'и, вурчал'и. 628 п'ишчаў, дрыжаў, үучаў, үурчэў. 629 кричал'и, п'ишчэл'и, трашчэл'и, үучал'и, вурчал'и. 632 п'ишчаў, дрыжаў, вурчаў, бурчэў, трашчэў, үучэў. 633 трашчэў, кр'ичал'и, маўчал'и, бл'ишчэла, трашчэла, п'ишчэла. 639 кр'ичаў, п'ишчэў, дрыжаў, кр'ичала, мыўчала, п'ишчэла. 643 бл'ишчэў, кр'ичаў, п'ишчаў. 644 кр'ичаў, маўчаў, бурчэў, кр'ичала, маўчала, бл'ишчэла. 649 бўду крычац', маўчац', дрыжац', дрыжэц', вурчац', вурчэц', трашчац', трашчэц', але толькі — маўчац'; крычал'и, крычэл'и, крычаў, крычэў, крычала, крычэла, маўчала. 652 крычэты, пышчэты, мовчэты, дрыжэты, бурчэты, блышчэв, крычэв, пышчэв, мовчэв, дрыжэв, бурчэв, блышчэв, трышчэв, үучэв, крычэла, трышчэла. 654 крычэты, пышчэты, мовчэты, крычэлы, пышчэлы, трышчэлы, мовчэв, дрыжэв, бурчэв, крычэла, мовчэла. 659 пышчэты, мн'авчэты, дрыжэты, пышчэл'и, мовчэл'и, үучэв, мовчэла, трышчэла. 665 крыч'ав, мувч'ав, мовч'ат', блышч'эт', үуч'эт'. 687 крычала, маўчала, п'ишчэла, трешчыла. 698 крыч'этые, моўч'этые, дрыж'этые, ворч'этые, дрыж'элые, блышч'элые, крыч'эў. 699 крыч'эты, пышчэты, мовчэты, дрыжэты, пышчэлы, мовчэлы, крычэв, мовчэла. 700 крыч'алы, дрыж'алы, блышч'алы, крыч'элы, блышч'элы, крыч'аты, пышч'аты, мовч'аты, дрыж'эты, бурч'эты, трышч'эты, блышч'эты, крыч'эв, пышч'эв, мовч'эв, мовч'эла, блышч'ав, бурч'эла, трышч'эла, блышч'эла, дрыжала. 701 крычэте, п'ишчэте, мовчэте, дрыжэте, бурчэте, крычэв, дрыжэв, крычэла. 702 крыч'эт', пышч'эт', крычэлы, пышчэлы, крычэв, бурчэв, пышчэла. 714 крычац', п'ишчэц', муўчац', крычаў, п'ишчэў, муўчаў, дрыжаў, дрыжал'и. 717 үуч'эт', вурч'эт', крычал'и, п'ишчал'и, дрыжал'и, үучэл'и, зап'ишчаў, крычаў, бурчэў, бл'ишчаў, үучэў, үучэла, трашчала. 718 крычал'и, п'ишчэл'и, бл'ишчэл'и, крычаў, маўчаў, п'ишчаў, бл'ишчэў, трашчэў, п'ишчала. 726 крычыты, пышчыты, моўчыты, дрыжыты, вурчыты, бурчыты, трышчыты, блышчыты, үучыты, крычэлы, пышчэлы, моўчэлы, бурчэлы, блышчэлы, крычаў, крычэў, пышчаў, пышчэў, моўчэў, дрыжэў, үучэў, блышчэў, бурчэў. 727 крыч'эт', пышч'эт', мовч'эт', крычэв, пышчэв,

мовчѣв, вурчѣв, бурчѣв, крычѣла, мовчѣла. 730 крычиѣты, пышчиѣты, моѹчиѣты, дрыжиѣты, вурчиѣлы, трышчиѣлы, крычиѣѹ, пышчиѣѹ, моѹчиѣла. 733 мовч'ѣа'л'и, бл'ишч'ѣа'л'и, п'ишч'ѣало, п'ишч'ѣаѹ, бурч'ѣаѹ. 736 крычѣты, пышчѣты, мычѣты, мавчаты, блышчѣты, крычѣв, ворчав, п'ишчѣв, мовчав, блышчѣв, мычѣла. 770 крычаѹ, пышчаѹ, моѹчаты, трышчиѹ, трешчѣла, блышчала. 773 крычаѹ, пышчаѹ, бурч'ѣѹ, блышчаѹ. 784 крычѣѹ, маѹчѣѹ, крычаѹ, маѹчаѹ, крычала, маѹчала, бл'ишчѣла, п'ишчѣла. 789 дрыжѣл'и, п'ишчал'и, бл'ишчѣл'и, бл'ишчаѹ, ѹучѣѹ, бурчѣл'и, трашчал'и. 797 дрыжал'и, вурчал'и, бл'ишчѣл'и, ѹучѣл'и, маѹчаѹ, вурчаѹ, бурчѣѹ, бл'ишчѣѹ, ѹучѣѹ. 799 крычѣѹ, дрыжѣѹ, крычал'и, ѹучѣл'и, крычѣѹ, п'ишчала, бл'ишчала. 818 бл'ишчал'и, ѹучал'и, ѹучѣл'и, ѹучѣѹ, ѹучаѹ. 821 дрыжѣл'и, ѹучѣл'и, вурчаѹ, дрыжаѹ, крычѣѹ, бл'ишчѣѹ, ѹучѣѹ, бл'ишчала. 827 маѹчаѹ, бурчаѹ, п'ишчѣл'и, затрашчѣл'и. 830 крычала, маѹчала, бл'ишчѣла, п'ишчѣла. 841 бл'ишчѣѹ, маѹчаѹ, дрыжаѹ, бурчаѹ, бл'ишчѣѹ, трешчаѹ, ѹучѣѹ. 863 крычала, маѹчала, бл'ишчѣла. 886 крычѣѹ, дрыжѣѹ, дрыжал'и. 889 дрыжаѹ, бл'ишчѣѹ, ѹучаѹ. 892 крычала, маѹчала, бл'ишчѣла. 894 маѹчал'и, дрыжал'и, вурчал'и, п'ишчѣл'и, бл'ишчѣл'и, бурчѣѹ, п'ишчаѹ, п'ишчѣл'и, маѹчаѹ, вурчаѹ, маѹчала, трашчѣла, крычѣла. 896 крычѣѹ, п'ишчѣѹ, маѹчѣѹ, крычѣла, трашчѣла, маѹчала, крычал'и, п'ишчал'и, бл'ишчал'и. 903 крычѣѹ, п'ишчѣѹ, маѹчѣѹ, трашчѣѹ, крычал'и, маѹчал'и, вурчал'и, п'ишчаѹ, ѹучаѹ, крычала. 905 трашчѣѹ, бл'ишчаѹ, бл'ишчѣѹ, дрыжал'и, дрыжѣл'и, трашчал'и, трашчѣл'и, маѹчаѹ, дрыжаѹ, дрыжѣѹ, бурчаѹ, бурчѣѹ, трашчала, трашчѣла. 911 бл'ишчѣѹ, крычал'и, крычѣл'и, крычаѹ, крычѣѹ, крычала, крычѣла. 913 маѹчѣѹ, бурчѣѹ, дрыжал'и. 924 крычаѹ, крычѣѹ, п'ишчаѹ, п'ишчѣѹ, крычал'и, крычѣл'и, вурчѣл'и, маѹчал'и, маѹчѣл'и. 925 п'ишчѣѹ, дрыжѣѹ, вурчѣѹ, маѹчал'и, дрыжѣл'и, п'ишчѣѹ, маѹчаѹ, бурчѣѹ, маѹчала, трашчѣла. 927 бл'ишчѣѹ, маѹчаѹ, вурчаѹ. 932 бл'ишчал'и, бл'ишчѣл'и, ѹучал'и, ѹучѣл'и, вурчаѹ, ѹучѣѹ, маѹчала, трашчѣла. 934 маѹчал'и, крычаѹ, п'ишчѣѹ, маѹчаѹ. 935 крычаѹ, маѹчаѹ, бурчѣѹ, крычала, маѹчала. 946 крычалы, дрыжалы, трашчал'и, бл'ишчѣл'и. 948 крычѣты, пышчѣты, мовчѣты, вурчѣв, ѹучѣв, крычѣла, мовчѣла. 949 крычѣты, мовчѣты, дрыжѣты, вурчѣты, пышчѣв, дрыжѣв, трышчѣла, блышчѣла. 955 кр'ичѣте, п'ишчѣте, блышчѣт', тр'ишчѣт', п'ишчѣв, мовчѣв, бурч'ѣв, кр'ичѣла, вонѣ кр'ичѣло. 957 пышчѣты, дрыжѣты, вурчѣты, трышчѣлы, блышчѣлы, ѹучѣлы, мовчѣв, дрыжѣв, трышчѣла. 958 крычѣты, крычѣв. 959 мовчѣты, вурчѣты, трышчѣты, пышчѣл'и, дрыжѣл'и, ѹучѣл'и, крычѣв, пышчѣв. 960 крычѣты, мовчѣты, п'ишчѣлы, трышчѣлы, дрыжѣв, бурчѣв, мовчѣла, бл'ишчѣла. 961 моѹчаты, дрыжаты, вурчыты, трышчаты, моѹчалы, дрыжалы, вурчылы, трышчылы, блышчылы, ѹучылы, крычаѹ, пышчаѹ, моѹчаѹ, дрыжаѹ, вурчыѹ, бурчыѹ, блышчыѹ, ѹучыѹ, крычала. 962 дрыжав, ворчав, ворчѣв, бурчав, бурчѣв, трышчав, пышчала. 964 крычаты, моѹчаты, дрыжаѹ, ѹучаѹ, крычаѹ, блишчѣло, пишчѣло.

дрыжа́л'и. 965 пышч'эты, дрыж'эты, үуч'эты, крыча́л'и, п'ишча́л'и, моўча́л'и, крыч'эў, пышч'эў, моўч'эў. 970 крыче́ц', үуче́ц', вурче́ц', бл'ишче́ц', крыча́л'и, дрыжа́л'и, трашча́л'и. 1002 вурча́л'и, трешча́л'и, бл'ишча́л'и, бл'ишчел'и, үучел'и. 1013 үуче́ў, крыча́ў, п'ишча́ў, маўча́ў. 1021 дрыжа́л'и, дрыжел'и, вурча́л'и, трашча́л'и, маўча́ў, дрыже́ў, вурча́ў, бурча́ў. 1022 крыча́л'и, үурчел'и, стуча́л'и, дрыжа́л'и, крыча́ла, п'ишчела, стучала. 1025 крычала, маўчала, трашчала, бл'ишчела, бл'ишчала, п'ишчала.

Карта № 37

ВЫМАЎЛЕННЕ ЗАЙМЕННІКА мы

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 34:
«Які гук вымаўляецца замест **ы** пад націскам:

а) у займенніках 1-ай... асобы множнага ліку: *мы ці му..?*»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзены карты № 38—41.

Карта № 38

ВЫМАЎЛЕННЕ ЗАЙМЕННІКА вы

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 34:
«Які гук вымаўляецца замест **ы** пад націскам:

а) у займенніках ...2-ой асобы множнага ліку: *...вы ці ву?*»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзены карты № 37, 39—41.

У каментарыях прыводзяцца варыянты двухскадовага займенніка 2-ой асобы множнага ліку: 652 *в'іте*. 653 *в'іте*. 656 *в'іте*. 658 *в'іте*. 659 *в'іте*. 660 *в'іте*. 664 *в'іте*. 665 *в'іте*. 676 *в'ёте*. 678 *в'е́ца*. 681 *в'ёте*. 685 *в'іете*. 686 *в'іте*. 688 *вы́те*. 689 *выте́*. 690 *в'іте*. 694 *в'іте*. 695 *в'іте*. 699 *в'ите́*. 700 *в'іте*. 701 *выте́*. 703 *в'іте*. 704 *в'іте*. 720 *в'ёте*. 728 *в'ита́*. 730 *выте* (націск не адзначан). 735 *в'іте*. 736 *выте* (націск не адзначан). 737 *в'іте*. 945 *в'ите* (націск не адзначан). 947 *в'іте*. 948 *в'іте*. 949 *в'іте*. 950 *в'іте*. 952 *в'іте*. 955 *в'ита́*, *в'іте*. 960 *в'ите́*. 962 *в'іте*.

Карта № 39

НАЦІСКНЫЯ ГАЛОСНЫЯ НА МЕСЦЫ „ы“ ПАСЛЯ ГУБНЫХ ЗЫЧНЫХ У КОРАНІ СЛОВА

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 34:

«Які гук вымаўляецца замест **ы** пад націскам:

в) у коранях слоў: *прывык ці прывук, кабылка ці кабулка, бык ці бук..?*»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзены карты № 37, 38, 40, 41.

У гаворках на месцы «ы» пад націскам пасля губных у корані слова вымаўляюцца гукі [ы], [е], [и], [у].

Гэта карта складзена на адносна невялікім і аднастайным матэрыяле — у адказках запісаны звычайна тыя словы, якія падаюцца ў «Праграме».

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з нас. пп., дзе адзначана суіснаванне розных гукаў на месцы «ы» ці ёсць гук не зусім акрэслены — сярэдні паміж [ы] і [е] ([ы^е] ці [е^ы]). 698 *прывы^ек, кабы^елка, бы^ек.* 701 *прыве^к, кобел^к, бек.* 716 *кобы^лка б'и^чк, прыв'и^к.* 728 *прыве^к, кобел^к'и, б'и^к.* 733 *быстро, б'и^к, м'ило.* 760 *умытыса, забу^ла.* 762 *на вышк'и, забу^й.* 765 *кобы^л'е, кобу^лка, бук.* 784 *кабу^ла, кабы^ла.* 790 *кабы^ла, прывы^к, бук.* 795 *бык, прыву^к, бук.* 802 *кобы^ла, прыву^к.* 806 *бык, забу^й, забул'и.* 809 *прывы^к, кабы^ла, бык, прыву^к, бук.* 815 *бук і бык.* 816 *кабы^ла, бык, забу^й.* 817 *прывы^к, кабы^лка, бык, прыву^к.* 823 *кабы^ла, му^ло, памуйса, прыву^чка.* 826 *бык, бук, кабу^ла, пұл'ицца, абму^йа.* 828 *прывы^к, кабу^ла.* 829 *прывы^к, прыву^к, кабу^ла, бук.* 841 *кабы^лка, прывы^кла, прыву^кла, бук, кабу^ла.* 842 *прывы^к, бык, кабу^ла.* 850 *мыш, мушы, муш, му^ло, бук, кабу^ла, прыву^к.* 851 *на вышк'и, прыву^к, бук.* 862 *кабы^ла, бык, мыш, муйеца, прыву^к, муш.* 865 *прывы^к, прыву^к.* 873 *бык, бук.* 874 *кабы^лка, прыву^к, бук.* 915 *кабы^лк'и, бук, забул'иса, памун'ица (жлукта).* 970 *прывы^к, бук, б'и^к.* 975 *бык, мыло, муш, му^ло, кабу^лка, бук.* 981 *кабу^ла, прыву^к, бук, кабы^ла.* 988 *кабы^лка, бык, прыв'и^к і рэдка — прывы^к.* 992 *прывы^к, кобы^лка, бук.* 997 *прыву^к і рэдка — прывы^к, кабу^лка і рэдка — кабы^лка, бук і рэдка — бык.* 1012 *прывы^к, кабы^лка, прыву^к, кабу^ла, бук.*

Карта № 40

ВЫМАЎЛЕННЕ СЛОВА быў

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання 34:

«Які гук вымаўляецца замест **ы** пад націскам..:

в) у коранях слоў: *быў* ці *буў*, *пабыў* ці *пабуў*..?»

На карце картаграфуецца 1) вымаўленне націсканога галоснага, 2) цвёрдасць-мяккасць папярэдняга губнога і 3) характар канцавога зычнага — [ў] ці [в]. Па картаграфуемых дзвюх першых рысах гэта карта суадносіцца з картамі № 37 (займеннік *мы*), № 38 (займеннік *вы*), № 39 (у корані слова), № 41 (у канчатках назоўнікаў мужч. р. у наз. скл. мн. л.).

Вымаўленне канцавога зычнага ў слове *быў* поўнаасцю супадае з вымаўленнем гэтага зычнага ў іншых дзеясловах абвеснага ладу прошлага часу мужчынскага роду. Таму асобная карта гэтаму пытанню не прысвячаецца.

**НАЦІСКНЫ ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ „ы“ ПАСЛЯ ГУБНЫХ ЗЫЧНЫХ
У КАНЧАТКУ НАЗОЎНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ
НАЗОЎНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ**

Карта складзена на матэрыяле пункта «г» пытання № 34:

«Які гук вымаўляецца замест **ы** пад націскам:

г) у канчатках назоўнікаў назоўнага склону множнага ліку пасля губнога: *паграбы* ці *паграбу*, *хлябы* ці *хлябу*, *грыбы* ці *грыбу*?»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзены карты № 37—40.

Карта суадносіцца таксама з картамі № 95 «Націскны канчатак назоўнага склону множнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду з цвёрдай асновай» і № 96 «Націскны канчатак назоўнага склону множнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду з мяккай і зацвярдзелай асновай».

У адказах збіральнікаў прыведзен матэрыял, пададзены ў «Праграме», — як правіла назоўнікі на губны [б]. Такім чынам, карта складзена на аснове абмежаванага і ў пэўным сэнсе аднастайнага матэрыялу.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з нас. пп., дзе адзначана суіснаванне розных гукаў на месцы націскага «ы». У каментарыях падаюцца таксама выпадкі вымаўлення на месцы «ы» галоснага [ѐ] і дыфтонга [ыѐ], якія картаграфуюцца як [е], а таксама выпадкі ўжывання канчатка **-а**. 345 *паўрабы́, хл'абѐ, хл'абы́, ўрыбѐ*. 355 *паўрабѐ, ўрыбѐ, хл'абѐ, паўрабы́, хл'абы́*. 359 *паўрабу́, хл'абы́, ўрыбы́*. 371 *ўрыбыѐ, хл'абы́*. 388 *поўрабы́, хл'абы́, ўрыбы́*; часцей — *ўрыб'ѐ*. 392 *паўрабы́, хл'абѐ, ўрыбѐ*. 393 *паўрабы́, паўрабѐ, хл'абы́, хл'абѐ, ўрыбѐ*. 399 *ўрыб'ѐ, хл'аб'ѐ, ўрыбы́*. 404 *ўрыбы́, ўрыбѐ, сталбы́, сталбѐ*. 413 *ўрыбы́, ўрыб'ѐ*. 439 *с'арп'ѐ, ўрыб'ѐ, хл'аб'ѐ*. Часта сустракаецца: *хл'абы́, с'арпы́, скл'аны́*. 440 *дамѐ, ўрыбыѐ*. 442 *ўрыбѐ, ўрыбы́, скл'аны́, скл'анѐ, паўрабы́, паўрабѐ, дубы́, дубѐ*. 444 *скл'анѐ, скл'аны́, клубѐ, клубы́, ўарбы́, цаны́*. 448 *паўрабы́, хл'абы́, ўрыбѐ, хл'авы́*. 451 *слуп'ѐ, слупыѐ, ўалубыѐ*. 453 *ўрыбы́, хл'абы́, паўрабы́, дубы́, снапы́, снапѐ*. 454 *слупыѐ, ўалубыѐ, снапыѐ, дамыѐ*. 529 *ўрыбы́, паўрабы́, паўрабѐ, хл'абы́*. 553 *паўрабы́, хл'абы́, ўрыбы́, ўрыбѐ*. 557 *паўрабы́, хл'абы́, ўрыбѐ*. 564 *паўрабы́, паўрабѐ, хл'абы́, ўрыбѐ, грыбы́*. 565 *хл'абы́, ўрыбы́, паўрабы́, ўрыбѐ*. 568 *хл'авы́, ўрыбѐ, паўрабѐ*. 652 *поўрыбу́, һрыбы́*. 655 *поўрыбу́, ўрыбы́*. 657 *пуўрыбу́, хл'ибá, ўрыбы́*. 659 *поўрыбу́, хл'ибы́, һрыбы́*. 698 *поўрыбыѐ, хл'ибыѐ, һрыбыѐ*. 706 *снапы́, снапѐ, ўрыбы́, ўрыбѐ, хл'абѐ*. 720 *поўребá, хл'ебы́, һрыбы́*. 722 *ўриб'у́, поўроб'у́, хлебá*. 739 *поўрыбы́, хлыбá, һрыбы́*. 741 *хл'ибá, ўрыбѐ*. 756 *ўрыбы́, хл'абу́*. 770 *ўрыбыѐ, хл'ебы́, поўребы́*. 790 Ужываюцца паралельныя формы: *паўрабу́, хл'абу́, ўрыбу́, паўрабы́, хл'а-*

бы, җрыбы. 796 Прадстаўнікі традыцыйнай гаворкі вымаўляюць паўрабў, җрыбў; малодшае пакаленне ўжывае канчатак -ы. 805 столбў, дубы, җрыбў, поўребў. 810 җрыбў, поўробы, хл'ебы. 815 па-җрабы, хл'абы, җрыбы, җрыбё. 817 паўрабы, хл'абы, җрыбы, паўрабў, җрыбў. 819 җрыбў, җрыбы, паўрабы. 823 җрыбў, җрыбы. 827 хл'авы, хл'абў, хл'авў; [у] на месцы [ы] пасля губных як пад націскам, так і не пад націскам адзначаецца ў прадстаўнікоў традыцыйнай гаворкі, старых жанчын, дзяцей, аднак непаслядоўна. 829 паўрабы, җрыбы, хл'абы; вельмі рэдка можна пачуць: паўрабў, җрыбў, хл'абў. 838 поўребы, хл'ебы, але: җрыбў. 839 хл'еба, җрыбы. 856 хл'абё, җрыбы. 860 паўрабў, җрыбў, паўрабы, җрыбы. 869 паўрабы (сустракаецца у), хл'абы(у). 886 паўрабў, җрыбў, җрыбы, поўребы. 889 паўрабы, хл'абы, җрыбы, паўрабў, хл'ёбў, җрыбў. 890 паўрабы, паўрабў, хл'абў, хл'абы, җрыбў, җрыбы. 915 снапы, дубы, җрыбы; гук, сярэдні паміж [ы] і [у]. 958 хл'ибы, хл'ибё, җрыбы, җрыбё, җрыбы^е. 966 хл'ёба, җрыб'і. 969 поўрабў, хл'ёбў, җрыбў. Старэйшае пакаленне гаворыць [ву], [бу], якія добра чуваць. Малодшае пакаленне наадварот—[вы], [бы]. 970 поўроб'і, поўробў, җрыбў, җрыб'і. 972 хлебў, җрыбў. Усякае [ы] пад націскам пасля губных пераходзіць у [у]. 975 поўребы, җрыбы, җрыбў. 980 паўрыбы, хл'абы, җрыбы, җрыбў, хл'евў, снапў. 988 паўрабў, хл'абў, җрыбў, җрыб'і, рэдка — җрыбы. 989 домы, дубў, поўребў, хл'ёбў, җр'ибў, снопў, рукавў. 991 паўрабў, хл'ёбў, җрыб'і. 992 поўрабы, хл'еб'і, җрыб'і. 997 паўрыбў, хл'абў, җрыбў і рэдка — паўрабы, хл'абы, җрыбы. 999 поўребў, хл'ёбў, җрыбў, җрыб'ў, снапў. 1007 поўрабў, хл'абў, җрыбў, серп'і, сноп'і, хл'ев'і, җр'иб'і. 1008 паўрыбў, хл'ебы, җрыбы, җр'иб'і, хл'еб'і, җрыбў, дом'і. 1011 паўрабў, хл'абў, җрыбў, җрыбы, пудоўрабы, сноп'і, дуб'і, җр'иб'і, хл'ёб'і. 1012 поўрабў, хл'ёбў, җрыбў, җрыбы, поўребы, җрыб'і. 1013 паўрабў, хл'ёбў, җрыбў, поўреб'і, җрыб'і. 1023 паўрабы, җрыбы, паўрабў, җрыбў, дубў. 1024 паўрабы, паўрабў, снопў, снапы, җрыбў, җрыбы. Старыя гавораць з [у], моладзь — з [ы]. 1025 җрыбы, җрыбў, снапў, паўрабў, хл'авў. 1026 паўрыбы, хл'ебы, җрыбы, паўрабў, хл'ёбў, җрыбў. 1027 паўрабў, хл'ёбў, җрыбў, паўреб'і^ы, хл'еб'і^ы, җр'и^ыб'і^ы.

Карта № 42

НЕАДРОЗНІВАННЕ І АДРОЗНІВАННЕ ЦВЁРДАСЦІ-МЯККАСЦІ „р“

Карта складзена на матэрыяле пытання № 36:

«Як вымаўляецца **р** — цвёрда ці мякка:

а) этымалагічна мяккі **р** — перад у: *куру* ці *кюру*; *гавару* ці *гаварю*; *бруха* ці *брюха*; *крук* ці *крук*;

б) перад а: *гразь* ці *грязь*; *грады* ці *гряды*; *ражка* ці *ряжка*; *радно* ці *рядно*; *радоўка* ці *рядоўка*; *рабы* ці *рябы*; *бура* ці *буря*; *зара* ці *заря*;

в) перад е, якое не перайшло ў о: *дзярэўня* ці *дзяреўня*; *патрэба* ці *патребя*; *грэбень* ці *гребень*; *грэбля* ці *гребля*; *трэскі* ці *трескі*; ча-

рэпаць ці чарэпаць; крэўны ці креўны; крэсіва ці кресіва; трэці ці треці;

г) перад **е**, якое перайшло ў **о**: бяроза ці бярэза; вяроўка ці вярэўка; запрог ці запрэг; згроб ці згрэб; пасярод ці пасярэд; трох ці трэх; зарой ці зарэй;

д) перад **э** этымалагічным **ё**: рэчка ці речка; грэць ці грець; рэдка ці редка; крэпкі ці крепкі; прэлы ці прелы; рэзаць ці резаць;

е) перад **і**: варыць ці варіць; гаварыць ці гаваріць; скрыпець ці скріпець; грыва ці гріва; крыва ці кріва; грыбы ці грібы; бяры ці бярі;

у канцы слова: цяпер ці цяперь; фанар ці фанарь; пісар ці пісарь; пекар ці пекарь; сухар ці сухарь;

ж) у прыстаўках: перавоз ці перявоз; перавясла ці перявясла; пераправа ці перяправа; перанесці ці перянесці; пераставіць ці перяставіць; прыгадаць ці прігадаць; прыблосці ці пріблосці; привалачы ці прівалачы; прыбытак ці прібытак;

з) этымалагічна цвёрдае **р**: рак ці ряк; град ці гряд; бурак ці буряк; прайда ці пряд; рама ці ряма; красны ці крyasны; зайтра ці зайтрь; кросны ці крэсны; грозны ці грэзны; розгі ці рэзгі; розум ці рэзум; рыба ці ріба; крыць ці кріць».

Карта складзена па прынцыпу адлюстравання дыялектнага варыянта. Гэта значыць, што пры наяўнасці ў гаворцы [р] і [р'] картаграфуецца толькі [р']. Цвёрдае [р] картаграфуецца толькі пры адсутнасці ў канкрэтнай гаворцы зычнага [р'].

Вымаўленне [р'] у розных беларускіх гаворках адзначана не ў аднолькавых умовах. У гаворках усходняй часткі Беларусі [р'] у большай ці меншай ступені адзначана ў пазіцыі перад [и], [е], [о], [а], [у] і ў канцы слова, а таксама зрэдку на месцы этымалагічна цвёрдага «р». У гаворках паўднёвай часткі Беларусі [р'] адзначана перад націскнымі рэфлексамі старога **ё** ([іе], [и], [ѐ]) і этымалагічнага «о» ў закрытых складах ([и]), а таксама зрэдку і на месцы этымалагічна цвёрдага «р».

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе адзначана [р']. Прытым па асобных пунктах пытання № 36 увесць матэрыял прыводзіцца ў тых выпадках, калі ў запісах адлюстравана [р'] ці [р'] і [р]. Калі ж у адказах адзначана [р], з такіх пунктаў пытання № 36 у каментарыях даецца толькі першае слова запісаў: 1 кур'у, рашка, крэз'іт, быстр'ей, з'ір'ейн'а, гр'эб'ін', тр'ец'у, б'ір'эз'іна, в'ароўка, рэчка, стар'ук'і, гаворыц', грыва, крыва, скрын'ец', б'ары, ц'ип'ёр, прыбытак. 53 кур'у, тр'ец'у, з'ар'ейн'а, бры'ада, сухар, прышойшы. 56 кур'у, гавар'у, г'рады, г'рас, зар'ейн'а, тр'ец', в'ароўка, р'эцац', грыбы, ц'ап'ёр, н'ерав'ос. 61 кур'у, рады, тр'ец'у, в'ароўка, рэчка, фабр'іка, трыццац', ц'ап'ёр, пр'ив'ес'ц'у, прыслал'у, прый'ехаў. 67 кур'у, гавар'у, кур'у, бр'уха, кр'учок, г'разна, г'радк'и, р'абый, зар'а, г'ора, г'раз', б'ура, б'арец', б'ароза, в'ароўка, тр'ох, рэчка, грыва, сухар, прын'ас'і. 78 кур'у, зар'а, з'ар'ейн'а, б'ароза, рэчка, скр'ип'ец', вар'іц', г'вар'іц', н'ирав'ос. 88 кур'у, кр'ук, р'абы, б'ур'а, г'рас', Бр'анск, з'ер'ейн'а, патр'эба, р'етка, кр'эпка, р'эцац',

бар'иц', тр'и, кр'и́ва, ца́п'е́р', п'е́р'е́й'е́х'а́й, п'е́р'е́н'е́с'ц'и, п'е́р'е́ста́в'и́ц'.
90 кр'ук, за́ра, ѓра́ды, ѓра́с', б́у́р'а, з'е́р'е́й'н'а, ѓр'е́б'е́н', в'а́р'о́ўка, б'а́р'о́за, па́с'а́ро́т, трох, ѓр'е́цка, кр'е́пк'и, рэ́зац', ва́рыц', ца́п'е́р, п'е́ра́в'асло́. **91** ку́р'у, кру́к, бр'у́ха, кр'ук, за́ра, ѓра́ды, ѓр'аз', б́у́р'а, трéц'и, б'а́р'е́з'н'и́к, б'а́р'о́за, в'а́ро́ўка, ѓре́ц', прéлы, р'е́чка, б'а́ры, п'и́сар, п'и́рамы́ц'. **92** ѓава́р'у́, кр'ук, ку́р'у́, ѓра́с', ча́р'а́д'у́, з'б'а́р'е́ш, з'и́р'е́й'н'а, б'а́р'о́за, в'а́ро́ўка, жа́р'о́б'на́й'а, па́га́р'е́ла, р'е́чка, ѓри́бы, ку́р'и́ца, ца́п'е́р', п'и́р'и́пра́ва, п'ри́валоч, ры́ба, бу́рак'и́, р'а́ма. **93** ку́р'у́, кр'ук, ѓва́р'у́́, ѓра́с', р'а́бый, б́у́р'а, з'и́р'е́й'н'а, ѓр'е́б'и́н', б'а́р'о́за, в'а́ро́ўка, с'ца́р'о́х, р'е́чка, р'е́ц'ка, ѓри́бы, ва́ры́ц', ѓва́р'и́ц', ца́п'е́р', за́бо́р, амба́р, п'ри́ишо́й, п'и́р'а́в'о́с, рабо́та, бу́ра́к, пра́ўда, ѓра́т, р'а́ма. **94** ку́р'у́, ѓава́р'у́́, кр'ук, ку́р'у́́, бр'у́ха, б́у́ра, ѓра́ды, ѓр'аз', пэ́ц'и́р'а́ла, жа́р'е́пчы́к, з'а́р'о́м'с'а, тр'ох, в'а́ро́ўка, б'а́р'о́за, р'е́чка, кр'е́пк'и, б'а́ры, ца́п'е́р, п'рив'а́з'и́. **96** ѓва́р'у́́, ку́р'у́́, кр'у́чо́к, р'а́бый, ку́р'и́шчы́й, з'и́р'е́й'н'а, ѓри́б'е́н', б'и́р'е́з'н'и́к, тр'е́ск'и́, б'а́р'о́за, пэ́с'а́ро́т, р'е́зэ́ц', кр'е́пк'и́й, ѓри́бы, бр'и́га́з'и́р, кр'и́ва, б'а́р'и́, су́ха́р', п'и́р'и́да́ц', п'ри́ду́мэ́ц', п'ри́зна́ц', бу́ра́к, ра́к, кра́сны́й, кр'о́сны, ро́зэ́м, кр'ы́ц', р'а́ма. **97** ку́р'у́́, бр'у́ха, ѓра́с', б́у́р'а, ѓр'е́б'е́н', з'а́р'е́й'н'а, за́ро́й, р'е́за́ц', р'е́чка, б'а́р'и́, ѓри́ва, п'е́р'а́н'о́с, п'ри́бы́так, кр'ы́ц', р'а́ма, ѓра́т. **99** ку́р'у́́, кр'ук, ѓра́с', ѓра́ды, б́у́р'а, ѓр'е́б'и́н', тр'е́ск'и́, ча́р'е́па́ц', б'а́р'о́за, тр'ох, в'а́ро́ўка, р'е́чка, р'е́тка, кр'е́пка, ва́ры́ц', скр'и́п'е́ц', ѓри́бы, б'а́р'и́, ца́п'е́р', з'в'е́р', су́ха́р; п'и́р'а́в'о́с, п'ри́бл'у́с'ц'и́, п'и́р'и́пра́ва, ра́к, бу́ра́к, кр'о́сны, ро́зум, ѓра́т, р'а́ма, пэ́стэ́р'а́ўс'а. **100** ку́р'у́́, бр'у́ха, кр'ук, ѓр'аз', ѓра́ды, з'и́р'е́й'н'а, тр'е́ск'и́, б'а́р'о́за, в'а́ро́ўка, тр'ох, р'е́чка, ѓр'е́ц', р'е́за́ц', ва́ры́ц', скр'и́п'е́ц', ѓри́ва, су́ха́р', п'и́ра́в'о́с, п'и́р'и́в'асло́, п'и́р'и́пра́ва, п'и́р'и́ста́в'и́ц', п'ри́га́да́ц'. **102** ку́р'у́́, кр'ук, ѓра́с', б́у́р'а, ѓр'е́б'и́н', трéц'и́, б'а́р'о́за, тр'ох, р'е́чка, р'е́за́ц', ѓва́р'и́ц', кр'и́ва, фэ́на́р', п'е́р'а́н'е́с'ц'и́, п'ри́гэ́да́ц'. **105** Этымалагічна мяккі і цвёрды [p] строга адрозніваюцца ў вымаўленні; выключэнне складаюць: р'а́ма, р'а́мка, ѓра́т, пун'и́ро́са, ста́р'а́тца, Іа́го́рка. **106** ѓва́р'у́́, кр'ук, ку́р'у́́, ѓра́с', б́у́р'а, р'а́т, ѓра́ды, р'а́бы, р'а́доўка, ѓр'е́б'и́н', б'а́р'о́за, р'е́чка, р'е́тка, скр'и́п'е́ц', п'е́кэ́р', су́ха́р', фэ́на́р', п'и́сар', п'и́р'и́ста́в'и́ц', р'а́ма, за́ўтр'и́, ро́зг'и́, кра́сны́й, ра́к, пра́ўда, ры́ба. **112** ку́р'у́́, ѓва́р'у́́, кру́к, бр'у́хэ́, ѓра́с', р'а́ды, р'а́бы, б́у́р'э́, за́р'е́й'н'э́, ѓр'е́б'е́н', ѓр'е́бл'э́, кр'е́й'ны, трéц'и́, б'а́р'о́зэ́, в'а́ро́ўкэ́, тр'ох, за́ро́й, р'е́чкэ́, р'е́ткэ́, кр'е́пк'и́, ва́ры́ц', ца́п'е́р', п'е́ка́р', су́ха́р', п'е́ра́в'о́с. **115** ку́р'у́́, ѓва́р'у́́, бр'у́ха, кр'ук, ѓра́с', ѓра́ды, б́у́р'а, р'а́бы, з'а́р'е́й'н'э́, па́тр'е́бэ́, ча́р'е́пэ́ц', трéц'и́, ѓр'е́б'ь'н'э́, б'а́р'о́зэ́, в'а́ро́ўкэ́, за́ро́й, р'е́чкэ́, ѓр'е́ц', кр'е́пк'и́, р'е́зэ́ц', р'е́ткэ́, ва́ры́ц', ѓва́р'и́ц', б'а́р'и́, кр'и́вы, ца́п'е́р', су́ха́р', п'и́ра́в'о́с, п'и́ра́в'а́слэ́, п'и́ра́пра́вэ́, п'и́р'а́н'е́с'ц'и́, п'ри́бы́тэ́к, кр'и́ц', р'а́к, р'а́т, бу́ра́к, р'а́мэ́, кр'о́сны. **118** бр'у́ха, кру́к, ку́р'у́́, ѓава́р'у́́, ку́р'у́́́, ѓава́р'у́́́, ѓа́ра́чка, за́стр'а́ц', з'и́р'е́й'н'а, трéц'и́, з́ро́п, тр'ох, б'а́р'о́за, в'а́ро́ўка, па́с'а́ро́т, за́ро́й, р'е́тка, р'е́ц'ка, кр'е́пк'и́, прé́л'и́, р'е́за́ц', р'е́чк'и́, ѓр'е́х, з́га́р'е́ла, стр'е́лка, р'и́ба, ѓава́р'и́ц', ва́ры́ц', скр'и́пка, ѓри́ва, кр'и́ва, ѓри́б'и́, ра́за́р'и́л'и́, ста́р'и́к, ца́п'е́р, п'и́сар, су́ха́р, ца́п'е́р', п'и́сар', су́ха́р', п'ри́чу́на́л'и́, п'ри́шла́, п'ри́вала́ч'и́, п'и́р'и́на́ч'и́ва́й, п'и́р'и́в'о́с, п'и́р'и́-

пра́ва, п'ир'иста́виц'. 119 *γ*руз'з'и́, бр'у́кба, бр'у́ха, γавар'у́, кур'у́, вар'у́, б'ару́, р'а́жка, др'ан', пр'а́н'ик, тр'а́пка, ма́р'ак, па́р'адашны, р'а́ма, γр'а́тк'и, γр'ат, паγр'абы́, γр'ас', з'ир'е́йн'а, па́тр'ибл'а́йуц', ка́р'ета, р'ева́л'у́цийа, б'е́р'их, кр'ес'т'и́а́н'ин, р'е́ц'ка, б'аро́зы, в'аро́ўка, зγроп, па́с'ар'о́т, з'б'ар'о́х, тр'ох, за́р'о́й. 120 кур'у́, бр'у́ха, кр'ук, γр'аз', γр'а́ды, р'а́жка, р'аддо́ўка, р'абы́, бу́р'а, за́р'а, з'ир'е́йн'а, па́тр'е́ба, γр'е́б'ен', тр'е́ск'и, кр'е́ўны, тр'е́ц'и, б'ар'о́за, в'аро́ўка, зγроп, тр'ох, р'е́чка, γр'е́ц', кр'е́пк'и, р'е́зац', пр'е́лы, вы́рыц', γава́рыц', скры́п'е́ц', γры́ва, γрыбы́, б'ары́, су́ха́р, п'ер'ав'о́с, п'ер'ав'а́сла, п'ер'апра́ва, п'ер'ан'е́с'ц'и, при́чада́ц', при́бл'ус'ц'и́, при́бы́так, р'ак, р'ад, бу́р'ак, р'а́ма, кр'а́сны, р'о́зγи. 121 кр'ук, кур'у́, бр'у́ха, γавар'у́, бр'у́к'и, атр'а́ды, ра́б'и́нушка, пр'а́ма, γр'аз', р'ады́, ра́доўка, бу́р'а, табу́ре́тк'и, н'а тр'е́бу́йуц', з'ир'е́йн'а, ур'е́м'а, γр'е́б'ин', р'е́м'ин', б'ир'о́за, в'ар'о́вацна, на́п'ар'о́т, па́с'ар'о́т, р'е́ц'ка, γр'е́ц', р'е́тка, р'е́зац', кр'е́пка, при́вы́чку, ка́нц'ыл'а́ры́йа, у хва́бр'ик'е, ва́р'и́ц', скр'ип'е́ц', γр'и́ва, γри́бы, ц'ип'е́р, с'в'о́кар', фа́на́р, п'е́кар, су́ха́р, п'и́сар, при́и́хал'и, при́вы́чку, при́ийжжа́й, п'ир'а́хоч'и́ц', при́н'а́л'и, при́д'у́, при́и́еха́й, п'ира́во́с, при́бы́ц', при́бы́так. 122 кур'у́, γавар'у́, кр'ук, γр'а́ды, γр'аз', б'ар'о́за, γаво́рыц', ва́р'и́ц', пры́бы́так, кр'и́ша, ра́к. 123 кур'у́, γавар'у́, бр'у́ха, кр'ук, бу́р'а, γр'ас', р'ады́, р'а́шка, ра́доўка, р'абы́, бу́р'а, за́р'а, р'е́чка, р'е́тка, кр'е́пк'и, пр'е́лы, р'е́зац', б'ары́, ц'ип'е́р, п'ер'ав'о́с, п'ера́в'а́сла, п'ер'апра́ва, п'ера́н'е́с'ц'и, п'ераста́в'и́ц', пры́чада́ц', пры́валачы́, пры́бы́так, р'ак, бу́р'ак, пр'а́ўда, р'а́ма, кр'а́сны, за́ўтр'а, кро́сны. 124 кр'ук, кур'у́, бр'у́ха, γавар'у́, γар'а́чайа, γр'а́зна, γра́да, атр'а́да, бу́р'а, за́р'а, γр'ас', з'ир'е́йн'и, са́б'ир'е́ц'ца, же́р'аб'о́нак, γр'ес'ц', γр'е́б'ин', тр'е́ск'и, в'аро́ўку, тр'ох, б'ар'о́за, за́р'о́й, па́с'и́ро́т, ре́чка, γр'е́ла, р'е́зац', р'е́тка, р'и́ка́, тры́, на фа́бр'ик'е, при́м'е́р, тр'и́, да́γава́р'и́л'ис', при́в'аз'и́, ва́р'и́ц', γри́бы, ц'ип'е́р, фа́на́р', су́ха́р', п'и́сар', п'и́сар, при́во́з'у́ц', при́в'и́ска, при́чада́ц', при́бы́так, при́ста́в'и́ц', ра́м'ина́, р'а́ма. 125 кр'ук, кур'у́, γавар'у́, γр'а́зна, хр'а́пк'и, за́р'а, бу́р'а, др'е́нна́йе, з'ир'е́ц'ца, ин'ц'ир'е́сна, бр'е́шыц', жа́ро́бна́йа, в'иро́ўка, зγроп, ре́чка, зγар'е́й, р'е́тка, кр'е́пк'и́й, ур'е́ма, у γри́бы, за́γри́м'е́й, ста́р'и́нна́йа, при́ка́ска, р'а́ма. 126 γ́ва́р'у́, кр'ук, бр'у́ха, кур'у́, р'едн'и́на, р'ады́, γр'ас', ра́б'е́й, бу́р'а, за́р'а, з'ир'е́йн'а, тр'е́ц'и, γри́б'е́н', зγроп, в'аро́ўка, за́р'о́й, γри́бы, ва́р'и́ц', скр'ип'е́ц', ц'ип'е́р, п'и́сар, су́ха́р', п'и́ран'е́с'ц'и, п'ир'иста́в'и́ц', при́бл'ус'ц'и́, бы́стр'е́й, бу́р'ак, γр'ат, р'ат, р'а́ма, за́ўтр'и́, ра́к, кр'а́сны́й, ро́зум, ры́ба, кр'ы́ц'; р' выступае як норма, але часам не паслядоўна: трыбу́х і тр'и́бу́х. 127 кур'у́, γавар'у́, бр'у́ха, кр'ук, γр'ас', р'ады́, р'а́шка, ра́дно́, ра́доўка, р'абы́, бу́р'а, за́р'а, з'ир'е́йн'а, па́тр'е́ба, γр'е́б'ен', γр'е́бл'а, тр'е́ск'и, ча́ре́пац', кр'е́ўны, кр'е́с'ивъ́, тр'е́ц'и, б'аро́за, в'аро́ўка, па́с'ар'о́д, тр'ох, за́р'о́й, р'е́чка, γр'е́ц', р'е́тка, кр'е́пк'и, пр'е́лы, р'е́зац', ва́рыц', γава́рыц', скры́п'е́ц', γры́ва, кр'и́ва, γрыбы́, б'ары́, ц'ип'е́р', фа́на́р', п'и́сар', п'е́кар', су́ха́р', п'ера́во́с, п'ера́в'а́сла, п'ерапра́ва, п'ера́н'е́с'ц'и, п'ераста́в'и́ц', пры́бл'ус'ц'и́, пры́валачы́, пры́бы́так, γр'ат, бу́р'ак, пр'а́ўда, р'а́ма, кр'а́сны, за́ўтр'а, кро́сны, γр'о́зны. 128 [р] вы́маўляецца мякка: кур'у́, бр'у́ха, кр'ук, γ́ва́р'у́, γр'ас', γр'а́ды, ра́доў-

ка, р'абый, зыр'а, з'ир'е́йн'а, тр'е́ба, г'риб'е́н', тр'е́ц'ий, б'аро́за, в'аро́й-
ка, пас'аро́т, трох, зар'о́й, р'е́чка, г'ре́ц', р'е́тка, кр'е́нк'ий, пр'е́лый, р'е́-
зац', вар'и́ц', г'авар'и́ц', скр'ип'и́ц', г'риб'о́й, кр'и́ва, г'ри́ва, б'ар'и́,
ц'ип'е́р', суха́р', н'и́сар', фана́р, н'ер'аво́з'иц', н'ирава́сло, н'ирапра́ва,
н'ир'ан'е́с', н'ираста́виц', приґада́ц', при́бл'у́с', р'ак, г'рат, бура́к,
пра́йда, ра́мы, кра́сныйи. 129 г'авар'у́, бр'у́ха, кр'ук, кр'учо́к, г'ра́зна,
г'ра́з', ра́бый, зар'а́, з'ир'е́йн'а, г'риб'е́н'ч'ик, кр'е́жный, тр'е́ск'и, тр'е́ц'-
и́й, б'аро́за, в'аро́йка, с'ар'о́т, пас'ар'о́т, зар'о́й, р'е́чка, г'рей, р'е́ткайа,
кр'е́нк'ий, атр'е́ш, вар'и́ц', г'аво́риц', б'ар'и́, кр'и́ва, г'ри́ва, сухар'и́,
у г'рибы́, ц'ип'е́р', н'е́кар', н'и́сар', ц'ип'е́р', н'ераво́с, н'ерава́сло,
н'ер'ан'е́с', н'ер'еста́вим, при́бл'у́с', при́валоч, при́был', г'рат, ра́мы,
за́йт'ри. 130 г'ра́зна, пѣдр'аз'и́лас', пац'ир'а́лас', пра́ма, скаре́й, в'ича-
ры́нка, хво́рый, г'авар'и́й, г'авар'и́й, при́йе́хай, стар'и́к. 131 кур'у́,
бр'у́ха, кр'ук, г'рас', г'рат, ра́шка, з'ир'е́йн'а, г'ре́б'ин', б'ар'о́за,
в'ар'о́йка, р'е́чка, г'ре́ц', вар'и́ц', скр'ип'е́ц', фана́р', н'ираво́с, н'ир'и-
пра́ва, приґада́ц'. 132 кр'у́кам, кур'у́, бр'у́ха, кр'ук, г'ра́зна, г'ѣра́ча,
пр'а́н'ик, тр'ас'и́на, раба́йа, тра́ск'и́н, пѣг'рабы́, жѣрабо́нка, ра-
ве́ц', узаре́ш, аре́шыну, г'рейи́цца, пѣс'ар'о́т, б'ар'о́за, в'ар'о́йка,
трох, з зар'о́й, р'е́чка, г'ре́ц', р'е́тка, кр'е́нк'и, р'е́зац', г'аво́риш,
г'риб'о́й, кр'ичи́ц', иґри́и́ча, г'авар'и́л'и, стар'и́к, при́даннайе, при-
ваз'и́й, н'ераво́с, н'ир'ив'асло, н'ирапра́ви́й, при́был', г'рат, бура́к,
ра́ма. 133 кур'у́, г'ѣвар'у́, бр'у́ха, кр'ук, г'рас', г'рада́, радо́йка, ра́-
бый, бу́ра, зѣра́, з'ир'е́йн'а, ча́репѣ́ц', тр'е́ц'и́й, б'ар'о́за, зґро́н,
пѣс'ар'о́т, трох, з зар'о́й, р'е́чка, г'ре́ц', р'е́тка, кр'е́нк'и́й, пр'е́лый,
ре́зѣ́ц', вар'и́ц', г'ѣвар'и́ц', скр'ип'е́ц', г'ри́ва, кр'и́ва, г'рибы́, ба-
р'и́, ц'ип'е́р, фѣна́р', н'и́сѣр', н'е́кѣр', суха́р', н'ираво́с, н'ир'ив'асло,
н'ир'ан'е́с', н'ир'иста́в'и́ц', приґѣда́ц', при́бл'у́с', при́валакчы́, при-
бы́тѣк, ра́ма, за́йт'ри, Ми́рон, пѣни́ро́са, мѣкар'о́н, стѣра́тца.
134 бр'у́ква, кур'у́, г'ѣвар'у́, кр'ук, г'рас', тра́с'и́на, упр'а́шка, г'рады́,
бу́ра, зѣра́, рабо́нка, жыра́б'е́ц', г'уре́шн'ик, з'ир'е́йн'а, г'ре́б'ин',
тр'е́ск'и, с'ар'о́т, с'астро́нка, б'ар'о́за, в'ар'о́йка, за́пр'о́х, трох, р'е́чка,
г'ре́ц', р'е́тка, кр'е́нк'ий, р'е́зац', к'у́рица, кр'ичи́ц', вар'и́ц', г'ѣвар'и́ц',
скр'ип'е́ц', тр'и́ццац', с'астри́чка, ц'ип'е́р', суха́р', н'ихц'е́р', н'ираво́с,
н'ирава́сла, н'ир'ан'е́с', н'ир'и́ц'аґи́и́ц'. 135 кур'у́, г'ѣвар'у́, бр'у́ха,
кр'ук, г'рас', г'рады́, ра́бый, бу́ра, зѣра́, з'ир'е́йн'а, тр'е́ц'и́й, б'ар'о́за,
в'ар'о́йка, зґро́н, с'ар'о́т, трох, зар'о́й, р'е́чка, г'ре́ц', р'е́тка, кр'е́нк'и́й,
пр'е́лѣ́й, ре́зѣ́ц', вар'и́ц', г'ѣвар'и́ц', скр'ип'е́ц', г'ри́ва, кр'и́ва, г'рибы́,
б'ар'и́, ц'ип'е́р', фѣна́р', суха́р', ко́р', хвор', н'ираво́с, н'ир'ан'е́с',
при́валоч, г'рат, ра́ма, кр'и́ц', мѣкар'о́н, стѣра́тца, кѣчыр'а́. 243
кур'у́, г'авар'у́, бр'у́ха, кр'ук, г'ар'у́йим, г'раз', г'рады́, ра́бы, бу́ра,
зар'а́, пра́ма, з'ар'е́йн'а, г'ре́б'ин', тр'е́ц'ий, б'ар'о́за, в'ар'о́йка, трох,
р'е́чка, г'ре́ц', ре́зац', зґаре́ла, вар'и́ц', скр'ип'е́ц', г'рибы́, б'ар'и́, н'ера-
во́с', н'ирапра́ва, при́йе́хай, при́бытак. 259 кур'у́, кр'ук, г'рады́,
ра́шка, ра́бый, з'ир'е́йн'а, г'ре́б'ин', тр'е́ц'ий, ча́репы́ц', б'ар'о́за,
в'ар'о́йка, пыс'ар'о́т, в трох, з зар'о́й, зґаре́ла, р'е́чка, г'ре́ц', р'е́тка,
кр'е́нк'ий, пр'е́лый, ре́зы́ц', при́плот, с'е́рыйа, вар'и́ц', г'ывар'и́ц',
скр'ип'е́ц', г'ри́ва, г'рибы́, б'ар'и́, су́хар'и́, н'и́сыр', з'ве́р', в'и́и́на́р,

ц'ап'ёр, п'ир'ав'ос, п'ир'иправа, п'ир'истав'иц', прибл'усц'и, прибы-
тыка, рак, рама, праўда. 292 бр'ўха, кур'ў, ўтвар'ў, б'ўр'а, зар'а,
ўр'ады, раб'онычак, ўыр'ача, прама, ўтвырат, с'в'ир'еней, з'ир'ейн'а,
ўр'еб'ин', в'ар'оўка, б'ар'оза, пысар'от, тр'ох, р'эчка, ўр'ец', р'етка,
кр'епк'и, р'эзыц', пр'елый, ч'етвар'ицх, пр'икас'иц', пр'ийэхала, пр'и-
в'аз'л'и, пр'ийэхал'и, барыц'а, п'ир'ав'ос, п'ир'иправа, п'ер'ан'есц'и,
п'ир'истав'иц', т'еп'ёр. 293 ўавар'ў, ўр'атк'и, нар'ат, у пар'адачных,
упр'ашку, тр'апка, пар'ес'ц'ир'ал'ис', пр'алка, ўр'ады, ўр'азна, на р'ак'ў,
жар'аб'онак, жар'епенчик, п'ир'едн'ик, б'ар'оза, пас'ар'от, на р'ечку,
нар'еч'ийе, скар'ей, ўар'ел'и, заб'ар'еш, р'эчка, пр'ийехаў, тр'ох.
пр'ич'еп'ац', ўр'ибы, ўр'ица, п'ир'айэхц'и, кор, р'ама, бур'ак. 294
бр'ўква, р'ад, прама, атр'ат, ч'етыр'е, з'ар'ейн'а, р'еб'онка, зыб'ар'ец',
в'ар'оўка, з зар'оў, р'эчка, р'етка, ўр'ец', кр'епк'и, р'езац', тр'иста,
бр'иц'ады, тры, п'ирак'оц'иц'ца, п'ирахаз'ила, п'ирастойла, п'ир'икапы-
вац', п'ир'ижывал'и. 295 бр'ўха, б'ўр'а, зар'а, з'ар'ейн'а, тр'еба,
з'ир'ект'эр, ац'ир'есна, жар'епчик, на тр'ец'и, С'ар'ошка, абз'ар'оц',
в'ар'оўка, тр'ох, р'эчка, ц'ап'ёр, бр'иц'аз'ўр, ўр'ибы, х'итр'ийа, в'и-
чар'инка, пр'итс'идат'ил', пр'иц'иц', п'ир'ихаз'и, пр'ийехаў, пр'ибыл',
пр'ихоз'иши, пр'иц'ожыйа. 296 б'ир'ў, ўувар'ў, кур'ў, з'вар'ў, ўр'ады,
рад'ам'и, б'ўр'а, н'и тр'ан'ис', тр'ох, б'ар'оза, пас'ар'от, ўр'ец', ур'ем'а,
стр'ем'а, р'ем'ин', р'эчка, пр'ич'ина, бр'иц'аз'ўр, ўр'ица, кур'иц',
скр'ип'иц', п'исар', ц'ип'ёр, п'ир'ан'ос, пр'ик'иц'иц'ца, п'ир'истав'иц'.
299 бр'ўква, кур'ў, бур'ашник, др'ан', ўр'ас', зыр'а, рад'ы, п'ир'ад'оўка,
чыр'ис, б'ир'ац'оў, д'ар'ейн'а, в'ар'оўка, б'ар'озка, р'ец'ка, р'эчка,
с'ар'ез'ину, ур'ем'а, у Добр'ин'и, кр'ив'ейа, ўр'ица, б'ар'иц'а, ц'ур'ма,
з'ев'ир', сух'ар', в'ец'ир, пр'ил'ажыц', п'ир'айэхала, ўр'ат, бур'ак. 300
кур'ў, бр'ўха, кр'ук, ўтвар'ў, з'эр'а, р'ашка, ўр'ады, ўр'ас', рабы,
з'ар'ейн'а, ўр'еб'ин', тр'еск'и, кр'ейны, тр'ец'и, ўр'ебл'а, б'ар'оза,
зар'ой, р'зац', р'эчка, ўр'ец', кр'епк'и, варыц', ўтварыц', ўрыбы, ўр'и-
ца, кр'ивы, ц'ап'ёр, фан'ар', п'исар, сух'ар, п'рав'ос, п'эр'тв'асл'о, п'и-
ран'ес'ц'и, п'ерастав'иц', прыбытак, п'ер'иправа, р'ама, заўтр'и; [p]
чуецца і ў прадстаўнікоў старэйшага і малодшага пакаленняў, заўва-
жаецца таксама [p], але толькі ў некаторых маладых, якія скончылі па
6—7 класаў і зараз працуюць у калгасе. 302 кур'ў, бр'ўха, кр'ук,
ўр'аз', ўр'ид'а, б'ўр'а, р'абый, ўр'еб'ин', тр'еск'и, тр'ец'ий, б'ар'оза,
у тр'ох, р'эчка, ўр'ец', р'ешка, р'эзыц', кр'епк'ий, в'ар'иц', ўывар'иц',
скр'ип'ец', ц'ап'ёр, фынар', п'экрыр', сух'ар', с'ахыр, в'ёр'х, п'ир'ан'ес'ц'и,
пр'ивылачы, прыбытык, п'ир'истав'иц', п'ир'ав'ос, р'ама, р'амычка. 304
наб'ар'ў, ўавар'ў, вар'ў, кур'ў, бр'ўква, кр'ук, пар'адашна, тр'апка, пр'ан'-
к'ик, стр'ап'ац', зар'а, ўр'аз', пар'адак, тр'аст'а, р'ез'в'ины, в'рем'а, р'ем'ин',
тр'еп'ац', р'ейн'ицый, р'евол'в'ер, р'ен'уен, р'ешац', б'ар'оза, в'ар'оўка,
ч'етыр'ох, стр'ел'а, ўар'ец', ўр'ех, р'езац', р'ека, р'ена, р'ез'ка, хр'ен,
ц'эбр'ик, ўр'ибы, инбар', ц'ап'ёр, з'в'ер', цар', пр'иб'иц', пр'иказ, пр'и-
права, п'ир'ав'улак, п'ир'ац'ар'одка, пр'ис'аживайс'а, пр'икрас'иц',
п'ир'асыпац', пр'им'ец'иц', п'ир'ам'ер'иц', кав'ор', вар'она, р'иж'ий.
305 ўавар'ў, бр'ўха, кр'учок, з'вар'айиц', зр'а, с тр'ап'тк, тр'ас'ец',
б'ўр'а, зар'а, ўр'ады, ўрас', з'ар'ейн'и, ўр'ес', ур'ем'а, ўр'еб'ен', тр'еск'и,

б'ар'эз'н'ик, хр'осн'ѣа, б'ар'о́за, в'ар'о́ўка, зарой, р'эч'к'и, пр'элы, кр'эпк'и, р'этк'и, Бар'ѣс, ҃аўр'ѣла, ҃авар'ѣц', прав'эр'ѣц', б'ар'ѣ, хв'аб'р'ѣка, вар'ѣц', ҃р'ѣбы, тр'ѣи, ф'ин'ар', н'екар', н'ѣсар', сух'ар', н'ир'ан'ос, н'ир'ав'ос, н'ир'ав'ло́к, н'ир'ал'ац'эл'и. **309** п'эз'вар'ѣ, у҃р'ѣмы, ҃р'ѣды, тр'ѣпка, ҃р'аз', др'ѣблы, ч'эр'ан'ок, чар'ѣп'ѣа, тр'ѣс'ц'ѣи, б'ар'о́ста, п'эс'ар'от, тр'ох, гар'элы, ҃р'ѣца, тр'еск, з'ар'ѣ, кр'ич'ѣи, стр'ѣжы, тр'ѣста, чац'в'эр', н'ахц'эр', к'ух'эр', н'ир'ак'ѣнуц', пр'из'в'ѣнуц', пр'ич'ан'ѣц', пр'икл'ѣ, н'ир'икл'ас'ц'ѣи, гр'ѣкнуц'. **310** кур'ѣ, ҃вар'ѣ, бр'ѣха, кр'ѣк, ҃р'аз', ҃р'ѣды, б'ѣра, з'ар'ѣѣн'а, ҃р'ѣбл'а, б'ар'о́за, в'ар'о́ўка, р'эчка, кр'ѣпка, пр'элы, вар'ѣц', ҃вар'ѣц', ҃р'ѣбы, ц'ан'эр', хв'ѣнар', н'ир'ав'оз, н'ир'ип'рава, пр'ибл'ѣс', р'ѣма. **316** кур'ѣ, ҃вар'ѣ бр'ѣха, кр'ѣк, ҃р'аз', ҃р'ѣды, р'ѣжка, р'адн'о, р'ад'оўка, р'аб'ѣй, б'ѣра, зыр'ѣ, з'ар'ѣѣн'а, ҃р'ѣб'ин', тр'еск'и, чар'ѣпыц', тр'ѣц'ц'ѣи, б'ар'о́за, пыс'ар'од, р'ѣпа, кр'ѣпк'ѣи, р'ѣдка, пр'ѣлы, вар'ѣц', ҃вар'ѣц', скр'ѣп'ѣц', ҃р'ѣва, кр'ѣва, б'ар'ѣ, хв'ѣнар', н'ѣсыр', н'ир'ип'рава, н'ир'ан'ѣс'ц'ѣи, пр'ибл'ѣс'ц'ѣи, ҃р'ад, бур'ѣк, р'ѣма. **317** кур'ѣ, ҃вар'ѣ, бр'ѣха, кр'ѣк, ҃р'аз', ҃р'ѣды, р'ѣшка, р'адн'о, р'аб'ѣи, б'ѣра, зар'ѣ, з'ир'ѣѣн'а, патр'ѣба, ҃р'ѣб'ин', ҃р'ѣбл'а, тр'еск'и, кр'ѣѣны, кр'ѣс'ѣва, тр'ѣц'ѣи, б'ир'о́за, в'ир'о́ўка, пыс'ир'од, тр'ох, зыр'оѣ, р'эчка, ҃р'ѣц', р'ѣдка, кр'ѣпк'и, пр'ѣлы, р'ѣзац', вар'ѣц', ҃вар'ѣц', скр'ѣп'ѣц', ҃р'ѣва, кр'ѣва, ҃р'ѣбы, ц'ип'эр', хун'ар', н'ѣсар', н'ѣкыр', сух'ар', н'ер'ав'оз, н'ир'ав'асла, н'ир'ин'ѣс'ц'ѣи, пр'ивылачы, р'ѣк, ҃р'ад, бур'ѣк, пр'ѣѣда, р'ѣма, кр'ѣсны. **320** кур'ѣ, ҃вар'ѣ, бр'ѣха, кр'ѣк, р'адн'о, ҃р'аз', р'ѣжка, р'ад'оўка, б'ѣра, зыр'ѣ, з'ар'ѣѣн'а, патр'ѣба, ҃р'ѣб'ин', тр'еск'и, чар'ѣпыц', тр'ѣц'ѣи, в'ар'о́ўка, пыс'ар'од, зар'оѣ, р'эчка, р'ѣдка, кр'ѣпк'ѣи, пр'ѣлы, р'ѣзац', вар'ѣц', ҃вар'ѣц', скр'ѣп'ѣц', ҃р'ѣва, кр'ѣва, б'ар'ѣ, ц'ан'эр', хв'ѣнар', н'ѣкыр', сух'ар', н'ир'ав'оз, н'ир'ип'рава, пр'ибл'ѣс'ц'ѣи, пр'ивылачы. **321** кур'ѣ, ҃вар'ѣ, бр'ѣха, кр'ѣк, рад'оўка, б'ѣра, ҃р'аз', ҃р'ѣды, р'ѣжка, р'адн'о, р'аб'ѣи, зыр'ѣ, кр'ѣѣны, з'ар'ѣѣн'а, патр'ѣба, ҃р'ѣб'ин', тр'еск'и, чар'ѣпыц', тр'ѣц'ц'ѣи, б'ар'о́за, пыс'ар'од, р'ѣдка, кр'ѣпк'ѣи, пр'ѣлы, р'ѣзыц', ҃вар'ѣц', скр'ѣп'ѣц', ҃р'ѣва, кр'ѣва, б'ар'ѣ, ц'ан'эр', хв'ѣнар', н'ѣкыр', су-х'ар', н'ир'ав'оз, н'ир'ип'рава, пр'ибл'ѣс'ц'ѣи, пр'ивылачы. **324** кур'ѣ, бр'ѣха, кр'ѣк, ҃р'аз', ҃р'ѣды, р'ѣбы, б'ѣра, з'ар'ѣѣн'а, ҃р'ѣб'ин', чар'ѣпыц', б'ар'о́за, в'ар'о́ўка, пыс'ар'од, р'эчка, ҃р'ѣц', р'ѣдка, р'ѣзыц', вар'ѣц', скр'ѣп'ѣц', ҃р'ѣва, кр'ѣва, б'ар'ѣ, ц'ан'эр', н'ѣкыр', н'ир'ав'оз, н'ир'ан'ѣс'ц'ѣи, пр'ибл'ѣс'ц'ѣи, пр'ѣбытак, н'ир'ип'рава. **325** кур'ѣ, кр'ѣк, ҃р'аз', ҃р'ѣды, б'ѣра, з'ар'ѣѣн'а, ҃р'ѣб'ин', б'ар'о́за, з'р'об, р'эчка, кр'ѣпк'и, вар'ѣц', ҃р'ѣбы, сух'ар', н'ир'ав'оз, пр'ѣадац', р'ѣма. **326** кур'ѣ, ҃авар'ѣ, бр'ѣха, пр'ѣма, ҃р'аз', з'ар'ѣш, б'ар'ѣш, з'ар'ѣѣн'а, в'ар'о́ўка, б'ир'о́за, б'ар'о́за, в'ар'о́ўка, тр'ох; р'ѣзац', р'эчка, р'ѣзка, ҃рѣц', ҃авор'ѣм, б'ар'ѣ, тр'ѣи, вар'ѣла, замар'ѣлас, ҃вар'ѣц', ҃р'ѣбы, свар'ѣца, ц'ан'эр', фан'ар', сух'ар', н'ахц'эр', ц'ѣрк'ѣѣ, пр'ѣѣхаѣ, пр'ѣз'ѣи, пр'ѣб'ѣла, н'ир'ав'арн'ѣл'ѣс'а, н'ир'ист'ал'и, р'ѣма, в'ер'аб'ѣѣ, з'ѣтр'ѣ, стар'ѣца, М'ир'он'ѣѣ, за҃ар'ѣц', р'ѣна. **328** кур'ѣ, кр'ѣк, ҃вар'ѣ, ҃р'аз', ҃р'ѣды, б'ѣра, зыр'ѣ, з'ар'ѣѣн'а, ҃р'ѣб'ин', ҃р'ѣбл'а, б'ар'о́за, в'ар'о́ўка, тр'ох, зар'оѣ, р'ѣзы, кр'ѣпк'ѣи, р'ѣдка, р'эчка, вар'ѣц', ҃р'ѣва, ҃р'ѣбы, б'ар'ѣ, ц'ан'эр', н'ѣкыр', н'ир'ан'ѣс'ц'ѣи, пр'и-

бл'ус'ц', пр'ибытак. 329 кур'у, җавар'у, р'адам, җр'аз', б'ур'а, памр'еш, тр'ес'ц'и, в'ар'оўка, тр'ох, р'едка, р'ечка, кр'епк'и, р'ена, уҗар'еў, чатыр'и, вар'иц', җрибы, стар'инныйе, хвабр'ишныйе, ц'ап'ер', анб'ар', пр'ин'ес'ц'и, р'ама. 330 кур'у, җывар'у, бр'у́ха, кр'ук, җр'аз', җр'ады, р'ад'оўка, р'абый, б'ур'а, зыр'а, з'ар'еўн'а, җр'еб'ин', җр'ебл'а, чар'е́пыц', б'ар'о́за, в'ар'оўка, з'р'об, җр'ец', р'едка, кр'епк'ий, р'езыц', вар'иц', җывар'иц', скр'ип'е́ц', җр'и́ва, кр'и́ва, б'ар'и, ц'ап'ер', н'ир'ав'оз, н'ир'ин'пра́ва, н'ир'ан'ес'ц', н'ир'иста́в'иц', пр'ибл'ус'ц', р'ама, заўтр'а. 331 кур'у, җвар'у, бр'у́ха, кр'ук, җр'аз', җр'ады, р'абый, б'ур'а, з'р'а, з'ар'еўн'а, җр'еб'ин', тр'е́ц'и́й, б'ар'о́за, в'ар'оўка, н'с'ар'о́д, зар'о́й, р'ечка, җр'ец', р'едка, җр'и́ва, җрибы, б'ар'и, ц'ап'ер', н'ис'т'р', сух'ар', н'ир'ав'оз, н'ир'ан'ес'ц', н'ир'иста́в'иц', пр'ив'злачы, заўтр'а. 332 кур'у, җывар'у, кр'ук, җр'аз', р'ад'оўка, р'абый, б'ур'а, зыр'а, з'ар'еўн'а, җр'еб'ин', чар'е́пыц', б'ар'о́за, в'ар'оўка, н'с'ар'о́д, тр'ох, җр'ец', р'едка, кр'епк'ий, р'езыц', вар'иц', җывар'иц', скр'ип'е́ц', җр'и́ва, җрибы, н'ир'ав'оз, н'ир'ин'пра́ва, н'ир'иста́в'иц', пр'ибытак, заўтр'а. 333 крук, кур'у, җывар'у, бр'у́ха, җр'аз', җр'ады, р'ажка, р'адно́, р'абый, б'ур'а, зыр'а, з'ар'еўн'а, җр'еб'ин', тр'еск'и, чар'е́пыц', тр'е́ц'и́й, б'ар'о́за, в'ар'оўка, н'с'ар'о́д, тр'ох, зар'о́й, р'ечка, җр'ец', р'едк'ий, кр'епк'ий, пр'елый, р'езыц', вар'иц', җывар'иц', скр'ип'е́ц', җр'и́ва, кр'и́ва, җрибы, б'ар'и, ц'ап'ер', хвына́р', н'исыр', сух'ар', н'ир'ав'оз, н'ир'ив'асла, н'ир'ин'пра́ва, н'ир'ан'ес'ц', н'ир'иста́в'иц', пр'иҗыда́ц', пр'ибл'ус'ц', пр'ивало́ч, пр'ибытык, р'ама, р'и́ба. 334 кур'и, җывар'у, бр'у́ха, кр'ук, җр'аз', р'ады, р'ажка, р'адно́, р'абый, б'ур'а, зыр'а, з'ар'еўн'а, җр'еб'ин', җр'ебл'а, тр'еск'и, чар'е́пыц', тр'е́ц'и́й, б'ар'о́за, в'ар'оўка, з'р'об, н'с'ар'о́д, тр'ох, зар'о́й, р'ечка, җр'ец', р'едка, кр'епк'ий, пр'елый, р'езыц', вар'иц', җывар'иц', скр'ип'е́ц', җр'и́ва, кр'и́ва, җрибы, б'ар'и, ц'ап'ер', фына́р', сух'ар', н'ир'ав'оз, н'ир'ив'асла, н'ир'ин'пра́ва, н'ир'ан'ес'ц', н'ир'иста́в'иц', пр'иҗыда́ц', пр'ибл'ус'ц'. 335 кур'у, җывар'у, бр'у́ха, кр'ук, җр'аз', җр'ады, р'ад'оўка, б'ур'а, зыр'а, з'ар'еўн'а, җр'еб'ен', б'ар'о́за, в'ар'оўка, тр'ох, р'ечка, җр'ец', кр'епк'ий, вар'иц', җр'и́ва, кр'и́ва, ц'ап'ер', сух'ар', н'исыр', н'ир'ав'оз, пр'ибл'ус'ц', пр'ибытык, пр'иҗыда́ц'. 336 кур'у, җывар'у, р'ад'оўка, зыр'а, б'ур'а, җр'еб'ин', чар'е́пыц', н'с'ар'о́д, р'едка, кр'епк'ий, вар'иц', скр'ип'е́ц', н'исыр', хвына́р', н'иран'ес'ц'и, пр'ибл'ус'ц'и, пр'ивало́ч. 337 кур'у, кр'ук, бр'у́ха, җр'аз', җр'ады, б'ур'а, з'ар'еўн'а, җр'еб'ин', тр'еск'и, тр'е́ц'и́й, б'ар'о́за, зар'о́й, р'ечка, р'едка, кр'епк'ий, р'езыц', вар'иц', җвар'иц', җрибы, н'ир'ав'оз, н'ир'ан'ес'ц', пр'ибыт'т'к, н'исар', сух'ар'. 338 кур'у, җывар'у, бр'у́ха, кр'ук, җр'аз', җр'ады, р'ажка, р'адно́, р'абый, б'ур'а, зыр'а, з'ар'еўн'а, җр'еб'ин', тр'еск'и, җр'ебл'а, чар'е́пыц', б'ар'о́за, в'ар'оўка, н'с'ар'о́д, зар'о́й, р'ечка, җр'ец', скр'ип'е́ц', кр'епк'ий, р'езац', вар'иц', җывар'иц', җр'и́ва, кр'и́ва, җрибы, б'ар'и, н'ир'ав'оз, н'ир'ин'пра́ва, н'ирыста́в'иц', н'ир'ан'ес'ц', пр'ивало́ч, пр'ибытык, р'ама, заўтр'а. 339 кур'у, җывар'у, бр'у́ха, кр'ук, җраз', җр'ады, р'адно́, з'ар'еўн'а, җр'еб'ен', тр'е́ц'и́й, б'ар'о́за, в'ар'оўка, н'с'ар'о́д, р'ечка, җр'е́иц', р'езыц', вар'иц', җывар'иц', б'ар'и, ц'ап'ер', сух'ар', н'ир'ав'оз, н'ир'ан'пра́ва, н'ир'иста́в'иц', пр'ибытык. 340 кур'у, җывар'у, бр'у́ха, кр'ук, җр'аз', җр'ады, б'ур'а, зыр'а, р'абый, з'ар'еўн'а, җр'еб'ин', тр'еск'и, чар'е́пыц', тр'е́ц'и́й, б'ар'о́за, в'ар'оўка.

пыс'арот, р'эчка, гур'ец', кр'епкий, вар'иц', гывар'иц', гур'ибы, хвынар',
 п'экры, сухар', н'ир'ав'оз, н'ир'ив'асла, н'ир'иправа, кр'ичиц', р'ама.
 571 пр'аж, з'ар'ейна, др'енны, б'ар'оска, набр'ешыц', тр'и, гавар'иц',
 двор'ишча, варым, ц'ап'ер, в'ец'ур, призн'ал'ис'а, пр'ихватк'м. 572
 кур'у, гывар'у, крук, гур'ас', гур'ады, р'ашка, р'адно, р'абы, бур'а, зыр'а,
 з'ар'ейна, гур'еб'ин', гур'еб'ла, тр'еск'и, чар'епыц', кр'ейны, тр'ец'иц'и,
 б'ар'оза, в'ар'ойка, зур'оп, пыс'арот, тр'ох, зар'ой, р'эчка, гур'ец', р'етка,
 кр'епк'и, пр'елы, р'езыц', вар'иц', гывар'иц', скр'ип'ец', гур'ибы, гур'ива,
 кр'ива, б'ар'и, ц'ап'ер, п'екар, сухар', н'ир'ан'ес'иц'и, пр'ивалачы, пр'ибы-
 тык, р'ак, кр'осны, р'озум, р'иба. 574 гывар'у, бур'уха, гур'ады,
 гур'иб'ан'ец', в'ар'ойка, гур'ец', вар'иц', зайтр'и. 575 кур'у, бур'уха, гур'аз'и,
 гур'ады, з'ар'ейна, гур'еб'ла, б'ар'оза, тр'ох, р'эчка, вар'иц', сухар',
 пр'ибл'ус'иц', р'ама, кр'осны, р'атуйиц'а. 576 кур'у, гур'аз', бур'а, з'ар'ей-
 на, б'ар'оза, р'эчка, вар'иц', гывар'иц', ц'ап'ер', р'ама. 579 кур'у,
 гывар'у, бур'уха, крук, гур'аз', гур'ады, р'ажка, бур'а, з'ар'ейна, гур'еб'ин',
 тр'еск'и, бур'оза, в'ар'ойка, зур'об, тр'ох, р'эчка, гур'ец', р'едка, вур'иц'.
 скр'ип'ец', гур'ива, сухар', н'ир'ав'оз, н'ир'ав'асла, пр'ибыт'к, р'ама,
 зайтр'а, кр'осны. 581 кур'у, гывар'у, крук, гур'ас', гур'ады, р'ашка, р'абы,
 бур'а, зыр'а, з'ар'ейна, гур'ес'иц'и, гур'еб'ин', гур'еб'ла, тр'еск'и, чар'епыц',
 кр'ейны, гур'ешны, б'ар'оза, в'ар'ойка, сатур'оп, пыс'арот, зар'ой, р'эчка,
 гур'ец', р'етка, кр'епк'и, пр'елы, р'езыц', вар'иц', гывар'иц', скр'ип'ец'.
 583 кур'у, гавар'у, бур'уха, пр'ама, гур'аз', р'эчка, р'езиц', б'ар'оска, га-
 вор'им, б'ар'и, вар'ила, тр'и, пр'ийех'иц', р'ам'а, в'ир'аб'ей, зайтр'и. 585
 гывар'у, р'абы, тр'ец'иц'и, р'эчка, гывар'иц', н'ир'истав'иц'. 586 кур'у,
 бур'уха, гур'аз', бур'а, зар'а, з'ар'ейна, тр'ец'и, б'ар'оза, в'ар'ойка, р'эчка,
 р'езац', кр'ива, вар'иц', н'ерав'оз, н'ер'иправа, пр'ибытак, р'ама. 587
 кур'у, крук, гур'аз', гур'ады, бур'а, чар'ейна, чар'епиц', б'ар'оза, р'эчка,
 редк'и, р'езац', гур'ива, вар'иц', ц'ап'ер', сухар', пр'ивалоч, пр'ибытак,
 р'ама. 588 гывар'у, бур'уха, гур'аз', гур'ады, р'абы, зыр'а, з'ар'ейна,
 тр'еба, чар'еп'иц', б'ар'оза, зур'об, зур'об, тр'ох, зар'ой, р'эчка, р'едка,
 кр'епкий, р'езыц', вар'иц', гур'ива, гур'ибы, сухар', пр'ивалок, н'ир'ипра-
 ва. 590 кур'у, крук, гур'аз', радойка, в'ар'ойка, редка, напр'елый, гыва-
 риц', б'ары, н'ирыстав'иц', прыгидиц'. 591 кур'у, гавар'у, крук, гур'аз',
 бур'а, зар'а, гур'еб'ен', тр'еск'и, б'ар'оза, р'эчка, р'едк'и, вар'иц', кр'ива,
 ц'ап'ер', фанар'. 592 кур'у, гывар'у, крук, гур'аз', р'ажка, гур'еб'ин',
 тр'еск'и, в'ар'ойка, кр'епка, пр'елы, вар'иц', гавар'иц', гур'ибы, н'ерав'оз,
 н'ерастав'иц', пр'ибытак, бур'ак, кр'иц'. 598 кур'у, гавар'у, бур'уха,
 крук, пр'ама, гур'аз', р'адно, зар'а, бур'а, р'абы, з'ар'ейна, гур'еб'ин',
 в'ар'ойка, п'ес'ар'од, тр'ох, р'эчка, кр'епкий, гавар'иц', ц'ап'ер', н'исар',
 н'ерав'асла, н'ер'ан'ес'иц'и, гур'ад, кр'асны, кр'иц'. 605 кур'у, бур'уха,
 крук, гур'ады, р'ажка, з'ар'ейна, гур'еб'ин', тр'еск'и, тр'ец'ий, б'ар'оза,
 в'ар'ойка, пыс'арот, зар'ой, р'эчка, р'етка, кр'епка, пр'елый, р'езыц',
 вар'иц', гывар'иц', гур'ибы, б'ар'и, гур'ива, скр'ип'ец', н'ирав'оз, н'ир'ипра-
 ва, н'ир'истав'иц', пр'ибытык, бур'ак'и, р'ама. 606 кур'у, бур'уха, гур'аз',
 гур'ады, з'ар'ейна, гур'еб'ла, б'ар'оза, тр'ох, р'эчка, вар'иц', сухар',
 пр'ибл'ус'иц', р'ама, р'атуйиц'а. 607 кур'у, гавар'у, бур'уха, крук, гур'аз',
 гур'ады, радойка, з'ар'ейна, гур'еб'ен', тр'ец'и, б'ар'оза, в'ар'ойка, тр'ох,

р'эчка, р'эдка, р'эзац', вар'уц', кр'ува, гур'обы, фанар', сухар', п'усар',
 п'ер'иправа, прибул'ус'ц'у, р'ама. **608** кур'у, гывар'у, крук, гур'аз',
 радойка, рабий, зыр'а, з'ар'ейн'а, тр'еск'и, тр'ец'ий, гур'еб'ин', б'ар'оза,
 кр'осный, пысар'от, зур'еб, р'эзыц', р'эчка, гур'ец', вар'уц', гур'ува,
 п'ер'ав'оз, п'ир'иправа, прибытык. **609** кур'у, гывар'у, бр'уха, крук, гур'аз',
 гур'ады, радойка, гур'еб'ен', тр'еск'и, тр'ец'и, б'ар'оза, в'ар'ойка, зур'об,
 р'эчка, гур'ец', кр'епка, р'эзац', вар'уц', фынар', сухар', п'ир'ав'оз,
 п'ир'истав'иц', приурада, прибул'ус'ц'у, р'ама. **611** кур'у, гур'аз', гур'ады,
 з'ар'ейн'а, гур'еб'ла, б'ар'оза, тр'ох, р'эчка, вар'уц', прибул'ус'ц'у, р'ама,
 кр'осна, р'атуйце. **612** кур'у, гывар'у, бр'уха, крук, гур'аз', гур'ады,
 ражка, бур'а, з'ар'ейн'а, патр'еба, гур'еб'ин', б'ар'оза, в'ар'ойка, зур'об,
 пысар'од, тр'ох, р'эчка, гур'ец', р'едко, р'эзыц', вар'уц', гывар'уц',
 скр'ип'ец', п'усыр', п'ир'ав'оз, прибытак, р'ама. **613** кур'у, крук,
 гур'аз', гур'ады, радойка, рабий, бур'а, з'ар'ейн'а, гур'еб'ла, тр'еск'и,
 тр'ец'иц'и, б'ар'оза, в'ар'ойка, пас'ар'од, зар'ой, р'эчка, гур'ец', р'едки,
 р'эзац', вар'уц', гур'ува, гур'обы, б'ар'у, ц'ап'ер, п'устр', п'ер'ав'оз,
 п'ер'ан'ес'ц', прибул'ус'ц'у. **614** кур'у, бр'уха, крук, гур'аз', гур'ады,
 рабий, бур'а, зыр'а, з'ар'ейн'а, гур'еб'ин', тр'ец'иц'ий, б'ар'оза, в'ар'ойка,
 зар'ой, р'эчка, гур'ец', кр'епк'ий, вар'уц', гур'ува, кр'ува, гур'обы, ц'ап'ер,
 п'екыр', п'ир'ав'оз, п'ир'ан'ес'ц'и, р'ама. **615** кур'у, гывар'у, бр'уха,
 крук, гур'аз', гур'ады, радойка, рабий, бур'а, зыр'а, з'ар'ейн'а, тр'еба, гур'е-
 б'ин', гур'еб'ла, тр'еск'и, тр'ец'иц'а, б'ар'оза, в'ар'ойка, зур'об, пысар'од, тр'ох,
 зар'ойу, р'эчка, гур'ец', р'едка, кр'епк'ий, пр'елый, р'эзыц', вар'уц',
 гывар'уц', скр'ип'ец', гур'ува, кр'ува, гур'обы, б'ар'у, ц'ап'ер, сухар', хвы-
 нар', п'усыр', п'екыр', п'ир'ав'оз, п'ир'иправа, п'ир'истав'иц', прибул'ус'ц',
 привалоч, прибытык. **616** гывар'у, кур'у, крук, бр'уха, гур'аз', рабы,
 бур'а, зыр'а, з'ар'ейн'а, тр'ец'иц'и, б'ар'оза, в'ар'ойка, зур'об, тр'ох,
 зар'ой, р'эчка, р'едка, кр'епка, вар'уц', гывар'уц', б'ар'у, гур'обы,
 гур'ува, п'ир'ав'оз, п'ир'ав'оз. **618** кур'у, бр'уха, крук, гур'аз', гур'ады,
 радойка, бур'а, з'ар'ейн'а, тр'еба, тр'еск'и, чар'еныц', б'ар'оза, зур'об,
 тр'ох, зар'ой, р'эчка, гур'ец', кр'епк'ий, пр'елый, вар'уц', гур'ува, кр'ува,
 б'ар'у, ц'ап'ер, п'екыр, п'ир'ав'оз, п'ир'истайец'. **619** кур'у, гывар'у,
 бр'уха, гур'аз', гур'ады, рабий, з'ар'ейн'а, гур'еб'ла, тр'ец'иц'и, б'ар'оза,
 в'ар'ойка, зур'об, тр'ох, р'эчка, гур'ец', кр'епк'ий, р'эзц', вар'уц',
 скр'ип'ец', кр'ува, гур'обы, б'ар'у, ц'ап'ер', п'ектр', сухар', п'ир'ан'ес'ц',
 п'ир'истав'иц', привалоч. **620** кур'у, гывар'у, бр'уха, крук, гур'аз',
 гур'ады, ражка, радойка, рабы, бур'а, зыр'а, з'ар'ейн'а, гур'еб'ин',
 тр'еск'и, чар'еныц', б'ар'оза, зур'об, тр'ох, пысар'од, р'эчка, гур'ец',
 р'ез'ка, кр'епк'и, р'эзыц', вар'уц', гывар'уц', скр'ип'ей, гур'ува, гур'обы,
 б'ар'у, ц'ап'ер, фынар, сухар, п'екыр', п'ир'ав'оз, п'ир'иправа, п'ир'истав'-
 в'иц', прибул'ус'ц'и, прибыток, гур'ад, р'ама. **621** кур'у, гывар'у, бр'уха,
 крук, гур'аз', гур'ады, ражка, радок, рабий, бур'а, зыр'а, з'ар'ейн'а,
 патр'еба, гур'еб'ин', тр'еск'и, чар'еныц', кр'ейный, б'ар'оза, в'ар'ойка,
 зур'об, пысар'од, тр'ох, зар'ой, р'эчка, гур'ец', р'едка, кр'епк'ий, вар'уц',
 гывар'уц', скр'ип'ец', гур'ува, кр'ува, б'ар'у, гур'обы, ц'ап'ер', хвынар',
 п'усар', п'екыр', п'ир'ав'оз, п'ир'иправа, п'ир'истав'иц', приуадац',
 прибуиц', привалачы, прибытык, р'ама. **622** кур'у, гывар'у, бр'уха,

кр'ук, җр'аз', җр'ады, р'ажка, р'адóука, р'абы, бұр'а, зыр'а, з'арéу'н'а, патр'éба, җр'éб'ин', җр'éбл'а, тр'éск'и, чар'éпѣц', кр'эс'ива, б'ар'óза, в'ар'óука, р'эчка, җр'ец', р'édка, кр'éпк'и, җывар'у́ц', скр'ип'éц', кр'у́ва, н'ир'авóз, при́бл'усц'и, при́бытак. **623** кур'у́, җывар'у́, бр'у́ха, кр'ук, җр'аз', җр'ады, р'адóука, р'абы́, бұр'а, зыр'а, з'арéу'н'а, тр'éба, җр'éб'ин', чар'éпыц', тр'éц'ц'ий, б'ар'óза, в'ар'óука, зҗр'об, тр'ох, зар'óй, р'эчка, җрец', кр'éпк'ий, р'эзыц', выр'у́ц', җывар'у́ц', скр'ип'éц', җр'у́ва, б'ар'у́, ц'ап'ёр, хвына́р, н'у́сыр, н'éкыр', н'ир'авóз, н'ир'ипра́ва, н'ир'истáв'иц', при́бл'у́сц'и, р'ама. **624** кур'у́, кр'ук, җр'аз', җр'ады, тр'éск'и, җр'éбл'а, б'ар'óза, җр'ец', р'эч'ка, вар'у́ц', җр'ибы́, суха́р', н'ир'авóз. **625** кур'у́, бр'у́ха, җр'ады, җр'éбл'а, тр'éск'и, б'ар'óза, в'арóука, р'эчка, җр'ец', җр'у́ва, н'у́сѣр', н'ир'авóс, р'ама. **626** кур'у́, бр'у́ха, кр'ук, җр'аз', җр'ады, зыр'а, з'арéу'н'а, патр'éба, б'ар'óза, пыс'ар'óд, р'эчка, кр'éпк'ий, вар'у́ц', скр'ип'éц', җр'у́ва, н'у́сыр, н'ир'авóз, н'ир'ипра́ва, при́бытык, р'ама, áвтр'и. **627** кур'у́, җѣвар'у́, бр'у́ха, кр'ук, җр'аз', җр'ады, р'ажка, р'анно́, р'адóука, р'абы, бұр'а, зыр'а, з'арéу'н'а, патр'éба, җр'éб'ен', җр'éбл'а, тр'éск'и, чар'éпѣц', кр'эс'ива, тр'ец', зҗр'об, пѣс'ар'óд, тр'ох, зар'óй, р'эчка, җр'ец', р'édка, кр'éпка, пр'элы, р'эзѣц', вар'у́ц', җѣвар'у́ц', скрып'éц', җр'у́ва, кр'у́ва, җр'ибы́, б'ары́, ц'ап'ёр, н'у́сѣр, суха́р', н'иравóз, пѣр'ипра́ва, пѣран'эс'ц'и, р'ама. **628** кур'у́, җывар'у́, бр'у́ха, кр'ук, җр'аз', җр'ады, р'адóука, зыр'ан'у́ца, зыр'а, бұр'а, з'арéу'н'а, з'ир'а-в'ен'с'к'и, патр'éба, җр'éб'ьн', җр'éбл'а, тр'éск'и, чар'éпыц', тр'эц'и, б'ар'óза, в'ар'óука, пыс'ар'óд, тр'ох, р'эчка, тр'ец', кр'éпк'и, р'эзыц', р'édка, җрец', пр'элы́, вар'у́ц', скр'ип'éц', җры́ва, җрыбы́, б'ары́, кры́ва, җывар'у́ц', җр'у́ва, ц'ап'ёр', ц'ап'ёр'а, ц'а'п'ёр'иц'ка, фана́р', н'у́сар', н'éкар', суха́р', н'ир'истáв'иц', при́валóч, н'ьр'ипра́ва, прыҗыда́ц', при́бл'усц'и, при́бытѣк, р'ама. **629** кур'у́, җавар'у́, бр'у́ха, кр'ук, җр'аз', җр'ады, р'ажка, р'адно́, р'адóука, р'абы, бұр'а, з'арéу'н'а, чар'éпац', җр'éб'ин', җр'éбл'а, б'ар'óза, в'ар'óука, пѣс'ар'óд, тр'ох, р'эчка, җр'ец', р'édка, кр'éпк'и, пр'элы, р'эзац', вар'у́ц', җѣвар'у́ц', скр'ип'éц', җр'у́ва, кр'у́ва, җр'ибы́, б'ар'у́, ц'ап'ёр', фына́р', н'у́сар', н'éкыр', н'ир'авóз, н'ир'ав'алá, н'ер'а-н'эс'ц'и, при́бытак, н'ер'апра́ва, р'ама. **630** кур'у́, җывар'у́, бр'у́ха, җр'аз', җр'ады, р'ажка, р'абы, з'арéу'н'а, патр'éба, р'эчка, җр'ец', р'ётка, вар'у́ц', җывар'у́ц', скр'ип'éц', н'ир'авóз, н'ир'ипра́ва, н'ир'ан'эс'ц'и, н'ир'истáв'иц', приҗыда́ц', р'ама. **631** кур'у́, җѣвар'у́, бр'у́ха, кр'ук, җр'аз', җр'ады, р'адно́, р'абы, бұр'а, з'ар'а́, з'арéу'н'а, җр'éб'ин', тр'éск'и, кр'éуны, б'ар'óза, в'ар'óука, тр'ох, зар'óй, р'эчка, р'ётка, кр'éпка, р'эзац', вар'у́ц', скр'ип'éц', җр'у́ва, җр'ибы́, б'ар'у́, ц'ап'ёр', н'у́сар', суха́р', н'éкар', н'ир'ав'óс, н'ир'апра́ва, н'ир'астáв'иц', р'ак, җрад, р'ама, кр'óсны. **632** кур'у́, җавар'у́, бр'у́ха, кр'ук, җр'аз', җр'ады, р'ажка, р'адно́, р'адóука, бұр'а, зар'а́, з'ирéу'н'а, җр'éб'ин', тр'éск'и, чар'éпац', җрец', б'ар'óза, в'ар'óука, тр'ох, зар'óй, р'эчка, җр'ец', р'édка, кр'éпк'и, пр'элы, р'эзац', вар'у́ц', җавар'у́ц', скр'ип'éц', җр'у́ва, кр'у́ва, җр'ибы́, ц'ап'ёр', н'éкар', суха́р', н'иравóз, н'еф'ипра́ва, н'ер'истáв'иц', приҗада́ц', при́бл'усц'и, при́валачы́, при́бытак. **633** кур'у́, җавар'у́, бр'у́ха, кр'ук, җр'аз', җр'ады, р'ажка, бұр'а, з'арéу'н'а, җр'éбл'а, чар'éпац', б'ар'óза, в'ар'óука, тр'ох, р'эчка, р'édка, җр'ец', пр'элы́, вар'у́ц', кр'у́ва, җр'ибы́, б'ар'у́, җр'у́ва,

җап'ёр', п'исар', сухар', п'ир'авоз, п'ир'иправа, привалоч, р'ама,
 зайт'ра. **634** кур'у, җавар'у, бр'уха, кр'ук, җраз', җрады, б'ур'а, р'абый,
 з'ар'ейн'а, җр'ебл'а, чар'епац', б'ар'оза, в'ар'оўка, з'р'об, р'ечка, р'едка,
 кр'епк'ий, пр'елый, вар'уц', җавар'уц', б'ар'у, җрибы, җап'ёр', фанар',
 п'исар', п'екар', п'ир'авоз, п'ир'астав'уц', привалоч, р'ама. **636** кур'у,
 җувар'у, бр'уха, кр'ук, җраз', җрады, р'ажка, р'адно, р'адоўка, р'абы,
 зар'а, з'ар'ейн'а, пур'еба, җр'еб'ин', җр'ебл'а, тр'еск'и, чар'епац', кр'ейны,
 кр'ес'ива, тр'есц'и, б'ир'оза, в'ироўка, з'р'об, пус'ар'од, тр'ох, зар'ой,
 р'едка, р'ечка, җрец', кр'епк'и, р'езац', җувар'уц', вар'уц', скр'ип'ец',
 җр'ува, кр'ува, җрибы, б'ир'ы, җип'ёр', п'исар', п'екар', сухар', п'ир'авоз,
 п'ир'ив'асла, бур'ак, кр'асна, р'ама, пр'аўда, җр'озны. **637** кур'у,
 җавар'у, бр'уха, кр'ук, җраз', җрады, р'адоўка, р'абы, б'ура, зар'а,
 з'ар'ейн'а, патр'еба, җр'еб'ен', җр'ебл'а, тр'еск'и, чар'епац', тр'ец'и,
 кр'ейны, б'ар'оза, в'ар'оўка, з'р'об, пас'ар'од, тр'ох, зар'ой, р'ечка, җрец',
 р'едка, кр'епк'и, пр'елы, р'езац', вар'уц', п'ир'авоз, п'ир'ав'асла. **639** кур'у,
 җувар'у, бр'уха, кр'ук, җраз', җрады, р'ашка, р'адоўка, р'абый, б'ур'а,
 з'ар'ейн'а, патр'еба, җр'еб'ин', җр'ебл'а, тр'еск'и, тр'ец'ий, б'ар'оза,
 в'ар'оўка, пыс'ар'од, р'ечка, җрец', р'едка, кр'епк'ий, вар'уц', җувар'уц',
 скр'ип'ец', җр'ува, кр'ува, җрибы, б'ар'у, җап'ёр', п'исыр', сухар',
 п'ир'авоз, п'ир'иправа, р'ама. **640** кур'у бр'уха, кр'ук, җраз', җрады,
 рабы, б'ура, з'ар'ейн'а, җр'еб'ий, чар'епыц', тр'еск'и, кр'ейный, тр'ец'ий,
 б'ар'оза, пыс'ар'от, р'ечка, җрец', р'едка, вар'уц', җувар'уц', җр'ува,
 җрибы, б'ар'у, җап'ёр', п'ир'авос, п'ир'иправа, прибытак, р'ама, р'уба.
641 кур'у, җувар'у, бр'уха, кр'ук, җраз', җрады, р'ажка, р'адоўка,
 з'ар'ейн'а, җр'ебл'а, чар'епыц', б'ар'оза, в'ар'оўка, р'ечка, р'ез'ка, пр'е-
 лый, вар'уц', җувар'уц', кр'ува, җрибы, җап'ёр', п'екры', сухар', п'ир'а-
 воз, п'ир'ив'асла, прибл'уц', р'ама. **642** кур'у, җувар'у, бр'уха, кр'ук,
 җрады, р'ажка, р'адно, р'адоўка, з'ар'ейн'а, патр'еба, тр'еск'и, кр'осный,
 б'ар'оза, в'ар'оўка, пыс'ар'од, тр'ох, р'ечка, җрец', кр'епка, вар'уц',
 җувар'уц', скр'ип'ец', б'ар'у, җап'ёр', фанар', п'исыр', п'ир'авоз, п'ир'и-
 права, р'ама. **643** кур'у, җувар'у, бр'уха, кр'ук, җраз', җрады, р'ажка,
 р'адоўка, р'абый, б'ур'а, зыр'а, з'ар'ейн'а, патр'еба, җр'еб'ин', тр'еск'и,
 чар'епац', б'ар'оза, в'ар'оўка, р'ечка, җрец', кр'епка, вар'уц', скр'ип'ец',
 җрибы, п'ир'авоз, п'ир'иправа, прибл'уц', р'ама, кр'осны. **644** кур'у,
 җувар'у, кр'ук, җраз', җрады, б'ур'а, з'ар'ейн'и, җр'еб'ин', б'ар'оза,
 в'ар'оўка, җрец', кр'епк'ий, вар'уц', җувар'уц', җрибы, фанар', сухар',
 пер'авос, пер'ан'ес'ц'и, бур'ак, җрад, р'ама. **645** кур'у, бр'ух, кр'ук,
 җраз', җрады, р'адно, р'адоўка, б'ур'а, зыр'а, з'ар'ейн'а, кр'ейный,
 чар'епыц', б'ар'оза, з'р'об, пыс'ар'от, р'ечка, җрец', р'едка, пр'елый,
 вар'уц', җр'ува, җрибы, кр'ува, п'ир'авос, п'ир'истав'уц', р'ама. **646**
 кур'у, җвар'у, бр'уха, кр'ук, җраз', җрады, р'ажка, р'адно, р'адоўка,
 р'абы, б'ур'а, зыр'а, з'ар'ейн'а, патр'еба, җр'еб'ын', җр'ебл'а, тр'еск'и,
 чар'епец', кр'ес'ива, тр'ец'и, б'ар'оза, в'ар'оўка, з'р'об, п'ас'ар'од, тр'ох,
 зар'ой, р'ечка, р'едка, кр'епк'и, пр'елы, р'езец', вар'уц', җвар'уц',
 скр'ип'ец', җр'ува, кр'ува, җрибы, б'ар'у, җап'ёр', п'исыр', п'екыр', сухар',
 п'ир'авоз, п'ир'иправа, п'ер'ан'ес'ц'и, р'ама. **647** кур'у, бр'уха, кр'ук,
 җраз', җрады, р'адоўка, б'ур'а, зыр'а, з'ар'ейн'а, кр'ейный, чар'епыц',

б'ар'о́за, зүр'оп, пыс'ар'о́т, р'э́чка, үр'е́ц', р'е́дка, пр'е́лы, вар'и́ц', үр'и́ва, үр'и́бы, п'ир'аво́с, п'ир'иста́в'иц', р'а́ма. 648 кур'у́, үывар'у́, бр'у́ха, кр'ук, үр'аз', үр'а́ды, р'а́жка, р'адно́, р'адо́йка, р'а́бы, бу́ра, зыр'а́, з'ар'е́йн'а, патр'е́ба, үр'е́б'ьн', үр'е́бл'а, тр'е́ск'и, чар'е́пыц', тр'е́ц'и, б'ар'о́за, в'аро́йка, зүр'об, пыс'ар'о́д, р'э́чка, үр'е́ц', р'е́дка, кр'е́пк'и, вар'и́ц', үывар'и́ц', скр'ип'е́ц', үр'и́ва, кр'и́ва, п'ир'ипра́ва, п'р'ан'е́с'ц'и, п'р'иста́в'иц', прибы́так, п'ьр'ав'о́з. 649 кур'у́, кр'ук, үр'аз', бу́ра, з'ар'е́йн'а, б'ар'о́за, вар'о́йка, р'э́чка, үр'е́чка, вар'и́ц', үывар'и́ц', үр'и́бы, суха́р, п'ер'аво́с, п'ер'ан'е́с'ц'и, р'а́ма. 650 кур'у́, үавар'у́, кр'ук, үр'аз', үр'а́ды, р'а́бый, зар'а́, з'ар'е́йн'а, үр'е́б'ин', үр'е́бл'а, б'ар'о́за, тр'ох, в'аро́йка, пас'аро́д, р'э́чка, кр'е́пк'ий, пр'е́лый, үр'е́ц', вар'и́ц', үавар'и́ц', үр'и́ва, б'ар'и́, ц'ан'е́р', п'и́сыр', хванáр', п'ир'иста́в'иц', п'ир'ипра́ва, п'ир'аво́з, пр'ибл'у́с'ц', р'а́ма. 653 кур'у́, үовору́, бр'у́хо, кру́к, үраз', һрады́, р'а́шка, радно́, рабы́й, зар'а́, потр'и́бно, үребы́н', үре́бл'а, трыскы́, трéт'ий, быро́за, выро́вка, запр'а́н, зүр'иб, трох, заро́йу, р'и́чка, р'е́дка, р'и́заты, пр'и́лый, вары́ты, үоворы́ты, скры́п'и́ты, үры́ва, үры́бы, быры́, тып'е́р, хванáр, п'и́сар, суха́р, пыры́во́з, пыры́вéсла, пыры́пра́ва, пыры́нысты́, пыры́ста́выты, пры́волочы́, р'а́ма. 654 кур'у́, р'и́чка, үр'и́ты, р'и́тко, пр'и́лый, р'и́заты, вары́ты, суха́р, пыры́ста́выты, пры́бы́ток. 655 кур'у́, үр'аз', үра́ды, р'а́жка, р'адно́, р'адо́йка, р'а́бы, бу́ра, зар'а́, гребен', быро́за, р'и́чка, гр'и́ты, р'и́дко, пр'и́лы, р'и́заты, вары́ты, пыры́вы́сло. 656 кур'у́, зар'а́, үре́бл'а, беро́за, веро́вка, зүр'иб, р'и́чка, р'и́дко, бары́ты, пeры́вéсло. 657 кур'у́, д'иревн'а, быро́за, выро́вка, запр'и́з, зүр'иб, р'и́чка, р'и́дко, крéпк'ий, прéлый, р'и́заты, вары́ты, пыры́во́з. 658 кур'у́, һраз', потре́ба, быро́за, һр'иб, р'и́чка, һр'и́ты, р'и́дко, пр'и́лый, р'и́зоты, вары́ты, пыры́во́з. 659 кур'у́, һраз', потр'и́бно, һребы́н', һр'е́бл'а, тр'и́ск'и, трéт'ий, быро́за, пр'и́лый, р'и́заты, вары́ты, зүр'иб, р'и́чка, үр'и́ты, р'и́дк'ий, п'и́ры́в'и́з. 660 кур'у́, үовору́, бр'у́хо, кру́к, кр'ук, үр'аз', үр'аткы́, р'а́шка, бу́ра, потре́ба, быро́за, зүр'ип, заро́йу, зар'о́йу, р'и́чка, р'и́тко, вары́ты, пыры́в'и́с, р'а́ма. 661 кур'у́, үраз', потре́ба, быро́за, р'и́чка, р'и́дко, р'и́заты, вары́ты, пыры́вéсло. 662 кур'у́, үраз', д'иревн'а, быро́за, р'и́чка, үр'и́ты, р'и́дко, крéпк'ий, пр'и́лый, р'и́заты, вары́ты, пыры́во́з, р'а́ма. 663 кур'у́, үр'аз', р'а́шка, үребы́н', быро́за, р'и́чка, пр'и́лый, вары́ты, тып'е́р, пыры́в'и́з, бур'а́к. 664 кур'у́, үр'аз', үр'а́ды, р'а́жка, рабы́, бу́ра, зор'а́, тре́ба, быро́за, трох, зүр'иб, р'и́чка, үр'ипты́, р'и́дко, вары́ты, пыры́вéсло, р'а́ма. 686 кур'у́, үраз', үребен', быро́за, р'и́чка, һр'и́ты, р'и́тк'ий, р'и́заты, вар'и́ты, һовор'и́ты, скр'ип'и́ты, һр'и́ва, кр'и́во, һр'и́бы, быры́, суха́р, пыры́вéсло. 689 кур'у́, үраз', потре́ба, быро́за, р'и́чка, үр'и́ты, р'и́дко, пр'и́лый, р'и́заты, вары́ты, пыры́во́з. 690 кур'у́, үр'аз', р'адно́, үребен', быро́за, р'и́чка, үр'и́ты, вары́ты, пыры́вéсло. 691 кур'у́, һраз', үребен', быро́за, р'и́чка, үр'и́ты, р'и́дко, пр'и́лый, вары́ты, пыры́во́з. 692 кур'у́, һраз', һр'адкы́, р'а́жка, потре́ба, быро́за, выро́вка, заһр'иб, р'и́чка, һр'и́ты, р'и́дко, р'и́заты, ва-ры́ты, пыры́в'и́з. 693 кур'у́, үрадкы́, тре́ба, быро́за, выро́йка, запр'и́ү, зүр'иб, р'и́чка, үр'и́ты, р'и́дко, вары́ты, сыстр'и́чка, пыры́вéсло. 694 кур'у́, үр'аз', радно́, бу́ра, потре́ба, запр'и́ү, р'и́чка, үр'и́ты, р'и́дко, ва-ры́ты, пыры́пра́ва. 695 кур'у́, һр'аткы́, р'а́шка, радно́, бу́ра, зар'а́,

һрэбл'а, выр'овка, запр'их, зһр'ип, трох, зар'ойу, рык'а, һр'у́ты, р'у́тко, пр'у́лый, р'у́заты, вары́ты, пырыв'у́с, р'а́ма. 696 кур'у́, үр'аз', үр'адкы́, р'а́жка, р'адно́, р'абый, бу́ра, зор'а́, быро́за, үр'у́ты, р'у́дко, пр'у́лый, р'у́заты, вары́ты, пырыв'о́з, р'а́ма. 698 кур'у́, һраз', р'е́жка, радно́, бу́ра, зар'а́, тра́ба, быро́за, выро́йка, запр'и́һ, заһр'у́б, трох, зар'ойу́, р'у́чка, һр'у́ты, р'у́дко, р'у́зоты, һры́ва, тып'е́р, пырыв'о́з, р'е́ма. 699 кур'у́, үраз', үре́бен', быро́за, выр'овка, запр'и́ү, зүр'и́б, трох, зар'ойу́, р'у́чка, үр'у́ты, р'у́тко, пр'у́лый, р'у́заты, җоворы́ты, су́ха́р, пырыв'о́з. 700 кур'у́, үр'аткы́, р'е́шка, р'адно́, р'абый, бу́ра, зар'а́, потре́ба, быро́за, р'у́чка, үр'у́ты, р'у́тко, пр'у́лый, р'у́заты, Һоворы́ты, тып'е́р, пырыв'о́с, р'е́ма. 701 кур'у́, үраз', үратк'е́, р'е́шка, радно́, бу́ра, зар'а́, тре́ба, выро́йка, р'е́чка, җоворе́те, тып'е́р, п'у́рыв'о́з. 702 кур'у́, р'е́шка, радно́, рабы́, бу́ра, зар'а́, д'ир'евн'а, бер'о́за, выр'овка, запр'е́х, зүр'и́б, трох, зар'ойу́, р'у́чка, үры́ты, ры́дк'и́й, кр'е́пк'и́й, пры́лый, ры́заты, вары́ты, п'ы́сар, пырыв'у́з. 703 кур'у́, һр'аткы́, һр'ас', р'а́шка, радно́, запр'а́х, р'абый, бу́ра, зар'а́, потре́ба, быро́за, зһор'у́ла, р'у́чка, һр'у́ты, р'у́тко, пр'у́лый, р'у́заты, ва-ры́ты, тып'е́р, пырыв'о́с, р'а́ма. 704 кур'у́, үрадкы́, пүтре́ба, быру́за, зүр'ип, трох, р'у́чка, үр'у́ты, р'у́ткый, пр'у́лый, р'у́заты, р'езат', вары́ты, тып'е́р, перыве́сло, дру́зд. 727 кур'у́, үра́дки, р'е́жка, рабы́, бу́ра, быре́за, выр'овка, запр'и́ү, зүр'и́б, трох, зар'ойу́, р'у́чка, үр'у́ты, р'у́дко, кр'е́пк'и́, пр'у́лый, р'у́заты, вары́ты, тып'е́р, п'у́в'о́з, дру́зд. 728 бру́ха, үраз', үре́бен', кро́у́ный, в'у́ро́йка, запр'и́ү, зүр'и́б, трох, зар'ойу́, р'у́чка, үр'у́ты, р'у́дко, кр'е́пк'и́, пр'у́л'и́, р'у́зат'и́, скр'ип'у́т'и́, үр'и́бе́, т'ипа́р, пер'ив'о́з. 730 кур'у́, үраз', быре́зына, р'у́чка, үр'у́ты, р'у́тко, р'у́заты, вары́ты, пырыв'у́з. 731 стар'ы́ка, уре́мье, ва́рац', пероста́ло, бер'о́за, наүр'у́лоса, Пор'у́чча, р'у́чка, стар'у́йша, зр'у́зваем, кор'у́в, р'у́вн'е, зар'у́бок, дру́т. 733 бу́ру́, смотре́у, кур'у́, җовору́, бру́ха, кру́к, зар'у́, дере́вн'а, Брест, тре́ба, д'ир'е́ктор, бер'е́зу́на, в'у́ро́вк'и́, запр'о́к, за-үр'о́б, пос'иро́д, трох, р'у́тко, р'е́тк'и́, р'е́нк'и́, св'ир'у́пк'и́, стр'у́ла, ч'ир'е́шн'а, созр'у́ло, хр'ин, р'у́чка, үр'и́б (гроб), р'ик, җовар'у́ли, тр'и́, стар'у́к, звер, п'ераста́ла, п'ерапр'ин'у́с', п'ер'е́йхау́, п'еробра́вса, п'ер'е́йу́зд, п'ер'епра́ва, п'ер'иста́в'ит', п'риволо́ч'и́, кр'у́лца́м'и. 734 [p] у гаворцы цвёрдае, але сустракаецца і мяккае перад [и] з «е», «о»: устар'у́йе, җор'у́ц' (җарэц'), дор'у́жка, дру́бна, р'ик. 735 кур'у́, һр'аз', р'а́жка, бу́ра, зор'а́, рабы́й, потре́ба, быро́за, р'у́чка, пр'у́ты, р'у́тка, р'у́заты, пр'у́сный, вары́ты, су́ха́р, пырыны́сты. 737 кур'у́, һраз', һр'адкы́, ра́шка, радно́, рабы́й, бу́ра, зор'а́, потре́ба, быро́за, р'у́чка, р'у́дко, пр'у́лый, р'у́заты, зһр'и́б, запр'и́һ, вары́ты, тып'е́р, п'у́рыв'о́з. 738 кур'у́, бу́ра, җеребийе́, вер'о́вкей, ры́на, р'у́чка, үре́ты, р'у́дко, р'у́заты, җоворы́лы, теп'е́р, попере́н'у́сував. 739 кур'у́, һраз', д'ере́вн'а, быро́за, р'у́чка, һр'у́ты, р'у́дка, пр'у́лый, р'у́заты, вары́ты, тып'е́р, пырыв'о́з. 741 җовору́, үрез', үре́бен', вер'о́вка, кр'е́пк'и́, р'е́дко, җовору́т', переве́сло. 755 җовору́, бу́ра, кр'е́с'ац, з'ер'е́у́н'а, тре́бо, трох, р'е́чка, үрыбы́, су́ха́р, п'у́в'о́з, прышо́у, прын'о́с, прые́хау́, п'ер'ес'а́дка. 761 җовору́, бу́ран, запр'о́ү, пар'езал'и́, үрыбы́, п'у́сар, йа́р'ица, йа́рыца. 767 кур'у́, үраз', з'ере́вн'а, выро́йка, запр'и́ү, зүр'и́б, пос'ер'о́д, трох, зор'ой, р'е́чка, ва́рыц', перев'у́з. 768 кур'у́, үраз', үре́бл'а, бер'о́за, ре́ка, үр'у́ты,

зр'ідка, прылыі, р'ызаты, варыты, перев'оз. 769 кур'у, ўраз', берэзына, р'ызаты, рекы, рэчка, беры, пэкар, прыйіхаў, р'ама, рама. 770 крук, раішка, ўрэбл'а, бер'оза, р'іка, кр'іпкы, пр'ілой, р'ызаты, ўоворыты, сухар, переставыты. 771 кур'у, праз', хрэбл'а, выр'овка, р'ічка, р'ітко, р'ызаты, варыты, тыпэр, пырыставыты. 781 на кр'учок, дар'у, у ўр'аз'і, у ўр'аз'э, р'абы, б'ура, з'ерев'енск'іа, на б'ар'оз'е, Урэча, тр'і, б'арыс', ц'апэр, пр'едс'едац'ел'. 784 кр'ук, з'ар'уца, з'ар'уца, прама, кр'екатн'і, вр'ем'а, кр'есны, д'обре, нап'ер'од, в'ар'оўка, ўар'ёлка, рака, Рухор', р'ікайе, тры, у брыц'аз'а, п'ереш'ивац', р'ама, страдац'. 800 захвор'еў, помрэ, прый'ез'е, ўоворац', с коўн'ер'ем, хр'енч, нап'ер'ед, ўор'уном, тов'арышы, ўоворыц', йар', йар'ица, прый'ехал'і, кур'ен', тр'еба, Под-берез'іе, в'іхор, п'еревойн'ик, кур'иш, б'ер'одска, пос'ерез'ин'е, чер'еда, б'арэ, б'арэмок, прызнал'иса, кр'ес'иво, ўовор'иц', б'ер'есса, п'ер'едн'а, скор'ей, брытко, ч'ерево, чотыр'і, наб'ер'ем, з'ерево, пор'ежу, стр'ел'бу, у контор'і, ўор'елку, ц'ер'ез, п'ерек'инула, подвор'іе, пр'ишл'і, пр'ич'епка, з'ерев'іаным, запр'оў, прый'едуц', варвар'ина, д'обре, обр'езац', к'урац', б'ер'еза, в'ерец'он, ўрас', бур'ан'ик, б'ура, на рец'е, кручок, сухар, п'экар, п'ерев'іасло, п'ерен'ос, з ўр'ибам'і, в'уп'ерез'им, б'ерез'н'ик'і, к'урево, прыв'іос, курац'н'ик, тр'і, прамо, ўр'іва, ўр'іва. 805 кур'у, пора'док, тр'ебо, чер'ет, р'етко, йарыца, пр'ин'имай', попрых'оз'ац', прый'ехал'і, п'ерек'урац', прыб'іл'і, прытычка, п'ерев'ос, п'ерев'іасло, п'ерен'ес'ц'і, прыволок'ц'і, прыб'уток. 818 пр'ив'азк'і, прыв'азк'і, ўавар'у, кур'у, бр'уха, в'іхор, заб'ар'э, бр'учка, в'ечарынка, на по'пратк'і, ўрэбайецца, брыц'аз'ір, р'ешето, п'ерв'ийе, в'ар'оўка, з' з'ерава, р'едко, чарада, па'рыц', б'ереў, кр'ес'иво, з'ар'еўн'ейу, прасло, тр'еба, ўраду, п'ерепал'оху. 821 на рец'е, на ўр'атцы, з'ерево, на по'прадках, разр'еже, п'ерет'ошче, захвар'еў, паўаварыц', з'ерев'енск'их, р'ем'ен', р'ем'ен', рамн'і, ц'апэр, ўраз'но, на б'ер'оз'е, на ўрэбл'і, на ўраз'э, пад б'ерезай, прала, зар'ой(у), за з'ар'еўн'ай(у), с'ир'ен', на аз'ар'оз'е, ажар'од, свар'ица, ўор'ача, на м'ор'е, таварышу, трактор'істу, ўр'аз', з'ир'ектору, прыбл'ізно, крив'ул'і, пр'ас'н'ицы, з'ар'уц'і, в'ерац'он, з'ар'еўйаў, ўарачайа, к'урево, кр'епка, бр'уха, ўрады, б'ура, р'абы, рабайа, ўрэб'ен', тр'еск'і, з'ар'еўн'а, ўрэбл'а, з'ур'об, тр'ох, кр'епк'і, р'езац', ўр'іва, кривайа, хвонар, сухар, п'ера-н'ес'ц'і, п'ерав'асло. 822 кур'у, крук, кур'у, крук, ўраз', ўр'аз', ўрады, ўр'ады, б'ура, б'ур'а, жар'обнайа, жар'обнайа, ўрэб'ан, ўр'еб'ан', тр'еск'і, тр'еск'і, ўарац', ўар'ац', б'ар'оза, б'ар'оза, запр'оў, запр'оў, тр'ох, тр'ох, рэчка, р'эчка, кр'епко, кр'епко, р'езац', р'езац', варыц', вар'иц', ўр'іва, ўр'іва, бары, б'ар'і, ц'апэр, п'исар, сухар, (можа быць і мяккае [p'] у канцы, але рэдка), п'арав'асло, п'ар'ав'асло, п'ара-став'иц', р'ак, бур'ак, р'іба, кр'иц', р'оз'у. Трэба адзначыць, што адна і тая ж асоба можа сказаць: ўрады і ўр'ады і інш. 831 ўавар'у, кур'у, ўраз', ўрэбц'і, б'ар'оза, в'ар'оўка, запр'оў, с'ар'од, тр'ох, чатыр'ох, зар'ой, тр'еск'і, тр'еба, р'едко, кр'епк'і, кур'ен', стрел, стр'ем'а, кр'ем'ен', р'езац', пр'елы, ўар'елы, тры, прыв'іэзла, наб'едр'к'і, пав'іц'рыла, варыц', ўаварыц', скр'ип'иц', в'у'остры, прый'іхаў, ўр'іва, стар'ы, сухар, п'ера-в'іасла... [p] у асноўным вымаўляецца цвёрда, але сустракаюцца некато-рыя словы з крыху змякчаным [p]. 842 кур'у, б'ур'а, ўраз', ўр'ады,

р'абуй, з'эр'а, к'ура, з'ер'ейн'а, г'р'еб'ейн', г'р'ебл'а, тр'еск'и, кр'ес'иво, тр'есц'и, б'ер'оза, в'ер'ойка, з'епр'ох, з'р'оп, тр'ох, зор'ойу, р'езац', вар'иц', г'овар'иц', скрын'ец', г'р'ива, кр'иво, г'р'ибуй, б'еры, ц'еп'ер, хвона́р, суха́р, п'исар, п'ер'ев'я́сло. **843** кур'у, г'рабл'и, б'ер'оза, р'езац', тры, п'ерада́ц', п'ерабра́ц', прыбра́ц'. **845** кур'у, бр'уха, кр'ук, г'раз', г'рады, р'ажка, б'ур'а, зар'а, з'ер'ейн'а, б'ер'оза, в'ер'ойка, з'р'об, р'ечка, вары́ц', п'ер'е-пра́ва, п'ер'ераб'и́ц', бур'ак, р'ад, р'ама. **847** кр'уком, кур'у, г'овор'у, бр'уха, з'ер'у́га, г'овора́ц', г'раз', г'рады, р'абы, б'ур'а, зар'а, цар'а, у р'ада́х, тр'ебо, кур'ен'атка, п'огр'еб, четы́р'е, пр'ем'и́я, кр'епко, п'ер'ен'есла́, го́р'е, кор'ец', б'ер'емком, з'ер'еу́яна, на четы́р'е, г'р'ечк'и, г'р'еб'е́це, жар'е́бна, з'ер'ейн'а, кр'еса́ц', жеребк'у́, дре́нно, б'ер'оза, в'ер'ойка, за́пр'ог, тр'ох, з'р'об, р'ечка, г'р'ец', г'р'ива, кр'иво, г'р'ибуй, кны́р, ц'еп'ер', суха́р, п'екар', с'екр'ета́р', п'ер'ев'есло, п'ер'ен'ес'и́ц', пр'ишо́й, н'е пр'има́йуц', п'ер'ен'есла́, п'еребуло́. **853** кур'у, г'раз', з'ер'ейн'а, б'ер'оза, р'ечка, вары́ц', п'ераво́з; [p] — цвёрдае, толькі ў некаторых словах у старых людзей чуецца [p], якое гучыць сярэдне, бліжэй да мяккага — у асноўным перад [и], радзей перад [е]: ска́р'ей, уда́рила, г'авар'и́й, пр'ича́п'илася, пр'ий'е́хаў, кр'иво, г'ар'ёлка, на база́р'и. **866** г'авар'у, г'рады, тр'еск'и, за́пр'ог, р'ечка, г'рыбы, п'ера-н'ес'и́ц'. Старэйшаму пакаленню часткова ўласціва ўжыванне мяккага [p']. **868** бр'уха, кур'у, кр'ук, г'авора́ц', г'раз', г'рады, б'ур'а, р'абы, к'ура́ц', с'ар'еб'раныйа, патр'е́ба, тр'еск'и, до́бр'е, кар'ен'н'е, з'ар'ейн'и, б'ар'оза, в'ар'ойка, за́пр'ог, утр'ох, нап'ар'од, р'ечка, р'едка, кр'епко, р'еза́ц', паг'ар'ела, с'ар'едн'уйу, вар'и́ц', кур'и́ц', суха́р, п'е-рай'осла. **869** б'ар'у, г'раз', г'рады, зар'а, р'абы, тр'еба, б'ар'оза, р'ечка, г'авары́ц', суха́р, п'ерава́сла. **876** кур'у, г'раз', з'ар'ейн'а, патр'е́ба, г'р'еб'ен', г'р'ебл'а, тр'еск'и, кр'е́жны, кр'ес'ива, тр'е́ц'и, б'ар'оза, р'ечка, г'р'ец', р'едка, кр'епк'и, пр'ёлы, р'еза́ц', вары́ц', п'исар, п'ераво́з. **895** кур'у, г'раз', г'р'еб'ен', б'ар'оза, ра́ка, вары́ц', пры́зе, н'е журы́са, тр'иста, задур'ыл'и, навар'и́л'и, хванар'и́, хвана́р', п'ерек'и́доў, пр'ив'е́зл'и. **898** сыр'и́ца, хвана́р, сухары́, пр'ив'аз'е́, кручко́й, у Мо́зыр'и, пры́н'ас'е́, Па́р'ицк'и, за ра́ку, перев'аз'и́, в'иро́йка, за́пр'ег, тр'и, пры́й'е́з'а, за́йт'рика́ц', па́рен', з'ар'ейн'у, у Р'эчы́цы, парав'асло́, прыво́з'ила, да Стрэ́шына, радзей — Стрэ́шын; крывы́, пр'ив'аз'е́, пр'ин'ас'е́. Мяккае [p'] сустракаецца толькі ў асобных выпадках. **904** кур'у, г'раз', з'ар'ейн'а, б'ар'оза, р'ечка, г'р'ец', р'едка, кр'епк'и, пр'ёлы. р'еза́ц', вары́ц', п'ераво́з. **926** кур'у, г'авар'у, бр'уха, кр'ук, г'раз', г'рады, р'ажка, р'адно́, д'ар'ейн'а, б'ар'оза, в'ар'ойка, за́пр'ог, з'р'об, р'ечка, г'рет', р'едка, вары́т', т'ип'ер, хвана́р, п'исар, п'екар', суха́р, п'ераво́з. **927** кур'у, г'раз', з'ар'ейн'а, патр'е́ба, г'р'еб'ин', г'р'ебл'а, тр'еск'и, тр'е́ц'и, б'ар'оза, р'ечка, г'р'ец', р'едка, кр'епк'и, пр'ёлы, зр'ёлы, р'еза́ц', вар'и́ц', г'авар'и́ц', скрын'ец', г'р'ива, кр'ыва, г'р'ибы́, б'ары́, п'ераво́з. **928** кур'у, г'авар'у, бр'уха, кр'ук, г'раз', г'рады, р'ажка, р'абы, р'адно́, зар'ейн'а, г'р'еб'ен', тр'еск'и, б'ар'оза, в'ар'ойка, за́пр'ог, з'р'об, тр'ох, р'ечка, р'еза́ц', пр'ёлы, вар'и́ц', г'авары́ц', г'р'ива, скр'ип'е́ц', п'ираво́з, п'ирапра́ва, п'ирава́сла, г'р'о́зны, др'озд, р'ама. **933** кур'у, г'авар'у, кр'ук, г'раз', г'рады, д'ер'ейн'а, г'р'еб'ен', б'ер'оза, в'ер'ойка, р'едка, кр'епка, вар'и́т', скрын'е́т', п'ер'епра́-

ва, прыбытак. 945 курý, үр'ады, р'адно́, үрэб'ен', үрэбл'а, трéт'ий, берóза, вырóвка, запр'а́ү, зүр'иб, р'ичка, р'йтко, р'ызаты, вары́ты, үр'а́д, бур'а́к, р'а́ма. 946 курý, үраз', үрэб'ен', берéза, вер'у́вка, трох, рéчка, р'ичка, үре́ү, р'ызаты, вары́ты, перенесты́. 947 курý, һр'аз', һра́дк'и, р'а́жка, радно́, рабы́, бу́ра, зар'а́, путр'у́бка, һрэбын', һрэбл'а, тры́ск'и, крэ́вный, трéт'ий, бырóза, вырóвка, запр'а́һ, трох, зурóйу, р'ичка, һр'у́ты, р'у́дко, пр'у́лый, р'ызаты, вары́ты, прыв'у́з. 948 курý, үрэ́ды, р'éжка, рабы́й, зарá, үрэбен', бырóза, вырóвка, запр'е́ү, зүр'иб, посерéд, трох, зорóйу, р'ичка, үр'у́ты, р'у́дко, пр'у́лый, р'ызаты, вары́ты, тыпéр, пыры-вёсло. 949 курý, һр'аз', һр'ётк'и, р'ёшка, радно́, рабы́, бу́ра, путрэ́ба, бырóза, запр'е́һ, зһрэба́в, р'ичка, һр'у́ты, р'йтко, пр'у́лый, р'ызаты, ва-ры́ты, тыпéр, пырыв'у́с, р'а́ма. 950 курý, һр'адкы́, р'адно́, р'абы́й, бу́ра, һрэбен', бырóза, запр'а́һ, р'у́дко, һр'у́ты, р'ызаты, вары́ты, тепéр, пере-вёсло, р'а́ма. 951 кру́к, һраз', һра́ды, р'éжка, радно́, рабы́й, бу́ра, зарá, бырóза, запр'у́һ, зһр'иб, р'ичка, р'у́дко, крэ́пкий, р'ызаты, вары́ты, пысар, перыв'у́з. 952 курý, үраз', үр'адкы́, р'а́шка, радно́, рабы́й, бу́ра, зар'а́, потр'у́ба, үрэбен', үрэбл'а, тры́скы, трéт'ий, бырóза, запр'у́ү, зүр'ип, р'ичка, үр'у́ты, р'йтко, пр'у́лый, р'ызаты, вары́ты, тыпéр, пырывёсло, р'а́ма. 953 курý, үраз', үра́ды, р'éжка, радно́, радо́вка, рабы́, бу́ра, зарá, д'ирéвн'а, б'ирéза, в'ирóвка, запр'у́ү, зүр'иб, р'ичка, үр'ит', р'у́дко, крэ́пкий, пр'у́лый, р'у́зет', вар'у́т', үовор'у́т', скр'ип'ёт', үр'ибы́, үры́ва, п'ер'ивóз, п'ер'ив'а́сло, п'ер'упра́ва, пер'инес'т'у́, п'ер'иста́в'ит', пр'иволо-чы́, пр'ибы́ток. 954 курý, үр'аз', радкы́, радно́, рабы́й, бу́ра, зар'а́, потре́ба, бырóза, запр'а́ү, зүр'иб, р'ичка, үр'у́ты, р'у́дко, пр'у́лый, р'у́за-ты, вары́ты, суха́р, пырывóз. 955 курý, үраз', үр'адé, радно́, рабе́й, бу́ра, потре́ба, тры́скé, берóза, запр'е́ү, зүр'ип, р'ичка, р'ызате, үр'ите, р'йтко, варéте (вары́ць), перепра́ва. 956 курý, һрадкы́, бырóза, запр'о́һ, зһреблы́, зһр'иб, р'ичка, һр'у́ты, р'у́дко, р'ызаты, вары́ты, пере-нёсты. 957 курý, үраз', үрэ́ды, р'éжка, бу́ра, зарá, трё́ба, бырóза, запр'е́ү, зүр'иб', р'ичка, үр'у́ты, р'у́дко, крэ́пк'и, р'у́зиты, вары́ты, тепéр. 958 үовору́, бу́ра, трéт'и, берóза, рéчка, вары́ты, перыла́з, бур'а́к. У гаворцы пераважае цвёрдае [p], але сустракаецца и [p] больш мягкае (мягкае ці сярэдняе): р'ик, үр'им, р'у́вно, кор'у́вка. 959 курý, үраз', дырэ́вн'а, бырóза, р'ичка, үр'иц', р'йтко, кр'у́пко, пр'у́лый, р'у́зац', вары́ц', пырывóс. 960 курý, һраз', дырэ́вн'а, бырóза, р'ичка, һр'у́ты, р'у́дко, пр'у́лы, р'ызаты, вар'у́ты, һоворы́ты, скрын'у́ты, һры́ва, кры́во, пéкар, пырывóз. 961 курý, үраз', вырóўка, запр'у́ү, зүр'иб, р'ичка, үр'у́ты, р'у́дко, кр'у́пкий, пр'у́лый, р'у́заты, вары́ты, перевóз. 962 үово-ру́, үраз', үрэбен', бырóза, запр'у́ү, зүр'иб, р'ичка, үр'у́ты, р'у́дко, пр'у́-лый, р'у́заты, вары́ты, р'а́ма. 965 курý, үраз', потре́ба, бырóза, запр'у́х, зүр'иб, р'ичка, үр'у́ты, р'йтко, пр'у́лый, крэ́пкий, р'у́заты, вары́ты, пырыв'у́з, др'изд. 967 курý, үраз', үрэбен', берóза, рéчка, вар'у́ты, скр'ип'ёты, үр'у́ва, үр'иб'у́, фона́р, перев'ёсло. 968 үовору́, трё́ба, быро́-за, р'ыка́, үр'ы́г'и, вар'ы́г'и, үовор'ы́г'и, үр'у́ва, үр'ы́б'у́, п'ирéв'исло. 972 үосподар'а́, жарéбна, чем'ер'у́ца, ре́в'е, брэ́ша, б'ерéм, това́рыш, трё́ба, пр'ило́жыц', з'в'е́ в'едр'е́, курéй, по ор'е́х'и, к рéчк'и, к ре́цэ, п'ерехóдом, үовору́, скорéй, на пры́з'б'е", за з'ер'евн'ей, зора́. 975 ре-

ко́й(у), б'ерэзо́й(у), трéба, на́р'э́зат', үрéбл'а, за д'ер'э́вн'ей(у), с'в'і́р'ен', в'ер'есу, пр'ив'ез'т'і́, кр'і́ку, үра́ду, из Мо́зыр'а, на мо́р'и, трахтор'і́сту, това́р'ишу, б'ере́ґа, д'ев'ер'е́, в'ер'ет'о́н, үр'ибам'и, үо́ркoйе, кру́к, бр'і́хо, куру́, ґовору́, ґраз', үр'аз', рабы́, бу́ра, крeс'иво, крeм'ен', б'ерéза, в'еро́вка, зүрoб, рéчка, рéдко, ва́р'і́т', ґовору́йт', кр'ы́во, б'еры́, б'ер'і́, ґрыбы́, п'е́кар, су́хár, су́хар'е́, п'еревéсло, п'ерен'о́с, пр'иво́ло́к. 976 куру́, ґора́ч'е, стр'ел'а́й, бр'е́ш'е, трéба, үрeб'ен', үр'е́бл'а, тр'е́ск'и, кр'е́йна, кр'е́с'ило, тр'е́йт'и, б'ер'э́за, в'еро́ўка, за́проґ, зүрoб, трох, рéчка, р'е́ка, үрет', р'е́дко, пр'е́лы, р'э́зат', кр'і́во, б'ер'і́, ва́р'і́т', скр'ип'е́т', үр'і́ва, үр'иб'і́, д'в'е́ры, ку́р'і́т', одр'і́на, р'і́ка́йе, кр'і́ґа, в'еч'ор'і́нка, р'і́ка́йе, прыбу́в, прышо́в, пр'ин'ес'л'і́, пр'ив'ел'і́, п'ер'евóз, п'ер'ен'ес'т'і́, п'ер'еста́в'ит', пр'иво́лоч'і́, р'і́ба, кр'ит (кры́ць). 977 куру́, ґраз', д'ерéвн'а, берéза, рéчка, ку́р'і́т', ґовору́йт', ґрыбы́, б'еры́, те́п'ер', п'ерев'а́сло. 978 куру́, үр'аз', үр'адк'і́, р'а́жка, р'а́бы, бу́р'а, д'ерéвн'а, трéбо, по́ґреб, үр'е́бен', үр'е́бл'а, тр'е́ск'и, тр'е́йт'и́й, за́пр'о́ (запрог), б'ер'э́за, в'еро́ўка, изүрoб, утр'о́х, рéж, рéчка, үр'е́т'и, р'е́дко, кр'е́пк'и́й, пр'е́лы, р'э́зат'и, ку́р'і́т', ґовору́і́л'и, үр'і́ва, кр'і́во, тры́ццат, одр'і́на, пр'і́ґоро́док, п'ер'ед'і́лат', п'ер'ен'ес'т'і́, п'ер'еста́в'ит'и, пры́йежа́ла, прысы́пайут, прышо́ў. 979 куру́, ґрас', з'ер'е́йн'а, тр'е́ск'и, чор'е́пац', кр'е́йны, кр'е́с'иво, б'еро́за, рéчка, үр'е́ц', кр'е́пк'и, р'э́зац', во́рыц', ц'е́п'ер, п'ерово́з. 983 куру́, ґраз', потр'е́ба, үр'е́бен', трéц'и, б'еро́за, рéчка, үр'е́ц', крéпко, ц'е́п'ер, п'ераво́з. 987 куру́, ґрас', үр'е́бен', тр'е́ск'и, үр'е́бл'а, кр'е́йны, кр'е́с'иво, зүрoб, р'е́дко, р'э́зац', кр'е́пко, пр'е́лы, рéчка, во́рыц', пера́пра́ва. 988 куру́, ґраз', з'ар'е́йн'а, б'аро́за, рéчка, үр'е́ц', р'е́дка, кр'е́пка, пр'е́лы, р'э́зац', ва́рыц'. 989 бр'і́шка, ґраз', б'еро́за, рéчка, зава́рыла, бр'и́ґада, тр'і́сто, во́рыц', ґовору́і́ц', скр'ип'е́ц', үр'і́ва, ґрыбу́, б'ер'і́, ц'е́п'ер, п'ераво́з, р'ак. 990 тр'и, чо́тыр'и, ку́ры, увéча́р'и, на дво́ре, пр'ишлóсо, стрéху, трéба, рéжyт', бр'и́ґада, пр'ив'ез'е́т, до́бр'и, до́бр'е, пр'и́л'еда́ў, пр'ивелá, ґору́йт', зүр'е́л'и, на чер'ен'е́, дво́ре, здурéла, ґрадк'і́, стр'і́ґла, Мо́кар'і́ха, перемес'т'і́л'и, пр'ихо́д'ив, пр'има́зана, перевелá, пр'ишлá, ма́тер'ина, у ма́тер'и, спéреду, ку́рей, үр'имéло, ґовору́, кру́к, ґраз', үра́ды, берéза, п'і́сар, п'е́кар, р'і́ба, кр'ит'. 991 ґавару́, ґраз', з'ар'е́йн'а, б'аро́за, рéчка, ва́рыц', п'ераво́з, р'е́птух, стр'елá, үр'иб, до́бр'е, трéба, п'ер'едн'и, бр'е́ху́н, бр'и́ґады. У гаворцы як сістэма [p] цвёрдае. Толькі ў некаторых словах перад [e] і рэдка перад [и] вымаўляецца [p'] — паўмяккае. 993 кру́к, по мо́ру, ґовору́йт', пора́дку, за́пр'а́ґав, үрeб'ен'е́ц, п'і́сар, п'е́кар, су́хár, пр'ихо́д'ив, үр'еб'т'і́, у Мо́зыр'и, та́п'е́реко, ку́р'ен'а́т'и, же́ребі́я, пр'и ма́тер'и, ґовору́і́ла, това́р'ишу, трахтор'і́сту, дерéвн'и, беро́з'и, кр'і́ку, ве́ресу, д'ер'э́вн'ейу, үрeбл'и, ку́р'и, на рéццы, на стрéс'и, жа́р'ит', ва́р'і́т', ку́р'і́т', б'ер'і́, ґовору́ів, үр'і́ва, үр'иб'і́, ку́р'і́. 994 үрeчк'и, пры́б'еґла, б'ер'ы́те, свору́і́цца, чо́тыр'и, тр'и, набе́ре́цца, те́п'ер, во́роўка, стере́ж'е́, ку́р'ен'а́, бер'у́, ґовору́, тр'і́тцат', пра́мо, пр'иповз'у́, пере́водч'ик, ўтр'е́чком, ґовору́йт', ґово́р'им, ґору́йт', переночу́вала, перепóўз, пр'ишл'і́, сестр'і́чко, д'вéр'и, ґору́ела, пр'и́ґа-рочк'і́, пр'ислáл'и, не кр'и́ч'і́, з'е́р'ева, кру́к, пра́мо, ґо́р'е, бр'і́ха, ґроз'е́йу, үра́ды, бу́ра, за́ра, дер'éвн'а, берéза, др'е́нны, рéчка, үр'і́ва,

кр'іва, ґр'им'іт. Перад [е] і [и] мяккае [р] чуецца слаба. 1001 кур'і, ґрады, патр'эба, ґр'эб'ен', кр'эс'ива, б'еро́за, р'эчка, ґр'ец', р'эдка, р'эзац', вары́ц', п'ераво́з. 1003 кур'у, ґраз', з'ер'э́ўн'а, ґр'эб'ан', тр'іеск'и, кр'эс'ива, тр'э́ц'и, баро́за, ры́чка, вары́ц', п'ерапра́ва. 1007 кур'у, ґраз', з'ар'э́ўн'а, тр'эба, ґр'эб'ен', ґр'эбл'а, кр'эс'иво, тр'ёт'и, бер'э́за, веро́ўка, за́проў, з'у́рб, у́трох, р'эчка, ґр'ёт', р'э́дко, р'э́зат', вар'і́т', ґовор'і́т', ґр'іва, кр'ив'і́, ґр'иб'і́, бер'і́, теп'ёр, пераво́з, переста́в'ит, пр'ибра́т (прыбраць), пр'ин'э́ст'и, р'і́ба, кр'ит', кр'ива́в'и. 1008 кур'у́, кр'ук, бр'у́хо, ґр'аз', ґрады, бу́р'а, з'ар'э́ўн'а, тр'эск'и, тр'э́ц'и, б'аро́за, ве́роўка, за́проў, р'эчка, р'э́дко, вары́ц', ґавары́ц', ґр'іва, п'ераво́з, р'ак, ґра́д, бу́р'ак, кро́сны. 1011 кр'ук, ґрады, ґраз', бу́р'а, ґр'іеб'ен'а, тр'эск'и, кр'еса́ло, ве́роўкай, кр'іепк'и, ґр'іва, ґр'ибы́, п'і́сар', суха́р', хв'іна́р', п'ер'ев'есло́, пр'иб'і́ток. Перад [е] і [и] [р] менш цвёрдае: з'ер'э́ўн'а, р'эчка, вар'і́ц'. 1022 кур'у́, ґраз', з'ар'э́ўн'а, патр'эба, б'аро́за, р'эчка, ґр'ец', р'э́дка, вар'і́ц', ґавар'і́ц', ґр'ы́ва, п'еревоз. 1027 кур'у́, кр'ук, ґраз', ґрады, р'абы́, з'ар'э́ўн'а, патр'эба, кре́ўны, кр'эс'ива, тр'э́ц'и, б'еро́за, ве́роўка, за́проў, р'эчка, ґр'ец', р'э́дка, вар'і́ц', ц'ап'ёр, суха́р', п'ераво́з, р'ак, ґра́д, бу́р'ак, р'о́зны, кур'у́, ґавар'у́, бру́ква, р'а́байа, р'а́мка, бу́р'а, пр'а́мы, р'а́бчы́к, у́ р'адо́чку, ґр'ебушкóм, тр'ёт'и, за́пра́ўіу, б'еро́за, ве́роўка, за́проў, тро́х, р'ека́, ґр'ёт', ры́бы́т, ґр'іва, ґр'иб'і́, б'ер'і́, теп'ёр, п'еренесты́, р'а́ма, р'і́ба, за́ўтр'е.

Карта № 43

ВЫМАЎЛЕННЕ СУФІКСА -ічк- У НАЗОЎНІКАХ ЖАНОЧАГА РОДУ НА -а

Карта складзена на матэрыяле пытання № 38:

«Які гук вымаўляецца замест ч — цвёрдае ч, мяккае ч' ці мяккае ш', паўцвёрдае ч', шапялявы мяккі гук, сярэдні паміж ч і мяккім ц(ц''), мяккае ц' ці цвёрдае ц... у памяншальна-ласкальных суфіксах: сястры́чка, сястры́ч'ка, сястры́ш'ка, сястры́ч'ка, сястры́ц'ка, сястры́ц'ка ці сястры́цка; палі́чка, палі́ч'ка, палі́ш'ка, палі́ч'ка, палі́ц'ка, палі́ц'ка ці палі́цка; спадні́чка, спадні́ч'ка, спадні́ш'ка, спадні́ч'ка, спадні́ц'ка, спадні́ц'ка ці спадні́цка; рукаві́чка, рукаві́ч'ка, рукаві́ш'ка, рукаві́ч'ка, рукаві́ц'ка, рукаві́ц'ка ці рукаві́цка; лісі́чка, лісі́ч'ка, лісі́ш'ка, лісі́ч'ка, лісі́ц'ка, лісі́ц'ка ці лісі́цка; маладзі́чка, маладзі́ч'ка, маладзі́ш'ка, маладзі́ч'ка, маладзі́ц'ка, маладзі́ц'ка ці маладзі́цка?»

У адказах звычайна прыводзяцца тыя словы з суфіксам -ічк-, якія падаюцца ў «Праграме». Таму вымаўленне суфікса -ічк- картаграфуецца на аснове адносна абмежаванага матэрыялу. Сустрэкаюцца таксама ў адказах на пытанне № 38 выпадкі адлюстравання мены [ч] на [ц] у корані слова і ў іншых суфіксах. Аднак матэрыял гэты недастатковы, каб на аснове яго можна было скласці асобную карту.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з нас. пп., у якіх адзначана вымаўленне [ц] у суфіксе -ічк-, а таксама матэрыял, які адлюстроўвае

мену [ч] на [ц] у корані слова і ў іншых суфіксах: 1 вўл'іцка, л'ис'іцка, малаз'іцка, с'астр'іцка, пал'іцка, трав'іцка, спадн'іцка, л'ес'в'іцка. 2 ваз'іцка, с'астр'іцка, пал'іцка, спадн'іцка, л'ис'іцка, малаз'іцка, вўл'іцка. 5 с'астр'ічка, спадн'ічка, пал'іцка, рукав'іцка, малаз'іцка. 6 с'астр'іцка, рукав'іцка, л'ис'іцк'и. 7 спадн'ічка, л'ис'ічка, с'астр'іцка, л'ис'іцка, спадн'іцка, пал'іцка. 8 с'астр'ічка, вўл'іцка, пал'іцка, л'ис'іцка, рукав'іцка. 9 с'астр'іцка, пал'іцка, спадн'іцка, рукав'іцка, л'ис'іцка. 10 с'астр'ічка, л'ис'ічка, малаз'ічка, с'астр'іцка, пал'іцка, спадн'іцка, рукав'іцка, л'ис'іцка. 11 л'ис'іцка, удав'іцка, пал'іцка, спадн'іцка, с'астр'іцка. 12 л'ис'іцк'и, рукав'іцк'и, пал'іцка, спадн'іцка. 13 пал'іцка, с'астр'іцка, спадн'іцка. 17 с'ин'ічка, л'ис'ічка, с'астр'іцка, пал'іцка, спадн'іцка, рукав'іцка. 18 рукав'ічка, л'ис'ічка, с'астр'іцка, пал'іцка, спадн'іцка. 19 крўл'іцка, л'ис'іцка, малаз'іцка. 25 с'астр'ічка, рукав'ічка, спадн'іцка, л'ис'іцка, малаз'іцка; үр'эцка. 26 ваз'іцка, пал'іцка, рукав'іцка, с'астр'іцка, с'ин'іцка, пц'іцка, вўл'іцка, мылаз'іцка, л'ис'іцка, спадн'іцка; үр'эцка. 27 с'ин'ічка, пап'ол'н'ічка, ваз'іцка, трав'іцка; с'в'эцка, аканца'ц'ил'на. 28 с'астр'іцка, спадн'іцка, л'ис'іцка. 36 л'ис'іцк'и, пал'ічка, ваз'ічка, спадн'ічка, рукав'ічка, малаз'ічка. У гэтых жа словах старэйшае пакаленне і жанчыны, якія працуюць дома, звычайна вымаўляюць [ц] замест [ч]: л'ис'іцк'и, пал'іцк'и, спадн'іцк'и, рукав'іцк'и, малаз'іцк'и; үр'эцка. 31 с'астр'іцка, малаз'іцка, вўл'іцка, трав'іцка, пал'іцка, ваз'іцка. 32 с'астр'іцка, пал'іцка, рукав'іцка, малаз'іцка. 33 с'астр'ічка, спадн'іцка, пал'іцка, л'ис'іцка, м'алаз'іцка, рукав'іцка. 34 с'астр'іцка, л'ис'іцка, спадн'іцка, пал'іцка, вўл'іцка, л'есн'іцка; үр'эцка. 35 л'ис'іцк'и, с'астр'іцка, пал'іцка, рукав'іцка, малаз'іцка. 36 с'астр'іцка; пал'іцка, рукав'іцка, л'ис'іцка, малаз'іцка, чарн'іцк'и, трав'іцка; үр'эцка. Моладзь гаворыць: пал'ічка, үр'эчка. 37 ваз'іцка, с'астр'іцка, чарн'іцк'и, спадн'іцка, рукав'іцка, л'ис'іцка; үр'эчка. 38 с'астр'іцка, ваз'іцка, пал'іцка, трав'іцка, л'ис'іцка, чарн'іцк'и. 39 с'астр'іцка, пал'іцка, м'ыл'н'іцка, прас'н'іцка, л'ис'іцка; үр'эчка. 40 л'ис'іцка, пал'іцка, рукав'іцка, ваз'іцк'и. 42 с'астр'іцка, спадн'іцка, пал'іцка, рукав'іцка, л'ис'іцка. 43 с'астр'іцка, пал'іцка, спадн'іцка, м'алаз'іцка. 45 с'астр'іцка, пал'іцка, спадн'іцка, м'алаз'іцка. 46 рукав'іцк'и, с'астр'іцка, спадн'іцка, рукав'іцк'и, л'ис'іцка, малаз'іцка. 49 с'астр'ічка, пшан'іцка, рукав'іцка, л'ис'іцка, пал'іцка. 53 с'астр'іцка, ваз'іцка, чарн'іцка, спадн'іцка. 54 л'ис'ічка, ваз'іцка. 55 с'астр'іцка, пал'іцка, л'ис'іцка. 58 л'ис'іцка. 59 ваз'іцка, л'ис'іцка, на вўл'іцку. 60 ваз'іцк'и. 63 ваз'іцка, с'астр'іцка. 64 л'ис'іцк'и, пал'іцка, с'астр'іцка, спадн'іцка, рукав'іцк'и, малаз'іцка. 65 с'астр'іцка, пал'іцка, спадн'іцка, трав'іцка, л'ис'іцка. 66 с'астр'іцка, хл'ёбн'іцку, л'ис'іцк'и; з'эжацку, на п'эцку у ф'ормацках. 68 пал'ічка, с'астр'іцка, пал'іцка, крын'іцка, спадн'іцка, л'ис'іцка, рукав'іцк'и — не ад рукавіца (тут рукавічына), а ад рукавіцы. 74 тўтац'ка, тамац'ка. 82 с'астр'ічка, л'ис'іцк'и, трав'іцк'и; барав'іцк'и. 88 пшан'іцка, ваз'іцка, с'астр'іцка, л'ис'іцка. 89 с'астр'ічка, спадн'ічка, с'астр'іцка, спадн'іцка, л'ис'іцк'и, на-

жн'йцк'и, сун'йцк'и, брусн'йцк'и, ваз'йцку. 90 с'астр'йца, л'ис'йца, ваз'йца, спадн'йца, малаз'йца; үр'еца. 93 пал'йца, с'астр'йца. 94 пт'йца, пт'йца, в'л'йца, с'ин'йцку, с'астр'йца; м'лацк'а. 95 с'астр'йца, л'ис'йца, спадн'йца, пал'йца. 98 т'утац'к'и, т'амац'к'и, т'ятачка. 99 с'астр'йца, ваз'йца, пал'йца, м'лаз'йца, пшан'йца. 101 с'астр'йца, пал'йца, рукав'йца, л'ис'йца. 102 пал'йца, с'астр'йца, м'лаз'йца, ваз'йца. 105 Адзначана толькі тры словы з [ц] замест [ч]: пшан'йца, ваз'йца; ав'ецк'и. 119 с'астр'йца, пал'йца, с'астр'йца, спадн'йца, рукав'йца, л'ис'йца, малаз'йца; платоцак. 120 с'астр'йца, спадн'йца, л'ис'йца, малаз'йца, с'астр'йца, пал'йца, спадн'йца, л'ис'йца, малаз'йца. 121 рукав'йца, пал'йца, с'астр'йца, рукав'йца, л'ис'йца. 123 ноц. 124 рукав'йца, л'ис'йца, пал'йца, л'ис'йца, л'ис'йца, пал'йца, рукав'йца; кац'алка, цып'ел'н'ик, цыг'ун, п'еца. 132 с'астр'йца, спан'н'йца, л'ис'йца, пал'йца. 133 цот, ц'йжык. 134 т'амац'ка. 202 үр'еца. 227 кв'окцац', үр'еца, үр'еца. 264 т'ут'ц'к'и, т'амац'к'и, ц'ап'ерац'к'и, б'иц'ук. 269 үр'ец'к'и, т'амац'к'и, т'утац'к'и, ц'ап'ерац'к'и, цуг'ун, б'иц'ук. 274 т'утац'к'и, т'амац'к'и, цуг'ун'ок. 275 ц'ап'ерыц'ка. 279 цуг'ун. 280 ц'г'ун. 286 чып'ил'а, цан'ул'а. 304 цуг'ун, б'ицук. 311 т'уцыц'к'и, т'ам'ц'к'и, ц'ап'ер'ц'к'и — гавораць старыя і малыя, б'иц'ук — старыя. 322 чуг'ун, цуг'ун. 326 цуг'ун, т'утац'к'и. 329 ц'ап'ерац'ка. 484 рукав'йца, л'ис'йца. 487 нажн'йцк'и, пал'йца, р'ан'йца, малаз'йцк'и, кастрыцка; ц'ал'ес'н'ик'и, ц'ар'емишына. 488 пал'йца, л'ис'йца, рукав'йца. 489 с'астр'йца, рукав'йца, л'ис'йца; ц'ал'ес'н'ик'и. 491 рукав'йца, малаз'йца, с'астр'йца, пал'йца, спан'н'йца, л'ис'йца. 492 Змяшэння [ч] і [ц] не назіраецца, але: чал'ес'н'ик'и і ц'ал'ешн'ик'и. 496 л'ис'йцк'и, с'астр'йца, л'ис'йцк'и, малаз'йца, спадн'йца. 498 пал'йца, р'ан'йцай, с'астр'йца, спадн'йца, рукав'йца. 499 с'астр'йца, пал'йца, спадн'йца, рукав'йца. 500 чар'омха, ц'ар'емишына, ц'ар'ешн'а, ц'ап'л'а, ц'урачка. 501 р'ан'йца, с'астр'йца, пал'йца, спадн'йца. 502 малаз'йца. 513 с'астр'йца. 530 с'астр'йца, л'ис'йца, п'у'ав'йца, с'астр'йца, л'ис'йца, п'у'ав'йца. 534 с'астр'йца, рукав'йца. Спарадычна сустракаюцца такія формы, як с'астр'йца, л'ис'йцк'и. 535 с'астр'йца, л'ис'йцк'и, малаз'йца, рукав'йца. 536 л'ис'йца, малаз'йца, пал'йца, спадн'йца, пшан'йца, с'ин'йцку, пал'йца; цыг'ун. 542 цыг'ун. 544 цуг'ун, цуб'ук, сар'оцка. 550 цыг'ун ужываецца вельмі рэдка. 559 ц'ар'омуха, ц'ар'емишына. 564 с'астр'йца, пал'йца, спадн'йца, рукав'йца, л'ис'йца, малаз'йца, с'астр'йца. 571 цуг'ун. 573 цуг'ун, б'иц'ук. 577 б'иц'ук. 586 ц'ап'ер'йца, цуг'ун. 593 чыг'ун, чуг'ун; старыя яшчэ могуць сказаць: цуг'ун, т'ут'ц'к'и. 601 чуг'ун, цуг'ун, т'утац'к'и, т'амац'к'и, ц'ап'ерыц'к'и, т'уцыц'к'и, т'амыц'к'и, пак'ул'йц'к'и. 615 цуг'ун, цуг'унка. 616 цуг'ун. 617 цуг'ун. 618 цуг'ун. 619 цуг'ун. 642 цуг'ун. 675 с'астр'йца, спадн'йца, л'ис'йца, пал'йца, рукав'йца, малаз'йца. 678 с'астр'йца, пал'йца, спадн'йца, рукав'йца, л'ис'йца, малаз'йца; можа быць і пал'йца, спадн'йца, рукав'йца, л'ис'йца, малаз'йца. 679 с'естрыцка, л'ис'йца, малаз'йца, пал'йца, рукав'йца. 683 рукав'йца, спадн'йца, спадн'йца,

рукав'їцка. 750 спадн'їчка, крын'їчка, пал'їчка, с'єстрычка, л'ис'їчка, рукав'їцка, пал'їцка, л'ис'їцка. 751 с'єстрыцка, пал'їцка, спадн'їцка, л'ис'їцка, рукав'їцка, малаз'їцка. 752 с'єстрыцка, л'ис'їцка, рукав'їцка, спадн'їцка, пал'їцка, малаз'їцка. 754 спон'їчка, воз'їчка, крын'їчка, молоз'їчка, л'ис'їчка, с'єстрыцка, л'ис'їцка, пал'їцка, воз'їцка, спон'їцка. 758 быцок. 761 л'ис'їцк'и, трав'їцка; быцок. 765 л'ис'їцка, рукав'їцка, састрыцка; быцка. 774 с'єстрычка, рукав'їцка, малаз'їчка, л'ис'їчка, пал'їцка. 776 с'єстрычка, пал'їчка, с'єстрыцка, спадн'їцка, рукав'їцка, л'ис'їцка, малаз'їцка. 779 пшан'їцка, спадн'їцка, с'ин'їцка, с'єстрыцка, сун'їцка, брусн'їцка, пал'їцка, малаз'їцка; чарав'їцк'и. 781 спадн'їцка, сун'їцка, чарн'їцка, пал'їцка, рукав'їцк'и, малаз'їцка; ц'єсно́к. 783 кас'їцк'и, пал'їцк'и, р'ан'їцкайу; май'єцк'и. 784 л'ис'їцк'и, рукав'їцк'и, с'єстрыцка; цасно́к. 790 У памяншальна-ласкальных суфіксах ужываецца [ц] на месцы [ч]: спадн'їцка, рукав'їцка, малаз'їцка, л'ис'їцка, с'єстрыцка. 791 с'ин'їчка, л'ис'їчка, рукав'їчка, рукав'їцка, малаз'їцка, пал'їцка, спадн'їцка, с'єстрыцка. 795 с'єстрыцка, с'ин'їцка, л'ис'їцка, пол'їцка, сподн'їцка, руков'їцка, молоз'їцка. 797 с'єстрычка, пал'їцка, рукав'їцка. 798 с'єстрыцка, пол'їцка, рукав'їцка, жереб'їцка, молоз'їцка. 800 рукав'їцка, молоз'їцка, ч'єрн'їцка, с'ин'їцка, пол'їцка; буцок, буцка. 804 с'єстрычка, молоз'їчка, спон'їчка, л'ис'їчка, пол'їчка, руков'їцка, в'їл'їцкайу, трав'їцка. 805 с'єстрыцка, пал'їцка, сподн'їцка, руков'їцка, л'ис'їцка, молоз'їцка. 807 л'ис'їчка, молоз'їчка, сподн'їцка. 808 пол'їцка, сподн'їцка, руков'їцка, л'ис'їцка, молоз'їцка, в'їл'їцка, с'єстрыцка; быцок. 810 пол'їчка, сподн'їчка, руков'їчка, с'єстрыцка, пше-н'їцку, в'їл'їцка. 811 с'єстрыцка, сподн'їцка, руков'їцка, молоз'їцка, пол'їцка. 814 с'єстрычка, л'ис'їчка, пол'їчка, пал'їцка, рукав'їцка, л'ис'їцка; ц'ўйеш. 815 пал'їцка, спадн'їцка, рукав'їцка; ц'асто, ц'аўб, кац'алка. 816 с'єстрычка, пал'їчка, рукав'їчка, л'ис'їчка, малаз'їчка, р'ан'їцкай. 818 с'єстрычка, пал'їчка, спадн'їчка, л'ис'їцка, чарн'їцка. 819 пал'їцка, рукав'їцка, малаз'їцка, наст'аўн'їцка, спадн'їцка. 821 с'єстрычка, пал'їчка, л'ис'їчка, молоз'їцка, ч'єрн'їцка, роков'їцка, спадн'їцка, сун'їцка, с'єстрыцка, пал'їцк'и. 823 пал'їчка, л'ис'їчка, с'єстрыцка, пал'їцка, спадн'їцка, рукав'їцка, л'ис'їцка, малаз'їцка. 824 рукав'їцка, пал'їцка, с'єстрыцка. 825 с'єстрыцка, пал'їцка, спадн'їцка. 826 в'їл'їцка, с'єстрыцка, л'ис'їцка, малаз'їцка. 827 с'єстрычка, ваз'їчка, малаз'їцка; [ц] рэдка. 828 пал'їчка, спадн'їчка, рукав'їцка, пал'їцка, сахарн'їцка, л'ис'їцка, спадн'їцка. У памяншальна-ласкальных суфіксах старэйшыя замест. [ч] вымаўляюць [ц]. 829 с'єстрычка, спадн'їчка, рукав'їчка, л'ис'їчка, с'єстрыцка, малаз'їцка, спадн'їцка, рукав'їцка, л'ис'їцка. 830 рукав'їчка, с'єстрычка, малаз'їчка, л'ис'їчка, ваз'їчка, крын'їчка, спан'н'їцка, пал'їцка. 832 с'єстрычка, рукав'їчка, л'ис'їчка, пал'їцка, спадн'їцка, малаз'їцка. 833 с'єстрычка, рукав'їчка, л'ис'їчка, пал'їцка, спан'їцка, малаз'їцка. 835 с'єстрычка, рукав'їчка, л'ис'їчка, малаз'їчка, пал'їцка, спан'їцка. 836 с'єстрыцка, пал'їцка, спан'їцка, рукав'їцка, л'ис'їцка, малаз'їцка; быцок. 837 спадн'їцка, рукав'їцка, малаз'їцка, л'ис'їцка. 838 пал'їчка,

спадн'ічка, руков'ічка, л'ис'ічка, молоз'ічка. 839 с'астрычка, рука-
в'ічка, пол'ічка, спѣн'ічка, л'ис'ічка, мѣлаз'ічка. 840 с'естрычка,
спан'ічка, малаз'ічка, рукав'ічка. 841 с'естрычка, пал'ічка, спод-
н'ічка, рукав'ічка, л'ис'ічка, ц'ел'ічка. 842 пѣл'ічка, с'естр'ічка,
спан'ічка, молоз'ічка. 843 малаз'ічка, с'естрычка, крын'ічка; цаўунь,
чаўун. 845 с'естрычка, пал'ічка, спан'ічка, рукав'ічка, л'ис'ічка,
малаз'ічка. 846 пал'ічка, сподн'ічка, рукав'ічка, л'ис'ічка. 847
с'естрычка, вўл'ічкайу, брус'н'іцк'и, пол'ічка, спан'н'ічка, рукав'ічка,
л'ис'ічка. 848 с'естрычка, молоз'ічка, спон'ічка, л'ис'ічка. 849 па-
л'ічка, спадн'ічка, с'астрычка, рукав'ічка, л'ис'ічка, малаз'ічка. 850
сподн'ічка, пол'ічка, руков'ічка, трав'ічка. 851 пал'ічка, рукав'ічка,
л'ис'ічка; пц'ічку. 852 с'естрычка, пол'ічка, сподн'ічка, руков'ічка,
л'ис'ічка, молоз'ічка. 853 сестрычка, пол'ічка, спадн'ічка, рука-
в'ічка, л'ис'ічка, малаз'ічка, л'ис'ічка, капл'ічка. 859 цап'ец, ноц,
нацўй, цап'алá, цѣрв'и, ҃арсцѣк — ужываецца рэдка. 860 пал'ічка,
малаз'ічка, спадн'ічка. 885 с'естрычка, пал'ічка, спадн'ічка, рука-
в'ічка, л'ис'ічка, малаз'ічка. 924 тўтац'к'и, тáмац'к'и. 948 моло-
дўчка, рукавўчка, сыстрычка, пол'ічка — маладыя вымаўляюць [ч],
спуднўчка, рукавўчка, л'ис'ічка, молодўчка. 951 сыстрычка,
спуднўчка, рукавўчка, полўчка, лысўчка, молодўчка, спуднўчка.
969 пол'ічка, сподн'ічка, руков'ічка, молоз'ічка. 972 с'естрычка,
спон'н'ічка, руков'ічка, л'ис'ічка, черн'іцк'и, брус'н'іцк'и. 973 с'е-
стрычка, пал'ічка, спадн'ічка, руков'ічка, л'ис'ічка, молоз'ічка;
быцк'і. 975 с'естрычка, л'ис'ічка, пол'ічка, спон'н'ічка, руко-
в'ічка, л'ис'ічка, молоз'ічка, вўл'ічка; мацоха, быцк'і. 976 руко-
в'ічка. 977 с'естрычка, пол'ічка, руков'ічка, л'ис'ічка, молоз'ічка.
978 пол'ічка, руков'ічка, л'ис'ічка. 980 малаз'ічка, рукав'ічка, с'е-
стрычка, л'ис'ічка, вўл'ічка, малаз'ічка, рукав'ічка. 981 л'ис'ічка,
с'естрычка, сподн'ічка, рукав'ічка, л'ис'ічка, молоз'ічка. 982 с'е-
стрычка, пол'ічка, сподн'ічка, рукав'ічка, л'ис'ічка, молоз'ічка. 985
л'ис'ічка, с'естрычка, спадн'ічка, пол'ічка, молоз'ічка. 986 л'ис'ічка,
с'естрычка, пол'ічка, м'етл'ічка, сподн'ічка, руков'ічка, л'ис'ічка, мо-
лоз'ічка. 989 копл'ічка, руков'ічка, молоз'ічка, с'естрычка, воз'ічка,
пол'ічка. 990 пол'ічка, л'ис'ічка, с'естрычка, пал'ічка, ц'ерн'ічка.

Карта № 44

ВЫМАЎЛЕННЕ СЛОВА фасоля

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 43:

«Ці не вымаўляецца х, хв, хф, кв, п, т замест ф:

б) фасоль, хвасоль, квасоль ці пасоль...?»

Як сведчыць матэрыял адказаў на пытанне № 43, агульную карту
вымаўлення «ф» скласці нельга. Кожнае слова мае сваю тэрыторыю
ўжывання іншых гукаў або спалучэнняў на месцы «ф». Слова *фасоля*
ўзята для картаграфавання таму, што яно вядома амаль на ўсёй тэрыто-
рыі Беларусі.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, калі ў адказах ёсць іншыя словы, для абазначэння фасолі, калі гукавы склад слова *фасоль* не адлюстраваны ў легендзе, калі знак пастаўлены на аснове формы множнага ліку ці формы ўскоснага склону і калі ў запісах ёсць заўвагі збіральнікаў: 22 *фасол'и*. 39 *фасол'*; часцей — *шал'бабон*. 63 *фасол'и*. 161 *фасол'*, *шал'бабон*. 298 *фасол'*—маладыя; *квасол'*. 348 *пасол'а*, *асол'ка*. 353 *пасол'и*. 379 *пасол'у*. 380 *пасол'к'и*. 383 *пасол'у*. 385 *фасол'и*. 387 *хфасол'*. 393, *пасол'и*. 402 *пасол'у*. 404 *фасол'*, *пасол'а*, *басол'а*. 424 *пасол'и*. 431 Старыя Кажуць *пасол'а*. 454 *пасол'и*. 491 *фасол'а*, *пасол'а*, *басол'а*. 498 *пасол'а* ўжываюць усе. 512 *пасол'ка*. 535 *квасол'и*. 548 *квасол'*; *фасол'* — рэдка. 553 *хвасол'и*. 584 *квасол'и*. 613 *квасол'*, але моладзь гаворыць *фасол'*. 668 *пасол'у*. 712 *пасол'у*. 731 *пасол'у*. 743 *пасол'и*. 744 *пасол'у*. 758 *квасол'а*. 802 *квасол'и*. 816 *пасол'и*. 914 *квасол'а*, *квасул'а*. 920 *квасул'а*. 922 *квасул'и*. 935 *квасол'*; моладзь гаворыць *фасол'*. 937 *квасул'а*. 938 *квасул'а*. 940 *квасул'а*. 941 *квасул'а*. 944 *квасул'а*. 1017 *хвасул'и*. 1022 *хвас'ел'*. 1025 *квасул'а*. 1027 *квасул'и*.

Карта № 45

НЕАДРОЗНІВАННЕ І АДРОЗНІВАННЕ ГЛУХІХ-ЗВОНКІХ ЗЫЧНЫХ У КАНЦЫ СЛОВА

Карта складзена на аснове часткі матэрыялу пытання № 45:

«Як вымаўляюцца звонкія зычныя **б, д, з, ж** у канцы слоў: *хлеб* ці *хлеп*; *лоб* ці *лоп*; *пограб* ці *погран*; *холад* ці *холат*; *абед* ці *абет*; *год* ці *гот*; *завод* ці *завот*; *народ* ці *нарот*; *погляд* ці *поглят*; *чад* ці *чат*; *сад* ці *сат*; *мароз* ці *марос*; *воз* ці *вос*; *абоз* ці *абос*; *залез* ці *залес*; *нож* ці *нош*; *стараж* ці *стораи*; *адрэж* ці *адрэш?*» і на матэрыяле пытання № 46: «Які гук — **ү, х, һ, к** ці **г** вымаўляецца ў канцы слова замест літары **г**: *луү*, *лух*, *луһ*, *лук* ці *луг*; *плуү*, *плух*, *плуһ*, *прук* ці *пруг*; *друү*, *друх*, *друһ*, *друк* ці *друг*; *круү*, *крух*, *круһ*, *крук* ці *круг*; *снеү*, *сних*, *снеһ*, *сnek* ці *снег*; *стоү*, *стох*, *стоһ*, *сток* ці *стог*; *памоү*, *памох*, *памоһ*, *памок* ці *памог?*»

На матэрыяле пытання № 45 складзена і карта № 46 «Неадрозніванне і адрозніванне глухих-звонкіх зычных перад глухімі зычнымі».

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, калі адзначана суіснаванне неадрознівання і адрознівання глухасці-звонкасці зычных у канцы слова, калі адзначаны паўзвонкія зычныя, якія ў запісах абазначаны літарамі: **б^п**, **д^т** або **п^б**, **т^д** і інш.: 19 *з'ед*, *каб*, *сайхоз*, *аб'ёт*, *плух*, *стох*, *с'н'ех*, *парох*. 51 *баб*, *аб'ёд*, *мароз*, *бап*, *аб'ёт*, *марос*, *памбу*, *плуү*, *друү*, *плух*, *памох*, *стох*, *с'н'ех*. 114 *завод*, *народ*, *х'еп*, *лух*, *плух*, *друх*, *с'н'ех*. 121 *фонд*, *үот*, *х'еп*, *нап'ар'от*, *паү'ип*, *лоп*, *стораи*, *марос*, *дуп*, *аб'ёт*, *завот*, *нарот*, *сат*, *нош*. 127 *народ*, *чад*, *х'еп*, *лоп*, *пöүр'еп*, *хóлат*, *аб'ёт*, *үот*, *завот*, *пöүл'ат*, *сат*, *марос*, *вос*, *абос*, *зал'ес*, *нош*, *стөр'еш*, *адр'еш*, *лух*, *плух*, *друх*, *крух*, *с'н'ех*, *стох*, *па-*

мо́х. 151 абóз, лоп, γот, нарóт, плух, с'н'ех, стох, памóх. 167 хл'еб, марóз, зал'ез, марóс, абóс, лоп, плух, прух, с'н'ех. 168 хл'еб, хл'еп, пó-γрап, зáмуш, плух, лух. 191 аб'éd, γóлад, марóз, воз, з'ед, бох, дарóх, плух, стох, нох. 197 сад, заво́д, нож, наро́д, л'оу, вóл'ес, прыв'óс, боп, γрат, плух, дух, запрóх, стох, б'ех. 209 луh, сапóh, γóлат, нош, стóраш. 210 чад, сад, хл'еп, лоп, аб'ёт, γот, заво́т, марóс, лух, друх, памóх, плух, стох, с'н'ех. 218 марóз, хл'еп, лоп, хóлат, вос, нош, стóраш, пóγрап, аб'ёт, гот, заво́т, нарóт, чат, сат, марóс, абóс, зал'ес, адрéш, лух, друх, плух, крух, с'н'ех, стох, памóх. 249 хл'еп, аб'ёт, марóс, адрéш, луγ, плуγ, памóγ, стоγ, с'н'ех. 252 Звонкія зычныя [б], [д], [з], [ж] у канцы слова вымаўляюцца глуха, выключэнне складае калóз'иж. 279 залóh, па-рóh, с'н'ех, дарóh, б'арóh, с'м'ех, паб'эх, бох, запрóх. 305 хóлад, γод, аγарóд, чад, заво́д, сад, в'инаγра́д, наро́д, воз, нож, пóγр'ип, хл'еп, мох, плух, стох, б'ёр'их, лух, друх, пэмóх, с'н'ех, крух, з'б'ир'óх. 315 аб'éd, γод, заво́д, сад, марóз, воз, хл'еп, лоп, пóγрэп, нош, стóраш, адрéш, лух, плух, с'н'ех, крух, памóх. 317 сад, хл'еп, лоп, пóγр'ип, хóлыт, аб'ёт, γот, пóл'ит, чат, вос, нош, стóрыш, атрэш, лух, плух, друх, крух, с'н'ех, стох. 325 хл'еп, лоп, пóγрап, хóлат, зал'ес, нош, друh, круh. 326 хл'еп, пóγрап, лоп, хóлат, сат, марóс, вос, зал'ес, нош, стóраш, нож, зáмуж, хл'еб, аб'éd, γод, сад, пр'ив'óз, саγхóз, луγ, друγ, памóγ, круγ, с'н'еγ, стоγ. 327 па-мóγ, плуγ, круγ, с'н'еγ, стоγ, лух, друх, хл'еп, лоп, пóγрап, хóлат, сат, ма-рóс, нос, нош, стóраш. 339 хл'еб, лоб, пóγр'иб, хóлыд, аб'éd, γод, наро́д, чад, марóз, воз, абóз, стóрыш, луγ, плуγ, друγ, прух, с'н'еγ, стоγ. 340 хл'еп, нарóт, марóс, нош, стóрыш, м'аз'в'ез', γраз'. 355 хл'еп, лоп, чат, сат, марóс, вос, стóраш, адрéш, луh, стоh, стох, лух, плух, друх, крух, с'н'ех, памóх. 357 адрéж, хл'еп, лоп, марóс, лух, крух, стóх. 375 наро́д, нож, хл'еп, лоп, хóлат, нарóт, пóл'ат, аб'ёт, сат, заво́т, марóс, вос, за-л'ес, стóраш, адрéш, плух, с'н'ех, памóγ. 378 сад, воз, марóз, аб'ёт, за-во́т, нарóт, пóл'ат, абóс, плух, друх, с'н'ех, стох, памóх, запрóх. 403 навóз, хл'еп, нарóт, аб'ёт, луh, круh, стоh, памóh, плуh. 404 зака́з, калхóз, марóз, нож, γот, аб'ёт, хл'еп, γóрат, марóс, б'эраγ, луh, плуh, нарóh. 407 б'ез, калхóз, γрып, γарóт, пасáh, б'эраh, дарóh. 411 сад, хóлад, хл'еб, аγарóт, пóγрап, хóлат, марóс, сат, друh, с'н'ех, памóh, запрóх, стоh, друγ, с'н'еγ, стоγ, круγ. 420 заво́д, наро́д, пóл'ад, чад, марóз, воз, абóз, за-л'ез, нож, стóраж, адрéж, хл'еп, лоп, пóγрап, аб'ёт, лух, плух, друх, с'н'ех, крух, стох, памóх. 424 γот, хл'еп, клуп, лоб, пóγрап, хóлат, вос, л'ох, плух, стох. 456 аб'éd, хл'еп, лоп, стоўп, пóγрап, γот, стоўп, пóγрап, γóт, аб'ёт, луh, плуh, друh, с'н'ех, стоh, памóh. 464 пóγрап, нош, з'ет, в'ерба-лóс, γот, пасáт, γрат, вуш, пал'авóт, колγóз, калхóс, хл'еп, вос, аб'ёт, па-рóх, плух, стох, л'ох, тварóх, лух, с'м'ех, бох. 484 аγарóт, хл'еп, рас, ка-лóз'ас', спот, камóт, пóγрап, хóлат, сат, вос, боh, стоh, луh, друh, памóh, круh, плуh, с'н'ех, б'эраh, шаh. 495 воз, хл'еп, лоп, пóγрап, хóлат, аб'ёт, нарóт, марóс, вос, нош, м'от, зáмуш, п'ерал'ес, сат, лоп, дарóх, па-мóх, плух, с'н'ех. 507 аγарóт, пóγрап, вос, сат, стóраш, γалýб, плух, на-рóх, с'н'ех. 509 хл'еп, лоп, пóγрап, хóлат, вос, γóрат, м'ец', хл'еб^п, пó-γраб^п, аб'éd^т, пыц'арóб^п, сад^т, усл'éd^т, з'ед^т, арбóзс, ц'итра́з'ч, ц'ит-ра́ц', дож, дож^ш, дуб^п, γраб^п, в'азс, плуγ, стох, крух, с'н'ех, плух, памóх,

плуу^х, стоу^х, стох^у, плух^у, нарóу^х, парóх^у, стоу^х, наб'ёу^х. Аглушэнне ня-
 поўнае: спачатку чуецца слабы звонкі гук, які далей пераходзіць у глухі
 гук. **510** *хл'еп, пóурап, нош, камóт, үарóт, аз'арóт, вуш, дош, налóн,*
плух, нарóх, б'ёрах, с'н'ех, б'ех, стох, лух, памóх, бох. **511** *үот, йáүат,*
сат, вьл'ас', падл'ёз, п'ерахóз', дож, хлуд, үруз, калóз'еж, хл'еб, м'аз'-
в'ёз', узл'ёз, үод, кал'ад, зруб^н, үод^т, аб'ёд^т, пóураб^н, завод^т, лух, друх,
стох, стоу, плуу, с'н'еу, прыб'ёу, прыб'óх, налóу. Захоўваецца звон-
 касць зычных, але няпоўнаасцю. Часта чуецца ў канцы слова або перад
 глухім зычным слабае аглушэнне. **513** *калүбз, аз'арóт, мóлац', хл'ён,*
лón, хóлат, сат, вос, марóс, нош, зал'ёс, стóраш, лух, друх, памóх, плүх,
крух, с'н'ех, стóх. **514** *үот, з'ет, з'ён'ах, лóшац', рас, хл'еп, хл'еб, аб'ёд,*
навóз, хл'еб^н, аб'ёд^т, үод^т, зруб^н, аклáд^т, чым-н'ёбуз', памóх, лух, стох,
с'н'ех, луу^х, аблóу^х, б'ёрау, нарóу^х, плуу^х, наб'ёу^х, з'ён'ау. Захоўваецца
 звонкасць зычных, але не заўсёды поўнаасцю; часта чуецца ў канцы сла-
 бае аглушэнне. **520** *адрéж, хл'еп, лоп, пóурап, хóлат, аб'ёт, үот, нарóт,*
пóүл'ат, чат, сат, марóс, вос, абóс, нош, стóраш, луh, плуh, друh, круh,
с'н'ех, стоh, памóh, дóраh. **532** *хóлад, лоб, чад, сад, воз, завод, марóз,*
нож, стóраж, хл'еп, лоп, пóурап, аб'ёт, үот, хóлат, завод, нарóт, марóс,
вос, нош, адрéш, лух, плух, прух, с'н'ех, стох, памóх, лух^у, плух^у, друх^у
с'н'ех, стох, памóх, луу, плуу, круу. У канцы слова [ү] вымаўляецца
 невыразна; адзін і той жа чалавек можа сказаць слова са звонкім
 канцавым [ү] і тут жа, калі прыйдзеца ў гутарцы паўтарыць гэта слова,
 канцавы [ү] вымаўляецца глуха, як [х]. **536** *нож, з'ет, рас, калóз'ес',*
хл'ён, ун'эрат, б'ёрах, роh, запрóх, памóх, б'ёрах. **541** *хл'еб, лоб,*
пóураб, хóлад, сад, марóз, воз, зал'ёз, нож, стóраж, үод, лух, друх, па-
мóх, плух, с'н'ех, стох, луу, плуу, круу, с'н'еу, стоу. **542** *хл'еб, лоб,*
пóурыб, хóлыд, сад, марóз, воз, нож, хл'еп, лоп, пóүрэн, аб'ёт, үот, завод,
нарóт, марóс, нож, луh, плуh, памóh, с'н'еу, лух, плух, крух, с'н'ех,
стох, памóх. **545** *хл'еп, лоп, пóурап, хóлат, нош, стóраш, аб'ёд, завод,*
лух, памóх, плүх, с'н'ех, стох, луу, памóу, плуу, круу, с'н'еу, стоу. **548**
хл'еб, дуб, нож, воз, аүарóт, пóурап, плуу, запрóу. **549** *стох, плух, по-*
үрап, хóлат, аб'ёт, үот, завод, зал'ёс, нош, круу, с'н'еу, стоу, памóу.
550 *хл'еп, пóурап, калóз'еш, пасáт, стоу, луу, круу, памóу.* **551** *воз,*
марóз, абóз, нож, лоп, хл'еп, пóурап, хóлат, аб'ёт, үот, завод, стóраш,
плух, друх, крух, с'н'ех, стох, памóх, запрóх. **553** *хл'еб, пóураб, воз,*
сад, стóраж, воз, в'аз, плух, луh, с'н'ех. **554** *аб'ёд, пасáд, аб'ёт, сус'ёт,*
аүарóт, үóрат, хл'еп, лоп, хóлат, чат, марóс, вос, нош, стóраш, плух, друх,
стох, памóх, запрóх, с'н'ех, рох, б'ех. **555** *аб'ёт, үот, хл'еп, зáмуш,*
аз'арóт, пóурап, калóз'еш, зруп, стоh, плух, с'н'ех. **556** *хл'еп^б, пóурап^б,*
хóлат^д, марóс^з, вос^з, хл'ёб, хóлад, пóураб, аб'ёд, үód, завод, нарóд,
пóүл'ад, чад, сад, марóз, воз, абóз, зал'ёз, нож, стóраж, атрэж, плух,
стох, с'н'ех, плуу^х, друу^х, круу^х, с'н'еу^х, стоу^х, памóу^х. **557** *пасáд, аб'ёд,*
нарóт, аб'ёт, сус'ёт, хл'еп, лоп, пóурап, хóлат, чат, марóс, вос, нош, стó-
раш, лух, плух, друх, стох, памóх, запрóх, с'н'ех, рох, б'ех. **559** *үарóд, сад,*
үарóт, сат, хл'ён^б, лоп^б пóурап^б, хл'ён^б, хóлат^д, аб'ёд^т, үот^д, завод^д, на-
рóд^т, пóүл'ад^т, чад^т, марóз^с, воз, абóз^с, зал'ёз^с, нож, стóраж^ш, адрéш,
плуу, плух, луу^х, плуу^х, друу^х, круу^х, с'н'еу^х, стоу^х, памóу^х, запрó^х, па-

рѹѣ^х. 561 хл'еб, пѹраб, марѹс, хл'ен, лоб, хѹлад, аб'ѣд, ѳод, завѹд, нарѹд, пѹл'ад, чад, сад, марѹз, воз, абѹз, зал'ѣз, нож, дож, стѹраж, атрѣж, плух, луѹ, плуѹ, друѹ, круѹ, с'н'еѹ, стоѹ, памѹѹ. 564 хл'ен, лоп, завѹт, нарѹт, сат, хл'еб, лоб, пѹраб, хѹлад, аб'ѣд, ѳод, завѹд, нарѹд, пѹл'ад, чад, сад, марѹз, воз, абѹз, зал'ѣз, нож, стѹраж, адрѣж, плух, крух, б'ѣрах. стох, луѹ, плуѹ, друѹ, круѹ, с'н'еѹ, стоѹ, памѹѹ. 568 сад, раз, боб, зѹмуж, малаз'ѹш, пут, нарѹт, хл'ѣб, лоб, пѹраб, хѹлад, аб'ѣд, ѳѹд, завѹд, чад, клуп, нарѹд, марѹз, вѹз, абѹз, нѹж, стѹраж, атрѣж, стох, с'н'ех, прух, плух, луѹ, плуѹ, друѹ, круѹ, с'н'еѹ, стоѹ, памѹѹ, паб'ѣѹ, моѹ. 569 нож, аѳарѹд, ѳод, воз, ѳрад, ѳѹрад, хл'ен, сат, стоѹ, луѹ, с'н'еѹ, дарѹѹ, п'ерамѹѹ, запрѹѹ, б'ѣраѹ. 571 хл'еб, лоб, стѹрѣж, зал'ѣз, нош, ѳѹрѣт, хѹлѣт, ѳѹлѣт, лух, памѹх, плух, с'н'ех, стох. 578 хл'еб, лоб, пѹраб, хѹлад, сад, воз, зал'ѣз, нож, стѹрѣж, марѹс, з'ѣдѣ, ѳѹѣдѣ, ѳѹрѣдѣ, навѹзѣ, грыбѣ, луѹ, друѹ, памѹѹ, плуѹ, круѹ, с'н'еѹ, стоѹ, л'ѹхѣ, луѹѣ, плуѹѣ, с'н'еѹ, стоѹ. 582 лоб, боб, ѳод, под, л'ез, скроз', нож, стоѹ, сапѹѹ, дарѹѹ, з'б'арѹѹ, луѹ, лох, лух, плух, друх, крух, с'н'ех, стох, памѹх. 583 хл'еб, лоб, пѹр'иб, хѹлѣд, сад, марѹз, воз, зал'ѣз, нош, стѹрѣш, луѣ, памѹѣ, плуѣ, круѣ, с'н'ех, стоѣ, плух, друх, крух, стох, памѹх. 586 хл'ен, сат, нош, хл'еб, боб, завѹд, сад, нож, л'ез, ѳлаз, саѳхѹз, парѹх, плух, парѹѹ, плуѹ. 593 хл'ен, лоп, пѹрап, хѹлат, аб'ѣт, ѳот, пѹл'ат, чат, сат, зал'ѣс, нош, лоб, хл'ебѣ, боб, л'ѹѹ, дуб, ѳѹрѣдѣ, пѹсуд, ножѣ, стѹрѣж, луѹ, с'н'еѹ, плуѹ, друѹ, круѹ, памѹѹ, л'ѹѣѣ, луѣѣ, стоѹ, запрѹѹ, адпрѹѣѣ. 596 з'ѣд, ѳод, луѹ, плуѹ, друѹ, круѹ, с'н'еѹ, стоѹ, памѹѹ. Звонкія зычныя не аглушаюцца, але не ва ѳсіх выпадках вымаѹляюцца зусім звонка. 601 Няма аглушаных зычных, але вымаѹляюцца не вельмі звонка, назваць глухімі нельга; з'ѣд, луѹ, плуѹ, круѹ, с'н'еѹ, стоѹ, памѹѹ. 604 хл'еб, пѹраб, аб'ѣд, завѹд, марѹз, адрѣж, аб'ѣт, марѹс, вос, зал'ѣс, луѹ, плух, крух, с'н'еѹ, стоѹ. 605 хл'ен, пѹр'ип, хѹлыт, ѳот, завѹт, нарѹт, пѹл'ит, нош, марѹс, стѹрыш, луѹ, плуѹ, друѹ, круѹ, с'н'еѹ, стоѹ, памѹѹ, друѹ. 624 хл'ен, лоп, ѳот, вос, клуп, прѹвѣдѣ, р'адѣ, прѹз'ѣдѣ, рѣзрад, возѣ, ѳѹрад, ножѣ, ѳарбѹз, лух, плух, с'н'ех, стоѹ, мурѹѹ, плуѹ, с'н'еѹ, паб'ѣѹ, боѹ. Вымаѹляецца гук, сярэдні паміж [г] і [х]. 625 хл'ен, ѳот, марѹс, вос, луѣ, плуѣ, стоѣ. 631 лоб, пѹраб, нож, стѹр'аж, хл'ен, нар'ѹт, сат, марѹс, вос, луѹ, плуѹ, друѹ, с'н'еѹ, стоѹ, памѹѹ. 636 пѹр'иб, стѹр'аж, атрѣж, хл'ѣб, лоб, хѹлыд, ѳѹѹд, завѹд, нарѹд, пѹл'ид, чад, сад, марѹз, вуѹз, абѹз, зал'ѣз, нож, луѹ, с'н'еѹ, плуѹ, друѹ, стуѹѹ, круѹ, пымѹѹ. 640 зал'ѣз, стѹрыж, хл'ен, аб'ѣт, нарѹт, пѹл'ит, марѹс, вос, абѹс, лоп, пѹрап, хѹлат, ѳот, завѹт, чат, зал'ѣс, стѹраш, адрѣш, луѹ, плуѹ, друѹ, с'н'еѹ, стоѹ, памѹѹ. 643 хл'ен, лоп, пѹр'иб, хѹлыт, аб'ѣт, ѳот, сат, марѹс, вос, зал'ѣс, плух, крух, стох, памѹх. 644 хл'ен, хѹлат, аб'ѣд, пѹл'ат, марѹс, стѹраш, адрѣш, плуѹ, круѹ. 649 хл'ен, лоп, хѹлыт, ѳот, марѹс, абѹс, хл'еб, лоб, пѹраб, хѹлыд, аб'ѣд завѹд, нарѹд, сад, марѹз, воз, абѹз, зал'ѣз, абрѹб, нож, стѹраж, атрѣж, луѹ, друѹ, круѹ, стоѹ, с'н'еѹ, памѹѹ, лоѹ. 650 воз, марѹз, абѹз, зал'ѣз, хл'ен, лоп, пѹр'ип, ѳот, завѹт, нарѹт, чат, нош, стѹрѣш, атрѣш, лух, плух, крух, с'н'ех, стох, памѹх. 652 хл'ен, лоб, пѹхрыб, хѹлод, аб'ѣд, нарѹд, пѹкл'ад, чед, сад, морѹз, выѣз, аб'ѣз, одр'ѣж, хл'ен, зал'ѣс, ныѣш, стѹрош,

луh, плуh, крух, сн'их, ст'их, пом'іх. 656 лоб, пóһрыб, наро́д, ч'ад, хл'ип, мурóс, в'ис, сат, об'іс, н'иш, стóрош, одр'іш, лух, плух, крух, сн'их, ст'их. 657 хл'иб, лоб, пóһрыб, хóлод, уб'ід, ґод, заво́д, наро́д, пóһ'ад, ча́д, са́д, мурóз, в'из, убóз, зал'із, н'и́ж, стóруж, удр'і́ж, лух, плух, друх, крух, сн'иу, ст'иу, пум'іу. 659 хл'иб, лоб, пóһрыб, об'ід, заво́д, хóлод, наро́д, са́д, морóз, в'из, об'із, н'и́ж, стóрож, одр'і́ж, зал'іс, луh, плуh, друh, круh, сн'иh, ст'иh, пом'іh. 660 хл'иб, лоб, пóһрыб, хóлод, пóһ'ад, ч'ад, са́д, марóз, заво́д, по'мóх. 663 пóһрыб^п ґóлуб^п, хл'иб^п, плуґ^х. 664 об'ід, ґод, хл'ип, пóһрып, хóлот, заво́т, стóрош, одр'іш, луу, плуу, друу, ст'иу, пом'іу. 681 хл'іе^п, луо^п, Һуот, вуо^с, нуош, луh, плуh, друh, с'н'еh, помóh, круh. 683 хл'еб, пóһр'еб, хóлод, заво́д, ча́д, вуз, ну́ж, пóһреп, луу, плуу, круу, с'н'еу, стуу. 688 хл'иб, лоб, пóһрыб, хóлод, об'ід, ґод, заво́д, наро́д, пóһ'ад, ґад, са́д, морóз, вуз, обóз, ну́ж, стóрож, зал'іс, одр'іш, лух, плух, друх, крух, с'н'іх, стух, пом'іх. 692 хл'иб, пóһрып, лоп, хóлат, об'іт, заво́т, наро́т, чат, сат, марóс, в'ис, об'іс, ныш, стóрош, лух, плух, крух, пом'іх. 693 хл'иб, уб'ід, хóлод, са́д, ча́д, лоп, пóһреп, заво́т, мурóс, в'ис, убóс, зал'іс, н'иш, стóрош, удр'іш, плух, друх, с'н'их, пум'іh. 695 лоб, ча́д, хл'ип, пóһрып, хóлот, об'іт, хот, заво́т, наро́т, морóс, в'ис, обóс, зал'іс, н'ыш, стóрош, одр'ыш, лух, плух, друх, крух, сн'их, пом'іх. 696 хл'иб, лоб, пóһрыб, хóлод, об'ід, наро́д, пóһ'ад, ч'ад, са́д, морóз, обóз, зал'із, стóрож, одр'іш, луу, плуу, друу, круу, сн'иу, стуу, пом'іу. 699 хл'иб, лоб, пóһрыб, хóлод, ч'ед, са́д, морóз, в'из, обóз, зал'із, н'и́ж, стóрож, одр'і́ж, об'іт, заво́т, наро́т, луh, плы^h, с'н'иh, пом'іх, друх, крух. 701 хл'иб, леб, лоб, пóһрыб, хóлод, ны́ж, ґóлот, ґот, заво́т, наро́т, чет, сат, морóс, в'ис, об'іс, зал'іс, ныш, стóрош^ж, лух, плух, друх, крух, с'н'их, с'н'ех, пом'іх, бох. 702 хл'иб, лоб, пóһрыб, хóлод, ґод, об'ід, заво́д, са́д, морóз, в'из, зал'із, ны́ж, одр'і́ж, луу, плуу, друу, круу, сн'их, стох, пом'іх. Звонкія зычныя ў канцы слова звычайна не аглушаюцца. 703 хл'ип, лоп, пóһрып, хот, заво́т, наро́т, пóһл'ад, ч'ет, сат, морóс, в'ис, обóс, ны^hш, одр'іш, хóлот, зал'іс, стóрош, лух, плух, друх, сн'их, ст'и^hх, пом'іх, крух. 707 хл'еп, лоп, пóһрап, нош, скл'еп, ґот, заво́т, пасáх, плух, лух, крух, друу, с'н'еу, стоу, памóу. 709 марóз, хл'еп, аб'ёт, ґот, заво́т, наро́т, пóһл'ат, чат, сат, вос, абóс, зал'ес, нош, стóраш, адрéш, лух, плух, друх, крух, с'м'ех, стох, памóх. 714 хл'еб, лоб, пóһраб, хóлад, са́д, марóз, воз, зал'ез, нож, хл'еп, пóһрап, хóлат, аб'ёт, заво́т, ґот, наро́т, пóһл'ат, чат, марóс, вос, абóс, нош, стóраш, луу, друу, памóу, плуу, круу, с'н'еу, стоу. 715 хл'еб, сат, марóс, вос, стóраш, хл'еп, лоп, пóһрап, хóлат, чат, абóс, залéс, лух, друх, памóх, плух, друх, с'н'ех. 716 заво́д^т, оґорóд^т, ґрад^т, сад^т, наза́д^т, хл'еб^п, лоб^п, ґод^т, паравóз^с, заво́з^с, перевóз^с, марóз^с, ву́ж^ш, стóрож^ш, одрэ́ж^ш, нож^ш, стоу^х, роу^х, зберóу^х, дорóу^х, б'ёрау^х, с'н'еу^х, плуу^х, друу^х, луу^х, круу^х, помóу^х; д^т ж^ш, ґ^х і інш. абазначаюць гукі паўзвонкія, крыху прыглушаныя, але не зусім глухія. 719 хо́д, са́д, хл'еп, лоп, пóһрап, хóлат, аб'ёт, заво́т, пóһл'ат, чат, марóс, вос, абóс, зал'ес, нош, стóраш, адрéш, лух, плух, друх, крух, сн'ех, стох, памóх. 720 ча́д, хл'еп, лоп, пóһреп, хóлот, об'ёт, хот, заво́т, наро́т, пóһл'ат, сат, марóс, вос, обóс, зал'ес, нош, стóрош, одрэ́ш, лух, плух, друх, крух, сн'ех, стох, памóх.

726 хл'иб, лоб, об'ід, сад, морóз, воз, обóз, зал'із; стóрож, одры́ж, по-
у́рап, хóлот, завóт, нарóт, по́ул'ат, нош, плуу, луу, друх, с'нех, крух, стох,
пом'их, б'их, м'их. 728 в'из, морóз, зол'із, хл'иб, муж, одрэ́ж, раз,
б'ип, дуп, сат, оу́ро́т, аб'ёт, завóт, по́урап, йа́у'ид, луу, плуу, круу, по-
м'іу, ст'іу, сн'іу, бе́рау, пор'іу, подло́у, змоу, друу, боу, за́пр'іу, во́рау,
л'оу. 729 сад, воз, нож, выз, ныж, хл'ип, скл'еп, хóлот, оу́ро́т, у́рот,
луу, плуу, с'н'еу, дорóу, стоу, бых. 732 хл'ип, уот, нарóт, сат, нош, лу́н,
сто́н, сн'и́н, п'ерамо́н. 734 хл'иб, марóз, выз, сус'ід, пови́бóз, самахóд,
об'і́т, зовóт, нарóт, ныш, стóрош. Звонкасць зычных у канцы слова за-
хоўваецца, але не зусім паслядоўна. У сярэдзіне слова аглушэнне бы-
вае часцей; лу́н, плу́н, дру́н, сн'и́н, пом'и́н. 743 калхóз, муш, кап, рас,
по́урап, садаво́т, аб'ёт, уот, мох, плух, нарóх. 745 хл'еп, лоп, по́урап,
у́рат, у́рап, сат, хóлат, марóс, мо́лац', лу́н, дру́н, памóн, бо́н, плу́н, кру́н,
с'н'е́н, лух, плух, стóх, с'н'е́х, памóх. 746 дошч, п'эрат, скрос', калхóс,
у́рап, мйот, ууот, пуд, луу, плуу, стох, сн'е́х, м'іу́'инх. 750 нож, марóз,
воз, хл'еп, у́рот, з'ет, уот, аб'ёт, сус'ёт, з'ед', уод, реж, лух, плух, крух,
стох, памóх, дарóх, сн'е́х, пасáу, доўу. 754 уот, зрун, вуш, вос, посáт,
прóдаш, нош, у́рот, морóс, пов'óс, аб'ед, нóж, хл'е́б, у́род, хл'еп,
по́урап, хóлот, морóс, нош, с'н'е́х, стох, плух, за́прóх, подло́х, бох, змох,
лух, крух, луу, плуу, с'н'еу, змоу, стоу. У старых няма аглушэння; у не-
каторых прадстаўнікоў моладзі аглушэнне ў наяўнасці. 756 хл'еб,
лоб, по́нраб, хóлад, сад, марóз, воз, зал'е́з, нож, стóраж, лух, памóх,
плух, крух, с'н'и́е́х, лух, памóх, плух, крух, с'н'е́х, сту́ох, друх. 769
хл'иб, лоб, по́уреб, хóлод, сад, морóз, вуз, в'из, зал'із, ныж, стóрож,
хл'ип, в'ис, ко́лодес', у́рас', мет, удо́ўш, ман'іш, по́уре́н, лух, за́пр'іх,
посáх, стох, с'н'и́х, плух, л'ах, крух. 773 хл'еп, лоп, уот, морóс,
обóс, нош, хл'иб, лоб, по́нрыб, хóлод, об'ід, худ, заво́д, нарóд, сад, вуз,
обуз, залы́з, стóрож, одры́ж, луу, плуу, сн'іу, памóу, стох, лу́н,
плу́н, дру́н, кру́н, сны́н, помóн. 774 калóз'ез', нóж, уóд, марóз, сад,
по́урап, уот, лух, плух, крух, стóх, с'н'е́х. 775 калóз'ез', вўпраш, во́ча-
рац', вос, ау́ро́т, за́рас, хл'еп, фонд, це́раз, прыка́з, хлеп, лоп, уот, нош,
йа́у'ат, уот, лух, друх, памóх, стох, с'н'е́х, памóу. 776 хл'еб, лоб, хóлад,
дож, по́ураб, сад, марóз, нож, хл'еп, лоп, хóлат, по́урап, вос, сат, марóс,
стóраш, зал'е́с, адрéш, аб'ёт, уот, абóс, завóт, чат, нарóт, по́ул'ат, стоу,
с'н'еу, круу, плуу, памóу, луу, лух, друх, памóх, плух, крух, стох, с'н'е́х.
778 по́ураб, хл'еб, лоб, сад, воз, нож, марóз, стоу, луу, памóу, плуу, круу,
с'н'еу. Аглушэнне вельмі нязначнае. 779 аб'ед, наза́д, уод, воз, стоу,
л'оу, луу, плуу, круу, лух, стох, друх, крух, сн'е́х, плух. 780 хóлад, мйод,
вос, марóс, по́урап, нош, зл'ес, з'ет, боп, хл'еп, лоп, аб'ёт, нарóт, чат, вóс,
адрéш, с'н'е́х, см'е́х, сто́н, кру́н, памóх, мох, рох, плух, во́рах, бе́ра́н.
781 калхóз, у́р'аз', за́муж, б'арóз, стоўб, сад, рыб, мйод, воз, с'ац', дош,
сат, луу, моу, б'арло́у, стоу, сн'еу, б'еу, плуу, круу, памóу, лоу, парóу.
782 ау́ро́т, у́рат, заво́т, уот, по́урап, нарóт, марóс, пал'е́с, нош, плу́н,
лу́н, с'н'е́н, сто́н, памóн. 786 лоп, аб'ёт, уот, вос, пав'óс, нарóт, сат,
абóс, марос, уот, вуш, ууш, плуу, луу, круу, стоу, памóу, с'н'еу, друу.
787 хл'еп, аб'ёт, завóт, вос, зал'е́с, стóраш, лу́н, дру́н, сто́н, с'н'е́н,

памóh. 788 хл'еб, лоб, пóhраб, хóлад, сад, марóз, воз, зал'éz, стóраж, хл'иeп, луoп, аб'чeт, чат, вyoс, завод, с'н'еh, лyн, дpyн, памóh, кpyн, с'н'еx, лyx, дpyн, памóх, плух, кpyх. 792 хл'еп, лоп, пóурап, yот, пóул'ат, вос, лyн, плyн, дpyн, с'н'еh, памóh, стоh. 793 сад, хл'еб, лоб, п'óhраб, хóлод, хóлат, сат, хл'еп, луoп, пyоурап; [г] у канцы аглушаецца і вымаўляецца як [х]. 794 хл'еб, лоб, пóhреб, хóлод, нож, сад, морóз, воз, зал'éz, стóрож, хл'еп, лоп, хóлот, нош, вос, лyн, дpyн, помóh, плух, кpyн, с'н'еh, стоh, лyx, дpyн, памóх, плух, кpyх. 795 дож, хл'éb, дош, зáрас, зáмуш, скрос', пóуреп, з'ет, хл'ép, колхóс, морóс, обóс, стóрош, морóс³, нож^ш, помóх, бóх, плух, лyx, дpyн, кpyх, стох, боу. У канцы слова звонкія аглушаюцца, аднак часта яны бываюць паўзвонкімі: нож^ш, морóс³ і інш. 798 yуж, нож, yраз', молоз'éж, сус'éd, yрад, рéж, колхóз, хл'еб, лоб, хóлод, пóуреб, об'éd, зовóд, роу, стоyн, стоу, плуу, с'н'еу, роу, залóу, нóу, б'ерлóу, уц'ýу. 800 нóж, н'еуóж, колóз'ез', боб, стоyб, скроз', воз, коз, з'ед, йеж, стоyн, зáрас, пóуреп, лyу, б'эреу, луу, запрóу, опстрыу, б'ерлóу, шау. 804 хл'еб, лоб, пóуреб, хóлод, об'éd, yод, чад, завóд, морóз, вóз, пол'éz, нож, стóрож, одрэш, сат, плуу, дpyу, кpyу, с'н'еx, стох, помóх. 808 муж, yод, пóуреп, рот, плот, стóрош, моу, плуу, дpyу, с'н'еу, стоу, кpyу, помóх. 810 стоyб, плод, yод, хл'еб, лоб, пóуреб, хóлод, yод, воз, обóз, нож, стóрож, посáт, луу, плуу, дpyу, кpyу, с'н'еу, помóу, стоу, бох. 816 абóз, з'ед, атрэш, схот, йакpас, пац'óh, мóх, с'н'еx, памóх. 821 дрóзд, зyрóб, ур'éж, стóyб, марóз, yраз', аб'ét, yот, завóт, лоп, сат, вос, нош, стóраш, луу, плуу, лоу, дpyу, с'н'еу, стóу, памóу, кpyу, уц'ýу. 822 нож, хл'еп, л'от, аб'ét, чат, зал'és, стóраш, лyн, плyн, дpyн, сн'еh, стоh, памóh. 824 шв'ед, дош, сóлад, вyл'аз, стóраж, луу, кpyу, с'н'еу, плуу. 825 хл'еб, лоб, пóураб, хóлат, аб'ét, завóт, нарóт, чат, марóс, вос, абóс, зал'és, нош, стóраш, адрéш, плуу, дpyу, кpyу, сн'еу, прыл'óу, стох. 826 лоб, yод, чад, сад, марóз, пайз, сат, пóурап, сн'еу, стоу, луу, плуу, памóу, кpyу. 827 yраз', воз, сат, хл'еп, лох, ц'éрас, зат, ун'ús, yот. Мне здаецца, што паслядоўнага аглушэння тут няма нават у абсалютным канцы фразы памóу, стоу, плуу, дpyу, луу, кpyу, памóу і перад глухімі ў сярэдзіне слова. 828 хл'еб, б'эрау, калyóз, нож, нарóд, з'ед, калоз'éz', yод, пад, дрозд, пóурап, марóс, нош, адрéш, yóрат, б'эрах, лyx, с'н'еx, плух, кpyх, стох, памóх. 830 yод, з'ед, назáд, аб'éd, саyхóз, сат, рат, йáуат, дошч, стоу, дpyу, рóу, с'н'еx, плух, бох. 836 лоб, пóураб, yод, завóд, нарóд, чад, сад, марóз, воз, абóз, нож, стóраж, хл'еп, хóлат, аб'ét, атрэш, луу, стоу, плуу, дpyу, кpyу, с'н'еx, памóх. 841 хл'еб, лоб, пóуреб, хóлод, об'éd, морóз, воз, зал'éz, стóрож, одрэж, yрад', луу, плуу, с'н'еу, стóу, порóу, творóу. 842 зэвóд, хл'иeп, пóур'еп, об'ét, нэpóт, чат, сат, мэpóс, вyоc. зэл'és, нош, лyx, плух, дpyн, кpyн, с'н'еx, пэмóх, прэс'ц'ерóх. 845 хл'еб, лоб, yод, пóур'еб, завóд, луу, плуу, стоу, памóу, кpyх. 851 пóуребⁿ, лóбⁿ, хл'ебⁿ, сад^т, марóз^c, вóз^c, луу^x, плуу^x, с'н'еу^x, кpyу^x, стоу^x, дpyу^x. 854 пасáд, пóуреб, аз'арóд, плуу, лyx. 856 з'в'аз', хл'еп, yóрат, дyн, рох, нош, марóс, стóраш, луу, плyн, кpyу, кpyх, стох. 860 м'од, дyб, сад, аб'éd, пóураб, аз'арóд, навóс, марóс, б'арóс, луу, плуу, дапамóу, запрóу.

б'эрау, с'н'еу, лух, плух, дапамох, запрох. 861 пасад, замуж, аб'эд, м'од, год, сад, гарот, нош, хл'еп, пограп, сат, марос, лух, плух, п'ераб'ох, запрох. 862 горад, пограб, завод, навоз, л'од, мароз, аб'эд, год, голуб, граз', н'и уназ', хл'еб, ц'ерас, нош, замуш, грас', луу, плуу, с'н'еу, роу, ноу, прую, плух, памох, друх. 866 год, горад, хл'еп, дуп, марос, пасат, луу, сапбу, сн'еу, плуу, памбу, стоу. 867 пограб, калоз'ез', пасад, стоу, л'од, с'н'еу, нож, зуб, йеж, ус'л'эд, год, народ, мароз, воз, молод, б'эрау, прыйез', нош, йеш, луу, плуу, с'н'еу, стбу, памбу, б'эрау, плух, стох. 868 год, гарод, нож, пау'ип, плуу, луу, сн'еу, стоу, памбу. 869 аб'эд, дуп, боп, гот, аб'ет, сат, пограп, марос, грас', нош, зал'ес, стох, с'н'ех, б'ех, плух, друх, лух. 886 хл'еп^б, лоп^б, холат^д, аб'ет^д, гот^д, сат^д, марос^с, вос^с, абос^с, зал'ес^с, нош^ж, стораиш^ж, лух, плух, с'н'ех, стох, памбу, луи, плуи, друи, сн'еи, стуби. 909 нож, хл'еб, лоб, пограб, народ, хл'еп, лоп, нарот, луу, друу, круу. 912 хл'еп, лоп, аб'ет, забот, абос, нош, стораиш, луи, плуи, круи, с'н'еи, памои. 936 У канцы слова аглушэння няма, у сярэдзіне ёсць. 949 з'ед, в'из, зал'из, нуж, сторуж, удр'иж, хл'еп, лоп, погрып, холут, уб'ит, забот, нарот, сад^т, плух, крух, сн'их, ст'их, пум'их. 953 хл'иб, лоб, погреб, холот, об'ид, год, завод, народ, поул'ад, чад, сад, мороз, в'из, обоз, зал'из, н'иж, сторож, адр'иж, лух, плух, друх, крух, сн'их, ст'их, пом'иу. 964 хл'еб, лоб, погроб, холот, гуд, народ, мороз, вуз, луу, плуу, круу, с'н'еу, помбу, стоу, лух, плух. 966 хл'еп, лоп, об'ет, нарот, морос, нош, гот, сн'еу, б'еу, лух, плух, крух, допомох, с'н'ех, стох. 969 з'ед, пов'ос, дош, муш, хл'еп, лоп, погрен, чат, зал'ес, вос, марос, абос, луу, круу, помбу, бох, плух, друх, стох. 971 вбз, гот^д, забот^д, народ^т, хл'еп, лоп, об'ет, морос, обос, зал'ес, нош, одреш, лух, плух, друх, крух, стох, сн'ех, помох. 973 хл'еб, лоб, пограб, холот, об'ед, год, завод, народ, поул'ад, сад, мороз, обоз, зал'ез, нож, лух, плух, дух, друх, сн'ех, стох, помох. 974 хл'еб, лоб, пограб, холот, аб'ед, грыб, пруд, пуд, в'иоз(с), п'ерев'иоз(с), плуу, сн'еу, б'эрау, стоу, круу, друу, лух. 979 хл'еб, лоб, поул'ад, норбд, нож, сторож, морос, вос, зал'ес, луу, круу, сн'еу, стоу, помбу. 980 зал'ез, хл'еп, лоп, нарот, забот, дуб, хл'еб, муж, лоб, народ, завод, год, сад, луу, плуу, друу, памбу, сн'еу, стбу. 982 народ, мароз, зал'ез, нож, сторож, адреш, хл'еп, погрен, холот, аб'ет, гот, забот, поул'ат, чат, сат, вос, абос, оз'ерод, дуб, год, зуб, хл'еб, йагод, граз', ун'ерод, зарез, лух, плух, друх, с'н'ех, стох, помох, прую, луу, плуу, стоу, круу, сн'еу, поб'еу. 987 хл'еб, лоб, пограб, мороз, воз, обоз, луу, сн'еу, стоу, помбу, круу, плух. 988 хл'еб, лоб, пограб, холот, аб'ед, год, завод, народ, поул'ад, чад, сад, марос, вос, абос, нош, зал'ес, адреш, плух, лух, друх, крух, сн'ех, стох, памох. 992 хл'еб, лоб, пограб, холот, об'ед, год, зовод, народ, чад, сад, мороз, воз, обоз, зал'ез, нож, сторож, одреш, луу, плуу, друу, стоу, помбу, сн'ех. 998 хл'еб, лоб, пограб, холот, народ, поул'ад, гад, сад, мароз, воз, абоз, зал'ез, нож, адреш, стораиш, луу, плуу, друу, круу, сн'еу, стоу, памбу. 1002 хл'еп, лоп, пограп, холот, об'ет, гот, забот, нарот, поул'ат, чат, сат, марос, вос, абос, зал'ес, нош, стораиш, адреш, в'иноград, сад, пасад, граз', сус'ед, з'ед, зарез, хл'еб, зуб, пуд,

род, җод, вѣл'ез, хóлод, об'ёд, лух, плух, друх, крух, с'н'ех, стох, помóх, луу, плуу, друу, круу, с'н'еу, стоу, помóу. **1005** хл'еб, пóгл'ед, воз, обóз, зал'ёз, нож, стóрож, одрэж, лоп, пóурап, хóлат, об'ёт, җот, завóт, нарóт. чат, сат, луу, плух, друх, крух, с'н'ех, стох, помóх. **1008** лоб, пóураб, хóлад, морóз, нож, хл'еп, стóраш, вóз, м'ед, үвóзд, пудвóд, үдóд, зл'ёз, вйóз, хворóб, раз, җад, луу, стоу, плух, налóу, поб'ёу, дорóу, стер'óу, л'óу. **1021** хл'еп, лоп, пóурап, аб'ёт, хóлат, завóт, нарóт, пóул'ат, сат, вос, абóс, зал'ёс, нош, атреш, м'аз'в'ёз', пóураб, зáмуж, хóлад, җод, аб'ёд, завóд, нарóд, чад, сад, марóз, воз, зал'ёз, нож, стóраж, атрэж, луу, плуу, друу, круу, с'н'еу, стоу, памóу. **1023** хл'еб, җод, завóд, пóурап, нарóт, чат, марóс, нош, пóураб, нарóд, чад, марóз, нóж, плуу, сн'еу, стоу, струу, луу, паб'ёу. **1025** хл'еб, лоб, пóураб, хóлад, аб'ёд, җод, завóд, нарóд, пóул'ад, чад, сад, марóз, абóз, зал'ёз, нож, стóраж, адрéж, хл'ёб^п, лоб^п, пóураб^п, хóлат^д, аб'ёд^т, җод^т, завóд^т, нарóд^т, сад^т, марóз^с, воз^с, зал'ёз^с, нож^ш, стóраж^ш, адрéж^ш, зваж, наза́д^т, наво́з, мйод^т, л'од, луу, плуу, друу, круу, сн'еу, стоу, памóу, луу^х, плуу^х, друу^х, круу^х, с'н'еу^х, стоу^х, памóу^х, паб'ёу^х. Аглушэння амаль не чуваць.

Карта № 46

НЕАДРОЗНІВАННЕ І АДРОЗНІВАННЕ ГЛУХІХ-ЗВОНКІХ ЗЫЧНЫХ ПЕРАД ГЛУХІМІ ЗЫЧНЫМІ

Карта складзена на аснове часткі матэрыялу пытання № 45:

«Як вымаўляюцца звонкія **б, д, з, ж** ...у сярэдзіне слова перад глухімі: *жарэ́бчык* ці *жарэ́пчык*; *ба́бка* ці *ба́пка*; *салодка* ці *салотка*; *суседка* ці *сусетка*; *загародка* ці *загаротка*; *цяжка* ці *цяшка*; *лыжка* ці *лышка*; *дарожка* ці *дарошка*; *павозка* ці *павоска*?»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзена карта № 45.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з нас. пп., дзе адзначана суіснаванне неадрознівання і адрознівання глухасці-звонкасці зычных перад глухімі зычнымі, ці адзначаны паўзвонкія, якія ў запісах абазначаны [б^п], [д^т] або [п^б], [т^д] і інш.: **100** *жарэ́бчык*, *ба́пка*, *салотка*, *сус'ётка*, *за́уаратка*, *ц'а́шка*, *лы́шка*, *даро́шка*, *паво́ска*. **149** *ц'а́жка*, *лы́жка*, *ба́пка*, *салотка*, *даро́шка*, *паво́ска*. **249** *з'а́з'ка*, *ц'а́шка*, *салотка*. **252** [б], [д], [з], [ж] у сярэдзіне слова перад глухімі вымаўляюцца *глуха*. **322** *паво́зка*, *ло́шка*, *салотка*. **326** *а́псушы́ц'*, *салотка*, *паво́ска*, *даро́шка*, *даро́жка*, *бл'і́зка*, *сус'ёдка*, *ц'ижка́йа*, *ба́б'нка*. **339** *паво́зка*, *даро́жка*, *ба́пка*, *за́уыратка*. **340** *ж'ире́бчык*, *сус'ётка*, *паво́ска*, *за́уыратка*, *лы́шка*. **355** *ба́бка*, *жарэ́пчык*, *сус'ётка*, *лы́шка*, *даро́шка*, *паво́ска*. **392** *жарэ́бчык*, *лы́шка*. **404** *ц'а́жка*, *ула́тка*, *салотка*. **407** *хл'ёпчыка*, *ц'а́шко*, *ура́зко*, *бума́шку*, *пара́тку*, *ло́шка*, *ула́тк'и*. **411** *салодка*, *сус'ётка*, *бры́тка*, *салотка*, *калотка*, *лы́шка*, *ло́шка*, *даро́шка*. **420** *зауа́дка*, *ц'а́жка*, *лы́жка*, *паво́зка*, *даро́жка*, *жарэ́пчык*, *ба́пка*. **422** у *Стаўба́х*, *же́рдка*, *сц'е́жка*, *на́тта*. **444** *сц'е́жка*, *ц'а́шка*, *бры́тка*, *же́ртка*. **483** *ц'а́жк'и*. **509** *паво́ска*, *ло́шка*, *сус'ёдка*, *на́тта*, *ура́зка*, *ура́ска*. **514** *с'а́з'ц'е*, *з'е́жка*, *кру́жка*, *ба́б'нка*, *ба́бка*, *с'ц'е́жка*,

бл'ізка, ба́б'ка, ры́б'ку. 519 бл'ізка, н'ізка, шы́пка, бры́тка, бу́тка, ла́тк'и, с'л'іска, ры́пк'и, ґатко́ў, с'ц'ёшка. 532 ба́бка, салод́ка, сус'ёдка, ц'а́шка. 541 апсушы́ц', салот́ка, паво́ска, даро́шка, жарёбчык, ло́жка. 548 з'ёшка, крју́шка, ба́бка, ба́пка, даро́шка, по́пратк'и. 550 бу́дка, жарёбчык, салот́к'и. 551 ба́бка, сус'ёдка, ло́жка, крју́шка, ре́дка, салот́ка. 559 жарёбчык, жарёпчык, ба́пка, салот́ка, сас'ётка, сус'ётка, за́харатка, ц'а́шка, даро́шка, паво́ска. 568 мушчы́на, ка́ска, атпра-с'іўс'а, салод́ка, сус'ёдка, ба́пка, ц'а́шка, ло́шка, даро́шка. 569 ба́бцы, сту́жка, бл'і́зк'и, в'а́зка, сус'ётка. 571 з'а́з'ка, прыв'а́зка, ло́шка, да-ро́шка. 573 ґра́дка, ба́бка, ло́жка, па́дп'ор, атп'ира́ц'. 578 даро́жка, апсушы́ц', салот́к'и, паво́ска, ло́шка, спо́дтк'и, ла́дк'и, ц'а́ж'шка. 584 жарёбчык, паво́ска. 593 с'ц'ё́жка, салот́ка, сус'ётка, ц'а́жка, ба́пка, ґра́зк'и́я, лү́б'ка, бама́жку, кн'і́жку. 595 жарёбчык, салот́ка, паво́ска. 596 Звонкія зычныя не аглушаюцца, але не ва ўсіх выпадках вымаўляюцца зусім звонка: аб'с'ы́пала і інш. 597 жарёбчык, ба́пка, салот́ка, паво́ска. 604 сус'ёдка, паво́зка, даро́шка. 605 жарёпчык, сус'ётка, ґалү́бка, з'е́жка. 624 ба́б'к'и, з'ёд́тка. 625 ло́шка, л'ё́ч'и. 630 ба́бка, ц'а́жка, паво́зка, салот́ка, сус'ётка. 631 сус'ётка, ц'а́шка, ц'а́жк'и. 640 салот́ка, даро́шка, крју́шка. 643 даро́жка, паво́ска, сус'ётка. 644 ц'а́шка, даро́шка, з'е́жка. 645 ло́жка, жар'ёпчык, сус'ётка, ц'а́шка, даро́шка. 647 с'ц'о́жка, жар'ёпчык, лот́ка. 649 сус'ётка, даро́шка, ц'а́жка, даро́жка, кру́жк'и́, ска́зк'и. 650 даро́жка, паво́зка, жар'ёпчык, салот́ка. 652 сус'і́дка, т'ё́шке, ло́шка, до́р'и́шка. 664 сте́жка, но́жка, жыре́пчык, ба́пка, пово́ска. 684 солод́ка, лод́ка, дору́ожка, пову́озка, сус'і́етка, ц'а́шко. 685 жере́бчык, ба́бка, пово́зка, дору́шка. 686 жы-ру́бч'ик, пову́зка, ба́пка, сус'і́тка, т'а́шко, дору́шка. 688 жыре́бчык, сус'і́тка, за́хоротка, дору́шка, пово́ска. 689 жыре́бчык, ба́бка, солод́ко, сус'і́дка, за́хородка, т'а́шко, ло́шка. 691 жыре́бчык, ба́пка, за́хоротка, т'а́шко, ло́шка, пово́ска. 692 жыре́бчык, ба́пка, солот́ко, за́хоротка, т'а́шко, ло́шка. 693 жыре́бчык, сулү́дко, ло́жка, дору́ожка, ба́пка, сус'і́тка, т'а́шко. 694 жарёбчык, ба́бка, ло́жка, солот́ко, со-с'і́тка, т'а́шко, дору́шка. 696 жыре́бчык, солод́ка, т'а́жко, ба́пка, су-с'і́тка, за́ўатка. 697 ба́бка, суло́дко, сус'і́дка, за́хуродка, т'а́жко, пу-во́зка, ло́шка, дору́шка. 698 жыра́бчык, ба́бка, солод́ко, т'ё́шко, ло́шка, до́р'и́шка. 699 жыре́бчык, ба́бка, сус'і́дка, за́хородка, те́жко, ло́шка, дору́шка. 702 жыре́бчык, сте́жка, ба́пка, солот́ка, сус'і́тка, за́хоротка, ло́шка, дору́шка. Звонкія зычныя аглушаюцца перад заднеязычнымі, ча-сам можна пачуць і сте́жка. 704 жыре́бчык, ба́пка, суло́тко, сус'і́тка, за́хуротка, т'а́шко, дору́шка. 714 паво́зка, лы́жка, салод́ка, жарёпчык, ц'а́шка, паво́ска. 716 ва́жка, даро́ж'шка, но́ж'шка, ро́ж'шк'и; дт, жш, ґ^x і іншыя абазначаюць гукі паўзвонкія — крыху прыглушаныя, але не зусім глухія. 718 за парубка́, солодк'и́я, ґра́дк'и, ба́пка, но́шк'и. 726 сус'і́дка, пово́зка, ба́пка, солот́ко, за́хоротка, ва́шко, дору́шка, ло́шка, наўру́ска. 728 крју́шка, кор'і́бка, ло́жка, ґолү́бка, д'і́жка, ц'ё́жко, со-лот́ке. 730 жыре́бчык, сус'і́дка, ба́пка, солот́ка, за́хоротка, т'іе́шко,

ц'áшка, стéшка. 734 дор'íжка, ба́пка, сус'ítка, лóшка, дорóшка, сус'íдка. 737 жырёбчык, ба́бка, солóдко, сус'íдка, заґорóдка, т'áшко, лóшка, дорóшка, повóска. 739 жырёбчык, ба́бка, за́һорóдка, т'áшко, дорóшка. 750 дорóжка, нóжка, з'áц'ко, лужк'ý, сус'ётка, лушк'ý, кóйско. 772 ба́бка, солóдки, лóшка, дорóшка. 773 солóтко, зóґорóтка, дорóшка, жырёбчык, ба́бка, солóдко, дорóжка, повóзка. 774 рáжка, пры́в'азка, лóжк'и, ба́бка, дарóжка, крýшка, рéц'ка. 776 лóжка, дарóжка, салóтка, сус'ётка, ц'áшко, дарóшка, павóска. 778 салóдкаґа, дарóжка. Аглушэнне тут вельмі нязначнае, амаль не заўважаецца. 781 салóдкайе, лóжка, лóжк'и, лóжкай, сырайéжк'и, мушчыны, сц'éшка, дарóшка, патхóз'иц', крýшка. 788 дарóжка, павóзка, абсушы́ц', лы́жка, ц'áшка, лу́шка. 795 с'ц'éш'ка, солóтка, корóпку, по́прýшка, б'ерешкóм, б'éшкóм, дорóшка, сос'ётка. 798 кла́дк'и, ба́бку, пры́казка, сц'éжка, ва́жка, з'áз'ко, бýтка, з'ёжка, заґорóдка, колóдка, рéз'ка, ба́бка, сыройёжка, б'ережк'ý, бл'úзко, бры́дкайа, п'ереґорóдка, крýшка, жóртк'и, дорóшка, сц'éшка, латк'и, ү'ítко, бры́тко, дру́жкойу, үрátка, порátку. 800 лýбка, солóдкайа, бýдка, жóрдка, дру́жка, блýска, бýтк'и, б'ерóска, бры́тко, з'áц'ка, порátку, з'éшкайу, с'ц'éшка, дарóшка, сус'ётка, ва́шко. 804 дарóжка, с'ц'éжка, ва́жко, солóтк'и, ц'áшко, лóшка. 805 л'óх'к'и, ба́пка, солóтка, сус'ётка, ц'áшко, лóшка, дорóшка, повóска. 806 лóжка, п'арéґарóдка, салóтка, сус'ётка, п'арéґаратка. 808 повóзка, солóдка, жарéбчык, дорóшка, з'ёшка, ц'áшка. 809 ц'áжко, солóтка, сус'ётка, лы́шка, дорóшка, павóска. 816 бумáжку, сóладко, ц'áжко, кáзк'и, з'ёшка, крýшка, үрýска, жéртка. 818 нак'úдка, ба́бка, р'ёдко, калóдка, с'ц'éшка, з'ёшка, пóпратк'и, ц'áшко, бры́тко, ры́пка, вйáску, лóшкайу, пры́в'аска, бумáшк'и, салóткайе. 819 кн'íжка, калóдк'и, у з'áз'ка, п'араґарóдку, б'ажкóм, бл'úзко, лóжку, үлáдка, пахóдку, аччын'ý. 821 лóжкайу, стýжкайу, з'ёжкайу, павóзка, дорóшка, с'ц'éшка, стóпка, жар'ёнчык, ба́пка, салóтка, сос'ётка, ц'áшко. 824 дарóжк'и, Слабóдка, у з'ёжку, вýдка, з'áз'ко, рéдка, з'ёжку, у кру́жкú, бл'úзко, пры́казк'и, ка́дку, нóжка, дарóшка. 826 заґадка, дарóжка, үлáтка. 827 ры́пка, с'ам'иц'óдка, бл'ýска, клáтк'и, склáтк'и, ц'áшко. 828 ба́бка, крýжка, в'áзка, дарóшкай, з'ёшка, у з'ёшку. 836 ба́бка, дарóжка, жерéпчык, салóтка, сус'ётка, заґаратка, ва́шко, лóшка, павóска. 841 жерéпчык, ба́пка, солóтко, лóжка, кáзка. 845 йáґадка, заґадка, жерéбчык, ва́жко, дарóжка, павóзка, салóтк'и. 848 нóжка, лóжка, ва́жко, дарóжка, жерéпчык, заґорóтка. 851 ц'áж'шко, дорóж'шка; вымаўляецца не зусím глуха, але і не звонка. 862 пад ба́бкам'и, дарóжка, кла́дк'и, жóрдк'и, з'ёжка, крýжка, сырайёжка, бýдка, бры́дка, за пáрабка, с'л'óзк'и, үалýбку, на нóшках. 867 пóпрадк'и, з'ёшка, ск'ýбка, ү'úдка, ба́бка, з дру́жкайу, салóдку, дарóжка, үалýбка, з'ёшка, крýшка, с'ц'éшка, ба́пка, кýпкам. 868 р'ёдка, кóзка, кн'ýшка. 886 салóт'ка, сус'ёт'ка, заґарóт'ка, ц'áш'ка, дарóш'ка, павóс'ка, жарéпчык, ба́пка, ва́жко, солóдко, үолýбка, ба́бка. 895 заґара́дка, сус'ёд'ка, ц'áжка, лóжка, павóзка, бл'ýска. 902 апсушы́ц', павóзка, лóжка, дарóжка. 907 павóзка, ба́бка, сус'ёд'ка, заґара́дка, лóжка, з'ёжка, дарóжка, кýбк'и, кру́жка, бýдка, аб'нсушы́ц'. 911 салóтка, жарéбчык, ба́бка, салóдка,

сус'ёдка, ц'ажка, лóжка, дарóжка, павóзка. 927 салóдка, ба́бка, су-
с'ёдка, лóжка, павóзка, ц'ажка. 945 жерéбч'ик, солóдко, т'ажко, лóжко,
дор'íжка, за́үоротка. 950 ба́бка, солóдка, сус'íдка, т'ашко, лóшка. 951
ба́бка, солóдка, сус'íдка, за́һорodka, дорóжка, павóзка, т'éшко, лóшка.
953 жырэбчык, ба́бка, салóдка, сос'íдка, т'ажко, повóзка, нóшка, до-
ро́шка. 956 солóдка, сус'íдка, т'ажко, лóшка, жырэпчык, ба́пка,
солóтка, сус'ítка, за́үоротка, т'ашко, лóшка, дурóшка, пувóска. 969
солóдка, ц'ашка. 971 со́лод'ко, дорéшка, повóска, лóшка, жерóпчык,
ба́пка. 979 сус'ёдка, повóзка, лы́шка, дорóшка. 981 сус'ёдка, ва́жно,
лóжка, дорóжка, ба́пка, солóтк'и, сус'ётка, ц'ашко. 982 салóдка,
ц'ажка, повóзка, жарéпчык, ба́пка, сус'ётка, за́үаратка, жёрдж'и, ба́бцы,
үрүзк'е, с'ц'эжка, ү'íдко, ла́дка, ү'убка, бры́дко, б'эжк'и. 985 ва́жно,
повóзка, сус'ётка, солóтк'ейа, лóшка. 987 солóдко, сус'ёдка, повóзка,
дорóшка. 988 жерéбчык, ба́бка, салóдка, за́үарадка, ц'ажка, лы́жка,
дарóжка, сус'ётка, павóска. 998 жарéбчык, ба́бка, салóдка, сус'ёдка,
за́үарадка, павóзка, ц'ашка, лы́шка, дарóшка. 1002 жарéпчык, ц'ашка,
лóшка, дорóшка, павóска, бумáжка, з'эжка. 1005 жарéбчык, ба́бка,
салóдка, сус'ёдка, лóжка, за́үарóтка, ц'ашко. 1007 салóдк'и, сус'ёдка,
ба́пка, дарóшка, дарóжка, с'т'эжка, ба́бка, солóдко, лóжка, рéдко. 1021
жарéбчык, ба́бка, ба́пка, сус'ётка, за́үаратка, ц'ашка, сус'ёдка, ц'ажка,
дарóжка, сц'эжка.

Карта № 47

НАЯЎНАСЦЬ ЦІ АДСУТНАСЦЬ ПРАТЭТЫЧНЫХ [в], [γ] ЦІ [h] ПЕРАД ПАЧАТКОВЫМІ НАЦІСКНЫМІ [o], [y]

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 50:

«Ці не вымаўляюцца перад галоснымі **о**, **у**... у пачатку слова і ў па-
чатку складу зычных **в**, **г** і ў некаторых выпадках **ј**:

а) пад націскам у пачатку слова: **восень** ці *осень*; **возера** ці *озера*;
вокны ці *окны*; **вутка** ці *утка*; **вуха** ці *уха*..?»

Карта тэматычна звязана з картамі № 48, 133.

Як сведчыць матэрыял, у частцы гаворак перад пачатковымі націск-
нымі [o], [y] паслядоўна вымаўляецца пратэтычны [в], у другіх гаворках—
пратэтычны [γ] ці [h], у трэціх — пратэтычны зычны адсутнічае, у чац-
вёртых адзначана суіснаванне розных пратэтычных або наяўнасць ці
адсутнасць пратэтычных зычных. Не картаграфуюцца словы *востры*,
вуліца, у якіх на больш шырокай тэрыторыі, чым у іншых словах з па-
чатковымі націскнымі [o], [y], ужываецца пратэтычны [γ] ці [h]. Таму
слова *вуліца* картаграфуецца асобна — на карце № 48. Матэрыял ад-
носна слоў *вуліца*, *востры* прыводзіцца ў каментарыях разам з карта-
графуемым матэрыялам.

У адносінах да ўсёй з'явы, якая картаграфуецца, у каментарыях пры-
водзіцца матэрыял з усіх нас. пп., акрамя тых, дзе адзначана паслядоў-
нае ўжыванне пратэтычнага [в] ва ўсіх зафіксаваных словах: 4 *о́зера*,
о́кны, *ўтка*, *ўха*, *о́стры*, *ўл'ица*. 7 *во́кна*, *во́с'ан'*, *во́з'ира*, *о́кны*, *ву́ха*,
ву́чыца, *во́стры*, *ву́л'ица*. 8 *во́йстрайа*, *во́чараз'*, *о́кны*, *ву́сы*, *вуш*.

вўл'ица. 41 вóс'ин', вóз'ира, вóкны, вўха, ўтка, вóстры, вўл'ица. 61
 вóкны, вўчыш, вўтка, ўчыцца, вóстрый, вўл'ица. 67 вóс'ен', вóлаво,
 óз'ера, вўха, вóстры, вўл'ица. 69 вóс'ин', вóз'ира, вóкны, вўтка, вўшы,
 ўчыцца, вўл'ица. 87 вóз'ера, вóс'иц', óс'ин', óкны, вўтка, ўтка, ўхо,
 вóстрый, вўл'ица. 95 вóс'ин', вóз'ира, вóкны, вўха, ўтка, вóстрый,
 вўл'ица. 101 вóс'ин', вóз'ира, вóкны, óз'ира, вўтка, вўха, вóстры, вў-
 л'ица. 118 óз'ира, вóкны, вóчы, вóсна, вўтка, вўха, вóстры, вўл'ица.
 120 вóс'ен', вóз'ера, вóкны, óкны, вўха, вóстры, вўл'ица. 122 вóс'ен',
 óз'ера, вўха. 124 вóс'ин', вóз'ира, óз'ира, вўтка, вўха, ўха, óстрой,
 ўл'ица, вўл'ица. 125 óс'ин', вóз'ера, óз'ира, вóкны, вўха, вóстрайа,
 вўл'ица. 126 вóкны, вóз'ира, вўха, ўтка, вўл'ица, вóстры. 127 вóс'ен',
 вóз'ера, óз'ера, вóкны, вўтка, вўха, ўха, вóстры, вўл'ица. 129 вóс'ин',
 óз'ера, вўтка, вўха, вóстры, вўл'ица. 134 вóс'ин', вóкны, óз'ира, вўтка,
 вўха, вóстрый, вўл'ица. 136 óз'ера. 137 вóс'ен', вóкны, ўóстры,
 ўўл'ица. 138 óс'ен', вóз'ера, вóкны, вўл'ица. 139 вóс'ан', вóкны,
 вóз'ара, һўл'ица, һóстры. 140 вóс'ен', вóкны, вóз'ара, вўтка, ўóстры,
 вўл'ица. 141 вóс'ен', вóз'ера, вóкны, вўха, ўтка, вóстры, ўўл'ица. 142
 вóс'ен', вóз'ера, вóкны, вўха, ўтка, вўчал, вóстры, ўўл'ица. 144 óс'ен',
 óз'ара, ўха, óстры, ўўл'ица. 145 óс'ен', óз'ера, ўл'ица. 146 óс'ен',
 óз'еро, ўха, ўл'ица. 147 вóс'ен', вóз'ара, óкна, вўхо, вўл'ица. 148
 вóс'ен', вóз'ера, вóкны, óкны, вўха, вўл'ица, вóстры. 149 вóс'ен', вó-
 з'еро, вóкны, вўтка, óстры, ўл'ица. 159 вóс'ен', вóз'ера, вóкны, вўл'ица,
 ўўл'ица. 201 вóс'ин', óкны, вўха, ўхо. 210 вóс'ин', вóстры, вўл'ица,
 вўха. 227 на óстрав'и, на óз'иры, óс'ин', вóжык, вóс'иц', óтпуск, вóс-
 с'ин', óкны, вóкны, ўха, вўха, ўтка, вўтка, вўчуц', вóйстрый, óстрый,
 ўл'ица, вўл'ица. 229 вóчы, вóз'ира, вóс'ин', вóкны, вўтка, вўха, вóст-
 рый, óстрый, вўл'ица. 249 вóс'ин', вóз'ера, вóкны, вўха, óз'ера, óс'ин',
 вóстры, вўл'ица. 276 вóз'ира, вўха, вóкны, вўтка, ўтка, вўл'ица, вóстры.
 289 вóс'ин', вóз'ира, óз'ира, вóкны, вўха, вóстры, вўл'ица. 293 вўтка,
 ўчал, ўчал'. 294 óкны, вóблас'ц'и, вóс'ен', вóз'ира, вóкны, вўл'ица.
 295 вóс'ин', вóўн'ишча, вóтл'иц', вóкун', вóз'ира, вóкны, óкны, вўха,
 вўтка, вўл'ица, вóйстры. 302 вóс'ин', вóкны, óз'ира, вóз'ира, вўтка,
 ўл'ица, вўл'ица. 310 вóс'ин', óс'ен', вóз'ера, вóкны, вўл'ица. 341
 вóкны, вухó, ўóстры, ўўл'ица. 343 вóкны, óс'ен', óз'ера, вóстры. 345
 вóс'ен', вóз'ера, вóкна, вўха, вóстры i ўóстры, ўўл'ица. 346 óс'ан',
 óз'еро, óкна, ўўл'ица. 347 óс'ан', óкна, óз'аро, ўхо, ўўл'ица, ўóстрац'.
 348 вóс'ан', вóз'ара, вóкна, вўхо, ўóстры, вóстры, ўўл'ица. 349 вóс'ан',
 ўóз'ара, вóз'ара, вóкны, вўтка, вўхо, ўóчы, ўўл'ий, ўóстры, ўўл'ица. 350
 вóс'ан', вóз'ара, вóкна, вўха, ўóстры, вўл'ица. 351 óкна, óз'ера, ўл'ица.
 352 óкна, óстры, ўóстры. 353 вўл'ица, ўóстры. 354 вóс'ен', вóз'ера,
 вóкны, вўха, вóстры, ўўл'ица. 355 вóс'ен', вóкны, вўтка, вўха, ўóстры,
 ўўл'ица. 356 вóс'ен', вóз'аро, вóкна, ўóстры, ўўл'ица. 357 óс'ен',
 óз'еро, óкна, ўхо, ўóстры, ўўл'ица. 358 óс'ан', óз'аро, óкна, ўхо, óстры,
 вóс'ан', вóз'аро, вóкна, ўтка, вўхо, ўóстры, вўтка, һўл'ица, ўўл'ица. 359
 вóс'ан', вóз'ара, вўха, ўóстры, ўўл'ица. 360 вóкна, вóс'ан', вухó, вўтка,
 вóстры, ўўл'ица. 361 вóс'ен', вóз'еро, ўўл'ица, ўóстры. 362 вóс'ан',
 вóкны, вўл'ица, ўóстры. 363 вóз'ара, вóс'ан', вўха, вўтка, ўóстры, ўў-

л'ица. 364 вóс'ан', вóз'ара, вўха, ўóстры, ўўл'ица. 365 óкна, óс'ен', óз'еро, ўтка, ўóстры, ўўл'ица. 366 вóс'ан', вóкны, вóс', óкна, ўчыц', ўхо, óс'ан', вóкна, óз'аро, вўчыц', вўхо, вóз'еро, вўшы, ўóстры, ўўл'ица. 367 óс'ен', óкны, óз'еро, ўтка, ўхо, ўóстры, ўўл'ица. 368 óс'ен', óз'еро, óкна, ўтка, ўўл'ица, ўóстры. 369 вóз'ара. 370 вóс'ен', вóз'ера, вóкны, ўтка, ўóстры, ўўл'ица. 371 вóс'ен', вóз'аро, вóкна, вўхо, ўóстры. 372 вóс'ан', вóз'аро, вóкна, вўхо, ўóстры, ўўл'ица. 373 вóкна, вóс'ен', вóз'еро, вўхо, вўш, ўóстры, ўўл'ица. 374 вóс'ен', вóз'ера, вўха, ўóстры, ўўл'ица. 375 вóз'аро, вóкна, ўўл'ица. 376 вóкна, вóс'ен', вóз'еро, вўхо, ўўл'ица, ўóстры. 377 вóз'аро, вóс'ан', вўхо, ўóстры. 378 вóс'ан', вóз'аро, вóкна, вўхо, вўчыцца, ўóстры, ўўл'ица. 379 вóс'ен', вóз'ары, вóка, ўóстры, ўўл'ица. 380 вóс'ан', вóз'аро, вўхо, вўшы, ўóстры. 382 вóз'еро, ўўл'ицу. 383 óкна, ўхо, ўóстры, ўўл'ица. 384 вóс'ен', вóз'аро, ўл'ица. 385 óс'ан'н'у, вóз'аро, óкна, óстры, на ўл'ицу. 389 óз'ера, вўсы, на ўўл'ицы. 390 вóз'ера, вóкны, вóстры, ўўл'ица. 391 вóс'ен', вóз'ера, вóкны, вўтка, вўха, ўóстры, ўўл'ица. 392 вóз'ера, вóкны. 393 вóчы, вóс'ан', вóз'аро, вóкна, вўтка, вўхо, ўóстры, вўл'ица. 394 вóчы, вóз'арцо, ўóстраґо, вўл'ицы. 397 вóс'ан', вóз'ара, вўха, ўóстры, ўўл'ица. 399 вóз'ара, вўха, ўóстры, вўл'ица. 400 óс'ан', óз'аро, ўхо, вўчыц', вóс'ан', вóз'ара, вóкны, вўтка, вўха, вóстры, ўóстры, вўл'ица. 402 óс'ен'йу, вóз'еро, вóблас'ц'и, вўчыцца, Вóл'ка, вўл'ицу. 406 вóз'ара, вóс'ан', вóкна, вўха, ўóстры, ўўл'ица. 407 вóкна, вўхо, вóка, óка, вóчы, ўхо, вóз'еро, óз'еро, вўґал', вўґал. 408 вóз'ера, вóс'ен', ўўл'ица. 411 óс'ен', óз'еро, óкны, вўхо, вўл'ица. 412 óс'ан', ўха, ўóстры, ўл'ица. 415 у вóкны, вўчыцца, вóстрыц'. 416 вўха, вўл'ица. 417 вóкна, вóс'ан', вóз'ара, вучóны, ўóстры, вўл'ица. 418 вóз'ера, вўхо, ўóстры, вўл'ица. 419 вóс'ан', вўчыцца, вўл'ица. 420 вóс'ен', вóз'ера, вóкны, вўха, вўтка, ўóстры, вўл'ица. 421 вóчы, вóкны, вухó, вўґал', ўóстры, вўл'ица. 436 вóкун'а, вóс'ан', вóз'аро, вóкны, вўхо, вўшка, вóстры, ўóстрац', вўл'ица. 458 вўтка, вўшы, вóтпуск, вóбруц', вóс'ан', вóз'аро, вóкна, вўл'ица, ўóстры. 460 вўсна, вóс'ан', вóз'ара, вўґал', вўха, вóбыск, вóчы, вóкна, вўчыцца, вóблас'ц', вўчан', вус, вóстры, ўóстры, вўл'ица. 462 на вóтпуску, óбласц', вóкна, вóс'ен', вóблас'ц', вўха, ўўл'ица. 483 вóс'ен', вóз'ера, вўха, вóкны, вўл'ица, ўл'ица, вóстры. 532 вóс'ен', вóз'ера, вóкна, вўтка, вўха, ўл'ица, вўл'ица. 562 óс'ен', óз'ера, вóкны, вўтка, вўха, óстры, вўл'ица. 601 вóз'ера, вóкны, óс'ин', óз'ера, óкны, вóс'ин', вўха, вўл'ица. 636 вóс'ин', вóз'ир'а, óкны, вўтка, вўха, вóкун', вóкны, вóйстрый, вўл'ица. 651 óсен', óзеро, óкны, ўтка, ўхо, вóстры, вўл'ица. 652 óсын', óзыро, óкна, ўхо, вóстрый, вўлыц'а. 653 óзыро, óкна, ухó, вóстрый, вўл'еца. 654 óсын', óзыро, óкна, ўтка, ўха, ўóстрый, ўўлыца, ўўлыц'а. 655 óсын', óзеро, ўтка, óкна, ухó, ўóстрый, ўўл'иц'а. 656 óсын', óз'ыро, óкна, ўтка, вóстрый, вўлыц'а. 657 óсын', óз'иро, óкна, ўтка, ўхо, óстрый, ўўл'иц'а. 658 óсын', óзыро, óкна, ухó, óстрый, ўўл'иц'а. 659 óсын', óзыро, óкна, ухó, вóстрый, вўл'ица. 660 óсын', óкна, óз'ира, ўóстрый, ўл'иц'а. 661 óз'иро, óсын', óкна, ухó, ўóстрый. 662 óсын', óзыро, óкна, ўтка, ухó, óстрый, ўўлыц'а. 663 óсын', óзыро. 664 óсын', óкна, óзыро, ўха, ўóстрый, ўўлыца. 665 óсын'. 666 вóз'ера,

җóстры. 667 óс'ен', óз'ера, óкна, ұтка, ұхо, ү́л'ица. 669 вóс'ен',
 óз'еро, ұхо, җóстры, ү́л'ица. 671 вóс'ан', вóз'еро, вóкна, җóстры,
 ү́л'ица. 673 вóс'ан', вóз'аро, вóкна, вухó, ү́л'ица. 675 óз'еро, óс'ен',
 óкны, ұтка, ұхо, җóстры. 676 óс', óцет, óс'илко, óйчым, óсен', óз'еро,
 óкна, ұтка, ухó, җóстры, ү́л'ица. 677 óс'ен', óз'ера, óкна, ұхо, Һóстры,
 Һýл'ица. 678 óз'еро, óкна, ұтка, ухó, вóз'еро, вýтка, җóстры, ү́л'ица.
 679 óс'ен', óз'еро, óкно, ухó, ү́л'ица. 680 óсен', óзеро, ухó, җóстры,
 ұл'ица. 681 óсен', óкна, Һóстры, Һýл'ица. 682 óсен', óс'ен', ухó, Һó-
 стры, Һýл'ица, ұл'ица. 683 óсен', óкна, ухó, җóстры, ү́л'ица. 684
 óсен', óз'еро, уокна, ұтка, ухó, җóстры, ү́л'ица. 685 óсен', óз'еро, óкна,
 ұтка, ұхо, Һýл'ица. 686 óсен', óз'еро, óкна, ұха, Һóстры, Һýл'ица. 687
 уóсен', óз'еро, уокна, ұха, Һóстры, Һýл'ица. 688 җóзыро, җóсен', җóкна,
 ү́уха, җóстры, ү́улыц'а. 689 óсын', óзыро, óкна, ухó, Һóстрый, Һýлыц'а.
 690 óсен', óкна, ү́улыц'а. 691 óсен', óз'иро, óкна, ұтка, ухó, Һóстрый,
 Һýлыц'а. 692 óсен', óкна, óз'иро, җóстрый, ү́улыц'а. 693 вóсен', óкна,
 җóстрый, ү́улыц'а. 694 óсен', óкна, ұхо, ү́улыц'а, җóстрый. 695 óсен',
 óзыро, óкун', óстрый, Һýлыц'а. 696 óсен', óзыро, ухó, җóстрый, ү́улыц'а.
 697 óсен', óз'еро, óкна, ұха, Һóстрый, Һýлыца. 698 Һóсын', óзыро,
 óкна, ухó, Һóстры, Һýлыц'а. 699 óсен', óзыро, óкун'. 700 óсын',
 óзыро, óкна, ухó, Һóстрый, Һýлыц'а. 701 óсын', óзыро, җóкна, җóстры,
 ү́улыц'а. 702 óсын', óзыро, óкна, ұха, җóстры, ұлыц'а. 703 óсын',
 óзыро, ұхо, Һóстрый, Һýлыц'а. 704 óсен', óзыро, ұха, ұлыц'а. 706 вýш,
 вóс'ан', óз'аро, вóз'а'еро, ү́л'ица. 708 вóс'ан'йу, вóз'аро, вóбруц',
 вóкан, үчыцца. 709 вóс'ан', вóз'аро, вóкна, вухó, җóстры, вýл'ица. 710
 вóс'ан', óддыху, вóк'ен, вýху, вýл'ица. 711 вóс'е'н', вóз'е'ра, вóкна,
 вýхо, җóстры, вýл'ица. 712 вóспу, óчы, óс'ен'н'у, óз'еро, вóкна, вýтка,
 җóстры, ү́л'ица. 713 вóс'ан, вóз'ара, вóкна, вухó, җóстры, ү́л'ица. 714
 вóз'ера, вóс'ен', вýхо, вýчыц', вóс'ен', óз'еро, вóкна, вýхо, җóстры, вóстра,
 ү́л'ица, вýл'ица. 715 óс'ен', óкна, вóс'ен', вóз'ера, вýтка, вýха, вóстры,
 вýл'ица, җóстры, ү́л'ица. 716 óс'ен', ухó, ұтка, óз'еро, óкна, ұл'ица,
 җóстры. 717 вóз'еро, за óз'ером, вухá, вýток, óс'ен', вýл'ица. 719
 вóс'ен', вóз'ера, вóкны, вýха, óс'ен', ұтка, вóстры. 720 óсен', óзеро,
 óкна, ұтка, ухó, Һóстры, Һýл'ица. 721 óзеро, óсен', óкна, ұхо, óстры,
 ү́л'ица. 722 óсен', ухó, óчы, ұл'ица, җóстры. 723 óсен', óзеро, вéкна,
 вухó, җóстры, вýл'ица. 724 óсен', óзеро, óкна, ұтка, ұхо, Һóстры, ұлыца.
 725 óсен', óзеро, вéкна, вухó, җóстры, вýл'ица. 726 óсын', җóзеро,
 ұутка, җóстры, ү́улыца. 727 óсын', óзыро, җóзыро, óкна, вýдка, ұшы,
 җóстрый, ү́улыца. 728 җóсин', җóз'ера, җóкни, җóбрази, ү́уха,
 җóчи, җóстри, ү́улицы, җóстрац'. 729 җóсен', җóзыро, ү́улыца. 730
 җóсын', җóзыро, óкна, ұтка, ұхо, óстрый, ұлыца. 731 óсен', óзеро,
 óкна, ұхо, Һóстры, вýл'ица, ұл'ица, Һýл'ица. 732 җóс'ен', җóз'ера, ү́л'ица.
 733 ү́уцацца, җóс'ен', óс'ен', җóз'ера, óбув'и, вóсна, җóбразы, җóчи, ү́уск'и,
 óстри, җóстри, ү́л'ица. 734 Һóс'ен', Һóз'еро, óкны, вýха, Һýзең'ка, Һó-
 зеро, Һóкны, Һóл'а (Оля), Һóстрый, Һýл'ица, по-ү́л'ичному. 735 óсен',
 óзыро, óкна, Һóстрый, Һýлыца. 736 Һóсен', вýхо, Һýлыц'а, Һóстрýй.
 737 óсен', óзыро, óкна, ұхо, Һóстрый, Һýлыца. 738 җóсен', óзеро,
 җóкна, ү́ухо, җóстрый, ү́л'иц'а. 739 вóсен', вóзыро, вóкна, вухó, ү́улыца,

һострый. 740 вóсен', óзеро, вóкна, вўха, вўткы, вўлыца. 741 óзеро ўóкны, ўóсен', óсен', ўўл'ице. 743 вóчы, вўчыцца, ўўл'ица. 745 ó'сен', óко, óкна, вóс'ен', ўхо, ўóстры, вўл'ица, ўл'ица. 747 вóко, вóс'ан', па-ўўл'ичнаму. 748 óс'ан', óз'аро, óкна, ўхо, ўóстры, ўл'ица, вўл'ица. 749 вóс'ен', вóз'ера, вóкны, вўха, вўл'ица. 750 вóз'ера, вóкны, вóс'ен', вўха, вўл'ица. 751 вóс'ан', вóз'ара, вóкны, вўхо, ўўл'ица, ўóстры. 752 вóс'ен', вóз'еро, вўхо, вóкны, вўл'ица, ўóстры, ўўл'ица. 753 óс'ен', óз'еро, óкны, óчы, вўтка, ўхо, вўл'ица, óстры. 754 óс'ен', óз'еро, вóкна, óкна, вўл'ица, óстры, ўóстры. 755 вóўс'иско, вўтка, вўғал, вучыла, вóс'ен', вўл'ица, ўóстры. 756 вóс'ен', вóз'еро, вóкна, вўхо, вўчыц', ўóстры, вўл'ица. 757 óс'ен', óз'еро, óкна, вўтка, вўхо, ўóстры, вўл'ица. 759 óсен', óзыро, óкна, óзыры. 760 Ўóл'а (Оля), ўўско, вўзка, ўўл'ица, ўóстры. 761 óс'ен', óкна, вўха, ўл'ица, вўл'ица, ўóстра. 762 ўóко (око), ўóўс'иско (аўсянішча), óўн'иво, ўўзен'ко (вузенько), ўóстры. 763 óсен', óзеро, ўкна, ўхо, ўóстры, ўлица. 764 óсен', ўóзеро, óзеро, ўхó, вухó, вўлыца, ўóстры. 765 вўшы, вóк'и, вóс'ен', вўсы, ўóстра, вўл'ица, ўл'ица. 766 óс'ен', óз'еро, вўкна, ўóстры, вўл'ица. 767 óз'еро, óс'ен', вóс'ен', вóз'еро, вўкна, вўхо, ўóстры, вўл'ица, ўл'ица. 768 вóсен', вóзеро, вўхо, ўóстры, вўлыца. 769 ўóсен', ўóзеро, вўтка, вўхо, вўчыцца, ўóвот, óкун', óвот, ўóстрый, ўўлыца. 770 óкна, óсен', óзеро, вўхо, ўóстрый. 771 óсен', óзеро, óкна, вўтка, вухó, һострый, вўлычка. 772 óсен', óкна, вухó, һостры, һўл'ица. 773 óсен', óстры, óкны, ўхо, вóсен', вóзеро, вóкна, вўхо, вóстрый, ўўлыца, вўлыца. 775 вóчарац', óс'ен'йу, вўха, вóс'ен', óзера, вóкна, ўóстры, вўл'ица, ўл'ица. 776 вóс'ен', вóз'еро, вóкны, вўтка, вўхо, вóстры, ўóстры, вўл'ица. 777 вóс'ен', óкун', вўтка, óс'ен', óз'еро, óкна, ўхо, вóчарац', вóсна, óстры, ўóстры, ўл'ица. 778 вóс'ен', вóз'еро, вўхо, ўóстры, вóстры, вўл'ица. 779 вóз'ара, вóкна, ўóстры, вўл'ица. 780 вóс'ен', вóз'еро, вóкна, вўхо, ўóстры, вўл'ица. 783 вóтпуск, óўн'ик, óбат, ўтк'и, вóкны, вўхо, вўтка, вўчаны, вўл'ица. 785 вóкны, вўхо, вóз'еро, вўткам, вóс'ен', ўóстры, вўл'ица. 786 вўск'и, вóс'ен', вўха, вóкны, вóстры, вўл'ица. 787 вóс'ан', вóз'ара, вóкны, вўха, вóстры, вўл'ица. 788 вóз'ера, вóс'ен', ўтка, ўтрам, вўтка, вўхо, ўóстры, вóстры, вўл'ица. 789 вóс'ен', вóка, у вўс'е, ўтак, вóчы, вóзера, вóкны, вóблас'ц', вўл'ица. 791 вóчап, вўхо, вóкна, вóс'ен', вóкун', вўл'ица, óстры. 794 óс'ен', óз'еро, вўхо, вўчыц', óйстры, вўл'ица. 795 óкун', óс'ен', óз'еро, óкна, вўхо, вóстры, óстры, вўл'ица, ўл'ица. 796 вўш, вўхо, вóко, вóкна, вўс'ен', вўсы, вўхо, вўтк'и, óс'ен'йу, óбод, óтпуск, вóйстры. 797 óс'ен', óз'еро, óкна, вўтва, вўтка, ўхо, óстры, ўл'ица. 798 вўхом, вўўол, óчеп, вўтак, вўз'ен'ка, óчы, вўж, вўшы, óблас'ц'у, Óл'ка, óс'ен', на вўл'ицы. 800 вóчы, óчы, óблас'ц', вўл'ей, óс'ен', вóс'йу, вўж, вóкна, вўмны, óз'еро, вўсы, óстрайа, вўл'ица. 804 óз'еро, вóкны, вўхо, вўл'ица, ўóстры. 805 óчерец', Óл'е, Вóл'е, вóс'ен', вóкна, вўтка, вўхо, ўóстры, вўл'ица. 806 óс'ен', óкна, óчы, ўшы. 807 óс'ен', óз'еро, óкна, вўхо, ўóстры, вўл'ица. 808 óс'ен', óз'еро, óкна, вўтва, вўхо, óстры, вўл'ица. 809 óс'ен', óз'еро, óкны, ўтка, вўл'ица. 810 óс'ен', óз'еро, óкны, ўхо, óстры, вўл'ица. 811 óс'ен', вўхо, вóс'ен', óз'еро, вóкна, вўтва, вўл'ица, ўóстры. 812 óс'ен', óз'еро, óкна, óстры, вўл'ица. 834 óз'еро,

окны, остры, вѣл'ица. 836 о́с'ан', о́кна, ѳшы, о́чы, во́зера, вѣл'ица. **840** во́с'ен', вѣхо, во́кно, о́зеро, вѣл'ица. **841** во́с'ен', во́зера, во́кны, о́кны, вѣхо, во́стры, вѣл'ица. **845** во́с'ен', во́зера, о́кна, вѣхо, вѣл'ица, во́стры. **846** вѣхо, во́кно, о́кна, вѣл'ица, во́стры. **848** о́зеро, во́кна, вѣхо; о́стрый — гаворыць старѣйшае пакаленне, во́стры — малодшае пакаленне; вѣл'ица. **850** во́с'ен', во́зера, во́кна, вѣтка, вѣхо, ѳтка, вѣмны, вѣл'ица, ро́стры. **851** вѣчыц', о́зера, вѣхо, во́кун', вѣл'ица, во́стрыц'. **852** во́с'ен', во́зера, во́кны, о́кны, вѣхо, вѣшы, во́стры, вѣл'ица. **853** во́с'ен', во́зера, во́кны, вѣтка, вѣхо, ро́стры, во́стры, вѣл'ица. **862** во́ко, вѣшк'и, вѣз'ен'к'и́а, вѣтк'и, б'аз во́ддышк'и, вѣѳал, вѣшы, Во́л'ѳа, во́чараз', о́кна, во́зера. **866** во́пытн'ейшы, во́тдых, о́тдых. **911** о́с'ен', о́зера, во́с'ьн', во́з'бра, во́кны, вѣтка, вѣха, во́стры, вѣл'ица. **945** о́кна, о́сын', о́зыро, ухó, о́стрый, ѳлыц'а. **946** во́кны, вѣхо, вѣлыц'а, во́стры. **947** о́сын', о́зыро, о́кна, ѳхо, о́стрый, ѳлыц'а. **948** хо́сен', хо́зеро, о́кна, ухó, ро́стрый, ѳлыц'а. **949** хо́сен', хо́зеро, о́кна, ухó, хо́стрый, ѳлыц'а. **950** хо́сен', хо́зеро, о́кна, ухó, хо́стрый, хо́лыц'а. **951** хо́сын', хо́зыро, хо́стры, вѣхо, вѣтка, хо́лыц'а. **952** о́сын', о́зыро, о́кна, ѳтка, ухó, о́стрый, ѳлыц'а. **953** о́с'ин', о́з'иро, о́кна, ѳтка, ѳхо, ро́стрый, ѳѳл'иц'а. **954** о́сен', о́зыро, о́кна, ѳтка, ѳхо, о́стрый, ѳлыц'а. **955** о́сын', о́заро, о́стры, ѳлыц'а. **956** о́сен', о́зеро, о́кна, ѳлыц'а. **957** о́сын', о́зеро, о́кна, ухó, ѳлыц'а. **958** ухó, ро́сен', ѳѳл'ица. **959** во́сын', во́зера, во́кны, вѣтка, вухó, ро́стрый, ѳѳл'ица. **960** о́сен', о́зеро, о́кна, ѳхо, хо́стрый, вѣлычка. **961** о́сен', о́зеро, о́кна, ѳтка, вѣхо, ѳхо, о́стрый, ѳлыца. **962** о́сен', о́кна, ухó, ро́стрый, ѳѳлыц'а. **963** ро́сын', ро́зыро, ро́кна, ро́ѳхо, ро́стрый, ро́ѳлыца. **964** о́сен', о́зеро, вѣхо, ѳкна, вѣша, ро́стры, вѣлыца. **965** о́сын', о́зыро, о́кна, ѳтка, ѳхо, о́стрый, ро́лыца. **967** о́сен', ро́зеро, вухó, во́кна, ро́стры, вѣл'ица. **968** о́сен', вѣкна, ѳкна, вухó, вѣл'ица. **969** о́с'ен', о́зера, о́кны, вѣтка, вѣхо, о́стры, вѣл'ица. **970** во́кны, во́с'ен', во́зера, вѣхо, вѣл'ица, ро́лыца. **971** вѣхо, вѣтва, о́кна, о́зера, вѣл'ица, ро́стры. **972** вѣтк'и, вѣхо, во́кна, о́с'ен'ѳу, вѣѳол', о́кна, о́чы, ро́стры, вѣл'ица. **973** о́с'ен', о́зера, ѳтка, ѳха, ѳл'ица. **974** о́зера, о́кна, о́с'ен', вѣхо, ро́стры, ѳл'ица. **975** к о́с'ен'и, вос', вѣзк'и́е, о́кна, вѣл'ей, о́зера, вѣткам'и, вѣл'ица, ро́стры. **976** вѣхо, о́с'ен', о́зера, о́кна, ро́стр'и, вѣл'ица. **977** о́с'ен', о́зера, во́кна, о́кна, вѣтва, вѣхо, ро́стры, вѣл'ица. **978** о́с'ен', о́зера, о́кна, вѣтва, ѳтва, вѣхо, ро́стрый, вѣл'ица, ѳл'ица. **979** о́с'ен', о́к'ин, ѳхо, вѣтка, вѣл'ица. **981** о́зера, о́с'ен', о́кна, вѣхо, ро́стры, вѣл'ица. **983** о́с'ен', о́зера, о́кны, вѣха, о́стры, вѣл'ица. **985** о́с'ен', о́зера, вѣхо, ро́стры, ро́л'ица, вѣл'ица. **987** о́с'ен', о́кнам, ѳхо, во́страѳ, во́стры, вѣл'ица. **990** во́с'ен', о́зера, о́кна, вѣхо, ро́стры, вѣл'ица. **993** о́зера, о́с'ен', о́кна, вѣхо, ро́стры, вѣл'ицу. **994** о́ч'и, о́кна, о́с'ен', вѣхо, о́зера, во́з'еры, вѣсы, вѣл'ица. **995** во́с'ен', во́зера, во́кна, вѣхо, ро́стры, вѣл'ица. **997** во́с'ен', во́зера, во́кны, вѣтка, ѳтка, вѣха, во́стры, ро́стры, вѣл'ица. **999** о́с'ен', о́зера, о́кна, ѳтка, вѣхо, во́кна, во́ка, во́чы, во́с'ен', во́дпуск, вѣсы, во́чеп, о́стры, вѣл'ица. **1000** во́с'ен', во́зера, во́кны, вѣтка, вѣха, ро́стры, вѣл'ица. **1002** во́с'ен', во́зера, во́кны, вѣхо, ро́стры, вѣл'ица. **1003** о́с'ен', о́зера, вѣхо, вѣл'ица. **1004** о́с'ен', о́зера, о́ко, во́ко, вѣхо, о́кны, во́кны, вѣж, вѣчац', ро́стре, вѣл'ица. **1005** о́с'ен',

о́з'еро, о́кна, ўтка, вўхо, ўо́стры, вўл'ица. 1006 во́с'ен' —рэдка, о́с'ен'; во́з'ера —рэдка, о́з'ера; во́кны, вўтка, вўха, во́стры, вўл'ица. 1007 о́с'ен', о́з'ера, о́кны, ўтка, во́сен', во́з'еро, во́кна, вўхо, вуж, ўо́стры, ўо́стрыт, о́стры, ўл'ица. 1008 во́с'ен', во́з'ера, во́кны, о́сен', о́зеро, о́кна, вўхо, во́стры, ўо́стры, вўл'ица. 1009 о́кны, о́с'ен', о́з'еро, вўха, о́стры, вўл'ица. 1010 во́с'ен', во́з'еро, о́з'еро, о́кны, вўтка, о́стры, о́кун', во́чарад', вўдачку, о́с'ен', вўхо, вўл'ица, о́стры. 1011 о́кны, о́с'ен', вўха, ўтка, о́з'еро, ўхо, о́стр'иц', о́стры, ўл'ица, вўл'ица. 1012 о́сен', о́зеро, о́кна, вўхо, ўо́стры, вўл'ица. 1013 о́с'ен', о́з'еро, о́кны, вўха, о́стры, вўл'ица. 1018 во́с'ен', во́з'ера, во́кны, вўтка, вўха, во́чараз', вўўал, во́стры, вўл'ица, ўо́йстры. 1019 во́с'ен', во́з'ера, вўтка, вўха, ўо́йстры. 1021 во́с'ен', во́з'ера, во́кна, вўха, ўо́йстры, вўл'ица. 1023 во́с'ен', о́з'ера, вўха, вўл'ица. 1025 во́с'ен', во́з'ера, во́кны, вўтка, вўха, во́стры, вўл'ица, ўо́стры. 1026 во́с'ен', во́з'ера, во́кны, вўтка, вўха, о́с'ен', о́з'ера, во́ўцы, вўмны, вўдка, вўсы, хо́стры, вўл'ица. 1027 во́з'ера, во́кны, во́с'ен', вўтка, зўха, о́сен', о́з'ера, ўл'ица, вўтва, ўха, во́стры, вўл'ица.

Карта № 48

ВЫМАЎЛЕННЕ СЛОВА вуліца

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 50:

Ці не вымаўляюцца перад галоснымі **о, у...** у пачатку слова і ў пачатку складу зычныя **в, г**:

а) *вуліца, гуліца, юліца ці улица..?»*

Тэматычна гэта карта суадносіцца з картамі № 47, 133.

Пратэтычны [у] ці [h] у слове *вуліца* вядомы значна большай колькасці гаворак, чым у іншых словах з пачатковым націскным [у] (гл. карту № 47). Прыкладна такое ж геаграфічнае распаўсюджанне мае пратэтычны [у] ці [h] у слове *востры*. Картаграфуемы матэрыял у каментарыях да карты № 48 не падаецца. Усе магчымыя варыянты вымаўлення слова *вуліца* прадстаўлены ў легендзе. Матэрыял аб картаграфуемым слове прыводзіцца ў каментарыях да карты № 47 разам з матэрыялам, які характарызуе наяўнасць ці адсутнасць пратэтычных [в], [г] у іншых словах.

Карта № 49

ЯКАСЬ ПАЧАТКОВАГА ЗЫЧНАГА ВА ЎКАЗАЛЬНЫХ ЗАЙМЕННІКАХ гэты, гэны і ВЫТВОРНЫХ АД ІХ СЛОВАХ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 50:

«Ці не вымаўляюцца перад галоснымі **о, у, э, а** ў пачатку слова і ў пачатку складу зычныя **в, г** і ў некаторых выпадках **ј**:

а) пад націскам у пачатку слова: *...гэты, јэты ці эты?»*

Пры картаграфаванні ўлічваюцца таксама адпаведныя матэрыялы з адказаў на пытанні № 17, 37, 102, 121 і некаторыя іншыя, а таксама прыклады з тэкставых дадаткаў да адказаў на пытанні «Праграмы».

У сувязі з гэтым у каментарыях прыводзіцца ўвесь матэрыял, сабраны па ўказанай тэме. Пасля прыкладаў у дужках называецца яго крыніца. Лічбай абазначаецца нумар пытання, у адказе на якое прыведзены адпаведныя прыклады. Скарачэнне *зв. т.* (звязны тэкст) указвае, што матэрыял прыводзіцца з тэкставага дадатку да адказаў на пытанні «Праграмы».

1 'у́этауа, на у́етай (17), у́эта (50), й́етат (103), у у́етым, й́етай, у́эта (зв. т.). 2 у́еты (37), у́етыйа дамы́ (103), у́ёный (121), у́етым'и (зв. т.). 3 аб у́етай (17), у́еты дамы́ (103), у́ёны (121). 4 й́этауа, аб й́етай (17), й́еты (61), й́еты, у́еты, й́етыйа (103), у́ёны (121). 5 у́этауа, у́етай (17), у́еты, й́еты (50), у́етыйа тра́хтары (103). 6 у́етый (17), у́етыйа л'ўз'и (103), у́ёный (121), пау́этаму, з у́этага, у́етат уу́с' (зв. т.). 7 у́этауа (17), у́етат дом, у́етыйа дамы́ (103), у у́етым (зв. т.). 8 у́эта (17, 37), у́етат хл'ёу, у́етыйа хаты́ (103), у у́етым, у́етак'и. дом, за у́етыйа (зв. т.). 9 у́этауа (17), у́еты, у́ёны (50), у́етат, у́ёнан, у́етыйа, у́ёныйа (103, 121). 10 у́этауа (17), у́еты (50), у́етыйа (103). 11 у́етат, у́ёнан (17, 50), у́ёны (121), у́етыйа (103). 12 у́этауа, у́ёнауа, у́етай, у́ёнай (17), у́еты, у́ёны (50), у́етат, у́етыйа (103), у́ёны сла́бы, с'у́выйа у́ёны, у́етат, у́ету́л'к'и, у́ёдак (зв. т.). 13 у́этауа, у́ёнауа, у́етат (17), у́еты, у́ёны, у́етат, у́ёнан, у́ёныйа, у́етыйа (103), у́ёны, у́еты (121), у́ётакайа, у́ёна, у́эта, й́еты м'ёл'н'ицы, на у́етат бок, у́ётакайе штў́к'и (зв. т.). 14 у́этауа, пры й́етай (17), у́ёны (121), з у́етым'и (зв. т.). 15 у́этауа, пры у́ету́й (17), у́етыйа (103), у́ёны (121), у́еты, у́этауа, у́ёдак (зв. т.). 16 у́ёны (121). 17 у́этауа (17), у́еты (50), у́етыйа (103), у́эта (зв. т.). 18 у́этауа, пры у́етай (17), у́еты, на у́етай (50), у́етыйа (103), у́ёнан (121), у́ёдак (зв. т.). 19 у́этауа, на у́ёнай, у́еты (17), у́ёну (37), у́ёны, у́ёнак (121), у́ёныйа (зв. т.). 20 у́еты (50), у́ёны (103), у́ёна (121). 21 у́етыйи сады́ (103), у́ётк'ий крас'у́вый, у́этауа, у́етат з'ен', у́эта, у́ёна в'ирба́ (зв. т.). 22 у́этауа (17), у́эта (зв. т.), у́етыйа хлопцы́ (103). 23 у́ёту́а (17), у́етый (103). 24 у́этауа (17), у́етый чалав'ё́к (103). 25 у́ёны, у́еты (50), у́ёны (121), у́этауа (17), у́еты (37), у́еты, у́ёны хаты́ (103). 26 у́ётый, у́ёны (50), у́ёнан (121), й́эта, у́ёна, у́ёта (зв. т.), у́етыуа, пры у́ётый (17), у́ёнан, у́етый, у́ёны, у́еты хаты́ (103). 27 у́ёны (121), у́ёнауа, у́этауа (17), й́етай, у́ету, лыч во у́ёдак'и (зв. т.), у́еты (37), у́еты бры́гады (103). 28 у́ёны (121), у́еты (103), пры у́етай (17), у́етыйа бры́гады (103). 29 у́етат, у́ёна (50), у́ёный, у́эта (121), у у́ётый (17), кúры у́еты (103). 30 у́ёнауа (17), у́етак (50), у́ёнауа, у́ёйнай, у́етай (17), у́ёна, у́эта (37), у́етыйи, у́ёныйи л'ўз'и (103). 31 у́еты (50), у́етат (103), у́ёны (31), пры у́етай (17), у́эта, у́ёнауа (37), у́етат, у́ёна, у́еты бры́гады (103). 32 у́этауа (17), у́ёны (32), у́етак'и страх (зв. т.), у́етыйи, у́етыйе (103). 33 у́ёны хаты́ (100), у́ету (103), у́ёнън (121), у у́ётъй (17). 34 у́этауа (17), у́ёны, у́еты (50), у́ёны (121), у́еты, у́ёны бры́гады (103). 35 у́этауа, у́ёнауа (17), у́еты, у́ёны (103), у́етак'и расхо́т, у́ёны стары́ (зв. т.). 36 у́етат, у́ёнан (50, 121), у́этауа (17). 37 у́етат, у́ёнан (50, 121), на у́ёнай, на у́етай (17), у́етат, у́ёнан двор (103). 38 у́еты (50), у́ёнан, у́етат, у́эта, у́ёна (121), у́этауа, на у́етай (17). 39 у́эта, у́ётакайа (50), у́ёны (121), у́этауа, у́етай (17). 40 у́ёнауа (31), у́ёнан (37), у́ётыйа клáсы, у́ёны дн'и, праз у́ёныйи (79),

гэты, гэны двор (103), гэный (121), йэтат вапрós (зв. т.), гэнаҕа (37),
 гэты, гэны хаты (103). 41 гэты (50), гэны (121), гэтаҕа (17), гэтыйа
 (103). 42 гэнайа хата (103), у штабáх гэтых (зв. т.), гэныйа калхóзы
 (103). 43 гэтэ́т (50), гэ́нэ́н (121), гэ́тэ́ҕа (17), гэты, гэтыйа (103).
 44 гэ́тэ́т (50), гэ́нэ́н (121), пры гэ́тэ́й (17), гэ́тэ́т, гэ́тыйа (103). 45
 гэ́тэ́т (50, 103), гэ́нэ́н (121), гэ́тэ́ҕа, пры гэ́тэ́й (17), гэ́тэ́т, гэ́тыйа (103).
 46 гэны, гэты (50), гэны хаты (101), гэта (121), пры гэнай (17), гэны
 дом, гэны брыҕады (103). 47 гэты (50), гэны, гэныйа (103). 48
 гэтыт (103), гедык (зв. т.), гэ́тэ́ҕа, пры гэ́тэ́й (17), гэтыт, гэ́тыйа
 брыҕады (103). 49 гэты, гэны, гэта́к (50), гэты, гэны (103), гэны
 (121), у гэтай (17), гэ́тк'и (37), гэ́тыйа, гэ́ныйа (103). 50 гэты, гэны
 (50), гэны дом (121), гэтаҕа (17), гэнай (37), гэты, гэны брыҕады
 (103). 51 гэтай (16), гэты (103), гэны (121), гэта (17), йэ́тыйа (103).
 52 гэтаҕа (17), гэты (50), йэтат (103), йэ́таҕа, пры йэ́тай (17), йэ́тыйа
 (103). 53 у гэ́тэ́й (17), гена (37), гэта́т (50), гэты хаты (103), гена,
 гэта́т (37), гэта́т дом, гэты п'э́с'н'и (103). 54 гэты (50, 103), йэ́ты
 (121), пры гэтай (17), гэты чалав'э́к (103). 55 гэны, гэ́нан (121),
 г'э́таҕа, гэ́тай (17), гэ́тыйе (103). 56 гэтаҕа (17), гэ́тыйа (103),
 гэ́тыйа во́кны (103). 57 г'э́та (24), гэты, гэны (37, 103), г'э́ты (50),
 гэны (121), гэтаҕа, гэ́тай (17), гэты, гэны (37), г'э́тыйа, г'э́ныйа (103).
 58 гэты (50), гэ́тый, гэ́ный (103). 59 гэты (50), гэ́ный (121), гэ́тыйа,
 гэ́найа (103). 60 йэ́ты i гэты (50), гэты хаты, гэ́тыйа (103). 61
 гэты (16, 50), йэ́та, гэта (103), йэ́та, гэ́тыйа (зв. т.), гэтаҕа, гэ́тай (17),
 йэ́тыйе л'у́з'и (103). 62 гэтаҕа (16), гэты (50), гэта (103), гэ́тай (17),
 йэ́тыйа брыҕады (103). 63 гэ́тыйа (50), йэ́ты, гэты дом, з'у́ск'и гэты
 (103), йэ́ны, гэны, йэ́ныйа, йэ́ну (121), йэ́тыйа, йэ́ты ў́рачи (103). 64
 гэтаҕа (17), гэты (50), гэты, гэны (103), гэтаҕа, пры гэтай (17),
 гэнаҕа (86), у гэнай ха́ц'и (88), гэты, гэны брыҕады (103). 65 у гэ́-
 ным, гэ́ну, гэта (37), гэты, йэ́тым (50), гэ́ный (121), пры гэ́тэ́й (17),
 йэ́тыйе (103). 66 гэтаҕа (17), гэты (50), гэта́т, гэ́тыйи (103), гэны
 (121), гэ́ну пыл' (60). 67 гэтаҕа (17), йэ́та, гэта (37), гэты, йэ́ты
 (50), гэны (121), гэты брыҕады (103). 68 гэты, гэны (50), гэ́тэ́т
 (103), гэ́ным'и, гэ́нан (121), гэ́дак, гэ́ткай (зв. т.), гэтаҕа, гэ́тэ́й (17),
 гэ́тэ́т райо́н (103). 69 г'э́ты (50), гэты, гэны (103). 70 гэтаҕа (17),
 гэта, гэнай (121), пры гэнай, гэтаҕа (17), гэты (103). 71 у гэ́тум
 (17), гэта, гэ́тык (37), гэта (50), у гэ́ным, гэ́тэ́т дом, гэ́тыйи i гэты
 хаты (103), пры гэтай, гэтаҕа (17), гэ́тыйа, гэты брыҕады (103). 72
 гэны, гэты (50), гэтаҕа, пры гэтай (17), гэ́тыйи хаты (103), во гэ́дак во
 (зв. т.). 73 гэты (16), з гэнай (37), гэты, гэны (50), гэ́ный, г'э́ный,
 гэ́тый, г'э́тый (121), гэ́тай парóй (зв. т.), у гэтай, гэтаҕа (17), гэты
 брыҕады (103). 74 гэтаҕа (17), г'э́та, гэта (50), гэты (103), гэ́ный
 (121), гэ́тыйа хаты (103), и йэ́та йес' (112). 75 на йэ́тыйи н'и́па-
 ра́тк'и, гэта́к'и (зв. т.), гэ́ту (37), йэ́ты, гэты, гэны (50), гэтаҕа, пры
 гэтай (17). 76 гэтаҕа (16), гэты (103), гэны (121), гэ́тыйа сады́
 (103). 77 гэтаҕа (16), гэты (50), гэты, гэны (103). 78 гэ́ный (121),
 гэты i г'э́ты (50), гэ́тэ́ҕа, гэ́тай (17), г'э́тыйи (103). 79 гэта (50),
 гэ́ткай (79), гэтаҕа, гэ́тай (17), гэ́тыйа, гэ́ныйа (103). 80 гэ́ткайе,

җ'этай (17), җ'эты (37, 50), җ'эта, җ'эта, җ'этыйа, җ'этыйа (103). 81 җ'эта (50), җ'эны, җ'эты (103), җ'эны (121), җ'этыйа, җ'эныйа (103). 82 җ'эты (50), җ'эны (121), җ'эныйа, җ'эны, җ'эты (103). 83 җ'этай (17), җ'этум, җ'этакыйа, җ'эный, җ'энан (37), җ'эны (121), җ'эты, җ'эны (103). 84 җ'эткай, җ'этай (17), җ'этул'к'и, җ'эдак, җ'эным (37), җ'эны (121), җ'этыйа (103). 85 җ'эты (50), җ'пры җ'этай (17), җ'этыйа, җ'эты хаты (103), җ'эны (121). 86 җ'эны (50), җ'пры җ'эт'й (17), җ'этыйа бры'ады (103), җ'эны (121), ад'җ'этул' (зв. т.). 87 й'этый (50), җ'этаҗа, җ'этый (17), җ'этаҗа (37), җ'этыйи, җ'эты бры'ады (103), җ'эны (121). 88 й'эты (50), й'этаҗа, й'этай (17), җ'эты бры'ады (103), й'эты, й'эны (121). 89 җ'этый (50), җ'этаҗа, җ'этай (17), җ'этыйи, җ'эты бры'ады (103), җ'эный (121). 90 й'эты, й'этых (50), й'этаҗа, й'этай (17), җ'этыйа бры'ады (103), й'эты, й'эны (121). 91 җ'эты (50), җ'этаҗа, й'этай (17), җ'ерат й'этай вайн'ой (зв. т.), җ'эты бры'ады (103). 92 й'этый (50), й'эты җаршч'ок, й'эты л'ўз'и (103). 93 й'этый (50), җ'этай (17), й'этый, й'эт'т сын, й'эты хаты (103). 94 на җ'этай (17), й'эта вайна, й'этайе, й'этат, й'эна (зв. т.), й'эты хаты (103), й'эна, й'этат (123). 95 җ'эны, җ'эты (50), җ'этаҗа (17), җ'эта, җ'эны (24), җ'эты, җ'эты бры'ады (103), җ'эны (123). 96 й'этыт (50), җ'эт'й (17), й'эты бры'ады (103). 97 җ'эты бры'ады (103). 98 з җ'энаҗа район'а, й'эта (103), на й'эну, з җ'энаҗа (123), й'эта, во кыл'а й'этых, ат җ'этаҗа (зв. т.). 99 й'этый (50), җ'эты бры'ады (103). 100 җ'этыт (50), җ'этыҗа, җ'пры й'эт'й (17), й'эты бры'ады (103), җ'эт'т (123). 101 җ'эты, й'эты (50), й'этаҗа, җ'пры җ'этай (17), й'эты бры'ады (103), з й'энай з'ар'эўн'и, нашч'от й'этаҗа (зв. т.). 102 җ'эт'җа (17), җ'этый (103). 103 җ'этаҗа, җ'этай (17), җ'этыйи (103). 104 җ'эты, й'эты, й'эты тольк'и ў скороговорцы (50), җ'этаҗа (17), җ'эта (37), җ'эны, җ'эты бры'ады (103), җ'эны (121), җ'эты (зв. т.). 105 җ'эта (50), җ'эты к'он'и (103), й'эт'д зуп, з й'эсту кр'ўжк'у (зв. т.). 106 й'этый (50), җ'эт'җа (17), җ'эты (123), кыл'э й'эт'җа в'ўха (зв. т.). 107 җ'эны (50), җ'эт'җ'э (17), җ'эну бры'ады (103), җ'эны (123). 108 җ'этаҗа (17), й'эты хаты (103). 109 җ'эны (50), җ'эт'җа, җ'пры җ'этый (17), җ'эны (123). 110 җ'эны (123). 111 й'эты (50), җ'эт'җа (17), й'этый л'ес (103). 112 й'эты бры'ады (103). 113 җ'пры җ'эт'й (17). 114 җ'эны (123). 115 җ'эты (50), җ'пры җ'эт'й (17), җ'эты дам'ы (103). 116 җ'эт'җ'э, җ'пры җ'эт'й (17), җ'этыйи (103). 117 җ'пры җ'эт'й (17), җ'этый (103). 118 й'этый (50), җ'пры й'этый (17), й'эты бры'ады (103). 119 й'этый, й'эта, й'эт'т (50), й'эты снап'ы (103). 120 й'эты (50), й'эты, җ'пры й'этый (17), й'этыйа (103). 121 й'эты (50), й'этаҗа, на й'эт'й (17), й'эты л'ўз'и (103). 122 й'эты (50), җ'этай (17), й'этыйа (103). 123 й'этый (50), җ'этаҗа, җ'пры җ'этай (17), й'эты двар'ы (103), й'эны, й'этый (121). 124 й'эта (50), й'эт'җа, й'эт'й (17), й'эты двар'ы (103), й'эты (123), й'этат район' (зв. т.). 125 й'этый (50), й'этыҗа, җ'пры й'этый (17), й'эты двар'ы (103). 126 й'эты (50), й'эт'й (17), й'эта пр'аўда, й'этакыйа (зв. т.). 127 й'эты (50), җ'пры й'этый (17), й'этыйа (103), й'этый (123). 128 й'эта (50), й'этаҗа, у й'этай (17), й'эты бры'ады (103), н'и б'аз й'эстаҗа (зв. т.). 129 й'этам, й'этат (50), й'этаҗа, й'этый (17), й'эты дар'оў'и (103). 130 й'этый (50), й'этаҗа, җ'пры й'этый (17), й'эты кн'иў'и (103), й'этат, й'этый (121), й'этат пам'ор (зв. т.). 131 й'этый (50), җ'эты хаты (103). 132 й'этый (50),

җэтаҗа (17), йэтаҗа (37), йёты брыҗады (103). 133 йётый, йёта (50), йётҗа, у йётҗй (17). 134 йётый (50), йэтаҗа, пры йётай (17), йэтаҗа (37), йёты кн'йҗ'и (103). 135 йётый (50), на йётай (17), йётый дом (103). 136 на җётай (17), җёты дом (103). 137 җёты (50), пры җётай (17), җётайе з'иц'а (103). 138 җёты (50), җэтаҗа, пры җётай (17), җётыйа (103), җёты, җёны (123). 139 җёны (50), җэтаҗа, пры җётай (17), җётыйа (103). 140 җёты (50), җэтаҗа, пры җётай (17), җётайе з'иц'а (103). 141 җёты (50), җэтаҗа, пры җётай (17), җёты (103), җёны (123). 142 җёты (50), җэтаҗа, пры җётҗй (17), җёту (103), җёны (121). 143 җёты (50), җэтаҗа, пры җётай (17), җётыйа (103), җёны (121), җёны сат (зв. т.). 144 җэтаҗа (17), җёты (103). 145 җёты (50), җэтаҗа, пры җётай (17), җёты (103). 146 пры җётай (17), җётыйа (103), җёны (121). 147 пры җётай (17), җёты (зв. т.). 148 җёты (50), җэтаҗа (17), җётыйа (103). 149 җёны (50), җэтаҗа (17), җёты двор (103). 150 җёты (50), җётыйа (103). 151 җёты (50), җэтаҗа, пры җётай (17), җётыйа (103), җёты (121). 152 җёты (50), пры җётай (17), җётыйе (103). 153 җётых (50), җётыйа (103), җёны (121), к'ал'а җэтакаҗа (41), а җёна мой пасах (84). 154 җёты (50), җэтаҗа, пры җётай (17), җётыйа (103), җёны (121); җётак, аб җётых (154). 155 җёты (50), җэтаҗа, пры җётай (17), җётыйа (103), җёны (121), а җёдык былó (зв. т.). 156 җёны (50), пры җётҗй (17), җётыйа (103), җёны (121). 157 җёты (50), җэтаҗа, җёнаҗа, пры җётай, пры җёнай (17), җётыйа (103), җёны (121). 158 җёты (50), пры җётай, җэтаҗа (17), җётыйа (103), җёны, җёты (121), җётул'к'и җот (зв. т.). 159 җэтаҗа, пры җётым, җёнаҗа (17), җёты двор (103), җёны (121), җёнайа жанчына (зв. т.). 160 җёты (50), җэтаҗа (17), җётак паспорыл'и (зв. т.). 161 җэтаҗа (17), җётыйа (103), җёны (121). 162 у җёткуйу жару́ (11). 163 җёнаҗа, җёнай (17), җёны (37), җёты хаты (103), җёны (121). 164 җёты, җёны (50), җэтаҗа, пры җётай (17), җётыйа (103), җёны (121). 165 җэтаҗа, пры җётай (17), ётыйа (103). 166 җётыйа сталы́ (103), җёны (121), җётай парóй (143). 167 җёты л'асы́, җёны (121), за җёным бокам рак'й, м'ейсцы җёныйа (зв. т.). 168 җётыйа (103), җёны (121), йон з'ёйствау җёнз'е кал'а В'ил'ейк'и (зв. т.). 169 пры җётай (17), җёны (121), адҗётул' (зв. т.). 170 җёты (50), җэтаҗа, пры җётай (17), җётыйа (103), җёны (121), җёдыкаҗа (зв. т.), җёны, җёты җот (37). 171 җёты (50), җётай (17), җёты кн'йҗ'и (103), җёны (121). 172 җёты (103). 173 җёты (50), җэтаҗа, пры җётай (17), җёты (103), җёны (121). 174 җёты (50), җэтаҗа, пры җётай (17), җётыйа (103), у җёным л'ёс'а (99). 175 җёты (50), җэтаҗа, пры җётай (17), җётыйа (103), җёны (121). 176 җёты (50). 177 җётайе кам'ён'н'е (31). 178 җёты (50), җэтаҗа, пры җётай (17), җёты брыҗады (103), җёны, җёныйа з'в'ёры — у значэнні «тыя, далёкія» (121). 179 җёты (103), җёны (121), җёта ш п'иру́н (3). 180 җэтаҗа, җёты (103), җёты дом (зв. т.). 181 җёты (50), җэтаҗа (17), җётыйа (103), җёны (121). 182 җэтаҗа (17), җётыйа (103), җёны (121). 183 җёты (50), җэтаҗа (17), җётыйа (103), җёны — калі прадмет далёка, җёты — калі прадмет блізка (121). 184 җёты (50), җётай (17), җёны (121), җётак и зраб'йҗ, җёны камбайн (зв. т.). 185 җёты (50), пры җётай (17), җётыйа (103), җёны (121). 186 җёты

(50), *гэтага* (17), *гэны* — той, далёкі (121), *гэны* (97). 187 *гэты* (50), *гэнага, пры гэтай* (17), *гэты* (103), *гэны* (121). 188 *пры гэтай* (17). 189 *гэты* (50), *пры гэтай* (17), *гэты, гэны* *гот* (103), *гэты, гэны* (121); *дагэтул', гэдул'к'и* (36). 190 *гэны* (50), *пры гэтай* (17), *гэты, гэны, гэтыйа* (103), *за гэнага* (зв. т.). 191 *гэны* (50), *гэтага, гэтак* (17), *гэтым'и* (37), *гэтыйа* (103), *гэны* (121), *гэнага* (86). 192 *гэты, гэны* (50), *гэтаму, гэнаму, гэнага* (17), *гэты, гэны, гэтыйа* (103), *гэны* (121), *гэнага* (86). 193 *гэны* (50), *гэтай, гэтым* (17), *гэта, гэна*. Розніца ў значэнні слоў *гэта* і *гэна* ў адлегласці: *гэта* — бліжэй да мяне, а *гэна* — далей; *гэтыя, гэныйа агурк'и* (103). 194 *гэты сады* (103), *гэны* (121). 195 *пры гэтай* (17), *гэтыйа брыгады* (103), *гэны* (121), *гэдык* (зв. т.). 196 *гэты, гэтак'и* (50), *гэтай* (17), *гэтыйа* (103), *гэны* (121), *гэнам стайіц', гэнам пайэхаў* (зв. т.). 197 *гэты, гэтак'и* (50), *гэнага, гэткага* (17), *гэтыйа* (103), *гэны* (121), *гэных л'уз'ей* (23). 198 *гэтыйа* (103), *гэны* (121), *гэты* (50), *гэны сат* (97). 199 *гэтага, пры гэтай* (17), *гэты хаты* (103), *гэны* (121). 200 *гэты* (50), *пры гэтай* (17), *гэтай* (37), *гэты, гэны, гэныйа* (103). 201 *пры гэтай* (17), *гэтыйа хаты* (103), *гэны* (121). 202 *гэты* (50), *гэтага, пры гэтай* (17), *гэты* (37), *гэты, гэны, гэтыйа* (103), *гэнайа, гэтайа* (121), *гэтага, гэнага* (86). 203 *гэта, пры гэтай* (17), *гэтак* (10). 204 *гэты, гэны* (50), *гэнай* (17), *гэны* (121), *гэны* (103). 205 *гэты* (50), *гэты* (103), *гэны* (121). 206 *гэны* (121). 207 *гэны, гэты* (50), *пры гэнай, пры гэтай* (17), *гэны* (121), *гэты і гэны* (103). 208 *гэтага* (17), *гэны* (121). 209 *гэты, гэны* (50), *гэну, гэтк'ийа в'оск'и, на гэна л'эта* (зв. т.), *гэны, гэты* (121), *з гэнай* (98). 210 *гэтага, гэнага* (17), *гэны сл'апэй* (35), *гэны* (121), *на гэных н'нах* (61). 211 *гэта* (103), *гэны* (121), *у гэтым гоз'а* (31). 212 *гэнага, пры гэнай* (17), *гэны* (121), *гэна было, гэтыйа* (зв. т.). 213 *гэты, гэны* (50), *гэтага, гэнага* (17), *гэны* (121), *гэны, гэты* (103). 214 *гэты, гэны* (50), *у гэнай* (зв. т.), *гэты, гэны* (103). 215 *гэты* (50), *гэтага, пры гэтай* (17), *гэтыйа* (103), *гэны* (121). 216 *гэты, гэны* (50), *гэтага, у гэнай, у гэтай* (17), *гэтыйа, гэныйа* (103), *гэны* (121). 217 *гэтага, пры гэтай* (17), *гэтыйа* (103), *гэны* (121). 218 *гэны* (50), *гэтага* (17), *гэны* (121), *гэна крычэла* (33), *гэтк'ийа саба́к'и* (зв. т.). 219 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэны, у гэным* (99). 220 *гэны, гэты* (50), *гэтага, гэнага* (17), *адгэтул'* (20), *гэны* (121), *гэтк'их* (15), *гэты і гэны* (103). 221 *гэты* (50), *гэтага, пры гэтай* (17), *гэны, гэна* (98). 222 *гэты, гэны* (50), *г'этага, пры г'этай* (17), *гэты, гэны, гэныйа* (103), *гэны, гэсты* (121), *гэстага, гэнага, гэтага* (86). 223 *гэты* (50), *гэтага, на гэтай* (17), *гэты, гэны* — у значэнні «той» (103), *гэны* — у значэнні «той» (121), *гэны* (151). 224 *гэты* (50), *гэтага, пры гэтай* (17), *гэты* (103), *гэны гаршчók, гэну карóву* (151). 225 *гэты* (50), *гэтага, гэтай* (17), *гэты, гэны, гэтыйа* (103), *гэны, гэты* (121). 226 *гэты* (50), *г'этг'а* (17), *гэтыйа дамы* (103), *гэны* (121). 227 *гэта, гэтый, г'этый* (50), *пры гэтай* (17), *гэта* (37), *гэтыйа* (103), *гэный* (121), *г'этакага, г'этыйи* (зв. т.). 228 *гэты* (50), *пры гэтг'и* (17), *гэтыйа дамы* (103), *гэны* (121), *гэну* (96). 229 *гэтый* (50), *на гэтый, на гэный* (17), *гэты, гэтыйи брыгады* (103), *гэны* (121), *на гэнай* (37), *г'этаму*

кѡн'ику (зв. т.). 230 *гѣты* (50), *гѣткай* (17), *гѣты*, *гѣны* (121). 231 *гѣты* (50), *гѣтѣ҃҃а*, *пры гѣтѣй* (17), *гѣтыйа дамы* (103), *гѣны* (121). 232 *гѣты*, *гѣны* (50), *гѣтѣ҃҃а*, *пры гѣтай* (17), *гѣтыйа*, *гѣныйа* (103), *гѣны* (121), *гѣтак* (зв. т.). 233 *гѣта* (50), *гѣта҃҃а*, *пры гѣтай* (17), *гѣтыйа*, *гѣныйа* (103), *гѣны* (121). 234 *гѣты*, *гѣны* (50), *гѣна҃҃а*, *йѣта҃҃а* (17), *гѣны* (121). 235 *гѣны*, *гѣты* (50), *гѣта҃҃а*, *пры гѣтай* (17), *гѣтыйа*, *гѣныйа* (103), *гѣны* (121). 236 *гѣтый* (50), *гѣтѣ҃҃а*, *пры гѣтай* (17), *гѣтыйа*, *гѣныйа* (103), *гѣны* (121). 237 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а*, *гѣтак* (17), *гѣтыйа*, *гѣныйа браты* (103), *гѣны* — у значэнні «той» (121), *гѣны двор* (103). 238 *гѣты*, *гѣны* (50), *гѣта҃҃а*, *гѣтай* (17), *гѣтыйа* (103). 239 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а*, *на гѣтай* (17), *гѣты*, *гѣны з'ѣц'и* (103), *гѣны* — у значэнні «той» (121), *гѣтул'к'и* (60), *гѣну с'астрѣ* (103). 240 *гѣты*, *гѣны* (50), *гѣта҃҃а*, *на гѣтай* (17), *гѣтыйа* (103), *гѣны* — калі прадмет знаходзіцца далей (121), *гѣта* (25), *гѣны*, *гѣткуйу* (131). 241 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а*, *пры гѣтай* (17), *гѣты*, *гѣны* (103), *гѣны* (121). 242 *гѣты* (50), *пры гѣтай* (17), *гѣтыйа* (103), *гѣный* (121). 243 *йѣты* (50), *йѣта҃҃а*, *на йѣтай* (17), *гѣты*, *йѣта* (103), *з гѣнтул' идѣ*, *гѣны б'ѣх* (зв. т.). 244 *гѣты*, *гѣны* (50), *гѣта҃҃а*, *пры гѣнай* (17), *гѣты*, *гѣны* (103). 245 *гѣны* (50), *пры гѣтай* (17), *гѣта хата* (103), *гѣны* (121). 246 *гѣты* (50), *пры гѣтай* (17), *гѣта хата* (103), *гѣны* (121). 247 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а*, *пры гѣтай* (17), *гѣта хата* (103), *гѣны* (121). 248 *гѣты*, *гѣны* (50), *гѣта҃҃а*, *гѣна҃҃а*, *пры гѣтай*, *пры гѣнай* (17), *гѣтыйа*, *гѣныйа саз'ѣбы* (103), *гѣны* (121). 249 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а*, *пры гѣтай* (17), *гѣты бры҃҃҃ады* (103), *гѣны* (121). 250 *гѣны*, *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣты*, *гѣны* (103). 251 *у гѣтай*, *у гѣнай* (17), *гѣтыйа*, *гѣны* (103), *гѣны* (121). 252 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а*, *пры гѣтай* (17), *гѣтыйа* (103), *гѣны* — у значэнні «той» (121). 253 *пры гѣтай* (17), *гѣтыйа бры҃҃҃ады* (103), *гѣны* (121). 254 *гѣнай* (17), *гѣтыйа бры҃҃҃ады* (103), *гѣны* (121). 255 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а*, *гѣтай* (17), *гѣтыйа бры҃҃҃ады* (103), *гѣны* — той (121). 256 *гѣта҃҃а*, *гѣтай* (17), *гѣтыйа с'ѣлы* (103). 257 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а*, *гѣтай* (17), *гѣны* (121). 258 *гѣтѣ҃҃а*, *пры гѣтѣй* (17), *гѣтыйа* (103). 259 *пры йѣтый*, *што йта зы бальнства* (17), *йѣта*, *йѣтый* (103). 260 *гѣты*, *йѣты* (50), *гѣта҃҃а*, *пры гѣтѣй* (17), *гѣтыйа* (103), *гѣны* (121). 261 *гѣты* (50), *гѣтѣ҃҃а* (17), *гѣтыйа* (103), *гѣты* (121). 262 *гѣты* (50), *гѣтѣ҃҃а* (17), *гѣныйа* (103), *гѣны* (121). 263 *гѣны* (50), *гѣны҃҃҃ѣ*, *пры гѣнѣй* (17), *гѣны* (121). 264 *гѣны* (50), *гѣтѣ҃҃ѣ*, *пры гѣтѣй* (17), *гѣны*, *гѣты* (103). 265 *пры гѣтѣй* (17), *гѣны* (121). 266 *гѣтѣ҃҃а* (17), *гѣты* (103), *гѣты* (121). 267 *гѣты* (50), *гѣты҃҃а*, *пры гѣтѣй* (17), *гѣты* (103). 268 *гѣны* (50), *гѣтѣ҃҃ѣ*, *пры гѣтѣй* (17), *гѣны* (121). 269 *пры гѣтѣй* (17), *гѣны* (121). 270 *гѣты* (50), *гѣтѣ҃҃а*, *пры гѣтѣй* (17), *гѣтыйа* (103). 271 *гѣты* (50), *у гѣтай* (17), *гѣтыйа* (103). 272 *гѣтѣ҃҃ѣ* (17), *гѣтыйа бры҃҃҃ады* (103). 273 *гѣты* (50), *на гѣтай* (17), *гѣты хаты* (103). 274 *гѣты*, *гѣтак'и* (50). 275 *гѣты* (50), *на гѣтѣй* (17), *гѣты хаты* (103). 276 *гѣты* (50), *гѣты҃҃а* (17). 277 *гѣты* (50), *гѣты* (103), *гѣты* (121). 278 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а*, *ѣта҃҃а*, *на гѣтай* (17), *гѣты*, *ѣты* (103). 279 *гѣты кут*, *ѣты хаз'айин* (103), *гѣты* (121). 280 *гѣты* (50), *гѣтѣ҃҃а*, *пры гѣтѣй* (17), *гѣты* (103). 281 *гѣты* (50), *гѣтѣ҃҃ѣ*, *пры гѣтѣй* (17), *гѣты дом* (103), *гѣты* (121). 282 *гѣты*,

йёты (50), *гётъа*, *пры гётъй* (17), *гёты* (103), *гёны* (121). 283 *гёты* (50), *гётаму*, *пры гётъй* (17), *гётыйа з'аўчаты* (103), *гёны* (121). 284 *гёты* (50), *пры гётый* (17), *гёты* (103). 285 *гёты* (50), *пры гётый* (17), *гётый* (103). 286 *гёты* (50), *пры гётым* (17), *гёты* (103). 287 *гёты* (50), *гёты* (103), *гёны* (121). 288 *гёты* (50), *пры гётый* (17), *гёты* (103). 289. *гёты* (50), *пры гётай* (17), *гёты* (103). 290 *йётъа*, *пры гётъй* (17). 291 *гёты* (50), *гётаа* (17), *гёты* (103). 292 *йётый* (50), *с йёстым з'ёлам* (17), *йётый двор* (103). 293 *йётаа*, *на йётай* (17), *йётый* (103), *йётый* (121). 294 *гёту* (50), *йётый* (17), *йётый* (103). 295 *йёты* (50), *йётый* (103). 296 *йёты* (50), *з йёстаа* (17), *йёты*, *г'ёты кон'и* (103), *гёны* (121). 297 *йёта* (50), *йётыа*, *пры йётъй* (17), *йёта*, *йётыйа* (103). 298 *йётый* (50), *йётыа*, *пры йётуй* (17), *йётый* (121). 299 *йётый* (50), *йётый* (17), *йётыйа* (103). 300 *йётый* (50). 301 *гёты* (50), *йётыйа*, *гётыйа* (103), *гёты*, *г'ёты*, *йёты* (121). 302 *йёта* (50), *йётаа* (17), *йётый* (121). 303 *йётый* (50), *гётъа* (17), *г'ётыйа* (103). 304 *йётаа* (17), *йётый мал'иц*, *йёты грóшы* (103). 305 *йёты* (50), *йётаа* (17), *йётыйа л'асы* (103). 306 *йёты* (50), *гётъа*, *гётъй* (17), *гёты* (103). 307 *гёты* (50), *гётъа*, *гётаа*, *пры гётай* (17), *у гётый* (86), *гёты* (121), *гёты* (103). 308 *йёты* (50), *гётъа* (17), *йёты хаты*, *йёту хату* (103). 309 *йёты* (50), *г'ётыйа* (103). 310 *йёты двор* (103). 311 *гёты* (50). 312 *гёты* (50), *гётъа*, *йётыа* (17). 313 *гёты*, *гётый* (50), *гётъа* (17), *гёта* (37), *гётыйа* (103), *гёта* (121). 314 *гёты* (50), *гётаа* (17), *гёты* (121), *гёты* (103). 315 *гёты* (50), *гётъа* (17), *гётыйа* (103). 316 *йётый* (50), *йётыа* (17), *йётыйа* (103), *йётый* (121). 317 *йёты* (50), *гётыйа* (17), *гёты* (121). 318 *гёты* (50), *гётаа*, *пры гётъй* (17), *гётак* (37), *гётый* (103). 319 *пры гётай* (17). 320 *йётый* (50), *йётыа* (17), *йётыйа* (103), *йётый* (121). 321 *йёты* (50), *йётыа* (17), *йётыйа* (103), *йётый* (121). 322 *гётаа*, *пры гётъй* (17). 323 *гётъа*, *пры гётъй* (17), *ётый двор*, *ётыйа двары* (103). 324 *йётый* (50), *пр'и йётый* (17), *йётыйа двары* (103). 325 *гёты* (50), *пр'и гётый* (17), *гётыйа* (103). 326 *йёты* (50), *йётыа*, *у йётуй* (17), *гётыйа* (103). 327 *гёты* (50), *гётаа*, *йётъй* (17), *гётыйа* (103). 328 *йётый* (50), *йётъа*, *пры йётъй* (17), *йётыйа* (103). 329 *йёты* (50), *на йётай* (17), *йёты сан'и* (103). 330 *йётый* (50), *йётыа*, *пр'и йётый* (17), *йётыйа* (103). 331 *йётый* (50), *йётыа* (17), *йётыйа* (103). 332 *йётый* (50), *йётыа* (17), *йётыйа* (103). 333 *йётый* (50), *йётыа*, *пры йётый* (17), *йётыйа* (103). 334 *ётый* (50), *йётыа* (17), *йётыйа* (103). 335 *йётый* (50), *йётыа* (17), *йёты дом* (103). 336 *ётый* (50), *пр'и йётый* (17), *ётыйа* (103). 337 *йётый* (50), *йётыа* (17), *йётый* (103), *йётый* (121). 338 *йётый* (50), *йётыа* (17), *йётыйа* (103). 339 *пр'и г'ётый* (17), *йётыйа* (103). 340 *пр'и йётый* (17), *йётыйа* (103). 341 *гёты*, *пры гётай* (17). 342 *йёто* (50), *гёто с'ёно* (17). 343 *гёта* (50), *гётаа*, *гётао*, *гётуй* (17). 344 *з гётай* (50), *пры гётуй* (17). 345 *гёты* (50), *гётао* (17), *гёты хаты* (103), *гёты* (121). 346 *гётыйа* (103). 347 *гёты* (50), *гёта*, *пры гётуй* (17), *гётыйа* (103). 348 *гёты* (50), *гётао* (17), *гётыйа* (103). 349 *гёты* (50), *гётао*, *пры гётуй* (17), *гёты* (103). 350 *гёты* (50), *гётаа*, *пры гётуй* (17), *гётыйа кон'и* (103), *гёты* (121).

351 *гэты* (50), *пры гэтай* (17). 352 *гэтыя ганічы* (50), *гэтаго, на гэтай* (17), *гэта* (37), *гэтыя* (103). 353 *гэты* (50), *да гэтай* (17). 354 *гэты* (50), *пры гэтай* (17), *гэты кон'* (103). 355 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэта хата* (103). 356 *гэто* (50), *гэтаго* (17), *гэтыя* (103). 357 *гэты* (50), *гэтыя* (103). 358 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэты* (103). 359 *гэтага* (17), *гэтыя* (103). 360 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэтыя* (103). 361 *пры гэтай* (17), *гэтыя* (103). 362 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэты* (103). 363 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэты* (103). 364 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэты* (103). 365 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэты* (103), *гэты* (121). 366 *гэты* (50), *гэтаго* (17). 367 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэтыя* (103). 368 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэты дом* (103), *гэты* (121). 369 *гэты дамы* (103). 370 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэтуй* (96), *гэдакай* (зв. т.), *гэтыя* (103). 371 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэтыя* (103). 372 *гэты* (50), *пры гэтай* (17), *гэдак'и* (103). 373 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэтыя* (103), *гэты* (121). 374 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэтыя* (103). 375 *гэты* (50), *гэтаго* (17). 376 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэтыя* (103), *гэты* (121). 377 *гэтаго* (17), *гэтыя* (103). 378 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэты* (103). 379 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэтыя* (103). 380 *гэты* (50), *у гэтых* (17), *гэтыя* (103). 381 *пры гэтай* (17), *гэты* (103). 383 *гэтаго* (17), *гэты* (103). 384 *гэтага* (17), *гэты* (121). 385 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэты* (103). 386 *пры гэтай* (17), *гэтыя* (103). 387 *гэтаго* (17). 388 *гэты* (50), *гэтаго* (17). 389 *гэты* (50), *пры гэтай* (17), *гэтыя каровы* (103). 390 *гэтага* (17), *гэты* (103). 391 *гэтага* (17), *гэтыя* (103), *гэнны* (121). 392 *гэты* (50), *пры гэтай* (17), *гэты* (103). 393 *гэтаго* (17), *гэта* (37), *гэтыя* (103). 394 *гэдак, гэтага* (37), *гэтыя* (103). 395 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэтыя* (103). 396 *гэтум* (50), *гэтай* (17), *гэтайе* (103), *гэты* (121). 397 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэтыя* (103). 398 *гэто, у гэтум, гэты* (50), *з гэтага* (17), *гэтыя* (103). 399 *гэто* (50), *гэтаго* (17), *гэтыя хаты* (103). 400 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэтыя* (103). 401 *гэто, з гэтым, у гэтум* (50), *гэтыя* (103). 402 *гэтуй* (17), *гэдака* (37), *гэта в'оска* (103), *гэны* (121). 403 *гэты* (50), *гэтыя* (103). 404 *гэта* (50), *гэтага* (17), *гэтакайя, гэты* (37), *гэтыя* (103), *гэты, йэты* (121). 405 *з гэтаго, гэту* (50), *гэтуй* (17), *гэтых* (37), *гэту з'айчыну* (103). 406 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэтыя* (103). 407 *гэтай* (17), *гэты* (37), *гэтыя* (103). 408 *гэты* (50), *над гэтай* (17), *гэтыя* (103). 409 *гэты* (50), *гэто* (17), *гэтыя садé* (103), *гэты* (121). 410 *гэты* (50), *гэты хаты* (103). 411 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэтыя* (103). 412 *гэтуй* (17), *гэтыя* (103). 413 *гэто* (17), *адгэтул'* (37), *гэты* (103), *гэты* (121). 414 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэты дом* (103), *гэны* (121). 415 *гэто* (50), *пры гэтай* (17), *гэтыя* (103). 416 *гэты, гэта* (50), *пры гэтай* (17), *гэты* (103). 417 *гэтуй* (17), *гэтыя* (103). 418 *гэто* (50), *гэтага* (17), *гэты хлón'ац* (103). 419 *гэто* (17), *гэдак* (37), *гэтыя* (103), *гэдак'и* (121). 420 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэтыя* (103). 421 *гэтага* (17), *гэты* (121). 422 *на гэтуй* (17). 423 *гэты* (50, 17). 424 *гэты* (50), *гэтам* (17), *гэта, дагэтул'* (37), *гэто з'иц'а* (103). 425 *гэтаго* (17), *гэты* (121). 426 *гэтыя* (103). 427 *гэта* (103). 428 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэтыя* (103). 429 *гэнай*

(17), *yéнаҕа* (37), *yéныйа* (103), *yéны* — у значэнні «той, дальні», *yéты* — у значэнні «бліжні» (121). 430 *yéты* (50), *yéтаҕа* (17), *yéты і yéны л'ес* (103), *yéны* (121). 431 *yéтай* (17), *yéта* (37), *yéтыйа сталы* (103), *yéны* (121). 432 *yéты* (50), *yéты* (37), *yéтыйа* (103). 433 *yéты і рэдка — yéны* (103), *yéны* (121). 434 *yéнаҕа, yéдак* (37), *yéты, yéныйа* (103). 435 *yéтаму* (17), *yéтыйа* (103), *yéны* (121). 436 *yéтачы, yéтыйа* (50), *yéтаҕо* (17), *yéтуй* (37), *yéтыйа кн'уҕ'и* (103), *yéты* (121). 437 *yéты* (50), *yéтаҕа* (17), *yéны* (121). 438 *yéты* (50), *yéтыйа* (103). 439 *yéты* (50), *yéтак* (17), *yéтыйа з'аҕчаты* (103), *yéны* (121). 440 *yéто* (50), *yéтыйа* (103). 441 *yéты* (50), *yéто* (17), *yéтыйа* (103). 442 *yéтуй, yéдак'ийа* (50), *yéтаҕа* (17), *yéтыйа* (103). 443 *yéты, yéны* (50), *yéтай* (17), *yéдак* (37), *yéтыйа ц'в'аты* (103). 444 *yéтай* (17), *yéтых* (37), *yéтыйа* (103), *yéны* (121). 445 *yéты* (50), *yéтай* (17), *yéтыйа* (103), *yéты* (121). 446 *yéты* (50), *yéтай* (17), *yéты* (121), *yéтыйа* (103). 447 *yéты* (50), *yéтыйа калхóзы* (103), *yéты* (121). 448 *yéты* (50), *yéтаҕа* (17). 449 *yéты* (50), *yéтаҕо* (17), *yéтыйа* (103). 450 *yéты* (50), *yéтай* (17), *yéты брыҕады* (103). 451 *yéто* (50), *yéтуйу хату* (103). 452 *yéдак'и* (50), *yéтаҕо* (17), *yéта* (37), *yéтайа* (103). 453 *пры yéтай* (17), *yéтыйа хаты* (103), *yéдак'и, yéты* (121). 454 *yéтым, yéдак'и* (50), *на yéтуй* (17), *yéтыйа хаты* (103). 455 *yéты* (50), *yéтаҕа* (17), *yéтыйа стаҕ'и* (103). 456 *yéты* (50), *yéтаҕа* (17), *yéты* (37), *yéты дом* (103). 457 *yéты* (50), *yéтаҕа* (17), *yéтуйу* (86). 458 *yéты, yéта, за yéтым* (50), *yéтаҕо* (17), *yéтыйа* (103). 459 *yéтай* (17), *yéтыйа б'ераҕ'и* (103), *yéдак'и, yéты* (121). 460 *yéты* (50), *yéтаҕа* (17), *адyéтул'* (26), *yéта жыта* (119), *yéтыйа* (103). 461 *yéтаҕо* (17), *yéта* (37), *yéта, yéтыйа* (103). 462 *yéта, yéдаку* (37), *yéтыйа* (103). 463 *yéты, yéны* (50), *yéтаҕа* (17), *yéны* (121), *yéтайа* (103). 464 *yéны* (50), *yéтаҕа* (17), *yéны* (37), *yéты* (103). 465 *yéты* (50), *пры yéтай* (17), *yéтыйа* (103). 466 *yéты, yéны* (50), *yéтаҕа* (17), *yéны* (121). 467 *yéны, yéты* (50), *yéтаҕа* (17), *yéты з'ирв'ан* (103). 468 *yéты* (50), *yéтаҕа, yéнаҕа* (17), *yéты брыҕады* (103), *yéны* (121). 469 *yéты* (50), *на yéтым* (17), *yéтыйа с'ц'эны* (103), *yéны* (121). 470 *yéты* (50), *yéтаҕа* (17), *yéтыйа* (103). 471 *пры yéтай* (17), *yéтыйа* (103). 472 *йéты* (50), *йéтаҕа* (17), *йéтыйа* (103). 473 *yéты* (50), *на yéтуй* (17). 474 *yéты, yéны* (50), *на yéтуй* (17). 475 *йéты* (50), *йéтаҕа, пры йéтуй* (17), *йéтыйа з'эц'и* (103), *йéты* (121). 476 *yéны* (50), *yéнаҕа* (17), *yéтыйа* (103). 477 *з йéтаҕа, йéты, за йéту, за yéта, yéта* (50), *yéтаҕа, йéстаҕа* (17). 478 *yéты і йéты* (50), *yéтаҕа, yéтыйа* (103). 479 *йéты* (50), *у йéтуй* (17), *йéтыйа* (103). 480 *yéны, yéты* (50). 481 *йéтаҕа, пры йéтакай* (17), *йéта, йéтак* (121). 482 *yéта, yéты* (50), *yéтаҕа* (17), *yéтыйа* (103). 483 *йéты* (50), *на éтуй* (17), *éты* (10), *йéтыйа* (103). 484 *yéты, éты, йéты* (50), *пры йéтуй* (17), *yéта* (37), *йéтакум* (18), *йéта* (69), *йéтыйа* (103). 485 *yéны, yéты* (50), *yéны* (121), *yéтыйа* (103). 486 *yéтаҕа, yéтак* (17), *yéны* (121), *yéтыйе* (103). 487 *yéты, йéтакай рабóты* (50), *пры yéтуй* (17), *yéты* (103). 488 *yéтаҕа, йéтуй* (17), *yéтыйа* (103). 489 *йéты* (50), *йéтаҕа, пры yéтуй* (17). 490 *yéтаҕа* (17), *на yéтай* (126), *yéты* — у фарынгальнае з нязначным змякчэннем

(103). 491 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣтыйѧ м'ашк'ѹ* (зв. т.), *гѣтыйѧ* (103). 492 *гѣты*, *йѣтых* (50), *йѣта* (83), *да гѣтайе ҃҃рѹшы* (86), *гѣтайе ц'ал'а* (103). 493 *гѣты* (50), *гѣта҃҃о* (17), *гѣта тоѣе самаѣе* (142), *гѣтум*, *на гѣтакум* (85). 494 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *у гѣтум* (85), *гѣтыйѧ* (103). 495 *гѣты* (50), *йѣта҃҃а*, *пры гѣтуй* (17), *на гѣтай* (126), *гѣтак* (зв. т.), *гѣты* (121), *гѣтыйѧ* (103). 496 *гѣты* і *гѣны* (50), *гѣта҃҃а*, *пры гѣтуй* (17), *ад гѣтай* (86), *гѣны* (121). 497 *гѣдак'ѹ* (50), *гѣта҃҃о* (17), *гѣтыйѣ* (103). 498 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *з гѣстым* (37), *у гѣтай* (23), *г'ѣты* (121), *г'ѣты* (103). 499 *гѣта҃҃а* (17), *гѣны*, *гѣты* (50), *гѣтыйѧ* (103). 500 *гѣты* (50), *гѣта҃҃о* (17). 501 *гѣта҃҃а* (17), *гѣтак* (37), *гѣтуй* (126), *гѣты* (103). 502 *гѣты*, *гѣта*, *ѣты* (50), *гѣта҃҃а*, *гѣтуй* (17), *гѣтыйѧ* (103). 503 *гѣты* (50), *у гѣта҃҃а* (17), *з гѣтайѣ* (86), *гѣтыйѧ* (103). 504 *пры гѣтай* (17), *гѣтыйѧ хаты* (103). 505 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* *пры гѣтай* (17), *дагѣтул'* (37), *гѣту* (103). 506 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣты* (103). 507 *гѣты* *часам* і *гѣны* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣтайе* (37), *гѣны* (121), *гѣты*, *гѣны* (103). 508 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣты* (103). 509 *гѣты*, *гѣстый* (50), *гѣты҃҃а* (17), *гѣты* (121). 510 *ѣты*, *йѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣта* (37), *з йѣстак'ѹм* (85), *гѣтыйѧ* (103). 511 *гѣты*, *гѣта҃҃а* *сустракаецца* і *йѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *йѣты* (103). 512 *йѣты* (50), *йѣта҃҃а* (17), *йѣты* (103). 513 *йѣты*, *йѣта* (50), *йѣта҃҃а* (17), *з йѣтым'ѹ* (88), *йѣты* (103). 514 *йѣты* (50), *йѣста҃҃а*, *йѣта҃҃а* (17), *йѣтуйѹ* (103). 515 *йѣта҃҃а* (17), *йѣтыйѧ* (103). 516 *йѣты* (50), *йѣта҃҃а* (17), *йѣтыйѧ* (103). 517 *йѣтакум*, *ик йѣтым*, *йѣты* (50), *йѣта҃҃а* (17), *за йѣту хату* (103), *йѣты* (103). 518 *йѣта* (17), *йѣта хата* і *гѣта хата* (103). 519 *у йѣта҃҃а* (17), *з йѣстай дачк'ой* (103). 520 *гѣты*, *ѣты* (50), *ѣта҃҃а* (17), *йѣтыйѧ хаты* (103). 521 *йѣта*, *йѣтайѧ* (50), *йѣта҃҃а* (17), *йѣты к'он'ѹ* (103). 522 *гѣты* (50), *йѣта҃҃а* (17), *йѣты* (103). 523 *йѣта*, *йѣты* (50), *йѣтыйѧ кар'овы* (103), *йѣты* (121). 524 *йѣты* (50), *на гѣтай* (17), *йѣты*, *гѣты* (103). 525 *йѣту* (50), *пры гѣтай* (17), *йѣтыйѧ хаты* (103). 526 *пры йѣтай* (17), *йѣты* (103). 527 *гѣты* (50), *гѣтай* (17), *гѣта* (103). 528 *йѣты* (50), *йѣта҃҃а* (17), *йѣтыйѧ* (103). 529 *йѣты* (50), *гѣта҃҃а*, *йѣта҃҃а* (17), *йѣтыйѧ* (103), *йѣты* (121). 530 *йѣтайѧ* (50), *йѣта҃҃а* (17), *йѣтыйѧ* (103). 531 *гѣта*, *йѣта* (50), *пры гѣтай*, *гѣта*, *йѣта* (17), *гѣтыйѧ*, *йѣтыйѧ* (103). 532 *гѣты*, *йѣты* (50), *йѣта҃҃а* (17), *йѣты* і *йѣтыйѧ* (103), *з' йѣтым* (121), *йѣты*, *гѣты* (103). 533 *йѣты* (50), *йѣта҃҃а* (17), *йѣты бры҃҃ады* (103), *йѣны* (121). 534 *йѣты* (50), *на йѣтай* (17), *йѣты бры҃҃ады* (103), *йѣны* (121). 535 *йѣты*, *йѣтак*, *на йѣтуй* (50), *пры йѣтуй* (17), *йѣтыйѣ трактарысты* (103). 536 *йѣты* (50), *йѣна҃҃а*, *на йѣтай* (17), *йѣтыйѣ хл'опцы* (103), *з йѣстайѹ* (121). 537 *гѣты* (50), *гѣты҃҃а* (17), *гѣтыйѧ* (103). 538 *гѣты* (50), *гѣты҃҃а* (17), *во гѣтк'ѹѧ* (86), *гѣты* (121), *гѣтыйѧ* (103). 539 *гѣты* (50), *гѣты҃҃а* (17), *гѣтыйѧ* (103). 540 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17). 541 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣтыйѧ* (103). 542 *гѣты* (50), *гѣты҃҃а* (17). 543 *гѣты* (50), *гѣты҃҃а* (17), *гѣтыйѧ* (103). 544 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а*, *гѣтый* (17). 545 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17). 546 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣта҃҃а* (37), *гѣты дом* (103). 547 *гѣта҃҃а* (17), *гѣту з'арѣ҃҃н'ѹ* (103). 548 *на гѣтаму* (50), *гѣтай* (17), *гѣтыйѧ* (103). 549 *гѣты* (50), *йѣта҃҃а*, *йѣтай* (17), *гѣтыйѧ* (103). 550 *гѣты*, *гѣта* (50),

пры йэтаі (17), гэтаіа (103). 551 гэты, йэты (50), пры йэтым (17), гэтыіа (103). 552 гэтаґа (17), ётыіа (103). 553 ёта (50), пры йэтаі (17), гэты, йэты (103), гэны, гэты (121). 554 йэты (50), гэтаі (17), йэтаґа (121). 555 гэтаґа (17). 556 гэты (50), гэтыіа брыґады (103), гэты (121), гэтыіа (103). 557 йэты (50), гэтаґа (17), гэтыіа (103). 558 гэты (50), гэтаґа (17), гэтыіа (103). 559 гэты (50), ётаґа, ётай (17), гэтаіе (103). 560 гэтаі (17), йэтыіа (103). 561 ёта (50), ётаґа (17), йэтыіа (103), йэны хлоп'ац (121), йэту (103). 562 йэты (50), йэтаґа, пры йэтаі (17), гэты і гэнны (121), гэны, йэты (103). 563 гэтаґа (17). 564 йэты (50), йэтаґа, йэтаі (17), йэты, йэтуіу (103). 565 йэты (50), пры йэтаі (17), йэтыіа сады (103), йэты (121). 566 йэта (50), йэтаґа (17), йэты (103). 567 йэты (50), йэтаґа (17), гэтыіа (103). 568 йэты (50), йэтаґа (17), йэтыіа (103), йэты (121). 569 гэты (50), гэтаґа (17), гэты стоу (103). 570 йэты (50), пры йэтаі (17), йэтыіа (103). 571 гэны, гэты (50), гэтыґа (17). 572 гэты (50), гэтыґа (17). 573 г'эты, гэты (50), гэтыґа, йэтыі (17), гэты (37), йэтаі, йэту (86). 577 гэты (50), гэтыі (17). 578 гэты (50), гэтыіа, йэтыі (17), гэтыіа (103). 579 йэты (50), гэтыґа (17), йэтыіа (103). 580 гэты (50), гэтыґа (17). 581 гэты, йэты (50), гэтыґа (17). 582 гэты (50), гэтыґа (17), йэтыі (86), гётк'им, йётк'им (85), йэту (103). 583 гэты, йэты (50), гэтыґа (17), йэту (103). 584 гэты (50), гэтаґа, йэтаґа (17), йэтыіа (103). 586 йэты (50), йэтыіа (103). 587 гэты (50), гэтаґа (17), гэтыіа (103). 589 гэтаґа (17), гэтыіа (103). 590 йэтыі (50), пры йэтуі (17), йэтыіа бр'иґады (103). 591 йэты (50), пры гэтаі (17), гэтыіа брыґады (103). 592 пр'и гэтуі (17), йэты бр'иґады (103). 593 йэты, гэты (50), йэтаґа (17), гэты, йэты (103). 594 йэты брыґады (103). 595 гэты (50), гэтаґа (17). 596 йэты (50), йётґа (17), йэтыіа (103). 597 гэтыі (50), пры гэтаі (17), гэта (103). 598 йэтыі (50), йэтыґа (17), йэтыіа к'он'и (103), йэта (121). 599 ёты (50), пры ётай (17), йэтыіа брыґады (103). 600 гэты (50), гэтаґа (17), йэтыіа брыґады (103). 601 йэты (50), йэтаґа (17), гэтыіа (103), гэны (121), йэтыіа (103). 602 йэты (50), йэтаґа (17), гэтыіа брыґады (103). 603 йэты, гэты (50), йэтаґа, гэтаґа (17), йэтыіа, гэтыіа (103). 604 йэты (50), гэтаґа, пры йэтаі (17), йэты (103). 605 йэтыі (50), пр'и ётыі (17), йэтыіа (103), йэтыі (121). 606 гэтыіа хаты (103). 607 йэты (50), ётыґа (17), йэтыіа (103). 608 йэтыі (50), йэтыґа (17), йэтыіа (103), йэтыі (121). 609 гэты (50), пры гэтаі (17), йэтыі (103). 610 ёты (50), ётаґа, ётай (17), йэтыіа (103), йэтыі (121). 611 йэтыі (50), пры йэтаі (17), йэта (103). 612 ётыі (50), ётаґа, пры ётай (17), йэты (103), йэтаі (121). 613 йэтыі (50), йэтыґа (17), йэтыіа брыґады (103). 614 йэтыі (50), пр'и йэтыі (17), йэтыіа (103). 615 йэтыі (50), йэтыґа (17), йэтыі (103). 616 йэтыі (50), йэтыґа (17), йэтыі (103). 617 ётыі (50), ётыґа (17), йэты (103), йэтыі (121). 618 йэтыґа (17), йэтыіа (103). 619 гэтыі (50), йэтыґа, пр'и йэтыі (17), йэтыіа (103). 620 гэты (50), гэтаґа (17), йэтыі (103). 621 гэтыґа, пр'и йэтыі (17), йэтыіа (103). 622 йэты (50), гэтыґа, пр'и гэтуі (17), йэтыіа (103). 623 йэтыґа (17),

йэтыйа (103). 624 *гэтыйа* (103). 625 *гэтый* (17), *гэты брыгáды* (103). 626 *пр'и йэтай, йэтыга* (17), *йэтыйа* (103). 627 *йэты* (50), *йэтыга* (17), *г'эты двор* (103), *йэты* (121). 628 *йэты* (50), *йэтыга* (17), *йэтыйа, йэты* (103). 629 *йэты* (50), *гэтага* (17), *йэтыйи* (103). 630 *гэты* (50), *йэтыга* (17), *йэтыйа* (103). 631 *йэты* (50), *йэтага* (17), *йэтыйа* (103). 632 *йэты* (50), *гэтага* (17), *йэты двор* (103). 633 *йэтый* (50), *пр'и йэтай* (17), *йэтыйа* (103). 634 *йэтый* (50), *пр'и йэтый* (17), *йэтыйа бр'игáды* (103). 635 *йэтый* (50), *йэтыга* (17), *йэтыйа* (103). 636 *йэтый* (50), *пр'и йэтуй* (17), *йэтыйа* (103). 637 *йэты* (50), *гэтага* (17). 638 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэты брыгáды* (103). 639 *йэтыга* (17), *йэтыйа* (103). 640 *гэтага* (17), *йэтыйа* (103). 641 *йэтыйа* (103). 642 *йэты* (50), *йэтыга* (17), *йэтый* (103), *йэта* (121). 643 *йэтый* (50), *йэтыга* (17), *йэтыйа* (103), *йэтый* (121). 644 *йэты* (50), *пры гэтай* (17), *гэтыйа* (103). 645 *йэтый* (50), *йэтыга* (17), *йэтыйа* (103), *йэтый* (121). 646 *йэты* (50), *йэтыга* (17), *йэтыйа* (103), *йэтый* (121). 647 *йэтый* (50), *йэтыга* (17), *йэтыйа* (103), *йэтый* (121). 648 *йэты* (50), *пры гэтый* (17), *йэтыйа* (103). 649 *йэтый* (50), *йэтыга* (17), *йэта* (103). 650 *йэтый* (50), *пр'и йэтэй* (17), *йэтыйа* (103). 651 *гэты* (50), *гэтого* (17), *гэтыйе* (103). 653 *гэтый* (50), *гэтого* (17), *гэты брыгáды* (103). 656 *гэтый* (50), *гэтого* (17), *гэты* (103). 661 *гэтый* (50), *гэтого* (17), *гэтый* (103). 664 *гэтый* (50), *гэтого* (17), *гэты хáты* (103). 665 *гэтый* (50), *пры гэтуй, гэтый* (103). 666 *гэтыйа в'ишн'и* (103). 667 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэны* (121). 668 *гэты* (50), *гэдак'и* (17). 669 *гэты* (50), *гэтага* (17). 670 *гэты, гэто* (50), *гэтаго* (17), *гэтыйа брыгáды* (103). 671 *гэты* (50), *гэтаго* (17). 672 *гэты* (50), *пры гэтай* (17), *гэтыйа* (103). 673 *пры гэтай* (17), *гэты* (103). 674 *гэты* (50), *гэны* (121). 675 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэты i гэтыйа* (103). 676 *гэты* (50), *гэтого* (17), *гэты* (103). 677 *гэты* (50), *гэтого* (17), *гэтыйе* (103). 678 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэтыйа* (103). 679 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэтыйе* (103). 680 *гэты* (50), *гэтого* (17). 681 *гэтого* (17). 682 *гэтый* (50), *гэтого* (17), *гэтыйе* (103). 683 *гэтый* (50), *гэтого* (17). 684 *гэты* (50), *гэтого* (17), *гэтыйе* (103). 685 *гэты* (50), *гэтого* (17), *гэтыйе* (103). 686 *гэты* (50), *гэтого* (17), *гэты брыгáды* (103). 687 *гэты* (50), *гэтого* (17), *гэтыйе* (103). 688 *гэты* (50), *гэтого* (17), *гэтой двур* (103). 689 *гэтой* (50), *гэтого* (17), *гэты брыгáды* (103). 690 *гэтого* (17), *гэтой, гэты брыгáды* (103). 691 *гэтого* (17), *гэтый, гэты брыгáды* (103). 692 *гэтый* (50), *гэтого* (17), *гэтый дв'ур, гэты брыгáды* (103). 693 *гэтой* (50), *гэтуго* (17), *гэтой, гэты брыгáды* (103). 694 *гэтой, гэты* (50), *гэтого* (17), *гэтый* (103). 695 *гэтый* (50), *гэтого* (17), *гэтой дв'ур, гэты брыгáды* (103). 696 *гэтой* (50), *гэтого* (17), *гэты брыгáды* (103). 697 *гэтой* (50), *гэтого* (17), *гэты брыгáды* (103). 698 *гáты* (50), *гэтого, пры гáтой* (17), *гáтей дв'ур, гáты брыгáды* (103). 700 *гэты* (50), *гэтого* (17), *гэты хáты* (103). 701 *гэты* (50), *гэтого* (17), *гэтой* (103). 702 *эты* (50), *гэтого* (17), *гэтой, гэты хáты* (103). 703 *гэтый* (50), *гэтого* (17), *гэтой, гэты хáты* (103). 704 *гэтуго* (17), *гэтый, гэты хáты* (103), *гэтый* (121). 705 *гэтуй* (17), *гэты* (121). 706 *гэты* (50), *гэтаго* (17), *гэты, адгэтул'* (37),

γέταιο с'ало (103), γέты (121). 707 γέταγα (17). 708 γέта (50), γέты
 γот, γέтыиа хаты (103). 709 γέты (50), γέταγο (17), γέтыиа хаты (103).
 710 γétуγ, йétуγ (17), γέты (103). 711 γέты (50), γέтаγο (17), γέтык,
 з γέтайе (37), γέтыие (103). 712 γέтаγα (50), γétуγ (17), γ'étу (37),
 γέтыие (103). 713 γέты, γέта (50), γέтаγα (17), γέты (121), γέтыие
 (103). 714 γέты (50), γέтаγο (17), γέты (103). 715 γέты (50), пры
 γéтой (17), γέта (103). 716 γέты (50), γéτογο (17), γέтыие з'έц'и (103),
 γέты (121). 717 на γéтой (17), γέты (37), γέтыие хаты (103). 718
 γέтыие γρύшы (103). 719 γέты (50), γέтаγα (17), γέты хаты (103).
 720 γéтой (50), γéτογο (17), γéтой, γέтыие хаты (103). 721 γέто (50),
 γéτογο (17), γéтой, γέтыиа хаты (103). 722 γέты (50), γéτογο (17),
 γέтыиа (103). 723 γέты (50), γéτογο (17), γέтайа хата (103). 724
 γéтой (50), γéτογο (17), γέты хаты (103). 725 γέты (50), γéτογο (17).
 726 γέты (50), γéτογο (17), γέты хаты (103). 727 γέтыγ (50), γéτογο
 (17), γéтой (103). 728 γάтой (17), γάто (37), γάты сталы (103). 729
 γéтой (50), γéτογο (17), γέты (37), γéтой, γέты хаты (103). 730 γέты
 (50), γéτογο (17), γéтой, γέты коны (103), γέты (121). 731 γέты, γέто
 (50), γéтокоγο (17), γέты сыны (103). 732 γéтоγο (17), γέтыие хаты
 (103). 733 γέты (50), γéтоγο (17), γέты хаты (103). 734 γέты (50),
 γéтоγο (17), γέты хаты (103). 735 γéтой (50), γéтоγο (17), γéтой,
 γέты хаты (103). 736 γétγй (50), γétγй (17), γétγй, γέты хаты
 (103), γένдγй (121). 737 γéтой (50), γéтого (17), γέты хаты
 (103). 738 γέты (50), на γéтой (17), γέтыγ (37), γέты хаты (103).
 739 γέты (50), γéтоγο (17). 740 γέты (50), γéтоγο (17), γέтыи хаты
 (103). 741 γέтыγ (50), на γéтой (17), γéтаку (37), γέты хаты (103).
 742 γ'έты (50), γétуγ (17), γέтыиа (103), γέты (121). 743 на γétуγ
 (17), γéдака, γέта, γέтыиа (37), γέтыиа γýс'и (103). 744 γ'έты (50),
 γ'éтоγο (17), γέтыиа (103), γ'έты (121). 745 γέты (50), γ'έтаγο (17),
 γέты (103). 746 на γétуγ (17), γέтыиа (103). 747 γéдак (37). 748
 γέты (50), γétуγ (17), γέтыиа хаты (103), γ'έто (121). 749 γέты (50),
 у γétуγ (17), γέтыиа (103). 750 γέты (50), на γétуγ (17), γéтак (37),
 γέтыиа (103). 751 γέтыиа, γέты (50), γέтаγο (17), γέтыиа (103). 752
 γέто, у γétуγ (50), γέтаγο (17), γέтыиа (103), γ'έто (121). 753 γέты
 (50), на γéтой (17), γέтыиа (103). 754 γέты (50), γéтоγο (17), γέтыие
 (103). 755 γéтой (17), γέтыие (103). 756 γέты (50), γέтаγο (17),
 γέты, γε (103). 757 γέты (50), γéтоγο (17). 758 γέты, γéны, γéтакайа
 (50), γéтоγο (17), γéтакой (37), γέтыие хаты (103). 759 γέтаγο (17),
 γέтайа (103), γέты (121). 760 γέты (50), у γétуγ (17), γétта (37),
 γέтыиа хаты (103). 761 γέтайу (50), γéтой (17), γέтыиа (103). 762
 за γάтойу (17), γέтыиа (103). 763 γéтоγο (17), γέтыие (103). 764
 γέтыие (103). 765 пры γéтой (17), γέта (37), γέты дом (103). 766
 γέты (50), γéтоγο (17), з γέстойи прычыны (103). 767 γéтой (50), на
 γέтыγ (103). 768 γέты (50), γéтоγο (17), γéтой двор (103). 769 γέтыγ
 (50), γéтоγο (17), γéтой дом (103). 770 γέтыγ (50), γéтоγο (17), γéтой
 дв'ир (103). 771 γέтыγ (50), γéтоγο (17). 772 γέты (50), γéтоγο
 (17), γέтыие (103). 773 γéтой (50), γéтоγο (17), γέтыγ (103). 774
 йéты, йéсты (50), γέтаγα, йéтаγα, йéстаγα (17), йéтаγο (37), йéтыие (103).

775 *гѣты* (50), *йѣта҃҃а* (17), *гѣтак* (89), *гѣты* (103). 776 *гѣта҃҃о* (17), *гѣтым'и* (37). 777 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а*, *у гѣту҃й* (17), *гѣтайе* (23), *гѣтыйе* (103). 778 *гѣта҃҃о*, *гѣто* (17), *гѣтакоѣе* (56), *гѣтайе* (103). 779 *гѣты* (50), *гѣта҃҃о* (17), *гѣтак'и* (45), *гѣты* (121), *гѣты двор* (103). 780 *гѣто*, *гѣно* (50), *гѣты*, *гѣта҃҃о* (17), *гѣты* (103). 781 *йѣты* (50), *йѣта҃҃о* (17), *йѣтыйе* (103). 782 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣта* (37), *гѣтыйе* (103), *йѣты* (121). 783 *гѣты* (50), *гѣта҃҃о* (17), *гѣтака* (83), *гѣтыйа* (103). 784 *гѣты*, *з гѣстым* (50), *на гѣтум* (17), *йѣтака*, *на йѣтум* (85), *гѣты* (103). 785 *гѣто* (50), *гѣта҃҃о* (17), *гѣто* (103). 786 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣтыйа* (103). 787 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣтыйа* (103), *гѣты* (121). 788 *гѣты* (50), *гѣта҃҃о* (17), *на гѣтай* (103), *гѣты* (103). 789 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣты* (37), *гѣтыйа хаты* (103). 790 *гѣты* (50), *на гѣту҃й* (17), *гѣты* (37), *гѣтыйа хаты* (103). 791 *гѣты* (50), *гѣтай* (17), *гѣтак* (37), *гѣтыйе* (103). 792 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣтыйа* (103), *гѣты* (121). 793 *гѣто* (50), *гѣта҃҃о* (17), *гѣтыйа* (103). 794 *гѣты*, *гѣты* (50), *гѣто҃҃о* (17), *гѣтыйа* (103). 795 *гѣты* (50), *гѣту҃й* (17), *йѣто҃҃о* (37), *гѣтыйе хаты* (103), *гѣты* (121). 796 *гѣтыйе* (103). 797 *ѣты* (50), *гѣтай* (17), *гѣтыйе хаты* (103). 798 *гѣты* (50), *гѣтой* (17), *йѣтыйе* (103), *гѣты* (121). 799 *йѣты*, *гѣто* (50), *гѣто҃҃о* (17), *гѣто* (37), *йѣтыйе* (103). 800 *йѣтыйе*, *гѣтайе* (50), *гѣто*, *йѣтул'к'о* (17), *гѣтыйе*, *йѣтул'ко* (103). 801 *на гѣтым*, *гѣты*, *гѣстайе вѣлк'и* (50), *гѣто҃҃о* (17), *гѣтыйе* (103). 802 *гѣты* (50), *пры гѣтой* (17), *гѣто* (37), *гѣты* (103). 803 *гѣты* (50), *гѣто҃҃о* (17). 804 *гѣты* (50), *пры гѣтой* (17), *гѣтыйе хаты* (103). 805 *гѣты* (50), *гѣто҃҃о* (17), *гѣтыйе хаты* (103), *гѣты* (121). 806 *гѣты* *і ѣты* (50), *гѣто҃҃о* (17), *гѣтайа* (103). 807 *гѣты* (50), *гѣто҃҃о* (17), *гѣтыйе* (103). 808 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣты каровы* (103). 809 *гѣты* (50), *гѣто҃҃о* (17), *гѣтыйе хаты* (103), *гѣны* (121). 810 *гѣты* (50), *гѣто҃҃о* (17), *гѣта* (103), *гѣты*; *вельмі рѣдка гавораць гѣты* (121). 811 *гѣтой* (50), *гѣто҃҃о* (17), *гѣтыйе* (103). 812 *гѣты* (50), *гѣто҃҃о* (17), *гѣтыйе* (103). 813 *гѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣтыйе* (103). 814 *гѣта҃҃а* (17), *гѣтыйе* (103), *йѣты* (121). 815 *йѣты* (50), *йѣта҃҃а* (17), *гѣты хаты* (103). 816 *у йѣту*, *ѣты* (50), *йѣта҃҃а* (17), *йѣты* (121). 817 *пры йѣтай* (17), *йѣты хаты* (103). 818 *йѣты* (50), *гѣта҃҃о*, *гѣтай*, *йѣтай* (17), *йѣтыйе л'у҃з'и* (103). 819 *йѣты*, *ѣты* (50), *йѣта҃҃о* (17), *йѣтыйе* (103). 820 *йѣты* абазначае агульнае паняцце, *йѣсты* — больш канкрэтнае (50), *йѣта҃҃а* (17), *йѣтыйа* (103). 821 *йѣты*, *йѣто* (50), *гѣта҃҃о* (17), *йѣтыйе* (103). 822 *йѣты* (50), *гѣта҃҃о* (17), *йѣты хаты* (103), *гѣты*, *йѣты* (121). 823 *йѣты*, *ѣты* (50), *йѣта҃҃о* (17), *йѣтыйе хаты* (103). 824 *на йѣтай*, *да йѣта҃҃о*, *ѣтых* (50), *з йѣста҃҃о* (17), *йѣтыйе* (103). 825 *пры гѣту҃й* (17), *йѣтыйе нѣчы* (103). 826 *ѣтай* (17), *йѣтыйе* (103), *йѣты* (121). 827 *йѣта҃҃а* (17), *гѣта* (37), *йѣтыйе* (103). 828 *гѣты*, *йѣты*, *гѣты* (50), *пры гѣтай* (17), *йѣтыйе* (103). 829 *йѣты* (50), *гѣта҃҃о*, *йѣта҃҃о* (17), *йѣтыйе і йѣты* (103). 830 *йѣты* (50), *у йѣту҃й* (17), *йѣтыйе хаты* (103). 831 *йѣты* (50), *гѣта҃҃о* (17), *йѣтыйе хаты* (103), *йѣты* (121). 832 *йѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *гѣдак* (37), *йѣты і йѣтыйе* (103). 833 *йѣты* (50), *гѣта҃҃а* (17), *йѣтыйе* (103). 834 *йѣтай*, *йѣтым*, *йѣта* (50), *йѣтым* (17), *гѣтыйе* (103). 835 *йѣты* (50), *гѣта҃҃о*

(17). 836 *йёты, гэты* (50), *на гэтуй* (17), *йётыйе* (103). 837 *гэты, йёты* (50), *гэтаго* (17), *йётыйе* (103). 838 *йёты* (50), *йэтого* (17), *йёты хаты* (103). 839 *йёты* (50), *йётъго* (17), *йёты i йётыйе* (103). 840 *г'ёты* (50), *гэтага* (17), *йётыйа* (103). 841 *гэты, йёты* (50), *этого* (17), *ётыйе* (103). 842 *йёты* (50), *йэтага* (17), *йётыйе* (103). 843 *йёты* (50), *гэнага* (17), *гэто* (37), *гэтыйе i йётыйе* (103), *гэты, йёты* (121). 844 *гэты, йёты* (50), *гэтаго* (17), *гэтыйе i йётыйе* (103), *гэты, йёты* (121). 845 *г'ётый* (50), *йётыйе* (103). 846 *йёты, гэты* (50), *гэтого* (17), *йётыйе* (103). 847 *йёты* (50), *йэто* (17), *йётыйе* (103). 848 *йётый* (50), *на йэтой* (17), *йётыйе* (103). 849 *гэтага* (17), *гэтыйе* (103). 850 *йёты* (50), *йэтого* (17), *йётыйе* (103). 851 *гэты, ёты* (50), *гэтого* (17), *гэтыйе* (103), *гэты* (121). 852 *йёты* (50), *йэтого* (17), *йётыйе* (103). 853 *йёты* (50), *йэтого* (17), *йётыйе* (103). 854 *ётыйа* (103). 855 *йёты* (50), *к йётаму* (17), *йётыйа* (103). 856 *гэты* (50), *гэты* (103). 857 *йёты* (50), *гэтага* (17), *гэтыйа* (103). 858 *йёта* (50), *гэтага* (17). 859 *гэты* (50), *гэты* (103). 860 *гэтыйа* (103). 861 *пры гэтай* (17). 862 *йётыйа, гэта* (50), *гэтага* (17), *воц'ётыйа* (103). 863 *йэтага* (17), *гэты хаты* (103). 864 *гэты* (50), *на гэтай* (17). 865 *гэта* (50), *гэта* (103). 866 *гэтай* (17), *гэты* (103). 867 *йэтага* (17), *гэта* (37), *йётыйа, йэтакайа* (103). 868 *йёты* (50), *йэтага* (17), *йётыйа* (103). 869 *гэты* (50), *гэтай* (17), *гэты* (121). 870 *гэты* (50), *гэтага* (17). 871 *йёты* (50), *гэтага* (17), *йётыйе* (103). 873 *гэтага* (17), *гэты* (103). 874 *йёты* (50), *йэтага* (17), *йётыйа* (103). 875 *йэтага* (17), *йётыйа* (103), *йёты* (121). 876 *йёты* (50), *гэтага* (17), *гэтыйа хаты* (103). 877 *йёты* (50), *гэтага, пры йэтай* (17), *йёты* (121). 878 *гэты* (50), *гэтага, пры г'этай* (17), *йётыйа* (103). 879 *йёты* (50), *йэтага* (17), *йётыйе* (103). 880 *йёты* (50), *гэтага* (17), *йётыйа* (103). 881 *этага* (17), *йётыйа* (103), *йёты* (121). 882 *йёты* (50), *йэтага* (17), *йётыйа* (103). 883 *ёты* (50), *гэтага, пры йэтай* (17). 884 *гэты* (50), *гэтага, пры гэтуй* (17), *йётыйа* (103). 885 *йёты* (50), *йэтаго* (17), *йётыйе* (103). 886 *йёты* (50), *йэтага* (17), *йётыйе* (103). 887 *йёты* (50), *йэтаго* (17), *гэтыйа* (103). 888 *йёты* (50), *гэтаго* (17), *гэтыйе, йётыйе* (103). 889 *йёты* (50), *йэтуй* (17), *йётыйа* (103). 890 *йёты* (50), *йэтага* (17), *йётыйе хаты* (103). 891 *йёты* (50), *гэтага* (17), *йётыйе* (103), *атйётул'* (121), *йётыйе* (103). 892 *йёты* (50), *гэтыйе* (103). 893 *гэты хаты* (103). 894 *йёты* (50), *йётыйа* (17), *йёты хаты* (103). 895 *йэтага* (17), *йёта* (103). 896 *йёты* (50), *гэтага* (17), *йёты хаты* (103). 897 *йёты* (50), *гэтага, пры йэтай* (17), *йэту* (103). 898 *з йэтай* (50), *йётыйа* (103). 899 *йёты* (50), *йэтага* (17), *йётыйа* (103). 900 *ёты* (50), *этага* (17), *йётыйа* (103), *ённы* (121). 901 *ёты* (50), *йётыйа* (103), *ёты* (121). 902 *йёты* (50), *йэтага* (17). 903 *йёты* (50), *гэтага* (17), *гэтыйа* (103). 904 *йёты* (50), *гэтага, пры йэтуй* (17), *йётыйа* (103), *йёты* (121). 905 *йёты* (50), *йэтага, пры гэтуй* (17), *йётыйа* (103). 906 *йёты* (50), *йётыйа* (103). 907 *йёты* (50), *йётыйа* (103). 908 *гэтыйа* (103). 909 *на йётым* (50), *пры йётъй* (17), *гэтыйа* (103). 910 *гэты* (50), *гэтага* (17), *гэтыйа* (103). 911 *йёты* (50), *пры йётъй* (17), *йётыйа хаты* (103). 912 *йёты* (50), *пры*

йэтай (17). **913** *гэты* (50), *йэтыйа* (103). **914** *йэты* (50), *йэтаґа* (17), *йэтыйа* (103). **915** *йэты, з йэстых* (50), *йэтаґа* (17), *йэтыйа* (103). **916** *гэтаґа* (17). **917** *г'эты* (50), *г'этаґа* (17), *г'эты хаты* (103). **918** *йэты, йэтаґа* (50), *йэтыйа* (103). **919** *йэты* (50), *пры йэтуй* (17), *йэтыйа* (103). **920** *йэты* (50), *йэтаґа* (17), *йэтыйа* (103), *йэты* (121). **921** *йэты* (50), *пры йэтай* (17), *йэты двор* (103). **922** *йэты* (50), *йэтаґа* (17), *гэтыйа* (103). **923** *йэты* (50), *йэтаґа* (17). **924** *йэты* (50), *йэты* (17), *йэтыйа* (103). **925** *йэты* (50), *йэтаґа* (17), *йэтыйа* (103). **926** *йэтаґа, пры йэтай* (17), *йэты* (103). **927** *йэты* (50), *йэтаґа, пры йэтай* (17), *гэтыйа* (103). **928** *йэты* (50), *йэтаґа* (17), *йэты двор* (103). **929** *йэты* (50), *йэтаґа* (17), *йэтыйа* (103). **930** *гэты* (50), *гэтаґа* (17), *гэтыйа* (103). **931** *йэты* (50), *йэтаму, з' йэстаґа* (17), *гэтыйа* (103). **932** *йэты* (50), *на йэтам* (17), *йэтыйа* (103). **933** *йэты* (50), *на йэтай* (17), *йэтыйа хаты* (103). **934** *йэты* (50), *пры йэтай* (17), *йэтыйа* (103). **935** *гэты* (50), *гэтаґа* (17). **936** *йэтаґа* (17), *гэты* (103). **937** *йэты* (50), *йэтаґа* (17), *йэтыйа* (103), *йэты* (121). **938** *гэты, г'эта* (50), *гэтаґа — рэдка; йэтаґа — часцей* (17), *гэты, йэты* (103). **939** *йэта* (50), *этаґа, пры йэтай* (17), *йэтыйа* (103). **940** *йэты* (50), *йэтаґа* (17), *йэтыйа, ц'этыйа* (103). **941** *йэты* (50), *йэтаґа* (17), *йэтыйа* (103). **942** *йэты* (50), *йэтаґа* (17), *йэтыйа* (103). **943** *йэты* (50), *йэтаґа* (17), *йэты* (103). **944** *йэты, ц'эты* (50). **952** *гэтый* (50), *гэтоґо* (17), *гэтый* (103). **954** *гэтый* (50), *пры гэтуй, гэты хаты* (103). **958** *гэтак'и* (50), *гэтыйи* (103). **959** *гэты* (50), *гэтуйу* (17), *гэты хаты* (103). **960** *гэты* (50), *гэтоґо* (17), *гэты хаты* (103). **961** *гэтый* (50), *гэтоґо* (17), *гэтыйе* (103). **962** *гэтый, гэтой* (50), *гэтоґо* (17), *гэты* (103). **963** *гэтый* (50), *гэтоґо* (17), *гэтой дв'ир* (103). **964** *гэты* (50), *гэтоґо* (17), *гэтой стул* (103). **965** *гэтой* (50), *гэтоґо* (17), *гэтый* (103). **966** *гэты* (50), *гэтоґо* (17), *гэты* (121). **967** *гэто* (50), *гэтаґо* (17), *гэтой стол* (103). **968** *пры йэтуй* (17), *гэтой дом* (103). **969** *гэты* (50), *гэтоґо* (17), *гэта* (103). **970** *гэты* (50), *гэтоґо* (17), *гэтыйа* (103). **971** *гэты* (50), *пры гэтуй* (17), *гэтыйа* (103). **972** *йэты* (50), *йэтой* (17), *йэтыйе* (103). **973** *гэты, часцей ґе* (50), *гэтоґо* (17), *гэтыйе* (103), *ґе — у значэнні «гэты»; гэты* (121). **974** *гэты, эты* (50), *гэтоґо* (17), *гэты* (103), *гэты* (121). **975** *йэта* (50), *гэтыйе, з йэстым'и* (103). **976** *йэты* (50), *йэтоґо* (17), *гэтуйу* (103). **977** *йэты* (50), *этой* (17). **978** *йэтый* (50). **979** *г'эты* (50), *гэтоґо* (17). **980** *йэты, гэты — вельмі рэдка* (50), *гэтаґо* (17), *йэтыйе* (103). **981** *йэты, эты* (50), *йэтоґо* (17), *йэты хаты* (103). **982** *йэты* (50), *йэтыйе* (103). **983** *гэтой* (17), *йэтыйе* (103). **984** *йэты* (50), *этоґо* (17), *этыйе* (103). **985** *йэты* (50), *пры йэтой* (17), *йэты двор* (103). **986** *йэты* (50), *йэтоґо* (17). **987** *гэтой* (17). **988** *гэты* (50), *гэтоґо* (17), *гэтый* (103). **989** *йэты* (50), *йэтоґо* (17), *йэтыйе* (103). **990** *йэты* (50), *йэтыйе* (103). **991** *йэты* (50), *пры йэтой* (17), *эты хаты* (103). **992** *гэты* (50), *пры гэтай* (17), *этыйа* (103). **993** *йэты* (50), *по йэтом* (17), *йэтыйе хаты* (103). **994** *йэты* (50), *йэтыйе хаты* (103). **995** *йэты* (50), *йэтоґо* (17), *йэтыйе* (103). **996** *йэты, гэты* (50), *гэты* (103). **997** *йэты* (50), *йэтыйа* (103). **998** *йэты* (50). **999** *йэты* (50), *йэтай* (17), *этыйе* (103),

йёты (121). 1000 йёты (50), җётаҗа; рэдка — ётаҗа (17), җётыййа (103). 1001 воц'ёты (50). 1002 йёты (50), йётоҗо (17), йётыййе (103). 1003 йёты (50), йётоҗо (17). 1004 йёты (50), йётаҗо (17), йёты (103). 1005 йёты (50), йётоҗо (17), йётыййе (103). 1006 җёты (50), җётаҗа (17), йётыййе (103). 1007 йёты (50). 1008 йёты (50), йёты (103). 1009 йётыййе (103). 1010 ц'ёты' (50), җ'ётаҗа (17), йёты (103), от'ц'ёта (121). 1011 йёты (50), йётоҗо (17), йёты (103). 1013 йётыййе (103). 1014 йёты (50), җётаҗа (17), җёты хаты (103). 1015 җёты (50), җётаҗа (17). 1016 йёты (50), җётаҗа (17), җётыййа (103). 1017 йёты (50), йётыййа (103). 1018 йёты (50), йёты (103). 1019 йёты (50), йётаҗа (17), җётыййа (103). 1020 йёты; рэдка — җёты (50), йётаҗа (17), йётыййа (103). 1018 йёты (50), йётаҗа (17), йётыййа (103). 1022 йётаҗа (17), йётыййа (103). 1023 йёты (50), йётыййе (103). 1024 йёты (50), йётаҗа (17), йётыййа (103). 1025 йёты (50), йёты хаты (103).

Карта № 50

ЗЫЧНЫЯ НА МЕСЦЫ МЯККІХ ГУБНЫХ „б“, „п“, „в“ У ПАЗІЦЫІ ПЕРАД „а“

Карта складзена на матэрыяле пытання № 56:

«Як вымаўляюцца губныя перад галоснымі **е, ё, я**:

...перад **я**: *раб'яты* ці *раб'йаты*; *жараб'я* ці *жараб'йа*; *вянуць*, *в'януць* ці *ўянуць*; *дзе'ятае*, *дзе'йятае* ці *дзе'ўятае*; *перав'ясла*, *перав'йасла* ці *пера'ўясла*... *пяць* ці *п'яць*; *пятка* ці *п'ятка*; *пятніца* ці *п'ятніца*; *спяць* ці *сп'яць*?»

Як сведчыць матэрыял, мяккія губныя «б», «п», «в» у пазіцыі перад „а“ на гаворках рэалізуюцца як [б'], [п'], [в'], як [бй], [пй], [вй] (ўй) ці [б'й], [п'й], [в'й]. Варыянты [бй]—[б'й], [пй]—[п'й], [вй]—[в'й]—[ўй] тэрытарыяльна строга не размяжоўваюцца, таму яны картаграфуюцца агульным знакам.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з усіх нас. пп., у якіх на месцы мяккіх губных перад „а“ адзначана спалучэнне «губны+ј»: 358 *п'яц'*, *п'ятка*, *п'ац'*, *п'атка*, *раб'аты*, *жараб'а*, *в'ануц'*, *з'ив'атайе*. 413 *п'атн'ицу*, *п'ац'*, *жараб'а*, *жараб'йа*. 449 *п'яты*, *п'яц'*, *п'атка*, *с'п'ац'*. 451 *п'ац'*, *п'яц'*. 453 *п'атн'ица*, *п'ац'*, *жараб'ата*, *п'яц'*. 454 *в'аз'ац'*, *п'яц'*. 458 *п'яц'*, *п'ац'*, *жараб'а*. 460 *п'ятка*, *п'яц'*, *у'й'аска*, *раб'яты*, *жараб'йа*, *п'яц'*. 461 *п'ятым*, *п'яц'*, *п'ятн'ицу*, *п'яц'*, *п'ятым*, *п'ятн'ицу*, *п'ац'*, *жараб'а*. 462 *п'яц'*, *сп'яц'*, *раб'яты*. 486 *п'ац'*, *ув'аска*, *п'атка*, *п'яц'*, *жараб'а*, *п'атн'ица*, *с'п'ац'*. 488 *п'яц'*. 490 *ув'аска*, *п'ац'*, *п'яц'*, *жараб'ата*, *в'ануц'*, *с'п'ац'*, *п'атка*. 491 *п'ятка*, *п'яц'*, *раб'яты*, *жараб'йа*, *в'януц'*, *з'а'ў'яты*, *п'ятн'ица*, *п'ац'*, *сп'ац'*, *п'атка*. 492 *п'яц'*, *п'ац'*, *п'атка*. 493 *п'яц'*, *п'яй'ал'и*, *п'ятка*. 495 *жараб'ятка*, *п'яты*, *п'ятка*, *п'ятн'ица*, *з'ев'атайе*, *в'януц'*. 496 *п'яц'*, *ув'аска*, *п'ятн'ица*, *раб'ята*, *жараб'ята*, *в'януц'*, *з'а'ў'яатайа*, *п'ятн'ица*, *на п'ятку*, *п'атка*, *п'ац'*. 497 *ув'аска*, *п'яц'*, *п'ятка*, *п'ятн'ица*. 498 *п'яц'*, *раб'ята*, *жараб'йа*, *з'е'ў'атайе*, *п'ятка*, *п'ятн'ица*, *сп'ац'*. 499 *п'ятка*, *п'яц'*, *жараб'йа*, *у'януц'*, *з'е'ў'атайе*. 500 *п'яц'*, *ув'аска*,

пйáткa. 501 пйáц', пйáткa, апйáц', з'áуйáты, з'ерáуйáны, рáбйáты, жáрáбйá. 502 пйáткa, пйáц', рáбйáты, жáрáбйá, уйáнуц', з'еу́йáтáйе, пйáтн'ицá, спйáц'. 503 пйáц', пйáтн'ицá, ув'áскa. 516 п'áц', ув'áскa, п'áткa, пйáткa. 528 рáб'áты, жáрáб'á, з'áв'áтáйá, жáрáбйá. 530 п'áц', пйáц', пйáтн'ицá. 535 з'еу́йáты, жáрáбйá, пйáц', пйáткa, сп'áц'. 536 пйáц', з'áв'áты, зв'áл'и. 553 у пйáтн'ицý. 556 жáрáбйá, рáб'áты, жáрáб'á, в'áнуц', з'ив'áтáйá, п'áц', п'áткa, п'áтн'ицá, с'п'áц'. 566 п'áц', с'п'áц', жáрáбйá, жáрáб'áты, в'áнуц', з'áв'áтáйá, п'áткa. 571 пйáц', бул'б'áн'и́к, пpыв'áзкa. 652 жырыб'йé, в'éнут, дыв'éтый, пйет', п'ётныц'á. 653 жырыб'á, в'áнут, дыв'áте, п'йáт', сп'áт. 654 реб'áтá, жырыб'é, в'йéнут, дывéте, пepывéслá, пйет', пйётн'ицá, сп'ет'. 655 спйáт', рýбйáтá, в'йáнуты, дывйáте, пйáт', пйáткa, пйáтныц'á. 658 жырыбйá, вйáнуты, дыв'áте, пйáт', пйáтныц'á, спйáт'. 659 дывéте, пйётныц'á, пйет'. 660 жырыбйá, вйáнуты, пйáтныц'á, дыв'áте, п'áткa. 661 жырыбйá, вйáнут, дывйáте, пйáткa, пйáт'. 662 рýбйáтá, жырыбйá, вйáнут', пйáт', пйáткa, пйáтныц'á, дыв'áте, сп'áт'. 663 пйáт', жырыб'á. 664 пйáт', в'áнуты, дыв'éте, пйáткa, пйáтныц'á. 665 пйáт', вйáнут'. 670 жáрáбйá, з'áв'áтáйе, п'áтн'ицá. 675 рáб'áты, з'ив'áтáйе, с'п'áц', в'йáнуц'. 676 реб'йáтá, жереб'йá, в'йáжyт', в'йáнуц'и, п'йáц', п'йáтн'ицá, сп'йáт', п'йáтá. 677 жереб'á, п'áц', п'áтн'ицá, п'áткa, в'йáнут. 678 рáбйáтá, жáрáбйá, вйáнут, з'евйáтáйе, пйáткa, пйáц', пйáтн'ицá, нá пйáц'é. 679 вйáнут, з'евйáты, жеребйáткo, пйáц', пйáткa, с'пйáц'. 680 ребйáтá, жеребйá, вйáнут, з'евйáте, пйáц', пйáткa, пйáтн'ицá. 681 ребйáтá, вйáнуц'и, пйáц', спйáт. 682 ребйáты, жеребйá, вйáнуц'и, пйáц', пйáткa, пйáтныцá, спйáт. 683 рýбйáтá, жырыбйá, вйáнут. 684 рáб'йáтá, жереб'йá, в'йáнуц', пйáц', пйáткa, сп'йáт. 685 ребйáтá, вйáнут, пйáц', пйáтн'ицá, жеребйá. 686 вйáнут', дывйáтoйе, пйáт', спйáт. 687 жеребйá, вйáнут, девйáтoйе, пйáт', спйáт', пйáтныцá. 688 жырыбйá, вйáнут', дывйáтoйе, п'áт', сп'áт'. 689 в'йáнут', дыв'йáте, пйáт', пйáтныц'á, сп'áт'. 691 жырыб'йá, в'йáнуты, дыв'áте, п'йáт', п'йáткa, п'йáтныц'á. 692 п'áткa, пйáтн'иц'á. 693 жырáбйá, дывйáтá, пйáтныц'á, п'áт', п'áткa, сп'áт'. 694 жырыбйá, в'йáнуты, дыв'áте, пйáтн'иц'á. 695 жырыб'á, в'áнут, дыв'áтoйе, п'áт', п'áтныц'á, сп'áт, пйáтá. 696 п'йáткa, пйáт'. 697 рýб'áтá, пйáткa, дыв'áтoйе, п'áтныц'á, сп'áт'. 698 жырыб'йé, в'йéнуты, дыв'йéте, п'йет', п'йётныц'á, п'йéтá, сп'ет'. 699 пйет', пйётныц'á, жырыбйé, вйéнуты, дывйéте, пйет', пйётныц'á, сп'ет'. 701 сп'áт', п'áткa, п'áтныц'á, жырыб'é, вйéнут', дыв'áтoйе, пйёткa, пйётныц'á, сп'ет'. 702 рýб'áты, жырыб'á, в'áнут', п'áтныц'á, сп'áт', в'йéнут'. 703 вйáнут', в'áнут', дыв'áте, п'áт', п'áтныц'á. 704 жырыбйá, вйáнут', дывйáтый, пйáт', пйáты. 709 п'áц', пйáц', п'áтн'ицá, пйáтн'ицá, жáрáбйá, уйáнуц', з'áв'áтá. 710 пйáц', пйáтн'ицá, зáуйáлá. 711 жáрáбйá, вйáнуц', з'евйáтo, п'áц', п'áткa, п'áтн'ицá, с'п'áц'. 712 жáрáбйá, ребйáтá, вйáнуц', пйáц', п'áткa. 713 п'áц', ув'áскa, п'áткa, жáрáбйá, уйáнуц', з'áуйáте, пйáц', пйáтн'ицá, пйáткa. 716 в'áжyтá, в'áн'е, жерáб'á, п'áц', пйáц', п'áткa, пйáткa, п'áтн'ицá. 717 вйáжyт, ребйáтá, д'евйáты, пйáц', спйáц'. 718 ребйáтá, з'евйáты, пйáц', пйáтн'ицá. 721 д'евйáты, ребйáтá, пйáц', в'йáнуц', пйáткa, жеребйá, дев'йáты, п'йáц', п'йáткa, п'áтныцá. 723

жерабийáта, вйáнуц'и, пйáтка. 724 в'йáнут, дыв'áте, пйат', сп'ат', жеребийá.
 725 жеребийáта, вйáнуц'и, девйáты, пйáтка. 726 ребйáта, пйётн'ица,
 пйет', сп'ет'. 727 жырыбйé, вйёнут', дывйéтойе. 729 п'йац', пáтныца.
 730 п'йет', в'йенуты, дыв'йетый, с'п'йет'. пйатá. 731 у девйáтум, вйáжу.
 733 п'йат', вйáнут'и, перев'йáска, пйáтка. 734 жыробйá, пйат',
 пйáтн'ица, повйáзаны, завйáй, пйетá. 735 дыв'áте, пйат', пйáтныца,
 сп'ат'. 736 девйáтгй, пйат', пйáтка, пйáтныц'а. 737 жырыбйáта,
 вйáнут, дыв'áтый, пйат', пйáтныца, сп'ат. 738 девйéта, жеребийé, пйет',
 пйáта. 741 д'ив'áтойе, п'ат', пйётн'ица, сп'ет'. 742 пйац', в'áнуц',
 з'ев'áты. 743 жарабийá, п'ац', пйáтн'ицу. 744 пйац', пйáты. 745
 пйац', увйáска, пйáтка, ребйáты, з'еййáты, з'ераййáны. 746 паййáло,
 пйáты, пйац', жарабийáтко, п'ац'. 747 пйац', вйáн'е, пйáты, жарабийáта.
 748 жарабийá, вйáнуц', з'еййáты, пйац', пйáтн'ица, пйáты. 750 з'ев'á-
 тайе, п'ац', п'áтн'ица, с'п'ац', пйац', пйáтн'ица, спйац'. 751 жарабийáта,
 вйáнуц', з'евйáты, пйац', пйáтка, спйац', пйáтн'ица. 752 жараб'áта,
 спйац', з'ауййáтайе. 753 п'ац', пáтн'ица, спац'. 754 пац', пáтн'ица, жа-
 рабийá, вйáн'е, пйáтн'ица, пйац', з'ауййáтайе. 757 жарабийá, вйáнуц',
 пйáтн'ица. 758 пйáц', пйатá, п'áтн'ица. 759 жоробйá, в'áнут, девйá-
 тойе, пйац', пйáтка, пйáтн'ица. 760 в'áнут', сп'ат', пйат',
 пйáта. 761 п'йац', з'ев'йáту. 762 пйат', жеребийá, пйáтка. 763
 жереб'á, в'áнут', деййáтейе, пйат', пйáтка, пйáтныца. 764 дыв'áтойе,
 вйáжа, п'áтн'ица, пйат', спйат', жеребийá, завйáла. 765 ребйáта,
 вйаз, пйáтн'ица, з'евйац'. 766 пйац', в'йáжем, жеребийá, п'йатá, п'йат',
 д'ерев'йáнайа. 767 пйетáк, завйажы, пйац', реб'áта, жереб'á, в'áнуц',
 з'ев'áтойе, п'áтка, с'п'ац'. 768 вйáнут'. 769 пйат', увйáска, пйáтка,
 жереб'йá, в'йáжут', дерев'йáный, дев'йáта. 770 пйат', пйáтка, пйáтн'ица,
 вйáнут', дыв'áты, пйатá. 771 пйат', пйáтныца, п'áта. 772 жырыбйá,
 пйáты, пйáтныца. 773 пйац', жеребийáта, вйáнуты, дывйáтайа, пйáтка,
 пйáтныца, сп'ат'. 774 п'áтка, җаййáда, жараб'áта, п'áтка, пйáтн'ица.
 775 жарабийáта, прыййазáй, з'ераййáны, рабийáта, реб'áта, з'евйáтайе,
 з'ев'áтайе, пйац', спйац', пйáтн'ица. 776 пйац', пйáтка, жарабийáты,
 раб'áты, вйáнуц', сп'ац', пйáтн'ица. 777 пйáтка, пйáтн'ица, пйац',
 пйáтка, п'ац'. 778 пйац', з'ераййáны, спйац', ййáска, к'ипйáц', җоййáдко.
 779 ййáжуц', пйац'. 780 пйац', пйáтка, рабийáты, жарабийá, ййáнуц',
 з'еййáты, пйáтн'ица. 781 на жарабийáц'и, завйáзвайуц', пйáтка, п'ац'.
 783 завйáзвала, з'ераййáны, жарабийá, з'еййáта, п'йáтка. 784 на-
 вйáжа, завйáзувац', жерабийáта, пйац', җавйáда, з'еййáты, з'ерав'йáнайа,
 жераб'йá, пав'йáл'и, җаййáда, п'йац', п'йáтка, п'йáтн'ица, сп'йац'. 785
 жарабийá, вйáнуц', пйац', пйáтка, пйáтн'ица, спйац'. 787 раб'áты,
 в'áнуц', п'ац', пйац', п'áтн'ица, пйáтн'ица. 789 в'áнуц', з'ев'áты, пйац',
 пйáтн'ица, п'áта. 790 раб'áта, жараб'á, з'ев'áты, пйац', пйáтн'ица,
 с'п'ац'. 791 з'ев'áты, п'áты, жерабийá, в'áнуц', вйáнуц', пйáтн'ица,
 пйáтка, спйац', п'етá. 792 реб'áты, п'ац', пйац'. 793 в'йáнуц'. 794
 пйац', уййáзка, пйáтка, ребйáта. 795 пйац', җовйáдо, жеребийá, вйáнуц',
 пйец'óм, пйáтн'ица, п'ац', прыв'áжаш, сп'ац'. 796 реб'áта, жарабийáта,
 з'еййáта, пйац', пйáтка, пйáтн'ица, с'п'ац'. 797 р'еб'áты, з'ев'áты,
 п'áтка, п'áтн'ица, жеребийá. 798 пйац', җовйáда, завйáзвал'и. 799

п'ац', пйац', ребйáтá, завйáлá, спйац'. 800 пйац', п'áц'epo, в'áжуц', лóвйац'. 802 γовйáдá, з'евйáты, жеребйáткo. 803 п'ац', жереб'á, реб'áтá, в'áнуц', з'ев'áтoγo, п'йац', п'йáтн'ицá, с'п'ац', п'áтá. 804 же-
 ребйá, поўйáнуц', з'еўйáты, спйац'. 805 пйац', поспйáц', опйáц', свйáтo, пйáтн'ицá, жеребйá, з'евйáтoйe. 806 з'ев'áтoйe, пйáты, пйац', пйáт-
 н'ицá. 807 вйáнуц', з'евйáтoйe, пйац', пйáткá. 808 реб'áтá, жеребйá, в'áнуц', з'ев'áтoйe, п'ац', п'áтн'ицá, сп'ац'. 809 пйац', з'евйáтáйá, пйáткá, пйáтн'ицá. 810 роб'йáтá, жораб'йá, в'áнуц', з'ев'áтoйe, п'ац', п'áткá, с'п'ац', п'áтн'ицá. 811 з'еўйáты, пйац', пйáтн'ицá. 812 ребйáтá, вйáнуц', пйац', пйáтн'ицá. 814 жарабйá, вйáнуц', з'áўйáтá, пйáткá, пйáтн'ицá. 815 жарабйá, пйáтн'ицá, з'еўйáтáйe. 816 γáўйáз'иná, сáўйáлá. 817 пйац', п'ац', раб'áты, жараб'á, в'áнуц', п'ац', п'áтн'ицá, пйáтн'ицá. 818 жарабйá, γавйáдá, вйáску, пйац', п'áтн'ицá. 819 жарабйá, сáўйáлo, пйац', пйáтн'ицá. 820 пйац', пйáткá, пйáтн'ицá, вйáнуц', з'евйáты, рабйáты. 821 завйáну, п'ац', пйац', п'áткá. 822 реб'йáтá, жараб'йá, жараб'á, в'áнуц', вйáнуц'. 823 рабйáтá, пйац', сáўйáл'и, спйац', з'epáўйáнá, з'ев'áты. 824 пйац', уйáзкá, зав'áзвáл'и, зáўйáзáны. 825 реб'áты, жараб'á, в'áнуц', пйац', пйáтн'ицá, спйац'. 826 прывйáлá, пйац', спйац'. 827 пйац', с'п'ац'. 828 пйáты, жараб'á, реб'áты, п'ац', пйац', п'áтн'ицá, с'п'ац'. 829 жарабйá, вйáнуц', п'ац', пйац', п'áтн'ицá, пйáтн'ицá. 830 пйац', пйáткá. 831 жарабйá, пйац', п'áтá. 832 рабйáты, жарабйá, вйáнуц', з'евйáтoйe, пйац', пйáткá, спйац', пйáтн'ицá. 833 вйáнуц', з'евйáтáйe, пйáтн'ицá, пйáткá. 834 пйáткá, пйац', опйáц'. 835 рабйáты, жарабйá, пйац', пйáткá, спйац', пйáтн'ицá. 836 ребйáтá, ўйáнуц', з'еўйáтáйe, пйац', пйáткá, с'п'йáц'. 837 з'ев'á-
 тáйe, пйац'. 838 жереб'á, з'ев'áтoйe, пйáткá, пйац', п'áтн'ицá. 839 реб'йáтá, жереб'йá, з'ев'йáты, п'йац', пйáткá, п'йáтн'ицá, с'п'ац'. 840 жереб'йá, з'еўйáтáйe, ўйáнуц', пйац', пйáткá. 841 ребйáтá, жеребйá, вйá-
 нуц', з'евйáтoйe, пйац', пйáткá. 842 реб'йáтá, жерѣб'йáткo, з'ев'йá-
 тoйe, п'йац', п'йáткá, п'йáтн'ицá, с'п'йáц'. 843 п'áтн'ицá, раб'áт, з'ев'á-
 тáйe, пйац'. 844 жарабйá, з'ев'áтáйe, пйац', п'áтн'ицá. 845 жеребйá, вйáнуц', з'еўйáтáйe, пйац', пйáткá, пйáтн'ицá. 846 жеребйáткo, вйáнуц', з'евйáтo, пйац', з'epoўйáнoйe. 847 р'ебйáты, уйáнуц', з'еўйáты, пйац', пйáткá, пйáтн'ицá, спйац'. 848 вйáнуц', жеребйá, з'ев'йáтoйe, пйац', пйáткá, пйáтн'ицá. 849 п'áтн'ицá, ребйáтá. 850 жеребйá, уйáнуц', ребйáты, з'евйáты, зáўйáзáн, пйац', пйáткá. 851 ребйáты, жеребйá, вйáнуц', з'евйáтáйe, пйац', пйéтá, п'éтá. 852 ребйáтá, жеребйá, вйá-
 лыйe, з'эвйáты, пйац', пйáтн'ицá, спйац', п'éтá. 853 п'йáц', п'йáтн'ицá, прыўйáзáнá, ўйáн'е, жарабйá, γoўйáз'иná, жарабйá, с'п'ац'. 856 пйáты, пйáтн'ицá. 862 рабйáтáў, жарабйá, пйац', в'áнуц', з'ав'áты, жараб'á, п'áткá. 865 пйáтн'ицá, спйац'. 867 пйац', п'áткá, п'áтн'ицá, с'п'ац'. 868 з'ев'áты, ўйáнуц', жараб'á, пйац', пйáткá, пйáтн'ицá. 869 жараб'á, жарабйá, з'евйáтáйe, з'ев'áтáйe, пйац', с'пйáц', пйáтн'ицá, п'áтн'ицá. 871 раб'йáтá, ж'араб'йá, в'áнуц', з'ев'áты, п'ац', п'áткá, п'áтн'ицá, с'п'ац'. 872 жараб'á, уйáнуц', з'еўйáтáйe, п'áткá, п'áтн'ицá, сп'ац'. 874 ры-
 б'йáты, жараб'йá, в'áнуц', з'ев'áтáйá, п'йац', п'йáткá, п'йáтн'ицá, с'п'йáц'. 875 з'евйáтáйá, вйáнуц', пйац', пйáткá, пйáтн'ицá, спйац'. 877 з'евйá-

тайа, вйáнуц', п'ац', п'átка, п'áтн'ица, с'п'ац'. 880 жарабйá, ўйáнуц', з'еўйáтайе, п'йац', пйáтка, пйáтн'ица, спйац'. 882 реб'йáта, жереб'йá, вйáнуц', з'ев'áтайе, п'ац', п'átка, п'áтн'ица, сп'ац'. 885 вйáнуц', реб'йáта, жарабйá, жараб'йá, п'йáтка, п'йац', п'йáтн'ица. 887 жарабйáтко, пйáтн'ица, рабйáта, ўйáнуц', з'ав'áтайа, пйац', пйáтка, с'п'йац'. 888 рыбйáта, вйáн'ае, з'ав'йáтаўо, пйац', п'áтн'ица, с'п'ац'. 889 в'áнуц', з'ев'áтайе, раб'áты, п'átка, п'ац', п'áтн'ица, жарабйá, вйáнуц', з'евйáтайе, п'йац', п'йáтка, пйáтн'ица, спйац'. 891 з'евйáтайе, пйац', ўйáнуц', з'евйáты. 904 раб'áты, жарабйáты, вйáнуц', п'йац', пйáтн'ицу, пйáтка, с'пйац'. 909 з'евйáтайа, спйац', пйац'. 912 раб'áты, жараб'á, пйáтн'ица, вйáнуц', пйац'. 913 сп'ац', раб'áты, жараб'á, в'áнуц', ребйáты, жеребйá, вйáнуц', з'евйáта. 914 ребйáты, жарабйá, вйáнуц', з'еўйáтайа, пйац', пйáтка, пйáтн'ица, спйац', п'ац', с'п'ац'. 918 пйац', жараб'á, з'ев'áтайе, с'п'ац'. 919 рыбйáта, вйáнуц', з'еўйáтайа, пйац', вйáлы. 920 раб'áты, жараб'á, в'áнуц', з'ев'áтайе, п'átка, п'áтн'ица, жарабйá, ўйáнуц', з'еўйáты, пйац', пйáтка, пйáтн'ица, с'пйац'. 921 раб'áта, в'áнуц', пйац', пйáтка. 922 в'áнуц', раб'áты, пйац', пйáтка, пйáтн'ица, спйац'. 923 жарабйá, в'áнуц', з'ев'áтайе, п'áтн'ица, сп'ац'. 938 увйáзка, пйáтка, пйац', реб'áта, з'ив'áты, паййáла, паййáска, п'ац', п'áтн'ица, с'п'ац'. 939 п'ац', ув'áзка, п'átка, з пйáтаўа, з з'евйáтаўа, прыв'áзаны, з'ераўйáна. 940 рабйáты, з'еўйáтайе, пйáта, сп'ац', з'ев'áтайе, п'ац', п'áтн'ица. 943 пйац'. 944 в'áнуц', пйац', сп'ац', п'йáтн'ица. 947 дев'áте, п'ат', пйáта, п'áтныц'а. 948 жырыбл'е, в'энут', дыв'этайе, п'йет', п'йётныц'а, сп'ет'. 950 же^мрыбл'á, девйáтойе, пйат', пйáтныц'а. 951 вйáнут', жырыбл'á, дыв'áтойе, сп'ат', пйáтныц'а. 952 жырыбйá, вйáнут', дывйáте, пйат'. 953 рыбйáты, вйáнуц', пйат', пйáтка, спйат'. 954 жырыбл'á, вйáнут', дывйáте, пйáтка, пйат'. 955 пйáтн'иц'е. 956 вйáнут', пйат', пйáтныц'а. 957 п'ет', п'иётныца, сп'иёт. 958 пйат', дывйéты, п'ётныца, пйац', пйет', п'ат', п'ётныце, дывйéты, жеребйé. 960 роб'áты, жырыб'á, дыв'áты, пйат'. 961 в'áнуты, пйат', дыв'áты, пйáтныца, пйáтка. 962 жырыбйá, вйáнуты, дывйáте, пйáтка, пйáтныц'а, сп'ат. 963 пйат', пйáтн'ица. 964 дев'áты, п'йáтн'ица, рыбйáта, жырыбйá, вйáнуты, пйат', пйáтка, пйáтныца. 965 рыб'áта, жырыб'е, вйэнуты, дыв'эте, п'йет, п'йётка, п'йётныц'а, с'п'ат'. 966 жеребйá, з'евйáты, пйат', ребйáта, вйáнуц', пйáтка, пйáтн'ица, спйац'. 967 рыб'áта, вйáнут', пйат', пйáтн'ица, спйат', пйáтка. 968 дев'áтойе, рыбйáта, жеребйá, вйáнут', пйат', пйáтка, пйáтн'ица. 969 реб'áта, жереб'á, в'áнуц', п'átка, п'áтн'ица, пйац'. 970 жеребйá, ребйáты, вйáнуц', з'евйáтайе, пйáта, пйац', пйáтка. 971 ребйáта, жеребйá, вйáнуц', з'евйáты. 972 п'átка, з'евйáты, п'ац'. 973 раб'áты, жарабйá, в'áнуц', з'ев'áтайе. 974 рыбйáта, з'евйáта, вйáнут', вйáжуц', пйат'. 975 прывйáзвайут', ребйáта, жеребйá, п'ат'. 976 же^мребйá, вйáнут', д'евйáтойе, пйáта. 977 вйáн'е, в'áн'е, д'ев'áта, п'áтн'ица, п'ат', пйáта. 978 п'ат, д'евйáты, жереб'áтко, пйат'óрку, д'евйáте. 979 жореб'йáта, пйац', пйáтка, спйац'. 980 вйáнуц', пйáтн'ица, з'евйáтайа, з'еравйáна, заййáзвал'иса, сп'йац'. Маладыя гавораць пам'óр, ав'óс, з'ерав'áна. 981 жеребйá, вйáнуц', з'еўйáтойе, пйац', пйáтка, пйáтн'ица. 982 раб'áты, жараб'á, в'áнуц', з'ев'á-

тайе, п'ац', п'атка, п'атн'ица, с'п'ац', з'еўй'аты, сп'ац', п'ац'. 983 роб'я́та, з'ев'я́тайе, в'я́нуц', п'я́ц', п'я́тка, п'я́тн'ица. 985 реб'я́та, жереб'я́, в'я́нуц', з'ев'я́тойе, п'я́ц', п'я́тка. 986 реб'я́та, жереб'я́, в'я́нуц', з'ев'я́тойе, п'ац', п'атка, п'атн'ица. 987 роб'я́та, в'я́нуц', п'я́ц', п'я́тн'ица, сп'ац'. 989 жереб'я́, в'я́нуц', з'ев'я́тойе. 990 в'я́жеш, п'я́тн'ицу, обв'я́звала, жереб'я́, п'ат', п'ят', п'я́тка, п'атн'ица. 991 раб'я́ты, жараб'я́, в'я́нуц', з'ев'я́тайе, п'атка, п'атн'ица, с'п'ац', п'я́ц', заў'я́звайа, п'я́тн'ица. 993 п'я́тка, жереб'я́, п'я́ткам'у, пр'ив'язав. 994 п'ят', оп'я́т', позв'я́звал'у, в'я́нут', д'ев'я́ты, п'я́тка, в'язала. 995 в'я́нуц', з'ев'я́тейе, п'атка, п'атн'ица, с'п'ац', п'я́ц', ў'я́нуц', оп'я́ц'. 996 жараб'я́ты, чорв'я́к, к п'атн'ицы, аб'я́зана́сц', ап'я́ц', п'я́ц', п'я́та. 997 раб'я́ты, в'я́нуц', з'ев'я́тайе, п'ац', п'я́ц', п'атн'ица, в'я́жуц', п'я́тн'ица, ў'я́жа, пов'я́зал'у. 998 раб'я́ты, жараб'я́, в'я́нуц', з'еў'я́тайе, п'я́тка, с'п'я́ц'. 999 реб'я́та, в'я́нуц', з'ев'я́тейе, п'я́ц', п'я́тка, п'я́тн'ица. 1001 раб'я́та, жараб'я́, ў'я́нуц', з'ев'я́тайе. 1002 рыб'я́та, жераб'я́, в'я́нуц', з'ев'я́тейе, п'ац', п'атка, с'п'ац', з'ев'я́ты, в'я́н'е, п'я́тн'ица, сп'ац'. 1003 п'я́ц', п'я́тн'ица. 1004 п'я́ц', п'я́тн'ица, п'я́ты, зав'я́завайе́цца, черв'я́к. 1006 реб'я́ты, жараб'я́, в'я́нуц', з'ев'я́тайе. 1007 в'я́нуц', раб'я́ты, п'ац', в'я́нут', жереб'я́, дев'я́та, п'ят', п'я́тка, п'я́тн'ица, п'атн'ица. 1008 в'я́н'е, п'я́т. 1009 жараб'я́, раб'я́та, п'я́ц', п'я́тн'ица, п'я́тка. 1010 в'я́нуц', з'ев'я́тайе, п'я́ц', п'я́тн'ица, п'я́тка, сп'ац', п'я́ты. 1011 раб'я́та, в'я́нуц', п'я́ц', п'я́тка, п'я́тн'ица, реб'я́ты, в'я́нуц', з'ев'я́ты, п'я́тн'ица, сп'ац'. 1012 р'еб'я́ты, жереб'я́, в'я́нут', д'ев'я́тайе, м'ат', п'ат', п'атка, сп'ат', дев'я́ты, в'я́нут', п'ят', п'я́тка, п'я́тныца. 1013 з'ев'я́тайе, раб'я́ты, жараб'я́, п'я́тн'ица, п'я́тка. 1014 раб'я́ты, жараб'я́, в'я́нуц', з'еў'я́тайе, п'я́ц', п'я́тн'ица. 1016 в'я́нуц', з'ев'я́тайе, п'я́ц', п'я́тка, п'я́тн'ица. 1017 в'я́нуц', п'я́ц', з'ев'я́тайа, п'я́тка. 1018 в'я́нуц', в'я́нуц', з'ев'я́тайе, п'ац', п'я́ц', п'я́тка, п'я́тн'ица, сп'ац', п'атка. 1020 рыб'я́та, в'я́нуц', з'ев'я́тайа, п'я́ц', п'я́тн'ица. 1021 раб'я́та, ў'я́нуц', з'ев'я́ты, п'я́ц', п'я́тка. 1022 п'ац', п'атн'ица, раб'я́ты, жараб'я́, п'атка, жараб'я́, з'ев'я́тайе, п'я́ц', п'я́тка, п'я́тн'ица. 1023 жереб'я́, в'я́н'е, з'ев'я́ты, п'я́ц', п'я́тка, п'я́тн'ица, сп'ац'. 1024 жараб'я́ты, в'я́нуц', в'я́н'е, п'я́ц', п'атн'ица, с'п'ац'. 1025 паў'я́л'у, з'аў'я́ты, в'я́жуц', п'я́ц', п'я́тка, п'я́тн'ица, сп'я́ц'. 1026 реб'я́та, жереб'я́, в'я́нуц', з'ев'я́тайе, п'я́ты, п'я́ц', п'я́тка, п'я́тн'ица, сп'ац'. 1027 раб'я́ты, з'ев'я́ты, жараб'я́, в'я́нуц', п'я́тн'ица, реб'я́та, зав'я́н'е, кракав'я́к, сп'ят, п'ят', п'атн'ица, п'ата, п'я́тка.

Карта № 51

ЗЫЧНЫЯ НА МЕСЦЫ МЯККАГА ГУБНОГА „м“ У ПАЗІЦЫІ ПЕРАД „а“

Карта складзена на матэрыяле пытання № 56:

«Як вымаўляюцца губныя перад галоснымі е, ё, я:

мята ці м'ята; мяса, м'яса ці м'няса, няса; мяць ці м'яць..?»

Вымаўленне мяккіх губных «б», «п», «в» перад [а] картаграфуецца на карце № 50.

Карта складзена на абмежаваным матэрыяле. У каментарыях з гэтай прычыны прыводзіцца матэрыял з усіх нас. пп., дзе адзначаны дыялектныя варыянты: 462 м'йац'. 491 мйáса, мйац'. 493 мйáкка, мйáса. Перад ётавымі губнымі змякчаюцца. 495 мйáта, мйáса. 496 мйáта, мйáса, мйац'. 497 мйáсо, мйáта. 498 мйáса, м'йáта. 499 мйáса. 500 мйáса, м'áса. 501 мйáса. 502 мйáса, мйáта, мйац'. 503 мйáса. 530 мйáса. 534 мйáса. 535 мйáса. 536 мйáса. 651 м'áта, мн'áсо, м'áты. 652 мн'éсо, мн'éты. 653 м'áта, мн'áсо, мн'áты. 654 мн'éты, мн'éсо. 655 мйáса, мн'áты, мйáта. 658 мйáта, мн'áсо, мйáты. 659 мн'éта, мн'éсо. 660 м'áта, мн'áсо, мн'áты. 661 мн'áсо, мн'áта. 662 мн'áта, мн'áса, мн'áты. 663 мн'áсо, м'áта. 664 мн'éсо, мн'éта. 675 мйáта, м'áсо, м'ац'. 677 мйáта, мн'áсо. 678 мйáта, мйáсо, мйац'. 679 мйáсо. 680 мйáта, мйáсо. 681 мйáсо. 682 мйáта, мйáсо. 683 Дымйáн, мн'áта, мн'áсо. 684 мн'áта, мн'áсо, мн'ац'. 685 мн'áта, мн'áсо, мн'áц'и. 686 мн'áта, мн'áсо, мн'áты. 687 мн'áта. 688 мйáта, мн'áса, м'áты. 689 мн'áта, мн'áсо, мн'áты. 690 м'áта, мн'áса. 691 мн'áта, мн'áсо, мн'áты. 694 мн'áта, мн'áсо, мн'áты. 696 мйáта. 698 мн'éта, мн'éсо, мн'éты^е. 699 мйéта. 702 мн'éсо, мн'éты, мн'éта. 704 мн'áты, мн'áсо, мн'áтка. 711 м'áта, мйáсо, м'áсо, м'ац'. 712 мйáта, мйáсо, м'áсо. 713 мйáта, м'йáсо, мйац'. 717 пл'емйáн'н'ик, мйáсо. 718 комйáк, пл'емйáн'ик, мйáчык. 720 мн'áта, мн'áсо. 721 мн'áта, мн'áса. 723 помйáта, мн'áсо, мн'áц'и. мн'áсо, мн'áц'и. 724 м'áта, м'áсо, мн'áты. 725 мн'áса, мн'áц'и. 726 мн'éсо. 727 мн'éта, мн'áсо. 730 мн'уэсо, мн'уэта. 731 мйáк'йна. 733 мйáта, мйáсо. 734 м'áта, мн'áсо, мн'áккайа. 735 мн'áты, мн'áсо, мн'áта. 736 мн'áсо. 737 мн'áта, мн'áсо, мн'áты. 738 мн'éсо. 741 мн'áта, мн'éсо. 743 мйáсо, м'áса. 744 мйáса. 745 мйáсо, мйáта. 746 мйáсо. 748 мйáта, мйáсо, памйáты. 750 мйáта, мйáсо. 751 мйáта, мйáса, мйац'. 752 мйáта, мйáсо, мйац'. 754 мáта, мáса, мйáта, мйац', 755 мйáта, мйáсо, мйац'. 758 майтá, мйац'. 759 мйáта, мн'áсо. 760 мйáсо. 762 мйáсо. 763 мн'áсо, м'áты, мн'áты. 764 мйáсо. 766 мйáсо, зом'йáў. 768 мн'áсо, мйáсо. 769 мйáсо, м'áсо. 770 мн'áсо, мйáта, мйáсо. 772 мйáта. 773 мйáсо, мйáты. 774 мйáса. 775 мйáса, м'áса. 776 мйáта, мйáса, мйац'. 777 мйáсо, м'áса, м'áта. 778 мйáкко, мйáсо, памйáл'и. 779 мйáсо, мйáўко. 780 мйáсо. 784 мйáсо. 785 мйáта, мйáса. 787 м'áта, мйáта, м'áса, мйáса. 788 мйáсо. 790 мйáта, мйáсо. 791 мйáта, мйáсо, мйац'. 792 м'áса, мйáса. 793 м'йáсо. 795 м'áта, мйáта, м'áсо. 796 мйáта, мйáсо. 798 мйáккайа, мйáсо, мйáта. 804 мйáта, мйáсо, мйац'. 805 мйáта, мйац'. 806 мйáсо. 807 мйáта, мйáсо, мйац'. 808 м'áта, мйáса. 809 мйáсо. 810 мйáта, мйáсо. 811 мйац', мйáсо, мйáта. 812 мйáсо. 814 мйáта, мйáса. 815 мйáса, мйац'. 816 мйáта, мйáкка, мйáса, м'áта. 818 мйáсо, м'áта, мйац'. 819 мйáсо. 820 мйáса, мйáта. 821 мйáта, м'áта. 822 мйáта, м'áта, м'йáсо, м'йац', м'ац'. 823 мйáсо, мйáк'к'и. 824 мйáсо. 825 мйáты,

м'áса, мйáц'. 826 мйáса. 827 мйáсо. 829 м'áта, мйáта, м'áсо, мйá-
 со. 830 мйáсо. 831 мйáсо, мйáта. 832 мйáса, мйáта, мйáкк'и.
 833 мйáта, мйáсо. 835 мйáта, мйáсо. 836 мйáта, мйáсо, мйáц'. 837
 м'áсо, мйáта. 838 мйáта, мйáсо. 839 м'áта, м'йáсо, м'áц'. 840 мйáсо,
 мйáц'. 841 мйáта, мйáсо. 842 мйáта, м'йáсо. 843 м'йáсо. 844
 м'йáсо. 845 мйáсо, мйáц'. 846 мйáта, мйáсо, м'áүкоёе. 847 мйáта,
 мйáсо. 848 мйáсо. 849 мйáса. 850 мйáта, мйáсо, мйáц'. 851
 мйáта, мйáсо, мйáц'. 852 мйáта, мйáсо, мйáц'. 853 м'йáта, м'áйсо,
 м'йáц', змйáў бы, мйáўкац', мйáкан'ку. 856 мйáса. 865 мйáса.
 868 мйáта. 869 мйáса, мйáта, памйáц', пам'áц'. 871 м'йáта, м'йáсо,
 м'áц'. 874 м'йáта, м'йáса, м'йáц'. 875 мйáта, мйáсо, мйáц'. 880
 мйáта, мйáса, мйáц'. 882 мйáта, мйáса, м'áц'. 885 мйáта, мйáсо.
 887 мйáта, мйáса, мйáц'. 888 мйáсо, мйáта. 889 м'йáта, мйáсо,
 мйáц'. 891 мйáта, мйáсо. 904 мйáта, мйáса, мйáц'. 912 мйáса,
 мйáц'. 914 мйáта, мйáса, мйáц'. 918 мйáса, мйáц'. 919 мйáта,
 мйáса. 920 мйáта, мйáса, мйáц'. 921 мйáта, мйáса, мйáц'. 922
 м'áта, мйáса, мйáц'. 938 мйáса. 943 мйáса. 944 м'áса, мйáса. 947
 мн'áта, мн'áсо, мн'áты. 948 мн'éсо, мн'éты. 949 м'éта, мн'éсо, мн'éты.
 950 мн'áтва, мн'áсо. 951 мн'áта, мн'áсо. 952 мн'áта, мн'áсо. 954
 мн'áта, мн'áсо, мн'áты. 955 мн'éта, мн'éсо. 956 мйáтва, мн'áса. 957
 мн'етва, мн'éсо, мн'éты. 958 мн'áта. 959 м'áта, м'н'áсо, м'áц'. 960
 м'йáта, м'йáсо. 961 мйáта, мйáсо. 962 м'áта, мн'áсо, мн'áты. 963
 мйáта, мн'áсо. 964 мйáта, мн'áсо, м'йáта, мйáсо, м'н'áты. 965 м'н'éта,
 м'н'éса, м'н'éты. 966 мйáсо, мйáт'. 967 мн'áта, мн'áсо. 968 мйáта,
 мн'áсо. 970 мйáта, мйáсо, мйáц'. 971 мйáта, мйáсо. 972 мйáсо.
 973 мйáта, мйáса. 974 мйáта, мйáсо. 975 м'áсо, мйáсом, мйáк-
 ка. 976 мйáсо, мйáт'. 977 мйáта, мйáсо. 978 мйáсо, мйáта, мйáт'.
 979 мйáта, мйáсо. 980 мйáта, мйáсо, м'йáүка. 981 мйáта, мйáсо.
 982 м'áта, м'áсо, м'áц', мйáта, мйáц'. 983 мйáта, мйáсо. 985 мйáта,
 мйáсо, мйáц'. 986 мйáта, м'áса, м'áц'. 989 мйáта, мйáсо, мйáц'.
 990 зомйáте, помйáл'и, мйáта. 991 м'áта, м'áса, м'áц', мйáта. 993
 мйáта, мйáсо. 994 мйáта. 995 м'áта, м'áса, м'áц', мйáта. 996 мйáта,
 мйáса. 997 м'áта, м'áса, мйáта. 998 мйáта, мйáсо, мйáц'. 999
 мйáта, мйáсо, мйáц'. 1001 мйáта, мйáса, мйáц'. 1002 м'áта, м'áса,
 м'áц', мйáта, мйáсо, мйáц'. 1004 мйáсо, мйáта. 1007 м'áта, мн'áса,
 мйáч, мйáсо. 1008 мйáсо. 1009 мйáц', мйáса. 1010 памйáц', мйáса,
 мйáц'. 1011 м'áса, м'áта, м'áц', мйáта, мйáсо, мйáц'. 1012 мйáта,
 мйáсо, мйáт'. 1013 мйáса, мйáц', мйáт'. 1014 мйáта, мйáса, мйáц'.
 1016 мйáта, мйáса, мйáц'. 1018 м'áта, м'áса, м'áц', мйáта. 1020
 мйáта, мйáса. 1021 мйáта, мйáса. 1022 м'áта, м'áц', м'áса, мйáта,
 мйáса, мйáц'. 1023 м'áц', мйáса, мйáта. 1024 мйáса, з'амйáнава,
 пл'амйáн'ику. 1025 м'áта, мйáта, мйáса, пам'йáц'. 1026 мйáта, мйáса,
 мйáц', м'áса, м'áц'. 1027 мйáта, мйáса, на мйáккум.

НАЯЎНАСЦЬ МЯККІХ ЦІ ЦВЁРДЫХ ГУБНЫХ [б], [п], [м], [в] У ПАЗІЦЫІ ПЕРАД „и“

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 57:

«Як вымаўляюцца зычныя, акрамя д і т, перад галоснымі е, і — мякка ці цвёрда:

в) перад і: пабіты ці пабыты; віно ці выно; світка ці свытка; міска ці мыска; між ці мыж; піць ці пыць; мілы ці мылы; піва ці пыва...?»

Карта складзена на абмежаваным матэрыяле, таму ў каментарыях прыводзяцца адказы з усіх нас. пп., у якіх адзначаны дыялектны варыянт — цвёрдыя губныя перад :«и» 651 *побыты, в'іно, світка, мыска, мылы.* 652 *побытый, выно, мыска, пыты, мылый, пыво.* 653 *побытый, выно, мыска, пыво.* 654 *побытый, мыска.* 655 *пыты, побытый, світка, мыска.* 656 *пубыты, выно, світка, мыска, пыты.* 657 *пубыты, выно, світка, мыска, пыты, пыво.* 658 *побытый, выно, мыска, пыты, мылый, пыво.* 659 *побытый, выно, світка, пыво.* 660 *побытый, выно, світка, мыска, пыты.* 661 *побытый, мыска, пыво.* 662 *побытый, выно, світка, мыска, пыты, мылый, пыво.* 663 *выно.* 664 *побытый, выно, світка, мыска.* 665 *мыска.* 682 *побыты, выно, в'іно, мыска, м'іска.* 683 *побытый, выно, мыска, мылы, пыво.* 687 *побыты, выно, світка, мыска, пыты, пыво.* 688 *побытый, выно, світка, мыска.* 689 *побытый, выно, світка, мыска, мыж, пыты, мылый, пыво.* 690 *выно, мыска.* 691 *побытый, выно, світка, мыска, мыж, пыты, мылый, пыво.* 692 *побытый, світка, мыска.* 693 *пубытый, выно, світка.* 694 *мыска, мыло, побытый, выно, м'іска, помыж, пыты, м'ілы, пыво, сывый.* 695 *побытый, мыска, пыво.* 696 *побытый, выно, світка, мыска, пыво.* 697 *побытый, выно, мыска, пыво.* 698 *побыты^е, выно, свытка^е, мыска^е, помы^ем, пыты^е, мылы^е, пыво.* 699 *пыбытый, світка, мыска.* 700 *побытый, выно, пыва, мыска, мыты, пыты, мылый.* 701 *побёты, выно, світка, мёска, мыж, пёте, мёлы (мілы), пёво.* 702 *побыты, выно, мыска, мылы, пыво, світа, сывый.* 703 *выно, мыска, пыва.* 704 *пубытый, выно, світка, мыска, пыты, пыво.* 721 *побыты, выно, світка, пыво.* 724 *побыты, выно, світка, мыска, пыты, мылы, пыво.* 725 *поб'іты, в'іно, світка, м'іска, п'иц'.* 726 *мыска, пыты, світка.* 727 *выно, світка, мыска, пыты.* 730 *побытый, выно, світка.* 731 *світка, свын'ам, копыца.* 732 *побыты, зробіты.* 734 *побыты, выно, мыска, мыла, побыв у Пын'ску, пысаты.* 735 *побытый, выно, світка, мыска, пыты, мылый.* 736 *пыво, пыты, мыска, мыл'эй.* 737 *побытый, выно, світка, мыска, мылый.* 738 *выно, побыты, мыска, світка.* 739 *побыты, выно, світка, мыска, пыво.* 740 *світка, пыты, выно, пыла.* 741 *выно, мыска.* 762 *мотовыл'ичче, в'илк'і, рукав'іцы.* 763 *побыты, выно, світка, мыска, пыты.* 764 *выно, світка, мыска, п'ишымо, побыты, на вышн'і.* 768 *выно, світка, мыска, пыты, мылы, пыво.* 769 *світка, робыты, выно, мыску, быч.* 770 *побыты, выно, світка, пыты, пыво.* 772 *поб'іты, в'іно, світка, мыска, мылы, пыво.* 773 *побыты, выно, світка, мыска, пыво, пыты.* 945 *побытый, выно,*

мы́ска, мы́лый. 946 побы́ты, выно́, свѣтка, мы́ска. 947 пубы́тый, выно́, свѣтка, мы́ска, пы́ты. 948 побы́тый, выно́, мы́ска, мы́лый, пы́ва. 949 свѣтка, мы́ска, пы́ты, мы́лый, пы́во. 950 побы́ты, выно́, мы́ска, пы́ты. 951 побы́тый, выно́, мы́ска, пы́ты, мы́лый, пы́во. 952 побы́тый, выно́, свѣтка, мы́ска. 953 побѣ́тый, вѣно́, свѣтка, пы́т', пы́во. 954 пубы́тый, выно́, свѣтка, пы́во. 955 побѣ́ты, вѣно́, ме́ска, пе́те, мы́лый, пы́во. 956 побы́тый, выно́, мы́ска, пы́ты. 957 побы́ты, выно́, мы́ска, пы́ты, мы́лый, пы́во. 958 свѣтка, удовы́ца, мы́лы, пы́во. 959 пубы́тый, выно́, свѣтка, мы́ска, пы́ц', мы́лый, пы́во. 960 мы́лы, побы́ты, мы́ска, пы́во. 961 побы́тый, выно́, свѣтка. 962 побы́тый, выно́, пы́ты, пы́во, мы́ска. 963 побы́ты, выно́, свѣтка, мы́ска. 964 побы́ты, свѣтка, мы́ска, напы́са, пы́во, побѣ́ты, вѣно́, свѣтка, мѣ́ска, пы́во. 965 побы́тый, выно́, свѣтка, мы́ска, мы́ж, пы́ты, мы́лый, пы́во. 976 комы́с'ийи, сѣбѣ́рска, побѣ́л'и, купѣ́т', худобѣ́ина, вѣно́, свѣтка. 1009 побы́ты, выно́, свѣтка, мы́ска. 1012 мѣ́ска, выно́, пы́во, свѣта. 1013 пабы́ты, выно́, свѣтка, мы́ска, вѣно́, мѣ́ска, пы́т'. 1027 вѣно́, свѣтка, мѣ́ска, побы́ты, вѣно́, пы́во.

Карта № 53

НАЯЎНАСЦЬ МЯККІХ ЦІ ЦВЁРДЫХ ГУБНЫХ [б], [п], [м], [в] У ПАЗІЦЫІ ПЕРАД „е“

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 57:

«Як вымаўляюцца зычныя, акрамя д і т, перад галоснымі е, і — мякка ці цвёрда:

а) перад націскным е: вечар: ці вѣчар; везці ці вѣзці; верх ці вѣрх; мельнік ці мѣльнік; меншы ці мѣншы; першы ці пѣршы; пекар ці пѣкар; пень ці пѣнь...?»

На асобных картах картаграфуюцца прыведзеныя ў гэтым пункце «Праграмы» словы авѣс (карта № 29), сэрца (карта № 54).

У адказах на пункт «а» пытання № 57 прыводзіцца адносна абмежаваны матэрыял па аднаму-два прыклады на кожны картаграфуемы губны гук, а ў некаторых запісах ёсць прыклады толькі для часткі картаграфуемых гукаў. Найчасцей адсутнічае матэрыял аб губным [б] (цвёрдасць-мяккасць [б] перад „е“ адлюстравана на карце № 31). Таму ў каментарыях прыводзіцца матэрыял з усіх нас. пп., дзе адзначан дыялектны варыянт — цвёрдыя губныя перад «е»: 651 вѣчeр, вeрх, мѣл'н'ик, мeнш, пѣкар, пeн'. 652 вѣчур, вeрх, мѣл'нык, мѣнч'ий, пѣрш'ий, пeн', пѣкар. 653 вѣчор, вeрх, мѣл'нык, пeн', мѣнч'ий, пѣрш'ий. 654 вѣчур, вeрх, мѣл'нык, мѣнш'ий, пѣкар, пeн'. 655 вѣчур, вeрх, мѣл'нык, мѣнш'ий, пeн'. 656 вѣчур, вeрх, мѣл'нык, мѣнш'ий, пѣкар, пeн'. 657 вѣчор, вeрх, мѣл'нык, мѣншы, пѣршы, пeн', пѣкар. 658 вѣч'ур, вeрх, мѣл'нык, мѣнш'ий, пѣрш'ий. 659 вѣчур, вeрх, мѣл'нык, мѣнч'ий, пѣрш'ий, пѣкар, пeн'. 660 вѣчур, вeрх, мѣл'нык, мѣнш'ий, пѣрш'ий, пѣкар, пeн'. 661 вѣчур, вeрх, мѣл'нык, мѣнч'ий, пѣрш'ий, п'ѣкар, пeн'. 662 вѣчур, вeрх, мѣл'нык, мѣнш'ий, пѣрш'ий, п'ѣкар, пeн'. 663 мeнш, двѣры, вѣчур. 664 вѣчур, мѣл'н'ик, м'ѣнш'ий, пѣрш'ий, п'ѣкар. 665 вѣчор, мeнч, овѣчка. 675 вѣчeр, вeрх, м'ѣл'н'ик, мѣншы, пѣршы, п'eн'. 676

вѣчор, верх, мѣл'н'ик, мѣншы, пѣкар, пен'. 677 вѣчор, верх, мѣл'н'ик, мѣн'чы, пѣршы, пен'. 678 вѣчар, вѣс'ц'и, верх, мѣл'н'ик, мѣншы, п'ѣршы, п'ѣкар, пен'. 680 вѣчор, верх, мѣл'н'ик, пѣкар, пен'. 681 вѣчор, верх, мѣл'н'ик. 682 вѣчор, мѣншы. 683 вѣчор, мѣл'нык, пѣршы. 684 вѣчор, верх, мѣл'н'ик, мѣншы, пѣршы, пѣкар, пен'. 685 вѣчор, верх, мѣл'н'ик, мѣншы, пѣршы, пѣкар, пен'. 686 вѣчар, верх, мѣл'нык, менч, пѣршы, пен'. 687 вѣчар, верх, мѣл'нык, мѣнчы, пѣршы, пѣкар. 688 вѣчор, верх, мѣл'нык, мѣнчый, пѣршый, пен'. 689 вѣчор, верх, мѣл'нык, мѣншый, пѣршый, пѣкар, пен'. 690 вѣчор, верх. 691 вѣчур, верх, мѣл'нык, мѣнчый, пѣршый, пен'. 692 вѣчор, верх, мѣл'нык, мѣн'чый, пѣршый, п'ѣкар, пен'. 693 вѣчур, верх, увѣс, верст, мѣл'нык, пѣршый, пен'. 694 вѣчор, мѣл'нык, пен', верх, мѣнчый, пѣкар. 695 вѣчор, верх, мѣл'нык, мѣнчый, пѣршый. 696 вѣчор, верх, мѣл'нык, пѣршый, пѣкар, пен'. 697 вѣчор, верх, мѣл'нык, мѣнчый, пѣршый, пен'. 698 вѣчур, варх, мѣл'нык, мѣн'чы. 699 вѣчор, верх, мѣл'нык, мѣн'шый, пѣршый, пен'. 700 вѣчор, верх, мѣл'нык, мѣншый, пѣршый, пѣкар, пен'. 701 печ, пен', пѣкар, мѣншы, мѣл'нык, пѣршы, вѣтер. 702 вѣчор, верх, пен', мѣл'нык, мѣншы, пѣршы. 703 вѣчор, верх, мѣл'нык, мѣншый, пен'. 704 вѣчур, верх, мѣл'нык, мѣнчый, пѣршый, пѣкар. 716 пѣкар, пен', мѣл'н'ик. 717 пѣршы, п'ид в'ѣчор, звѣрху, з мѣл'н'ицы. 718 вѣчор, мѣн'шы, пѣршы, верх. 720 вѣчор, верх, мѣл'н'ик, мѣншы, пѣршы, пѣкар, пен'. 721 вѣчер, верх, мѣл'н'ик, пѣршы, пѣкар, пен', мѣтлы. 723 вѣчор, верх, мѣл'н'ик, мѣн'шы, пѣршы, пѣкар. 724 вѣчыр, верх, мѣл'н'ик, мѣншы, пѣршы, пѣкар, пен'. 725 вѣчор, вѣз'ц'и, верх, мѣл'н'ик, мѣншы, пѣршы, пѣкар. 726 пѣршый, вѣчор, м'ѣл'н'ик, пен'. 727 вѣчор, верх, мѣл'нык, мѣн'шый, пѣршый, пѣкар, пен'. 728 пѣрвы, вѣчар. 729 пѣршы, в'ѣчор. 730 вѣчор, верх, мѣл'нык, мѣнчый, пѣкар, пен'. 731 вѣчор. 732 вел'ыкы, в менѣ, п'ѣрвы. 733 т'еп'ѣр, н'ѣвѣстка. 734 вѣчор, вѣс'ц'и, м'ѣл'н'ик, пѣршы, мѣншы. 735 вѣчор, верх, мѣл'нык, пѣршый, пен'. 736 пен', верх, вѣчор, мѣнш'ѣй. 737 вѣчор, верх, мѣл'нык, мѣншый, пѣршый, п'ѣкар. 738 вѣчер, мѣл'н'ик, пѣршы, мѣнчы. 739 вѣчор, верх, мѣл'нык, мѣнчый, пѣршый, пен. 740 вѣтер, пѣршы, мѣншы, верх, вѣчер, пен'. 741 вѣчор, мѣнчы. 753 печ, мѣншы, вѣчор. 754 вѣчор, н'ѣвѣстка, колубѣл', пен'. 757 печ, пен', пѣршы, вѣчером. 758 руб'ѣл', стойб'ѣц, хлопѣц. 759 вѣчор, верх, мѣл'н'ик, мѣнчы, пѣршы, пѣкор. 760 мѣл'н'ик. 761 мѣншы, вѣчар. 762 журав'ѣл', дубовѣц. 763 вѣчор, вѣзты, мѣл'нык, пѣрцы, пѣкар, пен'. 764 вѣчор, в'ѣчер, верх, пѣкар, шчавѣй, пен', мѣл'н'ик, пѣршый. 765 на вѣрс'и. 766 вѣчор, менш, пѣршы, мѣл'н'ик, пен'. 767 вѣчор, верх, м'ѣл'н'ик, м'ѣншы, пѣршы, п'ѣкар, пен'. 768 вѣчор, верх, мѣл'н'ик, пѣршы, пен'. 769 тепѣр, вѣчор, мѣнчый, пѣршый. 770 вѣчор, мѣл'нык, пѣкар. 771 вѣчор, верх, верст, мѣнчый, пѣршый, пѣкар, пен'. 772 вѣчор, мѣл'нык, мѣнчы, пѣршы, пѣкар. 773 верх, мѣл'нык, мѣншы, пѣршы, пен'. 801 п'ен', вѣчар. 802 пѣршо҃о, м'ѣншы, п'ѣчы, увѣчары. 803 кѹбел, вѣчор, п'ѣрвы, в'ѣчор, м'ѣл'н'ик, п'ѣршы, п'ен', п'ѣкар. 804 вѣчор, верх, м'ѣл'н'ик, мѣн'шы, п'ен', пѣршы. 806 увѣчары, пѣршы, пен', п'ен'. 807 в'ѣчор, в'ѣрх, пѣршы, пен'. 809 в'ѣчар, в'ѣс'ц'и, м'ѣл'н'ик, м'ѣншы, п'ѣршы, п'ен', п'еч; пѣршы, мѣншы, вѣрх — гаворыць старѣйшае пакаленне.

810 вѣчор, вѣзц'и, в'ерх, м'ѣл'н'ик, м'ѣншы, пѣрвы. 811 вѣчор, верх, мѣл'н'ик, пѣршы, пен', мен'ш. 850 вѣчор, верх, вѣз'ц'и, мѣл'н'ик, мѣншы, пѣршы, пен'. 945 вѣчур, верх, мѣл'нык, мѣн'шый, пѣкар, пен'. 946 вѣз-ты, мѣншы, пѣршы. 947 вѣчур, верх, менч, пѣршый, пѣкар. 948 вѣчур, верх, верст, мѣлнык, мѣншый, пѣршый, п'ѣкар. 949 вѣчур, вѣсты, верх, мѣл'нык, менчи, пѣршый, пен', увѣс. 950 вѣчур, верх, мѣнчы, пѣршы, пѣкар. 951 вачур, авас, мѣлнык, мѣншы, пѣршы, пѣкар. 952 вѣчур, верх, овѣс, верст, мѣлнык, мѣнчый, пѣршый. 953 в'ѣчор, мѣл'н'ик, мѣн'шый, п'ѣршый, п'ен'. 954 вѣчур, верх, мѣншый, мѣлнык, пѣршый, пѣкар, пен'. 955 вѣчур, верх, мал'нык, мѣнч'и, пѣршы. 956 вѣчур, верх, верст, мѣнчый, пѣршый. 957 вѣчур, верх, мѣлнык, мѣншый, пѣршы, пен'. 958 вѣчер, пѣршы, пен'. 959 вѣчур, вѣсц'и, верх, увес, верст, мѣл'нык, мѣншый, пѣршый, пѣкар, пен'. 960 вѣчор, верх, пѣршы, мѣншы, пен'. 961 вѣчор, верх, мѣлнык, мѣншый, пѣршый, пѣкар, пен'. 962 вѣчор, верх, мѣлнык. 963 вѣчор, верх, повѣс, мѣл'нык, мѣнчый, пен'. 964 вѣчер, вѣзты, верх, мѣл'н'ик, пѣршы, пен'. 965 вѣчор, верх, мѣлнык, менш, пѣршый. 966 вѣчор, верх, мѣншы, пен'. 967 вѣчор, пѣршы, мѣнчы. 968 вѣчор, мѣншы, пѣршы. 970 вѣчар, вѣсц'и, верх, мѣл'н'ик, мѣншы, пѣршы, пен', пѣкар. 971 вѣчор, мѣл'н'ик, пѣршы, пен', мѣншы. 972 овѣчк'и, до вѣчера, в пѣрвом, в'ѣрес, п'ѣчы, в'ѣрбуѣ, п'ѣкар, дуб'ѣц. 990 увѣчар'и, тепѣр. 993 овѣчка, п'ѣч, пѣрцу, йечм'ѣн'у, в'ѣр'есу. 994 п'ѣриш, пѣрвы. 1000 вѣчар, в'ѣзц'и, в'ерх, п'ѣршы, пѣкар. 1009 вѣчар, вѣз'ц'и, верх, мѣл'н'ик, мѣншы. 1012 в'ѣчер, в'ѣзти, в'ерх, пѣршы, п'ѣкар, вѣчор, верх, мѣн'шы, пен', мѣл'н'ик. 1013 вѣчор, верх, мѣл'н'ик, мѣншы, пѣршы, пен'. 1020 вѣчар, в'ѣзц'и, в'ерх, пѣршы, пѣкар, пен'. 1027 вѣчар, вѣзц'и, верх, п'ѣкар.

Карта № 54

ВЫМАЎЛЕННЕ ЗЫЧНАГА [с] У СЛОВЕ сэрца

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 57:

«Як вымаўляюцца зычныя, акрамя д і т, перад галоснымі е, і — мякка ці цвёрда:

а) перад націскным е: сэрца ці сэрца..?»

Матэрыял пункта «а», які адносіцца да губных зычных, картаграфеўца на карце № 53.

Слова сэрца картаграфеўца асобна, паколькі цвёрдасць-мяккасць зычнага [с] перад [е] ў гэтым слове рэалізуецца інакш, чым ва ўсіх іншых словах. Характар зычных [з], [с] перад «е» і «и» як сістэма картаграфеўца на карце № 55.

Карта № 55

НАЯЎНАСЦЬ МЯККІХ ЦІ ЦВЁРДЫХ [з], [с] У ПАЗІЦЫІ ПЕРАД [е], [и]

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 54:

«Якія гукі вымаўляюцца:

а) замест мяккіх з, с (з', с'): з'ялёны, з''ялёны, ж'алёны ці жалёны; з'ярняты, з''ярняты, ж'ярняты ці жарняты; з'іма, з''іма, ж''ыма ці жыма;

сіла, с'іла, ш'іла ці шыла; сіта, с'іта, ш'іта ці шыта; касілі, кас'ілі, каш'ілі ці кашылі...?»

З прычыны таго, што ў пазіцыі перад «е» і перад «и» ў некаторых гаворках цвёрдасць-мяккасць [з], [с] рэалізуецца неаднолькава, і ў сувязі з тым, што карта складзена на абмежаваным матэрыяле, у каментарыях даецца матэрыял з усіх нас. пп., дзе адзначаны цвёрдыя [з], [с]: 651 зел'оны, зерн'аты, зыма, косыл'и, с'іла. 652 зыл'онный, зырн'эта, сыла, зыма, сыто, косылы. 653 зыл'онный, зырн'ата, зыма, сыла, сыто. 654 зыл'еный, зырн'эта, сымйа, зыма, сыла, с'іта, косылы. 655 зыл'онный, зерн'ата, зыма, сыла, кусылы, с'іта. 656 зыл'онный, зырн'ата, з'има, сыто, кусылы. 657 зыл'онный, зырн'аты, зыма, с'іта, кус'іл'и. 658 зыл'онный, зырн'ата, зыма, сыла, с'іта, косыл'и^и. 659 зыл'онный, зырн'эта, сыто, косыл'и. 660 зыл'онный, зерн'ата, зыма, с'іла, сыто, косылы. 661 зыл'онный, сыла, сыто, косыты. 662 зыл'онный, зырн'ата, сыла, сыто, косылы. 663 зыма. 664 зыл'онный, зырн'ата, зыма, сыла, сыто, косылы. 665 зыл'онный. 676 зел'оны, зерн'ата, з'има, с'іла, с'іто, кос'іл'и. 681 зел'оны, с'іто. 682 зыма. 683 зыл'оны, зерн'а, с'іла. 684 зел'оны, зерн'ата, з'има, с'іто, кос'іл'и. 685 зел'оны, зерн'ата, з'има, с'іла, с'іто. 686 зыл'оны, зерн'ата, зыма, сыла, сыто, косыл'и. 687 зел'оны, зерн'ата, зыма, сыла, сыто, косыл'и. 688 зыл'оны, зерн'ата, зыма, сыла, сыто, косыло. 689 зыл'онный, зерн'ата, зыма, сыла, сыто, косылы. 690 зыл'онный, зыма. 691 зыл'онный, зерн'ата, зыма, сыла, сыто, косылы. 692 зыл'онный, зерн'ата, зыма, сыла, сыто, косылы. 693 зыл'онный, зырн'ата, зыма, сыла, сыта, кусылы. 694 зыл'онный, зерн'ата, з'има, сыла, сыто, косылы. 695 зыл'онный, зыма, зырн'ата, сыла, косылы. 696 зыл'онный, зыма, сыла, сыто, косылы. 697 зыл'оны, зерн'ата, зыма, сыла, сыто, косылы. 698 зыл'оны, зыма, зерн'ата, сыла, сыто, косылы^е. 699 зыл'онный, зырн'эта, сыла, сыто, косылы. 700 зыл'онный, зерн'эта, зыма, сыла, сыто, косылы. 701 зырн'ате, зыма, с'іла, с'іто, кос'іле. 702 зыл'онный, зерн'ата, зыма, сыла, сыто, косылы. 703 зыл'онный, зерн'ата, зыма, сыла, сыто, косылы. 704 зыл'онный, зырн'ата, зыма, сыла, сыто, кусылы. 720 зел'оны, зерн'ата, з'има, с'іто, кос'іл'и. 721 зел'оны, с'іло, з'има, сыла, с'іта, косылы. 723 зел'оны, зерн'ата, з'има, с'іла. 724 зыл'оны, зырн'ата, зыма, сыла, косылы. 725 зел'оны, зерн'ата, з'има. 726 зыл'онный, косылы, сыла. 727 зыл'онный, зерн'ата, зыма, сыла, сыто, косылы. 728 ўб'эра, с'іло, земл'а, сестра. 729 зыл'онный. 730 зыл'онный, зырн'о, зыма, сыла, сыто, косылы. 731 зыл'оны, зыма, косыты. 733 с'іло, з'има, с'іла, сыта, косыты. 734 зыл'онный, зырн'аты, косыты, зыма, сыла. 735 зыл'онный, зерн'ата, зыма, сыла, сыто, косылы. 736 зел'онъй, в'ос'им, с'іто. 737 зыл'онный, зерн'ата, сымйа, зыма, сыла, сыто, косылы. 738 зыл'онный, зерн'аты, зыма, косылы. 739 зыл'онный, зырн'ата, зыма, сыто, косылы. 740 зел'оны, зезул'а, с'іло, возыл'и, сыта, косылы, сыла, зыма. 741 з'ел'онный, зыма, сыто. 759 зел'оны, зерн'ата, с'іто. 760 зел'оны, нес'і, с'ін'еуо. 762 зел'оны, з'има. 763 зел'оны, зыма, сыла, сыто, косылы. 764 семнатат', зел'оны, ус'і, сыто. 768 зерн'ата, зыма, сыла, сыто, косылы. 769 зерн'о, сестра, сыла, косылы, зыма, сыто. 770 зел'еный,

зел'оный, зырн'укы, зыма, косылы, с'іто. 771 зыл'оный, зырн'укы, зыма, сыла, с'іто, косылы. 772 зыл'оны, зырн'ата, зыма, с'іто, сыла, косыл'и. 773 зыл'оны, зыма, сыла, с'іто, косылы. 945 зыл'оный, зырн'ата, зыма, сыла, с'іто, косылы. 946 зелены, зыма, сыла, косылы. 947 зыл'оны, зыма, сыла, с'іто, кусылы. 948 зыл'оный, зыма, сыла, с'іто, косылы. 949 зыл'оный, зыма, сыла, кусылы, с'іто. 950 зыл'оный, зыма, кусыла. 951 зыл'оны, зырн'ата, зыма, с'іто, косылы. 952 зыл'оный, зерн'аты, зыма, с'іто, косыла. 954 зыл'оный, зырн'ата, зыма, сыла, с'іто. 955 зеленей, зерн'ата, зема, сыла, с'іто, косыле. 956 зыл'оный, зыма, сыла, косылы. 957 зыл'оный, зерн'ата, зыма, с'іто, косылы. 958 зел'оны, зерн'ата, косылы. 959 зыл'оный, зырн'ата, зыма, сыла, с'іто, кусылы. 960 зыл'оны, зерн'ата, зыма, сыла, косылы. 961 зыл'оный, з'ерн'ата, зыма, сыла, с'іто, косылы. 962 зыл'оный, зыма, сыла, с'іто, косыла. 963 зылений, зырн'ата, зыма. 964 зел'ены, з'ерн'аты, зыма, с'іла, с'іто, кос'іла. 965 зыл'оный, зырн'ета, зыма, с'іла, с'іто, косыл'и. 967 зерн'укы, зыма. 968 зерн'ата.

Карта № 56

НАЯЎНАСЦЬ МЯККІХ ЦІ ЦВЁРДЫХ [д], [т], (МЯККІХ [дз'], [ц'] АБО [д'], [т'] ЦІ ЦВЁРДЫХ [д], [т]) У ПАЗІЦЫІ ПЕРАД „е“, „и“

Карта складзена на матэрыяле пунктаў «а» і «б» пытання № 58:

«Як вымаўляюцца этымалагічна мяккія **д і т** — як мяккія **дз', ц'**, шапялявыя **дз'', ц''**, як **д', т'**, ці як цвёрдыя **д, т**:

а) **д** перад **е, і**: *дзень, дз'ень, д'ень* ці *дэнь; дз'ерці, дз'ерці, д'ерці* ці *дэрці; кладзе, кладз'е, клад'е* ці *кладэ; ідзе, ідз'е, ід'е* ці *идэ; дзесяць, дз'есяць, д'есяць* ці *дэсяць; хадзіла, хадз'іла, хад'іла* ці *хадыла; ідзі, ідз'і, ід'і* ці *иды; дзікі, дз'ікі, д'ікі* ці *дыкі; дзіва, дз'іва, д'іва* ці *дыва; гарадзіць, гарадз'іць, гарад'іць* ці *гарадыць;*

б) **т** перад **е, і**: *цёплы, ц'ёплы, т'ёплы* ці *тэплы; цёмны, ц'ёмны, т'ёмны* ці *тэмны; цяпер, ц'япер, т'епер* ці *тэпер; ціха, ц'іха, т'іха* ці *тыха; ціна, ц'іна, т'іна* ці *тына; ціснуць, ц'існуць, т'існуць* ці *тыснуць...?»*

Не картаграфуюцца словы *уздэчка, мястэчка*, у якіх цвёрдыя **д, т** вядомы на большай тэрыторыі, чым у іншых словах перад [е].

Зычныя [д], [т] перад былым «ё» картаграфуюцца на карце № 57.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з нас. пп., у якіх адзначаны дыялектны варыянт — цвёрдыя [д], [т], мяккія [д'], [т'] ці суіснаванне іх: 651 *ден', будэ, кладэ, идэ, дэс'ац', тэшча; ходыла, иды, дык'и, дыво, ўоробыты, тыхо, чытаы, роб'ыты, ц'іна, косыты, мыты.* 652 *ден', дэрты, идэ, кладэ, дэсыт', тэплы, тэмны; ходыла, иды, дык'ий, дыво, хоробыты, тыхо, тыснуты, чытаы, робыты.* 653 *ден', дэрты, кладэ, дэсыт', тэплы; дык'ий, дыво, хоробыты, тыхо, тыснуты, чытаы, робыты, браты, мыты.* 654 *ден', дэрты, кладэ, дэс'иц', тэплы, тэмны, тыпэр; ходыла, иды, дык'ий, дыво, горобыты, тыхо, тыснуты, чытаы, робыты, косыты, браты, мыты.*

655 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсыит', тѣплый, тѣмный, тыпѣр; худыла, иды, дѣкый, дѣво, гурудыты, тѣхо, тѣснуты, чытаты, рубыты, кусыты. 656 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсыт', тѣплый, тѣмный, тычѣ; худыла, иды, дѣво, гурудыты, тѣхо, тѣснуты, чытаты, рубыты, браты. 657 ден', дѣрт'и, кладѣ, идѣ, дѣсыт', тѣплый, тѣмный, тыпѣр'; худыла, иды, дѣк'ий, дѣво, тѣхо, гурудыты, тѣснуты, чытаты, кусыты, мыты, дѣрт'и. 658 ден', кладѣ, идѣ, дѣсыт', тѣплый, тѣмный, тыпѣр; ходыла, иды, дѣкый, дѣво, городыты, тѣхо, тѣснуты, чытаты, робыты, косыты, браты, мыты. 659 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсыт', тѣплый, тѣмный, тыпѣр; ходыла, иды, дѣк'ий, дѣво, городыты, тѣхо, тѣснуты, чытаты, робыты, браты. 660 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсыт', тѣплый, тыпѣр; ходыла, иды, дѣкый, дѣво, тѣхо, тѣснуты. 661 ден', дѣрты, кладѣ, дѣсыт', тѣплый, тѣмный, тепѣр; ходыла, иды, дѣкый, дѣво, городыты, тѣхо, тѣснуты, чытаты, косыты. 662 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсыт', тѣплый, тѣмный, тыпѣр; ходыла, иды, дѣкый, дѣво, городыты, тѣхо, тѣснут', чытаты, робыты, браты. 663 ден', тѣплы; сыдыба, чытаты. 664 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсыт', тѣплый, тѣмный; ходыла, иды, дѣво, тѣхо, тѣснуты. 665 ден', дыс'атый, тѣмный, тѣшча; чытаты. 681 ден', кладѣ, идѣ; хоз'ѣла, з'ѣк'и, ц'ѣхо, ц'ѣна, ц'ѣснуц'и, чытац'и, кос'ѣц'и, мыц'и. 682 ден', з'ен', тепѣр; хоз'ѣла, гороз'ѣц'и, садыса, дѣво, з'ѣво, ц'ѣхо, чытац'и, дац'и, роб'ѣт'и. 683 ден', клад'ѣ, идѣ, деревн'а, дѣс'ат', тѣплый, тыпѣр; ходыла, иды, дѣк'и, городыты, тѣхо, робыты, косыты, браты. 684 ден', кладѣ, дѣсец', тепѣр; хоз'ѣла, из'ѣ, з'ѣк'и, з'ѣво, гороз'ѣц', ц'ѣхо, ц'ѣна, ц'ѣснуц'. 685 ден', дѣрц'и, идѣ, кладѣ, дѣсец'; хоз'ѣла, иды, дѣк'и, дѣво, ц'ѣхо, т'ѣснуц'и, чытац'и, роб'ѣц'и, кос'ѣц'и, брац'и, мыц'и. 686 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсет'; ходыла, иды, дѣкый, дѣво, городыты, тѣхо, тѣснуты, чытаты, робыты, косыты. 687 ден', колѣдѣз', кладѣ, идѣ, дѣсет', тепѣр; ходыла, иды, дѣк'и, дѣво, городыты, тѣхо, тѣснуты, чытаты, робыты, косыты. 688 ден', дѣрты, идѣ, кладѣ, дѣсет', тыпѣр; ходыла, дѣкый, дѣво, городыты, тѣхый, тѣснуты, чытаты, робыты, косыты. 689 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсыт'; ходыла, иды, дѣкый, дѣво, городыты, тѣхо, тѣснуты. 690 ден', дѣрты, дѣсет', тѣплый, тѣмный; чытаты, робыты, косыты, браты. 691 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсет', тѣплый, тыпѣр; ходыла, иды, дѣкый, дѣво, городыты, тѣхо, тѣснуты, робыты, косыты, браты, мыты. 692 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсет, тѣплый, тѣмный, тыпѣр; ходыла, иды, дѣкый, дѣво, городыты, тѣхо, чытаты, робыты. 693 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсет', тѣплый, тѣмный, тыпѣр; худыла, дѣкый, дѣво, тѣхо, тѣснуты, чытаты, кусаты. 694 ден', кладѣ, дѣсат', дѣрты, идѣ, тѣмный, тѣплый, тыпѣр; ходыла, иды, дѣкый, дѣво, городыты, чытаты, мыты, тѣхо. 695 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсыт', тѣплый, тѣмный, тыпѣр; ходыла, иды, дѣкый, дѣво, городыты, тѣхо, тѣснуты, чытаты, робыты, косыты, браты. 696 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсет', тѣплый, тѣмный, тыпѣр; ходыла, иды, дѣкый, дѣво, городыты, тѣхо, тѣснуты, чытаты, робыты, косыты, браты. 697 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсет', тѣплый, тѣмный, тыпѣр; ходыла, иды, дѣво, городыты, тѣхо, чытаты, робыты, косыты. 698 дан', ден', дарты, кладѣ, идѣ, дас'ит', тѣплы, тыпѣр; ходыла, иды, дѣк'и, дѣво, горо-

ды́етые, ты́хо, ты́снутые, косы́тые, чыта́тые, мы́етые. 699 ден', дёрты, кладё, идё, дёс'ет'; ходы́ла, иды́, ды́кий, ды́во, хоробы́ты, чыта́ты, робы́ты, косы́ты. 700 ден', дёрты, кладё, идё, дёс'ет', тёплый, тёмный, тыпёр; ходы́ла, иды́, ды́кий, ды́во, хоробы́ты, ты́хо, ты́снуты, чыта́ты, робы́ты, косы́ты. 701 ден', дёрты, кладё, идё, дёс'ыт', тёплый, тёмный, тыпёр; ходёла, идё, дёк'и, де́во, җородёте, те́хо, те́снут', бра́те, чыта́те. 702 ден', дёрты, кладё, идё, дёс'ыт', тёплый, тёмный, тыпёр; ходы́ла, иды́, ды́к'ий, ды́во, җороды́ты, ты́хо, т'ы́снуты, чыта́ты, робы́ты, косы́ты. 703 ден', дёрты, кладё, идё, дёс'ет', тёмный, тёплый, тыпёр; ходы́ла, иды́, ды́кий, ды́во, хоробы́ты, ты́хо, чыта́ты, бра́ты, косы́ты. 704 ден', дёрты, тёплый, тёмный, тыпёр; ды́кий, ды́во, җуруды́т', ты́хо, ты́снуты, чыта́ты, кусы́ты, мы́ты. 717 л'уд'ей, д'ерев'ён'с'к'и, б'уд'е, Т'ел'еханы, жы́т'ел'ство, ст'ёжка, от'ёц; род'и́цца, сход'и́цца, д'ив'и́ца, плат'и́т', скот'и́на, с'ёт'и, чыта́т'и. 720 ден', кладё, идё, дёс'ет', тепёр; ход'и́ла, ид'и́, д'и́к'и, д'и́во, хород'и́т'и, т'и́хо, т'и́на, т'и́снут'и, чыта́т'и, роб'и́т'и. 721 ден', дёрты, кладё, идё, дёс'ац', кудёл'у, одёжу, тепёр, ростё; ходы́ла, иды́, ды́ва, горобы́ты, ты́хо, ты́снут', чыта́ты. 722 в'ед'е, д'ен', д'е-ват', т'ен', т'емнотá; ход'и́ла, вод'и́ла, д'и́во, т'иш'и́на. 723 ден', кладё, идё, дёс'ац', дёв'ац', тёплый, тёмный, темновáты. 724 ден', кладё, идё, дёс'ыт', тыпёр; ходы́ла, иды́, ды́кы, ды́во, хоробы́ты, тыпёр, ты́снуты, чыта́ты, робы́ты, косы́ты, т'и́хо. 725 ден', кладё, идё, дёс'ац', дёв'ац', тёплый, тёмный; хоз'и́ла, из'и́, з'и́к'и, з'и́во, җороз'и́ц'и, ц'и́хо, чыта́ц'и, роб'и́ц'и. 726 ден', кладё, идё, дёс'иц', тёплый, тыпёр, поб'удте; ходы́ла, ты́хо. 727 ден', дёрты, кладё, идё, дёс'ат', тёплый, тёмный, тыпёр; ходы́ла, иды́, ды́кий, ды́во, горобы́ты, ты́хо, чыта́ты, бра́ты. 728 дан', дас'ац', кладá, йидá, те́хо, тапл'и, та́мн'и; де́во, җородёте, ходёл'и, дёк'и, те́хо, чыта́те, бра́те. 729 ден', дёс'ат', тёплый; ты́хо. 730 ден', дёрты, кладё, идё, дес'ит'и́, тыпёр; ходы́ла, иды́, ды́кий, ды́во, горобы́ты, ты́хо, ты́снуты, чыта́ты, робы́ты, косы́ты. 731 ден', идё, б'уз'е, дёс'ац', з'ёс'ац', з'ерёй'на, тепёр; иды́, сыды́ш, одын, посады́ла, носы́ты, молоты́ты, по-чы́с'ц'иц'. 732 трудодён', дёрц'и, тепёр. 733 одёжа, ден', кладё, идё, дёс'ат', д'ен', тёрт'и, тёпл'и, тёмн'и; ход'и́ла, ид'и́, д'и́к'ий, д'и́во, д'и́рка, команд'и́р, зат'и́рка, т'и́хо, п'исáт'и, сод'и́т'и, вод'и́т'и. 734 ден', кладё, дёс'ац', тёплый; ды́во, ты́хо, чыта́ты, роб'и́ты, клас'ц'и, хоз'и́ц'. 735 ден', дёрты, идё, кладё, дёс'ет', тёмный, тёплый, тыпёр; иды́, ходы́ла, ды́кий, ды́во, хоробы́ты, ты́хо, ты́снут', чыта́ты, робы́ты. 736 ден', идё, б'уде, дёс'ит', п'и́йдем, тепёр, тёмн'и́, тёпл'и́; дывл'и́с', җороды́ты, ходы́ла, чыта́ты, купáтыс'. 737 ден', дёрты, кладё, идё, дёс'ет', тёплый, тёмный, тыпёр; ходы́ла, иды́, ды́кий, хоробы́ты, ты́хо, ты́снут, косы́ты, чыта́ты. 738 ден', идё, дёс'ет', тепёр; ходы́лы, иды́, ты́хо, мы́ты, косы́ты. 739 ден', дёрты, кладё, идё, дёс'ат', тёплый, тыпёр; ходы́ла, иды́, ды́кий, ды́во, хоробы́ты, ты́хо, шы́ты, чыта́ты. 740 ден', дёв'ат, дёс'ат, кладё, идё, дёрево, тепёр, тёрты, тен', вётёр, тебё, тёмный, тёплый; ходы́ла, җороды́ты, ды́кий, ты́хо, ты́шына, дел'и́тыс'а, мы́ты, молоты́ты. 741 ден', идё, дёс'ат'; ходы́ла, иды́, ты́хо. 759 ден', идё, дёс'ат', тёплый, тёмный; ходы́ла, иды́, ды́к'и, те́хо, чыта́ты, роб'и́ты. 760 идё, дёс'ет', тёплый; ты́хо, бра́ты, робы́ты, мы́ты. 762 дёрево, дес'áтка, бежы́те, дёс'ет',

тепѣр, тѣмный; ходыт', середыну, пытаты, даты. 763 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсет', тѣплы, тѣмны; ходыла, иды, дыво, городыты, тыхо, тыснуты, косыты, чытаты. 764 ден', кладѣ, дѣсат', идѣ, тѣмны, тѣплы, тепѣр; ходыла, дыво, тыхо, т'ыхо, тыснуты, брѣты. 766 д'ен', д'ес'ат'у, д'ешо-вы, д'ереш, клад'ѣ, т'епѣр, в'ерет'енѡ, т'ѣшча; ид'йт'е, посад'им, т'ыхо, класт'и, помѡг'и. 767 з'ен', з'ес'аты, з'ешѡвы, в'ед'ѣт'е, д'ешѡво, од'ѣжа, в'ерет'енѡ, мац'еры, мат'еру, у т'еб'ѣ, положиц'ѣ, н'ес'ѣт'е, в'ез'ѣц'ѣ; хоз'уѣ, д'иц'ѣ, с'ез'ит, с'ез'имѡ, т'ыхо, ц'ыхо, мац'и, ит'и, хоз'ит'и. 768 ден', кладѣ, идѣ, дѣс'ит', тѣплы, тѣмны, тепѣр; иды, ходыла, дыво, дыкы, городыты, тыхо, тыснуты, брѣты, чытаты. 769 ден', дѣс'ат', дѣрево, идѣ, постел'у, матерайу; ходыла, йиды, дыкы, загородывса, сыдыт', дыт'ѣ, скотына. 770 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣс'ат', тѣплый, тѣмный, тепѣр; ходыла, дыкий, дыво, тыхо, тыснуты, косыты, чытаты. 771 ден', дѣрты, идѣ, кладѣ, дѣс'ат', тѣплый, тѣмный, тыпѣр; ходыла, иды, дыво, городыты, тыхо, тыснуты. 772 ден', дѣрты, кладѣ, дѣс'ат', тѣмны, тыпѣры; ходыла, город'иты, тыхы, роб'иты, кос'иты. 773 ден', кладѣ, идѣ, дѣс'ат', тѣплы, тѣмны, тепѣр; ходыла, дыкы, дыво, городыты, тыхо, тыснуты, чытаты, робыты, брѣты. 945 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣс'ат', тѣплый, тѣмный; ходыла, иды, дыво, тыхо. 946 ден', кладѣ, идѣ, дѣс'ат', тѣплы, тѣмны; дыво, тыхо, чытаты, косыты. 947 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣс'ат', тѣплый, тѣмный; худыла, иды, ды-кий, дыво, нурудыты, тыхо, чытаты, кусыты, мыты. 948 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣс'ат', тепѣр, тѣплый, тѣмный; ходыла, иды, дыкий, городы-ты, тыхо, тыснуты, чытаты, косыты. 949 ден', дѣрты, кладѣ, йидѣ, дѣс'ет', тѣплый, тѣмный, тыпѣр; худыла, иды, дык'ий, дыво, нурудыты, тыхо, тыснуты, чытаты, кусыты, мыты. 950 ден', дѣрты, кладѣ, йидѣ, дѣс'ат', тѣплый, тѣмный, тепѣр; ходыла, дыкий, дыво, городыты, тыхо, тыснуты. 951 дан', дѣрты, кладѣ, дѡс'ат', таплый, тапѣр; ходыла, иды, дыкий, дыво, городыты, брѣты, шыты. 952 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсыт', тѣплый, тѣмный, тыпѣр; ходыла, иты, дыкий, дыво, городыты, тыхо, стыснуты, чытаты, косыты. 953 ден', дѣрт'и, клад'ѣ, ид'ѣ, д'ѣс'ит', тѣплый, тѣмный, т'ипѣр; ход'ила, ид'и, д'ик'ий, д'иво, город'ит', т'ыхо, ц'иснут'. 954 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсыт', тѣплый, тѣмный, тыпѣр; худыла, иды, дыкий, дыво, нурудыт', тыхо, тыснуты, чытаты. 955 кладѣ, идѣ, тѣплы, тѣмны, тепѣр, дан', дас'ит', ходѣла, идѣ, дѣк'и, дѣво, горо-дѣте, тѣхо, тѣснуте, чытѣте, робѣте, косѣте, брѣты. 956 ден', дѣрты, кладѣ, йидѣ, дѣс'ат', тѣплый, тепѣр; ходыла, йиды, дыкий, дыво, поро-быты, тыхо, чытаты, робыты. 957 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣсыт', тѣплый, тѣмный, тыпѣр; ходыла, иды, дыкий, дыво, городыты, тыхо, чытаты, робыты. 958 ден', идѣ, бѣдем, дѣс'ац', тѣрла; ходыла, тыхо, родыт', м'ѣс'ц'и, йѣз'з'ил'и. 959 ден', кладѣ, идѣ, дѣс'ац', тѣплый, тѣмный, тепѣр, тыпѣр; ходыла, иды, дыкий, дыво, гурудыц', тыхо, тыснуц'. 960 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣс'ат', тѣплы, тѣмны, тыпѣр; ходыла, иды, дыко, дыво, городыты, тыхо. 961 ден', дѣрты, кладѣ, идѣ, дѣс'ат', тѣплый, тѣмный, тепѣр; ходыла, дыкий, дыво, городыты, тыхо, тыснуты. 962 дѣрты, ден', кладѣ, идѣ, дѣсыт', тѣплый, тѣмный, тыпѣр; ходыла, иды, тыхо, тыснуты, чытаты, робыты. 963 ден', дѣрты,

кладé, идé, дэс'ат', тепёр; ходы́ла, иды́, ды́кий, ды́во, ты́хо, чыта́ты, робы́ты. 964 ден', кладé, идé, дэсет', тэ́плы, темне́ты, тепе́реча; ходы́ла, городы́ты, ты́снуты, чыта́ты, робы́ты, косы́ты. 965 ден', дэ́рты, кладé, идé, дэсет', тэ́плый, тёмный, тыпёр; ходы́ла, иды́, ды́кий, ды́во, җороды́ты, ты́хо, т'у́на, т'у́снуты, чыта́ты, робы́ты. 967 ден', дэ́рты, кладé, идé, тэ́пл'и, тёмны, тепёр; ходы́ла, иды́, ды́во, ды́к'и, җороды́ты, ты́хо, сты́снуты, роб'у́ты. 968 ден', дэ́рт'и, тепёр, тэ́плы; ход'у́ла, д'у́во, ч'ита́т'и, роб'у́т'и, т'у́хо. 975 д'ен', ид'э, д'эс'ет', т'ен'ёр; ход'у́ла, ид'у́, җород'у́т', т'у́хо, т'у́снут'. 976 б'уд'е, из'э, д'ен', ид'э, да́йт'е, зал'еза́йт'е, ут'ека́й, т'епёр; ход'у́, д'у́к'и, ид'у́, җород'у́т', т'у́хо, про-пуст'у́л'и, бот'у́нк'и, скот'у́на, иц'у́м'е. 977 д'ен', д'эс'ет', ид'э, б'уд'е, т'епёр, тепёр, т'ёмно; ид'у́, җоред'у́т', с'ид'у́т', т'у́хо. 978 д'ер'евн'и, б'уд'ем, ма́т'еры, роб'у́т'е, т'епёр; ход'у́в, л'у́д'и, отвóд'ит, йэ́зд'ив, од'у́н, җород'у́т', д'у́во, д'у́к'ий, т'у́хо, трéйт'и. 979 хоз'у́ла, д'у́во, ц'у́хо. 993 ден', идé, дере́вн'и, пут'е́йу, д'ател, тэ́пло, теп'ере́ко, тэ́плых, с т'э́л'ам, в'е́тер, зап'у́сывайте; порос'а́т'и, д'ит'а́, од'у́н, с'ед'у́т', җребт'у́. 994 поса́д'у́л'и, л'э́зт'и, ма́т'и, т'ёрт'и, ч'у́ст'ит'. 1007 л'уде́й, молод'е́н'к'и, идé, б'уде, дере́вн'и, пр'у́де, в'е́деш, тепёр, тэ́плы, тёмны; од'у́н, ход'у́ла, наса́д'у́ла, ко́т'им, пла́т'им, ды́тына, җород'у́т', т'у́хо. 1008 з'ен', клаз'э, ид'э, з'эс'ац', т'э́плы, ц'ап'ёр. 1009 ден', дэ́рц'и, кладé, идé, дэс'ац', тэ́плы, тёмны, тепёр; ходы́ла, иды́, ды́к'и. 1010 д'ешев'е́й, б'уд'еш, д'ен', д'эс'ат', т'ен'ёр, т'ёрла, пл'ет'е́н'; из'у́, з'у́во, ц'у́хо, ид'у́, од'у́на́ково, ст'у́ра́т'. 1012 ден', дэ́рт'и, кладé, идé, дэс'ат', тэ́плы, тёмны, теп'ёр; иды́, ходы́ла, җороды́т', ды́к'и. 1013 ден', кладé, идé, дэс'ац', тэ́плы, тёмны, ден', дэ́рт'и, тэ́рт'и, кладé, дэс'ат, тэ́пло, тёмны, тепёр; ходы́ла, иды́, ды́к'и, ты́снуц', ход'у́ла, ид'у́, д'у́к'и, заҗород'у́т', д'у́во, т'у́хо, т'у́снут. 1027 з'ен', клаз'э, из'э, з'эс'ац', тэ́плы, тёмны, тепёр, ден', дэ́рт'и, кладé, идé, дэс'ат', тепёр; хоз'у́ла, хад'у́ла, ид'у́, д'у́к'и, җороды́т, т'у́ха, т'у́снут.

Карта № 57

НАЯЎНАСЦЬ МЯККІХ ЦІ ЦВЁРДЫХ [д], [т] (МЯККІХ [дз'], [ц'] АБО [д'], [т'], ЦІ ЦВЁРДЫХ [д], [т]) У ПАЗІЦЫІ ПЕРАД НАЦІСКНЫМ ГАЛОСНЫМ, ЯКІ АДПАВЯДАЕ ЭТЫМАЛАГІЧНАМУ «е»

Карта складзена на матэрыяле пунктаў «а» і «б» пытання № 58: «Як вымаўляюцца этымалагічна мяккія д і т—як мяккія дз' і ц', шапалявыя дз'', ц'', д', т' ці як цвёрдыя д і т:

а) ...д перад **е** з **ѣ**: дзежка, дз'ежка, д'ежка ці діжка; дзеўка, дз'еўка, д'еўка ці діўка; дзела, дз'ела, д'ела ці діла;

б) ...т перад **е** з **ѣ**: цеста, ц'еста, т'еста ці ціста; цесна, ц'есна, т'есна ці цісна; цела, ц'ела, т'ела ці ціла...?»

Карта гэта суадносіцца з картай № 56.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з нас. пп.; дзе адзначаны [д'], [т'] ці [д], [т] ці суіснаванне [дз' (д')], [ц' (т')]

 і [д], [т]: 41 д'ежа́, д'еўчына. 108 д'е́жка, з'е́да. 651 ды́жка, ды́ўка, з'э́ло, тесно́, ты́сто, тэ́ло. 652 ды́шка, ды́чка, д'у́ло, т'у́ло, т'у́сто, т'у́с-

но. 653 д'йшка, д'йло, т'йло, д'йвка, т'йсно, т'йсто. 654 д'йжка, д'йвка, д'йла, т'йсно, т'йсно. 655 д'йшка, д'ййка, д'йла, т'йло, т'йсно, т'йсно, т'йсно. 656 д'йтки, д'йшка, д'йвка, т'йсно, сыд'йты. 657 д'йжка, д'йвка, д'йла, т'йла, т'йсно, т'йсто, т'йла. 658 д'йты, д'йжка, д'йвка, т'йло, т'йсно, т'йсто. 659 д'йшка, д'йвка, д'йло, т'йло, т'йсто, т'йсно. 660 д'йшка, д'йфка, д'йло, т'йло, т'йсно. 661 д'йшка, д'йвка, д'йло, т'йсто, т'йсно, т'йло. 662 д'йжка, д'йвка, д'йла, т'йло, т'йсно, т'йсто. 663 д'йвка, т'йсто, од'йла, д'йда, т'йсно, д'йло, д'йжка. 664 д'йжка, д'йвка, д'йло, т'йло, т'йсно, т'йсто. 665 д'йшка. 683 од'йла, д'йты, д'йшка, д'йвка, т'йсто, т'йло. 686 д'йжка, д'йвка, д'йло, т'йло, т'йсно, т'йсто. 687 д'йеўка, д'йело, т'йело, т'йесно, т'йесто. 688 д'йшка, д'йвка, т'йло, т'йсно, т'йсто, т'йло. 689 д'йжка, д'йвка, д'йло, т'йсто, т'йсно, т'йло. 690 т'йсто. 691 д'йжка, д'йвка, т'йло, д'йло, т'йсно, т'йсто. 692 д'йшка, д'йвка, д'йло, т'йсто, т'йсно, т'йло. 693 д'йжка, д'ййка, д'йло, т'йсто, т'йсно, т'йло. 694 т'йсто, д'йшка, д'йвка, д'йло, т'йло, т'йсно. 695 д'йшка, д'йвка, д'йло, д'йло, т'йсно, т'йсто, т'йло. 696 д'йжка, д'йвка, д'йла, т'йсто, т'йсно, т'йло. 697 д'йжка, д'йвка, д'йло, т'йсно, т'йсто, т'йло. 698 д'йвка, д'йло, т'йло, т'йсто, т'йсно. 699 д'йжка, д'йвка, д'йло, т'йло, т'йсно. 700 д'йшка, д'йвка, д'йло, т'йло, т'йсно, ц'йла. 701 д'йшка, д'йвка, д'йло, т'йло, т'йсно, т'йсто. 702 д'йшка, д'йвка, д'йло, т'йло, т'йсно, т'йсто. 703 д'йшка, д'йвка, д'йло, т'йло, т'йсно, т'йсто. 704 д'йшка, д'йвка, д'йло, т'йло, т'йсно. 717 т'йсно. 720 д'йшка, д'ййка, д'йло, т'йло, т'йсно, т'йсто. 721 д'йжка, д'йвка, д'йело, ц'йесто, ц'йесно, ц'йело, д'йлка, д'йло, т'йло, т'йсно. 722 д'йжка, д'ййка, д'йло, т'йло, т'йсно, т'йсто. 723 д'йжка, д'ййка, ц'йесно, ц'йесто, ц'йело. 724 д'йлка, д'йло, т'йло, т'йсно, т'йсто. 726 д'йлка, д'йло, т'йло, т'йсно, т'йсто. 727 д'йжка, д'йла, т'йло, т'йсно, т'йсто. 728 д'ййка, д'йло, т'йло, т'йсно, д'йжка, т'йсто. 729 т'йсто, т'йсно. 730 д'йжка, д'ййка, д'йло, т'йло, т'йсно, т'йсто. 732 д'йла. 733 д'йжка, д'йвки, д'йло, д'йид, д'йити, т'йсто, т'йсно, т'йло. 735 д'йшка, д'йлка, т'йсно, т'йсто, т'йло. 736 д'йты, д'йжка, нед'йла, т'йсто, т'йло, т'йсно. 737 д'йжка, д'йлка, д'йло, т'йло, т'йсно, т'йсто. 738 д'йжка, д'йлка, т'йсно, т'йло, т'йсто. 739 д'йшка, д'йлка, д'йло, т'йло, т'йсно, т'йсто. 740 д'йлка, д'йла, т'йсто, т'йсно, д'йлка, д'йлка, т'йло. 741 д'йжка, д'йлка, т'йла, т'йсто, т'йло. 759 д'йжка, д'ййка, д'йло, ц'йесно, ц'йесто, ц'йело. 760 д'йло, д'ййка, т'йсно, т'йсто. 762 д'йжка, т'йсто. 763 д'йжка, д'ййка, д'йло, т'йло, т'йсно, т'йсто. 764 д'йжка, д'ййка, д'йжка, д'ййка, у нед'йлу, т'йсно, т'йсто, т'йсто. 766 н'еуц'йла, адл'еуц'йлу, с'илог'й, д'ййка, т'йсто. 767 н'ед'йла, на вод'е, д'ййка, д'йло, д'йлка. 768 д'йжка, д'ййка, д'йло, т'йло, т'йсно, т'йсто. 769 д'йлка, д'йлка. 770 д'йжка, д'йло, д'ййка, т'йсный, т'йсно, т'йсто, т'йло. 771 д'йжка, д'йлка, д'йло, т'йло, т'йсно, т'йсто. 772 д'йжка, д'йлка, д'йло, т'йсны, т'йсто. 773 д'йжка, д'ййка, д'йло, т'йло, т'йсто, т'йсно, д'йлка. 883 д'ййка, д'йла, ц'йела. 896 д'ййка, ц'йесна. 926 д'ййка, т'йста, т'йсна. 993 д'йед, д'йету. 945 д'йжка, д'йлка, д'йла, т'йло,

т'існо. 946 д'іжка, д'івка, д'іла. 947 д'ішка, д'івка, д'іло, т'іло, т'існо, т'істо. 948 д'іжка, д'івка, д'іло, ц'іла, т'існо, т'істо, т'іло. 949 д'ішка, д'івка, д'іло, т'іло, т'істо, т'існо. 950 д'івка, д'іло, т'іло, т'існо, т'істо. 951 д'іжка, д'івка, д'іло, т'іло, т'існо, т'істо. 952 д'ішка, д'івка, д'іло, т'іла, т'існо, т'істо. 953 д'іжка, д'івка, д'іла, т'іло, т'існо, т'істо. 954 дышшка, дышшка, д'эло, т'іло, т'істо. 955 д'ішка, д'івка, т'іло, т'істо. 956 д'ішка, д'івка, д'іло, т'іло, т'існо, т'істо. 957 д'іжка, д'івка, д'іло, т'іло, т'існо, т'істо. 958 д'іжка, д'івка, д'іло, т'істо, т'іло, д'ёўка, д'івчыну. 959 д'ішка, д'івка, д'іло, т'іло, т'існо, т'істо. 960 д'ішка, д'івка, д'іла, т'іла, т'існо. 961 д'іжка, д'іўка, д'іло, т'іло, т'існо. 962 д'ішка, д'івка, д'іло, т'іло, т'існо. 963 дыжка, д'іўка, д'іло, т'іло, т'існо. 964 д'ёўка, д'эшка, т'эло, ц'істо, ц'існо, д'іжка, д'іўка, т'іло, т'існо, т'істо. 965 д'ішка, д'іўка, д'іла, т'іла, т'існо, т'істо, т'іло. 967 д'эжка, дыўка, т'эсно, т'іло, дыла, т'істо, т'эсно. 968 д'іжка, д'івка. 975 д'эжка, д'эвка, т'эло, т'эсны. 976 д'эв'и, н'ед'іл'а, с'ед'эв, з'эда, д'эжка, д'ёўка, д'эло, т'эло, т'эсно, хот'эв. 977 д'эду, д'эжка, д'эла, т'эсто, т'эсно. 978 д'іло, д'івка, д'івчына, д'эжка, д'ёўка, д'эло, т'эло, т'эсно, з'эд. 990 д'ед, д'ёўка, у вод'е. 993 зд'э-лайте, д'эт'и, д'эда. 994 д'эвочка. 1007 д'эда, д'эжка, д'ёўка, т'эло, т'эсно. 1008 т'эсно, д'элайе. 1009 д'эшка, д'іўка, д'іла, т'эла, т'эста. 1012 д'іжка, д'іўка, д'іло, т'іцело, т'іцесно, т'іцесто. 1013 д'эжка, д'ёўка, т'эло, т'эсто, т'эсто. 1027 д'эжка, д'оўка, д'эла, т'эла, т'эсна, т'эста.

Карта № 58

ВЫМАЎЛЕННЕ ЗЫЧНАГА [с] У СЛОВАХ рускі, па-руску

Карта складзена на матэрыяле пытання № 59: «Як вымаўляюцца наступныя словы з цвёрдым ці мяккім зычным: *мени* ці *меньш*; *тоншы* ці *тоньшы*; *конскі* ці *коньскі*; *дзеравенскі* ці *дзеравеньскі*; *мінскі* ці *міньскі*; *рускі* ці *руські*?»

На данай карце, як гэта вынікае з яе загаловка, картаграфуецца вымаўленне гукa с толькі ў словах *рускі, па-руску*. Вымаўленне с, як і папярэдняга яму н, у словах *конскі, мінскі* картаграфавалася на асобных картах, з якіх відаць, што цвёрдае вымаўленне адзначаных гукаў у слове *мінскі* ў асноўным пераважае на поўнач ад лініі Брэст — Баранавічы — Бабруйск — Магілёў і далей па Дняпру да граніцы са Смаленскай вобласцю, тады як цвёрдае вымаўленне н, с у слове *конскі* прыкладна вызначаецца лініяй Гродна — Радашковічы — Барысаў — Віцебск і далей па Дзвіне да граніцы з РСФСР. На поўдзень і ўсход ад адзначаных вышэй ліній у словах *конскі, мінскі* пераважаюць мяккія варыянты гукаў н, с.

У каментарыях прыводзяцца заўвагі збіральнікаў. У нас. пп. 542, 661 мяккае [с'] у слове *рускі* картаграфуецца на аснове запісу *р'ус'кий*. 244 *р'ус'к'и* — гавораць пераважна старыя; *руск'и* — гаворыць пераважна

моладзь. 291 *рўск'и* — гаворыць моладзь, тады як старыя гавораць *рўс'к'и*. 298 *рўск'и* — гавораць прадстаўнікі сярэдняга і малодшага ўзросту, а старыя кажуць *рўс'к'ий*. 303 *рўск'и*, але часта ўжываецца і *рўс'к'и*. 305 *рўск'и*; *рўс'к'и* — радзей. 321 *рўс'к'ий* — часцей у мове старых. 550 Слова *рўск'и* вымаўляецца з цвёрдым зычным. 592 *рўс'кий*; *рўс'к'ий* — у мове старых. 643 *рўс'к'ий* — гавораць старыя. 776 *рўс'к'и* — гавораць старыя, *рўск'и* — моладзь. 829 Слова з мяккімі **н, с** сустракаюцца радзей і толькі ў прадстаўнікоў старэйшага пакалення. 831 Сярод жыхароў вёскі, якія маюць звыш 60 год, можна сустраць вымаўленне слоў *рўс'к'и*, *кўн'с'к'и* з мяккімі **н, с**. 924 *рўс'к'и* — гавораць старыя, а моладзь гаворыць *рўск'и*. 932 *рўск'и*; *рўс'к'и* — у мове старых. 975 *рўс'к'и*. Усюды і цвёрдыя варыянты. 977 *рўс'к'и*. У маладзейшага пакалення ўсюды цвёрдыя варыянты. 1018 *рўск'и*; *рўс'к'и* — у мове старых.

Карта № 59

СПАЛУЧЭННЕ [с'ц'] У КАНЦЫ СЛОВА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 60:

«Ці вымаўляецца **-ць, -ці** ў канцы слоў пасля **с** (у спалучэннях **сць, сці**): *власць* ці *влась*; *госць* ці *гось*; *радасць* ці *радась*; *балесць* ці *балесь*; *класці*, *класць* ці *клась*; *прывесці*, *прывесць* ці *прывесь*...?»

Пры картаграфаванні не прымаюцца пад увагу формы інфінітыва, паколькі ім прысвечана спецыяльная карта (гл. карту № 174). Не ўлічваюцца таксама формы назоўнікаў *жысь* (*жызь*), *балесь* (*балезь*), паколькі ў большасці выпадкаў з адказаў нельга вызначыць, паходзяць гэтыя формы ад форм *жысць*, *балесць* ці ад форм *жызьнь*, *балезнь*.

На аснове аднаго прыкладу на **-сь** (пераважна форма *шесь*) пры вялікай колькасці прыкладаў на **-сць** ставяцца два знакі на карце ў наступных нас. пп.: 26, 31, 46, 81, 207, 213, 214, 243, 279, 294, 486, 507, 517, 523, 531, 683, 734, 769, 785, 789, 795, 850, 890, 894, 981, 991, 1002, 1005, 1009, 1013, 1020, 1021, 1027.

На аснове аднаго прыкладу на **-сць** (часцей слова *шэрсць*) пры шматлікіх прыкладах на **-сь** ставяцца два знакі на карце ў наступных нас. пп.: 25, 37, 38, 39, 72, 73, 83, 84, 85, 86, 120, 133, 170, 205, 228, 231, 238, 241, 297, 481, 506, 543, 798, 847, 867, 880, 887.

Ніжэй падаюцца адказы з заўвагамі збіральнікаў: 174 *ўос'ц'*, *радас'ц'*, *сырас'ц'*, *жыс'ц'*, але часта — *ўос'*, *шес'*, *радас'*. 178 *улас'ц'*, *ўос'ц'*, *радас'ц'*, *шэрс'ц'*, але зрэдку — *улас'*, *радас'*. 186 Пад лагічным націскам **-сць**, у астатніх выпадках — **-сь**: *ну і ўос'ц' дўма*; *на ўс'ц' аблас' бўду ўрымёц'*. 198 *влас'*, *ўос'* (радзей — *ўос'ц'*), *бал'ёс'*, *шес'*. 209 *вўлас'ц'*, *шес'*, *маладўс'ц'*, *шэрс'ц'*, *шэс'ц'*, *вўлас'ц'*, *вўлас'*, *мас'*, *радас'* (радзей — *радас'ц'*, толькі ў моладзі). 593 *влас'ц'*, *ўос'ц'*, *радас'ц'*, *шэрс'ц'*, *шес'ц'*, *жыс'ц'*. Ужываецца і без **ць**: *крёпас'*, *м'ёснас'*, *ўос'*, *ста́рас'*, *шес'* — *шес'ц'*. 792 *влас'ц'*, *ўос'ц'*, *шес'ц'*; часам — *влас'*, *ўос'*, *шес'*. 796 *улас'ц'*, *с'в'ёжас'ц'*, *пры́жажос'ц'*, *кос'ц'*, *радас'ц'*, *ўос'ц'*.

Ва ўсіх выпадках **-сць**; выключэнне складаюць: *жыс'*, *шес'*. 877 *влас'ц'*, *ўос'ц'*, *ра́дас'ц'*, *сбы́рас'ц'*, *шерс'ц'*, *шес'ц'*. Часцей ужываюцца формы на **-сь**: *влас'*, *шес'*, *ра́дас'*, *ўос'*, *сбы́рас'*, *шерс'ц'*. 881 *ра́дас'*, *ўос'*, *шерс'*, *шес'*, *жыс'* і рэдка — *ўос'ц'*, *ула́с'ц'*, *шерс'ц'*, *жыс'ц'*.

Карта № 60

СПАЛУЧЭННЕ [дн]

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 61.

«Замест спалучэнняў **дн**, **бн** ці не вымаўляюцца ў вас падвойныя зычныя **нн**, **мм**:

а) *адна* ці *анна*; *адных* ці *анных*; *сягодня* ці *сягоння*; *родны* ці *ронны*; *медны* ці *менны*; *сподні* ці *спонні*; *дасадна* ці *дасанна*; *халадна* ці *холанна*; *нягодна* ці *нягонна*; *спадніца* ці *спанніца*?»

На карце адлюстроўваюцца ўсе выпадкі захавання **дн** і замены яго падоўжаным **н**. Не картаграфуецца толькі рэалізацыя **дн** у слове *сягоння*, паколькі на ўсёй тэрыторыі за рэдкімі выключэннямі ў гэтым слове вымаўляецца **нн**.

Адводзіцца ад картаграфавання наступны матэрыял: 136 *дно*. 171 *не*. 273 *атна́*, *холотна*, *спатн'іца*, *н'аўо́тн'ик*, *пасатн'ица*. 274 *халодна*, *адна́*, *спадн'іца*, *ро́дны*.

У каментарыі вынесены: а) адказы, якія складаюцца з аднаго толькі прыкладу; б) адказы, у якіх дваякасьць вымаўлення пацвярджаецца нераўназначнымі па колькасці прыкладамі — значна пераважаюць прыклады з **дн** ці з **нн**; в) адказы з заўвагамі збіральнікаў: 67 *адна́*, *ро́дны*, *халодна*, *спадн'іца*, *аднаўо́*, *сты́нна*. 75 *спадн'іца*, *ла́нна*, *адна́*, *ро́дны*, *м'ёдны*. 78 *адна́*, *м'ёдны*, *ро́дны*, *халодна*, *спадн'іца*, *дасадна*, але *с'аўо́н'на*. Вымаўляюць **нн** рэдка, часцей — старыя. 84 *анна́*, *адна́*, *аннаўо́*, *ро́нна*, *б'ённы*, *ўало́нна*, *с'аўо́н'на*, *м'ённы*, *хало́нна*, *н'аўо́нна*. 161 *с'аўо́н'на*, *ро́дны*, *анна́*, *анных*, *ро́нны*, *м'ённы*, *испо́н'ны*, *спан'н'іца*. 172 *адна́*. 176 *анна́*. 191 *аб'інна*, *адна́*, *халадна*, *спадн'іца*. 196 *анна́*, *адных*, *с'аўо́н'на*, *ро́нны*, *халанна*, *спан'н'іца*, *м'ённы*. 248 *анна́*, *аннаўо́*, *адна́*, *с'аўо́н'на*, *с'ан'ны*, *мару́нна*. 264 Вымаўляецца або падвойнае **н**: *анна́*, *хало́нна*, або слабае **д** і **н**: *халодны*, *ла́дна*, *ро́дны*. *В'інна* ў *ха́ц'и*, *ла́нна*, *ван'н'и* (авадні), *ро́н'ен'кайа*. 288 *адна́*, *адных*, *сподн'и*, *халодны*, *спадн'іца*, *спан'н'іца*. 298 *адна́*, *адных*, *ро́дны*, *м'ёдны*, *сподн'ий*, *дыса́дна*, *халодна*, *н'аўо́дна*, *спадн'іца*, *радзей* — *ла́нна*, *с'аво́н'ны*. 361 *анна́*, *ро́дны*, *м'ёдны*, *спадн'іца*. 396 *аднаўо́*, *адна́*, *с'аўо́дна*, *мару́дно*, *м'ёдны*, *халадно*, *халанно*, *спадн'іца*. 420 *адна́*, *с'аўо́дн'а*, *ро́дны*, *м'ёдны*, *сподн'и*, *даса́дно*, *халадно*, *спан'іца*. 437 *халодна*, *м'ёдны*, *ла́дна*, *адна́*; *радзей* — *хало́нна*, *наўо́нна*, *ўало́нны*, *анна́*. 460 *адна́*, *халадна*, *ўало́дны*, *анно́*, *аднаўо́*, *анна́*, *ла́дна*, *свабо́дна*, *тру́дна*. 517 *ро́нны*, *на анно́м*, *ла́нны*, *анну́*, *халодны*, *хало́нны*. 554 *спан'н'іца*, *с'аўо́нн'а*, *хало́нна*, *м'ённы*, *халанна*, *адна́*. 563 *адна́*, *с'аўо́нн'а*, *м'ённы*, *хало́нна*, *спан'іца*. 622 *анна́*, *анных*, *с'аўо́н'на*, *ро́нны*, *м'ённы*, *сподн'и*. 705 *спадн'іца*, *анна́*, *сты́дна*, *тру́дна*, *халадно́*.

715 *ладна, дасадна, м'едны, адна, халодны, адных, родны, холодно, спан'йца.* 723 *адна, м'едны, родны, халодны, спон'йца.* 725 *одна, м'едны, халодны, спонн'йца.* 742 *пас'л'едн'и, адна, медны, спан'йца, сподн'и.* 750 *адна, м'едны, халодна, ладна, досадна, б'едны, родны, анно.* 758 *одна, одных, м'едны, спон'йца, холодно, сподн'а.* 783 *адна, у анну, холодна, да пасл'едн'аго, м'едныга.* 796 *уредны, валодны, свободны, м'едны, родны, сподн'йца.* Але заўсёды *вымаўляюць онна.* 802 *ц'ан'ерашн'ега н'н'а (дня), н'е в'инно, онна, сподн'йца, онно.* 807 *одна, с'иуодн'а, руодны, м'едны, холодно, спон'йца.* 840 *родны, холодно, м'едны, спан'йца, н'еуодны.* 847 *с'еуон'и, онна, трунно, онней;* маладзейшыя гавораць: *адно, родны, холодно, м'едны.* 872 *с'ауодн'и, родны, м'едны, сподн'и, н'ауодна, спадн'йца, адна, адных, халодны, рэдка: анна, анных, халонна.* 969 *родны, м'едны, досадно, холодно, сподн'йца.* Падвойнае **н** сустракаецца ў старых людзей: *онна, с'он'н'а.* 976 *б'едныіе, адному, холодно, одна, с'еуодн'и, родна, м'едны, спон'йца.* 988 *анна, анных, с'ауон'н'а, м'енны, спон'н'и, дасанна, халонна, н'ауонна, спан'йца; рэдка — адна, адных, с'ауодн'а, дасадна, халодна, н'ауодна.*

Карта № 61

СПАЛУЧЭННЕ [чн] Ці [шн] У СЛОВЕ малочны

Карта складзена на матэрыяле пытання № 63. На аснове матэрыялу гэтага ж пункта складзена і карта № 62.

Карта № 62

СПАЛУЧЭННЕ [чн] Ці [шн] У СЛОВЕ ручнік

Карта складзена на матэрыяле пытання № 63. На аснове матэрыялу гэтага ж пункта складзена і карта № 61.

Карта № 63

ВЫМАЎЛЕННЕ СЛОВА што

Карта складзена на матэрыяле пытання № 151:

«Якое злучальнае слова больш пашырана ў складаназалежных азначальных сказах: *дзе тая кніжка, што я купіла, якую я купіла ці каторую я купіла...?*», а таксама на пытанне № 121:

«Ці не ўжываюцца такія займеннікі: *штось, штоські...?*»

Супярэчнасцей паміж адказамі на гэтыя пытанні ў адносінах слова *што* ў пераважнай большасці выпадкаў няма. Розныя варыянты гэтага слова знаходзім у адказах толькі па наступных нас. пп.: 654 *шо, шчо.* 656 *шо, шчо.* 658 *шчо, шо.* 664 *шо, шчо.* 676 *шо, шчо.* 678 *шчо, шо.* 683 *шо, што.* 688 *шо, шчо.* 689 *што, шо.* 700 *шо, шчо.* 717 *што, шчо.* 723 *шо, шчо.* 738 *што, шо.* 740 *што, шо.* 755 *што, шчо.* 764 *што, шо.* 804 *што, шчо.* 808 *што, шо.* 943 *шчо, шо.* 944 *шо, шчо.* 954 *шчо, шо.*

967 *шчо, што, шо.* 989 *шчо, шо.* 990 *што, шо.* 994 *што, шо.* 1010 *што, шчо.* 1012 *што, шо.*

Пры картаграфаванні ўлічваюцца абодва адказы, г. зн. пастаўлена адпаведна два або тры знакі.

Карта № 64

ЗЫЧНЫЯ НА МЕСЦЫ СТАРОГА СПАЛУЧЭННЯ «нѣ»

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 64:

«Ці падвойваюцца зычныя (акрамя заднеязычных) перад j паміж галосных:

а) *насен'не, насене* ці *насен'ѣе; карэн'не, карэне* ці *карэн'ѣе; здарэн'не, здарэне* ці *здарэн'ѣе; аржон'не, аржоне* ці *аржон'ѣе; восен'ню, восеню* ці *восен'ѣу?»*

На карце картаграфуецца вымаўленне зычных на месцы старога спалучэння «нѣ» — частка больш шырокай з'явы, якая ахоплівае і вымаўленне зычных на месцы старых спалучэнняў «льj», «зѣj», «сѣj», «дѣj», «тѣj», «жѣj», «шѣj», «чѣj». Як сведчыць матэрыял, на месцы ўказаных спалучэнняў у пазіцыі паміж галоснымі ў адных гаворках паслядоўна вымаўляюцца падоўжаныя зычныя, якія ўзніклі ў выніку прыпадабнення зычнага [j] да папярэдняга зычнага ([н'н'], [л'л'], [з'з'], [с'с'], [з'з'], [ц'ц'], [жж], [шш], [чч]), у другіх — захоўваецца спалучэнне «зычны + j» ([н'й], [л'й], [з'й], [с'й], [з'й], [ц'й], [жй], [шй], [чй]), а ў трэціх вымаўляецца адзін зычны ([н'], [л'], [з'], [с'], [з'], [ц'], [ж], [ш], [ч]). Аднак у многіх гаворках, асабліва тых, якія знаходзяцца на стыках трох названых тыпаў вымаўлення зычных на месцы старых спалучэнняў «зычны + j», адзначана суіснаванне двух ці нават усіх трох тыпаў у адной гаворцы. Прытым у адных гаворках суіснаванне розных тыпаў адносіцца да ўсіх дзевяці зычных, у другіх — толькі да часткі зычных, а другая частка іх вымаўляецца па аднаму з тыпаў, а ў трэціх — розныя зычныя вымаўляюцца па розных тыпах. З гэтай прычыны здавалася больш мэтазгодным скласці карту, якая б адлюстроўвала прыватны выпадак з'явы, г. зн. вымаўленне зычных на месцы якога-небудзь аднаго спалучэння, але ва ўсіх дэталях. Абагульняючая карта, якая б паказвала вымаўленне зычных на месцы ўсіх дзевяці спалучэнняў, была б надзвычай перагружанай, вельмі цяжкай для чытання, а ў каментарыях неабходна было б прывесці ўвесь фактычны матэрыял.

Для картаграфавання выбраны зычны [н], таму што для гэтага зычнага ў запісах збіральнікаў больш матэрыялу, чым для іншых зычных. У сэнсе ж адлюстравання агульнага малюнку вымаўлення зычных на месцы ўказанага спалучэння зычны [н] падыходзіць не менш, як кожны з астатніх зычных.

Такім чынам, карта, адлюстроўваючы прыватны выпадак з'явы, дае ў агульных рысах уяўленне і аб усёй з'яве ў цэлым. Трэба мець на ўвазе толькі тое, што калі б зрабіць карту ізаглас вымаўлення кожнага з дзевяці зычных, то мы атрымалі б пучок, які праходзіць у раёне ізаглас, якія характарызуюць вымаўленне зычных на месцы «нѣ».

У каментарыях падаецца матэрыял, калі ў гаворцы адзначана суіснаванне двух ці больш варыянтаў ([н'н'], [н'й], [н']) ці ў запісах ёсць заўвагі збіральнікаў: 8 с'н'адан'на, стал'аван'е, карэн'и. 11 бац'в'ін'е. Падаўжэння зычных няма. 25 навадн'ён'нае, бац'в'ін'е, абрашчэн'е, запал'ён'е, царп'ён'е. 26 нас'ён'нае, вós'ин'ну, вós'ин'у. 31 пастанаўл'ён'на, бац'в'ін'а. 33 бац'в'ін'нае, стал'иван'нае, вучэн'е, мал'ён'е. 34 стал'аван'нае, п'ачэн'е, купан'е. 39 рас'ц'ён'нае, бац'в'ін'а, нас'ён'а, карэн'а. 87 б'арв'ён'ну, нас'ён'нае, бац'в'ін'нае, óс'ен'йу. 98 нас'ён'нае, карэн'нае, вós'ин'у. 101 нас'ён'на, курэн'на, вós'ин'йу. 109 нас'ён'ну, карэн'ну, здарэн'ну, вós'ин'у. 112 нас'ен'на, карэн'на, нас'ён'й, карэн'й. 130 мацан'нае, Малан'на, вós'ин'йу. 138 нас'ён'нае, нас'ён'а, карэн'а, óс'ан'у. 147 нас'ён'нае, карэн'а. 152 нас'ён'нае, карэн'ну, здарэн'нае, вós'ен'у. 157 нас'ён'нае, нас'ён'а, карэн'а, кам'ён'а, здарэн'а, стал'аван'а. 165 карэн'а, здарэн'а. Няма падваення. 178 нас'ён'а, карэн'а, здарэн'е, вós'ен'у, падн'аб'ён'е, наказан'а, навучан'йе. Падаўжэнне зычных адзначана толькі ў слове праўл'ён'нае. 186 нас'ён'на, зайаўл'ён'нае, аб'яз'ён'нае, зас'адан'йе. 189 нас'ён'на, гэта слова заўсёды з падваеннем; вós'ан'йу, здарэн'йа. 195 нас'ён'на, здарэн'на, вós'ин'ну. Бываюць і непадвоеныя зычныя. 196 вós'ен'ну, нас'ён'а, карэн'а. 210 палажэн'на, с'в'ин'на, васкрас'ён'на, начын'на, жалуван'йе, ус'м'ир'ён'нае, уваскрас'ён'нае. 218 начын'на, нас'ён'а, карэн'а, здарэн'а, аржон'а, вós'ен'у. 239 нас'ён'на, пласкón'на, вós'ин'ну, им'ён'йа, накал'ён'йа. 251 нас'ён'на, карэн'на, варэн'а. 252 нас'ён'на, карэн'на, здарэн'на, с'в'ин'на, с'в'ин'йа. 268 нас'ён'на, карэн'на, здарэн'на, аржон'на, вós'ьну. 283 нас'ён'ну, аржон'нае, карэн'нае, нас'ён'е, вós'ьну. 295 кам'ён'на, пал'ён'на, царп'ён'на, л'ачён'йа, царп'ён'йа. 306 карэн'на, вós'ен'ну. 309 пал'ён'йе, здарэн'йе, пл'ес'ен'у. 341 здарэн'нае, гарбуз'ён'на, нас'ён'а, бац'в'ін'е. 351 нас'ён'а, карэн'а, карэн'нае, кам'ён'нае. 352 прыстав'ён'на, стал'аван'а, раз'в'итан'а, нас'ён'е. 385 вós'ан'ну, нас'ён'на, карэн'ну, здарэн'на. 390 здарэн'нае, нас'ён'нае, вós'ен'у, карэн'нае. 393 сабран'нае, зван'на, вós'ан'у, нас'ён'на, карэн'на. 398 у праўл'ён'ну, аз'ён'нае, на кам'ён'йе. 401 бац'в'ін'нае, рашён'на, вучён'на, зас'адан'йа, праўл'ён'йа, паўтарэн'йа. 402 зайаўл'ён'на, нас'ён'нае, гул'ан'на, óс'ен'йу, аз'ён'нае, п'итан'на. 403 здарэн'на, нас'ён'на, карэн'на, вós'ен'йу. 404 нас'ён'на, нас'ён'на. 405 накал'ён'на, кам'ён'на, гарахав'ён'на, картафл'ан'на, нац'ин'на. 408 нас'ён'на, карэн'на, кам'ён'на, вós'ен'йу. 413 рыштаван'нае, паваз'ён'на, гул'ан'на, нас'ён'на, карэн'на. 415 из'ман'ён'на, аз'ал'ён'на, васкрас'ён'нае, зайаўл'ён'на, на распрашчан'на. 416 вós'ан'йу, гул'ан'на. 421 карэн'на, здарэн'на, вós'ен'у. 424 вучён'на, им'ён'на, васкрас'ён'на, п'ён'на, нас'ён'на, карэн'на, вós'ан'у, вучён'на. 434 бац'в'ін'нае, зац'м'ён'нае, пласкón'нае. 435 чытан'нае, им'ён'нае, чытан'нае, бац'в'ін'на, кам'ён'на, нас'ён'на, аржон'на. 437 с'недан'на, убран'на, п'еражыван'йа, нас'ён'нае, здарэн'нае, аржон'нае, вós'ен'ну, ун'иман'нае. 438 с палажэн'на, карэн'на, здарэн'на, вós'ен'у, нас'ён'на. 439 чытан'нае, кам'ён'нае, нас'ён'нае, им'ён'нае, бац'в'ін'на, кам'ён'на, нас'ён'нае. 440 вós'ан'ну, сражён'нае, картафл'ан'на, сабран'на, з'вашчён'на. 443 сабран'нае, сабран'нае, варэн'нае, гул'ан'на, убран'на, нас'ён'на,

здарен'а, вóс'ен'у. 445 арж́ан'н'е, кам'ен'н'е, аканч́ан'н'е, җарахв'ен'н'о, бац'в'́ин'н'е, нас'ен'н'о, карен'н'о, здарен'н'о, вóс'ан'йу. 448 вóс'ен'йу, карен'о, здарен'а, нас'ен'о. 449 накал'ен'йо, карен'а, вóс'ен'у, нас'ен'о. 453 запал'ен'н'е, нас'ен'н'е, нас'ен'йе. 454 җул'ан'йо, п'ит́ан'о, курьен'о, накал'ен'о. 455 вóс'ен'йу, карен'о, здарен'о, нас'ен'о. 459 запал'ен'н'а, кам'ен'н'а, ац'апл'ен'н'а, кам'ен'а. 461 нас'ал'ен'н'е, кары-ст́ан'н'е, ж́алаван'а. 462 нас'ен'н'а, вóс'ен'йу, сабр́ан'йо, удабрен'о, зайаўл'ен'а. 473 ма́ч́ан'н'а, нас'ен'н'а, вóс'ан'н'у, ма́ч́ан'йа, нас'ен'йа, вóс'ан'йу. 475 нас'ен'н'а, здарен'н'а, карен'н'а, вóс'ан'у. 477 нас'ен'н'а, скл'ап'ен'н'а, падн'аб'ен'н'а, прайл'ен'н'а, бац'в'́ин'н'а, на сабр́ан'а. 480 нас'енн'а, сабр́ан'н'а, дыханн'а, вóс'ен'н'йу. 482 апал'чен'а, нас'ен'а, п'еражыв́ан'н'а, нас'ен'йа. 485 васпал'ен'н'а, кам'ен'н'а, васпал'ен'а, аз'ен'а, сабр́ан'а. 494 прыспасабл'ен'йа, падн'аб'ен'а, начен'а, карен'н'а, здарен'н'а, кам'ен'н'а, вóс'ан'н'у, карен'а, здарен'а. 497 нач'ен'йа, вучен'е, на прыҗум'ен'и, уважен'е. 499 вóс'ен'йу, нас'ен'е, карен'е. 513 накал'ен'н'у, вызвал'ен'н'а, дра́н'н'у, Оўҗ́ин'а. 526 прыҗум'ен'н'е, нас'ен'н'е, здарен'н'е, аз'ен'е. 551 нас'ен'н'е, карен'н'е, вóс'ен'йу. 588 нас'ен'н'а, кар'ен'н'а; вóс'ин'у — рэдка. 632 нас'ен'н'а, кар'ен'н'а, зда-р'ен'н'а, вóс'ен'у. 672 нас'ен'н'а, карен'н'а, вóс'ан'у. 673 нас'енн'о, карен'о. 693 курын'н'е, здарын'н'е, нас'́ин'н'е, óсын'йу. 705 пала-ж́ен'н'о, с'н'едан'о. 706 бац'в'́ин'н'е, карен'н'аў, вучен'н'о, дазв́ан'йа, вóс'ен'йу, картапл'ен'о. 708 ран'ен'н'е, удабрен'н'е, җуркав'ен'е, җарбу-з'ен'е, кл'́ин'йа, вучен'йа, вóс'ен'йу. 709 нас'ен'н'о, карен'н'о, здарен'н'о, вóс'ан'н'у, вóс'ан'йу. 712 óс'ен'н'у, óс'ен'йу. 715 нас'ен'н'а, карен'н'а, вóс'ен'йу. 736 нас'ен'н'е, корын'н'е, óсен'йу. 744 ап'ис́ан'йу, зайаў-л'ен'о, пал'ав́ан'е. 746 пайста́н'н'о, вóс'ан'н'у, пал'ав́ан'н'а, наступ-л'ен'йо, им'ен'йо. 752 Падаўжэнне зычных перад [й] паміж галоснымі адсутнічае ў гаворцы вёскі; у школьнікаў: нас'ен'н'е, здарен'н'е, óс'ен'н'у. 760 җóсен'йу, насен'е. 761 нас'енн'а, каренн'ем, óс'ен'йу, корен'е. 773 насен'е, корен'е, здорен'е, нас'́ин'н'е, корын'н'е, вóсен'йу. 774 нас'ен'н'е, карен'н'е, кам'ен'йе, вóс'ен'йу. 775 прайл'ен'йе, карен'йе, прайл'ен'е, нас'ен'е, здарен'е, вóс'ен'у. 776 абмунз'ирава́н'н'е, распараж́ен'н'е, нас'ен'йе, пал'ен'йе, карен'йе, кам'ен'йе, вучен'н'е, бац'в'́ин'йе, здарен'йа°, кам'ен'йа°. 777 нас'ен'йе, җарахв'́ин'е, нас'ен'е, карен'е. 778 зад́ан'йе, заҗум'ен'е. 779 п'ачен'йе, распараж́ен'н'е, сраж́ен'н'е. 781 карен'йе, нас'ен'йе, карен'е, бац'в'́ин'е. 783 будав́ан'н'е, з б'арв'ен'йаў, прай-л'ен'йе. 784 на сабр́ан'н'и, нац'́ин'н'е, карен'йе. 787 нас'ен'н'а, ка-рен'н'а, здарен'н'а, вóс'ан'йу. 790 вóс'ен'йу, нас'ен'а, карен'а, җул'́ан'а. 795 бац'в'́ин'н'е, нас'ен'н'е, с'н'ед́ан'н'е, страд́ан'йе, прос'ветл'ен'йе, нас'ен'е, карен'е, óс'ен'у. Падаўжэнне ледзь улоўліваецца для гукаў [н], [л]; як правіла, падаўжэння няма. 798 прыҗум'ен'йе, нас'ен'йе, ж́алован'йе, ма́ч́ан'йе, сабр́ан'е, боц'в'́ин'е. 803 нас'ен'н'е, карен'н'е, арж́он'е, вóс'ан'у. 805 прайл'ен'йе, нас'ел'ен'йе, нас'ен'йе, җ́ичен'е. 811 нас'ен'йе, карен'йе, óс'ин'йу, здарен'е. 812 нас'ен'н'е, корын'йе, óс'ен'йу. 818 нас'ен'йе, ма́ч́ан'е, удабрен'е, прайл'ен'е, п'ачен'а, варен'а. 821 ма́ч́ан'йе, нас'ен'е, на прыҗум'ен'и. 823 нас'ен'н'е, бац'в'́ин'е, пам'аш́чен'е, ка-м'ен'е. 836 нас'ен'н'е, карен'н'е, вóс'ен'н'у, нас'ен'йе, карен'йе, óс'ен'йу,

праўл'ён'іе, спас'ён'іе. 846 нас'ён'н'е, корён'н'е, ёс'ён'н'у, нас'ён'іе. 848 корён'н'е, нас'ён'іе, ёс'ён'іу, здарён'іе. 851 боц'в'ін'н'е, прыд'ан'н'е, в'ос'ён'н'у, нас'ён'н'е, корён'н'е, ёс'ён'іу. 853 нас'ён'е, карён'е, здарён'е, аржон'е, в'ос'ён'у, на кам'ён'н'и, удабрён'н'е, карён'іе. 854 нас'ён'а, сабр'ан'н'а, праўл'ён'н'а, кам'ён'н'а. 869 нас'ён'н'а, карён'н'а, в'ос'ён'н'у, в'ос'ён'іу. 888 нас'ён'н'ае, карён'н'ае, в'ос'ан'у. 933 нас'ён'н'е, карён'н'е, в'ос'ён'н'у, кам'ён'н'а, сабр'ан'іа, пам'ашчён'іа, праўл'ён'іа, ім'ён'іе, кармл'ён'іа. 960 кар'ін'н'е, нас'ін'н'е, ўосын'у. 966 нас'ён'н'е, карён'н'е, ёс'ён'іу, здарён'н'е, аржон'н'е, ёс'ён'н'у. 971 корён'іе, ёс'ён'іу, нас'ён'е, с'н'ёдан'е. 978 сн'ёдан'н'е, нас'ел'ён'н'у, моч'ан'н'е, кор'ён'іе, нас'ён'іе, ёс'ён'іу. 979 нас'ён'н'е, кор'ён'н'е, здар'ён'н'е, оржон'е. 980 карён'н'е, здарён'н'е, нас'ён'н'е, в'ос'ён'іу, зад'ан'н'е, дых'ан'н'е, ўарахв'ін'н'е, акружён'іе, бац'в'ін'е. 982 нас'ён'е, карён'е, аржон'е, в'ос'ён'у, нас'ён'н'е. 987 нас'ён'н'е, кор'ён'н'е, здор'ён'н'е, оржон'н'е, в'ос'ён'н'іу. 989 бац'в'ін'н'е, нас'ён'н'е, корён'н'е, в'ос'ён'іу. 991 нас'ён'е, карён'е, здарён'е, в'ос'ён'у, нас'ён'н'е, шал'ев'ан'о, боронов'ан'е. 994 корён'н'а, нас'ён'н'е, ёс'ён'у, правл'ён'а, сабр'ан'е, зайевл'ён'е. 996 карён'н'е, здарён'н'е, нас'ён'н'е, варён'іе, пам'ашчён'іе, назв'ан'іе, служён'іе, на прычум'ён'и. 997 нас'ён'е, карён'е, здарён'е, арж'ан'е, в'ос'ён'у, карён'н'а, аскарбл'ён'н'е, васкрас'ён'н'е, карён'н'а, ўраб'ён'н'а, нас'ён'н'а. Падаўжэнне менш выразнае, чым у паўднёва-ўсходніх гаворках; адзін зычны (з двух, якія ўваходзяць у склад падоўжанага) менш выразны **л**, **н**, часам чуецца выразна **лл**, **нн**. 1004 нас'іен'н'е, здарён'н'е, карыен'н'е, ёс'ён'іу, поуц'ін'н'е, шел'ев'ан'н'е, удобрён'н'е. 1010 аржон'іе, нас'ён'іе, карён'іе, куп'ан'н'е, паклан'ён'н'е, ёс'ён'іу, правл'ён'іе, стар'ан'іе, т'ерп'ён'іе. 1012 нас'ён'іе, корён'е, здарён'е, аржон'е, в'ос'ін'у, нас'ён'н'е, кор'ін'н'е, ёс'ён'іу. 1013 нас'ён'н'е, карён'н'е, здарён'н'е, аржон'н'а, в'ос'ён'н'у, нас'ён'іе, корён'іе, в'ос'ён'іу. 1015 нас'ён'н'е, карён'н'е, здарён'н'е, в'ос'ён'у. 1022 в'ос'ён'іу, нас'ён'е, карён'е, здарён'е, в'ос'ён'н'у. 1024 карён'н'е, нас'ён'е, нас'ён'н'а, в'ос'ён'н'у, дак'ан'н'е.

Карта № 65

ФОРМА ДАВАЛЬНАГА І МЕСНАГА СКЛОНАЎ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ З АСНОВАЙ НА [г], [х]

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 65:

«Як утвараюцца формы давальнага і меснага склонаў назоўнікаў адзіночнага ліку жаночага роду на **-а** з асновай на заднеязычны?»

На гэтай карце картаграфуюцца формы давальнага і меснага склонаў назоўнікаў з асновай на [г], [х] з націскам на канчатку. Пры карыстанні картай неабходна звярнуць увагу на тое, што ў гаворках паўднёвага захаду старое [е] пад націскам змянілася ў [і] і ў сувязі з гэтым форма на *сах'і*, *сас'і* марфалагічна адпавядае форме на *сах'е*, *сас'е* ў астатніх гаворках.

У наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове толькі давальнага склона: 8, 20, 22, 27, 73, 79, 88, 90, 91, 94, 102, 108, 110, 114, 115, 116, 120, 124, 125, 133, 137, 145, 158, 160, 161, 164, 166, 171, 172, 173, 179, 182, 185, 189, 210, 217, 241, 256, 267, 279, 292, 303, 310, 330, 335, 348, 375, 379, 399, 426, 457, 470, 532, 535, 552, 554, 555, 558, 567, 575, 606, 609, 610, 611, 612, 617, 620, 624, 661, 673, 684, 721, 761, 784, 789, 801, 807, 817, 824, 825, 826, 849, 866, 870, 893, 977, 978, 980, 984, 985, 998, 1000, 1001, 1003, 1009, 1012, 1014, 1016, 1022, 1025, 1027.

На аснове толькі меснага склона знак ставіцца ў наступных нас. пп.: 12, 24, 25, 26, 28, 32, 38, 39, 42, 46, 58, 59, 60, 71, 72, 95, 96, 98, 105, 106, 118, 126, 134, 136, 140, 144, 147, 150, 151, 152, 155, 165, 168, 176, 177, 190, 197, 201, 202, 203, 204, 207, 209, 222, 227, 229, 234, 244, 246, 248, 251, 253, 263, 265, 275, 276, 278, 294, 295, 296, 299, 301, 308, 309, 312, 329, 339, 349, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 359, 360, 361, 362, 364, 367, 369, 370, 371, 372, 375, 377, 378, 380, 381, 383, 389, 392, 393, 395, 397, 398, 407, 409, 411, 412, 413, 414, 416, 417, 418, 419, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 436, 438, 439, 440, 449, 450, 454, 455, 458, 461, 464, 465, 466, 472, 475, 477, 487, 492, 499, 500, 501, 502, 503, 507, 508, 509, 513, 517, 518, 523, 530, 531, 535, 536, 537, 545, 547, 548, 574, 586, 591, 617, 619, 635, 636, 655, 656, 663, 669, 671, 672, 675, 683, 686, 691, 692, 694, 695, 697, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 706, 712, 718, 719, 722, 726, 732, 734, 737, 744, 746, 754, 762, 766, 770, 771, 777, 778, 779, 782, 786, 788, 795, 796, 798, 800, 806, 816, 828, 839, 840, 842, 859, 862, 865, 868, 877, 934, 947, 949, 951, 952, 955, 960, 962, 968, 986, 995, 1002, 1010.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, дзе пры перавазе адной формы адзначаны адзінкавыя прыклады другой формы, адпаведна якім на карту наносіцца два знакі. Гэта мае месца ў наступных нас. пп.: **101** к *оуг'ё*, *наг'ё*, *наз'ё*, на *сах'ё*, на *страх'ё*, на *рук'ё*, *блах'ё*, на *ваў'ё*. **111** к *дуз'ё*, *дуў'ё*, нъ *страх'ё*. **117** к *дуз'ё*, *дуў'ё*, ап *сах'ё*. **266** к *дуў'ё*, к *дуз'ё*, аб *сас'ё*, нъ *страс'ё*. **289** к *дуз'ё*, к *ноз'ё*, аб *сах'ё*, на *страс'ё*. **307** к *дуў'ё*, на *наў'ё*, на *сах'ё*, на *страх'ё*, на *наз'ё*. **315** к *дуў'ё*, на *страс'ё*. **396** на *страс'ё*, к *наз'і*, к *дуз'ё*. **411** на *наз'ё*, на *страс'ё*, але: на *наў'ё*. **442** *дуз'ё*, на *наз'ё*, на *ваз'ё*, *сах'ё*. **585** аб *сах'ё*, ны *страх'ё*, ны *наз'ё*. **588** к *дуз'і*, к *наз'ё*, ны *страс'ё*. **593** к *дуз'ё*, к *наз'ё*, аб *сах'ё*, на *страс'ё*. **597** к *дуз'ё*, к *наз'ё*, аб *сах'ё*, на *страс'ё*. **629** к *дуз'ё*, к *наз'ё*, аб *сас'ё*, аб *сах'ё*, на *страс'ё*. **632** к *дуз'ё*, к *наз'ё*, аб *сас'ё*, аб *сах'ё*, на *страс'ё*. **638** к *дуз'ё*, к *наз'ё*, аб *сас'ё*, на *страх'ё*. **650** к *дуз'ё*, к *наз'ё*, на *страх'ё*. **653** *дуз'і*, *ноз'і*, об *сох'і*. **659** *дуз'ё*, *нуоз'і*, *суох'і*. **684** к *дуз'іе*, к *ноз'іе*, *сох'іе*. **739** *дуз'ё*, *ноз'і*, об *сох'і*. **787** к *дуз'ё*, на *наз'ё*, к *наз'ё*, аб *сас'ё*, аб *сах'ё*, на *страс'ё*. **923** к *дуз'ё*, к *наз'ё*, аб *сах'ё*, на *страс'ё*. **974** к *дуз'ё*, к *ноз'ё*, об *сох'ё*, на *стрес'іе*. **978** к *дуз'і*, к *ноз'ё*, к *сос'ё*.

У наступных нас. пп. разыходзяцца формы давальнага і меснага склонаў. Знак на карце ставіцца на аснове абедзвюх форм: **23** нъ *наз'ё*, к *наз'ё*, ап *сах'ё*. **78** к *дуз'ё*, к *наз'ё*, аб *сах'ё*, на *страх'ё*. **93** к *дуз'ё*, на *страх'ё*, ап *сах'ё*. **272** к *дуз'ё*, к *наз'ё*, ап *сах'ё*. **291** г *дуз'ё*,

к наз'е, ап сах'е, на страх'е. 549 к дуз'е, к наз'е, аб сах'е, на страх'е. 595 к дуз'е, наз'е, аб сах'е. 653 дуз'і, ноз'і, об сох'і. 659 дуз'е, нуоз'і, об суох'і. 727 к дуз'і, к ноз'і, об сох'і. 728 к дуз'і, к ноз'і, на стр'исе. 731 к дуз'і, на ноз'е. 940 к дуз'е, к наз'е, аб сах'е. 1015 дуу'е, нау'е, сах'е, на страс'е. У нас. пп. 19, 35, 36, 37, 76, 87, 97, 132, 135, 139, 154, 157, 159, 162, 163, 184, 213, 216, 235, 250, 290, 322, 325, 326, 327, 346, 366, 388, 415, 421, 434, 481, 482, 485, 486, 488, 489, 490, 497, 515, 516, 522, 544, 546, 571, 573, 577, 578, 651, 664, 698, 723, 725, 735, 736, 743, 755, 756, 765, 769, 780, 788, 829, 830, 854, 899, 902, 906, 907, 911, 915, 939, 943, 945, 971, 987, 1026 прыклады не дыферэнцыруюцца па склонах. Тут маем запісы тыпу наз'е, страс'е або нау'е, наз'е, дуз'е, страс'е, страх'е.

У радзе пунктаў ёсць заўвагі збіральнікаў матэрыялаў аб ужыванні той ці іншай формы: 83 к дуз'е, наз'е, сас'е, страс'е; рэдка — на сах'е, на страх'е. 104 к даццэ; г, к, х пераходзяць у з, ц, с, вельмі рэдка ды і то толькі ў гаворцы старэйшага пакалення. 115 к дуз'е, дуу'е, наз'е, нау'е, страс'е, страх'е — ужываюцца паралельна. 214 нау'е, дуз'е, наз'е больш пашырана. 229 на дуу'е, на дуз'е, на нау'е; часцей — на наз'е, на страс'е, на сах'е. 274 к къчарз'е, на къчарз'е, к наз'е, на наз'е. Ужываецца і на нау'е, на къчару'е. 790 на дуз'е, на наз'е, на страс'е, але сах'е.

У нас. п. 964 знак ставіцца на аснове аднаго прыкладу — на страс'е. Астатнія прыклады выклікаюць сумненне і адводзяцца ад картаграфавання: док дуз'і, док ноз'і, на строс'е, дуз'і, ноз'і, сос'і, стрес'і.

У трох пунктах адзначаны надрадкавыя літары ў канчатку, якія на карце не адлюстроўваюцца: 773 об сох'е, сох'е. 811 к дуз'е, к ноз'е, об сос'і, на стрэс'е. 974 дуз'е, к ноз'е, об сох'е, на стрес'іе.

Словы з дыфтонгамі ў канчатку картаграфуюцца як словы з канчаткам **е** ў нас. пп. 680, 684, 1003.

На карце не ўлічваецца мяккасць або цвёрдасць зычнага асновы.

Карта № 66

ФОРМА МЕСНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ З АСНОВАЙ НА [к]

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 65:

«Як утвараюцца формы давальнага і меснага склону назоўнікаў адзіночнага ліку жаночага роду на -а з асновай на заднеязычны:

а) пад націскам: ...на рацэ, на рацы ці на раке;... на руцэ, на руцы ці на рукэ?»

У большасці выпадкаў знак ставіцца на аснове аднаго прыкладу.

Мяккасць [ц] або цвёрдасць [к] асновы, якія сустракаюцца ў паўднёва-заходніх гаворках, на карце не ўлічваецца. Пры карыстанні гэтай

картай неабходна звярнуць увагу на наяўнасць рэфлекса [i] на месцы старога «ё» ў гаворках паўднёвага захаду, у сувязі з чым канчаток **-и** адпавядае канчатку **-е** астатніх гаворак.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, у якім сустрэліся заўвагі збіральнікаў. У каментарыях даецца матэрыял і ў тых выпадках, калі адно слова адрозніваецца ад іншых слоў сваёй формай, адзначаны надрадкавыя літары або дыфтонгі: 23 нѣ ра^кѣ, нѣ ру^кѣ; радзей — нѣ ра^цѣ, нѣ ру^цѣ. 78 нѣ ра^цѣ, нѣ ру^цѣ, у му^цѣ; радзей — нѣ ра^кѣ, нѣ ру^кѣ. 104 у му^кѣ; г, к, х пераходзяць у з, ц, с вельмі рэдка ды і то толькі ў гаворцы старэйшага пакалення. 192 на ра^цѣ, к да^цѣ, у му^цѣ, на ру^цѣ, на ру^кѣ. 213 ру^цѣ, ру^кѣ, да^цѣ. 222 у ра^цѣ, у му^цѣ, на ру^кѣ, на ру^цѣ. 305 нѣ ру^цѣ, у му^цѣ, нѣ р'а^цѣ, нѣ р'а^кѣ. 451 да^цѣ. 454 да^цѣ, ру^цѣ. 523 у ра^цѣ, на ра^кѣ, на ра^цѣ. 680 аб да^цѣ, на му^цѣ. 684 на ра^цѣ, на р'а^цѣ. 687 у му^цѣ. 746 на ра^цѣ, ру^цѣ. 747 у ру^цѣ. 777 у му^цѣ. 811 на ру^цѣ. 958 на ру^цѣ, в му^цѣ, на ру^цѣ. 976 на р'а^кѣ, у му^кѣ, у му^цѣ. 984 на ра^цѣ, у му^цѣ, на ру^цѣ. 988 на р'а^цѣ, у му^цѣ, на ру^цѣ.

У наступных нас. пп. знак ставіцца на аснове запісаў без прыназоўнікаў тыпу ру^цѣ, ра^цѣ, ру^кѣ: 214, 250, 309, 325, 326, 327, 342, 351, 366, 371, 419, 451, 454, 481, 486, 488, 516, 522, 544, 571, 577, 578, 750, 765, 769, 778, 788.

Карта № 67

НАЦІСКНЫЯ КАНЧАТКІ ДАВАЛЬНАГА І МЕСНАГА СКЛОНАЎ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ НА -а З ЦВЁРДАЙ АСНОВАЙ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 66:

«Якія склонавыя канчаткі маюць назоўнікі жаночага роду на **-а** (**-я**) у давальным і месным склонах адзіночнага ліку пры іншых відах асновы:

а) пры аснове на цвёрды зычны пад націскам: к с^ця^нѣ, к с^ця^ні ці к с^ця^ны; к ка^зѣ, к ка^зі ці к ка^зы; на спі^нѣ, на спі^ні ці на спі^ны; на гала^вѣ, на гала^ві ці на гала^вы; аб вай^нѣ, аб вай^ні ці аб вай^ны; на вад^зѣ, на вад^зі ці на вад^зы; к вя^снѣ, к вя^сні ці к вя^сны?»

Пры карыстанні гэтай картай трэба звярнуць увагу на тое, што канчаток **-и** ў паўднёва-заходніх гаворках (дзе старое «ё» пад націскам перайшло ў [i]) адпавядае канчатку **-е** на астатняй тэрыторыі; **ы** ў канчатку ў гэтых жа гаворках таксама фанетычнага паходжання.

Дыфтонг *ѣе* (с^ця^нѣе) картаграфуецца як **е** ў наступных нас. пп.: 680, 682, 684, 687, 747, 1003, 1004. У нас. п. 811 над канцавым **е** адзначана надрадкавае **и**: к с^цѣ^нѣ, к ка^зѣ, на ва^зѣ і інш.

Колькасць прыкладаў, на аснове якіх ставіцца знак, не ўлічваецца.

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК МЕСНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ НА -а З АСНОВАЙ НА [ж], [ч], [ш]

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 66:

«Якія склонавыя канчаткі маюць назоўнікі жаночага роду на -а (-я) у давальным і месным склонах адзіночнага ліку:

б) пры аснове на зацвярдзелы зычны пад націскам: *на мяжы* ці *на мяжэ*; *у дзяжы* ці *у дзяжэ*; *на шашы* ці *на шашэ*; *аб сястры* ці *аб сястрэ*?»

На гэтай карце картаграфуюцца назоўнікі з асновай на **ж, ч, ш** у месным склоне. З-за недастатковасці матэрыялу адводзяцца ад картаграфавання формы давальнага склону і назоўнікі з асновай на [р].

Пры карыстанні гэтай картай неабходна ўлічваць адпаведнасць канчатка -и ў гаворках паўднёвага захаду (пры наяўнасці рэфлекса [i] на месцы старога «е» пад націскам) канчатку -е паўночна-ўсходніх гаворак.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з заўвагамі збіральнікаў, матэрыял, дзе знак ставіцца на аснове аднаго прыкладу, а таксама адзінкавыя ўтварэнні, што картаграфаваліся адсылачнымі знакамі: 1 *на м'ажы, у з'ажэ*. 37 *на м'ажы, у з'ажы, на шашэ*. 64 *на м'ажэ, на шашэ, па шашы*. 65 *на м'ажэ, у з'ажэ, у з'ажы, па шашэ*. 66 *на м'ажэ, на шашэ, на м'ажы*. 69 *на м'ажы, м'ажэ, у з'ажы(э)*. 70 *на м'ажэ, у з'ажы, на шашы*. 71 *на м'ажы, у з'ажы, па шашэ*. 85 *на м'ажэ, у з'ажы, на шашэ*. 95 *на м'ажэ, у з'ажы, на шашэ*. 100 *нѣ м'ажэ, у з'ажы, на шашы*. 106 *нѣ м'ажэ, нѣ шашы*. 111 *нѣ м'ажэ, нѣ шашэ, нѣ шашы*. 112 *нѣ м'ажы, у з'ажы, у з'ажэ*. 123 *на м'ажы, у з'ажы, на шашэ*. 151 *на м'ажэ, на шашы*. 213 *на м'ажы, на шашы, на шашэ* (больш пашырана). 248 *на сашэ, на шашы*, 253 *на м'ажы, у з'ажэ, на шашэ*. 264 *нѣ м'ажэ, у з'ажы, нѣ шашы*. 268 *нѣ м'ажэ, у з'ажы*. 297 *у з'ажы, ны м'ажэ*. 312 *на м'ажы, на шашэ*. 338 *ны м'ажы, у з'ажэ, ны шашэ*. 370 *на м'ажэ, у з'ажы*. 372 *на м'ажэ, на шашы*. 404 *на шашы, на ўрушэ(ы)*. 427 *на шашы, на душэ*. 465 *у з'ажэ, у з'ажы*. 521 *на м'ажэ, на м'ажы, у з'ажы, па шашы*. 528 *на м'ажы, у з'ажы, на шашы, на шашэ*. 540 *на м'ажы, на м'ажэ*. 551 *у з'ажы, на шашэ, на м'ажэ*. 588 *ны м'ажы, на сашэ*. 592 *ны м'ажэ, ны сашэ; ны шашы* — гавораць старыя. 603 *на м'ажы, у з'ажы, на сашэ*. 620 *ны м'ажэ, ны шашы*. 637 *на м'ажэ, у з'ажэ, на сашы*. 642 *ны сашэйи*. 655 *на мыжыи*. 679 *на м'ажэ, на сашы, па сашэ*. 680 *на мыежые, у дыежые, на шашые* (дыфтонг картаграфуецца як *е* тут і далей). 682 *на межые, дежые*. 684 *на межые, у дежые, на сошые*. 711 *на м'ажы, у з'ажы, на сашэ*. 789 *у з'ажы, на м'ажы, на шашэ*. 800 *на м'ежэ, у з'ежы, на сашы*. 802 *на м'ежэ, на м'ежы, у з'ежы, на сашэ*. 804 *на мажы, у з'ажэ*. 807 *на м'ежы, у з'ежэ*. 808 *на межэ, у з'ежы*. 811 *на межэы*. 812 *на м'ежы, у з'ежэ*. 830 *на м'ажэ; часцей — на м'ажы*. 834 *на м'ежэ, у з'ежэ, на шашы*. 837 *у з'ежэ, на м'ежэ, з'ежы,*

на м'ежы. 856 на шашы, на м'ажэ. 875 на м'ажы, у з'ажы, аб шашэ. 905 на м'ажэ, у з'ажэ, на шашы, сашэ. 982 на межы, у з'ежэ, на сашэ. 988 на м'ажы, у з'ежы, на м'ажэ; рэдка — у з'ажэ. 1021 на м'ажы, у з'ажэ, на шашы. 1025 на м'ажэ, у з'ажэ, на шашэ, у з'ежы.

Карта № 69

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК ТВОРНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ НА -а З АСНОВАЙ НА ЦВЁРДЫ ЗЫЧНЫ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 67:

«Якія канчаткі маюць у творным склоне адзіночнага ліку назоўнікі жаночага роду на -а (-я):

а) пры цвёрдай аснове пад націскам: *сцяной, сцяною, сцянэй, сця-нэю; вадой, вадою, вадэй, вадэю...?*»

Знак на карце ставіцца незалежна ад колькасці прыкладаў. У радзе нас. пп. знак ставіцца толькі на аснове заўвагі. Такія заўвагі, як і іншыя адказы з заўвагамі збіральнікаў аб ужыванні той ці іншай формы, прыводзяцца ў каментарыях. 69 *с'ц'аной, вадой, ўалавой, п'ілэй, лазой*; радзей — *с'ц'анойу, вадойу, ўалавойу*. 88 *с'ц'аной* — рэдка; часцей — *с'ц'анойу*. 178 Старэйшыя формы на -*ойу, -ейу* сустракаюцца вельмі рэдка, звычайна пад націскам. 209 *вадой, казой, касой, с'ц'аной, ўалавой*. Побач ужываецца канчатак -*ою*: *с'ц'анойу*. 213 *вадой, с'ц'аной, лазой*. Рэдка ўжываецца канчатак -*ою*. 540 Малодшае пакаленне ўжывае канчатак -*ою* (пад націскам).

Карта № 70

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК ТВОРНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ НА -а З АСНОВАЙ НА МЯККІ І ЗАЦВЯРДЗЕЛЫ ЗЫЧНЫ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 67:

«Якія канчаткі маюць у творным склоне адзіночнага ліку назоўнікі жаночага роду на -а (-я):

в) пры зацвярдзелай аснове пад націскам: *мяжой, мяжою, мяжэй* ці *мяжэю*; пад дзяжой, пад дзяжою, пад дзяжэй ці пад дзяжэю;

г) пры мяккай аснове пад націскам: *зямлэй, зямлёю* ці *змялей, зям-лею*; з *раднэй, з раднёю* ці з *раdney, з раднею...?*»

Знак на карце ставіцца незалежна ад колькасці прыкладаў.

Ніжэй прыводзяцца выпадкі, калі знак ставіцца на аснове прыкладаў толькі з зацвярдзелай асновай або толькі з мяккай. Дзецца матэрыял, у якім ёсць заўвагі збіральнікаў матэрыялаў або носбітаў дыялекту. Пры картаграфаванні ўлічваюцца не ўсе заўвагі. Напрыклад, не ўлічаны заўвагі, якія не падмацаваны прыкладамі. 11 *м'ажэй, з'ажэй, шашэй*; *з'амл'ой, радн'ой, ўул'н'ой*. 12 *м'ажой, з'ажэй, шашой*; *з'ам-*

л'ой, үүл'н'ой. 13 м'ажой, з'ажой; үүл'н'ой, үүл'н'ойу. 22 мажой, шашой, зарой. 40 жарой, з'ажой, м'ажой. 52 м'ажойу, шашойу, з'ажойу, заройу. 72 Канчатак -ай (-ой) ужываецца часцей, чым канчаткі -айу, -ойу. 105 м'ажой, сашой. 106 з'ажой, м'ажой, шашой. 114 м'ажой, шашой; з'амл'ойу, з радн'ойу. 123 м'ажойу, шашойу, парой, зарой; з'имл'ой, з радн'ой, за үүл'н'ой. 146 ишоу м'ажой, шашой. 153 зарой. 159 м'ажой, з'ажой, шашой; з'амл'ойу, үүл'н'ойу, радн'ойу. 165 пад з'ажой, з'ажойу; за үүл'н'ой. 167 м'ажэй, зарой; з'амл'эй. 178 м'ажой, з'ажой. Старэйшыя формы на -ойу, -ейу сустракаюцца вельмі рэдка — з'амл'ойу. 182 с'астрой. 188 з радн'ой. 209 м'ажой, з'ажой, з'амл'ой, радн'ой. Побач ужываецца і канчатак -ою. 212 з'амл'ой, радн'ой. 265 м'ажойь, шашойь, з'амл'ойь. 279 сашой, сашойу, м'ажой, з'ажой, з'амл'ой, радн'ой. 295 м'ажой, зар'ей, с'астрой, с п'атл'ой, з'амл'ой. 296 жарой, парой, м'ажой. 302 м'ажой, з'ажой, шашой, зарой. 309 жарой, зарой, св'ачой, шашой, з'ажой; зь үүл'н'ойу, зь парн'ойу, з с'айн'ойу. 318 м'ажой, з'ажой, шашой, зарой; з'амл'эй, з радн'ой, зь үүл'н'ой. 326 м'ажой, п'эд з'ажой, шашой, з'амл'эй, з радн'ой, зь үүл'н'ой. 338 м'ожой (у), п'эд з'ажой (у), зарой(у), з'амл'ойу. 343 з радн'ейу. 344 шашойу. 388 м'ажой, з'ажой, шашой; з'амл'ойу, радн'ойу. 389 з'амл'ойу. 392 м'ажойу, шашойу. 394 м'ажой, шашойу. 398 за гул'н'ойу, з' з'амл'ойу, радн'ойу. 399 з'амл'ейу, үүл'н'ойу, з'амл'ойу; с'астройу, з'ажойу, м'ажойу, шашойу, үүл'н'ейу, радн'ейу. 419 сашейу, үүл'н'ой. 420 м'ажой, з'ажой, шашой, зарой; з'амл'ойу, з радн'ойу, за үүл'н'ойу. 422 м'ажойу. 423 м'ажойу, з'ажойу, заройу, паройу; з'амл'ой, з'амл'ойу, радн'ой і з радн'ойу, үүл'н'ой і үүл'н'ойу, парой, зарой, шашойу. 431 м'ажой, м'ажойу, з'амл'ой, радн'ой. 435 м'ажойу, пад з'ажойу, жаройу; з'амл'ойу, замл'ой. 437 Дзе-нідзе можна сустрэць вымаўленне з канчаткам -ойу. 440 каройу. 450 м'ажойу, пад з'ажойу, пат шашой, зарой; з'амл'ой, үүл'н'ой. 451 с'астройу. 453 жарой, каройу, зарой, з'ажой, с'астрой, душой, м'ажой, шашейу, шашой, жаройу, з'амл'ейу, радн'ой, радн'ейу, с'в'ин'ой. 455 с' с'астройу, шашэйу, з'ажойу, м'ажой; з'амл'ейу, з радн'ой, са с'в'ин'ой, за үүл'н'ейу. 459 душойу, заройу, м'ажойу, з'ажойу, шашойу, мажэйу, с'в'ин'ейу, ұраз'ейу, з'амл'ейу, радн'ойу і радн'ой, үүл'н'ейу і үүл'н'ойу і үүл'н'ой. 463 з'амл'ой, радн'ой. 466 з'амл'ой, радн'ой. 475 м'ажойу, душойу, заройу; з'амл'ейу, үүл'н'ейу, радн'ейу. 480 мажэйу, мышейу, з'ажэйу, шашойу, з'амл'ейу, радн'ейу, ұраз'ейу, үүл'н'ой, з'амл'ойу. 481 м'ажой, з радн'ойу. 482 м'ажойу, шашейу, з'амл'ойу, үүл'н'ой, з радн'ей. 487 с'астройу, мажэйу. 488 заройу, үүл'н'ейу. 492 с'астройу. 493 з радн'ейу, з'амл'ейу, үүл'н'ейу. 494 мажэйу, з'ажойу, з'амл'ейу, үүл'н'ейу, радн'ейу. 495 мажэйу, з'ажойу, з'амл'ейу. 496 м'ажойу, з'ажойу, шашойу, заройу, з'амл'ейу, з радн'ойу, з үүл'н'ей. 503 м'ажойу, шашойу, заройу, з'амл'ейу, радн'ейу, үүл'н'ейу. 505 м'ажой, м'ажойу, з'ажой, шашойу, заройу; з'амл'ой, радн'ой, за үүл'н'ой. 515 м'ажой, пад з'ажой; з'амл'ойу. 516 м'ажой, жарой, пад з'ажой; ралл'ойу,

з'амл'ой, за үүл'н'ой. 520 шашой або шашойу, м'ажойу, састрой; рал-
л'ой, з'амл'ой, с'винн'ой, үүл'н'ой. 534 шашейу, з'ажейу, з'амл'ейу,
радн'ейу, з'амл'ой, з'амл'ойу. 535 за җаройу. 536 м'ажойу, за
үүл'н'ейу, за үүл'н'ойу, радн'ейу, радн'ойу. 547 за душой. 549 м'а-
жой, з'амл'ейу, з радн'ойу. 551 м'ажой (ойу), пад з'ажой (ойу),
шашой (ойу), зарой (ойу), з радн'ой, з'амл'ой, за үүл'н'ой. 553 м'а-
жой, з'ажой, з'амл'ой. 555 м'ажой, з радн'ой (ойу), үүл'н'ой (ойу).
557 м'ажойу, з'ажойу, з зарой, з'амл'ой, за үүл'н'ой. 558 м'ажой,
з'амл'ой, з'амл'ойу. 559 м'ажой, м'ажойу, пад з'ажой, з'ажойу, сашойу,
заройу, з'амл'ойу, з ран'н'ойу, за үүл'н'ойу. 563 з'ажой, м'ажой. 579
м'ажойу, пѣд з'ажойу, шашойу, заройу; з'амл'ой і з'амл'ойу, з радн'ой,
за үүл'н'ой. 595 м'ажой, сашой, зарой, з'амл'ой, з радн'ей, за үүл'н'ей.
607 м'ажой, зар'ей, з'амл'ей, з радн'ей. 615 м'ажойу, сашойу, зар'ойу,
з'амл'ой, радн'ойу, за үүл'н'ойу. 619 м'ажойу, зар'ойу, з'амл'ейу,
радн'ейу. 639 м'ажойу, з'ажойу, заройу, паройу, сашойу. 652 мы-
жойу, зоройу; зымл'ейу, з рудн'ейу. 654 мыжойу, заройу, зымл'ейу,
з родн'ейу, за үүл'н'ейу. 655 мыжойу, зуройу, зымл'ейу, з рудн'ейу, за
үүл'н'ейу. 657 мыжойу, пуд д'ижойу, заройу; зымл'ейу, з родн'ейу, за
үүл'н'ейу. 660 мыжойу, зоройу, зымл'ейу, з родн'ейу, за үүл'н'ойу. 661
мыжойу, зымл'ийу, з родн'ийу. 678 шашейу, шашойу, м'ажейу, м'а-
жойу, заройу, з'амл'ойу, радн'ойу, за үүл'н'ойу. 684 м'ежойу, под де-
жойу, сошойу, зоройу, земл'ой, з родн'ейу, за үүл'н'ейу. 685 межойу,
дежойу, сошейу, заройу. 686 мыжойу, сошейу, зымл'ойу, з родн'ойу. 688
зымн'ейу, с родн'ейу, за үүл'н'ейу. 694 мыжейу. 695 зымл'ойу, род-
н'ейу, зымл'ейу, родн'ойу, үүл'н'ойу, үүл'н'ейу, св'ин'н'ойу, св'ин'н'ейу.
700 мыжойу, заройу; зымл'ойу, үүл'н'ойу, родн'ойу. 701 мыжойу, зо-
ройу, зымл'ойу, за үүл'н'ейу. 702 мыжойу, сошойу, зымл'ейу. 703
мыжойу, зоройу, зымл'ойу, з родн'ейу. 707 м'ажой, шашойу, с радн'ой,
за үүл'н'ой. 708 м'ажейу, м'ажойу, з'амл'ойу. 709 м'ажейу, пат з'а-
жейу, сашейу, з'емл'ойу, з радн'ойу, за үүл'н'ойу. 710 з'амл'ойу. 715
м'ажойу, з'ажойу, заройу, з'амл'ой, радн'ой. 718 м'ежейу, зорой,
з'емл'ойу, родн'ойу. 720 межойу, под дежойу, сошейу, заройу, земл'ейу,
з родн'ейу, за родн'ейу. 721 межейу, з'ижойу, сошойу, зорейу, зем-
л'ойу, з родн'ойу, за үүл'н'ойу. 724 мыжойу, дыжойу, сошойу, зем-
л'ейу, з радн'ейу. 726 межойу, дежойу, заройу, душойу, земнейу, з род-
нейу, үүл'н'ейу. 731 межойу, заройу, з'ажойу; з'амл'ой, за үүл'н'ой. 732
межайу, дыжайу, җоройу, зоройу; зымнайу, хлусн'ойу, з радн'ойу. 733
межойу, җоройу, зоройу, сестройу, сашейу, с'вичойу, диройу; зимл'ой,
үүл'н'ой, змией, вознейу. 736 земл'ойу. 738 межейу, заройу; зымн'ейу,
үүл'н'ейу. 745 м'ажойу, сашойу, пад җаройу, з'амл'ейу, з радн'ейу. 757
җорой, душой, з'ежой, с'естройу, чапл'айой, з'емл'ой, с'емйой. 759
земл'ейу, родн'ейу, үүл'н'ейу, м'ажойу, дежойу, зоройу. 760 межойу,
дежойу, зоройу, за үүл'н'ойу, земл'ейу, родн'ойу. 764 сошойу, поройу,
дежойу, заройу, мышейу, душейу; зымл'ойу, үүл'н'ойу. 766 се-
стройу. 771 мыжойу, сошейу, зымл'ойу, родн'ойу. 772 мыжойу, ды-

жойу, сашойу, заройу, з зымл'ейу, родн'ейу. 774 м'ажойу, з'ажойу, шашойу, заройу, з'амл'ой, җул'н'ой, з'амл'ойу. 775 м'ажойу, сашойу, з'емл'ейу і з'амл'ойу, за җул'н'ейу. 777 заройу, м'ажойу і м'ажейу, шашойу, з'амл'ейу, за җул'н'ейу. 780 м'ажойу, сашойу, заройу, з'амл'ейу, радн'ейу, җул'н'ейу. 781 м'аж'ейу, сашейу, з радн'ейу; пад з'емл'ейу. Усюды магчымы кароткія варыянты, толькі сустракаюцца яны радзей. 782 з'ажойу, шашейу, з'амл'ойу, радн'ойу. 788 м'ажейу, з дыжейу, за сошейу. 791 м'ежойу, заройу, с'естройу, душойу; з'емл'ейу, за җул'н'ейу. 794 з родн'ейу, з'емл'ейу. 795 м'ежейу, з'ежейу, заройу, шашойу; з'емл'ейу, родн'ейу, за җул'н'ейу. 796 з'ижойу, шошойу, м'ежойу, с'в'ечойу, сорончойу; з'емл'ейу, с'вин'ейу, җул'н'ейу, родн'ейу. 797 межейу, межойу, с'естройу, душойу, заройу, з'емл'ейу, җул'н'ейу. 798 м'ежейу, з'ежейу, сошейу, заройу, з'емл'ейу, з родн'ейу, за җул'н'ейу. Усюды магчымы кароткія варыянты без у. 799 м'ежойу, з'амл'ой, з'амл'ойу. 800 м'ежойу, з' з'емл'ейу, з родн'ейу, за җул'н'ейу. Усюды магчымы таксама і кароткія варыянты. 802 м'ежойу, мышойу, з'ежойу; з'емл'ейу, з родн'ейу, за җул'н'ейу. 807 м'ежойу, пад з'ижейу, зоройу, з'емл'ейу, з родн'ейу, за җул'н'ейу. 808 м'ежейу, з'ежейу, зоройу, сашейу, з'емл'ейу, з родн'ейу. 810 м'ежойу, з'ежойу, шошойу, зоройу, з'емл'ей, з'емл'ейу, з родн'ейу, җул'н'ейу. 811 межойу, межейу, земл'ей, земл'ейу, з родн'ейу. 812 межойу, пад з'ежейу, зоройу, з'емл'ейу, з родн'ейу, за җул'н'ейу. 816 за җаройу, з'амл'ейу. 817 м'ажойу, з'ажойу, зоройу, з'амл'ойу, радн'ойу, җул'н'ойу, з'амл'ейу, радн'ейу. 818 м'ажойу, за сашойу, з заройу, душейу, радн'ейу, за җул'н'ейу. Усюды магчымы варыянты без у, але яны сустракаюцца значна радзей. 821 м'ажой(у), зарой(у), з'амл'ей(у), з родн'ей(у). 822 м'ажойу(ей), з'ажойу, шашойу(ей), заройу; з'емл'ейу, з радн'ейу, за җул'н'ейу. 823 сашейу, м'ежейу, җаройу, җарачын'ейу, за җул'н'ейу, з'емл'ейу. 826 м'ажойу, пуд з'ажойу, з заройу, з'амл'ой, җул'н'ой, канапл'ойу. 830 зарой, з'ажойу, м'ажой, җул'н'н'ейу, радн'ейу. 831 парой, паройу, душой, душойу, с'астрой, с'астройу, с'вин'н'ой, с'вин'н'ейу, ралл'ой, ралл'ейу, з'амл'ой, з'амл'ейу. 834 м'ежейу, з'ежейу, шашейу і шашой, зарейу і зарой, з'емл'ейу, з радн'ейу, за җул'н'ойу. 837 с'естройу, каройу, паройу, сашойу, з'емл'ейу, радн'ойу, җул'н'ойу. 839 зъ сашой, зарой, з радн'ой, пѣд з'емл'ей. 840 м'ежойу, пад з'ежойу, з'емл'ейу. 841 межойу, межейу, з'ежойу, сашойу, зоройу; з'емл'ейу, радн'ейу. 843 м'ежойу, сашойу, за җаройу; з'емл'ейу. 844 каройу, паройу, з'ежойу, шашойу, м'ежой, парой; җул'н'ойу, з'емл'ейу, з радн'ойу, җул'н'ой. 845 пад з'ежойу, м'ежойу, з'емл'ейу, з радн'ейу. 846 зоройу, з'ежейу, м'ежейу, шошейу, шошой, м'ежой, с'естройу, с'вин'н'ейу, родн'ейу, з родн'ой, з'емл'ейу. 848 м'ежойу, з'ежойу, з'емл'ейу, родн'ейу. 850 межойу, пад з'ежойу, сошойу, зоройу, з'емл'ейу, з родн'ейу. 851 м'ежойу, м'ежейу, пад з'ежойу, пад з'ежейу, з з'емл'ейу, за җул'н'ейу, з родн'ей. 856 м'ажой, шашой, зарой, парой; з'амл'ейу, за җул'н'ейу. 859 м'ажой, шашой, зарой. 860 каройу, радн'ейу, җул'н'ейу. 861 м'ажойу,

заройу, радн'ой. 862 м'ажойу, з'амл'ойу, радн'ейу. 863 м'ажойу, з'ажойу, з'емл'ойу, з радн'ой, за үул'н'ой. 867 м'ажой, пад з'ажой, заройу, душейу, з'амл'ойу, радн'ойу, за үул'н'ейу. 868 м'ажойу, пад з'ажойу, з радн'ейу, за үул'н'ейу, шашойу, з'амл'ейу, за паройу. 875 м'ажей, шашей, з'ажей, з радн'ей, парой, зарой, з'амл'ей, за үул'н'ей. 877 м'ажейу, сашейу, заройу, з'амл'ейу, за үул'н'ейу, з родн'ейу. 879 м'ежойу, пад з'ежойу, шашойу, заройу, з'емл'ейу, радн'ейу, за үул'н'ейу. 880 м'ажойу, з'ажойу, сашойу, заройу, з'амл'ейу, за үул'н'ойу. 886 межейу, м'ежойу, пад з'ежойу, з'емл'ейу, за радн'ейу, за үул'н'ейу. 887 з радн'ойу, за үул'н'ойу. 890 м'ажойу; рэдка — м'ажейу; з'ажойу; рэдка — з'ажейу; шашойу, з'амл'ойу, радн'ойу; рэдка — радн'ейу; үул'н'ойу; рэдка — үул'н'ейу. 901 м'ажой, з'ажой, шашой, з'амл'ой, з'амл'ойу. 906 с'астро́й. 907 с'астро́йу. 908 м'ажойу, з'ажойу, шашойу, з'амл'ой, радн'ой, үул'н'ой. 919 м'ажойу, пад з'ажойу, сашойу, заройу, з'амл'ейу, з'амл'ойу, з радн'ойу, за үул'н'ейу. 921 м'ажойу, пад з'ажойу, шашойу, заройу, з'амл'ейу, з радн'ейу, за үул'н'ейу. 930 пад з'амл'ой, үул'н'ой, радн'ой. 932 Кароткі канчатак захоўваецца амаль паслядоўна; -ойу, -айу сустракаюцца зрэдку ў мове носьбітаў традыцыйнай гаворкі. 949 мыж'ейу, зуройу, зымл'ойу, за үул'н'ойу. 950 межойу, земл'ой, з радн'ойу. 954 мыж'ейу, зымл'ойу, з родн'ойу, үул'н'ойу. 955 мажайу, замнайу. 958 меж'ейу, зоройу, з'емл'ейу. 959 мыжойу, зуройу, зымл'ейу, з рудн'ойу, за үул'н'ойу. 960 мыжойу, сошойу, зоройу, зымл'ейу, з родн'ойу, за үул'н'ойу. 969 м'ежойу, шашойу, заройу; з'емл'ейу, з родн'ейу, за үул'н'ейу. 970 межой, пад з'ежой, з'емл'ей, за үул'н'ей. 971 межойу, заройу, сошейу, з'емл'ейу, з родн'ейу. 972 м'ежой(у), з'ежой(у), сашой(у), зорой(у), з родн'ей(у), за үул'н'ей(у). 973 м'еж'ей, пад з'еж'ей, сошей, з'емл'ойу, родн'ойу, за үул'н'ойу. 974 меж'ейу, з'еж'ейу, заройу, земл'ейу, родн'ейу, үул'н'ейу. 975 сашей(у), душей(у), м'ежой(у), з'емл'ей(у), за үул'н'ей(у). 976 м'ежойу, д'ежойу, шешойу, зоройу, з'еж'ейу, сешейу; з'емл'ейу, з родн'ейу, за үул'н'ейу. 978 м'ежойу, д'ежойу, за шешойу; з'емл'ейу, родн'ейу, үул'н'ейу. 979 м'ежой, з'ежой, зорой, үул'н'ейу, родн'ейу, з'емл'ейу. 984 м'ежой, пад з'ежой, сашой, з'емл'ейу, з радн'ейу, з үул'н'ейу. 987 з'емл'ейу, родн'ейу, үул'н'ейу. 988 м'ажой. пад з'ажой, шашой, зарой; з'амл'ей, з радн'ей, за үул'н'ей. 989 за м'ежойу, пуд з'ежойу, за сашойу, за м'еж'ейу, пуд з'ежойу; пуд з'емл'ейу, з родн'ейу, за үул'н'ейу. 996 м'ажой, з'ажой, шашой; з'амл'ей, радн'ой, үул'н'ой. 1000 м'аж'ейу, з'аж'ейу, шашойу, заройу; з'амл'ойу, радн'ойу, үул'н'ойу. 1001 м'ажой, шашей, зарей, з'амл'ей, радн'ей, үул'н'ей. 1006 м'аж'ей, пуд з'ежой, шашой, зарой, з'емл'ей, радн'ей, за үул'н'ей. 1010 Канчатак -ой адзначаецца толькі ў моладзі і бывалых людзей. 1012 м'ежой, з'ежой, сашой, зарой; земл'ей, з радн'ей, за үул'н'ейу. 1015 м'ажой, з'ажой, шашой, зарой. 1020 м'ажой, пад з'ажой, шашой, зарой, з'амл'ей, з радн'ей, за үул'н'ей. 1022 м'ажой, з'ажой, зарой, м'еж'ейу, душойу, з'амл'ойу, з радн'ой, радн'ойу. Канчатак -ой ужываецца рэдка, часцей у маладзейшых або мужчын. 1026 м'еж'ей, з'еж'ейу, шашейу, з'емл'ейу, з радн'ейу, за үул'н'ейу.

Карта № 71

НЕНАЦІСКНЫ КАНЧАТАК ТВОРНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ НА -а З ЦВЁРДАЙ АСНОВАЙ І ЯГО ВЫМАЎЛЕННЕ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 67:

«Якія канчаткі маюць у творным склоне адзіночнага ліку назоўнікі жаночага роду на **-а (-я)** :

а) пры цвёрдай аснове... не пад націскам: з *карóвай*, з *карóваю*, з *карóвой*, з *карóвою*, з *карóвуй*, з *карóвую*; з *бярóзай*, з *бярóзаю*, з *бярóзой*, з *бярóзою*, з *бярóзуй*, з *бярóзую*..?»

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, у якім сустрэліся заўвагі збіральнікаў і носьбітаў дыялектаў, на аснове якіх ставіўся або не ставіўся знак на карце, а таксама адзінкавыя формы, што картаграфаваліся адсылачымі знакамі: **35** Канчатак **-аю** ўжываецца толькі ў фальклоры, у жывой мове ён амаль не сустракаецца. **88** з *каровай*, за *хатай*, з *работай* (гавораць з канчаткам **-аю**, але радзей). **115** з *каровъй*, з *каровъйу*, з *б'арозъй*, з *б'арозъйу*, з *работъй*, *работъйу* — ужываюцца паралельна. **137** з *каровай*, але сустракаецца і **-аю**: за *хатайу*. **178** Старэйшыя формы на **-ойу**, **-ейу** ўжываюцца вельмі рэдка. **955** *берóзейу*. **1007** *пуд берéзей*. **1010** Канчатак **-ой** адзначаецца ў моладзі і ў бывалых людзей.

Карта № 72

НЕНАЦІСКНЫ КАНЧАТАК ТВОРНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ НА -а З МЯККАЙ АСНОВАЙ І ЯГО ВЫМАЎЛЕННЕ

Карта складзена на матэрыяле пункта «г» пытання № 67:

«Якія канчаткі маюць у творным склоне адзіночнага ліку назоўнікі жаночага роду на **-а (-я)** :

г) пры мяккай аснове... не пад націскам: пад *лазнйй*, пад *лазняю*, пад *лазней*, пад *лазнею*, пад *лазнюй*, пад *лазнюю*..?»

У радзе нас. пп. даюцца заўвагі. Матэрыял з заўвагамі прыводзіцца ў каментарыях: **72** пад *в'йшн'ай*, *з'арéйн'ай*. Канчаткі **-ай (-'ай)**, **-ой (-'ой)** ужываюцца часцей, чым **-айу**, **-ойу (-'айу, -'ойу)**. **99** *в'йшн'и'й*, *п'ёс'н'и'й*, *з'ир'éйн'и'й*. **106** Найбольш: з *п'ёс'н'ый*, з *з'ир'éйн'ый*, *капл'ый*, *байн'ый*, пад *в'йшн'ый* (тут не ясна **е** ці **и**). **126** Ні **е** ні **и**: за *з'ир'éйн'ый*, пад *в'йшн'ый*, пад *байн'ый*, за *п'ёс'н'ый*. **130** за *бáн'ий*, *бáн'ей*, пад *в'йшн'ий*, *в'йшн'ей*, за *з'ар'éйн'ий*, *з'ар'éйн'ей*. Старэйшае пакаленне гаворыць: *бáн'ий*, *в'йшн'ий*, а малодшае — з канчаткам **-ей**: *в'йшней*. **137** *лазн'ай*. Сустракаецца і канчатак **-аю**, але не так часта. **209** пад *в'йшн'ай*. Побач ужываецца і канчатак **-айу**. **253** пад *в'йшн'ай*. У нас. п. **265** знак ставіцца на аснове наступнага запісу: *пѣд лáзн'ийѣ*. **363** *в'йшн'а'ейу*. **470** пад *лазн'ай*, *в'йшн'ай*, *з'арéйн'ай*. Ва ўсіх словах можна сустрэць форму з канчаткам **-аю**. Але гэты канчатак ужываецца рэдка. **493** Пераважаюць канчаткі **-айу**, **-ойу**, **-йейу**, г. зн. усечаныя

форми ўжываюцца рэдка. 716 *ба́н'а'ей, в'ішн'ей*. 761 *пад і́аблон'іу*. 781 *за з'арэ́ўн'ейу, пад ла́з'н'ейу, пад в'ішн'ейу*. Усюды магчымы кароткія варыянты, толькі сустракаюцца яны радзей. 798 *пад в'ішн'ейу*. Усюды магчымы кароткія варыянты без *у*. 800 *пад в'ішн'ейу, з з'ерэ́ўн'ей*. Усюды магчымы таксама і кароткія варыянты. 818 *в'ішн'ейу, за з'арэ́ўн'ейу, пад ла́з'н'ей*. Усюды магчымы кароткія варыянты, але яны сустракаюцца значна радзей. 824 *үрэбл'ай, пад в'ішн'е'айу*. 886 *пад в'ішн'е'айу, пад ба́н'е'айу, за з'ерэ́ўн'е'айу*. 891 *пад ла́зн'ейу, пад в'ішн'ейу, за з'ерэ́ўн'ейу (або -уй)*. 932 *пад ба́н'ай, пад в'ішн'ай, за з'арэ́ўн'ай*. Кароткі канчатак ужываецца амаль паслядоўна; **-ойу (-айу)** — толькі зрэдку ў мове найбольш кансерватыўнай часткі насельніцтва вёскі. 1023 *з'ерэ́ўн'е'айу*.

Карта № 73

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК МЕСНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ АДУШАЎЛЁНЫХ НАЗОЎНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ З АСНОВАЙ НА [к]

Карта складзена на матэрыяле пункта «д» пытання № 69:

«Якія склонавыя канчаткі маюць назоўнікі мужчынскага і ніякага роду ў месным склоне адзіночнага ліку:

д) адушаўлёныя назоўнікі мужчынскага роду... з асновай на заднеязычны: *аб вай́кў, аб вай́кё, аб вай́кі; на бы́кў, на бы́кё ці на бы́кі?*»

Ніжэй прыводзяцца адзінкавыя формы, якія на карце абазначаны адсылачнымі знакамі, і выпадкі, калі не супадаюць канчаткі розных лексічных адзінак: 95 *аб вай́к'ё, на бы́кў*. 98 *на бы́к'ё, на вай́кў*. 554 *на бы́к'і*. 905 *аб вай́кў; вай́к'ё*. 965 *на бы́ц'і*.

Карта № 74

ФОРМА МЕСНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ З АСНОВАЙ НА [г]

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 69:

«Якія склонавыя канчаткі маюць назоўнікі мужчынскага і ніякага роду ў месным склоне адзіночнага ліку:

б) неадушаўлёныя назоўнікі мужчынскага роду з асновай на заднеязычны: *на лу́зе, на лу́зя, на лу́зі ці на лу́гу; на бера́зе, на бера́зя, на бера́зі ці на бера́гу...?*»

Карта складзена на недастатковым матэрыяле; часцей за ўсё ў адказах даюцца словы *луг, стог, плуг, бераг*.

Як паказаў матэрыял, з агульнай сістэмы форм меснага склону адзіночнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду з асновай на [г], выдзяляецца назоўнік *парог*. Таму пры картаграфаванні гэты назоўнік не ўлічваецца.

Ніжэй прыводзяцца формы меснага склону адзіночнага ліку назоўніка *парог*: *на паро́з'е* 2, 3, 7, 9, 11, 13, 17—19, 25, 26, 28—30, 32—34, 36—38, 42—46, 48—50, 53, 55, 57, 60—62, 64—66, 68—71, 73, 75—77, 79, 83—87, 90, 101, 103, 104, 108, 110, 111, 115, 123, 138, 141—143, 151, 152, 156—

158, 161, 164, 174, 176, 180, 181, 185, 188, 189, 192, 193, 196, 197, 200, 202, 207, 216, 218, 219, 221—227, 229, 231—233, 235—239, 241, 242, 244—249, 251—253, 255, 257, 260, 262, 264, 266, 268—271, 273—275, 277, 280, 282, 283, 287, 289, 294, 302, 304, 305, 308, 310—314, 317, 319—321, 323, 326, 328, 329, 331, 332, 336, 338, 345, 347—350, 352, 354—356, 358—360, 363—365, 367, 368, 370—375, 378—385, 389, 391, 396—399, 402, 403, 407, 411—414, 418, 420, 423, 425, 429—436, 438, 439, 442—448, 450, 452, 456, 458, 459, 461, 463—466, 470—473, 478, 485, 486, 490, 491, 494, 496, 502, 505, 509, 511—514, 518, 520, 523, 526—534, 536, 538, 539, 543, 551, 556, 557, 559, 560, 564—566, 568, 570, 572, 579, 581—583, 586, 588, 592, 593, 595, 597, 599, 602, 603, 609, 613, 615, 616, 618, 620, 623, 627, 628, 631, 635—638, 646, 648, 649, 651—656, 659—663, 667, 670, 672, 673, 675, 676, 678—681, 683—685, 687—691, 693—704, 706, 709—713, 717—730, 732, 734, 735, 737—739, 742, 745, 751, 752, 754, 759, 761, 766, 768, 769, 770, 771, 772, 774—776, 781—785, 789, 791, 797, 798, 800, 802, 804—810, 812, 816—818, 820—822, 824—826, 830—837, 839—841, 843, 847, 852, 853, 855, 857, 862, 863, 868, 869, 871—875, 877—892, 894—896, 898—901, 904, 905, 907, 908, 910, 913, 914, 917, 919—930, 932, 934, 938, 941, 942, 945, 946, 948, 950, 953, 954, 958, 960—962, 964—967, 969—979, 981, 982, 984, 988, 991—995, 997—1007, 1008, 1010—1013, 1015—1021, 1023, 1025, 1026; на парόγυ 2, 10, 24, 40, 41, 44, 45, 57, 74, 78, 100, 104, 127, 132, 229, 243, 257, 269, 291, 299, 300, 313, 333, 442, 459, 510, 528, 539, 596, 600, 601, 603, 613, 618, 621, 627, 641, 642, 664, 677, 701, 736, 740, 763, 770, 851, 858, 867, 874, 890, 897, 903, 932, 933, 944, 964, 1008; на парόγ'е 1, 4, 40, 55, 87, 95, 98, 105, 106, 120, 125, 126, 130, 131, 133, 134, 243, 297, 298, 307, 340, 608, 642, 657, 905, 937, 1027; на порόγovy 658, 664, 678, 686, 696, 946, 947, 949, 951, 955, 959.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., у якіх адзначана суіснаванне некалькіх форм: **6** на луγύ, на б'эраγυ. **7** у стаγύ, на б'эраγυ, на стόз'е. **8** на б'эраз'а, у стаз'е, на плуз'е. **9** на б'эраγυ, у стаγύ, на плуγύ. **12** на луγύ, на б'эраз'е, на плуγύ. **15** на лўз'а і на луγύ, на б'эраз'а і на б'ераγύ. **18** на луγύ, на б'эраз'е, на плуγύ. **19** на лўз'а, на б'эраз'а, у стаγύ, на плўз'а. **25** на плуз'е, на луз'е, на стаз'е, на б'ераγύ, на плуγύ. **26** ны луγύ, на б'эрыз'и, у стаγύ, ны плуγύ. **27** на луγύ, на б'ираγύ, на стаγύ і на стόз'е. **29** на луз'е, у стаγύ. **30** на луγύ, на б'ераγύ, на стаγύ, на плуγύ, на б'эраз'е, на лўз'е. **33** у стаз'е, на плуγύ. **34** на плуз'е, на б'эраγυ, у стаγύ. **37** на б'эраз'и, на б'ираγύ. **49** на б'ераγύ, на луγύ, на стόз'е. **53** на луз'е, у стаγύ, на плуγύ. **55** на лўг'е, на б'эраг'е, але на плуγύ; сустракаецца на лўз'и, на б'эраз'и. **57** на лўз'е, на луγύ, на б'эраз'е, на б'ираγύ. **63** на б'эраг'е, у стаγύ. **64** на лўз'е, на б'эраз'е, у стаγύ, на плуγύ. **71** на б'ираγύ, на луз'е, у стаγύ. **73** нъ луγύ, нъ б'ираγύ і на б'эраз'е, нъ плуγύ, нъ стаγύ. **75** на лўз'и, на стаγύ. **76** на б'эраз'и, на плуγύ, на лўз'и. **77** на лўз'е, на б'эраз'е, у стаγύ, на плуγύ. **83** у п'ираγύ, на с'ц'аγύ, на б'ераγύ, у стаγύ, на плуγύ, на лўз'е, на рόз'е. **84** на лўз'и, на б'эраз'и, на стаγύ, у стаз'е. **87** на б'ираγύ, на стаγύ, на луγύ, у плуγύ, у с'н'аγύ, на б'эраз'и. **92** на лўз'е, на луγύ. **98** у плуγύ, на луγύ, на стаγύ, у плўг'и. **107** на лўз'и, у стаγύ. **109** нъ плуγύ, у стаγύ, на б'эрѣγυ. **111** у стаγύ, нъ плуγύ, на

496

на б'эраз'е. 441 на рагý, на стóз'е, на с'н'эз'е. 442 на лýз'и, у плýз'и, у плугý. 447 на лугý, на б'ерагý, у стагý, на б'эраз'е. 448 у стагý, на нарóз'и, у стóз'и, на с'н'эз'и. 449 на лýз'и, на плýз'и, ап стагý. 453 на б'эраз'е, на плýз'е, на кругý, у стагý. 455 на стагý, на стóз'и. 459 на б'эраз'и, у плýз'и, у стагý, у плугý, у с'н'агý. 461 у стóз'и, на лугý. 479 на лýз'и, на лугý, у стóз'и. 483 на лýз'и і на лугý, у стóз'и. 486 на лугý, на б'эраз'и. 492 на лýз'а, у с'н'агý. 494 на плýз'и, у стагý. 495 на б'эраз'е, на б'эрагу, на лугý, на стагý, на плугý. 497 на б'эраз'а, у стагý, на лугý. 499 на б'эраз'е, на лугý, на плугý, у стагý. 502 на б'эраз'е, на плýз'е, на лугý, на б'ерагý, у стагý. 504 на лýз'е, на б'эраз'е, на стóз'и, на рагý. 505 на лугý, на б'ерагý, на б'эраз'и, у стóз'и. 506 на б'эраз'а, у стóз'а, на лугý. 510 на б'эраз'е, на лугý, на б'ерагý. 513 на б'эрагу і на б'эраз'и. 514 на лугý, у стагý, на лýз'а, на б'эраз'а, на плугý. 517 на б'эраз'а, на б'ерагý. 529 на лýз'е, у стóз'е, на плýз'е, на лýгу, на б'эраз'и, на б'ерагý, у стагý, на плýз'е, на плугý. 532 на лýз'е і даволі часта на лугý, на б'эраз'и, на стагý, радзей на стóз'е, на плугý і на плýз'е. 539 на б'эрыз'и, на лýз'и, у стагý, на плугý. 540 на лýз'и, на б'эраз'и, у стагý. 556 на лýз'и, на б'эраз'и, на лугý, у стагý, на плугý. 557 на лýз'и, на б'эраз'и, у стагý. 559 на лýз'и, на б'эраз'и, у стагý, на плугý. 561 на лугý, на б'ерагý, на б'эраз'и, у стагý, на плугý. 562 на лýз'е, на лугý, на б'эраз'и, на б'ерагý, у стóз'и, у стагý. 564 на лугý, на лýз'и, на б'ерагý, на б'эраз'и, у стагý, на плугý. 565 на б'эраз'и, на лýз'и, у стагý, на плугý. 566 на лýз'е, у стóз'е, на лугý, на б'ерагý, на б'эраз'и, у стагý, на плугý. 567 у стагý, на лýз'е. 568 на лугý, на б'эраз'и, на плугý, у стагý. 571 на б'ирагý, на б'эрыз'и. 579 нъ лýз'е, нъ б'ирагý, у стагý, нъ плугý. 587 у стагý, на лýз'и. 588 на лýз'и, на лугý. 592 на лýз'и, ны стагý. 593 на луг'е, у стóз'е, на плуг'е. 595 на лугý, на б'эраз'е, у стагý, на плугý. 599 на лýз'е, у стагý, на плугý. 602 на лýз'и, на б'эраз'и, у стагý, на плугý. 607 нъ лýз'и, ны плугý. 610 на лýз'и, на лугý, на б'эраз'и, на б'ирагý, у стагý, ны плугý. 612 на лугу, на б'эриз'и, на б'ир'агý, у стагý, на плугý. 613 нъ лугý, на лýз'и, нъ б'ьр'агý, на б'эръз'и. 617 на лýз'и, на лугý, на б'эраз'и, на б'ирагý, у стагý, на лугý. 618 на лýз'и, ну лугý, у стагý. 624 у стагý, нъ лугý, на с'н'агý, у лýз'и. 628 на лугý, на лýз'е, на б'эр'из'е, у стагý, на плугý. 629 на лýз'и, на лугý. 630 на лýз'и, ны плугý. 632 на луг'е, на лугý. 637 на лугý, на б'эраз'и, у стóз'и, на плýз'и. 646 нъ лугý, на лýз'и, на б'эраз'и, у стагý, нъ плугý. 648 на лýз'и, на б'эртэз'е, у стагý, нъ плугý. 651 на лугý, на б'эрагу, у стогу. 652 на лугý, в стогу. 655 на лугóвы, у стугóвы, на плугóвы. 659 на лугóвы, у стугóвы, на плугóвы. 662 на лугý, на бырыгý, в стогу, на плугóвы. 664 на лугóвы, у стогу, на плугóвы. 667 на лýз'е, у стóгу. 671 на лýз'и, на б'эраз'е, на плугý. 672 на лýз'и, на б'эраз'и, у стагý. 675 на плугав'и, на рагý, на рóгав'и, на стóгав'и, на лугав'и. 676 на лугý, на бэроз'и, у стóз'и, на плуг'ев'и. 678 на лýз'и, на лугав'и, на стóз'и, на стóгав'и, на плугав'и. 679 у луг'ев'и, у стагý, на плýз'и. 680 на лýз'и, на бэ-рози, у стóгев'и, на плуг'иев'и. 681 на лугý, у стóз'и. 685 на лугóв'и,

498

на лу́ў, на б'эраз'и, у стóз'и, на плўз'и. 878 на лўз'и, на б'эраз'и, у стаў. 883 на лўз'и, на б'эраз'и, у стаў, на плуў. 884 на луў, на б'эраз'и, на плўз'и, на стаў. 890 на лўз'и і на луў, у стóз'и і ў стаў, на плўз'и і на плуў. 896 на лўз'и, на б'эраз'и, у стаў, на плуў. 899 на лўз'и, на б'эраз'и, на плўз'и, на луў, у стаў. 900 на луў, на лўз'е, на б'эраз'и, на б'ераў. 901 на луў, на лўз'е. 905 на лўз'и, на б'эраз'и, у стóз'и, на плўз'и і таксама на лўз'е, на б'ераў, у стаў, на плўз'е. 906 на б'эраз'е, на лўз'е, на луў. 911 на лўз'и, нѣ луў, у стаў. 913 на лўз'и, на б'эраз'и, на плўз'и, у стóз'и і таксама на луў. 914 на лўз'и, на луў, на б'эраз'и, у стóз'и, у стаў, на плуў. 915 на лўз'и, на б'ераў, у раў. 920 на луў, на б'эраз'и, на б'ераў, у стóз'и, у стаў, на плуў. 925 на лўз'и, на б'эраз'и, у стаў, на плуў. 926 на лўз'и, на б'эраз'и, у стаў, на плуў. 927 на луў, на б'ераў. 929 на луў, на б'эраз'и, у стаў, на плуў. 930 на лўз'и, на б'эраз'и, у стаў, на плуў. 931 на лўз'и, на луў, на б'ераў, на стаў. 932 на лўз'и, на луў, на б'эраз'и, на б'ераў, у стаў, на плуў. 934 на луў, на б'эраз'и. 938 на лўз'е, на луў, на б'эраз'е, на б'ераў, у стаў, на плуў. 944 на лўз'е, на стаў, на плўз'е. 947 на бэрыгувы, в сту́ховы, на плўхувы. 949 на бэрыхувы, в сту́ховы, на плўхувы. 950 на лух, на берах, на плўз'и. 954 на лух, на плўхувы. 955 на луз'и, на плуў. 959 на луў, в стўговы, на плўговы. 961 на лўзы, на бэрозы, у стоў, на плўзы. 967 на луў, на лўз'е. 972 на лўз'е, на б'эрез'и, на б'ереў, на стоў, на плўз'и. 974 на луў, на б'эраз'и, у стóз'и, на плуў. 975 на луў, на стóз'и, на плуў. 976 на лўз'и, на б'ереў, у стóз'и, на плуў. 977 на луў, на стóз'е, на плуў. 993 на лўз'и, на б'эрез'и, у стоў, на плўз'и. 1000 на лўз'и, на б'эраз'и, у стаў, на плуў. 1003 на лўз'и, на б'эраз'и, на плуў. 1004 на лўз'и, на б'эраз'и, на плуў. 1007 на луў, на б'ераў, на стаў, на лўз'е, на б'эраз'е, у стоў, на плуў. 1008 на лўз'е, на б'эраз'е, на лўз'и, на б'эрез'и, у стоў. 1015 у астрóз'и, на лўз'и, на б'эраз'и, у стаў, на плуў. 1017 на лўз'и, на б'эраз'и, у стаў, у стóз'и, на плуў. 1024 у плуў, у плўз'и. 1025 на лўз'и, на б'эраз'е, у стóз'е, на плўз'е, на лўз'и, на луў. 1027 на луў, на б'ереў, на стóз'е, на плуў.

Карта № 75

ФОРМА МЕСНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ кажух, катух

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 69:

«Якія склонавыя канчаткі маюць назоўнікі мужчынскага і ніякага роду ў месным склоне адзіночнага ліку:

б) з асновай на заднеязычны:... у катуху ці ў катусе; у кажуху ці ў кажусе?»

На матэрыяле гэтага ж пункта складзена карта № 74 «Форма меснага склону адзіночнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду з асновай на [г]».

У каментарыях раскрываюцца адсылачныя знакі (прыводзяцца адзінкавыя формы ад назоўнікаў *кажух* і *катух*, пералічаюцца формы ад іншых назоўнікаў з асновай на *х*), даюцца заўвагі збіральнікаў: 29 *у хвартуху́*. 46 *аб пастуху́*. 64 *у ґаро́с'е*. 67 *у с'в'инуху́*, на *в'ерху́*, *у кажух'е́*. 76 *у м'аху́*. 93 *у м'аху́*. 106 *у ґаро́ху*. 118 *на мху*. 119 *у кажух'е́*. 130 *у катух'е́*. 132 *у кажух'е́*. 163 *у м'аху́*, *у фартуху́*. 197 *у д́ух'е*. 202 *у ґаро́с'и*. 215 *у кажуху́*; радзей — *у кажус'е́*, *у катус'е́*. 254 *у мо́с'и*, на *шл'аху́*, *у м'аху́*, аб *ґраху́*. 258 *нъ м'аху́*. 274 *у ґаро́ху*. 277 *нъ шл'аху́*. 279 *аб ґаро́ху*. 299 *на маху́*. 300 *у ґаро́ху*. 301 *у в'арху́*, *у м'аху́*. 304 *у в'ёрс'и*. 305 *у ар'еху*. 309 *у ґаро́с'и*. 311 *у ґаро́с'и*. 352 *на в'ёрс'е*. 408 *у мо́с'и*. 409 *на в'арху́*. 411 *на в'арху́*, на *в'ёрс'е*. 412 *у ґаро́с'е*. 417 *у страху́*. 429 *у ґаро́с'а*. 441 *у мо́с'и*. 444 *у ґаро́ху*, *у ґаро́с'и*. 448 *аб с'м'еху*, аб *ґреху*, аб *д́уху*. 449 *у во́здуху*. 455 *у м'аху́*, *у вареху*. 459 *у варес'и*. 460 *у варес'и*. 478 *на мху*. 485 *на духу́*. 507 *на в'арху́*. 534 *у по́раху*. 536 *на в'ёрс'и*. 556 *у кажух'е* (націск не адзначан). 675 *на мо́хав'и*, *у стра́хав'и*. 716 *у ґоро́ху*. 728 *у хвартухове́*. 733 *у хвартуховы́*. 736 *аб стра́ху*, аб *см'еху*. 740 *в ґоро́ху*, на *верху́*. 747 *на в'ёрс'и*. 748 *на мо́с'и*, *у ґаро́с'и*. 749 *у д́уху*. 750 *аб п'атуху́*, *у духу́*. 751 *на ґаро́с'а*, на *да́ху*. 752 *у м'аху́*. 753 *аб с'м'еху*, аб *д́уху*, аб *ґреху*, на *мо́ху*. 757 *аб реп'ц'уху́*. 784 *на мс'е*. 790 *у ґаро́с'и*. 791 *у кажу́с'и*; зрэдку — *у кажу́ху*. 796 *на м'еху́*. 801 *на ореху́*. 806 *на в'ёрс'и*. 816 *на во́здус'е*. 824 *на шл'аху́*. 830 *у хвартуху́*. 840 *у ґоро́с'и*. 859 *у хвартуху́*. 905 *у кажух'е*. 975 *в ко́жух'и*. 1006 *у катуху́*, *у кажуху́*; рэдка — *у кажу́с'и*. 1025 *н'а ў д́у́с'и*. 1027 *у кажу́х'е*.

Карта № 76

КАНЧАТАК МЕСНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКА двор

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 69:

«Якія склонавыя канчаткі маюць назоўнікі мужчынскага і ніякага роду ў месным склоне адзіночнага ліку:

в) з зацвярдзelay асновай пад націскам: *на двары*, *на дварэ* ці *на двару...?*»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзена карта № 77 «Націскны канчатак меснага склону адзіночнага ліку неадушаўлёных назоўнікаў мужчынскага рэду з зацвярдзelay асновай».

На карце не адлюстроўваецца такая з'ява, як мяккасць асновы ў форме меснага склону адзіночнага ліку. Формы *на двар'е́*, *на двор'і́* (на двори) картаграфуюцца як формы *на дваре́*, *на двары́*. Цвёрдасці-мяккасці зычнага **р** прысвечана карта № 42 «Неадрозніванне і адрозніванне цвёрдасці-мяккасці [р]».

Часцей за ўсё ў адказах прыводзіцца форма меснага склону назоўніка *двор* з прыназоўнікам **на**. Матэрыялы, у якіх форма меснага склону назоўніка *двор* даецца з іншымі прыназоўнікамі, змяшчаюцца ў каментарыях. У каментарыях прыводзяцца адзінкавыя канчаткі мес-

нага склону картаграфуемага назоўніка, а таксама матэрыял з тых нас. пп., у якіх адзначана форма меснага склону назоўніка *двор* з надрадкавымі знакамі: 24 *на дварé*. 37 *у дварé*. 71 *у двары́*. 73 *на двару́*. 74 *на дварé*, *на двару́*. Часцей ужываецца канчатак *-у*. 82 *пры дварé*. 120 *у двару́*. 130 *у двар'ё*. 161 *на двóры*. 193 *у двару́*. 296 *на двару́*. 444 *у двары́*. 449 *у дварé*. 450 *у дварé*, *на дварé*. 520 *у двары́*. 568 *аб двару́*. 668 *на двáры*. 678 *на дварéв'и*. 682 *на дварыё*. 684 *на дворыё*. 686 *на дворóвы*. 687 *на дворыё*. 711 *на дварéв'*. 743 *на дварé*. 764 *на дварыё*. 798 *по двору́*. 805 *по двору́*. 972 *по двору́*. 982 *по двору́*. 1003 *на дварыё*. 1004 *на дворіе*. 1012 *у двор'і*. 1023 *у дварé*. 1027 *у дварé*.

Карта № 77

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК МЕСНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НЕАДУШАЎЛЁНЫХ НАЗОЎНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ З ЗАЦВЯРДЗЕЛАЙ АСНОВАЙ

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 69:

«Якія склонавыя канчаткі маюць назоўнікі мужчынскага і ніякага роду ў месным склоне адзіночнага ліку:

в) з зацвярдзелаай асновай пад націскам: *у кашы, у кашэ* ці *ў кашу; на ключы, на ключэ* ці *на ключу; на дажджы, на дажджэ* ці *на дажджу; на двары, на дварэ* ці *на двару; у канцы, у канцэ* ці *ў канцу?»*

Пры картаграфаванні не ўлічваецца слова *двор*, склонавыя формы якога не супадаюць з формамі іншых назоўнікаў; яно картаграфуецца на асобнай карце (гл. карту № 76).

Розніца ў канчатках, як здаецца на першы погляд, залежыць ад таго, на які зацвярдзелы зычны заканчваецца аснова таго ці іншага назоўніка. Аднак з прычыны таго, што прыкладаў звычайна невялікая колькасць і не заўсёды прыводзяцца назоўнікі з асновай на розныя зацвярдзелыя, у каментарыях даецца увесь матэрыял: 1 *на дажжў, у тым канцы́*. 2 *на дажжў, у тым канцў́*. 3 *на дажжў́*. 4 *у кашў́, на кл'учў́, на дажжў*. 5 *у кашы́, на кл'учы́*. 6 *у кашы́, на кл'учы́, на дажжы́, на дажжэ́*. 7 *на дажжы́, на кл'учў́*. 8 *у кашы́, на кл'учы́, на дажжў́, у канцў́*. 9 *у кашы́, на кл'учў́, на дажжў́, на канцы́ в'óск'и*. 10 *на кл'учы́*. 11 *у кашы́, на кл'учы́, на дажжы́*. 12 *у кашы́, на дажжы́, на канцы́*. 13 *у кашы́, на дажжы́, у канцы́*. 14 *у кашы́, на кл'учы́*. 15 *у кашы́, на кл'учы́*. 16 *на Дн'апры́*. 17 *на кл'учы́, на дажжы́, у канцы́*. 18 *на кл'учы́, на дажжы́, у канцы́*. 19 *у кашы́, на кл'учы́, на дажжы́, у канцы́*. 20 *у канцы́ ўóда*. 21 *у канцы́*. 22 *у канцы́*. 23 *у кашы́, нъ дажжэ́, у канцы́*. 24 *у кашы́, на кл'учы́, на кл'учé, на дажжы́, на дажжэ́, у канцы́*. 25 *на дажжэ́, на кл'учў́, у канцў́*. 26 *у кашў́, на дажжў́, у тым канцы́*. 27 *у кашы́, на дажжў́*. 28 *на дажжы́*. 29 *у кашы́*. 30 *на дажжў́, на кл'учў́, у канцы́*. 31 *у тым канцы́*. 32 *на дупцы́, у канцы́, у бары́*. 33 *на кл'учы́, у дажжы́, у канцы́*. 34 *на дажжы́, на канцы́, на кл'учы́*. 35 *на дажжы́, на тапары́*. 36 *на замкў́, на дажжы́, у канцы́*. 37 *на дажжы́,*

у канцý. 38 у кашý, на дажжý, на канцý в'óск'и. 39 на дажжý, у канцý. 40 у акц'абрэ м'ес'ацы, на дажжý, у тым канцý і канцý. 41 на дажжý, на канцý. 42 у кашý, на кл'уч'ý, у канцý, на Сож'ý. 43 у канцý, нъ кл'учý, нъ дажжý. 44 у кашý, нъ кл'учý, нъ дажжý, у канцý. 45 у кашý, нъ кл'учý, нъ дажжý, у канцý. 46 аб дажжý, у канцý. 47 на дажжý, на кл'учý. 48 нъ кл'учý, нъ дажжý, у канцý. 49 на кл'учý, у канцý. 50 у кашý, на кл'учý, на дажжý, у канцý. 51 на дажжý, у канцý. 52 у кашý, на дажжý, у канцý. 53 на дажжý, у кашý, на трактарý, у канцý. 54 у кашé, кл'учé, дажжé. 55 на дажжý, у канцý. 56 у канцý. 57 у кашý, на дажжý, на дажжý, у канцé, у канцý. 60 на дажжý. 61 на кл'учý, на дажжé, у канцý, на барý. 62 на кл'учý, на дажжý. 63 на кл'учý. 64 на кл'учý, на дажжý, у канцý. 65 на кл'учý, на дажжý, на канцý в'óск'и. 66 у канцé, на кл'учý, на дажжý, у канцý, у канцé. 67 на кл'учý, на дажжý, у канцý, на трактарý. 68 у с'инц'абры, на кл'учý, на дажжý, у канцý. 69 у кашý, на дажжý, у канцý с'илá. 70 на дажжý, у канцý. 71 на шнурý, у кашý, на кл'учý, на дажжý, на дажжé, у канцý. 72 на дажжý, на дажжý, у кашý, на канцý, у канцý дн'а. 73 нъ дажжý, нъ кл'учý, у канцý. 74 на дажжý, на дажжé, на дажжý. 75 на дажжý, на кл'учý, у канцý. 76 на кл'учý, у канцý, у канцý. 77 у кашý, на дажжý, у канцý. 78 у канцý, на дажжý. 79 у кашý, на кл'учý, на дажжý, у канцý. 80 на дажжý. 81 у кашý, на кл'учý, на карчý, на дажжý, у канцý, у с'в'инцý. 82 на кл'учý. 83 у шалашý, у кашý, на дажжý, у ашурцý, на Сожé. 84 на кл'учé, на дажжý, у канцý. 85 на кл'учý, на дажжý, у канцý. 86 на кл'учý, на канцý. 87 у кашý, у кашé, на кл'учý, на дажжé, у канцé. 88 у канцý, на дажжý. 89 на дажжý, на нажý. 90 на дажжý. 91 у канцý, на дажжý. 92 на с'икачý, на дажжý. 93 на дажжý. 94 у канцý. 95 на кл'учý, на дажжý, на канцý. 96 нъ дажжý, нъ канцý, нъ Сажý. 97 канцý. 98 у кл'учý. 99 у кашý, у канцý. 100 у кашý, на кл'учý, нъ дажжý, у канцý. 101 на дажжé, у канцý. 102 на кл'учý, нъ дажжý, у канцý. 103 на кл'учý. 104 на кл'учý, на дажжý, на канцý. 105 нъ дажжý, нъ кл'учý. 106 на нажý, на кл'учý, у канцý. 107 у канцý. 108 на кл'учý. 109 у кашý, нъ кл'учý, нъ дажжý. 112 у кашý, нъ кл'учý, у канцý. 113 у кашý, у канцý. 114 нъ дажжý, у канцý. 115 нъ кл'учý, нъ дажжý, у канцý. 116 у кашý, нъ кл'учý, нъ дажжý. 117 на дажжý. 118 на кл'учý, на дажжý, у фунар'ý, на тапар'ý, на к'ир-п'ичý, на сухар'ý. 119 на дажжý, на кл'учý, на дажжé, на тапар'é, на кл'учé, на пустур'ý, у фунар'ý. 120 у кашý, кл'учý, на дажжý. 121 на кл'учý, на дажжý, у канцý. 123 у кашé, на дажжý, на кл'учé, у канцý. 124 у канцý, на дажжý. 125 на дажжý, у канцý, у кашу. 126 на дажжý, на кл'учý, на канцý. 127 у кашý, на кл'учý, на дажжý, канцé. 128 у кашé, у канцý. 129 на дажжý, на сáмым канцý. 130 у кашý, на кл'учý, на дажжý. 131 на кл'учý, на дажжý, у канцý. 132 на кл'учý, на дажжý, у канцý. 133 нъ кл'учý, нъ дажжý, у канцý, нъ дажжý. 134 у кашý, на Сажý, на кл'учé, у канцé в'ýл'ицы, на дажжý. 135 нъ кл'учý, у канцý, нъ дажжý. 136 на дажжé. 137 на дажжý, у кашý. 139 у кашý. 140 у кашý. 141 у кашý, на кл'учý, дажжý. 142 у кашý,

на кл'учы, дажжы. 143 у кашы, на кл'учы, на дажжы, у канцы. 144 у кашу, на дажжы, у канцы. 145 у канцы. 146 у канцы. 147 на дажду. 148 у кашы, на кл'учы. 149 у канцы. 150 у канцы. 151 на дажжы. 152 на канцы. 153 у канцы. 154 у кашы, на дажжы. 155 у канцы, на дажжы. 157 на дажжы, у канцы, у каше. 158 у кашы, на кл'учы, у канцы, у кашу. 159 у каше, на дажду. 160 у кашы. 161 у кашы, на дажжы. 162 на кл'учы, на дажжы. 164 у кашы, на кл'учы, у канцы. 165 у кашы, на дажжы. 166 у канцы. 167 у канцы, на дажжы. 168 на Сожы. 170 на кл'учы, у канцы, у кашы. 171 у кашы, на дажжы, у кашу, на дажжы. 172 на дажжы. 173 у кашу, на дажжы, у канцы, на кл'учы. 174 у кашы, у канцы. 175 на дажжы. 176 на дажжы. 177 на дажжы, у канцы. 178 на канцы, на кл'учы. 179 на дажжы. 180 у кашы, на дажжы. 181 на дажжы, у канцы. 182 на канцы. 183 у кашы, на кл'учы, у канцы. 184 на дажжы, у канцы. 185 у кашы, на кл'учы, на дажжы, у канцы. 186 на кл'учы. 187 на кл'учы, на дажжы, у канцы. 188 у кашы, на дажжы, у канцы. 189 на дажжы, у канцы. 190 на дажжы, у канцы. 191 у кашы, на нажы. 192 у канцы, на дажжы, у кашы. 193 у канцы. 194 у канцы. 195 у кашы, на кл'учы, у канцы, у канце. 196 у кашы, на кл'учы, на дажжы, у канцы. 197 у кал'андары, на канцы. 198 у кашы, на дажжы, на дажду. 199 у кашы, у канцы. 200 на кл'учы, на дажжы, у канцы, у кашы, на Сажы. 201 на дажжы, на дажду. 202 у кашы, на дажжы. 203 у канцы. 204 на кл'учу. 205 у кашы, у канцы. 206 у кашы. 207 на кл'учы, на дажжы, у канцы. 208 на дажжы. 209 на дажжы. 210 на дажжы, на пл'ацу. 211 у канцы, у канцы. 212 у кашы, на дажжы. 213 у канце. 214 на канцы. 215 у кашы, на дажжы, у канцы. 216 на канцы, на дажжы. 217 у кашы, на дажжы. 218 на канцы, у кашы, на кл'учы, на дажжы, у канцы. 219 на канцы, у кашы, на кл'учы, на дажжы. 220 на канцы, на дажжы, у канцы. 221 у кашы, на кл'учы, на дажжы, у канцы. 222 у кашы, на дажжы, у канцы. 223 у кашу, у кашы, на кл'учы, на дажжы, у канцы. 224 у кашы, на дажды, у канцы. 225 у кашы, на дажжы, у канцы. 226 на кл'учы, на дажжы, у канцы. 227 на канцы, на дажжы, ап кл'учы. 228 на кл'учу, нѣ кл'учы, на канцы, на дажжы. 229 у канцы, на кл'учы, на дажжы. 230 у кашы, на кл'учы, на дажжы, у канце. 231 на кл'учы, на дажжы, у канцы. 232 у кашу, на дажжы, у канцы. 233 у кашу, у канцы, на дажжы. 234 у канцы, на кл'учу. 235 у кашы, на кл'учы, у канцы. 236 у канцы, на кл'учу, у каше, на дажду. 237 на дажжы, у канцы. 238 у кашы, на кл'учы, на дажжы, у канцы. 239 на тапару, на дажжы. 240 у канцы, на канце. 241 на кл'учы, на дажжы, у канцы. 242 у кашы, на кл'учы, на дажжы, у канцы. 243 у кашу, у канцы, на кл'учу, у канце, на дажду. 244 на кл'учу, на дажду. 245 на дажду, у канцы. 246 на дажду, на канцы. 247 на дажду, у тым канцы. 248 на дажду, на тапару. 249 на дажду, на канцы. 250 на канцы. 251 у кашы, на дажжы, у канцы, на нажы. 252 у кашы, на кл'учы, у канцы, на дажду. 253 на кл'учы, на дажды, на дажжы. 254 на дажжы, на кл'учы, у канцы, на Сажы. 255 у кашы, на кл'учы, на дажжы, у канцы. 256 на дажду. 257 у кашы, на кл'учы, на дажжы, у канцы. 258

у канцы́. 259 у канцы́. 260 у кашы́, на кл'учу́, на дажж́у, у канцы́.
261 у канцы́. 262 у кашы́, на кл'учу́. 263 нѣ дажж́ы, у канцы́. 264
на кл'учы́, у канцы́. 266 у кашу́, нѣ кл'учу́, у канцы́. 267 нѣ дажж́е,
нѣ канцѣ́. 268 на кл'учы́, на дажж́у, у канцы́. 269 у канцы́. 270 нѣ
кл'учу́, нѣ дажж́у, у канцы́. 271 на дажж́ы, у кашы́, на рубцы́, на тапары́,
у канцѣ́, на кл'учѣ́. 272 нѣ дажж́у, у канцы́. 273 у кашы́, на дажж́ы, на
кл'учы́, у канцы́. 274 на тѣпары́, у канцы́, у в'анцы́, у канцы́. 275 на
дажж́е, у канцы́, на Дн'апру́. 276 у канцы́, на кл'учы́, на дажж́ы. 277
нѣ канцы́. 278 у бару́, у канцы́, на Дн'апру́. 279 на тапару́, у чапцу́,
на Дн'апру́, у канцы́. 280 нѣ канцѣ́, у кашы́, на дажж́ы, у канцы́. 281
у кашы́, на дажж́ы, у канцы́, на двары́. 282 нѣ дажж́у, у кашы́, на
дажж́ы, у канцы́. 283 у канцы́, на дажж́ы. 284 нѣ даж́у, у канцы́. 285
нѣ кл'учу́. 286 у кашу́, нѣ кл'учу́, ны дажж́у. 287 на кл'учы́, на дажж́ы,
у канцы́, у кашѣ́. 288 у кашу́, ны кл'учу́, ны дажж́у. 289 на кл'учы́,
у канцы́, на дажж́ы. 291 на кл'учы́, на дажж́ы, у канцы́, у канцы́. 292
на дажж́ы, у канцы́. 293 на дажж́у. 294 нѣ дажж́у, нѣ наж́у, нѣ тыпару́,
нѣ тыпар'ѣ́. 295 ны жу́жу, у канцы́. 296 на дажж́у, у тым канцу́, канцы́.
297 у кашы́, ны дажж́у, у канцы́. 298 нѣ кл'учу́, на дажж́е, нѣ Сажѣ́.
299 у ҃ырлачу́, нѣ ҃арлачы́, у канцы́, у канцѣ́. 300 у канцы́, у плашчы́,
нѣ тѣпары́, на дажж́ы(-ѣ́, -у́). 301 у канцы́, ны наж́у, ны жу́жу, ны ты-
пару́, ны дажж́ы. 302 нѣ кл'учы́, нѣ дажж́ы, у канцы́. 304 на наж́ы, аб
кл'учы́, у тым канцы́. 305 нѣ дажж́ы, нѣ кл'учы́, у канцы́, на в'атры́.
306 нѣ дажж́ы. 307 на кл'учы́, на дажж́ы, у канцы́, на кал'андары́. 308
у канцы́. 309 у канцы́. 310 на даж́у. 311 у канцы́, у барѣ́. 312
у канцѣ́. 313 у канцы́, нѣ дажж́ы, нѣ кл'учу́, на даж́у. 314 на кл'учы́,
на дажж́ы, у канцы́. 315 у кашу́, на дажж́у. 316 ны кл'учу́, ны дажж́у.
317 ны кл'учы́, ны дажж́ы, у канцы́. 318 на канцы́. 319 на кл'учы́, на
дажж́ы. 320 на кл'учу́, ны дажж́ы, у канцѣ́. 321 у кашу́, ны кл'учу́, ны
дажж́у. 323 у кашы́, ны кл'учу́, ны дажж́у. 324 у канцы́, ны кл'учу́,
ны Сажы́, на дажж́у. 325 на канцы́. 326 на канцы́. 327 на канцы́.
328 ны кл'учу́, ны Сажу́. 329 на карчы́, на дажж́у, у кал'ендар'ѣ́, на та-
пар'ѣ́. 330 ны кл'учѣ́, у канцѣ́, ны Сажу́. 331 у кашу́, ны кл'учу́, ны
дажж́у, ны Сажу́. 332 ны кл'учы́, ны дажж́ы, ны Сажѣ́. 333 ны кл'учу́,
ны дажж́у. 334 ны кл'учу́, ны дажж́у, ны Сажу́. 335 нѣ кл'учы́,
у канцы́, нѣ Сажы́. 336 ны дажж́ы, у канцы́, ны Сажы́, ны тыпар'у́. 337
у кашы́, ны дажж́ы. 338 у кашы́, ны кл'учу́, ны дажж́у, на Сажѣ́,
у канцы́. 340 у кашы́, ны кл'учы́, на дажж́у, ны Сажы́. 341 у канцы́,
на дажж́ы. 344 канцѣ́, у канцы́. 345 на кл'учѣ́, на дажж́е, у канцѣ́. 346
у канцы́. 347 на кл'учѣ́, на дажж́е, у канцѣ́, у кашѣ́, на дажж́е. 348 на
кл'учѣ́, на дажж́е, на канцѣ́, у кашѣ́, на трактары́. 349 на дажж́ы, у кашѣ́,
на кл'учѣ́, на дажж́е, у канцу́, на канцѣ́. 350 на кл'учу́, на дажж́е,
у канцы́. 351 на дажж́е, у канцѣ́. 352 у цабрѣ́, у кашѣ́. 353 у том
канцы́. 354 у кашы́, у кашѣ́, на кл'учѣ́, на дажж́е, у канцѣ́. 355 на
дажж́ы, на трактары́, на кл'учѣ́, на дажж́е, у канцѣ́. 356 на дажж́е,
у канцѣ́. 357 на кл'учѣ́, на дажж́е. 358 на канцѣ́, у кашѣ́, на кл'учѣ́, на
дажж́е. 359 на кл'учѣ́, на дажж́е, у канцѣ́. 360 у кашы́, на кл'учы́, на
дажж́ы, у канцы́. 361 у канцѣ́, на дажж́е. 362 у кашѣ́, дажж́е. 363 на

кл'учу́, на дажж́у, у канцэ́. 365 на кл'уче́, на дажже́, у канцэ́. 368 на кл'уче́, на дажж́е, у канцэ́. 369 на дажж́е. 370 на канцы́, у каше́, на кл'уче́, на дажж́е, у канцэ́. 371 на кл'уче́, на дажж́е, на канцэ́. 372 у кашы́, на кл'учы́, на дажж́е, на в'атрэ́, у канцэ́. 373 на кл'учы́, на дажж́ы, у канцы́. 374 у кашы́, на кл'уче́, на дажж́е. 375 у каше́, на кл'уче́, на дажж́е, у канцы́. 376 на кл'учы́, на дажж́ы, у канцы́. 377 на дажж́е. 378 на кл'уче́, на дажж́е, на канцэ́. 379 на кл'учы́, на дажж́ы, на канцы́. 380 на кл'учы́, на дажж́ы, у канцэ́. 381 у канцы́. 382 на дажж́ы. 383 на дажж́е, на канцэ́. 385 на дажж́ы, у канцы́. 386 на дажж́ы. 387 у канцы́, на дажж́у. 388 на кл'учы́, на дажж́ы, у канцы́. 389 у канцы́. 391 у кашы́, на кл'учы́, на дажж́ы, у канцы́. 392 на кл'уче́, у канцэ́. 393 на дажж́ы, у канцы́. 394 на канцы́. 395 на кл'учы́, у канцы́. 396 у канцы́, на дажж́ы. 398 у канцы́, на дажж́ы, у канцы́. 399 у канцы́, на дажж́ы. 400 на кл'уче́, у канцэ́. 401 на канцэ́, на дажж́ы. 402 на дажж́е, на дажж́ы. 403 у канцы́. 407 на дажж́у. у канцы́. 405 у канцы́, у канцы́. 406 на кл'уче́. 407 на дажж́у. 408 на м'ачы́, на дажж́ы, аб с'акачэ́, аб трапкачэ́, аб з'аркачэ́. 409 на канцы́. 410 на дажж́ы, у канцы́. 411 на дажж́ы, у канцы́, у дварцэ́. 412 у бары́, на дажж́ы. 413 на нажы́, на кл'учы́, на дажж́ы, у канцы́. 414 на дажж́ы, у канцы́. 415 у канцы́. 417 на капачы́, на нажы́. 418 на дажж́ы. 420 у кашы́, на кл'учы́, на дажж́ы, у канцы́. 421 на дажж́ы, у канцы́. 423 аб дажж́ы, у канцы́. 424 у канцы́, у к'урп'ичы́, на кл'учы́, на дажж́ы. 425 у канцы́, на дажж́ы. 427 у кашы́, на дажж́ы. 428 на дажж́ы, у канцы́. 429 у кашы́, у канцы́, у шалашы́. 430 на дажж́ы, у канцы́. 431 на дажж́ы, на кл'учы́, у канцы́. 432 на дварэ́, у кашы́, у канцэ́. 433 на кл'уч'і́, у канц'і́. 434 у канц'і́, на кл'уч'і́, на дажж́і. 435 у кашы́, на кл'учы́, на дажж́ы. 436 на дварэ́, у кашы́, на кл'учы́, на дажж́ы, у канцы́. 437 на канцы́. 438 у кашы́, у канцы́, на кл'учы́, на дажж́ы. 439 на дажж́ы, у кашы́. 441 у кашы́, на кл'учы́, на абручы́, у канцы́, на дажж́ы. 442 у каптуру́, у каптуры́, аб кантару́, аб кантары́, на раґачу́, на б'ичу́. 443 у кашы́, на дажж́ы. 444 на абручы́, на абручу́. 445 на тапары́, у кашы́, на дажж́ы, у буквары́, у бары́, у канцы́. 446 у том кашы́, на дажж́ы, на кл'учы́, на канцы́. 447 у М'іры́, на з'еркачы́, на Сажэ́. 448 на двары́, на нажы́, аб вужы́, на нажы́. 449 у жыры́, на дажж́ы, у канцы́, на кл'учы́. 450 на канцы́, на дажж́ы, у плашчы́. 452 на кл'учы́, на дажж́ы, у канцы́. 453 аб бл'индажы́, на канцы́, у нажы́, на дажж́ы, у канцы́, на кл'учы́, на Сажы́. 454 у М'іры́. 455 на кл'учы́, на дажж́ы, на канцы́. 456 на кл'учы́, у канцы́. 457 на пл'ацы́, на дажж́ы, у канцы́. 458 на кл'учы́, на дажж́ы. 459 на канцы́, на дажж́ы, у кашы́, у ўладышы́, на кл'учы́. 460 на кл'учы́. 461 на кл'учу́, на дажж́у, у канцы́. 462 у канцы́, на дажж́ы. 463 на дажж́ы, у канцы́. 464 на дажж́ы, на кл'учы́, у канцы́. 465 у канцы́. 466 на дажж́ы, у канцы́. 467 на канцы́. 468 у кашу́, на дажж́ы, у канцы́. 469 на дажж́ы. 471 у канцы́, у кашу́, на дажж́у. 475 у кашы́, на кл'учы́, на дажж́ы, у канцы́. 477 на кл'учы́, у канцы́. 478 у кашы́, на кл'учы́, у канцы́. 479 у кашы́, у ўладышы́, у канцы́, у цебры́. 480 на канцы́, на кл'учы́, на дажж́у, у кашы́. 481 на канцы́. 482 на дажж́ы,

у канцы. 483 у кашы, на дажэ, у ўладшы, у цебры, у канцы. 485 на кл'учы, у канцы, на дажэ. 486 на дажэ, у канцы. 487 на канцы. 488 на канцы. 489 на канцы. 490 у канцы, у кашы. 491 у кашы, на дажэ, у канцы. 493 на канцы. 494 на кл'учы, на дажэ, у канцы. 495 у бары, у кашы, на кл'учы, на дажэ, на канцы. 496 у кашы, на кл'учы, на дажэ, у канцы, на Сажы. 498 на дажэ, у канцы. 499 на дажэ, у кашы, у канцы. 500 на канцы. 501 на дажэ, у канцы. 502 на канцы, у кашы, на кл'учы, на дажэ, у канцы. 504 у кашы, на дажэ, у канцы, на нажы. 505 на дажэ, у канцы. 506 на дажэ, у канцы. 507 на канце, на канцы, у кашы, на кл'учы. 509 у кашы, на кл'учы, на дажэ, у канцы. 510 на канцы с'ала, у кашы. 511 у кашы, на кл'учы, у канцы, на дажэ, на трактары, на кл'учы, на дажэ, у канцы. 513 на канцы. 514 у кашы, на дажэ, у канцы, на кл'учы. 515 на канцы. 516 на канцы. 517 на канцы. 518 у кашы. 520 у бары, у канцы. 521 у канцы, на дажэ. 522 на канцы. 525 на дажэ, у канцы. 526 у канцы. 527 на кл'учы, на дажэ, на дажэ, у канцы. 528 у кашы, у кашы, у кашы, на дажэ, на дажэ, на дажэ. 529 на кл'учы, на дажэ, у канцы, у кашы, на Сажы. 530 на дажэ, на бары. 531 у кашы, на кл'учы, у канцы, на дажэ. 532 у кашы, на дажэ, у канцы, на Сажы. 533 на кл'учы, на дажэ. 534 у кашы, у канцы, у бары, на дажэ. 535 у манастырэ. 536 у халатцы, на канцы, на кл'учы. 537 ны канцы. 538 у канцы, на кл'учы, на дажэ. 539 у кашы, на кл'учы, на дажэ, у канцы. 540 на дажэ, на канцы. 541 на дажэ, у канцы. 542 нэ дажы. 543 у кашы, ны кл'учы, ны дажэ, у канцы. 544 на канце. 545 на канцы, на дажэ. 546 на дажы, на дажы, у канцы і ў канце. 548 на дажэ, у канцы. 549 на кл'учы, на дажэ, у канцы. 550 дажэ, на Дн'епры. 551 у кашы, на дажэ, у канцы. 553 у кашы, у кашы, на кл'учы. 554 у кашы, на кл'учы, у канцы. 556 у кашы, на кл'учы, на дажэ, у канце, у канцы, у канцы. 557 на дажэ, у канцы. 558 у канцы. 559 на кл'учы, на дажы, у канцы. 560 у канцы, у кашы. 561 у кашы, на кл'учы, на дажэ, у канцы. 562 у кашы, на кл'учы, на дажэ, у канцы. 563 на дажэ, канцы. 564 у кашы, на кл'учы, на дажэ, у канцы. 565 на кл'учы, на дажэ, у канцы. 566 на трактары. 567 у канцы, у кашы. 568 у кашы, на кл'учы, на дажэ, у канцы. 569 на дажэ. 570 у кашы, ны кл'учы, ны дажэ (-ы). 572 ны дажэ, у канцы. 573 на канце. 574 у канцы. 575 на дажэ. 577 на канце. 578 на канцы, на канцы. 579 у кашы, нэ кл'учы. 580 ны дажэ, у канцы. 581 у кашы, ны дажэ, у канцы. 583 ны дажэ, у канцы. 584 ны дажэ, у канцы. 586 на кл'учы, у канцы. 587 на канцы, на дажэ, на кл'учы, на Сажы. 588 у канце, ны Сажы. 589 у канцы. 591 на Сажы. 592 на дажэ, у канце, ны Сажы. 593 на кл'учы, на дажэ, у канцы. 594 ны кл'учы. 595 на кл'учы, у канцы. 596 на дажэ, у канцы, на Сажы, у званце. 597 на кл'учы, на дажы, у канцы. 598 у канцы. 599 на кл'учы, на дажэ, у канцы, на Сажы. 600 на кл'учы, на дажэ, у канцы, на Сажы. 601 у кашы, на кл'учы, на дажэ, у канцы, на Сажы, у Стуз'анцы. 602 у кашы, на кл'учы, на дажэ, у канцы, на Сажы. 603 у кашы,

на кл'учу́, у канцѹ́, на Сажу́. 604 на дажжѹ́, на кл'учу́, у кашу́. 605
у кашы́, ны дажжѹ́, у канцѹ́, ны Сажы́. 606 ны дажжѹ́. 607 у канцѣ́.
608 ны кл'учѣ́, ны дажжѣ́. 609 у канцѣ́. 610 на кл'учу́, дажжѹ́, ны
канцѹ́, на Сажу́. 611 у канцѹ́. 612 на кл'учу́, дажжѹ́, Сажу́, ны
канцѣ́(ы). 613 нѣ дажѹ́, у канцѹ́. 614 ны дажжѹ́, у канцѹ́. 615 у ка-
шу́, ны кл'учу́, ны дажжѹ́, у канцѹ́, ны канцѹ́, ны Сажу́. 616 ны кл'у-
чѣ́, нѣ дажѹ́, нѣ канцѣ́. 617 на кл'учу́, дажжѹ́, ны канцѹ́, Сажу́. 618
ны Сажѣ́. 619 у канцѹ́, нѣ дажжѣ́. 620 ны кл'учѹ́, ны дажжѣ́, у канцѣ́,
ны Сажѣ́. 621 ны кл'учу́, ны дажжѹ́, ны Сажу́. 622 ны дажжѹ́, ны
Сажы́. 623 у канцѣ́, на Сажѣ́. 624 у канцѣ́, нѣ Сажу́. 625 нѣ дажжѹ́,
у канцѹ́, нѣ Сажу́. 626 ны Сажу́. 627 ны кл'учѹ́, ны дажжѹ́, у кан-
цѹ́, ны Сажу́. 628 ны Сажу́. 629 на кл'учу́. 630 у кашы́, нѣ кл'учѹ́,
ны дажжѹ́, у канцѹ́, на Сажу́. 631 у канцѣ́. 632 у канцѹ́, на кл'учу́,
на Сажу́. 633 на дажжѣ́, на кл'учѣ́, у канцѣ́, на Сажѣ́. 634 на дажжѹ́,
на кл'учу́, у канцѣ́, на Сажѣ́. 636 на кл'учу́, на дажжѹ́, у канцѣ́, на
Сажу́. 637 на кл'учу́, на дажжѹ́, у канцѹ́, на Сажу́. 638 у кашу́, на
кл'учу́, на дажжѹ́, у канцѹ́, на Сажу́. 639 на дажжѹ́, на кл'учу́, на кан-
цѹ́, на Сажу́. 640 ны кл'учу́, ны дажжѹ́, ны Сажу́. 641 на дажжѹ́,
у канцѹ́, ны Сажу́. 643 у кашы́, ны кл'учу́, ны дажжѹ́, ны Сажу́. 644
ны дажжѹ́, ны Сажу́, на канцѹ́. 645 ны кл'учу́, ны дажжѹ́, ны Сажу́.
646 нѣ кл'учѹ́, нѣ дажжѹ́, у канцѹ́, нѣ Сажу́. 647 ны кл'учу́, ны дажѹ́,
ны Сажу́. 648 нѣ кл'учѹ́, ны дажжѹ́, у канцѹ́, ны Сажы́. 649 ны
дажжѹ́. 650 на дажжѣ́, на кл'учѣ́, у канцѣ́, на Сажѣ́. 651 на кл'учѣ́, на
дажжѣ́, у канцѣ́. 652 в кошѹ́, на кл'учѹ́, на дошчѹ́, в кунцѹ́. 653
на дошчѹ́, в канцѹ́. 654 на кл'учѹ́, на дожжѹ́, в кунцѣ́. 655
на кл'учѣ́, на Сужѹ́. 656 в кушѹ́, на кл'учѹ́, в кунцѹ́. 657 на
кл'учѹ́, на дуждѹ́, в кунцѹ́. 658 на кл'учѹ́, на дошчѹ́, в канцѹ́.
659 на кл'учѹ́, на дужжѹ́, у кушѹ́. 660 на кл'учѹ́, на дожжѹ́,
у канцѹ́. 662 на кл'учѹ́, на дошчѹ́, в кунцѹ́. 664 у кл'учѹ́, на
дождѹ́. 665 на дожжѹ́, на дошчѹ́. 668 у кашы́, канцѹ́, на кл'учѹ́,
дажжѹ́. 669 у кашу́, на дажжѹ́. 670 на кл'учѹ́, на дажѹ́, у канцѹ́.
671 у кашы́, на дажжѹ́. 672 на дажжѹ́, у канцѹ́. 673 на дажжѹ́,
у канцѹ́. 674 у канцѹ́. 675 на кл'учѣ́, на дажжѣ́, у канцѣ́. 676 у кошѣ́,
на кл'учѣ́, на дажжѣ́, у канцѣ́, на корчѣ́. 678 на кл'учѣ́, на дажжѣ́.
679 у канцѣ́, на кл'учу́, на дажжѣ́, у том канцѣ́. 680 у кошѣ́, на кл'учѣ́,
на дошчѣ́, у канцѣ́. 681 у кашѣ́, на кл'учѣ́, на дажжѣ́. 682 у кошѣ́,
на дождѣ́. 683 у кашы́, на кл'учу́, на дожжѹ́, у канцѹ́. 684 кошѣ́,
на кл'учѣ́, на дошчѣ́. 685 на кл'учѹ́, в канцѣ́, на дошчѣ́. 686 на
кл'учѹ́, на дожжѹ́, у канцѹ́. 687 у кошѣ́, на кл'учѣ́, на дошчѣ́-
вы, у канцѣ́. 688 на кл'учѹ́, на дошчѹ́, в канцѹ́. 689 в кошѹ́, на
кл'учѹ́, на дошчѹ́, в канцѹ́. 691 на кл'учѹ́, на дошчѹ́. у канцѹ́.
692 на кл'учѹ́, на дошчѹ́, в канцѹ́. 693 в кушѹ́, кушѹ́, на кл'у-
чѹ́, на дажжѹ́, в кунцѹ́. 694 у кошѹ́, у канцѹ́, на дождѹ́. 695 на
кл'учѹ́, на дошчѹ́. 696 на кл'учѹ́, на дошчѹ́, в канцѹ́. 697 на
душчѹ́, у кунцѹ́. 698 у кошѣ́, на кл'учѣ́, на дожжѣ́, у канцѹ́.
699 на кл'учѹ́, на дошчѹ́, на дворѹ́, у канцѹ́. 700 на кл'учѹ́,

в кон'ц'і. 701 у кош'і, на кл'уч'у, на дожж'у, у конц'і, на Сож'у. 702 на кл'уч'овы, на дошч'ы, у конц'і. 703 на кл'уч'овы, в конц'і. 704 на кл'уч'овы, на дужд'у, у кунц'і. 705 у бар'ы. 706 у кашу, на кл'уч'ы, на дажж'ы, у канц'ы. 707 на дажж'у, у канц'ы. 708 у бар'ы. 709 у каш'у, на дажж'ы, у канц'ы. 710 у канц'ы. 711 у каш'ы, на кл'уч'ы, на дажж'ы, у канц'ы, у канц'е. 712 у каш'е, у канц'е, на дажж'е. 713 у каш'е, на кл'уч'е, на дажж'е, у канц'е. 714 на канц'е. 715 на канц'е. 716 на топор'ы (-у), у бор'ы (-у), у конц'ы. 717 у каш'ы, на дожж'у, у канц'е. 718 у кош'у, на дожж'у, у тым канц'ы. 719 у канц'ы, на кл'уч'ы, на дашч'ы, у канц'ы. 720 у каш'е, на кл'уч'е, на дошч'е. 721 на кл'уч'у, на дашч'ы, на корч'ы, у канц'у. 722 на нож'і, у бор'ы, на кл'уч'і, на дажж'і, у канц'і. 724 в кош'е, на кл'уч'е, на дошч'е, в канц'е. 726 у каш'ы, на кл'уч'ы, на дожж'ы, у канц'ы. 727 на кл'уч'і, на дожд'і, у канц'і. 728 у каш'і, на кл'уч'ове, на дожж'ове, у канц'і, у корч'і, у скопц'і. 729 в канц'ы. 730 на кл'уч'і, на дошч'і, на канц'і. 731 на кл'уч'у, на дожч'у. 732 на кл'уч'у, на дожд'і, в канц'і. 733 в ковш'і, на дожж'у, на кл'уч'е'в'і. 734 у канц'ы. 735 в кош'і, на дошч'і, в канц'і. 736 на кл'уч'ы, на кл'уч'у, на дажж'ы, на дажж'у, на канц'і. 737 на кл'уч'у, на дожд'і, у канц'і. 738 в кош'ы, на дошч'у, у канц'ы. 739 на кл'уч'ы, на дошч'ы, у канц'ы. 740 на дожч'у, у кош'ы, у канц'ы. 741 в кош'у, на кл'уч'у. 742 у каш'ы, у канц'ы, на дажж'ы. 743 у каш'ы. 744 у каш'ы, у канц'ы, на дажж'ы. 745 на канц'ы, на дажж'е, у канц'е, на каўрэ. 746 пры канц'ы. 747 на пл'ац'ы. 748 ап дупц'у, у каш'ы, на дажж'ы, на наж'ы, на кл'уч'ы, на тапар'ы, у ґушчар'ы. 749 у каш'ы, у канц'ы. 750 у канц'е, на дажч'е, на пл'ац'е. 751 у каш'у, ап тапар'у, ап сахар'у, на кл'уч'у, на дажж'ы, у канц'ы. 752 у бар'е, на тапар'ы, на сахар'ы, на буўры, на сырц'у, ап дажж'ы, ап кл'уч'ы, у каш'ы, у канц'ы. 753 на дажж'е, у бар'е, на канц'е, на наж'е, на ґуж'е. 754 у каш'ы, на дажж'ы, у канц'ы, на дожж'е, у канц'е. 756 на дажж'ы. 757 на кл'уч'е, на б'ич'е, на вуж'е, на ґладыш'е. 758 на канц'ы, на б'ич'ы, на ґич'ы. 759 у каш'ы, на кл'уч'ы, у канц'е. 760 на дожж'у. 761 у кош'е. 762 у каш'ы, у канц'і, на дошч'у. 763 на кл'уч'у, у канц'і, на Сож'ы. 764 у кош'ы, на дошч'ы, у канц'і. 765 на кош'е, на кл'уч'е. 766 на канц'ы. 767 на канц'е. 768 на кл'уч'у, на дошч'у, у канц'ы. 769 на канц'і. 770 у каш'у, на кл'уч'у, на дошч'у, на канц'і. 771 на кл'уч'ы, на дошч'ы, в канц'ы. 772 на кл'уч'ы, на дошч'ы, в канц'ы. 773 у каш'у, у канц'у. 774 у каш'ы, на кл'уч'ы, на дажж'ы, у канц'ы. 776 у каш'ы, на кл'уч'ы, на дажж'ы, у канц'ы. 777 у канц'ы. 778 на канц'ы. 779 у каш'ы, на дажж'ы, у канц'ы. 780 на дажж'ы, у канц'ы. 781 у каш'е, на дажж'е, у канц'ы, на кл'уч'ы, на бар'у. 782 на дажж'у, у канц'ы. 783 на канц'ы. 784 на канц'ы. 785 у канц'ы, на дажж'ы, кл'уч'ы, каш'ы. 786 на дажж'ы, у канц'ы. 787 у каш'ы, на кл'уч'ы, на дажж'ы, у канц'ы, у канц'ы. 788 на дажж'ы. 789 на дажж'ы, на канц'ы. 790 на наж'ы, на даж'ы, у канц'ы. 791 у каш'ы, на кл'уч'ы, на дажж'ы, у канц'ы. 792 у каш'ы, на кл'уч'ы, на дажж'ы, у канц'ы. 793 на дажж'ы. 794 на канц'ы. 795 у скопц'ы, у кош'у, на дожж'ы, у канц'ы. 796 у каш'у, на дажж'у, у канц'ы, на Сож'ы. 797 на дожж'е, на кл'уч'е, у канц'е. 798 на пл'ац'у, на дожж'у, на дожж'ы,

у том концé. 799 на дожжý, у концý. 800 на корчé, на кл'учý, на дожжé, на концé, на концý. 802 у корчý, кл'учý, на дожжý, у концý, у концé. 804 на кл'учé, на дожжчé, у концé. 805 на кл'учý, на дожжý. 806 у кашы́ (кош), на дажжы́, у канцы́, на Сажé. 807 на кл'учы́, на дожжы́, у канцы́. 808 на кл'учы́, на дожжы́, у концé. 809 в кашы́, на кл'учы́. 810 на кл'учé, на дожжé, у концé. 811 у кошы́, но дошчý. 812 на кл'учы́, на дожжы́, у канцы́. 813 на дажý. 814 на дажжы́. 815 у кашы́, на дажжы́. 816 у канцы́, у барý. 817 у кашы́, на кл'учы́, на дажжы́, у канцы́. 818 у кашы́, на кл'учы́, на дажжы́, на канцы́. 819 на канцы́, на стаўпцы́, на дажжы́, на кл'учы́. 820 у кашы́, на кл'учы́, на дажжы́, у канцы́. 821 на кл'учý, на дажжы́, у канцы́, на ножы́, на бары́. 822 на кл'учы́, у кашы́, на дажжы́. 823 на дажжý, на канцы́. 824 у канцы́, на дажжы́, у кашы́. 825 на дажы́. 826 на кл'учý, калачý, у канцы́. 827 у шалашы́, у канцы́, на дажжы́. 828 на дажжý. 829 на дажжы́, на кл'учы́, на канцы́, на үужы́. 830 на дажжы́, на канцы́. 831 на дажжы́, на калачы́, у канцы́, у нажы́. 832 на кл'учы́ (на кл'учý), на дажжы́ (на дажжý), на канцы́ (на канцы́). 833 у кашý, на кл'учý, на дажжý, у канцы́. 834 у кашé, на кл'учы́, на дажжý і на дажжé, у канцы́. 835 у кашý, на кл'учý, на дажжý, у канцы́. 836 на кл'учý, на дажжы́, у канцы́. 837 у кайшы́, на дажжы́, у в'енцы́. 838 у канцы́. 839 нò дожý, у канцы́. 840 у канцы́, у кошы́, у боры́. 841 у кашé, на кл'учé, на дожжý, на Сожé. 842 у канцы́. 843 у канцы́. 844 у канцы́, у шалашы́, на дажжы́. 845 у кашé, на кл'учé, у канцы́, на дажжý. 846 у кошé, на кл'учé, на дожжé, на дожжы́, у концé, на Сожé. 847 на кл'учы́, на дажжы́, на канцы́. 848 у кошé, на дожжé, у канцы́, у концé. 849 на кл'учы́, на дажжы́. 850 у кошé, у концé, на дожжé. 851 у кошé, на кл'учы́, на кл'учé, на дожжý, на дожжы́, на дожжé, у концé, у канцы́. 852 у кошé, у концé, на дожжé. 853 на кл'учý, на дажжý, у концé. 855 у кашý, на кл'учý, на дажжý, у канцы́. 857 у кашы́, на кл'учы́, на дажжы́, у канцы́, на Сажы́. 858 у кашы́, на кл'учы́, на дажжы́, у канцы́, на Сожý. 861 у канцы́. 862 на кл'учý, на дажжы́, у канцы́. 863 у кашý, на кл'учý, на дажжé, у канцé, на Сажý. 864 у кашé, у канцé. 867 у кашы́, на кл'учý, на дажжý, у канцы́. 868 у канцы́, у кашы́. 869 на дажжы́, у канцы́, у үаражы́, у бары́, на карчы́. 870 у кашы́, на дажжы́, у канцы́. 871 у кашы́, на кл'учы́, на дажжы́, у канцы́. 872 на кл'учы́, на дажжы́, у канцы́. 873 на канцы́. 874 у кашý, на кл'учý, на дажжý, у канцы́. 875 у канцы́, у кашы́, на дажжý. 876 у кашы́, на кл'учы́, у канцы́. 877 у канцы́, у кашы́, на кл'учý, на дажжý. 878 у кашы́, на кл'учý, на дажжý, у канцы́. 879 у кашы́, на кл'учы́, на дожжы́, у канцы́. 880 у кашы́, на кл'учы́, на дажжы́, у канцы́. 881 у каш'у́, на кл'учы́, на дажы́, у канцы́. 882 на дажжý, у канцы́ (é). 883 у кашý, на кл'учý, на дажжý, у канцé. 884 на дажжы́, у канцы́, у кашы́. 885 у кашы́, на кл'учы́, на дажжé, у канцы́. 886 на дажжý. 887 на дажжé, на кл'учы́. 889 на кл'учы́, на дажжы́, у канцы́. 890 на кл'учý, на дажжý, у канцé. 891 у кашý, на кл'учý, на дажжы́, у канцы́. 892 у кашý, на кл'учý, на дажжý, на Сажý. 893 на дожж'é. 894 у кашý, на кл'учý, у канцы́, на Сажý. 895 у кашы́, на кл'учý, на даж-

же, на конце, на Сажу. 896 на кл'учу, на дажжу, у канцы, на Сажу. 897 на кл'учу. 898 у кл'учу, у канце. 899 на кл'учу, на дажжу, у тым канцу. 900 у кашы, на кл'учы, на дажжу. 901 у кашу, на Сажу, на Сажы. 902 на канцу. 903 на кл'уче, на дажже, на Сажу. 904 у каш'е, на кл'уч'е, на дажж'е, у канц'е. 905 у кашы, на кл'учы, на дажжы, у канц'у, на каше, на кл'уче, на дажжу, у канце. 906 на канце. 907 на канце. 908 на кл'уче, у канце, на Саже. 909 на дажжу. 910 на кл'учы, на дажжы, у канцы. 911 на канцы. 912 у кашу, на кл'учу. 913 у кашу, на кл'учу, на дажжу, у канце. 914 у каше, у кашу, на кл'уче, на кл'учу, на дажже, на дажжу, у канце, у канцу, на Сажу. 916 на кл'учу, на дажу. 917 у кашу, на кл'учу, на дажжу, у канце. 918 аб цану, на дажжы. 919 на кл'учы, на дажжу, на дажжы, у канце. 921 на кл'учы, на дажжы, у канцы. 922 у кашу, у канце, на кл'учу, на Сажу, на дажжу. 923 у каше, на кл'уче, на дажже, у канце, на Саже. 924 у кашы, на дажжу, у канцы, на Сажу. 925 у кашы, на кл'учу, на дажчу, у канце, на Сажы. 926 у кашы, на кл'учы, на дажжы, у канце. 927 на кл'учу. 928 на кл'учу. 929 на кл'уче, на дажжу, на Сажу. 930 у кашу, на кл'учу, у канцы, на Сажу. 931 у кл'учу, на дажжу, у том канцу, на Сажу. 932 у кашы, на кл'учу, на дажжы, на дажжу, у канце, у канцы, на Сажу. 933 на дажж'у, на дажд'у, у канце. 934 на канце, на канцу. 935 у кашы, на дажы, у канцы. 936 у канцы, на Сажы, у кашу, на дажчу, у канце, на Саже. 937 на кл'учу, на дажжу, у канце. 938 на канце. 939 на канце. 940 на дажжы, у канцы, на Сажу. 941 на кл'учу, на дажчу, на Сажу. 942 на канцы. 943 на канцы. 944 на дажжы, на Сажу. 945 на кл'учу, на дошчу, в кунц'у. 946 на концы. 947 в кл'учовы, на душчовы, в кунц'у. 948 в кашы, на кл'уч'у, на дожд'у. 949 на кл'учовы, на душчовы, в кунц'у. 950 на кл'учу, на дожд'у, на конц'у. 952 на корч'у, на дожд'у, у конц'у, на кл'учовы. 953 в кашы, на кл'учу, на дожу, в конц'у, на Сожу. 954 у кашы, на кл'учовы, на душчовы, на кунц'у. 955 у кошы, на дошчы, у канце. 956 в кунц'у. 957 у кашы, на кл'учы, у конц'у. 958 в кошы, на кл'учы, на дошчы. 959 на кл'уч'у, на дужжовы, в кунц'у. 960 у кош'у, на Сожы. 961 у кашу, на кл'учу, на дошчу, у конц'у, на Сожу. 962 на кл'учовы, в конц'у, на дошчовы. 963 у кошы, на кл'учу, на дошчу. 964 у концы, на дажжу, на Сожу. 965 у кош'у, на кл'уч'у, на дожд'у, на дожд'овы, у конц'у. 966 у каше, на дожже, у канце. 967 на кл'учы, на концы, на Сожы, на канце, на корчу, на кл'учу, на дошчу. 968 на корчы, на кл'учы, у концы, на Сожы. 969 на кл'уче, на дожже, у концы. 970 на кл'учы, на дожжы, в концы. 971 на кл'учы, на дошчы, у концы. 972 на корче, на кл'уче, у кашу, на дожже, у чепце. 973 на кл'уче, на дошчу, у канце. 974 на кл'учу, на дожже, у канце. 975 в коше, на кл'уче, на дожже, на канце, на ноже. 976 на дожже, у канце, на кл'уче, на кл'учу, на дожжу, у концы. 977 у коше, на кл'уче, на дожже, в том канце, на ноже. 978 на кл'уче, на дожже. 979 у концы, на дожжы, на кл'учы. 980 у кашы, на дажжы. 981 в коше, на дожже, на канце. 982 на кл'учу, на дожжы, у канце. 983 на кл'учы, на дожжы. 984 на кл'учу, на дажжу, у канцу. 985 у ко-

шэ, на ножэ, на дожжэ, у канцэ. 986 у кошэ, на дожжэ. 987 у кошў, на дожжў, у канцў, на Сожў. 988 на кл'учў, на дажжў, у канцў, на Сожў. 989 на дожжэ, у кошэ, на кл'учэ, у канцэ. 990 у кашэ, на кл'учэ, на дожжэ, у канцэ. 991 на дажжэ, у канцэ. 992 у кашы, на кл'учы, на дожжы, у канцы. 993 на дожжэ, у канцэ, на кл'учэ. 994 на кл'учэ, у канцэ. 995 нъ кл'учы, нъ дожчы, у канцы. 996 на дажжы. 997 на кл'учў, на кл'учы, на дажжў, на дажжы, у канцў, у канцэ. 998 у кашы, на кл'учы, на дажы, у канцы. 999 у кошы, нъ кл'учы, нъ дошчы, у канцы. 1000 на кл'учў, на дажў, у канцў. 1001 у кашы, на кл'учы. 1002 у кошы, на кл'учы, на дошчы, у канцэ. 1003 у кашы. 1004 у кашы. 1005 на кл'учў, на дажжў, у канцэ. 1006 у кашы, на кл'учы, на дажжы, у канцы. 1007 на дажжў, у кашэ, на дошчэ, у канцэ. 1008 у кашў, на кл'учы, у кош'у, на дошч'у, у канцэ. 1009 на дашжў, на Сожы. 1010 у кашы, на кл'учы, на дажы, у канцы. 1011 у кашы, на кл'учы, на дажжы, у канцы, на кл'учў, на дожчў. 1012 у кошы, на кл'учы, на дожчы, у канцэ. 1013 на кл'учў, на дажжў, на кл'учэ, на дажжэ, у канцэ. 1014 у кашы, на кл'учы, на дажы, у канцы, на Сожы. 1015 у кашы, на кл'учў, на дажжэ, у канцэ, на Сажы. 1016 у кашў, на кл'учў, на дажжў, у канцы. 1017 на дажжы, у канцэ, на Сажў. 1018 у кашў, на кл'учў, на дажжў, у канцы. 1019 на дажжэ, у канцэ. 1020 у кашў, на кл'учў, на дажжў, у канцы. 1021 на дажжы. 1022 на кл'учў. 1023 на дашчы, у канцэ. 1024 на дажчы, у канцы. 1025 у кашў, на кл'учў, на дашчў, у канцў, у карчў. 1026 у кашў, на кл'учў, на дажжў, у канцы. 1027 у кашў, на кл'учў, на дашчў, у канцў, у барў.

Карта № 78

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК МЕСНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НЕАДУШАЎЛЁНЫХ НАЗОЎНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ З МЯККАЙ АСНОВАЙ

Карта складзена на матэрыяле пункта «г» пытання № 69:

«Якія склонавыя канчаткі маюць назоўнікі мужчынскага і ніякага роду ў месным склоне адзіночнага ліку:

г) назоўнікі мужчынскага роду з мяккай асновай пад націскам: *на пні, на пне ці на пню; на дні, на дне ці на дню..?»*

У сувязі з тым, што матэрыял недастатковы (пераважна адзін-два прыклады) і часта адно слова выступае з адным канчаткам, а другое — з іншым і нельга высветліць, заканамернасць гэта ці выпадковасць, увесь матэрыял прыводзіцца ў каментарыях. Адначасова даюцца заўвагі да прыкладаў, а таксама прыклады, у якіх адсутнічае націск: 1 на пн'у, на пл'атн'у. 2 на пн'у, нъ камл'у. 3 на пн'у, пл'атн'у. 4 на пн'у, на камл'у. 5 на дн'у, на пн'у, на камл'у. 6 на пн'у, на дн'у. 7 на пн'у, на дн'у, на камл'у. 8 на пн'у, на дн'у, на камл'у. 9 на пн'у, на дн'у, на камл'у. 10 на камл'у, на пн'у, на дн'у. 11 на пн'у, на дн'у, на камл'у. 12 на пн'у, на пл'атн'у, на кам'ан'у. 13 на пн'у, на кам'ан'у. 14 на пн'у, на камл'у. 15 на пн'у, на дн'у, на пл'атн'у. 17

на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на кам'ан'ї. 18 на пн'и, на дн'и, на камл'ї.
19 на пн'и, на кам'ан'ї, на дн'и, на пл'атн'ї. 21 на пн'и, на пл'атн'ї.
22 на камл'ї, на пн'и, на кам'ен'ї. 23 на пн'и, на дн'и, нѣ камл'ї. 24
на пн'у, на камл'ї. 25 на пн'и, на камл'ї, на дн'и. 26 на пн'и, ны
камл'ї, ны пл'атн'ї. 27 на пн'и, на дн'и. 28 у ц'ан'ї, на пн'и. 29
на пн'е, на тыдн'ї. 30 на пн'у, на камл'ї. 31 пн'у, на камл'ї, на
пл'атн'ї. 32 на пн'и. 33 на пн'и, аб дн'и. 34 на пн'и, на дн'и, на
камл'ї. 35 на пн'и. 36 на пн'и, на камл'ї. 37 на пн'и, на дн'и, на
камл'ї, на кам'ан'ї. 38 на дн'и, на камл'ї, на кам'ан'ї. 39 на пн'и, на
камл'ї, на кам'ан'ї. 40 ны трудадн'ї. 41 на пн'и, на дн'у. 42 на
пн'и, на пл'атн'ї. 43 на пн'и, на дн'и, на пл'атн'ї, на кам'ан'ї. 44 на
пн'и, на дн'и, нѣ камл'ї, нѣ пл'атн'ї. 45 на пн'и, на дн'и, нѣ камл'ї, нѣ
пл'атн'ї. 46 на пн'и, у а҃н'ї. 47 на пн'у, на пл'атн'ї. 48 на пн'и, на
дн'и, нѣ камл'ї, нѣ кам'ан'ї. 49 на пн'и, на камл'ї. 50 на пн'и, на
дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 51 на пн'и, на пл'атн'ї. 52 на пн'и, на
дн'и, на камл'ї. 53 на пн'е, на пл'атн'ї. 54 на пн'и, на дн'и. 55 на
пн'е. 56 на пн'и. 57 на пн'е, на камл'ї. 59 на пн'и, на дн'и. 60 на
камл'ї. 61 на пн'у, на дн'и, на камл'ї. 62 на пн'и, на дн'и. 63 на
пн'и, на дн'и. 64 на пн'у, на дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 65 на пн'и,
на дн'и, на камл'ї, на кам'ан'ї. 66 на пн'у, на дн'у, на камл'ї, на
пл'атн'ї. 67 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї, на пн'у, на дн'у, на
камл'ї, на пл'атн'ї. 68 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї, на ка-
м'ан'ї. 69 на пн'и, на камл'ї, на кам'ан'ї. 70 на пн'и, на камл'ї, на
кам'ан'ї. 71 на пн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї, на кам'ан'ї. 72 на пн'и,
на дн'и, на пл'атн'ї, на камл'ї. 73 на дн'и, на пн'и, нѣ камл'ї, нѣ
кѣм'ан'ї. 74 на пн'и, на дн'и, на камл'ї. 75 на пн'и, на дн'и, на камн'ї.
76 пн'и, дн'и камл'ї, кам'ан'ї. 77 на пн'и, на камл'ї. 78 на пн'и, на
дн'и, на камл'ї. 79 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на кам'ан'ї. 80 на
дн'и, на каран'ї. 81 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 82 на
пн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 83 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї.
84 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, у ц'ан'ї. 85 на пн'и, на дн'и, на камл'ї.
86 на пн'и, на дн'и, на камл'ї. 87 у а҃н'ї, на пн'и, на дн'и, на камл'ї,
на кам'ан'ї. 88 на пн'и, на камл'ї. 89 на дн'и, на пн'у, на пн'и. 90
на пн'и, на камл'ї. 91 на пн'и, на дн'и. 92 на дн'и. 93 на пн'и, на
дн'и. 94 на пн'и, на дн'и. 95 на пн'у, на дн'и, на камл'ї. 96 на пн'и,
на дн'и. 97 на пн'у. 98 на рамн'ї, на пн'и. 99 на пн'и, на дн'и. 100
на пн'у, нѣ камл'ї, нѣ пл'атн'ї. 101 на пн'и, на дн'и. 102 на пн'и, на
дн'и, нѣ камл'ї. 103 на пн'и. 104 на пн'и, на камл'ї. 105 на пн'и.
106 нѣ камл'ї, на дн'и, на пн'и. 107 на пн'и, на дн'и, нѣ камл'ї. 108
на пн'и. 109 на пн'и, на дн'и, нѣ камл'ї. 110 на пн'и. 111 на дн'и,
нѣ камл'ї. 112 на пн'е. 113 на пн'и, на дн'и, на пл'атн'ї. 114 на
пн'и, на дн'и. 115 на пн'у, на камл'ї. 116 на пн'и, на дн'и, нѣ камл'ї.
117 на пн'у, нѣ камл'ї, нѣ пл'атн'ї. 118 на пн'и, на дн'и, на камл'ї,
на а҃н'ї. 119 на пн'у, на дн'и, на йичм'ан'ї, на пл'атн'ї, на пн'и, на
а҃н'ї. 120 на пн'и, на камл'ї. 121 на пн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї.
123 на пн'и, на дн'и, на камл'ї. 124 на пл'атн'ї. 125 на пн'и, на дн'и,
на камл'ї. 126 * на дн'и, на пн'и, на пн'у, на камл'ї. 127 на пн'и, на

дн'и, на камл'е, на пл'атн'е. 128 на пн'и, на дн'и, на пл'атн'и. 129 на
 пн'и, на дн'и, на пл'атн'е. 130 на дн'и, на пн'и, на пл'атн'у. 131 на
 пн'у, на камл'у. 132 на пн'и, на дн'и, на камл'у, на пл'атн'и. 133 на
 пн'и, нъ камл'и. 134 на п'ан'у, на дн'у. 135 на пн'и, нъ камл'и. 136
 на пн'е. 137 на пн'е. 138 на пн'и, на дн'и. 139 на дн'и. 140 на
 пн'и, на дн'и. 141 на пн'и, на камл'и. 142 на пн'и, на камл'и. 143
 на пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 144 на пн'у. 145 на пн'и.
 146 на пн'е, на пл'атн'е. 147 на пн'у. 148 на пн'и, на камл'и. 150
 на пн'и, на камл'и. 151 на пн'у, на камл'у. 152 на пн'у, на камн'у.
 154 на пн'и. 155 на пн'и. 157 на пн'и, на камл'и. 158 на пн'и, на
 дн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 159 на пн'и. 160 на пн'и, на дн'и, на
 пл'атн'и. 161 на пн'и, на камл'и. 162 на камл'и, на пн'и. 163 на
 пн'и. 164 на пн'и, на дн'и, на камл'и. 166 на пн'е, на дн'у, на камл'и.
 169 на пн'и. 170 на пн'и, на камл'и. 171 на пл'атн'и. 173 на пн'и,
 на камл'и, на пл'атн'и. 174 на пн'и, на камл'и. 175 на пн'и. 176 на
 пн'и. 177 на пн'и, на камл'и. 178 на пн'и, на дн'и, на камл'и. 179
 на пн'и. 180 на пн'и. 181 на пн'и, на камл'и. 183 на пн'и, на дн'и,
 на камл'и. 184 на пн'и, на камл'и. 185 на пн'и, на камл'и, на
 пл'атн'и. 186 на пн'и. 187 на дн'и, на камл'и, на пн'и. 188 на пн'и,
 на камл'и. 189 на пн'и, на камл'и. 190 на пн'и. 191 на пн'и, у ц'ан'и.
 192 на пн'и. 193 на пн'и, на пн'у, на дн'и, на дн'у, на пл'атн'и, на
 пл'атн'у. Форма на -i пераважае. 194 на пн'и. 195 на пн'и, на камл'и,
 на пл'атн'и. 196 на пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 198 на пн'и,
 на пн'е, на дн'и, на дн'у. 199 на пн'и, на дн'и. 200 на пн'и, на камл'и.
 201 на пн'и, на дн'и. 202 на пн'и, на камл'и. 203 нъ камл'и. 204
 на пн'и. 205 на пн'и, на пл'атн'и. 206 на пн'и, нъ кам'ан'и. 207 на
 пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 208 на пн'и, на дн'и. 209 на
 камл'и. 210 на пн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 212 на пн'и, на дн'и, на
 камл'и. 213 на пн'и. 214 на пн'и, на дн'и. 215 на пн'и, на камл'и.
 216 на пн'и, на камл'и. 217 на пн'и. 218 на пн'и, на камл'и. 219 на
 дн'и, на пн'и, на камл'и. 220 на пн'и, на камл'и. 221 на пн'и, на дн'и,
 на камл'и. 222 на пн'и, на камл'и. 223 на пн'и, на камл'у, на дн'и,
 на пл'атн'у. 224 на дн'и, на пн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 225 на пн'и.
 226 на пн'и, на дн'и, нъ камл'и, на кѣм'ан'и. 227 на пн'и, на дн'и,
 на камл'и, на кам'ан'и. 228 на пн'и, нъ дн'и, на кам'ан'и. 229 на пн'и,
 на дн'и, у кашал'и, у камл'и. 230 на каран'и, на пн'и, на дн'и. 231
 на пн'и, на дн'и, нъ камл'и на кѣм'ан'и. 232 на пн'и, на кам'ан'и. 233
 на пн'и, на кам'ан'и. 234 у ц'ан'и, на камл'и. 235 на пн'и, на дн'и, на
 кам'ан'и. 236 на кам'ан'и, на дн'и, на пн'и, на пл'атн'и. 237 на пн'и.
 238 на пн'и, на камл'и. 239 на камл'и, на пн'и, на дн'и. 240 на пн'и,
 на камл'и. 241 на пн'и, на камл'и. 242 на пн'и, на дн'и, на дн'у, на
 камл'и. 243 на пн'у, на камл'у, на пл'атн'у. 244 на пн'е. 245 на пн'и,
 на камл'и. 246 на пн'и, на камл'и. 247 на пн'и, на камл'и. 248 на дн'и,
 на л'адн'у, на пл'атн'у. 249 на пн'у, на камл'и, на пл'атн'у. 250 на
 камл'и, на пн'и. 251 на пн'и. 252 на пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'ат-
 н'и. 253 на пн'и, на дн'и. 254 на пн'и, на дн'и, на пл'атн'и. 255 на пн'и,
 на дн'и, на камл'и. 256 на пн'и, на дн'и, у ц'ан'и, на пл'атн'и, на а҃н'и,

257 на пн'и, на пн'у, на камл'и, на пл'атн'и. 258 на пн'и. 259 на пн'и, на пн'у. 260 на пн'у, на дн'у, на камл'у, на пл'атн'у. 261 на пн'и, на дн'и, на камл'и. 262 на пн'и, на дн'и, нъ камл'и, на тыдн'и. 263 на пн'и, на дн'и, нъ пл'атн'и. 264 на пн'и, на дн'и, нъ камл'и. 265 на пн'и. 266 на пн'и, на дн'и, нъ камл'и, нъ пл'атн'и. 267 на пн'и, нъ камл'и, нъ пл'атн'и. 268 на пн'и, на дн'и, нъ камл'и, нъ пл'атн'и. 269 на пн'и. 270 на пн'и, нъ камл'у, на дн'и, нъ пл'атн'у. 271 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е, у а҃хн'е. 272 на пн'е. 273 на а҃хн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 274 на пн'и, аб дн'и. 275 на пн'и, на камл'и. 276 на пн'и, на пн'у, на камл'и, на камл'у. Ужываюцца абедзве формы. 277 на пн'у. 278 на пн'и, на дн'и. 280 на пн'и, на дн'и, на пл'атн'и. 281 на пн'и, на дн'и, на пл'атн'и. 282 на дн'и, на пн'у, нъ камл'у, на пн'и, на дн'и, на пл'атн'и. 283 на пн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 284 на пн'и. 285 на пн'и. 286 на пн'и. 287 на пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 288 на пн'и, ны камл'и. 289 на пн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 291 на пн'и, на дн'и, нъ камл'и, на пл'атн'и. 292 на пн'и, на пн'у, на камл'е. 293 на пн'и, на камл'и. 294 на пн'и, на пн'у, на дн'и, на дн'у, нъ пл'атн'е, нъ пл'атн'у. 295 на пн'и, на пн'у, на дн'и, на дн'у. 296 на дн'и, на камл'и, на пн'у. 297 на пн'и, на дн'и, нъ камл'и. 298 на пн'и, на а҃хн'и, на дн'и, ны камл'и. 299 на пн'и, на дн'и. 300 у а҃хн'и, у а҃хн'е, нъ камл'и, нъ камл'е. 301 на пн'и, на дн'и, ны пл'атн'и. 302 на пн'и, на дн'и, нъ камл'и, нъ пл'атн'и. 303 нъ пн'и, на дн'и, нъ камл'и. 304 на дн'и. 305 нъ пн'у, нъ дн'и, нъ камл'и, у а҃ан'и, нъ пл'атн'у, нъ р'амн'и. 306 на пн'и. 307 на пн'у. 308 нъ дн'и. 310 на пн'и, на камл'и. 311 на пн'и, на дн'и. 312 на пн'и. 313 на пн'у, нъ камл'у, нъ пл'атн'у, на дн'и, на камл'и. 314 на пн'и, на дн'и, на камл'и. 315 на пн'у, на пл'атн'у, на камл'у, на а҃хн'е. 316 на пн'и. 317 ны пн'и, ны дн'и. 319 на пн'и, на дн'и. 320 на пн'и, ны камл'и, ны пл'атн'и. 321 на пн'и. 323 на дн'и, ны пл'атн'и. 324 на пн'и, на дн'и, ны камл'и. 326 на дн'и, на камл'и, на пн'и, на пл'атн'и. 328 на пн'и, на дн'и. 329 у а҃хн'и, на р'емн'и, на пн'и. 330 на пн'и, на дн'и. 331 на дн'и, ны камл'и. 332 на дн'и, ны камл'и. 333 на пн'и, на дн'и, ны камл'и. 334 на пл'атн'у, на пн'у, ны камл'у. 335 нъ пн'и. 336 ны камл'и, ны пл'атн'и. 337 на пн'и, ны дн'и, ны камл'и, ны пл'атн'и. 338 на пн'и, на дн'и, ны камл'и, ны пл'атн'и. 339 на пн'и, на дн'и. 340 ны пн'и, ны дн'и, ны камл'и, ны камн'и. 341 на пн'и, на камл'и. 343 на пн'и. 345 на пн'е, на камл'е. 346 на пн'е. 347 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 348 на пн'е, на камл'е, ны пл'атн'е. 349 на пн'и, пры камл'и, на пн'е, на камл'е, на пл'ац'ан'е. 350 на пн'е, на камл'е. 351 на пн'е. 353 на дн'и. 354 на пн'и, на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 355 на пн'и, на пн'е, на камл'и. 356 на пн'е, на камл'е. 358 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 359 на пн'е, на камл'у, на пл'атн'у. 360 на пн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 361 на пн'е. 362 на пн'е, на камл'е. 363 на пн'е. 364 на пн'е. 365 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 366 на пн'е. 367 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 368 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 369 на пн'е. 370 на пн'е, на камл'е. 371 пры а҃хн'е. 372 на пн'е, на камл'е. 373 на пн'и, на камл'и. 374 на пн'е, на камл'е. 375 на пн'и. 376 на пн'и, на

камл'ї. 377 на п'ан'ї, на камл'ї. 378 на пн'е, на камл'е, у а҃н'е.
379 на пн'е, на камл'е. 380 на пн'и, на камл'е. 381 на пн'и. 382
на пн'и. 383 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 384 на пн'е, на пл'атн'е.
385 на пн'е, на камл'е. 386 на пн'и. 387 на пн'и. 388 на пн'и, аб
дн'и. 389 на пн'е, на камл'е. 390 на пн'и, на камл'ї. 391 на пн'у,
на дн'у, на камл'ї, на пл'атн'ї. 392 на пн'е, на пн'у, на камл'е. 393
на пн'и, на камл'ї, на пл'ац'ан'ї. 394 на пн'и. 395 на пн'и, на камл'ї,
на пл'атн'ї. 396 на пн'и, на камл'ї. 397 на пн'е. 398 на пн'и. 399
на пн'и, на камл'ї. 400 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 401 на пн'и,
402 на пн'и. 403 на пн'и, на дн'и. 404 у дн'и, на пн'и. 406 на пн'е,
на камл'е. 407 на пн'и, на дн'и. 408 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на
пл'атн'ї, у кашал'ї. 409 на пн'и, на а҃н'ї. 410 на пн'и. 411 у ц'ан'ї,
на дн'и. 412 на пн'и. 413 на пн'и. 414 на дн'и. 416 на пн'у. 417
у ц'ан'ї, у а҃н'ї, на дн'и. 418 на пн'и, на камл'ї. 419 на пн'и. 420
на пн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 421 аб дн'и, на пн'и. 423 на пн'и, на
камл'ї, на пл'атн'ї. 424 на пн'и, на камл'ї. 425 на пн'и, на дн'и.
426 на пн'и, на камл'ї. 427 на камл'ї, на пн'и. 428 на пн'и, на
камл'ї. 429 у камл'ї, на пн'и. 430 на пн'и. 431 на пн'и. 432 на
камл'ї. 433 на пн'и. 434 у пн'и, дн'и. 435 на пн'и, на камл'ї. 436
на пн'и, на камл'ї. 438 на пн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 439 на пн'и.
440 на пн'и. 441 на а҃н'ї, на дн'и, на пн'и. 442 на пн'и, на камл'ї.
443 на пн'и, на дн'и. 444 аб дн'и, на камл'ї. 445 аб йачм'ан'ї, на
пн'и, на дн'и, на пл'атн'ї. 446 на пн'и, на камл'ї, на пл'ец'ан'ї. 447
на дн'и, на пн'и. 448 на а҃н'ї, аб дн'и, аб рубл'ї. 449 на дн'и, на
пн'и. 450 на пн'и, у ва҃н'ї, на дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 452 на
пн'и, на дн'и, на пл'атн'ї. 453 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї.
455 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 456 на пн'и, на дн'и, на
пл'атн'ї. 457 на пн'и, на дн'и. 458 на пн'и. 459 на дн'и, на пн'и,
на пл'атн'ї. 460 на пн'и, на дн'и, на камл'ї. 461 на пн'и. 462 на
пн'и. 463 на пн'и, на дн'и, на камл'ї. 464 на пн'и, на дн'и, на камл'ї,
на пл'атн'ї. 465 на пн'и. 466 на пн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 468
на пн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 471 на пн'и, на пл'атн'ї. 472 на пн'и.
473 на пн'и, на камл'ї, на пл'атн'и. 475 на пн'и, на дн'и. 477 на
пн'и, на дн'и. 478 на пн'и, на дн'и. 479 на пн'и, на камл'ї. 480 на
пн'и, на дн'и. 482 на пн'и, на камл'ї. 483 на пн'и, на камл'ї. 485 на
дн'и, на пн'и. 486 на пн'и, на дн'и. 490 на пн'и. 491 на пн'и,
дн'и, на камл'ї. 494 на пн'и, на дн'и. 495 на пн'и, на камл'ї, на
пл'атн'ї. 496 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 497 на пн'и,
на дн'у. 498 на пн'и, на камл'ї. 499 на дн'и, на пн'и, на пл'атн'ї.
501 на пн'и, на дн'и, на пл'атн'ї. 502 на пн'и, на пл'атн'ї. 503 на
пн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 504 на пн'и, на дн'и, на а҃н'ї. 505 на
пн'и. 506 на пн'и. 507 на пн'и, на камл'ї, аб дн'и, аб дн'у. 508 на
пн'и, на пл'атн'ї. 509 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на тыдн'ї. 510 на
п'ан'ї, на пл'атн'ї, на камл'е. 511 на пн'и, на пл'атн'ї, на камл'ї. 514
на пн'и, на дн'и, на пл'атн'ї. 515 на дн'и, пры пн'и. 516 на пн'и.
518 на пн'и. 519 на пн'е. 520 на пн'и, на дн'и. 521 на пн'и, на
камл'ї. 523 на пн'и. 524 на пн'и. 525 на пн'и. 526 на пн'и. 527

на пн'и, на пл'атн'и. 528 на пн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 529 на пн'и,
на пн'у, на дн'и. 530 на пн'и. 531 на пн'и, на дн'и, на камл'и. 532
на пн'и, на камл'и, на дн'и, на пн'у. 533 на пн'и. 534 на пн'у, на
камл'у. 535 на пн'и. 536 на пн'и, на дн'и. 538 на пн'и, на дн'и,
на камл'и. 539 на пн'и, на дн'и, на камл'и. 540 на пн'и, на дн'и, на
камл'и. 541 на пн'е, на камл'е. 542 на пн'и, на дн'и, нъ камл'и.
543 на пн'и, на дн'и, ны камл'и. 546 на пн'и, на камл'и. 548 на пн'и,
на дн'и, на камл'и. 549 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 550 пры дн'и.
551 на пн'и. 553 на пн'е, на пн'и, на дн'и. 554 на пн'и. 555 на
пн'и. 556 на пн'и, на камл'и, на камл'е, на пл'атн'и. 558 на пн'и.
559 на пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 561 на пн'и, на дн'и, на
пл'атн'у, на камл'и. 562 на пн'и, на пн'у, на камл'и, на камл'у. 565
на пн'и, на камл'и, на дн'и, на пл'атн'и. 566 на пн'и, на дн'и, на камл'и.
567 на пн'и. 568 на пн'у, на пл'атн'у, на пн'и, на дн'и, на камл'и. 569
на пл'атн'и. 570 на пн'и, на дн'и, ны пл'атн'и. 572 на пн'и, на дн'и.
575 на пн'и, на дн'и. 576 на пн'и. 578 на пн'и, на камл'и, на дн'и.
579 на пн'и, нъ пн'е, нъ дн'и, нъ пл'атн'и. 580 на пн'и, на дн'и. 581
на пн'и, на дн'и, ны камл'и. 582 на пн'и, на дн'и, ны камл'и, ны пл'атн'и.
583 на пн'и, на дн'и, ны камл'и. 584 на пн'и. 585 на дн'и. 586 на
пн'и. 587 на пн'и, на пл'атн'и. 588 на дн'и, на камл'и, ны пл'атн'и.
589 на пн'и. 590 на пн'и. 591 на пн'и. 592 на пн'и, ны камл'е.
593 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е, на пн'у, на камл'и. 594 ны пн'и,
ны пл'атн'и. 595 на дн'и, на пн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 596 на пн'и,
на дн'и, на пл'атн'и. 597 на дн'и, на пн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 598
на пн'и. 599 на пн'и, на камл'е, на пл'атн'е. 600 на пн'и, на дн'и, на
камл'и, на пл'атн'и. 601 на пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 602
на пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 603 на пн'и, на дн'у, на пл'ат-
н'у. 604 на пн'и, на камл'и. 605 ны пн'и, ны дн'и, ны пл'атн'и. 606
на пн'и, на дн'и. 607 на пн'и, на дн'и. 609 нъ пн'и, нъ дн'и, на
камл'и. 610 на пн'у, на пн'и, на дн'и, на дн'у, на камл'и, на камл'у, на
пл'атн'и, на пл'атн'у. 611 на пн'и, на пн'у, на дн'и. 612 на пн'и,
на дн'и, на камл'и. 613 нъ карн'и, на пн'и, на дн'и, нъ камл'и. 614
на пн'и, на дн'и, ны камл'и. 615 на пн'и, на пн'у, на дн'и, на дн'у,
ны камл'и, ны камл'у, ны пл'атн'и, ны пл'атн'у. 616 на пн'и, на дн'и.
617 на пн'у, на дн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 618 на пн'и, на дн'и.
619 на пн'и. 620 на пн'у, на камл'у. 621 на пн'у, на дн'и, ны
камл'у. 622 на пн'и, на дн'и, ны камл'и, ны пл'атн'и. 623 на пн'и, ны
пл'атн'и. 624 на пн'и, на камл'у. 625 на пн'и, на дн'и. 626 на пн'и,
ны пл'атн'и. 627 на пн'и, на дн'и. 628 ны пл'атн'и, на пн'и, ны камл'е.
629 на пн'и. 630 на пн'и, на дн'и, ны камл'и, ны пл'атн'и. 631 на пн'и,
на дн'и, нъ пл'атн'и. 632 на пн'и, на дн'и. 633 на
пн'е, на камл'е. 634 на пн'е, на пл'атн'е. 635 на пн'и, на пл'атн'и.
636 на пн'е, на камл'е, на пн'и, на камл'и. 637 на пн'и, на дн'и, на
камл'и, на пл'атн'и. 638 на пн'у, на дн'у, на камл'у, на пл'атн'у, на
камн'у. 639 на пн'и, на дн'и, на камл'и. 640 на пн'и, на пл'атн'и.
641 на пн'и, на дн'и, ны камл'и, ны пл'атн'и. 642 на пн'и, на дн'и.
643 на пн'и, на дн'и, ны пл'атн'и. 644 на пн'у, ны камл'у, пл'атн'у. 645

на пн'и, на дн'и, ны камл'и. 646 на пн'и, на дн'и, на пл'атн'и. 647 на пн'и, на дн'и, ны камл'и. 648 на дн'и, на пн'и, нъ пл'атн'и, ны камл'и. 649 ны камл'и, на пн'и, на дн'и, на камл'и. 650 на пн'е, на камл'е. 651 на пн'и, на дн'и, на камл'и. 652 на пн'овы, на дн'и. 653 на пн'овы, на пл'етн'овы. 654 на пн'овы, на дн'овы. 655 на пн'евы, на пл'итн'евы. 656 на пн'овы, на пл'итн'овы. 657 на пн'у, на дн'и, на пл'итн'и. 658 на дн'и. 659 на пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'итн'и. 660 на дн'и, на камл'и, на пл'итн'овы. 661 на пн'и, на дн'и. 662 на пн'овы, на дн'и, на пл'итн'овы. 663 на дн'и. 664 на пн'и, на дн'и, на камл'и, на камн'и. 665 на пн'и. 666 на пн'и. 667 на пн'и. 668 на пн'и, на дн'и, на камл'и. 670 на пн'и, на камл'и, пл'атн'и. 671 на пн'и, на пл'атн'и. 672 на пн'и, на камл'и. 673 на пн'и. 674 на пн'и, на пл'атн'и. 675 у камл'е. 676 на пн'е, на камл'е, на пл'етн'е. 677 на пн'ев'и. 678 на пн'ев'и, на дн'ев'и, на камл'ев'и. 679 на пн'е, на камл'е. 680 на пн'и^е, на камл'и^е. 681 на пн'е. 682 на пн'и^е. 683 на дн'и. 684 на пн'и^е, на камл'и^е, на пл'етн'и^е. 686 на пн'овы, на дн'и, на пл'итн'овы. 687 на пн'и^е, на камл'и^е, на пл'етн'и^е. 688 на дн'и. 689 на пн'и, на дн'и. 690 на пн'и, на дн'и. 691 на пн'у, на дн'и, на камл'и. 692 на дн'и. 693 на пн'овы, на дн'и. 694 на дн'и, на пн'евы, на пн'и, на камл'и. 695 на пн'и, на дн'и. 696 на дн'и. 697 на пн'и, на дн'и. 698 на дн'и, на камл'и. 700 на дн'и. 701 на дн'и. 702 на пн'и, на дн'и, на пл'итн'и. 703 на пн'овы. 704 на пн'и, на дн'и. 706 на пн'и, на пл'атн'и. 707 на пн'и. 709 на пн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 710 на пн'и. 711 на пн'и, на пн'е, на дн'и, на камл'и. 712 на пн'е, на камл'е. 713 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 716 на дн'и, на камл'и. 717 на пн'и. 718 аб дн'у, на камл'и. 719 на пн'у, на пл'атн'и. 720 на пн'е, на камл'е, на пл'етн'е. 721 на пн'е, на камл'и, на пл'атн'и, на пн'и, на дн'и. 722 на пн'и, на камл'и, на пл'етн'и. 724 на пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'етн'и. 726 на дн'и. 727 на пн'и, на дн'и. 728 на дн'и, на камл'и, на рубл'и. 729 на дн'и, на пн'и. 730 на пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'итн'и. 731 на пн'и, на дн'и, на пл'итн'и. 732 на пн'и, на дн'и. 733 на дн'и, на рубл'и. 735 на пн'и, на камл'и. 736 на пн'у, на дн'и, на камл'и, на оун'и. 739 на пн'и, на дн'и. 740 на пны, на камл'и. 741 на пл'итн'и, на камен'и. 742 на пн'и, у аун'и. 744 у аун'и, на пн'и. 745 на пн'е. 746 на пн'и. 747 на пн'и. 748 на пн'и, на дн'и. 749 пры дн'и. 750 пры дн'и, на камл'и, на рубл'и, у аун'и, на пн'и. 751 на камл'и, на дн'и, на пн'и. 752 на пн'и, у аун'и, ап дн'и, на камл'и. 753 на пн'е, на кам'ан'е, у аун'и. 754 на пн'и, на камл'и, на пн'е. 755 аб пн'и, аб дн'и, у пл'етн'и. 756 на пн'и, на дн'и. 757 на рубл'и, на камл'и. 758 на пн'и, аб дн'и. 759 на пн'и, на дн'и. 761 на пн'е. 762 на пн'у, на пл'етн'и, на дн'и. 763 на дн'и, на камл'и, на пл'етн'и. 764 на пн'у, на пн'и, на дн'и, на пл'етн'и. 765 на пн'е. 766 на пн'и, на дн'и. 768 на пн'у, на дн'и, на камл'и. 770 на пн'и, на дн'и. 771 на дн'и, на пн'и. 772 на пн'у, на дн'и, на камл'и. 773 на пн'и, на камл'и. 774 на пн'и, на дн'и. 775 на пн'и, на дн'и. 776 на пн'и. 777 на пн'и, на дн'и, на камл'и. 779 на дн'и, на пн'и, на пл'атн'и. 780 на

пн'и, на камл'ї. 781 у кашел'ї, на дн'и. 782 на дн'и, на пн'и.
 783 на пн'и, на дн'и. 784 у камл'ї. 785 на пн'и, на камл'ї.
 786 на пл'атн'є. 787 на пн'и, на дн'и, на пл'атн'ї. 788 на пн'и,
 на камл'ї. 789 на пн'и, на камл'ї, на камл'ї. 790 у ц'ен'ї, на
 пн'и, на камл'ї, на пл'етн'ї. 791 на камл'ї, на пн'и. 792 на пн'и, на
 дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 793 на пн'и, на камл'ї. 794 на пн'и.
 795 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на ремн'ї. 796 на пн'и, на пл'етн'ї,
 на камл'ї. 797 на пн'и, на пн'у, на камл'ї, на камл'є, на дн'и. 798
 на пн'є, на камл'ї. 799 на пн'и, на дн'и, на пл'етн'ї. 800 у кошел'є,
 на дн'у. 801 на пн'и, на комл'є, на кошел'є. 802 на пн'и, на пн'є,
 на камл'є. 804 на пн'є, на камл'ї. 805 на пн'є, на пл'ец'ен'є. 806
 на пн'є, на пл'етн'є, на пн'и. 807 на пн'їе, на дн'їе. 808 на пн'и, на
 дн'и, на камл'ї, на пл'етн'ї. 809 на пн'є, на оґн'є, на пл'етн'є. 810
 на пн'є, на камл'є, на пл'етн'є. 811 на пн'є. 812 на пн'їе, на камл'їе.
 813 на пн'и, на дн'и. 814 на пн'у, на камл'ї. 815 на пн'у, на пн'є,
 на дн'и, на дн'у. 816 у ц'ан'ї, у ваґн'ї. 817 на пн'и, дн'и, на пл'ат-
 н'ї. 818 на дн'и, у ц'ан'ї, на камл'ї, на пл'ец'ан'ї. 819 на дн'и,
 у камл'ї, на пн'и. 820 на пн'и, на пл'атн'ї. 821 на пн'и, на дн'и, на
 камл'ї, у ц'ан'ї. 822 на пн'є, на камл'є, на пл'атн'ї. 823 на пн'и, на
 камл'ї, на камл'ї, у ц'ен'ї. 824 на дн'и. 825 на пн'и, на дн'и. 826
 на пн'и, на камл'ї, на рамн'ї. 827 на кам'ан'ї, у камл'ї, у рам'ан'ї.
 828 на камл'ї, на пн'и, на дн'и. 829 на пн'и, на дн'и, на камл'ї. 830
 на пн'и, камл'ї, пл'атн'ї. 831 на рубл'ї, на пн'и, на дн'и, у аґн'ї, на
 камл'ї. 832 на пн'и, на дн'и, на камл'ї. Неадушаўлёныя назоўнікі
 з мяккай асновай могуць мець і канчатак -е, але вельмі рэдка. 833 на
 пн'и, на дн'и, на камл'ї. 834 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на пл'ец'ен'ї.
 835 на пн'и, на дн'и, на камл'ї. 836 на пн'и, на дн'и, на пл'атн'ї. 837
 у куран'ї, на дн'и. 838 на пн'и. 839 нѣ пл'етн'ї, нѣ пн'и, нѣ ремн'ї.
 840 на пн'и, у воґн'ї. 841 на пн'и, на пн'у. 842 нѣ камл'ї, на пн'и,
 нѣ дн'и. 843 на пн'и, на дн'и. 844 на пн'и, на пл'етн'ї. 845 на пн'и,
 на камл'ї, на пл'етн'ї. 846 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на пл'етн'ї.
 847 на пн'є, на камл'є, на пл'ец'ен'є. 848 на пн'є, на камл'є. 849 на
 пн'и, на камл'ї. 850 на пн'є, на пл'ец'ен'є. 851 на пн'и, на дн'и, на
 камл'ї, на комл'є, на пл'етн'ї. 852 на пн'є, на пл'ец'ен'є. 853 на пн'у,
 на дн'у, на камл'ї, на пл'етн'ї, на пн'и, на камл'ї. 855 на пн'и, на
 дн'и, на кам'ен'ї. 856 на пн'и. 857 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на
 пл'атн'ї. 858 на пн'у, на камл'ї, на пл'атн'ї. 861 на пл'атн'ї. 862
 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 863 на пн'є, на камл'є, на
 пл'атн'є. 864 на пн'є. 867 на пн'и, на камл'ї. 868 на пн'и, на дн'и.
 869 на пн'и, на дн'и, на аґн'ї. 870 на пн'и, на пн'у, на камл'ї, на кам-
 л'ї, на пл'атн'ї, на пл'атн'ї. 871 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на пл'ат-
 н'ї. 872 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 873 на дн'и. 874
 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 875 на пн'и. 876 на пн'и,
 на дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 877 на пн'у, на пн'є, на камл'є. 878
 на пн'и, на дн'и, на камл'ї, на пл'атн'ї. 879 на пн'є, на камл'є, на
 пл'етн'є. 880 на пн'и, на камл'ї, на пл'етн'ї. 881 на пн'є, на камл'є.

882 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 883 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е.
 884 на пн'и, на дн'и, на камл'и. 885 на пл'етн'и, на пн'и, на пн'у, на
 дн'и, на камл'и. 886 на пн'у, на дн'у, на камл'у, на пн'и, на дн'и, на
 камл'и, на пл'етн'и. 887 на пн'и. 888 на дн'и, на пн'е, на камл'е, на
 пл'атн'е. 889 на пн'и, на дн'и, на камл'е, на пл'ец'ен'е. 890 на пн'у,
 на дн'у, на камл'у, на пл'атн'у. 891 на пн'е, на камл'е, на пл'етн'е.
 892 на пн'у, на камл'е. 893 на дн'и, на пл'атн'и. 894 на пн'и, на кам-
 л'и. 895 на пн'у, на камл'у, на пл'атн'у. 896 на пн'и, на дн'и, на пл'ат-
 н'и. 897 на пн'у, на пл'атн'у. 898 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е.
 899 пн'и, на дн'и, на дн'у, на камл'у. 900 на пн'е, на камл'е. 901
 на пн'и, на пл'атн'и. 903 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 904 на пн'и,
 на дн'и. 905 на пн'и, на камл'и, на дн'и, на пл'атн'и; на пн'у, на кам-
 л'е, на пл'атн'у. 907 на камл'и, на дн'и. 908 на пн'у, на камл'у,
 на пл'атн'у. 909 на пн'е, на пл'атн'е, на камл'и. 910 на пн'и, на дн'и,
 на камл'и, на пл'атн'и. 911 на пн'и, на дн'и, нѣ камл'и. 912 на камл'и,
 на пл'атн'и. 913 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 914 на пн'е, на пн'у,
 на камл'у, на пл'атн'е, на пл'атн'у. Пераважае форма з канчаткам -у.
 915 на пн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 916 на пн'е. 917 на пн'е, на кам-
 н'е, на пл'етн'е. 918 у а҃хн'у, аб пн'у, аб дн'у. 919 на пн'е, на камл'е,
 на пл'атн'е. 920 на пн'е, на пн'у, на камл'е, на пл'атн'е. 921 на пн'е,
 на камл'е, на пл'атн'е. 922 на пн'е, на камл'и, на пл'атн'у. 923 на
 пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 924 на пн'и, на дн'и, на камл'и,
 на пл'атн'и. 925 на пн'у, на камл'у, на пл'атн'у. 926 на пн'и, на дн'и,
 на камл'и, на пл'атн'и. 927 на пн'у. 928 на пн'у, на камл'у, на пл'ат-
 н'у, на камн'у. 929 на пн'и, на дн'и, на камл'у, на пл'атн'у, на камн'у.
 930 на пн'и, на пл'атн'и. 931 на пн'и, на пн'у, на дн'и, на камл'и, на
 пл'атн'у. 932 на пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'атн'и, на пл'атн'е, на
 камн'и. 933 на пн'у, на пн'и, на дн'у, на дн'и, на пл'атн'у, на камл'у.
 935 на пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 936 на пн'у, на пн'е, на
 камл'у, на камл'и. 937 на пн'у, на камл'у, на пл'атн'е. 938 на пн'и,
 на пн'у, на дн'и, на дн'у. 940 на пн'е, на пл'атн'е, на камл'е. 941 на
 пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 942 на пн'е, на пл'атн'е, на камл'у, на кам-
 л'е. 944 на пн'и. 945 на пн'и, на дн'и. 946 на пн'ов'и, на дн'и. 947
 на дн'и. 948 на дн'и. 949 на дн'и. 950 на пн'и, на дн'и, на пл'етн'и.
 951 на дн'овы. 953 на пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'атн'и. 954 на
 дн'и. 955 на пн'и, на дн'и. 956 на дн'и. 957 на пн'у. 958 на пн'у,
 на дн'и, на камл'и. 959 на пн'и, на дн'и, на камл'и. 960 на пн'и. 961
 на пн'и, на пн'у, на камл'и, на камл'у, на пл'етн'и, на пл'етн'у. 962 на
 дн'и. 963 на пн'и, на дн'и. 964 на пн'и, на пн'у, на дн'у. 965 на
 пн'и, на дн'и, на камл'и, на плытн'и. 966 на пн'у, на дн'у, на пл'етн'у.
 967 на пн'и, на пн'у. 968 на пн'и, на пл'етн'и, на дн'и. 969 на пн'е,
 на камл'у, на пл'етн'е. 970 на пн'е, на камл'е, на пл'етн'е. 971 на
 пн'е, на пл'етн'е. 972 на камл'е, на дн'у. 973 на пн'е, на камл'е. 974
 на пн'е, на комл'е. 975 на дн'у, на камл'е. 976 на пн'у, на комл'у, на
 пл'етн'е. 977 на пн'е, на комл'е. 978 на пн'и, на камл'е, на пл'етн'е.
 979 на пн'и, на дн'и, на камл'и, на пл'етн'е. 980 на пн'и, на дн'и, на
 пл'етн'и. 981 на пн'е, на камл'е. 982 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е,

на комл'і, на пн'и. 983 на пн'и, на дн'и, на камл'і. 984 на пн'е, на камл'е, на пл'етн'е. 985 на пн'е, на камл'е. 986 на пн'е, на камл'е. 987 на пн'е, на камл'е, на пл'етн'е. 988 на пн'и, на дн'и, на камл'і, на пл'атн'і. 989 на пн'е, на камл'е. 990 на пн'е. 991 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е, на пн'у. 992 на пн'и, на дн'у, на камл'у, на пл'атн'у. 993 на пн'е. 994 на пн'е. 995 на пн'и, на дн'и, нѣ комл'і, на пл'етн'і, на пн'е. 997 на пн'у, на дн'у, на камл'у, на пл'атн'у, на пн'е, на камл'е, на пл'ец'ен'е. 998 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 999 на пн'и, на камл'і, на пл'етн'і. 1000 на пн'у, на камл'у, на пл'етн'у. 1001 на пн'и, на камл'і, на камн'і. 1002 на пн'е, на комл'е, на пл'етн'е, на пн'и. 1003 на пн'и. 1004 на пн'и, на пн'е, на камл'е, на пл'ец'ен'е. 1005 на пн'у, на камл'у, на пл'атн'е. 1006 на пн'и, на камл'і, на пл'атн'і. 1007 на пн'и, на дн'и, на камл'і, на пл'атн'і. 1008 на пн'и, на камл'і. 1009 на пн'и, на камл'і, на пл'атн'у. 1010 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 1011 на пн'и, на дн'и, на камл'і, на пл'атн'і, на камл'е. 1012 на пн'и, на дн'и, на камл'і, на пл'етн'і. 1013 на пн'и, на камл'і, на пл'атн'у, на камл'е, ны пл'атн'е. 1014 на пн'е, на камл'е, на пл'атн'е. 1015 на пн'и, на дн'и, на пл'атн'і. 1016 на пн'е, на камл'і, на пл'атн'і. 1017 на пн'и, на камл'і. 1018 на пн'и, на камл'е, на пн'е, на пл'атн'е. 1019 на пн'и, на пн'е, на дн'и. 1020 на пн'у, на камл'і, на пл'атн'і. 1021 на дн'и, на пн'е. 1022 на пн'у, на дн'у, на пн'и, на пл'етн'і. 1023 на пн'е, на пн'и, на пл'етн'і. 1024 на пн'и, на пл'атн'і. 1025 на пн'у, на дн'у, на пл'ац'ан'у. 1026 на пн'и, на камл'і, на пл'етн'і, на пн'е, на камл'е, на пл'етн'е. 1027 на пн'у, на пл'етн'і, у брыл'у.

Карта № 79

НЕНАЦІСЬКІ КАНЧАТАК МЕСНАГО СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ АДУШАЎЛЁНЫХ НАЗОЎНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ З ЦВЁРДАЙ АСНОВАЙ

Карта складзена на матэрыяле пункта «д» пытання № 69:

«Якія склонавыя канчаткі маюць назоўнікі мужчынскага і ніякага роду ў месным склоне адзіночнага ліку:

д) адушаўлёныя назоўнікі мужчынскага роду з асновай на цвёрды зычны: пры браце, пры браця ці пры брату; аб сыне, аб сына ці аб сыну...?»

У некалькіх нас. пп. адзначаны формы меснага склону з націскным канчаткам: 29 пры брату, аб сыну. 180 аб сын'е. 632 аб сын'е. 670 пры брац'і, пры сын'і, аб сыну. 726 пры братовы, аб с'иновё, об трахтарыст'у. 733 пры сын'овы, пры брат'овы, аб сват'овы. 738 пры сын'овы.

Карта № 80

ФОРМА НАЗОЎНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКА мыш

Карта складзена на матэрыяле пытання № 71:

«Якога роду словы мыш, гусь, пуць?»

На гэтай карце картаграфуецца назоўнік *мыш* у жаночым родзе і суфіксальныя ўтварэнні *мышы́, мышы́на*.

На той тэрыторыі, дзе ўжываецца форма *мышы́на*, яна абазначае катэгорыю адзінкавасці. Магчыма, што на данай тэрыторыі ўжываецца і форма *мыш*, але ў матэрыялах яна не адзначана.

Форма *мыш* мужчынскага роду таксама не адзначана. Аднак у творным склоне адзіночнага ліку ў многіх нас. пп. ужываецца форма мужчынскага роду ад слова *мыш*. Гл. карту № 83.

Карта № 81

ФОРМА НАЗОЎНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКА гусь

Карта складзена на матэрыяле пытання № 71:

«Якога роду словы *мыш, гусь, пуць?*»

На гэтай карце картаграфуецца назоўнік *гусь* у жаночым і мужчынскім родзе і суфіксальныя ўтварэнні *гўся, гўсі́на*.

На той тэрыторыі, дзе ўжываецца форма *гўсі́на*, яна абазначае катэгорыю адзінкавасці. Магчыма, што на данай тэрыторыі ўжываецца і форма *гусь*, але ў матэрыялах яна не адзначана.

У некаторых нас. пп. пры форме назоўнага склону мужчынскага роду сустракаецца форма творнага склону жаночага роду і, наадварот, пры форме назоўнага склону жаночага роду — форма творнага склону мужчынскага роду. Гл. карту № 82.

Карта № 82

ФОРМА ТВОРНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКА гусь

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 72:

«Якія канчаткі маюць словы *пуць, мыш, гусь* ва ўскосных склонах: в) у творным склоне: ... з *гуссю*, з *гусёй*, з *гусёю*, з *гусяй*, з *гусяю*...?»

На гэтай карце картаграфуюцца формы творнага склону адзіночнага ліку назоўніка *гусь*. Формы жаночага роду супрацьстаўляюцца па тыпу канчатка і націску (*гўссю, гўсяй, гўсяю, гусёй, гусёю*). У мужчынскім родзе адзначана адна форма — *гусём*.

Адводзіцца ад картаграфавання форма *гўсі́най*, таму што належыць не да аднаго і таго ж скланення, што і назоўнік *гусь* у наступных нас. пп.: 1—3, 52, 55, 59, 61, 64, 66, 73, 74, 95, 101, 104—106, 111, 125, 126, 128, 129, 131, 134, 135, 226, 227, 241, 248, 259, 264, 269, 272, 276, 290, 293, 298—301, 303—305, 307, 310, 311, 314, 316, 320, 321, 324, 329, 330, 336, 538, 539, 542, 584, 585, 606, 627.

Карта № 83

ФОРМА ТВОРНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКА мыш

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 72:

«Якія канчаткі маюць словы *пуць, мыш, гусь* ва ўскосных склонах:

в) у творным склоне: ...з *мы́шу*, з *мы́шай*, з *мы́шуй*..?»

На гэтай карце картаграфуюцца формы творнага склону адзіночнага ліку назоўніка *мыш*. Формы жаночага роду супрацьстаўляюцца па тыпу канчатка і націску (*мы́шу*, *мы́шай*, *мы́шаю*, *мышэ́й*, *мышо́й*, *мышэ́ю*, *мышо́ю*). У мужчынскім родзе адзначана адна форма — *мы́шам*.

Адводзіцца ад картаграфавання форма *мы́шынай*, таму што належыць не да аднаго і таго ж скланення, што і назоўнік *мыш* у наступных нас. пп.: 1, 2, 4, 28, 52, 59, 64, 66, 69, 72 — 74, 78, 92, 95, 98, 101, 104 — 106, 111, 125, 126, 128 — 131, 134, 135, 226, 227, 229, 231, 236, 241, 259, 263, 264, 268, 269, 272, 276, 280, 290, 292, 293, 296, 299, 301 — 305, 310, 311, 313, 314, 316, 320, 321, 324, 327, 329 — 331, 336, 538, 539, 542, 574 — 576, 578, 584, 585, 592, 606, 611, 620, 643, 647, 649.

Карта № 84

ФОРМА НАЗОЎНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ, ЯКІЯ АБАЗНАЧАЮЦЬ МАЛАДЫХ ІСТОТ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 74:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі, што абазначаюць маладых істот:

а) у назоўным склоне адзіночнага ліку: ... *цяля*, *цялё* ці *цялёнак*; *ягня*, *ягнё* ці *ягнёнак*..?»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзена карта № 85 «Форма назоўнага склону адзіночнага ліку назоўнікаў са старым жоранем *дет-* (*дѣт-*)».

У частцы беларускіх гаворак, як паказваюць дыялектныя матэрыялы, словы, якія абазначаюць маладых істот, могуць мець устаўку **-ан-** (**-ян-**): *бус'л'ан'а*, *цыпл'ан'а*, *вайчан'а* і інш. Аднак на карце не адлюстроўваецца паяўленне ўстаўкі ў сувязі з тым, што ў дыялектных матэрыялах гэта з'ява не заўсёды адзначаецца.

На карце знайшлі адлюстраванне формы з суфіксамі **-а(-я)**, **-о(-ё)**, **-ято(-ето)**, **-онак(-ёнак)**, **-ук(-юк)** незалежна ад наяўнасці або адсутнасці ўстаўкі **-ан-** (**-ян-**).

Адводзяцца ад картаграфавання формы з суфіксамі **-ок**, **-ак**, **-ачак** (**-ячак**), **-оначак(-ёначак)**, **-учок(-ючок)**, **-атка(-ятка)**, якія маюць паяўляльна-ласкальнае значэнне.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, адзначаюцца формы з адзінкавымі суфіксамі: 6 *жарабо́к*. 50, 157 *курча́к*. 244 *жарабо́к*. 431 *ца́л'о́*, *кура́н'о́*, *жараб'о́*, *йау́н'о́*; зрэдку можна сустрэць *жараб'а́*, *ца́л'а́*. 532 *ау́н'а́*, *жараб'а́*, *ца́л'а́*, *парас'а́*, *кура́н'а́*; радзей — *ца́л'о́нак*, *парас'о́нак*. 855 *ца́л'а́*, *йау́н'а́*, *парас'а́*, *кура́н'а́*, *чу́с'ан'а́*. Часта, асабліва маладзейшыя, гавораць: *ца́л'о́нак*, *йау́н'о́нак*. 869 *ца́л'а́*, *жараб'а́*, *парас'а́*; сустракаюцца формы *ца́л'о́*, *жараб'о́*, *кура́н'о́*. 914 *ца́л'о́*, *ца́л'о́нак*, *ца́л'а́*, *парас'а́*, *парас'о́нак*, *кура́н'а́*, *кура́н'о́нак*. У гаворках часцей сустракаецца: *ца́л'о́нак*, *йау́н'о́нак*.

Карта № 85

ФОРМА НАЗОЎНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ СА СТАРЫМ КОРАНЕМ дет-(-, дѣт-“)

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 74:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі, што абазначаюць маладых істот:»

а) у назоўным склоне адзіночнага ліку: *дзіця, дзіцё* ці *дзіцёнак..?*»

У сувязі з тым, што формы назоўнага склону адзіночнага ліку назоўніка *дзіця* не супадаюць з формамі назоўнага склону назоўнікаў, якія абазначаюць маладых істот, на матэрыяле гэтага ж пункта складзена карта № 84 «Форма назоўнага склону адзіночнага ліку назоўнікаў, якія абазначаюць маладых істот».

Адводзіцца ад картаграфавання слова *рабёнак*, якое адзначана ў наступных нас. пп.: 2, 25, 26, 28, 31, 32, 35, 36, 39, 43, 49, 55, 57, 67, 68, 70, 75, 89, 95, 96, 98, 118, 119, 299, 794; 82 *малыя раб’онка*.

Як *з’иц’онак* картаграфуюцца *з’ац’ёнак* у нас. пп. 174, 564 і *з’ац’онка* ў нас. п. 267.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя ўтварэнні, паказаныя на карце адсылачным знакам: 32 *раб’онак*; рэдка — *з’иц’а*. 87 *з’ац’онак*; рэдка — *з’иц’а*. 104 *з’ац’онак*; вельмі рэдка — *з’иц’а*. 121 *з’иц’атка*. 137 *з’ац’ук*. 248, 278, 400 *з’иц’атка*. 407 *з’иц’а*; рэдка — *з’иц’онак*. 445 *з’иц’атка*. 451 *з’иц’атка*. 693 *дыт’а*; часцей — *дытына*. 700 *дытына*; радзей — *д’ит’а*. 736 *д’ит’ате*. 752 *з’иц’а*. Назоўнікі, што абазначаюць маладых істот, ужываюцца і з суфіксам **-тко** (*з’иц’атко*), які мае памяншальна-ласкальнае значэнне. 798 *з’иц’о* — рэдка; *з’иц’а*. 855 *з’иц’а*. Часта, асабліва маладзейшыя, гавораць *з’иц’онак*.

Карта № 86

ФОРМА РОДНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ, ЯКІЯ АБАЗНАЧАЮЦЬ МАЛАДЫХ ІСТОТ, ТЫПУ цяля (цялё)

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 74:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі, што абазначаюць маладых істот:

б) у родным склоне: *цяля, цяляці* ці *цялёнка..?*»

Тэмай карты з’яўляюцца формы роднага склону ад назоўнікаў ніякага роду на **-а(-я)** і **-ата(-ята)**, якія абазначаюць маладых істот.

Новаўтварэнні з суфіксамі **-онак(-ёнак)** і **-ук(-юк)**, якія не звязаны з тэмай карты, картаграфуюцца контурным чорным трохвугольнікам і квадратам.

Формы роднага склону адзіночнага ліку з канчаткам **-е** (*ц’ал’е, парас’е* і г. д.) картаграфуюцца як формы роднага склону тыпу *ц’ал’а, парас’а* ў нас. пп. 732, 738.

Як формы на *-йац’и* картаграфуюцца формы на *-йёты* ў нас. пп. 736, 741.

Ніжэй прыводзяцца заўвагі збіральнікаў і адказы, якія картаграфуюцца адсылачнымі знакамі: 22 *ц'ал'ац'и, йаўн'ац'и, жараб'ац'и, парас'ац'и, куран'ац'и*; але ўжываюцца і такія формы, як *ц'ал'а н'имá. 444 ц'ал'ац'и, жараб'ац'и, парас'ац'и, куран'ац'и*; рэдка — *ц'ал'онка. 675 парас'ац'а. 679 йаўн'ац'а, парас'ац'а, жараб'ац'а, ц'ипл'ан'ац'а, ц'ал'ац'а. 855 ц'ал'ац'и, куран'ац'и*; але звычайна — *ц'ал'онка*.

Карта № 87

ФОРМА ТВОРНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ, ЯКІЯ АБАЗНАЧАЮЦЬ МАЛАДЫХ ІСТОТ, ТЫПУ цяля (цялё)

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 74:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі, што абазначаюць маладых істот:

в) у творным склоне: з *цялём, з цeлeм, з цяляцeм* ці з *цялёнкам; за жарабём, за жарэбeм, за жарабяцeм* ці за *жарабёнкам...*?»

Тэмай карты з'яўляюцца формы творнага склону ад назоўнікаў ніякага роду на **-а(-я)**, якія абазначаюць маладых істот.

Новаўтварэнні з суфіксамі **-онак(-ёнак)** і **-ук(-юк)**, якія не звязаны з тэмай карты, картаграфуюцца чорным трохвугольнікам і квадратам. У нас. п. 989 картаграфуецца з *ц'ел'ац'ейу*.

Карта № 88

ФОРМА МЕСНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ, ЯКІЯ АБАЗНАЧАЮЦЬ МАЛАДЫХ ІСТОТ, ТЫПУ цяля (цялё)

Карта складзена на матэрыяле пункта «г» пытання № 74:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі, што абазначаюць маладых істот:

г) у месным склоне: ... аб *цяляці, аб цялю* ці аб *цялёнку?*»

Тэмай карты з'яўляюцца формы меснага склону ад назоўнікаў ніякага роду на **-а(-я)** і **-ата(-ята)**, якія абазначаюць маладых істот. Дыялектныя адрозненні абазначаюцца на карце адпаведным колерам.

Новаўтварэнні з суфіксамі **-онак(-ёнак)** і **-ук(-юк)**, якія не звязаны з тэмай карты, картаграфуюцца контурным чорным трохвугольнікам і квадратам.

Ніжэй прыводзяцца заўвагі збіральнікаў, а таксама матэрыял, які картаграфуецца адсылачнымі знакамі: 22 *ап ц'ал'ац'и, ап парас'ац'и, ап куран'ац'и*; ужываецца таксама аб *ц'ал'онку, жараб'онку. 661 об тыл'ату, йаўн'ату, аб жырыб'ату, об курын'аты* (або да ўсіх слоў дадаецца канчатак **-овы**, напр.: *об курын'атовы*). 682 *об тел'ац'и, на жереб'ац'и, жераб'атовы, об порос'аты, об курен'аты, об курен'атовы*. Звычайна прадстаўнікі старэйшага пакалення ўжываюць формы з канчаткам **-овы**; сярэдняга і малодшага ўзросту ўжываюць формы без гэтага канчатка. 730 *об тылиeты. 955 аб тал'eту, на жарабл'eту, порос'eту, об курен'eту. 957 аб тыл'и, аб жырыб'и, аб парос'и, аб йаўн'и*.

**ФОРМА НАЗОЎНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ СЛОВА *маці*
АБО НАЯЎНАСЦЬ АДПАВЕДНАГА ЯМУ СЛОВА *матка***

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 75:

«Якія формы мае ў адзіночным ліку назоўнік *маці*:

а) у назоўным склоне: *маці, маць, матка* ці *мацярь?*»

На карту нанесены варыянты *маці, маць, матка, мацярь* і *мацера*. Фанетычныя варыянты *маты, мате* картаграфуюцца як *маці*. Як *маці* картаграфуецца *маця* ў нас. п. 227. У нас. п. 699 не картаграфуецца слова *маточка*, якое разглядаецца як памяншальнае.

У матэрыялах часта побач з прыведзенымі вышэй формамі адзначана слова *мама*. Слова *мама* не картаграфуецца. Сустрэлася яно ў наступных нас. пп. побач з іншымі картаграфуемымі словамі: 1, 2, 8, 11, 12, 13, 30, 31, 33, 34, 59, 64, 85, 86, 89, 155, 183, 201, 202, 204, 209, 214, 219, 220, 221, 223, 224, 233, 235, 236, 239, 255, 274, 280, 282, 284, 285, 286, 288, 294, 295, 296, 299; 301, 302, 311, 330, 331, 333, 334, 337, 338, 363, 371, 378, 379, 380, 385, 393, 394, 411, 448, 453, 455, 459, 465, 469, 472, 492, 494, 498, 501, 503, 505, 515, 516, 528, 530, 537, 542, 544, 547, 550, 551, 556, 557, 559, 568, 573, 577, 578, 590, 608, 620, 646, 672, 675, 689, 757, 758, 775, 776, 777, 800, 801, 802, 815, 818, 834, 838, 842, 861, 865, 868, 883, 906, 931, 962, 965, 979, 997, 1021, 1024.

У наступных нас. пп. у адказах іншыя словы, акрамя слова *мама*, не адзначаны: 7, 127, 151, 382, 392, 667.

У радзе нас. пп. сустрэліся дзве картаграфуемыя формы: адна з іх толькі ў назоўным склоне адзіночнага ліку, другая — таксама і ва ўскосных склонах. Слова *маці* ў назоўным склоне сустрэлася ў наступных нас. пп.: 56, 82, 113, 132, 162, 229, 230, 232, 240, 241, 244, 291, 390, 398, 519, 893, 895, 901, 974, 977, 978; *матка* — 446, 713, 775, 784, 785; *маць* — 103, 293, 294, 409, 595, 1011; *мацярь* — 91.

Ёсць выпадкі, калі формы ўскосных склонаў не супадаюць з формай назоўнага склону. Слова *маці* ў назоўным склоне адзіночнага ліку пры *матка* ў тым жа ліку ва ўскосных склонах адзначана ў наступных нас. пп.: 20, 41, 108, 165, 223, 358, 360, 394, 446, 469, 504, 535, 828. Пры форме *матка* ў назоўным склоне ўскосныя склоны ўтвараюцца ад слова *маці* з нарашчэннем *ер* у нас. пп. 367, 376, 409, 979. У нас. пп. 197, 369, 535, акрамя формы *маці*, сустракаюцца формы ўскосных склонаў ад *матка*. У нас. п. 427 побач з формай *матка* ва ўсіх склонах ужываюцца і формы ад назоўніка *маці*. У некаторых нас. пп. пры наяўнасці адной формы ў назоўным склоне ўскосныя склоны ўтвараюцца ад дзвюх форм: 172 н. *маці*, р. *маткі*. 175, 191 н. *маці*, тв. з *маткай*. 203, 206 н. *маці*, він. *матку*, тв. *маткай*. 208 н. *маці*, р. *матк'и*, тв. *маткай*. 251 н. *маці*, дав. *матка*, він. *матку*. 287 н. *маці*, тв. *маткай*, м. пры *матцы*. 426 н. *матка*, він. к *мацеры*. 556 н. *маці*, р. *маткі*, він. *матку*, тв. *маткай*. Формы, якія пададзены ва ўскосных склонах, на карце не адлюстроўваюцца.

Пры картаграфаванні сустрэліся наступныя заўвагі збіральнікаў і носьбітаў дыялекту аб ужыванні форм: **106** *мац'*; часцей — *матка*. **171** *мац'ур*. **171** *мац'у*; рэдка — *мац'ур*. **178** Пануючая форма *матка*. **189** *мац'у*; часцей — *матка*. **193** *мац'у* і скажучь *матка*. **240** Слова *мац'у* ўжываецца толькі ў назоўным склоне; у іншых склонах ужываецца *матка*. **713** *мац'у*; рэдка — *матка*. **810** У назоўным і ва ўскосных склонах ужываецца *маці*, але вельмі рэдка, праўда, у назоўным склоне трохі больш. **1006** *матка*; рэдка — *мац'у*. **1018** *матка*; рэдка — *маці*.

Карта № 90

ФОРМА НАЗОЎНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ СЛОВА СВЯКРОЎ АБО АДПАВЕДНЫХ ЯМУ СЛОЎ З ТЫМ ЖА КОРАНЕМ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 76:

«Якія формы мае ў адзіночным ліку назоўнік *свакроў*:

а) у назоўным склоне: *прышла свакроў, свакрова ці свакруха?*»

На карце картаграфуюцца варыянты: *свакроў, свакрова (свакрыва), свакроўка, свакруха*. Фанетычныя асаблівасці не адлюстроўваюцца. Адзінкавыя формы падаюцца адсылачным знакам. Сустрэліся яны ў наступных нас. пп.: **410** *с'вакрў*. **628** *свакрóвы*. **759** *с'вакры*. **766** *с'вакры*. **767** *с'вакры*. **965** *свакрўхна*.

Як *с'вакроў* картаграфуюцца: **726** *сукрóў*. **727** *с'икрóв*. **975** *с'екрóў*; як *свакруха* — **975** *с'екрўха*; як *свакрóўка* — **726** *с'укрóўка*; як *свакрóва* — **106** *с'вакóва*. **144** *с'вакрьва*. **216** *с'вакрьва*. **329** *с'вакóва*.

Адводзяцца ад картаграфавання словы з іншымі коранямі са значэннем «свакроў»: **145** *тэс'ц'ева*. **151** *тесц'óва*. **618** *старайа*. **955** *старайа*. **978** *старайа*.

Не картаграфуецца слова *свакравачка* ў нас. п. 278, якое, відаць, трэба лічыць памяншальным ад *свакроўка, свакроў* або *свакрова*.

У некаторых нас. пп. сустрэліся заўвагі збіральнікаў: **25** *с'вакроўка* чыста па-простаму, а як далікатней, то *с'вакрова*. **34** *с'вакроўка*; рэдка — *свакрóва*. **42** *с'вакроў* або *свакроўка*. **214** *с'вакроў* — больш пашырана; *с'вакрўха*. **453** *с'вакроў*; рэдка — *с'вакрўха*.

Карта № 91

ФОРМЫ НАЗОЎНАГА І РОДНАГА СКЛОНАЎ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ бацька, дзядзька

Карта складзена на матэрыяле пытання № 77:

«Як скланяюцца назоўнікі адзіночнага ліку мужчынскага роду тыпу *бацька, дзядзька, суддзя, старшыня?*»

Для складання карты выкарыстаны адказы на пункты «а» і «б», у якіх высвятляюцца канчаткі назоўнага і роднага склонаў. У давальным і творным склонах назоўнікі тыпу *бацька* не маюць значных адрозненняў у гаворках. У творным склоне з рознымі канчаткамі выступаюць назоўнікі *старшыня, суддзя*, што з'яўляецца тэмай карты № 92.

Карта складзена на аснове першых двух прыкладаў, паколькі назоўнікі *старшыня* і *суддзя* ў назоўным і родным склонах адзіночнага ліку амаль не маюць дыялектных адрозненняў. Толькі ў некалькіх пунктах сустрэлася форма гэтага назоўніка з канчаткам **-о** ў назоўным склоне: 760, 773, 802, 839, 842, 986 *старшыно́*.

Такім чынам, тэмай карты з'яўляюцца формы назоўнага і роднага склонаў слоў *бацька*, *дзядзька*.

У тых выпадках, калі ў матэрыялах адсутнічае адказ на адзін з адзначаных пунктаў («а», «б») і з прычыны гэтага нельга вызначыць прыналежнасць назоўніка да пэўнага тыпу скланення, на карце ставіцца зверху справа ад лічбы адсылачны знак, а матэрыял прыводзіцца ў каментарыях. У каментарыях даюцца таксама заўвагі збіральнікаў матэрыялаў: 342 *ба́ц'ка*. 445 *ба́ц'ка*, *за́ц'ка*; *ба́ц'ко*, *за́ц'ко*; *б'ез ба́ц'к'и*, *за́ц'к'и*. 486 *б'ес ба́ц'ка*. 489 *б'аз ба́ц'ка*. 497 *б'аз ба́ц'к'и*. 794 *б'ез ба́ц'ка*. 832 *ба́ц'ко*, *ба́ц'ка*, *за́з'ко*, *за́з'ка*; *б'ез ба́ц'ка*, *за́з'ка*. 870 *ба́ц'ка*, *за́з'ка*; *б'ез ба́ц'к'и*, *за́з'к'и*; рэдка — *б'ез ба́ц'ка*, *за́з'ка*.

Карта № 92

ФОРМА ТВОРНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКА *старшыня*

Карта складзена на матэрыяле пытання № 77.

«Як скланяюцца назоўнікі адзіночнага ліку мужчынскага роду тыпу *бацька*, *дзядзька*, *суддзя*, *старшыня*:

г) у творным склоне: з *старшынём* ці *старшыною*, *старшыней*, *старшынёю*, *старшынёй*...?»

Назоўнік *старшыня* ў беларускіх гаворках можа мець цвёрдую і мяккую асновы, што на карце абазначаецца рознымі фігурамі.

Акрамя таго, назоўнік *старшыня* ў адных гаворках скланяецца па тыпу назоўнікаў жаночага роду, у другіх — па тыпу мужчынскага роду і выступае ў дзвюх формах: з канчаткамі **-ой(у)** і **-ом**. Гэта супрацьстаўленне паказана на карце колерам.

Перакрэслены контурны круг абазначае наяўнасць галоснага [e] пасля мяккага зычнага ў канчатку (*старшын'ей*).

У нас. п. 914 сустрэлася заўвага адносна ўжывальнасці адной з адзначаных форм: *старшын'ой*; рэдка — *старшыно́м*.

Карта № 93

КЛІЧНАЯ ФОРМА НАЗОЎНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 78:

«Ці не ўжываецца пры зваротку асобая клічная форма: *брат*, *брату* ці *браце*; *сын*, *сыну* ці *сыне*...?»

Тэма карты — ужыванне клічнай формы ў функцыі зваротка, што ўласціва паўднёва-заходнім беларускім гаворкам. У паўночна-ўсходніх гаворках у той жа ролі выступае форма назоўнага склона адзіночнага ліку: *брат*, *сын*, *бацька*.

КЛІЧНАЯ ФОРМА НАЗОЎНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 78:

«Ці не ўжываецца пры зваротку асобая клічная форма: ... *мамо* ці *мама*, *дачка* ці *дачка*, *дзеўко* ці *дзеўка*, *маладзіца* ці *маладзіца*..?»

Тэма карты — ужыванне клічнай формы ў функцыі зваротка, што ўласціва паўднёва-заходнім беларускім гаворкам. У паўночна-ўсходніх гаворках у той жа ролі выступае форма назоўнага склону адзіночнага ліку: *мама*, *Маня*, *Валя*.

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК НАЗОЎНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ
НАЗОЎНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ З ЦВЁРДАЙ АСНОВАЙ

Карта складзена на матэрыяле пунктаў «а» і «б» пытання № 79:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі ў назоўным склоне множнага ліку:

а) назоўнікі мужчынскага роду з цвёрдай асновай: *гарады*, *гарада* ці *гарадэ*; *масты*, *маста* ці *мастэ*; *валы* ці *валэ*;

б) з асновай на заднеязычны: *берагі*, *бераге* ці *берага*; *бакі*, *баке* ці *бака*..?

Пры картаграфаванні не ўлічваюцца формы назоўнага склону множнага ліку ад назоўнікаў тыпу *селянін*, *грамадзянін*, а таксама формы назоўніка *рукаў*, які даецца не ва ўсіх матэрыялах, часта мае ненаціскны канчатак, можа адносіцца да ніякага роду.

У сувязі з тым, што тэмай карты з'яўляецца супрацьстаўленне форм назоўнага склону множнага ліку з канчаткамі **-ы(-і)** і **-э(-е)** назоўнікаў мужчынскага роду з цвёрдай асновай і на заднеязычны, на карце не атрымалі адлюстравання формы з канчаткам **-а**. З канчаткам **-а** ў назоўным склоне множнага ліку адзначаны назоўнікі *горад*, *лес*, *бераг*, *луг*, *снег* і некаторыя іншыя ў наступных нас. пп.: 56 *два маста*, *брата давай* *б'іцца*. 59 *гарада*, *правада*. 60 *б'ераг*, *луг*. 71 *сада*, *час*. 123 *гарада*, *маста*. 129 *йос'* *паўраба*. 160 *б'ераг*, *луг*, *катух*. 166 *б'ераг*. 167 *гарада*. 210 *дама*, *б'ираг*. 243 *гарада*, *гада*. 251 *б'ераг*. 281 *гарада*. 294 *л'ис*. 312 *б'ераг*. 340 *быка*. 365 *гарада*, *б'ераг*, *луг*, *с'н'аг*. 366 *б'ераг*. 367 *гарада*. 368 *гарада*, *б'ераг*, *с'н'аг*. 370 *л'ас*, *б'ераг*, *с'н'аг*. 372 *гарада*. 413 *дама*. 419 *дама*. 545 *б'ераг*, *бака*. 559 *б'ераг*. 636 *гарада*, *б'ираг*, *бака*, *луг*. 652 *берыга*, *сныга*. 655 *горада*. 659 *бырыга*, *луг*, *сныга*. 662 *горада*, *сн'ига*. 671 *гарада*. 672 *гарада*. 682 *горада*. 684 *горада*. 687 *горада*. 688 *горада*. 690 *горада*. 692 *горада*. 693 *гуруда*. 697 *хуруда*, *сн'ига*. 700 *бырыга*. 702 *горада*. 703 *луг*, *сн'ига*. 704 *хуруда*, *сн'ига*. 715 *гарада*. 720 *горада*, *берега*. 724 *горада*, *берега*. 730 *горада*. 732 *горада*. 733 *года*, *горада*, *б'ераг*, *луг*, *с'н'ига*. 735 *горада*. 736 *горада*. 739 *горада*, *берега*.

763 *города́*. 794 *дома́*. 799 *л'еса́*. 807 *города́*. 852 *б'ереґа́*. 870 *луґа́*. 889 *б'ераґа́*. 938 *б'ераґа́*. 945 *города́*. 948 *города́*. 954 *бе-роґа́*. 956 *хорода́*. 957 *береґа́*, *бока́*, *города́*. 965 *города́*. 969 *горо-да́*, *моста́*. 971 *города́*. 975 *города́*. 976 *города́*. 977 *города́*. 996 *ґада́*, *луґа́*. 999 *ґарада́*, *луґа́*. 1002 *луґа́*, *с'н'еґа́*, *города́*. 1006 *ґарада́*, *маста́*, *б'ераґа́*. 1009 *ґарада́*. 1013 *города́*. 1027 *ґарада́*, *б'ераґа́*, *луґа́*, *с'н'аґа́*.

Не атрымаў адлюстравання на карце фанетычны варыянт канчатка **-ы** — канчатак **-у**. Змяненню [-ы] ў [-у] пасля губных зычных прысвечана карта № 41 «Націскны галосны на месцы «ы» пасля губных зычных у канчатку назоўнікаў мужчынскага роду назоўнага склону множнага ліку».

У нас: п. 904 адзначаны з націскам на аснове: *масты́*, *во́лы*, *сна́пы*, *ка́ласы*, *дубы́*, *бра́ты*, *сва́ты*, *ва́ласы*, *ґа́рбузы*, *ца́пы*, *ґа́ды*, *б'е́раґу́*, *ба́к'у́*, *лу́ґу́*, *с'н'а́ґу́*, *ста́ґу́*, *плу́ґу́*, *ка́тух'у́*, *зба́нк'у́*, *ба́рав'ик'у́*, *ґа́рш-к'у́*, *бы́к'у́*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., у якіх адзначана суіс-наванне канчаткаў **-ы(-і)** і **-э(-е)**, а таксама формы з фанетычнымі ва-рыянтамі канчаткаў **-э(-е)** і **-ы(-і)**, даюцца адказы з заўвагамі збіраль-нікаў: 349 *снапе́*, *свате́*, *валасе́*, *б'ераґу́е́*, *ґрыбе́*, *ґаршк'е́*, *стаґу́е́*, *ґа-рады́*, *масты́*, *валы́*, *снапы́*, *каласы́*, *дубы́*, *браты́*, *сваты́*, *сыны́*, *валасы́*, *цапы́*, *б'ераґу́і́*, *бак'у́і́*, *луґу́і́*, *стаґу́і́*, *плуґу́і́*, *катух'у́і́*, *збанк'у́і́*, *барав'ик'у́і́*, *бык'у́і́*. 354 *снапе́*, *б'ераґу́е́*, *сыны́*, *ґараде́*, *масте́*, *вале́*, *снапе́*, *брате́*, *свате́*, *ґарбузе́*, *ґаде́*, *б'ераґу́е́*, *бак'у́і́*, *луґу́е́*, *сн'аґу́е́*, *стаґу́е́*, *плуґу́е́*, *збан-к'е́*, *бык'е́*. 355 *масте́*, *снапе́*, *б'ераґу́е́*, *вале́*, *снапе́*, *дубе́*, *брате́*, *каласе́*, *сыне́*, *валасе́*, *ґарбузе́*, *цапе́*, *ґаде́*, *б'ераґу́е́*, *бак'е́*, *луґу́е́*, *сн'аґу́е́*, *плуґу́е́*, *катух'е́*, *званк'е́*, *барав'ик'е́*, *бык'е́*, *ґаршк'е́*. 357 *ґараде́*, *масте́*, *снапе́*, *сыне́*, *вале́*, *сыны́*, *валы́*, *луґу́е́*, *б'ераґу́е́*, *стаґу́е́*, *бык'е́*. 358 *л'асы́*, *валы́*, *валасы́*, *сыны́*, *сваты́*, *б'ераґу́і́*, *с'н'аґу́і́*, *луґу́і́*, *ґараде́*, *масте́*, *вале́*, *снапе́*, *каласе́*, *дубе́*, *брате́*, *свате́*, *сыне́*, *валасе́*, *ґарбузе́*, *б'ераґу́е́*, *бак'е́*, *луґу́е́*, *сн'аґу́е́*, *стаґу́е́*, *плуґу́е́*, *катух'е́*. 370 *сакалы́*, *вале́*, *валы́*, *валасе́*, *валасы́*, *сыне́*, *сыны́*, *брате́*, *браты́*, *б'ераґу́і́*, *бак'у́і́*, *луґу́і́*, *масте́*, *снапе́*, *б'ераґу́е́*, *бак'е́*, *луґу́е́*, *стаґу́е́*, *катух'е́*. 371 *палазы́е*, *масты́*, *каласы́*, *браты́*, *сваты́*, *валасы́*, *цапы́*, *б'ераґу́і́*, *п'ираґу́і́е*, *бурак'і́е*, *бак'і́е*, *плу-ґу́і́*, *п'атак'і́е*, *збанк'і́е*. 372 *бл'іне́*, *вазе́*, *кусте́*, *масты́*, *лахмане́*, *дубе́*, *брате́*, *свате́*, *сыне́*, *валасе́*, *валасы́*, *ґарбузе́*, *цапе́*, *снапе́*, *б'ераґу́е́*, *бак'у́і́*, *збанк'у́і́*, *ґрыбе́*, *бык'у́і́*, *ґаршк'е́*. 374 *ґараде́*, *масте́*, *вале́*, *снапе́*, *каласы́*, *брате́*, *свате́*, *сыне́*, *валасе́*, *цапе́*, *б'ераґу́і́*, *луґу́і́*, *стаґу́і́*, *барав'ик'е́*, *бык'у́і́*. 392 *снапе́*, *каласе́*, *брате́*, *свате́*, *б'ераґу́і́*, *збанк'е́*. 393 *мл'іны́*, *валасе́*, *фасты́*, *брате́*, *дубы́*, *л'асе́*, *ґараде́*, *масте́*, *вале́*, *снапе́*, *драте́*, *сыне́*, *ґарбузе́*, *цапе́*, *ґаде́*, *б'ераґу́е́*, *стаґу́е́*, *катух'е́*, *плуґу́е́*, *барав'ик'е́*, *ґаршк'е́*. 396 *браты́*, *валасы́*, *снапы́*, *валы́*, *пане́*, *л'асе́*, *вале́*, *брате́*, *снапе́*, *каласе́*, *цапы́*, *ґарбузе́*, *сыне́*, *масты́*, *дубе́*, *ґараде́*, *масте́*, *уц'уґу́е́*, *п'аск'е́*, *б'ераґу́е́*, *стаґу́е́*, *сапаґу́е́*, *крук'е́*, *бык'е́*, *катух'е́*, *барав'ик'е́*, *ґар-шк'е́*, *п'аск'у́і́*. 399 *ґрыбе́*, *стале́*, *дубе́*, *брате́*, *сундук'е́*, *бак'е́*, *б'ераґу́і́*, *бык'е́*, *ґаршк'е́*. 400 *валы́*, *сваты́*, *б'ераґу́е́*, *снапы́*, *ґарады́*, *масты́*,

бак'и. 402 в'асе, ўрыбё, ўадё, часё, дамё, мазу'ё, жабрак'ё, часы, каласё, в'арышк'ё, гузак'и, жабрак'ё. 404 ўарадё, снапё, ўарбузё, валасё, сватё, наск'ё, б'ерау'и, стау'ё, с'нау'ё, барав'ик'ё, плуу'ё. 405 кустё, пудё, с'ал'н'ик'ё, пус'ц'ак'ё, райк'ё, бл'аз'н'ук'и, старык'и. 406 ўарадё, мастё, валё, дубё, снапё, братё, сватё, сынё, валасё, цапё, б'ерау'и, луу'и, стау'и, барав'ик'ё, збанк'ё. 407 сыны, ўрыбё, с'арпё, саганё, сталё, дамё, сынё, ўурк'ё, бурак'ё, слупк'ё, ўарышк'ё, старык'ё, п'аск'ё. 409 паны, ўрыбы, сталё, валасы, хамутё, старык'ё, ўурк'ё, кв'итк'ё, бурак'ё, цв'ик'ё, жарыпк'ё, мужык'ё, барав'ик'ё. 411 мастё, калё, сталбё, ўрыбё, кустё, снапё, але масты, ўрыбы, кусты, снапы, валасы, ўарады, сыны, б'ерау'ё, стау'ё, барав'ик'ё, ўарышк'ё, часцей б'ерау'и, стау'и, барав'ик'и, плуу'и. 413 дамё, сынё, цапё, сыны, братё, ўарышк'и, б'ерау'и, п'аск'и, б'ерау'ё, ўарышк'ё. 415 катё, ўады, часё, с'арпё, сады, пастух'и, п'ирау'и. 416 сынё, ўадё, цапё, вайк'ё, плуу'и, пастушк'ё, луу'и. 419 ўады, ўрудё, дамы. 420 ўарадё, мастё, валё, снапё, каласё, дубё, братё, сватё, сынё, ўарбузё, цапё, ўадё, б'ерау'ё, бак'ё, луу'и, с'нау'и, стау'ё. 424 валасё, сынё, братё, л'асё, цапё, стау'ё, марак'ё, плуу'ё. Моладзь гаворыць: валасы, стау'и. 434 слупы, ўрыбё, хахлё, ўарадё, хл'авё, каласё, сынё, м'ах'ё, бурак'ё, ўурк'ё, бак'ё, стау'ё. 438 ўадё, сватё, кустё, з'адё, цыганё, бурак'ё, рау'ё, ўурк'ё, бац'к'ё, плуу'ё. 440 ўады, айсё, дамё, сынё, плуу'и, плуу'ё, бац'к'ё. 441 ўрыбы, масты, сваты, каласы, валасы, ўарбузы, сады, бац'к'ё, з'ац'к'ё, в'анк'и, руш'н'ик'и, луу'и, збанк'и, бык'и, ўарышк'и, с'нау'и, б'ерау'и. 442 ўрыбё, валё, валы, сталы, снапё, снапы, паўрабё, паўрабы, платы, платё, сталё, скл'анё, скл'аны, б'ерау'и, крук'и, крук'ё, бак'ё, бак'и, бык'ё, бык'и. 443 вазё, дубё, паны, званы, буслы, кас'н'ик'ё, ўурк'ё, п'ерадав'ик'ё, стау'ё, райк'ё, бурак'ё, збанк'ё, парабк'ё. 445 хвасты, валё, з'атлё, драздё, рады, халадё, вас'ил'к'и, барав'ик'и, вайк'и, пастух'ё, л'ес'н'ик'ё, л'ас'н'ик'и, бац'к'и, збанк'и, ўарадё, мастё, валё, снапё, каласё, дубё, братё, сватё, сынё, валасё, ўарбузё, цапё, ўадё, рукавё, б'арау'ё, бак'ё, луу'ё, стау'ё, плуу'ё, катух'ё, збанк'ё, ўарышк'ё, бык'ё. 446 вазё, л'истё, сынё, каласы, сыны, валасы, браты, бл'ины, сталё, сталы, дубы, сваты, цаны, цапё, снапё, ўурк'ё, смал'ачк'ё, бак'и, луу'и, луу'ё, плуу'и, катух'и, бык'и, м'ах'ё, ўарышк'и, мазу'ё, барав'ик'ё, стау'ё, б'ел'ак'ё. 447 кусты, панё, сыны, вазы, ўарады, снапё, л'асы, дамы, хамуты, валасё, масты, луу'ё, ўурк'ё, чулк'и, наск'и, бурак'ё, ланцуу'ё, плуу'и. 448 сватё, платё, паўрабё, мл'инё, дубё, снапё, вазё, сталё, л'асё, л'асы, с'нау'и, с'нау'ё, кажух'ё, рау'ё, стау'ё, м'ах'ё, плуу'ё. 451 слупё, слупыё, братыё, л'асыё, маразыё, ўалубыё, разыё, шпак'иё. 453 кв'итё, сынё, ўады, валасё, валасы, л'асы, браты, суды, каты, слупы, сталбы, ўрах'ё, стау'и, так'ё, так'и, ўурк'и, сундук'и, ланцуу'и, бурак'и, фартух'и, бык'и, кажух'ё, круу'ё, сапау'и. 454 снапыё, слупыё, дамыё, званыё, вайлак'иё, плуу'иё. 455 снапё, сынё, дамё, кумё, хл'абё, з'адё, садё, л'асё, валасё, ўурк'ё, ц'ватё, сталё, вазё, сватё, братё, ўарадё, мастё, валё, в'анк'ё, дурак'ё, м'ах'ё, кулак'ё, бац'к'ё, бак'ё, луу'ё, ўурк'ё, стау'ё, мужык'ё, вучан'ик'ё. 456 ўарадё^ы, масте^ы, валё^ы, снапё^ы, дубё^ы, каласё^ы, братё^ы, сынё^ы, валасё^ы, б'ерау'ё^и,

луҕ'е", стаҕ'е", катух'е", бык'е". 458 валасе́, цапе́, ҕаде́, паньы́, сыне́, ҕрыбе́, пуды́, пуде́, ҕаласе́, сталё, ҕарады́, мастё, валё, снапе́, дубе́, братё, свате́, б'ераҕ'е, бак'е́, луҕ'е́, с'н'аҕ'е, стаҕ'е́, бык'е́, плуҕ'е́, бурак'е́. 459 з'ады́, дамы́, хл'авы́, вазы́, снапе́, вазё, паҕрабе́, слупе́, шыпе́, платё, кл'инё, ҕарбузе́, ҕаде́, свате́, валасе́, каласе́, братё, так'и́, брук'е́, збанк'е́, бурак'е́, ҕурк'е́, барав'ик'е́. 462 ҕады́, часы́, сталы́, казлы́, браты́, сыны́, ҕарады́, валы́, масты́, вайк'е́, дух'е́, стаҕ'и́. 477 снапы́, ҕаде́, снапе́, часе́, сыне́, дамы́, л'асы́, сакалы́, даме́, л'асе́, пладе́, б'ераҕ'и́, бак'и́, с'н'аҕ'и́, луҕ'и́, бак'е́, стаҕ'е́. 480 калё, свате́, валасе́, сыне́, л'асе́, б'ераҕ'е́, бак'е́, ҕурк'е́ i л'асы́, сыны́, каты́, вайк'и́. 482 пудё, сыне́, платё, хамутё, вазы́, палё, ҕады́, свате́, сыне́, братё, ҕарбузе́, вазё, м'ах'е́, м'ан'к'е́, кастанчук'е́, зубйук'е́, трац'ак'е́, пастушк'е́. 484 л'асы́, валё, ҕрыбе́, сыны́, б'ераҕ'и́, бак'и́, луҕ'и́, вайк'е́. 485 л'асы́, ҕады́, сваты́, сыны́, валасы́, валы́, л'асе́, ҕаде́, с'н'аҕ'и́, стаҕ'е́. 486 сады́, сталы́, сыны́, куск'и́, луҕ'и́, стаҕ'и́, бык'и́, бак'и́, бусак'е́. 490 л'асе́, л'асы́, валё, пудё, валасы́, сыны́, сыне́, бак'и́, б'ераҕ'е́, б'ераҕ'и́, бак'е́, бык'е́, бурак'и́. 491 даме́, л'асе́, сыне́, снапе́, дамы́, кустё, с'н'аҕ'е́, ҕарады́, масты́, валы́, снапы́, дубы́, браты́, валасы́, сыны́, цапы́, ҕады́, б'ераҕ'и́, бак'и́, стаҕ'и́, бык'и́, барав'ик'и́. 492 снапы́, ҕады́, вазы́, снапе́, штаны́, ҕрыбы́, шаптуны́, бл'инё, струк'и́, свайак'е́, м'ашк'е́, п'атух'и́. 512 дамы́, ҕрыбы́, валё, валасы́, кнутё, сыны́, свате́, браты́, б'ераҕ'и́, бак'и́, с'н'аҕ'е́, луҕ'и́, ҕарады́, масты́, валы́, снапы́, каласы́, стаҕ'и́, бык'и́. 513 валё, валасе́, снапе́, вайк'е́, свате́, бл'инё, марҕ'е́, так'е́, кажух'и́, парс'ук'е́, каблук'е́, жан'их'е́. 517 даме́, л'асы́, сакалы́, валы́, валасе́, сыне́, сваты́, братё, бак'е́, б'араҕ'е́, с'н'аҕ'е́, луҕ'и́. 519 ҕрыбы́, вуҕлы́, ҕалубы́, ҕурк'е́, барав'ик'и́, бац'к'е́, старык'е́, шпак'е́, вайк'е́, рыжк'и́, валё, снапы́, сваты́, стаҕ'и́, бык'е́. 529 ҕарады́, валы́, браты́, дубы́, цапы́, ҕады́, б'ераҕ'и́, бак'и́, луҕ'и́, ҕаршк'и́, масты́, каласы́, сваты́, снапы́, валасы́, н'ите́, стаҕ'и́, с'н'аҕ'и́, катух'и́, барав'ик'и́, бык'и́, ҕаршк'и́, ручн'ик'е́, бурак'е́. 530 валё, снапе́, л'асе́, мастё, братё, валасе́, браты́, ҕарады́, цапы́, плуҕ'и́, стаҕ'и́, ҕаршк'и́, б'ераҕ'е́, катух'е́. 535 з'атлё, сваты́, ҕаршк'и́, бык'и́. 536 курҕаны́, сыны́, снапы́, масты́, паньы́, красты́, валё, валасы́, луҕ'и́, ҕурк'и́, ҕаршк'и́, бык'и́, бац'к'и́, палк'и́, с'и-б'ирак'и́. 553 ҕараде́, мастё, валё, снапе́, свате́, сыне́, валасе́, ҕаде́, ҕарады́, снапы́, в'анк'е́, б'ераҕ'е́, луҕ'е́, с'н'аҕ'е́, плуҕ'е́, с'н'аҕ'и́, плуҕ'и́. 554 ҕарады́, масты́, валё, снапе́, свате́, луҕ'и́, плуҕ'е́. 557 ҕарады́, масты́, снапы́, каласы́, сваты́, валасы́, паҕрабы́, хл'абы́, ҕрыбе́, ҕаде́, л'анё, паҕрабе́, ҕарбузы́, цапы́, б'ераҕ'и́, бак'и́, луҕ'и́, плуҕ'и́, барав'ик'и́, ҕаршк'и́, ҕаршк'е́, бак'е́, вушак'е́, к'ийк'е́. 558 братё, ҕрыбе́, вушн'ак'е́, барав'ик'и́. 561 валы́, снапы́, чыҕунё, чабатё, ҕараде́, пастё, свате́, валё, каласе́, дубё, валасы́, ҕарбузы́, ҕаде́, цапе́, ҕады́, плуҕ'и́, б'ераҕ'и́, б'ераҕ'е́, бак'е́, луҕ'и́, с'н'аҕ'е́, стаҕ'е́, плуҕ'е́, катух'е́, катух'и́, ҕаршк'е́, збанк'е́. Часцей ужывающца формы з канчаткам -э. 564 ҕараде́, ҕарады́, палё, мастё, валё, снапе́, каласе́, дубё, братё, браты́, свате́, сваты́, сыны́, сыне́, валасе́, ҕарбузе́, цапы́, цапе́, ҕады́, ҕаде́, б'ераҕ'и́, б'ераҕ'е́, бак'е́, луҕ'и́, с'н'аҕ'и́, стаҕ'е́, плуҕ'и́, плуҕ'е́, катух'е́, катух'и́, збанк'е́. 565 ҕараде́, платё, кустё, б'араҕ'е́, кутк'е́, клупк'е́, ҕарады́, дубы́, дубё, масты́, мастё, валы́, валё, каласы́, каласе́, с'арпы́, ҕарбузе́, цапы́, цапе́, б'ераҕ'и́,

бак'і, бак'е, лу'і, лу'е, с'н'ау'і, с'н'ау'е, в'атрак'е, платк'е, ц'е'ц'арук'е, стау'і, стау'е, плу'і, плу'е, барав'ик'і, барав'ик'е, бык'і, бык'е, ґаршк'і, ґаршк'е, бурак'і, бурак'е, сундук'е. 568 снапé, цапé, валé, пудé, ґрыбé, з'адé, ґаршк'е, стау'е, плу'е, катух'е, каласé, ґарадé, мастé, братé, сватé, сынé, дамы, валасé, ґарбузé, ґадé, валы, снапы, сваты, браты, ґады, чы'унé, б'ерау'е, бак'е, с'н'ау'е, стау'і, кажух'е, збанк'е, барав'ик'е, бык'е, ґаршк'і, бак'і, с'н'ау'і, андарак'е, пастух'е, хвартух'е, катк'е. 666 снапé, братé, б'ерау'і. 671 мастé, масты, дубы, дубé, сваты, сватé, ґарбузы, ґарбузé, б'арау'і, стау'і, барав'ик'і, бык'і, ґаршк'і. 705 панé, валасы, бац'к'е, п'аск'і, рыбац'і, халаты, бац'к'і, сундук'і. 706 снапы, часы, снапé, л'асы, сынé, каласé, цапé, цапы, рады, радé, клупк'е, бац'к'е, вайк'е, б'ерау'і, бак'і, бак'е, стау'і, плу'і, збанк'і, бык'е, ґаршк'е. Канчатак -э ўжываюць прадстаўнікі старэйшага пакалення. 707 масты, ґарады, снапы, валасы, сыны, лу'і, б'ерау'і, але бык'е, барав'ик'е, збанк'е, бак'е. 710 панé, сынé, кублé, валé, бл'ины, валы, сватé, ґаласы, бац'к'е, сташк'е, парашк'е, м'ашк'і, званк'е. 726 ґородé, мостé, волы, снопы, дубы, сваты, ґарбузы, цыпы, бокы, с'н'и'ы, плу'ы, збанкы, ґрыбы, ґоршкы, быкы. 738 йарусé, пойасé, ґрыбé, сынé, снопы, волé, браты, ґарбузé, рептухé, буракé, козл'акé, мурахы, л'есныкé, лу'е, бокы, бычкé, плу'е. 742 браты, снапы, валы, сваты, ґарады, сыны, лу'і, валк'е, с'н'ау'і, б'ерау'і, бак'і, плу'і, стау'і. 746 браты, снапы, кусты, л'асы, л'исы, навады, ґады, масты, ґрыбы, слупы, стау'і, ґурк'іе, вайк'і, вайк'іе. 747 сыны, сады, валасы, ґаршк'іе, бац'к'іе, шчупак'іе, ц'в'ик'іе. 761 волé, дубé, дубы, браты, снопы, берау'і, збанк'і, бык'і, буйк'і. 770 волы, снопы, дубы, браты, сваты, цапы, рады, ґарбузы, берау'і, плу'ы, збанкы, ґоршкы. 783 ґарадé, мастé, валé, снапé, дубé, братé, сватé, сынé, валасé, ґарбузé, цапé, ґадé, ґарады, масты, валы, снапы, каласы, дубы, браты, сваты, сыны, валасы, ґарбузы, цапы, ґады, рукавы, б'ерау'і, бак'і, стау'і, плу'і, збанк'і, барав'ик'і, бык'і, ґаршк'і. Формы на -э сустракаюцца толькі ў старых. 815 масты, ґарады, б'ерау'і, бак'і, ґаршк'і, але: снапé, валасé. 861 снапé, катé, ґарады, бак'і. 862 ґрыбé, ґрыбы, бл'ины, валы, сыны, ґарбузы, цапы, ґады, берау'і, барсук'е, бак'і, лу'і, плу'і, барав'ик'і, бык'і, стау'і, збанк'і. 867 ґрыбы, бл'ины, сыны, ґарады, масты, валы, валé, снапы, снапé, каласы, каласé, дубы, дубé, браты, братé, сашн'ик'і, бык'і, лу'і, стау'і, плу'і, барав'ик'і.

Карта № 96

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК НАЗОЎНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ З МЯККАЙ І ЗАЦВЯРДЗЕЛАЙ АСНОВАЙ

Карта складзена на матэрыяле пунктаў «в» і «г» пытання № 79.

«Якія канчаткі маюць назоўнікі ў назоўным склоне множнага ліку:

в) з асновай на зацвярдзелы зычны: *нажы* ці *нажэ*;

г) з асновай на мяккі зычны: *кавалі* ці *кавале..?*»

На карце супрацьстаўляюцца формы назоўнага склону множнага ліку з канчаткамі **-ы(-і)** і **-э(-е)** назоўнікаў мужчынскага роду з асновай на зацвярдзелы і мяккі зычны.

Не атрымалі адлюстравання формы з канчаткам **-а**, якія адзначаны толькі ў некаторых назоўніках з асновай на **р** і з мяккай асновай і не маюць акрэсленай тэрыторыі.

Формы з канчаткам **-а** адзначаюцца ў матэрыялах наступных нас. пп.: 40 хутыра. 67 дактара. 118 шаф'іра. 368 дахтар. 398 дахтар. 419 футара. 441 шаф'ара, учыц'ал'а. 450 дахтар, учыц'ал'а. 454 вучыц'ал'а. 458 аф'іцара. 662 дохтор. 679 учыц'ел'а. 684 дохтор. 697 дохтура. 703 дохтор'а. 704 з'ат'а. 708 учыц'ал'а. 717 хутор. 718 дохтор, лаг'ера. 719 з'ац'а. 720 дохтор, девера. 722 трактор. 724 дохтор, девера, з'ат'а. 730 доктор. 731 дохтор. 733 дохтор'а, трактор, футар'а, шофера. 734 с'екр'етар, 765 хутор. 766 дохтор. 769 дохтор. 773 дохтор. 783 дахтар, 800 дохтура. 836 мас'ц'ара. 837 дахтар. 852 дохтор. 889 дахтар. 952 дохтор'а. 955 з'ат'а. 975 дохтура.

У наступных нас. пп. знак на карце ставіцца на аснове аднаго прыкладу: 35, 122, 168, 176, 214, 351, 352, 353, 381, 382, 394, 415, 440, 443, 492, 493, 513, 544, 558, 606, 747, 767, 866.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе адзначана суіснаванне форм з канчаткамі **-ы(-і)** і **-э(-е)**, а таксама формы з фанетычнымі варыянтамі гэтых канчаткаў і заўвагі збіральнікаў: 151 нажэ, вужы, кл'учэ, дактары, кавал'э, з'ац'у, вул'у. 349 нажэ, вужэ, кл'учэ, з'ац'э, вул'э, нажы, вужы, кашы, кл'учы, касцы, тапары, дахтары, з'ев'ары, кавал'у, з'ац'у, вул'у, пн'у. 350 нажэ, хлапцэ, кл'учэ, касцэ, вужэ, капцэ, тапарэ, дахтарэ, з'ев'арэ, маскв'ичэ, врачэ, кавал'э, з'ац'э, вул'э, пн'э, дн'е, рубл'э, кам'ан'э, каран'э. 355 касцэ, нажэ, вужэ, кашэ, кл'учэ, дактарэ, з'ац'э, кавал'э, вул'э, пн'е, дн'е. 358 касцэ, з'ац'э, вул'э, кавал'э, касцы, капцы, тапары, дактары, кавал'у, з'ац'у, вул'у, пн'у. 365 нажэ, ужэ, кл'учэ, касцэ, капцы, тапары, дахтары, з'ев'ары, кавал'э, з'ац'э, вул'э, пн'е. 368 нажэ, вужэ, кл'учэ, касцэ, капцы, тапары, з'ев'ары, кавал'э, з'ац'э, вул'э, пн'е. 370 касцэ, кавал'у, вул'э, з'ац'э, нажэ, вужэ, касцэ, дактарэ, кавал'э. 372 нажы, вужэ, кашы, кл'учэ, касцы, дупцэ, кавал'у, з'ац'э, вул'у, пн'у. 373 нажэ, вужэ, кл'учэ, касцэ, дахтарэ, кавал'э, вул'э, пн'у, пн'е. 374 нажэ, вужэ, капцэ, кавал'у, пн'у. 383 нажы, ужы, капцэ, дахтары, кавал'у, з'ац'у, вул'у, пн'у. 388 кл'учы, нажы, дактары, кавал'э, пн'у. 392 касцэ, дактары, вужы, кавал'э. 393 нажэ, кашэ, кл'учэ, касцэ, капцэ, дахтарэ, тапары, з'ев'ары, кавал'э, з'ац'э, вул'у, пн'е. 399 нажэ, вужэ, касцэ, дахтарэ, рубл'э, пн'э, з'ац'э. 400 касцэ, з'ац'у, нажы, вужы, касцы, кл'учы, кавал'у, з'ац'э, вул'у, пн'у. 402 касцэ, ўспадарэ, нажэ, дажжэ, дахтары, дажжэ, капцэ, йечм'ан'э, дажжы, канцэ. 408 м'ачэ, вужэ, барэ, калачэ, з'аркачэ, тапарэ, з'ац'э, кавал'э, вул'э, пн'у, карал'э. 413 касцы, касцэ, нажэ, шваўрэ, кавал'у, кавал'э, вул'у, пн'у. 416 жанцы, дахтарэ, касцэ. 417 дахтарэ, трахтарэ, вужэ, канцэ, вул'у, кавал'у. 420 нажэ, вужэ, кашы, кл'учы, касцэ, капцэ, дактарэ,

кавал'е, з'ац'е, вул'е, пн'е. 421 карандаш'е, наж'е, каш'е, дактар'е, пн'и, вул'ий, вул'и, кавал'и. 424 наж'ы, харч'ы, з'в'ар'е, сухар'е, наж'е, харч'е, кавал'е, вул'е. 434 даж'зы, з'в'ар'е, наж'е, касц'е, кавал'и. 438 н'амц'е, дахтар'е, даж'зе, кл'уч'е, жанц'е, вул'е, кавал'е, край'е. 439 наж'е, кл'уч'е, қавал'е, з'ац'е, але кавал'и, з'ац'и. 441 байц'е, камар'ы, в'атры, наж'ы, вуж'ы, хлапц'ы, тапар'ы, дактар'ы, учыц'ал'и, аван'н'е, журайл'и, вул'и, пн'и. 442 вуж'ы, вуж'е, наж'е, наж'ы, тапар'е, тапар'ы, двар'ы, двар'е, бар'ы, кавал'е, кавал'и, рубл'е, рубл'и. 445 сахар'е, үлухар'е, крумкач'ы, бабр'ы, хутар'е, трактар'ы, двар'ы, салай'и, йачм'ан'и, вул'и, пн'и, кавал'и, наж'е, вуж'е, кл'уч'е, касц'е, капц'е, тапар'е, з'ев'ар'ы, кавал'е, з'ац'е, вул'е, пн'е. 446 наж'ы, вуж'ы, каш'ы, кап'ал'уш'е, ақуырц'ы, дактар'ы, хрушч'е, бл'индаж'е, каран'е, кавал'и, з'ац'е, вул'и. 447 даж'зе, стараж'е, дактар'ы, касц'е, вуж'ы, қаспадар'е, кул'е, акун'и. 450 урач'ы, жыр'е, пл'ац'е, касц'е, капц'е, наж'е, рубл'е, кавал'е, пн'е. 451 дахтар'ы, даж'зе, н'амц'е. 454 даж'зые, малышые, калаз'аз'и, кастыл'и. 455 футар'е, двар'е, стараж'е, дактар'е, наж'е, вуж'е, тапар'е, рубл'е, калаз'аз'е, кавал'е, з'ац'е, вул'е, пн'е. 456 наж'е^ы, кл'уч'е^ы, дактар'е^ы, кавал'е^ы, пн'е^ы. 458 наж'е, кл'уч'е, касц'е, дахтар'е, дактар'ы, хутар'ы, кавал'е, пн'е. 459 пл'ац'ы, майстр'ы, стараж'е, наж'е, тапар'ы, дактар'е, ақн'и, кавал'и, авадр'и, рубл'и, вул'е, авадр'е, з'ац'е. 480 наж'е, каш'е, н'амц'е, кавал'и, пн'е, з'ац'е. 481 наж'е, с'абры, дахтар'е, жыр'е, трактар'е, з'ац'е, м'аз'ваз'е. 482 қаспадар'е, н'амц'е, пл'ац'е, луч'е, кл'уч'ы, з'ац'е. 484 хлапц'е, касц'е, з'ац'и. 485 карч'е, дактар'е, қаспадар'е, з'ац'е, карас'е. 491 наж'ы, вуж'ы, каш'ы, касц'ы, тапар'ы, дактар'ы, з'ац'е, кавал'и, вул'и, пн'и. 512 касц'е, з'ац'и, кавал'и, наж'ы, вуж'ы, капц'ы, кавал'е, вул'и, пн'и. 517 касц'ы, кавал'е. 530 канц'е, двар'е, наж'е, дахтар'е, касц'е, наж'ы, каш'ы, двар'ы, авадр'е, кул'е, кавал'е, тры рубл'е. 536 кухар'е, канц'ы, кл'уч'е, кл'уч'ы, латыш'е, бай'и, кавал'и, рубл'е. 553 наж'е, каш'е, хлапц'е, дактар'е, дактар'ы, наж'ы. 554 наж'е, кл'уч'е, дахтар'е, тапар'е, кавал'и, пн'и. 557 наж'ы, вуж'ы, кл'уч'ы, дахтар'е, хлапц'е, кавал'и, з'ац'и, пн'и. 561 наж'ы, наж'е, вуж'е, вуж'ы, кл'уч'е, каш'ы, касц'ы, касц'е, хлапц'е, канц'е, тапар'ы, дахтар'е, кавал'и, кавал'е, вул'и, пн'е, пн'и. 564 наж'е, дахтар'е, кавал'е, наж'ы, вуж'ы, вуж'е, кл'уч'ы, кл'уч'е, касц'ы, касц'е, хлапц'ы, хлапц'е, капц'ы, капц'е, тапар'ы, тапар'е, дахтар'е, дахтар'ы, кавал'и, з'ац'и, з'ац'е, пн'и, пн'е. 565 наж'е, наж'ы, вуж'ы, вуж'е, кл'уч'ы, кл'уч'е, касц'ы, касц'е, тапар'ы, тапар'е, дахтар'е, дахтар'ы, з'ев'ар'ы, з'ев'ар'е, бл'индаж'е, кул'аш'е, карч'е, куз'н'ац'ы, з'ац'и, вул'и, вул'е, пн'и. 568 кл'уч'е, дахтар'е, тапар'е, наж'е, пн'е, з'ац'е, кавал'е, вуж'е, каш'е, кл'уч'е, кл'уч'ы, наж'ы, вуж'ы, касц'е, касц'ы, шах'вар'е, тапар'ы, тапар'е, пн'и, вул'е. Больш пашыраны канчатак -э(-е), хоць малодшае пакаленне ўжывае і формы з канчаткам -ы. 656 нуж'ы, тупур'ы, духтур'ы, кувал'е, з'ат'и, пн'и. 671 наж'ы і наж'е, вуж'ы і вуж'е, кавал'е, з'ац'и. 675 карч'е, кл'уч'е, каш'е, дахтар'е, касц'е, жанц'е, малайц'е, вуж'е, скапц'е, дупц'е, стараж'е, қарабий'е, тапар'е, кам'ен'е, врач'е, з'в'ар'е, зубр'е, даж'зе, з'ац'е, кавал'е, пн'е. 676 нож'е, вуж'е, кош'е, кл'уч'е, косц'е, нож'е, вуж'е, кош'е, кл'уч'е, косц'е, скопц'е, топор'е, дохтор'е, девер'е, корч'е, ковал'е,

з'ац'е, пн'е, ковал'е. 677 ножыѣ, вужыѣ, кошыѣ, кл'учыѣ, косцыѣ, дохторыѣ, з'еверыѣ, ковал'е, з'ац'е, пн'е. 678 нажбы, вужбы, кл'учбы, капцы, дахтарѣ, дахтары, кавал'у, кавал'е, з'ац'е, пн'е. 680 ножыѣ, ужыѣ, кошыѣ, кл'учыѣ, косцыѣ, копцыѣ, дохтарыѣ, з'еверыѣ, ковал'иѣ, з'ац'иѣ, пн'иѣ. 681 ножѣ, косцѣ, дохторѣ, ковал'у, з'ац'е. 682 кошы, косцы, дохторы, ковал'иѣ, пн'иѣ. 684 ножыѣ, ужыѣ, кошыѣ, кл'учыѣ, копцыѣ, топорыѣ, ковал'иѣ, з'ац'иѣ, пн'иѣ. 685 ножбы, ужыѣ, кл'учѣ, дохтор'иѣ, ковал'иѣ, з'ац'иѣ, пн'и. 687 ножыѣ, вужыѣ, кошыѣ, кл'учыѣ, косцыѣ, копцыѣ, топорыѣ, дохторыѣ, ковал'иѣ, з'ат'иѣ, пн'иѣ. 705 удайцы, дварѣ, пчал'арѣ, инуры, кам'ан'у. 706 харчѣ, трактары, хутарѣ, нажѣ, дактарѣ, кавал'е, з'ац'е, пн'и. 707 вужѣ, нажѣ, дактарѣ, касцы, кавал'у, пн'и, вул'е. 708 дубцы, рубл'е, карз'ал'е, патрул'е. 710 футары, хаз'айѣ. 711 жанцѣ^ы, нажѣ, бл'инцѣ, нажѣ^ы, кашы, вужбы, дахтарѣ, кавал'е, з'ац'е, пн'е, вул'е. 712 дажзѣ^ы, жанцѣ^ы, мл'инцѣ, аваdn'е, рубл'е. 713 нажѣ, кашѣ, касцѣ, тапарѣ, дахтарѣ, кавал'е, з'ац'е, пн'иѣ. 714 нажбы, касцы, тапары, кавал'е, з'ац'е, пн'и. 717 дожз'е, отцѣ, вужѣ, л'ешчы, бл'индажбы, окун'у, карас'е, пн'е, ул'е. 718 лохачѣ, ковал'у, з'ац'е, ул'у. 728 кл'учы, дохторы, хуторѣ, ножѣ, трудодн'у, вул'у, з'ат'у, ковал'у, рубл'у. 732 ножбы, кл'учы, хлопцѣ, дохторы, ковол'у. 738 ножбы, кл'учы, дохторѣ, трахтарѣ, хлопцѣ, ковал'у, з'ат'у. 741 ножѣ, вужѣ, кл'учѣ, косцѣ, дохторѣ, копцѣ, купцѣ, шывцы, жынцы, ковал'е, з'ат'у, з'ат'е. 746 зайцыѣ, камары, футарыѣ, з'икарыѣ, касцыѣ. 750 нажбы, вужбы, старажбы, дахтары, хутарѣ, карчѣ, камарѣ, бунк'арѣ, харчѣ, з'ац'у, кавал'у, вухнал'у, аваdn'у, чм'ал'у, трудодн'е. 751 хутарѣ, тапарѣ, дактарѣ, мул'арѣ, дажзѣ, касцѣ, ұрапцѣ, вужѣ, кл'учѣ, вул'у, пн'и, з'ац'у. 752 нажѣ, касцы, кашѣ, кл'учѣ, тапарѣ, вужѣ, нажбы, кл'учы, тапары, камарѣ, пн'е, з'ац'е, вул'е. 754 ұрабцы, жанцы, б'ичы, ножбы, докторы, стол'ары, рубцы, сторожы, дохторѣ, патрул'у, кон'е, ковал'е, з'ац'е. 761 вужѣ, ұурцѣ, кошѣ, ножѣ, ковал'у, пн'е, ковал'е. 770 ножбыѣ, вужбыѣ, кошыѣ, кл'учыѣ, косцы, ковал'иѣ, з'ат'иѣ, з'ат'у, ножбы, вужбы, кл'учы, ковал'у. 773 ножбы, кл'учы, докторы, косцѣ, ковол'у, пн'и, ножѣ, ковол'е, пн'е, докторѣ, кл'учѣ, кошы, з'ат'у, вул'у, кувал'у. 774 аұурцы, дахтары, з'ац'е, ұайѣ, вул'у, пн'и. 781 ұладышы, нажѣ, вужѣ, кашѣ, тапары, касцѣ, капцѣ, дактары, з'ев'ары, кашал'е, кавал'е, з'ац'е, вул'у, пн'и. 783 нажѣ, вужѣ, кашѣ, кл'учѣ, касцѣ, нажбы, вужбы, кл'учы, кашы, касцы, кавал'е, з'ец'е, пн'е, кавал'у, з'ец'у, пн'и. Форма на -э сустракаецца толькі ў старых. 784 нажѣ, кл'учѣ, кл'учы, касцѣ, кавал'у, вужѣ, нажбы, вужбы, касцы, дактары, кашал'у, вул'у, пн'и. 785 дажзѣ, в'атры, нажбы, бары, дахтары, тапары, вужѣ, касцѣ, кл'учѣ, кашѣ, аұн'у. 788 касцы, кавал'е. 791 трактарыѣ, касцыѣ, дахтарыѣ, нажыѣ, хутарыѣ, пн'иѣ, кавал'иѣ, вул'иѣ. 793 касцы, кавал'е. 798 ножѣ, вужѣ, кошѣ, кл'учѣ, косцѣ, топоры, з'ев'ерѣ, докторѣ, кошел'е, з'ац'е, пн'е. 799 корчы, топоры, кузн'ецы, докторы, л'ашчѣ, л'ин'е, пн'и. 800 ножѣ, вужѣ, кл'учѣ, косцы, топорѣ, з'ев'ерѣ, ковал'е, з'ац'е, пн'е. 803 ножѣ, вужѣ,

кош'е, кл'учы, топоры, з'ев'еры, ковал'у, з'ац'у, пн'у. 804 нож'е, вуж'е, кл'уч'е, косц'е, доктор'е, пожар'е, кошел'е, ковал'е, з'ац'е, пн'е. 805 нож'е, вуж'е, кл'уч'е, косц'е, топоры, з'ив'ер'е, кошел'е, ковал'е, з'ец'е, пн'е. 806 ножы, кашы, хлапцы, топоры, з'ев'арые, дажж'е, дубцы, кавал'у, з'ац'е, йаз'е. 811 нож'е^ы, вуж'е^ы, каш'е^ы, кл'уч'е^ы, доктор'е^ы, ковал'е^ы, з'ац'е^ы, пн'е^ы. 816 цар'е, двар'е, дубц'е, дубцы, сторожы, рубл'е. 823 касцы, пажар'е, зайцы, стараж'е, старажы, крайц'е, крайцы, кл'уч'е, хутары, н'емц'е, карчы, з'ац'у, пн'е, кавал'у, кавал'е, вул'тайе. 824 дактар'е, курц'е, буур'е, рубц'е, в'ец'ар'е, каш'е, наж'е, акун'е, бабул'е, бабул'у, пн'е, кавал'е. 829 наж'е, вуж'е, кл'уч'е, каш'е, харч'е, касц'е, хлапц'е, тапар'е, дактар'е, рубл'у, кавал'у, бууайу, пн'у, з'ац'у, аун'у. Малодшае пакаленне ўжывае формы з канчаткам **-ы(-і)**. 831 кашы^е, вужы^е, с'в'акры^е, капцы^е, трактары^е; **ы** чуецца з прыгукам **э**; камл'у, аваdn'у, кавал'у, пн'у. 832 з'ев'ары^е, трактары, нажы, камары^е, тапары^е, зайцы^е, вул'у^е, кавал'у. 836 хутары, вужы, ножы, топоры, лос'у, ковал'у, з'ац'е, пн'у. 840 нажы, вужы, каш'е, кл'уч'е, кашы, капц'е, тапар'е, з'ац'у, пн'е. 846 ножы, вужы, кошы, кл'учы, косцы, топоры, комар'е, рубл'у, ковал'у, пн'у. 848 копц'е, кош'е, нож'е, вуж'е, сторож'е, дохтор'е, косц'е, пн'е, з'ац'е, ковал'у. 850 дохтор'е, косц'е, косар'е, женц'е, кош'е, ковал'е, пн'е, з'ац'е, окуп'е. 851 роуач'е, комар'е, корч'е, ножы, кошы, кл'учы, косц'е, топоры, дохтуры, з'ев'еры, з'ев'ер'е, ковал'у, уул'у, пн'у, з'ац'у. 855 дахтары, з'ац'е. 861 карч'е, дактары, хлапц'е. 862 маладц'е, урач'е, дактары, кашы, касцы, вужы, нажы, кавал'у, пн'у, з'ац'у. 864 вуж'е, наж'е, тапар'е, кавал'у, з'ац'у. 867 двары, каржы, наж'е, вужы, вуж'е, кашы, каш'е, кл'учы, кл'уч'е, касцы, касц'е, хлапц'е, канцы, канц'е, тапары, тапар'е, дахтары, кавал'у, з'ац'у, з'ац'у^е, вуул'у, пн'у. 871 наж'е, вуж'е, каш'е, кл'уч'е, касц'е, капц'е, тапар'е, дахтар'е, з'ев'ар'е, кавал'е, з'ац'е, вуул'е, пн'е. 966 ножы, кл'учы, косцы, косц'е, нож'е, кл'уч'е, скопц'е, ковал'у, з'ец'у. 967 ножы, трахторы, ковал'у, кл'учы, двор'е, кл'уч'е, ковал'е. 970 нож'е, вуж'е, кош'е, кл'уч'е, косц'е, хлопц'е, копц'е, топор'е, доктор'е, з'ев'ар'е, ковал'у, вуул'у, пн'у. 971 нож'е, вуж'е, скопцы, топоры, ковал'у, з'ац'у, пн'у. 972 нож'е, вуж'е, кош'е, кл'уч'е, косц'е, топор'е, скопц'е, з'ев'ер'е, ковал'е, з'ец'е. 973 ножы, кл'уч'е, косц'е, з'ив'ер'е, ковал'у, з'ац'е, пн'е. 975 нож'е, вуж'е, кош'е, кл'уч'е, косц'е, концы, з'ев'ер'е, ковал'е, з'ат'е, пн'е. 976 костр'е, нож'е, вуж'е, кл'уч'е, косцы, копцы, топуры, ковал'у, пн'е. 977 нож'е, вуж'е, кош'е, косары, косцы, топоры, дохтур'е, д'ев'еры, ковал'у, з'ат'у, пн'е, үр'еб'ен'е. 978 сторож'у, нож'е, вуж'е, кл'уч'е, косор'е, ковал'е, пн'е. 981 вуж'е, але і вужы, нож'е і ножы, каш'е, кл'уч'е, дохтор'е, копц'е, з'ев'ар'е, з'ац'е, пн'е. 986 вуж'е, нож'е, кош'е, косц'е, копц'е, топор'е, з'ев'ер'е, ковал'у, з'ац'е, з'ац'у; радзей—пн'е, окуп'е. 989 нож'е, вуж'е, кош'е, кл'уч'е, косар'е, копцы, топор'у, дохтур'е, топор'е, ковал'е, з'ец'е, пн'е. 990 нож'е, вуж'е, кош'е, кл'уч'е, косар'е, дохтор'е, девер'е, ковал'е, з'ат'е, пн'е. 992 ножы, вужы, кашы, кл'учы, косц'е, топоры, дохтуры, з'ев'еры, ковал'у, з'ац'у, вуул'у, пн'у. 994 нож'е, вуж'е, кош'е, кл'уч'е, косар'е, конц'е, топор'е, дохтур'е, ковал'е, з'ат'е, вуул'е, пн'е, үробу^е.

Карта № 97

НЕНАЦІСКНЫ КАНЧАТАК НАЗОЎНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ НІЯКАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «д» пытання № 79:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі ў назоўным склоне множнага ліку:
д) назоўнікі ніякага роду: *сёлы* ці *сёла*; *вокны* ці *вокна*..?»

Акрамя гэтай карты, на матэрыяле гэтага ж пытання складзена карта № 98 «Форма назоўнага склону множнага ліку назоўніка *балота*».

Пры картаграфаванні не ўлічваюцца формы з нацскным канчаткам. Гэты матэрыял падаецца ніжэй. У каментарыях прыводзяцца і заўвагі збіральнікаў аб ужывальнасці картаграфуемай формы: 40 *з'алы*, *оз'еры*. 237 *славы*. 294 *м'іста*. 297 *слыва*. 354 *ўумнэ*. 366 *с'алы*. 426 *с'олы*, *с'ола*, *ўўмна*, *ўўмны* — ужываюцца паралельна. 436 *урем'аня*. 443 *слава*, *з'ала*. 444 *с'адлы*. 445 *пал'ў*. 455 *права*, *м'аста*, *вайска*. 457 *пал'ў*. 628 *вóкне*, *в'óдре*, *ўн'óзде*, *ц'упл'áте*, *пырыс'áте*, *кыц'ин'áте* — часцей; але і *вóкны*, *в'óдры*, *ц'упл'áты*, *пырыс'áты*, *кыц'ин'áты*. Пры картаграфаванні не ўлічваюцца формы на *-е*, якія, відаць, прадстаўляюць сабою фанетычны варыянт. Параўн. у гэтым жа нас. п. *рукáм'е*, *сух'ўм'е*, *п'ишчáл'е*, *чытáл'е*. 785 *пал'á*. 816 *вайска*. 885 *слава*. 980 *с'óлы*, *вóкны*, *ўўмны*, *с'óла*, *вóкна*, *в'óдра*, *кал'óса*, *ўўмна*, *ц'ал'áта*, *парас'áта*, *ц'ив'ен'áта*, *пал'á*; радзей сустракаюцца формы на *-ы*. 1018 *с'óлы*, *ўўмны*, *кац'ан'áты*, *вóкна*, *в'óдра*, *кал'óса*, *ўус'ен'áта*, *куран'áта*, *парас'áта*. У значнай часткі моладзі сустракаецца канчатак *-ы*.

Карта № 98

ФОРМА НАЗОЎНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКА *балота*

Карта складзена на матэрыяле пункта «д» пытання № 79:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі ў назоўным склоне множнага ліку:
д) назоўнікі ніякага роду: *балóты* ці *балатá*..?»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзена карта № 97 «Ненацскны канчатак назоўнага склону множнага ліку назоўнікаў ніякага роду».

У нас. п. 198 адсылачным знакам картаграфуецца *балаты́*, у нас. п. 738 адсылачным знакам картаграфуецца *балатé*.

Карта № 99

ФОРМА НАЗОЎНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ З АСНОВАЙ НА [к]

Карта складзена на матэрыяле пункта «е» пытання № 79:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі ў назоўным склоне множнага ліку:
е) назоўнікі жаночага роду: *дзеўкі*, *дзяўкі* ці *дзяўке*; *жонкі*, *жанкі*

ці *жанке*..?»

У матэрыялах часцей за ўсё прыводзяцца формы назоўнага склону множнага ліку ад назоўнікаў *дзеўка, жонка, хустка* і рэдка — ад іншых назоўнікаў жаночага роду з асновай на [к].

Адводзіцца ад картаграфавання назоўнік *жонка*, паколькі форма *жонкі* з'яўляецца формай назоўнага склону множнага ліку ад назоўніка *жонка*, а *жанкі, жанке* — форма назоўнага склону множнага ліку ад назоўніка *жанчына*. Таму пры складанні карты выкарыстоўваюцца формы ад назоўнікаў *дзеўка, хустка*, і толькі ў тых нас. пп., дзе няма картаграфуемых слоў, знак ставіцца на аснове іншых назоўнікаў жаночага роду з асновай на [к].

У адрозненне ад картаграфуемых форм на -е, якія з'яўляюцца вынікам марфалагічных працэсаў, на карце не атрымалі адлюстравання формы на -ы^е, -е (*хусткы^е, жонк^е* і інш.), якія з'яўляюцца вынікам фанетычнага працэсу, а іменна вынікам замены **ы** на **э** (параўн. у іншых формах: *петаты, вёб'ита, старэх*). Формы тыпу *хусткы^е, хустк^е* адзначаны ў некаторых нас. пп. паўднёвых раёнаў Брэсцкай вобласці. Такія формы картаграфуюцца як *хустк'і, з'аўк'і*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, у якім адзначаны фанетычны варыянт канчаткаў -і і -е назоўнага склону множнага ліку, і адказы, у якіх няма картаграфуемых слоў, а ёсць іншыя назоўнікі жаночага роду з асновай на [к]: 26 *сотк'і, палк'і, сарвэтк'і*. 27 *трапк'і, банк'і*. 28 *баз'аўк'і, в'ароўк'і*. 35 *кофтак'і, дўшк'і, л'ис'іцк'і*. 40 *ц'іпычк'і, мурашк'і, з'ўрк'і*. 63 *дасочк'і, кашолк'і, мурашк'і*. 66 *рубашк'і, сп'ічк'і, кўчк'і, рамашк'і, л'ас'іцк'і, сурайэшк'і*. 71 *ношк'і, карахвашк'і* (від павозкі), *ав'ечк'і, йолк'і, кл'оцк'і, банк'і, кап'ашк'і*. 80 *и'юлк'і*. 81 *сотк'і, сарок'і*. 83 *бабачк'і, дайарк'і, к'ішк'і, бўлк'і, сўмк'і, кл'оцк'і*. 91 *сушылк'і, частўшк'і*. 94 *банк'і, вўтк'і, талок'і, йа'уатк'і*. 96 *нак'ітк'і, р'амк'і, скам'ейк'і, с'ц'эшк'і*. 98 *з'еравўшк'і, йамк'і, тужўрк'і, банк'і, кўчк'і, п'ершч'атк'і, салхв'этк'і, д'оск'і*. 126 *йўпк'і, лаўк'і*. 202 *плотк'і, ап'енк'і, п'ишч'алк'і, патсасноўк'і, п'ирап'олк'і, кн'і'уаўк'і, валас'анк'і, ластаўк'і, чайк'і*. 228 *м'ётр'к'і, з'ев'чк'і*. 234 *ав'ечк'і*. 271 *бочк'і, лодк'і, з'эшк'і*. 278 *з'эшк'і*. 292 *кыз'аўк'і, ўарбўшк'і, с'ажылк'і*. 293 *дўшк'і, з'эшк'і*. 294 *пастройк'і, шчўк'і, плотк'і, сц'енк'і, п'ечк'і, п'ачўрк'і*. 297 *в'ичарынк'і*. 305 *дочк'і, бўлк'і, хыбарк'і, калыск'і*. 309 *сурав'эжк'і*. 311 *х'эз'айк'і, ч'арк'і, д'очк'і, анўчачк'і, лаўк'і*. 329 *д'ошк'і, кап'ейк'і*. 342 *з'аўч'атк'і*. 380 *з'аўк'і^е*. 407 *с'ц'енк'і, д'очк'і, бочк'і, сотк'і*. 409 *дайарк'і, юлк'і*. 416 *д'очк'і*. 430 *в'оск'і, к'ачк'і, в'ароўк'і*. 434 *запалк'і*. 441 *ц'атк'э, з'амл'анк'і, б'елк'і, ўаз'ўк'і*. 445 *хустк'э*. 447 *р'ечк'і, кўчк'і, к'ачк'і*. 453 *д'очк'і, скрынк'і, з'аўч'атк'і, лаўк'і, мурашк'і, патнав'этк'і, труск'алк'і, к'остк'і*. 459 *лошк'і, ав'ечк'і, круц'олк'і, калодачк'і, ж'ертк'і, з'эшк'і, шўрк'і, в'ач'орк'і*. 461 *плас'ц'інк'і, каропк'і*. 462 *кадўшк'і*. 569 *рўчк'і, сарок'і*. 628 *з'ейк'э, хўстк'э*. 675 *з'ейк'э*. 698 *дыўкы^е, хусткы^е*. 701 *дывкэ, хусткэ*. 728 *д'иўкэ, шп'ил'кэ, ўонўчке, жн'ив'арке, банке, возд'ачке, ўов'ачке, в'ир'ивкэ, хусткэ*. 732 *дейкэ, м'искэ*. 736 *девкэ*. 741 *дывкэ*. 770 *дыўкы^е, хусткы^е*. 881 *з'ейк'і, рэдка — з'аўк'і, хустк'і*. 955 *девкэ, хусткэ*. 958 *хусткэ*.

Для наступных нас. пп. знак ставіцца на аснове форм назоўнага склону множнага ліку назоўніка *дзеўка*: 2, 3, 6, 14, 20, 24, 29, 31, 32, 39, 46, 51, 52, 53, 54, 55, 62, 64, 67, 75, 76, 82, 89, 90, 93, 97, 99, 101, 103, 105, 107, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 122, 125, 128, 133, 135, 140, 147, 148, 150, 153, 157, 158, 159, 161, 167, 168, 169, 172, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 186, 192, 194, 195, 197, 200, 205, 206, 208, 209, 211, 212, 216, 221, 233, 237, 240, 241, 244, 250, 253, 255, 256, 258, 263, 264, 265, 269, 270, 273, 277, 290, 295, 296, 308, 310, 312, 315, 316, 318, 319, 321, 322, 323, 325, 326, 327, 328, 330, 332, 335, 339, 340, 343, 344, 349, 353, 354, 358, 367, 369, 372, 373, 374, 377, 383, 384, 386, 387, 388, 389, 394, 395, 398, 399, 400, 403, 405, 406, 418, 422, 424, 426, 435, 436, 440, 442, 443, 456, 460, 463, 464, 465, 466, 467, 473, 474, 477, 478, 479, 481, 483, 485, 488, 489, 493, 497, 499, 500, 502, 503, 504, 507, 508, 509, 510, 511, 515, 516, 517, 518, 519, 521, 522, 523, 525, 533, 534, 535, 537, 539, 541, 542, 544, 545, 547, 551, 552, 554, 555, 564, 566, 568, 570, 571, 573, 575, 576, 577, 578, 584, 586, 587, 588, 591, 592, 594, 595, 597, 598, 606, 607, 609, 613, 614, 618, 619, 620, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 629, 641, 642, 644, 659, 661, 669, 670, 673, 674, 678, 684, 696, 711, 715, 729, 730, 732, 739, 741, 747, 753, 756, 760, 761, 762, 764, 765, 767, 777, 778, 779, 782, 785, 786, 788, 789, 794, 799, 801, 809, 813, 814, 815, 833, 835, 837, 839, 840, 843, 844, 846, 848, 849, 850, 852, 855, 856, 862, 863, 864, 865, 866, 868, 869, 873, 884, 897, 900, 901, 902, 903, 906, 911, 912, 914, 916, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 931, 934, 935, 936, 938, 939, 940, 943, 946, 967, 968, 978, 981, 985, 986, 989, 996, 1003, 1007, 1009, 1017, 1025.

Для наступных нас. пп. знак ставіцца на аснове форм назоўнага склону множнага ліку назоўніка *хустка*: 5, 8, 11, 33, 36, 59, 65, 68, 85, 102, 106, 121, 124, 136, 160, 162, 171, 188, 196, 230, 254, 277, 301, 356, 371, 378, 382, 402, 410, 413, 425, 427, 433, 439, 449, 458, 526, 536, 548, 655, 668, 672, 690, 694, 695, 697, 703, 704, 706, 723, 725, 742, 750, 751, 755, 774, 796, 800, 826, 831, 832, 918, 930, 948, 949, 950, 979, 1027.

Карта № 100

ФОРМА РОДНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКА *дзень*

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 80:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі ў родным склоне множнага ліку:

а) ... назоўнікі мужчынскага роду з асновай на мяккі зычны: *дзён, дзей* ці *днёў..?*»

У сувязі з тым, што формы роднага склону назоўніка *дзень*¹ значна адрозніваюцца ад іншых назоўнікаў з мяккай асновай, для гэтага слова зроблена асобная карта.

Як *дн'ой* картаграфуюцца *дн'ив, дн'иў* у наступных нас. пп.: 653, 655, 657, 658, 660, 664, 692, 698, 703, 704, 724, 726, 727, 728, 730, 733, 737, 738, 741, 762, 763, 769, 771, 945, 947, 949, 951, 952, 954, 955, 959, 961, 963, 965.

¹ *дзень* адносіцца да былых асноў на і.

Як *дн'оў* картаграфуюцца *дн'ув*, *дн'уоў* у наступных нас. пп.: 662, 682, 683, 684, 686, 688, 773, 808, 950, 967, 971.

У нас. п. 722 як *дн'оў* картаграфуюцца *дн'еў*. У нас. п. 654 *ден'* картаграфуюцца як *з'он*. У нас. п. 694 як *дн'ей* картаграфуюцца *дний*.

Карта № 101

ФОРМА РОДНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ З ЦВЁРДАЙ АСНОВАЙ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 80:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі ў родным склоне множнага ліку:

б) назоўнікі жаночага роду на **-а(-я)** з асновай на цвёрды зычны: *сосен* ці *соснаў*; *ліп* ці *ліпаў*; *бязоз* ці *бязозаў*..?»

Пры картаграфаванні не ўлічваецца назоўнік *сасна* ў сувязі з тым, што канчаткі роднага склону множнага ліку гэтага назоўніка часта выдзяляюцца з агульнай сістэмы канчаткаў іншых назоўнікаў жаночага роду з асновай на цвёрды зычны.

На карце не знайшлі адлюстравання фанетычныя варыянты канчатка **-аў** (а іменна **-ув**, **-уў**, **-ов**), а таксама фанетычныя варыянты асновы *йáүүд*, *йáүид* і інш. Ва ўсіх гэтых выпадках ставіцца знак адпаведна канчатку **-аў** або форме з чыстай асновай.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе адзначаны адзінкавыя формы, ёсць заўвагі збіральнікаў адносна ўжывальнасці той ці іншай формы: 26 *з'иўчát*, *карóў* — часцей; *йáүүдаў*. 386 *йáүадаў*, можа ўжывацца і *йáүат*. 493 *йáүат*, *йáүадаў*. Пераважаюць формы з чыстай асновай. 532 *б'арóс*, *йáүат*, *йáүадаў* — радзей; *үалóў*, *с'ц'ен*, *палóс*, *з'им*. 678 *бабóў*. 679 *йáүадóў*. 728 *лавáй*, *сторонáй*, *коровáй*. 733 *полосéй*, *үоловéй*, *стинéй*, *берéзэй*, *шкóлей*, *корóвей*, *косéй*, *козéй*, *бабóв*, *баб*. 785 *л'ип*, *карóў*; часцей — *л'йпаў*, *хáтаў*, *шкóлаў*. 791 *с'ц'ен*, *кóс*, *л'ип*, *йáүат*, *б'ерóс*, *з'им*. Формы на **-аў** сустракаюцца вельмі рэдка.

Карта № 102

ФОРМА РОДНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКА поле

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 80:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі ў родным склоне множнага ліку:

в) ...назоўнікі ніякага роду з мяккай асновай: *палéў* ці *палей*..?»

Пры картаграфаванні не ўлічваюцца фанетычныя разнавіднасці канчаткаў **-ёў** і **-яў**.

Як *пал'óў* картаграфуюцца *пол'ів* у наступных нас. пп.: 653, 656, 657, 659, 660, 661, 664, 665, 691, 696, 699, 700, 702, 703, 704, 724, 727, 728, 731, 735, 737, 739, 741, 772, 947, 948, 949, 953, 954, 955, 959, 962; *пол'иў* — у 655, 693, 698, 965; *пол'үв* — 662, 956; *пол'йў* — 807, 812; *пол'ёў* — 790, 799; *пол'óв* — у 694, 740, 809, 970.

Як *пóл'аў* картаграфуюцца *пóл'ив* у нас. пп. 658, 951; *пóл'ув* — у 950; *пóл'уў* — у 964.

Як *пал'эй* картаграфуюцца *пол'ий* у нас. п. 958.

**НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК ДАВАЛЬНАГА СКЛОНУ
МНОЖНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ
З ЦВЁРДАЙ І ЗАЦВЯРДЗЕЛАЙ АСНОВАЙ**

Карта складзена на матэрыяле пытання № 81:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі ў давальным склоне множнага ліку:
дварам ці *дваром*; *дамам* ці *дамом*..?»

Тэмай гэтай карты з'яўляецца канчатак давальнага склону множнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду з асновай на цвёрды і зацвярдзелы зычны.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў адносна ўжывальнасці картаграфуемай формы. Адсылачным знакам картаграфуюцца формы на **-эм(-ем)**, а матэрыял даецца ніжэй: 73 *к дварám, к дубám, пѣстухám, пѣстухóm, катám, братóm*. Асноўнай формай з'яўляецца форма на **-ам**. 170 *дамám, дубám, братám, катám, пастухám* і *братóm, катóm, пастухóm*; формы на **-ом** з'яўляюцца пануючымі. 204 *б'ирауám, з'икám, братám, сынам, пастухám*, рэдка — *братóm, дамóm*. 219 *дварám, дамám, дубám, братóm, байцам*. Старэйшае пакаленне ўжывае форму на **-ом**: *катóm, братóm*. 276 *кѣтám, брѣтám, мѣстám, стѣубám, сѣпѣуám, бац'кám, п'ин'жакám, плууám*, але рэдка гавораць і *братóm, мастóm, катóm, бац'кóm*. 466 *дварám, кустám, садám, валám, снапám, дварóm*. Форма на **-ом** ужываецца рэдка. 490 *дварám, дварóm, дамám, дамóm, пастухám, пастухóm, братám, братóm*. Пераважае форма на **-óm**. 493 *дварám, дварóm, дубám, дварóm, дубóm*. Форма на **-ам** сустракаецца рэдка. 499 *дварám, дактарóm, к дубám, пастухám, г братóm, к сынóm, к пастухóm*. У старэйшага пакалення пераважае форма на **-ом**: *к дактарóm, дварóm, дамóm*. 500 *дварám, дубám, пастухám, братám, сталám, старажám, стал'арám, баранóm, братóm*. Пераважае канчатак **-ам**. 711 *дварóm, братóm, байцóm, пастухóm, катóm*. Форма на **-ам** сустракаецца радзей: *братám, катám*. 773 *косцём*. 775 *дварám, дварóm, братám, братóm, пастухám, пастухóm*. Форма на **-ом** сустракаецца ў прадстаўнікоў старэйшага пакалення. 776 *к дварóm, братám, катóm, пастухóm, трусóm, к братóm, к старажóm, к сватóm, дварám, пастухám, сватám*. Канчатак **-ам** сустракаецца ў мове моладзі. 777 *дварám, дамám, бац'кám, панóm*. Форма на **-ом** сустракаецца ў прадстаўнікоў старэйшага пакалення і песнях. 783 *бац'кóm, г братóm, г дубóm*. Формы на **-ом** сустракаюцца ў мове старых; моладзь гаворыць: *бац'кám, г дубám* і інш. 829 *сталám, касцám, бац'кám* — рэдка; наогул ужываюцца формы *сталóm, касцóm, бац'кóm, г'аг'кóm, валóm, сватóm, братóm*. 877 *дварám, дубám, дамám, байцám, пастухóm, катóm*. Пераважае канчатак **-ом**. 882 *дварám, дамám, дубám, братám, байцám, пастухám, катám*. Пераважае канчатак **-ам**, але часам у прадстаўнікоў старэйшага пакалення сустракаецца *байцóm, дварóm*. 885 *дварám, дамám, дубám, братóm, байцám, пастухám, катóm*. У мове старэйшага пакалення пераважае форма на **-ом**, у моладзі — на **-ам**. 891 *дварám,*

дамám, дубám, братám, байцám, пастухám, катám; радзей — дубóm, дамóm, садóm. 958 хлопцём. 967 дворám, братám, постухóm, котám. Канчатак -ом сустракаецца ў мове старых людзей, моладзь ужывае форму на -ам. 1010 дварám, дамám, дубám, братám, байцám, пастухám, к сынóm, папóm, братóm. Канчатак -ом сустракаецца ў прадстаўнікоў старэйшага пакалення і зрэдку — у моладзі.

Карта № 104

ДВУХСКЛАДОВЫ І АДНАСКЛАДОВЫ КАНЧАТАК ТВОРНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 82:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі ў давальным склоне множнага ліку: *дамамі, за дамамы, за дамам* ці *дамама..?*»

Тэмай карты з'яўляюцца формы творнага склону назоўнікаў мужчынскага, жаночага і ніякага роду з асновай на цвёрды, зацвярдзелы і мяккі зычны.

Не прымаюцца пад увагу формы творнага склону ад назоўнікаў тыпу *людзі, грудзі*, а таксама формы з ненаціскным канчаткам **-амі, -ымі, -імі** ад назоўнікаў жаночага роду на [к] (*вуткамі, вуткымі, вуткімі; ніткамі, ніткымі, ніткімі*). Формы на **-мі** ад назоўнікаў *коні* і *слёзы* таксама не ўлічваюцца пры картаграфаванні.

Картаграфуюцца формы з галосным [а] ў пачатку канчатка: **-амі, -амы, -ам**.

Формы з канчаткам **-амы** (фанетычны варыянт канчатка **-амі**), якія адзначаюцца ў матэрыялах Брэсцкай вобласці, картаграфуюцца такім жа знакам, як і формы з канчаткам **-амі**.

Форма *коньмі* адзначана ў наступных нас. пп.: 28, 41, 46, 53, 65, 68, 69, 71, 77, 84, 86, 135, 139, 144, 148, 150, 162, 182, 187, 188, 195, 196, 209, 210, 213, 216, 220—228, 230, 231, 237, 241, 242, 244—247, 250, 255, 261, 267, 273, 275, 284—286, 288, 290—292, 300, 314, 318, 322, 326—328, 343, 347, 351, 352, 354, 355, 357, 358, 362, 363, 365, 366, 368, 370, 373, 375, 376, 378—380, 383, 384, 386, 392, 393, 400—402, 411, 413, 424, 428, 435, 436, 446, 450, 452, 458, 459, 461, 468, 474—478, 482, 485, 487, 490—501, 506, 507, 510, 512, 513, 515, 517, 521, 522, 532, 540, 561, 565, 630, 642, 652, 653, 655, 656, 658—660, 662, 664, 665, 670, 675—681, 683, 685, 687—689, 693, 694, 697—702, 704, 706, 710, 713, 714, 715, 717, 719, 720, 730, 731, 734, 735, 737, 740, 748—750, 756, 760—763, 765—767, 769, 770, 772, 775, 776, 778—781, 784, 787, 792—795, 798, 803—805, 808, 811, 818—821, 823, 825, 826, 828, 834, 840, 842, 843, 846—848, 851—853, 858, 862, 863, 867, 868, 871, 872, 877, 879—882, 885—891, 893, 895, 898, 902, 907, 915, 919, 920, 934, 939, 943, 947—949, 952, 954, 957, 959—961, 963, 964, 967, 972—975, 977, 978, 981, 982, 985, 986, 990, 991, 992, 994, 995, 996, 997, 999, 1000, 1001, 1002, 1004, 1008, 1010, 1011, 1012, 1017, 1019, 1021, 1023—1027.

Форма *слязьмі* адзначана ў наступных нас. пп.: 4, 19, 39, 43, 46, 64, 77, 81, 84, 101, 108, 115, 162, 178, 181, 182, 188, 196, 198, 207, 210, 213, 214, 219, 223, 224, 225, 230, 231, 240, 244—247, 250, 257, 260, 265, 267, 270, 271, 290, 302, 313, 314, 316, 321, 326, 328, 329, 333, 334, 337, 346, 351, 358, 360, 370, 379, 388, 393, 396, 398, 401, 409, 410, 414, 424, 438, 441, 443, 448—450, 455, 458, 468, 470, 472, 475, 477, 480, 482, 484, 485, 487—491, 493—503, 505—507, 510, 512, 515, 516, 520—522, 527, 530, 532, 540, 541, 545, 556, 561, 562, 566, 623, 626, 642, 649, 652, 653, 655, 656, 658—661, 670, 672, 675, 677, 679, 680, 683, 685—689, 693, 694, 697—699, 701, 704, 706, 707, 709, 710, 713, 719, 720, 726—728, 739, 740, 741, 745, 752, 759, 762, 764, 768, 769, 772, 774, 778, 780, 781, 787, 793, 795, 811, 818, 820, 828, 839, 840, 842, 846—848, 853, 867, 868, 877, 884, 887, 888, 890, 895, 907, 909, 915, 920, 945, 950, 960, 961, 963, 969, 975, 977, 985, 987, 992, 996, 1015.

Не картаграфуюцца формы з канчаткам *-эмі* (фанетычны варыянт канчатка *-амі*) пасля зацвярдзелых зычных асновы (*нажэм'у, касцэм'у*) у наступных нас. пп.: 664, 698, 699, 701, 726—728, 948, 949, 955, 958, 965.

Формы з канчаткамі *-мі* (*нажмі, хляўмі*), *-ама* (*нажэма, дамама*) на карце абазначаюцца адсылачным знакам і прыводзяцца ніжэй. Акрамя таго, у каментарыях даецца матэрыял і ў тым выпадку, калі ёсць заўвагі збіральнікаў: **6** *наўам'у, плуўам'у, ўрыбам'у, снапам'у, нажам'у, рукам'у, в'одрам'у, ўумнам'у*. Старэйшае пакаленне гаворыць з *рукам, з наўам, з ўрабл'ам, з в'ілам*. **51** *пад з'варыма*. **64** *за дамам'у, начам'у, валам'у, с'арпам'у, з ўрыбам'у, за кон'ам'у*. У старэйшага пакалення часта сустракаюцца формы *тапарам л'ес вал'іл'у, ўрабл'ам паваробчала с'эна, плэц'иц' іей ўрашам*. **67** Поўны канчатак *-амі* ўжываецца рэдка, нават вучнямі 6—7 кл. Пераважае форма тыпу *кан'ам, за дам'ам, за хлапц'ам, наўам, с цыпл'атам, рукам, сахам арал'у*; але ёсць і *за дварам'у, за плуўам'у, за ўрыбам'у, цапам'у*. **73** *с пл'ачм'у, з хл'аўм'у*. **84** *пл'ачм'у, ўрашм'у, кал'асм'у*. **105** Звычайна ўжываюцца формы з канчаткам *-м*: з *рукам, з в'ілам, снэпам, кэпл'эм, з р'иб'атэм, з'иц'ам, з пэртэс'атэм, пад хатэм, п'атнэм*. Рэдка ўжываюцца формы *кэпл'эм'у, рукам'у, быкам'у*. **119** *хл'ивам, з хамутам, астравам, за дам'ам, за кустам, з бл'инам, с каровам, з барозам, с с'вин'н'ам, з в'одрам, з йабл'ин'им, з'ирэўн'им, карабл'ам'у, садам'у*. Канчатак *-амі* сустракаецца ў гутарковай мове вельмі рэдка, галоўным чынам у мове школьнікаў і вясковай інтэлігенцыі. **120** *за дам'ам; радзей — за дам'ам'у; з нажам, з ўрыбам, з валам, пад плуўам, са снапам, рукам, пад наўам, за ўумнам*. **128** *вушм'у*. **182** *нажм'у*. **186** *за дам'ам'у, с плуўам'у, л'асам'у, ўрыбам'у, кустам'у, наўам'у, ўрыбамы, кустамы, кутасамы*. Канчатак *-амы* сустракаецца вельмі рэдка. Адзначаюцца і такія формы, як *пл'ачыма, вачыма*. **200** *ўрашм'у, з'ац'м'у*. **219** *за дам'ам'у, з нажам'у, з ўрыбам'у, валасам'у, плуўам'у, снапам'у, в'одрам'у*. Толькі ў дзвюх сем'ях гавораць на *-мы*: *наўамы, рукамы, ўрабл'амы*. **230** *за пчалм'у, за ўрашм'у, за с'ан'м'у*. **239** *з'варм'у, з'ац'м'у*. **352** *курм'у, дрыўм'у*. **372** *кас'ц'ума, н'иц'м'у, сан'м'у*. **389** *в'илм'у*. **405** *с курм'у*. **411** *ас'ц'ума*. **416** *ўрабл'эма*. **419** *лашазм'у*. **431** *за хатамы, стэпамы, ўрабл'амы, снапамы, каламы,*

штак'этамы, цўўл'амы, акул'арамы, б'ераўамы. Канчатак **-амі** сустракаецца радзей. 439 *за дамám'и, нажám'и, за ўрыбám'и, снапám'и, плуўám'и, в'обрам'и, за ўўнмáм'и*. Вельмі рэдка ўжываецца форма на **-мы**: *рукáмы, ўрабл'áмы*. 457 *рукáма, дварáма, з'вары́ма, ўрашы́ма, пл'ачы́ма, з'ёц'ма, вачы́ма, дрыўм'и*. 460 *з'ац'м'и, курм'и, ўус'м'и, дрыўм'и, сус'ёз'м'и*. 485 *калас'м'и*. 539 *зы дымáмы, ныжáмы, ўрыбáмы, вылáмы, плуўáмы, сныпáмы, ныўáмы, за дамám'и, нажám'и, з ўрыбám'и, з валáм'и, плуўám'и, снапám'и, рукáм'и, ныўáм'и, в'обрам'и; за дамáмы — гавораць пераважна старыя і то рэдка*. 559 *плуўáма*. 601 *за дамám'и, нажám'и, ўрыбám'и, валáм'и, плуўám'и, снапám'и, рукáмы, наўáмы, в'обрам'и, за ўўнмáм'и, рукáм'и, наўám'и, дуракáмы, нўўáмы*. Канчатак **-амы** часта сустракаецца ў старых, у моладзі — радзей. 775 *с карóўм'и*. 781 *нажы́ма*. 824 *ас'ц'йма*.

Карта № 105

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК МЕСНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ З АСНОВАЙ НА ЦВЁРДЫ І ЗАЦВЯРДЗЕЛЫ ЗЫЧНЫ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 83:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі ў месным склоне множнага ліку: *у дамах ці ў дамох; на лясках ці на лясках..?*»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзена карта № 106 «Форма меснага склона множнага ліку назоўнікаў людзі, грудзі, сані, гасці, лапці, сені».

Акрамя асноўных форм на **-ах, -ох**, якія картаграфуюцца, у некаторых нас. пп. паўднёвай тэрыторыі Беларусі пасля зацвярдзелых, а часам і іншых зычных адзначаюцца формы на **-ех**. Увесь гэты матэрыял прыводзіцца ў каментарыях. У каментарыях даецца матэрыял і ў тых выпадках, калі ёсць заўвагі збіральнікаў: 161 *у дама́х, у л'асáх, на сада́х, у катал'ика́х, на ўрыба́х і на ўрыбо́х*. Апошняя форма ўжываецца рэдка. 174 *у дама́х, у л'асóх*. Форма на **-ах** з'яўляецца пануючай; на **-ох** ужываецца рэдка. 186 *у л'асáх, у дама́х, на стаўба́х*. Але сустракаюцца і формы з канчаткам **-ох**: *на лу́о́х, у кабанóх*. 209 *у садóх, на вазáх, у сапаўáх, на быка́х, на сталáх, на плуўóх*. Канчатак **-ох** ужываецца рэдка. 210 *у дама́х, у л'асáх, у стаўáх, на слупáх, на сталáх, радзей — у кустóх*. 216 *на л'асóх, у садóх, у стаўáх, у хл'авóх, у с'в'ирно́х, у штанóх*. Пераважаюць формы з канчаткам **-ох**. 219 *у дама́х, на л'асáх, на сада́х, на плуўáх, аб касцáх* і вельмі часта, асабліва ў старэйшых, ужываецца форма на **-ох**: *на л'асóх, на ўрыбо́х, пры панóх, пры сынóх*. 220 *у дама́х, на л'есáх, у сада́х, на дубáх; сустракаецца і ў л'асóх, у лушкóх, пры станкóх*. 221 *на снапо́х, на валóх, на панóх*. Моладзь ужывае формы і з канчаткам **-ах**: *на снапа́х, на валáх, аб стаража́х, на плуўáх*. 298 *у дыма́х, пы л'исáх, пы сыда́х, пы выла́х, ны сныпа́х, у стыўáх, ны плуўáх, аб двыра́х, старыя гавораць — аб касцóх*. 411 *у хл'авóх, у куткóх, у кустóх, у стаўáх, у снапа́х, у ўада́х, сада́х*. Канчатак **-ах** пераважае. 464 *аб ваўка́х, на прутка́х, на л'асáх*. Кан-

чатак **-ах** вельмі пашыраны, але сустракаюцца формы і на **-ох**: *у кусто́х, у садо́х, у дваро́х*. 466 *у дама́х, у стаўа́х, у куста́х, у кусто́х, на двара́х, на дваро́х*. Часцей ужываецца форма на **-ах**, радзей — на **-ох**. 490 *у дама́х, у дамо́х, па л'аса́х, па л'асо́х, у стаўа́х, у стаўо́х, у садо́х, у садо́х*. Пераважае форма на **-ох**: *у дваро́х, у дамо́х* і г. д. 499 *па б'ера-у́о́х, у марако́х, у стаўо́х, у садо́х, па бако́х*. Радзей, пераважна ў тых, хто вучыўся, сустракаюцца формы на **-ах**: *у дама́х, у л'аса́х, у стаўа́х, у садо́х*. 529 Пераважаюць формы на **-ох**, але: *у дама́х, па л'аса́х, па садо́х, па вала́х, па снапа́х, у стаўа́х, па плу́а́х, ап стаража́х, ап касца́х, ап двара́х*. 532 *у дама́х, у дамо́х, па л'аса́х, па л'асо́х, па снапа́х, па снапо́х, у стаўо́х, па плу́о́х, у стаўа́х, па плу́а́х, ап стаража́х, ап касца́х, ап касцо́х*. Формы на **-ох** ужываюцца ў мове старэйшага пакалення. 592 *ны сныпа́х, у л'аса́х*. У старых сустракаюцца формы *у л'асо́х, у снапо́х*. 604 *у дама́х, па л'еса́х, па садо́х, па вала́х, снапа́х, па плу́а́х, аб стаража́х*; сустракаецца: *у дамо́х, па плыто́х, у садо́х, у дваро́х; па двара́х* гавораць культурнейшыя. 652 *об сторож'е́х, об кос'ар'е́х*. 654 *сторож'е́х, об кусце́х*. 664 *о сторож'е́х, о косце́х*. 698 *об сторож'е́х, об дво-р'е́х*. 717 *на шнурк'е́х, у кусте́х, по мхех*. 718 *па садё́х, у вазё́х, у кор-чё́х, у сундукё́х*. 726 *об сторож'е́х, об косце́х, об двор'е́х*. 727 *косце́х*. 777 *па л'аса́х, у садо́х*; рэдка — *у ўадо́х*. 783 *па кл'уча́х, па пруто́х, па вазо́х, па вало́х, у л'асо́х, у стаўо́х, па слупо́х, у садо́х, у кусто́х, у ўара-до́х, у ўарада́х, у барав'іка́х, у барав'іко́х, у л'еса́х*. У моладзі часцей сустракаюцца формы на **-ах**. 791 *па вало́х, у стаўо́х, па садо́х, па сталё́х, аб вала́х*. Формы на **-ах** ужываюцца значна радзей. 810 *па л'еса́х, па садо́х, па снапа́х, у стаўа́х*. Але ў людзей рознага ўзросту паралельна сустракаюцца і *па л'есо́х, па снапо́х, па лу́гох*. 819 *па б'ерау́о́х, па кладо́х, па вала́х, у кута́х, па хутаро́х; па садо́х* — гавораць школьнікі. 829 *у снапа́х, аб брата́х* — рэдка; часцей ужываюцца: *па вало́х, снапо́х, аб з'аг'ко́х, брата́х, аб свато́х, па сталё́х, аб касцо́х, па дваро́х, у дамо́х, у хл'аво́х, па аўурко́х, у ўарбузо́х, па плато́х, аб касцо́х*. 830 *у дама́х, у стаўа́х* гавораць маладзейшыя; *у дамо́х, аб касцо́х, па снапо́х* — старыя. 850 *па вало́х, у стоўо́х, па столё́х* гавораць старыя, *па дуба́х* — маладзейшыя. 874 *у дама́х, па л'аса́х, па садо́х, па вала́х, па снапа́х, у ста-ўа́х, па плу́а́х, аб стаража́х, аб касца́х, аб двара́х*. Паралельна ўжыва-юцца: *у дамо́х, па л'асо́х, па вало́х, па снапо́х*. 1010 *у дамо́х, па л'еса́х, па вала́х, па снапа́х, у стаўа́х, па плу́а́х, аб стаража́х, аб касца́х, два-ра́х, у карчо́х, па вало́х, па л'есо́х, у кусто́х, аб мужыко́х*. Часцей ужыва-юцца формы на **-ах**; канчатак **-ох** адзначан у мове старых.

Карта № 106

ФОРМА МЕСНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ людзі, грудзі, сані, госці, лапці, сені

Карта складзена на матэрыяле пытання № 83:

«Якія канчаткі маюць назоўнікі ў месным склоне множнага ліку:
...у гасцях ці ў гасцёх; на людзях ці на людзёх..?»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзена карта № 105 «Націскны канчатак меснага склону множнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду з асновай на цвёрды і зацвярдзелы зычны».

У сувязі з тым, што ў адказах не заўсёды прыведзены ўсе картаграфеўмыя словы, ніжэй пералічаюцца тыя нас. пп., дзе знак ставіцца на аснове некаторых слоў.

Для наступных нас. пп. знак ставіцца на аснове слова *людзі*: 47, 63, 75, 89, 112, 121, 163, 194, 202, 212, 254, 277, 294, 337, 411, 436, 443, 445, 533, 541, 552, 563, 570, 604, 608, 625, 670, 718 740, 749, 762, 782, 816, 831, 864, 875, 885, 908, 918, 935, 970.

Для наступных нас. пп. знак ставіцца на аснове слова *грудзі*: 19, 23, 26, 27, 32, 33, 55, 68, 90, 93, 98, 118, 122, 131, 144, 151, 153, 154, 174, 177, 180, 186, 205, 211, 228, 231, 264, 269, 272, 297, 304, 312, 351, 390, 391, 392, 398, 425, 426, 427, 440, 471, 472, 484, 485, 488, 496, 505, 526, 544, 557, 562, 572, 580, 613, 614, 639, 644, 653, 670, 673, 707, 715, 739, 767, 780, 785, 796, 799 801, 819, 823, 844, 868, 893, 936, 944, 949, 956, 1008.

Для наступных нас. пп. знак ставіцца на аснове форм слова *сані*: 6, 21, 40, 62, 70, 92, 126, 146, 155, 189, 195, 305, 359, 361, 397, 407, 453, 590, 629, 641, 671, 792, 889.

Для наступных нас. пп. знак ставіцца на аснове слова *госці*: 4, 16, 20, 42, 59, 60, 106, 111, 113, 116, 120, 148, 150, 161, 170, 171, 175, 179, 182, 190, 191, 192, 197, 199, 200, 201, 206, 209, 215, 225, 232, 236, 253, 259, 261, 273, 284, 285, 286, 288, 293, 295, 332, 336, 340, 341, 354, 357, 362, 369, 377, 382, 387, 389, 395, 400, 403, 412, 417, 418, 422, 430, 451, 461, 462, 469, 474, 479, 480, 512, 546, 547, 551, 553, 554, 558, 587, 591, 593, 594, 619, 624, 631, 634, 643, 645, 647, 677, 682, 690, 692, 694, 702, 710, 751, 760, 765, 771, 786, 813, 830, 832, 849, 851, 852, 856, 878, 884, 887, 930, 946, 947, 969, 985, 987, 1003.

Для наступных нас. пп. знак ставіцца на аснове слова *лапці*: 28, 66, 523, 743, 882.

Для наступных нас. пп. знак ставіцца на аснове слова *сені*: 51, 198, 309, 311, 444, 473, 712, 741, 747, 871.

Для наступных нас. пп. знак ставіцца на аснове слоў *людзі*, *грудзі*: 25, 184, 249, 266, 298, 301, 315, 375, 456, 521, 539, 598, 605, 635, 652, 661, 668, 696, 719, 728, 829, 831, 842.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *людзі*, *сані*: 173, 239, 278, 406, 772, 855, 927, 931.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *людзі*, *госці*: 5, 10, 11, 108, 141, 142, 143, 234, 235, 248, 296, 302, 331, 335, 429, 468, 486, 607, 658, 700, 704, 734, 740, 773, 789, 808, 815, 851, 863, 866, 899, 948, 981, 1009.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *грудзі*, *сані*: 1, 31, 105, 165, 223, 271, 452, 458, 465, 475, 489, 501, 525, 531, 713, 817, 827, 837, 1007.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *грудзі*, *лапці*: 463, 464, 492.

Для наступних нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *госці, сені*: 36, 76, 157.

Для нас. п. 933 знакі ставяцца на аснове слоў *лапці, сані*.

Для наступних нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *госці, сані*: 117, 119, 123, 152, 162, 275, 343, 364, 476, 490, 574, 595, 597, 620, 686, 779, 791, 971, 986, 1022.

Для наступных нас. пп. знак ставіцца на аснове слоў *грудзі, госці*: 8, 13, 39, 48, 57, 71, 86, 104, 181, 183, 204, 210, 226, 242, 256, 276, 281, 299, 300, 319, 330, 339, 376, 413, 424, 428, 434, 437, 454, 455, 460, 481, 483, 487, 491, 498, 500, 506, 516, 528, 538, 545, 567, 575, 583, 606, 609, 622, 653, 678, 701, 722, 729, 731, 735, 745, 752, 753, 756, 764, 774, 790, 794, 821, 838, 839, 906, 921, 928, 940, 968, 980, 993, 1024, 1025.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *грудзі, сені*: 74, 82, 99, 656.

Для нас. п. 22 знакі ставяцца на аснове слоў *сані, сені*.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *госці, людзі, сені*: 30, 43, 675.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *людзі, грудзі, госці*: 61, 91, 287, 318, 328, 333, 334, 408, 433, 449, 502, 522, 566, 581, 584, 588, 610, 611, 612, 623, 632, 633, 642, 650, 654, 655, 659, 660, 662, 664, 687, 688, 691, 693, 698, 699, 726, 730, 737, 776, 797, 802, 822, 848, 867, 877, 897, 950, 951, 954, 957, 962, 964, 965, 972, 974, 989.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *людзі, грудзі, сані*: 64, 69, 107, 221, 279, 405, 450, 467, 564, 615, 646, 648, 657, 711, 858, 895, 898, 904, 929, 941, 955, 975, 1023, 1027.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *госці, грудзі, сані*: 7, 9, 17, 24, 67, 101, 135, 159, 207, 213, 216, 220, 233, 243, 244, 250, 255, 282, 290, 313, 322, 325, 326, 327, 329, 363, 366, 423, 470, 482, 497, 499, 507, 509, 511, 513, 515, 517, 519, 537, 540, 542, 543, 571, 579, 640, 672, 714, 716, 766, 769, 787, 788, 793, 795, 804, 805, 806, 828, 833, 834, 835, 840, 847, 870, 876, 888, 892, 894, 902, 907, 911, 915, 934, 943, 960, 963, 973, 1017.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *грудзі, людзі, сені*: 37, 133, 230.

Для нас. п. 78 знакі ставяцца на аснове слоў *госці, грудзі, лапці*.

Для нас. п. 53 знакі ставяцца на аснове слоў *людзі, лапці, сені*.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *людзі, госці, сані*: 72, 139, 375, 380, 616, 709, 800, 807, 820, 825, 1013.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *грудзі, госці, сені*: 83, 494, 1019.

Для нас. п. 125 знакі ставяцца на аснове слоў *сені, лапці, грудзі*.

Для нас. п. 237 знакі ставяцца на аснове слоў *грудзі, людзі, лапці*.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *людзі, грудзі, госці, сані*: 12, 18, 46, 65, 73, 77, 79, 80, 85, 87, 95, 100, 127, 132, 134, 158, 164, 193, 218, 229, 238, 241, 251, 252, 257, 260, 268, 270, 280, 283, 289, 291, 303, 307, 314, 317, 320, 324, 338, 345, 347, 350, 355, 358, 360, 365, 367, 368, 370, 371, 378, 379, 383, 385, 388, 393, 401, 438, 446, 477, 495, 510, 514,

520, 527, 529, 530, 532, 556, 559, 561, 565, 568, 578, 582, 596, 599, 600—603, 617, 618, 621, 627, 630, 636—638, 649, 651, 676, 679, 680, 683—685, 720, 721, 724, 727, 754, 763, 768, 770, 781, 798, 803, 809, 812, 818, 841, 845, 846, 853, 857, 862, 872, 874, 879, 883, 886, 890, 891, 896, 903, 905, 910, 913, 914, 917, 919, 920, 922—925, 932, 937—939, 942, 945, 952, 953, 959, 961, 966, 976—978, 982—984, 988, 990—992, 994, 995, 997—1000, 1002, 1004—1006, 1010—1012, 1014—1016, 1018, 1020, 1021, 1026.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *грудзі, людзі, госці, сені*: 44, 45, 130, 689.

Для нас. п. 783 знакі ставяцца на аснове слоў *госці, сані, грудзі, лапці*.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *грудзі, людзі, сені, сані, госці*: 81, 84, 128, 129, 420.

Для наступных нас. пп. знакі ставяцца на аснове слоў *госці, грудзі, сені, лапці, сані*: 34, 224.

Для нас. п. 227 знакі ставяцца на аснове слоў *госці, людзі, грудзі, сані, сені, лапці*.

Суіснаванне некалькіх форм адзначана ў наступных нас. пп.: 7 *у вас'ц'ах, на ўруз'ах, у с'ан'ах*. 9 *у вас'ц'ах, у сан'ах, у ўруз'ах*. 30 *у вас'ц'ах, на л'уз'ах, але ў сан'ах*. 34 *у вас'ц'ах, у ўруз'ах*. Вельмі рэдка сустракаюцца формы *у с'ан'ах, у лапц'ах, у сан'ах*. 36 *у с'ан'ах у вас'ц'ах, у вас'ц'ах*. 37 *у ўруз'ах, на л'уз'ах і ў с'ан'ах* — сказаў хлопчык двух год. 44 *у в'ас'ц'ах, н' л'уз'ах, у ўруз'ах, у с'ин'ах, у с'ан'ах*. 61 *у вас'ц'ах, у л'уз'ах, у ўруз'ах*. 69 *на л'уз'ах, у ўруз'ах, у с'ан'ах*. 71 *у вас'ц'ах, у ўруз'ах*. 72 *на л'уз'ах, на л'уз'ах, у вас'ц'ах, у сан'ах*. 74 *у ўруз'ах*. Сустракаецца, але вельмі рэдка у прадстаўнікоў старэйшага пакалення форма *у с'ан'ах*. 79 *у ўруз'ах, у ўруз'ах, на сан'ах, у вас'ц'ах, на л'уз'ах*. 81 *у с'ан'ах, у сан'ах, у ўруз'ах, у л'уз'ах, у вас'ц'ах*. 82 *у ўруз'ах, у с'ан'ах*. 83 *у ўруз'ах, у вас'ц'ах, у с'ан'ах, у с'ин'ах*. 84 *у вас'ц'ах, на л'уз'ах, у ўруз'ах, у сан'ах, у сан'ах, у с'ан'ах*. 86 *у вас'ц'ах, у вас'ц'ах, у ўруз'ах, у ўруз'ах*. 91 *у вас'ц'ах, у ўруз'ах, на л'уз'ах*. 95 *у вас'ц'ах, на л'уз'ах, у ўруз'ах, на сан'ах, у вас'ц'ах, у ўруз'ах, у сан'ах*. 98 *на ўруз'ах* сустрэлася адзін раз. 99 *у ўруз'ах, у с'ан'ах, у ўруз'ах*. 105 *на л'уз'ах, н' л'апц'ах, н' с'ан'ах, але: у ўруз'ах, н' сан'ах* сказала жанчына 65 год. 125 *у с'ин'ах, у с'ан'ах, у лапц'ах, у ўруз'ах, у ўруз'ах*. 128 *на л'уз'ах, у вас'ц'ах, у сан'ах, у с'ан'ах, у ўруз'ах*. 130 *у л'уз'ах, у с'ан'ах, у вас'ц'ах, у вас'ц'ах, пры л'уз'ах, у ўруз'ах*. 132 *у с'ан'ах, у вас'ц'ах, у л'уз'ах, у ўруз'ах, сан'ах*. 133 *у в'ас'ц'ах, у с'ан'ах, у ўруз'ах*. 134 *у с'ан'ах, у в'ас'ц'ах, с'ан'ах, у л'уз'ах, у ўруз'ах*. 135 *у в'ас'ц'ах, у ўруз'ах, у с'ан'ах*. 157 *у вас'ц'ах, у с'ан'ах*. 162 *у вас'ц'ах, на с'ан'ах*. 171 *у вас'ц'ах; часцей — у вас'ц'ах*. 182 *у вас'ц'ах, у вас'ц'ах*. 193 *у вас'ц'ах, на л'уз'ах, у ўруз'ах, на с'ан'ах*. 195 *у сан'ах, у сан'ах*. Зрэдку ўжываецца форма на **-ах**. 204 *на ўруз'ах, вас'ц'ах*. 210 *у вас'ц'ах, на ўруз'ах, у вас'ц'ах*. 213 *у вас'ц'ах; у с'ан'ах, на ўруз'ах*. 224 *на вас'ц'ах, у с'ин'ах, у лапц'ах, у ўруз'ах, на л'уз'ах,*

у сан'ах. 227 у ѱас'ц'ах, на л'уз'ах, у ґруз'о́х, у сан'о́х, у сан'а́х, у с'ан'о́х, лапц'о́х. 229 у ґыс'ц'ах, на л'уз'ах, у ґруз'а́х, у ґруз'о́х, на сан'а́х, на сан'о́х. 235 у ґас'ц'о́х, на л'уз'ах. 237 у лапц'о́х, у ґруз'а́х, у л'уз'а́х, у лапц'а́х. 250 у ґас'ц'а́х, у сáн'их, на ґруз'а́х. 257 у ґас'ц'а́х, на л'уз'а́х, у ґруз'а́х, у сáн'ах. 270 у ґо́с'ц'а́х, у ґруз'а́х, у ґруз'о́х, у сан'о́х, нѣ л'уз'а́х. 278 у л'уз'о́х, на сáн'их. 280 у сан'о́х, у ґас'ц'о́х, нѣ ґруз'а́х, на л'уз'а́х. 298 нѣ л'уз'а́х, нѣ л'уз'о́х, у ґруз'а́х, у ґруз'о́х. Форма на -ох ужываецца старымі. 316 у ґруз'а́х, у ґруз'о́х. 318 у ґас'ц'а́х, у ґруз'о́х, у л'уз'о́х. 320 у ґыс'ц'а́х, ны л'уз'а́х, у ґруз'а́х, у ґруз'о́х, у сын'а́х. 321 у ґруз'а́х, у ґруз'о́х. 322 у ґас'ц'а́х, у ґас'ц'о́х, у сан'а́х, у сан'о́х, у ґруз'а́х, у ґруз'о́х. 326 у ґас'ц'о́х, у сан'а́х, у сан'о́х, на ґруз'а́х, у ґыс'ц'а́х. 327 у ґас'ц'а́х, у сáн'ах, на ґруз'а́х (націск не адзначан). 333 у ґыс'ц'а́х, у ґас'ц'о́х, ны л'уз'а́х, у ґруз'а́х, у ґруз'о́х. 334 у ґыс'ц'а́х, ны л'уз'а́х, ны л'уз'о́х, у ґруз'а́х, у ґруз'о́х, у сын'а́х. 337 у л'уз'а́х, у л'ўз'ах. 338 у ґыс'ц'а́х, у ґас'ц'о́х, ны л'уз'а́х, ны л'уз'о́х, у ґруз'а́х, у ґруз'о́х, у сын'а́х, у сан'о́х. 345 у ґас'ц'а́х, на л'ўз'ах, у ґруз'а́х, у сан'а́х. 347 у ґас'ц'о́х, у ґо́с'ц'ах, на л'ўз'ах, у ґруз'а́х, у сан'о́х. 348 у сан'а́х, у ґас'ц'а́х, на л'ўз'ах, у ґруз'а́х. 355 у ґас'ц'а́х, у ґас'ц'о́х, у ґруз'о́х, на л'уз'а́х, у ґруз'а́х, у сан'а́х. 360 у ґас'ц'а́х, на л'уз'а́х, у ґруз'о́х, у сан'о́х. 363 у ґас'ц'о́х, у сан'а́х, на ґруз'а́х. Часцей ужываецца канчаток -ях. 367 у ґас'ц'а́х, на л'ўз'ах, у ґруз'а́х, у сан'а́х. 368 у ґас'ц'а́х, на л'ўз'ах, у ґруз'а́х, у сан'а́х. 370 у ґас'ц'а́х, у сáн'ах, у л'ўз'ах, у ґруз'а́х. 375 у ґас'ц'а́х, на л'ўз'ах, у сан'а́х. 379 у ґас'ц'а́х, на л'ўз'ах, у ґруз'а́х, у сан'а́х. 380 у ґо́с'ц'ах, на л'уз'а́х, у сан'а́х. 401 у ґруз'а́х, у ґас'ц'о́х, на л'уз'а́х, у сáн'ах. 405 у ґруз'а́х, на л'уз'а́х, у сáн'ах. 407 у сан'а́х, у сан'о́х. 408 аб л'ўз'ах, аб ґас'ц'а́х, на ґруз'а́х. 410 на сáн'ах, на ґруз'а́х. 413 у ґо́с'ц'ах, у ґруз'а́х. 433 на ґас'ц'а́х, на л'ўз'ах, у ґруз'а́х. 438 у ґас'ц'а́х, на л'уз'а́х, у ґруз'а́х, у сáн'ах. 446 у ґас'ц'о́х, у ґруз'а́х, у ґас'ц'а́х, на л'уз'а́х, на сáн'ах. 454 у ґруз'а́х, у ґас'ц'о́х. 456 у сáн'ах, у ґруз'а́х, на л'уз'а́х. 458 у ґруз'а́х, у сáн'ах, у ґас'ц'а́х, на л'уз'а́х. 460 на л'уз'а́х, у ґо́с'ц'ах, у ґруз'а́х. 463 у ґас'ц'а́х, у лапц'ах, у ґруз'а́х. 469 у ґас'ц'а́х, у ґас'ц'о́х. 475 у ґруз'а́х, у сáн'ах. 477 на л'уз'а́х, у ґас'ц'а́х, на сáн'ах, на ґруз'а́х. 482 у сáн'ах, у ґруз'а́х, у ґас'ц'а́х. 490 у ґас'ц'а́х, у ґас'ц'о́х, у сан'а́х, у сан'о́х, Пераважае форма на -ох. 491 у ґас'ц'а́х, у ґруз'а́х, у ґо́с'ц'ах, у ґруз'а́х (націск не адзначан). 492 у ґруз'а́х, у лапц'ах. 494 у ґас'ц'а́х, на ґруз'а́х, у ґо́с'ц'ах, у с'ан'а́х. 495 у ґруз'а́х, у сан'а́х, у ґас'ц'а́х, у ґо́с'ц'ах, на л'уз'а́х, у сáн'ах. 499 у ґо́с'ц'ах, у ґас'ц'а́х, у сан'а́х, на ґруз'а́х. 501 на ґруз'а́х, у сáн'ах. 502 у ґас'ц'а́х, у ґо́с'ц'ах, на ґруз'а́х, на л'уз'а́х. 510 у ґас'ц'а́х, на сáн'ах, на ґруз'а́х, на л'уз'о́х, у ґруз'о́х. 511 у ґас'ц'а́х, у ґруз'а́х, у ґас'ц'а́х, у сáн'ах. 514 на л'уз'о́х, у ґруз'о́х, у ґас'ц'а́х, у л'уз'а́х, у ґруз'а́х, у сан'а́х. 520 у ґас'ц'а́х, на л'уз'а́х, у сáн'ах. 525 у ґруз'а́х, у сáн'ах. 527 у ґас'ц'а́х, на л'уз'а́х, у ґруз'а́х, у сáн'ах. 529 у ґас'ц'а́х, на л'уз'а́х, у ґруз'а́х, на сан'а́х, у ґруз'о́х. 532 на л'уз'а́х, у сан'а́х, у ґас'ц'а́х, у ґруз'а́х, у сáн'ах. 540 у ґас'ц'а́х, на сáн'ах, на ґруз'а́х і ў ґруз'о́х. 545 у ґас'ц'о́х, у ґруз'а́х. 553 у ґас'ц'о́х, у ґас'

ц'ах. 556 у ѱас'ц'ах, у ѱас'ц'о́х, на л'уз'ах (без націску), у ґруз'ах, у сан'о́х. 578 у ѱас'ц'ах, у сан'ах, на ґруз'ах, у ґо́с'ц'ах, у са́н'о́х. 588 у ґыс'ц'ах, ны л'уз'ах, ны л'уз'о́х, у ґруз'ах, у ґруз'о́х. 596 у ѱас'ц'ах, у л'уз'ах, у ґруз'ах, у сан'ах, пры л'уз'о́х. 597 на са́н'ах, у ѱас'ц'ах. 615 ны л'уз'ах, пры л'уз'о́х, у ґруз'ах, у ґруз'о́х, у сын'о́х. 616 у ѱас'ц'ах, пры л'уз'ах, пры л'уз'о́х, у сын'ах. 618 у ґыс'ц'ах, у ѱас'ц'о́х, ны л'уз'ах, ны л'уз'о́х, у ґруз'ах, у ґруз'о́х, у сын'ах, у сан'о́х. 623 у ґыс'ц'ах, у ѱас'ц'о́х, ны л'уз'ах, пры л'уз'о́х, у ґруз'ах, у ґруз'о́х. 627 у ґыс'ц'ах, ны л'уз'о́х, у ґруз'о́х, у са́н'их. 636 у ѱас'ц'ах, на л'уз'о́х, у ґруз'ах, у сан'ах. 653 в хо́с'ц'ах, в һрýд'о́х. 654 в ґос'ц'о́х, на л'ýд'ах, в ґрýд'о́х. 655 у ґост'ах, на л'ýд'о́х, у ґрýд'о́х. 657 в ґус'ц'ах, на л'ýд'ах, в ґрýд'ах, в са́н'ах. 658 в хо́ст'ах, на л'ýд'о́х. 659 у хо́сц'ах, на л'ýд'о́х, у ґрýд'о́х. 660 у ґос'ц'ах, л'ýд'ах, в ґрýд'о́х. 672 на ґруз'ах, у са́н'ах, у ґо́с'ц'ах. 675 на л'ýз'е́х, у с'е́н'е́х, у л'ýз'ах, у ѱас'ц'ах. 676 у ґо́с'ц'ах, на л'уз'о́х, у ґрýз'ах, у са́н'ах. 679 на ґруз'ах, у ґо́с'ц'ах, на л'ýз'ах, на сан'ах. 680 у ґосц'ах, на л'ýз'ах, у ґрýз'ах, у са́н'ах. 683 у ґост'ах, оп л'ýд'ах, у ґруд'о́х, на сан'ах. 684 у ґосц'ах, на л'уз'ах, у ґрýз'ах, у сан'ах. 685 у ґо́с'ц'ах, у ґос'ц'ах, на л'ýз'ах, у ґруз'ах (націск не адзначан), у са́н'ах. 688 в ґосц'ах, на л'ýд'ах, в ґруд'ах. 691 у ґосц'ах, на л'ýд'ах, у ґрýд'о́х. 700 в л'ýд'о́х, в хо́ст'ах. 711 на л'ýз'ах, на л'уз'ах, у ґруз'ах, у сан'ах. 719 на л'ýз'ах, у ґруз'ах. 737 у хо́сц'ах, на л'уд'о́х, у һруд'о́х. 752 у ґруз'ах, у ѱас'ц'ах, у ґо́с'ц'ах. 754 у ґруз'ах, на са́н'ах, у ґо́с'ц'ах, на л'ýз'ах, у ґрýз'ах. 756 у сан'ах, у сан'о́х, у ґруз'ах, у ґруз'о́х. 766 у ґо́ст'ах, на са́н'ах, на ґрýд'ах, у ґруз'ах. 768 у ґост'ах, на л'ýд'ах, у ґрýд'ах, у са́н'ах. 772 у л'уд'ах, на са́н'ах. 776 на л'ýз'ах, у ґруз'ах, у ґо́с'ц'ах. 779 у ѱас'ц'о́х; можна сустрэць і на сан'ах. 781 у ѱас'ц'ах, у ґо́с'ц'ах, у л'уз'ах, у ґруз'ах, на сан'ах. 787 у ѱас'ц'ах, у ѱас'ц'о́х, у ґруз'ах; рэдка у ґруз'о́х. 788 у ѱас'ц'ах, у сан'ах, на ґруз'ах, у ґрýз'ах. 793 у ґо́сц'ах, у с'ан'ах, на ґруз'ах. 797 на л'уз'ах, у ґо́с'ц'ах, у ґос'ц'ах, у ґрýз'ах. 800 у ґо́с'ц'е́х, на л'уз'ах, на са́н'ах. 806 у ѱас'ц'ах, на сан'ах, у ґруз'ах, у ґрýз'е́х. 808 у ґос'ц'ах, на л'ýз'ах. 812 у ґо́с'ц'ах, на л'уз'ах, у ґруз'ах, у са́н'ах. 821 у ѱас'ц'ах, у ґруз'о́х. 825 у ѱас'ц'ах, на л'ýз'ах, у сан'ах. 827 у са́н'ах, у ґруз'ах. 834 у ѱас'ц'ах, у ґруз'ах, у са́н'ах. 840 у ґос'ц'ах, у са́н'ах, у ґруз'ах. 841 у ґос'ц'ах, на л'ýз'ах, у ґруз'ах, у сан'ах. 845 у ґруз'ах, у ѱас'ц'ах, на л'ýз'ах, у са́н'ах. 846 у ґос'ц'ах, на л'ýз'е́х, у ґруз'ах, у сон'ах. 847 у ѱас'ц'ах, у ґруз'ах, у са́н'ах. 851 у ѱас'ц'ах, у ґо́с'ц'ах. 853 у ѱас'ц'ах, на л'ýз'ах, у ґруз'ах, у са́н'ах. 858 на л'ýз'ах, у ґруз'ах, у сан'ах (націск не адзначан). 862 у ѱас'ц'ах, на л'ýз'ах, у ґруз'ах, на сан'ах. 871 у с'е́н'ах, у с'ан'ах. 882 у ла́пц'ах, у лапц'ах. 889 у са́н'ах, у сан'ах. 890 у ѱас'ц'ах, на л'уз'ах, у ґруз'ах, у са́н'ах. 902 у ѱас'ц'ах, у са́н'ах, на ґруз'ах. 914 у ѱас'ц'ах, на л'ýз'ах, у ґруз'ах, у сан'ах. 915 у са́н'ах, на ґруз'ах, у ѱас'ц'ах. 919 у ѱас'ц'ах, на л'уз'ах, у ґруз'ах, у са́н'ах. 922 у ѱас'ц'ах, на л'ýз'ах, у ґруз'ах, у сан'ах. 929 у ѱас'ц'ах, на л'уз'ах, у са́н'ах. 933 у ла́пц'ах, у сан'ах. 945 у ґос'ц'ах, на л'ýд'о́х, в ґрýд'о́х, в сан'ах. 948 в хо́сц'ах, на л'ýд'о́х. 962 в хо́ст'ах, на л'ýд'о́х, в һрýд'о́х. 965 в хо́ст'ах, на л'ýд'у́х,

в *һрүд'ух*. 966 у *һос'ц'ах*, на *л'үз'ах*, у *һрүз'ах*, у *сан'ах*. 972 на *сан'ех*, у *һос'ц'ах*, у *һрүз'ех*, у *һруз'ах*, у *л'уз'ах*. 975 на *л'үд'ех*, у *һруд'ах*, на *сан'ех*. 976 у *һос'т'ех*, на *л'үд'ех*, у *һруд'ах*. 978 у *һост'ах*, у *һос'т'ех*, на *л'үд'ех*, у *һрүд'ех*, у *сан'ах*. 981 у *һосц'ах*, на *л'үз'ах*. 982 у *һас-ц'ах*, на *л'уз'ах*, у *һруз'ах*, у *сан'ах*. 984 у *һас'ц'ах*, на *л'уз'ах*, у *һру-з'ах*, у *сан'ах*. 988 у *һос'ц'ах* (націск не адзначан), на *л'уз'ах*, у *һру-з'ах*, у *сан'ах*. 991 у *һасц'ах*, на *л'уз'ах*, на *һруз'ах*, у *сан'ах*. 995 у *һруз'ах*, у *һос'ц'ах*, нъ *л'үз'ах*, у *сон'ах*. 1002 у *һос'ц'ах*, у *л'уз'ах*, у *һруз'ах*, у *сан'ах*. 1004 у *һасц'ах*, на *л'уз'ах*, у *һруз'ах*, на *сан'ах*. 1006 у *һасц'ах*, на *л'уз'ах*, у *һруз'ах*, на *сан'ах*. 1013 у *һасц'ах*, на *л'уз'ах*, у *сан'ах*. 1017 у *һас'ц'ах*, у *һруз'ах*, у *сан'ах*. 1019 у *һасц'ах*, у *һру-з'ах*, у *с'ён'ах*.

Карта № 107

УТВАРЭННЕ І РОД НАЗОЎНІКА яблык—яблыка

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 84:

«Якога роду словы:

а) *горкі яблык ці горкае яблыка..?*»

У нас. пп. 342, 579 і 688 адсылачным знакам картаграфуецца слова *яаблыка* з паметай «жаночы род».

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў: 300 *салотк'и яаблык*; *салоткайе яаблыка* ўжываецца радзей. 869 *үоркайе яаблыка*; сустракаецца і *үарк'и яаблык*. 881 *үорк'и яаблык*; рэдка — *үоркайе яаблыка*.

Карта № 108

УТВАРЭННЕ НАЗОЎНІКАЎ З КОРАНЕМ бров-

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 84:

«Якога роду словы:

б) *мая броў ці маё брыва..?*»

Матэрыял адказаў паказаў, што ад кораня **бров-** утвараюцца назоўнікі ніякага і жаночага роду, прычым назоўнікі жаночага роду адрозніваюцца словаўтваральнымі элементамі.

Асноўнай тэмай карты і з'яўляецца паказ словаўтваральных элементаў з коранем **бров-**. На карце абазначана таксама месца націску ў картаграфуемых словах і адрозненне ў родзе.

У тых выпадках, калі ў матэрыяле прыводзілася форма множнага ліку (*мае бровы*), на карце знак не ставіцца. Такія адказы даюцца ў наступных нас. пп.: 1, 3, 16, 59, 250, 571, 589, 790, 797, 888, 904.

У нас. п. 305 картаграфуецца *мыйó брыв'инó*.

У нас. п. 736 картаграфуецца *мойé брев'иё*.

Адказы, у якіх ёсць заўвагі збіральнікаў адносна ўжывальнасці картаграфуемых слоў, прыводзяцца ніжэй: 211 *майá броў*; часцей — *бры-в'ина*. 619 *броў* ужываецца рэдка.

УТВАРЭННЕ І РОД НАЗОЎНІКА пасаг—пасага

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 84:

«Якога роду словы:

в) *..мой пасаг ці мая пасага..?*»

У некаторых матэрыялах картаграфуемае слова не мае родавай характарыстыкі і таму на карту не наносіцца: 74 *йей дал'і пасáуу*. 342 *давáл'и пасáуу*.

Адводзіцца ад картаграфавання таксама адказ у нас. п. 82: *пасáу* — для нявесты, *пасáу* — для жаніха.

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК НАЗОЎНАГА СКЛОНУ
АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 85:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі ў назоўным склоне адзіночнага ліку:

а) мужчынскага роду: *малады хлопец ці маладой, маладый, маладэй..?*»

Націскныя канчаткі картаграфуюцца на асобнай карце, таму што на даволі значнай тэрыторыі (усходнія раёны Віцебшчыны і Магілёўшчыны) яны не супадаюць з ненаціскнымі (націскному канчатку *-эй* адпавядае ненаціскны канчатак *-ый*).

На карце супрацьстаўленне ідзе па дзвюх лініях: колерам абазначэцца наяўнасць і адсутнасць *й*, а фігурамі — якасць галоснага ў канчатку.

Адзінкавыя выпадкі памечаны агульным адсылачным знакам (зорачкай): 40 *малой, мыладой, бал'шой, нысавой*. 49 *бал'шой*. 61 *бал'шой*. 63 *зал'уйной*. 65 *бал'шой*. 67 *малой жырыб'оначак, арм'ак дай'ой, л'ес уустой, йаравой хл'еп*. 77 *дараўой*. 87 *стал'ной, радной брат, дараўой ўос'ц', сухой л'ист, бал'шой*. 88 *маладой, уустой, дараўой, сухой*. 104 *дараўой, ўлухой, сухой, уустой, крутой*. 156 *сухой*. 229 *маладой, уустой, дараўой, сухой*. 259 *бал'ной*. 277 *бал'шой сасон'н'ик*. 278 *уустой л'ес*. 282 *м'ладой*. 294 *мыладой*. 295 *бал'шой*. 297 *плахой*. 407 *с'л'аной*. 512 *маладой, крутой, уустой, дараўой, сухой*. 528 *маладой, крутой, уустой, дараўой, сухой*. 630 *мыладой, крутой, уустой, дыраўой, ўлухой*. 636 *маладой, крутой, уустой, дараўой, сухой*. 683 *бал'шой*. 831 *маладой, крутой, друўой, худой*. 864 *маладой*. 870 *маладой, крутой, залатой, уустой, дараўой, сухой*. 958 *с'идой*. 978 *холостой*.

У каментарыях прыводзяцца заўвагі збіральнікаў дыялектных матэрыялаў, а таксама даецца недастатковы матэрыял (адзін-два прыклады), на аснове якога ставяцца знакі: 1 *малады*. 16 *малады*. 22 *уусты, сух'и*. 27 *жывый, друў'ий*. 31 *уусты, дараў'ий, ўлух'ий*. 36

крутой. 37 маладый. 40 малады, бал'ный. 41 худый, дараў. 56 маладый. 59 маладый. 61 маладый. 64 Ёсць заўвага аўтара адказу: «Часта сустракаецца форма з карацейшым, чым звычайнае й». 66 устый. 69 маладый. 70 Форма на -ый ужываецца рэдка. 71 сух'ий. 72 крутой. 74 Вельмі рэдка й не вымаўляецца. 75 с'ивы. 83 пажылы. 104 Формы на -ый пераважаюць. 110 усты л'ес. 113 сух'ий. 115 глук'ий. 118 жывы, бал'шый. 124 гадавы план. 138 малады. 156 малады. 168 малады. 220 Формы з й сустракаюцца радзей; й вельмі кароткае, ледзь чутнае. 227 бал'шы л'ес. 232 маладый, дараў. 233 маладый. 235 У сказе прыметнікі мужчынскага роду іншы раз чуюцца з слабым прыгукам й: аржаный хл'еп. 236 усты. 263 м'яладей. 294 н'амы, сл'аны. 313 с'ланы. 326 сух'ий. 335 дыраў. 342 чужы. 344 малады. 352 стары. 353 малады. 394 малы. 413 н'жывы. 416 малады. 427 малады. 439 малады. 451 стары. 458, 460 малады. 481 сух'ий. 515 малады. 518 стары. 531 малады. 550, 569 малады. 585 крутой. 592 малады, устэй, дыраў. 596 Прыведзены прыклады без й, аднак знак для формы з й ставіцца на аснове заўвагі, што ў некаторых прыметніках мужчынскага роду чуецца ў канчатку й. 601 Як норма ўжываецца форма з канчаткам -ы і ў некаторых прыметніках чуецца слабае й; радзей ужываецца форма на -эй. 603 крутой. 607 дыраў. 626 маладый. 642 бал'шэй прастор. 650 дараў. 706 скупы. 721 глук'ий. 728 усты л'ис. 731 друў з'ен', старей хл'оп'ец. 743 гарацк'ий. 836 стары. 848 малады. 854, 860 малады. 894 усты. Вымаўляюцца **ы, і**, але сустракаюцца **и, ъ, ѝ**. 933 Шляхта ўжывае форму без й. 956 усты. 978 дороў. 1000 царствуй. 1012 дороў. 1019 крутой.

Фанетычныя асаблівасці гаворак не бяруцца ў разлік пры картаграфаванні данай з'явы, аднак у гаворках Брэстчыны вымаўленне гука **ы** набліжаецца да **э** (у матэрыялах памечана як **ы^э**, а часам як **ъ**), а часта і зусім зліваецца ў адным гуку **э** (напрыклад: блутаты^э, бек, прывёк, кобёлка і інш.), што мае месца і ў формах прыметнікаў, у прыватнасці ў форме назоўнага склону адзіночнага ліку прыметнікаў мужчынскага роду. З прычыны таго, што ў выніку падобных змен гэта форма нагадвае форму з канчаткам -эй, пашыраную ў гаворках Віцебшчыны і Магілёўшчыны, мы лічым патрэбным такія матэрыялы прывесці ў каментарыях. Падобная з'ява часцей мае месца ў націскным канчатку прыметніка, але адзначаецца і не пад націскам. Увесь матэрыял прыводзіцца ў каментарыях да карты: 693 малады^эй хл'опыц', дороў^эй гост'ц', высокы^эй дуб, локы^эй в'из, св'іжы^эй, о'ин'скы^эй, учора^эшны^эй дан' (дзень). 701 жывей, маладей хл'опыц', крутей, доровей гост', сухей лысток, глук'ей л'ис. 726 маладей. 728 маладей хл'оп'иц', крутей бароу, бловей л'он, доровей гост', сухей лест, глук'ей л'ис. 731 старей хл'оп'ец. 732 маладей хл'оп'иц', устей, чорней, колхозней, крутей, доровей гост'ц', сухей, глук'ей, высокей, глыбокей, ц'ихей, л'оккей, с'в'іжей хл'ип, гарачей хл'ип, сыней л'он. 736 маладой, крутой, холодной, устэй, гурк'ей, сп'илэй, морозной, сухой, глыбокой, доровей, глук'ей,

с'в'ежѣй, чужѣй, ҃ораѣѣ, скѣрѣй. 738 молодѣй, крутѣй, друѣй. 741 сухѣй, ҃лухѣй; колхѣзней. 955 молодѣй, бѣрах крутѣй, дорѣѣй ҃ос'ц', сухѣй лес, ҃лухѣй л'ис. 958 молодѣй (з молодѣм), дурнѣй.

Карта № 111

НЕНАЦІСКНЫ КАНЧАТАК НАЗОЎНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 85:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі ў назоўным склоне адзіночнага ліку:

а) мужчынскага роду: *спелы колас* ці *спелой, спелый, спелай, спелэй...?*»

Націскныя канчаткі картаграфуюцца на карце № 110.

Ненаціскныя канчаткі прыметнікаў мужчынскага роду ў назоўным склоне адзіночнага ліку адрозніваюцца ў асноўным толькі наяўнасцю і адсутнасцю канцавога **й**. Галосны канчатка амаль ва ўсіх гаворках нязменны (фанетычныя змены на карце не ўлічваюцца), за выключэннем некалькіх пунктаў, каля якіх стаіць адсылачны знак: адзначан канчатак **-эй**: 121 *бѣл'к'ей мазѣл', ҃ѣрк'ей йѣблык. 123 ҃лыбѣк'ей, л'ѣк'ей, ц'іх'ей, с'в'еж'ей, рѣж'ей, ҃араѣ'ей, мѣдр'ей. 124 ц'іх'ей, высѣк'ей, л'ѣк'ей. 295 кылырѣцк'ей жук. 309 высѣк'ей дуб, с'в'еж'ей хл'еб, мѣдрей старѣк. 928 с'н'елей, высѣк'ей, ҃лыбѣк'ей, ц'іх'ей. Адзначан канчатак **-ай**: 88 высѣкай дуп, ц'іхай в'ечар, св'ежай хл'еб, рѣжай кон', скѣрай пѣест, харѣшай мѣл'ец. У пункце 628 зорачка пастаўлена на аснове наступнага матэрыялу: *мѣл'ен'к'е ҃ырлѣч, халѣдн'ин'к'е, ҃кѣс'н'ин'к'е боршч; сынычка мой мѣл'ин'к'е, крѣс'н'ин'к'е, крѣ҃҃л'ин'к'е бурѣк.**

У каментарыях пералічваюцца пункты, у якіх знак ставіцца на аснове недастатковага матэрыялу, прыводзяцца заўвагі збіральнікаў матэрыялаў адносна пэўнай формы ці ўжывальнасці адной з адзначаных форм: 14 *с'в'ежый. 27 разѣмны. 38 с'в'ежый, с'ін'ий. 40 м'ѣкк'и, крѣпк'и. 52 сп'елый. 72 кѣлѣсны двѣр, учѣрашн'и. 74 Вельмі рѣдка й не вымаўляецца. 75 трѣц'ий. 110 с'в'ежы, с'ін'и. 113 мѣдрый. 117 кѣлѣсн'ий. 121 с'в'ежый. 123 кѣлѣсн'ий. 127 кѣлѣсны. 138 пѣз'н'и. 167 с'в'ежы хл'еб. 267 ц'іх'и. 344 ц'іх'и. 421 Знак ставіцца на матэрыяле пытання № 84. 451 кантѣжаны. 484 шырѣк'и. 485 с'в'ежы. 515 з'алѣны. 524 ҃араѣы. 526 ҃ѣрк'и йѣблык. 537 харѣшы. 555 с'ін'и. 590 ҃лубѣк'ий. 596, 601 Прыведзены прыклады без **й**, аднак на карце ставіцца знак і для формы з **й** на аснове заўвагі, што ў некаторых прыметнікаў чуецца ў канчатку **й**. 728 ҃рѣматн'ий ч'елѣв'ік. 747 здѣрѣвы. 764 тѣхы. 834 рѣзѣмн'ий. 849 с'н'елый — сустракаецца даволі рѣдка. 933 кѣлхѣзны. 945 ҃ѣсѣнн'и дошч. 956 с'н'ілы кѣлѣс. 964 с'ін'ий.*

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК НАЗОЎНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 85:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі ў назоўным склоне адзіночнага ліку:

б) жаночага роду: *малая дзяўчына* ці *маладаа, малада...*; *сухая трава* ці *сухаа, суха...?*»

Ненацскныя канчаткі прыметнікаў жаночага роду ў назоўным склоне адзіночнага ліку картаграфуюцца на асобнай карце, што абумоўлена самім матэрыялам: сцяжэнне ў канчатках прыметнікаў залежыць ад месца націску.

НЕНАЦІСКНЫ КАНЧАТАК НАЗОЎНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 85:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі ў назоўным склоне адзіночнага ліку:

б) жаночага роду: *...новая хата* ці *новаа, нова*; *доўгая вуліца* ці *доўгаа, доўга*; *свежая вада* ці *свежаа*; *сіняя лента* ці *сіняа, сіня...?*»

На карце выкарыстан матэрыял толькі з ненацскным канчаткам. Нацскныя канчаткі картаграфуюцца на асобнай карце (гл. карту № 112).

У каментарыях прыводзяцца заўвагі збіральнікаў дыялектных матэрыялаў адносна ўжывальнасці ці асаблівасцей пэўнай формы, а таксама адзначаюцца выпадкі, калі знак пастаўлен на аснове недастатковага матэрыялу (адзін прыклад): 20 *харошайа*. 36 *шырбайа*. 58 *доўгайа спадн'іца*. 75 *харошайа картóшка*. 151 *з'йкайа ўрúша*. 153 *з'ал'онайа пшан'іца*. 156 *новайа хата*. 318 *в'ал'йкайа хата*. 344 *новайа сук'énка*. 352 *ц'ашкайа кáра*. 373 *с'ін'а л'энта*. 381 *лата нова*. 383 *л'этн'айа рán'ица*. 384 *с'п'éла пшан'іца*. 398 *х'ишчнайа рýба*. 402 *халóдна вадá*. 411 *высóка*. 446 *дарémна рабóта*. 488 *з'имн'айа*. 492 *кóн'ска тóрба*. 493 *с'м'урнайа*. 497 *в'ал'йкайа*. 547 *с'ін'айа*. 563 *доўгайа*. 584 *нóвyyа хата*. 666 *новайа хата*. 673 *с'п'éла пшан'іца*. 675 *доўгайа*. 705 *малóтша, йадрóнайа*. 708 *йадрóна*. 712 *в'ал'йкайа*. 723 *с'п'éлайа*. 725 *с'п'éлайа*. 743 *замúжн'айа*. 759 *с'п'éлайа мал'іна*. 789 *в'ал'іка б'арóза*. 791 Часцей ужываецца сцягнутая форма прыметнікаў. 793 *в'ал'йкайа*. 794 *в'ел'іка*. 814 *с'ін'а*. 823 Тыпова сцягнутая форма. 831 Часцей ужываецца сцягнутая форма. 832 Часцей ужываецца сцягнутая форма. 843 *с'ін'а*. 847 Старэйшае пакаленне ўжывае сцягнутую форму, малодшае — поўную. 865 *рán'н'айа*. 866 *в'ас'óла*. 886 Сцягнутая форма ўжываецца радзей, чым поўная; яшчэ радзей сустракаецца форма без j. 951 *харóша хúстка*. 952 *сб́-*

н'а. 956 р^{ан}н'айа. 961 б'іла. 964 л'ётн'айа. 968 Часцей ужыва-
ецца форма са сцягнутым канчаткам, радзей — з поўным. 971 л'ёт-
н'айа. 1001 харо́ша. 1003 л'іетн'айа. 1014 нова́йа хата. 1021 го́рка
цыбу́л'а. 1022 го́нойн'ейша з'емл'а.

Карта № 114

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК НАЗОЎНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ НІЯКАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 85:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі ў назоўным склоне адзіночнага ліку:

в) ніякага роду: *маладое жарабё, маладоё, маладоэ, маладоо ці ма-
ладо..?»*

Ненаціскныя канчаткі картаграфуюцца на асобнай карце (гл. карту № 115).

Карта складзена на аснове недастатковага матэрыялу. Але з пры-
чыны таго, што ў пераважнай большасці матэрыялаў прыводзіцца па
аднаму-два прыклады з націскным канчаткам, у каментарыях яны не
пералічаюцца.

Тэмай гэтай карты з'яўляецца як супрацьстаўленне сцягнутай і ня-
сцягнутай форм прыметнікаў ніякага роду, што абазначаецца рознымі
фігурамі, так і супрацьстаўленне розных канчаткаў у поўнай і сцягну-
тай формах, якое абазначана колерам.

У каментарыях даюцца заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя
выпадкі, абазначаныя на карце агульным адсылачным знакам (зорач-
кай); 509 *маладоо*. 559 *малодба*. 636 *старейа гумно́, бал'шейа
по́л'а*. 932 Даволі часта назіраецца выпадзенне й паміж галоснымі,
чуецца доўгае а.

Карта № 115

НЕНАЦІСКНЫ КАНЧАТАК НАЗОЎНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ НІЯКАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 85:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі ў назоўным склоне адзіночнага ліку:

в) прыметнікі ніякага роду з цвёрдай асновай: *новае вядро, новаё,
новаэ, новаа ці нова?»*

У каментарыях прыводзяцца заўвагі збіральнікаў дыялектных матэ-
рыялаў а таксама даецца недастатковы матэрыял, на аснове якога
ставіцца той ці іншы знак: 3 *новайо в'адро́*. 36 *в'ал'ікайе*. 38 *калу́ас-
найа*. 40 *ц'омнайа з'эла*. 56 *новайе в'адро́*. 58 *новайе*. 60 *дал'о́-
кайе*. 89 *з'ал'обнайе*. 102 *дал'обкайе*. 110 *новъйа в'адро́*. 114 *шы-
ро́къйь*. 126 *новайа акно́*. 136 *шыро́ка по́л'е*. 137 *новайе*. 140 *шы-
ро́кайе*. 153 *новайа пал'ито́*. 154 *новайе*. 156 *новайе в'адро́*. 160

шыро́кайе. 167 кал҃у́аснайе по́л'е. 172 но́вайе в'адро́. 176, 177 дал'о́-
кайе с'ало́. 179 шыро́кайа. 186 дал'о́кайа с'ало́. 188 но́вайа в'адро́.
198 дал'о́кайа с'ало́. 201 кал҃у́о́знайа. 212 но́вайа в'адро́. 216 шы-
ро́кайе. 224 дал'о́кайа. 234 в'ал'у́кайа бало́та. 259 но́выйа в'адро́.
262 дал'о́кайе. 302 шыро́куйе по́л'е, но́вуйе в'идро́, дал'о́куйе с'ило́.
314 но́вѣй' в'адро́. 335 но́выйа в'адро́. 341 но́во в'адро́, шыро́кайо
по́л'о. 343 но́вайо в'адро́, шыро́кайе по́л'е. 344 кал҃у́аснайо ўпра́йл'е́н'-
н'о. 349 но́вайе в'адро́. 353 но́вайо в'адро́. 361 но́вайа в'адро́, го́рка
йа́блыко. 371 но́во в'адро́. 377 шыро́кайо по́л'о. 378 но́во в'адро́,
калхо́зна по́л'а, дал'о́кайа, с'ало́. 381 но́вайо в'адро́. 382 но́во в'адро́.
386 но́вайе в'адро́. 389 мал'е́н'ко ак'е́нцо. 399 шыро́кайо по́л'о, дал'о́-
ко с'ало́. 401 л'е́пшайо. 405 улыбо́ко во́з'аро. 409 ва́тн'айа а́з'ийа́ла.
413 цо́плайа. 415 в'ал'у́ко. 419 сре́дн'о. 422 сырава́то. 424 кал-
хо́знайе по́л'о. 426 но́вайе в'адро́. 437 в'ал'у́кайа с'ало́. 456 но́вайо.
457 но́вайа в'адро́. 465 дал'о́кайе с'ало́. 466 дал'о́кайе с'ало́. 480
до́брайа в'адро́. 498 харо́ша мйа́са. 499 но́ва в'адро́. 502 дал'о́кайе
по́л'е, в'ал'у́ка по́л'е. 509 калхо́зноо по́л'а. 524 дал'о́кайе с'ало́. 535
но́ва в'адро́. 540 шыро́кайа по́л'а. 542 к҃л҃у́аснайе по́л'е. 545 шыро́-
кайе по́л'е. 547 но́вайе в'адро́. 552 ста́райа ҃умно́. 555 улыбо́кайа
в'адро́. 558 кал҃у́аснайе по́л'е. 559 но́ваа в'адро́, кал҃у́аснаа, шыро́каа,
дал'о́каа с'ало́. 560 з'ал'о́найа по́л'а. 563 но́вайа в'адро́. 573 шыро́-
кайа по́л'а. 575 кыл҃у́асныйа по́л'а. 595 кал҃у́аснайе по́л'е. 597 кал-
у́аснайе по́л'е. 603 но́вайе в'адро́. 622 но́выйа в'адро́. 641 кыл҃у́ас-
найе по́л'а. 655 но́вайе выдро́. 663 колхо́зне по́л'е. 666 но́вайе в'а-
дро́. 669 шыро́кайе по́л'е. 673 но́во в'адро́. 674 но́вайе в'адро́. 677
но́вейе ведро́. 678 но́ва в'адро́. 681 но́вейе ведро́, шыро́ко́йе по́л'е. 683
дал'е́ко сыло́. 684 но́вейе ведро́. 686 дал'о́ко́йе сыло́. 687 колхо́знойе
по́л'е. 694 но́ве выдро́. 702 но́ве выдро́, шыро́ка по́л'а. 707 но́вайо
в'адро́. 711 жы́тн'е л'е́то, а́йс'ано л'е́то. 715 дал'о́к'е́йе с'ало́, шыро́-
кайе по́л'е. 717 л'у́иво о́ко. 718 чы́ста по́л'е, пра́во. 726 колхо́зно
по́л'е, дал'о́ко село́. 727 калхо́знойе по́л'е. 732 дал'е́ко с'ило́. 738
мал'е́н'ке. 739 но́ва выдро́. 741 в'елы́ка. 743 к'у́слайе малако́. 746
акц'а́брыйско́й. 750 в'ел'у́к'е с'ело́, колхо́зно. 753 но́вайе ведро́.
754 колхо́знейе по́л'е. 760 но́вайе ведро́, дол'о́ка с'ило́. 762 дол'о́ко
село́. 767 дал'о́ко с'ело́. 768 но́во ведро́. 773 но́войе ведро́. 775
спако́йнайе з'е́ц'а. 776 дал'е́кайе с'ало́. 779 но́ва в'адро́, калхо́знайе
ужы́шче. 784 йако́ но́ва, тако́ б'ыло́. 788 дал'о́ке. 794 шыро́к'е
по́л'е. 798 в'ел'у́ко, в'ел'у́к'е́йе во́йско. 803 дал'о́к'е с'ело́. 804 дал'о́-
ко с'ело́. 805 шыро́кайе. 809 шыро́ка по́л'е. 823 це́ло л'е́то, вусо́кайе
по́л'е. 824 то́йе ҃алодна парас'а́. 826 шыро́ка по́л'е. 830 Часпей
ужывае́цца сця́гнутая форма. 837 в'ел'у́ка жараба́. 843 кал҃у́асна.
844 кал҃у́аснайе по́л'е, кал҃у́асна по́л'е. 849 калхо́знайе по́л'е. 864
дал'о́кайе с'ало́. 885 дал'о́к'е с'ало́. 887 но́вайе в'идро́, дал'о́ке с'ело́.
893 но́вайа в'адро́. 899 но́вайа в'идро́. 900 кал҃у́аснайе по́л'е. 902
парас'а́тка мал'е́н'ка. 909 но́вайе в'едро́. 912 кал҃у́аснайе по́л'е. 916
но́вайе в'адро́. 921 но́ва в'адро́. 931 но́ваа, калхо́знаа, к'у́слаа. 933
Зрэ́дку ўжывае́цца форма на -аа. 936 дал'о́кайе с'ало́. 945 далё́ке

сылó. 946 калұаснойе пól'е. 947 нұвойе. 948 колхóзне. 956 нó-
вайе выдрó. 959 нұвойе выдрó. 967 үус'ине п'ұрйе. 971 дал'ёко
с'елó. 974 ц'ёснайе м'ёсто. 976 дал'ёкайе с'елó. 991 нóвайе в'адрó,
нóва в'адрó. 995 дал'эк'ейе с'елó. 999 колұаснайе пól'е. 1001 да-
л'ók'е с'елó, нóвайа в'адрó. 1005 нóвайе вадрó. 1006 стáре үумнó.
1007 нóве. 1012 далёко селó. 1013 шырёка пól'е. 1023 шырёкайе
пól'а.

Карта № 116

ПАШЫРЭННЕ ФОРМ З ['о] Ё НАНАЦІСКНЫХ КАНЧАТКАХ УСКОСНЫХ СКЛОНАЎ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ З АСНОВАЙ НА МЯККІ ЗЫЧНЫ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 86:

(«Якія канчаткі маюць у родным склоне адзіночнага ліку прыметнікі і займеннікі...?»). Дадаткова выкарыстан матэрыял пункта «б» пытання № 87 («Якія канчаткі маюць прыметнікі і займеннікі ў месным склоне адзіночнага ліку мужчынскага роду: б) не пад націскам?...») і пунктаў «а», «б», «г» пытання № 88 («Якія канчаткі маюць прыметнікі і займеннікі жаночага роду адзіночнага ліку ва ўскосных склонах: а) у родным, б) у давальным і г) у творным склонах не пад націскам...?»).

Пры наяўнасці на карце дыялектных форм побач з формамі, уласцівымі літаратурнай мове, апошнія на карце не адзначаюцца.

З прычыны таго, што ў многіх выпадках знак ставіцца на аснове недастатковай колькасці прыкладаў (адзін-два, радзей — тры прыклады), такі матэрыял у каментарыях не змяшчаецца.

Не заўсёды ва ўсіх пералічаных вышэй пунктах «Праграмы» прыводзяцца картаграфуемыя формы. Таму ў радзе выпадкаў знак ставіцца і тады, калі ёсць патрэбны адказ хоць бы ў адным з адзначаных пунктаў.

На аснове толькі пытання № 87 ставіцца знак у наступных нас. пп.: 688, 690, 691, 692, 694, 698, 703, 709, 714, 729, 735, 737, 757, 765, 771, 785, 794, 797, 805, 810, 840, 845, 847, 948, 952, 956, 966, 959, 962, 965, 973, 983, 986, 1002, 1013.

На аснове адказаў на адзін з пунктаў пытання № 88 ставіцца знак у наступных нас. пп.: 711, 764, 768, 769, 803, 808, 967, 969, 979, 991.

Карта № 117

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК МЕСНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА І НІЯКАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 87:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі і займеннікі ў месным склоне адзіночнага ліку мужчынскага роду пад націскам: *у густым лесе, у густом ці у густэм, ... на сухім дварэ, на сухом ці на сухем, на сухэм...?*»

У каментарыях прыводзяцца заўвагі збіральнікаў дыялектных матэрыялаў, раскрываюцца адсылачныя знакі, а таксама даецца недастатковы матэрыял, на аснове якога ставіцца той ці іншы знак: 4 на *крутом б'ераўу*. 16 у *старым*. 20 у *дараўім кас'ц'ўм'е*. 24 у *ўустом*. 104 Канчатак **-ом** ужываецца радзей. 137 на *сухом*. 150 у *ўустым*. 156 у *ўустом*. 198 на *сух'ім*, на *сухом* ужываюцца паралельна. 223 у *друўом*. 259 у *бал'шом*. 262 у *м'ладэм, крутэм, ўустэм*. 322 аб *с'л'апым*. 325 аб *с'л'апым*. 375 у *ўустым айс'е*. 381 у *дараўом*. 382 у *ўустом*. 388 аб *маладым*. 392 у *дараўом*. 416 у *ўустым*, на *дурном*. 419 на *адном*, на *адным*. 422 у *маладуом*. 423 Школьнікі ўжываюць форму на **-ым(-ім)**. 427 аб *маладом*. 429 на *сухом*. 448 аб *старым*. 451 у *том*. 474 аб *с'л'апым*. 518 аб *маладым*. 525 аб *маладым*. 530 у *ўустым*, у *дараўом*. 553 у *ўустом*. 558 на *сухом*, у *тым*. 571 аб *с'л'апым*. 577 аб *маладым*. 595 на *сухом*. 615 у *ўустом*. 620 у *ўустэм*, ны *крутэм*. 639 на *сухом*. 643 на *крутом*. 655 у *ўустым*. 668 у *ўустым*. 690 на *сухому*. 692 на *сухому*. 693 на *сухому*. 697 об *моладым*. 705 у *саракавом ўадў*. 734 у *дороўому*. 737 на *крутым*. 738 на *сухым*. 742 у *ўустым*. 760 на *сухом*, на *крутым*. 783 у *адным*. 814 у *дараўом*. 816 у *маладым*. 819 Форма на **-ым(-ім)** выразна пранікла ў мову моладзі. 828 Прадстаўнікі старэйшага пакалення ўжываюць канчатак **-ом**, моладзь — **-ым(-ім)**. 837 аб *маладым*. 842 на *сухом*, у *дараўім*. 843 у *дараўім*. 851 у *дороўім*. 854 у *ўустым*. 856 у *ўустым*. 862 у *друўом*. 877 Пераважае форма на **-ом**; канчатак **-ым(-ім)** у некаторай ступені характэрны для моладзі і школьнікаў. 897 Акрамя формы на **-ым(-ім)**, часам ужываецца і форма на **-ом**. 900 на *сухом*. 901 у *дайўом*. 913 у *сухом*, *ўустом*, у *дараўом* — гавораць прадстаўнікі старэйшага пакалення; школьнікі і моладзь ужываюць форму з канчаткам **-ым(-ім)**. 930 на *крутом*. 931 Форма на **-ым(-ім)** характэрна для мовы школьнікаў і моладзі. 945 у *ўустэму*, на *сухэму* картаграфуюцца як *в дороўому*. 950 *в дороўэму*, на *сухэму* картаграфуюцца як *в ўустому*. 952 об *моладому*. 956 на *сухом*. 958 об *моладом*. 960 у *дороўым*. 965 у *дороўому*. 976 об *моладым*. 979 у *дороўім*. 996 Форма на **-ым(-ім)** сустракаецца радзей, галоўным чынам у прадстаўнікоў малодшага пакалення. 1003 у *дараўім*. 1004 у *дороўім*. 1015 аб *маладым*. 1019 на *сухом*.

Карта № 118

НЕНАЦІСКНЫ КАНЧАТАК МЕСНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА І НІЯКАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 87:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі і займеннікі ў месным склоне адзіночнага ліку мужчынскага роду не пад націскам: у *жоўтым кажусе*, у *жоўтам*, у *жоўтом* ці ў *жоўтум*..?»

Для гаворак паўночна-ўсходняй часткі Беларусі характэрна рэдукцыя ненаціскных, у прыватнасці паслянаціскных галосных. Рэдукцыі

падпадае таксама [ы]. Таму не заўсёды бывае магчыма адрозніць розныя марфалагічныя ўтварэнні ад вынікаў фанетычных працэсаў. Данай тэрыторыі ўласціва форма меснага склону з ненаціскным канчаткам **-ым**. Калі знак ставіцца на аснове матэрыялаў з фанетычнымі зменамі, уверсе справа ад лічбы ставіцца адсылачны знак (маленькая зорачка). Матэрыял жа гэты прыводзіцца ў каментарыях, як і заўвагі збіральнікаў і адзінкавыя прыклады: **1** у жоўтум, у жоўтым, у новым, на чорным, на рыжым, на в'ал'ік'ім, у прыўожым, у ўарачым, у с'ін'ім, у л'ётн'ім. **2** у жоўтум, у новум, на чорнум, у доўў'ім, на в'ал'ік'ім, у с'в'эжым, аб добрым, у с'ін'ім, у ас'ён'н'ім, у л'ётн'ім. **3** у жоўтам, у новым дом'е, на калхознам двары, у доўў'ім кажуху, у с'ін'ім, у л'ётн'ім. **4** у жоўтум, у новым, у вайённым, на калхозным, на чорным кан'і, у доўў'ім, на бол'шым, на м'акк'ім, у крас'івым, у с'в'эжым, у л'ипучым, аб добрым, у с'ін'ім. **9** у боў'инск'ім саз'е, у жоўтум, у новым, на калхозным, на чорным, у дол'ім, на в'ал'ік'ім, на м'акк'ім, у харошым, у с'в'эжым, у л'ипучым, у св'эжам, у добрым, у с'ін'ім, у вас'ёнск'ім. **24** у жоўтым, новым, калхозным, вайённым, на чорным, у доўў'ім, на в'ал'ік'ім, на м'аўкам. **28** у жоўтѣм, у новѣм, у аткрѣтѣм, у высѣк'ім, у доўў'ім, у старым, у шѣрѣм, у с'в'эжѣм, у с'ін'ім. **34** у жоўтым, у прошлым, у паўаным, на чорным, на калхозным. Сустракаюцца у новам, у жоўтам, на чорнам, у в'ал'ік'ім, на шыро́к'ім, у с'в'эжам, у харошам, у ўарачам, на добрым, у л'ётн'ім, у с'ін'ім. **36** у жоўтам, у чорным, у новум, у новым, у с'ін'ім. **37** на чорным, у жоўтум, у дал'ок'ім. **38** у жоўтум, у жоўтым, у новым, у чорным, у вайённым, у ас'ён'н'ім. **43** у жоўтым, у новѣм, у вайённѣм, на чорным, у в'ал'ік'ім, нѣ м'ак'к'ім, у с'в'эжым, у с'ін'ім. **44** у жоўтѣм, у новѣм, у вайённѣм, нѣ калхознѣм, на чорнѣм. **45** у жоўтѣм, у новѣм, у вайённѣм, нѣ калхознѣм, на чорнѣм. **57** у жоўтым, у новам, у вайённым, на кал'аснам, на чорнам, у доўў'ім(ам), на в'ал'ік'ім'(ам), у с'в'эжам, прыўожам, у с'ін'ім, л'ётн'ам. **60** у новым, на чорным, у доўў'ім, доўў'ім, на с'в'эжым, у с'ін'ім. **61** у жоўтум, у новым, у вайённым, на калхозным, на чорным, на в'ал'ік'ім, у м'акк'ім, у прыўожым, у с'в'эжым, у ўарачым, у добрым, у с'ін'ім, л'ётн'ім, ас'ён'н'ім. **68** у жоўтам, у новым, у вайённым, на кал'асным, на чорнам, на в'ал'ік'ім, на м'акк'ім, у прыўожым, у с'в'эжым, у л'ипучым, аб добрым. **71** у жоўтум, у новум, у вайённум, на калхозным, на чорным, на в'ал'ік'ім, у прыўожум, с'в'ежѣм, на ўарачым, аб добрум, у л'ипучым, на белару́ск'ім, у с'ін'ім, у л'ётн'ім, у ас'ён'н'ім. **72** у новым, у жоўтум, на чорным, на кал'асным, на в'ал'ік'ім, на м'акк'ім, у прыўожым, у с'в'эжым, у ўарачым, у л'ипучым, аб добрым, у с'ін'ім, у л'ётн'ім. **75** у жоўтам, у новум, аб добрым, у с'ін'ім, л'ётн'ім, у вас'ён'н'ім. **77** у жоўтом, у новым, на кал'асным, на чорным, на в'ал'іком, на м'аккам, у прыўожым, у с'в'эжым, аб добрым, у с'ін'ем, у л'ётн'ем, у ас'ён'н'ем. **82** у халоннум, у дажж'і́вум, у жоўтум(ом), у прошлум, у вайённом, на чорным, на калхозным, у доўў'ім, у салѣтк'ім, у л'охк'ім, у ц'ашк'ім, у прыўожым, у харошым, у с'в'эжым, у с'ін'ім, у заўтрашн'ім, у вѣс'ен'ск'ім, у л'ёташн'ім. **84** у жоўтым, у новым, у вайённым, на калхозным, на чор-

ным, у вайённум, на калхóзным, на чóрным, у дóў'ум, на в'ал'ік'им, на м'акк'им, у пры'óжым, с'в'эжым, у 'арачым, у л'ип'учым, аб дóбрым, у с'ін'им, у л'этн'им. 87 у нóвам, у чóрнам, у жóўтам, у вайённам, на калхóзным, на чóрнам, у дóў'ам, на в'ал'ік'им, на м'акк'им, у пры'óжам, у с'в'эжам, у 'арачам, у л'ип'учам, аб дóбрам, у с'ін'им, у л'этн'им, у ас'ён'н'им. 88 у жóўтам, у нóвам, на в'ал'ікам, на м'аккам, у пры'óжам, у с'ін'ем, у ас'ён'н'ем. 91 у жóўтум, у нóвум, у м'ак'к'им, у дл'иннум, на калхóзным, на в'ал'ік'им, у с'в'эжым, аб дóбрым, у 'арачым, у с'ін'ум, у л'этн'им. У канчатках меснага склону чуюцца галосны гук, сярэдні паміж **ы** і **у**. 93 нóв'ам, калхóзным, у жóўты'ам, в'ал'ік'ым, с'в'эжым, л'этн'им. 94 у жóўтым, у нóвум, у вайённум, на калхóзным, у чóрным, дóў'ум, на м'ак'к'им, 'арачым, с'в'эжым, ап харóшым, с'ін'им, л'этн'им. 96 у шéр'ам, у вóл'н'ам, у з'ал'óн'ам, н' м'акк'им, у сып'уч'ам, на рабóч'ам, шéр'ам, у с'ін'им, у л'этн'им, у в'ис'ён'н'им. 97 у жóўтым, у нóвым, у вайённым, у дóў'ам, м'аккам, у 'арачам, аб дóбрам, у л'этн'им, у ас'ён'н'им, у с'ін'им. 98 на чыстым, на халóдным, каз'онным, на м'алам, на рóўн'ен'к'им, на жытк'им, пры стáрум, у м'ёншым, на 'ончым, на пасл'эдн'ем, у вóйinsk'им, пры в'ал'ік'им. 99 у нóвам, у вайённам, у в'ал'ік'им, у дóў'ум, у л'ип'учым, у с'ін'им. 101 у жóўтам, у нóвум, у вайённам, на кал'азнам, на чóрнам, у в'ал'ік'им, на м'акк'им, у пры'óжым, на с'в'эжам, на 'арачам, на л'ип'учам, аб дóбрым, у с'ін'им, у л'этн'им, ас'ён'н'им. 104 у жóўтам, у нóвам, на калхóзным, на чóрным, у дóў'ум, в'ал'ік'ам, на м'акк'ам, на с'в'эжым, у 'арачым, аб дóбрым, у с'ін'им, у л'этн'им, у ас'ён'н'им. 106 у б'элым, у чóрным, у нóвым, у дóў'ум, у бóл'шым, у м'акк'им, у с'ін'им, у р'ан'н'им, у жóўт'ам, у с'в'эж'ам. 107 у жóўт'ам, у нóв'ам, на чóрн'ам, н' в'ал'ік'им, н' м'ак'им, у с'в'эж'ам, аб дóбр'ам, у л'этн'им, у в'ас'ён'им. 109 у жóўт'ам, у нóв'ам, н' в'ал'ік'им, н' м'ак'к'им, у пры'óж'ам, у с'в'эж'ам, у л'ип'уч'ам, у с'ін'им, у л'этн'им. 110 у нóв'ам, н' к'ал'азным, у пр'óж'ам, у с'ін'им. 111 у чóрным, у нóвым, н' кал'азным, у м'ак'им, аб дóбр'ам, у л'этн'им. 131 у жóўт'ам, у нóв'ам, на чóрн'ам, у в'ал'ік'им, н' м'ак'к'им, у пр'і'óж'ам, у с'в'эжым, у 'арач'ам, у л'ип'уч'ам, у с'ін'им, у л'этн'им, у ас'ён'н'им. 133 у жóўтым, к'азным, калхóзным, у м'ак'ым, в'ал'ік'ым, в'ис'ок'ым, у с'в'эжым, 'арачым, дóбрым, у с'ін'ым, л'этн'ым. 136 у л'этн'им. 156 у нóвым. 165 у нóвум, у нóвым, на кал'азным, у дóў'ум, у дóў'ум, аб ц'а'учым, аб дóбрым, у с'ін'им, у л'этн'им. 171 у жóўтам, на чóрнам, у дóбрам, у пры'óжам, у с'ін'им. 214 у к'азным, у жóўтым, у дóў'ум, у дóў'ум, у к'арóтк'им, на калхóзным, у с'ін'им, у с'в'эжым. 223 у чатырнаццатум. 226 у жóўт'ам, у нóвым, у вайённым, на к'ал'азным, на чóрным, у дóў'ум, на в'ал'ік'им, на м'акк'им, у с'в'эж'ам, у 'арачым, у л'ип'учым, аб дóбрым, у с'ін'им, у л'этн'им, у в'ас'ён'н'им. 227 у жóўтым, у нóвум, у вайённым, на калхóзным, на чóрным, у дóл'ам, у дóў'ум, на в'ал'ік'им, на м'ак'к'им, у 'арачам, у л'ип'учам, у пры'óжам, у с'в'эжам, аб дóбрым, у с'ін'им, у л'этн'им, у в'ас'ён'н'им. 228 у жóўтым, у нóв'ам, у вайённ'ам, на чóрн'ам, у дóў'ум, на в'ал'ік'им, на м'акк'им, у с'в'эж'ам, у 'арач'ам, у л'ип'уч'ам, аб дóбр'ам, у с'ін'им, у л'этн'им, у ас'ён'н'им. 231 у жóўт'ам,

у нѡвым, у вайѣнным, на кѣлѣаснѣм, на чѡрнѣм, у дѡѣѣим, нѣ м'акк'им, у крас'ивѣм, у с'в'ѣжѣм, у ѣѣрѣчѣм, у с'ин'им, у л'ѣтн'им, у ас'ѣн'н'им. 234 у нѡвум, у дѡѣѣим, у малым, у бѡл'шым, на калѣасным, ѣлатк'им, м'акк'им, дѡбрым, з'ал'ѡным, ѣарѣчим, рѣн'н'им, с'ин'им, учарѣшн'им, л'ѣтн'им. 237 у прѡшлым, на насѣв'ичавум, на Ивѣнавым, у нѡвым, на калѣасным, на в'ал'ик'им, на м'акк'им, у дѡбрым, у с'в'ѣжым, у ѣарѣчим, у с'ин'им, у л'ѣтн'им, у вас'ѣн'н'им, у рѣн'н'им. 239 у бул'б'аным, у жѡѣ-
тым, у нѡвум, у дѡѣѣим, на м'акк'им, у ѣарѣчим, у прыѡѡжым, у с'в'ѣ-
жым, ап дѡбрым, у с'ин'им, у л'ѣтн'им, у рѣн'н'им, в'ас'ѣн'н'им. 245 у жѡѣтым, у нѡвым, на калѣасным, на чѡрнам, у дѡѣѣим, на в'ал'ик'им, на м'акк'им, у с'ин'им, у л'ѣтн'им, у вас'ѣн'н'им. 246 у жѡѣтым, у нѡвым, на калѣасным, на чѡрнам, на в'ал'ик'им, на м'акк'им, у с'ин'им, у л'ѣт-
н'им, у вас'ѣн'н'им. 248 у нѡвум, у мѡцным, у в'адѡмум, у дѡѣѣум, у ѣ'их'им, у с'ин'им, у ѣарѣчим, траскѣчим, бал'ѣчим, у з'имн'им, у л'ѣ-
ташн'им. 257 у жѡѣтым, у нѡвым, у вайѣнным, на калѣасным, на чѡр-
ным, у дѡѣѣим, на в'ал'ик'им, на м'акк'им, у прыѡѡжым, у с'в'ѣжым, у ѣарѣчум, у липѣчим, аб дѡбрым, у с'ин'им, у л'ѣтн'им, у ас'ѣн'н'им. 260 у жѡѣтам, у нѡвам, у вайѣннам, на калѣаснам, на чѡрнам, у дѡѣѣ-
ѣим, на в'ал'ик'им, на м'ак'им, у прыѡѡжам, у с'в'ѣжам, у ѣарѣчам, у ли-
пѣчам, аб дѡбрам, у с'ин'им, у л'ѣтн'им, у ас'ѣн'н'им. 262 у жѡѣтым, у жѡѣтѣм, нѣ кѣлѣаснам, у дѡѣѣим, у прыѡѡжым, у с'ин'им. 264 у жѡѣтѣм, у нѡвѣм, ны в'ал'ик'им, у прыѡѡжѣм, у липѣчѣм, у с'ин'им, у ас'ѣн'н'им, у з'ив'атнѣѣѣтум, дваѣѣѣтум. 265 у жѡѣтѣм, у вайѣнным, у ѣѣрѣчѣм, у с'ин'им, у нѡвым, у жѡѣтѣм, у жѡѣтым, у нѡвѣм, у дѡѣѣѣм. 267 у жѡѣтам, нѣ чѡрнам, у дѡѣѣим, нѣ в'ал'икам, у прыѡѡжѣм. 269 у жѡѣтым, нѣ в'ал'ик'им, у с'в'ѣжым, у с'ин'им, у нѡвѣм, у нѡвѣм. 270 у жѡѣтѣм, у нѡвѣм, у вайѣнным, на чѡрнѣм, у дѡѣѣим, в'ал'ик'им, нѣ м'ак'им, у с'в'ѣжѣм, у ѣѣрѣчим, у липѣчим, аб дѡбрѣм, у с'ин'им, у л'ѣт-
н'им, у ас'ѣн'н'им. 271 у б'ѣлым, у калхѡзнѣм, у ѣѡплым, у нѡвым, у прыѡѡжым, у чѣстым, на высѡк'им, у с'в'ѣжым, аб дѣжым, у старым, на рыжым, на ѣѣѣѣчим, у сус'ѣдн'им, у с'ин'им, у рѣн'н'им, у з'имн'ам. 277 у вайѣнѣм, на чѡрнѣм, нѣ в'ал'ик'им, у с'в'ѣжѣм, у липѣчѣм, у к'и-
пѣчим, у с'ин'им. 278 у нѡвум, у чѡрнум, у в'ас'ѡлум, у дѡѣѣум, ап дѡб-
рум, у б'ѣлум, у с'ин'им. 279 у нѡвым, у мѡкрым, у дѡбрым, у жѡѣтым, у жѡѣтум, на высѡк'им, у дѡѣѣим, у дѡѣѣум, у с'в'ѣжым, на м'акк'им, у ас'ѣн'н'им. 280 у жѡѣтѣм, у с'ин'ѣм, у тѡѣстѣм, у дѡѣѣим. 281 у ва-
ѣѣным, у нѡвым, нѣ калхѡзнѣм, у дѡѣѣим, на м'ак'им, у шѣрым, аб дѡб-
рым, у прыѡѡжым, у с'в'ѣжым, у ѣарѣчим, у с'ин'им, у л'ѣтн'им. 283 у жѡѣтам, у нѡвам, у вайѣнным, на калхѡзным, на чѡрнам, у дѡѣѣим, на в'ал'ик'им, на м'акк'им, у прыѡѡжам, с'в'ѣжам, ѣарѣчим, у липѣчим, у с'ин'им, у л'ѣтн'им, у ас'ѣн'н'им. 291 у нѡвам, нѣ калхѡзнам, на чѡрнѣм, нѣ в'ал'ик'им, на м'акк'им, у с'в'ѣжым, у ѣарѣчим, аб дѡбрым, у с'ин'им, у л'ѣтн'им, у вас'ѣн'н'им. 292 на рѣск'им, у жѡлтым, у вайѣн-
ным, у нѡвом, на чѡрным, у м'акк'им, у ѣыр'ѣн'им, аб дѡбруѣм, у л'ѣт-
н'им, у с'ин'им. 300 у жѡѣтым п'аскѣ, у нѡвым дѡм'ѣ, у вайѣным ѣа-
радкѣ, на калхѡзным дварѣ, на чѡрным кан'ѣ, у дѡѣѣим плашчѣ, на ка-
рѡтк'им шл'ѣхѣ, на в'ал'ик'им сабрѣн'и, на м'ак'им стѣлу, у ѣарѣчим

п'аскú, у л'ипúчы^м м'адú, пры дóбрым сус'эз'и, у с'ín'им кас'ц'úм'и. 302 у жóбúтым кужухú, у нóвым дóм'и, у вайéным ўыраткú, на чóрнум кан'и, у дóбú'им кажухú, у в'ал'úk'им сáз'и, у прыўóжым в'анкú, у с'в'é-жым хл'éb'и, у ўыр'áчим п'аскú, у л'ипúчы^м м'óз'и, аб дóбрум сус'эду, у с'ín'ум кас'ц'úм'и, у л'этн'ум плашчý, у ас'эн'ум тумán'и. 303 у жóбúтэм кажúс'и, у нóвэм, нэ калхóзным дварé, на чóрнэм кан'и, нэ в'ал'úk'им вóз'и, на м'áкк'им, у прыўóжэм плáц'и, у с'в'эжэм хл'éb'и, у л'ипúчэм м'óз'и, у с'ín'им кас'ц'úм'и, у л'этн'им плашчý. 305 у зна-кóмэм, у цéлэм, у с'п'элэм, у б'элэм, у ц'óплэм, у жал'эзнэм, у бэўáтэм, у калхóзнэм, у нóвум, у вайéннэм вучýл'ишчы, на чóрнэм, у жóбúтэм, у в'ал'úk'им, у ц'áшк'им, у ўлубóк'им, у р'этк'им, у дóбú'им, нэ м'áкк'им, у мэлаз'ен'к'им, у з'ýк'им, у вúз'ен'к'им, у дóбрэм настрайén'и, у ха-рóшэм, на вóстрым, ўар'áчэм, у рыжэм, нэ в'ачёрн'им зас'адán'и, у рán'н'им, у л'этн'им, у з'ýмн'им, нэ ўчар'áшн'им. 310 у жóбúтэм кажухú, кэжухú, нэ в'ал'úk'им вазú, у св'эжым хл'éb'и, у ўэр'á-чы^м п'аскú, у с'ín'им кас'ц'úм'и, у вас'ен'им тумán'и. 311 у здарóвэм ц'él'и, нэ кэлúáснэм пóл'и, у нóвэм дóм'и, нэ харóшэм луўú, у дóбú'им кэжухú, нэ в'ал'úk'им пóл'и, нэ м'áк'им с'эн'и, нэ шырóк'им пóл'и, ап салóтк'им м'óз'и, у ўэрáчэм п'аскú, у прыўóжэм в'анкú, на бýстрэм кан'и, аб дóбрэм чэлав'эку, у л'этн'ьч'им кас'ц'úм'и, у ас'эн'им кас'ц'ú-м'и, на л'этн'им атпачýнку. 313 у жóбúтум кэжúс'е, у нóвым дóм'и, на чóрным кан'и, у дóбú'им кэжухú, у с'в'эжым хл'éb'и, у с'ín'им кас'ц'úм'и i ў жóбúтэм, у нóвэм, у вайéннэм, на кэлúáснэм, на чóрнэм, у дóбú'ым, на в'ал'ук'им, на м'áкк'им, у прыўóжэм. 314 нэ кэлúáсны^м дварý, у дóбú'им кэжухú, у прыўóжэм в'анкú, у л'этн'им плашчý i ў жóбúтэм, ў вайéннэм, на калúáзнэм i íнш. 328 у нóвым дóм'и, ны кылúáсны^м двар'э, у дóбú'им кыжухú, у прыўóжым в'анкú, у ўыр'áчим п'аскú, у с'и-н'им кас'ц'úм'и, у л'этн'им плашчý i ў нóвэм, у жóбúтэм, у кэлúáснэм, у вайéннэм. 331 у нóвым дóм'и, ны кылúáсны^м двар'э, ны м'áкк'им с'áдл'е, у ўыр'áчим п'аскú, у л'ипúчы^м м'óз'и, у с'ín'им кас'ц'úм'и i ў нóвэм, у жóбúтэм, у кэлúáснэм. 337 у жóбúтым кыжухú, у нóвым дóм'и, у вайéнным ўырадкú, у дóбú'им кыжухú, ны м'áкк'им с'áдл'е, у прыўóжым в'анкú, у л'ипúчы^м м'óз'и, у с'ín'им кус'ц'úм'и i ў нóвэм, у жóбúтэм, у кэлúáснэм. 346 у жóбúтом. 361 у с'ín'им. 364 на чóр-ным кан'е. 368 у вайéнным. 371 у л'ипúчы^м. 373 аб здарóвым. 374 у дóбú'ум. 381 аб дóбрым. 383 у л'ипúшы^м. 385 у жóбúтом, у харó-шум. 394 на дóбрым. 404 Канчатак -ум сустракаецца рэдка. 415 ап с'м'éлом, аб ўétум. 417 у с'ín'ум. 419 на шóстым. 424 Школьнiкi ўжываюць форму на -ым (-ím). 429 у жóбúтом. 436 у л'ипúчы^м. 452 у с'ín'им. 453 на в'ал'úкам. 466 Форма на -ум ужываецца радзей. 489 у с'ín'им. 496 аб дóбрым. 509 у жóбúтэм, у нóвэм, у вайéннэм. 526 у тóбúстум. 530 на дóбú'ум. 531 у жóбúтум. 532 Маладзейшыя жыхары (да 25—30 год) не ўжываюць форму на -ум. 549 у жóбúтам кажúс'е, у нóвам дóм'е, у вайéннам, на калúáснам дварý, чóрнам кан'и, у дóбú'им кажухú, на в'ал'úk'им вóз'е, на м'áк'к'им с'áдл'е, у прыўóжам в'анкú, у св'эжам хл'эбе, у ўарáчы^м п'аскú, у л'ипúчы^м м'óз'е, аб дóб-рым сус'эду. 577 аб дóбрым. 578 у жóбúтэм, у с'ín'им, у тóбúстым,

у доўгым. 586 у жоўтм кажус'е, на калгаснм двары, у доўгым кажус'е, на м'ак'им с'адл'е, у прыгожм в'анку, аб добрам сус'еду, у ас'ен'им туман'е. 593 у жоўтым кажус'е, у нovým дом'е, у вайёнам, на калгаснам двары, чорнам кан'и, у доўгым кажуху, на в'ал'ик'им вóз'е, на м'ак'им с'адл'е, у прыгожам в'анку, у св'ежам хл'еб'е, у гарачым п'аску, у л'ипучым м'оз'е, аб добрым сус'еду, у с'ин'ам кас'ц'ум'е, у л'етн'ам плашчы, у ас'ен'ам туман'е. 596 у доўгым кажуху, у жоўтм кажус'е, у нovým дом'е, у вайёнм гарадку, на чорнм кан'и, у доўгым кажуху, на в'ал'ик'им вóз'е, на м'ак'им с'адл'е, у прыгожым в'анку, у св'ежым хл'еб'е, у гарачым п'аску, у л'ипучым м'оз'е, аб добрым сус'еду, у с'ин'им кас'ц'уме, у л'етн'им плашчы, у вас'ен'им, у ас'ен'им туман'е, у гл'ин'аным гарышкы, на канатным завóз'и. 598 на чорнум кан'и, у жоўтум кажус'е, на калгаснам двар'е, на м'акум, аб прыгожым в'анку, у с'ин'им кас'ц'ум'и, у ас'ен'им туман'и. 601 у жоўтм кажус'е, у новам дом'е, у вайёным гарадку, на калгасным двары, на чорным кан'и, у доўгым кажуху, на в'ал'ик'им вóз'и, на м'ак'им с'адл'е, у прыгожым в'анку, у св'ежым хл'еб'е, у гарачым п'аску, у л'ипучым м'оз'е, аб добрым сус'едз'е, у с'ин'им кас'ц'уме, у л'етн'им плашчы, у ас'ен'им туман'е, у л'евум бакы; наглядаецца рэдукцыя, часам чуваць -ум. 603 у жоўтым кажуху, у нovým дамy, у вайёнам гарадку, на чорнам кан'и, на калгаснам двары, у доўгум кажуху, на в'ал'ик'им вазy, на м'ак'им с'адлy, у прыгожым в'анку, у св'ежым хл'еб'е, у гарачым п'аску, у л'ипучым м'оз'е, аб добрым сус'еду, у с'ин'им кас'ц'ум'е, у л'етн'им плашчы, у ас'ен'им туман'е. 604 у жоўтум кажус'е, у нóвом дом'е, у вайёным гарадку, на чорноам кан'и, у доўгум, у доўгам кажуху, на в'ал'ик'иам вазу, на м'ак'им с'едл'е, у нóвом дом'и, у п'атом, на руск'им разгаваруйуц', на калхóзным, у чац'вóртум, у прыгожом в'енку, у св'ежым хл'еб'е, у гарачым п'еску, у харóшым плац'и, у вас'мом, з'еvатом, у с'ин'ем кас'ц'ум'е, у л'етн'ем плашчы, у ас'ен'ем. У месным склоне ўжываюцца формы на -ом, -ом, -ам — у старых; -ым, -ім — радзей чуюцца ў моладзі. 614 ны калгасным, на чорным, у доўгым, ны м'ак'им, у св'ежм, у гыр'ачм, аб добрм, у с'ин'им, у л'етн'им, у ас'ен'им. 615 у жоўтым платку, у нovým дом'и, ны кылгасным двар'е, на чорным кан'и, у доўгым плац'и, ны бал'шым вазy, ны м'ак'им с'адл'е, у св'ежым хл'еб'и, у гыр'ачм, у л'ипучым, у с'ин'им, у л'етн'им, у ас'ен'им. 616 жоўтм, нovým, кылгаснм, у доўгым, м'ак'им, св'ежым, гарачм, харóшм, с'ин'им, ос'ен'им. 619 у л'эхк'им, у нovým, жоўтм, вайёнм, у доўгым, нъ м'ак'им, у св'ежым, у с'ин'им, л'етн'им. 654 на вылыкум. 661 в св'іжым. 667 у с'ин'ам. 670 у ас'ен'н'им. 671 на в'ел'кум. 672 у ас'ен'н'им. 673 у жоўтум. 675 аб добром. 683 аб доброму. 688 в св'іжому. 689 на колхóзном. 690 в нóвом. 692 на велыкаму, в л'йтн'ом. 693 в войённому, в лыпкым. 723 у густем, у чорнем. 724 в св'іжому. 726 у жоўтому. 730 аб доброму. 731 аб доброму, у доўгум, у л'етн'ум. 738 в доvгум. 741 на чорном. 746 у прóшлым. 748 аб р'ан'н'им. 765 у парóным. 795 на колхóзном. 819 Форма на -ым(-ім) выразна чуюцца ў мове моладзі. 823 у с'ів'ан'кум. 828 Прадстаўнікі старэйшага пакалення ўжываюць қанчаткі -ам(-ям), мо-

ладзь — **-ым(-ім)**. 835 *у нòвум*. 849 *у жòўтым*. 854 *у нòвым*. 862 *у вас'ил'ев'ицкам*. 877 Пераважае канчатак **-ам; -ым(-ім)** у некаторай ступені характэрны для мовы моладзі і школьнікаў. 903 *у калўасным*. 931 Форма на **-ым (-ім)** характэрна для мовы моладзі і школьнікаў. 954 *в осін'нім*. 956 *в жòвтом*. 959 *в св'іжум*. 971 *об дòб-рому*. 976 *у ос'ён'нім*. 977 Канчатак **-ым(-ім)** сустракаецца рэдка. 984 *у жòўтам*, *у прыўожым*. 985 *у в'ишн'òвум*. 986 *у нòвум*. 987 *у в'ел'ікум*. 989 *у прòшлум*. 996 Форма на **-ым(-ім)** сустракаецца радзей, галоўным чынам у прадстаўнікоў малодшага пакалення.

Карта № 119

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК РОДНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 88:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі і займеннікі жаночага роду адзіночнага ліку ва ўскосных склонах:

а) у родным склоне адзіночнага ліку...: *у маладой удавы, у маладое, у маладой, у маладые, у маладыя, у маладэй ці ў маладыі...?»*

Тэмай карты з'яўляюцца толькі канчаткі прыметнікаў роднага склона адзіночнага ліку. Займеннікі на гэтай карце не адлюстроўваюцца з прычыны таго, што іх формы не супадаюць з адпаведнымі формамі прыметнікаў (напрыклад, формы на **-эй**).

Фанетычныя асаблівасці пры картаграфаванні не бяруцца ў разлік. У каментарыях прыводзіцца толькі матэрыял з Брэсцкіх гаворак, дзе надзвычай складаная фанетычная сістэма: 652 *сухэй" травы*. 653 *в молодёйи вдовы, высновёйи пор'и, сухёйи травы*. 654 *в молодёйи, сухёйи травы*. 655 *у молодёйи вдовы, үстёйи травы, выснувёйи пуры, сухёйи травы*. 656 *в мулудёйи, пустёйи, сухёйи травы*. 657 *в мулудёйи вду-вы, выснувёйи пуры, сух'ёйи травы*. 658 *в молодёйи вдовы, сухёйи тра-вы*. 659 *у му'лудёйи вду'овы, выснувёйи пуры, сухёйи травы*. 660 *мо-лодёйи, высновёйи, сухёйи*. 661 *в молодёйи вдовы, сухёйи травы*. 662 *в молодёйи вдовы, высновёйи поры, сухёйи травы*. 663 *в молодёйи, су-хёйи*. 664 *в молодёйи вдовы, үстёйи травы, высновёйи поры, сухёйи травы*. 665 *в молодёйи вдовы, сухёйи травы*. 683 *үстёйи тровы*. 688 *в молодёйи вдовы, үстёйи травы, сухёйи травы*. 689 *үстёйи травы, сухёйи тровы*. 691 *у молодёйи вдовы, үстёйи травы, высновёйи поры, сухёйи травы*. 692 *в молодёйи вдовы, үстёйи травы, сухёйи травы*. 693 *в мулудёйи вдувы, үстёйи травы, выснувёйи пуры, сухёйи травы*. 694 *у молодый вдовы*. 695 *у молодёйи вдовы, сухёйи травы*. 696 *мо-лодёйи водвы'цы, сухёйи травы*. 697 *у мулудёйи, үстёйи*. 698 *у мо-ло-дёйи удовы'цы, сухёе травы'*. 699 *в молодёйи вдовы, сухёйи травы*. 700 *у молодёйи вдовы, үстёйи травы, сухёйи травы*. 701 *у молодёйи вдовы'це, сухёйи траве*. 702 *в молодёйи, сухёйи*. 703 *сухёйи травы*. 704 *мулудёйи вдувы, сухёйи травы*. 717 *сухэй рубашки*. 718 *у мо-ло-дэй удовы, на үстёй, весновёй, у дру'гёй, сухёй*. 724 *в молодёй вдовы, үстёй травы, весновёй поре, сухёй по'оды, сухёй травы*. 726 *у мо-*

лодѣйи, сухѣйи верб'іны. 727 у молодѣйи вдовы, ҃устѣйи травы, высно-
вѣйи поры, сухѣйи травы. 731 чужѣйа, йаровѣйа пшон'іцы, сухѣйе тра-
вы. 732 в молодѣйи удовѣцы, ҃устѣйи трав'і, в'исновѣйи поры. 734
у молодѣй удовыцы, ҃устыіи травы, в'исновыі поры, сухѣйи травы. 735
в молодѣйи вдовыцы, сухѣйи травы. 737 в молодѣйи вдовы, ҃устѣйи
травы, с'ухѣйи травы. 738 у молодѣйи, сухѣйи. 739 у молодѣйи вдо-
вы, высновѣйи пары, сухѣйи травы. 741 у молодѣйи вдовы, ҃устѣйи,
҃устѣй, в'исновѣй, в'исновѣйи, сухѣй. 769 у молодѣйи д'іуки, у слепій,
у старѣйи. 771 в молодѣйи вдовы, сухѣйи травы. 945 в молодѣйи
вдовы, ҃устѣйи травы, высновѣйи поры, сухѣйи травы. 947 в мулудѣйи
вдувы, выснувѣйи пуры, сухѣйи травы. 948 в молодѣйи, ҃устѣйи травы,
с'ухѣйи травы. 949 в мулудѣйи вдувѣ, выснувѣйи пуры, сухѣйи травы.
950 в молодѣйи вдов'і, ҃устѣйи травы, веснов'уі пор'і, сухѣйи травы.
952 у молодѣйи вдовы, весновойи поры, сухѣйи травы. 954 у мулудѣйи,
с'ухѣйи травы. 955 у молодѣйи вдовѣ, ҃устѣйе травѣ, сухѣйи. 956 в мо-
лодѣй вдовы, сухѣйи, крутѣй. 957 молодѣйи вдовы, ҃устѣйи травы. 958
у молодѣй, ҃устой, сухѣйи. 959 в мулудѣй вдовы, высновѣй пуры, сухѣй
травы. 960 у молодѣйи вдовы, ҃устѣйи травы, высновойи. 962 у моло-
дѣйи. 963 у молодѣйи д'іуки, у слыпѣйи м'атеры, у стар'ий. 964 у мо-
лодойи удов'і, ҃устѣйи, в'исновѣйи поры, сух'ѣйи трав'і. 965 у моло-
дѣйи удовыцы, ҃устѣйи травы, сухѣйи травы.

У каментарыях приводзяцца адзінкавыя прыклады, на аснове якіх
ставяцца пэўныя знакі, адказы з заўвагамі збіральнікаў матэрыялаў
адносна той ці іншай формы, а таксама раскрываюцца адсылачныя
знакі: 16 маладой удавы. 20 маладой ҃аспадын'и. 26 мыладѣй
удавы, ҃устой травы. 27 ҃устой травы. 37 у маладой удавы. 56 ма-
ладой каровы. 96 ҃устой пшан'іцы. 100 ҃устой. 112 у м'ладой,
у м'ладѣй. 114 м'ладой. 120 Канчатак -ой ужываецца радзей. 130
маладѣй удавы. 134 в'еснавой пары. 137 маладой удавы. 140 ма-
ладой удавы. 145 сухойе травы. 149 ҃устой травы. 151 сухойе
травы. 168 маладой удавы. 190 ҃устой травы. 203 у м'ладой
удавы. 217 маладой. 222 маладой. 224 у маладой з'ѣук'и. 225
҃устой травы. 241 у маладойе. 263 друг'ѣй. 310 у м'ладѣйа. 316
у мыладыйа удавы, ҃устыйа травы, в'иснавой пары. 318 у маладѣйа
з'ѣук'и. 319 у маладыйа удавы. 325 у старой. 335 у мыладойа уда-
вы. 341 у маладойе удавы, сухой травы. 373 маладойе ўдавы. 376
҃устой травы. 379 у маладой удавы, ҃устойи травы. 402 на нак-
ладной, у маладойи, сухойе травы. 419 у маладойе ўдавы, ҃устой тра-
вы, в'аснавой пары. 451 маладойе. 452 сухойи. 457 у маладойе.
458 у маладойи. 459 маладойа травы. 461 с'в'иной, у аднайѣ.
464 у даўг'ой. 469 у старой б'апк'и. 489 у старой, у старойа. 497
у старой. 501 у маладойе. 519 у малой. 524, 526 у маладой. 530
с'ухой паўоды. 544 маладой. 549 ҃устойа травы. 553 у маладой,
у маладойе. 555 у маладыйа удавы. 571 у маладѣйа, у с'л'апѣй. 575
с'ухой травы. 577 м'ладой. 595 у маладый удавы, ҃устыйа травы, су-
хой травы. 598 д'траг'ѣй. 603 ҃устѣйа. 612 у мыладѣй, сух'ѣйа тра-
вы. 615 у мыладѣй удавы. 616 м'ладый, сухой. 627 у мыладой

удавы́. 629 *сухой травы́*. 632 *в'еснаво́й пары́*. 635 *у мыладыйя удавы́*, *сухой травы́*. 637 *сух'ыйя травы́*. 641 *у мыладыйя удавы́*. 646 *в'еснаво́й пары́*. 667 *у маладо́йе удавы́*. 669 *у маладо́йе удавы́*. 674 *у маладо́йе удавы́*. 705 *в'аснаво́й пары́*, *у маладо́йе удавы́*. 706 *ста-ро́йи*. 708 *у маладо́йе*. 709 *сухой травы́*. 723 *сухойе травы́*. 732 *сухойе траве́*. 744 *в'аснаво́й*. 759 *сухойе травы́*. 760 *у молодойи́*, *до молодойи́*, *да дру́гой*, *густойе*, *сухойе*. 765 *сухойе тра́пк'и*. 789 *сухойе травы́*. 810 *весновойи́ поры́*. 811 *у молодойе" вдовы́*. 819 *сухойе*. 821 *малой до́чк'и*. 834 *сухойе*. 840 *густейе траву́*, *у молодейе удову́*, *в'еснаво́йе поры́*, *сух'ейе*. 844 *маладой удавы́*. 849 *у маладейе удаву́*, *густой траву́*, *сух'ейе траву́*. 853 *у маладо́йе удаву́*, *в'еснаво́йи*, *сух'ейе траву́*. 854 *у маладой удавы́*. 856 *у маладыйе ба́бы*, *в'еснаво́йе*, *густойе*, *сухой*. 860 *у маладой з'аўчыны*. 861 *маладой крап'ивы́*. 867 *в'еснаво́йе пары́*. 868 *сухойе травы́*. 871 *густой траву́*. 883 *у маладо́йе удавы́*. 885 *з маладейе траву́*, *густейе траву́*. 887 *маладейе уда-вы́*, *густейе травы́*, *в'аснаве́йе пары́*, *сух'ейе травы́*. 889 *густейе травы́*, *в'еснаве́йе пары́*, *сух'ейе травы́*. 896 *у маладыйя вдав́ы*. 897 Канчатак **-ой** ужываецца рэдка; нават у моладзі пераважае форма на **-ыя(-ія)**. 931 Амаль паслядоўна ўжываецца **-ыйя**; **-ой** — зрэдку ў мове моладзі. 937 *у маладойя удавы́*. 951 *в молодайи́ вдовы́*, *густайи́ травы́*, *сухайи́ тра-вы́*. 955 *у молодайи́ вдове́*, *на сухайи́ траве́*. 980 *у маладейе удаву́*, *густейе траву́*, *сух'ейе траву́*. 994 Канчатак **-ей** адзначаецца пераважна ў людзей маладзейшых. 1005 *у молодойе удову́*. 1006 *сухой травы́*. 1011 *у молодэ удов'у́*, *густе трав'у́*, *в'еснове́ поры́*, *сух'е трав'у́*. 1018 Моладзь ужывае форму без канцавога **н**. 1026 У канчатку **-ойе** апошні гук вузкі, ён зліваецца з **j** і ў некаторых выпадках яго цяжка адроз-ніць ад **i** і нават ад **й**.

Карта № 120

НЕНАЦІСКНЫ КАНЧАТАК РОДНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 88:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі і займеннікі жаночага роду адзіночнага ліку ва ўскосных склонах:

а) у родным склоне адзіночнага ліку не пад націскам *халоднай пагоды*, *халоднае*, *халоднаі*, *халодной*, *халодные*, *халодныя*, *халоднэй*, *халодный..?*»

Пры картаграфаванні не браліся ў разлік фанетычныя асаблівасці гаворак, якія пэўным чынам адлюстроўваюцца і ў канчатках прыметнікаў, у даным выпадку ў канчатках роднага склону адзіночнага ліку прыметнікаў жаночага роду.

Таму для ненаціскавага канчатка **-ый (-ыйі, -ыйя)** знак на карце ставіцца толькі тады, калі ў матэрыялах такі ж канчатак мае месца і ў націскным становішчы *маладой(а) з'еўк'и* (гл. карту № 119) і не можа разглядацца як вынік рэдукцыі ненаціскавага галоснага, што ўласціва гаворкам, у якіх пашыраны адзначаныя формы прыметнікаў.

Адсылачным знакам на карце абазначаюцца адзінкавыя формы: 363 *у аз'уно́куй*. 379 *кала шыро́куй*. 452 *кал'а высо́кий, кал'а н'у́ск'ий*. 773 *холо́дне воды*. 841 *с'в'э́жо воды, го́рачо воды, мо́кре со-ло́мы, л'і́ве рук'і, чырво́ней ху́стк'и, коро́тк'е в'еро́ўк'и, з'ере́ўя́не ло́жк'и, жы́тн'е му́к'и, з'і́мн'е бу́ры, з'евóче (з'евóцк'е) ху́стк'и, бра́тове сорóчк'и*. 847 *л'е вусóк'е хвóйи, кал'а шыро́к'е р'ек'і, с'в'э́же вады, го́раче па́ры, б'ез до́бр'е с'естры́, л'і́тн'е па́ры, ра́нн'е расы*. 889 *кал'а висóк'ей, шыро́к'ей*. 1011 *холо́дней по́ўоды, в'исóк'е сосны́, шыро́к'ей р'ек'і, холо́дно по́ўоды, с'в'э́же воды, го́раче по́ры, до́бре с'естры́, цо́пле по́ры, л'э́тн'е по́ры, ра́нн'е росы́*.

У каментарыях падаюцца адзінкавыя прыклады, на аснове якіх ста-віцца той або іншы знак, а таксама адказы з заўвагамі збіральнікаў матэрыялаў адносна ўжывальнасці той або іншай формы: 16 *с'в'э́жай*. 39 *л'э́тн'ай па́ры*. 58 *с'в'э́жай вады*. 102 *с'в'э́жэй вады*. 123 *хало́д-ней па́ўоды*. 124 *шыро́кей ра́к'і*. 151 *с'в'э́жайе вады*. 153 *с'в'э́жайе вады*. 156 *с'в'э́жай*. 168 *с'в'э́жай вады*. 178 *л'э́тн'ай па́ры*. 179 *с'в'э́жай вады*. 182 *аз'уно́кай*. 216 *аз'уно́кай*. 217 *хало́днай па́ўоды*. 220 *аз'уно́кай*. 241 *высо́к'ей сасны́*. 258 *кэ́л'а высо́кэй с'ц'аны́*. 262 *хало́днэй па́ўоды*. 265 *шыро́кэй ра́к'і*. 290 *аз'уно́кай*. 297 *хало́д-ней па́ўоды*. 308 *шыро́кэй ра́к'і*. 309 *скры́ўчэй ба́розы*. 327 *у ста́-рай з'ё́ўк'и, шыро́кай*. 341 *с'в'э́жай вады*. 353 *шыро́кай да́роў'и*. 379 *кала шыро́куй ра́к'і*. 386 *хало́днай па́ўоды*. 400 *хало́днай па́-ўоды*. 412 *до́брайе*. 416 *хало́днайе вады*. 422 *у старэйшай с'астры́*. 436 *хало́днай па́ўоды, го́рачай па́ры*. 443 *с то́ўстай ба́бы*. 451 *ха-ло́днайе вады*. 452 *кал'а высо́кий, кал'а н'у́ск'ий*. 458 *крэ́паснай*. 460 *у аз'уно́кай*. 471 *с'у́н'ай*. 476, 480, 482 *у аз'уно́кай, наўдо́б-най з'амл'і́, аз'уно́кайе удавы́*. 488 *аз'уно́кай*. 493 *у аз'уно́кайе*. 497 *н'у́до́днайе, у аз'уно́кай*. 499 *хало́днай па́ўоды*. 502 *хало́д-най па́ўоды*. 507 *у аз'уно́кай*. 515 *у аз'уно́кай*. 518 *ра́нн'айе в'асны́*. 523 *шчасл'і́вайе м'у́н'ы*. 526 *л'а высо́кай сасны́*. 540 *у аз'уно́кай*. 552 *хало́днай па́ўоды*. 553 *св'э́жайе вады*. 563 *ха-ло́ннай па́ўоды*. 571 *у аз'уно́кай*. 579 *хало́днэй па́ўоды*. 625 *хало́днэй па́ўоды*. 635 *высо́кай сасны́*. 678 *с'у́н'ай аз'э́жы*. 691, 696 *хало́днэй па́ўоды*. 705 *до́брай с'астры́*. 708 *хало́днайе, до́б-рай*. 719 *с'у́н'айе аз'э́жы*. 730 *высо́кай па́ры*. 731 *до́бры с'а-стры́*. 738 *холо́днайе*. 743 *хазайств'анай самау́бо́нк'и*. 747 *в'ал'і́-кайе*. 756 *у аз'уно́кайе*. 777 *ц'о́мнай но́чы*. 785 *до́брайе, хало́днайе, го́ла́днайе, туманна́йе, маро́знайе, в'ас'о́ла́йе, па́ўодна́йе, го́ла́бо́кайе, с'в'э́жайе, го́рачайе*. Але вельмі часта сустракаецца форма на **-ай**: *л'э́т-н'ай но́чы, з'і́мн'ай аз'э́жы, с'о́н'ашн'ай*. 786 *кал'а высо́кайе*. 788, 793 *у аз'уно́кайе*. 794 *у оз'уно́кой*. 837 *кал'а высо́кай*. 849 *с'ц'у́го́най вады*. 854 *хало́днай*. 855 *з'ерав'ёнскай ба́бы, з'ал'о́най, к'у́п'ачо́най, ба́ло́тнай, до́ўгай, св'э́жай вады, с'у́н'ай аз'э́жы*. Магчыма, ужываецца і канчаток **-ае**, але ў размове ён не адзначан. Пры апытанні высвятля-ецца, што можна сказаць і *хало́днайе вады*. 861, 865 *св'э́жай вады*. 866 *ц'о́плай па́ўоды*. 880 *шыро́кай ра́к'і*. 931, 932 *Амаль паслядоўна ўжываецца канчаток -ыйа; -ой сустракаецца зрэдку ў мове моладзі*. 963

у ўодыно́кий. 993 Канчатак **-ое** найбольш пашыраны. Разам з тым у моладзі і пісьменных людзей часта адзначаецца канчатак **-ой**. 996 *высо́кай сасны́*. 1007 Пры апытанні адзначаецца толькі канчатак **-ой**, але ў размове часцей чуецца **-ойі**: *высо́кайі сасны́, шыро́кайі рак'і, добра́йі з'ёўк'и*. 1018 *до́брайі, рэ́дкайі, с'ін'айі*. У моладзі канцавое і адсутнічае. 1023, 1026 і ў канчатку **-аі** вельмі кароткае.

Карта № 121

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК ДАВАЛЬНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 88.

«Якія канчаткі маюць прыметнікі і займеннікі жаночага роду адзіночнага ліку ва ўскосных склонах:

б) у давальным склоне... пад націскам: *к маладой дзейцы, к маладоі, к маладэй* ці *к маладый*...?»

Адводзяцца ад картаграфавання: 756 *ик маладойе*. 788 *к маладойе*. 830 *к крутойе чары*. 764 *к молодойи, сухойи*.

Зорачкай чорнага колеру абазначаны адзінкавыя формы: 113 *к маладый, к сух'ий*. 609, 616 *к мыладый*. 866 *к маладэ*.

На аснове аднаго прыкладу ставяцца знакі ў наступных нас. пп.: 16, 20, 38, 59, 76, 110, 112, 119 (контурны круг), 122, 140, 147, 152, 153, 154, 168, 178, 179, 182, 184, 189, 194, 203, 208, 214 (чорны круг), 216, 217, 220, 244, 250, 263, 290, 292 (контурны круг), 306, 319, 322, 336, 341, 344, 371, 375, 377, 378, 379, 381, 383, 394, 400, 416, 461, 462, 465, 467, 477, 481, 482, 485, 487, 488, 489, 492, 493, 497, 502, 503, 507, 508, 513, 515, 517, 522, 524, 526, 536, 540, 542, 544, 547, 548, 551, 555, 563, 565, 571, 574, 577, 584, 588, 590, 598, 607, 627 (контурны круг), 629, 643, 645, 647, 667, 694, 695, 700, 705, 761, 765, 767, 769, 779, 793, 794, 816, 827, 854, 861, 866, 893, 901, 902, 931, 943, 963, 1003, 1023.

У каментарыях прыводзяцца адказы з заўвагамі збіральнікаў адносна ўжывальнасці адной з форм: 106 Звычайна ўжываецца форма з канчаткам **-эй**; **-ой** сустракаецца рэдка. 296 *к м'ладой, к сухой, к м'ладэй, сух'ей, у чужей*.

У гаворках Брэскай вобласці ў выніку розных фанетычных працэсаў (пераход **о** у **і**, ацвярдзенне зычных перад галоснымі пярэдняга рада, блізкае вымаўленне націскных **ы** і **э**, а то і зліццё іх у адным гуку **э**) знешні выгляд формы давальнага склону з канчаткам **-ой** змяняецца, часам нагадваючы форму на **-эй**, пашыраную на ўсходзе Віцебскай і Магілёўскай абласцей. Улічваючы гэтыя абставіны, мы ставім знак для формы з канчаткам **-ой** на аснове фанетычных варыянтаў: **-ій, -ый** (*молодой д'івцы*⁹) у наступных нас. пп.: 652, 653, 659, 660, 663, 665, 694, 698, 701, 733, 738, 739, 766, 957 963; **-эй** (*густей трав'е, крутей чорэ*) — 654, 655, 658, 696, 704, 717, 718, 723, 725, 726, 731, 732, 733, 741, 773, 950, 952, 955, 963.

**НЕНАЦІСКНЫ КАНЧАТАК ДАВАЛЬНАГА СКЛОНУ
АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ**

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 88:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі і займеннікі жаночага роду адзіночнага ліку ва ўскосных склонах:

б) у давальным склоне... не пад націскам: *к халоднай пары, к халодной, к халодной, к халоднэй, к халодный ці халоднуй...?»*

Выклікаюць сумненне і адводзяцца ад картаграфавання: 391 *к св'ёжай, к ўрачэй, к добрай.*

У нас. п. 8 адсылачны знак ставіцца на аснове наступных прыкладаў: *даў хл'ёба добрай с'астроў, даў хл'ёба маладой з'ёўкай, дарагой с'астроў.*

На аснове аднаго прыкладу ставяцца знакі ў наступных нас. пп.: 3, 20, 77 (круг з кропкай), 137, 148, 153, 208, 212, 220, 290, 293, 320, 329 (круг з кропкай), 340, 341, 352, 354, 366, 383 (контурны круг), 385, 398 (контурны круг), 401 (контурны круг), 416, 446, 451, 461, 464, 473 (чорны круг), 474, 480, 488, 492, 500, 508, 518, 523, 526, 569, 574 (контурны круг), 576 (чорны круг), 577, 578, 643, 646 (чорны круг), 658, 679, 705, 708, 710, 712, 713, 731 (чорны круг), 743, 744 (чорны круг), 747 (контурны круг), 749 (контурны круг), 767, 774 (чорны круг), 783 (контурны круг), 818 (чорны круг), 823 (чорны круг), 827 (чорны круг), 841 (чорны круг), 849 (контурны круг), 861, 865, 893, 1012 (чорны круг).

У нас. п. 532 ёсць заўвага, што форма з канчаткам **-уй** ужываецца прадстаўнікамі старэйшага пакалення.

**НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК ВІНАВАЛЬНАГА СКЛОНУ
АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ**

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 88:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі і займеннікі жаночага роду адзіночнага ліку ва ўскосных склонах:

в) у вінавальным склоне... пад націскам: *маладую жонку, маладуу, маладу ці маладуе, маладуя, маладою...?»*

У каментарыях прыводзяцца адзінкавыя формы, адказы з заўвагамі збіральнікаў і недастатковы матэрыял (адзін прыклад), на аснове якога ставіцца той ці іншы знак: 16 *ўстўйу.* 47 *маладўйу.* 56 *маладўйу жонку.* 58 *друўйу.* 122 *маладўйу.* 138 *маладўйу.* 147 *маладў, сухўйу.* 168 *маладўйу.* 172 *маладўйу.* 176 *маладўйу.* 182 *маладўйу.* 186 *маладўйу.* 203 *даўгўйу.* 212 *маладўйу.* 216 *маладўйу.* 220 *маладўйу.* 244 *маладўйу з'аўчыну.* 264 *ўстўйу.* 277 *сукўйу.* 278 *старўйу.* 285, 286, 288 *маладўйу.* 308 *крутўйу.* 322 *маладўйу.* 325 *маладўйу.* 327 *маладўйу.* 351 *друўйу.* 386 *маладўйу.* 392 *маладўйу.* 398 *друўйу.* 401 *маладўйу.* 405 *чужўйу.*

413 старѹйу. 424 маладѹйу. 447 крутѹ. 461 крутѹйу. 467 маладѹйу. 474 маладѹйу. 476 маладѹйу. 482, 484 маладѹйу. 486 малѹйу. 487 маладѹйу. 489 старѹйу. 490 маладѹ(йу). 491 маладѹ. 492 йаравѹйу. 493 маладѹ. 494 дараѹѹ. 496 дараѹѹ. 497 маладѹ(йу). 506 ѹустѹйу. 509 маладѹйу. 513, 515, 517, 524, 526 маладѹйу. 537, 541, 542 маладѹйу. 545 старѹйу. 548 дараѹѹйу с'астрѹ. 550 маладѹ. 563 маладѹйу. 573 м'илѹйу. 577, 588, 592 маладѹйу. 594 ѹустѹйу. 608, 613, 643, 644, 647 маладѹйу. 741 молодѹ. 742, 744 в'аснавѹйу. 755 золотѹ. 756 маладѹ. 766, 767 молодѹйу. 774 маладѹйу, маладѹу. 778 маладѹйу. 788 маладѹ. 793 маладѹйу. 794 молодѹ. 799 бал'шѹ плóщаз'. 805 молодѹ. 830 маладѹ і маладѹйу. 834, 846 молодѹ. 847 Прыметнікі з націскнымі канчаткамі часцей маюць поўную форму. 854 маладѹйу. 855 маладѹйу, друѹу, бал'шѹу. 859 сухѹйу. 860, 861, 862, 866 маладѹйу. 943 маладѹ. 949 маладѹйу. 967 молодѹу, ѹустѹу, дороѹу. 971 Поўная форма сустракаецца вельмі рэдка. 974 Поўная форма ўжываецца моладдзю. 975 Поўныя канчаткі адзначаюцца рэдка. 992 молодѹйу. 1003 маладѹйу, дараѹѹ. 1022 У вінавальным склоне, як і ў назоўным, могуць ужывацца побач з поўным канчаткам сцягнуты і паўсцягнуты канчатак з выпаўшым j.

Карта № 124

НЕНАЦІСКНЫ КАНЧАТАК ВІНАВАЛЬНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 88:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі і займеннікі жаночага роду адзіночнага ліку ва ўскосных склонах:

в) у вінавальным склоне... не пад націскам: *халодную ваду, халоднуу, халодну ці халаднуе, халоднуя, халоднаю...*?»

У каментарыях раскрываюцца адсылачныя знакі, якія абазначаюць на карце адзінкавыя формы, прыводзяцца заўвагі збіральнікаў матэрыялаў, а таксама недастатковы матэрыял (адзін прыклад), на аснове якога ставіцца той ці іншы знак: 7 *рэн'н'уйу*. 24 *шырокайу дароѹу*. 37 *халоднуйу*. 38 *с'в'эжуйу*. 47 *халоднуйу*. 131 *халоднѹйу*. 147 *халоднуйу*. 149 *с'в'эжуйу, с'ін'айу*. 151 *в'ал'ікуйу, с'в'эжу*. 153 *с'ін'уйу*. 156 *л'этн'у*. 167 *халоднуйу*. 168 *с'ін'уйу*. 176 *шырокуйу*. 180 *халоднайу*. 186 *с'в'эжайу*. 203 *ц'омнуйу*. 208 *халоднуйу*. 217 *ц'омнуйу*. 264 *халоднуйу*. 285, 286, 288 *халоднуйу*. 319 *халоднуйу*. 320 *высокуйу*. 322 *чырвонуйу, чырвонайу*. 327 *чырвонуйу, с'ін'айу*. 336 *халоднуйу*. 338 *халоднуйу*. 342 *халоднуйу*. 386 *халодну*. 389 *халоднуйу*. 401 *с'ін'у*. 404 *нову хату*. 409 *на нову*. 420 *с'ін'уу*. 436 *з'ал'онуйу, халодну*. 437 *чырвонайу*. 438 *трэц'айу*. 439 *рэн'н'айу расѹ*. 476 *чырвонуйу*. 477 *в'ал'ікуйу, в'ал'іку*. 480 *чырвонуйу, дбѹу*. 482 *йапонску, с'ін'уйу*. 485 *с'ін'айу*. 486 *в'ал'іку(йу), с'ін'у*. 488 *с'ін'уйу*. 492 *у йапонскайу*. 497 *чырвонуйу*. 537 *краснуйу*. 541 *чырвонуйу*. 542 *краснайу*. 546 *с'в'эжайу ваду*.

563 *халоннуу, л'ётн'айу*. 573 *добрыйу*. 576 *с'в'ежыйу*. 577 *добрыйу*. 594 *с'в'ежуйу*. 613, 615 *с'в'ежыйу*. 643, 647 *халодныйу*. 674 *с'ин'у*. 705 *трéц'уйу, манүол'ску*. 710 *в'асн'ану, в'ёрхн'уйу*. 718 *цélну* *ноч*. 738 *с'ин'уйу*. 750 *ц'оплу*. 767 *с'ин'уйу*. 809 *высо́куу, шыро́куу, доз-
чуу, св'ежуу, үорáчуу, до́бруу*. 825 *св'ежу*. 834 *болóтнуйу*. 840 *с'в'е-
жайу траву́*. 847 Прыметнікі з ненаціскнымі канчаткамі маюць часцей
сцягнутую форму. 855 *но́вуу, б'еднуу*. 865 *крас'івуйу*. 873 *св'ежуйу*
874 Канчатак **-аю** ўжываецца вельмі рэдка. 891 Форма са сцягнутым
канчаткам ужываецца побач з поўнай формай. 937 Побач з формай
на **-аю** ўжываецца і *в'ес'енн'уйу, з'ал'онуйу, добрыйу*. 958 *сохрáннуйу*
роспы́ску. 967 *холóднуу, холóднуйу, с'в'ежуу, с'в'ежуйу* і *холóдну,*
үйсту, с'в'ежу. 971 Поўная форма сустракаецца вельмі рэдка. 974
Поўную форму ўжывае моладзь. 975 Поўныя канчаткі адзначаюцца
рэдка. 1021 *з'ал'ону траву́*. 1022 Сцягнуты канчатак сустракаецца
радзей, чым поўны; акрамя іх ужываецца паўсцягнуты канчатак з вы-
паўшым інтэрвакальным *і*.

Карта № 125

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК ТВОРНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «г» пытання № 88:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі і займеннікі жаночага роду адзіночнага ліку ва ўскосных склонах:

г) у творным склоне... пад націскам: з *маладой жонкай*, з *маладою* ці з *маладэ́й*, з *маладэ́ю*..?»

Пры картаграфаванні не ўлічваюцца формы займеннікаў, якія на значнай тэрыторыі не супадаюць з адпаведнымі формамі прыметнікаў.

У каментарыях прыводзіцца ўвесь матэрыял брэсцкіх гаворак (па той жа прычыне, што і пры складанні іншых карт па формах прыметнікаў; гл. каментарыі да карты № 119 і інш.): 652 з *молодéйу ж'інкойу, за крутéйу үорóйу, сухéйу травóйу*. 653 з *молодéйу ж'інкойу, за крутéйу үорóйу, з үустéйу травóйу, з друүéйу родымойу*. 654 з *молодéйу ж'и́нкойу, за крутéйу үорóйу, з дороүéйу рóд'инайу*. 655 з *мулудéйу ж'інкуйу, за круто́йу үурóйу, з үустéйу травóйу, сухéйу травóйу, з дру-
үéйу рóдынуйу*. 656 з *мулудéйу ж'інкуйу, за крутéйу үурóйу, з үустéйу травóйу, з друүéйу рўдынуйу*. 657 з *мулудéйу ж'інкуйу, за крутéйу үурóйу, сух'éйу травóйу, з друүéйу рад'імайу*. 658 з *молодéйу ж'ін-
кыйу, за крутéйу үорóйу, сухéйу травóйу*. 659 з *мүолүодóйу ж'інкуйу, за крутéйу үүорóйу, сухéйу травóйу*. 660 *молодéйу, крутéйу, сухéйу, дороүéйу*. 661 з *молодéйу ж'інкыйу, за крутéйу үорóйу, сухéйу травóйу*. 662 з *молодéйу жўнкыйу, за круто́йу үорóйу, сухéйу травóйу, дороүéйу рóд'иныйу*. 663 з *молодéйу, сухéйу*. 664 з *молодéйу жынкыйу, за крутéйу үорóйу, з үустóйу травóйу, сухéйу травóйу*. 665 з *молодéйу ж'ін-
куйу, з сухéйу травóйу*. 688 з *молодéйу ж'інкыйу, за крутéйу үорóйу, с үустéйу травóйу, сүхéйу травóйу*. 689 *молодéйу ж'інкойу, за крутéйу*

җоройу, з җустейу травойу, сухейу травойу. 691 з молодейу ж'инкыйу, за крутейу жоройу, з җустойу травойу, сухейу травойу, з дороҗейу сыстройу. 692 з молодейу ж'инкойу, сухойу травойу. 693 з мулудейу жынкыйу, за крутейу жоройу, з җустейу травойу, сухейу травойу. 694 з молодейу жынкыйу, за крутейу жоройу, сухойу травойу. 695 з молодейу ж'инкойу. 696 з молодейу ж'инкойу, за крутейу жоройу, з җустойу травойу, сухейу травойу, з дороҗейу бат'ковшчынойу. 697 з молодейу, за крутойу, сухейу. 698 з молодейу ж'инкойу, за крутейу жоройу, сухейу травойу, з дороҗейу. 699 з молодейу ж'инкойу, за крутейу жоройу, з җустойу травойу, сухойу травойу, з дороҗейу. 700 молодейу ж'инкойу, крутейу жоройу. 701 молодейу ж'инк'ийу, за крутейу жоройу, сухейу, з дороҗейу род'имойу. 702 з мулудейу, за крутейу, сухейу травойу, з дороҗейу род'имойу. 703 мулудейу ж'инкойу, крутейу жоройу, сухейу травойу. 704 мулудейу ж'инкыйу, крутейу дуройыйу, сухейу травойу. 724 з молодейу жынкойу, за крутейу жоройу, з җустейу травойу. 726 молодойу жынкойу, крутейу жоройу, з дороҗейу матерыйу. 728 җустыйу травойу, крутойу, старыйу бабой, крутойу соснейу, сухойу травойу, җлухейу дороҗайу. 729 з молодейу сыстройу, за крутейу жоройу. 730 з молодейу ж'инк'ийу, за крутейу жоройу, з җустейу травойу, сухейу травойу, з дороҗейу. 731 җлухейу, молодейу ж'инкойу, за крутейу жоройу. 732 з молодейу ж'инкойу, за крутейу, сухейу травойу. 733 молодейу ж'инкыйу, крутейу жоройу, җустейу травойу, сухейу травойу, дороҗейу род'имойу. 734 за крутейу жоройу, з молодей жынкай. 735 з молодейу ж'инкыйу, за крутейу жоройу, сухейу травойу. 737 з молодейу ж'инкыйу, за крутейу жоройу, җустейу травойу, сухейу травойу, з дороҗейу. 738 з молодейу, җустейу, за крутейу. 739 з молодейу ж'инкыйу, за крутейу жоройу. 741 з молодейу, за крутейу, җустейу, сухей, сухойу, сухейу, дороҗейу. 769 з молодейу. 771 з молодейу жынкыйу, за крутейу жоройу. 773 молодой жонкой, җустей травой, җустейу травойу. 945 молодейу ж'инкойу, за крутейу жоройу, з җустейу травойу, сухейу травойу. 946 з молодейу. 947 з мулудейу ж'инк'ийу, за крутейу жоройу, з җустыйу. 949 з мулудейу ж'инк'ийу, за крутейу жоройу, сухейу травойу. 950 молодейу жынкойу, за крутейу жоройу, җустейу травойу, сухейу травойу. 954 мулудойу ж'инкойу, за крутейу жоройу. 955 маладейу ж'инкайу, крутейу жоройу, җустей травойу, молодой жонкей. 956 з молодейу жынкыйу, за крутейу жоройу, сухейу травойу. 958 з молодейу, җустейу, сухейу, дороҗейу. 959 мулудей ж'инкыйу, крутейу жоройу, җустойу травойу, сухойу травойу. 960 з молодейу жынкойу, за крутейу жоройу, з җустейу травойу, сухейу травойу, з дороҗейу родымойу. 962 з молодейу ж'инкыйу, за крутейу жоройу, сухейу травойу. 963 з молодейу д'ийкойу. 965 з молодейу ж'инкойу, за крутейу жоройу, з җустойу травойу, сухейу травойу. 1006 з маладей жонкай, за крутей җарой, з җустей, сухой травой. 1009 маладейу, за крутейу, з җустойу, сухойу.

У каментарях даюцца заўвагі збіральнікаў матэрыялаў, адзінкавыя прыклады, на аснове якіх ставіцца той ці іншы знак: 37 з маладой жонкай. 104 з дараҗойу с'астрой. 114 з м'яладой. 120 Радзей ужы-

ваецца форма на **-ой**. 122 *сух'эй*. 128 *с сухой травой*. 130 Старэйшае пакаленне ўжывае форму на **-ей**; малодшае — на **-ой**. 140 *за крутой гарой*. 145 *з маладой жонкай, сухой травой*. 147 *з маладой жонкай*. 153 *з другой*. 167 *з маладой*. 168 *з маладой*. 172 *за крутой гарой*. 176 *за крутой гарой*. 182 *з маладой*. 199 *за крутой*. 203 *з маладой жонкай*. 206 *з маладой*. 208 *з маладой*. 209 *з маладой*. 216 *з маладой*. 220 *з маладой*. 225 *за крутой гарой*. 244 *з маладой*. 248 *з маладэй*. 250 *з маладой*. 267 *з маладэй жонкэй*. 268 *з дэрагой*. 276 *з маладэй*. 279 *з дарагой, за крутой*. 290 *з маладой*. 297 *трудовай*. 308 *з маладой*. 313 Форма на **-эй** ужываецца прадстаўнікамі старэйшага пакалення. 319 *з маладой*. 320 *з мыладай*. 322 *з маладой*. 323 *з маладой жонкэй*. 325 *з маладой*. 327 *з маладой*. 329 *з чужой*. 332 *з мыладай*. 336 *с такой*. 340 *з мыладай жонкай, с сухой травой*. 347 *з маладой*. 351 *з маладой*. 353 *за крутой*. 357 *схой травой*. 369 *схой травой*. 371 *з маладой*. 372 *з маладой удавой*. 373 *крутой гарой*. 378 *за маладой жонкай*. 381 *з маладой жонкай*. 383 *з маладой жонкай, за крутой гарой*. 386 *з маладой жонкай*. 388 *з маладой жонкай*. 389 *за ўстой травой*. 390 *схой травой*. 392 *з маладой з'ёйкай*. 393 *з маладой жонкай*. 394 *з маладой жонкай*. 396 *схой травой*. 398 *з маладой жонкай*. 399 *маладой травой*. 401 *з маладой жонкай*. 405 *з маладой цыбуляй*. 407 Канчатак **-ой(-ай)** ужываецца часцей, чым **-ою(-аю)**. 413 *з дарагой*. 415 *з дарагой*. 416 *з маладой*. 417 *з маладой*. 419 *сплашной*. 421 *худой з'яўчайнай*. 425 *за крутой гарой*. 428 *за крутой гарой*. 429 *маладой жонкай*. 432 *за крутой гарой*. 434 *сырой картофляй*. 436 *з маладой жонкай*. 437 *з маладой*. 438 *з другой*. 440 *з маладой жонкай*. 444 *дарагой с'астрой, дарагой с'астрой*. 447 *за ўстой травой*. 451 *крутой*. 457 *за маладой жонкай*. 462 *маладой жонкай*. 464 *за другой*. 467 *з маладой*. 474 *з маладой*. 476 *з маладой*. 481 *з маладой*. 482 *з маладой*. 485 *з маладой*. 487 *з маладой з'яўчайнай*. 488 *маладой, маладой*. 492 *з маладой*. 493 *з маладой*. 497 *з маладой, з маладой*. 498 *з маладой ўспадын'ай*. 499 *з маладой*. 503 *з маладой*. 507 *з маладой*. 509 *з маладой*. 510 *з маладой*. 512 *з маладой*. 513 *з маладой*. 515 *з маладой з'ёйкай*. 516 *з маладой жонкай*. 517 *з маладой*. 518 *з маладой жонкай, с сухой травой*. 522 *з маладой жонкай*. 523 *са старой*. 524 *з маладой*. 530 *пад ўстой травой*. 532 *схой травой*. 535 *за крутой гарой*. 540 *з маладой*. 541 *з маладой*. 547 *з маладой жонкай*. 551 *з маладой жонкай*. 552 *з маладой жонкай*. 555 *з маладэй, маладой*. 561 *з маладой жонкай*. 563 *маладой жонкай*. 570 *з маладой жонкэй*. 571 *з маладэй*. 574 *ўстой*. 577 *з маладой*. 578 *з маладой*. 586 *за крутой гарой*. 588 *схой*. 589 *за крутой гарой*. 590 *зы крутой гарой*. 592 *з мыладай жонкуй*. 595 *з маладой жонкай*. 613 *з маладой*. 618 *з мыладай, сухой*. 635 *за крутой гарой*. 639 *мыладай жонкай*. 640 *мыладай жонкэй*. 641 *з мыладай*. 643 *за крутой гарой*. 645 *з мыладай жонкуй*. 647 *мыладай жонкуй*. 666 *маладой жонкай*. 669 *з маладой жонкай*. 672 *за*

крутой җарой. 673 з маладой жонкай. 705 з маладой бабай. 706 за крутой. 707 з җустой травой, з маладой н'ав'есткай, сухой рукой. Канчатак -ой ужываецца рэдка. 714 з маладой. 715 з маладой. 725 крутой җорой. 742 җустой травой. 744 җустой. 751 җустой травой. 755 мой хатай. 756 з маладой. 759 за крутой җорой. 766 з молодой бабай. 767 з молодой. 775 з маладой. 777 з маладой. 778 з маладой з'ёйкай. 779 сухой. 780 з маладой. 783 за маладой. 784 маладой. 788 з маладой, маладой. 794 з молодой. 795 с худой. 798 старой, крутой, җустой, сухой, җлухой. Усюды магчымы варыянты без «у». 803 з молодой з'ёжкой. 806 за крутой җорой. 811 за крутой җорой. 814 з маладой жонкай. 822 з маладой жонкай, за крутой җарой, з җустой травой. Паралельна ўжываецца канчатак -ою. 826 з маладой жонкай. 827 за җарой крутой. 828 з маладой жонкай. 837 за крутой җарой. 849 сухой травой. 854 з маладой жонкай. 855 з маладой жонкай і з маладой жонкай. 856 җустой. 860 маладой жонкай. 862 з җустой травой. 867 за крутой. 868 җустой. 880 крутой җарой. 886 з маладой. 887 з маладой жонкай. 891 з дарагой раз'ймай. 897 з маладой жонкай. 899 з маладой жонкай. 902 з маладой. 906 з маладой. 907 з маладой. 911 з маладой(у). 913 з маладой жонкай, за крутой җарой. Паралельна ўжываецца за крутой. 931 з маладой жонкай. 933 У творным склоне ўжываецца паслядоўна -ой(-ай): з маладой. 934 з маладой(у). 936 за крутой җарой. 938 з маладой. 939 з маладой. 943 з маладой. 948 сухой травой. 952 за крутой. 971 з молодой жонкай, за крутой җорой, з җустой травой. Але моладзь ужывае формы і на -ой: маладой, крутой. 974 молодой, сухой, крутой, җустой. Разам з тым у маладзейшых можна пачуць: молодой, сухой, дарагой, худой. 975 большой роботой. 977 з молодой жонкай. 980 з молодой жонкай. 987 дарагой раз'ймай. 991 з молодой жонкай, сухой травой. 993 за дурной җоловой, старой бабай. Канчатак -ой — норма старэйшага пакалення і жанчын; канчатак -ой найбольш пашыраны. 1002 з молодой жонкай. 1007 з җустой травой. 1008 молодой.

Карта № 126

НЕНАЦІСКНЫ КАНЧАТАК ТВОРНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «г» пытання № 88:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі і займеннікі жаночага роду адзіночнага ліку ва ўскосных склонах:

г) у творным склоне... не пад націскам: *зялёнай травой, зялёнаю ці зялёнай, зялёную..?*»

Тэма карты — ненаціскныя канчаткі прыметнікаў жаночага роду ў творным склоне адзіночнага ліку. Формы займеннікаў пры картаграфаванні не бяруцца ў разлік з прычыны таго, што на значнай тэрыторыі яны не супадаюць з адпаведнымі формамі прыметнікаў.

Недахопам картаграфуемага матэрыялу з'яўляецца адсутнасць прыкладаў з ненаціскным канчаткам у многіх адказах.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял брэсцкіх гаворак, з прычыны складанасці фанетычнай сістэмы апошніх (гл. каментарыі да карты № 119 і інш.): 654 за н^овей^у х^атой^у, з хал^одной^у вод^об^ой^у, т^емной^у н^ыч^кой^у. 655 зыл^ену^йу трав^об^ой^у, з хул^одну^йу вуд^об^ой^у, з т^емну^йу н^ыч^ку^у, над шыр^оку^йу рык^об^ой^у, св[']іж^уй^у вуд^об^ой^у, ҳар[']а^чу^йу пур^об^ой^у, л[']ітн[']у^йу пур^об^ой^у, р^ан[']у^йу пур^об^ой^у, р^ан[']у^йу высн^об^ой^у, сын[']у^йу х^уст^ку^йу. 656 зыл[']о[']ну^йу трав^об^ой^у, з хул^одну^йу вуд^об^ой^у, за выс^оку^йу стын^об^ой^у, над шыр^оку^йу рык^об^ой^у, св[']іж^уй^у вуд^об^ой^у, ҳар[']а^чу^йу пур^об^ой^у, р^ан[']у^йу высн^об^ой^у, сын[']о[']у^йу х^уст^кой^у. 657 з ҳ^уст^уй^у трав^об^ой^у, зел[']о[']ну^йу трав^об^ой^у, за н^ову^йу х^а-ту^йу, з хул^одну^йу вуд^об^ой^у, т^емну^йу н^оч^ку^йу, за выс^оку^йу стын^об^ой^у, над шыр^оку^йу рык^об^ой^у, ҳар[']а^чу^йу пур^об^ой^у, л[']ітн[']у^йу пур^об^ой^у, р^ан[']у^йу высн^об^ой^у, сын[']у^йу х^уст^ку^йу. 658 з ҳ^уст^уй^у трав^об^ой^у, зыл[']о[']ну^йу трав^об^ой^у, за н^ову^йу х^аты^йу, с хол^одну^йу вод^об^ой^у, т^емну^йу н[']ч^ку^йу, за выс^оку^йу стын^об^ой^у, над шыр^оку^йу р[']іч^ку^йу, св[']іж^уй^у вад^об^ой^у, ҳор[']а^чу^йу пор^об^ой^у, л[']ітн[']у^йу пор^об^ой^у, р^ан[']у^йу высн^об^ой^у, сын[']у^йу х^уст^ку^йу. 659 з ҳ^уст^уй^у трав^об^ой^у, зыл[']о[']ну^йу трав^об^ой^у, за н^овей^у х^атой^у, з хул^одну^йу вуд^об^ой^у, т^емну^йу н[']ч^ку^йу, над шыр^оке^йу рык^об^ой^у, св[']іж^уай^у вуд^об^ой^у, р^ан[']ей^у высн^об^ой^у, сын[']ей^у х^уст^ку^йу. 660 зыл[']о[']ну^йу, н^ову^йу, хол^одну^йу, т^емну^йу, выс^оку^йу, шыр^оку^йу, св[']іж^уу, ҳор[']а^чу^йу, л[']ітн[']у^йу, р^ану^йу. 661 зыл[']о[']ну^йу трав^об^ой^у, за н^ову^йу х^аты^йу, хол^одну^йу вад^об^ой^у, т^емну^йу н[']ч^ку^йу, за выс^оку^йу стын^об^ой^у, над шыр^оку^йу рык^об^ой^у, св[']іж^уу вад^об^ой^у, ҳар[']а^чу^йу пор^об^ой^у, л[']ітн[']у^йу высн^об^ой^у, сын[']у^йу х^уст^ку^йу. 662 ҳ^уст^уй^у трав^об^ой^у, зыл[']о[']ну^йу трав^об^ой^у, за н^ову^йу х^аты^йу, з хол^одну^йу вод^об^ой^у, т^емну^йу н^оч^ку^йу, за выс^оку^йу стын^об^ой^у, над шыр^оку^йу р[']іч^ку^йу. 663 зыл[']е[']ну^йу, выс^ок[']у^йу, св[']іж^уу, л[']ітн[']у^йу. 664 зыл[']о[']ну^йу трав^об^ой^у, за н^ову^йу х^аты^йу, хол^одну^йу вод^об^ой^у, т^емну^йу н[']ч^ку^йу, за выс^оку^йу стын^об^ой^у, над шыр^оку^йу рык^об^ой^у, св[']іж[']у^йу вод^об^ой^у, ҳор[']е[']ч[']у^йу пор^об^ой^у, л[']ітн[']у^йу в[']исн^об^ой^у, сын[']у^йу х^уст^ку^йу. 665 з зыл[']о[']ну^йу тра-б^ой^у, выс^оку^йу стын^об^ой^у, р^ан[']у^йу пур^об^ой^у. 683 за н^овай^у х^атай^у, хол^одну^йу вод^об^ой^у, т[']омн[']ой н[']ч[']кой, выс^окай^у, за шыр^оку^йу рык^об^ой^у, св[']іж[']ой^у вод^об^ой^у, ҳар[']а[']чай^уу пор^об^ой^у, л[']етн[']ай^у. 684 зел[']о[']ноу^йу трав^об^ой^у, за н^ову^йу, хал^одной^у, ц[']омн[']ой^у, за выс^оку^йу стын^об^ой^у, за шыр^окай^у, св[']іеж[']ой^у вод^об^ой^у, ҳар[']а[']чой^уу пор^об^ой^у, л[']іетн[']ой^уу пор^об^ой^у. 688 зыл[']о[']най^уу трав^об^ой^у, за н^ову^йу х^аты^йу, с хол^одну^йу вод^об^ой^у, т[']омну[']й^уу н[']ч[']ку[']у, за выс^оку^йу стын^ей^у, над шыр^оку^йу рык^об^ой^у, св[']іж[']у^йу вод^об^ой^у, ҳар[']а[']чу[']у пор^об^ой^у, л[']етн[']у^йу пор^об^ой^у, р^ан[']у^йу высн^об^ой^у, сын[']у^йу х^уст^ку^йу. 689 зыл[']о[']ну^йу тра-в^ой^у, за н^ову^йу х^аты^йу, с хал^одну^йу вод^об^ой^у, т^емну^йу н[']ч[']кой^у, за выс^оку^йу стын^об^ой^у, над шыр^оку^йу рык^об^ой^у, св[']іж[']у^йу вод^об^ой^у, ҳар[']а[']чу[']у пор^об^ой^у, л[']ітн[']у^йу пор^об^ой^у, р^ан[']у^йу высн^об^ой^у, сын[']у^йу х^уст^кай^у. 691 зыл[']о[']ну^йу трав^об^ой^у, за н^ову^йу х^аты^йу, з хол^одну^йу вод^об^ой^у, л[']ітн[']у^йу пор^об^ой^у, р^ан[']у^йу высн^об^ой^у, сын[']у^йу х^уст^ку^йу. 692 зыл[']о[']ну^йу трав^об^ой^у, за выс^оку^йу стын^об^ой^у, св[']іж[']у^йу вод^об^ой^у, л[']ітн[']у^йу пор^об^ой^у. 693 зыл[']о[']ну^йу тра-в^ой^у, за н^ову^йу х^аты^йу, т^емней^уу н[']ч[']у, за выс^оку^йу стын^об^ой^у, над шыр^оку^йу рык^об^ой^у, св[']іж[']у^йу вуд^об^ой^у, ҳар[']а[']чу[']у пур^об^ой^у, л[']ітн[']у^йу пур^об^ой^у,

рáн'ийу выснóйу, сын'ийу хúсткыйу. **694** св'íжыйу водóйу, л'ítн'ийу порóйу, зыл'óныйу травóйу, за нóвыйу хáтыйу, с холóдныйу водóйу, тёмныйу нýчийу, за в'исóк'ийу стынóйу, над шырóкыйу рыкóйу, с'в'íжейу водóйу, рáн'ийу в'иснóйу, сын'ийу хúсткыйу. **695** үýстыйу травóйу, холóднойу водóйу, л'ítн'ийу порóйу. **697** зыл'óныйу, халóдныйу, за высóк'ийу, над шырóк'ийу, св'íжыйу, үарáчийу, л'ítн'ийу, сын'ийу. **698** з үýстыйу травóйу, зыл'óныйу травóйу, за нóвыйу хáтыйу, з холóдныйу водóйу, тёмныйу н'ýчу, за высóкыйу станóйу, над шырóкыйу рыкóйу, св'íжыйу водóйу, сын'ийу хúсткойу. **700** үýстыйу травóйу, св'íжыйу водóйу, л'ítн'ийу порóйу, рáн'ийу выснóйу, сын'ийу хúсткыйу. **701** үýстыйу травóйу, за нóвыйу хáтыйу, с холóдныйу водóйу, за высóкыйу станóйу, над шырóк'ийу рыкóйу, с'в'íжыйу водóйу, үорéчийу порóйу, л'ítн'ийу порóйу, сéныйу хúстк'ыйу. **702** з үýстыйу, зыл'óныйу травóйу, за нóвыйу, з холóдныйу, тёмныйу нóчийу, над шырóк'ийу рыкóйу, св'íжыйу водóйу, рáн'ийу выснóйу, сын'ийу хúстк'ийу. **703** үýстыйу травóйу, зыл'óныйу травóйу, нóвыйу хáтыйу, холóдныйу водóйу, высóкыйу стынóйу, за шырóкыйу рыкóйу, св'íжыйу водóйу, үарáчийу порóйу, л'ítн'ийу порóйу, сын'ийу хúсткыйу, рáн'ийу выснóйу. **704** үýстыйу травóйу, зыл'óныйу травóйу, хулóдныйу вудóйу, тёмныйу нýчу, высóкыйу стынóйу, шырóкыйу рыкóйу, св'íжыйу вудóйу, үарáчийу пурóйу, л'ítн'ийу пурóйу, сын'ийу хúсткыйу. **721** з'ал'óнуйу, за нóвойу, ц'óмноуйу, за высóкуйу, үарáчойу, л'ётн'ойу, рáн'ойу, сын'ойу. **724** зыл'óнейу травóйу, за нóвейу хáтойу, з халóднейу водóйу, тёмнойу н'ýчкойу, за высóкойу ст'инóйу, над шырóкейу рыкóйу, св'íжейу водóйу, үарáчейу порóйу, л'ítн'ой порóй, рáн'ийу в'иснóй. **726** за нóвыйу хáтейу, за высóкейу стенóйу, над шырóкыйу, с'в'íжыйу травóйу, сын'ийу хúсткайу. **727** за нóвыйу хáтыйу, з холóдныйу водóйу, тёмнойу н'ýчкойу, над шырóкыйу, св'íжыйу, үарéч'ийу, л'ítн'ой порóйу, рáн'ийу, сын'ийу. **728** холóднийу водóйу, нóв'ийу хáтайу, з'ил'óнайу травóйу, с'п'ýлайу, ц'в'óрдайу, з'имн'ойу, б'ýл'ийу хúсткыйу, высóкай ст'инóй, ш'ирокайу р'икóйу, дб'ýгайу үýл'ицай, вел'ýкайу рабóтайу, дéкайу птýшк'ийу, үарéчуйу порóйу, с'в'íж'ийу водóйу, л'ítн'ийу порóйу, рáн'ийу порóйу, с'ирéдн'уйу дачкóйу. **729** з үýстыйу с'мытáной, за нóвыйу бáн'ийу, за высóкыйу стынóйу, над шырóк'ейу рыкóйу, св'ёжыйу водóйу, л'ítн'ийу порóйу. **730** зыл'óныйу травóйу, з холóдныйу водóйу, т'óмноуйу нýчу, высóк'ийу стынóйу, над шырóк'ийу рыкóйу, св'íж'ийу водóйу, үарáчийу порóйу, л'ítн'ийу порóйу, рáн'ийу выснóйу, сын'ийу хúстк'ийу. **731** тёмнойу нóчу, за высóкыйу с'ц'енóйу, над шырóкайу рекóйу, св'íжайу водóйу, л'ítн'ай порóйу. **732** зелéнейу травóйу, за нóвейу хáтой, за высóкей стенéй, с'в'íжей водóй, л'ётн'ей порóй. **733** молóчн'ийу корóв'ийу, тёмнуйу нóч'ийу, зил'óн'ийу травóйу, нóв'ийу хáт'ийу, холóдн'ийу водóйу, рóднай мáткай, ш'ирокуйу р'икóйу, высóк'ийу ст'инóйу, к'ýн'с'куйу тóрбайу, в'ел'ýк'ийу шóпойу. **734** за нóвый хáтай, тёмней нóчкей, з в'ёрхн'айу, з спóдн'айу, за высóк'ий стенóйу, св'íжыйу водóйу, үорáчийу, л'ítн'ийу порóйу, рáн'ийу, сын'ий хúсткайу. **735** үýстыйу травóйу, зыл'óныйу травóйу, за нóвыйу хáтойу, з холóдныйу водóйу, за высóкыйу стынóйу, над шырóкыйу рыкóйу, св'íжыйу, үарá-

чийу вадойу, л'йтн'ийу поройу, ран'ийу выснойу, сын'ийу хусткыйу. 736 холóднѣйу, нóвѣйу, дóбрѣйу, шырóкѣйу, ҃лыбóкѣйу, высóкѣйу, мóцнѣйу, ҃йркѣйу, сп'йлѣйу, с'йн'ейу. 737 зол'онийу травойу, за нóвыйу хатыйу, с холóдныйу водойу, тёмныйу ныч'койу, за высóкийу стынóйу, над шырóкийу рыкойу, св'йжыйу водойу, ҃арáчийу поройу, л'йтн'ийу поройу, ран'ийу выснойу, сын'ийу хусткыйу. 739 з ҃устыйу травойу, за нóвыйу хатыйу, з холóдныйу водойу, тёмныйу нóчкыйу, высóкийу стынóйу, над шырóкийу рыкойу, св'йжыйу водойу, ҃арáчийу поройу, сыныйу хусткыйу. 741 зел'óней, зел'óнойу, нóвей, нóвойу, холóдней, тёмней, тёмнойу, за высóкей, шырóкей, шырóкей, св'йжей, св'йжейу, ҃орéчей(ийу), л'йтней(ейу), рáней, сыней. 769 за нóвейу хатойу. 771 зыл'онийу травойу, за высóкийу стынóйу, над шырóкийу рыкойу, св'йжыйу водойу, ран'ийу выснойу, сын'ийу хусткыйу. 947 з ҃устыйу травойу, зыл'онийу травойу, за нóвыйу хатыйу, з хулóдныйу вудойу, за высóк'ийу стынóйу, над шырóк'ийу рыкойу, св'йж'ийу вудойу, ҃арáчийу пуройу, л'йтн'ийу пуройу, ран'ийу выснойу, сын'ийу хустк'ийу. 949 з ҃устыйу травойу, зыл'онийу травойу, за нóвыйу хатыйу, з хулóдныйу вудойу, тёмныйу н'ичу, за высóк'ийу стынóйу, над шырóк'ийу, за высóк'ийу стынóйу, л'йтн'ийу пуройу, ран'ийу выснойу, сын'ийу хустк'ийу. 950 за нóвейу хатойу. 952 зыл'онийу травойу, с холóдныйу водойу, т'омныйу ныч'чу, за высóкийу стынóйу, над шырóкийу р'йчкыйу, св'йжыйу водойу, ҃орáчийу поройу, ран'ийу веснойу, сын'ийу хусткыйу. 954 ҃устыйу травойу. 956 з ҃устейу травойу, зел'óнейу травойу, за нóвейу хатойу, з холóднейу водойу, тёмнейу нóчейу, за высóкей стенóйу, пуд шырóкайу р'йчкойу, с'в'йжейу водойу, ҃орáчейу поройу, л'йтн'ейу поройу, ран'ейу веснойу, сын'ей хусткойу. 958 высóкей, ширóкей, свéжейу, ҃орáчейу, с'йней, с'йнейу. 959 за нóвыйу хатыйу, з хулóдныйу вудойу, за высóкийу стынóйу, над шырóкийу рыкойу, св'йжыйу вудойу, ҃арáчийу пуройу, лётнийу пуройу, ран'ийу выснойу, сын'ийу хусткыйу. 960 за нóвейу хатойу, з холóднейу водойу, тёмнойу н'ичу, над шырóкойу рыкойу, св'йжойу водойу, ҃арáчейу поройу, ран'ойу выснойу, с'йн'ойу хусткойу. 962 з ҃устыйу травойу, за нóвыйу хатыйу, з холóдныйу водойу, тёмныйу н'ичкойу, за высóкийу стынóйу, над шырóкийу рыкойу, св'йжыйу водойу, ҃арáчийу поройу. 963 з нóвейу хатойу, за высóкойу лáйкойу. 965 зыл'онийу травойу, за нóвыйу хатойу, с холóдныйу водойу, тёмн'ийу ныч'койу, за высóкийу стынóйу, над шырóкийу рыкойу, с'в'йжый водойу, ҃арéчийу поройу, л'йтн'ийу поройу, ран'ийу выснойу, сыныйу хусткойу. 968 ҃орáчийу водойу, за нóвуйу хатойу, ҃арáчойу водойу, зыл'онуйу травойу. 988 ц'óмной, ц'óмнуй, за высóкой, над шырóкой, св'ёжой. 995 з'ел'онуйу трóвойу, з нóвойу хатойу, з холóднойу водойу, зъ высóкойу с'ц'енóйу, зъ шырóкойу рекóйу, л'ётн'ойу порóй. 1011 в'исóк'ейу с'ц'анóйу, с'в'ёжойу травóй, ҃орáчейу, ран'ейу в'еснойу.

У каментарях приводзяца заўвагі збiральнiкаў матэрыялаў i адзiнкавыя прыклады, на аснове якiх ставiцца той цi iншы знак: 47 с'йн'айу хусткайу. 102 с халóднѣйу вадóй. 145 за высóкай травóй. 198 с халóднайу, с халóднай, з'ал'óнай травóй, за высóкай травóй, л'ётн'ай парóй. 258 над шырóкѣй. 267 ц'óмнѣй нóчкѣй. 280 за нóвай.

290 н^овай. 320 з'ал'он^ый трав^ой. 323 з'ал'он^гьй трав^ой. 353 хал^од-
най вад^ой. 357 с'ін'ай х^усткайу. 379 з'ал'онай трав^ойу. 380 за вы-
с^окай с'ц'ан^ой. 387 з'ал'онайу трав^ой. 390 з'ал'онайу трав^ойу. 394
за н^овайу х^атайу, нат шыр^окай ра^ко^йу. 405 с'в'эжайу вад^ойу. 407
Қанчатак -ой(-ай) ужываецца часцей, чым -ою(-аю). 416 за н^овайу
х^атайу, л'этн'айу пар^ойу. 421 л'этн'ай пар^ойу. 422 ц'омнайу н^оч'йу.
424 з'ал'онайу трав^ойу. 437 за н^овайу х^атайу. 440 пр^ошлайу з'им^ойу,
з'ал'онай к^уп'инайу. 441 калх^ознайу кар^овай. 458 с'в'эжай. 474 за
н^овайу. 476 за н^овай х^атай. 480 п^оўнай. 481 за н^овайу. 485 н^о-
вайу. 495 с'в'эжай вад^ой. 497 з н^овай. 498 за н^овайу х^атайу. 500
за н^овайу х^атайу. 507 за н^овай х^атай. 508 с'ін'ай руб^аш^кай. 510 за
н^овай х^атай, за н^овайу. 513 за н^овайу х^атайу. 515 за н^овай х^атай.
517 за н^овайу х^атайу. 526 за н^овай х^атайу. 528 У творным склоне
адзіночнага ліку прыметнікі жаночага роду маюць паралельна
канчаткі -ой, -ою пад націскам і -ай, -аю — не пад націскам. 530 за
н^овайу х^атайу. 537 за н^овый х^атый. 540 за н^овай х^атай. 541 з н^о-
вайу. 542 з'ал'он^гьй трав^ой. 545 д^оўгай. 570 з'ал'он^гьй трав^ой. 571
за н^овай х^атай. 577 д^обрай. 578 за н^ов'ий х^атай. 590 зы св'эжый
вад^ой. 598 в'ис^окай. 605 хал^одн^ыйу вад^ойу. 608 з з'ал'он^уйу тра-
в^ойу, в'ис^ок^ыйу с'ц'ан^ойу. 623 над шыр^ок^ыйу р'эч^кай. 624 з л'этн'ай
пар^ой. 628 з'ал'он^ыйу трав^ой. 643 з'ал'онай трав^ой. 707 Қанчатак
-ой ужываецца рэдка. 708, 714, 715 за н^овайу. 745 за н^овайу х^атайу.
746 з'ал'онайу. 747 л'іетн'айу пар^ойу. 766 за н^овойу х^атойу. 767 за
н^овойу х^атойу. 780 за н^овай. 788 н^овайу, н^овай. 793 за н^овайу.
794 за н^овойу х^атойу. 803 за н^овойу х^атойу. 822 Паралельна ўжы-
ваюцца формы на -ай, -аю. 865 ўра^ачайу вад^ойу. 902 за н^овайу х^а-
тайу. 906 з н^овай, за н^овайу. 907 з н^овайу. 911 за н^овайу. 913 за
выс^окайу, ц'омнайу. Паралельна ўжываюцца формы на -ай, -аю. 930
з'ал'онай трав^ой. 931 л'этн'ай пар^ой. 934 за н^овай. 938 за н^овай
х^атай. 939 за н^овай. 943 за н^овай х^атай. 971 з'ел'он^ойу трав^ойу,
за в'ис^окойу с'ц'ен^ойу, с'в'эжойу вод^ойу, л'этн'ейу пор^ойу. Але моладзь
ужывае форму і на -ай: н^овой, с'в'эжой, с'ін'ей. 974 Разам з тым у ма-
ладзейшых можна пачуць: з р^ан'н'ей; з'імн'ей.

Карта № 127

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК НАЗОЎНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 89:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі ў назоўным склоне множнага ліку
пад націскам: *густыя* лясы, *густыя*, *густыя*, *густы*, *густы* ці *густэі*, *густэя*,
густэя..?»

У гаворках паўднёва-заходніх раёнаў Брэсцкай вобласці адзначаны
прыклады з пераходам **ы ў э** ці з нейкім сярэднім гукам **ы^э** (або **э^ы**).
Гэта фанетычная з'ява мае месца і ў формах прыметнікаў, у прыват-
насці ў формах назоўнага склону множнага ліку. Адзначаецца часцей

у ненаціскным становішчы, але мае месца і пад націскам. У падобных выпадках на карце ставіцца знак для формы, пашыранай на данай тэрыторыі, а матэрыял прыводзіцца ў каментарыях: **698** *сыры́ёйи дрóва, сухы́ёйи дрóвые, доро́ёйи машы́ны*. **701** *старёйи хáте, сырэ́йи дрóва*. **728** *үустё́йа л'исы́, сырэ́йи дрóвы, бол'ше́йи л'үды, сухё́йи снопы́, дараүё́йа машы́ны, даўүё́йа үүл'ицы*. **732** *үустё́йи, сырэ́йи, доро́ёйи, сухё́йи*. **773** *үустё́йа л'исы́, доўүё́йа*. **951** *үустё́йи лисы́, сырэ́йи дрóва, сухё́йи снопе́, доро́ёйи машё́не⁶⁴*. **955** *хустё́ л'исё́, старё́йе дрóва, сухё́йе*. **964** *новё́йе хáты, үустё́йе л'есы́, сырэ́йе дрóва*. **1006** *дараүё́йе машы́ны*.

У каментарыях прыводзяцца заўвагі збіральнікаў матэрыялаў, недастатковы матэрыял і адзінкавыя формы (на карце стаіць адсылачны знак).

110 *сух'ійа снапы́*. **112** *сух'ійь снапы́*. **114** *сух'ійь*. **126** *сырэ́йи дрóвы і сыры́йи дрóвы*. **134** *м'ёл'н'ицы вэ́з'аныйи, пл'іты л'из'аныйи, н'ёчы бал'шыйи, йес' и плах'ёйи, үустё́йи л'асы́, үустыйи л'асы́, сырэ́йи, сыры́йи дрóвы, сух'ійи, сух'ё́йи снапы́, дараүё́йи үос'ц'и, даўү'ійи, даўү'ё́йи палóсы*. Абедзве формы ўжываюцца паралельна. **138** *сух'ійа снапы́*. **140** *сух'ійа снапы́*. **153** *сух'ійа дрóвы*. **156** *сух'ійа*. **160** *сух'ійа снапы́*. **168** *сух'ійа снапы́*. **169** *сух'ійа снапы́*. **179** *сух'ійа снапы́*. **203** *даўү'ійа палóсы*. **208** *сух'ійа снапы́*. **212** *сух'ійа снапы́*. **217** *сух'ійа снапы́*. **259** *үустё́йи л'асы́*. **263** *дараү'ійа машы́ны*. **264** *үустё́й л'асы́, сырэ́йь дрóвы, сырё́йа, мэ́ладё́йа, л'асы́ бал'ше́йа, мы старё́йа*. Канчатак **-эя** сустракаецца радзей, пераважна ў мове старых. **265** *үустыйе л'асы́, сырё́йе дрóвы, сух'ё́йе снапы́*. **266** *үустыйа л'асы́, сух'ё́йа снапы́, даўү'ё́йа палóсы*. **267** *үустыйа*. **274** *бал'нё́йа з'ё́ц'и, малё́йа п'искл'áты, үустё́йа тумáны, сырё́йа дрóвы*. Але зрэдку сустракаюцца *сыры́йа, малады́йа, үустыйа і інш.*; *сух'ё́йа дрóвы, дараү'ё́йа сыны́, даўү'ё́йа кажух'у́*. **276** *сыры́йа дрóвы, мэ́лады́йа ма́л'цы, сух'ійа дрóвы, дэ́раү'ійа з'ё́ц'и, таўсты́йа дубы́*. Але часам чуецца **-ё́йа**: *мэ́ладё́йа ма́л'цы, сух'ё́йа дрóвы*. **292** *мыладыйи, ии́чó мыладё́йа*. **294** *бо'л'шыйе л'исá, малы́йа астал'ис'á, услóв'ие⁶ плах'ийи^е, старыйа на рабо́ц'е, маладыйи, пастро́йк'и плах'ё́йа, бал'шыйи бр'иуáды*. **298** *үустыйи л'асы́, сыры́йи дрóвы, сырё́йа дрóвы, сух'ийи снапы́, дыраү'ийи машы́ны*. **302** *үустё́йа л'асы́, сыры́йа дрóвы, сух'ійа снапы́, дыраү'ийа машы́ны*. **304** *бул'б'аныйа, малады́йа, л'асныйа, ва́з'аныйа, пустыйа, рушныйа, дараү'ийа, даўү'ийа, сух'ийа, марск'ийа, ц'ажк'ийа, бал'ше́йа*. **310** *дэ́раү'ё́йа машы́ны*. **312** *сух'ійа снапы́*. **340** *үустё́йа л'асы́, сырё́йа дрóвы, сух'ё́йа снапы́, дыраү'ийа машы́ны*. **342** *малады́йа үурк'и́*. **351** *сух'ійа снапе́*. **353** *сух'ійа*. **357** *дараү'ийа машы́ны*. **382** *сух'ийа снапы́*. **386** *сух'ийа снапы́*. **399** *сух'ийа снапе́*. **433** *сух'ийа*. **462** *чужыйа*. **463** *малыйа з'ё́ц'и*. **464** *малады́йа*. **469** *даўү'ийа л'ис'ц'á*. **470** *үустыйа л'асы́*. **480** *старыйа*. **488** *старыйа*. **492** *чужыйа з'ё́ц'и*. **531** *сух'ийе*. **535** *друү'ийа*. **544** *крутыйа*. **547** *үустыйа л'асы́*. **548** *сух'ийа дрóвы*. **550** *сыры́йа йайё́чк'и*. **552** *сух'ийа снапы́*. **555** *үустыйа л'асы́*. **569** *старыйа дамы́*. **571** *сыр'ыйа дрóвы*. **575** *сух'ийа снапы́*. **576** *сух'ё́йа*. **577** *мэ́лады́йа*. **578** *сырё́йа, үалубё́йа сустракаецца рэдка*. На аснове гэтай заўвагі на карце ставіцца знак для форм

на **-ыя** (маладзійа). 592 *сух'ійа снапы*. 594 *сух'ійа снапы*. 601 *густыіа л'асы, сырыіа дрóвы, сух'ійа снапы, дараг'ійа машыны*. Зрэдку сустракаюцца: *такéйа хрыпы, на друг'éйа с'утк'и, йак'éйа*. 606 *сух'éйа снапы*. 610 *густыіа, сырыіа, сух'éйа, дыраг'ійа*. 627 *густéйа л'асы, сырыіа дрóвы, сух'éйа снапы, дыраг'éйа машыны, бал'шéйа марóзы*. 666 *густыіа л'асы*. 667 *сух'ійа снапы*. 674 *сух'ійа снапы*. 690 *сух'ійи снопы*. 723 *сух'іе*. 731 *остал'ныіа, бол'шыіи, сыры дрóва, сух'ійи*. 740 *стар'ійи*. 741 *сырыіи, сух'ійи, дароу'и*. 778 *мал'іе з'éц'и*. 779 *сырыіе дрóвы*. 800 *молады бац'істы, густыіе, сырыіе, сух'іе, дороу'іе*. 814 *сух'ійа снапы*. 832 *с'л'апы (-ыіе), слаб'ы(-ыіе) кóн'и, дараг'іе дóчк'и, дараг'и дóчк'и, сух'іе дрóва, сух'и дрóва, стар'ы (-ыіе) кóн'и*. Кароткія формы тут пераважаюць. 839 *сырыіе дрóвы*. 849 *сух'іе снапу*. 865 *сух'ійа рыбе*. 866 *густыіа л'асы, сух'é снапы*. 893 *дараг'ійа*. 901 *сух'іе снапы*. 931 *сух'ійа снапы*. 947 *нувыіи, сырыіи дрóва, сух'ійи снупы, друг'ійи машыны*. 959 *сырыіи дрóва, сух'ійи снупы, дуруг'ійи машыны*. 960 *густы л'и-сы, сырыіи дрóва, сух'ійи снопы, дороу'ійи машыны*. 969 *густы л'есы, сыры дрóва, сух'и снопы, дороу'и машыны*. Наогул прыметнікі множнага ліку маюць кароткую форму, але ўжываецца, праўда, значна радзей, поўная форма.

Карта № 128

НЕНАЦІСКНЫ КАНЧАТАК НАЗОЎНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 89:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі ў назоўным склоне множнага ліку не пад націскам: *новыя хаты, новые, новыэ, новы, новыі* ці *новэі, новэе, новэя?*»

У каментарыях прыводзяцца прыклады, у якіх [ы] фанетычна змянілася ў [э] (гл. каментары да карты № 126). 694 *нóвыé'и хатыé, калхóзныé пол'а, высóкыé дубыé, дóўг'ыé'и полóсыé, пык'учыé, с'ыныé л'ныé*. 728 *холóдне дн'и, шырóкейа дорóгэ*. 732 *нóвейи, холóднейи, высóкейи, шырóкейи, г'арáчэйи, прыгóжэйи, л'этнейи*. 773 *нóвейа хаты*. 955 *нóве хáте, холóдне дн'и, калхóзне пал'а, высóке, шырóке, дóвгэ, г'арéче дн'и*. 1006 *дóўг'эіе палóсы*.

У каментарыях прыводзіцца недастатковая колькасць прыкладаў і адзінкавыя формы (на карце абазначаны адсылачным знакам): 126 *нóвыя дамы і нóвейа дамы, халóднейи дн'и і халóдныхи дн'и, в'исóк'ейи л'асы і в'исóк'ійи л'асы*. 206 *г'арáчыя дн'и*. 208 *нóвыіе хаты*. 242 *нóвыя, халóдныха, калг'асныя, высóк'ейа, шырóк'ейа, дóўг'ейа, с'в'éжэйа, п'ак'учейа, прыгóжэйа*. 274 *в'ас'óлыя мál'цы, б'эдныя з'éц'и, жáрк'іа дн'и, салóтк'іа прán'к'и, м'áкк'ейе хл'абы, ш'устр'ія ав'éчк'и, б'ыстр'ія кóн'и, прыгóжыя з'éц'и*. 300 *халóдных дн'и, калхóзных пал'и, здарóвыя л'ўз'и, дал'óк'іа агн'и, дóўг'іа палóсы, высóк'іа дубы, г'рáчыя дн'и, с'в'éжыя гурк'и, рán'н'ейе пас'эвы, л'этн'ейе дн'и, с'ін'ейе л'энты*. 303 *нóвыя хаты, халóднейа джэы,*

калхóзнейа пал'и, высóк'и́а дубы́, шыро́к'и́а пóласы, җу́рачы́а дн'и, с'в'е́жы́а во́ды, прычо́жы́а л'асы́. 341 с'в'е́жы́а л'ис'и́цы. 342 до́бры́а сады́. 347 но́вы хаты́, но́вы́а хаты́, халóнны́а дн'и, калхóз-ны́а пал'а, высóк'и́а дубе́, шыро́к'и́а з'а́лк'и, в'е́л'к'и з'а́лк'и, до́ў'и́а з'а́лк'и, җара́чы́а дн'и, с'в'е́жы́а җурк'е́, в'е́л'к'и́а марóзы, прычо́жы́а л'асе́, рѣ́н'и́а пас'е́вы, с'и́н'и́а л'ны. 384 но́вы хаты́, халóдны́а дн'и, высóк'и́а дре́вы, до́ў'и́а палóсы, җара́чы́а дн'и, с'в'е́жы́а җурк'е́, ра́н'и́а пас'е́вы. 439 з'м'аша́ный л'у́з'и, атчы́н'ены́а з'в'е́ры, н'ак'у́-ты́а ко́лы, жал'е́зны́а барóны, зал'óны́а л'асе́, с'ам'е́йный л'у́з'и, во́стрый с'арпé, до́ў'и́а сук'е́нк'и, шыро́к'и́а пал'е́, с'в'е́жы́а, л'е́т-н'и́а дн'и. 451 ц'ил'ифан'и́чныйа. 581 но́вы́а хаты́, халóдны́и дн'и, в'исóк'и́а дубы́, шыро́к'и́а пал'и́, җу́рачы́а дн'и, с'в'е́жы́а җурк'и́, прычо́жы́ кра́ск'и, ра́н'и́а пас'е́вы, л'е́тн'и́а дн'и, с'и́н'и́а л'асы́. 631 но́вы́а хаты́, халóдны́а дн'и, калҗа́сны́а пал'и́, в'исóк'и́а дубы́, шыро́к'и́а пал'и́, җара́чы́ дн'и, с'в'е́жы́а җурк'и́, п'ак'у́чы́а марóзы, л'е́тн'и́а дн'и, с'и́н'и́а л'ны. 660 но́вы, җу́сты, холóдны, колхóзны, вы-со́кы, шыро́кы, до́вұы, җор'а́чы, св'и́жы, пык'у́чы, крас'и́вы, ра́нн'и́и, л'и́тн'и, сын'и. 665 холóдны дн'и, высóкы дубы́, җара́чы́и дн'и, л'и́тн'и дн'и. 686 но́вы́и хаты́, халóдны́и дн'и, калхóзны́и пол'а́, высóкы́и дубы́, шыро́кы́и пол'а́, до́ўұы́и полóсы, җара́чы́и дн'и, св'и́жы җуркы́, пык'у́чы́и морóзы, хоро́шы́и л'иса́, ра́н'и́и пос'и́вы, л'и́тн'и́и дн'и, с'и́н'и́и ил'ны́. 690 но́вы хаты́, җу́сты л'исы́, высóкы дубы́, җара́чы́ дн'и, высóкы дубы́, шыро́кы полóсы, ра́нн'и́и пос'и́вы, л'и́тн'и дн'и. 700 но́вы́и хаты́, җу́сты л'иса́, холóдны дн'и, высóкы дубы́, до́вұы полó-сы, җор'а́чы дн'и, св'и́жы җуркы́, ра́н'и́и пос'е́вы, сын'и л'ны́. 726 но́вы́и хаты́, колхóзны́и ко́ны, высóкы́и дубы́, до́ўұы́и полóсы, сынны́е но́чы, л'и́тны́и дн'и. 737 но́вы хаты́, җу́сты л'исы́, холóдны дн'и, колхóзны пол'и́, высóкы дубы́, шыро́кы пол'а́, до́ўұы палóсы, җара́чы дн'и, св'и́жы җуркы́, хоро́шы́и л'исы́, ра́нн'и́и пос'и́вы, л'и́тн'и дн'и, сын'и л'ны. 745 но́вы́е хаты́. 759 но́вы хаты́, ко́жаны, ос'и́навы, йалóвы, дубóвы, ал'хóвы, чо́рны пол'а́, плодopóдны, п'ешча́ны́а. 800 бо́жы з'е́ц'и, бо́жы́е з'е́ц'и, но́вы́е, холóдны́е, колхóзны́е, высóк'и́е, шыро́к'и́е, до́ў'и́е, җора́чы́е, с'в'е́жы́е, п'е́к'у́чы́е, прычо́жы́е, ра́н'и́е, л'е́тн'и́е, с'и́н'и́е. 806 жал'е́зны́е в'и́лк'и, ро́ўны со́тк'и, вы́св'ечаны́е мо́у'ил-к'и, пйа́ты́е сү́тк'и, до́бры́е с'арпы́, в'ал'и́зны́е, до́ў'и́е рады́, мы́ру́ск'и́е, с'в'е́жы́е бу́лк'и, дамы́ прычо́жы́е, с'и́н'и́е ху́стк'и. 832 Сцягну́тыя формы́ пераважаю́ць над поўны́мі. 851 хоро́шы́е пла́ц'а, но́вы́е, чо́рны́е, на́ла́пл'ены́е ша́пк'и, м'и́лы́е, кра́сны́е па́рц'и́за́ны, торх'ва́ный, п'ешча́ны́е по́чвы, ц'омны́е хма́ры, җл'и́н'исты́е з'е́мл'и, зол'е́зны́е со́шн'и́к'и, хвойо́вый корче́, до́ў'и́е воҗо́ны, высóк'и́е дубу́, шыро́к'и́е воро́та, до́ў'и́е волосы́, до́бры́е хаты́, җора́чы́е дн'и, с'в'е́-жы́е ла́дт'к'и, хоро́шы́е браты́, л'е́тн'и́е дн'и, ра́нн'и́е морóзы, с'и́н'и́е сподн'и́цк'и. 854 но́вы хаты́. 867 кра́сны́а, но́ву́а хаты́, но́вы, ха-ло́дны́а дн'и, м'е́дны́а га́рцы, ба́рoзавы́а, сыны́ н'ежа́наты́а, л'у́з'и пам'е́шчы́цк'и́а, ма́йск'и́а л'асы́, ре́зк'и́а, шыро́к'и́е пал'и́, до́ў'и́а, высóк'и́а дубы́, з'ера́в'е́н'ск'и́а, җара́чы́а дн'и, с'в'е́жы́а җурк'и́, п'ак'у́чы́е марóзы, прычо́жы́а л'асы́, сла́бы́а, йа́мы җато́вы́а, йа́шны́а

крупы, сподн'ийа штаны, ран'н'ийа пас'ёвы, л'ётн'ийа, с'ін'ийе, ўрач'ан-
 ныйа атходы. 948 н'овыйи х'аты, хол'одныйи дн'и, колх'озныйи пол'ё, вы-
 с'окыйи дубы, шыро'кийи пол'ё, д'ов'уыйи пол'осы, җар'ёыйи дн'и, с'в'і-
 жыйи җуркы, пык'учыйи мор'озы, ран'н'ийи пос'івы, с'ын'и л'ны. 952 н'о-
 выйи х'аты, хол'одны дн'и, колх'озныйи пол'а, выс'окыйи дубы, шыро'кийи
 пол'а, д'ов'уыйи волосы, җор'ачыйи дн'и, св'іжыйи җуркы, пек'учыйи мо-
 р'озы, хор'ошыйи н'івы, л'йтн'ийи дн'и. 962 н'овыйи х'аты, җ'усты л'исы,
 хол'одны дн'и, колх'озны пол'а, выс'окы дубы, шыро'кы пол'а, д'ов'уы по-
 л'осы, җар'ачы дн'и, св'іжы җуркы, пык'учы мор'озы, л'йтн'и дн'и, с'ын'и
 л'ны. 965 н'овы х'аты, н'овыйи х'аты, хол'одны дн'и, колх'озны пол'а, выс'о-
 кы дубы, шыро'кы пол'а, д'о'у'уы пол'осы, җар'ёчы дн'и, с'в'іжы җуркы. 969
 н'овы х'аты, хол'одны дн'и, калх'озныйе маш'ины, дубы выс'ок'и, шыро'к'ийе
 пол'а, д'о'у'у'ийе пол'осы, җор'ачы дн'и, св'ёжы җурк'и, пек'учы мор'озы,
 җо'жы лесы, ран'н'и пос'ёвы, л'ётн'и дн'е, с'ін'и л'ны. Наогул, прыметнікі
 множнага ліку маюць сцягнутую форму, але ўжываецца, праўда, знач-
 на радзей, поўная форма. 975 б'есс'ов'есныйе л'уд'и, вой'енныйе стойа'ц',
 д'ерев'ёнск'ийе, б'иркул'озныйе хвор'ыйе, круп'улы р'учк'и, зр'обл'еныйе
 россо'х'и, д'обрые җрыбы(у), җо'у'аны җуб'як'и, җо'у'тыйе, з'ел'о'ныйе
 җабы, стар'ейшыйе, мол'одшыйе бол'шыйе, вус'ок'ийе, обр'ыв'истыйе, хо-
 ро'шыйе, ран'н'ийе, м'акк'ийе, с'ін'ийе, л'ётн'ийе. 978 шв'ейныйа ма-
 ш'ынк'и, круп'ныйе от'рады, н'овыйе х'аты, б'есс'ов'есныйе, здор'овы, вой'ен-
 ныйе, парт'изанск'ийе, хол'одныйе дн'е, колх'озныйе пол'а, вус'ок'ийе ду-
 бы, ш'иро'к'ийе пол'а, д'ов'у'ийе н'очы, җор'ач'ийе дн'е, с'в'ёжыйе җурк'и,
 п'ек'уч'ийе мор'озы, хор'ош'ийе хлоп'цы, ран'н'ийе пос'ёвы, л'ётн'ийе дн'е,
 с'ін'ийе х'усты. 988 н'овы, хол'одны, кал'у'асныйе, с'ух'и, выс'ок'и, шы-
 ро'к'и, д'о'у'у'и, җар'ачы, св'ёжы, мар'озы, п'ак'учы, пры'җо'жы, ран'н'и, л'ёт-
 н'и, с'ін'и.

Карта № 129

НАЦІСКНЫ КАНЧАТАК ТВОРНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ ПРЫМЕТНІКАЎ

Карта складзена на матэрыяле пункта «г» пытання № 90:

«Якія канчаткі маюць прыметнікі ва ўскосных склонах множнага ліку:

г) у творным склоне: з *худымі*, з *худымі*, з *худым*, з *худым*, з *ху-
 дыма*, з *худыма*, з *худымы* ці з *худэмі*, з *худэмы*..?»

У гаворках Брэсцкай вобласці наглядаецца ацвярдзенне зычных перад галоснымі пярэдняга рада. Гэта з'ява адлюстравалася і ў кан-
 чатках творнага склону множнага ліку прыметнікаў (*худымы*, *тонкымы*
 і інш.), аднак пры картаграфаванні яна не бярэцца ў разлік;
 [ы] ў адзначаных выпадках можа яшчэ фанетычна змяняцца ў [э]. Такі
 матэрыял прыводзіцца ў каментарыях, а каля лічбы на карце ставіцца
 адсылачны знак — маленькая зорачка.

У каментарыях раскрываюцца адсылачныя знакі, адзінкавыя пры-
 клады, на аснове якіх ставіўся той ці іншы знак і аўтарскія заўвагі

збіральнікаў дыялектных матэрыялаў: 4 с *худым*, за *ўустым*, са *старым*, *сух'ім'и*, *дараў'ім'и*. 54 з *худым*, за *ўустым*, з *старым*, *сух'ім'и*, *дараў'ім'и*. 56 с *сух'ім л'іс'ц'ам*. 58 за *ўустым л'асам*. 88 з *худым*, *ўустым л'асам*, за *сух'ім дараў'ім*; і ў канцы прыметнікаў амаль што не вымаўляецца. 92 с *худым*, з *ўустым*, *сух'ім'и*, *дараў'ім'и*. 98 з *маладым з'ёвушам*, з *ўалубым ўлазам*. Адпадзенне і ў канчатку творнага склону множнага ліку прыметнікаў — з'ява вельмі пашыраная. 101 за *ўустым л'ісам*, с *старым л'уз'ам*, за *сух'ім'и*. У звязнай мове часцей *м*, чым *м'и*. 105 Творны множнага ліку прыметнікаў звычайна супадае з давальным, за выключэннем тых выпадкаў, калі назоўнік ужываецца з канчаткам на *-м'и*: *чужым в'ілам*, с *сух'ім дрэвам*, *бал'шым М'ішкам*. Адзначана два выпадкі ўжывання прыметнікаў на *-м'и*: з *ўбрацк'ім'и л'уз'ам'и*, з *бал'шым'и ўрэшам'и*. 111 с *худым'и л'іцэм'и*. 119 *сух'іма*, *ўлух'іма*. 125 *тап'іў п'еч сух'ім дрэвам*. 126 Творны склон множнага ліку прыметнікаў мае аднолькавую форму з давальным склонам множнага ліку: с *худым рука́м*, за *ўустым л'ісам*, с *сух'ім дрэвам*. 137 з *свай'ім'и старым'и*. 138 *ўустым'и*. 147 с *худым'и*. 156 *ўустым'и*. 167 за *ўустым'и*. 168 с *худым'и*. 208 с *худым'и*. 218 з *худыма*, за *ўустыма*, з *старыма*. 236 *худымы*, *старымы*, *ўустым'и*. Канчатак *-ымі* сустракаецца ў мове малодшага пакалення, канчатак *-ымы* — у старых. 245 *худымы*, *ўустымы*, *старымы*, *сух'ім'и*, *дараў'ім'и*. 247 *худымы*, *ўустымы*, *старымы*, *сух'ім'и*. 262 с *худэм'и*, с *сух'ём'и*. 267 *дэраў'ім'и*. 306 *дэраў'ім'и*. 308 *худым'и*. 309 *ўлух'ім'и*. 342 с *старым'и*. 344 *сух'ім'и*. 391 з *худыма*, з *ўустыма*, *старыма*, з *сух'іма*, з *дараў'іма*. 394 с *старым'и*. 402 *дараў'ім'и*. 415 *сух'ім'и*. 416 с *старым'и*. 419 *залатым'и*. 429 с *худым'и*, за *ўустым'и*, *сух'імы*. 440 с *старым'и*. 470 с *худым'и*, за *ўустым'и*, з *старым'и*, *сух'ім'и*, *дараў'ім'и*. Сустракаецца форма на *-імы*, *-ымы*: *сух'імы*, *дараў'імы*. 484 са *старым'и*. 488 с *старым'и*. 489 з *маладым'и*. 496 с *сух'іма*, з *дараў'іма*. 545 з *маладымы*, *старымы*; больш — з *маладым'и*. 547 *старым'и*. 553 *ўустым'и*. 621 *дыраў'ім'и*. 628 з *худым'е рука́м'е*, зы *ўустым'е кустам'е*, за *старым'е хатым'е*, з *сух'ім'е*, з *дырыў'ім'е*, з *дыраў'ім'и*. 644 *сух'ім'и*. 645 *сух'ім'и*. 675 за *худым'и*. 698 з *худы́емы*, за *ўусты́емы*, з *стары́емы*, *дору́ымы*. 701 с *худэме рука́ме*, *сухэме*, *дору́эме*. 705 с *худым'и рука́м'и*. 708 с *худым'и*. 725 *худым'и*. 728 *худым'и*, *ўустым'и*, *маладым'и*, *крутым'и* і *сухэм'и*, *дору́эм'и*, *сухэм'и*, *доўўэм'и*. 732 з *худэм'и*, з *ўустэм'и*, з *с'в'і-жем'и*. 747 з *маладым'и*. 785 з *л'асным'и*, з *л'асным*, с *крутым'и*, с *крутым*, з *малым'и*, з *малым*, з *маладым'и*, з *маладым*, с *св'атым'и*, с *св'атым*, с *ўустым'и*, с *ўустым*, с *сырым'и*, с *сырым*, с *худым'и*, с *худым*, с *ўлух'ім'и*, с *ўлух'ім*, с *сух'ім'и*, с *сух'ім*, с *дараў'ім'и*, с *дараў'ім*. 816 *старым'и*. 836 з *худымы*, за *ўустымы*, *старым'и*, *сух'імы*, *дараў'імы*. 848 з *худым'и*, за *сл'еп'ім'и*, *кыв'ім'и*, за *ўустым'и*, з *старым'и*. 854 с *худым'и*. 856 з *старым'и*. 859 за *ўустыма*, *старыма*. 861 за *старым'и*. 880 з *худым'и*, з *худым*, за *ўустым'и*, за *ўустым*, з *старым'и*, з *старым*, *сух'ім'и*, *дараў'ім'и*. 932 Канчатак *-ымы(-імы)* ужываецца зрэдку. 955 *худэме*, *ўустэме*, *старэме*, *сухэме*, *друўэме*.

**ПАШЫРЭННЕ ФОРМ ВЫШЭЙШАЙ СТУПЕНІ
ПРЫМЕТНІКАЎ З СУФІКСАМІ -ш- і -эй**

Карта складзена на матэрыяле пытання:

«Як утвараецца вышэйшая ступень прыметніка?»

З прычыны таго, што форма з суфіксам **-эйш-** пашырана на ўсёй тэрыторыі, на карце яна не адзначаецца. Тэмай карты з'яўляецца форма з суфіксам **-эй-**, якая можа ўтварацца ад усіх прыметнікаў (*малаз'ей, б'ал'ей, салаз'ей, шырэй, вышэй* і інш.), і форма з суфіксам **-ш-**.

Пры дапамозе суфікса **-ш-** вышэйшая ступень утвараецца не ад усіх прыметнікаў, а ад лексічна абмежаванай групы, таму ўсе прыклады з суфіксам **-ш-** прыводзяцца ў каментарыях: 2 *стáршый*. 4 *тон'шы*, *шы́ршы*. 8 *шы́ршы*. 24 *шы́ршый*. 25 *то́ншы*. 29 *к вь́сшай*. 33 *да́л'шы*. 41 *т'ёнкшы*. 46 *да́л'шы*. 52 *шы́ршы*, *з'ашо́ўшы*. 65 *шы́ршы*. 69 *з'ашо́ўшы*, *шы́ршы*. 82 *шы́ршы*. 87 *да́л'шый*. 104 *ста́ршый*. 105 *мла́тчый*, *ста́ршы*. 109 *з'ашо́ўшы*. 112 *то́н'шы*. 123 *шы́ршый*. 132 *вь́шшы*, *то́н'шый*. 133 *шы́ршы*. 138 *ста́ршы*. 144 *ста́ршы*. 149 *з'ашо́ўшы*. 152 *шы́ршы*, *ста́ршы*. 153 *ста́ршайа*. 159 *з'ашо́ўшы*, *то́ншы*. 160 *шы́ршы*. 171 *вў́шшы*. 183 *ба́ҳа́чы*. 191 *бл'і́шшы*. 195 *ста́ршы*. 228 *ста́ршы*, *мало́дшы*. 231 *шы́ршы*. 234 *то́ншы*. 238 *шы́ршы*, *бл'і́шшы*. 239 *шы́ршы*. 241 *шы́ршы*. 248 *шы́ршы*, *ўлў́бшы*. 255 *да́л'шы*. 274 *шы́ршы*. 275 *шы́ршы*. 278 *з'аше́ўшы*. 281 *шы́ршы*. 282 *шы́ршы*. 283 *да́л'шы*. 289 *да́л'шы*. 291 *шы́ршы*. 293 *ста́ршы*. 295 *то́н'шы*. 297 *ста́ршый*. 298 *то́н'шы*, *шы́ршый*. 299 *то́ншы*, *з'ашо́ўшы*. 300 *то́ншы*. 302 *ста́ршый*, *да́л'шы*, *шы́ршый*, *з'ашо́ўшый*. 303 *ста́ршый*, *да́л'шый*. 305 *бл'і́шшый*. 313 *то́ншы*, *з'ашо́ўшы*. 314 *шы́ршы*. 317 *шы́ршы*. 318 *вь́шшы*, *да́л'шы*. 325 *шы́ршы*. 327 *шы́ршы*. 339 *то́ншы*. 343 *мало́дшы*. 345 *то́ншы*. 347 *бл'і́шшы*, *з'ашо́ўшы*. 348 *мало́тшы*, *бл'і́шшы*. 349 *ста́ршы*, *шы́ршы*, *з'ашо́ўшы*. 351 *н'і́шшы*. 352 *вў́шшы*. 354 *з'ашо́ўшы*. 355 *ста́ршы*, *шы́ршы*. 357 *шы́ршы*. 359 *шы́ршы*, *бл'і́шшы*, *ҳара́чы*. 363 *шы́ршы*. 364 *шы́ршы*, *ҳара́чы*. 365 *з'ашо́ўшы*. 366 *з'аше́ўшы*. 368 *з'ашо́ўшы*. 369 *бл'і́шшы*. 370 *з'ашо́ўшы*. 371 *даро́шша*. 379 *ста́ршы*. 380 *каро́чы*. 381 *шы́ршы*. 383 *з'ашо́ўшы*. 385 *бл'і́шшы*. 393 *шы́ршы*. 396 *танн'ейшы*, *шы́ршы*, *бл'і́шшы*. 397 *шы́ршы*, *бл'і́шшы*, *ҳара́чы*. 399 *ҳаро́шшы*, *сало́тшы*. 400 *шы́ршы*, *вў́шшы*. 406 *ста́ршы*, *бл'і́шшы*. 405 *вь́шшы́а*, *ҳаро́шшы*, *шы́ршы*, *ўлў́бшы*, *бл'і́шшы*. 409 *мало́дшы*, *шы́ршы*. 412 *мало́тшы*, *вў́шшы*, *бл'і́шшы*, *даро́шшы*. 413 *ҳаро́шшы*, *сало́тшы*. 419 *сў́шшы*, *вь́шшайа*. 422 *вь́шшы́а*, *дў́шшы*, *мало́тшы*. 424 *шы́ршы*, *бл'і́шшы*. 425 *вь́шшы*. 436 *шы́ршы*. 437 *шы́ршы*. 438 *ста́ршайа*, *даро́шшўйу*, *бл'і́шшы*, *з'ашо́ўшой*. 440 *даро́шшы*, *мало́тшайа*, *бл'і́шшых*, *даро́шшы*. 443 *тон'шы*, *мало́дшы*. 444 *шы́ршы*. 445 *з'ашо́ўшы*. 447 *шы́ршы*. 448 *ҳаро́шшы*, *вь́шшы*, *ўлў́бшы*. 449 *даро́шшы*, *з'ашо́ўшы*, *шы́ршы*. 450 *ба́ҳа́шшы́а*, *даро́шшайа*, *шы́ршы*, *бл'і́шшы*. 451 *з'ашо́ўшайа*. 452 *шы́ршы*. 453 *з'аше́ўшы*. 454 *даро́шшо*. 455 *н'і́шшы*, *бл'і́шша*. 456 *бл'і́шшы*, *з'ашо́ўшы*. 457

шырышы. 458 шырышы, бл'ишышы. 459 бл'ишышы, шырышы. 461 малотшы, бл'ишышы, з'ашоўшы. 476 тоншы, з'ашоўшы. 477 шырышы, в'ишышы. 479 шырышы. 482 дарошышыйа, в'ишышый, бл'ишышы. 483 шырышы. 485 шырышы, тоншы. 487 шырышы, бл'ишышы. 489 з'ашоўшы, шырышы. 490 в'ишышыйе. 491 шырышы, бл'ишышы. 492 старшы, млатшыйа, бл'ишышы, з'ашеўшы. 493 в'ишышы, шырышы, баўагышыйа. 494 малочша, шырышы, бл'ишышы, з'ашеўшы. 495 бл'ишышы, шырышы, в'ишышы, з'ашеўшы, дарошышы. 496 з'ашеўшы, малочшы, в'ишышы, бл'ишышы, шырышы. 497 шырышы. 498 старшаму. 499 шырышы, малотшы. 500 шырышы, бл'ишышы, харошышы, здароўшы. 501 бл'ишышы, шырышы. 502 дарошышы, шырышы. 503 шырышы, бл'ишышы, з'ашоўшы. 509 шырышы. 510 шырышы. 511 з'ашоўшы. 512 шырышы. 522 тоншы. 529 бл'ишышы. 531 шырышы. 532 шырышы, бл'ишышы, з'ашоўшы, старшы. 533 шырышы. 534 з'ашоўшы. 535 з'ашоўшы. 541 шырышы. 554 шырышы. 562 тон'шы, шырышы, бл'ишышы. 565 шырышы. 566 з'ашоўшы. 578 тон'шы. 583, 587 шырышы. 595 з'ашоўшы. 597 з'ашоўшы. 600 шырышы. 604 шырышы, з'ешеўшы. 610 шырышы. 630 шырышый. 636 тон'шы, шырышы. 637 шырышы. 638 шырышы. 642, 645 шырышый. 646 тоншы. 647 шырыш'ий. 649 шырышый, здароўшыйа. 651 дешоўшы. 652 тонш'ий, ш'ириш'ий, бл'ишш'ий, д'ишоўш'ий. 653 тон'шый, ш'ириш'ий, бл'ешч'ий, д'ишоўш'ий. 654 тоншш'ий, ш'ириш'и, бл'ишш'ий, жешч'ий, д'ишэвшый. 655 тонч'ий, шырыш'ий, бл'ишч'ий, танч'ий. 656 тонч'ий, ш'ириш'ий, бл'ишчий, жешч'ий, тан'ш'ий. 657 тон'шы, шырышы, д'ишоўшы. 658 тоншый, д'ишоўшый. 659 тончый, ш'иришый, бл'ишчий, д'ишэвшый. 660 тончый, ш'иришый, бл'ишч'ий, гораўчышы, д'ишоўшый. 661 тан'шый, ш'иришый, дышоўшый. 662 тончый, бл'ишшый, дышэвшый. 664 тончый, ш'иришый, д'ишоўш'ий. 665 ш'иришы, д'ишэвшы. 671 з'ашоўшы. 672 шырышы, бл'ишышы. 675 харошчы. 676 шырышы, дешоўшы. 678 шырышы, з'ашоўшы, з'ешеўшы. 679 шырышы. 680 шырышы. 683 тончый, шырышы, дышоўшыйе. 685 тон'шы, шырышы, бл'ишышы. 686 шырышый, бл'ишшый, д'ишэўшый. 687 тончы, шырышы, бл'ишышы, д'ешуоўшы. 688 тончый, шырышый, бл'ишчий, дышоўшый. 689 шырышый, бл'ишшый, дыш'ишый. 690 старшый, тончый, бл'ишчий. 691 тончый, ш'иришый, бл'ишчий, дышэвшый. 692 ш'иришый, бл'ишчий, дышэвшый. 693 тончый, шырышый, бл'ишчий, дышэвшый. 694 дышэвшый, шырышый, бл'ишчий. 695 бл'ишчий. 696 тончый, ш'иришый, дыш'ишый. 697 бл'ишшый, шырышый, д'иш'ишый. 698 шырышыйе, дышоўшыйе. 699 тончый, ш'иришый, бл'ишчий, дыш'ишый. 700 ш'иришый, дышэвшый. 701 тончы, бл'ишчий, дышоўшы. 702 шырышы, тончы, д'иш'ишый(й). 703 ш'иришый, д'ишоўшый. 704 тоншый, ш'иришый, бл'ишшый, гораўчый, дышэўшый. 705 малотша. 706 малотша, шырышы, бл'ишышы, з'ашеўшы. 708 малотшыйа, старшыйа. 710 малочшы, баўагышы, з'ашоўшы. 711 з'ашоўшы. 712 мланша. 713 старшы брат. 715 тон'шы, шырышы, з'ашоўшы. 720 шырышы, бл'ишышы. 721 тончы. 726 боўагышы. 727 тон'шый, шырышый. 729 старша, дораўше, хор'ишче, тонче. 730 шырышый, дышэўшый, доўша, душчий, дораўш'ий. 731 душышы, тон'шый, з'ешоўшый. 732 боўагышы. 735 старшый, ш'иришый, бл'ишшый,

дыш'ишый. 736 старшэй, шыршэй, җлыбшэй, молóдшэй. 737 тóн-
 чый, и'иришый, блышчый, дышэвишый. 738 дужыш, блыжыш, дорóжыш,
 солóдшы, дышóвыш, шыршы. 739 старшый, тóн'шый, шыршый, блыш-
 шый, дыш'ишый. 740 старшы, шыршы, тóншы, блышшы. 741
 старшы, молóдша, корóтша, җладче, хорышчы, шыршый, җорéдчы, ды-
 шóви'и. 742 малóчишыйе, шыршы. 743 харóшшы, здарóжшаҗа. 744
 малóчишыйа. 745 бл'ишшы, харóшшы, з'ашóжшы, тóн'шы. 746 ма-
 лóтшышыйа. 747 вышша, н'ишша. 748 з'ашóжшы. 749 з'ашéжшы, да-
 рóшшы, шыршы. 750 баҗатшы, малóтшы, бл'ишшы, шыршы. 751
 шыршы, дарóшшы, малóчы, харóшшы, җарáчы, бл'ишшы. 752 з'а-
 шéжшы, шыршы, бл'ишшы, з'ашóжшы. 760 тóншы, шыршы, д'ишóжшы.
 761 старшы. 767 шыршы, з'ешóжшы. 769 л'окишый, молóтшышый. 770
 дешэвишый, шёршый, сол'идшы. 771 блыжчый, дышэвишый, тóнчый.
 775 шырша, бл'ишшайе, харóшша. 776 малóчша, харóшшайе, шырша.
 777 шыршы, җишшы, з'ешéжшы. 779 шыршы, малóчша, баҗáчша,
 харóшша. 780 харóшша, тóн'шы. 781 бл'ишшы, з'ешóжшы. 783 шыр-
 шы, вышшы, харóшша, шыршы. 784 малóдшы. 785 бл'ишшы, з'а-
 шéжшы, шыршы. 786 дарóшч'е. 788 старшы, тóн'шы, шыршы, з'а-
 шóжшы. 793 шыршы, з'ашóжшы. 794 шыршы. 799 тóн'шы. 801
 хышчы. 802 старшы. 803 шыршы, бл'ишшы, з'ешóжшы. 808 шыршы.
 809 шыршы. 810 шыршы, вҗишшы, дҗишшы. 811 шыршы. 814 шыр-
 шайа, бл'ишшы. 816 вышша, н'ишшы. 820 шыршы. 825 шыршы.
 826 тóншы. 832 шыршы, вҗишшы. 834 шыршы, бл'ишшы. 837 стар-
 шы, шыршы. 839 тóн'шы. 846 шыршы, бл'ишшы. 847 шыршы. 848
 шыршый. 850 з'ешóжша. 851 старшы, шыршы, з'ешóжшы. 859 шыр-
 шы. 862 шыршайа. 871 шыршы. 872 шыршы. 874 шыршы. 876
 шыршы, з'ашóжшы. 880 шыршы. 881 шыршы. 882 шыршы. 886
 тóн'шы, солóдшы. 887 шыршы. 888 старшы, дарóжшышыйа, шыршы.
 889 шыршы. 891 шыршы. 895 шыршы. 899 бл'ишшы. 902 тóн'шы,
 шыршы. 904 з'ашóжшы. 907 шыршы, вышшы, н'ишшы. 909 шыршы.
 914 шыршы. 915 шыршы. 920 шыршы, вышшышыйа. 931 шыршайа.
 933 шыршы. 934 шыршышыйа. 935 шыршы. 936 бл'ишшы. 937 шыр-
 шы. 938 тóншы, шыршы. 941 шыршы. 942 шыршы, бл'ишшы. 943
 шыршы. 945 тóншый, шыршый, блызшый. 946 тóн'шы. 947 тóн'чый,
 и'иришый, блышчый, дурóшчый, дышыв'ишый. 948 тóнчый, и'иришый,
 дышэвишый. 949 дал'шый, и'иришый, блышчый, дурóшчый. 950 дал'-
 шый, шыршый, блышшышый, дешэвишый. 951 шыршы. 952 тóнчый, и'и-
 ршый, блышчый, дышэвишый. 953 тóн'шы, и'иришы, бл'ишшы. 954 тóн-
 шый, и'иришый, дóви'ишый. 955 тóнчый. 956 тóнчы, дешэвишый. 957
 и'иришый, дышэвишый. 958 дышэвишы, хорышчы, дорóжша. 959 тóн'-
 шый, и'иришый, блышчый. 960 тóн'шый, шыршый. 961 тóншый, шыр-
 шый, дешэвишый, дышéжшый. 963 старшый, тóнчый. 964 старшы,
 шыршы, бл'ишчы, дешэвишы. 965 тóн'шый, блыш'шый, дыш'ишый.
 966 шыршы. 969 з'ашóжшы, дорҗишша. 973 бл'ишшы. 974 малóдшы,
 з'ешóжшы. 975 старшы, бл'ишшы. 976 здорóви'и, хорóшч'и, и'ири'и.
 977 молóдша, шырша, бл'ишшы. 978 старша, бл'ишч'и, и'ири'и. 981
 шыршы, з'ешóжшы. 982 бл'ишшы. 983 з'ашóжшы. 984 тóн'шы, шыр-

шы, молодшыіе, з'ашоўшы. 985 з'ешоўшы. 986 шырышы. 989 вўшыа, хорошыа, ш'ўрш'и. 990 поўанш'и. 991 солóдшы. 992 шырышы, з'ешоўшы. 993 шырыша, в'ўшчы, н'ўжч'и, ш'ўрш'и. 994 тóнш'и, тóўшч'и, дешóвшы, поўаншы. 995 з в'ўшшоўо, шырышы. 996 малóдшы. 999 шырышы. 1001 з'ешоўшы. 1002 дáл'шы, шырышы. 1003 шырышы. 1004 тóн'шы, шырышы, дорóшшы, з'ешоўшы, малóўшыіе. 1011 тóнчы, з'ешоўшы. 1012 дешёўш'и, дорóш'ш'и, тóн'ч'и, тóўшч'и, үрўбш'и, блышч'и, тóншы, шырышы, д'ешоўшы. 1013 шырыша, з'ешёўшы. 1019 шырышый. 1021 шырышы. 1022 тóн'шы, шырышы. 1023 стáрышы, з'ашёўша. 1024 з'ашёўшайа, дарóжшы, вўшышы. 1025 старшы. 1026 шырышы, з'ешоўшы. 1027 шырышы, бл'ўжша, д'ешоўшы.

Прыметнікі з суплетыўнай асновай звычайна ўжываюцца з суфіксам -ш- і пры картаграфаванні не прымаюцца пад увагу. У тых жа выпадках, калі такія прыметнікі выступаюць з іншымі суфіксамі, яны прыводзяцца ў каментарыях: 313 м'ён'ый, луччэйшы. 551 бал'шэйшы. 741 үорійша. 745 үарéй. 746 л'ан'ейшайа. 789 үарéйшы. 797 л'епéйшы. 862 луччэй.

Чорнай зорачкай абазначаюцца адзінкавыя формы: 21 сáмы ма-лады, сáмы н'ўшышы. 41 сáмы высóк'и. 54 дабрéйе, б'ал'ейе. 60 сáмы стары. 66 бл'ўжа. 69 старéйа, б'ал'ейа. 84 дабрéйа. 105 м'акóшый хл'еп, м'алóшыйи үүрк'ў, п'кр'апóшый. 127 старéйе. 149 бол'ш шўстры. 193 сáмы с'ўн'и, сáмы тóнк'и, сáмы бл'ўск'и, сáмы үарáчы. 196 старшэйшы. 262 старéйа, м'элаз'ейа. 266 старéйа. 270 шыры. 278, 300 з'ашёўл'и. 313 б'ал'ейа. 325 шыры, бл'ўжы. 327 бл'ўжы. 329 вастр'ейе, крас'ив'ейе. 391 старéйе, дабрéйе, б'ал'ейе. 494 үорш старéйшы. 496 б'ал'ейа. 499 дорóже. 572 шыр'и. 578 шыры. 583, 586 шыр'и. 588 дáл'и, бл'ўжы. 596 шыры, бл'ўжы. 599 бл'ўжы. 603 старéйа, дабрéйа, б'ал'ейа. 610 бл'ўжы. 612 шыр'и, бл'ўжы. 615 дáл'шы, бл'ўжы. 617 бл'ўжы, шыры. 618, 619 дáл'и, бл'ўжы. 623 дáл'и, шыр'и, бóл'и. 632 старéйа, дабр'ейа, б'ал'ейа. 658 сáмый дóбры. 705 старшэйшайа. 708 старшэйшы. 712 старшэйша. 789 з'ашёўл'е. 886 старéйа, добрéйа. 888, 907, 1002 харашн'ейшы. 757 стар'ўшышы, был'ўшышы, үорач'ўшышы. 967, 976, 977 дешовл'ейшы. 1004, 1008 б'ел'ейе. На аснове недастатковай колькасці матэрыялу (адзін прыклад) ставяцца знакі ў наступных нас. пп.: чорны круг: 16, 19, 71, 72, 77, 84, 149, 151, 165, 204, 206, 225, 231, 241, 263, 264, 265, 267, 269, 275, 277, 292, 312, 329, 443, 444, 454, 484, 487, 488, 492, 493, 510, 511, 515, 524, 526, 529, 535, 551, 553, 557, 566, 574, 576, 585, 590, 765, 778, 785, 786, 804, 806, 816, 824, 825, 836, 848, 851, 852, 854, 861, 898, 909, 936, 955, 964, 972, 982, 992, 1009.

Карта № 131

ФОРМА ВЫШЭЙШАЙ СТУПЕНІ ПРЫМЕТНІКА тонкі

Карта складзена на матэрыяле пытання № 59:

«Як вымаўляюцца наступныя словы з цвёрдым ці мяккім зычным: менш, меньш, тонш, тоньш..?»

Адводзяцца ад картаграфавання формы звычайнай ступені прыметніка *тонк'і* ў нас. пп. 146, 157, 204, 208, 214, 475, 513, 515, 517, 565, 667, прыметніка *ц'ён'к'і* ў нас. пп. 12, 208, 212. Адзінкавыя формы вышэйшай ступені прыметніка *тонкі* даюцца агульным адсылачным знакам: 7 *ц'ён'шы*. 8 *ц'еншы*. 76, 151 *т'ён'шы*. 949 *тончшыі*.

Карта № 132

ФОРМА ТВОРНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ЎКАЗАЛЬНА-АСАБОВАГА ЗАЙМЕННІКА ЖАНОЧАГА РОДУ 3-й АСОБЫ

Карта складзена на матэрыяле адказаў на пытанне № 95:

«Як утвараюцца формы ўскосных склонаў займенніка 3-й асобы жаночага роду:

в) у творным склоне: з *ей*, з *ею* ці *ёй*, з *ёю*?»

Выкарыстаны дадаткова матэрыял аб гэтых формах са звязных тэкставых дадаткаў, а таксама чарнавікоў.

Картаграфуецца адрозненне паміж формай у адносінах наяўнасці ў аснове галоснага гука *о* або *е* (*йой*, *йойу* — *йей*, *йейу*) і ў адносінах наяўнасці або адсутнасці галоснага гука *у* ў канчатку (*йойу*, *йейу* — *йой*, *йей*).

Мясцовыя асаблівасці ў галіне адпаведнай формы ў беларускіх гаворках праяўляюцца недадаткова выразна, таму што ўсе беларускія дыялектныя варыянты гэтай формы адпавядаюць формам беларускай і рускай літаратурных моў і магчымы ва ўжыванні пад уплывам гэтых моў ва ўсіх гаворках. Таму збіральнікі матэрыялаў нярэдка ў выніку няўдалага выбару аб'ектаў або проста па няўважлівасці не змаглі правільна вылучыць традыцыйную мясцовую форму і зарэгістравалі замест яе запазычаную з беларускай ці рускай літаратурнай мовы або ўсе ўжывальныя варыянты без указання ў адносіны кожнага з іх да канкрэтнай гаворкі таго ці іншага нас. п. У сувязі з гэтым картаграфуемы матэрыял у цэлым хоць і дае ўяўленне аб тым, для якіх гаворак больш характэрны той ці іншы варыянт формы, але не зусім дакладна.

Карта № 133

УКАЗАЛЬНА-АСАБОВЫ ЗАЙМЕННІК 3-й АСОБЫ З ПРАТЭТЫЧНЫМ [j] АБО [v]

Карта складзена на матэрыяле адказаў на пытанне № 96:

«Як гавораць: *ён* ці *он*; *яна*, *іна* ці *ана*; *яно*, *іно* ці *ано*?

Якая форма назоўнага склону множнага ліку гэтых займеннікаў: *яны*, *іны*, *аны* ці *ане*, *ані*?»

Картаграфуецца ўжыванне ўказальна-асабовага займенніка 3-й асобы з пратэтычнымі гукамі [v] і [j]. Адказы па некаторых нас. пп. сведчаць аб паралельным ужыванні займенніка з пратэтычнымі [v] і [j].

Картаграфуецца ў такіх выпадках толькі займеннік з пратэтычным [в]. У сувязі з гэтым прыводзіцца матэрыял па ўсіх нас. пп., у якіх адзначана ўжыванне ўказальна-асабовага займенніка толькі з пратэтычным [в] або паралельна з пратэтычнымі [в] і [j]:

1) *вон, вонá, вонó, воньы* — 651, 720, 721, 729, 803, 970, 971, 976, 978, 991, 1009, 1013;

2) *в'ин, вонá, вонó, воньы* — 653, 658, 661, 689—692, 695, 696, 699—703, 726—728, 730, 733, 737—739, 770, 771, 945, 946, 951, 960, 961, 963, 965;

3) *в'ин, вунá, вунó, вуньы* — 655, 656, 659, 693, 694, 704, 947, 949, 954, 959;

4) *вун, вонá, вонó, воньы* — 686, 688, 697, 735, 763, 768, 811, 948, 964, 968;

5) *вон, вонá, вонó, воньы* — 808, 989, 995, 1012;

6) *вуон, вонá, вонó, воньы* — 680, 684, 685, 687;

7) Акрамя таго, ёсць розныя адзінкавыя па зместу адказы: з заўвагамі збіральнікаў, няпоўныя адказы, адказы, якія сведчаць аб ужыванні займенніка з абодвума пратэтычнымі гукамі, адказы, у якіх прыводзяцца своеасаблівыя варыянты той ці іншай формы, і г. д.: **654** *в'иун, вонá, вонó, воньы*. **657** *в'ин, унá, унó, уньы*. **660** *в'ин, воунá, воунó, воньы*. **662** *вун, вонá, вонó*. **663** *в'ин, вонá, вонó*. **664** *в'ин, вонá (онá), вонó (онó), воньы (оньы)*. **665** *в'ин, воньы*. **675** *вон, ванá, ванó, ваньы*. **676** *вуон, вуонá, вуонó, вуоньы*. **677** *вуон, вуонá, вуонó, вуоньы*. **678** *вон, ванá, ванó, ваньы*. **679** *вон, ванá, ванó, воньы*. **681** *вуон, вуоньы*. **682** *вуон, вонá, вонó, воньы, йон*. **683** *вонá, вонó, воньы, йанá*. **698** *в'ин, вонá, вонó, воньы^э*. **709** *в'ин, вонá*. **716** *он, йон, вен, онá, йенá, венá, больш ужываюцца вен, венá*. **717** *вен, вьн, вонá, вонó, воньы*. **718** *в'н, вонá, вонó, вонé, воньы*. **722** *вон, вонá, воньы*. **723** *в'н, воньы*. **724** *вуонá, вуоньы*. **725** *в'н, воньы*. **731** *в'ин, вонá, воньы, оньы*. **732** *в'ин, вонá, вонó, воньы*. **734** *вын, вонá, вонó, воньы*. **736** *в'ин, вонá, вонó, воньы (в'иньы)*. **758** *вон, вонá, вонó, воньы, йон, йанá, йанó, йеньы*. **760** *вон, вонá, воньы*. **761** *вон, йон, воньы; йон ужывае толькі моладзь*. **762** *вын, вон, вонá, воньы*. **764** *вон, вун, вонá, воньы*. **765** *вон і йон, вонá, вонó, воньы і йаньы*. **766** *вын, вонá, вонó, воньы, онá, онó, оньы*. **767** *вын, вонá, воньы*. **769** *вун, в'ин, вонá, воньы, онá, оньы*. **772** *в'ин, в'инá, в'инó, в'иньы*. **773** *йон, вунá, вунó, вуньы*. **794** *вон (он), вонá, оньы*. **798** *вон, йон (рэдка), онá, онé, вонé, оньы, воньы, воньы ўжываецца значна радзей, чым оньы*. **799** *вон, йон, йанá, вонá, йанó, оньы, аньы, воньы, йаньы*. **800** *йон и вон, йенá, онá, вонá, вонó, воньы*. **801** *он, вон, йанá, вонá, оньы, воньы*. **802** *он, онá, вонá, оньы*. **804** *вон, онá, вонá, вонó, онó, воньы*. **805** *вон, вонá (онá), онé, вонó, оньы, воньы*. **807** *вон, вонá, вонó*. **809** *вон, вонá, вонó, йаньы, воньы*. **810** *вон, вонá, вонó, вонé, воньы, радзей он, онá, онó, оньы, онé*. **812** *вон, вонá, вонó*. **841** *вон, йон, он, йенá, онá, йонó, йеньы, воньы, он'и*. **846** *вон, йон, он, вонá, йенá, онá, йонó, воньы, йеньы, оньы*. **848** *вон, он, вонá, онá, вонó, онó, воньы*. **850** *он (вон, йон), вонá (онá), вонó (онó), оньы (воньы)*.

851 *вон, йон, вонá, йенá, онá, йенó, онé, йены́, оны́.* 852 *он, йон, онá, йенá, оны́, йены́.* 950 *вун, вонá, вонó.* 952 *в'ун, вонá, вонó.* 953 *он, онá, вонá, онó, оны́.* 956 *вун, онá, онó, воны́.* 957 *он, онá, онó, оны́.* 958 *в'ун, вонá, вонó.* 962 *в'ун, вонá, вонó, воны́, вун.* 966 *вон, вонá, вонó, воны́, онá, онó, он'у́.* 967 *вон, вонá, вонó, воны́ (онó, оны́).* 969 *вон, вон, вонá, вонó, воны́.* 972 *вон, вонá, вонé, вонó, он, онá, онé, онó, воны́, оны́.* 973 *вон, вонá, вонó, он'у́.* 974 *вон, вонá, вонó, ваны́, вонé.* 975 *вон, вонá, вонó, вонé, воны́, вон, он, онá, онó, оны́.* 977 *вон, вон, он, вонá, онá, вонó, вонé, онó, онé, оны́, воны́.* 979 *он, онá, оны́.* 981 *йон, вон, он, йенá, йанá, вонá, онá, йенó, йанó, вонó, вонé, онé, онó, йены́, йаны́, воны́, оны́.* 982 *вон, вонá, вонó, воны́, йон, йенá, йонá, йенó, йонó.* 983 *вон, вонá, воны́.* 985 *йон, он, вон, йанá, онá, вонá, онé, вонé, йаны́, оны́, воны́.* 986 *вон, он, вонá, онá, вонé, онé, воны́, оны́.* 988 *он, онá, анá, радзей вон, вонá, воны́.* 990 *вон, вонá, вонó, воны́, оны́, он, онó, онá.* 993 *вон, вонá, вонó, воны́, он, онá, онó, оны́.* 994 *вон, онá, вонá, вонó, вонé.* 1007 *вон, вон, вонá, онá, вонó, воны́.* 1008 *вон, он, вонá, онá, воны́, оны́ (часцей).*

Не картаграфуецца матэрыял па нас. п. 856: *вон'ы́, йон, йонó, ван'э.*

Карта № 134

ФОРМА НАЗОЎНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ ЎКАЗАЛЬНАГА ЗАЙМЕННІКА той

Карта складзена на матэрыяле часткі пытання № 97:

«Якія формы назоўнага склону адзіночнага ліку займенніка *той*: у мужчынскім родзе: *той, тэй, тый* ці *тот..?*»

Асаблівасці формы *той*, звязаныя з характарам вымаўлення галоснага «о» пад націскам у закрытым складзе (*тóй, тyoй, туй*), не картаграфуюцца.

У наступных нас. пп. пры картаграфаванні выкарыстаны дадаткова адпаведныя матэрыялы з адказаў на іншыя пункты «Праграмы» або з тэкставых дадаткаў: 6 *той, тот*; у тэкставым дадатку *тей*. 94 *тей*; у адказе на пытанне № 151 *тот*. 98 *той*; у тэкставым дадатку *тот*.

Ускосныя звесткі аб ужыванні формы *тот* ёсць у каментарыях да карты № 49 «Якасць пачатковага зычнага ва ўказальных займенніках *эты, гэны* і вытворных ад іх словах».

Карта № 135

ФОРМА РОДНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ЖАНОЧАГА РОДУ ЎКАЗАЛЬНАГА ЗАЙМЕННІКА тая

Карта складзена на матэрыяле адказаў на пытанне № 98:

«Як утвараюцца формы ўскосных склонаў ад займенніка жаночага роду *тая*:»

а) у родным склоне: *з тае хаты, з таей хаты, з тые хаты, з тыя хаты, з тый хаты, з тоі хаты ці з тэй хаты?»*

Картаграфуюцца наступныя адрозненні ў форме:

а) неабумоўленыя фанетычнай сістэмай гаворак асаблівасці галоснага гука ў аснове: *той (тойё, тайё і інш.) — тей (тэйе) — тый (тыйе, тыйё);*

б) наяўнасць або адсутнасць канчатка пасля [j] асновы: *той, тей, тый — тойе або тайё, тэйе, тыйе або тыйё — тайей — тайейе;*

в) месца націску пры наяўнасці канчатка: *тайё, тыйё; тайей, тайейе — тойе, тэйе, тыйе.*

Не картаграфуюцца асаблівасці формы, абумоўленыя фанетычнай сістэмай гаворак, і якасць канцавога ненаціскавага галоснага (*тойе, тойа, тойё, тойи, тойь або тыйе, тыйа і інш.*), якасць канцавога націскавага галоснага (*тойё, тойіе, тойё і інш.*) і якасць галоснага на месцы «о» не пад націскам у аснове (*тойё, тойей, тойейе — тайё, тайей, тайейе*).

У нас. п. 566 адзначана форма *тайой*, у нас. п. 913 — з *тайей* і з *тайой*.

Матэрыялы наступных нас. пп. не картаграфуюцца: 272 с *тайоб хаты*. 334 *ис тайё хаты* (у сувязі з блытанымі адказамі на астатнія падпункты гэтага пытання). 728 с *тайи хата*. 1009 с *цыйё* (форма іншага займенніка).

Карта № 136

ФОРМА ДАВАЛЬНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ЖАНОЧАГА РОДУ ЎКАЗАЛЬНАГА ЗАЙМЕННІКА тая

Карта складзена на матэрыяле пытання № 98:

«Як утвараюцца формы ўскосных склонаў ад займенніка жаночага роду тая:

б) у давальным склоне: *к той хаце, к тый, к тэй, к туй, к таей ці к таей?»*

Картаграфуюцца неабумоўленая фанетычнай сістэмай гаворак якасць галоснага асновы займенніка (*к той, к той, к туй, тий — тей*) і наяўнасць або адсутнасць канчатка пасля [j] асновы.

У наступных нас. пп. знакі на карце ставяцца на аснове такіх форм: 398 *к той, к тойи*. 701 *тойи*.

Матэрыял па наступных нас. пп. адводзіцца ад картаграфавання: 113 *к тый*. 334 *к тайё*. 981 *к тайи*. 1009 *к цейей*. 1013 *к цейей*.

Карта № 137

ФОРМА ТВОРНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ЖАНОЧАГА РОДУ ЎКАЗАЛЬНАГА ЗАЙМЕННІКА тая

Карта складзена на матэрыяле пытання № 98:

«Як утвараюцца формы ускосных склонаў ад займенніка жаночага роду тая:

г) у творным склоне: *за той хатай, за тою, за тэй, за тэю, за тый, за тыю, за таей, за таею ці за таёй, за таёю?»*

Картаграфуецца наяўнасць галоснага гука **о** або **е** ў аснове формы пад націскам (*той, тойу — тей, тейу*), адрозненне ў месцы націску і адначасова ў характары канчатка (*той, тойу, тей, тейу — тайей, тайбй, тайейу*) і наяўнасць або адсутнасць канцавога галоснага гука **у** ў канчатку (*той, тей, тайей, тайбй — тойу, тейу, тайейу, тайбйу*).

Карта № 138

ФОРМА НАЗОЎНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ ЎКАЗАЛЬНАГА ЗАЙМЕННІКА *той*

Карта складзена на матэрыяле пытання № 100:

«Як утвараецца назоўны склон множнага ліку ад займенніка *той, тая*: у мужчынскім родзе: *тыя лясы, тые ці тыі*; у жаночым родзе: *тыя хаты, тые'ці тыі?»*

На карце супрацьстаўляюцца формы займенніка па якасці націскага галоснага асновы (*тыйа, -е, -и і тейа, -е, -и*) і па канчатку (*тыйа, тыйе, тейа, тейе і тыйи, тейи*). Вымаўленне канцавога галоснага як [а] (*тыйа, тейа*) або [е] (*тыйе, тейе*) ці як-небудзь інакш (*тыйе^а, тыйь, тейь* і інш.) на карце не паказана. Адпаведныя фанетычныя варыянты адзначаны ў наступных нас. пп.: *тыйа* або *тейа*: 1—3, 5—20, 27, 29, 31, 33, 35, 37, 38, 40—45, 47—52, 56, 58—60, 62, 63, 74, 76, 77, 79—83, 85—87, 89, 90, 94, 97, 98, 102, 103, 107, 110, 119, 120, 122, 136, 139—151, 153—155, 157—181, 183—228, 230—253, 255—258, 260—264, 266, 269—271, 273, 274, 276—291, 294—297, 299—307, 309—342, 344—353, 355—389, 392—442, 444—492, 494—497, 499, 500, 503—507, 509, 511—519, 521—530, 532—535, 537—540, 542—550, 552, 554—561, 563—574, 576—625, 627—650, 666—674, 679, 685, 705—711, 713, 714, 723, 725, 733, 742—744, 746—749, 753, 756, 757, 773—775, 785, 787—790, 792, 793, 796, 813—815, 817, 820, 822, 826, 828, 831, 836, 854, 855, 857—861, 863—870, 872—878, 880, 881, 883, 884, 887, 888, 890, 892—911, 913—916, 919—921, 923—931, 933—944, 987, 997, 1000, 1001, 1007, 1015—1017, 1020, 1024, 1025; *тыйе* або *тейе*: 28, 30, 39, 46, 55, 64—67, 84, 88, 121, 124, 127, 132, 137, 152, 156, 254, 354, 498, 541, 553, 651, 675—678, 680—684, 686—687, 712, 715—722, 724—726, 732, 745, 750—752, 754, 755, 758, 760—763, 765—768, 772, 776, 780—784, 786, 791, 794, 795, 797, 798, 800, 801, 803—812, 816, 818, 819, 821, 823—825, 829, 830—835, 837, 840—853, 862, 871, 879, 882, 886, 889, 891, 912, 917, 918, 922, 958, 964, 966, 968—986, 989—996, 998, 999, 1002—1006, 1008, 1010—1012, 1014, 1019, 1022, 1023, 1026, 1027; *тыйа* або *тыйе* і *тейа* або *тейе*: 138, 265, 343, 391, 443, 501, 502, 508, 520, 562, 626, 731, 759, 777, 779, 799, 802, 827, 832, 838, 839, 856, 1021; *тыйе^а*: 292, 493, 531; *тыйа^е*: 1018; *тыйь* або *тейь*: 267, 268, 272, 308; *тыйа, тыйе, тыйь*: 275; *тыйа, тыйь*: 536.

Матэрыялы па наступных нас. пп. адводзяцца ад картаграфавання: **551, 885 тыйё. 1009, 1013 цыйе.**

Карта № 139

ФОРМА РОДНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ МУЖЧЫНСКАГА І НІЯКАГА РОДУ ПРЫНАЛЕЖНЫХ ЗАЙМЕННІКАЎ мой, твой, свой

Карта складзена на матэрыяле пытання № 101:

«Як утвараюцца формы займеннікаў:

а) мужчынскага роду ў родным склоне адзіночнага ліку: *майго, маега* ці *маго; твайго, тваега* ці *тваго; свайго, сваега* ці *сваго?*»

Картаграфуюцца адрозненні ў форме ў адносінах яе гукавой або складовай структуры (*майўó, майўá — маўó, моўó — майаўó, майеўó, майóуó*), у адносінах месца націску (*майўó, маўó, майаўó — майóуó*) і ў адносінах якасці канцавога галоснага пад націскам (*майўó, маўó, майаўó — майўá*).

Не картаграфуюцца матэрыялы па наступных нас. пп.: **398** *майўó, твайўó, мóйўá, твóйўá, свóйўá*. **842** *твоо, своо хлóнца*.

Карта № 140

ФОРМА РОДНАГА СКЛОНУ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ЖАНОЧАГА РОДУ ПРЫНАЛЕЖНЫХ ЗАЙМЕННІКАЎ мой, твой, свой

Карта складзена на матэрыяле пытання № 101:

б) Як утвараюцца формы займеннікаў жаночага роду ў родным склоне адзіночнага ліку: *да маёй сястры, да маеі, да мае* ці *да мые; да тваёй, да тваеі, да твае* ці *да твеі; свайёй, сваеі, свае* ці *свеі?*»

Картаграфуюцца: характар канчатка ў адпаведных формах (*да майóй, майёі — майё — майёіи, мёіи*), якасць галоснага ў канчатку (*да майóй, майóи — майёі, майёіи*) і сцяжэнне гукаў у аснове (*майóй, майёі, майóи, майёіи, майё — мёіи*).

Не картаграфуюцца асаблівасці форм, абумоўленыя фанетычнай сістэмай гаворак. У адпаведнасці з гэтым на карце пад адным знакам абагульнены адпаведна наступныя варыянты:

- 1) *майёі, твайёі, свайёі; мойёі, твойёі, свойёі; мойёі, твойёі, свойёі;*
- 2) *майóй, твайóй, свайóй; майóй, твайóй, свайóй; мойóй, твойóй, свойóй;* арфаграфічныя запісы — *маюй, тваюй, сваюй* і інш.;
- 3) *майё, твайё, свайё; мойё, твойё, свойё; муйё, твуйё, свуйё; мойё, твойё, свойё, мойи, твойи, свойи,* а таксама *майіё (ё, и), твайіё (ё, и), свайіё (ё, и)* і арфаграфічныя запісы — *мае, твае, свае;*
- 4) *мёіи, твёіи, свёіи; мейё, твейё, свейё.*

Карта № 141

ФОРМА НАЗОЎНАГА СКЛОНУ МНОЖНАГА ЛІКУ АЗНАЧАЛЬНАГА ЗАЙМЕННІКА ўвесь

Карта складзена на матэрыяле пытання № 102:

«Якія формы мае займеннік *увесь* у множным ліку: *усе* ці *усі..?*»

Карта присвечана высвятленню ўжывальнасці формы *ус'і* (*вс'и, всы*). На ёй адзначана таксама ўжыванне форм з канцавым галосным, якасць якога абазначаецца праз *ê* або *іе* (*ус'ê, ус'іе*).

Адводзіцца ад картаграфавання матэрыял па наступных нас. пп.: 831 *ус'іе*. 968 *вс'ііе*.

Карта № 142

АДНАСКЛАДОВЫЯ І ДВУХСКЛАДОВЫЯ СКЛОНАВЫЯ КАНЧАТКІ

ЗАЙМЕННІКАЎ наш, ваш

Карта складзена на матэрыяле пытання № 103:

«Якія формы маюць займеннікі *наш, наша, ваш, ваша...* у адзіночным і множным ліку:

а) у назоўным склоне адзіночнага ліку у жаночым родзе: *наша хата* ці *нашая хата*; *ваша* ці *вашая...*; у ніякім родзе: *наша дзіця* ці *нашае (-я) дзіця*; *ваша* ці *вашае (-я)...*;

б) у вінавальным склоне жаночага роду: *нашу брыгаду* ці *нашую*; *вашу* ці *вашую...*;

в) у назоўным склоне множнага ліку: *нашы брыгады* ці *нашыя*; *вашы* ці *вашыя...?*»

Картаграфуюцца: толькі аднаскладовыя формы ў адпаведных склонах, толькі двухскладовыя формы або паралельнае ўжыванне тых і другіх форм ва ўсіх склонах ці ў некаторых з указаных склонаў.

Прыводзяцца звесткі аб ужыванні двухскладовых форм па тых нас. пп., дзе адзначана іх наяўнасць: 6 *нашайа хата, нашуйу хату*. 7 *нашайа хата, вашайа хата, нашайе вóz'ера, вашайе в'адрó, нашуйу, вашуйу брыгáду, нашыйа сталы, нашыйа брыгáды*. 8 *нашайа хата, вашайа хата, нашайа в'адрó, вашайа в'адрó, нашайу хату, вашайу хату, нашыйа хаты, нашыйа хаты*. 9 *нашайе, вашайе (вядро)*. 17 *вашайе (вядро)*. 19 *нашайа, вашайа (хата), нашайе, вашайе (вядро), нашуйу, вашуйу (хату)*. 22 *вашайе нас'ён'н'е, нашайе (вядро)*. 26 *нашайа, вашайа (вядро)*. 30 *нашейу хату, вашейу хату, нашыйи хаты*. 32 *нашыйи, вашыйи (хаты)*. 36 *нашыйи кóн'и*. 42 *нашайе з'иц'á, нашуйу брыгáду*. 49 *нашайе пól'е, вашайе*. 54 *нашайа, вашайа хата, нашыйа, вашыйа брыгáды*. 81 *вашыйа хаты*. 82 *нашайе, вашайе (вядро)*. 83 *вашайе (вядро), нашыйи карóвы, нашыйа үрáбл'и, нашыйи з'еү'и*. 136 *нашыйа брыгáды*. 137 *ваша (сустракаецца вашайе з'иц'á), нашыйа хаты*. 141 *нашайа хата, вашайа хата*. 142 *нашайа хата, вашайа хата*. 143 *вашыйа хаты*. 148 *нашайа, вашайа хата, нашайа, вашайа з'иц'á, нашуйу, вашуйу брыгáду, нашыйа, вашыйа брыгáды*. 149 *вашайа рукá, у вашуйу брыгáду, вашыйа кóн'и*. 152 *нашайа, вашайа хата, нашайе, вашайе з'иц'á*. 155 *нашыйа брыгáды*. 171 *наша, рэдка кажуць нашайа*. 173 *нашыйа, вашыйа брыгáды*. 192 *нашайе (вядро)*. 195 *нашы, вашы брыгáды*. 200 *нашайе, вашайе з'иц'á, нашуйу брыгáду, нашыйа, вашыйа брыгáды*. 233 *нашайе, вашайе (вядро)*. 235 *нашайе, вашайе (вядро)*. 236 *нашайе, вашайе (вядро)*. 266 *нашайа (вядро)*. 280 *на-*

шыйа, вáшыйа (хаты). 298 нáшыйи, вáшыйи хáты. 301 нáшыйу, вáшыйу (хату), нáшыйа, вáшыйа (хаты). 314 нáшыйа, вáшыйа бры́ады (дзеці). 331 нáшыйа гурк'и (хаты). 341 вáшыйа хáты. 342 нáшайе з'иц'á. 343 нáшайо з'иц'á. 346 нáшайа, вáшайа, нáшыйа, вáшыйа. 347 нáшыйа, вáшыйа бры́ады. 348 нáшайа, вáшайа з'иц'á, нáшыйа, вáшыйа бры́ады. 350 нáшыйу, вáшыйу, нáшыйа, вáшыйа. 351 нáшыйа бры́ады. 352 нáшыйа бры́ады. 353 нáшыйа л'уз'и. 356 нáшыйа, вáшыйа. 357 нáшыйа, вáшыйа. 358 нáшыйа, вáшыйа. 359 нáшыйу, вáшыйу. 360 нáшыйа, вáшыйа бры́ады. 362 нáшыйа рéчы, вáшыйа пал'и. 363 нáшыйе, вáшыйе. 364 нáшыйа, вáшыйа. 371 вáшыйа пав'ал'и. 372 нáшыйа гýс'и. 373 нáшайе, вáшайе, нáшыйу, вáшыйу, вáшыйа, нáшыйа. 374 нáшайа, вáшайа хáта. 375 нáшыйа бры́ады, вáшыйа. 376 нáшыйа, вáшыйа. 377 нáшыйа, вáшыйа л'асé. 378 нáшыйа, вáшыйа кáчк'и. 379 нáшыйа, вáшыйа кóн'и. 384 нáшыйа бры́ады. 389 нáшыйа карóвы. 390 нáшыйу, вáшыйу, нáшыйа, вáшыйа. 391 нáшайа, вáшайа (хата), нáшайе, вáшайе (вядро), нáшыйа, вáшыйа (хаты). 392 вáшыйу с'астры́. 395 вáшайе (вядро). 397 нáшыйу, вáшыйу бры́аду, нáшыйа, вáшыйа бры́ады. 398 нáшайе, вáшайе з'éла, нáшыйу бры́аду, нáшыйа хáты. 399 нáшайа в'óска, вáшыйа хáты. 401 нáшыйа, вáшыйа (хаты). 403 нáшыйа, вáшыйа (хаты). 404 нáшайа, вáшайа хáта, нáшыйу, вáшыйу бры́аду, нáшыйа, вáшыйа бры́ады. 405 нáшайо (вядро), нáшайа (хата), нáшыйу (хату), нáшыйе, вáшыйе (хаты, дзеці). 406 нáшыйа хáты. 413 нáшыйа, вáшыйа кóн'и. 414 нáшайа, вáшайа (хата), нáшайа з'иц'á, нáшыйу, вáшыйу (хату), нáшыйа, вáшыйа бры́ады. 415 нáшайе, вáшайе (вядро). 416 вáшыйа хáты. 419 нáшыйа, вáшыйа бры́ады. 420 нáшыйа бры́ады, вáшыйа кóн'и. 421 нáшыйа л'уз'и, вáшыйа хáты. 423 нáшыйа, вáшыйа бры́ады. 424 нáшыйа бры́ады, нáшыйа хáты. 425 нáшыйу, вáшыйу (хату), нáшыйа, вáшыйа (хаты). 432 Сустракаюцца, але не так часта формы гэтых займеннікаў: нáшайа хáта, вáшайе з'иц'á, нáшыйа хáты. 433 нáшайа (хата), нáшайе з'иц'á, нáшыйу, вáшыйу (хату), нáшыйа, вáшыйа (хаты). 436 нáшыйа кн'и́у. 438 нáшайа, вáшайа хáта, нáшайе, вáшайе з'иц'á, нáшыйу, вáшыйу хáту, нáшыйа, вáшыйа хáты. 441 нáшайо, вáшайо (вядро), вáшыйу (хату). 445 нáшыйу, вáшыйу (хату). 448 нáшайо з'иц'á, нáшыйа, вáшыйа (хаты). 449 нáшайа кн'и́жка, вáшайа з'аўчы́на, нáшайо з'иц'á, вáшайо жараб'á, нáшыйу хáту, нáшыйа дамы́, вáшыйа сыны́. 451 нáшыйа калхóзы. 452 вáшайа (хата), вáшайе (дзіця), нáшыйа, вáшыйа (хаты). 453 нáшыйа хáты, вáшыйа галóвы. 456 нáшайе, вáшайе (дзіця), нáшыйу, вáшыйу (хату). 458 нáшайа з'иц'á, вáшайа (дзіця), нáшыйу, вáшыйу (хату). 458 нáшайа з'иц'á, вáшайа (дзіця), нáшыйа, вáшыйа (хаты). 460 нáшайе (дзіця), нáшыйа, вáшыйа (хаты). 461 нáшыйа хáты. 477 нáшыйа, вáшыйа з'éц'и. 480 нáшайа парас'ó. 482 нáшайа, вáшайа (хата). 485 вáшыйа (хаты). 487 вáшыйу (хату). 490 нáшайе, вáшайе (дзіця). 492 нáшайа, вáшайа хáта, нáшыйа, вáшыйа двары́. 495 Старэйшае пакаленне гаворыць: нáшайа хáта, нáшайе з'иц'á, нáшыйу хáту, нáшыйа хáты. 496 нáшайа хáта, нáшайе з'иц'á, нáшыйу хáту, нáшыйа хáты. 497 вáшайе з'иц'á,

нашы́йе, ва́шы́йе хаты. 500 на́шы́йа ўра́ды. 506 на́шайе з'иц'ан'о. 507 на́шайа, ва́шайа (хата), на́шайа з'иц'а, ва́шы́йа бры́гады. 514 на́шуйу, ва́шуйу (хату), на́шы́йа, ва́шы́йа (хаты). 515 на́шуйу (хату). 518 на́шайа хата, на́шайе з'иц'о, на́шуйу бры́гаду, на́шы́йа ко́зы. 519 на́шайа з'иц'а. 526 на́шы́йа, ва́шы́йа (хаты). 528 на́шайа ма́ма, на́шайа з'иц'а, ва́шайа з'иц'а, на́шы́йа, ва́шы́йа бры́гады. 529 на́шайа, ва́шайа (хата), на́шайа з'иц'а, на́шы́йа, ва́шы́йа (хаты). 531 на́шайа, ва́шайа хата, на́шуйу, ва́шуйу (хату), на́шы́йа, ва́шы́йа (хаты). 532 на́шайе з'иц'а, на́шуйу, ва́шуйу (хату), на́шы́йа, ва́шы́йа (хаты). 536 на́шуйу шко́лу, ва́шуйу ры́бу. 545 на́шуйу хату, на́шы́йа бры́гады. 556 на́шы́йа, ва́шы́йа (хаты). 559 на́шуйу (хату). 560 на́шы́йа, ва́шы́йа (хаты). 561 на́шы́йа, ва́шы́йа (хаты). 562 на́шы́йа бры́гады. 564 на́шы́йу, ва́шы́йу (хату), на́шы́йа, ва́шы́йа (хаты). 565 на́шайа з'а-рэ́ўн'а, на́шайа по́л'а, на́шуйу з'а-рэ́ўн'у, на́шы́йа, ва́шы́йа сады́. 566 на́шайа, ва́шайе з'иц'а, на́шы́йа, ва́шы́йа хаты (дзеці). 568 на́шы́йа, ва́шы́йа хаты (дзеці). 601 на́шы́йа, ва́шы́йа (хаты). 603 на́шы́йа, ва́шы́йа (хаты). 628 на́шы́йа, ва́шы́йа (хаты). 636 на́шы́йа хаты, на́шы́йа з'иц'а, на́шы́йа, ва́шы́йа бры́гады. 668 на́шы́йа, ва́шы́йа хаты. 670 на́шы́йа, ва́шы́йа бры́гады. 672 на́шайа, ва́шайа хата, на́шуйу, ва́шуйу бры́гаду, на́шы́йа, ва́шы́йа бры́гады. 675 на́шы́йе ко́н'и. 676 на́шайа, ва́шайа хата, на́шейе, ва́шейе з'иц'а, ва́шы́йе бры́гады. 677 ва́шы́йе бры́гады. 678 на́шайе (дзіця), на́шуйу, ва́шуйу (хату), на́шы́йе, ва́шы́йе (хаты). 679 на́шайе сло́ва, ва́шайе. 682 Часцей за ўсё ўжываецца поўная форма: на́шейе, ва́шейе з'иц'а, на́шуйу, ва́шуйу бры́гаду, на́шы́йе, ва́шы́йе бры́гады. 685 на́шуйу бры́гаду, ва́шуйу, на́шы́йе, ва́шы́йе бры́гады. 687 на́шы́йе, ва́шы́йе бры́гады. 707 ва́шайа хата, на́шы́йа, ва́шы́йа бры́гады. 705 на́шы́йа л'ўз'и. 710 на́шы́йа хаты. 711 на́шайа, ва́шайа хата, на́шойо, ва́шойо з'иц'а, на́шуйу, ва́шуйу (хату), на́шы́йа, ва́шы́йа (хаты). 712 на́шы́йе, ва́шы́йе (хаты). 713 на́шы́йа, ва́шы́йа хаты. 714 на́шайа, ва́шайе (дзіця). 721 на́шайа (хата), на́шуйу (хату), на́шы́йе, ва́шы́йе хаты (дзеці). 732 на́шы́йе бры́гаде. 748 на́шы́йа хло́пцы, ва́шы́йа сло́вы. 750 на́шы́йа (хаты), ва́шы́йе хаты (дзеці). 755 на́шайе акно́. 760 на́шы́йа, ва́шы́йа (хаты). 761 на́шайа, ва́шайа хата, на́шайе з'иц'а, на́шуйу, ва́шуйу сало́му, на́шы́йе, ва́шы́йе хло́пцы. 765 на́шайа хата, на́шайе порос'а, на́шы́йе, ва́шы́йе л'ўз'и. 766 на́шайа, ва́шайа хата, на́шейе, ва́шейа з'иц'а, на́шуйу, ва́шуйу хату. 769 Часцей: на́шайа (хата), на́шуйу, ва́шуйу (хату). 770 на́шойе дыг'а, на́шуйу бры́гаду, на́шы́йи бры́гады. 773 на́шайа хата, ва́шайа ху́стка. 774 на́шуйу, ва́шуйу (хату). 775 на́шы́йа, ва́шы́йа (хаты). 776 на́шы́йе, ва́шы́йе (хаты). 777 на́шы́йа, ва́шы́йа хаты. 778 ва́шайе з'иц'а. 781 на́шейе, ва́шейе (дзіця), ва́шы́йа хаты. 787 на́шайе, ва́шайе (дзіця), на́шуйу, ва́шуйу (хату), на́шы́йа, ва́шы́йа хаты. 789 на́шы́йа л'ўз'и. 790 Часта ўжываецца на́шы́йа, ва́шы́йа л'ўз'и. 792 на́шайе, ва́шайе з'иц'а, на́шуйу, ва́шуйу хату, на́шы́йа, ва́шы́йа хаты. 796 на́шы́йа л'ўз'и, ва́шы́йе. 797 на́шы́йе, ва́шы́йе бры́гады. 798 Магчымы поўныя формы: на́шайа, ва́шайа хата, на́шайе, ва́шайе з'иц'а, на́шуйу, ва́шуйу хату, на́шы́йе, ва́шы́йе хаты.

800 *нашыё, вашыё* (хаты). 803 *нашайе, вашайе* (дзіця). 806 *нашайа, вашайа* кн'іча. 807 *нашайа, вашайа хата, нашайе з'иц'а, нашуйу, вашуйу хату, нашыё, вашыё хаты*. 811 *нашыё, вашыё брыгады*. 812 *нашайа, вашайа хата, нашайе, вашайе з'иц'о, нашуйу, вашуйу хату, нашыё, вашыё хаты*. 814 *нашайа, вашайа хата, нашайе, вашайе з'иц'а, нашуйу, вашуйу хату, нашыйа, вашийа хаты*. 816 *нашайе с'алó, нашуйу хату, нашыё л'ўз'и*. 818 *нашайе пól'е, вашайе жыто*. 819 *вашыё л'ўз'и, нашыё хаты*. 821 *нашайе, вашайе з'иц'а*. 822 *нашайе, вашайе з'иц'а*. 823 *вашайе з'élo, нашайе пól'е, вашыё хаты*. 824 *вашайе, нашайе жыто*. 825 *нашайе з'иц'а, вашайе с'алó*. 826 *нашайе з'иц'а*. 828 *нашайе, вашайе з'иц'а*. 829 *нашайе в'адрó, вашайе з'иц'а*. 832 *нашайе в'адрó, вашайе жарабйá, нашыё ўрабл'и, вашыё працадн'и*. 833 *нашайе, вашайе* (дзіця). 834 *нашыё, вашыё хаты*. 836 *нашайе, вашайе* (дзіця), *нашыё, вашыё* (хаты). 837 *нашайе, вашайе з'иц'а, нашуйу, вашуйу брыгаду*. 838 *нашейа хата, вашейа, нашойе, вашойе з'иц'а*. 839 *нашѣя, вашѣя хата, нашойе, вашойе з'иц'а, нашуйу, вашуйу хату, нашыё, вашыё хаты*. 840 *нашыйа, вашийа брыгады*. 841 *нашайа с'в'ин'йá, вашайа хата, нашейе, вашейе з'иц'а, нашыё, вашыё хлопчык'и*. 845 *нашыё, вашыё дрэвы*. 846 *нашайа, вашайа хата, нашейе, вашейе з'иц'а, нашыё, вашыё л'ўз'и*. 848 *нашайа, вашайа хата, нашыё брыгады, вашыё корóвы*. 849 *нашайе, вашайе з'иц'а*. 850 *нашайа, вашайа* (хата), *нашейе, вашейе з'иц'а, нашуйу, вашуйу* (хату), *нашыё, вашыё* (хаты). 851 *нашайа, вашайа хата, нашейе* (дзіця), *нашыё ўарóды, вашыё сыны*. 853 *нашайе з'иц'а, вашайе з'иц'а, нашыё, вашыё брыгады*. 855 *нашайа, вашайа* (хата), *нашайе, вашайе* (дзіця), *нашуйу, вашуйу* (брыгаду), *нашыё, вашыё* (хаты). 856 *нашайа хата, нашайе з'иц'а, нашуйу* (хату), *нашыйа, вашийа хаты*. 859 *нашайе, вашайе* (дзіця). 862 *нашайа, вашайа хата, нашайе, вашайе в'адрó, нашуйу, вашуйу хату, вашийа ц'óц'а, нашыё*. 865 *нашыйа л'ўз'и*. 867 *нашайе, вашайе з'иц'а, нашыйа работн'ик'и, вашийа карóвы*. 869 *нашайе, вашайе* (дзіця), *нашуйу, вашуйу* (хату), *нашыйа, вашийа* (хаты). 870 *нашайа, вашайа* (хата), *нашайе, вашайе* (дзіця), *нашуйу, вашуйу* (хату), *нашыйа, вашийа* (хаты). 874 *нашыйа, вашийа брыгады*. 875 *нашайе з'иц'а, вашайе*. 879 *нашайа, вашайа хата, нашайе, вашайе з'иц'а, нашуйу, вашуйу брыгаду, нашыё, вашыё брыгады*. 881 *нашайа хата, вашайа дачкá, нашайа з'иц'а, нашуйу, вашуйу брыгаду, нашыйа брыгады, вашийа*. 883 *нашыйа, вашийа брыгады*. 885 *нашайе, вашайе з'иц'а, вашыё брыгады*. 886 *вашыё, нашыё хаты* (дзеці), *нашайе, вашайе з'иц'а, нашуйу, вашуйу* (хату), *нашыйа, вашийа хаты* (дзеці). 887 *нашайе, вашайе* (дзіця), *нашуйу, вашуйу* (хату), *нашыйа, вашийа* (хаты). 888 *нашайе, вашайе* (дзіця), *нашуйу, вашуйу* (хату). 890 *нашайе, вашайе з'иц'а, нашыйа, вашийа брыгады*. 891 *нашайе з'иц'а, вашайе, вашыё брыгады*. 907 *нашайа, вашайа* (хата), *нашуйу, вашуйу* (хату), *нашыйа, вашийа* (хаты). 909 *нашайа, вашайа* (хата). 913 *нашыйа, вашийа брыгады*. 914 *нашайа з'иц'а*. 915 *нашайа, вашайа* (хата), *нашайа жыта, нашуйу, вашуйу* (хату). 918 *нашыйа, вашийа брыгады*. 919

нашайа, вайайа з'иц'а. 921 нашайа, вайайа хата. 944 нашыйе, вайыйе брыгуды. 951 нашайа, вайайа (хата). 961 нашайа, вайайа хата, нашыйе дыт'а, нашуйу брыгуду, нашыйи брыгуды. 963 нашайа, вайайа хата, нашыйе, вайыйе дыт'а, нашуйу, вайуйу хату, нашыйи, вайыйи брыгуды. 966 нашыйе брыгуды, вайыйе. 972 нашайа, вайайа хата, нашыйе, вайыйе (дзіця), нашыйе, вайыйе (хаты). 974 нашуйу, вайуйу (хату), нашыйа, вайыйа хаты. 975 нашыйе, вайыйе з'иц'а. 976 нашайа, вайайа хата, нашыйе, вайыйе акно, нашуйу, вайуйу бр'и-гуду, наш'ийе, вай'ийе бр'и-гуды. 977 нашуйу, вайуйу брыгуду. 978 нашуйу, вайуйу (хату). 980 нашыйе, вайыйе з'иц'а, вайыйе хаты. 981 нашыйе, вайыйе (хаты). 982 нашыйе, вайыйе брыгуды. 984 нашыйе, вайыйе з'иц'а, нашуйу брыгуду, нашыйе, вайыйе брыгуды. 987 нашыйе, вайыйе брыгуды. 989 нашыйе, вайыйе брыгуды. 990 нашыйе, вайыйе брыгуды. 992 нашыйе, вайыйе брыгуды. 993 нашыйе, вайыйе брыгуды. 994 нашыйе, вайыйе хаты. 995 нашыйе, вайыйе з'иц'а, нашыйе, вайыйе (хаты). 996 нашыйа брыгуды, вайайа хата, нашыйе з'иц'а. 997 нашайа, вайайа з'иц'а, нашыйа, вайыйа брыгуды. 998 нашыйе, вайыйе з'иц'а. 999 нашуйу, вайуйу (хату), нашыйа, вайыйа (хаты). 1001 нашыйе брыгуды. 1002 нашыйе, вайыйе хаты. 1004 нашыйе, вайыйе (дзіця), нашуйу, вайуйу (хату). 1007 вайуйу хату, вайыйа, нашыйе хаты. 1008 нашыйе, вайыйе хаты. 1009 нашыйе, вайыйе (хаты). 1010 нашыйе, вайыйе (хаты). 1011 нашыйе, вайыйе (хаты). 1012 нашыйе, вайыйе (хаты). 1013 нашыйе, вайыйе брыгуды. 1018 нашайа, вайайа (хата), нашыйе, вайыйе (дзіця), нашыйе, вайыйе (хаты), нашуйу (хату). 1019 нашыйе, вайыйе з'иц'а, нашыйе, вайыйе брыгуды. 1021 нашыйе хаты. 1022 нашыйе, вайыйе з'иц'а, нашыйе, вайыйе (хаты). 1023 нашыйе, вайыйе з'иц'а. 1025 нашайа, вайайа хата. 1026 нашайа, вайайа хата, нашыйе, вайыйе з'иц'а, нашуйу, вайуйу хату, нашыйе, вайыйе хаты. 1027 нашыйе з'иц'а.

Карта № 143

АСНОВА РОДНАГА І ДАВАЛЬНАГА СКЛОНАЎ ЛІЧЭБНІКА два

Карта складзена на матэрыяле пунктаў «а» і «б» пытання № 104:

«Якія склонавыя формы маюць лічэбнікі *два, дзве, абодва, абедзве, тры, чатыры*:

а) у родным склоне: *двух ці двох...*;

б) у давальным склоне: *двум ці двом...?*»

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, у якім адлюстравана разыходжанне форм роднага і давальнага склонаў, у тым ліку асобныя выпадкі, калі знак ставіцца на аснове аднаго склону, адказы, у якіх сустрэліся заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя формы, што на карце абазначаюцца адсылачным знакам: 16 *двух*. 36 *двум*. 39 *двух мушчын*. 49 *двум*. 58 *двум, ўспадарам*. 60 *двух*. 81 *двум хлапцам*. 93 *двух кон'ій*. 94 *двух снапоў*. 103 *двум*. 119 *двух мушчын*. 121 *двух мушчын, двым мал'цам*. 134 *двух сталоў*. 144 *двом*

школ'н'иким. 147 им двом. 152 двух сыноў. 155 двум хлопцам. 163 двух, двом. 195 двух. 208 двух. 213 двух, двоих. 222 двух мушчын. 225 двух мушчын. 238 двум чалав'екам. 264 двух. 265 двух. 267 двоих, двум. 277 двух чълъв'ек. 280 двух. 287 двум сына́м. 290 двух. 293 двум. 302 двух, двоих, двум. 307 двух чълав'ек. 309 двум брытам. 313 двум. 326 двум. 342 вам двум. 346 двоих. 351 двоих хлопчаў пашл'і кас'іц', двум настайн'икам. 357 двом кл'онцам. 360 двух, двом. 364 двух, двом. 380 ишло двоих хлапцоў; двум мушчынам было ца́шка. 382 двом хлапцам. 385 двоих мушчын. 390 двух, двом. 391 двоих. 394 было двоих братоў. 395 двоих, двум. 398 двоих вакон, двум хлопцам. 399 двух, двом дамом. 405 двум. 408 двоих рубл'оў. 415 двом. 416 двух, двом. 417 двух. 423 двух, двом. 436 двом. 440 двух сыноў, двух мушчын. 446 двух хлапцоў, двом мушчынам. 447 двум кан'ам. 452 двум. 479 двоих, двум. 487 двоих, двух, двом, двум. 491 двом. 492 двоих, двум. 501 двух кон'ей. 503 двух. 507 двум. 508 двоих, двум. 515 двух. 517 двоих пальцаў. 522 двоих. 524 двоих. 526 двоих. 530 двум. 533 двум. 547 двум парц'изанам. 549 двоих. 551 двом. 556 двом. 571 двум. 584 двух. 590 двух. 593 двоих. 595 двом, двоих. 597 двом, двоих чалав'ек. 601 двух, двом. 616 двух. 625 двоих, двум. 638 двоих, двум. 648 двум. 651 двух. 665 двом. 671 двоих мушчын. 675 двух сыноў, двом сына́м. 678 двом касцам. 683 двух братуў, двом мужчынам. 685 двух мушчын. 686 двоих, двум двурам. 689 двоих, двум. 693 двоих, двум. 696 двух, двом. 699 двоих, двум. 702 двоих, двум. 705 двух. 706 двоих мушчын, двум мушчынам, двом мушчынам. 717 двоих братьов, двум братам. 723 двоих мужчын, двум з'аз'кам. 725 двоих мужчын, двоих братэў. 732 двоих. 733 двом стилам. 738 двоих. 741 двоих, двум, двом. 742 двоих, двум. 744 двух сабак. 746 двух, двом. 750 двоих, двум. 759 двоих мужчын, двум з'аз'кам. 770 двоих мушчын. 776 двух сыноў, двом сыном. 785 двух мушчын. 798 двом. 799 двух, двоих мушчын, двум. 800 двоих, двум, двом. 802 двух, двом. 804 двоих мушчын, двух хлопчаў; двом хлопцам. 817 двоих, двом. 818 двух, двоих. 822 двоих, двум. 823 двоих, двух чалав'ек; дал'і двом. 826 двух мужчын; двум, двом. 827 двух, двоих; двум. 828 двух кон'ей; двум, двом. 830 двоих мужчын; двум, двом. 831 двух, двоих; двом. 846 двоих чолов'ек, двум. 854 двом чалав'екам, двоих. 856 двоих, двух і двум. 857 двоих мужчын; двум. 867 двух мужчын. 874 двух, двом. 881 двоих і рэдка двух; двом і рэдка дз'вум. 889 двух чалав'ек, двум. 896 двух, двом. 900 двух, двоих. 913 двоих, двум. 930 двоих мушчын. 937 двоих мужчын. 941 двоих хлопчаў. 947 двом. 948 двоих, двум. 950 двоих, двум. 951 двум, двух. 955 двух, двоих мушчине, двоих чалов'ик; двом. 956 двух чалав'ек, двум. 958 двоих, двум. 959 двум, двух. 966 двум братам. 971 двух, двом мушчынам. 983 двоих, двух. 984 двоих, двум. 999 двоих, двум. 1005 двоих, двум. 1020 двоих, двум. 1026 двум, двом.

У наступных нас. пп. знак ставіцца на аснове наступных форм:
20 *удвух скас'ил'и*. 42 *удвух малоц'ац'*. 91 *удвух прыйехал'и*. 168
мы ишл'и ўдвух. 289 *удвух, двум*. 322 *удвух*. 353 *йаны двох, дай*
им двом. 420 *двух кас'ил'и*. 542 *удвох, удвух*. 669 *удвох скас'ил'и*.
806 *удвох уставац'*.

Карта № 144

АСНОВА ТВОРНАГА СКЛОНУ ЛІЧЭБНІКА два

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 104:

«Якія склонавыя формы маюць лічэбнікі *два, дзве, абодва, абедзве, тры, чатыры*:

в) у творным склоне...?»

Формы з асновамі *две-* і *дві-* картаграфуюцца адным знакам.

Аснова *две-* ў формах творнага склону прыводзіцца ў каментарыях.

Акцэнталагічныя варыянты картаграфуемай формы на карце не адлюстраваны, паколькі сустрэлася значная колькасць пунктаў, дзе націск у форме творнага склону лічэбніка *два* наогул не адзначан. У большасці выпадкаў ён знаходзіцца на канчатку. Нумары нас. пп., дзе форма творнага склону лічэбніка *два* мае націск на аснове, прыводзяцца ніжэй: 5, 13, 27, 33, 34, 39, 81, 98, 131, 140 (аснова можа быць як пад націскам, так і не пад націскам), 215, 340, 440, 534 (*двóm'и, двум'а*), 561 і 568 (*двумá і двѳма*), 598, 599, 602, 603, 607, 614, 615, 618, 623, 625, 635, 639, 652, 658, 668, 671, 683, 691, 692, 693, 732, 734, 739, 783, 787, 788, 791, 800, 856, 857 (*двѳм'а і двумá*), 896, 899, 902, 906, 923, 924, 925, 928, 931, 932, 933, 935, 937, 940, 970, 973, 979, 990, 1007, 1011 (*двóm'и і двом'и*), 1021, 1024, 1027.

Націск не адзначан у наступных нас. пп.: 57, 59, 79, 118, 123, 127, 128, 130, 133, 156, 169, 192, 220, 223, 244, 245, 246, 247, 248, 255, 266, 284, 285, 286, 288, 290, 292, 294, 317, 318, 322, 326, 336, 343, 347, 368, 463, 464, 509, 570, 572, 574, 575, 580, 583, 587, 591, 593, 609, 622, 636, 637, 640, 648, 657, 670, 675, 676, 686, 690, 694, 757, 775, 789, 790, 795, 801, 851, 856, 878, 886, 947, 962, 974, 975, 1022.

Ніжэй прыводзяцца адказы, якія картаграфуюцца адсылачнымі знакамі, адказы з заўвагамі збіральнікаў: 370 *двум'а* — рэдка; *двомá, двумá*. 481 *дв'емá, двумá*. 676 *двоймá*. 677 *двѳомá*. 727 *двоймá*. 731 *двѳыймá*. 755 *дв'емá*. 758 *двемá*. 760 *дв'им'и*.

Карта № 145

КАНЧАТАК ТВОРНАГА СКЛОНУ ЛІЧЭБНІКА два

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 104:

«Якія склонавыя формы маюць лічэбнікі *два, дзве, абодва, абедзве, тры, чатыры*:

в) у творным склоне: *двума, двама, двумя, двамя, двумя* ці *дво́мі; абодвума, абодвумя*...?»

На карце картаграфуецца канчаток лічэбніка *два*. Аснова гэтага лічэбніка разглядаецца на карце № 144. На той жа карце адзначан націск.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, у якім сустрэліся заўвагі збіральнікаў аб ужыванні той ці іншай формы, а таксама адказы, якія картаграфаваліся адсылачнымі знакамі: 370 *двум'а* — рэдка; *двама́, двума́*. 391 *двамійа́*. 477 *двама́м'и*. 513 *двума́м'и ко́н'м'и*. 628 *двум'е па́л'цам'е*. 658 *двумійа́*. 793 *двумійа́*. 831 *двама́м'и*. 893 *двум'ійа́*. 958 *двумамы́, двомы́ма*.

Карта № 146

ФОРМА ТВОРНАГА СКЛОНУ ЛІЧЭБНИКА *тры*

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 104:

«Якія склонавыя формы маюць лічэбнікі *два, дзве, абодва, абедзве, тры, чатыры*:

в) у творным склоне?»

Акцэнталагічныя адрозненні на карце паказаны толькі ў формах з асновай *тро-*, таму што ў формах з іншымі асновамі націск у матэрыялах амаль не адзначаўся.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, дзе ёсць заўвагі збіральнікаў аб ужыванні форм, а таксама адзінкавыя формы, якія на карце адзначаюцца адсылачным знакам: 13 *с тро́м'и*, скажучь і з *трым'і*. Вельмі рэдка сустракаецца форма *трыма́*. 40 *с трам'і чалав'ёкым'и*. 43 *трѣм'а́*. 44 *трѣм'а́*. 45 *трѣм'а́*. 63 *за трым'а́*. Часта ўжываецца і *с тром пап'а-ро́сам*. 71 *трама мушчынам'и*. 193 *трем'а жанчынам'и*. 229 *трема́*. 424 *с трума́ хлопцам'и*. 523 *трыймá*. 726 *трэймá*. 778 *трама́*. 825 *траймá*. 892 *тра́м'и*. 969 *тройм'и*.

Карта № 147

ПАШЫРЭННЕ ЛІЧЭБНИКАЎ ТЫПУ *паўтраця, паўпята, паўшаста, паўсяма*

Карта складзена на матэрыяле пытання № 106:

«Ці не ўжываюцца ў вас лічэбнікі: *двойка дзяцей, тройка, пяцёрка, дзесятка снапоў, паўтраця рубля, паўчварта, паўпята, паўсяма; двойчы хадзіў, тройчы, трышчы?*»

На гэтай карце картаграфуецца пашырэнне лічэбнікаў *паўтраця, паўпята, паўшаста, паўсяма* і г. д. Знак на карце ставіцца ў тых выпадках, калі ў матэрыялах прыводзіўся хоць бы адзін прыклад лічэбнікаў такага тыпу.

У наступных нас. пп. ёсць указанне, што лічэбнікі гэтага тыпу не ўжываюцца: 32, 47, 55, 58, 60, 63, 80, 89, 92, 93, 97, 99, 100, 101, 104, 120, 122, 131, 141, 142, 145, 153, 156, 161, 194, 199, 201, 207, 226, 228, 231, 241, 250, 252, 255, 258, 259, 260, 262, 263, 270, 291, 297, 300, 305, 306, 311, 318, 325, 326, 329, 335, 342, 345, 354, 355, 356, 395, 421, 428, 432, 445, 449, 450,

463, 465, 466, 479, 483, 487, 497, 504, 510, 519, 522, 526, 563, 586, 591, 599, 616, 625, 638, 640, 642, 652, 668, 684, 689, 691, 692, 693, 698, 700, 716, 726, 732, 734, 735, 738, 741, 749, 753, 755, 757, 758, 765, 771, 785, 816, 845, 871, 878, 879, 892, 917, 918, 946, 953, 955, 958, 971, 984, 986, 1000, 1003, 1004, 1009, 1013.

У радзе пунктаў сустрэліся заўвагі збіральнікаў аб ужыванні гэтых лічэбнікаў: **78** *пайтрац'а рубл'а* — ужываецца старымі; *пайчвартá, пайн'атá, пайс'амá* — не гавораць. **178** *пайтрац'а рубл'а, пайн'атá рубл'а* — але вельмі рэдка. **208** *пайн'атá, пайчвартá, пайвас'мá* — ужываюцца рэдка. **218** *пайтрац'а йáблыка*; радзей — *пайчвартá, пайн'атá, пайс'амá*. **240** *пайтрац'а, пайчвартá, пайн'итá*. Цяпер амаль не ўжываецца. **249** *пайтрац'а* — успамінаюць гэта слова старэйшыя, але самі цяпер не ўжываюць. **408** *пайтрац'а* — астатнія формы не ўжываюцца. **413** *пайтрац'а, пайшастá, пайчвартá* — ужываюцца рэдка. **516** Ужываецца *пайчвэртк'и*. **532** *пайтрац'а рубл'а, пайчвартá, пайн'атá, пайс'амá*; моладзь такіх форм не ведае. **708** *пайтрац'а рубл'а, пайчвартá, пайн'атá, пайс'амá* — устарэла. **727** *повтрыт'г'а рубл'а* (*пайчвартá, пайн'атá, пайс'амá* — не гавораць). **798** *пайтрец'а, пайчвóрта, поўнйатá, пайс'емá* — ужываюцца рэдка, раней ужываліся вельмі часта. **825** *пайтрац'а, пайн'атá* — гавораць толькі старыя жыхары вёскі. **977** *поўтрец'а, поўчвертá, поўн'атá* — рэдка. **1026** *поўчвертý, поўвас'мá* — калісь гаварылі старыя людзі.

Карта № 148

ФОРМА 3-й АСОБЫ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ДЗЕЯСЛОВАЎ І СПРАЖЭННЯ З НАЦІСКАМ НА КАНЧАТКУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 107:

«Якія канчаткі маюць дзеясловы І спражэння адзіночнага і множнага ліку:

а) у 3-й асобе адзіночнага ліку пад націскам: *нясе, нясець* ці *нясёг, нясёць..?*»

Пры недастатковасці матэрыялу на асноўнае пытанне выкарыстаны адзінкавыя прыклады форм 3-й асобы адзіночнага ліку з адказаў на іншыя пытанні: з адказу на пытанне № 219 «конь іржэць» у наступных нас. пп.: 103, 156, 182, 203, 205, 214, 245, 281, 540, 543, 552, 555, 584, 597, 606, 616, 623, 631, 638, 644; з адказу на пытанне № 220 «карова равець» у наступных нас. пп.: 103, 160, 166, 168, 179, 203, 245, 246, 281, 574, 576, 606, 631; з адказу на пытанне № 223 «авечка бляець» у наступных нас. пп.: 103, 156, 160, 166, 176, 205, 206.

На гэтай карце картаграфуецца толькі форма адзіночнага ліку з націскам на канчатку. Формам 3-й асобы адзіночнага ліку дзеясловаў І спражэння прысвечана карта № 149, на якой картаграфуюцца адпаведныя формы з націскам на аснове.

Формы 3-й асобы адзіночнага ліку з наяўнасцю і адсутнасцю *-ць* у націскным канчатку складаюць адзінае супрацьстаўленне карты.

Два знакі ў адным нас. п. указваюць на суіснаванне дваякіх форм у адной і той жа гаворцы.

Адхіленні ад той ці іншай сістэмы форм абазначаны адсылачнымі знакамі.

Не картаграфуюцца фанетычныя варыянты зычнага ў канчатку: [и'], [т'], [т], паколькі гэтай з'яве прысвячаецца карта № 156. Не картаграфуецца таксама адрозненне ў рэалізацыі націскага галоснага ў асабовым канчатку: н'ас'эц', н'ас'оц' абазначаны на карце адным знакам.

Заўвагі збіральнікаў да фактычнага матэрыялу ёсць у адказах наступных нас. пп.: 35, 152, 198, 207, 209, 222, 293, 307, 509, 545, 583, 586, 601, 899, 905.

У каментарыях прыводзіцца фактычны матэрыял, які адлюстроўвае: а) суіснаванне дваякіх форм у адной і той жа гаворцы; б) формы з адрозненнем націскных галосных у канчатку. Прыводзяцца таксама адказы з тлумачэннямі збіральнікаў і няпоўныя адказы, якія папаўняюцца прыкладамі з іншых праграмных матэрыялаў: 1 н'ас'эц', в'аз'эц', б'арэц', уз'эц', ўраб'эц', жн'оц'. 5 жыв'эц'; менш пашырана — рас'ц'от, прыз'от, в'аз'от. 15 н'ас'эц', н'ас'оц', в'аз'эц', в'аз'оц', уз'оц', уз'эц', жн'ец', жн'оц'. 27 жыв'эц', быдла пас'эц', уз'оц' з'эла. 31 уз'от, саб'арот, рыбы прын'ас'от, пал'ийэц', б'ароц'. 35 уз'эц', п'ірайм'эц', зав'эц'. Вельмі рэдка сустракаецца форма тыпу жыв'э. 40 сп'икул'н'от, йон пыдрас'ц'эц'. 41 н'ас'эц', в'аз'эц', клаз'эц', уз'эц', жн'ец', с'ачэц', ўраб'эц', б'ароц'. 54 н'ас'оц', в'аз'оц', клаз'эц', жн'ец'. 55 н'ас'эц', н'ас'оц', в'аз'эц', в'аз'оц', уз'эц', уз'оц'. 67 н'ас'эц', в'аз'эц', клаз'эц', б'арэц', уз'эц', жн'ец', пас'эц', ўраб'эц', с'ак'эц', жыв'эц', п'ерав'аз'эц', умрэц', б'арэц', уз'оц'. 71 п'ачэц', ўлын'эц', пас'эц', уз'эц', п'айэц', иржэц', рав'эц', бл'айэц', б'арэц', жн'ец', ўраб'эц', клаз'эц', парас'ц'оц'. 83 жыв'эц', жыв'э, б'арэц', ирв'эц', уз'э, уз'эц'. 84 н'ас'эц', в'аз'эц', клаз'эц', клаз'э, б'арэ, уз'эц', уз'э, жн'е, п'айэц', ўраб'эц', с'ачэц', упаз'э. 87 жн'ец', н'ас'эц', бл'айэц', пран'ас'эц', иржэц', плив'эц', дайэц', нарв'эц', ил'ийэц', рас'ц'эц', уз'эц', клаз'эц', в'аз'эц', прыз'оц', пайз'оц', прайз'от, н'и йз'от. 95 н'ас'эц', в'аз'эц', клаз'эц', б'арэц', уз'эц', жн'ец', п'айэц', с'ак'эц', ўраб'оц'. 103 н'ас'э, в'аз'э, клаз'э, ўраб'э, ржец', рав'эц', бл'айэц'. 104 н'ас'эц', в'аз'эц', клаз'эц', б'арэц', уз'эц', жн'ец', п'айэц', ўраб'эц', с'ачэц', с'ак'оц'. 112 н'ис'эц', б'ирэц'. 138 б'арэц', прадайэц', пабйэц', н'е дайэц', н'ас'эц', пас'эц', н'е уз'оц', уз'оц', жыв'оц', малака дайоц'. 152 н'ас'э вадц', в'аз'э дрóва, жн'е жыта, клаз'э, б'арэ, уз'э, ўраб'э, с'ачэ. Ужываюцца і іншыя формы: ўраб'эц', уз'эц', н'ас'эц', але яны менш пашыраны. 160 н'ас'э, в'аз'э, рав'эц', ав'эчка бл'айэц'. 166 н'ас'э, в'аз'э, клаз'э, бл'айэц', рав'эц'. 168 йон снапы в'аз'эц', ржец', рав'эц'. 172 н'ас'эц', ржец'. 174 н'ас'э, в'аз'э, уз'э, п'айэ, ўраб'э, пры-в'аз'эц', жыв'эц', н'ас'эц', ц'ачэц'. 176 н'ас'эц', б'арэц', иржэц', бл'айэц'. 179 н'ас'э, в'аз'э, карóва рав'эц'. 182 н'ас'э, кон' иржэ, иржэц'. 198 н'ас'оц', в'аз'оц'; часцей — н'ас'эц', в'аз'эц'. 203 н'ас'эц', ржец', рив'эц'. 204 н'ас'э, в'аз'э, клаз'э, клаз'эц', жн'е, жн'ец'. 205 н'ас'э, в'аз'э, клаз'э, ав'эчка бл'айэц', кон' ржец'. 206 н'ас'эц', в'аз'эц', уз'эц', бл'айэ, бл'айэц'. 207 н'ас'э, в'аз'э, клаз'э, б'арэ, б'арэц', уз'э, уз'эц', жн'е,

п'айе́, ґраб'е́, с'аче́. Ужываецца пераважна форма без канчатка. 209 н'ас'е́, в'аз'е́, ґуз'е́, в'аз'е́. Побач сустракаецца і форма з **-ць**: н'ас'е́ц', йиз'е́ц', в'аз'е́ц'. 210 пав'аз'е́, дажыв'е́, дайе́, йанá жыв'е́ц', пйец', пра-
 пйец'. 214 н'ас'е́, ваз'е́, с'аче́, п'аче́, кон' иржéц'. 215 н'ас'е́, н'ас'е́ц',
 в'аз'е́, в'аз'е́ц', б'арé, б'арéц'. 220 из'е́, в'аз'е́, в'аз'е́, прыв'аз'е́, н'ас'е́,
 в'аз'е́ц' снапы. 222 н'ас'е́, в'аз'е́, из'е́, п'айе́, ґраб'е́, с'аче́. Гэтыя дзея-
 словы з канчаткам **-ць** (нясець, бярэць) ужываюцца вельмі рэдка. 226
 н'ас'е́ц', в'аз'е́ц', клаз'е́ц', б'арéц', б'арóц', из'е́ц', жн'е́ц', п'айе́ц', ґраб'е́ц',
 с'аче́ц', п'аче́ц', в'аз'е́ц', бйец', пйец'. 237 н'ас'е́ц', бйец', пайз'óц', с'а-
 чéц', пйец', падрас'ц'е́ц', из'е́ц', рас'ц'е́ц', памрэ́ц', жн'е́ц'. 239 в'аз'е́ц',
 забйе́ц', зав'аз'е́ц', зас'айе́ц', сарв'е́ц', паклаз'е́ц', пас'аче́ц', жив'е́ц', за-
 в'е́ц', уц'аче́ц', уварв'е́ц', из'е́, из'е́ц'. 244 н'ас'е́, в'аз'е́, прын'ас'е́, арé,
 з'е из'е́ц'. 245 йон н'ас'е́, в'аз'е́, кон' иржéц', карóва рав'е́ц'. 246 йон
 н'ас'е́, в'аз'е́, карóва рав'е́ц'. 248 пас'е́ц', пачн'е́ц', из'е́ц', в'аз'е́ц', па-
 чн'е́, из'е́, в'аз'е́, н'ас'е́. 249 ац'в'иц'е́ц', бл'айе́ц', м'ац'е́ц', зарас'ц'е́ц',
 паил'е́ц', арéц', зарас'ц'е́ц', из'е́ц', рав'е́, из'е́, чче, н'ас'е́, запн'е́. 250
 пас'е́, в'аз'е́, арé, п'айе́, из'е́ц', хата ц'аче́ц'. 251 н'ас'е́, в'аз'е́, клаз'е́,
 б'арé, пйе́, йиз'е́, з'ирн'е́, п'айе́, жн'е́, жн'е́ц', п'айе́ц', ґраб'е́ц'. 253 жы-
 в'е́ц', из'е́ц', с'с'е́, н'ас'е́, жн'е́, п'айе́. 259 йайе́ зав'óт, сп'ак'óц', анá
 жн'е́ц', из'е́ц', в'аз'е́ц'. 271 ґуз'е́ц', жив'е́ц', из'е́ц', п'айе́ц', б'арéц',
 п'аче́ц', в'аз'óц', м'ац'óц', в'аз'е́ц', ґраб'е́ц', тре́ц', клаз'е́ц', пл'ац'е́ц',
 мн'е́ц', дайе́ц', плив'е́ц', н'ас'е́ц'. 277 в'аз'е́ц', жн'е́ц', п'айе́ц', с'аче́ц',
 жив'óц'. 278 в'аз'е́, из'е́, ц'аче́, из'е́ц', в'аз'е́ц', н'ас'е́ц'. 279 в'аз'е́, с'а-
 к'е́ц', б'арé, б'арéц', из'е́, из'е́ц'. 281 иржéц', рав'е́ц'. 282 н'ас'е́ц', н'а-
 с'óт, клаз'е́ц', б'арéц', б'арóт, из'е́ц', из'óт, жн'е́ц', п'айе́ц', с'аче́ц', в'и-
 з'е́ц', ґраб'е́ц'. 289 рас'ц'е́, н'ас'е́, н'ас'е́ц', в'аз'е́, в'аз'е́ц', клаз'е́, б'а-
 рéц', из'е́, п'айе́, с'аче́, ґраб'е́ц', с'аче́ц'. 292 уц'ик'е́ц', зыпраўе́ц', йон
 прыз'óц'. 293 иржéц', жив'е́ц', из'е́ц'; рэдка — ц'ачóт. 294 йанá н'е
 из'óц', падайóц', пас'е́ц', заб'ир'е́ц'. 307 б'арéц', н'ас'е́ц', в'аз'е́ц', кла-
 з'е́ц', из'е́ц', жн'е́ц', п'айе́ц', ґраб'е́ц', с'аче́ц', жив'е́ц', пас'е́ц', дайе́, из'е́,
 н'ас'е́, б'арé. Форма 3-й асобы адзіночнага ліку без **-ць** сустракаецца
 толькі ў школьнікаў і то не заўсёды. 308 из'е́ц', н'ас'е́ц'. 325 н'ас'е́,
 в'аз'е́, н'ас'е́ц', в'аз'е́ц', клаз'е́ц', б'арéц', из'е́ц', в'аз'е́ц'. 505 разабйе́,
 из'е́, в'аз'е́, жн'е́, ґраб'е́, клаз'е́, н'и б'арóц'. 509 н'ас'е́ц', прын'ас'е́ц',
 в'аз'е́ц', из'е́ц', п'айе́ц', жив'е́ц', п'айе́. Пераважае форма без **-ць**: рас'ц'е́,
 в'аз'е́, з'арé, рав'е́, из'е́, бл'айе́, з'аўб'е́. 514 н'ас'е́ц', в'аз'е́ц', из'е́ц',
 ґраб'е́ц', б'арé, арé, клаз'е́, жив'е́, п'айе́. 533 н'ас'е́, в'аз'е́, клаз'е́,
 б'арé, жн'е́, с'аче́, в'аз'е́ кан'á. 537 в'аз'е́ц', н'ас'е́ц', в'аз'е́ц',
 н'ас'е́, в'аз'е́, клаз'е́, б'арé, из'е́, жн'е́. 538 н'ас'е́, в'аз'е́, в'аз'е́, п'айе́,
 н'ас'е́ц', в'аз'е́ц', йиз'е́ц', клаз'е́ц', п'аче́ц', в'аз'е́ц', п'айе́ц', м'ац'е́ц', ґра-
 б'е́ц'. 539 н'ас'е́, в'аз'е́, клаз'е́, б'арé, из'е́, из'е́ц', жн'е́, жн'е́ц', п'айе́,
 ґраб'е́, с'аче́, н'ас'е́ц', в'аз'е́ц', клаз'е́ц', б'арéц', йиз'е́ц', жн'е́ц', п'айе́ц',
 ґраб'е́ц', жн'е́ц'. 540 н'ас'е́, в'аз'е́, б'арé, п'айе́, с'аче́, кон' иржéц'.
 541 н'ас'е́ц', н'ас'е́, в'аз'е́ц'. 543 н'ас'е́, в'аз'е́, клаз'е́, из'е́, п'айе́, ґраб'е́,
 с'аче́, кон' иржéц'. 544 н'ас'е́, в'аз'е́, н'ас'е́ц'. 545 н'ас'е́ц', б'арéц',
 в'аз'е́ц', плац'е́ц'; ёсць н'ас'е́, б'арé. 546 н'ас'е́ц', н'ас'е́, клаз'е́,
 клаз'е́ц'. 552 н'ас'е́, клаз'е́, иржéц'. 555 саб'арéц', саб'арé, рже́ц', рже́.

556 н'ас'эц', в'аз'эц', клаз'эц', б'арэц', арэц', арэ, б'арэ, уз'эц', уз'э, жн'ец', жн'е, п'айэц', п'айэ, ўраб'э, ўраб'эц', с'ачэ, с'ачэц'. **574** уз'эц', жн'ец', р'ав'эц'. **575** н'ас'э, н'ас'эц', в'аз'эц'. **576** н'ас'эц', в'аз'эц', рав'эц'. **577** н'ас'эц', в'аз'эц', н'ас'э, в'аз'э. **578** н'ас'эц', в'аз'эц', пас'эц', п'ачэц', б'арэц', уз'эц', уз'э. **580** н'ас'э, н'ас'эц', в'аз'э, в'аз'эц', клаз'э, клаз'эц', уз'э, уз'эц', жн'ец', п'айэц', ўраб'эц', с'ачэц'. **582** н'ас'э, н'ас'эц', в'аз'э, в'аз'эц', клаз'эц', б'арэц', уз'э, уз'эц', жн'ец', п'айэц', ўраб'эц', с'ачэ, с'ачэц'. **583** н'ас'э, н'ас'эц', в'аз'э, в'аз'эц', клаз'э, клаз'эц', б'ар'э, уз'э, жн'ец', п'айэ, ўраб'э, с'ачэ. Пераважае форма без **-ць** для дзеясловаў I спражэння. **584** н'ас'э, в'аз'э, в'аз'э, клаз'э, б'арэ, уз'э, п'айэ, жн'е, ўраб'э, рже, ржец'. **586** н'ас'э, н'ас'эц', жн'е, жн'ец', уз'эц', пажн'эц'. Дзеясловы I спражэння з націскам на канчатку часцей ужываюцца з канчаткам **-ець** у 3-й асобе адзіночнага ліку. **588** н'ас'э, н'ас'эц', в'аз'э, в'аз'эц', йиз'эц', жн'е, ўраб'э, с'ачэ, п'айэц'. **593** н'ас'э, клаз'э, жыв'э, шугн'э, н'ас'эц', в'аз'эц', клаз'эц', б'арэц', уз'эц', ўраб'эц', с'ачэц'. **596** н'ас'э, в'аз'э, клаз'э, б'арэ, п'айэ, ўраб'э, уз'эц', жыв'эц', н'ас'эц', в'аз'эц'. **597** н'ас'э, в'аз'э, клаз'э, б'арэ, уз'э, п'айэ, ўраб'э, рже, ржец'. **599** н'ас'э, в'аз'э, клаз'э, б'арэ, уз'э, уз'эц', жн'е, п'айэ, ўраб'э, с'ачэ. **601** ан'ас'э, н'ас'э, п'айэ, н'ас'от, в'аз'от, клаз'от, б'арот, уз'от, жн'от, п'айот, с'ачот, плив'э, пѣплив'э, напраз'эц', уз'эц', засн'эц'. Радзей сустракаецца форма без **-ць**. **602** п'айэ, н'ас'э, с'ачэ, в'аз'э, клаз'э, б'арэ, уз'эц', жн'ец', ўраб'эц'. **603** н'ас'эц', в'аз'эц', клаз'эц', ўраб'эц', б'арэц', йиз'эц', жн'ец', п'айэц', рав'эц', с'ачэц', н'ас'э, в'аз'э, б'арэ. **606** н'ас'э, н'ас'эц', в'аз'эц', иржэц', р'авэц'. **611** н'ас'э, н'ас'эц', в'из'эц', клаз'эц', б'арэц', уз'эц', жн'ец', п'айэц', с'ачэц', ўраб'эц'. **616** н'ас'эц', йиз'эц', ржец'. **623** н'ас'э, в'аз'э, клаз'э, йиз'эц', жн'е, ўраб'э, с'ачэ, иржэц'. **624** н'ас'э, н'ас'эц', в'аз'э, в'аз'эц', жыв'эц', с'ачэц', памр'э. **625** н'ас'эц', н'ас'э, в'аз'эц', в'аз'э. **629** н'ас'э, в'аз'э, н'ас'эц', в'аз'эц', уз'э, уз'эц', п'айэ, п'айэц'. **631** н'ас'э, в'аз'э, уз'э, п'айэ, рав'эц', ржец'. **636** н'ас'от, в'аз'от, клаз'от, б'арот, йиз'от, жн'от, пайот, ўрабийот, жыв'э, н'ас'э, клаз'э, б'арэ, уз'э, жн'е, п'айэ, ўраб'э, с'ачэ, жыв'эц', пас'эц', в'аз'эц', клаз'эц', уз'эц', жн'ец', п'айэц', ўраб'эц', с'ачэц'. **638** н'ас'э, в'аз'э, клаз'э, б'арэ, уз'э, жн'е, п'айэ, ўраб'э, с'ачэ, иржэц'. **644** н'ас'эц', клаз'эц', иржэц'. **870** н'ас'э, н'ас'от, клаз'э, клаз'от, уз'э, уз'от. **892** н'ас'э, н'ас'эц', клаз'э, клаз'эц', жн'е, жн'ец', ўраб'э, ўраб'эц'. **894** сц'еражэ, н'е йз'э, б'арэ, дайэц', жыв'эц'. **897** н'ас'э, в'аз'э, клаз'э, б'арэ, уз'эц'. **899** н'ис'э, в'из'э, валачэ, прэ, клаз'э, уз'э, б'ирэ, жн'е, ўраб'э, с'ичэ, таўчэ, з'ирэ; зрэдку сустракаецца н'ис'эц', в'из'эц', клаз'эц'. **905** н'ис'э, в'из'э, клаз'э, б'арэ, уз'э, жн'е, п'айэ, ўраб'э, ц'в'иц'э, п'ак'э, с'ачэ, тк'ец', пажыв'эц', зав'эц'. У вёсцы жывуць католікі і праваслаўныя; у мове праваслаўных зрэдку сустракаецца форма 3-й асобы адзіночнага ліку з **-ць, -т**: уз'эц', н'ис'эц', уз'от, н'ис'от. **909** н'ес'э, в'ез'э, клаз'э, б'ерэ, дайэц'. **911** н'ис'э, б'из'э, клаз'э, б'арэ, жн'е, п'айэ, ўраб'э, с'ачэ, уз'эц'. **924** н'ас'эц', в'аз'эц', клаз'эц', б'арэц', уз'эц', жн'ец', п'айэц', ўраб'эц', с'ачэ, н'ас'э, в'аз'э, б'арэ, уз'э, жн'е. **925** н'ас'э, в'аз'э, клаз'э, б'арэ, жн'е, п'айэ, ўраб'э, с'ачэ, уз'эц'. **927** н'ас'э, в'аз'э, клаз'э, б'арэ, п'айэ, ўраб'э,

из'еџ'. 930 н'ас'е, в'аз'е, клаз'е, б'арэ, с'аче, из'еџ', жн'еџ', ґраб'еџ'. 931 н'ас'еџ', таџхан'е, жн'е, н'ас'е, в'аз'е, сџ'еражэ, с'аче, хай из'еџ', цв'иц'еџ', жн'еџ', хай дайэ, хай дайеџ'. 932 н'ас'е, б'арэ, рас'ц'е, в'аз'е, клаз'е, с'аче, жыв'е, из'е, жн'е, п'айэ, ґраб'е, н'ас'еџ', жн'еџ', из'еџ', клаз'еџ', б'арэџ', рав'еџ'. 934 н'ас'е, в'аз'е, пл'ац'е, п'е, ґраб'е, пас'е, иржэ, из'е, растайэ, жыв'е, из'еџ', жыв'еџ', в'из'еџ', мажэџ', жн'еџ', пас'еџ'. 938 н'ас'е, в'аз'е, н'и разб'ирэ, жже, йон б'ирэ, из'е, н'ис'е, в'из'е, рас'ц'е, в'аз'еџ', жыв'еџ', из'еџ' стада. 960 нысэџ', вызэџ', кладэџ', жне. 961 нысэ, нысэџ', везэ, везэџ', кладэ, кладэџ', бырэ, бырэџ', идэ, идэџ', жне, жнет', ґрыбэ, ґрыбэџ', сыхэ, сыхэџ'.

Карта № 149

ФОРМА 3-йй АСОБЫ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ДЗЕЯСЛОВАЎ І СПРАЖЭННЯ З НАЦІСКАМ НА АСНОВЕ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 107:

«Якія канчаткі маюць дзеясловы І спражэння адзіночнага і множнага ліку:

а) у 3-йй асобе адзіночнага ліку... не пад націскам: *кажа, кажаць* ці *кажэць, кажет; меле(я), мелець, меляць* ці *меліць*...?»

На гэтай карце картаграфуюцца формы 3-йй асобы адзіночнага ліку дзеясловаў І спражэння з рухомым націскам і нерухомым націскам на аснове.

Наяўнасць і адсутнасць **-ць** у асабовым канчатку складае адзінае супрацьстаўленне на карце.

Два знакі пры адным нас.п. адносяцца да тых выпадкаў, калі ў адказах адзначана суіснаванне дзвюх форм у адной і той жа гаворцы.

Фанетычныя адрозненні ў рэалізацыі зычных [ц'], [т'], [т] і галоснага ў ненаціскным канчатку не картаграфуюцца.

Асобныя заўвагі збіральнікаў аб перавазе той ці іншай формы ў мове мясцовага насельніцтва даюцца ў адказах наступных нас. пп.: 152, 186, 196, 207, 209, 316, 321, 355, 562, 583, 899, 905, 931.

У каментарыях поўнасю прыводзіцца фактычны матэрыял, у якім адзначана: а) суіснаванне форм з **-ць** і без **-ць**; б) дзе ёсць заўвагі і тлумачэнні збіральнікаў; в) формы са сцягнутым канчаткам (нас. пп. 502, 509, 523, 534, 761, 799, 830, 855, 891, 895, 902, 931, 975) і з адрозненнем у аснове. Прыводзяцца і адказы з недастатковай колькасцю прыкладаў: 28 *бўз'е, бўз'еџ'* (ад *быць*), *забал'ейиц', пытайеџ'*. 39 *ўл'ан'иц', стан'иц', кáжыц', в'áжыц', прыз'иц', кол'иц', пол'иц', м'эл'иц', с'ц'эл'иц', бўз'е аш п'ишчэџ'*. 56 *куды хóчыц'*. 79 *кáжыц', кáжа, в'áжыц', м'эл'иц', пол'иц', кол'иц', ґрэйиц', к'ін'иц', ґл'ан'иц'*. 84 *кáжыц', в'áжыц', м'эл'иц', пол'иц', кол'иц', ґрэиц', к'ін'иц', ламáиц', адб'ирайе*. 85 *ум'ейиц', пóйз'еџ', н'е бўз'еџ', зарабláиц', прыйз'еџ', рабóтаиц', палучáиц', пан'имáиц', нáйз'иц', узл'éz'еџ', пал'ивáйиц', выражáйеџ', знáйиц', пóйз'е*. 138 *ґадўйеџ', памаґáйеџ', прап'итайиц', бал'ейиц', бўз'а раб'иц', прыйéz'а, жóнку майе*. 152 *в'áжа, рубáйе дрóва, кáжа,*

м'ел'е, пол'е, к'ін'е, үл'ан'е. Ужываецца і форма з **-ць**: *м'ел'иц', пол'иц',* але мала пашырана. **160** *кажа, в'ажэ, м'ел'иц'.* **182** *кажа, стан'а, п'іша, м'ел'иц', кол'иц'.* **186** *прыёз'а, чак'аіа, кажа, плача;* і толькі спарадычна: *абрыдаіец', пайүрайец', в'ажыц'.* **196** *пойз'иц', шукайиц', вобз'м'иц', здойм'иц', хочыц', н'а с'к'ін'иц'.* Форма без **-ць** не ўжываецца. **200** *паказвайиц', кажа, чүйиц', йез'иц', хварэйиц', бұз'а (быць).* **204** *кажа, кажыц', м'ел'а, м'ел'иц'.* **207** *кажа, кажац', м'ел'а, м'ел'иц', үрэйе, к'ін'е. үл'ан'е.* Пераважна ўжываецца форма без канчатка. **209** *стан'а, п'іша, м'ел'а.* Побач сустракаецца форма тыпу *кажыц', в'ажыц', пол'иц', үрэйиц'.* **215** *кажа, кажыц', в'ажэ, в'ажыц'.* **234** *стоґн'иц', вьйз'иц', вьз'а, хочыц', знайиц', купл'айиц', пасылаіиц'.* **239** *ґан'айиц', прыз'иц', вобз'м'иц', топча, ум'ейа, кажа, дапаможа.* **244** *тут бұз'а, бұз'иц', стан'иц', п'ішыц'.* **248** *мол'иц', үл'ан'иц', кажа, в'ажэ.* **249** *уск'ін'е, рыкайе, куран'аўкайе, каўкайе, каркайе, в'ейе, абн'имайе, с'н'ивайе, кол'иц', үрэйиц', к'ін'иц', запл'итаіец'.* **251** *л'ажэ, в'ажэ, в'ажыц', кажа, кажыц', к'ін'е, кол'е, кол'иц', үл'ан'е, үл'ан'иц'.* **255** *крыйа, с'ц'іхн'а, ґарүйа, праб'ивайа, н'а л'ез'а, прыёз'а, кажа, үл'ан'а, ґрайиц', йон пас'ейиц'.* **269** *кажыц', квёкчыц', сакочыц'.* **279** *п'ийайе, в'ажыц', кажа.* **289** *пол'иц', үл'ан'е, кажыц', кол'иц', м'ел'иц', к'ін'иц'.* **293** *брешыц', рабётайец', ц'аґн'иц', ум'ейиц', п'ішыц', зґадаіиц', пбй-з'иц', плачыц', вьсып'иц', вьиц', б'ёґаиц', рабётайе, ум'ейе.* **316** і **321** *кол'иц', к'ін'иц', үл'ан'иц', кажыц' і каіиц' —* вельмі часта ўжываецца ў мове старых і моладзі. **355** *кажа, в'ажэ, м'ел'е, пол'е, кол'е, үрэйе, к'ін'е, үл'ан'е;* але скажучь: *кажé, в'ажé* (гэта назіраецца пасля шыпячых). **407** *кажа, п'іша, в'ажэ, үрэйиц', пол'иц'.* **416** *прыз'е, заб'ирайэ, з'б'ирайе, бұз'е, бұз'ет, можа.* **428** *кажа, м'ел'иц', үрэйе, үл'ан'е.* **441** *уц'ак'айе, з'н'ім'е, страл'айе, чак'айе, хап'айе, паґул'айе, паслұхайе, хоча, нап'іша, пакажа, ґатүйиц', зґатүйиц'.* **472** *кажа, в'ажэ, үрэйа, м'ел'иц', кол'иц'.* **502** *йон б'ёґайе, паґул'аа, пашыйе, ґан'айе, стан'е, прыз'е, пайёз'е, б'ёґайе, даґн'иваа, н'е пан'имаа, ґул'аа, слұхайе, чытайе, майец', прын'имайе.* **509** *выкалачаа, табакү н'ұхаа, памыйа, кусайа, закапаа.* **514** *йон п'іша, знайа, дұмайа, в'ажэ, м'ел'иц', пол'иц'.* **523** *с'н'ім'а, стан'е, н'е укрáз'а, с'оґн'а, каа, кажа, в'ёдайа, ґадүйа, пас'н'ейа, саүрэйа, можа, зайз'а.* **529** *кажа, м'ел'иц', үрэйе, мажа, в'ажэ, м'ел'а, кол'а, кол'иц', к'ін'а, үл'ан'а.* **534** *уйаґе, кажа, пол'а, үрэйа, к'ін'а, маґе, накрыва, пайґан'а.* **537** *йон знайиц', дұмыиц', кажа, в'ажэ, м'ел'а.* **544** *йон знайа, дұмайа, дұмайиц', кажа, в'ажэ.* **545** *дұмаиц', чытаіиц', п'ішыц', калышыц', знайа, дұмайа, чытайа, калыша.* **546** *кажа, кажыц', в'ажэ, в'ажыц', к'ін'а, к'ін'иц'.* **556** *пол'а, к'ін'а, кажыц', в'ажэ, в'ажыц', м'ел'иц', пол'иц', кол'иц', үрэйиц', к'ін'иц', үл'ан'иц', станиц'.* **562** *кажа, в'ажэ, пол'е ґрады, пол'ец' ґрады.* Канчаток **-ць** вымаўляецца вельмі рэдка. **571** *стан'иц', п'ішыц', п'іша, знайиц', дұмыйиц', кажа.* **573** *йон знайа, дұмґа, прыхóґайе, в'ёдайе, пойз'е, п'іша, рёжыц', кажыц'.* **577** *йон знайиц', дұмґийиц', стан'иц', п'іша, кажа, в'ажэ.* **578** *йон знайиц', дұмыиц', кажа, в'ажэ, м'ел'иц', үл'ан'иц'.* **580** *кажа, кажыц', в'ажыц', м'ел'иц', кол'иц', пол'иц', к'ін'иц'.* **582** *кажыц', в'ажыц', знайа, дұмайа, кажа, в'ажэ, пол'иц', к'ін'иц'.* **583**

йон шчып'а, п'іша, знайе, дўмайе, кáжа, в'áжа, пóл'иц', пóл'а, кóл'иц', кóл'а, к'ін'а, ўл'án'а. Пераважае форма без -ць дзеясловаў I спражэння.

586 в'áжа, в'áжыц', к'ін'е, к'ін'ец', ц'áгн'е. 592 кáжыц', в'áжыц', кóл'а, вóз'м'а, прыз'а. 624 м'él'а, м'él'иц', уáдуйа, п'ішыц'. 629 кáжа, кáжыц', в'áжа, в'áжыц'. 631 кáжа, в'áжа, к'ін'а, ўл'án'а, пóл'иц'. 632 кáжа, кáжыц', в'áжа, в'áжыц', м'él'а, м'él'иц', үрэйа, үрэйиц', ўл'án'а, ўл'án'иц'. 636 кáжа, в'áжа, в'áжет, м'él'а, м'él'ит, пóл'ит, кóл'ит, үрэйит, к'ін'ит, ўл'án'ит. 701 вырыва́йе, мыйе, пы́ше, кáже, үодүйе, высы́пайе, хóче, ме́райе, отве́чайе, доүл'еда́йе, збыра́йе, в'áже, ме́ле, скыда́йе, вйе́жыт', ме́ле(т'), пóле(т'), кáже(т'). 702 кáже, кáжыт', вйáже, вйе́жыт', ме́ле, ме́лыт'. 728 кáжа, в'э́жа, вóзме, сóхне, шй́е, мй́е, прй́де, примáйе, пóл'иц', ўлáниц', кй́нец', кóлиц'. 731 н'е майе, трóн'е, лучáйе, кáжа, ба́йе, машы́на йе́де, бýде, пры́де, сóхне, рабо́тайе, мыйе, отп'и́шыц', откáжыц'. 761 шука́йе, кáже, ка́ү'е, ка́үа, ка́, ўйáжа, шчебе́че. 765 кáжа, ка́үа. 770 кáже, ўйáже, ме́ле, пóле, пóлет', кóле, кóлет', үрй́е, кй́не, вóзме, кй́нет', ўл'áне, ўл'áнет'. 773 кáжец', вйáжец', кáже, вйáже, ме́ле, пóле, кóле, һрэй́е, кй́не, һл'áне. 779 йон знайе, в'е́дайе, пады́майе, пасн'е́дайе, шкады́йе, үарүй́е, баранүй́е, кáжыц', в'áжыц', м'él'а, пóл'а, кóл'а, ўл'án'а. 798 ста́н'е, п'і́ше, ска́үе, л'э́з'е, хóче, вй́пй́е, ка́үе, л'áүе, доды́хайе, л'етáйе, мóүе. 799 н'и үул'áе, хто коүó вызывá, зал'еүáйе, пүжа́йе, хвата́йе. 801 копáйе, п'і́ше, с'ейе, вүй́е, мый́е, мүй́е, кáже, в'áже, м'él'е, кóл'е, к'ін'е, ўл'án'е, үрэй́е, шамáйе, н'с знай́е, йанá ка́үе, укpучáйе, заре́же, шкpóбайе, кáжа, п'і́ша, това́р прыз'е, уүада́йе, вй́б'ере́, танцүй́е, вй́л'ез'е, йе́з'е. 815 кáжа, кáжыц', вóз'м'е. 830 каа, кáжа, иүра́йе. 844 кáжа, м'él'иц', памүй́е, прыз'е, вóз'м'е, пóйз'е, накóл'е, напóл'е. 847 кáже, ка́үе, ка́үа, н'е хóче, пойе́з'е, рй́е, вым'ётвайе, уважа́йе, н'е ум'ей́е, уүан'áйе, зарабл'áйе. 855 ц'аүáйе, ц'аүáа, кусáйе, красáа, пткүй́тайе, прын'имáа, капáа, ск'ида́йа. 891 үул'áа, к'ида́а, купл'áйа, купл'áа, к'ида́йе. 895 кáжа, в'áжа, кóл'иц', үрэй́а, ўл'án'а, в'е́дайе, нарабо́тайе, абува́йе; хоц' йанá разывá, хто ум'ей́е, пла́вайе, в'áжа, к'ида́йе, устан'а, пры́да. 899 кáжыц', м'él'иц', пóл'иц', п'ей́а, ц'áгн'а, в'áжа, кáжа, м'él'а, пóл'а, кóл'а, к'ида́йа, ўл'án'а. Пры націску на аснове -ць у канчатку вымаўляецца рэдка. 902 йон ста́н'а, п'і́ша, зна́йа, дўма́йа, н'е мо́жыц', л'áжа, пла́ча, ска́ча, н'и зна́, падо́йз'е; во з'иц'á, што н'и пан'имá. 905 кáжа, в'áжа, м'él'а, пóл'а, кóл'а, үрэй́а, к'ін'а, ўл'án'а, зал'ивáйиц', п'і́шыц'. У мове католікаў паслядоўна ўжываецца форма 3-яй асобы адзіночнага ліку без -ць; у мове праваслаўных зрэдку сустракаецца форма з -ць. 914 кáжа, в'áжа, м'éла, пóл'а, кóл'а, вóз'м'а, сóхн'а, памый́а, прыз'а, пашый́а, м'él'иц', пóл'иц', кóл'иц', үрэй́а, ўл'án'а. 931 кáжыц', сóхн'а, прыз'а, тарчүй́а, паүи́ба́йа, в'ешáйа, ув'арáйа, в'е́дайа, к'ида́йа, з'з'éлаа, н'а узы́йз'а, пайе́з'а, пабе́да́йа, прызна́йа, прыка́зуйа парóйз'а, н'и уүада́йа, к'ида́а. Тут мае месца страта й пасля галоснага ў канчатку 3-яй асобы адзіночнага ліку дзеясловаў: к'ида́а, ста́ўл'аа, дзе чуецца доўгае непадзельнае а. 961 кáже, кáжет', в'áже, в'áжет', ме́ле, м'él'ет', кóле, кóлет', үрй́е, үрй́ет', кй́не, кй́нет', ўл'áне, ўл'áнет'. 975 кáже, вйáже, к'ін'е, ўл'án'е, кóл'е, каа, пóл'е, м'él'е, үй́н'е, ста́н'е. 1008 кáжа, в'áжа, кон-

ча́йе, зап'ісу́йа, п'іта́йе, з'н'ім'е, в'і́нйе, здохн'е, пропода́йе, посохн'е, н'е зна́йе, пудн'ісува́йе, по́йде, прыйе́де, пон'іма́йе, л'а́же, трэбу́йе, по-моу́а́йе, спова́йе, ма́же, вйа́же, үре́йе, үл'а́н'е, м'е́л'ет, по́л'ет, ко́л'ет, к'ін'ет. 1016 ка́жа, в'а́жа, м'е́л'иц', по́л'а, ко́л'а, үре́йа, к'і́н'а, үл'а́н'а.

Карта № 150

ЗЫЧНЫ АСНОВЫ І НАЦІСКНЫ ГАЛОСНЫ Ў 1-ай АСОБЕ МНОЖНАГА ЛІКУ ЦЯПЕРАШНЯГА ЧАСУ ДЗЕЯСЛОВАЎ І СПРАЖЭННЯ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 107:

«Якія канчаткі маюць дзеясловы І спражэння адзіночнага і множнага ліку:

б) у 1-ай асобе множнага ліку пад націскам: *нясем, нясём, нясом* ці *нясе́мо; вядзем, вядзём, вядом* ці *вядзе́мо; кладзем, кладзём, кладом* ці *кладзе́мо; ідзем, ідзём, ідом* ці *ідзе́мо; жнем, жнём, жном* ці *жне́мо; грабем, грабём, грабом* ці *грабе́мо; сячэм, сячом, сяком* ці *сяче́мо?»*

На гэтай карце супрацьстаўляюцца цвёрдыя і мяккія зычныя ў аснове і націскныя галосныя [e]: [o] у форме 1-ай асобы множнага ліку цяперашняга часу дзеясловаў І спражэння з нерухомым націскам на канчатку і з чаргаваннем парных цвёрдых-мяккіх зубных ці губных зычных у парадыме цяперашняга часу.

Асноўным з'яўляецца супрацьстаўленне мяккіх-цвёрдых зычных у 1-ай асобе множнага ліку. Яно ўключае два тыпы асновы ў парадыме цяперашняга часу — аснову з чаргаваннем цвёрдых зычных у 1-ай асобе адзіночнага ліку і 3-й асобе множнага ліку з мяккімі зычнымі ў астатніх асабовых формах (*н'ас-ў, н'ас-ўц' : н'ас'-эш, н'ас'-э, н'ас'-ом, н'ес'-ац'э*), якая займае большую частку тэрыторыі, і аснову з чаргаваннем цвёрдых зычных у 1-ай асобе адзіночнага ліку і ў 1-ай і 3-й асобах множнага ліку з мяккімі зычнымі ў астатніх асабовых формах (тыпу *н'ас-ў, н'ас-ом, н'ас-ўц' : н'ас'-эш, нас'-э, н'ес'-ац'э*), якая займае паўднёва-ўсходнюю частку тэрыторыі.

Гэтым двум тыпам асновы супрацьстаўляецца паслядоўнае захаванне цвёрдага зычнага ў парадыме цяперашняга часу, абумоўленае асаблівацямі фанетычнай сістэмы гаворак — наяўнасцю цвёрдых зычных у пазіцыі перад галоснымі прырэжняга рада.

Супрацьстаўленне націскных галосных [e]: [o] мае месца на абмежаванай частцы моўнай тэрыторыі. Спарадычнасць націскага [e] пры паслядоўнасці [o] ў паўночнай частцы тэрыторыі, відаць, трэба адносіць да ліку ўплыву існаваўшых арфаграфічных норм літаратурнай мовы.

У паўднёвай частцы тэрыторыі формы тыпу *из'ём : идом* граматычна адрозніваюцца як формы загаднага і абвеснага ладу. Гаворкам жа паўночнай часткі тэрыторыі форма тыпу *из'ём* не ўласціва нават у загадным ладзе.

Суіснаванне ў гаворцы форм з рознымі тыпамі зычнага асновы і націскага галоснага абазначана на карце пэўнай колькасцю адпавед-

ных знакаў. У радзе нас. пп. другі знак ставіцца на аснове аднаго-двух прыкладаў.

Абазначана на карце форма з націскным [а] тыпу *идám, нысám* у нас. пп. 698, 728, 951, 955. Фактычны матэрыял прыводзіцца ў каментарыях.

Не картаграфуюцца фанетычныя варыянты націскага галоснага ў канчатку, паколькі гэтай з'яве прысвечана карта № 35. Таму *идóm, идóm, идуóm* картаграфуюцца адным знакам.

Заўвагі і тлумачэнні збіральнікаў ёсць у адказах наступных нас. пп.: 257, 426, 432, 439, 500, 562, 750, 838, 899, 971, 1027.

У каментарыях прыводзяцца: а) формы з розным тыпам зычнага асновы; б) формы з варыянтамі націскага галоснага; в) адказы, у якіх ёсць заўвагі і тлумачэнні збіральнікаў; г) формы з фанетычнымі асаблівасцямі, якія не картаграфуюцца на гэтай карце: 54 *н'ас'óm, в'аз'óm, клаз'ём, из'ём*. 77 *н'ас'ём, в'аз'ём, клаз'ём, б'арём, из'ём, п'айём, ўраб'ём, н'ас'óm, в'аз'óm, жн'óm*. 90 *н'ас'ём, в'аз'ём, из'ём, н'ас'óm, в'аз'óm, жн'óm*. 149 *мы из'óm, в'аз'óm, н'ас'ём, в'аз'ём, клаз'ём*. 153 *из'óm, наб'арём*. 154 *н'ас'ём, з'барёмс'а, из'ём, н'ас'óm*. 158 *н'ас'ём, клаз'ём, б'арём, жн'ём, н'ас'óm, в'аз'óm*. 164 *н'ас'ём, в'аз'ём, клаз'ём, б'арём, п'айём, ўраб'ём, н'ас'óm, в'аз'óm*. 187 *н'ас'ём, в'аз'ём, ўраб'ём, из'ём, с'ачём, жн'óm, б'арóm*. 196 *н'ас'ём, в'ад'ём, ид'ём, клад'ём, б'арём, с'ачём, н'ас'óm*. 201 *н'ас'óm, клаз'óm, н'ас'ём*. 214 *б'арóm, н'ас'óm, н'ас'ём*. 248 *из'óm, пас'óm, в'аз'óm, из'ём, б'арём, пас'ём*. 257 *н'ас'ём, в'аз'ём, клаз'ём, б'арём, из'ём, жн'ём, п'айём, ўраб'ём, с'ачём, але побач ужываюцца і н'ас'óm, в'аз'óm, клаз'óm, б'арóm, из'óm, жн'óm, п'айóm, ўраб'óm*. 271 *ўуз'ём, ўуз'óm, жыв'ём, жыв'óm, из'ём, из'óm, п'айём, п'айóm*. 273 *жыв'ём, жыв'óm, в'аз'ём, в'аз'óm, иц'ём, из'óm, н'ас'ём, н'ас'óm*. 318 *н'ас'óm, в'аз'óm, из'óm, б'арóm, в'аз'ём, н'ас'ём, клаз'ём*. 363 *н'ас'ём, в'аз'ём, н'ас'óm, в'аз'óm, клаз'óm, жн'óm, ўраб'óm*. 364 *н'ас'óm, клаз'óm, б'арóm, б'арём*. 374 *н'ас'óm, в'аз'ём, клаз'ём, жн'ём*. 389 *из'óm у ўрыбы, клаз'ём стох, из'ём*. 396 *б'арóm, жн'óm, в'аз'óm, клаз'óm, ўраб'óm, из'ём, устайём*. 400 *в'аз'ём, н'ас'ём, жн'ём, ўуз'ём, из'óm на талакў*. 415 *из'ём, в'аз'óm, жн'óm, ўраб'óm*. 426 *в'аз'óm, н'ас'óm, бывае і н'ас'ём*. 432 *н'ас'ём, ўраб'ём і паралельна — н'ас'óm, ўраб'óm*. 439 *н'ас'ём, в'аз'ём, из'ём, жыв'ём, жн'ём, б'арём, засн'ём, п'айём, ўраб'ём, с'ачём*. Сустракаецца форма на -ом: *н'ас'óm, жн'óm*. 443 *н'ас'óm, в'аз'óm, жыв'óm, из'ём*. 445 *н'ас'ём, в'аз'ём, клаз'ём, из'ём, в'аз'ём, б'арём, п'айём, п'айóm, жн'óm, н'ас'óm, п'айóm*. 447 *н'ас'óm, в'аз'óm, клаз'óm, ўраб'óm, п'ерац'арóm, жн'óm, йиз'ём, арём, б'арём*. 457 *в'азóm, жывóm, жном, пачнóm, б'арóm, н'асóm*. 458 *н'ас'óm, в'аз'óm, клаз'óm, б'арóm, жн'óm, ўраб'óm, саб'арóm, из'óm, дайём*. 461 *н'ас'ём, н'ас'óm, устайóm*. 472 *жн'óm, н'асóm, ўраб'ём, из'ём, клаз'ём, в'аз'ём*. 478 *н'ас'óm, в'аз'óm, из'óm, клаз'óm, п'айóm, в'азóm, жном*. 479 *жн'óm, м'ац'óm, н'асóm, идóm*. 480 *н'асóm, прадóm, н'ас'óm, в'аз'óm*. 482 *жном, идóm, кладóm, ўрабóm, н'асóm, н'ас'óm*. 483 *н'асóm, идóm, жном, м'ац'óm*. 484 *из'óm, идóm, н'ас'óm*. 486 *в'аз'óm, н'ас'óm, в'азóm, н'асóm, идóm, жном*. 495 *н'асóm, в'азóm, кладóm, б'арóm, идóm, жном, из'ёма, ўраб'ёма*. 500 *н'асóm, в'адóm*. Зрэдку сустракаецца і літаратурная форма: *н'ас'óm, в'аз'óm*. 501

мы н'ас'ом, н'ас'ом, в'адом, в'аз'ом, в'азом, из'ом, идом, жн'ом, жном.
502 н'ас'ом, н'ас'ом, в'едом, в'аз'ом, в'езом, пражывом, пл'атом, нажн'ом,
кладом, клаз'ом, из'ом, идом. **509** н'ас'ом, прын'ас'ом, в'азом, живом,
идом, худом, н'ас'ом, прын'ас'ом, в'азом, из'ом, жив'ом. **516** из'ом,
идом, н'ас'ом, живом, жив'ом, прив'аз'ом. **518** н'ас'ом, ураб'ом, кла-
з'ом, жном, н'ас'ом, в'адом. **525** н'ас'ем, н'ас'ом, из'ем, идом. **526** мы
н'ас'ом, в'аз'ом, в'адом, жном. **529** н'ас'ом, клаз'ом, н'ас'ом, в'адом,
кладом, идом, жном. **532** н'ас'ом, в'адом, кладом, идом, ураб'ом, жном,
жн'емо. **541** н'ас'ом, в'аз'ом, н'ас'ом, ураб'ом. **543** н'ас'ем, в'аз'ем,
клаз'ем, из'ем, жн'ом, ураб'ом, из'ом, н'ас'ом. **545** н'ас'ом, н'ас'ом, в'а-
з'ом, в'адом, пл'атом. **548** н'ас'ом, кладом, идом, из'ом, ураб'ом. **550**
н'ас'ем, клаз'ем, н'ас'ом, в'аз'ом, жн'ом. **551** н'ас'ом вад'у, идом, в'аз'ом.
553 н'ас'ом, кладом, идом. **556** н'ас'ом, н'ас'ом, в'аз'ом, в'адом, кла-
з'ом, кладом, идом, из'ом, жн'ом, жном, ураб'ом, ураб'ом. **558** ураб'ом,
н'ас'ом, из'ом. **561** н'ас'ом, н'ас'ом, в'аз'ом, в'адом, из'ом, идом, жном,
ураб'ом. **562** в'аз'ом, н'ас'ом — радзей; часта — н'ас'ом, в'адом, кладом,
ураб'ом. **566** н'ас'ом, клаз'ом, н'ас'ом, в'адом, кладом, идом, жном,
ураб'ом, йиз'ом. **567** из'ом, в'адом, н'ас'ом, идом. **584** н'ас'ом, в'аз'ом,
в'одом, кладом, идом, жном, ураб'ом. **593** н'ас'ом, пан'ас'ом, пасом, н'а-
с'ом, в'аз'ом, клаз'ом, из'ом, ураб'ом. **594** н'ас'ом, в'аз'ом. **595** н'ас'ом,
в'адом, идом, жном, ураб'ом, клаз'ом, в'аз'ом. **597** н'ас'ом, в'адом, жном,
ураб'ом, клаз'ом. **601** в'адом, идом, жном, ураб'ом, н'ас'ом, из'ом, в'а-
з'ом, жн'ом. **636** живом, н'ас'ом, кладом, клаз'ом, идом, из'ом, жном,
жн'ом, ураб'ом, ураб'ом, в'адом. **638** н'ас'ом, в'адом, идом, жном, ура-
б'ом, из'ом. **651** ведем, идемо, урабем. **663** выдем, нысемо. **677** н'е-
с'емо, вез'емо, клаз'емо, беремо, из'емо, жн'емо, хребемо. **678** папа-
з'ем, ваз'ем, из'емо, н'ас'емо, барем, урабем, урабемо. **680** н'ес'емо,
вез'емо, клаз'емо, из'емо, жн'емо, уребемо. **690** нысемо, кладемо. **695**
нысем воду, выдем кон'а, кладем с'ино, бырем пысок. **698** нысамо, вы-
демо, идамо, кладемо, быремо, жнемо, урыбамо. **708** жив'ем, жив'емо.
710 н'ас'ом, праз'ом, аддыхн'ем. **716, 717** жн'ем, ид'ем, плыв'ем, зовем.
726 несем, ведем, йидем. **728** видом, нисом, кладом, биром, идом,
жн'ом, ураб'ом, идам, бирам. **741** несем, берем, урибем. **743** зан'ас'ом,
нарвом, нажн'ом, сажн'ом, паднажм'ом. **744** клаз'ом, из'ом, н'ас'ом,
в'аз'ом, ураб'ом. **745** идом, в'езом, кладом, жном, н'есом. **746** пры-
в'аз'уом, самнуом. **750.** н'есом, н'ес'ом, в'езом, в'ез'ом, в'едом, в'ез'ом,
в'езом, в'ез'ом, живом, жив'ом. Як правіла, ужываецца форма з цвёр-
дым зычным асновы; з мяккім зычным — рэдка. **755** в'ез'ом, расц'ом,
урызом, уорем. **756** н'ас'ем, н'ас'ом, в'аз'ем, в'аз'ом, в'адом. **759** мы
н'ес'ем, в'ез'ем, клаз'ем, из'ем, жн'ем, уреб'ем, несем, в'едем, идем. **762**
несемо, везем. **766** наклаз'ем(о), жн'ем(о), уребем, прад'емо. **769**
несем, ведем, кладем, йидем, зовем. **773** несемо, веземо, кладемо, уре-
б'ом. **774** н'ас'ом, идом, в'адом, ураб'ом. **775** прападом, прадом, н'ас'ом,
кладом, идом. **777** н'ас'ом, в'азом, идом, н'есом, кладом, жном, ураб'ом.
778 идом, н'и завом, н'е рвом, пакладом. **781** н'есом, в'едом, кладом,
б'ером, идом, жн'ом, ураб'ом. **782** в'адом, идом. **783** н'есом, в'едом,
кладом, идом, жном, ураб'ом, прадом, нажив'ем, мы из'ем, в'аз'ем. **784**

ждом, жном, рвом л'он', завом, н'ас'ём. 787 н'ас'ом, н'асом, клаз'ом, кладом, из'ом, идом, жн'ом, граб'ом. 788 н'асом, в'адом, в'из'ом. 789 н'асом, кладом, грабом, из'ом, в'аз'ом, клаз'ом. 790 н'ас'ём, граб'ом, траc'ом, скраб'ом, клаз'ом, идом, в'адом, н'асом, жном. 791 н'есом, кладом, в'езом, грабом. 792 н'ас'ом, клаз'ом, из'ом, граб'ом, жн'ом, жн'ём. 793 в'адом, в'азом, н'асом, жном, н'ас'ём, в'аз'ём, в'аз'ём. 794 н'есом, н'ес'ом, в'ез'ом. 795 н'есом, в'едом, кладом, жном, уреб'ом. 797 идом, н'есом, в'езом, м'етом, кладом, уреб'ом, жном. 799 изажнём, пудростом, живом, жном, в'адом. 803 н'есом, н'ес'ём, в'ез'ём, клаз'ём, из'ём, жн'ём. 804 н'есом, в'одом, идом, граб'ом. 806 кладом, н'асом, нарвом, завом, из'ём, н'ас'ём, н'ес'ёмо, из'ёмо. 811 несом, ведом, идом, уреб'ом. 814 н'асом, в'адом, идом. 818 н'асом, в'езом, кладом, идом, в'адом. 822 н'ас'ом, н'асом, клаз'ом, кладом, в'аз'ом, в'адом, из'ом, идом, граб'ом. 829 в'азом, жном, йидом, пл'атом, н'асом. 834 н'ес'ём, в'ез'ём, из'ём, н'есом, в'едом, жном. 838 н'ес'ом, в'ез'ом; в'едом — у старейших. 847 му н'есом, в'едом, кладом, идом, жном, уреб'ом, позвом, пасом, пр'ив'езом. 850 н'есом, в'езом, в'едом, кладом, идом, жном, мном, уреб'ом. 851 подв'едом, разорв'ом, разорвом, наживом, проподом, идом, клодом, жном. 852 н'есом, в'едом, кладом, идом, жном, уреб'ом. 853 н'есом, в'едом, кладом, идом, жном, граб'ом. 856 н'ас'ём, клаз'ём, идом, н'асом. 861 кладом, клаз'ём. 864 н'ес'ём, н'есом, жном, кладом, в'азом. 869 н'ас'ом, н'асом, в'аз'ом, в'адом, из'ом, йидом, граб'ом, граб'ом, жн'ом. 870 в'адом, в'аз'ом, н'ас'ом, кладом, клаз'ом. 871 н'есом, в'едом, кладом, идом, жном, уреб'ом. 874 н'асом, в'адом, кладом, идом, граб'ом. 875 н'асом, в'адом, кладом, идом, жном, граб'ом. 877 н'асом, в'адом, кладом, идом, жном, граб'ом. 882 н'есом, в'едом, кладом, идом, жном, граб'ом. 884 клаз'ом, жном, граб'ом. 886 н'есом, в'едом, жном, кладом, идом, граб'ом, прадом, пасом, схном, з'аубом. 887 н'асом, в'адом, кладом, идом, жном, граб'ом. 888 н'асом, в'адом, жн'ом, кладом, идом. 889 н'ас'ём, в'аз'ём, живом, нарвом, кладом. 890 н'асом, в'адом, кладом, идом, жном, граб'ом. 897 н'асом, идом, жном, живом, в'адом, м'ином, граб'ом, в'аз'ом, из'ом. 899 н'ис'ом, в'из'ом, клаз'ом. Больш паслядоўна — н'исом, идом, кладом, жном, граб'ом. 900 н'ас'ом, н'асом, из'ом, идом. 901 н'асом, в'азом, идом, из'ём. 905 н'ис'ом, в'адом, кладом, идом, жном, граб'ом, пайдом, кл'ином, прын'асом, пав'изом, пасом. 906 н'асом, в'адом, идом, жном, живом, падм'атом, наклаз'ём. 907 н'асом, н'асом, в'азом, в'адом, кладом, йидом, жном, граб'ом. 909 н'есом, в'едом, из'ом у лаўку. 915 падм'ац'ом, падм'ац'ём, дав'аз'ом, дав'адом, н'асом, в'адом, кладом, идом, жном, граб'ом, пывом, в'азом. 916 н'ас'ом, в'аз'ём, н'асом, жном. 919 н'асом, в'адом, кладом, идом, жном, граб'ом. 924 н'асом, в'адом, кладом, из'ом, идом, жном, граб'ом, мы завом, прападом. 927 н'ас'ём, в'адом, жном. 930 н'ас'ом, в'адом, кладом, жном, граб'ом. 934 н'асом, н'ас'ом, н'ас'ём, пан'асом, в'адом, кладом, даждомс'а, идом, жном, жн'ом, граб'ом, рв'ом. 936 н'асом, из'ом, жном, кладом. 939 н'исом, в'изом, кладом, идом. 942 н'асом, в'адом, идом, граб'ом, граб'ом, жном. 949 выд'емо, йид'емо. 951 несам(о),

ведám(о), кладám(о), везám(о), бырám, идám, жнám(о), храбám, нысём, выдём, идём. 955 насáмо, вадáмо, кладáмо, быерáмо, идáмо, жнáмо, хребám, ведём, кладём. 957 нысёмо, выдёмо, кладёмо, бырёмо, идёмо. 958 йидёмо, достайёмо, несём. 961 не^чсём(о), выдём(о), кладём(ó), идём(о), жнём(ó), үрыбём(ó). 966 несóm, везóm, в'едóm, кладуóm, н'асёмо, идóm, үребóm. 971 в'едóm, кладóm, жном, үребóm; вельмі рэдка — н'ес'óm. 974 идóm, н'есóm, н'ес'ём, в'ед'ём, клад'ём. 975 мы жывóm, зовóm, үребóm, идóm, кладóm. 976 зовóm, идóm, ж'ивóm, н'есóm, клодóm, идóm, пл'етóm, н'есомó, кладомó, жнóm. 978 идóm, н'есóm, клодóm, жнóm, жномó, н'есóm, н'есомó, в'едóm, в'едомó, үребóm, үребомó. 979 н'асóm, клодóm, идóm, жн'ём. 989 ждóm, н'есóm, в'едóm, клодóm, идóm, жном, үребóm. 990 идóm, н'есóm, жыв'ёмо, берóm. 993 кладóm, несóm, в'езóm, идóm, жном, үребóm, жнóm. 994 несóm, везóm, кладóm, идóm, жнóm, үр'ебóm. 996 идóm, үудóm, ваз'óm, пас'ём, клаз'ём, н'ас'ём. 1001 н'ас'ём, в'аз'ём, клаз'ём, из'ём, в'адóm, жном. 1004 н'есóm, н'есуóm, в'едóm, в'едуóm, кладóm, кладуóm, идóm, жном, үребóm, жывóm, ирвóm. 1007 н'ас'ём, в'адóm, жном, кладóm, несём, везём, кладём, жнем. 1008 н'ас'ём, в'аз'ём, кладóm, жном, несём, везём, кладём, үребём. 1010 н'ес'óm, из'óm, в'едóm, кладóm, идóm, жном, үрабóm. 1011 н'ес'ём, в'ез'ём, клаз'ём, из'ём, жн'ем, н'есóm, в'едóm, кладóm, жнóm, идóm, үребóm, прадóm, посóm. 1012 нес'ём, вед'ём, клад'ём, ид'ём, жн'ем, үрабём, үреб'ём, жнем, идём, пойдёмо, несём. 1013 н'ас'ём, в'аз'ём, клаз'ём, үраб'ём, несём, в'адём, идём, жнем. 1015 н'ас'ём, в'аз'ём, клаз'ём, из'ём, жн'ем, үраб'ём, жном. 1021 н'ас'ём, в'аз'ём, клаз'ём, н'асóm, в'адóm, кладóm, б'арóm. 1023 н'есóm снапi, йидóm, в'езóm, кладóm, идóm. 1024 н'асóm, в'адóm, кладóm, идóm, жнóm, үрабóm. 1026 н'есóm, в'едóm, кладóm, б'ерóm, идóm, жнóm. 1027 м'и идём(о), жнем, үр'ебём(о), жывóm, кладём(ó). Форма на -мо ўжываецца ў мове старэйшых, і наогул яна пераважае ў гаворцы.

Карта № 151

ГАЛОСНЫ НА МЕСЦЫ ТЭМАТЫЧНАГА „е“ Ў НЕНАЦІСКНЫМ КАНЧАТКУ 1-ай АСОБЫ МНОЖНАГА ЛІКУ ЦЯПЕРАШНЯГА ЧАСУ ДЗЕЯСЛОВАЎ І СПРАЖЭННЯ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 107:

«Якія канчаткі маюць дзеясловы І спражэння адзіночнага і множнага ліку:

б) у 1-ай асобе жножнага ліку... не пад націскам: мелем, мелям, мелим ці мелемо (-ямо, -імо); полем, полям, полим ці полемо (-ямо, -імо); грэем, грэям, грэйм ці грэемо (-ямо, -імо); глянём, гляням, глянiм ці глянемо (-ямо, -імо)?»

У некаторых адказах на асноўнае пытанне прыводзіцца недастатковы матэрыял, што абумовіла выкарыстанне адпаведных форм з адказаў на іншыя пытанні, у прыватнасці на пытанне № 110 «Як утвараюцца асновы асабовых форм ад дзеясловаў на д і на губныя: 1-ая асоба

множнага ліку: *дремлем* ці *дремем*, *сыплем* ці *сыпем*, *шчыплем* ці *шчыпем*?»

На гэтай карце картаграфуюцца галосныя [и] ([ы]) і [а], [е], [о] на месцы ненаціскаго «е» ў канцавым закрытым складзе. Матэрыял абмяжован адзінай формай 1-ай асобы множнага ліку дзеясловаў І спражэння з рухомым націскам і нерухомым націскам на аснове тыпу *калоць*, *малоць*, *палоць* і інш., але выключна дзеясловаў з асновай на мяккі зычны ва ўсёй парадыгме цяперашняга часу.

Асобным знакам картаграфуюцца галосны [и] або [ы] пры наяўнасці цвёрдых зычных перад *е*, *і*, што ўласціва паўднёва-заходняй ускраіне гаворак, дзе характар галосных мае іншую прыроду ў адрозненне ад гаворак паўночна-ўсходняга масіву.

Варыянты галоснага ў адпаведнай форме дзеясловаў, якія ў парадыгме цяперашняга часу маюць аснову на шыпячы (*пішам*, *кажам*), а таксама дзеясловы з чаргаваннем парных цвёрдых-мяккіх зычных (*ста́н-у*: *ста́н'-ем*) маюць свае адрозненні, якія часткова адлюстраваны на карце № 150 і таму адводзяцца ад картаграфавання.

Калі ў адказах адзначаны розныя варыянты галоснага ў адной гаворцы, то ўсе яны картаграфуюцца на карце.

Надрадкавыя абазначэнні, якімі ў некаторых матэрыялах абазначаны адценні ненаціскаго галоснага, на карце не ўлічваюцца: [а] і [а^е] картаграфуюцца адным знакам; [е], [е^а] аб'ядноўваюцца таксама; як [и], [ы] картаграфуюцца [и^е], [ы^е]. Абазначэнне рэдуцыраванага галоснага [ь] картаграфуюцца тым жа знакам, што і абазначэнне галоснага поўнага ўтварэння [и].

Заўвагі да фактычнага матэрыялу ёсць у адказах нас. пп. 13 і 941.

У каментарыях прыводзіцца фактычны матэрыял, які адлюстроўвае: а) наяўнасць фанетычных варыянтаў галосных у картаграфуемай форме, у тым ліку і запісы з надрадкавымі абазначэннямі адценняў галоснага (154, 402, 514, 532, 536, 561, 562, 628, 658, 698, 711, 824, 869, 886, 997, 1018 нас. пп.); з абазначэннем рэдукцыі (84, 103, 112, 268, 270, 311, 586, 615, 628, 1017 нас. пп.); б) форму на *-ом* (*м'ёл'ом*); в) форму з канчаткам *-мо*, дзе галосны знаходзіцца ў адкрытым складзе пры цвёрдасці зычных перад галоснымі пярэдняга рада (тыпу *мэлымо*, *колымо*); г) формы на *-ым*, *-ім* у тых жа гаворках; д) адказы з заўвагамі збіральнікаў: 13 *ко́л'им*, *м'ёл'им*, *үре́йим*, *ка́жам*, *в'а́жам* — тут нешта сярэдняе паміж *а* і *ы*. 35 *капа́йим*, *чыта́йим*, *шкаду́йим*, *по́л'им*. 84 *м'ёл'ьм*, *по́л'ьм*, *ко́л'ьм*, *үре́йьм*, *дрём'им*, *сып'им*, *шчып'им*. 103 *үре́йьм*. 112 *дрёмл'ьм*, *сыпл'ьм*. 138 *рубáйем*, *п'ел'ам*, *трéп'ем* *л'он*. 154 *м'ёл'и'ем*, *по́л'и'ем*. 158 *м'ёл'ем*, *по́л'ам*, *ко́л'ам*. 173 *м'ёл'ам*, *үре́йим*. 174 *по́л'ам*, *дрём'им*, *сып'им*. 178 *м'ёл'им*, *үре́йем*. 220 *зна́йам*, *зна́йим*, *дрём'им*. 221 *м'ёл'им*, *ко́л'им*, *по́л'им*, *зна́йам*, *в'э-дайам*. 222 *үре́йим*, *шчып'им*, *дрёмл'ем*. 264 *м'ёл'им*, *ко́л'ьм*. 265 *дрёмл'ьм*. 268 *м'ёл'им*, *по́л'ьм*, *ко́л'ьм*, *үре́йьм*. 270 *по́л'ьм*, *үре́йьм*. 311 *в'эдайьм*, *тарүү́йьм*, *з'укайьм*, *рабо́тайьм*, *прыб'и́у́йьм*. 355 *бу-рак'э* *по́л'ам*, *үре́йем*, *дрёмл'ам*, *ко́л'ем*. 356 *м'ёл'ам*, *с'п'ава́йем*. 388 *м'ёл'ем*, *по́л'ем*, *ко́л'ем*, *үре́йем*, *дрёмл'ам*, *сыпл'ам*, *шчыпл'ам*.

389 мы үрөйам үарбату, м'ел'ем, пол'ем. 402 начуйам, начуйем, падаҕатой'вайа'емс'а. 443 знайам, драпакуйем, заб'ел'вайем. 450 пол'ам, кол'ам, паз'ирайам, чытайем. 468 пол'им, пол'ем, м'ел'ем, үрөйем. 490 знайем, знайам. 497 знайам, сыпл'ем, сыпл'ам. 498 знайам, пол'ем. 501 знайам, м'ел'ем, пол'ем, кол'ем. 502 пол'ам, кол'ам, знайем. 504 с'ейам, мыйем, үрөйем, дрэм'им, сып'им, шчып'им. 506 м'ел'ам, пол'ам, устроим. 511 знайам, кл'еп'им, шчып'им, сып'им, треп'им, м'ел'им пшан'ицу, пол'им проса, кол'им, үрөйим вадү. 512 пол'им, знайам, үул'айам. 514 знайам, м'ел'а'ем ав'ос, пол'а'ем травү, кол'а'ем, үрөйа'ем, барануйам жыта, трепл'ам л'он', сыпл'ам картонл'у, мыйам. 523 зав'ивайам, качайам, заваруйем. 525 дрэмл'им, дрэмим, шчыпл'им, пол'ем. 532 пол'ам, кол'ам, үрөйам; м'ел'а'ем, пол'а'ем, кол'а'ем. 536 пол'а'ем, кол'а'ем, п'ил'нуйам. 549 м'ел'им, пол'им, кол'ем. 561 м'ел'и'ем, кол'и'ем, үрөйим. 562 пол'и'ем. 586 м'ел'им, үрөй'ем. 601 м'ел'ам, пол'ам, кол'ам, м'ел'ем, кол'ем, дрэмл'им, дрэмл'ем. 603 м'ел'ам, м'ел'им, пол'ем, үрөйем. 615 м'ел'ым, пол'ым. 628 м'ел'ым, пол'ым, кол'ым, үрөй'ым, дрэмл'ым, дрэмл'им. 652 мёлым, полым, кол'ым, һрийим. 653 мел'ём, пол'ём, һрийим. 654 мёлым, полым, колым, үрийим. 655 спывайим, мёл'ым, пол'им, кол'им. 656 мёл'емо, пол'емо, һрийимо. 657 мёл'им, пол'им, кол'им, һрийим. 658 колымо, кол'имо, мел'и'имо, пол'и'имо. 659 мёл'им, пол'им, кол'им, һрийим. 660 мёлым, полымо, колымо, үр'ийимо. 661 мёлымо, полымо, колымо, үр'ийимо. 662 мёлымо, полымо, колымо, үр'ийимо. 664 спывайим, үрийим(о). 665 дрымлымо. 678 дрэмл'емо, сыпл'емо, шчыпайемо. 679 называйемо, пол'емо. 680 мёл'емо, пол'емо, кол'емо, үрөйейемо. 683 пол'имо, кол'имо. 685 мёл'емо, полемо, колемо. 691 колымо, һрийимо. 692 мёлымо, колымо, һрийейемо. 694 шчыпайим, мёлем, сыплем. 695 мёлымо просо, колымо свын'а. 696 мёлымо, полымо, колымо, үрийимо, спывайимо. 698 мёлы'емо, колы'емо, полы'емо, һрийимо. 699 мёлымо, колымо, үрийимо. 700 полым л'он, һрийем воду. 701 мёлым(о), полым(о), үрөйем(о). 703 мёлым, полым, колым, һрийейем. 704 мёлым, полым, һрийейем. 706 пол'ам, кол'ам, һрөйем. 708 выкопвайем, заладоужвайем, ажыдайем, прын'умайам. 711 палучайа'ем, з'б'ирайем, трепл'ем. 713 с'п'евайем, м'ел'ам, пол'ам, үрөйам. 726 дрымлым, сыплым, шчыплым. 727 мёлым(о), полым(о), колым(о), үрийимо. 728 колим, үрийим, мелим, полим, спывайем. 729 знайимо, накрывайимо. 731 пол'ивайемо. 733 мелим, полим, колим, үрөйим, с'ейим, спывайем. 734 полымо, колымо, открывайемо. 736 к'идайем(о), дрэмлем, сыплем. 737 мёлымо, полымо, колымо, һрийейемо. 738 колем(о), үрийейем(о), дрэмлым, сыплым. 740 колемо, полемо, үрөйимо, үрөйемо, мый'емо. 746 дрыемл'ам. 752 зас'и'илайам, прымывайам, высыхайам, с'и'ел'ам, кол'ам, үрөйам, кол'ем, үрөйем. 753 м'ел'ем, кол'ем, пол'ам, үрөйем. 754 дрэмл'ом, сыпл'ом, м'ел'ом, кол'ом. 756 сыпл'ем, дрэмл'ем, знайем, знайамо. 757 пом'ирайом, помоҕайом, посылайом, запрошайом, хватайом, уб'ирайом. 758 копайом, ховайом, сп'исывайом. 760 сп'ивайемо. 761 пхайемо, усыпл'ем. 762 пускайемо, полым. 764 здымайемо, мешайемо, дрымлем. 769 үр'ийим(о), знайем, знайимо. 770

617

обм'инайом, полайом, об'ивайом, с'ц'ёл'ом, пос'ейом, кóл'ом, м'ёл'ом, үрэйом. 1017 м'ёл'ам, пól'ьм, кóл'ьм, үрэйьм. 1018 м'ёл'ем, пól'е^ам, кóл'е^ам, үрэйе^ам. 1027 мéлем(о), пóлем(о), кóлем(о), үр'ейем(о).

Карта № 152

МЕСЦА НАЦІСКУ І НАЦІСКНЫ ГАЛОСНЫ Ў КАНЧАТКУ 2-ой АСОБЫ МНОЖНАГА ЛІКУ ЦЯПЕРАШНЯГА ЧАСУ ДЗЕЯСЛОВАЎ І СПРАЖЭННЯ

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 107:

«Якія канчаткі маюць дзеясловы І спражэння адзіночнага і множнага ліку:

...у 2-ой асобе множнага ліку пад націскам: *нясеце, нясіцё, несяце, несяцё* ці *нясёце..?*» і часткова пытання № 29 «Які галосны — **е** ці **о(ё)** вымаўляецца пад націскам:

ж) у канчатках дзеясловаў: *ідзеце, ідзецё..?*»

На гэтай карце картаграфуюцца формы дзеясловаў І спражэння, якія ў парадэгме цяперашняга і будучага простага часу адрозніваюцца нерухомым націскам на канчатку, тыпу *ідў, ідзэш*.

На картаграфуемай тэрыторыі беларускіх гаворак даны тып дзеясловаў найбольш паслядоўна адлюстроўвае націск на апошнім складзе пры якасным адрозненні націскага галоснага [e] : [o] (*ідз'ац'ё* : *ідз'иц'о*).

У матэрыялах нас. пп. 698, 955 адзначана форма тыпу *ідáte*, якая асобным знакам не картаграфуецца на карце.

Выпадкі суіснавання форм з рознымі тыпамі націску і варыянтамі націскага галоснага картаграфуюцца пэўнай колькасцю знакаў у тых жа нас. пп.

У адказах нас. пп. 370, 477 ёсць заўвагі збіральнікаў. У каментарыях змяшчаецца матэрыял тых адказаў, дзе адзначаны розныя тыпы націску або варыянты націскага галоснага ў картаграфуемай форме, а таксама адказы з тлумачэннямі збіральнікаў і тыя выпадкі, калі картаграфуецца недастатковы матэрыял: 51 *из'иц'о, в'аз'иц'о*. 56 *што н'а б'арыц'ос'а*. 57 *н'ис'оц'е, клаз'оц'е, б'ир'оц'е, жн'оц'е, из'иц'о, клаз'иц'о, б'арыц'о*. 68 *пайз'оц'и, жн'оц'е, клаз'иц'о, н'ас'иц'о, в'аз'иц'о, в'аз'иц'о, б'арыц'о, из'иц'о, жн'иц'о, п'айиц'о, с'ачиц'о*. 88 *клаз'ец'о, б'арец'о, в'аз'оц'е, н'ас'оц'е, б'ароц'е, из'оц'е*. 95 *н'ас'ец'е, н'ас'иц'о, в'аз'ец'е, в'аз'иц'о, из'ец'е, из'иц'о, клаз'иц'о, б'арыц'о, жн'иц'о, п'айец'е, п'айиц'о, ўраб'иц'о, с'ак'иц'о*. 98 *сп'ак'иц'о, из'иц'о, б'ароц'а, из'оц'а*. 120 *н'ас'оц'е, в'из'оц'е, клаз'оц'е, б'арыц'о, из'оц'е, жн'оц'е, пайоц'е, с'ачоц'е*. 139 *вы из'ац'о, б'ерац'о*. 141 *из'иц'о, клаз'иц'о, б'арыц'о*. 142 *из'иц'о, клаз'иц'о, б'арыц'о*. 155 *из'иц'о, н'ас'иц'о, жн'иц'о, клаз'иц'о*. 243 *из'иц'о, клаз'иц'о, б'арыц'о*. 244 *н'ис'иц'о, в'аз'иц'о, из'иц'о, клаз'иц'е, б'арыц'е*. 259 *пыв'аз'оц'е, жыв'иц'о, вы жн'иц'о, б'ирыц'о*. 266 *в'аз'оц'е, б'арыц'о*. 278 *н'ас'иц'о, в'аз'иц'о*. 292 *н'ис'оц'е, клаз'оц'е, из'оц'е, в'из'оц'е, б'ароц'а, из'иц'о, б'ир'иц'о*. 302 *б'ароц'е*. 307 *б'ароц'е, н'ас'оц'е, што вы н'ис'иц'о, в'аз'иц'о, н'ьс'иц'о, клаз'иц'о, б'ирыц'о*.

куды из'иц'о. 313 н'ас'оц'е, б'ароц'е, җраб'оц'е, б'ьрыц'о, из'иц'о, н'и-
 с'иц'о, клаз'иц'о, б'ирыц'о, стрыжыц'о, пływ'иц'о, м'иц'иц'о. 327 н'ис'и-
 ц'о, в'из'иц'о, в'аз'иц'о, в'аз'иц'о, йиз'иц'о, жн'иц'о, б'арыц'е. 330
 из'иц'о, клаз'иц'о. 331 н'ис'иц'о, в'из'иц'о, б'ир'иц'о. 332 йиз'иц'о,
 клыз'иц'о, б'ирыц'о. 338 йиз'иц'о, клыз'иц'о, б'ир'иц'о. 343 куды вы
 пайз'еца, из'еце, жн'еце, н'ас'еце. 347 што вы н'ас'еца, в'аз'еца,
 клаз'еца. 348 што вы н'ас'еца, куды вы в'аз'еца, што вы тут клаз'еца,
 што вы жн'еца, пажан'еце карбвы ц'и н'е, што вы дастайеца. 349
 што вы тут б'ареца, што вы мн'е прын'ас'еца, вы тут парáдышно жы-
 в'еца, з'е вы кóн'ай пас'еца; вы мн'е дас'це, здас'це, в'аз'ице, җуз'ице.
 350 н'ас'еца, клаз'еца, жн'еца, җуз'ице. 351 што вы н'ас'еце. 352
 чаго вы н'е җареце, вы мн'е во́кны пабйеца. 357 н'ас'еца. 363 н'а-
 с'ице, в'аз'ице, н'ас'еце, в'аз'еце, клаз'еце, из'еце. 366 што вы н'а-
 с'еца. 370 н'ас'еце, в'аз'еце, клаз'еце, жн'еце, из'еце, п'айеце;
 рэдка — н'ас'аце. 371 што вы н'ас'еца, што вы в'аз'еца, нашто кла-
 з'еца. 372 каго вы в'аз'еца, з'е вы клаз'еца, што вы б'ареца. 375
 куды вы н'ас'еца, куды в'аз'еца, вы с'ачеца. 378 што вы б'ареца, што
 клаз'еца. 379 куды вы в'аз'еца, вы клаз'еца. 385 куды вы н'ас'еца,
 куды вы в'аз'аце, з'е вы клаз'аце, вы б'араце, куды из'аце? 399
 из'ац'о, из'аце. 404 н'ас'иц'о, в'аз'иц'о. 408 жн'аце, б'араце, в'аз'аце,
 клаз'аце, п'айаце, б'арыц'о. 415 н'ас'аце, из'аце, җраб'аце, б'араце,
 из'иц'о. 445 из'аце, клаз'аце, б'араце. 452 н'ес'ац'о, клаз'ац'о, па-
 йоце. 477 из'иц'о, заб'арыц'о, н'ас'иц'о, в'из'иц'о; сустракаюцца — н'а-
 с'ице, из'ице. 478 н'ас'ице, вы б'арыце аб'ёт. 480 н'ас'аце, б'ераце,
 н'ас'иц'о, в'аз'иц'о, н'ес'аце, из'аце, б'араце, жн'аце, п'еражыв'аце.
 494 в'аз'аце, клаз'аце, б'араце. 503 в'аз'аце, из'аце, н'ас'аце. 504
 трас'ице, йиз'иц'о, клаз'иц'о, б'арыц'о. 509 н'ас'иц'о, из'иц'о, в'аз'иц'о.
 510 в'аз'иц'о, н'ас'иц'о, н'ас'ице, из'ице, сап'ице. 514 н'ас'аце, в'а-
 з'аце, клаз'аце, ц'и пав'аз'иц'о, што вы клаз'иц'о, куды вы из'иц'о,
 добра п'айиц'о. 516 н'ас'оце, в'аз'оце, в'аз'ице, җраб'ице, куды
 из'ице? 525 н'ас'оце, из'оце, с'ачаце. 529 н'ас'иц'о, в'аз'иц'о, кла-
 з'иц'о, н'ес'аце, в'аз'ице, из'аце, клаз'ице. 550 клаз'ец'о, б'арац'о.
 562 н'ас'иц'о, из'иц'о, н'ас'аце, клаз'аце, б'араце, жн'аце, пйаце. 570
 из'иц'о, клаз'иц'о, б'ирыц'о. 595 жн'оце. 597 н'ас'оце, жн'оце,
 җраб'иц'о. 601 н'ас'оце, в'аз'оце, б'ароце, п'айоце, н'ас'ец'о, клаз'иц'о.
 603 н'ас'оце, в'аз'оце, клаз'оце, йиз'оце, жн'оце, п'айоце, җраб'оце,
 с'ачоце, клаз'ац'о, б'арец'о, йиз'иц'о. 636 н'ис'иц'о, в'из'иц'о, н'ас'оца,
 в'аз'оца, клаз'иц'о, клаз'оца, б'ир'иц'о, б'ар'оца, из'иц'о, из'оца, жн'иц'о,
 жн'оца, с'ичиц'о, с'ачоца, п'айоца. 675 вы б'ареце, н'ас'еце, кла-
 з'еце, из'еце, мо и самы нал'йеце, чы вы жн'еце, дас'це, в'аз'еце. 698
 кладёте, быра́те. 704 кладёте, идёте, бырёте. 726 несёте, везёте, кла-
 дёте, берёте, жнёте, сычёте, кладетё, беретё. 733, 734 нисетё, в'идетё, кла-
 детё, кладёте, берёте, идёте. 735 нысёте, кладёте, жнёте, сычёте. 738
 неситё, ведытё, кладытё, идёте, ведёте, несёте. 756 н'ас'иц'о, в'аз'иц'о,
 из'ице. 759 в'ез'етё, кладёте, берёте. 792 н'ас'аце, н'ас'иц'о, кла-
 з'аце, клаз'иц'о, с'ачаце, с'ачыц'о. 799 н'ас'еце, клаз'еце, б'ераце,
 клаз'еце, б'ароце. 836 клаз'еце, б'ераце. 869 н'ас'еце (ц'о),

йиз'еџ'е(џ'о), жн'еџ'е(џ'о); ҃раб'еџ'е(џ'о), в'ез'еџ'е(џ'о), зав'еџ'е.
 897 н'ас'оџ'е, в'аз'оџ'е, б'ар'оџ'е, из'иџ'о, н'ас'иџ'о. 900 н'ес'аџ'е, б'е-
 рыџ'о, из'иџ'о. 906 н'ас'оџ'е, в'аз'еџ'е. 910 н'ас'оџ'е, в'аз'оџ'е, клаз'оџ'е,
 б'ар'оџ'е, из'оџ'е, жн'оџ'е, п'ай'оџ'е, ҃раб'оџ'е, с'ач'оџ'е, рв'иџ'о, б'арыџ'е.
 917 из'оџ'е, клаз'еџ'о, б'ереџ'о. 927 н'ас'оџ'е, клаз'иџ'о, б'арыџ'о. 933
 н'ас'оџ'е, в'аз'оџ'е, из'иџ'е, н'ис'иџ'е, ҃раб'иџ'е, с'ачыџ'е, клаз'иџ'е. 937
 в'аз'оџ'а, б'арыџ'о, из'иџ'е, с'ачыџ'е. 938 н'ас'иџ'е, в'аз'иџ'е, н'ас'оџ'е,
 из'оџ'е, в'аз'оџ'е. 939 н'ьс'иџ'е, в'ьз'иџ'е, в'из'иџ'е, из'иџ'е, из'иџ'о. 955
 нас'ате, вад'ате, клад'ате, бер'ате, ид'ате, жн'ете. 959 клад'ете, быр'ете.
 960 ид'ете, клад'ете, быр'ете. 964 нес'ете, жнет'е, берет'е, сеч'ете, вед'ете,
 клад'ете. 971, 986 н'ес'еџ'е, в'ез'еџ'е, клаз'еџ'е, береџ'е, йиз'еџ'е. 991 не
 дон'ес'еџ'е, в'ез'еџ'е з'эраво, из'еџ'е, помрыџ'е. 996 н'ас'еџ'е, жн'еџ'е,
 б'ар'еџ'е. 998 н'ас'еџ'е, в'аз'еџ'е, клаз'еџ'е, б'ар'еџ'е, из'еџ'е, жн'еџ'е,
 ҃раб'еџ'е, с'ачеџ'е. 1001 н'ас'еџ'е, в'яз'еџ'е, клаз'еџ'е, б'яр'еџ'е. 1007
 шо в'и жн'ете, шо в'и нес'ете, куда в'и мен'е вез'ете. 1008 шо в'и мене
 уб'й'ете за т'е, передай'ете, забер'ете. 1009 н'ас'еџ'е, в'аз'еџ'е, клаз'еџ'е,
 б'ар'еџ'е, йиз'еџ'е, ҃раб'еџ'е. 1012 н'ес'ет'е, в'ед'ет'е, клад'ет'е, ид'ет'е,
 б'ер'ет'е, жн'ет'е. 1017 н'ес'аџ'е, в'ез'аџ'е, клаз'еџ'е, б'арыџ'е, из'иџ'о,
 жн'иџ'о, ҃раб'еџ'о, с'ачеџ'о. 1024 што н'ас'аџ'е, в'аз'аџ'е, б'араџ'е, кла-
 з'аџ'е, куды вы из'аџ'е, жн'аџ'е — гавораџ' старыя; што вы н'ас'еџ'е,
 куды в'аз'еџ'е, што вы клаз'еџ'е, што б'ар'еџ'е, куды вы из'еџ'а, што ву
 жн'еџ'е, што ҃раб'еџ'е, што с'ачеџ'е — гаворыџ' моладзь.

Карта № 153

ФОРМА 3-й АСОБЫ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ДЗЕЯСЛОВАЎ І СПРАЖЭННЯ З НАЦІСКАМ НА АСНОВЕ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 108:

«Якія канчаткі маюць дзеясловы ІІ спражэння ў адзіночным і мно-
 жным ліку:

а) у 3-й асобе адзіночнага ліку... не пад націскам: *ён ходзіць, ходзіт*
ці ходзе(я) ..?»

Картаграфуюцца толькі формы 3-й асобы адзіночнага ліку, па-
 колькі форма 3-й асобы множнага ліку без *-ць* у матэрыялах не адзна-
 чана.

Пры наяўнасці суіснавання дзвюх форм у гаворцы аднаго і таго
 нас. п. на карту наносзяцца два знакі. У радзе нас. пп. другі знак ста-
 віцца на аснове аднаго-двух прыкладаў.

Не картаграфуюцца варыянты ненацісканога галоснага [e], [a] ў кан-
 чатку формы без *-ць* (*хóз'е, хóз'а*), не ўлічваецца таксама характар зыч-
 ных [ц'], [т'], [т] у канчатку. Гэтай асаблівасці прысвечана карта № 156.

На аснове заўвагі «Форма з *-ць* у канчатку ўжываецца вельмі рэдка»
 ставіцца знак у нас. п. 224.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе адзначана
 суіснаванне дзвюх форм — з *-ць* і без *-ць*, а таксама дзе ёсць заўвагі збі-
 ральнікаў аб ступені пашырэння той ці іншай формы (нас. пп. 174, 178).

180, 184, 207, 215, 221, 222, 224, 509, 539, 586, 910, 924): 138 *хóз'иц', рóб'иц', нóс'иц', вóз'иц',* хто *мн'е пасóб'иц', патхóз'иц', пýсц'а, хвáл'а с'в'акрóўку, патхóз'а.* 174 *йон хóз'иц', кóс'иц', рóб'иц', мýс'иц', мýс'а, ʎавóра, хóдз'е, рóб'а, ʎóн'е.* Пры нацiску на аснове форма без **-ць** ужываецца часцей, чым форма з наяўнасцю **-ць**. 178 *йон хóз'иц', кóс'иц', рóб'иц', малóц'иц'.* Дзеясловы II спражэння з нацiскам на аснове ў 3-й асобе адзiночнага лiку ўжываюцца і без канчатка **-ць**: *мýс'и^а, ʎавóра, рýн'е.* 179 *хóз'а, вóз'а.* 180 *хóдз'иц', нóс'иц';* паралельна — *хóз'а, нóс'а.* 183 *йон хóз'иц', хóз'а, вóз'иц', вóз'а, ʎавóрыц', ʎавóра.* 184 *хóз'иц', ʎавóрыц';* рэдка — *хóз'а, ʎавóра, кóс'а; а Ёўрка дажжóм кóс'а, што йон мн'е ишчé ʎавóра.* 185 *хóз'иц', вóз'иц';* *йак вýскача на двор, йак адлóм'а кавáлак паркан'iны.* 189 *вóз'иц', нóс'иц', хóз'иц', малóц'иц', нóс'а.* 204 *ʎóн'иц', ʎавóрыц', дрýжыц', хóз'а, нóс'а, рóб'а, ʎавóра, малóц'а.* 207 *йон хóз'иц', вóз'иц', кóс'иц', л'ýб'а, прóс'а, хóз'а, ʎавóрыц', рóб'иц', малóц'иц', ʎарóз'иц'.* Сустракаюцца формы і без **-ць**: *хóз'а, вóз'а, кóс'а, ʎавóра.* 208 *хóз'иц', вóз'иц', бо в'ýз'а.* 209 *нóс'иц', кóс'иц', вóз'иц', рóб'иц', кóрм'иц', вóз'иц', ʎавóра, хóз'а, рóб'а, кóрм'а, малóц'а, ʎарóз'а.* 210 *хóз'а, л'ýб'а, прóс'а, прывóз'а, нóс'а, н'е выхóз'а, сýз'иц'.* 215 *йон хóз'а, вóз'а, кóс'а, малóц'а.* Рэдка хто гаворыць *хóз'иц'.* 221 *йон хóз'а, узбýз'а, в'ýз'а, кóрм'а, кóс'а, нóс'а, вóз'а, рóб'а, малóц'а, ʎарóз'а; Ёўрка катá дýша, н'е накóрм'а, йанá ʎавóра, н'ихтó ж н'и звáра, сын н'а кýра, катá мýча.* Рэдка ўжываецца форма з **-ць**: *прóс'иц', н'и ус'éz'иц', на пóиц'а рóб'иц', л'ýб'иц'.* 222 *ʎавóра, хóз'а, нóс'а, вóз'а, малóц'а.* Нават моладзь, якая вучыцца, вельмі рэдка скажа гэтыя дзеясловы з канчаткам **-iць**: *хóдзiць.* 223 *хóз'а, палýча, апхóз'а, малóц'а, абiézз'иц', захóз'иц', патхóз'иц'.* 224 *йон хóз'а, вóз'а, рóб'а, ʎавóра, йак зарóб'а, звáра, так палýча, откýн'а, малóц'а, ʎарóдз'а, прыхóз'а брыґаз'ýр, ʎавóра мн'е, йинá м'ан'е н'и бáча, злóс'ц' ʎóн'а, н'ичóґа н'и абыхóз'а, вóз'а кан'а, прыхóз'а карм'иц', н'а выґавара, л'ýб'а ʎул'áц', убáча.* Форма з **-ць** у канчатку ўжываецца рэдка. 225 *хóз'иц', рóб'иц', хóз'а, рóб'а.* 239 *в'ýз'иц', пóмн'иц', хóз'иц', извáрыц', малóц'иц', рóб'иц', рóб'а, зарóб'а.* 247 *ʎамóн'а, малóц'а.* 248 *вóз'иц', кóс'иц', хóз'иц', нóс'а.* 249 *ʎавóра, хóз'е, рóб'а, зарóб'а, кóс'а, пахóз'е, пастáв'иц'.* 250 *л'ýб'а, хóз'а, нóс'а, кóс'а, прóс'а, л'ýб'иц', ʎавóрыц', ʎамóн'иц', кóс'иц', нóс'иц', прóс'иц', дóрыц', ʎýб'иц'.* 253 *прóс'а, вóз'а, хóз'а, рóб'а, хóз'иц'.* 256 *хóз'иц', вóз'иц', ʎатóв'иц', малóц'иц', ʎарóз'е.* 278 *вóз'иц', нóс'иц', сóл'иц', ʎамóн'иц', прóс'а.* 279 *хóз'иц', ʎалóс'иц', нóс'иц', нóс'а.* 289 *зарóб'иц', сýз'иц', схóз'иц', хóз'иц', кýн'е, ʎалóс'а, ʎамóн'а, н'а ўбáча.* 464 *йон стрóйиц', вáжыц', ʎавóрыц', л'ýб'иц', хóз'иц', лáз'иц', л'ýча, ʎалóс'а, ц'арéб'а, хóз'а, iézз'а, ув'ýз'а.* 466 *йон хóз'иц', нóс'иц', малóц'иц', прóс'иц'; прóс'а платóчык с цв'итáмы.* 469 *хóз'е.* 476 *прóс'иц', хóз'иц', л'ýб'иц', кóс'а, прóс'а, рóб'а.* 486 *йон л'ýб'иц', брóз'иц', кóц'иц', прóс'иц', кóс'иц', тóчыц', хóз'иц', хóз'е.* 504 *йон хóз'иц', вóз'иц', сóз'иц', нóс'иц', рóб'иц', малóц'иц', вóз'иц', ʎавóра.* 507 *хóз'иц', л'ýб'иц', прóс'иц', хóз'а, л'ýб'а.* 509 *хóз'а, кóс'а, нóс'а, прóс'а, ʎавóра, пáл'а, л'ýб'а, падóйиц' карóў, хóз'иц'.* Форма з канчаткам **-iць** ўжываецца вельмі рэдка. 510 *прóс'иц', хóз'иц', бýз'иц', л'ýб'иц'; хóз'а, вóз'а, кóс'а, ʎавóра,*

рѡб'а, малѡц'а. 511 йон варѹшыц', мѡн'иц', вѡручыц', кѡрм'иц', стѡв'иц', дрѡб'иц'; вѡра ҃рыбы, йон н'а л'ѹб'а, прышѡѹ и прѡс'а; йон кѡс'а с'ѣна, йанѡ звѡн'а, н'и хѡз'а на рабѡту, камбайн малѡц'а, м'ѣс'ац' с'в'ѣц'а, картапл'ѡн'н'ик вѡз'а. 523 нарѡб'иц', сѹша, на с'ѣна кѡс'а. 529 хѡз'иц', вѡз'иц', кѡс'иц', ҃авѡрыц', рѡб'иц', малѡц'иц', хѡз'а, ҃авѡра, рѡб'а, кѡс'а. 539 Кажуць і кѡс'а і кѡс'иц'. Часцей ужываецца форма без -ць: хѡз'а, вѡз'а, нѡс'а, рѡб'а, малѡц'а, ҃арѡз'а. 544 йон хѡз'а, прѡс'а, л'ѹб'а, йон хѡз'иц'. 554 ҃авѡра, вѡз'а, хвѡц'а, ҃авѡрыц', хѡз'иц'. 555 йон ҃авѡра, аз'ѹн рѡб'иц'. 556 йон хѡз'иц', кѡс'иц', малѡц'иц', хѡз'а, вѡз'а, кѡс'а, ҃авѡра, рѡб'а, малѡц'а, ҃арѡз'а. 561 хѡз'а, хѡз'иц', вѡз'иц', кѡс'а, кѡс'иц', ҃авѡра, ҃авѡрыц', рѡб'иц', малѡц'иц'. 562 нѡс'иц', ҃авѡрыц', ҃авѡра, хѡз'иц', вѡз'иц', рѡб'иц', ҃арѡз'иц'. 564 прѡс'а, нѡс'а, хѡз'иц', вѡз'иц', кѡс'иц', ҃авѡрыц', малѡц'иц'. 568 кѡнча, малѡц'иц', йон хѡз'иц', вѡз'иц', кѡс'иц', ҃авѡрыц', рѡб'иц'. 571 йон прѡс'иц', хѡз'иц', л'ѹб'иц', йон хѡз'а. 573 йон прѡс'а, хѡз'а, л'ѹб'а, йон хѡз'иц'. 578 йон хѡз'иц', прѡс'иц', ҃авѡра, хѡз'а, вѡз'а, рѡб'а. 582 л'ѹб'а, хѡз'а, прѡс'а, хѡз'иц', кѡс'иц', вѡз'иц', ҃авѡрыц', малѡц'иц'. 583 прѡс'а, хѡз'а, л'ѹб'а, хѡз'иц', вѡз'иц', кѡс'иц', ҃авѡрыц'. 586 хѡз'иц', вѡз'иц', пазвѡн'а, малѡц'иц', ҃авѡра, хѡз'а, вѡз'а, рѹн'а. Форма без -ць сустракаецца часцей. 593 рѡб'иц', малѡц'иц', хѡз'иц', тѡн'а, вѡра, жѡра, л'ѹб'а, трывѡжа, рѡб'а, хѡз'а. 601 хѡз'е, вѡз'е, кѡс'е, ҃авѡра, малѡц'а, ҃арѡз'а, хѡз'иц', вѡз'иц'. 603 йѡн хѡз'иц', вѡз'иц', кѡс'иц', ҃авѡрыц', рѡб'иц', малѡц'иц', ҃арѡз'иц', хѡз'е, кѡс'е, ҃авѡра, рѡб'е, малѡц'е, ҃арѡз'е. 604 йон хѡз'иц', вѡз'иц'. кѡс'иц', ҃авѡрыц', рѡб'иц', хѡз'а, нѡс'а, кѡс'а. 624 хѡз'иц', слѹжыц', н'а л'ѹб'а, хѡз'а, плѡц'а, зарѡб'а, памѡча, бѹл'ба рѡз'а. 625 йон хѡз'иц', вѡз'иц', кѡс'иц', йон хѡз'а, вѡз'а, кѡс'а. 629 йон хѡз'иц', вѡз'иц', хѡз'а, вѡз'а. 632 хѡз'иц', кѡс'иц', малѡц'иц', ҃авѡр'иц', хѡз'а, кѡс'а, ҃авѡра, малѡц'а. 636 клѡн'а, навѡз'а, хѡз'а, кѡс'а, л'ѹб'а, ҃авѡр'а, малѡц'а, ҃арѡз'а, лѡв'а, салѡз'а, салѡз'иц', вѡз'иц', калѡц'иц', малѡц'иц'. 856 ҃авѡра, хѡз'е, кѹрыц', кѡс'иц'. 858 хѡз'иц', вѡз'иц', кѡс'иц', ҃авѡрыц', рѡб'иц', ускѡча на кал'ѹтку. 860 вѡз'е, вѡз'иц'. 862 укѹс'иц', навѡз'иц', сакѡрыц', мѡн'иц', давѡз'иц', схѡз'а. 894 йон хѡз'иц', вѡз'иц', кѡс'иц', ҃авѡрыц', рѡб'иц', малѡц'иц', ҃арѡз'иц', ҃авѡра, кѹра, н'а л'ѹб'е. 896 хѡз'а, вѡз'а, кѡс'а, малѡц'а, ҃арѡз'а, хѡз'иц'. 897 йон хѡз'иц', хѡз'а, крѡйа, л'ѹб'а, ҃авѡра, рѡб'а. 899 хѡз'иц', вѡз'иц', кѡс'иц', ҃авѡрыц', нѡс'а, хѡз'а, прѡс'а, кѡс'а, малѡц'а, ҃арѡз'а, вѡз'а, ҃авѡра. 900 йон хѡз'иц', кѡс'иц', кѡс'а, вѡз'а. 905 хѡз'иц', хѡз'а, навѡра, рѡб'а, малѡц'а, ҃арѡз'а, стрѡйа, тѡн'а п'еч, вѡз'а снапы, кѡс'а с'ѣна, ҃авѡра, калѡц'а, ҃арѡз'а плот. 906 йон хѡз'а, л'ѹб'а, прѡс'а, вѹча, ҃авѡра, падѡйа, лѡм'а, прыхѡз'а, плѡц'а, с'аз'иц'и. 910 хѡз'иц', хѡз'е, вѡз'е, кѡс'е, ҃авѡра, рѡб'е, малѡц'е, ҃арѡз'е. Часцей ужываецца форма без -ць. 915 лѡз'а, лѡз'иц', вѡз'а, вѡз'иц', хѡз'иц', вѡз'иц', кѡс'иц', ҃авѡрыц', рѡб'иц', малѡц'иц', ҃арѡз'иц'. 923 йѡн хѡз'иц', вѡз'иц', кѡс'иц', ҃авѡра, рѡб'а, ҃арѡз'а. 924 хѡз'а, кѡс'а, ҃авѡра, малѡц'а, ҃арѡз'а. Сустракаецца і форма на -т, часцей у мужчын: ҃ѡвар'ѹт рѡдыѡ. 931 хѡз'иц', дѡйа, йѡн знѡс'а, запѡл'а, н'и пѡмн'а, матѡрка хѡз'а, сам прычѡн'а, палѡз'а, трѹс'а. 932 йон хѡз'а, вѡз'а, кѡс'а, малѡц'а, ҃авѡра, рѡб'а, ҃арѡз'а, хѡз'иц', вѡз'иц',

җаворыц', калóц'иц', җарóз'иц', кóс'иц', малóц'иц'. 933 кóс'а, җавóра, хóд'а, бáчыт', малóт'ит', калóт'ит', нóс'ит'. 934 л'ýб'а, рóсц'а, прóс'а, прóс'иц', л'ýб'иц', кóнча, н'и кýра, стрóйа, змалóц'а. 936 җавóра, кóс'иц', хóз'иц', вóз'иц', прóс'иц', малóц'иц'. 938 хвáц'а, н'и хóз'а, н'и падáра, н'и удáра, н'и л'ýб'а, задýша, харóн'а, налýн'а, прóс'а, йон прыхóз'иц'и. 939 хóз'иц', җарóз'иц', стáв'иц', адчýн'иц', кóс'а, злóв'а, н'án'ча, пóмн'а, йак урóз'а. 940 йон вóз'а, хóз'а, җавóра, нóс'иц', пазычыц', пакóс'иц'. 942 хóз'иц', хóз'а, кóс'иц', кóс'а, җавóра, малóц'а, җарóз'а. 943 прóс'а, хóз'а, л'ýб'а, йон хóз'иц', вóз'иц', кóс'иц', җавóрыц'. 964 вон хóде, кóсе, рóбыт', рóбе, молóте. 992 хóз'иц', рóб'иц', җавóрыц', малóц'иц', җарóз'иц', вóзе, кóс'е. 1025 йон хóз'иц', вóз'иц', рóб'иц', малóц'иц', җарóз'иц', пасýшыц', хóз'иц'и.

Карта № 154

ФОРМА 1-ай АСОБЫ МНОЖНАГА ЛІКУ ЦЯПЕРАШНЯГА ЧАСУ ДЗЕЯСЛОВАЎ І СПРАЖЭННЯ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 108:

«Якія канчаткі маюць дзеясловы ІІ спражэння ў адзіночным і множным ліку:

б) у 1-ай асобе множнага ліку пад націскам: *сядзім* ці *сядзімо*; *ляжым* ці *ляжымо*; *спім* ці *спімо*; не пад націскам: *ходзім* ці *ходзімо*; *косім* ці *косімо*; *возім* ці *возімо*?»

На гэтай карце супрацьстаўляюцца формы 1-ай асобы множнага ліку дзеясловаў ІІ спражэння з наяўнасцю і адсутнасцю канцавога галоснага ў канчатку (*рób'имо* : *рób'им*). Форма з канчаткам **-імо** больш паслядоўна захоўваецца ў дзеясловах з націскам на канчатку, у той час як ад дзеясловаў з рухомым націскам і нерухомым націскам на аснове ўтвараецца часцей форма на **-ім** (*сядзімо*, але *ходзім*). Аднак з прычыны недастатковасці матэрыялу картаграфуюцца адным знакам формы з розным тыпам націску (*сядзімо* і *ходзімо*), інакш кажучы, націскныя і ненаціскныя канчаткі пры картаграфаванні размежаванню не падлягаюць. Калі ў матэрыялах адзначана наяўнасць дваякіх форм у гаворцы аднаго і таго ж нас. п., то на карце картаграфуюцца абедзве формы.

Выпадкі замены тэматычнага галоснага, адзначаныя ў націскным канчатку (нас. пп. 401, 449, 776, 777), а таксама ў ненаціскным канчатку (нас. пп. 398, 510, 545, 765, 906, 931, 938, 939), на карце не картаграфуюцца. У нас. п. 825 знак ставіцца на аснове заўвагі: «Ужываецца форма на **-ма**, але рэдка».

Заўвагі і тлумачэнні збіральнікаў ёсць у наступных нас. пп.: 350, 354, 355, 411, 423, 499, 715, 716, 752, 780, 785, 795, 800, 821, 825, 848, 966, 985.

У каментарыях прыводзіцца фактычны матэрыял з тых адказаў, у якіх адзначаны: а) формы з розным тыпам канчатка; б) формы з варыянтамі тэматычнага галоснага ў канчатку; в) заўвагі і тлумачэнні збіральнікаў; г) адказы з недастатковай колькасцю прыкладаў:

341 л'ажымó цéлы з'ен', хóз'им у л'ес. 345 с'аз'имó, үл'а-
 з'имó, л'ажымó, с'п'имó, хóз'им, кóс'им, вóз'им. 346 мы с'аз'имó, л'а-
 жымó, хóз'им, кóс'им, вóз'им. 347 с'аз'имó, үл'аз'имó, с'п'имó, хóз'им,
 хóз'имо, кóс'им, кóс'имо. 349 с'п'имó мáло, вóз'им салóму, хóз'им на ра-
 бóту. 350 с'аз'имó, үл'аз'имó, б'ажымó, стайимó. Форма вельмі пашыра-
 ная. 351 с'п'имó дóўґа, кóс'им с'éна. 353 мы с'аз'имó, кóс'им цéлы з'ен'.
 354 с'аз'имó тут, с'п'имó, л'ажымó, с'аз'ím, үл'аз'ím, кóс'им с'éна, хó-
 з'им, вóз'им. У большасці выпадкаў сустракаецца форма на -мо. 355
 хóз'им, кóс'им, вóз'им; але паралельна ўжываюцца і формы на -мо:
 с'аз'имó; вельмі рэдка — хóз'имо. 358 мы с'аз'имó, л'ажымó, крычымó,
 с'аз'ím, үл'аз'ím. л'ажым. 359 с'аз'имó, үл'аз'имó, с'п'имó, кóс'им,
 вóз'им. 362 с'аз'имó, с'п'имó, үл'аз'имó, кóс'им, хóз'им. 363 с'аз'имó,
 л'ажымó, с'аз'ím і с'аз'имó, хóз'им, кóс'им, вóз'им. 364 с'аз'имó, үл'а-
 з'имó, с'п'имó, кóс'им, вóз'им. 365 хóз'имо. 369 с'аз'имó, үл'аз'имó,
 с'п'имó, хóз'им, кóс'им, вóз'им. 370 с'аз'ím, с'аз'имó, л'ажым, л'ажымó,
 с'п'имó, с'аз'ím, үл'аз'ím, л'ажым. 371 мы с'аз'имó пóзна, үл'аз'имó за
 карóвам'и, л'ажымó, с'п'имó на салóм'и, б'ажымó паүл'аз'éц', мы хóз'имо,
 кóс'им с'éно, вóз'им салóму. 372 мы с'аз'имó у ц'ан'óчку, үл'аз'имó
 у вакнó, л'ажымó на лóшку, с'п'имó, пастаимó, мы н'и баимóса, хóз'им
 у пóл'а жац', кóс'им жыто, вóз'им снапé. 373 с'аз'имó, с'аз'ím, л'ажымó,
 л'ажым, үл'аз'имó, үл'аз'ím, с'п'им, с'п'имó, с'аз'ím, кóс'им, вóз'им. 374
 с'аз'имó, үл'аз'имó, хóз'им, кóс'им. 375 мы с'аз'имó на лаўцы, үл'а-
 з'имó ў пóл'а, л'ажымó на трав'é, с'п'имó на лóшку, хóз'им у л'ес, кóс'им,
 вóз'им дадóму. 376 с'аз'имó, үл'аз'имó, л'ажымó, с'п'имó, хóз'им, кóс'им,
 вóз'им. 377 с'аз'имó, үл'аз'имó, кóс'им, вóз'им. 378 мы с'аз'имó рá-
 зам, л'ажымó, мы с'п'имó ў с'éн'ах, мы хóз'им хўтко, кóс'им чысто, вó-
 з'им снапы. 379 мы с'аз'имó, л'ажымó, с'п'имó мáло, хóз'им у шкóлу,
 кóс'им с'éно, вóз'им снапы. 380 мы с'аз'имó на кáм'ан'у, л'ажымó на
 б'эраз'и, с'п'имó у ґумн'é, мы хóз'им, үл'аз'ím. 381 мы дóўґо л'ажымó,
 ц'ан'éр вóз'им с'éно. 383 мы с'аз'имó на гáнку, хóз'им на йáґады, кó-
 с'им с'éно. 384 с'аз'имó, үл'аз'имó, хóз'им. 388 с'аз'имó, үл'из'имó,
 л'ажымó, хóз'им, кóс'им, вóз'им, прóс'им. 391 с'аз'имó, үл'аз'имó, л'а-
 жымó, с'п'имó, хóз'им, кóс'им, вóз'им. 396 с'аз'имó, үл'аз'имó, л'ажымó,
 с'п'имó, хóз'имо, кóс'им, вóз'им. 397 с'аз'имó, үл'аз'имó, с'п'имó, кóс'им,
 вóз'им. 398 с'аз'ím, н'и палўчым, прыхóз'им пóзна, п'еравóз'им, рó-
 б'им, пла́ц'ам. 400 с'аз'имó, стаимó, кóс'им, нóс'им, вóз'им. 401 үнóйу
 н'и з'аржымó, мы н'и крычымó, пас'аз'имó у аб'ёт, үл'аз'óm — н'имá
 н'ичóґо. 402 хóз'им, пáл'имо. 405 п'еракўс'им, пас'аз'имó, с'п'имó,
 вóз'им, паднóс'им. 406 с'аз'имó, үл'аз'имó, кóс'им, вóз'им. 407 л'а-
 жымó, с'п'имó, үл'аз'ím, кóс'им, нóс'им. 409 вучымó, стайимó, үл'аз'имó,
 вáрым, нóс'им, хóз'им. 411 л'ажым, үл'аз'ím; рэдка — л'ажымó, үл'а-
 з'имó. 412 үл'аз'имó, с'п'имó, л'ажымó, б'ажымó, рóб'им. 413 үл'е-
 з'ím, хóз'им, с'аз'ím, вóз'им, л'ажымó, үл'аз'имó. 416 с'аз'имó, хóз'им.
 418 дóўґо с'аз'имó, л'ажымó, үл'аз'имó, хóз'им да шкóлы, кóс'им травў.
 421 л'ажымó, с'п'имó, хóз'имо, үл'аз'ím. 422 с'аз'имó, закўрым, хóз'им.
 423 с'аз'имó, үл'аз'имó, л'ажымó, с'п'имó; радзей — с'п'им, л'ажым,
 хóз'им, кóс'им. 424 хóз'им, үл'аз'ím, с'аз'ím, с'аз'имó, л'ажым, л'ажымó,

кóс'им, вóз'им, вóз'им. 425 с'аз'им, с'аз'имó, хóз'им, кóс'им, нóс'им. 436
 йéз'з'имо, л'ажымó, гл'аз'имó, зам'ён'им, вўчым, хóз'им, кóс'им. 438
 пракó'ц'имс'а, мы пас'аз'имó, пағавóрымo, гл'аз'имó, хóз'имо, вóз'имо,
 кóс'имо. 440 гавóрыма, с'аз'имó, с'п'имó, рóб'им, н'а схóз'им. 441
 гл'аз'имó, с'п'имó, л'ажым, л'ўб'им. 443 с'аз'имó, л'ажымó, мы л'ац'имó,
 сп'имó, кўп'имo, хóз'им, рóб'им. 447 гл'аз'им, гл'аз'имó, л'ажымó,
 рóб'имо, рóб'им, устáв'им, устáв'имо, пўс'ц'имo, пўс'ц'им, хóз'им, кóс'им.
 448 с'аз'имó, с'аз'им, шум'имó, шум'им, гл'аз'имó, гл'аз'им, лав'имó,
 лóв'им. 449 с'аз'ом, л'ажымó, с'аз'имó, с'п'имó, гарымó. 450 стаимó,
 роб'имó, гл'аз'имó, кóс'им, вóз'им. 452 сп'имó, хóз'им, кóс'им. 454
 хóз'им, с'п'имó. 458 с'аз'имó, гл'аз'имó, с'п'имó, плáц'им, хóз'им, кóс'им.
 461 с'аз'имó, гл'аз'имó, хóз'им, кóс'им, успóмн'им. 462 гл'аз'имó,
 вóз'им, плáц'им, пасáз'им. 490 с'аз'им, с'аз'имó, л'ажым, л'ажымó,
 гл'аз'имó, сп'имó, вóз'им. 491 с'аз'им, л'ажым, рóб'им, хóз'им, гл'аз'имó,
 л'ажымó, с'п'имó. 492 гл'аз'имó, л'ажымó, с'п'имó, хóз'им, пóмн'им,
 апáрым. 493 с'аз'им, л'ажым, с'аз'имó, л'ажымó, хóз'им, кóс'им. 494
 з'аржымó, л'ўб'им, рóб'им, с'аз'имó, гл'аз'им, гл'аз'имó, л'ажымó, с'п'им,
 с'п'имó, хóз'им, кóс'им, вóз'им. 495 с'аз'им, с'аз'имó, гл'аз'им, гл'а-
 з'имó, л'ажым, л'ажымó, с'п'имó, с'п'им, хóз'им, кóс'им, вóз'им. 496
 с'аз'им, с'аз'имó, гл'аз'им, гл'аз'имó, л'ажым, л'ажымó, с'п'им, с'п'имó,
 хóз'им, кóс'им, вóз'им. 499 с'аз'имó, л'ажымó, мы н'е гл'ез'имó, з'ар-
 жымó; радзей — с'аз'им, л'ажым. 502 мы с'ез'имó, л'ежымó, л'ажым,
 сп'им, гл'аз'имó, гл'аз'им, с'аз'им, вóз'им, кóс'им, хóз'им. 510 с'аз'им,
 гл'аз'им, л'ажым, хóз'ам, кóс'им, кóс'ам, вóз'ам, вóз'им. 512 с'аз'имó,
 л'ажымó, стайимó, с'аз'им, л'ажым, стайим. 517 с'аз'имó, л'ажымó,
 гл'аз'имó, кóс'им. 545 с'аз'им, л'ажым, нóс'ам, гл'аз'им, с'п'им,
 хóз'им, вóз'им. 653 сыдымó, л'ежымó, спымó, хóдым, хóдымо, кóсым,
 кóсымо, вóзым, вóзымо. 654 сыдымó, спымó, лыжымó, хóдым, кóсым,
 вóзым. 657 гл'адымó, лыжымó, спымó, хóдым, кóсым, вóзым. 661 сыды-
 мó, гл'адымó, дывымóс', лыжымó, спымó, хóдым, хóдымо, кóсым, кóсымо,
 вóзым, вóзымо. 664 сыдымó, лыжымó, спымó, хóдым, хóдымо, кóсым,
 кóсымо, вóзым, вóзымо. 667 мы двох с'п'имó, л'ажымó, вóз'им жыто,
 кóс'им ав'óс. 668 гл'аз'имó, с'аз'имó, с'п'имó, л'ажымó, хóз'им, гавó-
 рым, кóс'им. 669 мы ц'ап'ёр пóзно с'ез'имó, мы гл'ез'имó, хóз'им,
 кóс'им мы. 670 с'аз'имó, гл'аз'имó, с'п'имó, л'ажымó, хóз'им, гавóрым.
 673 рáзам с'п'имó, л'ажымó, хóз'им на пóл'а, вóз'им с'éно. 675 гл'е-
 з'имó, л'ежымó, гавóрым, хóз'им, нóс'им, прóс'им. 678 кóс'имо, пажá-
 рымо, с'аз'имó, л'ажымó, с'п'имó, гавóрым. 693 сыдымó, гл'адымó,
 лыжымó, спымó, хóдым, кóсым, вóзым. 694 сыдымó, сыд'им, лыжымó,
 спымó, хóдымо, кóсымо, вóзымо. 701 сыдымó, лыжымó, спымó, хóдым,
 хóдымо, кóсым, кóсымо, вóзым, вóзымо. 704 сыдымó, дывымóс'а, лы-
 жымó, спымó, хóдым, хóдымо, кóсым, кóсымо, вóзым. 705 гл'аз'имó,
 кóс'им. 706 рóб'им, хóз'им, с'аз'им, кóс'им, вóз'им, гл'аз'имó, л'ажымó,
 с'п'имó. 708 с'аз'им, крычым, стаимó. 709 с'аз'имó, гл'аз'имó, л'а-
 жымó, с'п'имó, хóз'им, кóс'им, вóз'им. 711 с'п'имó, с'аз'имó, л'ажымó,
 хóз'им, нóс'им, вóз'им. 712 атстрóйим, с'п'им, с'п'имó, нóс'им, прóс'им,
 с'ез'им, с'ез'имó, гл'ез'им, гл'ез'имó, л'ежым, л'ежымó, хóз'им, хóз'имо.

713 с'аз'ім, с'аз'імó, үл'аз'ім, үл'аз'імó, л'ажым, л'ажымó, с'п'им, с'п'имó, хóз'им, кóс'им, вóз'им. 714 с'аз'ім, л'ажым, с'аз'імó, үл'аз'імó, л'ажымó, вóз'имó. 715 с'аз'ім, л'ажым, үл'аз'ім, с'п'им. Аднак ёсць форма тыпу: с'аз'імó, л'ажымó. 716 л'еу'ім, с'п'им, стай'им, кóс'им, үорóз'им. Ужываецца таксама форма тыпу: с'ез'імó, үл'ез'імó, моўчымó, ц'ерп'имó, л'еу'имó, с'п'имó, стойимó, сóчымо, кóс'имó, үрýз'имó. 717 д'ержымó, үовóрымó, пос'ед'имó, с'п'имó, стоимó, л'ежымó, кóц'имó, нас'ушымо, боимóса, стойм, с'п'им, үовóрым. 718 үовóрымó, плац'имó, добáв'имó, б'ажымó, л'ежымó, дражымó, боимóса, кóц'им, нóс'им, п'ерекýрым, плóц'им. 722 роб'имó, крычымó, седимó, үледымó, хóдим, үомóн'им, крич'им, стой'им. 731 мы у окн'е с'ез'имó, с'п'имó, мы з брыгáз'үром стоимó, л'үб'им, зүл'үз'имó, с'п'имó. 733 ми сид'им, с'ад'имó, үл'ид'им, үл'ад'имó, л'ажим, л'ажимó, с'п'им, с'п'имó, хóдим, хóд'имó. 736 үлед'им, үлед'имó, сед'им, сед'имó, схвáтым, схвáтымó. 738 сыд'им, сыдымó, лыжб'им, лыжымó, спым, спымó, завéрымó, хóдым, кóсым, вóзым. 739 сыдымó, дывымóса, лыжымó, спымó, хóдым, кóсым, вóзым. 742 с'аз'ім, үл'аз'ім, с'п'имó, хóз'им. 744 с'п'им, с'п'имó, үл'аз'ім, үл'аз'имó, с'аз'им, хóз'им, вóз'им, кóс'им. 750 маўчымó, в'ишчымó, с'п'имó, үл'аз'имó, нóс'им, вóз'им, малóц'им. 752 үл'аз'имó, стаимó, тырчымó, л'ажымó. Адначасова з формай дзеяслова на -мо яшчэ ў большай ступені ўжываюцца формы на -ім, -ым: с'п'им, хóз'им, рóб'им, үавóрым. 753 с'аз'имó, с'п'имó, үл'аз'имó, кóс'им, нóс'им, вóз'им, үавóрым. 754 с'аз'имó, үл'аз'имó, үарымó, л'ажымó, ц'арп'имó, скрыпимó, страшым, прóс'им, кóрм'им. 756 с'аз'им, с'аз'имó, л'ажым, л'ажымó. 758 с'аз'имó, с'п'имó, үл'аз'имó, бурчымó, крычымó, шын'имó, п'ишчымó, дрыжымó, пómн'им, сýз'им, пáл'им. 761 үл'ез'имó, үл'ез'им, кóс'им, молóц'им. 763 седымó, хóдымо, кóсымо, вóзымо, дýвымса. 764 сыдымó, хóдымо, хóдым, налóжымо, налóжым, кóсымо, кóсым. 765 үл'аз'им, үл'аз'имó, з'ёржымо, пáл'имó, үовóрымó, полýчемо, прóс'им, прóс'имó, хóз'им. 766 с'ез'им, с'ез'имó, постай'имó, л'ежым, л'ежымó, с'п'им, с'п'имó, вóз'имó, вóз'им, хóз'имó, хóз'им, кóс'им. 767 с'ез'им, с'ез'имó, лл'ез'им, лл'ез'имó, л'ежым, л'ежымó, хóз'им, хóз'имó. 769 седымó, седым, лежымó, лежым, заблýз'имó, хóдымо, хóдым, вóзымо, вóзым. 775 с'ез'имó, л'ажымó, мы с'аз'им, хóз'им, кóс'им. 776 мы с'аз'ом, стайом, л'ажом, үл'аз'ом, с'пл'ом, с'п'имó, хóз'им. 777 с'аз'им, с'аз'имó, үл'аз'им, үл'аз'имó, с'п'им, с'п'имó, стайом, хóз'им, кóс'им. 778 с'аз'им, л'ажым, үл'аз'имó. 779 пас'аз'имó трóшк'и, пал'ажымó, пaүл'аз'имó на йих, с'аз'им, хóз'им, кóс'им. 780 с'аз'имó, л'ажымó — ужываецца ў мове старэйшых, але рэдка ў значэнні абвеснага ладу; с'áз'им, л'ажым—у мове малодшага пакалення. 783 с'ез'имó, с'ез'им, үл'ез'имó, үл'ез'им, л'ежымó, л'ежым, хóз'им, кóс'им, вóз'им. 784 л'ежым, с'ез'имó, с'ез'им, үл'ез'им, с'п'им, хóз'им, бáчым. 785 үл'аз'им, л'ац'им, п'ишчым, вóз'им. Але ў мове старэйшых асоб — с'аз'имó, л'ажымó, л'ац'имó. 786 маўчымó, с'аз'имó, кóс'им, кóс'имó, вóз'им, вóз'имó. 788 с'аз'им, с'аз'имó, л'ажым, л'ажымó. 791 му үл'ез'им, үл'ез'имó, с'п'им, с'п'имó, крычым, крычымó, лóв'им, лóв'имó, кóс'им, кóс'имó, үовóрым, үовóрымó. 795 с'ез'имó, үл'ез'имó, л'ежымó, с'п'имó — гэта форма найбольш часта

ўжываецца; с'ез'ім, ўл'ез'ім, л'ежым, с'п'ім, хоз'ім. 796 стоім, мой-
 ч'ім, ц'ерп'ім, л'ец'ім, ўл'ез'імо, с'ез'імо, с'п'імо, ко́с'ім, во́з'ім. 798
 с'ез'ім, ко́с'імо, ўл'ез'ім, л'ежым, во́з'ім. 799 с'ез'імо, с'п'імо, л'е-
 жым, во́з'ім. 800 с'ез'ім, ўл'ез'ім, л'ежым, ко́с'ім, во́з'ім; значна ра-
 дзей — с'ез'імо, ўл'ез'імо, л'ежымо, с'п'імо, хоз'імо, ко́с'імо. 802
 л'ежымо, стоімо, прыхоз'імо, роб'імо, лап'ім. 805 му с'ез'імо, ўл'е-
 з'імо, с'п'імо, хоз'ім, хоз'імо, ко́с'імо, во́з'імо, во́з'ім. 806 с'аз'ім,
 ўл'аз'ім, с'аз'імо, хоз'ім, ко́с'ім, прос'ім. 807 с'ез'імо, ўл'ез'імо,
 хоз'ім, ко́с'ім, во́з'ім. 808 с'ез'імо, ўл'ез'імо, сп'імо, хоз'ім, ко́с'ім,
 во́з'ім. 812 с'ед'імо, ўл'ез'імо, л'ежымо, с'п'імо, хоз'ім, ко́с'ім,
 во́з'ім. 821 с'п'імо, ўл'ез'імо, во́з'імо, хоз'імо, нос'імо. Пры націску
 на аснове ўжываецца і форма тыпу: во́з'ім, хоз'ім, нос'ім. 822 с'а-
 з'ім, с'аз'імо, ўл'аз'ім, ўл'аз'імо, л'ажым, л'ажымо, с'п'ім, с'п'імо,
 хоз'ім, ко́с'ім, во́з'ім. 825 с'аз'ім, ўл'аз'ім, сп'ім, хоз'ім, нос'ім,
 ко́с'ім. Ужываецца форма на -ма, але рэдка. 834 с'ез'ім, с'ез'імо,
 ўл'ез'імо, ко́с'ім, во́з'ім. 836 на з'эрава паўзла́з'ім, с'ез'ім, с'ез'імо,
 л'ежым, ўл'ез'ім, ўл'ез'імо, хоз'ім, ко́с'ім, во́з'ім. 841 с'ез'ім, с'е-
 з'імо, л'ежым, л'ежымо, с'п'імо, хоз'ім, нос'ім, во́з'ім. 845 с'ез'ім,
 с'ез'імо, ўл'ез'ім, ўл'ез'імо, хоз'ім, хоз'імо, во́з'ім, во́з'імо. 846 с'е-
 з'імо, с'п'імо, ўл'ез'імо, трешчымо, стойім, м'ён'ц'ім, мо́лоц'ім. 848
 с'ез'ім, л'ежым, с'п'ім, ко́с'ім, во́з'ім, хоз'ім. Існуе і паралельная форма
 на -мо: с'ез'імо, л'ежымо, ко́с'імо, хоз'імо, во́з'імо. 850 с'ез'ім, с'е-
 з'імо, ўл'ез'ім, ўл'ез'імо, л'ежым, л'ежымо, с'п'ім, с'п'імо, хоз'ім,
 ко́с'ім, во́з'ім. 851 з'ержымо, ўл'ез'імо, ўл'ез'ім, п'ишчым, бл'ишчымо,
 с'ез'імо, п'ўс'ц'імо, ўоворымо, к'ўп'імо, прыхоз'ім, зороб'імо, нос'ім,
 ко́с'ім. 869 с'п'ім, с'п'імо, ко́с'ім, ко́с'імо, прос'ім, прос'імо, хоз'ім,
 хоз'імо, во́з'ім, во́з'імо. 906 с'аз'ім, л'ажым, ба́чым, зароб'ам, пло-
 ц'ам, са́з'ім. 931 с'аз'ім, паб'ажым, ла́з'ім, во́з'ім, знос'ім, нос'ам,
 во́з'ам, запал'ім. 938 с'аз'ім, л'ажым, ўл'аз'ім, с'п'ім, мы апло́ц'ім,
 н'и то́п'ам, нава́рам, падо́ям, по́ям, зва́рым 939 с'ез'ім, ўл'ез'ім, л'е-
 жым, с'ўшым, в'ўз'ім, н'и пам'ёс'ц'імс'а, йак ула́з'ам, намало́ц'ам 946 си-
 дым, сидымо, спым, ко́сым, ходым. 947 сидымо, лыжымо, спымо, ходым,
 ко́сым, во́зым. 950 сид'імо, дывымо́с'а, лежымо, спым, спымо, ходымо,
 ко́сымо, во́зымо. 952 мы сидымо, лыжымо, спымо, ходым, ко́сым, во́-
 зымо. 954 сидымо, дывымо́с'а, лыжымо, спымо, ходым, во́зым, ко́сым,
 964 седымо, ўледымо, лежымо, спим, ходим, ходымо, ко́сым, ко́сымо,
 во́зым, во́зымо. 966 с'ез'імо, ўл'ез'імо, сп'імо, лежымо, ко́с'ім,
 во́з'ім і толькі рэдка ко́с'імо, хоз'імо. У мове малодшага пакалення
 ўжываецца форма на -ім, -ым: с'ез'ім, хоз'ім, ва́рым. 971 с'ез'імо,
 л'ежымо, ўл'ез'імо, сп'імо, хоз'ім, ко́с'ім. 972 ўл'ез'ім, л'ежым, л'е-
 жымо, к'ўп'імо, обл'ўп'імо, ўоворым, ўоворымо, ўомон'імо, намоло́ц'ім,
 ко́с'ім, во́з'ім, ко́с'імо, во́з'імо. 974 ўорым, ўорымо, хоз'імо, бойимос,
 л'ажым, хоз'ім, дра́жн'ім. 975 с'ез'імо, ўл'ез'імо, л'ежымо, с'п'імо,
 хоз'імо, ко́с'імо, нос'імо, мо́лоц'імо, п'ўл'імо, св'ёц'імо, роб'ім, зрб-
 б'ім, мы ко́лоц'імо кул'ёш, ўомон'імо. 976 с'ед'імо, во́з'імо, во́з'ім,
 хоз'імо, ко́с'ім, ко́с'імо, прос'ім, прос'імо. 977 с'ез'імо, сп'імо,
 ўл'ез'імо, то́п'ім, ста́в'ім, нос'ім. 982 с'ез'імо, ўл'ез'імо, л'ежымо,

сп'імó, хóз'імо, вóз'імо, кóс'ім, кóс'імо, с'ішым, зóл'ім. 985 үл'ез'ім, л'ежым, сп'ім, хóз'ім, кóс'ім, вóз'ім. Сустракаецца паралельная форма на -мо: с'ез'імó. 986 с'ез'ім, с'ез'імó, б'ежым, б'ежымó, хóз'ім, хóз'імо, вóз'ім, вóз'імо. 990 с'ез'імó, л'ежымó, л'ежым, хóз'ім, нóс'ім, бойімóс, ослобон'ім, рóб'ім, неперес'уд'імо, налóв'імо, пáл'імо о'уóн', пáл'ім. 991 һл'аз'імó, н'е з'ержымó, лóжымо, с'ішымо, по'уовóр'імо, с'ез'імó, сп'імó, н'і нóс'ім, с'ішым, н'е л'ежым. 993 үл'ез'імó, л'ежымó, с'п'імó, кóс'імо, вóз'імо, үр'ім'імó, п'ішчымо, ш'іп'імó, др'іж'імó, бáчым, бáчымо, хвáл'ім, м'і лóв'ім, спáл'ім, тóп'ім, хóз'ім, кóс'ім, молóц'ім. 994 с'ед'імó, үл'ез'імó, л'ежымó, сп'імó, хóз'ім, кóс'ім, вóз'ім. 995 с'ез'ім, л'ежым, үл'ез'ім, хóз'ім, с'ез'імó, хóз'імо, м'і үовóрымо, н'е рóб'імо, кр'іч'імó. 996 с'аз'імó, үл'аз'імó, хóз'імó, кóс'імо, с'аз'ім, үл'аз'ім, хóз'ім, кóс'ім. 999 с'ез'ім, үл'ез'ім, кóс'ім, вóз'ім, хóз'ім, с'ез'імó, үл'ез'імó, л'ежымó, с'п'імó. 1004 үл'ез'ім, с'п'ім, с'п'імó, с'ез'ім, л'ўб'ім, үорóз'ім. 1007 л'ажымó, с'аз'імó, үл'аз'імó, үл'ез'ім, хóз'ім, кóс'ім. 1012 сед'ім, үлед'ім, сп'ім, хóд'ім, сп'імó, лeжымó, хóдымо, кóсымо. 1013 с'аз'ім, үл'аз'ім, хóз'ім, с'ез'імó, сп'імó. 1027 седым, үл'едым, лeжым, сп'ім, үл'едымó, сп'імó, седымó, лeжымó, хóдым, хóдымо, кóсым, үавóр'імо, кр'ўтымо, молóтымо, лóв'імо.

Карта № 155

НАЦІСКНЫ ГАЛОСНЫ Ў КАНЧАТКУ 2-ой АСОБЫ МНОЖНАГА ЛІКУ ЦЯПЕРАШНЯГА ЧАСУ ДЗЕЯСЛОВАЎ І СПРАЖЭННЯ

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 108:

«Якія канчаткі маюць дзеясловы ІІ спражэння ў адзіночным і множным ліку:

У 2-ой асобе множнага ліку: *сядзіце* ці *сядзіце́*; *глядзіце* ці *глядзіце́*; *ляжыце* ці *ляжыце́*; *спіце* ці *спіце́*?»

На гэтай карце картаграфуюцца дзеясловы ІІ спражэння, якія ў парадыгме цяперашняга часу маюць нерухомы націск на канчатку (*глядж'у, глядзіш*). Гэты тып дзеясловаў на картаграфуемай тэрыторыі беларускіх гаворак найбольш паслядоўна захоўвае націск на апошнім складзе пры адрозніванні націскага галоснага (*с'аз'іц'э : с'аз'іц'ó*), што і складае асноўнае супрацьстаўленне на карце.

Адпаведна адзначаным ў матэрыялах выпадкам суіснавання форм з розным тыпам націскага галоснага (*сп'іц'э, сп'іц'ó*) на карце ставяцца два знакі.

У цэлым радзе пунктаў картаграфуюцца вельмі абмежаваны ў колькасных адносінах фактычны матэрыял, які і прыводзіцца ў каментарыях: 13 *с'із'іц'ó*. 14 *с'аз'іц'ó*. 16 *с'аз'іц'ó*. 32 *с'м'ірз'іц'ó*. 51 *үл'аз'іц'ó*. 89 *сп'іц'ó*. 93 *с'п'іц'ó*. 110 *үл'із'іц'ó*. 114 *с'аз'іц'ó*. 179 *с'аз'іц'ó*. 186 *үл'аз'іц'ó*. 190 *с'аз'іц'ó*. 194 *с'аз'іц'ó*. 208 *с'аз'іц'ó*. 217 *с'аз'іц'ó*. 246 *вы үл'аз'іц'э, п'ішчыц'ó*. 263 *л'ажыц'ó*. 277 *вы с'п'іц'ó*. 278 *үл'аз'іц'ó*. 279 *с'аз'іц'ó*. 306 *л'іжыц'ó*. 308 *с'аз'іц'ó*. 341

чаўо вы л'ажыц'ё. 353 што ж вы с'аз'иц'ё. 381 вы йашчэ с'п'иц'ё? 382 доўго с'п'иц'ё. 384 с'аз'иц'ё. 394 то чаўо вы с'аз'иц'ё. 401 с'п'а-ц'о мала. 418 чаўо вы с'аз'иц'ё. 419 л'ажыц'ё. 426 с'аз'иц'о. 427 л'ажыц'о. 429 л'аз'иц'о. 440 л'ажыц'ё. 449 стайц'ё. 451 с'аз'иц'о. 481 с'аз'иц'о, стайиц'о, с'п'иц'о, л'ажыц'о, с'аз'иц'ё. 484 с'аз'иц'о, с'а-з'иц'ё, л'аз'иц'ё. 485 с'аз'иц'о, л'ажыц'о, с'п'иц'о, с'аз'иц'ё, л'аз'иц'ё, с'п'иц'ё. 502 вы с'аз'иц'ё, л'ежыц'ё, стайц'ё, вы с'п'иц'о. 506 с'аз'иц'ё, с'аз'иц'о, л'аз'иц'о, л'ажыц'ё, с'п'иц'ё. 514 л'ажыц'ё, с'е'аз'иц'о, л'а-з'иц'о, л'е'ажыц'о, с'п'иц'о, п'ишчыц'о, л'е'ц'иц'о, крычыц'о, з'уарыц'о. 545 с'аз'иц'ё, л'ажыц'ё, с'аз'иц'о, л'аз'иц'о. 546 с'аз'иц'о. 553 с'а-з'иц'ё. 562 л'аз'иц'о, майчыц'о, с'аз'иц'ё, л'аз'иц'ё, с'п'иц'ё; радзей сустракаецца: с'аз'иц'о, л'аз'иц'о. 574 л'ажыц'о. 575 с'п'иц'о. 576 с'из'иц'о. 579 с'аз'иц'ё, с'п'иц'о. 585 л'ажыц'о. 624 с'п'иц'о. 644 с'из'иц'о. 663 лыжытэ. 665 сыдытэ. 667 с'п'иц'ё майэ вы ўо'с'ц'ик'и. 671 с'аз'иц'ё як пшан'ицу прадаўшы. 674 л'ажыц'ё. 725 с'п'итэ. 734 с'п'итэ. 759 с'п'итэ. 764 лыжытэ. 768 спытэ. 786 с'п'иц'ё. 792 с'аз'иц'ё(о), с'п'иц'ё(о). 811 сез'иц'ё. 817 с'п'иц'ё. 823 с'п'иц'ё. 826 с'аз'иц'ё. 854 с'из'иц'о. 860 с'ез'иц'ё. 868 с'аз'иц'ё. 869 с'аз'и-ц'ё(ц'о). 901 л'ажыц'о. 940 с'п'иц'ё. 944 с'аз'иц'ё. 953 с'п'ит'ё. 970 с'ез'иц'ё. 984 с'аз'иц'ё.

Карта № 156

ЦВЁРДЫ І МЯККІ ЗЫЧНЫ І НЕНАЦІСКНЫ ГАЛОСНЫ Ў КАНЧАТКУ 3-ЯЙ АСОБЫ МНОЖНАГА ЛІКУ ДЗЕЯСЛОВАЎ І СПРАЖЭННЯ

Карта складзена на матэрыяле пункта «г» пытання № 107:

«Якія канчаткі маюць дзеясловы І спражэння адзіночнага і множнага ліку:

г) у 3-й асобе множнага ліку не пад націскам: *яны кажуць, кажуць, кажаць* ці *кажэць*; *вяжуць, вяжэць* ці *вяжэць* ці *вяжэць*..?» і апошняга абзаца пытання № 110 «Як утвараюцца асновы асабовых форм ад дзеясловаў на д і на губны:

...3-я асоба множнага ліку: *дрэмлюць, дрэмлюць* ці *дрэмляць; сыплюць, сыплюць* ці *сыпляць; шчыплюць, шчыплюць* ці *шчыпляць?»*

Карта адлюстроўвае характар зычнага ў аснове і ненаціскага галоснага ў канчатку 3-й асобы множнага ліку дзеясловаў І спражэння з рухомым націскам і нерухомым націскам на аснове. Мяккаму варыянту [ц'], які пашыран на ўсёй тэрыторыі, супрацьстаўляецца таксама мяккі варыянт [т'], а першаму і другому — цвёрды варыянт [т] і ў некаторых выпадках [ц].

Другое супрацьстаўленне складаюць ненаціскныя галосныя ў канчатку: **-уць** : **-аць** і зрэдку **-ець**.

У матэрыялах, сабраных у паўднёва-заходняй зоне, форма на **-аць** прыводзіцца толькі ад адзінкавых дзеясловаў, пераважна з асновай на губны (*дрэмлаць, сыплаць*), толькі ў матэрыялах, сабраных у цэнтральнай зоне (па лініі Маладзечна — Мінск — Гомель), форма на **-аць**

п'радстаўлена ад розных груп дзеясловаў адпаведнага акцэнталагічнага тыпу: *йаны кáжац', м'эл'ац', үрэйац'.*

Адзначаныя ў матэрыялах выпадкі суіснавання розных варыянтаў зычнага і галоснага ў канчатку 3-й асобы множнага ліку картаграфуюцца адпаведнай колькасцю знакаў у адных і тых жа нас. пп.

Заўвагі збіральнікаў аб характары ўжывання картаграфуемых форм ёсць у адказах нас. пп. 350, 824, 938, 942, 1024, 1025.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, які адлюстроўвае формы на **-аць, -ець, -уці**, выпадкі суіснавання форм з варыянтамі зычнага ў канчатку і адказы з заўвагамі і тлумачэннямі збіральнікаў: **13** *дрэм'ац', сьп'ац'.* **15** *кажац', сьп'ац', м'эл'ац', дрэмл'ац', сьпл'ац', шчыпл'ац'.* **19** *дрэм'ац', шчып'ац', сьп'ац'.* **26** *с'іч'ас апс'п'ац'.* **41** *кажац', в'ажац', м'эл'ац', дрэм'ац', сьп'ац', шчып'ац'.* **55** *дрэм'ац', сьп'ац'.* **61** *дрэмл'ац'.* **77** *йаны кáжац', в'áжац', сьпл'ац', м'эл'ац', пól'ац', үрэйац', кóл'ац'.* Але сустракаецца і форма на **-уць**: *йаны кáжуц', кóл'уц', в'áжуц', сьпл'уц', м'эл'уц', пól'уц', кóл'уц'.* **85** *кажуц', хахóчац'.* **98** *а йаны зам'ин'іравайет', кáжац', квóкчац'.* **138** *кажац', шыйац', чытáйац', мáйац', п'йшац'.* **143** *сьп'ац', шчып'ац'.* **148** *дрэм'ац', сьп'ац'.* **157** *кажац', в'áжац', м'эл'ац', сьп'ац', шчып'ац', үрэйац', дрэм'ац'.* **160** *пól'ац', кóл'ац'.* **161** *кóл'ац', мыйац', шыйац', м'эл'ац', пól'ац', сьп'ац', дрэм'ац'.* **163** *жабы крэкчац'.* **166** *пól'ац'.* **169** *йаны дрэм'ац', сьп'ац'.* **170** *кажац', в'áжац', пól'ац', дрэм'ац', сьп'ац', шчып'ац'.* **171** *кажац', пól'ац', дрэм'ац', сьп'ац', шчып'ац'.* **174** *йаны дрэм'ац', сьп'ац'.* **175** *кажац', в'áжац', м'эл'ац', дрэм'ац', шчып'ац'.* **177** *йаны кáжац'.* **179** *кажац', в'áжац', дрэм'ац', сьп'ац'.* **181** *в'áжац', пól'ац', кáжац', сьп'ац', шчып'ац', дрэм'ац'.* **183** *пól'ац', үрэйац'.* **184** *кóл'ац', м'эл'ац', кáжац', шчып'ац', сьп'ац'.* **185** *дрэм'ац', сьп'ац'.* **186** *бабы пól'ац' л'он, кóл'уц' і зрэдку — кóл'ац', сьп'ац'.* **187** *м'эл'ац', пól'ац', дрэм'ац', сьп'ац', шчып'ац'.* **188** *пól'ац', в'áжац', дрэм'ац'.* **189** *сьп'ац', дрэм'ац'.* **190** *дрэм'ац', шчып'ац'.* **193** *кажац', в'áжац' пól'ац', кóл'ац', үрэйац', дрэм'ац', сьп'ац', шчып'ац'.* **195** *кажац', м'эл'ац', пól'ац'.* **198** *кажац', в'áжац', мáйац', пól'ац', апкрадáйац'.* **199** *сьп'ац'.* **203** *жабы квóкчац', крэкчац'.* **218** *йаны дýмайац', үул'áйац', хóчац', м'эл'ац', трéп'ац', сьп'ац', шчып'ац', йаны, кáжац', шыйац', касу клéп'ац', л'он трéп'ац', жыта сьп'ац', йáблык'и шчып'ац', дрéва асьп'ац', дрэм'ац'.* **219** *йаны кáжац', мыйац', м'эл'ац', с'ейац', пól'ац', кóл'ац', үрэйац', йаны знáйац', мáйац', н'и пушчáйац', нашчыпáйац', дýмайац', клéп'ац', сьп'ац', шчып'ац'.* **221** *йаны кáжац', в'áжац', үрэйац', пól'ац', йаны нóүи пакóл'ац', мýх'и атсьп'ац'ца, баранýйац'.* **222** *шчып'ац'.* **224** *кажац', в'áжац', м'эл'ац', сьп'ац', дрэм'ац'.* **248** *сьпл'ац'.* **264** *сьпл'ыц', м'эл'ыц', пól'ыц', кóл'ыц'.* **268** *кажэц', в'áжэц', м'эл'ыц', сьпл'ыц'.* **278** *кóл'ац', кóл'уц'.* **279** *кóл'ац'.* **283** *пól'ац', кóл'ац'.* **292** *брéшуц', вóйут.* **294** *шчып'ац'.* **350** *драмáйуц', трапл'áйуц', трапáйуц', трéпл'уц', сьпл'уц', кл'апáйуц', шчыпáйуц', шчыпл'уц'.* Гэта форма вельмі пашырана; рэдка ўжываецца форма з мяккім канчаткам: *кажуц', бýдуц', пól'уц', хварбýйуц', казычуц'.* **360** *пól'ац'.* **411** *кóл'ац', дрэмл'ац', шчыпл'ац', сьпл'ац'.* **424** *дрэмл'ац'.* **425** *йаны кáжуц', в'áжуц',*

м'ел'уц, чыта́йуц. 428 ка́жац', в'а́жац', м'ел'ац', үре́йац', дрэм'ац',
 сы́п'ац'. 430 ко́л'ац', по́л'ац', м'ел'ац'. 449 ко́л'ац'. 450 дрэмл'ац',
 сы́пл'ац'. 452 шчы́пл'ац'. 454 сы́п'ляц'а. 461 сы́пл'ац', дрэмл'ац'.
 463 йа́ны зна́йац', с'е́йац'. 464 по́л'ац'. 477 сы́пл'ац'. 482 сы́пл'ац',
 шчы́пл'ац'. 501 шчы́пл'ац', дрэмл'ац'. 510 сы́пл'ац', м'ел'ац', по́л'ац',
 ко́л'ац', үре́йац'. 513 дрэмл'ац'. 517 н'а ка́жац'. 518 м'ел'ац' му́к'у.
 523 сы́пл'ац', шчы́пл'ац'. 529 дрэм'ац'. 541 сы́п'ац'. 554 дрэм'ац',
 сы́пл'ац', шчы́пл'ац'. 555 по́л'ац'. 556 дрэмл'ац', шчы́п'ац'. 564 шчы́-
 п'ац'. 567 үре́йац', в'а́жац', ко́л'ац', ка́жац'. 599 ка́жац', в'а́жац',
 сы́пл'ац', м'ел'ац', по́л'ац', ко́л'ац'. 601 м'ел'ац'. 656 сы́пл'ат, по́л'ат,
 др'ымл'ут. 663 ко́л'ут, дрэмл'ут'. 675 дрэмл'ат. 683 в'а́ж'ут. 694
 во́ны ко́л'ат. 698 во́ны с'пыва́й'ут', др'ымл'ут. 701 ду́май'ут, м'ы́й'ут, ме́рз'нут,
 в'е́ж'ут', кыда́й'ут', се́пл'ут', пок'ы́нут'. 713 м'ел'ац'. 722 по́л'ат', сы́пл'ат',
 дрэмл'ат', шчы́пл'ат'. 727 дрэмл'ат'. 728 сы́пл'ац', шчы́пл'ац', дрэмл'ац'.
 734 сы́пл'ац'. 736 дрэмл'ат', сы́пл'ат'. 737 ко́л'ат, дрэмл'ат. 738
 трéпл'ет'. 741 дрэмл'ет', сы́пл'ет'. 755 йе́ны схóчуц, узду́май'уц, рабо́-
 тай'уц, ска́жуц, поды́йдуц, по́л'уц, зна́й'уц, үра́й'уц, ска́чуц. 760 др'ым-
 л'ат'. 764 ст'ы́л'ат'. 765 сы́пл'ац'. 773 ка́жац', в'а́жац', ка́ж'ут',
 сы́пл'ут', в'а́ж'ут', ме́л'ут', ко́л'ут', үр'ы́й'ут', к'ы́нут'. 786 ка́жуц', в'а́жуц',
 по́л'ац'. 789 ко́л'ац', м'ел'ац'. 806 сы́пл'ац', дрэмл'ац'. 808 во́ны ка́-
 жуц, в'а́жуц, сы́пл'уц, м'ел'уц, по́л'уц, ко́л'уц, үре́й'уц, к'ы́нуц. 824 сы́п-
 л'уц', ка́жуц', в'а́жуц', м'ел'уц', по́л'уц', ко́л'уц'. Сустракаецца форма
 на т пераважна ў мужчын: ра́дыё ўава́ры́т. 828 дрэмл'ац', трéпл'ац',
 сы́пл'ац', шчы́пл'ац'. 836 дрэмл'ац'. 838 сы́пл'ац'. 839 по́л'ац'. 843
 дрэмл'ац'. 850 йе́ны с'п'ева́й'уц, ка́жуц, м'ел'уц, по́л'уц, дро́ва ко́л'уц,
 үре́й'уц, к'ы́нуц, үл'а́нуц, сы́пл'уц, дрэмл'уц. 852 шчы́пл'ац'. 855 йе́ны
 трéп'ац', сы́п'ац', шчы́п'ац', кл'е́п'ац', үре́йац'. 856 сы́пл'ац'. 860 дрэм-
 л'ац'. 870 йе́дуц', йе́ду́т, п'ы́шуц', п'ы́ш'ут, в'а́жуц', в'а́ж'ут. 873 сы́п-
 л'ац'. 874 дрэмл'ац', сы́пл'ац', шчы́пл'ац'. 892 дрэм'ац', сы́п'ац'. 901
 дрэм'ац'. 906 йе́ны зац'а́гай'ац', хва́та́й'ац'. 914 ка́жац', в'а́жац',
 сы́пл'ац', м'ел'ац', по́л'ац', ко́л'ац'. 922 ко́л'ац'. 923 по́л'ац', сы́пл'ац',
 шчы́пл'ац'. 931 успо́л'ац', дрэм'ац', сы́п'ац'. 932 йа́ны в'а́жац', ка́жац',
 сы́пл'ац', м'ел'ац', по́л'ац', үре́йац', дрэм'ац'. 933 дрэм'ат', сы́п'ац'.
 935 ка́жац', в'а́жац', ко́л'ац'. 936 дрэм'ац', сы́пл'ац'. 937 сы́п'ац'.
 938 йа́ны п'ы́шац', па́н'има́й'ац', за́в'ита́й'ац'. Прадстаўнікі старэйшага
 пакалення вымаўляюць канчатак -уці: на даро́з'и расту́ц'и, жы́в'уц'и,
 по́йдуц'и йа́ны. 939 йа́ны с'е́йац', па́м'ел'ац', рабо́тай'ац', пасыла́й'ац'.
 941 в'а́ж'ат', сы́п'ат', м'ел'ат', ко́л'ат', по́л'ат', үре́й'ат', сы́п'ац', дрэмл'ац'.
 942 йа́ны ка́жац', в'а́жац', сы́п'ац', м'ел'ац', ко́л'ац', үре́йац'; радзей —
 үре́йац'и, в'уп'ива́й'ац'и. 945 ко́л'ат', шчы́пл'ат'. 946 сы́пл'ат'. 958
 др'ымл'ат', с'е́й'ут', ка́ж'ут', проц'и́д'ий'ут', йа́к разма́йл'а́й'уц', мо́лоды́е
 л'ета́й'уц', н'е́д'ел' дв'е поб'у́дуц'. 964 во́ны сы́пл'ат'. 969 дрэмл'ац',
 сы́пл'ац', шчы́пл'ац'. 972 дрэмл'ац', сы́пл'ац', шчы́пл'ац'. 974 дрэм-
 л'ац', сы́пл'ац'. 976 дрэмл'ац'. 996 сы́п'ац'. 1007 сы́пл'ац', по́л'ац',
 л'е́га́й'ут', па́ш'ут, сы́пл'ут, ко́л'ут, по́л'ут. 1012 ка́ж'ут', в'а́ж'ут', сы́пл'ут',
 ме́л'ут', по́л'ут', сп'ива́й'ут', бала́кай'ут', та́нц'у́й'ут', бо́рон'у́й'ут', вы́б'ира́й'ут',
 злова́й'ут, опи́сыва́й'ут, стéл'ут. 1015 дрэмл'ац', сы́пл'ац', шчы́пл'ац'.

1024 *йаны кáжуц', в'áжуц', хóчуц', плáчуц'*. Зрэдку прадстаўнікі старэйшага пакалення вымаўляюць у 3-й асобе множнага ліку канчатак **-уці**: *зав'івáйуц'и и в'азуц'*. 1025 *йаны в'áжуц', сыпл'уц', м'ёл'уц', кóл'уц', үрэйуц', злучáйуц'(т'), насыпáйуц'(т'), здымáйуц'(т'), знáйут', кáжуц'и, үл'áнуц'и, ц'аүáйуц'и(т'и), в'ешáйуц'и; үукáйуц'и* — рэдка ў старых людзей.

Карта № 157

ГАЛОСНЫ Ў НЕНАЦІСКНЫМ КАНЧАТКУ 3-й АСОБЫ МНОЖНАГА ЛІКУ ДЗЕЯСЛОВАЎ І СПРАЖЭННЯ

Карта складзена на матэрыяле пункта «г» пытання № 108:

«Якія канчаткі маюць дзеясловы ІІ спражэння ў адзіночным і множным ліку:

У 3-й асобе множнага ліку... не пад націскам: *ходзяць(-т)* ці *ходзяць(-т)*; *косяць(-т)* ці *косяць(-т)*...» і апошняга абзаца пытання № 110 «Як утвараюцца асновы асабовых форм ад дзеясловаў на д і на губны:

3-я асоба множнага ліку: яны *ловяць* ці *ловяць*, *ставяць* ці *ставяць*, *кормяць* ці *кормяць*...?»

Пры адсутнасці асноўных матэрыялаў прыцягваюцца адпаведныя формы з адказаў на іншыя пункты «Праграмы».

На карце картаграфуюцца тыпы ненаціскных канчаткаў 3-й асобы множнага ліку дзеясловаў ІІ спражэння з рухомым націскам і нерухомым націскам на аснове. Асноўнае супрацьстаўленне складаюць формы з канчаткамі **-аць** і **-уць** (*хóз'ац' : хóз'уц'*).

У межах паўднёвай часткі масіву з пашырэннем першага тыпу формы выдзяляецца тэрыторыя з супрацьстаўленнем **-аць : -ець** (*хóз'ац' : хóз'ец'*).

Выпадкі суіснавання розных тыпаў форм у адной і той жа гаворцы картаграфуюцца пэўнай колькасцю знакаў, якія адпавядаюць гэтым формам.

Асобныя формы з канчаткамі **-уць** адзначаны і ў матэрыялах, якія адносяцца да паўднёва-заходняй часткі картаграфуемай тэрыторыі, але гэтыя адзінкавыя формыносяць прыватны характар, яны звязаны з асобнымі дзеясловамі тыпу *клеіць, раіць* — *клеюць, раюць* і асабліва з тыпам асновы на губны. Таму на карце яны абазначаюцца адсылачным знакам.

Фанетычныя адценні галоснага і характар зычнага ў канчатку на карце не абазначаюцца: *хóз'уц', үавóруц'* і *хóз'ьц', үавóръц'*, картаграфуюцца адным знакам (нас. пп. 264, 268, 269, 272, 277, 339); як *хóз'ец'* картаграфуецца *хóз'е^ац', хóз'а^ец'* (нас. пп. 889, 915, 1004, 1018); таксама як *хóз'ац'* картаграфуюцца *хóз'ац', хóд'ат(т')*.

На аснове ўліку адказаў на пытанне № 189 «бараной *бароняць, скародзяць, валочаць*» ставяцца знакі ў наступных нас. пп.: 81, 102, 248, 256, 268, 292, 339, 551, 576, 589, 609, 613, 626, 635.

У каментарыях прыводзяцца матэрыялы тых адказаў, дзе ёсць: а) тлумачэнні збіральнікаў (нас. пп.: 178, 186, 194, 219, 222, 224, 273, 343, 1006); б) формы на **-ьць, -ць, -ець, -ці**; в) няпоўныя адказы, якія дапоўнены прыкладамі з адказаў на іншыя пытанні «Праграмы».

Адказы, дзе адзначаны паралельныя формы на **-аць** і **-уць**, у каментарыях не прыводзяцца.

7 *хóз'уц', кóс'уц', вóз'уц', гавóруц', галóс'уц', крýц'уц', малóц'ац'*. 26 *хóз'ац', рóб'ац', крýц'ац', вáрац', л'ýб'уц'*. 31 *лóв'уц', стáв'уц', пры-вóз'уц', хóз'уц', н'и пýс'ц'ац'*. 32 *гавóруц', рóб'уц', спóруц', вóз'ац'*. 40 *хóз'уц', лóв'уц', стáв'уц', кóрм'уц', хвáл'ац'*. 41 *хóз'ац', вóз'ац', нóс'ац', прóс'ац', вывóз'уц' их на с'арéз'ину хáты*. 61 *каравéл'уц', гавóруц', вóз'уц', хóз'ац'*. 71 *кóц'уц', атвóз'уц', цéн'уц', рóб'уц', гавóруц', гавóрац'*. 77 *хóз'уц', кóс'уц', вóз'уц', гавóрац'*. 81 *баранóй пралóмку рóб'уц'*. 83 *кóс'уц', ц'ёрн'уц', тóп'уц', кýп'уц', гавóрац'*. 84 *хóз'уц', кóс'уц', вóз'уц', вóз'ац', гавóруц'*. 89 *прóс'уц', вывóз'уц', хóз'уц', пры-хóз'ац'*. 94 *кóс'ац', скарóз'ац', лóжац', галóсац', гавóрац', ц'ар'éб'уц' малады л'ес*. 102 *скарóз'ац'*. 114 *хóз'ац', лóв'уц'*. 123 *хóз'ац', хóз'уц', кóс'уц', вóз'уц', гавóруц'*. 124 *пывóз'уц', кóс'уц', галóс'уц', гавóруц', хóз'уц', скарóз'ац'*. 130 *цéз'уц', малóц'уц', вýсушуц', скарóз'уц', сóз'уц', давóз'уц', вóз'уц', гавóрац'*. 132 *сýшуц', малóц'уц', гавóруц', галóс'уц', м'és'уц', цéз'уц', хóз'ац', пагóн'ац'*. 138 *л'ýб'уц', чуц' хóз'ац', мóжа гавóрац', стáв'ац'*. 178 *хóз'ац', кóс'ац', вóз'ац'*. У 3-й асобе множнага ліку ненаціскны канчатак то захоўваецца (*хóз'ац', вóз'ац'*), то зрэдку ў адных і тых жа ўмовах супадае з канчаткам адпаведных дзеясловаў І спражэння: *хóз'уц', нóс'уц', гавóруц'*. 182 *хóз'ац', хóз'уц'*. 186 *хóз'ац', кóс'ац'*; зрэдку — *кóс'уц', хóз'уц'*. 194 *хóз'ац', вóз'ац', гавóрац'*. Побач ужываецца форма з канчаткам **-уць**: *гавóруц', хóз'уц'*. 203 *н'а рóб'ац', н'а хóз'уц' на л'асáх*. 219 *хóз'ац', лóв'ац', лóм'ац', вóз'ац', гавóрац'*; рэдка — *вóз'уц', гавóруц', вáруц', ав'éчк'и кóц'уцца*. 222 *хóз'ац', нóс'ац', вóз'ац'*. Ужываецца форма з канчаткам **-уць** у мове старых і людзей сярэдняга ўзросту: *гавóруц', рóб'уц', кóс'уц'*. Моладзь гаворыць: *кóс'ац', нóс'ац'*. 224 *кóс'ац', вóз'ац', гавóрац', малóц'ац', паб'ёл'ац', хóз'ац' на рабóту, сýшац'*. Але сустракаецца форма на **-уць**: у шкóлу *хóз'уц', н'а пýс'ц'уц', йак свáруцца, м'ýруцца, палóм'уц' ус'ó дрéва, вýчуцца*. 248 *вóз'ац', прóс'ац, хóз'ац', гамóн'ац', баранóй скарóз'уц', галóс'уц'*. 256 *хóз'ац', кóс'ац', вóз'ац', скарóз'уц'*. 263 *лóв'уц', хóз'ац'*. 264 *кóс'ьц', вóз'ьц', гавóрцьц', сýз'уц'*. 268 *хóз'уц', кóс'ьц', вóз'ьц', гавóрцьц', скарóз'уц'*. 269 *хóз'ац', гавóрцьц', плóц'уц', гавóруц'*. 272 *вóз'ац', гавóрцьц', стáв'ьц' кóрм'ьц', вочы майé н'е бáчуц', чéрв'и стóчуц'*. 273 *хóз'ац', вóз'ац', гавóрац', нóс'ац'*; сустракаецца рэдка — *хóз'уц', вóз'уц'*. 277 *мáлэ гавóрцьц', прыхóз'уц', нóс'уц', кóс'уц'*. 279 *вóз'ац', нóс'ац', галóс'ац', прóс'ац', мóл'ац', кóрм'ац', галóс'уц'*. 292 *патхóз'уц', скарóз'уц', ус'ó хóз'ат, лóв'ат, стáв'ат*. 293 *хóз'уц', вóз'уц', малóц'уц', прóс'уцца, насóз'уц', квáс'уц', пэстáв'уц', налóжуц', стáв'ац', стáв'уц', лóв'уц', кóрм'уц'*. 339 *хóз'ьц', кóс'ьц', нóс'ьц', скарóз'уц'*. 343 *вóз'ац', пáл'ац', л'ýб'ац', трýб'ац', на схóз'е гавóрац'— паслядоўна ўжываецца форма з канчаткам -аць*. 394 *гавóрац', хóз'ац', кл'éйуц'*. 456

рѡз'ац', развѡз'ац', рѡб'ац', плѧц'ац', кѡс'ац', кѳрац', нѳс'ц'ац', рѧйуц'.
 497 л'ѳб'ац', хѡз'ац', прѡс'ац', кѡрм'ац', кѡрм'еѳ'. 509 хѡз'уц', кѡс'уц',
 нѡс'уц', прѡс'уц', ѳавѡруц', нѧл'уц', л'ѳб'ац'. 518 кѡс'ац', ѳаны стѧв'уц'.
 523 ѳавѡрац', сѳшац', рѡб'ац', папрывѡз'ац', нѡс'ац', прынѡс'уц', стѧв'ац'.
 541 хѡз'уц', прѡс'уц', нѡс'уц', кѡс'уц', хѡз'ац'. 551 скарѡз'ац'. 561
 хѡз'ац', кѡс'ац', ѳавѡрац', нѳс'ц'ац', мѡл'ац', лѡв'ац', стѧв'ац', кѡрм'уц'.
 576 хѡз'уц', скарѡз'уц'. 589 хѡз'уц', баранѡй скарѡз'уц'. 604 хѡз'еѳ',
 кѡс'еѳ', вѡз'еѳ', ѳавѡрац'. 609 хѡз'ац', малѡц'уц', скарѡз'уц'. 613
 лѡв'уц', стѧв'уц', скарѡз'уц'. 626 вѡз'уц', скарѡз'уц'. 635 ѳавѡруц'.
 скарѡз'уц'. 664 хѡз'ет', кѡс'ет', вѡз'ет', кѡрмл'ет', ѳѡвѡрат'. 698 хѡд'ат',
 кѡс'ат', вѡз'ат', ѳѡвѡрат', лѡв'ет', стѧв'ат'. 699 хѡдет', кѡсѣт', вѡзет', ѳѡ-
 вѡрет', кѡрмлет'. 701 хѡдет, рѡбет, вѡзет, кѡсет, ѳѡвѡрет, молѡтет, хѡ-
 д'ат', кѡс'ат', вѡз'ат', ѳѡвѡрат'. 702 хѡд'ет', кѡс'ет', вѡз'ет', ѳѡвѡрат'.
 738 ѳорѡз'ат', стѧвл'ат', рѡбл'ат', нѧл'ат', волѡчат', ѳолѡс'ет', хѡз'ат',
 лѡвл'ут', стѧвл'ут', кѡрмл'ут'. 740 хѡдат', молѡт'ат', нѧл'ат', вѡз'ат',
 ѳѡвѡрут'. 741 хѡд'ет', кѡс'ет', вѡз'ет', ѳѡвѡрет', лѡвл'ет', стѧвл'ет', кѡрм-
 л'ет'. 760 вѡны прѡс'ат', ѳѡвѡрат', вѡд'ут', хѡд'ут', рѡбл'ут'. 777 хѡз'еѳ',
 л'ѳб'ац', прѡс'ац', хѡз'уц', ѳѡвѡрац', вѡз'уц' с'ѣна. 781 хѡз'еѳ', кѡс'еѳ',
 вѡз'еѳ', ѳавѡреѳ', лѡв'ац', лѡв'еѳ', кѡрм'ац'. 791 кѡс'еѳ', кѳрац', б'ѣл'еѳ',
 ѳены лѡв'еѳ', кѡрм'еѳ', лѧн'еѳ'. 797 молѡц'еѳ', кѡс'еѳ', хѡз'еѳ', ѳорѡз'еѳ',
 прѡс'еѳ', ѳѡвѡрац', лѡв'ац', стѧв'ац'. 801 лѡв'ац', молѡц'ац', вѳчац', вѧ-
 рац', нѡс'ац', кѡс'ац', хвѧл'ац', рѡб'ац', колѡц'еѳ', трѳс'еѳ'. 802 малѡ-
 ц'ац', волѡчац', ѳавѡрац', в'ѣс'ац', лѡв'еѳ', с'ѧз'еѳ', поѳл'ѧз'еѳ', л'ѳб'еѳ',
 кѡрм'еѳ', стѧв'еѳ'. 804 хѡз'еѳ', вѡз'еѳ', кѡрм'еѳ', ѳѡвѡрац', лѡѳѳац', лѡ-
 в'ац', стѧвац'. 805 хѡз'еѳ', кѡс'еѳ', вѡз'еѳ', ѳавѡреѳ', лѡѳѳац', кѡрмѳац'.
 808 кѡс'еѳ', вѡз'еѳ', ѳѡвѡрац', вѡны лѡв'еѳ', стѧв'еѳ', кѡрм'еѳ'. 809 ѳаны
 хѡз'еѳ', нѡс'еѳ', вѡз'еѳ', лѡвл'ац', стѧвл'ац'. 810 вѡны лѡвл'ац', лѡвл'еѳ',
 ѳѡвѡрац', хѡз'ац', вѡз'ац', кѡрмл'ац'. 818 хѡз'ац', вѡз'ац', кѡс'ац', ѳѡвѡ-
 рац', прѡс'еѳ'. 821 хѡз'еѳ', вѡз'еѳ', нѡс'еѳ', кѡс'еѳ', ѳавѡрац', лѡѳѳац',
 стѧѳѳац'. 824 ѳавѡрац', кѡс'ац', кѡс'еѳ'. 834 хѡз'еѳ', кѡс'еѳ', вѡз'еѳ',
 ѳавѡрац', л'ѳз'и н'ичѡѳа н'ѣ ѳавѡруц', лѡѳѳац', стѧѳѳац', кѡрмѳац'. 836
 вѡз'ац', порѡб'ац', вѳчац', нѧрац', ѳѡвѡрац', лѡѳл'ац', стѧѳл'уц'. 837
 кѡс'еѳ', вѡз'еѳ'. 838 кѡс'ац', знѡс'ац', хѡз'ац', вѡз'ац', ѳѡвѡрац', прѡс'ац',
 лѡвл'еѳ'. 841 хѡз'еѳ', вѡз'еѳ', кѡс'еѳ', ѳѡвѡрац', лѡв'еѳ', стѧѳл'еѳ', стѧ-
 в'еѳ', кѡрм'еѳ'. 846 м'ѣн'ц'еѳ', прѡс'еѳ', пѡмн'еѳ', зрѡб'еѳ', вѧреѳ', пры-
 нѡс'еѳ', хѡз'еѳ', лѡѳл'еѳ', стѧѳл'еѳ', кѡрм'еѳ', рѡб'ац', ѳорѡз'ац', чѳс'ц'ац',
 нѡс'ац'. 847 ѳены хѡз'еѳ', кѡс'еѳ', ѳавѡреѳ', трѳс'еѳ', нѡс'еѳ', вѡз'еѳ',
 кѡрм'еѳ', стѧв'еѳ'. 849 хѡз'еѳ', кѡс'еѳ', ѳавѡрац', кѡрм'еѳ', лѡв'еѳ'. 851
 нѳс'ц'ац', ѳѡвѡрац', л'ѳб'ац', лѡѳл'ац', заѳѳб'еѳ', зарѡбл'еѳ', стѧѳл'еѳ',
 кѡрм'еѳ'. 852 ѳаны ѳѡвѡрац', лѡв'ац', лѡв'еѳ', кѡрмл'еѳ', рѡб'еѳ', л'ѳб'еѳ'.
 853 хѡз'ац', кѡс'ац', вѡз'ац', ѳавѡрац', лѡв'еѳ', стѧв'еѳ', кѡрм'еѳ'. 859
 кѡс'ац', нѡс'уц', вѡз'уц', ѳавѡруц'. 864 ѳѡвѡрац', стѧв'ац', кѡрм'ац',
 кѡрмл'уц'. 865 прывѡз'уц', кѡс'ац'. 871 хѡз'ац', кѡс'ац', вѡз'ац', ѳѡвѡ-
 рац', лѡв'ац', стѧв'ац', кѡрмл'уц'. 882 кѡс'еѳ', вѡз'еѳ', хѡз'еѳ', ѳавѡрац',
 лѡв'еѳ', стѧв'еѳ', кѡрм'еѳ'. 889 дѡрац', кѳрац', ѳавѡрац', хѡз'аѳ', вѡз'еѳ',
 л'ѳб'еѳ', кѡс'еѳ', ѳарѡз'еѳ', прѡс'еѳ', зрѡб'еѳ', кѡрм'еѳ', прыхѡз'еѳ',
 891 хѡз'еѳ', кѡс'еѳ', вѡз'еѳ', ѳавѡреѳ', кѡрм'еѳ', лѡв'еѳ', стѧв'ац', хѡз'ац',

кóс'ац', вóз'ац', ҃авóрац'. 906 хóз'уц', хóз'ац', прóс'уц', прóс'ац', вóз'уц', вóз'ац', в'és'уц', кóрм'ац', зачын'ац', кóс'ац', ҃алóс'ац', банб'ац'и. 911 хóз'ац', прóс'ац', вóз'ац', вóз'ац', ҃авóрац', скарóз'уц'. 913 хóз'ец', кóс'ец', вóз'ец', лóв'ец', стáв'ец', кóрм'ец', ҃авóрац'. 915 л'ўб'ац', вóз'ац', ҃авóрац', кóс'ац', малóц'ац', крўц'ац', мóчац', н'е нóс'еац'. 917 хóз'ец', кóс'ец', вóз'ец', лóв'ец', стáв'ец', кóрм'ец', ҃авóрац'. 928 хóз'ац', ҃авóруц', лóв'уц', стáв'уц', кóрм'уц'. 937 хóз'ац', кóс'уц', вóз'уц', йéз'з'уц', нóс'уц', прахóз'уц', навóз'уц'. 938 хóз'ац', прóс'ац', ҃амóн'ац', в'éчар прáв'ац', ҃авóруц'. 949 хóд'ет', кóс'ет', вóз'ет', ҃увóр'ет', кóрмл'ет', лóв'ет'. 958 рóбл'ат', ҃овóрат', цьíд'ут', потрáпл'ат', нанóс'ат', цén'ат, м'иж скотóм хóз'ат. 964 хóдет', кóсет', вóзет', хóз'ат', кóс'ат', вóз'ат', ҃овóрат'. 970 хóз'ец', кóс'ец', вóз'ец', лóв'ец', кóрм'ец'. 980 м'és'ац', ҃авóрац', пўс'ц'ац', хóз'ец', ҃алóс'ец', лóв'ец', кóрм'ец'. 982 хóз'ец', рóб'ец', ҃орóз'ец', н'е л'ўб'ец' хлóпцы, ҃омóн'ец', кóс'ец', хóз'ац', кóс'ац', вóз'ац', ҃овóрац', лóв'ац'. 985 вонь хóз'ец', кóс'ец', вóз'ец', лóўл'ец', стáўл'ец', кóрмл'ец'. 989 кóс'ец', рóбл'ац', вóз'ац', лóўл'ац', лóмл'ац', ҃овóрац', хóз'ац', стáўл'ац'. 995 зрóб'ац', хлўкц'ац', ҃овóрац', нóс'ац', сўшац', хóз'ац', вóз'ац', лóв'ец', стáв'ец', кóрм'ец'. 999 хóз'ец', кóс'ец', вóз'ец', ҃овóрец', лóв'ец', стáв'ец', кóрм'ец'. 1002 вóз'ец', хóз'ец', станóв'ец', слáв'ец', засóз'ец', повула́з'ец', ҃овóрец', кóс'ац', вóз'ац', ҃овóрац'. 1003 кóрм'ец'. 1004 кóс'ец', л'ўб'ец', молóц'еац', колóц'еац', ҃орóз'еац', развóз'еац', нóс'еац', б'ёл'ец', кóрм'ец'. 1006 йаны хóз'ац', вóз'ац', ҃авóрац', лóв'ац'; рэдка — лóв'ец', стáв'ец', кóрм'ец'. 1011 хóз'ац', кóс'ац', вóз'ац', ҃авóрац', кóс'ец', хóз'ец', л'ўб'ец', ҃орóз'ец', кóрм'ец'. 1012 хóз'ет', кóс'ет', вóз'ат', лóв'ет', стáв'ет', кóрм'ет', ҃олóс'ат, п'еревóз'ат', хóд'ат', рóб'ат. 1014 хóз'ац', кóс'ац', ҃авóрац', лóв'ец', стáв'ец', кóрм'ец'. 1018 хóз'аец', кóс'аец', вóз'аец', ҃авóрац'. Чуецца няясны гук, сярэдні паміж [e] i [a]. 1025 хóз'ац', кóс'ац', вóз'ац', ҃авóрац', пўс'ц'ац'и, за҃арóз'ац', плóц'ац', палóжуц'.

Карта № 158

ЗЫЧНЫ АСНОВЫ ДЗЕЯСЛОВАЎ НА ЗАДНЕЯЗЫЧНЫ Ў ПАРАДЫГМЕ ЦЯПЕРАШНЯГА ЧАСУ

Карта складзена на аснове пытання № 109:

«Як утвараюцца асновы асабовых форм дзеясловаў I спражэння на г, к:

1-ая асоба адзіночнага ліку: сцэрагу ці сцэражу, стрыгу ці стрыжу, берагу ці беражу, запрагу ці запражу, пяку ці пячу, сяку ці сячу...

2-ая асоба адзіночнага ліку: сцэражэш, ці сцэрагеш, беражэш ці берагеш, запражэш ці запрагеш...

3-я асоба множнага ліку: сцэрагуць ці сцэражуць, стрыгуць ці стрыжуць, берагуць ці беражуць, запрагуць ці запражуць, пякуць ці пячуць, сякуць ці сячуць?» і асобных абзацаў пытання № 115 «Як утвараюцца формы загаднага ладу:

у 2-ой асобе адзіночнага ліку...

з асовай на заднеязычны: *памажы, п^амагі* ці *памож*; *сцеражы, сцерагі* ці *сцярож*; *абстрыжы* ці *абстрыгі*; *сячы* ці *сякі*; *пячы* ці *п^які*; *стаўчы* ці *стаўкі*...

У 1-ай асобе множнага ліку... з асовай на заднеязычны: *сцеражем, сцерагем, сцерагом, сцеражом, сцерагемо* ці *сцеражемо*; *памажем, п^амагом, п^аможам, п^амагемо* ці *памажемо*; *сячем, сякем, сяком, сячом, сякем* ці *сячэм?*»

Акрамя асноўнага матэрыялу, улічваюцца адпаведныя матэрыялы адказаў на пытанне № 107 «Якія канчаткі маюць дзеясловы I спражэння адзіночнага і множнага ліку?»

На гэтай карце картаграфуюцца чатыры тыпы асновы дзеясловаў на заднеязычны з нерухомым націскам на канчатку ў парадэгме цяперашняга часу (*берагчы, сцерагчы, пячы, цячы, таўчы, сячы* і інш.): 1. Аснова з чаргаваннем заднеязычнага ў 1-ай асобе адзіночнага ліку і 3-й асобе множнага ліку з шыпячым у астатніх асабовых формах: *стрыгу, п^яку, стрыгуць, п^якуць—стрыжэш, п^ячэш, стрыжэ, п^ячэ(ць), стрыжом, п^ячом, стрыжаце(ё), печате(ё)*. 2. Аснова з чаргаваннем заднеязычнага ў 1-ай асобе адзіночнага ліку, у 1-ай і 3-й асобе множнага ліку з шыпячым у астатніх асабовых формах: *стрыгу, п^яку, стрыгом, п^яком, стрыгуць, п^якуць—стрыжэш, п^ячэш, стрыжэ(ць), п^ячэ(ць), стрыжаце(ё), п^ячыце(ё)*. 3. Аснова з чаргаваннем цвёрдага заднеязычнага у 1-й асобе адзіночнага ліку і 3-й асобе множнага ліку з мяккім заднеязычным у астатніх асабовых формах: *стрыгу, п^яку, стрыгуць п^якуць—стрыгеш, п^якеш, стрыгець, п^якець, стрыгём, п^якём, стрыгіце, п^якіце*. 4. Аснова на шыпячы ва ўсіх асабовых формах: *стрыжу, п^эчу, стрыжэш, п^эчэш, стрыжэ, п^ячэ, стрыжэм(о), п^эчэм(о), стрыжэтэ, п^эчэтэ, стрыжуть, п^эчуть*.

Вызначэнне ўказаных тыпаў асноў праводзілася на базе 1-ай і 2-ой асобы адзіночнага ліку, 1-ай і 3-й асобы множнага ліку.

Адхіленні ад пералічаных тыпаў асноў складаюць адзінкавыя формы дзеясловаў з рухомым націскам (*маг^у, м^ажаж*) і нерухомым націскам на аснове (*лягу, ляжаш*). На карце абазначаны адзінкавыя формы 1-ай асобы адзіночнага ліку з асовай на шыпячы пры аснове на заднеязычны ў 3-й асобе множнага ліку тыпу *сцеражу—сцерагуць*, адзначаныя ў матэрыялах розных населеных пунктаў.

Выпадкі суіснавання розных тыпаў асноў у адной і той жа гаворцы адлюстраваны на карце пэўнай колькасцю знакаў, якія адпавядаюць гэтым тыпам. Маленькая чорная зорачка над лічбай (нас. pp. 765, 798, 836, 840) указвае на ўтварэнне форм *каўом, каўем* ад дзеяслова *казаць*.

З прычыны недастатковасці матэрыялаў у радзе нас. pp. знакі ставяцца на аснове адзінкавых форм: 1-ай асобы адзіночнага ліку, 3-й асобы множнага ліку цяперашняга часу, а зрэдку — форм заганнага ладу. У асобных выпадках, калі ў адказах адсутнічаюць картаграфуемыя формы, знак ставіцца на аснове форм ад дзеяслова *дапамагчы*. Адпаведны матэрыял прыводзіцца ў каментарыях.

Заўвагі збіральнікаў да фактычнага матэрыялу ёсць у адказах наступных нас. пп.: 135, 198, 343, 496, 501, 848, 890, 910, 971, 984, 985, 1024, 1025.

Фактычны матэрыял, які адлюстроўвае суіснаванне розных тыпаў асноў, і матэрыял з недастатковай колькасцю прыкладаў падаецца ў каментарыях. Для ілюстрацыі першых трох тыпаў асноў прыводзяцца формы 1-ай і 2-ой асобы адзіночнага ліку і дадаткова іншыя асабовыя формы, за выключэннем 3-й асобы множнага ліку. Для ілюстрацыі чацвёртага тыпу асновы прыводзяцца формы 1-ай і 2-ой асобы адзіночнага ліку і формы 1-ай і 3-й асобы множнага ліку. У першым і другім выпадках дадаткова прыцягваюцца формы загаднага ладу: 2 *яа с'ц'араўу, с'ц'иражэш, мы с'ек'ом, стайк'і, с'ак'і, п'ак'і.* 4 *с'ц'ераўу, с'ц'еражэш, стайк'і.* 6 *п'ак'у, п'ячэш; абстрыжы, с'ак'і, п'ак'і, стайк'і.* 25 *с'ак'у, с'ачу, с'ачэш, сяк'уц'.* 26 *с'ц'иражы, п'яч'у хл'еб, с'ач'у дрóвы, запраўу, стрыжы; с'ц'иражэш, зыпражэш, п'ачэш, с'ачэш; с'ц'иражóm, с'ачóm; с'ак'уц'.* 29 *сц'еражы, стрыўу, б'ераўу; сц'аражэш, сц'ераўуц',* 58 *п'ак'у хл'еб, чаму н'а с'ак'эш б'ул'бы; стайк'і пшан'іцы.* 59 *с'ак'у, с'ачэш, с'с'ачóm; сп'ак'і, стайчы.* 60 *стрыўу, с'ак'у; стрыжэш, с'ак'эш, с'ачэш; с'ц'еражóm, с'ачóm.* 61 *б'ираўу, запраўу, п'ак'у, с'ак'у; п'ак'эш, с'ак'эш, запражэш; с'ак'óm, п'ак'óm, стрыўóm; абстрыў'і, с'ак'і, п'ак'і, стайк'і.* 63 *пас'ц'ераўу, апстрыўу, запраўу, п'ак'у; пас'ак'эш, с'ц'ераў'ош, б'ераў'ош; б'ераў'і, с'ак'і, п'ак'і, апстрыў'і; с'ц'еражóm, с'ак'óm, с'п'ак'óm, пас'ак'óm.* 66 *запраўу, п'ак'у, с'ак'у; запражэш, п'ачэш, с'ачэш, с'ачóm; с'ак'і, сп'ачы.* 67 *б'ераўу, запраўу, п'ак'у, с'ак'у; б'ераў'эш, запраў'эш, с'ц'еражэш, б'еражэш, запражэш; с'ак'эш, валак'ёц', с'ак'ёц'.* 74 *с'ак'у, с'ачóm, с'ачэш; абстрыў'і, с'ачы.* 77 *б'ераўу, п'ак'у; б'еражэш, с'ачэш, п'ак'эш.* 87 *п'ак'у, с'ак'у; запражэш, мы с'ц'еражóm, б'аў'іш.* 95 *с'ц'ераўу, стрыўу, п'ак'у, с'ак'у, запраўу; с'ц'еражэш, б'еражэш, запраў'эш, б'ераў'эш, п'ак'эш, с'ак'эш; с'ак'ём, с'ц'еражём; с'ц'ераў'і, апстр'иў'і, п'ак'і, с'ак'і.* 97 *с'ц'ераўу, б'ераўу, п'ак'у; с'ц'еражэш, за-пр'ажэш; с'ц'ер'аў'óm, с'ак'óm.* 98 *с'ц'еражы, стрыжы, с'с'ак'у, запраўу; с'ак'óш, п'ак'óш, с'ак'óm, с'ачóm, с'ц'еражóm, б'ераў'óm.* 101 *с'ц'ираўу, стрыўу, б'ираўу, запраўу, п'ак'у, с'ак'у; с'ц'ираў'эш, с'ц'иражэш, б'ир'аў'эш, б'иражэш, запраў'эш, запражэш, п'ак'эш, с'ак'эш; с'ц'ираў'óm, с'ак'óm, с'ачóm; с'ачы, с'ак'і, п'ак'і, стайк'і.* 104 *яа с'ц'ираўу, стрыўу, п'ак'у, с'ак'у; ты с'ц'иражэш, б'иражэш, запражэш, п'ак'эш, с'ак'эш, с'ц'ираў'эш, б'ираў'эш, запраў'эш; с'ц'ираў'óm, с'ц'иражóm, с'ак'óm, с'ачóm; апстрыжы, апстрыў'і, с'ак'і дрóвы, п'ак'і хл'еб, стайчы, стайк'і.* 109 *с'ц'ираўу, стрыўу; с'ц'иражэш, зыпражэш; с'ц'иражóm, с'ачóm; с'ц'ираў'і, с'ак'і.* 112 *с'ц'ераўу, б'браўу, п'ак'у; с'ц'браў'эш, б'браў'эш, с'ак'эш; с'ц'бражóm, с'ачóm.* 113 *с'ц'ираўу, стрыўу, п'ак'у; с'ц'ираў'эш, с'ак'эш; с'ц'ираў'óm, с'ач'óm, с'ц'ираў'і, с'ак'і.* 123 *сц'ер'еўу, стрыўу, п'ак'у, с'ак'у; с'ц'ераў'эш, б'ераў'эш, за-пр'аў'эш, п'ик'эш, с'ик'эш; сц'ераў'óm, с'ак'ём; сц'ер'аж'і, абстрыў'і, с'ак'і, п'ак'і, стайк'і.* 133 *с'ц'бр'аўу, стрыўу, б'бр'аўу, зэ-пр'аўу, п'ак'у, с'ак'у; с'ц'бр'иў'эш, б'бр'иў'эш, зэ-пр'иў'эш, п'ик'эш, с'ик'эш, п'ичэш, с'ичэш; с'ц'ир'аў'і, п'ак'і.* 135 *с'ц'ир'аўу, стрыўу, б'ир'аўу, зэ-пр'аўу, п'ак'у, с'ак'у, уц'ак'у; с'ц'бр'иў'эш, с'ц'бр'и-*

жéиш, стр'иу́éиш, б'ьр'иу́éиш, б'ир'ижéиш, зьпр'иу́éиш, зьпр'ижéиш, п'ик'éиш, уц'ик'éиш, радзей — уц'ичéиш. У гаворцы адначасова ўжываюцца то формы з [у], [к], то з [ж], [ч]. **151** йа стрыжý ав'эчку, ты стрыжéиш, йон стрыжé. **198** б'ерау́; паралельна — б'еражý, запрау́, п'акý, с'акý; с'ц'еражéиш, п'ачéиш, с'ачéиш. **227** с'ц'ирау́, стрыу́, б'иражý, п'акý, с'акý; б'иражéиш. **243** с'ц'ер'ау́, стр'иу́, б'ерау́, запрау́, п'акý, с'акý; с'ц'ер'ау́ш, б'ерау́ш, запрау́ш, п'ак'éиш, с'ак'éиш; с'ц'иражóм, с'ак'óм; с'ц'иражы́, с'ак'ý, п'ак'ý. **248** нап'акý, п'ак'éиш, п'ачéиш, с'ак'éиш, с'ачéиш, п'ак'óм; запрау́, п'ак'ý, с'ак'ý. **256** п'акý, с'акý, с'ц'еражý, б'еражý, запрау́; с'ц'еражéиш, б'еражéиш, запражéиш, п'ачéиш. **265** сц'ерау́, с'ц'иражéиш. **278** б'ерау́, б'еражéиш, с'ак'éиш, с'ачéиш; запражóм, запрау́м. **279** с'ц'ирау́, б'ирау́, п'акý; с'ц'иражéиш, с'ц'ирау́éиш, б'ау́иш, с'ак'éиш, п'ак'éиш; б'ирау́м, б'иражóм; с'ц'ирау́. **292** зьпр'ау́, ты с'ик'éиш, зьпр'иу́ш, йон уц'ак'éц', пыб'ау́иц', зьпр'ау́éц'. **293** сц'ир'ау́, б'ир'ау́, с'акý, п'акý; с'ц'ир'иу́éиш, б'ир'иу́éиш, с'ик'éиш, п'ик'éиш; п'эс'ц'ар'ау́м, п'эс'ак'óм; с'ак'ý. **294** страу́ ав'эчак, зьпрау́, п'акý; зьпр'ау́éиш, зьпр'ажéиш, п'ак'éиш, п'ачóш, п'ачéиш, с'ак'éиш, с'ачéиш; нас'ак'óм дроу́. **295** б'ир'ау́, с'ц'ир'ау́, с'акý; с'ц'ир'ау́éиш, б'ир'ау́éиш, п'ак'éиш, б'ажы́иш, б'ау́иш, с'ак'éиш; с'ак'óм, п'ак'óм. **296** с'ц'ирау́éиш, п'ак'éиш, с'ак'éиш; с'ак'óм, с'ц'ир'ажóм; п'ак'ý. **298** с'ц'ирау́, б'ирау́, зьпрау́, с'акý, п'акý; б'ир'ау́éиш, б'иражéиш, п'ачéиш, с'ачéиш; с'ц'иражóм, с'ачóм; б'ау́. **300** б'ерау́, с'акý; стрыжéиш, п'ачéиш; п'эмажы́, п'эмау́. **301** с'ц'ир'ау́, б'ир'ау́, зьпр'ау́, п'акý, с'акý; с'ц'иражéиш, с'ц'ир'ау́éиш, зьпр'ажéиш, зьпр'ау́éиш. **302** с'ц'ирау́, б'ирау́, зьпр'ау́, п'акý, с'акý; с'ц'иражéиш, с'ц'ирау́éиш, запражéиш, запрау́éиш; с'ц'ирау́иц', б'ирау́иц'. **303** сц'ирау́, стрыу́, п'акý; сц'иражéиш, п'ачéиш; сц'ирау́м, с'ц'ир'ажóм, с'ачóм. **304** зьпр'ау́, стр'иу́, тау́кý, с'акý; стр'ижéиш, зьпр'ажéиш, тау́éиш, с'ачéиш, п'ачéиш; с'п'ак'óм, с'п'ачóм, стайк'óм, стайчóм; п'ачы́, п'ак'ý, абстр'иу́, абстр'ижы́, стайчы́, стайк'ý. **306** сц'ирау́, с'ц'иражóм; сц'ьражы́, п'эмау́, п'эмажы́. **307** с'ц'ирау́, б'ир'ау́, запрау́, запражý, п'акý, п'ачý, с'акý, с'ачý; с'ц'иражéиш, запражéиш, запрау́éиш, п'ачéиш, с'ачéиш; п'акýиц', с'акýиц'. **313** с'ц'ирау́, стрыу́, п'акý; с'ц'иражéиш, п'ачéиш; с'ц'иражóм, с'ц'ирау́м, с'ачóм, б'иражóм; с'ак'ý, п'ак'ý. **314** стрыу́, с'акý; стрыжéиш, с'ачéиш; с'ц'иражы́, с'ц'ирау́, п'ачы́, с'с'ачы́. **340** сц'ир'ау́, стрыу́, б'ир'ау́, зьпр'ау́, п'акý; сц'ир'ау́éиш, б'ир'ау́éиш; сц'ир'ау́м, сц'ир'ау́, с'ак'ý, п'ак'ý. **343** Часцей — сц'ерау́, п'акý. Сустракаецца сц'еражý, п'ачý, с'ц'аражéиш, сц'еражýиц'; часцей — сц'ерау́иц'. **408** с'ц'еражý, б'еражý, п'акý, с'ачý; с'ц'еражéиш, б'еражéиш; с'ц'ерау́иц', б'ерау́иц', п'акýиц', запрау́иц'. **425** сц'еражý, б'еражý, запражý; сц'еражéиш, запражéиш, п'ачéиш; сц'ерау́иц', б'ерау́иц'. **443** сц'еражý, сц'ерау́, тау́кý, п'акý; сц'еражéиш, п'ачéиш, с'ачéиш, б'еражéиш; п'акýиц', сц'ерау́иц', стрыу́иц', б'ерау́иц'. **466, 479** запрау́, п'акý, сц'ерау́; запражéиш, п'ачéиш, сц'еражéиш, сц'еражóм; сц'ерау́м, с'ачóм, с'акóм, п'акóм. **485** с'ц'еражý, п'акý; с'ц'еражéиш, п'ачéиш, с'акóм. **487** п'акý, с'акý, б'арау́; п'ачéиш, с'ачéиш, б'аражéиш; п'акóм, с'акóм, б'аражóм. **496, 501** Часцей — с'ц'ерау́; рэдка — с'ц'еражý; с'акý; п'ачéиш, с'акóм, с'ц'ерау́м, с'ц'ерау́иц'. **507** п'акý, п'ачéиш, с'акóм, с'ачéиш. **509** с'ц'иражý,

б'ираг'у, стр'иг'у, п'ак'у, с'ак'у; п'ач'еш, с'ач'еш; с'ц'ераг'ом, маг'ом, таг'ом, с'ач'ом; с'ц'ираг'уц'. 510 с'ц'араж'у, с'ц'араг'у, п'ак'у; с'ц'араж'еш, с'ц'ераж'ом, с'ак'ом; б'ераг'уц', с'ц'араг'уц', с'ак'уц'. 511 стр'иг'у, б'ераг'у, п'ак'у, с'ак'у; ат'праж'еш, с'ц'ераж'ом, с'ак'ом. 512 с'ц'ераж'у, с'ц'араг'у, п'ак'у, с'ак'у; с'ц'ераж'еш, п'ач'еш, с'ач'еш; п'ак'ом, с'ак'ом, с'ц'ераг'ом; с'ц'ераг'уц'. 524 с'ц'араг'у, б'ераг'у; с'ц'ераж'еш; п'ак'ом, п'ач'ом. 529 с'ак'у, с'ач'еш, с'ач'ом, с'ак'ом. 532 п'ак'у, с'ак'у; с'ц'араж'еш; с'ц'араг'ом, с'ак'ом, с'ц'ераж'ем, с'ач'ем. 534 б'ераг'у, б'ераж'у, п'ак'у, с'ак'у; б'ераж'еш, с'ач'еш; б'аг'ом, с'ц'араж'ем, с'ц'ераг'ом, с'ак'ом, с'ач'ем; б'ераг'уц'. 545 с'ц'араг'у; с'ц'араж'еш, п'ач'еш, с'ц'ераж'ем, памаг'ом. 549 с'ц'араг'у, стр'иж'у, б'ераж'у, запраж'у, с'ач'у; с'ц'ераж'еш, б'ераж'еш, запраж'еш; с'ц'ераж'ем; с'ц'араг'уц'. 554 йа б'ераг'у, ты б'ераж'еш; с'ак'ом. 556 б'ераг'у, б'ераж'еш, с'ц'ераж'ом, памаг'ом, с'ач'ем, с'ак'ом. 557 с'ц'араг'у, с'ц'ераж'еш, с'ц'ераг'ом. 559 с'ц'араг'у, с'ак'у, с'ач'еш, с'ак'ом. 560 п'ак'у, п'ач'еш, п'ак'ом. 561 с'ак'у, с'ач'еш, с'ак'ом. 562 с'ц'араг'у, с'ак'у; с'ц'ераж'еш, с'ач'еш; с'ц'ераг'ом, с'ач'ем. 563 с'ц'араг'у; с'ц'араж'еш, с'ач'еш; с'ц'араж'ем, с'ак'ом. 565 с'ак'у, б'аг'у; п'ач'еш, б'аж'ыш; б'аг'ом, с'ач'ом. 584 с'ц'ираг'у, с'ак'у, с'ц'ираж'еш, с'ач'еш; с'ач'ом, с'ак'ом. 586 п'ак'у; п'ач'еш, п'ак'еш, с'ц'ераг'ем; абстр'иг'у, п'ак'у. 588 с'ц'ир'аг'у, п'ак'у; с'ц'ир'аг'еш, п'ач'еш; с'ц'ир'аг'ом, с'ач'ом. 593 с'ц'ир'аг'у, б'ираг'у, запр'аг'у, с'ак'у; б'ираг'еш, с'ач'еш; запраг'ом, с'ак'ом; памаг'у, запр'аг'у. 594 с'ц'ираг'у, стр'иг'у, б'ираг'у, с'ц'ираж'еш, запраж'еш; с'ц'ераж'ом, с'ач'ом, с'ц'ираж'ы, с'ак'у. 595 с'ц'ераж'у, б'ераж'у, с'ц'ераж'еш, запраж'еш; с'ц'ераг'ом, с'ак'ом; с'ц'ераг'уц'. 596 стр'иг'у; с'ц'ераж'еш, запраж'еш, с'ач'еш; с'ц'ераж'ом, памаг'ом, с'ак'ом. 597 с'ц'ераж'у, б'ераж'у, п'ак'у, с'ак'у; с'ц'ераж'еш, запраж'еш, п'ач'еш; с'ц'ераг'ом, памаг'ом, с'ак'ом; с'ц'ериг'уц', б'ераг'уц'. 601 с'ц'ераг'у, стр'иг'у, стр'иж'у, б'ераж'у, с'ак'у; с'ц'ераж'еш, б'ераж'еш, п'ач'еш, с'ач'еш; с'ц'ераж'ем, памаж'ем, п'ак'ом, с'ак'ом. 602 с'ц'ераг'у, с'ак'у; с'ц'ераж'еш, с'ач'еш; с'ц'ераг'ом, с'ак'ом. 603 с'ц'ераг'у, б'ераг'у; с'ц'ераг'еш, с'ц'ераж'еш, б'ераг'еш, б'ераж'еш, п'ач'еш, с'ач'еш; с'ц'ераг'ом, с'ак'ом; с'ак'у, с'ач'ы. 606 с'ц'ир'аг'у; с'ц'ир'аж'еш, с'ак'еш; с'ц'ираж'ем. 607 с'ц'ир'аг'у, с'ц'ир'аж'еш, с'ц'ир'аж'ом, с'ач'ом; п'маг'у, с'ц'ир'аж'ы. 608 б'ир'аг'у, п'ак'у, стаг'к'у; с'ц'ираг'ом. 609 с'ц'ир'аг'у; с'ц'ираж'ом, б'ир'аж'ом; абстр'иж'ы, с'ц'ир'аг'у. 610 с'ц'ираг'у, б'ираг'у, запраг'у; с'ц'ираж'еш, б'ираг'еш, зыпраж'еш; с'ц'ираж'ом, с'ач'ом. 612 стр'иг'у, б'ер'аг'у, запр'аг'у, с'ак'у; с'ц'ир'аж'еш, б'ир'аг'еш, зыпраж'еш, с'ач'еш; с'ц'ираж'ом, с'ач'ом. 613 с'ц'ер'аг'у, стр'иг'у; с'ц'ер'аж'еш, стр'иж'еш; с'ц'ер'аг'ом. 617 стр'иг'у, зыпраг'у; с'ц'ираж'еш, б'ираг'еш, б'ираж'еш; с'ц'ираж'ом, с'ач'ом; абстр'иг'у. 623 с'ц'ир'аг'у, б'ираг'у, п'ак'у; с'ц'ир'аг'еш, зыпр'аг'еш; с'ц'ир'аж'ем, с'ач'ем. 627 с'ц'ер'аг'у, п'ак'у, с'ак'у; п'ак'еш, с'ак'еш, с'ц'ираг'ем; с'ц'ир'аг'у, абстр'иг'у, с'ак'у, п'ак'у, стаг'к'у. 629 с'ц'ир'аг'у, б'ер'аг'у, п'ак'у, запр'аг'у; с'ц'ир'аг'еш, б'ер'аж'еш, запр'аж'еш, п'ак'еш, с'ак'еш; с'ц'ир'аж'ом, с'ач'ом. 632 с'ц'ер'аг'у, б'ераг'у, стр'иг'у, п'ак'у; с'ц'ер'аж'еш, б'ираж'еш, п'ач'еш; с'ц'ер'аж'ом; с'ц'ер'аг'у, абстр'иг'у, с'ак'у, п'ак'у. 633 с'ц'ир'аг'у, запр'аг'у, п'ак'у, с'ак'у; с'ц'ир'аг'еш, запр'аг'еш, п'ак'еш, с'ак'еш; с'ц'ир'аж'ом, с'ач'ом; с'ак'у, п'ак'у. 634 стр'иг'у, п'ак'у; стр'иж'еш, п'ач'еш;

с'ц'ир'ажом, с'ачом; с'ц'ир'ау'и, п'ак'и, стайк'и. 635 сц'иражы, п'акы; с'ц'иражеш, с'ачеш; сц'иражём, пъмаг'ом. 636 с'ц'ирау'и, с'ц'иражы, п'акы, с'акы; с'ц'ирау'еш, с'ц'иражеш, б'ирау'еш, б'иражеш, запр'ау'еш, с'ачеш, п'ачеш, п'ак'еш; с'ц'ираг'ом, с'ц'ир'ажом, пыс'ак'ом; с'ц'ир'ау'и, с'ц'иражы, абстрыг'и, абстрыжы, с'ак'и, с'ачы, стайк'и, стайчы. 638 с'ц'арау'и; с'акы; с'ц'еражеш; с'ц'ираг'ом, с'ак'ом. 641 с'ц'ир'ау'и; с'ц'ир'ажом, с'ачом, б'иражом; пымау'и, сц'ир'ау'и. 642 с'ц'ир'ау'и, с'акы; п'ак'еш, с'ак'еш, с'ачеш; с'ц'ир'ау'ом, зыр'ау'ом, с'ц'ир'ажом, с'ачом; с'ц'ир'ау'и, абстр'иу'и, с'ак'и, стайк'и, запр'ау'и. 643 п'акы, с'акы, зыр'ау'и; зыр'ау'еш, п'ак'еш, с'ак'еш; с'ц'иражом, б'иражом; с'ак'и, п'ак'и. 645 сц'ир'ау'и, п'акы, с'акы; с'ц'ир'ажеш, зыр'ау'еш, п'ак'еш, с'ак'еш; с'ц'ир'ажом; пумау'и, с'ак'и. 646 б'ир'ау'и, зыр'ау'и, п'акы, с'акы; с'ц'ир'ау'еш, б'ир'ау'еш, зыр'ау'еш, с'ак'еш, п'ак'еш; с'ц'ир'ау'ом, с'ачом; с'ц'ир'ау'и, абстр'иу'и, с'ак'и, стайк'и. 647 стрыг'и, б'ир'ау'и, п'акы, с'акы; сц'ир'ажеш, зыр'ау'еш, п'ак'еш, с'ак'еш; с'ц'ир'ажом; пумау'и, с'ак'и. 648 с'ц'ир'ау'и, б'ир'ау'и, зыр'ау'и, п'акы, с'акы; с'ц'ир'ау'еш, б'ир'ау'еш, зыр'ау'еш, п'ак'еш, с'ак'еш; с'ц'ир'ажом, с'ачом; с'ц'иражы, п'ак'и, с'ак'и. 649 с'ц'ир'ау'и, запр'ау'и, п'акы, с'акы; б'ир'ау'еш, запр'ау'еш, п'ак'еш, с'ак'еш; пас'ак'ом, с'ц'иражом, с'ц'ерау'и, п'ак'и. 650 с'ц'ир'ау'и, б'ир'ау'и, п'акы, с'акы; с'ц'ир'ау'еш, б'ир'ау'еш, п'ак'еш, с'ак'еш; с'ц'ир'ау'ом, с'ак'ом; с'ц'ир'ау'и, с'ак'и, п'ак'и. 651 стере'и, стрыжы, беражы, пекы, секы; стережём, сечём; бережыт, стры'и'т, секыт. 654 запрау'и, пычы, сычы; запражеш, пычеш, сычеш; запрау'и, пычыт, сычыт. 657 стрыг'и, бырыг'и, запражы, пычы, сычы; запражеш, пычеш, сычеш; сычём; стрыг'и'т, бырыг'и'т, пычыт, сычыт. 660 стырыжы, бырыжы, запражы, пычы, сычы; стырыжеш, бырыжеш, запражеш, пычеш, сычеш; сычём; стырыг'и'т, бырыг'и'т, стрыжыт, запражыт, пычыт, пыкыт, сычыт, сыкыт. 662 бырыг'и, запрау'и, пыкы, пычы, сыкы; запражеш, пычеш, сычеш; сычём; запрау'и'т, пыкыт', сыкыц'. 663 запражы, запражеш, сычём, запражыт'. 664 стырыг'и, стырыжы, бырыг'и, бырыжы, запрежы, пычы, сычы; бырыжеш, пычеш, сычеш; стырыжыт', бырыжыт', запрежыт', пычыт', сычыт'. 665 бырыжы, бырыжеш, запражыт'. 667 сц'аражы, б'аражы, запражы, п'акы; б'еражём, сц'аражём, с'ачём; б'арау'иц', с'ц'арау'иц', стрыг'иц'. 676 стережы, стрыжы, бережы, запражы, пекы, секы; запражеш, печеш; стережём; стрыг'и'т, запрау'и, пекыт. 679 п'екы, с'ц'еражы, с'ц'ерау'и; п'ачеш, с'ц'еражеш, с'ц'еражём; с'ц'ерау'и, п'акыт. 681 стережы, стрыжы; стережеш, стрыжеш; стрыжыт, быры'и'т, стережыт, 685 стрыжы, стрыг'и, запре'и, сечы, секы; запрежеш, сечеш; стрыжыт, стрыг'и'т, секыт. 686 стрыжы, бережы, запр'а'и, пыкы, сыкы; бережеш, сычеш; стры'и'т', запр'а'и'т, пыкыт', сыкыт'. 687 стережы, стрыжы, бережы, запр'а'и, пекы, секы; бережеш, печеш, сечием; стере'и'т, стры'и'т, пекыт, секыт. 689 стырыжы, стрыжы, бырыжы, запражы, пычы, сычы; пычеш, сычеш; быры'и'т', запр'а'и'т', пыкыт', пычыт', сыкыт', сычыт'. 690 стрыжы, пычы; стрыжеш, пычеш; стрыг'и'т', пычыт'. 691 стры'и'т, запр'а'и, пычы, сычы; стырыжеш, пычеш; стры'и'т', бырыг'и'т', пычыт', сычыт'. 694 стрыг'и, пыкы, сыкы; запражеш, сычеш; бырыг'и'т', сычыт'. 695 бережы хыстку, запр'а'и кон'а, пыкы;

пычэш сáло, бырыгýт'. 699 стырыгý, бырыжý, запрежý, пыкý, сыкý; запрежэш, пычэш; стрыгýт', бырыгýт', пыкýт', сыкýт'. 702 бырыгý, запрагý, пыкý, сыкý; запражэш, пычэш, сычэш, сычэм; бырыгýт', запрагýт', пыкýт', сыкýт'. 715 сц'еражý, п'ачý, сц'ерагý, стрыгý, берагý, п'акý, с'акý; б'еражэш, с'ачэм; сц'ерагýц', запрагýц'. 717 запрегý, б'ерегý, п'ечý, сечý; запрежэш, с'ечэш; стрыгýт', запрегýт', секýт', некýт'. 719 сц'еражý, стрыжý, б'еражý, запражý, п'акý; б'еражэш, п'ачэш, с'ачэм; стрыжýц', б'ерагýц', запрагýц', п'акýц', с'акýц'. 721 стережý, стрыжý, бережý, печý, сечý; бережэш, печэш; стережэм, сечэм; стережýт, стрыжýт, печýт, сечýт. 722 сечý, печý, стерегý, стригý; сечэм, стережэм; стрижýт'. 726 стережý шкóлу, запрожý кон'á, стережэш, стережэм, с'ачэм. 730 стырыжý, бырыжý, бырыгý, запражý, запрагý, пычý, сычý; запражэш, сычэш, стырыжэмо; стырыжýт', бырыжýт', запражýт', пычýт', сычýт'. 731 стрыгý, п'ачý, сц'еражý; сц'еражэш, сичэш; секýц', п'ачýц', стрыжýт'. 732 стеражý, стеражэш, стеражэмо, стерагýт. 740 берожý, стерожý, запрожý, некý, секý; запрожэш, печэш, сечэм; стерожýт', стрыжýт', зпрожýт', некýт', секýт'. 745 с'ц'ерагý; с'ц'еражэш, п'ачэш; мóгáм, п'акýц', с'ц'ерагýц'. 751 стрыгý, п'акý, с'акý; стрыжэш, п'ачэш; с'ц'иражóм, с'акóм, п'акóм, нап'акóм, б'агóм. 752 стрыгý, с'акý; стрыжэш, п'ачэш, с'ачэш; стрыгóм, с'акóм, рас'с'акóм, с'с'ачэм. 753 стрыгý, стрыжэш; б'еражóм, с'акóм, п'акóм. 754 стрыгý, пакý, с'акý; пачэш, с'ачэш; п'ачóм, с'ачэм, с'акóм, стрыгóм, стрыжóм. 756 сц'еражý, п'ачý, сц'ерагý; сц'еражэш, с'ачэм, с'акóм; п'акýц', сц'ерагýц'. 758 острыгý, волокý; острыжэш; с'екóм. 760 стрыжý, збережý, збережэш, сычэш, сечемó; некýт', стерегýт'. 762 стрыжý, запрожý, сечý; пачэш, с'ачэш; секýт', стерагýт'. 765 берагý, некý; пачэш, с'ечэш; мóгом, кáгом. 766 печý, попечý, сечý; печэш, сечэш, с'ечэм; стрыжýц', печýц'. 767 с'ц'ережý, стрыжý, б'ережý, запражý, печý, сечý; с'ц'ережэш, бережэш, запражэш, п'ечэш, сечэш, с'ц'ережэм, сечэм, сечэмо; с'ц'ерегýц', стрыгýц', б'ерегýц', запрагýц', п'екýц', с'екýц'. 768 стережý, запражý, печý, сечý; стережэш, запражэш, печэш, сечэш; стережэм, сечэм; стережýт', стрыгýт', некýт', печýт', секýт'. 771 бырыжý, стрыжý, запражý, пычý, сычý; бырыжэм, стрыжэм; бырыжýт', стрыжýт', запражýт'. 773 пычý, сычý; стрыжý, сц'ерагý, беражý, запражý; пычэш, сычэш; мы пычэмо, сц'ерагэм; сц'еражýц', бережýц', запражýт', п'екýт', с'екýт', пычýт', сычýт', стрыжýт'. 774 стрыгý, п'акý, с'акý; с'ачэш; тагóм, с'акóм. 775 п'акý, п'ачэш, п'акóм. 776 п'акý, памóжам, памóгáм. 777 с'ц'еражý, б'ерагý, п'екý, с'екý; с'ц'еражэш, п'ачэш; б'агóм; с'ц'ерагýц', п'екýц'. 778 с'ц'ерагý, п'акý; наткóм, запрагóм. 779 с'ц'еражý, с'п'акý; п'ачэш, памóжам; сц'ерагóм. 781 с'ц'ерагý, с'ц'еражý, стрыгý, стрыжý, запрежý, п'ечý, п'екý, с'ечý, с'екý; запрежэш, п'ечэш, с'ечэш; с'ечэм, с'екóм, помóгáм, п'екóм, сц'ерагýц', сц'еражýц', стрыгýц', п'екýц', с'екýц'. 783 п'акý, с'акý; п'ечэш, с'екóм. 788 сц'еражý, сц'ерагý, п'ачý, п'акý; сц'еражэш, п'ачэш; с'ц'ерагýц', п'акýц'. 789 запрагý, п'акý, с'акý; сц'еражэш; запрагóм, с'ц'ерагóм, с'ачэм, с'акóм. 790 с'ц'ерагý, б'ерагý, валакý i iнш.; б'еражэш, валачэш; валакóм, п'акóм, с'акóм, б'еражóм, с'ц'еражóм. 791 йа с'ц'ерагý, с'екý,

с'ечэш; нас'ц'ерагѡм, нас'екѡм. 793 сц'ерагѹ, сц'еражэш, с'ц'ераһ'эш, сц'ераһѹц'. 795 с'ц'ерегѹ, п'екѹ, с'екѹ; п'ечэш, с'ечэш; пос'ц'ерагѡм, поб'егѡм, пос'екѡм. 797 п'екѹ, с'екѹ, зопрогѹ; п'ечэш, с'ечэш, запрогѹэш; пос'екѡм, пос'ц'ерогѡм. 798 с'ц'ерегѹ, б'ережѹ, п'екѹ, с'екѹ; зопражэш; с'екѡм, кáгѡм, помогѡм. 799 ѡа вам дакагѹ, с'ц'ерагѹ, п'екѹ, с'екѹ; пѡак'эш, с'ек'эш; сц'ерагѡм, с'екѡм. 800 запрагѹ, п'екѹ, с'екѹ; запрагѹэш, п'ачэш; с'ц'ерагѡм, с'екѡм, п'екѡм. 803 сц'ережѹ, стрыжѹ, б'ережѹ, запражѹ, с'ечѹ, п'ечѹ; б'ережэш, п'ечэш, с'ечэш, с'ц'ережѡм; с'ц'ережѹц', стрыжѹц', б'ерегѹц', п'екѹц', с'екѹц'. 804 с'ц'ерегѹ, стрыжѹ, б'ережѹ, б'ерогѹ, п'екѹ, с'екѹ; п'ечэш, с'ечэш; с'ц'ерогѡм, мы с'ечѡм, с'екѡм; с'екѹц'. 805 ѡа с'ц'ережѹ, стрыгѹ, б'ерегѹ, запрежѹ, п'екѹ, с'екѹ; ты с'ц'ережэш, п'ачэш; с'ечѡм, с'екѡм, помѡгѡм, с'ц'ерегѹц'. 806 с'ачѹ, печѹ, некѹ, с'ц'ерагѹ; с'ачэш, печэш; сц'ерагѡм, нас'ачѡм, с'акѹц', п'акѹц'. 808 сц'ерагѹ, п'екѹ, с'екѹ; п'ечэш, с'ечэш; с'екѡм, с'ечѡм, сц'ерагѡм. 809 сц'ерогѹ, п'екѹ, с'екѹ; п'ечэш; сц'ерогѡм, с'ечѡм. 810 с'ц'ерегѹ, некѹ, с'екѹ; печэш, с'ечэш; мы с'екѡм, п'екѡм, с'ц'ережѡм; с'ц'ерагѹц', с'ц'еражѹц', некѹц', с'екѹц', запрагѹц'. 811 запрагѹ, запражэш, с'екѡм. 814 с'ц'ерагѹ, б'ерагѹ, п'акѹ; п'ачэш, с'ц'еражѡм, с'акѡм. 816 запрагѹ, с'ачэш, мажэш, магѡм. 818 запрагѹ, б'ерагѹ, б'еражѹ, с'акѹ; запражэш, с'ачэш; с'акѡм, б'ерагѹц', с'акѹц'. 819 с'п'акѹ, с'с'акѹ; с'с'ачэш, с'с'акѡм. 821 ѡа с'ц'ерагѹ, стрыгѹ, б'ерагѹ, запрагѹ, запражѹ, п'екѹ, п'ечѹ, с'екѹ, с'ечѹ; ты с'ц'еражэш, п'ечэш; мы с'акѡм; ѡаны сц'ерагѹц', стрыгѹц', ц'екѹц', с'екѹц'. 829 запрагѹ, п'акѹ; запражэш, п'ачэш; с'ц'ерагѡм, сц'еражѡм, п'акѡм, с'акѡм. 830 сц'ерагѹ, запрагѹ; сц'еражэш, запражэш; сц'ерагѡм, сц'еражѡм, с'акѡм. 831 с'ц'ерагѹ, п'ачэш; сц'ерагѡм, с'ц'еражѡм, с'акѡм. 832 сц'ерагѹ, б'ерагѹ, п'екѹ, б'еражэш; сц'ерагѡм, б'ерагѡм, с'акѡм. 834 сц'ерагѹ, сц'еражѹ, б'еражѹ, запражѹ, п'екѹ, с'екѹ; п'ечэш; сц'ерагѡм, помогѡм, с'ечѡм; сц'ерагѹц', стрыгѹц', п'акѹц'. 835 сц'ерагѹ, п'екѹ, сц'ерагѡм, с'екѡм, с'ечѡм. 836 с'ц'ерагѹ, стрыжѹ, б'ерагѹ, запрагѹ, п'акѹ, с'акѹ; с'ц'ерагѹэш, б'еражэш, п'ачэш, с'ачэш, с'ек'эш; с'ц'ерагѡм, с'екѡм, кáгѡм; с'ц'ерагѹц', запрагѹц', п'екѹц'. 837 с'ц'ерагѹ, п'екѹ, п'ечэш; памагѡм, с'екѡм. 838 б'ерогѹ, п'екѹ, с'екѹ, с'ечэш; с'екѡм, п'екѡм, сц'еражѡм. 839 с'ц'ерѡжѹ, сц'ергѹ, б'ерѡжѹ, б'ергѹ, п'екѹ, с'екѹ; с'ц'ерожэш, б'ерожэш, с'ечэш; с'екѡм, с'ц'ерогѹц', б'ерогѹц', с'екѹц'. 840 с'екѹ, с'ечэш; сц'еражѡм, кáгѡм, с'ечѡм; с'ц'ерегѹц', с'екѹц'. 841 с'ц'ерагѹ, с'екѹ; с'ц'ережэш, с'ечэш; с'ц'ерогѡм, с'ц'ерожѡм, с'екѡм. 842 сц'еражѹ, п'екѹ, с'екѹ; сц'еражэш, с'ечэш, зѡпрагѹэш; с'ц'еражѡм, с'екѡм; сц'ерагѹц', с'екѹц'. 844 п'екѹ, с'ц'еражѹ, б'еражѹ; п'ечэш, с'ц'еражэш; б'ережѡм, нас'ечѡм; п'екѹц'. 847 с'екѹ, с'ечэш; дапамагѡм, с'екѡм. 848 сц'ерагѹ, б'ерагѹ, запрогѹ, п'екѹ, с'екѹ. Сустракаецца параллельная форма на шыпачы: сц'еражѹ, запражэш, п'ечэш, с'ечэш; сѡм, сц'ерегѹц', сц'ережѹц', б'ерегѹц', бережѹц', п'екѹц', п'ечѹц', с'екѹц', с'ечѹц'. 850 с'екѹ, с'ечэш, с'екѡм. 852 сц'ерегѹ, стрыгѹ, с'екѹ, п'екѹ; с'ечэш, п'ечэш, с'ц'ережѡм; сц'ерегѡм, с'екѡм, п'екѡм, стрыгѡм. 853 с'ц'ерагѹ, п'екѹ; п'ечэш, с'ечэш, п'екѡм, с'екѡм, с'ц'ережѡм, с'ц'ерагѡм. 857 сц'ерагѹ, стрыгѹ, сц'еражѹ, стрыжѹ, б'еражѹ, б'ерагѹ; п'ачэш, с'ачэш; сц'ерагѡм, памагѡм, с'акѡм; стрыгѹц'.

стрыжыц'. 858 с'акў, с'ачэш, с'акóm. 860 сц'ерахў, сц'еражэш, с'акóm, с'ачём. 866 с'акў, п'ачэш, с'акóm; намажы, намаў'і. 867 с'акў, с'ачэш, с'акóm. 869 с'акў, с'ачэш, с'ачóm, с'акóm. 870 п'екў, п'ек'ом, пачóm. 871 сц'ерехў, с'екў, с'ачэш; сц'ерахóm, с'екóm. 872 с'акў, с'ачэш, с'акóm. 874 сц'ерохў, с'акў, сц'еражэш, с'ачэш; сц'ерохóm, с'акóm. 877. сц'ерахў, п'акў, с'акў; п'ачэш, с'ачэш; сц'ерахóm, с'акóm, п'акóm. 881 сц'ерахў, с'акў, б'еражў, сц'аражэш, с'ачэш, сц'арахóm, с'акóm. 882 сц'ерахў, с'екў; сц'еражэш, с'ачэш; сц'ерахóm, с'екóm. 887 с'акў, с'ачэш; намахóm, с'акóm. 888 сц'ерахў, с'акў; сц'еражэш, с'ачэш; сц'арахóm, с'акóm. 889 с'екў, с'ечэш, с'екóm. 890 сц'ерахў, стрыхў, б'ерахў, запрахў, с'акў; рэдка — сц'еражў, стрыжў, б'еражў, запражў, п'ачў; сц'еражэш, с'ачэш; сц'ерахóm, с'акóm, сц'ерахўц', стрыхўц', б'ерахўц', запрахўц', п'акўц', с'акўц'; рэдка — м'ожуц', л'ажуц'. 893 сц'ерахў, сц'ерахэш, сц'ерахўц'. 895 с'акў, с'ачэш, с'акóm. 898 п'акў, п'ачэш, с'ачэш, с'акóm. 901 сц'ерахў, п'ачэш, сц'арахóm. 902 сц'ерахў, п'акў; сц'еражэш, запрахóm. 905 сц'ирахў, стрыхў, б'арахў, п'акў, с'акў; сц'ирахэш, б'ирахэш; запрахэш, п'ачэш бл'инь, с'ачэш; запрахóm, сц'ирахóm, с'акóm, п'акóm. 907 сц'арахў, с'акў; сц'аражэш, с'ачэш, сц'ерахóm, с'акóm, п'акóm. 909 сц'ерахў, сц'еражэш, сц'ерахóm. 910 сц'ерахў, п'акў, сц'еражэш, с'ачэш, сц'ерахóm, с'акóm; сц'ерахўц', с'акўц', стрыхўц'; часцей — стрыжыц'. 912 сц'ерахў, сц'еражэш, сц'ерахóm, сц'ерахўц'. 914 сц'ерахў, сц'аражэш, сц'арахóm. 915 сц'арахў, п'акў, с'акў; сц'аражэш, п'ачэш, с'ачэш; сц'арахóm, с'акóm, п'акóm. 916 сц'ерахў, сц'еражэш, сц'ерахóm. 919 сц'ерахў, сц'еражём, сц'ерахóm. 920 с'екў, с'ечэш, с'екóm. 921 сц'еражў, б'еражў, запражў, с'акў; сц'аражэш, б'еражэш, п'ачэш; сц'ерахóm, с'акóm; сц'еражўц', стрыжўц', п'акўц', с'акўц'. 922 сц'ерахў, сц'еражў, стрыхў, стрыжў, б'ерахў, б'еражў, запрахў, запражў, с'екў, с'ечў, п'екў; сц'еражэш, запражэш, п'ечэш, с'ечэш; сц'еражём, с'екóm; стрыжўц', б'ерахўц', запрахўц'. 926 ст'ирахў, стрыхў; ст'ирахэш, б'ирахэш; ст'ерахóm, с'акўт'; намаў'і, ст'браў'і. 928 сц'ир'ахў, б'ирахў, запр'ахў, п'акў; сц'ир'ахэш, б'ер'ахэш, п'ак'эш, с'ак'эш; сц'ерахóm, с'акóm; сц'ерахўц'; намаў'і, абстрыхў'і, с'ак'і, п'ак'і, стайк'і. 933 стрыхў, ст'ерахў, п'акў, с'акў; стрыжэш, ст'еражэш, махэш, п'ичэш; стрыхóm, ст'ерахóm, запрахóm, п'икóm, с'икóm; п'ак'і памп'ушк'і. 934 сц'еражў, сц'ерахў, п'акў; сц'еражэш, с'ачэш, сц'ерахóm, с'акóm; сц'ерахўц'. 936 сц'ерахў, сц'иражэш, сц'ерахóm, намахóm; намаж'і, намаў'і. 937 сц'арахў, стрыхў, б'ирахў, запрахў, п'акў; сц'ирахэш, б'арахэш, запражэш, п'ачэш, с'ачэш; сц'арахóm, с'икóm. 938 сц'ерахў, стрыхў, п'акў, с'акў; сц'еражэш, б'еражэш, м'оґ'еш, б'аґ'іш, п'ачэш; сц'ерахóm, стрыхóm, б'ерахóm, запрахóm, п'акóm, с'акóm; намаў'і, намажы, б'аў'і. 939 запрехў, с'екў, с'ачэш, с'икўом. 943 сц'ерахў, п'екў; сц'еражэш, п'ачэш, б'аґ'іш; сц'ерахóm, с'екóm, п'екóm. 945 стерехў, берехў, запрахў, печў, сечў; стержэш, бережэш, запражэш, печэш, сычёмо; стерехўт', стрыжўт', берехўт', запрахўт', печўт', сечўт'. 948 стырехў, стрыжў, бырыжў, запрахў; стрыжэш, запражэш, пычэш; стерехўт', стрыжўт', бырыхўт', пыкўт'. 949 стырыжў, запр'ежў, сычў, пычў; запр'ежэш, пычэш, сычём; стырыжўт', запр'ежўт', пычўт', сычўт'.

950 стережý, бережý, запр'аһý, печý; бережéш, запрежéш, печéш, сýчём; береһýт', запр'аһýт', печýт'. **951** бережý, стырыһý, запраһý, пыкý, сыкý; бережéш, печéш, сýчéш; стережéмо, сýчéмо; бырыһýт', запраһýт'. **952** запрауý, пыкý, сыкý; бережéш, пычéш, сýчéш; стырыһýт', береһýт', пычýт', сыкýт'. **954** пычý, сýчý; пычéш, сýчéш, сýчéмо; пычýт, сýчýт. **955** запрежý, стрыжý; стрежéш, запрежéш; стерауýт', запрауýт', печýт'. **962** стырыуý, стрýуý, бырыуý, запрауý, пычý, сýчý; запражéш, бырыжéш, сýчéмо; стырыуýт, стрыжýт, бырыжýт, запражýт. **963** стырыжý, пычý, пычéш; стырыжýт', пычýт'. **966** с'т'еражý, стрыжý, б'еражý, запрожý, некý, секý, с'ечý, насечý; с'т'еражéш, запражéш, с'ечéш, с'ечóм; стережýт', секýт', некýт'. **969** сý'ереуý, б'ер'еуý, запроуý, п'екý, с'екý; с'ц'еражéш, беражéш, запражéш, п'ечéш; сý'ерау́ём, сý'ерау́ом, с'екóм; сý'ереуýц', стрыуýт', берауýц', запрожýц', п'екуц', с'екýц'. **971** с'ц'ережý, стрыжý, бережý, запрожý, печý, с'ечý; беражéш, запрожéш, печéш, с'ечéш; с'екóм, с'ечемó; с'ц'ережýц', стрыжýц', бережýц', запрежýц', печýц'; радзей — с'ц'ереуý, с'ц'ереу́éш, с'ц'ереуýц'; поможý, вельмі рэдка — помоу́й. **974** стерауý, стрыуý, некý; печéш, стрыжéш, с'ечéм; с'т'ереуýц', стрыуýц', некýц', п'ечýц'. **975** с'екý, с'ечéш, с'екóм. **976** стр'иуý, с'т'еражý, б'еражý, запрежý, п'ечý, с'екý; стережéш, бережéш, запрежéш, п'ечéш, с'ечéш; п'ечóм, п'екóм; с'ц'ережýц', с'ечýц', п'екýц', запрежýц', стр'ижýт'. **977** стереуý, запреуý, стережý, б'еражý, п'екý, с'екý; с'т'ережéш, запрежéш, п'ечéш, с'ечéш; му с'с'ачём, с'с'акóм, пост'ережéм трóшк'и; стереуýт', за-преуýт', с'екýт'. **978** с'т'ер'еуý, с'т'ер'ежý, стр'иуý, стр'ижý, б'ер'ежý, зо-проуý, зопрожý, п'екý, с'екý; б'ережéш, запрежéш, п'ачéш, с'еч'éш, с'екóм, сечемó; стр'иуýт, стрижýт, б'ер'еуýт, запр'еуýт, запрежýт, п'екýт, с'екýт; стр'иу́й, стр'ижýй. **979** б'ероуý, б'ерож'éш, помоу́ом. **980** п'екý, п'ечéш, п'екóм. **981** сý'ережý, стрыжý, б'ережý, запрожý, п'екý, с'екý; б'ережéш, п'ечéш, с'ечéш; сý'ережóм, с'ечóм; сý'ережýт', стрыжýт', п'екýц', с'екýц'; помоу́й, сý'ереу́й, обстрыу́й. **982** сý'ереуý, с'екý; сý'ережéш, с'ечéш; сý'ереу́ом, с'екóм. **983** сý'ерауý, пйакý, б'еражéш; сý'еражóм, с'екóм. **984** сý'ерауý, б'ерауý, запрауý, стрыуý; рэдка — стрыжý; п'акý, с'акý; с'ц'ера-жéш, п'ачéш, с'ачéш; с'ц'еражéм, памажéм, с'ачéм; с'ц'ерауýц', б'ерауýц', запрауýц', п'акýц'. **985** сý'ережý, стрыжý, б'ережý, запрожý. Паралельна ужываецца форма з асновай на -у: сý'ереуý; сý'ережéш, б'еражéш, за-прежéш; сý'ерау́ом, с'екóм, спечóм; сý'ережýц', стрыжýц', б'ережýт', запрожýц', п'екýц', с'екýц'. **986** стрыуý, п'екý, с'екý; стрыжéш, п'ечéш, с'ечéш; сý'ереу́ом, с'екóм, с'ечемó. **987** сý'ероуý, запроуý, п'екý; сý'ерож'éш, зопрож'éш, с'ек'éш, моу́éш. **988** сý'ерауý, стрыуý, запрауý, п'акý, с'акý; сý'еражéш, б'ерау́éш, запрау́éш, с'ак'éш, п'ак'éш; памóмом, сý'ерау́ом, с'акóм; п'ачý, стайк'й. **989** поб'ежý, прыб'еуý, сý'ережý, стрыжý, б'ережý, запрежý, п'ечý, с'ечý; б'ережéш, п'ечéш, с'ечéш, сý'ережóм, с'ечóм; сý'е-режýц', стрыжýц', б'ережýц', запрежýц', п'ечýц', с'ечýц'. **990** стр'ижý, бережý, запрежý, печý, сечý; стр'ижéш, б'ережéш, печéш, сечéш; стр'и-жéм, бережéм, п'екóм, с'екóм; стережýт', стр'ижýт', бережýт', запрежýт', печýт', сечýт'. **991** сý'ережý, стрыжý, п'ечý, запрежý; сý'ережéш, стры-жéш, п'ечéш, с'ечéш; ткóм. **992** сý'еражý, стрыжý, б'еражý, пакý, с'акý; сý'еражéш, б'аражéш, с'ачéш, п'ачéш; сý'ерау́ом, помоу́ом, с'ачóм. **993**

стер'ежѹ, стр'ижѹ, запрѹжѹ, бережѹ, печѹ, сечѹ; стр'иж'ѣш', б'ереж'ѣш', запреж'ѣш', печ'ѣш, товч'ѣш, товчѹм; стережѹт', запрежѹт', бережѹт', печѹт', сечѹт'. 994 стережѹ, стрижѹ, бережѹ, запрожѹ, печѹ, сечѹ; печѣш, стережѹм, сечѹм; стережѹт', стрижѹт', бережѹт', запрожѹт', печѹт', сечѹт'. 995 с'ц'ережѹ, стрижѹ, б'ережѹ, запрежѹ, печѹ, пакѹ, с'ечѹ, с'екѹ; сц'ережѣш, б'ережѣш, запрежѣш, печѣш, с'ечѣш; сц'ерѹѹм, п'екѹм, с'екѹм, сц'ережѹм; сц'ережѹц', стрижѹц', б'ережѹц', запрежѹц', п'ечѹц', п'екѹц', с'екѹц'. 996 сцеражѹ, сцераѹ, стрижѹ, стрѹѹ, п'акѹ; б'еражѣш, сцеражѣш, стрѹжѣш, сцеражѣмо; сцераѹц', б'ераѹц', стрѹѹц'. 999 с'ц'ереѹѹ, б'ереѹѹ, п'екѹ, с'екѹ; с'ц'ережѣш, п'ечѣш, с'ечѣш; с'ц'ерѹѹм, с'екѹм, таѹѹм. 1000 с'ц'ераѹѹ, с'акѹ; с'ц'аражѣш, п'ачѣш, с'ачѣш; с'ц'араѹѹм. 1001 сц'еражѹ, стрижѹ, запражѹ; сц'еражѣш, запражѣш, с'ачѣш; п'акѹм, с'акѹм; сц'ераѹц', стрѹѹц', б'еражѹц', п'екѹц', с'екѹц'. 1002 сц'еражѹ, с'ц'ераѹѹ, стрижѹ, стрѹѹ, б'ережѹ, б'ераѹѹ, запрежѹ, с'ечѹ, п'екѹ, п'ечѹ, с'екѹ; с'ц'еражѣш, б'еражѣш, запражѣш, п'ечѣш, с'ечѣш; с'ц'ераѹѹм, с'екѹм, с'ечѹм; с'ц'еражѹц', с'ц'ераѹц', стрѹѹц', стрѹѹц', б'ераѹц', запраѹц', п'екѹц', с'екѹц', с'ечѹц'. 1003 с'ц'ераѹѹ, стрѹѹ, с'ц'еражѣш; с'ц'ераѹѹм, с'екѹм. 1004 сц'еражѹ, с'ц'ераѹѹ, запроѹѹ, п'ечѹ, п'екѹ, с'екѹ; с'ц'еражѣш, б'еражѣш, запрежѣш, п'ечѣш, с'ечѣш; с'ц'ераѹѹм, с'екѹм, с'ечѹм, б'ереѹѹм. 1005 с'ц'еражѹ, стрижѹ, б'аражѹ, пакѹ, с'екѹ; сц'еражѣш, баражѣш, пачѣш, с'ечѣш; с'ц'еражѹм, с'ачѹм; стрѹѹц', бараѹц', запражѹц', пакѹц', с'екѹц'. 1006 с'екѹ, с'ечѣш, с'ечѣ, с'екѹм. 1008 сц'еражѹ, б'еражѹ, стр'ижѹ, запрежѹ, печѹ, сечѹ, волочѹ; стр'ижѣш, печѣш, волочѣш; стр'ижѣм, беражѣм, печѣм, сечѣм, волочѣм, сц'ераѹѹм; стр'ижѹт, бережѹт, запрежѹт, течѹт, печѹт, сечѹт, товчѹт. 1009 сц'еражѹ, беражѹ, запражѹ, п'ачѹ; б'еражѣш, п'ачѣш, с'ачѣш; сц'еражѣм, с'ачѣм; с'ачѹц', п'акѹц'. 1010 сц'еражѹ, б'еражѹ, стрѹѹ, стрѹѹ, запражѹ; п'ечѹ, п'екѹ, с'ечѹ, с'екѹ, с'ц'еражѣш, б'еражѣш, п'ечѣш, с'ечѣш; сц'еражѣмо, с'екѹм; сц'еражѹц', сц'ераѹц', б'еражѹц', б'ераѹц', стрѹѹц', стрѹѹц', запраѹц', запражѹц', печѹц', пекѹц', сечѹц', секѹц'. 1011 сц'еражѹ, б'еражѹ, стрѹѹ, запрежѹ, печѹ, с'ечѹ, с'екѹ; с'ц'еражѣш, б'еражѣш, запражѣш, п'ечѣш, с'ечѣш; с'ц'еражѹм, с'ечѹм, с'ц'ереѹѹм, б'ереѹѹм, запреѹѹм, с'екѹм; сц'еражѹц', с'ц'ереѹц', б'еражѹц', б'ереѹц', стрѹѹц', стрѹѹц', запражѹц', п'ачѹц', с'ачѹц', п'екѹц', с'екѹц'. 1013 сц'ережѹ, стережѹ, б'еражѹ, запражѹ, стрѹѹ, п'ачѹ; сц'еражѣш, запрежѣш, п'ачѣш; сц'еражѣм, с'ачѣм; сц'еражѹт, стережѹц', п'акѹц', п'ечѹт, с'ачѹц'. 1018 с'ц'еражѹ, с'ц'ераѹѹ, стрѹѹ, стрѹѹ, б'еражѹ, б'ераѹѹ, п'екѹ, с'екѹ; б'еражѣш, запражѣш, с'ачѣш; сц'ераѹѹм, пас'акѹм. 1019 п'екѹ, п'ечѣш, с'екѹм. 1022 б'ераѹѹ, п'екѹ, с'екѹ; п'ечѣш, с'ечѣш; уц'екѹм. 1023 стрѹѹ, сц'ережѹ, запрежѹ, с'ечѹ, п'ечѹ, стрѹѹ, запреѹѹ, с'екѹ; стрѹжѣш, печѣш, сечѣш, стрѹѹм, сц'ереѹѹм, запреѹѹм, с'екѹм, п'екѹм; п'ечѹц', п'екѹц', с'екѹц'. 1024 с'ц'ераѹѹ, б'ажѹ, запраѹѹ, с'ачѹ, п'ачѹ, рѣдка—п'акѹ; с'ц'еражѣш, п'ачѣш, с'ачѣш; пас'ц'ираѹѹм, пас'акѹм; с'ц'ераѹц', с'ц'еражѹц', п'ачѹц', с'акѹц'. 1025 сц'ераѹѹ, стрѹѹ, б'ераѹѹ — у маладзейшых; запражѹ, п'ачѹ, с'акѹ, с'ачѹ, с'ц'еражѹ; с'ц'еражѣш, п'ачѣш, с'ачѣш; пас'акѹм. 1026 с'ц'ережѹ, стрѹѹ, стрѹѹ, б'еражѹ, б'ереѹѹ, запрежѹ,

п'екў, с'екў, с'ечў; с'ц'еражэш, б'еражэш, п'ечэш, с'ечэш; с'ц'ераўом, с'еком; стрыжўц' ав'ечк'и, с'ц'еражўц', с'ц'ераўўц', запрежўц', запраўўц'. 1027 стережў, стрыжў, бережў, запр'ажў, печў, сечў; стережэш, запр'ажэш, печэш, сечэш, сечём: стережўт, стр'ыжўт, бер'ежўт, запражўт, печўт, сечўт.

Карта № 159

ЗЫЧНЫ АСНОВЫ ДЗЕЯСЛОВАЎ І СПРАЖЭННЯ НА ГУБНЫ Ў ПАРАДЫГМЕ ЦЯПЕРАШНЯГА ЧАСУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 110:

«Як утвараюцца асновы асабовых форм дзеясловаў з асновай на д і на губны:

б) 1-ая асоба адзіночнага ліку ад асноў на губны... *траплю ці траплю, драмлю ці драмлю, сыплю ці сыплю, шчыплю ці шчыплю;*

2-ая асоба адзіночнага ліку: *дрэмлеш ці дрэмлеш, сыплеш ці сыплеш; шчыплеш ці шчыплеш;*

3-ая асоба адзіночнага ліку: *дремле(я), дрэмліць ці дрэмліць; сыпле(я), сыпліць ці сыпліць, шчыпле(я), шчыпліць ці шчыпліць;*

1-ая асоба множнага ліку: *дрэмлем ці дрэмлем;*

2-ая асоба множнага ліку: *дрэмлеце ці дрэмлеце;*

3-ая асоба множнага ліку: *дрэмлюць, дрэмлюць ці дрэмляць?»*

На гэтай карце супрацьстаўляюцца два тыпы асновы цяперашняга часу — аснова без чаргавання, якая заканчваецца спалучэннем «губны +л'» ва ўсіх асабовых формах адзіночнага і множнага ліку (*сыпл'у, сыпл'еш*) і аснова з чаргаваннем спалучэння «губны +л'» у 1-ай асобе адзіночнага ліку з губным у аснове астатніх асабовых форм (*сыпл'у, сып'еш*).

Калі ў адказах прыведзены прыклады, якія ўказваюць на суіснаванне двух варыянтаў асновы ў адной і той жа гаворцы, то картаграфуюцца абодва тыпы.

У радзе адказаў адзначаны адзінкавыя формы аднаго тыпу асновы пры паслядоўнай вытрыманасці ва ўсёй парадыгме другога тыпу асновы. Такія формы, як элементы іншай структуры, картаграфуюцца на карце дадатковымі знакамі.

У паўднёва-заходняй частцы картаграфуемай тэрыторыі выдзяляецца невялікі раён, дзе аснова на губны выступае ў выглядзе спалучэнняў [мй], [пй], [мн'], г. зн. адлюстроўвае фанетычныя асаблівасці губных.

З акцэнталагічнага боку картаграфуемы матэрыял неаднародны, ён аб'ядноўвае дзеясловы з рухомым націскам і нерухомым націскам на аснове (*драмл'ў, дрэмл'еш; сыпл'у, сыпл'еш*), і таму асобныя адхіленні ў формах з рухомым націскам (*шчыпл'ў і шчыпл'у*) пры картаграфаванні не ўлічваюцца.

Адводзяцца ад картаграфавання формы з асновай на -ај-: *драма́йу, шчыпа́йу, драма́йеш, шчыпа́йеш*, паколькі яны належаць да новаўтварэнняў, якія ў большай або меншай ступені ўжываюцца паралельна з зыходнымі тыпамі асновы на ўсёй картаграфуемай тэрыторыі.

Адсылачны знак каля нас. п. 625 указвае на наяўнасць падоўжанага [м'] у форме *дрэм'м'уц'*.

У каментарыях прыводзяцца: а) картаграфуемыя формы ад адзінкавых дзеясловаў; б) адказы, дзе ёсць заўвагі і тлумачэнні збіральнікаў аб ступені пашырэння таго ці іншага тыпу асновы ў мове мясцовага насельніцтва; в) формы на мяккія губны ў 1-ай асобе адзіночнага ліку, а таксама формы з фанетычнымі адрозненнямі ў аснове. З усёй парадыгмы цяперашняга часу ў каментарыях пераважна прыводзяцца формы адзіночнага ліку: **12** *сып'у, драм'у; дрэм'иш, сып'иш.* **29** *драм'л'у, шчыпл'у, сып'у; дрэмл'еш, сып'еш, шчыпл'еш.* **126** *др'амл'у, шчыпл'у, сыпл'у; др'эм'иш, сып'иш, шчыпайиш; др'эм'иц', шчып'иц'—рэдка; часцей—шчыпайиц', сыпл'иц'; шчыпайим, сып'им, др'эмл'им; др'эмл'иц'а, сып'иц'а, шчыпайиц'а; др'эмл'уц', шчыпайуц', сып'уц'.* **135** *трапл'у, шчыпл'у, шчыпайу, сыпл'у; др'эмл'ыш, шчыпл'ыш, сып'ыш; др'эмл'ыц, сып'ыц', шчыпл'ыц, шчып'ытца, шчыпайытца; др'эмл'ым, сып'ым, шчыпл'ым, шчыпл'ымс'а; часцей — шчыпайымс'а.* **161** *сыпл'у, драмл'у; дрэмл'иш, сып'иш, сыпл'иш; дрэмл'иц', сып'иц', сып'им; дрэм'иц'а, сып'иц'а; сып'ац'.* Усе дзеясловы гэтага тыпу пераважна ўжываюцца без **ль** у аснове цяперашняга часу. **193** *трапл'у, драмл'у, сыпл'у, шчыпл'у; дрэм'иш, сып'иш, шчып'иш.* Сустракаецца: *дрэмл'еш, дрэмл'иц', сыпл'иц', шчыпл'иц'.* **196** *драмл'у, трапайу, драмайу, шчыпайу; дрэм'иш, сып'иш, шчыпл'иш; дрэм'а, дрэм'иц', сыпл'а, шчып'а; дрэм'им, сып'им, шчып'им, дрэм'иц'а, дрэм'уц'.* У дзеясловах гэтага тыпу **ль** звычайна не захоўваецца. **257** *драмл'у, сыпл'у, шчыпл'у; дрэм'еш, шчыпл'еш, сыпл'еш.* Сустракаецца: *сып'еш, дрэм'а, сып'а, шчып'а.* **370** *сыпл'у, драмайаш, сып'аш; дрэмл'а, сыпл'а; драмайам, сыпл'ам, шчыпл'ам; драмайац'е, сыпл'ац'е; драмайуц', сыпл'уц', шчыпл'уц'.* **378** *трапл'у л'он, драмл'у; сып'аш чарох, ты шчып'аш шчав'ей; дрэмл'а, сып'а, шчыпл'а, дрэмл'ам, сыпл'ам, шчыпл'ам.* **387** *сыпл'у ав'ос, дрэмл'а, дрэм'ам, дрэмл'ам', йаны дрэмл'уц'.* **412** *драмл'у, дрэм'аш; сыпл'а, шчыпл'а; дрэмл'ам', сыпл'ам, шчыпл'ам.* **431** *сыпл'у, драмл'у, трапл'у; дрэмл'иш, сыпл'иш, сып'иш, шчыпл'иш.* Сустракаюцца формы без **ль**: *дрем'а, сып'а, шчып'а, дрэм'им, сып'им, шчып'им.* **466** *сыпл'у, дрэм'иш, сып'иш; гавораць: дрэм'иц' і дрэмл'е, сып'иц', сыпл'е, дрэмл'ем, дрэм'ем, дрэм'иц'е, сып'иц'е.* **507** *драмл'у, сыпл'у, шчыпл'у; дрэм'еш, сып'еш, шчып'еш; дрэмл'а, сыпл'а, шчыпл'а; але сустракаецца: дрэм'а, сып'а.* Малодшае пакаленне ўжывае формы з наяўнасцю **ль** у аснове. **651** *дрем'у, сып'у, шчыпайу, дрэмл'еш, сып'иш, шчыпайеш, дрэмл'е, сып'е, шчыпайе.* **663** *трыпл'у, сып'иш, сыпле, дрэмлем, дрэмлете, дрэмл'ут'.* **676** *треп'у, дрем'у, шчыпайу; дрэм'иш, сып'иш, шчыпайиш; дрэм'ие, сып'ие, шчыпайе; дрэм'ием, сып'ием, шчыпайем.* **677** *треп'у, дрем'у, сып'у, шчыпайу; дрэм'иш, сып'иш, шчыпайиш, дрэм'ие, сып'ие, шчыпайе.* **680** *треп'у, дрем'у, сып'у; дрыем'иш, сып'иш; дрыем'ие, сып'ие; дрыем'ием, сып'ием; дрыем'иц'е, сып'иц'е; дрыем'иут, сып'иут, шчыпайиут.* **681** *треп'у, дрэм'иш, сып'иш, дрэм'ие, сып'ием, дрэм'иете, сып'иете, сып'иут.* **682** *дрем'у, шчыпайу; дрэм'иш, дрэмн'еш, сып'иш, шчыпайиш, вуон дрэм'ие,*

сып'іе, шчып'айе; дрэмн'ем, сып'іем, шчып'айем. 684 дремн'у, сып'іу, шчып'іу; дрэм'іеш, дрэмн'е, сып'іе, шчып'л'е; дрэмн'ем, сып'іем, шчып'л'ем; дрэмн'ете, сып'іете, шчып'л'ете; дрэмн'ут, сып'іут, шчып'л'ут. 685 треп'іу, дрем'іу, сып'іу; дрыем'іеш, сып'іеш; сып'іе, дрыем'іе. 687 дремн'у, сып'іу, шчып'айу, дрыемн'еш, сып'іеш, шчып'айеш. 688 драм'іу, сып'у, шчып'айу; дрыма'іеш, сып'іеш, шчып'айеш; дрыма'іе, сып'іе, шчып'айе; дрыма'іем, сып'іем, шчып'айем; дрыма'іете, сып'іите, шчып'айите; воны дрыма'іут, сып'іут, шчып'айут. 701 трипл'у, сепл'у, дрымл'у, шчап'айу, дрэмыш, сёпыш, шчып'айиш; дрэмл'ум, сёпым, шчып'айем, дрэмл'ите, сеп'ите, шчып'айите; дрэмл'ут', сепл'ут', шчып'айут'. 709 трапл'у, драмл'у, сыпл'у, шчапл'у; часцей—шчып'айу; дрэмл'аш, сыпл'аш, шчып'айаш. 720 дрем'у, шчып'айу; дрема'іеш, сып'еш, шчып'айеш; дрыма'іе, сып'е, шчып'айе. 721 трап'у, треп'у, драм'у, сып'у, шчып'у, дрем'іу, треп'іу, дрема'іу; дрэмл'еш, шчып'айеш, дрэм'еш; дрэмн'е, сып'е, шчып'айе; дрыма'іут, сып'ут, шчып'айут. 729 драмл'у, сыпл'у, дрымлеш, сып'іеш, шчып'айеш; дрымл'е, сып'іе, шчып'айе; дрымн'ем, сып'іем; дрыма'іите, сып'іете; дрыма'іут', сып'іут', шчып'айут'. 732 дремн'у, дрэмн'еш, дрэмн'е, сыпл'е, дрэмн'ем, дрэмн'ете. 733 тр'ипл'у, др'емл'у, сыпл'у, шчипл'у, ти дрымл'иш, сыпл'иш, шчып'айеш, др'умите, сыпл'ете, шчып'айете. 781 дремл'у, сыпл'у, шчыпл'у; дрэмн'еш, сыпл'еш, шчыпл'еш; дрэмн'е, шчыпл'е, сыпл'е; дрэмн'ем, сыпл'ем, шчыпл'ем. 784 дремн'у, сыпл'у; сыпл'еш, дрэмн'еш; дрэмн'е, сыпл'е, шчыпл'е. 789 сыпл'у; драмл'у; сыпл'аш, дрэмл'еш, трепл'аш; дрэмл'а, дрэмл'ем, сыпл'ем, трепл'аш, дрэмл'ац'. 799 драмл'у, сыпл'у; дрэмл'еш, шчыпл'еш, дрэм'іуц', сыпл'уц', шчыпл'уц'. 808 драмл'у, сыпл'у, шчыпл'у; дрэм'еш, сыпл'еш, шчыпл'еш; дрэмл'е, шчыпл'е. 841 дремл'у; часцей — дрема'іу; сыпл'у, шчыпл'у; дрема'іеш, дрэмл'еш, сыпл'еш, шчыпл'еш. 847 др'емл'у, сыпл'у, шчып'айу (шчыплю—не ўжываецца); др'емл'еш, сыпл'еш, тр'епл'еш, шчып'айеш. 885 сыпл'у, дрэмл'еш, сыпл'еш, шчыпл'еш; дрэмл'е, дрэмл'ем, драма'іем, дрэмл'ец'е, драма'іец'е, дрэмл'уц', трап'айуц', сыпл'уц', драма'іуц', кл'епл'уц' — радзей; часцей — кл'еп'айуц'. 955 дрымнеш, сыплеш; дрымнамо, сыплемо; дрымлете, сыплата. 967 дремл'у, дром'у, сыпл'у; дрэмл'еш, дрэм'еш, сыпл'еш, сып'еш, шчып'айеш; дрэмл'е, сыпл'е, шчып'айе. 968 дремл'у, дром'у, шчыка'іу; дрымл'еш, сыпл'еш, шчыка'іеш; дрэмл'е, сыпл'е, шчыка'іе; дрымл'ем, дрым'ем, сыпл'ем, сып'ем, шчыка'іем. 977 трепл'у, дремл'у, сыпл'у, шчыпл'у; дрэмл'еш, сыпл'еш, шчыпл'еш; дрэмл'ет'е, сыпл'ец'е, сып'ец'е, шчыпл'ет'е, шчып'ет'е.

Карта № 160

ЗЫЧНЫ АСНОВЫ ДЗЕЯСЛОВАЎ І СПРАЖЭННЯ НА ГУБНЫ Ў ПАРАДЫГМЕ ЦЯПЕРАШНЯГА ЧАСУ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 110:

«Як утвараюцца асновы асабовых форм ад дзеясловаў на д і на губны:

б) 1-ая асоба адзіночнага ліку ад асноў на губны: *стаўлю* ці *ставю*; *кармлю*; ці *кармю*; *раблю* ці *рабю*; *люблю* ці *любю*... 3-я асоба множ-

нага ліку. яны *ловяць* ці *ловюць*; *ставяць* ці *стаўляць*; *кормяць* ці *кормляць*...?»

Матэрыял адказаў уключае формы 1-ай асобы адзіночнага ліку і 3-й асобы множнага ліку. Больш поўныя адказы, якія змяшчаюць, акрамя ўказаных, іншыя асабовыя формы, дазваляюць вызначыць два тыпы асновы на губны.

Першы тып, які адпавядае літаратурнай норме: *кармл'ў*—*корм'иш*, *корм'ац'*, распаўсюджан амаль на ўсёй картаграфуемай тэрыторыі. Другі тып асновы, які адрозніваецца наяўнасцю спалучэння «губны + л'» не толькі ў 1-ай асобе адзіночнага ліку, але і ў 3-й асобе множнага ліку: *кармл'ў*, *кормл'ац'* пры звычайнай аснове на губны ў астатніх асабовых формах — *корм'иш*, *корм'ит'* і інш., займае паўднёвую ўскраіну картаграфуемай тэрыторыі. У заходняй частцы апошняй выдзяляецца мікраараён, які ўключае нас. пп. 676, 680, 681, 682, 684, 685, 687, 688, 721, дзе адзначана спалучэнне «губны + j» у 1-ай асобе адзіночнага ліку і 3-й асобе множнага ліку: *лаўйў*, *лѡўйат'*.

Выпадкі суіснавання двух тыпаў асноў у гаворцы аднаго і таго ж нас. п. на карце абазначаюцца двума знакамі.

Адсылачны знак указвае на наяўнасць цвёрдага губнога ў 3-й асобе множнага ліку (нас. пп. 651, 652, 654, 661, 675, 771).

У адказе нас. п. 722 прыводзіцца тып асновы на «губны + л'» ва ўсёй парадыгме цяперашняга часу.

Наяўнасць [j] пасля губнога ў 3-й асобе множнага ліку (*лаўл'ў*, *лѡўлйац'*) хоць і належыць да фанетычных з'яў, аднак абазначана на гэтай карце. Картаграфуюцца таксама адзначаныя ў матэрыялах выпадкі паяўлення ў аснове спалучэння [мн'], што мае месца не толькі ў адпаведных фанетычных умовах (*кормйат'*, *кормн'ат'*), але і ў іншай пазіцыі, напрыклад: *кормйў*, *кормн'ў*.

У каментарыях прыводзіцца ўвесь фактычны матэрыял, які адлюстроўвае суіснаванне форм з рознымі тыпамі асновы, а таксама матэрыял, дзе адзначаны фанетычныя з'явы, звязаныя з характарам губных: 651 *лов'ў*, *стаўйў*, *корм'ў*, *роб'ў*, *л'уб'ў*; *ста́в'ат*, *ко́рмат*. 652 *ловл'ў*, *ста́вл'у*, *кормл'ў*, *робл'ў*, *л'убл'ў*; *воны лѡват*, *ста́ват*, *ко́рмат*. 654 *ловл'ў*, *ста́вл'у*, *кормл'ў*, *робл'ў*, *л'убл'ў*; *воны ста́ват*, *ко́рмат*. 657 *л'убл'ў*, *ста́вл'у*, *курмл'ў*, *рубл'ў*; *воны лѡв'ат*, *ста́вл'ат*, *ко́рмл'ат*. 658 *ловл'ў*, *кормл'ў*, *рабл'ў*, *л'убл'ў*; *лѡвл'ат*, *ко́рмл'ат'*, *ста́в'ат*. 659 *луѡвл'ў*, *кормл'ў*, *руѡбл'ў*, *л'убл'ў*; *ко́рмл'ат*, *лѡв'ет*, *ста́в'ат*. 660 *ловл'ў*, *ста́вл'у*, *кормл'ў*, *робл'ў*, *л'убл'ў*; *лѡвл'ат'*, *ста́в'ат'*, *ко́рм'ат'*. 661 *ловл'ў*, *ста́вл'ў*, *кормл'ў*, *робл'ў*; *воны лѡват*, *ста́ват*, *ко́рмат*, *дѡвл'ац'ц'а*. 664 *ловл'ў*, *ста́вл'у*, *кормл'ў*, *робл'ў*, *л'убл'ў*; *оны лѡв'ет'*, *ста́в'ет'*, *ко́рмл'ет'*, *ко́рм'ет'*. 675 *кормл'ў*, *лаўл'ў*, *рабл'ў*, *стаўл'у*; *корм'иш*, *лѡв'иш*, *рѡб'иш*, *ста́в'иш*; *корм'ит*, *л'уб'ит*, *лѡв'ит*; *корм'имо*, *ста́вим*; *корм'иц'е*, *ста́виц'е*; *кормат*, *ста́ват*, *л'убат*, *лѡват*. 676 *лоўйў*, *стаўйў*, *рѡб'йў*, *корм'йў*, *л'уб'йў*; *воны лѡв'йат*, *ста́в'йат*, *ко́рм'йат*. 677 *лов'йў*, *ста́в'йў*, *корм'йў*, *роб'йў*, *л'уб'йў*; *лѡв'ат*, *ста́в'ат*, *ко́рм'ат*. 680 *стаўйў*, *накармйў*, *робйў*, *л'убйў*, *ста́вйат*, *ко́рмйат*. 681 *ловйў*, *кормйў*; *лѡвйат*, *ста́вйат*. 682 *ловйў*, *стаўйў*, *рабйў*, *л'убйў*, *потра́пйў*; *лѡв'ат*, *ко́рм'ат*, *спйат*.

683 робл'у, лоўл'у, ста́вл'у, кормл'у, л'убл'у, робл'у; ста́вл'ат, ко́рм-
 л'ат, ло́в'ат. 684 лоў'йу, стаў'йу, корм'йу, л'уб'йу; ло́в'йат, ста́в'йат.
 685 лов'йу, ста́в'йу, корм'йу, роб'йу, л'уб'йу; ло́в'йат, ста́в'йат, ко́рм'йат.
 686 ловл'у, л'убл'у, кормл'у, робл'у, л'убл'у; ло́вл'ат', ста́вл'ат', ко́рм-
 л'ат'. 687 лоў'йу, стаў'йу, кормн'у, роб'йу, л'уб'йу; вонь ло́в'йат, ста́в'йат,
 ко́рмн'ат. 688 лов'йу, ста́в'йу, корм'йу, роб'йу, л'уб'йу; вонь ло́в'йат',
 ста́в'йат', ко́рм'йат'. 690 ста́вл'у, кормл'у; вонь ло́вл'ат', стаўл'ат',
 ко́рмл'ат'. 694 лов'йу, ста́вл'у, кормл'у, робл'у; вонь ло́вл'ат', ста́вл'ат',
 ко́рмл'ат'. 699 ста́вл'у, кормл'у, робл'у, л'убл'у; ло́вл'ет', ста́вл'ет, ко́рм-
 л'ет'. 701 ловл'у, ста́вл'у, кормл'у, ро́бл'у, л'убл'у; ло́вл'ат', ко́рм'ат'. 704
 лувл'у, ста́вл'у, курмл'у, дывл'у́с'а; ло́в'ат', ста́в'ат', ко́рм'ат', дывл'а́ц'ца.
 716 лоўл'у, об'яўл'у, зрабл'у; ло́в'иш, аб'я́в'иш, зро́б'иш; ло́в'иц', зро́-
 б'иц'; ло́в'им, об'я́в'им, зро́б'им, ц'ёрп'имо; зро́б'иц'е, ц'ёрп'иц'е; лоў-
 л'а́ц', об'я́ўл'а́ц', зро́бл'а́ц', ц'ёрпл'ат'. 721 лов'йу, ста́в'йу, корм'йу,
 раб'йу, л'уб'йу; ло́в'йат, ста́в'йат, ко́рмн'ат. 722 лоўл'у, кормл'у,
 ко́упл'у, л'убл'у, рабл'у, стаўл'у; лоўлеш, ко́рмлеш, л'ублеш, ро́блеш,
 стаўлеш; лоўле, ко́рмле, ко́упле, л'убле, ро́бле, стаўле; лоўлем, ко́рмлем,
 стаўлем; лоўлет'е, ко́рмлет'е, ко́уплет'е, л'ублет'е, ро́блет'е, стаўлет'е;
 лоўл'ат', ко́рмл'ат', ко́упл'ат, ро́бл'ат', стаўл'ат'. 724 ловл'у, ста́вл'у,
 кормл'у, л'убл'у; ло́в'ат', ста́в'ат', ко́рмл'ат'. 726 ловл'у, стаўл'у,
 корм'у, робл'у, л'убл'у; вонь ло́вл'ат, ста́вл'ат, ко́рмл'ат. 729 ловл'у,
 ста́вл'у, дывл'у́с'; ло́в'йат', ста́в'йат'. 733 лавл'у, ста́вл'у, кормл'у,
 робл'у; ло́вл'ат', ста́вл'ат', ро́бл'ат', ко́рм'ат'. 734 лаўл'у, стаўл'у,
 рабл'у; вонь ро́бл'ат', спл'ат', лоўл'а́ц', ко́рм'а́ц'. 737 ловл'у, ста́вл'у,
 кормл'у; ло́в'ат, ста́в'ат, ко́рмл'ат. 738 ловл'у, ста́вл'у, кормл'у;
 ло́вл'ут', ста́вл'ут', ко́рмл'ут'. 741 ловл'у, ста́вл'у, кормл'у; ло́вл'ет',
 ста́вл'ет', ко́рмл'ет'. 758 спл'у, кропл'у, топл'у; сп'иш, кро́п'иш, то́-
 п'иш; сп'иц', кро́п'иц', то́п'иц'; сп'им, то́п'им, кро́п'им; сп'и́ц'е, кро́п'и́ц'е,
 то́п'и́ц'е; сп'а́ц', кро́п'а́ц', то́п'а́ц', ро́бл'а́ц', ко́рм'а́ц', ста́в'а́ц'. 760 лов'у,
 ста́вл'у, робл'у, л'убл'у; лоўл'ат', не л'убл'ат', спл'ат'. 762 лоўл'у,
 кормл'у, стаўл'у; лоўл'ат', ро́бл'ат', схо́п'ат', сп'ат'. 771 лоўвл'у, ста́в-
 л'у, кормл'у; ло́ват', ста́ват', ко́рмат'. 772 ловл'у, ста́вл'у; ко́рмл'ат',
 ста́вл'ат'. 773 лоўл'у, стаўл'у, кормл'у; ло́выш, ко́рмыш; ло́выт', ко́р-
 мыт'; ло́вымо, ко́рмышмо, ко́рмыште; ло́вл'ат', ко́рмл'ат'. 776 лаўл'у,
 стаўл'у, кармл'у, рабл'у, ло́в'йа́ц'. 784 лаўл'у, стаўл'у; ло́в'иш, йон
 сп'и́ц', сп'йа́ц'. 785 л'убл'у, стаўл'у; л'уб'иш, ста́в'иш, ро́б'иш; л'уб'а́ц',
 с'п'йа́ц'. 798 лоўл'у, стаўл'у, кормл'у, робл'у; л'убл'у; ста́в'йа́ц', ко́р-
 м'йа́ц', ло́в'йа́ц'. 799 купл'у, лоўл'у, стаўл'у; ло́в'йа́ц', ко́рм'йа́ц'. 800
 лоўл'у, робл'у; ко́рм'а́ц', ло́в'а́ц', ро́бл'а́ц'. 804 йа лоўл'у, робл'у, стаў-
 л'у, кормл'у; лоў'йа́ц', ло́в'а́ц', ста́в'а́ц', ко́рм'е́ц'. 805 лоўл'у, стаўл'у,
 кормл'у, робл'у; вонь лоў'йа́ц', стаў'йа́ц', ко́рм'йа́ц'. 806 лаўл'у, робл'у,
 л'убл'у; мы ло́в'им, вы ло́в'и́ц'е; йень станоўл'а́ц', настаўл'а́ц', ко́рмл'а́ц',
 лоўл'а́ц', к'ипл'а́ц', кро́пл'а́ц', ухóпл'а́ц'. 807 лоўл'у, стаўл'у, сп'йа́ц'.
 810 ловл'у, ц'ёрпл'у, стаўл'у, кормл'у, робл'у; ко́рм'иш, л'уб'иш; вонь
 ло́вл'е́ц', ко́рмл'а́ц', спл'а́ц'. 811 ловл'у, ста́вл'у, л'убл'у, робл'у; вонь
 ло́вл'а́ц', ко́рм'а́ц'. 812 лоўл'у, стаўл'у, кормл'у; йон ро́б'и́ц'; сп'йа́ц'.

821 лаўл'у, стаўл'у, кармл'у, рабл'у; йаны лóўйац', стаўйац', кóрмйац'.
828 лаўл'у, стаўл'у, л'убл'у, рабл'у; лóв'ац', ста́в'ац', кóрм'ац', рóб'ац',
шумйац'. 834 лоўл'у, кормл'у, л'убл'у; лóўйац', стаўйац'. 836 лаўл'у,
стаўл'у, кармл'у, рабл'у; спл'ец', лóвл'ац', рóбл'ац', стаўл'уц', кóрм-
л'ац'. 838 л'убл'у, лупл'у; ты л'ўб'иш; йены лóвл'ец'. 841 лоўл'у,
стаўл'у, кормл'у, робл'у; лóв'ец', стаўл'ец', ста́в'ец', кóрм'ец'. 842 лоў-
л'у, стаўл'у; тóп'иш, лóвл'ац', кóрмл'ац'. 844 лўп'иц', лўп'им, лўп'иц'е,
с'п'иц'е; с'пйац'. 845 лоўл'у, стаўл'у, кармл'у; лóўл'ац', кóрмл'ац',
ста́в'ац'. 846 лоўл'у, станоўл'у, стаўл'у; лóўл'ец', стаўл'ец',
кóрм'ец', спл'ац'. 849 лоўл'у, кормл'у, спл'у; кóрм'иш, с'п'иш; йены
лóв'ец', кóрм'ец', с'пйац'. 850 лоўл'у, стаўл'у, кормл'у, рóбл'у, л'убл'у;
лóв'иш, ста́в'иш, кóрм'иш, рóб'иш, л'ўб'иш; лóв'иц', кóрм'иц', рóб'иц', л'ў-
б'иц'; лóв'им, ста́в'им, кóрм'им, рóб'им, л'ўб'им; лóв'иц'е, ста́в'иц'е, кóр-
м'иц'е, рóб'иц'е, л'ўб'иц'е; лóўл'ац, стаўл'ац, кóрмл'ац, рóбл'ац. 851
лоўл'у, стаўл'у, кормл'у, рóбл'у, л'убл'у, спл'у; лóўл'ац', стаўл'ец', ста-
нóв'ац', кóрм'ец', л'ўб'ац', заўўб'ец', зорóбл'ец', кўпл'ац', рóбл'ац'. 852
лоўл'у, стаўл'у, кормл'у, лоўл'у, л'убл'у; лóв'иш, ста́в'иш, кóрм'иш, л'ў-
б'иш; лóв'иц'е, ста́в'иц'е, кóрм'иц'е, л'ўб'иц'е; йены лóв'ац', ста́в'ец',
кóрмл'ец', спл'ац', рóб'ец', л'ўб'ац'. 853 лаўл'у, стаўл'у, кармл'у,
рабл'у; йены лóв'ец', ста́в'ец' кóрм'ец', с'п'йац'. 864 лаўл'у; йаны ста́-
в'ац', кóрм'ац', кóрмл'уц'. 871 лаўл'у, стаўл'у, кармл'у, рабл'у; йаны
лóв'ац', ста́в'ац', кóрмл'уц'. 897 лаўл'у, стаўл'у, кармл'у; лóв'ац', кóр-
м'ац', стаўл'ац'. 938 стаўл'у, кармл'у, кóрм'иш, кóрм'иц'а; стаўл'ац'
хату. 948 ловл'у, ста́вл'у, кормн'у, робл'у, л'убл'у; воны лóвл'ат', ста́в-
л'ат', кóрмн'ат'. 949 лувл'у, ста́вл'у, курмл'у, рубл'у, л'убл'у; воны
лóв'ет', ста́в'ет', кóрмл'ет'. 951 лов'у, ста́вл'у, кормл'у, падывл'у́с',
робл'у; воны лóв'ат', ста́вл'ат', кóрм'ат'. 952 ловл'у, ста́вл'у, кормл'у,
робл'у; воны лóв'ат', ста́вл'ат', кóрмл'ат'. 953 ловл'у, ста́вл'у, кормл'у,
робл'у, л'убл'у; оны лóв'ат', ста́вл'ат', кóрмл'ат'. 958 ловл'у, робл'у,
кормн'у, л'убл'у; воны лóвл'ат', кóрмл'ат', рóбл'ат', нехай пра́вл'ат. 959
лувл'у, лув'у, ста́вл'у, курмл'у, рубл'у, л'убл'у; лóв'ац', ста́в'ац', кóрм'ац'.
960 ловл'у, ста́вл'у, кормл'у, робл'у, л'убл'у; воны лóв'ат', ста́вл'ат',
спл'ет', кóрм'ац'. 962 ловл'у, ста́вл'у, кормл'у, л'убл'у; воны лóвл'ат,
ста́вл'ат, кóрм'ат. 973 лаўл'у, стаўл'у, кармл'у, л'убл'у; лóвйац', ста́-
вйац', сп'ац'. 974 лоўл'у, стаўл'у, робл'у, л'убл'у, спйац', л'эпл'ац'. 977
ловл'у, ста́вл'у, кормл'у, робл'у, л'убл'у; рóбл'ат', поста́в'ат', ста́вйат',
стано́вйац'. 979 кормл'у, стаўл'у; лóвйац', кóрмйац'. 981 лоўл'у,
стаўл'у, кормл'у, робл'у; воны лóвл'ац', стаўл'ац', кóрм'ац'. 985 лоўл'у,
стаўл'у, кормл'у, робл'у, л'уб'у; воны лóўл'ец', стаўл'ец', кóрмл'ец'. 987
стаўл'у, робл'у, л'убл'у; йены лóвйац', кóрмйац', рóбйац'. 990 стаўл'у,
зловл'у, рóбл'у, кóрмл'у; ста́в'иш, злóв'иш', рóб'иш', кóрм'иш'; рóб'имо,
лóв'им, лóв'ите; на́рóбл'ат', лóмл'ат', ста́вл'ат', кóрмл'ат', л'ўбл'ат'. 995
кормл'у, робл'у, стаўл'у, л'убл'у; лóв'ец', ста́в'ац', кóрм'ец', спл'ац'. 999
кармл'у, лаўл'у, л'убл'у; кóрм'иш, л'ўб'иц', л'ўб'им, кóрм'им, кóрм'иц'е;
л'ўб'ац', лóв'ац', кóрм'ец', спйац'. 1001 лаўл'у, стаўл'у, кармл'у; ста́в'-
йац', кóрмйац', лóв'йац'. 1008 ловл'у, кормл'у, ста́вл'у, робл'у, л'убл'у;

л'ов'ите, ста'в'ите; л'ов'ат', л'ов'ят', к'орм'ат', ста'в'ат. 1025 ла'йл'у, ста'йл'у, карм'л'у, раб'л'у, л'убл'у; ѡан'ы л'ов'ац', ста'в'ац', к'орм'ац', сп'иац'. 1027 ло'йл'у, ста'йл'у, корм'л'у, роб'л'у; сп'ите, сп'ят.

Карта № 161

ФОРМА 1-ай АСОБЫ МНОЖНАГА ЛІКУ ЦЯПЕРАШНЯГА ЧАСУ НЕТЭМАТЫЧНЫХ ДЗЕЯСЛОВАЎ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 111:

«Якія формы маюць нетэматычныя дзеясловы *есці*, *даць*:

у 1-ай асобе множнага ліку: *ядзім*, *ядзем*, *ядзём*, *ядом* ці *ямо*; *дадзім*, *дадзем*, *дадзём*, *дадом* ці *дамо*?»

Картаграфуемыя формы супрацьстаўляюцца па тыпах канчаткаў і асновы (*йаз'ім*, *даз'ім* : *йаз'ом*, *даз'ом* : *йадом*, *дадом* : *йамó*, *дамó*).

Выпадкі суіснавання розных тыпаў форм ў адной і той жа гаворцы картаграфуюцца пэўнай колькасцю знакаў, якія адпавядаюць гэтым формам.

Заўвагі і тлумачэнні збіральнікаў матэрыялаў ёсць у адказах наступных нас. пп.: 218, 299, 493, 523, 562, 752, 787, 792, 795, 870.

Фактычны матэрыял у каментарыях прыводзіцца з тых адказаў:

а) дзе адзначана наяўнасць розных тыпаў форм у адной і той жа гаворцы; б) дзе ёсць заўвагі і тлумачэнні збіральнікаў да прыведзеных прыкладаў; в) дзе картаграфуемыя формы адлюстроўваюць фанетычныя асаблівасці гаворак, а таксама матэрыялы тых пунктаў, дзе ставяцца дадатковыя знакі: 5 *йаз'ом*, *йаз'ім*, *даз'ом*, *даз'ім*. 32 *йаз'ом*, *даз'ом*, *даз'ім*. 57 *йаз'ім*, *йаз'ом*, *даз'ім*, *даз'ом*. 63 *йаз'ім*, *даз'ім*, *адаз'ом*, *прадаз'ом*. 68 *йаз'ом*, *йаз'ім*, *даз'ом*. 72 мы *йаз'ом*, *даз'ім*. 80 *йаз'ім*, *даз'ім*, *даз'ом*. 84 *йаз'ом*, *даз'ім*, *даз'ом*. 85 *йаз'ім*, *йаз'ом*, *даз'ім*, *даз'ом*. 89 *йаз'ім*, *йаз'ом*, *даз'ім*, *даз'ом*. 92 *йаз'ом*, *даз'ім*. 98 *йаз'ім*, *даз'ом*, *прадаз'ом*. 104 мы *йаз'ом*, *даз'ом*, *йаз'ім*, *даз'ім*. 209 *йаз'ім*, *даз'ім*, *йаз'ом*, *даз'ом*. 218 *йаз'ім*, *даз'ім*; у мове старэйшых — *йаз'ом*, *даз'ом*. 265 *йаз'ім*, *йаз'ом*. 271 *йаз'ім*, *даз'ім*, *даз'ом*. 296 *йаз'ом*, *даз'ом*, *даз'ім*. 299 *йаз'ім*, *даз'ім*; рэдка — *даз'ом*. 355 *дамó* *йэс'ц'и*, *йаз'ём*, *даз'ём*. 396 *йамó*, *йаз'ім*, *дамó*, *даз'ім*. 399 *йамó*, *йаз'ім*, *дамó*. 407 *йамó*, *йаз'ім*, *даз'ім*. 432 *йаз'ём*, *йаз'ом*, *даз'ём*, *даз'ом*. 446 мы *йамó*, *дамó*, *йаз'ім*. 447 *йаз'ім*, *йамó*, *даз'ім*, *дамó*. 452 *йаз'ім*, *йамó*, *даз'ім*, *дамó*. 453 *йамó*, *дамó*, *йаз'ім*, *даз'ім*. 456 *йаз'ім*, *йамó*, *дамó*. 460 *йамó*, *дадом*. 482 *пайадом*, *дамó*, *даз'ём*. 485 *йаз'ім*, *даз'ім*, *йадом*. 491 *йаз'ім*, *дамó*. 493 *йамó*, *дамó* — у мове старэйшых; *йаз'ім*, *даз'ім* — у мове малодшых. 495 мы *йадом*, *йамó*. 496 *йаз'ім*, *даз'ім*, *йадом*, *дадом*, *йамó*, *дамó*. 508 *йаз'ім*, *йадом*, *даз'ім*, *дадом*. 512 *йаз'ім*, *йадом*, *даз'ім*, *дадом*. 520 *йаз'ім*, *даз'ім*, *йадом*, *дадом*. 523 мы *йадом*, *дадом*, *йамó*; рэдка — *йаз'ім*. 529 *йамó*, *дамó*, *йаз'ім*, *даз'ім*. 530 *йаз'ім*, *йадом*, *даз'ім*. 548 *йаз'ім*, *йадом*, *даз'ім*, *дадом*. 553 мы *йадом*, *йаз'ім*. 559 мы *йамó*, *дамó*, *йаз'ім*. 562 *йамó*; часцей — *йаз'ім*, *даз'ім*, *дадом*. 601

йаз'ім, даз'ім, дадóm, йаз'óm. 602 йадóm, йаз'ім, дадóm. 636 йаз'ім, даз'ім, йадóm, дадóm, йаз'óm, даз'óm. 669 мы йамó ус'ё рáзам. 677 ешó дамó. 713 йамó, дамó, йаз'ім, даз'ім. 715 йаз'ім, йамó, даз'ім, дамó. 716, 731 йез'ім, йемó, даз'ім, дамó. 736 йедьме, дамó. 749 йаз'óm, йамó, даз'óm, дамó. 752 мы йамó, дамó і ў такой жа ступені ўжываецца форма йадóm, дадóm. 754 йаз'ім, йамó, даз'ім, дамó. 760 йемó, йед'имó, дамó. 761 йаз'ім, даз'ім, йамó, дамó. 765 дамó, йамó, даз'ім. 776 дамó, дадóm, йамó, йаз'ім. 777 мы йамó, дамó, дадóm. 787 йаз'ім, даз'ім; рэдка — йамó, дамó. 791 му йемó, йез'ім, дамó, даз'ім. 792 йаз'ім, даз'ім. Сустракаецца і форма йамó, дамó. 795 мы йемó, дамó; вельмі рэдка — йез'ім, даз'ім. 820 йаз'ім, йадóm, даз'ім, дадóm. 832 йаз'ім, йадóm, даз'ім, дадóm. 834 йез'ім, йемó, даз'ім, дамó. 841, 846 йез'ім, даз'ім, дамó, йемó. 851 йемó, дамó, йез'ім, даз'ім. 870 йаз'ім, даз'ім; радзей — йамó, дамó. 886 йез'ім, доз'ім, йедóm, додóm. 887 йаз'ім, даз'ім, дадóm. 900 мы йаз'ім, даз'ім, йадóm, дадóm. 905 йаз'ім, даз'ім, йадóm. 932 йаз'ім, даз'ім, йадóm. 966 йез'ім, даз'ім, йемó, дамó. 976 йемó, домó, додóm. 979 домó, йадóm. 985 йез'ім, йедóm, даз'ім. 991 йез'ім, йемó, дамó. 995 йез'ім, доз'ім, дамó, йемо. 1002 йез'ім, йемó, даз'ім, дамó. 1007 йаз'ім, м'и йемó, дамó. 1013 йедым, дадым, йемó.

Карта № 162

ФОРМА 3-й АСОБЫ МНОЖНАГА ЛІКУ НЕТЭМАТЫЧНАГА ДЗЕЯСЛОВА есці

Карта складзена на матэрыяле пытання № 111:

«Якія формы маюць нетэматычныя дзеясловы есці, даць:

...у 3-й асобе множнага ліку: ядуць ці ядзяць..?»

Карта складзена на аснове той часткі адказаў, якая прадстаўляе адпаведныя формы ад дзеяслова есці. Матэрыял паказвае, што толькі ад гэтага дзеяслова ўтвараюцца розныя марфалагічныя тыпы форм 3-й асобы множнага ліку, якія тэрытарыяльна размяжоўваюцца ў адрозненне ад аднатыпнай формы дзеяслова даць—дадуць, пашыранай на ўсёй тэрыторыі.

У адной частцы гаворак гэтыя формы уніфікаваны (ядуць, дадуць), у другой частцы яны размяжоўваюцца (ядзяць : ядуць).

Форма дадзяць адзначана толькі ў некаторых нас. пп. (557, 601, 809, 831, 832, 984, 1009). Фактычны матэрыял прыводзіцца ў каментарыях.

Адзначаныя ў адказах выпадкі суіснавання розных форм у адной і той жа гаворцы картаграфуюцца пэўнай колькасцю знакаў, якія адпавядаюць гэтым формам.

У каментарыях прыводзяцца тыя адказы, дзе адзначаны: а) паралельныя формы 3-й асобы множнага ліку: ядуць—ядзяць; б) формы з тлумачэннямі збіральнікаў; в) формы са спецыфічнымі адрозненнямі фанетычнага характару. 88 йаны йаз'ац' або йадўц'. 121 йадўц', йаз'ац'. 138 йиз'ац', йадўц'. 202 йаз'ац', йадўц'. 271 йаны йадўц',

йаз'ац'. 349 йадўц' кáшу, йаны йаз'ац'. 453 йадўц' ум'ёсц'а, с'в'ін'а н'е йаз'ац'. 498 йадўц', йаз'ац'. 507 йадўц', йаз'ац'. 508 йадўц', йаз'ац'. 512 йадўц', йаз'ац', йадўт'. 557 йаз'ац', даз'ац'. 601 йадўц', дадўц', йаз'ац', даз'ац'. 652 идёт. 653 йейát. 657 ид'át. 658 вонь ид'át'. 659 и'йд'át. 660 йид'át. 664 йийёт'. 665 вонь йийát'. 698 вонь йид'ёт'. 699 йидёт'. 701 вонé йиз'ёт'. 726 вонь йед'ёт'. 728 воні идёц'. 730 вонь йидиёт'. 738 ид'ёт'. 752 йаны йадўц', йаз'ац'. 773 йаз'ёц', йид'ад'. 791 йены йедўц', йез'ац'. 803 йез'ац', йены йедўц'. 809 йез'ац', даз'ац'. 829 йаз'ац', йадўц', даз'ац'. 831 йадўц', дадўц', йаз'ац', даз'ац'. 832 йадўц', йаз'ац', дадўц', дад'ац'. 839 йены йедўц', йез'ац'. 870 йадўц'; радзей — йадўт. 886 йадўц', йены йаз'ац'. 894 йаз'ац', изйадўц', йадўц'. 897 йадўц', йаз'ац'. 898 йадўц', йаз'ац'. 899 йадўц', йиз'ац'. 900 йаз'ац', йадўц'. 913 йез'ац', даз'ац'. 940 йаз'ац', йадўц'. 948 ид'ёт'. 949 йид'ёт'. 953 ид'át'. 955 вонь йидёт. 958 йаны йед'ёт'. 960 йидёт'. 965 йид'ёт'. 976 йез'ац', йедўц'. 980 йез'ёц', йез'ац'. 984 йаз'ац', даз'ац'. 1009 йаз'ац', даз'ац'.

Карта № 163

ВАРЫЯНТЫ ДАПАМОЖНАГА СЛОВА ёсць

Карта складзена на матэрыяле пытання № 112:

«У якой форме ўжываецца дапаможны дзеяслоў ёсць, ё, ёсцака ці е, есць, есцака, ест?»

На гэтай карце картаграфуюцца адрозненні, якія залежаць ад вакалізму слова, ад наяўнасці і адсутнасці [с'ц'], [с'] ці [ст] у канцы слова.

На карце выразна выступае супрацьстаўленне варыянтаў націскага галоснага [e]: [o] картаграфуемых слоў. Што датычыцца супрацьстаўлення па наяўнасці-адсутнасці зычнага (ці спалучэння зычных) у канцы слова, то яно выступае менш выразна; на значнай тэрыторыі такія варыянты слоў суіснуюць паралельна.

Суіснаванне розных тыпаў картаграфуемых слоў у адной і той жа гаворцы перадаецца на карце адпаведнымі знакамі ў тых жа нас. пп.

На карце абазначаны таксама двухскладовыя формы тыпу *йийё* (*ийё*), *йёс'ц'и*, *йёсты*. Фактычны матэрыял з указаннем такіх форм прыводзіцца ў каментарыях.

У адказах амаль паслядоўна прыводзяцца паралельныя словы з захаваннем і адпадзеннем [ц'] у спалучэнні [с'ц']: *йос'ц', йос', йес'ц', йес'*, таму гэта адрозненне не картаграфуецца на карце.

Не картаграфуюцца ўтварэнні, ускладненыя суфіксамі, паколькі ў адказах адзначана ўжыванне іх побач з бясуфікснымі словамі.

Матэрыял, дзе ёсць заўвагі і тлумачэнні збіральнікаў, поўнасю прыводзіцца ў каментарыях: 23 *йос'ц'и*, *с'эна йос'*, *у п'ачўрк'и йос'ика*. 35 *йос'ц'*. Іншыя формы не ўжываюцца. 36 *бўл'ба йос'ц'*. Іншыя формы не ўжываюцца. 74 *у нас йес' канбайн*, *у м'ун'е йос'*, *на нашай йос'ц'и*. 84 *йос'*; рэдка — *йес'ц'*, *йос'иц'ка*. 98 *сáла йос'ц'*, *изґарóдка йос'*; часцей гавораць *йос'*. 137 *йос'ц'*; радзей — *йес'ц'*. 141 *йосц'*; перава-

жае йос'. 142 йос'ц'; пераважае йос'. 158 йос' ужываецца толькі ў адной форме. 161 йос'іка, йос' ужываюцца паралельна. 164 йос' ужываецца ў адной форме. 170 йос', йес'ц', йос'ц'і. 174 йос'ц', йос'. Другая форма ўжываецца часцей. 185 йо, йос'ц'іка ўжываюцца паралельна. 186 йос' мно́га ўрыбо́ў. Пераважна ўжываецца форма йос'; радзей — йос'ц'ека і йо. 189 йос', йос'ц'іка ўжываюцца паралельна. 198 йос', йес', йо; рэдка — йос'ц'. 201 йос', йо; гавораць і йос'ц'іка, але рэдка. 213 йос' — самая пашыраная форма; йос'ц'і, йос'ц'ака; рэдка — йо. 215 йос'; рэдка — йос'ц'іка. 216 йос'ц', йос', йест; рэдка — йо. 219 йос', йо, йос'ц'іка, йос'іка. У старых сустракаецца йес'. 222 йос'ц', йо, йест; часцей — йос'ц'ека. 223 йо, йос'ц'іка; часцей — йос'. 225 йес'ц'; часцей — йест. 228 йос'; рэдка — йос'ц'іка. 229 йос'; рэдка — йес'ц'. 255 йо, йос', йос'ц'іка сустракаюцца ў людзей рознага ўзросту. 257 йос'; параўнальна менш — йест. 303 йос', йо; моладзь ужывае йос'ц'. 326 йос', йо, йос'ц'і. 329 ц'і йос' закур'ц', йо с'н'ічк'і; формы йо, йос' ужываюцца паралельна. 343 йосц', вельмі часта ўжываецца йест. 350 йес'ц'; часцей — йест. 352 з'е́ц'і йест, йе; часцей — йес'ц'. 381 йе́с'ц'а, йе́с'ц'ака, йес'ц'. 407 йос'ц', йос'ц'іка, йе́с'ц'іка; рэдка — йест. 411 йос'ц'; часцей — йест. 417 йес'ц', йе́с'ц'ака; радзей — йест. 423 йе; рэдка — йе́с'ц'ека. 426 йос'ц', йест — паралельна. 427 Гавораць йос' і йос'ц'. Першая форма ўжываецца часцей. 428 йест; радзей — йос'ц'. 429 йос'; часцей — йест. 430 йо, йес'ц'; часцей — йест. 432 йос', йест ужываюцца паралельна. 433 йест. Іншыя формы не ўжываюцца. 434 йест йа́ҫады. Іншыя формы не ўжываюцца. 443 йес'ц', што йе́с'ц'а. 445 йос'ц', йес'ц', йе. Ужываюцца пераважна йес'ц', йе́с'ц'ака. 471 йо, йе́с'ц'ека; вельмі рэдка йес'. 473 йест; у рэдкіх выпадках — йосц'. 474 йест, йо. Ужываюць і форму йос'ц'. 475 йос'ц'іака мы́ла, йо рыдл'о́ўка — ужываюцца абедзве формы. 490 йес', йес'ц'; пераважае — йест. 493 йе, йес'ц', йес'; часцей — йест. 509 йо, йос'ц'; рэдка — йос'ц'іка. 512 йо; рэдка — йос'ц'іка. 520 йос'ц', йо, йос'ц'ека, у м'ан'е́ йос'ц'ека м'од; рэдка — йест. 525 йес'ц'; радзей — йо. 539 йос'ц', йо; найбольш часта гавораць йос'. 601 йос'ц', йос'ц'іка; часцей — йо. 614 йос'ц'; значна радзей — йо. 615 йос'ц'; рэдка — йо. 618 йос'ц'і, йо. 670 йе; часта — йес'ц'. 671 йе́с'ц'ака, йе́с'ц'а, йест. 673 йе́с'ц'ака; больш пашырана — йе. 706 йе, йе́с'ц'ака; рэдка — йест. 716 йесц', йесц'е, йе́с'ц'ека. 717 у нас йе бо́лото, йе́ст'ека мно́ҫо йа́ҫад, у во́з'еры йе́ст'а мно́ҫо ры́бы. 718 йе, йе́с'ц'ека, йес'ц', у нас йе́с'ц'а ко́рва. 722 йе́ст'ека, йе. Калі гавораць апавядае аб сабе, то ўжывае першую форму, калі звяртаецца да другога, то ўжывае другую форму: у м'ен'е́ йе́с'ц'ека хл'еб, у тебе йе с'іе́но? 724 йест; але ўжываецца і форма йе. 726 йе хл'иб, йесц' дв'і з'і́ўкы, йе́ст'е клуб у нас. 730 йе, йест', йе́ст'а. 733 мо у нас йе́сты конве́рты, у мине́ йе, йест' ли ма́т'ер? 739 Ужываюцца дзве формы: йе, йест'. 748 тут йе мно́ҫа ва́ўко́ў; значна радзей — йе́с'ц'ека. 762 йе у нас, йе́ст'а у нас. 766 йе ўро́шы, йе́стека, йе́с'ц'а, йе́с'ц'ека. 767 йе, йе́с'ц'ека, йе́с'ц'а. 768 йе, йе́ст'а, йе́ст'ека. 770 йе́ст'ака, у мене́ йе, йе́ст'а. 775 йес'ц', йе́с'ц'ека; самая пашыраная форма — йес'. 777 йес', йес'ц', йос'ц', йе́с'ц'ака — га-

вораць у сяле; *йест* — у засценку. 785 *йес'ц', йес'ц'ака*; вельмі часта — *йес'*; рэдка — *йест*. 790 *йест, йе, йес'* ужываюцца паралельна. 791 *йе, йес'*; значна радзей — *йес'ц'ека*. 795 *йес'ц'ека бац'ка, йе*. Моладзь часта гаворыць *йес'ц'*. 798 *йе*; значна радзей — *йес'ц'ека*. 809 *йес'ц'е, йе, йес'*. 811 *йес'ц'ека, йес'ц'а*. 823 *йе с'ілы, йес' машыны, йес'ька*; часцей — *йе*. 832 *йес', йес'ц', йийё, йес'ека*. Пераважае форма *йе*. Вельмі рэдка ўжываецца — *йо*. 843 Пераважна ўжываецца форма *йе*; радзей — *йес', йес'ека*. 852 *йе, йес'*; часцей — *йе*. 871 *йес'ека, йес'*. Найбольш часта сустракаецца *йийё*. 878 *йе*; рэдка — *йос'ц'*. 879 *ийё*. 882 *йёц'ека, йийё*. 885 *йес'ека*; часцей — *йе*. 886 *йе, ийё хл'иеб, ийё л'иес, ийё вуоз, ийё куон', ийё кот*. 897 *йо*; вельмі пашыраны *йос'ика, йос'ц'*. 899 *йос'ц'*; пераважае *йо*. 904 *йес', йес'ц'ака, ийё*. 909 *йес'ц'ека, йийё; йес'ц' ц'арп'ён'н'а, свайё хлопцы йе*. 910 *йос'ц'*; часцей — *йо*. 913 *ийё* і паралельна — *йес'ц'ека*. 917 *ийё*. 937 *йос'ц' і йо* сустракаюцца ў аднолькавай меры. 938 *у сус'ёда йо; бац'ата йос', йос'ц' малако, йес'ц'ака ус'о; рэдка — йос'ц'ака*. 942 *йо*; рэдка — *йос'ц'ак'и, йос'ц'ак'а*. 958 *йе барсук'і*; у рэдкіх выпадках — *йест'*. 961 *йе, йест'а*. 963 *йе, йес'т'а, йес'тыка*. 970 *йе, йесц'е*; іншыя формы не ўжываюцца. 972 *йе, йесц'ека, йесц'е*. 988 *йе*; рэдка — *йесц'*. 1002 *йе, ийё* — часцей; рэдка — *йос'ц', йес'ц'*. 1005 *ийё, йе*; рэдка — *йос'ц'*. 1018 *йес'ц'ека, йе, ийё, унўчак йе*. 1026 *йес'ц'ека*; рэдка — *йе*. 1027 *йе сотк'и, прёса йест'ака, козы йестека*.

Карта № 164

ВАРЫЯНТЫ ГАЛОСНАГА Ў ЗВАРОТНАЙ ЧАСЦІЦЫ ДЗЕЯСЛОВАЎ

Карта складзена на матэрыяле пунктаў «а» і «б» пытання № 113:

«Як утвараюцца формы зваротных дзеясловаў:

а) пасля галоснага: *баюся, баюсь, баюса, баюсі, баюсё, баюсе, баюсо*;

б) пасля зычнага (акрамя т): *спёкся, спёксь, спёкса, спёксі, спёксе* ці *спёксо..?*»

Картаграфуецца матэрыял адказаў на пункты «а» і «б» тых дзеясловаў, у якіх -ся знаходзіцца ў пазіцыі пасля галоснага і пасля зычнага, акрамя [т].

Улічваюцца і адказы на пытанне № 19 «Які галосны гук вымаўляецца ў паслянаціскных складах замест я... в) у зваротных дзеясловах: *памыўся, памыўсі* ці *памыўсе..?*»

Акрамя адзначаных форм зваротных дзеясловаў, прыцягваецца і форма інфінітыва з паказчыкам -ці (-ты): *купаціся, купатыся(са), купатысе(сэ), купатысь(с)*.

На карце картаграфуюцца галосныя зваротнай часціцы: [а], [о], [у], [і], [ы] і рэдуцыраваны [ь] у пазіцыі пасля галоснага і зычнага і адсутнасць галоснага ў тых жа пазіцыйных умовах.

Характар зычнага зваротнай часціцы картаграфуецца на карце № 165, таму на гэтай карце не прымаецца пад увагу.

Суіснаванне розных тыпаў галоснага, наяўнасць і страта галоснага звяротнай часціцы ў адной і той жа гаворцы абазначаецца на карце пэўнай колькасцю знакаў, якія адпавядаюць гэтым тыпам.

Адсылачны знак указвае на асаблівасць транскрыпцыі: [e^a] (нас. п. 430) і [ae] (нас. п. 997).

Заўвагі і тлумачэнні збіральнікаў ёсць у адказах нас. пп. 326, 387, 436, 550, 562, 674, 792, 800, 810, 890, 1006. Фактычны матэрыял прыводзіцца ў каментарыях.

Акрамя таго, у каментарыях прыводзяцца выпадкі суіснавання форм з дыялектнымі варыянтамі галоснага ў звяротнай часціцы. Варыянт **-с'а**, які пашыран на ўсёй моўнай тэрыторыі, за рэдкім выключэннем, у каментарыях не прыводзіцца.

Поўнасцю змяшчаюцца адказы з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў. **23** да чэлав'эчка заб'ёўлас', тўча наз'вінулас', пэс'ал'іўшыс'і, з'б'іл'іс'і, п'асок н'і апсыпайс'і, с'п'окс'і, байішс'і. **25** дра́л'іс'і, атарва́ўшыс'і, забы́ўшыс'і, сабра́ўшыс'і, заста́ўшыс'і, нац'іскал'іс'і, набра́лас'е, прып'оршыс'е, байішс'е. **26** н'і спра́в'іл'іс'і кўчы злажы́ц', трох'і учы́лас', апачо́ўз'ілас', памы́л'іс'і, пыкупа́ўс'і. **29** займа́л'іс'і, даб'іл'іс'і, зав'іл'іс'і, дра́л'іс'і, ўан'а́л'іс'і, случы́лас', жан'іц'іс'і, ма́м'ін'к'і спрас'іц'іс'і, йаньі разра́ста́л'іс'і. **31** індык'і раскры́чал'іс'і, ц'і найёл'іс'і, раз'іўшыс'і, абышлос', раз'іц'і́л'іс'і, с'м'айёшс'і. **34** вучы́л'іс'і, раз'іўшыс'і, аста́ўшыс'і, сабра́ўшыс'і, пакупа́ўс', наўрэ́ўшыс'і, забы́ўс'і, памы́ўс'і. **40** аста́лыс' с'імнэ́цац', мн'е пыпа́лыс' ічу́ка, прыкра́л'іс'і, встры́чал'іс'і, в'ал'іс'і. **53** ру́чал'іс'і, займа́л'іс'і, даб'іл'іс'і, адз'ал'і́л'іс'і, зав'іл'іс'і, дра́л'іс', прадава́л'іс'і, ўан'а́л'іс' за мной, случы́лос', адкры́л'іс'і ц'іх'і́йа, зачыса́ўс'і, астына́в'іл'іс'і. **57** каснў́ўс'і, праў́адува́ўс'і, к'інуў́шус'і, астал'іс'і, с'м'і́йа́л'іс'і, задў́мал'іс'і. **61** с'м'а́ўўс', с'аз'і́л'іс'і. **64** астал'іс', асталос', спóўн'ілас', байа́л'іс', астава́лас', звáлас', звáл'іс', звáл'іс'е, аста́ўшыс'е, н'авы́спаўшыс'е, астава́йс', астава́ўс', байс'с'е, хавáйс'с'е, раск'і́слас'е, сп'ішáйшус'і. **65** астал'іс', баз'а́ўс'і, асталас', акац'і́лас', зб'іра́л'іс', с'м'і́йа́л'іс', саз'і́л'іс', пакупа́ўс'і. **66** купа́ўс'і, с'м'і́йа́л'іс'і, зўава́рыл'іс'і, саз'і́л'іс'і, мў́чыл'іс', п'ерас'ал'і́л'іс'і, наха́з'і́лас', на́з'е́йе́ц'ес', учы́л'іс', раз'і́л'іс'е, пакупа́лас', н'ав'е́рылас'е, нарабо́таўшыс'і, н'е на́з'іва́л'іс'і, звáлас', пажан'і́л'іс', парва́лас'е, забы́лас'і, лажы́с'с'е, змары́ўс'і, забы́ўс'і, зан'а́ўшыс'і, купа́ўс'і, мў́чал'іс'е, раз'і́л'іс'е. **68** асталас', б'ару́с', наз'в'іну́л'іс'і, дастава́лас'і, палучы́лас'і, называ́л'іс'і, йаўн'і́лас'і, акац'і́лас'і, байу́с', с'м'і́йа́л'іс'і, ішчата́ўс'і, абрашча́ўс'і, зап'іса́ўс'і, напрас'і́ўс'і, звал'і́ўс'і, кац'і́ўс'і, с'п'окс'і, пакупа́ўс'і, байіс'с'і. **69** астал'іс', саз'і́л'іс'і, с'м'і́йа́л'іс'і. **71** называ́л'іс'і, акац'і́лас'і, лажы́с', сабра́л'іс'і, пакалы́п'іс'і, нас'м'і́йа́л'іс'і, асталас'і, с'м'і́йа́л'іс', аста́ўс'і, пакапа́ўс'і. **75** мы аста́л'іс', н'е йав'і́л'іс', йаньі аста́л'іс' кас'і́ц', на вос узабра́л'іс'і і дава́й сп'і́чк'і пал'і́ц', аста́л'іс'і, ув'арц'е́л'іс'і. **82** асталас'і, прычаса́ўс'і, астал'іс'. **83** прык'іну́ўшыс', пал'ан'і́лас', зара́з'і́лас'і, падн'а́лас',

падн'ал'ис'и. 92 бай'ус', купай'ус', саз'ул'ис', саз'ул'ис'и, с'м'айал'ис', см'айал'ис'и. 109 бай'ус', купай'ус', саз'ул'ис', б'ираг'ис', с'п'окс'ь, п'экупай'ус', байс'с'ь. 111 бай'ус', купай'ус', с'м'ай'ус', саз'ул'ис'и, с'м'ийал'ис'и, с'п'окс', п'экупал'ис'и, байс'с'ь, з'уаворымс'ь. 112 бай'ус', купай'ус', с'п'окс'ь, п'экупай'ус'ь, байис'ь. 114 бай'ус'ь, с'п'окс'ь. 115 бай'ус'ь, купай'ус'ь, саз'ул'ис'ь, с'м'айал'ис'ь, с'п'окс'ь, п'экупай'ус'ь, байс'с'ь, з'уаворымс'ь. 116 бай'ус', купай'ус', п'экупай'ус'ь, з'уаворымс'ь. 117 бай'ус'ь, купай'ус'ь, саз'ул'ис'ь, с'м'ийал'ис'ь, с'п'окс'ь, п'экупай'ус'ь. 125 зан'ай'ус', хоц'бы памылас', н'и парас'улас', сакрый'ус'у, н'и з'ал'ий'шис'и, спужалас', н'и хувал'ис', сабрай'шис'и, п'этрац'ил'ис' матк'и, астал'ис', засталас'. 126 купал'ис'и, саз'ул'ис'и, ругал'ис'и, с'м'ийал'ис'и, с'п'окс'. 128 быйал'ис', тур'уувал'ис', с'м'ийал'ис', саз'ул'ис', быйал'ис'и, тур'уувал'ис'и, с'м'ийал'ис'и, саз'ул'ис'и. 129 удар'илас', бр'ихал'ис'и, н'и вываз'ул'ис'и, сад'ж'ус', паажан'ул'ис'и. 134 збунтувалас', нахм'ур'ус', бай'ус', купай'ус', саз'ул'ис'и, с'м'ийал'ис'. 227 хавал'ис'и, настрада'л'ис'и, нап'рав'ил'ис', н'и к'ратай'ус', напал'ис'и, рассохл'ис'и. 229 саз'ул'ис'и, с'м'ийал'ис'и, вучыл'ис'и, атышл'ис'и, быйал'ис'и, астал'ис'и, хавал'ис'и, з'б'ирай'и'ис'и, сабрал'ис'и, в'арн'ул'ис'и, паварочал'ис'и, хвац'ул'ас', хац'елас', аста'йс'и, купай'ус'и, с'п'окс'и. 243 бай'ус', купай'ус', саз'ул'ис', см'айал'ис', памы'ус'и, вучы'ус'и, аз'е'ус'и, завол'ис'и. 268 бай'ус', купай'ус', саз'ул'ис'ь, с'п'окс'ь, п'экупай'ус'ь, байис'с'ь, з'уаворымс'ь. 269 саз'ул'ис', с'б'рал'ис'и, бай'ус'. 275 бай'ус'ь, с'м'ийал'ис'ь, саз'ул'ис'ь, работалас'ь, с'п'окс'ь, пакупай'ус'. 277 с'м'ишал'ис'и, п'эчам'у расстал'ис'и, н'эдашал'ис'. 281 каг'о ты байс'с'ь. 292 н'и сц'исн'ай'и'ис', р'эспылажыл'ис', н'и трапл'ис', н'ирац'орл'ис'и, н'и сп'рав'ил'ис', р'эзыишл'ис'и, разыи'и'ис'и, волк'и пыб'ас'ил'ис', р'эсп'эрыжайс'. 294 пырыс'ц'ирал'ис', час'ц' л'уз'ей асталыс', н'а й'чыл'ис', асталас', прышлос', астал'ис'и, пызыжывал'ис', быйал'ис'. 295 нашл'ис', н'и ны'и'ибайс', разз'ел'ис'и, раз'ул'ис'и, ун'ирай'с', стынав'ис'. 297 ус'ерз'илас', зб'ас'ил'ис'и, пы'унал'ис'и зы з'ин'г'ам'и, сыбрал'ис'и, саз'ул'ис'и, с'м'ийал'ис'и. 298 бай'ус', купай'ус', саз'ул'ис'и, б'ил'ис'и, с'м'ийал'ис'и, хвал'ил'ис'и, спугал'ис'и, мыл'ис'и, раз'уварыл'ис'(и), у М'инску вучыл'ис'и, з'увар'ий'ус'и. 299 злымалыс', зб'ил'ис', забыл'ис'и, стам'ил'ис'и, зб'ил'ис'и, суз'ил'ис', жан'ил'ис'и, зымар'ил'ис'и, падн'ал'ис'и. 301 купал'ис'и, в'ымыл'ис'и, жан'ил'ис'и, саз'ул'ис'и, зб'ил'ис'и, вучыл'ис'и, напай'шис'и, стынай'л'ус', забй'ус', стамл'ус', с'м'ай'ус'. 302 бай'ус', купай'ус', саз'ул'ис'и, с'м'ийал'ис'и, купал'ис'и, вучыл'ис'и, б'ил'ис'и, разз'ел'ис'и, абв'инчал'ис'и. 304 адлам'улас', на'адавалас', адзайн'улас', ручай'ус', саз'ул'ис'и, нажыл'ис'и, складал'ис'и. 311 астай'ус', купай'ус', саз'ул'ис', п'эбуд'вал'ис', асвабаз'улас', закончылас', аблун'ил'ис'и, быйал'ис'и, утам'ий'шис'и, атлумал'ис'и, йа забылас'и, астан'омс'и. 313 с'м'ай'ус', бай'ус'и, саз'ул'ис'и, с'м'ийал'ис'и, пах'ил'ил'ис'и, атичап'ил'ис'и, н'эплавыл'ис'и. 318 саз'ул'ис', саз'ис', саз'ул'ис'и, учыл'ис'и. 326 купай'ус'а, купай'ус', бай'ус'а, спускал'ис'. Часцей сустракаецца форма на-ся. 333 бай'ус'(а), купай'ус'(а), с'п'окс'(а), пыкупай'ус'(а), байис'с'(а). 347 бай'усо, купай'усо, с'п'оксо, пакупай'усо, з'уаворымсо, нас'уласо, найеласо, укачаласо з'иц'а, часаласо, цал'а л'изаласо, кац'ис на

бок, лажыс спац', кладав'ис спац', садав'ис на лав'и, пачашыс. 387 байўс', к'ёпско апранўўс'. Сустракаецца байўс'а і байўс'. 391 байўс', купайўс'о, с'м'айа́л'ис'о. 430 саз'и́л'ис'е^а. 436 вал'айўс', высп'имс'о. Ужываецца і форма на -сь: купайўс'. 438 вучыўс'о, байўс', купайўс', саз'и́л'ис', с'м'айа́л'ис'. 443 ажан'и́ўс'о хлóp'ец, астало́с'о, аста́ўс'о, пра-мўчыўс'о. 446 байўс'о, купайўс'о, с'м'айо́мс'о, с'п'о́кс'о, пакупайўс'о, зўаво́рымс'о. 509 мыйўс', брыйўс', саз'и́л'ис'и, купа́л'ис'и, купа́л'ис', ва-з'и́л'ис'и, пыва́л'и́л'ис'и, с'м'ийа́л'ис', л'уб'и́л'ис', л'уб'и́л'ис'и, паб'и́л'ис'и, паб'и́л'ис', хвал'и́л'ис'и, зыйма́л'ис', навучы́л'ис', памы́л'ис', шчэ́па́л'ис', кэ́лыха́л'ис'. 550 байўс'а; радзей — байўс'. 562 байўс'а, купайўс'а, см'айа́л'ис'а, саз'и́л'ис'а. Даволі часта сустракаецца форма на -сь: байўс', купайўс', с'м'айа́л'ис', саз'и́л'ис'. 586 байўс', купайўс', па-купайўс', зўаво́рымс', с'м'ийа́л'ис'и, саз'и́с'и. 593 вы́кэ́чайшыс'и, пра-карм'и́с', злымáлэс', жылóс'. 653 свáтатыс'. 659 зўу́во́рымос'. 664 байўс'е, купайўс'е, смыйéлыс'е, сп'и́кс'е, по́купа́вс'е, бойи́шс'е, зўово́-рымс'е, торчо́ватыс', свáтатыс', купа́тыс', над'и́ятыс', хвалы́тыс'. 669 памы́ўс'о. 674 байўс'а, с'п'о́кс'а; сустракаецца — байўс', с'м'айа́л'ис' з йауó, вучы́ўс'е. 678 папы́тайўс. 679 сабрало́с', н'и пам'а́ша́л'ис', н'и сы́палосо, нараб'и́лосо, астал'и́с', набу́ласо, увабра́лас', зўаво́рвайемсo. 683 хрон'и́лос', называ́лас', дапы́тывал'ис', нахо́дыл'исo, о́коты́лас', на-чала́с', саб'и́райўс', прышло́с', по́ломало́сo, вал'áтысo. 699 бойўс'е, ку-пайўс', смыйéлыс', сп'и́кс', по́купа́вс', бойи́шсe, зўово́рымос', торчо́ватыс', свáтатыс', купа́тыс', сподывáтыс', хвалы́тыс'. 709 байўс'о, купайўс'о, с'п'о́кс'о, пакупайўс'о, пакупайўс', зўаво́рымс'о. 741 пады́выс', зароды́лас', бойўс', по́назб'и́рува́лыс', уда́лас', зро́былос', купа́лас', сады́лас', см'ийé-лас', просне́с'с'е. 765 сопсoва́лас, по́пл'елáс, доста́лосo, по́лучы́лосo. 766 дав'елóсo, раб'и́ласo, по́лучы́лосo, саз'и́с. 777 вы́жыласo, байўс'е, саз'и́л'ис'е, заб'и́лас'е, звал'и́лас'е, памы́ўс'е, учы́ўс'е. 779 йа байáлас, н'е навучы́лас, то́л'к'и жан'и́л'ис, зўуб'и́ласo, палуп'и́ласo. 792 ку-пайўс'а. Даволі часта сустракаецца форма тыпу зўаз'и́л'ис'. 799 на-плод'и́лосo, астало́сo, ма́ло на́раз'и́ласo, забóц'и́ўсo, вучы́ўс'е, оз'éўс'е. 800 бойўсa; радзей — бойўс. 801 зро́б'и́лосo, поро́ўн'ева́л'ис. 802 за-шчо́ўкнуўс', о́коц'и́лыс', үи́ўс', о́стало́сo. 810 змóхсa, наўу́ла́лосo. Ва ўсіх трох родах ужываецца форма на -са, -со. 825 кац'и́л'ис'е, купа́-л'ис'е, см'ейа́л'ис'е, байа́л'ис'е, сп'о́кс'е, пакупайўс'е, зўаво́рымс'е, со́й-дамс'е. 836 по́жен'и́л'ис', зов'еза́лос'е, зломáлосo, памы́ўс'е, 867 за-бу́л'ис', наўрэ́блас'е, сас'н'и́ўс'е. 883 байўс', купайўс', саз'и́л'ис', см'айа́-л'ис', памы́ўс'е, вучы́ўс'е, апранўўс'е. 885 сабра́ласo, палуча́ласo, не байўс'. 888 аста́лас' у жы́вўх, вўц'арлас', зас'л'éп'л'у́йўс', лажы́с', байўс', купайўс', з'б'и́ўс'е з пу́ц'а, прав'ин'и́ўс'е. 889 байўс', купайўс', саз'и́л'ис', см'айа́л'ис', памы́ўс'е, вучы́ўс'е, апранўўс'е. 885 сабра́ласo, палуча́ласo, не байўс'. 888 аста́лас' у жы́вўх, вўц'арлас', зас'л'éп'л'у́йўс', лажы́с', байўс', купайўс', з'б'и́ўс'е з пу́ц'а, прав'ин'и́ўс'е. 889 байўс', купайўс', саз'и́л'ис', см'айа́л'ис', памы́ўс'е, вучы́ўс'е, апранўўс'е. 885 сабра́ласo, палуча́ласo, не байўс'. 888 аста́лас' у жы́вўх, вўц'арлас', зас'л'éп'л'у́йўс', лажы́с', байўс', купайўс', з'б'и́ўс'е з пу́ц'а, прав'ин'и́ўс'е. 889 байўс', купайўс', саз'и́л'ис', см'айа́л'ис', памы́ўс'е, вучы́ўс'е, апранўўс'е. 917 байўс', купайўс', саз'и́л'ис', с'м'ейа́л'ис', сп'о́кс', пакупайўс', зўаво́рымс', памы́ўс'е, вучы́ўс'е, апранўўс'е. 924 байўс', ку-пайўс', саз'и́л'ис', с'м'ийа́л'ис', с'п'о́кс', пакупайўс', зўаво́рымс', вы́к'ину́-лас', аста́л'ис', па́купа́л'ис'и, рас́пла́калас'и, за́былас'и, спў́з'и́лас'и, в'ар-

юсо; садзіліся, садзілісь, садзіліса, садзілісі, садзілісё, садзілісе, садзілісо;

б) пасля зычнага (акрамя т): спёкся, спёксь, спёкса, спёксі, спёксё ці спёксо; накупаўся, накупаўсь, накупаўса, накупаўсі, накупаўсе, накупаўсё ці накупаўсо; баішся, баішсь, баішсі, баішса, баішсе, баішсё ці баішсо...?»

Акрамя асноўных матэрыялаў, пры картаграфаванні ўлічваліся адказы на пытанне № 19 «Які галосны гук вымаўляецца ў паслянаціскных складах замест я (а пасля зацвярдзелых зычных пасля а):

в) у зваротных дзеясловах: памыўся, памыўсі ці памыўсе...?»

Аб'яднанне фактычнага матэрыялу пунктаў «а» і «б» даецца на аснове неадрознівання зычнага зваротнай часціцы ў розных пазіцыйных умовах (пасля галоснага і зычнага), за выключэннем пазіцыі пасля [т] (купацца), як гэта адзначана ў картаграфуемым матэрыяле.

На гэтай карце картаграфуюцца зваротныя дзеясловы, у якіх -ся знаходзіцца ў пазіцыі: а) пасля галоснага (купаюся, купаціся, купатыся); б) пасля [ў] (купаўся); в) пасля зычнага, акрамя [т] (купаешся, спёкся).

Суіснаванне розных варыянтаў зычнага картаграфуецца пэўнай колькасцю знакаў, якія адпавядаюць гэтым варыянтам.

У радзе адказаў мяккасць зычнага ў зваротнай часціцы абазначана толькі ў пазіцыі перад [е] (купаўс'е) або ў варыянце -сь пры адсутнасці галоснага (купатыс'). (Гл. матэрыялы, прыведзеныя ў каментарыях нас. пп. 777, 799, 801, 802, 804, 814, 834, 836, 983, 987, 988, 989). Аднак у большасці выпадкаў мяккі і цвёрды варыянты зычнага [с] адзначаны ў пазіцыі перад аднымі і тымі ж галоснымі. Акрамя вышэй указанага выпадку, у каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў: 775 байўса, байўс'а, байўсо, с'м'айа́л'иса, с'м'айа́л'ис'а, нас'м'айа́л'иса, с'п'о́кса, с'п'о́кс'а, накупаўса, накупаўс'а, б'іўса, памыўс'а, жн'івó зац'аўнўласо. Зваротную форму на -са ўжываюць жанчыны і пажылыя мужчыны. 777 байўс'е, байўса, саз'іл'ис'е, саз'іл'иса, заб'ілас'е, звал'ілас'е, звал'іласа, с'п'о́кса, с'п'о́кс'е, крыйса, крыйс'е, н'е х'ісайса. 792 купаўс'а, з'ваз'іл'ис'а, с'м'айа́л'ис'а, с'п'о́кс'а, накупаўс'а, байійс'а, вучыўса. Рэдка сустракаецца форма на -са: купаўса, апраўс'а, памыўса. 799 спуска́л'иса, наз'айёмса, абуйц'еса, намўчыласа, поз'ив'ўса, осталса од'ін, прыў'инайса, он з'ержайса, наўлаз'ўшса за з'ен', аз'еўс'е, вучыўс'е. 801 спакус'ўлас'е, покац'ўйс', пов'ес'ўйс', бойўса, купаўса, саз'іласа. 802 зашчóўкнуўс', окот'ўлас', ўи́зўс', абз'ерóсса, мўчуса, закўтайса, зан'имайёмса, зашл́аса, падн'аўса, под'удова́л'иса, разышл'ўса, зав'ербова́вса, осы́пал'иса, сышл́о́са. 804 бойўс', купаўс', памыўса, купаўса, бойўса, соз'іл'ис, см'ейа́л'ис, ўа купаўс', купаўса, ты бойсса, саз'ўсса, спйóкса. 814 байўса, купаўса, с'м'айа́л'иса, с'п'о́кса, байўмса, з'ваво́рымса, вўл'ўйс'. 821 мыйўса, купаўса, старайўса, саз'іл'иса, нас'ўл'иса, з'б'ира́л'иса, памўўса, н'е дастўкайесса, з'в'оўса, зйеўса, зламўса, скас'ўйс', нараб'ўйс', змóв'имса, з'б'ерóмса, наўул'аўса, наўул'аўс'а, сазўс'а, з'б'ерўс'а, с'к'ўнулас', наўлаз'еўс'а, мыйўс'а; форма на -ся сустракаецца ў мове малодшага

пакалення. 828 *разасóхлас'а, н'и даґадаўс'а, к'идаўс'а, патп'араза-лас'а, байўса, прымаўса, нап'иўса, н'и паґан'са, астаўса, раз'иўса, н'и ўб'ираўса, байшса, нан'ўхаласа, асталóса, акац'и́ласа, з'е баґа́тства з'еласо, ко́нчыласа, здалóсо, с'м'айа́л'иса*. Старыя вымаўляюць *-са*, моладзь жа часта ўжывае формы на *-ся*. 834 *а мы в'арн'у́л'ис'*, да пазнако́м'ил'ис', у к'у́чку сб'и́лас', з'елалос', прышлóса, астава́л'иса ў пры́мы, труз'и́л'иса, бойўса, ожен'и́ўса, навучы́ўса, вы́ска́зываўса, у́споко́йусо. 836 н'е зов'еза́лос'е, н'еко́торы́е по́жен'и́л'ис', трóйе з'е́ц'е́й асталóса, н'е бойўса, штó ты так разл'óўса, ложы́ц'еса, закру́ц'и́ласа, познако́м'ил'иса, ус'е поворóчил'иса, асталáса адна́, йа на ц'еб'е́ б'ижа́йўса, там бу́лo да зломáлосо, н'е соз'и́са, астаўса, уто́п'и́ўса, спужа́йўса. 843 а́тцура́ўса, скапа́йўса, абазна́л'иса, ажан'и́ўса, забы́ўса, памы́ўса, а́тказа́ўса, за́кры́ласа, за́ўбый́ласа, свáтал'иса, пра́стуз'и́ласа, сарва́ўса, байи́сса, зґавóрымса, атг'ел'и́л'иса, пажан'и́л'иса, купа́йўс'а, ґан'а́йўс'а, с'м'ейа́л'ис'а, абазна́л'ис'а. Форма на *-ся* пашырана ў мове прадстаўнікоў малодшага пакалення. 869 *байўса, купа́йўса, байа́л'иса, цалава́л'ис'а*. Сустрэкаюцца і формы на *-ся*. 983 *бойўса, купа́йўса, саз'и́ласа, с'м'ейа́ласа, с'пйóкса, покупа́ўса, бойшса, зґовóрымса, вучы́ўс'е, а́прану́ўс'е, памы́ўс'е*. 987 *бойўс'е, купа́йўс'е, соз'и́л'ис'е, см'ейа́л'ис'е, помы́ўса, опрану́ўса, заґл'е́з'е́ўса, вучы́ўса*. 988 *байўса, купа́йўса, мыйўса, саз'и́л'иса, см'ейа́л'иса, сп'óкса, пакупа́ўса, байи́са, зґавóрымса, памы́ўс'е, вучы́ўс'е, а́прану́ўс'е*. 989 *звары́ласа, хова́л'иса, з'емл'а́ вў́пыхаласа, пудн'елáс', оста́лáса, бо́йа́л'иса, по́хова́л'иса, п'исáлосо, старáл'иса, уч'и́л'иса, вў́брал'иса, потóm'и́л'иса, бойўса, купа́йўса, соз'и́л'иса, см'ейа́л'иса*.

Карта № 166

УТВАРЭННЕ БУДУЧАГА СКЛАДАНАГА ЧАСУ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 114:

«Як утвараюцца формы будучага часу: *Буду рабіць, маю рабіць ці рабіцьму, рабіціму...*, будзеш вязаць, маеш вязаць ці вязацьмеш..., будзе купляць, мае купляць ці купляцьме..., будзем малаціць, маем малаціць ці малаціцьме..., будуць пісаць, маюць пісаць ці пісацьмуць...?»

На гэтай карце адлюстраваны складаныя формы будучага часу — аналітычная форма тыпу *буду рабіць, будзеш рабіць* і інш. і сінтэтычная тыпу *рабіцьму, рабіцьмеш* і інш.

Акрамя ўказанага супрацьстаўлення, на карце абазначаны канструктыўны тыпу *маю рабіць, маюся рабіць*, якія адрозніваюцца мадальнымі адценнямі намеру, неабходнасці дзеяння.

Суіснаванне розных форм у адной і той жа гаворцы абазначана на карце пэўнай колькасцю знакаў, якія адпавядаюць гэтым формам.

У асобных выпадках картаграфуецца колькасна недастатковы матэрыял (нас. пп. 514, 656, 705, 856).

На аснове заўваг збіральнікаў знакі ставяцца ў наступных нас. пп.: 497 «Форма з *буду* ўжываецца рэдка». 774 «Аднак і ў мове старэйшага пакалення ёсць формы з *буду*». 785, 790 «Перадавая частка вёскі

ўжывае літаратурныя формы». 796 «У прадстаўнікоў малодшага пакалення і калгаснага актыву рэдка можна пачуць літаратурную форму тыпу *бўдз'ем кас'іц'*». 981 «Формы будучага часу ўтвараюцца шляхам далучэння дзеяслова *буду: бўду раб'іц'*». 985 «Ужываюцца паралельныя формы з *іму*».

Адсылачны знак указвае на выпадкі ўжывання формы тыпу *раб'іц'му* ў спалучэнні з дзеясловам *быць* (*бўду раб'іц'му, бўз'еш раб'іц'м'еш* і інш.).

Асаблівасці форм інфінітыва, што ўваходзяць у склад будучага часу (*рабіцьму, рабіціму; буду рабіць, рабіці*), на карце не абазначаны; гэтым формам прысвечана карта № 173. Не картаграфуюцца адрозненні асабовых канчаткаў сінтэтычнай формы будучага часу: 1-ай асобы адзіночнага ліку: *раб'іц'им (робытым)* (нас. пп. 675, 676, 677, 678, 680, 683, 691, 713, 716, 717, 718, 723, 725); 1-ай асобы множнага ліку: тыпу *ходзітымо* (нас. пп. 656, 662, 664, 675, 676, 677, 678, 680, 687, 688, 690, 691, 696, 701, 702, 712, 716, 723, 725, 727, 754, 758, 759, 769, 780, 803, 804, 805, 807, 811, 812, 885, 961, 962, 964, 972, 978). Бытаванне апошняй формы адзначана на тэрыторыі пашырэння формы 1-ай асобы множнага ліку цяперашняга і будучага простага часу на *-мо* тыпу *рób'имо, хóз'имо*, закартаграфаванай на карце № 154. Не картаграфуюцца і формы 1-ай асобы множнага ліку на *-ом(-ам)* (*роб'іц'имом, раб'іц'мам*), якія супадаюць з тэрыторыяй распаўсюджвання формы 1-ай асобы множнага ліку цяперашняга часу, закартаграфаванай на карце № 150.

Форма 1-ай асобы множнага ліку на *-мом (-мам)* адзначана ў адказах наступных нас. пп.: 774, 776, 779, 781, 794, 798, 801, 802, 810, 815, 819, 823, 831, 832, 840, 841, 845, 846, 851, 867, 881, 971, 982, 989, 991, 995, 999, 1004, 1011, 1012. Матэрыял пералічаных пунктаў поўнасьцю прыведзен у каментарыях.

Ужыванне сінтэтычнай формы будучага часу ў спалучэнні з асабовымі формамі дзеяслова *быць* адзначана ў адказах наступных нас. пп.: 760, 969, 973, 987.

У каментарыях прыводзяцца картаграфуемыя формы ў тых выпадках: а) калі яны адлюстроўваюць асаблівасці, што абазначаны на карце адсылачным знакам; б) марфалагічныя рысы, якія не ўлічваюцца пры картаграфаванні; в) адказы з тлумачэннямі і заўвагамі збіральнікаў: 71 *бўду жац', бўду жыц', майю раб'іц', бўду кас'іц', майю кас'іц', бўду ваз'іц', майю ваз'іц', бўз'им в'изац', майим в'изац'*. Формы з *маем* сустракаюцца ў прадстаўнікоў каталіцкай веры. 215 *бўду раб'іц'; майю раб'іц'* — ужываецца, але радзей. 350 *йа бўду раб'іц', йа майю раб'іц'* — ужываюцца паралельна; *бўз'иш раб'іц', майеш раб'іц', бўз'е, майе раб'іц'*. 357 *што йа майю раб'іц', бўз'еш, майеш раб'іц', бўз'ем, майем раб'іц', бўз'ец'е, майец'е раб'іц'*. Моладзь часцей гаворыць *бўду раб'іц'*. 370 *у вóс'ан' бўду хаз'іц' у свайў шкóлу; с к'им бўду жыц', бўду п'исац', бўду чытац', бўдуц' хвал'іц'и. бўз'ац'а, бўдуц' хвал'іц'и*. Сустракаецца і форма *хаз'іц'иму, хвал'іц'им'аш*. 458 *бўду раб'іц', ты бўз'аш раб'іц', йон бўз'а раб'іц', бўз'ам раб'іц', бўз'ац'а раб'іц', бўдуц' раб'іц'*; рэдка — *раб'іц'му, раб'іц'м'еш*.

461 б́уду раскáзвац', б́уду б'иц', б́уду жан'иц', б́уду казáц'; рэдка — раб'иц'му, раб'иц'м'еш, раб'иц'м'е, раб'иц'м'ем, раб'иц'м'ац'е, раб'иц'муц'. 486 б́уду хаз'иц', б́уду чытáц'. Больш пашыраны формы: хвал'иц'му, чытáц'му, п'исáц'му, раб'иц'м'еш, прас'иц'м'еш, үл'иц'м'еш, жáц'м'ем, үл'иц'м'ец'е. 488 б́уду хаз'иц', б́уду хвал'иц', б́уду жыц'. Формы тыпу хвал'иц'иму, хвал'иц'м'аш, хвал'иц'м'ец'е і інш. не сустракаюцца. 489 б́уду хаз'иц'; часцей — хаз'иц'му, прыхóз'иц'м'а. 490 б́уду хаз'иц', б́уду жыц', б́уду знац', б́уду п'е́ц', хаз'иц'му, раб'иц'му, зна́ц'му, п'е́ц'му, б́уду хвал'иц', хвал'иц'му. Абедзве формы ўжываюцца як раўнапраўныя. 497 раб'иц'му, раб'иц'м'еш, раб'иц'м'е, раб'иц'м'ам, раб'иц'м'ац'а, раб'иц'муц', сварыц'м'ац'ца. Формы з буду ўжываюцца рэдка. 500 б́уду хаз'иц', үл'иц'му, үл'иц'м'еш, үл'иц'м'е, үл'иц'м'ем, үл'иц'м'ец'е, үл'иц'муц'. Сустракаюцца абедзве формы. 514 б́уду жыц', б́уду раб'иц', б́уз'еш раб'иц', б́уз'е раб'иц', б́уз'ем раб'иц', б́уз'ец'е раб'иц', б́удуц' раб'иц'; карм'иц'м'ам — амаль не ўжываецца. 531 б́уду раб'иц', б́уз'еш в'азáц', б́уз'е купл'и́ц', б́уз'ем малац'и́ц', б́уз'иц'е пасыла́ц', б́удуц' п'исáц'. Будучы час утвараецца толькі з дапаможным дзеясловам буду. 536 б́уду калупáцца, б́уду раб'иц', б́уду үн'е́вацца, б́уз'еш сам лав'и́ц', б́уз'е жыц', б́уз'е үл'и́ц', б́уз'ем жыц', б́уз'ац'е вучы́ц', б́удуц' свары́цца, б́удуц' вучы́цца, б́удуц' п'исáц', н'и зна́ц'м'е, хаз'и́ц'муц'. Форма на -му ўжываецца ў мове жанчын. 656 б́уду рубы́ты, рубы́т'мо, б́удзеш в'азáты. 662 б́уду робы́ты, май́у робы́ты, б́уду косы́ты, б́уду возы́ты, б́уду в'язáты, в'язáтымеш, складáтымеш, б́уде купл'áты, купл'áтыме, б́уде сады́ты, сады́тыме, б́удым молоты́ты, молоты́тымемо, посыла́тымемо, ву́пан'áтымете, б́удут' пы́саты, пы́сатымут', б́удут ночо́зáты, ночо́зáтымут', зайи́жзáтымут'. 664 б́уду робы́ты, май́у робы́ты, б́уду косы́ты, май́у косы́ты, косы́тыму, б́уду возы́ты, возы́тыму, б́уду купл'éты, б́удыш в'езáты, май́иш в'езáты, в'езáтымеш, б́удыш складáты, май́иш складáты, складáтымеш, б́уде сады́ты, май́е сады́ты, сады́тыме, купл'áтыме, б́удым молоты́ты, май́им молоты́ты, молоты́тымо, б́удым косы́ты, молоты́ты, б́удым үро́дыты, май́им үро́дыты, үро́дытымо. 670 б́уду раб'и́ц', кас'и́ц', в'азáц'. Ужываецца часам раб'и́ц'му, кас'и́ц'му, б́уз'еш раб'и́ц', кас'и́ц', в'азáц', ваз'и́ц'м'еш, б́уз'е раб'и́ц', кас'и́ц', в'азáц'м'е, кас'и́ц'м'е. 675 йа раб'и́ц'им, ваз'и́ц'им, хаз'и́ц'им, кас'и́ц'им, жáц'им, начава́ц'им, үавары́ц'им, ты раб'и́ц'им'еш, ваз'и́ц'имеш, хаз'и́ц'имеш, кас'и́ц'имеш, жáц'имеш, начава́ц'имеш, үавары́ц'имеш, йон раб'и́ц'име, ваз'и́ц'име, хаз'и́ц'име, кас'и́ц'име, жáц'име, начава́ц'име, үавары́ц'име, май́ецца, май́емса прыйéхац'и, мы раб'и́ц'имо, ваз'и́ц'имо, хаз'и́ц'имо, кас'и́ц'имо, жáц'имо, начава́ц'имо, үавары́ц'имо, вы раб'и́ц'имец'е, ваз'и́ц'имец'е хаз'и́ц'имец'е, начава́ц'имец'е, үавары́ц'имец'е, ваны́ раб'и́ц'имут, ваз'и́ц'имут, хаз'и́ц'имут, кас'и́ц'имут. 676 б́уду роб'и́ц'и, роб'и́ц'им, б́уду кос'и́ц'и, зáре йа мы́ц'им, йа кáшу йéс'ц'им, кос'и́ц'им, б́уду воз'и́ц'и, воз'и́ц'им, йа п'и́ц'им, кос'и́ц'им, сы́пац'им, б́удеш везáц'и, б́удем складáц'и, ты п'и́ц'имеш, кос'и́ц'имеш, сы́пац'имеш, б́уде купл'áц'и, б́уде саз'и́ц'и, вон п'и́ц'име, кос'и́ц'име, дачкá казáц'име, сы́пац'име, мы сы́пац'имо, кос'и́ц'имо, б́удете посыла́ц'и, б́удете ву́пан'áц'и, в'éте сы́пац'иметэ, п'и́ц'иметэ, кос'и́ц'иметэ, воны́ сы́пац'имут, п'и́-

ц'имут, кос'иц'имут. 677 йа раб'иц'им, кос'иц'им, воз'иц'им, в'аз'иц'имеш, мы молоц'иц'имо, кос'иц'имо, ħороз'иц'имо, п'ис'иц'имут, начо-
 бац'имут, зайеж'иц'имут. 678 йа раб'иц'им, кас'иц'им, ваз'иц'им, скр'ой-
 бац' б'уду, б'уду раб'иц'и, б'удуц' кас'иц'и, б'удуц' ваз'иц'и, ш'иц'имеш, в'а-
 з'иц'имеш, складац'имеш, б'уз'е раб'иц'и, купл'иц'име, саз'иц'име, б'уз'е
 купл'иц'и, б'уз'е саз'иц'и, мы б'уз'ем малац'иц'и, б'уз'ем кас'иц'и, б'уз'ем ħа-
 раз'иц'и, мы малац'иц'имо, кас'иц'имо, ħараз'иц'имо, б'уз'ец'е пасыл'иц'и,
 б'уз'ец'е выħан'иц'и, пасыл'иц'имец'е, выħан'иц'имец'е. 680 б'уду роб'иц'и,
 роб'иц'им, б'уду кос'иц'и, кос'иц'им, б'уду воз'иц'и, воз'иц'им, б'уз'еш в'а-
 з'иц'и, в'аз'иц'имеш, б'уз'еш складац'и, складац'имеш, б'уз'е купл'иц'и,
 купл'иц'име, б'уз'е саз'иц'и, саз'иц'име, б'уз'ем молоц'иц'и, молоц'иц'имо,
 б'уз'ем кос'иц'и, кос'иц'имо, б'уз'ем ħороз'иц'и, ħороз'иц'имо. 687 б'уду
 роб'иц'и, м'айу роб'иц'и, б'удеш вез'иц'и, м'айеш вез'иц'и, б'удеш складац'и,
 м'айеш складац'и, складац'имеш, в'яз'иц'имеш, б'уде купл'иц'и, м'айе ку-
 пл'иц'и, купл'иц'име, б'уде сад'иц'и, сад'иц'име, б'удем молот'иц'и, м'айем
 молот'иц'и, молот'иц'имо, б'удем кос'иц'и, м'айем кос'иц'и, кос'иц'имо, б'удем
 ħород'иц'и, м'айем ħород'иц'и, ħород'иц'имо. 688 б'уду роб'иц'и, роб'иц'им,
 б'уду кос'иц'и, кос'иц'им, б'уду воз'иц'и, воз'иц'им, б'удеш в'яз'иц'и, в'яз'иц'имеш,
 б'удеш складац'и, складац'имеш, б'уде купл'иц'и, б'удем молот'иц'и,
 молот'иц'имо, б'удем ħород'иц'и, ħород'иц'имо, б'удете посыл'иц'и, посыл'иц'име.
 690 б'уду роб'иц'и, б'удеш в'аз'иц'и, б'удем купл'иц'и, б'удем моло-
 т'иц'и, м'айем молот'иц'и, молот'иц'имо, б'удем н'очов'иц'и, м'айем н'очов'иц'и,
 н'очов'иц'имо. 691 б'уду роб'иц'и, роб'иц'им, б'уду кос'иц'и, кос'иц'им, б'уду
 воз'иц'и, воз'иц'им, б'удеш в'яз'иц'и, в'яз'иц'имеш, б'уде купл'иц'и, купл'и-
 ц'име, б'уде с'ад'иц'и, с'ад'иц'име, б'удымо молот'иц'и, молот'иц'имо, б'удымо
 кос'иц'и, кос'иц'имо, б'удымо ħород'иц'и, ħород'иц'имо, б'удыте посыл'иц'и,
 посыл'иц'име. 696 б'уду роб'иц'и, б'уду кос'иц'и, б'уду воз'иц'и, б'удеш
 в'яз'иц'и, в'яз'иц'имеш, б'удеш складац'и, складац'имеш, б'уде купл'иц'и,
 купл'иц'име, б'уде сад'иц'и, сад'иц'име, б'удем молот'иц'и, молот'иц'имо, б'удем
 кос'иц'и, кос'иц'имо, б'удем ħород'иц'и, ħород'иц'имо, б'удыте посыл'иц'и,
 посыл'иц'име. 700 б'уду роб'иц'и, м'айу роб'иц'и, б'удеш воз'иц'и, м'айеш
 воз'иц'и, б'уде купл'иц'и, м'айе роб'иц'и, б'удем молот'иц'и, б'удете посыл'иц'и,
 б'удут пыс'иц'и, н'учув'иц'и. 701 б'уду роб'иц'и, роб'иц'им, б'уду кос'иц'и, кос'иц'им,
 б'удеш в'яз'иц'и, в'яз'иц'имеш, б'удеш складац'и, складац'имеш, б'уде
 купл'иц'и, купл'иц'име, б'уде сад'иц'и, сад'иц'име, б'удымо молот'иц'и, молот'и-
 ц'име, б'удымо кос'иц'и, кос'иц'имо, ħород'иц'и, б'удете посыл'иц'и, посыл'иц'име.
 702 роб'иц'им, кос'иц'им, воз'иц'им, в'аз'иц'им, складац'им, мо-
 лот'иц'им, мы кос'иц'им, ħород'иц'им, посыл'иц'им, выħан'иц'им, за-
 йеж'иц'им. 703 б'уду роб'иц'и, м'айу роб'иц'и, б'уду кос'иц'и, м'айу ко-
 с'иц'и, б'уду воз'иц'и, б'удеш в'аз'иц'и, складац'и, б'удым молот'иц'и, б'удыте
 посыл'иц'и, б'удут пыс'иц'и. 704 б'уду руб'иц'и, м'айу руб'иц'и, б'удыш ву-
 з'иц'и, м'айиш вуз'иц'и. Ужываюцца формы: купл'иц'име, ход'иц'име, ход'и-
 ц'имут. 705 б'уду раб'иц'и, раб'иц'им, б'уз'ам ħараз'иц'и. 709 б'уду ра-
 б'иц'и, б'уду кас'иц'и, б'уду ваз'иц'и, б'уз'а саз'иц'и, м'айица саз'иц'и, саз'и-
 ц'им'а, б'уз'ам малац'иц'и, м'айамс'о малац'иц'и, малац'иц'им'ам, б'уз'ам
 кас'иц'и, м'айамс'о кас'иц'и, кас'иц'им'ам; р'эдка — ваз'иц'иму, кас'иц'иму.
 712 б'уду раб'иц'и, б'уду кас'иц'и, б'уду ħарац'и, б'уз'еш в'ез'иц'и, кас'иц'и, ħа-

ра́ц', в'еза́ц'им'еш, кас'і́ц'им'еш, гара́ц'им'еш, бў́з'е купл'а́ц', кас'і́ц', купл'а́ц'им'е, кас'і́ц'им'е, п'иса́ц'им'е, стайа́ц'м'е, бл'ишча́ц'м'е, кас'і́ц'им'о, п'иса́ц'им'о, гара́ц'им'о. 713 йа хвал'і́ц'им, п'иса́ц'им, чыта́ц'им, бў́ду жац', бў́ду кас'і́ц', бў́з'еш в'аза́ц', бў́з'еш кас'і́ц', кас'і́ц'им'еш, в'аза́ц'им'еш, бў́з'а купл'а́ц', кас'і́ц', бў́з'а гараз'і́ц', купл'а́ц'им'а, кас'і́ц'им'а, хвал'і́ц'им'е, гараз'і́ц'им'а, малац'і́ц'им'а, саз'і́ц'им'а. 716 бў́ду роб'і́ц'и, кос'і́ц'и, нос'і́ц'и, роб'і́ц'им, кос'і́ц'им, што ты бў́з'еш роб'і́ц'и? йа бў́ду кос'і́ц'им, в'еза́ц'им, молоц'і́ц'им, жа́ц'им, бў́з'еш в'еза́ц'и, кос'і́ц'и, колóц'и, ты в'еза́ц'имеш, кос'і́ц'имеш, нос'і́ц'имеш, колóц'имеш, бў́з'е в'еза́ц'и, кос'і́ц'и, нос'і́ц'и, колóц'и, в'еза́ц'име, кос'і́ц'име, колóц'име, бу́з'ем в'еза́ц'и, ко́с'иц'и, нос'і́ц'и, колóц'и, в'еза́ц'им'о, кос'і́ц'им'о, нос'і́ц'им'о, колóц'им'о. 717 л'ета́ц'му, зоб'ива́ц'му, дова́ц'им, бў́ду дова́т', дова́т'му, йа н'е йёс'т'ем, йёс'т'ему, молоц'і́ц'им'еш, нос'і́т'им'еш, бў́д'еш мы́цца, спова́т'им'еш, в'ёда́т'м'е, йёха́ц'им'е, җоворы́ц'м'е, вода́ прыбыва́т'м'е, ит'т'і́м'ет', п'иса́т'им'ем, бра́т'им'ем, бў́д'ем об'ёда́т'и, зна́ц'м'ея́е. 718 йа н'е җука́ц'ем, чыта́ц'ем, раб'і́ц'му, йа корм'і́ц'му, йёха́ц'му, б'і́ц'му, бў́ду кос'і́ц'и, иц'і́ц'м'еш, доі́ц'м'еш коро́ву, прос'і́ц'м'еш, бў́з'еш, куры́ц'и, бў́з'е б'і́ц'и, хоз'і́ц'и, ба́ба б'і́ц'ема, кос'і́ц'им'е-ц'е. 723 йа роб'і́ц'им, ты роб'і́ц'имеш, вóн роб'і́тыме, мы роб'і́ц'им'о, вы роб'і́т'имете, вонь роб'і́ц'имут. 725 йа роб'і́ц'им, ты роб'і́ц'имеш, вéн роб'і́тыме, мы роб'і́ц'им'о, вы роб'і́ц'имете, вонь роб'і́ц'имут. 727 бў́ду робы́ты, робы́тыму, буду́ косы́ты, косы́тыму, бў́ду возы́ты, возы́тыму, в'аза́тымыш, склада́тымыш, купл'а́тыме, сыди́тыме, бў́дым молоты́ты, молоты́тымо, бў́дым косы́ты, косы́тымо. 747 бў́ду рва́ц', май́ча́ц'м'еш, трыма́ц'м'е, н'е жы́ц'мо, раб'і́ц'муц', з'аржа́ц'муц'а, бра́ц'муц', бў́дуц' май́ча́ц', разҗан'а́ц'муц'. 748 җавары́ц'му, кўп'і́ц'м'еш, вучы́ц'м'еш, ото дрыжа́ц'м'еш, с'ёч'м'еш, м'аша́ц'м'е, бра́ц'м'ея́е, п'иса́ц'м'ея́е, с'ц'і́ра́ц'м'ея́е, шы́ц'м'ея́е, җавары́ц'м'ея́е, вучы́ц'муц', бра́ц'муц', нал'і́чва́ц'муц', тапта́ц'муц', дражн'і́ц'м'ея́е, бў́з'ам кас'і́ц', бў́з'а́ц'а бра́ц', бў́дуц' җавары́ц'. Рэдка ўжываецца форма з майу: ма́йам саз'і́ц'. Форма раб'і́ц'му хоць яшчэ і шырока ўжываецца, але моладзь пазбягае яе. 750 и́ц'і́му на ф'ёрму, бў́з'е раў́ц'и, н'е чў́ц'м'е, бў́з'еш ба́чыц', бў́дам чу́ц', бў́з'ея́е спа́ц', спа́ц'м'ея́е, абсы́па́ц'м'ея́ц'а, бў́з'ея́е кас'і́ц', кас'і́ц'м'ея́е, бў́дуц' кас'і́ц', кас'і́ц'муц', з'б'і́ра́ц'муц', и́ц'і́муц', бў́дуц' спа́ц', спа́ц'муц', бў́дуц' л'ў́з'и л'ата́ц', бў́дуц' з'б'і́ра́ц', бў́дуц' ха́з'і́ц'. Формы з буду́ і -му маюць прыкладна аднолькавае пашырэнне. 752 бў́ду раб'і́ц', раб'і́ц'му. Апошняя форма часцей ужываецца; зва́ц'му, ты раб'і́ц'м'еш, м'ея́ц'м'еш, кас'і́ц'м'еш, купа́ц'м'е, зб'і́ра́ц'м'ем, малац'і́ц'мо, кас'і́ц'мо, кас'і́ц'м'ея́е, бў́з'ея́е, кас'і́ц', кас'і́ц'муц'. Адначасова з падобнымі формамі сустракаюцца літаратурныя з буду́, асабліва сярод прадстаўнікоў малодшага пакалення: бў́з'а в'аза́ц', бў́з'ам җул'а́ц' и вучы́цца, што вы бў́з'а́ц'а заўтра раб'і́ц'? 754 бў́ду пра́цова́ц', бў́ду спава́ц', роб'і́ц'і́му, кос'і́ц'і́му, бў́з'еш жа́ц', спава́ц', ц'и роб'і́ц'им'еш, бў́з'е жа́ц', спава́ц', купл'а́ц'им'е, бў́з'ем жа́ц', бў́з'ем спава́ц', молоц'і́ц'им'о, җороз'і́ц'им'о, бў́з'ея́е җул'а́ц', посыла́ц'им'ея́е, бў́дуц' пра́цава́ц', буду́ц' спава́ц', п'иса́ц'і́муц'. 758 бў́ду роб'і́ц', роб'і́ц'і́му, бў́з'еш роб'і́ц', роб'і́ц'им'еш, бў́дом молоц'і́ц', молоц'і́ц'им'о, бў́з'и́ц'е посыла́ц', посыла́ц'м'ея́е, бў́дуц'

п'иса́ц', п'иса́ц'имуц'. 759 йа раб'і́ц'им, ты роб'і́ц'им'еш, йон роб'і́-
тым'е, мы роб'і́ц'имо, вы роб'і́т'им'ет'е, йань роб'і́ц'имут. 760 итым'еш,
выкупл'а́тым'еш, ба́чытым'е, держа́тымы, чу́тымыте, отвеча́тым'е, бу́де
косы́т'и, бу́деш тка́ты, бу́де кра́сыт'и, бу́демо косы́т', бу́дете тка́тым'ите,
бу́дут' он'ыты. 761 с'аз'е́ц'му, бры́газ'і́р ваз'і́ц' н'е бу́з'е, а ты ваз'і́ц'-
м'еш, чолов'е́к шум'е́ц'м'е, н'ихвата́ц'м'е, бу́л'ба нача́нац'м'е ґн'іс'ц'и,
нача́нац'м'ем, воз'і́ц'м'е́ц'е, уби́ра́ц'м'е́ц'ес'а, вы бра́ц'им'е́ц'е. Формы
з буду (йа бу́ду с'аз'е́ц'и) уживаюцца радзей, чым формы з -му. 769
бу́ду ходы́ты, ма́йу робы́ты, з кым бу́ду жы́ты, ґеты́и де́ты бу́ду кор-
мы́ты, шо йа робы́тыму, хвалы́тыму, косы́тыму, возы́тыму, хл'ип
бра́т'му, спа́теме, вйаза́т'м'еш, купл'а́т'м'е, молоты́тем'ем, бра́тымо, кор-
мы́тымут'. 774 раб'і́ц'му, раб'і́ц'м'еш, саз'і́ц'м'е, малац'і́ц'мам, ґара-
з'і́ц'м'е́ц'е, нача́ац'муц'. Гэтыя формы ўжываюць прадстаўнікі старэй-
шага пакалення. Аднак у іх сустракаюцца і формы з буду. Малодшае
пакаленне амаль не ўжывае форм на -му, -меш, -муць. 776 раб'і́ц'му,
бу́ду раб'і́ц', кас'і́ц'му, бу́ду кас'і́ц', ваз'і́ц'му, бу́ду ваз'і́ц', ваз'і́ц'-
м'еш, кас'і́ц'м'еш, бу́з'еш ваз'і́ц', бу́з'еш нас'і́ц', ваз'і́ц'м'е, бу́з'е саз'і́ц',
сиз'і́ц'мам, бу́дам саз'і́ц', кас'і́ц'мам. 777 чыта́ц'му, ваз'і́ц'му, чыта́ц'-
м'еш, л'уб'і́ц'м'еш, чыта́ц'м'е, и́ц'ім'е, ха́з'і́ц'м'е, каза́ц'м'е, раб'і́ц'м'ем,
раб'і́ц'м'е́ц'е, чыта́ц'м'е́ц'е, чыта́ц'муц', учы́ц'муц', ха́з'і́ц'муц'. Формы
будучага часу на -му, -меш шырока распаўсюджаны, сустракаюцца на-
ват у мове вучняў 6—7 класаў. 779 бу́ду раб'і́ц', раб'і́ц'му, бу́ду ка-
с'і́ц', кал'і́ жа́ц'му, кас'і́ц'му, бу́з'еш в'аза́ц', в'аза́ц'м'еш, з'е ты йаґо
склада́ц'м'еш, бу́з'еш склада́ц', бу́з'еш купл'а́ц', купл'а́ц'м'е, бу́з'е са-
з'і́ц', што йань раб'і́ц'м'е, саз'і́ц'м'е, бу́з'ем малац'і́ц'; малац'і́ц'мам,
бу́з'е́ц'е пасыла́ц', пасыла́ц'м'е́ц'е. 780 йа бу́ду жы́ц', йа но́чку бу́ду
нача́ац', йа хвал'і́ц'му, раб'і́ц'му, кас'і́ц'му, ты хвал'і́ц'м'еш, купла́ц'-
м'еш, н'е ум'е́ц'м'е, йон хвал'і́ц'м'е, н'е чу́ц'м'е, мы хвал'і́ц'мо, мала-
ц'і́ц'м'ем, пасыла́ц'м'е́ц'е, хвал'і́ц'муц'. 781 ха́з'і́ц'му, ваз'і́ц'му, в'е-
за́ц'м'еш, склада́ц'м'еш, купл'а́ц'м'еш, саз'і́ц'м'е, малац'і́ц'мам, ха́з'і́ц'-
мам, кас'і́ц'мам, ґараз'і́ц'мам, выґан'а́ц'м'е́ц'е, зайе́жжа́ц'муц'. 783
бу́ду вучы́ц' тут, бу́ду ґавары́ц', хвал'і́ц'му, хвал'і́ц'м'еш, хвал'і́ц'м'е,
ца́чы́м'е, хвал'і́ц'м'ем, хвал'і́ц'м'е́ц'е, хвал'і́ц'муц', бу́ду ґавары́ц', бу́ду
вучы́ц'. Формы тыпу хвал'і́ц'му распаўсюджаны шырока. Толькі людзі,
якія некаторы час пражывалі ў іншых месцах, уживаюць формы з буду,
але часта і ў іх сустракаюцца формы з -му. 785 Старэйшае пакаленне
захава́ла ў мове формы: раб'і́ц'му ґумно́, ты за́ўтро ваз'і́ц'м'еш салому,
ты выґан'а́ц'м'еш каро́вы ц'и н'е? п'і́е́ц'м'е́ц'е, ваз'і́ц'м'е́ц'е, за́ўтро ма-
лац'і́ц'муц'. Гэтыя формы паступова знікаюць, школьнікі і прадстаўнікі
малодшага пакалення не ўжываюць іх. 790 Старэйшае пакаленне і
малодшыя школьнікі ўжываюць формы з -му: ґра́ц'му, ґул'а́ц'му, йе́хац'-
м'еш, п'иса́ц'м'еш, жы́ц'м'е́ц'е, п'иса́ц'м'е́ц'е, раб'і́ц'муц', жы́ц'муц'. Пера-
давая частка вёскі ўжывае літаратурныя формы. 791 чаґо байа́ц'муса,
кас'і́ц'му, в'еза́ц'му, ты раб'і́ц'м'еш, в'еза́ц'м'еш, йон в'еза́ц'м'е, му в'е-
за́ц'мо, ву в'еза́ц'м'е́ц'е, йены в'еза́ц'муц', йа бу́ду, ты бу́дз'еш кас'і́ц'.
Формы тыпу буду касі́ц' сустракаюцца вельмі рэдка. Амаль заўсёды
ўжываюцца формы на -му. 792 Формы тыпу ваз'і́ц'му сустракаюцца

вельмі рідка. Пануючими формами з'являюцца: *бўду ваз'іц', бўз'аш ваз'іц', бўз'ам малац'іц', будуц' н'ісац' і інш.* **794** *хвал'іц'іму, хвал'іц'ім'еш, хвал'іц'імом, хвал'іц'імуц'.* **795** *йа купл'іц'іму, йа бўду кас'іц', ты купл'іц'ім'еш, ты бўз'еш кас'іц', йон купл'іц'ім'е, йон бўз'е кас'іц', мы купл'іц'імо, мы бўз'ем кас'іц', вы купл'іц'ім'ец'е, вы бўз'ец'е кас'іц', йены купл'іц'імуц', йены бўдуц' кас'іц', йа бўду з'араз навоз'іц' парадак, йа з'яўтре пл'есц'іму л'іц'і. Форма на -му ўжываецца ў тых выпадках, калі дзеянне адбудзецца за некалькі дзён да пачатку другога дзеяння, калі ж зараз, то ўжываецца форма з *буду.* **796** *н'ісац'іму, с'н'івац'іму, үл'іц'ім'еш, подн'імац'ім'еш, з'аржац'ім'е, жац'ім'е, роб'іц'ім'е, подн'імац'ім'ем, колац'ім'ец'е, раб'іц'ім'ец'е, складац'ім'ец'е, друковац'ім'ец'е, получац'ім'ец'е, үл'іц'імуц'.* Пераважае форма на -му. У прадстаўнікоў малодшага пакалення і калгаснага актыву рідка можна пачуць літаратурную форму тыпу *бўз'ем кас'іц'.* **797** *з'яўтре йа кас'іц'іму, ты з'яўтре орац'ім'еш, вон в'езац'ім'е, му молац'імо, ву воз'іц'ім'ец'е, оны жац'імуц' овёс, йа бўду воз'іц', ты бўз'еш воз'іц', вон бўз'е воз'іц', мы бўдом воз'іц', ву бўз'ец'е воз'іц', оны бўдуц' воз'іц'.* Формы на -му ўжываюцца часцей. **798** *н'е бацьц'іму, роб'іц'іму, кас'іц'іму, воз'іц'іму, в'езац'іму, складац'іму, саз'іц'іму, бўду в'езац', бўду складац', бўду купл'іц', бўду кас'іц', складац'ім'еш, с'ез'ец'ім'еш, н'е с'ез'ец'ім'е, ц'ац'ім'е, молац'іц'імом, кас'іц'імом, бўдом молац'іц', бўдом кас'іц', посыл'іц'ім'ец'е.* **801** *бўду молац', молац'іму, бўду колац', колац'іму, кас'іц'іму, воз'іц'іму, бўз'еш роб'іц', см'айац'ім'ец'а, й'ехац'ім'е, старац'ім'ец'а, мо иц'ім'е, бўз'еш вучыц', й'ехац'ім'еш, роб'іц'імам, вучыц'імам, н'ісац'імам, жац'імам, молац'іц'імам, бўз'ем молац'іц', шыц'імам.* **802** *бўду кас'іц', кас'іц'іму, купл'іц'ім'еш, бўз'еш складац', складац'ім'еш, бўз'е трус'іц', трус'іц'ім'е, бўз'е хоз'іц', хоз'іц'ім'е, бўдом ўоворыц', ўоворыц'імом, бўдом л'еп'іц', л'еп'іц'імом, бўдом с'ёкчы, с'ёкчымом, бўз'ец'е посыл'іц', посыл'іц'ім'ец'е.* **803** *бўду роб'іц'і, роб'іц'іму, бўду хоз'іц', хвал'іц'іму, бўз'еш воз'іц'і, воз'іц'ім'еш, бўз'еш, складац'і, складац'ім'еш, хвал'іц'ім'еш, бўз'еш молац'іц'і, молац'іц'ім'еш, хвал'іц'імо, бўз'ец'е посыл'іц'і, посыл'іц'ім'ец'е.* **804** *хоз'іц'іму, воз'іц'іму, в'езац'ім'еш, складац'ім'еш, с'ез'ец'ім'еш, в'езац'ім'е, с'ез'ец'ім'е, мы складац'імо, мы в'езац'імо, с'ез'ец'імо, купл'іц'імо, брац'імо, кас'іц'імо, роб'іц'імо, вы роб'іц'ім'ец'е.* **805** *йа роб'іц'іму, н'ец'іму, бўду кас'іц'і, орац'іму, з'б'ірац'іму, ты воз'іц'ім'еш, роб'іц'ім'еш, үл'іц'ім'еш, орац'ім'еш, вон роб'іц'ім'е, үл'іц'ім'е, н'ец'ім'е орац'ім'е, воз'іц'ім'е, му роб'іц'імо, му үл'іц'імо, му н'ец'імо, кас'іц'імо, хоз'іц'імо, ву што роб'іц'ім'ец'е, хоз'іц'ім'ец'е, ву кас'іц'ім'ец'е, бўз'ец'е кас'іц'і, роб'іц'імуц'.* **807** *роб'іц'іму, кас'іц'іму, воз'іц'іму, в'езац'ім'еш, складац'ім'еш, кас'іц'імо, молац'іц'імо, посыл'іц'ім'ец'е, выўон'іц'ім'ец'е.* **808** *бўду раб'іц', раб'іц'іму, бўз'еш в'езац', в'езац'ім'еш, бўз'е купл'іц', купл'іц'ім'е, бўз'ем кас'іц', кас'іц'ім'ем, бўз'ец'е посыл'іц', посыл'іц'ім'ец'е, бўдуц' н'ісац', н'ісац'імуц'.* Паўсямесна ўжываюцца дзве формы: з дзеясловам *буду*, а таксама з -му. **810** *йа роб'іц'іму у д'ома, а ты в'езац'ім'еш снопы, вон'а куп'іц'ім'е з'іц'а, мы молац'іц'імом жыто, боўато н'ісац'ім'ец'е, вон'ы кас'іц'імуц' овёс.**

Ўжываецца і будучы складаны час з *буду* + інфінітыў, але рэдка, зусім рэдка: *яа буду кас'іц'* і г. д. ва ўсіх асобах. **811** *бўду роб'іц', роб'іц'іму, майу роб'іц', бўду кос'іц', кос'іц'іму, майу кос'іц', бўду воз'іц', воз'іц'іму, майу воз'іц', бўз'е в'яз'іц', в'яз'іц'іме, бўз'е купл'іц', купл'іц'іме, майе купл'іц', бўдом кос'іц', кос'іц'імо, бўдуц' п'іс'іц', п'іс'іц'імуц', бўдуц' ночов'іц', ночов'іц'імуц'*. **812** *роб'іц'іму, кос'іц'іму, воз'іц'іму, в'ез'іц'ім'еш, склад'іц'ім'еш, молоц'іц'імо, кос'іц'імо, ґороз'іц'імо, пасыл'іц'ім'ец'е, выґон'іц'ім'ец'е, п'іс'іц'імуц', ночов'іц'імуц', зайеж'іц'імуц'*. **815** *раб'іц'іму, бўду раб'іц', в'аз'іц'ім'еш, склад'іц'ім'еш, бўз'еш склад'іц', купл'іц'ім'еш, малац'іц'ім'еш, бўдам малац'іц', малац'іц'імам, бўдам выґан'іц', выґан'іц'імам, п'іс'іц'імам, бўдуц' п'іс'іц', п'іс'іц'імуц'*. **819** *яа з'араз бўду й'ес'іц'і, ваз'іц'іму, бўду жац', раб'іц'іму, бўду р'аз'іва сл'іхац', склад'іц'іму бўз'еш луз'іц', ішче й у п'ечы пал'іц'ім'еш, ты йаішче с'аз'ец'ім'ыш, п'іс'іц'ім'ыш, ты н'і й'ес'іц'ім'еш, бурак'іц'і п'ул'іц'ім'е, н'і дай дак імс'іц'ім'е, а йон х'іба зн'іц'ім'е, у ґаршк'і н'е папад'іц'ім'е, Л'он'а іц'ім'е, ґреб'іц'імам, іц'імам, склад'іц'імам, ґавар'іц'ім'ац'е, хаз'іц'імуц', бўдуц' з'ал'іц', бўдуц' кар'іц'ім'ік будав'іц'*. **823** *бўду п'іс'іц', вуч'іц'ім'ус'а, ґл'ьз'ец'іму, бўз'еш ун'іс'іцац', хаз'іц'ім'еш дад'іму, в'оз'ім'еш кн'іц'іу і чыт'іц'ім'еш, бўз'е малац'іц', сам і склад'іц'ім'е, в'едац'імам, бўдам брац', аб'едац'і бўз'ец'е, паґу'ібац'імуц', зн'іц'імуц'*. Ужываюцца формы на **-му** і **-іму**. Быгуюць абедзве формы: *буду чытац'і* і *чытац'іму*, апошняя — традыцыйная форма. **825** *кас'іц'іму, раб'іц'іму, ваз'іц'іму, в'аз'іц'ім'еш, кас'іц'ім'еш, малац'іц'ім'еш, ваз'іц'ім'ем, купл'іц'ім'ем, ґул'іц'ім'ем, бўду раб'іц', бўз'еш вуч'іц'іца, бўз'ец'е ґул'іц'*. Форма на **-му** ўжываецца ў мове старэйшага пакалення, форма з *буду* — у мове малодшага пакалення. **829** *яа кас'іц'іму, ты кас'іц'ім'еш, йон кас'іц'ім'е, мы кас'іц'ім'ем, кас'іц'імам, вы кас'іц'ім'ец'е, йаны кас'іц'імуц', яа бўду кас'іц', ты бўз'еш кас'іц', йон бўз'е кас'іц', мы бўз'ем кас'іц', вы бўз'ец'е кас'іц', йаны бўдуц' кас'іц'*. Гэтыя формы ўжываюцца амаль у аднолькавай меры; можна меркаваць, што форма з **-му** ўжываецца часцей. **831** *бўду кас'іц', кас'іц'іму, бўз'еш кас'іц', кас'іц'ім'еш, бўз'е кас'іц', кас'іц'ім'е, бўз'ем кас'іц', кас'іц'імам, бўз'ец'е кас'іц', кас'іц'ім'ец'е, бўдуц' кас'іц', кас'іц'імуц'*. Ужываюцца толькі такія формы. **832** *яа п'іс'іц'іму, ты п'іс'іц'ім'еш, йон п'іс'іц'ім'е, му п'іс'іц'ім'ом, ву п'іс'іц'ім'ец'е, йаны жац'імуц'*. Акрамя гэтай формы, ужываецца форма з дапаможным дзеясловам *буду*: *бўду кас'іц', бўз'еш, кас'іц', але значна радзей*. **840** *бўду раб'іц', раб'іц'іму, бўду в'ез'іц', в'ез'іц'іму, бўду малац'іц', малац'іц'іму, бўз'еш мал'іц', мал'іц'ім'еш, бўз'е кал'іц', кал'іц'ім'е, бўз'ем кап'іц', кап'іц'імом, бўдуц' ґараз'іц', ґараз'іц'імуц'*. **841** *бўду роб'іц', майу дац', раб'іц'іму, бўду кос'іц', кос'іц'іму, воз'іц'іму; майу скоз'іц'—у значэнні «ёсць што сказаць»; бўз'еш в'ез'іц', в'ез'іц'ім'еш, бўз'е купу'іц', купу'іц'ім'е, купл'іц'ім'е, бўдом молоц'іц', молоц'іц'імом, кос'іц'імом, бўдом ґороз'іц', ґен'іц'ім'ец'е, бўдуц' мыц', п'ерац'імуц', ночов'іц'імуц', бўдуц' зайеж'іц'*. **844** *бўду раб'іц', раб'іц'іму, бўз'еш кас'іц', кас'іц'іму, бўз'е мах'іц', мах'іц'іму*. Гэтыя формы ўжываюцца паралельна. **845** *бўду раб'іц', раб'іц'іму, бўду кас'іц', кас'іц'іму, бўз'еш пр'ас'іц'і, пр'ас'іц'ім'еш, бўз'ем склад'іц', склад'іц'ім'еш, бўз'е*

вйеза́ц', вйеза́ц'м'е, б́удом җараз'и́ц', җараз'и́ц'мом, б́у́з'ең'е п'иса́ц', п'и-
са́ц'м'ең'а, б́удуц' начава́ц', начава́ц'муц'. 846 свары́ц'муса, хоз'и́ц'му,
роб'и́ц'му, б́уду п'иса́ц', б́уду м'эра́ц', лома́ц'му, б́у́з'еш свары́ц'ца,
хоз'и́ц'м'еш, роб'и́ц'м'еш, б́у́з'еш лома́ц', ре́зац'м'еш, б́у́з'еш кра́с'иц',
зна́ц'м'е, м'эра́ц'м'е, б́у́з'е мо́ло́ц', жа́ц'м'е, ста́ц'м'е, вары́ц'м'е, б́у́з'е
җла́з'ең', б́у́з'е м́ул'иц', б́удом мо́йча́ц', мо́йча́ц'м'ем, б́удом воро́бац',
в'ес'ел'и́ц'м'емса, л'ета́ц'мом, кра́с'иц'мом, ло́пац'момса, б́удом з'б'и-
ра́ц'ца, б́у́з'ем хоз'и́ц'. 851 воз'и́ц'му, купл'а́ц'му, роб'и́ц'му, б́уду
роб'и́ц', б́у́з'еш ложы́ц'ца, спа́ц'м'еш, б́у́з'е круц'и́ц'ца, круц'и́ц'м'ең'ца,
сп'ева́ц'м'еш, зоробл'а́ц'м'е, б́у́з'е җро́з'и́ц', ң'еүнү́ц'м'е, мо́лоц'и́ц'мом,
б́удом җоворы́ц', җул'а́ц'мом, п'иса́ц'мом, б́удом му́ц', б́удом шы́ц', скуп-
ц'и́мом, к'ида́ц'мом. 853 б́уду раб'и́ц', б́уду кас'и́ц', б́у́з'еш в'еза́ц', б́у́з'е
купл'а́ц', б́удам мала́ц'и́ц', б́у́з'ең'е пасыла́ц', б́удуц' п'иса́ц'. Вельмі ча-
ста старыя ўжываюць форму на **-му**: ма́ц'му отв'ёт з Москвы, ң'и зай-
ма́ц'му каро́ву, йон н'и зна́ц'м'е, ото Зоха́ра сл́уха́ц'м'ең'е. Такія формы
рэдка ўжываюцца моладдзю. 856 б́уду раб'и́ц', раб'и́ц'му, б́у́з'е п'иса́ц'.
867 б́уду крыча́ц', б́уду раб'и́ц', раб'и́ц'му, б́уду кас'и́ц', б́уду ваз'и́ц',
з'имава́ц'му, б́у́з'еш в'аза́ц', б́у́з'еш склада́ц', хто их п'е́ң'м'е, карм'и́ц'мам,
б́удам д́ума́ц', б́у́з'ең'е пасыла́ц', пасыла́ц'м'аң'е, б́у́з'ең'е вы́җан'а́ц', вы-
җан'а́ц'м'аң'е, зайажза́ц'муц', б́удуц' пу́та́ц', җан'а́ц'муц', б́удуц' тарча́ц'.
874 б́уду раб'и́ц', б́уду кас'и́ц', б́у́з'аш в'аза́ц', б́у́з'а купл'а́ц', б́у́з'а са-
з'и́ц', кас'и́ц'му, кас'и́ц'меш, кас'и́ц'м'е, кас'и́ц'м'ем, кас'и́ц'м'ең'е,
кас'и́ц'муц'. Формы з **-му** ўжываюць некаторыя з прадстаўнікоў самага
старога пакалення. 881 раб'и́ц'му, кас'и́ц'му, ваз'и́ц'му, в'аза́ц'м'еш,
склада́ц'м'еш, купл'а́ц'м'а, саз'и́ц'м'а, мала́ц'и́ц'мам, кас'и́ц'мам, пасы-
ла́ц'м'ең'а, вы́җан'а́ц'м'аң'а, п'иса́ц'муц', начава́ц'муц', зайазза́ц'муц'.
885 б́уду раб'и́ц', җы́ц'м'е, җул'а́ц'м'е, бра́ц'м'еш, скуча́ц'м'еш, б́у́з'е куп-
л'а́ц', б́удам в'еза́ц', б́удам җавары́ц', луп'и́ц'мо, смал'и́ц'мо, б́удам
лав'и́ц', спа́ц'м'ең'е, мы́ц'м'ең'е. 889 б́уду кас'и́ц', б́у́з'еш л'уб'и́ц', б́у́з'е
вйаза́ц', б́у́з'ем та́йкы́ц', б́у́з'ең'е ваз'и́ц', б́удуц' йёс'ң'и, с'ң'ераҗы́ц',
спры́ң'и, кос'и́ц'иму, м́уц'иму, л'уб'и́ц'иму, җараз'и́ц'им'еш, мала́ц'и́ц'и-
м'еш, пало́ц'им'е, жа́ц'им'ем, вы́җан'а́ц'им'ең'е, җараз'и́ц'имуц'. Формы
з **буду** вельмі пашыраны, формы з **-му** мала пашыраны, ужываюцца
прадстаўнікамі старэйшага пакалення. 921 б́уду раб'и́ц', б́у́з'аш ваз'и́ц',
б́у́з'а купл'а́ц', б́у́з'ам мала́ц'и́ц', б́удуц' п'иса́ц'. Рэдка ўжываецца форма
на **-му**: раб'и́ц'му, пасыла́ц'м'ем, вы́җан'а́ц'м'ем. 957 ма́йу робы́ты,
б́уду робы́ты, ма́йш в'аза́ты, б́удыш в'аза́ты, ма́йе купл'е́ты, б́уде купл'е́-
ты, ма́йемо мо́лоты́ты, б́удемо мо́лоты́ты, ма́йте посылáты, б́удете посылá-
ты, ма́йут' пы́сáты, б́удут' пы́сáты. Форма будучага часу ўтвараецца
і з дзеясловам ма́йу. 961 б́уду робы́ты, робы́тыму, возы́тыму, б́удеш
в'аза́ты, в'аза́тымеш, б́уде сады́ты, сады́тыме, б́удем мо́лоты́ты, мо́лоты́-
тымо, б́удем косы́ты, косы́тымемо, б́удем җороды́ты, җороды́тымемо, б́у-
дете посылáты, посылáтымете. 962 б́уду робы́ты, робы́тыму, б́уду возы́-
ты, возы́тыму, б́удеш вйаза́ты, вйаза́тымеш, б́удеш склада́ты, склада́ты-
меш, б́уде купл'áты, купл'áтыме, б́уде сады́ты, сады́тыме, б́удемо мо́ло-

тыты, молотымымо, бұдем косыты, косытымымо, бұдем складаты, складатымымо, бұдыте посылаты, посылатымыте. 964 бұду роб'ыты, роб'ытыму, бұду косыты, косытыму, бұду возыты, возытыму, бұз'еш вйазаты, вйазатымем, бұдемо молотыты, молотытымо, бұдемо косыты, косытымо, бұдемо ҧородыты, ҧородытымо, бұдем молотыты, бұдем косыты, косыт'мем, ҧородыт'мем, мол'йт'мем. 966 роб'ыц'иму, кос'ыц'иму, жац'иму, жац'им'еш, раб'ыц'им'еш, жац'им'е, раб'ыц'им'е. Зредку ўжывающа і формы з дапаможным дзеясловам быць + інфінітыў: бұдом кос'ыц', бұдом ҧороз'ыц', кос'ыц'им'ец'е, жац'им'ец'е, бұз'ец'е кас'ыц', бұдуц' кас'ыц', кас'ыц'имуц'. 969 шо мн'е ц'еп'ёр роб'ыц'иму, кол'и н'ема ноу'и, шо мы бұз'ем (бұдом) зайтра роб'ыц'имо, вы ус'е жац'им'ец'е, а вы кос'ыц'им'ец'е ц'и н'е? 971 роб'ыц'иму, роб'ыц'имом, кос'ыц'иму, кос'ыц'имом, вйезац'им'ец'е, вйезац'им'е, складац'имуц', складац'им'е, купл'ац'иму, купл'ац'имом, купл'ац'им'ец'е, йа зайтра кос'ыц'иму, йа з братом зайтра кос'ыц'имом, вы зайтра кос'ыц'им'ец'е. 972 откўл' бұдам мац', сыпац'иму, прыҧлашац'иму, дойыц'им'еш, воз'ыц'м'е снопов, бұдам мац', бұдам ц'еуныц', жыц'имо, п'екиц'и бұз'ец'е, воз'ыц'имуц' жыто, давац'имуц' продавац' тут н'е бұдуц', забарачывац'имуц' л'ежакá. 973 бұду раб'ыц'иму, бұду кос'ыц'иму, бұду воз'ыц'имо. 974 кос'ыц'иму, кос'ыц'им'еш, роб'ыц'им'еш, роб'ыц'им'е, кос'ыц'им'ем, роб'ыц'им'ем, кос'ыц'им'ец'е, роб'ыц'им'ец'е, кос'ыц'имуц', роб'ыц'имуц'. Але зредку ўжывающа формы з буду: у шобыты бұз'е хаз'ыц'. 978 бұду рват, бұду здават, козат'иму... воз'ит'иму, бұд'еш вйезат', вйезат'им'е, бұд'еш складат, складат'ем'еш, бұд'е посылат, посылат'им'е, бұд'е прос'ит, прос'ит'им'е, ит'им'е, крут'ит'им'е, бұд'е с'е-д'ет' тут, ж'ит'ем'е, бұдом молот'ит, молот'ит'имо, бұдом кос'ит, кос'ит'имо, плот'ит'имо, бұдут п'исат, п'исат'имут. 981 роб'ыц'иму, кос'ыц'иму, воз'ыц'иму, в'езац'им'еш, складац'им'еш, купл'ац'им'е, саз'ыц'им'е, молоц'ыц'им'ем, кос'ыц'им'ем, ҧороз'ыц'им'ем, посылац'им'ец'е, выҧон'ац'им'ец'е, п'исац'имуц', начавац'имуц'. Формы будучага часу ўтварающа і шляхам далучэння дзеяслова буду: бұду роб'ыц'. 982 бұду роб'ыц', бұз'еш в'азац', бұдом молоц'ыц', бұз'ец'е посылац', бұз'ец'е выҧон'ац', бұдуц' п'исац', так пон'имац'иму, йа бұду пон'имац', ты н'е знац'им'еш, йон иц'им'е, н'е см'ейац'им'еца, йон вучыц'им'е, н'ихто н'е крычац'им'е, н'ехто жац'им'е, ран'ше йак настаўн'ику плац'ыц' бұз'ем, тоды йон ц'еб'е учыц'им'е, н'е-знац'имом, иц'имуц' машыны, бұдуц' иц'и, давац'имуц', в'едац'имуц'. 985 бұду роб'ыц', кос'ыц', воз'ыц', бұз'еш в'езац', складац', бұз'е купл'ац', саз'ыц', бұз'ем молоц'ыц', кос'ыц', ҧороз'ыц', бұз'иц'е посылац', выҧон'ац', бұдуц' п'исац'. Ужывающа паралельныя формы на -му. 986 Паралельна ўжывающа формы будучага складанага часу з дапаможнымі дзеясловамі буду, маю, иму: бұду роб'ыц', майу роб'ыц', роб'ыц'иму, бұду кос'ыц', майу кос'ыц', кос'ыц'иму, бұду п'екиц'и, майу п'екиц'и, п'екиц'иму, бұду тоўкыц'и, майу тоўкыц'и, тоўкыц'иму, бұду в'езыц'и, майу в'езыц'и, в'езыц'иму, бұз'еш купл'ац', майеш купл'ац', купл'ац'им'еш, бұз'е купл'ац', майе купл'ац', купл'ац'им'е, бұзем саз'ыц', майем саз'ыц', саз'ыц'им'ем, бұз'ец'е саз'ыц', майец'е саз'ыц', саз'ыц'им'ец'е, бұдуц' саз'ыц', майуц' саз'ыц', саз'ыц'имуц'. 987 бұду раб'ыц'иму, бұду кас'ыц'иму, бұду ваз'ыц'иму, бұз'еш

вйаза́ц'м'е, б́у́з'еш скла́да́ц'м'е, б́у́з'ем купл'а́ц', б́у́з'ем кос'и́ц', б́у́дуц' п'иса́ц'. 989 йёха́ц'му, н'е ба́чыц'му, роб'и́ц'му, кос'и́ц'му, воз'и́ц'му, в'еза́ц'м'еш, скла́да́ц'м'еш, ма́ц'м'еш дакум'е́нт, купл'а́ц'м'е, соз'и́ц'м'е, н'е үра́ц'м'е, моло́ц'и́ц'мом, кос'и́ц'мом, үоро́з'и́ц'мом, б́у́ду п'иса́ц', б́у́ду ночова́ц', б́у́ду зайежза́ц', б́у́дом отды́ха́ц', б́у́дом посыла́ц', б́у́дом вы-
 үон'а́ц'. 990 б́у́деш слýхат', б́у́дам йёхат', б́у́дам жит', б́у́дам про́со
 жат', б́у́дете б'ё́гат', б́у́дете мо́йча́т', б́у́дут зб'ира́т', б́у́дут при́знава́т',
 до́уҫо мо́лот'и́т'имеш, п'и́т'имут'. Формы на **-имаць** ужываюцца рэдка.
 991 б́у́ду роб'и́ц', н'е б́у́ду жа́ц', б́у́з'еш м'ес'и́ц', б́у́з'е наза́д йёха́ц', б́у́-
 з'е воз'и́ц', б́у́з'е́ц'е чыта́ц', б́у́дуц' жа́ц', б́у́дуц', хоз'и́ц', б́у́дуц' кос'и́ц',
 раб'и́ц'му, кас'и́ц'му, пы́та́ц'мом, жы́ц'м'е́ц'е убáчыц'е, н'е зна́ц'м'е́ц'е,
 но́үи бол'е́ц'му́ц', до в'е́чера с'ез'е́ц'му́ц'. 994 свары́цца б́у́ду, б́у́ду
 роб'и́т', б́у́ду хо́д'и́т', н'а б́у́ду спат', ты б́у́деш спат', вон б́у́де спат', м'и
 б́у́дом роб'и́т', в'и б́у́дете п'иса́т', йа роб'и́ла и роб'и́т'иму, йа не пон'и-
 ма́т'му шо роб'и́т', ма́йу сказа́т', ма́йем йёсты. Формы будучага часу на
-му, -меш і інш. сустракаюцца вельмі рэдка, больш пашыраны формы з бу-
 ду і рэдка — з маю. 995 б́у́ду роб'и́ц', кос'и́ц'му, воз'и́ц'му, б́у́з'еш в'еза́ц',
 в'еза́ц'м'еш, б́у́ду скла́да́ц', скла́да́ц'м'е соз'и́ц'м'е, йон сочýствова́ц'м'е, мо-
 ло́ц'и́ц'мом, кос'и́ц'имом, посыла́ц'м'е́ц'е, в'иүон'а́ц'м'е́ц'е, п'иса́ц'иму́ц', на-
 чова́ц'иму́ц'. 999 б́у́ду кас'и́ц', б́у́з'еш му́ц', б́у́з'е ву́раза́ц', б́у́з'ем палóц',
 б́у́з'е́ц'е шчыпа́ц', б́у́дуц' п'иса́ц', кас'и́ц'му, му́ц'му, палóц'м'еш, калóц'-
 м'еш, л'уб'и́ц'м'е, раб'и́ц'мом, жа́ц'мом, п'иса́ц'м'е́ц'е, йёха́ц'му́ц', тка́ц'-
 му́ц', ма́йу тка́ц', ма́йеш пра́с'ц'и, ма́йе кас'и́ц', ма́йом п'иса́ц', ма́йе́ц'е
 чыта́ц', ма́йу́ц' кас'и́ц'. 1000 раб'и́ц'му, кас'и́ц'му, ваз'и́ц'му, в'аза́ц'-
 м'еш, скла́да́ц'м'еш, купл'а́ц'м'е, са́з'и́ц'м'е, мала́ц'и́ц'м'ем, кас'и́ц'м'ем,
 пасыла́ц'м'е́ц'е, выүан'а́ц'м'е́ц'е, үараз'и́ц'м'е́ц'е, п'иса́ц'му́ц', нача́ва́ц'-
 му́ц', зайазжа́ц'му́ц'. Рэдка ўжываюцца формы з дапаможным дзеясло-
 вам буду: б́у́ду кас'и́ц', б́у́ду ваз'и́ц', б́у́ду раб'и́ц', б́у́дам мала́ц'и́ц',
 б́у́дуц' пасыла́ц', б́у́дуц' вуүан'а́ц'. 1004 б́у́ду кас'и́ц', кас'и́ц'и, б́у́-
 з'еш л'уб'и́ц', л'уб'и́ц'и, б́у́з'е му́ц', му́ц'и, б́у́з'ем ву́реза́ц', ву́реза́ц'и,
 б́у́дуц' лама́ц', кос'и́ц'и́му, кос'и́ц'му, му́ц'иму, му́ц'му, п'иса́ц'и-
 м'еш, в'еза́ц'м'еш, л'уб'и́ц'м'е, купл'а́ц'м'е, үоро́з'и́ц'имом, про-
 с'и́ц'мом, кýтац'имом, ву́ посыла́ц'м'е́ц'е, кос'и́ц'им'е́ц'е, вуүон'а́ц'им'е-
 ц'е, п'иса́ц'иму́ц', үоро́з'и́ц'иму́ц', му́ц'иму́ц', ву́воз'и́ц'иму́ц'. 1011 ро-
 б'и́ц'иму, кос'и́ц'иму, кýтац'им'еш, пу́тац'им'еш, л'уб'и́ц'им'е, воз'и́ц'и-
 м'е, моло́ц'и́ц'имом, жда́ц'имом, му́ц'имом, посыла́ц'ем'е́ц'е, выүон'а́ц'и-
 м'е́ц'е, үна́ц'иму́ц', прос'и́ц'иму́ц', ма́йу кýтац' плóта, б́у́ду кýтац'
 плýот, б́у́з'еш вйёза́ц' овйóс, б́у́з'е лов'и́ц', б́у́дом жа́ц', б́у́з'е́ц'е
 л'уб'и́ц', б́у́дуц' воз'и́ц'. Формы з буду больш пашыраны. 1012 б́у́ду
 робы́т', б́у́ду косы́т', б́у́ду возы́т', б́у́д'еш в'еза́т', б́у́д'еш скла́да́ц',
 б́у́д'е купл'а́т', б́у́д'е сады́т', б́у́д'ем мо́лоты́т', б́у́д'ем косы́т', б́у́д'ем
 үоро́д'и́т', б́у́д'е́г'е пы́сыла́т'; пы́сыла́т'мом — ужывае́цца часта;
 б́у́д'е́те пы́сыла́т', б́у́дут' п'иса́т'. 1013 б́у́ду робы́т, б́у́ду возы́т, б́у́ду
 косы́т, б́у́деш веза́т, б́у́деш скла́да́т, б́у́дем мо́лоты́т, б́у́дем үоро́ды́т,
 б́у́дете выүан'а́т, б́у́дете пы́сыла́т, б́у́дут' п'иса́т, б́у́дут' ночева́т. Сустра-
 кае́цца форма з маю: ма́йеш скла́да́т.

НАЦІСКНЫ ГАЛОСНЫ Ё КАНЧАТКУ 1-ай АСОБЫ МНОЖНАГА ЛІКУ ЗАГАДНАГА ЛАДУ ДЗЕЯСЛОВАЎ І СПРАЖЭННЯ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 115:

«Як утвараюцца формы загаднага ладу:

У 1-ай асобе множнага ліку: *нясем, нясём, нясом, нясімо* ці *нясе-мо, вядзем, вядзём, вядом, вядзімо* ці *вядземо, жнем, жнём, жном, жнімо* ці *жнемо..?*»

На гэтай карце картаграфуюцца націскныя галосныя [o], [e], [i], [ы] ў 1-ай асобе множнага ліку загаднага ладу дзеясловаў І спражэння тыпу *жнем* : *жнім(o)* : *жнём*.

На карце не ўлічваецца наяўнасць і адсутнасць канцавога галоснага ё канчатку 1-ай асобы множнага ліку загаднага ладу, паколькі гэтай з'яве прысвечана карта № 169. Суіснаванне форм з рознымі тыпамі націскага галоснага картаграфуецца пэўнай колькасцю знакаў, якія адпавядаюць гэтым тыпам.

Закрытасць [ê] ў 1-ай асобе множнага ліку загаднага ладу адзначана толькі ў невялікай колькасці прыкладаў. Відаць, збіральнікі не заўсёды заўважалі фанетычнае адрозненне формы загаднага ладу ад адпаведнай формы абвеснага ладу тыпу *мы жн'ем(o) жыта і пажн'ём іаашчэ* ў гаворках паўднёва-заходняй зоны (гл. карту № 150). У частцы адказаў прыводзяцца паралельныя формы абвеснага і загаднага ладу тыпу *ідэмо, ид'імо*.

З прычыны ўказанага недахопу сабранага фактычнага матэрыялу пры картаграфаванні не размяжоўваюцца [e] і [ê]: *из'ём* і *из'ём* картаграфуюцца адным знакам. Таксама *жн'іем* і *жн'им* абазначаны адным знакам.

Фанетычныя адрозненні націскага [o] (*жном, жнуом*) на карце не абазначаны, паколькі яны звязаны з формай абвеснага, а не загаднага ладу.

Картаграфуемыя тыпы націскага галоснага ё форме 1-ай асобы множнага ліку загаднага ладу па сутнасці паказваюць захаванне традыцыйнай формы загаднага ладу ё паўднёва-заходняй зоне і поўную адсутнасць яе ў паўночна-ўсходняй зоне.

Карта пабудавана на недастатковым матэрыяле. У адказах звычайна прыводзіцца ў значэнні загаднага ладу словазлучэнне, у склад якога ўваходзіць форма абвеснага ладу і мадальнае слова: *давай(це) пан'ас'ом, жн'ом хутчэй* і інш. Такая канструкцыя з'яўляецца агульнапашыранай амаль на ўсёй картаграфуемай тэрыторыі. Традыцыйная форма загаднага ладу тыпу *жн'ём* з фанетычнымі варыянтамі націскага галоснага (*жн'іем, жн'им*) адзначана толькі ў частцы адказаў, якія сабраны ў гаворках паўднёва-заходняй зоны.

Адсутнасць картаграфуемых форм у значнай колькасці адказаў не з'яўляецца доказам канчатковага знікнення іх з мясцовай гаворкі, а вынікае з характару сабранага фактычнага матэрыялу, з яго абмежаванасці.

Картаграфуюцца націскныя галосныя пераважна ў формах з чаргаваннем парных цвёрдых-мяккіх зычных у аснове цяперашняга часу: *идѹ — из'ём, жну — жн'ем*.

Прыцягваюцца і адпаведныя формы дзеясловаў з асновай на заднеязычны.

Заўвагі збіральнікаў да фактычнага матэрыялу ёсць у адказах нас. пп. 428, 445, 769, 795, 988.

Фактычны матэрыял прыводзіцца з тых адказаў: а) дзе ёсць заўвагі збіральнікаў; б) дзе прыклады прыводзяцца ў кантэксце; в) дзе адзначаны формы на **-ем, -ём, -им**, акрамя форм на **-емо, -имо**, якія прыводзяцца ў каментарыях да карты № 169 (гл. фактычны матэрыял да ўказанай карты ў наступных нас. пп.: 496, 511, 513, 514, 522, 556, 559, 653, 656, 659, 661, 680, 687, 689, 691, 695, 696, 698, 700, 737, 772, 773, 890, 920, 955, 959, 963, 965 і інш., дзе адзначаны формы на **-имо(а)** і зрэдку **-нимо(а)** ад дзеясловаў I спражэння). Форма з націскным [о] (тыпу *жн'ом*), якая адпавядае абвеснаму ладу, у каментарыях не прыводзіцца. Поўнасю змяшчаецца матэрыял з тых адказаў, дзе ёсць тлумачэнні збіральнікаў. 136 *жн'ем ав'ос, памажём раб'іц'*. 137 *жн'ем хутчэй, в'аз'ём йайё да хаты, памажём йой жац'*. 141 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем*. 142 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем*. 146 *н'ас'ём, жн'ем*. 147 *пан'ас'ём йаўады у Вёрнава*. 158 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем, в'аз'ём*. 165 *б'арём*. 175 *н'ас'ём, жн'ем, в'аз'ём*. 234 *с'ц'иражым, памажым, с'ачым*. 341 *в'аз'ём кон'и*. 345 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем*. 346 *н'ас'ём, жн'ем*. 347 *н'ас'ём, в'аз'ём, н'ас'ём да млына малоц', в'аз'ём карову продац', ўраб'ём хутко, з'ёл'яа хучэй н'ас'ём*. 348 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем, ўраб'ём*. 349 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем*. 350 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем*. 351 *пан'ас'ём*. 353 *ну хутчэй н'ас'ём*. 354 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем*. 355 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем*. 356 *н'ас'ём, жн'ем, в'аз'ём*. 357 *н'ас'ём, давайц'е пан'ас'ём*. 358 *н'ас'ём, н'ас'ём, в'аз'ём, в'аз'ём, жн'ем*. 359 *н'ас'ём, жн'ем*. 360 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем*. 361 *жн'ем, н'ас'ём*. 362 *н'ас'ём, жн'ем*. 363 *давай пан'ас'ём, пав'аз'ём, жн'ем*. 365 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем*. 366 *нажн'ём, в'аз'ём кон'и, н'ас'ём на пол'а*. 368 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем*. 369 *с'ц'аражём, памажём, с'ачём*. 370 *в'аз'ём, н'ас'ём, жн'ем*. 371 *зан'ас'ём м'ашка, в'аз'ём карову на базар, зажн'ём жыто*. 372 *н'ас'ём в'оду, з'в'аз'ём с'ёно, в'аз'ём кон'ей на начл'эх, давайц'а сажн'ём йачм'ён', из'ём на пол'а з'аўк'и*. 373 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем*. 374 *н'ас'ём, жн'ем*. 375 *давайц'а пав'аз'ём кан'а на балото, жн'ем хутчэй*. 376 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем*. 377 *н'ас'ём, жн'ем*. 378 *н'ас'ём м'ашка, в'аз'ём кан'а пайіц', давайц'а пажн'ём ус'о, стан'мо аддыхн'ём*. 379 *н'ас'ём картóфл'у, в'аз'ём карову, жн'ем*. 380 *н'ас'ём в'оду, пав'аз'ём кан'а, сажн'ём жыто*. 381 *н'ас'ём скаре́й*. 382 *жн'ем скаре́й*. 383 *зан'ас'ём саганá у с'ён'и, в'аз'ём кон'и пайіц', из'ём падйамó*. 384 *н'ас'ём, жн'ем*. 385 *давайц'а пан'ас'ём, пав'аз'ём йаўó, сажн'ём ўэто жыто*. 386 *жн'ем жыто, с'ачём дрова*. 387 *жн'ем жыто*. 388 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем*. 391 *н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем*. 393 *давайц'е пан'ас'ём, давайц'е пав'аз'ём*. 396 *из'ём, жн'ем*. 397 *н'ас'ём, жн'ем*. 399 *н'ас'ём, в'аз'ём*. 400 *н'ас'ём, жн'ем*.

в'аз'ём. 406 н'ас'ём, жн'ем. 408 н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем. 409 пай-
 з'ём. 412 из'ём, клаз'ём, н'ас'ём, в'аз'ём. 413 давай н'ас'ём, в'аз'ём,
 паклаз'ём, жн'ем. 415 из'ём. 416 из'ём. 418 н'ас'ём ношу, жн'ем
 жыто. 420 памажём, с'ачём. 421 н'ас'ём. 423 н'ас'ём, в'аз'ём,
 жн'ем. 425 н'ас'ём, б'арём. 428 н'ас'ём, н'ас'ом, жн'ем, жн'ом —
 ужываюцца паралельна. 432 н'ас'ём, н'ас'ом, жн'ем, жн'ом. 433 н'а-
 с'ём, в'аз'ём, жн'ем. 434 н'ас'ём, жн'ом. 435 н'ас'ём, из'ём. 438
 с'ц'еражём, памажём, с'ачём. 439 н'ас'ём, из'ём. 441 дапамажём,
 с'ц'еражём, пас'ачём. 443 н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем. 445 н'ас'ём, в'а-
 з'ём, жн'ем. Са словам давай часцей ужываюцца такія формы: давай
 пас'ц'аражём йаўо, давай патаўчом. 447 в'аз'ём, ваз'м'ём. 450 с'ц'а-
 ражём, пимажём, с'ачём. 453 н'ас'ём, в'аз'ём, клаз'ём. 456 с'ц'ера-
 жём. 459 запражём, с'п'ачём, б'еражём, с'ц'еражём, стрыжём. 460
 в'аз'ём, н'ас'ём, жн'ем. 461 н'ас'ём, давай пан'ас'ом. 472 н'ас'ём,
 в'аз'ём, жн'ем. 474 в'аз'ём, н'ас'ём, жн'ем. 477 ваз'м'ём. 480 н'а-
 с'ём, в'аз'ём. 482 в'аз'ём. 485 в'аз'ём, падйадом. 486 с'ц'еражём,
 памажём, с'ачём. 487 жн'ем скарэй, в'аз'ём кон'и пас'ц'иц', н'ас'ём
 дамóй картопл'у. 490 в'аз'ём, н'ас'ём, жн'ем. 491 атдыхн'ём. 493
 н'ас'ём, жн'ем. 494 в'аз'ём, н'ас'ём, жн'ем. 495 с'ц'еражём. 497
 в'аз'ём, н'ас'ём, жн'ем. 500 н'ас'ём, в'аз'ём. 502 в'аз'ём, н'ас'ём,
 жн'ем. 503 в'аз'ём, н'ас'ём, жн'ем. 520 б'еражём, с'ачём, п'ачём.
 527 с'ачём, таўчём, п'ачём. 529 с'ц'еражём, с'ачём, памажём. 531
 с'ц'еражём, памажём, с'ачём. 532 н'ас'ем(ём), в'аз'ём, жн'ем. 534
 с'ц'аражём, с'ачём. 535 н'ас'ём. 536 н'ас'ём, жн'ем. 549 н'ас'ём,
 в'аз'ём, жн'ем. 555 падн'ас'ём. 560 с'ц'еражым. 561 с'ц'еражым.
 651 н'исём, ведём, жнем. 652 нысём, выдём, жнем. 654 нысём, вы-
 дём, жнем. 655 нысём, выдём, жнем. 660 нысём, выдём, жнем. 664
 нысём, выдём, жнім, стырижым, сычым. 666 в'аз'ём кон'ай. 667
 в'аз'ём, н'ас'ём. 668 н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем. 669 клаз'ём, в'аз'ём,
 н'ас'ём. 670 н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем. 671 жн'ем, с'ц'еражём жыто.
 673 жн'ем жыто. 674 жн'ем жыто, памажём жац'. 675 пажн'ём
 йашчэ, пан'ас'ём ўэто. 678 н'ас'ём, в'аз'ём. 682 несём, ведём, жнем.
 683 понысём. 684 несём, жнем. 685 нес'ём, вез'ём, жн'ем. 686 ны-
 сём, выдём, жнем. 688 сычём. 689 ныс'ём, выд'ём. 690 нысём. 691
 нысём, выдём, жнем. 694 давай понысём. 695 ныс'ём с'уно. 697
 нысём, выдём, жнем. 699 ныс'ём, выд'ём, жн'им, сыч'ём. 700 выд'ём.
 701 нысём, выдём, жнем. 702 нысём, выдём, жнем. 703 ныс'ём до
 хаты, жн'им дóбре. 707 н'ас'ём, прын'ас'ём. 709 н'ас'ём, в'аз'ём,
 жн'ем. 710 давай украз'ём. 711 с'ц'еражём, памажём, с'ачём. 712
 пав'аз'ём, няс'ём. 713 н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем. 714 в'аз'ём, н'ас'ём,
 жн'ем. 715 н'ас'ём, жн'ем, в'аз'ём. 716 подм'ец'ём, нас'ечём, постры-
 жём. 717 н'ас'ём, жн'ем. 718 с'ц'еражём, зов'ём. 719 н'ас'ём, в'а-
 з'ём, жн'ем. 720 несём, ведём, жнем. 721 несём, ведём, жнем. 722
 несём, ведём, идём. 725 несём, ведём, жнем. 726 несём, ведём, жнем.
 727 нысём, выдём, жнем. 728 видам, нисам, жнем. 731 давай заб'а-
 рём. 732 в'аз'ём. 733 нисём, в'адём, жнем. 735 нысём, выдём,
 жнем. 737 нысём, выдём, жн'им. 738 нысём, выдём, жнем. 739

нысём, выдём, жнем. 741 нысём, выдём. 742 н'асём. 744 б'арём.
 745 сц'еражём, с'ачём. 749 зб'еражём. 750 н'асём, из'ём, жн'ем,
 в'ез'ём. 752 пан'ас'ом, давай н'асём, б'арём, аддыхн'ём. 754 в'аз'ём,
 н'асём. 756 в'аз'ём, н'асём. 758 поможём. 761 спачём. 763 жнем.
 764 җрабём, сычём, сычым. 765 скажём. 766 н'ес'ём, в'ез'ём, в'ед'ым,
 н'ес'ым, жн'ем. 767 н'ес'ём, в'ез'ём, жн'ем. 768 несём, ведём, жнем.
 769 несём, идём — радзей. 770 давай несём, вед'ым. 771 нысём,
 выдём, жнем. 773 несём, ведём. 774 жн'ём, н'асём, в'аз'ём, сц'е-
 ражём. 777 б'арём, в'аз'ём, н'асём, жн'ём. 778 в'аз'ём кон'и, жн'ём
 баржэй, пайз'ём, пайз'ём. 781 сц'ережём, с'ечём. 782 сарв'ём, сц'е-
 ражём, б'еражём, с'ачём. 783 жн'ем скарей, из'ём, н'асём, с'ечём.
 784 жн'ем, с'ечём. 786 пав'аз'ём, жн'ем, в'аз'ём. 787 н'асём, в'а-
 з'ём, сц'еражём. 789 с'ачём. 792 н'асём, сц'еражём, памажём, с'а-
 чём. 794 в'ез'ём, н'ес'ём, жн'ем. 795 в'ез'ём, н'ес'ём, жн'ем, поможём,
 с'ечём, сп'ечём, пов'ез'ом, пон'ес'ом, наклад'ом, пов'ед'ом. Формы на -ом
 уживающа з загаднай часціцай давай(це): давай пов'ез'ом, давайце
 зб'ер'ом. 796 из'ём, в'ез'ём, н'ес'ём, жн'ем, б'ережём, с'ечём. 798
 сц'ережём. 801 сп'ачём. 803 в'ез'ём, жн'ем, с'ечём. 805 нас'ечём.
 806 нас'ачём, из'ём, н'асём. 809 н'ес'ём, в'ез'ём, клаз'ём, из'ём, жн'ем.
 812 сц'ережём, с'ечём. 813 сц'еражём, запражём, п'ачём. 816 па-
 мажём, с'ачём. 818 сц'еражём, памажём, с'ачём. 819 н'ас'ем, в'а-
 з'ём, в'ажём. 821 сц'еражём, памажём, с'ечём. 822 н'асём, в'аз'ём,
 жн'ем, памажём, с'ачём. 823 җрабём, вьз'ём, жн'ем, памажём, нас'е-
 чём. 831 сц'еражём. 834 н'ес'ём, в'ез'ём, жн'ем, сц'еражём, пома-
 жём. 838 из'ём. 840 н'ес'ём, в'ез'ём, б'ерём, сц'еражём, с'ечём. 845
 с'ечём. 846 в'ез'ём. 847 жн'ём шчѐ, нас'ачём сух'их дреў, пастр'и-
 жём ав'ечк'и. 848 с'ечём. 850 пожн'ём шчѐ. 851 жн'ем, н'ес'ём,
 сц'ерожем, поможём, с'ечём, п'ечём. 852 жн'ём, сц'ережём. 853
 сц'еражём. 858 сц'аражём, с'ачём, памажём. 860 жн'ем, с'ачём.
 869 сц'ѐражём, памажём, валачём. 870 в'аз'ём. 872 сц'еражём,
 паможём, с'ачём. 873 помажём. 876 н'асём, в'аз'ём. 886 н'ес'ём,
 в'аз'ём. 887 н'асём, в'аз'ём, сц'аражём, с'ачём. 891 н'асём, в'ез'ём,
 жн'ем. 908 сц'еражём, памажём, с'ачём. 919 сц'еражём. 922 сц'с-
 ражём. 932 б'арём. 934 рв'ем, жн'ем. 946 несём, ведём, жнем.
 947 нысём, выдём, жнём, сычём. 949 жнем, сычём. 950 нысём, вы-
 дём, жнем. 952 нысём, выдём, жнем. 953 нысём, в'идём, жнем. 954
 нысём, вызём, жнем. 957 поможым. 958 понесём, повед'ём. 960
 нысём, поможём. 961 нысём, ведём, жним, стырыжым, поможым, сы-
 чым. 963 выдём, нысём, жним. 964 несём, ведём, жнем. 965 жн'им.
 967 давай понесём. 968 понесём, поведём, повезём. 969 сц'ераҗём.
 973 н'ес'ым, в'ед'ым, жн'им. 974 н'ес'ём, берём, пожн'ём, в'ез'ём, с'е-
 чём. 976 жн'ем скорей, н'ес'ём, с'т'ережём, поможём, с'ечём. 977
 в'ед'ём кон'а, поможём йемў. 978 н'ес'ём, в'ед'ём. 979 помоҗём,
 жн'ем, пол'ём. 982 пойз'ём с'адам. 984 н'асём, в'аз'ём, жн'ем, пама-
 жём, с'ачём. 988 сц'еражём; рэдка — сц'ераҗом. 992 в'ез'ём, с'ачём.
 995 н'е брешём. 997 н'асём, падажжёмце. 1004 сц'ережем. 1006
 сц'еражём, памажём, с'ечём. 1007 идём йѐсты, сц'аражём. 1008

уб'іём, үреб'ём, жн'ем, с'ечём. 1009 н'ас'ём, в'аз'ём, сц'ераж'ём. 1011 жн'ем хутч'ей, поможём. 1012 в'езём, жнем, жанём коровы, стережём, ведём, несём. 1013 несём, ведём, жнем. 1015 н'ас'ём, в'аз'ём, жн'ем. 1025 давай нас'ц'аражым.

Карта № 168

НАЦІСКНЫ ГАЛОСНЫ Ў КАНЧАТКУ 1-ай АСОБЫ МНОЖНАГА ЛІКУ ЗАГАДНАГА ЛАДУ ДЗЕЯСЛОВАЎ II СПРАЖЭННЯ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 115:

«Як утвараюцца формы загаднага ладу:

У 1-ай асобе множнага ліку: *спем, спемо* ці *спімо; сядзем, сядземо* ці *сядзімо?»*

На гэтай карце картаграфуюцца адрозненні націскных галосных у 1-ай асобе множнага ліку загаднага ладу дзеясловаў II спражэння з нерухомым націскам на канчатку і дзеясловаў з рухомым націскам тыпу *хадзіць (хадзім(о), спім(о) : хадзём, спем : хадзём, спём)*.

Выпадкі суіснавання форм з розным тыпам націскага галоснага картаграфуюцца адпаведнымі знакамі ў тых жа нас. пп.

На карце не адрозніваюцца фанетычныя варыянты націскага галоснага: формы з [e], [ê] і [іе] (апошні толькі ў некалькіх прыкладах) картаграфуюцца адным знакам.

Націскны галосны [e] або [ê] дзеясловаў II спражэння з рухомым націскам і нерухомым націскам на канчатку (*хаз'ём і сп'ем*) картаграфуюцца адным знакам.

Наяўнасць і адсутнасць канцавага галоснага ў канчатку 1-ай асобы множнага ліку на карце не ўлічваецца.

Толькі форма з націскным [и] пры канчатку **-мо(а)** тыпу *хаз'імо*, якая тэрытарыяльна супадае з адпаведным тыпам дзеясловаў I спражэння (*жн'імо(а)*), картаграфуюцца на гэтай карце асобным знакам.

Не ўлічваюцца і адрозненні ў тыпе асновы: *хаз'ём і ходём, хайём* (нас. пп. 974, 975, 977) картаграфуюцца адным знакам.

Маленькая зорачка з правага боку зверху над лічбай адсылае да каментарыяў, дзе прыводзяцца формы з адзінкавымі адхіленнямі ў тыпе асновы.

Фактычны матэрыял лексічна абмежаваны дзеясловамі непрадуктыўных класаў. У адказах адзначаюцца толькі адзінкавыя прыклады такіх форм; у большасці выпадкаў знак на карце ставіцца на аснове аднаго-двух прыкладаў. У пераважнай частцы матэрыялаў формы такога тыпу не прыводзяцца.

Гэта карта дапаўняе карту № 167. Паўднёва-ўсходняя зона адлюстроўвае захаванне формы 1-ай асобы множнага ліку загаднага ладу на **-ем(-ём)** дзеясловаў II спражэння адпаведна форме дзеясловаў I спражэння пры агульным пашырэнні канструкцыі з мадальным словам у спалучэнні з формай абвеснага ладу тыпу *давай(це) нас'аз'ім, настайім*

або настайом, пас'аз'ом (апошня пераважае ў паўночнай частцы моўнай тэрыторыі).

Увесь фактычны матэрыял, дзе адзначаны формы на -ем, -ом, прыводзіцца ў каментарыях, за выключэннем форм з канчаткам -мо(а), якія змяшчаюцца ў каментарыях да карты № 169 (гл. фактычны матэрыял наступных нас. пп.: 349, 367, 396, 438, 484, 511, 514, 556, 559, 564, 601, 616, 653, 660, 661, 676, 677, 680, 687, 689, 691, 696, 698, 721, 724, 725, 728, 732, 737, 738, 740, 755, 757, 760, 762, 764, 766, 769, 798, 828, 836, 853, 915, 920, 950, 951, 953, 956, 963, 965, 969 і інш.): 1 пэс'аз'ом. 6 с'н'ом. 11 с'н'ом, с'аз'ом. 13 с'аз'ом. 25 с'н'ом. 28 с'аз'ом, хаз'ом, пас'аз'ом. 32 пас'аз'ом. 34 сн'ом. 57 пэўл'аз'ом. 73 с'аз'ом. 93 с'н'ом. 96 с'аз'ом. 100 с'н'ом, с'аз'ом. 118 ўл'аз'ом. 119 крч'ом. 120 с'н'ом. 125 пас'аз'ом йаішчэ. 126 пас'н'ом. 128 пас'аз'ом. 129 пас'аз'ом, паўл'аз'ом, настайом трёшк'у, с'н'ом йаішчэ. 130 настайом. 134 пас'н'ом. 135 с'н'ом. 152 сн'ом. 158 с'аз'ем. 163 с'аз'ом. 177 с'н'ем. 213 хаз'емы. 257 с'н'ем. 271 с'н'ом. 299 пыс'аз'ом, пыўл'аз'ом. 345 с'н'ем. 346 палаж'ем. 347 пас'аз'ем, крыш'ем. 350 л'ажма пал'аж'ем. 351 с'аз'ем л'а да-р'оў'и. 355 сн'ем, с'аз'ем. 356 хаз'ем. 362 с'н'ем. 365 с'н'ем. 366 с'н'ем. 368 с'аз'ем, с'н'ем. 373 с'н'ем. 380 с'н'ем ужэ. 382 с'аз'ем ц'ўхо. 383 с'н'ем с'аўон'н'а на дварэ, пас'аз'ем йаішчэ тр'ох'и. 390 с'н'ем. 391 ўл'аз'ем. 401 с'аз'мо пас'аз'ем. 409 запал'ем. 413 паўл'аз'ем. 420 сн'ем. 422 хаз'ем. 437 даўай с'хаз'ем. 441 лажомсо. 445 с'н'ем, пас'аз'ем йаішчэ памаж'ем. 446 с'н'ом. 447 хаз'ем. 453 кас'ем, с'аз'ем, с'н'ем. 458 хаз'ем у сат. 459 кас'ем, звар'ем, пакарм'ем, пас'н'ем. 460 хаз'ем. 477 куп'ем каз'у. 482 хаз'ем, зраб'ем. 483 н'а сн'ем. 487 хаз'ем. 493 хаз'ем. 494 пас'аз'ем. 495 хаз'ем. 496 ўл'аз'ем, хаз'ем, л'ажма пал'аж'ем, б'аж'ем, с'аз'ма пас'аз'ем, паўл'аз'ем, хаз'ем, пасн'ем ашчэ. 499 хаз'ем дам'оў. 502 хаз'ем. 514 хаз'ем, хаз'ом на п'ол'а. 529 с'н'ем. 530 хаз'емц'а. 532 с'н'ем. 535 станав'ем тут. 536 хаз'ем, с'н'ем. 559 хаз'ем. 651 спем. 667 спл'ем ужэ. 674 с'н'ем. 675 пал'аж'ем, пасн'ем, кас'ем ус'э. 678 хаз'ем. 679 хаз'ем. 685 с'н'ем. 701 сн'ем. 705 хаз'ем. 709 с'н'ем. 711 хаз'ем, с'н'ем. 742 кас'ем. 743 хаз'ем. 746 хаз'уем даўлай. 750 хаз'ем, даўай пас'аз'ем. 752 с'аз'мо пас'аз'ем. 758 с'н'ем. 761 хаз'ем. 765 укл'уч'ем. 769 хоз'ем. 774 с'н'ем. 776 хаз'ем, пас'аз'ем спакойна. 778 пас'аз'ем ішчэ, с'н'ем, хаз'ем. 779 пас'аз'ем. 781 с'н'ем. 782 хаз'ем, зраб'ем. 783 хаз'ем. 784 хаз'ем. 786 хаз'ем. 787 с'н'ем. 792 хаз'ем, с'н'ем. 798 вставай да хоз'ем. 799 хаз'ем п'ол'ку. 801 хоз'ем. 803 с'н'ем, с'ез'ем. 805 лож'емсо й с'н'ем, хоз'ем. 808 спом. 816 хаз'ем с таб'оў. 818 с'н'ем. 819 хаз'ем, с'н'ем. 822 с'аз'ем. 824 хаз'ем. 828 хаз'ем. 834 сн'ем. 838 сн'ом. 842 спом. 846 с'пл'ом, с'н'ем. 847 хаз'ем, хаз'ем, скас'ем й'ету траву, пас'ез'ем тр'ошк'и. 850 хоз'ем, хоз'ем, с'н'ем, пос'н'ем. 851 с'пл'ем. 852 хоз'ем дом'оў, сн'ем ішчэ 853 хаз'ем р'азам, с'н'ем. 855 хаз'ем уж'о. 858 с'н'ем. 861 хаз'ем. 862 хаз'ем. 867 хаз'ем. 868 хаз'ем ун'ўчка, хаз'ем на с'эна. 871 с'аз'ем. 885 хаз'ем. 887 с'н'ем. 888 с'н'ем, с'аз'ем. 889 с'н'ем ішчэ ран'о, пас'ез'ем. 895 хаз'ем. 897 хаз'ем. 898 хаз'ем. 915 с'н'ем. 917 сн'ем,

с'аз'ём. 931 хаз'ім дамóй. 932 хаз'ём. 933 хаз'ім рáзам, хаз'ім на в'ас'ёл'л'а. 934 хаз'ём. 938 хаз'ём з нáм'и. 939 хаз'ём. 966 сп'ем. 972 хоз'ём кол'и у Тýров. 974 хойём (хадзем). 975 хоз'ём на музýк'и, хойём додóму. 976 хоз'ём скорéй. 977 хайём додóму, хоз'ём у л'ес по черн'и́цы. 978 ход'ём. 980 хаз'ём. 981 сп'ем. 982 хоз'ём туды́ ус'е. 985 сп'ем. 988 с'аз'ём. 990 хадём. 991 хоз'ём ск'и́даём кóп'и (копы). 992 с'п'ем. 993 ход'ём у л'ес, хадём Кóл'а. 996 хаз'ём пайамó. 1002 хоз'ём покрýц'им. 1007 ходём. 1008 ходём пошл'и́, сп'ем. 1011 с'п'ем. 1021 хаз'ём аб'éдац'. 1023 хаз'ём. 1025 хаз'ём. 1026 сп'ем.

Карта № 169

ФОРМА 1-ай АСОБЫ МНОЖНАГА ЛІКУ ЗАГАДНАГА ЛАДУ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 115:

«Як утвараюцца формы загаднага ладу:

У 1-ай асобе множнага ліку: *нясем, нясём, нясом, нясімо* ці *нясе́мо; вядзем, вядзём, вядом, вядзімо* ці *вядзе́мо; жнем, жнём, жном, жнімо* ці *жне́мо;*

станем, станам ці *станьма; сядзем, сядам* ці *сядзьма; кінем, кінам* ці *кіньма; спем, спемо* ці *спім, спімо; сядзім, сядземо* ці *сядзі́мо;*

з асновай на заднеязычны: *сцеражэм, сцерагем, сцерагом, сцеражом, сцерагемо* ці *сцеражэ́мо; намажэм, намагем, намагом, намажом, намагемо* ці *намажэ́мо; сячэм, сякем, сяком, сячом, сякемо* ці *сяче́мо?»*

На гэтай карце картаграфуюцца формы 1-ай асобы множнага ліку загаднага ладу з наяўнасцю і адсутнасцю канцавога галоснага ў канчатку (*нясем, нясём, станем: нясе́мо, станьма*).

Выпадкі суіснавання розных тыпаў форм абазначаны на карце пэўнай колькасцю знакаў, якія адпавядаюць гэтым формам.

Картаграфуемы матэрыял не размежаваны тут па тыпах спражэння і характару дзеяслоўнага націску. Улічваецца тая акалічнасць, што дзве папярэднія карты складзены на тым жа матэрыяле, але размежаваны па спражэнню.

Праграмныя адказы ўключаюць як спецыфічныя формы загаднага ладу (*сп'э́мо, сп'и́мо*) так і форму, якая ўласціва абвеснаму ладу (*мы сп'имó*); апошняя разам з мадальнымі словамі ўжываецца і ў значэнні загаднага ладу: *дава́й(це) пас'нимó йашче*. Дадатковыя сродкі выражэння загаднага значэння ў пераважнай большасці выпадкаў у адказах апушчаны; прыведзены толькі ізаляваныя формы, што не дазваляе правесці паслядоўнага размежавання паміж формамі загаднага і абвеснага ладу сярод дзеясловаў з аднатыпным націскам ва ўказаных катэгорыях (тыпу *жн'ём(о)*).

Наяўны матэрыял ва ўсёй сваёй сукупнасці дае магчымасць выявіць зону бытавання формы 1-ай асобы множнага ліку на **-мо(а)** у значэнні загаднага ладу.

Ва ўсходняй частцы гэтай зоны пашырана форма 1-ай асобы множнага ліку загаднага ладу з часціцай **-це**: *хаз'ёміце, хаз'ёмаіце*.

Заўвагі і тлумачэнні збіральнікаў да фактычнага матэрыялу даюцца ў адказах наступных нас. пп.: 423, 682, 769, 785, 808, 824, 890, 981, 984.

У каментарыях прыводзіцца ўвесь фактычны матэрыял, які адлюстроўвае формы на **-мо, -ма, -мце, -маце**. Формы на **-мо** дзеясловаў II спражэння, якія адпавядаюць абвеснаму ладу тыпу *ўл'аз'умо*, у каментарыях не прыводзяцца, за выключэннем тых выпадкаў, калі яны ўжыты ў кантэксце або суправаджаюцца тлумачэннямі. 136 *с'аз'мо на лаву*. 159 *стан'ма, с'аз'ма, к'ін'ма*. 343 *ўл'ан'ма, к'ін'ма, стан'ма, с'аз'ем таварышы, падыйз'ем*. 346 *н'ас'ёма, жн'ёма, с'ачёмо, стан'ма, к'ін'ма*. 347 *н'ас'ёмо, в'аз'ёмо, жн'ёмо, к'ін'мо, с'ц'аражёмо, с'ачёмо, н'ас'ёмо с'ёно, в'аз'ёмо кон'и пас'в'иц', стан'мо настоймо, йёз'мо хучей, с'п'імо ус'е разам, с'аз'мо пас'аз'ём, к'ін'мо ўэто ўаварыц', даваймо паможам*. 348 *н'ас'ёмо, в'аз'ёмо, в'аз'ёмо, жн'ёмо, ўраб'ёмо, йёз'мо, стан'мо, к'ін'мо, даваймо, б'арёмо, с'аз'мо пас'аз'умо, с'ц'аражёмо, паможамо, с'ачёмо*. 349 *н'ас'ёмо, в'аз'ёмо, жн'ёмо, хоз'мо. пас'аз'умо, стан'мо настайумо, к'ін'мо к'ийа, с'п'ёмо крэпко, с'ц'еражёмо с'в'урна, намажёмо йей, с'ачёмо, падоймо, пажарымо*. 350 *из'ёма да хаты, с'ц'еражёма, намажёмо, стан'ма настайумо, с'аз'ма пас'аз'умо, к'ін'ма ўета раб'иц', йёз'ма, ўл'ан'ма, давайма, л'ажма пал'ажём*. 355 *сп'ем, с'аз'ём, давай с'аз'ем, стан'ем, к'ін'ем*. Вельмі рэдка ўжываецца форма на **-мо**: *с'аз'умо, сп'умо*. 365 *к'ін'мо*. 366 *скарэй йёз'мо*. 367 *н'ас'ёмо, в'аз'ёмо, жн'ёмо, с'аз'ёмо, намажёмо, с'ачёмо, с'п'ёмо*. 368 *к'ін'мо*. 370 *йёз'ма П'атрыс', йёз'ма ў л'ес*. 371 *с'аз'мо тут, к'ін'мо кам'ан'а, стан'мо урат*. 372 *к'ін'мо ўэто ус'о*. 375 *стан'мо разам, с'аз'мо разам, к'ін'мо удвайих*. 378 *стан'мо аддыхн'ём, с'аз'мо, к'ін'мо жартавац', давайц'а пас'п'умо, с'аз'мо паўаворым*. 379 *стан'мо тут, с'аз'мо на лаўку, к'ін'мо жартавац', давайц'а пас'п'умо, с'аз'мо на вос*. 380 *устан'мо рано, давайц'а пас'аз'умо, к'ін'мо сварыцца*. 383 *из'ём падйамо, к'ін'мо кам'ен'а*. 384 *с'ц'аражёмо*. 385 *стан'ма тут, с'аз'мо, к'ін'ам раб'иц', пас'аз'умо*. 391 *стан'ма, с'аз'ма, к'ін'ма, сп'імо*. 392 *с'аз'умо на з'амл'и*. 396 *стан'мо, с'п'ёмо, с'аз'мо, к'ін'ма*. 399 *с'аз'мо, стан'мо*. 400 *йёз'ма*. 401 *с'аз'мо*. 402 *стан'мо*. 404 *хаз'умо, раб'умо, н'ас'амо*. 406 *к'ін'ма*. 409 *стрэл'імо з рас, на суд падамo, в'аз'ёмо, жн'ёмо, зварымо, запал'імо, к'ін'мо*. 413 *с'аз'ма*. 417 *с'аз'мо*. 421 *н'ас'ёмо, стан'мо*. 423 *паможам*: рэдка ўжываецца форма на **-мо**: *сп'умо, с'аз'умо, н'ас'умо*. 424 *раздамo*. 436 *пойз'емо*. 437 *к'ін'ма, с'аз'ма*. 438 *давай разам б'ыз'амo, йёжмо майў пасылку, с'аз'мо, с'п'ёмо*. 441 *выд'ма, хаваймос'о, уц'акаймо, ўл'ан'ма, выскачма*. 445 *с'аз'мо, выз'ма, йёз'ма*. 446 *из'омц'а на рабoту*. 448 *с'аз'мо*. 450 *стан'ма, к'ін'ма*. 452 *в'аз'амo, жн'имo, с'аз'емо*. 456 *стан'ма, с'аз'ма, к'ін'ма*. 457 *б'арамo, прадамo, атдамo*. 458 *с'аз'мо, стан'мо, к'ін'мо*. 460 *йёз'ма*. 473 *с'аз'ма, к'ін'ма*. 474 *йёз'ма*. 480 *йёз'ма*. 484 *хаз'ём-ц'а, йёз'ма*. 487 *йёз'ма дамoй*. 488 *к'ін'ма, стан'ма*. 490 *в'аз'умo, н'ас'умo, жн'емo*. 491 *л'ажма, с'аз'ма, йёз'ма, стан'ма, к'ін'ма, ўл'ан'ма, устан'ма*. 492 *йёз'ма*. 493 *аб'ёдайма, стараймас'а, йёз'ма*. 494

стáн'ма, с'áз'ма, л'áжма, саүре́йма. 496 с'ц'еражéмо, стáн'ма,
 үл'áн'ма, ма́жма, л'áжма. пал'ажéм, атк'и́н'ма ү́ета, с'áз'ма пас'аз'éм,
 дава́й пал'áжма спац'. 497 йéз'мо. 498 стáн'ма, с'áз'ма. 502 йéз'ма,
 стáн'ма, с'áз'ма, к'и́н'ма, с'к'ида́йма, үүл'áйма, заб'ира́йма. 503 йéз'ма.
 509 йéз'ма, пайз'óмц'а. 510 с'аз'éмо. 511 у с'ал'мáх схаз'úма, н'а-
 с'úма, в'аз'úма, жн'úма, нас'úма снапы́, стáн'ма настайúм, с'áз'ма на
 м'ажы́, к'и́н'ма, лажы́мас'а спац'. 512 с'áз'ма, стáн'ма, к'и́н'ма. 513
 н'ас'úма б'арв'ино́, жн'úма хуччéй, йéз'ма дамóй. 514 пас'аз'úма, ад-
 дыхн'úма трóшк'и, с'п'úма бóл'ай хлóпцы, лажы́мас'а спац', тушы́ма
 аүбóн', йéз'ма хучéй, стáн'ма настайúм, с'аз' пас'аз'úма, паүл'аз'úма.
 515 в'аз'имó, үбн'умо карóвы. 522 йéз'ма, жн'úма, н'ас'úма, чыта́йма.
 523 н'éйма. 528 стáн'ма, паду́майма. 529 стáн'ма, к'и́н'ма. 530 ха-
 з'éмц'а. 532 с'áз'ма. 535 стáн'ма, к'и́н'ма. 545 йéз'ма. 546 стáн'ма.
 554 с'п'имó. 556 с'п'úма, праз'úма, палажы́ма, с'áз'ма . пас'аз'úм,
 стáн'ма настайúм, к'и́н'ма ү́ета, йéз'ма у л'ес, үл'áн'ма, жн'úма скаре́й,
 үраб'úма скаре́й, кас'úма. 559 стáн'ма, настáйма, к'и́н'ма, с'п'úма,
 с'áз'ма пас'аз'úм, йéз'ма, п'ил'н'уйма, раб'úма. 561 с'áз'ма, к'и́н'ма,
 стáн'ма, л'áжма, йéз'ма, үл'áн'ма. 564 хаз'éмц'а, с'áз'ма, стáн'ма,
 йéз'ма, к'и́н'ма, үл'áн'ма, хóз'ма с табóй, хаз'éмц'а. 587 к'и́н'ма. 600
 с'áз'ума. 601 с'áз'ма, сп'éма. 616 н'ас'éма, стáн'ума, к'ин'úма, с'аз'ú-
 ма, памóжыма. 628 скаре́йма пын'ас'óм, скаре́йма пав'аз'óм, ска-
 ре́йма жн'ом. 651 полóжыме, с'áд'мо поүл'идымó. 652 стырыжéмо,
 полóжымо, сычéмо. 653 нысúмо, выдúмо, жнúмо, стáн'мо, с'áд'мо,
 кын'мо, полóж'úмо, сыч'úмо. 656 нысéмо, выдéмо, жнéмо, стáн'мо.
 с'áд'мо, кын'мо, сыч'úмо, пумуж'úмо. 657 нысéмо, выдéмо, жнéмо.
 658 нысéмо, выдéмо, жнéмо, стáн'мо, с'áд'мо, стырыжéмо, помóжымо,
 сычéмо. 659 стáн'мо, с'ед'мо, кын'мо, пумужúмо, сычúмо. 660 стáн'-
 мо, с'áд'мо, кын'мо, сп'úмо, с'áдымо, варт'уймо, сычéмо. 661 ныс'úмо,
 выд'úмо, жн'úмо, стáн'мо, с'áд'мо, кын'мо, сп'úмо, выд'úмо. 662 ны-
 сéмо, выдéмо, жнéмо, стáнымо, с'áдымо, кынымо, стырыжéмо, помó-
 жымо, помоүáйма, сычéмо. 663 нысéмо, сычéмо. 664 стáн'мо, с'ед'ú-
 мо, кын'мо. 665 нысéмо, стáнымо, сычéмо. 667 к'и́н'мо. 669 стáн'мо
 тут, к'и́н'мо мы ү́ету́йу ү́утарку, с'áз'мо. 671 к'и́н'мо ус'ó ды үóз'и.
 675 устан'мо, с'áз'мо, к'ида́ймо, пóйз'емо, наруба́ймо дро́у, нанас'éмо
 вады́, наз'б'ира́ймо йáүат, нас'ачéмо з'éл'а, памажéмо йемú, нава́рымо
 варéн'н'а. 676 н'ес'éмо, в'ез'éмо, жн'éмо, стáн'мо, с'áз'мо, к'и́н'мо,
 с'п'éмо, с'ез'éмо, стережéмо, поможéмо, сечéмо, полóжéмо. 677 н'е-
 с'éмо, вез'éмо, жн'éмо, с'п'éмо, с'аз'éмо, с'ечéмо, помо́һаймо. 678 н'а-
 с'емó, в'аз'емó, жн'емó, стáн'мо, с'áз'емо, к'и́н'емо, с'ц'еражéмо, с'ачемó.
 679 закóпвайемо, скаре́ймо даүан'áйма, нал'ивáйемо, стáн'мо, адпа-
 чы́н'емо, хóз'ма, с'áз'ма, пас'п'авáйма, памажéмо, с'ц'еражéмо. 680
 ниес'и́емо, вез'и́емо, жн'и́емо, стáн'мо, с'áз'мо, к'и́н'мо, спи́емо, с'áз'емо,
 сцережéмо, поможúмо, си́ечы́емо. 681 несéмо, жнéмо, стáнемо, стере-
 жéмо. 682 жнéмо, сп'имó, с'áдемо, поможéмо, сечéмо. Старéйшыя лю-
 дзи ўжываюць форму на -мо, малодшыя — на -м. 683 пóйдемо, поүо-
 вóрымо, понысéмо, с'áз'мо, стáн'мо, к'ида́ймо. 684 несéмо, ведéмо,

жнѣмо, станемо, с'адемо, стережѣмо, поможиѣмо. 685 несѣмо, вез'ѣмо, жнѣмо, станемо, к'инемо, с'адемо, стан'мо, давайце пособ'имо, бережѣмо, поможѣмо, сечѣмо, с'аз'мо, пок'ин'мо. 687 нес'иѣмо, вед'иѣмо, жн'иѣмо, стан'мо, с'ад'мо, к'ин'мо, сп'иѣмо, поможыѣмо, с'ечиѣмо. 688 стан'мо, с'ад'мо, кын'мо. 689 жн'имо, стан'мо, с'ад'мо, кын'мо, сп'имо, сьд'имо. 690 стан'мо, с'ад'мо, кын'мо. 691 сп'имо, с'адымо, стырыж'имо, помож'имо, сыч'имо. 692 нысѣмо, выдѣмо, жнѣмо, стан'мо, стырыжѣмо, поможымо. 693 нысѣмо, выдѣмо, жнѣмо. 694 выдѣмо, нысѣмо, станымо, с'адымо. 695 жын'имо коровы, с'ад'мо тут. 696 ныси-мо, выд'имо, жн'имо, стан'мо, с'ад'мо, кын'мо, сп'имо, пылн'имо, помож'имо. 698 ныс'имо, выд'имо, жн'имо, стан'мо, сѣд'мо, кын'мо, с'п'имо, стырыж'имо, помож'имо. 699 стан'мо, с'ѣд'мо, пылн'имо. 700 ныс'имо, стан'мо, пылн'имо, помохаймо. 701 нысѣмо, выдѣмо, жнѣмо, стан'мо, стырыжѣмо. 702 с'адемо. 703 стан'мо тут, помохаймо йом'у. 704 нысѣмо, выдѣмо, жнѣмо, станымо, с'адымо, кынымо, пылн'имо, пул'ожымо, р'иожымо. 709 с'п'ѣмо, паможѣмо. 710 пачакаймо. 711 стан'мо, пастоймо, с'аз'мо, к'ин'мо. 712 стан'мо, с'аз'мо, к'ин'мо, н'ес'ѣмо. 713 пастоймо, к'ин'мо, йѣз'мо. 714 н'асѣмо, жнѣмо, с'аз'амо. 715 стан'мо, ул'ан'мо. 716 споваймо, м'еѣ'ѣмо, с'ечѣмо, из'ѣмо, н'ес'ѣмо. 717 к'ин'мо, стан'мо, с'ад'ѣмо, в'ижн'ѣмо. 718 йѣз'мо, уц'акаймо, ск'ин'ма. 721 сп'имо, с'аз'имо. 724 нысѣмо, выдѣмо, жнѣмо, стан'ѣмо, с'ад'ѣмо, к'ин'ѣмо, сп'имо, сычѣмо. 725 сп'имо, поможѣмо. 726 сп'имо, поможѣмо. 727 стырыжѣмо, спымо. 728 выд'амо, нисѣмо, жнѣмо, с'п'имо, сед'имо, леж'имо, сич'амо. 729 нысѣмо, выдѣмо, скажымо, поможымо. 730 нысѣмо, выдѣмо, жнѣмо, станымо, выд'имо, стырыжѣмо, поможымо. 732 несѣмо, ведѣмо, пустымо, жн'ѣмо. 733 нисѣмо, жнѣмо, стан'мо, с'ад'мо, к'ин'мо, сычѣмо. 734 несѣмо, жнѣмо, йидѣмо, везѣмо. 736 бережѣмо, стр'ижѣмо, несѣмо, с'адемо, станемо, к'инемо. 737 с'ад'мо, кын'мо, спымо, стырыж'имо, помож'имо, сыч'имо. 738 пов'ис'имо, зав'ѣрымо. 739 сьд'имо, стан'мо. 740 несѣмо, жнѣмо, берѣмо, үребѣмо, косымо, робымо, ведѣмо, скажѣмо, добывайѣмо. 741 выдѣмо, жнѣмо, сѣдемо, стережѣмо, сечѣмо. 744 чытайма, вын'ас'ма. 746 хаз'иѣмо. 750 п'илн'имо. 751 н'ас'имѣ, с'ц'араж'имѣ. 752 пастан'мо, н'ерастан'мо, пак'ин'мо, с'аз'мо пас'аз'ѣм. 754 с'аз'мо, стан'мо. 755 из'ѣмо, ул'ез'ѣмо, прив'ез'ѣмо, прын'ес'ѣмо, побачмо, үул'аймо, үрыз'ѣмо, стрыжѣмо, б'ежѣмо, уц'екаймо, волочѣмо, то҃йчѣмо, зб'еражѣмо. 757 сп'имо, с'ад'ѣмо. 760 несѣмо, сечѣмо, с'адемо, сп'и-мо, станемо, вйажемо. 761 к'ин'ма, стан'ма. 762 спымо, споваймо, сечымѣ, с'ад'мо, к'ин'мо, стан'мо. 763 несѣмо, ведѣмо, сечѣмо. 764 үраб'ѣмо, стан'мо, к'ин'мо, с'аз'мо, спымо, сычымо, йид'мо. 766 прыд'умаймо, ход'имо. 767 стан'мо, с'аз'мо, к'ин'мо. 768 жн'имо, вед'имо, нес'имо, спымѣ, с'адымо. 769 с'адемо, вийдемо, поста́вмо; радзей — идѣм; с'ад'мо, крычымо, к'ин'ѣмо, навар'имо. 770 стан'мо постойм, кын'мо, давай стережмѣ, давай поможѣмо. 772 нысымо, выдымо, жн'ымо, кын'мо, с'ад'мо, стырыжымо, поможымо, сычымо. 773 жнѣмо, ныс'имо, выд'имо, стан'мо, кын'мо, с'ад'мо, спываймо. 775 йѣз'мо.

776 хаз'ём, хаз'ёмо, схаваймо, с'аз'мо, пааб'ёдаймо, йёз'мо, стан'мо, к'йн'мо, үл'ан'мо. 777 н'ас'ёмо, в'аз'ёмо, йёз'ма. 778 йёз'ма, к'йн'ма, стан'ма. 779 пас'аз'умо ашчэ трóшк'и, пал'ажымó. 780 уц'акáймо, из'ёмо, н'асóмо. 781 к'йн'мо, стан'мо, с'аз'мо. 783 йёз'ма, паҫул'áймо, парéжмо, пашукáймо. 784 ҫул'áймо, йёз'мо, пав'ешаймо снопы. 785 с'аз'умó, л'ажымó, б'ажымó, л'ац'умó — у мове старэйшых асоб. 786 йаз'умó, кос'умó. 787 с'аз'ма, стан'ма. 788 стан'ма. 792 стан'ма, с'аз'ма. 794 йёз'мо. 795 стан'мо, к'йн'мо, с'аз'мо, л'ажмо, стрéжмо, постаўмо. 797 пос'аз'мо. 798 с'ез'умо, пойёз'мо. 799 ну йёз'мо, пойз'умó, уц'икáймо, сп'умó. 803 нес'ёмо, стан'мо, с'аз'мо, к'йн'мо. 804 с'п'ёмó, с'áдомо пос'ез'умó, к'ýномо, үл'áномо, кладомó. 805 жномó, стáномо, с'áдемо, давай пос'ез'умó, к'ýномо, с'áдомо, сц'ережéмо, помóҫома, с'ечéмо. 806 н'ас'ёма, из'ёма. 808 стáном, с'áдом, к'ýном. Паралельна з прыведзенай формай ужываюцца формы на -ма, -мо: к'йн'ма, жн'умó. 810 стан'мо, үл'ён'мо, с'аз'мо, л'ажмо. 812 с'п'умó, л'ежымó, с'ез'умó. 816 пам'ан'áймо, л'ажма, йёз'мамц'е. 818 стан'мо, к'йн'мо, с'аз'мо. 819 йёз'мо, складáймо. 820 сп'ума. 821 стан'мо, с'аз'мо, к'йн'мо, с'п'еймо. 822 с'аз'мо. 823 стан'мо, прада́ймо, адда́ймо, пудйёжмо. 824 хаз'ём, хаз'ёмо — жанк'и ҫавóрац'. 828 хаз'ёмц'е, шчытáймо, уц'акáйма, стан'ма. 832 с'аз'мо, стан'мо, п'ишмо. 833 стан'мо, к'йн'мо. 834 пос'аз'мо, к'йн'мо, с'аз'мо. 835 стан'мо, с'аз'мо, к'йн'мо. 836 с'аз'ёмо. 837 йёз'мо. 839 стан'ма. 840 стан'мо, с'аз'мо, к'йн'мо. 845 стан'мо, с'аз'мо, к'йн'мо, сц'еражéмо, с'ечемó. 847 йёз'мо, хаз'ёмц'е. 848 н'есомó, в'ез'емó, жн'ёмó, стан'мо, к'йн'мо, с'ечемó. 850 с'аз'мо, стан'мо, б'ерéмо ц'óлку, пойёз'мо, пос'п'евáймо. 851 стан'ма, с'аз'мо, к'йн'ма. 852 с'аз'мо, стан'мо, к'йн'мо. 853 страл'áймо, с'ез'умо. 854 стан'ма. 858 стан'ма, с'аз'ма, к'йн'ма. 867 рабóтайемц'а, хаз'ёмц'е, жыв'ёмц'а. 868 йёз'ма, пал'ёмц'е (палоць). 869 жн'ёмо, стан'мо. 881 сп'ума. 886 стан'ма настойím, үл'ан'ма паҫл'ез'ím, с'аз'ма паҫавóрым, вóз'мамц'а, пас'аз'ма, стан'мац'а постойím, в'ершымац'е стóҫа, розувéймаса, ҫраб'ýмац'а с'ýна, йёз'мац'а рéжмац'е, с'п'ýмац'е, уставéймац'а, кóс'имц'а, кутéймац'е плуóт, ччы́мц'е крóсна, снýймац'а крóсна, пачекéймац'е, паде́ймац'а, помýймац'а, прос'ýмац'а, ҫул'áймац'е, стан'ма, с'аз'ма. 889 пас'аз'мо на мéжы. 890 н'асóм, в'адóм, жнóм. Рэдка ўжываюцца формы на -мо, -ма: нас'умо, ваз'умо, жн'умо, с'п'умо, с'аз'умо, стан'мо, с'аз'ма, к'йн'ма. 891 стан'ма, с'аз'ма, к'йн'ма. 898 хаз'ёмц'а. 902 из'ёмц'а поўз ҫáц'и. 907 стан'ма, с'аз'мо, к'йн'ма. 911 стан'ма, с'аз'ма, к'йн'ма. 915 хаз'ёмо. 918 сп'ума. 920 из'ума, в'ез'ума, клаз'ума, хвал'ума, ҫавары́ма, памажы́ма, сц'еражы́ма, сечы́ма, прада́йма, к'идáйма, стан'ма, с'аз'ма, к'йн'ма. 924 с'п'ума. 931 пайз'омц'а, из'омц'а, стан'имц'а, с'п'айóмц'а, к'йн'амц'а. 932 с'аз'ма, к'йн'ма. 933 ид'омц'а. 934 хаз'ёмц'а, пойдамка ў йáҫады. 945 нысéмо, выдéмо, жнéмо, стáнемо, кýнемо. 946 несéмо, ведéмо. жнéмо, стан'мо, с'áдымо, кýнемо, с'áдемо, стережéмо, помóжемо, с'ачéмо. 948 нысéмо, выдéмо, жнéмо, стáнемо, кýнымо, помóжемо. 950 стан'мо, сп'умо. 951 нысéмо, выдéмо, жнéмо, стáнемо, с'áдемо, к'ýнемо, стережéмо,

сычемо, кос'ума, роб'ума. 953 стан'мо, с'ад'мо, к'ун'мо, сп'имо. 954
 сычемо. 955 нес'имо, вад'имо, жнемо, стан'мо, пылнуймо, полбжемо.
 956 нес'имо, вед'имо, жн'имо, стан'мо, с'ад'мо, кын'мо. 957 нысемо,
 выдемо, жнемо, стан'мо, с'ад'мо, кын'мо, спываймо. 958 поведемо,
 седемо, поможемо. 959 стан'мо, кын'мо, с'ад'мо, стырыжимо, пулу-
 жимо, сынимо. 960 жн'емо. 961 ныс'имо, ведимо, жнимо, станымо,
 с'ад'мо, кын'мо, заспываймо, стырыжимо, поможимо, сычимо. 962
 нысемо, выдемо, жнемо, в'йажымо, с'адымо, кынымо, помбжымо, сы-
 чемо, р'йжымо. 963 йид'мо, стан'мо, с'ад'мо, кын'мо, спимо, стережи-
 мо, поможимо, сечымо. 964 несемо, вед'емо, жн'емо, станымо, с'а-
 дымо, к'ун'мо, сп'имо, сыд'имо. 965 ныс'имо, выд'имо, жн'имо, стан'-
 мо, с'ед'мо, кын'ма, сп'имо, стырыж'имо, полож'имо, сыч'имо. 966
 с'екомб, к'ун'емо, н'ас'емо, в'аз'емо, с'аз'емо. 967 нес'имо, вед'имо,
 жн'имо, с'ад'мо, кын'мо, стережымо, помбжимо. 968 с'ад'мо. 969
 стан'мо, к'ун'мо, с'аз'мо, сп'емо. 971 сп'имб, с'аз'мо, с'еч'емб. 972
 с'аз'мо, стан'мо, гул'аймо, к'ун'мо, н'е җодуймо, с'едаймо, б'ерымб,
 пов'ечераймо, м'ен'аймо хаты. 973 стан'мо, л'ажмо, к'ун'мо. 974
 җраб'емб. 975 ну с'п'имб, пос'ез'имб, давай поҗоворымо. 976 с'аз'мо,
 с'ед'имб. 977 пойдамб у л'ес, давай жонк'и к'ун'ма роб'иц', вун'ма
 с п'эчы хл'еб. 978 жномб, идомб, җр'ебомб, җл'ед'имб. 979 в'ежымб,
 в'ежымо. 980 хаз'емц'е. 981 стан'ем, с'адам. Утварающа яшчэ па-
 ралельныя формы на -мо, -ма: н'ес'имо. 982 с'аз'ма. 983 стан'мо,
 с'аз'мо. 984 н'ас'ем; ужываецца i н'ас'емо, стан'емо, зал'ез'емо, б'уз'емо.
 986 н'есомб, в'едомб, жномб, стан'мо, к'ун'мо, сц'ережемб, помбжемо,
 с'ечемб. 987 сп'имо, с'ез'имо. 988 сп'имо, с'аз'имо, җл'аз'имо, л'е-
 жымо, с'аз'емо, стан'емо. 989 стан'емо. 990 надеваймо, утекаймо,
 патанцуймы, послухаймо, сажаймо тут, спимб, посповаймо жонк'и, уте-
 каймо, запреуаймо кон'и, йед'мо, л'еуайма, стан'мо, к'ун'мо, с'ад'мо,
 ход'емо. 991 стан'мо, с'аз'мо. 995 засповаймо, пойдомо за мноу,
 заповаймо п'есну. 996 в'аз'емо, клаз'емо, жн'емо, сц'ераж'емо,
 хаз'ем пайамб, хаз'емц'е. 997 стан'мо, паҗл'аз'емц'а ц'и добра,
 с'аз'мац'а, хаз'емц'а у Мазыр, йез'мац'а у йармалак, стан'мац'а, па-
 дажз'емц'е, ск'ун'мац'а дый аддышмац'а, даваймац'а, падоймац'а ка-
 рбуй, җраб'емц'а хучей. 999 стан'мо ды постоймо, побачмо, йез'мо
 хучей, к'ун'мо йето, йежмо. 1002 хоз'емц'е хлбпцы. 1003 с'п'имо,
 с'ед'имо. 1004 стан'мо постойм, с'аз'мо пос'ез'им, җл'ан'мо, җул'амо
 тут, с'п'имо тут, поможемо. 1005 сп'имо. 1007 ходемте, с'аз'имо,
 җл'аз'имо, л'ажымо. 1010 н'ес'имо, жн'имо, с'аз'имо, в'ажымо, с'п'и-
 мо, стан'мо, с'аз'мо, к'ун'мо, помбжымо. 1011 стан'мо постойм,
 с'аз'мо пос'ез'им, с'аз'мо тут, к'ун'мо йето, пос'п'емо, җул'аймоц'е,
 с'аз'моц'е, жн'емц'е, җреб'емц'е, җл'ан'моц'е, йез'моц'е у йармолок,
 с'п'имо. 1012 нес'имо, вед'емо, жн'имо, стан'мо, с'ад'емо, к'ун'мо.
 1013 с'адемо, с'ед'имо, сп'имо, җл'едымо, л'ежымо. 1015 с'аз'ма.
 1017 н'ас'ума, в'аз'ума, жн'ума, стан'ма, с'аз'ма, к'ун'ма, с'п'ума,
 с'аз'ума. 1018 дажынайма жыта. 1020 с'аз'ума. 1027 давай б'у-
 демо несты, б'удемо жат, б'удемо спат, давайце цей л'уд'ун'и помб-
 жемо, давайце посечемо, давайце спечемб.

ФОРМА 2-ой АСОБЫ МНОЖНАГА ЛІКУ ЗАГАДНАГА ЛАДУ ДЗЕЯСЛОВАЎ І СПРАЖЭННЯ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 115:

«Як утвараюцца формы загаднага ладу:

У 2-ой асобе множнага ліку: *ідзіце* ці *ідзеце*; *кладзіце* ці *кладзеце*; *бярэце* ці *бярэце*; *жніце* ці *жнеце*; *нясіце* і *нясеце*?»

На гэтым матэрыяле складзена яшчэ дзве карты: № 171 і 172. Дадаткова ўлічваюцца матэрыялы адказаў на пытанне № 18: «Які галосны гук вымаўляецца замест этымалагічнага **е** і **е** з **ѣ** ў паслянаціскных складах: ...у загадным ладзе: *нясіце*, *нясіця* ці *нясіці*; *завяжыце*, *завяжыця* ці *завяжыці*...?»

Гэта карта прысвечана формам 2-ой асобы множнага ліку на **-іце** і **-еце** дзеясловаў І спражэння з рухомым націскам і нерухомым націскам на канчатку.

Акрамя гэтых форм, якія складаюць асноўнае супрацьстаўленне, картаграфуюцца і формы са стратай галоснага ў канцы тыпу *н'ас'е́ц'*, *н'ас'і́ц'*. Выпадкі суіснавання розных тыпаў форм у гаворках картаграфуюцца адпаведнымі знакамі ў тых жа нас. пп.

Форма з фанетычнымі варыянтамі націскага галоснага: [e], [ê], [іе] картаграфуецца адным знакам.

На аснове адзінкавых прыкладаў ставяцца знакі ў наступных нас. пп.: 341, 342, 359, 364, 384, 389, 397, 408, 410, 412, 414, 415, 418, 420, 421, 429, 439, 451, 458, 461, 464, 478, 480, 486, 492, 497, 500, 551, 668, 669, 671, 672, 674, 714, 742, 760, 765, 784, 785, 792, 832, 861, 862, 871, 952.

Заўвагі і тлумачэнні збіральнікаў матэрыялаў ёсць у адказах нас. пп. 795, 967, 976, 977, 983.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе адзначана наяўнасць дыялектных форм тыпу *из'е́ц'е*, *из'е́ц'*, *из'і́т'* або суіснаванне іх з літаратурнай формай тыпу *из'і́ц'е*. Матэрыялы, якія адлюстроўваюць паслядоўнае ўжыванне літаратурнай формы, за выключэннем адказаў з тлумачэннямі, у каментарыі не ўключаюцца. Форма на **-ите** прыводзіцца ў каментарыях з паўднёвых гаворак, якія адрозніваюцца наяўнасцю рэфлекса **і** на месцы «ё» і ў якіх зычныя захоўваюць цвёрдасць перад галоснымі прыдняга рада. 136 *из'е́ц'а у хату*. 137 *из'е́ц'е у́же на по́ле, жн'е́ц'е жы́та, л'а́жц'е аддыхн'е́ц'е кры́шку*. 139 *клаз'е́ц'е из'е́ц'е*. 140 *ба́рэц'е, н'ас'е́ц'е, зав'аже́ц'е*. 149 *из'е́ц'е*. 151 *вы зав'аже́ц'а во́рак*. 341 *н'ас'е́ц'а вады́*. 342 *вы из'е́ц'е, ваз'м'і́ц'е там*. 345 *н'ас'е́ц'а, из'е́ц'а, клаз'е́ц'а, жн'е́ц'а*. 347 *памаже́ц'а, клаз'е́ц'а, ба́рэц'а, жн'е́ц'а, н'ас'е́ц'а, ва́з'е́ц'а, та́йц'е́ц'а, запраже́ц'а, из'е́ц'а, клаз'е́ц'а*. 348 *из'е́ц'а, ба́рэц'а, памаже́ц'а, пры́н'ас'е́ц'а, зайз'е́ц'а, п'ише́ц'а, ваз'м'е́ц'а, скаже́ц'а, пажэ́ц'а, пайм'е́ц'а*. 349 *нас'е́ц'а, ўраб'е́ц'а с'ёно, из'е́ц'а, клаз'е́ц'а, ба́рэц'а, жн'е́ц'а, н'ас'е́ц'а, запраже́ц'а, падыз'е́ц'а, ваз'м'е́ц'а, пры́н'им'е́ц'а*. 350 *из'е́ц'а, клаз'е́ц'а, ба́рэц'а, жн'е́ц'а, н'ас'е́ц'а, запраже́ц'а, нарв'е́ц'а*. 351 *б'ераже́ц'е дабро́, памаже́ц'е*. 352 *пакаже́ц'а йак ро́біц'ца, п'ише́ц'а так, у аб'е́т*

прыз'е́ц'а. 354 клаз'е́ц'а, жн'е́ц'а, из'е́ц'а с'уды́. 356 памаж'е́ц'а, н'а-
 с'е́ц'а, жн'е́ц'а. 358 из'е́ц'а, клаз'е́ц'а. 359 клаз'е́ц'а. 360 н'ас'е́ц'а,
 из'е́ц'а, клаз'е́ц'а, б'арэ́ц'а, жн'е́ц'а. 361 б'арэ́ц'а, н'ас'е́ц'а. 362 пама-
 ж'е́ц'е, с'аче́ц'е, жн'е́ц'е, из'е́ц'е, н'ас'е́ц'е. 363 из'е́ц'е, клаз'е́ц'е, б'арэ́-
 ц'е, жн'е́ц'е. 364 клаз'е́ц'а. 365 из'е́ц'а, б'арэ́ц'а, жн'е́ц'а, н'ас'е́ц'а.
 367 из'е́ц'е, клаз'е́ц'е, б'арэ́ц'е, жн'е́ц'е. 368 из'е́ц'а, клаз'е́ц'а, б'а-
 ре́ц'а, жн'е́ц'а, н'ас'е́ц'а. 369 из'е́ц'е, клаз'е́ц'е, жн'е́ц'е. 370 в'аз'е́-
 ц'а, н'ас'е́ц'а, жн'е́ц'а, из'е́ц'е. 371 паж'е́ц'а м'ин'е́, из'е́ц'а у́же да
 хат, пастрыж'е́ц'а м'ин'е́, клаз'е́ц'а на вóз, б'арэ́ц'а абаж'е́ц'а, жн'е́-
 ц'а, каж'е́ц'а што тут было́, н'ас'е́ц'а з'и́ц'а да нас, из'е́ц'а. 372 ады-
 з'е́ц'а там, раскаж'е́ц'а, из'е́ц'а у л'ес, п'ише́ц'а үето́, клаз'е́ц'а су-
 к'е́нку у скры́н'у, б'арэ́ц'а кош и из'е́ц'а на үрыбе́, в'аз'е́ц'а малако́,
 атичыкн'е́ц'а дупца́, жн'е́ц'а хучч'е́й, н'ас'е́ц'а вады́, ваз'м'е́ц'а каша́.
 373 памаж'е́ц'а, из'е́ц'а, б'арэ́ц'а, жн'е́ц'а, н'ас'е́ц'а. 374 из'е́ц'а,
 клаз'е́ц'а. 375 из'е́ц'а дадо́му, б'арэ́ц'а ус'о́, жн'е́ц'а н'ас'е́ц'а. 376
 из'е́ц'а, клаз'е́ц'а, н'ас'е́ц'а. 378 паз'е́ц'а запраж'е́ц'а кан'а́, нап'и-
 ше́ц'а ху́тко, из'е́ц'а на той бок, из'е́ц'а дадо́му, зап'ише́ц'а, б'ары́ц'а,
 жн'е́ц'а, н'ас'е́ц'а. 379 жан'е́ц'а карóвы на пáшу, из'е́ц'а ужо́ у шкóлу,
 клаз'е́ц'а хл'еп, жн'е́ц'а хутч'е́й, н'ас'е́ц'а вóду. 380 из'е́ц'а спа́ц',
 клаз'е́ц'а нош, б'арэ́ц'а з'и́ц'а, жн'е́ц'а жы́то, н'ас'е́ц'а сол', пакалы-
 ше́ц'а так з'и́ц'а, паж'е́ц'а м'ин'е́. 383 үарэ́ц'а папа́р, аддахн'е́ц'а,
 н'и п'ише́ц'а, из'е́ц'а, клаз'е́ц'а с'е́но, б'арэ́ц'а л'е́йцы, жн'е́ц'а үав'о́с,
 н'ас'е́ц'а м'ашкá, абаж'е́ц'а йа пайём. 384 из'е́ц'е. 385 хутч'е́й вы
 памаж'е́ц'а, хутч'е́й вы из'е́ц'а, б'арэ́ц'а м'ашо́к, хутч'е́й жн'е́-
 ц'а, н'ас'е́ц'а. 387 жн'е́ц'а ав'о́с, из'е́ц'а да нас. 388 с'аче́ц'а, из'е́ц'а,
 клаз'е́ц'а, б'арэ́ц'а, жн'е́ц'а, н'ас'е́ц'а. 389 каж'е́ц'а з'аўча́та. 390
 из'е́ц'е, н'ас'е́ц'е. 393 б'арэ́ц'о, из'е́ц'о, клаз'е́ц'о, жн'е́ц'о. 396 из'и́-
 ц'е, из'е́ц'о, клаз'е́ц'о, жн'е́ц'о, н'ас'е́ц'о. 397 клаз'е́ц'а. 399 жн'е́ц'а,
 аддыхн'е́ц'а. 400 из'е́ц'а, клаз'е́ц'а, б'арэ́ц'а. 401 вы нап'ише́ц'о,
 ваз'м'е́ц'о, б'арэ́ц'о. 402 из'е́ц'а, н'е из'е́ц'е. 403 из'е́ц'е, клаз'е́ц'е,
 жн'е́ц'е. 404 кажы́ц'а, из'е́ц'а, н'ас'е́ц'а. 405 скаж'е́ц'а, из'е́ц'а, в'а-
 же́ц'а. 406 из'е́ц'а, в'аз'е́ц'а, н'ас'и́ц'а, зав'ажы́ц'а. 407 н'ас'е́ц'а,
 пакаж'е́ц'а, заб'арэ́ц'а, сп'аче́ц'а. 408 смакч'е́ц'е, из'и́ц'о. 409 из'е́ц'о,
 зайз'е́ц'а, ваз'м'е́ц'а, клаз'е́ц'а, б'арэ́ц'а, п'ише́ц'а, клаз'и́ц'а, б'ары́ц'а,
 жы́в'е́ц'а. 410 зажан'е́ц'а. 411 ваз'м'е́ц'а, памаж'е́ц'а. 412 из'е́ц'а,
 клаз'и́ц'а, б'арэ́ц'а. 413 памаж'е́ц'а, жн'е́ц'а, из'е́ц'а. 414 клаз'е́-
 ц'а. 415 нап'ише́ц'а. 416 раскаж'е́ц'а, н'ас'е́ц'а. 418 из'е́ц'а ро́ўно.
 420 йиз'е́ц'е. 421 зам'ац'е́ц'а. 423 из'е́ц'а, в'аз'е́ц'а, в'аз'е́ц'а, рас-
 каж'е́ц'а, клаз'е́ц'а. 424 паклаз'е́ц'а, из'е́ц'а, жн'е́ц'а, паклаз'и́ц'а.
 429 паклаз'е́ц'а, наб'ары́ц'а, из'и́ц'а. 435 из'е́ц'а, памаж'е́ц'а, б'арэ́ц'а.
 436 из'и́ц'е, жн'и́ц'е, п'ише́ц'е, н'ас'е́ц'о, из'е́ц'о, зав'аж'е́ц'о. 437 з'а-
 ре́ц'а, в'аз'е́ц'а, пазав'е́ц'а, зан'ас'е́ц'а, ваз'м'е́ц'а, из'е́ц'е, клаз'е́ц'е,
 н'ас'е́ц'е, пайз'е́ц'а. 438 с'аче́ц'о, из'е́ц'о, клаз'е́ц'о, б'арэ́ц'о, жн'е́ц'о,
 н'ас'е́ц'о, в'аж'е́ц'о. 439 из'е́ц'а, скажы́ц'е, скаж'е́ц'а б'арэ́ц'а. 440
 б'арэ́ц'а м'и́ску, ваз'м'е́ц'а. 441 скаж'е́ц'е, пакаж'е́ц'е, пал'е́йц'е, пакла-
 з'е́ц'е, жн'е́ц'а. 442 в'аз'е́ц'е, б'арэ́ц'е, каж'е́ц'е ваз'е́ц'е, прыв'аж'е́ц'е,
 памажы́ц'е, пакажы́ц'е, из'и́ц'е, клаз'и́ц'е, в'аз'и́ц'е. 443 папас'е́ц'е,

ваз'м'е́ц'е, п'ише́ц'е, раскаже́ц'е, ваз'м'и́ц'е. 444 п'ишы́ц'е, п'ише́ц'е, па-
 маже́ц'е, накаже́ц'е, б'аре́ц'е, прын'ас'е́ц'е, накаже́ц'е, накажы́ц'е, из'и́ц'е,
 н'ас'и́ц'е, в'аз'и́ц'е, б'ары́ц'е. 445 б'ераже́ц'е, сц'ераже́ц'е, клаз'е́ц'е,
 намаже́ц'е, н'ас'е́ц'е, жн'е́ц'е. 446 из'е́ц'а, п'ише́ц'а, прыв'аз'е́ц'а, скла-
 з'е́ц'а, жн'е́ц'а. 447 уц'аче́ц'е, с'п'аче́ц'е, клаз'е́ц'е, пас'ц'араже́ц'е,
 йиз'е́ц'е, б'аре́ц'е, жн'е́ц'е, н'ас'е́ц'е. 448 накаже́ц'а, прын'ас'е́ц'а, пры-
 в'аз'е́ц'а. 449 пал'е́ц'а чы́сто, ваз'м'е́ц'а, зайз'е́ц'а. 450 б'аре́ц'а,
 из'е́ц'а, каже́ц'а, скаже́ц'а, п'ише́ц'а, зан'ас'е́ц'а, н'ас'и́ц'а, клаз'и́ц'а,
 жн'и́ц'а. 451 зайз'и́ц'а, прыз'и́ц'а. 452 из'е́ц'е, клаз'е́ц'е, б'аре́ц'е,
 жн'е́ц'е. 453 йиз'е́ц'а, йиз'и́ц'а, намажы́ц'а, клаз'е́ц'е, н'ас'е́ц'е. 455
 нап'ише́ц'а, из'е́ц'а, клаз'е́ц'а, б'аре́ц'а, жн'е́ц'а, н'ас'е́ц'а. 456 из'е́ц'е,
 клаз'е́ц'е, б'аре́ц'е. 457 жыв'е́ц'а, зан'ас'е́ц'а. 458 из'е́ц'а. 459 запра-
 жы́ц'а, с'п'ачы́ц'а, б'ары́ц'а, с'ц'еражы́ц'а, стрыжы́ц'а, из'и́ц'а, н'ас'е́ц'е,
 йиз'е́ц'а, зав'аже́ц'а. 460 из'е́ц'а, б'аре́ц'а. 461 н'ас'е́ц'а. 464 из'и́ц'а,
 ваз'м'и́ц'а, прын'ас'и́ц'а, раскаже́ц'а, накажы́ц'а. 467 из'е́ц'е, ваз'м'е́ц'е,
 б'аре́ц'е, скаже́ц'е, н'ас'е́ц'е, жн'е́ц'е, п'ише́ц'е. 470 из'е́ц'е, н'ас'и́ц'а,
 н'ас'е́ц'е. 473 из'и́ц'а, клаз'и́ц'а, б'ары́ц'а, жн'и́ц'а, н'ас'и́ц'а, из'е́ц'а,
 зав'ажы́ц'а, ваз'м'е́ц'а. 474 прын'ас'е́ц'а, скаже́ц'а, намаже́ц'а, нака-
 же́ц'а. 477 из'е́ц'а, из'и́ц'а, н'ас'е́ц'а, н'ас'и́ц'а, б'ары́ц'а, ваз'м'и́ц'а.
 478 из'е́ц'е. 480 н'ас'е́ц'а, в'аз'е́ц'а, п'аражыв'е́ц'а, ваз'м'е́ц'а, пама-
 же́ц'а, из'е́ц'а, из'и́ц'а. 482 найм'е́ц'а, зав'аз'е́ц'а, йиз'е́ц'а, клаз'е́ц'а.
 485 накаже́ц'а, зан'ас'е́ц'а, н'ас'е́ц'а, из'е́ц'а, из'и́ц'а, б'ары́ц'а. 486
 из'е́ц'а, из'и́ц'а, н'ас'е́ц'а, в'аз'е́ц'а. 487 из'е́ц'е, каже́ц'е, ваз'м'е́ц'е,
 зайз'е́ц'е. 491 н'ас'е́ц'а, в'аз'е́ц'а, запраже́ц'а, зайз'е́ц'а, из'е́ц'а, пры-
 н'ас'е́ц'а, атдыхн'е́ц'а, прыз'е́ц'а. 492 из'е́ц'а, закран'и́ц'а. 493 из'е́ц'е,
 прыв'аже́ц'е. 494 каже́ц'а, намаже́ц'а, клаз'е́ц'а, н'ас'е́ц'а. 495 из'е́-
 ц'а, клаз'е́ц'а, б'аре́ц'а, жн'е́ц'а, н'ас'е́ц'а. 496 жан'е́ц'а, из'е́ц'а, па-
 с'ц'ал'е́ц'а, жн'е́ц'а, в'аз'е́ц'а, б'аре́ц'а, ваз'м'и́ц'а, намажы́ц'а. 497 из'и́-
 ц'а, запл'ац'е́ц'а. 499 клаз'е́ц'е, жн'е́ц'е, б'аре́ц'е, из'е́ц'е, н'ас'и́ц'е.
 500 из'е́ц'е. 501 из'е́ц'е, клаз'е́ц'е, н'ас'е́ц'а. 502 п'ише́ц'е, н'ас'е́ц'е,
 пав'ез'е́ц'е, из'е́ц'е, йиз'и́ц'а, клаз'и́ц'а. 503 скаже́ц'а, раскаже́ц'а, п'и-
 ше́ц'а, из'е́ц'а. 530 из'е́ц'а, п'аче́ц'а, п'ише́ц'а, н'ас'е́ц'а. 531 з'ав'а-
 же́ц'е, из'е́ц'е, н'ас'е́ц'е, из'и́ц'е, б'ары́ц'е, жн'и́ц'е. 534 рв'е́ц'е, н'ас'е́ц'е,
 зав'е́ц'е, намаже́ц'е, йиз'е́ц'е, зав'е́ц'е, ц'аґн'е́ц'е, из'и́ц'е, клаз'и́ц'е. 535
 из'е́ц'а, б'аре́ц'а, жн'е́ц'а. 536 скаже́ц'е, в'аз'е́ц'ь, ваз'м'е́ц'е, из'е́ц'а
 з'е́тк'и из'е́ц'е, пакалыше́ц'е. 550 н'ас'и́ц'е, из'и́ц'е. 551 б'аре́ц'е. 651
 иды́те, клады́те, беры́те, жн'и́те. 652 иды́те, клады́те, быры́те, жн'и́те,
 нысы́те. 653 иды́те, клады́те, жн'и́те, нысы́те. 654 иды́те, клады́те, быры́-
 те, жны́те, жн'и́те, нысы́те, нысы́те. 655 иды́те, ид'и́те, клад'и́те, быры́те,
 жны́те, жн'и́те, нысы́те, нысы́те. 656 иды́те, клады́те, жн'и́те, нысы́те.
 657 пумужы́те, ид'и́те, клад'и́те, быры́те, жн'и́те, нысы́те. 658 помо-
 ж'и́те, ид'и́те, клад'и́те, быры́те. 659 иды́те, клады́те. 660 ид'и́те, кла-
 д'и́те, быры́те, жн'и́те, нысы́те. 661 ид'и́те, клад'и́те, быры́те, жн'и́те,
 нысы́те. 662 ид'и́те, клад'и́те, быры́те, жн'и́те, нысы́те. 664 иды́те, кла-
 ды́те, быры́те, жн'и́те. 667 жан'е́ц'а каро́ву, жн'е́ц'а. 668 из'е́ц'е. 669
 н'ас'е́ц'е, зав'ажы́ц'е. 670 в'аз'е́ц'а, из'е́ц'а. 671 из'е́ц'а даха́ты. 672
 н'ас'и́ц'а скаре́й, зав'ажы́ц'а то́рбу, из'е́ц'а той даро́гайу. 673 пама-

688

накажэ́ц'а, прыкажэ́ц'а, б'арэ́ц'а, в'аз'э́ц'а, жн'э́ц'а. 752 памажэ́ц'е, прыв'ажэ́ц'е, арэ́ц'е, праз'э́ц'е, жыв'э́ц'е. 753 беражэ́ц'е, с'ачэ́ц'е, с'ц'е-
 ражэ́ц'е, н'ас'э́ц'е. 754 паможэ́ц'е, сц'еражэ́ц'е, перав'ажэ́ц'е, из'э́ц'е,
 клаз'э́ц'е, б'арэ́ц'е, жн'э́ц'е, н'ас'э́ц'е. 755 из'э́ц'е, прыв'ез'э́ц'е, прын'е-
 с'э́ц'е, ўрыз'э́ц'е, стрыжэ́ц'е, б'ежэ́ц'е, волочэ́ц'е, тоўчэ́ц'е, зб'еражэ́ц'е.
 756 из'э́ц'е, жн'э́ц'е. 758 зав'ез'э́ц'е, из'э́ц'е. 759 зав'яжэ́те, ид'э́те.
 760 жн'і́те. 761 кажэ́ц'е, из'э́ц'е, зап'ишэ́ц'е, подождэ́ц'е, клаз'э́ц'е,
 кл'ан'э́ц'е, в'аз'э́ц'е. 762 беры́те, возмы́те. 763 иді́те, кладі́те, беры́те,
 жні́те, несі́те. 764 зав'яежы́те, ид'і́те. 765 зожн'э́ц'е. 766 н'ес'і́т'е,
 клад'і́т'е, беры́т'е, жн'і́т'е, н'ес'і́те. 767 из'і́ц'е, клаз'і́ц'е, беры́ц'е,
 жн'і́ц'е, н'ес'і́ц'е. 768 иді́те, кладі́те, беры́те, жні́те, несі́те. 769
 иды́те, нес'і́те, зав'яажы́те. 770 кажы́те, кладі́те, несі́те, жн'і́те,
 ид'і́те. 771 помож'і́те, быр'і́те, жн'і́те. 772 иды́те, клад'і́те, ныс'і́те,
 ид'і́те, зав'ажы́те. 773 ыд'і́те, клад'і́те, быры́те, жн'і́те. 774 н'ас'э́-
 ц'е, в'ежэ́ц'е, из'э́ц'е, клаз'э́ц'е. 775 из'э́ц'е, из'э́ц'е барзэ́й, скажэ́ц'е,
 нап'ишэ́ц'а. 776 п'ишэ́ц'е, жыв'э́ц'е, паклаз'э́ц'е с'уды́. 777 б'арэ́ц'е,
 зайз'э́ц'е, прыз'э́ц'е на б'ас'э́ду, из'э́ц'е дадбому́, б'арэ́ц'е, п'ишэ́ц'е, нака-
 жэ́ц'е, аддыхн'э́ц'е. 778 н'ас'э́ц'е вады́, из'э́ц'е, прым'э́ц'е, п'ишэ́ц'е,
 из'э́ц'е, паклаз'э́ц'е. 779 из'э́ц'е, клаз'э́ц'е, б'арэ́ц'е, н'ас'э́ц'е, жн'э́ц'е,
 б'арэ́ц'е. 780 зап'ишэ́ц'е, в'аз'э́ц'е, н'ас'э́ц'е. 781 жн'э́ц'е, из'э́ц'е,
 клаз'э́ц'е, б'ерэ́ц'е, рв'э́ц'е. 783 аддыхн'э́ц'е, п'ишэ́ц'е, скажэ́ц'е, пама-
 жэ́ц'е, пакажэ́ц'е. 784 аддыхн'э́ц'е, жн'э́ц'е, жыв'э́ц'е, раскажэ́ц'е,
 из'э́ц'а, п'ишэ́ц'а, из'і́ц'е. 785 ваз'м'э́ц'а, прын'ас'э́ц'а, зав'ажэ́ц'а,
 п'ак'э́ц'а, жн'э́ц'а, прыв'ажы́ц'а. 787 из'э́ц'а, жн'э́ц'а. 789 из'і́ц'а,
 пажн'і́ц'а. 790 из'э́ц'а, н'ас'э́ц'а. 791 ву пажн'і́ц'е, паары́ц'е, наскра-
 б'э́ц'е, паклаз'э́ц'е, н'ес'э́ц'е, с'ек'э́ц'е, в'ез'і́ц'е, в'ежы́ц'е. 792 жн'і́ц'а,
 жн'э́ц'а. 793 из'э́ц'е, н'ас'э́ц'е, в'аз'э́ц'е, из'і́ц'е. 795 н'ес'э́ц'е, прыв'е-
 з'э́ц'е, б'ерэ́ц'е, ц'еўн'і́ц'е, йиз'і́ц'е, жн'і́ц'е, б'еры́ц'е; [н], [ы] ўзніклі фа-
 нетычна: 'é > ê > и; е > ê > ы. 796 из'і́ц'е, жн'і́ц'е. 797
 в'ез'і́ц'е, н'ес'э́ц'е, клаз'э́ц'е, зав'яежы́ц'е, поклаз'і́ц'е, прыц'еўн'і́ц'е,
 прывез'і́ц'е, йиз'і́ц'е, клаз'і́ц'е, б'еры́ц'е, оз'м'і́ц'е. 798 п'ишэ́ц'е,
 из'э́ц'е, клаз'э́ц'е, воз'м'э́ц'е, б'ерэ́ц'е, жн'э́ц'е, н'ес'э́ц'е, прыб'ерэ́ц'е.
 799 ву ш хо́ц'а йéты разгаво́р н'и п'ишэ́ц'е, клаз'э́ц'е, из'і́ц'е, н'ес'і́ц'е,
 в'яажы́ц'е. 800 б'ерэ́ц'е, жн'э́ц'е. 801 б'ерэ́ц'е, из'э́ц'е, клаз'э́ц'е,
 жн'э́ц'е. 802 покожэ́ц'е, поможэ́ц'е, из'э́ц'е, клаз'э́ц'е, помн'э́ц'е. 803
 с'ц'ережэ́ц'е, поможэ́ц'е, из'э́ц'е, б'ерэ́ц'е, н'ес'э́ц'е. 804 прын'ес'э́ц'е,
 из'э́ц'е, клаз'э́ц'е, жн'э́ц'е. 805 клоз'э́ц'е, из'э́ц'е, жн'э́ц'е, б'ерэ́ц'е,
 н'ес'э́ц'е. 806 из'і́ц'е, заб'еры́ц'е, жн'э́ц'е, скажэ́ц'е. 807 из'э́ц'е,
 клоз'э́ц'е, б'ерэ́ц'е. 810 йиз'і́ц', йиз'э́ц'е, клаз'э́ц', клаз'э́ц'е, жн'і́ц',
 жн'і́ц'е, н'ес'э́ц', в'ез'э́ц', зав'ежэ́ц', йиз'э́ц', жн'э́ц', н'ес'і́ц'. 811 из'э́ц'е,
 из'і́ц'е, жн'э́ц'е, жн'і́ц'е. 812 из'э́ц'е, клаз'э́ц'е, б'ерэ́ц'е, жн'э́ц'е, н'е-
 с'э́ц'е. 815 из'э́ц'е, н'ас'э́ц'е. 816 ваз'м'э́ц'е, скажэ́ц'е, аз'з'арэ́ц'е,
 падв'аз'э́ц'е, п'ишэ́ц'е. 818 клаз'э́ц'е, б'арэ́ц'е, жн'э́ц'е, н'ас'э́ц'е. 819
 из'э́ц'е, абажэ́ц'е, жн'э́ц'е, ваз'м'э́ц'е, памажэ́ц'е. 821 ўрэ́ц'е (ара́ць),
 из'э́ц'е, из'і́ц'е, клаз'і́ц'е, б'еры́ц'е, жн'і́ц'е, н'ес'і́ц'е. 822 из'э́ц'а,
 б'арэ́ц'а. 823 аз'м'э́ц'е, пал'э́ц'е (пало́ць), жн'э́ц'е. 824 памажэ́ц'е.
 825 из'э́ц'е, клаз'э́ц'е, б'арэ́ц'е, жн'э́ц'е. 828 из'э́ц'е, папал'э́ц'е, ска-

жéц'е. 830 үрaб'éц'е, из'éц'е, клaз'éц'е, н'ас'éц'е. 832 б'арыц'е, ииз'éц'е, клaз'éц'е, жн'éц'е, н'ес'éц'е. 833 из'éц'е, клaз'éц'е, жн'éц'е, н'ес'éц'е. 834 из'éц'е, клaз'éц'е, б'ерéц'е, жн'éц'е, н'ес'éц'е. 835 из'éц'е, клaз'éц'е, жн'éц'е, н'ас'éц'е. 836 н'ес'éц'е, из'éц'е, жн'иц'е, замкн'éц'е хату. 837 н'ес'éц'е, кажéц'е, из'éц'е, з'б'ерéц'е, в'аз'éц'е, жн'éц'е, н'ес'éц'е, п'иш'éц'е, б'ерыц'е, из'иц'е. 841 клоз'иц'е, зав'ежыц'а, б'ерыц'е, жн'иц'е, н'ес'иц'е, н'ес'éц'е, из'éц'е, из'иц'е. 846 н'ес'éц'е, зав'ежéц'е, из'иц'е, из'éц'е, клaз'иц'е, б'ерыц'е, жн'иц'е, н'ес'иц'е. 851 жн'иц'е, из'иц'е, клоз'éц'е, б'ерéц'е, н'ес'éц'е. 861 замкн'éц'е. 862 б'арéц'а, скажéц'е, из'иц'а. 865 кл'уч с'уды паклаз'éц'е, памажыц'а, паран'ас'иц'а. 871 ииз'éц'е, ииз'иц'а, клaз'иц'е, б'арыц'е, жн'иц'е, н'ес'иц'е. 887 из'éц'а, клaз'éц'а, б'арéц'а, жн'éц'а, н'ас'éц'а. 888 из'éц'а, клaз'éц'а, б'арéц'а, жн'éц'а, н'ас'éц'а. 903 из'éц', клaз'éц', б'арéц'ь, жн'éц'ь, н'ас'éц'ь. 908 памажéц', из'éц', клaз'éц', жн'ец'. 940 клaз'éц'е, н'ас'éц'е. 944 из'éц'е, б'арéц'е, жн'éц'е. 946 ид'ите, берыте, клад'ите. 947 ид'ите, клад'ите, быр'ите, жн'ите, ныс'ите. 949 быр'ите, жн'ите, ныс'ите. 950 иид'ите, клад'ите, жн'ите. 951 ииз'иц'а, клад'иц'а, бер'иц'а, жн'иц'а, ныс'иц'а, пришл'иц'а. 952 ид'ите. 953 ид'ите, клад'ите, б'ирыте, жн'ите, ныс'ите. 954 быр'ите, жн'ите, клад'ите, ид'ите. 955 ид'иц'а, клад'иц'а. 956 ид'ите, клад'ите, бер'ите, жн'ите, ныс'ите. 957 ид'ите, кладов'ите, быр'ите, жн'ите, нысыте. 958 ид'ите, нес'ите. 959 ид'ите, клад'ите, быр'ите. 960 ид'ите, клад'ите. 961 ид'ите, клад'ите, бырыте, жн'ите, ныс'ите. 962 ид'ите, клад'ите. 963 ид'ите, клад'ите, бырыте, жн'ите, нес'ите. 964 нес'ите, зав'яж'ите, ид'ите, клад'ите. 965 ид'ите, клад'ите, быр'ите, жн'ите, ныс'ите. 966 клaз'éц'е, жн'éц'е, н'ас'éц'е, из'éц'е. 967 ид'ите, ид'ете, клад'ите, кладéте, жн'ите, жн'ете. У прыведзеных формах вымаўляецца не [и], [ы], [е], а гук, сярэдні паміж [и] і [е]. 968 ид'ите, клад'ите, жн'ите. 969 н'ес'иц'е, зав'ежыц'е, ииз'иц'е. 970 жн'иц'е, клaз'éц'е. 971 ииз'éц'е, б'ерéц'е, жн'éц'е, н'ес'éц'е. 972 из'éц', воз'м'éц', прын'ес'éц', жыв'éц' так як хóнец'е, нóжыкам колун'éц', из'ец' купуйц'ес. 973 из'éц'е, жн'éц'е. 975 из'éц', раскажéц' кол'и война. 976 ид'ит', н'ес'ит'е. Скарочаная форма ўжываецца часцей. 977 п'иш'эт'е, н'е каж'ёт' м'ат'ер, прожен'ёт' корóвы со шкóды, клад'ёт, клад'ёт'е, н'е ид'ёт туды, н'е н'ес'ёт' с'уды. Кароткія формы асабліва пашыраны ў адмоўных канструкцыях, але не толькі. 978 поможыт', п'иш'ит', н'ес'ёт', зев'еж'ёт', ид'ёт', нап'иш'ит' хлóпчык'и, жн'ёт'е, жн'ет. 983 из'éц', клaз'éц', б'арéц', жн'éц', н'ас'éц'; е на канцы не чуваць. 987 из'éц'е, н'ес'éц'е, н'ес'иц'е, зав'ежыц'е. 989 пройз'éц' с'уды, воз'м'иц', из'éц', клaз'éц', б'ерéц', жн'ец', н'ес'éц', н'ес'éц'е, зав'яж'éц'е. 990 оз'м'ёт зм'ел'ёт да нап'еч'ёт, идёт, берёт шо хот'ёт, ид'ите. 991 из'иц'е, замукн'иц'е, пройз'éц'е, зан'ес'иц'е, зав'ажыц'е, из'иц'е. 993 зап'иш'ите, зап'иш'ёт, ид'ёт й'эс'т'и, заб'ер'ёт йоуó. 994 ид'ёт, клад'ёт. 1007 зап'иш'ёт йоуó, ид'ете до нас, заженёт корóву, заберёт коуó с собойу, занесёт йоуó в рéчку, допомаж'ёт м'ин'и, жен'ете товáр, жен'ете св'ин'а. 1008 заженёт корóву, идёт й'эс'т'и, возмёт м'ен'и. 1012 вы жен'ит' пасты корóвы, ид'ит', берыт', нес'ит', плет'ит', нес'ите, ид'ит'е. 1013 вы идёт, жнет. 1027 жы-

в'ёт, в'и ид'ёт, клад'ёт, в'и б'ер'ёт, в'и жн'ет, нес'ёт, сеч'ёт, в'и печ'ёт, ста'йч'ёт, абстр'иж'ёт мене, ид'ёт у хату, бер'ёт муж'ик'и п'ерец, ид'ёт воды пр'инес'ёт.

Карта № 171

ФОРМА 2-ой АСОБЫ МНОЖНАГО ЛІКУ ЗАГАДНАГО ЛАДУ

ДЗЕЯСЛОВАЎ піць, віць, біць, ліць

Карта складзена на матэрыяле пытання № 115:

«Як утвараюцца формы загаднага ладу:

У 2-ой асобе множнага ліку: ...*ліце* ці *пеце*, *віце* ці *веце*, *біце* ці *беце*?»

Асноўнае супрацьстаўленне складаюць формы *ліце*: *пеце*.

Асобным знакам картаграфуюцца формы *п'ейце* і *п'ійте*, якія маюць іншую прыроду і адрозніваюцца ад формы *п'еце*. Апошняя, відаць, утварылася па тыпу формы *н'ас'еце* (гл. карту № 170).

Калі ў адказах адзначаны розныя тыпы форм, то ўсе яны адпаведнымі знакамі картаграфуюцца на карце.

Фанетычныя адрозненні ў складзе каранёвай марфемы і ў канчатку (*п'еце*, *п'ейце*, *п'іеце*, *п'іете*, *п'ете*) на гэтай карце не картаграфуюцца (гэтай з'яве прысвечана карта № 34).

Як форма *б'еце* картаграфуецца *б'іеце* ў нас. п. 1012.

Адсылачны знак каля нас. пп. 149, 385, 757, 1013, 1027 указвае на наяўнасць [j] пасля губнога: *б'іеце*, *п'іеце*, *п'іет*, *б'іет*.

Заўвага збіральнікаў матэрыялаў ёсць у адказе нас. п. 795.

У каментарыях прыводзіцца фактычны матэрыял, дзе адзначаны: а) выпадкі суіснавання розных варыянтаў форм; б) формы з фанетычнымі адрозненнямі. У каментарыях прыводзяцца таксама няпоўныя адказы. 83 *п'іце*, *в'іце*, *б'іце*, *п'ейце*. 121 *п'ейце*, *п'іце*. 132 *п'іце*, *б'іце*, *в'іце*, *в'ійце*. 136 *п'еце* *воду*. 137 *п'еце* *воду*. 149 *б'іеце*. 152 *п'еце* *ваду*, *п'іце*, *в'іце*, *б'іце*. 340 *п'ейце*, *б'ейце*. 352 *зап'еце*. 356 *п'еце*. 357 *п'еце*. 359 *п'еце*. 363 *п'еце*, *в'еце*, *б'еце*. 364 *п'еце*. 382 *п'еце* *чай*. 383 *п'еце* *воду*, *в'еце* *н'іце* *на клубок*. 385 *п'іеце*—*вада* *харабай*. 392 *п'еце* *чай*. 393 *п'еце*, *б'еце*. 395 *в'іце*, *б'еце*. 396 *б'еце*, *п'еце*. 397 *п'еце*. 406 *п'еце*. 409 *п'іце*, *п'ейце*, *в'еце*, *б'еце*. 411 *п'еце*. 412 *п'еце*. 414 *наб'еце*. 416 *п'еце*. 425 *п'еце*. 429 *л'ейце*. 435 *п'іце*, *п'еце*. 436 *п'еце*, *п'іце*, *б'іце*. 438 *в'еце*, *п'еце*, *б'еце*. 445 *п'еце*, *б'еце*. 446 *зв'еце*, *п'іце*, *б'іце*. 449 *п'еце* *воду*. 454 *л'іеце*. 456 *п'еце*, *в'еце*, *б'еце*, *л'ейце*. 470 *п'еце*. 473 *п'еце*, *в'іце*, *в'еце*. 479 *п'еце*, *в'іце*, *в'еце*. 494 *п'іце*, *п'ейце*. 605 *п'ейце*. 608 *п'ейце*, *б'ейце*. 651 *б'іте*, *п'іте*, *в'іте*. 652 *п'іте*, *б'іте*, *в'іте*. 653 *п'іте*, *б'іте*. 654 *п'іте*, *б'іте*, *в'іте*. 655 *п'іте*, *б'іте*, *в'іте*. 656 *п'іте*, *б'іте*. 657 *п'іте*, *в'іте*, *б'іте*. 658 *п'іте*, *б'іте*. 659 *п'іте*, *б'іте*. 660 *п'іте*, *в'іте*, *б'іте*. 661 *п'іте*, *в'іте*. 662 *п'іте*, *в'іте*, *б'іте*. 663 *п'іте*. 664 *п'іте*, *в'іте*, *б'іте*. 667 *п'еце* *чай*. 669 *п'еце* *чай*. 673 *п'еце* *воду*. 674 *п'еце*. 675 *п'еце*, *з'в'еце*

в'аро́ўку. 680 н'іе́ц'е, б'іе́ц'е. 681 н'ёте. 682 пі́ете, бі́ете. 683 н'і́те, в'і́те. 684 б'і́ете, н'і́ете, в'і́ете. 685 б'і́ете, н'і́те. 686 н'і́те, б'і́те. 687 н'і́ете, в'і́ете, б'і́ете. 688 н'і́те, в'і́те, б'і́те. 689 н'і́йте, в'і́йте, б'і́йте. 691 н'і́те, б'і́те. 693 н'і́йте, в'і́йте, б'і́йте. 694 н'і́йта, в'і́йта, б'і́йта йоу́. 696 н'і́йте, в'і́йте, б'і́йте. 697 б'і́йте. 698 н'і́йте, в'і́йте, б'і́йте. 699 н'і́йте, в'і́йте, б'і́йте. 701 в'ё́йце, в'ыро́ўку, б'ё́йце, п'ё́йце. 702 н'і́йце, б'і́йце. 703 н'і́те во́ду. 710 н'ё́ц'а. 713 н'ё́ц'а, в'ё́ц'а, б'ё́ц'а. 717 н'ё́те, в'і́г'е, б'і́те. 720 н'ё́те, б'ё́те. 721 н'і́те, в'і́те, б'і́те. 722 п'ё́те, в'ё́те, б'ё́те. 727 н'і́те, в'і́те, б'і́те. 728 п'ё́те, в'ё́те, б'ё́те. 730 н'і́те, в'і́йце, б'і́те. 732 н'і́те. 738 н'і́г'е, б'і́г'е, в'і́г'е. 735 в'і́те. 736 в'і́те. 737 н'і́те, в'і́те, б'і́те. 738 н'і́те, в'і́те, б'і́те. 739 н'і́йце, в'і́йце, б'і́йце. 740 н'і́те, б'і́те. 742 н'ё́ц'а. 748 н'ё́ц'а. 750 н'ё́ц'е, б'ё́ц'е. 751 б'ё́ц'а. 752 н'ё́ц'е. 757 н'і́е́ц'е. 758 н'ё́ц'е. 762 б'і́йце, в'ё́йце, н'і́йце. 764 н'і́йце, в'і́йце. 765 разб'ё́ц'е. 770 б'ё́йце. 771 б'і́те. 773 н'і́йце. 774 н'ё́ц'е, б'ё́ц'е, в'і́ц'е. 776 н'ё́ц'е. 777 б'ё́ц'е. 784 н'ё́ц'е. 792 н'і́ц'е, н'ё́ц'е. 795 н'і́ц'е, б'і́те; и тут утварылася фанетычна: 'é>ê>и. 800 н'ё́ц'е, в'ё́ц'е, б'ё́ц'е. 806 н'ё́ц'е. 810 б'ё́ц'е, б'е́ц', н'і́ц'е, н'и́ц'. 816 н'ё́ц'е, в'ё́ц'е. 823 н'и́ б'ё́ц'е. 826 н'ё́йц'е, л'ё́йц'е. 832 н'ё́ц'е, в'ё́ц'е, б'ё́ц'е, н'і́ц'е. 851 н'і́ц'е, в'і́ц'е, б'ё́ц'е. 888 н'ё́ц'а чай, в'ё́ц'а, н'а наб'ё́ц'а кур'ей. 903 н'ё́ц'ь, в'ё́ц'ь, б'ё́ц'ь. 944 н'ё́ц'е. 945 н'і́те, б'і́те. 946 н'і́те. 947 б'і́те. 948 б'і́те. 949 б'і́те. 950 н'і́те, в'і́йце, б'і́те. 951 н'і́та, в'і́та, б'і́та. 952 н'і́те. 953 н'і́те, в'і́те, б'і́те. 955 б'ё́те. 956 н'і́те, в'і́йце, б'і́те. 957 н'і́те. 959 в'і́те, б'і́те. 961 н'і́йце, в'і́йце, б'і́йце. 962 н'і́йце, б'і́йце. 963 н'і́йце, б'і́йце, в'і́йце. 964 н'і́те, в'і́те, б'і́те. 965 н'і́йце, в'і́йце, б'і́йце. 966 б'ё́ц'е, н'ё́ц'е, в'ё́ц'е. 967 н'і́те, в'і́те, б'і́йце. 968 н'і́те, б'і́те, в'і́те. 971 н'ё́ц'е, в'ё́ц'е. 972 н'е́ б'ё́ц'еса, н'е́ц', там во́да́ йе. 976 н'ё́ц'е, л'ё́ц'е, б'ё́ц'е. 989 н'е́ц', в'і́ц'е, б'і́ц'е. 994 н'ё́т во́ду. 1007 п'ё́те мо́лока. 1008 по́е́т во́ды, на́л'ё́т м'ин'і́ во́ды, з'в'е́т м'ин'і́ ве́роўку, н'е́т во́ду. 1012 н'і́те, б'і́те, в'і́г'е, б'і́г'е. 1013 п'і́е́т во́ду, б'і́е́т. 1027 в'и́ п'і́е́те во́ду, в'и́ б'і́е́т.

Карта № 172

ФОРМА 2-ой АСОБЫ МНОЖНАГА ЛІКУ ЗАГАДНАГА ЛАДУ ДЗЕЯСЛОВАЎ ІІ СПРАЖЭННЯ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 115:

«Як утвараюцца формы загаднага ладу:

У 2-ой асобе множнага ліку *палажыце, палажэце; станавіце, становеце* ці *станоўце; гаварыце* ці *гаварэце; сядзіце* ці *сядзецце; касіце* ці *касееце; рабіце* ці *рабееце; ганіце* ці *ганеце; зачыніце* ці *зачынеце?*»

Дадаткова ўлічваюцца адказы на пытанне № 18:

«Які галосны гук вымаўляецца замест этымалагічнага *е і е з ъ ў* паслянаціскных складах:

... у загадным ладзе: *прасіце, прасіця* ці *прасіці; падмасціце, падмасціця* ці *падмасціці..?*»

Гэта карта прысвечана формам 2-ой асобы множнага ліку загаднага ладу дзеясловаў II спражэння з рухомым націскам і нерухомым націскам на канчатку. Тут супрацьстаўляюцца формы на **-іце** і **-еце** (*хаз'і́ц'е* : *хаз'е́ц'е*). Першая з іх супадае з літаратурнай нормай. Аднолькава з формай *хаз'е́ц'е* картаграфуюцца і формы з фанетычнымі варыянтамі націскага галоснага: *хаз'е́ц'е*, *хаз'іе́ц'е*.

Акрамя асноўнага супрацьстаўлення, на карце адзначана страта галоснага ў канцы форм: *н'ас'і́ц'*, *н'ас'е́ц'*.

Адводзяцца ад картаграфавання адзінкавыя ўтварэнні з націскам на аснове тыпу *палоб'і́це*, *станоб'і́це*.

У радзе нас. пп. знакі ставяцца на аснове адзінкавых форм.

У каментарыях прыводзяцца ўсе адказы, дзе адзначана паслядоўнае ўжыванне дыялектнай формы і выпадкі суіснавання яе з літаратурнай формай, а таксама ўсе няпоўныя адказы, у якіх адзначаны адзінкавыя прыклады літаратурных форм. Акрамя таго, прыводзіцца ўвесь фактычны матэрыял з тымі ці іншымі фанетычнымі адрозненнямі: 136 *кас'е́ц'е траву́*. 137 *кас'е́ц'е ў́же ў́ету санажа́ц'*, *чан'е́ц'е йаго́ адў́етул'*. 149 *хаз'е́ц'е*, *палажы́ц'е*, *падмас'ц'е́ц'а*. 152 *с'аз'е́ц'а дба́ма*, *кас'і́ц'е*, *раб'і́ц'е*, *чан'і́ц'е*. 341 *палажэ́ц'а ша́пку*. 342 *вы ў́л'аз'е́ц'е*. 343 *палажэ́ц'а*, *хлопчы́ка спа́ц'*, *чан'е́ц'а вора́гаў*, *н'а лажы́ц'а на паду́шку*. 345 *палажэ́ц'а*, *станав'е́ц'а*, *ўаварэ́ц'а*, *раб'е́ц'а*, *зачын'е́ц'а*. 346 *палажэ́ц'а*, *станав'е́ц'а*. 347 *ўаварэ́ц'а*, *с'аз'е́ц'а*, *хуче́й кас'е́ц'а*, *станав'е́ц'а*, *раб'е́ц'а*, *чан'е́ц'а*, *зачын'е́ц'а*, *л'уб'е́ц'а*, *нас'аз'е́ц'а*, *з'аржэ́ц'а*. 348 *палажэ́ц'а*, *ўаварэ́ц'а*, *станав'е́ц'а*, *пахаз'е́ц'а*, *раб'е́ц'а*, *адчын'е́ц'а*. 349 *палажэ́ц'а*, *пастанав'е́ц'а*, *ўаварэ́ц'а*, *раб'е́ц'а*, *с'аз'е́ц'а*, *ўл'аз'е́ц'а*, *кас'е́ц'а*, *зачын'е́ц'а*. 350 *палажэ́ц'а*, *станав'е́ц'а*, *ўаварэ́ц'а*, *с'аз'е́ц'а*, *кас'е́ц'а*, *раб'е́ц'а*, *чан'е́ц'а*, *зачын'е́ц'а*, *л'уб'е́ц'а*, *накарм'е́ц'а*, *с'п'е́ц'а*. 351 *зrab'е́ц'е са́м'и*. 353 *палажэ́ц'а на акно́*. 354 *палажэ́ц'е*, *ўаварэ́ц'е*, *раб'е́ц'а*. 355 *палажы́ц'е*, *станав'і́ц'е*, *кас'і́ц'е*, *раб'і́ц'е*, *чан'і́ц'е*, *зачын'і́ц'е*, *палажэ́ц'а на стол*. 356 *ўаварэ́ц'а*. 357 *палажэ́ц'а*, *зачын'і́ц'е*. 358 *палажэ́ц'а на з'амл'у́*, *станав'е́ц'а*, *ўаварэ́ц'а*, *с'аз'е́ц'а*, *палажэ́ц'а*; *станаві́це*—не бытуе. 359 *палажэ́ц'а*, *ўаварэ́ц'а*, *зачын'е́ц'а*. 360 *палажэ́ц'а*, *станав'е́ц'а*, *ўаварэ́ц'а*, *с'аз'е́ц'а*, *раб'е́ц'а*, *чан'е́ц'а*, *зачын'е́ц'а*. 361 *ўаварэ́ц'а*, *палажэ́ц'а*. 362 *палажэ́ц'е*. 363 *палажэ́ц'е*, *станав'е́ц'е*, *ўаварэ́ц'е*, *кас'е́ц'е*, *раб'е́ц'е*, *чан'е́ц'е*, *зачын'е́ц'е*. 364 *палажэ́ц'а*, *ўаварэ́ц'а*, *зачын'е́ц'а*. 365 *палажэ́ц'а*, *ўаварэ́ц'а*, *с'аз'е́ц'а*, *кас'е́ц'а*, *раб'е́ц'а*, *зачын'е́ц'а*, *ўл'аз'е́ц'а*. 366 *кас'е́ц'а тут*, *вы палажэ́ц'а на стол нож*. 367 *палажэ́ц'е*, *станав'е́ц'е*, *ўаварэ́ц'е*, *с'аз'е́ц'е*, *кас'е́ц'е*, *раб'е́ц'е*, *чан'е́ц'е*, *зачын'е́ц'е*. 368 *палажэ́ц'а*, *ўаварэ́ц'а*, *с'аз'е́ц'а*, *кас'е́ц'а*, *раб'е́ц'а*, *зачын'е́ц'а*. 369 *палажэ́ц'е*, *ўаварэ́ц'е*, *раб'е́ц'е*, *чан'е́ц'е*. 370 *палажэ́ц'а*, *станав'е́ц'а*, *ўаварэ́ц'а*. 371 *станав'і́ц'а с'уды́*, *н'и ўавары́ц'а ўе́таго*, *кас'і́ц'е*, *вы ўаварэ́ц'а па-на́шаму*, *ц'і́хо н'е шум'е́ц'а*, *зачын'е́ц'а*, *круц'е́ц'а ў ўе́ты бок*, *хаз'е́ц'а*. 372 *палажэ́ц'а*, *станав'е́ц'а збанок*, *ўаварэ́ц'а пра́ўду*, *с'аз'е́ц'а на сло́н'и*, *кас'е́ц'а сараде́л'у*, *зачын'е́ц'а ў хл'е́ў*, *з'е́ц'и пастуче́ц'а*, *лав'е́ц'а ро́ўца*. 373 *ўаварэ́ц'а*, *раб'е́ц'а*, *зачын'е́ц'а*. 374 *палажэ́ц'а*, *ўаварэ́ц'а*, *раб'е́ц'а*. 375 *палажэ́ц'а з'и́ц'а*, *станав'е́ц'а табурэ́тку*, *ўаварэ́ц'а ус'о́*, *с'аз'е́ц'а*, *кас'е́ц'а*, *раб'е́ц'а за́ўараду*, *чан'е́ц'а*

үс'ей, зачын'еца з'в'еры. 376 палаж'еца, кас'еца, җан'еца зачын'еца.
 377 палаж'еца, җавар'еца. 378 палажыца, җаварыца пац'ишей, с'а-
 з'ица ц'ихо, кас'ица добро, зачын'еца хл'ей, станав'еца м'ашк'и. 379
 палаж'еца хл'ей, җавар'еца памалу, пас'аз'еца җ х'ица, кас'еце балото,
 раб'еца, зачын'еца з'в'еры. 380 палаж'еца нож, станав'еца с'уды, җа-
 вар'еца, с'аз'еце саб'е, хутч'ей вы кас'еца, җан'еца вы йаҗо, зачын'еца,
 к'и крыч'еца җедак. 381 заҗан'еца кур'ей на с'едала. 382 палаж'еца
 тут. 383 палаж'еца кн'ишку, станав'еца кан'а, пас'аз'еца т'утака, ка-
 с'еца асак'у, раб'еца раб'оту, җан'еца кар'овы, с'аз'еца тут, зачын'еца,
 хаз'еца ус'е. 384 станав'еце. 385 палажыца наж'а, хутч'ей вы җава-
 рыца, пас'аз'еца вы, кас'еца скарей, хутч'ей вы раб'еца, җан'еца ка-
 ровы на пол'а. 386 зачын'ице хату. 387 палажыце, раб'еца сам'и.
 388 палаж'еца, җавар'еца, кас'еца, раб'еца, җан'еца. 389 палаж'еца
 йайка җ камору, зачын'еца хл'ей. 390 станав'ице, кас'еце, раб'еце.
 392 раб'ице җ раб'ли. 393 палаж'ецо, станав'ецо, җавар'ецо, с'аз'ецо,
 кас'ецо, җан'ецо, раб'ецо, зачын'ецо. 396 раб'ице, лав'ице, пала-
 жыцо, җаварыцо, кас'ецо, раб'ецо, җан'ецо, станав'ецо, зачын'ецо.
 397 палаж'еца, җавар'еца, зачын'еца. 398 у кустанх пас'аз'еца. 399
 җан'еца, палаж'еца. 400 палаж'еца шапк'и, станав'еца, җавар'еца.
 401 зачын'ецо. 402 аччап'еце'с'о. 403 палаж'еце, җавар'еце, кас'еце,
 зачын'еце, раб'еце. 405 зачын'еца ком'ин, скруц'еца. 406 җавар'еца,
 кас'еца, раб'еца. 407 палаж'еца, запал'еца. 408 хаз'еце, паҗла-
 з'еце, зачап'еце, җазаз'еце, палажыца, станав'ица, зачын'ица, кас'ица,
 б'ажыца. 409 вар'еца, зачын'еца, схаз'еца, җан'еца, палаж'еца, па-
 с'аз'еца, җлаз'еца. 410 палаж'еца, җавар'еца, раб'еца, җан'еца. 411
 палаж'еца, раб'ица. 413 җавар'еца, кас'еца, круц'еца. 414 с'аз'еца.
 415 паҗлаз'еца. 416 раб'еца, җлаз'еца. 417 раб'еца, җлаз'еца.
 418 палаж'еца нош, кас'еца добро. 420 палаж'еце, станов'еце, җан-
 н'еце. 421 напрас'еце. 423 кас'еца, раб'еца. 424 җлаз'еца, ку-
 реца, җавар'еца, зраб'еца, раб'еца, җан'еца, палаж'еца. 427 раб'еца,
 җавар'еца, зачын'еца. 432 палажыце, палаж'еце. 435 пус'ица, па-
 с'аз'еца, паҗавар'еца. 436 хаз'ецо, прас'ецо, җаварыце, зачын'ице.
 437 палаж'еца, станав'еца, с'аз'еца, раб'еца, п'еракац'еца, схаз'еца,
 зачын'еце, с'ац'ица вы да пас'аз'еца. 438 лаж'еце'со спац', с'аз'ецо,
 җлаз'ецо машы, кал'и х'онац'о җаварыцо, станав'ецо, кас'ецо, раб'ецо,
 җан'ецо, зачын'ецо. 439 пус'ица, пасаз'еца, пас'аз'еца, паҗавар'еце,
 паҗлаз'еца. 440 хаз'еца дадому, пал'аз'еца. 441 палаж'еце, зра-
 б'еце, спал'еце, паҗлаз'еце, схаз'еца. 442 палаж'еце, прас'ице. 443
 хаз'еце, пасаз'еца, җавар'еце, палаж'еце, уч'еце, с'п'еце, паҗавар'еце,
 пал'аз'ице. 444 маҗч'еце, раб'ице. 445 палаж'еце, җан'еце, з'арж'еце,
 зачын'еце, с'аз'еце, җлаз'ице. 446 хаз'еца, зраб'еца, схаз'еца па
 з'ел'ло, кас'еца заҗтра, зачын'еца з'в'еры, пус'ица нас, җан'еца. 447
 захаз'еце, пус'ице, җан'еце, кас'еце, плац'еце, зачын'еце, раб'еце.
 448 пасуз'еца, зачын'еца, с'аз'еца, саз'еца, кас'еца. 449 җавар'еца,
 прыхаз'ица, җлаз'еца, зачын'еца, раб'еца. 450 җавар'еца. 452 пала-
 ж'еце, станав'еце, җавар'еце, кас'еце, раб'еце, җан'еце, зачын'еце. 455
 палаж'еца, станав'еца, җавар'еца, с'аз'еца, раб'еца, җан'еца, зачын'еца.

456 палажѣѣ, станов'ѣѣ, кас'ѣѣ, кас'иѣѣ, раб'ѣѣ, ҃ан'ѣѣ. 457
 палажѣѣ, станов'иѣѣ, па҃л'аз'ѣѣ. 458 палажѣѣ, станов'ѣѣ, ка-
 с'ѣѣ, пам'ирыѣѣс'а. 459 пас'н'иѣѣ, кас'иѣѣ, зварѣѣ, накарм'иѣѣ,
 прас'ѣѣ. 460 пахаз'ѣѣ, палажѣѣ, станов'ѣѣ. 461 куп'иѣѣ, са҃ла-
 с'иѣѣс'а, палажѣѣ, раб'ѣѣ. 464 с'аз'иѣѣ. 467 палажѣѣ. 470 па-
 лажѣѣ, ҃авареѣѣ, раб'ѣѣ, плац'иѣѣ, ҃аварѣѣ, раб'иѣѣ. 473 ста-
 нав'ѣѣ, зачын'ѣѣ, куп'ѣѣ. 474 палажѣѣ, схаз'ѣѣ, зраб'ѣѣ па-
 ҃л'аз'ѣѣ. 477 с'аз'иѣѣ, н'и п'аракул'иѣѣс'а, спрас'ѣѣ, ҃л'аз'ѣѣ,
 зраб'ѣѣ. 478 ҃аварѣѣ, раб'иѣѣ, ҃ан'ѣѣ. 480 пас'н'ѣѣ, раб'ѣѣ,
 злам'ѣѣ. 482 палажѣѣ, зраб'ѣѣ, саз'ѣѣас'а, зраб'ѣѣ. 485 ку-
 п'ѣѣ, палажѣѣ, пус'ѣѣ, зачын'ѣѣ, ҃л'аз'иѣѣ. 486 палажѣѣ, ҃а-
 варѣѣ, раб'ѣѣ, ҃ан'ѣѣ, прас'ѣѣ. 487 саз'ѣѣс'а, пасаз'ѣѣ с'удѣ.
 488 палажѣѣ. 491 пас'аз'ѣѣ, палажѣѣ, кас'ѣѣ, прас'ѣѣ, падма-
 с'ѣѣ. 492 палажѣѣ. 493 атчап'ѣѣс'а. 494 па҃варѣѣ, пала-
 жѣѣ, станов'ѣѣ. 495 ҃авареѣѣ (е), с'аз'ѣѣ, кас'ѣѣ, станов'ѣѣ,
 раб'ѣѣ, ҃ан'ѣѣ. 496 палажѣѣ, станов'ѣѣ, ҃авареѣѣ, с'аз'ѣѣ
 ашчѣ, кас'ѣѣ, раб'ѣѣ, зачын'ѣѣ, л'ажѣѣ. 497 палажѣѣ, ста-
 нав'ѣѣ, хаз'ѣѣ. 498 палажѣѣ, станов'ѣѣ, ҃аварѣѣ, кас'иѣѣ,
 раб'иѣѣ. 499 с'аз'ѣѣ, палажѣѣ, палажѣѣ, станов'иѣѣ, не дурѣѣ,
 прас'иѣѣ. 500 ҃аварѣѣ, ҃авареѣѣ, палажѣѣ. 502 палажѣѣ, ста-
 нав'иѣѣ, заварѣѣ, кас'иѣѣ, н'е ҃авареѣѣ, н'е крычѣѣ. 503 схаз'ѣѣ,
 палажѣѣ. 519 раб'иѣѣ. 524 палажѣѣ. 530 атчын'ѣѣ, палажѣѣ.
 534 ҃аман'ѣѣ, ҃ан'ѣѣ, кас'ѣѣ, зачын'ѣѣ, палажѣѣ, ҃аварѣѣ,
 раб'иѣѣ. 535 палажѣѣ, ҃авареѣѣ, с'аз'ѣѣ, кас'ѣѣ, раб'ѣѣ, прас'ѣ-
 ѣ, ҃ан'ѣѣ. 536 палажѣѣ, ҃ан'ѣѣ. 562 палажѣѣ, палажѣѣ,
 ҃аварѣѣ, ҃авареѣѣ, раб'иѣѣ, раб'иѣѣ, ҃ан'иѣѣ, зачын'иѣѣ,
 зачын'иѣѣ. 651 кос'ите, роб'ите, ҃он'ите, зачын'ите. 652 поло-
 ж'ите, ҃овор'ите, сыд'ите, кос'ите, роб'ите, ҃он'ите, зачын'ите. 653 поло-
 ж'ите, ҃овор'ите, кос'ите, роб'ите, ҃он'ите, ҃он'ите, зачын'ите, зачин'ите.
 655 пулуж'ите, станув'ите, ҃увур'ите, сыд'ите, с'ид'ите, кус'ите, руб'ите,
 ҃ун'ите, ҃ун'ите, зачын'ите, зачын'ите. 656 ҃увур'ите, кус'ите,
 руб'ите, зачын'ите. 657 станув'ите, ҃увур'ите, с'ид'ите, кус'ите, руб'ите,
 ҃ун'ите, зачын'ите. 658 станов'ите, ҃овор'ите, сыд'ите, кос'ите, роб'ите,
 ҃он'ите, зачын'ите. 659 пулуж'ите, ҃увур'ите, кос'ите, роб'ите, зачын'ите.
 660 станов'ите, ҃овор'ите, кос'ите, роб'ите, ҃он'ите, зачын'ите, л'уб'ите.
 661 полож'ите, станов'ите, ҃овор'ите, сыд'ите, роб'ите, ҃он'ите. 662 по-
 лож'ите, станов'ите, ҃овор'ите, сыд'ите, кос'ите, роб'ите, ҃он'ите, за-
 чын'ите. 663 полож'ите. 664 полож'ите, станов'ите, ҃овор'ите, сыд'ите, ко-
 с'ите, роб'ите, ҃он'ите, зачын'ите. 665 полож'ите. 666 палажѣѣ, с'аз'ѣѣ
 тут. 667 палажѣѣ, ҃авареѣѣ, пас'аз'ѣѣ тут, зачын'ѣѣ акно. 668
 палажѣѣ, ҃авареѣѣ, с'аз'ѣѣ. 669 палажѣѣ, станов'ѣѣ у кѣчак'и,
 кас'ѣѣ. 670 палажѣѣ, станов'ѣѣ, раб'ѣѣ, ҃ан'ѣѣ. 671 палажѣѣ,
 зачын'ѣѣ з'вѣры. 672 прас'иѣѣ. 673 добро кас'ѣѣ, зачын'ѣѣ хѣту,
 падмас'ѣѣ л'епш. 674 раб'ѣѣ сам'и. 675 палажѣѣ ҃авареѣѣ, ста-
 нав'ѣѣ, кас'ѣѣ, раб'ѣѣ, ҃ан'ѣѣ, кас'ѣѣ, зачын'ѣѣ, хвал'ѣѣ.
 676 положѣте, робѣте, становѣте, ҃оворѣте, косѣте, сезѣте, ҃онѣте, за-

чын'ёте. 677 положёц'е, говорёц'е, с'ез'ёц'е кос'ёц'е, роб'ёц'е, җон'ёц'е, зачын'ёц'е. 678 раб'ёц'е, палажёц'е, станав'ёц'е, җаварёц'е, кас'ёц'е, раб'ёц'е, зачын'ёц'е. 679 палажыц'е, җаварыц'е, атчын'ёц'е, җл'аз'ёц'е, апус'ц'ёц'е, пус'ц'ёц'е. 680 положыёц'е, становиёц'е, җоворыёц'е, косиёц'е, с'ез'иёц'е, роб'иёц'е, җониёц'е, зачынйёц'е, робиёц'е. 681 положёте, говорёте, прос'ёте. 682 положыёте, җоворыёте, сед'иёте, кос'иёте, робиёте, җониёте, зачынйёте. 683 положыте, косыте, ходыте, җл'адыта, зробыте, җоныте, зачын'ите, положыте. 684 положыёте, станов'иёте, җоворыёте, сез'иёте, кос'иёте, роб'иёте, җон'иёте, зачын'иёте. 685 положыте, говорыте, кос'ите, роб'ите, положёте, говорёте, кос'ёте. 686 положыте, говорыте, сьд'ите, кос'ите, роб'ите, җон'ите, зачын'ите. 687 положыёте, станов'иёте, җоворыёте, сед'иёте, кос'иёте, роб'иёте, җон'иёте. 688 полож'ите, станов'ите, говор'ите, сьд'ите, кос'ите, роб'ите, җон'ите, зачын'ите. 689 полож'ите, станов'ите, говор'ите, сьд'ите, кос'ите, роб'ите, җон'ите. 690 полож'ите, станов'ите, зачын'иты. 691 полож'ите, станов'ите, говор'ите, сьд'ите, кос'ите, җон'ите, зачын'ите. 692 полож'ите, говор'ите, кос'ите, роб'ите, җон'ите. 693 пулужыте, станув'ите, җувурыте, кус'ите, руб'ите, җун'ите, зачын'ите. 694 положыта, станов'ита, посьд'ите, покос'ита, зачынйите двёры, җон'ита. 695 кос'ите траву. 696 положыте, говорыте, сьд'ите, роб'ите, җон'ите, зачын'ите. 697 полож'ите, станов'ите, говорыте, кос'ите, зачын'ите. 698 станов'ите, говор'ите, сьд'ите, кос'ите, роб'ите, җон'ита, зачын'ита. 699 полож'ите, станов'ите, говор'ите, сьд'ите, кос'ите, роб'ите, зачын'ите. 700 полож'ите, сол'ите, роб'ите, прос'ите, подмос'ц'ите. 701 положыте, говорыте, зачынйите, сьд'ите, станов'ите, становёте, кос'ите, косёте, робёте, җонёте. 702 полож'ите, станов'ите, говор'ите, с'адёте, кос'ите, роб'ите, җон'ите, зачын'ите. 703 полож'ите с'уды, кос'ите дёбре, раб'ите хутка, прос'ите, подмос'ц'ите. 704 прус'ите, пудмос'ите. 705 злажёц'е. 706 палажёц'а, станав'ёц'а, җаварёц'а, кас'ёц'а, раб'ёц'а. 709 палажёц'а, станав'ёц'а, җаварёц'а, с'аз'ёц'а, кас'ёц'а, раб'ёц'а, җан'ёц'а, зачын'ёц'а. 710 л'ац'ёц'а. 711 пакрычёц'а, җаварёц'а, кас'ёц'а, раб'ёц'а, с'н'ёц'а, зачын'ёц'а. 712 маўчёц'е, атчын'ёц'е, раб'ёц'а, җаварёц'е. 713 палажёц'а, җаварёц'а, хаз'ёц'а, кас'ёц'а, раб'ёц'а, җан'ёц'а, зачын'ёц'а. 714 палажёц'е, зачын'иц'а, җаварыц'а, палажыц'а. 716 подойёц'е, зроб'ёц'е, разбуз'ёц'е. 717 сп'ёт'е, ловёт'е, зачын'ёт'е, положёт'е. 718 паварушёц'е, н'епрас'ёц'е. 720 положёте, говорёте, зачын'ёте. 721 станов'ите, кос'ите, робыте, зачын'ите. 722 говорёте, косёте, роб'ите. 724 положыте, говорите, җон'ите, зачын'ите. 726 положыте, говорыте, робыте, җон'ите, зачынйите, прос'ите. 727 полож'ите, станов'ите, говорыте, сьдыте, косыте, робыте, җоныте, зачынйите. 728 палижита, җаварита, кас'ита, лажита, зачин'ита, роб'ита. 729 зачын'ите, прос'ите. 730 полож'ите, станов'ите, говорите, сидите, робыте, зачынйите. 731 нос'ите, полож'ите. 732 положёте, нос'ите, просёте, зачынёте. 733 говорити, полож'ите, кос'ите, роб'ите, зачин'ите, җан'ите. 734 положыте, кос'ите, роб'ите. 735

положіте, ховоріте. 736 положіте, пріходьіте. 737 положіте, ста-
 новіте, ховоріте, сьдіте, косіте, робіте, хоніте, зачыніте. 738
 положыте, ҧворыте, косыте, робіте, зачыніте. 739 положіте,
 ховоріте, сьдіте, косіте, робіте, хоніте, зачиніте. 740 положыте,
 косыте, робыте, седыте, крычыте, водыте. 741 положыте, становыте,
 ҧворыте, седыте, косіте, робыте, ҧоніте, зачыніте, садіте, поҧле-
 дыте. 743 пас'аз'еца. 744 плац'еца, закуреца. 745 палажыца,
 станав'іца, палажеца, станав'еца, раб'еца, зачын'еца. 747 раб'іеца,
 паҧл'аз'іеца. 748 с'аз'еца, кас'еца, раб'еца. 750 палажеца,
 пас'аз'еца. 751 накас'еца, палажеца, зачын'еца, ҧавареца, раб'еца,
 л'ац'еца. 752 пал'ачеца, палажеца, л'уб'еца, злажеца, прас'еца, за-
 чап'еца, зачын'еца, напрас'еца, накрычеца, скас'еца, куп'еца. 753
 палажеца, ҧвореца, с'аз'еца, кас'еца, зачын'еца. 754 положеца,
 кос'іца, раб'іца, паҧл'аз'іца. 755 корм'еца, ҧл'аз'еца. 756 пала-
 жеца, станав'іца. 757 положыца, ҧон'іца, зачын'іца, ҧворыца,
 кос'еца, роб'еца. 758 положыца, ҧворыца, поҧомон'іца, пос'из'і-
 ца, с'ез'еца. 759 подмост'ете. 760 зачыныте, пудводыте. 761
 хран'еца, сматреца, хоз'еца. 762 косыте, носыте, ходыте. 763 ро-
 біте, ҧоніте, зачиніте, говорыте. 764 носыте, возыте, робыте. 765
 ҧл'аз'еца, с'ез'еца, ҧомон'еца, заплац'еца, плац'еца, заложыца, по-
 тушеца, станов'еца. 766 положыце, ҧворыца, с'едіте, кос'іте. 767
 кос'іца, роб'іца, зачын'іца. 768 робыте, кладіте, зачыніте. 769
 положыте, ҧворыте, робыте. 770 положыте, становіте, ҧворыте,
 косыте, робіте. 771 становіте, ховоріте, сьдіте, косіте, робіте,
 хоніте, зачыніте. 772 ховорыте, косыте, зачынныте, подмост'іте.
 773 положыте, становыте, косыте, просіте, робыте, хоныте, зачынныте,
 носыте. 774 палажеца, ҧавареца, раб'еца. 775 палажеца. 776
 атчап'еца з'асаҧку, саз'еца, маҧчеца, ҧан'еца з'Вандайу, уцеца,
 кас'еца. 777 палажеца, ҧавареца, кас'еца, пас'п'еца, палажеца.
 778 пал'аз'еца, станав'еца, сп'еца. 779 палажеца, станав'іца, ҧава-
 рыца, кас'іца, раб'іца. 780 палажеца, ҧавареца, зачын'еца. 781
 палажеца, ҧавареца, с'ез'еца, кас'еца, раб'еца, ҧан'еца, зачын'еца.
 783 с'аз'еца, с'аз'еца, палажеца, раб'іца. 784 пас'аз'еца. 785 па-
 лажеца, зачын'еца, хаз'еца, падмас'ца. 786 станав'іца, ҧава-
 рыца, ҧаман'іца, кас'іца, хаз'еца, сп'еца. 787 палажеца, ҧавареца,
 раб'еца, зачын'еца. 788 станав'іца. 789 палажеца, кас'еца, з'ар-
 жеца, лав'еца, прас'еца, раб'іца, ҧан'іца, кас'іца. 790 зачын'еца,
 ҧворыца, кос'іца. 791 пакас'еца, крычеца, саз'еца, ҧруз'іца, ҧава-
 рыца, палажыца. 792 палажыца, палажеца, ҧаварыца, ҧавареца,
 зачын'іца, зачын'еца. 793 палажыца, прас'еца. 794 положеца,
 станов'еца. 795 положеца, заҧароз'іца, зачын'іца, положыца.
 798 саз'іца, ҧворыца, кос'іца, роб'еца, ҧен'еца, зачын'еца. 800
 станов'еца, ҧвореца, с'ез'еца, кос'еца. 801 схож'іца, попрос'іца,
 положыца, стонов'іца, кос'іца, нос'іца, нос'еца, ҧон'еца. 802 поло-
 жеца, с'ез'еца, роб'еца, зачын'еца, посушеца, пороб'еца. 803 ҧово-
 реца, кос'еца, роб'еца, ҧон'еца, зачын'еца, положица, станов'іца.

804 вы положы́це, ҧворе́це, с'ез'е́це, кос'е́це, роб'е́це, ҧон'е́це, за-
 чын'е́це. 805 ву положе́це, станов'е́це, ҧворе́це, с'ез'е́це, кос'е́це,
 роб'е́це, поҧон'е́це, зачын'е́це з'в'еры. 806 палаже́це, ҧаваре́це,
 зачын'е́це. 807 положе́це, станов'е́це, ҧворе́це, кос'е́це, ҧон'е́це.
 809 ҧворе́це, кос'и́це, роб'и́це, ҧон'и́це. 810 положы́ц', ҧворы́ц',
 кос'и́ц', кос'и́це, раб'и́ц', роб'и́це, ҧон'и́це, ҧон'и́ц', зачын'и́це,
 зачын'и́ц', прас'и́ц', подмос'и́це. 811 положе́це, положы́це, сед'е́це,
 сед'и́це, кос'е́це, кос'и́це. 812 положе́це, станов'е́це, ҧворе́це,
 кос'е́це, ҧон'е́це, зачын'е́це. 815 палаже́це, ҧаваре́це, раб'е́це.
 816 ҧан'е́це, с'п'е́це, ҧл'аз'е́це, паҧл'аз'е́це, куры́це, куре́це, н'и
 крычы́це. 818 палаже́це, стана́в'е́це, ҧаваре́це, с'аз'е́це. 819 ка-
 с'е́це, наваре́це, ҧан'е́це. 821 стана́в'е́це, кас'е́це, раб'е́це, раб'и́це,
 ҧан'е́це, зачын'е́це. 822 палаже́ца, стана́в'е́ца, раб'е́ца, зачын'е́ца.
 823 прапус'и́це, куре́це, куры́це, ҧан'е́це, раб'е́це. 824 ачча-
 п'е́цеса, раб'е́це, ды майҧче́це. 825 палаже́це, стана́в'е́це, ҧаваре́це,
 с'аз'е́це, кас'е́це, раб'е́це, ҧан'е́це, зачын'е́це. 827 палаже́ца, ка-
 с'е́ца, раб'е́ца, зачын'е́ца. 828 ҧл'аз'е́ца, стана́в'е́це, раб'и́ца, ка-
 с'и́ца. 830 зачын'е́це з'в'еры, кас'е́це, майҧче́це, крычы́це, прас'и́ца.
 831 стана́в'и́це, ваз'и́це, кас'и́це, ҧаваре́це, ҧавары́це. 834 пала-
 же́це, станов'е́це, ҧворе́це, с'ез'е́це, кос'е́це, раб'е́це, ҧон'е́це, за-
 чын'е́це. 836 нос'и́це, роб'и́це, полажы́це, станов'и́це, кос'и́це,
 роб'и́це, прас'е́це. 837 кас'е́це, раб'е́це, раб'и́це. 841 пуложы́це,
 постано́в'и́це, роб'и́це, зачын'и́це, кос'и́це, прос'и́це, подмос'и́це,
 ҧворе́це, кос'е́це. 846 положы́це, ҧворе́це, ҧворы́це, кос'и́це,
 раб'и́це, роб'е́це, станов'е́це, зачын'и́це, прос'е́це. 851 положы́це,
 роб'и́це, кос'и́це, положе́це, стано́в'е́це, ҧворе́це. 854 палажы́це.
 859 палажы́ца. 860 зачын'и́це. 862 н'и л'уб'и́ца. 865 саз'е́цеса.
 885 палажы́це, стана́в'и́це, паҧл'ез'е́це. 886 палажы́ца, стана́в'и́ца,
 ҧавары́ца, раб'и́ца, зачын'и́це, пос'аз'и́це, с'аз'е́це, кас'е́це. 887 па-
 лаже́ца, ҧаваре́ца, кас'е́ца, с'аз'е́ца, раб'е́ца, зачын'е́ца. 888 пала-
 же́ца, стана́в'е́ца, ҧаваре́ца, с'аз'е́ца, кас'е́ца, раб'е́ца, ҧан'е́ца, за-
 чын'е́ца. 893 кас'и́це. 903 палаже́ц', ҧаваре́ц', кас'е́ц', зачын'е́ц', ҧа-
 н'е́ц'. 908 палаже́ц', стана́в'е́ц', ҧаваре́ц', кас'е́ц', зачын'е́ц'. 940
 палаже́це, с'аз'е́це, кас'е́це, ҧан'е́це, ҧаман'и́це. 945 полож'ите,
 роб'ите. 946 положы́те, стано́вы́те, ҧворы́те, с'иды́те, косы́те, робы́те,
 ҧоны́те, зачын'и́те, нос'и́те. 947 пулуж'ите, ҧувур'ите, сыды́те, кус'ите,
 руб'ите, зачын'и́те, ҧун'ите. 948 положы́те, кос'и́те, роб'ите. 949 пу-
 луж'ите, пуҧувур'ите, сыды́те, кус'ите, руб'ите, зачын'и́те. 950 по-
 лож'ите, стано́в'и́те, кос'и́те, роб'ите, зачен'и́те. 951 стано́в'и́та, ҧо-
 вор'и́та, зачын'и́та. 952 полож'ите, стано́в'и́те, ҧвор'и́те, кос'и́те,
 роб'ите. 953 полож'ите, стано́в'и́те, кос'и́те, роб'ите, ҧон'и́те, зачын'и́те.
 954 пуложы́те, станув'и́те, сыды́те, кос'и́те, роб'ите. 955 полож'е́те,
 ҧворе́та, роб'и́та, кос'и́та. 956 кос'и́те, зачын'и́те. 957 положы́те,
 ҧворы́те, сыды́те, косы́те, робы́те, ҧон'и́те, зачын'и́те. 958 полож'ите,
 ҧворы́те, сед'и́те, кос'и́те, роб'ите, ҧон'и́те, зачын'и́те. 959 пулуж'ите,
 станув'и́те, ҧувур'ите, сыды́те, кус'ите, руб'ите, ҧун'ите, зачин'и́те. 960
 полож'ите, ҧвор'и́те, зачын'и́те. 961 полож'ите, стано́в'и́те, ҧворы́те,

сиді́те, косі́те, робі́те, ґоні́те, зачині́те. 962 *полож'і́те, станов'і́те, ґовор'і́те, сид'і́те, кос'і́те, роб'і́те, ґон'і́те, зачын'і́те.* 963 *полож'і́те, станові́те, ґоворі́те, косі́те, робі́те, ґон'і́те.* 964 *подмості́те, полож'і́те, станов'і́те, ґовор'і́те, кос'і́те, роб'і́те, ґон'і́те, зачині́те.* 965 *полож'і́те, станов'і́те, ґовор'і́те, кос'і́те, роб'і́те, ґон'і́те, зачын'і́те.* 966 *положе́'е, станов'е́'а, роб'е́'е, с'аз'е́'е, ґаваре́'е, ґан'е́'е, зачын'е́'е.* 967 *станові́те, станове́те, положі́те, положе́те, кос'е́те, ґоворі́те, роб'і́те, роб'е́те, ґон'і́те, ґон'е́те.* 968 *положі́те, кос'і́те, ґоворі́те, зробі́те, ґоне́те.* 971 *положы́'е, станов'і́'е, ґоворы́'е, с'ез'і́'е, кос'е́'е, ґон'е́'е, зачын'е́'е.* 972 *да пос'е́з'е́'у, нос'і́'у ґл'і́ну, схоз'е́'у, хоз'е́'у к'ум'е пуд хату.* 973 *положы́'е, ґоворы́'е.* 974 *с'ез'і́'е, ґоворы́'е, зачын'і́'е, лажы́'ес.* 975 *поґл'ез'е́'е, пус'і́'і́'е, закуре́'у уґе́, ґл'ез'е́'у тут, хоз'і́'т додому.* 976 *положе́'е, ґовор'е́'е, с'ед'е́'е, кос'е́'е, ґон'е́'е, зач'ин'е́'е, кос'е́'т, н'е с'ед'е́'т, роб'е́'т.* 977 *ход'е́'е атчын'е́'е, ой мн'е тоґо н'е ґовор'е́'т, зачын'е́'т дв'е́ры, посп'е́'т немно́жко, с'ад'е́'е, покос'е́'е, покос'е́'т, ґл'ед'е́'т тут хл'опцы, кос'е́'т.* 978 *пос'ед'е́'е, положе́'т, ґоворе́'е, ґоворе́'т, зачын'е́'т.* 983 *положе́'у, станов'е́'у, ґоворе́'у, роб'е́'у.* 987 *положе́'е, роб'е́'е, зачын'е́'е.* 988 *ґавары́'е, кас'і́'е.* 989 *станов'і́'е, ґоворы́'е, с'ез'і́'е, кос'і́'е, роб'е́'у, ґон'і́'у, зачын'е́'е, подмос'і́'е.* 990 *да посед'е́'т, н'е ґоворе́'т, запла́'ет, кос'е́'т, ход'і́те.* 991 *ложы́'еса, прас'і́'е, падмас'і́'і́'е.* 993 *получ'і́те, да кос'е́'т.* 994 *положе́'т, ґоворе́'т, кос'е́'т, роб'е́'т, ґон'е́'т, зачын'е́'т, нос'е́'т.* 995 *станов'і́'е, кос'і́'е, с'ез'і́'е.* 996 *соз'е́'еса прас'і́'е.* 1001 *ґавары́'е, кас'і́'е, зачын'і́'е, раб'і́'е, с'аз'е́'е.* 1007 *кос'і́'т, посуш'е́'т, пус'і́'т мен'і́, держі́те йоґо.* 1008 *кос'е́'т трав'і́, не ґовор'е́'т м'ин'і́, зачын'е́'т хату, не роб'е́'т тоґо.* 1012 *ходы́'т суд'а, косы́'те, седы́'те, робы́'те, зробі́'т, положы́'т, вы сед'е́'т.* 1013 *зачын'е́'т, ґоворі́те.* 1027 *в'и палаже́'т, пастана́'е, ґаваре́'т, сед'е́'т, кас'е́'т, из-раб'е́'т, зачын'е́'т, ґан'е́'т.*

Карта № 173

ФОРМА ІНФІНІТИВА ДЗЕЯСЛОВАЎ З АСНОВАЙ НА ГАЛОСНЫ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 116:

«Як утвараецца неазначальная форма дзеяслова:

а) *хадзіць ці хадзіці; браць ці браці; даць ці даці; жаць ці жаці; вазіць ці вазіці...?»*

У тых выпадках, калі на асноўнае пытанне ў адказе прыводзіцца недастатковы матэрыял, дадаткова выкарыстоўваюцца адпаведныя формы з адказу на пытанне № 114 «Як утвараюцца формы будучага часу: *буду рабіць, маю рабіць...?»*

Адзінае супрацьстаўленне складаюць формы інфінітыва з наяўнасцю і адсутнасцю галоснага ў канчатку (*хадзіці, ходити, ходыты: хадзіць, ходит*).

Калі ў адказах прыводзяцца формы на *-ць* і *-ці*, то картаграфуюцца абедзве формы.

На карце адзначана наяўнасць формы на **-т, -ц**: *ході́т, хоз'і́ц*.

Адводзяцца ад картаграфавання адзінкавыя прыклады форм на **-ці** ў матэрыялах нас. пп. 54, 60, 400, 775, 823, 1002, паколькі такая форма адзначана ў фальклорным жанры і, відаць, не ўласціва жывой мове.

Не картаграфуюцца фанетычныя асаблівасці галоснага ў канчатку і аснове неазначальнай формы тыпу *ходэ́те, ходы́те, ходы́тые* (нас. пп. 698, 701, 951, 955).

Заўвагі і тлумачэнні да збіральнікаў фактычнага матэрыялу ёсць у адказах наступных нас. пп.: 350, 357, 400, 709, 716, 775, 795, 797, 823, 966, 993, 1002, 1008, 1024, 1025.

У каментарыях прыводзіцца фактычны матэрыял з тых адказаў, дзе адзначана: а) суіснаванне дваякіх форм у гаворцы аднаго і таго ж нас. п.; б) адказы, дзе ёсць заўвагі і тлумачэнні да прыкладаў; в) няпоўныя адказы; г) формы са стратай галоснага і формы з фанетычнымі адрозненнямі тыпу *ходете*: **54** *хаз'і́ц'и, бра́ц'и, жа́ц'и, раб'і́ц'и, бў́ду раб'і́ц'и, бў́зе купл'а́ц'и*. **60** *хаз'і́ц'и, хаз'і́ц'и, бў́ду раб'і́ц'и*. **341** *трэ́ба дац', трэ́ба раб'і́ц'и, раб'і́ц'и*. **343** *хаз'і́ц'и, пайц', йёхац'и*. **347** *хаз'і́ц'и, кас'і́ц'и, малац'і́ц'и, ваз'і́ц'и, брац', дац', жац', с'ц'іра́ц'и, з'б'іра́ц'и*. **348** *раб'і́ц'и, хаз'і́ц'и, хаз'і́ц'и, брац', бра́ц'и, дац', да́ц'и, жац', жа́ц'и, ваз'і́ц'и, ваз'і́ц'и*. **349** *хаз'і́ц'и, хаз'і́ц'и, уз'а́ц'и, брац', бра́ц'и, малац'і́ц'и, кара́ц'и, куп'і́ц'и, жац', жа́ц'и, кас'і́ц'и, ваз'і́ц'и, ваз'і́ц'и, раб'і́ц'и, раб'і́ц'и, пайі́ц'и, пайі́ц'и*. **350** *хаз'і́ц'и або хаз'і́ц'и, раб'і́ц'и (ц мягкае, калі інфінітыў заканчваецца на і); палóц', хаз'и́ц', раб'і́ц'и, разваз'і́ц'и, малóц'и, калóц'и, кас'і́ц'и, капáц'и*. Неазначальная форма на **-ці** ўжываецца пераважна ў мове старых. **357** *хаз'і́ц'и*; рэдка — *хаз'і́ц'и; н'и расказа́ц'и, бра́ц'и н'е хац'éл'и, дайі́ц'и прóбавац'*. **358** *рабóтац'и, б'і́ц'и, снапы́ уклада́ц', м'е́ц' ус'ó, ста́ну крыча́ц'и, хаз'і́ц'и, бра́ц', бра́ц'и*. **366** *трéбо хаз'і́ц'и, хаз'і́ц'и, бра́ц', па́с'в'и́ц'*. **370** *хаз'і́ц'и, хаз'і́ц'и, чыта́ц', чыта́ц'и, бра́ц', па́с'в'и́ц'*. **383** *трéбо хаз'і́ц'и, хац'ё́у бра́ц', ваз'і́ц'и с'éно, чагó дац', кас'і́ц'и, раб'і́ц'и, пайц' кан'а, вот жа́ц'и мн'е ўóро*. **400** *хаз'і́ц'и, бра́ц', вызвала атв'ача́ц', ко́нчы́ц', пача́л'и распы́твац', каза́ц', даўл'э́з'и́ц'*. У песнях ужываецца форма на **-ці**: *што уз'а́ц'и, уста́ц'и*. **663** *бра́ты, бў́ду робы́ты, бў́де купл'а́ты, бў́дут' п'и́са́ты*. **679** *жа́ц'и, бы́ц'и, адрéза́ц'и, хаз'і́ц'и, найма́ц'и, ў́нац', забра́ц', убра́ц', паса́з'и́ц', пражы́ц'и, палажы́ц'и, заўараз'і́ц', пал'ажáц'и, сха́ран'і́ц', сы́пац'и, вы́калац', рашчы́н'а́ц', адмыка́ц'и, аддыхн'і́ц'и, вы́хо́з'и́ц'и, вы́капа́ц'и, наз'б'іра́ц'и, наўавары́ц'и, л'уб'і́ц', абгóрва́ц', в'е́за́ц'и, м'ён'ц'и́ц', п'і́ц'и*. **681** *хоз'і́ц'и, бра́ц'и, бў́ду роб'і́ц'и*. **683** *пры́воз'і́ты, ходы́ты, бы́ц'и, косы́ты, пл'еска́ты, жа́ты, сп'ива́т'*. **695** *бў́ду робы́ты, косы́ты, купл'а́ты*. **698** *воды́тые, бра́тые, да́тые, ж'э́тые*. **701** *косы́ты, поло́ты, бра́ты, ўоворы́ты, возы́ты, мы́ты, шы́ты, ход'éте, бра́те, да́те, жéте, возéте, ўоворéте, мéте, косéте, пойі́те*. **708** *с'п'авáц'и, ска́ка́ц'и, пла́кац'и, ўавары́ц'и, чыта́ц', йéз'з'и́ц'*. **709** *хаз'і́ц'и, бра́ц', дац', жа́ц', ваз'і́ц'и, кас'і́ц'и, раб'і́ц'и, пайі́ц'и*. Старыя гавораць: *хаз'і́ц'и, пайі́ц'и, кас'і́ц'и*. **710** *хаз'і́ц'и, жа́ц', вы́хаз'і́ц', ваз'і́ц', найма́ц', амма́за́ц', ста́ц', пал'і́ц', разабра́ц', ўу́ла́ц'и, ўара́ц'и, ўатава́ц'и, раб'і́ц'и, бра́ц'и, шанава́ц'и, сла́ц'и*. **711** *карм'і́ц', палажы́ц', па́с'в'и́ц', адаб-*

ра́ц', хаз'і́ц', брац', бра́ц'и, пада́ц'и, слўха́ц'и, трéбо схаз'і́ц'и, вьі́рвац'и, залажы́ц'и, сказа́ц'и. 712 параб'і́ц', кас'і́ц', жац', ажан'і́ц', купл'а́ц', забра́ц', разв'ес'ел'і́ц', устава́ц', в'ачэра́ц'и, купл'а́ц'и, прадава́ц'и. 714 хаз'і́ц', брац', п'ил'нава́ц', хаз'і́ц'и, бра́ц'и, да́ц'и, жа́ц'и, ваз'і́ц'и. 715 хаз'і́ц', брац', дац', жац', па́св'іц'и, па́с'в'іц'. 716 роб'і́ц', роб'і́ц'и, кос'і́ц', кос'і́ц'и, жац', жа́ц'и, го́рац', го́рац'и, л'уб'і́ц', л'уб'і́ц'и, нос'і́ц', нос'і́ц'и, молоц'і́ц', молоц'і́ц'и, чыта́ц', чыта́ц'и. Моладзь часцей ужывае форму на -ць. 718 кос'і́ц'и, куры́ц'и, го́воры́ц'и, хоз'і́ц'и, на-роб'і́ц'и, воры́ц'и, рабо́тац'и, б'і́ц'и, расказа́ц', згон'а́ц', спо́рыц', па́св'іц'. 723 положи́ц'и, уз'а́ц'и. 725 уз'а́ц'и, положи́ц'и. 741 ходы́т', ходы́ты, брат', бра́ты, косы́т', косы́ты, робы́т', робы́ты. 759 положи́ц'и, уз'а́т'и. 762 нако́паты, зна́ты, ходы́ты, го́раты, нако́пáт', скака́т'. 765 поді́ехац', і́ехац'и, запре́ац', кос'і́ц', кос'і́ц'и, заўі́нуц'и, пом'і́рац', спа́ц'и, забра́ц'и, перек'і́дац'и. 766 ход'і́т', брат', с'вец'і́ц'и, до́йіц', зароб'і́ц'и, да́ц'и, жы́ц'и, шыта́ц', зора́т'и. 767 бра́т'и, хоз'і́т'и, па́с'в'іт', воз'і́ц'и, кос'і́ц'и, роб'і́ц'и, по́йц'и. 771 ходы́т', робы́т', возы́т', косы́т', по́йт', б'ўду робы́ты, косы́ты, возы́ты, б'ўдеш в'а́заты. 772 ходы́ты, ходы́т', бра́ты, брат', робы́ты, косы́ты. 775 ган'і́ц', хаз'і́ц', хаз'і́ц'и, брац', бра́ц'и, па́с'ц'іц', рабо́тац'; у песнях: у го́с'ц'ейках бы-еа́ц'и, вы́шла ма́ц'и во́ду бра́ц'и. 777 хаз'і́ц', брац', дац', ваз'і́ц', ра-б'і́ц', кас'і́ц', б'ўду н'аз'е́л'ечк'и жда́ц'и, ц'и н'е пры́іез'е ... атв'е́дац'и (з песні). 795 кос'і́ц', кос'і́ц'и, воз'і́ц', воз'і́ц'и, роб'і́ц', роб'і́ц'и, гна́ц'и, гна́ц', бра́ц'и, брац', нос'і́ц'и, нос'і́ц', топ'і́ц', топ'і́ц'и, жац', жа́ц'и. Калі адна асоба выконвае работу, то ўжываецца роб'і́ц', калі многа, то — роб'і́ц'и (тлумачэнне запісана ад аб'екта). 797 топ'і́ц', пол'і́ц', хоз'і́ц', о́рац', прыма́ц', чы́с'ц'іц', му́ц', купа́ц', о́з'ева́ц', куп-л'а́ц', топ'і́ц'. Сустракаецца форма тыпу топ'і́ц'и, по́йіц'и, але вельмі рэдка. 798 б'і́ц', подро́стац', м'е́рац', о́з'ева́ц', крыча́ц', зараб'і́ц', по-зычы́ц', зоробл'а́ц'и, і́ехац'и, гул'а́ц'и, до́йіц'и, подсобл'а́ц'и, с'п'е́ва́ц'и, роб'і́ц'и, п'і́са́ц'и, о́рац'и. 801 нос'і́ц', кос'і́ц', брац', сла́ц', уз'а́ц', нос'і́ц', роб'і́ц', л'ежа́ц'и, прыступа́ц'и, с'е́йац'и, го́воры́ц'и, пожа́ц'и. 803 хоз'і́ц', бра́ц'и, хоз'і́ц'и, жа́ц'и, воз'і́ц'и, зва́ц'и. 806 хаз'і́ц', кас'і́ц', напай́ц', жац', дац', падаг'л'ада́ц'и, по́сн'і́дац'. 808 хоз'і́ц', брац', дац', жац', воз'і́ц', кос'і́ц', роб'і́ц', по́йіц', па́с'в'іц'. 811 хоз'і́ц', хоз'і́ц'и, брац', бра́ц'и, жац', жа́ц'и. 823 хаз'і́ц', жац', раб'і́ц', кас'і́ц'. Форма на -ці ўжываецца ў песнях: б'ў́зем страл'а́ц'и, б'ў́зем луча́ц'и, н'е ма́гу́ йа разбу́з'іц'и. 824 капа́ц', б'ў́з'е жац'. 841 хоз'і́ц', брац', дац', жац', ваз'і́ц', кас'і́ц', раб'і́ц'; рэдка — да́ц'и. 850 поча́ў хоз'і́ц', го́воры́ц', кос'і́ц', роб'і́ц', жац', молоц'і́ц'. 900 хаз'і́ц', хаз'і́ц'и, бра́ц'и, да́ц'и, дац'. 902 хаз'і́ц', брац', па́с'в'іц', да́л'и па́с'п'е́ц', кра́с'і́ц'и н'е мо́жа. 906 хаз'і́ц', хаз'і́ц'и, брац', бра́ц'и, зва́ц', прадава́ц'и, разг'а-ва́рава́ц', пашука́ц', н'и жы́ц'и, г'арава́ц', гул'а́ц', жац', з'і́ез'з'іц'и, па-раса́з'і́ц', куп'і́ц', дра́ц', аб'і́ва́ц', па́с'аз'е́ц'и, м'ан'а́ц'и. 908 хаз'і́ц'и, бра́ц'и, жа́ц'и, ваз'і́ц'и, кас'і́ц'и, раб'і́ц'и, пайі́ц'и, б'ўду раб'і́ц', кас'і́ц', ваз'і́ц'. 911 хаз'і́ц', хаз'і́ц'и, брац', бра́ц'и, дац', жац', ваз'і́ц', кас'і́ц', раб'і́ц', пайі́ц'. 920 хаз'і́ц', брац', дац', жац', ваз'і́ц', кас'і́ц', з'е́лац', пайі́ц', на́да жы́ц'и, б'ў́дам г'ато́в'іц'и. 934 хаз'і́ц', хаз'і́ц'и, брац',

бра́ц'и, з'ива́ц', пал'и́ц', тап'и́ц', дац', памы́ц', круц'и́ц', малац'и́ц'и, вы-
ц'а́ц'и, прадава́ц'и, пал'ива́ц'и, гавары́ц'и, сха́ц'и́ц'и, прадава́ц'. 938
ха́ц'и́ц', бра́ц', ваз'и́ц', жа́ц', нас'и́ц', кудá йéха́ц'и ха́ц'и́ц'и, да́ц'и. 939
бра́ц'и, аб'е́дац'и, на́да жа́ц', кл'апа́ц', п'и́ц', спа́ц', зва́ц', рас'ц'и́ц', ку-
п'и́ц', п'е́ц', гавары́ц', капа́ц', ха́ц'и́ц'а аб'е́дац'и, зараб'и́ц'и, уку́с'и́ц'и,
накарм'и́ц'и. 942 ха́ц'и́ц', бра́ц', да́ц', ваз'и́ц', кас'и́ц', з'éла́ц', пайи́ц',
на́да з'з'éла́ц'и, на́да ирва́ц'и, куды́ йéха́ц'и. 943 ха́ц'и́ц', ха́ц'и́ц'и,
вучы́ц'и, саз'и́ц', бра́ц', да́ц', жа́ц', ваз'и́ц', кас'и́ц', раб'и́ц', пайи́ц', дайи́ц'.
944 ха́ц'и́ц', ха́ц'и́ц'и, бра́ц', бра́ц'и, ваз'и́ц', раб'и́ц', пайи́ц'. 950 б́уду
робы́ты, косы́ты, возы́ты, в́язáты, складáты. 951 ходы́ты, бра́ты, да́ты,
жа́ты, в́язáты, косы́ты, робы́ты, по́йты, ходéте, бра́те, робéте, да́те.
953 ходы́т', брат', дат', жат', воз'и́т'. 955 ходéте, бра́те, да́те, жéте,
б́уду робéте, косéте. 957 ходы́т', возы́т', косы́т', косы́ты, робы́т', ро-
бы́ты, бра́ты, да́ты, жéты. 958 ходы́ты, бра́ты, да́ты, жа́ты, воз'и́ты,
кос'и́ты, роб'и́ты, по́йты, дóлжен б́ы́т'и, не мо́у до́казáт', не мо́жно ско-
зáты, подра́ты. 966 ха́ц'и́ц', бра́ц', да́ц', жат', ваз'и́т', кас'и́т', хоз'и́ц'и,
кос'и́ц'и, роб'и́ц'и, воз'и́ц'и. Зрэ́дку ўжывае́цца форма на -ць. 975 да-
ста́т'и, на́кры́т'и, роб'и́т'и, ву́л'а́ц'и, ход'и́т'и, ву́мы́ц', нарэ́за́ц', п'ере-
мы́ц', п'ер'емува́ц', бра́ц', да́ц', по́йи́ц'. 976 аб'е́дат', ж'и́т', кур'и́т',
гóвор'и́т', хоз'и́ц', роб'и́ц', жа́ц', жа́ц'и. 978 пазы́чы́т', в́з'ат, й́йхаты,
сказа́т', б́уду нос'и́т, полу́ч'и́т', ву́л'а́т, д'и́лат', побáчы́т', пы́та́т, рват,
кур'и́т, роскáзват', вр'у́зат', кур'и́т', п'исáт', п'ер'емува́т, пор'у́заты,
з'б'ира́т'и. 982 хоз'и́ц', бра́ц', да́ц', жа́ц', воз'и́ц', кос'и́ц', роб'и́ц',
по́йц', н'е мо́у ста́ц'и, квéточку да́ц'и, што роб'и́ц'и, бра́ц'и. 993
роб'и́т', по́йи́т', брат', дат', дава́т', роб'и́т'и, бра́т'и, воз'и́т'и, кос'и́ти.
Форма інфінітыва на -ти заўважа́на толькі ў адной жанчыны гэтай
вёскі. 995 ха́ц'и́ц', бра́ц', да́ц', жа́ц', воз'и́ц', кос'и́ц', шука́ц'и, с'е́з'е́ц'и,
созжа́ц'и, за́чин'и́ц'и, упрос'и́ц'. 1002 ха́ц'и́ц', бра́ц', да́ц', жа́ц', воз'и́ц',
кос'и́ц', п'ерарва́ц', по́йи́ц', св'е́ц'и́ц', на́рва́ц', запал'и́ц', н'е ум'éе
з'éла роб'и́ц'и, пробужа́ц'и, спа́ц'и, по́у'иба́ц'и. Форма на -ці ўжывае́цца
ў песнях. 1004 хоз'и́ц', бра́ц', раб'и́ц', да́ц', хоз'и́ц', кос'и́ц', жа́ц',
воз'и́ц', жы́ц', абма́нува́ц', абло́мува́ц', му́ц', по́йи́ц', до́йи́ц', прос'и́ц',
л'уб'и́ц', трéбо роб'и́ц'и, по́йд'у́ кос'и́ц'и, в'э́за́ц'и, зашчэ́пува́ц'и, раскá-
зува́ц'и, обре́зува́ц'и, отка́зува́ц'и. 1007 робы́т, побáчы́т, ж'и́то жат,
шепта́т, ч'еса́т, побра́т, ждат, кос'и́т, за́ч'е́п'и́т, розв'идн'а́т', те́уа́т',
ход'и́т, брат, да́ты, дат. 1008 хад'и́т, кос'и́т, брат, отк'идáт, запра́а́т,
спова́т, ву́ка́т. Зрэ́дку ўжывае́цца форма на -ть: спо́р'и́т', кидáт', в'и́п'и́т'.
1010 ха́ц'и́ц', бра́ц', да́ц', жа́ц', воз'и́ц', кос'и́ц', роб'и́ц', дал'éко нас'и́ц'и,
ха́ц'и́ц'и, шо с тобо́йу роб'и́ц'и, по́йма́ц', по́куры́ц', спа́ц', н'е в'у́пус'ц'и́ц',
к'и́ну́ц'. 1012 ходы́т', брат', дат', жат', возы́т', косы́т', робы́т', по́йт',
ходы́ты, ходы́т. 1013 ха́ц'и́ц', бра́ц', да́ц', ходи́т, брат, жат, коси́т,
роб'и́т, по́йи́т. 1017 ха́ц'и́ц', ха́ц'и́ц'и, бра́ц', бра́ц'и, да́ц', да́ц'и, жа́ц',
жа́ц'и, ваз'и́ц', ваз'и́ц'и, кас'и́ц', кас'и́ц'и, раб'и́ц', раб'и́ц'и. 1018
ха́ц'и́ц'и, бра́ц'и, да́ц'и, жа́ц'и, пайи́ц'и, ха́ц'и́ц', бра́ц', да́ц', жа́ц', ваз'и́ц',
кас'и́ц', раб'и́ц', пайи́ц', гóрка слýха́ц'. 1022 ха́ц'и́ц', бра́ц', да́ц', жа́ц',
нас'и́ц'и, п'исá́ц'и, кала́ц'и́ц', трус'и́ц'. 1024 ха́ц'и́ц', бра́ц', да́ц', жа́ц',
ваз'и́ц', кас'и́ц', раб'и́ц', пайи́ц', пот'е́ц', скака́ц', танца́ва́ц', уби́ра́ц'.

на́да паўтары́ць, ва́жыць, капа́ць, из'з'эла́ць: форма на -ці сустракаецца ў старых. 1025 хаз'і́ць, хаз'і́ць, бра́ць, бра́ць, да́ць, да́ць, жа́ць, жа́ць, ваз'і́ць, ваз'і́ць, кас'і́ць, кас'і́ць, раб'і́ць, раб'і́ць, служы́ць, жа́рыць, спама́гаць, паі́шчакатэ́рыць, бу́з'а палу́чаць. Часцей за ўсё ўжываецца форма на -ці ў мове малодшага і старэйшага пакалення. 1026 хаз'і́ць, бра́ць, да́ць, жа́ць, ваз'і́ць, кас'і́ць, раб'і́ць, паі́ць, хаз'і́ць, бра́ць, пра́сьць, го́ньць, жо́ць, тры́ць. 1027 брат, дат, дава́т, жат, ва́зят, кас'і́т, спра́шыват, раб'і́т, паі́т, ха́дзі́ць, ум'іра́ць, да́жыва́ць.

Карта № 174

ФОРМА ІНФІНІТЫВА ДЗЕЯСЛОВАЎ З НЕРУХОМОМ НАЦІСКАМ НА АСНОВЕ ТЫПУ сесці

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 116:

«Як утвараецца неазначальная форма дзеяслова:

пра́сці ці пра́сьць; клас́ці ці клас́ць; ес́ці ці ес́ць; сес́ці ці сес́ць?» і часткова выкарыстаны матэрыялы адказаў на пытанне № 60 «Ці вымаўляецца -ць, -ці ў канцы слоў пасля с (у спалучэннях сць і сці): ...клас́ці, клас́ць ці клас́ь..?»

На карце супрацьстаўляюцца формы інфінітыва на -сці і -сць з націскам на аснове (клас́ці, сес́ці, пра́сці : клас́ць; сес́ць, пра́сьць).

Суіснаванне дзвюх форм у адной і той жа гаворцы картаграфуецца двума знакамі, якія адпавядаюць гэтым формам.

Асаблівасці фанетычнага саставу форм на карце не абазначаюцца: клас́ць, клас́ць, клас́ць картаграфуюцца адным знакам, клас́ць, клас́ць, клас́ць — другім.

Форма на -сте адзначана ў адказах нас. пп. 951, 955. Форма, якая заканчваецца цвёрдым [ц] — у адказах нас. пп. 755, 808, цвёрдым [т] — у адказе нас. п. 1027. Пералічаныя формы прыводзяцца ў каментарыях.

Фактычны матэрыял абмежаваны, у радзе нас. пп. картаграфуюцца адзінкавыя прыклады.

Тлумачэнні збіральнікаў да фактычнага матэрыялу ёсць у адказах наступных нас. пп.: 170, 303, 337, 353, 529, 616, 988.

Ніжэй прыводзіцца фактычны матэрыял з тых адказаў, дзе ёсць заўвагі і тлумачэнні збіральнікаў, а таксама дзе адзначана суіснаванне розных тыпаў форм у адной і той жа гаворцы: 1 пра́сьць, йес́ць, йес́ць, клас́ць. 2 с'ес́ць, йес́ць, йес́ць. 4 пра́сьць, клас́ць, клас́ць, йес́ць, йес́ць, с'ес́ць. 7 пра́сьць, клас́ць, йес́ць, йес́ць, с'ес́ць. 8 пра́сьць, йес́ць, йес́ць, клас́ць. 25 л'ес́ць, пра́сьць, пра́сьць. 26 клас́ць, клас́ць, йес́ць, йес́ць, пра́сьць, с'ес́ць. 29 йес́ць, унас́ць. 31 йес́ць, йес́ць, да́жыць с'ес́ць, пра́сьць. 32 с'ес́ць, йес́ць. 33 пра́сьць, пра́сьць, клас́ць, клас́ць, йес́ць, с'ес́ць. 35 клас́ць, клас́ць, с'ес́ць, с'ес́ць. 59 с'ес́ць, да́й мне йес́ць. 60 клас́ць, клас́ць. 63 пра́сьць, йес́ць, йес́ць, йес́ць. 65 н'і да́й йес́ць, пра́сьць, клас́ць, с'ес́ць. 73 клас́ць, клас́ць, йес́ць, л'ес́ць. 74 пра́сьць, клас́ць, с'ес́ць, йес́ць, клас́ць, йес́ць. 77 пра́сьць, клас́ць, с'ес́ць, йес́ць, апас́ць. 78 пра́сьць,

йѣс'ц'и, с'ѣс'ц'и, йес'ц'. 83 прас'ц'и, йѣс'ц'и, с'ѣс'ц'и, клас'ц'. 84
 прас'ц', клас'ц', йес'ц', с'ес'ц', клас'ц'и. 89 клас'ц', н'и дава'л'и йес'.
 94 клас'ц', н'ѣкуды клас', клас'ц'и, йес', йес'ц'. 98 йес'ц', йес', прас'ц'и,
 прас'ц', с'ес'ц'. 100 прас', прас'ц'и, клас', йес', с'ес'. 101 прас'ц'и,
 прас', йѣс'ц'и, с'ѣс'ц'и, с'ес', клас'ц'и, клас'. 103 прас'ц', клас', йес'ц'.
 106 з'е клас', прас'ц', с'ес'ц', напас', прѣпас'. 108 прас'ц'и, клас'ц',
 йѣс'ц'и. 109 прас'ц'и, клас'ц'и, клас', с'ес'. 111 клас'ц'и, йес'. 112
 прас'ц'и, прас'ц', йѣс'ц'и, йес'. 115 прас'ц'и, йѣс'ц'и, клас', йес'. 118
 прас', с'ес', клас', йес', йѣс'ц'и. 119 клас', йес', прас', с'ѣс'ц'и. 121
 с'ес'ц', дай йес'ц', йес'. 123 прас'ц'и, клас', йес'ц', йес', с'ес'.
 124 клас'ц', клас'ц'и. 130 клас', на́да зйес', с'ес', пупас'ц', украс'.
 143 клас'ц'и, йѣс'ц'и, йес'. 152 йес'ц' захац'ѣлас', н'е моу з'йѣс'ц'и, да'л'и
 пайѣс'ц'и. 157 клас', прас'ц'и. 164 прас'ц'и, клас'ц'и, клас', с'ѣс'ц'и.
 165 клас'ц'. 170 прас'ц'и, клас'ц'и; зредку — клас'ц', прас'ц'. 196
 прас'ц'и, клас'ц'и, клас', с'ѣс'ц'и, йѣс'ц'и. 197 прас'ц'. 214 клас'ц',
 крас'ц', крас'ц'и, йѣс'ц'и, с'ѣс'ц'и. 228 прас'ц'и, с'ѣс'ц'и, клас'ц'. 229
 прас'ц'и, клас'ц'и, йѣс'ц'и, с'ес'ц', клас'ц'. 236 прас'ц'и, йѣс'ц'и, йес'ц',
 с'ѣс'ц'и. 240 л'ес'ц', с'ес'ц', прас'ц'и, клас'ц'и. 243 клас'ц'и, клас',
 йѣс'ц'и, йес'. 244 прас'ц'и, крас'ц', йѣс'ц'и, йес'ц', клас'ц'и. 248
 клас'ц', йѣс'ц'и. 253 прас'ц'и, клас'ц'и, клас', йес'ц', с'ѣс'ц'и. 256
 прас'ц'и, клас'ц'и, йѣс'ц'и, крас'ц'и, крас'. 258 прас'ц', йѣс'ц'и. 264
 клас', нѣпрас'ц'и. 267 йѣс'ц'и, йес'ц'. 268 прас'ц'и, клас'ц'и, клас',
 йѣс'ц'и, йес'. 276 клас'ц'и, с'ѣс'ц'и, йѣс'ц'и, ц'и бу́з'иши йес'. 279 клас',
 йѣс'ц'и, йес'. 280 клас'ц', зал'ѣс'ц', прас'ц'и, клас'ц'и, с'ѣс'ц'и, йѣс'ц'и.
 281 н'и ум'ѣлѣ прас'ц', прывыкшы йѣс'ц'и, мо́жа с'ѣс'ц'и. 290 прас'ц'и,
 с'ѣс'ц'и, клас'ц'и, клас'ц'. 292 бу́з'иц' йес'ц', клас'. 294 на́да нѣпрас'-
 ц'и, клас'ц'и, л'ѣс'ц'и, с'ѣс'ц'и, йес'. 295 падйѣс'ц', с'ѣс'ц'и, прас'ц',
 клас'ц'. 297 с'ѣс'ц'и, клас'. 299 падйѣс'ц', клас'ц'и. 301 йѣс'ц'и, йес',
 прас'ц'и. 303 прас', прас'ц'и, йес', йѣс'ц'и, с'ес', с'ѣс'ц'и; пераважае
 форма йес', с'ес'. 305 прас', клас', йѣс'ц'и, йес'ц'. 310 йес', йес'ц'.
 313 прас'ц'и, клас'ц'и, йѣс'ц'и, прас'ц', клас'ц', йес'ц'. 314 прас'ц'и,
 клас'ц'и, йѣс'ц'и, йес'ц'. 326 прас'ц', клас'ц', клас'ц'и, с'ес'ц', йѣс'ц'и.
 331 клас'ц'и, клас'ц', л'ѣс'ц'и, с'ѣс'ц'и. 332 клас'ц', прас'ц'и, йѣс'ц'и. 336
 йес'ц', йѣс'ц'и, клас'ц'и. 337 прас'ц', с'ес'ц', йес'ц', клас'ц'; часцей —
 клас'ц'и, йѣс'ц'и. 347 клас'ц'и, клас'ц', йѣс'ц'и, йес'ц', прас'ц'. 348
 трѣбо йѣс'ц'и, прас'ц', клас'ц', с'ѣс'ц'и, клас'ц'и, прас'ц'и. 350 прас'ц'и,
 прас'ц', клас'ц'и, йѣс'ц'и. 352 прас'ц' куз'ѣл'у, с'ес'ц' на ла́ву. 353
 из'и́ц'а йес'ц', йѣс'ц'и. Ужываюцца абедзве формы. 354 хо́цац'е йест',
 йѣс'ц'и, прас'ц'и. 355 трѣба было́ с'ес'ц', клас'ц'и, йѣс'ц'и. 362 прас'ц',
 клас'ц', клас'ц'и, с'ес'ц', йѣс'ц'и. 363 прас'ц'и, клас'ц'и, клас'ц', йѣс'ц'и.
 364 йес'ц', йѣс'ц'и. 367 прас'ц'и, клас'ц'и, клас'ц'. 393 прас'ц'и,
 клас'ц'и, клас'ц', йѣс'ц'и. 396 йѣс'ц'и, клас'ц'. 397 йѣс'ц'и, йес'ц'.
 400 клас'ц'и, прас'ц'и, клас'ц'. 433 клас'ц'и, клас'ц'. 440 йѣс'ц'и,
 йѣс'ц' бу́з'а. 442 прас'ц', йѣс'ц'и. 450 прас'ц'и, клас'ц'и, клас'ц'. 455
 клас'ц'и, клас'ц', прас'ц'и, с'ѣс'ц'и. 456 прас'ц'и, с'ѣс'ц'и, клас'ц'и,
 клас'ц'. 502 прас'ц', клас'ц'. 528 прас'ц'и, йѣс'ц'и, с'ѣс'ц'и, клас'ц'и,
 клас'ц' йагó трѣба, клас'ц'и трѣба спац'. 529 йес'ц', прас'ц'и; радзей —

прас'ц'. 549 прас'ц', клас'ц', йес'ц', клас'ц'и, йес'ц'и. 559 клас', кла-
 с'ц'и, прас'ц'и, йес'ц'и. 570 йесц', йес'ц'и. 577 клас'ц', йес'ц', йес'ц'и.
 582 клас', клас'ц'и, йес'ц'и, с'ес'ц'и. 586 прас'ц', йес'ц', прас'ц'и, йес'ц'и.
 593 с'ес'ц'и, йес'ц', йес', дайес', пр'ас'ц', клас'ц', с'ес'ц', клас'ц'и, йес'ц'и.
 пр'ас'ц'и. 595 клас'ц', йес'ц', клас'ц'и. 596 прас'ц'и, прас'ц', клас'ц'и,
 клас'ц', с'ес'ц'и, с'ес'ц'. 597 клас'ц', клас'ц'и, йес'ц'и. 599 прас'ц',
 клас'ц', с'ес'ц', клас'ц'и, йес'ц'и. 603 клас'ц', йес'ц', клас'ц'и, прас'ц'и,
 л'ес'ц'и, йес'ц'и, с'ес'ц'и. 604 клас'ц', клас'ц'и, йес'ц'и. 606 пр'ас'ц',
 клас'ц', йес', йес'ц'. 611 клас'ц', пр'ас'ц', йес'ц', йес'ц'и, с'ес'ц', с'ес'ц'и.
 613 пр'ас'ц', клас'ц', клас'ц'и, йес'ц'. 616 клас'ц', йес'ц' — толькі так.
 621 с'ес'ц', пр'ас'ц', клас'ц', клас'ц'и. 624 пр'ас'ц', клас'ц', адклас'ц'и,
 йес'ц'и. 637 клас' воз, йес', клас'ц'и, йес'ц'и. 638 прас'ц', клас'ц', клас-
 с'ц'и, с'ес'ц', йес'ц', йес'ц'и. 645 клас'ц', йес'ц'и, йесц', красц'. 648
 пр'ас'ц'и, клас'ц'и, с'ес'ц'и, йес'. 657 йсты, йест', прасты, класты. 675
 прас'ц'и, клас'ц'и, клас'ц', из'иц'е йес'ц'и. 715 класц', йесц', йес'ц'и,
 с'ес'ц'и. 718 йес'ц'и, йес'ц' хочацца. 744 йес'ц'и, йес'ц', клас'ц'и, прас-
 с'ц'и. 750 йес'ц'и, йес', с'ес'ц'и. 755 йесц, с'есц. 758 йес'ц'и, клас'ц'и,
 класц', с'ес'ц'и, прас'ц'и. 760 ййсты, йес', класты. 769 класты, сёсты,
 ййсты, йёсты, йес'т'. 771 пр'асты, класты, класт', ййсты, с'йсты. 777
 с'ес'ц'и, пал'ес'ц'и, клас'ц', йес'ц', йес'ц'и. 798 хто таб'ё дас' йес',
 с'ес'ц'и, спрас'ц'и, далá б йес'ц'и. 807 прас'ц'и, клас'ц'и, йес'ц'. 808
 прас'ц'и, с'ес'ц'и, йес'ц'и, класц, йесц. 809 прас'ц'и, клас'ц'и, класц',
 йес'ц'и, с'ес'ц'и. 822 прас'ц'и, с'ес'ц'и, клас'ц'и, клас', йес'ц'и, йес'. 825
 прас'ц'и, клас'ц'и, йес'ц'и, йес'. 826 йес'ц'и, йес'. 832 прас'ц'и, клас'ц'и,
 л'ез'ц'и, с'ес'ц'и, йес'ц'и, йес', зйес'. 834 прас'ц'и, клас'ц'и, класц', клас'
 йес'ц'и. 839 с'ес'ц'и, йес'ц'и, йес'. 850 клас'ц'и, йес'ц'и, йес'. 858
 прас'ц'и, с'ес'ц'и, йес'ц'и, клас'ц'и, клас'ц'. 859 йес'ц'и, с'ес'ц'и, прас'ц'и,
 клас'ц'и, клас'ц'. 867 с'ес'ц'и, йес'ц'и, зйесц', йес'ц' н'и хочу. 872 прас-
 с'ц'и, клас'ц'и, с'ес'ц'и, йес'ц'и, йес'. 878 йес'ц'и, йес'ц', клас'ц'. 884
 с'ес'ц'и, прас'ц'и, клас'ц'и, клас'ц', йес'ц'. 885 прас'ц'и, йес'. 886 с'е-
 с'ц'и, напрас'ц'и, йес'ц'и, йес', унас'. 888 с'ес'ц'и, прас'ц'и, клас'ц'и,
 йес'ц'и, пайес'ц', пайес'. 889 клас'ц'и, класц', прас'ц'и, прасц', с'ес'ц'и,
 йес'ц'и, йесц'. 897 прас'ц'и, прасц', с'ес'ц'и, с'есц', йес'ц'и, йесц'. 900
 прас'ц'и, прасц', давай йесц'и. 901 прасц', с'ес'ц'и, с'есц', хачу йес'ц'и
 або йесц'. 905 клас'ц'и, прас'ц'и, прас'ц', с'ес'ц'и, с'ес'ц', клас'ц'и,
 йес'ц'и, йес'ц'. 906 напас'ц', на́да л'ез'ц', л'ез'ц'и куды, пал'ез'ц', клас-
 с'ц'и, трéба пайес'ц'. 907 с'ес'ц'и, прас'ц'и, прас'ц', клас'ц'и, клас'ц',
 йес'ц'и, из'иц'а йес'ц'. 910 прас'ц', клас'ц', клас'ц'и, йес'ц', йес'ц'и,
 с'ес'ц'. 911 клас'ц', клас'ц'и, пал'ес'ц', пал'ес'ц'и, прас'ц', с'ес'ц', йес'ц'.
 917 класц', йесц', прас'ц'и, клас'ц'и, йес'ц'и, с'ес'ц'и. 920 клас'ц'и,
 клас'ц', прас'ц'и, с'ес'ц'и, йес'ц'и, мо́жна йес'ц'. 921 клас'ц'и, с'ес'ц'и,
 йес'ц'и, йес'ц'. 926 клас'т', прас'т', йес'т'и. 936 клас'ц', наклас'ц'и.
 939 клас'ц', пал'ез'ц', б'у́з'иши йес'ц', йес'ц'и, хочу прас'ц', с'йес'ц'. 940
 клас'ц', йес'ц', пайес'ц'и, с'ес'ц'и. 941 с'ес'ц', йес'ц', клас'ц'и, клас'ц'.
 942 прас'ц', прас'ц'и, клас'ц', клас'ц'и, йес'ц', б'у́ду йес'ц'и, с'ес'ц'. 944
 крас'ц'и, крас'ц', прас'ц'и, с'ес'ц'и, йес'ц'и. 950 пр'асты, класты, с'йсты,
 ййсты, йес'т'. 951 пр'ёсте, класте, класты, с'йсте, ййсте, ййсты. 955

пр'эсте, йісте, йісты. 959 прасц', класц'. 964 прástы, йéсты, йес'ц', йéс'ц'и, с'эс'ц'и, клás'ц'и. 966 с'эс'ц'и, клás'ц'и, йéс'ц'и кашу, йес'ц' аб'ёт. 970 прás'ц'и, клás'ц'и, крás'ц'и, йéс'ц'и, клас', йес'. 972 ул'éz'ц'и, с'эс'ц'и, прás'ц'и, покрás'ц'и, йéс'ц'и трéбо, йес'ц' трéбо. 973 прás'ц'и, йéс'ц'и, класц'. 980 клас'ц', йéс'ц'и, падйéс'ц'и. 986 прás'ц'и, клás'ц'и, класц'. 987 клás'ц'и, с'эс'ц'и, йес'. 988 прás'ц'и, йéс'ц'и, с'эс'ц'и, клас' і рэдка — наклás'ц'и. 994 прást'и, поклást'и, с'ést'и, йéс'т'и, поклást'. 995 клás'ц'и, прás'ц'и, с'эс'ц'и, йéс'ц'и, йес'ц'. 997 прás'ц'и, наклás'ц'и, с'эс'ц'и, йéс'ц'и, йес'ц', йес'. 1005 йéс'ц'и, с'эс'ц'и, прás'ц'и, клас'ц'. 1008 прасц', клас', йéс'ц'и, прást'и, клást'и, йést'и, с'ést'и, йést. 1015 прás'ц'и, с'эс'ц'и, йéс'ц'и, йес'ц'. 1017 прás'ц'и, клás'ц'и, клас'ц', с'эс'ц'и, йéс'ц'и. 1022 прас'ц' куз'ёл'у, йес'ц'. 1023 прас'ц', крас'ц', клás'ц'и. 1024 клás'ц'и, прас'ц', с'эс'ц', йес'ц'. 1026 прás'ц'и, клás'ц'и, с'эс'ц', йес'ц', крас'ц'. 1027 пр'аст, класт, с'ест, йéсты.

Карта № 175

ФОРМА ІНФІНІТЫВА ДЗЕЯСЛОВАЎ ТЫПУ *несці* І МЕСЦА НАЦІСКУ Ў ЁЙ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 116:

«Як утвараецца неазначальная форма дзеяслова:

б) *месці, мясці ці месць; несці ці несць; весці ці весць: трэсці ці трэсць..?»*

Пры недастатковасці матэрыялу ў адказах на асноўнае пытанне выкарыстоўваюцца адказы на пытанне № 60: «Ці вымаўляюцца *-ць, -ці* ў канцы слоў пасля *с* (у спалучэннях *сць і сці*): *прывнесці, прывнесць* ці *прывнесь; прывесці, прывесць* ці *прывесь; месці, месць* ці *месь..?»*

На гэтай карце картаграфуюцца дзеясловы, якія адрозніваюцца хістаннем націску ў форме інфінітыва.

Картаграфуемыя формы супрацьстаўляюцца па дзвюх лініях: па месцы націску — на канчатку і аснове (*н'ас'ц'и: н'эс'ц'и*), па тыпу канчатка — поўны і скарачаны (*н'ас'ц'и, н'эс'ц'и: н'ес'ц'*).

Аднолькава картаграфуюцца прыставачныя дзеясловы тыпу *прывнесці, замесці*.

Фанетычныя асаблівасці на карце не абазначаюцца: як *н'ас'ц'и* картаграфуецца форма *ныстé*, адзначаная ў адказах нас. пп. 701, 728, 732, 951, 955.

Страта зычнага ў канцы слова на карце не абазначана: *нес'ц' і нес'* картаграфуюцца адным знакам.

Суіснаванне розных тыпаў форм у адной і той жа гаворцы картаграфуецца пэўнай колькасцю знакаў, якія адпавядаюць гэтым формам.

З прычыны абмежаванасці фактычнага матэрыялу ў радзе выпадкаў картаграфуюцца адзінкавыя формы.

Ёсць заўвага збіральнікаў у адказе нас. п. 988.

У каментарыях прыводзіцца фактычны матэрыял, які адлюстроўвае:
а) суіснаванне форм інфінітыва з розным тыпам націску; б) суісна-

ванне форм з наяўнасцю і адсутнасцю канцавога галоснага: 1, 3 м'ас'-
 ц'и, в'ес'ц'и, зм'ас'ц'і, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трэс'ц'и. 8 м'асц'і, прын'ес'ц'. 11
 в'ес'ц'и, н'ес'ц'и, прын'ас'ц'і в'адрó вады, м'ес'ц'. 12 в'ес'ц'и, н'ес'ц'и,
 м'ас'ц'і. 19 м'ас'ц'і, м'ес'ц'и, н'ес'ц'и, прыв'ес'ц'и. 23 м'ес'ц'и, н'ес'ц'и,
 трэс'ц'и, в'ес'ц'и, хату на́да м'ас'ц'і. 26 н'ес'ц'и, н'ес'ц', в'ес'ц'и, в'ес'ц',
 м'ас'ц'і, пыдм'ас'ц'і. 27 в'ес'ц'и, м'ес'ц'и, ла́пц'и пл'ес'ц', убо́рку на́да
 в'ас'ц'і, прын'ес'ц', прыв'ес'ц'. 28 н'ес'ц', м'ес'ц'и, трэ́ба м'есц'. 29 н'е-
 с'ц'и, в'ес'ц'и, прын'ас'ц'і, прыв'ас'ц'і. 30 м'ас'ц'і, в'ас'ц'і, трас'ц'і,
 н'ес'ц'. 31 прыв'ас'ц'і, в'ас'ц'і, м'ас'ц'і, в'ес'ц', прын'ес'ц', м'ес'ц'. 32
 н'ес'ц'и, м'ес'ц', прыв'ес'ц'. 39 м'ас'ц'і, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трэс'ц'и. 40
 н'ас'ц'і, м'ас'ц'і, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и. 51 в'ес'ц'и, прав'ес'ц'и, м'ес'ц'и, тра-
 с'ц'і, в'ас'ц'і, м'ас'ц'і. 54 м'асц'і, в'есц'и, прыв'ес'ц'и, м'ес'ц'и. 60
 м'ес'ц', м'ес'ц'и. 61 н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, в'ес'ц', м'ес'ц'. 62 н'ес'ц'и, в'е-
 с'ц'и, прын'ес'ц', прыв'ес'ц'. 64 м'ас'ц'і, трас'ц'і, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и. 65
 п'урав'ас'ц'і, падм'ас'ц'і, н'ес'ц', прын'ес'ц', прыв'ес'ц', м'ес'ц' хату.
 68 падм'ас'ц'і, зав'ас'ц'і, в'ас'ц'і, н'ас'ц'і, трас'ц'і, вын'ес'ц' ц'а́шка,
 прыв'ес'ц' кан'а. 69 нав'ес'ц'и, м'ес'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трас'ц'і. 70
 м'ес'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трас'ц'і. 71 п'урав'ес'ц'и, падм'ес'ц'и, прын'е-
 с'ц'и, прыв'ес'ц'и, зам'ас'ц'і. 73 треба в'ес'ц'и, м'ес'ц'и хату, треба пад-
 м'ес' хату, прын'ес', прыв'ес'. 74 м'ас'ц'і, н'ес'ц'и. 76 м'ас'ц'і, в'ес'ц',
 трес'ц'. 78 м'ес'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, прыв'ес', прыв'ес'ц'и, м'ес', м'е-
 с'ц'и. 82 прын'ас'ц'і, м'ас'ц'і, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трэс'ц'и. 83 м'ес'ц'и,
 н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трэс'ц'и, п'еран'ес'ц'и, прын'ес'ц'и, прыв'ас'ц'і, м'ес'ц'.
 87 падм'ас'ц'і, в'ас'ц'і, трас'ц'і, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, м'ес'ц'и, п'уран'ес'ц'и,
 п'урав'ес'ц'и. 94 падм'ес'ц', з'в'ес'ц', з'в'ес'ц'и. 95 м'ес'ц'и, н'ес'ц'и,
 в'ес'ц'и, трэс'ц'и, на́да прын'ес' дро́у. 101 н'ас'ц'і, н'ес', в'ас'ц'і, из'-
 в'ес', трас'ц'і, трес'. 109 м'ас'ц'і, в'ес'ц'и, прын'ес', м'ес'. 111 м'ес'ц'и,
 трас'ц'і, прын'ес', прыв'ес', м'ес'. 112 н'ес'ц'и, н'ес'ц', прын'ес'ц'и, пры-
 н'ес'ц'. 113 н'ес'ц'и, прын'ес'. 114 м'ес'ц'и, үрес'. 115 м'ес'ц'и, н'е-
 с'ц'и, прын'ес'. 117 в'ес'ц'и, пр'ин'ес', пр'ив'ес'. 119 м'ес', м'ес'ц'и,
 н'ес', н'ес'ц'и, тр'ес', в'ес'. 151 трэ́ба зам'ас'ц'і падло́у, при́нас'ц'і,
 б'ес'ц'и с'ена. 152 м'ас'ц'і, н'ас'ц'і, трас'ц'і, в'ес'ц'и. 170 м'ас'ц'і,
 н'ас'ц'і, в'ас'ц'і, прын'ас'ц'і, н'ес'ц'и. 184 м'ас'ц'і, н'ес'ц'и. 186 м'а-
 с'ц'і, м'ес'ц'и, прын'ес'ц'и. 202, 214 м'ас'ц'і, н'ас'ц'і, трэс'ц'и. 227 м'е-
 с'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трас'ц'і. 229 м'ес'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трас'ц'і.
 236 м'ес'ц'и, прын'ес'ц'и, прыв'ес', м'ес' пол. 240 м'ес'ц', н'ес'ц', м'ес'ц'и,
 н'ес'ц'и. 243 м'ес'ц'и, м'ес', в'ес'ц'и, в'ес'. 248 в'ес'ц', зав'ес'ц'и. 251
 м'ес'ц'и, м'ес'ц', н'ес'ц'и, в'ес'ц'и. 253 м'ес'ц'и, в'ес'ц'и, прын'ес'ц'и, пры-
 в'ес'ц', прыв'ес'. 259 м'ес', м'ес'ц'и, пр'ин'ес', пр'ив'ес'. 264 м'ес'ц'и,
 н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трэс'ц'и, прын'ес', прыв'ес', м'ес'. 268 м'ес'ц'и, н'ес'ц'и,
 в'ес'ц'и, трэс'ц'и, прын'ес', прыв'ес', м'ес'. 280 прыв'ес', прыв'ес'ц'и, м'е-
 с'ц'и, н'ес'ц'и, трэс'ц'и. 289 м'ас'ц'і, н'ас'ц'і, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трэс'ц'и.
 292 в'ас'ц'і, м'ес', м'есц', пр'ив'ес'ц'. 294 н'ес'ц'и, м'ес'ц'и, м'ес', пр'и-
 н'ес'ц'. 295 нав'ес'ц', тр'ес'ц', тр'ес'ц'и, м'ес'ц'и, үр'ес'ц'и, үр'ес'ц'. 297
 м'ес'ц'и, в'ес'ц'и, м'ес'. 299 пув'ас'ц'і, зав'ес'ц'и, м'ес'ц'и, м'ес'ц', н'ес'ц',
 н'ас'ц'і, тр'ас'ц'і. 309 н'ес' сол' было ц'а́жка, пл'ес'ц'и. 313 м'ес'ц'и,
 м'ес'ц', н'ес'ц', в'ес'ц', трес'ц'. 314 м'ес'ц'и, прын'ес'ц'и, дан'ес'ц' с'удá,

йак п'уран'ес'ц' то́йа с'эна, үрес'ц' на́да, м'ес'ц', м'ес'ц'и. 315 пры-
 н'ес'ц', прыв'ес'ц', м'ес'ц'и, н'ес'ц'и. 323 м'ес'ц'и, м'ес'ц', н'ес'ц'и, н'ес'ц'.
 330 м'ес'ц', м'ес'ц'и, н'ес'ц', н'ес'ц'и, пр'ин'ес'ц', пр'ив'ес'ц'. 331 н'ес'ц'и,
 тр'ес'ц', м'ес'ц'. 332 н'ес'ц'и, пр'ин'ес'ц', м'ес'ц'. 337 м'ес'ц', в'ес'ц',
 пр'ин'ес'ц', пр'ив'ес'ц', м'ес'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, тр'ес'ц'и. 345 н'ес'ц'и,
 в'ас'ц'и, т'рас'ц'и. 355 м'ес'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, т'рас'ц'и. 363 м'ас'ц'и,
 н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трын'ас'ц'и, прыв'ас'ц'и. 369 в'ес'ц', трес'ц', прын'а-
 с'ц'и. 374 м'ас'ц'и, н'ес'ц'и, трес'ц'и. 391 м'ас'ц'и, трес'ц'и. 393 м'а-
 с'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трес'ц'и. 402 м'ес'ц'и, н'ес'ц'и, прын'ас'ц'и. 403
 н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, т'рас'ц'и. 409 н'ас'ц'и, м'ас'ц'и, кл'ас'ц'и, в'ес'ц'и, за-
 в'ес'ц'и, прыв'ас'ц'и. 417 м'ас'ц'и падло́гу, в'ес'ц'и, трéба было́ пл'ас'ц'и
 ко́шык'и, прышло́с'а в'ас'ц'и, н'ас'ц'и. 427 м'ес'ц'и, зам'ас'ц'и. 434
 м'ас'ц'и, падм'ес'ц'и, прыв'ес'ц'и. 444 в'ас'ц'и, спл'ас'ц'и, падм'ес'ц'и
 падло́гу. 445 трес'ц'и, м'ес'ц'и, т'рас'ц'и, м'ас'ц'и, прын'ас'ц'и, прыв'а-
 с'ц'и. 447 зан'ес'ц'и, м'ес'ц'и, трес'ц'и, үрап'ц'и. 452 м'ас'ц'и, н'ес'ц'и,
 в'ес'ц'и. 454 н'иес'ц'и, м'иел'ис'а прыв'ас'ц'и. 457 в'ас'ц'и, үраб'ц'и,
 м'ес'ц'и, н'ес'ц'и. 459 прын'ас'ц'и, прыв'ас'ц'и, м'ас'ц'и, в'ас'ц'и, н'ас'ц'и,
 пл'ас'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, м'ес'ц'и, трес'ц'и. 460 м'ас'ц'и, прыв'ас'ц'и,
 раз'в'ес'ц'и, м'ес'ц'и, н'ес'ц'и. 488 м'ас'ц'и, н'ес'ц'и. 496 м'ас'ц'и, м'е-
 с'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трес'ц'и. 498 м'ес'ц'и, м'ас'ц'и, прыв'ес'ц'и, ун'е-
 с'ц'и. 499 м'ас'ц'и, м'ес'ц'и, н'ес'ц'и, прыв'ес'ц'и. 503 м'ес'ц'и, пры-
 в'ас'ц'и. 507 м'ес'ц'и, м'ас'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, в'ас'ц'и. 529 м'ес'ц'и,
 м'ес'ц', в'ес'ц'и, трес'ц'и. 531 прын'ас'ц'и, м'ес'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и. 532
 хату́ падм'ес'ц', падм'ес'ц'и, парá ужо атн'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трес'ц'и. 539
 трес'ц'и, т'рас'ц'и, м'ес'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и. 541 м'ес'ц'и, м'ас'ц'и, пры-
 н'ес'ц'и. 545 м'ес'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, прын'ес'ц'и, прыв'ез'ц'и, пры-
 в'ес'ц'. 549 н'ес'ц', в'ес'ц', трес'ц', прын'ес'ц'и, прыв'ес'ц'и, м'ес'ц'и. 559
 прын'ес'ц', прыв'ес'ц', м'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трес'ц'и. 563 м'ес'ц', м'ес'ц'и.
 567 прын'ес'ц', прыв'ес'ц', н'ес'ц'и, м'ес'ц'и. 570 прын'ес'ц', н'ес'ц', м'е-
 с'ц'и. 571 м'ес'ц'и, м'ес'ц', на́да дроў прыв'ес'ц'и. 573 м'ес'ц'и, прыв'ес'.
 577 м'ес'ц'и, прыв'ез'ц'. 578 в'ес'ц', н'ес'ц'и, дроў прыв'ес'ц'и, м'ес'ц'и.
 579 прын'ес'ц', кѣн'а прыв'ес'ц', прыв'ес'ц'и, м'ес'ц'и, м'ес'ц', трес'ц',
 н'ес'ц', в'ес'ц'. 582 м'ес'ц', м'ес'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трес'ц'и. 583
 м'ес'ц', м'ес'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и, трес'ц'и. 584 н'ес'ц', н'ес'ц'и, м'ес'ц'и.
 586 м'ес'ц', м'ес'ц'и. 587 м'ес'ц', м'ес'ц'и, н'ес'ц'и. 593 н'ес'ц', в'ес'ц',
 трес'ц', рес'ц' (расці), прав'ес'ц'и, м'ес'ц'и. 595 м'ес'ц', н'ес'ц', в'ес'ц',
 м'ес'ц'и, прын'ес'ц'и, прыв'ес'ц'и. 596 в'ес'ц'и, в'ес'ц', трес'ц'и, трес'ц',
 м'ес'ц'и, м'ес'ц'. 597 м'ес'ц', н'ес'ц', в'ес'ц', прын'ес'ц'и, прыв'ес'ц'и, м'е-
 с'ц'и. 599 прын'ес'ц'и, прын'ес'ц', прыв'ес'ц'и, прыв'ес'ц', м'ес'ц', н'ес'ц',
 в'ес'ц', трес'ц'. 601 прын'ес'ц'и, прыв'ез'ц'и, прын'ес'ц' айса́, м'ес'ц',
 н'ес'ц'. 603 прын'ес'ц', прыв'ес'ц', м'ес'ц', прын'ес'ц'и, м'ес'ц'и, н'ес'ц'и,
 в'ез'ц'и. 604 прын'ес'ц', м'ес'ц'и, падм'ес'ц'и, трес'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и.
 701 м'истé, н'истé, выстé, прынестé. 728 местé, прин'истé, нестí, вестí,
 грестí. 732 прынестé воды́, местí подло́гу, нестí, вестí. 774 м'ес'ц'и,
 н'ес'ц'и, т'рас'ц'и. 775 м'ес'ц'и, м'ас'ц'и. 776 зам'ас'ц'и хату́, н'ас'ц'и,
 пама́ху скрапс'ц'и, в'ас'ц'и, т'рас'ц'и, прын'ес'ц'и, прыв'ес'ц'и. 777 пры-
 в'ес'ц'и, м'ас'ц'и. 780 зам'ас'ц'и, м'ес'ц'и, н'ес'ц'и, в'ес'ц'и. 781 прын'е-

с'ц'у вады, зам'ес'ц'у хату, прив'ес'ц'у кон'а, трес'ц'у, н'ес'ц'у. 784 н'ес'ц'у са, падм'ес'ц'у, н'ес'ц'у. 786 в'ес'ц'у, м'ес'ц'у, м'ес'ц'у. 787 м'ес'ц'у, м'ас'ц'у, в'ез'ц'у, в'аз'ц'у, н'ес'ц'у, н'ас'ц'у. 788 прив'ес'ц'у, м'ес'ц'у. 791 м'ес'ц'у, трас'ц'у, н'ес'ц'у, прив'ес'ц'у, прын'ес'ц'у. 800 подм'ес'ц'у хату, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у. 801 в'ес'ц'у, н'ес'ц'у, м'ес'ц'у, м'ес'ц'у. 802 м'ес'ц'у, навес'ц'у. 821 м'ес'ц'у, м'ес'ц'у, трас'ц'у, в'ес'ц'у. 832 трес'ц'у, м'ес'ц'у, в'ез'ц'у, в'аз'ц'у. 836 прын'ес'ц'у, прив'ес'ц'у, м'ес'ц'у, м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у. 839 м'ес'ц'у, пл'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у. 850 м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у. 851 м'ес'ц'у, трес'ц'у, в'ес'ц'у, н'ес'ц'у. 853 м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трас'ц'у. 855 м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ез'ц'у, в'ез'ц', в'ес'ц'у, трес'ц'у. 856 м'ес'ц'у, н'ес'ц', в'ес'ц'. 857 м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трас'ц'у. 858 м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у, прын'ес'ц', прив'ес'ц'. 869 м'ас'ц'у, н'ас'ц'у, в'ас'ц'у, трас'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у. 870 м'ас'ц'у, прын'ес'ц'у, падм'ес'ц'у. 871 м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ез'ц'у, трас'ц'у. 876 м'ас'ц'у, прын'ес'ц'у, прив'ес'ц'у. 878 м'ес'ц', прын'ес'ц', прив'ес'ц', м'ес'ц'у. 879 м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трас'ц'у. 882 прив'ес'ц'у, б'уду м'ес'ц'у двор, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у. 883 н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у, прив'ес'ц'у, м'ес'ц'у. 884 м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, прын'ес'ц'. 885 м'ес'ц', м'ес'ц'у. 886 м'ес'ц'у, трес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у, прив'ес'ц'у. 887 м'ас'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у. 889 м'ас'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у, паран'ес'ц'у, м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трас'ц'у. 895 трэба н'ес'ц', йшче прын'ес'ц'у, м'ес'ц'у, в'ес'ц'у. 897 м'ес'ц', в'ес'ц', трес'ц', м'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у. 903 м'ас'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у. 905 м'ес'ц'у, м'ес'ц', н'ес'ц'у, н'ес'ц', трес'ц'у. 906 на́да в'ес'ц'у, тн'ес'ц'у, б'у́за ц'в'ис'ц'. 910 м'ес'ц', н'ес'ц', в'ес'ц', трес'ц', прын'ес'ц'у, прив'ес'ц'у, м'ес'ц'у. 915 м'ес'ц', м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у. 917 прын'ес'ц', прив'ес'ц', м'ес'ц', м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у. 919 м'ес'ц'у, трас'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у. 920 м'ес'ц'у, м'ес'ц', н'ес'ц'у, в'ес'ц'у. 937 м'ес'ц', м'ес'ц'у, н'ес'ц', в'ес'ц', пл'ес'ц'. 939 м'ес'ц', м'ес'ц'у, атв'ез'ц' у бал'н'іцу, в'ез'ц'у, в'ес'ц', рес'ц' (расці). 940 м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, м'ес'ц'. 941 м'ес'ц', н'ес'ц', в'ес'ц', прын'ес'ц', прив'ес'ц'у, м'ес'ц'у. 942 м'ес'ц'у, м'ес'ц', н'ес'ц', в'ес'ц', трес'ц', по́ўз'ц'у. 944 м'ес'ц'у, м'ес'ц'. 951 мысты, нысты, везтэ, трастэ. 955 местэ, нестэ, вестэ, трестэ. 957 мысты, нэсты, вэсты, прынысты, прывысты. 959 мысц', несц', весц', тресц'. 969 м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у. 970 м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, трес'ц'у, прын'ес', прив'ес', м'ес'. 979 в'ез'ц'у, прив'ес'. 981 м'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у, н'ес'ц'у. 982 н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, м'ес'ц'. 986 мес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у, прын'ес'ц'. 988 м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, трес'ц'у; рэдка — прын'ес'. 989 м'ес'ц'у, трес'ц'у, зан'ес'ц'у, м'ес'ц'у, прин'ес'ц'у, прив'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у. 991 м'ес'ц'у, зам'ес'ц'у, н'ес'ц'у, прын'ес'ц'у. 996 падн'ас'ц'у, в'ас'ц'у, прын'ес'ц'у, прын'ес'. 997 м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ез'ц'у, трас'ц'у, трес'ц'у. 999 м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у, трес'ц'у. 1002 м'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у. 1003 м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, прын'ес'ц'у, прив'ез'ц'у. 1004 зам'ес'ц'у, н'ес'ц'у, прын'ес'ц'у, в'ез'ц'у, трес'ц'у, пл'ес'ц'у, м'ес'ц'у. 1006 м'ес'ц'у, м'ес'ц'у, н'ес'ц'у, в'ес'ц'у, трес'ц'у. 1007 месты, прынэсты. 1008 м'ес'ц'у, м'ес'ц'у, нест'у, вест'у, прынест'у. 1011 н'ес'ц'у, м'ес'ц'у, пл'ес'ц'у, в'ез'ц'у,

трас'ц'і, трэс'ц'і. 1012 прынесці, прывесці, месці, замесці. 1017 н'ес'ц'і, в'ес'ц'і, трас'ц'і, прынас'ц'і ўрошы. 1020 прын'есці, прыв'есці, м'есці, н'есці, в'есці, трэсці. 1021 прыв'есці, прын'есці, м'есці, н'есці, в'есці. 1022 м'есці, в'есці, н'есці. 1023 хату м'есці, нав'есці, н'есці, м'есці, в'есці. 1024 падм'есці, н'есці, в'есці, трэсці, м'есці. 1025 м'есці, м'есці, н'есці, в'есці, трэсці. 1026 прын'есці, прыв'есці, м'есці, м'есці, н'есці, в'есці, трэсці.

Карта № 176

ФОРМА ІНФІНІТЫВА ДЗЕЯСЛОВА ісці

Карта складзена на матэрыяле-пытання № 116:

«Як утвараецца неазначальная форма дзеяслова: ... ісці, іціць ці іці?»

На гэтай карце картаграфуюцца тыпы форм ісці, іціць, ідзіць, іці і інш.

Адзначаныя ў матэрыялах выпадкі суіснавання розных тыпаў форм картаграфуюцца пэўнай колькасцю знакаў, якія адпавядаюць гэтым формам.

На аснове прыставачных утварэнняў ставяцца знакі ў нас. пп. 71, 81, 277, 311, 454, 555, 712.

Фанетычныя асаблівасці форм на карце не ўлічваюцца: *иц'і, ит'і, итбі* картаграфуюцца адным знакам, *ис'ц'і* і *истбі* таксама аб'ядноўваюцца адным знакам. Не абазначаецца на карце наяўнасць [й] у пачатку формы — *йис'ц'і, йитбі*.

Заўвагі збіральнікаў ёсць у адказах нас. пп. 370, 1006.

У каментарыях прыводзяцца: а) адказы, дзе адзначаны розныя тыпы картаграфуемых форм; б) адказы з заўвагамі і тлумачэннямі збіральнікаў; в) формы з фанетычнымі асаблівасцямі: 22 *иц'і*. 69 *иц'і, ис'ц'і*. 71 *прайс'ц'і, прайц'і*. 73 *треба ужé йиц'і*. 74 *йиц'і*. 80 *ис'ц'і, иц'і*. 81 *прыс'ц'і*. 83 *иц'і, иц'іц'*. 85 *ис'ц'і, иц'і*. 96 *из'иц'*. 98 *иц'і, ис'ц'і*. 100 *иц'і, иц'іц'*. 118 *йиц'іц', йиц'і*. 119 *йиц'і, йиц'іц'*. 120 *йиц'іц'*. 121 *иц'іц'*. 124 *ис'ц'і, рана ис'ц'іц', уиц'і*. 125 *из'иц'*. 126 *йиц'іц'*. 128 *на́да из'иц'* на по́л'а. 130 *иц'і, из'иц'*. 132 *иц'і, иц'іц'*. 134 *иц'і, из'иц'*. 150 *йис'ц'і*. 154 *ис'ц'і, иц'і*. 187 *йис'ц'і*. 198 *ис'ц'і, иц'і*. 202 *йис'ц'і*. 209 *йис'ц'і*. 229 *ис'ц'і, иц'і*. 237 *ис'ц'і, иц'і*. 238 *ис'ц'і, иц'і*. 239 *ис'ц'і, иц'і*. 244 *ис'ц'і, йиц'і*. 252 *йис'ц'і*. 253 *йис'ц'і*. 276 *на́да йиц'і*. 277 *прайс'ц'і, иц'іц'*. 290 *йиц'іц'*. 291 *иц'і, ис'ц'і*. 292 *иц'іц' кыла мыста́*. 307 *иц'і, ис'ц'і*. 311 *сыйц'і*. 312 *ис'ц'і, иц'і*. 313 *ў пуц' ис'ц'і, иц'і*. 314 *ис'ц'і, иц'і, найц'і, сыйс'ц'і*. 326 *иц'іц', иц'і*. 333 *йиц'і*. 334 *йиц'і, ис'ц'і*. 358 *ис'ц'і, йс'ц'і*. 367 *ис'ц'і, иц'і*. 370 *ис'ц'і, иц'і*; рэдка — *иц'іц'*. 415 *иц'і, ис'ц'і*. 420 *йис'ц'і*. 438 *йис'ц'і, иц'і*. 440 *ис'ц'і, иц'і*. 441 *иц'і, ца́жко ис'ц'і*. 444 *иц'і, ис'ц'і*. 445 *йис'ц'і*. 454 *да канца́ дайц'і*. 460 *иц'і, ис'ц'і, пайц'і*. 468 *ис'ц'і, иц'і*. 477 *тре иц'і, ис'ц'і*. 480 *ис'ц'і, иц'і*. 485 *иц'і, ис'ц'і*. 487 *ис'ц'і, кудбі сы'ц'і*. 491 *ис'ц'і, иц'і*. 498 *иц'і, ис'ц'і*. 503 *иц'і, йис'ц'і*. 504

йис'ц'у. 507 ис'ц'у, иц'у. 509 ис'ц'у, иц'у. 510 йис'ц'у, ис'ц'у, иц'у. 511 ис'ц'у, иц'у. 512 иц'у, ис'ц'у. 514 исц'у, иц'у. 521 иц'у, ис'ц'у. 529 иц'у, ис'ц'у. 530 исц'у, иц'у. 532 йиц'у, парá ис'ц'у у шкóлу. 538 иц'у, йиц'у. 539 иц'у, йиц'у. 541 ицц'у. 555 прайц'уц'. 556 ис'ц'у, иц'у. 571 йиц'у. 588 иц'у, иц'уц'. 592 иц'уц', йц'уц'. 593 йиц'у, иц'у, иц'уц'. 601 ис'ц'уц', ис'ц'у. 608 йц'уц'. 610 иц'уц'и. 611 ис'ц'у, йиц'у, иц'уц'. 615 иц'уц', иц'ц'у, иц'у. 616 иц'уц', иц'у. 619 иц'уц', иц'у. 624 йиц'уц', иц'уц'. 636 йиц'у, йиц'уц'. 646 йиц'уц'. 648 йиц'уц'. 651 итб́, иц'у. 658 йитб́. 660 йты. 678 ис'ц'у, иц'у. 679 ис'ц'у, иц'у. 689 йитб́. 696 йитб́. 699 йитб́. 701 йистб́, ийтé, йте. 706 иц'у, зайц'у, йис'ц'у. 708 ис'ц'у, иц'у. 711 иц'у, ис'ц'у. 712 пайц'у. 713 иц'ц'у. 715 ис'ц'у, иц'ц'у. 717 ит'т'у. 722 ийт'у. 726 итé. 728 истб́. 733 ийтб́. 734 йис'ц'у. 739 йит'у. 740 йистб́. 753 абыйсц'у, абыйц'у. 767 ит'у, ис'ц'у. 769 итб́, йтб́, йистб́. 773 иц'уц', ыйтб́. 780 иц'у, ис'ц'у. 783 иц'у, исц'у. 788 иц'ц'у. 789 ис'ц'у, иц'у. 793 йиц'у. 794 ийц'у. 799 ит'у, пойсц'у спац'. 808 йис'ц'у. 816 иц'у, ис'ц'у. 820 йиц'у. 821 иц'у, ис'ц'у. 829 йис'ц'у. 831 йиц'у. 833 иц'ц'у. 835 иц'ц'у. 841 ис'ц'у, иц'у. 858 ис'ц'у, иц'у н'е ма́лá. 869 йис'ц'у. 889 исц'у, иц'у. 890 ис'ц'у, иц'у. 894 иц'у, найц'уц', иц'уц'. 900 иц'у, иц'уц'. 905 иц'у, иц'уц'. 906 иц'у, иц'уц'. 907 йиц'у, иц'у. 909 йиц'у. 911 иц'ц'у, иц'уц', иц'у. 931 на́да иц'у, иц'уц'. 933 ит'у, ит'у́т'. 934 ис'ц'уц', иц'уц', ис'ц'у. 938 иц'ц'у, на́да иц'уц'и. 947 йты. 951 йитб́. 959 йитб́. 962 йты. 964 ийтб́, итб́. 965 йты. 968 йит'у. 970 йиц'у. 971 йис'ц'у, йиц'у. 977 иц'ц'у. 981 йис'ц'у. 986 иц'у, исц'у. 995 иц'ц'у, иц'у. 997 йиц'у, йис'ц'у, иц'у. 1005 ис'ц'у, иц'у. 1006 ис'ц'у; рэ́дка — иц'у. 1008 исц'у, ит'у. 1009 йиц'у. 1011 ис'ц'у, иц'у. 1013 йиц'у, ит'у. 1025 иц'у, трéба ис'ц'у. 1026 иц'у, ис'ц'у.

Карта № 177

ФОРМА ІНФІНІТЫВА ДЗЕЯСЛОВА пасвіць

Карта складзена на матэрыяле пытання № 116:

«Як утвараецца неазначальная форма дзеяслова:

б) ... пасвіць, пасціць, пасці ці пасць?»

На гэтай карце картаграфуюцца словаўтваральныя тыпы дзеяслова (пасвіць : пасці́віць : пасціць : пасці́), а таксама скарачаны варыянт апошняй формы — пасць. Акрамя таго, картаграфуюцца адрозненні па націску ў дзеяслове пасці́ (па́ст'и : па́ст'у).

Адказы без абазначэння націску картаграфуюцца прыстасавальна да тэрыторыі пашырэння таго ці іншага акцэнталагічнага тыпу: пас'ц'и як пас'ц'у ў нас. пп. 178, 191, 307, 549, 780 і як па́с'ц'и (па́сты) у нас. пп. 664, 677, 680, 684, 880, 917, 918, 992, 995, 1007.

Суіснаванне розных словаўтваральных і акцэнталагічных варыянтаў картаграфуецца пэўнай колькасцю знакаў у тых жа нас. пп.

Паколькі тыпам канчаткаў неазначальнай формы прысвечана карта № 173, то на гэтай карце яны не ўлічваюцца: як пасціць картаграфуец-

ца пасціці, а таксама пасвіць(ть) і пасвіці(ты) абазначаюцца адным знакам.

Заўвагі збіральнікаў матэрыялаў ёсць у адказах наступных нас. пп.: 509, 532, 536, 777, 984.

У каментарыях прыводзіцца: а) матэрыял з тых адказаў, у якіх адзначаны розныя словаўтваральныя і акцэнталагічныя тыпы картаграфуемых форм; б) адказы з удакладненнямі і заўвагамі збіральнікаў матэрыялаў; в) форма са стратай канцавога галоснага. Падаюцца ў каментарыях і адзінкавыя формы без абазначэння націску. 25 *пáс'-в'иц', пáс'ц'и.* 60 *пáс'ц', пáс'ц'и.* 62 *пáс'ц'и.* 67 *пáс'ц'и.* 83 *пáс'ц'и.* 84 *пáс'ц'иц', пáс'ц'и.* 85 *пáс'ц'и.* 90 *пáс'в'иц', пáс'ц'и.* 102 *пáс'ц'и.* 119 *пáс'ц'иц', пáс'в'иц'.* 120 *пáс'.* 123 *пáс'.* 124 *пáс', пáс'ц'.* 128 *нáдa пáс'с'иц' карóў.* 136 *пáс'ц'и.* 157 *пáс'ц'и.* 158 *пáс'в'иц', пáс'ц'и.* 162 *пáс'ц'и.* 174 *пáс'в'иц', пáс'ц'иц'.* 178 *пáс'ц'и.* 191 *пáс'ц'и.* 196 *пáс'-в'иц', пaўнáў пáс'ц'иц'.* 238 *пáс'ц'и.* 248 *пáс'ц'и'в'иц', пáс'в'иц'.* 266 *пáс'ц'и.* 271 *пáс'ц'и.* 282 *пáс'ц'иц', пáс'в'иц'.* 284 *пáс'ц'иц', пáс'в'иц'.* 285 *пáс'в'иц', пáс'ц'иц'.* 286 *пáс'в'иц', пáс'ц'иц'.* 299 *пáс'ц'иц', пáс'в'иц'.* 302 *пáс'в'иц', пáс'ц'и.* 307 *пáс'в'иц', пáс'ц'и кóн'и.* 326 *пáс'ц'иц', пáс'-в'иц', пáс'в'иц'и.* 337 *пáс'в'иц' кóн'и, пáс'ц'и.* 338 *пáс'ц'и.* 465 *пáс'ц'иц', пáс'в'иц'.* 470 *пáс'в'иц', пáс'ц'иц'.* 499 *пáс'ц'иц', пáс'ц'и.* 502 *пáс'в'иц', пáс'ц'иц'.* 509 *пáс'в'иц'; часцей — пáс'ц'иц'.* 511 *пáс'ц'иц', пáс'в'иц'.* 514 *пáс'ц'иц', пáс'ц'и, пáс'ц'ит'.* 532 *пaўнáў пáс'в'иц'; радзей — пáс'ц'иц'.* 536 *пáс'ц'иц'; пáс'в'иц' — у мове асобных сем'яў — уплыў суседніх вёсак.* 549 *пáс'ц'и.* 582 *пáс'ц'и, пáс'в'иц', пáс'ц'иц'.* 583 *пáс'в'иц', пáс'ц'иц'.* 593 *пáс'ц'и.* 596 *пáс'ц'иц', пáс'ц'и, л'шаз'éи пáс'в'ил'и.* 598 *пáс'ц'и'в'иц'.* 601 *пáс'ц'иц', пáс'ц'и.* 603 *пáс'ц'и, пáс'-в'иц'.* 604 *пáс'ц', пáс'ц'иц'.* 610 *пáс'в'иц', пáс'ц'и.* 612 *пáс'ц'и'в'иц'.* 615 *пáс'в'иц', пáс'в'иц'и.* 617 *пaўнáлa пáс'ц'и, пáс'в'иц'.* 627 *пáс'ц'и-в'иц'.* 628 *пáс'ц'и'в'иц'.* 629 *пáс'ц'и.* 630 *пáс'ц'и'в'иц'.* 632 *пáс'ц'и.* 636 *пáс'в'иц', пáс'ц'иц'.* 642 *пáс'в'иц', пáс'ц'и'в'иц'.* 643 *пáс'ц'и'в'иц'.* 645 *пáс'ц'и'в'иц'.* 646 *пáс'ц'и'в'иц'.* 647 *пáс'ц'и'в'иц'.* 648 *пáс'ц'и'в'иц'.* 649 *пáс'ц'и'в'иц'.* 651 — 657 *пáсты.* 664 *пáсты.* 675 *пáс'ц'и.* 677 *пáс'ц'и.* 678 *пáс'ц'и.* 680 *пáс'ц'и.* 682 *пáс'ц'и корóвы* 683 *пáсты.* 684 *пáс'ц'и.* 686, 687 *пáсты.* 688 *пáсвыты, пáсты.* 689 *пáсты.* 691 *пáсты.* 693 *пáсты.* 694 *пáсты скот'ыну пожын'.* 696, 697 *пáсты.* 698 *пáсты^e.* 699 *пáсты.* 701 *пáсвыты, пáсте.* 702 *пáсты.* 704 *пáсты.* 708 *пáс'ц'и.* 715 *пáс'в'иц', пáс'в'иц'и.* 719 *пáс'ц'и.* 722 *пáст'и.* 726 *пáс'в'ит.* 730 *пáсты.* 731 *пáс'в'ит.* 736 *пáсты.* 739 *пáст'и.* 752 *пáс'-в'иц' корóву, пáс'ц'иц'.* 756 *пáс'ц'и.* 760 *пáст'и.* 767 *пáс'в'ит', пáс'-в'иц', пáс'ц'и.* 769 *пáсты.* 771 *пáсты.* 772 *пáсты.* 773 *пáс'ц'иц', пáс-свыты.* 775 *пaўнáў пáс'ц'иц', пáс'ц'иц'.* 777 *пáс'ц'иц' — гавораць у сяле; пáс'в'иц' — гавораць у засценку.* 779 *пaшóў карóву пáс'ц'иц', пáс'ц'и.* 780 *пáс'в'иц', пáс'ц'и.* 782 *пáс'ц'и.* 786 *пáс'ц'и.* 787 *пáс'-ц'иц', пáс'в'иц'.* 788 *пáс'в'иц', пáс'ц'иц'.* 790 *пáс'ц'и.* 793 *пáс'ц'и.* 794 *пáс'ц'и.* 811 *пáс'ц'и.* 812 *пáс'ц'и.* 821 *пáс'ц'иц', пáс'в'иц'.* 822 *пáс'-с'ц'иц', пáс'в'иц'.* 830 *пáс'ц'иц', пáс'в'иц'.* 853 *пáс'ц'и.* 869 *пáс'в'иц', пáс'ц'и.* 871 *пáс'ц'и.* 876 *пáс'ц'и.* 877 *пáс'ц'и.* 879 *пáс'ц'и.* 880

*пас'ц'и. 882 п'асц'и. 883 п'ас'ц'и. 884 п'ас'ц'и. 885 п'ас'ц'иц', п'ас'-
 в'иц'. 886 п'асц'иц' к'он'и, пасц'і. 889 п'асв'иц', п'ас'ц'иц'. 890 п'а-
 с'ц'и. 902 п'ас'ц'и, п'ас'в'иц'. 903 пас'ц'і. 904 п'ас'ц'и. 907 п'ас'ц'и,
 п'ас'ц'иц', пас'ц'і. 908 пас'ц'і. 911 пас'ц'і, пас'ц'. 914 п'ас'ц'и. 915
 п'ас'ц'и. 917 пас'ц'и. 918 пасц'и. 919 п'ас'ц'и. 920 п'ас'ц'и. 921 п'а-
 с'ц'и. 922 пасц'. 934 п'асц'иц', н'ада пас'ц', п'ас'ц'и. 937 пас'ц'. 938
 пас'ц'. 939 пас'ц'. 940 пасц'і. 941 пас'ц'. 942 п'ас'ц'и, пас'ц'. 943
 пас'ц'. 945—948 п'асты. 951—954 п'асты. 956 п'асты. 958 п'асты.
 959 пасц'. 962 п'асты. 964 п'асв'иты, п'асты. 965 п'асты. 966 пасц'і.
 968 п'асв'иты, п'ас'г'и. 969 п'ас'в'иц', пас'ц'і. 970 п'асц'и. 971 п'ас'ц'и.
 979 пасц'і. 984 п'ас'в'иц'; рэдка — п'ас'ц'иц'. 990 п'ас'г'и. 992 п'ас'-
 ц'иц', пас'ц'и. 993 п'ас'г'и. 995 пас'ц'и. 996 п'апас'ц'і. 997 п'ас'ц'и,
 п'ас'ц'иц'. 998 п'ас'ц'и. 999 п'ас'ц'и, тав'ар пас'ц'і. 1000 п'ас'ц'и. 1001
 п'ас'ц'и. 1002 п'ас'ц'иц', п'ас'ц'и. 1005 п'ас'ц'и. 1007 п'астыт, п'асты то-
 в'ар. 1008 п'астыт. 1010 п'ас'ц'и. 1011 п'ас'ц'и. 1012 п'асты. 1013
 п'ас'ц'иц', п'асты. 1014 п'ас'ц'и. 1015 пас'ц'і. 1017 п'ас'ц'иц', п'ас'ц'иц'и.
 1018 п'ас'ц'и. 1019 п'асц'и. 1020 пасц'і. 1021 п'ас'ц'и. 1022 п'ас'в'иц',
 пас'ц'. 1023 п'ас'ц'и. 1024 пас'ц'. 1026 п'ас'ц'и. 1027 п'аст, кан'а п'асты.*

Карта № 178

ФОРМА ІНФІНІТЫВА ДЗЕЯСЛОВАЎ З АСНОВАЙ НА [г]

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 116:

«Як утвараецца неазначальная форма дзеяслова:

в) *сцерагчы, сцярэгчы, сцярэч, сцерачы* ці *сцерагці; легчы, леч, лечы* ці *легці; бегчы, бечы, беч* ці *бегці; стрыгчы, стрычы, стрыч* ці *стрыгці; да-
 памагчы, дапамоч, дапамочы* ці *дапамагці?»*

На карце картаграфуюцца тыпы канчаткаў неазначальнай формы дзеясловаў з асновай на [г].

З аднаго боку, тут супрацьстаўляюцца формы на *-гчы* і *-гці* (*берагчы : берагці*), а з другога — формы з наяўнасцю і адсутнасцю галоснага ў канчатку (*берагчы, берагці : бярэч, бярэгчы*).

Выпадкі суіснавання розных форм у адной і той жа гаворцы картаграфуюцца пэўнай колькасцю знакаў, якія адпавядаюць гэтым формам.

Фанетычныя варыянты зычнага асновы не картаграфуюцца: *стры́чы, стры́нчы, стры́хчы* абазначаны адным знакам.

Фанетычныя асаблівасці канчатка картаграфуюцца адным знакам. Як *б'ерац'і* картаграфуюцца *берег'і, берег'ты*.

З акцэнталагічнага боку адны з картаграфуемых форм маюць націск на аснове, другія — на канчатку (*б'е́чы, стры́чы, сц'ерахчы*). Але гэтыя адрозненні тыпаў націску, як і асобныя выпадкі перамяшчэння націску ў першым ці другім тыпе (*стры́чы, сц'арэ́чы*), не картаграфуюцца.

Картаграфуемы матэрыял у радзе пунктаў вельмі абмежаваны.

Заўвагі збіральнікаў да асобных форм ёсць у нас. пп. 305, 579, 791.

Адказы, у якіх паслядоўна адзначаны дыялектныя формы, а таксама дыялектныя формы ў суіснаванні з літаратурнай формай, поўнасьцю змяшчаюцца ў каментарыях.

Прыводзіцца таксама матэрыял з тых пунктаў, дзе знак ставіцца на аснове адзінкавых форм: 7 *л'эхчы, б'ехч, б'эхчы, стрыхчы, памахчы*. 30 *с'ц'ерахчы, б'ерахчы, л'ехч спац', б'ехч, стрыхчы, дапамахчы*. 31 *с'ц'ирахчы, б'ирахчы, б'ехч, стрыхчы, л'ехч*. 36 *с'ц'ирахчы, л'ехч, стрыхчы, памахчы, б'ехч*. 55 *с'ц'арэч, б'арэч, л'еч, б'еч*. 59 *б'еүч, л'еүчы*. 63 *с'ц'ерахчы, б'ерахчы, л'эхчы, стрыхчы, стрыч, памахчы, памоч*. 67 *с'ц'ерахчы, б'ерахчы, л'эхчы, б'эхчы, стрыхчы, дапамагчы, стрыч, запрэч*. 72 *л'эхчы, б'ирахц'і, стрыхчы, дэпэмахчы, б'эхчы*. 73 *б'ирахчы*. 76 *сц'арэч, б'арэч, л'еч, стрыч, б'еч*. 78 *с'ц'ерахчы, л'еч, л'эхчы, б'эхчы, дэпэмахчы*. 88 *л'еч*. 89 *б'еүц'і, л'еч*. 91 *б'ирахчы, л'еч, л'эхчы, б'еч, б'эхчы, памахчы*. 92 *с'ц'ир'эч, памоч*. 93 *л'еч, б'еч, памоч, пэмаүц'і*. 96 *б'ир'эч, с'ц'ир'эч, б'еч*. 97 *с'ц'арэч, б'ар'эч, л'еч, дапамоч*. 98 *памахчы, апстрыхчы, б'ерахчы, на́да йау́о апстрыш*. 99 *с'ц'ир'эч, л'еч, памоч*. 100 *с'ц'ир'эч, б'ир'эч, л'еч, б'еч, стрыч, памоч*. 102 *л'еч, б'еч*. 105 *с'ц'ир'эш, б'еш, л'еш, л'эхчы, стрыш, памош*. 106 *б'ер'эч, л'еч, б'еч, стрыч, б'эхчы, стрыхчы*. 112 *л'еч, л'эхчы*. 113 *сц'ираүчы, л'еч*. 117 *с'ц'ир'эч, б'ир'эч, б'еч*. 118 *с'ц'ир'эч, стр'ич, памоч, л'еч, б'ир'эч, памахчы*. 119 *б'еч, б'эхчы, запр'эч, с'ц'ир'эч, л'еч, б'ир'эч, памахчы, памоч, стр'ич*. 120 *сц'ир'эч, б'ир'эч, л'еч, б'еч, стрыч, памоч*. 121 *с'ц'ир'эц, б'ир'эц, беч, бец, памоч', памоц*. 123 *сц'ир'эч', б'ир'эч', л'еч', б'еч, стрыч, памоч*. 124 *б'ер'эч, б'еч, памоч, стрыч, л'еч*. 125 *б'еч, на́да стр'ич, л'еч, на́да кэ́н'а запр'эч, с'с'ир'эч, на́да пас'ц'ир'эч*. 126 *стрыч, б'еч, л'еч*. 127 *сц'ир'эш, б'ир'эч, л'еч', б'еч', стрыч', памоч'*. 128 *на́да ав'э́чак стр'ич, на́да памоч, на́да б'ир'эч, на́да б'еч*. 129 *с'ц'ир'эш, б'ир'эш, л'еч, б'еш, памош, на́да стр'иш ав'е́ц*. 130 *с'ц'ир'эч, б'еч, л'еч*. 131 *с'ц'ир'эч, б'ир'эч, л'еч, б'еч, стрыч*. 132 *с'ц'ир'эч, б'ир'эч, л'еч, б'еч, стрыч, памоч*. 133 *б'эрахчы, б'ир'эш, б'ир'эхчы, л'еш, л'эхчы, б'еш, стрыш, стрыхчы, памош, пумахчы*. 134 *с'ц'ар'эч, б'ар'эч, л'еч, б'еч, стр'ич, памоч*. 135 *б'эхчы, л'эхчы, запр'эхчы, б'еш, л'еш, запр'эш, с'ц'ир'эш, с'ц'ир'эхчы, стрыш, памош*. 137 *трэба йой дапамаүчы*. 229 *с'ц'ираүчы, б'ираүчы, л'еүчы, л'еч, б'еүчы, стрыүчы, памаүчы*. 234 *б'эхчы, стрыүц'і, дапамахчы, стрыхчы*. 243 *б'ар'эч, б'еч, стрыч, дапамоч*. 244 *б'ираүчы, с'ц'ираүчы, л'еүц'і, дапамаүц'і*. 248 *б'ар'эч, с'ц'ар'эч, памоч*. 261 *с'ц'ар'эжч*. 263 *с'ц'ар'эч, б'еүчы, дэпэмаүчы*. 270 *б'ираүчы, л'ежч, б'ежч, пумаүчы, стрыүчы*. 276 *бу́ду стрыхчы ав'е́ц, с'ц'ирахчы хл'е́й, л'еч*. 278 *памоч, с'ц'ираүчы, б'ар'эч*. 279 *б'арахчы, памоч*. 293 *с'ц'ар'эч, на́да стр'ич, памоч, б'еч*. 295 *сц'ар'эшч, б'ешч, б'ешц', памоч, памошч, пумахчы*. 298 *с'ц'ар'эжч, стрыжч, паможч*. 299 *с'ц'ар'эшч, бешч, памоч, памошч, пумахчы, стрышч*. 302 *с'ц'ар'эч, б'ар'эч, стрыжч, паможч*. 304 *б'еж, л'еж, стрыж, запр'еж, пумаүчы, пумаүц'і*. 305 *с'ц'ир'эч', б'ир'эч', б'еч', стрич', памоч'; радзей — с'ц'ирахчы, б'ирахчы, б'эхчы, стр'ихчы*. 313 *с'ц'ираүчы, с'ц'ар'эшч, б'ираүчы, б'ар'эч, л'ехч, л'еч, б'эхчы, б'ешч, стрышч, стрыүчы, дапамошч, дапамахц'і, б'ирашчы*. 316 *с'ц'ар'еүч, с'ц'ар'эжч, б'ар'эжч, б'ар'еүчы, л'ежч, б'ежч, стрыжч, дыпы-*

мажчы, дыпымаўчы. 320 с'ц'ар'эжч, б'ар'эжч, б'ежч, стрыжч. 321 с'ц'ар'эўч, с'ц'ар'эжч, б'ар'эжч, б'ар'эўч, л'ежч, б'эўчы, б'ежч, стрыжч, дыпымажчы, дыпымаўчы. 323 бэхчы, стрыхчы, стрыч, дэпэмахчы. 326 с'ц'ар'эўч, б'ираўчы, с'ц'ираўчы, л'эўчы. 328 с'ц'ар'эч, б'ар'эч. 329 б'эж, пр'ил'эж паспáц', б'ераўчы, стр'ўчы. 330 с'ц'ар'эч, б'ар'эч. 331 б'эўчы, л'ежч, стр'ужч, памóжч'. 332 л'эўчы, б'эўчы, л'еч, б'еч. 333 с'ц'ар'эжч, б'ар'эжч, л'ежч, б'ежч, стрыжч, дыпамóжч. 334 с'ц'ар'эжч, б'ар'эжч, л'ежч, б'ежч, стрыжч. 335 л'еч, б'еч. 336 с'ц'ар'эч, б'ар'эч. 337 б'ар'эч, с'ц'ар'эч, л'еч. 338 с'ц'ар'эжч, б'ар'эжч, л'ежч, б'ежч, стр'ужч, дыпамóжч. 339 л'еч, б'еч. 340 с'ц'ар'эч, л'еч, стрыч, дыпамóч. 343 йамў б'эўчы ц'áжко. 344 ужó ав'ачк'э трéбо стрыхчы. 350 с'ц'ирахчы, б'арахчы, л'эхчы, б'эхчы, б'ехч, стрыхч, памахчы. 367 сц'ерахчы, б'арэўчы, л'эчы, б'эўчы, стр'ўчы, дапамаўчы. 388 л'эўц'у, б'эўц'у, стр'ўц'у. 391 сц'ерачы, бераўчы, б'эўчы, стр'ўц'у, дапамагчы. 404 б'ераўчы, памаўчы, памóч. 408 б'ерахчы, с'ц'ерахчы, стр'ыхц'у, б'эўчы, дапамахчы. 422 б'уехчы. 425 с'ц'ерачы, б'эўчы, л'эўчы, дапамаўчы. 478 с'ц'ерахчы, с'ц'ераўц'у, б'арахчы, б'араўц'у, стрыхчы, дапамахчы. 495 с'ц'ераўчы, б'ераўчы, б'ераўц'у, л'эхчы, б'эўчы, стр'ўчы, дапамаўчы. 498 б'ерахчы, б'эхчы, б'эўц'у, дапамаўчы. 500 б'эхц'у, памахц'у, дапамахц'у, б'ерахчы. 511 с'ц'ераўчы, б'ераўц'у, л'эўчы, л'эўц'у, б'эўц'у, б'эўчы, стр'ўц'у, стр'ўчы, дапамаўц'у, дапамаўчы. 514 б'ераўчы, памаўчы, с'ц'ераўц'у, б'ераўц'у, стр'ўц'у ав'эчак, трéба дапамаўц'у, наб'эўц'у, сóхц'у, пўхц'у, ц'эўц'у. 528 с'ц'арахц'у, б'арахц'у, л'эхц'у, б'эхц'у, стрыхц'у, дапамахц'у. 529 с'ц'ераўчы, с'ц'ерахц'у, б'ерахц'у, б'ерахчы, л'эхчы, б'эхчы, памахчы. 531 с'ц'ерахчы, б'ерахчы, л'эхчы, стрыхц'у, дапамахчы, б'эхчы. 532 с'ц'арахц'у, б'арахц'у, стрыхц'у, л'эхц'у, б'эхц'у, дапамахц'у, л'эхчы, б'эхчы, стрыхчы, дапамахчы, с'ц'арахчы, б'арахчы, памахчы. 534 л'эўц'у, стр'ўц'у, б'эўц'у, с'ц'ерахчы, б'эхчы, стрыхчы. 535 стр'ўчы, стр'ўц'у, дапамаўчы, маўóm памахц'у. 536 б'эц'у, с'ц'ерахц'у, памахц'у, б'эхц'у. 540 б'ираўчы, б'эўчы, дапамаўчы, стр'ўц'у. 547 памаўц'у. 549 сц'еражчы, б'ераўчы, б'эўчы, стр'ўчы. 557 б'ерахчы, б'эхц'у, стрыхц'у. 559 с'ц'араўц'у, б'араўц'у, л'эўц'у, б'эўц'у, стр'ўц'у. 561 с'ц'ераўц'у, л'эўчы, л'эўц'у, б'эўц'у, стр'ўц'у, дапамаўц'у. 564 с'ц'ераўц'у, б'ераўц'у, л'эўц'у, б'эўц'у. 565 с'ц'ерахц'у, б'ерахц'у, л'эхц'у, стрыхц'у, памахц'у. 566 дапамаўчы, с'ц'ерахц'у, л'эхц'у, ц'эхц'у, б'эхц'у, стрыхц'у, памахц'у. 567 б'ераўчы, с'ц'ераўчы, б'эўц'у, стр'ўц'у. 568 с'ц'ераўц'у, б'ераўц'у, б'араўц'у, л'эўц'у, б'эўц'у, стр'ўц'у, памаўц'у. 575 с'ц'ираўц'у, дыпымаўц'у. 577 б'ираўчы, б'эўчы, с'ц'ар'эч. 579 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, л'еч, б'эўчы, л'эўчы, стрыч, памóч; рэдка — дэпамаўчы. 583 стр'ўчы, стр'ўч, с'ц'ирахчы, б'ирахчы, стр'ыхчы. 584 с'ц'ираўчы, б'арэўчы, л'эўчы, б'эхчы, стрыхчы, памахц'у. 586 с'ц'ар'эч, б'ежч, стрыжч, б'эўч, стрыч. 588 сц'ар'эч, б'еч, памóч. 590 б'ар'эч, л'еч, дыпамóч. 591 с'ц'ар'эўч, л'еўч. 592 стр'ўчы, стрыжч. 594 с'ц'ираўчы, б'ираўчы, л'еч. 596 с'ц'ераўц'у, б'ераўц'у, л'эўц'у, стр'ўц'у, дапамаўц'у, сад сц'ир'эўчы, б'ираўчы. 597 с'ц'ераўчы, бераўчы, б'эўчы, дапамаўц'у. 598 б'ежч. 599 с'ц'ар'эўц'у, л'эўц'у, б'эўчы, стр'ўц'у, дапамаўц'у. 600 с'ц'ераўц'у, б'ераў-

ц'и, л'эҥц'и, б'эҥц'и, стр'иҥц'и, дапамаҥц'и. 602 с'ц'ераҥц'и, б'ераҥц'и, л'эҥц'и, б'эҥц'и, стр'иҥц'и, дапамаҥц'и. 603 с'ц'ераҥчы, б'ераҥчы, л'эҥчы, л'эҥц'и, б'эҥчы, б'эҥц'и, стр'иҥц'и, стр'иҥчы, дапамаҥчы. 604 с'ц'ераҥц'и, б'ераҥц'и, л'эҥц'и, б'эҥц'и, стр'иҥц'и, дапамаҥц'и. 605 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, л'еч. 606 дыпумаҥц'и. 607 с'ц'ар'эч, л'еч. 608 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, б'еч, дыпам'оч, стрыч. 609 леч, беч. 610 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, л'еч, стрыч. 611 с'ц'ар'эч, дыпумаҥц'и, б'ар'эч, л'еч, б'эҥчы, стр'иҥч, пам'оч. 612 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, л'еч, стрыжч, л'ежч. 613 с'ц'ар'эч. 614 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, стрыч. 615 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, л'еч, б'еч, стрыч, пам'оч. 616 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, л'еч, б'еч. 617 с'ц'ар'эжч, б'ар'эжч, л'еч, л'эҥчы, б'ежч, стрыжч, пам'ожч, л'ежч. 618 с'ц'ар'эч, б'еч, пам'оч. 619 с'ц'ар'эч, б'ар'эжч, л'ежч, б'ежч, стр'иҥжч, пам'ожч. 620 с'ц'ир'аҥчы. 621 с'ц'ир'аҥц'и, б'ир'аҥц'и. 622 с'ц'ар'эҥч, л'эҥчы, б'еҥч. 623 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, пам'оч. 624 л'еч, б'еч, л'эҥчы, б'эҥчы, стр'иҥчы. 625 л'эҥц'и, с'ц'ар'эч. 626 с'ц'ар'эч. 627 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, л'эҥчы, б'эҥчы, стр'иҥчы, дыпымаҥчы. 628 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, б'еч, стрыжч, дыпам'ожч. 629 с'ц'ар'эҥчы, б'ар'эҥчы, л'еч, л'эҥчы. 630 с'ц'ар'эч, б'ар'эжч, л'ежч, б'ежч, стрыжч, дыпам'ожч. 632 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, б'еч, стр'иҥч. 633 с'ц'ар'эҥч, б'ар'эҥч, л'еҥч, б'еҥч, стрыҥч. 634 стрыжч, л'ежч, б'ежч. 636 с'ц'ир'аҥчы, б'ир'аҥчы, л'эҥчы, б'эҥчы, стр'иҥчы, дапамаҥчы, с'ц'ар'эч, б'ар'эч, л'еч, б'еч, стрыч, пам'оч, дыпам'оч. 640 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, л'еч, б'еч, стрыч. 641 л'эҥчы, дыпумаҥц'и. 642 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, л'еч, б'еч, стрыч, дыпам'оч, надстрыч, надб'эҥч, прыл'эҥч. 644 с'ц'ар'эч. 646 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, л'еч, б'эҥчы, стр'иҥчы, д'эп'амаҥчы. 648 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, б'еч, стр'иҥчы. 649 с'ц'ар'эч, б'ар'эч, л'еч, б'еч, стр'иҥч, дапам'оч на'да. 650 с'ц'ар'эжч, б'ар'эжч, л'ежч, б'ежч, стрыжч. 661 стырыжты, бырыжты. 666 л'эхчы на трав'у. 671 б'уду стр'иҥчы ав'эч. 672 б'эхчы, стр'иҥц'и. 683 л'ешты сп'аты, б'иҥжты, стр'иҥжты, поможты. 692 бырышты, б'ишты, стр'ишты. 698 стырышчы, бырышчы, л'эҥчы, б'иҥчы, стр'иҥчы, допоможты. 700 стр'иҥжты увычкы, л'аҥчы сп'аты. 701 стырыҥчэ, берыҥчэ, л'эҥчэ, б'иҥчэ, стр'эҥчэ, помоҥчэ. 703 л'ахчы, б'иҥжты. 709 с'ц'арахчы, с'ц'арахц'и, б'арахчы, б'арахц'и, л'эхчы, л'эхц'и, б'эхчы, б'эхц'и, стр'иҥчы, стр'иҥц'и, дапамаҥчы, дапамахц'и. 716 с'ц'ереҥц'и, л'эҥц'и, б'ереҥц'и, б'еҥц'и, стр'иҥц'и, допомоҥц'и. 717 помоҥц'и, л'эҥц'и, б'эҥц'и, л'эҥт'и, стр'иҥт'и. 719 с'ц'ерахчы, л'эҥчы, б'эҥчы, стр'иҥц'и, дапамаҥчы. 722 б'еҥт'и, стрыҥт'и, допомоҥт'и. 723 постр'иҥц'и, помоҥц'и. 725 постр'иҥц'и, помоҥц'и. 726 стер'эҥты, стереҥчы, л'эҥты, б'иҥте, стр'иҥчы, помоҥт'и. 727 стырыҥчы, бырыҥчы, л'эҥты, л'эҥчы, б'иҥчы. 729 л'эҥчы, стырыҥчы, допомошчы, помошчы. 730 стырыжты, бырыҥты, л'ишты, стр'иҥжты. 731 запр'эҥц'и, стр'иҥчы, б'иҥты, л'эҥты, б'ереҥчы. 737 бырыҥчы, л'аҥжты, б'иҥжты, стр'ишты, поможты. 739 стырыҥт'и, лыҥт'и, б'иҥжты, стр'иҥт'и, помоҥт'и. 749 дапамаҥчы, л'эҥц'и, б'ераҥчы. 750 бераҥц'и, л'эҥц'и, надб'эхц'и, помохц'и, поц'ехц'и. 752 б'эхчы, л'эхчы, стр'иҥчы, с'ц'ерахц'и, б'ерахц'и, л'эхц'и, б'эхц'и, памахц'и. 753 бераҥц'и, л'эҥц'и, с'ц'ераҥц'и, дапамаҥц'и. 754 б'ераҥчы, л'эҥц'и, стр'иҥц'и, б'эҥц'и. 756 б'эҥц'и, б'ар'эч. 757 л'эҥц'и, б'эҥц'и, стр'иҥц'и, допомоҥц'и. 758 л'эҥц'и, б'эҥц'и, стр'иҥц'и, помоҥц'и. 759 постр'иҥт'и, помоҥт'и. 760 б'иҥжты,

л'эгүтү, стереүтү. 761 цагүцү, помогүцү, поб'егүцү. 762 помогүтү. 763 стереүтү, береүтү, л'егүти, стр'егүты, помогүтү. 764 стереүтү, леүтү, помогүтү, б'үхты. 765 с'ц'ерегүцү. 766 л'егүцү, с'ц'ер'егүцү, помогүцү, теүтү. 767 с'ц'ерехүцү, б'ерехүцү, л'ехүцү, б'ехүцү, стр'ехүцү. 768 стереүтү, л'үгты, б'үгты. 769 бер'егүты, бир'егүтү, б'үгты, помогүчү, стереүтү. 770 стереүтү, л'үгты, б'үгты, допомогүтү. 771 б'үштү, стр'иштү. 773 с'ц'ерегүчү, бер'егүчү, л'егүчү, допомогүчү, ст'ер'егүтү, б'ер'егүтү, л'үштү, б'үштү, стр'иштү, помоштү. 774 с'ц'ерагүчү, л'егүчү, б'егүцү, стр'ихчү, дапахчү. 778 б'егүцү, с'ц'ер'егүцү, наб'егүцү на г'рошы, с'ц'ар'егүцү. 781 с'ц'ерахчү, б'ерахүцү, л'ехүцү, б'ехүцү, стр'ихүцү, памахүцү, пам'оч. 782 б'ерахүцү, б'егүцү, л'егүцү. 784 дапахгүцү, л'егүцү, б'егүцү, стр'игүцү. 788 б'ар'еч, б'егүцү. 790 б'ехүцү, стр'ихүцү, л'ехүцү, дапахгүцү. 791 с'ц'ерагүцү, с'ц'ерагүчү, б'ехүцү, б'ехчү, стр'ихүцү, стр'ихчү. Форма на -чы ўжываецца вельмі рэдка. 793 б'ехүцү. 794 б'ехүцү. 795 помохүцү, стр'ихүцү, с'ц'ерехүцү. 796 запр'ехүцү, с'ц'ер'ехүцү, б'ерахүцү, стр'ихүцү, л'ехүцү, пам'охүцү. 797 б'ерехүцү, б'ехүцү, стр'ихүцү, помохүцү, л'егүцү. 798 с'ц'ер'егүцү, б'ер'егүцү, допомогүцү. 800 с'ц'ерагүцү, б'ерагүцү, б'егүцү, стр'игүцү, допомогүцү. 801 с'ц'ер'егүцү, б'ер'егүцү, б'егүцү, стр'игүцү, помогүцү. 802 л'егүцү. 803 с'ц'ер'егүцү, с'ц'ерегүчү, б'ерехчү, стр'ихүцү, стр'игчү, помохчү. 804 с'ц'ер'ехүцү, б'ерехүцү, л'ехүцү, б'ехүцү, стр'ихүцү, стр'игчү, помохчү. 805 с'ц'ерохүцү, б'ерохүцү, б'ехүцү, стр'ихүцү, помохчү. 806 л'ехүцү, б'егүцү, помохчү. 807 с'ц'ер'егүцү, б'ер'егүцү, л'егүцү, стр'игүцү, допомогүцү. 808 с'ц'ер'егүцү, б'егүцү, стр'игүцү, помогүчү. 810 с'ц'ер'егүцү, б'ерехчү, л'ехүцү, б'ехчү, стр'ихчү, допомохчү. 811 бер'егүцү. 812 с'ц'ер'егүцү, б'ер'егүцү, л'егүцү, б'егчү, стр'игчү, допомогчү. 813 б'егчү, б'егчү. 815 с'ц'ерагүчү, л'егүцү. 819 памахчү, зал'егчү, пастр'игчү. 823 памахчү, л'егчү. 824 памахчү н'и махчү, л'егчү, дапахгүцү. 825 с'ц'ерагүцү. б'ерагүцү, л'егчү, б'егчү, стр'игчү, дапахгүцү. 826 л'егчү, стр'игчү. 827 л'егчү, б'егчү, стр'игчү, памахчү. 828 памахчү, б'ерагүчү, б'егчү, стр'игчү. 829 памахчү, памахчү, с'ц'ерагүцү. 830 памахчү, б'ехчү, б'ерахчү, с'ц'ерахчү. 831 б'ерагүцү, л'егчү, стр'игчү, памахчү. 832 запр'егчү, б'егчү, стр'игчү, б'ерагүцү, ад'прагчү, л'егчү. 833 с'ц'ерагүцү, б'ерагүцү, л'егчү, б'егчү, стр'игчү, дапахгүцү. 834 б'егчү, стр'игчү, л'егчү, дапахгүцү. 835 с'ц'ерагүцү, б'ерагүцү, л'егчү, б'егчү, стр'игчү, дапахгүцү. 836 с'ц'ерагүцү, б'ерагүцү, б'егчү, стр'игчү. 837 с'ц'ерахчү, б'ерахчү, л'егчү, б'егчү, стр'игчү, дапахгүцү. 838 с'ц'ер'егчү, д'эп'эмогчү, б'ехчү, б'ерохчү. 839 с'ц'ер'егчү, стр'ихчү, б'ехчү. 840 б'ер'егчү, б'егчү, помогчү, стр'игчү. 841 с'ц'ер'егчү, с'ц'ер'егчү, б'ерехчү, л'ехчү, л'ехчү, б'егчү, стр'игчү, стр'игчү, допомогчү, допомогчү. 842 л'ехчү, б'ехчү, с'ц'ерехчү. 843 с'ц'ерагүцү, б'ерагүцү, дапахгүцү. 844 б'ерагүцү, с'ц'ерагүцү. 845 с'ц'ер'егчү, б'ер'егчү, б'егчү, стр'игчү, помогчү. 846 с'ц'ер'егчү, б'ер'егчү, л'егчү, б'егчү, стр'игчү, помогчү. 847 с'ц'ер'егчү, б'ер'егчү, л'егчү, б'егчү, стр'игчү, дапахгүцү. 848 с'ц'ер'егчү, б'ер'егчү, стр'игчү. 849 с'ц'ерагүцү, б'ерагүцү, дапахгүцү. 850 с'ц'ер'егчү, б'ер'егчү, л'егчү, стр'игчү, помогчү. 851 с'ц'ер'егчү, б'ерехчү, б'ер'егчү,

л'эҕц'и, б'эҕц'и, б'эҕчы, стрыҕц'и, допомоҕчы, допомоҕц'и. 852 сц'ереҕц'и, б'ереҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, допомоҕц'и. 853 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и, памаҕц'и. 855 л'эҕц'и, сц'араҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, памаҕц'и. 857 сцераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, памаҕц'и. 858 сц'араҕц'и, б'араҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 859 б'эхчы, б'эҕц'и. 860 б'эҕчы, б'эҕц'и. 862 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 863 л'эҕц'и, б'эҕц'и. 867 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 869 сц'ераҕчы, л'эҕчы, б'эҕчы, б'эҕц'и, стрыҕчы, стрыҕц'и, ц'аҕц'и. 871 сц'ераҕц'и, б'ерахц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, памоҕц'и. 872 л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, памаҕц'и. 873 б'ераҕц'и, б'эҕц'и, дапамаҕц'и. 874 сц'арэҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 875 б'ераҕц'и, дапамаҕц'и. 876 сц'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и. 877 б'ераҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 878 сц'ар'эч, л'еч, б'эҕчы, дапамаҕчы. 879 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 880 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 881 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и. 882 сц'ереҕц'и, б'ереҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 883 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 884 сц'арэҕц'и. 885 сц'ераҕц'и, памаҕц'и. 886 сц'ереҕц'и, б'ереҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 887 сц'араҕц'и, б'араҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, памаҕц'и. 888 сц'араҕц'и, б'араҕчы, л'эҕчы, б'эҕчы, стрыҕчы. 889 сц'ераҕчы, б'ераҕчы, дапамаҕчы, л'эҕц'и, б'эҕц'и, сц'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и, памаҕц'и, запраҕц'и, п'ерапраҕц'и, парпраҕц'и. 890 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 891 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 892 б'ераҕц'и, дапамаҕц'и. 894 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и, б'эҕчы, памаҕц'и. 895 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и. 896 сц'арэч, б'арэч, л'еч, стрыч. 897 сц'ирэч, б'ирэч, л'еч, сц'арэҕц'и, б'арэҕт'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамоҕт'и. 898 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, памаҕц'и, л'эҕц'и спац'. 899 сц'ираҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, памаҕц'и. 902 б'ераҕц'и, б'эҕц'и. 903 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 904 сц'араҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, памаҕц'и. 905 сц'ирэҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 906 памоҕц'и, памоҕц' б'ул'бу капац'. 907 сц'араҕц'и, б'араҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, памаҕц'и. 908 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, стрыҕц'и. 909 сц'ераҕц'и. 910 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, паб'эҕц'и. 911 б'ерахчы, б'арэхчы, б'эҕц'и, сц'арэҕц'и, б'арэҕц'и, л'эҕц'и, стрыҕц'и, памоҕц'и. 912 б'эҕц'и, памаҕц'и. 913 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 914 сц'арэҕц'и, б'арэҕц'и, л'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 915 сц'араҕц'и, б'араҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, памаҕц'и. 917 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 918 сц'ереҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, памаҕц'и. 919 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, дапамаҕц'и. 920 сц'ерэҕц'и, б'ерэҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и, памаҕц'и. 921 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и. 922 сц'ераҕц'и, б'ераҕц'и, л'эҕц'и, б'эҕц'и, стрыҕц'и.

923 с'ц'арéуц'и, б'ерауц'и́, л'éуц'и, б'éуц'и, стры́уц'и. 924 с'ц'арéжч, б'арéжч, л'ежч, б'ежч, стрыжч. 925 с'ц'арéжч, б'арéжч, л'ежч, б'ежч, стрыжч, памóшч. 926 б'арéч. 928 с'ц'арéч, б'арéч, л'еч, дапамóч. 929 с'ц'арéуц', стрыуц', памóуц'. 930 б'арéуц', л'еуц', б'еуц', стрыуц'. 931 с'ц'арéжч, б'арéжч, л'ежч спац', б'ежч, стрыжч, памóжч. 932 с'ц'арéжч, б'арéжч, л'еч, б'еуц, стрыжч, памóжч. 933 ст'ирéгт', стрыгт', л'еу́т', беу́т', памóу́т'. 934 б'арéучы, с'ц'арéуц'и, б'ерауц'и́, л'éуц'и, б'éуц'и, настры́уц'и, стрыуц', б'éуц'и, дапамауц'и́. 935 л'éуц'и, б'éуц'и. 936 сц'ерауц'и́, л'éуц'и, б'éуц'и. 937 с'ц'ирéуц', л'еуц', б'еуц', стрыуц', памóуц'. 938 б'ераучы́, б'éучы, стрыуц', сц'арéуц', л'éуц'и, памауц'и́. 939 б'ьрéуц', б'еуц', с'ц'ерéуц', б'ерéуц', л'еуц'. 940 б'éуц'и, стры́уц'и, сц'ерауц'и́, б'ерауц'и́, дапамауц'и́. 941 ст'арéуц', л'еуц', б'еуц', стрыуц', памóуц'. 942 с'ц'ерауц'и́, б'ерауц'и́, л'éуц'и, стры́уц'и, дапамауц'и́, с'ц'арéуц'и, б'арéуц'и. 943 б'éуц'и, б'арéуц'и, с'ц'ерéуц'и, л'éуц'и, стры́уц'и. 944 сц'ерéуц', б'еуц'. 945 береу́ты, леу́чы, стры́уты. 951 стережты́, береhчы́, лехчы́, б'и́нчы, стры́нче, допо́моhчы. 952 бырыхчы́, стр'и́хчы, стырыхчы́, памахчы́, л'ахты́. 955 лéу́че, стрéжче, б'и́у́че. 958 стереу́ти, береу́ти, бiу́ты, стры́ути. 960 б'и́нчы, помоу́чы, стры́жты. 961 стыры́у́ты, бырыу́ты, л'и́у́ты, бiу́ты, допо́моу́ты. 962 бырыжты́, стырыжты́, л'áжты, б'и́жчы. 963 стырыу́ты, леу́ты, стры́уты, помоу́ты. 964 стереу́ты, береу́ты, л'éу́ты, б'и́у́чы, стырыу́ты, допо́моу́ты, беу́ты. 965 стырыу́чы, бырыу́чы, лéшты, б'и́шты, стырышты́, помошты́. 966 остры́хц'и, помохц'и́. 967 стерау́чы, стры́уты, стерéути^а. 968 помоу́ти, л'éу́ти, стры́ути. 969 сц'ереу́ц'и, б'еуц'и́, стры́уц'и, допо́моуц'и́. 971 сц'ереу́ц'и, л'éуц'и, б'éуц'и, стры́уц'и, допо́моуц'и́. 972 береу́ти, помоу́ти, сц'ереу́ц'и, л'éуц'и, б'éуц'и, стры́уц'и. 973 сц'ереу́ч, б'ерéу́ч, б'ерéу́ц'и, б'éуц'и. 974 сц'ереу́ц'и, б'ереу́ц'и, б'éуц'и, стры́уц'и. 975 л'éу́ти, стры́ути, помоу́ти. 976 сц'ереу́ц'и, б'éуц'и, л'éуц'и, стр'и́уц'и. 977 ст'ер'еу́ти, запреу́ти, л'éу́ти, б'éу́ти, помоу́ти, постры́ути. 978 ст'ер'еу́ти, б'éу́ти, стр'и́ути. 980 сц'ерауц'и́, б'ерауц'и́, заб'éуц'и, дапамауц'и́, л'éуц'и. 982 сц'ереу́ц'и, б'ереу́ц'и, л'éуц'и, б'éуц'и, стры́уц'и, допо́моуц'и́. 983 сц'ерауц'и́, берау́ц'и, л'éуц'и, стры́уц'и, помоу́ц'и. 984 сц'ерауц'и́, б'ерауц'и́, л'éуц'и, б'éуц'и, стры́уц'и, дапамауц'и́. 985 б'ереу́ц'и, б'éуц'и, стры́уц'и. 986 сц'ереу́ц'и, б'éуц'и, вíнпּреу́ц'и, л'éуц'и, помоу́ц'и. 987 б'éу́чы, стры́уц'и, л'éу́чы, допо́моу́чы. 988 сц'ерау́ц'и, б'ерау́ц'и, л'éу́ц'и, б'éу́ц'и, стры́уц'и, дапамау́ц'и. 989 сц'ереу́ц'и, б'ереу́ц'и, л'éу́ц'и, б'éу́ц'и, стры́уц'и, допо́моуц'и́. 990 стереу́ти, в'и́теу́ти, здо́хти, л'éу́ти, б'éу́ти, стры́ути, помоу́ти. 991 сц'ереу́ц'и, л'éу́ц'и, б'éу́ц'и, стры́уц'и, помоу́ц'и. 992 сц'ерау́ц'и, барау́чы, л'éу́ц'и, бау́ц'и, стры́уц'и, допо́моуц'и́. 993 ст'ереу́ти, береу́ти, л'еу́ти, б'éу́ти, стры́у́ти, помоу́ти. 994 стереу́ти, береу́ти, б'éу́ти, стр'и́ути, допо́моу́ти. 995 сц'ереу́ц'и, б'ерéу́ц'и, л'éу́ц'и, б'éу́ц'и, стры́уц'и, помоу́ц'и. 996 сц'ерау́чы, наб'éу́ц'и, л'éу́ц'и. 997 с'ц'арéу́ц'и, б'ерау́ц'и, б'éу́ц'и, стры́уц'и, памау́ц'и, запрéу́ц'и, л'éу́ц'и, б'éу́ц'и. 998 с'ц'ерау́ц'и, б'ерау́ц'и, л'éу́ц'и, б'éу́ц'и, стры́уц'и, дапамау́ц'и. 999 с'ц'ерау́ц'и, б'ерау́ц'и, л'éу́ц'и спац', б'éу́ц'и, стры́уц'и, дапамау́ц'и, памау́ц'и. 1000 с'ц'ерау́ц'и, б'ерау́ц'и, л'éу́ц'и, б'éу́ц'и, стры́уц'и, дапамау́ц'и. 1001 сц'ерау́ц'и, л'éу́ц'и, б'éу́ц'и.

дапамаўц'і. 1002 с'ц'ераўц'і, б'ереўц'і, л'ёўц'і, б'ёўц'і, стрыўц'і, до-
 помоўц'і. 1003 с'ц'ераўц'і, л'ёўц'і, б'іеўц'і. 1004 с'ц'ереўц'і, б'ереў-
 ц'і, л'ёўц'і, б'ёўц'і, стрыўц'і, допомоўц'і, помоўц'і. 1005 с'ц'ераўц'і,
 бараўц'і, л'ёўц'і, б'ёўц'і, стрыўц'і, помоўц'і. 1006 с'ц'ераўц'і, б'ераў-
 ц'і, л'ёўц'і, б'ёўц'і, дапамаўц'і. 1007 стер'егты, б'ёўты, стр'иўт'і.
 1008 стереўт'і, береўт'і, лёўт'і, б'ёўт'і, стрыўт'і, помоўт'і. 1009 с'ц'е-
 раўц'і, б'ераўц'і, л'ёўц'і, стрыўц'і. 1010 с'ц'ераўц'і, б'ераўц'і, л'ёўц'і,
 б'ёўц'і, стрыўц'і, дапамаўц'і. 1011 с'ц'ераўц'і, стрыўц'і. 1012 б'е-
 рехты, стрыхты, помохты, б'эхты. 1013 с'ц'ераўц'і, б'ераўты, л'ёўц'і,
 стрыўц'і. 1014 с'ц'ераўц'і, б'ераўц'і, л'ёўц'і, б'ёўц'і, стрыўц'і, дапа-
 моўц'і. 1015 с'ц'ерахц'і, б'ерахц'і, л'ёўц'і, б'ёўц'і, стрыўц'і, дапа-
 маўц'і. 1016 с'ц'ераўц'і, б'ераўц'і, л'ёўц'і, б'ёўц'і, стрыўц'і, дапа-
 маўц'і. 1017 с'ц'арёўц'і, б'ераўц'і, л'ёўц'і, б'ёўц'і, стрыўц'і, дапа-
 маўц'і. 1018 с'ц'ераўц'і, б'ераўц'і, л'ёўц'і, б'ёўц'і, памаўц'і. 1019
 с'ц'ераўчы, б'ераўчы, л'ёўц'і, б'ёўц'і, стрыўц'і, дапамаўц'і. 1020 с'ц'а-
 раўц'і, б'ераўц'і, л'ёўц'і, б'ёўц'і, стрыўц'і, дапамаўц'і. 1021 с'ц'ераў-
 ц'і, б'ераўц'і, л'ёўц'і, б'ёўц'і, стрыўц'і, памóўц'і. 1022 с'ц'ераўчы,
 л'ёўчы, б'ёўчы, памаўц'і, стрыўц'і. 1023 л'ёўц'і, б'ёўц'і, стрыўц'і, б'е-
 раўц'і. 1024 с'ц'арёўц', л'еўц', б'еўц', стрыўц', дапамаўц'і. 1025 с'ц'а-
 рёўц'і, б'ераўц'і, б'ёўц'і, стрыўц'і, дапамаўц'і. 1026 с'ц'ераўц'і, б'е-
 раўц'і, л'ёўц'і, б'ёўц'і, стрыўц'і, памаўц'і. 1027 стереўты, береўты,
 леўты, бёўты, памаўты.

Карта № 179

ФОРМА ІНФІНІТЫВА ДЗЕЯСЛОВАЎ З АСНОВАЙ НА [к]

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 116:

«Як утвараецца неазначальная форма дзеяслова: *пекчы, пяхчы, пяхы, печ, пекці* ці *пяхці; секчы, сечы, сячы, сеч* ці *секці; таўчы, таўкчы, тоўч* ці *таўкці; цячы, цечы, цекчы, цеч* ці *цекці*?»

Картаграфуемыя формы супрацьстаўляюцца па наяўнасці і адсутна-
 сці заднеязычнага (*пяхы : пяхчы, пяхці*) і галоснага ў канчатку (*пяхы, пяхчы, пяхці : печ, пекч, пекць*).

З характарам асновы і канчатка цесна звязаны і акцэнталагічныя адрознекні. Аднак у межах некаторых форм маюць месца значныя разыходжанні па націску. Так, у варыянтах форм на **-кчы, -кці** ад дзеяслова *сячы* націск амаль паслядоўна падае на каранёвы склад (*сékчы, сékці*), за выключэннем абмежаванага масіву гаворак паўднёва-заходняй ускраіны, дзе больш паслядоўна ўжываецца форма з націскам на апошнім складзе. І, наадварот, адпаведныя формы ад дзеяслова *таўчы* адрозніваюцца націскам на апошнім складзе (*таўкчы, таўкці*) пры хістанні націску ў іншых дзеясловах гэтага тыпу: *пяхці, цякці і пékці, цékці*. Усе ўказаныя акцэнталагічныя адрозненні нельга перадаць на адной карце, таму яны пры картаграфаванні не ўлічваюцца. Акрамя таго, дзеяслоў *сячы* на пэўнай тэрыторыі дае некаторыя марфалагічныя разыходжанні. Так, у матэрыялах, сабраных у гаворках заходняй зоны,

побач з формай *п'ячы*, *цячы* адзначаны іншыя варыянты форм ад дзеяслова *сячы* (*секчы* або *сеч*), што давала падставы для картаграфавання дзеяслова на асобнай карце. Аднак з прычыны недастатковасці матэрыялаў усе дзеясловы з асновай на [к] картаграфуюцца на адной карце.

Суіснаванне двух або некалькіх варыянтаў формы картаграфуюцца пэўнай колькасцю знакаў, якія адпавядаюць гэтым формам.

Маленькая чорная зорачка зверху над лічбай (нас. пп. 701, 723, 725, 759, 955) указвае на наяўнасць канцавога [е] ў форме інфінітыва.

Не картаграфуюцца фанетычныя адрозненні форм, звязаныя з сістэмай кансанантызму гаворак. Формы на **-кц'и**, **-кт'и**, **-кты** картаграфуюцца адным знакам.

Фактычны матэрыял вельмі абмежаваны. У значнай колькасці пунктаў знак ставіцца на аснове аднаго-двух прыкладаў.

Заўвагі збіральнікаў аб ступені пашырэння той ці іншай формы ёсць у адказах нас. пп. 566, 579, 791, 825.

Ніжэй прыводзіцца фактычны матэрыял з тых адказаў, дзе адзначаны дыялектныя формы, а таксама выпадкі суіснавання іх з формамі літаратурнай мовы (*п'ячы*, *сячы*, *таўчы*): 4 *п'ачы*, *с'еч*, *таўчы*, *ц'ачы*. 5 *п'акчы*. 7 *п'экчы*, *с'ачы*, *таўчы*. 10 *бўду бл'инны п'ачы*. 13 *п'ачы*, *с'экчы*, *таўчы*, *ц'ачы*. 14, 15, 16 *п'ачы*. 18 *п'ачы*, *с'еч*, *таўчы*, *ц'ачы*. 23 *п'ачы*, *с'еч*. 26 *на́да с'еч дро́вы*, *п'ачы*, *таўчы*. 27 *с'экчы*, *таўчы*, *п'ачы*. 28 *п'ачы*, *с'еч*. 29 *п'ачы*, *с'экчы*. 31 *даў пра́ва с'еч*, *п'ачы*, *с'еч дро́вы*. 33 *п'ачы*, *с'еч*, *таўчы*, *ц'ачы*. 40 *п'ачы п'ираґ'и, на́да таўчы йачм'ён'*, *йиду́ с'еч дро́вы*. 48 *п'ачы*, *с'еч*, *таўчы*, *ц'ачы*. 52 *п'ачы*, *с'экчы*. 53 *п'ачы*, *с'экчы*. 55 *п'еч*. 59 *п'ачы*, *п'еч*. 60 *п'еч*, *п'ачы*. 61 *п'еч*, *с'еч*, *таўчы*. 62 *п'ачы*, *с'экчы*, *ц'ачы*. 63 *п'еч*, *с'еч*, *ц'еч*, *таўкчы*. 65 *пас'ёч*, *с'п'ачы*, *таўчы*. 67 *п'ачы*, *с'еч*, *таўчы*, *ц'ачы*. 68 *пас'ёч*, *п'ачы*, *с'ачы*, *таўчы*. 69 *п'ачы*, *с'еч*, *таўчы*, *ц'ачы*. 71 *с'п'ачы*, *с'еч*, *стаўчы*. 73 *тре́ба бу́лку с'п'ачы*, *тре́ба рас'с'ёч дроў*, *пас'ёч дро́вы*, *бу́з'иш с'еч?* 74 *п'ачы*, *п'еч*, *таўчы*, *с'экчы*. 75 *тре́ба с'еч*, *таўчы*, *п'ачы*. 76 *п'еч*. 77 *п'экчы*, *с'экчы*, *таўчы*, *ц'ачы*. 78 *п'ачы*, *с'еч*, *с'экчы*, *таўчы*, *на́да с'п'ачы*, *до́бра было́ б стаўчы*. 81 *п'экчы*, *с'экц'и*. 82 *п'ачы*, *с'экчы*, *ц'ачы*. 83 *п'ачы*, *с'еч*, *ц'ачы*, *таўчы*. 86 *п'ачы*, *п'еч*, *с'еч*, *с'ачы*, *таўчы*, *ц'еч*. 87 *п'ачы*, *с'еч*, *таўчы*, *ц'ачы*. 88 *п'еч*, *с'еч*. 89 *п'ачы*, *п'акц'и*, *п'еч*, *с'еч*. 91 *п'ачы*, *с'еч*, *с'ачы*. 92 *с'еч*, *талóч*. 93 *п'еч*, *с'еч*. 94 *п'еч*, *на́да с'еч дро́вы*. 95 *п'ачы*, *с'еч*, *с'ачы*, *таўчы*, *ц'еч*, *п'еч*. 96 *п'еч*, *с'еч*. 97 *с'еч*. 98 *тапа́ром с'еч*, *на́да хлeп п'еч*, *таўчы*. 99 *п'еч*. 100 *п'еч*, *с'еч*, *л'еч*, *таўчы*, *тоўч*, *ц'еч*. 101 *п'еч*, *таўчы*, *ц'ачы*. 102 *п'еч*, *с'еч*. 103 *п'еч*. 104 *бўду п'еч*, *с'еч*, *таўчы*. 105 *п'еч*. 106 *п'еч*, *с'еч*, *ц'еч*, *таўчы*. 107 *п'еч*. 108 *п'экчы*, *ц'экчы*. 109 *п'экц'и*, *с'экчы*. 110 *п'еч*. 111 *п'еч*, *с'еч*. 112 *п'еч*, *п'экц'и*. 113 *п'еч*, *с'еч*. 114 *п'еч*. 115 *п'экчы*, *ц'экчы*. 116 *п'еч*, *таўчы*. 117 *п'еч*, *ц'еч*. 118 *п'еч*, *ц'еч*, *с'еч*, *таўчы*. 119 *п'еч*, *с'еч*, *ц'еч*, *вала́чй*, *таўчй*. 120 *печ'*, *с'еч'*, *ц'еч'*. 121 *п'екчы*, *п'ец*, *с'ец*, *талóч*, *ц'ец*. 122 *с'экчы*. 123 *п'еч*, *с'еч*, *талóч*, *ц'еч*. 124 *с'ёч*, *п'еч*, *талóч*, *ц'еч*. 125 *с'п'еч*, *дроў нас'ёч*, *талóч*, *ц'еч*. 126 *ц'еч*, *п'еч*. 127 *п'еч'*, *с'еч'*, *талóч'*, *ц'еч'*. 128 *бўду хл'еп*

*п'еч, на́даб'и дроў нас'эч. 129 на́да п'еч, патало́ш. 130 п'еч, с'еч, па-
мóч. 131 с'еч, ц'еч. 132 п'еч, с'еч, тоўч. 133 п'еч, с'еч. 134 п'еч,
ц'еч, с'еч. 135 таўчы́, ц'еч, п'еч. 136 таўчы́ бўл'бу. 149 трéба хл'еп
п'еч. 152 п'ачы́, с'экчы, таўчы́, ц'ачы́. 159 п'акчы́. 161 п'ачы́, с'эк-
чы, в'адро́ ста́ла ц'ачы́, на́да нас'э́кчы дроў. 166 п'ачы́, с'еч. 173
с'еч, таўчы́, п'ачы́. 177 п'ачы́, с'экчы. 188 п'ачы́, с'экчы. 196 на́да
хл'еп п'ачы́, на́да траву́ с'еч. 197 таўчы́, с'экчы. 198 на́да п'еч, п'ачы́,
с'еч дрéвы, с'экчы. 200 с'экчы, п'ачы́, таўчы́. 202 п'ачы́, с'экчы, таў-
чы́, ц'ачы́. 207 п'ачы́, с'ачы́, таўчы́, ц'ачы́, ц'еч. 213 п'экчы, с'экчы,
таўкчы́, таўчы́. 214 п'ачы́, с'еч, таўчы́. 219 трéба с'еч, п'ачы́, ц'ачы́.
221 с'еч, таўчы́, ц'ачы́, ц'ашка мн'е валачы́, п'ачы́. 224 п'ачы́, с'ачы́,
с'еч, валачы́. 225 п'ачы́, с'еч. 226 п'еч, п'ачы́, с'еч, таўчы́, ц'еч. 227
п'ачы́, с'еч, таўчы́, ц'ачы́. 228 н'и спрáв'уцца ўц'еч, п'еч, с'еч, таўчы́,
ц'еч. 229 п'ачы́, п'еч, с'еч, таўчы́, ц'ачы́, ц'еч. 230 п'ачы́, ц'ачы́, стаў-
чы́, с'экчы. 231 п'ачы́, п'еч, с'еч, с'ачы́, таўчы́, ц'еч. 231 п'ачы́, п'еч,
с'еч, с'ачы́, таўчы́, ц'еч. 235 п'ачы́, с'экчы, таўчы́, ц'ачы́. 237, 239
п'ачы́, с'еч, таўчы́, ц'ачы́. 240 п'ачы́, таўчы́, с'еч. 241 п'еч, с'еч, таўчы́,
ц'еч. 243 п'еч, ц'еч, с'еч. 244 п'экц'и, с'экц'и. 251 п'экчы, п'еч, с'эк-
чы. 252 п'ачы́, с'еч, таўчы́, ц'ачы́. 253 п'ачы́, таўчы́, с'еч, с'ачы́. 255
п'ачы́, с'экчы, таўчы́, ц'ачы́. 256 п'ачы́, таўчы́, с'экчы. 257 п'еч, с'еч,
ц'ачы́, таўчы́. 258 п'еч, таўчы́. 260 п'еч, с'еч, таўчы́, ц'еч. 261 п'еч,
с'еч, ц'еч. 262 п'ачы́, п'еч. 263 п'еч, таўчы́. 264 п'еч, с'еч, таўчы́,
ц'еч. 265 п'еч, таўчы́. 268 п'еч, с'еч, таўчы́, ц'еч. 269 п'еч, ц'еч. 270
п'еч, п'ачы́. 272 п'еч, с'еч. 275 нап'ичы́. 276 п'еч, с'еч. 277 с'экчы,
п'экчы, таўчы́. 278 туўчы́, таўкц'и́. 279 с'еч, с'ачы́. 280 с'экчы. 281
п'экчы, с'экчы. 282 п'экчы, с'экчы, таўкчы́, ц'экчы. 283 п'экчы, с'эк-
чы. 284 п'экчы, п'еч, таўчы́. 285 п'экчы, п'еч, таўчы́. 286 п'экчы,
п'еч, сп'экчы, таўчы́. 288 п'экчы, п'еч, сп'экчы, таўчы́. 290 п'еч. 291
п'ачы́, с'экчы, таўчы́, ц'ачы́, в'ялачы́. 292 н'а бў́з'иц' т'еч, ичм'эн' таўчы́,
п'еч, с'еч. 293 п'еч хл'еп, с'еч, таўчы́ на́да, патоўч на́да. 294 с'еч их
бўдуц', п'экчы, аптаўчы́, нас'эч дро́вы. 295 печ, ц'еч. 296 п'еч, с'еч,
таўчы́. 297 п'еч хл'еп бўду. 298 п'еч, с'еч, ц'еч. 299 п'еч, ц'еч, ц'еч.
300 п'экчы, с'экчы. 301 п'еч, таўчы́, ц'еч, с'еч. 302 п'еч, с'еч. 303
п'ачы́, п'еч, с'еч, с'ачы́, ц'ачы́. 304 п'еч, с'еч, таўчы́, ц'еч. 305 п'еч',
с'еч', таўчы́. 307 п'экчы, п'еч, п'ачы́, с'еч, с'ачы́, таўчы́, ц'ачы́. 308
п'еч, с'еч. 311 п'еч бл'ины́. 313 п'ачы́, п'еч, п'акчы́, нас'э́кчы, с'ачы́,
с'еч, таўчы́, ц'ачы́, ц'еч. 314 п'ачы́, с'ачы́, с'еч, таўчы́, ц'ачы́. 315
п'ачы́, с'еч, ц'еч. 316 п'еч хлеб, с'еч. 317 п'экчы, с'еч, с'экчы, тыўчы́,
ц'еч, ц'экчы. 318 п'еч. 319 таўчы́. 320 п'еч. 321 п'еч хлеб, с'еч,
таўчы́, ц'ачы́. 322 п'еч, с'еч, таўчы́. 323 п'экчы, п'еч, ц'экчы, ц'еч, таўк-
чы́. 324 п'еч, с'еч. 325 п'еч, с'еч, ц'еч. 326 п'еч, таўчы́. 327 п'еч,
ц'еч, с'еч. 328 п'еч хл'еб, с'еч. 329 п'еч, с'еч, ц'еч, таўчы́. 330
п'еч, с'еч. 331 п'еч, с'еч. 332 таўчы́, тоўч. 333 п'еч, с'еч, тоўч,
ц'еч. 334 п'еч, с'еч, тоўч, ц'еч. 335 с'еч. 336 п'еч, ц'еч. 337 п'еч,
ц'еч. 338 п'еч, с'еч, ц'еч. 339 п'еш, с'еч. 340 п'еч, с'еч. 341 трéба
п'акчы́ хл'еп. 343 п'ачы́ хл'еб. 348 п'ачы́, ц'ачы́, с'экчы, таўчы́. 349
п'ачы́, п'еч, таўчы́, ц'ачы́. 350 п'ачы́, ц'ачы́, таўчы́. 353 трéба хл'еп*

п'ачы. 354 п'акчы хл'ен, п'ачы, таўчы, ц'ачы. 360 п'акчы, с'экчы, таўчы, ц'акчы. 363 п'ачы, с'экчы, таўчы. 366 п'ачы хл'ен, с'еч дрóвы. 372 треба п'ачы, пашлá с'эчы капўсту. 373 п'акчы, с'экчы, таўкчы, ц'акчы. 376 п'акчы, с'акчы, с'экчы, таўкчы, ц'акчы. 382 трéба п'акчы хл'ен. 384 п'акчы. 385 с'п'ачы хл'ен, треба таўчы картóф'ал'и, н'имá з'е с'экчы. 386 п'акчы хл'ен. 388 п'акц'у, с'экц'у, таўкц'у. 389 трéба хл'ен п'ачы. 400 п'ачы, с'экчы, таўчы, ц'ачы. 401 хл'ен треба п'ачы, трéба дроў нас'экчы. 403 п'ачы, с'экчы, таўчы, ц'ачы. 408 п'ачы, таўчы, ц'ачы, ц'акчы. 409 с'экчы, п'ачы, таўчы, ц'ачы. 414 п'ачы, с'экчы. 418 бўду п'акчы хл'ен, трéба дрóва с'экчы. 423 с'п'акчы, с'экчы, таўкчы, п'акчы. 424 п'ачы, с'экчы, таўчы, ц'ачы. 427 ц'экчы. 428 п'ачы, с'еч. 431 п'ачы, с'экц'у. 437 п'ачы, с'экчы. 438 трéба дрóвы с'экчы, н'имá чым п'ачы алáдак. 441 п'ачы, с'экчы. 443 п'ачы, с'экчы. 445 п'ачы, таўчы, с'экчы, ц'ачы. 446 п'ачы, с'еч, таўчы, ц'ачы. 447 п'ачы, с'экчы, таўчы, ц'ачы. 448 с'ачы, с'экчы, таўчы. 449 п'ачы, с'экчы, таўчы. 450 таўчы, п'ачы, ц'ачы, с'экчы. 453 п'ачы, таўчы, ц'ачы, с'экчы. 455 с'экчы, с'ачы, таўчы. 459 п'ачы, с'экчы. 460 п'еч. 462 п'ачы, с'с'экчы, уц'ачы. 466 п'ачы, с'экчы. 478 п'еч, п'ачы, с'экчы, с'ачы, таўчы. 479 с'экчы, с'ачы, п'ачы. 480 с'экчы. 482 нап'ачы, нас'экчы. 491 п'ачы, с'экчы. 492 п'ачы, с'экчы. 494 п'ачы, с'экчы. 495 п'ачы, с'экчы, с'экц'у, ц'ачы, таўчы. 496 п'ачы, с'экчы, с'ачы, таўчы, ц'ачы. 499 п'экчы. 500 с'экц'у, п'акц'у. 501 п'ачы, с'экчы. 502 п'ачы, с'экчы, ц'ачы. 507 п'акчы, с'экчы, таўкц'у, ц'ачы, ц'акчы. 509 п'ачы, п'еч, с'экчы, с'еч, с'ачы, таўчы, ц'ачы. 511 п'ачы, с'еч, с'ачы, таўчы, ц'ачы. 512 п'ачы, с'экчы. 514 п'ачы, с'ачы, с'еч, таўчы, ц'ачы. 520 п'ачы, с'экчы, таўчы, ц'ачы. 522 п'ачы, с'экчы. 525 п'ачы, с'еч, ц'ачы. 528 п'акц'у, с'экц'у, таўкц'у, ц'ачы. 529 п'ачы, с'экчы, ц'ачы. 531 п'ачы, с'ачы, таўкц'у, ц'ачы. 532 п'акц'у, с'акц'у, таўкц'у, п'ачы, с'ачы, таўчы, п'ечы, с'экчы, ц'ачы. 534 п'ачы, с'п'экц'у, с'экц'у. 536 нас'экц'у. 537 п'еч. 538 п'экчы, с'экчы, таўчы, ц'ачы, валакчы. 539 п'ачы, с'ачы, с'экчы, с'еч, ц'ачы, таўчы, вылачы, ц'экчы, ц'еч. 541 п'еч, с'еч, таўчы. 543 п'экчы, п'еч, с'еч, таўчы. 545 п'еч, с'еч. 546 п'экчы, с'экчы. 548 п'ачы, п'экц'у, с'экчы, с'еч. 549 п'ачы, с'экчы, ц'экчы. 550 п'экц'у, п'еч, таўчы, таўкц'у. 551 п'еч. 552 п'экчы. 554 п'ачы, п'акц'у, трéба с'он'н'а хл'éба с'п'ачы. 556 п'экчы, с'экчы, таўчы, ц'экчы. 559 п'акц'у, с'экц'у, таўкц'у, ц'экц'у. 561 п'акц'у, с'ачы, с'экц'у, таўкц'у, п'экц'у, ц'акц'у. 562 п'ачы, с'экчы. 564 п'ачы, п'акц'у, с'экц'у. 565 п'акц'у, с'экц'у, ц'ачы, таўчы. 566 п'ачы; больш пашырана — п'акц'у, с'экц'у, ц'экц'у. 568 п'акц'у, с'экц'у, таўкц'у. 570 с'еч, таўчы, ц'еч. 571 п'еч. 572 п'еч, с'еч, таўчы, ц'еч. 573 п'еч. 574 с'п'еч. 575 п'ач'у, с'еч, с'экч'у. 576 с'п'еч. 577 п'еч. 578 п'экчы, с'экчы, п'еч. 579 п'еч, с'еч, ц'еч; радзей — таўчы. 580 п'еч, с'еч, ц'еч, таўчы. 581 с'еч, п'еч, таўчы, ц'еч. 582 таўчы, п'еч, с'еч, ц'еч. 583 ц'еч, п'еч, с'еч, таўчы. 584 п'еч, п'ачы, с'еч, с'ачы, таўчы, ц'еч. 585 с'еч. 586 п'еч, с'еч. 587 п'ачы, с'экчы. 588 п'еч, с'еч, ц'еч. 589 п'экчы. 590 с'п'еч. 591 п'еч. 592 п'еч хл'éб. 593 п'экчы, с'экчы, ц'экчы. 594 п'еч, ц'еч. 595 п'акц'у, п'еч, с'ачы. 596 п'экц'у, с'экц'у,

таўкц'у, хл'еб п'экчы, с'экчы. 597 п'акц'у, п'еч, с'ачы. 598 тоўч прóса, п'еч бл'ины. 599 п'е́кц'у, с'е́кц'у, таўкц'у. 600 п'е́кц'у, с'е́кц'у, таўкц'у, ц'е́кц'у. 602 п'е́кц'у, с'е́кц'у, таўкц'у, ц'е́кц'у. 603 п'е́кчы, п'ачы, с'е́кчы, с'еч, таўкц'у, ц'е́кц'у, ц'е́кчы. 604 п'е́кц'у, с'е́кц'у, таўкц'у. 605 п'еч, ц'еч. 606 п'еч, п'акц'у. 607 п'еч, с'еч, ц'еч. 608 хл'еб п'еч, ц'еч. 609 п'еч, с'еч. 610 п'еч, тоўч, с'еч, ц'еч. 611 п'ач'у, с'еч, с'ач'у. 612 п'еч, тоўч, с'еч, ц'еч. 613 п'еч, с'еч. 614 п'еч, с'еч, тоўч. 615 п'еч, с'еч, тоўч. 616 п'еч, тоўч. 617 п'еч, с'еч, тоўч, ц'ачы, талóч. 618 п'еч, ц'еч. 619 п'еч, с'еч, тоўч, талóч. 621 п'еч, ц'еч. 622 п'еч, с'еч, тоўч, ц'еч. 623 п'еч, с'еч. 624 с'е́кчы п'етушк'у, п'е́кчы хл'еб, п'еч. 625 п'еч хл'еб. 626 п'еч. 627 п'е́кц'у, с'е́кц'у, таўчы, ц'екчы. 628 п'еч, с'еч, тоўч, ц'еч. 629 п'еч, с'еч, с'е́кчы. 630 п'еч, с'еч, тоўч, ц'еч. 631 п'е́кчы, п'еч, с'е́кчы, таўчы. 632 п'еч, с'еч. 633 п'еч, с'еч, ц'еч, тоўч. 634 п'еч, с'еч, тоўч. 635 п'еч, с'еч. 636 п'е́кчы, с'е́кчы, ц'ачы, п'еч, с'еч, тоўч, ц'еч. 637 п'е́кчы, с'е́кчы, таўчы, ц'е́кчы. 638 п'ачы, с'е́кчы, таўчы, ц'е́кчы. 639 п'еч, с'еч, ц'еч. 640 п'еч, с'еч, ц'еч. 641 п'еч, с'еч, ц'еч. 642 с'еч, талóч. 643 п'е́кчы. 644 п'еч. 645 п'е́кчы. 646 п'еч, тоўч, ц'еч. 647 п'е́кчы. 648 п'е́кчы, п'ачы, с'е́кчы, с'еч, таўчы, ц'ачы. 649 п'еч, с'еч, тоўч, ц'еч. 650 п'еч, с'еч, тоўч, ц'еч. 651 печы, с'ечы, тоўчы, течы. 652 пыч'у, сыч'у, товч'у, тыч'у. 666 п'акчы хл'еп у п'е́чы, таўчы кáшу. 668 п'акчы, с'акчы. 671 п'акчы хл'еп трéба, таўкчы кáшу. 673 п'акчы хл'еп, таўкчы картóфл'у. 677 печы, с'е́чы, тоўчы, ц'ечы. 694 печы, товчы, тыкчы. 701 пычé, с'ичé, товчé, тычé. 706 п'ачы, с'е́кчы, с'ачы, таўчы, ц'ачы. 707 с'е́кчы, п'ачы. 709 п'акчы, п'акц'у, с'е́кчы, с'е́кц'у, таўкчы, таўкц'у, ц'акчы, ц'акц'у. 710 таўчы, п'акчы. 711 п'ачы, таўчы, с'еч, с'е́чы. 715 п'ачы. 716 с'е́кц'у дрóви, п'е́кц'у, тоўкц'у. 717 п'ект'у, с'е́кт'у. 718 дроў нас'е́кц'у, тоўц'у. 722 пект'у, сект'у, тоўкти. 723 спект'у, стоўкц'е, пос'е́кц'у. 725 спект'у, пос'е́кц'у, стоўкц'е. 728 пич'у, с'у́кчи, тэ́кчи. 730 пычы, пыкты, сычы, тоўчы, тычы. 731 хóча утэ́кчы, мýсыў вы́сечы содóчка, с'ичы, тоўчы. 732 сéкчы, п'укчы. 739 пыкт'у, сыкт'у, товкт'у. 740 течы, печы, сéкчы, товч'у. 741 пекчы, сыкчы. 748 п'акчы, с'акчы, таўчы. 749 п'акц'у, таўкц'у, с'акц'у. 750 п'е́кц'у, с'е́кц'у, таўкц'у. 751 п'акчы, с'акчы. 752 уц'ачы, п'ачы, п'акц'у, с'е́кц'у, таўкц'у, вы́п'ачы. 753 с'екц'у. 754 п'акц'у, с'акц'у, тоўкц'у, ц'акц'у. 756 п'акц'у, с'е́кц'у. 757 пекц'у, с'екц'у, тоўкц'у, уц'екц'у. 758 пекц'у, тоўкц'у, ц'екц'у. 759 спект'у, стоўкт'е, пос'е́кт'у. 760 пект'у, тоўкт'у. 761 пац'у, спац'у. 762 пект'у, сект'у, тоўкт'у. 763 пект'у, с'укты, тоўкт'у, тэ́кти. 764 пекты, секты. 765 уц'акц'у, пац'у. 766 с'у́кц'у, п'екц'уса. 767 пакц'у, п'екц'у, с'екц'у, тоўкц'у, ц'екц'у. 768 пекты, секты, тоўкты, текты. 769 пекты, с'укты. 770 пекты, с'укты, тоўкты, текты. 773 пекчы, тоўчы; пы́екты, сы́екты, тоў́екты, пыкты. 774 п'ачы, с'е́кц'у, ц'ачы. 775 п'ачы, с'е́кчы, таўчы, ц'ачы. 776 п'ачы, с'е́кчы. 777 п'е́кчы, с'е́кчы, ц'е́кчы. 778 трéбо дрóвы с'е́кц'у, ведрó ста́ло ц'е́кц'у, трéбо хл'еб п'ачы. 779 п'е́кчы. 780 п'е́кчы, с'е́кчы, таўчы, ц'ачы. 781 п'ечы, п'екц'у, таўчы, ц'ечы. 782 п'ачы, с'е́кц'у. 784 атс'е́кц'у, п'е́кц'у. 785 п'ачы, с'ачы, с'еч, таўчы. 787 п'ачы, ц'ачы, с'е́кчы. 788 с'е́кц'у. 789 ц'ачы,

таўчы, п'ачы, с'ачы, с'экчы. 790 таўкц'у, с'экц'у. 791 п'экц'у, п'ечы, с'экц'у, с'ечы, таўкц'у, таўчы. Форма на -чы ўжываецца вельмі рэдка. 792 п'ачы, ц'ачы, с'экчы. 793 с'экц'у. 794 с'экц'у. 795 с'икц'у, таўкц'у, п'екц'у. 796 с'экц'у, тоўкц'у. 797 п'екц'у, с'екц'у, тоўкц'у. 798 с'экц'у, п'екц'у, тоўкц'у. 799 дрэва с'экц'у, б'уду п'екц'у бл'ины, нап'екц'у. 800 п'екц'у, тоўкц'у, ц'екц'у. 801 п'екц'у, с'екц'у, тоўкц'у. 802 с'экчы, таўкчы. 804 п'екц'у, с'екц'у, тоўкц'у, ц'екц'у. 805 п'екц'у, тоўкц'у, ц'екц'у. 806 п'екц'у, таўкц'у, п'акц'у. 807 п'екц'у, с'п'екц'у. 808 п'екц'у, с'екц'у. 809 п'ечы, с'экчы, товчы, ц'ечы. 810 п'екц'у, с'екц'у, ц'екц'у, тоўкц'у. 811 пекц'у, секц'у. 812 п'екц'у, с'п'екц'у, тоўкц'у, ц'екц'у. 816 маўл'у уц'ачы. 818 п'ечы, с'экчы, таўчы, ц'ачы. 819 нас'экц'у, нас'экчы. 820 п'ачы, с'экчы, ц'ачы. 821 п'ечы, п'екц'у, с'экчы, таўчы, ц'ечы. 822 п'ачы, с'экчы, ц'ачы. 823 п'екц'у, п'ечы, рас-с'экчы, п'ерас'экчы. 824 атс'экц'у, ац'с'экц'у, прас'экц'у, п'екц'у. 825 п'ачы; радзей — сп'акц'у, с'экц'у, таўкц'у, ц'екц'у. 826 п'акц'у, таўкц'у, с'экц'у. 827 п'акц'у. 828 п'акчы, с'экц'у, таўкц'у, ц'ачы, ц'акц'у. 829 таўчы, таўкц'у, с'екц'у, с'ачы, п'ачы. 830 с'экц'у, таўкц'у пр'осо, п'екц'у. 831 с'у'екц'у, таўкц'у, п'акц'у. 832 п'екц'у, с'екц'у, таўкц'у. 833 п'екц'у, с'екц'у, ц'екц'у. 834 с'екц'у, п'екц'у, ц'екц'у, тоўкц'у. 835 п'екц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'екц'у. 836 п'экчы, п'екц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'екц'у. 837 п'екц'у, с'екц'у, ц'екц'у, таўкц'у. 838 п'екц'у, с'екц'у, тоўкц'у. 839 п'ечы, п'екц'у, с'екц'у. 840 п'екц'у, с'екц'у, ц'екц'у, сп'екц'у. 841 п'ечы, с'п'екц'у, с'екц'у, тоўчы, тоўкц'у. 842 с'екц'у, п'екц'у. 843 п'екц'у. 844 п'екц'у, с'екц'у. 845 п'екц'у, с'екц'у, таўкц'у. 846 п'ечы, с'п'екц'у, с'екц'у, нас'экчы дроў. 847 п'екц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'екц'у. 848 п'екц'у, с'екц'у, тоўкц'у, ц'екц'у. 849 п'екц'у. 850 п'екц'у, с'екц'у, тоўкц'у, ц'екц'у. 851 п'ечы, п'екц'у, с'екц'у, тоўчы, тоўкц'у, ц'екц'у. 852 п'екц'у, с'екц'у, тоўкц'у. 853 п'екц'у, с'екц'у, таўкц'у, п'екц'у. 855 п'акц'у, ц'акц'у. 856 п'екц'у, с'екц'у, п'ачы. 857 п'акц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'акц'у. 858 п'акц'у, с'екц'у, таўкц'у. 859 п'екчы, п'екц'у. 861 п'екц'у, нап'акц'у, п'экчы. 862 п'акц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'екц'у. 863 п'екц'у, таўкц'у. 867 п'ачы, п'акц'у, с'екц'у, таўкц'у. 869 п'ачы, п'екчы, ц'ачы, ц'екчы, таўчы, таўкц'у. 871 п'екц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'екц'у. 872 п'акц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'екц'у. 873 п'екц'у, с'екц'у. 874 п'екц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'екц'у. 875 п'екц'у, с'екц'у, тоўкц'у, ц'екц'у. 876 п'акц'у. 877 п'екц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'екц'у. 878 п'еч, с'еч, ц'еч. 879 п'екц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'екц'у. 880 п'акц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'акц'у. 881 п'акц'у, с'екц'у, таўкц'у. 882 п'екц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'екц'у. 883 п'акц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'акц'у. 884 п'екчы, п'екц'у, таўкц'у. 885 п'екц'у. 886 п'екц'у, с'екц'у, тоўкц'у, ц'екц'у. 887 п'акц'у, с'екц'у, ц'акц'у. 888 п'акц'у, с'екчы, таўкц'у камоўя. 889 п'ачы, с'екчы, таўчы, ц'екц'у, п'екц'у, с'екц'у, п'ерас'екц'у, таўкц'у, ц'екц'у. 890 п'акц'у, с'екц'у, таўкц'у, таўкц'у, ц'екц'у. 891 п'екц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'екц'у. 892 п'екц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'екц'у. 894 п'екц'у, с'екц'у, таўкц'у, ц'екц'у, тоўч, с'еч. 895 п'екц'у, с'екц'у, таўкц'у. 896 п'еч, с'еч. 897 п'екц'у, с'екц'у, ц'екц'у. 898 п'екц'у, с'екц'у, ц'екц'у. 899 п'екц'у, ц'екц'у. 900 п'екц'у, п'екчы. 901 пекц'у, с'екц'у, с'екчы. 903 п'екц'у,

с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 904 п'а́кц'и́, та́йкц'и́. 905 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 906 с'с'э́кц'и, п'э́кц'и, п'е́кц'. 907 п'а́кц'и́, с'э́кц'и. 908 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́. 909 п'э́кц'и. 910 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 911 п'е́кц', с'е́кц', то́йкц', ц'е́кц'. 912 п'э́кц'и, ц'э́кц'и. 913 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 914 п'э́кц'и, с'э́кц'и. 915 п'а́кц'и́, та́йкц'и́, с'э́кц'и, ц'а́кц'и́. 916 п'э́кчы, п'э́кц'и. 917 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 918 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 919 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 920 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 921 п'а́кц'и́, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'а́кц'и́. 922 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 923 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́. 924 п'еч, с'еч, то́йч, ц'еч. 925 п'еч, с'еч, то́йч, ц'еч. 926 п'еч, с'еч. 927 п'е́кц', с'е́кц'. 928 п'еч. 929 п'еч, с'е́кц', та́йчы, ц'е́кц'. 930 п'е́кц', с'е́кц', ц'е́кц'. 931 п'еч, с'еч дро́вы. 932 п'еч, с'еч, то́йкц', ц'еч, та́йкц'и́. 933 п'ект', с'ект', т'ект', то́йкт'. 934 п'е́кц'ь, ц'э́кц'и, с'э́кц'и, п'э́кц'и, та́йкц'и́, нас'э́кц' дро́й. 935, 936 п'э́кц'и. 937 п'е́кц', с'е́кц', то́йкц', ц'е́кц'. 938 на́да п'е́кц', с'е́кц', то́йкц', на́то́йч. 939 с'п'э́кц'и, п'е́кц', с'и́е́кц', та́йкц'и́. 940 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 941 п'е́кц', с'е́кц', то́йкц', ц'е́кц'. 942 п'э́кц'и, с'э́кц'и, то́йкц'и́, ц'э́кц'и. 943 п'э́кц'и, с'э́кц'и, то́йкц'и́, ц'э́кц'и. 944 п'ачы, п'э́кц'и, то́йкц'. 951 печы, секчы, товчэ, тэчы. 955 печэ. 958 пекти́, товкт'и́. 960 пычы. 961 пыкты, сикты, то́йкты. 963 пекты́, то́йкты́, текты́. 964 пекты́, с'икты, то́йкты́, пычы́, текты́. 966 пекц'и́, с'е́кц'и́, нас'э́кц'и, то́йкц'и́. 967 пекты́, то́йкты́, сэкты. 968 п'ект'и́, то́йкт'и́, с'икт'и́, товкт'и́. 969 пекц'и́, с'э́кц'и, ц'е́кц'и́. 971 п'е́кц'и́, с'е́кц'и́, то́йкц'и́, ц'е́кц'и́. 972 п'е́кц'и́, сс'э́кц'и. 973 п'ечы́, сп'е́кц'и́, с'э́кчы, то́йкц'и́, ц'е́кц'и́. 974 п'е́кц'и́, сто́йкц'и́, с'е́кц'и́. 975 п'е́кц'и́, с'э́кт'и, ц'е́кц'и́, ц'ект'и́, сто́йкц'и́. 976 п'ечы́, с'ечы́, то́йкц'и́, ц'ечы́. 977 п'ект'и́, нас'э́кт'и, сто́йкт'и́, т'экти. 978 п'ект'и́, с'ект'и́. 979 п'е́кц'и́, то́йкц'и́. 980 с'п'е́кц'и́, с'э́кц'и, то́йкц'и́. 981 п'ечы́, с'э́кчы. 982 п'екц'и́, с'э́кц'и, то́йкц'и́, ц'е́кц'и́. 983 п'е́кц'и́, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'е́кц'и́. 984 п'е́кц'и́, с'е́кц'и́, та́йкц'и́, ц'е́кц'и́. 985 п'е́кц'и́, с'е́кц'и́. 986 п'е́кц'и́, с'е́кц'и́, ц'е́кц'и́. 987 п'э́кчы, с'э́кчы. 988 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'екц'и́. 989 п'е́кц'и́, с'э́кц'и, то́йкц'и́, ц'е́кц'и́. 990 пект'и́, тект'и́. 991 п'е́кц'и́, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'е́кц'и́. 992 пакц'и́, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 993 п'ект'и́, с'э́кт'и, то́йкт'и́, т'ект'и́. 994 пект'и́, с'э́кт'и, то́йкт'и́. 995 п'е́кц'и́, с'э́кц'и, то́йкц'и́, ц'е́кц'и́. 996 п'акчы́, с'п'а́кц'и́. 997 п'а́кц'и́, с'э́кц'и, та́йкц'и́. 998 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 999 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́. 1000 п'а́кц'и́, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'а́кц'и́. 1001 п'э́кц'и, та́йкц'и́. 1002 п'е́кц'и́, с'э́кц'и, то́йкц'и́. 1003 п'е́кц'и́, сп'е́кц'и́, та́йкц'и́. 1004 п'е́кц'и́, с'э́кц'и, ц'е́кц'и́, та́йкц'и́. 1005 п'а́кц'и́, с'е́кц'и́, то́йкц'и́, ц'е́кц'и́. 1006 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'е́кц'и́. 1007 пект'и́, сект'и́, то́йкты́. 1008 пэ́кт'и, с'э́кт'и, то́йкт'и́, тект'и́. 1009 п'а́кц'и́, с'е́кц'и, та́йкц'и́. 1010 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'е́кц'и́. 1011 п'е́кц'и́, с'э́кц'и, то́йкц'и́. 1012 пекты́, то́йкты́, т'икты́. 1013 п'а́кц'и́, с'э́кц'и, та́йкц'и́. 1014 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́. 1015 п'а́кц'и́, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 1016 с'э́кц'и, п'а́кц'и́, ста́йкц'и́, ц'э́кц'и. 1017 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 1018 с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 1019 п'э́кц'и, с'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и. 1020 пэ́кц'и, с'е́кц'и́, та́йкц'и́, ц'е́кц'и́. 1021 п'э́кц'и, та́йкц'и́, ц'э́кц'и, с'э́кц'и.

1022 *п'э́кц'у, таўкц'у́, с'э́кц'у.* 1023 *п'э́кц'у, тóўкц'у́, с'э́кц'у.* 1024 *п'екц', с'екц', тоўкц', ц'екц'.* 1025 *п'акц'у́, п'э́кц'у, с'э́кц'у, тóўкц'у́, ц'э́кц'у.* 1026 *п'э́кц'у, с'э́кц'у, тóўкц'у́, ц'э́кц'у.* 1027 *пекты́, секты́, таўкты́, текты́.*

К а р т а № 180

**УТВАРЭННЕ ДЗЕЕПРЫМЕТНІКАЎ ЗАЛЕЖНАГА СТАНУ
ПРОШЛАГА ЧАСУ АД ДЗЕЯСЛОВАЎ** замкнуць, замыкаць

Карта складзена на матэрыяле пытання № 117:

«Як утвараюцца дзеепрыметнікі залежнага стану прошлага часу:

...дом замкнёны ці замкнуты..?»

Асноўнай тэмай карты з'яўляецца супрацьстаўленне дзеепрыметнікаў залежнага стану прошлага часу з суфіксамі **-т-** і **-н-** ад дзеяслова *замкнуць*. На карце ўсе формы гэтага дзеепрыметніка незалежна ад роду і ліку абазначаны адным знакам. Пры картаграфаванні ўлічвалася месца націску ў формах дзеепрыметнікаў.

У частцы гаворак дзеепрыметнік залежнага стану прашлага часу ўтвараецца не ад дзеяслова *замкнуць*, а ад дзеяслова *закрываць* і толькі з суфіксам *-н-*. Гэтыя дзеепрыметнікі картаграфуюцца трохвугольнікам зялёнага колеру.

Адсылачным знакам (чорнай зорачкай, якая стаіць злева ад лічбы) картаграфуюцца адзінкавыя суфіксальныя ўтварэнні дзеепрыметнікаў залежнага стану прошлага часу ад дзеясловаў *замкнуць* і *замыкаць*: 774, 846, 890, 978, 982, 997, 999, 1018 *замўкнута*. 921, 991, 992, 995, 1000 *замукну́ты*. 783 *замкн'онта*. 828 *пазамўкваны́я*. 841 *замўкн'ена*. 842 *замкнўна*.

К а р т а № 181

УТВАРЭННЕ ДЗЕЕПРЫСЛОЎЯЎ, ЦЯПЕРАШНЯГА ЧАСУ
АД ДЗЕЯСЛОВАЎ І СПРАЖЭННЯ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 118:

«Як утвараюцца дзеепрыслоўі:

а) цяперашняга часу: *гледзячы* ці *гледзя..?*»

У матэрыялах часцей за ўсё прыводзяцца дзеепрыслоўі ад дзеясловаў II спражэння, але сустракаюцца адказы, у якіх даюцца формы ад дзеясловаў I спражэння. У дзеепрыслоўных формах на **-а(-я)** бывае розніца ў месцы націску (націск можа падаць як на аснову, так і на апошні склад). У сувязі з гэтым усе адказы, у якіх адзначаюцца дзеепрыслоўі на **-а(-я)** як ад дзеясловаў II, так і ад дзеясловаў I спражэння, прыводзяцца ў каментарых (аднак дзеепрыслоўі на **-а(-я)** ад дзеясловаў I спражэння на карце не адлюстраваны.

Пры картаграфаванні форм дзееспрыслоўяў II спражэння на **-ачы** (**-ячы**) не ўлічваюцца фанетычныя варыянты на **-ічы, -ечы(-ьчы)**. Не

картаграфуюцца таксама дзеепрыслоўі на **-учы (-ючы)** ад дзеясловаў I спражэння.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., у якіх адзначаны дзеепрыслоўі на **-а(-я)**, а таксама з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў: 1 *кós'иц' стóйа, л'ижа́, прас'а́.* 2 *с'у́з'а у лóтк'и.* 4 *л'и́з'а, прас'а́, кóс'а, стóйа, л'ежа́.* 6 *н'а прас'а́, с'ид'а́, нас'а́, н'ийа́* (ад *н'ийа́ц' — спяваць*). 7 *чыта́йиц' л'ажа́, из'е́ц' л'а́з'а.* 8 *из'а на да-рóз'а, л'а́з'а на йагó, йе́у стóйа, чыта́й л'ажа́.* 9 *л'е́з'учы, кóс'учы н'ийа́л'и, йон йе́у стайа́, л'и́з'а; л'ижа́* (апошняя форма ўжываецца часцей). 11 *л'и́з'а.* 12 *л'и́з'а, стайа́.* 23 *пашо́й н'ийа́, стóйа с'п'иц', н'и прэ́с'а зраб'и́й.* 24 *пашо́й н'ийа́, нас'а́ ко́н'ий, рабо́тайиц' стайа́.* 25 *стайа́, л'ежа́, н'е ха́ц'а, палóла с'у́з'а, кóс'учы, прóс'учы; часцей—н'е ха-ц'а, с'у́з'а, стайа́.* 26 *зымары́ўс'а стыйа́, л'и́з'а, йон стрыл'а́й л'ижа́, зма-ры́ўс'а н'ис'а́, роб (рабі) из'а́.* 27 *прытам'и́ўс'а кас'а́, стайа́, нас'а́.* 28 *н'эхта пашо́й н'ийа́, зрóб'и́й кашóлку ко́н'и нас'а́.* 31 *с'п'а замл'е́ица, в'и́з'иц' с'из'а́, йа шу́ц'а гавару́, найéлас'а хаз'а́, у йа́м'е с'из'а́, йа на ц'иб'е́ л'и́з'а с'м'айу́с'а.* 32 *стайа́, л'ижа́, н'ис'а́, н'ийа́, прас'а́.* 33 *йон из'е́ц' л'и́з'а на акно́.* 34 *н'е ха́ц'а, жыв'а́, хаз'а́.* 35 *стайа́, л'ажа́.* 36 *н'и м'ичта́йа разм'ичта́ўс'а, спл'у с'из'а́.* 37 *л'и́з'а на йагó наплá-чыс'с'а, б'еу́ йак ма́уа́, йа йéду стайа́, калышы́ц'а стайа́.* 38 *с'у́з'а до́ма н'и зарóб'иш.* 40 *н'и схыз'а́ с пу́ц'а из'óм, цéлый з'ен' стыйа́ на вóз'и, с'у́з'а н'ишы́ц', стыйа́ н'а ўм'е́йиц'.* 51 *стайа́.* 52 *прóс'а, нóс'а, кóс'а.* 54 *л'е́з'а, прóс'а, нóс'а.* 56 *на п'е́чы л'е́жа.* 59 *жыв'а́.* 60 *л'óжа, стóйа.* 61 *стóйа.* 63 *тут с'е́з'а, на ноч л'е́з'а, в'и́з'а.* 64 *раб'и́й стóйа.* 65 *л'и́з'а, прэ́с'а, в'из'а́, нас'а́, кыс'а́, стайа́, л'ижа́.* 67 *з'б'и́ўс'а с с'ил стóйа, л'е́жа бак'и забал'ёл'и, жыв'а пры нóвым м'е́сцы.* 68 *л'ижа́, л'и́з'а, прэ́с'а, стыйа́.* 69 *атхаз'а́, сматр'а́.* 74 *л'е́з'а, прóс'а, в'и́з'а, нóс'а, стóйа, л'е́жа, сп'иц' стóйа, скóл'к'и пражыв'е́ш так рабо́тайа, н'а в'и́з'а гавóрыц', з'ен' хóз'а нóў'и забал'а́ц'.* 75 *л'е́з'а на йагó с'л'ó-зы ц'акýц'.* 83 *л'е́з'а, стóйа, л'óжа, л'е́жачы.* 84 *л'е́з'а, прóс'а.* 86 *л'е́з'а, стóйа, л'е́жа.* 87 *уц'ика́йа в'и́п'и́й, н'и страл'а́йа ўц'акýц', кры-чы́ц' на ўл'и́цы б'ижа́, л'е́з'а, н'ас'а́, кас'а́, стóйа, л'е́жа.* 89 *л'а́з'а, нас'а́, стóйа, л'е́жа.* 91 *л'е́жа, стóйа.* 94 *л'е́жа, стóйа.* 95 *н'а л'е́з'а, из'а́, н'а прóс'а, чыта́й л'е́жа, н'е нас'а́.* 96 *кэ́с'а, л'е́з'а, стóйа, л'е́жа.* 98 *с'е́з'а пла́кала, в'и́з'а.* 99 *л'е́жа, стóйа, л'е́з'а.* 100 *л'е́з'а, в'и́з'а, стóйа, л'óжа.* 101 *надайéла йéз'а, замары́ўс'а кыс'а́, куп'и́й н'и л'и́з'а, уз'а́й н'и прас'а́.* 102 *л'е́з'а, с'е́з'а.* 103 *л'е́з'а, прóс'а, кóс'а.* 104 *н'и л'а́з'а, н'и прас'а́, стóйа, н'и прóс'а.* Дзеепрыслоўі цяперашняга часу на **-ячы** амаль адсутнічаюць. 105 *с'е́з'а, л'е́жа, стóйа.* 117 *л'е́з'а.* 118 *уб'ива́л'и даро́ўый в'из'а́, жы́й рабо́тайа, л'е́з'а, стóйа, л'е́жа, хóз'а, прóс'а, жыв'а́.* 119 *йéз'а, хóз'а, жал'е́йа, стóйа, н'ис'а́, л'е́жа, в'и́з'а, л'е́з'а, с'е́з'а, пр'из'а́, жыв'а́.* 120 *л'е́з'а, прóс'а, стóйа, л'óжа.* 121 *л'е́з'а, прóс'а, стóйа, л'е́жа.* 123 *л'е́з'а, прóс'а, мо́га, нóс'а, кóс'а, стóйа, л'óжа.* 124 *гав'а́, йéз'а, л'е́з'а, с'е́з'а, стóйа.* 125 *с'е́з'а за-рóб'и́ц', н'и адды́хайа, н'и стайа́.* 127 *л'е́з'а, в'и́з'а.* 128 *вы н'и кур'а памр'и́ц'ó, на л'ес л'е́з'а в'ырас, с'е́з'а с'п'иц', л'е́жа чыта́йиц', из'а́ дамóй,*

729

Карта № 182

УТВАРЭННЕ АДНОСНАГА ПРЫМЕТНІКА АД СЛОВА карова

Карта складзена на матэрыяле пытання № 119:

«Як ужываюцца такія прыметнікі:

...*кароўе малако* ці *кароўскае*?»

У матэрыялах адказаў, акрамя прыметнікаў *кароўе*, *кароўскае*, адзначаюцца прыметнікі *кароў'ачайе*, *кароўл'ачайе*, *кароў'инайе*, якія наносяцца на карту адпаведным знакам.

На гэту карту наносіцца знак тады, калі прыведзеныя вышэй утварэнні ў адказах даюцца ў спалучэнні з назоўнікамі *малако*, *масла*, *сала*, *вым'а*. Спалучэнні з назоўнікамі тыпу *ўной*, *навос*, ~~жыр~~, *лой*, *дух* адвядзяцца ад картаграфавання як адзінкавыя выпадкі.

У каментарыях прыводзяцца спалучэнні прыметнікаў *кароўі*, *кароўскі*, *каровячы* і г. д. з назоўнікамі *ўной*, *навос*, *жыр*, *лой*, *дух* і заўвагі збіральнікаў: 35 *кароў'ина*; *кароўскайе*, калі ад многіх кароў. 36 *кароўск'и жыр*, *кароўск'и ўной*. 37 *кароўск'ий ўной*. 39 *кароўск'и жыр*. 70 *кароўйа ўной*. 106 *кароўск'и ўной*. 126 *кароўск'и навос*. 159 *кароўскайе*; радзей — *кароўйа*. 209 *кароўйа ўной*. 301 *кароў'ачы ўной*. 314 *кароўйи ўной*. 342 *кароўск'и ўной*. 347 *кароў'ин жыр*, *кароў'ачы ўной*. 350 *кароў'ачы лой*. 436 Можна ўжывацца і *кароўскайо*. 440 *кароў'ий ўной*. 443 *кароў'ий ўной*. 464 *кароўск'и дух*. 491 *кароў'ин ўной*. 497 *кароў'иныйа нoў'и*. 509 *кароўйа жыр*. 511 *кароўск'и ўной*. 514 *кароўск'и ўной*. 532 *кароўйа*; радзей—*кароўскайе*. 536 *кароў'ичы*. 566 *кароў'ин навос*. 593 *кароўск'и ўной*. 617 *кароўск'и лой*. 624 *кароўс'к'ей ўной*. 628 *кароўс'к'ий ўной*. 642 *кароўс'к'ий жыр*, *ўной*. 679 *кароўйачы ўной*. 804 *кароўйачы лой*. 805 *кароўйены ўной*. 914 У вёсцы амаль усе называюць *кароў'инайе малако*; толькі рэдка — *кароўйачайа*. 933 *кароўс'к'ий ўной*. 993 *кароўйач'и хвост*. 999 *кароў'ин ўной*.

Карта № 183

УТВАРЭННЕ АДНОСНАГА ПРЫМЕТНІКА АД СЛОВА свіння

Карта складзена на матэрыяле пытання № 119:

«Як ужываюцца такія прыметнікі: ...*свіны жыр* ці *свінячы*?»

На карце супрацьстаўляюцца словы: *с'виньі*, *с'вин'ачы*, *с'вин'іны*. Фанетычныя разнавіднасці прыметніка *с'вин'ачы*—*с'вин'йачы* (нас. пп. 795, 807, 810, 812, 983) пры картаграфаванні не ўлічваюцца.

У нас. пп. 652, 654, 659, 664, 698, 699, 701, 702, 726, 727, 728, 738, 741, 949, 955, 957, 958, 960, 965 утварэнне *с'вин'ёчы* картаграфуецца як *с'вин'н'ачы*.

Адсылачным знакам наносіцца на карту ўтварэнне *с'винск'и*.

Карта № 184

УТВАРЭННЕ АДНОСНАГА ПРЫМЕТНІКА АД СЛОВА гусь

Карта складзена на матэрыяле пытання № 119:

«Як ужываюцца такія прыметнікі:

...гусіны ці гусячы...?»

Адсылачным знакам абазначаюцца адзінкавыя ўтварэнні: **740** *гус'с'и*. **753** *гус'йчы*. Фанетычныя варыянты: *гус'йа́чы* (нас. п. 758) і *гус'е́чы* (нас. пп. 654, 659, 664, 698, 699, 701, 702, 716, 726, 727, 728, 738, 741, 807, 812, 948, 949, 955, 957, 958, 963, 965, 967, 978) картаграфуюцца як *гус'а́чы*.

Карта № 185

УТВАРЭННЕ АДНОСНАГА ПРЫМЕТНІКА АД СЛОВА кура (курыца)

Карта складзена на матэрыяле пытання № 119:

«Як ужываюцца такія прыметнікі: ... *курынае пер'е* ці *курачае*...?»

У матэрыялах адказаў прыводзіцца, акрамя адзначаных прыметнікаў, прыметнік з суфіксам **-еч-**: *курэ́чы*, які картаграфуецца як *кура́чы* (нас. пп. 659, 664, 698, 699, 726, 728, 738, 958, 965).

Прыметнік *ку́рачы* (з націскам на першым складзе) картаграфуецца як *кура́чы* (з націскам на другім складзе).

Карта № 186

УЖЫВАННЕ ЎКАЗАЛЬНАГА ЗАЙМЕННІКА гэны

Пры складанні карты выкарыстоўваецца матэрыял, які прыводзіцца ў каментарыях да карты № 49 «Якасць пачатковага зычнага ва ўказальных займенніках *гэты*, *гэны* і вытворных ад іх словах».

Карта № 187

УЖЫВАННЕ ЗАЙМЕННІКАЎ ягоны, ейны, іхны (іхні)

Карта складзена на матэрыяле пытання № 121:

«Ці ўжываюцца такія займеннікі:

...іхны, ейны, ягоны...?»

На карце адзначаецца ўжыванне ўказаных слоў і іх варыянтаў. Іншыя блізкія па значэнню словы (*іха*, *іхі*) або спосабы абазначэння прыналежнасці 3-й асобе (*яго*, *яе*, *іх*) не картаграфуюцца, паколькі ў пераважнай большасці адказаў адсутнічаюць якія-небудзь звесткі адносна іх ужывальнасці. Некаторыя звесткі аб іх ёсць у адказах па наступных нас. пп.: **13** *йих*. **86** *йаґо*. **92** *йийе́*, *йих*. **121** *ййх'и*

җос'ц'и. 151 з'аз'ка их. 161 йаҗа сын, дачка; ийны сын. 164 ййх'и.
 200 йих, йаҗа. 209 ййх'и. 229 йаҗо. 246 йайе. 247 йайе, йаҗо.
 254 йаҗо. 256 йаҗо. 261 йаҗо. 293 йийе ч'лав'ек. 313 ййх'ий сын.
 314 йайе, йаҗо. 317 йайе, йаҗо. 331 йих мал'иц. 347 йих кон',
 ййха карова, йаҗо йаблын'а. 349 йаҗо хата. 373 йайе, йаҗо. 376
 йайе, йаҗо. 378 ййх'ийа з'ец'и, йха мац'и. 380 йха дачка замужам..
 383 на йху стору. 392 их. 393 йха. 421 их. 424 йайе хата..
 йаҗо хата. 445 йаҗо, йайе. 446 йаҗо жонка, йайе мужык. 447 йаҗо..
 йайе. 453 йих, йаҗо. 458 йайе хата. 482 йаҗо, йайе, йих. 491 йих..
 494 йих чалав'ек. 495 ййх'ий, йаҗо. 496 йаҗо. 498 йайе, йаҗо. 506
 их. 509 йаҗо дачка. 511 йих кон', йаҗо чамадан. 527 йҗо. 561
 йаҗо хлон'иц. 564 йаҗо кон'. 565 йаҗо, йайе. 615 йих сын, ййха по-
 л'а, йайе стул, йаҗо стол. 652 йх'и. 672 их. 676 йоҗо. 679 йих
 чалав'ек. 700 ййх'ийи кыры. 706 йих дом, йайе хата, йаҗо дом. 713
 йаҗо кон'. 717 йеҗо сын, их корова. 723 йаҗо брат, йийе сестра. 725
 йаҗо брат, йейе сестра. 728 их, йоҗо, йийи. 730 ййхы, йоҗо. 733 йаҗо
 кожух. 736 йоҗо. 750 их, йаҗо. 758 их. 759 йаҗо брат, йийе с'е-
 стра. 764 йих бат'ко. 768 йих. 770 йих. 777 их. 795 йих п'ев'ин'.
 798 йейе хлон'ец, йоҗо хлон'ец. 803 йоҗо. 824 ййх'и таварышы,
 у ййхай хац'е. 830 йаҗо. 831 йих кас'ц'ум, ййх'и хадз'ийин (ихны
 гаспадар). 836 йаҗо. 846 йеҗо. 847 йеҗо, их. 851 йоҗо. 852 йеҗо,
 их. 855 йаҗо, йайе, их. 872 йайе, йаҗо. 881 их кабан. 910 их. 937
 йийе, ййҗо. 938 дачка йийе, ййҗо сын. 941 йаҗо, йайе. 942 йийе.
 967 йих. 974 йоҗо кожух, йайе. 973 их. 974 их, йеҗо. 976 йеҗо,
 йоҗо. 993 йоҗо сад, йейе сад. 1000 их. 1002 йих хлон'ец, йоҗо
 хлон'ец. 1004 йих хл'еҗ, йеҗо кобула. 1011 йих үҗс'и.

У каментарыях па наступных нас. пп. ёсць заўвагі збіральнікаў:
 220 йхн'и; часцей — йхны. 235, 236 йейны; рэдка — йаҗоны. 448 йхн'а;
 часцей — йхны; йхн'и. 1006 йхн'и; рэдка — йхны.

Карта № 188

МЕСЦА НАЦІСКУ Ў СЛОВЕ вярба

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

а) ...в'эрба ці вярба...?»

Як в'эрба (чорны круг) у нас. пп. 719 і 1021 картаграфуецца в'арба.

У нас. пп. 103, 120, 123, 191, 310, 321, 322, 555 у адказе націск не абазначаецца. На карце ў такім выпадку знак не ставіцца.

У нас. пп. 285, 288 у адказе слова в'ирба прыводзіцца без націску. Аднак гэта слова картаграфуецца з націскам на канчатку. Тут улічваецца фанетычная сістэма данай гаворкі, дзе ненаціскае **е** змяняецца ў **и**.

У нас. пп. 393, 401, 409, 441, 443, 452, 884 слова йарба́ картаграфуецца як в'арба́.

Карта № 189
МЕСЦА НАЦІСКУ Ў СЛОВЕ вугал

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

а) ...*вўгал* (*вўгол*) ці *вугół*..?»

Адсылачным знакам абазначаецца на карце слова *вугół* (нас. п. 683).

У наступных нас. пп. слова *вугал* адзначана без пачатковага **в**:

а) з націскам на першым складзе: 63, 198, 293, 356, 367, 562, 636, 651—654, 656—662, 664, 676, 684—688, 691—693, 697, 700, 720, 768, 769, 785, 791, 804, 851, 947, 948, 950, 951, 953, 954, 956, 957, 960, 965, 972, 975, 1027; б) з націскам на другім складзе: 1, 37, 38, 72—75, 79, 91, 98, 129, 130, 132, 191, 196, 198, 200, 204, 218, 219, 221, 234, 237, 240, 252, 292, 294, 566, 667, 678, 694, 717, 718, 727, 729, 731, 733, 734, 738, 740, 769, 958, 961, 962.

Сустрэліся адзінкавыя прыклады, дзе пад націскам у другім складзе ўжываецца **а** (*вуўál*, *уўál*) у наступных нас. пп.: 15, 85, 128, 139, 289, 360. У такіх выпадках адзначаныя прыклады картаграфуюцца як слова *вуўół*.

Карта № 190
МЕСЦА НАЦІСКУ Ў СЛОВЕ вугаль

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

а) ...*вўгаль* (*вўголь*) ці *вугáль*..?»

Чорным трохвугольнікам на карце абазначаецца наяўнасць формы з націскным **о**: *вуўół*, *уўół*.

Не картаграфуюцца наступныя вытворныя словы з тым жа каранем: 29 *вуўál*.л'е. 32 *вуўál*.а. 73 *вуўál*.л'а. 74 *вуўál*.л'а. 273 *уўół*.л'е. 305 *вуўál*.л'а. 675 *вуўál*.е. 679 *уўál*.іна. 686 *уўół*.ле. 723 *уўół*.л'е. 725 *уўół*.л'е. 759 *уўół*.л'е. 760 *вуўół*.л'е. 770 *вуўół*.л'е. 798 *вуўół*.іна. 800 *вуўół*.іна. 811 *вугół*.йе. 828 *вуўál*.л'а. 841 *вуўół*.іна. 958 *оўół*.іна. 961 *вугół*.л'е. 963 *уўół*.л'е. 968 *оўół*.іна. 972 *уўół*.іна. 974 *вуўół*.іна. 975 *уўół*.іна.

На карту не наносіцца знак у тых выпадках, калі ў адказах слова *вугаль* прыводзілася без націску. Такія прыклады ёсць у адказах наступных нас. пп.: 19, 122, 234, 284, 286, 288, 530, 557, 575, 777, 799, 800, 849.

У наступных нас. пп. адзначана слова *вугаль* без пачатковага **в**:

а) з націскам на першым складзе (*ўгаль*): 124, 127, 147, 219, 221, 293, 347, 356, 361, 365, 367, 368, 387, 443, 566, 636, 651, 653—662, 664, 676, 677, 680—685, 687, 688, 691—694, 696—698, 702—704, 706, 715, 720, 727, 729, 735, 737, 771, 785, 791, 806, 851, 852, 945, 948—951, 953, 954, 957, 960, 962, 965; б) з націскам на другім складзе (*уўál*, *уўół*): 124, 125, 128, 196, 413, 718, 728, 733, 740.

У некаторых адказах ёсць заўвагі збіральнікаў наступнага характару: 86 *вуўál*, але: *прывезлі вўгал*. 95 *вўгал* — каменны, *вуўál* —

наогул. 226 *вўгал'* — каменны, *вуґал'* — у печы. 231 *вўгал'* — каменны, *вуґал'* — у печы. 300 *вўгал'* — у кузнi, *вуґал'* — у печы. 301 *вуґал'* — у печы, *вўґыл'* — у кузнi. 311 *вўґэл'* — у кузнi, *вуґал'* — у печы. У такіх выпадках картаграфуецца дыялектная форма.

Карта № 191

МЕСЦА НАЦІСКУ Ў СЛОВЕ загадка

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

...*загадка* ці *зага́дка*..?»

У наступных нас. пп. слова *загадка*, прыведзенае ў адказах без націску, не картаграфуецца: 1, 54, 123, 125, 141, 229, 242, 318, 463, 595, 599, 677, 680, 760, 872.

У частцы адказаў прыводзяцца лексічныя варыянты, якія на карту не наносяцца: 351 *заўанка*. 363 *заўанка*. 1019 *задўмка*.

Карта № 192

МЕСЦА НАЦІСКУ Ў СЛОВЕ жніво

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

...*жніва* (*жні́во*) ці *жніво́*..?»

У нас. пп. 222, 764, 765, 768, 800, 805, 812, 814, 832, 877, 883, 921, 940, 942, 960, 975, 978, 1000, 1011, 1013, 1017, 1018, 1023, 1027 слова *жн'ива́* (з націскам на канцавым а) картаграфуецца як *жн'иво́*.

У нас. пп. 701, 728, 732 *жн'е́во* картаграфуецца як *жн'і́ва*.

У нас. пп. 801, 867 словы *жн'иво* і *жн'ива*, якія прыведзены ў адказе без націску, не картаграфуюцца.

Карта № 193

МЕСЦА НАЦІСКУ Ў СЛОВЕ засек

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

...*засек* (*за́сяк*, *за́сік*) ці *засе́к*..?»

На карту не наносяцца знак у выпадку, калі ў адказах слова *засек* прыводзіцца без націску (нас. пп. 22, 54, 120, 230, 247, 286, 290, 359, 461, 859, 905, 980, 997).

Адсылачным знакам абазначаецца слова *зас'е́ка* ў наступных нас. пп.: 728, 729, 734, 769, 773, 843, 844, 847, 967, 1002, 1011, 1025—1027.

У нас. п. 713 слова *зас'е́чка*, якое не мае пры сабе пэўных тлумачэнняў, адводзіцца ад картаграфавання.

Карта № 194

МЕСЦА НАЦІСКУ Ў СЛОВЕ рошчына

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

...*рошчына* ці *рашчына*..?»

У нас. п. 966 у адказе ў слове *рошчына* не адзначаны націск. На карце ў даным выпадку знак не ставіцца.

У наступных нас. пп. прыводзяцца лексічныя варыянты, якія на карце не адзначаны: 302, 565, 605 *рошча*, 506 *рошч*.

Як *рошчына* (з націскам на *о*) картаграфуецца *рашчына* (з націскам на *а*) у нас. пп. 40, 932.

Слова *рашчына* картаграфуецца як *рашчына* ў нас. п. 740.

У адказе нас. п. 615 ёсць наступная заўвага збіральніка: «*рашчына* ўжываецца рэдка».

Карта № 195

МЕСЦА НАЦІСКУ Ў ВІНАВАЛЬНЫМ СКЛОНЕ

АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ З АСНОВАЙ НА -а(-я)

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

б) *нагу* ці *ногу*; *рукү* ці *рүку*; *вадү* ці *вёду*..?»

На гэтай карце картаграфуецца месца націску ў вінавальным склоне адзіночнага ліку трох назоўнікаў: *нага*, *рука*, *вада*. У адказах сустракаюцца іншыя словы, а іменна: *гара*, *цана*, *сасна*, *зіма*, *вясна*, *зямля*, *сям'я*, *старана*, *барана*, *паласа*, якія адводзяцца ад картаграфавання, паколькі націск у іх не адпавядае картаграфуемым словам. Карты на асобныя словы не ўдалося скласці ў сувязі з недастатковасцю матэрыялу.

На карце супрацьстаўляюцца формы з націскам на канчатку і формы з націскам на аснове. Суіснаванне розных форм у адной і той жа гаворцы абазначаецца адпаведнымі знакамі пры адным і тым жа нас. п.

У нас. п. 381 два знакі ставяцца на аснове заўвагі збіральніка: «Дадзеныя ў праграме словы ўжываюцца і з націскам на аснове і з націскам на канчатку».

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, у якім адзначана суіснаванне розных форм: 50 *нагү*, *рүку*, *вадү*. 54 *рүку*, *вадү*, *нагү*. 61 *нагү*, *рукү*, *вёду*. 62 *рукү*, *ногу*. 123 *нагү*, *рүку*, *вадү*. 138 *ногу*, *рукү*, *вадү*. 152 *нагү*, *рукү*, *вёду*. 289 *ногу*, *рукү*, *вадү*. 323 *нагү*, *рүку*, *вадү*. 346 *нагү*, *вёду*. 349 *ногу*, *рүку*, *вёду*, *рукү*. 354 *ногу*, *рүку*, *вёду*, *вадү*. 358 *рукү*, *ногу*, *рүку*, *вёду*. 364 *ногу*, *рүку*, *вадү*. 365 *нагү*, *рукү*, *вёду*. 366 *рукү*, *вёду*, *ногу*, *рүку*. 370 *вёду*, *рүку*, *ногу*, *вадү*. 378 *ногу*, *рүку*, *вадү*. 390 *нагү*, *рүку*, *вадү*. 391 *нагү*, *рукү*, *вёду*. 394 *рүку*, *вадү*. 396 *вёду*, *нагү*. 400 *рүку*, *ногу*, *вёду*, *нагү*. 407 *ногу*, *рукү*, *вёду*. 409 *нагү*, *рүку*, *вадү*. 410 *нагү*, *рукү*, *вёду*. 411 *нагү*, *рукү*, *вёду*. 416 *гарү*, *ногу*. 417 *ногу*, *рүку*, *вадү*. 420 *нагү*, *рүку*.

423 нагý í нóгу, рукý, вóду. 424 нагý, нóгу, рýку, вóду. 438 нагý í нóгу, рукý í рýку, вадý í вóду. 440 рýку, вадý. 441 нóгу, рукý, вадý. 445 нóгу, рýку, вадý. 449 нагý, рукý, вóду. 450 нóгу, рукý, вадý. 452 нóгу, рукý, вадý. 456 нóгу, рýку, вадý. 459 нагý í нóгу, рукý í рýку, вадý í вóду. 463 рýку, вадý. 481 рукý, вадý, вóду. 487 нагý, рукý, нóгу, рýку, вóду. 492 рýку, рукý, вóду. 496 рýку, вóду, рукý, вадý. 497 рýку, рукý, вóду, нóгу. 503 рýку, вóду, вадý. 534 нагý, нóгу, рýку, вóду. 560 нагý, нóгу, рукý, рýку. 566 нóгу, рýку, вóду, нагý. 568 нагý, рукý, нóгу, рýку. 603 нагý, нóгу, рýку, вóду. 636 нóгу, вóду, нагý, вадý. 657 нугý, рукý, вóду. 674 нóгу, рукý, вóду. 675 рýку, рукý, вóду. 683 нóгу, рукý, вóду. 696 нoгý, рýку, вóду. 697 нoнý, рýку, вóду. 706 нóгу, рукý, вадý. 709 нагý í нóгу, рукý í рýку, вóду. 711 нагý, нóгу, рукý, рýку, вадý, вóду. 714 рýку, вóду, нóгу, нагý. 721 нóгу, рýку, вадý. 733 нóгу, рукý, вóду. 734 нóгу, рýку, вoдý. 738 нóгу, рýку, вoдý. 745 нагý, рукý, вóду, нóгу, рýку, вoдý. 771 нoнý, рукý, вóду. 774 нóгу, рýку, вадý. 775 рукý, нóгу, рýку, вóду. 777 рýку, рукý, нóгу, вóду. 778 рукý, вóду, нóгу. 779 рукý, вóду, нóгу, рýку. 780 рукý, вóду, нагý, нóгу, рýку. 782 нóгу, рýку, вадý. 784 рукý, нагý, вадý, нóгу. 787 нóгу, рукý, вадý. 790 нóгу, рукý, вóду. 792 нóгу, нагý, рýку, рукý, вадý, вóду. 793 рýку, вóду, нагý. 796 нóгу, рукý, вóду. 797 нoгý, рукý, вóду. 798 нoгý, рýку, вóду. 799 нóгу, рýку, вoдý. 804 нóгу, рýку, вoдý. 806 нагý, рукý, вóду. 813 нагý, нóгу. 814 нóгу, нагý, рýку, рукý, вадý. 815 нóгу, рукý, вадý. 816 рýку, нóгу, рукý, вадý. 826 нóгу, рýку, рукý, нагý, вадý. 829 нагý, нóгу, рукý, рýку, вóду. 836 нóгу, рукý, вадý, нагý. 837 нóгу, рýку, вадý. 840 рýку, вадý. 842 нѣгý, рýку, вóду. 845 нóгу, рукý, вадý. 846 нагý, рукý, вóду. 852 рýку, нóгу, вадý. 856 нагý, рукý, вóду. 867 нóгу, рýку, вадý. 869 нагý, нóгу, рукý, рýку, вадý, вóду. 871 нагý, рýку, вадý. 880 нóгу, рýку, вадý. 889 нагý, рукý, вадý, нóгу. 899 нагý, рýку. 907 нагý, рукý, вóду. 915 нагý, нóгу, рýку, рукý, вадý, вóду. 918 нóгу, вóду, рукý. 922 нóгу, рýку, вадý. 938 рукý, нагý, вадý, нóгу. 943 рукý, рýку, вадý, вóду. 945 нoгý, вóду, рýку. 948 нóгу, рýку, вóду, нoгý, рукý. 950 нóгу, рукý, вóду. 953 нoгý, рукý, вóду. 957 нoгý, рукý, вóду. 962 нoгý, рукý, вóду. 965 нoгý, рýку, вóду. 967 нoгý, нóгу, рукý, вóду. 972 нoгý, рукý, вóду. 974 нoгý, рукý, вóду. 975 нoгý, рукý, вóду. 976 нóгу, рукý, вóду. 977 нóгу, рýку, вóду, вoдý. 980 нóгу, вадý, рýку, вóду. 982 нагý, рýку, вадý, нóгу, вóду. 988 нóгу, рýку, вадý. 992 нóгу, рýку, вoдý. 996 нагý, рукý, нóгу, рýку. 1008 рукý, нóгу, рýку, вóду. 1010 нóгу, рукý, вóду. 1012 нóгу, рýку, вóду, нoгý. 1015 нóгу, рýку, вадý.

Карта № 196

МЕСЦА НАЦІСКУ Ў СЛОВЕ арэхі

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

в) ...*арэ́хі* ці *арахі́*...?»

На гэтай карце, акрамя націску ў слове *арэ́хі*, абазначаюцца некаторыя фанетычныя з’явы: прыстаўныя гукі, адсутнасць пачатковага **а**.

Карта № 197

МЕСЦА НАЦІСКУ Ў СЛОВЕ тоўсты

Карта складзена на матэрыяле пункта «д» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

...*тоўсты* ці *таўсты́*...?»

У залежнасці ад месца націску ў слове *тоўсты*, на аснове ці на канчатку, наносяцца знакі на карту.

У нас. пп. 529, 904, 1021 слова *таўсты* картаграфуюцца як *тоўсты*.
У нас. пп. 93, 96, 99, 100, 105, 106, 124, 126, 127, 130—135, 293, 590, 592, 598, 611, 612, 628, 642 слова *таўстэй* картаграфуюцца як *таўсты́* (гл. карту № 110 «Націскны канчатак наз. скл. адз. ліку прыметнікаў мужч. р. »).

Карта № 198

МЕСЦА НАЦІСКУ Ў СЛОВЕ малы

Карта складзена на матэрыяле пункта «д» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

...*малы́* ці *ма́лы*...?»

Супрацьстаўляецца месца націску на канчатку ці на аснове ў слове *малы*.

У нас. пп. 76, 243 слова *малой* з націскам на **о** картаграфуюцца як *мапы́*.

У нас. пп. 130, 622, 653, 701, 726, 728 слова *малéй* з націскам на **е** картаграфуюцца як *малы́*. У адказе нас. п. 955 прыводзіцца слова *малы́* ў ніякім родзе — *мал’é*. Знак у такім выпадку на карце не ставіцца. Не ставяцца знакі на карце і тады, калі збіральнік прыводзіць слова *малы* без націску. Такія выпадкі адзначаюцца ў нас. пп. 83, 248, 284, 286, 299, 301, 324, 460, 572, 581, 584, 594, 613, 618, 622, 767, 956.

Карта № 199

МЕСЦА НАЦІСКУ Ў СЛОВЕ проты

Карта складзена на матэрыяле пункта «д» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

... *проты* ці *прасты́*...?»

У нас. пп. 93, 96, 99, 100, 105, 106, 119, 121, 124, 125, 127, 130—135, 292—294, 337, 611, 612, 628, 636, 643, 645, 647, 649 слова *прастэй* картаграфуюцца як *прасты́* (гл. карту № 110).

Карта № 200

МЕСЦА НАЦІСКУ Ў СЛОВЕ відна

Карта складзена на матэрыяле пункта «е» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

е) ... *відна* ці *відно*..?»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзены карты: № 201 «Месца націску ў слове *весела*» і № 33 «Вымаўленне слова *далёка*».

Карта № 201

МЕСЦА НАЦІСКУ Ў СЛОВЕ весела

Карта складзена на матэрыяле пункта «е» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

е) *вёсела*, *весяло* ці *вясёла*..?»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзены карты: № 200 «Месца націску ў слове *відна*», № 33 «Вымаўленне слова *далёка*».

Карта № 202

МЕСЦА НАЦІСКУ Ў СЛОВЕ холадна

Карта складзена на матэрыяле пытання № 256: «*Холадна, студзёна, сіверна...*», у якім адзначаны словы з каранем *холад-*. На матэрыялах гэтага ж пытання складзена карта № 321 «Пашырэнне слоў *холадна, сцюдзёна, зімна*» без указання націску ў слове *холадна*.

Карта № 203

МЕСЦА НАЦІСКУ Ў ФОРМЕ ПРОШЛАГА ЧАСУ ЖАНОЧАГА РОДУ ДЗЕЯСЛОВАЎ несці, везці

Карта складзена на матэрыяле пункта «з» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

вёзла ці *вязла*, *нёсла* ці *нясла*..?»

На гэтай карце супрацьстаўляюцца два акцэнталагічныя тыпы форм — з націскам на аснове і з націскам на канчатку (*нёсла* : *нясла*). Выпадкі суіснавання іх на карце абазначаюцца двума знакамі. У нас. пп. 250, 415 знакі ставяцца на аснове формы прошлага часу множнага ліку *н'ас'л'і*; у нас. п. 490 — на аснове формы *н'эс'л'і*.

Ніжэй прыводзіцца фактычны матэрыял з тых адказаў, дзе адзначана суіснаванне форм з розным тыпам націску: 3 *в'азла*, *н'ёсла*. 20 *н'ёсла*, *н'асла*. 22 *в'изла*, *в'ёзла*. 25 *в'ёзла*, *н'исла*. 56 *в'ёзла*, *н'есла*. 138 *н'ёсла*, *н'асла*, *в'азла*. 178 *в'азла*, *н'асла*, *н'ёсла*, *в'ёзла*, *зав'ёзла*. 401 *прыв'ёзла*, *н'асла*, *в'азла*. 433 *в'ёзла*, *в'азла*, *н'ёсла*, *н'асла*. 440 *прыв'ёзла*. 442 *в'азла*, *в'ёзла*, *н'асла*, *н'ёсла*. 450 *в'ёзла*, *н'асла*. 453 *в'ёзла*, *в'азла*, *н'ёсла*, *н'асла*. 532 *в'ёзла*, *в'азла*, *н'ёсла*, *н'асла*. 539 *в'изла*, *н'исла*, *в'ёзла*, *н'ёсла*. 545 *в'азла*, *н'ёсла*. 572 *в'ёзла*, *в'изла*,

н'эсла, н'исла́. 583 в'эзла, в'изла́, н'эсла, н'исла́. 601 в'эзла, н'эсла, в'азла́, н'асла́. 821 в'эзла, в'азла́, н'эсла, н'асла́. 836 в'эзла, н'исла́. 840 в'эзла, н'есла́. 856 в'эзла, в'азла́, н'эсла. 884 в'азла́, н'эсла. 889 в'азла́, в'эзла, н'есла́. 914 в'азла́, н'эсла, н'асла́. 964 вэзла, нэсла, везла́, несла́. 966 виезла́, ниесла́, вэзла, несла́. 982 в'езла́, н'эсла. 999 в'езла́, н'эсла. 1004 в'эзла, н'эсла, в'езла́, н'есла́. 1007 вэзла, везла́, несла́. 1013 вэзла, нэсла, везла́, несла́. 1025 вэзла, н'асла́, н'эсла.

Карта № 204

ЗЫЧНЫ АСНОВЫ І МЕСЦА НАЦІСКУ Ў 1-ай АСОБЕ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ ПРЫСТАВАЧНЫХ ДЗЕЯСЛОВАЎ ІІ СПРАЖЭННЯ прыходзіць, прыводзіць, прыносіць

Карта складзена на матэрыяле пункта «ж» пытання № 122:

«На якім складзе ставіцца націск у наступных словах:

ж) *прыходжу* ці *прыхаджу́*; *прыво́шу* ці *прыва́шу*; *прыводжу* ці *прываджу́*?»

Прыведзеныя вышэй дзеясловы ў беларускіх гаворках адрозніваюцца тыпам націску і зычнымі асновы ў парадыгме цяперашняга часу. Формы з рухомым націскам (*прыхаджу́* — *прыходзіш*) у адных гаворках супрацьстаўляюцца формам з нерухомым націскам на аснове (*прыходжу*, *прыходзіш*) — у другіх. Асавовыя формы з розным тыпам націску аб'ядноўваюцца агульнасцю асновы — чаргаваннем зубных зычных з шыпячымі д'//дж (і зрэдку — з//ж), с'//ш і супрацьстаўляюцца формам з адсутнасцю чаргавання пры розным тыпе націску (*прыход'у*, *прыхад'у́* — *прыход'иш*) на ўскраіне паўднёвай зоны.

Як першае, так і другое супрацьстаўленне адлюстроўваецца ў 1-ай асобе адзіночнага ліку, што і паслужыла матэрыялам для складання карты. Толькі ў нас. пп. 348, 402, 747 знакі ставяцца на аснове форм прошлага часу, у нас. п. 352 — формы заганнага ладу, якія ўказваюць на месца націску. Характар зычнага картаграфуецца на аснове ўліку распаўсюджанасці ў данай зоне выключна форм з [дж].

У нас. пп. 727, 730, 731, 740, 810, 947, 959 тып асновы картаграфуецца з улікам адпаведнай формы беспрыставачных дзеясловаў (*ўл'ед'у́*, *ход'у́*, *вод'у́*, *нос'у́*), якія ў адрозненне ад прыставачных захоўваюць у гаворках адзін тып націску. У адзінкавых выпадках знак ставіцца на аснове ўтварэнняў з іншай прыстаўкай (гл. фактычны матэрыял у нас. пп. 734, 964).

Выпадкі суіснавання розных тыпаў форм картаграфуюцца знакамі, якія адпавядаюць гэтым формам.

Адзначаныя ў матэрыялах асобныя выпадкі ўжывання формы з асновай на ж (тыпу *прыходжу*) пры картаграфаванні не ўлічваюцца, паколькі карта пабудавана не толькі на даным тыпе дзеясловаў; таму аснова на дж і на ж на гэтай карце аб'ядноўваецца адным знакам.

Не ўлічваюцца таксама фанетычныя адрозненні ў рэалізацыі зычнага асновы без чаргавання: *прыход'у* і *прыходз'у* аб'ядноўваюцца адным знакам.

У каментарыях прыводзіцца фактычны матэрыял з тых адказаў, дзе ўказваецца на суіснаванне форм з рознымі тыпамі націску ці асновы, а таксама матэрыял, дзе адзначаны іншыя формы картаграфуемых дзеясловаў — формы прошлага часу загаднага ладу: 196 *прыхо́жу, прыно́шу, прыха́жy, прыва́жy, прынашy*. 198 *прыхо́жу, прыха́жy, прыно́шу, прынашy, прыво́жу, прыва́жy*. 234 *прыха́жy, прыво́жу, прыно́шу*. 277 *прыхо́жу, прынашy*. 281 *прыха́жy, прынашy, прыва́жy, прыхо́жу, прыно́шу*. 282 *прыхо́жу, прыво́жу, прыва́жy, прынашy, захо́жу, прыно́шу*. 312 *прыхо́жу, прыхажy*. 348 *прыхо́ж'иў, прыно́с'иў*. 349 *прыха́жy, прыно́шу, прыво́жу*. 352 *прыхо́з'*. 372 *прыха́жy йа да хаты, прыно́шу, прыво́жу ра́на кан'а*. 402 *прыно́с'иў*. 448 *прыхо́жу, прыха́жy, прыно́шу, прыво́жу*. 534 *прыхажy, прыважy, прыхо́жу, прыно́шу, прыво́жу*. 565 *прыха́жy, прынашy, прыво́жу*. 568 *прыважy, прыхо́жу, прыно́шу, прыво́жу*. 595 *прыхо́жу, прынашy*. 597 *прыхо́жу, прынашy*. 682 *прыно́шу, прыво́жу, прыхо́з'у*. 716 *прыно́шу, прыхо́з'у, прыхо́жу, прыво́з'у, прыво́жу*. 723 *прыхо́жу, прыхо́з'у, прыно́с'у*. 726 *прыхо́жу, прыно́с'у*. 727 *сажy, сад'у*. 729 *прыношy, прыво́з'у*. 730 *чл'ажy, чл'ад'у, справа́жy*. 731 *прыхо́жу, прыно́шу, прыво́жу, ход'у, сад'у*. 734 *йа выхо́д'у, прыно́шу*. 740 *прыхо́жу, прыно́шу, прыво́жу, хоз'у, со́з'у*. 741 *прыхо́д'у, прыно́с'у, прыво́д'у*. 747 *прыхо́з'ил'и*. 759 *прыхо́жу, прыно́с'у, прыхо́з'у*. 771 *прыхо́д'у, прыно́шу, прыво́жу*. 806 *прыно́шу, прыво́з'у*. 810 *прыхо́жу, прыно́шу, прыво́жу, хоз'у*. 831 *прыха́жy, прыва́жy, прыхо́жу, прыно́шу, прыво́жу*. 889 *прынашy, прыва́жy, прыхо́жу, прыно́шу, прыво́жу*. 895 *прыха́жy, прыно́шу, прыво́жу*. 924 *прыхо́жу, прыво́жу, прынашy*. 947 *прыно́шу, прыво́жу, хуз'у*. 959 *прыхо́жу, прыно́шу, прыво́жу, хужy, худ'у*. 964 *прыхожy, прыношy, прывожy, прыхо́д'у, прыно́с'у, прыво́д'у, про́вод'у*. 974 *прыно́шу, прыхо́з'у, прыво́з'у*. 976 *прихо́д'у, прыно́шу, пр'иво́д'у, захо́д'у*. 978 *пр'ино́с'у, пр'ихо́д'у, пр'иво́д'у*. 1007 *прыхо́жу, пр'ихо́д'у, пр'ино́с'у, пр'иво́з'у*.

Карта № 205

ДЗЕЕПРЫСЛОЎЕ ПРОШЛАГА ЧАСУ Ў РОЛІ ВЫКАЗНІКА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 123:

«Ці ўжываюцца дзеепрыслоўі прошлага часу незалежнага стану ў ролі выказнікаў тыпу *уся адзежа намокішы, тут вада перасохшы, мы прывыкішы да гэтай работы, адзін сын на вайне пагібішы, скаціна пад'еўшы, маці захварэўшы*?»

На карце адлюстравана: 1) ужыванне ў ролі выказніка непераходных і пераходных дзеепрыслоўяў закончанага трывання прошлага часу, а таксама дзеепрыслоўяў незакончанага трывання прошлага часу; 2) ужыванне ў ролі выказніка толькі непераходных дзеепрыслоўяў закончанага трывання.

Матэрыял адказаў на адпаведнае пытанне вельмі розны па якасці і аб'ёму. Гэта залежыць у пэўнай меры ад таго, што пытанне ў «Праграме» арыентавала на рэгістрацыю ўжывання ў ролі выказніка толькі

непераходных дзеепрыслоўяў. Таму ўжыванне пераходных дзеепрыслоўяў, а таксама дзеепрыслоўяў незакончанага трывання ў тых выпадках, калі збіральнікі матэрыялаў абмяжоўваліся прывядзеннем праграмных прыкладаў або падобных да іх, магло застацца не адлюстраваным.

З-за немагчымасці прывесці поўныя адказы збіральнікаў на гэта пытанне матэрыял прыводзіцца скарачана: у тых выпадках, калі ў адказе адзначаецца ўжыванне ў ролі выказніка непераходных і пераходных дзеепрыслоўяў закончанага трывання прошлага часу, матэрыял змяшчаецца поўнасю; калі ж адзначаецца ўжыванне ў ролі выказніка толькі непераходных дзеепрыслоўяў закончанага трывання прошлага часу, матэрыял па адпаведных нас. пп. або не прыводзіцца зусім (калі ён прадстаўляе сабою праграмныя прыклады), або прыводзіцца часткова (г. зн. толькі прыклады з дзеепрыслоўямі, якіх няма ў «Праграме»): 1 *йаму добра ўалаву расхвастайшы; мы прывыкшы харошы хл'еб йёсц'у; муж у н'ершыяа дн'у на вайн'е паў'ібшы; нас ужо был'і выв'изшы; йэта так'ій слўчай быўшы йаму; самал'оты акружыўшы нас; прошлай в'ос'ин'н'у быў прыйёхаўшы сын; с'он'н'а б'іўшы к'ин'о; ур'ойн'и с кр'ышай было нав'ейайшы; трава рас'ц'е у в'оз'еры зат'ойе, што спу-с'ц'іўшы ваду. 2 атп'рав'іўшы м'ал'ца ў'иб'ец'; ц'ап'ёр н'айёўшы тр'ец'и с'ўтк'и; к ж'ёншчынам, кат'орыйи н'а в'ырабатаўшы дн'и; йа была в'ы-ўнаўшы му'рашк'и; ба'бушка н'ёкуды паш'ойшы. 4 ус'а аз'ежа на-м'окшы; тут вад'а н'ерас'охшы, мы прывыкшы да ў'етай раб'оты; сын на вайн'е паў'іпшы; м'атка захвар'еўшы в'асн'ой; вад'а дар'огу зан'айшы. 5 настр'ойіўшы был'і шк'олу; нав'ычан'айшы ў б'ежанцы нас; у м'ан'е брат быў аст'айшы; пр'ошлы ўот быў прыйёхаўшы в'ос'ен'йу. 6 н'ейкайа йос'ц' прыйёхаўшы; з'олата ш'апку прын'осшы; ужо сл'онца было зай-ш'ойшы; йан'а была пайш'ойшы у м'аст'эчка; м'атка захвар'еўшы; йон быў скас'іўшы; быў баранк'ой зар'эзаўшы; тум'ан пасл'айшы с'аў'он'а. Наогул гэта форма ўжываецца вельмі часта. 7 в'оз'ера в'ысахшы; х'ата з'у-р'еўшы; хл'оп'ец з вайн'ы прыш'ойшы. 8 аз'ен'н'е нам'окшы; в'оз'ира в'ысахшы. 9 аз'ежа нам'окшы; скац'іна пад'йёўшы; сын захвар'еўшы; йон паб'едаўшы; дру'гайа д'очка з'амуж в'ышаўшы; Л'ит'ва была насту-п'іўшы ўп'ар'от; ц'ап'ёр б'ол'шайа палав'іна пайёхаўшы. 10 быў паз'а-л'іўшы з'амл'у; б'раслаўск'іи был'і прыйёхаўшы; йа быў куп'іўшы ў Л'ен'ин'у'ра'з'е. 12 йа быў прыйёхаўшы. 13 на раб'оту была пры-ш'ойшы; йа ан'г'ену н'а быў бы с'н'им'айшы; вад'а тут н'ирас'охшы; йа пры-в'ыкшы да раб'оты. 15 май'а дачк'а зайш'ойшы там з'амуж. 16 йон быў прыш'ойшы. 17 йаў'о х'ата з'у'р'еўшы. 20 м'атка пам'оршы. 21 к'от таб'е ус'і р'ук'и абадр'айшы; мы ўжо прывыкшы да ў'етай раб'оты. 23 с дачк'ой аст'айшы; мы н'ик'о'уа н'а в'із'іўшы; йан'а пак'ид'айшы ус'о; был'і лампачку спал'іўшы; скац'іна пад'йёўшы; дачк'а в'ышаўшы; н'эстай'ашча было аст'айшыс'и; йа ужо пад'йёўшы; йан'а май'у уз'айшы. 24 тут даў'но б'іўшы пам'ешчык; йа саўс'ом н'и зн'айшы; мац'и захва-р'еўшы. 25 там йин'а в'ысахшы; наст'айн'ица ўйёхаўшы; за пал'ак'ом за-п'ис'айшыс'; ст'аршайа паш'ойшы да радн'і; йа залаж'ыўшы п'ит'омн'и-чак; нар'от н'е прывыкшы так; п'ара кур куп'іўшы; м'ал'иц' п'ираш'ойшы у тр'ец'и клас; манаст'ыр кад'ыс' б'іўшы. 26 х'аты м'ус'а ст'ый'айшы у з'а-*

ре́йну; пи́чыл'ина́ жыга́лам уку́с'и́йшы; йон прыйе́ха́йшы на во́тпуск; га́л'а бы́йшы там; йон бы́й йаше́ тады́ адда́йшы; капа́йуц', хто ран'е́й пыса́з'и́йшы; на ку́рсы пайе́ха́йшы; пуп'аро́сы па́чкаў паўсо́тн'и пры-
во́зшы; и́шчэ ба́рыин'а за́муш н'а вы́ша́йшы; йа да́йно́ к'и́ну́йшы; тра́п-
к'и тут па́в'ес'и́йшы; йа тро́х'и засну́йшы бы́ла. 27 ка́ры тыйа́ запро́х-
шы; уту́лка ў каткú зл'ац'е́йшы; йаны́ ны ба́лота́ ййе́ха́йшы; ал'е пры-
вы́кшы; сын йак пайшо́йшы ў чац'во́ртом у во́йска, та́мыка аста́йшыс'а
и жы́в'е́ц'. 28 В'и́ц'ка пайе́ха́йшы с'е́на ва́з'и́ц'; йон у ла́г'еры бы́йшы;
вот уе́тых во был'и́ прызна́чы́йшы; йайе́ мужы́к пам'о́ршы; кап ты ус'у́
вы́п'и́йшы; у нас тут аз'и́н мушчы́на прышо́йшы. 29 бы́й харо́шы л'он
вы́расшы; был'и́ куп'и́йшы ма́л'е́н'куйу ц'о́лачку; наста́йн'и́цай бы́йшы;
был'и́ вы́брайшы; со́нышка зайшо́йшы; у́ета бы́ла зап'иса́йшыс'а з му-
жыко́м; йаны́ был'и́ пас'е́рз'и́йшыс'а; был'и́ акру́жы́йшы нас; йа спад-
н'и́цу бы́ла куп'и́йшы; тайн'и́к был'и́ вы́капа́йшы. 30 ус'о́ найе́ха́йшы;
хто у́ета в'ано́к запл'о́йшы вам; йон па́дйе́йшы; вада́йомы пазан'и́ма́йшы;
тут гу́с'и с'аз'е́йшы; два в'анцы́ зчу́н'и́йшы у ву́л'е; ц'и прыйе́ха́йшы ва́ша
буга́лтарка; ал'е в'и́ка прапа́йшы са́йс'и́м; варо́ну н'е́хта застра́л'и́йшы;
штоб йаго́ ў рука́х вы́н'еси́шы. 31 у нас пайе́ха́йшы з'е́вачк'и у По́лацк;
ма́ла бы́ла бу́л'бы нача́с'ц'и́йшы; был'и́ м'ан'е́ ў а́рм'и́йу уз'а́йшы; там,
з'е́ жы́йшы сто́раш; ус'е́ но́у'и пакало́йшы; з'е́вачка ма́йа прывучы́йшы
йаго́. 32 йа ўжо́ бы́ла йийе́ н'и пра́дава́йшы; кап йон уз'а́йшы; вот ка-
то́руйу с'аб'е́ к'и́ну́йшы; а з'е́ у́ета тапо́р йи́на уз'а́йшы; дык бы́й аб'ар-
ну́йшы; м'ан'е́ был'и́ зво́л'н'и́йшы зус'и́м; же́нишы́на адна́ прышо́йшы;
был'и́ пасла́йшы тых; пана́стаўл'а́йшы папу́а́йаў. 33 йон пашо́йшы;
кап йон н'и па́каза́йшы; кап мы в'е́да́йшы, то пайе́хал'и́ бы; кал'и́ п йа
бы́й прыйе́ха́йшы, было́ п лепш; йа бы́й нахава́йшы хл'е́ба ў з'амл'у́. 34
йон уз'а́йшы шваг'е́рку са́б'е́; йа да́ста́йшы у́ета; йа ша́пк'и шы́йшы;
ма́тка прышо́йшы; ужо́ йон атс'у́л' вы́йе́ха́йшы; у ла́зн'у пашо́йшы; мы
разда́йшы да́йно́; у шас'ц'и́х прыйе́ха́йшы йаны́; йа да́ста́йшы у́ета; йон
пашы́йшы такúйу ма́л'и́н'куйу то́рбачку; да́чн'и́к'и прыйе́ха́йшы. 35 мы
там жы́йшы; йа пашо́йшы; тут н'е́дал'о́ка бы́й прыйе́ха́йшы с Сахо́у-
шчыны́; йа н'и́з'е́ н'е́ бы́ва́йшы; н'и́хто́ н'е́ запрас'и́йшы. 36 ма́йа
пл'ам'е́н'и́ца вы́ша́йшы за йаго́; като́ры́а жы́ву́ц' на тры́ гады́, тыйа́ аб-
жы́йшыс'и; йон бы́й у́ету рабо́ту к'и́ну́йшы; йон л'е́тас' бы́й пайе́ха́йшы у
Ла́тв'и́йу; ха́ту, с'в'и́ран йон аткуп'и́йшы; саба́ка бы́й шал'о́ны прыл'ац'е́й-
шы; ца́п'е́р йаны́ пайе́ха́йшы да йейнай ма́тк'и; тро́ху бы́ла рукú уда́-
ры́йшы; бы́ла засту́з'и́йшы но́у'и. 39 мы ус'а́к прывы́кшы; йа сат на
со́тках паса́з'и́йшы. 40 так крас'и́ва вы́ша́йшы ў ц'в'и́тах; адз'ал'и́йшы
нас был'и́. 41 йана́ пам'о́ршы; бы́ла тут к'и́ну́йшы; п'ис'мо́ палу́чы́йшы;
скац'и́на па́дйе́йшы. 42 н'е́мцы был'и́ забра́йшы каро́ву; глуши́ца бы́й
уб'и́йшы; мы был'и́ пашо́йшы у л'ес; у́еты́а цы́фры йа бы́й зап'иса́йшы.
47 мы до́ма бы́йшы. 49 шко́ла на́ша з вайны́ згу́ре́йшы; пл'ам'е́н'и́к
мой аз'и́н б'аз в'е́с'ц'и́ прапа́йшы; ма́л'и́ц п'ира́ста́йшы ў шко́лу ха́з'и́ц',
а з'е́йка хо́з'и́ц'; йаны́ н'ада́йна прыйе́ха́йшы; тыйа́ ма́йе́ штаны́ вы́сахшы;
йана́ зна́йе́ц'е прывы́кшы. 50 йа ўжо́ па́дйе́йшы; йа бы́й згу́лада́йшы.
51 л'у́з'и был'и́ са́уна́йшы у ца́рквú; ус'е́ бл'и́ны пайе́йшы; ма́ц'и н'ада́й-
на бы́ла захва́ре́йшы; ус'а́ аз'е́жа ад расы́ намо́кшы. 53 з'е́йка тудá

зáмуш вѣшаѣшы; ѡа надѣс' былá заб'ѣхшыс'а; ус'о и вот зап'исáѣшы; сын ѡаѣ быѣ прѣѣхаѣшы ѣ вѣтпук; тут быѣ прѣшѣѣшы к нам; ужѣ ѣ парц'изáны пашѣѣшы; былá два ц'ук'ѣ куп'ѣѣшы; Вáрка ѣчѣра былá прѣшѣѣшы чуц'-чуц' н'а вѣпалн'ѣѣшы; мн'е Л'ѣна аддáѣшы свáѣѣ муку былá; уз'áѣшы ѣусáкá, а ѡон зб'ѣхшы; ѣлáвá былá апстрѣхшы рáдáм'и, Дзеепрыслоѣе прошлáгá чáсу шыроká ѣжывáеццá ѣ ролѣ выказнѣкá. 55 ѡон з рáбѣты прѣшѣѣшы; с'удѣ прѣѣхаѣшы. 56 рáбѣту зрáб'ѣѣшы; аз'ѣн сын у пáртызáнáх пáѣѣбшы. 57 н'ѣмцы нáс тудѣ сáѣнáѣшы и стрáл'áѣшы и пáл'ѣѣшы; ѡáнá пл'áм'ѣн'н'ѣцу уз'áѣшы; узѣшѣѣшы быѣ хáрáшѣ; хáз'áѣн пáѣѣпшы у вáѣнѣ; ѡáшчѣ спáц' н'ѣ был'ѣ л'ѣхшы. 58 м'ѣл'ѣѣѣ прѣѣхаѣшы; куп'ѣѣшы пáрас'ѣнká ѣ н'áз'ѣл'у. 59 з'ѣвáчká рáз'ѣѣшыс'и ѣ брыѣáз'ѣрá; былá прѣшѣѣшы, былá здáѣшы испѣты (кáлѣ дзееáнне адбывáеццá дѣѣгá). 60 мы з л'ѣсу прѣѣхаѣшы. 61 ѡон пáѣѣхáѣшы; п'áѣ' клáсáѣ кѣнчѣѣшы; брáт нá вáѣн'ѣ пáѣѣпшы; бáѣ'кá ѡáѣѣ к'ѣнуѣшы; ус'á вáдá п'ѣрасѣхшы. 62 ѡáнá былá прѣѣхаѣшы. 63 ус'о пáѣрáѣѣшы былѣ пáс'л'á вáѣнѣ; прѣшѣѣшы был'ѣ н'ѣмцы; дáчкá тудѣ зн'ѣшшы ѣ З'áл'ѣнку; кáртѣшká прѣстá пáѣрáѣѣшы; нá м'ѣну ѣз'ѣѣхáѣшы был'ѣ; мáшѣнá шѣфáѣ былá прѣѣхаѣшы; ѡáнá пáд м'ѣнáѣ бѣѣшы ѣѣтá з'ѣѣкá; ѡон с'ѣм клáсáѣ кѣнчѣѣшы; тры áстáѣшыс'а; ѣѣс'л'ѣ вѣ н'ѣ слѣхáѣшы пѣл'ск'ѣ ѡáзѣк — н'ѣ пáѣм'ѣш (з'ѣвá вѣлѣмѣ рáспáѣсѣджáнá). 64 тут вáдá вѣсáхшы; нáшы мушчѣны н'ѣ в'ѣдáѣшы; дáмѣѣ пáпл'ѣѣшы; нá ѣс'у рáн'ѣцу пáшѣѣшы. 65 нá ѡѣм ус'á áз'ѣжá змѣкшы; п'ѣрасѣхшы вѣдá у рѣччѣ; мы прѣвѣѣкшы дá ѣѣтѣѣ рáбѣты; двá сынѣ нá вáѣн'ѣ пáѣѣпшы; скѣт пáдѣѣѣшы; ѡáѣ мáткá зáхвáрѣѣшы; мнѣѣ бáп кáпѣстѣ прын'ѣшшы; ѡѣнá зáмѣѣжáм вѣшáѣшы в'ѣрст зá двáѣѣцáѣ; был'ѣ пáпрынѣѣжѣѣшы; мáѣá дáчкá с'áѣѣн'н'á былá прѣшѣѣшы; ѡá былá áт áднѣѣ ѣѣѣѣѣл'н'ѣѣ прын'ѣшшы; ѡáнѣ нáвѣѣѣѣшыс'и с пáѣѣѣѣнá; дáчкá зáѣшѣѣшы зá в'ѣѣѣнáрá; тáм вѣшáѣшы áз'ѣн; мы муку и áв'ѣчкѣ был'ѣ куп'ѣѣшы; мнѣѣ ѡѣх был'ѣ прѣслáѣшы с'удѣ; курѣѣ был'ѣ прѣв'ѣшшы; вá ѣрѣм'á бѣѣѣ был'ѣ спáл'ѣѣшы áбѣру сá скáтѣм; ѡáнѣ был'ѣ пáк'ѣдáѣшы áбѣзы; ѡá сáм быѣ схвáѣѣѣшы н'ѣмцáм'и; ѡá ѣ Дрѣѣѣ пáѣѣхáѣшы быѣ; пáн пры н'ѣмцáх знѣѣ быѣ ѡáв'ѣѣшыс'и; ѡѣнá ѡáшчѣ н'á ѣѣѣшы. 66 прѣвѣѣкшы тут; с'удá дáчкá ѡáѣѣ зáмуш прѣѣхáѣшы; н'áдѣѣжá дáѣнѣ прѣѣхáѣшы; ѡон пáкѣѣшáѣшы дн'ѣм; тáк'ѣѣ ѡáк ѡá б'ѣз бѣѣѣѣнѣ пáрáѣѣѣшы; чáлáв'ѣк жáѣ пáшѣѣшы; ѣѣтá штѣ зáшѣѣшы у Пл'ѣсáѣѣѣ; вѣс'ѣн'н'у прѣв'ѣѣшы; ус'á áз'ѣжá нáмѣкшы; тут вáдá вѣсáхшы; ѡá сѣрáк áдáбрáѣшы м'áшкѣѣ. 67 вѣн áрѣл пáл'áѣѣѣшы; дѣкáтáр быѣ пáѣѣхáѣшы; ѡá был уб'ѣѣшы з'ѣвѣ штѣк'и; у м'áн'ѣ нѣвѣ вѣрáсшы; мы дá ѣѣтáѣ рáбѣты прѣвѣѣкшы; ус'ѣ п'ѣрѣшѣѣшы был'ѣ; ѡáѣнѣ пáпá вѣшáтшы быѣ; ѡá дѣѣмáл кáрѣвá н'ѣ прѣшѣѣшы; мѣжá з'ѣ хтѣ схáвáѣшы ѡáѣѣ; мáл'чѣк áз'ѣн áстáѣшы; ѡáнá прѣвѣѣкшы хáз'ѣѣ сá скáѣѣнáѣ; ѡá с мáлѣх л'ѣт прѣзвѣѣчáѣѣшы; к пáсáѣѣѣшáму рáзѣáвѣру прѣвѣѣкшы; нá прѣѣрáднáѣ ѡон пáстрѣѣѣшы дáмѣк; мáѣá злáмáѣшыс'; ѡон пáзнáѣшы ѡáѣѣ; дѣм пáстрѣѣѣшы сáб'ѣ у ѣѣрáз'ѣ; ѡон быѣ усплѣѣшы. 68 л'ѣн быѣ у вáз'ѣ нáмѣкшы; у рѣччѣ вѣдá п'ѣрасѣхшы; мы прѣвѣѣкшы рáбѣтáѣ; ѡáѣ мáткá былá зáхвáрѣѣшы; ѣрáжáѣ кáтѣры ѡá быѣ зáпáхáѣшы; п'ѣѣ и тѣ былá зáрѣѣшыс'и; сынѣ пáслѣѣхáѣшыс'и мáѣѣѣ ѣѣтáрк'и; áбѣѣму ѡá быѣ

забы́шыс'и вы́к'ину́ц'; сын мой бы́й пашо́йшы ў пэ́рц'иза́ны, н'екато́-
 рыи бы́л'и аста́йшыс'и пэ́рц'иза́ны; бы́л'и ус'е прыста́йшы крэ́пка. 69
 ужо́ на́шы каро́вы падйе́йшы; йинь бы́л'и прывы́кшы; у про́шлым чо́з'и
 бы́л'и залажы́шы с'и́лас; бы́л'и па п'э́рвас'ц'и ада́хна́йшы н'ёмца́й; на па-
 ро́м'и йа бы́й зато́нуйшы; йа бы́й засты́йшы са́йс'ом; йа бы́й прын'о́шышы
 йих; бы́й. пам'о́рышы ужо́ йаго́ ц'ес'ц'. 70 ус'а аз'е́жа намо́кшы; мы
 н'ей́к бы́л'и ў канцы́ майго́ го́роду злав'и́йшы. 71 на свой акце́нт пры-
 вы́кшы; трава́ аста́йшыс'и. 72 у йих харо́шайа кварц'у́ра папа́йшыс'и.
 73 сын бы́й папа́йшы ў ла́г'ер; заб'и́йшы бы́л'и н'ам'е́чкаґа аф'ице́ра;
 йаны́ бы́л'и ун'аро́т зайшо́йшы; ха́ты бы́л'и н'ёмцы спа́л'и́йшы; н'ём'иц
 бы́й нас са́хна́йшы пал'и́ц', два сыны да вайны́ ажан'и́йшы было́; да вай-
 ны́ йина́ зайшо́йшы была́ за́муш; на́шы ха́ты бы́л'и па́харе́йшы; нарых-
 то́йку нам бы́л'и прысла́йшы здава́ц'; вы шче з мал'и́н бы́л'и н'а пры-
 шо́йшы; пше́н'ицу была́ пас'е́йи́йшы; св'акро́ў старо́уха была́ йаго́ на́й-
 чы́йшы; ву́жака́ два разы́ была́ ўкус'и́йшы; у нас ус'о́ было́ па́харе́йшы.
 74 адно́ урём'а была́ дашо́йшы; на с'инако́с'и йон бы́й атста́йшы; даклад-
 ны́и бы́й пада́йшы; йа н'и прыйе́хашы атку́л'н'ебу́ц'. Ужываю́цца та-
 кия́ формы рэ́дка. 75 ма́ц'и захваре́йшы; скац'и́на падйе́йшы; за з'в'и-
 на́ццац' дн'ей бы́й зарабо́тайшы чаты́раста с'е́мз'ис'ат ру́бл'е́й. 76
 з'е́ц'и паб'и́йшыс'а; жив'о́ла падйе́йшы; ма́ц'и пашо́йшы. 77 сын ажа-
 н'и́йшы; каро́ва падйе́йшы; саба́ка йе́йшы; ба́ц'ка гавары́йшы чэ́та. 78
 па́рц'иза́ны бы́л'и уз'а́йшы адну́ ву́л'ицу; н'ёмцы бы́л'и з ву́л'ицы атсту-
 н'и́йшы; йаму́ да́йшы до́бра; бы́л'и испу́га́йшыс'и; па́том была́ в'арну́й-
 шыс'и у Радашко́в'ичы. Дзеепрысло́ўі про́шлага часу́ незалежна́га стану́
 ў ро́лі выказні́ка ўжываю́цца рэ́дка. Часцей і́х можна сустрэ́ць у пра́д-
 стаўніко́ў старо́йшага пакале́ння. 79 йак з'е́ц'и хваре́л'и, тады́ йа и йон
 н'и спа́йшы. 80 ус'а аз'е́жа намо́кшы; мы н'и па́харе́йшы, ма́ц'и захва-
 ре́йшы; йана́ за́муш зашо́йшы; йа ўжо́ каро́ў пада́йи́йшы. 81 ца́п'е́р
 выйе́хашы у По́лацк; йон прыйе́хашы ж жо́нкай у чо́с'ц'и; во́ка было́
 апо́хшы; с'о́н'н'и каро́ва падйе́йшы; аз'е́жа намо́кшы; вада́ п'ерасо́хшы;
 сын на вайн'е́ па́ўи́шы; йачм'е́н' зака́жан'е́йшы. 82 тро́шк'и накры-
 че́йшы; старо́к'и пайе́хашы; сын на фро́нц'и па́ўи́шы. 83 к'и́слае
 малако́ ата́хре́йшы; с'е́на уск'и́ну́йшы на́хару́; у па́рц'иза́ншыну́ была́
 прывы́кшы; вб'у́н'ик бы́й прык'и́ну́йшыс'; так было́ з'з'е́ла́йшыс'и; йана́
 аста́йшыс'и; йа н'и зна́йу, што́ з'з'е́ла́йшыс' йаму́; л'у́з'и чо́рны́и па-
 з'е́ла́йшыс'. 84 аз'и́н сын прыйе́хашы з Масквы́; йа адна́ аста́йшыс'а
 (асталася); шес' ўадо́ў вшы́айшы ат ма́н'е́ (выйшла); на чэ́най распе́-
 са́йшыс'а (распе́саўся); вшы́айшы за́муш у Ле́н'ингра́д (выйшла). 85
 брат з а́рм'и́и прышо́йшы; йон на з'аре́ўн'у вшы́айшы; йон шес' кла́са́й
 пра́йшо́йшы; йана́ два кла́сы ко́нчы́йшы; мы прывы́кшы да тако́й йады́;
 йон пайе́хашы ў Вуша́чу; с'астра́ йаго́ вшы́айшы за́муш; ус'а с'амі́а па-
 ў'и́шы; кал'и з'е́ на з'аре́ўн'у вшы́айшы; была́ хл'е́п пада́йшы. 86 сын
 пам'о́рышы. 87 йа то́л'к'и аз'и́н бы́й удра́йшы ад н'ёмца́й; йон н'и зна́й,
 што́ йаны́ там заско́чы́йшы бы́л'и; йа прышо́йшы дамо́ў бы́й; а са́м'и
 н'ёмцы бы́л'и а́гараз'и́йшыс'а с'ц'ано́й, ал'е́ вы́нал'и атту́л'; ма́йе́ до́ч-
 к'и уйе́хашы на Ка́йка́с; аста́йшыс'а бы́л'и ты́йе ш рабо́тн'ик'и, што́
 и п'и́рат вайно́й; скот найе́йшыс'; йа была́ прыйе́хашы ат дачк'и́; йон

быў сабраўшыс'а ўжо иц'і. 88 был'і прыйэхачы. 89 йон прыйехаўшы с Масквы. 90 прыйэхачы ў ўоc'ц'и. 91 сын пайехаўшы. 92 з'ет пам'оршы; йина пайшоўшы. 93 йина пашоўшы; муш паў'іпшы; карова ц'ал'іўшы; картóшка ўзышóчы. 94 з'арэўн'и н'ичóға н'и в'идаўшы; два сыны паў'іпшы на вайн'е; ус'а аз'ежа намóкшы; мац'и захварэўшы. 95 ажан'іўшыс'и сын йос'; ув'ес' бок забал'еўшы; йон ап'ерáцыйу зз'е-лаўшы; кыдá нас в'ів'исшы был'і; н'идаўна прыйехаўшы был'і; мы л'есу нарэзайшы; аз'ін хлòп'иц' ужо в'ыўчыўшыс'и; йамў ґ'ирòйа был'і пры-свóйиўшы; н'идаўна прыйехаўшы был'і; з Масквы прыслáл'и нам, што прапáйшы б'ез в'ис'ц'и; вадá тут п'ерасóхшы, в'исахшы. 98 мац'и захварэўшы; у ўóраз'е л'ўз'и прыв'ыкшы жыц'; н'и аднóй йáчайк'и н'и лòп-нуўшы н'из'е да сáмага н'ізу; ус'е п'ўл'и в'ыпус'ц'иўшы; жоўц' сашóўшы с' п'ечан'и. 101 йа с'уды зáмуш в'ышайшы. 105 с'бáка н'а йеўшы; стэршына пр'ийэхатчы; кудый-та йон быў пайэхатчы; л'ўз'и ўс'и п'эз-бал'еўшы; в'ыскэчыўшы абáдвы з ґарóду; пр'ийэхатчы было мнóға л'у-з'ей. 106 брыґаз'ўр у Заўóнава пайехаўшы. У большасцi выпадкаў ужываецца дзеяслоў прошлага часу. 118 Пл'ихáн'и зґарэўшы; Скура-т'ы н'ир'ис'ал'іўшыс'; с'истрá пайшоўшы; з'з'ес' зáмак б'ыўшы; карова ц'ал'іўшыс'; с'истрá забал'еўшы; кр'ыша абвал'іўшыс'; хáты уцал'еўшы; йаны прыйехаўшы; сын арм'ийу атслужыўшы; двух в'ўтак застр'ел'іўшы; у м'ан'е мál'иц' утап'іўшы; н'еба завалóкшы (такі тып сказаў вельмі па-шыраны). 119 ана ўйехады на кўрсы; ув'ес' аґарóт зарóшы; йира-в'ыйи ус'и в'ыґар'іўшы; з'еўка до с'их пор н'а йеўшы. 121 у з'еўушках б'ыўшы. 124 йа ўже паб'едаўшы. 125 адна дачкá в'ышайшы зáмуш; йанá зáмуш н'а в'ышайшы; йак бы йаны н'и з'ал'іўшыс'и; йеты н'и най-шóўшы был'і; адна с'удá в'ышадшы зáмуш; ар'еҳаў мнóға, тóл'к'и н'и пас'п'еўшы. 128 аткўл' б'ыўшы кòц'ик ды на стол; нáшы часы на пóл-чыса астáўшыс'и; йон н'и адз'ал'іўшыс'и ад бáц'к'и; так што прыхóз'и-лас'а с'ўтк'и-друґ'ейи н'а йеўшы н'ичóға; а йаны пр'ив'ыкшы у з'арэўн'и; Ан'ка была в'ыйехаўшы на рáбóту; бáц'ка йаґо быў астáўшыс'а. 129 а мы тут сабраўшыс'и; майá пшан'йца нал'іўшыс'и (налiлася); дачкá в'ыйехаўшы на ц'елы м'ес'иц'; той сын быў прыйехаўшы; жан'іх той пры-шóўшы з арм'ийи ў вóтпуск; камл'і бл'иска н'и сышóўшыс'и; у Дуб-рòв'и там мнóға ґарацк'іх найехаўшы; жбанóк патр'ескаўшыс'; бáбуш-ка была зб'ехшы за в'эчкам'и; йон быў в'ып'иўшы; тут у нас жéнишчына астáўшыс'и; трóйа з'иц'ей астáўшыс'и; с'истрá была зáмуш в'ышачшы; йон распац'еўшы быў; йон быў на з'ирéўн'у сышóўшы; дачкá была сы-шóўшы к залóўчы; йон ц'и н'а йос'ц' с Клáўз'ий с'н'áўшыс'и; там выдá замóрсшы была; з'ешка рассóхшыс'и; ґл'аз'і катóрый хл'еп н'а ук'иш-шы; друґ'ей той Вáн'ка н'айеўшы дакўл'. 130 ус'и пав'ыйехаўшы; мòс'-ц'ик тóл'к'и п'ерайшóўшы; йон прыйехаўшы дамóў; прыйехаўшы быў; с арм'ийи прышóўшы йон; йина мóжа засыпáйшы; у нас н'и было так п'эзарóшы. 132 н'ив'эстка была прыйехаўшы; ус'и пав'ыйехаўшы; с'истрá прыйехаўшы; бáц'ка пам'оршы; п'ац' клáсаў кóнчыўшы. 133 тут воўк прашóўшы; падмóкшы трóху с'ена; два сыны паў'іпшы; дэчка зáмуш в'ыштчы; ц'ип'ер карóвы ус'аґды падйеўшы. 134 йон пр'и-в'ыкшы н'ичóға; скот падйеўшы сытый, н'и падйеўшы — ґалóнный;

п'ирасо́хшы быва́йуц' р'ёчк'и. 135 ц'и пр'ишо́тчы ма́тка; с'н'им'и́ бал'-
 л'о́ йано́ ўжо́ вы́сѣхшы; у м'ин'е́ адна́ дѣчка́ с'ѣм'иу́отку скончы́ўшы; ц'и
 вы́гнѣўшы йаны́ там каро́ў; тр'и ба́бы н'и пашо́тчы кѣпа́ц'. 136 ма́тка
 даха́ты прышо́ўшы; пап'еры́ прышо́ўшы да ўча́сткова́га. 137 скац'и́на
 пады́ёўшы — вельмі́ рэдка́. 138 йана́ пайѣ́хашы́ учы́цца; аз'а́ўшы саб'ѣ́
 ўспа́дын'у. 139 мы́ йаму́ п'ис'мо́ пасла́ўшы, каб йон да нас прыйѣ́хашы́;
 Вару́с'и был'и́ да́ўшы п'ис'мо́; пац' рубл'о́ў была́ палажы́ўшы
 н'ѣз'а. 140 шакарне́тк'и ма́йе памо́кшы; мы́ прывы́кшы дык і до́бра;
 мы пады́ёўшы; йаны́ ўжо́ пааб'ѣда́ўшы. 141 ма́тка л'ажы́ц' захварѣ́-
 шы; ха́та была́ з'н'и́кшы; по́л'а ку́ста́рн'икам'и́ тут па́зара́ста́ўшы;
 йон н'и́ быў зво́л'н'и́ўшы. У ро́лі вы́казніка ўжывае́цца то́лькі дзе́епры-
 сло́ўе. 142 ус'а́ аз'ѣ́жа намо́кшы; тут ва́да п'ерасо́хшы; мы́ прывы́кшы
 да ўѣ́тай рабо́ты; сын на вайн'ѣ́ паў'и́пшы; скац'и́на пады́ёўшы; на С'иб'и́р
 вы́слаўшы; йон н'и́ быў зво́л'н'и́ўшы. У ро́лі вы́казніка ўжывае́цца то́лькі
 дзе́епрысло́ўе. Дзе́яслоў про́шлага́ часу́ не ўжывае́цца. 143 каб мы́
 в'ѣ́дал'и, мы́ б был'и́ злажы́ўшы і нап'иса́ўшы мно́га ка́скаў; ул'ѣ́тку
 была́ ма́ма захварѣ́ўшы. 144 те́рас п'ерабра́ўшыс'а́ с'уды́ з жо́нкай.
 148 йачм'ѣ́н'и́ жы́та ў нас ужо́ пажа́ўшы. 150 тут дрѣ́ва вы́рашшы́.
 153 ба́ц'ка пам'о́ршы. 156 уну́к зе́дл'ик пры́н'о́сшы; йако́йе йана́
 пла́ц'ц'е́ аз'ѣ́ўшы; йа́ учо́ра спужа́ўшыс'а́ была́. 157 ба́ц'ка прышо́ў-
 шы; сын ажан'и́ўшы; брат захварѣ́ўшы; ла́з'н'у на́пал'и́ўшы. Рэ́дка ўжы-
 вае́цца дзе́яслоў про́шлага́ часу́. 158 ус'а́ аз'ѣ́жа намо́кшы; мы́ пры-
 вы́кшы да ўѣ́тай рабо́ты; аз'и́н сын на вайн'ѣ́ паў'и́пшы; скац'и́на пады́ёў-
 шы; ма́ц'и захварѣ́ўшы; ма́сла пасал'и́ўшы; даўно́ ус'и́ зап'о́ршы; был'и́
 прышо́ўшы. 159 йаны́ прышо́ўшы у з'ив'а́тым в'ѣ́ку з Ману́о́л'ийи;
 аблажы́ўшы з'аўчы́нку спа́ц'; у йих тро́ха л'ѣ́н'ей уро́сшы. 163 йон быў
 пас'ѣ́йашы. 164 палатно́ вы́макшы; мы́ з рабо́тай упра́в'и́ўшыс'а́; кон'
 ута́м'и́ўшыс'а́; йон н'ѣ́ вы́спаўшыс'а́; сын ажан'и́ўшыс'а́; мы́ рабо́тай за-
 н'а́ўшыс'а́. 165 сы́н'и у В'и́л'н'у́ вы́йѣ́хашы; з'ѣ́в'ац' курча́т вы́в'аўшы;
 старшы́н'у л'у́з'и́ акружы́ўшы. 170 Дзе́епрысло́ўи́ про́шлага́ часу́ неза-
 лежна́га́ стану́ ў ро́лі вы́казніка ўжываю́цца вельмі́ ча́ста: йа́ з у́о́ду
 ўѣ́так н'ѣ́парва́ўшы быў; йа́ вы́п'иса́ўшы ўаз'ѣ́ту. Нават заўсе́ды́ замест
 дзе́яслова-вы́казніка, ка́лі ё́н у лі́таратурнай мо́ве зако́нчана́га тры-
 ванна́я. Ка́лі Я́ скасі́ў сенажа́ць, то ў гаворцы абавязко́ва: Йа́ скас'и́ўшы
 с'енажа́ц'. Ка́лі ж Я́ касі́ў сенажа́ць, то так і будзе ў гаворцы: Йа́
 кас'и́ў с'енажа́ц'. 171 нача́л'н'ик з Сму́ро́н' прыйѣ́хашы. 174 Дзе́е-
 прысло́ўи́ про́шлага́ часу́ ўжываю́цца ў ро́лі вы́казніка даво́лі ча́ста:
 с'а́стра прыйѣ́хашы; вучн'и́ прышо́ўшы; ка́к до́жжы́к прайшо́ўшы, то
 мо́жа што́ и падн'ало́с'а́ п; сын ужо́ прыйѣ́хашы. 184 на́тта йа́ аднаўо́
 хлапца́ пал'уб'и́ўшы; йа́ ужо́ дачо́к па́радава́ўшы. 185 йана́ з у́о́рада
 прыйѣ́хашы; брат инстыту́т скончы́ўшы. 186 аз'и́н то́л'к'и аста́ўшы-
 с'а́ — зрэ́дку. 189 ўѣ́таш ма́йе с'в'и́н'н'и́ н'а́ бу́дуц' пады́ёўшы. 192 каб
 йа́ была́ ўро́шы́ палучы́ўшы; был'и́ пайѣ́хашы ў ўо́рат, был'и́ куп'и́ўшы
 скам'ѣ́йк'и; у До́кшыцах рѣ́чка п'ерасо́хшы. 193 а ўѣ́на зайшо́ўшы за́-
 муж у Ту́рруны́; ма́йб с'ѣ́на намо́кшы; йа́ ўжо́ хл'ѣ́ў руб'и́ц' скончы́ўшы;
 вот с'ауо́н'н'а́ скац'и́на пады́ёўшы. 200 даку́м'ѣ́нта́ н'и́ было́, што́ йон
 скончы́ўшы з'ѣ́с'и́ц' кла́саў; наўа́ была́ пачарне́ўшы, што́ ву́чал'; рас'-

п'оршы; жыта былó па чатыры пуды астаўшыс'а; с'в'акрoў заснўўшы даўнó; бац'ка ум'оршы быў; ц'алўха падйейшы; жалўдак зўаладаўшы. 202 пажыўшы два ўадбы хлoп'иц; з'имл'а атсырeўшы, намoкшы; дошч прайшoўшы рaн'иц'ай; дачкa зайшoўшы зaмуш; н'ёмцы пайшл'и у л'ес, а йа с' ц'ипл'атам'и схавaўшыс'а; йанa з вaм'и н'е прывыкшы. 204 йон быў вьп'иўшы. 209 бац'ка захварeўшы; ус'е пайшoўшы; Фaн'а прышoўшы; скац'ина н'и ўнаўшы; йа ўжо кaсцoў пакарм'иўшы. 213 ус'а наўa спóхшы; дачкa была вьшaўшы зaмуш; пал'ак'и был'и зан'aўшы ўeтуйу м'асцoвас'ц'; нaшы был'и (пчoлы) с'oл'ита зав'eйaўшы; ц'ап'eр н'е прывыкшы так ўаварыц'. 214 йань там ус'е сабрaўшыс'а. 216 у вайнў была вьшaўшы зaмуш. 218 йа быў вьп'иўшы; з'aўчьна здурeўшы. 219 Дзeепрыслоўe ў рoлi выказнiка ўжываецца ў рэдкiх выпадках. Найчасцей можна сустрeць наступныя формы: прывыкшы, вьп'иўшы: йань ў ўoраз'a прывыкшы; йон вьп'иўшы. 221 Ужываюцца толькi дзeепрыслоўi прошлага часу: прывыкшы, вьп'иўшы: йань прывыкшы; йанa спужoўшыс'а. 222 з'eц'и на с'в'eц'е паў'ипшы; йа байўс'а — тут чалав'eк пам'оршы. 224 вы ан'и н'и заўарeўшы; мал'ин'н'ик пасóхшы быў; мы с хўтара п'ерас'al'иўшыс'а; ус'е парассыпaўшыс'а па с'в'eц'а; и хaтa завал'иўшыс'а. 227 дачкa ўм'ершы, а йанa с'ирóткaй астaўшыс'а; дрeнна кас'иц' — тут трава пасóхшы; дoшк'и н'a вьсахшы был'и; у дравах учoра раз'з'eўшыс'а был'и. 229 и раз'илас'а тут и зaмуш была вьшaўшы тут; к'ирп'иц быў паўарeўшы; быў астaўшыс'и с'ирaтoй. 230 мнoгa урeм'ин'и рабoтаўшы на клaдб'ишчы; рой улав'иўшы; рой вькурыўшы; карoва падйейшы; с'ан'н'a на мн'e ўс'a аз'eжа намoкшы. 231 жыта ўжо пас'п'eўшы. 237 йинa з'б'al'eўшы; ума быў пац'ираўшы; йань н'и прывыкшы к хлoпцaм; мы прайшoўшы; с'ц'инa абўарeўшы. 238 йа прыйeхaўшы. 239 быў шчытaй пам'оршы. 240 жыта узышoўшы; йанa прыйeхaўшы дамoў. 241 таўo н'и нaда п'исaц', што пам'оршы. 243 у йавo рукa вьсахшы, йон как прывыкшы; йа тут зан'aўшы; два сыны на вайн'e паў'ипшы. 249 тут вадa вьсахшы; йак нaша В'eра зайшoўшы была. 255 ус'е был'и паўарeўшы. 264 аз'ин сын паў'ипшы; мы къ ус'amў прывыкшы; йинa вьшачшы зaмуш; бўл'ба была н'и пам'оршышы — даволi рeдка. Звычайна гавораць: сын паў'ип; бўл'ба пам'орзла. 269 кал'и зўарeўшы быў; у нас н'и так зарóшышы — у iх бoл'и зарóшышы; был'и прыслaўшы; зўарeўшы ус'е был'и кóсы. 270 йань в'из'уц', што кон' с' с'адлoм и упац'eўшы. 271 л'eтас' ус'a бўл'ба была вьмакшы; брыгaз'иp забал'eўшы. 273 старшына ўжо прышoўшы; з'eц'и прыб'eўшы з вўл'ицы. 274 йон быў ужe пам'оршы; з'eц'и падйейшы. 275 па двoйa с хaты вьв'aўшы; аз'ин сын на вайн'e паў'ипшы; йон н'и раз'иўшыс'. 281 з'иўчaты павьшeўшы зaмуш ўжo. 287 н'ama дaжў, цыбўл'a пaб'al'eўшы. 292 на тым бакў рак'и н'ёмцы акыпaўшы; мой ац'eц' ушoлшы был у нар'eзку; была вьшыўшы зы вайeнным; мы разм'ас'ц'иўшыс'и тут скроз'; жына у м'ан'e паў'ипшы. 293 пaзасóхшы каран'и был'и; йинa зап'исaўшыс' з мўжам; с'oн'н'и скoт найeўшыс'а. 294 йа тут прышoўшы; йон прывыкшы кан'eшна; йа дачкў аддaўшы зaмуш. 295 мы прывыкшы к йeтaй рабoц'и; йон ўжo падйейшы; йон йeтa з'з'eлўшы; аз'ин сын нъ вайн'e паў'ипшы. 297 хpaнтoн быў

н'и зайшоўшы; то́л'к'и йа ў ба́н'у — ажны́ там и җорб раз'з'ёўшы. 299
 ужó даро́ґа прайшоўшы. 300 пра́ма ашал'ёўшы н'ём'иц. 301 йон быў
 пашоўшы; йачм'ён' намóкшы ув'ес'; йа н'а йёўшы с'ан'н'а ат аб'ёда;
 жы́та ус'о парóшышы; сынóк ужó н'аз'ёл'у прышоўшы з арм'ийи. 304
 у ц'аб'ё рубáха вьл'ин'иўшы; ц'ип'ёр дро́вы ным'áкшы; йёты́й вул'ей
 зүн'иўшы; л'и рék'и йос' дуб вьҗарыўшы. 307 йон вьп'иўшы быў; за-
 кац'ёўшы ста́ла у м'ан'ё хáта. 329 на йётым кускү жы́та вьм'акшы.
 342 йаны́ мо́цна пакахáўшыс'а. 343 Сустракаю́цца йон ужó прышоў-
 шы; йанá ўжо падйёўшы, але рэ́дка. 345 йанá прышоўшы з җóрада;
 йон ужé пас'н'ёдаўшы. 353 сын у җóрат пайё́хаўшы; скац'и́на до́бра
 падйёўшы. 356 была́ зҗарёўшы м'ёл'н'ица; салóма вьсахшы. 358 йон
 мо́цна быў патп'иўшы. 361 той сын, што на вайн'ё заў'инуўшы; чала-
 в'ёк паб'ёдаўшы. 373 жы́то пам'ёрзышы. 380 а йа с'он'н'а н'и абүў-
 шыса. 389 аблóх, то з'амл'á зал'ажáўшыс'а; йа была́ палажыўшы;
 кл'учы́ кал'а карóвы; саба́ка шал'óны быў йайё пакусáўшы; быў пры-
 йёхаўшы до́ктар; тут балóто вьсахшы. 394 сын с арм'ийи прышоўшы;
 аз'ин сын йаҗó ажан'иўшыс'а. 396 ц'ап'ёр мой То́л'а вьйёхаўшы; йаны́
 был'и́ вьйа́хаўшы; аз'ёжа намóкшы у кáждоґо бұз'а; быў харóшу з'аў-
 чыну уз'áўшы; мой вартаваўшы быў на плыто́х; ма́ц'и захварёўшы. 397
 йон быў уц'óкшы. 398 адна́ дачкá пам'óрышы. 399 прывы́кшы да җётáй
 рабóты; кан'үгу быў прыв'óўшы; ус'á җалава́ намóкшы. 401 йон с'он'н'а
 н'и вьспáўшыс'а. 402 майá кабы́ла падйёўшы. 403 йа хáту знашоў-
 шы; йа кан'á уз'áўшы; мы сы́на прычака́ўшы; йа да йайё падышоўшы;
 мы бра́та падвучыўшы. 404 трéба л'ес тушы́ц', а то йон ц'ап'ёр па-
 сóхшы, так ув'ес' и вькац'и́ц'. 408 брыҗаз'и́р ужó прышоўшы. 409
 был'и́ пайц'акáўшы ўс'е ў л'асé. 412 йон вьп'иўшы. 417 са́жа ўс'а
 была́ вьҗараўшы. 419 йон быў утан'иўшыс'а; йон упрáв'иўшыс'а. 424
 йон н'е вьспáўшыс'а. 430 муш по́м'ершы ужó тры́ццац' л'ет; йанá в'ит
 пац'арáўшы; ты прывы́кшы у смурóз'е быц'; вада́ п'ерасóхшы. 431 быў
 абамл'ёўшы пры рабóц'а; н'из'ё н'и бывáўшы; мо́җил'к'и зарóсшы. 432
 адна́ с'астра́ пам'óрышы. 433 Лұс'а прывы́кшы да л'уз'ёй. 434 ба́ц'ка
 мой пам'óрышы; с'астра́ заб'иўшы; наҗá зламáўшы майá. 436 учóра
 во́ко было́ запүхшы саўс'ём; йаны́ был'и́ ча́сто н'и йёўшы. 438 стох
 зҗарёўшы. 439 но́җи папүхшы. 442 йа то́жа была́ пайё́хаўшы. 443
 у тўйу вайнү ус'е в'óск'и зҗарёўшы был'и́. 446 сын быў ажан'иўшыс'а
 и паў'ип. 450 з Рас'ийи прыйё́хаўшы. 451 йуон вьп'иўшы. 452
 а боты йаҗó ус'е был'и́ набүхшы. 454 с'амйá пастрада́ўшы; с'истра́
 была́ вьшаўшы; дакум'ент прапáўшы. 455 твар спац'ёўшы. 456 н'ека-
 то́рыйа прывы́кшы назывáц' стүдн'а; йон прыбы́ўшы да нас. 458 сын
 на вайн'ё прапáўшы. 459 чалав'ёк у л'ес'и жыўшы; дачкá самл'ёўшы.
 462 йа пачүўшы. 464 Н'икала́й прыйё́хаўшы. 469 хáта зҗарёўшы.
 473 жы́лы п'ерарéзáўшы. 477 так вы ўжо прывы́кшы; кап у За́паднуйу
 пайё́хаўшы. 482 лак'ей пажыўшы н'ёкул'к'и урём'ан'и. 503 у л'евум
 вүшку парapóнка лопнуўшы. 509 у йаҗó з'иц'á забал'ёўшы на во́спу.
 514 йа была́ ра́ншы зaҗарёўшы. 515 жы́та вьмакшы. 518 мой муш
 б'ас в'ёстак прапáўшы. 520 ус'á йедá астыўшы; там с'н'еҗ вьпаўшы.
 560 сн'еҗ вьпаўшы. 569 ра́ка разл'иўшы. 675 Дзеепрыслоўи ў ролі

выказніка ўжываюцца вельмі рэдка; адзначан усяго адзін прыклад: *была наўа ус'а успўшы*. 679 Дзеепрыслоўі на *-ўшы* ў ролі выказніка ўжываюцца вельмі рэдка; адзначана ўсяго некалькі прыкладаў: *вон вып'іўшы*; *ванá малада́йа н'и бал'е́ўшы*. 733 *пр'итс'идател' чы пры-йіхави'и?*; *йа пос'н'ідавши*. 746 *йа ус'а была́ ўм'аршы*; тут н'екалі было зарóшы. 747 *йон быў уц'óкшы*. 752 *калі дóбро падйе́ўшы* — *то парабóтайаш*. 800 *йенá прыйе́хашы*; *вы тут жив'ец'е?* не, *йа пры-шóўшы суды*. 801 *мэн'шы сын на войн'е пропáўшы*; *товáр ночовáц' у л'ес'и прывы́кшы*, *хвóры ув'ес' з'ен' н'айе́ўшы*. 818 *вы намóкшы у́е*. 819 *ў м'ан'е нóўи папў́шы*. Гэта канструкцыя не характэрна для гаворкі вёскі. 823 *йа така́йа бу́ла вып'іўшы*; *мы был'і трóх'и вып'іўшы*; *л'ес крэ́пко буў пазарóшы*. 824 *йáшчык сатл'е́ўшы*. 825 *от таўó стрéлу йа быў аўлóкшы*. 837 *аз'е́жа зүарéўшы*; *малó бува́йе кап н'е вўп'іўшы*. 852 Дзеепрыслоўі ў ролі выказніка не ўжываюцца: *удалося пачуць толькі адзін сказ: луг соўс'ём буў зүорéўшы*. 862 *бўз'е у́жé прамóкшы картóшка*; *пйац' эксп'ез'іцый вўйе́хашы*; *была́ жанá мўжа к стаўпў прыв'азáўшы*. 865 *сын з'е́вац' ўадóў ат м'ан'е атышóўшы*. 867 *бул'і нап'іўшыс'а найе́ўшыс'а*; *ус'а чыс'ц'ин'ка намóкшы*; *ўэта́ йанó рассóхшыс'а*; *бáчыш з'е́ўк'и папрыб'іра́ўшыс'а*. 885 *быў пайе́хашы*. 894 *н'ейк'и ўрыбы пўйав'іўшы нóвы*; *ц'и н'и ўл'е́жыўшы мой л'он?* 904 *квасóл'а пасп'е́ўшы*. 918 *жы́та падүарéўшы*. 972 *сын на войн'і поў'ібшы*; *вс'е зарóшышы травóу*, *йáблыка поўн'іўшы*. 974 *ус'ў ноч н'е спáўшы*.

Матэрыялы адказаў па наступных нас. пп., паколькі яны невыразныя або недакладныя, адводзяцца ад картаграфавання: 173 Дзеепрыслоўі прашлага часу ўжываюцца ў ролі выказніка вельмі часта. 465 Дзеепрыслоўі прашлага часу незалежнага стану ў ролі выказніка амаль не ўжываюцца. 517 *травў пакас'іўшы*; *хáту зачын'іўшы*. 535 *скац'іна падйе́ўшы*. Дзеепрыслоўі прашлага часу незалежнага стану ў ролі выказніка амаль не ўжываюцца. 553 *прыйе́хашы ў ўóрад*; *падйе́ўшы н'а ўул'áй из'і у ўрыбé*. 555 *вóчы запл'ўснўшы*. 597 *с'он'на скац'іна прышла́ с пól'а баўáта падйе́ўшы*; *старéйшы мой сын на вайн'е паў'іпшы*. 644 *намóкшы*, *п'ірасóхшы*, *падйе́ўшы*, *захвар'е́ўшы*. 658 *вс'а одéжа намóкшы*; *водá пырысóхша*; *скоты́на п'ид'і́ўшы*; *мáты захвор'і́вши*. 663 *захвор'і́вши пудйі́вши*. 685 *намóкшайа*, *перасóхшайа*, *прывы́кшы*, *поў'ібшы*, *подйе́ўшы*, *захворéвши*. 692 *захвор'і́вши*, *подйі́вши*. 740 *под'і́вши*, *росóхшы*, *захворéвши*, *намóкшы*, *набрáвши*. 750 *ус'а травá вўсахшайа*, а не *вўсахшы*; *аз'ін сын на вайн'е паў'ібшы*; *карóва падйе́ўшайа*, а не *карóва падйе́ўшы*; *йаны́ пасвары́ўшыс'а*, а не *пасвары́ўшы*. 856 *намóкшы*, *падйе́ла*, *паў'іп*; *ма́ц'и захварéла*. 860 *п'ерасóхшы*, *падйе́ўшы*. 898 *намóкшы*, *прывы́кшы*, *паў'ібшы*. 906 *чаўо ты хóз'иш разў́ўшы*, *бóсы? чаўо ты хóз'иш разз'е́ўшы?* 907 *чаўо ты хóз'иш разз'е́ўшы?*, *разў́ўшы*, *разўты*, *разз'еты*. 936 *прывы́кшы да ўэта́й рабóты*; *зав'арц'е́ўшы пáл'ац*, *н'и ўзрэ́ўшы* (у значэнні «не выспеўшы»); *уц'óкшы к'інуў хáту*. 988 *намóкшы*, *п'ерасóхшы*, *прывы́кшы*, *паў'ібшы*, *падйе́ўшы*, *захварéўшы*. 1008 *намóкшы*, *перасóхшы*, *прывы́кшы*, *падйе́ўшы*.

ФОРМА НАЗОЎНИКАЎ НІЯКАГА РОДУ Ў СПАЛУЧЭННІ З ЛІЧЭБНІКАМІ два, дзве, тры, чатыры

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 134:

«У якім склоне ўжываецца назоўнік ніякага роду пры лічэбніках *абодва, два, тры, чатыры?*»

Лічэбнік можа мець форму *два* або форму *з'в'е*. Пры картаграфававанні форма лічэбніка не ўлічваецца. У большасці выпадкаў лічэбнік *два* ўжываецца з назоўнікам, які мае канчатак **-ы** (*вакны́, в'адры́, п'ис'мы́*), а лічэбнік *з'в'е* — з назоўнікам, які мае канчатак **-е** (*вакн'е, в'адре, п'ис'м'е*). Але ёсць выпадкі, калі пасля лічэбніка *два* назоўнік мае форму з канчаткам **-е** (*вакн'е́, п'ис'м'е́*). Гэта мае месца ў наступных нас. пп.: 84, 350, 351, 354—357, 360—362, 364—366, 374, 377, 398, 403, 406, 421, 436, 475, 482, 485, 559, 561, 699, 701, 709, 711, 720, 724, 733, 743, 800, 849, 861, 864, 876, 880, 981, 986, 987, 994, 1020.

Пасля лічэбніка *з'в'е* назоўнік мае форму з канчаткам **-ы** (*вакны́, в'адры́, п'ис'мы́*) у нас. пп. 341, 405, 424, 438, 444, 453, 457, 484, 491, 499, 502, 523, 671, 706, 708, 731, 736, 738, 739, 741, 756, 765, 767, 774, 785, 797, 807, 808, 816, 821, 822, 830, 841, 842, 852, 871, 878, 881, 969, 1009.

Пасля лічэбніка *з'в'е* назоўнік мае форму з канчаткам **-а** (*вакна́, в'адра́, п'ис'ма́*) у нас. пп. 392, 674, 872.

Адводзіцца ад картаграфававання матэрыял, у якім над канцавым галосным адзначана надрадкавая літара, і невядома, што азначае гэта літара: марфалагічнае адрозненне ці фанетычны варыянт. Гэта мае месца ў наступных нас. пп.: **654** *два (тры, штыры), акны́, сылы́, выдры́, йийцы́, дві выдри, п'ис'ми*. **655** *два укна, дв'и сыл'и, дв'и выдры(i), дв'и йийци, дв'и п'ис'м'и*. **665** *два (тры, штыры) окн(i, ы)*. **683** *дв'и ведр'и*. **847** *куп'ила чатыр йайце*. **853** *з'в'е (тры, чатыры) с'ол'е, вакн'е*. На карце ў гэтых пунктах стаіць адсылачны знак.

Адводзіцца ад картаграфававання матэрыял некалькіх нас. пп., у якіх сустрэліся наступныя формы. **30** *чатыры л'ета*. **818** *два (тры, чатыры) ц'ел'ата*. **819** *тры с'ол*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, у якім сустрэліся заўвагі збіральнікаў: **137** *два (тры, чатыры) акна́*. Сустракаецца і *з'в'е акн'е́*, але рэдка; *два (тры, чатыры) в'адра́, п'ис'ма́*. **273** *два в'адры́, тры йайцы́, два п'ис'мы́; два п'ис'ма́* — ужываецца радзей. **433** *два акны́, але чатыры п'ис'ма́*. **668** *тры в'адрэ́, тры йайцы́, два п'ис'ма́*. Ужываецца і *з'в'е п'ис'м'е́*. **845** *з'в'е (тры, чатыры) вакн'е́, с'ел'е́, в'едрэ́, п'ис'м'е́, але йайцы́*. **867** *на з'в'е с'ал'е́; два акны́* — мы гаворым, а старыя — *з'в'е акн'е́, тры в'адрэ́; на з'в'е с'алы́*. **978** *д'в'е окн'е́, с'ел'е́, в'едрэ́, йейце́, п'ис'м'е́; рэдка — два п'ис'ма́; тр'и, чатыр'и окн'е́, с'ел'е́*. **1006** *два акны́; рэдка — з'в'е акн'е́, з'в'е с'ел'е́, два в'едрэ́, з'в'е йейце́, два п'ис'ма́; рэдка — з'в'е п'ис'м'е́*.

Дыфтонг **іе** ў канчатку (*з'в'е с'ел'іе*) картаграфуецца як **е** ў наступных нас. пп.: 451, 454, 677, 680, 682, 684, 687, 746, 747, 1003.

**ФОРМА НАЗОЎНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ
Ў СПАЛУЧЭННІ З ЛІЧЭБНІКАМІ дзве, тры, чатыры**

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 135:

«У якім склоне ўжываюцца назоўнікі жаночага роду пры лічэбніках *абедзве, дзве, тры, чатыры*:

б) пры лічэбніках *дзве, тры, чатыры*?»

На гэтай карце картаграфуюцца ў спалучэнні з лічэбнікам *два, тры, чатыры* назоўнікі, якія маюць канчатак **-ы** або **-е**. У некаторых паўднёвых гаворках пасля канцавых губных на месцы **-ы** ў канчатку адзначана **-у**: *з'в'е капў* і інш. На карце гэта фанетычная з'ява не адзначаецца, а сустрэлася яна ў наступных нас. пп.: 800, 805, 874, 891, 921, 981, 982, 984, 989, 995, 1000, 1002, 1016.

У радзе пунктаў паўднёва-заходніх гаворак канчатак **-е** мае фанетычныя варыянты **и** і **а**: *дз'в'е хац'и, дз'в'е хац'а*. На карце гэта з'ява не адлюстравана.

У нас. п. 819 адзначана наступная форма назоўніка ў спалучэнні з лічэбнікам *дзве*: *з'в'е н'аз'ёл'*.

**КАНСТРУКЦЫЯ ДЗЕЯСЛОЎНАЙ ФОРМЫ было
Ў СПАЛУЧЭННІ З КОЛЬКАСНЫМІ ЛІЧЭБНІКАМІ
І АДУШАЎЛЁНЫМІ НАЗОЎНІКАМІ**

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 136:

«Ці ўжываецца колькасна-іменнае словазлучэнне ў форме роднага склону множнага ліку:

а) *былі (было) два браты ці было двух братоў; тры сыны былі (было) у Чырвонай Арміі ці трох сыноў было ў Чырвонай Арміі; у мяне было чатыры браты ці ў мяне было чатырох братоў; былі (было) дзве дачкі ці было дзвюх (дзвёх) дачок?*»

Тэмай карты з'яўляецца супрацьстаўленне колькасна-іменнага словазлучэння ў назоўным і родным склонах у канструкцыі тыпу *было два браты* і *было двух братоў*. Але ў радзе нас. пп. адзначана канструкцыя з дзеяслоўнай звязкай *былі (былі два браты)*. Такая канструкцыя картаграфавалася таксама, як і канструкцыя *было два браты*, у наступных нас. пп.: 2, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 41, 43, 48, 50, 53, 57, 58, 60, 65, 70, 78, 85, 89, 100, 102, 114, 120, 129, 132, 138, 140, 144, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 154, 155, 161, 162, 165, 169, 170, 177, 178, 179, 180, 181, 185, 187, 188, 189, 190, 192, 196, 199, 200, 201, 203, 207, 209, 210, 212, 214, 215, 222, 226, 232, 234, 235, 236, 239, 242, 246, 247, 250, 251, 252, 255, 258, 266, 267, 271, 273, 274, 282, 284, 299, 305, 306, 319, 326, 332, 336, 342, 351, 354, 355, 358, 359, 362, 364, 366, 367, 369, 374, 376, 384, 385, 390, 391, 393, 406, 420, 423, 425, 428, 432, 433, 439, 442, 449,

453, 458, 465, 475, 479, 481, 483, 489, 494, 499, 505, 507, 508, 515, 519, 522, 524, 526, 538, 539, 554, 558, 567, 572, 573, 575, 576, 581, 582, 597, 621, 622, 626, 633, 638, 642, 643, 661, 666, 677, 692, 696, 699, 701, 717, 724, 730, 741, 743, 746, 747, 748, 749, 752, 774, 790, 796, 797, 811, 817, 822, 825, 826, 828, 832, 840, 845, 849, 854, 860, 863, 869, 876, 885, 886, 894, 896, 909, 916, 925, 940, 958, 987, 992, 1009, 1013, 1025.

Суіснаванне канструкцый тыпу *было́ два браты́ і былі́ два браты́* адзначана ў наступных нас. пп.: 35, 38, 44, 45, 49, 51, 52, 61, 62, 66, 67, 69, 71, 80, 81, 84, 86, 87, 95, 99, 101, 104, 111, 112, 115, 116, 117, 121, 126, 127, 131, 148, 158, 164, 166, 167, 175, 182, 183, 186, 191, 213, 216, 223, 227, 229, 241, 243, 244, 248, 249, 257, 263, 264, 268, 277, 283, 285, 286, 287, 288, 296, 297, 298, 300, 301, 302, 315, 316, 318, 320, 321, 324, 328, 330, 331, 335, 337, 339, 340, 348, 349, 350, 371, 373, 378, 383, 388, 398, 429, 445, 460, 468, 478, 491, 495, 496, 498, 501, 502, 506, 511, 514, 516, 520, 521, 525, 527, 528, 529, 531, 532, 536, 537, 540, 541, 542, 544, 545, 553, 556, 557, 559, 561, 562, 564, 565, 568, 571, 579, 580, 583, 589, 594, 596, 599, 627, 630, 631, 632, 639, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 651, 681, 685, 688, 693, 697, 698, 706, 708, 709, 716, 718, 719, 720, 721, 733, 735, 738, 739, 740, 742, 744, 750, 751, 754, 755, 762, 763, 764, 768, 771, 781, 787, 791, 795, 801, 802, 809, 810, 815, 829, 833, 834, 835, 838, 839, 841, 842, 848, 853, 857, 858, 868, 870, 871, 872, 877, 878, 881, 882, 883, 889, 890, 891, 892, 897, 899, 905, 908, 910, 913, 914, 917, 919, 921, 922, 923, 926, 928, 929, 930, 932, 937, 941, 946, 952, 953, 956, 959, 965, 966, 970, 976, 979, 980, 981, 982, 985, 986, 991, 996, 999, 1002, 1003, 1004, 1006, 1008, 1010, 1011, 1012, 1015—1022.

Пры картаграфаванні не ўлічваецца канструкцыя з адмоўем *не: не было двух братоў*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, у якім ёсць заўвагі збіральнікаў: **204** *было́ два сыны́, было́ два браты́, было́ тры з’ан’к’у́; і было́ двух брато́ў*, але рэдка. **212** *Ужываецца так і інакш: на вайн’е был’у́ два браты, двух трактарыстаў н’а было́ на п’ол’у*. Картаграфуецца на аснове прыкладу, заўвага не ўлічваецца. **244** *был’у́ два браты́ і трох сыноў пам’ёрла. У м’ин’е было́ тры дачк’у́, у мин’е было́ трох дачок*. Колькасна-іменнае словазлучэнне ў форме роднага склону множнага ліку сустракаецца вельмі рэдка і пераважна ў прадстаўнікоў старэйшага пакалення, моладзь амаль не ўжывае. **360** *два брато́ў, трох сыно́ў, чатэры брато́ў, з’в’е дачк’у́*. **431** *трох было́ брато́ў, было́ двух сыно́ў; часцей— было́ тры настаўн’ик’у*. **439** *нас было́ то́л’к’у з’в’ох с’о́страў, у йаг’о было́ двух або трох — рэдка; часцей — два браты́ был’у́*. **463** *было́ чатыро́х сыно́ў; часцей — чаты́ры сыны́*. **464** *нас было́ во́с’им сыноў і чатыро́х с’ас’ц’о́р; п’ац’ох ці чатыро́х з’аво́к у ўо́раз’у — рэдка; звычайна гавораць: два (тры, чатыры) сыны́, браты́, дачк’у́*. **466** *было́ чатыро́х сыно́ў; часцей — два сыны́, тры сыны́*. **668** *у ўе́тай ха́ц’у было́ два браты́, тры сы́на, йак дубы́ і трох сыно́ў у Чырво́най а́рм’ии, але рэдка*. **994** *у м’ен’е бу́ло́ чатырох брато́в, трох брато́в; часцей — бу́ло́ два браты́, нас бу́ло́ п’я́теро сыно́в и тр’и дочк’у́, жа́л’у тр’и жо́нк’у*.

Колькасць прыкладаў на тую ці іншую форму пры картаграфаванні не ўлічваецца.

**ФОРМА ВІНАВАЛЬНАГО СКЛОНУ МНОЖНАГО ЛІКУ
АДУШАЎЛЁНЫХ НАЗОЎНІКАЎ ЖАНОЧАГА РОДУ,
ЯКІЯ АБАЗНАЧАЮЦЬ ЖЫВЁЛ**

Карта складзена на матэрыяле пункта «г» пытання № 137:

«У якой форме ўжываюцца адушаўлёныя назоўнікі ў вінавальным склоне множнага ліку — у форме назоўнага ці роднага:

г) ад назоўнікаў жаночага роду, якія абазначаюць жывёл і інш. істот: *падаіла каровы ці кароў; пагнаў авечкі ці авечак; палавіў куры ці курэй; кот палавіў мышы ці мышэй; калгас разводзіць пчылы ці пчол?»*

Выклікаюць сумненне і адводзяцца ад картаграфавання наступныя прыклады: **7** *калхос развóз'иц' пчóлы.* **11** *калхос развóз'иц' пчóлы.* **53** *пэдайіла карóвы; палав'іў кúры; палав'іў мýшы; развóз'иц' пчóлы.* **63** *карóвы үөн'ац'.* **82** *падайіла карóвы; паүнаў ав'эчк'и; палав'іў кúры; кóт палав'іў мýшы; калхос развóз'иц' пчóлы.* **88** *падайіла карóвы.* **90** *паүнаў ав'эчк'и; калхос развóз'иц' пчóлы.* **101** *калхос развóз'иц' пчóлы.*

Заўвагі, якія мелі месца ў матэрыялах, прыводзяцца ў каментарыях: **148** *падайіла карóвы; паралельна — палав'іў курéй.* **150** *падайіла карóў, карóвы; паралельна — палав'іў кúры, курéй.* **185** *кашійн палав'іў кúры; наш калхос развóз'иц' пчóл — паралельна.* **187** *падайіла карóвы, карóў; палав'іў кúры, курéй — паралельна.* **326** *падайіла карóў; пэүнаў ав'эчэк; пэлав'іў курéй, мышéй; үан'іў карóў (карóвы — радзей).* **427** *ужó куп'іл'и пчóлы і пчóл; нельга сказаць, што апошняя форма ўжываецца часцей.* **532** *падайіла карóвы (радзей — карóў); палав'іў кúры; развóз'иц' пчылы.* **843** *падайіла карóвы; паралельна — карóў.*

Карта № 210

**ФОРМА ВІНАВАЛЬНАГО СКЛОНУ МНОЖНАГО ЛІКУ
АДУШАЎЛЁНЫХ НАЗОЎНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ,
ЯКІЯ АБАЗНАЧАЮЦЬ ЖЫВЁЛ**

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 137:

«У якой форме ўжываюцца адушаўлёныя назоўнікі ў вінавальным склоне множнага ліку — у форме назоўнага ці роднага:

б) ад назоўнікаў, якія абазначаюць жывёл: *запрог валы ці валоў; пасе коні ці коней; палавіў петухі ці петухоў..?»*

Значную цяжкасць пры складанні гэтай карты стварае назоўнік множнага ліку *коні*. Гэты назоўнік у паўночна-ўсходняй групе гаворак у вінавальным склоне множнага ліку выступае з канчаткам **-ей** (*кóн'ей*), які часта фанетычна дае **-ій** (прычым ён бывае, як адзначаюць збіральнікі матэрыялаў, вельмі кароткім, амаль няўлоўным на слых, а часта і зусім не чуваць). Такім чынам, фанетычна атрымалася форма *коні*, якую, аднак, няправільна было б змешваць з падебнай формай, харак-

тэрнай для паўднёва-заходніх гаворак. Такія прыклады не ўлічваюцца пры картаграфаванні, а прыводзяцца ў каментарыях ¹: 2 за́про́х ко́н'и и вало́ў, за́про́х ко́н'и, пас'е́ц' кан'е́й, палав'і́ў п'атухо́ў, за́про́х вало́ў; пас'е́ц' ко́н'и; палав'і́ў п'етухо́ў. 12 за́про́х ко́н'и; пас'е́ ко́н'и. 13 пас'е́ц' ко́н'и. 17 за́про́х вало́ў, пас'е́ц' ко́н'и. 18 за́про́х вало́ў, пас'е́ц' ко́н'и; палав'і́ў п'итухо́ў. 19 пас'е́ ко́н'и; за́про́х ко́н'и. 25 пас'е́ ко́н'и, быко́ў, вало́ў. 26 за́про́х вало́ў; пас'е́ц' ко́н'и. 30 за́про́х вало́ў; пас'у́ц' ко́н'и, палав'і́ў п'етухо́ў. 32 пас'у́ц' ко́н'и, палав'і́ў п'етухо́ў. 33 карав'у́л'иц' ко́н'и, п'лав'і́ў п'итухо́ў. 34 за́про́х вало́ў; пас'е́ ко́н'и, злав'і́ла п'итухо́ў. 36 за́про́х ко́н'и, вало́ў; карм'л'у́ ко́н'и. 37 па́с'ц'иц' ко́н'и. 38 за́про́х вало́ў, ко́н'и; палав'і́ў йиндыко́ў. 40 за́про́х ко́н'и. 41 за́про́х вало́ў, за́про́х ко́н'и. 43 пас'е́ц' ко́н'и; п'лав'і́ў п'итухо́ў; за́про́х вало́ў. 44 за́про́х вало́ў; пас'е́ц' ко́н'и. 45 за́про́х ко́н'и; ўл'аз'і́ў йиндыко́ў; вóз'иц' вало́ў; лóв'иц' шашко́ў. 46 пас'е́ц' ко́н'и; палав'і́ў п'атухо́ў; прада́ў үүс'е́й. 48 пас'е́ц' ко́н'и; за́про́х вало́ў; прэ́в'иза́ў быко́ў, п'лав'і́ў пацукóў. 50 пас'е́ ко́н'и, лóв'иц' үүс'и. 51 за́про́х вало́ў; пас'е́ ко́н'и; палав'і́ў п'атухо́ў. 53 пас'е́ц' ко́н'и; пылав'і́ў п'итухо́ў; пас'е́ц' быко́ў; лóв'иц' к'эрас'е́й. 54 за́про́х вало́ў; пас'е́ ко́н'и, палав'і́ў п'атухо́ў. 61 за́про́х вало́ў; па́с'ц'иц' ко́н'и, ко́н'ей. 63 ко́н'ей үо́н'ац'; папас'и́ ко́н'и, па́с'ц'иц' үүс'е́й. 66 за́про́х вало́ў; пас'е́ц' ко́н'и; палав'і́ў п'итухо́ў. 72 за́про́х вало́ў; па́с'ц'иц' ко́н'и; палав'і́ў п'итух'и́. 85 за́про́х вало́ў; пас'у́ ко́н'и; палав'і́ў п'атухо́ў. 87 запраү́л'и́ вало́ў; паү́наў ко́н'и. 90 пас'е́ц' ко́н'и; за́про́х вало́ў. 94 за́про́х вало́ў; паү́наў ко́н'и. 98 пас'е́ ко́н'и. 103 пас'е́ц' ко́н'и. 109 за́про́х вало́ў; пас'е́ ко́н'и. 115 пас'е́ ко́н'и; п'лав'і́ў п'етухо́ў. 128 пас'у́ц' ко́н'и. 129 пас'у́ц' ко́н'и. 137 пас'е́ ко́н'и, палав'і́ў п'етухо́ў. 138 пас'е́ц' ко́н'и. 146 за́про́х вало́ў; пас'е́ ко́н'и; палав'і́ў п'етухо́ў. 147 за́про́х вало́ў; пас'е́ ко́н'и; палав'і́ў п'атухо́ў. 153 паү́наў ко́н'и. 154 пас'е́ ко́н'и. 155 пас'е́ц' ко́н'и; палав'і́ў п'атухо́ў. 156 за́про́х ко́н'и. 157 пас'е́ ко́н'и; палав'і́ў п'атухо́ў. 159 пас'е́ ко́н'и; палав'і́ў п'атухо́ў. 161 па́с'ц'иц' ко́н'и; палав'і́ў п'етухо́ў. 166 за́про́х вало́ў; пас'е́ ко́н'и; палав'і́ў п'атухо́ў. 167 пас'е́ ко́н'и; палав'і́ў п'атухо́ў. 174 пас'е́ ко́н'ей; пас'е́ ко́н'и. 177 пас'е́ ко́н'и. 195 пас'е́ц' ко́н'и; палав'і́ў п'етухо́ў. 196 пас'е́ц' ко́н'и; за́про́х быко́ў; каз'ло́ў на́в'аза́ў; п'итухо́ў прада́ў. 198 пас'у́ц' ко́н'и. 201 па́с'ц'иц' ко́н'и; ко́н'ай пас'у́ц'. 203 пас'е́ц' ко́н'и. 207 за́про́х вало́ў; пас'е́ ко́н'и, ко́н'ей; палав'і́ў п'етухо́ў; праү́на́л'и́ быко́ў. 209 за́про́х ко́н'и; палав'і́ў п'етухо́ў. 213 пас'е́ ко́н'и, палав'і́ў жуко́ў. 214 пас'е́ ко́н'и, за́про́х вало́ў. 231 пас'у́ц' ко́н'и; п'лав'і́ў п'итухо́ў. 234 за́про́х вало́ў; пас'е́ ко́н'и. 237 за́про́х вало́ў; ко́н'и па́с'ц'иц'; палав'і́ў п'атухо́ў. 238 за́про́х вало́ў; пас'е́ц' ко́н'и; палав'і́ў п'етухо́ў. 240 за́про́х быко́ў; пас'е́ц' ко́н'и; палав'і́ў п'етухо́ў. 241 за́про́х вало́ў; па́с'ц'иц' ко́н'и; палав'і́ў п'итухо́ў. 243 за́про́х вало́ў; пас'е́ц' ко́н'и, ко́н'и н'и дайу́ц'; палав'і́ў п'атухо́ў. 246 пас'е́

¹ Назоўнік *ко́ні* на тэрыторыі пашырэння формы назоўнага ў вінавальным ад адушаўлёных назоўнікаў не адводзіцца ад картаграфавання пры адсутнасці іншых прыкладаў.

кón'и. 247 пас'е кón'и. 248 запрóх валóй; пас'е кón'и, палав'и́й п'а-
 тухóй. 249 пác'ц'и́й кón'и. 250 запрóх кón'ей, кón'и; палав'и́й п'иту-
 хóй. 251 валóй н'и запра́д'и; кón'и пас'е; п'итухóй палав'и́й. 256
 пас'е кón'и. 260 запрóх валóй; пас'е кón'и; палав'и́й п'етухóй. 263
 запрóх валóй; пѣлав'и́й п'ѣтухóй; пас'е́ц' кón'и. 264 пас'е́ц' кón'и, кó-
 н'и́й. 267 запрóх валóй; пас'е кón'и. 270 запрóх валóй, пас'е́ц' кón'и.
 273 пас'е́ц' кón'и. 275 пазапра́д'и кón'ей; кón'и пас'и́ц'. 276 па-
 с'е́ц' кón'и; запрóх валóй. 277 пра́гн'у кón'и; зѣпра́л'и валóй. 281
 пас'е́ц' кón'и. 283 запрóх валóй; пас'е кón'и; палав'и́й п'етухóй. 284
 запрóх валóй, пас'е́ц' кón'и; палав'и́й п'е́й'и́й. 285 запрóх валóй; па-
 с'е́ц' кón'и; пылав'и́й п'е́й'и́й. 287 запрóх валóй; пас'е кón'и; пала-
 в'и́й п'етухóй. 288 запрóх валóй; пас'е́ц' кón'и; пылав'и́й п'е́й'и́й.
 293 пав'ал'и́й кón'и; запрóх кón'и́й; пас'е́ц' валóй; палав'и́й п'итухóй. 298
 запрóх валóй; кón'и пас'е́ц'. 300 запрóх валóй; пас'е кón'и; пѣлав'и́й
 п'атухóй. 301 пас'е́ц' кón'и; запрóх валóй; пы́гна́й карóй; вѣвила п'и-
 тухóй. 303 паб'и́й вайкóй, пас'е кón'и. 309 запрóу кón'и; пас'е́ц' ва-
 лóй; пѣгна́й гус'ей. 311 запрóх кón'и; палав'и́й п'атухóй, п'атух'и́. 312
 пác'в'и́ц' кón'и. 314 пас'е кón'и. 316 запр'óу валóй; пас'е́ц' кón'и;
 пылав'и́й п'итухóй. 317 запрóу вылóй; пас'е кón'и; пылав'и́й п'итухóй.
 320 запр'óу валóй; пас'е́ц' кón'и; пылав'и́й п'итухóй. 321 запр'óу ва-
 лóй; пас'е́ц' кón'и; пылав'и́й п'итухóй. 322 запрóу валóй; пас'е́ц' кón'и;
 пѣлав'и́й п'итухóй. 323 запрóх валóй; пас'е́ц' кón'и. 325 пас'е кón'и,
 запр'óу валóй. 326 запрóу валóй, пас'е кón'и, пѣлав'и́й п'итухóй. 327
 запрóу валóй; пас'е кón'и; палав'и́й п'итухóй. 328 запрóу валóй; па-
 с'е́ц' кón'и. 331 запр'óу валóй; пас'е́ц' кón'и. 332 пас'е́ц' кón'и; пы-
 лав'и́й п'итухóй. 333 запрóу валóй, пас'е́ц' кón'и. 334 пас'е́ц' кón'и.
 337 запр'óу быкóй; пас'е́ц' кón'и; пѣлав'и́й п'итухóй. 338 кón'и пас'е́ц'.
 570 запрóу валóй; пас'е́ц' кón'и. 571 пас'е́ц' кón'и. 572 запр'óх ва-
 лóй, пác'ц'и́ц' кón'и; пылав'и́л'и вайкóй. 573 пы́гна́й кón'и; запрóу ва-
 лóй. 575 пас'е́ц' кón'и, запрóу валóй. 576 пác'в'и́ц' кón'и. 577 пы-
 гна́й кón'и; запрóу валóй. 581 запрóх валóй; пác'в'и́ц' кón'и. 582 за-
 прóх валóй; пас'е кón'и. 583 запрóх валóй; пác'ц'и́ц' кón'и; пылав'и́л'и
 кón'ей. 586 пас'и́ кón'и. 589 запрóу валóй; пас'е кón'и; палав'и́й п'е́й-
 н'и́й. 592 запр'óу валóй; пас'е кón'и. 596 запрóу валóй; пас'е кón'и;
 палав'и́й п'етухóй. 600 запрóу валóй; пас'е кón'и; палав'и́й п'етухóй.
 602 запрóу валóй; пас'е кón'и, палав'и́й п'етухóй. 607 запр'óу валóй;
 пас'е́ц' кón'и. 610 запр'óу валóй; пас'е́ц' кón'и. 611 пас'е́ц' кón'и; за-
 прóу валóй; пылав'и́й п'итухóй. 612 запрóу валóй; пас'е́ц' кón'и; пы-
 лав'и́й п'итухóй. 613 запр'óу валóй; пác'в'и́ц' кón'и. 614 запр'óу валóй;
 пас'е́ц' кón'и; пылав'и́й п'итухóй. 615 запр'óу валóй; пас'е́ц' кón'и; пы-
 лав'и́й п'итухóй. 617 запрóу валóй; пас'е́ц' кón'и; пылав'и́й п'итухóй.
 618 запр'óу кón'и, валóй; паб'и́й п'итухóй. 619 запр'óх валóй, кón'и.
 621 запр'óу валóй; пас'е кón'и; пылав'и́й п'итухóй. 624 пас'е кón'и;
 пѣлав'и́й п'етухóй. 625 запрóу валóй, кón'и. 629 запр'óх валóй; па-
 с'е́ц' кón'и. 631 запр'óу валóй; пас'е́ц' кón'и. 633 запр'óу валóй; па-
 лав'и́й п'етухóй; пас'е́ц' кón'и. 635 пас'е кón'и. 636 пас'е́ц' кón'и; па-
 лав'и́лѣ п'е́й'и́й. 637 запрóу валóй; пас'е кón'и; палав'и́й п'итухóй.

640 *запрóу валóў; пас'е́ц' ко́н'и; пылав'і́ў п'ітухо́ў. 641 запр'о́у валóў; пас'е́ ко́н'и; пылав'і́ў п'етухо́ў. 642 запр'о́у быко́ў; пас'е́ц' ко́н'и; пылав'і́ў п'ітухо́ў. 644 запр'о́у валóў; пас'е́ц' ко́н'и. 645 запр'о́у валóў; пас'е́ц' ко́н'и. 650 запр'о́у валóў; палав'і́ў п'ітухо́ў; пас'е́ц' ко́н'и.*

Выклікае сумненне такі матэрыял, які запісан на тэрыторыі пашырэння формы роднага ў вінавальным: 55 *запрóх ко́н'и; пас'е́ц' валы́. 67 пас'е́ц' ко́н'и; валы́ пас'в'і́ў. 80 запрóх валы́, валóў; пас'е́ ко́н'и; кан'е́й. 82 запрóх валóў; пас'ц'і́ц' ко́н'и; палав'і́ў п'ітух'і́. 192 пас'е́ ко́н'и, валы́; злав'і́ў п'атухо́ў. 194 запрóх валы́; пас'ц'і́ ко́н'и. 196 пас'е́ц' ко́н'и; запрóх валы́; прада́ў гýс'и. 305 запра́ўл'і́ ко́н'и; пас'е́ц' валы́; пэлав'і́ў п'атух'і́. 311 запрóу ко́н'и; палав'і́ў п'атухо́ў, п'атух'і́.*

Адносна ўжывальнасці форм сустрэліся наступныя заўвагі: 185 *пас'е́ ко́н'и, запрóх валóў* — ужываюцца паралельна. 186 *запрóх валóў; палав'і́ў п'етухо́ў; пас'е́ ко́н'и; пас'е́ ко́н'ей* — ужываюцца паралельна. 695 *запру́оу во́лы; радзей — во́лоў. 791 пастрал'а́лі ва́йко́ў, запра́ўл'і́ валóў; вельмі рэдка — валы́.*

Карта № 211

УЖЫВАННЕ РОДНАГА АБО ВІНАВАЛЬНАГА СКЛОНУ НЕАДУШАЎЛЁНЫХ НАЗОЎНІКАЎ МУЖЧЫНСКАГА РОДУ Ў СПАЛУЧЭННЯХ ТЫПУ *знайшоў грыба — знайшоў грыб*

Карта складзена на матэрыяле пытання № 138:

«Ці ўжываецца родны склон адзіночнага ліку замест вінавальнага склону ад неадушаўлёных назоўнікаў мужчынскага роду:

старажуге свірна ці свіран; даглядае саду ці сад; прыслаў пісьма ці пісьмо; падай ключа ці ключ; прынясі нажа ці нож?»

Найбольш часта ў матэрыялах родны склон выступае на месцы вінавальнага ў канструкцыі з пэўным сэнсам (пераважна з дзеясловам *даць*: *дай нажа, дай ключа*), аб чым сведчаць заўвагі збіральнікаў матэрыялаў: 11 *пры́н'ас'і́ нож*, але *пада́й нажа́* (на час). 48 *дай нэ́жа́* (на кароткі час). 51 *пры́н'ас'і́ нажа́ і пры́н'ас'і́ нош* (у залежнасці ад таго, на час ці надоўга). 140 *н'ас'і́ нош*, але *дай нажа́* (на кароткі час). 209 *дай нажа́* (калі не хапае нажа сярод наяўных прылад працы). 234 *пры́няс'і́ нажа́* (калі на час).

Падобны матэрыял не бярэцца ў разлік пры складанні карты.

У матэрыялах нас. п. 13 ёсць заўвага збіральніка матэрыялаў аб тым, што «калі ўжываецца родны склон, то абавязкова павінна быць частка прадмета, а не ўвесь прадмет». Такіх прыкладаў у матэрыялах невялікая колькасць, яны не ўлічваюцца пры картаграфаванні: 64 *не пашо́ў прас'і́ц' хл'е́ба. 73 да́ц' ишчэ́ бл'і́на. 134 ц'и́ дас'і́ іа́блыка. 230 дай хл'е́ба. 231 дай мн'е а́гурка́. 296 хл'е́ба атр'э́зац'. 418 пры́н'ас'і́ нажа́ хл'е́ба адрэ́зац'. 444 куп'і́ хл'е́п. 451 ты н'е ко́нчы́ тóрпу ваз'і́ц'. 464 мо́жа да́ц' бл'і́на. 593 бл'і́на таб'е́ дава́ла. 596 дай а́гуро́чка. 867 куп'і́ хл'е́б. 894 с'ц'і́ража́ калхо́знача л'о́ну. 912 ваз'м'і́ хл'е́б. 920 на гóурка́, гóурка́ з'з'е́ла. 934 пада́й хл'е́ба. 938*

с'п'ечыц'е хл'ёба. 968 пада́й хл'і́ба. 983 пада́й са́хар. 1021 дала́ патпа́лка (падгарэлы блін).

Карта складзена на аснове прыкладу *старажуге (пільнуге, каравуліць) свіран*. У некаторых матэрыялах замест гэтага прыводзяцца такія прыклады, як *каравул'іц' (старажуйе, с'ц'ир'аг'е́ц')* *хл'е́й, маґаз'і́н, анба́р, с'в'иро́нак, сырзаво́д, парав'і́к, клуп, каро́ўн'ик, склад, сара́й*. Падобны матэрыял таксама выкарыстан пры складанні карты. У радзе выпадкаў пры адсутнасці падобных прыкладаў бяруцца ў разлік такія прыклады, як *пакла́ў хамута́, вь́н'ас'и стала́, знайшо́ў ўры́ба, к'і́ну кам'е́н'чыка, но́са зло́м'иш, дру́ка* (палку) *схва́ц'иц', ву́капал'и пн'а* і інш.

У нас. пп. 205 і 211 контурны круг ставіцца на аснове заўвагі «родны ў функцыі вінавальнага ад неадушаўлёных назоўнікаў мужчынскага роду не ўжываецца».

Карта № 212

СПАЛУЧЭННЕ ДЗЕЯСЛОВА вучыцца З УСКΟΣНЫМІ СКЛОНАМІ НАЗОЎНІКА З ПРЫНАЗОЎНІКАМ АБО БЕЗ ПРЫНАЗОЎНІКА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 139:

«Ці ўжываецца вінавальны склон назоўніка з прыназоўнікам у складаным выказніку:

вучы́ся на трактарыста ці за трактарыста; вучы́ся на настаўніка ці за настаўніка; вучы́ся на доктара ці за доктара?»

У пераважнай большасці выпадкаў знак на карце ставіцца на аснове аднаго-двух прыкладаў, таму яны не прыводзяцца ў каментарыях.

Адводзіцца ад картаграфавання: **71** *вучы́ўс'а быц' до́ктарам*. У каментарыях прыводзяцца заўвагі збіральнікаў адносна пэўнай канструкцыі: **187** *вучы́ўс'а за настаўн'ика*; паралельна — *на настаўн'ика*. **210** Прадстаўнікі старэйшага пакалення скажуць: *вучы́ўс'а за трактары́ста, за настаўн'ика, за до́ктара*; прадстаўнікі малодшага пакалення — *вучы́ўс'а на трактары́ста, на настаўн'ика, на до́ктара*. **223** *вучы́ўс'а за настаўн'ика*; радзей — *настаўн'икам*.

Карта № 213

УЖЫВАННЕ ПРЫНАЗОЎНІКА па 3 ВІНАВАЛЬНЫМ СКЛОНАМ АБО за 3 ТВОРНЫМ СКЛОНАМ У СПАЛУЧЭННІ З АДУШАЎЛЁНЫМІ НАЗОЎНІКАМІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 140:

«З якім прыназоўнікам ужываецца дапаўненне пры дзеясловах, што выражаюць мэтанакіраванасць дзеяння:

схадзі па брыгадзіра ці за брыгадзірам; збегай па бацьку ці за бацькам; з'ездзі па доктара ці за доктарам; пайшлі па ягады, у ягады ці за ягадамі; хадзілі па грыбы, у грыбы ці за грыбамі, па маліны, у маліны ці за малінамі, па арэхі, у арэхі ці за арэхамі, па дровы, у дровы ці за дрывамі; ідзі па ваду ці за вадой?»

На матэрыяле гэтага ж пытання складзены яшчэ тры карты аб ужыванні з асобнымі словамі прыназоўнікаў у значэнні мэты: № 214 «Ужыванне ў значэнні мэты прыназоўнікаў **па** з вінавальным склонам або **за** з творным склонам у спалучэнні са словам *вада*; № 215 «Ужыванне ў значэнні мэты прыназоўнікаў **у** і **па** з вінавальным склонам або **за** з творным склонам у спалучэнні са словамі *ягады* і *грыбы*»; № 216 «Ужыванне ў значэнні мэты прыназоўнікаў **у**, **па** з вінавальным склонам або **за** з творным склонам у спалучэнні са словам *дровы*».

У некаторых пунктах сустрэліся заўвагі: 210 *схаз'і па брыгаз'іра, из'і за брыгаз'ірам, зйёзз'и па доктара, за доктарам*. Часцей ужываецца першы варыянт: *хаз'і па бац'ку, па брата*. 244 *з'йёзз'и за доктарам, па доктара*. Формы з прыназоўнікам **за** сустракаюцца толькі ў старых людзей, формы з прыназоўнікамі **за**, **па** — у маладых. Старэйшыя часам таксама ўжываюць форму з прыназоўнікам **па**, але вельмі рэдка, і, відаць, гэта з'ява пазнейшая. 253 *схаз'і за брыгаз'ірам, за Валоз'ай*; радзей — *схаз'і па Валоз'у*. 439 *схаз'і па брыгаз'іра, па бац'ку, зйёзз'и па доктара*; рэдка — *за брыгаз'ірам*. 682 *схоз'і по брыгаз'іра, зб'іеуай по бац'ка, зйёзз' по доктара*. Часам ужываецца *зб'іеуай за бац'кам*. 727 *сходы за брыгад'іром, сходы по бац'ка, сходы по доктара, сходы за доктарам*. Часцей гавораць **по**.

Карта № 214

УЖЫВАННЕ Ў ЗНАЧЭННІ МЭТЫ ПРЫНАЗОЎНІКА **па** З ВІНАВАЛЬНЫМ СКЛОНАМ АБО **за** З ТВОРНЫМ СКЛОНАМ У СПАЛУЧЭННІ СА СЛОВАМ *вада*

Карта складзена на матэрыяле другога абзаца пытання № 140:

«З якім прыназоўнікам ужываецца дапаўненне пры дзеясловах, што выражаюць мэтанакіраванасць дзеяння:

ідзі па вадзі ці за вадой?»

Пералік карт, якія складзены на матэрыяле пытання № 140, даецца ў каментарыях да карты № 213.

Паколькі тэмай карты з'яўляецца ўжыванне прыназоўнікаў у значэнні мэты ў спалучэнні са словам *вада*, на карту не наносіцца беспрыназоўнікавае дапаўненне, але прыводзяцца нумары нас. пп., дзе сустрэлася беспрыназоўнікавая канструкцыя — *ісці вады*: 7, 8, 17, 36, 37, 38, 44, 49, 69, 71, 73, 79, 87, 197, 202, 210, 216, 221, 225, 227, 240, 245, 249, 259, 260, 268, 276, 282, 291, 302, 317, 340, 372, 378, 431, 443, 464, 475, 495, 509, 540, 543, 572, 581, 583, 584, 588, 598, 599, 600, 601, 610, 611, 612, 614, 616, 617, 623, 629, 637, 642, 643, 645, 647, 804, 846, 894, 925, 929, 930, 937, 1010.

Ніжэй падаюцца заўвагі збіральнікаў, якія сустрэліся ў матэрыялах і на аснове якіх ставіўся знак: 87 *схаз'і вады*; радзей — *схаз'і за вадой*. 225 *из'и па вадзі, вады*; менш — *за вадой*. 244 Формы з прыназоўнікам **за** сустракаюцца толькі ў старых людзей, а формы з прыназоўнікам **за** і **па** — у маладзі. Старэйшыя часам таксама ўжываюць форму з прыназоўнікам **па**, але вельмі рэдка, і, відаць, гэта з'ява пазней-

шая. 363 Заўсёды ўжываецца прыназоўнік **па**. 695 *иды по воду*. Ужываюцца **по і за**. 878 *из'у па вадз*. Ужываецца і прыназоўнік **за**.

Карта № 215

УЖЫВАННЕ Ў ЗНАЧЭННІ МЭТЫ ПРЫНАЗОЎНІКАЎ у і па З ВІНАВАЛЬНЫМ СКЛОНАМ АБО за З ТВОРНЫМ СКЛОНАМ У СПАЛУЧЭННІ СА СЛОВАМІ ягады і грыбы

Карта складзена на матэрыяле другога абзаца пытання № 140:

«З якім прыназоўнікам ужываецца дапаўненне пры дзеясловах, што выражаюць мэтанакіраванасць дзеяння:

пайшлі па ягады, у ягады ці за ягадамі; хадзілі па грыбы, у грыбы ці за грыбамі?»

Пералік карт, якія складзены на матэрыяле пытання № 140, даецца ў каментарыях да карты № 213.

У некаторых нас. пп. матэрыял картаграфуецца на аснове спалучэння прыназоўнікаў **у і па** толькі з адным з названых слоў (*грыбы* або *ягады*): *пайсці па грыбы, у грыбы* або: *пайсці у ягады, па ягады*.

На аснове канструкцыі *у ягады* знак ставіцца ў наступных нас. пп.: 10, 14, 15, 22, 25, 38, 50, 65, 67, 75, 92, 108, 110, 114, 115, 119, 133, 134, 138, 153, 154, 155, 160, 161, 172, 188, 199, 203, 215, 217, 242, 245, 246, 271, 304, 305, 306, 312, 319, 339, 402, 404, 407, 414, 425, 426, 429, 433, 435, 437, 440, 448, 457, 460, 465, 469, 478, 493, 516, 522, 526, 530, 535, 544, 553, 555, 577, 586, 588, 590, 591, 597, 602, 604, 605, 607, 616, 617, 622, 623, 626, 636, 642, 643, 645, 647, 708, 717, 726, 729, 732, 743, 744, 749, 753, 762, 766, 776, 782, 785, 792, 814, 818, 822, 823, 825, 826, 839, 841, 846, 848, 851, 861, 892, 899, 900, 992.

На аснове канструкцыі *па ягады* знак ставіцца ў наступных нас. пп.: 21, 77, 90, 161, 174, 186, 194, 212, 226, 251, 253, 339, 341, 343, 344, 345, 348, 350, 353, 362, 364, 369, 381, 382, 399, 401, 404, 406, 407, 409, 410, 412, 414, 415, 426, 428, 431, 433, 446, 447, 454, 459, 482, 510, 529, 535, 543, 559, 560, 571, 586, 591, 609, 617, 625, 632, 651, 663, 665, 670, 677, 717, 718, 724, 734, 746, 767, 782, 786, 799, 805, 848, 852, 858, 864, 865, 868, 873, 914, 935, 940, 944, 950, 967, 970, 972, 973, 989, 1008, 1009, 1013, 1019, 1020, 1024.

На аснове канструкцыі *у грыбы* знак ставіцца ў наступных нас. пп.: 16, 18, 43, 72, 103, 104, 111, 116, 143, 158, 169, 171, 173, 177, 201, 211, 223, 224, 244, 269, 276, 332, 434, 475, 489, 518, 542, 543, 546, 550, 558, 574, 576, 595, 611, 632, 633, 710, 799, 815, 842, 843, 848, 855, 858, 893, 895, 914, 935, 977, 1015, 1021.

На аснове канструкцыі *па грыбы* знак ставіцца ў наступных нас. пп.: 144, 151, 163, 244, 271, 357, 361, 375, 377, 392, 400, 408, 417, 422, 424, 432, 438, 444, 498, 523, 553, 604, 634, 674, 679, 683, 693, 694, 696, 701, 708, 740, 766, 769, 770, 815, 822, 832, 837, 841, 845, 846, 856, 863, 883, 907, 918, 946, 948, 950, 977, 992, 1003, 1004, 1023.

Пры пастаноўцы знака ў наступных нас. пп. улічваюцца адказы, дзе канструкцыі з прыназоўнікамі **па і у** ўжываюцца са словамі, якія аба-

значаюць назву розных ягад або са словам *арэхі*: 102 *у арэх'у*, зь *ар'эх'м*. 126 *пайшл'і у мал'іны*, *пайшл'і зь мал'ін'м*, *пашл'і у ар'эх'у*. 168 *у мал'іны*. 188 *у мал'іны*. 277 *пойз'ем у мал'іны*. 286 *пашл'і ў мал'іны*. 296 *у мал'іны пашл'і*. 299 *у арах'і*. 427 *у ґарэх'у*. 479 *у варэх'у*. 548 *у арах'і*. 585 *у ар'ах'і*. 592 *у р'ах'і*. 636 *па рах'і*. 808 *по мал'іны*, *по ор'эх'у*. 819 *у арах'і*. 820 *у парэчк'і*, *у смароґ'ину*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, у якім сустрэліся заўвагі збіральнікаў: 5 *пайшл'і па йа́гады*, *хаз'і́л'і па ґрыбы́*; менш пашырана *схаз'і́ за йа́гадам'і*, *за ґрыба́м'і*. 78 *пашл'і па йа́гады*, *зз йа́гад'м'і*, *у йа́гады*, *за ґрыба́м'і*, *па ґрыбы́*, *у ґрыбы́*. Часцей за ўсё ўжываецца прыназоўнік *у*: *у йа́гады*, *у ґрыбы́*. 187 *хаз'і́л'і па ґрыбы́*, *у ґрыбы́*, *за ґрыба́м'і*, *з'аўча́тка пашл'і па йа́гады*, *у йа́гады*, *за йа́гадам'і* ўжываюцца паралельна. 244 Формы з прыназоўнікам *за* сустракаюцца толькі ў старых людзей, а формы з прыназоўнікамі *за і па* — у маладых. Старэйшыя часам таксама ўжываюць форму з прыназоўнікам *па*, алс вельмі рэдка, і, відаць, гэта з'ява пазнейшая: *у ґрыбы́*, *па ґрыбы́ і за ґрыба́м'і*. 253 Радзей ужываецца форма *па йа́гады*. 311 *пашл'і у йа́гады*, *хаз'і́л'і у ґрыбы́*, *пашл'і па йа́гады*, *па ґрыбы́*; радзей — *за йа́гадам'і*. 510 *пашл'і у йа́гады*; радзей — *па йа́гады*. 785 *пашл'і ў йа́гады*. Сустракаюцца, але рэдка: *пашл'і па йа́гады*, *па ґрыбы́*. 832 *хаз'ём у йа́гады схо́зим*, *у ґрыбу́*; рэдка — *па ґрыбу́*. 840 *па йа́гады*, *па ґрыбу́*. Сустракаецца — *у йа́гады*, *у ґрыбу́*. 843 *у л'ёс па йа́гады*, *па ґрыбы́*. Але сустракаюцца канструкцыі *у йа́гады*, *за йа́гадам'і*, *хаз'і́ў у ґрыбцё*. 978 *пошл'і у йа́годы*, *по йа́годы*, *по ґр'ибы́*; рэдка — *у ґр'ибы́*.

Карта № 216

УЖЫВАННЕ Ў ЗНАЧЭННІ МЭТЫ ПРЫНАЗОЎНІКАЎ *у*, *па* З ВІНАВАЛЬНЫМ СКЛОНАМ АБО ЗА 3 ТВОРНЫМ СКЛОНАМ У СПАЛУЧЭННІ СА СЛОВАМ *дровы*

Карта складзена на матэрыяле пытання № 140:

«З якім прыназоўнікам ужываецца дапаўненне пры дзеясловах, што выражаюць мэтанакіраванасць дзеяння:

...*па дровы*, *у дровы* ці *за дрывамі*?»

Пералік карт, якія складзены на матэрыяле пытання № 140, даецца ў каментарыях да карты № 213.

У радзе пунктаў указваецца на дыферэнцыяцыю ўжывання прыназоўнікаў, прыведзяцца заўвагі збіральнікаў: 11 *пайёхал'і па дро́вы*; *пайёхал'і у дро́вы* — калі трэба яшчэ іх загато́віць. 48 *пайёхаў па дро́вы* — раней ужо загатоўленыя. 87 *йёз'з'іў у дровы* — калі іх трэба і прывесці і загато́віць; *пайёду за драва́м'і* — калі ўжо загатоўлены. 121 *пайёхал'і на́шы ў дро́вы*; *па дро́вы* — *йак бл'іска*, *па ґато́выя*. 197 *пайёхал'і ў дро́вы*; *па* ўжываецца, калі ідзе́ш за гатовым прадме́там; *пайёхал'і па дровы ўжо паста́ўл'аныя*. 229 *пайёхал'і у дро́вы* — калі загато́ўліваць; *па дровы* — калі гатовыя. 237 Як трэба сеч, ка-

жуць: *йец' ты у дрóвы*; а як гатовыя — *йец' дроў прыв'аз'и*. 238 *пайёз'им у дрóвы* — калі трэба загатаўляць; *пайёз'им па дрóвы* — калі ўжо загатаўлены, трэба толькі прывезці. 239 *йак заґатов'уц', тады кажуц'*: *па дрóвы пайехаў*; а *йак с'еч*, тады — *у дрóвы*. 244 Формы з прыназоўнікам *за* сустракаюцца толькі ў старых людзей, а формы з прыназоўнікамі *за* і *па* — у маладых. Старэйшыя часам таксама ўжываюць форму з прыназоўнікам *па*, але вельмі рэдка, і, відаць, гэта з'ява пазнейшая. 295 *хаз'іл'и у дрóвы*, але *пайёз'им зь дрыва́м'и*. 299 *пайёхыл'и за дрыва́м'и*, але *пайшл'и ў дрóвы*. 425 *пайёхал'и у дрóвы*, але *з'б'ёґай па дрóвы*. 529 *па дрóвы* — калі браць гатовыя; *у дрóвы* — калі трэба яшчэ і рэзаць.

Карта № 217

КАНСТРУКЦЫІ З ПРЫНАЗОЎНІКАМ да Ці к, ЯКІЯ АБАЗНАЧАЮЦЬ НАКІРАВАНАСЦЬ ДЗЕЯННЯ ДА АСОБЫ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 141:

«Які прыназоўнік да ці к ужываецца больш часта пры дзеясловах, што выражаюць накіраванасць дзеяння да асобы або прадмета?»

У сувязі з тым, што пры дзеясловах, якія паказваюць накіраванасць дзеяння да асобы, і пры дзеясловах, якія паказваюць накіраванасць дзеяння да прадмета, могуць ужывацца розныя прыназоўнікі, яны не картаграфуюцца на адной карце.

У каментарыях прыводзяцца заўвагі збіральнікаў і адзінкавыя прыклады: 159 к зусім не ўжываецца. 193 Ужываецца і з прыназоўнікам да, але зусім рэдка. 196 Пераважае прыназоўнік да і толькі зрэдку — к. 198 ка мн'е; к сус'ёду — часцей, але: да сус'ёда; да м'ан'е. 210 Аднолькава ўжываюцца прыназоўнікі да і к пры дзеясловах, якія выражаюць накіраванасць дзеяння да асобы ці прадмета. 213 Прыназоўнік да з родным склонам больш пашыраны, чым прыназоўнік к з давальным. 216 Прыназоўнік да больш пашыраны, чым прыназоўнік к. 220 Часцей ужываецца прыназоўнік да. 221 пайшл́а к с'астрé. 224 сха́жў да бры́газ'і́ра. 244 Часцей ужываецца прыназоўнік да. 263 Часцей ужываецца прыназоўнік к. 273 Прыназоўнік к ужываецца значна радзей. 303 Пры дзеясловах, якія маюць адценне накіраванасці, сустракаецца прыназоўнік к. Прыназоўнік да амаль не ўжываецца. 507 йон пайшоў к ба́ц'ку, пайшоў к бры́газ'і́ру, але і пайшоў да сус'ёда і інш. 509 іду́ к вам; радзей — іду да вас. 514 Прыназоўнік да ўжываецца рэдка. 532 пашоў г бры́газ'і́ру; прышоў к сус'ёду, пайёхаў г бра́ту ў го́с'ц'и; прышоў ка мн'е; прыслаў іаго́ к вам; пайшоў да бры́газ'і́ра, але ў большасці выпадкаў: пайшоў ік бры́газ'і́ру; пайёхаў ік бра́ту; паслаў ік вам. 748 Распаўсюджаны прыназоўнік да; радзей — к. 785 Прыназоўнікі да і к ужываюцца ў аднолькавай ступені. 792 да таксама сустракаецца. 885 пашоў к бры́газ'і́ру, пашоў к сус'ёду; пашоў к бра́ту; прышоў ка мн'е; пашоў к вам, але: да ма́мы па-н'есом. 970 Часцей ужываецца прыназоўнік да. 980 Прыназоўнік к ужываецца часцей.

**ПАШЫРЭННЕ КАНСТРУКЦЫЙ ТЫПУ забылася пра яго,
забылася на яго, забылася аб яго, забылася аб ім**

Карта складзена на матэрыяле пытання № 142:

«Ці ўжываецца прыназоўнік **аб** з вінавальным склонам назоўніка сі-нанімічна прыназоўніку **пра**, ці ён ужываецца з месным склонам, як у літаратурнай мове: *забыліся пра яго, аб яго, на яго ці аб ім; гаварылі пра хлеб, аб хлеб ці аб хлебе; пыталі пра лён, аб лён ці аб ільне; казалі пра цану, аб цану ці аб цане; гаварылі пра яблыкі, аб яблыкі ці аб яблыках; гаварылі пра дзяцей, аб дзяцей ці аб дзецях?»*

У літаратурнай мове прыназоўнікі **аб** і **пра** ўжываюцца паралельна.

Недахопам пытання з'яўляецца тое, што ў ім не ўлічваецца залежнасць пабудовы канструкцыі ад лексічнага значэння дзеяслова. Таму матэрыял ахоплен не поўнасцю.

У залежнасці ад значэння можна супрацьпаставіць такія канструкцыі: *забыцца пра яго, аб яго, аб ім, на яго; казаць (гаварыць, пытаць) пра яго, аб яго, аб ім; клапаціцца аб ім (аб яго).*

У той час як канструкцыі з дзеясловамі *гаварыць, казаць, пытаць* не даюць выразнага тэрытарыяльнага размежавання, канструкцыі з дзеясловам *забыцца* тэрытарыяльна размяжоўваюцца ў залежнасці ад таго, з якім прыназоўнікам ужываюцца.

Тэмай гэтай карты з'яўляецца пашырэнне толькі адной канструкцыі: *забылася пра яго, аб яго, на яго, аб ім*. Канструкцыі з дзеясловамі *гаварыць, казаць, пытаць* і інш. на карце не адлюстраваны. У каментарыях прыводзіцца матэрыял, дзе сустрэліся канструкцыі тыпу *гаварылі аб яго, аб лён, аб цану і гаварылі аб ім, аб ільне, аб цане*. Канструкцыя тыпу *гаварылі аб яго, аб лён, аб цану* сустрэлася ў наступных нас. пп.: 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 24, 25, 26, 27, 30, 33, 34, 35, 36, 39, 47, 51, 57, 61, 63, 65, 68, 69, 71, 78, 79, 84, 87, 88, 90, 91, 95, 98, 99, 101, 104, 106, 151, 183, 187, 193, 218, 219, 221, 229, 230, 239, 241, 242, 248, 253, 259, 266, 268, 278, 283, 286, 295, 305, 349, 350, 352, 360, 444, 462, 520, 545, 601, 675, 741, 779, 788, 804, 805, 806, 844, 849, 850, 856, 873, 894, 914, 932, 978, 996, 999, 1004, 1023, 1025.

Канструкцыя *гаварылі аб ім, аб ільне, аб цане* адзначана ў нас. пп.: 15, 19, 20, 21, 22, 24, 31, 33, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 57, 66, 67, 68, 72, 74, 76, 77, 79, 80, 84, 85, 88, 90, 95, 102, 113, 116, 118, 122, 127, 132, 133, 135, 139, 140, 145, 155, 165, 167, 182, 187, 196, 197, 202, 205, 210, 211, 215, 220, 222, 225, 228, 230, 234, 240, 243, 248, 254, 256, 257, 259, 263, 269, 270, 271, 273, 274, 279, 282, 284, 285, 286, 287, 288, 294, 295, 296, 298, 299, 302, 304, 307, 309, 311, 314, 334, 338, 339, 342, 343, 349, 350, 351, 378, 383, 384, 385, 398, 403, 406, 407, 419, 423, 439, 445, 447, 448, 461, 462, 468, 478, 482, 505, 506, 507, 510, 512, 514, 515, 516, 520, 523, 529, 531, 535, 547, 548, 553, 554, 561, 575, 587, 591, 600, 603, 604, 609, 613, 617, 619, 635, 636, 658, 687, 706, 708, 709, 741, 742, 743, 747, 749, 750, 767, 779, 787, 789, 792, 807, 820, 821, 822, 825, 829, 831, 832, 843, 844, 846, 860, 862, 869, 870, 880, 889, 893, 895, 898, 910, 914, 919, 931, 932, 936, 980, 984, 988, 1004, 1010, 1011, 1012.

Ніжэй приводзяцца нумары нас. пп., дзе побач з канструкцыямі *гаварылі аб хлеб, аб цану і гаварылі аб хлебе, аб цане* ўжываецца канструкцыя *гаварылі пра хлеб, пра цану*: 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 21, 22, 26, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 39, 46, 47, 48, 49, 50, 54, 61, 63, 65, 66, 67, 69, 71, 72, 74, 76, 78, 80, 84, 85, 87, 88, 91, 95, 98, 99, 101, 102, 104, 106, 113, 116, 118, 122, 133, 135, 139, 140, 151, 155, 167, 182, 183, 187, 196, 197, 205, 210, 215, 218, 220, 222, 225, 229, 234, 239, 240, 241, 242, 253, 257, 259, 263, 266, 269, 270, 271, 273, 274, 279, 282, 284, 285, 286, 287, 288, 294, 295, 296, 298, 299, 302, 304, 305, 307, 309, 311, 314, 334, 338, 339, 343, 349, 351, 352, 360, 378, 383, 384, 385, 403, 406, 407, 419, 439, 444, 445, 447, 448, 461, 468, 478, 505, 506, 507, 512, 515, 516, 523, 529, 531, 535, 548, 554, 561, 575, 587, 591, 600, 601, 603, 604, 609, 613, 617, 619, 635, 636, 658, 687, 706, 708, 709, 742, 749, 767, 787, 789, 792, 804, 805, 807, 821, 822, 825, 829, 831, 832, 843, 844, 846, 849, 850, 856, 860, 862, 869, 870, 873, 880, 889, 895, 898, 910, 914, 919, 932, 936, 980, 988, 996, 999, 1004, 1010, 1012.

У матэрыялах астатніх нас. пп. адзначана толькі канструкцыя *гаварыць пра хлеб, пра цану*.

Заўвагі аб ужыванні канструкцый *забылася пра яго, на яго, аб яго, аб ім* прыводзяцца ніжэй: **5** *забыл'ис'а пра йаўо*. Менш пашырана *аб йаўо*. **120** *забыл'ис'а пра йаўо*, але ўжываецца *забыл'ис'а аб им*. **170** *забыл'ис'а пра йаўо*; рэдка — *забыл'ис'а аб йаўо*, пераважна ў прадстаўнікоў старэйшага пакалення. **183** *забыл'ис'а пра йаўо*; тыпова ўжыванне прыназоўніка **аб**, а з прыназоўнікам **пра** вельмі рэдка — *забыл'ис'а аб йаўо*. **192** Сустракаюцца прыназоўнікі **пра і аб**; часцей — **аб**. **435** *забыл'ис'а пра йаўо*; радзей — *аб йим*. **550** *забыл'ис'а на йаўо, на йайё*; рэдка — *аб йаўо*. **825** *забыл'ис'е на йаўо*; радзей — *пра йаўо*. **827** *забыл'ис'а пра йаўо*; рэдка — *забыл'ис'а аб им*. **878** *забыл'ис'а пра йаўо*; рэдка — *на йаўо*. **932** Часцей за ўсё ўжываецца *забыл'ис'а на йаўо*. **1012** *забул'асе пра йеўо*; ўжываецца і *аб им*.

У наступных нас. пп. замест прыназоўніка **пра** можа ўжывацца прыназоўнік **праз**: 17, 30, 34, 36, 39, 44, 45, 46, 49, 68, 69, 71, 203, 223, 225, 233, 234, 245, 246, 352, 359, 361, 369, 370, 371, 372, 377, 378, 380, 397, 398, 401, 410, 414, 440, 442, 444, 450, 451, 453, 458, 473, 478, 519, 524, 526, 536, 668, 677, 683, 712, 713, 723, 725, 748, 759, 765, 791, 819, 823, 854, 855.

У некаторых нас. пп. ёсць заўвагі збіральнікаў аб тым, што прыназоўнік **праз** ужываюць прадстаўнікі старэйшага пакалення.

Карта № 219

ПАШЫРЭННЕ КАНСТРУКЦЫЙ ТЫПУ *былі тae зiмy, жалі гэтае пары*

Карта складзена на матэрыяле пытання № 143:

«б) Як выражаецца акалічнасць часу: творным або родным склонам без прыназоўніка ці вінавальным склонам з прыназоўнікам: *былі тым годам, таго году* ці *ў той год*; *наслалі тым днём, таго дня* ці *ў той дзень*; *былі той зімой, тae зiмy* ці *ў тую зіму*; *вазілі той вясной, тae вясны*, ці *ў тую вясну*; *жалі гэтай парой, гэтае пары* ці *ў гэту пару?*»

Картаграфуецца ўжыванне канструкцый тыпу *былі тае (той) зімы, жалі гэтае (гетай) пары, праязджалі таго лета і пад*. Не ўлічваюцца пры картаграфаванні толькі прыклады з назоўнікамі *год (рок), месяц, дзень*, паколькі канструкцыі з гэтымі назоўнікамі адрозніваюцца часта ў адказках ад падобных па значэнню канструкцый з іншымі назоўнікамі.

Карта складзена толькі на пашырэнне адзначаных вышэй канструкцый, бо матэрыял аб ужыванні іншых падобных па значэнню канструкцый вельмі неаднародны па свайму аб'ёму і па характару прыкладаў і не дае магчымасці меркаваць аб адносінах паміж значэннем неаднолькавых канструкцый пры іх паралельным ужыванні, аб суадносінах іх па ўжывальнасці, аб тэрыторыі пашырэння і інш. Матэрыял прыводзіцца толькі на канструкцыі, пашырэнне якіх паказана на карце:

151 *был'і той з'имы*. 152 *был'і тайей з'имы с'н'ау'і*. 202 *той з'имы з'е'ц'и ў нас хварел'и на кор*. 224 *тей начы с'н'и'цца йей сон*. 350 *тайе з'имы был'і у нас ч'ос'ц'и*. 382 *тайе з'имы быў у ч'орадз'и*. 427 *тайей в'асны Вас'ка прыйажж'оў; ч'етайей пары н'и жал'и*. 429 *тайе в'асны вышла замуш*. 435 *тайе з'имы*. 447 *тайе в'асны хаз'іл'и у шк'олу; тайе з'имы был'і у М'інску; тайе пары сабрал'ис'а гул'ац'; у ф'еўрал'і тайе з'имы быў йа ў М'інску*. 448 *тайе з'имы йа помн'у*. 455 *был'і тайе з'имы; ваз'іл'и тайе в'асны*. 488 *был'і тайе з'имы*. 491 *был'і тайе з'имы; ваз'іл'и тайе в'асны; ч'етайе пары жал'и*. 499 *тайе з'имы; тайе в'асны; ч'етайе пары*. 512 *ваз'іл'и тайе в'асны*. 513 *йэта был'і шче тайе з'имы*. 516 *тайе пары*. 518 *у тўйу з'иму, але гавораць: тайе з'имы*. 521 *тайе з'имы*. 522 *ваз'іл'и тайе в'асны*. 535 *тайе з'имы*. 559 *был'і тайе з'имы; ваз'іл'и тайе в'асны*. 560 *тач'о л'эта; тайе в'ос'ен'и*. 658 *булы тейи з'имы; жалы тейи поры*. 660 *булы тейи зымы*. 661 *булы тейи зымы*. 662 *булы тейи зымы; возылы тейи высны*. 665 *тейи зымы*. 671 *был'і тайе з'имы*. 677 *был'і тойе з'имы*. 680 *был'і тойе з'имы; возыли тойе весны*. 682 *бул'і тойе зымы*. 683 *пр'ийишж'аў точ'о л'ита до нас д'ад'ко; тейи з'имы у нас быў мор'оз вел'ік'и*. 691 *булы тейи зымы*. 693 *булы тейи зымы; вузылы тейи высны*. 695 *булы тейи зымы*. 699 *булы тей зымы*. 700 *булы тейи зымы; возылы тейи высны*. 703 *булы тейи зымы; возылы тейи высны*. 711 *был'і тайе з'имы; ваз'іл'и тайе в'асны*. 712 *тайе в'есны мно'го йа'чат было; был'і тайе з'имы; ваз'іл'и тайе в'есны*. 713 *был'і тайе з'имы; ваз'іл'и тайе в'асны*. 714 *был'і тайе з'имы*. 716 *Акалічнасць часу выражаецца родным склонам без прыназоўніка: был'і ч'етой ос'ен'и*. 717 *побыла однейе в'есны; быў ч'ето'йе в'есны; ч'ето'йе поры*. 720 *ваз'іл'и тойе весны*. 721 *жал'и ч'етайе пары*. 722 *Акалічнасць часу выражаецца заўсёды родным склонам без прыназоўніка*. 723 *мы был'і тойе з'имы на в'озцы*. 725 *мы был'і тойе з'имы на в'озцы*. 726 *булы тейе зыме; возылы тейе весны*. 728 *буле тайе з'име*. 731 *тейа весны йыздылы по др'ова*. 736 *булы точ'о л'ита*. 738 *булы тойе зымы*. 748 *тайе з'имы йез'з'ил'и у ч'орат*. 751 *ч'етайе в'асны саўс'ім дру'о'йе; тайе з'имы было ма'ло сн'е'чу*. 752 *йаны та'о м'ес'аца выйехал'и; йана была тайе в'асны ны тўтака; тайе з'имы ты н'и забыласа шче*. 754 *был'і тайе в'асны*. 755 *быў тойе з'имы у М'інску*. 757 *был'і тойе з'имы; ваз'іл'и тойе ос'ен'и; жал'и ч'ето'йе*

поры. 759 мы был'и тойе з'имы на вóзцы. 760 үэтае поры. 762 тойи з'имы; той в'есны. 764 тойи зымы булó холодно. 765 тойе з'имы морóзы был'и; прыз'е ус'акойе поры. 767 тайе з'имы; тайе в'асны; үэтае пары. 770 булы той зымы; возылы тойи весны. 772 булы тойе зымы, высны. 773 булы тойи зымы; возылы тойи весны. 777 был'и тайе з'имы. 779 был'и тайе з'имы, в'асны; үэтае пары. 781 тайе в'асны бышла замуж; таґо л'эта был'и дажжы. 785 тайе вóс'ен'и ишоў чáсты дошч; тайе з'имы был'и в'ел'и́к'и́я марóзы; үэтае пары канча́л'и ваз'и́г' с'ено. 786 тайе нóчы была́ тўтака үраза́. 788 тайе з'имы, тайе в'асны. 791 тайе з'имў буў в'ел'и́к'и́ марóс. 793 бул'и тайе з'имы. 794 тойе з'имы хоз'и́л'и. 795 тоґо м'ис'оца нароз'и́са у м'ен'е хлóп'ец. 798 вон то́л'к'и начаў үето́е з'имы ц'в'ис'ц'и́. 799 бул'и тайе з'имы, тайе в'есны, йэтае поры. 800 тойе з'имы 802 жа́л'и үето́е поры. 804 үето было́ тойе з'имы; мы воз'и́л'и дрóва тойе весны; тойе поры было́. 805 тойе з'имў булó холодно, му хоз'и́л'и тойе в'есны. 806 тоґды тоґо л'эта буў пажáр; прóшлоґо л'эта йа атпа́с'ц'ила. 807 той з'имы воз'и́л'и; тойе з'имы. 811 был'и тойе з'имы; был'и үэтае поры. 814 той з'имы. 824 йэтае нóчы й зна́йучы н'и за́йз'еш. 826 тайе з'имы буў с'н'еґ. 827 был'и той з'имы; ваз'и́л'и той в'асны. 829 прóшлайе з'имы дрóў наваз'и́ў баґáто; прóшлайе в'асны мноґо было́ йаґад. 832 бул'и тайе з'имы. 833 бул'и тайе з'имы; ваз'и́л'и тайе в'есны. 834 тойе з'имы. 835 бул'и тайе з'имы; ваз'и́л'и тайе в'есны. 836 тайе з'имы йон прыйе́хаў. 837 таґо л'эта; тайе з'имы, в'есны. 838 тойе з'имы бул'и морóзы н'е ахц'и́ бол'шы́е; тойе в'есны ох боґáто булó ц'в'ету́ нъ дрéвох. 840 бул'и тайе в'есны; тайе з'имы. 841 был'и тойе з'имы; воз'и́л'и тойе в'есны; жа́л'и йето́е поры. 843 тайе з'имы с'н'еґу мноґо выпала. 845 был'и тайе з'имы ваз'и́л'и тайе в'есны; жа́л'и үэтае пары. 846 тойе з'имы; тойе в'есны. 848 бул'и тайе з'имў; ваз'и́л'и тайе в'есны. 849 ваз'и́л'и та́мтайе в'асны. 850 буў йетоґо л'эта; тоґо л'эта. 851 бул'и тойе в'есны; тойе з'имў; у тўйу в'еснў жа́л'и үето́е поры. 932 был'и тайе з'имы; тайе в'асны. 950 возылы тейи весны. 958 булы тейи з'име; тейи весне. 960 булы тейи з'имы. 961 булы тойи зымы; возылы тойи высны. 962 булы тейи зымы; возылы тейи высны. 964 бул'и тойейи зым'и; возыл'и тойейи высны. 967 бул'и тейи зымы; возыл'и тейи весны. 968 тойейе з'имы прыйе́жжа́л'и; жы́то жа́л'и үетыйе поры. 969 тойи в'есны бул'и дожжы-дожжы. 971 бул'и тойей з'имы; в'есны; тойи в'есны. 972 тойе з'имў(ы); тойе в'есны поса́з'и́л'и. 973 бул'и тойе з'имы; воз'и́л'и тойе з'имы; тойе в'есны. 975 тойе з'имы бул'и л'уд'и; хойи́л'и тойе в'есны в Туроў. 976 бул'и тойе з'им'и; воз'и́л'и тойе в'есны. 977 йезз'и́ў тойе з'имы. 978 бул'и тойе з'имы; воз'и́л'и тойе в'есны. 981 тайе з'имў; воз'и́л'и тойе в'есны. 982 бул'и тойе з'имў; воз'и́л'и тойе з'имў; воз'и́л'и тойе в'есны; жа́л'и йето́е поры. 983 тойе з'имы мы хоз'и́л'и ў шкóлу; тайе в'асны поса́з'и́л'и кл'он. 984 тайе з'имў; тайе в'есны; эта́е пары. 985 воз'и́л'и тойе в'есны. 989 бул'и тойе з'имў; воз'и́л'и тойе в'есны. 990 бул'и тойе з'им'и; воз'и́л'и тойе в'есны; жа́л'и йето́е поры. 993 у нас бул'и тойе весны; прыйе́жджа́л'и тойе з'имы; бул'и прóшлайе весны; воўк'и́ бул'и тойе з'имы. 994 жыл'и тоґо вре́м'я

у л'ёс'и; бул'і тайё з'имы; бул'і тайё в'есны; жал'и тако́йе поры. 995 тоу́о л'ёта дал'ёко м'и бул'і; тойё з'им'і. 996 был'і тайё з'имы; тайё пары. 999 бул'і тайё з'имы; ваз'іл'и тейе весны; жал'и йётейе пары. 1007 бул'і тойё з'им'і; тойё весны; тойё поры жал'и у про́шлым годѹ. 1008 бул'і тойё з'имы; воз'іл'и тойё весны; жал'и тойё поры.

Карта № 220

ПРЫСЛОЎЕ ноччу і яго адпаведнасці (3 тым жа коранем)

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 143:

«Як выражаецца акалічнасць часу:

б) творным склонам без прыназоўніка ці вінавальным або месным з прыназоўнікам: *малацілі ноччу ці ўночы?»*

Агульным адсылачным знакам абазначаюцца прыслоўі *унóч, вн'іч, вніччу*. У матэрыялах па некаторых нас. пп. маюць месца заўвагі збіральнікаў адносна пашырэння паасобных форм слова *ноч* у якасці акалічнасці часу: 259, 385, 396 *малаці́л'и уноч*. 777 *малаці́л'и нóчу і ўночы* (радзей). 782 *працава́л'и и ўноч и ўз'ён'*. 952 *молоты́л'и вніччу*. 954 *мулуты́лы внич*. 955 *молотё́ле вн'ич*. 1002 *молоці́л'и уно́чы; ноччу* — гавораць рэдка.

Карта № 221

ПАШЫРЭННЕ КАНСТРУКЦЫЙ З ПРЫНАЗОЎНІКАМІ каля (кала, ля, для), паўз (выз, памыз) і край (кай)

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 145:

«З якім прыназоўнікам ужываецца назоўнік, які адказвае на пытанне акалічнасці месца — *дзе?*:

а) пры дзеясловах, якія абазначаюць рух: *бег каля саду, ля саду, край саду ці паўз сад..?»*

У адказах на гэта пытанне зрэдку прыводзяцца канструкцыі з іншымі прыназоўнікамі, блізкімі па значэнню, якія не картаграфуюцца. У наступных нас. пп. адзначана: 544 *б'еу ускра́й са́ду*. 654 *б'іу окра́ина са́ду*. 968 *б'іу провос сад; йі́хав прово́с село́*. 986 *йёхоу по с'елом*. 995 *шоу по-над л'ёсом, ускра́й л'ёсу*. 999 *пашла кан'е́ц с'елá; пашла кан'е́ц са́ду*. 1002 *из'і́ц'е по-над л'ёсом, ускра́й л'ёсу*.

Адводзяцца ад картаграфавання канструкцыі *бег цераз сад* у нас. пп. 875 і 956.

Пры картаграфаванні не ўлічваюцца фанетычныя разнавіднасці некаторых прыназоўнікаў: *повз, пуўз, пыўз, кыла, коле і некаторыя іншыя*.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, раскрываюцца адсылачныя знакі: 2 *б'ех л'а са́ду; кыл'а са́ду; б'ех во́з'л'и с'іла́*. 80 *б'ех кал'а са́ду, л'а са́ду, край са́ду, паўз сат; прахо́з'іу кал'а рэчк'и; часцей — л'а рэчк'и, йёхау кал'а с'алá*.

л'а с'алá, край с'алá, паўз с'алó. 104 б'ех óкала сáду; б'ех кал'и сáду; йéхай óкала з'арéйн'и, йéхай кáл'а з'арéйн'и. 128 кáла пýн'и б'ау'и; карóвы óкала мау'илак хóз'уц'. 187 б'ех кал'á сáду, л'а сáду — ужываюцца паралельна. 189 б'ех кал'а дарóг'и; радзей — л'а дарóг'и. 335 б'еу клы сáду; прахóз'иў кла рéчк'и. 388 б'еу л'а сáду; прайéхай л'а рéчк'и; йéхай л'а с'алá, хаз'иў л'а шкóлы; рэдка — б'еу кал'а сáду; прайéхай кал'а рéчк'и; хаз'иў кал'а с'алá. 426 б'ех кал'а сáду; б'ех л'а сáду — ужываюцца паралельна. 443 паўз рéчкайу б'ажыц'. 450 Толькі прыназоўнік кала, рэдка — кал'а: кала Н'ёмна үул'айуц' з'éц'и; кал'а пóл'а из'é дарóгa. 458 б'ех кал'а сáду; ишóў кал'а рéчк'и; часцей з прыназоўнікам л'а. 586 б'еу кал'а сáду і л'и сáду; йéхай кал'а с'алá і л'и с'алá; шоў паўз рéчк'и — гавораць старыя. 617 б'еу кылы сáду; кыла рéчк'и; кыла сáда йишóў, зрэдку — паўз сад йишóў, л'а с'илá. 682 б'иeн около сáду. 731 былó по-кай рéчк'и. 756 б'ех кал'а сáду; часцей — паўз сад. 851 йéхай поз с'елó. 988 кал'á сáду; кал'а рéчк'и і рэдка — паўз сад, паўз рéчку. 1002 б'еу поўз сат; йéхай поўз с'елó; из'иц'е поўз шкóлу; йишл'и́ коло л'эсу; рэдка — б'еу л'а сáду; л'а с'ела. 1012 б'еу поўз сад; поўз с'елó; часта ўжываецца коле сáду; коле рéчк'и, йéхай коле с'елá.

Карта № 222

ПАШЫРЭННЕ КАНСТРУКЦЫЙ ТЫПУ ехай на кані, на возе, ехай канём, возам

Карта складзена на матэрыяле пытання № 146.

На гэтай карце картаграфуецца словазлучэнне *ехай канём, на кані; ехай возам, на возе*. Ніжэй прыводзіцца матэрыял, у якім сустрэліся семантычныя адрозненні ва ўжыванні гэтых канструкцый і заўвагі збіральнікаў, а таксама матэрыял, дзе знак ставіцца на аснове аднаго словазлучэння *ехай возам (на возе)* або *ехай канём (на кані)*, матэрыял, які адводзіцца ад картаграфавання: 1 *йéхай кан'ом, на кан'и*. 2 *йéхай на кан'и*. 5 *пайéхай кан'ом у Браслаў; йéхай на вóз'е*. 10 *йéхай на кан'и*. 13 *йез'ец' на кан'и*. 16 *йéхай на кан'и*. 20 *йéхай на вóз'а*. 25 *йéхай кан'ом, на ваз'е, на кан'и (верхам)*. 28 *на кан'и*. 30 *пайéду на кан'и*. 32 *йéхай кан'ом (на падводзе), на кан'и (верхам), на ваз'е*. 36 *йéхай на кан'и*. 37 *на кан'и*. 39 *йéхай на ваз'е*. 40 *йéхай на кан'и*. 42 *йéхай на кан'и*. 47 *éхай на кан'и*. 50 *йéхай на вóз'и*. 55 *йéхай на кан'и*. 56 *йéхай на кан'и*. 58 *ц'ап'ёр ус'е на кóн'ах езг'ац' у луў'и*. 59 *йéхай на кан'и*. 70 *йéхай на кан'и*. 72 *йéхай на кан'и*. 73 *йéхал'и парц'изáны на кан'и*. 74 *на кан'и*. 76 *йéхай на кан'и*. 81 *пайéз'е на вóз'и*. 88 *йéхай кан'ом у Расóны*. 90 *пайéхай на кан'и*. 96 *йéхай на кан'и*. 97 *йéхай на кан'и*. 101 *йéхай на кан'и*. 102 *йéхай кан'ом*. 105 *нъ кан'и пав'óс*. 108 *éхай на кан'и*. 110 *йéхтў нъ кан'и*. 113 *йéхтў нъ кан'и*. 115 *йéхтў нъ кан'и*. 121 *йéхай на кан'и*. 124 *йéхай на кан'и*. 133 *йéхай на кан'и*. 138 *йéхай на вóз'е*. 147 *у вóз'е*. 149 *йéхай на вóз'е*. 150 *на кан'и — калі ехалі на кані, а не на машыне*.

160 йéхай з вóзам. 161 йéхай на кан'і. 162 йéхай кан'ом. 163 пай-
 éхай на кан'і. 165 йéхай на вóз'а. 167 йéхай на кан'і. 168 йéхай на
 кан'і. 171 кан'ом и на кан'і. 172 йéхай на кан'і. 175 йéхай на
 кан'і. 176 йéхай нэ кан'і. 177 йéхай на кан'і. 180 йéхай на кан'і.
 181 йéхай на кан'і. 184 йéхай на вóз'а. 186 йéхай на кан'і. 187
 йéхай кан'ом, на кан'і, на вóз'е — ужываюцца паралельна. 191 éхай
 кан'ом, на кан'і, на ваз'е. 194 йéхай на кан'і. 195 йéхай на кан'і;
 радзей — йéхай кан'ом. 198 éхай кан'ом, éхай на кан'і. 199 йéхай
 рана на кан'і. 201 да гóрада йéхай кан'ом, йон на кан'і таўды па-
 йéз'иц'. 203 йéхай на вóз'а. 205 йа кáжды з'ен' йéжджу вóзам. 211
 ка мн'е прыйéхал'и ўчора на кан'і; прыйéхай на кан'і. 212 старéн'к'и
 éхай на вóз'а. 215 ты прыйéхай на кан'і. 219 йéхай на кан'і. 220
 йéхай кан'ом. 225 йéхай на вóз'е; пайéхала кан'ом и на кан'і. 226
 йéхай на кан'і. 228 йéхэў на кан'і л'эсэм. 234 йéхай на кан'і, на ка-
 л'óсах, на вóз'и (гэта ў тым выпадку, калі éхай на возе з сенам ці сна-
 памі). 239 йéхай на кан'і, на кал'óсах, на вóз'и (калі воз з сенам ці
 снапамі). 245 йéхай на кан'і. 246 йéхай на кан'і. 247 йéхай на
 кан'і. 258 йéхэў нэ кан'і. 265 йéхэў в'архóм нэ кан'і. 267 йéхэў
 нэ кан'і. 272 йéхэў нэ кан'і. 273 прыскакаў на кан'і. 282 йéхай на
 кан'і. 293 йéхай на кан'і, кан'ом йéхай, на вóз'и. 294 йéхай нэ кан'і,
 кан'ом, нэ вазу́. 295 йéхэў нэ кан'і, нэ ваз'е (калі чым-небудзь на-
 гружаны). 298 йéхуў да Вóршы кан'ом, ны кан'і. 299 йéхыў ны кан'і.
 306 ехэў нэ кан'і. 312 йéхай на кан'і. 329 éты бр'óўны ваз'іл'и на
 вóз'и. 335 éхай ны кан'і. 338 йéхыў ны кан'і. 341 йéхай кан'ом за-
 прэжанам; йéхай на кан'і в'архóм. 344 йéхай на кан'і. 345 йéхай на
 кан'і. 346 йéхай кан'ом. 347 éхай на кан'е в'архóм; чым ты éхай?
 éхай вóзам. 349 йéхай в'ёрхам на кан'і; йéхай вóзам дадóму. 351
 йéхай на кан'і в'ёрхам; йéхай кан'ом з үбрада. 352 йéхай кан'ом, на
 кан'і, у вóз'е. 353 йéхай на рынак вóзам. 354 па с'éна йéхай вóзам.
 355 йéхай вóзам з рынку, йéхай на кан'і, на вóз'е. 356 йéхай кан'ом.
 359 йéхай кан'ом (калі конь запрэжан у воз), йéхай на кан'е — в'архóм.
 363 йéхай на кан'і (верхам), йéхай кан'ом (што-небудзь вёз на возе);
 йéхай вóзам (калі што вёз); йéхай на вóз'и (сядзеў сам на возе). 365
 йéхай кан'ом (на возе), йéхай на кан'і (верхам), йéхай вóзам. 366
 йéхай на вóз'и. 370 йéхай на кан'е. 373 йéхай кан'ом (а не машы-
 наю); йéхай на кан'і (верхам); йéхай вóзам (а не саньмі), йéхай на
 вóз'и (а не ішоў каля воза). 375 хлóп'ац йéхай в'ёрхам на кан'е. 376
 йéхай кан'ом (а не машынаю); йéхай на кан'і (верхам), йéхай вóзам
 (а не цягніком), йéхай на вóз'и (а не ішоў пры возе). 377 йéхай
 кан'ом (конь запрэжаны ў воз), йéхай на кан'і (верхам); йéхай на вóз'и
 (сядзеў на возе і éхай); йéхай вóзам (напр.: н'ек'и чалав'эк пайéхай
 вóзам). 378 йéхай на кан'е, кан'ом; дóхтар йéхай на вóз'и. 380 йéхай
 на кан'і; йéхал'и вóзам. 381 йéхай на кан'і в'архóм; прыйéхай вóзам
 да вас. 382 йа йéхай на кан'і (верхам), але ўжываецца і кан'ом (на
 падводзе). 386 йéхай на вóз'е. 387 йéхай кан'ом, вóзам (ужываецца
 йéхай на вóз'и). 393 йéхай кан'ом, на кан'і, на вóз'и. 394 на базáр
 éхай на вóз'е. 396 йéхай в'ёрхам на кан'і. 397 йéхай кан'ом, на вóз'и.

398 *мѡжна кан'ѡм йѣхаѹ*. 400 *йѣхаѹ кѡн'м'и*. 406 *йѣхаѹ на кан'ѣ, на вѡз'и, вѡзам*. 407 *ѣз'з'иѹ' на кан'и*. 408 *йѣхаѹ на вѡз'и*. 411 *йон на кан'и ѣз'з'иѹ'*. 413 *кан'ѡм йѣхаѹ* (калі воз запрѣжаны); *на кан'и йѣхаѹ*. 414 *малакѡ пав'аз'л'и на вѡз'и*. 415 *прыйѣхаѹ на кан'и*. 416 *йѣхаѹ на вѡз'и назат*. 418 *йѣхаѹ на кан'и в'ѣрхам; у вѡз'и кан'ѡм прыйѣхаѹ*. 421 *йѣхаѹ кан'ѡм* (калі конь з возам), *на кан'и* (верхам). 422 *пайѣхаѹ на вѡз'е, вѡзам*. 423 *йѣхаѹ вѡзам, кан'ѡм, але можа быць: йѣхаѹ на кан'и, на вѡз'и*. 424 *йѣхаѹ кан'ѡм* (на кан'и, што в'ѣрхам); *пайѣхаѹ на вѡз'и*. 426 *йѣхаѹ на кан'и*. 427 *прыйѣхаѹ на кан'и*. 428 *йѣхаѹ кан'ѡм, на вѡз'и*. 430 *ѣхаѹ кан'ѡм*. 431 *йѣхаѹ на кан'и*. 432 *йѣхаѹ кан'ѡм, але: йѣхаѹ вѡзам і на вѡз'и*. 433 *йѣхаѹ кан'ѡм* (калі на чым); *йѣхаѹ на кан'и* (калі дзе), *йѣхаѹ на вѡз'е*. 434 *на кан'и*. 438 *йѣхаѹ кан'ѡм, на кан'и, на вѡз'а*. 439 *йѣхаѹ кан'ѡм, на кан'и*. 440 *йѣхала на вѡз'а; хай тато в'архѡм на кан'и з'йѣзз'иѹ'; йѣдуѹ' на кѡн'ах*. 444 *пайѣхаѹ на кан'и; йѣхаѹ на вѡз'и, кан'ѡм*. 446 *йѣхаѹ на кан'и в'архѡм; йѣхаѹ на вѡз'е*. 449 *прыйѣхаѹ на вѡз'и*. 453 *йѣхаѹ на вѡз'е*. 455 *на вѡз'и пайѣз'ам*. 458 *пайѣз'ам на вѡз'а; йѣхаѹ кан'ѡм ѹ'и на кан'и* (верхам). 461 *пайѣхаѹ на кан'и; йѣхаѹ кан'ѡм*. 463 *йѣхаѹ на кан'и, кан'ѡм*. 464 *ѣхал'и на кѡн'ах; ѣхаѹ хлѡпец на кан'и* (верхам); *йѣхаѹ на вѡз'е*. 465 *йѣхаѹ на кан'и*. 466 *ѣхаѹ на кан'и, кан'ѡм*. 469 *йѣхаѹ на кан'и*. 473 *йѣхаѹ на кан'и*. 481 *йѣхаѹ на кан'и*. 482 *йѣхаѹ на кан'и*. 503 *йѣхаѹ на кан'и*. 504 *старшынь'а ѣхаѹ в'архѡм на кан'и*. 508 *йѣхаѹ на кан'и* (а кал'и кан'ѡм, то ҃авораѹ' — в'архѡм). 511 *йѣхаѹ в'архѡм на кан'и; йѣхаѹ на вазѹ*. 513 *з'ѣѹ'и йѣхал'и на вѡз'е*. 514 *пайѣхаѹ на кан'и* (верхам ці на калѣсах); *йѣхаѹ на вазѹ*. 515 *пайѣхаѹ на кан'и*. 516 *йѣхаѹ на кан'и*. 521 *йѣхаѹ на вѡз'и; йѣхаѹ кан'ѡм*. 526 *йѣхаѹ на кан'и*. 530 *йѣхаѹ кан'ѡм* (калѣсамі), *на кан'и* (верхам). 534 *йѣхаѹ кан'ѡм, на вѡз'е*. 535 *йѣхаѹ кан'ѡм* (у павозцы), *на кан'и* (конна), *на вазѹ* — калі сядзеѹ на возе. 540 *ѣхаѹ на кан'и*. 550 *йѣхаѹ на вѡз'и* (вазѹ). 552 *ѣхаѹ на кан'и*. 558 *ѣхаѹ на кан'и*. 560 *йѣхаѹ на кан'и*. 561 *йѣхаѹ на кан'и, вѡзам, на вазѹ*. 562 *йѣхаѹ на вазѹ*. 564 *ѣхаѹ на кан'и, вѡзам, на вазѹ*. 571 *йѣхыѹ ны кан'и*. 572 *йѣхыѹ ны кан'и*. 573 *йѣхыѹ ны кан'и*. 574 *ѣхыѹ ны кан'и*. 575 *ѣхыѹ ны кан'и*. 576 *пр'ийѣхыѹ ны кан'и*. 577 *йѣхыѹ ны кан'и*. 578 *йѣхыѹ ны кан'и*. 581 *йѣхыѹ ны кын'и*. 583 *йѣхыѹ ны кан'и*. 585 *ѣхыѹ ны вазѹ*. 586 *йѣхаѹ на вѡз'е*. 587 *йѣхаѹ на кан'и*. 590 *ѣхуѹ ны кан'и*. 592 *йѣхуѹ ны кан'и*. 595 *прыв'ѣз'л'и на кан'и*. 606 *ѣхыѹ ны кан'и*. 607 *йѣхаѹ ны кан'и*. 616 *йѣхѹѹ нѣ кан'и*. 618 *йѣхуѹ на кан'и, ны вазу, кан'ѡм*. 620 *йѣхыѹ ны кан'и*. 621 *йѣхыѹ ны кан'и*. 626 *ѣзз'иѹ' ны кан'и в'архѡм*. 628 *ѣхыѹ ны вазѹ; ѣхыѹ в'архѡм ны кан'и*. 629 *йѣхѹѹ на кан'и*. 636 *йѣхаѹ на кан'и, кан'ѡм; йѣхаѹ на вазѹ*. 637 *йѣхаѹ кан'ѡм, на кан'и, на вазѹ*. 652 *йихов кан'ѡм, на вѡз'е; йхов на кан'ѡвы*. 663 *ййхав кан'ѡм, на кан'и*. 668 *йѣхаѹ вѡзам*. 671 *йѣхаѹ на кан'и, вѡзам*. 672 *йѣхаѹ на вѡз'и*. 673 *прыйѣхаѹ вѡзам, на вѡз'и*. 674 *йѣхаѹ на кан'и*. 675 *йѣхаѹ кан'ѣм*. 683 *ййхаѹ на кан'и* (верхам), а так кан'ѡм; *ййздыѹ вѡзам*. 684 *йѣхаѹ кан'ѣм* (на кан'ѣе), *на вѡз'и*. 685 *на кан'ѣе, вѡзом* (на вѡз'и). 687 *йѣхаѹ кан'ѣм* (на вѡз'е), *на кан'ѣе* (верхам). 690

йй́хаў кон'ом. 692 ихав кон'ом, на кон'овы. 694 йй́хав вóзом. 695
 йй́хав кон'ом (на падводзе), йй́хав на кан'і (верхам), вóзам. 700
 йй́хав на кан'і (верхам), кон'ом (возам), йй́хов вóзом. 702 кон'ом,
 вóзом, на возу́. 703 йй́хав на кан'і (верхам), йй́хав кон'ом (возам),
 йй́хав вóзом. 705 кан'ом п'ерав'ас'ц'і; даўнаў кан'ом. 707 йй́хаў
 кан'ом (з возам), на кан'і (верхам). 708 йй́хаў на кан'і. 710 йй́хаў
 кан'ом на вóз'і. 711 йй́хаў кан'ом; йй́хаў в'ёрхам на кан'і; йй́хаў на
 вазу́. 713 йй́хаў кан'ом, на вóз'і. 715 ёхаў кан'ом, на кан'і (верхам),
 ёхаў вóзам (а не машынай), на вóзе (а не ишоў збоку). 716 йй́хаў на
 кан'е, кон'ем, на вóз'і. 718 йй́хаў кон'ом, на возу́. 720 ёхаў кон'ем, на
 кан'е (верхам); ёхаў возом (на вóз'і). 729 в'ин на кан'і уёхав. 730
 на кан'і (верхам), йй́хаў кон'ем, вóзом. 731 йй́хаў конем (верхам або
 ў запрэжцы); йй́хаў на возу і возам. 733 йй́хав кон'ом, на вóз'і. 737
 йй́хав кон'ом, вóзом, на возу́. 738 й́хав конём (на возе), й́хав на
 кан'ев'і (верхам), й́хав на возу́. 741 й́хав конём, на возу́. 742 ёхаў
 на кан'і. 743 йй́хаў на кан'і; пайёз'ам в'архóм на кан'і. 744 пайёз'еш
 в'архóм на кан'і, на вóз'і. 746 пайй́хаў бры́газ'і́р на кан'і. 747
 йй́ез'ила на кóн'ах. 750 йй́хаў в'архóм на кан'і; йон йй́хаў на падвóз'е.
 752 йй́хаў на кан'і (верхам), кан'ом — у кал'óсах. 755 йй́хаў на кан'і,
 кон'ем. 756 йй́хаў кан'ом, на кан'і (верхам), йй́хаў вóзам, на вóз'і. 757
 йй́хоў кон'ем, на вóз'е, вóзом. 761 вóзом повёз'лі. 762 йй́хаў кон'ем,
 на возу́. 764 йй́хаў кан'ом, на возу́, вóзом. 765 вóзом н'е везла́. 769
 й́хав кан'ом. 770 йй́хаў конем, возом, на возу́. 772 йй́хав на кун'і́,
 вóзом. 773 ехаў кан'ом; ёхоў возу́; йй́хаў вóзом (і на вóз'і). 781
 йй́хаў на кан'і. 788 йй́хаў кан'ом (на возе), йй́хаў на кан'і (верхам);
 йй́хаў вóзам (калі вёз што-небудзь на возе, а сам ішоў); йй́хаў на вóз'і
 (калі сядзеў на возе). 789 йй́хаў на кан'і. 792 йй́хаў дамоў кан'ом
 (на кані). 793 йй́хаў на кан'і́, возам. 797 йй́хаў кон'ем. 798 кон'ем
 йй́хаў; йй́хаў вóзом, йй́хаў вёрхóм на кан'е. 800 на вóз'і йй́хал'і. 804
 йй́хаў кон'ем, на кан'і́, на вóз'і. 805 йа йй́хаў кон'ем, вóзом, на вóз'і.
 806 йй́дуц' вóзам. 810 йй́хаў кан'ом, йй́хаў на возу́. 813 ёхаў кан'ом,
 ёхаў на кан'і́, ёхаў на вóз'е. 815 йй́хаў на кан'і́. 816 прыйй́хал'і на
 кан'і́; йй́хал'і на вóз'е; прыл'ац'ёў кан'ом. 823 йа йй́хаў кан'ем і йй́хаў
 з з'аз'кам на вазу́. 824 на кан'і́ прыйй́бóз кóпу жы́та; кан'ом зайй́хал'і;
 кан'ом падйй́хаў. 826 йй́хаў кан'ом, на вóз'е. 828 йй́хаў на кан'і́ — на
 в'ерс'е, а кан'ем — у кал'асох. 831 йй́хаў на кан'і́, на вóз'е, вóзам. 832
 йй́хаў кан'ем, кан'ом, йй́хаў на кан'і́, на вазу́. 834 йй́хаў кан'ем; с'ез'еў
 на вóз'і. 836 йй́хаў кан'ем, йй́хаў на вóз'і. 838 йй́хаў нъ кан'і́. 840
 йй́хаў кан'ем. 842 йй́хаў кън'ом (на падводзе); йй́хаў нъ кън'і́
 (верхам). 843 йй́хаў кан'ем, на кан'і́, на вóзу. 846 йй́хаў вóзам;
 йй́ез'е кан'ом у возу́; йй́ез'е на кан'і́ в'ёрхóм. 850 йй́хаў кан'ем. 851
 йй́хаў кан'ем, на кан'і́, вóзом. 854 ехаў кан'ом, на кан'і́. 855 йй́хаў
 на кан'і́. 860 йй́хаў кан'ом па с'енажа́ц'і. 864 йй́хаў на кан'і́; йон
 йй́хаў на вул'у́. 867 йй́хаў на кан'і́ (верхам), а павозкай — кан'ем;
 йй́хаў на вазу́. 871 йй́хаў кан'ом, на кан'і́ (верхам), йй́хаў возам. 872
 ёхаў на кан'і́, на вазу́; рэдка — вóзам. 876 йй́хаў на кан'і́. 878 ёхаў
 на кан'і́. 886 йй́хаў кан'ом, вóзам. 887 йй́хаў на вóз'е. 889 на кан'і́,

на вóз'е, йéхоў кан'ом, на вазу́. 892 йéхаў на кан'і. 901 éхаў на кан'і. 902 вот с'уды кан'ём йéхац'. 912 йéхаў кан'ом, але з'ец'и прыйéхал'и на вóз'е. 918 йéхаў кан'ом, але: йéхаў на вазу́. 920 йéхаў кан'ом, на базу́ йéхаў, йéхаў на кан'і (верхам). 934 кан'ом йез'з'а. 935 йéхаў на кан'і. 936 йéхаў на кан'і. 942 йéхаў кан'ом, йéз'а на вóз'и. 944 йéхаў на кан'ё, кан'ом, на вазу́. 945 íхав канём. 948 йíхав кан'ом. 954 йíхав кун'ом, на вузóвы. 960 йíхав на кон'і. 965 йíхаў на кон'і, вóзом. 967 йíхав кон'ём, на возу́. 971 йéхаў кон'ём, на кон'і (верхам), йéхаў вóзом, йéхаў на возу́ (на вярху). 972 йéхаў кóн'м'и, в'ерхóм на кан'ё; йéхаў возом. 973 éхаў на кон'ё, вóзом. 975 пайéхаў кон'ём; йéхаў на вóз'е. 977 йéхаў кон'ём (на кон'ё). 978 йéхав на кон'ё (верхам); йéхав кон'ём (на возе), йехав возом; рэдка — на возу́. 979 éхаў конём. 982 йéхаў на кон'ё, на возу́, éхаў кон'ом. 989 йéхаў кон'ём, йéхаў на возу́. 990 йéхал'и кон'ем; йéхаў в'ерхóм на кон'у́, а н'е вола́м'и; йéхаў вóзом, на вóз'и на в'ерху́ (месца). 991 йéхоў на кон'ё, на возу́, йехаў на кон'у́ (верхам); йéхац' кон'ом (калі на возе). 996 éхаў на кан'і, на вóз'е, йéхала кон'м'и. 999 éхаў кон'ом і на кон'і, ехаў вóзам і нэ́ вóз'и. 1000 йéхаў вóзам. 1002 йéхаў кон'ом; рэдка — на кон'е; йéхаў вóзам, на вóз'и; йéз'ем кóн'м'и, йéдуц' вóзам'и. 1003 йéхаў кан'ом, на кан'і. 1004 йéхаў кон'ом, рэдка — на кон'і; éхоў кон'ём, на возу́. 1015 йéхаў кан'ом, на вóз'е. 1021 йéхаў на кан'і, кан'ом, вóзам. 1022 йéхаў на кан'ё, кан'ом, на возу́. 1024 вóзам йéдуц'. 1025 пайéз'ам кан'ом; йéхаў на кан'у́ (верхам), йéхаў вóзам і на вазу́. 1027 йезд'ат возам.

Карта № 223

ПАШЫРЭННЕ КАНСТРУКЦЫЙ ТЫПУ у мяне баліць галава, мне баліць галава

Карта складзена на матэрыяле пытання № 148:

«Ці ўжываецца дапаўненне ад асабовых займеннікаў у давальным склоне замест роднага склону з прыназоўнікам: *мне баліць галава* ці *ў мяне баліць галава*; *захварэла яму маці* ці *захварэла ў яго маці*; *нам прапалі грошы* ці *ў нас прапалі грошы*; *нам знайшліся рэчы* ці *ў нас знайшліся рэчы?*»

На гэтай карце картаграфуецца толькі канструкцыя тыпу *мне баліць галава* ці *ў мяне баліць галава*. Астатнія канструкцыі, якія прадугледжаны ў пытанні, дыялектных адрозненняў не даюць: ужываюцца толькі канструкцыі з дапаўненнем у родным склоне.

У матэрыялах зроблены наступныя заўвагі, якія не адлюстроўваюцца на карце: 207 *у м'ан'е бал'іц' ўалава*; зрэдку — *мн'е бал'іц' ўалава*. 215 Ужываецца, але зусім рэдка: *учóра захварéла ў йауó ма́ц'и*; *мн'е с'а-ўóнн'а крепка бал'іц' ўалава́*, але: *у м'ан'е так бал'іц' ўалава́*. 216 *мн'е бал'іц' ўалава́*; *у м'ан'е* — мае значэнне «ўнутры, у сярэдзіне»... 244 *бал'іц' мн'е рука́*; *бал'іц' мн'е с'п'ина́*, але: *бал'іц' у м'ан'е у грудз'ах*. 642 *у м'ан'е бал'іц' ўылыва́*; часта — *мн'е бал'іц' ўылыва́*. 707 *у м'ан'е бал'іц' в'ел'м'и мо́цна на́уа́*, але: *мн'е бал'іц' ўалава́*. 748 Паралельна

ўжываюцца абедзве формы, але больш пашыраны *мн'е бал'іц' с'аўо-
н'ачы н'оў'и*. 769 *мн'и болыт' ўолова́*; радзей — *в мене балыт' ўолова́*. 785 Ужываюцца паралельна формы: *мн'е с'аўон'а бал'іц' у ўорл'и*; *у м'ин'е бал'іц' зуб*. 862 *мн'е бал'іц' наўа́ и рука́ мн'е бал'іц'*; *х'ибá мн'е жыво́т бал'іц'*; *хай таб'е бал'іц'*; *мн'е н'оў'и бал'іц'*; *ру́к'и мн'е ло-
м'іц'*. Пры прамым апытанні амаль усе настойліва адмаўляюць гэтыя канструкцыі, лічачы іх нязручнымі, незразумелымі: *Як йета мн'е бал'іц' ўалава?* *Мн'е дац' што, а ўалава бал'іц' у м'ан'е*.

У наступных нас. пп. знак ставіцца на аснове такіх запісаў: 266 *у м'ан'е*. 685 *мн'е*. 764 *мн'е болыт' ўолова́ и не дужа ў йаўо́ ма́ты*. 855 *у м'ан'е ўалава́ бал'іц'*; *с'ёрца мн'е бал'іц'*. 948 *мен'и болыт' ўолова́ (в мене болыт' ўолова)*.

Адводзяцца ад картаграфавання запісы ў наступных нас. пп.: 657 *л'а мэне бул'іт гулува́*. 798 *пол'ез, бо мн'е ж бол'іц'*.

Не картаграфуецца канструкцыя *ма́йа ўалава бал'іц' у нас*. пп. 624, 769.

Карта № 224

СПАЛУЧЭННЕ ДЗЕЯСЛОВА смяюцца З ПРЫНАЗОЎНІКАМІ з, каля, над І ЎСКОСНЫМІ СКЛОНАМІ НАЗОЎНІКА АБО АСАБОВАГА ЗАЙМЕННІКА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 149:

«З якім прыназоўнікам ужываецца дапаўненне, выражанае асабовым займеннікам адзіночнага і множнага ліку: з яго смяюцца, каля яго смяюцца ці над ім смяюцца, з іх смяюцца, каля іх смяюцца ці над імі смяюцца?»

Ва ўсіх адказах на пытанне не адзначаецца розніцы ва ўжыванні прыназоўнікаў з, каля, над з асабовым займеннікам і назоўнікам у адзіночным і множным ліку.

У каментарыях поўнаасцю прыводзіцца матэрыял, калі ёсць заўвагі збіральнікаў да таго ці іншага спалучэння: 95 *кал'а йаўо́ с'м'айўіцца*; *кал'а йих с'м'айўіцца*; радзей — *над йім'и, з' йих с'м'айўіцца*. 137 з *йаўо́ с'м'айўіцца*; рэдка — *над ім'и ўс'е с'м'айўіцца*. 229 *кал'а йўо́ с'м'айўіцца*, *кал'и м'ан'е с'м'ийа́л'ис'*, *кал'и нас доўўа тады́ с'м'ийа́л'ис'и*; радзей — *з' йаўо́ с'м'айўіцца*; ужывае толькі моладзь. 299 *кыл'а йаўо́ см'айўіцца*, *кыл'а йих см'айўіцца*. Можа ўжывацца і з, але значна радзей. 700 з *йоно́ смыйўіц'а*, з *йих смыйўіц'а*. Ужываецца і прыназоўнік *коло*, але рэдка. 752 з *айўо́ (з йаіе) с'м'айўіцца*; рэдка — *над йим с'м'айўіцца*.

Карта № 225

КАНСТРУКЦЫІ З ІМЕННЫМ ВЫКАЗНІКАМ, ВЫРАЖАНЫМ ФОРМАМІ ВЫШЭЙШАЙ СТУПЕНІ ПРЫМЕТНІКА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 150:

«Якім склонам займенніка ці назоўніка з прыназоўнікам або без прыназоўніка кіруе іменны выказнік, выражаны вышэйшай ступенню

приметніка: *ён дужэйшы за мяне, дужэйшы ад мяне, дужэйшы над мяне* ці *дужэйшы мяне; ён прыгажэйшы за яе, прыгажэйшы ад яе, прыгажэйшы над яе* ці *прыгажэйшы яе; саладзейшы за мёд, саладзейшы над мёд* ці *саладзейшы мёду..?*»

Утварэнне розных канструкцый на карце абазначаецца колерам. Канструкцыі з прыназоўнікам **за** даюцца адным колерам (чырвоным), толькі ў адным выпадку ўжываецца кіруемы назоўнік ці займеннік у вінавальным склоне (на карце абазначана чырвоным контурным кругам), у другім выпадку — у родным склоне (абазначана чырвоным кругам).

Супрацьстаўленне канструкцый з прыназоўнікам і без яго даецца фігурамі: кругам — канструкцыі з прыназоўнікам (**за, ад, чым, над, як**), трохвугольнікам — без прыназоўніка.

У нас. п. 761 зорачка ставіцца для абазначэння адзінкавага выпадку — канструкцыі з прыназоўнікам **цераз**: *л'ёпшаго балтунá н'ет ц'ераз ц'еб'ё*. У нас. п. 167 *салаз'ёйшы йак м'ёду*. 628 *йон л'ёпшы зы йой*.

На аснове недастатковай колькасці матэрыялу (адзін прыклад) ставяцца знакі ў наступных нас. пп.: чырвоны контурны круг: 59, 75, 105, 123, 147, 156, 168, 186, 205, 210, 243, 247, 258, 266, 306, 344, 370, 392, 400, 451, 456, 517, 551, 557, 562, 565, 569, 571, 573, 574, 577, 595, 625, 669, 694, 746, 747, 786, 806, 854, 861, 866, 892, 915, 929, 938, 942, 973; чырвоны круг: 221, 285, 286, 288, 293, 297, 300, 310, 496, 538, 550, 559, 565, 572, 583, 585, 616, 865; зялёны трохвугольнік: 4, 22, 37, 63, 80, 87, 88, 96, 100, 103, 108, 111, 213, 214, 218, 221, 254, 263, 273, 274, 279, 285, 286, 288, 309, 310, 324, 326, 338, 392, 399, 402, 430, 435, 461, 487, 510, 529, 530, 535, 550, 554, 561, 564, 574, 577, 578, 584, 585, 586, 612, 616, 617, 625, 626, 629, 644, 694, 758, 766, 770, 773, 777, 789, 808, 816, 823, 826, 854, 859, 869, 892, 912, 933, 941, 967, 968, 969, 977, 985, 987, 991, 993, 1005, 1010; жоўты круг: 78, 105, 113, 145, 147, 214, 220, 244, 305, 360, 392, 461, 502, 601, 604, 652, 654, 657, 692, 702, 703, 744, 772, 963; сіні круг: 48, 115, 126, 245, 277, 297, 298, 321, 550, 595, 755, 761, 781, 818, 967, 968; карычневый круг: 523, 783, 823, 888, 1007; чорны круг: 133, 195, 227, 461, 702, 717.

Заўвагі збіральнікаў ёсць у наступных матэрыялах: 187 Канструкцыі з прыназоўнікамі **за** і **ад** ужываюцца паралельна. 273 *ўарчэйшы хрэну* — ужываецца рэдка. 523 *л'ёпшы над ус'іх* — гавораць толькі старыя. 769 Часцей ужываецца канструкцыя з прыназоўнікам **за**. 872 Радзей гавораць — *прыгажэйшы йайе*. 977 *ты здорovéй м'ен'ё* — гавораць рэдка.

Карта № 226

ПАШЫРЭННЕ ПЫТАЛЬНЫХ ЧАСЦІЦ ці, чы

Карта складзена на матэрыяле пытання № 152:

«Ці ўжываюцца пыталёныя часціцы **ці, чы**: *ці быў у горадзе, чы быў у горадзе..?*»

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, у якім ёсць заўвагі збіральнікаў аб ужыванні часціц **ці, чы**, выпадкі, калі знак ставіўся на аснове ўказання аб ужыванні той ці іншай часціцы без пацвярджэння прыкладамі, а так-

сама матэрыял, які картаграфуецца адсылачнымі знакамі: **20** а *ц'и пан'ас'ец'*? у *к'ишан'и ц'и можна?* Радзей сустракаецца часціца **чы:** *чы майа Марф'ута, чы не?* **51** *чы ты прый'ез'еш? чы прыз'ец'а вы? чы трэба вам? ц'и бачыл'и?* Часцей за ўсё ўжываецца **чы.** **137** *ц'и чытаў ты газ'эту?* Больш за ўсё ўжываецца часціца **ці,** але сустракаецца і **чы,** толькі рэдка. **149** **ці, чы** — не ўжываецца. **157** *ц'и быў у ўораз'е? ц'и чытаў газ'эту;* **чы** сустракаецца, але радзей. **184** *чы выскачу з-за кан'урка? чы выскачу с хаты?* Але рэдка сустракаецца і **ці:** *ц'и пойз'им на заб'аву?* Найбольш пашырана часціца **чы.** **191** *ц'и ты быў у ўораз'е? ц'и сл'ухайеш раз'ива?* рэдка — *чы жан'их у ц'аб'ейос'ц'?* **195** *ц'и быў у ўораз'е;* радзей — *чы быў? ц'и чытаў газ'эту?* **213** Усе ўжываюць часціцу **ці,** і як выключэнне сустракаецца **чы.** **214** Ужываецца толькі пытальная часціца **ці.** **215** Ужываецца толькі часціца **ці; чы** — вельмі рэдка: *ц'и ваз'иў ты Рыг'ора? ц'и вы ўжо ўбрал'и свой уражай, ц'и н'е? чы быў ты у В'инкавых?* **225** Часцей ужываецца часціца **ці:** *добра ц'и н'е? прыз'иш ц'и н'е? чы* сустракаецца ў рэдкіх выпадках і толькі ў мове старых. **255** Ужываецца часціца **ці.** **257** *ц'и быў у ўораз'е? ц'и выканаў заў'ат? ц'и чытаў ў'етуіу кн'іжку? ц'и накас'іл'и с'эна?* Побач сустракаецца часціца **чы,** але значна радзей: *чы пойз'еш на раб'оту, чы пасп'ёл'и в'ішн'и.* **300** *ц'и суз'іл'и й'ету з'ёўку? ц'и мно́га мы пол'им? ц'и фам'іл'иіа з'авоцкайа? ц'и йо так'ійа? дык чы мы й'ето бачым?* — вельмі рэдка. **342** Ужываецца часціца **ці;** рэдка — **чы:** *ц'и й'ёл'и вы с'он'а? ц'и чытаў газ'эту?* **407** У большасці выпадкаў ужываецца **ці; чы** сустракаецца вельмі рэдка. **429** *чы знайш'иш ты, з'е с'в'ін'а, гус'ан'ата? чы куран'ата — ус'ано.* Ужываецца і часціца **ці,** але вельмі рэдка. **431** Ужываюцца пыталыныя часціцы **ці, чы:** *чы забрала кс'онішку? ц'и бўз'еш с'н'эдац'?* Старыя часцей гавораць **ці,** але: *чы ра́на, чы по́зна? на ру́скім, чы на по́л'скім?* **435** **чы;** вельмі рэдка — **ці.** **486** Часціцы **чы** і **ці** ўжываюцца ў сказе. **550** Пераважае **ці:** *ц'и ты прыз'еш?* **673** Пыталыныя часціцы не ўжываюцца. **767** *ц'и быў у ўораз'е? ц'и выканаў задан'н'е? чы* ўжываецца рэдка. **932** Ужываюцца аднолькава часціцы **ці** і **чы:** *ц'и быў у ўораз'и? чы быў у ўораз'и? ц'и ўбрал'и уражай? чы ўбрал'и ўражай?* **948** *чы був у ўораз'и? чы чытаў газ'эту? чы забралы жы́то.* Старыя ўжываюць часціцу **ці.** **950** *чы ты був? чы ты чытаў газ'эту.* Больш ужываецца **чы.** **988** *чы быў ты ў ўораз'е? чы выканаў соцумову? чы чытаў газ'эту? чы ўбрал'и ўражай?* Рэдка ўжываецца **ці.** **1005** *чы буў у ўораз'и? чы чытаў газ'эту? чы ўбрал'и уражай?* Часціца **ці** ўжываецца таксама. **1009** Не ўжываюцца. **1013** Не ўжываюцца.

Карта № 227

ПАШЫРЭННЕ СЛОЎ *нада, трэба*

Матэрыял для складання карты выбраны з адказаў на пытанне № 131:

«*Ці ўжываюцца ў выразах з словамі патрэбна, трэба назоўнік і займеннік у назоўным склоне: Я табе не трэба ці мяне табе не трэба; яму*

хата патрэбна ці яму хату патрэбна; тут трэба добры конь ці тут трэба добрага каня?»

Картаграфуецца ўжыванне слоў *нада* і *трэба*, якія адзначаюцца ў пераважнай большасці нас. пп., і аднакаранёвых з імі лексічных варыянтаў, якія адзначаны ў наступных нас. пп.: 23 *нады*. 128, 129, 227 *надаб'ц(е)* паралельна з *нада*. 812, 831 *тре*. 436, 551, 712, 733, 783, 838, 839, 842, 883, 1007, 1008 *тре* паралельна з *трэба*. 718 *трабо*.

У матэрыялах па некаторых нас. пп. ёсць заўвагі збіральнікаў адносна пашыранасці картаграфуемых слоў: 184 *трэба*; часцей — *нада*. 850 *трэба, нада* (рэдка ў тых, якія ведаюць рускую мову). 943 *трэба*; слова *нада* ўжываецца радзей.

Карта № 228

НАЗВЫ СТОЛІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 156:

«Як называецца столь у хаце: *столь, паталок, пакот..?*»

Адсылачным знакам картаграфуецца слова *стол'и* ў нас. п. 644.

У радзе пунктаў слова *паталок* даецца ў дужках і разглядаецца як тлумачальнае, а таму на карце не адлюстроўваецца: 116 *стол' (п'ята-лок)*. 947 *ст'ил' (поталок)*. 948 *повал (потолок)*. 1002 *стол' (паталок)*.

У наступных нас. пп. ёсць заўвагі збіральнікаў адносна ўжывання лексічных варыянтаў: 5 *стал'аван'е*; менш пашырана — *суф'йт*. 6 *стал'аван'а, стол'*; вельмі рэдка — *паталок*. 7 *стол'*; *паталок* — зусім рэдка. 30 *стал'аван'н'е, стол'* — ужываюцца ў мове аднаго і таго ж аб'екта аднолькава часта. 34 *стал'иван'е* — часцей; *стол'*. 40 *пыталок* — рэдка; часцей — *стол'*. 57 *стал'аван'н'е* — больш старажытнае; *паталок* — часцей. 64 Кажуць *паталок* і *стол'*. Пераважае слова *стол'*, яно і больш старажытнае ў гаворцы. 66 *стол'*. Цяпер ужываецца слова *паталок*. 67 *стол'* — ужывае пераважна старэйшае пакаленне. Цяпер ужываецца і *паталок*. 70 *стол'*; радзей — *паталок*. 73 Раней называлі *стол'*; цяпер часцей — *паталок*. 74 Цяпер часцей кажуць *пыталок*; радзей ужываецца *стол'*. 75 *стол'* — радзей; *паталок* — амаль заўсёды. 78 *стол'* — у хаце; *п'яталок*; але часцей за ўсё кажуць *стол'*. 84 *стол'* ці *паталок*; *паталок* кажуць рэдка. 87 Хто гаворыць *стол'*, хто — *паталок*; большасць — *стол'*. 101 *паталок* раней называлі *стол'*. 104 *стол'*; *паталок* — рэдка. 105 *стол'*; — радзей *п'яталок*. 124 *паталок* — часцей; *стол'*. 128 *паталок* — часцей; *стол'*. 133 *п'яталок*; *стол'* — *аджылайе слова*. 135 *п'яталок*; радзей — *стол'*, гавораць толькі старыя. 148 *стал'аван'н'е*; часцей — *стол'*; паралельна — *суф'йт*. 174 *стол'* — звычайна; *стал'аван'н'е*. 192 *стол'*; *паталок* гавораць тыя, хто пабыў у горадзе. 202 *стол'*; радзей — *паталок*. 203 *стол'*; рэдка — *паталок*. 206 *стол'*; *паталок* ужываюць маладыя пад уплывам рускай мовы. 209 *стол'*; рэдка — *паталок*. 223 *стол'*; *паталок* — больш новае. 229 *паталок*; часцей — *стол'*. 230 *паталок* — часцей; *стол'*. 233 *стол'*; рэдка — *п'яталок*. 239 *стол'*; *паталок* — гавораць маладыя. 245 *стол'*;

пата́лок — гавораць маладыя. 251 *стол'*; рэдка — *пата́лок*. 253 *стол'*; рэдка — *пата́лок*. 259 *стол'*; *пѣталок* — гавораць маладыя. 274 *стол'*; зрэдку — *пата́лок*. 296 *стол'*; часцей — *пата́лок*. 326 *стол'* — часцей; радзей — *пата́лок*. 328 *стол'*; рэдка — *пытало́к*. 407 *пата́лок*; радзей — *стол'*. 464 *стол'*; рэдка — *пата́лок*. 491 *стол'* — даўней; *пата́лок* — цяпер. 494 *стол'*; часцей — *пата́лок*. 507 *стол'* — рэдка; *пата́лок*. 509 *стол'* — гавораць па-даўнейшаму; маладыя могуць сказаць *пата́лок*. 511 *стол'*; рэдка — *пата́лок*. 521 *стол'*; радзей — *пата́лок*. 523 *стол'* — часцей; *пата́лок*. 525 *стол'*; радзей — *пата́лок*. 532 *пата́лок*; радзей — *стол'*. 535 *стол'*; радзей — *пата́лок*. 540 *стол'*; рэдка — *пата́лок*. 557 *стол'*; рэдка — *пата́лок*. 568 *стол'*; найболей гавораць *пата́лок*. 603 *стол'* — гавораць старыя, *пата́лок* — моладзь. 613 *стол'* — гавораць старэйшыя, *пѣталок* — моладзь. 658 *пата́лок*; часцей — *пóлак*. 662 *пато́лок* — рэдка; *пóлоп*. 707 *стол'* — часцей; *пата́лок*. 709 *пата́лок* — часцей; *стол'*. 755 *пата́лок*; рэдка — *пакóт*. 769 *стóл'а*; вядома слова *пото́лок*. 775 *стол'* больш пашырана; *пата́лок*. 808 *стóл'а*; вельмі рэдка — *пото́лок*. 809 *стóл'а*; вельмі рэдка — *пото́лок*. 813 *стол'* — назва старая, *пата́лок* — новая. 831 *стóл'*; вельмі рэдка — *пата́лок*. 939 *стóл'*; *пата́лок* рэдка ўжываецца. 988 *стол'*; рэдка — *пакóт*. 989 *стóл'а*; радзей — *пото́лок*. 1003 *стóл'а*; рэдка — *пата́лок*. 1004 *стóл'а*; рэдка — *пата́лок*. 1005 *стол'*; рэдка — *пата́лок*. 1008 *пата́лок* раней называлі *стол'*. 1020 *стол'*; рэдка — *пата́лок*.

У нас. пп. 496, 610 і 783 дыферэнцыруецца назва столі: 496 *стол'* — у хаце; *пата́лок* — у хляве. 610 *стол'*, *пытало́к*; *пакóт* — у анбарах. 783 *стол'* — у хаце; *пото́лок* — у сенцах.

Карта № 229

НАЗВЫ ГАРЫ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 157:

«Як называецца чардак: *гара́, стóль, чарда́к*.?»

Картаграфуюцца назвы гары (чардака): *гара́, чарда́к, ча ха́це, на ха́ту, стóль, пакóт, пóкат, пата́лок, вѣшкі*.

Як на *ха́ц'е* картаграфуецца на *ха́ту* ў наступных нас. пп.: 161, 176, 191, 193, 196, 202, 223, 250, 259, 269, 275, 291, 296, 297, 300, 304, 308—311, 330, 331, 335, 337—340, 431, 434, 447, 451, 465, 705, 711, 729, 769, 787, 814, 847, 850, 851, 855, 859, 865, 889, 895, 898, 900, 901, 906, 918, 920, 922—927, 929, 935—937, 941, 944, 965, 976, 979, 990, 993, 994, 1007, 1017, 1022.

Як *гара́* картаграфуецца на *гара́ў* ў наступных нас. пп.: 9, 26, 28—31, 38, 39, 65, 74, 113, 259, 269, 303, 678, 688, 729, 758, 759.

Фанетычныя асаблівасці на карце не адзначаюцца.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія абазначаюцца на карце агульным адсылачным знакам: 5 *чарда́к* — рэдка; часцей — *стры́х*. 23

стал'ива́н'н'е. 34 чарда́к — рэдка; часцей — на х́ац'е. 35 гара́; радзей — на х́ац'е. 55 чарда́к — рэдка; часцей — на х́ац'е. 64 гара́; чарда́к — радзей; на х́ац'е — часцей. 66 гара́; часцей — чарда́к. 67 патало́к; радзей — чарда́к. 68 гара́; рэдка — чарда́к. 71 гара́; радзей — чарда́к. 73 чарда́к — рэдка; часцей — гара́. 74 чарда́к; пал'ёз, на гара́ — гавораць часцей. 75 чарда́к — гаворыць малодшае пакаленне, гара́ — старэйшае. 78 чарда́к; часцей — гара́. 87 чарда́к; гара́ — больш гавораць. 88 чарда́к; часцей — гара́. 89 чарда́к; часам кажуць на х́ац'е. 91 чарда́к, але больш гавораць на х́ац'е. 128 чарда́к; раней больш часта гаварылі патало́к. 138 стрых. 139 стал'ава́н'н'е; рэдка — гара́. 140 стал'ава́н'н'е. 153 гара́; радзей — чарда́к. 200 гара́; рэдка — чарда́к. 234 гара́; рэдка — чарда́к. 263 чарда́к, стол', пала́ц'и. 299 гара́; радзей — чарда́к. 302 сто́л' — гавораць мясцовыя жыхары, чарда́к — гавораць людзі бывалыя. 303 на х́ац'е, на гара́, але часцей за ўсё гавораць сто́л'. 305 на х́ац'е; чарда́к — мала гавораць. 333 на х́ац'е; радзей — чарда́к. 407 гара́; вельмі рэдка — чарда́к. 444 чарда́к; часцей — гара́. 521 гара́; рэдка — чарда́к. 527 гара́; чарда́к — гавораць малодшае і сярэдняе пакаленне. 529 гара́; рэдка — чарда́к. 536 гара́ — пануючае слова; рэдка — чарда́к, пазнейшае слова. 540 гара́; можна пачуць — на х́ац'е. 562 чарда́к; рэдка — гара́. 586 сто́л', чарда́к — ужываюцца паралельна. 604 на х́ац'е; чарда́к — гаворыць малодшае пакаленне. 658 чарда́к; часцей — гара́. 682 гара́; часам ужываюць чарда́к. 712 пакот́; чарда́к — новае слова. 706 гара́; часцей — сто́л'; рэдка — патало́к. 775 чарда́к; гара́ — больш пашырана. 810 гара́; вельмі рэдка — чарда́к. 813 гара́ — назва старая, чарда́к — новая. 856 гара́, п'асо́тн'ик. 864 гара́, чарда́к; на х́ац'е — найбольш. 866 чарда́к, п'асо́чн'ик. 867 гара́, зап'асо́шн'ик. 890 чарда́к, п'асо́чн'ик. 894 сто́л'; радзей — чарда́к. 910 на х́ац'е; чарда́к — ужываецца рэдка. 969 гара́; вельмі рэдка — чарда́к. 999 гара́; радзей — чарда́к. 1004 гара́; чарда́к; на х́ац'е — ужываецца часцей. 1005 гара́; рэдка — чарда́к. 1020 гара́; рэдка — чарда́к. 1021 чарда́к; часцей — гара́.

Карта № 230

НАЗВЫ ФРАНТОНА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 158: «зашчытак, закот, лабок?»

З прычыны таго, што матэрыял не дае магчымасці дыферэнцыраваць назвы франтона ў хаце і хляве, пры наяўнасці пэўнай назвы на карце ставіцца знак незалежна ад таго, да якога віду будынка гэта назва адносіцца.

Змяшэнне **ф, х, хв, п** у словах *франтон* і *фацыянт* не адзначана.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, які на карце адзначаецца адсылачымі знакамі, матэрыял, у якім сустрэліся заўвагі збіральнікаў: 5 *йэв'ел'*. 6 *йэв'ел'*, *кан'е́ц*. 9 *кан'е́ц*. 20 *лаб'а́к* — зашчытак у хляве; *зашчытак* — у доме. 24 *н'эв'ил'*. 28 *кан'е́ц*. 30 *залобак* — так гавораць

узе; *закот* — гавораць цесляры. 31 *йёв'ил'*. 32 *шчыт* — калі зроблен з дошак; *закот* — калі зроблен з такіх жа бярвенняў, як і сцяна, і з'яўляецца прадаўжэннем сцяны. 36 *шчыт* — з дошак; саломай загнула *лаб'ак*. 49 *шалам'ац'*. 52 *парап*. 56 *закот* — у хляве, *фартон* — у хаце. 60 *закот* — зроблен з бярвенняў; *пазастрэшнік* — з дошак. 67 *закот*; раней называлі *фартон*; цяпер гэта назва амаль не ўжываецца. 73 *фартон* збіваецца з дошак, а ў хляве часта робіцца з саломы. У тым жа значэнні ўжываецца *залобак*. 78 *франтон* або *залобак*; *франтон* ужываецца часцей. 84 *лаб'ак*; зрэдку — *фартон*. 85 *зашчытак*, *закот*. *Зашчытак* — з бярвенняў, часцей робіцца ў свірне. 92 *паруп*. 98 *залабак* — са звычайных дошак, *франтон* — з упрыгожаннямі, разьбой. 101 *фаратон*, у *старбе ўрём'а гаварылі доп зашыц'*. 113 *лэты*, *залобнік*. 125 *прал'от*. 128 *залобнік*. 129 *залобнік*. 133 *франтон* — у хаце; *залобэк* — у хляве. 159 *прыстрэшак*. 163 *застрэшына*. 225 *зашчытак*; *закот* робіцца з бярвенняў. У Курганах няма ніводнай хаты з такім *закотам*, а толькі хлявы. 226 *лім'аў'і*. 238 *шчыт* — з дошак; *закот* — з бярвенняў. 266 *зум'от*. 269 *закот* — у *кл'ец'ах*. 270 *лабав'ік*. 281 *закот* раней быў у амбары. 286 *закот* — у клеці. 288 *закот* — у клеці. 297 *залыбнік*. 299 *шантор*. 307 *франтор* — у хаце. 308 *пакот*. 326 *франтон* — часцей; радзей — *в'іл'чык*. 330 *хрантон* — з дошак. 340 *застрэшына*. 344 *зашчытак* — з саломы, *шчыт* — з дошак. 350 *шчытаван'на*. 352 *закот* — у свірне. 353 *закот* — з дошак; *шчыт* — з саломы. 357 *зав'іл*. 365 *прычолкі*. 430 *зашчытак* — пад страхой, збіты з дошак; *закот* — з бярвенняў, у хляве. 431 *зашчытак*, *закот*; *зашчытак* — у хаце з дошак; *закот* — у гумне, у хляве, пабудаваны з бярвенняў, больш тонкіх, чым у сцяне. 435 *зашчытак* — з дошак, у доме звычайна; *закот* — з бярвенняў, у гумне. 465 *шчыт*, *зашчытак*; старэйшыя людзі часта гавораць і *закот*. 509 *шчыт*; *франтон* — па-новаму. 517 *закрыл'ле*. 525 *шчыт* — у хаце; *закот* — у гумне. 530 *зашчытак* — з дошак; *закот* — *зашчытак* з бярвенняў. 533 *зашчыт*, а *йесл'і ран'ей урўблівал'іс'а брўна*, то *йэта закот*. 536 *зашчытак* — з дошак; *закот* — з бярвенняў. 540 *шчыт*; *закот* у клеці робяць. 550 *зап'эран'не*. 556 *в'іл'чык*. 590 *зум'от*. 604 *зап'ор*. 608 *балк'он*. 609 *налобні*. 614 *хрантон* — у хаце; *налобнік* — у гумне, пуні. 617 *шал'оўка*. 622 *пакот*. 643 *пакот* — у клеці; *закот*. 645 *пакот* — у клеці; *закот*. 647 *пакот* — у клеці; *закот*. 649 *зап'эрына*. 654 *пудшчытнык*. 656 *закут*. 657 *закут*. 658 *закут*. 659 *заку'ток*. 669 *п'ерагар'одок*. 681 *прышчыток*. 692 *зат'ышчэ*. 696 *мур'лата*. 700 *прых'іл'ле*. 703 *прых'іл'ле*. 720 *пудшчытнык*. 723 *в'іл'чык*. 725 *в'іл'чык*. 728 *пацыйец'* *р'обл'ац'* — з дошак; *прыч'ілок* — з саломы. 782 *зад'ок*. 785 *зашчытоўка*. 816 *зашчытак* — з дошак; *закот* — *зашчытак* з бярвенняў. 817 *зашаван'не*. 819 *зашчытак* — з дошак; *закот* — з бярвенняў. Раней *закоты* рабілі не толькі ў гумнах і хлявах, а і ў хатах; зараз *закоты* не робяць. 823 *зад'ок* — з дошак, у хаце, *закот* — з бярвенняў у хляве, у гумне некалі. 824 *зашчытак* — з дошак; *закот* — з бярвенняў. 828 *шал'аван'не*. 831 *закот*; радзей — *зашал'аван'на*. 842 *шал'еван'не*.

849 *забóй*. 861 *лóб'ик*. 899 *хварсóн*. 901 *зашы́ўка*. 914 *залоб-н'ик* — з саломы; *франтон* забіваецца шалёўкай. 920 *зап'эруван'н'е*. 922 *задóк*. 931 *храйтон*. 993 *зашол'óўка*, *шол'óўка*. 1001 *засланка*. 1005 *зашчытак*; у старóйе *урём'а называ́л'и лоп*. 1008 *зашел'евац'*. 1010 *ахв'ицыйат* або *франтон*; часцей кажуць *ахв'ицыйа́к*. 1013 *прычолак*. 1017 *зако́та* — *франтон*; *прычолак* — з саломы. 1019 *мурлаты*.

Як *шчыт* картаграфуецца *шчыток* у наступных нас. пп.: 254, 460, 708, 716, 723, 725, 745, 752, 783, 786, 789, 936; *шчытак* — 937; як *лабяк* картаграфуецца *лаба́к*: 682, 872, 874, 877, як *фацыят* картаграфуецца *пацыет*: 726, 727, 728; як *закот* картаграфуецца *закат*: 284, 319; як *зашчыт* — *зашч'ит'*: 948, 950, 972; як *залóбак* — *залаба́к*: 55, 98; як *лоб* — *лобик*: 565, 861; як *франтон* картаграфуецца *фартон*: 56, 73, 81, 83, 84, 88, 91, 104, 106, 226, 227, 228, 275, 276, 292, 898; *фаратóн*: 101; *фатóн*: 67; *хвартóн*: 259, 605, 611, 613; *франтор* (*хрантор*): 294, 296, 300, 301, 305, 307, 314, 328, 338; 895; *хрантора*: 602; *хрантоль*: 624; *фрайтон* (*храйтон*): 925, 931. Адводзіцца ад картаграфавання слова *лабок*, паколькі яно ў большасці выпадкаў не мае тлумачэння; калі ж ёсць тлумачэнне, то слова *лабок* выступае не ў значэнні *франтона*, а абазначае стрэшку над *франтонам*. Слова *лабок* сустрэлася ў наступных нас. пп.: 86, 99, 145, 178, 189, 190, 194, 250, 268, 270, 278, 314, 328, 332, 333, 350, 351, 351, 356, 358, 363, 372, 390, 408, 446, 450, 459, 461, 498, 499, 502, 529, 547, 562, 565, 574, 576, 585, 611, 620, 638, 676, 776, 829, 856, 858, 859, 860, 866, 869, 870, 879, 884, 903, 904, 907, 908, 913, 953, 966, 988, 1002, 1006, 1007.

Слова *лабок* картаграфуецца адсылачным знакам у нас. пп. 422 і 586, паколькі ў матэрыялах указваецца, што гэтым словам называецца *франтон*.

Адводзіцца ад картаграфавання таксама слова *галубнік* у нас. пп.: 310, 313, 324, 330, 331, 338.

Не картаграфуюцца словы, якія пададзены ў дужках і праз злучок і разглядаюцца як тлумачэнні: 729 *пацыйеты* (*зашчытак*). 764 *пацыйат* (*зашчытак*). 1017 *закота* — *франтон*.

Карта № 231

НАЗВЫ БУДЫНКА ДЛЯ АВЕЧАК

Карта складзена на матэрыяле пытання № 159:

«Як у вас называецца будынак для авечак: *аўчарня*, *кату́х*...?»

Як *аўчарн'ик* картаграфуецца слова *аўчарн'а* ў наступных нас. пп.: 3, 20, 22, 49, 57, 59, 61, 83, 85, 86, 88, 90, 103, 107, 108, 109, 110, 112, 114, 116, 119, 122, 143, 144, 145, 147, 156, 173, 174, 178, 182, 185, 187, 188, 189, 190, 192, 198, 200, 201, 202, 206, 208, 212, 214, 225, 240, 244, 246, 251, 254, 256, 257, 258, 262, 266, 268, 270, 272, 278, 281, 289, 307, 309, 312, 315, 320, 323, 325, 326, 331, 336, 337, 340, 357, 373, 376, 384, 390, 391, 399, 400, 407, 421, 423, 425, 429, 430, 436, 437, 442, 451, 452, 462, 469, 476, 483, 495, 509, 516, 518, 519, 526, 537, 538, 542, 549, 551, 555, 557, 561, 562, 563, 566, 569, 570, 572, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 589, 593, 594, 595, 596,

597, 598, 601, 602, 603, 611, 616, 617, 620, 621, 622, 627, 629, 630, 632, 635, 639, 640, 644, 649, 658, 668, 674, 675, 681, 691, 697, 707, 713, 714, 715, 720, 721, 722, 723, 725, 745, 752, 766, 771, 773, 782, 789, 790, 798, 803, 814, 825, 826, 827, 830, 832, 833, 843, 845, 859, 860, 861, 863, 864, 869, 870, 873, 875, 876, 877, 878, 881, 882, 884, 886, 894, 895, 897, 901, 903, 904, 905, 907, 908, 910, 911, 913, 915, 916, 922, 924, 926, 929, 933, 957, 964, 980, 988, 1002, 1006, 1009, 1011, 1013, 1015, 1016, 1018, 1022.

Як *аўчарн'ік* картаграфуюцца словы у наступных нас. пп.: *ав'эчн'ік* 195, 233, 249, 264, 350, 370, 388, 475, 486, 510, 573, 653, 654, 656, 662, 678, 688, 689, 690, 696, 699, 700, 702, 703, 704, 718, 730, 732, 733, 736, 738, 741, 750, 760, 777, 797, 801, 806, 947, 948, 961, 1007, 1013, 1019; *ав'эшн'ік* 87; *аўчарн'ічык* 105, 238; *аўчарычка* 573; *аўчарка* 308, 313, 314, 317, 326, 330, 331, 332, 333, 335, 338, 339, 574, 575, 586, 587, 588, 605, 615, 618, 619, 623, 624, 628, 636; *аўчарак* 893; *аўчарык* 630; *аўчарн'ічак* 54, 238; *аўчарн'іца* 610, 612; *ав'ачн'ік* 11, 19; *ув'эчнык* 655; *учарн'а* 631, 646, 648; *в'ечарн'ік* 971; *аўчўх* 54.

Як *хл'еў* картаграфуюцца словы: *хл'авок* 1, 68, 70, 75, 97, 121, 125, 131, 232, 235, 314, 529; *хл'авочак* 31; *хл'авушок* 419, 458, 755, 853; *хл'ав'эц* 14, 17, 44, 45, 46, 47, 71, 348, 548; *хл'еўчык*, *хл'аўчык* 19, 82, 252, 263, 278, 396, 426, 439, 477, 799, 922, 970, 1003, 1004, 1005; *хл'аўчўк* 155, 279, 437, 800, 853, 942, 1002, 1017, 1021, 1022; *хл'евўшн'ічак* 886; *хл'аўшок* 835.

Як *катўх* картаграфуюцца слова *катушок* у наступных нас. пп.: 5, 10, 48, 303, 488, 514, 818.

Як *заўаратка* картаграфуюцца словы ў наступных нас. пп.: 119 *пр'у-варотка*; 370 *заўарода*; 485, 843 *заўарадак*; 494, 496, 499, 501, 513, 517, 535 *п'арэўаратка*; 685 *завурад*.

Адзінкавыя назвы картаграфуюцца агульным адсылачным знакам у наступных нас. пп.: 154, 157, 159, 160, 170 *ав'арн'ік*; 168 *крўл'іца*. 692, 936, 939, 960, 962, 986 *кўчка*. 98, 165, 758, 791, 795 *абора*; 230 *кру-л'ак* для *ав'эчак*; 617, 643 *й'асл'и*; 745 *кл'етачк'и*.

Адводзіцца ад картаграфавання слова *катўх* у нас. пп. 20, 55, паколькі яно ўжываецца ў значэнні *й'асл'и*, куды складаюць сена.

У наступных нас. пп. прыводзяцца заўвагі збіральнікаў: **9** *хл'еў* — для авечак; спецыяльных хлявоў для авечак звычайна не будуюцца. У хляве для авечак робяцца *катух'и*, якія называюцца *завараткам'и*. **11** *ав'ачн'ік*; калі ў адным хляве, то — *заваратк'и*. **12** *ав'ачайа заваратка*. **13** *аўчарн'ік* — у калгасе; *заваратка* — дома. **19** *ав'ачн'ік*, *хл'аўчдык*; калі ў хляве, то — *заваратка*. **30** *аўчарн'ік* адгароджваюць для авечак у хляве. **55** *хл'еў* — агульная назва будынка для ўсёй жывёлы. Гэты *хл'еў* разбіваецца на *заваратк'и*, у якіх стаяць авечкі. **60** *аўчарн'ік* — калгасны будынак. **63** *аўчарн'ік* — у калгасе; *заваратка* — для авечак у хляве. **65** *аўчарн'ік* — асобны будынак для авец; *катўх* — адгароджаны для авец у агульным хляве. **70** *хл'авок* адгароджваецца авечкам у хляве; *аўчарн'ік* — будынак для авечак у калгасе. **75** *хл'авок* — авечкі стаяць у *хл'авочку*, а некаторыя будуць асобны *хл'авок* для авечак. **78** *зыўэрац'*; *аўчарн'ік* — у калгасе. **87** *ран'ей ав'эшн'ік'и зв'ал'и*, *прыбудовывал'и ў канцы бал'шова хл'авы*; *йос'ц'и ў калхоз'е*. **98** *хл'еў* —

невялікі будынак для авечак і іншай жывёлы; *абора* — вялікі будынак у калгасе. 101 *аўчарн'ік* — месца для кароў, коней, авец, свіней; будаваўся пад адной страхой; у калгасе паасобна будуюць. 104 *аўчарн'ік* — раней і зараз. 106 *аўчарн'ік* — зараз у калгасе. 119 *аўчарн'а* — для авечак, а ў калгасніка — *пр'ічаротка*. 125 у хляве для авечак адгароджаны *хл'авок*. 128 *хл'еў* — для жывёлы; *аўчарн'ік* — для калгасных авечак. 133 *аўчарн'ік* знаходзіцца ў хляве. 151 *аўчарн'ік* будуюцца за гумном. 165 *абора* — авечкі стаяць разам з каровамі. 170 *ав'арн'ік* — у калгасніка; *аўчарн'ік* — у калгасе. 176 *аўчарн'ік* — невялікі будынак для авечак пры хляве. 193 *аўчарн'ік* — раней і зараз. 206 *аўчарн'а* — зрублены ў хляве пры сцяне маленькі хл'еўчык з трох сцен. 209 *аўчарн'ік* — калгасны будынак. 218 *аўчарн'ік* — калі многа авечак, але ў гаспадара проста — *хл'еў*. 228 *хл'еў* для авечак асобна не будуецца, авечкі стаяць разам з каровамі. 243 *хл'еў* — для авечак. 249 *ав'ачн'ік* — *ав'еч'чы* *хл'еў*; *аўчарн'ік* — асобна пабудаванае памяшканне. 296 *аўчарн'ік* — асобны *катўх* у агульным хляве. 297 *аўчарн'ік* — у калгасе; *зычаротка* — у гаспадара. 298 *аўчарн'а*, *катўх* — раней і зараз у калгасе і калгаснікаў. 316, 321 *аўчарн'ік*; у калгаснікаў — *пўн'а*. 342 *аўчарн'ік*; *хл'еў* *н'е* *назав'еш*. 362 *катўх* — адгароджанае месца ў хляве. 374 *хл'еў* — для авечак; *хл'еў* разгароджан на *зачарадк'і*. 406 *ав'ечайа* *зачарада* — адгароджанае месца ў хляве для авечак. 407 *аўчарн'а* — вельмі рэдка, паколькі асобных будынкаў для авечак амаль што не сустракаецца; авечкі стаяць разам у хляве. 421 *аўчарн'а* — у калгасе. 425 *аўчарн'а* — у калгасе; *хл'еў* — у гаспадара. 429 *аўчарн'а* — дзе стаіць многа авечак; *зачарадка* — дзе стаіць адна-дзве авечкі. 430 *аўчарн'а* — для авечак у калгасе; *катўх* — месца ў хляве, адгароджанае для авечак. 453 *хл'еў*, *катўх* — у гаспадара; *ваўчарн'ік* — у калгасе. 459 *хл'авя* для авец асобна не будуецца. 464 *аўчарн'ік*; *ав'ечн'ік* — часцей у калгасе. 465 *аўчарн'ік* — у калгасе; *катўх* — у гаспадара ў хляве. 466 *хл'еў* — у гаспадара; *аўчарн'ік* — у калгасе. 471 *катўх* — у хляве; *аўчарн'ік* — у калгасе. 493 *хл'еў*; *катўх* — для авец у агульным хляве. 496 *п'ар'еуаратка* або *катўх* — для авец у гаспадара; *аўчарн'ік*, *катўх* — калгасныя. 499 *аўчарн'ік* — у калгасе; *зачарадка* — у гаспадара. 501 *аўчарн'ік* — як асобна, спецыяльна для авец, а так — *п'ар'еуаратк'і*. 509 *аўчарн'а* — у калгасе; *катўх*, *аўчарн'ік* — у гаспадара. 511 *аўчарн'ік* — у калгасе; *аўчарн'ік*; *хл'еў* — у гаспадара. 516 *хл'авушок*; *аўчарн'а* — у калгасе. 518 *катўх* — для авечак у гаспадара; *аўчарн'а* — у калгасе. 535 *пр'ічарат*; *аўчарн'ік* — калгасны будынак. 613 *аўчарн'ік* — у калгасе; *пўн'а* — у гаспадара. 617 *катўх* — для адной авечкі, *аўчарн'а*; *йасл'і* — дзе многа стаіць авечак; *катўх*. 628 *пўн'а* — для авец; *аўчарн'ік*, *аўчарн'а* — у калгасе. 701 *хл'ів*, *овчарн'ік* — у калгасе. 702 *овечнык*; часцей — *хл'ів*. 706 *аўчарн'ік* — раней былі ў маёнтках; *хл'еў*. 707 *хл'еў*, *аўчарн'а* — у калгасе. 745 *аўчарн'а*, *аўчарн'ік* — у калгасе; для авечак у хляве клетачку адгароджваюць. 750 *катўх* — адгароджанае месца ў хляве для авец калгасніка; авечкі стаяць разам з каровамі. 752 *аўчарн'а*, *аўчарн'ік* — у калгасе. 761 *аўчарн'ік* — у калгасніка. 764

вайчарнык; заўгород — у хляве робяць. 779 хл'ёў, заўарада — адгароджанае месца ў хляве. 795 абора, айчарн'ік — у калгасе, а раней авечкі стаялі ў адным хл'ове. 798 хл'оў, айчарн'а — у калгасе. 814 айчарн'а — у калгасе; прыўарац' — у калгаснікаў. 818 айчарн'ік — для калгасных авечак; катушók — у гаспадара. 827 айчарн'а — у калгасе. 828 хл'ёў; айчарн'ік — у калгасе. 829 айчарн'ік — у калгасе, а раней у хляве адгароджвалі айчарн'ічак. 831 айчарн'ік. Раней не было такой назвы, акрамя што называлі месца для авечак — хл'ёў. 832 айчарн'а, айчарн'ік — зараз у калгасе. 871 айчарн'ік — у калгасе. 874 айчарн'ік — у калгасе; хл'ёў — у гаспадара. 882 айчарн'ік — у калгасе. 894 айчарн'а; радзей — катух. 897 айчарн'а — у калгасе. 915 айчарн'ік, айчарн'а — у калгасе. 922 хл'ёўчык — асобны; айчарн'а — у калгасе. 960 хл'іў — агульны будынак для жывёлы; кўчка — месца для авечак. 988 айчарн'а; рэдка — катух; абора — у калгасе; хл'ёў — у гаспадара. 999 айчарн'ік — у калгасе, хл'ёў — у гаспадара. 1002 айчарн'а — будуюцца ў адным будынку; хл'еўчук. 1007 ав'ечн'ік — у хляве. 1011 айчарн'а — у калгасе; хл'ёў — у гаспадара.

Карта № 232

НАЗВЫ АГАРОДЖАНАГА МЕСЦА ДЛЯ ЖЫВЁЛЫ Ў ПОЛІ ЦІ ЛЕСЕ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 160:

«Агароджанае месца для жывёлы ў полі, лесе: *пастайнік, кашара*, ...неагароджанае: *стойла*...»

На гэтай карце картаграфуюцца словы *кашара, загарадзь, выгарадзь, загарадка, выгарадка, загарада, загарад, пастайнік, загон, майдан*, якія ўжываюцца для абазначэння агароджанага месца для жывёлы ў полі ці лесе.

Адказы на пытанне № 160 «б», якія змяшчаюць назвы неагароджанага месца для жывёлы ў полі, лесе, пры складанні гэтай карты не ўлічваюцца.

Паколькі слова *пастайнік* вядома як назва агароджанага месца для жывёлы ў полі або лесе, то гэта слова картаграфуюцца ў пералічаных ніжэй нас. пп., хоць з адказаў не відаць, агароджанае ці неагароджанае месца яно абазначае: 7, 8, 20, 25, 27, 29, 31, 37, 38, 39, 57, 76, 77, 143, 144, 171, 173, 183, 188, 215, 221, 224, 357, 426, 435, 653, 655, 662, 675, 684 *пастайнік*. 68 *быў раныш, пастайнік называўся, н'ідал'ока ат хл'івя*. 82 *пастайнік* — у лесе. 175 *пастайнік* — для кароў у полі. 413, 415 *пастайнік* — у полі, лесе. 529 *пастайнік*. 715 У полі называецца *пастайнік*. 904 *пастайнік, кашара, стойла*.

Слова *майдан*, як гэта вынікае з адказаў, у сямі нас. пп. абазначае агароджанае месца для жывёлы ў полі або лесе, таму яно картаграфуюцца і ў іншых чатырох размешчаных па суседству нас. пп., хоць з матэрыялаў па гэтых пунктах не відаць, якое месца (агароджанае ці неагароджанае) называюць гэтым словам: 348 *у майдан заган'і каравё*.

682 *за́город, ст'йло, майдán.* 686, 687, 695 *майдán.* 689 *майдán;* неагороджанае — *ст'йло.* 693 *майдán* — у полі, неагороджанае — *ст'йло.* 694 *майдán* — агороджанае месца. 700, 703 *майдán* — агороджанае месца для жывёлы пры доме, у полі, лесе. 702 *майдán* — агороджанае месца.

У наступных нас. пп. адпаведныя знакі ставяцца на аснове адзначанай у матэрыялах формы ўскосных склонаў або назоўнага склону множнага ліку картаграфуемых слоў: **13** *пастайн'ік'ў — аґаро́жанайе м'ёсца, у л'ёс'е жыв'обу заґан'айуц'.* **165** *заґаратк'ў.* **259** *стойла, выґыратк'ў.* **292** *выґырытк'ў; н'а аґаро́джаныи — выґуаны.* **294** *выг'эртк'ў.* **383** *каро́вы на по́л'и стайа́ц' у заґарадз'ў.* **562** *заґарадз'ў.* **821** *каша́ры — аґароджанае месца ў полі.* **942** *У полі — каша́ры.*

Чырвоным адсылачным знакам даюцца словы аднаго кораня з сло-
вам *кашара*. Назвы агароджаных месц для жывёлы ў полі, лесе, утвора-
ныя ад дзеяслова *гарадзіць*, даюцца зялёным адсылачным знакам: **2**
ўзражэнка. **34** *выўгарадн'а* — *зўгарадка на пól'и з'е-н'ибуз', куды кón'и*
заўан'ал'и. **35, 52, 90** *выўгаражн'а*. **36** *выўгарадн'ик*. **47** *аўарóда, зы-*
ўгарада. **67** *выўгаражн'а* — агароджанае месца ў полі ці лесе. **70** *зыга-*
радак — куды заганяюць толькі калгасных кароў. **73** *зыўтражн'а, зы-*
ўтрац'. **88** *выўгаражы* — у полі. **102, 120** *изгэрэз'*. **116** *ўарóж*. **124**
пагнаў у прыгартку. **130** *выўгараж*. **138** *выўгарадн'а* — для коней.
139 *выўгарадн'а*. **158, 164** *выўгарадн'а* — агароджанае месца для жы-
вёлы пры доме, у полі, лесе. **160** *абўарóтка*. **162** *выўгарадн'и*. **170** *зў-*
гарадн'а быва́йа н'ипадал'óку дóму, з'е найв'ёнцэй (найбольш) кустóй;
выўгарадн'а, зўгарадн'а — адно і тойе ш. **174** *зўгарадн'а*. **196** *зыўра-*
да — называлі даўней. **203** *ўаражэнка*. **344** *кашáр* — *туда хóдз'ац'*
дайц' каровы. **350** *у л'ес'и ўарадз'ил'и ўарóччык, з'е стайáла бýдла*.
421 *аўарóжа* — *у пол'и*. **428, 432** *ўарадн'ик*. **463** *ўарóжа*. **483** *пры-*
ўарат. **524** *прыўарат*; каровы *хварéл'и в'ёл'м'и, йих н'и ўнáл'и дамóй,*
прыўарат зраб'ил'и. **561** *аўарóжанн'а*. **733** *оўорóжа*. **740** *ўорычык*.
764 *у пól'и, л'йсе* — *кошáрн'ик*. **868** *аўарóжа*. **951** *ўорóд*. **958** *ка-*
шáрыо. **973** *оўорóт*.

Адзінкавыя назвы агароджанага месца для жывёлы ў полі, лесе абазначаюцца агульным адсылачным знакам: **70** *л'ётн'и л'аў'еры дл'и кароў.* **222** *даржн'ік, стойла.* **233** *агароджаныя стойн'и дл'и кароў, п'іраносная зыгарац'.* **326** *у пол'и, л'а л'есу л'аў'ір.* **328, 342, 388, 634** *л'аў'ір.* **423** *л'аў'ер, выўан.* **427** *выўан* — агароджанае месца для жывёлы ў лесе, полі. **458** *дóржн'ік;* неагароджанае — *паша.* **459** *п'ас'б'ишча* — агароджанае месца ў полі. **464** *даржн'ік* — агароджанае месца, у якім памешчыкі трымалі скот. **466** *пастаўн'ік, л'аў'ер;* неагароджанае — *стойло.* **494** *у пол'и р'об'ац' л'аў'іры дл'а калгасных с'в'ін'ей.* **498** *йак у пол'и агароджана* — *выўан.* **509** *стан* — агароджанае месца ў полі за сямом. **511** *У полі, у лесе агароджана для кароў* — *дóржн'ік, л'аў'ер.* **523** *выўан* — агароджанае месца ў полі за вёскай каля рэчкі; *стан* — агароджанае месца для кароў у лесе, бываюць і неагароджаныя. **540** *дрыжн'ік* — месца, агароджанае плотам. **546** *дражн'ік, стан.* **564** *в'скут;* неагароджанае — *стан.* **565** *л'аў'іры* — для кароў. **633** *заўон* —

для кароў; *лаў'ир* — для свіней. 634 *лаў'ир*. 730 *пáзбышче* — агароджанае месца для жывёлы; *стыло* — тое ж самае каля дома. 779 У полі для жывёлы робяць *вал'эшн'ик*, *заўараду*. 815 *лаў'иры*; для неагароджанага месца назвы няма. 818 *апón*, *кашáра*; неагароджанае — *сто́йло*. 905 *кашáра* — *дл'а дн'о́ўк'и*; *дл'а л'эта* — *лаў'ер*. 942 *лаў'ер* — у *кустах* (у *калхоз'и*); *сто́йла* — не агароджана. 958 *пл'от'áнык*.

Слова *стойла* звычайна ўжываецца як назва неагароджанага месца ў полі або лесе, на якім ставяць жывёлу ў абедзенны час. У тых выпадках, калі з адказаў вынікае, што словам *сто́йла* называюць агароджанае месца ў полі, лесе, яно абазначаецца агульным адсылачным знакам: 81 *сто́йла* — *дл'а калўáсных каро́ў йес'*, *аўаро́жанайе*. 84 у *пóл'и зеўара́ц'* або *сто́йла*, *зе аддыхáйе скот*. 87 у *пóл'и назывáйуц'* *сто́йла* — *там скот нач'у́йиц'*, *там и дб'у́ц'* *каро́ў*. 225 *сто́йла* — *аўаро́джанайе* або *н'е*. 235 *сто́йла* — агароджанае месца для жывёлы як у полі, так і дома. 236 *сто́йла* — *пры л'эс'и аб'аўаро́дз'ац' кру́óm*. 277 *сто́йла* — агароджанае месца, *пáс'ц'б'ишча* — неагароджанае. 399 *сто́йла* — месца, куды заганыюць жывёлу. 480 *каро́вы л'этам заўан'áйуцца ў сто́йла*, у *пóл'и йно заўаро́жанайа*; *н'езаўаро́жанайа м'эсца назывáйецца пáша*. 499 *каро́вы мо́уц'* *пастáйáц'* у *сто́йле*. 500 у *пóл'и так ўаро́з'ац'* *сто́йла*. 617 *сто́йла* — месца, дзе стаяць калгасныя каровы ў час даення. Можа быць агароджанае і неагароджанае. 651 *сто́йло*. 702 *сты́ло*. 712 *сто́йла* — новае слова, абазначае агароджанае месца для жывёлы ў полі.

Адводзяцца ад картаграфавання матэрыялы, якія не даюць падстаў сцвярджаць, што тое ці іншае слова абазначае агароджанае месца для жывёлы ў полі, лесе, а таксама матэрыялы, у якіх няма падзелу на падпункты: а) агароджанае месца для жывёлы пры доме і б) агароджанае месца для жывёлы ў полі, лесе, у выніку чаго немагчыма вызначыць, пры доме ці ў полі, лесе называюць прыведзенымі ў адказах словамі агароджанае месца для жывёлы: 29 *пастáйн'ік*. 59 *ўаражн'á*. 74 Даўней у аднаасобніцкай гаспадарцы быў *з'ан'н'ік*. 76 *пастáйн'ік*. 83 *выстáй*. 92 *ўаражн'á*. 129 Агароджанае месца для жывёлы называецца *аб'ы́арац'*. 149 *заўаратк'и* — для жывёлы. 153 *вы́уан*. 154 *заўаратка*, *вы́уарадн'а* — ужываюцца паралельна. 157 *пастóй*. 176 *пáс'ишча*, *вы́уан*. 182 *заўаратка*; вельмі рэдка — *пастáйн'ік*. 186, 208, 212, 345, 361, 364, 559, 657 *вы́уан*. 214, 217 *ўаро́жа*. 216 *даржн'ік*. 219 *з'аржн'ік*. 238 *пáўз'о́н*. 243 *пáўз'о́н*, *з'е дн'у́йуц'*. 304, 323 *зўаро́да*. 318 *заўарадка*. 322, 420, 592, 732, 954 *заўараз'*. 325, 416 *аўаро́жа*, *пастáйн'ік*, *сто́йла*. 337 *л'ивáда*. 339 *ста́йн'а*. 349 у *пóл'и пас'éйано што* — *заўо́н*, а *дóма таксáма заўо́н*. 366 *заўороз'* — у *йой стáйиц'* *жыв'óла и нóччу и дн'óм*. 373 *паўо́н* — у лесе ці ў полі. 379 *заўарадка* — з надворку. 389 *то́л'к'и йе вы́уан*. 391 *пáша*. 403 *стан*, *вы́уан*. 409 *заўараз'* *аб'аўаро́жанайа*. 410 *паўо́н*. 443 *ўаро́жа*, *сто́йла*. 456, 489, 756 *заўарат*. 457 *вы́уан* — *вы́пус'ц'им туды св'ин'éй*, *каро́ву*. 470, 544, 589, 669 *заўарада*. 476 *аб'аўаро́жа*, *сто́йла*. 485 *сто́йла*, *заўаратка*, *заўараз'*. 486 *пры́уум'éнн'а*, *вы́уан*. 487 *заўарац'*, *кашáра*; *пастáйн'ік* — *ўéта кусóчак с'анакóсу кал'á аўаро́да*. 497 *пру́м'ён'*, *пастáйн'ік*, *сто́йла*; *пру́м'ён'* — на *йим тра́ва рас'ц'é*. 503 *вы́уан* — у канцы сяла, куды га-

няюць каровы і коні. 514 кароўскі стан, выган — кароўскі. 517 прыгарад. 527 стан — месца для кароў у полі або лесе. 537 заўырыз'. 538 дрыжнік. 547 заўараз', стойла. 548 выган — у полі. 549, 595 ўарожа, стойла. 573 стойла, кышара. 577 заўэрэда, кышара, стойла. 598, 609 заўон. 612 заўырыз', стойла, з'ан'нік. 615 заўон, стойла, праўон. 616 стайна. 620 заўон, кышара. 623 выпуск, выган. 641 выган, стойла. 659 убора. 677 студоило, выгон. 704 прычуннык. 705 надворак. 716 стойливо, стыйливо — агароджанае месца для жывёлы. 718 поскоўіна. 723 н'ўка — у лесе; двёр — дома. 725 у л'есі йе н'ўка, дома — двёры. 737 майдан. 739 пасв'іско або попас. 758 на стайлі. 767 ўорожа. 768 кўн' пошбў на ўрудок; стўило. 769 ўумно, заўороз', пастойнык, стойло; сярэдн'ўе на стойлы скотына. 785 прыўм'ен'їе. 788 ўарожа, кашара, стойло. 802 кошара. 803 кошара — крыты хлєў; стойла — часовы хлєў. 804 пастайнік — подўал'істы л'есок. 841 прызаўрудок. 872 прыгарад; часта — кашара; радзей — заўарадак. 898 аўарожа, у заўараз'і. 928 стойла — агароджанайе дл'а жыв'олы месца. 938 кашара, заўаратка. 955 заўороз', кошара. 964 кошара. 972 кошара — жывёла стаіць днём і ноччу. 996 ўарожа, кашара.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, дзе ёсць заўвагі збіральнікаў і носьбітаў дыялекту аб картаграфуемых словах: 9 пастайнік — агароджанае месца для жывёлы каля возера. 10 пастайнік — для кароў; халадок — для коней. 22 пастайнік — заўарожанайе; стойла — н'езаўарожанайе. 71 зыгарада — агароджанае месца ў полі, куды заганыюць жывёлу ў час абед. 72 у л'ётн'і п'ерыйат скот стайіць у пастайніку. 79 Кароў заганыюць нанач у пастайнік. 88 выгаражы — у полі. 239 у пól'і, у л'ес'е, на калчасным двары — кашара. 249 зыўэраз' — агароджанае месца для жывёлы ў лесе. У полі заўараз'ей не робяць. У лесе іх рабілі, калі хавалі скаціну ад фашыстаў. 326 у пól'і л'а л'есу — лаўір; н'еаўарожанайе м'есца — стан, так у стар'інку пр'і цар'і называл'і. 372 на пól'і заўарада на каранц'ін. 413 у пól'і, у л'ес'е — пастайнік. 431 У полі, лесе — пастайнік, куды заганыюць скаціну на дзень. 438 кашара — аўарожанайо м'есцо дл'а скац'іны у пól'і і кал'а будынку. 465 заўароз'; зараз заўараз'і ў полі і лесе не будуюцца. 509 у пól'і — зыгарац'; стан — выгаражанайе м'есца. 511 у пól'і, у л'ес'е аўарожана дл'а кароў — доржнік, лаўер. 524 каровы хварэл'і в'эл'м'і, йіх н'і ўнэл'і дамбў, прыгарад зраб'іл'і. 541 кашара — агароджанае месца ў полі. 564 заўарад заўараз'іл'і, каровы стайаць. 565 заўараз' аўараўуіуц' каровам; лаўіры — дл'а кароў. 617 заўон — робіцца ў полі для кароў. 628 заўырыз' у пól'е рбб'уц'; у заўырыз' заўын'айуц' с'в'ін'ей. Заўон рбб'уц' у кустах, зыўын'айуц' кароў і дбб'уц'. 636 кашара выўыраўывайіцца на пól'і, йак аўарод, выўыраўывайуц' пр'аслам. 762 У полі, лесе — кошара; пастойнік — месца, дзе пасвяць коней. Неагароджанае месца называецца стойло. 784 кашара — агароджанае месца ў полі, дзе начуе скаціна, якую гоняць далёка ад вёскі на выпас. 790, 796, 840 кашара — агароджанае месца для жывёлы ў полі ці пры доме. 795 кошара булэ, йак іше н'і

було колхóзаў (агароджанае месца на полі ці ў лесе). 797 *коша́ра* была раней. Зараз гэта слова зрэдку ўжываецца ў мове. 805 *за́раз у колхо́з'і зробі́л'і коша́ру, а ра́н'ше н'е роб'і́л'і*. 810 *коша́ра* — вялікае агароджанае месца ў полі. 831 *каша́ра* — агароджана на 70—100—150 кароў. 841 *коша́ры ў л'ёс'і ўрозо́ўл'і*. 844, 845 *коша́ра* — агароджанае месца пры доме, у полі і лесе. 942 *ла́ў'ер — у кустах, каша́ры — у по́л'і*. 974 *каша́ра* — у полі, лесе; *забо́н* — у полі агароджаны. 975 *коша́ра* — дзе жывёла стаіць і днём і ноччу. 979 *коша́ра* — агароджанае месца ў лесе ці каля хаты. 1004 *коша́ра заку́тана жёрз'ем дла́ худóбу*.

Карта № 233

НАЗВЫ БУДЫНКА З ПЕЧКАЙ ДЛЯ СУШКІ СНАПОЎ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 161:

«Будынак для сушкі снапоў: а) з печкай: *ёўня, ёўня, авін...*»

Адводзяцца ад картаграфавання назвы будынкаў, якія выкарыстоўваюцца не для сушкі, а для складання снапоў, а таксама словы *ла́зня, ба́ня* як назвы будынка, які ў некаторых месцах Беларусі выкарыстоўваецца толькі для сушкі ільну. Звычайна ж у межах Беларусі гэты будынак прызначаецца для мыцця людзей: 13 *ба́н'а з п'ечкай, сўшац' снапы́*. 21, 22, 29, 31, 46, 61, 85, 94, 97, 101, 109, 124 *ток*. 73 *шаха́ або нав'ёс*. 87 *шаха́* — крыша на чатырох стаўбах. 88 *пун'а*. 98 *шала́ш*. 144 *ла́зн'а — дла́ сўшк'і л'на*. 155 *л'он сўшац' у ла́зн'і*. 160 *ла́зн'а*. 165 *ба́н'а*. 188 Для сушкі снапоў ільну выкарыстоўваецца *ла́зн'а*. 221 *ла́зн'а*. 463 *ба́н'а*. 483 Сушаць снапы ў *ла́зн'і*. 776, 779 *ўмнó*. 780 *ла́зн'а* — у большасці сушаць лён.

Адзінкавыя назвы будынка для сушкі снапоў аднаго кораня з словам *ас'ёц'* даюцца зялёным адсылачным знакам, назвы, утвораныя ад дзеяслова *сушы́ць* — жоўтым адсылачным знакам. Словы *вав'ін* (нас. п. 308), *в'ин'* (нас. п. 620) картаграфуюцца як слова *ав'ін*. Іншыя адзінкавыя назвы будынка для сушкі снапоў абазначаюцца агульным адсылачным знакам.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, у якім ёсць заўвагі збіральнікаў і носьбітаў дыялекту аб картаграфуемых словах: 4 *ав'ін — с п'ечкай; снапы в'ешайц' на жёртк'і і па́л'ац' п'еч*. У *сушы́лцы сўшац' з'арно́*. 6 *суша́рка — л'он сўшац'*. 7 *во́с'иц' — для сушкі снапоў*. 8 *у во́с'иц'е л'он сушы́л'і*. 10 *во́с'ец'* ужывалася раней; *сушы́лка* — цяпер. 17 *ас'ёц'* — прыбудова пры таку. Унутры яе мелася печка. Уверсе паралельна радамі прымацоўваліся жэрдкі, на якія ставіліся снапы для сушкі. 20 *во́с'ац'* ужывалася раней. 30 *во́с'иц'* — даўней снапы сушылі, зараз там лён сушаць, як мнуць. 33 *во́с'иц'* — з печкай, для сушкі снапоў. 35 Раней былі *ас'ёц'і*. 36, 37 Лён сушаць у *ас'ёц'і*. 39 *снапы сушы́л'і у ас'ёц'і*. 43 *ас'ёц'* — *дла́ сўшк'і снапо́ў*. 49 Снапы сушаць у *ас'ёц'і*, якую прыбудоўваюць пры таку. 64 *ас'ёц'* — з печкай, у адным канцы снапы сушылі, у другім ток зроблен. 69 *ас'ёц'* — *с п'ечкай на по́л'і, а ран'ей — у таку*. 70 *ас'ёц'* была раней. 71 *ас'ёц'* —

дз'е сўшуц' дабро. Пры ас'е́ц'у ток, п'е́чка и цапк'у́; на йих ста́в'ил'и дабро́. 75 ас'е́ц'у даўн'е́й был'у́, цап'е́р н'ичо́га н'амá. 77, 78, 82, 88, 94 ас'е́ц' — з п'е́чкай. 81 ас'е́ц' — з печкай; к ас'е́ц'у прыстра́йвайшца ток. 83 вóс'иц' — месца для сушкі; там можа быць і печка. 92, 93, 96 р'у́шка. 95 сушэ́л'н'а. 106 йо́ўн'а — нъ таку́. 117 сушы́л'н'а. 119 сўшац' сьнапы́ у р'е́йи с п'е́чкай. 121 йо́ўн'а на ўаро́з'у стай'иц'. 124 йо́ўн'а — з'е сушы́л'и сьнапы́. 125 йо́ўн'у ран'е́й был'у́, там тап'и́л'и п'е́чку. 128 сьнапы́ саз'и́л'и на йе́ўн'у, йе́ўн'а тап'и́лас'а, а на таку ма-лац'и́л'и; йе́ўн'а и ток был'у́ пад адно́й кры́шай, ц'ип'е́р ужó йе́таґа н'и́ма. 129 на йо́ўн'у саз'и́л'и сьнапы́ и малац'и́л'и жы́та ў ча́тыры цапы́. 130 йо́ўн'у был'у́. 134 ас'е́ц' — в'исо́кайа и п'е́чка на з'амл'е́; йе́ўн'а йак хата́. 135 йо́ўн'а — з печкай у таку насупраць варот. 161 вóс'ац' была ў даўня́ часы, а цяпер усё кармавое сушаць у п'аре́платах і дру́ках. 189 вóс'ац' — будынак з печкай для сушкі сьнапоў. 191 ас'о́тка, ас'е́ц'-це. 192 Даўней рабі́лі ас'ац'и́. 193 ас'е́ц' — з печкай. 196 ас'е́ц' цап'е́р уже́ н'ет. 197 ас'е́ц' — была даўней, там сушы́лі сьнапы́, а мала-ціць выно́сілі на ток. 200 ас'е́ц' драўл'ана́йа с п'е́ччу, стаўл'а́йшца дал'о́ка ад пў́н'и, зато што быва́йа мо́жа заўа́реца; там сьнапы́ сўшац', л'он й дабро́. 202 вóс'иц' — сушы́лка. 203 йо́ўн'а — была раней. 204 вóс'иц' — у гў́мн'и с' п'е́чкай. 207 Сьнапы́ сушы́лі ў вóс'иц'и. 209 вóс'иц' — пам'ашка́н'н'е, з'е сўшац' сьнапы́. 210 вóс'иц' — з п'е́чкай. 213 вóс'ац' — з'е сушы́л'и сьнапы́, л'он. 220 сўшн'а — з'е сьнапы́ сўшац', гаво́раць і вóс'ец'. 224 вóс'иц' ран'е́й была́, цап'е́р — ба́н'а. 240 йо́ўн'а; ас'е́ц' — старая назва. 248 йо́ўн'а — будынак, дзе складаю́ць сьнапы́, сена́, салому. 269, 274, 293 йо́ўн'у был'у́ ран'е́й. 310 йо́ўн'а — с п'е́чкай. 314 у йо́ўн'у сушы́л'и сьнапы́; цап'е́р йих н'и́ма. 329 йо́ўн'а — з печкай, як у бані́; ас'е́ц' — з печкай пад палом. 331 ас'е́ц' — з печкай без дзвярэ́й, ёсць акно́, у якое падаю́ць сьнапы́ і праз якое ла-зяць; у гў́мне ставі́цца йо́ўн'а — з печкай, яна́, як баня́, мо́жна нават мы́цца. 338 у йо́ўн'у п'е́ч з'е́лыи́шца ны́ в'арх'у́ и сьнапо́ў м'ес'ц'и́шца бо́л'шы; ас'е́ц' — м'ен'шы́ йи кы́пайшца́ йа́мка, у йако́й з'е́лыи́шца п'е́ч. 347 ав'и́н трэ́бо пал'и́ц', сьнапé сушы́ц'. 362 сўшн'а — дзе сушаць то́лькі лё́н. 363, 401 сушы́л'н'а. 404 сўшн'а — буду́юць з печкай і без печкі. 408 сўшн'а — буду́ецца з печкай і без печкі. 409 сўшн'а — то́лькі для і́льну. 429 вóс'ец' — будынак з печкай, які знаходзі́цца пры таку́. 430 вóс'ец' — для сушкі і́льну, з печкай. 442 сўшн'а — будынак для сушкі і́льну. 444 Лён сушаць у сўшн'и. 445 сўшн'а — на лё́н, каноплі́. 451 сўшн'а з печкай — для сушкі і́льну. 454 сўшн'а — то́лькі для сушкі і́льну. 457 сўшн'а — як хата́, з печкай пры зямлі́, на палаткі́ ставя́ць лё́н і сушаць. 466 йо́ўня́ была́ раней, зара́з ня́ма. 469 вóс'ац' — для і́льну з печкай. 471 йо́ўн'у і аз'аро́ды́ будавалі́ калі́сьці́, зара́з і́х у вёсцы́ ня́ма. 474 сўшн'а — для і́льну. 477 Зара́з такі́х будынкаў́ ня́ма. То́лькі старэйша́е пака́ленне па́мятае́, што ў та́ках бы́лі сўшн'и́ або вóс'ац'и́. 489 в'óс'ац' — для сушкі і́льну. 495 сушн'а; у йей́ йес' п'е́ч ба́с ко́м'ина́, напáл'вайу́ц' до́бра и стаўл'а́йу́ц' л'он на́ жэ́ртках. 496 сўшн'а — дзе сушаць лё́н. Унутры́ печ без ко́міна. 499 Да вайны́ была́ сушы́лка. 509 йо́ўн'а — будынак для сушкі сьнапоў, з печкай,

змяшчаўся ў гумнах. 511 Раней у *йбўн'и* сушылі, у ёй была печка. 513 *ран'ей у гумн'е была йбўн'а*. 514 *йбўн'и* зараз няма. 516 Некалі ў гумнах рабілі *йбўн'и*. *Йбўн'а* прадстаўляла сабою зруб, у якім стаяла печка і палок, куды клалі снапы. 517 Зараз *йбўан'* няма. 521 *йбўн'а*; цяпер яе няма. 523 Раней сушылі ў *йбўні* — будынак для сушкі с печкай. 525 *йбўн'а*; цяпер няма. 528 *йбўн'а, вбс'ац'*; цяпер іх няма. 541 *йбўн'а* — сушаць снапы і лён. 566 *йёўн'а — с п'эчкай*. 576 *сум'ел'н'а*. 578 *йбўн'а*; цяпер няма. 586 *йбўн'а* — нахштальт бані з печкай. Цяпер няма. 588 *йбўн'и ран'шы был'и*. 593 *йбўн'а* — з печкай. 601 *йбўн'а* — была раней. 604 *йбўн'а* — была раней. 617 Для сушкі снапоў ужывалася *йёўня*. Будаваўся яна ў гумне. У ёй часта будавалася падасець (печ), але магла быць *йёўня* і без печы. 628 *с'ец'*; у *гумн'е йос'ц'* *пыдас'ец'*, *з'е топ'уц'* *изпадн'ізу*. *Йбўн'а* — саб'л'іва *л'он сўшуц'*, *п'ан'кў*; *п'эчка йос'ц'*. 636 *йбўн'а* здэ'елына ў *гумн'е*, *йак хатка, стынав'іл'ис'а снапы на тей бок, па йеты бок топ'уц'* *п'еч, закрийуц'* *печ, атчын'айуц'* *вак'энцы, йидз'ец'* *дух* і так *сххнуц'* *снапы*. *Йбўн'а н'ізкайа, ал'и шыро'кайа*; у *йбў* *зм'ашч'алас'а да 1000 снапоў*. Была ў *быгачейшых л'уз'ей*. *С'ец'*, *ас'ец'* — вышэй *йбўн'и*. Была у *б'адн'ейшых л'уз'ей*. 642 *йёўн'а, с'ец'* *дз'елыл'ис'* у *с'арбодку ны гумн'е*; *п'эчка ў йёўн'и з'елыйица, йак у бан'и*. У *йёўн'и снапы лбжуц'* *нывар'с'е*. *С'ец'* *пыст'ав'ицца в'исокыйа, застол'ицца*. *Зн'ізу з'елыйицца пыдас'ецц'а (печ) і топ'ицца, дым из'ец'* і *снапы ув'арс'е сххнуц'*. 706 *сўшн'а, сушылка* — для сушкі ільну. 728 *буданак з п'ічкайу, де сўшац'* *снопé, зовéцц'а сўшн'а*. 735 *сушылка* — для сушкі ільну і канпель. Раней такіх *сушылка* не было, пабудаваны яны ў калгасе. 764 *сушылка* — будынак для сушкі снапоў (паявілася ў апошні час). 783 *сўшн'а* — для сушкі ільну. 788 *сўшн'а* — дзе лён сушаць. 794 *сўшн'а* — для сушкі ільну. 809 *сушылка* — у ёй печка з лежкамі. 813 *сўшн'а* — з печкай. 815 *сушылка* — будынак з печкай. 826 *сушылка* — з печкай. 827 *вбс'ец'* — з печкай. 829 *вбс'ец'* — як хата, у сярэдзіне печ. 830 *сўшн'а* — з печкай. 831 *вбс'ац'* — на чатыры вуглы, як хата. Чатыры бэлькі ад зямлі па 30—40 см. Адны бэлькі вышэй, другія ніжэй. На іх кладуць снапы. Ёсць печ. Цяпер ужо такіх будынкаў няма. 837 *сўшн'а* — будынак з печкай для сушкі снапоў. 849 *сушылка* — з печкай. 857 *ёўня* — будынак з печкай для сушкі снапоў. 871 *вбс'ец'*, *йбўн'а*: ёсць толькі словы, а пабудоў няма. 872 *ёўн'а, сушылка* — будынак з печкай для сушкі снапоў. 874 *йёўн'а* — будынак з печкай. Ёсць зараз у калгасе. 877 *йбўн'а* — з печкай, *в'бс'ац'* — без печкі. Зараз іх няма. Ужываюцца толькі словы. 885 *вбс'ец'* — *дл'а сўшк'и л'на*. 888 *ёўн'а* — як баня, з печкай; *вбс'ац'* — на таку клалі агонь, а столь замазвалі глінай і на яе сыпалі жыта або лён для сушкі. 898 *йбўн'а* — з печкай. 899 *йбўн'а* — у гумне, дзе снапы сушаць. 905 *йбўн'а* — *дл'и сўшк'и снапоў*. 910 у *гумн'е з'элайецца сушылка* — *йэта йбўн'а, йайé топ'ац'*. 922 *вбс'ец'* — у гумне, *йбўн'а* — асобна. 928 *йбўн'а* — будынак з печкай для сушкі снапоў. 932 *йбўн'а* — печка на зямлі; *ав'ін* — мост наверх, а печ пад нізам. 933 *йбўн'а* — будынак для сушкі снапоў. 942 *йбўн'а* — будынак у гумне для сушкі снапоў;

цяпер няма. 943 *вóс'ац'* — будынак для сушкі снапоў. 944 Сушаць снапы ў *вóс'ец'и* або *рыг'е*. 970 *сушы́лка* — робіцца з печкай; сушаць снапы, а таксама для таго, каб высушыць лён для прадзіва. 976 *йóўн'а* — цяпер не будуць. 980 *йёўня* — не ўжываецца; для сушкі ільну — *сўшн'а*. 988 *йóўн'а* і рэдка — *ёўн'а*. 1010 *кал'іс'* *казал'и* *óс'ац'*, *ц'ен'ёр* на *пól'и* *сўшац'*. 1011 Раней была *óсец'* або *сўшн'а*. Гэта будыначак з печкай у гумне або асобна. 1018 *йóўн'а* робіцца для сушкі ільну, *вóс'ац'* — для сушкі снапоў.

Карта № 234

НАЗВЫ ПРЫСТАСАВАННЯ ДЛЯ СУШКІ СНАПОЎ, ВІКІ, ГАРОХУ І КАНЮШЫНЫ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 161:

«Будынак для сушкі снапоў: б) без печкі: *азярóд*, *азарóд*, *азарóда*, *байрák...*»

Адказы на пытанне № 161 «б», у якіх прыведзены словы, што абазначаюць будынкі, а не прыстасаванні для сушкі снапоў, адводзяцца ад картаграфавання. Акрамя таго, адводзяцца ад картаграфавання адзінкавыя словы, сэнс якіх незразумелы: 1, 118, 296 *сарай*. 102, 119, 313 *пѣдна-в'ес*. 62, 109 *нав'ец'*. 152, 226, 230, 231, 244, 248, 273, 296, 316, 321, 436, 622 *сушы́лка*. 271, 940 *пун'а*. 153, 270, 283, 308, 310, 313, 323, 324, 328, 330, 331, 342, 574, 590, 916 *гумно́*. 199, 921, 923, 1007 *вóс'ац'*. 298, 299, 302, 332, 619, 983 *нав'ес*. 323, 570, 1013 *ток*. 337, 360, 470, 973 *сўшн'а*. 585, 587, 591, 594, 609, 634 *ас'ец'*. 646, 648 *с'ец'*. 723, 725, 733, 971 *клѣн'а*. 149 *вышк'и* — для сушкі снапоў. 460 *плашчатка*. 606 *ёўн'а*. 607 *ав'ін*. 652 *хлывец'*. 658 *абор'іч*. 662 *барák*. 674 *крыты ток*. 804 У мінулым годзе пабудован калгасны сушыльны ток. 912 *шопá*. 913 *вос'ац'*, *óс'ец'*. 914, 1026 *óс'ац'*. 937 *нав'ец'*. 941 *гумно́*, *пун'а*. 967 *раніше был'и так'е м'естоподы́*. 968 *грунт*, *з'ароны* — дзе сушаць снапы. 979 *лёскі*. 1001 *прыгум'ённ'е*. 1023 на *пól'и* *кадáта* *гавары́л'и* *в'óс'ац'и*.

Жоўтым адсылачным знакам даюцца адзінкавыя назвы прыстасавання для сушкі снапоў, вытворныя ад слоў *астроўкі*, *астрайё*. Адзінкавыя назвы адзначанага прыстасавання, утвораныя ад іншых караняў, картаграфуюцца агульным адсылачным знакам. Як слова *жэгіні* картаграфуюцца словы аднаго з ім караня. Ніжэй прыводзяцца і заўвагі збіральнікаў: 16 *п'арэклац'*. 26 *іжэў'ин'и* *устра́йвайуц'* *йак стóг*, *тык'ийи* *тры пáлк'и*, *сукаватыи* *саста́йл'айуц'* *и* *укру́говуи* *абкльыда́йуц'*, *што их н'ийдз'е н'и в'идáц'*. 35 На жейўіны ў большасці кладзецца канюшына і гарох. 36 *жаў'ины*, *аз'арот*. 40 *дрóнч'и*. 49 *п'арэклады* — *слупы стáв'ац'* у *шарéнх*. 59 *стажáры*. 73 *дрўк'и* або часцей — *астроўк'и*; у *вастроўках* *йачм'ён' сўшац'*, *в'іку*. 89 *астрайё́* — сушаць ярыну. 139, 140 *п'арэклад* — былі раней. 149 *вышк'и* — *дл'а сушк'и снапоў*. 161 Цяпер усё кармавое сушаць у *п'ареплатах* і *друках*. 188 На *аз'арóдах* *сушац'* *в'іку*. 189 *аз'арóт* — будынак для сушкі снапоў,

без печкі. 191 аз'ароды — на іх сушаць канюшыну і сена. 192 аз'ароды — сушыць снапы, але ў нас няма. 193 азароды — без печкі. 197 азароды цяпер на ставяць, а робяць малыя дру́к'і. 200 азарот — ўета так'і́йа таўсты́йа па́лк'і дз'в'е ўко́пвайу́цца з дз'ўрка́м'і і у ўе́ты́йа дз'ўрк'і устаўл'а́йу́цца жэ́рз'і, тады зарэ́з'ац' снапы. 204 п'арэ́платы ўла́тк'і́йа, аз'ароды сукава́ты́йа. 207 на дру́ках сўша́ц' гаро́х, ўрэ́чку, кан'ушы́ну, в'ўку, а на аз'ародах — жы́та. 209 аз'арот — прыстасаван'н'а л'а ўмна, з'е сўша́ц' снапы; п'ерапл'от — прыстасаван'н'а дл'а сушэ́н'н'а снапоў, ўрэ́чк'і, кан'ушы́ны, ўаро́ху. 213 дру́чк'і — невысо́к'і́йа слупы, у дру́чк'і аз'арэ́з'ім ўаро́х; аз'арот — высо́к'і́йа хвайо́вы́йа слупы, на і́х аз'аре́з'іл'і снапы. 214 аз'арот — для сушкі снапоў на дварэ. 219 ран'ей был'і аз'ароды. 222, 225 аз'арот; у вёсцы іх няма. 230 з'ароды даўно́ был'і пас'ц'і што ў ка́ждаўа; дру́к'і — укóпвайу́ц' шўлы з в'ал'ўк'ім'і сукáм'і і на і́х в'еша́йу́ц'. 235 п'арэ́клат. 246 с'ц'а́х ім'е́йа тры, п'ац' рашатн'оў, аўло́б'і, патно́ры, снапы пада́йу́ц' падава́лка́й, зарэ́зу́ц' на тры снапы м'е́жду аўло́бам'і. 247 буды́нак дл'а сўшк'і снапоў с по́л'а — ўета з'арот ц'і с'ц'а́х, ц'і п'арэ́плат. 248 с'ц'а́х; у некаторых вёска гэта называецца пярэ́плац'; сц'а́х ставілі ў гумне. 251 аз'арот, а ц'ап'ер заву́ц' с'ц'а́х. 264 астрав'іны. 350 даўн'ей был'і аз'арэ́ды на сушен'а ўаро́ху, речы́ны. 430 аз'арод — для сушкі снапоў без печкі, але цяпер няма. 463 аз'ародаў у вёсцы амаль няма. 464 У вёсцы зараз няма аз'ародаў, раней былі ў кожнага гаспадара. 467, 468 астраў'і. 471 йо́ўн'і і аз'ароды будаваліся калісьці, цяпер іх у вёсцы няма. 474 аз'ароды зараз не буду́юцца. У вёсцы Дабры́нёва яны зніклі гэд 20—25 таму назад. 477 аз'ароды былі аж да калектывізацыі. 486 стражы́на. 491 Некалі былі аз'ароды. 492 Некалі сушы́лі на аз'ародах. 493 ц'ап'е́р аз'ародаў н'ама́. 494 снапы в'еша́йу́ц' сушы́ц' на аз'аро́з'а. 496 аз'арод раней быў у кожнага гаспадара, цяпер няма. 499 аз'ароды — ўета тры сталбы і жэ́ртк'і, в'еша́йу́ц' туды́ снапы. Хто хо́ча рётка наб'і́ц' калы — ўета ўжо п'ерапл'от. 502 ра́н'ша аз'ароды был'і, ста́в'іл'і раше́ц'іны, патпирáл'і со́х'і, каб н'е абвал'і́л'іс'а, у раше́ц'інах праз'о́ўбывал'іс'а ды́рк'і і туды ўстаўл'а́л'іс'а жо́рдк'і, там аз'аро́з'іл'іс' снапы. 506 н'ека́л'і на аз'ародах сушы́л'і снапы. 507 Снапы вешаю́цца на аз'арод уні́з каласамі. 516 аз'арот ма́йе так'і́йа ча́стк'і: раше́ц'іны, жэ́ртк'і. Раше́ц'іны — ўета слупы. 522 аз'арот; цяпер іх няма. 530 аз'арот; былі раней, цяпер няма. 531 аз'арот; цяпер азя́родаў няма. 539 з'арот; цяпер няма. 550 ко́злы. 628 дл'і сўшк'і л'ну ко́зла. 752 аз'ароды кол'іс' был'і. 774 аз'арот; цяпер азя́родаў няма. 784 аз'ароды былі раней, аднак у вёсцы ніводнага не захавалася. 791 аз'ерэ́т; зараз іх няма. 821 аз'ароды былі раней. 829 аз'арод — гэта тры вялікія слупы з прымацаванымі да іх жэ́рдкамі, паміж якімі затыкаю́ць снапы. 831 аз'ародаў цяпер няма. 847 кол'іс' бу́л'і оз'еро́ды. 851 зна́йу́ц' нека́то́ры́йа сло́ва аз'аро́д. 858 быў аз'аро́д. 867 бу́л'і аз'ароды. 922 ко́злы; на іх кладу́цца жэ́рдкі. 932 на дваре сўша́ц' на коз'е́лцах. 942 Ставя́ць 2—3 казлы, на якія кладу́ць жэ́рдку, а паабапал ставя́ць снапы. 974 ўу́мно́, под — прыстасаванне на чатырох слупах з насці́лам, для сушкі снапоў

на сонцы. Яно будуюцца на полі або на прыгуменні. 998, 1014 аз'ерод— зроблен так, што паміж перакладзінамі кладуцца снапы. 999 аз'ероды былі раней.

Карта № 235

НАЗВЫ БУДЫНКА, У ЯКІМ СКЛАДАЮЦЬ СНАПЫ, САЛОМУ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 162:

«Як у вас называецца... будынак, дзе складаюць снапы, сена, салому: *гумно, адрына, андрына, адрынец, пўня, клўня..?*»

Матэрыял адказаў на гэта пытанне дазволіў скласці асобную карту назваў будынка, дзе складаюць снапы, салому. Найбольш пашыраны на картаграфуемай тэрыторыі назвы: *гумно* (*гунно, гунó*), *ток*, *клўн'а* (*кл'ўн'а*).

Наглядаецца недакладнасць у некаторых адказах на гэта пытанне, калі прыводзіцца па некалькі назваў будынка, напрыклад: *гумно* і *ток*, *клўн'а* і *гумно* без пэўных тлумачэнняў. У выніку гэтага на карце ставяцца два знакі ў наступных нас. пп.: 2, 15, 23, 25, 31, 40, 94, 103, 115, 161, 182, 195, 208, 212, 214, 256, 257, 277, 280, 282, 286, 288—291, 295, 300, 307, 314, 318, 322, 325—327, 463, 505, 509, 514, 516, 540, 543—545, 582, 664, 684, 686, 717, 725, 736, 756, 760, 761, 802, 808, 809, 907, 967, 983, 992.

Наносіцца на карту слова *гумно* ў нас. п. 308, слова *ток* — у нас. п. 294 згодна адказу на пытанне № 161.

У нас. пп. 73, 74, 101 слова *ток* наносіцца на карту на аснове наступнай заўвагі збіральніка: *гумно* — месца, на якім стаіць *пўн'а*, *ток*. У нас. п. 506 ставяцца два знакі на аснове наступнага тлумачэння збіральніка: *ток* — снапы складаюць; *ток* — усё месца ў *гумн'е*.

У некаторых адказах ёсць заўвагі збіральнікаў аб тым, што ў тым ці іншым нас. п. слова *гумно* не з'яўляецца назвай будынка для снапоў, саломы. У такіх выпадках слова *гумно* не наносіцца на карту. Заўвагі збіральнікаў адзначаны ў наступных адказах: 19 *гумно* — месца перад *пўн'ай*, дзе сушаць сена. 28 Гумном называецца пляцоўка перад *тока*м і *пўн'ай*, якая часта выкарыстоўваецца для сушкі сена. 32 *гумно* — месца, пляцоўка перад *тока*м. 35 *гумно* — плошча зямлі, на якой стаіць *ток* і якая прылягае да *тока*. 49 Пры *пўн'у* робяць *ток*, на якім малоцяць. Тут жа прыбудоўваюць *ас'е́ц'*. Усе гэтыя будынкi і месца, на якім яны знаходзяцца, называюць *гумно*. 55 *гумно* — гэта плошча, дзе размешчаны *ток*, *пўн'а*; гэта і свабодная пляцоўка, на якой могуць сушыць снапы. 59 *гумно* — пожня каля *сарайа*. 62 *гумно* — двор (месца каля гаспадарчых будынкаў). 65 *гумно* — плошча каля *тока* і *пўн'у*. 66 *гумно* — гэта палянка толькі каля *с'е́ц'у*. 68 *гумно* — *лужок такі (плошча) пры таку*, якая не ўзворваецца. 69 *гумно* ўжываецца ў значэнні плошчы перад *пўн'ай* і *тока*м. 71 *гумно* — плошча, дзе знаходзяцца *ас'е́ц'*, *пўн'а*, *ток*. 73 *гумно* — месца, на якім знаходзяцца *пўн'а*, *ток*, а таксама пожня каля *пўн'у*, *тока*. 74 *гумно* — месца, дзе размешчаны *пўн'а*, *ток*. 78 *гумно* — месца, дзе знаходзіцца *пўн'а*. 84 *гумно* кругом *пўн'у*, дзе прасушваецца сена. 98 *гумно* — дзе сушаць

снапы перад *пўн'ай*. 101 *ўумно́* — пляцоўка перад *то́кам* і *пўн'ай*. 104 *ўумно́* — перад *то́кам* і *пўн'ай* зарослая травой пляцоўка, на якой сушаць сена. 123 *ўумно́* — пожня, на якой пабудаваны *ток*, а побач косяць сена. 128 *ўумно́м* называецца месца, дзе цяпер малоцяць. 129 *ўумно́* — плошча каля току. 135 *ўумно́* — пляцоўка каля *пўн'у*, дзе сушаць сена. 196 *ўумно́* — месца перад *то́кам* ці *пўн'ай*, дзе расце трава. 200 *ўумно́* — месца, агароджанае плотам; на *ўумн'э* ставяць *аз'ароды*, *пўн'у*, *вóс'иц'у*; *ўумно́м* завуць *падай'ан'е*. 222 *ўумно́* — пляцоўка перад *то́кам*. 226 *ўумно́* — гэта *ток*, *пўн'а* і пляцоўка каля іх. 227 *ўумно́м* раней называлі *аўаро́д*. 229 *ўумно́* — гэта пляцоўка. 230 *ўумно́* — месца, дзе знаходзяцца *сар'ай*, *пўн'а*, *ток*. 232 *ўумно́* — дзе сушаць снапы, не будынак. 233 *ўумно́* — плошча, дзе будуюцца *ас'е́ц'*, *ток*. 234 *ўумно́* — гэта, дзе даўно былі *ток*, *вóс'иц'*, *пўн'а* і *з'ароды* стаялі. Яно было абкружанае будынкамі. 237 *ўумно́* — дзе ёсць *аз'ароды*, *пўн'а*; *ток* — дзе малоцяць. 253 *ўумно́* — гэта плошча, на якой стаяць *пўн'а*, *з'аро́т*, *ток*. 259 *ўумно́* — месца, адведзенае для складання снапоў у сцёрты пад адкрытым небам. 264 *ўумно́* — пляцоўка каля *пўн'у* і *то́ку*. 266 Месца, на якім знаходзіцца *пўн'а*, называецца *ўумно́*. 350 *пал'цо́* перад адрынай называлася *ўумно́м*. 465 *ўумно́* — агароджанае месца, на якім знаходзяцца *пўн'а* і *вóс'иц'*. 477 *ўумно́м* называецца пляцоўка перад *то́кам* для сушкі сена. 509 *ўумно́* — плошча, дзе знаходзяцца *ток*, *аз'аро́д*, *пўн'а*. 512 *ўумно́* — месца, дзе размешчаны *пўн'а*, *ток*, *й'оўн'а*. 524 *ўумно́* — агароджаная частка сядзібы, на якой размяшчаюцца *ток*, *пўн'а*, *аз'ароды*. 682 *ўумно́* — плошча каля *клўн'у*, яна знаходзіцца супраць дзвярэй. 687 *ўумно́* — пляцоўка перад *клўн'ай*. 695 *ўумно́* — плошча, якая прылягае да *клўн'у*. 723 *ўумно́* — каля *клўн'у*. 727 *ўумно́* — гэта ўсе халодныя пабудовы.

Адводзіцца ад картаграфавання слова *ўумно́* ў нас. п. 281, якое ў адказе мае пры сабе незразумелую памету збіральніка адносна прызначэння *гумна*; гэта ж слова не картаграфуецца і ў нас. п. 1007 з метай: «*ўумно́* — дзе кладуць сена».

Адводзіцца ад картаграфавання слова *сар'ай*, якое ў адказах не мае пры сабе ўказання на прызначэнне называемага памяшкання. Яно адзначана ў наступных нас. пп.: 4, 13, 29, 54, 57, 59, 74, 83, 124, 134, 230, 231, 263, 293, 296, 433, 463, 643, 645, 647, 792.

Па гэтай жа прычыне не наносіцца на карту слова *стад'бла* ў нас. пп. 20, 151, 228 і слова *сыраб'ойн'а* ў нас. пп. 207, 210, 214, а таксама ў нас. п. 220, дзе пры першым абследаванні зроблена памета: у мацнейшага гаспадара *сыраб'ойн'а*, пры другім абследаванні — *ўумно́*, якое і наносіцца на карту.

Адводзяцца ад картаграфавання словы, якія не з'яўляюцца назвамі асобнага будынка, дзе складаюць снапы, салому: *ав'ін* (нас. пп. 91, 118, 292, 300), *хл'еў* (нас. пп. 81, 898, 1007), *пав'ётка* (нас. п. 22), *паднав'эс* (нас. пп. 119, 242), *нав'эс* (нас. п. 296), *пыднав'е́ц'* (нас. п. 605), *аз'еро́т* (нас. п. 836).

У сувязі з тым, што слова *пўн'а* нанесена на карту назваў будынка, дзе складаюць сена (карта № 236), яно на гэту карту не наносіцца,

хоць слова *пўн'а* з'яўляецца назвай будынка для снапоў, сена, саломы ў наступных нас. пп.: 52, 58, 59, 63, 64, 72—74, 77, 78, 81, 84, 87—89, 92, 93, 98, 100—102, 113, 120, 121, 126, 130, 131, 171, 180, 189, 202, 209, 223, 227, 229, 232, 241, 243, 245, 252, 255, 258, 259, 266, 269, 271, 273, 294, 299, 308, 319, 323, 324, 468, 508, 640, 860, 909.

Па той жа прычыне не наносіцца на карту слова *адры́на* ў нас. пп. 161, 341, 343, 345, 346, 350, 357, 365, 368, 498, 781, 820, 875, 881.

Адводзіцца ад картаграфавання слова *бѣлѹн* (нас. п. 570), якое не мае пры сабе ніякіх тлумачэнняў.

Да слова *уумно́* ў адказна даюцца розныя па зместу памяты збіральніка: а) *уумно́* — будынак, дзе складаюць снапы (нас. пп. 5, 7—10, 25, 30, 33, 34, 43, 44, 115, 169, 173, 248, 249, 260, 262, 283, 298, 302, 304, 313, 326, 331, 347, 349, 372, 379, 389, 416, 422, 459, 469, 480, 481, 486, 503, 511, 526, 530, 531, 534, 556, 558, 565, 566, 596, 628, 636, 638, 642, 672, 761, 779, 783, 784, 794, 799—801, 807, 813, 817, 823, 829, 831, 835, 849, 857, 871, 874, 877, 899, 905, 913, 918, 933, 943, 975, 991, 995, 1008; б) *уумно́* — дзе складаюць снапы, сена (нас. пп. 11, 175, 280, 348, 366, 385, 387, 444, 453, 494, 496, 502, 515, 516, 521, 523, 539, 711, 713, 761, 791, 816, 938, 980, 999); в) *уумно́* — дзе складаюць снапы, сена, салому (нас. пп. 42, 79, 139, 140, 158, 159, 164, 279, 289, 348, 401, 529, 535, 593, 624, 666, 716, 744, 809, 830, 837); г) *уумно́* — дзе складаюць снапы, салому (нас. пп. 6, 24, 129, 192, 278, 525, 536, 706, 795, 797, 825, 826, 832, 897); д) *уумно́* — дзе складаюць збожжа (нас. пп. 20, 183, 274, 389, 430, 445, 495, 567, 819, 824, 897); е) *уумно́* — дзе складаюць жыта (нас. пп. 15, 152, 378, 418, 564, 673, 798, 972, 976); ж) *уумно́* — дзе складаюць сена, салому (нас. пп. 2, 155, 204, 314, 578, 886, 936); *уумно́* — для збожжа, саломы і сена (нас. п. 922); з) салому складаюць у *уумно́* (нас. пп. 208, 212); і) *уумно́* — для збожжавых культур (нас. п. 328).

У многіх адказах ёсць заўвагі збіральніка да слова *ток*. Па зместу гэтых заўвагі розныя: а) *ток* — дзе складаюць снапы (нас. пп. 2, 12, 23, 32, 35—38, 45, 48, 61, 65, 66, 68, 69, 99, 104—106, 115, 123—125, 133—135, 196, 208, 212, 226, 244, 247, 253, 287, 289, 297, 300, 301, 311, 314, 474, 477, 506, 513, 524, 993); б) *ток* — для снапоў і саломы (нас. пп. 19, 28, 41, 96, 118, 127, 175, 203, 464, 466); в) *ток* — дзе складаюць жыта (нас. пп. 26, 46); г) *ток* — дзе складаюць снапы, сена (нас. пп. 47, 55); д) *ток* — дзе складаюць усё астатняе збожжа (нас. пп. 161, 199); е) *ток* — дзе складаюць снапы, сена, салому (нас. п. 303); ж) *ток* — дзе складаюць дабро (нас. п. 71, 514); з) *ток* — дзе складаюць снапы, жыта (нас. п. 276).

Ёсць таксама паметы збіральніка і пры слове *клўн'а*: а) *клўн'а* — у яе звозяць снапы (нас. пп. 728, 729, 759, 961, 967); б) *клўн'а* — дзе складаюць снапы і сена (нас. пп. 693, 764, 958, 966); в) *клўн'а* — будынак, дзе складаюць снапы, сена, салому (нас. пп. 721, 727, 733, 809); г) *у клўн'і* на вышках складаюць сена, салому (нас. п. 734); д) *клўн'а* — будынак, дзе складаюць снапы, жыта (нас. п. 760).

Ніжэй прыводзяцца заўвагі збіральнікаў: **23** ток называюць яшчэ *чумно́м*; часцей — ток. **25** ток або *чумно́*. **30** Снапы складаюць у *пун’а* або ў *чум’е* — гэта адно і тое ж. **60** *пун’а*, ток — у адным значэнні.

67 *пўн'а* і *ўумно́* — адно і тое ж. 70 Раней было *ўумно́*. 75 *ўумно́* было раней. 90 *ўумно́* — часцей; *пўн'а* — радзей. 124 Для саломы раней былі *сарáйш*. 134 Раней былі *сарáйш*; *сарáй* хлебны звалі *ток*. 183 *ўумно́*, *адры́на* — дзе складаюць збожжа, сена, але ёсць розніца: у *ўумн'э* можа быць двое дзвярэй або адны і абавязкова з канца, а ў *адры́н'ш* — збоку. 197 Гэта будынак і месца, усё разам: і *ток* і *пўн'а*. 291 Сустракаецца *ўумно́*, але рэдка; часцей складаюць у *такў*. 296 Пастарому — *ўумно́*, а цяпер — *сарáй*, *нав'ёс*. 302 *ўўмнаў* цяпер амаль няма, былі раней, і асноўнае іх прызначэнне — сушыць снапы, захоўваць іх ад непагоды, захоўваць мякіну. 342 *Дык ўэта ўак ўакáўа можа ўавары́ц'*; *ўак у нас, дык ўэта ўумно́*. 507 Рэдка ўжываецца *ўумно́*. 516 Некаторыя гаспадары будавалі *ўумно́* толькі на збажыну — *ток*. 586 *ўумно́* ўжывалася раней; цяпер няма. 593 У *ўумн'э* складалі снапы, салому, сена — раней; цяпер сена, салому складаюць у *пўн'ш*. 678 Калісьці былі *клўн'ш*. 722 Найбольш пашыраным у гэтым значэнні з'яўляецца слова *клўн'а*. Ужываецца таксама *ўумно́*, але яно тут слова новае. 760 Старыя завуць *клўн'а*, моладзь — *ўумно́*. 802 *клўн'а* — гэта *ўумно́*. 808 *клўн'а*, *ўумно́* — у адным значэнні. 809 *клўн'а*, *ўумно́* — у адным значэнні. 816 Слова *клўн'а* разумеюць, але не ўжываюць. 823 *клўн'а* — гэта *ўумно́*; *ўумно́* — традыцыйнае, даўнейшае тут. 835 У малодшага пакалення *с'енавáл* — для сена і саломы. 882 Звычайна — *ўумно́*; рэдка — *ўумн'ўшчá*.

Карта № 236

НАЗВЫ БУДЫНКА, У ЯКІМ СКЛАДАЮЦЬ СЕНА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 162:

«Як у вас называецца... будынак, дзе складаюць снапы, сена, салому: *ўумно́*, *адры́на*, *андры́на*, *адры́нец*, *пўня*, *клўн'а*...?»

Фармулёўка пытання недакладная: неабходна было ў праграме выдзеліць асобна пытанне: «Як называецца будынак, дзе складаюць сена?» Адсутнасць дакладнасці ў фармулёўцы адбілася на якасці адказаў. Так, даволі часта ў адказах прыводзіцца слова або некалькі слоў без указання на прызначэнне памяшкання, якое называецца гэтымі словамі; у большасці выпадкаў адсутнічае апісанне пабудовы, хоць назваў прыводзіцца некалькі.

Аднак матэрыял увогуле дае магчымасць зрабіць асобную карту назваў будынка, дзе складаюць сена. Акрамя гэтай карты, на матэрыяле пытання «Праграмы» састаўлена карта назваў будынка, дзе складаюць снапы, салому або снапы, салому і сена (гл. карту № 235).

На гэту карту наносіцца назвы, якія найбольш часта сустракаліся ў матэрыялах адказаў. Такіх назваў у асноўным тры: *пўн'а* (*пўн'ка*), *адры́на* (*адры́нка*, *адры́н'ец*), *с'ан'н'ўца*, (*с'ал'н'ўк*).

Зялёным знакам (кружком) картаграфуецца слова *адры́н'а*, якое адзначаецца ў матэрыялах адказаў наступных нас. пп.: 8, 9, 13, 30, 169, 178, 179, 184, 195, 198, 532. Гэтым жа знакам картаграфуецца слова

андрына ў наступных нас. пп.: 89, 477, 479, 484, 487—489, 531, 535, 816, 872, 1000.

Як *адрынка* картаграфуецца слова *андрынка* ў нас. пп. 486, 814.

Адсылачным знакам чорнага колеру картаграфуецца слова *шоба*.

З наступнымі заўвагамі збіральнікаў наносіцца на карту слова *пўня* ў нас. пп.: **67** *пўн'а* — для снапоў. **121** Снапы складаюць у *пўн'и*. **213** *пўн'а* — для снапоў. **243** У *пўн'и* складаюць снапы. **260** *пўн'а* — будынак, дзе складаюць снапы. **262** *ўумно́, пўн'а* — дзе складаюць снапы. **857** Сена ў *с'енава́л'е*, для саломы — *пўн'а*. **972** У *пўн'и* складаюць салому.

Не наносіцца на карту слова *адрына* з наступнымі заўвагамі: **161** Салому і снапы складаюць у *адры́н'а*. **379** *дрова́, жал'ёза ўс'а́кайа ў адры́н'а*. **445** *адры́нка* — для гаспадарчых прылад. **453** *адры́нка* — *дл'а ам'ёц'ца, м'ак'іны*. **498** У *адры́н'е* снапы складае гаспадар. **727** *одры́на* — месца перад хлявом, каля дзвярэй у хлёў. **788** *адры́на* — дзе ставяць сельскагаспадарчыя прылады, плугі, калёсы і г. д. **844** *адры́на* — дзе складаюць снапы.

Не наносіцца на карту словы *сарай* (нас. пп. 101, 792), *дашчанка* (нас. п. 69), *бэлу́н* (нас. п. 570), *шы́пка* (нас. п. 731), якія не маюць пры сабе пэўных тлумачэнняў.

Адводзяцца ад картаграфавання словы, якія не з'яўляюцца назвамі будынка, дзе складаюць сена: *паднав'ёс* (нас. пп. 242, 311, 467), *пыд-лав'ёц'* (нас. п. 605), *камора́* (нас. п. 935), *шаха́* (нас. п. 87), а таксама слова *с'енава́л* (нас. пп. 287, 311, 575, 578, 607, 611, 835, 855, 857), якое не мае пры сабе ўказання на прызначэнне будынка.

Не картаграфуюцца словы *застаро́нак* (нас. пп. 816, 964, 1005, 1013), *в'ішк'и* (нас. п. 1013), якія з'яўляюцца назвамі частак будынка.

У наступных адказах прыводзяцца заўвагі збіральнікаў да слоў, якія наносіцца на карту: **13** *адры́н'а* — гэта ў палякаў гаварылі. **25** *пўн'а* — дзе складаюць сена і салому. **30** Сена складаюць у *пўн'и* або ў *ўумн'ё*; гэта адно і тое ж. **37** Сена і салому складаюць у *пўн'у*. **43** *пўн'а* — складаюць сена і салому. **47** Будынак, дзе складаюць сена і снапы, некаторыя называюць *пўн'а*. **48** *пўн'а* — для сена і саломы. **49** *пўн'а* — для сена і снапоў. **60** *пўн'а, ток* — у адным значэнні. **61** Сена і саломы ў *пўн'и*. **65** *пўн'а* — для сена, саломы, рэдка — для снапоў. **66** *пўн'а* — для сена, саломы. **68** *пўн'а* — складаюць снапы, сена. **71** *пўн'а* — складаюць сена, салому. **72** У *пўн'у* складаюць сена, салому. **73** Снапы, сена, салому складаюць у *пўн'и*. **74** *пўн'а* ці *сарай*; часцей — *пўн'а*. **75** *пўн'а* сёння мала ў каго ёсць. **78** *пўн'а* — складаюць сена, салому. **79** У *пўн'и* складаюць сена і салому. **81** Сена складаюць у *пўн'и* або ў *хл'ёв'и*. **84** *сарай* або *пўн'а* — для сена. **87** *пўн'и был'и да вайны́, ц'ап'ёр* — *шаха́*. **89** *пўн'а* раней была. **90** *ўумно́* — часцей; радзей — *пўн'а*. **98** *ўумно́* — дзе сушаць снапы перад *пўн'ай*. **101** У вялікіх *пўн'ах* складалі снапы і сена; *пўн'а* і *сарай* — адно і тое ж. **104** Сена і салому складаюць у *пўн'и*. **117** *сэрайи, пўн'ь* — для сена. **126** У *пўн'и* — сена, саломы. **163** *ўумно́, часам* — *адры́на*. **187** *ўумно́, адры́на* ўжываюцца паралельна. **202** У *пўн'у* складаюць снапы,

але часцей сена і салому. 204 *пўн'а* — дзе складаюць снапы, але часцей сена і салому. 209 *пўн'а* — дзе складаюць снапы і сена, грэчку і канюшыну. 215 Часта сена складаюць асобна ад усяго, і гэты будынак называецца *пўн'ай*. 220 Як абмалоцяць, складаюць у *пўн'у*. 227 У *пўн'у* складаюць сена і снапы; снапы — радзей. 230 *пўн'а* — для сена і саломы. 233 Салому і сена складаюць у *пўн'у*. 235 *пўн'а* — для сена і снапоў. 239 У *пўн'у* складаюць снапы, сена, салому. 248 *пўн'а* — для сена, саломы. 276 У *пўн'у* — снапы і сена. 277, 283, 298 *пўн'а* — для сена і саломы. 302 *пўн'а* — для снапоў, сена; *пўн'а* меншых памераў — для сена, хто заве *с'ан'н'іца*. 308 *пўн'а* — для сена і збожжа. 341 Назва прыводзіцца ў кантэксце: *зачын'і адр'іну*. 347 *ўмн'о* і *адрына* — адно і тое ж. 370 Слова *адрына* ўжываецца вельмі рэдка, малодшае пакаленне нават не ведае значэння гэтага слова. 407 *адрына* — для сена, але рэдка сустракаецца. 428 *адрына* ўжываецца радзей. 463 *пўн'аў* у вёсцы амаль няма. 465 У *пўн'у* складаюць снапы і сена. 466 *пун'* у вёсцы зараз амаль няма. 493 *ўмн'о* і *пўн'а* — адно і тое ж. 496 У *адрыну* ссыпаюць збожжа, раней складалі сена. 506 *пўн'а* — для сена і саломы. 509 *с'ан'н'ік* — будынак, дзе раней складалі сена. 511 *пўн'а* або *с'ан'н'ік*; тут складалі салому, сена. 514 У *пўн'у* складалі снапы, сена. 523 *адрына* выйшла з моды; у *адрын'е* складалі снапы, сена, салому; *пўн'а*; *пўн'ка* яшчэ больш старое слова; тут гаспадар складаў сена. 531 *адрына* — для сена, саломы; іншы раз такі будынак называецца *с'ан'н'ік*. 532 *пры пан'ах был'і адрын'у*. 536 *пўн'а* — гумно ў маёнтку. 547 *пўн'а* ўжываецца рэдка. 564 У *пўн'у* складаюць сена, салому. 593 У *ўмн'е* складалі снапы, сена, салому; зараз сена і салому складаюць у *пўн'у*. 599 *пўн'а* — *с'ан'н'іца д'а с'ена*. 611 У *пўн'у* складаюць сена, салому. 612 У *пўн'у* снапы складаюць, а таксама сена, салому. 617 *л'ешч'аначка* — невялікая прыбудоўка да *пўн'у*, дзе захоўвалася на зіму сена; *пўн'а* прызначаецца галоўным чынам для жывёлы, але ў каго няма гумна, той захоўваў сена і ў *пўн'у*, для чаго рабілася спецыяльная агарожа. 628 *пўн'а* — *йак н'ам'а ўмн'а, л'ожац' снапы, с'ена, сал'ому; у пўн'у стай'ац' кар'овы, ав'эчк'у*. 636 У *пўн'у* складалі сена і салому; калі не было месца, то там, дзе стаялі каровы: па адным баку каровы, а па другім — сена; гэта палавіна завецца *с'ан'н'іца*. 668 Рэдка ўжываецца *адрына*. 670 *адрына* ўжываецца рэдка. 682 Раней багатыя гаспадары мелі асобныя памяшканні для сена, якія называліся *с'ел'н'іка́м'у*. 712 *адрына* — слова новае. 762 *клўн'а, адрына* — розніцы ў значэнні няма. 774 *адрына* служыць для той жа мэты, што і *ўмн'о*. 783 У *адрын'е* складаюць сена, жыта, дровы. 813 *адрына* — дзе складаюць усё: снапы, сена, салому. 818 Слова *адрына* сустракаецца ў старых. 820 *адрына* — дзе складаюць снапы, сена, салому. 821 *адрына* — так звалі раней. 835 *адрына, с'ел'н'ік* — для сена і саломы; у малодшага пакалення — *с'енава́л* для сена і саломы. 837 *адрына* — дзе складаюць сена і салому. 858 *пўн'а* — для сена і саломы. 912 *пўн'а* сустракаецца ў мове старых. 914 У *пўн'у* складалі сена і салому. 922 *пўн'а* — толькі для сена і саломы. 942 *пўн'а* ра-

ней была толькi для сена. 971 *клѹн'а*; радзей гавораць *ѹмнѡ, пѹн'а*. 980 *с'ел'н'ѹк* — для сена i саломы, iснаваў раней. 988 *пѹн'а* ўжываецца рэдка. 1000 Рэдка ўжываецца слова *андрѹна*.

Карта № 237

ПАШЫРЭННЕ СЛОВА павець i ВЫТВОРНЫХ АД ЯГО

Карта складзена на матэрыяле пытання № 164:

«Як у вас называецца... будынак для гаспадарчых прылад: *павець, падпавецце, паветка, падпаветка, навёс, паднавёс...?*»

На адзначаным матэрыяле складзена карта № 238 «Назвы пабудовы са сценамі для гаспадарчых прылад», на якую нанесены назвы: *пав'ець, шѡпа, вазѡўн'а, шур*. Прычым, як *пав'ець*, чырвоным контурным кругам на той карце наносіліся назвы *пав'етка, падпав'етка, падпав'ец'ц'е, падпав'ець, пав'ец'ц'е, пав'этак, пав'этачка, пов'ітн'а*.

На гэту карту рознымі знакамі наносіцца слова *павець* i вытворныя ад яго (*пав'етка, патпав'етка, патпав'ец'ц'е, патпав'ець*).

Адсылачным знакам наносяцца словы: *пав'ец'ц'е* (нас. пп. 280, 464, 717, 889), *пав'этак* (нас. пп. 358, 363), *пав'этачка* (нас. пп. 464, 841), *пов'ітн'а* (нас. п. 950).

Адводзіцца ад картаграфавання слова *падпав'ец'ц'а* ў нас. п. 338, дзе яно абазначае месца, якое займае павець.

Слова *павець* у нас. пп. 1003 i 1004 наносіцца на карту на аснове кантэксту: *Там л'ежѡц' у пав'ец'и*.

Карта № 238

НАЗВЫ ПАБУДОВЫ СА СЦЕНАМІ ДЛЯ ГАСПАДАРЧЫХ ПРЫЛАД

Карта складзена на матэрыяле пытання № 164:

«Як у вас называецца... будынак для гаспадарчых прылад: *павець, падпавецце, паветка, падпаветка, навёс, паднавёс...?*»

Пытанне сфармулявана недакладна. Як паказвае матэрыял адказаў, для гаспадарчых прылад ставяць будынак са страхой, сценамі (*пав'ець, шѡпа, вазѡўн'а*). Разам з тым робіцца прыбудова на слупах са страхой, але без сцен, у якой таксама могуць складаць гаспадарчыя прылады (*нав'ёс, паднав'ёс*). У сувязі з такой недакладнасцю ў шматлікіх адказах даюцца ўсе назвы будынка, якія прыведзены ў пытанні № 164, без пэўных памет.

На гэту карту наносяцца назвы будынка для гаспадарчых прылад са сценамі. Матэрыял адказаў дае як больш пашыраныя чатыры назвы: *пав'ець, шѡпа, вазѡўн'а, шур*.

Чырвоным знакам картаграфуюцца словы: *пав'етка, падпав'етка, падпав'ець, падпав'ец'ц'е* (апошнія як назвы будынка ад слова *пав'ець* выносяцца на асобную карту № 237), а таксама *пав'ец'ц'е* (нас. пп. 280,

464, 717, 889), *нав'этак* (нас. пп. 358, 363), *нав'этачка* (нас. пп. 464, 841), *пов'ітн'а* (нас. п. 950).

Зялёным знакам картаграфуюцца словы: *шопка* (нас. пп. 345, 348, 370, 380, 486, 498, 517, 666, 678, 681, 683, 686, 690, 693, 696, 697, 699, 700, 702, 703, 720, 721, 723, 725, 729, 737, 841, 965, 970), *патшопка* (нас. пп. 349, 350, 358, 486, 679, 680, 715), *ш'іпочка* (нас. п. 692).

Сінім знакам картаграфуюцца слова *шұрык* (нас. пп. 655, 661, 677, 685, 700, 703).

Адсылачным знакам чорнага колеру наносзяцца словы: *з'ан'ік* (нас. п. 9), *трысотн'ік* (нас. п. 11), *трыс'ц'эн'* (нас. п. 13), *складбўн'а* (нас. п. 39), *тын'анка* (нас. п. 73), *шалаш* (нас. п. 97), *склаз'ишчъ* (нас. п. 115), *хабўнкъ* (нас. п. 116), *склат* (нас. пп. 170, 229), *склаз'ік* (нас. п. 191), *падзастрэшак* (нас. п. 221), *прыкл'ётн'ік* (нас. п. 238), *абарох* (нас. п. 348), *ман'эш* (нас. пп. 477, 755), *падкрылак* (нас. п. 532), *дашок* (нас. пп. 653, 657, 658), *пуддашіше* (нас. пп. 662, 663, 846, 847), *стрыха* (нас. п. 701), *прысторэнок* (нас. п. 718), *трохс'ц'эн'н'ік* (нас. пп. 723, 725), *колэшн'а* (нас. пп. 726, 729, 732, 740, 953, 956, 958, 959), *прыклўннык* (нас. п. 730), *шалашык* (нас. п. 738), *прыстан'івка* (нас. п. 738), *прыбудуовак* (нас. п. 746), *абожн'а* (нас. п. 777), *древотн'а* (нас. п. 852), *мак'ей* (нас. п. 955), *прыс'ц'энак* (нас. п. 967), *пуддэх* (нас. п. 976), *прыгрэбн'ік* (нас. п. 1022).

Адводзяцца ад картаграфавання як назвы будынка без сцен словы: *нав'эс* (нас. пп. 1, 4, 20, 45, 64, 70, 85, 93, 103, 104, 106, 108—112, 114, 120, 122, 133, 166, 171, 214, 244, 257, 261, 269, 281, 282, 296, 298, 300, 302, 305, 307, 311, 313, 314, 319, 320, 322, 325—328, 339, 340, 348, 350, 412, 413, 432, 452, 461, 463, 483, 510, 523, 527, 529, 530, 532, 537, 540, 544, 548, 549, 555, 556, 561, 564, 565, 568, 573, 577, 579, 584, 590—592, 594, 595, 597, 598, 603, 609, 610, 612, 617, 619—621, 629, 631, 632, 638, 640, 642, 643, 645, 647, 648, 652, 654, 668, 685, 660, 662, 664, 684, 687—689, 694, 697, 698, 707, 715, 727, 731, 736, 739, 758, 771, 772, 776, 777, 799, 806, 812, 822, 827, 829, 846, 848, 873, 878, 892, 894, 897, 900—902, 905, 909, 914, 915, 925, 926, 930, 932, 935, 945, 948, 957, 958, 962, 964, 965, 968, 986, 988, 1012, 1019, 1021, 1026); *паднав'эс* (нас. пп. 27, 31, 60, 65, 70, 84, 85, 91, 98, 101, 102, 105, 106, 122, 154, 189, 206, 209, 210, 219, 222, 230, 231, 241, 242, 249, 255, 262, 265, 267, 268, 271—273, 275, 284—286, 288, 292, 298, 302, 304, 311—314, 317, 323, 331, 370, 394, 396, 399, 401, 402, 405, 412, 419, 423, 430, 434, 443—445, 448, 467, 468, 474—476, 478, 479, 482, 483, 486, 488, 490, 491, 493, 501, 502, 519, 523, 527, 560, 563, 570, 575, 603, 606, 611, 643, 645, 647, 652, 741, 765, 779, 781—784, 786, 787, 790, 792, 793, 800, 806, 813, 821, 837, 862, 864, 888, 922, 926, 960, 971, 1019); *паднав'эска* (нас. п. 254); *паднав'эс'ік* (нас. п. 443); *нав'эшчык* (нас. п. 642); *занав'эс* (нас. п. 672).

Адводзяцца ад картаграфавання словы, якія не з'яўляюцца назвамі асобнага будынка для гаспадарчых прылад: *адрына* (нас. пп. 6, 162, 457, 461, 717, 741, 788, 801, 1021), *адрынка* (нас. пп. 415, 442, 745, 754, 759), *кладбўка* (нас. пп. 46, 259, 270, 322, 423, 438), *сарай* (нас. пп. 91, 227, 263, 828), *пўн'а* (нас. пп. 130, 511, 566, 914), *пўн'ка* (нас. п. 220), *кл'ец'* (нас. пп. 259, 964, 966, 984), *клўн'а* (нас. пп. 682, 734, 741, 890), *с'ел'н'ік* (нас.

пп. 740, 966, 967), *хл'еў* (нас. пп. 118, 227), *кладóвайа* (нас. пп. 270, 789), *с'в'іран* (нас. пп. 997, 1007), *с'в'эран* (нас. п. 363), *с'в'ерóнак* (нас. п. 385), *с'в'ірна́йа* (нас. п. 385), *ўмнó* (нас. п. 456), *амбáр* (нас. п. 878), *палóў-н'ик* (нас. п. 416), *палóўн'ичак* (нас. п. 748), *древóтн'а* (нас. п. 852), *кал'идóрчык* (нас. п. 7), *сыпн'ык* (нас. п. 665), *майдáн* (нас. п. 949), *пó-ўр'иб* (нас. п. 571), *с'енавáл* (нас. п. 803).

Ніжэй прыводзяцца заўвагі, пэўныя тлумачэнні збіральнікаў да слоў, якія наносацца на карту: **7** *пав'ётка*, *кал'идóрчык* — у адным значэнні. **11** *пав'ётка*; іншы раз скажучь *трысóтн'ик*, г. зн. дзе трэскі. Там і дровы, і тапор, і сталяруюць пад *пав'ёткай*. **23** Радзей называюць *пав'ётка*. **26** *пав'ётка зав'эцца*, там *дрóвы ў нас складайуц'*. **32** *пав'ётка* — прыбудова, у якой хаваюць ад сырасці дровы і іншыя прадметы. **35** *пав'ётка* будуюцца са сценамі і без сцен; у ёй няма дзвярэй. **39** Хто заве *пав'ётка*, хто — *складóўн'а*. **49** *патпав'ётка* — страху на чатырох слупах. **65** *пав'ётка* — без сцен на слупах са страхой, абгароджана тынком. **67** *пав'эц'* прыбудоўваецца да хаты ці сарая на двух слупах. **73** *пав'ётка* або *тын'анка*. Здаецца, што *тын'анка* — гэта *пав'ётка*, аплеценая тынком. **75** *вазóўн'а* раней была. **87** *Ран'ей назывáл'и патпав'ёткай*, *паўарéла ўс'о ў вайну́*. **95** *патпав'ётка* — *страхá пам'иш хл'евам и анбáрчыкам*. **104** *пав'эц'* — страху на слупах. **133** *пэтпав'эц'* — навес паміж хлявом і клеццю. **200** *пав'ётка* — паміж будынкамі, без сцен, зімою калёсы хаваюць, каб на дварэ не стаялі; тут дровы клалі. **206** *пав'ётка* — захоўваюць дровы. **209** *патпав'ётка* — будынак, прыкрыты стрэшкай. **220** *пав'ётка* або *пўн'ка* — усё туды зносяць. **237** *пав'эц'*; *патпав'эц'ца* ўжывалася раней. **239** *пав'эц'*, *патпав'эц'ца* — гаварылі раней. **248** *пав'эц'*, *патпав'ётка* — дзе раней стаялі розныя гаспадарчыя прылады. **253** *пав'ётка* — для дроў. **270** *пав'эц'* — страху паміж хлявом і сенцамі. **274** *патпав'ётка* была некалі. **276** *пав'эц'и* некалі былі. **305** *пав'эц'* — ужываецца вельмі рэдка. **349** Ужываецца *патпав'ётка* — дзе складаюць дровы. **397** *пав'ётка* — рэдка сустракаецца. **398** *пав'ётка* — прыбудова без сцен. **430** *пав'ётка* — прыбудова для дроў. **433** *пав'эц'* — дзе складаюць дровы. **434** *падпав'ётка* — дзе складаюць дровы. **436** *дрóўн'а* ці *патпав'ётка* — прыбудова на слупах без сцен. **440** *патпав'ётка* — прыбудова без сцен. **442** *адры́нка* — у ёй бывае плуг, сена, воз, барана; *патпав'ётка* — для дроў. **443** Дровы складаюць у *адры́нку*; некаторыя завуць *патпав'ётка*. **456** *патпав'ётка* — *будынак дл'а снапоў у б'едн'акóў*. **474** *патпав'ётка* — для дроў. **481** *пав'эц'* — тут складаюць дровы. **484** У *пав'эц'и* дровы складаюць. **485** *патпав'ётка* — для дроў. **507** *пав'ётка* — дровы складаюць. **509** *пав'эц'* — дзе складаюць дровы. **517** Вельмі рэдка ўжываецца *пав'эц'*. **527** *падпав'ётка* — дзе складаюць дровы. **540** *пав'ётка* мала хто гаворыць. **546** *падпав'эц'це* — будынак, дзе складаюць дровы. **557** *пав'эц'* — для дроў. **565** *Ран'ей пав'эц'* *былá*. **578** *пав'ётка* — для дроў. **610** *пав'ётка* — для дроў. **628** Цяпер *пав'эц'аў* няма. **682** Асобных будынкаў для гаспадарчых прылад няма. Звычайна прылады складаюць на *нав'эс'и*, у *кл'ётцы* або ў *клўн'и*. **683** У *шóпку* складаюць дровы, ставяць санкі. **717** *пав'эц'це* — для дроў. **740** *сел-*

нык — для сена, але часам тут складаюць і гаспадарчыя прылады. 751 *падпав'ёц'* — будынак, дзе складаюць дровы. 752 *пав'ётка* — дзе ляжаць дровы. 754 *пав'ёц'* — для дроў; *одрына* — для гаспадарчых прылад. 766 *пов'ёт'* — для дроў. 767 *шобна* — для дроў. 780 *патпав'ётка*; у вёсцы гэта слова сустракаецца вельмі рэдка, таму што такога будынка цяпер няма ў гаспадароў. 783 У *пав'ёц'у* дровы складаюць. 784 *пав'ёц'* — дзе майструюць; *патпав'ёц'* — дзе складаюць дровы, пад страхой, без сцен. 787 *пав'ёц'* меншая па памеру, чым *падпав'ёс*; робіцца для дроў. 791 *шобна*; зараз іх няма. 795 *пав'ёц'* была даўно. 797 *пав'ёц'* была даўно; у *пав'ёц'у* складалі дровы. 799 Раней *пав'ёц'* звалі. 802 *шобна* — дзе дровы складалі. 804 *пав'ётка* — для дроў. 805 Раней *шобна* звалі; *пав'ёц' у май'о бац'к'у* была. 828 Гаспадарчыя прылады складаюць на вышкі ў *сарайі*. 847 *пав'ёц'* — для дроў. 905 *пав'ёц'* — па-старому. 914 *пав'ёц'* — куды дровы складаюць; *пўн'а* — куды складаюць плугі, ставяць сані. 932 *падпав'ёц'ца* — навес для гаспадарчых прылад. 942 *пав'ёц'* — з трыма сценамі для дроў. 963 *шобна* — навес на слупах. 969 *пав'ёц'* — вельмі рэдка сустракаецца. 972 *пав'ёц'* — для дроў. 973 *пав'ёц'* — старая назва. 974 *пав'ёц'* — гэта *пав'ёс*, дзе складаюць дровы. 975 *пов'ёт'* — там *тол'к'у адны дроўы, лучына*. 980 *пав'ёц'* — *дл'а скл'адк'у дроў*. 993 Дровы складаюць у *пав'ётку*. 1008 *пав'ётка* — для дроў. 1010 *пав'ёц'* — дзе дровы складаюць. 1022 *пав'ёц'* — туды дровы складаюць. 1023 *С'ёна скл'ад'айуц' пат пав'ёц'цу, дроўы кол'уц'*.

Карта № 239

НАЗВЫ БУДЫНКА ДЛЯ ЗАХОЎВАННЯ ЗБОЖЖА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 165:

«Як у вас называецца будынак для захоўвання збожжа: *амб'ар*, *клець*, *свіран*?»

Матэрыял адказаў дае ў асноўным тры назвы будынка: *кл'ёц'*, *с'в'іран* (*с'в'ёран*, *с'в'іро́нак*), *амб'ар* (*имб'ар*). Гэтыя назвы наносзяцца на карту як распаўсюджаныя на картаграфуемай тэрыторыі ў значэнні асобнага будынка для захоўвання збожжа.

Адсылачным знакам чорнага колеру картаграфуецца слова *шп'их'ір* (*шпых'ёр*).

Адсылачным знакам жоўтага колеру картаграфуецца слова *кл'ётка*.

Як *с'в'іран* картаграфуецца слова *с'в'іран'* у нас. пп. 465, 475, 479, 495, 512—514, 516, 519, 788, 795, 806, 809, 811, 832, 887, 991, 1006, 1018.

Як *амб'ар* картаграфуецца слова *анб'ар* у нас. пп. 206, 221, 229, 232, 236, 336, 370, 408, 430, 484—486, 490, 502, 526, 532, 568, 582, 594, 610, 612, 617, 628, 632, 716, 726, 729, 741, 758, 762, 811, 815, 831, 867, 872, 888, 900, 905, 916, 940.

Як *имб'ар* картаграфуецца слова *инб'ар* у нас. пп. 214, 533, 544, 547, 559, 561, 563, 565, 568, 571, 573, 575, 577, 582, 598, 614, 616—619, 625, 628, 649, 717, 855, 867, 868, 884, 899, 900, 923, 932, 937, 1021, 1022, 1026.

У матэрыялах наступных нас. пп. адзначана, што слова *амбáр* ужываецца як назва будынка для захоўвання калгаснага збожжа: 5, 6, 7, 9, 13, 64, 66, 70, 73, 74, 78, 84, 87, 104, 105, 111, 113, 115, 127, 128, 209, 213, 226, 228, 243, 253, 264, 271, 298, 299, 334, 337, 338, 421, 434, 453, 456, 464, 521, 530, 531, 586, 601, 604, 613, 636, 642, 682, 687, 707, 711, 723, 725, 728, 755, 791, 795, 798, 805, 814, 816, 819, 823, 824, 894, 906, 909, 912, 914, 918, 934, 936, 955, 958, 966, 999, 1011.

У матэрыялах наступных нас. пп. адзначана, што слова *свіран* ужываецца як назва будынка для захоўвання калгаснага збожжа: 226, 239, 251, 253, 518, 523, 734, 779, 814, 817, 818, 821.

Адводзіцца ад картаграфавання слова *кладбóвая* (*кладава́я*), якое з'яўляецца назвай будынка рознага прызначэння ў матэрыялах наступных нас. пп.: 66, 70, 74, 75, 78, 120, 862, а таксама слова *кладбóвая*, пры якім няма пэўных тлумачэнняў у нас. пп. 89, 207, 496, 498, 501, 504, 539, 548, 560, 562, 589, 628, 790, 825, 828, 862, 865, 885, 910, 939, 977, 1013.

Не наносіцца на карту слова *магáз'ін* (нас. п. 344), *магазы́н* (нас. п. 532), *маказы́н* (нас. п. 843) — старадаўняя назва грамадскай пабудовы, куды ссыпалася збожжа.

Адводзіцца ад картаграфавання слова *склад*, якое з'яўляецца новым словам для вёскі і абазначае вялікі будынак для захоўвання збожжа ў калгасе. Яно адзначаецца ў наступных нас. пп.: 464, 478, 511, 745, 752, 759, 764, 781, 792, 810, 818, 821, 822, 826, 830, 838, 839, 842, 843, 851, 852, 871, 874, 877, 882, 901, 915, 923, 924, 927, 936, 941, 979, 981, 982, 985, 989, 990, 992, 993, 995, 998, 999, 1002—1004, 1007—1010, 1012, 1014, 1026, 1027.

Не картаграфуецца слова *клець*, калі ў адказах пры гэтым слове ёсць наступныя заўвагі: **452** *кл'ец'* — у значэнні «каморка». **501** *кал'і пры хáц'е* — *кл'ец'*. **615** *кл'ец'* — *ум'ёс'ц'и чы́рас с'ёнцы*. **618** *кл'ец'* — *чы́рас с'ёнцы*. **676** *кл'ец'* — *пры хáц'и*. **679** *кл'ец'* — перагародка для збожжа, зробленая ў сенцах. **922** *кл'ец'* — адгароджана ў сенцах. **938** *кл'ец'* — цераз калідорчык.

Адводзяцца ад картаграфавання словы, якія не з'яўляюцца назвамі асобнага будынка для захоўвання збожжа: *кладбóўка* (нас. пп. 59, 240, 248, 254, 259, 270, 291, 339, 431, 514, 535, 538, 541, 546, 550, 553, 554, 607, 623, 640, 795, 834, 843, 846, 849, 862, 982, 984, 998, 1014); *складбóўка* (нас. пп. 765, 966), *кладбóвачка* (нас. п. 477); *скла́дзік* (нас. п. 350); *камóра* (нас. пп. 153, 345, 450, 514, 522, 651, 683, 686, 694, 724, 734, 741, 812, 840, 844, 942, 944, 951, 955, 958, 972, 975, 977, 983, 986, 994, 996, 998, 999, 1001, 1004, 1007, 1011, 1014, 1023, 1027); *камóрка* і фанетычныя варыянты *ком'ўрка*, *комúрка* (нас. пп. 331, 365, 368, 371, 372, 388, 404, 407, 451, 452, 560, 695, 711, 771, 772, 785, 841, 1023); *чула́н* (нас. пп. 335, 337, 339, 609); *захóт* (нас. п. 503); *прыдз'ёлок* (нас. п. 987); *патнав'ётка* (нас. п. 79), а таксама словы, якія абазначаюць асобныя будынкi, але гэтыя будынкi не прызначаны для захоўвання збожжа: *сто́пкэ*, *сто́бка* (нас. пп. 307, 326, 966), *с'ц'óпка* (нас. п. 851), *исто́пка* (нас. п. 591), *клýн'а* (нас. пп. 967, 970), *пýн'а* (нас. п. 216), *чумно́* (нас. п. 425), *одры́нка* (нас. п. 997), *па-ло́ўн'а* (нас. п. 461), *то́к* (нас. п. 1012).

У некоторых адказах паняцце *будынак* падменена іншым паняццем: часткамі будынка — *зас'ёк* (нас. пп. 33, 53, 365, 368, 370, 420, 477, 487, 575, 611, 625, 737); *закрóm'ен'* (нас. п. 1010) або пасудзінай — *лар* (нас. пп. 951, 957), *скрын'а* (нас. пп. 652, 699, 1008).

На карту не наносіцца слова *бълуан* (нас. п. 570), якое ў адказе прыводзіцца без усякіх тлумачэнняў.

На карце не адзначана з'ява дысіміляцыі ў спалучэнні **мб** у слове *амбár*.

У наступных адказах прыводзяцца заўвагі збіральнікаў да слоў, якія наносіцца на карту: **7** *с'в'іран* ужываецца часцей, *амбár* — новая назва, ужываецца для абазначэння калгаснага свірна. **9** *с'в'іран* ужывалі раней. **10** *амбár* больш пашырана цяпер. **14** *с'в'іран* — новая назва. **24** *кл'ец'* — гаварылі даўней, *амбár* — цяпер. **25** *с'в'іран* — рэдка. **26** *анбár* — некаторыя кажуць. **34** *кл'ец'* — радзей. **35** *кл'ец'* — часцей. **36** *с'в'іран* — гаварылі даўней. **46** *кл'ец'* — па-даўнейшаму. **47** *кл'ец'* — гаварылі даўней. **64** *кл'ец'* — у аднаасобнікаў; *с'в'іран* раней быў пры воласці, туды звозілі збожжа на насенне; *амбár* — у калгасе. **65** *анбар* — гавораць цяпер. **66** *анбár* — у калгасе. **69** *амбár* — цяпер і то рэдка. **70** *кл'ец'* — у аднаго хазяіна, *амбár* — у калгасе. **71** *кл'ец'* — гаварылі даўней. **72** *кл'ец'* раней была; *с'в'іран* — цяпер гавораць. **73** *кл'ец'*, *с'в'іртн* — у кожнага хазяіна. **74** *кл'ец'* была ў сваёй гаспадарцы, *анбár* — цяпер у калгасе. **75** *анбár* — кажуць цяпер у калгасе. **78** *кл'ец'* — у адной гаспадарцы; *амбár* — у калгасе. **83** *кл'ец'* — у аднаасобнікаў, *анбár* — у калгасе. **87** *кл'ец'*; *с'в'іран* — раней. **89** *кл'ец'* — раней, *анбár* — цяпер. **101** *кл'ец'* — раней; *амбár* — цяпер. **120** *кл'ец'* — раней была ў калгаснікаў. **124** *кл'ец'* — раней; *анбár* — цяпер. **125** *кл'ец'* — раней. **127** *кл'ец'* раней была; *анбár* — цяпер у калгасе. **135** *кл'ец'* — так раней называлі. **178** *с'в'іран* — гэта амбар, куды ссыпаюць жыта, ячмень. **191** *с'в'іран* і *кл'ец'* — раней сюды збожжа складалі. **195** *с'в'іран* поўны калгаснага дабра; радзей ужываецца *кл'ец'*. **197** *кл'ец'* — па-старому, *с'в'іран* — цяпер. **209** *амбár*, *с'в'іран* — гэта калгасныя будынкі для дабра. **226** *амбár*, *с'в'іртн* — у калгасе; *кл'ец'* — старая назва. **228** *кл'ец'* — раней звалі. **229** *дўжа даўно гаварылі*: *пайдў ў кл'ец'*, *гавораць* і *анбár*. **232** *кл'ец'* — гаварылі раней; цяпер — *анбár*. **236** *кл'ец'* — звалі даўно, *с'в'іран* — нядаўна, *анбár* — цяпер. **237** *кл'ец'*, *с'в'іран* — казалі раней; *амбár* — цяпер. **240** *кл'ец'*, *амбár*, *кладóвайа* — дзве апошнія назвы пазнейшага часу. **241** *кл'ец'* — гаварылі раней; *амбár* — цяпер. **243** *кл'ец'* — у сялян; *амбár* — у калгасе. **269** *с'в'іртн* раней быў у панюў, а ў калгасе не ўжываецца. **283** Старыя называюць *кл'ец'*, моладзь — *амбár*. **293** *кл'ец'* — раней; цяпер — *амбár*. **298** *кл'ец'* — раней. **300** *кл'ец'* — па-старому; *амбár* — цяпер. **302** *амбár*, *анбár* — у калгасе; *кл'ец'* — раней. **308** *амбár* — цяпер называюць. **311** *амбár* ужываюць маладзейшыя. **331** *амбár*; радзей — *кл'ец'*. **332** *амбár*; *кл'ец'* — рэдка. **333** *кл'ец'* — раней; *амбáры* — цяпер. **334** *амбár* — куды ссыпаюць калгаснае збожжа; *кл'ец'* — невялікі будынак у калгаснікаў. **337** *амбár* — у саўгасе, а ў двары — *кл'ец'*. **338** *амбár* — калгасны; *кл'ец'* — у гаспадара. **343** *с'в'іран* — быў ра-

ней, асобна. 407 *амб́ар* — рэдка. 421 *с'в'і́ран* — у асобнага гаспадара; *амб́ар* — у калгасе. 444 *с'в'і́ран* — гаварылі раней; *амб́ар* — цяпер. 446 *с'в'і́ран*; у гаспадара — *с'в'іро́нак*. 496 Цяпер гавораць *с'в'і́ран*. 502 Цяпер больш называюць *анб́ары*; *кл'е́ц'* — па-старому; гавораць і *с'в'іро́нак*. 521 *амб́ар* — цяпер у калгасе; *кл'е́ц'*, *с'в'і́ран*, *кл'ётка* былі раней. 529 *амб́ар* ведаюць, але не ўжываюць. 540 *кл'е́ц'*, *с'в'і́ран*; часцей — *кл'е́ц'*. 586 *кл'е́ц'* — раней ужывалі, *анб́ар* — зараз у калгасе. 601 *с'в'і́ран* — так у некаторых завещца *ўмнó*; *анб́ар* — цяпер; раней часцей ужывалася слова *кл'е́ц'*. 642 *кл'е́ц'* — гаварылі раней. 649 *инб́ар*; часцей — *кл'е́ц'*. 692 *св'і́рон* — быў у паноў — асабная хароміна. 695 Ужываецца і *с'в'і́рон*, але менш пашырана. 700 *амб́ар* — цяпер гавораць; *свыро́нок* — старое слова. 703 *амб́ар* — сучаснае вымаўленне; *с'в'і́рон* — старое. 712 *амб́ар* — новае слова. 713 *амб́ар* — слова новае. 716 *анб́ар*; *амб́ар* — новае слова. 722 У гэтым значэнні ўжываецца толькі слова *кл'е́т'*; словы *амб́ар*, *св'і́ран* тут звычайна не ўжываюцца. 729 *анб́ар* сталі называць маладыя. 742 *с'в'і́ран*; цяпер ужываецца і слова *амб́ар*. 748 Слова *амб́ар* ужываецца радзей. 752 *с'в'і́ран*, і *кл'е́ц'* былі, *ац'ан'ёр спрат*. 791 *амб́ар* — цяпер сыплюць збожжа ў калгасе; былі *с'в'і́рэн'к'и*. 795 Даўней быў *с'в'і́ран*. 800 *кл'е́ц'*; радзей — *с'в'і́ран*. 821 *кл'е́ц'* — гаварылі раней. 823 *амб́ар* — гэта слова ведаюць, але не гавораць; цяпер часам калгасны *с'в'і́рак* завуць *амб́арам*. 825 *амб́ар* — *кладóвайа*, раней называлі *с'в'і́рен*. 828 *амб́ар* — гавораць старыя, *кладóвайа* — моладзь. 832 *кл'е́ц'*. *св'і́рэн'* — розніцы няма. 842 *кл'е́ц'* — даўно гаварылі. 843 Раней у значэнні слова *амб́ар* ужывалася *маказын*. 855 *инб́ар*; раней — *с'в'і́ран*. 877 *кл'е́ц'* калісці была, цяпер — толькі слова. 882 *кл'е́ц'* ужывалася калісці. 899 *кл'е́ц'*, *инб́ар* — так было раней. 906 *кл'е́ц'* ужывалася раней. 942 Спецыяльнага будынка з засекамі для збожжа раней не было. 956 Спецыяльнага будынка для захавання збожжа не будуюць. 958 Раней было слова *с'в'і́рон*. 971 Незразумелае тлумачэнне, зробленае збіральнікам: *амб́ар*, *кл'е́ц'* — хазяйка пастройкі ў калгасе. 980 *у пам'ёшчыкаў был'і с'в'і́рны*, *амб́ар тое ш, што с'в'і́ран*, *ужыва́йецца рэдка*. 988 *амб́ар* і рэдка — *св'і́ран*. 996 *кл'е́ц'*; *камóра*, *с'в'і́ран* — былі раней. 1002 Раней гаварылі *с'в'і́ран*. 1005 *кл'е́ц'* — так называлі раней *амб́ар*. 1007 Раней у іх такіх будынкаў не было.

Карта № 240

ПАШЫРЭННЕ СЛОЎ *стопка*, *варыўня*, *каморка*

Карта складзена на матэрыяле пытання № 166:

«Будынак для захоўвання бульбы, гародніны: *сто́пка*, *істо́пка*, *вары́ўня*..?»

Трэба заўважыць, што пытанне пастаўлена не зусім удала: не ўлічана, што для захоўвання бульбы і гародніны існуе не адзін від будынка. У залежнасці ад характару пабудовы можна супрацьставіць наступныя назвы: з аднаго боку, *сто́пка*, *вары́ўня*, *камóрка* (будуюцца на паверхні

зямлі, часта з печкай) і, з другога боку, *пóграб, склеп, яма* (капаецца яма ў зямлі і над ёю ўзводзіцца дах). Няўдалая пастаноўка пытання пацягнула за сабою і недакладныя адказы. У радзе выпадкаў будынак называецца, але не апісваецца. Акрамя таго, побач з назвамі пабудовы для захоўвання бульбы і гародніны даюцца словы *капец, скапец, бурт, гурт, ярус, стус, стог*. Гэтымі словамі называюць доўгі або круглы груд бульбы (гародніны), які закрыты саломай і зямлёй ад марозу і дажджу. Словы *капéц, скапец, бурт, гурт, стус, ярус, стог* не картаграфуюцца.

На гэтай карце картаграфуецца пашырэнне слоў *стопка* (і яго варыянта *сцёпка*), *варыўня* і *каморка*, якія абазначаюць назву будынка для захоўвання бульбы і гародніны, а ў некаторых выпадках назву будынка для захоўвання прадуктаў або сельскагаспадарчых прылад працы.

Таму назвы *склепа (склёп, пóурап, л'ох, йáма)* — будынка ў зямлі з дахам над зямлёй — адводзяцца ад картаграфавання. Пашыраны такія будынкі на ўсходзе Віцебшчыны і Магілёўшчыны і на захадзе Брэстчыны і Гродзеншчыны. Сустрэкаюцца і на астатняй тэрыторыі побач з *варыўнёй*, але радзей.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, у якім сустрэліся заўвагі і тлумачэнні збіральнікаў, словаўтваральныя і фанетычныя варыянты, акцэнталагічныя адрозненні, раскрываюцца адсылачныя знакі.

Сустрэліся наступныя варыянты назвы *стопкі, сцёпкі*: *истопка* — 21, 22, 25, 26, 28, 29, 31, 34, 39, 40, 41, 42, 45, 55, 57, 60, 64, 65, 67, 69, 71, 73, 75, 77, 78, 80, 82, 84, 85, 87, 95, 101, 104, 109, 112, 117, 121, 122, 153, 160, 161, 165, 168, 172, 176, 179, 180, 182, 185, 187, 191, 192, 193, 198, 199, 200, 201, 202, 204, 206, 208, 212, 214, 227, 228, 229, 231, 232, 234, 236, 237, 238, 240, 241, 242, 243, 245, 246, 247, 249, 254, 256, 257, 260, 264, 268, 271, 276, 278, 279, 281, 286, 288, 289, 293, 302, 325, 327, 465, 468, 479, 481, 484, 496, 499, 502, 505, 509, 528, 537, 544, 547, 549, 552, 554, 556, 573, 580, 583, 586, 587, 589—592, 603, 620, 638, 640, 822, 903, 908, 910; *стéпка* — 683, 717, 760, 990, 994, 1009, 1012, 1013; *усц'ópка* — 720, 752, 780, 795, 977; *высц'ópка* — 721, 726, 766, 973; *всц'óбка* — 766; *вусц'ópка* — 793—795; *вистéбка* — 964; *исц'ópка* — 751, 776, 784—786, 805; *истéбка* — 764, 963; *сц'óбачка* — 804; *стопачка* — 806; *сц'óпа* — 968. Слова *варыўня* мае яшчэ наступныя акцэнталагічныя варыянты: *вáра(ы)ўн'а* — 11, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 25, 31, 32, 34, 36, 38, 40, 41, 43—45, 48—51, 65, 68, 71, 75, 79, 80 (і *варыўня*), 85, 154, 155, 157, 159, 161, 163, 191—197, 201, 204; *варыўн'а* — 5, 8, 171, 360, 388, 437, 439, 452, 470, 506, 510, 554, 558, 620, 889, 909, 999, 1000.

Слова *камóрка* адзначана ў варыянце *камóра* ў нас. пп. 25, 359, 394, 397, 996.

Ніжэй прыводзяцца заўвагі збіральнікаў і матэрыял, які картаграфуецца адсылачнымі знакамі: **5** *варыўн'а* — абавязкова з печкай. **6** *варыўн'а* — даўней, як лазня, печку рабілі, бульбу ссыпалі. **14** *стóпка*; *варыўн'а* — навейшая назва. **23** *стóпка* — будынак, прыбудаваны да сенцаў, дзе ставяць жорны і інш. гаспадарчыя прылады. Зімой у *стопцы* трымаюць салёныя гуркі і капусту. **24** *стóпка* — прыбудова каля дому без вокан, дзе захоўваюць бульбу, гародніну, некаторыя гаспадарчыя

прылады. 25 *камора* — каля сенцаў будыніна, ставяць капусту; *ва-
рыўн'а, істо́пка* — тое ж, што і камора, пад адным дахам з хатай. 28
істо́пка; вельмі рэдка — *кладоўн'а*. 32 *сто́пка*; *ва́рыўн'а* ўжываецца
 радзей. 47 *істо́пка* — раней; зараз — *варыўн'а*. 66 *істо́пка* — цёплае
 памяшканне пры хаце; *каморка* — памяшканне, якое магло быць пры-
 будавана да хаты, а магло стаяць асобна, недалёка ад хаты. 67 *істо́п-
ка* — курная хата, там захоўваюць бульбу і гародніну зімою. 68 *ва-
рыўн'а, істо́пка* — *имио́найа буды́н'ина с п'эчкай б'ис трубы́ и сып'уц'
бу́л'бу ў катих'у*. 73 Раней быў асобы будынак — *істо́пка*. 78 *істо́п-
ка* сустракаецца вельмі рэдка. 87 Раней называлася *істо́пка*. 104
істо́пка — для бульбы і буракоў з печкай. 154 *ва́рыўня* — у будынку.
 176 *істо́пка* — цёплы будынак з маленькім аконцам, на земляным палу,
 пад адной страхой з хатай. 192 *істо́пка* — гаворыць моладзь, а старыя
 кажуць *ва́рыўн'а*. 200 *істо́пка* — цёплы будынак з печчу. 203 *сто́п-
ка* — цёплы будынак з аконцам, за сенцамі, пад адной страхой з хатай;
варыўн'а (с'ён'и) — халоднае памяшканне без столі паміж хатай і стоп-
 кай. 206 *істо́пка* — цёплы будынак пад адной страхой з хатай (хата —
 сенцы — істо́пка). 209 *варыўн'а* — будынак, як хата, без падлогі,
 з печчу без коміна. 213 *варыўн'а* — наверху будынак, ёсць грубка.
 271 *істо́пка* — цёплая; *каморка* — халодная. 276 *істо́пка* — некалі.
 359 Асобных будынкаў няма; ёсць *каморка*, якая знаходзіцца ў адной
 будове з хатай. 388 *варыўн'а* — аджыўшая. 394 *камора* — кладоўка,
 адгароджаная ў сенцах. 397 Асобнага будынка няма, гародніна і буль-
 ба захоўваюцца ў *каморы*. 401 *каморка* — кладоўка, адгароджаная
 ў сенцах. 405 *каморка* — кладоўка, адгароджаная ў сенцах. 408
сто́пка — для захоўвання бульбы; *каморка* — для захоўвання гародніны.
 424 *сто́пка* — частка хаты без печкі, дзе складаюць прадукты. 433
сто́пка — з гліны. 442 *варыўн'а* — некалі стаялі туркі, капуста, бульбу
 сыпалі. 445 *варыўн'а* — цёплая невялікая пабудова ў сенцах. 458
сто́пка — знаходзіцца ў сенцах, адгароджана дошкамі, мае печ. 463
варыўн'а — прыбудоўваецца пры хаце, але больш ставяць асобна. 464
варыўн'а — прыбудоўвалася пры хаце раней; зараз будуецца асобна.
 465 *істо́пка* — цёплы будынак, падобны на невялікую хату. 466 *вараў-
н'а* — прыбудоўваецца да хаты і будуецца асобна. 471 *сто́пка* — буда-
 валася калісьці, мела выгляд хаты. 480 *варыўн'а* — калі са сценамі,
 ставяць яе таксама дзе-небудзь у хаце, у нас'яна ў сенцах. 502 *істо́п-
ка* — зараз рэдка ўжываецца. На *варыўн'у* гавораць *ла́з'н'а*. 503
с'ц'о́пка — так, *йак хата сымшана, з'имойу нос'им жар с то́рпу*. 509
істо́пка, варыўн'а, сто́бка — бывае з печкай і без печкі. 517 *сто́пка* —
 даўней; зараз — *варыўн'а*. У стопцы выкопваўся пограб. 521 *варыўн'а*;
 рэдка — *сто́пка*. 524 *сто́пка* — старая назва *варыўн'у*. 536 *сто́пка* ўжы-
 ваецца часцей; *варыўн'а* — радзей. 556 *істо́пка* — *незамо́шчанайа йа́ма
н'ибал'шайа, куды сып'уц' бу́л'бу; варыўн'а*. 557 *сто́пка* — пабудавана
 наверху. 586 *істо́пка* — будуецца асобна ад дома. 601 *сто́пка* — зрубле-
 ная з дрэва на паверхні, халодная. 604 *істо́пка; варыўн'а* — дзе вараць
 для свіней. 673 *сц'о́пка* — у будынку. 678 *с'ц'э́пка* — зроблена ў сен-
 цах каля печы, каб не памёрзла бульба. 686 *варыве́н'ка*. 711 Звычайна

сцѣпка пры сенцах. 723 сц'обка — у с'ён'ах. 725 с'ц'обка — у с'ён'ах. 746 вар'ун'а. 748 варыўн'а — на зямлі пабудован маленькі зруб, які накрыт страхою; назва барак ужываецца радзей. 750 стóпка і варыўн'а; часцей — стóпка. 781 стóпка — рэдка. 791 с'ц'опка — зроблена з дрэва, на дварэ. 795 вус'ц'опка — зроблена з дрэва, звычайна на дварэ, недалёка ад хаты; ус'ц'опка — тое ж. 797 с'ц'опка — зроблена з дрэва, недалёка ад хаты. 808 верыўн'а. 815 стóпка — будынак. 821 стóпка — невялікі будынак. 823 стóпка; варыўн'а вядома, але не ўжываецца ў гутарцы. 829 стóпка — як невялічкая хатка. 836 стóпка — надбудова над пограбам. 838 стóпка — з печкай. 839 стóпка — з печкай. 843 Слова стопка ўжываецца рэдка. 859 стóпка — будынак, які стаіць на дварэ. 871 стóпка — халоднайа пам'ашчына. 874 стóпка — пры доме, у хляве. 877 стóбка, вараўн'а — асобная пабудова для бульбы, капусты, гуркоў. 909 стóпка — для захоўвання клубняплодаў; варыўн'а — дзе ставяць кіслую капусту ці гуркі. 920 стóпка — асобны будынак. 958 варывн'а — як хата, цёплая. 964 вистѣпка — прыбудоўваецца да хаты. 974 с'ц'опка, варыўн'а; часцей — с'ц'опка. 988 стóпка; рэдка — ист'опка. 1004 с'ц'обка — пабудова пры сенцах або ў пограбе. 1011 стóпка, с'ц'обка — асобны будынак на дварэ або часцей пры хаце. 1018 сц'обка — як хатка, але ў зямлі не капаецца; прызначэнне сц'обк'и трохі іншае: сюды ставяць гладышы, зімою ставіцца вядро з жарам, якое абагравае сц'обку.

Адводзяцца ад картаграфавання словы лазня, амшэнь, кладоўня, дашнік, бо невядома, які від будынка яны называюць.

Амшанік і ўтвораныя ад яго словы сустрэліся ў нас. пп. 280, 307, 318, 322, 325, 327, 635, 636, 638, 925 і 940; лазня — 495, 502; (с)кладоўня, (кладовая) — 28, 43, 102, 344, 971; дашнік — у 58.

Карта № 241

ПАШЫРЭННЕ СЛОЎ студня, калодзезь (калодзеж, калодзец)

Карта складзена на матэрыяле пытання № 168:

«Стўдня ці калодзец, калодзеж...?»

У каментарыях прыводзяцца матэрыялы з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў аб картаграфуемых словах, прыводзяцца адзінкавыя назвы: 3 калóз'иха. 7 стўдн'а — часцей; радзей — калóз'иш. 23 стўдн'а; калóз'иш — вельмі рэдка. 57 калóз'еш; калóз'ез' — больш старажытнае. 71 калóз'ис'; стўдн'а — рэдка. 78 калóз'ис' — цяпер завуць; стўдн'а — раней часцей ужывалася. 86 стўдн'а — рэдка; калóз'иш. 141 стўдн'а; рэдка — калóз'еш. 171 калóз'еу; часцей — стўдн'а. 174 калóз'еш; часцей — стўдн'а. 178 калóз'еу, а н'ёрв'и называлас'а стўдн'а. 197 калóз'ис'; кáжуц' и стўдн'а. 198 калóз'ис'; часцей — стўдн'а. 204 стўдн'а; часцей — калóз'ис'. 239 стўдн'а — раней; калóз'ис', калóз'иш — цяпер. 347 калóз'ейз'. 350 калóз'ис'; часам — стўдн'а. 353 калóз'ис'; радзей — стўдн'а. 379 стўл'н'а. 388 калóз'ез'; журав'ёл' —

аджыўшае. 405 *стўдн'а*; часцей — *стўн'н'а*; рэдка — *калѳз'ас'*. 407 *калѳз'ис'*; *стўдн'а* менш пашырана. 465 *калѳз'еш*; калісьці гаварылі *стўдн'а*. 512 *калѳз'еж*; *журав'ёл'*. 527 *стўдн'а* — часцей; *калѳз'еш*. 613 *калѳз'из'* — гавораць старыя, *калѳз'иж* — моладзь. 722 *калѳд'ез'*. 773 *калѳз'ез'* — старая назва; шырока ўжываецца *калѳз'ец* — новая назва. 813 *калѳз'ец* — старая назва, *калѳз'еж* — новая. 816 *калѳз'ез'*, *калѳц'*. 840 *калѳз'ейз'*. 845 *калѳз'ейз'*. 848 *калѳз'ейз'*. 849 *калѳз'ейз'*. 853 *калѳз'ейз'*. 870 *калѳз'еш*; радзей — *калѳз'ис'*. 941 *калѳз'айз'*. 997 *калѳз'*. 1003 *калѳз'ейз'*. 1004 *калѳз'ейз'*. 1018 *калѳз'ейз'*.

Карта № 242

НАЗВЫ САХІ Ў СТУДНІ З ЖУРАЎЛЁМ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 168:

«Як у вас называецца: *стўдня* ці *калѳдзец*, *калѳдзеж*... нарысуйце і абазначце часткі: а) *вілы*, *сахá*...?»

У частцы нас. пп. няма студні з жураўлём, а ёсць студні або з корбай, або проста зроблены зруб, і дастаюць ваду вядром пры дапамозе вяртэчкі ці драўлянай палкі з кручком. Для гэтых нас. пп. на карце ставіцца знак Н.

У некаторых матэрыялах прыводзіцца толькі агульная назва студні без указання яе частак. У такіх выпадках на карце ніякі знак не ставіцца.

Частка адказаў не суправаджаецца рысункамі з абазначэннем частак студні з жураўлём. Аднак гэты матэрыял картаграфуецца ў тых выпадках, калі ёсць ускосныя даныя, якія дазваляюць суаднесці тую ці іншую назву з пэўнай часткай студні. Так, пры адсутнасці рысункаў на карту наносіцца знакі ў наступных нас. пп.: 1, 8, 17, 37, 38, 103, 108, 110—114, 116, 122, 149, 166, 171, 209, 217, 247, 258, 260—262, 266, 268, 272, 277, 309, 312, 316, 317, 319—321, 324, 328, 330—336, 338—340, 357, 390, 391, 395, 400, 414, 460, 475, 482, 499, 501—503, 524, 526, 535, 537, 539, 542—544, 549—552, 560, 562, 571—573, 575, 577, 580—584, 587, 589—592, 594, 595, 597, 603, 605, 606, 608, 609, 613, 615, 618, 619, 621, 623, 626, 627, 629—634, 636—639, 641, 643, 645—648, 650, 665, 674, 726, 748, 751, 767, 768, 773, 775, 779, 785, 798, 809, 811, 826, 879, 887, 893, 895, 898, 900, 903, 906—909, 911, 912, 916—918, 923, 925, 926, 928—931, 934, 944—946, 948, 949, 963, 972, 975, 976, 978, 1016—1018, 1021, 1022, 1025.

У некаторых нас. пп. адсутнічаюць назвы асобных частак студні з жураўлём. У матэрыялах адзначаецца толькі агульная назва для трох частак разам — для *сахі*, *вагі* і *вочапа*. У такіх выпадках на карце ніякі знак не ставіцца.

Так, агульная назва *ас'в'ёр* адзначана ў наступных нас. пп.: 28, 32—35, 55, 57, 213, 214, 216, 219, 233; *ас'в'ёра* 42; *с'в'ирин'а* 151; *жбраў* 60; *журав'ел'* 115; *журав'ёл'* 301; *шчбўла* 285, 286, 288.

У некаторых нас. пп. даецца назва для верхняй часткі *сахі*: 178 *в'ілы*. 224 *рагачы*. 708 *сахá*.

У наступных нас. пп. адводзяцца ад картаграфавання словы *страла* і *вочап*, якія на рысунках абазначаюць саху, аднак выклікаюць сумненне, паколькі ў большасці выпадкаў першае з іх называе вагу, другое — жэрдку, да якой прычэпліваецца вядро: 516, 519, 526, 540, 541, 864 *страла*; 442, 784, 795, 841 *вочап*.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, матэрыял, на аснове якога ставяцца адсылачныя знакі: 8 *с'в'ир.* 20 *ац'ёр.* 70 *патпórка дл'а ас'в'ёра.* 72 *сто́йка.* 83 *столп дл'а ас'в'ёра.* 84 *столп дл'а ас'в'ёра.* 138 *в'ідлы.* 154 *ац'в'ёр.* 164 *ба́бы.* 165 *баба́.* 218 *з'ет.* 221 *з'ёт.* 244 *сто́йка.* 249 *қазá.* 269 *сты́йáк.* 277 *шчóбуль.* 291 *йáл'и́на.* 293 *в'ер'ийá.* 307 *сахóр.* 314 *упóр.* 324 *сныхá.* 338 *сныхá.* 412 *кóварац'ен'.* 444 *чап'áк.* 460 *сахóр.* 536 *ба́ба; часцей — сахá.* 543 *з'ет.* 551 *йáл'и́на.* 665 *ра-ча́ла.* 693 *вылкы́.* 701 *качáн.* 703 *стайáн.* 726 *пал'.* 771 *коворóт.* 772 *колóворот.* 773 *в'илы́.* 851 *кал'ёв'ерот.* 855 *сош.* 949 *чыры-нóк.* 988 *в'и́лы; рэдка — саха.*

Карта № 243

НАЗВЫ ВАГІ Ў СТУДНІ З ЖУРАЎЛЁМ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 168:

«Як у вас называецца: *студня* ці *калódзец, калódзеж...* нарысуеце і абазначце часткі: б) *вага́, прыгло́, насёлка...*?»

Матэрыялы паказалі, што ў частцы нас. пп. няма студняў з жураўлём, а ёсць толькі з корбай, або проста зроблены зруб, і ваду дастаюць вядром пры дапамозе вяроўкі ці драўлянай палкі з кручком. Для такіх нас. пп. на карце ставіцца знак Н.

У некаторых матэрыялах прыводзіцца толькі агульная назва студні без указання яе частак. У такіх выпадках на карце ніякі знак не ставіцца.

Не ставіцца знак на карце і тады, калі ў матэрыялах некаторых нас. пп. адзначана толькі агульная назва для трох частак разам — сахі, вагі і вочапа. Назвы агульнай часткі для гэтых нас. пп. пералічаюцца ў каментарыях да карты № 242.

Адводзяцца ад картаграфавання словы *вочап, почап*, якія на рысунках абазначаюць вагу, аднак выклікаюць сумненне, паколькі ў большасці сваёй гэтыя словы называюць жэрдку ў студні з жураўлём, да якой прычэпліваецца вядро: 218, 219, 224, 264, 277, 300, 313, 430, 433, 434, 444, 464, 471, 494, 516, 518, 525, 537, 791, 797, 804, 810, 826, 830, 841, 849, 853, 858, 882, 886, 899, 923, 927, 936, 940, 941, 944, 982, 997, 1000, 1006, 1020 *вóчап; 628, 690, 940 пóчап.*

На гэтай карце на аснове адказаў, якія не суправаджаюцца рысункамі, ставяцца знакі ў наступных нас. пп.: 17, 38, 103, 108, 110—114, 116, 117, 122, 149, 166, 171, 182, 209, 245, 247, 258, 261, 262, 266, 268, 272, 284, 295, 309, 312, 316, 317, 319—321, 324, 328, 330—336, 338—340, 357, 390, 391, 395, 400, 414, 460, 482, 498, 499, 501—503, 526, 535, 539—541, 543, 544, 549—551, 560, 571—577, 581—585, 587, 589—592, 594, 595, 597, 603.

605, 606, 608—610, 612, 613, 615, 618—620, 622, 623, 626, 627, 629—634, 636—639, 641, 643—648, 650, 665, 674, 726, 748, 751, 767, 768, 773, 775, 779, 798, 809, 811, 876, 879, 887, 893, 895, 898, 900, 903, 907—909, 911, 912, 916, 917, 925, 926, 928, 930, 931, 934, 945, 946, 948, 949, 961, 963, 972, 975, 976, 988, 1016—1018, 1021, 1022, 1025.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пл., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў адносна ўжывальнасці картаграфуемых слоў, а таксама раскрываюцца адсылачныя знакі (прыводзяцца адзінкавыя ўтварэнні ад картаграфуемых слоў і ўтварэнні ад іншых караняў, падаюцца адзінкавыя словы, якія на карце не маюць свайго асобнага знака, а аб'яднаны з падобнымі ім словамі): 13 *крóкла*. 17 *шост*. 18 *шост*. 22 *в'аслó*. 41 *ас'в'ір*. 84 *ас'в'ерына*. 104 *ас'в'ір*. 135 *с'в'ира*. 146 *св'іршн'а*. 147 *св'ірсн'а*. 153 *ац'в'ёр*. 164 *ас'в'ера*. 167 *сахá*. 173 *с'в'ирén'а*. 201 *ас'в'ёрх*. 239 *ас'в'ір*. 248 *п'ерас'в'ір*. 251 *п'ерас'в'ёрт*. 254 *п'ерас'в'ір*. 256 *п'ерас'в'ір*. 268 *напóлѣк*. 270 *в'ихтá*. 271, 273, 299 *п'еравóз'ина*. 276 *ас'в'ір*. 282 *п'ьрав'ёс*. 289 *п'ерас'в'іран*. 295 *карóм'ис'ил*. 317 *п'ирав'ёс*. 319 *п'арéклаз'*. 320 *п'иравóз'ина*. 342 *страм'ён'*. 349 *кóвар*. 354 *кл'учка* (не картаграфуецца). 401 *кл'уч*. 412 *сав'іна*. 512 *шп'ен'*. 537 *шчаўлó*. 547, 580 *сыхá*. 586 *сóлым'а*. 593 *карóм'ис'ел*. 596 *шл'ицá*. 602 *йал'іна*. 603 *шл'ицá*. 604 *б'іла*. 624 *шл'ицá*. 632 *сл'ицá*. 638 *шл'ицá*. 651 *т'ычка*. 679 *пóвадыр*. 680 *п'уцá*. 698 *каһán*. 711 *ваданóс*. 738 *кл'уч*. 741 *колóворот*. 750 *звон*. 751 *вацáв'іло*. 782 *жураўка*. 788 *ба́ба*. 803 *кл'уч*. 805 *колóворот*. 806 *калайрót, кал'эварат*. 808 *коромыс'óл*. 809 *поп'ерéчка*. 813 *ас'в'ір*. 821 *праўлó*. 822 *св'ислó*. 839 *ваз'іла*. 842 *ц'áло*. 863 *стран'ицá*. 884 *карóмысл'*. 897 *п'ерав'ёс*. 900 *в'асы*. 907 *жураўка*. 914 *узвóд*. 916 *п'еравóз'ина*. 920 *б'еу́н*. 925 *шл'ицá*. 928 *казáн*. 931 *дб'ужык*. 932 *ствалáк*. 933 *б'іла*. 934 *свóлак*. 938 *свóлак*. 939 *стрел'ицá*. 943 *узвóд*. 951 *зв'ид* — часцей; рэдка — *журав'ёл'*. 962 *зруб*. 972 *колов'ёр*. 974 *колóвар*. 975 *колов'ёр*. 976 *колóвар*. 979 *столб*. 980 *стрéлка*. 981 *бáл'ка*. 985 *бáл'ка*. 986 *ка́пар*. 988 *вацá*; рэдка — *нас'ілка*. 996 *б'іло*. 1002 *швóрен'*.

Карта № 244

НАЗВЫ ВОЧАПА Ў СТУДНІ З ЖУРАЎЛЁМ

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 168:

«Як у вас называецца: *студня* ці *калòдзец*, *калòдзеж*... нарысуеце і абазначце часткі: в) *вóчап*, *кручóк*...?»

Прадмет, назвы якога картаграфуюцца на данай карце, прадстаўляе сабою састаўную частку студні з жураўлём, а іменна драўляную палку з кручком, на якую падвешваецца вядро. Калі ў адказах адзначалася, што ёсць толькі студні з корбай або студні, з якіх ваду дастаюць палкай з кручком ці вярóўкай, на карце ставіцца знак Н.

У частцы матэрыялаў прыводзіцца толькі агульная назва студні без указання яе частак. У такіх выпадках на карце ніякі знак не ставіцца.

Не ставіцца на карце знак і ў тых выпадках, калі ў матэрыялах адзначана толькі агульная назва для трох частак разам — сахі, вагі і вочапа. Назвы агульнай часткі для гэтых нас. пп. прыводзяцца ў каментарыях да карты № 242.

Паколькі тэмай карты з'яўляюцца назвы драўлянай палкі з кручком у студні з жураўлём, на карту не наносяцца матэрыялы з тых нас. пп., дзе ёсць студні без жураўля, а вадудастаюць пры дапамозе палкі з кручком. Гэты матэрыял прыводзіцца ніжэй: 2, 25, 37, 177 *ас'в'ёр*; 26, 64, 296, 991 *кручók*; 30, 98, 102, 118, 120, 123, 129, 132, 133, 226, 259, 294, 297, 796, 799, 802, 836, 847, 850, 852, 994, 1007 *крук*; 52 *жёрдка*. 119, 125, 128 *шост*; 668 *кл'ўчка*. 728 *тычка*; 755, 757, 758, 761, 960 *кл'уч*.

Адводзіцца ад картаграфавання слова *журав'ёл* (*жура́в'ел'*), якое выклікае сумненне: 15, 16, 415, 681, 688, 744, 950, 953, 1009, 1013 *журав'ёл*; 264 *жура́в'ел'*.

На аснове адказаў, якія не суправаджаюцца рысункамі, ставяцца знакі ў наступных нас. пп.: 1, 17, 38, 103, 108, 110—114, 116, 117, 122, 149, 166, 171, 182, 209, 247, 258, 260—262, 266, 268, 272, 277, 295, 301, 309, 312, 316, 319—321, 324, 328, 330—336, 338—340, 390, 391, 395, 400, 414, 460, 475, 482, 498, 499, 501—503, 519, 524, 526, 535, 537, 539—541, 543, 544, 550—552; 562, 571—573, 575—577, 580—584, 587, 589, 591, 592, 594, 595, 597, 603, 605, 606, 608—610, 612, 613, 615, 619, 621—623, 626, 627, 629, 634, 636, 638, 639, 641, 643—648, 650, 658, 665, 726, 748, 751, 767, 768, 773, 775, 779, 785, 798, 800, 809, 811, 826, 858, 876, 879, 887, 893, 895, 898, 900, 901, 903, 906—909, 911, 912, 916—918, 923, 925, 926, 928—931, 934, 944—946, 948, 949, 961, 972, 975, 976, 978, 988, 1016—1018, 1021, 1022, 1025.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў адносна ўжывальнасці картаграфуемых слоў, а таксама падаюцца адзінкавыя ўтварэнні ад картаграфуемых слоў і ўтварэнні ад іншых кораняў: 6 *ўчык*. 93 *цеп*. 101 *жóртка*. 104 *жёрдачка*. 106 *жёрдъчка*. 138 *с'в'ірец'*. 181 *ас'в'ёрү*. 182 *нас'ёлка*. 184 *с'в'ирс'н'á*. 189 *стралá*. 208 *пóчапка*. 219 *вóчап* — раней; *ас'в'ёр* — цяпер. 238 *карóмыс'ал*. 249 *пáлка*. 257 *пóчепка*, *вóчеп*. 268 *вóбжъ*. 300 *карóмыс'ел*. 329 *стрелá*. 342 *стралá*. 343 *кóрвалат*. 359 *кл'ўчаўка*. 376 *с'ц'аблó*. 385 *тычын*. 390 *св'ірин'á*. 412 *с'ц'аблó*. 430 *пáлка*. 433 *тычы́на*. 434 *смык*. 436 *прыс*. 451 *смык*. 459 *прут*. 505 *жа́г'ил'*. 527 *стралá*. 536 *смык*. 555 *старалá*. 615 *цеп*. 619 *цёпка*. 677 *пў́на*. 680 *пў́а*. 683 *тыч*. 747 *нас'ёлка*. 752 *нас'ёлка*. 753 *кл'ўшка*. 784 *нас'ёлка*. 866 *рў́чка*. 966 *крош*. 989 *ка́пор*.

Карта № 245

НАЗВЫ ЗРУБА СТУДНІ

Карта складзена на матэрыяле пункта «д» пытання № 168:

«Як у вас называецца: *стў́дня* ці *кало́дзец*, *кало́дзеж*... нарысуйце і абазначце часткі: д) *зруб*, *тын*, *хлуд*..?»

Тэмай карты з'яўляецца назва часткі студні — драўлянай скрыні, якая знаходзіцца на паверхні зямлі. На карту не наносяцца адказы

з тых нас. пп., дзе замест спецыяльнай назвы для зруба студні адзначаецца агульная назва — *калодзезь, студня*.

Так, *калодзезь* адзначаны ў наступных нас. пп.: 421, 425, 477, 480, 486, 487, 494, 546, 557, 659, 661, 698, 719, 756, 757, 766, 772, 821, 828, 833, 846, 851, 856, 862, 867, 962, 970, 991, 1024, 1025, 1027; *студня*—у нас. п. 224.

На карце не атрымалі адлюстравання матэрыялы з тых нас. пп., дзе замест драўлянага зруба выкарыстоўваюцца цэментавыя трубы.

Адводзіца ад картаграфавання слова *крўж'е*, якое, магчыма, абазначае цэментавыя трубы. Гэта слова адзначана ў наступных нас. пп.: 758, 761, 798, 802, 804, 805.

Такім жа знакам, як *ізру́б*, картаграфуецца *узру́б* у нас. пп. 860, 864, 869.

Такім жа знакам, як *істру́б*, картаграфуецца *вы́струб* у нас. пп. 626, 628; *устру́б* 636, 924; *вустру́б* 925.

Як *абру́б* картаграфуецца *абру́бы* ў нас. п. 663.

Як *ца́мра* картаграфуецца *ца́мра* ў нас. п. 858.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе адзначаны адзінкавыя ўтварэнні ад картаграфуемых слоў ці іншыя адзінкавыя назвы, якія на карце паказаны адсылачнымі знакамі, прыводзяцца заўвагі збіральнікаў: 67 *адру́б*. 330 *абру́д*. 331 *абру́д*. 468 *часно́к*. 588 *пл'иру́б*. 591 *зам'от*. 670 *зру́п*; часта ўжываецца *скры́н'а*. 751 *кадо́ўба*. 784 *дубо́вайа абло́жка*. 922 *па́друб*. 937 *па́друб*. 950 *цебры́н'и*. 988 *зруб*; рэдка — *тын*. 1018 *в'ерх*.

Карта № 246

НАЗВЫ ПЛОТА З ЖЭРДАК

Карта складзена на матэрыяле пытання № 169:

«Агарожа: *частако́л, тын, парка́н, шчыке́ты, штаке́ты, плот, забо́р, пра́сла...* (нарысуйце віды агарожы)».

На гэтай карце картаграфуюцца назвы плота з жэрдак: *плот, згара́да, ізгарадзь, агаро́жа, жэ́рдкі, пра́сла, забо́р, парка́н, ты́н*.

Як *жэ́рдк'и* картаграфуюцца словы: *жэ́рз'е* — у нас. пп. 724, 950, 959; *жэ́рз'и* — у нас. п. 960; *жэ́рды* — у нас. п. 702.

Як *ауа́ро́жа* картаграфуюцца словы: *зауа́ро́жа* — у нас. п. 505; *уа́ро́жа* — у нас. п. 942.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія на карце абазначаны адсылачнымі знакамі: 402 *плот* — агульная назва агарожы. 413 *ауа́ро́жа, за́уарат*. 423 *за́уаратка*. 438 *за́уарада*. 440 *за́уарада*. 446 *за́уарац'*. 505 *плот, зауа́ро́жа, плац'и́на*. 506 *плот, ауа́ро́жа, забо́р, плац'и́на*. 509 *жэ́рдк'и, парка́н*; радзей — *тын*. 510 *зам'от, плот, забо́р*. 550 *плот*; вельмі рэдка — *шчык'ёт*. 563 *плот* — агарожа ў 3—4 жэ́рдкі. 655 *вы́ир*. 692 *за́уараз'*. 727 *п'ерыла́з*. 730 *п'ерыла́з*. 753 *плот, забо́р, за́уарат*. 763 *бар'и́еры*. 769 *за́уараз'*. 796 *плот* — усе віды агарожы. 844 *частако́л* — з жэрдак. 850 *плот; забо́р* — з жэрдак больш тоўстых. 974 *плот, штак'ёт*.

НАЗВЫ ВІСЯЧАЙ КАЛЫСКІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 170:

«Калыска: *люлька, калыбэль, калубэль, колбёл, зыбка...* (нарысуе)».

На гэтай карце картаграфуюцца назвы вісячай калыскі.

У радзе пунктаў адказы не суправаджаюцца рысункамі або апісаннем. Часта рысункі цяжка суаднесці з адзначанымі назвамі.

У тых выпадках, калі ў адказе без рысунка і тлумачэння прыводзіцца толькі адна назва калыскі, ставіцца знак на карце, а нумары нас. пп. падаюцца ў каментарыях. На аснове гэтага матэрыялу картаграфуюцца словы *калыска* і *калышка* ў наступных нас. пп. 29, 47, 82, 105, 144, 145, 146, 147, 149, 150, 151, 152, 154, 156, 158, 159, 162, 163, 169, 177, 179, 181, 184, 192, 200, 201, 213, 216, 217, 224, 225, 255, 315, 364, 389, 390, 391, 392, 399, 409, 428, 429, 430, 433, 434, 435, 436, 437, 455, 456, 462, 467, 473, 524, 530, 651, 660, 663, 664, 665, 706, 730, 736, 739, 755, 857, 858, 861, 871, 887, 892, 895, 907, 908, 915, 916, 918, 920, 922, 923, 940, 941, 943, 944, 945, 946, 948, 974, 976, 978, 989, 990, 992, 1001, 1017.

Слова *люлька* картаграфуецца ў наступных нас. пп.: 96, 97, 98, 99, 102, 103, 107, 108, 114, 116, 121, 122, 131, 228, 233, 235, 236, 263, 265, 268, 293, 304, 309, 310, 312, 317, 324, 325, 330, 332, 334, 336, 542, 552, 571, 572, 575, 576, 578, 579, 581, 583, 589, 590, 591, 592, 594, 598, 599, 603, 607, 608, 614, 621, 622, 625, 627, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 638, 639, 643, 644, 645, 647, 650, 658, 893, 903, 911, 926, 927, 928, 929, 930, 934, 1015, 1022.

Словы *калыбель, калубель, калбель* картаграфуюцца на аснове матэрыялу без рысункаў у нас. пп. 53, 62, 167, 230, 249, 251, 254, 346, 357, 360, 361, 365, 372, 381, 383, 386, 406, 443, 445, 448, 457, 481, 486, 492, 500, 540, 563, 709, 731, 749, 756, 763, 767, 768, 770, 773, 782, 788, 793, 794, 807, 811, 961, 973.

Калі ў матэрыялах без рысункаў і тлумачэнняў прыводзіцца дзве або тры назвы калыскі, то знак на карце не ставіцца, таму што гэтыя назвы, магчыма, называюць розныя рэаліі, паколькі словы *калыска, люлька* і *калыбель* могуць абазначаць назвы і вісячых і стаячых калысак.

Словы *калыска, калышка* побач са словам *люлька* (усе словы без тлумачэнняў) адзначаны ў наступных нас. пп.: 68, 78, 91, 178, 182, 195, 209, 227, 234, 258, 261, 269, 284, 285, 286, 288, 301, 302, 318—321, 333, 335, 397, 402, 403, 412, 460, 537, 543, 544, 549, 560, 569, 573, 577, 580, 582, 585, 587, 595, 597, 605, 606, 609, 610, 612, 613, 615, 616, 618, 619, 620, 623, 626, 637, 640, 641, 646, 648, 649, 658, 714, 859, 870, 888, 897, 900, 901, 902, 905, 906, 913, 935, 972, 977, 1005, 1018.

Словы *калыска, калышка* без тлумачэнняў падаюцца разам са словам *калыбель* таксама без тлумачэнняў у наступных нас. пп.: 10, 373, 398, 407, 410, 414, 461, 482, 489, 497, 499, 513, 517, 522, 533, 545, 554, 757, 758, 759, 854.

Слова *люлька* побач са словам *калыбель* (*калубель*) таксама без тлумачэнняў адзначана ў наступных нас. пп.: 460, 543, 714.

Назвы *калыска*, *люлька*, *калыбель* сустрэліся ў нас. пп. 278, 401, 484, 519, 674, 789; усе тры словы без тлумачэнняў.

Словы *зыбка* і *калыска* без тлумачэнняў сустрэліся ў нас. п. 558.

Прыводзіцца матэрыял, які на карце адзначаецца адсылачным знакам, а таксама матэрыял, дзе сустрэліся заўвагі збіральнікаў: **73** *калыска* ці *л'ўлка*—збіта з дошак і пачэплена на вяроўцы за крук. Калі ж *калыска* зачэплена за гнуткую драўляную дошку, то называецца *зыпка*. **76** *калуб'ёл'а*. **138** *зыбайка*. **210** *зыбайка*. **424** *калуб'ёл'*; часцей — *калыска*. **454** *быб'иел*. **479** *калыска*; радзей — *калыб'ёл'*. **483** *калыска*; радзей — *л'ўлка*. **510** *калыска*, *калуб'ёл'*, *катанка* — бываюць стаячыя і вісячыя. **511** *калуб'ёл'*; *кажуц'* і *л'ўлка* — цяпер няма. **670** *калыска*; ужываецца і *калуб'ёл'*. **813** *зыбайка*. **882** *калыска*; рэдка — *калыб'ёл'*. **890** *калыска*; рэдка — *л'ўлка*. **951** *н'ан'ка*. **955** *н'ан'ка*. **980** *калыска*; радзей — *л'ўлка*, дзіцячая назва.

Словы *калубель* і *калыбель* картаграфуюцца адным знакам. Пераважае слова *калубель*.

Слова *калыбель* сустрэлася ў наступных нас. пп.: 57, 251, 252, 346, 396, 403, 408, 445, 479, 500, 504, 546, 673, 709, 719, 726; *кал'иб'ыл'* — 727, 728, 731, 733; *кал'иб'ыл'* — 735, 737; *кол'иб'ыл'* — 748, 750, 751, 752, 769; *кал'иб'ыл'* — 770, 773, 778, 780, 782, 783, 784, 785, 790, 796, 822, 848, 882, 961, 962, 967; *кол'иб'ёл'* — 968.

Карта № 248

НАЗВЫ ПАСУДЫ, ЯКОЇ ЧЭРПАЮЦЬ ВАДУ З ВЯДРА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 174:

«Чым чэрпаюць вадку для піцця: *кружка*, *карэц*, *койш*, *конайка*, *кўбак*, *кварт*...?»

Назвы пасуды, што ўжываецца для піцця вады, картаграфуюцца незалежна ад формы гэтай пасуды, а таксама матэрыялу, з якога яна зроблена.

Слова *кружка* ў значэнні пасуды, якой чэрпаюць вадку для піцця, шырока вядома на тэрыторыі Беларусі, а таму ў мэтах разгрузкі карты яно картаграфуецца толькі ў тых выпадках, калі ў адказах не адзначаны іншыя назвы.

Слова *кружка* не адзначана ў матэрыялах наступных нас. пп.: 16, 17, 18, 19, 20, 23, 27, 35, 36, 37, 38, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 75, 99, 136, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 152, 153, 154, 155, 158, 160, 162, 163, 164, 165, 166, 169, 173, 175, 183, 184, 186, 188, 194, 195, 196, 205, 212, 215, 218, 224, 245, 248, 260, 261, 263, 273, 279, 287, 308, 341, 343, 344, 345, 346, 347, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 367, 368, 369, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 391, 392, 397, 398,

405, 406, 409, 410, 411, 415, 417, 418, 421, 422, 423, 425, 429, 430, 432, 435, 439, 440, 446, 448, 449, 450, 462, 467, 480, 482, 486, 487, 488, 490, 513, 515, 520, 535, 563, 627, 630, 653, 654, 655, 657, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 675, 676, 677, 678, 679, 688, 689, 690, 691, 695, 696, 698, 699, 700, 703, 704, 705, 707, 709, 719, 720, 724, 726, 731, 732, 734, 735, 737, 741, 756, 765, 766, 771, 772, 778, 794, 800, 804, 808, 812, 827, 837, 844, 847, 875, 876, 879, 881, 883, 896, 903, 908, 909, 912, 923, 924, 928, 944, 952, 953, 954, 955, 956, 958, 959, 962, 965, 977, 978, 987, 995, 1001, 1020.

Назвы *кв́арта*, зрэдку *ко́найка*, картаграфуюцца і ў тых выпадках, калі ў адказах адзначаецца, што пасуда, якую яны абазначаюць, выкарыстоўваецца як мера аб'ёму сыпучых і вадкіх цел: **20 кв́арта** — літр. **34 кв́арта** — *йина́ бо́льшая, бы́та л'итэ́р*. **215 кв́арта** — ужываецца для перамервання. **216 кв́арта** — *л'итэ́р ц'и по́йл'итра*. **220 ран'ей на кв́арты пераво́з'илас'а**. *Прада́й ц'и да́й* — дык кв́арту, а *ц'ан'ёр ужо л'итар*. **249 кв́арта** — *бл'аша́найа, малако́ м'эра́л'и*. **298** Слова кв́арта ўжывалася раней. Я выпіў *кварту* гарэлкі. **405, 460, 503 кв́арта** — паўлітровая кружка. **452 кв́арта** — паўлітра; *ко́найка* — літр. **457 ра-н'ей ўавары́л'и кв́арта, ц'ан'ёр йест л'итар**. **465 кв́арта** — тая ж конаўка, але крыху большая. Яна з'яўлялася і меркай. **496 кв́арта** — менш за літр. **509** Была раней кв́арта мераць гарэлку; зараз не гавораць. **510 кв́арта** мае значэнне меры. **523 кв́арта** — пасуда на тры стаканы. **528 кв́арта** — для меры малака; зараз роўна паўлітру. **533 кв́арта** — *тыйа гады́ гарэ́лку м'эра́л'и вро́з'и ц'ан'ёр йак л'итра*. **535 кв́арта** — *л'итро́вайа кру́жка*. **536 кв́арта** як мера выйшла з ужывання. **558 кв́арта** — літр; зараз не гавораць. **694 кв́арта** — *м'і́ра кол'і́шн'а*. **784 кв́арта тро́х'и м'ени́** за л'итру. **942 кв́арта** — старая мера аб'ёму, вядома слаба.

У наступных нас. пп. адпаведныя знакі ставяцца на аснове адзначаных у матэрыялах форм ускосных склонаў картаграфуемых слоў або формы назоўнага склону множнага ліку: **70 кру́жкай; кварта́й** — гавораць старэйшыя. **118 кру́жкай чэ́рнайуц' ваду́**. **119, 125 ваду́ п'йуц' кру́жкай**. **121 пода́й кру́жку**. **155, 728, 844 ваду́ чэ́рнайуц' и пйуц' кў́пкам**. **174, 245 ваду́ пйуц' кварта́й**. **191 п'юц' ваду́ кру́жкай, кў́бкам, ко́найкай**. У нас *кру́жку называ́йуц' ко́найкай*. **207 ваду́ пйуц' з кру́жк'и**. **275 кварта́й ц'и кру́жкай, ал'и́ бо́льш кварта́й**. **464 ц'ан'ёр то́л'к'и кру́шка**. *Бы́л'и кў́бк'и ўл'ин'аны́я, ко́найк'и*. **746 кў́пкам**. **759 ваду́ трэ́бо п'іты кру́жкой**. **780 ко́найкайу пйуц' ваду́; ц'ан'ёр ўаво́рац' кў́бак або кру́шка**. **928 ваду́ дл'а п'иц'ц'а́ чэ́рнайуц' кварта́й**. **944 ваду́ дл'а п'иц'ц'а́ чэ́рнайуц' карцо́м**. **1024 кру́жка; на́шы́я стары́я ба́бы ўавары́л'и карцы́**.

Чырвоным адсылачным знакам даюцца адзінкавыя назвы пасуды, якой чэрпаюць вадудля піцця, аднаго кораня з словам *кубак*; зялёным адсылачным знакам — назвы, утвораныя ад слова *кварта*; жоўтым — вытворныя ад слова *карэц*: **5 кубар**. **28 кру́шка, кў́бак, квате́рка** — розніцы ў значэнні няма. **138 кубэ́чак**. **216, 263, 562 кў́бчак**. **225, 263 кварта́чка**. **296 кў́бчак б'ёл'ен'к'ий з рў́чкай**. **610, 612, 758 ко́рчык**. **617 ко́рчык ад сло́ва кар'ё́ц, мал'ён'к'и кар'ё́ц**. **745 ко́найка**

з'араййана, а үэто кўбачк'и. 989 кар'ец', крўжка, кўрч'ик — у адным значэнні.

Словы крўжык у нас. пп. 348, 349, 672 і кўнавачка ў нас. п. 216 картаграфуюцца як крўжка, кўнайка.

Агульным адсылачным знакам даюцца розныя адзінкавыя назвы пасуды, якой чэрпаюць вадү для піцця: 13, 233 чарпак — з'ерав'анай крўшка. 32 коўш цяпер ужо выйшаў з ужывання. 65 крўшка, а йес'л'и бл'ишана — жыс'ц'анка называйицца, жыс'ц'анка і квάρта — үэто аднў. 67 кўш — с рўчкай, мў'иц' быц' з'ерав'аны и цынжавы. 71 жбанўчак — гліняная пасуда з ручкай для піцця вады. 89 коўш — раней называлі. 129 хто үавўрыц' чырпачўк, хто — коўш. 134 м'едный коўш, а жыс'ц'анай крўшка. 158 бл'ашанка — так калі-небудзь называюць кубак без ручкі. 176 коўш — драўляны або алюмініевы. 196 чарпак даўн'ей была, ус'а драў'анай з дўўгай рўчкай. 198 чарпак — даўней называлі, драўляная кружка з доўгай ручкай. 236 раб'ўл'и ран'ей чарпўк з рўчкай дл'а п'ицц'а вады. 274 кўш — з м'ез'и. 276 н'екал'и называл'и коўш. 293 коўш шырўчан'к'и и рўчка дл'иннай. 299 коўш бол'ш за крўжку. 318, 370, 463, 476, 483, 509, 514, 540, 542, 544, 573, 575, 577, 647, 755, 878, 889, 890, 951 коўш. 338 ч'ирпак — фўрфаравай. 392 коўшынчик. 432 чарпак — гавораць, але радзей. 443 даўн'ей з'ерав'ануйу крўжку звал'и чарпачўк. 452 чарпак — з рўчкай. 468 чарпак. 481, 485, 530, 776 кўшык. 503 чарпак — з рўчкай, м'едны. 510 карец, даўн'ей йм п'ил'и вадү, з'ерав'анны с хвастўм; коўш — у тым жа значен'н'и. 511 Раней ужываўся драўляны коўш, вешалі на вядро, і ён плаваў у вадзе. 522 ваз'анк'и — з'ерав'анный. 617 чашка — купл'анай. 625 ч'ирпак. 642 чирпак — у бан'и чар'епайуц' вадү. 778 крўжка, стўпка, карец; 779 на аднў пасуз'їну кажуц' и крўшка и стўпка, ал'е найбўл'ш чўста кажуц' стўпка; ран'ей чарпак была з'ераййана, а дал'е ж жес'ц'и. 781, 822 стўпка. 784 стўпка і крўжка могуць быць з гліны і з жэсці. Старэйшае пакаленне часцей ужывае слова стўпка. 837 карец; коўш — драўляны, ужываўся раней. 869 ушўн'. 886 ваўан — з'ерав'аны бал'шы, тўже п'ил'и. 887 ран'ша быў коўш. 950 ч'абўрка — з дрэва. 973 коўш — старая назва; крўжка — новая. 986 коўш — драўляная пасудзіна для піцця; зараз не ўжываецца. 1008 чашка.

Калі тая ці іншая назва пасуды для піцця вады ўжываецца як назва пасуды іншага прызначэння, яна адводзіцца ад картаграфавання: 2 коўш — выліваюць вадү з лодкі. 20 коўш, палўн'ик — імі наліваюць ежу. 25 коўш драў'аны, йм чёрпайуц' и насыпайуц' збўжа. 30 конайка — такое вядро; ужываецца для палівання гародніны. Коўш — так называюць разліўную лыжку. 34, 206 коўш — үета палўн'ик. 35 Цяпер кайшўў няма. Калісьці імі далівалі чыгуны, пастаўленыя ў печ. 57, 117 куўанка — кансервавая банка; карыстаюцца ў бані. 59 коўш — раней зерне чэрпалі. 74 коўш — чэрпаць і наліваць страву; ужываўся раней. 78 канка — зроблена з жэсці, для малака; аб'ём ад двух да пяці літраў. 101 кайшы был'и тўл'ка ў байн'и, вадү үарачуйу чёрпак, з'ерав'анный, крўўлый, з рўчкай, л'ўтра пайтарá. 200 а даўн'ей была

драй'анайа чарпашка, у п'еч добра вадү падл'ивац', ц'ап'ер зав'еца палонн'ик. 214 кватёрка — для гарэлкі. 230 стаканам чёрпайуц', а ў бан'и — кайшом. 244 у бан'и чёрпайуц' вадү чарпаком, банкай. 249 коўш — з'ерав'аны, выз'еўбаны з рўчкай, мукү бывала нас'іл'и с истопк'и и ў бан'у йақо б'аруц' вадү л'иц'. 264 каре́ц — к'илбасы чын'уц'. 311 коўш — з'ирав'аны з рўчкай (у бан'и). 405 ко́найка ўжываецца для палівання гароду. 444 коўш — наб'арэ мук'и у коўш и н'ас'е. 445 коўш — зл'ивац' вобду, кайшом жы́то шуфл'у́йуц', кварта — то́йе, што й буте́лка; стары́я кварта́й называ́йуц' буте́лку. 456 кварта — большая, вады не п'юць; служыць для меры малака, круп, мукі і інш.; памер розны (паўлітра, літр). 460, 477, 535, 582, 636, 773, 1018 коўш — мукү брац'. 460 каре́ц — устаўл'аны ў жо́рны мало́ц'. 496 кайшем н'е пйуц', а в'е́йуц' жы́та, як памало́цац'. 501 коўш з'ерав'аны, св'ин'ам но́сац'; у каю́ чысты, саб'е зац'у́рачку ро́бац'. 502 коўш — што брац' мукү, йон з'ераўйаны, до́ў'ен'к'и, з рўчкай. 503 коўш — з з'ерава, з'арно́ насыпа́йуц'. 515 коўш — з ручкай; з дзежкі ім бяруць капусту або гуркі. 522 кварта — бутылка (тры стаканы). 828 коўш — толькі для збожжа. 534 кварта — йе́та така́я бутылка, бо́л'ш за поўл'ітра. 536 коўш — для меркі зерня. 619 коўш — кружка, якой наліваюць у бочкі вадү. 628 коўш — ц'ап'ер йих н'има́, з'ир'в'анный, выда́ўбыва́йуца, йак м'иска, дай йе́л'и з йих. 636 кош — б'аруц' йим мукү з м'ашка. 642 кварта — бутылка, бы́ла кварта́ўка; чирна́к — у бан'и чар'е́пайуц' вадү, кал'и на́да абдава́ца. 717 коре́ц — від апалоніка. 721 ко́новка — по́лыва́ты гурк'и. 767 коре́ц — даставаць гуркі з бочкі. 778 ко́ўш — савок з дрэва, якім бяруць муку, крупы, збожжа. 842 у бан'и — чирна́к, коўш. 886 кварта — йе́та поўл'итро́вайа пл'ашка ц'и бутылка. 938 ко́найка ц'и пал'ива́л'н'ица.

У каментарыях прыводзяцца заўвагі збіральнікаў і носьбітаў дыялекту аб картаграфуемых словах: 3, 64, 87, 95, 229, 242, 269, 326, 501, 518, 764, 770, 966 крў́жка, кварта — ужываюцца ў адным значэнні. 6 крў́шка — л'им'ин'ивайа, м'еднайа, кў́бак — үл'ин'аны. 7 крў́жка, кў́бак — розніцы ў значэнні няма; першае слова ўжываецца часцей. 8 кў́бак, крў́шка — малыя па размеру, кварта — большая. 9, 178, 253, 396, 399, 431, 436, 454, 495, 711, 712, 722, 785, 829 крў́шка, кў́бак — розніцы ў значэнні няма. 12 ко́найка — больш старое слова. 13, 424, 471 крў́шка, ко́найка — розніцы ў значэнні няма. 14 кварта — влі́кая. 23 кў́бак — гліняны, кварта — жалезная. 24 крў́шка — медная або жалезная, кубак — гліняны. 25 кў́бак, крў́шка — үета мал'ён'к'и; кварта — бо́л'шайа. 27 кў́бак меншы за кварту. 30 кварта — бл'аша́найа, кў́бак — фарфу́ровы. 31 кварта — лі́тровая і часцей з жэсці. 33, 68, 227, 241, 459 кў́бак, крў́шка, кварта — розніцы няма. Можа ўжывацца любое з гэтых слоў для абазначэння аднаго і таго ж прадмета. 42 ко́найка — гавораць старыя; вадү чэрпайуц' кў́пкам, а н'икато́ры́я ба́бы стары́я үаво́рац' — ко́найкай. 47 даўн'е́й үавары́л'и ко́найка. 52 Слова каре́ц, кварта ўжываліся раней. 55 кў́бак — шкляны або фарфора́вы. 56 ко́найка — з'ерав'аннайа. 64 ко́найка — драўляная, з ручкай. 65 кубак — фарфора́вы. 66 Раней была бляшаная кружка, якая называлася

кварта. 69 кубак або крúшка — фарфоровыя; кварта — медная або бляшаная. 71 кварта — бл'ашанайа бал'шайа; крúшка — агульная назва пасуды для піцця. 73 крúшка; кварта — большая. 74 кúбак — гаварылі даўней. 75 кварта — ал'ум'ін'авайа. 78 кварта ўжываецца радзей; кúбак — вельмі рэдка; кар'ец — коўшык з доўгай ручкай, цяпер сустракаецца вельмі рэдка. 83, 84 кварта — большая. 101 кúхл'ик — гліняная кружка; цяпер не гавораць. 104 крúшка — б'ол'шайа, парúск'и, а так — кварта; кúбак — хурхур'овы. 116 крúшк'э, к'он'э'йк'э, квар'т'э — в'ал'ік'э'йа. 117 кúхл'ик — гліняны. 120, 123 кварта — большая па размеру. 126 крúшка — бл'иш'ан'э'йа, кварта — б'ол'шайа. 128 кварта — раней называлі. 129 бол'ш кварта зав'у'ц', кварта — сыстар'у' зв'ал'и. 135 Слова кварта ўжываюць толькі старыя. 157 кúбак, крúжка — адно і тое ж, але калі самі п'юць, то кубак, а калі даюць госцю піць, то кружка. 159 кúбак — з бляхі, крúшка — з фарфору. 171 кварта — вялікая; крúшка — маленькая. 176 кúбак — гліняны ці шкляны. 186 к'она'йка — вялікі кубак, зроблены з медзі. 193 крúшка, кварта — жасцяныя, розніцы няма; кúбак — к'ахл'ины (гліняны). 197 Зараз гавораць кúбак, а старыя кажуць крúжка. К'она'йка, але гэта спецыяльна. 198 кúбак — старэйшая назва. 202 к'она'йка з м'э'з'и. 203 крúшка — эмаліраваная, з ручкай, кúбак — гліняны, шкляны, з ручкай. 204 крúшка — пал'ир'ована, к'она'йка — з бл'ах'и, кúбак — ўл'ин'аны. 205 кúбак — з гліны, к'она'йка — з бляхі. 206 кварта — л'итр'овая крúжка, к'она'йка — гл'ин'анайа пасуда. Слова кварта, крúжка ўстарэлі. Крúжка — эмаліраваная або алюмініевая з ручкай, кúбак — гліняная кружка з ручкай. 209, 393, 402, 419, 461, 498 кúбак, к'она'йка, крúшка — у адным значэнні. 213 кúбак меншы, чым к'она'йка; слова крúшка ўжываюць больш маладыя. 214 к'она'йкай называецца любая кружка; гэта слова больш пашырана. 216 Слова кúбак ужываецца часцей. 219 Раней гаварылі к'она'йка. 223 к'она'йка — в'ал'ікайа крúшка; сл'ова кварта ц'ап'ер амал' што н'е ўжывае'цца. 224 к'она'йка — в'ал'ікайа, кúбак — малы. 226 кúбак — з белай або чырвонай гліны; кварта — з металу. Слова кварта ўжываецца радзей. 228 мы зав'ом кварта, а лúчы ска'за'ц' крúшка; кúб'э'к — ўэта ўжо н'а крúшка, а кúб'э'к б'у'з'и'ц' с фарф'у'ры. Хто зав'э'ц' ч'ашка, а хто — кúб'э'к. 232 кúбак — фафул'овы. 234 кúбак, кал'и ўл'ин'аны. 235 кúбак — гліняны або фарфоровы, крúшка, кварта — металічныя. Розніца паміж кружкай і квартай у тым, што кварта большая. 240 крúшка — жалезная, кúбак — фарфоровы. 242 кúхл'ик — маленькая кружка. 249 крúшка — жес'ц'анайа. 247 вад'у дл'а п'и'ц'ц'а ч'эрпай'у'ц' крúшкай, а старык'и ка'жу'ц' — квартай. 250 кúбак, крúшка; к'она'йкай называецца медная або алюмініевая кружка. 253 Даўней былі бальшыя медныя квар'ты; кúхл'ик — кружка, зробленая з гліны. 256 кúбак — з гліны. 257 кварта — вялікая медная кружка. 264 кварта аб'о крúжка — ил'ум'ін'ийева, кúб'э'к — з ўл'ины. 269 кварта — йак крúшка, кúб'э'к — фарфур'овы або з ўл'ины. 274 кúбак — з фарфору. 280 кúбак — фарфоровы. 289 крúшка, кварта — чэрпаюць вадку для піцця. 295 Слова кварта ўстарэла. 296 кúбачык — б'эл'ен'к'ий, з рúчкай. 302 кар'э'ц — медны. Назва пераносіцца і на звы-

чайную эмаліраваную кружку. *Конаўка* — з *баросты*. 307 *крушка*, *кварт* — *розн'іцы н'іма*, *тол'кі кварт ран'ей была*. 311 *кубак* — *фурфуровы*. 313 *карэц* — медны, большы за кружку па размеру. 314 *кварт*, *крушка* — *адно і тойа*, *ал'е кварт м'еднайа*, *а крушка ал'ум'і-н'вайа*. 324 Слова *кварт* рэдка сустракаецца ў мове старых. 331 *кар'эц* — *м'едны*, *ранішы был'і*. 332 *кар'эц* ужываецца рэдка. 336 Слова *кварт* ўжываецца ў мове людзей старэйшага ўзросту. 344 *кварт* — *ўэта ран'ей называл'і*. 352 *па-даўн'ейшаму раб'іл'і конаўк'і драўл'аныйа*, *а ц'ип'эр с кўпка пйуц'*. 359 *конаўка* — з дрэва, з доўгай прамой ручкай, сустракаецца рэдка. 363 *кубак* — вельмі рэдка; *конаўка* — часцей за ўсё. 366 *крушка* — часцей. 369 *конаўка* — з доўгай, прамой ручкай. 393 *крушка*, *конаўка*, *кубак* — адно значэнне; *конаўка майе вўсшуйу фформу уніз'е*. 400 *конаўка* — драўляная. 406 *кубак*, *конаўка* — з доўгай прамой ручкай. 413 *кубак* — часцей. 422, 480 *кубак*, *конаўка* ўжываюцца ў значэнні «кружка». 430 *кубак* — з гліны, *конаўка* — з жалеза, але цяпер гавораць *кубак*. 433 Слова *кварт* ўжывалася раней. 434 *конаўка* — зрóbл'еная з *з'эрава* і з *ручкай*. 435 *конаўка* — медная. 436 *конаўка* — *даўгаватайа такайа* (з жоўтай медзі). 439 *кубак* — з ручкай, зроблен з гліны; *конаўка* — з жалеза, але цяпер маладыя гэтага слова не ведаюць. 445 *кубак* — з *ўл'іны зл'эпл'аны*. 456 *крушка*, *конаўка*, *кубак* — у адным значэнні; часцей гавораць *кубак*. 457 *ўаворац' іашч'е і кубак*, *ал'е ўжб' л'епш ўаварыц' крушка*; *конаўка м'етал'ічна*, *высókайа*, *в'ерх шыршы*. 458 *конаўка* — медны кубак, ужывалася раней. Слова *кубак* ужываецца больш часта. 463 *конаўка* — з *жэс'ц'і*. 465 *крушка* — бляшаная, з ручкай; *кубак* — без ручкі. *Конаўка* была раней, рабілася з дрэва, з ручкай. 477 *кубак ўаворац' рётка*, *найбóл'ш* — *крушка*. 484 *кубак паб'ал'оны ў с'арэз'іне*. 487 *конаўка* — *м'еднайа*. 488 *кубак*, *конаўка* — пасуда для піцця вады з меднай бляхі ці з жэсці. 491 *кубак*; *йон быва́йа з ўл'іны*; *ун'эрат конаўка была*. 492 *а ў нас кубак ц'і конаўка*, *а малбчыыйа кáжуц' крушка*. 493 *конаўка* — *м'еднайа*, з *ручкайу*; *крушка* — *м'етал'ічнайа*; *кубак* — *ўл'ін'аны*. 495 *конаўка*; *йанá быва́йе м'еннайу*. 496 *бывала н'а было н'і крушк'і*, *н'і конаўк'і*, *а раб'іл'і з з'эрава карэц ды п'іл'і вóду тым карцём*. 498 *кварт* — *ун'эрат ўаварыл'і*. 499 *кубак* — з *ўл'іны*, *с'час крушка*, *а па-даўн'ейшаму конаўка такайа*, з *б'элайе*, *тónкайе бл'áх'і*. 501 *кварт* — *эта крушка тайа сáмайа*, *рán'шы конаўка*, *а ц'ап'эр крушка вадў н'іц'*. 502 *кварт* — *ўэта карэц бл'ашаны*, *кубак жас'ц'аны*, *ц'ап'эр кáжуц' крушка*; *конаўка бóл'шайа*. У *кубак* два стаканы *л'эз'э*, *а ў конаўку* — *поўл'ітра і бóл'ш*. *Кварт* — *ўэта карэц бл'ашаны*. 503 *на крушку кáжуц' конаўка*. 508 *конаўка* ўжываецца рэдка. 509 Зараз *крушка*; даўней быў *кубак* — фарфоровы ці гліняны. 511 Раней быў драўляны *коўш*, вешалі на вядро, плаваў у вадзе; *конаўка* — медная; *кубак* — фарфоровы ці гліняны. Зараз — толькі *крушка*. Старыя яшчэ могуць сказаць на кружку *конаўка*. Гаварылі раней *кварт* — малако, гарэлку мералі. Слова *кубак*, *коўш*, *кварт* зараз не ўжываюцца. 514 *крушка*, *кубак*, *конаўка*, *кварт* — назвы для аднаго прадмета, старыя значэнні гэтых слоў сцёрліся. 515 *конаўка* — з вушкам,

самаробная; робіцца часцей за ўсё з жоўтай медзі. *Кубак* — часцей з фарфору, але гавораць так і на металічны. 517 *конаўка* — бл'ашанана; ужываецца рэдка. 521 *конаўка* — ужываецца рэдка; даўней *кружку* называлі *конаўкай*. 522 *конаўка* — большая. 523 *конаўка* — медная; былі раней, зараз гэта слова зрэдку сустракаецца ў мове людзей старэйшага пакалення. *Карэц* — вялікі драўляны чарпак; цяпер іх няма. Слова мала хто ведае. 525 *кубак* называюць тады, калі ён з фарфору ці іншага далікатнага матэрыялу; *кварт*; радзей — *крушка*. 527 *конаўка* часцей сустракаецца ў мове старэйшых. 528 *кар'эц* раней рабілі з дрэва, цяпер — з медзі ці алюмінію. *Кружка* сустракаецца радзей; па сваёй форме яна падобна на *карэц*. 529 Больш даўнія назвы *кварт*, *карэц* — розніцы ў значэнні няма. 530 Зрэдку ўжываецца слова *конаўка*. 531 Рэдка, але гавораць *кубак*. 533 *карэц* — з доўгай прамой ручкай. 534, 797, 815, 857, 862, 867, 905, 976 *крушка*, *карэц* — *йэта адно й тойе ш.* 535 *кубак* — фарфоравы. 536 *кубак* — металічны і гліняны; *крушка* — новае слова. 547 *крушка*; радзей — *кварт*. 548 *кубак* — фарфоравы; *крушка*, *карэц*, *кварт* — розніцы няма. 550 *кубак* — піць чай. 557 *карэц* або *кварт* — гэта вялікая медная кружка. 568 *крушка*; *ранішы называлі карэц*. 586 Слова *кварт* ўжывалася раней; зараз ужываецца, але рэдка. Слова *кружка* ўжываецца зараз. 593 *кубак* — з фарфору. 598 Слова *кар'эц* ужываецца ў мове людзей старэйшага пакалення. 604 *кар'эц* — звычайна больш кружкі і абавязкова бывае металічны. Зараз іх няма. 628 *кар'эц* — *м'эдны, ран'ей был'і, а цяпер часц'ей гаворуць кружка*. 635 Слова *кварт*, *карэц* ужываюцца ў мове людзей старэйшага пакалення. 649 *кар'эц гаварылі старэйшыя*. 673 *ал'ум'ін'авы кубак*. 679 *кварт* зроблена з металу, *кубак* — з фарфору ці гліны. 683 *кварт* — *па-старыннаму*. 687 Слова *кварт* старыя людзі ўжываюць у значэнні *кубак*, маладыя пад словам *кварт* разумеюць *кубак* вялікіх размераў, часцей за ўсё медны, канічнай формы. 692 *крушка*, *кубок*; першае слова ўжываецца ў мове малодшых. 693 *кубок* — гавораць старэйшыя, *кружка* — малодшыя. 701 *кварт* — гаворыць у вёсцы адзін стары, а разумеюць і іншыя. 702 *крушка* — гавораць маладыя, *кубок*, *кварт* — старыя; *кварт* — высокая. Слова *кварт* ўжываецца рэдка, *кубок* *л'ім'іновы* і *ўл'ін'оны* і г. д. 706 *конаўка* — *м'една такай*. 708 Слова *конаўка* ўстарэла. 718 Раней называлі *кварт*, *карэц*. 725 *кубок* — без *вушка*, *кружка* — з *вушком*. 729 *кубок* — *по-колышн'іму*, *крушка* — *по-руску*. 730 *кубок* — кружка для *вады*. 731 *кубок* — толькі алюмініевы. 734 *кубок* — алюмініевы. 739 *кварт* — кружка для піцця. 748 *кварт* — слова ўжываецца прадстаўнікамі старэйшага пакалення. 750 Слова *конаўка* ўжываецца радзей. 761 Раней быў *карэц* з дрэва, зараз словам *карэц* называюць *кружку*. 764 Слова *кварт*, *крушка* ўжываюцца для абазначэння аднаго і таго ж прадмета; толькі *кварт* называюць старэйшыя, а *кружка* гавораць прадстаўнікі малодшага пакалення. 765 *корэц* — алюмініевая *кварт*. 766 *корэц* — з *вушкам*. 773 *крушка*, *кварт* — розніцы няма ці з гліны, ці з бляхі, ці медная. 774 На драўляную пасуду для піцця *вады* некалі гаварылі *карэц*. 777 *кубок* — слова ўжываецца рэдка. 778 *кварт* —

жесц'ана, кўбак — фарфуровы, бувало карцём воду п'ил'и, был'и м'ед-
 ныйа з рўчкайу круч'ечкам. 784 кар'ец м'едны з доўҕайу рўчкайу, в'и-
 с'ей на ўвобз'ику дл'а в'адра; зараз карцой н'амá. 789 Слова ко́найка
 амаль зусім не ўжываецца. 798 кар'ец ҕаварыл'и ран'ей. 799 крўш-
 ка, а ран'ей кор'ец буў. 801 кóл'ис' — кор'ец, ц'ап'ёр — крўжка. 806
 рáн'шы звáл'и кор'ец, м'едны так'и, мо л'итра. Қáжа з'е карцá з'ела. 809
 кўхл'ик — гліняная пасуда для піцця вады. 813 кор'ец — з медзі;
 ко́найка — старое слова, ужываецца рэдка. 814 кор'ец мала хто гаво-
 рыць. 816 кар'ец — звычайна металічны, ручка прымацавана верты-
 кальна; кўбак — фарфоровы, гліняны; крўшка — слова новае. 817
 крўжка — з ручкай, кар'ец — калі вялікая ручка. 819 крўшка — новае
 слова. Пераважна ўжываюць слова кубак побач з новым крўжка. 821
 Слова кар'ец ужываецца часцей. 826 кар'ец — гавораць старыя, крўж-
 ка — маладыя. 828 Старыя гавораць кар'ец. 829 кар'ец — вялікі,
 з гліны або медны; крўшка — па размеру менш за кар'ец. 831 Слова
 кўбак, крўшка ўжываюцца вельмі рэдка. 832 кар'ец большы за круж-
 ку. 835 Слова крўшка ўжываецца вельмі рэдка; кўбак — фарфоровая
 чашка. 839 кэ́р'ец даўн'ей ўтворыл'и. 841 л'ум'ин'ева — крўшка,
 м'едны — кор'ец. 846 кўбок, крўжка, м'едны, вўз'ен'к'и кор'ец. 848
 крўжка — новая назва; фарфоровую кружку называюць кўбак. 849
 кар'ец — кружка з доўгай ручкай. 850 Часцей ужываецца слова кўбок.
 851 крўшка, кўбок; ко́р'ец — м'едны. 852 кўбок — хорхорóвы. 853
 зрэдку крўжку называйуць кар'ец, м'едныйе бул'и, то казáл'и кар'ец. 858
 кар'ец — з ручкай, кўбак — гліняны для піцця чаю. 866 кар'ец — м'ед-
 ны. 870 квáрта ўжываецца радзей. 877 крўжка — ўл'ин'ана; кар'ец —
 рáзныя бывáйуць й бл'ашáныя й л'им'ин'ивыя. 880 кар'ец — ваду
 браць, кўбак — чай піць. 885 кар'ец — старая назва, ужываецца радзей.
 Слова крўшка ўжываецца часцей. 887 коўш рáн'ша буў; кўбак — ўэто
 фáрфуровыйа крўжка. 888 кубак — гліняны. 889 кол'ис' булó квáрта,
 кар'ец, коўш, ц'еп'ёр н'и кáжуць, ц'еп'ёр йе крўжка ваду п'иц' и кўбак
 хурхурóвы чай п'иц'. 894 крўшка, кар'ец, квáрта — розніцы няма. 897
 кар'ец — м'едны; кўбак — фарфóравы. 899 крўжка, кар'ец — гавораць
 старэйшыя; квáрта — бл'ишáнайа. 902 кар'ец — медны. 913 квáрта;
 рэдка — крўшка. 922 кар'ец — гаварылі раней; крўжка — цяпер. 932
 кар'ец — медны. 933 кар'ец — раней называлі пасуду, якой чэрпаюць
 ваду; зараз называюць крўжка. 934 кар'ец — медная цяжкая кружка;
 цяпер карцой няма. 936 кар'ец — кажуць старыя. 955 кўбок — ўл'ин'á-
 ный б'ёлый. 967 квáрта ўжываецца рэдка. 969 кўхл'ик — маленькі
 кубачык. 970 квáрта — вялікая кружка, якой бяруць ваду; кўбак —
 меншая па размеру, паліваная кружка, з вушкамі. 972 Слова кар'ец
 ужываецца часцей за ўсё. 980 кар'ец — драўляны з ручкай, ужываўся
 раней. 981 крўжка — для піцця вады; кўбок — для піцця чаю. 982
 кар'ец — з дрэва; слова крўжка ўжываецца галоўным чынам цяпер. 988
 крўжка и рэдка — кар'ец. 994 водў пйут крўжскойу; кўхл'ик, квáрта га-
 варыл'и даўн'ей. 995 кўхл'икам называюць фарфоровую кружачку
 (чашку). 996 кар'ец — даўн'ей назывáл'и. 997 кар'ец — вялікі, медны;
 крўжка — малая; кўхл'ик — белы. 998, 1014 кўхл'ик — зроблены з фар-

фору. 1002 Рэдка — *корэц*. 1004 *крўшка*, *квάρта*, *карэц* — *йёто адно, рбзн'ицы н'амá*. 1005 рэдка — *кўхл'ик*. 1010 з *рўчкам'и бул'и карцы*. 1011 *кол'ис' был'и корцы, ц'ап'ёр н'е кáжуц'*. 1016 *корэц* і рэдка — *крўжка*. 1018 *карэц* — *м'ёдны з рўчкай*. 1021 *карэц* — медны ці алюмініевы, з ручкай; *крўжка* — з вушкам. *Квάρта* нічым не адрозніваецца ад *кружкі*, толькі слова гэта больш старое, пераважае ў мове старых. *Конаўка* — так гаварылі калісьці старыя людзі. Зараз ужо не ўсе ведаюць гэта слова. *Кўбак* — кружка паліраваная. Гэта тое, што называюць чашкай. 1022 *бул'и м'ёдныіе таўстыіе карцы*. 1023 *квάρта* — па-старадаўняму. 1025 *крўжка*; *ран'ей карэц м'ёдны*. 1026 *карэц* — медны, з вухам. 1027 *крўшка, квάρта* — розніцы няма; *квάρта* — гавораць старыя.

Карта № 249

НАЗВЫ ПРЫСТАСАВАННЯ, НА ЯКІМ НОСЯЦЬ ВЁДРЫ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 175:

«На чымносяць вёдры: *карóмысел, карóмысла, карэ́маса, насіла..?*»

У тым выпадку, калі ў матэрыялах указваецца, што картаграфуемы прадмет адсутнічае, на карце ставіцца знак Н. У частцы ж матэрыялаў ёсць заўвагі збіральнікаў аб тым, што *каромысла* няма, аднак назва вядома. На аснове такіх адказаў ставяцца адпаведныя знакі на карце, а матэрыял прыводзіцца ніжэй: 397 Цяпер гэтай прылады няма, але старэйшае пакаленне гаворыць, што было *карóмысла*. 534 *карóмысла* — у вёсцы такой прылады няма, але назву ведаюць. 687 *карóмысло* ўжываецца ў мове старых людзей. 709 Абыходзяцца без *каромысла*, але гавораць *карóмысло*. 773 Прыладу гэту насельніцтва называе *ношы*, але не карыстаюцца ёю і яе няма ў вёсцы. 789 *карóмысла*; назву ведаюць, але прыладай гэтай не карыстаюцца. 809 *нос'ілна*, але гэтай прыладай не карыстаюцца. 852 *ран'ей бул'и карóмуслы*. 964 *корóмысло*. Але вады амаль неносяць на ім. 967 *корóм'исло* — назву ведаюць, а прылады няма. 971 Раней называлі *корóмысло*. 990 *корóм'ис'ел* — быў некалі, цяпер няма.

Агульны адсылачны знак ставіцца ў тых нас. пп., у матэрыялах якіх даюцца ўскосныя скланы ад *карóмысел, карóмысла*: 79 *в'одры нбс'уц'* на *карéмас'л'и*. 118 на *карам'ис'л'и*. 119 на *карóм'ис'л'и*. 207 на *карóм'ис'л'е*. 244 на *карóмыс'л'а*. 247 на *карóм'ис'л'и*. 275 на *карóм'ис'л'и*. 283 *в'одры нбс'ац'* *карóмыслам*. 287 на *карóмысл'е*. 289 *карóмыслам*. 296 на *карóм'ис'л'е*. 371 на *карóм'ис'л'и*. 378 *карóм'ислом*. 387 *карóм'ислам*. 425 на *карóмыслу*. 443 на *карóм'ис'л'е*. 461 на *карóмыс'л'е*. 492 на *карóмыс'л'е*. 500 на *карóм'ис'л'е*. 1003 на *карóмыс'л'и*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, раскрываюцца адсылачныя знакі (прыводзяцца адзінкавыя ўтварэнні ад картаграфуемых караняў, а таксама адзінкавыя назвы): 6 *карóм'ислы*; рэдка — *нас'ілк'и*. 9 *нас'ілы*; радзей — *ваданосы*.

16 нѡшы. 33 карѡм'ислы — часцей; нас'ідлы. 77 карѡмсла. 81 карѡм'иса. 88 карѡмыс'ел — часцей; карѡмысла. 188 в'ослы. 193 нас'іл'ицы. 197 нас'іл'ицы. 311 йармѡ. 365 кл'ѹк'и. 441 карѣмыс'л'. 521 карѡм'ис'ел; рѣдка — карѡм'исла. 533 карѡмыс'. 563 карѡм'ис'л. 614 карѡм'ис'л'ѣк. 672 карам'асла. 732 карам'ѡсла. 751 в'аслѡ; радзей — карѡмысла. 882 карѡмус'ел. 966 нѡша. 988 карѡмыс'ел; рѣдка — нас'іла.

Карта № 250

НАЗВЫ ГЛІНЯНАЙ ПАСУДЫ ДЛЯ МАЛАКА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 176:

«Пасуда для малака: *кушын, жбанѡк, гладыш...*»

На гэтай карце картаграфуюцца назвы збанка, г. зн. высокай глінянай пасуды з ручкай і без ручкі з вузкім горлам для малака: *гладыш, гладышка, ладыш, ладышка, гарлѣч, жбанѡк, збанѡк, стаўбѹн, кушын, бѹнька, бѹнька*.

Фанетычныя асаблівасці на карце не адзначаюцца.

Ніжэй прыводзяцца матэрыялы з тых нас. пт., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія на карце абазначаны агульным адсылачным знакам: **2** *кушын, стаўбѹн* — для квашні малака. **3** *стаўбѹн* — з ручкай і без ручкі. **6** *гаршѡк*. **8** *паз'інка*. **19** *жбанѡк, стаўбѹн* — розніцы няма. **28** *стаўбѹн* — з ручкай і без ручкі. **35** *стаўбѹн* — з ручкай і без ручкі. **46** *стаўбѹн* — з ручкай і без ручкі; *жбанѡк* — меншыя размерамі. **50** *стаўбѹн; ладыш* ужываецца рѣдка; *жбанѡк* — стаўбун меншых размераў. **51** *стаўбѹн, жбанѡк* — розніцы няма. **54** *стаўбѹн, кайшын* — розніцы няма. **60** *стаўбѹн, жбанѡк* — розніцы няма. **68** *стаўбѹн* — вялікі, з ручкай і без ручкі; *жбанѡк* — тое ж, што і *стаўбѹн; ѳарлѣч* — з ручкай. **69** *стаўбѹн, ѳарлѣч*; рѣдка — *жбанѡк*. **71** *стаўбѹн* — з ручкай і без ручкі. **75** *стаўбѹн* — з ручкай і без ручкі. **80** *збанѡк, ѳарлѣч, стаўбѹн* — ужываюцца ў адным значэнні. **85** *ѳарлѣч, стаўбѹн* — розніцы няма. **87** *стаўбѹн і ѳарлѣч* — адно і тое ж. **111** *жбанѡк, ѳарлѣч* — адно і тое ж. **213** *жбанѡк, ѳладыш* — розніцы няма. **220** *ѳладыш* — з ручкай і без ручкі; кажуць і *жбанѡк*. **227** *стаўбѹн, гарлѣч* — адно і тое ж. **236** *ѳарлѣч і стаўбѹн* — адно і тое ж. **244** *кушын*, а некаторыя называюць *ѳладыш* або *жбанѡк*. **250** *жбанѡк, ѳладыш* — большага размеру, літраў на шэсць. **253** *кушын* або *жбанѡк* — розніцы няма; ужываецца і *ѳладыш* у тым жа значэнні. **264** *кубѡр* — з ручкай і без ручкі. **291** *ѳладыш, ѳарлѣч* — розніцы няма. **314** *жбанѡк, ѳарлѣч* — аднолькавыя па значэнню. **358** *ладышка*; часцей — *збанѡк*. **397** *збанѡк* — з ручкай; *ладышка* — без ручкі і большая за *збанѡк*. **493** *збанѡк* — з ручкай і без ручкі. **521** *ѳладыш*; рѣдка — *ѳладышка*. **547** *ѳладыш*; радзей — *збанѡк*. **611** *ѳѳарлѣч* — без ручкі, бывае і з ручкай. **764** *ѳладыш* — з ручкай і без ручкі. **771** *судынка*. **772** *судынка*. **809** *збанѡк, ѳладышка* — з вухам ці без вуха. **877** *кушын, ѳладышка* —

адно і тое ж. **906 кушын, ўладышка** — гаворыць старэйшае пакаленне.
1005 ўладышка; рэдка — **кушын**.

Ніжэй прыводзяцца ўсе нумары адказаў, у якіх адсутнічаюць рысункі і тлумачэнне слоў: **збанок**: 80, 112, 144, 146, 148, 149, 150, 151, 153, 154, 162, 165, 190, 292, 346, 353, 360, 361, 364, 371, 384, 389, 391, 409, 414, 420, 426, 428, 432, 443, 447, 462, 470, 473, 476, 485, 489, 490, 494, 500, 537, 553, 554, 560, 581, 584, 597, 629, 659, 664, 665, 674, 686, 717, 718, 722, 726, 730, 755, 756, 757, 758, 763, 767, 768, 775, 780, 787, 788, 793, 794, 811, 814, 818, 822, 827, 836, 887, 949, 951, 961, 1015.

жбанок: 1, 15, 40, 58, 60, 74, 78, 88, 90, 100, 102, 104, 109, 111, 112, 113, 176, 199, 214, 217, 237, 239, 244, 250, 259, 292, 312, 475, 517, 522, 526, 571, 574, 576, 585, 610, 749, 974.

ўладыш: 214, 217, 244, 247, 250, 257, 391, 470, 475, 490, 492, 498, 504, 517, 526, 540, 541, 543, 545, 549, 552, 553, 554, 557, 558, 560, 566, 568, 569, 584, 595, 597, 603, 638, 674, 755, 757, 787, 814, 815, 818, 827, 857, 861, 873, 879, 880, 887, 898.

ўладышка: 532, 558, 664, 665, 686, 717, 718, 726, 730, 749, 759, 768, 770, 802, 822, 836, 854, 908, 910, 915, 918, 919, 920, 921, 922, 930, 940, 943, 944, 949, 951, 961, 963, 974, 975, 978, 985, 990, 994, 1003, 1006, 1015, 1023.

ладышка: 358, 360, 705, 706, 708, 716, 721, 734, 740, 763.

ладыш: 357.

ўарлч: 57, 83, 85, 103, 107, 108, 109, 110, 111, 113, 114, 214, 227, 229, 232, 233, 235, 236, 245, 246, 257, 259, 261, 263, 265, 268, 272, 277, 281, 284, 285, 288, 304, 309, 312, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 327, 329, 330, 332, 333, 334, 335, 336, 338, 339, 340, 437, 492, 537, 542, 544, 549, 552, 560, 562, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 579, 581, 584, 585, 587, 588, 589, 590, 591, 594, 595, 597, 599, 603, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 612, 613, 614, 615, 616, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 625, 626, 627, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 637, 638, 639, 640, 641, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 908, 925, 927, 930.

кушын: 1, 2, 100, 210, 214, 244, 247, 257, 261, 265, 268, 272, 304, 319, 320, 325, 340, 420, 476, 507, 519, 522, 526, 537, 540, 549, 554, 557, 562, 566, 568, 569, 573, 588, 590, 591, 592, 595, 603, 605, 613, 615, 616, 619, 620, 627, 630, 631, 632, 638, 640, 641, 643, 645, 646, 647, 649, 664, 755, 802, 814, 818, 850, 854, 858, 873, 898, 900—902, 907, 910, 911, 915, 916, 918, 921—923, 927, 930, 932, 933, 940, 943, 944, 1008, 1013.

кукшын картаграфуецца як **кушын**: 74, 198 (без рысунка), 295.

стайбўн: 1, 2, 10, 14, 15, 16, 27, 29, 38, 39, 42, 53, 57, 60, 74, 85, 227, 232, 233, 236.

банька: 699, 700.

Толькі з ручкай адзначана гліняная пасуда для малака з вузкім горлам у наступных нас. пп.: **20 збанок**. **41 жбанок**, **стайбўн**. **47 стайбўн** — з ручкай шырокі жбанок. **89 жбанок**, **кушын**. **119 жбанок**. **121 жбанок**. **136 збанок**. **147 збанок**. **161 жбанок**. **167 жбанок**. **168 жбанок**. **175 збанок**. **178 збанок**, **жбанок**. **181 збанок**. **183 збанок**. **185 збанок**. **187 збанок**. **201 кушын**, **жбанок**. **207 жбанок**. **252 ўладыш**, **кушын**. **294 збанок**. **342 ўладышка**. **343 збанок**, **ладышка**.

356 збанок. 372 збанок. 383 збанок. 385 збанок. 392 збанок.
 395 збанок, ұладыш. 404 кушын або збанок. 441 збанок. 445 зба-
 нок. 455 кушын. 508 ұладыш; жбанок — большы. 520 ұладыш, ку-
 шын. 533 ұладышка; збанок — малы. 567 ұладышка. 602 кушын.
 673 збанок. 685 збанок. 697 ұладышка, збанок. 702 ұладышка,
 збанок. 711 збанок; рэдка — каўшын. 742 збанок. 744 куўшын,
 збанок — у адным значэнні 752 збанок, ұладыш, кушын — у адным зна-
 чэнні. 785 збанок. 792 кушын. 799 ұладышка. 859 ұладышка.
 912 ұладышка; рэдка — кушын. 946 збанок. 987 ұладышка. 1026
 ұладышка.

Карта № 251

НАЗВЫ ЧАПЯЛЫ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 178:

«Чым вымаюць скавараду: чапяла́, чапля́я, ёмка..?»

У частцы матэрыялаў адзначаецца, што скавараду дастаюць вілкамі, драўлянай лапаткай, анучай і г. д. На аснове такіх адказаў на карце ставіцца знак Н.

Не картаграфуецца слова *ухват* у тых нас. пп., дзе яно абазначае «вілкі» і побач са словам *ухват* даюцца іншыя словы, якія абазначаюць чапялу: 218, 521, 530, 557, 825.

Як чапяла́ картаграфуюцца: 33 чэп'іла; 84, 605 чып'іла; 127, 251 чеп'іла; 207 чап'іла; 160, 184, 632, 896 чап'ала; 641 чып'іла.

Як чапля́я картаграфуюцца: 773 чап'айа; 960 чеплыйё.

Як чапля́ картаграфуюцца: 652, 690, 697, 741 чапл'а; 666 чап'а; 699 чапл'е.

Як чапéльнiк картаграфуюцца: 120, 123, 291 чап'ал'н'ік; 379 ча-
 п'ал'н'ік; 700, 714 чап'ел'н'ік; 732 чапл'інк; 121 цап'ел'н'ік.

Як чаплéйка картаграфуюцца: 688 чапл'ійка; 729 чап'ейка; 731,
 764 чыпл'ійка; 738 чеплейка; 739 чаплейка; 755 чапл'айка.

Як чыпéлка картаграфуецца ў нас. п. 760 чыпл'іка.

Як ёмка картаграфуецца ў нас. пп. 878, 1001 ёмка.

Як скаварóднiк картаграфуецца ў нас. п. 951 сковорóдн'ікы.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе адзначаны адзінка-
 выя назвы ад картаграфуемых слоў, а таксама іншыя адзінкавыя ўтва-
 рэнні, прыводзяцца заўвагі збіральнікаў: 66 чап'іла; часта называюць
 скаварóдн'ік. 73 скэварóдн'ік, але часцей кажуць чэп'іла. 91 ча-
 п'іл'н'а. 356 цапал'н'ік. 365 падхвát. 367 падхвátн'ік. 371 ухвátч.
 385 рúчка (ёсць рысунак чапялы). 523 йóмка; радзей — чап'ала. 633
 чап'ал'ó. 665 хват. 672 патхвát. 683 сковорóдн'ік; калісь былі
 ухвát'ік'и. 695 чóпык. 696 чыранок (ёсць рысунак чапялы). 701
 цап'ал'н'ік. 702 лáпка. 728 рúчка. 943 йóмка і чапл'ейка; старыя
 гавораць чапл'айа. 950 ч'áпка. 953 рúчка. 980 йóмка; чап'ала, ча-
 пл'айа ўжываюцца вельмі рэдка. 990 чепл'ейка; радзей — йóмка. 994
 чепл'ейка; радзей — йóмка.

Карта № 252

НАЗВЫ ПРАЊІКА (ПРЫЛАДЫ, ЯКОЇ ПЕРАЦЬ БЯЛІЗНУ)

Карта складзена на матэрыяле пытання № 179:

«Чым б'юць бялізну: *пра́нік, апра́нік...?*»

На гэтай карце картаграфуюцца назвы праніка: *пра́нік, апра́нік, праннік, пра́йнік, пральнік, пра́ч.*

Як *пра́н'н'ік* картаграфуюцца *прадн'ік* у нас. пп. 778, 784, 785, 799 і *про́н'н'ік* у нас. п. 628.

У тых выпадках, калі ў адказах было адзначана суіснаванне розных назваў праніка, усе яны адпаведнымі знакамі наносяцца на карту.

Агульным адсылачным знакам абазначаюцца адзінкавыя назвы ў наступных нас. пп.: 15 *аб'іва́лка*. 78 *вал'ок*. 137 *валкаўн'іца*. 240 *вал'ок*. 732 *пра́чн'ік*. 812 *доўб'ёшка*. 905 *вал'ок*. 914 *вал'ок*. 938 *вал'ок*. 961 *пра́ўнык*. 1009 *пра́чка*. 1013 *пра́чка*.

Ніякіх заўваг збіральнікамі не зроблена.

Карта № 253

НАЗВЫ АБРОЧНАЙ ТОРБЫ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 180:

«Мяшок, які вешаюць каню на галаву пры кармленні: *то́рба, абро́чная торба...*»

На гэтай карце картаграфуюцца назвы мяшка, які вешаюць каню на галаву пры кармленні: *то́рба, абро́чная то́рба, ко́нская то́рба, мяшо́к, зо́пка, сўмка, кай́стра.*

У тых выпадках, калі ў адказах было адзначана суіснаванне розных назваў, усе яны адпаведнымі знакамі наносяцца на карту.

Агульным адсылачным знакам абазначаюцца адзінкавыя назвы ў наступных нас. пп.: 19 *абро́чная абры́ца*. 23 *абро́чн'іца*. 58 *кашэ́л'*. 92 *кашэ́л'*. 121 *с'ак'ёлка* — для аўса. 124 *сак'ёлка*. 146 *малы вора́к*. 181 *абро́к*. 230 *то́рба пастухо́ва* або *у м'ашку́ ав'о́с дайўі́ц'*. 271 *абро́тн'іца*. 289 *ша́н'ка*. 429 *абро́к*. 444 *абро́к*. 490 *абро́к*. 708 *каназо́пка то́рба*. 713 *забн'а́*. 749 *назо́бак*. 890 *ша́н'ка*.

Адносна ўжывання картаграфуемых слоў збіральнікамі зроблены наступныя заўвагі: 33 *м'ашо́к* — часцей; *то́рба* — радзей; *абро́чная то́рба*. 337 *то́рбу* амаль ніхто не вешае. 458 *абро́чная то́рба*; часцей — *ко́нская то́рба*. 829 *то́рба*; рэдка — *кай́стра*. 835 *то́рба*; часцей — *кай́стра*. 871 *кай́стра*; рэдка — *то́рба*. 872 *то́рба*; рэдка — *кай́стра*. 877 *кай́стра* — звычайная торба. 894 *то́рба, кай́стра* — розніцы няма. 937 *кай́стра* — старая форма, *сўмка* — новая.

Карта № 254

НАЗВЫ ПРЫСТАСАВАННЯ, У ЯКІМ НОСЯЦЬ СЕНА, САЛОМУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 182:

«У чым носяць сена, салому:

а) *рэзвіны, рэзгіны?*»

На карту наносіцца назва прадмета, які зроблен з дзвюх дужак, што злучаны сеткай з вярвачак. Назвы астатніх прыстасаванняў для пераноскі сена (*насілы, посцілкі, карзіны, кашалі* і інш.) на карту не наносяцца. У гэтых нас. пп. ставіцца Н.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, які картаграфуецца адсылачнымі знакамі, прыводзяцца заўвагі збіральнікаў: 8 *рэз'ин'и*. 9 *рэз'г'ин'и*. Цяпер *карз'інк'и быдл'аныя*. 25 Даўней былі *рэзг'ин'и*. 61 *рэз'у'ины* — даўней былі. 64 *драб'іны, ра́мы* — дуга з пераплеценымі вяроўкамі; *драб'іны* — кажуць толькі самыя старыя жыхары вёскі. 70 Раней насілі ў *рэзг'инах*. 87 *рэз'б'ины* былі раней. 89 *реу'ины* — раней. 91 Раней былі *рэзг'ины*. 95 *резг'ины* былі раней. 134 *ро́звал'н'и*. 167 *рэз'в'ил'и*. 228 *рэз'в'ины*; зараз іх няма. 293 *крошн'и* — зараз; *ро́з'в'ины* — раней. 311 *ро́звал'н'и*. 352 *рэз'у'ин'и* — маюць некаторыя. 472 *ро́звы*. 506 *рэзг'ины* — былі даўней. 508 *ро́звы*. 509 Раней былі *рэзг'ины*. 521 *рэзг'ины* цяпер не ўжываюць. 525 *рэз'вы*. 531 *рэзг'инаў* амаль няма, найбольш носяць *л'ас'онкам'и*. 564 *рэц'ка-в'ины*. 586 *рэзв'ины* ўжываліся раней. 593 *рэзв'ины* былі раней. 604 *рэс'к'ины* — выходзяць з моды. 621 *рэз'в'ивы*. 693 *рызг'іна*. 720 *рег'еты*. 724 *чыпéц'* — сена накладаюць у сетку з нітак, каб лепш было несці да хлява. 736 *ра́ск'ил'и*. 744 Сена і салому носяць у *рэз'з'инах*. 750 *рэц'к'ины*. 779 *рэцкл'ины*. 816 *рэз'г'ины*; растлумачылі, што гэты прадмет вядомы ў суседняй вёсцы, а тут няма *резг'ин*, але слова ведаюць. На карце пастаўлена Н. 822 *рэцк'и*. 872 Часцей за ўсё сена носяць повадам, але рэдка — *рэзв'инам'и*. 927 *ро́звал'н'и*. 942 *рэз'в'ины* былі даўней. 947 *рэз'ины*.

Карта № 255

НАЗВЫ ЛЕМЯША Ў ПЛУЗЕ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 184:

«Плуг і яго часткі: *лямéш, лямéх, нарóг, разáк, адва́л, акладня́, рúчкі, станóк, праві́ла, палі́ца, ды́шаль, на́зубе́нь*».

На матэрыяле гэтага ж пытання складзена таксама карта № 256 «Назвы паліцы ў плузе».

У сувязі з тым што ў адказах не размяжоўваюцца назвы розных частак плуга і ў большасці выпадкаў адсутнічаюць тлумачэнні і рысункі, на карту наносяцца толькі распаўсюджаныя назвы лемяша: *лямéш, лёмеш, лямéх, лёмех, нарóг, сашні́к*. Аднак калі якая-небудзь з гэтых назваў ужыта ў іншым значэнні, што вынікае з тлумачэння ці рысунка, яна не картаграфуецца, а прыводзіцца толькі ў каментарыях.

Акрамя таго, на карту наносіцца назва *нож*, але толькі ў тых выпадках, калі яна абазначае лямеш. Іншыя назвы лемяша прыводзяцца ў каментарыях.

Іншыя назвы лемяша з адпаведнымі тлумачэннямі ці абазначэннем на рысунку сустрэліся ў наступных нас. пп.: *разáк* 266, 499, 697, 702

(і *сойны́к*), 784 (*л'ам'эх* ужываецца вельмі рэдка), 787, 809, 823, 878 (і *сойн'ы́к*); *разачо́к* 822; *подв'их* 886; *палазо́к* 275.

Не картаграфуюцца назвы *лямеш*, *лямех*, *нарог*, паколькі маюць іншае значэнне, у наступных нас. пп.: 266 *лямеш*. 42, 787, 909 *лямэх*. 873 *наро́г*.

Назва *нарог* у нас. пп. 979, 983, 987 не наносіцца на карту як заведама няправільная, паколькі яна адзначана толькі адной групай збіральнікаў і пры тым ва ўсіх нас. пп., якія абследавала гэтая група; у матэрыялах жа іншых збіральнікаў на усёй акаляючай тэрыторыі назва *нарог* не адзначана.

Адводзяцца ад картаграфавання:

а) недакладныя і блытаныя адказы: 98 *л'ем'еш*, *крыло-л'ем'еш*. 511 У тэксце — *л'емаш*, *накладн'а*; на рысунку — *л'ам'эх* абазначае паліцу, *наро́х* абазначае лямеш. 916 У тэксце — *л'ем'эх*, *разя́к*, *адва́л*; на рысунку — *лемех* абазначае паліцу, *сашнік* абазначае лямеш;

б) адказы, механічна перапісаныя з «Праграмы»: 638, 903, 908, 988.

Карта № 256

НАЗВЫ ПАЛІЦЫ Ў ПЛУЗЕ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 184.

На матэрыяле гэтага ж пытання складзена таксама карта № 255 «Назвы лемяша ў плузе».

На карту наносзяцца назвы больш распаўсюджаныя. Іншыя назвы, рэдкія і адзінкавыя, прыводзяцца толькі ў каментарыях.

Пры картаграфаванні дапушчаны наступныя абагульненні матэрыялу. Аднолькава, як і *акладня*, абазначаны словы: *укладня́* (нас. пп. 655, 693), *накладня́* (нас. пп. 468, 505, 509), *кладня́* (нас. п. 523); як і *аткладня́*, абазначана слова *уткладня́* (нас. пп. 656, 657, 659); як і *адкладні́ца*, абазначана слова *акладні́ца* (нас. пп. 692, 695), як і *атва́л*, абазначаны словы *абва́л* (нас. пп. 54, 183), *атвалня́* (нас. пп. 191, 192).

Іншыя назвы паліцы сустрэліся ў наступных нас. пп.: 41 *корч*. 42 *л'ам'эх* і *пал'йца*. 164 *спáдак*. 266, 662 *л'ам'еш*. 326 *атл'йў*. 823 *атварн'йца*. 873 *наро́х*. 955 *закр'йй*. 787, 909 *л'ам'эх*.

Не наносіцца на карту як ужытае ў іншым значэнні слова *палі́ца* ў нас. п. 567.

Назва *кры́лы* ў нас. пп. 15, 16 не картаграфуецца, таму што, як відаць з рысунка і формы множнага ліку, у якой яна ўжыта, гэтым словам абазначаецца палі́ца ў акучніку.

Адводзяцца ад картаграфавання як блытаныя і незразумелыя адказы 98, 511, 916 (гл. каментары да карты № 255).

Не картаграфуюцца адказы 526, 603, 638, 903, 908, 988, паколькі матэрыял у іх механічна перанесены з «Праграмы».

Карта № 257

НАЗВЫ ЦАПІЛЬНА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 257.

«Як у вас называецца цэп і яго часткі..?»

Назвы цапільна ў гаворках у асноўным утвораны ад кораня **цэп-**, і вельмі невялікая колькасць назваў утвараецца ад іншых кораняў. На карце гэтыя назвы абазначаюцца чорным контурным кругам: 20, 211, 842, 850 *пálка*. 28, 49, 56, 210, 252, 610, 612, 617, 632, 859, 905, 915, 1024 *цаўйб*. 148, 169, 170, 179, 180, 181, 359 *калтуйá*. 153, 195 *калтаўйá(б)*. 154, 157, 159 *к'елтайá*. 158, 163, 164 *калтайá*. 135, 166, 215, 257, 506, 838, 933, 991 *рўчка*. 119 *аб'йчышча*. 948 *быч'эл'но*. 961 *быч'овн'а*. 802, 878 *з'аржáк*. 568 *з'аржáн'н'а*. 989 *з'аржáлно*. 160 *аб'артайá*. 383 *ч'эран*. 587 *баранав'йк*. 868 *п'ехаўйб*.

Недахопам картаграфуемага матэрыялу з'яўляецца адсутнасць націску ў многіх адказах (на карце ў такіх выпадках зверху справа ад асноўнага знака ставіцца маленькая чорная зорачка).

Некаторае сумненне выклікаюць тыя матэрыялы, у якіх адзначана слова *цэп* як назва цапільна. У такіх выпадках на карце не даецца асобнага знака, а ставіцца толькі чорная зорачка справа ад лічбы.

Адзінкавыя назвы з пэўнымі словаўтваральнымі элементамі ці фанетычнымі асаблівасцямі даюцца на карце яшчэ і дадатковымі адсылачнымі знакамі. Чырвоным косым крыжыкам абазначаны: 93 *чап'ыл'ина*. 125, 128 *чап'эл'ина*. 326 *чап'ыл'н'а*. 563 *чап'ылна*. 331, 639 *чап'ыл'н'о*. 369, 376 *чап'эл'н'о*. 435, 439 *чап'ыл'н'ица*. Зялёным: 26 *цапав'йна*. 907 *цапéўйе*. Жоўтым: 129 *цапав'эл'ина*. Сінім: 57, 243 *цапав'ыл'н'а*. Чорным крыжыкам: 670, 674, 719 *чап'эн'н'е*; 89 *цапав'йна*.

Карта № 258

НАЗВЫ ЧАСТКІ ЦЭПА — БІЧА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 185:

«Як у вас называецца цэп і яго часткі: *бічўк (біч)*, *цапільна*, *цапоўё*, *капіца*, *увязка*, *прывязка*, *абіч'ойка*, *угарына..?*»

На карце агульным адсылачным знакам абазначаюцца выпадкі ўжывання слова *цэп* у значэнні «біча» ў наступных нас. пп.: 2, 6, 9, 17, 24, 27, 28, 32, 41, 191, 223, 293, 337, 469.

У каментарыях прыводзяцца адказы з заўвагамі збіральнікаў, а таксама матэрыялы, якія картаграфуецца рознымі адсылачнымі знакамі: 36 *качáлка*. 49 *аб'ич'ейка*. 61 *б'ич'ейка*. 89 *аб'ич'ейка*. 94 *б'ичáйка*. 95 *б'ич'ейка*. 101 *аб'ич'ейка*. 102 *шэбалд'ойка*. 104 *б'ич'ейка*. 138 *булаўка*. 152 *булаўка*, *к'илтайá*. 167 *калтуйá*. 188 *спадáк*. 210 *уал'ойка*. 221 *б'ич*, *цэп*. 238 *б'ич'ок*, *б'ийўк*. 243 *б'ич'олка*. 314 *б'ич*, *б'ицўк*, *цыбўк*. 337 *б'ичўк*, *цэп*. 506 *б'ичáлка*. 596 *б'ич*, *аб'ич'ойка*, *б'йца*. 661 *бычáк*. 700 *пыч'эк*. 701 *быч*, *б'ий'ец*. 717 *бáбка*. 718 *б'ило*. 779 *б'ичáк*. 885 *аб'ич*. 948 *быч'эл'но*. 949 *бычáк*. 951 Як *біяк* картаграфуецца *бий'ок*. 955 Як *біяк* картаграфуецца *бий'эк*.

НАЗВЫ ПРИВЯЗКИ, ЯКОЮ ПРЫМАЦОЎВАОЦА БІЧ ДА ЦАПІЛЬНА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 185:

«Цэп і яго часткі...»

Пэўную цяжкасць пры картаграфаванні ствараюць недакладнасці ў адказах на гэта пытанне «Праграмы», а таксама адсутнасць у іх рысункаў ці тлумачэнняў, што выклікана недакладнасцю пытання «Праграмы».

Прывязка складаецца з асноўнай часткі і завязачак. Назвы іх у адказах часта блытаюцца, і асабліва пры адсутнасці рысункаў. Так, напрыклад, прывязкай можа называцца і сам гужык і завязачкі, якія да яго прымацоўваюцца, і ў адносінах да назваў *капіца* і *прызук* (у адных выпадках іх адрасуюць да гужыка, у другіх — да завязак). Таму ў падобных выпадках прыводзіцца матэрыял, на аснове якога быў пастаўлен той або іншы знак. Акрамя таго, у каментарых змяшчаюцца адказы з заўвагамі збіральнікаў матэрыялаў або носбітаў гаворкі, матэрыялы, на аснове якіх ставяцца адсылачныя знакі, а таксама даюцца прыклады, у якіх адсутнічае націск: 3 *пачо́пка*. 18 *прыв'азка*. 20 *гужык*. 29 *ув'азка*, *уу́арына*. 42 *ууары́нка*. 52 *аўууры́на*. 53 *кап'и́ца*, *ув'азка*, *прыв'азка*. 59 *уу́рына*. 68 *ууары́на*. 85 *уу́рн'ина*. 89 *ууары́на*, *прыв'азка*. 90 *ууары́нка*. 95 *ууары́на*, *рыхв'іна*. 107 *ув'аскэ*, *прэв'аскэ*. 138 *вужва*, *вуш*. 169 *вв'в'аска*. 175 *прыв'аска*. 189 *гужа́лка*. 191 *аборка*. 204 *пачы́пка*. 221 *вужка*, *прыв'аска*. 223 *прыв'аска*. 226 *ууары́на*. 242 *цэ́пка*. 243 *прыцэ́п*. 255 *прыз'мо*. 266 *прыв'азка*. 271 *прыв'азка*. 273 *прыв'аска*. 283 *пуці́о*. 284, 285 *сырымы́ц'*. 291 *йўнда*. 313 *пачап'ейка*. 314 *ув'аскэ*, *сымэтра́ц'*, *сыра́вац'*. 315, 327 *прыв'азка*. 324 *пр'ив'изка*. 342 *ко́мп'и́ца*. 352 *вужык пас'арэ́з'ин'е*, а *прыв'аска* — *прыв'азва́ц'*, да *б'ича́* — адна, а за *цап'іл'н'у* — *дружа́йа*. 366 *вужык*; *прыв'аска* — *вяровачка*. 395 *вужо*. 398 *пачы́пка*. 435 *прыв'аска*. 467 *супо́нка*. 490 *прыв'аска*, *гужык*, *прыгужо́к*. 511 *хаму́ц'ик*, *сыры́ца*, *прыв'аска*, *прыв'азка*. 512 *сыры́ца*; *гужык* або *прыв'азка*. 532 *гужык*; на *гужыку* дзве завязкі па краях. 539 *прыз'мо*, *прыв'иска*. 544 *сыр'ма́ц'*. 562 *кап'и́ца*, *рам'ён'*. 579 *прыв'азка*. 580 *прыв'иска*. 581, 583 *пр'ив'аска*. 586 *пуп'и́ца*. 598 *с'ило́*. 611, 627 *пр'ив'азка*. 630 *пр'ив'азка*. 636 *пр'ив'изка*, *рем'ин'*. 645 *пр'ив'изка*. 647 *пр'ив'изка*. 648 *пр'ив'азка*. 652 *ужва*. 661 *ужовка*. 667 *прыв'азка*. 715 *пруза́к*. 723, 725 *ба́бка*. 760, 762, 763 *ба́бка*. 768 *ба́бка*. 769 *вужык*; *хаму́т* — з рэ́мня; *прузо́к* — *вяровачка*. 773 *прыв'азка*. 775 *гужык*, *прыв'азка* — *вяровачкі*. 842 *у́в'ес'*. 848 *прыцэ́пка*. 853 *гужык*; *прыв'езка* — *вяровачка*. 858, 865 *зв'азка*. 873 *кап'и́ца*. 874 *прыв'азка*. 878 *прыв'азка*. 886 *гуж*; *прыв'азка* — *вяровачка*. 890 *кап'и́ца*. 893, 894 *кап'и́ца*. 902 *кап'и́ца*. 904 *прыв'азка*. 911 *кап'и́ца*, *ув'азка*, *ушывал'н'ик*. 931 *кап'и́ца*. 934 *кап'и́цы*, *прыв'азка*. 947 *ужевá*. 951 *кап'и́ца*. 955 *ко́мп'и́ца*. 967 *ба́бка*. 997 *ка́па* і *прыв'*

вйазка (вяровачкі). 999 үўжык, прыв'езка (вяровачкі). 1004 үуж і прыв'езк'и (вяровачкі). 1005 пуд'азк'и. 1007, 1010 кап'ица. 1020 пры-в'азк'и.

Карта № 260

НАЗВА РУЧКІ КАСЫ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 186:

Каса і яе часткі: *каса́, кассё́, касі́лна, касі́льна, касьё́, рў́чка, лучо́к, пупо́к, ба́нька, кальцо́, пя́тка, нос, заты́лак, запаты́лак, кліно́к, прут, лязо́...?»*

На матэрыяле гэтага ж пытання складзены карты № 261—263.

На данай карце картаграфуецца назва ручкі касы. Ручка, якая прымацоўваецца да касся, мае звычайна розную форму, але на рысунках гэта амаль не адлюстроўваецца. І на карце картаграфуецца пашырэнне слоў, якія абазначаюць назву ручкі незалежна ад яе формы. У тых выпадках, калі матэрыял не суправаджаецца рысункамі ці тлумачэннямі, але ўскоснымі шляхамі можна высветліць назву адпаведнай часткі касы, ставіцца знак: 36, 37, 38, 53, 57, 59, 81, 85, 87, 88, 96, 97, 100, 102, 103, 106, 108, 110, 111, 113, 114, 116, 117, 138, 145, 151, 156, 178, 181, 190, 204, 216, 218, 219, 221, 232, 233, 234, 235, 247, 252, 259, 261, 263, 271, 280, 281, 282, 284, 285, 286, 288, 290, 293, 296, 297, 301, 302, 307, 309, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 325, 326, 327, 328, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 338, 339, 340, 342, 348, 350, 360, 390, 400, 416, 420, 426, 467, 468, 474, 476, 477, 478, 481, 485, 488, 492, 501, 511, 517, 519, 522, 524, 526, 537, 542, 543, 544, 545, 549, 552, 560, 561, 562, 570, 571, 572, 573, 575, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 605, 606, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 630, 631, 632, 633, 634, 637, 639, 640, 641, 642, 643, 645, 647, 648, 649, 650, 655, 658, 664, 674, 725, 726, 734, 759, 767, 768, 779, 798, 803, 864, 893, 895, 898, 900, 901, 902, 904, 906, 912, 916, 918, 922, 923, 924, 925, 927, 929, 930, 931, 934, 943, 944, 949, 972, 988, 990, 1000, 1001, 1002, 1003, 1010, 1015, 1016, 1026.

Адводзяцца ад картаграфавання матэрыялы без рысункаў, у якіх цяжка высветліць суадносіны частак: 144 а) *каса́*; б) *рукав'атка*; в) *рў́чка*; г) *в'ароўка*; д) *насок*. 154 *касав'ідла, лў́чка, кл'ино́к, ко́л'ца*. 182 *каса: кас'ил'но́, кў́лка, ба́н'ка, прут, палатно, шэйка, п'атка, нос, кл'и-но́к, кал'цо, рў́чка*. 192 *акос'с'е, каса́, ба́н'кы, запаты́лак*. 214 *каса́, ка-с'ил'но́, жураў́ка, ба́н'ка, запаты́лак, кал'цо́, п'атка, нос, прут, л'азо́*. 217 *каса́, кас'ил'но́, ба́н'ка*. 224 *кас'ил'но́, кал'цо́, ба́нка, запаты́лак, кл'ино́к, трапа́чка, прут, л'азо́*. 268 *кў́са, кас'с'о́, кас'і́лнэ́, ба́н'кэ́*. 295 *каса́, ба́н'ка, п'атка, н'из палатна, кас'с'о́*. 324 *кыса́, кас'с'о́, ба́н'ка, п'атка, нос*. 337 *кыса́ — кыс'ил'но́, пупо́к, ба́н'ка, п'атка, лучо́к, заты́лык*. 363 *Каса і яе часткі: каса́, кас'йо́, рэ́хва, рукав'атка*. 384 *каса́, напáрстак, запаты́лак, кас'ідло*. 482 *каса́, кас'с'о́, запаты́лак, ба́н'ка, но́с'ик, п'атка, палатно́, прух, л'азо́*. 487 *каса: кас'йо́, лучо́к, ув'аска, ба́нка*.

запатылак, прут, руб'ёц, палатно, кл'оп, джа́ла, шыйка, но́с'ик, п'атка. 489 каса, кас'илно́, рۇ́чка, ба́начка, шыйка, прут, палатно́, нос, п'атка, плух, бара́нка. 541 каса: кас'с'о, кл'ино́к, л'азо́, хаму́т, бан'ка. 576 кыса́: а) кыс'и́лна; б) ба́н'ка. 585 кысо, кыс'ил'но́, ба́н'ка, лыпа́тычка, ас'ало́к. 593 каса́, кл'ино́к, л'азо́. 595 каса́, кас'с'о́, рۇ́чка, лучо́к, пупо́к, ба́н'ка. 597 каса́, кас'с'о́, рۇ́чка, лучо́к, пупо́к, ба́н'ка, кал'цо́, п'ятка, нос, затылак, кл'ино́к, прут, л'йазо. 603 каса́, кас'с'о́, рۇ́чка, пупо́к, ба́н'ка (кал'цо), п'атка, насо́к, кл'ино́к, прут, л'эзв'ийе. 607 кас'а́, кас'с'о́. 618 ба́нка, кл'ины, п'атка, пылатно́, кас'с'о́, прут. 629 кас'а́, кас'с'о́, рۇ́чка, пупо́к, лучо́к, п'атка, кл'ино́к. 636 каса, кас'ил'но, рۇ́чка. 638 кас'с'о́, лучо́к, пупо́к, рۇ́чка, ба́н'ка, п'атка, нос, заты́л'н'ик, кл'ино́к, прут, л'азо́. 644 кыса́, кас'с'о, ба́н'ка, кал'цо́, п'атка, л'азо́. 660 коса́, полотно́, носо́к, п'атка; ку́с'с'е. 706 ко́с'а, ку́л'ка, запатылак, но́с'ик, жа́ло, прут, палатно. 776 коса́, ко́с'и́е, напе́рсток, заты́лок. 811 коса́, косы, наперсток. 826 каса́, кас'и́лно, банка, запатылак, кл'и́но́к, п'ата́, нос. 827 каса́: а) каса; б) кас'е́; в) ба́нка; г) ү́ўжык; д) запатылак. 858 кас'с'о́, з'адик, ба́н'ка, запатылак, п'атка, прут, палатно́. 903 каса́, касси́о, кас'и́лна, рۇ́чка, лучок, пупок, ка́н'ка, кал'цо́, п'атка, нос, затылак, запатылак, кл'ино́к, прут, л'азо́. 907 каса́, кассо́, ба́н'ка, кал'цо́, п'атка, нос, затылак, прут, чык'ил'о́к, жа́ла. 908 каса, касс'о́, кас'ил'на, рۇ́чка, лучо́к, пучо́к, ба́н'ка, кал'цо́, п'атка, нос, заты́лак, прут, л'азо́. 911 кас'с'о, рۇ́чка, ба́н'ка, пупок, кал'цо́, п'атка, з'у́пка, запаты́лак, палатно́, жа́ло, прут. 915 кас'с'е́, каса́, ба́н'ка, кл'ин, п'атка, з'у́бка, прут, палатно́. 933 каса: кас'с'о́, ду́жка, ба́н'ка, кл'ин, п'атка, палатно, жа́ла, дубка, прут, каса, кас'с'о́, рۇ́чка, ба́н'ка, кал'цо́, п'атка. 945 коса, п'атка. 961 коса́, кы́сы, лучо́к, пупо́к, напе́рсток, п'атка, н'ис, заты́лок, клыно́к, прут, полотно́. 977 ко́с'илно, каблۇ́к, м'ента́шка, брусо́к, напе́рсток, кл'ино́к. 996 каса́, кал'цо́, запаты́л'н'ик.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, які на карце абазначаецца адсылач-нымі знакамі: 2 пѣл'у́к. 9 рукав'а́ц'. 17 пал'о́х. 28 пал'у́к. 31 пал'у́к. 32 пал'у́к. 33 рукѣв'а́т. 37 пан'у́ка. 39 рукав'а́ц' (рукав'а́тка). 57 пал'е́ц (пупок). 60 пал'у́к. 65 пал'у́к. 66 пал'у́к. 68 пал'у́к. 70 пал'у́к. 72 пал'у́к. 75 пал'у́к. 76 пал'у́к. 80 пал'у́к. 91 рۇ́чачка. 125 му́л'и́ц. 128 му́л'е́ц. 129 му́л'н'и́ца. 134 му́л'н'и́ца. 153 кукаба́чка. 157 пал'у́к. 165 рукав'и́ца. 170 апал'у́к. 201 по́л'ух. 205 каре́ц. 209 пуп. 231 пал'у́к. 244 з'аржа́н'н'а. 259 мы́л'н'и́ца. 261 мы́л'н'и́ца. 291 рука́тка. 294 мы́л'и́ца. 298 мы́л'н'и́ца. 299 мы́л'н'и́ца. 373 кара́кул'ка. 401 кул'ба́чка. 408 рۇ́каватка. 440 ду́шка. 444 каблۇ́к. 451 лук. 502 купры́ш. 515 пуп. 651 кул'о́к. 688 руки. 694 каблучо́к. 700 каблучо́к. 701 кл'ап'е́ш. 703 каблучо́к. 726 каблۇ́к. 727 ку́л'ча. 735 каблучо́к. 740 ку́л'а. 746 ку́л'бачка. 765 уу́азо́к. 774 кукре́ш. 781 бы́л'н'и́ца. 796 лу́шка. 797 лычо́к. 799 воло́чка. 802 прыму́лок. 815 купре́ш. 818 во́бү́инка. 821 обү́инка. 829 пуп'е́ц. 831 чухав'е́ц'. 832 пупе́ц. 837 чачало́к. 843 ц'у́ц'ул'е́ц. 846 прымо́лок. 848 руко́ш'а. 854 папо́к. 879 ача-во́к. 882 очево́к. 931 мы́л'н'и́ца. 932 ду́шка. 957 ку́л'ба. 960 руч-кы́. 974 лычо́к. 975 каблۇ́к. 993 лучк'и́. 998 кучка. 1001 ув'а́зка.

У наступных нас. пп. словы, пададзеныя ў дужках, разглядаюцца як тлумачальныя і на карту не наносзяцца. 57 *пал'ец* (*пупок*). 270 *ручка* (*пал'ец*). 422 *кулка* (*лучок*).

Карта № 261

НАЗВЫ КАЛЬЦА, ЯКІМ ЗАМАЦОЎВАЕЦЦА КАСА НА КАСІЛЬНЕ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 186:

«Каса і яе часткі: *каса, кассё, касілна, касільна, касьё, ручка, лучок, пупок, банька, кальцо, пятка, нос, затылак, запатылак, клінок, прут, лязо...?*»

Адсылачнымі знакамі картаграфуюцца ўтварэнні ад адпаведных кораняў і адзінкавыя лексічныя варыянты: 57 *бан'ечка*. 62 *баначка*. 67 *бан'ичка*. 80 *баначка*. 118 *баначка*. 126 *шайб'чка*. 136 *жучок*. 138 *бончка*. 145 *рэхвачка*. 147 *рэхвачка*. 193 *бан'ичка*. 211 *жбан'ка*. 215 *жбанка*. 248 *шайбачка*. 341 *хамуц'ик*. 353 *жучок*. 365 *жучок*. 442 *хамуц'ик*. 443 *абручык*. 444 *п'арсц'онак*. 453 *рэхвачка*. 489 *баначка*. 525 *баначка*. 554 *бан'ачка*. 559 *баначка*. 563 *бан'ичка*. 568 *баначка*. 843 *ув'ітка*. 849 *в'ітка*. 850 *в'ітка*. 852 *в'итка*. 859 *баначка*. 885 *в'ітка*. 981 *орэхаўка*. 985 *орэхаўка*. 995 *в'ітка*. 999 *в'ітка*. 1003 *прыв'азка*. 1004 *прыв'азка*. 1007 *ув'азка*. 1011 *в'ітка*. 1015 *баначка*. 1020 *ув'азка*.

У нас. п. 75 картаграфуецца *каснайя банка*. Пададзеныя ў дужках словы разглядаюцца як тлумачальныя і на карце не адзначаюцца: 270 *бан'ка* (*кал'цо*). 283 *бан'ка* (*кал'цо*). 422 *рэхвы* (*кал'цо*). 436 *рэхва* (*кол'ца*). 603 *бан'ка* (*кал'цо*).

Як *рэхва* картаграфуецца *ор'ехва*. 840 *орэхово*. 981 *орэхаўка*.

У наступных нас. пп. матэрыял не мае рысункаў і тлумачэнняў і суадносіны частак раскрываюцца ўскосным шляхам: 7, 29, 36, 37, 38, 53, 57, 59, 81, 85, 87, 88, 100, 103, 106, 108, 109, 110, 111, 113, 114, 116, 117, 154, 156, 166, 175, 178, 181, 182, 186, 190, 192, 204, 216, 217, 218, 219, 221, 224, 232, 233, 234, 252, 259, 261, 263, 268, 277, 278, 280, 281, 282, 284, 285, 286, 288, 290, 295, 296, 297, 301, 302, 309, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 346, 348, 360, 363, 384, 400, 416, 426, 436, 467, 468, 474, 476, 477, 478, 482, 485, 488, 489, 492, 501, 502, 507, 511, 517, 519, 522, 524, 526, 537, 541, 542, 543, 544, 545, 549, 552, 560, 561, 562, 571, 572, 573, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 595, 597, 605, 606, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 630, 633, 634, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 658, 664, 725, 726, 734, 759, 766, 767, 768, 779, 798, 803, 811, 826, 827, 836, 858, 864, 893, 895, 898, 900, 901, 902, 904, 906, 907, 908, 911, 912, 915, 916, 918, 922, 923, 924, 925, 927, 929, 930, 931, 933, 934, 935, 938, 939, 943, 949, 961, 972, 988, 990, 996, 1000, 1002, 1015, 1016, 1026.

Адводзіцца ад картаграфавання матэрыял, які не дае магчымасці вы-
светліць суадносіны частак касы: 144 а) *каса*; б) *рукав'ятка*; в) *ручка*;
г) *в'аробка*; д) *насёк*; 487 *каса*: *кас'ё*, *лучок*, *ув'аска*, *банька*, *запа-
тылак*, *прут*, *руб'ец*, *палатно*, *кл'оп*, *джа́ла*, *шы́йка*, *но́с'ик*, *п'ятка*. 594
кы́са: *кы́са*, *кас'с'ё*, *был'н'іца*, *п'ятка*, *кл'іно́к*, *граб'ёц*. 660 *ко́са*, *па-
лотно*, *носо́к*, *п'ятка*, *кус'с'ё*. 706 *ко́с'а*, *ку́л'ка*, *запатылак*, *но́с'ик*, *жа́ло*,
прут, *палатно*. 892 *ба́н'ка*, *ґал'цо́*, *п'ятка*, *кл'іно́к*. 903 *ка́са*, *касс'ё*,
кас'і́лна, *ру́чка*, *лучо́к*, *пупо́к*, *ка́н'ка*, *кал'цо́*, *п'ятка*, *но́с*, *затылак*, *за-
патылак*, *кл'іно́к*, *прут*, *л'азо́*.

Карта № 262

НАЗВЫ КАСІЛЬНА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 186:

«Каса і яе часткі: *ка́са*, *касс'ё*, *кас'і́лна*, *кас'і́льна*, *кас'ё́*, *ру́чка*, *лучо́к*,
пупо́к, *ба́нька*, *кальцо́*, *п'ятка*, *но́с*, *затылак*, *запатылак*, *кліно́к*, *прут*,
лязо́».

На гэтай карце картаграфуюцца толькі назва касільна — драўлянай
часткі касы, на якую надзета металічная частка і да якой прымацавана
ручка.

Адсылачнымі знакамі картаграфуюцца наступныя назвы: 5 *каса́в'і-
ска*. 8 *каса́в'іска*. 47 *каса́в'іл'л'е*. 57 *каса́в'іл'на*. 59 *каса́в'і́на*.
82 *акос'іч*. 94 *каса́в'іл'і́на*. 99 *кѣсав'ёл'і́на*. 106 *кѣсав'іл'і́на*.
126 *кѣсав'іл'і́на*. 129 *каса́в'ёл'і́на*. 138 *каса́в'іска*. 151 *кас'і́в'о́*.
189 *кас'і́ла*. 246 *кас'і́лі́на*. 248 *кас'і́л'л'а*. 625 *кѣс'іл'н'і́шча*. 699
косы́ло. 747 *з'аржа́лно*. 755 *кос'і́ско*. 758 *кос'і́лло*. 772 *к'і́ст'е*.
796 *с'в'і́з'і́на*. 882 *ка́ссе*. 1022 *кас'і́шча*.

У частцы матэрыялаў няма рысункаў ці тлумачэнняў назвы кожнай
часткі. Звычайна такія матэрыял адводзіцца ад картаграфавання, але
ў тых выпадках, калі можна ўскосным шляхам высветліць назву карта-
графуемай часткі, на карце ставіцца знак: 7, 36, 37, 38, 53, 57, 59, 81,
85, 87, 88, 96, 97, 100, 102, 103, 106, 108, 111, 113, 114, 116, 117, 154, 181,
182, 190, 192, 214, 217, 218, 221, 224, 229, 232, 233, 234, 235, 247,
252, 261, 263, 277, 278, 280, 281, 282, 284, 285, 286, 288, 290, 293, 295,
296, 297, 301, 302, 307, 309, 316, 317, 318, 320, 321, 322, 323, 325, 326, 327,
332, 333, 334, 335, 336, 338, 340, 346, 348, 350, 360, 363, 390, 400, 416, 422,
426, 436, 467, 468, 476, 477, 478, 481, 482, 485, 487, 488, 489, 492, 502,
511, 517, 519, 522, 524, 526, 539, 541, 542, 543, 544, 549, 552, 560, 561, 570,
571, 572, 573, 575, 577, 579, 580, 581, 583, 584, 585, 586, 587, 589, 590,
591, 592, 593, 594, 595, 597, 603, 606, 609, 610, 612, 613, 614, 615, 616, 618,
619, 620, 621, 622, 623, 625, 626, 627, 629, 630, 632, 634, 637, 638, 639, 640,
641, 643, 644, 645, 647, 648, 655, 658, 660, 664, 674, 726, 734, 766, 767, 779,
811, 826, 827, 858, 864, 887, 893, 895, 900, 901, 904, 906, 907, 911, 912, 915,
916, 918, 922, 923, 924, 925, 927, 929, 930, 931, 933, 934, 935, 938, 949, 972,
977, 988, 990, 1000, 1001, 1010, 1015, 1021, 1023, 1026.

У тых выпадках, калі цяжка без рысунка суаднесці назвы частак,
матэрыял адводзіцца ад картаграфавання. Не картаграфуюцца таксама

матэрыял, калі ў ім не адзначан націск: 62 *каса*: *ба́начка*, *каса́в'іла*, *кл'іно́к*, *п'атка*, *нос*, *л'азо́*, *каса́в'іл'на*. 109 *к'эса́*, *кас'с'о́*, *ба́н'кэ́*. 144 *каса́*: а) *каса*; б) *рукав'а́тка*; в) *ру́чка*; г) *в'аро́ўка*; д) *насо́к*. 145 *каса́*: *кас'у́йб*, *рука́ўйа́тка*, *рэ́хвачка*, *каса́*. 156 *каса*: *кас'с'о́*, *лучо́к*, *ба́н'ка*. 204 *пру́т*, *пала́тно́*, *шы́йка*, *ба́н'ка*, *кас'идло́*, *пал'у́к*. 268 *к'эса́*, *кас'с'о́*, *кас'илнэ́*, *ба́н'кэ́*. 330 *кыса́*, *ру́чка*, *забо́йка*, *нос*, *пыла́тно́*, *жа́ла*, *пру́т*, *п'а́тка*. 384 *каса́*, *напа́рстак*, *запо́тылак*, *кас'у́дло*. 420 *каса́*, *кас'с'о́*, *кас'іл'на*, *ру́чка*, *п'а́тка*, *нос*, *заты́лак*, *кл'іно́к*, *л'азо́*. 507 *каса́*, *пупо́к*, *ба́н'ка*. 537 *кас'іл'на*, *пупо́к*, *ба́н'ка*, *кл'іно́к*, *п'атка*, *нос*. 545 *каса́*: *кас'цо́*, *ба́н'ка*, *пупо́к*, *кл'іно́к*, *каса́* (*л'азо́*). 562 *каса*: *цайё́*, *пале́ц*, *ба́н'ка*, *запа́тылак*. 576 *кыса́*: а) *кыс'іл'на*; б) *ба́н'ка*. 588 *пупо́к*, *кыс'тыл'но́*, *ба́н'ка*, *п'а́тка*. 605 *кыса́*, *пупо́к*, *ба́н'ка*, *кал'цо́*, *п'а́тка*, *нос*, *за'тылак*, *кл'іно́к*, *пру́т*, *л'азо́*. 607 *каса́*, *кас'с'о́*. 608 *кыса́*, *кас'с'о́*, *кыс'іл'но́*, *кас'с'о́*, *пупо́к*, *нос*, *п'атка*, *заты́лак*. 631 *каса́*, *кас'с'о́*, *кас'іл'на*, *ру́чка*, *пупо́к*, *ба́н'ка*, *кал'цо́*, *п'а́тка*, *нос*, *л'азо́*, *пру́т*. 633 *кис'ил'но́*, *пупо́к*, *ба́н'ка*, *нако́с'н'ик*, *кл'іно́к*, *каса*, *пру́т*, *п'атка*, *пала́тно́*. 678 *ко́с'йе*. 681 *ко́с'с'е*. 689 *ко́с'с'е*. 690 *ко́с'с'е*. 691 *ко́с'с'е*. 706 *ко́с'а*, *ку́л'ка*, *запа́тылак*, *но́с'ик*, *жа́ло*, *пру́т*, *пала́тно*. 721 *ко́с'с'е*. 725 *ко́са*: *к'эс'с'е*, *ку́л'ка*, *ру́чка*, *напа́рсток*, *кл'іно́к*, *заты́лок*, *п'а́тка*, *носо́к*, *пала́тно́*, *пру́т*, *брус*, *ба́бка*. 736 *к'ис'с'е*. 737 *к'и'с'с'е*. 739 *к'ис'с'е*. 741 *к'ис'с'е*. 759 *ко́са*: *ко́с'с'е*, *напе́рсток*, *заты́лок*, *пала́тно*, *пру́т*, *брус*, *ба́бка*. 761 *ку́ссе*. 798 *ко́са*: *ко́с'іл'но*, *ко́с'йе*, *лучо́к*, *руко́йатка*, *напе́р'сток*, *ву́хо*, *но́с*, *п'ета́*, *заты́лок*, *пру́т*, *жа́ло*. 803 *ко́с'йе*, *напе́рсток*, *запо́ты́лок*, *в'азо́к*, *ко́са*. 827 *кас'е*. 830 *кас'йе*. 844 *кас'с'е*. 848 *ко́с'йе*. 849 *кас'с'е*. 874 *кас'е*. 902 *каса́*, *кас'с'о́*, *кас'іл'на*, *ру́чка*, *ба́н'ка*, *кал'цо́*, *п'атка*, *ба́н'ка*, *з'у́пка*, *насо́к*, *заты́лак*, *пру́т*. 903 *каса́*, *касс'йо*, *кас'іл'на*, *ру́чка*, *лучо́к*, *пупо́к*, *ба́н'ка* *кал'цо́*, *п'а́тка*, *нос*, *заты́лак*, *запа́тылак*, *кл'іно́к*, *пру́т*, *л'азо́*. 908 *каса́*, *касс'о́*, *кас'іл'на*, *ру́чка*, *лучо́к*, *пупо́к*, *ба́н'ка*, *кал'цо́*, *п'а́тка*, *нос*, *заты́лак*, *пру́т*, *л'азо́*. 921 *кас'с'е*. 944 *каса*: *кас'с'о́*, *кас'іл'на*, *ру́чка*, *п'йатка*, *нос*, *заты́лак*. 945 *ко́са*, *п'а́тка*. 973 *ко́с'йе*. 979 *ко́ссе*. 982 *ко́с'йе*. 983 *ко́се*. 987 *ко́ссе*. 989 *ко́с'йе*. 996 *каса́*, *кал'цо́*, *запа́тыл'н'ик*.

Карта № 263

НАЗВЫ КЛІНКА, ЯКІМ ЗАМАЦОЎВАЕЦЦА КАСА НА КАСІЛЬНЕ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 186:

«Каса і яе часткі: *каса́*, *касс'е́*, *касі́лна*, *касі́льна*, *кас'е́*, *ру́чка*, *лучо́к*, *пупо́к*, *ба́нька*, *кальцо́*, *п'ятка*, *нос*, *заты́лак*, *запа́тылак*, *кліно́к*, *пру́т*, *лязо́*... (на рысунку абазначце ўсе часткі)».

На гэтай карце картаграфуецца назва клінка, які забіваюць паміж касільнам і банькай.

Агульным адсылачным знакам картаграфуюцца адзінкавыя лексічныя варыянты, а адсылачнымі знакамі адпаведнага колеру картаграфуюцца адзінкавыя ўтварэнні ад слоў, якія змешчаны ў легендзе.

Словы, пададзеныя ў дужках, разглядаюцца як тлумачальныя і на карце не адлюстроўваюцца. Некаторыя фанетычныя і марфалагічныя варыянты аб'яднаны ў адным знаку. Увесь гэты матэрыял даецца ў каментарыях. Акрамя таго, у каментарыях прыводзяцца нумары нас. пп., дзе ставіцца знак на аснове матэрыялу без рысункаў і тлумачэнняў: 7 забойчык. 14 абойце. 21 забойце. 67 забойчык. 76 забойек. 78 забойцы. 80 акалок. 91 кл'інчык. 95 забойца. 125 забойн'ічак. 189 зап'ятн'ік. 226 забой. 271 закл'опка (з рысункам). 294 забой. 303 закл'опка. 322 кл'ін (забойчык). 329 закл'опка. 338 забойчык. 436 ўр'ыв'анка. 495 кл'ін'ок (затылак). 508 заб'ов'іч. 582 забойчык. 604 запатылак (клінок). 609 задр'ітка. 654 зал'осык. 661 зат'улач — драўляны, касцяны. 686 к'осточка (клінок). 687 ут'улок. 692 зат'улач. 695 зат'улач. 720 зат'улок. 722 зат'улок. 732 зат'улок. 748 затылачак. 785 затылачак. 873 б'ілочка. 901 закл'інак. 922 закл'інак. 941 закл'інак. 952 зат'улач. 955 зат'елок. 956 зат'улок. 976 забойч. 982 закл'ін'е. 984 закл'ін'е. 1000 запатылок (клінок). 1009 пакл'інок. 1012 зап'аток. 1013 пакл'ін'ок.

У наступных нас. пп. знак ставіцца на аснове матэрыялу без рысункаў і тлумачэнняў: 2, 36, 37, 53, 59, 62, 81, 85, 87, 96, 100, 103, 106, 110, 111, 113, 116, 117, 175, 178, 181, 182, 192, 216, 218, 219, 221, 224, 232, 233, 234, 235, 247, 252, 259, 261, 278, 281, 282, 284, 285, 286, 288, 293, 296, 297, 301, 307, 309, 316, 317, 319, 320, 321, 322, 326, 330, 331, 332, 333, 337, 346, 348, 360, 384, 400, 416, 420, 426, 467, 474, 476, 477, 481, 482, 485, 487, 488, 492, 501, 502, 517, 519, 524, 526, 537, 539, 541, 542, 543, 545, 552, 560, 562, 572, 575, 580, 581, 582, 583, 586, 587, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 597, 603, 605, 606, 608, 611, 614, 615, 616, 618, 619, 620, 622, 624, 625, 629, 630, 632, 633, 634, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 645, 647, 650, 655, 658, 664, 674, 706, 724, 725, 726, 759, 760, 767, 768, 779, 798, 803, 826, 827, 834, 836, 858, 864, 895, 898, 900, 901, 902, 904, 906, 907, 908, 911, 912, 915, 916, 918, 925, 927, 929, 931, 933, 935, 938, 944, 961, 977, 988, 996, 1000, 1002, 1015, 1026.

Карта № 264

НАЗВЫ МЯНТАШКІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 187:

«Чым востраць касу: трап'ячка, мянт'яжка, мянт'ужка, сц'ебалка..?»

У сувязі з тым, што фармулёўка пытання строга не акрэслівае прадмет, назву якога неабходна высветліць, у многіх адказах падаюцца назвы двух розных прадметаў, якія выкарыстоўваюцца для вастрэння касы: а) прылада з драўлянай асновай, пакрытай тачыльным саставам, 2) каменны ці літы брусок.

На гэтай карце картаграфуюцца назвы першага прадмета. Пры картаграфаванні назваў ад кораня **мент-** аднолькавым знакам абазначаюцца мянт'яшка і мянт'яжка; мянт'яжка запісана ў наступных нас. пп.: 108, 141, 142, 267, 309, 340, 357, 488, 498, 514, 522, 549, 550, 551, 553, 554, 558, 562, 569, 584, 595, 597, 600, 627, 632, 728, 773, 857, 858, 863, 868, 869,

871, 876, 883, 889, 891, 892, 899, 903, 908, 910, 912, 913, 916, 979, 996, 1008, 1010, 1011, 1020, 1027; *мянтѹшка, мянтѹжка* і *мянцѹшка*, з іх *мянтѹжка*: 267, 420, 580, 715, 757, 763, 802, 807, 812, 822, 847, 849, 852, 870; *мянцѹшка*: 136, 144, 147, 148, 149, 183, 359, 374, 397, 398, 408, 665, 700, 703, 714, 719, 730, 732; *мянтэшка* і *мянтэжка*, з іх *мянтэжка*: 694, 741; *мянтышка* і *мянтыжка*, з іх *мянтыжка*: 894, 924; *мянця* і *мянта*, з іх *мянта*: 388, 670, 708, 712, 713, 771, 963, 964, 965; *менця* і *мента*, з іх *мента*: 428, 683, 686, 772.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, калі ў запісах ёсць заўвагі збіральнікаў, калі знак ставіцца на аснове ўскоснай формы, а таксама матэрыял, картаграфуемы адсылачнымі знакамі. 2 *лыпátка ныждáч-найa*. 7 *трапáчка* — палачка, на якую з двух бакоў накладваецца тачыльны спляў; *брусóк* — сучэльны камень. 8 *брусóк* — *вóстрац' касу́*; *трапáчка* — *напраўл'айуц'*, штоп *роўна брáла касá*. 9 *трапáчка* — палачка, на якую з абодвух бакоў нанесены тачыльны спляў. 21 *брусóк* — сквазны; *трапáчка* — наліваецца на дрэва. 25 *трапáчка* — *эта йак н'е было брусóкѹ*, *былá шчэп'ина*, *абмáзанайa з аднаго́ и друго́га бо́ку*. 30 *брусóк*; зрэдку сустракаецца *трапáчка*. 42 *касу́ вóстрат' с'т'ибáчкай и брѹсам*. *С'т'ибáчка* — што на дрéв'е нал'ита, *брусóк* — *прама с кáмн'а*. 45 *с'ц'ибáлка* — брусок з драўлянай ручкай. 47 *касу́ вóстрат' брусóкм, с'т'ибáчко́й; с'т'ибáчка нал'ита на з'эрав'и; б'ил'и́ бруск'и́ ч'ипсóв'ийa*. 57 *брусóк* — адліты; *трапáшка* — драўляная, налітая з абодвух бакоў сумессю смалы з пяском. 65 *трапáчка* — на з'эрав'и л'ітый. 68 *брусóк*; *трыпáчка даўн'ей звáл'и*. 69 *брусóк*; *трапáчкам'и йстрѣл'и кóсы*. 70 *трапáчкай ц'и брусóкм*. 71 *брусóк*; *трапáчка* — на дошчачку *цым'анту нал'ита*. 72 *трапáчка* — *п'асóк, смалу́ атл'ивáйуц' у фóрму, пасраз'и пáлка*. 73 Касу востраць *брусóкм*, яшчэ *трапáчкай*. 75 *трапáчкай, брусóкм*. 79 *касу́ вóйструц' с'ц'ибáлкай; с'ц'ибáлкай йа ўм'ейу й самá, а брусóкм нáда кап мужчына*. 82 *с'ц'абáчка* — што касу востраць. 84 *трапáчка* — *вóструц' касу́*. 85 *трапáч*. 87 *трапáчка*, на з'эрава намáзана смалой, и жарствой, а *брусóк* *йак кáм'ин'*. 91 *трыпáчка* — *атрѣпл'ивац', паттáчывац' кóсу пры каз'б'е*. 95 *трапáчка* — яе самі робяць і востраць ёю касу на полі; *брусóк* — яго купляюць, ім востраць касу перад тым, як ісці на поле. 98 *брусóк* — *с цым'енту*, *трапáчка* — *з'ерв'áнайa рѹчка ў йайé, йаишчé смалу́ и жарствѹ нал'ивáйуц'*. 121 *лупáткaй*. 129 *лапáтaчкaй*. 134 *лупáтaчк'и йес'*. 143 *с'ц'эбалка*. 145 *м'анц'óшка, м'антóшка*. 174 *с'ц'эбалка*. 182 *с'ц'эбалка*. 212 *с'ц'абáлка*. 219 *трапáчку*. 223 *сц'óпка*. 230 *с'ц'óбалка* або *с'ц'ибáч*. 234 *с'ц'эбайка*. 237 *с'ц'эпаўка*. 239 *с'ц'эпáлка*. 241 *с'ц'óбалка*. 242 *с'ц'óпка* — драўляная, аблітая смалой. 246 *сц'ибáлка*. 252 *с'ц'óпка*. 253 *сц'ипáлка*. 257 *м'анц'ýла*. 265 *лѣпáц'ик*. 274 *лапáц'ик*. 314 *сц'эбалка*. 401 *м'анц'éшка*. 404 *м'анц'áшка*. 432 *м'энтка*. 434 *шáстка*. 436 *брусóк* — без ручкі; *м'антѹшка* — з ручкай. 440 *м'атн'á*. 443 *м'атн'ойу*. 446 *м'антѹшка*; *трапáшка* — раней. 471 *м'антáшка* (фабрычная), *трапáшка* (самаробная). 482 *с'ц'абáлка*. 494 *м'антáшкайу*. 495 *с'ц'абáлка*. 509 *трапýшка*, *м'интáшка* — драўляная палачка з абодвух бакоў наліта. 517 *трапѹшка*. 581 *трапýшча*. 593 *сц'эбалка*. 601 *с'ц'óбалка*. 626 *швáрхалка*. 658

мынтэн'ка. 661 матылён'ка. 687 мент'ашка. 691 мынтылёжка. 692 мытылён'ка. 695 ментылёшка. 718 м'антошка. 728 косу ўо́страц' бру́сайу и м'инта́жкайу. 761 мац'ён'ка. 769 мен'тэн'ка. 770 ментэн'ка. 776 с'ц'абалка. 789 с'ц'ёпалка. 791 с'ц'ипалка. 806 м'анту́зка. 816 м'ану́йла, м'ал'ташка. 881 м'анты́ла. 945 тырпу́а. 947 трыпу́шка. 948 тырпу́а. 950 трыпу́а. 951 тырпу́а,обру́с. 953 о́гнёмом. 1014 м'енто́шка.

Прыведзеныя ў каментарыях тлумачэнні збіральнікаў і асоб, ад якіх зроблены запісы, а таксама шматлікія рысункі ў запісах выразна паказваюць, што ў большасці абследаваных нас. пп. адрозніваюцца і маюць свае асобныя назвы два прадметы для вастрэння касы. Разам з картаграфуемай назвай прадмета з драўлянай ручкай у большасці адказаў знаходзім назвы другога прадмета — бруска (*брусок, брус, асялок, асёлка*). Але ў некаторых нас. пп. паўночна-ўсходняй часткі Беларусі адзначана толькі адно слова *брусок*. Пры гэтым у частцы адказаў ёсць заўвагі збіральнікаў, якія, аднак, не даюць магчымасці смела сказаць, які прадмет у такіх выпадках абазначае слова *брусок* — той жа, што і ў нас. пп., дзе вядома два прадметы для вастрэння касы, ці, як сказана ў некаторых адказах, наогул усякі прадмет, якім востраць касу: 15 *брусок — с'ц'ибайцу' касу*. 24 *брусок і трыпачка ўжываюцца ў адным значэнні*. 28 Кожная прылада для вастрэння касы, незалежна ад формы і матэрыялу, з якога зроблена, называецца *брусок*. 32 *брусок*; іншыя назвы не ўжываюцца. 33 Касу востраць *бруском*. 35 Толькі адна назва — *брусок*. 36 *касу ўйструц' бруском*. 38 *касу ўйструц' бруском*. 39 *касу с'ц'ибайцу' бруском*. 41 *брусок — з камн'а, истрыц' касу*. 49 *бруском вострац' касу*. 106 *трыпачуц' бруском*. 192 *касу воструц' бруском*.

Адно слова *брусок* (без іншых назваў) адзначана ў нас. пп. 10, 15, 16, 17, 18, 22, 27, 28, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 48, 49, 53, 66, 67, 94, 97, 105, 106, 109, 110, 113, 114, 131, 133, 137, 139, 140, 146, 154, 157, 162, 164, 169, 179, 181, 258, 264, 266, 268, 269, 324, 326, 349, 375, 384, 667, 669. Слова *брус* у нас. пп. 386, 391, 409, 425, 768, 1026. Словы *брусок* і *брус* у нас. п. 520. Словы *брусок* і *асялок* у нас. пп. 270, 303, 313, 342; *брусок* і *асёлка* ў нас. п. 354. Слова *асялок* у нас. пп. 107, 280, 311, 344, 525, 607, 639; *асёлка* ў нас. пп. 343, 345, 346, 347, 348, 350, 353, 368, 657; *асла* ў нас. п. 365.

Карта № 265

ДЗЕЯСЛОВЫ, ЯКІЯ АБАЗНАЧАЮЦЬ ПРАЦЭС ВОРЫВА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 188:

«Плугам *пашуць, аруць*..?»

Тэмай карты з'яўляецца распаўсюджанне дзеясловаў *араць, пахаць*, якія абазначаюць наогул працэс ворыва.

У частцы матэрыялаў ёсць заўвагі збіральнікаў адносна прыватнага значэння картаграфуемых слоў, г. зн. указваецца на тое, што зямлю

аруць другі раз (ужо ўзараную глебу). Для абазначэння паўторнага працэсу ворыва можа ўжывацца як картаграфуемае слова *пашуць*, так і дзеяслоў *мяшаюць* і некаторыя іншыя. Але ў сувязі з тым, што такія адказы сустракаюцца толькі ў некаторых нас. пп., на карце не атрымаў адлюстравання дзеяслоў *пашуць* з паметай аб паўторнасці працэсу ворыва, а таксама дзеясловы *мяшаюць* і *ламаюць*, якія заўсёды абазначаюць пераворванне ўзаранай глебы.

Дзеяслоў *пашуць* са значэннем паўторнага працэсу ворыва адзначаны ў наступных нас. пп.: 57 *пашуць* — пад яр. 102 *пашуць* — пад бульбу. 125 *арўц*, *пашуць* *плўгам*; *арўц* — *з'аг'аз'а*, а *й'ес'л'и* *патом*, то *пашуць*. 171 *пашуць*, *кал'и* *пас'ейуць* *з'ёрн'а*, а потым — *арўц*. 192 *пашуць* — *пас'л'а*, *кал'и* *паар'еш* и *пабаран'уйеш*. 255 *пашуць* — мяшаюць пад жыта. 611 *пашуць* — вясной. 625 *пашуць* — вясной.

Дзеяслоў *мяшаюць* адзначаны ў наступных нас. пп.: 13 *м'ишайуць* — *друг'и рас п'ераварочвайуць*; інфінітыў гэтага дзеяслова *м'ешаць*. 26 *м'ишайуць* — калі другі раз аруць. 30 *плўгам м'ишайуць* — калі другі раз аруць. 37 *м'ишайуць*. 38 *м'ишайуць*. 40 *м'ишайуць*. 41 *м'ишайуць*. 42 *м'ишайуць* — *кал'и друг'и рас з'амл'у п'ераварочвайуць*. 46 *м'ишайуць* — калі другі раз аруць. 57 *м'ашайуць* — двояць. 65 *м'ишайуць* — другі раз аруць. 68 *арўц* *пап'ар*, *патом пап'ар плу'ом м'ишайуць* *п'ират с'ай'б'ой*. 71 *м'ишайуць* — перад сяўбой. 74 *м'ишайуць*. 78 *м'ишайуць* — аруць другі раз. 81 *м'ишайуць* — *йак п'ерапашку з'элайуць*. 104 *пад-м'ишайуць плу'ом* — другі раз араць. 128 *м'ишайуць* — другі раз аруць. 196 *м'ишайуць* — другі раз аруць. 197 *м'ишайуць* — пераворваць папар. 230 *плўгам м'ишайуць тр'еба*, *йак паскар'ожана*. 241 *м'ишайуць* — пад жыта. 242 *м'ашайуць* — другі раз. 248 *м'ишайуць* — другі раз аруць. 254 *плўгам м'ишайуць пас'л'а баран'ы*. 270 *м'ашайуць* — восенню другі раз аруць поле пад жыта. 271 *м'ашайуць*. 299 *м'ишайуць* — калі другі раз. 301 *м'ишайуць*. 314 *м'ишайуць* — пераварочваюць папар летам. 318 *м'ишайуць*. 517 *м'ашайуць* — пад жыта. 519 *м'ашайуць* — пад азімыя. 544 *м'ишайуць плўгам*. 573 *м'ишайуць*. 577 *м'ишайуць*. 582 *м'ишайуць*. 614 *м'ишайуць*. 615 *м'ишайуць*. 617 *мышайуць*.

Не картаграфуюцца таксама: 132 *арўц* — *падымайуць* *пар*. 296 *п'ерапашвайуць* — другі раз аруць. 616 *лымайуць*. 726 *п'араць* і *з'аб'л'ець*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама калі ёсць адсылачныя знакі: 2 *плўгам пашуць*, *к'эз'ал'и да'йн'ей бац'к'и* — *арўц*. 101 *арўц*; рэдка — *пашуць*. 206 *арўц*; *пашуць* — рускае, ужываецца радзей. 213 *арўц*; *пашуць* — радзей. 311 *арўц*; *пашуць* — рускае. 333 *плўгом пашуць*; *арўц* — вельмі рэдка, у мове старых. 401 *плўгам гарўц*; рэдка — *пашуць*. 425 *плўгам арўц*, але скажуць *пашуць*. 480 *арўц*; гавораць і *пашуць*. 483 *плўгам арўц*; радзей — *пашуць*. 517 *арўц*; *пашуць* ужываецца вельмі рэдка. 521 *арўц*; радзей — *пашуць*. 523 *арўц*; рэдка — *пашуць*. 528 *арўц*; рэдка — *пашуць*. 532 *плўгам арўц*; радзей — *пашуць*. 541 *арўц*; рэдка — *пашуць*. 545 *арўц*; рэдка — *пашуць*. 586 *арўц* — часцей; радзей — *пашуць*. 646 *пашуць*; рэдка — *арўц*. 778 *арўц*; вельмі рэдка — *пашуць*.

шуц'. 791 пліўам арац'; вельмі рэдка — пахац'. 825 арыц'; радзей — пашуц'. 831 арыц'; радзей — пашуц'. 832 арыц'; рэдка — пашуц'. 910 арыц'; рэдка — пашуц'. 988 пашуц'; рэдка — арыц'.

Карта № 266

ДЗЕЯСЛОВЫ, ЯКІЯ АБАЗНАЧАЮЦЬ ПРАЦЭС БАРАНАВАННЯ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 189:

«Бараной *баранюць*, *бароняць*, *скародзяць*, *валочаць*... Ці ёсць розніца паміж гэтымі відамі работ?»

У некаторых выпадках кожны лексічны варыянт мае адно і тое ж значэнне — абазначае працэс баранавання наогул, незалежна ад віду работы. Часцей за ўсё ў такім значэнні сустракаецца дзеяслоў *баранваць*. У частцы гавораў адзначаны семантычныя адрозненні. Назіраюцца яны звычайна там, дзе вядомы два або тры словы для абазначэння працэсу баранавання.

На карце картаграфуюцца ўсе ўказаныя ў праграме дзеясловы. У частцы матэрыялаў ёсць заўвагі збіральнікаў аб тым, якое — першае ці другое — баранаванне абазначае тое ці іншае слова. Але паколькі такія заўвагі ёсць не ва ўсіх адказах, пры картаграфаванні яны не ўлічваюцца, а ўвесь матэрыял з заўвагамі падаецца ў каментарыях. Акрамя таго, у каментарыях прыводзіцца матэрыял, у якім сустрэліся тлумачэнні і заўвагі збіральнікаў, а таксама матэрыял, на аснове якога ставяцца адсылачныя знакі: 2 *баранійуц'*, *упахувайуц'* — пасля таго, як пасеюць. 11 *баранійуц'*; не засеяўшы — бараной *прыб'ивайуц'* раллю. 20 *баранійуц'* — па ўзаранаму, *скарóз'ац'* — перад араннем. 23 бараной *бэранійуц'*, а як засеюць, тады — *пашуц'*. 24 *баранійуц'* — пасля ворыва і пасля таго, як засеюць. 25 *баранійуц'* — узаранае, *пашуц'* — засеянае, *баранійуц'* — бульбу. 26 *быранавац'*, *пахац'*; *пашуц'* — як другі раз, як ужо засеяна. 27 бараной *пашуц'* — па засеянаму; *баранійуц'* — незасеянае. 28 *баранійуц'* — па раллі; *пашуц'* — па засеянаму. 30 *баранійуц'* — бульбу і як памяшаюць на жыта, а тады, каб раўней было бараной *прыб'ивайуц'*; калі засеюць жыта — едуць *пахац'*. 31 *баранійуц'* — па ўзаранаму; *пашуц'* — засеянае поле. 32 *баранійуц'*, *прыб'ивайуц'* — баранаванне да сяўбы. 34 *барануц'* — як узаралі; як пасеюць, тады... гавораць *запахал'и*. 35 *баранійуц'*; *пашуц'* — па засеянай глебе. 40 *пашуц'* — па засеянаму жыту ці ярыне. 46 *баранійуц'* — першы раз; *пашуц'* — другі раз, як засеюць. 49 *баранійуц'* — бульбу. 50 *баранійуц'* — першы раз; *пашуц'* — другі раз. 51 *баранійуц'* — засеяўшы; *прыб'ивайуц'* — узараўшы перад сяўбой. 55 *баранійуц'* — па ўзаранаму; *пашуц'*, *скарóз'ац'* — поле, якое даўно заворана і ўжо парасло травой. 57 *баранійуц'*, *скарóз'ац'* — пасля дажджу зрываюць корку. 60 *баранійуц'*, *пашуц'* — толькі па засеянаму. 61 *бараной пашуц'* — калі засеяна, а так — *баранійуц'*. 63 Па засеянаму — *пашуц'*. 64 *бараной баранійуц'*; *запахвайуц'* — пасля пасеву. 65 *баранійуц'* — незасеянае; *пашуц'* — засеянае. 66

баранійуц' — узараную плугам зямлю; пасеюць, а потым *бараной пашуц'*. 67 *скарóз'ац'*, *баранійуц'* — адзін від работы. 68 *пашуц'* — як пасеюць; мешань *прыб'ивайуц'* баронамі. 69 *пашуц'* — засеянае; *баранійуц'* — незасеянае. 70 *бараной баранійуц'*; *пашуц'* — калі засеяна. 71 *баранійуц'* — незасеянае; *пашуц'* — засеянае. 72 *баранійуц'* — раллю, *пашуц'* — пасеў. 73 *аруц'* — плугам; потым *бѣранійуц'* бараной; *пашуц'* бараной пасля таго, як пасеюць. 74 *скарóз'уц'* — пасля таго, як узаруць; *пашуц'* — па засеянаму. 75 *баранійуц'* — калі яшчэ не сеялі; *пашуц'* — калі ўжо пасеялі. 78 *баранійуц'*, *прыб'ивайуц'* — падрыхтоўваюць да ўспашкі; *пашуц'* — па засеянаму. 79 *бараной баранійуц'* бульбу, а *пашуц'* усё засеянае. 80 *баранійуц'* — бульбу; *пашуц'* — зернявы пасеў. 83 *баранійуц'*, *скарóз'ац'* — адно значэнне. 85 *пашуц'* і *баранійуц'*; па засеянаму звычайна *пашуц'*. 87 *баранійуц'* і *скарóз'ац'* — па пустому, рыхтуюць к севу; *пашуц'* — па засеянаму полю. 94 *баранійуц'* і *скарóз'уц'* — адно і тое. 95 *баранійуц'* — калі яшчэ не пасеюць; *пашуц'* — як жыта пасеюць. 98 *барнуйуц'*, *скарóз'ац'* — бульбу. 101 *барнуйуц'* — калі не засеяна, а калі пасеюць, тады — *пашуц'*; *скарóз'ац'* — тое, што і *баранаеац'*. 104 *барнуйуц'* і *скарóз'уц'* — незасеянае; *пашуц'* — засеянае. 113 *пашуц'* — як пасеюць; *скарóз'ац'* — узаранае. 119 *скарóз'уц'* і *баранійуц'* — розніцы няма. 125 Бараной *раўн'айуц'*; зярно сеюць, потым *заскарáжвайуц'*. 128 *бараной скарóз'уц'*; рэдка гавораць — *бѣранійуц'*. 134 *пашуц'* — калі пасеюць, а калі паднята плошча — *скѣраз'ац'*. 135 *скѣраз'уц'* — наогул апрацоўваць узараную глебу; *пѣхац'* — апрацоўваць участак, засеяны якім-небудзь насеннем. 137 *баранавац'* — розныя віды работ. 139 *баранійуц'* — пасеяўшы збожжа; *прыб'ивайуц'* — раллю. 140 *баранійуц'* — пасеяўшы збожжа; *прыб'ивайуц'* — раллю. 141 *баранійуц'* — калі валочуць барану па свежай раллі; *скарóз'ац'* — па зарослай зямлі або раллі, якая праяжала зіму. 142 *баранійуц'* — калі валочуць барану па засеянаму; *скарóз'ац'* — калі, напрыклад, крыху прарасла ралля, праяжала цэлую зіму. 143 *баранійуц'* — пасля ўзорвання; *скарóз'ац'* — перад узорваннем. 161 *баранійуц'* — калі ўжо пасеяна збожжа; *скарóз'ац'* — перад сяўбой раўнуюць узараную глебу; *пахац'* — баранаваць пасля пасеву. 169 *баранійуц'* — розніцы ў значэнні няма. 170 *баранійуц'*, *скарóз'ац'* — розніцы няма. 171 *скарóз'ац'*; *барануйуц'* — бульбу. 173 *баранійуц'* — як пасеюць; *скарóз'ац'* — перад узорваннем. 177 *баранійац'* — пасля пасеву; *скарóз'ац'* — пасля зімы. 179 *бараной баранійуц'* — вясной; *скарóз'ац'* — на зіму. 180 *скарóз'ац'* — пасля зімы; *баранійуц'* — восенню. 181 *баранійуц'* — вясной; *скарóз'ац'* — восенню ўзаранае поле. 182 *баранійуц'*, *скарóз'ац'* — розніцы няма. 184 бараной *баранійуц'* — калі пасеяна збожжа; бараной *прыб'ивайуц'* — па *заворанаму* полю перад сяўбой. 186 *баранійац'* — пасля пасеву; *скарóз'ац'* — перад пасевам. 187 *баранійуц'* — пасля пасеву; *скарóз'ац'* — перад пасевам. 188 *баранійуц'* — пасеянае жыта; *скарóз'ац'* — цаліну, якую падрыхтоўваюць да пасеву жыта; яшчэ гавораць трэба *заламац'*, г. зн. пабаранаваць, а потым зараз жа сеяць. 189 *баранійац'* — як толькі пасеюць;

скарóз'ац' — зімнюю раллю. 191 Бараной *пáшуц'* і *барóн'ац'* — розніцы няма. 192 *баранўйуц'* — калі яшчэ не сеюць; *пáшуц'* — калі пасеюць. 194 *баранўйуц'* — новае ўзаранае поле; *скарóз'ац'* — поле, якое было заарана на зіму. 195 *баранўйуц'* — папар. 196 *баранўйуц'* — пасля ворыва; *пахáйуц'* — засеянае. 197 *баранўйуц'*; *пáшуц'* — калі пасеюць. 200 *баранўйуц'* — цальнік, а таксама бульбу; *пáшуц'* — засеянае. 202 Бараной *баранўйуц'*; *пахáйуц'* — як ужо распахана зямля, а пасеюць, дык кажуць: *запахáў* або *забаранаваў* столькі. 206 *скарóз'ац'* — падрыхтоўка да сапраўднага баранавання (адзін раз толькі); *баранава́ац'* — некалькі раз праязджаць з бараной па глебе. 209 *баранўйуц'* — вясной; *скарóз'ац'* — увосень узараны папар, калі сеюць жыта. 213 *баранўйуц'* — як сеюць; *скарóз'ац'* — папар. 214 *баранўйуц'* — толькі пасеў; *скарóз'ац'* — толькі зімовую раллю. 215 Пасеянае *пахáйуц'*; *баранўйуц'* — нясеянае; папар *скарóз'уц'*. 218 Бараной *баранўйуц'*; *скарóз'ац'* — папар узаруць, тады *скарóз'ац'*. 219 Бараной *баранўйуц'* па засеянаму; бараной *скарóз'ац'* па ўзаранаму. 220 Як толькі пасеюць, дык бараной *пáшуц'*; *скарóз'ац'* — незасеянае. 221 *скарóз'ац'* па зямлі незасеянай; *баранўйуц'* — калі пасеяна. 222 *баранўйуц'*; *пáшуц'* — засеянае; *скарóз'ац'* — узаранае поле, яшчэ не сеянае. 223 Бараной *баранўйуц'*; *скарóз'ац'* — перад пасевам; *пáшуц'* — пасля пасеву. 224 *баранўйуц'* — па засеянаму; *скарóз'ац'* — калі ўзарана і не засеяна. 225 *барануўуц'* — засеянае поле; *скарóз'ац'* — па першаму разу, пасля таго, як узарана наогул; 226 *скараз'уц'* — наогул; *пахáц'* — скарадзіць пасля пасеву. 227 *баранўйуц'* і *скарóз'ац'* — і перад сяўбой і пасеяўшы. 228 *пахáц'* — заскароджваць пасеянае зерне. 229 *баранўйуц'*, *скарóз'уц'* — розніцы няма. 230 *пáшуц'* — па засеянаму; *баранўйуц'* або *скарóз'ац'* — як узарэш. 231 *пáшуц'* — пасля пасеву. 232 *пáшуц'* — пасля таго, як засеюць, а так *скарóз'ац'*. 233 *баранўйуц'* — па ўзаранаму, перад сяўбой; *пáшуц'* — па засеянаму. 234 *пáшуц'* — як засеяна. 235 *пáшуц'* — па засеянаму; *баранўйуц'* — па ўзаранаму. 236 *скарóз'уц'* — па ўзаранаму для падрыхтоўкі глебы да сяўбы; *пáшуц'* — па засеянаму. 238 *пáшуц'* — па засеянаму; *скарóз'ац'* — па пустому; *баранўйуц'* — па ўзаранаму. 239 *пахáц'* — пасля таго, як засеюць; 240 *пáшуц'* — па засеянаму; *скарóз'уц'* — бульбу, калі ўзыходзіць. 241 *скарóз'уц'* — калі ўзаруць; *пáшуц'* — як пасеюць. 242 *скарóз'уц'* — па ўзаранаму, *пáшуц'* — па засеянаму. 243 *барануўуц'* — калі пасеюць; калі бульба ўзыходзіць, тады *скарóз'уц'*. 246 Бараной *пáшуц'*, калі пасеюць; узаранае поле — *скарóз'уц'*. 248 *скарóз'уц'* — па ўзаранаму; *пáшуц'* — як пасеюць. 249 Як збожжа пасеюць, бараной *пáшуц'*, а калі плугам узарэш, тады скародзяць — гэта гавораць *баранўйуц'* (слова *скародзяць* не картаграфуецца, г. зн. разглядаецца як тлумачальнае ад збіральніка). 250 *скарóз'уц'* бульбу; *пáшуц'* — пасля пасеву зернявых. 251 *пáшуц'* — жыта; *баранўйуц'* — бульбу. 252 *пáшуц'* — апошні раз пасля пасеву. 253 Бараной *скарóз'ац'* пасля таго, як першы раз узаралі; *пáшуц'* — калі пасеюць жыта; *скарóз'ац'* — бараной бульбу. 254 *скарóз'ац'* — не пасеяўшы, а як пасеялі, то ўжо будуць *пахáц'*. 255 *скарóз'ац'* — пасля пасеву.

256 *скарóз'ац'* — засеяны ўчастак. 258 *баранўйуц'*, *скарóз'ац'* — розніцы няма. 259 *пáшуц'*, *скарóз'уц'* — *арал'л'ў*. 263 *скарóз'ац'*, *баранўйуц'* — узараную зямлю; *пáшуц'* — засеянае зерне; *пралáмы-байуц'* — першы раз барануюць раллю для таго, каб пасеяць збожжа. 264 *пáшуц'* — зерневыя; *скарóз'уц'* — бульбу. 270 *баранўйуц'* — поле перад сяўбой; *пáшуц'* — засеянае поле. 273 *скарóз'ац'* — бараной; у такім жа значэнні ўжываецца слова *падм'ешвайуц'*. 274 *аруц'* плугам, потым бараной *скарóз'уц'*, потым плугам змяшаюць і *пáшуц'* бараной. 278 *пáшуц'* — калі пасеюць збожжа; *скарóз'уц'* — як узаруць поле. 279 *пáшуц'* — як пасеюць збожжа; *скарóз'ац'* — як узаруць поле. 280 *баранўйуц'*, *скарóз'уц'* — розніцы няма. 281 *баранўйуц'*, *скарóз'уц'* — розніцы няма. 283 *барóн'ац'* — па засеянаму, а *скарóз'ац'* — па папары, ужо вясною. 292 *пáшуц'* — калі ўжо засеяна што-небудзь; *скарóз'ут* — узаранае поле. 294 *скарóз'ац'*; зааруць, а затым *скарóдзяц'*; *пáшуц'*, *баранўйуц'* — засеянае поле. 295 *быранўйуц'*, *скарóз'ац'* — розніцы няма. 297 *пáшуц'* — бараной, *скарóз'уц'* — незасеянае. 298 *скарóз'уц'* — парыніну, бульбу, проса; *быранўйуц'* і *пáшуц'* — засеянае. 299 *скарóз'уц'* — першы раз; *пáшуц'* — пасля пасеву. 301 *скарóз'уц'*, *быранўйуц'* — першы раз; *пáшуц'*, *зпáхывайуц'* — пасля таго, як пасеюць. 302 *пáшуц'* — засеянае; *скарóз'уц'*, *быранўйуц'* — не засеянае. 303 *пáшуц'* — засыпаюць зямлёй высеянае зерне, а *скарóз'ац'* — рыхляць зямлю пасля ўзорвання. 305 *баранўйуц'*, *скарóз'ац'* — розніцы няма. 308 *зпáхвайуц'*. 310 *баранўйуц'*, *скарóз'уц'* — розніцы няма. 311 *баранўйуц'*, *скарóз'уц'* — бульбу, а *пáшуц'* — хлеб. 312 *скарóз'ац'* і *барóн'ац'* — розніцы няма. 313 Першы раз узаруць плугам, потым *скарóз'уц'* бараной; узаруць другі раз, а потым *баранўйуц'*; *баранўйуц'* — адзін раз па аднаму месцу, каб роўненька лажылася зерне; пасеялі збожжа і *пáшуц'* бараной. 314 *скарóз'уц'*, *пáшуц'*, *баранўйуц'*; *скарóз'уц'* — першы раз; *пáшуц'* — калі жыта ці ячмень пасеюць. 323 *скарóз'уц'* — на засеянай плошчы; *баранўйуц'* — калі толькі ўзарана поле. 326 *баранўйуц'* — цяпер гавораць; *скарóз'ац'* — пасля ўзорвання; *пáшуц'* — пасля пасеву. 328 *скэро-з'уц'* — незасеянае поле; *пáшуц'* — засеянае. 330 *скарóз'уц'* — часцей; *бырынывац'*; *пáшуц'* — таксама гавораць. 331 *скарóз'уц'* — калі ўзаруць перад пасевам; *зпáхывайуц'* — як пасеюць. 332 *скарóз'уц'*; радзей — *баранўйуц'*. 333 *скарóз'уц'*; *пас'ейил'и* ды плоха *заскы-раз'ил'и*, многа наварху в'идно. 338 *скарóз'уц'*; *пáшуц'* — калі заскароджваюць зярно. 354 *баранўйуц'*. 379 *прыб'ивáйуц'* — раллю бараной пасля ўзорвання; *баранўйуц'* — картоплі і жыта ўвосень. 385 Пасля запашкі — *скарóз'ац'*; пасля пасеву — *баранўйуц'*. 399 *баранўйуц'* — засеянае поле; *скарóз'ац'* — усякае ўзаранае поле. 400 *баранўйуц'*, *барóн'ац'*, *валóчац'* — розніцы няма. 401 *скарóз'ац'* — ужываецца рэдка ў тым жа значэнні, што і *баранўйуц'*, *баранўйуц'*, *скарóз'ац'* засеянае і ўсякае ўзаранае поле. 413 *баранўйуц'* — пасля сяўбы; *пáб'ивáйуц'* — першы раз да сяўбы. 427 *баранўйуц'* — як пасеюць што-небудзь; *скарóз'ац'* — перад тым як араць, *скарóз'ац'* траву, а тады аруць. 429 *баранўйуц'* — калі што-небудзь пасеяна; *ска-*

ро́з'ац' — перад тым, як араць. 430 *баранўйуц'* — па пасеву; *скарóз'ац'* — па зімовай раллі, калі яшчэ не засеяна. 431 *баранўйуц'*; *скарóз'ац'* — перад тым, як сеяць. 433 *баранўйуц'* — пасля пасеву; *скарóз'ац'* — перад пасевам. 434 *баранўйуц'* — пасля пасеву; *скарóз'ац'* — перад пасевам. 435 *баранўйуц'* — па засеянаму; *скарóз'ац'* — перад тым; як сеяць. 437 *баранўйуц'* — бульбу; *скарóз'ац'* — папар. 442 *баранўйуц'*; *паскараз'иц'* — на восень пад жыта. 445 *баранўйуц'*; *паб'ива́н'н'е* — як папар ужо ўзараны пад жыта, яго трэба *параўняць* бараной, каб потым сеяць. 453 *баранўйуц'*, *скарóз'ац'* — розніцы няма. 457 *скарóз'ац'*; паехаў *паскарадзіць* па разу пад жыта. Як узаруць і пасеюць, тады *баранўйуц'* у два або тры сляды. 458 *баранўйуц'* — увосень; вясною *скарóз'ац'* перад сяўбой. 459 *баранавіц'* — пасеянае, *скарóз'ац'* — папар. 460 *баранўйуц'* — калі пасеюць; *скарóз'ац'* — калі яшчэ не сеялі. 463 *скарóз'ац'* — перад тым, як араць, пасля гэтага *аруц'* поле, *баранўйуц'*, а потым сеюць. Ёсць прымаўка: не *паскарадзіўшы* ўжо *барануе*. 464 *баранўйуц'*; *скарóз'ац'* — зімовую пахаць вясной. 465 *баранавіц'*, *скарóз'иц'* — вясною або восенню заворанае поле; *пахіц'* — разрыхляць зямлю пасля таго, як пасеяна збожжа. 466 *скарóз'ац'* — перад тым, як араць поле вясной, а *баранўйуц'* пасля таго, як узаралі, перад сяўбой. 471 *баранўйуц'* — у час сяўбы; *скарóз'ац'* — вясною па завораным полі восенню. 474 *скарóз'ац'* — з вясны; *баранўйуц'* — узаранае поле. 477 Спачатку бульбу сеюць, а пасля яе *баранўйуц'*. 480 *скарóз'ац'* — вясной пасля зімы; пасевы *баранўйуц'*. 481 *скарóз'ац'* — толькі папар (зямлю без дабра). 486 *баранўйуц'*, *скарóз'ац'* — розніцы няма. 487 *баранўйуц'* — ворнае. 488 *скарóз'ац'* — папар пасля зімы. 490 *баранўйуц'* — гэта як жыта засыпаюць; *скарóз'ац'* — з вясны бульбу. 491 *скарóз'ац'* — пакуль сеяць, а як пасеюць, тады — *баранавіц'*. 492 Калі не засеяна — *скарóз'ац'*, а калі засеяна — *баранўйуц'*. 495 Калі поле не засеянае, тады *скарóз'ац'*; *скарóз'ац'* пад жыта і першы раз, а потым жыта сеюць. 496 *скарóз'ац'*, *баранўйуц'*; *баранўйуц'* незасеянае поле — гэта называюць *скарóз'ац'*. 497 *баранўйуц'* — як ужо засеянае засыпаюць; *скарóз'ац'* — гэта пасля, як узаруць. 498 *скарóз'ац'* — як пачынаюць араць. 501 *баранўйуц'* — як пасеюць; *скарóз'ац'* — папар. 504 *баранўйуц'*, *скарóз'ац'* — розніцы ў значэнні няма. 505 *баранўйуц'*, *скарóз'ац'* — *картошку*; *па́шуц'* — як жыта пасеюць. 508 *баранўйуц'* або *скарóз'ац'* пасля ўзорвання, *па́шуц'* — па засеянаму. 509 *баранўйуц'* — чыстае поле перад сяўбой; *скараз'иц'* — папар; *пахіц'* — пасля пасеву. 510 *па́шуц'* — як пасеюць зерне і пакрываюць бараной; *скарóз'ац'* — як не пасеюць. 511 *баранўйуц'* — пасля пасеву, каб пакрыць зерне; *скарóз'ац'* — па цаліне. 513 *баранўйуц'* — як пасеюць; *скарóз'ац'* — незасеянае. 514 *баранўйуц'* — як пасеюць; узаруць і — *скарóз'ац'*. 515 *баранўйуц'* — папар, каб лепш было араць; бараной — *скарóз'ац'*. 516 *роўн'ац'* — па ўзаранаму; *пакрыва́йуц'* — пасеяўшы; па разу — тады *баранўйуц'*. 519 *баранўйуц'* — засеянае; *скарóз'ац'*. 520 *баранўйуц'* — узаранае поле; *скарóз'ац'* — папар вясной. 521 *баранўйуц'*; радзей — *скарóз'ац'*. 522 *скарóз'ац'* — як зямля яшчэ не апрацавана і нельга араць; *баран'ац'* — як пасеюць. 523 ба-

раніўйуц' і скарóз'ац' — розніцы няма. 524 бараніўйуц'; скарóз'ац' —
цаліну. 528 бараніўйуц', скарóз'ац' — розніцы няма. 531 бараніўйуц'
пасля таго, як пасеюць, і скарóз'ац' папар перад тым, як араць. 533
бараніўйуц'; скарóз'ац' — папар. 536 бараніўйуц'; скарóз'ац' — папар
пад бульбу; прыб'іц' — перад сяўбой. 538 скарóз'уц', пашуц' — па засея-
наму. 540 Перш скарóз'уц'; калі пасееш — тады пашыш; забаронваем —
зерне. 546 скарóз'ац' — падрыхтоўваюць зямлю для пасеву; пашуц' —
пасля таго, як пасеюць. 547 пашуц'; рэдка — баранавіц'. 548 скарóз'ац',
пашуц' — калі пасеялі. 550 скарóз'ац' — да пасеву і пашуц' — пасля па-
севу. 554 бараніўйуц', валóчац' — розніцы няма. 557 бараніўйуц' — усё;
скарóз'ац' — калі бараніўйуц' папар. 562 бараніўйуц', скарóз'ац' — розні-
цы няма. 566 бараніўйуц'; скарóз'ац' — жыта вясною. 586 скарóз'ац' —
калі толькі ўзарана; пахáiац', пэхáiац' — калі пасеяна. 588 скарóз'уц', пашуц';
йёта пыхáiац' ўр'ачыху. 593 бараніўйуц', пашуц', скарóз'уц' — роз-
ніцы няма. 596 скарóз'ац' — каб разбіць зямлю; пашуц' — штоб за-
крыць зярно. 598 бараніўйуц', скарóз'ац' — розніцы няма. 601 скарó-
з'уц', бараніўйуц' — адно і тое ж. 606 скарóз'уц' — поле; быраніўйуц' —
незасеянае; зыпахвайуц'. 607 скарóз'уц'; валóчуц' — калі засеяна што-
небудзь. 608 скарóз'уц' — цаліну; валóчуц' — пасеў. 610 завылá-
куйуц'. 612 завылáкуйуц'. 614 скарóз'уц' — агульная назва; пашуц' —
калі пасеяна збожжа; лымáiуц' — першы след. 616 пашуц', лымáiуц',
скарóз'уц'; часцей ужываецца апошняя назва. 617 быраніўйуц' бара-
ной і пашуц' і скарóз'уц', пашуц' — запахваюць бараной 'пасеянае;
скарóз'уц' — бульбу, як толькі пасеюць, і раллю. 618 Бараной скарó-
з'уц' узаранае поле; бараной пашуц'; на́да зыпахáiац' жы́та. 625 б́ра-
ніўйуц', скарóз'уц' — незасеянае поле; з́пахáiац' — засеянае поле. 628
скарóз'уц' — як узарэш першы раз; с'ёйуц', а тады бараной пашуц'. 630
быраніўйуц' быраной, пас'ёйейшы; скарóз'ац' быраной парыніну. 633
пашуц' — калі пасеяна што-небудзь; скарóз'уц' — калі нічога не пасеяна.
635 скарóз'уц', бараніўйуц' — розніцы няма. 636 скарóз'уц', быра-
ніўйуц' — адно і тое ж. 642 скарóз'уц', валóчуц' — як пасеюць. 645
валóчуц' і пашуц'; скарóз'уц' — парыніну. 647 валóчуц', пашуц' —
засеянае поле, скарóз'уц' — парыніну. 649 скарóз'уц'; рэдка — бара-
ніўйуц'. 651 волóчат — жыта; бороніут — бульбу. 657 буруніўйут, ву-
лóчат — розніцы няма. 658 бороніўйут, волóчат — розніцы няма. 661
скородáт — бульбу; разуйут — апрацоўка ўзаранай зямлі пад пашу; ва-
лóчат — пасля пасеву. 668 бараніўйуц' — пасля пасеву; скарóз'ац' —
пасля зімы, калі яшчэ не сеяна. 673 пасеюць, потым бараніўйуц'. 676
бароніўйут, волóчат — розніцы няма. 682 бороніўйут — падрыхтоўваюць
поле для пасеву; волочат — як пасеялі збожжа, каб схавачь яго ў
зямлю. 691 бараніўйуц' — перад тым, як пачынаюць араць; валóчац' —
як выкапаюць бульбу або пасля таго, як пасадзяць. 692 волóчат —
усякае ўспаханае поле; скорóд'ат — калі падрыхтоўваюць поле для
сяўбы. 694 сеют і волóчат; пад семяна па разу панадовжут. 696 во-
лóчат — пасля пасеву; надовжуйут' — перад пасевам. 698 бороніўйут',
волóчат — розніцы няма. 720 бароніўйут і волóчат — розніцы няма.
726 надбóўжват'. 739 борóн'ат — незасеянае, а волóчат — засея-

пае. 742 *баранійуц'* — пасеяўшы; *скарóз'ац'* — перад сяўбой. 745 *баранійуц'* — засеянае поле; *скарóз'ац'* — неўзаранае. 748 *баранійуц'* — як пасеюць жыта; *скарóз'ац'* — калі трэба араць пад жыта. 750 *баранійуц'* — пасеў; *скарóз'ац'* — пустую зямлю. 751 *баранійуц'* — калі пасеюць жыта; *скарóз'ац'* — пад жыта. 752 *баранійуц'* — пад жыта; *скарóз'ац'* — калі яшчэ не пасеяна. 755 *боронійуц'*; папар перад пасевам жыта *скарóз'ац'*. 756 *баранійуц'*; *скарóз'ац'* — неўзаранае поле раўнуюць. 757 *надоўжвац'*. 758 *боронійуц'*; *скарóз'ац'* — зябліва. 760 *боронійут'*, *волóчат'* — адно і тое ж. 764 *баранійут'* — новая назва; часцей — *волóчыт'*. 772 *баронійут'*, *волóчат'* — розніцы няма. 773 *баронійуц'* — калі ўжо пасеяна; *скарóз'ац'* — перад тым, як будуць сеяць; *волóчат'*. 774 *баранійуц'* — пасля пасеву; *скарóз'ац'* — папар. 775 *баранійуц'* — засеянае зернявымі або бульбай поле; *скарóз'ац'* — пасля ворыва. 777 *баранійуц'* — пасля пасеву; *скарóз'ац'* — пасля ворыва. 779 Пустое поле *скарóз'ац'*; як пасеюць — *баранійуц'*; цяпер не адрозніваюць: і пустое і засеянае поле *бараніюць*. 780 *баранійуц'* — як пасеюць якую-небудзь культуру; *скарóз'ац'* — незасеянае поле. 788 *баранійуц'* — як засяваюць поле азімымі або яравымі; *скарóз'ац'* — каноплі. 793 *баранійуц'* — калі ўжо пасеюць; *скарóз'ац'* — раўнуюць поле пад пасеў. 800 *баронійуц'*, *наволоц'и* — пабаранаваць адразу пасля ўзорвання перад сяўбой. 803 *баронійуц'* — пасля пасеву; *скарóз'ац'* — восенню раўнуюць. 805 *баронійуц'*. Пасля воранага на лён і проса трэба *нац'эх'и* ці *наволочыц'*. 806 *баранійуц'* — поле; *скарóз'ац'* — па пару. 814 *баранійуц'* — як сеят, а *скарóз'ац'* — калі ні сеям. 815 *баранійуц'*; *баран'іц'* — па севу; а *скараз'іц'* — папар. 818 *баранійуц'*, *скарóз'ац'* — вясной заворанае на зіму. 819 *папар*. 818 *баранійуц'*, *скарóз'ац'* — вясной заворанае на зіму. 819 *баранійуц'*; *скарóз'ац'* — раўняюць перад сяўбой жыта. 821 *скарóз'ац'* — вясной заворанае восенню; *баранійуц'* — калі сеюць. 822 *баранавіц'* — пасля пасеву збожжа; *скараз'іц'* — калі зааруць іржышча. 823 *баранійуц'*, *скараз'іц'* — *баранавіц'* да таго, як пасеяна збожжа; «*раўняць*» глебу да сяўбы. 827 *баранійуц'*, *скарóз'ац'* — перад тым як араць. 828 *баранійуц'* — бульбу ці збожжа. 831 *бараной баранійуц'*; *паскараз'і* — перш *паскараз'і*, а пасля *баранавіц'*, калі аруць *купіе*. 840 *боронійуц'* — любы від работы бараной; *надоўжвайуц'* — барануюць засеянае — лён, проса, каноплі. 849 *баранійуц'*, *валóчац'* — розніцы няма. 852 *боронійуц'*; рэдка — *валóчац'*. 864 *баранійуц'*, *скарóз'ац'*; жыта *скарóз'ац'* вясной. 866 *раўніуц'*. 871 *баранійуц'*, *скарóз'ац'* — розніцы няма. 874 *баранійуц'*, *валóчац'* — у адным значэнні. 877 *валóчац'* — часцей ужываецца; *баранійуц'*, *скараз'іц'*; усе словы ўжываюцца ў адным значэнні. 882 *баранійуц'*, *што б роўная* зямля *була*. 883 *баранійуц'* — розніцы паміж відамі работ няма. 885 *баранійуц'* — пасля пасеву; *скарóз'ац'* — пасля усходу. 887 *баранійуц'*; раней больш гаварылі *валачыц'*. 890 *валóчац'*, *баранійуц'* — у адным значэнні. 892 *бѣраніуц'*, *скарóз'ац'* — ёсць розніца ў значэнні. 904 *баранійуц'*, *скарóз'ац'*, *валóчац'*; *баранійуц'*, як пасеюць; *скарóз'ац'* вясной ўсё тое, што было пасеяна на зіму. 916 *барон'ац'*, *скарóз'ац'* — розніцы няма.

919 валóчац' — пасля сяўбы, баранўйуц' — да сяўбы. 938 барóн'ац', скарóз'уц' — адно і тое ж. 944 баранўйуц', скарóз'ац' — розніцы няма. 954 волóчат', наволóчуйут' — калі пасеюць жыта. 955 волóчат'; калі збожжа пасеюць, то прыволóчуйут'. 959 барунўйуц', вулóчац', надóв-жуйуц'. 960 боронўйут', вóлóчат' — розніцы няма. 966 боронўйут', скорóд'ат' — гэта па ўзаранаму, перад тым, як сеюць. Збожжа пасеялі, пасля боронўйуц'. 982 боронўйуц' — пасля пасеву; волóчац' — каб параўняць раллю. 984 баранўйуц' — пасля пасеву; валóчац' — каб параўняць раллю. 985 скарóз'ец' — калі цягаюць барану да пасеву збожжа, а калі пасеяна, тады баранууц'. 986 боронууц', волочац' — бараною. Калі вясной барануюць азімае жыта, то ўжываецца слова скарóз'ац'. 988 волóчац'; рэдка — баранўйуц'; розніцы няма. 995 боронўйуц'; скарóз'ац' — толькі вясною. 999 баранўйуц', волóчац' — розніцы няма. 1000 валóчац' — засеянае, а скарóз'ац' — азімы пасеў вясною. 1003 баранўйуц' і валóчац' — розніцы няма. 1005 волóчац'; рэдка — боронўйуц'. 1012 волóчат', скорóд'ат' — розніцы няма. 1013 волóчат — другі раз; скарóд'ат — першы раз. 1019 баранўйуц' — раллю перад пасевам жыта; скарóз'ац' — па вясне жыта, якое было заліта вадой. 1024 баранўйуц' — раллю; завалóчвац' — па засеяным. 1025 валóчац' — перад пасевам і пасля. 1027 посл'е вóранк'и скарóд'ат, а патам волóчат.

Карта № 267

ДЗЕЯСЛОВЫ, ЯКІЯ АБАЗНАЧАЮЦЬ ПРАЦЭС УБОРКІ ІЛЬНУ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 190:

«Лён рвуць, бяруць...?»

Адзінкавыя назвы працэсу ўборкі ільну адзначаны на карце адсылачным знакам і прыводзяцца ў каментарыях. У каментарыях падаецца таксама матэрыял, у якім сустрэліся заўвагі збіральнікаў: 5 Раней усе гаварылі з'брўац', зараз гавораць ирв́ац'. 26 скуба́ц'. 61 л'он ирв́уц', б'ару́ц'; часцей ужываецца слова ирв́уц'. 67 л'он ирв́уц'; вельмі рэдка ўжываецца форма ц'аѓац' л'он. 78 ирв́уц', а раней казалі б'ару́ц'. 88 б'ару́ц' — часцей. 91 ц'й́ѓац'. 92 ц'аѓа́йуц'. 98 б'ару́ц'; рэдка — ирв́уц'. 104 л'он б'ару́ц' і рэдка кажуць — ирв́уц'. 171 рвуц'; радзей — выб'ира́йуц'. 214 рвуц', б'ару́ц'; б'ару́ц' л'он — сустракаецца як выключэнне. 247 л'он б'ару́ц', выб'ира́йуц'. 249 Раней гаварылі рвуц' л'он, а цяпер кажуць б'ару́ц'. 303 выб'ира́йуц'. 314 выб'ира́йуц'. 496 б'ару́ц', але кажуць і рвуц'. 498 л'он б'ару́ц', але кажуць і рвуц' л'он. 504 рвуц' і радзей — б'ару́ц'. 521 л'он б'ару́ц'; радзей — рвуц'. 523 б'ару́ц'; радзей — ирв́уц'. 532 рвуц'; часцей — б'ару́ц'. 535 л'он б'ару́ц'; рэдка — л'он рвуц'. 540 ирв́ац', брац'; радзей — ирв́ац'. 541 выб'ира́йуц', рвуц', б'ару́ц'. 562 б'ару́ц'; рэдка — рвуц'. 593 б'ару́ц', рвуц', выб'ира́йуц'. 805 л'он в́убрац'. 807 л'он уб'ира́йуц'. 808 выб'ира́йуц'. 817 б'ару́ц' — часта; рэдка — рвуц'. 840 б'еру́ц', але сустракаецца і рвуц'. 886 б'еру́ц', арв́уц'. 931 б'ару́ц', в́ыбрац', рвац'. 971 выб'ира́йуц'. 988 л'он рвуц'; рэдка — б'ару́ц'.

Карта № 268
НАЗВЫ ЁСХОДАЎ АЗІМЫХ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 191:

«Усходы жыта, пшаніцы ўвосень і вясной: *рўнь, урўнь, урўна...*»

На гэтай карце картаграфуюцца назвы ўсходаў азімых: *рўнь, скарада, усходы, сьўба*.

Калі ў адказах было адзначана суіснаванне розных назваў усходаў азімых, усе яны адпаведнымі знакамі наносіліся на карту.

Фанетычныя асаблівасці на карце не адзначаюцца. Адным знакам картаграфуюцца словы *рун', рўн'а, рўн'я, рўна, урўн, урўн', урўна, урўн'ишча, урўно*.

У наступных нас. пп. адводзяцца ад картаграфавання словы, якія не адпавядаюць адказу на пытанне: 335 *жыта ўзышло*. 337 *з'ил'ан'еиц'*. 605 *з'ил'ан'еиц'*. 608 *з'ил'ан'еиц'*. 626 *зыз'ил'ан'элыс'а пшан'йца*. 695 *йаровына, оз'ума*. 934 *жыта зазел'ан'эла*. 939 *жыта ўрўн'эла* — калі добра пакрые зямлю і зазелянее; *жыта зазел'ан'эла*. 947 *пузубыло-с'а*. 992 *узышло*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў адносна ўжывання картаграфуемых слоў, даюцца ўказанні на збожжавую культуру, час усходаў збожжавых і г. д.: 154 *рўн'ийа* — усходы восенню. 158 *урўн'ишча* — усходы жыта, пшаніцы восенню. 162 *рўн'* — восенню; *йарына* — вясною. 164 *рун'* — усходы жыта, пшаніцы восенню і вясною. 171 *рўн'и* — восенню; *йарына* — летам. 175 *рун'* — усходы жыта. 176 *рўн'а* — усходы жыта; *абхóды* — усходы яравых. 183 *рўн'* — восенню. 192 *рўн'я* — усходы жыта восенню. 193 *рўн'ийа* — усходы жыта, пшаніцы азімай. 197 *рўн'* — толькі ўсходы жыта восенню. 198 *рўн'* — толькі ўсходы жыта восенню. 201 *рўн'я* — усходы ўсіх збожжавых. 202 *рўн'я* — усходы жыта восенню. 203 *рўн'я* — усходы жыта восенню. 204 *рўн'я* — усходы жыта. 206 *рўн'* — усходы жыта. 207 *рўн'* — усходы жыта, пшаніцы. 208 *рўн'* — усходы восенню; *апхóт* — усходы пшаніцы вясною. 209 *рўн'* — усходы жыта восенню. 212 *рўн'* — усходы восенню; *апхóт* — усходы пшаніцы вясною. 213 *рўн'* — усходы жыта. 214 *рўн'* — усходы толькі жыта. 215 *рўн'* — усходы восенню; *апхóт* — усходы вясною. 218 *рўн'* — усходы жыта восенню. 220 *рўн'* — усходы пшаніцы і жыта восенню. 222 *рўн'* — усходы восенню; *усхóды* — вясною. 225 *рўн'* — усходы жыта восенню. 347 *рўн'* — усходы жыта. 349 *рўн'* — усходы восенню. 350 *рўн'* — усходы жыта. 351 *рўн'* — восенню; *усхóды* — вясною. 352 *рўн'* — усходы жыта восенню. 375 *рўн'; усхóды* — вясною. 377 *рўн'* — усходы вясною і восенню. 378 *рўн'* — усходы восенню. 379 *рўн'* — усходы жыта. 380 *рўн'* — усходы збожжавых. 385 *рўн'* — усходы жыта восенню; *йарына* — усходы вясною. 401 *рўн'* — усходы жыта, пшаніцы восенню, а вясною — маладая пшаніца, маладое жыта. 416 *рўн'* — усходы жыта, пшаніцы восенню і вясною. 422 *рўн'* — усходы жыта восенню і вясною. 427 *рўн'* — усходы жыта, пшаніцы восенню. 434 *рўн'* — усходы жыта. 442 *рўн'* — калі ўсё поле зялёнае. 444

рун' — усходы жыта. 446 *рун'* — усходы жыта восенню. 453 *рун'* — усходы жыта, пшаніцы восенню. 464 *рун'* — усходы восенню. 465 *рун'* — усходы жыта, пшаніцы восенню. 466 *рун'* — усходы восенню. 486 *рун'* — усходы восенню. 488 *рун'* — восенню; *усхóды* — вясною. 492 *рун'* — усходы жыта восенню; *усхóды* — яравыя. 493 *рун'* — усходы жыта восенню. 494 *рун'* — жыта восенню; *усхóды* — вясною. 495 *рун'* — усходы жыта. 499 *рун'* — усходы восенню. 503 *рун'* — усходы жыта і пшаніцы. 509 *рун'* — восенню; *усхóды* — вясною. 511 *рун'* — восенню; *усхóды* — вясною. 512 *рун'* — усходы жыта восенню. 513 *рун'* — усходы жыта восенню. 521 *рун'* — усходы жыта восенню. 522 *усхóды, рун'* — восенню. 523 *рун'* — усходы жыта толькі восенню. 530 *скарада́* — усходы восенню. 534 *скарада́* — усходы восенню; *рун'* — усходы вясною. 536 *скарада́* — усходы восенню і вясною. 539 *рун'* — усходы жыта. 540 *рун'* — усходы жыта. 541 *усхóд* — вясною; *рун'* — восенню. 551 *рун'* — восенню. 556 *усхóд, рун'* — усходы жыта і пшаніцы вясною і восенню. 561 *рун'* — усходы жыта восенню; *йáр* — усходы вясною. 578 *рун'* — усходы толькі восенню. 586 *руна́* — толькі жыта. 604 *рун'* — і азімае і яравое. 615 *рун'а* — усходы восенню. 617 *рун'* — усходы восенню; для абазначэння веснавых пасеваў асобнага слова няма. 628 *рун'* — усходы восенню. 636 *рун'* — усходы жыта восенню. 659 *всхóд* — усходы жыта. 661 *уру́на* — усе ўсходы збожжа. 666 *рун'* — усходы восенню. 672 *рун'* — восенню. 673 *рун'* — усходы ўсіх збожжавых. 678 *рун'* — усходы збожжавых. 684 *уру́на* — усходы жыта і пшаніцы. 693 *уру́на* — усходы збожжавых. 706 *уру́но* — усходы жыта, пшаніцы восенню і вясною. 713 *уру́на* — усходы восенню і вясною. 721 *вру́на* — усходы восенню і вясною. 723 *вру́на* — усходы збожжавых. 725 *вру́но* — усходы збожжавых. 727 *вру́на* — усходы збожжавых восенню і вясною. 728 *вру́н'* — усходы жыта і пшаніцы. 730 *вру́на* — усходы восенню; *рун'* — усходы вясною. 733 *вру́на* — усходы жыта, пшаніцы. 760 *вру́на* — усходы жыта, пшаніцы восенню і вясною. 761 *уру́н* — усходы жыта восенню або вясною. 762 *уру́на* — усходы жыта, пшаніцы восенню і вясною. 763 *уру́на* — усходы азімых. 764 *уру́на* — усходы жыта, пшаніцы восенню і вясною. 765 *уру́н* — усходы восенню і вясною. 769 *уру́на* — усходы восенню і вясною. 773 *уру́н'* — усходы жыта, пшаніцы восенню і вясною. 774 *скарада́* — усходы жыта, пшаніцы восенню і вясною. 776 *уру́на* — усходы жыта і пшаніцы восенню і вясною. 778 *скарада́* — усходы восенню і вясною. 779 *усхóды* — азімыя пасевы; усходы яравых культур не маюць спецыяльнай назвы. 783 *уру́на* — усходы жыта. 784 *скарада́* — усходы жыта восенню. 791 *уру́н* — усходы жыта, пшаніцы восенню. 795 *уру́н* — усходы жыта, пшаніцы восенню. 796 *уру́на* — усходы жыта, пшаніцы восенню і вясною. 801 *уру́н* — усходы жыта восенню. 806 *уру́на* — азімае жыта. 808 *уру́н* — усходы вясною і восенню. 809 *вру́н* — усходы жыта восенню. 813 *рун'* — усходы жыта восенню. 816 *скарада́* — усходы восенню і вясною. 819 *скарада́* — усходы восенню. 823 *скарада́* — усходы восенню і вясною. 824 *скарада́* — усходы восенню; *рун'* — усходы восенню і вясною. 825 *скарада́* — усхо-

ды восенню; *рўн'* — усходы вясною. 826 *скарада́* — усходы жыта, пшаніцы восенню і вясною. 829 *скарада́* — усходы восенню. 830 *скарада́* — усходы жыта, пшаніцы восенню і вясною. 831 *скарада́* — усходы восенню і вясною. 832 *скарада́* — усходы восенню; *усхóды* — вясною; *урўн'* — калі вялікая скарада. 837 *скарада́* — усходы жыта, пшаніцы восенню і вясною. 843 *скарада́* — усходы жыта, пшаніцы восенню і вясною. 849 *скарада́* — усходы восенню. 857 *рўн'* — усходы жыта, пшаніцы восенню. 861 *рўн'* — усходы восенню, *усхóд* — вясною. 868 *скарада́* — усходы восенню. 874 *скарада́* — восенню, *усхóды* — вясною. 877 *урўна* — усходы восенню. 880 *скарада́* — усходы жыта, ячменю. 885 *скарада́* — усходы восенню; *урўна* — гавораць вельмі рэдка. 904 *рўн'* — усходы вясною; *скарада́* — восенню. 913 *урўна* — усходы восенню. 933 *рўн'* — усходы жыта восенню. 942 *рўн'* — усходы жыта, пшаніцы восенню і вясною. 963 *урўна* — усходы вясною і восенню. 968 *рўн'* — усходы жыта восенню, а вясною — *усхóды*. 997 *рўн'*, *скарада́* — усходы азімых; *усхóд* — яравых. 1004 *рўн'*, *скарада́* — усходы азімых і яравых. 1007 *скарада́* — усходы жыта. 1008 *рўн'* — усходы жыта. 1026 *скарада́* — усходы жыта.

Карта № 269

АГУЛЬНЫЯ НАЗВЫ ЗЖАТАГА ПОЛЯ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 192:

«Як у вас называецца зжатае поле: *жнейнік*, *жніўнік*, *ржэйнік*, *іржышча*, *жневельнік*, *сцёрань*...?»

Картаграфуюцца агульныя назвы зжатага поля пасля розных палявых культур: *іржышча*, *іржён'н'е*, *аржён'н'а*, *жн'ёўн'ик*, *стырн'а*, *пóжн'а*... Прыватныя назвы зжатага поля пасля: а) жыта, б) пшаніцы, в) ячменю, г) аўса, д) гароху, е) травы і г. д. (пункты а, б, в, г, д, е) — картаграфуюцца на асобных картах: № 271 «Назвы зжатага поля, на якім расло жыта»; № 272 «Назвы зжатага поля, на якім рос ячмень»; № 273 «Назвы зжатага поля, на якім рос авёс»; № 274 «Назвы скошанага лугу». Агульная назва картаграфуецца толькі ў тым выпадку, калі пададзена ў матэрыяле спецыяльна або адзначана заўвагамі збіральнікаў ці паўтараецца як агульная назва для зжатага поля пасля розных культур.

У сувязі з тым, што агульныя назвы зжатага поля з каранем *-рж-* раскрываюцца на карце № 270, на данай карце яны картаграфуюцца без дэталізацыі, толькі адным знакам, і матэрыял у каментарыях не прыводзіцца. Назвы, утвораныя ад іншых караняў, картаграфуюцца поўнасю, і матэрыял змяшчаецца ў каментарыях.

Фанетычныя варыянты назваў і месца націску ў слове не картаграфуюцца, напр.: *пóжн'а*, *пóжн'а*, *пўжн'а*, *п'ўжн'а*, *пыжн'а*, *пéжн'а*, *п'ійжн'е*, *п(у)жн'а*, *пыўжн'а*; *стерн'а*, *стёрн'а*, *стырн'а*, *стыржн'а*, *с'ц'ерн'а*, *стырн'ё*; *с'ц'óран*, *с'ц'ёран'*, *стёран'*.

Для назваў, утвораных ад караня *-жн-*, супрацьстаўляюцца словы з розным прэфіксальна-суфіксальным утварэннем: *пожня* і *жнейнік* з іх

фанетычнымі варыянтамі; для назваў, утвораных ад кораня **сцёрн-**, супрацьстаўляюцца формы мужчынскага і жаночага роду з іх фанетычнымі варыянтамі; адзінкавыя словы, утвораныя ад гэтых жа кораняў, картаграфуюцца адсылачным знакам адпаведнага колеру.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял для назваў, якія ўтвораны ад кораняў **-жн-** і **сцёрн-**, пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачных знакаў. У мэтах скарачэння матэрыялу каментарыяў і пазбягання паўтарэнняў аб'ядноўваюцца заўвагі збіральнікаў аб вельмі пашыранай назве *пожня*: *пóжн'а* — для ўсіх відаў культур — нас. пп. 347, 348, 363, 368, 372, 675, 680, 682, 687, 724, 725, 741, 750, 796, 960; *пожня* — пасля ўсяго (розных культур) — нас. пп. 375, 380, 684; *пожня* — усё *пожня* (зн., усякае зжатае поле называецца *пожняй*) — нас. пп. 492, 683, 834, 845, 848; *пожня* — зжатае поле (ці ўсякае зжатае поле) — нас. пп. 351, 378, 536, 693, 797; *пожня* — пасля жыта, пшаніцы, ячменю, аўса, гароху, лугоў, або *пожня жытня, пшанічна, ячменна, айсяна, гарохава, пасля травы* — г. зн. усякае зжатае поле (пункты а, б, в, г, д, е) — нас. пп. 392, 723, 765, 766, 769, 973; *пожня* (а, б, в, г, д) — г. зн. усякае зжатае поле, акрамя лугоў, — нас. пп. 701, 702, 716, 726, 729, 736, 738, 764, 775, 812, 827, 841, 862, 952, 979, 987; *пожня* — зжатае поле пасля жыта, пшаніцы, ячменю, аўса (а, б, в, г) — 341, 347, 352, 354, 357, 370, 676, 679, 690, 692, 713, 721, 735, 746, 759, 760, 761, 769, 794, 807, 811, 962, 966, 973; акрамя агульнай назвы *пожня*, адзначаны ў многіх нас. пп. і прыватныя назвы зжатага поля (гл. адпаведныя карты). **121** *жн'уййó*. **171** *жн'уййó*. **343** Ва ўсіх выпадках ужываецца *пóжн'а* (пасля жыта, пшаніцы, ячменю, аўса). **371** *пóжн'а жытна* або *жытн'уско, пóжн'а пшан'ічна* або *пшóн'уско, пóжн'а йачм'énна* — *йачм'én'уско*. **505** Зжатае поле. **511** *иржéйн'ик, жн'éйн'ик*; могуць сказаць: *жн'éйн'ик* — *жытн'и, пшан'ічны, айс'аны*. **514** *жн'éйн'ик; иржан'ы, пшан'ішны* (і *пшóн'ишча*), *йачм'énны* (і *йáшн'ишча*), *айс'аны* (і *айс'án'н'а*). **516** *жн'éйн'ик* — агульная назва. **525** *жн'éйн'ик* — для ўсіх культур. **662** *стырн'á* — так называюць зжатае поле пасля ўсіх культур. **664** Зжатае поле; *стырн'é*. **682** *пóжн'а жытн'айа, айс'áнайа, пшен'ічнайа, йечмыённайа* і г. д.; але гавораць: *жытн'уско, пшен'ічыско, йечм'іён'уско, ойс'án'уско*. **704** *стырн'á* — усё роўна, якая расла культура. **755** *пóжн'ишче*. **766** *пýжн'а, пýжн'уско* — пасля ўсіх культур і травы. **775** *иржýишча* і *старн'á* — для ўсіх відаў культур. **781** *жн'уййе*. **786** *жн'éйн'ик, жн'éйн'е* (а, б, в, г). **790** *пóжн'а*; па відах культур спецыяльныя словы не ўжываюцца. **850** *пóжн'а* — часцей; *сц'ёрн'á*. **853** *жн'уйй'ик; пóжн'а* — для ўсіх культур. **881** *пóжн'а; жн'уйй'ик* — рэдка. **884** *сц'óран* — зжатае поле; *сц'óран* — бывае пшанічны, ячны, аўсяны; *пóжн'а* — скошаны луг. **906** *сц'óран, сц'óрн'ишча, сц'арн'án'ишча*. **911** *с'ц'óрн'ишча* — агульная назва; *с'ц'óр'эн'*. **936** *с'ц'óран'* — назва поля для ўсіх культур. **938** *с'ц'óран', с'ц'óрн'ишча*. **940** На ўсё гавораць *сц'óран'*. **944** *сц'óран'* — для ўсяго. **946** *стерн'á* — для ўсяго. **950** *стерн'á* — для ўсяго. **954** *стырн'á* — пасля жыта, пшаніцы, ячменю, аўса, гароху. **955** *стерн'é* — пасля роз-

ных культур. 957 *стырн'а, стэрын'.* 966 *пóжн'а* — жытняя, прасяная, пшанічная, аўсяная. 971 *пóжн'а* — агульная назва; па віду культуры, якая расла, зжатае поле не называюць, а ўжываюць агульна слова *пóжн'а*. 977 *пóжн'а* — наогул і ў прыватнасці (пасля жыта, пшаніцы, ячменю, аўса, гароху). 980 *иржышча; пóжн'а* — зжатае поле. 985 Па відах культуры не адрозніваецца, пасля ўборкі кожнай расліны гавораць *пóжн'а*. 995 *пóжн'а* — для ўсіх відаў ржэўніку. 1001 *сц'ерно́.* 1003 *жн'іўн'ик* — пасля ўсіх культур. 1004 *жн'іўн'ик* — пасля ўсіх культур; *жжáтайа пóжн'а*. 1007 *пóжн'а, ст'ерн'а, ст'ерно́* — для ўсяго. 1008 *сц'арно́, стерно́.* 1009 *стэрно́.* 1011 *иржышча, сц'арон.* 1012 *стерно́; жн'ёўн'ик.* 1013 *стэрно́.* 1017 *с'ц'обран* — для ўсяго. 1025 *сц'обран* — жытні, пшанічны, ячны, аўсяны. 1027 *стэран'* — жытні, пшанічны, ячны.

Карта № 270

АГУЛЬНЫЯ НАЗВЫ ЗЖАТАГА ПОЛЯ, УТВОРАНЫЯ АД КОРАНЯ рж-

Карта складзена на матэрыяле пытання № 192:

«Як у вас называецца зжатае поле: *жнеўнік, жніўнік, ржэўнік, иржышча..?*»

Картаграфуюцца агульныя назвы зжатага поля, якія ўтвораны ад кораня **рж-** пры дапамозе розных словаўтваральных суфіксаў, тыпу: *иржышча, иржéўн'ик, иржын'н'е, ржы́ска, аржáн'ишча* і інш. Змены галоснага ў аснове слова: *иржéўн'ик* — *иржóўн'ик, иржын'н'е* — *иржéн'н'а* — *аржóн'н'а* адзначаюцца пры дапамозе прасветаў у фігуры пэўнага колеру.

Не картаграфуюцца фанетычныя варыянты слова, наяўнасць ці адсутнасць пратэтычнага галоснага, месца націску.

Карта з'яўляецца дапаўненнем да карты № 269 «Агульныя назвы зжатага поля», на якой картаграфуюцца агульныя назвы зжатага поля, утвораныя ад розных кораняў: *жнеўнік, пожня, стырня, сцёран* і назвы ад кораня **рж-**, але апошнія картаграфуюцца без дэталізацыі.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял аб назвах, якія ўтвораны ад кораня **рж-**, пры наяўнасці заўваг збіральнікаў, пры пастаноўцы адсылачных знакаў і пры наяўнасці рэдкіх дыялектных назваў. Заўвагі да назваў поля — тыпу «а, б, в, г, д» — трэба чытаць: назва зжатага поля, якая ўжываецца для поля: а) пасля жыта, б) пасля пшаніцы, в) пасля ячменю, г) пасля аўса, д) пасля гароху: 2 *иржын'н'ик, иржынн'а,* 5 *ржéўн'ик, рзы́сак.* 7 *ирзы́сѣк.* 8 *ирзы́сак.* 28 Пасля ўсіх відаў культур называецца *иржéўн'ик*; скошаны луг асобнай назвы не мае. 29 *ржынн'а, иржынн'ик.* 30 Зжатае поле пасля азімых называюць *ржéўн'ик*, пасля яравых — *йáрышча.* 33 *иржéўн'ик* — наогул зжатае поле. 34 *жы́та або йирына́ сажáтайе бұз'иц'* — *ус'о райно́ иржéўн'ик.* 35 Пасля ўсіх відаў культур — *иржéўн'ик.* 51 *аржышча* — пасля жыта, пшаніцы, ячменю і аўса. 53 *уваржéн'н'е*; а, б, в, г — *иржышча.* 57 *ржын'н'ишча.* 58 *иржын'н'е* — пасля жыта, пшаніцы, ячменю, аўса. 60 *иржын'н'е* — жытняя, пшанічнае, ячнае, аўсянае. 62 *иржéн'ишча.*

63 *иржын'ишча*. 66 *иржын'н'е* — агульная назва зжатага поля. 70 *ржын'н'а* — могуць сказаць на ўсё. 75 Хай сеюць ячмень, пшаніцу, жыта — усё роўна *иржын'н'а*. 82 *ржышча* — пасля пшаніцы і жыта. 83 *иржэўн'ик* — пасля ўсіх культур, часцей за ўсё пасля жыта. 89 *иржён'н'а*, *иржён'н'ишча*. 136 *арзЫско* (а, б, в, г). 138 *арзЫска*; *арзЫска* жытняя, пшанічная, ячная, аўсяная, гарахвяная. 142 *аржАн'ишча*. 147 *аржЫстка*. 167 *иржышча*, *жЫршча*. 186 *аржонка*, *ржышча*. 196 *йАрышча* — яравое; *аржышча* — жытняе, ячнае, пшанічнае, аўсянае. 203 *аржАн'н'а*. 213 *ржон'н'е*; аўсянае, ячнае *ржон'н'а*. 230 *иржышча* (пасля жыта, пшанічнае, ячнае, аўсянае, гарохавае). 242 *иржэўн'ик* — агульная назва. 246 *иржэўн'ик* — зжатае поле; аўсяны, ячны, пшанічны *иржэўн'ик*. 281 *иржэўйа*, *иржэўн'ик*. 306 *иржышча* (а, б, в, г, д). 313 *аўс'аны иржэўн'ик*, *аржаны иржэўн'ик*; *иржышча*. 314 *ржэўн'ик*, *иржышча*. 328 *аржанойа*, *йАчнайа ржышча*. 329 *иржышча* — пасля ўсіх відаў культур. 382 *рыжышчо*. 385 усё — *ржЫско*, калі што сажнём. 399 *рыжышчо*. 400 *жЫршча* — зжатае поле. 401, 402, 409 *рыжышчо*. 423 *ржышча* (а, б, в, г, д). 425 *ржышча* (а, б, в, г). 430 *иржышча*, *аржон'ишча*. 443 *ржышчо аўс'анайа*, *йачм'ёнайа*, *жЫтн'айа*. 444 *аржон'ишча*, *иржышча*. 460 *иржышча* — адна назва пасля ўборкі ўсіх яравых культур. 479 *иржЫн'ик* (а, б, в, д). 483 *жрэўн'ик*. 485 *аржАн'ишча*. 500 *иржышча* — усё завецца. 508 *иржэўн'ик* — ад усіх культур пасля жніва: аўсяны, пшанічны, ячны. 529 *ржэўн'ик*, *иржэўн'ик* — пасля ўсіх відаў культур. 556 *иржойн'ик жЫтн'и*, *пшан'йцы* (і *пшан'йчышча*). 567 *ржэўн'ик* (а, б, в, г). 590 *иржэўн'ик* (а, б, в). 617 *иржышча*; радзей — *ржэўн'ик*; *иржышча* — аржаное, пшэннае, ячнае, аўсянае. 624 *йиржэўн'ик*, *аржэўн'ик* — пасля жыта, пшаніцы, аўса. 625 *иржэўн'ик* — пасля жыта, пшаніцы, ячменю, аўса. 636 *ржэўн'ик* — пасля жыта, пшаніцы, ячменю. 649 *иржышча*, *ржэўн'ик*. 744 *ржышчо* (а, б, в, г). 745 *иржышча* — пасля жыта, пшаніцы, ячменю, аўса. 775 *иржышча*, *старн'а* (а, б, в, г, д). 780 *иржышча* (а, б, в, г, д). 782 *иржышча* (а, б, в, г). 783 *иржышча* (а, б, в, г, д). 787 *иржышча*, *иржЫн'ик*. 859 *ржойн'ик* — жытны, пшан'йчны, йачм'ённы, аўс'аны, ўаро́хавы. 863 *ржэўн'ик* (а, б, в, г, д). 928 Зжатае поле называюць *ржэўн'ик*. 931 *иржэўн'ик* (а, б, в). 1005 *пóжн'а*; рэдка — *иржЫшче*.

Карта № 271

НАЗВЫ ЗЖАТАГА ПОЛЯ, НА ЯКІМ РАСЛО ЖЫТА

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 192:

«Як у вас называецца зжатае поле:

а) пасля жыта: *аржонішча*, *іржынішча*..?»

Картаграфуецца назва зжатага поля, на якім расло жыта, пры прамым указанні на гэта ў адказах, а таксама агульная назва зжатага поля пры наяўнасці заўваг: «а) пасля жыта» або «пасля ўсіх культур»; у асобных выпадках (калі не ўказаны іншыя словы) картаграфуецца агульная назва зжатага поля і пры адсутнасці заўваг.

Картаграфуюцца назвы зжатага поля пасля жыта, утвораныя ад розных караняў. Рознымі знакамі аднаго колеру адзначаюцца спосабы словаўтварэння, напр.: *ржышча, іржэўнік, ржонішча, ржанне, арзыска, ірзысак* і г. д.; *жытнішча — жытніско; стырня — сцэран, пожня — жнеўнік, жніўнік*; змена націскага галоснага ў словах перадаецца прасветамі: *ржанішча, ржонішча, ржынішча*; фанетычныя варыянты слоў не картаграфуюцца, напр., адсутнасць ці наяўнасць пратэтычнага галоснага: *ржышча, іржышча, аржышча*; вымаўленне націскага галоснага ў слове *пóжн'а — пýжн'а, пўжн'а, пéжн'а* і інш.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял пры наяўнасці заўваг збіральнікаў і пры пастаноўцы адсылачных знакаў:

21 *іржын'н'ук*. 22 *іржб'ўн'ук*. 29 *іржын'н'ук*. 32 Няма назвы. 55 Аржаное поле. 92 *іравойе*. 147 *аржыстка*. 168 *жб'ішча*. 176 *аз'ймак*. 185 *іржын'ук*. 188 *аржышча*, гавораць і *аржон'ишча*. 189 *аржб'ўн'а*. 203 *аржан'н'е*. 303, 311 *іржён'н'е*. 363 *ржыска; пóжн'а* — незалежна ад віду культуры. 371 *пóжн'а жытн'а* або *жытн'иско*. 379 *ржыско* або *пóжн'а*. 382 *рыжышчо*. 392 *пóжн'а, ржышча*. 396 *рыжышчо, жытн'ишчо*. 399 *рыжышчо*. 400 *ржыска, жб'ішча*. 405 *рыжышчо*. 409 *ржышча, рыжышчо*. 479 *іржб'ўн'ук*. 483 *жрэўн'ук*. 494 *ржб'ўн'ук, іржб'н'ук*. 529 *іржышча; ржэўн'ук* — пасля ўсіх відаў культур. 571, 615 *іржён'н'е*. 617 *йіржышча; радзей — ржэўн'ук; іржышча аржанб'а*. 682 *пóжн'а жытн'айа*, але гавораць: *жытн'иско*. 755 *пóл'е*. 779 Зжатае поле, дзе расло жыта, называецца *з'аб'ла*; могуць сказаць: *жн'ёўн'ук, жн'ўн'ук, іржышча*. 786 *жн'ёўйе*. 797 Усякае зжатае поле называюць *пóжн'а*; словы *жн'ёўн'ук, іржышча, ржэўн'ук* не ўжываюцца. 906 *жытн'ан'ишча*. 955 *стерн'е* — пасля рознага віду культур; *жётн'ишче*. 958 Няма назвы. 965 *пал'ад*. 982 *жн'ўййе*. 1005 *жн'ўн'ишче, жытн'ишче*. 1008 *с'ц'арно, стерно, ж'ўтн'ишче*.

Карта № 272

НАЗВЫ ЗЖАТАГА ПОЛЯ, НА ЯКІМ РОС ЯЧМЕНЬ

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 192:

«Як у вас называецца зжатае поле па віду культуры, якая расла: в) пасля ячменю: *ячнішча, йшнішча..?*»

Пры картаграфаванні не ўлічваецца такая фанетычная з'ява, як вымаўленне спалучэнняў **чн** або **шн** у словах з каранем **ячн-**. Так, адзначана *йáшн'ишча* ў наступных нас. пп.: 59, 165, 206, 272, 307, 309, 323, 327, 452, 473, 514, 522, 524, 526, 530, 534, 535, 546, 548, 557, 559, 563, 565, 569, 570, 591, 595, 596, 631, 646, 756, 766, 794, 810, 829, 861, 865, 874, 878, 882, 889, 932, 937, 942, 980, 995, 999, 1000, 1002, 1004, 1005, 1009, 1011, 1013, 1020; *йáшн'иско* — 762; *йáшн'ук* — 860.

Матэрыял паказвае, што зжатае поле, на якім рос ячмень, можа называцца не толькі словамі *ячнішча, ячменішча, ячанне* і г. д. Назвай гэтага поля могуць служыць таксама словы *іржышча, ржэўнік, ірзысак* і некаторыя іншыя, якія з'яўляюцца агульнай назвай зжатага поля неза-

лежна ад культуры, якая на ім расла. У многіх нас. пп. выкарыстоўваецца апісальная форма. На карце такія адказы абазначаюцца агульным адсылачным знакам, а матэрыял прыводзіцца ніжэй: *іржышча* (*ржышча*) — 50, 53, 139, 154, 156, 158, 159, 164, 207, 280, 306, 317, 329, 377, 418, 423, 425, 446, 613, 742, 744, 775, 780, 782, 783, 789, 868; *ржэўн'ік* — 5, 28, 35, 98, 241, 247, 277, 342, 479, 529, 567, 600, 632, 863, 925, 928, 931; *іржобн'ік* — 560; *іржын'н'е* — 1, 41, 58, 75; *іржын'н'ік* — 2; *аржыска* — 136, 144, 149, 385, 673; *рзысак* — 5; *іржэн'н'а*, *іржэн'ишча* — 89; *пóжн'а* — 343, 346, 347, 348, 351, 354, 356, 358, 363, 365, 368, 370, 372, 375, 378, 392, 675, 679, 680, 684, 686, 687, 702, 715, 719, 723, 724, 725, 726, 729, 736, 737, 738, 741, 746, 749, 750, 759, 760, 761, 763, 764, 765, 790, 796, 797, 807, 811, 812, 827, 834, 841, 845, 848, 885, 952, 960, 971, 977, 979, 983, 985, 987, 995, 1007; *жн'еўн'ік* — 525; *жн'іўн'ік* — 1003; *жн'еўіе* — 786; *стырн'а* — 651, 662, 665, 704, 775, 946, 947, 949, 950, 954, 955; *с'ц'óран'* — 884, 898, 936, 940, 944, 1017; *с'ц'óрн'ишча* — 911; *йачм'эннайе ржышча* — 12, 128, 198, 199, 292, 445, 459, 745, 776, 854; *іржын'ишча йáчнайе* — 3; *йачм'эннайе иржын'н'е* — 60; *іржэўн'ік з-пад йачм'эн'у* — 74; *жн'іўн'ік йачм'энны* — 125, 514, 933; *йачм'эннайе аржыска* — 138, 671; *йáчнайе иржышча* — 196, 202, 230, 271, 304, 328, 331, 337, 576; *йáчны иржэўн'ік* — 246, 585, 625; *йачм'энны ржэўн'ік* — 273, 275, 478, 496, 508, 859; *йáшныя ржэн'н'а* — 615; *йачм'энная пóжн'а* — 152, 352, 355, 357, 371, 380, 383, 676, 677, 685, 690, 692, 701, 711, 713, 716, 721, 769, 862, 962, 973; *йáчна пúжн'а* — 735, 966; *йачм'энна стырн'а* — 660, 700, 703; *йачм'энны с'ц'óран* — 901, 905, 912; *йáчны с'ц'óран* — 1025, 1027; *йаравóйе пóл'е* — 56; *йаравóйе* — 92.

Як *йчнішча* картаграфуюцца: 77, 111, 331, 903, 965 *йчн'ишча*; 80, 87 *йачáн'ишча*; 877 *йáчышча*.

Як *йчанне* картаграфуюцца: 103 *йáчѣн'*; 114, 262, 285, 607 *йачы́н'н'а*; 229, 250, 504 *йачéн'н'е*; 245, 265, 318 *йачáн'н'а*; 514 *пайáчан'н'е*; 606 *йачын'н'а*; 648 *йачѣн'н'е*.

Як *йчніска* картаграфуюцца: 387 *йáчын'іско*; 722 *йáчн'ицко*; 758 *йачн'іско*.

Як *йчмéнішча* картаграфуюцца: 169, 391, 551, 784, 825, 838, 994 *йачм'ан'ишча*; 668 *йáчм'ен'ишчо*; 20, 51, 155, 160, 166, 173, 350 *йачм'án'ишча*.

Як *йчмéніска* картаграфуюцца: 147 *йачм'ан'ишка*; 384 *ачм'ан'іско*; 722 *йачм'ен'ицко*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе адзначаны адзінкавыя назвы: 22 *йачм'эн'н'ік*. 31 *йарышча*. 42 *йарышча*. 193 *йарав'ишча*. 599 *йачм'эн'н'ік*. 608 *йачышчы*. 860 *йáшн'ік*.

Карта № 273

НАЗВЫ ЗЖАТАГА ПОЛЯ, НА ЯКІМ РОС АВЁС

Карта складзена на матэрыяле пункта «г» пытання № 192:

«Як у вас называецца зжатае поле па віду культуры, якая расла:

г) пасля аўса: *аўсянішча*..?»

Зжатае поле пасля аўса ў радзе нас. пп. не мае спецыяльнай назвы, а абазначаецца проста *ржышчам*, *жнеўнікам*, *аўсянай пожняй* і г. д. і на гэтай карце картаграфуецца агульным адсылачным знакам: *иржын'-н'е* — 1, 41, 58, 75; *иржын'н'ик* — 2; *ржэўн'ик* — 5, 28, 35, 247, 277, 342, 478, 529, 560, 567, 600, 632, 863, 928; *рзЫсак* — 5; *ржЫска* — 136, 138, 149, 385, 673; *иржЫшча* — 31, 47, 50, 53, 139, 154, 156, 158, 164, 207, 280, 306, 329, 377, 418, 423, 425, 446, 500, 613, 632, 742, 744, 775, 780, 782, 783; *арзЫска* — 136, 385; *аржЫска* — 149; *жн'ёўн'ик* — 525, 933, 1003, 1004; *жн'ёўйе* — 786; *пóжн'а* — 343, 346, 347, 348, 351, 354, 355, 363, 365, 368, 372, 375, 378, 392, 675, 679, 680, 683, 684, 686, 687, 702, 715, 719, 723, 724, 725, 726, 729, 736, 737, 738, 741, 746, 749, 750, 756, 759, 760, 763, 764, 765, 766, 790, 796, 797, 807, 811, 812, 814, 827, 834, 841, 845, 848, 885, 952, 960, 971, 977, 979, 983, 985, 987, 995, 1007; *стерн'а* — 651, 662, 665, 704, 715, 946, 947, 949, 950, 954, 955, 1007; *с'ц'óран'* — 898, 936, 939, 940, 944, 1017; *сц'óрн'ишча* — 911; *иржын'н'е йаравóйе* — 60; *иржын'ишча аўс'анайа* — 63; *иржэўн'ик с-пад аўсá* — 74; *ржЫшча аўс'анайа* — 196, 198, 199, 230, 271, 292, 304, 337, 576, 745; *аўс'аны иржэўн'ик* — 246, 273, 496, 508, 543, 625, 859; *аўс'анайа иржЫска* — 383; *аўс'анайе арзЫска* — 138; *жн'йўн'ик аўс'аны* — 125, 510, 514; *аўс'анайа пóжн'а* — 152, 347, 349, 352, 357, 370, 676, 685, 690, 692, 701, 711, 713, 716, 721, 735, 761, 769, 862, 962, 966, 973; *стыржн'а овс'ана* — 660; *стырн'а овс'ана* — 700, 703, 775; *с'ц'óран аўс'аны* — 884, 912, 1025, 1026; *йаравóйе пóл'е* — 56; *йаравóйе* — 92.

Як *аўсянішча* картаграфуецца *аўс'ён'ишча* ў нас. п. 129.

Як *аўсянне* картаграфуецца *аўс'ан'н'е* ў нас. п. 648.

Як *аўсяніска* картаграфуецца *гоўс'анЫско* ў нас. п. 730.

Як *óйсiшча* картаграфуецца *овёсышче* ў нас. п. 957.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., у якіх адзначаны адзінкавыя назвы: **31** *йарЫшча*. **502** *аўс'ан'ик*. **577** *аўс'ан'ик*. **603** *аўс'ан'ик*. **629** *аўс'ан'ик*. **691** *овс'анка*.

Карта № 274

НАЗВЫ СКОШАНАГА ЛУГУ

Карта складзена на матэрыяле пункта «е» пытання № 192:

«Як у вас называецца:

е) скошаны луг: *пакóсiшча*, *пакóша...?*»

У матэрыялах многіх нас. пп. адзначаецца, што для скошанага лугу няма спецыяльнай назвы. У іншых нас. пп. прыводзяцца апісальныя назвы скошанага лугу або формы дзеепрыметнікаў ад дзеяслова *касiць*.

Калі ў адказе ёсць заўвагі аб тым, што для скошанага лугу няма спецыяльнай назвы, на карце знак не ставіцца, а нумары гэтых нас. пп. прыводзяцца ніжэй: 4, 7, 8, 28, 32, 35, 65, 92, 93, 101, 181, 184, 226, 228, 241, 252, 255, 305, 382, 513, 525, 527, 586, 840, 888, 909, 962.

У тым выпадку, калі ў адказах прыводзяцца апісальныя назвы скошанага лугу або формы дзеепрыметнікаў залежнага стану ад дзеяслова

касіць, а таксама агульныя назвы *луг, лонка, балота, атава* і некаторыя іншыя, на карце ставіцца агульны адсылачны знак, а матэрыял падаецца ніжэй.

Так, *скóшаны (пакóшаны) луу* адзначаны ў наступных нас. пп.: 12, 13, 20, 21, 23, 26, 27, 29, 40, 42, 44, 45, 47, 51, 55, 56, 58, 61—63, 68—71, 73, 74, 78, 81; 84, 88, 91, 95, 96, 98, 104, 117—119, 121, 127, 128, 130—132, 152, 165, 176, 192, 197, 198, 203, 204, 211, 223, 232—240, 243, 249, 251, 254, 256, 277—283, 287, 290—296, 298, 302, 308, 311, 313, 314, 316, 318, 320, 321, 325, 326, 330—335, 338, 339, 345, 354, 388, 415, 423, 445, 468, 472, 480, 500, 504, 505, 509, 511, 514, 518, 537—540, 543, 546, 547, 556, 559, 565, 573, 588, 591, 596, 607, 609, 611, 614, 616, 618, 623, 624, 626, 628, 630, 631, 633, 634, 636, 638, 642, 643, 645, 649, 650, 676, 678, 695, 705, 711, 713, 750, 751, 777, 782, 822, 824, 828, 833, 835, 838, 839, 842, 862, 868, 885, 894, 901, 906, 912, 920, 924, 925, 932—934, 938, 942, 952, 954, 955, 965, 966, 976, 996; *скóшанайа (пакóшанайа) пóжн'а* — 11, 12, 18, 23, 27, 34, 43, 48, 70, 105, 191, 297, 602; *с'енажа́ц' скóшана* — 140, 146, 151, 155, 179, 196, 352, 355, 356, 359, 389; *пакóшаны с'енакóс* — 244, 245, 558, 729, 851; *скóшанайе балóто* — 386, 387, 418, 423, 424, 670; *балóто пакас'іл'и*: 347, 385, 592, 941; *скóшана лóнка* — 685; *ата́ўны лух* — 275; *скóшана (пакóшана)* — 76, 94, 141, 142, 264, 307, 361, 367, 371, 373, 376, 377, 379, 383, 528, 532, 555, 594, 661, 669, 753, 772, 780, 791, 853, 865, 867, 922, 937, 964; *луу* — 123, 324; *балóто* — 668, 671, 673, 759; *ата́ва* — 699, 799, 836; *пóплаў* — 691; *лóнка* — 153.

Як *пакóсіска* картаграфуецца *пакóсвыско* ў нас. п. 652.

Як *пакóсішча* картаграфуюцца *пакóс'вишча* ў нас. п. 1018; *пакóшышча* ў нас. п. 491.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць адсылачныя знакі: 224 *пакóс'с'а*. 289 *н'экас'*. 535 *пакóс'а*. 619 *скос*. 641 *пакóс'ина*. 657 *кóшанка*. 675 *кóша*. 679 *кóша*. 680 *кóшанка*. 688 *косовы́ско*. 690 *кóшанка*. 696 *кóшанка*. 710 *кóшл'а*. 712 *кóшл'а*. 714 *кошан'ўца*. 726 *пакóс'ина*. 734 *кошен'ўца*. 748 *пакóшл'а*. 754 *кóшл'а*. 929 *н'экас'*. 981 *скóша*. 1025 *кóшанка*.

Карта № 275

НАЗВЫ АБЛОЖНАЙ ЗЯМЛІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 193:

«Як у вас называецца пахатная зямля, якая некалькі год не абрабляецца: *ялавіна, аблóга, дзірван..?*»

Тэмай карты з'яўляецца назва ворнай зямлі, якая не апрацоўвалася некалькі год. У сувязі з гэтым адводзяцца ад картаграфавання матэрыялы, у якіх прыводзяцца словы *папáр, пар, парані́на, парóха* з паметамі «не апрацоўваецца 1 год», «пад жыта» або без памет наогул. У частцы адказаў слова *папáр* і вытворныя ад яго маюць памету «пахатная зямля, якая не апрацоўвалася некалькі год» або некаторыя іншыя паметы. У такіх выпадках гэтыя словы на карту не наносіцца і даюцца ніжэй:

181 *з'арав'ан*, *пап'ар* — уживаюцца паралельна. 188 *з'ирв'ан* — тое ж, што і *пап'ар*. 282 *пап'ар* — незасеянае поле. 397 *й'алав'ина*; гавораць. таксама *пап'ар*. 401 *пап'ар* — ворная зямля, якая некалькі год не апрацоўвалася. 407 *пап'ар* — зямля, якая не апрацоўвалася год-два. 575 *пир'ін'ина* — зямля ляжыць год-два. 611 *пар'ін'ина* — не апрацоўваецца год-два. 773 *пап'ар* — калі два гады не засявалася. 845 *й'алав'ина*; *поп'ар* — новая назва.

У частцы нас. пп., акрамя спецыяльнай назвы для абазначэння поля, якое некалькі год не апрацоўвалася, існуе таксама апісальная назва: 67 *й'алайя з'амл'а*. 68 *з'имл'а п'ирый'алав'ила*. 69 *зал'ёўлайя з'имл'а*. 74 *абл'ожнайя час' з'амл'а*. 98 *з'амл'а спус'ц'эла, пустайя з'амл'а*. 104 *й'алавайя з'имл'а*. 128 *абл'ожнайя з'имл'а*. 129 *й'алавайя з'имл'а*. 284 *з'амл'а й'алав'ила*. 286 *з'амл'а й'алыв'ила*. 288 *з'амл'а й'алыв'ила*. 303 *з'ал'ижн'яйя з'имл'а*. 372 *уб'ита з'амл'а; зал'ёўла з'амл'а*. 645 *п'ол'а й'алыв'ийиц'*. 647 *п'ол'а й'алыв'ийиц'*. 726 *зальг'ул'э п'ол'е*. 731 *н'е-ўд'обнайя з'имл'а*. 733 *зал'и'ул'и п'ол'е*. 736 *зал'г'ул'е п'ол'е*. 737 *й'алове п'ол'е*. 753 *зал'об'ула з'амл'а*. 756 *г'ул'ашча п'ол'е*. 757 *зал'ёўлайя з'емл'а*. 759 *й'алавайе п'ол'е*. 760 *й'алово п'ол'е*. 769 *зал'ёўла зымл'а, задырн'ыла зымл'а*. 770 *зальг'ул'а зымл'а*. 788 *зар'осла п'ол'е*. 806 *й'алов'ейе п'ол'е*. 841 *ул'эжвано п'ол'е*. 842 *зал'эжано п'ол'е*. 848 *п'ол'е г'ул'ало*. 862 *абл'ожала з'амл'а*. 888 *з'амл'а аблаг'уйя*. 968 *з'ал'еул'а з'амл'а*. 970 *й'алово п'ол'е*. 973 *зал'ёул'а п'ол'е*. 977 *облог'уйе п'ол'е*. 994 *й'алов'ойе п'ол'е*.

Як *з'алеж* картаграфуюцца *з'ал'ежы* ў нас. п. 1; *з'ал'ежа* ў нас. п. 578.

Як *з'алег* картаграфуецца *зал'об'уи* ў нас. п. 65.

Як *абл'ога* картаграфуецца *абл'об'уи* ў нас. пп. 431, 614, 615, 682.

Як *дз'ирв'ан* картаграфуюцца *дырв'ан* у нас. пп. 8, 162; *з'ерв'ан* — 35, 221, 463, 466; *з'арв'ан* — 17, 143, 158, 169, 173, 181, 184, 199, 430, 474, 519; *з'ирваны* — 23, 36, 682.

Як *й'алавіна* картаграфуецца *й'алав'ины* ў нас. п. 348.

Як *пам'ёт* картаграфуюцца *пам'оты* ў нас. пп. 41, 63, 109; *пам'ота* — 56, 75; *узм'от* — 117, 268.

Як *старап'оль* картаграфуецца *старап'ол'ла* ў нас. пп. 862, 890.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе адзначаны адзінкавыя назвы ад картаграфуемых слоў (на карце яны паказаны адсылачным знакам адпаведнага колеру), а таксама даюцца іншыя адзінкавыя назвы (на карце паказаны чорнай зорччай). Прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў: 5 *зал'об'уишча*. 11 *з'ирв'ан; з'ал'еш* — гавораць цяпер. 13 *й'алав'ичына*. 14 *з'ал'еш* і *з'ирв'ан* — уживаюцца паралельна. 30 *з'ирв'ан; з'ал'еш* — *ц'ап'ёр хто-н'е-буц'* называіе. 35 *з'ерв'ан; цяпер пачынаюць называць зал'ёуи*. 43 *з'ор'эн*. 64 *пам'от* — *кал'и н'е п'ахана з'амл'а; з'оран* — месца, дзе зрублілі лес і на зіму будуць араць. 67 *з'ирв'ан* — ворная зямля не апрацоўвалася некалькі год; *й'алайя з'амл'а* — зямля, якая пуставала. 70 *пап'ар* — адзін год не аруць; *з'ирв'ан* — ніколі не аруць. 71 *пам'от*; рэдка — *з'ирв'ан*. 74 *цал'ина* — больш новае слова; *абл'ожнайя час' з'амл'а*. 80 *з'ирв'ан'на*. 85 *з'ирв'ан'не*. 86 *з'ирв'ан* — уживаецца

рэдка; *цыл'іна* — часта. 91 *пус'ц'ёл'а*. 121 *пустыр, з'іж, з'ірван* — зусім неапрацаваная зямля. 152 *адлаўбн*. 165 *адлох* — адзін год не аралі; *з'ірван* — некалькі год не аралі. 192 *й'алаўка*. 199 *пал'этак*. 206 *й'алав'іна* — зямля, якую не аралі год-два; *з'ірван* — зямля даўно неараная, пачынае зарастаць маладым бярэзнікам, верасам. 207 *аблоўа* — часцей; *з'іж* — рэдка. 249 *п'ералох* — некалькі год не апрацоўваецца; *аблоўа* — н'і р'атайе п'ол'е; *з'оран* — як зарас'ц'ец' п'ол'е; *й'алав'іна* — й'ес'лі с'ол'іта н'е ар'ецца, так л'ажыц'. 281 *аблоўа* — запусчанае месца, дзе не аруць; *аблож*; *й'алав'інъ* — дзе год ці два не сеюць і не аруць. 302 *п'ожын'ка*. 308 *й'алав'ен'*. 380 *зал'б*. 403 *мурав'а*. 405 *п'ералох* — так называецца поле, якое некалькі год не аралі; *й'алав'іна* — так называецца поле, якое не аралі адзін год. 431 *з'ірван*; радзей — *аблоў'і*. 436 *з'арман*. 468 *з'арасн'ік*. 475 *з'арман*. 504 *аблоўа*; радзей — *цал'іна*. 521 *й'алав'іна*; радзей — *з'іж*. 530 *мурава*. 534 *й'алаўн'а*. 535 *п'аралох* — зямля не апрацоўвалася некалькі год; *цал'іна* — ніколі не апрацоўвалася; *й'алав'іна* — не апрацоўвалася адзін год. 536 *й'алав'іна* — зямля пустое год, а калі больш — *цал'іна*. 548 *абложжа*. 569 *н'іч'оз'з'а*. 571 *аблоўа* — адзін год не аралі; *з'іж* — многа год не аралі. 583 *аблоўа* — адзін год не аралі; *з'іж* — многа год не аралі; *й'алав'іна*. 588 *пыл'ад'ык*. 606 *й'алав'іна* — год-два не апрацоўваецца, *аблоўа* — многа год не аруць. 607 *абложына*. 624 *блоўа* — поле, якое зарасце травой; *й'алав'іна* — не апрацоўвалася два гады. 625 *пал'анка*. 638 *й'алав'іна*; *аблоўа* — н'ізкайе м'есца, й'ак'ойе н'е пах'алас'а. 642 *з'арв'ен'н'а*. 718 *п'устош, п'устопаш*. 722 *й'алова*. 723 *дерно*. 725 *й'алов'іна* — многа год не абраблялася; *дерно* — расце трава. 726 *пол'іток*. 727 *пол'іток*. 729 *зал'ёўлост'*. 732 *зал'іч*. 734 *тройак'і*. 738 *пол'іток*. 740 *дерно*. 741 *прылош*. 742 *далав'іна*. 744 *далав'іна*. 757 *з'ерно*. 765 *з'іж*, радзей ужываецца *й'алов'іна*. 785 *пласк'і*. 787 *ўруд*. 803 *тройен'іна*. 810 *нав'іна*. 824 *й'алав'іна* — некалькі год не абрабляецца; *з'ірван* — зямля, якая або вельмі даўно, або ніколі не аралася. 825 *з'орна*. 826 *й'алав'іна* — новая назва; *стар'ол'* — старая назва. 837 *й'алав'іна* — п'ерап'ахана; *аблоўа* — н'еп'ахана. 850 *дерб'іна*. 853 *й'алав'іна*, вельмі рэдка — *аблоўа*. 862 *з'арбан*. 868 *лыс'іха*. 901 *л'ада*. 914 *й'алаўн'а*, *з'оран*. 942 *в'іпуск*. 961 *дырно*. 964 *й'алов'іна*; *зал'ёўл'а* — зямля, якая многа год не аралася; *й'алав'іна* — адзін год ляжала. 965 *пал'ад*. 976 *пол'ёток*. 978 *пол'іток*. 1021 *нав'іна*. 1024 *пустадоўл'е*.

Карта № 276

НАЗВЫ БРУЧКІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 195:

«Назва бруквы: *брушка, бручка, бруква, бруква, грыжана, брукса, бубба, вэмбрук*».

Адзінкавыя назвы ад картаграфуемых слоў даюцца крыжыкам адпаведнага колеру: 7 *ўрыз'іна*. 56 *бручка*. 87 *оўрыжанка*. 97 *ка-*

р'е́йка. 130 *у́рызанка. 134* *ры́жанка. 138* *бру́ка. 220* *ры́жанка. 259* *р'и́ж'инка. 293* *ры́жанка. 295* *ры́жынка. 623* *тр'у́кша. 633* *бу́кса. 642* *брукува́. 645* *бу́кса. 648* *бр'у́кѡва. 649* *бу́кса. 701* *бру́цве. 714* *баруха́. 721* *бру́хва. 795* *бру́ка. 855* *ка́л'ка. 864* *брыч-ка. 932* *бру́хва. 944* *бурку́ха. 967* *брычка.*

Адзінкавыя лексічныя варыянты з другім коранем даюцца зорачкай чорнага колеру: **298, 302** — *з'имл'а́нка.*

Як *у́рыжына* картаграфуецца *у́рыжына* 6, 9; *у́рыжана* 24, 49, 57, 62, 64, 65, 68, 69, 71, 263; *у́рыжѡна* 43, 226, 228, 231; *у́рыжа́на* 10, 15, 22, 260.

Як *у́рыжан* картаграфуецца *у́рыжын* у нас. п. 37.

Як *у́рыжынка* картаграфуецца *у́р'и́жанка* ў нас. пп. 23, 70, 129, 135, 294.

Як *ка́л'и́йка* картаграфуецца *ка́л'а́йка* ў нас. п. 4.

Як *вѣ́ндрух* картаграфуюцца *вѣ́нбрух* у нас. п. 491; *вѣ́мбрух* 495, 496.

Адводзяцца ад картаграфавання: **92** *р'ѣ́на. 212, 480* *рѣ́на. 804* *рѣ́пка. 206, 212, 336, 340, 390, 510, 544* *бу́л'ба* (у значэнні «картофель»). **220** *турне́пс* (гэта рэдзька). **796** *турне́пс* (назва бруквы). **947** *ты́ква.*

У каментарыях прыводзяцца заўвагі збіральнікаў адносна той ці іншай назвы, адносна ўжывальнасці таго ці іншага варыянта: **13** *у́рыжан*; *бру́чка* — рэдка. **23** *бру́ква*; *у́рыжанка* — амаль не ўжываецца. **24** *у́рыжана*; рэдка — *ка́л'и́йка. 30* *у́рыжына*; рэдка — *бру́ква. 70* *у́рыжа* — *кал'и́ на л'ас'ѣ* (на градзе) *с'аз'и́ц'*, *у́рыжанка* — калі зварыцца. **87** *бру́чка*; *оу́рыжанка* — гавораць старыя. **89** *бру́шка* — вельмі рэдка; *ка́л'ика* — часцей. **129** *у́рыжанка*; рэдка — *бру́ква. 135* *у́рыжанка*; пры размове з гарадскімі гавораць *бру́ква. 298* *бру́ква* — больш завуць расаду; *у́рыжынка, з'имл'а́нка* — завуць карнявішча. **426, 428** *бру́шка, бру́чка* — ужываюцца паралельна. **430** *бру́чка*; гавораць і *бр'у́ква*, але гэта па-руску. **458** *бру́чка*; часцей — *бру́шка. 491* *бру́шка*; некалі гаварылі *вѣ́нбрух. 495* *бру́чка*; гавораць тут і *вѣ́мбрух* — яе ў нас каровам даюць. **496** *бру́чка*; яшчэ гавораць *вѣ́мбрух. 498* *бру́чка*; *бу́л'ма* — гавораць старыя. **523** *бру́чка*; раней была назва *йа́рмуш. 525* *йа́рмуш*; радзей — *бру́чка. 530* *бу́л'ма*; рэдка — *бру́чка. 536* *бу́л'ма* — у мове некаторых старых; звычайна — *бру́ква*; часам — *бру́чка. 548* *бру́чка*; рэдка — *бру́шка. 593* *бру́шка*; *бру́ква* — ужываюць людзі, якія прыехалі з горада. **596** *бру́ква* — па-гарадскому; *бру́кша. 617* *бр'у́кса*; *бр'у́чка* — стала ўжывацца ў апошні час; часцей ужываецца *бру́ква. 633* *бру́ква*; рэдка — *бу́кса. 636* *бр'у́ква*; *бр'у́чка* — радзей. **713** *бру́шка*; *бру́ква* — слова новае. **774** *бу́л'ма*; пазнейшая назва — *бру́чка. 778* *бру́чка*; раней звалі *бу́л'ба. 779* Раней называлася *бу́л'ба*; цяпер ужываюцца дзве назвы — *бу́л'ба* і *бру́чка. 784* *бру́чка*; часцей — *бу́л'ба. 795* *бу́л'ба*; вельмі рэдка — *бру́ка. 826* *бу́л'ма* — завуць старыя; *бру́чка* — моладзь. **851** *бру́ква* — жоўты сорт; белы — *бру́чка. 855* *бру́кша*; у старавераў — *ка́л'ика. 913* *бру́ква* — для жывёлы. **936** *бру́чка* — кармавая; *бру́ква* — што самі ядуць. **988** *бу́л'ба* — рэдка; *бру́чка. 990* *бру́шка*; *бру́ква* — гаварылі раней. **1005** *бру́ква*; рэдка — *бру́чка.*

НАЗВЫ БУЛЬБЫ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 199:

«*Бульба, картошка, картопля...*»

На гэтай карце картаграфуюцца назвы бульбы: *бўльба, картошка, картофля*.

У тых выпадках, калі ў адказах было адзначана суіснаванне розных назваў бульбы, усе яны адпаведнымі знакамі наносацца на карту.

Адным знакам аб'ядноўваюцца словы: *картофл'а, картохл'а(а), картопл'а, картопл'а(ы), кардóпл'а*.

Як *бўл'ба* картаграфуецца слова *бўл'ва* ў нас. пп. 347, 675, 677—680, 683—685.

Фанетычныя асаблівасці на карце не адзначаюцца.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія абазначаны на карце агульным адсылачным знакам: **6** *бўл'ба* — сырая, *картофл'а* — вараная. **23** *бўл'ба*; радзей — *картошка*. **24** *картофл'а*; рэдка — *бўл'ба*, *з'имн'ак'а*. **25** *бўл'ба*; рэдка — *картошка*. **26** *бўл'ба, картошка*; *п'с'н'ёшка* — ранняя бульба. **34** *бўл'ба*; рэдка — *картофл'а*. **64** *картошка*; часцей — *бўл'ба*. **66** *бўл'ба*; часта — *картошка*. **67** *бўл'ба*; цяпер гавораць і *картошка*. **70** *бўл'ба*; радзей — *картошка*. **71** *бўл'ба*; радзей — *картошка*. **73** *картошка*; часцей — *бўл'ба*. **78** *картошка*; часцей — *бўл'ба*. **83** *картошка*; часцей — *бўл'ба*. **87** *бўл'ба*; рэдка — *картошка*. **98** *бўл'ба*; радзей — *картошка*. **104** *бўл'ба*; рэдка — *картошка*. **106** *бўл'ба*; рэдка — *картошка*. **123** *бўл'ба*, але часта кажуць — *картошка*. **129** *бўл'ба*; рэдка — *картошка*. **136** *бўл'ба*; радзей — *картофл'а*. **153** *бўл'ба*; радзей — *картошка*. **170** *картофл'а*; *бўл'ба* — часцей. **171** *бўл'ба*; рэдка — *картохл'а*. **198** *бўл'ба, картофл'а*; часцей — *картошка*. **213** *бўл'ба*; часцей — *картошка*. **223** *бўл'ба* — пераважна гавораць жанчыны, *картошка* — мужчыны. **227** *картошка*; часцей — *бўл'ба*. **229** *картошка*; часцей — *бўл'ба*. **230** *бўл'ба*; *картошка* — мала хто кажа. **234** *картошка*; *бўл'ба* — часцей. **237** *бўл'ба* — гавораць старыя, *картошка* — моладзь. **253** *бўл'ба*; часцей — *картошка*. **298** *бўл'ба*; *картошка* — па-гарадскому. **300** *бўл'ба*; *скар'с'н'ёшка* — ранняя бульба; рэдка — *картошка*. **303** *бўл'ба*; *картошка* — гаворыць моладзь. **311** *бўл'ба*; *картошка* — больш па-руску. **330** *бўл'ба, картошка*; *курдóна* — гавораць старыя. **331** *бўл'ба, картошка*; *курдóна* — гавораць старыя. **332** *курдóна, картошка*; радзей — *бўл'ба*. **352** *бўл'ба*; радзей — *картофл'а*, *з'амн'ак'а* — па-польску. **396** *картошка, картопл'а*; старэйшыя гавораць — *бўл'ба*. **397** *картопл'а* — гаворыць старэйшае пакаленне, *картофл'а* — малодшае. **407** *картопл'а, картошка*; рэдка — *картофл'а*. **426** *бўл'ба, картофл'а* — ужываюцца паралельна. **445** *картошка, картопл'а* — больш; *бўл'ба* — зусім не гавораць. **463** *бўл'ба*; часцей — *картошка*. **464** *бўл'ба*; больш — *картошка*. **484** *картошка, бўл'ба*; часцей за ўсё — *картопл'а*. **491** *бўл'ба*,

карто́шка, карто́фл'а — зусім па-простаму. 502 карто́фл'а, карто́шка — гавораць пісьменныя. 515 карто́пл'а; карто́шка — рэдка. 517 карто́шка — гаворыць малодшае пакаленне; карто́пл'а — гаворыць старэйшае пакаленне. 523 карто́пл'а; бў́л'ба — радзей; карто́шка — кал'і ха-ц'ім сказа́ц' дал'ікатн'ей. 525 карто́пл'а; карто́шка — рэдка. 527 карто́шка; бў́л'ба — ужываецца значна радзей. 528 карто́шка; карто́пл'а — радзей, гаворыць старэйшае пакаленне. 530 карто́пл'и; карто́шка — гаворыць моладзь. 536 карто́фл'а, карто́пл'а; бў́л'ба — радзей. 547 карто́шка; бў́л'ба — часцей. 557 бў́л'ба, але сустракаецца і карто́пл'а. 601 бў́л'ба — усе гавораць; карто́шка — па-гарадскому. 603 бў́л'ба — гавораць старыя, карто́шка — маладыя гавораць. 674 бў́л'ба; карто́пл'а — больш. 682 карто́шка, карто́фл'а; бў́л'ба — часцей за ўсё. 687 бў́л'ба; карто́шка — радзей; карто́пл'а — гавораць некаторыя старыя людзі. 722 бў́л'ба; карто́шка — рэдка. 764 бў́л'ба; зрэдку — карто́пл'а. 778 карто́фл'а — найбольш часта; карто́пл'а; карто́шка — па-дал'іка́тнаму. 779 карто́пл'и, карто́пл'а; карто́шка — радзей. 783 карто́пл'а; карто́шка — менш. 784 карто́пл'а; бў́л'ба — ужываецца ў значэнні 'бру́чка'. 791 карто́шка; карто́пл'и — больш. 806 карто́фл'а, карто́пл'а; пазнейшыя, лепшыя — карто́шк'и. 813 бў́л'ба, карто́шка; карто́пл'а — гавораць старыя. 814 карто́пл'а — агульна для ўсіх людзей; карто́шка — можна пачуць ад вучняў ці адукаваных людзей. 818 карто́пл'а, бў́л'ба; карто́шка — радзей. 823 бў́л'ба; карто́пл'и — часцей. 826 карто́пл'а — гавораць старыя; карто́фл'а — моладзь. 882 кардо́пл'и; бў́л'ба — вельмі рэдка сустракаецца ў мове старых, а малодшае пакаленне гаворыць часта *наво́гда*, карто́шка. 910 бў́л'ба; карто́шка — рэдка. 969 карто́шка, карто́пл'а — ужываюць наогул. 996 карто́пл'а; бў́л'ба — рэдка. 1005 бў́л'ба — раней называлі; карто́шка — рэдка; карто́пл'а, карто́хл'а.

Карта № 278

НАЗВЫ СЦЯБЛОЎ І ЛІСЦЯ ГАРОХУ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 200:

«Як называюць сцяблы і лісце гароху: *гарахвя́ннік*, *гаро́хвіны*, *гара-шы́ны*...?»

Пры картаграфаванні не ўлічваюцца фанетычныя варыянты слоў.

Як слова *ґарохв'іны* картаграфуюцца словы наступных нас. пп.: 136, 146, 149 *аро́хв'іны*, *аро́хв'іна*. 287 *ро́хв'іны*.

Як слова *ґарахв'я́н'н'е* картаграфуюцца словы наступных нас. пп.: 349 *ґарахв'я́н'а*, *арахв'я́н'а*. 350 *ґарахав'я́н'о*, *аро́хав'ин'а*. 510 *ґа-ро́хв'ен'е*. 358 *ра́хав'я́н'а*.

Як слова *ґарошы́ны* картаграфуюцца словы наступных нас. пп.: 137 *арошы́ны*. 348 *ґарошв'ьны*.

Адводзяцца ад картаграфавання словы наступных нас. пп.: *ґароха-*

в'ишча, ґарошышча, ґарошн'ишча, ґарахв'ан'ишча, ґарохв'ишча, таму што няма ніякіх тлумачэнняў адносна высвятлення значэння гэтых слоў. Відаць, яны абазначаюць не лісце і сцяблы, а месца, дзе расце гарох: ґарохыв'шча 26, 29; ґарохав'ишча 58, 63, 80, 81, 150, 183, 201, 275, 410, 435, 463, 486, 489, 495, 512, 561, 709, 745, 750, 808; ґарохв'ол'шча 133; ґарохв'ишча 226, 444, 548, 568, 590, 793, 870, 910, 991; ґарохыв'ишча 339, 644; ґарахв'ан'ишча 474, 525, 568, 816, 885, 914; ґарошн'ишча 711; ґарошышча 370, 668, 670, 705, 712, 713, 715; хорохывишце 950.

Агульным адсылачным знакам адзначаюцца розныя адзінкавыя назвы: 75 кал'іѣ і струк'і гарох мае; 88 марочыны; 768 тетыва; 22 ц'ац'іѣ; 936 ц'ан'іна; 623 ц'ац'іва; 46, 98, 101, 103, 104, 181, 475, 479, 579, 588, 618, 649, 840, 845, 847, 902, 905, 906, 907, 932, 970, 1018, 1025 ґарох; 39, 66, 846, 1017 кал'иво; 64, 75, 941 кал'іѣ; 805 бульн'ік ад ґароху. 238, 239 гарохн'ік; 478, 633, 769, 771, 772, 841, 992 сц'аблы ґароху; 799, 829, 834, 877, 1015, 1025 салома ґарохава; 803 сц'ебал'кі; 819, 824 ґарохаѣн'ица; 394 ґараши'іны.

У наступных нас. пп. падаюцца заўвагі збіральнікаў: 34 ґарохав'ины — ужо вымалачаныя, астаюцца толькі сцяблы. 46 ґарох — калі расце; ґарохав'ины — калі змалоцяць. 65 ґарохав'ины — абмалочаны гарох. 69 ґарохав'ины — калі абмалочаны; ґарох — калі неабмалочаны. 71 ґарохав'ины — абмалочаны. 75 кал'іѣ і струк'і гарох мае, у струках гарох ляжыць. 79 ґарохв'ины — вялікія, а ґароху няма. 88 ґарохав'ины — часцей; марочыны. 101 ґарох — неабмалочаны; ґарс'тв'ины — абмалочаны. 104 ґарохв'ины — пасля абмалоту; ґарох — неабмалочаны. 200 ґарохаѣ — салома з гароху. 204 ґарохав'ины, ґарахв'ан'ік — абмалочаны гарох. 209 ґарохаѣ — абмалочаны гарох. 283 гарохв'ины — як памалоцяць, то застаюцца чыстыя сцяблы. 292 ґарохв'ины — як абмалоцяць гарох. 302 ґарохв'ины — сухія сцяблы ад гароху; ґорохв'ица — адна; ґорохв'ин'ік — многа. 759 у нашым гароху вялікі ґарошн'ік. 1018 ґарох, ґарохв'ины — абмалочаныя сцяблы.

Карта № 279

НАЗВЫ СЦЯБЛОЎ І ЛІСЦЯ ГУРКОЎ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 200:

«Як называюць сцяблы і лісце гуркоў: гурочнік.?»

Пры картаграфаванні не ўлічваюцца фанетычныя варыянты слоў. Пры картаграфаванні назвы сцяблоў гуркоў і лісця ў матэрыялах сустрэлася вялікая колькасць варыянтаў слоў аднаго і таго ж караня.

Як аґурочн'ік картаграфуецца слова ґурочн'ік у наступных нас. пп.: 54, 82, 86, 92, 93, 110, 112, 115, 116, 123, 125, 130, 140, 141, 142, 143, 145, 147, 173, 174, 180, 182, 187, 220, 221, 225, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 245, 246, 247, 249, 250, 251, 258, 260, 261, 262, 266, 269, 272, 273, 280, 283, 287, 289, 300, 305, 306, 307, 308, 309, 312, 314, 320, 325, 327, 329, 337, 340, 341, 358, 363, 378, 381, 389, 390, 391, 393, 394, 395, 396, 398,

399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 407, 408, 410, 411, 412, 413, 415, 419, 420, 422, 432, 434, 443, 449, 450, 453, 457, 458, 459, 460, 461, 463, 467, 478, 479, 483, 485, 486, 487, 488, 490, 491, 492, 493, 494, 496, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 506, 507, 509, 510, 515, 518, 522, 529, 531, 533, 536, 537, 540, 542, 543, 549, 550, 553, 554, 556, 558, 560, 565, 566, 568, 570, 572, 580, 581, 582, 583, 584, 591, 638, 640, 659, 662, 669, 691, 693, 697, 706, 710, 712, 714, 715, 743, 744, 745, 747, 748, 749, 751, 752, 753, 754, 755.

Як *ауурóчн'ик* картаграфуецца слова *ауурóшн'ик* у наступных нас. пп.: 62, 64, 87, 117, 121, 124, 152, 160, 176, 202, 220, 232, 263, 282, 306, 313, 342, 349, 444, 508, 514, 525, 528, 554, 559, 562, 563, 564, 566, 604, 854, 856, 864, 874, 909.

Як *ауурóчн'ик* картаграфуецца слова *уурóшн'ик* у наступных* нас. пп.: 61, 93, 107, 109, 111, 113, 117, 121, 124, 133, 248, 252, 254, 259, 262, 263, 264, 267, 268, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 282, 294, 295, 297, 298, 301, 302, 303, 304, 310, 311, 315, 319, 323, 337, 495, 509, 511, 514, 530, 532, 534, 535, 552, 561, 568, 573, 578, 582, 587, 589, 614, 665, 641, 644, 646, 648, 768, 785, 788, 797, 800, 819, 821, 855, 862, 865, 866, 867, 868, 871, 872, 884, 885, 889, 894, 897, 899, 902, 905, 906, 907, 908, 910, 914, 916, 918, 920, 931, 932, 934, 939, 940, 942, 943, 972, 974, 980, 982, 988, 989, 990, 991, 994, 995, 998, 999, 1002, 1005, 1008, 1009, 1011, 1013, 1014, 1018, 1026.

Як *ауурéчн'ик* картаграфуецца слова *уурéчн'ик* у нас. пп. 13, 118, 348, 361, 377, 385, 407, 456, 668, 696, 699, 758, 938.

Як *ауурéчн'ик* картаграфуецца слова *ауурéшн'ик* у нас. пп. 4, 28, 49, 52, 59, 60, 63, 66, 70, 74, 88, 89, 94, 95, 98, 101, 104, 105, 106, 120, 126, 127, 129, 135, 243, 296, 299.

Як *ауурéчн'ик* картаграфуецца слова *уурéшн'ик* у нас. пп. 56, 96, 119, 131, 134, 610, 612, 617, 900, 995.

Як *ууркóйн'ик* картаграфуецца слова *аууркóйн'ик* у нас. п. 137.

Адводзіцца ад картаграфавання слова *кóсы*, таму што яно абазначае толькі сцябло ў гуркоў.

Адзінкавыя назвы наносяцца на карту адсылачным знакам: 3 *батáййе*. 29 *батнóййе*. 564 *батвá*. 173, 575 *бацв'йн'н'е*. 658 *бутвóйн'н'е*. 8 *ауўрн'ик*. 9 *ауурын'н'ик*. 167, 446 *ц'ац'іййе*. 451, 454, 711 *ц'ец'авá* — з гуркоў. 38, 39 *кал'ивó*. 75, 196 *кал'іййа*. 293 *касн'ик'й*. 941 *уурóвачн'ик*. 973 *лобу́зн'ик*, *лобуз'ак*. 970 *лобус*. 740, 811, 966 *лабу́з'э*. 651 *ууроков'йн'н'е*. 652 *маты́на*. 897, 1018 *ууркóвайа на-ц'йна*. 671 *ууркав'ён'иско*. 683 *мил'йн'н'е*. 689, 698, 704, 946 *уурк'й*. 689, 760, 826 *бады́л'л'е*. 692, 694, 959 *бы́л'л'е*. 967 *хм'ел'ино́*. 736, 953 *стеблы́на*. 756 *павады́*. 761 *стац'ив'йна*. 769 *бы́л'нык*. 772 *хур-ковы́ца*. 804 *ууров'ен'е*.

У каментарыях даецца пералік нас. пп. з заўвагамі збіральнікаў ці аб'ектаў абследавання: 173 *бацв'йн'н'е* — рэдка; *уурóчн'ик*. 248 *уу-рóшн'ик* — пукі гуркоў. 680 Сцяблы гуркоў ніяк не называюць. 706 *уурóчн'ик*; *ауурéчн'ик* — ужываецца часцей. 809 *уурóчн'ик* — лісце ад гуркоў.

НАЗВЫ СДЯБЛОЎ І ЛІСЦЯ ГАРБУЗОЎ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 200:

«Як называюць сцяблы і лісце гарбузоў: *гарбўзнік?*»

У народных гаворках беларускай мовы ў якасці назвы сцяблоў гарбузоў і лісця найбольшае пашырэнне атрымала слова *гарбўзн'ук*. Аднак, акрамя яго, ужываюцца і такія словы, як *гарбуз'ён'н'е*, *гарбузбўн'ук*, *нац'йна*, і інш.

Пры картаграфаванні не ўлічваюцца фанетычныя варыянты слоў. Адзначанае ў адказах суіснаванне некалькіх назваў картаграфуецца адпаведнай колькасцю знакаў.

У каментарыях даецца пералік нас. пп., якія адводзяцца ад картаграфавання.

Як *гарбўзн'ук* картаграфуецца слова *арбузн'ук* у наступных нас. пп.: 120, 139, 162, 358, 567.

Як *гарбузав'эна* картаграфуецца слова *арбузав'эна* ў нас. п. 350.

Фанетычныя варыянты слоў *гарбуз'ён'н'е*, *гарбуз'эна* на карце перадаюцца адным знакам; адным знакам адзначаюцца таксама і словы *гарбузан'н'ук*, *гарбуз'ён'ник* і інш.

Асобныя адзінкавыя назвы, утвораныя ад кораня *гарбўз-*, адзначаны адсылачным знакам у наступных нас. пп.: 26 *ўырбуз'ан'ишча*. 28 *гарбуз'анка*. 25, 37 *гарбуз'атн'ук*. 181, 389 *гарбўз*. 671, 676, 714 *гарбуз'ён'иско*. 772 *гарбузыца*.

Асобныя адзінкавыя назвы, звязаныя з іншымі каранямі, адзначаны агульным адсылачным знакам: 534 *гарбузбўвыя ладын'и*. 51 *вусы*. 692, 694 *был'л'е*. 769, 977 *был'н'ук*. 55 *батбўе*. 664 *ботвын'н'е*. 129 *батва*. 71, 196 *кал'йце*. 193 *кал'ива*. 76 *дўтк'и гарбуза*.

Адводзяцца ад картаграфавання матэрыялы наступных нас. пп.: 663 *хмылын'н'е*. 756, 761, 801 *павед, павады*. 405, 740, 811 *лабузб, лабуз'з'е*. 807, 812, 973 *лобузн'ук*. 451, 454, 610, 612, 711 *ц'иц'ева*. 948, 951, 952, 954 *дын'н'ук*. 704 *дыновын'н'е*.

У наступных нас. пп. прыводзяцца адказы з заўвагамі збіральнікаў: 181 Асобнай назвы няма, называюць агульнай назвай — *гарбўз*. 204 *кбсы* — кажуць косы ў гурках і гарбузах; *гарбўзн'ук*. 220 *кбсы* — тоненькія; *гарбўзн'ук*. 247 *гарбузы* пусцілі *кбсы*; *гарбўзн'ук*. 248 *гарбўзн'ук* — *пук'и гарбузбў*. 477 *кбсы* — у агуркоў і гарбузох, у *гарбўзн'ику*. 489 *кбсы* — у гуркоў і гарбузоў. 492 *кбсы* — у гуркоў і гарбузоў. 508 Гарбузы папускалі *кбсы*, але *гарбўзн'ук*. 628 *ўырбузбўн'ук* — *кбс'с'е ўырбузбў*. 943 *кбсы* — у гарбузоў; *гарбўзн'ук*.

Карта № 281

НАЗВЫ СЦЯБЛОЎ І ЛІСЦЯ БУЛЬБЫ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 201:

«Як у вас называецца лісце:

а) бульбы: *бульбянік, бульбашнік, цяўнік..?*»

У некаторых адказах адзначаецца розніца ў назве сцяблоў і лісця бульбы. Аднак большасць матэрыялаў не мае такіх памет. У сувязі з гэтым на карту наносзяцца словы незалежна ад таго, абазначаюць яны сцяблы, лісце, ці называюць разам і лісце і сцяблы. Заўвагі аб значэнні картаграфуемых слоў прыводзяцца ніжэй.

Пры картаграфаванні не ўлічваюцца некаторыя фанетычныя асаблівасці гаворак, напрыклад пераход зычнага **ф** у **х** і **п** у словах з коранем **картофл'**.

Так замест зычнага **ф** у словах з коранем **картофл'** знаходзім зычны **х** у наступных нас. пп.: 132, 134, 249, 293, 333, 658, 842; зычны **п** адзначан у наступных нас. пп.: 341, 344, 373, 377, 381, 387, 388, 393, 397, 401, 403, 404, 406, 407, 414, 418, 420—425, 443, 445—447, 451, 454, 458—461, 471, 474, 475, 480, 481, 484, 486, 487, 489, 492, 495, 511, 514—517, 521—525, 528, 530, 532—536, 553, 651, 652, 654—657, 659—661, 663, 665, 668, 670, 681, 688—716, 719—721, 726—733, 735—739, 742—747, 751, 752, 756, 759, 763, 769, 774, 776, 778—784, 788, 789, 791—795, 797, 800, 804, 805, 808, 810, 812, 814—816, 818—820, 822—824, 829—833, 835, 836, 838, 840, 846, 847, 849, 850, 852, 853, 856, 860, 862, 864, 866—869, 871, 872, 874, 876, 879—881, 885—890, 915, 919, 921, 922, 945, 947—950, 952, 954, 956, 958, 969, 972, 975, 979—987, 989—994, 996—1004, 1006—1008, 1010—1014, 1016, 1018, 1020, 1027.

Пры картаграфаванні не ўлічваецца падваенне зычнага **н** у словах *бульбян(н)ік*, *картафлян(н)ік*, *бульбавен(н)е*, *картафлен(н)е*, *гічан(н)ік*, якое адзначана ў наступных нас. пп.: 1, 2, 21, 22, 53, 58, 74, 110, 144, 145, 213, 216, 226—228, 235, 239, 244, 246, 250, 505, 539, 549, 571, 572, 580—582, 584, 595, 597, 607, 611, 631, 640, 646, 648, 667, 760, 883, 894, 897, 922, 929, 967 *бульбяннік*; 137, 147, 152, 357, 367, 441, 687, 716, 722, 723, 725, 771, 772, 953, 955 *бульбавенне*; 127, 132, 249, 253, 293, 326, 333, 419, 424, 444, 453, 487, 505, 514, 745, 779, 783, 784, 810, 866, 915, 922, 979, 985, 987, 1016 *картафляннік*; 420, 447, 458, 651, 652, 654—663, 665, 672, 681, 688—704, 709, 710, 712, 715, 716, 719—721, 726, 728—730, 732, 736, 738—740, 759, 763, 774, 945, 948—950, 952, 954 *картафленне*; 836, 844, 1002, 1011 *гічаннік*.

Пры картаграфаванні зроблены наступныя абагульненні.

Як *бульбобўнік* картаграфуецца *бул'байн'ік* у нас. п. 151.

Як *бульбёўнік* картаграфуецца *бул'б'аўн'ік* у нас. п. 181.

Як *бульбянік* картаграфуюцца ў нас. пп. 66, 74, 81, 213, 227, 239, 244, 250, 967 *бул'б'ён'(н)'ік*; 167, 513 *бул'м'ан'ік*; 181 *бўл'б'ин'ік*; 274, 311 *бул'бан'ік*; 347 *бул'в'ан'ік*; 741 *бул'вын'ік*; 760 *бул'быннык*.

Як *бульбашнік* картаграфуюцца ў нас. пп. 177, 934, 937, 941, 943 *бўл'башн'ік*; 254, 587 *бул'бодшн'ік*; 976, 978 *бул'бочн'ік*.

Як *бульбяхнік* картаграфуюцца ў нас. пп. 86, 104, 117, 202, 205, 236, 238, 240, 241, 245, 248, 251, 260, 264, 268, 275, 276, 472, 504, 509, 544, 582, 603, 754, 755, 757, 762, 764, 837, 839, 897, 920, 924, 944 *бул'б'ешн'ік*; 753, 758 *бул'б'ечн'ік*; 243, 278, 279, 600, 602, 904, 927, 940 *бўл'б'ешн'ік*; 894, 930 *бул'б'йшн'ік*.

Як *бульбавёне* картаграфуюцца ў нас.пп. 347 *бул'вав'ён'а*; 409 *бул'бав'ан'а*; 679 *бул'вав'ін'е*; 682, 687, 771, 772, 953 *бул'бовын'н'е*; 811 *бул'бов'ін'н'е*; 955 *бул'б'ов'ен'н'е*; 676, 677, 680, 685 *бул'ов'ён'н'е*; 683, 686 *бул'ов'ін'н'е*.

Як *картафлянік* картаграфуюцца ў нас. пп. 415, 866, 975, 1022 *кар-топл'ан'н'ик*; 424, 445, 745, 752, 804, 972 *картафл'ён'н'ик*; 487, 779, 780, 784, 814, 980 *картофл'ін'н'ик*; 748 *картаф'ёл'н'ик*.

Як *картафлёне* картаграфуюцца ў нас. пп. 410, 420, 438, 440, 443, 459 *картафл'ан'е*; 945 *кардоплын'н'е*; 651, 652, 654—663, 665, 688—700, 702—704, 713, 719, 726, 729—731, 733, 736, 737, 739, 763, 769, 808, 812, 947—950, 952, 954, 969, 1007 *картаф(н)л'ій'н'н'е*.

Як *картафляніска* картаграфуюцца ў нас. п. 671 *картафл'ён'иско*.

Як *картофлішча* картаграфуюцца ў нас. п. 791 *картапл'ан'ишча*.

Як *курдопнік* картаграфуюцца ў нас. п. 712 *картопн'ик*.

Як *націна* картаграфуюцца ў нас. п. 428 *нац'ін'а бул'бы*.

Як *цяўнік* картаграфуюцца ў нас. пп. 360, 1011, 1019 *ц'аўн'ик*.

Як *цяціўе* картаграфуюцца ў нас. пп. 1 *ц'ац'іўйе*; 807 *ц'ец'ёўйе*.

Як *быльнік* картаграфуюцца ў нас. пп. 56, 89 *был'н'ик*; 805 *бул'н'ик*; 974, 975, 977 *бул'н'ик*.

Як *былле* картаграфуюцца ў нас. пп. 770, 963 *был'л'е*; 964 *был'йо*.

Як *гіч* картаграфуюцца ў нас. п. 799 *г'іча*.

Як *гічанік* картаграфуюцца ў нас. пп. 818 *г'ичн'ик*; 841 *г'ичал'н'ик*; 845, 847 *г'ичарн'ик*.

Як *каліўе* картаграфуюцца ў нас. п. 263 *кал'іўйе*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., у якіх ёсць заўвагі збіральнікаў аб ужывальнасці або значэнні картаграфуемых слоў, раскрываюцца ўсе адсылачныя знакі: 24 *картафл'ан'ик*; радзей — *бул'б'ёўн'ик*. 28 *бат'ёўе*. 47 *д'удк'и*. 64 *был'ін'н'ик*. 67 *бул'ён'н'ик*; радзей — *бул'б'ашн'ик*. 136 *бул'б'анка*. 152 *бул'бав'ён'н'ик*. 174 *бул'б'ан'ик*, *картафл'ан'ик*; часцей — *бул'б'ойн'ик*. 184 *бул'б'ойн'ик*; пераважае *бул'б'ан'ик*. 198 *бул'б'ёўн'ик*; зрэдку — *картафл'ан'ик*. 210 *бул'эшн'ик*. 215 *бул'ёўн'ик*. 217 *бул'б'ак*. 231 *бал'іўк'и*. 245 *кал'іўн'ик*, а на *кал'іўн'ику* *л'іс'ц'а* — *бул'б'эшн'ик*. 249 *бул'б'ойн'ик*; зрэдку ўжываецца *картахл'ан'н'ик*. 257 *бул'б'ан'н'е*. 269 *бул'б'ён'н'е*. 282 *бат'ёўйа*. 311 *бул'б'ан'ик* — лісця; *бул'б'ойн'ик* — усё сцябло. 323 *бул'б'оййа*. 329 *ц'ац'іўн'ик*. 342 *бул'б'овашн'ик*. 346 *бул'б'ан'иско*. 348 *картафл'иска*. 350 *картафл'иска*. 364 *бул'б'ан'иска*. 387 *картопл'иска*. 456 *картафл'ан'иско* — як пасохне; *картафл'ён'о* — як зялёнае. 460 *ц'аўн'а*. 497 *ц'ав'ина*. 503 *ц'аўйе*. 523 Для лісця бульбы няма асобнай назвы; лісце разам са сцяблом называецца *картапл'ан'ик*, *бул'б'ойн'ик*. 548 *бул'ёўн'ик*, *бул'эшн'ик*. 564 *бат'ва*. 565 *кал'і'в'ашн'ик*. 599 *бул'б'ан'ишн'ик*. 617 *ц'ац'ива*. 642 *ц'иц'ива*. 649 *ц'иц'ива*. 652 *мат'ін'н'е*. 664 *хмылын'н'е*. 675 *бул'вав'ёйка*. 678 *бул'вав'ёнка*. 683 *бул'б'ойн'ик*. 684 *бул'б'ов'иско*. 701 *стыб'ёл'л'е*. 713 *з'аў'іл'л'а*. 717 *д'иц'ал'л'е*. 724 *бад'ыл'л'е*. 727 *картоплыско*. 734

былына. 735 картопына. 740 лабуз'е. 749 бул'он'н'ик. 757 лап-
к'и. 761 был'ина. 766 бадыл'н'ик. 775 ц'аўйа. 801 ў'ичан'ик —
сцяблы бульбы. 803 стац'ійн'ик. 805 лобўз'іе. 826 ў'ичай — лісце
бульбы. 827 бац'в'ін'н'е. 921 картапл'ашн'ик. 936 батва. 950 кар-
тофлыско. 959 ўычка. 960 хмылына. 962 бёт'т'е. 964 бадыл'л'е
або был'йб. 966 лабўз'з'е. 967 б'ёл'іе. 968 бадыл'л'е. 970 лобус.
973 лабўз'н'ик. 986 картапл'ашн'ик. 989 картапл'ашн'ик. 999 кар-
тапл'ашн'ик. 1000 картапл'ашн'ик. 1001 картапл'ашн'ик. 1003 кар-
тапл'ашн'ик. 1018 бул'б'ан'ик, кал'ійн'ик, картапл'ан'ик; кал'ійн'ик —
ужываецца часцей. 1025 кал'іййан'ик.

Карта № 282

НАЗВЫ СЦЯБЛОЎ І ЛІСЦЯ БУРАКОЎ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 201:

«Як у вас называецца лісце:

б) буракоў: *націна, бацвінне, бурачнік..?*»

Пры картаграфаванні не ўлічваюцца фанетычныя асаблівасці, якія
не разыходзяцца з фанетычнай сістэмай гаворак (падваенне **н** у словах
бацвінне, бурачанне, націнне; вымаўленне **ш** замест **ч** у слове *бурачнік*
і некаторыя іншыя).

Аб'яднаны ў адпаведных знаках адзінкавыя словаўтваральныя ва-
рыянты ад картаграфуемых слоў. Пры картаграфаванні не ўлічваецца
месца націску ў словах. Увесь гэты матэрыял прыводзіцца ў камен-
тарых.

Як *бацвінне* картаграфуюцца ў нас. пп. 364, 419, 675, 676, 761 *ба-
ц'в'эн'е*; 608 *бац'в'ін'н'а*.

Як *батва* картаграфуецца ў нас. п. 649 *батва*.

Як *батойе* картаграфуецца ў нас. пп. 57 *батлойе*; 538 *батаўйа*.

Як *буракавене* картаграфуюцца ў нас. пп. 668 *буракав'ен'о*; 665
бураковын'е; 651, 652, 655, 656, 663, 686, 688, 763, 960 *бураков'і(ы)н'-
н'е*; 722 *бураков'ен'н'е*.

Як *бурачкавене* картаграфуюцца ў нас. пп. 410 *бурачкав'ін'а*; 732
збурак'ивчэн'н'е.

Як *бурачанне* картаграфуюцца ў нас. пп. 349 *бурачан'н'е*; 424 *бура-
чйан'о*; 658, 731, 736 *бурачын'н'е*; 676, 681, 682, 684, 720, 721, 947 *бура-
чэн'е*.

Як *гічанне* картаграфуюцца ў нас. пп. 441, 443, 447 *ў'ичан'н'о*; 810,
968 *ў'ичов'ін'іе*.

Як *гічойе* картаграфуецца ў нас. п. 393 *ў'ичоййа*.

Як *цяцойе* картаграфуюцца ў нас. пп. 195, 409 *ц'иц'іййб*; 367, 371,
ц'ац'ів'е; 387 *ц'иц'еййа*.

Як *цяўнік* картаграфуецца ў нас. пп. 480, 482 *ц'аўн'ік*.

У матэрыялах наступных нас. пп. пры словах *націна, націнне* ёсць
словы *бураковая, бурачная* і некаторыя іншыя: 1 *нац'іна бураковайа*.

65 нац'іна ад буракóў. 74 бурáчнайа нац'іна. 459 нац'іна буракóў. 614 нац'іна буракóў. 933 нац'іна буракóў.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., у якіх ёсць заўвагі збіральнікаў адносна ўжывальнасці або значэння картаграфуемых слоў, раскрываюцца адсылачныя знакі: 17 батóўк'і. 29 бурáчн'ішча. 65 батóўіе — як вырвуць; а як расце — бац'в'ін'н'е, нац'іна ад буракóў. 67 батóўн'ік, гавораць і бац'в'ін'н'е, бурáшн'ік. 69 бац'в'ін'н'е, батóўіе; рэдка — нац'ін'н'е. 87 бац'в'ін'н'е — часцей; бурáчн'ік — рэдка. 88 бурáчн'ік — часцей; б'іл'н'ік. 89 бурáшн'ік; рэдка — нац'іна. 91 бурáчн'ік; вараны бурак — бац'в'ін'н'а. 104 батóўіе — сырое; бац'в'ін'н'е — зваранае. 125 батóўн'ік. 126 бурáшн'ік; рэдка — нац'іна. 137 лашб'ак'і. 148 бац'в'ін'ік; часцей ужываецца бурáчн'ік. 150 бурáчн'ік, нац'іна — ужываюцца паралельна. 152 ламб'ак'і буракóў. 184 бурáчн'ік; рэдка ўжываецца бац'в'ін'н'а. 186 бац'в'ін'н'а; моладзь гаворыць бурáчн'ік. 196 ц'ац'іўіе — лісце; бац'в'ін'н'е — сцябло бурака без лісця. 200 бац'в'ін'н'е — лісце і сцяблы разам, самі лісты называюцца — ц'ац'іўіе. 202 ц'ац'іўіа — лісце, бац'в'ін'н'а — сцяблы. 233 кáл'іўіе. 243 бурáчн'ік; вараць батóўіа. 246 вáрыва. 248 вáрава. 249 Часцей за ўсё гавораць вáрава; рэдка — бурáчн'ік, бац'в'ін'н'е, нац'іна. 254 вáрыва. 261 буракóўн'ік. 264 бурáшн'ік — часцей; бац'в'ін'н'е. 270 варóўн'ік. 275 вáрыва ў нас зав'уц' ц'і бац'в'ін'н'а. 278 вáрыва. 279 вáрыва. 281 буракóўн'ік. 282 нац'ін'нэ — агульная назва; бац'в'ін'н'а. 291 вáрава. 298 св'акóл'н'ік. 303 батóўн'ік. 305 бац'в'ін'н'а — маладое, батóўіе — старое лісце. 307 батóўн'ік. 348 бац'в'ін'іска. 353 бац'в'ін'ішча. 354 ц'ец'ев'ён'н'е. 361 ц'іц'ав'ён'н'е. 370 бурáчышча. 376 бац'в'ін'н'іско. 377 ц'іц'ав'ён'о. 384 бац'в'ін'іско. 386 бац'в'ін'ішчо. 396 бац'в'ін'н'е; старэйшыя гавораць ў'ічáн'о. 407 бурáчн'ік — сустракаецца рэдка; ў'ічáн'о. 413 бурачáн'ішчо. 417 бац'в'ін'іско. 427 ў'ічаны. 452 ў'ічаны. 454 бурáчнайо л'іс'ц'о. 455 бурачв'áн'ік. 458 бурач'іó. 490 ц'ав'іна. 494 ц'áўіа. 503 ў'ічка. 509 бурáчн'ік; маладое лісце — бац'в'ін'н'а. 536 бурáчн'ік; часцей — бац'в'ін'н'е. 539 бац'в'ін'н'а; радзей — бурáчн'ік. 546 вáрыва. 550 бац'в'ін'н'е — для свіней; вáрыва — для сябе; нац'іна — лісце ўсёй гародніны. 553 вáрыва. 569 кал'іўіа. 573 кал'іўіа. 579 бац'в'ін'н'е; рэдка — нац'іна. 628 бурáшн'ік, бац'в'ін'н'а, буракóўн'ік, нац'іна — бурáшныя л'істы. 643 буракóўн'ік, св'акóл'н'ік. 645 быракóўн'ік, св'акóл'н'ік. 647 быракóўн'ік, св'акóл'н'ік. 667 ў'ічаны. 670 бац'в'ін'ішчо. 671 бурачкав'ён'іско. 672 ботв'ін'е, боц'в'ін'е, бурач'іён'е; часцей за ўсё — бурач'ён'е. 699 ў'іче. 701 ў'ічце. 705 бац'в'ін'ішчо. 711 бац'в'ін'ішча. 714 бурáчн'іско. 726 бадéл'л'е, хмел'іна. 729 ўáн'н'е — лісце ад буракоў. 731 нат'іна — часцей; бурач'ін'е. 738 ўéчка. 740 ўычкы. 751 бац'в'ін'іско. 762 бурак'в'ін'н'ік — часцей; бот'в'ін'н'ік. 767 буракóўнык. 778 ў'іц'іё. 785 ў'ічка. 793 буракóвайе л'іс'ц'іе. 795 ў'ічáн'н'ік. 825 бац'в'ін'н'е — маладое лісце, бурáчн'ік — старое лісце. 831 ў'іц'іўн'ік. 958 ў'ічка. 988 бац'в'ін'н'е; рэдка — бурáчн'ік. 993 ў'ічáрн'ік.

НАЗВЫ ПЛОСКУНЯЎ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 202:

«Як у вас называецца: *пласкѡнне, пласканіна, пласкуны, замáшкі, браніцы, маніцы...*?»

У сувязі з тым, што асноўнай тэмай карты з'яўляюцца назвы мужчынскай асобіны канпель, адводзяцца ад картаграфавання словы, якія абазначаюць жаночую асобіну канпель.

У частцы адказаў прыводзіцца агульная назва каноплі, а таму знак на карце адсутнічае ў наступных нас. пп.: 19, 141, 142, 159, 192, 533, 693, 714, 792, 812, 866.

Знак не ставіцца і ў тым выпадку, калі ў матэрыялах ёсць заўвагі: «не ўжываецца», «канпель не сеюць» і да іх падобныя: 92, 162, 171, 306, 382, 394, 407, 411, 418, 659, 660, 663, 664, 665, 666, 667, 671, 673, 680, 681, 682, 687, 694, 695, 698, 700, 703, 729, 732, 749, 807, 947, 952, 960.

Як *плѡскуні* картаграфуюцца ў нас. пп. 724, 738, 741, 760, 768, 770, 776, 794, 961, 963, 964, 967 *плѡскуны*; 892, 894, 905, 914, 923, 926, 927, 929, 930, 931, 933, 935, 938, 940, 942, 987 *плѡсканні*; 931 *плѡскадні*.

Як *пѡсканні* картаграфуюцца ў нас. пп. 550, 932 *пѡскан'у*; 583 *пáс-кан'н'у*; 596, 617 *пѡскадн'у*.

Як *пласкѡні* картаграфуюцца ў нас. пп. 23, 117, 139, 140, 153, 169, 199, 206, 216, 226, 231, 235, 275, 278, 281, 884, 896, 897, 900, 985 *пласкѡн'н'у*; 512, 860 *пласкѡн'н'у*.

Як *пласкуні* картаграфуюцца ў нас. пп. 96, 102, 237, 258, 260, 271 *пласкан'н'у*; 349, 351, 353, 354, 360, 391, 405, 409, 413, 414, 415, 416, 420, 422, 441, 450, 454, 456, 458, 461, 497, 505, 560, 566, 639, 652, 657, 670, 676, 677, 683, 686, 689, 696, 705, 707, 708, 721, 726, 727, 730, 731, 734, 735, 737, 739, 744, 746, 762, 763, 764, 767, 768, 769, 771, 772, 773, 775, 780, 785, 793, 802, 803, 814, 821, 863, 871, 872, 908, 913, 962, 988, 1009, 1013, 1016, 1027 *пласкуны*; 447, 817, 837 *пласкѡны*; 535, 965 *пл'аскуны*; 701 *пласкунѡ*; 658 *пл'искунѡ*.

Як *паскані* картаграфуюцца ў нас. пп. 125, 128, 129, 133, 259, 290, 297, 305, 308, 624, 647 *паскан'н'у*; 311, 641 *паскадн'у*, 121, 292 *п'искан'у*; 644 *пыск'ин'н'у*.

Як *паскѡні* картаграфуюцца ў нас. пп. 294, 319, 322 *паскан'н'у*; 326, 327, 576, 588, 606, 615, 643, 645 *паскан'у*.

Як *пласкѡнне* картаграфуецца ў нас. п. 26 *плыскан'а*.

Як *пласкання* картаграфуецца ў нас. пп. 88, 90 *пласкан'н'о*.

Як *плѡскунь* картаграфуецца ў нас. пп. 388, 787 *пласкѡн'*.

Як *выбѡранцы* картаграфуецца ў нас. пп. 393, 401 *выб'ирн'ицы*; 404 *выб'ирын'ицы*.

У матэрыялах даюцца заўвагі аўтараў адказаў адносна картаграфуемых слоў.

У адказах наступных нас. пп. ёсць заўвагі аб тым, што картаграфуемыя словы абазначаюць назву тых канпель, якія «не маюць семя»,

«пустыя»: 13, 25, 30, 34, 65, 66, 67, 71, 78, 118, 139, 140, 158, 208, 210, 212, 227, 243, 248, 278, 279, 296, 298, 302, 350, 359, 379, 477, 510, 617, 624, 704, 748, 752, 756, 763, 773, 785, 795, 797, 798, 799, 800, 804, 806, 810, 814, 815, 826, 827, 828, 829, 830, 833, 835, 837, 841, 849, 857, 869, 870, 871, 882, 885, 886, 889, 953, 980, 982, 989, 991, 995, 996, 1002, 1012, 1013, 1025, 1027.

У адказах наступных нас. пп. прыводзяцца заўвагі, што картаграфуемыя словы абазначаюць назву тых канапель, якія «раней выпяваюць», «выбіраюцца раней», «сухія»: 20, 36, 47, 49, 62, 64, 79, 87, 93, 101, 126, 193, 197, 229, 235, 239, 245, 247, 253, 269, 275, 276, 287, 300, 347, 348, 351, 352, 358, 362, 366, 372, 373, 383, 385, 392, 397, 400, 401, 516, 522, 668, 672, 676, 678, 727, 730, 760, 762, 764, 770, 781, 791, 805, 808, 821, 832, 874, 877, 888, 954, 964, 967, 970, 972, 977, 1021.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў адносна ўжывальнасці картаграфуемых слоў, раскрываюцца адсылачныя знакі: **5** *мачылка*. **54** *пласкóт'е*. **68** *чурнухá, йина́ н'и выб'ёл'ивайицца*. **69** *б'илухú ран'ей выб'ирайуц'*; *йак пасц'ёл'уц', тады завуц' чарнухá*. **70** *б'алух'и йёс'ли б'елыйи, йёс'ли чорныйи — чарнух'и*. **72** *үалав'ён'ник*. **119** *м'иканк'и б'ис с'им'ан*. **140** *пласкóн'ни* — без насення; *чарнух'и* — тое ж, сінонімы; *пласкóн'ни* — ужываецца часцей. **166** *выб'ирал'ник'и*. **222** *пласкóн'не* — больш; *ман'ицы, бран'ицы*. **227** *чарнашы*. **230** *б'елух'и* — у каноплях, а хто-небудзь гаворыць *пласкóн'не*. **259** *чарнашы*. **290** *з'ел'анк'и*. **297** *чарнашы*. **299** *чарнашы*. **305** *з'ел'анк'и*. **341** *выб'ирк'и*; сустракаецца слова *бран'ицы*. **350** *пластухá*. **356** *пласку́ха*. **357** *пласку́а*. **399** *пласку́ха*. **402** *пласкухá*. **403** *браныйа канóпл'и*. **419** *плашчүа*. **423** *наплайк'и*. **424** *курáйк'и*. **426** *канапл'ица*. **428** *выб'ирк'и*; радзей — *пласкóн'и*. **438** *п'арв'анц'и*. **439** *пласкóн'ник*. **445** *плóскун'* — не дае семя, *бран'ицы* — *плóскун'* *тол'к'и* *вырвана з з'амл'и*. **487** *бран'ицы*; *плóскун'и* — *с'ц'ортыйа бран'ицы*. **491** *бран'ицы*; *йак сатрүц', кáжуц' пласкóн'а*. **508** *выб'иранк'и*; *плóскан'не* — *пал'ажáлыйа выб'иранк'и*. **512** *выб'аранк'и*; *апрацаваныя выб'аранк'и* — *пласкүн'ни*. **513** *выб'иранк'и*; *ак сатрүц' — плóскун'и*. **516** *выб'иранк'и* — *ран'ей с'п'ейуц'*; *пласкóн'не* — *с'ц'ортыйа выб'иранк'и*. **517** *выб'иранк'и*, *плóскун'и* — *с'ц'ортыйа выб'иранк'и*. **523** *выб'иранк'и*, *а кал'и мóчуц' — плóскун'и*. **524** *выб'еранк'и*, *плóскун'и* — *выб'еранк'и ц'ортыйа*. **562** *з'ел'анк'и* — *з'ал'оныйа*; *плóскан'не* — *кал'и б'арүц' канóпл'и с'п'елыйа*; *пласкóн'не* — *валакнó з'ел'анкóй*. **573** *з'ил'анк'и*. **583** *паскóн'ник*. **661** *пласку́а*. **676** *күралк'и*. **685** *пласкухá*. **692** *пласкухá*. **742** *плашчу́а*. **743** *пласку́ха*. **746** *пл'уск'и*. **747** *пласку́х'и*. **750** *канóпл'и үлух'ийе*, *б'ес с'ёмйа*. **751** *с'ин'айа канапл'а*. **752** *пласкóн'не* — *каноплі без насення*; *с'ин'ийе канóпл'и*. **755** *үлух'ийе канóпл'и*. **796** *м'ашк'и*. **901** *пласкүшы*. **942** *плóскун'ни* — *калі пасцелены і выляжаць*; *замáшк'и* — *калі яшчэ растуць*.

Карта складзена на матэрыяле пытання № 203:

«Як у вас называецца... *навоз, гной...*?»

Фанетычныя варыянты слова *гной*: *гно́й, гну́ой, гну́й, гну́й, гну́й, гну́й, гну́й* і г. д. і *навоз* не картаграфуюцца. Не картаграфуюцца адказы: *удабрэньне* — нас. пп. 300, 484, *гумно* — 339, *торп* — 477.

У нас. пп. 175, 392, 474, 768, 846 картаграфуецца слова *гно́й* на аснове запісаў: *гно́й* (навоз), бо слова ў дужках з'яўляецца тлумачэннем да слова *гно́й*.

Змешчаны аднолькавыя заўвагі збіральнікаў аб ужыванні гною ці навозу: *гно́й* возяць на поле — нас. пп. 245, 275, 338, 349, 375, 378, 379, 529; вывозяць з хлява — нас. пп. 246, 247, 248, 387; возяць *гно́й* — нас. пп. 149, 372, 383, 389, 445, 457, 490, 844, 942, 1004; *гно́й* угнойвае зямлю — нас. п. 380; *навоз/гно́й* (чым угнойваюць глебу), разбіваць на полі *гно́й* — нас. пп. 347, 385; *гно́й* у хляве — нас. п. 418; *навоз* возяць на поле — нас. п. 343.

Пры наяўнасці заўваг збіральнікаў матэрыял змяшчаецца ў каментарыях: 6 *гно́й*; рэдка — *навоз*. 23 *гно́й*; *навоз* — вельмі рэдка. 24 *гно́й*; радзей — *навоз*. 42 *гно́й* — чыста па-беларуску; *навоз* — па-руску. 51 *гно́й* (да польскага «уборн'ик» — каровін навоз). 55 *навоз*, *гно́й*; у большасці ўжываецца першае слова. 57 *гно́й*; *навоз* — цяпер ужываецца часцей. 65 *гно́й*; *навоз* — рэдка. 73 *навоз* — рэдка; часцей гавораць *гно́й*. 74 *гно́й*, *навоз*; *гно́й* — старэйшае слова. 75 *гно́й*, *навоз*, але часцей *гно́й* кажуць. 78 *гно́й* або *навоз*; часцей ужываецца слова *гно́й*. 83 *навоз* — часцей; *гно́й*. 87 *бал'шынство заву́ц' навозам*, а хто і *гно́й*. 94 *гно́й*; і *навозым складайу́ц' по́л'е, йёта адно́*. 98 *навоз* і *гно́й*; *бол'ш* і *час'ц'ей гавору́ц' навоз* — *йёта бы́тта прыл'ичн'ей*. 101, 106 *навоз*; *гно́й* — рэдка. 111 *навоз*; *гно́й* — амаль не ўжываецца. 121 *бол'шы навоз гавору́ц'*; *гно́й*. 126 *навоз*; *гно́й* — рэдка. 149 *гно́й* — гэта ўдабрэнне зямлі. 164 *гно́й* — ужываецца адно слова. 189 *навоз*; паралельна ўжываецца *гно́й*. 191 *на по́л'е выво́з'уц' гно́й*; *навоз* гавораць, але не ўсякі ведае, што гэта. 192 Зямлю ўдабраюць *навозам*; гавораць і *гно́й*. 193 *гно́й*; *навоз* — слова новае, ужываецца рэдка. 197 *гно́й*; кажуць і *навоз*. 204 *навоз*, *гно́й*; кажуць і так і гэтак; *гно́й* — *заўс'адых* (заўсёды). 209 *гно́й*; *навоз* — рэдка. 210 *гно́й*, *навоз*. 211 Толькі *гно́й* заву́ц'. 213 *гно́й*; *навоз* — рэдка. 216 *гно́й* часцей; *навоз*. 222 *гно́й* — часцей; *навоз*. 223 *гно́й*; *навоз* — радзей. 225 *гно́й*; *навоз* — менш кажуць. 227 *навоз* і *гно́й*; *гавору́ц'*, *йак хто хоча*. 229 *гно́й* — больш; *навоз*. 230 *гно́й* — больш. 244 *гно́й*; *по́л'а угно́йвайу́ц' навозам*, *гно́йем*. 249 *гно́й*, *навоз*; кажуць і так і гэтак. 253 Часцей ужываецца слова *гно́й*, але можна пачуць і *навоз*. 274 *гно́й*; *навоз* — рэдка. 276 *гно́й*; *навоз* — рэдка. 283 *гно́й*; *навоз* — рэдка. 289 *навоз*; часцей — *гно́й*. 296 *навоз*; *гно́й* — *рётка*. 298 *гно́й* — больш; *навоз* — па-гарадскаму. 302 *гно́й* — больш; *навоз*. 311 *навоз*; *гно́й* — больш пашырана. 313 *гно́й*, *навоз*; *бал'шынство гаво́-*

руц' үной. 314 үной, навóс. 326 үной, навóз — ужываюцца паралельна. 343 навóз вóз'ац' на пól'е; навóз, үной. 347 үной; кóнск'и үной. 404 үной; навóз — рэдка. 431 навóс (запісана ад старога чалавека, які часта адыходзіў на промыслы). 434 үной, але скоро ўсе будуць гаварыць навóз. 444 гавораць і навóз і үной. 463, 464 үной — часцей; навóс. 479 үной; радзей — навóз. 481 навóс, үнóй — ужываюцца паралельна. 492 үнóй и навóз — аднó й тóйа. 498 үнуóй; радзей — навóс. 502 үнóй — па-прастóму. 504 үной; радзей навóз. 509 үной, навóс; үной — усе гавораць, могуць цяпер сказаць і навóз. 511 үной, навóс; кажуць цяпер і навóз, але гэта па-руску. 517 үной; цяпер — навóз. 521 үной; навóз — радзей. 529 үной; навóс — вельмі рэдка. 548 навоз; үной — часцей. 550 үной; навóз — рэдка. 578 үной — гавораць усе; навóс. 586, 593 үной — часцей; навóз — радзей. 596 үной; навóз — рускае слова. 601 үной; навóз — рускае слова. 617 үной; радзей сустракаецца і навóз; часцей жа ў быце — үной. 628 үной, навóз; час'ц'ей үавóруц' үной. 642 үной, навóз; час'ц'ей үавóруц' үной. 643 үной; навóс — рэдка. 716 үной; слова навóз ужываецца вельмі мала. 722 үнуóй; навóз — рэдка. 745 үнóй — усе людзі кажуць. 778 Часцей гавораць үнóй, але кажуць і навóз. 779 Часцей гавораць үной, але калі-небудзь ужываюць і навóз. 784 үной; навóз ведаюць як новае слова. 791 үнóй; навóс — рэдка. 814, 820, 825 үной; навóс — рэдка. 831 үнóй; навóз — вельмі рэдка. 850 үной; навóз — рэдка. 866 настóй, навóз. 871 үнóй; навóз — рэдка. 886 кажуць навóз и үнуóй. 894 үной — часцей; навóз — рускае слова. 910 усе кажуць үной; навóз — рэдка. 911 үной — пашырана; навóз. 913 навóз; үной — называюць усе старыя. 938 үной; выкідаецца үной з аўчарніка. 940 үной; гавораць і навóз. 969 үнóй; навóз — рэдка.

Карта № 285

НАЗВЫ РАСКЛАДКІ СНАПОЎ ДЛЯ МАЛАЦЬБЫ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 204:

«Як называецца раскладка снапоў перад малацьбой: пасáд, пасцёл'..?»

Для абазначэння адзінкавых лексічных варыянтаў ставіцца крыжык: у нас. пп. 2 пѣстац'. 22 пóстац'. 45 клѣдн'á. 74 клат. 91 прут. 93 клат, кладь. 226 стѣрѣнá. 238 старанá. 242 старанá. 253 рад. 301 крух, рат. 367 паклáд. 369 б'йтка. 370 паклáд. 372 паклáд. 373 б'йтка. 378 паклáт. 426 старанá. 447 старанá. 457 пасáц'. 562 пл'итá. 620 кр'ѣс'ц'ик'и. 652 засторóнок. 673 б'йтка. 680 сторонá. 726 сторонá. 729 рад. 736 сторонá. 757 радóк. 759 рад. 763 пом'уст. 796 рад. 797 росклáдт. 799 сат (тры садá змо-лоц'и́й). 801 пйáтро. 809 расклáдка. 837 рад. 839 ста́йк'и. 842 ста́йка. 859 рад, вóс'ец. 962 струц'и. 973 пров'и́ца. 1005 прост (поклáдку на прóст). 1018 расклáдка. 1022 с'ц'ел'. 1026 рас-клáдка.

Для назви раскладкі снапоў для малацьбы не цэпам, а малатарняй ужываюцца свае лексічныя варыянты, якія не ўлічваюцца пры картаграфаванні, але прыводзяцца ў каментарыях: 17, 43, 48, 113, 133, 154, 166, 179, 186, 195, 428, 523, 842 *стаўка*; 839 *стаўк'и*; 523 *схотка*; 562 *кап'ак*.

У матэрыялах часта прыводзяцца заўвагі збіральнікаў адносна таго ці іншага варыянта, а таксама тлумачэнні носьбітаў пэўнай гаворкі. У адных выпадках даюцца тлумачэнні адносна колькасці снапоў: у «пасадзе», «пасцелі» і г. д. 73 *пасат* — 60 і больш снапоў. 204 *пасат* — *малац'іл'и ў вós'иц'и ў чат'іры снапы*. 302 *пысат*, *пас'ц'эл'* — ад 5 да 50 снапоў. 379 *пасат клад'уц' на з'és'ац' снапоў, а пóтым малóц'ац'*. 405 *пасат* — абавязкова 10 снапоў. 413 *пасат* — 10 снапоў. 424 *пасат* — 10 снапоў. 636 *пысэд* — *йак сыб'ирайуцца мылац'іц'*, *ны так'у р'адкóм рас'с'ц'ілаіуц' снапы* — *сóтн'у, з'в'е и бол'ш'и б'іуц' цыпáм'и*. 678 *падцёпок* — *раскладáйут на ток з'és'ац' снапоў*. 687 *падц'ёпок* — жыта 6—8 снапоў, аўса — 8—10 снапоў. 701 *пост'іл'* — 4 снапы. 706 *пасат* — *з'és'ац' снапоў*. 750 *пасэд* — 10 снапоў. 805 *полож'іў н'ёрвуйу посáду, там н'йац', шes'ц' сноп'у*.

У іншых выпадках, як відаць з заўваг, ужыванне пэўнай назвы для раскладкі снапоў перад малацьбой залежыць ад культуры, якая малоціцца: 47 *пасэд*; калі малоціцца віка ці гарох — *пас'ц'эл'*. 196 *пасэд*; калі гарох — *пас'ц'эл'*, *пас'ц'эл'а*. 265 *пасат*; *пас'ц'эл'* — з гароху. 269 *пасэд* — жыта, ячмень, авёс, пшаніца; *пас'ц'эл'* — для бобу і гароху. 508 *пасат пасаг'іц' снапоў, а ўрэчку — наслац' пас'ц'эл'*. 516 *снапы нас'ц'ілаіуц' на пасат*; *үарóх клад'уц' на пас'ц'эл'*. 521 *пасэд* — для жыта, пшаніцы; *пас'ц'эл'* — для гароху. 579 *пэсэд*; *пас'ц'эл'* — толькі для грэчкі.

Ужыванне таго ці іншага лексічнага варыянта залежыць і ад іншых прычын: 62 Перад малацьбой — *пасэд*; калі змалоціш снапы, то салому пасцелюць — *пас'ц'эл'*. 214 *пасат*; *н'ерамалóт* другі раз сцелюць — *пас'ц'эл'* (пабітая салома). 238 *пасат*; з аднаго боку — *старанá*. 308 Дзве *пас'ц'эл'и* — *пасэд*. 362 *пас'ц'эл'* — *пасланья снапы для малацьбы*; *пасат* — *вымалачанья насланья снапы*. 693 Калі малацілі цапамі, клалі жыта ў *пуст'іл'*. Як змалоцяць 2—3 *пасцелі*, то згортваюць збожжа — гэта называецца *пудц'іпок*.

У матэрыялах часта даюцца тлумачэнні, як робяцца пасад, пасцель і інш.: 206 *пас'ц'эл'* — размешчаныя ў некалькі радоў снапы на гліняным палу. 227 *пасат* — два рады снапоў каласамі ўнутр; *бок* — адзін рад; *змалац'іў два пасáды и бок*. 238 *пасат*; з аднаго боку — *старанá*. 298 *пасат*, *пас'ц'эл'* — раскладка снапоў эліпсам перад малацьбой. 562 *пл'итá* — рад камлямі ў адзін і рад камлямі ў другі бок. 632 *пысэд* — *снапы лóжуц' үузóм*. 642 *пысэд* — *лóжуць ны үумн'е: ум'эста мак'ушк'и клад'уц', камл'і — роз'*. 683 *подт'іпок залож'іў, а ў сторóн'у — пост'іл'*. 729 *пост'іл'*; *у старан'е йак складáйуц', тó аз'ін рад на ўс'у старан'у*. У нас. пп. 242 і 447 прыводзяцца назвы *пасад* і *старана*, але не даецца тлумачэння, у якім значэнні выступае кожнае слова: 242 *змалац'іл'и пасат снапоў або старан'у*; 447 *змалац'іл'и аз'ін пасат и старан'у*.

У некоторых гаворках раскладка снапоў перад малацьбой не мае спецыяльнай назвы (на карце такія выпадкі памечаны зорачкай): 182 *с'ц'эл'уц' на ток*. 207 *снапы раскладайуц' на ток*. 220 *ран'ей клал'и на ток снапы*. 244 *снапы с'ц'эл'уц' на ток*. 327 *кладуц' на ток*. 335 *пысаз'іў на ток*. 380 Кажуць — *расклас'ц'и снапы*. 571 *на ток*. 578 *с'ц'эл'уц' на ток*. 716 *расклал'и снопы*. 728 *разложэты снопы н'эрад малац'ббй*. 766 *снопы кладут на ток*. 768 *кладуц' на ток*. 769 *разслаў снопы на ток*. 775 *сныпы с'ц'эл'уц' на ток*. 821 *налажыл'и снапоў*. 853 *расстав'иц' снапы*. 958 *пакласты снопы*. 963 *на пом'іст*. 964 Кладуць па 3—4 снапы (назвы няма). 966 Калі малоцяць, то кладуць толькі 2 снапы (назвы няма). 968 *змолат'іў н'ёскол'ко снопоў*. 971 Тут па два снапы малоцяць. 975 *малацілі, не садзячы ў паса́д, а падкідаючы па 1—2 снапы* (964, 976 *па́ра ад таўо, што лажыл'и па два снапы*). 977 *ложац' чатыры снапы*. 993 *молот'ат' по чотыр'и снопы*.

У матэрыялах часта сустракаюцца паметы аб ужыванні адзначаных лексічных варыянтаў даўней або старымі людзьмі: 6 *пас'ц'эл' — с'ц'ал'іл'и даўн'ей*. 30 *пас'ц'эл' — гаварыл'и даўн'ей*. 70 *пас'ц'эл' — гаварылі раней*. 71 *паса́д — гавораць старыя*. 129 *пасат — гаварылі даўно*. 475 Раскладка снапоў — *пас'ц'эл'*; вельмі рэдка гавораць старыя. 604 *пасат — гаварылі раней, калі малацілі ў гумнах*. 1002 *паса́д — цяпер мала ўжываецца*. 1025 *паса́д кал'іс казал'и*.

Адносна большай ці меншай ужывальнасці аднаго з адзначаных варыянтаў сустрэліся наступныя заўвагі: 213 *пасат, пас'ц'эл'*; *пасатка* — найбольш пашырана. 426 *пасат, пас'ц'эл'*; *сторонá* — часцей.

Карта № 286

НАЗВЫ МАЛОЙ УКЛАДКІ СНАПОЎ У ПОЛІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 205:

«Малая ўкладка снапоў у полі: *капа́, ба́бка, мэ́тлік, крэ́ст, кучка, па́лукапак...* (нарысуеце)».

Для карты выкарыстан матэрыял, які адносіцца да назвы ўкладак снапоў, якія пастаўлены вертыкальна, каласамі ўгору і накрыты зверху адным снапом, як шапкай (іншы раз двума снапамі), перавярнутым уніз каласамі. У такіх укладках колькасць снапоў, як правіла, не перавышае 10 снапоў жыта (а ў некоторых матэрыялах адзначана 15—25 снапоў), 5—7 снапоў яравых.

На гэтай карце картаграфуюцца назвы малой укладкі снапоў жыта і матэрыял у каментарыях не прыводзіцца, а тыя матэрыялы, у якіх адзначаны назвы ўкладкі іншых збожжавых культур, падаюцца ў каментарыях і картаграфуюцца.

У тым выпадку, калі ў адказах было адзначана суіснаванне розных назваў малой укладкі снапоў у полі, усе яны адпаведнымі знакамі наносіцца на карту.

Фанетычныя асаблівасці на карце не адзначаюцца.

У нас. п. 181 як *мэндл'ик* картаграфуецца *мёл'н'ик* — 10 снапоў жыта.

Як *мѣндл'а* картаграфуюцца: *мы́дл'а* ў нас. пп. 43, 44, 404, 419, 451, 455, 456, 709; 750; *мѣдл'а* ў нас. пп. 462, 743; *мѣтл'а* ў нас. пп. 674, 710.

Як *мѣтл'ик* картаграфуюцца *мѣтал'* у нас. пп. 705, 708; *мы́дел'* 679; *мы́дл'ик* у нас. пп. 218, 219, 744; *мѣдл'ик* у нас. пп. 187, 189, 217, 437, 461, 463, 466, 489, 494, 496, 498, 499, 522, 524.

Як *мѣндл'и* картаграфуюцца *мѣдл'и* ў нас. пп. 82, 453, 457, 460, 490, 676, 746; *мы́дл'и* ў нас. пп. 192, 749; *мѣтл'и* ў нас. п. 439.

Як *з'ес'атк'и* картаграфуюцца *з'ес'атк'и́* ў нас. пп. 353, 378.

Як *л'ашка* картаграфуюцца *л'ѣшка* ў нас. пп. 698, 699.

Як *л'ашок* картаграфуюцца *л'ашок* у нас. пп. 685, 947.

Як *л'ашк'и* картаграфуюцца: *л'ашкы́* ў нас. пп. 666, 693, 736, 946; *л'ѣшк'и* ў нас. п. 659; *л'ашк'ѣ* ў нас. п. 701.

Адводзяцца ад картаграфавання словы *ба́бка* і *мѣдл'а*, таму што не адпавядаюць назве карты ў нас. пп.: **175** *ба́пка* — скіданы авёс. **258** *ба́пка* — 60 снапоў. **745** *мѣдл'а* — 21 сноп крыжыкам кладуць.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія абазначаны на карце адсылачным знакам: **1** *ба́пк'и* — ставяць жыта і пшаніцу. **2** *ба́бка, стайа́нк'и*. **3** Снапы ставяць толькі ў *ба́пк'и*. **6** *ба́бка* — 10 снапоў жыта, 6 снапоў пшаніцы. **11** *ба́пк'и* — ставяць ячмень. **18** *ба́пка* — 10 снапоў, ярыны — 5 снапоў. **24** *ба́пка* — 10 снапоў; пшаніцы, ячменю — 6 снапоў. **28** *ба́пка* — складаюцца снапы жыта, аўса, ячменю, пшаніцы. **34** *ба́пка* — 10 снапоў жыта, ярыны — 5 снапоў. **37** *ба́пка* — 10—15 снапоў жыта, 5—6 снапоў аўса. **38** *ба́пка* — 10 снапоў жыта, 5 снапоў ячменю. **39** *ба́пк'и* — жыта ставяць. **47** *ба́пка* — 10 снапоў жыта, 5 снапоў ярыны. **59** *ба́бка, стайа́нк'и*. **63** *ба́пк'и* — 15 снапоў. **64** *ба́пк'и* — 15—20 снапоў жыта. **65** *ба́пка* — 10—15 снапоў жыта, 6—10 снапоў аўса. **66** *ба́пка* — 10—15 снапоў. **67** *ба́пка* — 10—15 снапоў. **68** *ба́пка* — 10—15 снапоў. **70** *ба́пка* — 10 снапоў жыта ці ячменю, пшаніцы — 6 снапоў. **71** *ба́пка* — 10—15 снапоў жыта, ячменю — 5 снапоў. **73** *ба́пка* — 10—15 снапоў жыта, ярыну ў *казѣл* ставяць, 5 снапоў (тая ж форма, што і *бабкі*). **74** *ба́пка* — 10—15 снапоў жыта, 20—25 снапоў ячменю. **78** *ба́пка* — 15 снапоў жыта, ячменю. **82** *мѣдл'и, ба́пка* — 10 снапоў жыта, 5 снапоў ячменю або аўса. **83** *ба́пка* — жыта ставяць. **84** *ба́пк'и* — усякае збожжа ставяць. **85** *ба́пка* — 10—15 снапоў жыта, 6 снапоў яравых. **88** *ба́бка, стайа́нк'и*. **90** *стайа́нка*. **91** *стайа́нка* — 15 снапоў жыта. **95** *ба́пка* — жыта і авёс ставяць. **101** *ба́пка* — 10 снапоў жыта, ячменю — 6 снапоў, пшаніцы або аўса — 5 снапоў. **103** *ба́пка* — 30 снапоў. **105** *ба́пка* — 10 снапоў жыта, 5—6 снапоў яравога. **118** *ба́пка* — складаюць снапы ў полі; складаюць і ў *адо́нк'и*. **121** *ба́пк'и* — жыта ставяць. **125** *ба́пка* — 10 снапоў жыта, 6 снапоў яравых. **127** *ба́пка* — 10 снапоў жыта, 6 снапоў яравых. **128** *ба́пка* — 10 снапоў жыта, ячменю, аўса. **131** *ба́пка* — 5—6 снапоў. **133** *ба́пка* — 10 снапоў жыта, 6 снапоў яравога. **135** *ба́пка* — 10 снапоў жыта, 6 снапоў пшаніцы, ячменю. **136** *стайа́к*. **140** *ба́пк'и* — 10 снапоў жыта, тое ж самае і *ко́пка*, але радзей. **141** *ба́пка* — авёс ставяць. **145** *стайа́к'и́*. **149** *стайа́к'и́*. **152** *стайа́нк'и, стайа́чк'и* —

ставяць жыта; *кішэнь* або *кульша*. 155 *ба́нк'у* — ставяць жыта, ячмень, авёс. 170 *ме́ндл'а* — ставяць жыта, ячмень, пшаніцу. 173 *ме́ндл'и, ба́нк'и* — ужываюцца паралельна. 175 *ме́дл'ик* — 10 снапоў, састаўленыя пэўным парадкам; *ба́бка* — проста скіданы авёс. 179 *ме́ндл'ик* — складаюць жыта або пшаніцу па 10 снапоў. 189 *ба́нк'и* — складаюць жыта; *ме́дл'ик* — складаюць авёс. 191 *ба́нка* — 10 снапоў; *ме́тл'ик* — 7 снапоў. 198 *ба́нка* — 5 снапоў ячменю або аўса, 10 снапоў жыта; *ме́ндал'* — 10 снапоў; у большасці і *ме́ндал'* і *ба́бка* адно і тое ж. 204 *ме́ндл'ик'у* — 10 снапоў жыта, 5 снапоў ячменю або аўса. 205 *ме́ндл'и-к'и* — 10 снапоў; *хахлы* — 5—6 снапоў. 207 *ба́нк'и* — 10—15 снапоў жыта; ячмень ставяць у *ме́тл'ик'у* па 5 снапоў. 213 *ме́тл'ик'и* — авёс ставяць па 5—15 снапоў; жыта ставяць у *ба́нк'и*. 215 *ме́ндл'ик* — ставяць жыта або пшаніцу. 226 *ба́нка* — 10—15 снапоў. 235 *ба́нка* — ставяць жыта. 236 *ба́нка* — ставяць жыта. 238 *ба́нка* — ставяць жыта. 240 *ба́нка; шары* — ставяць два снапы, трэцім накрываюць. 241 *ба́нка* — укладка ўсіх збожжавых. 243 *ба́нка* — 10 снапоў жыта, 6 снапоў ячменю, аўса. 249 *ба́нка* — 15—20 снапоў; *шарк'і*. 250 *ба́нк'и* — 6 снапоў яравых; *ме́тл'ик'и* — 10—15 снапоў. 251 *ба́нка* — ставяць жыта, *ме́ндал'* — ставяць авёс. 253 *ба́нк'и* — ставяць жыта; ячмень, пшаніцу і авёс — у крыжыкі. 255 *ба́нка* — больш пашырана, *ме́тл'ик*. 264 *ба́нкъ* — 15—20 снапоў жыта. 266 *ба́нка* — 15 снапоў. 271 *ба́нка* — 10—15 снапоў, яравых — 5 снапоў. 273 *ба́нка* — 15 снапоў. 275 *шарка́м'и лóжац' йачм'ён', ав'ос*. 280 *ба́нка* — 10—15 снапоў. 283 *ба́нка* — 10—12 снапоў. 295 *ба́нк'и, стэ́йя́нк'и* — ставяць жыта, пшаніцу. 302 *ба́нка* — 4 снапы, а пятым накрываюць; бывае 15—20 снапоў. 305 *ба́нк'и* — 18—20 снапоў. 310 *ба́нка* — 20 снапоў. 311 *ба́нка* — 20 снапоў, складаюць жыта. 313 *ба́нка* — 21 сноп. 314 *ба́нка* — 10—20 снапоў. 315 *ба́нка* — 15—20 снапоў. 322 *ба́нка* — 15—20 снапоў. 331 *ба́нка* — 20—25 снапоў, накрываецца двума снапамі. 337 *ба́нк'и* — 20—25 снапоў, ставяць, як сыравата, а сухое ў копы складаюць. 349 *л'а́шк'и* — 12 снапоў; *з'ес'а́тк'и* — 10 снапоў. 359 *з'ас'а́так* — ставяцца жыта і пшаніца па 10 снапоў. 362 *з'ис'а́так* — ставяць жыта, авёс, ячмень. 374 *з'ис'а́так* — ставяць жыта, пшаніцу, ячмень, авёс. 377 *мы́гл'и* — 10 снапоў. 381 *ме́ндл'и* — у большасці выпадкаў ставяць яравыя па 12 снапоў; *з'ис'а́тк'и* — 10 снапоў жыта. 389 *стайа-к'і* — як высахнуць снапы. 397 *з'ас'а́так* — 10 снапоў; *ме́ндл'ик* — ставяць па 6 снапоў ячменю ці аўса. 406 *з'ис'а́так* — ставяць жыта, пшаніцу, ячмень і авёс. 444 *м'е́ндл'ик, з'адк'і* — 10 снапоў. 455 *мы́дл'а* — 15 снапоў; *ба́бка* — 10 снапоў. 456 *ба́нка* — 10 снапоў; *мы́дл'а* — 15 снапоў. 460 *ме́дл'и* — 15 снапоў. 462 *шурка* — 10 снапоў; *ме́дл'а* — 15 снапоў яравых. 465 *ба́нка* — 10—15 снапоў. 480 *ба́бка, ме́ндл'ик, ме́ндрык*. 487 *ме́ндык'и, м'е́ндрык'и* — 10 снапоў. 492 *ме́ндл'ик'и* — ставяць жыта; *ба́нк'и* — ставяць авёс па аднаму снапу. 503 *ба́нка* — жыта складаюць. 511 *ба́нк'и* — ставяць жыта. 520 *ба́бка, ме́ндрык*. 521 *ба́бка* — 10—15 снапоў, для аўса — 5 снапоў. 522 *ба́нк'и* — ставяць жыта; *ме́дл'ик'и* — ставяць ячмень і авёс. 523 *ба́бка* — 10 снапоў жыта, 4 снапы аўса, а пятым накрываюць. 524 *ба́нка* — 10—15

снапоў; *мёдл'ук*. 534 *ба́бка*, *мёндрык*. 535 *мёндрык*, *ба́пка* — 6—9 снапоў. 538 *ба́пка* — 15—20 снапоў. 539 *ба́бка* — 14 снапоў. 545 *ба́пка* — 10 снапоў яравых. 556 *абáбак* — 15 снапоў. 557 *ба́пка* — ставяць 6 снапоў і адзін наверх. 568 *ба́пк'у* — 20 снапоў. 586 *абáбка* — 15—30 снапоў. 604 *абáбак* — 10—25 снапоў. 611 *ба́бка* — 15—20 снапоў. 621 *ба́бык* — 10—20 снапоў. 622 *ба́бык* — 10—20 снапоў. 624 *ба́бка* — 15—20 снапоў. 647 *абáбак* — 15—20 снапоў. 649 *абáбак* — 10—20 снапоў. 666 *л'ашк'у* — 10 снапоў жыта. 694 *л'ашка* — 10—15 снапоў. 698 *л'ёшка* — 10—15 снапоў. 709 *мы́дл'а* — 10—12 снапоў. 718 *суслóн*. 722 *з'ес'атка* — 10 снапоў, а калі больш — *ба́бка*. 728 *л'ах'ё*. 736 *л'ашкы́* — 10 снапоў. 743 *шўрка* — 10 снапоў; *мёдл'а* — 15 снапоў яравога, 20 снапоў жыта. 745 *ба́бк'у* — жыта ставяць; *кўчк'у* — 10 снапоў. 746 *шўрка* — 10 снапоў; *мёдл'у* — 20 снапоў. 748 *ба́пк'у*, ужываюцца і *шўрк'у*, але радзей. 777 *ба́пка* — 10 снапоў; *мёндл'ук'у* — для ячменю і аўса. 782 *ма́гл'у*, *шурк'у*. 784 *ба́бка*, *ма́гл'у*. 802 *м'ёндрык*. 804 *з'ес'атун*. 805 *з'ес'атуны́*. 814 *м'ёндрык'у*. 816 *ба́пка* — ставяць жыта, авёс, ячмень. 828 *кучк'у*, а старыя называюць *ба́пка*. 853 *ставо́к* — некалькі снапоў. 858 *абáбк'у* — 20 снапоў. 870 *ба́пка* — 10 снапоў, *стайа́н*. 877 *з'адóк*. 884 *абáбак* — 20 снапоў. 941 *кўчк'у* — па некалькі снапоў, лён у кучкі ставяць. 950 *бл'ашка*. 983 *кўчка* — 5—7 снапоў. 997 *ба́бка*, *з'адóк*. 1009 *станк'у* — 10 снапоў. 1010 *ба́бка* — 4 снапы, а пятым накрываюць. 1013 *стайк'у*; *станк'у* — 10 снапоў. 1014 *ба́бка* — ставяць жыта, пшаніцу, авёс, ячмень. 1017 *ба́бка* — 4—5 снапоў.

Карта № 287

НАЗВЫ ПАДМОСТКАЎ ПАД СТОГ

Карта складзена на матэрыяле другога абзаца пытання № 206:

«Падмошкі для стога: *адóнак*, *адзёнак*, *сцэжар'е*, *стажар'е*».

Знак Н ставіцца ў тых выпадках, калі ёсць прамое ўказанне, што падсціл пад стог не робіцца.

У радзе пунктаў называецца толькі матэрыял, з якога робіцца падсціл. Магчыма падсціл тут не мае спецыяльнай назвы, але ў матэрыялах гэта не агаварваецца. Гэта мела месца ў наступных нас. пп.: *хвóраст* — 74, 127, 129, 163, 263, 379, 573; *хварóсц'а* — 136, 259, 313, 314, 338, 609; *хлут* — 133, 263, 550; *салóма* — 331; *прўц'уц'у(а)* — 127, 263, 277, 294, 315, 328, 331, 335; *в'ёц'уц'а(е)* — 280, 330, 331, *гал'л'ó* — 636, 573; *ал'ёш-н'ук* — 297.

Ніжэй прыводзяцца адзінкавыя назвы падмоштка пад стог, што картаграфуюцца адсылачнымі знакамі, заўвагі рознага характару, указваюцца словаўтваральныя і фанетычныя варыянты, якія аб'яднаны ў адным знаку: 5 *патклáтка*. 34 *патклáтка*. 56 *стры́йб*. 82 *патс'у'ылка* — на сухім месцы; *стажар'іе* — на балоце падкладаецца пад стог. 97 *прыклáдак*. 102 *патклáтка*. 181 *палáтк'у*. 274 *стал'у́у*. 308

рыштава́н'н'е. 311 *стал'уу'и*. 386 *мост*. 564 *адóнак* — у стога; *ста́-жарн'ик* — у скірды. 617 *сты́у́ар'я*, *падо́н'а* — у скірды з дзерава. 633 *пало́к*. 650 *рыштава́н'н'е*, *каз'у́л'к'и*. 652 *рышт*. 695 *рыштава́н'н'е*. 713 *пок*. 714 *пот* — у стога; *пол* — з дрэва ў скірды. 762 падмосткі для стога — *ста́жар*; падмосткі для снапоў — *подо́к*. 963 *пудо́к* — для снапоў; *ста́тэжа*. 976 *под* — пад жыта.

Як *адонак* картаграфуюцца: *аз'о́нак*—309, 350, 355, 356, 376, 481, 484, 485, 486, 487, 488, 491, 492, 498, 501, 502, 522, 526, 528, 529, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 774, 778, 779, 781, 787, 789, 792, 800, 802, 806, 810, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 823, 824, 825, 826, 828, 829, 830, 831, 832, 834, 836, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 851, 853, 876, 880, 882, 883, 885, 887, 888, 889, 890, 891, 902, 907, 908, 909, 910, 912, 913, 914, 915, 917, 918, 919, 920, 922, 969, 972, 979, 980, 983, 985, 986, 987, 988, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1007, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1014, 1018, 1019, 1021, 1022, 1023, 1024, 1025, 1026, 1027; *адо́нк'и*—250, 858; *аз'е́н'н'е*—864, 877; *з'е́н'н'а*—886; *падо́н'н'е*—582, 608, 617; *до́нак*—631, 797; *адо́н'ишча*—598; *до́н'н'е*—624; *падо́нок*—388, 676, 729, 730; *под'о́нок*—989; *аде́нок*—968, 976; *падо́н'н'а*—296, 300, 317, 337; *адо́н'н'е(а)*—115, 166, 220, 229, 234, 236, 237, 239, 244, 245, 247, 249, 253, 256, 257, 289, 504, 514, 519; *падо́н'н'ик*—340; *паз'е́н'н'о*—413; *дно*—420; *ад'о́лак*—564, 568, 580, 581, 582; *адо́нык*—630.

Як *стажар'іе* картаграфуюцца: *стажа́рн'а*—6, 7, 11, 13, 14, 16, 24, 30, 33, 34, 38, 51, 56, 63, 64, 66, 73, 77, 84, 99, 132, 155, 160, 184, 195, 216, 218, 219, 225, 463, 465, 471, 472, 478, 505, 506, 509, 520; *с'ц'е^ажа́р'е*—391, 395, 400, 438, 445, 448, 457, 458, 461, 468, 473, 477, 480, 482, 491, 494, 496, 497, 499, 500, 503, 514, 569, 603, 620, 621, 646; *стажа́рка*—8, 9, 12, 21, 22, 188; *с'ц'ежи(а)р*—359, 373, 374, 377, 400, 506, 508, 512, 517, 526, 533, 566, 568, 667, 670, 671, 675, 677, 678, 679, 680, 683, 709, 718, 745, 746, 748, 750, 751, 752, 753, 755, 756, 757, 758, 766, 780, 793, 816, 825, 872, 907; *стажа́р'ий*—243; *ста(ѳ)жа́(у)р*—107, 153, 205, 396, 702, 760, 764, 767, 768, 954, 955, 960, 961; *ста́жар*—341, 392, 762, 963, 967; *стажа́рн'ик*—130, 511, 561, 564, 565, 566, 638, 769, 770, 772; *астэ́жа*—966; *стажа́ры*—204, *сц'а-жа́р*—374, 389; *с'ц'ежа́ра*—436, 438, 440; *стажа́ра*—493; *ста^ѳжа́рн'ишча*—541, 585, 590, 592; *стыжа́рык*—643, 645, 647; *стожа́рыско*—654, 686; *стужа́рышчэ(-а)*—656, 662, 683, 866; *остажа́рк'и*—773; *сте́жа-рок*—773; *с'ц'анта́р*—668, 717; *сц'ажа́ры*—750, 759, 814; *осце́жа́рок*—811, 812; *сто́жар*—957; *остэ́жа́рок*—966, 971, 973; *сте́жары*—683; *стыжа́рышча*—543; *сты́у́ар'я*—617; *стоже́рые*—738.

Як *падмосткі* картаграфуюцца: *мост*—47, 386, 452; *масто́к*—364; *по́маст*—19, 32, 393; *памо́ст*—25, 65, 197, 202, 203, 208, 212, 218, 221, 230, 361, 369, 390, 398, 421, 461, 519; *по́мастк'и*—28; *падмо́стак*—157, 922; *памо́сткі*—562; *памо́с'ц'о(е)*—417, 1017; *падмо́с'ц'а*—884; *пад-мо́ст*—460.

Як *падсціл* картаграфуюцца: *по́тсціл*—299, 303, 317, 333, 341, 363, 366; *паст'е́л'а*—47, 290; *патс'ц'о́л*—349, 380, 383, 409; *пас'ц'е́-*

л'ишча — 370; *нас'ц'ылка* — 6, 158, 312; *пос'ц'ил* — 363, 370; *падсц'ылка* — 18, 44, 45, 69, 82, 96, 295, 301, 307, 332, 378, 605, 611, 614, 626, 628, 648; *нас'ц'ылка* — 83; *пос'ц'ил'* — 299, 303, 317, 333, 341, 363, 366; *падсц'ыл* — 460, 660, 711; *нас'ц'ыл* — 128, 326; *нас'ц'эл'* — 453, 469; *пыс'ц'ыл'н'ик* — 626; *усц'ол* — 991; *нас'ц'ол* — 347;

Як *пашына* картаграфуюцца: *пашын'ик* — 31, 78, 86; *пашын'н'ик* — 38, 68, 226, 228, 264, 292; *пашэйн'ик* — 36; 268; *пашённ'ик* — 405.

Як *падок* картаграфуюцца: *побыско* — 702; *по(і)д* — 693, 694, 706, 713, 714, 749, 805, 807, 976, 978; *подёшце* — 728; *подоўыско* — 691.

Карта № 288

ПАШЫРЭННЕ СЛОЎ стог, скірда, тарпа

Карта складзена на аснове матэрыялу першага абзаца пытання № 206:

«Вялікая ўкладка снапоў ці сена ў полі: *скірда*, *сцёрта*, *тарпа*, *стог*... (нарысуецца)».

На карце картаграфуюцца *пашырэнне слоў стог, скірда, тарпа*, якія абазначаюць назву вялікай укладкі незалежна ад таго, якую форму мае ўкладка і якая культура складваецца. Выдзеліць на асобную карту назвы ўкладкі збожжа і назвы ўкладкі сена, а таксама назвы ў залежнасці ад яе (укладкі) формы не маем магчымасці з-за недастатковасці тлумачэнняў у матэрыялах.

Стог звычайна мае круглую форму, а *скірда* і *тарпа* — чатырохвугольную. Таму каб не перагружаць каментарыі, тлумачэнні адносна формы прыводзяцца толькі тады, калі *стог* мае чатырохвугольную форму, а *скірда* і *тарпа* — круглую.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, дзе сустрэліся заўвагі рознага характару (адзначаецца назва культуры, з якой робяць укладку, форма ўкладкі і інш.), матэрыял, які картаграфавалася адсылчымі знакамі, даюцца варыянты слоў аднаго кораня, аб'яднаныя ў адным знаку: **2** *стаў'і*, *ск'ирта* — складаюць малочаную салому. **14** *стох*, *ск'ирда*; *тарфа* — старажытная назва. **25** *стоу* — гэта калі снапы складаюць на полі кругла; цяпер называюць у калхозе *с'к'ирда*, у нас раней *с'к'ирдам'и* не называлі; сена ў *стоу* складаюць. **26** *стоу* — такі чатырохкантовы, складаюць сена. **28** *с'к'ирда* — складаюць снапы і сена; *стох* — складаюць салому і сена; *башн'а* — чатырохвугольная, *пад крышай*. **35** *ск'ирта*, *кладн'а* — снапы, складзеныя ў гумне; *стох* — кладзецца ў стог сена або саломы. **36** Снапы складаюць у *тарп'у*, у *стох*, сена складаюць у *стох*, у *кладн'у*. **37** Сена складаюць у *стох*; снапы — у *стох*; у таку — *кладн'а*. **38** Снапы складаюць у *стох*; *кладн'а* — у таку; сена — у *стох*. **39** Жыта складаюць у *кладн'у*; сена — у *стох*. **42** Як многа снапоў, складаюць у *стох*. **44** *с'ц'ирта* — круглая. **47** Снапы ў таку складаюць у *тарп'у*. **50** *тарпа* — 5—6 коп, *с'ц'ирта* — больш 5—6 коп. **51** *тарпа* — круглая, складаюць снапы; *стоу* — круглы, скла-

даюць сена. 55 У стагі складаецца і жыта і сена. 60 *кѣпна* — складаюць снапы; *ск'ірда* — складаюць сена. 63 у *стаў'і* — складаюць і снапы і сена; *ск'ірда* — *йета адз'ёл'на, шыро́ка клаз'о́нца*. 69 Жыта і сена складаюць у *стох*; рэдка складаюць у *сц'ирд'і*. 70 *с'ц'ірта*; у *с'ц'ірты* складаюць жыта, пшаніцу, ямень, грэчку і г. д.; *с'ц'ірта* мала ляжыць, яе хутка малоцяць; сц'ірта круглай формы; *стох с'эна* — круглы. 83 *стох* — снапы складаюцца як сена, намерсе, як у бабцы, кладзецца сноп; *ск'ірда* — снапы складаюцца ў вялікі чатырохвугольнік, у калгасе. 84 *стох*; снапы складаюцца як сена ў *стох*, намерсе, як у бабцы, кладзецца сноп. 88 *стох* — квадратны. 92 *клад'і* — круглай формы. 93 *с'к'ірда* — круглая. 95 *стаў'і*, *с'ц'ірта* — адно і тое ж. 98 Сена складаецца ў *с'к'ирд'і* ці ў *кап'і* і ў *стох* — тры назвы. 101 Сена складаюць у *стох*, снапы таксама ў *стох*; у *с'к'ирз'э* зацячэ. 104 У *стох* жыта складаюць, *стох* жыта, такі ж *стох* сена. 105 *стох* — вялікая ўкладка сена, а ў калгасе і снапоў. 116 *стоў* — *с'эна*; *ск'ірда* — *дроў*. 118 Снапы і сена складаюць на полі ў *стох*. 119 Снапы і сена складаюць у полі ў *клад'і*. 128 Сена і снапы складаюць у *стаў'і*. 129 *ўрэчку у стаў'іх* і *в'іку ў стаў'іх* *клад'іц'*, *снапы склад'іц'* у *стох*. 130 Снапы возяць у *стох* і сена ў *стох*. 165 У гэтай вёсцы не складаюць ні сена, ні збожжа на полі, а звозяць у гумно. Такое слова не ўжываецца. 170 *тарп'а* — гэта ўкладка снапоў у будынку; *ск'ірда* — укладка снапоў на полі; у *стоў* складаецца сена. 175 *стоў* — укладка снапоў асобым чынам. 187 *с'ц'ірта* — круглая. 189 *стоў, тарп'а* — вялікая ўкладка снапоў у пуні. 191 *стагі* ставяць на балоце; *ск'ірда* — складаюць снапы ў гумне; сена складаюць у пуні ў *торпу*. 195 *с'ц'ірта* — складаюць абмалочаныя цапамі снапы, якімі пакрываюцца стрэхі; *стох* — складаюць сена або салому з-пад малацілкі. 196 *кладн'а*. 197 *стог* накладоюць у полі, у таку — у *торпу*. 198 *тарп'а* — укладка сена ў таку, *стох*. 200 Снапы ў полі не складаюць; *с'эна ў стох складаюць, жыта клаз'ём у с'ц'ірту на гумн'э*. 204 *стох* — у *стох* складаецца сена; *тарп'а* — у пуні. 211 *с'к'ірда* — круглая. 213 *с'ц'ірта* — салому складаюць; *тарп'а* — салому складаюць; *стох* — сена складаюць. 215 Сена і жыта складаюць у *стагі*. 222 *стох* — больш для сена; *с'к'ирд'а, с'ц'ірта* — для снапоў; *тарп'а* — у таку. 226 *стох* — снапы і сена складаюць, *стох снапоў* — чатырохвугольны, *стох сена* — круглы. 235 *стох* — укладка сена ў полі, снапы звозяць у гумно і складаюць у *кладн'і*. 243 *с'к'ірда* — многа снапоў, круглая, сена — у *стаў'і*. 249 *сц'ірты* — на гумне кладуць; *тарп'і* — у гумне толькі; *стоў* — на лугу. 250 *кладн'іца* — калі кладуць сена ў хляве на зіму. 253 Сена складаюць у *стох*, снапы на полі не пакідаюць, а звозяць у гумно і складаюць да малацьбы ў *скл'атку* або *тарп'і*. 255 *с'ц'ірта* — снапы складаюць у сц'ірту ў выглядзе стога. 258 *стог* — круглы і чатырохвугольны. 259 *стох* — снапоў і сена. 270 *стог* — квадратны і круглы. 275 *с'к'ірта* — круглая; *стох* сена. 280 *тарп'іна*. 289 *стоў* — невялікая ўкладка сена, *ск'ірда* — вялікая ўкладка сена; *ск'ірда* або *кладн'я* — вялікая ўкладка снапоў. 290 *стоў* — чатырохвугольны. 294 *стаў'і* — з сена, а таксама і з снапоў. 298 *ск'ірда* — укладка сена, саломы, чатырохвугольнай

форми. 300 *стох, ск'ірда* — круглыя, розніцы няма — ці сена, ці снапы складаюцца. 306 *ск'ірда, стох* — круглыя. 307 *тарп'іна*. 315 *стоу* — чатырохвугольны. 326 *ск'ірда* — менш, чым *стоу*. І тое і другое чатырохвугольныя. 339 *тарп'іна*. 341 Скідалі сена ў *ск'ірды*; яны круглыя. 347 Жыта складаюць у *с'ц'ірта*, круглыя; сена складалі ў *стох*, чатырохвугольны. 371 *стох* сена або жыта; *с'ц'ірта* сена або жыта. 374 *стох* сена; *стох* снапоў, круглы. 378 *с'ц'ірта* або *стох* сена. 379 *стох* сена; у *стóз'и* саломы; жыта ў *с'ц'іртах*, а ў гумне жыта складаецца ў *торп*. 380 *с'ц'ірта* або *стох* сена і жыта. 383 *стох* сена, *стох* жыта. 384 *с'ц'ірт*. 386 *с'ц'ірта* — круглая. 396 у *стаў'і* складаюць сена і снапы. 399 *торп, стох* — у аднолькавым значэнні; у стагі складаюць жыта, іншае збожжа, сена, салому. 401 *капá, стох, ск'ірда, тарпá* — вялікая ўкладка снапоў ці сена ў полі. 404 Складаюць сена ў гумны, але слова *стоу* ведаюць; укладка снапоў у гумне называецца *тарпá*. 406 *стох* сена, *стох* снапоў. 407 *торп* — складаюць у гумне, *стоу* — у полі. 411 *тórфа* — у гумне; *стоу* — у полі. 426 *стох, стажáрка* — паралельна. 431 *стох* — у полі; *тарпá* — у гумне. 435 *стоу* — на полі, *тарпá* — у гумне. 442 *с'ц'ірта, торп* — у гумне; сена складаюць у *стох*. 444 У *стаў'і* складаюць сена, збожжа — у *тарп'і* ў гумне. 446 *стаў'é, с'ц'іртá*; у гумне складаюць снапы ў *тарпé*. 448 *стох; торп* — складаюць у гумне. 452 *ск'ірда; торп* — у гумне; *стоу*. 465 *тарпá* — для снапоў; *стох* — для сена ці канюшыны. 523 *ск'ірда* — вялікая ўкладка снапоў у полі; *стоу* — вялікая ўкладка сена на лузе; *тарпá* — складзенае сена ці снапы ў гумне. 531 *ск'ірда; с'ц'іртá* — часцей. 532 *стоу, ск'ірда* — у полі снапы; *торп, тóрна* — у гумне. 536 *ск'ірда* — снапы складаюць; сена *стагуюць; торп* — у гумне. 540 *стаў'і* сена, саломы; у *ск'ірту, тарп'у* — усё роўна. 545 *стох* — для сена, снапоў на полі; таксама — *тарпá*. 548 Вялікая ўкладка снапоў ці сена ў полі ці на лузе называецца *тарпóй* або *стóуам*. 563 *ск'іртá* — укладка снапоў ці сена; *стоу*. 565 *пл'іта, пл'ітá*. 566 *пл'ітá*. 604 *стоу, с'к'ірда; стоу* — з саломы, сена, снапоў. 619 *шк'ірда*. 623 *шк'ірта*. 631 *ск'ірда*. 651 *ск'ірда* — прадаўгаватая; *дэрво* — на рысунку дадзена як *стог*. 711 *с'ц'ірта* — вялікая ўкладка снапоў ці сена ў полі. 713 *стоу* і *с'к'ірда* — круглыя. 731 Снапы на полі — у *стожók* або ў *скы́рты*. 738 *йáрус*. 743 *с'ц'ірт*. 784 *с'ц'ірта* — укладка снапоў, па форме круглая, як *стог; ск'ірда, стоу*. 799 У *стоу* злажыў пятнаццаць коп жыта. 804 *с'ц'ірты* — большыя, чым *стог*, у аснове яны чатырохвугольныя. 805 *стоу* — з сена і жыта; *с'ц'ірта, с'ц'ірта*. 817 у *ск'ірды* і *пл'іты* складаюць снапы. 821 *ск'ірды* — вялікія; *стаў'і* — малыя, чатырохвугольныя. 823 Традыцыйнае — *с'ц'ірта; ск'ірда*. 827 Укладка снапоў ці сена ў полі — *ск'ірда, тарпá* — снапы, складзеныя ў гумне ў *скірду; стоу* — сена. 829 *ск'ірда* — з жыта і сена; *стоу* — з сена. 830 Вялікая ўкладка снапоў — *ск'ірда*. 831 *ск'ірты*; радзей — *ск'ірды; стаў'і* — чатырохвугольныя; *стоу* — толькі сена. 832 *ск'ірда, стóу* — складаюць снапы і сена. 836 *стаў'і* — складаюць сена і жыта; *с'ц'ірта*. 856 *стоу, пл'ітá, ск'ірда; скірда* можа называцца і *плітой*. 857 *скірда* —

вялікая ўкладка снапоў ці сена ў полі. 859 *стох, пл'іта* — у полі, *старанá* — у гумне. 862 *стоу, пл'іта*. 864 *пл'іта, стоу, ск'ірда*. 865 *пл'іта, стау'і*. 867 *ск'ирд*. 868 *пл'іта, стоу*. 869 *ск'ірта* — большая, чым стог; *стоу*. 872 *стоу* або *пл'іта*. 909 *ск'ірда* — укладка снапоў прадаўгаватай формы; *стоу* — укладка сена круглай або квадратнай формы. 912 *ск'ірда* — укладка снапоў доўгай формы; *стоу* — круглая ўкладка снапоў. 922 *ск'ірта* — складаюць снапы; *стажók* — круглы з снапоў; *стоу* — з сена. 928 *стоу* — вялікая ўкладка снапоў у полі. 933 *стоу* — вялікая ўкладка снапоў ці сена ў полі. 946 *ск'ірда*. 978 *стоу жыта, стоу* сена. 983 *ск'ирда* — на полі, куды прыганяюць малацілку і трактар і малоцяць.

Карта № 289

НАЗВЫ ПРАДМЕТА, ЯКІМ УМАЦОЎВАЮЦЬ СНАПЫ АБО СЕНА НА ВОЗЕ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 207:

«Чым умацоўваюць снапы на возе: *жэрдзь, пáрубень, рубéль, пóўзіна?*»

У матэрыялах дадзены адказы на пытанне «Чым умацоўваюць снапы або сена на возе?»

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, які картаграфуецца адсылчымі знакамі, а таксама матэрыял, у якім сустрэліся заўвагі збіральнікаў і носьбітаў дыялекту, а таксама заўвагі, на аснове якіх на карце ставілася Н (адсутнасць прадмета): 14 *в'ароўка*. 28 *жерз'іна* — рэдка. Воз умацоўваюць вяроўкамі. 30 *вазавáйя жерз'*. 32 *жерз'іна*. Для ўмацавання воза *жерз'іна* ўжываецца вельмі рэдка: толькі тады, калі вязуць на далёкую адлегласць. Карыстаюцца ў большасці вяроўкай. 35 Умацоўваюць *жэрдзю* вельмі рэдка. Карыстаюцца вяроўкамі. 42 Снапы на возе даўней увязвалі з *жерз'у*, а цяпер проста вяроўкай. 47 *пáруб'ен'* — называлі раней, а цяпер — *жерз'*. 48 *пáрубен'* — драўляны шост. 49 *уруб'ен'*. 62 Вяроўка. 63 Вяроўка. 65 *жерц'* — раней; цяпер толькі вяроўкай увязваюць. 69 Цяпер вяроўкай, раней была *жерц'*. 70 *жерц'*; часцей — вяроўкамі ўвязваюць. 71 *жерц'*; цяпер вяроўкай увязваюць. 74 Снапы на возе прывязваюць вяроўкай. 80 Снапы возяць у *бры́к'е* і звычайна не ўвязваюць. 85 Снапы возяць у *бры́к'е...* звычайна нічым не ўмацоўваюць. 132 Раней *жерз'и* клалі, а цяпер драбіны і вяроўкі. 213 *пáруб'ен', руб'ен'*. 214 *жерз'* — вельмі рэдка; *паруб'ен'*. 252 *пáруб'ен'*. 266 Вяроўка. 272 Вяроўка. 287 Снапы на возе ўмацоўваюцца *арубл'ом*. 341 Слова *рубель* у гэтым пункце разглядаецца як тлумачальнае: прынясі *жэртку* (рубель). 342 *руб'іла*. 355 *жэртка вазавáйя*. 371 Снапы перавязваюць толькі вяроўкай, а сена прыціскаюць *жэрткайу*. 372 Вяроўкамі ўвязваюць снапы; *жэртка вазавáйя* — на сена. 375 Снапы ўвязваюць вяроўкай, сена — *жэрткайу*. 385 Снапы так укладаюць; *жэрткайу* ўмацоўваюць

сена. 402 *жёртка*; *руб'ёл'* — старая назва. 474 Слова *рубель* не картаграфуецца, а разглядаецца як тлумачальнае: *жёрдка* (рубель). 484 *руб'ел'*. 561 *руб'ёл'*. 650 Вяроўка. 699 *рубён'*. 820 *руб'іна*. 1002 *поўруб'ёл'*. 1005 *руб'ёл'*, *опоўз'іна* — рэдка; *жёртка*.

Ад картаграфавання адводзяцца словы: 66 *балька*; 171 *палка*; 337 *мытара*; 345 *дронк*; 677 *лахуні*. Адводзяцца таксама ад картаграфавання словы *вяроўка*, *вужышчы*, *перадня*, *задоўка*, *уцегач* і інш., пры дапамозе якіх разам з рублём умацоўваюць воз.

Карта № 290

НАЗВЫ НЕПАКЛАДАНАГА БЫКА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 210:

«Як у вас называецца... бык непакладаны: *бугай*, *бык*...?»

Выпадкі суіснавання некалькіх назваў картаграфуюцца адпаведнай колькасцю знакаў.

Фанетычныя варыянты слоў *бык*, *бук*, *б'ук* перадаюцца адным знакам. У адным знаку аб'ядноўваюцца словы *буйан*, *буйён*, а таксама і *буйак* у наступных нас. пп.: 698, 701, 726, 727, 728, 730, 736, 738, 741, 948, 953 *буйён*. 676, 704, 717, 718, 723, 724, 729, 731, 733, 734, 737, 739, 740, 763, 764, 766, 767, 769, 770, 945, 950, 951, 952, 954, 956, 963, 965, 967 *буйан*. 683, 700, 725, 754 *буйак*.

Пры картаграфаванні не ўлічваецца суфікс *-ок* у слове *бычók*, які надае адценне памяншальнасці. Слова *бычók* картаграфуецца як *бык* у наступных нас. пп.: 183, 188, 222, 225, 238, 424, 467, 474, 480, 502, 525, 665, 666, 682, 692, 696, 758, 771, 1025.

Асобныя адзінкавыя назвы адзначаюцца на карце адсылачным знакам у наступных нас. пп.: 83, 506, 511, 759, 789 *вытвóрн'ук*; 87 *ватвóрн'ук*; 814, 829, 889 *утвóрн'ук*; 118 *пл'ім'ан'ны б'ук* або *прай'изва-з'іц'ил'*; 119, 874, 1023 *пра'изваз'іц'ил'*; 128, 221 *буйвал*; 79, 240, 247 *пл'и-м'ан'ны бык*.

У наступных нас. пп. падаюцца заўвагі збіральнікаў: 106 *бык* — *бал'шэй н'исклáz'ыны*. 184 *бугай*, *бык*; часцей *бугай*. 193 *бык* — пакладаны і непакладаны. 289 *бык* — непакладаны; даўней называлі — *бугай*. 293 *бык* *вытвóрн'ук*. 396 *бугай*; *бык* — часцей. 442 *бык*; вялікі *бугай*. 449 *бык*, *бугай* — калі вялікі ростам, пакладаны або непакладаны. 456 *бугай*; *бык* — часцей. 466 *бугай*; *бык* — менш. 471 *бугай*; *бык* — часцей. 498 *бык* *пл'ем'ан'ны*, *бык*; *бугай* — радзей. 502 *бугай* — непакладаны, калі яму 2—3 гады; *бычк'і* — малыя. 510 *бык*; *бугай* — часцей. 516 *бык* — радзей; *бугай* — часцей. 521 *бугай*; *бык* — радзей. 523 *бугай*; *бык* — часцей. 535 *бугай*; *бык* — зрэдку. 536 *бугай* — старая назва, ужываецца і зараз; *бык* — новая назва. 562 *бык*; *бугай* — рэдка. 604 *бык*, *вол* — ужываюцца паралельна; *бугай*. 628 *бугай*; *бык* — гавораць часцей. 653 *бык*; ужываецца і *бугай*. 711 *бугай*; *бык* — часцей. 783 *бугай*; *бык* — недарослы. 824 *бык*; аднак

для гаворкі вёскі тыпова не *бык*, а *буу́й*; *бык* — малады нерабочы вол.
977 *буу́й*; *бык* — малады. 978 *буу́йч'ўк* — *мал'ён'к'ў буу́й* 988
буу́й; *бык* — рэдка. 1004 *буу́й* — вялікі бык; *бук*, *бучо́к* — мала-
дзенькі.

Карта № 291

НАЗВЫ НЕПАКЛАДАНАГА КАБАНА

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 211:

«Як у вас называецца нелягчаны кабан: *кныр*, *кнур*, *кно́раз*, *храк*..?»

Калі ў адказах адзначана суіснаванне некалькіх назваў, то ўсе яны
наносзяцца на карту.

Як *кныр* картаграфуюцца словы ў наступных нас. пп.: 73 *кнер*; 88
кнор; 978 *кнырч'ўк*; 1025 *кнырэц*.

Як *к'ирно́з* картаграфуецца *кырно́к* у нас. п. 665.

Як *кно́раз* картаграфуюцца словы ў наступных нас. пп.: 485 *кнараз'ўк*;
776 *кно́ра*; 794 *кно́руз*; 822 *кано́раз*; 823 *кне́раз*.

Як *к'илу́н* картаграфуецца *к'илуно́к* у нас. п. 39.

Як *к'илаш* картаграфуюцца *к'илушо́к* у нас. п. 1, *к'илач* у нас. п. 132.

Як *храк* картаграфуюцца словы ў наступных нас. пп.: 339, 605, 607,
609, 610, 612, 613, 614, 617, 619, 624, 626, 628 *хл'ак*; 629 *кр'ак*; 713, 882,
906, 914 *фрак*; 534 *хрпач*.

Асобныя адзінкавыя назвы адзначаюцца на карце адсылачным зна-
кам у наступных нас. пп.: 93 *вап'ёр*. 111 *пар'ўк*. 113 *парс'ўк*. 125,
274, 302 *бо́рай*. 131 *пл'им'ан'н'ўк*. 134 *кѣба́н утво́рн'ўк*. 135, 236,
298 *вытво́рн'ўк*. 193 *шкан'ёц*. 218 *ўучо́к*. 544 *прырэз*. 669 *пар-*
ш'ўк. 813 *к'ипр*. 1007, 1018 *ста́дн'ўк*. 1025 *нутрэц*.

У наступных нас. пп. падаюцца заўвагі збіральнікаў: 68 *к'илу́н*,
кно́рѣс; *кнур* — рэдка. 71 *к'илу́н*; *кнур* — рэдка. 73 *к'илу́н*; рэдка —
кне́р. 74 *к'илу́н* — часцей; *кны́р* — больш рэдка. 78 *н'ил'аўчо́ны к'и-*
лу́н называецца *кно́рас*; ужываецца вельмі рэдка. 87 *к'илу́н*, *кно́рас*;
большасць — *к'илу́н*. 90 *кны́р*; часцей — *к'илу́н*. 98 *кн'ўр*; часцей —
к'илу́н. 106 *к'илу́н*; *хра́к* — зусім рэдка. 193 *к'илу́н*, *кн'ўр*; вельмі
рэдка — *шкан'ёц*. 200 *кн'ўрам* завуць толькі. 204 *кн'ўр*; часцей —
хра́к. 234 Мы кажам *хра́к*, а па-новаму — *кны́р*. 311 *кн'ўр* — вельмі
пашырана; *хра́к* — толькі ведаюць, але не гавораць. 481 *кны́р*; *хра́к* —
радзей. 498 *кны́р*, *хра́к*; больш старая назва *кно́рас*, сустракаецца ра-
дзей. 501 *кны́р*; часцей — *кно́рас*. 516 *кн'ўр*; іншыя словы не ўжы-
ваюцца. 521 *кны́р*; рэдка — *храк*. 523 *кны́р*; цяпер. ужываецца
і *хра́к*. 547 *кны́р*; радзей — *хра́к*. 565 *кны́р*; радзей — *хра́к*. 722 Не-
лягчаны кабан называецца толькі *кн'ўром*. 779 *кныр*; радзей — *кно́раз*.
784 *кно́раз*, *кныр*; рэдка — *хра́к*. 795 *кно́раз*, вельмі рэдка — *кныр*.
810 *кныр*; вельмі рэдка — *храк*. 816 *кно́рас*; *храк* — разумеюць, але
бытуе першае. 874 *кныр* — было калісь; *хра́к* — зараз называюць. 877
кныр; рэдка — *хра́к*. 902 *кны́р*; рэдка — *храк*. 988 *кнур*; рэдка —
хра́к. 1005 *кны́р*; рэдка — *храк*.

НАЗВЫ ПАКЛАДАНАГА КАБАНА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 211:

«Як у вас называецца палягчаны кабан: *каба́н, парсю́к, выпру́к..?*»

У выпадку суіснавання некалькіх назваў, на карту наносзяцца адпаведныя гэтым словам знакі.

Як *каба́н* картаграфуюцца *каба́нчык* у нас. пп. 420, 447, 459, 1025; *кабан'ёц* — 906; *кабанок* — 25, 30, 49, 227.

Як *парс'у́к* картаграфуюцца *парс'учо́к* у нас. пп. 441, 509, 784, 814, 906; *парасюк* — 49, 514, 601, 795, 798, 815, 839, 886, 938, 972, 997, 1018.

Як *парш'у́к* картаграфуюцца *параши́к* у нас. п. 803.

Як *в'апру́к* картаграфуюцца *выпру́к* у наступных нас. пп.: 654, 655, 656, 657, 660, 661, 662, 663, 665, 683, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 762, 952, 959, 960, 961.

Як *вап'е́р* картаграфуюцца *в'уп'е́р* у нас. п. 128; *вап'ера* — 308.

Як *бо́раў* картаграфуюцца *бэ́раво́к* у нас. п. 105.

Як *по́тсв'і́нак* картаграфуюцца *патсв'і́нак* у нас. пп. 64, 117, 562, 625, 636, 888, 981, 991; *п'удсв'і́нок* — 652, 1004.

Адсылачным знакам (зялёным крыжыкам) картаграфуюцца *пар* у нас. п. 85; *пар'у́к* — 16, 111.

Жоўтым крыжыкам картаграфуюцца слова *в'е́р* у нас. п. 761.

Агульным адсылачным знакам картаграфуюцца *кастр'а́т* у нас. п. 135; *к'ишк'у́н* — 1011.

Не заўсёды ў матэрыялах прыводзіцца адказ з тлумачэннямі. Бывае цяжка вызначыць, да пакладанага або непакладанага кабана адносіцца тая ці іншая назва. Таму на карту не наносзяцца матэрыялы наступных нас. пп.: 100 *храк*. 114, 144, 344, 552, 664, 688, 759, 939, 946, 951 *кнур*. 241 *к'ил'у́н*. 275, 490, 522 *кныр*. 290 *курду́к*. 293 *скла́з'ены*. 351 *к'ирно́с*. 478 *кныр*, *хр'ак*. 491 *кныр*, *кно́рас*. 610, 612 *хл'ак*, *кнур*.

У наступных нас. пп. падаюцца заўвагі збіральнікаў: 30 *парс'у́к* — *йак пахо́жы ўжо, в'ал'и́к'и*; *кабано́к* — *малы, к'ило п'аз'ис'а́т*. 49 *парас'ук* — *вялікі*; *кабано́к* — *малы*. 64 *парс'у́к*, *патсв'і́нак* — *ма́лый, зло́жаны*. 65 *парс'у́к*; *каба́н* — *яшчэ невялікі*. 68 *парс'у́к*; *кэба́н* — *як маленькі*. 71 *каба́н* — *меншы, а парс'у́к* — *вялікі*. 73 *парс'у́к*; *каба́н* — *меншы*. 78 *парс'у́к* — *ба́л'шы́й, кал'и дру́г'ий год, а да году* — *каба́н, каба́нчык*. 87 *каба́н*; *парс'у́к* — *часцей*. 115 *каба́н*; *парс'у́к* — *невялікі кабан*. 117 *кэба́н* — *вялікі*; *патсв'і́нэ́к* — *малы*; *парс'у́к*. 127 *парс'у́к*, а *вельмі вялікі* — *бо́ров*. 129 *каба́н*; *больш* — *в'апру́к*. 135 *бо́рэў*; *кэстр'а́т* — *на калгаснай ферме*. 155 *каба́н* — *да году*; *парс'у́к* — *больш года*. 163 *каба́н*; *вялікі* — *парс'у́к*. 169 *каба́н*, *парс'у́к* — *ужываюцца паралельна*. 170 *каба́н*; *парс'у́к* — *вялікі*. 196 *парс'у́к* — *вялікі*; *каба́н* — *падростак*. 198 *парс'у́к* — *кормлены*; *каба́н* — *невялікі*. 227 *парс'у́к*; *кабано́к* — *невялікі*. 249 *парс'у́к*, *каба́н* — *больш завуць*. 282 *каба́н* — *кормны*; *парс'у́к*. 302 *кыба́н* — *кормлены, вя-*

лікі, жирны; *пѳтс'в'инак* — няма году. 333 *вап'ёр*; *кыбан* — рэдка. 349 *парш'ук* — кабан кормны. 372 *парш'ук* — кормны. 378 *парш'ук* — кормны. 383, 385 *парш'ук* — кормны. 404 *каб'ан*; *парш'ук* — мала ўжываецца. 421 *парс'ук*; *парш'ук* — больш ужываецца. 430 *парс'ук*; *каб'ан* — часцей. 484 *парс'ук*, але некаторыя завуць *йапруком*. 499 *каб'ан* — *палягчаны*; *йапрук* — гэта кормны, кормяць на сала. 501 *каб'ан* — *палягчаны*; *в'апрук* — як стары; *парс'ук* — малады. 502 *вылягчаны каб'анчык*; *йапрук* — *палягчаны кабан*, якога кормяць на ўбой. 515 *каб'ан*; *парас'ук* — малы. 536 *каб'ан*; тут вядома *йапрук*, але не гавораць. 539 *кыб'ан* — вялікі; *парс'ук* — невялікі кабан. 601 *парас'ук* — малы; *каб'ан* — вялікі. 604 *каб'ан*; *парс'ук* — маленькі. 614 *кыбан*; *парс'ук* — радзей. 636 *каб'ан* — вялікі; *кыб'ан*, *патс'в'инак* — меншы. 702 *каб'ан*; *выпрук* — большы. 712 *йапрук*; *парш'ук* — больш пашырана. 750 *в'епрук*, а цяпер — *каб'ан*. 777 *йапрук*, *в'апрук*; больш пашырана *каб'ан*. 780 *йапрук* — кабан на сала. 783 *каб'ан*, *йапрук*; *парас'ук* — невялікі кабан. 795 *каб'ан* — вялікі; *парас'ук* — невялікі. 798 *каб'ан*; *в'епрук* — калісьці звалі; *порос'ук* — маленькі. 800 *каб'ан*; *в'епрук* — калісьці людзі звалі. 814 *каб'ан*, *парас'учок*; *в'апрук* — малы. 815 *каб'ан* — кормны; *парас'ук* — маленькі; *потс'в'инак*. 839 *кѳб'ан*; *пѳрас'ук* — малы. 874 *каб'ан* — кормны. 886 *каб'ан*; *парс'ук* — малы. 888 *каб'ан*; *пас'в'инак* — 6 месяцаў. 900 *каб'ан* — кормны, надворны. 912 *парс'ук* — някормлены; *каб'ан* — кормлены. 966 *каб'ан* — якога паставілі на адкорм; *в'епрук* — які ходзіць па двары. 968 *коб'ан*; *порс'ук* — да года. 970 *коб'ан*; *опрук* — худы. 972 *коб'ан*; *порос'ук* — малы; *йепрук* — дзікі. 975 *коб'ан*; *парс'ук* — меншы. 981 *каб'ан*, *пѳдс'в'инак* — калі *палягчаны*, малога ўзросту. 991 *каб'ан*; *пѳдсв'инак* — сярэдні. 997 *каб'ан* — вялікі; *парас'ук* — невялікі. 1018 *каб'ан*; *парас'ук* — маленькі (рэдка). 1019 *каб'ан* — гадаваны на сала.

Карта № 293

АГУЛЬНЫЯ НАЗВЫ СКАЦІНЫ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 212:

«Агульная назва жывёлы: скаціна, жывёла, худоба, тавар..?»

Заўвагі збіральнікаў і адзінкавыя назвы прыводзяцца ў каментарыях: 14 *скац'ина*, *скот* — ужываюцца паралельна. 23 *быдла*; рэдка — *скац'ина*. 24 *быдла*; радзей — *скац'ина*. 28 *скац'ина*; *скот* — радзей. 34 *быдла*; *скац'ина* — рэдка. 63 *скот*; *бадл'а* — рагаты *скот*. 71 *скац'ина*; *скот* — рэдка. 74 *жыв'ола* — часцей; вельмі рэдка — *скац'ина*. 78 *скот*; рэдка — *скац'ина*. 82 *скац'ина* — часцей ужываецца, але кажуць і *быдла*. 87 *скац'ина*, *жыв'ола*; часцей — *скот*. 96 *жывац'ина*. 98 *скот*; *жыв'олу пакарм'іц'* (аб куранятах); *жыв'олай* называюць карову ветэрынары. 128 *скот* — агульная назва жывёлы; адна якая-небудзь жывёла называецца *скац'ина*. 139 *жыв'ёла*. 141, 142 *жыв'ола*; рэдка — *скац'ина*. 184 *скац'ина*; часцей — *жыв'ола*. 190 *жыв'ола*; *скац'ина* — толькі каровы. 222 *скац'ина*, *жыв'ола*; *быдла* —

каровы. 234 *жыв'о́ла*; часцей — *скац'і́на*. 247 *быдл'а́*. 295 *скот*; *жыв'о́ла* — менш. 298 *скот* — многа *жывё́лін*; *скац'і́на* — адна *жывё́ліна*. 357 *жыв'о́ла*; часам гавораць і *скац'і́на*. 362 *бы́дла*; рэдка гавораць *жыв'о́ла* ці *скац'і́на*. 374 *бы́дла* — гурт кароў; *скац'і́на* — *жывё́ла* наогул. 386 *жыв'а́л*. 411 *скац'і́на*; сустракаецца рэдка і слова *бы́дло*. 421 *жыв'о́ла*; іншыя словы не ўжываюцца, але па-руску *скац'і́на*; зрэдку — *жыв'о́ла*. 523 *скац'і́на*; радзей *скот*. 525 *скац'і́на*; радзей *жыв'о́ла*. 529 *скац'і́на*; радзей — *скот*. 531 *тава́р*; ведаюць назву *хво́ст* у значэнні 'жывёліна'. 534 *скац'і́на* — гэта і каровы, і свінні, і авечкі; *ґаўйа́да* — гэта толькі каровы. 541 *скац'і́на*; *жыв'о́ла* — больш. 547 *жыв'о́ла*; шмат *жывё́лін* — *тава́р*. 559 *скац'і́на*, *худо́ба*, *жыв'о́ла*, *тава́р*. 562 *скот*, *скац'і́на*, *жыв'о́ла*, *тава́р* (каровы), *худо́ба*. 565 *жыв'о́ла*, *скот*, *тава́р*, *худо́ба*; старыя гавораць *тава́р*. 586 *скац'і́на*, *скот* — ужываюцца паралельна. 592 *скац'і́на*; рэдка — *шарс'ц'і́на*. 604 *скац'і́на*; *тава́р* — рагаты *скот*; *худо́ба* — старое слова, ужываецца часцей. 611 *скац'і́на* — адна *жывё́ліна*; *скот*. 636 *скот*; *скац'і́на* — адна *жывё́ліна*. 642 *скот*, *скац'і́на*, *жыв'о́ла*. 643, 645, 647 *скац'і́на*, *шарс'ц'і́на*. 671 *скац'і́на*; часцей — *бы́дло*. 674 *слабада́*. 702 *сксты́на*, *бы́дло*; *худо́ба* — радзей. 712 *скац'і́на*; *слабада́* — больш пашырана. 722 *скот*; *скот'і́на*, *жыв'о́ла* — ужываюцца радзей. 732 *скотé*. 808 *худо́ба*; *това́р* — толькі каровы. 810 *това́р* — толькі дойныя каровы; *худо́ба* — агульная назва *жывё́лы*. 813 *скац'і́на*; *жыв'о́ла* — называе «шляхта»; *худо́ба* — старое слова; *тава́р* — нямногія называюць кароў. 814 *скац'і́на*; радзей — *жыв'о́ла*; *ґаўйа́*. 817 *тава́р* — толькі рагатая *жывё́ла*; *скот* — агульная назва для *жывё́лы*. 821 *тава́р* — каровы. 829 *жыв'о́ла*, *скац'і́на* — агульная назва; *тава́р* — каровы. 831 *жыў'о́ла* — агульная назва; *тава́р* — каровы. 832 *жыв'о́ла* — агульная назва; *тава́р* — толькі каровы; *скац'і́на* — калі адна *жывё́ліна*. 843 *тава́р*; *скац'і́на*, *жыв'о́ла* — рэдка. 851 *худо́ба*, *това́р*; рэдка — *скот*. 873 *скац'і́на*, *тава́р*, *худо́ба*, *жыв'о́ліна*. 894 *скот* — часцей; *жыв'о́ла*. 901 *худо́ба* — уся *жывё́ла*; *тава́р* — *ста́да каро́ў*. 909 *худо́ба* — агульная назва хатняй *жывё́лы*; *тава́р* — буйная рагатая *жывё́ла*. 912 *худо́ба* — уся *жывё́ла*; *тава́р* — каровы, быкі. 937 *тава́р* — рагаты *скот*; *скац'і́на*. 963 *тава́р* — каровы; *худо́ба*. 967, 970 *това́р* — каровы. 973 *това́р* — часцей; даволі рэдка — *худо́ба*. 975 *това́р* — назва буйнай рагатай *жывё́лы*. 977 *това́р* — каровы. 981 *худо́ба* — агульная назва для ўсёй хатняй *жывё́лы*; *тава́р* — для буйнай рагатай *жывё́лы*. 988 *скац'і́на*; рэдка — *тава́р*. 989 *скот* — больш; яшчэ завуць *тава́р*. 992 *това́р*; радзей — *худо́ба*. 993 *това́р* — буйная рагатая *жывё́ла*; *худо́ба* — агульная назва *жывё́лы*. 997 *скот*; *худо́ба* — уся *скаці́на*; *тава́р* — буйная рагатая *жывё́ла*. 1004 *худо́ба*, *тава́р* — каровы, валы; карову могуць назваць *худо́ба*; цяпер могуць сказаць *скот*. 1005 *това́р*, *худо́ба*; рэдка — *скоц'і́на*. 1011 *тава́р*, *худо́ба* — рагаты *скот*; *скот*. 1018 *скац'і́на*, *жыв'о́ла*, *худо́ба*; *тава́р* — каровы. 1024 *скот*; *тава́р* — каровы.

Карта № 294

НАЗВЫ ПЕЎНЯ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 213:

«Пёвень, пятўх, пяўн, пявўн, каб́ан...?»

На гэтай карце картаграфуюцца назвы пеўня: *пятўх, пёвень, пявўн*.

Там, дзе ў адказах было адзначана суіснаванне розных назваў пеўня, усе яны адпаведнымі знакамі наносяцца на карту.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія на карце абазначаны агульным адсылачным знакам: **6** *п'атўх*; радзей — *когут*. **14** *п'атўх, п'аток*. **23** *п'атўх, когут*. **24** *п'атўх*; радзей — *когут*. **59** *п'атўх*; рэдка — *п'ев'ен'*. **214** *п'атўх*; рэдка — *п'ев'ен'*. **298** *п'атўх*; часцей — *п'ев'ен'*. **302** *п'ев'ен'* — часцей у размове; *п'атўх; п'авўн*. **338** *п'атўх*; радзей — *п'ев'ен'*. **341** *п'атўх, когут*. **392** *когут*. **430** *п'ев'ен'*; часцей — *п'авўн, п'атўх*. **464** *п'авўн* — усе гавораць, а *п'ев'ен'* — рэдка. **509** *п'ев'ен'* — усе гавораць; *п'атўх* — *н'е з'ерав'ёнскайе слова, рэдка*. **523** *п'ев'ен'*; радзей — *п'атўх*. **548** *п'ев'ен'*; радзей — *п'атўх*. **565** *п'ев'ен'*; радзей — *п'атўх*. **604** *п'атўх*; часцей — *п'ев'ен'*. **614** *п'атўх*; радзей — *п'ев'ен'*. **730** *п'ев'ен'*; рэдка — *п'атўх*. **758, 761, 765** — *каб́ан*. **820** *п'атўх* — рэдка; часцей — *п'ев'ен'*. **936** *п'атўх; п'ев'ен'* — гавораць старыя. **988** *п'ев'ен'*; рэдка — *п'атўх*. **996** *п'атўх*; часцей — *п'ев'ен'*. **1005** *п'ев'ен'*; рэдка — *п'атўх*; **1018** *п'атўх*; часцей — *п'ев'ен'*.

Карта № 295

НАЗВЫ КУРЫЦЫ, ЯКАЯ ВОДЗІЦЬ КУРАНЯТ

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 214:

«Квактўха, квакўха, квочка... Ці няма розніцы ў назве курыцы: а) якая збіраецца сесці на яйкі, б) якая сядзіць на яйках, в) якая водзіць куранят?»

На гэтай карце картаграфуюцца назвы курыцы, якая водзіць куранят.

Там, дзе ў адказах было адзначана суіснаванне розных назваў, усе яны адпаведнымі знакамі наносяцца на карту.

Як *кураводка* картаграфуюцца словы ў наступных нас. пп.: **180** *кураватка*. **424, 443, 447** *курóватка*.

Як *матка* картаграфуюцца слова *матачка* ў нас. п. 437. Адсылачнымі знакамі абазначаюцца адзінкавыя назвы ў наступных нас. пп.: **94** *з'ац'ўха*. **189** *курáчн'ица*. **219** *курта́шн'ица*. **224** *курáтн'ица*. **243** *з'ац'ўн'ица*. **256** *з'иц'аво́з'ица*. **273** *ск'ал'áтн'ица*. **295** *з'ац'ўн'ица*. **459** *кураво́дн'ица*. **466** *курчаво́дка*. **469** *кураво́тн'ица*. **503** *куран'áтна кўрыца*. **540** *з'ац'ўвуха*. **696** *кўрыца с куран'áт'мы*. **784** *куран'áтна кўра*. **785** *куран'áтна*. **866** *ваз'ўц'илка*. **888** *курá*. **914** *з'ац'ўвадка*. **920** *з'ец'ўвадка*. **933** *д'ат'иво́дка*. **976, 978, 979, 983, 987** *квóкл'а*.

НАЗВЫ КУРАНЯТ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 215:

«Кураняты, цыпляты, цыпляняты, цуканяты...»

На гэтай карце картаграфуюцца назвы куранят: *кураняты, курча́ты, курчаняты, курчу́кі, цыпля́ты, цыпляня́ты, цыплюкі́, піскля́ты, пыляня́ты, цівяня́ты.*

Там, дзе ў адказах было адзначана суіснаванне розных назваў куранят, усе яны адпаведнымі знакамі наносзяцца на карту.

Фанетычныя асаблівасці на карце не адзначаюцца.

Як *цыпл'аты* картаграфуецца слова *цыпл'атк'і*; *курчучк'і* як *курчук'і* ў нас. п. 6.

Як *п'искл'аты* картаграфуецца слова *п'ишкл'аты* ў нас. п. 204.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія абазначаюцца на карце агульным адсылачным знакам: **6** *курчучк'і, ц'ипл'атк'і, курча́ты* — ужываюцца паралельна. **23** *курча́ты*; радзей — *ц'ипл'аты*. **25** *ц'ипл'ата, курча́та* — *ўета адно́, інáкш н'е ка́жуц'.* **30** *ц'ипл'аты*, а як большыя — *курча́ты*. **33** *курча́ты* — большыя; *ц'ипл'аты* — як выходзяць з яек. **34** *ц'ипл'аты, курча́ты* — *ус'о адно́, нáчай н'е назывáйуц'.* **46** *п'искл'аты; курчак'і* — больш; *крап'іўн'ик'і* — калі курыца нанясе яек і высядзіць. **47** *курчук'і* — радзей; часцей — *п'искл'аты*. **55** *ц'ипл'аты*; радзей — *куран'аты*. **73** *ц'ипл'аты; курча́ты* — гавораць старыя. **150** *куран'аты, курча́ты* — паралельна. **161** *цыпл'аты* — найбольш пашырана; *пыл'ук'і*. **174** *куран'аты; часцей — курча́ты*. **181** *курча́ты, куран'аты* — паралельна. **184** *курча́ты; куран'яты* — пераважна. **198** *п'искл'аты* — маленькія; *курчаты* — калі падрастуць. **199** *пыл'ук'і, пыл'аты*. **204** *цыпл'аты, куран'аты, п'ишкл'аты; часцей — курча́ты*. **220** *куран'аты; часцей — пыл'ан'аты*. **227** *цыпл'аты; часцей — п'искл'аты*. **243** *пыл'атк'і*. **311** *куран'аты; цыпл'аты; п'искл'аты* — вельмі пашырана. **481** *цыпл'ата; часцей — пыл'ан'аты*. **517** *куран'аты* — рэдка; часта — *пыл'ан'аты*. **548** *пыл'ан'ата* — часцей; *куран'ата, цыпл'ата*. **550** *п'искл'аты*; рэдка — *куран'аты*. **687** *куран'аты; радзей — цыпен'ата*. **706** *куран'аты; радзей — цыпл'ата*. **739** *цыпук'і*. **784** *куран'аты; радзей — цыпл'ан'ата*. **795** *ц'ип'ан'ата; куран'ата* — калі трохі большыя. **801** *куран'ата* — агульная назва; *цыпл'ан'ата* — калі водзіць і калі не водзіць курыца. **835** *куран'ата; радзей — цыпл'аты*. **973** *ц'ипл'ук'і; куран'ата* — большыя; *цыпл'ата* — малыя. **977** *молод'ішк'і* — падраслыя; *цыпл'ата* — малыя. **986** *цыпл'ата* — толькі што вывеліся; *куран'ата* — 2—3-месячнага ўзросту. **988** *куран'ата; рэдка — цыпл'ата*. **1011** *пыл'ан'ата* — маленькія; *куран'ата* — большыя. **1027** *цыпл'ата; радзей — куран'ата*.

Карта складзена на матэрыяле пытання № 216:

«*Кáчка, вўтка...?*»

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, які картаграфуецца адсылачнымі знакамі, матэрыял з заўвагамі збіральнікаў і носьбітаў дыялекту, заўвагі аб адрозненнях у назвах свойскай і дзікай качкі: **6** *вўтка*; радзей — *кáчка*. **24** *вўтка*; радзей — *кáчка*. **30** *вўтка*; рэдка — *кáчка*. **40** *кáчка* — *бол'ий ны дымáшн'ийу*, а *вўтка* — на *з'икуйу*. **50** *кáчка*; *вўтка* — дзікая. **86** *кáчка* — рэдка; *вўтка*. **98** *вўтка*, *кáчка*; часцей — *вўтка*. **104** *вўтк'и*; рэдка — *кáчк'и*. **160** *качка*. **165** *вўтка* — маленькая; *кáчка* — вялікая. **192** *кáчк'и*; гавораць і *вўтк'и*; *кáчка* — дзікая; *вўтка* — свойская. **210** *кáчка*; радзей — *вўтка*. **234** *кáчка*, *вўтка*; часцей — *вўтка*. **317** *вўтка*; *кáчка* — дзікая вутка. **430** *кáчка* — гавораць старыя; *вўтка* — больш пашыранае, па-руску. **434** *кáчка*, *вўтка*; часцей — *вўтка*. **481** *кáчк'и*, *ўтк'и* — ужываюцца як раўназначныя. **509** *вўтка* і *кáчка* — ужываюцца паралельна. **514** *кáчка*; радзей — *вўтка*. **563** *кáчка*; *вўтка* — дзікая. **565** *кáчка*, *вўтка*. **586** *вўтка*; рэдка — *кáчка*. **686** *качкы*. **753** *вутва* — лясная; *дамáшн'их кáчак н'амá*. **774** *кáчка* і іншы раз — *вўтка*. **779** *кáчка* — часцей; *вўтка*. **783** *вўтка*; радзей — *кáчка*. **784** *вўтка* — часцей; *кáчка*. **788** *вўтка*; часцей — *кáчка*. **791** *вўтка*; часцей — *кáчка*. **798** *кáчка*; радзей — *вўтка*. **814** *кáчк'и*; *вўтк'и* — дзікія. **816** *кáчка*; часам гавораць і *вўтка*. **823** *кáчка*; рэдка — *вўтка*. **825** *кáчка*; рэдка — *вўтка*. **834** *кáчка*; *вўтка* — дзікая. **864** *качка*. **882** *кáчка*; *вўтка* — дзікая. **977** *кáчка* — дамашняя; *вутва* — дзікая. **1005** *кáчка*; рэдка — *вўтка*. **1012** *кáчка*; ужываецца і *вўтка*. **1016** *кáчка*; рэдка — *вўтка*. **1021** *вўтвы*.

Карта № 298

ПАШЫРЭННЕ СЛОЎ акацілася і ягнілася
(У АДНОСІНАХ ДА АВЕЧКІ)

Карта складзена на матэрыяле пытання № 218:

«*Авечка кóтная... Як скажуць: авечка ягнілася ці акацілася...?*»

У народных гаворках побач са словам *акацілася* (амаль на ўсёй тэрыторыі Беларусі) сустракаецца слова *ягнілася*, якое займае невялікую частку поўначы Беларусі. На карце картаграфуецца пашырэнне гэтых слоў. Калі ў адказах было адзначана суіснаванне розных слоў, то адпаведнымі знакамі ўсе яны наносіцца на карту.

Фанетычныя варыянты слоў перадаюцца адным знакам: 204, 209, 227, 496 *пакац'ілас'*. 320 *скац'ілыс'а*. 503 *пакóчвал'ис'а*. 950 *обкотыла-с'а*. 85, 107, 111, 112, 113, 119, 120, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 129, 130, 131, 133, 135, 171, 228, 250, 258, 270, 295, 304, 309, 310, 324, 328, 330, 331, 332, 333, 334, 336, 338, 340, 352, 355, 375, 386, 434, 496, 578, 588, 594, 598, 603, 605, 608, 609, 614, 616, 619, 621, 623, 624, 626, 627, 628, 630, 631, 633,

634, 635, 639, 644, 646, 648, 650, 672 *кац'ілас'а*. 82, 204, 220, 227 *пакац'іл'ис'а*. 655, 657, 693, 697, 704 *укут'ілас'а*.

Агульным адсылачным знакам абазначаюцца розныя адзінкавыя назвы: 11, 195, 499, 502, 956 *прыв'ал'а йаўн'аты*. 128 *ац'ал'ілас'а*. 195, 536 *раз'іла*. 350, 474 *абл'изн'ілас'а* — калі прывяла двайню. 957 *обро-былас'а*.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з заўвагамі збіральнікаў: 7 *ав'эчка акац'ілас'а*; рэдка — *айаўн'іл'эс'а*. 128 *ав'эчка кац'ілас'а*. Калі прывядзе адно ягня, то кажуць — *ав'эчка ац'ал'ілас'а*. 210 *ав'эчка акац'ілас'а*; *айаўн'ілас'а* — рэдка. 243 *ав'эчка акац'ілас'*; *йаўн'ілас'* — старая назва.

Карта № 299

ДЗЕЯСЛОЎ ржэ (АБ КАНІ) і яго АДПАВЕДНАСЦІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 219:

«Конь *ржэ*, *ржэць*, *раг'очыць*...»

На гэтай карце картаграфуюцца дзеясловы *ржэ*, *раг'оча*, *р'эхча*, *га-г'оча*, *віш'чыць*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія абазначаюцца на карце агульным адсылачным знакам: 5 *ирж'ец' кабыла с к'он'м'и*; *гаг'очац' кабыла з жараб'ом*. 12 *к'он' ирж'ец'*; *раг'очыц'*, *йак п'іц' х'очыц'*. 13 *к'он' ирж'ец'*, *раг'очыц'* кабыла *па жараб'ац'и*. 23 *раг'очыц'*; радзей — *йирж'ец'*. 25 *к'он' раг'очыц'*; кабыла *ирж'ец'*. 28 *раг'очыц'*; радзей — *рж'ец'*. 32 *кон' раг'очац'*; *жараб'о ирж'ец'*. 35 *ирж'ец'*; *раг'очыц'* — радзей. 64 *кон' ирж'ец'*; *жараб'ок раг'очыц'*. 65 *кон' ирж'ец'*; *жараб'ец' раг'очыц'*. 71 *кон' ирж'ец'*; *жараб'ец' раг'очыц'*. 133 *ирж'ец'*; *раг'очыц'* — ад злосці. 135 *рж'ец'*; *раг'очыц'* — ад злосці. 193 *йирж'ец'* — калі многа коней. 274 *кон' рж'ец'*; *жараб'ец' раг'очыц'*. 302 *раг'очыц'*; часцей — *рж'ец'*. 305 *кон' ирж'ец'*; *жараб'онач'ик р'аг'оч'иц'*. 530 *р'эхча* — гавораць старыя; *иржэ* — моладзь. 568 *кон' рж'е*, *р'эмжа*. 721 *кон' рж'е*, *раг'оча*, *р'эмжа*. 756 *кон' рж'е*, *р'эмжа*. 787 *ирж'е*; часцей — *раг'оча*. 849 *р'эмжа*. 892 *р'эмжа*. 901 *рж'е*, *р'эмжа*. 950 *вереш'чыц'*. 981 *м'ир'у'йче*.

Карта № 300

ПАШЫРЭННЕ ДЗЕЯСЛОВАЎ раве, рыкае (АБ КАРОВЕ)

Карта складзена на матэрыяле пытання № 220:

«Як у вас называецца: карова *мычыць*, *рав'е*, *рыкае*, *м'укае*?»

Адводзяцца ад картаграфавання такія словы, як *мычыць*, *мукае*, *мыкае* і інш., якія, як відаць з заўваг, маюць іншае значэнне.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з заўвагамі збіральнікаў ці носьбітаў гаворкі аб значэнні картаграфуемых слоў і адзінкавыя словы, якія абазначаюцца на карце адсылачнымі знакамі: 2 Карова — *ра-в'ец'*; *м'ич'ыц'* — як цэліцца. 6 Карова — *рав'ец'*; калі ціха — *м'ич'ыц'*.

7 *мычыц'* — *ціха*; *рыкайец'* — *моцна*. 8 *мычыц'* — *ціха*; *рав'ец'* — *моцна*. 9 *рав'ец'*; як *целіцца* — *м'ичыц'*. 11 Карова — *рав'ец'*, *рыкайец'*; часцей — *рав'ец'*; *рыкайец'* — *памалу*, *кал'і чўйе* *ўаспадарэ*. 12 Карова — *м'ичыц'* *памалу*; *рав'ец'* — *моцна* *рыкайиц'*. 13 Карова — *рыкайиц'*; *рав'ец'* на *ус'ў* *ўлётку*; *мычыц'* — *памалу*. 23 карова *йак* *крэпка* — *рав'ец'*; *цўха* — *м'ичыц'*. 25 *рав'ец'* — *йак* *крэпка*; *м'ичыц'* — *цўха*, *тока* *мыкайиц'*, а *н'е* *рав'ец'*. 30 *рав'ец'* на *ув'ес'* *ўолас*; *м'ичыц'*. 31 Карова — *рав'ец'*; *цялё* — *мычыц'*. 34 *м'ичыц'* — *карова*; *рав'ец'*, *йак* *крэпка*. 35 *рав'ец'*; *мычыц'* — *калі* *раве* *памалу*, *слаба*. 42 *рыкайит'*, *мич'йт'*. 46 *рыкайиц'*; *мычыц'* — *йак* *піць* *хоча*. 57 *рав'ец'* — *моцна*; *мычыц'* — *ціха*. 63 *м'ичыц'* — *ціха*; *рав'ец'* — *моцна*. 64 Карова — *рав'ец'*; *м'ичыц'* — *ціха*. 65 *рыкайиц'* — *йак* *йес'ц'и* *хóчыц'*, *йак* *ц'ал'онка* *прымуц'*; *м'ичыц'* — *кал'і* *ц'ал'онак* *атх'ин'еца*. 66 Карова — *рав'ец'*; *м'ичыц'*, *кал'і* *цўхан'ка*. 67 Карова — *мычыц'*; *рав'е* — *ўрómка*. 68 Карова — *рыкайиц'*; *м'ичыц'*, *йак* *йес'ц'и* *хóчыц'*; *каровы* *равуц'*, *йак* *бадўца*. 69 *м'ичыц'* — *ціха*; *рыкайиц'* — *моцна*. 70 *м'ичыц'*; *рав'ец'* — *больш* *моцна*. 71 Карова — *рав'ец'* *и* *рыкайиц'*, *йак* *п'иц'* *ц'и* *йес'ц'и* *хóчыц'*; *м'ичыц'* — *йак* *ц'эл'ица*. 72 Карова *рав'ец'* на *ув'ес'* *ўолас*, а *мычыц'* — *цўхан'ка* *п'ерат* *ц'олам*. 73 Карова — *рав'ец'*; *но́чы* *м'ичыц'* — *ціха*. 74 Карова — *рав'оц'*; а *кал'і* *цўха* — *ўавóруц'* *м'ичыц'*. 78 *цўхтн'ка* *м'ичыц'*, а *йак* *ўрómка* — *рав'ец'*. 80 Карова — *м'ичыц'*, *рыкайиц'*, *рав'ец'*; *м'ичыц'* — *каўда* *у* *йайе* *ц'ал'оначак*. 87 Карова *рав'ец'* — *ўромка*; *м'ичыц'* *ціха* — *кал'и* *з* *малым* *ц'ал'онкам*. 88 *рав'ец'* — *моцна*; *мычыц'* — *ціха*. 91 *мычыц'*, *рав'ец'*; *мычыц'* — *кал'і* *ц'эл'ица*. 95 *рав'ец'* — *йак* *ўрómка*, *йак* *цўхан'ка* — *м'ичыц'*. 99 *мычыц'* — *ціха*; *р'ив'ец'* — *моцна*. 101 Карова — *рав'ец'*; *кала* *ц'ал'онка* *мычыц'*. 104 Карова — *рав'ец'*; на *ц'ал'онку* *мычыц'*. 117 *рав'ец'* — *у* *пóл'и*; *м'ичыц'* — *у* *хл'ав'е*. 119 *р'ив'ец'*; *м'ичыц'* — *кал'і* *йес'* *хóч'иц'*. 125 Карова *р'ив'ец'*; *у* *хл'ев'и* — *м'ичыц'*. 126 Карова — *мычыц'*, *р'ев'ец'*; *м'ичыц'* *дўжа* *цўха*. 129 *р'ив'ец'* — *ўрómка*; *м'ичыц'* — *цўхóн'ичка*. 130 Карова — *р'ев'ец'*; *м'ичыц'* — *н'аўпóлный* *ўолас*. 133 Карова *мычыц'* — *цўха*; *р'ив'ец'* — *ўрómка*, *ўрóзна*. 134 *м'ичыц'*, *рав'ец'*. 135 *мычыц'*; *р'ив'ец'* — *ўрómка*. 179 *рав'ец'* — *моцна*; *мычыц'* — *ціха*. 181 Карова *мычыц'*; *рыкайа* — *ўоласна*. 184 Карова — *рыкайа*, *рав'е*, *м'ичыц'*; *ужываюцца* *паралельна*. 192 Карова — *м'ичыц'*; *рав'ец'* — *ўрómка*. 195 Карова — *рав'ец'*; *м'ичыц'* — *цiшэй*. 214 *рыкайе*, *мычыц'*, *м'ичкайа* — *ціха*. 215 *рыкайа*, *мычыц'*. 220 Карова — *мычыц'*; *рав'ец'* *дык* *йес'л'и* *зўўб'ица*. 222 *мычыц'* — *ціха*; *рав'е*, *рыкайе*. 227 *м'ичыц'* *i* *рав'ец'*; *м'ичыц'* — *ўэта* *трóшку*. 235 Карова — *рав'ец'*; *м'ичыц'*, *йак* *ц'эл'ица*. 237 *м'ичыц'* — *ціха*; *рыкайиц'* — *моцна*. 242 *мычыц'* — *ціха*; *рав'ец'*. 244 Карова *рыкайа* — *моцна*, а *м'ичыц'* *памал'ён'ку*. 246 Карова — *рав'ец'*, а *ц'ал'оначак* *рыкайа*. 249 Карова — *рав'е*; *йак* *памал'ён'ку* *ў* *хл'ев'е* — *кажуц'* *мычыц'*; *рыкайе*. 253 Карова — *рыкайе*, *радзей* *ужываецца* *мычыц'*. 265 *мычыц'* — *ціха*; *рав'е*. 269 *рав'ец'* — *моцна*; *рыкайе*, *м'ичыц'* — *ціха*. 274 *мыкайиц'* — *ціха*; *рыкайиц'* — *моцна*. 280 *рав'ец'*; *ціха* — *мэчыц'*. 283 *мычыц'* — *ціха*; *рав'е* — *моцна*. 289 *рыкайе*; *рав'е* — *йак* *нядоеная*; *мычыц'* — *ціха*. 295 *мычыц'* — *ціха*;

рав'е́ц' — моцна. 296 *р'ав'е́ц', м'ичы́ц' — н'э́ма.* 297 *рав'е́ц' н'е́чэ́га каро́ва, п'и́ц' хо́чыц'.* 298 *Қарова мычы́ц' — не адкрываючы пысу; ра-в'е́ц' — голасна і адкрыўшы шырока пысу.* 300 *рав'е́ц' — моцна; м'и-чы́ц' — ціха.* 301 *мычы́ц' — ц'і́х'ин'ка; рав'е́ц' — моцна.* 302 *мы-чы́ц' — калі пыса закрыта, просіць есці; р'ав'е́ц' — пысу адкрыўшы і гуч-на; кр'ичы́ц' — тое ж, што і р'ав'е́ц'.* 313 *рав'е́ — моцна; мычы́ц' — ціха.* 338 *р'ав'е́ц'; мычы́ц' — ц'і́ха р'ав'е́ц'.* 369 *рыка́йа; рав'е́ — калі карова галодная.* 372 *каро́ва ўаладн'ўтка прышла́ — рыка́йа.* 379 *каро́ва рыка́йа и рав'е́, йак вады́ захо́ча.* 419 *рав'е́, рыка́йа — у адным зна-чэнні.* 421 *рав'е́, рыка́йе — розніцы няма.* 426 *мычы́ц', рав'е́, ры-ка́йе — ужываюцца паралельна.* 430 *рыка́йе — хоча есці; рав'е́ — ёй дрэнна.* 442 *рыка́йа, мычы́ц'; рав'е́ — са злосці.* 464 *рыка́йа; м'і-ка́йе — калі целіцца.* 474 *Қарова рыка́йа; ц'ал'о́ мычы́ц', мўка́йе, м'е́ка́йе.* 481 *мўка́йа; мычы́ц' — ціха; рыка́йа — моцна.* 484 *рыка́йе — моцна; м'іка́йе — памаленьку.* 487 *Қарова мўка́йа, м'іка́йа — ціха; рав'е́ — моцна.* 501 *рыка́йе; рав'е́, йак ц'ал'а́тка зарэ́жуц'.* 516 *Қа-рова рыка́йе; бу́гай рав'е́.* 518 *Қарова мычы́ц' — ціха; рыка́йа — моцна.* 540 *рыка́йа — калі астанецца; рав'е́ — калі кроў убачыць; мы-чы́ц' — цялё.* 547 *мычы́ц'; рэ́дка — рыка́йе.* 588 *р'ика́йе, рав'е́ц'; м'и-чы́ц' — йак йесц'.* 596 *рав'е́ — моцна; рыка́йе — ціха.* 601 *мычы́ц' — ціха; рыка́йе, рав'е́.* 604 *рав'е́, рыка́йе — моцна; мўка́йе — ціха.* 633 *мычы́ц' — ціха; р'ика́йиц'.* 651 *ры́че.* 661 *мычы́т, рычы́т.* 676 *мы-чы́т — як целіцца; рав'е́ — па цяляці; рыка́йе — хоча есці.* 678 *мычы́т; рыка́йе — моцна.* 679 *рыка́йе — моцна; мычы́т — ціха.* 730 *коро́-вы рыка́йут', во́лы рыву́т'.* 770 *рыка́йе — ўо́сно; мы́ркайе.* 785 *ры-ка́йе; м'іка́йе — есці хоча.* 795 *рыка́йе — ад ста́да астан'е́цца; м'ичы́ц' — да ц'ел'а́ц'и из'е́.* 798 *рыка́йе; радзей — мўка́йе.* 800 *рыка́йе — моцна; м'іка́йе, мўка́йе — ціха.* 805 *рыка́йе, м'іка́йе — хвора́я ці да цяляці хоча.* 815 *рыка́йа — моцна, м'іка́йе — ціха.* 817 *ры́хкайе.* 819 *ры-ка́йе; мўка́йе — гавораць малы́я дзеці; м'іка́йе — хвора́я.* 818 *ры-ка́йе — моцна; мўка́йе — ціха.* 821 *рыка́йе — моцна; м'іка́йе — ціха.* 822 *Қарова рыка́йа; ц'ал'а́ рав'е́.* 823 *рыка́йе; м'іка́йе — як хвора́я; рав'е́ — кал'і знойз'е па́длу.* 832 *рыка́йе — из'е́ дадо́му в'ас'о́лайа; рав'е́ — йак хо́ча бада́цца; м'іка́йе — кал'і ц'е́л'и́цца.* 850 *рыка́йе — ціха; ре́в'е́ — моцна.* 900 *рыка́йе; мычы́ц' — ціха.* 914 *рыка́йет; мы-ч'е́т — ціха.* 950 *мычы́ц', рычы́ц'.* 955 *телётка ме́кайе; коро́ва ре́в'е́, мўка́йе.* 958 *рове́; часцей — рыка́йе.* 993 *м'іка́йе; ре́в'е́ — моцна.*

Карта № 301

ДЗЕЯСЛОЎ мяўкае (АБ КОШЦЫ) І ЯГО АДПАВЕДНАСЦІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 221:

«Кошка мяўкае, мяўчыць, яўкае, каўкае..?»

На гэтай карце картаграфуюцца дзеясловы *мяўкае, каўкае, курня́й-кае, яўкае, няўчы́ць, кня́вае*. Картаграфуецца таксама дзеяслоў *кры-чы́ць* (хоць гэты дзеяслоў наогул мае больш шырокае значэнне), па-

колькі ён, як указваецца ў матэрыялах некаторых нас. пп., з'яўляецца адзіным.

Фанетычныя асаблівасці на карце не адзначаюцца.

У наступных нас. пп. адводзяцца ад картаграфавання дзеясловы, якія не адпавядаюць адказу на пытанне: 28 *курчыць*. 191 *міркоча*. 350 *мручыць*, *мурчыць*. 401, 501, 838 *мурлыча*. 474, 502 *мармыча*. 467 *ёнчыць*. 548, 550, 795, 864 *бурчыць*, *вурчыць*. 722 *ячыць*. 716, 799, 834, 836, 837 *раўкае*. 932 *мікае*. 959 *мураўчыць*. 971 *мерчыць*. 976, 977, 978 *маркае*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў: 25 *курн'аўкайц'*, *каўкайц'*, *м'аўкайц'*; *крычыць* — як б'еш; больш пашырана — *курн'аўкайиц'*. 63 *курн'аўкайиц'* — як у хату просіцца. 74 *крычыць*; *курн'аўкайиц'* — пье. 90 *каўкайец'* — гавораць старыя; *м'аўкайец'* — моладзь. 210 *курн'аўкайа* — як дзеці гуляюць; *м'аўкайа*. 249 *каўкайе*; *курн'аўкайе* — калі ляжыць і паціхенечку пье. 614 *м'аўкыйиц'*; часцей — *каўкыйиц'*. 924 *м'аўкайа*; радзей — *каўкайе*. 1016 *каўкайе*; рэдка — *м'аўкайе*.

Карта № 302

ДЗЕЯСЛОЎ бляе (АБ АВЕЧЦЫ) І ЯГО АДПАВЕДНАСЦІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 223:

«Авечка *бляе*, *крычыць*...»

На гэтай карце картаграфуюцца дзеясловы *бляе*, *бэкае*, *мэкае*, *блэкае*, *крычыць*, *бычыт*.

Там, дзе ў адказах было адзначана суіснаванне некалькіх варыянтаў, усе яны адпаведнымі знакамі наносіцца на карту.

Фанетычныя асаблівасці на карце не адзначаюцца.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія абазначаюцца на карце агульным адсылачным знакам: 42 *кричйт'*; часцей — *бл'айёт'*. 67 *бл'акочыць*. 105 *маркочыць*. 125 *крычыць*, *маркочыць*. 131 *маркочыць*. 135 *м'аркочыць*. 197 *бл'айец'*; *м'иркочыць* — да ягняці. 407 *бл'айе*; *крычыць* — ноччу. 601 *бл'айе* — гавораць усе; радзей — *крычыць*. 760 *м'еу'ече*. 764 *м'еу'ече* — часцей; радзей — *бл'айе*. 823 *бл'аўкайе*, *з'в'аўайе*. 979 *йэкайе*. 769, 771, 772, 859, 959 *блёкайе*.

Карта № 303

ДЗЕЯСЛОЎ квакаюць (АБ ЖАБАХ) І ЯГО АДПАВЕДНАСЦІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 226:

«Жабы *кв́акаюць*, *кр́умкаюць*, *кв́окчуць*...»

На гэтай карце картаграфуюцца дзеясловы *кв́акаюць*, *кв́о́акаюць*, *кр́умкаюць*, *ќумкаюць*, *кв́окчуць*, *кр́экчуць*, *кв́а́ахуюць*, *крычаць*, *турчаць*, *сквья́рчуца*.

Там, дзе ў адказах было адзначана суіснаванне некалькіх варыянтаў, усе яны адпаведнымі знакамі наносіцца на карту.

Як *крўмкайуц'* картаграфуюцца словы: 184 *крумкóчуц'*. 754 *кράм-каюц'*.

Фанетычныя асаблівасці на карце не адзначаюцца.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія абазначаюцца на карце агульным адсылаччым знакам: 11 *жабы квóкчуц'*; *йák идўц'* на нóрасты — *крéкчуц'*; *кукуйуц'*. 12 *жабы квóкчуц'* в'аснóй; рэдка — *трўб'ац'*; *ку-кўйуц'* — летам. 14 *г'арўца*. 32 *квóкчуц'*; часцей — *кράхайуц'*. 98 *квóкчац'*, *крычац'*; *жаба скв'арéцца* — надсáдна *крычыц'*. 132 *тарóчуц'*, *журлычуц'*. 135 *квóкчуц'* — рэдка; часцей — *квáкайуц'*. 149 *ц'áў-кайуц'*. 174 *квóкчуц'*; часцей — *крéкчуц'*. 184 *крўмкайуц'*; часцей — *турчац'*. 241 *трахайуц'*. 249 *жаба крáхайе*; радзей — *квóк-ча*. 369 *раўкайуц'*. 406 *кўмкайуц'*; часамі гавораць — *квáкайуц'*. 430 *крўмкайуц'* — на пагоду; *кувéкайуц'* — на дождж. 438 *квáкайуц'*, *кўркайуц'*. 443 *квáкайуц'*, *кўркайуц'*. 485 *крўмкайуц'*, *кул'йкайуц'*. 496 *крўмкайуц'*, *кўмкайуц'*, *кóкайуц'*. 560 *каўкайуц'*. 565 *квóкчуц'*; часцей — *крўмкайуц'*. 586 *кўкайуц'*. 587 *квóкчуц'*, *кўкайуц'*. 609 *кóхыуц'*. 628 *г'арўца*. 651 *кравчáт'*. 660 *квáкайуц'*, *кравчáт'*. 682 *квáкайут*; рэдка — *крўмкайут*. 696 *жабы квáкайут'*, *раўкайут'*. 706 *кравкайуц'*. 743 *кўркайуц'*. 754 *крўмкайуц'*; *кράхайуц'* — вечарам; *кўмкайуц'* — днём. 800 *крўмкайуц'*, *г'ерг'эчуц'*, *крáчуц'*. 805 *крўм-кайуц'*, *квáкайуц'*, *скараўáчуц'* *жабы*. 872 *крўмкайуц'*; радзей — *кўм-кайуц'*. 938 *квáкайуц'*; *крўмкайуц'* — перад дажджом. 950 *крав'áц'* *жабы* — вечарам; *кўмкайуц'* — днём. 953 *кравчўт'*. 956 *кўмкайут'* — вясной; *райкóт'ат'* — вечарам. 976 *жаб'и кўмкайут'*, *крéкчут'*, *г'эгайут'*.

Карта № 304

ПАДЗЫЎНЫЯ СЛОВЫ ДЛЯ КАРОЎ

Карта складзена на матэрыяле пункта «б» пытання № 227:

«Падзыўныя словы:

б) для кароў: *цёсь-цёсь-цёсь*, *тпрусь-тпрусь*; па клічцы: *лы́ска-лы́ска...*»

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія абазначаюцца на карце агульным адсылаччым знакам: 14 *пс'ўх-пс'ўх-пс'ўх*. 674 *пус-пус-пус*. 738 *в'ис'-в'ис'-в'ис'*. 749 *п'е-п'е-п'е*. 769 *тыл'й-тыл'й*, *бец'у-бец'у*; па клічцы. 785 *пс'ё-пс'ё*, *с'ёпка-с'ёпка*. 795 *кс'о-кс'о-кс'о*; маладых — *ц'е-лўх-ц'елўх*. 969 *с'ок-с'ок-с'ок*. 983 *нйá-нйá-нйá*. 992 *тас'-тас'-тас'*.

Карта № 305

ПАДЗЫЎНЫЯ СЛОВЫ ДЛЯ АВЕЧАК

Карта складзена на матэрыяле пункта «в» пытання № 227:

«Падзыўныя словы:

в) для авечак: *шу-шу-шу*, *шут-шут-шут*, *шўркі-шўркі...*»

Там, дзе ў адказах было адзначана суіснаванне розных падзыўных слоў для авечак, усе яны адпаведнымі знакамі наносяцца на карту.

Ніжэй прыводзяцца адзінкавыя назвы, якія абазначаюцца на карце агульным адсылачным знакам: **2** *ба́ша-ба́ша-ба́ша*. **67** *б'е-б'е-б'е*. **128** *тпрош-тпрош, лабон'-лабон-лабон'*. **292** *ба́ше-ба́ше-ба́ше*. **303** *с'ур-с'ур-с'ур*. **330** *с'ур-с'ур-с'ур*. **334** *с'ур-с'ур-с'ур*. **336** *туп-туп-туп*. **338** *тут-тут, шўту-шўту*. **339** *с'ур-с'ур-с'ур*. **573** *нас'-нас'-нас'*. **652** *шўн'и-шўн'и-шўн'и, ба́з'у-ба́з'у*. **808** *пше- пше- пше*. **840** *с'ц'и-с'ц'и-с'ц'и*. **966** *па-па-па, буро́с'ка-буро́с'ка*. **971** *па-па-па*. **985** *тайё-тайё-тайё*.

Карта № 306

ПАДЗЫЎНЫЯ СЛОВЫ ДЛЯ КУРЭЙ

Карта складзена на матэрыяле пункта «г» пытання № 227:

«Падзыўныя словы:

г) для курэй: *цiп-цiп-цiп...*»

Там, дзе ў адказах было адзначана суіснаванне розных падзыўных слоў для курэй, усе яны адпаведнымі знакамі наносяцца на карту.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія абазначаюцца на карце агульным адсылачным знакам: **58** *ц'ип-ц'ип-ц'ип; шыш-шыш-шыш*. **184** *пул'-пул', ц'ип-ц'ип-ц'ип* — ужываюцца паралельна. **441** *кыц-кыц-кыц*. **478** *кыц-кыц-кыц*.

Карта № 307

ПАДЗЫЎНЫЯ СЛОВЫ ДЛЯ ГУСЕЙ

Карта складзена на матэрыяле пункта «д» пытання № 227:

«Падзыўныя словы:

д) для гусей: *це-це-це, цэга-цэга...*»

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія абазначаюцца на карце агульным адсылачным знакам: **7** *ту-ту-ту*. **51** *куц'-куц'-куц'*. **62** *ц'и-ц'и-ц'и*. **66** *ц'и-ц'и-ц'и*. **78** *ц'и-ц'и-ц'и*. **299** *к'е-к'е-к'е*. **411** *тас'-тас'-тас'*. **533** *куц'-куц'-куц'*. **718** *үаз-үаз-үаз*. **773** *кес-кес-кес*. **840** *сц'и-сц'и-сц'и*. **950** *тас'-тас'-тас'* гавораць усе.

Карта № 308

НАЗВЫ ВАВЁРКІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 231:

«*Бёлка, вавёрка...*»

Фанетычныя асаблівасці на карце не адзначаюцца.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія абазначаюцца на

карце агульным адсылачным знакам: 23 *вав'орка*; радзей — *в'ёкша*. 28 *б'ёлка*; радзей — *вав'орка*. 57 *вав'орка* — старая назва; *б'ёлка* — пазнейшая форма. 61 *б'ёлка*; радзей — *вав'орка*. 64 *б'ёлка* — пераважна, але многія зараз гавораць *вав'ўрка*. 66 *б'ёлка* — часцей, але называюць *вав'ўрка*. 67 *б'ёлка*; *вав'ўрка* — пераважна ў мове старых. 69 *вав'орка*; вельмі рэдка — *б'ёлка*. 71 *б'ёлка* — рэдка; часцей — *ва-в'орка*. 78 *б'ёлка*; часцей — *вав'орка*. 87 *вав'орка*; *б'ёлка* — больш у мове старых. 91 *б'ёлка*; радзей — *вав'орка*. 128 *б'ёлка*; радзей — *вав'орка*. 129 *вав'орка*; *б'ёлка* — гавораць старыя. 189 *йайорка*; радзей — *вав'орка*. 190 *вав'орка*; радзей — *б'ёлка*. 193 *б'ёлка*; вельмі рэдка — *вав'орка*. 210 *б'ёлка*; радзей — *вав'орка*. 214 *б'ёлка*; рэдка — *вав'орка*. 216 *б'ёлка*; часцей — *вав'орка*. 298 *вав'орка*; часцей — *б'ёлка*. 300 *вав'орка* — гавораць пісьменныя; *б'ёлка* — старыя. 302 *б'ёлка* — часцей; *вав'орка* — гавораць пісьменныя. 311 *б'ёлка* — гаворыць моладзь; *вав'орка* — старыя. 357 *вав'орка*; часам — *б'ёлка*. 368 *вав'орка* — гаворыць моладзь; *йайорка* — старыя; *в'ив'орка*. 428 *б'ёлка*, *вав'орка* — ужываюцца паралельна. 431 *вав'орка*; радзей — *б'ёлка*. 450 *в'ийорка*. 451 *б'ёлка*; часцей — *йайорка*. 453 *вав'орка*; рэдка — *б'ёлка*. 464 *б'ёлка*; рэдка — *вав'орка*, *йайорка* — старое слова. 498 *б'ёлка*; радзей — *вав'орка*. 509 *б'ёлка* — гавораць усе; *вав'орка* — школьнікі. 511 *б'ёлка*; *вав'орка* — гавораць і думваюць, што гэта па-руску. 521 *б'ёлка*; радзей — *вав'орка*. 523 *б'ёлка*; *вав'орка* — па кн'іжцы зав'ом. 596 *б'ёлка* — мала хто гаворыць; часцей — *вав'орка*. 623 *вав'орка*; радзей — *б'ёлка*. 668 *б'ёлка*; ужываецца і *йайорка*. 682 *б'ёлка* — часцей за ўсё; аднак старыя гавораць *войўўрка*. 711 *ва-в'орка*, *вайўорка*; часцей — *б'ёлка*. 772 *вевёрыца*. 784 *вав'орка* — па-навуковаму; часцей — *б'ёлка*. 824 *б'ёлка*; *вав'орка* — ведаюць, але ўжываюць толькі некаторыя старыя. 828 *б'ёлка* — гаворыць моладзь, *вавайорка* — старыя. 914 *б'ёлка*; рэдка — *вав'орка*. 988 *б'ёлка*; рэдка — *вав'орка*.

Карта № 309

НАЗВЫ ЗЯЗЮЛІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 232:

«*Кукўшка, кукўля, зязюля...*»

На гэтай карце картаграфуюцца словы *зязюля, кукўшка, кукўля*.

Там, дзе ў адказах было адзначана суіснаванне розных назваў зязюлі, усе яны адпаведнымі знакамі наносяцца на карту.

Як *з'аз'ўл'а* картаграфуюцца словы: *з'аз'ўл'ка* ў нас. пп. 30, 65, 66, 152, 166, 168, 364, 428; *зогзўл'а* — 961; *з'ейзўлка, з'айзўл'а* — 805; *з'айзўл'а* — 819, 823, 888, 1005; *зовзўл'а* — 774.

Як *кукўл'а* картаграфуецца слова *кукўлка* ў нас. пп. 6, 24, 74, 87, 229, 232, 524.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў: 6 *з'аз'ўл'а*; радзей — *кукўлка*. 13 *з'аз'ўл'а* — рэдка; часцей — *кукўшка*. 24 *кукўлка*; часцей — *з'аз'ўл'а*. 25 *з'аз'ўл'а*; часцей —

кукѹшка. 30 з'аз'ѹл'ка; рѣдка — кукѹшка. 32 кукѹшка; з'аз'ѹл'а — часцей гавораць старыя. 42 з'аз'ѹл'а; часцей — кукѹшка. 49 кукѹшка; рѣдка — з'аз'ѹл'а. 66 з'аз'ѹл'ка; зрѣдку — кукѹшка. 70 з'аз'ѹл'а — часцей; радзей — кукѹшка. 73 кукѹшка; радзей — з'аз'ѹл'а. 74 кукѹлка; радзей — з'аз'ѹл'а. 78 з'аз'ѹл'а; часцей — кукѹшка. 87 кукѹшка — гаворыць моладзь; кукѹлка — старыя. 88 з'аз'ѹл'а; часцей — кукѹшка. 95 з'аз'ѹл'а; часцей — кукѹшка. 166 кукѹшка; з'аз'ѹл'ка — гавораць старыя. 189 з'аз'ѹл'а, кукѹшка — паралельна. 190 з'аз'ѹл'а, кукѹшка — паралельна. 253 кукѹшка; з'аз'ѹл'а — часцей. 300 кукѹшка; рѣдка — з'аз'ѹл'а. 333 з'аз'ѹл'а; радзей — кукѹшка. 357 з'аз'ѹл'а; кукѹшка — гаворыць моладзь. 407 з'аз'ѹл'а; рѣдка — кукѹшка. 413 кукѹшка; з'аз'ѹл'а — гавораць старэйшыя. 428 з'аз'ѹл'ка, кукѹшка — паралельна. 464 кукѹшка — гаворыць моладзь; з'аз'ѹл'а — больш пашырае. 475 кукѹшка; часцей — з'аз'ѹл'а. 509 кукѹл'а, з'аз'ѹл'а — гавораць старыя. 518 кукѹшка, кукѹл'а; часта старэйшыя называюць з'аз'ѹл'а. 536 кукѹл'а; з'аз'ѹл'а — сустракаецца ў мове старых. 601 з'аз'ѹл'а; рѣдка — кукѹшка. 657 кукѹл'а, кукѹшка — паралельна. 713 кукѹшка; часцей — з'аз'ѹл'а. 774 зовзѹл'а; іншы раз — кукѹшка. 780 з'аз'ѹл'а; радзей — кукѹшка. 816 кукѹл'а — часцей; з'аз'ѹл'а, кукѹшка. 817 з'аз'ѹл'а — гавораць старыя; кукѹшка — гаворыць моладзь. 819 кукѹл'а; з'айз'ѹл'а — амаль выходзіць з ужытку. 823 кукѹшка; з'айз'ѹл'а — пераважае. 894 кукѹшка; рѣдка — з'аз'ѹл'а. 910 кукѹл'а, з'аз'ѹл'а; кукѹшка — мала хто гаворыць. 914 з'аз'ѹл'а; рѣдка — кукѹшка. 988 кукѹшка; з'аз'ѹл'а — рѣдка. 1005 з'айз'ѹл'а; рѣдка — кукѹл'а.

Карта № 310

ПАШЫРЭННЕ СЛОЎ каршун, шуляк, ястраб

Карта складзена на матэрыяле пытання № 233:

«Каршун, ястраб, шуляк...»

У адказ на пастаўленае пытанне прыведзены розныя назвы драпежных птушак: каршун, коршун, коршак, каршак, каршук, ястраб, шуляк, саві і інш. З іх на карце картаграфуюцца толькі каршун, коршун, коршак, каршак, каршук, ястраб, шуляк, паколькі гэтымі назвамі ў мясцовых гаворках абазначаецца адзін і той жа від драпежнай птушкі, якая дзярэ курэй.

Астатнія назвы пры картаграфаванні не ўлічваюцца.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія на карце абазначаюцца агульным адсылачным знакам: 14 каршун — малы; йа́страб — вялікі. 74 каршун — такі, як арол, але толькі меншы. 273 каршун — вялікі; йа́страп — малы. 298 йа́стр'уп; часцей — каршун. 331 каршун — радзей; йа́стр'иб. 373 каршун — жывіцца дзікімі птушкамі; шул'ак — хватае курэй. 399 каршун — часцей; йа́страп. 441 каршун — мал'ён'к'и; йа́страп — в'ал'ік'и. 451 шул'ок. 657 йа́стрыб, шул'ак — розніцы няма. 695 шул'ак — вялікі, які крадзе курэй, і малы, які ловіць дзікіх

птушак. 719 шулаш. 755 шул'ак; радзей — каршўн. 824 каршўн; кóршак — больш старое слова. 914 кóршык — вялікі; йáстраб — малы; кóршун; каршák. 948 кóршун, йáстраб, шул'эка. 954 шул'ака. 956 шулén'. 957 ёстрыб, шулёка. 959 шулёка.

Карта № 311

НАЗВЫ МАЛАНКІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 240:

«Як у вас называецца: *малánка*, *бліскавіца*..?»

У беларускіх народных гаворках словы *бліскавіца* (*блыскавіца*) і *маланка*, *маладня* і інш. часцей за ўсё ўжываюцца ў значэнні 'молния'. Аднак сустракаюцца выпадкі, калі збіральнікі дыялектных матэрыялаў робяць заўвагі: *бл'искав'іца* — «без грому», «водбліскі ў ясную ноч»; *малánка* — «на пагоду», «без грому». У большай частцы матэрыялаў гэтыя словы прыводзяцца без тлумачэнняў. У сувязі з гэтым на карту наносяцца ўсе словы, а матэрыялы, дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, прыводзяцца ў каментарыях.

У частцы нас. пп. на поўдні Беларусі і часткова ў Гродзенскай вобласці няма адпаведных назоваў для абазначэння маланкі. Гэта з'ява прыроды называецца пры дапамозе дзеясловаў і на карце абазначаецца кружком адпаведнага колеру з перакрэсліваннем.

Дзеяслоў *бліскае* адзначаны ў наступных нас. пп.: 346, 371, 375, 670, 675, 678, 679, 683, 702, 717, 722, 723, 725, 726, 731, 734, 759, 761, 762, 767, 801, 822, 947, 949, 951, 959, 969.

Дзеяслоў *бліскае* адзначаны ў наступных нас. пп.: 663, 689, 692, 694, 695, 738, 753, 765, 766, 769, 773, 777, 780, 784, 798, 803, 811, 828, 847, 850, 852, 919, 950, 952, 955—957, 966, 976, 982, 984, 991, 994, 995, 1002, 1024, 1025.

Дзеяслоў *мігае* адзначаны ў наступных нас. пп.: 737, 739, 962, 966, 967.

Дзеяслоў *зіхае* адзначаны ў наступных нас. пп.: 1004, 1008, 1011, 1013. Як *зіхае* картаграфуюцца 976 *с'с'а́йе*. 978 *с'иха́йе*.

У нас. п. 866 адводзіцца ад картаграфавання слова *мала́йя*.

Як *ма́лання* картаграфуецца *мо́лан'н'а* ў нас. пп. 91, 104, 105, 125, 129, 134, 135, 938.

Як *мо́лнія* картаграфуецца *мо́лна́йя* ў нас. п. 522.

Як *ма́лання* картаграфуецца *мы́лын'н'а* ў нас. п. 643.

Як *ма́ланка* картаграфуецца *мало́нка* ў нас. п. 869.

Як *бліскавіца* картаграфуецца *вл'искав'іца* ў нас. п. 13.

Як *блыскавіца* картаграфуецца *блы́скав'іца* ў нас. п. 392.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, падаюцца адзінкавыя ўтварэнні ад картаграфуемых слоў, а таксама іншыя адзінкавыя словы: 6 *малан'йá* — толькі блішчыць; *блыскав'іца* — блішчыць, а пасля яе гром. 8 *бл'искав'іца* — маланка з грамам: *ргá* — маланка без грому. 9 *бл'искав'іца* — з грамам; *малан'á* — без грому. 10 *мо́лн'ийа*, *бл'искав'іца*; пры *мо́лн'ийи* ўром н'е ўрым'іц'. 11 *ма́ланка* — часцей; *бл'искав'іца*. 13 *ма́ланка* — кал'і в'иха́йец'

апшырна; вліскав'ійца — кал'і у з'амл'ў пайаском бйец'. 14 бл'иска-
в'ійца — у час грому; маланка — на пагоду. 15 маланка — без грому;
бл'искав'ійца — з громам. 16 маланка — без грому; бл'искав'ійца —
з громам. 20 маланка — без грому; бл'искав'ійца — з громам. 23
мэлан'я — калі трошкі пабліскае; блыскав'ійца або бл'искав'ійца —
моцна блішчыць і суправаджаецца громам. 24 малан'я — толькі блі-
шчыць; блыскав'ійца — перад громам. 25 бл'искав'ійца — як бл'ис-
н'ец' рас, тады друўі накрывж; а малан'я — паласом так'ім с'в'ец'иц'.
26 мылын'я — с'в'ец'иц', а бл'искав'ійца — зыгзагам'и и ўром ўрым'иц'.
27 малан'я — без грому; бл'искав'ійца — з громам. 30 малан'я — ас'в'е-
шчайец'; бл'искав'ійца — тóл'к'и бл'іскайе. 31 бл'искав'ійца йёс'л'и
бл'ишчыц' и ўрым'иц'; малан'я — кал'і тóл'ка бл'ишчыц'. 33 бл'иска-
в'ійца — як п'арўн ударыц'; а як так то — малан'н'я. 34 малан'я —
тóка с'ачец', бл'ис', бл'ис'; а бл'искав'ійца — ударайиц', як п'арўн. 36
бл'искав'ійца — уз'ён', як ўрымóты; унóчы — малан'я. 66 малан'н'я;
гавораць і бл'искав'ійца. 69 малан'н'я; вельмі рэдка — бл'искав'ійца.
126 мóлан. 131 маланка — перад дажджом; бл'искав'ійца — у ясную
ноч водбліскі. 138 маланка — без грому; бл'искав'ійца — з громам.
139 маланка — прóста пал'иц'; бл'искав'ійца — п'ерад бұрай. 143 ма-
ланка — без грому; бл'искав'ійца — з громам. 153 бл'искав'ійца —
з громам; маланка — без грому. 155 маланка; бл'искав'ійца — пасля
яе гром. 157 маланка — бліскае і грыміць; бл'искав'ійца — недзе да-
лёка бліскае, але грому не чуваць. 162 бл'искав'ійца — з громам; ма-
ланка — без грому. 170 бл'искав'ица, маланка — рэдка. 184 малан-
ка, блыскав'ійца — ужываюцца паралельна. 185 маланка, бл'искав'і-
ца — ужываюцца паралельна. 188 маланка — без грому; бл'искав'ійца —
з громам. 195 маланка — без грому; бл'искав'ійца — з громам. 197 малан-
ка — кажуць старыя; бл'искав'ійца — гаворыць моладзь. 198 бл'искав'і-
ца — з громам; маланка — без грому. 218 маланка — без грому; бл'иска-
в'ійца — з громам. 219 маланка; часцей — бл'искав'ійца. 223 маланка,
мóлн'ийа; радзей — бл'искав'ійца. 235 бл'искав'ійца — без грому; ма-
лан'н'я — з громам. 250 бл'искав'ійца; радзей — маланка. 252 бл'ис-
кав'ійца; вельмі рэдка — маланка. 269 мэланка — радзей; мэлан'н'я.
337 мыладн'я — гавораць старыя; маланка — гаворыць моладзь. 372
бл'искав'ица; маланка — без грому. 385 бл'искав'ійца — з громам; ма-
ланка — без грому. 404 мóлна. 431 бл'искав'ійца — з дажджом; ма-
ланка — як бл'искав'ійца, ал'е б'ез дажжў. 435 маланка; бл'искав'і-
ца — з дажжóм. 437 мóлна. 439 маланка — з дажжóм; бл'искав'ійца —
б'ез дажжў. 500 бл'іскала. 536 маланка; часам гавораць бл'іскав'и-
ца. 539 маланка; малан'н'я — гавораць старыя. 593 маланка — ча-
сцей; радзей — мóлн'ийа. 655 бл'іскан'н'е. 682 бл'іскав'ица; часам —
маланка. 700 блыскóт'т'е. 703 блыскóт'т'е. 704 блыскан'н'е. 713
маланка — часцей; бл'искав'ійца. 717 мóлна. 755 мóлна. 760 бл'ис-
кóты. 761 бл'іскайе; маланка — гаворыць моладзь. 766 бл'іскóты.
801 маланка; бл'искав'ійца — радзей, без дажджу. Для маланкі ў час
дажджу назвы няма, гавораць — бл'іскайе. 821 бл'искав'ійца — гаво-
раць часта; мóланка, мóлн'ийа. 823 маланка; радзей — бл'іскав'ица.

843 бл'искав'йца, скала. 909 мал'анка; часцей — бл'искаўка. 980 мал'анка; часцей — бл'искав'йца; ужываецца мо́лн'ийа. 994 бл'искайе; радзей — бл'искав'йца. 1004 мал'анка; часцей — з'ихайе. 1008 мал'анка; гавораць і з'ихайе. 1011 мал'анка; гавораць і з'ихайе. 1017 мар'уав'йца.

Карта № 312

НАЗВЫ ВЯСЁЛКІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 241:

«*Радуга, райдуга, вясёлка, весялўха...*»

На гэтай карце картаграфуюцца лексічныя і словаўтваральныя варыянты назвы вясёлкі: *радуга, радаўніца, вясёлка, весялўха, перавясёлка, тэнча, цмок*.

Там, дзе ў адказах было адзначана суіснаванне розных назваў вясёлкі, усе яны адпаведнымі знакамі наносяцца на карту.

Як *тэнча* картаграфуецца слова *тэнч* у нас. пп. 20, 25, 164, 175, 201,

Як *цмок* картаграфуецца слова *смók* у нас. пп. 18, 159, 170.

Як *радаўн'ица* картаграфуецца *ўрадаўн'ица* ў нас. пп. 758, 966,

Як *радуга* картаграфуецца слова *ўрадуга* ў нас. п. 571.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія на карце абазначаны агульным адсылачным знакам: **6** *харо́шый пайа́с, тэнча*; рэдка — *радуга*. **8** *радуга*; часцей — *пайа́с*. **10** *радуга, пайа́с*. **17** *дуга*. **23** *радуга*; часцей — *тэнча*. **24** *радуга, тэнча, ас'алок*. **28** *рада*. **30** *радуга, бо́жы пайа́с*. **33** *радуга; в'ас'олка* — радзей. **34** *пайа́с, радуга*; часцей — *тэнча*. **39** *радуга, пайа́с*. **46** *тэнча*; радзей — *радуга; про́м'ин'*. **61** *в'ас'олка* — раней; *радуга* — цяпер. **66** *в'ас'олка; радуга* — цяпер. **71** *в'ас'олка*; радзей — *радуга*. **73** *в'ас'олка*; рэдка — *радуга*. **87** *радуга; в'ас'олка* — старэйшая назва. **88** *в'ас'олка* — часцей; рэдка — *радуга*. **101** *в'ас'олка* — старая назва; *радуга* — новая назва. **102** *в'ас'олка, дуга*. **129** *радуга*; некаторыя завуць *в'ас'олка*. **213** *радуга; в'ас'олка* — больш пашырана. **214** *радуга*; часцей — *в'ас'олка*. **216** *радуга*; часцей — *в'ас'олка*. **220** *радуга*; часцей — *в'ас'олка*. **225** *радуга; тэнча* — гавораць старыя. **226** *радуга; в'ас'олка* — старая назва. **234** *в'ас'олка; радуга* — гаворыць моладзь. **237** *в'ас'олка*; рэдка — *радуга*. **269** *в'ас'олка*; часцей — *радуга*. **287** *радуга, дуга*. **296** *в'ас'олка*; радзей — *радуга*. **301** *радуга, в'ас'олка* — гаворыць старэйшае пакаленне. **305** *в'ас'олка*; радзей — *радуга*. **307** *радуга, в'ас'олка* — гавораць старыя. **308** *радуга, в'ас'олка* — старое слова. **326** *радуга, в'ас'олка* — ужываюцца паралельна. **357** *радуга; в'ес'алўха* — гавораць старыя. **369** *радуга* — рэдка; часцей — *тэнча*. **379** *радуга* — гэта ліставуха, рознакаляровыя лісты. **407** *радуга*; радзей — *тэнча*. **410** *тэнча*; радзей — *радуга*. **422** *радуга, красав'ица*. **431** *тэнча*, вельмі рэдка — *радуга*. **449** *тэнча*; радзей — *радуга*. **464** *в'ас'олка, радуга* — больш пашырана. **488** *в'ас'олка*; вельмі рэдка — *тэнча*. **489** *радуга, красўла*. **499** *в'ес'алўха*; зрэдку — *радуга*. **513**

ра́дуҫа, красѹ́л'а. 536 ра́дуҫа; в'ес'алѹ́ха — больш старое слова. 548 ра́дуҫа; радзей — в'ас'олка. 551 ра́дуҫа, н'ерав'ес'елѹ́ха. 587 ра́дуҫа, дажж́анка. 679 ра́дуҫа; в'ес'алѹ́ха — зрэдку гавораць старыя. 716 м'е-ц'елѹ́ха, в'ес'алѹ́ха; часцей — ра́дуҫа. 717 в'ес'алѹ́ха, раз'і́ха. 734 в'ес'алѹ́ха, вес'елык. 749 ра́дуҫа, тэнза. 754 ра́дуҫа, парáдуҫа. 761 ўра́дав'і́ца. 765 к'ис'ал'і́ха, вес'ел'і́ха. 783 ра́дуҫа, красѹ́л'а. 784 ра́дуҫа; часцей — в'ес'алѹ́ха. 795 ра́дуҫа, ц'ён'жа. 796 кл'і́ч. 804 ра́дуҫа, цэнта. 817 ра́дуҫа; в'ес'алѹ́ха — гавораць старыя. 820 в'ес'алѹ́ха — рэдка; часцей — ра́дуҫа. 821 в'ес'алѹ́ха; ра́дуҫа — рэдка, гаворыць маладое пакаленне. 824 ра́дуҫа — рэдка; часта — в'ес'алѹ́ха. 834 в'ас'олка, ос'елок. 853 ра́дуҫа; часцей — в'ес'алѹ́ха. 871 в'ес'алѹ́ха; рэдка — ра́дуҫа. 874 ра́дуҫа; рэдка — в'ес'алѹ́ха. 887 ра́дуҫа — гавораць маладыя; в'ес'алѹ́ха — старыя. 889 ра́дуҫа, в'ес'ел'і́ца. 938 ра́дуҫа — каром'ис'ел на н'эб'е. 947 высыл'ок. 958 пойас. 968 пойас. 970 ра́дав'і́ца. 980 в'ас'олка; вельмі рэдка — ра́дуҫа.

Карта № 313

ПАШЫРЭННЕ СЛОЎ хмара, туча

Карта складзена на матэрыяле пытання № 242:

«Т́уча, хма́ра...»

На гэтай карце картаграфуюцца словы *хма́ра, т́уча*.

У тых выпадках, калі ў адказах было адзначана суіснаванне слоў *хмара* і *туча*, абодва яны адпаведнымі знакамі наносзяцца на карту.

Фанетычныя асаблівасці на карце не адзначаюцца.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія на карце абазначаны агульным адсылачным знакам: 6 *т́уча* — перад дажджом. 9 *т́уча* — кал'і дошч из'е́ц'. 11 *т́уча; хму́ра* — хму́рны з'ен'. 12 *т́уча* — в'ал'і́к'айа. 13 *т́уча* — дажж́л'і́вайа, чо́рнайа. 23 *т́уча* — перад дажджом. 24 *хма́ра; хму́ры* — перад дажджом, *т́уча* — перад дажджом. 25 *т́учы* — цёмныя. 28 *т́уча* — дажджавая хмара. 30 *т́уча* — чорная, дажджавая. 33 *т́уча* — вялікая. 36 *хма́ра* — перад дажджом; *т́уча* — страшэнная. 42 *т́уча; хма́ра* — перад дажджом. 47 *хма́ры* — кожны дзень на небе; *т́уча* — цёмная. 50 *т́уча* — вялікае воблака; *хма́ра* — калі хмурны дзень. 55 *т́уча* — перад дажджом, які ідзе раптоўна. 63 *т́уча* — светлая. 64 *т́уча* — чорная, страшэнная, дажджавая. 66 *т́уча* — кал'і *т́уча* нойз'е́ц', дык дошч из'е́ц'; *хма́ра* — ц'омнайа, н'ерад дажж́ом. 68 *т́уча* — дажж́авайа. 69 *хма́ры* — бываюць кожны дзень; *т́уча* — цёмная. 70 *т́уча* — дошч пойз'і́ц'. 71 *хма́ра; т́уча* — дажж́авайа. 72 *хма́ры* — бываюць кожны дзень на небе; *т́уча* — гэта густая хмара. 73 *т́уча* — ц'омнайа; рэдка — *хма́ра*. 75 *т́уча* — калі дождж. 78 *т́уча* — цёмная. 81 *т́уча* — дажджавая; *хма́ра* — без дажджу. 82 *хма́ра* або *воблака* — кожны дзень бывае; *т́уча* — перад навальніцай. 86 *хма́ра* — вялікая і цёмная; *т́уча* — невялікая, кожны дзень бывае. 89 *хма́ра; т́уча* — йак дошч из'е́. 94 *т́уча* — йак аблажы́ла кру́гом; *хма́ра* — йак *хма́рыц'*. 95 *т́уча* — перад дажджом. 101 *т́уча* — даж-

джава. 115 *хмарѣ*; *тучѣ* — вельмі вялікая хмара. 129 *тўча* — чорная, дажджавая; *хмара* — калі ўсё неба цёмнае. 132 *тўча* — калі дождж. 134 *тўча* — калі дождж. 140 *хмара*; *тўча* — на дождж. 158 *тўча* — перад дажджом. 159 *тўча* — калі дождж; *хмара* — калі надвор'е добрае. 164 *хмара* — гэта воблака; *тўча* — з яе ідзе дождж. 178 *тўча* — перад дажджом. 181 *тўча*; *хмара* — пераважна. 183 *хмара* — будзе дождж. 193 *тўча* — вельмі рэдка; *хмара* — чорная, з якой пойдзе дождж. 195 *тўча* — чорная; *пёўн'и што бўз'иц'* дош. 204 *хмара* — *шэрайа ц'и чорнайа п'эрат дажжом*. 207 *тўча* — *ўразавайа*; *хмара найз'н, бўз'е дошч*. 225 *хмара* — гаворыць моладзь; а так — *хмўра*. 226 *хмара*, *тўча* — розніцы няма. 227 *тўча* — вялікая. 232 *тўча* — чорная; вельмі рэдка — *хмара*. 233 *тўча* — цёмная; *хмара* — невялікая. 234 *тўча*; часцей — *хмара*. 235 *хмара* — вялікая. 237 *хмара*; рэдка — *тўча*. 245 *хмара* — перад дажджом. 248 *хмара* — туча вялікага размеру. 249 *хмара* — гэта воблакі; *тўча* — чорная. 253 *хмара* — ужываецца часцей, але ведаюць і *тўча*. 269 *хмара* — без дажджу; *тўча* — дажджавая, снеговая. 270 *хмара* — невялікая туча, з якой амаль не бывае дажджу; *тўча* — дажджавая. 273 *тўча*; *хмара* — малая туча. 274 *хмара* — маленькая ў ясны дзень; *тўча* — з дажджом. 276 *хмара* — невялікая; *тўча* — вялікая. 283 *хмара* — малая; *тўча* — вялікая. 289 *тўча* — вялікае воблака; гавораць і *хмара*. 292 *хмара* — хмурнае надвор'е; *тўча* — чорная, перад дажджом. 298 *хмара* — сівое воблака, дажджавое, з якога чакаецца дробненькі дожджык; *тўча* — чорная, з якой чакаецца град, вялікі віхор, дождж як з вядра. 300 *тўча* — вялікая хмара перад дажджом; *хмара* — калі перад дажджом хмурна. 303 *тўча* — воблака, якое прыносіць дождж. 307 *тўча*; *хмара* — гавораць школьнікі. 311 *хмара*, *тўча* — з навальніцай. 332 *туча*; рэдка — *хмара*. 421 *тўча* — бывае ў добрае надвор'е; *хмара* — дажджавая. 433 *хмара*, *тўча* — розніцы няма. 434 *тўча* — вялікая, дажджавая; *хмара* — без дажджу. 475 *хмара*; рэдка — *тўча*. 488 *хмара* — цёмная, з якой ідзе дождж. 489 *хмара*, *воблака*; *тўча* — з дажджом. 496 *хмара* — можа быць добрае надвор'е; *тўча* — дажджавая. 501 *хмара* — дажджавая, цёмная. 502 *хмара* — светлая, белая; *тўча* — перад дажджом. 509 *хмара* — усё неба зацягнута; *тўча* — адно месца зацягнута на небе. 511 *хмара* — зацягнута ўсё неба, дажджавая; *тўча* — *п'ерарыўна* — нашлі, прашлі, сонца забл'ис'ц'ела. 513 *хмара* — дажджавая. 514 *хмара* — воблака; *тўча* — дажджавая. 523 *хмара*; рэдка — *тўча*. 531 *хмара* — вялікая, без дажджу; *тўча* — цёмная з дажджом. 533 *хмара* — з бураю. 540 *хмара*; *тўча* — вялікая. 548 *хмара*; рэдка — *тўча*. 550 *хмара*; *тўча* — чорная, з навальніцай. 557 *хмара*; рэдка — *тўча*. 566 *хмара*, *тўча* — вялікая, з навальніцай. 604 *хмара* — усякае воблака. 673 *хмара* — чорная, дажджавая. 682 *хмара*; *тўча* — гэта хмара, але вельмі вялікая, чорная. 707 *хмара* — звычайная, якая бывае на небе кожны дзень; *тўча* — гэта хмара, страшэнная, чорная перад дажджом. 711 *тўча* — новае слова; часцей — *хмара*. 712 *облак* — старое слова; *хмара* — новае. 716 *хмара* — іншыя словы не ўжываюцца. 717 *тўча* —

хмара больших размераў; *хма́ра, о́блако*. 722 *хма́ра*; радзей — *ту́ча*. 725 *ту́ча* — больш цёмная, чым *перéхмарк'и*. 730 *хма́ра* — любая туча. 731 *хма́ра* — не дажджавая; *ту́ча* — сівая, дажджавая. 734 *хма́ра, ту́ча* — з громам. 756 *хма́ра* — вялікая. 762 *хма́ра; ту́ча* — гавораць маладыя. 774 *хма́ра* — дажджавая, чорная. 778 *хма́ра* — у пагоду; *ту́ча* — цёмная, перад дажджом. 784 *хма́ра* — дажджавая. 793 *хма́ра* — вялікая. 794 *хма́ра* — вялікая. 795 *хма́ра; ту́ча* — з громам і дажджом. 800 *хма́ра* — невялікага размеру; *ту́ча* — вялікая хмара. 805 *хма́ра* — калі невялікая; *ту́ча* — вялікая, з дажджом. 808 *хма́ра; ту́ча* — як ідзе вялікі дождж. 810 *хма́ра; ту́ча* — як ідзе вялікі дождж. 816 *хма́ра* — звычайна гавораць; *ту́ча* — некаторыя часам ужываюць. 825 *хма́ра* — звычайнае воблака; *ту́ча* — вялікая. 828 *хма́ра* — дажджавая. 831 *хма́ра* — дажджавая. 832 *хма́ра* — дажджавая. 851 *хма́ра* — маленькая; *ту́ча* — вялікая. 864 *хма́ра; рэдка* — *ту́ча*. 912 *хма́ра; ту́ча* — з громам. 914 *хма́ра; ту́ча* — вялікая. 932 *ту́ча; часцей* — *хма́ра*. 936 *хма́ра; ту́ча* — з громам. 950 *хма́ра; ту́ча* — вялікая. 966 *хма́ра* — гэта яшчэ да дажджу; *ту́ча* — калі ідзе дождж. 970 *хмара* — цёмная туча. 981 *хма́ра; ту́ча* — большая і страшнейшая, якая абячае вялікі дождж. 997 *ту́ча* — з навальніцай; *хма́ра* — звычайнае воблака. 1004 *хма́ра* — вялікая; *сўхмарок*. 1008 *хма́ра; ту́ча* — цёмная, вялікая. 1011 *хма́ра; ту́ча* — цёмная хмара, з навальніцай, градам. 1024 *ту́ча* — з громам; *хма́ра*.

Карта № 314

НАЗВЫ КАВАЛЯ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 243:

«*Кузнéц, кавáль...*»

На гэтай карце картаграфуюцца назвы каваля: *кавáль, кузнéц*.

Там, дзе было адзначана суіснаванне слоў *кузнец, каваль*, абодва яны адпаведнымі знакамі наносяцца на карту.

Як *каваль* картаграфуецца слова *кóваль* у нас. п. 717.

Адносна ўжывання картаграфуемых слоў збіральнікамі зроблены наступныя заўвагі: 6 *кавáл'*; рэдка — *куз'н'éц*. 23 *кэвáл'*; зрэдку — *куз'н'éц*. 24 *кавáл'*; рэдка — *куз'н'éц*. 57 *кавáл'*; часцей — *куз'н'éц*. 68 *кавáл'*; рэдка — *куз'н'éц*. 69 *кавáл'* — *ц'в'ардóйе слóва; куз'н'éц* — *дал'икатн'éй*. 71 *кавáл'*; рэдка — *куз'н'éц*. 73 *кавáл'* — рэдка; часцей — *куз'н'éц*. 74 *кавáл'*; *куз'н'éц* — больш новае слова. 78 *кавáл'* — гавораць старыя; *куз'н'éц* — гаворыць моладзь. 88 *кавáл'* — рэдка; часцей — *куз'н'éц*. 101 *кавáл'*; *куз'н'éц* — радзей. 106 *куз'н'éц; кавáл'* — рэдка. 135 *куз'н'éц; радзей* — *кавáл'*. 153 *кавáл'*; радзей — *куз'н'éц*. 193 *кавáл'*; часцей — *куз'н'éц*. 198 *кавáл'*; рэдка — *куз'н'éц*. 200 *куз'н'éц; часцей* — *кавáл'*. 232 *куз'н'éц; радзей* — *кавáл'*. 235 *куз'н'éц; часцей* — *кавáл'*. 237 *кавáл'*; *куз'н'éц* — гаворыць моладзь. 243 *кавáл'*; *куз'н'éц* — пазнейшае слова. 253 *куз'н'éц; кавáл'* — гаварылі старыя. 276 *кавáл'*; рэдка — *куз'н'éц*. 298 *кавáл'* — гавораць пераважна старыя; *куз'н'éц* — моладзь. 300 *куз'н'éц; рэдка* — *кавáл'*.

302 куз'н'ец — пашырана. 305 куз'н'ец; радзей — кавáл'. 330 кавáл'; часцей — куз'н'ец. 331 кавáл'; часцей — куз'н'ец. 404 кавáл'; рэдка — куз'н'ец. 431 кавáл'; рэдка — куз'н'ец. 471 кавáл'; куз'н'ец — гэта слова цяпер набывае большае пашырэнне. 511 кавáл' — старое слова; Кажуць і куз'н'ец, але гэта рускае слова. 521 кавáл'; рэдка — куз'н'ец. 523 кавáл'; радзей — куз'н'ец. 548 куз'н'ец; часцей — кавáл'. 588 куз'н'ец; радзей — кавáл'. 614 куз'н'ец; часцей — кавáл'. 623 куз'н'ец; рэдка — кавáл'. 711 кавáл' — часцей; куз'н'ец — новае слова. 712 куз'н'ец; часцей — кавáл'. 713 кавáл' — больш пашырана; куз'н'ец — новае слова. 758 кавáл'; рэдка — куз'н'ец. 774 кавáл'; рэдка — куз'н'ец. 795 куз'н'ец; часцей — кавáл'. 797 куз'н'ец; часцей — кавáл'. 816 кавáл'; куз'н'ец — гавораць прыезджыя. 817 кавáл'; куз'н'ец — гавораць старыя. 823 кавáл' — пераважае; куз'н'ец — некаторыя часам гавораць. 829 кавáл'; радзей — куз'н'ец. 831 кавáл'; куз'н'ец — ужываецца цяпер, але рэдка. 832 кавáл'; куз'н'ец — цяпер ужываецца часцей. 877 кавáл'; часцей — куз'н'ец. 913 кавáл'; рэдка — куз'н'ец. 914 кавáл'; часцей — куз'н'ец. 924 кавáл'; радзей — куз'н'ец. 974 кавáл'; радзей — куз'н'ец. 991 кавáл'; часцей — куз'н'ец. 1010 кавáл'; куз'н'ец — цяпер гавораць. 1025 кавáл'; часцей — куз'н'ец.

Карта № 315

НАЗВЫ ПАНЯЦЦЯ „КАЛЕКТЫЎНАЯ ДАПАМОГА Ў СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧАЙ РАБОЦЕ“

Карта складзена на матэрыяле пытання № 244:

«Як у вас называецца калектыўная дапамога ў сельскагаспадарчай рабоце: талакá, помач, сёбра..?»

Фанетычныя варыянты слоў талакá, тулукá, тылыкá, тэлыкá, тэлакá, талэкá, тэлэкá перадаюцца адным знакам, а таксама ў адным знаку аб'ядноўваюцца словы помач, помашч, помыч, помоч, помуюшч, помошч, помац, помуч.

Асобныя адзінкавыя назвы адзначаюцца на карце агульным адсылачным знакам у наступных нас. пп.: 6 раб'іц' суп'л'ным'і с'ілам'і. 83 абжынк'і. 162, 491 х'ёўра. 214 склáч'чына. 230, 478, 481, 815, 843, 1016 брыгáда. 348, 411, 413, 453 үрумадá. 366, 375, 378, 379, 385, 508, 521, 711 кампáн'іа. 683 пасóб'ил'і. 400, 482 на барыш. 481, 545, 548 арц'ёл'. 443, 451 чарадóйу прац'уйуц'. 475, 562, 779, 791, 796, 831, 849 кўча, стада. 327, 445, 553, 889 с'ёбра. 686 позычка. 488, 495, 687, 723, 725, 750, 759, 780 оўўлом. 795, 804 үўра.

Адводзяцца ад картаграфавання матэрыялы наступных нас. пп.: 58, 89, 969 субóтн'ик. 259, 297, 300, 810 васкрéс'н'ик. 8 валóка. 501 кал'акá. 626 удáрн'ик. 721 шарвáрок. 989 акц'óў. 1013 рабóчийа.

Не адзначана спецыяльная назва для калектыўнай дапамогі ў сельскагаспадарчай рабоце ў адказах наступных нас. пп.: 164, 376, 394, 432, 433, 434; 452, 463, 466, 467, 474, 476, 485, 487, 490, 505, 506, 513, 660, 666, 678, 732, 749, 774, 775, 786, 788, 824, 850.

У нас. п. 866 няма слова *талака́* або *пóмач*, але ўжываюцца словы *талачэ, талакн'а*.

Ніжэй падаюцца заўвагі збіральнікаў: 20 *талака́* — лённая. 25 *талака́* — гэта як жыта жнуць ці гной возяць разам спачатку аднаму, а потым другому. 26 *талако́й* гной возяць. 29 *талако́й* вазілі снапы. 63 *талака́* — ведаюць толькі старыя. 93 *талэ́ка* — калі возяць толькі гной, а так — *пóмач*. 94 *талака́* — раней; цяпер няма. 98 *талака́*; дзеці 15—16 год гэтага слова не ўжываюць і не ведаюць нават яго значэння. 104 *талака́* — калі жылі аднаасобна, збіраліся гаспадары і дапамагалі адзін аднаму вывазіць гной, пры перавозцы будынкаў; *пóмач* — калектыўная дапамога ў часе жніва, касьбы і г. д. 124 *талака́* — цяпер не бывае. 128 *тэ́лака* — ужывалася раней. 210 Многа людзей; радзей — *пóмач*; *талака́* — калі збіраюць людзей, якім не плацяць. 226 *тэ́лыка* — рэдка, у мове старых. 230 *талаку́ справім, паможам адзін аднаму, а цяпер брыгадай робяць*. 231 *тэ́лэка* — ужываецца рэдка. 259 *ты́лыка* — калі возяць гной; *васкрэ́с'нік*. 298 *тэ́лыка* — часцей грамадская дапамога; *пóмыч* — часцей індывідуальная дапамога. 311 *тэ́лака* — гавораць старыя. 421 Словы тыпу *талака́, пóмач, сэбра* не ўжываюцца, гавораць — *дапамóга*. 443 *талака́; чарадойу працуйуц'*. 465 *талака́* — раней; *пóмач* — цяпер. 469 *пóмач, талака́* — калі працуе многа людзей. 477 *талака́* — рабілі разам пану або папу. 489 *талака́* — пазней *у́рт*; *пóмач, сэбра* — не ўжываюць. 491 *пóмач* — калі адзін аднаму дапамагае, *хай́рус* гэта. 495 Агульна *памаўл'і* хату перавозіць. 496 *талаку́* зрабілі чалавеку. 498 Кажуць — *дапамаўл'і* усе разам. 499 Усе разам *дапамаўл'і*. 503 *талака́* — назбіраецца людзей поўна; *пóмач*. 507 *талака́*; крышу ўсцягнуць трэба *талако́й*. 510 *у́рта́м* робяць; *талако́йу* — *даўней, як я была маладзейшаю*. 511 *пóмач*; перасыпаў дом *талако́й*. 512 *талака́* адсутнічае; *пóмач*. 514 *пóмач; талака́* — сабраліся вазіць гной. 515 *талака́* — была калісьці; цяпер — *дапамóга*. 518 *пóмач*; гавораць і *дапамóга*. 523 *талака́* — слова ведаюць, але зараз не ўжываюць. Цяпер гавораць — *у́ртава́йя рабо́та, кал'екты́йна́я рабо́та, у́рта́м рабі́лі*. 528 *талака́* — раней багач зваў на *талаку́*, мог і не плаціць; *пóмач* — калектыўна аказваюць дапамогу ў апрацоўцы прыўсадзебнага ўчастка. 529 *талака́* — іншых назваў няма. 530 *талака́* — гавораць старыя; *у́рта́м* працаваць — гаворыць моладзь. 533 *талака́* — хадзілі на талаку калісьці да памешчыка. 535 *талака́; пóмач* — праца *у́рта́м*. 536 *талака́* — калектыўная дапамога без платы, але з выпіўкаю і закускаю. 578 *тэ́лэка; талако́й* хату будуюць. 628 *ты́лыка* — дапамагаюць аднаму чалавеку бульбу капаць, прасці ходзяць на талаку ў супрадкі, жнуць талакою. 640 Дваццаць чалавек жнуць — *памаўа́йуц'*; ужываецца слова *пóмач*. 642 *ты́лыка* — у кучу збіраюцца і жнуць; хату робяць; дапамагаюць прасці, касіць; *пóмыч* — калі трохі каму-небудзь дапамагаюць. 722 Ужываецца толькі слова *то́лака*; іншыя словы ў гэтым значэнні не ўжываюцца. 731 *талóка* — сабралася грамада людзей; *пóмач* — *даў вам пóмач у дзеньгах і рабоце*. 752 *пóмач*; радзей — *талака*. 784 Асобнага слова няма, *памагаюць у́рта́м*. 795 *то́лока* — збіраюцца людзі

хату перавозіць; *у́ра* — *у́рейу дабро раб'іц'*. 806 *то́лока* — калісьці, хто меў зямлі багата, то збіраў *то́локу*; *пóмач*. 810 *то́лока* — калі хату перавозіць; *васкрэ́н'ік* — у калгасе. 813 *талака́*; *пóмач* — бясплатная дапамога. 814 Калі жыта жаць, то збіраюць *талаку́*; цяпер слова *талака́* не ўжываецца. 829 *талака́* — хадзілі да папа на дажынкi; зараз гэтага слова няма ў данай вёсцы, або вельмі рэдка ўжываецца. 831 Усе *ку́чайу дапамагайуц'*; *талака́* — калі заканчваюць жыта жаць, то збіраюць *талаку́*, каб хутчэй дажаць. 832 *талака́* — цяпер не ўжываецца, а ў мінулым ужывалася ў тым выпадку, калі ўсе ішлі дажынаць недажатае жыта на свята Іллю. 847 *талака́* — раней; цяпер не ўжываецца. 852 *талóка* — раней выконвалі калектыўна якую-небудзь работу. 887 Раней на *талаку́* збіраліся бясплатна хату перавозіць або дапамагалі каму-небудзь жаць; цяпер талакі няма. 889 *талака́* — калісьці была, а цяпер няма; *пóмач*. 920 *талака́* — да паноў хадзілі; *пóмач* — калісьці *талакойу* жалі. 969 *талака́* — раней; *субóтн'ік* — цяпер. 981 *пóмач*, *дапамóуа* — цяпер; *талака́* — раней. 1002 *талака́* — раней, цяпер няма. 1004 *пóмач*; старыя казалі раней *талака́*. 1012 *пóмач* — ідзіце на *пóмач*; *то́локойу перавозіць*. 1018 *талака́* — едуць *талакойу ў лес*. 1022 *талóка* — выпуск тавара. 1024 *талака́* — раней. 1025 Папрасіла ў суседзяў *дапамóуи*; калісьці *то́лаку* збіралі.

Карта № 316

ПАШЫРЭННЕ СЛОЎ *спяваць*, *пець*, *пяць*

Карта складзена на матэрыяле пытання № 247:

«*Пець, спяваць, пяць...*»

Асноўнае супрацьстаўленне карты складаюць словы *пець*: *спяваць*, якія маюць агульнае значэнне; кожнае з іх пашырана на вялікай тэрыторыі. Першым двум супрацьстаўляецца *пяць* на паўночна-заходняй частцы тэрыторыі.

У большасці адказаў указаныя дзеясловы прыведзены ў форме інфінітыва.

Зафіксаваныя ў асобных выпадках асабовыя формы цяперашняга часу і формы прошлага часу аб'ядноўваюцца знакамі з адпаведнымі формамі інфінітыва.

На аснове формы 3-й асобы адзіночнага ліку ад дзеяслова *пець* — *п'айэ́ц'* ставіцца адпаведны знак у наступных нас. пп.: 554, 585, 793, 794, 824, 1024; на аснове формы *п'айэ́* — у нас. пп. 756, 974.

На аснове формы 3-й асобы множнага ліку ад дзеяслова *пець* — *п'айу́ц'* ставіцца адпаведны знак у наступных нас. пп.: 454, 477, 480, 481, 482, 484, 488, 495, 496, 498, 501, 507, 508, 513, 517, 519, 546, 548, 550, 555, 556, 561, 566, 568, 569, 590, 607, 648, 783, 788, 812, 814, 815, 821, 828, 833, 835, 841, 856, 859, 862, 865, 867, 905, 914, 915, 919, 925, 971; на аснове формы *п'эйу́ц'* — у 774, 775.

На аснове 3-й асобы множнага ліку ад дзеяслова *спяваць* — *сп'авайу́ц'* ставіцца адпаведны знак у наступных нас. пп.: 457, 481, 494, 498,

501, 502, 503, 508, 566, 766, 774, 783, 802, 815, 824, 825, 828, 842, 856, 865, 866, 887, 915, 919, 947, 950, 971, 972.

На аснове формы 3-й асобы адзіночнага ліку дзеяслова *спяваць* — *сп'іва́йце* ставіцца адпаведны знак у нас. п. 1013.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял, дзе ёсць заўвагі збіральнікаў аб характары ўжывання і аб ступені распаўсюджвання таго ці іншага слова ў мясцовых гаворках. **75** *п'айа́ц'*; радзей — *п'е́ц'*. **91** *п'айу́ц'*; зрэдку — *с'п'іва́йуц'*. **216** *п'е́ц'*; рэдка — *с'п'ава́ц'*. **228** *п'ийа́ц'*; радзей — *п'е́ц'*. **252** *п'е́ц'*; *с'п'ава́ц'* — толькі *па пакойніку*. **320** *с'п'і-ва́ц'*; часцей — *п'е́ц'*. **403** *с'п'ава́ц'* — часцей; рэдка — *п'е́ц'*. **491** *п'е́ц'* — гавораць старыя; *с'п'ава́ц'* — моладзь. **722** Найбольш пашырана слова *с'п'ова́г'и*, хоць ужываецца і слова *п'е́г'и*. **791** *п'е́ц'* — гавораць старыя; *сп'ева́ц'* — моладзь. **819** *с'п'ава́ц'*; часцей — *п'е́ц'*. **858** *п'е́ц'*; *с'п'ава́ц'* — раней у *цёркв'и*. **884** *с'п'ава́йуц'* — толькі ў *цёркв'их*, а *п'айу́ц'* — на вяселлі, на вуліцы. **919** *п'айу́ц'*; рэдка — *сп'ава́йуц'*. **980** *п'е́ц'* — большы даўняе слова; *с'п'ева́ц'* — стала ўжывацца пазней.

Карта № 317

ПАШЫРЭННЕ СЛОЎ плакаць, галасіць, выць, прычытваць

Карта складзена на матэрыяле пытання № 249:

«Па пакойніку: *пла́каць, галасі́ць, вы́ць...*»

У народных гаворках амаль на ўсёй тэрыторыі Беларусі ўжываюцца паралельна словы *пла́кац'* і *галас'і́ц'*, за выключэннем часткі тэрыторыі Гродзенскай вобласці, дзе сустракаецца слова *пла́кац'*, а таксама часткі тэрыторыі Магілёўскай вобласці, дзе побач са словамі *галас'і́ц'* і *пла́кац'* ужываецца слова *вы́ц'*.

На карце картаграфуюцца словы *пла́кац'*, *галас'і́ц'*, *вы́ц'*, *прычы́т-вац'*. У выпадку суіснавання гэтых слоў яны адзначаюцца на карце адпаведнымі знакамі. Агульным адсылачным знакам падаюцца асобныя адзінкавыя назвы: 82, 221, 430, 464, 499, 818 *прыка́звац'*; 565, 900 *райу́ц'*; 548, 565 *ру́мзац'*.

Не заўсёды прыводзяцца заўвагі збіральнікаў адносна вывятлення слоў *пла́кац'*, *галас'і́ц'* *вы́ц'*. Часам невядома, ужываюцца даныя словы толькі ў адносінах да нябожчыка ці наогул да ўсякага гора і бяды. Таму ў каментарыях даецца пералік пунктаў з заўвагамі і тлумачэннямі збіральнікаў: **6** *пла́чуц'*; *па пакойніку* — *гало́с'уц'* з *прыгаворам*. **8** *пла́чуц'* — як *памрэць*. **9** *гало́с'уц'* — *па пакойніку*. **10** *пла́кац'* — ціха; *галас'і́ц'* — моцна. **11** *па пакойніку* — *п'айу́ц'* і *гало́с'ац'* словамі і што-небудзь гавораць. **12** *па пакойніку* — *п'айу́ц'*, толькі па-асобаму; *пла́чуц'*, *гало́с'уц'*. **13** *па пакойніку* — *пла́чуц'*, *гало́с'уц'*. **17** *пла́чуц'*; *гало́с'уц'* — з *прычытаннямі*. **19** *пла́кац'* — наогул; *галас'і́ц'* — з *прымаўленнямі*. **20** *плака́ц'*; *галас'і́ц'* — моцна. **23** *пла́чуц'*; *гало́с'уц'* — з *прымаўленнямі*. **24** *па пакойніку* — *пла́чуц'*, *гало́с'уц'*. **25** *гало́с'уц'*; *пла́ч'иц'* — гэтак адзін прыдзе ды паплача. **28** *пла́кац'* — без

прыгаварвання; *ґалас'іц'* — з прыгаварваннем. 32 *ґалас'іц'* — з прыгаварваннем; *плáкац'* — без прыгаварвання. 33 *па пакойніку ґалóс'уц'* і *плáчуц'*. 35 *плáкац'*; *ґалас'іц'* — з прыгаварваннем. 39 *па пакойніку* — *ґалóс'уц'*. 42 *пакойніка усн'ивайуц'*; каму жалка, той *ґалóс'іц'*. 45 *плáкѣц'*; *ґѣлас'іц'* — плакаць з прымаўленнямі. 46 *ґалóс'уц'* — як прыгаварваюць; *плáчуц'*. 47 *па пакойніку* — *с'п'ивáйуц'* дзеці; плача, *ґалóс'іц'* жонка. 48 *плакац'*; *ґалас'іц'* — з прымаўленнямі. 49 *па пакойніку* — *плáчуц'*, *ґалóс'уц'*. 55 *плáкац'*; *ґалас'іц'* — з прымаўленнямі. 57 *ґалас'іц'* — моцна; *плáкац'* — ціха. 61 *ґалóс'ац'* — свае; *плíчуц'* — чужыя. 64 *плáчуц'*; *ґалóс'уц'* — як у гроб кладуць, то галосцяць словамі, як песню пяюць. 65 *Па нябожчыку* — *ґалóс'уц'*; *плáчуц'* — як яна галасіла прыгожа. 66 *ґалóс'уц'* — хто можа, са словамі. 68 *Па нябожчыку* — *ґалóс'уц'* — з прыгаворам; *плáчуц'* — ціха. 69 *плáчуц'*, *ґалóс'ац'*, *прычытвац'*, *выц'*. 70 *ґалас'іц'* — уголас; *плáкац'* — ціха. 72 *па пакойніку* — *плáчуц'* ціха; *ґалóс'ац'* — з прычытаннямі. 73 *ґалóс'уц'* — часцей; *плáкац'*. 74 *па пакойніку* — *ґалóс'уц'*, *плачуц'*. 78 *па пакойніку* — *плáч'іц'* ціха; *ґалóс'уц'* — з голасам. 79 *н'ама н'ікога родных, ды и н'і надта ґалас'іл'і па ім*. 81 *плáчуц'* — слёзы выціраюць; *ґалóс'уц'* — як песню пяюць жалобна. 82 *плáкац'* — ціха; *ґалас'іц'* — моцна; *прыкáзвац'*. 84 *па пакойніку* — *плáчуц'*. 87 *плáчуц'* — як сабяруцца на могілках. 88 *плáкац'* — ціха; *ґалас'іц'* — моцна. 89 *па пакойніку* — *плáчуц'*, *ґалóс'ац'*. 91 *ґалóс'ац'* — *прычытвáйуц'*; *плáкац'* — ціха. 94 *ґалóс'ац'*, *прычытвáйуц'*; *плáкац'* — гэта так сядзіш і плачаш. 95 *ґалас'іц'* — калі моцна плачуць, прымаўляючы. 102 *плáкѣц'* — наогул; *ґѣлас'іц'* — *па пакойніку*. 104 *баба ґалóс'іц'*, *а мужчына плáчыц'*; *чаго яна сквыл'іц'*?. 106 *ґалóс'уц'* — са словамі; *плáчуц'*. 113 *плáкѣц'*; *ґѣлас'іц'* — моцна плакаць. 118 *па пакойніку* — *плáчуц'* і *ґалóс'уц'*. 119 *па пакойніку* — *ґалóс'уц'*. 121 *па пакойніку плáкал'і*. 123 *плáкац'*; *ґалас'іц'* — галосіць радня. 125 *па пакойніку* — *ґалóс'ац'* — са словамі, прыгаворам. 126 *ґалóс'уц'* — са словамі плачуць. 128 *па пакойніку выйуц'*, *ґалóс'ац'*. 129 *па пакойніку* — *ґалóс'ац'*. 133 *па пакойніку* — *ґѣлас'іц'*. 135 *ґѣлас'іц'* — плакаць *па пакойніку*. 136 *Па нябожчыку* — *плáчуц'*. 140 *па пакойніку ґалóс'ац'*, *плáчуц'* — ужываюцца як сінонімы, але *ґалóс'ац'* — часцей. 143 *плáкац'* — ціха; *ґалас'іц'* — моцна з прыгаворам. 149 *Па нябожчыку* — *плáкац'*. 151 *па пакойніку* — *плáчуц'*. 152 *па пакойніку* — *плáчуц'*. 155 *ґалас'іц'* — звяртацца з прамовай да каго-небудзь разам з плачам. 158 *па пакойніку* — *плáчуц'*. 164 *па пакойніку* — *плáкац'*. 167 *ґалас'іц'* — яна *па сыну галасіла тры дні*. 170 *плáкац'* — ціха; *ґалас'іц'* — прыгаварваць. 173 *плáкац'* — ціха; *ґалас'іц'* — з прымаўленнямі. 175 *ґалас'іц'* — *па пакойніку* або пры іншым няшчасці. 181 *плáкац'*; *ґалас'іц'* — з прычытаннем. 183 *плáкац'*; *ґалас'іц'* — моцна плакаць. 185 *плакац'*, *ґалас'іц'* — ужываюцца паралельна; *ґалас'іц'* — плач з прычытаннем. 187 *плáкац'*; *ґалас'іц'* — з прычытаннямі. 191 *ґалас'іц'* і *плáкац'* — калі памёрла дачка, маці галасіла і плакала. 192 *па пакойніку* — *плáчуц'* і *сп'авáйуц'* песні, спяваюць жаласныя, чытаюць кніжку пры *пакойніку*. 195 *плáкац'*; *ґалас'іц'* —

з прымаўленнямі. 196 *пла́кац'* — прымаўляць. 197 *пла́чуц'* і *ґало́с'ац'* — *на пакойніку*; *пла́чуц'* і *ґало́с'ац'* — калі каго адлупцуюць. 204 *пла́кац'* — калі хто каго пакрыўдзіць; *ґалас'іц'* — калі чалавек у вялікім горы, ці калі хто памрэ; *выц'* — кажуць на таго, хто плача, сам не ведае чаго. 207 *на пакойніку* — *пла́чуц'* і *прычы́твайуц'*. 209 *пла́кац'* — калі пакрыўдзіць хто каго; *ґалас'іц'* — калі хто памрэ. 210 *пла́кац'*; *ґалас'іц'* — плакаць *уголас*, *прыказваць*. 218 *плакац'*, *ґалас'іц'*, *выц'* — празмерна плакаць. 230 *пла́кац'* — ціха; *ґало́с'ац'* — моцна, як песню пяюць. 234 *ґало́с'уц'* — *на пакойніку*. 235 *сядзіць* і *пла́чыц'*; *ґало́с'іц'* — калі прыгаварвае. 237 *пла́кац'* — не так моцна; *ґалас'іц'* — плакаць *уголас*. 238 Мужчыны *пла́чуц'*, а бабы *ґалос'уц'*. 241 *пла́кац'* — ціха; *ґалас'іц'* — *уголас*. 242 *пла́кац'* — ціха; *ґалас'іц'* — *уголас*. 243 Свае *ґало́с'ац'*, чужыя *пла́чуц'*. 244 *пла́кац'*; *ґалас'іц'* — на могілках бабы галосаць. 245 *Па нябожчыку* — *ґало́с'уц'*. 246 *на пакойніку* — *ґало́с'уц'*. 247 *на пакойніку* — *ґало́с'ац'*; *дзіця* — *плача*. 248 *на пакойніку* — *ґало́с'ац'*, *пла́чуц'*. 249 *на пакойніку* — *ґало́с'ац'*. 253 *на пакойніку* — *ґалас'іц'*, *пла́кац'*. 277 *ґґалас'іц'*; *пла́кѣц'* — ціха. 278 *пла́чуц'*; *ґало́с'ац'* — *на пакойніку*. 279 *на пакойніку* — *ґало́с'уц'* і *пла́чуц'*. 280 *на пакойніку* — *пла́кац'*, *ґалас'іц'*. 282 *ґґалас'іц'* — *уголас*; *пла́кац'* — ціха. 283 *пла́чуц'*; *ґало́с'ац'* — *прычы́тваюць*. 298 *ґылас'іц'* — з *прыгаворам*; *выц'* — *зневажальна*; *плакыц'* — *без прычытання*. 300 *пла́чуц'* — ціха; *ґало́с'уц'* — моцна, з прымаўленнямі. 301 *пла́кѣц'*; *ґылас'іц'* — моцна прымаўляць. 302 *плакыц'* — ціха ўсхліпваць; *ґылас'іц'* — *на пакойніку* *ва ўсю галовачку*; *выц'* — *зневажальна*. 303 *на пакойніку* — *ґало́с'уц'*. 323 *ґґалас'іц'* — калі прымаўляюць; *плакѣц'*. 326 *пла́кац'*, *ґалас'іц'* — са словамі. 331 *выйуц'* — з прымаўленнямі; *пла́чуц'*. 332 *вѣц'*; *пла́кыц'* — *рэдка*. 343 *на пакойніку* — *пла́чуц'* і *ґало́с'ац'*. 347 *на пакойніку* — *плачуц'*. 348 *на пакойніку* — *плачуц'*. 351 *на пакойніку* — *пла́чуц'*. 352 *на пакойніку* — *пла́чуц'* (свае); чужыя — *сп'авайуц'*. 356 *на пакойніку* — *пла́кац'*. 371 *на марцу* — *пла́чуц'*. 372 *на марцу* *пла́чуц'* — найбольш родныя. 375 *пла́чуц'*, як хто памрэ. 378 *на марцу* — *пла́чуц'*. 379 *пла́чуц'*, *вычы́тайуц'* — там бабы *вычы́таюць* *на пакойніку*. 380 *на пакойніку* — *пла́чуц'*. 383 *на пакойніку* — *пла́чуц'* і *вычы́тайуц'*. 385 *на пакойніку* — *пла́чуц'*. 392 *пла́чуц'* — *на пакойніку*. 393 *на пакойніку* — *пла́кац'*. 401 *на пакойніку* — *плакац'*, *ґалас'іц'*, *выц'*. 405 *на пакойніку* — *пла́чуц'*. 413 *плакац'*; *ґалас'іц'* — *рэдка*; *на пакойніку* — *пла́кац'*; іншыя словы не ўжываюцца. 421 *на пакойніку* — *пла́чуц'*. 422 *на пакойніку* — *пла́кац'*. 427 *на пакойніку* — *ґало́с'ац'*. 429 *на пакойніку* — *пла́чуц'*. 430 *на пакойніку* — *пла́чуц'*, *прыка́зывайуц'*, *гаво́рац'*. 434 *на пакойніку* — *пла́чуц'*. 435 *пла́кац'* — звычайна; *ґалас'іц'* — са словамі, *прыказваць*. 442 *пла́кац'*; *ґалас'іц'* — з *голсам*. 443 *ґалас'іц'*; *усе пла́кал'и* *на пакойніку*. 444 *пла́чуц'*, *ґало́с'ац'* — як памрэ чалавек. 446 *на пакойніку* — *ґало́с'ац'* і *пла́чуц'*. 453 *на пакойніку* — *сп'авайуц'*, *мо́л'ацца*. 457 *пла́кац'*; *ґалас'іц'* — калі вялікае гора. 458 *на пакойніку* — *пла́кац'*, *ґалас'іц'*. 459 *плачуц'* і *ґало́с'ац'* — як памрэ. 460 *пла́кац'* — ціха; *ґалас'іц'* — моцна. 464 *ґалас'іц'*; *пла́кац'* — моцна і *крыча́ц'*; *прыка́з-*

вац' рознымі словамі. 465 *плáкац'* — без голасу; *ґалас'іц'* — з голасам, приказваючы. 477 *плáчуц'*; *ґалóс'ац'* — уголас. 481 *плáчуц'* — ціха, толькі слёзы коцяцца; *ґалóс'ац'* — голасам. 484 *плача*; *ґалóс'іц'* — з голасам. 487 *плáкац'* — ціха; *ґалас'іц'* — моцна, приказваючы. 488 *плáкац'*; *ґалас'іц'* — на пакойніку. 489 *плáкац'*, *ґалас'іц'* — па нябожчыку. 492 *плáкац'*; што ты *ґалóс'іш*, як па нябожчыку. 494 *плáча* — бо вельмі шкода; *ґалас'іц'*. 495 *плáкац'*; *ґалóс'ац'* — калі вялікае гора. 496 *плáча*, *ґалóс'іц'* — калі хто памрэ. 497 *плáкац'*, *ґалас'іц'*; нешта Мішка плача; усё гарыць, а жанчыны *ґалóс'ац'*. 498 *плáча*; *ґалóс'ац'* — моцна. 499 *плáчуц'* ды *прыказвайуц'* на памёршаму. 503 на пакойніку — *ґалóс'ац'*; *плáчуц'* — з гора; як малы плача, то скажучь: чаго ты выеіш? 505 *ґалóс'ац'* — уголас; *плачуц'*. 506 *плáчуц'* — ціха; *ґалóс'ац'* — уголас. 507 *плáчуц'*, *ґалóс'ац'* — на пакойніку. 508 *плáча* — ціха; *ґалóс'іц'* — голасна. 509 *плáкац'* — ціха; *ґалос'іц'* — моцна; *выц'*. 510 *плáкац'*; *ґалас'іц'* — моцна, па нябожчыку. 511 *плакац'* — звычайна; *ґалас'іц'* — пры няшчасці. 513 *ґалóс'ац'* — громка; *плачуц'* — ціха. 514 *плáчуц'*; *хаўтуры былі*, вот *плáкал'і*; а дачка *ґалас'іла*, прычитвала; *выц'* — зневажальна. 516 *плакац'*; *ґалас'іц'* — могуць толькі жанчыны; *выц'* — зневажальна кажучь пра людзей, і ваўкі выюць. 517 *ґалос'ац'* — громка; *плáчуц'* — ціха. 518 *плáкац'* — ціха; *ґалóс'ац'* — уголас, на ўсю хату, асабліва на могілках. 520 *плáкац'*; *ґалас'іц'* — уголас. 524 на пакойніку — *плáкац'*, *ґалас'іц'*. 528 *плáкац'* — без прычитанняў; *ґалас'іц'* — з прычитаннямі. 529 на пакойніку — *ґалóс'ац'*; *плáкац'* — мае агульнае значэнне. 530 на пакойніку — *плáкац'*, *ґалас'іц'*. 534 *плáчуц'*; калі памрэ чалавек, то *ґалóс'ац'*. 536 *ґалос'іц'* — калі прыгаварваюць, прычитваюць. *Выц'* на пакойніку — не гавораць; іншая справа, калі надаеў хто плачам па іншай прычыне. 539 *ґалас'іц'* — моцна; *плáкац'* — ціха. 540 *плáкац'* — калі паб'юць; *ґалас'іц'* — калі памрэ; *раўц'і* — іранічна; слова *выц'* — няма. 541 Па нябожчыку — *плáкац'*; *ґалас'іц'* або наогул моцна *плáкац'*. 545 Па нябожчыку — *плáкац'*; *ґалас'іц'* або наогул моцна *плáкац'*. 548 *плáчуц'*, *прычитайуц'*, *ґалóс'уц'*; *рав'е* — зняважліва; *румзайе*. 565 *плáкац'*, *ґалас'іц'*, *выц'*, *раўц'і*, *румзац'*, *рымзац'*. 586 *плáкац'* — без слоў; *ґалас'іц'* — з прычитаннямі, са словамі. 588 *плáкац'*, *ґалас'іц'*; *выц'* — больш пашырана. 593 *ґалас'іц'* — са словамі; *плáкац'*. 614 *плáкац'* — найбольш часта ўжываецца. 618 *выц'*, *плáкац'*, *ґылас'іц'*; *завыла і загаласіла*, хоць з хаты ўцякай. 623 *ґылас'іц'*; *выц'* — толькі ваўкі. 624 *выц'*; *плáкац'* — ціха; *ґылас'іц'* — моцна. 636 *ґалас'іц'* — моцна; *галасіла голасам на сыну*; *плáкац'* — ціха. 642 *плáкац'* — чужыя плачуць; *выц'* — *выла ж яна выла*; *ґылас'іц'* — у нас не гавораць. 666 на пакойніку — *плáчуц'*. 671 на пакойніку — *плáчуц'*. 672 *плáкац'*; мая мама так ужо ўмела *плáкац'* на пакойніку. 673 *плáчуц'* — на пакойніку. 678 на пакойніку — *плакац'*. 680 на пакойніку — *плáкац'*. 693 на пакойніку — *ґулос'ац'*. 706 *плáкац'*; *ґалас'іц'* — рэдка. 711 *плáкац'*; *ґалас'іц'* — моцна па нябожчыку. 712 *плáчуц'*; *ґалóс'ац'* — моцна. 713 *плáкац'* — не голасам; *ґалас'іц'* — на пакойніку, прыгаварваючы. 716 *плáкац'* — ціха; *ґалас'іц'* — голасам на пакойніку, але ўжываецца *плá-*

кац'. 722 Ужываецца слова *пла́кац'*. Вядома таксама слова *ґалас'іц'*. Іншыя словы ў гэтым значэнні не ўжываюцца зусім. 723 на *пакойніку* — заўсёды збіраюцца *ґалас'іц'*. 725 *плáчуц'* на яго *бацьку*. 727 на *пакойніку* — *плакаты*, *ґалóсыты*. 728 на *пакойніку* — *плáчуц'*, *ґалóс'ац'*. 730 *плáкаты* — на *пакойніку*, *ґалóсыты*. 731 *плáчуц'*; *ґалóс'ац'* — моцна. 733 на *пакойніку* — *плáчуц'*. 739 *плáкаты*; *ґолосы́ты* — моцна *пла́кац'* з *прыказваннем*. 745 *плáча* — дзіця; *ґалас'іц'* — стары *ґалосіць* моцна, з *прычытáннямі*. 752 *пла́кац'*, *ґалас'іц'* — з *прыказваннем*. 759 на *мэрцу* — *ґалóс'ац'* і *плáчуц'*. 760 на *пакойніку* — *пла́кац'*. 764 *ґалóс'ац'* — на *пакойніку*. 773 на *пакойніку* — *плáчуц'*, *ґалóс'ац'*. 774 *ґалóс'іц'* — на *пакойніку*; *пла́кац'* — на-руску. 775 на *пакойніку* — *плáчуц'*; *ґалóс'іц'* — не гавораць. 776 на *пакойніку* — *ґалас'іц'*. 777 *пла́кац'*, *ґалас'іц'*; звычайна *ґалас'іц'* на *пакойніку*. 778 на *пакойніку* — *ґалас'іц'*; *пла́кац'* — дзіця *плача*. 779 *пла́кац'*; а *калі крэпка*, то *кажуць ґалас'іц'*. 780 *ґалóс'ац'* — усе *ґалосыць*; *пла́кац'* — малы *плача*. 781 *плáчуц'* — цішком; *ґалóс'ац'* — з *прыгаворамі*. 784 *пла́кац'*; а *калі крэпка плача*, то — *ґалóс'іц'*. 785 на *пакойніку* — *пла́кац'* і *ґалас'іц'*. 791 *плáчуц'* — без слоў; *ґалос'ац'* — вельмі моцна, з *прыказваннямі*. 794 *плакац'*; *ґалас'іц'* — з *прычытáннямі*. 795 *плáчуц'* — ціха; *ґалóс'ац'* — моцна; *прыплáквайуц'* — з *прыгаворваннямі*. 797 *пла́кац'*; *ґалас'іц'* — з *прычытáннем*. 798 *плáчуц'* — ціха; *ґалóс'ац'* — моцна. 799 *плáчуц'*; моцна — *ґалóс'ац'*. 800 *плáчуц'* — ціха; *ґолóс'ец'* — моцна. 803 *пла́кац'*, *ґалас'іц'* — на сыну. 804 на *мерцу* — *плáчуц'*. 805 *плáчуц'* — ціха; *ґолóс'ец'* — плача і *прыказвае*. 806 *плáчуц'* — на бацьку, як *памрэ*. 813 *пла́кац'* — наогул *плакаць хоць чаго*; *ґалас'іц'* — з *прычытáннямі*, *асабліва на памёршаму*. 814 *плáчуц'* — ужо *прыказвае*, як хто зможа, як хто *прычытвае*. 815 на *пакойніку* — *ґалóс'ац'*. 816 *пла́кац'*; *ґалас'іц'* — з *прычытáннямі*; *в́ыц'* — зневажальная ацэнка плачу. 818 *плáчуц'* — ціха; *ґалóс'ац'* — на ўсю хату; *прыка́звайуц'* — з *прыказкамі плáчуц'*; *прычы́твайуц'*. 819 *пла́кац'*, *ґалас'іц'* — *плакаць громка з выклічкамі*; *прычы́твац'* — *прыказваць плачучы*; *в́ыц'* — зневажальнае, хто доўга плача, часам без прычыны. 821 *плáчуц'* — цішком; *ґалóс'ац'* — *крэпка*. 822 *пла́кац'*, *ґалас'іц'* — *прычытаць разам*. 823 *ґалас'іц'* — *моцны плач з выклічкамі*; *прычы́твац'* — *плакаць і прыгаварваць*; *в́ыц'* — зневажальная ацэнка плачучаму. 824 *пла́кац'*; *ґалас'іц'* — з *голасам*, з *прычытáннямі*. 826 на *пакойніку* — *ґалóс'ац'*. 827 на *пакойніку* — *ґалас'іц'*. 828 *памёр бацька*, то і ні *ґалас'іла*, а *плáкала*. 829 *пла́кац'* — без слоў; *прычы́твац'* — *плакаць і разам прыгаварваць*; *ґалас'іц'* — *калі толькі плачучь моцна, а таксама, калі і прычытваюць*. 830 на *пакойніку* — *ґалóс'ац'*. 831 *ґалас'іла* — без слоў; *прычы́твац'* — са словамі. 834 *пла́кац'*; *ґалóс'іц'* — моцна. 835 *пла́кац'*; *ґалас'іц'* — з *прычытáннямі*. 837 на *пакойніку* — *ґалас'іц'*. 839 *плáчуц'*; *ґалóс'ац'* — *уголас*. 843 на *пакойніку* — *пла́кац'*, *ґалас'іц'*, *крычаць*. 844 на *пакойніку* — *плакац'*, *ґалас'іц'*. 857 на *пакойніку* — *плакац'*, *ґалас'іц'*. 858 *ґалас'іц'* — моцна, *жаласліва*; *пла́кац'* — звычайна. 870 *пла́кац'*, *ґалас'іц'* — з *прычытáннямі*. 871 *пла́кац'*, *ґалас'іц'* — *розніцы няма*. 874 *пла́кац'*; *ґа-*

лас'иц' — крэпка голасам плакаць. 877 плакац' — спакойна; ўалас'иц' — крычаць дай усё. 882 ўалос'ац' — уголас з прыгаворам; плáчуц' — ціха, без слоў. 884 на пакойніку — ўалас'иц'. 888 плáчуц' — не моцна; ўалос'ац' — аж жудка. 900 ўалас'иц' — плакаць словамі; плáкац' — без слоў; рав'е — 'разраўлася; вўйиц' — толькі сабакі. 909 плáкац' — без прычытанняў, ўалас'иц' — з прычытаньнямі. 913 ўалас'иц' — моцна, са словамі; плáкац' — без слоў. 919 плáчуц'; ўалос'ац' — рэдка. 920 ўалас'иц' — моцна плакац'; плáкац' — ціха. 922 плáкац' — ціха; ўалас'иц' — голасна плакац'. 933 плáкац' — не ў голас; ўалас'иц' на пакойніку, уголас. 934 плáкац'; ўалас'иц' — на пакойніку. 937 плáкац' — ціха; ўалас'иц' — моцна. 940 на пакойніку — плáкац', ўалас'иц'. 941 плáкац' — ціха, ўалас'иц' — уголас. 942 плáкац' — ціха; ўалас'иц'. 943 плáкац', ўалас'иц' — надта плакаць і рыдаць. 944 на пакойніку плáчуц', ўалос'ац'. 969 ўалос'ац'; плáчуц' — вельмі рэдка. 970 на пакойніку — плáчуц'. 993 плакац'; ўалос'ац' — з прычытваннем. 997 плáкац'; ўалас'иц' — моцна крычаць і прыгаварваць. 1004 плáкац' і ўалас'иц' — з прыгаворам.

Карта № 318

НАЗВЫ МОГІЛАК

Карта складзена на матэрыяле пытання № 250:

«Могілка, могліцы, магільнік, клады, кладбішча...»

На гэтай карце картаграфуюцца назвы могілак: *могілка, магілка, могліцы, магільнік, могольнік, клады, кладзішча, кладбішча, кладаўя*.

У тых выпадках, калі ў адказах было адзначана суіснаванне розных назваў могілак, усе яны адпаведнымі знакамі наносяцца на карту.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія абазначаюцца на карце агульным адсылачным знакам: 3 маў'іл'н'ик; маў'ілк'и — пераважна. 23 клáдб'ишча; маў'ілк'и — часцей. 28 клáдб'ишча; маў'іл'н'ик — радзей. 30 маў'ілк'и; маў'іл'н'ик — радзей; клáдб'ишча — радзей. 32 клáдб'ишча; маў'іл'н'ик — часцей. 49 маў'іл'н'ик; клáдб'ишча — рэдка. 57 маў'іл'н'ик — старая назва; клáдб'ишча — сучаснае слова. 67 маў'ілк'и; клáдб'ишча — рэдка. 68 маў'іл'н'ик; клáдб'ишча — рэдка. 70 маў'іл'н'ик; клáдб'ишча — радзей. 74 клáдб'ишча; маў'іл'н'ик — гавораць старыя. 78 маў'іл'н'ик; клáдб'ишча — радзей. 133 маў'ілк'и; клáдб'ишча — гавораць пераважна маладыя. 214 мóў'ицы; клáдб'ишча — рэдка. 215 мóў'ил'к'и; клáдб'ишча — вельмі рэдка. 253 мóўал'н'ик; клáдб'ишча — часцей. 279 ўай. 293 клáдб'ишча; рáн'шы — маў'іл'н'ик. 302 маў'іл'н'ик; клáдб'ишча — часцей. 311 клаз'ишча — шырока; клáдб'ишча — слова рускае. 326 ўай, клáдб'ишча — паралельна. 350 мóл'ицы. 407 мóў'ицы; клáдб'ишча — рэдка. 428 маў'ілк'и, клáдб'ишча — ужываюцца паралельна. 434 маў'ілк'и; клáдб'ишча — гавораць, але гэта больш па-руску. 489 Можна пачуць мóў'ицы і мóў'ил'к'и. 499 кур'я́н'е. 509 мóў'ил'к'и; клáдб'ишча —

вельмі рэдка. 511 *кладб'ишча*; *моў'илк'и* — ужываецца цяпер; пашырана і *кладб'ишча*. 514 *кладб'ишча* — вельмі рэдка; старэйшыя часцей гавораць *моў'илк'и*. 521 *моў'илк'и* — часцей; *кладб'ишча* — радзей. 528 *моў'илк'и* — раней; *кладб'ишча* — цяпер. 536 *кладб'ишча* — цяпер; *клады* — больш старое; *маў'ылк'и* — распаўсюджана. 557 *моў'илк'и*; *кладб'ишча* — рэдка. 558 *кладб'ишча*; *моў'илк'и* — часцей. 568 *кладб'ишча*; *барок* — у старынку называлі. 599 *клóдаўка*. *кладоўка*. 616 *кладб'ишча*; *маў'ыл'ник* — найбольш. 692 *моглышце*. 722 *мол'ица*. 760 *мол'ица*. 762 *мол'ица*. 800 *моў'ил'ицы*; *кладб'ишча* — радзей. 806 *моў'ил'ицы* — гавораць старыя; *моў'илк'и* — маладыя. 816 *клады* — тутэйшае слова; *моў'илк'и* — больш новае; *кладб'ишча* — больш новае. 821 *клады*; *моў'илк'и* — радзей. 831 *кладб'ишча*; *моў'илк'и* — ужываюць наогул. 843 *моў'илк'и*; *кладб'ишча* — навейшае слова. 844 *моў'илк'и*; *кладб'ишча* — радзей. 941 *моў'илк'и*; *кладб'ишча* — рэдка. 1003 *моў'илк'и*; *кладб'ишча* — рэдка. 1004 *моў'илк'и*; *кладб'ишча* — рэдка. 1005 *моў'илк'и*; *кладб'ишча* — рэдка.

Карта № 319

ПАШЫРЭННЕ СЛОЎ хворы, бальны

Карта складзена на матэрыяле пытання № 251:

«*Хворы, бальны...*»

На гэтай карце картаграфуюцца словы *хворы, бальны*.

У тых выпадках, калі ў адказах было адзначана суіснаванне слоў *хворы* і *бальны*, абодва яны адпаведнымі знакамі наносіцца на карту.

Адводзяцца ад картаграфавання словы *кво́лы, сла́бы*, якія адзначаны амаль ва ўсіх нас. пп., паколькі маюць не адно і тое ж значэнне, што і словы *хворы, бальны*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў: 5 *хворы* — слова стала ўжывацца нядаўна, абазначае цяжкі стан здароўя чалавека. 6 *хворы* — у значэнні бальны. 11 *хворы* — хваравіты, слабы. 60 *хворы*; *бал'ны* — калі чалавек прастудзіўся. 66 *хворы*; *бал'ны* — радзей. 69 *хворы* — раптоўна захварэў якой-небудзь хваробай; *бал'ны* — тое ж што і хворы. 70 *хворы* — часта ўжываецца; *бал'ны* — гаворыць моладзь. 71 *хворы*; *бал'ны* — рэдка. 73 *бал'ны*; *хворы* — часцей. 75 *хворы*; *бал'ны* — рэдка. 88 *бал'ны* — часцей; *хворы* — рэдка. 126 *хворы*; *бал'ны* — бывае скажучь. 161 *хворы* — нездаровы. 170 *хворы* — калі ляжыць у пасцелі. 171 *хворы* — нездаровы. 177 *хворы* — калі не ўстае з пасцелі. 178 *хворы* — *сайс'ом*. 179 *хворы* — ляжыць. 183 *хворы* — што дзень ляжыць. 194 *хворы* — той, хто хварэе і можа быць вылечаны. 199 *хворы* — інакш не ўжываецца. 201 *хворы* — ляжыць. 226 *хворы, бал'ны* — розніцы няма. 229 *хворы, бал'ны* — адно і тое ж. 231 *хворы, бал'ны* — розніцы няма. 232 *хворы, бал'ны* — у адным значэнні. 235 *хворы, бал'ны* — у адным значэнні. 239 *хворы* — гавораць старыя; *бал'ны* — моладзь. 241 *хворы, бал'ны* — адно значэнне. 245 *хворы; бал'ны* — ця-

пер сталі гаварыць. 249 *хво́ры* — *ра́ншы каза́лі; ца́п'ёр ка́жуць* — *бал'ны́*. 264 *хво́ры; бал'ны́* — рускае слова. 267 *хво́ры, бал'ны́* — паралельна. 278 *хво́ры* — бальны. 292 *хво́ры* — чалавек, які ходзіць і хварэе; *бал'ны́* — ляжыць увесь час у пасцелі. 300 *хво́ры* — слаба хворы; *бал'ны́* — ускладненая хвароба. 307 *хво́ры* — гаварылі раней; *бал'ны́* — кажуць цяпер. 311 *бал'ны́* — з рускага; *хво́ры* — пашырана. 320 *бал'ны́; хво́ры* — радзей. 357 *хво́ры* — ляжыць у пасцелі. 400 *хво́ры* — чалавек, які хварэе якой-небудзь хваробай; *бал'ны́*. 407 *хво́ры* — наогул. 414 *хво́ры* — якой-небудзь хваробай. 424 *хво́ры* — як захварэў. 428 *хво́ры* — калі ляжыць у пасцелі. 433 *хво́ры* — хворы кароткі час. 434 *хво́ры* — калі кароткі час. 435 *хво́ры* — ляжыць у пасцелі або не можа працаваць. 437 *хво́ры, бал'ны́* — розніцы няма. 453 *хво́ры* — *на́здаро́вы*. 464 *хво́ры* — часцей; *бал'ны́* — па-руску. 471 *хво́ры* — прастудзіўся. 514 *хво́ры; бал'ны́* — вельмі рэдка. 515 *хво́ры* — як ляжыць у пасцелі. 518 *хво́ры* — доўгі час або ўвесь час; *бал'ны́* — у даны час. 520 *хво́ры, бал'ны́* — розніцы ў значэнні няма. 521 *хво́ры; бал'ны́* — гавораць больш пісьменныя. 523 *хво́ры; бал'ны́* — гавораць доктару, далікатней. 527 *хво́ры, бал'ны́* — розніцы ў значэнні няма. 529 *хво́ры; бал'ны́* — радзей. 535 *хво́ры, бал'ны́* — розніцы няма. 548 *бал'ны́; хво́ры* — калі ляжыць. 551 *хво́ры, бал'ны́* — адно і тое ж. 557 *хво́ры і бал'ны́* — у адным значэнні. 570 *бал'ны́; хво́ры* — гавораць старыя. 614 *хво́рый; бал'ный* — ужываецца часцей. 653 *хво́ры, бал'ны́* — розніцы няма. 691 *хво́ры* — калі ляжыць. 712 *хво́ры; бал'ны́* — новае слова. 718 *бал'ны́* — цяжка хворы; *хво́ры* — калі крыху нядужы. 738 *хво́ры; бал'ный* — слабы чалавек. 761 *бал'ны́* — хварэе; *хво́ры* — ад старасці толькі. 791 *хво́ры* — калі зусім не можа рабіць. 792 *хво́ры, бал'ны́* — сінанімічныя паняцці. 816 *бал'ны́; хво́ры* — пануючае. 819 *хво́ры; бал'ны́* — ведаюць у значэнні хворы. 821 *хво́ры; бал'ны́* — радзей, моладзь гаворыць. 823 *хво́ры; бал'ны́* — ужываецца радзей. 825 *хво́ры; бал'ны́* — *рэдка*. 844 *хво́ры* — моцна; *бал'ны́* — *зна́чыць* *мало забал'еў*. 847 *хво́ры; бал'ны́* — ужываецца радзей. 894 *хво́ры; бал'ны́* — новае слова. 900 *хво́ры, бал'ны́* — розніцы няма. 958 *хво́ры, бал'ны́* — розніцы няма. 969 *хво́ры, бал'ны́* — ужываюцца ў адным значэнні. 997 *хво́ры* — старое слова; *бал'ны́* — новае слова. 1004 *хво́ры; бал'ны́* — *рэдка*.

Карта № 320

СЛОВЫ СА ЗНАЧЭННЕМ 'ГАВАРЫЦЬ'

Карта складзена на матэрыяле пытання № 253:

«Гаварыць, гаманіць, гу́тарыць, бала́каць, жу́піць, зю́зюкаць... (розніца ў значэнні)».

На карту наносзяцца толькі больш распаўсюджаныя словы са значэннем 'гаварыць'. Не картаграфуюцца рэдкія па ўжыванню словы, а таксама словы з яркай эмацыянальнай афарбоўкай (*батава́ць, таро́каць, чай́піць, галдза́ць, балабо́ніць* і інш.).

Дарэчы і картаграфуемыя словы не заўсёды маюць аднолькавае значэнне: у адных выпадках значэнне іх больш агульнае, у другіх — больш вузкае, канкрэтнае, у трэціх яны выступаюць з пэўнай эмацыянальнай афарбоўкай і г. д. Так, напрыклад, *‘гаваніц’* у нас. п. 15 значыць ‘моцна гаварыць’, у нас. п. 237 — ‘гаварыць паціху’, а ў нас. п. 843 — ‘весці гутарку’, ‘размаўляць наогул’.

У каментарыях поўнаасцю прыводзяцца адказы ў наступных выпадках: 1) калі хоць бы адно са слоў у значэнні ‘гаварыць’ не картаграфуецца; 2) калі ў адказах ёсць заўвагі збіральнікаў адносна значэння або ўжывання таго ці іншага слова: 1 *‘гаворуц’*, *‘кажуц’*, *‘гамон’ац’*. 3 *‘гаворыц’*; *‘гамон’иц’* — калі голас чалавека ледзь чутны. 5 *‘гаварыц’* — адзін з другім; *‘гаман’иц’* — у час бяседы, сабраўшыся вечарам. 6 *‘гаворуц’*; *‘гаман’ац’* — рэдка. 8 *‘гаварыц’*, *‘мўв’иц’*; часцей ужываецца слова *‘гаварыц’*. 11 *‘гаворуц’* — часцей; *‘балакайиц’* — падаўнейшаму; *‘гаман’яц’* сабраўшыся. 12 *‘гаворыц’*; *‘гаман’ац’* — крэпка спораць, крычаць. 13 *‘н’эхта н’эдз’е гаван’иц’ моцна; мы з в’ам’и гаворым*. 15 *‘гаварыц’*; *‘гаман’иц’* — моцна гаварыць. 17 *‘гаварыц’*; *‘гаман’иц’* — калі збярэцца група людзей. 19 *‘прав’иц’*, *‘гаварыц’*. 25 *‘гаварыц’*; *‘гаман’иц’* — калі многа сабралася. 26 *‘гаварыц’*, *‘гаварыц’*. 30 *‘гаварыц’*; *‘гаман’иц’* — з суседкай. 31 *‘гаварыц’*; *‘гук’ац’* — у значэнні ‘гаварыць’. 32 *‘гук’ац’*; *‘гаварыц’* — радзей. 33 *‘гаварыц’*, *‘гаман’иц’* — розніцы няма. 34 *‘гаварыц’* — часцей; *‘гаман’иц’* — раней так гаварылі. 35 *‘гаварыц’*, *‘гаман’иц’*, *‘гук’ац’* — розніцы няма. 36 *‘гук’ац’* — гаварыць; *‘аб гэта н’и гук’ай; гаман’иц’* — гаварыць моцна. 44 *‘гаварыц’*, *‘гук’ац’* — розніцы няма. 46 *‘гаворуц’*; *‘гук’аюц’* — найбольш пашырана. 48 *‘гук’айиц’*, *‘талк’уйиц’*. 49 *‘гаварыц’*, *‘гаман’иц’*: *‘с’он’а н’аз’эл’а, можна й пагаман’иц’*. 53 *‘гук’ац’*, *‘каз’ац’*. 54 *‘гаворац’*, *‘гаман’ац’*, *‘кажуц’*. 55 *‘гук’айиц’*, *‘гамон’ац’*, *‘гўтарац’* — у адным значэнні. 57 *‘гаварыц’*; *‘гўтарыц’* — весці гутарку; *‘гаман’иц’* — хто аб чым у гурце. 59 *‘гаварыц’*, *‘гўтарыц’*; *‘гаман’иц’* — гаварыць вельмі моцна. 60 *‘гаворуц’*; *‘гамон’иц’* — калі вельмі шумна. 61 *‘гаман’ац’* — у грамадзе; *‘гаварыц’*. 63 *‘пагаварыц’*, *‘паб’ас’эдавац’*. 64 *‘гаварыц’*; *‘гаман’иц’* — хутка, *‘гук’ац’* — тое ж, што і ‘гаварыць’; *‘гўтарыц’* — размаўляць; *‘балак’ац’* — з іроніяй. 65 *‘гук’ац’* — у значэнні ‘гаварыць’ часцей за ўсё; *‘яа з в’ам’и гук’ай; кыз’ац’*, *‘гаварыц’*. 66 *‘гук’айиц’*; *‘гаман’ац’* — калі *‘дўжа на двар’ гаворуц’*; *‘каз’ац’* — расказаць; *‘гаварыц’* — размаўляць. 68 *‘пагук’ац’* — пагаварыць; *‘найз’ом яа хач’у с табой пагук’ац’*. Гэта форма вельмі пашырана; *‘гаварыц’*; *‘гаман’иц’* — невядома, хто гаварыць. 69 *‘л’ўб’иц’ дўжа м’нога гаварыц’*, *‘ап чым-то талк’уйиц’* — іншыя словы не ўжываюцца. 70 *‘гаварыц’*; *‘гаман’иц’* — калі аб чым-небудзь паведамляецца; *‘чаўо там шепчыц’ас’? што ты кажыш?’* 71 *‘гаварыц’*, *‘гук’ац’* — у значэнні ‘гаварыць’. 72 *‘гаварыц’*; *‘гук’ац’* — ужываюць старыя жанчыны. 73 *‘гаварыц’*, *‘гук’ац’* — у значэнні ‘гаварыць’. 74 *‘гаварыц’*, *‘гаман’иц’*, *‘гук’ац’* — розніцы ў значэнні няма. 75 *‘гаварыц’*; *‘з’уз’ўкац’* — аб неразборлівай мове дзіцяці; *‘чаўо ты там з’уз’ўкайиш?’* 77 *‘гаворац’* і *‘гук’айиц’* — розніцы ў значэнні няма. 78 *‘гаварыц’*, *‘гук’ац’* — у адным значэнні. 80 *‘гаварыц’*, *‘гаман’иц’*, *‘гўтарыц’* — у адным значэнні. 81 *‘га-*

вары́ц' — аб сур'ёзным; җаман'иц' — шумець; байиц' — расказваць. 83 җавары́ц'; җука́ц' — радзей. 84 җавары́ц', җука́ц' — у адным значэнні. 85 җавары́ц' і җука́ц' — сінонімы; балáкац' — гаварыць абы што. 86 җавары́ц', җаман'иц' — у адным значэнні. 88 җавары́ц', балáкац'; җаман'иц' — рэдка. 89 җавары́ц' і җу́тарыц' — спакойна размаўляць; җаман'иц' — калі некалькі жанчын. 94 җавары́ц', разҗавáрывац'. 95 җавары́ц'; җаман'иц' — калі жанчыны збяруцца. 98 җавары́ц', җаман'иц' — адно і тое ж. 99 җэвар'иц'; җэман'иц' — у грамадзе; з'у-з'укэц' — лагодна гаварыць, часцей па сакрэту. 101 паҗаман'и́л'и ў спóры; паҗави́ры́л'и па са́лáс'иш. 103 җэвары́ц', каза́ц'. 104 җавары́ц' — канкрэтна з чалавекам; җаман'иц' — аб чымсьці, сабраўшыся. 105 җэвар'иц', рэзҗэвар'эвэц'. 111 җэвары́ц', җэман'иц'; бэ́лáкэц' — не сур'ёзна гаварыць. 118 җавары́ц', җаман'иц' — розніцы няма. 120 разҗавáрывац'. Указаныя ў «Праграме» словы не ўжываюцца. 121 җавóруц'; җаман'а́ц' — ледзь чутна. 127 разҗавáри́вац'. 128 на сабрá-н'иш җамóн'уц'. 129 җавóруц'; җаман'а́ц' — калі доўга гавораць: ча́гó йань дўжа җамóн'уц'? 130 җавар'и́ў, разҗавáри́ваў. 132 дз'е-н'ибу́ц' җаман'а́ц'; а йак так дык җавóруц'. 134 җэман'а́ц' — йэта спóруц'; җавóруц'. 135 җэвар'и́ц' — казаць, размаўляць; җэман'и́ц': а) гучна размаўляць: во ба́бы сэбрáл'ис'и җамóн'уц'; б) казаць што-небудзь невыразна: што йон тэм җамóн'ыц', н'и паймў. 138 разҗавáравац', җавары́ц'. 139 җавары́ц' — у мове моладзі; җаман'и́ц' — у мове старых. 141 җавары́ц', җу́тарыц' — у адным значэнні; җамóн'а́ц' — размова вядзецца паціхеньку; балáкац' — аб гутарцы старых людзей. 142 җавары́ц', җу́тарыц' — у адным значэнні; җаман'и́ц' — весці размову ціхенька; балáкац' — калі размаўляюць старыя людзі. 148 җавары́ц'; іншыя словы не ўжываюцца. 152 җавары́ц'; җу́тарыц' — весці размову. 154 җавары́ц'; җаман'и́ц' — радзей. 155 җавары́ц'; җаман'и́ц' — у значэнні 'крычаць'. 158 җавары́ц' — размаўляць з кім-небудзь; балáкац' — аб гутарцы паміж жанчынамі. 159 җавóрац'; балáкайуц' — гавораць абы што. 167 җавары́ц'; балáкац' — п'ерал'ива́ц' с пустóҗа ў парóжн'а́е. 170 җавары́ц'; ужываецца толькі гэта слова. 171 җавары́ц' — па-дзелавому; балáкац' — без справы. 173 җавары́ц' — да каго-небудзь; балáкац' — размаўляць. 179 җавары́ц'; іншыя словы не ўжываюцца. 182 җавары́ц', җу́тарыц', җаман'и́ц', балта́ц'; ча́гó там разҗаман'и́л'ис'а. 183 җавóра, җу́тара — з кім-небудзь; җавóрка — паміж субяседнікамі. 186 җавары́ц'; җаман'и́ц'; җаман'а́ц' на ўс'у хату. 189 җавары́ц'; іншыя словы не ўжываюцца. 191 мы з табóй җавóрым, җука́ім. 192 вось мы з ва́мі, дзёткі, гавóрым; а гамóн'а́ц' за Дóкшыца́мі. 193 паҗавары́ц'; паҗу-ка́ц' — ужываецца вельмі рэдка. 194 җавары́ц' — каму-небудзь што-небудзь; җаман'и́ц' — сабраўшыся на вячорках. 196 җука́ц', байи́ц'. 197 сабрáліся і паҗавары́лі, паб'ас'эдавалі; на сабрáннi пабалáкалі. 200 җавары́ц', җу́кайуц', байу́ц' — гавораць. 202 җавóрыц', байи́ц', рас-ка́звайи́ц'. 204 җавары́ц'; балáкаим мы з ва́м'и. 207 җавары́ц'; ба́бы җамóн'а́ц' — сварацца. 208 җавары́ц'; астатнія не ўжываюцца. 209 җавары́ц'; җука́ц' — ужываюць старыя. 212 шапта́ц', җавары́ц', з'у́з'ука́ц'. 213 җавары́ц', җаман'и́ц', шапта́ц', разҗавáрывац'. 222 җавары́ц', җа-

ман'иц'; дудукац' — гаварыць паміж сабою ціха. 223 гаварыц', гаман'иц' — розніцы ў значэнні няма. 225 гаварыц'; балাকাц' — ужываецца рэдка; пайшоў ды і забалакаўс'а. 227 гаварыц'; гукіц' — у значэнні 'гаварыць'; гукіц', што тут с'ц'эны был'і. 228 гаварыц'; іншыя словы не ўжываюцца. 230 баіац', гаман'иц', гукіц', гаварыц'. 231 гаварыц'; бэлакац' — гаварыць пустое. 232 кэзац'; што вы тут гомон'иц'і; шэпчуц'. 233 казац', гаварыц', шаптац'. 234 гаварыц'; н'эшта гомон'иц' — калі не чуваць, аб чым. 236 гаварыц', кэзац', гомон'иц'. 237 гаварыц' — моцна; гаман'иц' — ціха; байиц' — у значэнні 'размаўляць'. 238 гомон'иц' — моцна; гаворуц' — больш спакойна. 239 гаварыц' — моцна; гаман'иц' — ціха. 244 гаварыц'; што йань гаворуц'; гукіц'; мы с'аз'ім, гукіц'ем с каб'этам'і; гутарыц'; мы доўга гутарылі. 245 гомон'иц' бабы; сабрал'ис'а і гукіц'і; у л'эс'і гукіц'і. 247 гаман'иц'; н'эшта бабы загаман'ілі. 249 казац', гаварыц' — розніцу высветліць не ўдалося. 250 гаварыц', гаман'иц', казац'. 252 гаварыц', гаман'иц' — у групе людзей; балাকাц'; забалакалас'а і забылас'а, што н'эчка пал'иц'ца. 253 гаварыц'; гаман'иц' — часцей. 281 гаварыц', гоман'иц'; стэрык'і, н'і так гаварылі; хачу с табой пэўман'иц'. 282 гаварыц', гоман'иц', балাকাц' — розніцы няма. 283 гаворац' — як сабярэцца на вуліцы; гомон'ац' — старыя. 286 гаварыц', гутарыц', гоман'иц' — старыя, былакіц' — гаварыць пустое. 289 гаварыц', гутарыц' — розніцы ў значэнні няма. 293 разгаварывайц', гомон'ац'. 294 гаварыц'; астатнія словы не ўжываюцца. 295 гаварыц', пэўгаварывац', пэсуждац'. 296 гаворуц' — моцна; гомон'ац' — ціха. 298 гаварыц' — аб справе; гоман'иц' — аб усім, аб бывалым; з'уз'ікыц' — гавораць старыя аб усім. 299 гаварыц', пэўгаварывац'; з'з'ікац' — старыя. 300 гаварыц', гоман'иц', гутарыц' — у адным значэнні. 301 пэўгаварывац', гоман'иц', з'з'ікыц'. 302 гутарыц' — справу; гоман'иц' — аб тым, аб гэтым; йа йшчэ буду гоман'иц' з' йой; былакіц'; з'уз'ікыц' — зняважліва, іранічна. 303 гоман'иц', пэўгаварывац'. 304 гаварыц' — і толькі. 305 гаварыц', разгаварывац'; з'ікац' — гавораць старыя. 311 гаварыц'; гаман'иц' — пашырана; з'ікац' — гавораць больш старыя. 312 гаварыц', з'ікуйц' — розніцы няма. 313 парабалакаліся — разгаварыліся; зюкаіц' — пытае; курдычыц' — размаўляюць; гаварыц', разгаварывац'. 331 гоман'иц'; іншыя словы не сустракаюцца. 333 гутарыц', гоман'иц'; з'ікыц' — у старых. 345 гаварыц'; гаман'иц' — гаварыць нядобра; балাকাц'. 347 гаварыц'; а мы вам ус'о гаворым, гаворым, а вы ўс'о п'ішац'а; з'уз'ікац'; бабы з'б'аруц'ца і з'уз'ікайц'. 354 гаварыц' — адпавядае ўсім словам, якія прыводзяцца ў «Праграме». 355 гаварыц'; гутарыц' — весці размову. 357 гаварыц'; балাকাц' — гаварыць аб чымсці малаважным. 369 гаварыц' — гутарыць паміж сабою; гаман'иц' — гутарыць на агульную тэму ў грамадзе. 372 гаварыц', балাকাц' — абы пра што; гаман'иц' — крыўдзіцца; йон гомон'иц' на м'ан'э за тойа, што л'а сказа́ла, кап кас'иц' ішбоў. 375 гаварыц' — моцна. 380 гаварыц'; галз'эц'; бабы галз'іц'. 383 гаворац'; балакіц'; бабы балакіц' н'эшта. 384 гаварыц'; з'уз'ікац' — гаварыць з малымі. 386 гаварыц'; балাকাц' — гутарыць. 390 гаварыц'; гаман'иц' — у кампаніі, ба-

ла́кац'. 392 *жўп'иц'*; *йак надайэс'ц'* *ў́тарыц'* *пра з'аўчыну*. 395 *ґавары́ц'* — больш моцна; *з'уз'ўкац'* — ціха. 398 *ґавары́ц'*, *ў́тарыц'* — у адным значэнні. 400 *ґавары́ц'*; *балáкац'* — пераліваць з пустога ў парожняе. 401 *ґавары́ц'*, *ў́тарыц'* — розніцы няма; *жўп'иц'* — сварыцца, злаваць. 403 *ґавары́ц'* — ва ўсіх значэннях. 406 *ґавары́ц'*; *балáкац'* — у значэнні 'гаварыць'; *зайз'ем набалáкайам*. 407 *ґавары́ц'*; *ґаман'и́ц'* — гаварыць шумна; *жўп'иц'* — калі раззлуюцца. 408 *ґавары́ц'*, *ў́тарыц'* — розніцы ў значэнні няма. 409 *ґавары́ц'*; *ґаман'и́ц'* — балакаць. 400 *ґавары́ц'*, *казáц'*. 411 *б'ас'эдавац'*, *ґавары́ц'*. 418 *ґавары́ц'*; іншыя словы не сустракаюцца. 419 *ґавары́ц'*, *ґаман'и́ц'* — у адным значэнні. 420 *ґавары́ц'* — моцна; *ґаман'и́ц'* — ціха; *балáкац'* — гаварыць пустое; *з'уз'ўкац'* — гаварыць на вуха. 421 *ґавары́ц'* — аб справе; *ґаман'и́ц'* — сам сабе. 429 *ґавары́ц'*, *рызыкава́ц'*. 430 *ґавары́ц'* — аб справе; *ў́тарыц'* — пра пустое. 431 *ґавары́ц'* — звычайна; *ґаман'и́ц'* — у вольны час аб розным. 433 *ґавары́ц'* — аб справе; *ґаман'и́ц'* — калі вып'юць. 434 *ґавары́ц'* — аб справе; *балáкац'* — абы што. 438 *ґавары́ц'*, *ґаман'и́ц'* — звычайна гутарыць; *балáкац'* — моцна гаварыць; *з'уз'ўкац'* — не ў поўны голас. 440 *ґавары́ц'*, *ґаман'и́ц'* — звычайна гутарыць; *балáкац'* — моцна гаварыць; *з'уз'ўкац'* — гутарка няпоўным голасам паміж двума. 441 *ґавары́ц'*, *ґаман'и́ц'* — у адным значэнні. 449 *ґавары́ц'* — весці гутарку; *балáкац'* — гаварыць доўга; *ґаман'и́ц'* — гаварыць моцна. 450 *ґавары́ц'*, *ґаман'и́ц'*; *мо́цна ґамон'а́ц'*. 458 *ґавары́ц'* — моцна; *шанта́ц'* — паціху. 459 *ґавары́ц'* — цішком сабе; *ґаман'и́ц'* — на ўвесь двор. 460 *ґавары́ц'*, *ґаман'и́ц'*; *жўп'иц'*; *жўп'ила с тэ́йу* — гавораць старыя. 461 *ґавары́ц'* і *ґаман'и́ц'* — аднолькавае значэнне; *з'уз'ўкац'* — шаптаць. 473 *ґавары́ц'* — нядоўга; *балáкац'* — доўгі час. 481 *ґавары́ц'*; *б'ас'эдавац'* — доўгі час; *ґаман'и́ц'*, *балáкац'*. 487 *ґавары́ц'*; *ґаман'и́ц'* — моцна; *ў́тарыц'* — ціха. 490 *ґавары́ц'* — найчасцей; *ґаман'и́ц'*, *ў́тарыц'*. 492 *ґавары́ц'*, *ґаман'и́ц'*; *жўп'иц'* — старыя кажуць: *хто там жўп'иц'*? 494 *ґавары́ц'*, *казáц'*, *ґаман'и́ц'*. 495 *ґавары́ц'*, *ґаман'и́ц'* — бяседаваць; *жўп'иц'*; *пайдў трóх'и пажўпл'у*. 496 *ґавары́ц'*; *ґаман'и́ц'* — старыя жанчыны; *жўп'иц'*. 498 *ґавары́ц'* і *ґаман'и́ц'* — адно і тое ж; *жўп'иц'* — сабрацца разам і пасмяяцца; *балáкац'* — абы аб чым гаварыць. 499 *ґамон'а́ц'*, *балáкайу́ц'*, *ґавора́ц'*; *жўп'а́ц'* — сустракаецца радзей. 501 *ґавары́ц'*, *казáц'*, *ґаман'и́ц'*. 502 *ґавары́ц'*, *ґаман'и́ц'*, *казáц'*. 503 *ґавары́ц'*, *ґаман'и́ц'*, *балáкац'*; *дава́й набалáкайам*; *жўп'иц'* — гаварыць удваіх шчыра, ад душы. 504 *ґавары́ц'*, *ґаман'и́ц'* — ужываюць толькі старыя. 505 *ґавары́ц'*, *ґаман'и́ц'*; *паґаман'и́ц'* з *дачкóй хац'эла*. 507 *ґамон'им*, *б'ас'эдуим*, *ґаво́рым* — амаль што ў адным значэнні. 509 *ґавары́ц'*; *ґаман'и́ц'* — старыя паміж сабою; *ў́тарыц'* — вельмі рэдка ўжываюць. 511 *ў́тара́ц'*, *б'ас'эду́йу́ц'*, *ґавора́ц'*, *балáкайу́ц'*; *з'уз'ўкайу́ц'* — жартаўліва; *ґавары́ц'*; *ґаман'и́ц'* — ужываецца радзей. 515 *ґавары́ц'*; *ў́тарыц'* — аб чым-небудзь, па-дзелавому; *дудўка́ц'* — насмешліва. 516 *ґавары́ц'*, *ў́тарыц'*; *дудўкайу́ц'* — ад няма чаго рабіць. 517 *ґамон'а́ц'*; *балáкайу́ц'* — рэдка; *паў́тарыц'* — несур'эзна пасварыцца. 519 *ґавары́ц'*, *ґаман'и́ц'*, *з'уз'ўка́ц'*. 528 *ґавары́ц'*; *ґаман'и́ц'* — даўней. 529 *ґава-*

рыц'; җаман'иц' — радзей. 530 җаварыц'; җаман'иц' — радзей. 532 җаварыц', балáкац', җутарыц' — розніцы няма; җаман'иц'. 533 җаварыц', і җаман'иц' — розніцы няма. 536 җаварыц', җаман'иц'; җутарыц' — у некаторых старых. 539 җыварыц', җаман'иц' — радзей. 543 җыварыц' — у моладзі; җыман'иц' — у старых. 548 җамон'ац' — рэдка; балáкайуц'. 550 җамон'а, җавора, балабон'иц'. 555 җаман'иц', җаварыц'; балáкац' — абы што. 565 җаварыц', җаман'иц', җутарыц', балáкац' — розніцы няма. 566 җаман'иц', җаварыц' — розніцы няма. 567 җаварыц'; іншыя словы не ўжываюцца. 588 җувар'иц', җыман'иц'; з'уз'ўкыц' — жанчыны; рыз-музыкувыц'. 596 җаварыц'; җаман'иц' — радзей. 601 җаварыц' — часцей; җаман'иц' — гаварыць; җутарыц' — лічаць кніжным словам; балáкац' — гаварыць пустое. 604 җаварыц', җаман'иц' — розніцы няма. 614 җувар'иц', җыман'иц'; з'ўкыц' — рэдка ўжываецца. 623 җувар'иц'; җыман'иц' — некалькі асоб; б'ас'ёдувыц', з'ўкыц'; сыбрал'ис'а старыйа бабы ды й з'ўкыиуц'. 624 җэвар'иц', җэман'иц', б'ас'ёдэвац'. 626 җывар'иц'; з'уз'ўкыц' — у паўголаса. 628 җывар'иц', җыман'иц' — розніцы няма; быләкыц' — н'ихарошыя җывар'иц'. 636 җывар'иц'; быләкыц' — н'ипраў-з'іва җыварыц'. 638 җаварыц', җаман'иц', з'уз'ўкац' — у адным значэнні. 639 җывар'иц', җыман'иц'; з'ўкыц' — рэдка. 642 җывар'иц', җыман'иц' — йэта йс'о адно. 643 җывар'иц', җыман'иц', з'уз'ўкыц', быләкыц'. 645 җувар'иц', җыман'иц', з'уз'ўкыц'. 647 җувар'иц', җыман'иц', з'уз'ўкыц'. 653 җомон'ицы — вельмі голасна; балáкаты — часцей пры жартах. 657 җувурыты — звычайна; балáкаты — сустрэліся двое і балакаюць. 658 җоворыты, балáкаты, розмовл'аты. 661 җоворыты — аб сур'ёзным і моцна; җомон'ицы — ціха; балáкаты — аб несур'ёзным. 662 җоворыты; балáкаты — бяседаваць. 673 җаварыц'; іншых слоў няма. 684 җоворыц', балáкац' — розніцы няма. 687 җоворыты; җомон'ат — некалькі асоб. 689 җоворыты — толькі гэта слова. 692 җоворат; җомон'ат — ледзь чутна. 700 җоворыты, җомон'ицы, балáкаты — розніцы няма. 703 җоворыты, җомон'ицы, балáкаты — розніцы няма. 707 җаварыц'; җаман'иц' — җоман чуваць здалёк, слоў не разбярэш. 710 җаворац'; җамон'ац' — далёка. 711 җаварыц'; җаман'иц' — моцна гаварыць. 713 җаварыц'; җаман'иц' — моцна гаварыць. 715 җаварыц', җаман'иц', җутарыц', з'уз'ўкац', балáкац'. 716 җоворыц'; җомон'иц' — ціха размаўляць. 723 җоворыц'и; боләкац'и — гавораць старыя людзі. 725 җоворыт'и, казат'и, боләкат'и. 727 җоворыты, балáкаты, җомон'ицы — у адным значэнні. 730 җоворыты, казаты. 735 байут'. 739 җоворыты; җомон'ицы — хто аб чым у гурце. 745 җаварыц', җаман'иц'; җўп'иц' — ужываюць старыя. 750 җаварыц'; җаман'иц' — ціха, далёка, неразборліва. 753 җаварыц'; іншых слоў не ўжываюць. 754 җоворыц'; җомон'иц' — рэдка. 755 җаварыц'; җўкац' — вельмі моцна гаварыць. 757 козат', җоворыц'. 758 казат'. 759 җоворыты, җомон'ицы; җомон'іла цалы вэчор; балáкаты; пробалáкал'и цалы вэчор. 761 җоворыц' — размаўляць; казат' — што-небудзь; бэс'ёдовац' і җомон'эц' — у адным значэнні: с'ез'імо і бэс'ёдуим, хоз'і поҗомон'імо. 764 җоворыты, җомон'ицы — гавораць так і так. 765 җомон'эц', размаўл'ац', җаварыц'; н'е йм'ёе җомон'эц'. 766 җоворыт', козала. 769 җоворыты, җомон'ицы.

байаты. 771 байаты. 772 байаты. 780 җаварыц'; старыйа жанк'и жўп'ац'. 781 җаварыц', җаман'иц'; балáкац' — абы што. 783 җаварыц'; жўп'иц' — толькі ў прошлым і цяперашнім часе. 784 җаварыц'; җаман'иц' — размаўляць. 785 жўп'иц' — гаварыць наогул; гаман'иц'. 787 балáкац' — абы што; җаварыц', җаман'иц'; җўтарыц' — весці размову; жўп'иц' — у тым жа значэнні. 798 җоворыц'; балáкац' — без ладу. 816 җаварыц'; тарóкац' — па-пустому гаварыць; жўп'иц' — спакойна размаўляць; җаман'иц' — чытаць натацыю; гаманіць на ябó; җўтарыц' — не надта распаўсюджана. 819 җаварыц', з'уз'ўкац', батавац', җаман'иц'; чайп'иц' — плесці бязглуздыцу. 821 җаварыц', җаман'иц', балáкац'; җўтарыц' — рэдка, ужывае шляхта. 822 җаман'иц'; балáкац' — у час адпачынку. 823 җаварыц', җаман'иц'; батавац' — без злосці дакараць за які-небудзь учынак. 824 җаварыц', җаман'иц'; чайп'иц' — абы што. 837 җаварыц'; з'уз'ўкац' — гаварыць ціха. 838 җэвóрыц' — моцна; җэмóн'иц' — ціха. 839 җэвóрыц' — моцна; җамóн'иц' — ціха. 841 җоворыц', балáкац', б'ес'едувац'. 843 җаварыц' — мэтанакіравана; җўтарыц' і җаман'иц' — без пэўнай мэты; балáкац' — па-пустому. 844 җаварыц' — мэтанакіравана; җаман'иц', җўтарыц', балáкац' — па-пустому. 866 разҗаваравац', балáкац'; размаўл'ац'. 870 җаварыц', җаман'иц'; балáкац' — з жартамі. 881 җаварыц'; җаман'иц' — рэдка. 888 җаварыц'; җаман'иц' — рэдка. 890 җаварыц', җаман'иц'; балáкац' — рэдка. 902 җаварыц', җаман'иц', з'уз'ўкац'. 904 җаварыц', җаман'иц', җўтарыц' — розніцы няма. 913 җаварыц'; җаман'иц' — ужываюць старыя. 938 җаварыц', җаман'иц', җўтарыц'; балáкац' — рэдка. 942 җаварыц'; җаман'иц' — ужываюць старыя. 956 җоворыты — і толькі. 964 җомон'иц'; байат' — гаварыць; балáкат'. 967 җовор'иц', байат'. 970 балáкац' — моцна; шэптáц'. 980 җаварыц'; җаман'иц' — радзей; җўтарыц' — рэдка. 981 җоворыц'; җомон'иц' — калі многа людзей; балáкац': пайдў пабалáкаю. 985 балáкац' — гавораць старыя. 998 җаварыц' — сур'эзна; з'уз'ўкац' — жартоўна. 999 җоворыц'; җомон'иц' — ціха гутарыць. 1004 җавóрац' — часцей; җамóн'ац'. 1014 җаварыц' — сур'эзна; з'уз'ўкац' — жартоўна. 1017 гаварыц', гаман'иц', гўтарыц', з'уз'ўкац'. 1018 җаман'иц', җаварыц'; җўтарыц' — сустракаецца ў старых. 1021 җаварыц', җаман'иц'; балáкац' — җаварыц' абы што, н'а з'эл'найе.

Карта № 321

ПАШЫРЭННЕ СЛОЎ холадна, сцюдзёна, зімна

Карта складзена на матэрыяле пытання № 256:

«Як у вас называецца: *хóладна, студзёна, сіверна..?*»

На карце атрымалі адлюстраванне прыслоўі з агульным значэннем 'холадна'.

Адводзяцца ад картаграфавання такія прыслоўі, як *зьябка, золка, сіверна*, якія ўжываюцца ў гаворках побач са словамі *холадна, сцюдзёна* ў больш вузкім значэнні.

Прыслоўе *сіверна* адзначана ў наступных нас. пп.: 197, 241, 242, 249, 251, 254, 256, 349, 390, 407, 436, 441, 442, 463, 464, 480, 484, 485, 496, 499, 503, 510, 516, 518, 536, 549, 551, 557, 563, 595, 601, 604, 619, 624, 789, 815, 816, 818, 819, 823, 824, 863, 902, 907, 915, 1007, 1013, 1017; *сёверна*: 30, 64, 198, 200, 210, 214, 225, 313, 318, 511, 715, 825, 868, 886; *сіверка*: 277, 618.

Прыслоўе *зябка* адзначана ў наступных нас. пп.: 64, 221, 492, 610, 617, 758, 809, 850.

Прыслоўе *зółка* адзначана ў наступных нас. пп.: 65, 322, 477, 492, 532, 565, 640, 800, 802, 907.

Не картаграфуюцца апісальныя назвы ў наступных нас. пп.: 63, 444 *бал'шы́ хóлад*; 94 *сц'уз'она́йа надво́р'я*; 528 *с'ів'урна́йа паўо́да*.

Не атрымалі адлюстравання на карце і такія назоўнікі, як *сівер*, у нас. пп.: 65, 71, 191, 200, 202, 209, 227, 230, 234, 237, 443, 448, 465, 477, 481, 487, 498, 509, 511, 514, 568, 777, 783, 834; *сц'ю́жа* ў н. п. 104.

Не картаграфуюцца словы *йóтка* ў нас. пп. 643 і 647, *браскóтна* ў нас. п. 785 і *йўхо* ў нас. п. 839, значэнне якіх не зусім яснае.

Пры картаграфаванні не ўлічваецца месца націску ў слове *хóладна*. Гэтай з'яве прысвечана карта № 202 «Месца націску ў слове *хóладна*».

Як *сц'юдзё́на* картаграфуецца *студзё́на* ў наступных нас. пп.: 55, 56, 77, 78, 82, 89, 108, 133, 135, 224, 242, 267, 290, 307, 315, 318, 325, 327, 332, 436, 442, 476, 484, 498, 515, 539, 544, 551, 556, 562, 563, 572, 580—583, 593, 597, 601, 643, 647, 649, 717, 813, 988, 1017.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў: **6** *з'імна*; *хóладна* — ужываецца больш рэдка. **23** *з'імна*; радзей — *хóладна*. **24** *з'імна*; больш рэдка — *хóладна*. **25** *з'імна*; рэдка — *хóладна*. **28** *хóладна*, *с'ц'уз'она* — розніцы ў значэнні няма. **30** *з'імна*, *с'ц'уз'она*, *халóдна* — ў адным значэнні. **35** *з'імна*, *халóдна*, *с'ц'уз'она* — у адным значэнні. **39** *с'ц'уз'она*, *хóладна* — паралельна. **46** *с'ц'уз'ёна*; рэдка — *хóладна*. **67** *хóладна*; радзей — *с'ц'уз'она*. **70** *халóдна*; *с'ц'уз'она* — гавораць старыя. **72** *халóдна*; *сц'уз'она* — гавораць старыя. **73** *халóдна*; рэдка — *с'ц'уз'она*. **74** *с'ц'уз'она*; часцей — *хóладна*. **75** *халóдна* і *с'ц'уз'она* — у адным значэнні. **78** *хóладна*; вельмі рэдка — *стуз'она*. **84** *халóнна*, *с'ц'уз'она* — у адным значэнні. **150** *з'імна*, *хóладна* — ужываюцца паралельна. **163** *хóладна*; часам — *з'імна*. **164** *хóладна*; ужываецца і *з'імна*. **170** *з'імна*; рэдка — *хóладна*. **196** *с'ц'уз'ёна* — часцей; *хóладна*. **205** *хóладна*; рэдка — *с'ц'уз'она*. **233** *с'ц'уз'она*; радзей — *халóнна*. **245** *сц'уз'она* — гавораць старэйшыя; *халóнна* — маладыя. **300** *халóдна* — гавораць маладыя; *с'ц'уз'она* — гавораць старыя. **323** *халóдна*; *с'ц'уз'она* — гавораць старыя. **330** *халóдна*; *с'ц'уз'она* — гавораць старыя. **331** *халóдна*; *с'ц'уз'она* — гавораць старыя. **332** *халóдна*; *стуз'она* — гавораць старыя. **333** *халóдна*; *с'ц'уз'она* — гавораць старыя. **465** *хóланна* — на дварэ, у хаце; *с'ц'уз'енна* — на дварэ. **498** *з'імна*, *халóдна*; *стуз'она* — калі вялікі вецер. **515** *халóдна*; *стуз'она* — калі дзе рэзкі зімовы вецер. **586** *халóдна*; *сц'уз'она* — гавораць старыя. **613** *халóдна* — гаворыць моладзь; *с'ц'уз'она*. **614** *халóдна*; рэдка — *с'ц'уз'она*. **615** *халóдна*;

рэдка — *с'ц'уз'она*. 628 *халодна, с'ц'уз'она* — у адным значэнні. 642 *С'ц'уз'она* — *гаворуц' з'имойу, а л'этым н'и бывайиц' с'ц'уз'она, л'этым скажуц'* — *йак с'ан'н'и халодна*.

Карта № 322

ПАШЫРЭННЕ СЛОЎ вельмі, дужа, надта (занадта)

Карта складзена на матэрыяле пытання № 257:

«Вельмі, дужа, надта, занадта, шыбка...»

Пытанне «Праграмы» патрабавала выявіць дыялектныя словы, якія ўжываюцца ў значэнні 'вельмі'. З матэрыялу відаць, што найбольш распаўсюджанымі з'яўляюцца словы *вельмі* (а, е), *дужа*, *надта* (занадта). Гэтыя словы і атрымалі адлюстраванне на карце.

У частцы адказаў прыводзяцца словы *крэпка*, *моцна*, *сільна* і некаторыя іншыя. Аднак вельмі часта яны запісаны без кантэксту, і таму нельга выявіць іх значэнне. У сувязі з гэтым яны адводзяцца ад картаграфавання.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе гэтыя словы ўжываюцца ў значэнні 'вельмі': 7 *крэпка замўчыўс'а*. 8 *моцна ладны* — вельмі добры. 9 *моцна добра* *хўстка*. 12 *крэпка добра* (надта добра). 13 *крэпка харошайе наз'ён'е*. 25 *бал'шы крэпка*. 29 *с'іл'на ц'ажка*. 36 *крэпка дрэнны*. 38 *крэпка дал'ока*. 42 *крэпка добра зроблена*. 46 *крэпка баўатайа*. 69 *шыпка с'арз'іты чалав'эк*. 78 *шыпка добрый*. 98 *очын', мал'ац с'іл'на харошы*. 120 *с'іл'на бал'шэй*. 169 *шмат* (у значэнні 'вельмі'). 272 *очен'*. 277 *очен'*. 281 *очен' спасобны*. 282 *очтн'*. 355 *бэрзо добры*. 492 *крэпка шкадўйу*. 498 *шыпка добры йон*. 591 *ўразда*. 618 *кр'эпка вўмнайа*. 632 *ўразда*. 658 *бэрзо*. 759 *моцно хор'оша*. 819 *крэпко здар'овы, крэпко в'ал'ік'и*. 862 *с'іл'на харошы*. 971 *оч'ен'*. 944 *моцно х'олодно*.

У каментарыях прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў: 23 *дужа*; радзей — *в'ёл'м'и*. 28 *дужа*; радзей — *натта*. 60 *в'ёл'м'и добра, дужа, натта*. Апошнія два словы ўжываюць толькі людзі старэйшага пакалення. 81 *в'ёл'м'и* — рэдка; *дужа, натта*. 88 *в'ёл'м'и* — часцей; *натта*. 185 *в'ёл'м'и, натта* — ужываюцца паралельна. 189 *в'ёл'м'и*; часцей — *натта*. 214 *дужа, в'ёл'м'и; натта* — самае пашыранае слова. 264 *дўжъ*; радзей — *в'ёл'м'и*. 300 *дужа*; рэдка — *натта*. 337 *в'ёл'м'и*; часцей — *дужа*. 343 *в'ёл'м'и хўтка, натто в'ёл'к'и*; рэдка — *дужа*. 396 *в'ёл'м'и; натта* — часцей. 403 *в'ёл'м'и* — часцей; радзей — *дужа*. 436 *в'ёл'м'и, натто* — у адным значэнні. 464 *в'ёл'м'и, натта*; рэдка — *дужа*. 481 *натта, в'ёл'м'и*; рэдка — *дужа*. 497 *дужа, натта*; часцей — *в'ёл'м'и*. 521 *в'ёл'м'и; надта* — гавораць старыя. 523 *в'ёл'м'и, в'ёл'ма*; радзей — *натта*. 536 *дужа* — сустракаецца рэдка, толькі ў мове старых; *в'ёл'м'и* — распаўсюджанае слова; *натта*. 613 *дужа* — гавораць старыя; *в'ёл'м'и* — гаворыць моладзь. 774 *в'ёл'мо*; радзей — *дўжо*. 824 *в'ёл'м'и*; вельмі рэдка — *натта*. 911 *дужа* — рэдка; *в'ёл'м'и*.

СЛОВЫ СА ЗНАЧЭННЕМ 'ЛАТАЦЬ'

Карта складзена на матэрыяле пытання № 258:

«Латка ці ланік, латаць, латаць ці ланіць...»

На гэтым жа матэрыяле складзена карта № 324 «Назвы латкі».

Картаграфуюцца толькі словы *латаць, латаць (лататы), ланіць, крапіць* як найбольш распаўсюджаныя.

У каментарыях поўнаасцю прыводзяцца адказы ў наступных выпадках: а) калі ў іх ёсць заўвагі збіральнікаў адносна ўжывання ці распаўсюджвання таго ці іншага слова; б) калі хоць адно з слоў у значэнні 'латаць' не картаграфуецца: 62 *пачын'іц'*. 63 *залан'іц'*, *абыц'*, *пачын'іц'*. 73 *зэлатан'іц'*; часцей — *залан'іц'*. 171 *чын'іц'*. 238 *палажыц'* трэба *лан'ікла*. 275 *лан'ік палажыц'* на *аз'эжыну*. 281 *ладз'іц'*, *лац'іц'*, *латац'*. 292 *лан'іц'*, *лэтан'іц'*. 305 *залан'іц'*, *пачын'іц'*. 350 *лац'іц'*, *латац'*. 369 *латац'*, *лан'іц'* — сінонімы. 375 *палажыц'* латку. 451 *лац'іц'*. 458 *латац'*; часцей — *лан'іц'*. 518 *залан'іц'*; але гавораць *залатац'*. 578 *лан'іц'*, *залатац'*, *пачын'іц'*. 669 *ладавац'*. *лан'іц'*. 712 *лан'іц'* — больш пашырана; *латац'*. 745 *лаз'іц'*. 881 *лан'іц'*; радзей — *крап'іц'*. 912 *латац'*; рэдка — *лан'іц'*. 1005 *крап'іц'*; рэдка — *латац'*. 1020 *лан'іц'*; рэдка — *крап'іц'*.

Карта № 324

НАЗВЫ ЛАТКІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 258:

«Латка ці ланік, латаць, латаць ці ланіць...»

На гэтым жа матэрыяле складзена карта № 323 «Словы са значэннем 'латаць'».

На карце спецыяльнымі ўмоўнымі знакамі адлюстраваны толькі найбольш распаўсюджаныя назвы. Адзінкавыя ці рэдкія назвы з тымі ж коранямі памечаны адсылачнымі знакамі.

У каментарыях поўнаасцю прыводзяцца адказы, у якіх ёсць назвы, адзначаныя на карце адсылачнымі знакамі або не нанесеныя на карту, а таксама тыя, у якіх ёсць якія-небудзь заўвагі збіральнікаў адносна ўжывання ці распаўсюджвання той ці іншай назвы: 6 *лац'іна*, *латка*. 9 *лац'іна*. 11 *лац'іна*. 29 *лан'іна*, *латка*. 46 *лац'іна*, *латка*. 57 *латка*, *лан'іна* — на старым адзенні. 63 *лан'інка*. 76 *лац'іна*. 77 *лац'іна*. 78 *лан'ікна*, *бал'шайа лан'ікна на́да*. 89 *лан'інка*. 96 *ланка*, *лан'ік*. 101 *лан'іна*. 119 *ланка*. 128 *ланка*. 130 *ланка*. 133 *ланка*, *лан'ёк*. 154 *лац'іна*. 191 *лан'ікла* — вялікі; *лан'ік* — маленькі. 209 *лац'іна*. 236 *заплатка*, *лан'ікла*. 270 *лан'ік*; рэдка — *латка*. 278 *заплатка*, *лан'ік*. 301 *лан'ік*, *лап'ікычык*. 303 *лан'іка*; рэдка — *лан'ілка*. 350 *лан'ен'*, *лан'ан'*. 403 *ланка*, *латка*. 441 *лап'інка*. 479 *лан'ікна*. 483 *латачка*. 492 *лан'ікна*. 513 *лан'ікна*. 529 *латка* — радзей; *лап'эка*, *лан'ік*. 541 *лан'ік*, *ланка*. 545 *лан'ік*, *ланка*. 548 *латка*, *заплатка*. 562 *латка*, *он'ічка*. 658 *латка*, *шматка*. 711 *латка*, *лан'ік*; часцей —

лап'ико. 712 лап'ик — больш пашырана; латка. 758 лап'ичок. 769 латка, лап'ина, лапа. 771 лапка. 772 лапка, лап'ина. 777 лап'икло; іншы раз — лата, латка. 791 латка; часцей — лап'икло. 798 лап'ика, заплата. 800 заплата, латка, лап'ик. 808 латка, залапа. 818 лата, латачка. 828 лапл'инка. 831 лапл'анка; рэдка — латка. 834 заплата. 841 залапа. 856 лап'ек, латка. 859 лапка. 866 латка, заплата. 884 латка, лап'ичка. 890 латачка. 900 лап'ик, латка, заплата. 901 латка, лап'эчка. 906 лап'ик, латка, лап'эка, лап'эчка. 934 лап'эчка. 946 латка, латуха. 966 латка — на абутку; лап'ико — на вопратцы. 975 залапа. 976 залапа. 977 залапа. 978 залапа. 1025 латачка.

Карта № 325

НАЗВЫ АБРУСА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 259:

«Як у вас называецца настольнік, абру́с, ска́церць... (укажыце розніцу ў значэнні)?»

З адказаў відаць, што настольнік, настольніца, ска́церць (ска́цер, ска́церсць), ска́церка, абру́с, абру́сак абазначаюць часцей за ўсё абрус хатняга вырабу, саматканы, без узораў, якім засцілаюць стол кожны дзень. У тым выпадку, калі ў адным нас. п. суіснуюць два словы, адно з іх часта абазначае абрус, якім засцілаюць стол кожны дзень, другое — абрус святочны.

Аднак часта словы настольнік, ска́церць, абру́с і аднакарэнныя прыводзяцца без тлумачэнняў, або гэтыя тлумачэнні няпоўныя. Таму на карце не было магчымасці адлюстравання розніцы ў значэнні картаграфуемых слоў. Увесь гэты матэрыял прыводзіцца ў каментарыях.

Адводзіцца ад картаграфавання слова сурвэ́та, якое абазначае святочны абрус фабрычнай работы, з узорамі, часта каляровы або вязаны з нітак.

Слова сурвэ́та адзначана ў наступных нас. пп.: 6 сарвэ́тка — калі звязана з нітак. 17 сарв'эта — вязаная. 23 сырвэ́та — вязаная або тканая з узорамі, засцілаецца звычайна на свята. 24 сарвэ́ты — тканыя з узорамі. 26 сарв'эта. 46 сурвэ́та — звязаная з нітак. 138 сарвэ́та — у кветкі. 193 сарв'этка. 218 сурвэ́та — звязаная з нітак. 343 сурв'э́та. 345 сарв'эта. 350 сарв'эта. 352 сурв'э́та — вязаная. 355 сарв'эта — каляровая. 385 сарв'эта — тка́ная або купл'она́йа. 389 сурвэ́та — вязаная. 392 сырвэ́та — кўпл'ана. 396 сурв'э́та — кўпл'ана. 407 сурвэ́та. 411 сурв'эта. 416 сурв'э́тка — фабрычная. 431 сурв'э́та. 433 сурв'э́та — кра́мная. 434 сурв'і́та. 436 сурв'э́т — вязаны. 449 сурвэ́та — фабрычная. 450 сурвэ́та — купл'она́йа. 453 сурвэ́т. 745 сурвэ́тка — купл'она́йа. 808 сарвэ́тка. 839 сарв'э́та.

Не атрымала адлюстравання на карце слова салфэ́тка (салхвэ́тка), якое абазначае сурвэ́тку, вязаную кручком, або проста малую вышытую сурвэ́тку.

Слова салфэ́тка адзначана ў наступных нас. пп.: 4 салф'э́тка — вязаная. 23 салф'э́тка — маленькая, засцілаецца пад вазон. 32 сал-

ф'етка — вязаны настольнік. 52 салф'етка. 55 салф'етка — абрус, звязаны з каляровых нітак. 56 салхв'етка — купл'онайя. 59 салф'етка — з маўаз'іна. 67 салф'етачка — купл'онайя. 70 салф'етка — купл'онайя. 73 салф'етка — вязаная. 74 салф'етка — вязаная. 80 салф'етка — фабрычная. 81 салф'етка — купл'онайя. 85 салф'етка — фабрычная. 92 салхв'етка — калі лепшая за скацерць. 93 салхв'етка — святочная. 95 салхв'етка — лепшая за скацерць. 117 салхв'еткѣ. 126 салф'етка — вязаная. 127 салф'етка — вязаная. 132 салхв'етка — за-сцілаюць у свята. 135 салхв'етка — купл'онѣйя. 226 салф'етка — вязаная. 238 салф'етка. 247 салф'етка — купл'онайя. 254 салф'етка — купл'она. 256 салф'етка — купл'онайя. *263 салф'етка. 270 салф'етка — вязаная. 277 салф'етка — вязаная. 281 салф'етка — вязаная або фабрычная. 282 салф'етка — вязаная або фабрычная. 291 салф'етка — купл'онайя. 292 салф'етка. 294 салф'етка — вязаная з нітак. 295 салф'етка — вышываная. 299 салф'етка. 300 салф'етка. 301 салф'етка — вязаная. 305 салхв'етка — купл'онайя. 307 салхв'етка — вышываная, на свята. 441 салф'етка — вязаны настольнік. 532 салф'етка — купл'онайя. 548 салхв'етка. 560 салф'етка — фабрычная. 564 салхв'етка. 566 салф'етка. 615 салхв'етка. 625 салхв'етка. 774 салф'етка. 828 салф'етка. 866 салхв'етка. 900 салф'етка. 901 салф'етка — вязаная. 906 салхв'етка. 910 салхв'етка — купл'онайя.

Адводзяцца ад картаграфавання словы: *капа* ў нас. пп.: 46, 350; *на-з'эжн'ик* — 64, 80, 85, 197, 223, 252; *кляёнка* — 106, 263, 276, 296, 301, 615, 842, 864, 981; *цыра́та* — 138.

Як *насто́льнік* картаграфуюцца ў наступных нас. пп.: 651, 662, 682, 683, 686, 688, 696, 697, 704, 735, 771, 950, 956, 964 *наст'ул'н'ик*; 653, 655, 656, 658—661, 663—665, 689—695, 698—703, 726—731, 733, 734, 736, 738, 739, 741, 762, 763, 768—770, 945—949, 951, 952, 954, 957—963, 965 *наст'ул'н'ик*, *наст'ыл'нык*; 723, 725 *наст'ел'н'ик*.

Як *насто́льніца* картаграфуецца ў наступных нас. пп.: 652, 766 *на-ст'ыл'н'ица*; 716, 717 *наст'ел'н'ица*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў адносна розніцы ў значэнні картаграфуемых слоў і частаты іх ужывання, прыводзяцца адзінкавыя ўтварэнні ад картаграфуемых слоў і іншыя адзінкавыя словы: 1 *насто́л'н'ица*, *ска́ц'ерц'*, *абру́с'ик* — у адным значэнні. 3 *насто́л'н'ик*, *ска́ц'ерц'* — у адным значэнні. 7 *насто́л'н'ик* — тканы. 8 *насто́л'н'ик*; радзей — *обрус*. 12 *насто́л'н'ик*; йак хто *ка́жа ска́ц'ерц'*. 14 *насто́л'н'ик*, *ска́ц'ер* — ужываюцца паралельна. 16 *насто́л'н'ик* — фабрычны; *абру́с* — тканы. 17 *насто́л'н'ик* — тканы. 20 *насто́л'н'ик*; часцей — *абру́с*. 23 *насто́л'н'ик* — часцей за ўсё тканы. 25 *насто́л'н'ик* штоз'ены; *абру́с* *лўчы*, *с'в'аточны*. 28 *насто́л'н'ик*; вельмі рэдка — *во́брус*. 30 *насто́л'н'ик* штоз'ённы; *абру́с* *с'в'аточны*. 34 *насто́л'н'ик* чы *абру́с* *то́йе са́майе*, *мо́жа быц'* і *с'в'аточны* і *буз'онны*. 35 *насто́л'н'ик*, *во́брус* — у адным значэнні; рэдка — *во́брус*. 45 *насто́л'н'ик*, *абру́с* — розніцы няма. 46 *насто́л'н'ик* — тканы. 47 *насто́л'н'ик*; раней гаварылі — *абру́с*. 50 *насто́л'н'ик* — засцілаюць, калі ядуць; *во́брус* — святочны. 52 *абру́с*, *ска́ц'ерц'* — розніцы ў значэнні няма. 54

насто́л'н'ик, ска́ц'ерц' — розніцы ў значэнні няма. 55 насто́л'н'ик, ска́ц'ерка — у адным значэнні. 57 насто́л'н'ик, насто́л'н'ица — простая, штодзённая; ска́ц'ерц' — фабрычная, святочная. 59 насто́л'н'ик; ска́ц'ерц' — саматканая. 60 насто́л'н'ик, ска́ц'ерц' — розніцы ў значэнні няма. 61 насто́л'н'ик, ска́ц'ириц' — розніцы няма. 65 ска́ц'ирка — засцілаюць на свята; насто́л'н'ик — на кожны дзень; абру́с — засцілаюць на свята, ужываецца рэдка. 66 насто́л'н'ик — даўней; ска́ц'ирка — цяпер. 67 скац'аро́тка. 68 насто́л'н'ик і абру́с; насто́л'н'ик б'ез узора́ў, на штог'ён'; абру́с с узора́м'и. 69 насто́л'н'ик, абру́с, ска́ц'ириц' — у адным значэнні. 71 насто́л'н'ик ка́жын з'ен'; абру́с у с'в'ята зас'ц'и́лайуц'. 72 насто́л'н'ик; святочная — ска́ц'ириц'. 73 скац'аро́тка. 74 насто́л'н'ик ц'и ска́ц'ириц', ўэта́ тка́ная; ска́ц'ириц' — новае слова. 75 насто́л'н'ик — саматканы; ска́ц'ерц' — кў́пл'ина́я. 77 насто́л'н'ик і абру́с — розніцы ў значэнні няма. 78 насто́л'н'ик, ска́ц'ириц' — у адным значэнні; даўней гаварылі абру́с. 80 насто́л'н'ик, абру́с, ска́ц'ерц' — саматканыя. 81 насто́л'н'ик, ска́ц'ирка — самаз'ёл'ны́я. 82 насто́л'н'ик на́с'к'и, што тчо́м; ска́ц'ар купл'о́ны; абру́с, што накрыва́йуц' стол п'эра́д йадо́й. 84 насто́л'н'ик, ска́ц'ирка — у адным значэнні. 85 насто́л'н'ик, абру́с, ска́ц'ерц' — саматканыя. 89 насто́л'н'ик, абру́с; старыя гавораць ска́ц'ерц'. 91 ска́ц'ирка — купл'о́ная; абру́с — саматканы. 101 насто́л'н'ик; нядаўна стала ўжывацца слова ска́ц'арц'. 117 абру́с — купл'о́ны; ска́ц'иркѣ. 120 насто́л'н'ик — тканы; ска́ц'ерц' — звязана з каляровых нітак, засцілаюць на свята. 126 ска́ц'ерка — тканая. 127 ска́ц'ерка — тканая. 135 ска́ц'ирка съ свайу́о пълътна́. 137 абру́с, ска́ц'ерка — розніцы няма. 139 насто́л'н'ик, абру́с — сінонімы. 140 насто́л'н'ик; часцей — абру́с; ужываюцца як сінонімы. 141 насто́л'н'ик — паўсядзённы; ска́ц'ерц' — лепшая, засцілаюць стол у свята. 142 насто́л'н'ик — паўсядзённы; ска́ц'ерц' — лепшая, засцілаюць стол у выхадныя дні. 143 насто́л'н'ик — на якім абедуюць; абру́с — святочны. 148 насто́л'н'ик — на кожны дзень; абру́с — у свята. 150 насто́л'н'ик — засцілаюць кожны дзень; абру́с — у свята. 161 насто́л'н'ик — засцілаюць кожны дзень; абру́с і ска́ц'арц' — у свята. 164 насто́л'н'ик; на свята засцілаюць абру́с. 166 насто́л'н'ик і абру́с — саматканыя; ска́ц'ерц' — фабрычная. 171 абру́с — саматканы; ска́ц'ерц' — купл'о́нѣя. 173 насто́л'н'ик; святочны — абру́с. 174 насто́л'н'ик, абру́с — розніцы няма. 179 насто́л'н'ик — белы; ска́ц'ерц' — каляровая. 184 насто́л'н'ик — засцілаюць стол у будныя дні; абру́с — засцілаюць стол у свята. 186 насто́л'н'ик; святочны — абру́с; ска́ц'ерц' — звязаная з нітак. 191 абру́с, насто́л'н'ик — розніцы няма. 194 насто́л'н'ик — засцілаюць стол кожны дзень; ска́ц'ириц' — толькі ў свята. 195 насто́л'н'ик, абру́с — розніцы ў значэнні няма. 198 насто́л'н'ик, абру́с, ска́ц'арц' — у адным значэнні. 202 ска́ц'ириц' — кў́пл'ина́я; насто́л'н'ик — тка́ны. 204 абру́с — на кожны дзень; ска́ц'ир — святочная. 206 насто́л'н'ик — палатняны; ска́ц'ерц' — купл'о́ная. 207 ска́ц'ерц' — купл'о́ная; абру́с — саматканы. 208 насто́л'н'ик — накрываюць стол перад ядой; абру́с — накрываюць стол у свята. 210 абру́с, ска́ц'ириц', насто́л'н'ик — у адным значэнні. 211 абру́с — святочны; насто́л'н'ик — на кожны дзень. 213 абру́с; ку-

плёная — *ска́ц'ириц'*. 214 *абру́с, ска́ц'ириц'* — розніцы ў значэнні няма. 218 *абру́с* — *тканы* і *купл'оны*. 219 *абру́с*; *кажуць* і *ска́ц'ириц'*. 220 *насто́л'н'ик, абру́с* — у адным значэнні. 221 *абру́с* — *саматка́ны, ска́ц'е́рц'* — *купл'она́йа*. 223 *насто́л'н'ик; абру́с* — *саматканы; ска́ц'е́рц'* — *фабрычная*. 225 *абру́с* — *саматканы; ска́ц'е́рц'* — *фабрычная; насто́л'н'ик*. 226 *ска́ц'ирка* — *саматканая*. 229 *ска́ц'ириц', абру́с, насто́л'н'ик* — у адным значэнні. 232 *насто́л'н'ик* — *саматканы; ска́ц'ирка* — *купл'она́йа*. 234 *насто́л'н'ик, ска́ц'ириц'; абру́с* — *па-польску*. 236 *ска́ц'ирка, насто́л'н'ик* — розніцы няма. 239 *ска́ц'ира*. 244 *насто́л'н'ик, абру́с* — розніцы ў значэнні няма. 250 *насто́л'н'ик; абру́с і ска́ц'е́рц'* — *лепшыя*. 252 *ска́ц'ириц'* — *саматканая*. 253 *ска́ц'е́рц'*; *рэдка* — *насто́л'н'ик*. 255 *насто́л'н'ик, абру́с, ска́ц'е́рц'* — розніцы няма. 257 *ска́ц'е́рц'* — *фабрычная; абру́с*. 270 *ска́ц'ирка* — *палатняя*. 272 *абру́с, насто́л'н'ик; ска́ц'иркэ* — *фабрычная*. 277 *ска́ц'иркэ* — *тканая*. 282 *ска́ц'иркэ* — *тканая; абру́с, ска́ц'е́рц'*. 283 *насто́л'н'ик; з узора́мі* — *абру́с; ска́ц'е́рц'* — *з мауаз'і́на*. 289 *насто́л'н'ик; саматканы* — *абру́с; ска́ц'е́рц'* — *фабрычная*. 300 *ска́ц'ерка* — *саматканая*. 312 *ска́ц'е́рц', насто́л'н'ик* — розніцы няма. 316 *насто́л'н'ик* — *засцілаюць у час абеду; ска́ц'ирка*. 323 *абру́с* — *гавораць старыя; ска́ц'ирка*. 326 *насто́л'н'ица* — *накрываюць стол перад абедам; ска́ц'ерка* — *заўсёды накрываюць стол*. 328 *ска́ц'ирка* — *харошая, фабрычная; насто́л'н'ик* — *засцілаюць стол, калі абедваюць*. 330 *насто́л'н'ик* — *калі абедваюць; ска́ц'ирка*. 345 *абру́сак, насто́л'н'ик* — розніцы няма. 346 *абру́с, насто́л'н'ик* — розніцы ў значэнні няма. 347 *абру́с* — *засцілаюць перад ядой; насто́л'н'ик*. 352 *абру́с* — *тканы*. 354 *абру́сак, ска́ц'ерка*; *вельмі рэдка* — *насто́л'н'ик*. 355 *абру́с* — *белы; насто́л'н'ик* — *саматканы; ска́ц'ерка* — *вязаная; абру́с* — *больш дарагі, яго і ткуць самі і купляюць*. 357 *насто́л'н'ик, ска́ц'е́рц'* — розніцы няма. 363 *ска́ц'арка, абру́сак* — у адным значэнні. 369 *насто́л'н'ица* — *засцілаюць кожны дзень; абру́сак* — *святочны, ткуць з узора́мі*. 387 *насто́л'н'ица* — *саматканая; абру́с* — *куплены*. 393 *насто́л'н'ик, абру́с* — розніцы ў значэнні няма. 395 *насто́л'н'ик, абру́с, ска́ц'е́рц'* — у адным значэнні. 396 *абру́с* — *саматканы, ска́ц'е́рц'* — *куплёная*. 407 *насто́л'н'ица, абру́с, ска́ц'е́рц'* — у адным значэнні; *рэдка* — *ска́ц'е́рц'*. 413 *абру́с* — *саматканы; ска́ц'е́рц'* — *фабрычная; насто́л'н'ик*. 416 *абру́с* — *саматканы*. 422 *насто́л'н'ица, абру́с* — розніцы няма. 424 *насто́л'н'ица; даўней гаварылі* — *абру́с*. 426 *насто́л'н'ица; абру́с* — *засцілаюць на свята*. 433 *абру́с* — *сваёй работы*. 435 *насто́л'н'ик* — *на якім ядуць; абру́с* — *святочны*. 436 *насто́л'н'ик* — *тканы; ска́ц'ариц'* — *куплёная*. 438 *насто́л'н'ик, ска́ц'е́рц'* — розніцы няма. 440 *насто́л'н'ик, ска́ц'е́рц'* — розніцы няма. 443 *насто́л'н'ик* — *хлеб накрываюць; абру́с* — *засцілаюць у свята*. 449 *абру́с* — *вялікі, засцілаюць стол у пакоі; насто́л'н'ик* — *меншы, з палатна, засцілаюць стол у кухні*. 450 *абру́с, ска́ц'ариц'; насто́л'н'ик* — *малы, на йом пада́йц' бл'инé*. 465 *ска́ц'е́рц'*; *рэдка* — *абру́с*. 466 *ска́ц'е́рц'* — *фабрычная; абру́с* — *саматканы*. 518 *насто́л'н'ик* — *на якім ядуць; ска́ц'е́рц'* — *святочная*. 520 *абру́с, ска́ц'е́рц'* — розніцы няма. 521 *насто́л'н'ик; часцей* — *ска́ц'е́рц'*. 523 *ска́ц'ерс'ц'; даўней гаварылі* — *абру́с*. 528 *ска́ц'ариц'; рэдка* — *аб-*

рўс. 529 *скац'ерка*; іншых назваў няма. 530 *настол'н'ица*; часцей — *скац'ерц'*. 533 *настол'н'ик, скац'ерц'* — розніцы няма. 551 *настол'н'ик, абрўс, скац'ерц'* — розніцы няма. 557 *настол'н'ик* — *вышыты*; *скац'ерц'* — тканая. 560 *скац'ерка* — саматканая. 585 *аб'ёдын'н'ица*. 601 *скац'ерц'*; рэдка — *настол'н'ик*. 603 *скац'арка* — накрываюць стол пасля яды; *настол'н'ик* — накрываюць стол у час яды. 617 *скац'урка*; *настол'н'ик* — засцілаюць стол у час яды; *скац'урсц'*, *скац'урц'*. 628 *скац'урсц'*, *настол'н'ик* — у адным значэнні. 636 *скац'ерц'*; *аб'ёдн'ица* — на якой ядуць. 639 *настол'н'ик* — на якім ядуць; *скац'урц'* — пасля яды засцілаюць стол. 649 *скац'урка*; *настол'н'ик, скац'ерц'* — розніцы няма. 653 *настыл'нык* — засцілаюць стол у пакоі; *абрўсок* — у кухні. 657 *настол'н'ик, скат'ерт'* — розніцы ў значэнні няма; *убрўсак* — невялікі кавалак палатна, якім засцілаюць стол перад ядой. 658 *настыл'нык, обрўсок, скат'ерт'* — розніцы ў значэнні няма. 661 *наст'ылнык* — заўсёды ляжыць на стале; *скат'ерт'* — засцілаюць толькі ў святочныя дні. 662 *обрўсок* — засцілаюць стол у свята; *наст'ылнык* — засцілаюць стол кожны дзень. 671 *настол'н'ица*; ужываецца і *скац'ерц'*. 682 *наст'ул'н'ик* — саматканы, без узораў; *скац'ерц'* — саматканая, з узорамі. 691 *наст'ылнык, скат'ерт', обрўс* — розніцы ў значэнні няма. 707 *настол'н'ица, обрўс, скац'ер* — у адным значэнні. 722 *настол'н'ик*; рэдка — *скац'ерц'*. 745 *скац'ерц'*; *настол'н'ик* — сваёй работы. 766 *настыл'н'ица* — тканая; *обрўсок* — куплены. 769 *настылнык, обрўс* — тканыя; *скат'ер* — фабрычная. 777 *настол'н'ик, абрўс* — тканыя; *скац'ерц'* — куплёная. 789 *настол'н'ик* — без вышыўкі; *скац'ерц'* — вышываная. 804 *скац'ерц'* — саматканая; *настол'н'ик* — з фабрычнага матэрыялу. 805 *скац'ерц'* — саматканая; *настол'н'ица* — фабрычная. 816 *скац'арка*; вельмі рэдка — *абрўс*. 831 *скац'ерка, скац'ерц'* — з палатна; *наст'ул'н'ица* — фабрычная. 835 *скац'ерц'*; рэдка — *настол'н'ик*. 838 *настол'н'ица* — саматканая; *скац'ерц'* — фабрычная. 850 *настол'н'ица* саматканая; *скац'ерка* — куплёная. 875 *скац'ерка* — кожны дзень ляжыць на стале; *настол'н'ик* — толькі ў свята. 888 *настол'н'ица*; *абрўс* — фабрычны. 906 *скац'ерка* — саматканая. 910 *скац'ерц', скац'ерка* — саматканая. 919 *скац'ерка*; рэдка — *настол'н'ица*. 920 *скац'ерка* — болей; *настол'н'ик*. 953 *пурток*. 955 *порток*. 959 *пруток*. 980 *скац'ерц', скац'ерка, настол'н'ица*; *скац'ерка* — больш позняя назва. 991 *настол'н'ица*; *скац'ерц'* — засцілаюць у свята. 1002 *скац'ерка*; рэдка — *настол'н'ик*. 1005 *настол'н'ица*; рэдка — *скац'ерка*. 1012 *скат'ерт'* — фабрычная; *настол'н'ица* — саматканая; *настол'н'ик, скат'ерка*. 1013 *настол'н'ик* — з палатна; *скац'ерка* — фабрычная. 1018 *настол'н'ик*; часцей — *скац'ерка*. 1025 *скац'арка*; рэдка — *настол'н'ица*.

Карта № 326

НАЗВЫ ВЕРХНІХ МУЖЧЫНСКІХ ШТАНОЎ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 260:

«Верхняя мужчынская вопратка: *армяк, кажух, пінжак, світка, брава́рка, палітон, жакётка, штаны́, нагавіцы...*»

Пры складанні гэтай карты, як гэта вынікае з яе загатоўка, улічваліся толькі назвы верхніх мужчынскіх штаноў: *штаны*, *нагавіцы*, *ганабіцы*, *пóрткі*, *ма́йткі*, *га́ці* і некаторыя іншыя. Калі тая ці іншая назва верхніх мужчынскіх штаноў ужываецца для абазначэння ніжніх мужчынскіх штаноў, то яна адводзіцца ад картаграфавання: **20** *пóртк'и* — ніжнія штаны. **502** *на́уав'іцы* — *ўэто ц'ёл'ныйе штаны с халста́*. **754** *у́анав'іцы* — *н'ац'ёл'ныйе штаны́*. **778** *на́уав'іцы* — ніжнія штаны.

Зялёным адсылачным знакам картаграфуецца назва *анав'іцы* (без пачатковага *у*). Агульным адсылачным знакам даюцца розныя адзінкавыя назвы верхніх мужчынскіх штаноў. У матэрыялах па некаторых нас. пп. удакладняецца або раскрываецца значэнне картаграфуемых слоў: **6**, **24** *спóдн'и*. **34** *спóдн'и* — *ўэта ўал'иф'ё*. **138** *ма́йтк'и* — верхнія штаны. **143** *ўа́ц'и* — мужчынскія штаны. **144** *ўа́ц'и* — штаны. **149** *ўа́ц'и*. **152** *ха́ц'и* — верхнія штаны. **184** *пóртк'и*, *штаны́* — сінонімы. Пераважна ўжываецца слова *пóрткі*. **190** Часцей гавораць *пóрткі*. **205** *пóртк'и* — пашытыя з сукна. **211** *пóртк'и* — суконныя бываюць. **228** *бру́к'и* — рэдка. **251**, **299**, **314** *шаравары*. **350** *анав'іцы*. **352** *пóртк'и в'ёрхн'ийа*; *пóртк'и спóдн'ийа*. **353** *штаны́* — гаворыць моладзь. **358** *анав'іцы*. **368** *у́анав'іцы* — *брукі летнія, зімнія, верхнія, ніжнія*. **372** *у́анав'іцы в'ёрхн'ийа*, *у́анав'іцы спóдн'ийа*. **373** *у́анав'іцы* — верхнія штаны. **378** *у́анав'іцы* — *спóдн'ийа и в'ёрхн'ийа*. **379** *у́анав'іцы* — *то в'ёрхн'о, а пачта́н'ик'и* — *ўэто спóдн'ийа*. **389** *ма́йтк'и в'ёрхн'ийа*. **404** *штанё́*; найбольш ужываецца слова *пóртк'и*. **421** *у́анав'іцы* — гавораць старыя людзі. **430** *пóртк'и* — кажуць старыя. **435** *пóртк'и* — усякія. **437** *у доўных л'уз'ёй штаны́ был'и́ н'ижн'ийа*; *в'ёрхн'ийа пóртк'и*. **441** *пóртк'и* — *в'ёрхн'айа, вóпратка*. **458** *пóртк'и* — *в'ёрхн'ийа, спóдн'ийа пóртк'и*. **465** *пóртк'и* — з саматканага сукна. **501** *на́уав'іцы* — штаны споднія. **502** *штаны́ сукóнныйе называ́л'и пóртк'и*. **514** *штаны́ спóдн'ийа, штаны́ в'ёрхн'ийа, ус'о адно́ и шарс'ц'аны́йа, и свайбо́й рабо́ты*. **529** *штаны́* — з сукна; *бру́к'и* — з другога матэрыялу. **533** *шарава́ры*. **601** *на́уав'іцы* — некаторыя аб гэтым слове не маюць паняцця. **604** *штаны́* — верхнія і споднія. **661** *штаны́*; *на́уав'іцы* — у большасці. **675** *у́анав'іцы, штаны́* — розніцы ў значэнні няма. **682** Старыя людзі *штаны́* называюць часам *на́нав'іцам'и* і *ханав'іцам'и*. **687** *ханав'іцы* — агульная назва штаноў. **706** *на́уав'іцы*; часцей — *пóртк'и*. **716** Слова *на́уав'іцы* ўжываецца ў значэнні споднія ці наогул палатняныя штаны. **722** Замест слова *штаны́* тут заўсёды ўжываецца слова *на́уов'іцы*; іншыя словы ў гэтым значэнні не ўжываюцца. **731** *на́уав'іцы* — верхнія і споднія штаны. **745** Старыя кажуць *на́уав'іцы*. **764**, **850**, **909**, **966** *штаны́* — верхнія і споднія. **773** *штаны́ і на́уав'іцы* — адно і тое ж значэнне. **779** *на́уав'іцы сукóнныйе*. **829** *штаны́* — споднія, звычайныя. **832** *штаны́* — верхнія, споднія, белыя, начныя. **841** *бру́к'и* — *дал'ика́тн'ей, а папрóстаму* — *штаны́*. **918** Слова *штаны́* ўжываецца ў мове старэйшага пакалення; слова *бру́к'и* — у мове малодшага пакалення. **973** *штаны́* — шыюцца звычайна з палатна сваёй работы. **996** *в'ёрхн'и партн'ик'и́, н'ижн'и партн'ик'и́*.

НАЗВЫ РЭМЕНЯ ДЛЯ ПАДПЯРАЗВАННЯ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 261: «Папрўга, рамень, дзяга...»

На гэтай карце картаграфуюцца назвы рэменя: *рамень, рэмень, папрўга, падпрўга, дзяга, дзяжка, шыцік*.

У тых выпадках, калі ў адказах было адзначана суіснаванне розных назваў рэменя, усе яны адпаведнымі знакамі наносзяцца на карту.

Як *папрўга* картаграфуюцца словы *папрўшка* ў нас. пп. 220, 501, 502, 536, 990, 994 і *поўпрўга* ў нас. п. 844.

Адводзяцца ад картаграфавання словы *пóйас, пайáс, пайас'н'йца, пáсак, пáс* з паметай «саматканы, вытканы» ў наступных нас. пп.: *пóйас* 2, 12, 154, 182, 196, 203, 213, 214, 216, 220, 228, 238, 250, 257, 268, 313, 318, 322, 375, 376, 407, 442, 443, 461, 477, 484, 487—489, 496, 508, 511, 512, 514, 517, 519, 524, 525, 528, 535, 540, 541, 545, 548, 559, 564, 566, 568, 682, 685, 694, 711, 766, 781, 802, 808, 811, 815, 816, 828, 833—835, 837, 838, 843, 850, 856, 864, 890, 914, 915, 922, 937, 966, 967, 976, 978, 989, 1005, 1018, 1021; *пайáс* 6—9, 13, 30, 33, 37, 47, 61, 64, 66, 70, 73, 74, 76, 95, 101, 124, 128, 233, 247; *пайас'н'йца* 717; *пáс* 24, 156, 164, 198, 201, 341, 385, 392, 800; *пáсак* 341, 379, 407, 409, 411, 453, 652, 653, 680, 685, 689, 694, 701, 702, 721, 725, 728, 731, 737, 757, 767, 800, 956, 959, 961, 962, 965.

Паколькі невядома, што абазначаюць словы *сачóк, пéндык, пáсэнка*, яны адводзяцца ад картаграфавання ў нас. пп.: 417 *сачóк*. 659 *пéндык*. 974 *пáсэнка*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія на карце абазначаюцца адсылачнымі знакамі: 7 *з'áшка* — скураная. 8 *з'áшка* — скураная. 30 *з'áшка* — скураная. 34 *з'áшка* — скураная; *рам'én'* — рэдка. 47 *з'áга* — скураная. 71 *з'áга*; малодшае пакаленне гаворыць — *рém'én'*. 72 *рам'én'*; *з'áга* — гавораць старыя. 73 *рém'ин'*, *пайáс*; а некаторыя гавораць *з'áга*. 139 *з'áга* — *скураны́ рам'én'*. 150 *рém'ин'*; *з'áга* — з жалезнай пражкай. 155 *рém'ин'* — доўгі кавалак рэменю без пражкі; *з'áга* — з пражкай. 161 *рам'én'* — без пражкі; *з'áга* — з жалезнай пражкай. 166 *з'áга*; *рам'én'* — шырокі. 195 *рém'ин'* — без пражкі; *з'áга* — з пражкай. 200 *з'áга*; *рém'ин'* — гавораць хлопцы, якія служылі ў Савецкай Арміі; *папрўга* — у патсядзёлку. 223 *папрўга, рам'én'*; *з'áга* — радзей. 227 *рам'én'*; *з'áга* — шырокая, з пражкай. 232 *з'áга* — гаварылі раней; цяпер — *рам'én'*. 238 *рém'ин'* — скураны. 240 *з'áшка*; *рам'én'* — шырокі, скураны. 298 *рам'én'*, *патпрўга* — брызентавая. 322 *з'áга* — архаічная назва; *рém'ин'*, *пóис*. 369 *з'áга* — вузкая, якой падвязваюць нагавіцы, і шырокая, якую носяць на гімнасцёрцы. 372 *з'áга* — скураная для падпяразвання нагавіц. 374 *з'áга* — носяць па гімнасцёрцы і па нагавіцах. 376 *папрўга* — скураная. 379 *папрўга* — скураная. 383 *папрўга, з'áга* — тонкі рэмень. 385 *папрўга* — скураная. 398 *з'áга* — скураная. 400 *папрўга*; *рам'én'* — шырокі і вузкі. 406 *з'áга* — адна назва для вузкай і для шырокай, што носяць на гім-

насе́рцы і на нагавіцах. 426 *рём'ин'*, *з'а́га* — ужываюцца паралельна. 430 *папру́га*, *з'а́га* — у мужчын; *рём'ин'* — у дзяўчат. 439 *рём'ен'* — у дзяўчат; *з'а́га* — у мужчын. 465 *рём'ен'* — шырокі; *з'а́га* — шырокі скураны пояс, які меў асобыя кішэні, куды клалі курцы свае прылады; *папру́га* — вузкая, скураная. 471 *рём'ен'* — шырокі; *папру́га* — вузкая. 473 *рам'ён'* — *пав'ёрх штаноў нёс'ац'*; *папру́га* — *пав'ёрх браварк'и*. 502 *папру́жка*, *рём'ен'* — гавораць некаторыя. 509 *з'а́га*, *папру́га* — гаварылі раней; *рём'ен'* — цяпер. 515 *рам'ён'* — шырокі, салдацкі. 518 *рам'ён'* — гавораць маладыя; *папру́га* — старэйшыя. 528 *папру́га*; *рам'ён'* — часцей. 530 *рём'ен'* — падпяразваюць штаны; *папру́га* — *рубашку*. 535 *рём'ен'* — падвязваюць штаны; *папру́га* — *рубашку*. 536 *рём'ен'*, *папру́га* — шырокая; *папру́жка* — вузкая. 541 *рам'ён'*, *пóйас*; часцей — *папру́га*. 653—656 — *рам'іннык*. 676 *рам'ён'*; *шы́ц'ик* — кароткі рэмень. 687 *рём'ен'* — любы скураны пояс. 711 *папру́га*; *рём'ан'* — новае слова; *пóйас* — ткань. 712 *папру́га*; *рём'ен'* — новае слова. 716 *рам'ён'*; *папру́га* — часцей. 723 *рам'ён'* — скураны. 727 *папру́га* — у значэнні 'пояс'. 730 *папру́га* — скураны пояс; *шы́т'ик* — тое ж, што і *папру́га*. 739 *папру́га* — скураная. 766 *папру́га* — скураная; *пóйас* — сваёй работы. 775 *рём'ен'*; часцей *папру́га*. 783 *рём'ен'*; *папру́га* — скураная. 784 *папру́га* — куплёная. 795 *папру́га* — звычайна ўжываецца; рэдка — *рам'ён'*. 798 *папру́га* — часцей; *рам'ён'* — радзей, гаворыць моладзь. 806 *папру́га* — гаварылі раней; *рём'ен'* — гавораць цяпер. 819 *папру́га* — старое і распаўсюджанае слова; *рём'ен'* — новае і бытуе побач са словам *папру́га*. 823 *папру́га* — больш старое слова; *рём'ен'* — бытуе зараз. 825 *папру́га* — для падпяразвання верхняй рубашкі; *рём'ен'* — некалькі вузэй *папру́г'и* для падвяжвання верхніх штаноў. 828 *рём'ен'* — гаворыць моладзь; *папру́га* — старыя. 842 *папру́га*; часцей — *рём'ен'*. 912 *папру́га*; *рам'ён'* — гаворыць моладзь. 976 *папру́га* — скураная. 978 *папру́га* — скураная. 989 *рём'ан'* — скураны. 990 *папру́га*, *рём'ен'ёц*. 994 *папру́жка*; радзей — *р'ём'ен'ёц*.

Карта № 328

НАЗВЫ САРОЧКІ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 262:

«Жаночае адзенне. *сарóчка*, *кашўля*...»

Як *ру́башка* картаграфуецца рубаха ў наступных нас. пп.: 3, 9, 49, 69, 70, 92, 93, 96, 132, 261, 293, 294, 302, 481, 603, 604.

Адсылачным знакам (зорачкай) адзначаны адзінкавыя назвы: *уáл'ка* 12, 731, 746, 840, 971; *спóдн'ик* 143, 173, 819.

Адводзяцца ад картаграфавання назвы з наступнымі заўвагамі: 20 *руба́шка* — у значэнні 'блужкі'. 51 *руба́шка* — кофта. 59 *сарóчка* — майка. 137 *руба́шку* кофтачкай называюць. 296 *сарóчка* — маечка. 376 *сарóчка* — верхняя. 735 *руба́шка* — кофта. 745 *руба́шка* — блужка. 798 *руба́шка* — наверх.

У каментарыях даюцца тлумачэнні адносна той ці іншай назвы, заўвагі адносна ўжывальнасці адной з прыведзеных назваў: **12** *у́л'ка* — сподняя без рукавоў. **66** *сарóчка*; цяпер больш называюць *рубáшка*. **69** Раней гаварылі *сарóчка*; цяпер — *рубáха*. **74** *сарóчка*; *рубáха* — новае слова. **75** *рубáшка* — мужчынская ці жаночая. **89** *сарóчка*; *кашўл'а* — трыкатажная. **138** *кашўл'а* — мужчынскае і жаночае сподняе адзенне. **143, 173** *спóдн'ик* — святочная сарочка. **163** *кашўл'а*; радзей — *сарóчка*. **230** *сарóчка* — паркалёвая. **231** *рубáшка*; рэдка — *кашўл'а*. **246** *сарóчка*; цяпер кажуць — *рубáшка*. **256** *рубáшка* — крамная; *сарóчка* — з палатна. **281** *рубáшку* ў два ніты ткалі. **331** *сарóчка*; рэдка — *кашўл'а*. **342** *сарóчка*; *кашўл'а* — па-польску. **373** *кашўл'а* часцей ужываецца, чым *сарóчка*. **403** *рубáшка*, *сарóчка*; рэдка — *кашўл'а*. **421** *сарóчка*; *кашўл'а* — па-польску. **428** *кашўл'а*; некалі казалі *сарóчка*. **445** *сарóчка* — сподняя жаночая і мужчынская кашуля. **498** *сарóчка*; цяпер кажуць — *кашўл'а*. **511** *сарóчка* — ільняная на п'ерарáмках. **514** *сарóчка*; *кашўл'а* — шл'ахóчкайе слова. **578** *рубáшка*; *сарóчка* — шытая і трыкатажная; *сарóчка* — часцей гавораць старыя. **711** *кашўл'а*; часцей — *сарóчка*. **713** *сарóчка* — часцей; *кашўл'а*. **755** *сарóчка*; радзей — *рубáшка*. **798** *сарóчка*; рэдка — *кашўл'а*. **800** *сарóчка* — што тко́м из илнѹ. **816** *рубáшка*; *сарóчка* — старэйшае слова; *кашўл'а*. **819** *спóдн'ик* — крамная сарочка. **823** *кашўл'а*; часцей — *сарóчка*. **828** *сарóчка* — гавораць старэйшыя, *рубáшка* — малодшыя. **829** *сарóчка* — без шлеек; *рубáшка* — са шлейкамі. **840** *сарóчка* — абшытая карункамі. **918** *сарóчка* — гавораць старэйшыя; *рубáшка* — малодшыя. **955** Калі з грубага палатна — то *сарóчка*. **960** *рубáшка*; *сарóчка* — вышываная. **968** *сарóчка* — з рукавамі. **980** *сарóчка* — гаварылі даўней; цяпер — *рубáшка*. **989** *сарóчка*, а некаторыя называюць і *рубáшка*. **1021** *сарóчка*; *кашўл'а* — гавораць старыя.

Карта № 329

ПАШЫРЭННЕ СЛОЎ спадніца, андарак, юбка, саян і інш.

Карта складзена на матэрыяле пытання № 262:

«Як у вас называецца... жаночае адзенне: андарák, спадніца, спадняк...?»

Найбольш распаўсюджанай назвай гэтага віду жаночага адзення з'яўляецца слова *спадн'іца*. Акрамя гэтай назвы, картаграфуюцца словы *андарák*, *йўбка*, *сайán*, *саматкánка*, *даматкán*, *парц'ák*, *л'этн'ик* і іншыя адзінкавыя словы з тым жа значэннем.

Як *спадн'іца* картаграфуецца *аспадн'іца* 193.

Як *андарák* картаграфуюцца: *андрák* 320, 326, 331, 335, 337, 338, 339, 340, 539, 540, 588, 598, 602, 605, 609, 610, 613, 615, 617, 618, 620, 621, 623, 624, 625, 626, 630, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 639, 640, 641, 643, 645, 647, 650, 928; *анд'ирák* 612; *ндырák* 627; *андóрак* 886

Як *саматкánка* картаграфуецца *саматкálка* 104.

Як *сайán* картаграфуецца *стыйán* 642.

Як *парц'як* картаграфуецца *парц'ан'як* 816, 819, 823.

Адзінкавыя выпадкі ад картаграфуемых назваў даюцца адсылач-нымі знакамі таго ж колеру: чырвоным крыжыкам: 111, 182, 252, 404, 773, 861, 932 *спадн'як*; 259, 329, 866 *спадн'як*; зялёным крыжыкам: 1027 *шандарак*.

Адзінкавыя назвы на карце абазначаюцца агульным адсылачным знакам чорнага колеру: 128 *р'аб'ушк'и* — саматканая спадніца. 130 *пав'як* — андарак. 132 *др'ыл'* — рабая спадніца; *тэц'янка*. 210 *плац'онак*. 331 *п'янтр'як* — саматканая парцяная (*парт'ня*) спадніца. 586, 636, 645, 647 *пан'ова* — па апісанню спадніца з саматканай тканіны ў клетку, такая ж, як андарак. 628 *б'яка* — спадніца, сатканая з ільну і сукна. 682 *поперэчка* — вельмі шырокая саматканая спадніца ў палосачкі, якія ляжаць упоперак; носяць яе старыя жанчыны. 774, 798, 800 *раб'як* — па апісанню такога ж віду, як андарак, толькі з ільну. 779 *хварэнда* або *андарак*. 954 *полотн'янык* — вытканая чырвоная спадніца; 976, 978 *с'як'а* — спадніца з куплёнага матэрыялу.

У радзе матэрыялаў ёсць тлумачэнні збіральнікаў адносна таго ці іншага віду спадніцы: 3 *андарак* — шыецца пераважна доўгі, з сукна; *спадн'яца* — пераважна з *бумажнай* матэрыі, такога ж памеру, як *андарак*. 4 *яўпка* — у старых жанчын пераважна чырвонага колеру. 21, 22 *андарак* — саматканы; *спадн'яца* — фабрычная. 42 *спадн'яца* — *зрэбная з ільну*. 47 *спадн'яца* — *шарсцяная, зрэбная*. 57 *андарак* — саматканы, суконны, зімовы; *спадн'яца* — носяць старыя, пашыта з корту, *сітцу*; *яўпка* — носяць дзяўчаты. 59 *андарак* — шыецца ў чатыры полкі; у складку — *яўпка*. 64 *спадн'яца* — саматканая. 66 *спадн'яца* — саматканая з простага ільну, потым па гэтаму ільну патыкаецца сукно. 70 *спадн'яца* — была да пят, шырокая; цяпер спадніцай называюць усякую жаночую спадніцу, звычайна карацейшую ў параўнанні з ранейшай. 75 *спадн'яца* — цяпер толькі з фабрычнага паркалю. 88 *андарак* — *не харошая, парцяная спадніца*. 89 *андарак* — *спадніца з саматканага сукна са складкамі знізу, штодзённая*; *спадн'яца* — *шарсцяная ці хлапчатабумажная*. 95 *андырак* — сваёй работы; *спадн'яца* — фабрычная. 99 *анадарак* — шыецца з тонкага сукна свайго вырабу, звычайна рознакаляровага. 101 *спадн'яца* — з фабрычнага матэрыялу; *яўпка* — што і спадніца, толькі кароткая; *саматканка* — шырокая доўгая спадніца з сукна сваёй работы. 102 *с'яан* — тканая з шэрсці спадніца. 104 *спадн'яца* або *яўпка* — *сітцавая*; *саматканка* — шырокая доўгая суконная спадніца. 125 *с'яан* — тканая *спадніца з узорам*. 128 *с'яаны* — *патыканая сукном спадніцы*. 139, 140 *спадн'яца* — з любога матэрыялу. 143 *андарак* — шырокая доўгая спадніца; *спадн'яца* — карацейшая. 152 *спадн'яца* — шыецца з рознай тканіны. 170 *андарак* — саматканы. 173 *андарак* — шырокая доўгая спадніца; *спадн'яца* — карацейшая. 192 *андарак'и* — надзяюць зімой; *спадн'яцу* — летам. 216 *андарак* — надзяюць паверх спадніцы ад дажджу. 247 *андарак* — суконная спадніца. 249 *андырак* — суконны; *спадн'яца* — з ільну. 252 *андарак* — спадніца, тканая сукном. 270 *андарак* — доўгі, суконны, у некалькі пол. 273 *андарак* — саматканая спадніца. 274 *андарак* — шырокая тканая

стракатая спадніца. **281 андарак'і** — порт патыкалі шэрсцю. **296 андарак** — суконны. **297 андарак** — порт сукно́м патыканы. **298 андарак** — з воўны. **302 андарак** — з воўны, з суконных нітак, рабы, у клетку. **304 андарак; сайа́н** — святочная саматканая спадніца; *йўбка, спадн'іца* — усё звычайнага тыпу і размеру. **307 андарак** — саматканы. **309 андарак** — саматканая суконная спадніца. **311 андарак** — саматканая шырокая спадніца ў клетку, яе надзявалі наверх; *спадн'іца* — простая. **326 андрак** — шарсцяны, саматканы ў клетку; *спадн'іца* — саматканая. **331 сыйа́н** — спадніца; *андэ́рак* — суконная спадніца. **337 андарак** — з сукна без падкладкі. **338 андарак** — ткаўся з сукна. **342 андарак** — тканы; *спадн'іца* — куплёная. **347 андарак** — з саматканнага матэрыялу. **349 андарак** — тканы суконным. **350 андарак** — тканая спадніца. **359 андарак** — доўгі і шырокі. **363 андарак** — суконны, дама-тканы. **365, 368 андарак** — саматканая спадніца. **369 андарак** — цяперносяць толькі старухі, доўгі, аж да пят; *спадн'іца* — значна карацей за андарак. **372 андарак** — саматканы; *спадн'іца* — кра́мна і тка́на. **376 андарак** — спадніца са складкамі, саматканая; *спадн'іца* — куплёная. **377 андарак** — шырокая спадніца,носяць старыя жанчыны. **379 спадн'іца** — куплёная; андарак — спадніца сваёй работы. **389 спадн'іца** — шаракова *ц'и палац'анкова*. **392 андарак** — тканая спадніца. **406 андарак** — доўгая спадніца, аж да зямлі; зараз неносяць, захавалася ў старух. **427 андарак** — суконны. **437 спадн'іца** — з фалдамі. **471 андарак** — клетчатая саматканая спадніца. **492 андарак** — самадзельны. **498 андарак'і** — тканыя спадніцы. **499 андарак** — саматканая спадніца; *упо́н'ерак ткуц', п'ератыка́йуц' ус'ака́й кра́скай*. **501 андарак** — спадніца сваёй работы; *спадн'іца* — ла́вачная. **502 андарак** — тканы, у клетку, з фальбонамі. **509 андэ́рак** — зрэбны, кужэльны, свайго вырабу, у 4—5 полак, на шнурках, зялёны, сіні, чырвоны, знізу — *п'иратыка́ныйа вы́тканыйа ўзо́ры*. **510 андарак** — шырокая спадніца з фальбонамі, пашытая з палатна. **511 андарак** — спадніца свайго вырабу, яшчэ і цяперносяць старыя; *спадн'іца* — раней шылі шырокія ў 4—5 полак. **518 андарак** — сваёй работы; *спан'іца* — куплёная. **521 андарак** — *спадн'іца* свайго вырабу, насілі раней. **523 андарак** — ільняная спадніца, якую насілі раней, цяпер неносяць. **524 андарак** — зрэбны; *спадн'іца* — куплёная. **527 андарак** — саматканая спадніца. **528 андарак** — з матэрыі свайго вырабу. **529 андарак** — суконная шырокая спадніца. **530 андарак** — доўгая шырокая суконная спадніца; *спадн'іца* — верхняя вузкая ці шырокая спадніца з рознай матэрыі. **535 андарак** — доўгая шырокая спадніца з сукна свайго вырабу, бываюць рознакаляровыя; *спадн'іца* — верхняя, вузкая. **547 андарак** дама́тканы. **557 андарак** — спадніца з саматканнага сукна; *спадн'іца* — абы з чаго пашыта. **558 андарак** — з палатна; *спадн'іца* — з сітцу. **566 андарак**. **571 анды́рак** — суконная спадніца. **578 андэ́рак** — як ткалі, прымешвалі шарсцяную нітку. **598 андарак** — суконны; *спадн'іца* — тканая з ільну. **601 андарак** — спадніца з саматканай шарсцяной тканіны ў палоску ці клетку. **613 андрак** — суконны. **614 сымы́тка́нка** — спадніца свайго вырабу. **617 андрак** — спадніца ільняная. **624 сэмьт́ка́нка** — спадніца з ільняных нітак, свайго вырабу. **625 анд-**

ра́к — саматканая суконная спадніца; *сѣматкѣнка* — саматканая ільняная спадніца; *спадн'іца* — *куплёная*. 628 *андыра́к* — спадніца, сатканая з сукна. 630 *андра́к* — сатканы з прадзенай воўны і сшыты ў 3—4 палы; *спадн'іца* — сшыта з палатна ў 3 палы. 636 *андра́к* — *ва́л'ац' суконны*. 651 *андара́к* — саматканы; *спудн'іца* — з матэрыі. 672 *андара́к* — суконная спадніца. 676 *андара́к* — чыста суконны; *сподн'іца* — тканая і крамная. 678 *андара́к* — жаночая цёплая спадніца; *спадн'іца* — шыецца з *кўпчай мац'эрыі*. 679 *андара́к* — доўгая спадніца з авечай воўны. 682 *андара́к* — саматканая спадніца ў палосачку, вельмі шырокая, якуюносяць старыя жанчыны. 683 *андара́к* — суконны. 694 *андара́к* — суконны. 702 *андара́к* — суконная спадніца ў клетку. 704 *андара́к* — з шарсцянога палатна. 708 *анадара́к* — тканы. 722 *ондора́к* — шырокая саматканая спадніца; *спадн'іца* — шырокая, пашытая з куплёнай матэрыі. 727 *андара́к* — доўгая спадніца з саматканага палатна з каймой. 729 *андара́к* — з сукна, шырокі. 730 *андара́к* — чырвоная доўгая і шырокая спадніца са складкамі. 731 *доматкѣн* — шарсцяная спадніца ў палосачку: *у дру́гых с'олах быў андара́к, у нас называ́лы доматкѣн*. 735 *домоткѣн* — тканая з воўны спадніца, яркага колеру. 739 *андара́к* — саматканая суконная спадніца ў палосачку. 754 *андара́к* — шарсцяная спадніца. 756 *андара́к* — тканы. 766 *доматкѣн* — тое ж, што і *андара́к*. 769 *сподн'іца* — *с косныка́мы, з ўол'она́мы* (з настрочанымі лентамі ў некалькі радоў па нізу спадніцы); *домоткѣн* — спадніца ў палоску. 781 *андара́к* называюць *даматкѣн*. 784 *андара́к* — тканы. 788 *андара́к* — з сукна, саматканы. 789 *андара́к* — з сукна, саматканы. 791 *спадн'іца* — ніжэй калена. 798 *сайа́н* — з сукна. 800 *андара́к'і, сайа́ны* — з воўны. 801 *сайа́н* — тое ж, што і *андара́к*. 803 *андара́к* — саматканая спадніца. 805 *андара́к* — спадніца з сукна. 806 *андара́к* — доўгая спадніца. 815 *андара́к* — суконны, доўгі. 816 *андара́к* — спадніца з сукна; *парц'ан'ік* — спадніца з ільну; *спадн'іца* — крамная. 817 *спадн'іца, андара́к* — у адным значэнні. 819 *андара́к* — з сукна; *парц'ан'ік* — з ільняной тканіны; *спадн'іца* — *куплёная, крамная*. 820 *андара́к* — шыецца з саматканага сукна; *спадн'іца* — *куплёная*. 821 *андара́к'і н'е тком*. 822 *андара́к* — кароткая спадніца, якуюносяць зімой. 823 *андара́к* — суконны; *парц'е'н'ік* з ільну; цяпер усё — *спадн'іцы*. 825 *андара́к* — вытканы з воўны. 826, 827 *андара́к* — суконная спадніца. 829 *спадн'іца* — з *свайўо́ абокуп'она́га палатна́*. 830 *андара́к* — суконная спадніца. 832 *спадн'іца* — з *фабры́чнага і даматка́нага матэрыя́лу*. 833 *андара́к* — пашыты з саматканага палатна. 834 *андара́к* — суконная спадніца. 835 *андара́к* — саматканая спадніца. 836 *андара́к* — суконная тканая спадніца. 840 *сайа́н* — у значэнні 'андара́к'. 847 *андара́к* — вытканы з суконных нітак, пафарбаваных у розны колер; *парц'а́к* — тая ж спадніца, што і *андара́к*, толькі не з сукна, а з ільну. 849 *андара́к* — з сукна. 850 *ондора́к, сайа́н* — спадніцы, вытканыя на кроснах з рознакаляровага сукна. 852 *ондора́к* — доўгая спадніца, вытканая з каляровага сукна. 854 *андара́к* — суконны, саматканы; *спадн'іца* — з куплёнага палатна. 857 *андара́к* — спадніца з сукна. 858 *анда-*

ра́к — саматканая шарсцяная ў клетку спадніца. **877 анда́ра́к** — сама-
тканая спадніца. **900 анда́ра́к** — суконны; *спадн'і́ца* — сітцавая. **909**
анда́ра́к — шырокая спадніца з дамаатканага сукна ў клетку; *спадн'і́-*
ца — з любой матэрыі. **912 анда́ра́к** — спадніца, сшытая з дамаатканага
сукна ў клетку; *спадн'і́ца* — пашыта з любой матэрыі. **919 анда́ра́к** —
ткуць суконны; *спадн'і́ца* — з мацерыі. **922 анда́ра́к** — саматканая спад-
ніца. **924 спадн'і́ца** — шырокая, у 4 полкі ці ў зборку, шыецца з фаб-
рычнай матэрыі, носяць старыя і маладыя; *с'я́я́н* — шырокая спадніца,
як андарак, і прышываецца безрукаўка, як закрыты сарафан; яго носяць
у суседняй вёсцы — Палессі; *андэ́ра́к* — саматканая, з авечай шэрсці,
у клетку, сшытая ў 5 пол, з лентамі; старыя носяць у свята; *йў́бка* —
вузкая тканая суконная спадніца. **942 анда́ра́к** — саматканая суконная
спадніца. **943 спадн'і́ца** — з забара́м'и (са зборкамі). **973 домо́тка́н** —
тое ж, што і андарак. **976 сайа́н** — саматканая спадніца. **978 сайа́н** —
спадніца з свайго сукна. **981 спадн'і́ца** — можа быць і сваёй работы і
куплёная. **982 ондо́ра́к** — суконная спадніца. **983 анда́ра́к** — спадніца,
вытканая з сукна; *спадн'і́ца* — з простаі матэрыі. **985 анда́ра́к** — з куп-
лёнай матэрыі. **989 андо́ра́к** — спадніца ў клетку, у палосы і з гладкага
суконнага матэрыялу свайго вырабу; *спон'н'і́ца* — з фабрычнага матэ-
рыялу. **990, 993, 994, л'ётн'і́к** — г. зн. андарак. **991 анда́ра́к** — саматка-
ная спадніца. **997 анда́ра́к** — спадніца з сукна, шыецца ў 5 полак; цяпер
яшчэ некаторыя носяць зімой і восенню на работу. **998 анда́ра́к** —
шыецца з клятчастага або паласатага сукна ў 3 полкі. **1004 анда́ра́к** —
спадніца з дамаатканага сукна. **1008 л'ётн'і́к** — андарак — з шэрсці.
1011 анда́ра́к'і называлі і л'ётн'і́кам'и — гэта тканая спадніца. **1012**
сподн'і́ца — сшытая з фабрычнага матэрыялу; *онда́ра́к* — з дамаатканай
матэрыі з воўны. **1014 анда́ра́к** — шыецца з клятчастага або паласатага
сукна ў 3 полкі. **1018 анда́ра́к** — саматканы. **1024 анда́ра́к** — чырвоны,
вытканы клетачкамі; *спадн'і́ца* — крамная. **1025 йў́бка** — вузенькая.
1027 шанда́ра́к — из наўру́дн'і́кам спадн'і́ца.

Іншыя заўвагі збіральнікаў, якія ўказваюць на ўжывальнасць асоб-
ных назваў і саміх рэалій, прыводзяцца ў наступных нас. пп.: **70 спад-**
н'і́ца; *йў́пка* — гаворыць моладзь. **74 спан'н'і́ца; *йў́пка* — новае слова.
**88 анда́ра́к, спадн'і́ца; *йў́пка* — часцей. **128 йў́пка; раней казалі —
спан'н'і́ца. **129** Раней казалі *спадн'і́ца*; цяпер — *йў́бка*. **131 спадн'і́ца** —
рэдка; *йў́пка*. **222 спадн'і́ца; *анда́ра́к* — цяпер няма. **224 спадн'і́ца;
анда́ра́к — раней. **228 спадн'і́ца; радзей — *йў́пка*. **243 спадн'і́ца; *анда-*
ра́к — цяпер няма. **247 спан'і́ца; даўно быў *анда́ра́к*. **264 спадн'і́цэ;
андэ́ра́к — рзней. **269 андэ́ра́к** — захоўваецца ў старых. **281 спадн'і́цэ** —
раней, а цяпер і маладыя і старыя гавораць *йў́пкэ*. **292 йў́пка; *спадн'і́-*
ца — гавораць старыя. **297 спадн'і́ца, анда́ра́к; *йў́пка* — гавораць
дзеўкі. **302 йў́пка** — па-гарадскому, гаворыць і моладзь; *спадн'і́ца* —
гавораць старыя і маладыя; *анда́ра́к* — гавораць радзей, бо самі не
ткуць яго ўжо зараз. **307 анда́ра́к** — быў раней; *спадн'і́ца* — гавораць
старыя; *йў́пка* — маладыя. **326 анда́ра́к** — быў раней; *йў́бка* — цяпер.
331 спадн'і́ца — рэдка; *с'я́я́н. п'я́нтр'а́к, андэ́ра́к. 332 андра́к, спадн'і́-***********************

ца; *сыйа́н* — у старых. 347 *андара́к*; часцей — *спадн'і́ца*. 348 *спадн'і́ца*; *андара́к* — гавораць старыя. 359 *спадн'і́ца*; *андара́к* — насілі раней, цяпер сустракаецца ў старэйшых жанчын. 374 *андара́к* — зараз не носяць. 387 Даўней старыя насілі *андарак'і́*; цяпер маладыя *спадн'і́цы* называюць. 397 *андара́к* — гаворыць старое пакаленне, *спадн'і́ца* — малодшае. 407 *спадн'і́ца*; *андара́к* — раней ужывалася ў значэнні 'спадніцы'. 430 *спадн'і́ца*; *андара́к* — цяпер у насмешку кажуць: «Адзе́ў андарак». 431 *андара́к* — насілі даўней цяпер няма, але назву гэту ведаюць; *спадн'і́ца* — гавораць цяпер. 466 *спадн'і́ца*; *андара́к* — быў раней. 509 *спадн'і́ца*, *андэ́ра́к*; *йў́бка* — рэдка. 511 *спадн'і́ца*, *андара́к*; *спадн'і́ца* — гавораць старыя, а маладыя — *йў́бка*. 527 *андара́к*, *спадн'і́ца*; *йў́бка* — ужывае моладзь. 528 *андарак'о́ў* цяпер няма. 532 *йў́пка*; *андара́к* — цяпер не носяць. 565 *спадн'і́ца*; *андара́к* — раней быў. 578 *андэ́ра́к* — цяпер няма; цяпер *спадніцу* называюць *йў́бка*. 593 *спадн'і́ца* — гавораць старыя; *йў́бка* — моладзь. 604 *спадн'і́ца*, *андара́к* — цяпер няма. 702 *спудн'і́ца*; *андара́к* — раней. 745 *спадн'і́ца*; раней насілі *андарак'і́*. 754 *спон'і́ца*; *даўн'ё́й андарак'а́ налё́жыц'*. 775 *сайа́ны* — даўней насілі; *андарак'і́*; *спадн'і́ца*. 816 *андара́к*, *парц'ан'і́к*, *спадн'і́ца*; *йў́пка* — новае слова. 819 *андара́к*, *парц'ан'і́к*, *спадн'і́ца*; *йў́пка* — гаворыць моладзь. 831 *спан'і́ца*, а дзеўкі завуць — *йў́пка*. 841 *сайа́н*, *онда́ра́к*, *спон'н'і́ца*; *йў́пка* — далікатней. 862 *андара́к* *спадн'і́ца*; *йў́бка* — рэдзей гавораць. 885 *андара́к* — быў раней; *спадн'і́ца*. 914 *спадн'і́ца*, *йў́пка*; *андарак* — рэдка. 918 *спадн'і́ца*, *андара́к* — ужываюцца ў лексіцы старэйшага пакалення; *йў́пка* — у лексіцы малодшага пакалення. 993 *л'ётн'і́к*, *спадн'і́ца*; *йў́бка* — гаворыць моладзь. 997 *андара́к*, *спадн'і́ца*; *йў́бка* — гаворыць маладзь. 1004 *спадн'і́ца*; *андара́к* — цяпер не носяць.

Карта № 330

НАЗВЫ ФАРТУХА

Карта складзена на матэрыяле пытання № 263:

«*Фарту́х, пярэ́днік, за́пан...*»

На гэтай карце картаграфуюцца назвы фартуха: *фарту́х, fáртух, пярэ́днік, за́пан...*

У тых выпадках, калі ў адказах было адзначана суіснаванне розных назваў фартуха, усе яны адпаведнымі знакамі наносіцца на карту.

Як *за́пан* картаграфуюцца слова *запо́н* у нас. пп. 938, 939, 941, 942.

Адным знакам картаграфуюцца словы *фарту́х* і *хварту́х*.

Адводзяцца ад картаграфавання слова *п'і́лка* ў нас. п. 652 і слова *п'о́лочка* ў нас. п. 658, паколькі яны адрозніваюцца па свайму значэнню ад слова *фартух*.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама раскрываюцца адсылачныя знакі: 23 *фарту́х*, *хварту́х* — гавораць старыя. 24 *фарту́х*; *п'арэ́днік* — рэдка. 25 *фарту́х*; *п'арэ́днік* — рэдка. 35 *хварту́х*; *п'арэ́днік* — гавораць старыя. 55

фарту́х — кароткі; п'арэ́дн'ік — доўгі. 57 фарту́х — да пояса; п'арэ́д-
н'ік — з грудзі́нкай. 64 п'арэ́дн'ік; хварту́х — радзей. 66 хварту́х;
п'арэ́дн'ік — гавораць цяпер. 68 фарту́х; рэдка — п'арэ́дн'ік. 69 фарту́х —
надзяецца на плечы; п'арэ́дн'ік — завязваецца ў паясніцы. 70 хварту́х;
п'арэ́дн'ік — гаворыць моладзь, але рэдка носяць. 72 п'арэ́дн'ік; хвар-
ту́х — гавораць старыя. 73 хварту́х; часцей — п'арэ́дн'ік. 75 хварту́х;
п'арэ́дн'ік — рэдка. 90 хварту́х; часцей — п'арэ́дн'ік. 121 хварту́х;
п'арэ́дн'ік — с пл'э́цкам. 125 п'арэ́дн'ік, хварту́х — йёс'л'і то́л'к'і
вн'і́зу, каро́тк'і. 128 хварту́х; п'арэ́дн'ік — мала ўжываецца. 189
хварту́х, п'арэ́дн'ік — паралельна. 198 фарту́х; п'арэ́дн'ік — часцей.
200 п'арэ́дн'ік; хварту́х — ў́эта спанн'і́ца п'арэ́чнай. 229 фарту́х,
п'арэ́дн'ік — адно і тое ж. 289 фарту́х; п'арэ́дн'ік — гаворыць моладзь.
302 хварту́х — часцей; п'арэ́дн'ік — на хв'е́рм'і. 365 фарту́х; запóнка.
368 фарту́х; запóнка — саматканы фартух. 407 хварту́х; п'арэ́дн'ік —
рэдка. 428 фарту́х, п'арэ́дн'ік — паралельна. 499 п'арэ́дн'ік; хвар-
ту́х — ка́жуц' стары́я ба́бы. 501 хварту́х; п'арэ́дн'ік — мужык'і
каза́л'і. 502 хварту́х — ка́торы да по́йаса; п'арэ́дн'ік — ка́торы з на́руд-
н'ікам. 511 хварту́х — старое слова; п'арэ́дн'ік — б'е́л'ен'к'і с абóрач-
кам'і касы́м'і, с'в'а́точны. 516 хварту́х; п'арэ́дн'ік — гавораць цяпер.
534 хварту́х — йё́ст с'в'а́точны і на ко́жны з'е́н'. 536 хварту́х — старая
назва і больш распаўсюджана; п'арэ́дн'ік — новае слова. 541 хварту́х;
часцей фарту́х. 550 хварту́х — гавораць старэйшыя; п'арэ́дн'ік — мо-
ладзь. 739 фарту́х — да пояса; п'арэ́дн'ік — з грудзі́нкай. 774 фар-
ту́х — цяпер; п'арэ́дн'ік — раней. 778 фарту́х; часцей — п'арэ́дн'ік.
779 хварту́х — каза́л'і ран'е́й; п'арэ́дн'ік — бо́л'і ка́жуц'. 805 фарту́х;
зап'і́нка. 809 фарту́х; зап'і́нка. 811 фарту́х; за́п'інка. 814 п'арэ́д-
н'ік — дал'іка́тна; хварту́х. 852 хварту́х — бывае белы і вышыты.
871 хварту́х; рэдка — п'арэ́дн'ік. 910 фарту́х; рэдка — п'арэ́дн'ік.
914 хварту́х — кароткі; за́пан — доўгі. 933 п'арэ́дн'ік; за́пана — на-
дзяецца на шыю і падпяразваецца, як фартух. 941 запóн — з палатна;
хварту́х — з фабрычнага матэрыялу. 953 зату́лка. 955 фарту́х; за-
ту́лка. 959 запу́лка. 970 фарту́х — на по́яс і суце́л'ны. 976 фарту́х;
запа́ска. 978 фарту́х; запа́ска. 1024 фарту́х; запóнка.

Карта № 331

НАЗВЫ ЧАПЦА (ЖАНОЧАГА ГАЛАЎНОГА ЎБОРУ)

Карта складзена на матэрыяле пытання № 264:

«Як у вас называецца жаночы галаўны ўбор: чапéц, капту́р..?»

Слова чапéц займае амаль усю тэрыторыю Беларусі, за выключэннем часткі Мінскай вобл., дзе распаўсюджана слова капту́р. У выпадку суіс-
навання іх на карту наносзяцца абедзве гэтыя назвы.

Фанетычныя варыянты слоў чап'е́ц, чеп'е́ц, ч'еп'е́ц, чып'е́ц, ч'ип'е́ц
перадаюцца адным знакам у наступных нас. пп.: 716, 717, 718, 728, 753,

760, 762, 769, 770, 784, 808, 852, 913, 958, 968, 975, 976, 978, 989, 994, 1002, 1007, 1008, 1012 *чан'ёц*. 182, 357, 486, 613, 656, 676, 677, 681, 682, 684, 685, 686, 687, 720, 721, 723, 726, 734, 736, 740, 759, 763, 768, 769, 920, 964, 979 *чен'ёц*. 135, 214, 293, 652, 653, 660, 661, 683, 689, 690, 691, 692, 694, 696, 701, 702, 735, 736, 738, 739, 772, 937, 946, 962, 965 *чын'ёц*. 125 *ч'ин'ёц*.

Адным знакам аб'ядноўваюцца словы *ч'ён'ук*, *чынык* у наступных нас. пп.: 54, 57, 80, 82, 89, 113, 141, 142, 222, 270, 281, 398, 401, 427, 476, 491, 540, 542, 560, 924, 1020; 1027 *ч'ён'ук*, *чён'ук*. 23, 25 *чып'ук*.

Як *чэпак* картаграфуецца слова *чыпак* у наступных нас. пп.: 26, 152, 166, 219, 355, 358, 392, 410, 437, 448, 451, 460, 465 *ч'эпак*; 32, 71, 414 *чыпак*.

Варыянты слоў *чыпчык*, *чэпчык* перадаюцца адным знакам у наступных нас. пп.: 11, 28, 42, 68, 191, 413, 734 *чыпчык*; 13, 69, 76, 132, 139, 216, 221, 235, 238, 458, 509, 511, 535, 779, 814, 816, 841, 885, 906, 995, 1017 *чэпчык*.

Асобныя адзінкавыя назвы даюцца на карце агульным адсылачным знакам у наступных нас. пп.: 47 *чён'уц*. 8 *чэп'та*. 451 *чэп'ок*. 121 *цып'ёц*. 128 *цун'ёц*. 69 *капар*. 427, 796 *контур*. 191 *капёр*.

Адводзіцца ад картаграфавання слова *каптур* у іншым значэнні: 57, 59, 62, 89, 90 *каптур* — ніжняя шырокая частка пяхной трубы. 45, 151, 152, 159, 181, 184, 185, 197, 204, 209, 252, 389, 406, 428, 442, 484, 922 *каптур* — дзіцячая шапачка. 240 *каптур* — кофта з бубсамі.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, дзе сустрэліся заўвагі збіральнікаў, удакладненні або тлумачэнні значэнняў указаных слоў. 1 *чан'ёц* — быў даўней. 2 *чан'ёц* — насілі даўней. 11 *чыпчык* — насілі калісьці. 13 *ч'ёнчык* — у старых. 23 *чынык* — даўнейшы галаўны ўбор замужняй жанчыны. 25 *чып'эк* — даўней насілі, цяпер іх не ведаюць. 28 *чыпчык* — робіцца з сукна, цяпер яго неносяць; *чан'ёц* — іх ужо не ведаюць. 32 *чыпак* — галаўны ўбор, абшыты чырвонай лентай, на дроце. 42 *чыпчык* — старыя насілі даўней; *каптур* — бабы насілі на галаве. 47 *ч'ён'уц*, *каптур* — даўней надзявалі, цяпер няма. 57 *ч'ён'ук* — быў раней, цяпер няма. 63 *чан'ёц* — насілі замужнія. 65 *чыпчык* — шапачка для замужніх. 67 *чан'ёц* — як толькі замуж выйдзе, то надзяваюць шапачку. 68 *чыпчык* — казалі, што быў *чыпчык*. 70 *чан'ёц* — насілі старыя, цяпер няма. 73 *чан'ёц* — насілі раней. 74 *чан'ёц* — насілі раней. 78 *чан'ёц* — шапка; цяперносяць старыя. 80 *ч'ён'ук*, *чан'ёц* — цяпер неносяць. 81 *чан'ёц* — шапка з нашытымі брыжамі. 87 *чан'ёц* — насілі даўней. 88 *чан'ёц* — шапачка, пашытая з матэрыялу. 91 *чан'ёц* — насілі раней. 92, 93 *чан'ёц* — не захаваўся. 95 *чан'ёц* — шыўся круглы, паверх яго павязвалася хустка. 98 *чан'ёц* — як шапка, толькі абложан карункам, ззаду прывязваўся. 101 *чан'ёц* — быў раней. 115 *чан'ёц* —носяць старыя жанчыны. 119 *ч'ин'ёц* — раней надзявалі, як толькі павянчаюцца. 121 *цып'ёц* — насілі старыя людзі. 125 *чын'ёц* — насілі раней. 128 *цун'ёц* — насілі раней. 129 *чын'ёц* — раней насілі старыя жанчыны. 130 *чан'ёц* — як замуж выйдзе, то надзявае яго. 132 *чэпчык* — насілі раней. 140 *каптур* — быў

даўней. 152 *ч'епак* — носяць бабы на галаве. 155 *капту́р* — носяць пераважна старыя жанчыны. 191 *ч'епчык* — сшытая шапка; *капёр* — шылася, як шляпа і абшывалася кружавам. 195 *капту́р* — носяць пераважна зусім старыя жанчыны. 196 *капту́р* — быў раней. 198 *капту́р* — насілі даўней. 200 *чап'ёц* — шыюць, як шапку. 213 *капту́р* — носяць толькі старыя жанчыны. 219 *ч'епак* — насілі раней; *капту́р* — насілі раней. 222 *ч'еп'ук* — цяпер яго няма. 225 *чап'ёц*, *капту́р* — былі раней. 226 *чап'ёц* — новая назва; *капту́р* — старая. 228 *чап'ёц* — цяпер іх не носяць. 229 *чап'ёц* — быў даўней; *капту́р* — не ўжываецца. 230 *чап'ёц* — цяпер няма. 238 *ч'епчык* — насілі даўно. 240 *чап'ёц* — цяпер не носяць. 242 *чап'ёц*, *капту́р* — насілі раней. 249 *чап'ёц* — насілі старыя жанчыны; ён шыецца з матэрыі. 252 *чап'ёц* — цяпер не носяць. 269 *чап'ёц* — носяць старыя. 274 *чап'ёц* — такая шапачка. 276 *чап'ёц* — як шапка, шыецца. 277 *чап'ёц* — маладыя не носяць. 279 *чап'ёц* — цяпер не носяць. 294 *чап'ёц* — шапка ў старых жанчын. 302 *чап'ёц* — раней насілі старыя жанчыны на галаве, каб валасы трымаліся лепш. 304 *чап'ёц* — насілі раней, цяпер няма. 311 *чап'ёц* — невялікая шапачка. 314 *чап'ёц* — носяць старыя жанчыны. 334 *чап'ёц* — цяпер іх не носяць. 342 *чап'ёц* — быў даўней. 362, 369 *чап'ёц* — у старых баб. 370 *чап'ёц* — выйшаў з ужытку. 373 *чап'ёц* — белую сетачку збіраюць спераду ў складачку, надзявалі на вяччанне, цяпер іх няма. 376 *чап'ёц* — даўней жанчыны насілі на галаве сеткі з шырокай лентай на ілбе. 389 *капту́р* — носяць дзеці. 406 *чап'ёц* — зараз не носяць. 427 *ч'еп'ук*, *контур* — раней насілі старыя жанчыны. 429 *чап'ёц* — касынка з брыжамі або вышыўкай, якую носяць старыя бабкі. 434 *капту́р* — шапачка, надзяваюць старыя бабы на галаву і паверх павязваюць хустку, а калі кладуцца спаць, то хустку скідаюць, а ў *каптуру* спяць. 436 *чап'ёц* — шапка з матэрыі. 444 *капту́р* — насілі даўней, а цяпер дзеці. 445 *чап'ёц* — галаўны ўбор з кружавамі; насілі даўней *чап'ёц*, *капту́р*. 447 *капту́р* і *чап'ёц* — насілі раней. 448 *капту́р* — шапка з белага палатна; *ч'епак* — шапка з лентамі, кветкамі. 457 *капту́р* — носяць некаторыя старыя жанчыны. 458 *ч'епчык* — калі дзяўчына выходзіць замуж, то на галаву надзявае *чап'ёц*. 461 *чап'ёц* — насілі раней, цяпер не ўжываецца. 464 *капту́р* — раней насілі сялянкі, цяпер — дзеці. 465 *ч'епак* — насілі калісьці, падобны на шапку і надзяваўся пад хустку. 471 *чап'ёц* — насілі калісьці. 492 *капту́р* — бабы старыя яшчэ і цяпер носяць. 495 *чап'ёц* — надзяваюць цяпер старыя бабы. 498 *чап'ёц* — пад хусткамі *чапцы* насіліся і шыліся белямі. 499 *чап'ёц* — гэта бабы раней хусткі завязвалі вакол галавы ды называлі *чапца́м'и*; *капту́р* — шапка жаночая; старыя бабы і цяпер носяць. 501 *чап'ёц* — вязаны кручком, насілі пад тую хустачку, што *накругла* завязвалася. Жанчыны носяць *чапцы*, а дзяўчаты не носяць; *ч'епак* шыўся з паркалю і падвязваўся пад бараду; *капту́р* — шыўся, як дзіцячы, і таксама падвязваўся. 502 *капту́р* — шыўся з брыжамі і надзяваўся на галаву, каб не дула. 503 *чап'ёц* — беленькі, *кружавамі* абшыты. 509 *ч'епчык*; *чап'ёц* — быў раней, старыя надзявалі на галаву.

511 *чап'ёц* — носяць старыя жанчыны; *чэпчык*. 513 *чап'ёц* — насілі старыя жанчыны. 515 *чап'ёц* — быў калісьці. 516 *чап'ёц* — быў даўней. 518 *чап'ёц* — надзяваюць пад платок. 521 *чап'ёц* — насілі раней. 528 *чап'ёц* — шыўся з пацеркамі, да яго маглі прышываць брыжыкі, розныя кружавы і г. д. 529 *чап'ёц* — накладваюць на галаву на ноч, каб не распадаліся валасы. 532 *чап'ёц* — даўно не носяць. 535 *ч'эпчык* — насілі раней. 586 *чап'ёц* — цяпер не ўжываецца. 593 *чап'ёц* — быў раней. 601 *каптўр* — закладзеная хустка. 611 *чап'ёц* — насілі раней. 628 *чап'ёц* — з нітак рабілі шапачкі і надзявалі на галаву. 630 *чап'ёц* — пажылыя жанчыны надзяюць на галаву. 636 *чап'ёц* — як шапачка з зубцамі, завязваецца ззадзі; насілі раней. 642 *чап'ёц* — шылі, вязалі, кругом галавы завязвалі. 653 *чып'ёц* — не захаваўся да нашага часу, але старыя людзі яшчэ насілі калісьці. 678 *каптўр* — пашыты з палатна, надзяваецца на галаву. 687 *чэпёц* — сустракаецца ў гаворцы старых людзей. 694 *чып'ёц* — насілі калісьці. 696 *чыпёц* — ужо не носяць, але ў некаторых старых кабет яны яшчэ ёсць. 701 *чып'ёц* — быў раней. 716 *ч'ен'ёц* — від галаўнога ўбору, які носяць старыя бабулі. Прадстаўляе трохвугольную касынку, у якой вышыта сярэдзіна, якая павязваецца над ілбом. 728 *ч'ен'ёц* — носяць старыя бабы. 730 *чыпёц* — галаўны ўбор старых жанчын. 731 *чыпёц* — зрэдку носяць старыя. 769 *чыпёц* — звязаны з нітак, які старыя жанчыны накладваюць на галаву, каб трымаліся валасы. 760 *ч'ен'ёц* — жаночы галаўны ўбор. 762 *ч'ен'ёц* — вышытая спераду касынка. 773 *чапёц* — людзі сярэдняга ўзросту не ведаюць, што такое *чапёц*. 779 *чэпчык* — шылі з матэрыі і надзявалі пад хустку. 781 *чап'ёц* — рабіўся з нітак; як вянчаліся, то надзявалі на галаву. 785 *чап'ёц* — галаўны ўбор маладой на вяселлі. 816 *чэпчык* — насілі, ведаюць, але не захаваўся. 818 *чап'ёц* — вязалі; *каптўр* — асобым чынам завязвалі наметку на галаве, атрымоўваўся *каптўр*. 819 *чап'ёц* — быў даўней; жанчыны насілі *чапцёў*; цяпер няма. 823 *чап'ёц* — насілі раней, цяпер не захаваўся. 838 *ч'ен'ёц* — як вянок, адзеты. 843 *чап'ёц* — цяпер амаль не ўжываецца. 852 *ч'ен'ёц* — насілі раней старыя бабкі, зараз няма. 853 *чап'ёц* — даўней насілі замужнія жанчыны. 885 *чап'ёц*, *ч'эпчык* — даўней. 887 *чап'ёц* — раней насілі пад платок. 910 *чап'ёц* — трымае валасы. 922 *чап'ёц* — быў раней; *каптўр* — дзіцячая шапачка. 929 *чап'ёц* — ужываўся даўно. 933 *чап'ёц* — жаночы галаўны ўбор. 942 *чап'ёц* — насілі даўней. 962, 965 *чыпёц* — зараз не ўжываецца. 972 *ч'ен'ёц* — калісьці насілі старыя. 973 *чоп'ёц* — цяпер не носяць. 976 *ч'ен'ёц* — завязвалі толькі на свадзьбе. 983 *чап'ёц* — даўней насілі на галаве жанчыны, якія хадзілі ў царкву і служылі ў пана пры двары. 989 *каптўр* — адзявалі, калі вянчаліся. 994 *ч'ен'ёц* — быў калісьці. 995 *чэпчык*, *ч'ен'ёц* — раней насілі. 996 *чап'ёц* — даўней насілі. 997 *чап'ёц* — цяпер *чапцёў* няма, толькі ў старых баб дзе-небудзь застаўся. 1002 *ч'ен'ёц* — быў раней. 1007 *ч'ен'ёц* — насілі раней. 1011 *чэп'ёц* — калісьці насілі бабы, цяпер не носяць. 1012 *ч'ен'ёц* — сшытая шапачка. 1025 *чап'ёц* — цяпер старых баб хаваюць у *чапцёх*.

НАЗВЫ ХУСТКИ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 264:

«Як называецца жаночы галаўны ўбор: *хўстка..?*»

Адводзяцца ад картаграфавання такія назвы, як *куман'оўка*, *б'ўтка* і інш., значэнне якіх не высветлена. Матэрыял, які адводзіцца ад картаграфавання, падаецца ў каментарыях.

Пры картаграфаванні не ўлічваецца суфікс *-ачк-* у слове *хўстачка*, які надае адценне памяншальнасці. Слова *хўстачка* картаграфуецца як *хўстка* ў наступных нас. пп.: 6, 13, 24, 370, 503, 523, 824, 864, 977, 981. Слова *хусц'ўна* 64 і *хусц'ўначка* 63, 75, 98 картаграфуюцца як *хусц'ўнка*. Слова *плат* картаграфуецца як *платок* у нас. пп. 694, 769.

Адводзіцца ад картаграфавання матэрыял наступных нас. пп. у сувязі з тым, што невядома значэнне адпаведных слоў: 332 *куман'оўка*. 401 *б'ўтка*. 489 *палайка*. 757, 768 *тканка*. 768, 946 *к'ибалка*. 844 *падрэзанк'у*. 958 *канныца*.

Пры картаграфаванні не ўлічваюцца віды хустак у залежнасці ад матэрыялу, з якога зроблена хустка, зімняя ці летняя, вялікая ці малая. У каментарыях прыводзяцца адказы з тымі ці іншымі заўвагамі, тлумачэннямі збіральнікаў. 23 *хўстка*; рэдка — *платок*. 24 *хўстка* — вялікая; *хўстачка* — малая; *платок* — ужываецца рэдка. 25 *хўстка* — як на чатыры вуглы, *квадратвая*. 30 *хўстк'у* — галаўныя са *с'иц'ецу*; *даўн'ей был'у хўстк'у с коймам'у на б'ерашках*. 40 *хўстка* — старая; *платок* — вялікі. 57 *хўстка*, *платок* — сучасныя ўборы. 65 *хўстка* — *большая*. 66 *хусц'ўнка* — *бываец' сукон'ная* і *с'иц'цавайя*; *хўстка* — *бал'шова раз'м'еру*. 68 *хусц'ўнка* — *цяпер*; *хўстка*. 69 *хўстка* — *большая*. 72 *хўстка* — *зімняя*; *хусц'ўнка* — *летняя*. 73 *хўстк'у* — *ўэта ц'оплыя сукон'ныя*; *хусц'ўнка* — *бол'ий л'оўкайя з мац'ерыи ў цв'атах на крайях ц'и ў кл'ётчк'у*. 74 *хусц'ўнк'у* — *лёгкія*; *хўстка* — *большая*, *цёплая*. 75 *хўстка* — *большая*, *плечы пакрываць*; *хусц'ўначка* — *малая*, для галавы. 77 *хўстка* — *вялікая*; *хусц'ўнка* — *малая*, больш ніякай назвы няма. 78 *хўстка* — *большая*, *цёплая*; *хусц'ўнка* — *с'итцовая*. 81 *хўстка* — *вялікая*, на галаву і пакрываюцца ёю; *хусц'ўнка* — *маленькая*. 91 *платок* — *маленькі*; *хўстка* — *вялікая*. 95 *хусц'ўнка* — *маленькая*, *паркалёвая*; *хўстка* — *вялікая*. 101 *хусц'ўнка* — *далікатнейшая* і *меншая*; *хўстка* — *грубейшая*. 104 *платок* і *хусц'ўнка* — *маленькая*, *бац'истовая*; *хўстка* — *большая*, *цёплая*. 118 *хўстка* — *большая* *вязаная*; *платок* — *невялікі*. 120 *хўстка* — *вялікая*, *суконная*; *платк'у* — *тканевыя*, *усялякіх гатункаў*. 121 *платок* — *цёплы*; *хўстка*. 123 *хўстка* — *вялікая*; *платк'у* — *розных гатункаў*. 124 *хўстка* — *цёплы платок*; *платок*. 126 *платок*; *хўстачк'у* — *зімнія*. 127 *хўстка* — *вялікая*, *шарсцяная*; *платк'у* — *розных гатункаў*. 128 *платок*; *цяпер хўстка* не *гавораць*. 132 *хўстка* — *цёплая*; *платок* — *с'итцовы*. 134 *хўстка* — *большая*, *цёплая*; *платок* — *меншы*. 143 *хўстк'у* — *бываюць розных відаў*. 161 *хўстка-паркал'оўка* — з тонкага матэрыялу, *невялікая*; *хўстка-нан'коўка* — з тоўстага матэрыялу, *цёплая*. 163 *хўстка* — назва для

розных відаў аднолькавая. 170 *хўстка-калапн'анка* — асенняя, завязваюць увосень, калі бульбу капаюць. 173 *хўстк'и* — маюць адно значэнне, бываюць розных відаў. 176 *хўстк'и: п'ан'коўка* — вялікая *шарсцяная* хустка; *тарноўка* — *шарсцяная*, прыгожая, квяцістая хустка. 179 *хўстк'и* — *п'ан'коўка*, *пласк'онка*; *шарсц'анка* — хустка з шэрсці ў кветкі. 184 *хўстка* — галаўны ўбор, які мае *квадратную* форму. 186 *хўстка* — бывае розных памераў. 189 *хўстка* — часцей; *платок* — ужывае малодшае пакаленне. 193 *хўстка* — звычайная; *п'ан'коўка* — вялікая для *абкрыцця* зімой. 204 *хўстка*; *платок* — *роблены*, *вязаны* з *белай шэрсці*. 206 *хўстк'и: тарноўка, п'ан'коўка* — галаўныя ўборы. 218 *хўстка* — малая; *кашм'ірка* — вялікая. 232 *п'латок, хустка* — у адным значэнні. 238 *хўстк'и* — даўно ўжываліся; *платк'и* — ужываюцца цяпер. 240 *хўстка* — свайго вырабу хустак няма, толькі *фабрычныя*. 250 *хўстка* — квяцістая, *паркалёвая*, *суконная*, *кашм'іровая*. 259 *хўстка* — вялікая; *платоч'ик* — маленькі. 269 *платок і хўстка* — ужываюцца аднолькава. 274 *хўстка* — вялікая хустка з *махрамі*; *платок* — маленькая хустачка; *кашам'ірка* — вялікая, яркая хустка. 277 *хўстк'и; платок* — *шарсцяны* з *махрамі*. 278 *хўстка* — вялікая і малая. 281 *платок* — *шарсцяны*; *хўстк'и* — малая; *п'ан'ков'чк'и* — *с'итцовая хўстка*. 289 *хўстка* — тут толькі хустка. 292 *платок; хўстка* — называюць вялікую зімовую. 294 *хўстка* — зімовая, вялікая; *платок* — летні, маленькі. 295 *платок, хўстка*; *в'аз'онка* — хустка, звязаная з нітак. 296 *платок; хўстка* — гавораць старыя. 300 *платок* — самы звычайны; *хўстка* — вялікі *суконны платок*. 302 *хўстка* — бывае розных відаў. 304 *хўстка* — вялікая, часам *суконная*; *платок* — малы. 305 *платок; хўстка* — *цёплая*, *летняя*. 311 *хўстка* — вялікі *платок*; *платок* — маленькая хустка; *кашам'ірка* — вялікая яркая хустка з *махрамі*. 312 *хўстка* — больш ніякіх слоў не ўжываецца. 343 *хўстка* — бывае *шайко́вая, вайня́ная, з матэрыялу*. 347 *хўстка* — *акручанка*; *акрыванка* — большая. 348 *хўстка* — *акручванка*. 353 *хўстка* — іншых убораў не носяць. 362 *хўстк'и* — у старых жанчын; *шал'ан'оўка* — вязаная; *бац'істоўка*. 367 *хўстк'и* — *кашм'іроўка, канапл'анка*. 368 *хус'ц'інка* — летняя; *валачо́к* — *шарсцяны*, *вязаны*; *закручванка* — *шарсцяная* *вязаная хустка*. 369 *хўстка* — звычайная, *вязаная*; *шал'ин'оўка*. 371 *хус'ц'інка* — *акручанка*, *вязаная* з *воўны*. 372 *хўстка* — *шарсцяная на зіму*; *шал'ин'оўка* — *шарсцяная, крамная*; *паркал'оўка* — хустачка на *вясну*. 374 *хўстка* — *шал'ан'оўка*. 377 *хўстка* — чырвоная, белая. 378 *хўстка* — чырвоная з *паркалю*, *суконная* *вялікая* або *шал'ин'оўка*. 380 *хўстка* — *кручанка* — зімовая хустка. 383 *хўстка* — *шал'ан'оўка шарсцяная* з кветкамі. 398 *хўстка* — *цёплая*. 401 *хўстка* — *канапл'анка*. 403 *платок, хўстка* — *бац'істоўка*; *паркал'оўка* — белыя летнія хусткі; *канапл'анка* — *цёплая зімовая хустка*; *трыноўка* — *шарсцяная хустка*; *кашмароўка* — *цвятная шарсцяная хустка*. 404 *хўстк'и* — *паркал'оўка, бац'істоўка* — летнія белыя хусткі; *таран'оўка, канапл'анка, кашм'іроўка* — *цёплыя зімовыя хусткі*. 405 *хўстк'и* — *каз'м'іроўка, канапл'анка, бац'істоўка, паркал'оўка*. 406 *хўстка* — *канапл'анка, шал'ан'оўка*. 407 *хўстка* — незалежна ад *размеру*. 408 *хўстк'и* — *бац'істоўка, парка-*

л'оўка — летнія хусткі; канапл'анка — зімовая, цёплая; кашм'ір'оўка, таран'оўка — хусткі з кветкамі і кутасамі. 419 хўстка — кашм'ір'ова, канапл'анка. 421 хўстка — кўпленая; канапл'анка — вялікая і цёплая. 424 хўстка — кашм'ір'овая, бац'істо́вая; канапл'анка — суконны платок; платок. 429 хўстка — цяпер носяць жанчыны. 430 хўстка, пласко́нка — цёплая хустка; плато́к — больш святочны і гавораць часцей маладыя, а старыя — хўстка. 431 хўстка — вялікая, суконная, шаўковая або з другога віду матэрыі. 433 хўстка; канапл'анка — цёплая, чатырох-вугольная. 434 хўстка — вялікая канапл'анка, цёплая. 438 хўстка — паркалёвая; вал'оўка — хўстка з шэрсці, вельмі вялікага размеру. 440 хўстка вязаная з воўны. 450 хўстка — канапл'анка; хўстк'і — суконныя вялікія. 451 хўстк'і — канапл'анка, суконная, паркалёвая; кашм'ір'оўка, бац'істо́ўка. 453 хўстк'і — канапл'анка, паркалёвая, бац'істо́вая, шаўковая. 459 хўстка — канапл'анка, вязаная, кашмірова; хўстка ў кветкі — шоўкавы плато́чак; платок. 461 хўстка — канапл'анка бац'істо́вая. 476 хўстка — вялікая; плато́к — малая хустка. 479 хўстка — малая; хўста — вялікая. 492 плато́к — белы, з матэрыі; хўстка. 494 хўстка — таран'оўка; платк'і з мацерыі робяць. 496 таран'оўка — шарсцяная хўстка, павязваецца кругом галавы. 499 хўстка — суконная, вялікая; плато́к — меншы. 500 хўстка — на галаву завязваюць. 501 хўстка-таран'оўка — бальшая хустка, накругла насілі, ззаду махры віселі. 502 хўстка — для старухі; плато́к — для моладзі. 509 хўстка — гавораць усе, хўста, плато́к — па-гарадскому. 511 плато́к, хўстка; хўста — вялікая. 516 хўстка, плато́к — адначасова і насава хустачка. 518 платк'і — усе белыя малыя, летнія і з каймой або цвятамі; хўстк'і — зімнія, вялікія і летнія, але цёмныя. 523 хўстка; хўстачка — маленькая. 525 хўстк'і — просценькія, шарсцяныя, валёныя. 529 хўстк'і — кашам'ірка, абкрыва́нка — просценькая; плато́к. 530 ал'омка — вялікі суконны платок, якім бабы абхінаюцца ці накідаюць на плечы. 535 хўста — малая і вялікая. 546 хўста — цвятная; плато́к — белы. 550 хўста-п'ан'коўка, цёплая; плато́к. 559 хўстк'і — кашам'ірка, абкрыва́нка, просценькая; хўста. 571 хўстка — без махроў; плато́к — з махрамі. 578 плато́к — гаворыць моладзь; хўстка — старыя. 583 хўстка — самадзельная; плато́к — фабрычны. 586 хўстка — не ўжываецца; плато́к — белы, невялікі; хўста — прыгожая, шарсцяная. 593 хўстка — гавораць старыя; плато́к — моладзь. 596 хўстка, плато́к, абкрыва́нка. 601 хўстка; ап'анал'н'ік — вялікі цёплы шарсцяны платок, з махрамі. 614 хўстка; радзей — плато́к. 616 хўста, хўстка; плато́к — гаворыць моладзь; р'удна — старыя. 628 ў́а́рус — шарсцяны платок, з махрамі; хўста — на галаву абматываюць. 636 хўстка — радзей; часцей — плато́к. 642 хўстка, плато́к, кушум'ірка. 649 хўстка; плато́к — лёгка. 652 хўстка; шаныл'іўка — шарсцяная хустка, з кветкамі; коноп-н'іўка — цёплая хустка. 662 хўстка з чатырма канцамі. 666 хўстка — белая, суконная, простая. 671 хўстка — каз'м'ар'ова. 673 купіла хўстку — іншых назваў няма; хўстка — летняя, зімняя; конопл'іўка. 685 хўстка — конопл'іўка — зімовая. 689 хўстка — шалын'оўка, охыл'анка, батысто́ўка. 693 хўстка — цёплая, летняя. 694 плат — насілі плат;

хустка — тоўстая, вялікага размеру, якой пакрываюцца паверх верхняй вопраткі. 696 хустка — вялікая. 701 хустка — суконная, зімовая, пакрыўная. 704 хустка, хуста — ухыл'анка, нахыл'енка — вялікая хустка. 707 хустка — канапл'анка — цёплая хустка. 716 хуста-конопл'анка — цёплая, суконная; шал'иноўка — шаўковая. 729 хустка-опына — плечы пакрываюць. 740 хустка-уопынка — вялікая зімовая хустка. 758 хустка — кручванка, наб'іванка; апошнія дзве — самаробныя. 764 хустк'і — ужываюцца цяпер, завязваюцца кругом галавы. 766 хустка — в'іртаначка — цёплая хустка. 768 хустка, клыночок, к'ібалка. 769 хустк'і лучковы, налёбн'ікы, платы. 774 хустка — вялікая, цёплая; таранёўка — квяцістая. 776 хустка-тарыноўка — шарсцяная, з кветкамі. 777 хустка-кас'міроўка; платок — маладыя носяць; хустка — простая, з паркалю; кас'нероўка — тонкая шарсцяная хустка, з кветкамі; канапл'анка — простая, клятчастая хустка, баваўняная; робл'ена хустка — вязаная пруткамі, вялікая. 778 платок і хустка — розніцы няма, але хустка ўжываецца часцей. 781 хустка, платок — тарыноўка — вялікая цвятная; поўтарыноўка — меншая, з малымі кветкамі. 784 хустк'і — канапл'анк'і, мал'иноўк'і, таранёўк'і, проўк'і, кайтунёўк'і. 787 хустка — больш пашырана і розных размераў; таранука — цвятная, з вялікімі кутасамі, надзяваюць звычайна на свята. 791 хустка — маленькая; тарануўка — шарсцяная; канапл'анка — зімовая, вялікая; платок — ужываецца зусім рэдка. 794 платок — маленькі; хустка — цвятны платок. 795 хустка-оп'інанка — вялікая зімовая хустка; платок — ужываецца вельмі рэдка. 798 хустка — турэцкая; хусты — харошыя; шал'иноўка — у цвятах, з махрамі, суконная; таранёўк'і — простыя хусты; мусл'иноўка — белая без цвятоў, дарагія і харошыя. 800 хуста, платок; хустка — шаўковая; шал'иноўка — шарсцяная, з цвятамі дліннымі; мусл'иноўка — тонкая, бліскучая, харошая і даражэйшая. 804 хустка-аб'ізваўка — вязаная хустка. 805 хуста, путанк'і, сорнанка. 806 хустка; платок — гаворыць моладзь. 810 хустка-оп'інанка. 813 хустка — рэдка; платок — новае слова. 814 платок — малы; хустка — вялікая. 816 хустка; рэдка — платок; ап'інаха — вялікая суконная хустка. 818 хустк'і, платк'і — вышытыя, толькі тарыноўка з махрамі. 820 хустк'і — лёгкія, летнія; канапл'анка — зімняя. 821 хустка — цвятная; тал'иноўка — шарсцяная, з вялікімі прыгожымі кветкамі; платок — белы; хустка-канапл'анка — зімняя вялікая хустка. 823 хустка — агульная назва; маленькую беленькую называюць хустачкай, платком; ап'інанка — вялікая суконная хустка. 824 хустк'і — падзяляюцца толькі па віду ткані; вон'інка — вялікая, звычайная шарсцяная хустка, якую абкрываюцца ў дарозе; хустачка; платок — белы з каймой і без яе. 825 хустка — вал'енка — цёплая хустка. 829 платок, хустка — адно і тое ж; канапл'анка — зімовая хустка. 831 хустка — звычайная; канапл'анка — вялікая хустка, метры паўтара, зімняя. 832 хустка — звычайная летняя; оп'інака — вялікая зімняя хустка; платок — менш ужываецца. 841 хустка — кашміравая; торноўка; ліпскія хустк'і. 843 хустк'і — бап'ін'енка — валеная хустка, якой абкрываюць плечы; укручванка — цёплая хустка для галавы. 844 таранёўк'і, ап'ін'енк'і, падрэзанк'і. 851

хўстк'и — маленькія; *платк'и* — *бальшыя*, *суконныя*; *тарноўк'и*. 865 *хўстка* — з беражком; *платок* — з паркалю. 871 *хўстк'и* — *мал'иноўк'и*, *р'эзанк'и*, *поўшарс'ц'анк'и*. 877 *хўстка*, *хўста-канапл'анка* — зімняя; *ап'уністай* — ёю ўкручваюцца жанчыны. 882 *хўста-канапл'анка* — зімняя, вялікая; *хўстка* — летняя. 897 *хўста* — *большая*, *хўстка* — *малая*. 898 *платок* — *гарусны*, *пяньковы*, *кортавы*; *нап'інка*. 912 *хўстка* — *цёплая*; *платок* — *сіцавы* або *паркалёвы*. 919 *хўстка* — *малая*; *ап'інатка* — *вялікая*. 920 *платок*, *хўстка* — *цёплая* і *тонкая*, *летняя*; *канапл'анка* — *зімовая*, *цёплая*; *абан'унаха* — *вялікі платок*; *шарс'ц'анка*. 922 *хўста* — *вялікая*; *ўарусойка* — з *шэрсці*; *платок*. 932 *хўстка* — *ўаруска*, *кушам'ёрка*. 934 *хўстка* — *гарусавая*, *шарсцяная*; *платок*, *абмўтка*; *хўста* — *вялікая*. 943 *хўста* — *кас'ц'інка*, *кашым'ёрка*. 946 *хўстка-опыночка*, *шаныл'івка*. 952, 954 *хўстка-охыл'анка* — *вялікая хўстка*. 955 *хўстка* — *вялікая*, ёю *пакрываюць плечы*. 959 *хўстка* — *купл'ёнка*. 964 *хўстка* — і больш нічога не сустракаецца. 969 *хўстка* — *звычайная летняя* і *зімовая вялікая*; *оп'уна́нка*. 971 *хўстка-оп'уна́нка* — *зімовая*; *к'ибалк'и*, *латка* — *скручаная хўстка*, *павязаная на галаву*, а над ёю яшчэ адна *хўстка*, рагі якой падкручаны пад першую *хўстку*. 972 *хўста* — *хўстка*, *торноўка* — *прыгожая хўстка*. 973 *хўстка* — *вялікая*, *малая*. 975 *хўстка-тарн'оўка*. 981 *хўстка* — *розных размераў*; *оп'ун'інка* — *вялікая па размеру*, *якая накідваецца звычайна на плечы*; *платок* — *куплены*, *звычайна белага колеру*. 983 *хўстк'и* — не *адрозніваюцца па размерах* і *па матэрыі*, з якой яны зроблены. *Хўстк'и* — *часцей*; *платок* — *звычайна бывае белага колеру*. 986 *платок*, *хўстка* — *розніцы ў значэнні няма*. 998 *хўстка* — *вязаная з воўны*. 1004 *хўстка*, *платок* — *па-руску*. 1009 *хўстк'и* — *бываюць розных відаў*. 1012 *хўстка-терноўк'и* — *тонкія шарсцяныя*, у *кветкі*; *поўтерно́вочк'и*. 1014 *хўстка* — *простая* і *вязаная з воўны*. 1018 *хўстка-канапл'анка* — *цёплая*, *носяць зімою*; *кашм'ёрка* — *шарсцяны платок з кашмеравым берагам*. 1025 *платок* — *суконны*; *хўстка-канапл'анка*, *тарноўка*.

Карта № 333

НАЗВЫ ШАРСЦЯНЫХ ВЯЗАНЫХ РУКАВІЦ З АДНЫМ ПАЛЬЦАМ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 265:

«Рукавіцы з адным пальцам: *рукавіцы*; *вязёнкi*, *рукаўкі*, *дзянкі...*»

Словы *пярчаткі*, *пальчаткі* як назвы рукавіц з пяццю пальцамі пры складанні гэтай карты не ўлічваліся.

На карце картаграфуюцца толькі назвы вязаных шарсцяных рукавіц з адным вялікім пальцам.

У наступных нас. пп. адпаведныя знакі ставяцца на аснове адзначанай у матэрыялах формы назоўнага склону адзіночнага ліку картаграфуемых слоў: 1 *испóтка*. 2 *испóтка* — з адным пальцам. 26 *спóтка*, 106 *йиспóтка*. 121 *испóтка* — з адным пальцам. 200 *испóтка* — с *аным пáл'цам*. 284, 285 *испóтка*. 291 3 адным пальцам — *спóтка*. 305

Адзінкавыя назвы шарсцяных рукавіц з адным вялікім пальцам даюцца агульным адсылачным знакам: 5 *пл'отк'и*. 88 *з'аначк'и*; часцей — *рукав'іцы*. 90 *испóтк'и*, *з'анк'і* — рукавіцы з адным пальцам. 272 *вáрушк'и*. 293 *вáр'ешк'и*. 401 *вáрашк'и* — рукавіцы з адным пальцам. 541 *вáрушк'и*. 599 *курав'іцы*. 836 *мáн'ки*. 914 *ґанчуґа* — з адным пальцам.

948

нийа з адным пал'цам. 227 рукав'іцы — шыйуц' из сукна, кóжы. 229 испóдк'и — в'азаныйа; рукав'іцы — шытыйа. 243 рукав'іцы — з кажу-ха. 278 рукав'іцы — з адным пальцам, шыюць з сукна. 300 рукав'і-цы — бруз'энтавийа бувайуц'. 302 рукав'іцы — з адным пальцам, шытыя з шубы, сукна і г. д. 305 рукав'іцы — шытыйа. 318 ґал'ицы — з айчынк'и. 330 испóдк'и; рукав'іцы — з сукна. 332, 333 рукав'іцы — з сукна, аўчыны. 338 рукав'іцы — шыл'ис'а с сукна ц'и шўбы. 570 рукав'іцы — з двума пальцамі. 586 рукав'іцы — кóжаныйа, надз'авайуц-ца на испóдк'и. 593 рукав'іцы кóжаныйа. 601 рукав'іцы — з двума пальцамі. 603 рукав'іцы — мехавыя. 607 рукав'іцы — шубныя. 614 рукав'іцы — з аўчынкі і сукна. 625 рукав'іцы — абшытыя палатном або пашытыя з аўчыны. 636 рукав'іцы — з йак'ей шўбы, с сукна, з зай-чыны. 642 рукав'іцы шыйуцца с чаўо-н'ёбуз', ныз'айўцца ны в'аз'он-к'и, штоб н'и ц'орл'ис'а. 649 рукав'іцы — шытыя с сукна, шўбы. 898 в'аз'онк'и — с п'ацц'у пал'цам'и. 909 в'аз'онк'и — з двума, трыма і пяц-цю пальцамі. 938 в'аз'онк'и — с' п'ац'и пал'цам'и.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял, які змяшчае заўвагі збіральнікаў і носьбітаў дыялекту аб картаграфуемых словах: 3 испóтк'и — вяжуц-ца з пражы. 6 з адным пал'цам — рукав'іцы, а кóжаныйа рукав'іцы называйуцца ўшмалы. 12 спóтк'и — часцей. 24 з адным пал'цам — рукав'іцы або спóтк'и. 25 рукав'іцы і спóтк'и — адно; слова рукав'іцы ужывайуц' рэдка. 30 испóтк'и — шарсц'аныйи з воўны. 34 испóт-к'и — суконный, сáм'и рóб'уц'; рукав'іцы што испóтк'и. 37 испóтк'и — зв'азаныйа з шёрсц'и. 38 испóтк'и — з н'ітак. 55 испóтк'и, рукав'и-цы — з адным пальцам. 66 рукав'іцы — з адным пальцам; з'ёлал'ис' пашыры, йань нав'ёрх наз'ивáл'ис'е, а падн'ис испóтк'и в'азаныйе прут-кáм'и. 67 испóтк'и — вязаныя з адным або з пяццю пальцамі. 69 з'и-мóй у рукав'іцы уз'айўцца испóтк'и (зроблены з авечай шэрсці). 70 спóтк'и — часц'ей в'азаныйи. 71 испóтк'и — з воўны. 72 спóтк'и — с шарсц'аных н'ітак. 75 испóтк'и — з адным пальцам; в'азаныйа ш шёрсц'и ав'эчак. 77 испóтк'и — рукавіцы з адным пальцам, вязаныя. 78 в'азаныйа з адн'ім пал'цам — испóтк'и. 81 испóтк'и — суконныйа с анным пал'цам. 84 спóдк'и — рукавіцы з адным пальцам. 101 йспóтк'и — рукавіцы з н'ітак, надзяваюцца пад кóжаныя. 104 испóт-к'и — в'азаныйи з' н'ітак ав'эччый шёрсц'и. 118 йиспóтк'и — ш'ирсц'а-ныйи с адн'ім пал'цам. 122 в'аз'онк'и — рукавіцы з адным пальцам. 163 в'аз'онк'и — з авечай шэрсці. 197 рукав'іцы, испóдк'и — адно і тое ж, маюць адзін палец. 234 па даўнаму испóтк'и; цяпер — рукав'іцы. 236 испóтк'и, рукав'іцы — адно і тое ж, з адным пальцам. 238 спóтк'и — с анным пал'цам, з двума пал'цам'и — рукав'іцы. 300 спóтк'и — з воў-ны, з дамаатканага сукна. 307 испóтка — з адным пальцам. 328 испóдк'и — з адным пальцам, носяць жанчыны; рукав'іцы — носяць мужчыны, вязаныя або суконныя. 421 рукав'іцы; другіх слоў няма. 429 рукав'іцы — з двума пальцамі ці адным. 509 рукаўк'и; рукав'и-цы — радзей. 514 рукаўка — з анным пал'цам, з воўны, с кажу-рыны шыйуц', с сукна шыйуц'; слоў рукав'іцы, в'аз'онк'и, з'анк'и — у нас саўс'ім н'іма. 516 рукóўк'и — з адным пальцам, сяды-

тады кажуць і *рукав'іцы*. 518 *рукаўк'и* — абшытыя палатном, у іх мужчыны ездзяць у лес; *рукав'іцы* — больш нежныя, як мужчынскія, так і жаночыя. 534 *рукав'іцы* і *рукаўк'и* — з адным пальцам. 565 *рукав'іца* — с адным пал'цам; с ус'ім'и пал'цам'ц — пал'чэтка. 593 *рукав'іцы* *кожаныйя*; *сподк'и* — з адным пальцам. 624 *в'аз'онк'и* — з адным пальцам. 636 *в'аз'онк'и* — *сымаз'элк'и*, з адным пал'цам. 673 *рукав'іцы*; іншых назваў няма. 722 ужываецца толькі слова *рукав'іцы*. 750 *рукав'іцы* — з адным пальцам і з пяццю. 805 *рукав'іцы* — без пальцаў ці з адным пальцам. 885 *рукав'іцы* — без пальцаў і з пальцамі.

Карта № 334

ПАШЫРЭННЕ СЛОЎ гаспадар, хазяін (хадзяін, хаджаін)

Карта складзена на матэрыяле пытання № 268:

«Гаспадар, гаспадыня, хадзяін, хаджаін, хадзяйка, хаджайка...»

На гэтай карце картаграфуюцца наступныя словы: *гаспадар, аспадар, хазяін, хадзяін, хаджаін*.

У тых выпадках, калі ў адказах было адзначана суіснаванне некаторых з вышэй прыведзеных слоў, усе яны адпаведнымі знакамі наносіцца на карту.

Ніжэй прыводзіцца матэрыял з тых нас. пп., дзе ёсць заўвагі збіральнікаў, а таксама адзінкавыя назвы, якія на карце абазначаюцца агульным адсылачным знакам: 11 *гаспадар*; часцей — *хаз'айн*. 12 *гаспадар*; радзей — *хаз'айн*. 13 *гаспадар* — часцей; рэдка — *хаз'айн*. 23 *хаз'айн*; радзей — *гаспадар*. 32 *хаз'айн*; радзей — *гаспадар*. 34 *хаз'айн*; радзей — *гаспадар*. 64 *гаспадар*; радзей — *хаз'айн*. 68 *гаспадар*; рэдка — *хаз'айн*. 69 *хаз'айн*; рэдка — *гаспадар*. 71 *хаз'айн*; радзей — *гаспадар*. 131 *хаз'айн*; рэдка — *хаз'айн*. 157 *гаспадар*; радзей — *хаз'айн*. 189 *хаз'айн*; *хаз'айка* — уладальнікі хаты; *гаспадар*, *гаспадын'а* — вядуць гаспадарку. 193 *аспадар*, рэдка — *хаз'айн*. 198 *гаспадар*, *аспадар*; рэдка — *хаз'айн*. 222 *гаспадар*; радзей — *хаз'айн*. 226 *хэз'айн*; *ўэспэдэр* — гавораць старыя. 229 *гаспадар*; часцей — *хаз'айн*. 237 *гаспадар* — гаварылі раней; *хаз'айн* — цяпер. 239 *гаспадар* — раней; *хаз'айн* — цяпер. 249 *хаз'айн*; раней называлі — *гаспадар*. 271 *гаспадар* — рэдка; часта — *хаз'айн*. 279 *хаз'айн* — гаспадар хаты. 298 *гаспадар* — радзей; часцей — *хаз'айн*. 388 *гаспадар*; *хаз'айн* — шырэй. 396 *гаспадар*; рэдка — *хаз'айн*. 445 *гаспадар*; некаторыя гавораць *хаз'айн*. 447 *хаз'айн*; раней гаварылі *гаспадар*. 463 *хаз'айн*; *гаспадар* — раней. 466 *хаз'айн*; *гаспадар* — раней. 518 *гаспадар* — гаворыць старэйшае пакаленне; *хаз'айн* — малодшае. 528 *хаз'айн*, *хаз'айн*; часта — *гаспадар*. 562 *хаз'айн*; радзей — *гаспадар*. 570 *хаз'айн*; *хаз'айн* — гаворыць моладзь. 604 *хаз'айн*; рэдка — *гаспадар*. 662 *хаз'айн*; рэдка — *гаспадар*. 693 *гаспадар*; *хаз'айн* — гаворыць моладзь і людзі сярэдняга ўзросту. 695 *гаспадар* — гавораць старыя; *хаз'айн* — моладзь. 702 *гаспадар* —

часцей; радзей — *хаз'аін*. 706 *гаспадар*; раней больш часта гаварылі *хаз'аін*. 716 *гаспадар*; рэдка — *хаз'аін*. 722 *хаз'аін*; часцей — *гаспадар*. 752 *хаз'аін*; радзей — *гаспадар*. 767 *чолов'ік*. 774 *хаз'аін*; радзей — *гаспадар*. 781 *гаспадар* — у значэнні 'муж'; *хаз'аін* — чалавек, які вядзе гаспадарку. 809 *гаспадар*, *хаз'аін* — у адным значэнні. 817 *хаз'аін* — гаворыць моладзь; *хаз'аін* — старыя. 819 *гаспадар* — хазяін і муж; *хаз'аін* — сустракаецца зрэдку. 821 *гаспадар* — у значэнні 'муж'; *хаз'аін* — у значэнні 'гаспадар'. 823 *гаспадар* — старое слова; *хаз'аін*, *хаз'аін*. 825 *гаспадар* — гаворыць старэйшае пакаленне; *хаз'аін* — малодшае. 831 *гаспадар* — раней; часта — *хаз'аін*. 852 *гаспадар*; часцей — *хаз'аін*, *хаз'аін*.

Карта № 335

НАЗВЫ ПОКУЦІ

Карта складзена на матэрыяле № 272:

«Ці ўжываюцца ў вас словы і ў якім значэнні... *кут*, *покуць*?»

На значнай тэрыторыі покуць не мае спецыяльнай назвы: слова *кут* там ужываецца як для абазначэння пачэснага кута, так і для абазначэння астатніх кутаў, аб чым сведчаць і шматлікія аўтарскія заўвагі.

Як *кут* картаграфуецца *куток*: 5, 12, 22, 30, 40, 51, 88, 90, 91, 176, 182, 192, 200, 201, 216, 220, 382, 453, 666, 738.

Як *покуць* картаграфуецца *покут*: 443, 909, 978, 1008.

Як *накуць* картаграфуецца *накут*: 11 і *накаць*: 195.

Адзінкавыя выпадкі на карце адзначаюцца зорачкай: 41 *вугал*. 49 *угол*. 70 *бажн'іца*. 76 *угал*. 78 *красный кут*; *бажн'іца*. 114 *вугол*. 117 *угол*. 124 *вугол*; *угол*. 182 *вугал*. 683 *вугол*. 694 *покутный кут*. 735 *покутный кут*. 736 *угол*. 737 *угол*. 1019 *вокуць*. 1024 *красны кут*.

У каментарыях прыводзяцца заўвагі збіральнікаў і носьбітаў гаворак: 6 *кут* — вугал у хаце. 8 *кут* — так называецца кожны кут у хаце. 11 *кут* — любы кут у хаце; упрыгожаны кут завецца *накут*. 21 *кут* — вугал у доме. 28 *кут* — вугал у хаце, упрыгожаны вышытымі ручнікамі. 32 *кут* — вугал у хаце; слова покуць няма. 36 *у хаць* чатыры куты. 42 *кутом у нас завецца абы які кут*. 44 *красны вугал*. 48 *кут* — пачэсны вугал у хаце, дзе вісяць партрэты. 52 *кут* — у значэнні 'красны кут'. 58 *кут* — *красны кут у хаць*. 61 *кут* — *красны вугал*. 64 *кут* — відны кут, на ўсход сонца, астатнія цёмныя. 65 *кут* — упрыгожаны, астатнія — *куткі*. 68 *кут* — *красны вугал*, а астатнія куткі. 69 *кут* — *красны вугал*, а любы іншы — *куток*. 73 Кожны вугал у хаце завецца *кут*. 74 Усе *вулы* ў хаце называюць *кутамі*. 85 *кут* — упрыгожаны пррэдні вугал у хаце. 88, 90, 91 *кут* — упрыгожаны, дзе стаіць стол; *вулы* — усе астатнія куткі ў хаце. 93 *кут* — пачэснае месца. 96 *кут* — галоўны вугал у хаце. 98 *кут* — у значэнні 'красны вугал'. 101 *кут* — усе чатыры куты хаты. 104 *кут* — дзе партрэты вісяць, і астатнія таксама называюцца *куты*. 105 *кут* — вугал

у хаце. 106 *кут* — упрыгожаны; усе астатнія — *вуўлы*. 111 *кут* — які прыбіраецца, у час дажынак ставіцца сноп жыта. 120 *кут* — галоўны вугал у хаце. 123 *кут* — тое месца, дзе сходзяцца дзве сцяны. 125 У хаце чатыры *куты*. 127 *кут* — у значэнні 'покуць'. 129 *кут* — дзе стол стаіць, астатнія — вуглы. 131 У *куту* стаіць стол. 139, 140, 141, 142, 152 *пóкуц'* — прыбраны кут; *кут* — усе астатнія вуглы ў хаце. 144 *ку́т* — галоўны вугал у хаце. 145 *пóкуц'* — пярэдні вугал з левага боку. 150 *покуц'*. 155 *на́кут* — вугал, дзе стаіць стол. 157 *кут* — ужываецца і ў значэнні 'краснага кута'. 158 *кут* — кожны вугал у хаце. 164 *кут* — *красны кут*. 171 *кут* — *красны кут*. 175 *кут* — месца ў хаце, якое знаходзіцца супраць парога; там стаіць стол. 176 *куто́к* — *красны кут*. 179 *кут* — вугал, дзе стаіць стол. 193 *на́куц'* — упрыгожаны кут; *кут* — кожны кут. 194 *кут* — галоўны кут, які ўпрыгожваюць. 196 *на́кут* — упрыгожаны кут, а астатнія куткі. 198 *на́кут*; *куто́к* — толькі вугал у хаце. 200 *куто́к* — упрыгожаны, а астатнія — *вуглы*. 202 на *ку́ц'и* свата садзяць. 207 *кут* — пярэдні вугал. 213 Гасцей садзяць на *куц'е*. 222 *кут* — дзе стаіць стол; *куто́к* — любы вугал. 225 *кут* — любы вугал у хаце. 235 *кут* — у значэнні 'красны вугал'. 236 *кут* — *красны вугал*. 241 *кут* — *красны кут*. 242 *кут* — *красны вугал*; *куток* — звычайны вугал. 244 *кут* або *куток* у хаце і *вугал* — на дварэ. 246 Стол стаіць на *куц'е*, астатнія — *кутк'і*. 247 *кут* — дзе стаіць стол; дзе смецце — *куто́к*. 248 *кут* — вугал у хаце, дзе стаіць стол. 253 *вугал* — знадворку; у хаце — *кут*. 254 *кут*; на *куц'е* *сва́ц'я с'аз'іц'*. 269 *кут* — упрыгожаны вышытымі ручнікамі; *куто́к* — за печкай. 270 *кут* — дзе стаіць стол. 275 у *ха́ц'и то́л'к'и аз'і́н кут*, а то — *уво́л*. 276 *кут* — *кала стэ́ла*. 278, 279 *кут* — галоўны вугал у хаце. 281 *кут* — *красны вугал* у хаце. 283 *кут* — у хаце; дзе стаіць стол; *покуць* не ўжываецца. 292 *кут* — *красны кутóк*. 296 *кут* — *красны*. 297 Усе чатыры *куты* называюць. 299 *кут* — пярэдні вугал у хаце. 301 *кут* — цэнтральнае месца за сталом у самым вуглу; *куто́к* — цёмны *вуво́л'чык*. 302 *кут, пóкуц'* — *красны кут*; акрамя таго *кут* — любы ў хаце вугал. 307 *кут* — *красны*; астатнія — *вуўлы*. 326 *кут* — любы вугал у хаце. 328 *кут* — упрыгожаны, а так — *вуво́л*. 344 *з'е с'м'е́ц'ц'о, то — кут. а кал'а сталá — пóкуц'*. 346 *пóкуц'* — упрыгожаны кут; *кут* — цёмны *куток*. 347 у *пóкуц'и стайі́ц' стол*; *сва́т с'ада́йа ў пóкуц'и*. 352 *пóкуц'* — галоўны кут; астатнія проста *куты*. Два *снапé* — *аспада́р* і *аспады́н'а* — у *пóкуц'и ста́в'а́цца, а кал'і жы́то во́з'а́ц' у ўмно́, то йау́о п'е́ршау́о закла́да́йуц'*. 353 *пóкуц'* — *красны вугал*. 354, 355, 357 *пóкуц'* — упрыгожаны кут; усе астатнія — *куты*. 361 *пóкуц'* — *красны вугал* у хаце. 362 *пóкуц'* — адзін з *кутоў* у хаце. 363, 365, 368 *покуц'* — *красны кут*; *кут* — любы вугал у хаце. 370 *пóкуц'* — месца, на якое садзяць паважаных гасцей і маладых. 371 *паста́в'іл'и снапо́к на пóкуц'и*. 372 Лава і стол стаяць у *пóкуц'и*; першы сноп ставяць у *пóкуц'и*. 375 *с'е́но кла́д'уц' на пóкуц'и на кал'а́ды; йак за́жына́йуц'*, то *п'е́ршы снапо́к н'ас'у́ц' на пóкуц'*, *у́еты снапо́к, йак жа́ц' канча́йуц'*, то *заб'іра́йуц' і кла́д'уц' у кла́ц'*. 380 у *пóкуц'* *ста́л'а́йуц' зажа́ты сноп, йак за́жынк'и, а а́йк да́жынк'и, то в'ано́к уй'у́ц'*. 383 *этажэ́рка* або *стол*

стайац' у *пóкуц'и*. 384 *пóкуц'* — кут у хаце, дзе стаіць стол. 385 *малады́йя с'ёл'и на пóкуц'и*. 387 *стол стайіц' у пóкуц'и*. 388 *кут* — любы вугал хаты; *пóкуц'* — упрыгожаны кут. 392 Адзін з вуглоў называецца *пóкуц'*. 393, 394 *пóкуц'* — ужываецца ў значэнні '*красны вугал*', а ўсе астатнія — *куты*. 395 *пóкуц'* — цэнтральнае месца ў хаце. 396, 398, 399 *пóкуц'* — *красны вўгал*; астатнія — *куты*. 400 *кут* — унутраны вугал у доме. Пры адным з кутоў стаіць стол; верхняя частка гэтага кута называецца *пóкуц'*. *Покуц'* звычайна ўпрыгожваецца зелянінаю. Месца за сталом, якое знаходзіцца пад *пóкуц'ц'у*, — пачэснае: тут сядзяць маладыя ў час вяселля, а таксама паважаныя госці. Ніжняя частка *кута* называецца *куткóм*. 401, 402, 403, 404, 405 *пóкуц'* — *красны вўгал*; астатнія — *куты*. 406 *пóкуц'* — упрыгожаны кут у хаце каля стала. 411 *пóкуц'*. 420 *пóкуц'* — галоўны кут у галоўным пакоі. 422 *пóкуц'* — вугал, дзе стаіць стол. 424 *пóкуц'*. 425 *пóкуц'* — кут у хаце, дзе стаіць стол. 430 *кут* — вугал у хаце, дзе стаіць стол — ганаровае месца. 431 На *куц'е* госця садзяць. 435 *кут* — у *ха́ц'е пачóтнайе м'есца*. 439 на *куц'е* садзяцца малады з маладою. 442 *пóкуц'* — рэдка гавораць; часцей — *кут*. 449 *пóкуц'* — *красны вўгал* у хаце, дзе стаіць стол. 458 *пóкуц'* — дзе стаіць стол; астатнія — *куты*. 459 на *пóкуц'и маладу́ пасаз'іл'и*. 461 *пóкуц'* — вугал, дзе стаіць стол; іншыя вуглы называюцца *кута́м'и*. 469 *кут* — у хаце *красны кут*. 475 *кут* — *красны кут* у хаце; астатнія — *кутк'і*. 477 *кут* — упрыгожаны; *пóкут* — дзе качарэжнік. 485 *пóкуц'*; *мы́ц'ал'ны кутóк*. 488 *кут* — *красны вўгал*; *мы́ц'ал'н'ик* — вугал, дзе стаіць пасуда. 508 Маладую з маладым пасадзілі на *кут*. 515 У хаце чатыры *куты*. 516 *кут* — кожны вугал хаты. 519, 520 *кутóк* — *красны ўгал*. 522 *кут* — дзе стаіць стол. 528 *кут* — дзе партрэты, а астатнія — *кутк'і*. 531 *кут* — *красны вўгал*. 536 *пóкуц'* ведаюць, але ўжываюць рэдка; *кут* — у значэнні '*красны кут*'. 550 *кут* — у хаце, дзе стаіць стол. 613 *кут* — вугал за сталом. 623 *малады́йя ус'и́да ны куц'е*. 624 *кут* — *красны кут*; астатнія — *вуулы*. 661 *поку́тте* — месца, дзе ляжыць *м'артв'е́ц*. 666 *кутóк*; *пóкуц'* — ужываецца рэдка. 675, 678, 679 *пóкуц'* — самае ганаровае месца ў хаце. 682 *пóкуц'* — месца каля сцяны, дзе стаіць стол; тут кладуць *пакóйн'ика*. 693 *в кутóвы стуйі́т' ст'іл*; *пóкут'* — месца на печы. 694 *пóкут'*; *пóкутн'ий кутóк*. 706 *пóкуц'* — дзе стаіць стол; астатнія — *кутк'і*. 708 *пóкуц'* — *красны вўгал*. 710 *пóкуц'* — *красны вўгал*. 718 *пóкуц'* — *красны кўт*; астатнія — *куты*. 727 *пóкут'т'е* — *красны вўгал*. 728 *пóкут'е* — *де л'ижы́ц' м'иртва́ц'*. 739 *пóкут'т'е* — месца на кухні супраць печы. 746, 749 *пóкуц'* — *красны вўгал*. 753 *пóкуц'* — лепшы вугал у хаце. 759 *пóкут'е* — дзе стаіць стол. 764 *пóкут'т'е* — дзе стаіць стол. 765 *пóкуц'* — *красны кут*. 766, 769, 770 *пóкут'т'е* — *красны кут*. 778 *кут*, дзе стаіць стол, называецца *пóкуц'*. 781 На *пóкуц'и* сядзяць маладыя. 783 *пóкуц'* — чысты вугал. 785 *пóкуц'* — упрыгожаны вугал у хаце. 796 *пóкуц'* — упрыгожаны вугал у хаце, дзе размяшчаецца стол. 797 *пóкуц'*. 801 *пóкуц'* — упрыгожаны кут у хаце, дзе стаіць стол. 820 *кут* — кожны вугал хаты. 825 *пóкуц'* — кут, дзе стаіць стол. 833 *пóкуц'* — *красны кут у ха́ц'е*. 838, 839, 840,

845, 848 *пóкуц'* — *красны кút*. 885 *кут* — *красны кút*; астатнія — *кут-к'і*. 904 *кут, пóкуц'* — у хаце, дзе стаіць стол. 909 *пóкут* — *красны кút*. 910 *на кутú набóжн'ик'и, хв'іра́нка*. 911 *кут* — месца ў хаце, дзе стаіць стол. 912 *пóкуц'* — *красны кút*. 932 *кут* — вугал у хаце, дзе стаіць стол. 957 *пóкут'* — адгароджаны вугал. 964 *пóкут'е* — вугал, дзе знаходзяцца партрэты. 972, 973, 975 *пóкуц'* — *красны кút*. 976 *пóкут'іе* — дзе стаіць стол. 977 *пóкут'іе* — *красны кут*, дзе стаіць стол. 986 *пóкуц'* — *красны кутóк*. 989 *пóкуц'ц'е* — дзе стол стаіць. 991 *пóкуц'* — вугал каля стала. 995 *пóкуц'* — *красны кут у ха́ц'е*. 996 *кут* — *з'е в'ёшайуц' палац'ёнца*. 999 *кут* — упрыгожаны; астатнія тры — *вуу́лы*. 1002 *пóкуц'* — *красны кут*. 1025 *кут* — *з'е набóжн'ик'и (на-бóжн'ик — дóў'уи ручн'ик, а уц'іра́л'н'ик — карóтк'и)*. 1027 *кут* — *красны*; астатнія *уу́лы*.

Карта № 336

НАЗВЫ ПАДЛОГІ

Карта складзена на матэрыяле пункта «а» пытання № 274:

«Ці ўжываюцца ў вас словы і ў якім значэнні:

а) *падлóга?*»

На карце атрымалі адлюстраванне словы, якія абазначаюць назвы падлогі: *падлога, мост, памост, пол*.

У цэлым радзе адказаў не ўказваецца значэнне картаграфуемых слоў. Так, не ўказваецца значэнне слова *мост* у наступных нас. пп., аднак яно наносіцца на карту, таму што адзначаецца на тэрыторыі, дзе пашырана слова *мост* у значэнні 'падлогі': 324, 325, 327, 339, 514, 538, 539, 540, 542, 547, 548, 552, 555, 573, 577, 582, 583, 587, 589, 590, 606, 607, 615, 626, 629, 637, 644, 846, 859, 861, 863, 877, 879, 882, 890, 895, 902, 905, 906, 907, 908, 915, 922, 923, 926, 928, 930, 934, 935, 939, 940, 988, 1015, 1020, 1022, 1023.

Не картаграфуецца слова *мост* у наступных нас. пп.: 411, 439, 482, 715, 757, 772.

У частцы адказаў не ўказана значэнне слоў *пол, падлога, памост, падмосткі*, таму яны не картаграфуюцца ў наступных нас. пп.: 629, 882, 890, 902, 906, 922, 934, 1015 *пол*; 582, 583, 890 *падлóга*; 983, 984 *памóст*; 988 *падмóстк'и*.

Адсылачным знакам (зорачкай) даюцца адзінкавыя назвы падлогі: 764 *зем*. 799 *дол*. 812 *долуо́ўка*. 868 *падмóст*.

Маленькая зорачка ставіцца ў тых выпадках, калі адзнача-ныя варыянты маюць іншае значэнне: 384 *падлóга* — гэта *пол* у хаце; *мост* — падмосткі, дзе кладуць неабмалочанае збожжа. 559 *мост* ужываецца ў значэнні 'пол'; *падлóга* — броўны, якія кладуць пад *мост*. 564 *мост* — гэта *пол*; *мост* кладуць на *падлóгу*. 566 *мост* — гэта *пол*; *падмóстак, падлóг'и* — падклад пад палом. 592 *мост*; *пад мастóm пад-мóс'н'ик'и*. 601, 604 *мост* — ужываецца ў значэнні 'пол': *падлóга* — пад-кладаецца пад *мост*.

У нас. п. 534 як *памóст* картаграфуецца *падмóст*.

У матэрыялах сустрэліся наступныя заўвагі збіральнікаў адносна ўжывальнасці і пашырэння аднаго з варыянтаў: **75** *падло́га*; *пол* — гавораць часцей. **78** *пол*; радзей — *падло́га*. **87** *падло́га*; часцей — *пол*. **128** *мо́ст* у значэнні '*падло́га*' цяпер ужываецца рэдка; звычайна гавораць *пол*. **132** Раней гаварылі *мо́ст*, а цяпер — *пол*. **133** *мо́ст* у значэнні '*падлога*' ўжываецца толькі старымі. **135** *мо́ст*, але часцей кажуць *пол*. **174** *падло́га*, але ўжываецца і слова *пол*. **193** *падло́га*; *пол* — новае слова. **213** *падло́га*, радзей — *по́л*. **229** *падло́га*; часцей — *по́л*. **234** *памо́ст* ужываецца ў значэнні '*падлогі*', але вельмі рэдка. **293** *пол*; раней — *мо́ст*. **328** *мо́ст*; радзей — *пол*, гаворыць у асноўным моладзь. **437** *падло́га*; радзей — *пол*. **501** *падло́га* — цяпер сталі гаварыць; *пол* — гэта ў хаце; *мо́ст* — на ганку. **502** *падло́га* — раней; цяпер — *пол*. **509** *мо́ст* і *памо́ст* — *падлога*. Так заўсёды гаварылі раней; цяпер часцей гавораць *падло́га*. **511** *падло́га* — часцей. **514** *мо́ст*, *падло́га*. **523** *мо́ст* у значэнні '*падлога*' ўжываецца рэдка; цяпер часцей гавораць *по́л*. **530** *памо́ст* — часцей; рэдка — *пол*, *падло́га*. **566** *пол*; часцей — *памо́ст*. **570** *мо́ст*; рэдка — *падло́га*. **578** *мо́ст* — старое слова. **778** *падло́га* — часцей; *пол*. **799** *пол* — гаварылі раней; *пудло́га* — цяпер і *дол*, *памо́ст*. **909** *мо́ст* у значэнні '*падлога*' ўжываецца рэдка. **1025** *мо́ст*; культурней — *пол*.

Акрамя заўваг падобнага характару маюць месца і іншыя: **57** *мо́ст* — *падлога* ў хаце і ў хляве. **345** *мо́ст* — у каморы; дома — *падло́га*. **366** *падло́га*; *пол* без дошак — *ток*. **372** *падло́га* — драўляная; з гліны — *ток*. **400** *падло́га* — калі з дрэва, а так — *ток*. **768** *пому́ст* — у клеці; *падло́га* — у хаце.

Карта № 337

ПАШЫРЭННЕ СЛОВА ляда І ЯГО ЗНАЧЭННЕ

Карта складзена на матэрыяле пытання № 281:

«Ці ўжываюцца ў вас словы і ў якім значэнні: *ляда* — а) высечаны ўчастак лесу, які раскарчоўваецца пад поле; б) сарнякі ў абмалочаным збожжы; в) набіліцы ў кроснах?»

Адказы на гэта пытанне паказалі, што слова *ляда*, акрамя прыведзеных вышэй значэнняў, можа выступаць таксама ў значэнні: 1) прылады (рычага), пры дапамозе якой падымаюць цяжкія прадметы (часцей за ўсё бярвенні); 2) драўлянага карыта ў сячкарні; 3) беспарадку, шкоды і некаторых іншых.

Адводзяцца ад картаграфавання матэрыялы, у якіх зафіксавана слова *ляда* (*ляды*) без ўказання яго значэння ў наступных нас. пп.: 53, 108, 132, 172, 261, 268, 272, 277, 290, 297, 318, 321, 322, 324, 327, 335, 339, 426, 482, 524, 526, 542, 560, 573, 574, 575, 576, 577, 579, 584, 585, 587, 590, 591, 592, 594, 597, 607, 609, 620, 626, 629, 638, 641, 644, 674, 686, 719, 737, 757, 758, 860, 861, 878, 879, 891, 892, 893, 902, 903, 907, 908, 916, 917, 923, 935, 961, 988, 1006, 1020.

Знак Н, які показвае на адсутнасць слова *ляда*, ставіцца на аснове адказаў «няма», «не ўжываецца», «не ведаюць», «не гавораць» і інш. У частцы адказаў замест прамога ўказання на адсутнасць слова *ляда*, прыводзяцца такія словы, як *палянка*, *прасека*, *смецце*, *азаддзе*, *набіліцы*, *набілкі*, і некаторыя іншыя. У такіх выпадках таксама ставіцца знак Н.

У адпаведнасці з пастаўленым пытаннем асноўным адрозненнем, якое паказана на карце, з'яўляецца значэнне картаграфуемага слова. Словаўтваральныя і граматычныя адрозненні на карце не атрымалі адлюстравання. Гэты матэрыял прыводзіцца ніжэй. Як слова *ляда* картаграфуюцца ў нас. пп.: 2, 3, 13, 23, 31, 36, 63, 69, 71, 106, 111, 114, 117, 131, 142, 259, 260, 403, 418, 436, 444, 445, 446, 456, 461, 499, 522, 690, 727, 731, 733, 734, 735, 738, 748, 897 *л'ады* (pl. tantum); 662, 683, 723, 770 *л'ад*; 948, 952 *л'аз'*; 948, 957 *л'аз'ўх*; 958 *л'адэй*; 110, 889 *л'адá*; 1009 *л'адб*; 586, 588, 618 *пал'адак*.

Як *ляда* ў значэнні 'высечаны ўчастак лесу, які раскарчоўваецца пад поле' картаграфуецца няпоўны адказ *ляда* — у значэнні 'высечаны ўчастак лесу' ў наступных нас. пп.: 1, 28, 43, 44, 49, 58, 59, 61, 66, 77, 94, 106, 128, 130, 133, 135, 156, 161, 191, 193, 226, 228, 230, 232, 234, 240, 241, 243, 248, 252, 258, 259, 260, 262, 263, 267, 271, 274, 275, 278, 283, 289, 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 303, 306, 310, 315, 323, 326, 328, 329, 336, 401, 420, 511, 515, 525, 529, 538, 539, 570, 586, 593, 596, 599, 603, 606, 611, 621, 622, 624, 625, 649, 709, 721, 785, 826, 837, 855, 858, 864, 866, 868, 875, 876, 882, 894, 901, 909, 913, 915, 918, 927, 928, 933, 938, 968, 973, 980, 999, 1003, 1007, 1008, 1014.

Чырвоным кружком картаграфуюцца і некаторыя іншыя значэнні слова *ляда*, аднак блізкія да значэння 'высечаны ўчастак лесу, які раскарчоўваецца пад поле', у наступных нас. пп.: 2 *л'ады* — у значэнні 'пасека'. 75 *л'ада* — *йэта кал'і ал'эшн'ік вьіс'акуц'*; *на л'аз'і с'ейац' можна*. 78 *л'ада* — зямля, якую ачышчаюць з-пад лесу. 94 *л'ада* — дзе цярэбляць малады лес. 105 *л'ада* — высечаны лес або хмызняк. 106 *л'ада* — высечаны лес. 245 *л'ада* — *сн'імáйеца л'ес, п'эрвы ўод л'ада*. 499 *л'ады* — высечаныя кусты або лес.

У знаку (аранжавы кружок) аб'яднаны адказы, дзе слова *ляда* набывае эмацыянальную афарбоўку і адзначана ў значэнні 'беспарадак, шкода' і г. д.: 11 *л'ада* — ужываецца ў значэнні 'шкода'; *кón'и на пól'и параб'іл'и л'ада*. 12 *кón'и с'он'н'а л'ада параб'іл'и* (шкоды); *братка, скóка там л'ада нарóбл'ина*. 13 *л'адаў*, г. зн. шкоды, *нараб'ила бұра, скац'йна*. 14 *л'ада* — ужываецца ў значэнні 'беспарадак'. 19 *л'ада* — непрыбранае месца ў лесе, дзе секлі дрэвы, сучча. 27 *у хáц'е йак л'ада* — калі нічога няма ў хаце. 28 *л'ада* — беспарадак, паломаныя платы, парасчыненыя дзверы. 30 *л'ада* — шкода. 31 *л'ады* — беспарадак. 37 *л'ада* — беспарадак; *у хáц'е ўс'ó л'адам уз'алóс'а*. 42 *л'ада* — беспарадак. 47 *л'ада* — калі навалена многа дрэў у лесе, нельга прайсці. 55 *л'ада* — беспарадак у хаце, непрыбрана. 71 *на-*

рѳбл'ина йак у л'адах — калі беспарадак. 73 л'ада — беспарадак; у хяц'е йак у л'аз'е. 79 л'ада — калі коні патапталі засеянае поле. 175 л'ада — беспарадак у пакоі. 235 л'ада — вытаптанае жывёлай месца ў пасевах.

Акрамя асноўных значэнняў, якія на карце адзначаюцца кружочкамі рознага колеру, у адказах прыводзяцца адзінкавыя значэнні картаграфуемага слова. На карце яны паказаны адсылачным знакам: 6 л'ады — дзікае месца. 25 л'ада — *ўэта так'і малажн'ак у л'ес'і*. 27 л'ада — будынак, у якім ніхто не жыве. 38 л'ада — участак пожні, дзе нічога не расце, пасвяць жывёлу. 42 л'ада — *была пѳжн'а з с'енакѳсам*. 56 л'ада — *дл'а пахаты*. 62 л'ада — сучча ў лесе. 64 л'ада — месца, дзе высеклі лес і нічога не пасеялі. 65 л'ада — толькі назва ўрочышча, зарослага кустарнікам. 68 л'ада — расцярэбленая плошча для пашы. 70 л'ады — назва ўрочышча. 86 л'ада — участак зямлі, на якім некалькі год нічога не сеялі, а цяпер раскарчоўваюць пад лён. 98 *Зал'адз'е* — назва вёскі. 102 л'ада — кусты з вадою. 125 л'ада — пустах. 168 л'ада — паша. 196 л'ада — назва ўрочышча. 198 л'ада — мала лесу; л'ада — стаіць чубок лесу сярод поля. 204 л'ада — цёмны лес без травы. 247 л'ада — *запушчанайо пѳл'а, л'асѳк рас'ц'е*. 249 л'ада — запушчанае поле, зарослае. 331 л'ада — зямля, якая ніколі не аралася. 363 л'ада — назва ўрочышча. 372 *Л'ады* — назва сяла. 412 *Л'ада* — у церніцы. 471 *Крывойе л'ада* — назва аднаго з палеткаў. 487 *Л'ады* — назва пасёлка. 502 л'ада — *у нас м'есца, там кагда-та быў л'ес, с'час тры дўба стайц' тѳл'к'і, было рѳн'ша балѳц'істайе м'есца, ц'ап'ер йаѳѳ называўц' л'ада*. 508 *Л'ады* — назва вёскі. 535 л'ада — кавалак поля, размешчаны далёка ад вёскі, круглаватай формы. 652 л'еда — прагаліна. 662 л'ад — прагаліна на полі, дзе не ўзышло збожжа або бульба. 680 л'адо — калода, на якой рэжуць касой салому для жывёлы. 742 л'ада — у значэнні 'шчакет ад плота'. 754 л'адо — месца, дзе растуць ягады. 790 л'ада — ужываецца для абазначэння новага месца, якое зарасло густым маладым лесам. 841 л'адо — назва ўрочышча. 852 л'ада — поле, урочышча. 865 л'ада — зямля, якая доўга не апрацоўвалася. 868 л'ада — цаліна. 871 л'ада — кавалак зямлі. 872 л'ада — сухадольны лес. 877 л'ада — *арўц' пѳплаў ц'і с'енажѳц', з'е в'ек н'е пахѳлас'а, а ус'аѳдѳ тѳравы*. 887 *бал'шѳйа л'адо зан'аў пѳл'а ц'і с'енакѳсу*. 888 л'ада — назва ўрочышча. 919 л'ада — частка поля, на якім сеюць. 942 л'ада — вялікая плошча, тое ж, што і майдан. 966 л'адо — каля рэчкі луг, або высечаны ўчастак лесу, куды вывозяць з лесу дрэвы. 970 *Л'ада* — назва хутара. 974 л'ада — назва ўрочышча. 976 л'адо — *л'ес, у том л'есу рост'е б'ерѳза, в'ер'ес, йегѳдн'ік, брусн'іка; высѳко м'есто ў л'ес'і*. 978 л'адо — *харѳшы л'ес*. 986 л'адо — участак лесу, на якім расце сасняк. 989 л'адо — *ч'іста пол'ана ў л'ес'і ц'і пѳўз болѳто*. 996 л'ада — участак лесу. 1010 л'адо — *пѳл'е н'е спѳхано; ѳавѳраць: ц'в'ѳрдо, йак л'адо*. 1023 *Л'ада* — назва вёскі. 1026 *Л'ады* — назва вёскі. 1027 л'ада — кавалак засеянага поля.

ПАШЫРЭННЕ СЛОЎ вяселле, свадзьба

Карта складзена на матэрыяле пытання № 285:

«Ці ўжываюцца ў вас словы і ў якім значэнні: вясёлле?»

Побаў са словам *в'ас'ёл'л'е* як літаратурнай нормай у матэрыялах адзначана слова *сва́з'ба*. Слова *в'ас'ёл'л'е* распаўсюджана на тэрыторыі Брэсцкай, Гродзенскай, на поўдні Гомельскай і частцы Мінскай абл. На астатняй тэрыторыі адзначана паралельнае суіснаванне двух слоў: *в'ас'ёл'л'е* і *сва́з'ба*.

На карце картаграфуюцца пашырэнне гэтых слоў. У тых выпадках, калі ў адказах было адзначана суіснаванне прыведзеных слоў на карце, картаграфуюцца яны абодва.

Адводзяцца ад картаграфавання словы *бал*, *гул'анка*, *зап'ойны*, *б'ас'ёда* і інш., паколькі яны ўжываюцца ў іншым значэнні з картаграфуемымі словамі (адведзеныя ад картаграфавання словы прыведзены ў каментарыях). У каментарыях таксама прыводзяцца адказы і тлумачэнні картаграфуемых слоў з боку асоб, ад якіх запісан матэрыял або з боку таго, хто яго запісваў. Так, напрыклад, у матэрыялах часта адзначаецца, што некаторыя з картаграфуемых слоў не ўжываюцца, сустракаюцца рэдка, пераважаюць у мове старэйшага пакалення або моладзі, ужываліся раней або цяпер: 3 *в'ас'ёл'л'е*; часцей — *сва́з'ба*. 6 *в'ас'ёла* — рэдка; часцей — *сва́з'ба*. 9 *в'ас'ёл'л'а* — калі замуж выходзяць; *сва́з'ба* — ужываецца таксама. 12, 23, 24 *в'ас'ёл'л'е* — часцей; *сва́з'ба*. 25 Калі ў нас бывае *сва́з'ба*, то гавораць *в'ас'ёл'л'е*. 26, 27 *сва́з'ба* і *в'ас'ёл'л'е* — паралельна. Але калі сядзяць за сталом і п'юць, то кажуць — *в'ас'ёл'л'е*; калі едуць, то гавораць — *сва́з'ба*. 67 *в'ас'ёл'л'е* — калі людзі веселяцца, іграюць, танцуюць, п'юць. 70, 73 *в'ас'ёл'л'е* — ужываецца часцей, чым *сва́з'ба*. 78 *в'ас'ёл'л'е* — часцей; *сва́з'ба*. 88 *сва́з'ба* — калі жэняцца людзі; *в'ас'ёл'л'е* — не ўжываецца. 99 *в'ис'ёл'л'а* — быць вясёлым. 100 *сва́з'ба* — ужываецца часцей, чым *в'ис'ёл'л'а*. 101 *в'ас'ёл'л'а* — раней, а цяпер — *сва́з'ба*. 105 што на цябе *в'ас'ёл'л'а* нейкае найшло? 139 *в'ас'ёл'л'а* і *сва́з'ба* — ужываюцца як сінонімы, але *в'ас'ёл'л'а* — часцей. 140 *в'ас'ёл'л'а*; радзей — *сва́з'ба*. 216 *в'ас'ёл'л'а*; радзей — *сва́з'ба*. 220 *сва́з'ба* — радзей; *в'ас'ёл'л'а*. 234 *сва́з'ба* — часцей; *в'ас'ёл'л'а*. 237 *в'ас'ёл'л'а* — гавораць старыя; *сва́з'ба* — моладзь. 252 *в'ас'ёл'л'а* — ужываецца рэдка і гавораць старыя; *сва́з'ба* — больш пашырана і гаворыць моладзь. 295 *в'ас'ёл'л'а* — гулянка, дзе сабяруцца людзі і гуляюць. 300 *сва́з'ба* — часцей; *в'ас'ёл'л'а*. 302 *в'ас'ёл'л'а* — радзей, гавораць старыя; *сва́з'ба* — больш пашырана. 326 *в'ас'ёл'л'е* — гавораць старыя; *сва́з'ба* — моладзь. 337 *в'ас'ёл'л'е* — ужываецца радзей, чым *сва́з'ба*. 407 *в'ас'ёл'л'е* — радзей *сва́з'ба*. 442 *в'ас'ёл'л'е* — часцей; *сва́з'ба* — таксама гавораць. 463 *в'ас'ёл'л'а*; *сва́з'ба* — больш распаўсюджана. 464 *в'ас'ёл'л'а* — раней было больш пашырана; *сва́з'ба* — цяпер больш ужываецца. 466 *в'ас'ёл'л'е*; часцей — *сва́з'ба*. 481 *в'ас'ёл'л'а* — гавораць старэйшыя; *сва́з'ба* — малодшыя. 499 *в'ас'ёл'л'е* — калі замуж ідуць ды гуляюць;

сва́з'ба — у тым жа значэнні, але ўжываецца рэдка. 500 *в'ас'ёл'л'е*; *сва́з'ба* — цяпер маладыя гавораць. 501 *сва́з'ба* — цяпер; *в'ас'ёл'л'е* — даўней. 509 *в'ас'ёл'л'а* — звычайна кажуць, але зараз ужываецца і *сва́з'ба*. 510 *в'ас'ёл'л'е*; *сва́з'ба* — ужываецца радзей, гавораць маладыя. 528 *в'ас'ёл'а* — рэдка; часцей — *сва́з'ба*. 529 *в'ас'ёл'л'а* — часцей; *сва́з'ба*. 550 *в'ас'ёл'л'е* — часцей; радзей — *сва́з'ба*. 562 *сва́з'ба*; *в'ас'ёл'л'а* — гаварылі раней. 592 *сва́з'ба*; часцей — *в'ас'ёл'л'а*. 604 *в'ас'ёл'л'е*; *сва́з'ба* — гавораць маладыя. 608 бал. 614 *в'ас'ёл'л'а*; часцей — *сва́з'ба*. 623 *сва́з'ба*; рэдка — *в'ас'ёл'л'а*. 636 *сва́з'ба*; радзей — *в'ас'ёл'л'е*. 642 *сва́з'ба*; рэдка — *в'ас'ёл'л'а*. 702 *выс'іл'л'е* — калі хто-небудзь жэніцца; рэдка — *сва́з'ба*. 706 *в'ас'ёл'л'о*; *сва́з'ба* — цяпер. 784 *в'ас'ёл'л'е*; радзей — *сва́з'ба*. 798 *б'ес'эда*. 800 *в'ес'іл'л'е*; радзей — *сва́з'ба*. 813 *в'ас'ёл'л'е*; *сва́з'ба* — новае слова. 816 *в'ас'ёл'л'е*; побач — *сва́з'ба*. 818 *в'ес'ёл'йе*; часцей — *сва́з'ба*. 822 *барыш* — *вып'іўка пры згодзе, запойны* — *запіваюць нявесту аб пасагу і вяселлі*. 823 *в'ас'ёл'л'е*, *сва́з'ба*; першае слова старэйшае, яшчэ і цяпер пераважае ва ўжытку над словам *сва́з'ба*. 824 *в'ас'ёл'л'е* — ужываецца ў значэнні рускага 'свадьба'. 825 *в'ас'ёл'л'а*; радзей — *сва́з'ба*. 870 *в'ас'ёл'л'е* — рэдка; часцей — *сва́з'ба*. 871 *в'ас'ёл'л'а*; часцей — *сва́з'ба*. 885 *в'ес'ёл'л'е* — гавораць старыя; *сва́з'ба* — моладзь. 889 *в'ас'ёл'л'е* — раней было, а цяпер — *в'эчар*. 898 *сва́з'ба*; *в'ас'ёл'л'е* — зборышча. 911 *в'ес'ёл'л'е*; *сва́з'ба* — гаворыць моладзь. 913 *в'ас'ёл'л'а* — гаворыць моладзь. 1020 *сва́з'ба*; рэдка — *в'ас'ёл'л'а*. 1021 *в'ас'ёл'л'а*; часцей — *сва́з'ба*.

З М Е С Т

Прадмова	3
--------------------	---

Да тэарэтычных пытанняў лінгвістычнай геаграфіі

1. Уступныя заўвагі	5
2. Да пытання аб структуры мовы як цэлага	7
3. Тэрытарыяльнае вар'іраванне сістэмы мовы і элементы тэорыі дыялектнага адрознення	8
4. Структура дыялектнай мовы і лінгвістычныя карты	15
5. Структура дыялектнай мовы і пытанне аб інтэрпрэтацыі даных лінгвістычнай геаграфіі	17
6. Структура дыялектнай мовы і праблема выдзялення моў і дыялектаў	19

З гісторыі распрацоўкі лінгвістычнай геаграфіі беларускай мовы

1. Беларуская дыялекталогія і лінгвістычная геаграфія к пачатку працы над «Дыялекталагічным атласам беларускай мовы»	21
2. Работа над «Дыялекталагічным атласам беларускай мовы»	29

Дыялекталагічны атлас беларускай мовы

1. Сетка абследавання	33
2. Фанетычная транскрыпцыя	34
3. Агульная характарыстыка сабраных дыялектных матэрыялаў	35
4. Састаў Атласа	38
5. Каментарыі да карт	39

Даведачныя матэрыялы

1. Папярэднія заўвагі да спіса абследаваных населеных пунктаў	43
2. Спіс абследаваных населеных пунктаў	44
3. Алфавітны паказальнік да спіса абследаваных населеных пунктаў	172
4. Паказальнік абследаваных раёнаў. Укладка № 1 Межы абласцей і раёнаў	193
5. Паказальнік павеатаў (па старому адміністрацыйнаму падзелу). Укладка № 2 Межы губерняў і павеатаў	196
Бібліяграфія «Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы»	197
Геаграфічны паказальнік да бібліяграфіі	258

Каментарыі да карт

Карта № 1. Тыпы вакалізму першага складу перад націскам пасля цвёрдых зычных	263
Карта № 2. Галосны на месцы «о» ў першым складзе перад націскам у окаячых гаворках	277

Карта № 3. Галосны на месцы «а» ў першым складзе перад націскам у окаючых гаворках	282
Карта № 4. Тыпы вакалізму першага складу перад націскам пасля мяккіх зычных	286
Карта № 5. Галосны на месцы «е» ў першым складзе перад націскам у гаворках з поўным ці частковым адрозніваннем галосных няверхняга пад'ёму	319
Карта № 6. Галосны на месцы «ё» ў першым складзе перад націскам у гаворках з поўным ці частковым адрозніваннем галосных няверхняга пад'ёму	324
Карта № 7. Галосны на месцы «'а» ў першым складзе перад націскам у гаворках з поўным ці частковым адрозніваннем галосных няверхняга пад'ёму . . .	329
Карта № 8. Галосны на месцы «о» ў другім складзе перад націскам пасля цвёрдых зычных	332
Карта № 9. Галосны на месцы «о» ў другім складзе перад націскам у суседстве з зычнымі губнымі, заднеязычнымі і [л] або галосным [у] ў наступным складзе	337
Карта № 10. Галосны на месцы «е» ў другім складзе перад націскам у прыстаўцы <i>пера-</i>	341
Карта № 11. Галосны на месцы «е» ў трэцім складзе перад націскам	343
Карта № 12. Галосны на месцы «о» пасля цвёрдых зычных у паслянаціскным адкрытым неканцавым складзе	345
Карта № 13. Галосны на месцы «о» пасля цвёрдых зычных у паслянаціскным канцавым закрытым складзе ў аснове слова	346
Карта № 14. Галосны на месцы «о» пасля цвёрдых зычных у канцавым адкрытым складзе	347
Карта № 15. Галосны на месцы «е» (з «е» і «ё») у паслянаціскным неканцавым адкрытым складзе	349
Карта № 16. Галосны на месцы «е» ў паслянаціскным закрытым канцавым складзе ў аснове слова	351
Карта № 17. Галосны на месцы «е» ў канцавым адкрытым складзе ў форме назоўна-вінавальнага склону адзіночнага ліку назоўнікаў ніякага роду з мяккай асновай	352
Карта № 18. Ненаціскны галосны на месцы «ё» ў канчатках меснага склону адзіночнага ліку назоўнікаў	354
Карта № 19. Галосны на месцы «'а» ў паслянаціскным закрытым складзе ў аснове слова	355
Карта № 20. Галосны на месцы «'а» ў паслянаціскным закрытым складзе ў форме давальнага склону множнага ліку назоўнікаў з мяккай асновай	356
Карта № 21. Галосны на месцы «у» ў слове <i>субота</i>	357
Карта № 22. Галосны на месцы «ы» ў першым складзе перад націскам у пазіцыі каля губных зычных	358
Карта № 23. Галосны на месцы «ы» ў форме дзеяслова <i>была</i>	359
Карта № 24. Галосны на месцы «ы» ў ненаціскным канцавым адкрытым складзе пасля губных зычных	359
Карта № 25. Дзеясловы з суфіксам <i>-ва-</i> без папярэдняга галоснага або з тым ці іншым папярэднім галосным (<i>-ва-</i> , <i>-ыва-</i> , <i>-ѣва-</i> , <i>-ава-</i> , <i>-ува-</i> , <i>-ова-</i>)	360
Карта № 26. Вымаўленне слова <i>аржаны</i>	361
Карта № 27. Вымаўленне слова <i>ільняны</i>	362
Карта № 28. Галосны на месцы націска «а» ў пазіцыі перад [ў]	362
Карта № 29. Вымаўленне слова <i>авёс</i>	366
Карта № 30. Вымаўленне слова <i>мёд</i>	367
Карта № 31. Вымаўленне слова <i>бёрда</i>	367
Карта № 32. Вымаўленне слова <i>памёрла</i>	368
Карта № 33. Вымаўленне слова <i>далёка</i>	368
Карта № 34. Галосны на месцы этымалагічнага «ё» ў націскным складзе	368

Карта № 35. Галосны на месцы этымалагічнага «о» ў закрытым націскным складзе	384
Карта № 36. Націскны галосны пасля шыпячых у інфінітыве і формах прошлага часу дзеясловаў тыпу <i>майчаць, дрыжаць, крычаць</i>	393
Карта № 37. Вымаўленне займенніка <i>мы</i>	397
Карта № 38. Вымаўленне займенніка <i>вы</i>	397
Карта № 39. Націскны галосны на месцы «ы» пасля губных зычных у корані слова	397
Карта № 40. Вымаўленне слова <i>быў</i>	398
Карта № 41. Націскны галосны на месцы «ы» пасля губных зычных у канчатку назоўнікаў мужчынскага роду назоўнага склону множнага ліку	399
Карта № 42. Неадрозніванне і адрозніванне цвёрдасці-мяккасці [p]	400
Карта № 43. Вымаўленне суфікса <i>-ічк-</i> у назоўніках жаночага роду на <i>-а</i>	418
Карта № 44. Вымаўленне слова <i>фасоля</i>	422
Карта № 45. Неадрозніванне і адрозніванне глухіх-звонкіх зычных у канцы слова	423
Карта № 46. Неадрозніванне і адрозніванне глухіх-звонкіх зычных перад глухімі зычнымі	431
Карта № 47. Наяўнасць ці адсутнасць пратэтычных [в], [г] ці [х] перад пачатковымі націскнымі [о], [у]	434
Карта № 48. Вымаўленне слова <i>вуліца</i>	440
Карта № 49. Якасць пачатковага зычнага ва ўказальных займенніках <i>гэты, гэны</i> і вытворных ад іх словах	440
Карта № 50. Зычныя на месцы мяккіх губных «б», «п», «в» у пазіцыі перад «а»	457
Карта № 51. Зычныя на месцы мяккага губнога «м» у пазіцыі перад «а»	462
Карта № 52. Наяўнасць мяккіх ці цвёрдых губных [б], [п], [м], [в] у пазіцыі перад «и»	465
Карта № 53. Наяўнасць мяккіх ці цвёрдых губных [б], [п], [м], [в] у пазіцыі перад «е»	466
Карта № 54. Вымаўленне зычнага [с] у слове <i>сэрца</i>	468
Карта № 55. Наяўнасць мяккіх ці цвёрдых [з], [с] у пазіцыі перад [е], [и]	468
Карта № 56. Наяўнасць мяккіх ці цвёрдых [д], [т] (мяккіх [дз'], [ц'] або [д'], [т'] ці цвёрдых [д], [т]) у пазіцыі перад «е», «и»	470
Карта № 57. Наяўнасць мяккіх ці цвёрдых [д], [т] (мяккіх [дз'], [ц'] або [д'], [т'] ці цвёрдых [д], [т]) у пазіцыі перад націскным галосным, які адпавядае этымалагічнаму «е»	474
Карта № 58. Вымаўленне зычнага [с] у словах <i>рускі, па-руску</i>	476
Карта № 59. Спалучэнне [с'ц'] у канцы слова	477
Карта № 60. Спалучэнне [дн]	478
Карта № 61. Спалучэнне [чн] ці [шн] у слове <i>малочны</i>	479
Карта № 62. Спалучэнне [чн] ці [шн] у слове <i>ручнік</i>	479
Карта № 63. Вымаўленне слова <i>што</i>	479
Карта № 64. Зычныя на месцы старога спалучэння «нь»	480
Карта № 65. Формы давальнага і меснага склонаў адзіночнага ліку назоўнікаў жаночага роду з асновай на [г], [х]	483
Карта № 66. Форма меснага склону адзіночнага ліку назоўнікаў жаночага роду з асновай на [к]	485
Карта № 67. Націскныя канчаткі давальнага і меснага склонаў адзіночнага ліку назоўнікаў жаночага роду на <i>-а</i> з цвёрдай асновай	486
Карта № 68. Націскны канчатак меснага склону адзіночнага ліку назоўнікаў жаночага роду на <i>-а</i> з асновай на [ж], [ч], [ш]	487
Карта № 69. Націскны канчатак творнага склону адзіночнага ліку назоўнікаў жаночага роду на <i>-а</i> з асновай на цвёрды зычны	488
Карта № 70. Націскны канчатак творнага склону адзіночнага ліку назоўнікаў жаночага роду на <i>-а</i> з асновай на мяккі і зацвярдзелы зычны	488

Карта № 71. Ненаціскны канчатак творнага склону адзіночнага ліку назоўнікаў жаночага роду на <i>-а</i> з цвёрдай асновай і яго вымаўленне	493
Карта № 72. Ненаціскны канчатак творнага склону адзіночнага ліку назоўнікаў жаночага роду на <i>-а</i> з мяккай асновай і яго вымаўленне	493
Карта № 73. Націскны канчатак меснага склону адзіночнага ліку адушаўлёных назоўнікаў мужчынскага роду з асновай на [к]	494
Карта № 74. Форма меснага склону адзіночнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду з асновай на [г]	494
Карта № 75. Форма меснага склону адзіночнага ліку назоўнікаў <i>кажух, катух</i>	499
Карта № 76. Канчатак меснага склону адзіночнага ліку назоўніка <i>двор</i>	500
Карта № 77. Націскны канчатак меснага склону адзіночнага ліку неадушаўлёных назоўнікаў мужчынскага роду з зацвярдзелай асновай	501
Карта № 78. Націскны канчатак меснага склону адзіночнага ліку неадушаўлёных назоўнікаў мужчынскага роду з мяккай асновай	511
Карта № 79. Ненаціскны канчатак меснага склону адзіночнага ліку адушаўлёных назоўнікаў мужчынскага роду з цвёрдай асновай	520
Карта № 80. Форма назоўнага склону адзіночнага ліку назоўніка <i>мыш</i>	520
Карта № 81. Форма назоўнага склону адзіночнага ліку назоўніка <i>гусь</i>	521
Карта № 82. Форма творнага склону адзіночнага ліку назоўніка <i>гусь</i>	521
Карта № 83. Форма творнага склону адзіночнага ліку назоўніка <i>мыш</i>	521
Карта № 84. Форма назоўнага склону адзіночнага ліку назоўнікаў, якія абазначаюць маладых істот	522
Карта № 85. Форма назоўнага склону адзіночнага ліку назоўнікаў са старым коранем <i>дет-</i> («дѣт-»)	523
Карта № 86. Форма роднага склону адзіночнага ліку назоўнікаў, якія абазначаюць маладых істот, тыпу <i>цяля (цялё)</i>	523
Карта № 87. Форма творнага склону адзіночнага ліку назоўнікаў, якія абазначаюць маладых істот, тыпу <i>цяля (цялё)</i>	524
Карта № 88. Форма меснага склону адзіночнага ліку назоўнікаў, якія абазначаюць маладых істот, тыпу <i>цяля (цялё)</i>	524
Карта № 89. Форма назоўнага склону адзіночнага ліку слова <i>маці</i> або наяўнасць адпаведнага яму слова <i>матка</i>	525
Карта № 90. Форма назоўнага склону адзіночнага ліку слова <i>вякроў</i> або адпаведных яму слоў з тым жа коранем	526
Карта № 91. Формы назоўнага і роднага склону адзіночнага ліку назоўнікаў <i>бацька, дзядзька</i>	526
Карта № 92. Форма творнага склону адзіночнага ліку назоўніка <i>старшыня</i>	527
Карта № 93. Клічная форма назоўнікаў мужчынскага роду	527
Карта № 94. Клічная форма назоўнікаў жаночага роду	528
Карта № 95. Націскны канчатак назоўнага склону множнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду з цвёрдай асновай	528
Карта № 96. Націскны канчатак назоўнага склону множнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду з мяккай і зацвярдзелай асновай	532
Карта № 97. Ненаціскны канчатак назоўнага склону множнага ліку назоўнікаў ніякага роду	537
Карта № 98. Форма назоўнага склону множнага ліку назоўніка <i>балота</i>	537
Карта № 99. Форма назоўнага склону множнага ліку назоўнікаў жаночага роду з асновай на [к]	537
Карта № 100. Форма роднага склону множнага ліку назоўніка <i>дзень</i>	539
Карта № 101. Форма роднага склону множнага ліку назоўнікаў жаночага роду з цвёрдай асновай	540
Карта № 102. Форма роднага склону множнага ліку назоўніка <i>поле</i>	540
Карта № 103. Націскны канчатак давальнага склону множнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду з цвёрдай і зацвярдзелай асновай	541

Карта № 104. Двухскладовы і аднаскладовы канчатак творнага склону множнага ліку назоўнікаў	542
Карта № 105. Націскны канчатак меснага склону множнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду з асновай на цвёрды і зацвярдзелы зычны	544
Карта № 106. Форма меснага склону множнага ліку назоўнікаў <i>людзі, грудзі, сани, госці, лапці, сени</i>	545
Карта № 107. Утварэнне і род назоўніка <i>яблык—яблыка</i>	551
Карта № 108. Утварэнне назоўнікаў з коранем <i>бров-</i>	551
Карта № 109. Утварэнне і род назоўніка <i>пасаг — пасага</i>	552
Карта № 110. Націскны канчатак назоўнага склону адзіночнага ліку прыметнікаў мужчынскага роду	552
Карта № 111. Ненаціскны канчатак назоўнага склону адзіночнага ліку прыметнікаў мужчынскага роду	554
Карта № 112. Націскны канчатак назоўнага склону адзіночнага ліку прыметнікаў жаночага роду	555
Карта № 113. Ненаціскны канчатак назоўнага склону адзіночнага ліку прыметнікаў жаночага роду	555
Карта № 114. Націскны канчатак назоўнага склону адзіночнага ліку прыметнікаў ніякага роду	556
Карта № 115. Ненаціскны канчатак назоўнага склону адзіночнага ліку прыметнікаў ніякага роду	556
Карта № 116. Пашырэнне форм з [’o] ў ненаціскных канчатках ускосных склонаў адзіночнага ліку прыметнікаў з асновай на мяккі зычны	558
Карта № 117. Націскны канчатак меснага склону адзіночнага ліку прыметнікаў мужчынскага і ніякага роду	558
Карта № 118. Ненаціскны канчатак меснага склону адзіночнага ліку прыметнікаў мужчынскага і ніякага роду	559
Карта № 119. Націскны канчатак роднага склону адзіночнага ліку прыметнікаў жаночага роду	565
Карта № 120. Ненаціскны канчатак роднага склону адзіночнага ліку прыметнікаў жаночага роду	567
Карта № 121. Націскны канчатак давальнага склону адзіночнага ліку прыметнікаў жаночага роду	569
Карта № 122. Ненаціскны канчатак давальнага склону адзіночнага ліку прыметнікаў жаночага роду	570
Карта № 123. Націскны канчатак вінавальнага склону адзіночнага ліку прыметнікаў жаночага роду	570
Карта № 124. Ненаціскны канчатак вінавальнага склону адзіночнага ліку прыметнікаў жаночага роду	571
Карта № 125. Націскны канчатак творнага склону адзіночнага ліку прыметнікаў жаночага роду	572
Карта № 126. Ненаціскны канчатак творнага склону адзіночнага ліку прыметнікаў жаночага роду	575
Карта № 127. Націскны канчатак назоўнага склону множнага ліку прыметнікаў	579
Карта № 128. Ненаціскны канчатак назоўнага склону множнага ліку прыметнікаў	581
Карта № 129. Націскны канчатак творнага склону множнага ліку прыметнікаў	583
Карта № 130. Пашырэнне форм вышэйшай ступені прыметнікаў з суфіксамі <i>-ш-</i> і <i>-эй</i>	585
Карта № 131. Форма вышэйшай ступені прыметніка <i>тонкі</i>	588
Карта № 132. Форма творнага склону адзіночнага ліку ўказальна-асабовага займенніка жаночага роду 3-й асобы	589
Карта № 133. Указальна-асабовы займеннік 3-й асобы з пратэтычным [j] або [в]	589
Карта № 134. Форма назоўнага склону адзіночнага ліку мужчынскага роду ўказальнага займенніка <i>той</i>	591

Карта № 135. Форма роднага склону адзіночнага ліку жаночага роду ўказальнага займенніка <i>тая</i>	591
Карта № 136. Форма давальнага склону адзіночнага ліку жаночага роду ўказальнага займенніка <i>тая</i>	592
Карта № 137. Форма творнага склону адзіночнага ліку жаночага роду ўказальнага займенніка <i>тая</i>	592
Карта № 138. Форма назоўнага склону множнага ліку ўказальнага займенніка <i>той</i>	593
Карта № 139. Форма роднага склону адзіночнага ліку мужчынскага і ніякага роду прыналежаўных займеннікаў <i>мой, твой, свой</i>	594
Карта № 140. Форма роднага склону адзіночнага ліку жаночага роду прыналежаўных займеннікаў <i>мой, твой, свой</i>	594
Карта № 141. Форма назоўнага склону множнага ліку азначальнага займенніка <i>ўвесь</i>	594
Карта № 142. Аднаскладовыя і двухскладовыя схлонавыя канчаткі займеннікаў <i>наш, ваш</i>	595
Карта № 143. Аснова роднага і давальнага схлонаў лічэбніка <i>два</i>	599
Карта № 144. Аснова творнага схлону лічэбніка <i>два</i>	601
Карта № 145. Канчатак творнага схлону лічэбніка <i>два</i>	601
Карта № 146. Форма творнага схлону лічэбніка <i>тры</i>	602
Карта № 147. Пашырэнне лічэбнікаў тыпу <i>паўтраця, паўпята, паўшаста, паўсяма</i>	602
Карта № 148. Форма 3-й асобы адзіночнага ліку дзеясловаў I спражэння з націскам на канчатку	603
Карта № 149. Форма 3-й асобы адзіночнага ліку дзеясловаў I спражэння з націскам на аснове	607
Карта № 150. Зычны асновы і націскны галосны ў 1-ай асобе множнага ліку цяперашняга часу дзеясловаў I спражэння	610
Карта № 151. Галосны на месцы тэматычнага «е» ў ненаціскным канчатку 1-ай асобы множнага ліку цяперашняга часу дзеясловаў I спражэння	614
Карта № 152. Месца націску і націскны галосны ў канчатку 2-ой асобы множнага ліку цяперашняга часу дзеясловаў I спражэння	618
Карта № 153. Форма 3-й асобы адзіночнага ліку дзеясловаў II спражэння з націскам на аснове	620
Карта № 154. Форма 1-ай асобы множнага ліку цяперашняга часу дзеясловаў II спражэння	623
Карта № 155. Націскны галосны ў канчатку 2-ой асобы множнага ліку цяперашняга часу дзеясловаў II спражэння	628
Карта № 156. Цвёрды і мяккі зычны і ненаціскны галосны ў канчатку 3-й асобы множнага ліку дзеясловаў I спражэння	629
Карта № 157. Галосны ў ненаціскным канчатку 3-й асобы множнага ліку дзеясловаў II спражэння	632
Карта № 158. Зычны асновы дзеясловаў на заднеязычны ў парадыме цяперашняга часу	635
Карта № 159. Зычны асновы дзеясловаў I спражэння на губны ў парадыме цяперашняга часу	646
Карта № 160. Зычны асновы дзеясловаў II спражэння на губны ў парадыме цяперашняга часу	648
Карта № 161. Форма 1-ай асобы множнага ліку цяперашняга часу нетэматычных дзеясловаў	652
Карта № 162. Форма 3-й асобы множнага ліку нетэматычнага дзеяслова <i>есці</i>	653
Карта № 163. Варыянты дапаможнага слова <i>ёсць</i>	654
Карта № 164. Варыянты галоснага ў зваротнай часціцы дзеясловаў	656
Карта № 165. Цвёрдасць і мяккасць [с] зваротнай часціцы ў розных дзеяслоўных формах	660

Карта № 166. Утварэнне будучага складанага часу	662
Карта № 167. Націскны галосны ў канчатку 1-ай асобы множнага ліку загаднага ладу дзеясловаў I спражэння	673
Карта № 168. Націскны галосны ў канчатку 1-ай асобы множнага ліку загаднага ладу дзеясловаў II спражэння	677
Карта № 169. Форма 1-ай асобы множнага ліку загаднага ладу	679
Карта № 170. Форма 2-ой асобы множнага ліку загаднага ладу дзеясловаў I спражэння	685
Карта № 171. Форма 2-ой асобы множнага ліку загаднага ладу дзеясловаў <i>піць, віць, біць, ліць</i>	691
Карта № 172. Форма 2-ой асобы множнага ліку загаднага ладу дзеясловаў II спражэння	692
Карта № 173. Форма інфінітыва дзеясловаў з асновай на галосны	699
Карта № 174. Форма інфінітыва дзеясловаў з нерухомым націскам на аснове тыпу <i>сесці</i>	703
Карта № 175. Форма інфінітыва дзеясловаў тыпу <i>несці</i> і месца націску ў ёй	706
Карта № 176. Форма інфінітыва дзеяслова <i>ісці</i>	710
Карта № 177. Форма інфінітыва дзеяслова <i>пасвіць</i>	711
Карта № 178. Форма інфінітыва дзеясловаў з асновай на [г]	713
Карта № 179. Форма інфінітыва дзеясловаў з асновай на [к]	720
Карта № 180. Утварэнне дзеепрыметнікаў залежнага стану прошлага часу ад дзеясловаў <i>замкнуць, замыкаць</i>	727
Карта № 181. Утварэнне дзеепрыслоўяў цяперашняга часу ад дзеясловаў II спражэння	727
Карта № 182. Утварэнне адноснага прыметніка ад слова <i>карова</i>	730
Карта № 183. Утварэнне адноснага прыметніка ад слова <i>свіння</i>	730
Карта № 184. Утварэнне адноснага прыметніка ад слова <i>гусь</i>	731
Карта № 185. Утварэнне адноснага прыметніка ад слова <i>кура (курыцы)</i>	731
Карта № 186. Ужыванне ўказальнага займенніка <i>гэны</i>	731
Карта № 187. Ужыванне займеннікаў <i>ягоны, ейны, іхны (іхні)</i>	731
Карта № 188. Месца націску ў слове <i>вярба</i>	732
Карта № 189. Месца націску ў слове <i>вугал</i>	733
Карта № 190. Месца націску ў слове <i>вугаль</i>	733
Карта № 191. Месца націску ў слове <i>загадка</i>	734
Карта № 192. Месца націску ў слове <i>жніво</i>	734
Карта № 193. Месца націску ў слове <i>засек</i>	734
Карта № 194. Месца націску ў слове <i>рошчына</i>	735
Карта № 195. Месца націску ў вінавальным склоне адзіночнага ліку назоўнікаў жаночага роду з асновай на <i>-а(-я)</i>	735
Карта № 196. Месца націску ў слове <i>арэхі</i>	736
Карта № 197. Месца націску ў слове <i>тоўсты</i>	737
Карта № 198. Месца націску ў слове <i>малы</i>	737
Карта № 199. Месца націску ў слове <i>просты</i>	737
Карта № 200. Месца націску ў слове <i>відна</i>	738
Карта № 201. Месца націску ў слове <i>весела</i>	738
Карта № 202. Месца націску ў слове <i>холадна</i>	738
Карта № 203. Месца націску ў форме прошлага часу жаночага роду дзеясловаў <i>несці, везці</i>	738
Карта № 204. Зычны асновы і месца націску ў 1-ай асобе адзіночнага ліку прыставачных дзеясловаў II спражэння <i>прыходзіць, прыводзіць, прыносіць</i>	739
Карта № 205. Дзеепрыслоўе прошлага часу ў ролі выказніка	740
Карта № 206. Форма назоўнікаў ніякага роду ў спалучэнні з лічэбнікамі <i>два, дзве, тры, чатыры</i>	750
Карта № 207. Форма назоўнікаў жаночага роду ў спалучэнні з лічэбнікамі <i>дзве, тры, чатыры</i>	751

Карта № 208. Канструкцыя дзеяслоўнай формы <i>было ў</i> спалучэнні з колькаснымі лічэбнікамі і адушаўлёнымі назоўнікамі	751
Карта № 209. Форма вінавальнага склону множнага ліку адушаўлёных назоўнікаў жаночага роду, якія абазначаюць жывёл	753
Карта № 210. Форма вінавальнага склону множнага ліку адушаўлёных назоўнікаў мужчынскага роду, якія абазначаюць жывёл	753
Карта № 211. Ужыванне роднага або вінавальнага склону неадушаўлёных назоўнікаў мужчынскага роду ў спалучэннях тыпу <i>знайшоў грыба — знайшоў грыб</i>	756
Карта № 212. Спалучэнне дзеяслова <i>вучыцца</i> з ускоснымі склонамі назоўніка з прыназоўнікам або без прыназоўніка	757
Карта № 213. Ужыванне прыназоўніка <i>па</i> з вінавальным склонам або <i>за</i> з творным склонам у спалучэнні з адушаўлёнымі назоўнікамі	757
Карта № 214. Ужыванне ў значэнні мэты прыназоўніка <i>па</i> з вінавальным склонам або <i>за</i> з творным склонам у спалучэнні са словам <i>вада</i>	758
Карта № 215. Ужыванне ў значэнні мэты прыназоўнікаў <i>у</i> і <i>па</i> з вінавальным склонам або <i>за</i> з творным склонам у спалучэнні са словамі <i>ягады</i> і <i>грыбы</i>	759
Карта № 216. Ужыванне ў значэнні мэты прыназоўнікаў <i>у</i> , <i>па</i> з вінавальным склонам або <i>за</i> з творным склонам у спалучэнні са словам <i>дровы</i>	760
Карта № 217. Канструкцыі з прыназоўнікамі <i>да</i> ці <i>к</i> , якія абазначаюць накіраванасць дзеяння да асобы	761
Карта № 218. Пашырэнне канструкцый тыпу <i>забылася пра яго, забылася на яго, забылася аб яго, забылася аб ім</i>	762
Карта № 219. Пашырэнне канструкцый тыпу <i>былі тае зімы, жалі гэтае пары</i>	763
Карта № 220. Прыслоўе <i>ноччу</i> і яго адпаведнасці (з тым жа коранем)	766
Карта № 221. Пашырэнне канструкцый з прыназоўнікамі <i>каля (кала, ля, для), паўз (выз, памыз)</i> і <i>край (кай)</i>	766
Карта № 222. Пашырэнне канструкцый тыпу <i>ехаў на кані, на возе, ехаў канём, возам</i>	767
Карта № 223. Пашырэнне канструкцый тыпу <i>ў мяне баліць галава, мне баліць галава</i>	771
Карта № 224. Спалучэнне дзеяслова <i>смяцца</i> з прыназоўнікамі <i>з, каля, над</i> і ўскоснымі склонамі назоўніка або асабовага займенніка	772
Карта № 225. Канструкцыі з іменным выказнікам, выражаным формамі вышэйшай ступені прыметніка	772
Карта № 226. Пашырэнне пытальных часціц <i>ці, чы</i>	773
Карта № 227. Пашырэнне слоў <i>нада, трэба</i>	774
Карта № 228. Назвы столі	775
Карта № 229. Назвы гары	776
Карта № 230. Назвы франтона	777
Карта № 231. Назвы будынка для авечак	779
Карта № 232. Назвы агароджанага месца для жывёлы ў полі ці лесе	782
Карта № 233. Назвы будынка з печкай для сушкі снапоў	786
Карта № 234. Назвы прыстасавання для сушкі снапоў, вікі, гароху і канюшыны	789
Карта № 235. Назвы будынка, у якім складаюць снапы, салому	791
Карта № 236. Назвы будынка, у якім складаюць сена	794
Карта № 237. Пашырэнне слова <i>павець</i> і вытворных ад яго	797
Карта № 238. Назвы пабудовы са сценамі для гаспадарчых прылад	797
Карта № 239. Назвы будынка для захоўвання збожжа	800
Карта № 240. Пашырэнне слоў <i>стопка, варыўня, каморка</i>	803
Карта № 241. Пашырэнне слоў <i>студня, калодзеж (калодзеж, калодзец)</i>	806
Карта № 242. Назвы сахі ў студні з жураўлём	807
Карта № 243. Назвы вагі ў студні з жураўлём	808
Карта № 244. Назвы вочапа ў студні з жураўлём	809
Карта № 245. Назвы зруба студні	810
Карта № 246. Назвы плота з жэрдак	811

Карта № 247. Назвы вісячай калыскі	812
Карта № 248. Назвы пасуды, якой чэрпаюць вадз з вядра	813
Карта № 249. Назвы прыстасавання, на якім носяць ве́дры	821
Карта № 250. Назвы глінянай пасуды для малака	822
Карта № 251. Назвы чапалы	824
Карта № 252. Назвы праніка (прылады, якой пераць бялізну)	825
Карта № 253. Назвы аброчнай торбы	825
Карта № 254. Назвы прыстасавання, у якім носяць сена, салому	825
Карта № 255. Назвы лемяша ў плузе	826
Карта № 256. Назвы паліцы ў плузе	827
Карта № 257. Назвы цапільна	828
Карта № 258. Назвы часткі цэпа — біча	828
Карта № 259. Назвы прывязкі, якую прымацоўваецца біч да цапільна	829
Карта № 260. Назвы ручкі касы	830
Карта № 261. Назвы калца, якім замацоўваецца каса на касільне	832
Карта № 262. Назвы касільна	833
Карта № 263. Назвы клінка, якім замацоўваецца каса на касільне	834
Карта № 264. Назвы мянташкі	835
Карта № 265. Дзеясловы, якія абазначаюць працэс ворыва	837
Карта № 266. Дзеясловы, якія абазначаюць працэс баравання	839
Карта № 267. Дзеясловы, якія абазначаюць працэс уборкі ільну	846
Карта № 268. Назвы ўсходаў азімых	847
Карта № 269. Агульныя назвы жатага поля	849
Карта № 270. Агульныя назвы жатага поля, утвораныя ад кораня <i>ржс</i>	851
Карта № 271. Назвы жатага поля, на якім расло жыта	852
Карта № 272. Назвы жатага поля, на якім рос ячмень	853
Карта № 273. Назвы жатага поля, на якім рос авёс	854
Карта № 274. Назвы скошанага лугу	855
Карта № 275. Назвы абложнай зямлі	856
Карта № 276. Назвы бручкі	858
Карта № 277. Назвы бульбы	860
Карта № 278. Назвы сцяблоў і лісця гароху	861
Карта № 279. Назвы сцяблоў і лісця гуркоў	862
Карта № 280. Назвы сцяблоў і лісця гарбузоў	864
Карта № 281. Назвы сцяблоў і лісця бульбы	864
Карта № 282. Назвы сцяблоў і лісця буракоў	867
Карта № 283. Назвы плоскуняў	869
Карта № 284. Назвы гною	871
Карта № 285. Назвы раскладкі снапоў для малацьбы	872
Карта № 286. Назвы малой укладкі снапоў у полі	874
Карта № 287. Назвы падмосткаў пад стог	877
Карта № 288. Пашырэнне слоў <i>стог</i> , <i>скірда</i> , <i>тарпа</i>	879
Карта № 289. Назвы прадмета, якім умацоўваюць снапы або сена на возе	882
Карта № 290. Назвы непакладанага быка	883
Карта № 291. Назвы непакладанага кабана	884
Карта № 292. Назвы пакладанага кабана	885
Карта № 293. Агульныя назвы скаціны	886
Карта № 294. Назвы пеўня	888
Карта № 295. Назвы курыцы, якая водзіць куранят	888
Карта № 296. Назвы куранят	889
Карта № 297. Назвы качкі	890
Карта № 298. Пашырэнне слоў <i>акацілася</i> і <i>ягнілася</i> (у адносінах да авечкі)	890
Карта № 299. Дзеяслоў <i>ржэ</i> (аб кані) і яго адпаведнасці	891
Карта № 300. Пашырэнне дзеясловаў <i>раве</i> , <i>рыкае</i> (аб карове)	891
Карта № 301. Дзеяслоў <i>мяўкае</i> (аб кошцы) і яго адпаведнасці	893
Карта № 302. Дзеяслоў <i>бляе</i> (аб авечцы) і яго адпаведнасці	894

Карта № 303. Дзеяслоў <i>квакаюць</i> (аб жабах) і яго адпаведнасці	894
Карта № 304. Падзыўныя словы для кароў	895
Карта № 305. Падзыўныя словы для авечак	895
Карта № 306. Падзыўныя словы для курэй	896
Карта № 307. Падзыўныя словы для гусей	896
Карта № 308. Назвы вавёркі	896
Карта № 309. Назвы зязюлі	897
Карта № 310. Пашырэнне слоў <i>каршун, шуляк, ястраб</i>	898
Карта № 311. Назвы маланкі	899
Карта № 312. Назвы вясёлкі	901
Карта № 313. Пашырэнне слоў <i>хмара, туча</i>	902
Карта № 314. Назвы каваля	904
Карта № 315. Назвы паняцця «калектыўная дапамога ў сельскагаспадарчай рабоце»	905
Карта № 316. Пашырэнне слоў <i>спяваць, пець, пляць</i>	907
Карта № 317. Пашырэнне слоў <i>плакаць, галасіць, выць, прычытваць</i>	908
Карта № 318. Назвы могілак	913
Карта № 319. Пашырэнне слоў <i>хворы, бальны</i>	914
Карта № 320. Словы са значэннем 'гаворыць'	915
Карта № 321. Пашырэнне слоў <i>холодна, сцюдзёна, зімна</i>	921
Карта № 322. Пашырэнне слоў <i>вельмі, дужа, надта (занадта)</i>	923
Карта № 323. Словы са значэннем 'латаць'	924
Карта № 324. Назвы латкі	924
Карта № 325. Назвы абруса	925
Карта № 326. Назвы верхніх мужчынскіх штаноў	929
Карта № 327. Назвы рэменя для падпяравання	931
Карта № 328. Назвы сарочкі	932
Карта № 329. Пашырэнне слоў <i>спадніца, андарак, юбка, саян</i> і інш.	933
Карта № 330. Назвы фартуха	938
Карта № 331. Назвы чапца (жаночага галаўнога ўбору)	939
Карта № 332. Назвы хусткі	943
Карта № 333. Назвы шарсцяных вязаных рукавіц з адным пальцам	947
Карта № 334. Пашырэнне слоў <i>гаспадар, хазяін (хадзяін, хаджаін)</i>	950
Карта № 335. Назвы покуці	951
Карта № 336. Назвы падлогі	954
Карта № 337. Пашырэнне слова <i>ляда</i> і яго значэнне	955
Карта № 338. Пашырэнне слоў <i>вяселле, свадзьба</i>	958

Размеркаванне аўтарскай работы

Уступны артыкул «Да тэарэтычных пытанняў лінгвістычнай геаграфіі» напісан *Р. І. Аванесавым*. Уступны артыкул «З гісторыі распрацоўкі лінгвістычнай геаграфіі беларускай мовы»: раздзел «Беларуская дыялекталогія і лінгвістычная геаграфія к пачатку работы над «Дыялекталагічным атласам беларускай мовы» напісан *Я. М. Рамановіч*, другі раздзел — «Работа над «Дыялекталагічным атласам беларускай мовы» і ўступны артыкул «Дыялекталагічны атлас беларускай мовы» напісан *Ю. Ф. Мацкевіч*. «Даведачныя матэрыялы» складзены *А. П. Груцо*. «Бібліяграфія да «Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы» складзена *Я. М. Рамановіч*.

Складанне карт і каментарыяў да іх было размеркавана паміж гўтарамі наступным чынам: *А. У. Арашонкава* — карты № 33, 74—76, 79, 84—88, 95—109, 180, 181, 200—202, 221, 241—245, 249, 251, 265, 272—275, 281—283, 311, 321, 322, 325, 337; *М. В. Бірыла* — № 28—32, 34, 35, 37—48, 50—57, 61, 62, 64, 264; *Н. Т. Вайтовіч* — № 1—24, 26, 269—271, 284; *І. М. Гайдукевіч* — № 25, 59, 60, 224, 255, 256, 320, 323, 324; *А. П. Груцо* — № 58, 131, 222, 232—234, 248, 326, 333; *З. Ф. Крайчанка* — № 27, 231, 278—280, 290—292, 298, 315, 317, 331, 332, 338; *А. А. Крывіцкі* — № 49, 63, 132—142, 186, 187, 205, 219, 227; *Ю. Ф. Мацкевіч* — № 36, 148—179, 203, 204, 316; *А. Р. Мурашка* — № 77, 78, 91, 92, 110—130, 209—212, 217, 225, 257—259, 276, 285, 293, 300, 328, 329, 335, 336; *Я. М. Рамановіч* — № 182—185, 188—199, 235—239; *А. І. Чабярук* — № 65—73, 89, 90, 143—147, 206—208, 213—216, 218, 222, 223, 226, 228, 230, 240, 247, 254, 260—263, 266, 267, 287—289, 297; *В. М. Шэлег* — № 80—83, 93, 94, 229, 246, 250, 252, 253, 268, 277, 286, 294—296, 299, 301—310, 312—314, 318, 319, 327, 330, 334.

На беларусском языке
ДИАЛЕКТОЛОГИЧЕСКИЙ АТЛАС
БЕЛОРУССКОГО ЯЗЫКА

Издательство Академии наук БССР
Минск, Ленинский проспект, 68

Рэдактар выдавецтва *Н. Царова*
Тэхнічны рэдактар *І. Валахановіч*
Карэктары *Т. Трыгубовіч і І. Шарафановіч*

АТ 05713. Здана ў набор 23/XII-1962 г. Падпісана да друку
21/VI-1963 г. Фармат 84×108¹/₁₆. Фіз. друк. арк. 60,75.
Ум. друк. арк. 83,2. Уч.-выд. арк. 76,9. Выд. зак. 127.
Друк. зак. 1. Тыраж 1000 экз. Цана 3 р. 28 к. Дадатак: 348
лінгв. і гіст. карт. = 134 уч.-выд. арк. Цана 6 р. 72 к.
Цана кнігі з дадаткам 10 р.

Друкарня Выдавецтва Акадэміі навук БССР
Мінск, Ленінскі праспект, 68

ПАПРАЎКІ, УДАКЛАДНЕННІ І ДАДАТКІ ДА КАМЕНТАРЫЯЎ

Старонка	Радок	Надрукавана	Трэба чытаць
13	15 зверху	суданосіны	суадносіны
39	1 зверху	№ 7	VII
55	7 знізу	в. Качан	в. Канчан
180	27 знізу	Каравлёа	Каралёва
81	9 зверху	Смацэвічы	Самацэвічы
187	13 зверху	і ўсходнеславянскіх	усходнеславянскіх
197	9 зверху	dialektalogii	dialektologii
200	9 зверху	staraniem	staraniem
257	7 знізу	Umiejętności	Umiejętności
257	17 зверху	у, і э, е з е'	у і э, е з ё
263	7 зверху	пѣднѣц'	пѣднѣц'
264	8 знізу	пѣрыс'ѣт'	пѣрыс'ѣт'
264	14 знізу	утпруѣл'ѣц'	утпруѣл'ѣц'
267	18 зверху	поб'ѣу	поб'ѣу
282	18 зверху	на баѣу	на б'аѣу
291	11 зверху	с'м'айѣл'уса	с'м'айѣл'ис'а
291	15 знізу	мак'ѣна	м'ак'ѣна
292	10 знізу	н'из'ѣла	н'из'ѣл'а
293	2 знізу	н'ил'ѣа	н'ил'ѣа
293	14 знізу	на п'ицѣ	на п'иц'ѣ
295	20 знізу	б'из'м'ѣн'	б'из'м'ѣн'
296	13 зверху	на с'ѣинѣ	на с'ѣин'ѣ
297	2 зверху	л'ажѣц'	л'ажѣц'
297	22 зверху	в'ѣдрѣ	в'ѣдрѣ
300	3 знізу	аѣл'ѣдѣц'	аѣл'ѣдѣц'
300	14 знізу	в'аснѣ	в'аснѣ
303	8 знізу	ѣ'аѣнѣ	ѣ'аѣнѣ
309	7 зверху	з'ѣс'ѣѣты	з'ѣс'ѣѣты
316	21 зверху	ѣл'ѣз'ѣм	ѣл'ѣз'ѣм
318	6 знізу	в'изѣѣты	в'изѣѣты
331	25 зверху	як [ы]	як [ы]
333	16 знізу	пал'уб'ѣц'	пол'уб'ѣц'
335	12 зверху	886	886 карты № 1
335	9 знізу	і перадаецца	які перадаецца
345	5 знізу	д'ѣрѣктор	д'ѣрѣктор
347	21 зверху	этымалагічнага с	этымалагічнага е
352	4 знізу	«а»	«а»
355	14 знізу	пам'а(е)ц	пам'а(е)ц'
356	23 зверху	пѣн'им'	пѣн'им
357	23 знізу		

Старонка	Радок	Надрукавана	Трэба чытаць
365	15 знізу	спай,	спай. 550
369	15 зверху	[e]	[ê]
374	7 зверху	св'іет	св'ит
376	1 знізу	з'в'ѣс'ц'е	з'в'ѣс'ц'е, хл'іеба
387	23 знізу	кѡнск'а	кѡнска
391	7 зверху	в'ик	в'из
391	12 знізу	кѡс'іе	кѡс'іе
399	16 знізу	ўрыб'е [нас. п. 413]	ўрыбѣ
400	10 знізу	«р»	[p]
403	16 знізу	ур'ѣма	ур'ѣм'а
405	8 знізу	вр'ѣм'а	вр'ѣм'а
410	12 знізу	з'ар'а	зар'а
414	10 знізу	бары	б'ары
416	18 знізу	з'ўр'иб'	з'ўр'иб
417	8 зверху	в'ёрѡйка	в'ёрѡйка
417	3 знізу	прыўарочк'а	прыўарочк'и
422	10 зверху	л'іс'іцка	л'іс'іцка
425	1 знізу	запрѡх	запрѡх
428	8 зверху	повіѡз	повіѡз
430	10 зверху	зал'ѣс	зал'ѣс
431	4 знізу	422	442
432	5 зверху	салѡтка.	салѡтка. 553 хл'ѣб, пѡўраб, воз, сад, луў, плух. ўл'іца. 151 ѡс'ен', ѡкны, ѡстры, ўл'іца. 152 ѡз'еро, ўха, ўл'іца. ўўлыца ѡкна, ѡс'ен', пйѡтныца вйажў «а» «е», «и» 933 н'ез'іл'а т'ѣста. 1010 н'ад'ѣл'а, з'л'ет'ѣла. ў некаторых гуся
435	22 зверху	ўл'іца	
437	8 знізу	ўлыца	
437	9 зверху	ѡкна,	
459	3 зверху	пѡтныца	
459	4 зверху	вйажу	
463	1 зверху	[a]	
468	5 знізу	[e], [и]	
475	1 знізу	993	
475	8 знізу	н'ец'іл'а	
476	20 зверху	т'ѣста.	
521	7 зверху	ў многіх	
521	15 зверху	гўся	

Старонка	Радок	Надрукавана	Трэба чытаць
548	6 знізу	у <i>҃ас'ц'ѣх</i>	у <i>҃ас'ц'ах</i>
564	7 знізу	в <i>новѣм</i>	в <i>новым</i>
567	22 зверху	Канчатак -ей	Канчатак -ой
567	25 зверху	без канцавога н	без канцавога н
569	12 знізу	у <i>чужей</i> .	у <i>чужей</i> (рэдка).
576	21 знізу	за <i>высо́кій</i>	за <i>высо́кыйу</i>
577	20 і 23 знізу	<i>л'ітн'ой</i>	<i>л'ітн'ойу</i>
581	1 знізу	303	303, 509
584	11 зверху	<i>бал'шым М'ішкам</i>	<i>бал'шым м'ишкам</i>
589	1 знізу	121	121, 125
611	22 знізу	<i>иц'ѣм</i>	<i>из'ѣм</i>
614	12 знізу	і спражэння	І спражэння
615	18 знізу	628	653
616	6 зверху	<i>с'ѣям</i>	<i>с'ѣем</i>
617	2 знізу	<i>үрѣем.</i>	<i>үрѣем. 1003 м'ѣлом.</i>
619	22 знізу	<i>в'аз'ац'ѣ</i>	<i>в'аз'ац'ѣ</i>
629	12 знізу	звычайна <i>ў</i> аснове	звычайна
630	44 зверху	<i>м'ѣлац</i>	<i>м'ѣлац</i>
631	14 зверху	<i>шчыпл'ат'.</i>	<i>шчыпл'ат'. 724 кажут', рэжут.</i>
635	17 зверху	<i>хлўкц'ац'</i>	<i>жлўкц'ац'</i>
639	5 зверху	<i>п'акѣм</i>	<i>п'ачѣм</i>
646	7 зверху	і спражэння	І спражэння
658	14 зверху	<i>саdzўс'</i>	<i>саdzўс'</i>
659	13 знізу	<i>байа́л'ис'е</i>	<i>байа́л'исе</i>
660	17 зверху	<i>рууа́л'ис'</i>	<i>рууа́л'ис</i>
678	23 зверху	<i>йашчѣ намажѣм</i>	<i>йашчѣ, палажѣм</i>
678	16 знізу	<i>с'п'ѣм.</i>	<i>с'п'ѣм. 741 хаз'ім.</i>
681	17 зверху	<i>раб'іма.</i>	<i>раб'іма, жн'іма.</i>
705	13 зверху	<i>йѣс'ц'и, йѣсц'</i>	<i>йѣсц'</i>
709	10 знізу	<i>м'ѣс'ц'</i>	<i>м'ѣс'ц'и</i>
712	7 знізу	<i>пáс'ц'иц'</i> [нас. п. 775]	<i>пáс'в'иц'.</i>
712	19 зверху	338	388
723	13 знізу	<i>с'п'ачы.</i>	<i>с'п'ачы. 555 таўкц'і.</i>
727	15 знізу	дзеепрыслоўяў,	дзеепрыслоўяў
754	21 зверху	72	82
773	15 знізу	чорны круг	аранжавы круг
777	12 зверху	<i>чарда́к.</i>	<i>чарда́к. 154 настал'а-ва́нн'е. 165 стр'их.</i>
777	17 знізу	<i>чарда́к.</i>	<i>чарда́к. 976 на п'есѣ́к (на чардак).</i>

Старонка	Радок	Надрукавана	Трэба чытаць
811	8 знізу	<i>п'ерыла́з.</i>	<i>п'ерыла́з. 738</i>
811	8 знізу	<i>за́ўарац'.</i>	<i>за́ўарац'.</i> 500 <i>за́ўарат.</i>
811	9 знізу	402	401
819	2 зверху	<i>бл'аша́нана</i>	<i>бл'аша́найа</i>
822	3 зверху	<i>кл'у́к'и</i>	<i>кл'у́к'и. 405 кру́чк'е.</i>
829	5 знізу	858,	858 кап'и́ца.
829	22 знізу	<i>прыв'аска</i>	<i>прыв'аска</i>
830	2 зверху	1010	1010, 1024
833	23 зверху	<i>кас'и́лина</i>	<i>кас'и́лина</i>
836	12 знізу	<i>трап'и́шча</i>	<i>трап'и́шка</i>
863	6 знізу	<i>ўу́ров'ен'е.</i>	<i>ўу́ров'ен'е. 81, 227, 461, 599, 712, 742, 746, 903, 919, 1011, 1016, 1020, 1022 нац'ина.</i>
864	2 зверху	сдяблоў	сцяблоў
872	12 знізу	крыжык:	зорачка:
875	3 знізу	<i>ба́пк'и</i>	<i>м'е́ндл'и</i>
878	1 зверху	<i>ста́жарн'ик</i>	<i>ста́жарн'ик</i>
878	4 зверху	<i>пок</i>	<i>пол</i>
889	7 знізу	назва;	назва; <i>мо́ло́душк'и;</i>
901	2 знізу	<i>в'ас'о́лка</i> [нас. п. 488]	<i>ра́ду҃҃а</i>
902	5 зверху	<i>вес'е́лык.</i>	<i>вес'е́лык, ра́ду҃҃а.</i>
903	10 зверху	<i>на́йз'н'</i>	<i>на́йз'е</i>
906	3 знізу	<i>тало́ка</i>	<i>толока́</i>
914	4 зверху	цяпер.	цяпер. 533 <i>кла́дав'ишча.</i>
931	20 знізу	знакамі:	знакамі: 4, 52, 98 <i>ра-м'ашо́к.</i>
951	22 зверху	Як <i>на́куц</i>	Як <i>на́куц'</i>
956	12 знізу	аранжавы кружок	карычневы круг